Digitized by Google

[illegible]

107675

Q. HORATIVS FLACCVS,

SEX ABHINC ANNOS EX FIDE, ATQVE AVCTORITATE COMPLVRIVM LIBRORVM MANV SCRIPTORVM, OPERA DIONYS. LAMBINI MONſtrolienſis emendatus: ab eodémque commentariis copioſiſsimis explicatus, & tum primùm in lucem editus: nunc ab eodem recognitus, & cum aliquot aliis exemplaribus antiquis comparatus, & multis præterea locis purgatus, iiſdémque commentariis plus tertia parte amplificatis illuſtratus.

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE DE LYON

LYON

LVTETIÆ,
Apud Ioannem Macæum, bibliopolam, in Clauſo Brunello, ſub ſcuto Britanniæ.

CIƆ IƆ LXVII.

CVM PRIVILEGIO AD SEPTENNIVM.

PRIVILEGII SENTENTIA.

Litteris Regiis cautum eſt Io. Macæo, bibliopolæ Pariſienſi, Ne quis eius iniuſſu hos commentarios D. Lambini Monſtrolienſis ab eodem recognitos, & plus tertia parte auctos, in Qu. Horatium Flaccum, multo pluribus locis, quàm in prima editione, purgatum, & cum aliis ſeptem exemplaribus manu ſcr. præter ea, quibus olim vſus eſt, comparatum, ante ſex annos, à die huius ſecundæ editionis numerandos, typis deſcribat, aut imprimat: nève alibi gentium impreſſos vendat. Qui ſecus faxit, pœnis ex ſanctione multabitur. Datæ autem litteræ ſunt apud Diuum Maurum VI. idus Nouembr. anno CIↃ IↃ LXVI.

IO. MALVDANVS
DE DIONYSII LAMBINI MONSTROLIENSIS IN QV. HORATIVM FLACCVM COMMENTARIIS.

Lippus ſcire, ſuos oculos quæ fata manerent
Olim, cùm cuperet, vatem ipſe adiiſſe Sabellam
Fertur anum Flaccus, notam ſibi: (haruſpice ſaluus
Arboris hac caſum, fulmènque, lupíque cruentum os,
Funeſtas peſteis euaſerat, atque Philippos)
Talis reſpondit motâ vates anus vrnâ:
DVRA PARENS GENVIT TE LIPPVM FLACCE: NOVERCA
DVRIOR AT VENIENS ÆTAS TIBI LVMEN VTRVMQVE
ERIPIET: TENEBRIS HIS ET TVRPIB OBORTIS.
NEC TEIPSVM AGNOSCES, NEQVE COGNOSCERIS AB VLLO
INTEGER: HAVD TAMEN HAC ÆTERNV̀M LVCE CAREBIS.
NAM TER QVINGENTAS, SEXAGINTÁQVE VBI MESSES
PROTVLERIT TITAN: RAPTVM COLYRIA LVMEN
INLITA RESTITVENT. DISCVSSIS ERGO TENEBRIS
NEC LIPPVS, NEC CÆCVS ERIS: TIBI, ET OMNIBV' NOTVS
TVNC ERIS: ET PVLCHRO SPLENDESCES INTEGER ORE.
MVLTÓQVE EXSTABIS, QVÀM PRIMO INLVSTRIOR ÆVO.
Verum dixit anus. ſunt hæ colyria chartæ.

CAROLO NONO, GALLORVM REGI POTENTISSIMO, ET CHRISTIANISSIMO.

S. P. D.

SI quis vmquam puer excelſo loco natus, Carole Rex Chriſtianiſſime, domeſticis rerum fortiter, iuſtè, præclaréque gerendarum exemplis abundauit: eorum profectò tanta tibi copia ſuppetit, vt, ſiue Franciſcum I. auum tuum, ſiue Erricum II. patrem ſpectes, fortiſſimos, potentiſſimóſque Reges, ad quaſcumque illorum actiones propè diuinas, atque immortaleis mente, & cogitatione te conuerteris, maximi, latiſſimique laudis, & gloriæ campi ſeſe tibi aperire, atque explicare videantur. Nam tot res, & tantas domi, foriſque geſſerunt, tot populis iuſtum bellum intulerunt, tot ſupplicibus præſidio, ſalutíque fuerũt, tot vrbeis expugnarunt, tam longè, latéque regni Gallici fineis protulerunt, leges tam vtileis, támque ſalutareis ſanxerunt, vt ſi tu, cùm ætate proceſſeris, eorũ veſtigia perſequi, aut etiam cum illis certare volueris, non ſit metuendum, ne non, quanto illi ſuperioribus Regibus præſtiterunt, tanto tu illis facilè antecellas. Atque arteis quidem, ac virtutes eorum bellicas cùm ætas noſtra, patrúmque noſtrorum admirata eſt, tùm omnium gentium, poſterorúmque ſæculorum litteræ celebrabunt. neque verò de ciuilibus, aut vrbanis, quarum hereditas, atque imitatio æquè, atque illarum, ad te pertinet, poſteritas vmquam conticeſcet. ſunt enim magno, excelſóque animo digniſſimæ: ſunt grauitatis, ſapientiæ, pietatis, iuſtitiæ, liberalitatis, amoris in Gallorum ciuitates pleniſſimæ. ſed, vt ex his, eas, quæ ad iuris æquabilis deſcriptionem, quæ ad iuſtitiam, quæ ad religiones, ac cæremonias pertinent, prætermittã, vellem mihi tanta ſuppeteret orationis facultas, vt ſingularem Franciſci, aui tui (cuius nomen vigebit memoria hominum ſempiterna) in viros eruditos beneuolentiam, ac liberalitatem meritis laudibus efferre poſſem. Quantis enim præmiis illos inuitauit? quot, & quantis muneribus cumulauit? Neque verò in Gallos tantùm, hoc eſt in ſuos, ita animatus fuit, verùm etiam exteros, atque adeò multo impenſiùs, omni beneficiorũ genere auxit, atque ornauit. Ex quo factum eſt, vt ex omnibus terrarum oris, ac partibus viri Hebraicarum, Græcarum, Latinarum litterarum ſcientia clar., philoſophi, iuriſconſulti, poëtæ, rhetores præmiis ampliſſimis excitati in Galliam tuã cõuenirent. Muta tum erant ab illis litteris, à liquida & germana philoſophia, à veterũ, & probatorum auctorum vocibus, Lutetiæ gymnaſia. vigebant in eis ineptæ verborum captationes, & concertationes: inanes, & ſpinoſæ quæſtiunculæ ponebantur: fallaces, & minutæ concluſiunculæ contorquebantur: diſputationibus anilibus, barbaris nominibus, ac vocibus, impolitiſſimorum librorum lectione omnium gymnaſiorum parietes perſonabant. meræ nugæ, meræ ineptiæ, mera barbaries docebatur. Ignoti erant Homerus, Pindarus, Æſchylus, Sophocles, Euripides: ignoti Plato, Zenophon, Ariſtoteles, Theophraſtus, Plutarchus: ignoti Herodotus, Thucydides, Polybius, Diodorus, ceteri Græci ſcriptores omnes. linguæ Latinæ elegantiam, & munditiem, incorruptum Latini ſermonis vſum nemo nouerat, nemo docebat. Hebraicæ,

& Græcæ linguæ ne elementa quidem erant nota: omni elegantiore, & puriore doctrina, omnibus Græcorum, & Latinorum melioris notæ ſcriptorũ monumentis carebamus. Piget, pudétque referre quanta tum omnium bonarum artium ignoratio Galliam tuam obſeſſam teneret: quantis tenebris populus tuus circumfuſus, ac pæne dicam, ſepultus eſſet. Exortus eſt Franciſcus ille, auus tuus, humanarum litterarum, omniúmque ingenuarum artium, ac diſciplinarum veriſſimo cognomento parens appellatus: qui rus merum, qui fœdam barbariem, qui graue virus, qui craſſas tenebras è ſcholis, ex vrbibus, è tota Gallia ſuo ſplendore depelleret, fugaret, diſſiparet: ſermonis Hebraici, Græci, Latini, omnium artium honeſtarum, & reipub. vtilium ſtudia in hominibus ingenio præſtantibus cõmoueret, atq; excitaret. Id autẽ hac ratione aſſecutus eſt. Lutetiæ duodecim doctores partim Gallos (in quibus erãt illa Galliæ tuæ ornamenta, Fr. Vatablus, P. Daneſius, Iac. Tuſanus, Dion. Coronæus, Orontius Finæus) partim aduenas (in quibus erant Bart. Latomus Germanus, Io. Poblatius Hiſpanus, Agathius Guidacerius, Paullus Paradiſus, vterque item Hiſpanus, Io. Stracelius Flander, Vidus Vidius Florentinus,) propoſito, atque attributo eis honeſtiſſimo præmio inſtituit: quorum alij mathematicas arteis, alij Hebraicas litteras, alij Græcas, alij Latinas, alij philoſophiam ex ipſis fontibus hauſtam, alij artem medendi, & maxime eius partem eam, quæ chirurgice à Græcis appellatur, publicè docerent. Franciſco ſucceſſit Erricus, digniſſimus patre filius, pater tuus, rerum domi, foriſque geſtarum gloria clariſſimus: qui patrem cùm ceteris rebus omnibus pæne veſtigiis ipſis perſecutus eſt, tùm eximio in litteratos, & eruditos homines amore, ac ſtudio cum illo certauit: atque in eorum, qui vel exceſſerant è vita, vel alioqui ſua ſponte docendi munere defuncti fuerant, locum viros ingenio, doctrináque præſtanteis ſubſtituit, P. Gallandium, Iac. Siluium, Iac. Gopylum, P. Ramum, Adr. Turnebum, Fr. Vicomercatum, Io. Auratum, Paſchaſium Hamelium, Io. Caligniium, Nic. Penam, Io. Mercerũ, Bertinum Comitem, Rod. Mäinum Britannum, Io. Quinquarboreum. Ita vtroque regnante artes, litteræ, diſciplinæ omnes in Gallia floruerunt. Nam armorum quidem, rerúmque bellicarum gloria iampridem ceteris nationibus aut pares, aut etiam ſuperiores eramus: litterarum autem, atque artium libero dignarum laudibus antè quàm Franciſcus auus tuus regnum obtineret, certè vincebamur. At nunc iidẽ Franciſci aui tui, & Errici patris beneficio ita litteras amplexi ſumus, vt non modò iam cũ Germania, (quæ diſcẽtiũ, atq; eruditorũ multitudine ſemper abundauit, neque minus vnquã litterarũ, quàm armorum cupiditate, ſtudióq; flagrauit:) verùm etiã cum Italia, (quæ cùm viros acumine ingeniorũ, ſollertiáq; iudicãdi præſtãteis gignere exiſtimatur, tùm Latinarum quidẽ litterarum hereditatẽ quodã veluti gẽtilitatis iure ſibi vendicauit: Græcarũ autẽ poſſeſſionẽ quaſi vacuam, & caducam euerſa, ac deleta Græcia celeriter occupauit,) vltro pede conferre, atque in certamen deſcẽdere audeamus. Hunc igitur ingeniorum cultum, hanc humanitatẽ, hanc optimarum artium celebritatem, quam ab auo, & patre tuo conſecuti ſumus, tuæ perſonæ decórum eſt, Carole: tuis maioribus dignum: ei ſpei, quam de te habemus, conſentaneum, te ſtudioſè tueri, diligentérque cõſeruare. Non enim credibile eſt, te ita dicturum, ſatis eſſe, ſi artis militaris, & bellicæ gloriam tibi ab illis relictam retineas: de vrbanis, & ciuilibus artibus non eſſe tibi magnopere laborandum. Nam primùm, quarum artiũ exercitatio tuis maioribus tantopere fuerit probata, eas te arteis improbare, amplitudinẽ, ac maieſtatem tuam non decet: deinde ne te quidem præterit, vt pote, à præſtantiſſimis doctoribus, ac magiſtris inſtitutum, optimiſque præceptis imbutum, &, quod caput eſt, naturæ bonitate valentem, ſcientiam inſcientia, ſapientiámque inſipientia longè eſſe potiorem, ac præſtabiliorem:

neque

neque eſſe conſentaneum, cuius Regis populus aureis habeat tereteis, eruditas, & purgatas, ingeniúmque doctrina expolitum, eum Regem, litterarum, & ſcientiæ ſuauitatẽ neq; auribus ſentire velle, neq; cogitatione comprehẽdere, ac percipere curare. Neque porrò exiſtimo, tibi id probatum iri, quod de Alexandro Magno Philippi Macedonũ Regis filio ſcriptores locupletes memoriæ prodiderũt, illum ita animo fuiſſe affectum, vt, quoties Philippus aut vrbẽ aliquam nobilem cepiſſe, aut prælium ſecũdum feciſſe, aut victoria aliqua denique potitus eſſe nuntiaretur, non admodum lætè ferret, ſuiſque æqualibus diceret. patrẽ nihil magni, præclariq;, quod gereret, ſibi relicturũ, exiſtimãs, quanto plureis vrbeis Philippus expugnaſſet, quantòq; plureis victorias peperiſſet, tanto ſe aut pauciores rerum à ſe gerendarũ occaſiones habiturũ, aut ſibi pauciora, quæ ſubigeret, ac domaret, reliqua futura. Quamuis enim eſſet hoc inſigne, & luculentũ eius animi magnitudinis, & gloriæ cupiditatis argumentum: ſi fortitudinem tamen non corporis viribus, ſed animi robore metimur: & , ſi altitudinem animi nõ in fortunæ temeritate, neque in militum lacertis, ſed in animo inuicto poſitam eſſe arbitramur: & , ſi ſolidam, verámque gloriã non in expugnandis vrbibus, neque in propagandis imperij finibus, ſed in cohibendis, & comprimẽdis animi motibus, rebusq; ſecũdis moderatè, ſapiẽterq; ferẽdis locatã eſſe exiſtimamus: fuiſſet illud profectò multo certius magnæ ad virtutẽ futurã indolis Alexandri ſignũ, primùm ſecũda Philippi patris fortuna, victoriiſq; lætari: deinde rationẽ inire, quemadmodum tot ciuitates, tot populos, tantum regnũ ſapienter, iuſtèq; moderari poſſet, quàm in incerto belli euentu, ſpem gloriæ ſuæ collocare. Nam, cùm duæ ſint artes potiſſimùm, in quarum ſtudiũ reges incumbere, quas perdiſcere, in quibus verſari vel ſoleant, vel debeant, vna militaris, & bellica, per quã hoſtilis, & externa iniuria propulſetur: altera ciuilis, & vrbana, & quodammodo togata, per quam ciuitates optimis legibus, inſtitutiſq; temperatæ, cõcordia, otio, opibus, virtute floreãt: dubitari nõ debet, quin ea, per quã populis vita beata quæritur, & cuius cauſa prior illa eſt comparata, lõgè illi ſit anteponẽda. Bella enim nõ niſi neceſſariò ſuſcipiũtur: neq; quiſquã eſt, niſi immani planè ingenio præditus, qui nõ per diſceptationẽ, ac rationẽ, quàm per vim, & ferrum ius ſuum obtinere malit. Cùm illud nõ licet, ad hoc decurritur, vt iniuria ferro repulſa, iure noſtro armis recuperato, victoria bello parta, otio, pacéque potiamur. Quemadmodum autẽ nauis gubernator ad curſum ſecundum, medicus ad ægri ſalutẽ ſuas omneis curas, & cogitationes refert: ſic bono principi, eorũ, quibus præeſt, vita beata propoſita debet eſſe, vt illi fortunæ bonis ſint locupletes, & copioſi: viribus corporis valẽtes, ac robuſti: omnibus animi virtutibus inſtructi, atq; ornati: gloria, famaq; præſtãtes, & clari: quæ tum deniq; contingere ſolẽt cùm Reges ſedulò dant operã, vt ſint ipſi bellicoſi ſimul, & ſapiẽtes: cumq; ſapiẽtiæ, iuſtitiæ, pietatis æquè, atque artiũ bellicarum cupiditate, ſtudioq; ducũtur. Itaque antiquiſſimi illi poëtæ nõ aliam (opinor) ob cauſam Palladem armatã finxerunt, quàm, vt ſignificarent in Regibus, & rerumpub. moderatoribus bellicã virtutẽ cum ſapientia cõiunctam, & copulatam eſſe oportere. Quam rationem ſecuti priſci illi heroës in diſciplinam hominum eruditorum, longóque vſu peritorũ filios ſuos ſtudioſè tradebãt: & Reges ipſi doctos viros, & ſapiẽteis in comitatum, amicitiamq; ſuã cupidiſſimè recipere ſolebãt. Sic fortiſſimum illũ Græcorũ Achillem Pelei Theſſalorũ Regis filium à Chirone Centauro puerũ eruditũ eſse litteris proditum eſt: & eidem iuueni ad Troiam profecto Phœnix ait apud Homerum ſe comitem, & cuſtodem iccircò à patre eſſe additum, vt illum efficeret oratorem verborum, actorémq; rerũ. Summus ille Athenienſium contionator Pericles, qui annos quadraginta doctrina, conſilio, eloquentia dicitur Athenis præfuiſſe, priuſquam ad rempublicam accederet, ab Anaxagora

Clazomenio fuerat inſtitutus: Timotheum, Cononis præſtantiſſimi imperatoris filium, Iſocrates: Epaminondam Lyſis Pythagoréus: Alexandrum magnũ Ariſtoteles erudierunt. Ageſilaum Xenophon: Philolaum Archytas Tarentinus: Dionem Plato Athenienſis docuerunt. Sapientum autem conſuetudinem, & amicitiam à Regibus eſſe appetitam, teſtimonio ſunt Solon, & Anacharſis: quorũ alterius ſermone, & congreſſu magnopere Cræſus eſt delectatus, atq; adiutus: alterum cùm Darius litteris & promiſſis inuitaſſet, nihil profecit: teſtantur Plato, & Ariſtippus, qui cum Dionyſio vixerunt: & Calliſthenes, qui cum Alexandro: alij denique quàm plurimi. Iam verò in ijs, qui ſapientiæ, doctrinæq; laudibus clarent, non poſtremum locum poëtæ videntur obtinere. Quin ſi verum quærimus, vel iidem fuerũt olim poëtæ, & philoſophi: quem in numerũ referre licet Orpheum, Amphionem, Muſæum, Homerum, Heſiodum, Solonem, Phocylidem, Xenophanem, Parmenidem, Epimenidem, Empedoclem, Platonem: vel, ſi qui Philoſophi à ſtudio poëtico fuerunt remotiores, quales ſunt poſteriores, ij, niſi poëtarum auctoritate, ac teſtimonio ſua decreta confirmarent, ac fulcirent, à periculo ruinæ nõ procul-abeſſent: vt omittam, quòd pleriq; ex his ad vitam benè, & ſapienter inſtituendam non multùm adiumenti videntur attuliſſe: At ex poëtis (eos excipio, qui nihil præter voluptatem lectoris quærunt) vix vllum reperias, qui non aut à vitio quidem, turpitudinéque animos auocet, ad virtutem autem, & honeſtatem excitet, atque acuat: aut mores corruptos emendet, & corrigat: aut res vel temperãter, moderatéque factas, vel magnificè, fortitérque geſtas immortalibus laudibus efferat, atque ad ſempiternam memoriam conſecret: aut illuſtria virtutum exempla ex omni antiquitate repetita huius ætatis hominibus ſuppeditet: aut homines calamitoſos, & grauibus fortunæ caſibus afflictos ſoletur, atque extollat. Quis philoſophus vmquam vel diſtinctius, quid ſit virtus, quid vitium: quid turpe, quid honeſtum, diſputauit: vel planius honeſti pulchritudinem, inhoneſti deformitatem: ſapientiæ vim, & vtilitatẽ, inſipientiæ imbecillitatem, atque incommoda diſputando demonſtrauit, quàm Homerus diuinis ſuis carminibus ante legentium oculos conſtituit? quis hominum mores, & motus: quis animantiũ naturas: quis ſola terrarum: quis æſtus, & fluctus marinos: quis ventorũ flatus: quis nauigandi pericula, tempeſtatésque aduerſas: quis temporum varietates: quis præliorum imaginem: quis vrbium oppugnationes: quis acies inſtructas: quis imperatorias virtutes: quis rationẽ moderandorum animorum: quis formam benè moratarum ciuitatum: quis denique omnium rerũ, quæ hac vniuerſitate continentur, varietatem illuſtrius vmquam Homero depinxit? Quid ceteros poëtas, Epicos, Lyricos, Tragicos, Comicos perſequar: quorum vel nomina commemorare longum ſit? ſed tamen quantum ex ſingulis generibus fructum, quantáque cũ voluptate coniunctum percipiunt, qui in talium ſcriptorum lectione verſantur? Quid, quòd poëtæ principibus, & regibus, atque adeò diis immortalibus cari fuiſſe dicuntur? vt Caſtori, & Polluci Simonides: Apollini Pindarus: Polycrati Samio Anacreon: Aſchylus, & Simonides Hieroni: Dionyſio Siculo Polyxenus: Euripides Archelao: Scipionibus, & Catoni maiori Ennius: Scipioni Africano minori, & Lælio Sapienti Lucillius: Memmio Lucretius: C. Cilnio Mæcenati, M. Vipſanio Agrippæ, Cæſari Auguſto Virgilius, Varius, hic, quem tibi nunc donamus, Qu. Horatius Flaccus. Pittacus Alcæo, à quo fuerat non ſolùm verſibus, & ſtilo violatus, verùm etiã armis, & ferro appetitus, cùm ille in poteſtatẽ ſuam veniſſet, iniuriam acceptam remiſit, atq; ignouit: C. Iulius Cæſar eadem lenitate, & clementia vſus C. Valerio Catullo, à quo fuerat petulantiſſimis, & cõtumelioſiſſimis verſibus laceratus, ſecum redeundi in gratiam poteſtatem fecit. Eundem Catullum Manlius Torquatus, Tibullum Valerius Meſſalla, ſingulari beneuo-

lentia

lentia complexi ſunt. Sed quorſum tam multa de litteris, philoſophis, ac poëtis? vt primùm oſtendam, clariſsimorum, & ſapientiſsimorum principum, regúmque, atque imperatorum factum, & inſtitutum, Franciſci I. aui tui, & Errici II. patris, Regum maximorum, iudicio eſſe comprobatum: deinde vt te ſponte tua currentem ad parem in litteras, & litteratos voluntatem, ſimiléque ſtudium excitem: poſtremò vt, quem poëtam C. Cilnius Mæcenas, eques Rom. nobiliſsimus: M. Vipſanius Agrippa, dux exercitus clariſsimus: Cæſar Auguſtus, princeps fortunatiſsimus, plurimi fecerunt, vehementérque dilexerũt, cuiúsque conſuetudine, & ingenio, & moribus plurimùm delectati ſunt, eius ſcripta, multorum quidem ſæculorum auctoritate comprobata, ſed temporũ, litteris inimicorũ, culpa, valdè deprauata: quæ nunc ad te defero quàm plurimis locis non ſine meo magno labore, ac ſudore propemodum ſuæ natiuæ integritati reſtituta, ac mendis fœdiſsimis perpurgata, iuſtíſque commentariis à me explicata, atque illuſtrata, eo vultu accipias, eóque animo complectare, quo vultu, & quo animo Franciſcus auus tuus, quo Erricus pater, ſapientiſsimi Reges, genus hoc ſcriptorum accipere, atque amplexari ſolebant. Enimuerò Carole non ego ad te poëtam aliquem vnũ de multis affero: ſed poëtam omnibus ſuis numeris perfectum, atque abſolutum: ſummum, atque adeò ſolum, in tota lingua Latina Lyricum: Satyrarum ſcriptorem præſtantiſsimum, atque excellentiſsimũ: multiplici, & varia rerum copia refertum: illuſtri verborum ſpendore illuminatum: ſententiarũ pondere grauiſsimũ: ſcribendi elegantia politiſsimum, ac puriſsimũ: orationis figuris ornatiſsimũ: in cudendis nouis vocabulis ſine inuidia feliciſsimũ, ſine vituperatione audaciſsimũ: in Græcorum loquendi generibus imitandis & cum prudentia, iudicióque liberrimum, ac ſolutiſsimum: & cum libertate, licentiáque cautiſsimum, ac prudentiſsimũ. Nemo vmquam Latinorum iuſtitiam, fidem, continentiam, parſimoniam, religionem, patientiam paupertatis, contemtionem rerum humanarum laudauit ornatius: nemo iniuſtitiam, perfidiam, libidinẽ, auaritiã, luxuriã vituperauit acerbius: nemo ad ſubeunda pro patria pericula, atq; ad mortem pro libertate oppetendam inflammauit ardentius. Nemo neq; ad virtutẽ acrius excitauit, neque à vitio grauius reuocauit: nemo bellorũ ciuiliũ calamitatem miſerabilius deplorauit: nemo neq; amores cantauit mollius ac tenerius, neq; tempeſtiuorũ conuiuiorũ hilaritatẽ deſcripſit floridius: nemo hominũ ſuæ ætatis mores carpſit vrbanius. dies me deficiat, ſi huius poëtæ virtutes poëticas nõ modò perſequi, & cõmemorare ſcribẽdo, aut diſtinguere partiẽdo, ſed etiã recordari cogitãdo, aut notare coner obſeruãdo. Quòd ſi poëta omni laude cumulatus, omnibúsq; ſuis partibus abſolutus, & perfectus ille eſt, qui voluptatẽ, & delectationẽ lectoris cũ vtilitate, fructuq; coniunxit: ſine controuerſia ceteris omnibus poëtis Græcis, ac Latinis (Homero excepto) Q. Horatius Flaccus meritò eſt anteponẽdus: in quo ſic dulcedo cũ vtilitate certat: ita ſuauitas grauitati par eſt, vt, ſi detracta voluptate, ac dulcedine, ſola grauitas, vtilitáſque ſpectetur, hæc lectorẽ in legẽdo retinere queat: contrà ſi quis demta vtilitate, ſolã verſuũ dulcedinẽ, ac iucunditatẽ ſequatur, hæc cũ ſua illecebra captum, vt in ſe continenter affixus inhæreat, pellicere poſsit. Ex his autẽ cõmentariis cum ipſo Flacco coniunctis, cùm duo corpora feciſſem, quorum alterum ad carminum: alterum ad ſermonum libros pertinet: eam potiſsimùm partem tibi dicandam eſſe iudicaui, quæ, propterea quòd & ordine prior, & argumenti, rerúmque amplitudine elatior atque grauior, & verborum ſplendore illuſtrior, atque ornatior, & concinnitate venuſtior, ac floridior, & varietate ipſa gratior, ac iucundior eſt, tuæ ætati ſimul, & maieſtati magis conuenire videbatur. Vale, & regna. Idib. Aprilis anno CIↃ. IↃ. XLI. *Lugduni.*

IDEM LECTORI S. D.

EVM tibi poëtam commendare non debeo, humaniſſime lector, vel cuius lectione omnes homines eruditi plurimùm delectantur, vel qui ſuis ipſius virtutibus, atque ornamentis ſatis commendatur: quamobrem commentarios in eum olim ſcripſerim, nunc in lucem proferam, rationem tibi fortaſſis afferre debeo. Non te morabor pluribus. Ego hunc poëtam partim mea ſponte, partim doctorum virorum iudicium ſecutus, adoleſcens in primis amaui, ſemperque libentiſſimè legi: neque me ab eius lectione vel iuris ciuilis ſtudia: vel potentiorum amicorum conuictus, & conſuetudo: vel longinquæ, ac diuturnæ peregrinationes vnquam abſtrahere potuerūt. Sed, cùm in hoc ſcriptore mihi pleraque partim aliquanto obſcuriora, neque ſatis ab iis, qui eum explanandum ſuſceperant, declarata: partim iniuria temporis deprauata, quæ ſine ope codicum manu ſcriptorum reſtitui non poſſent, eſſe viderentur: nihil mihi tum quidem dabatur aliud, quàm, vt ſperarem me talium librorum copiam aliquando habiturum: intereà verò è philoſophis, ac poëtis Græcis, & Latinis: ex antiquitatis Rom. monumētis: ex Athenæo, Pauſania, Suida, Stobæo, ceteris, ea, quæ ad hunc poëtam lucis aliquid afferre poſſe mihi viderentur, ſtudioſè colligere, ac notare non deſinebam, vt iis vnà cum amicis vterer, non vt ea diuulgarem. Profectus ſum tandem in Italiam cum viro clariſſimo, Franc. Turnonio Cardinali. Romæ cùm eam, quam votis, ominibúsq; anteà expetiueram, veterum librorum copiam nactus eſſem, non putaui mihi oblatam de hominibus bene merendi occaſionem, mea negligentia è manibus amittendam eſſe. Itaque vetera, quotquot potui, exemplaria vndique corrogata, alia eorum voluntate, quorum erant, in deuerſorium meum tranſportanda curaui: alia, quia è ſuis locis auferre nefas erat, ſuis quæque in bibliothecis inſpexi, & conſului. In bibliotheca Pontificis Rom. Vaticana, quæ mihi beneficio Gulielmi Sirleti, & Hieronymi eius fratris, & Federici Brutij, quoties mihi commodum erat, patebat, quinque libros antiquiſſimos, manúque ſcriptos reperi. Donatus Iannoctius Florētinus vnum, qui fuerat ampliſſimi, atque ornatiſſimi viri Rhodolphi Cardinalis, eóque mortuo cum aliquot aliis Græcis, ac Latinis ad ipſum teſtamento peruenerat, mihi commodauit. A Gabriele Faërno, homine candidiſſimis moribus, vnum item commodatò accepi. Acceſſerunt duo, quorum alter erat Raïnutij Farneſij clariſſimi Card. typis ille quidem excuſus, ſed cum antiquiſſimis, atque optimis codicibus comparatus, atque ex eorum fide, ac teſtimonio quamplurimis locis emendatus: alter Lodouico Vrſino Farneſiorum conſobrino, adoleſcēti pudenti, ac probo, ab Annibale Caro donatus fuerat: in quo deſiderabantur ſermonum libri. Horum vtriuſque mihi facta à dominis copia eſt, opera Fuluij Vrſini, hominis eruditiſſimi. Poſtremò mihi ex Italia reuerſo, cōmentariis meis iam abſolutis, liber item calamo ſcriptus, vetuſtiſſimus à Io. Torneſio, typographo Lugdunenſi, nuper inſperanti Lugduni oblatus eſt. Cum his igitur ſingulis libris cœpi Romæ attentiſſimè, atque accuratiſſimè vnum exemplum Horatianum typis deſcriptum conferre: contuli: lectionis varietatem, librorúmque diſſenſionem conſerendo notaui. Non eſt huius temporis, aut loci, lector erudite, pluribus verbis tibi commemorare, quantum mihi à vulgatis reperti ſint diſcrepare. ſuis quæq; locis vel per te, vel me indicāte cognoſces. Hoc tantùm in præſenti fatebor, me, hac tāta diſſenſione, ac diſcrepantia animaduerſa, ſpe, animóque multo maiore ad commentarios meos informatos iam, ſeu potius inchoatos, quàm primùm abſoluendos me cōtuliſſe, vt, ſi doctorum virorum iudicio digni eſſent, qui in manus hominum peruenirēt, vtileſque ſtudioſæ iuuentuti futuri viderentur, in publicū prodirent: ſin minus, Qu. Horatius Flaccus ſaltem & antiquorum librorum auxilio, & mea opera reſtitutus quodam modo reuiuiſceret, ac renaſceretur. Nunc de commentariis meis, quid te ab eis exſpectare velim, quídq; in eis conficiendis ſecutus ſim, pauca dicam. Primùm Horatium ipſius auctoris ſententia ſtudioſiſſimè inueſtigata, & perquiſita, ſimilibúsq; locis inter ſe comparatis, explicaui, ac declaraui: Deinde, quæcumque mihi viſus eſt à poëtis, & philoſophis Græcis, qui quidem exſtēt, ſumſiſſe, aut mutuatus eſſe, ea è fontibus petita, tuis oculis optima fide ſubieci: Tùm, quæ ad Græcorum hiſtorias, fabuláſque pertinent, etiam ea è Græcis ipſis, & poëtarū Græcorum ſcholiaſtis excerpta, tibi propoſui, tibíque produxi: neque ſolùm produxi, verùm etiā Latinè omnia ferè reddidi. Prætereà Græca omnia loquendi genera, in quibus creber, & frequens eſt Horatius, diligenter obſeruaui, notaui, indicaui: vim, pondus, elegantiam verborum oſtendi: Horatianam Latinè loquendi rationē cum optimorum Latini ſermonis auctorum Plauti, Terentij, Lucretij, Catulli, Ciceronis, Cæſaris, Salluſtij, Virgilij, Tibulli, Propertij, T. Liuij loquendi conſuetudine congruere demonſtraui. Prætereà ſiqua verba lectiora, aut ſiqua loquendi genera concinniora ſæpius, & pluribus locis ab eo eſſe vſurpata animaduerti, ea diligenter collecta, ſub vno quaſi aſpectu, quàm aptiſſimo potui loco, vt adoleſcenteis quærendi labore leuarem, collocaui. Poſtremò perquàm multos auctorum Græcorum, & Latinorum locos quaſi aliud agens, occaſione tamen oblata & corruptos reſtitui, & obſcuros declaraui.

Rectam autem vocum ſcribendarum rationem, quam orthographiam Græci nominant, eam ſum ſecutus, quæ pleriſque doctiſſimis ætatis noſtrę viris probatur, quæq; in veteribus, & fide dignis marmoribus reperitur. exempli cauſa hæc nomina, ſic typis deſcribenda curaui, *Mæcenas*, *Paullus*, *Meſſalla*, *Sulpicius*,

Sulpicius,Mucius,Scæuula,Hirtius,Caſcellius,Pætus,Calpurnius,Tiberis,Etruſcus,Brundiſium,Aricia,&c. Tùm hæc,hoc modo,*ſilua,hiems,ſæculum,mæror,& mæreo,cælum,hædus,nuntius,conuicium,otium,auctor,edera,heres,aënens,&c.* Tum hæc,quæ ab vno veluti fonte manant,cum diphthongo æ. *fætus,fænus,fæcundus,fæmina,fænum:* hæc autem,quæ è Græca voce ποινὴ nata ſunt, cum dipthongo œ. *pœna,pœnitet.* illa autẽ *pæne,pænuria,cum diphth.æ,* nõ quòd alia eorũ ſit origo,ſed quòd talẽ ſcripturã cõfirmẽt antiqua monumẽta,veteréſque membranæ.In his porrò *ſumſi,cõtemſi,comſi,promſi,demſi: ſumtus,contemtus,comtus,promtus,demtus:* & in his *emtus,ademtus,exemtus,interemtus,peremtus,* primùm antiquiſſimi Grammatici auctoritatem:deinde rationem,ac veritatem ipſam ſum ſecutus. Marij igitur Victorini, qui Ælij Donati fuit æqualis,hæc verba ſunt in lib.de orthographia. *Nam hiems,& ſumſit,& inſumſit,& demſit,ſine dubio per m.s.ſcribetis:&,quando in harum vocum mentionem incidimus, nec conſumptum, nec emptum, nec redemptum, nec temptat, nec attemptat, & ſimilia iſtis,per p.t.ſcribetis vitioſè,ſed, vt ego ſcripſi, iuxta m.t.ponetis.* Multum quidem apud nos valere debet tanti Grammatici ſententia, atque auctoritas: ſed,ſi quis huius ſcripturæ rationem quoque flagitabit,ea verò eſt in promtu poſita,miniméq; obſcura. Sed priuſquam progrediar longius,etiam atque etiam abs te peto,lector humaniſſime, vt tibi hoc perſuadeas, me & officio adductum,& neceſſitate quadam coactum de his rebus,quæ Grammaticorum ſunt,hoc loco diſputare. Nam,prætérquam quòd conſilium meum harum vocum ita ſcribendarum,tibi probatum eſſe volo,quidam amicus meus,vir cum primis doctus,cùm mihi prorſus aſſentiretur, rogauit me,vt tibi huius conſilij,factíque mei rationem exponerem. Non debet igitur ſupinum à ſui præteriti vel lege,vel natura diſcrepare,neque vllam omnino litterã,quæ in præſenti, aut in præterito non fuerit,aſſumere,præter eas,quæ ſupinorum ſunt propriæ,quales ſunt s,& t. nam in duplici x poteſtate s.ineſt. Cùm igitur hæc verba *emo,redimo,adimo,eximo,interimo, perimo* & in præſentibus, & in præteritis littera p vacent: ſupina quoque, eadem vacare debent: itáque ſcribẽda ſunt. *emtum,redemtum, ademtum,&c.* De his autem,*ſumo,promo,temno,como,demo,* & ſimilibus,dico præter naturam liquidæ m. quæ eſt horum verborum littera quodammodo geniralis,id eſt,à qua ceteri modi, ceteráque tempora oriuntur,ac gignuntur,quam Græci characteriſticam appellant,dico,inquam, præter illius litteræ naturam,p.in eorum præteritis, & ſupinis interponi. Nam liquida m. quæ fuit in præſenti, vel perit in præterito, vt *premo preſſi,* vel,ſi forte ſeruatur,nullam præterea aſſumit conſonantem: vt *emo emi, gemo gemui.* Idémq; de liquida n ſentiendum: *vt ſino ſiui,pono poſui,ſperno ſpreui:* in quibus perit: *cano, cecini: geno,ſeu gigno,genui:* in quibus retinetur. P.autem in præteritis eorum verborum dumtaxat intercedit,quorum in præſenti vel b inerat,vel hoc ipſum p.qualia ſunt *ſorbeo,ſcribo,nubo,ſculpo, carpo, rapio.* Nam b & p litteræ ſunt inter ſe affines,& cognatæ:faciléq; altera in alterius locũ migrat. quod item de m & p dici non poteſt:quæ litteræ ita ſunt inter ſe diſſimiles, & diſpares, vt altera cum altera numquam commutari poſſit. Iam verò, in quorum verborum præteritis p ineſt, vt in his *ſorpſi, ſcripſi, nupſi, ſculpſi, carpſi, rapui,* & ſimil. etiam in eorumdem ſupinis p reperitur, vt *ſorptum, ſcriptum,nuptum,ſculptum,carptum,raptum,* & ſimil.alioqui nullum eius in ſupino veſtigiũ apparere debet. Neque me mouet alius quidam nobilis grammaticus, qui tradidit m ante t ſine p propter euphoniam,ſcribi non ſolere. Atquì cacophonia eſt potius. multo enim lenior, & facilior, & ſuauior pronuntiatio eſt harum vocum ita ſcriptarum ſine p.*ſumtum, contemtum,promtum,&c.* Eo autem tempore nata eſt hæc vitioſa ſcribendi conſuetudo,quo tempore barbaries, ignorantiáque Latini ſermonis non modò Galliam noſtram,verùm etiam Italiam,ceteráſque orbis terrarum parteis occuparant: & quidem ex eorum inepta opinione nata,qui arbitrabantur,m ante s & t ſine p neque ſcribi debere,neque pronuntiari poſſe. Indidem horum vocabulorum fœdiſſima, & corruptiſſima ſcriptura manauit:quæ etiam in quibuſdam libris manu ſcriptis, atque adeò in nõnullis veterum marmorum fragmentis reperitur, *hiemps,contempno,dampnatus,antempna,ſollempnis, alumpnus, temptare, Pomptina tribus.* quæ nondum me puero è libris,qui tum typis excudebantur,penitus erat ſublata:nunc autẽ ab omnibus viris litteratis repudiata,ab omnibus libris vulgatis funditus deleta eſt. Quòd ſi huiuſmodi ſcripturæ mendum,ac vitium in his vocibus,veritate expugnante,ac peruincente correctum eſt,cur non itẽ in illis *ſumpſi,prompſi,contempſi,* & ſimil.in his,*emptum,interemptũ,* & ſimil. corrigetur,cùm eandẽ in vtriſque rationem valere videamus? Ego quidem hanc tam peruerſam ſcribendi conſuetudinem,quę vſque ad hoc tempus in talibus vocibus hæret,nunc tandem,ignorantiæ tenebris ex Italia,Gallia,Germaniáque fugatis,litterarúmq; luce nationibus omnibus reddita,de medio cẽſeo eſſe tollendã. Quòd ſi qui à me diſſentient,maléntq; inueteratum rudium ſæculorum errorem pertinaciter defendere, q̃ vocem rationis audire:primùm mei me facti conſcientia cõſolabor,quòd etiam in re leui, paruíque momenti meam ſententiam hominibus ſimpliciter,ſedulóque aperui:deinde ab illis petam,vt,ſi ſibi licere volunt,cum vulgo ſine metu reprehenſionis errare,mihi liceat cum paucis doctis ſine culpa temeritatis & auctoritatem Victorini,& rationem ſequi. ſed nimis multa de nugis. Nunc igitur Horatianæ lyræ modos,ac numeros audiamus. Vale.

IDEM LECTORI SECVNDÆ EDITIONIS.

QVID hac ſecunda editione ad primam acceſſerit, quantóque hæc illi præſtet, paucis te, bone & erudite lector, admonendum eſſe puto. Non enim ij ſumus, quos pudeat fateri, nos multa quotidie audiendo, legendo, viuendo denique diſcere, quæ nobis anteà fuerint incognita atque ignorata. Nam ſi plerique homines glorioſum ſibi eſſe ducunt, rem à patre acceptam vel mercatura, vel negotiatione, vel parſimonia, vel alia aliqua honeſta ratione amplificare: ſi Solonem illum, virum ſuæ ciuitatis ſapientiſsimum, & vnum è ſeptem, non puduit de ſe ſcribere ac prædicare, ſe quotidie ſeneſcere multa addiſcentem: quid cauſa eſt, quare mihi turpe eſſe exiſtimem ingenue fateri, mihi non pauca hodie eſſe nota atque aperta, quæ anteà fuerint obſcura, atque ignota? Hoc igitur admonendus es, lector humanitate & doctrina expolite, hanc poſteriorem editionem multis partibus eſſe priore meliorem ac perfectiorem. Cùm enim hunc eruditiſsimum & acutiſsimum poetam, Q. Horatium Flaccum, olim in Italia cum decem libris manuſcriptis contuliſſem, omneiſque ſcripturæ varietates ſatis diligenter obſeruaſſem, & ad oras vnius exempli typis impreſsi aſcripſiſſem: atque ex illorũ librorũ auctoritate multos quidem locos in hoc ſcriptore corruptos ſanauiſſem, ſed multo plureis partim religione quadam deterritus, partim receptæ lectionis conſuetudine occupatus, partim vitæ genere vago, & inſtabili, miniméque tranquillo iactatus, partim curis maioribus ſuſpenſus, intactos atque incaſtigatos reliquiſſem: in patriam aliquando reuerſus, breuíque poſt tempore in collegium profeſſorum Regiorum beneficio Regis Karoli noni, cui commentarios meos in quattuor carminum libros, & epodos inſcripſeram ac dicaueram, cooptatus, & Lutetiæ vitæ genus, præterquàm quòd bellum inteſtinum repente exortũ, annóſque ferè duos per omneis vrbeis Galliæ graſſatum, bonas litteras, & honeſtas diſciplinas, omneiſque adeò virtutes pæne dicam funditus in Gallia oppreſsit atque extinxit, cetera quietum otioſum, ac tranquillum, & meis ſtudiis ac moribus appoſitum & accommodatum, nactus, cœpi multò liberius, quàm vmquam anteà, nihil tamen de docendi munere mihi à rege impoſito atque aſsignato detrahens, cùm in omnibus ſcriptoribus Græcis ac Latinis dies, noctéſq; verſari, tum verò ex Latinis quidẽ Lucretium, Ciceronem, Horatium: ex Græcis verò Homerũ, Euripidem, Platonem, Demoſthenem, & Ariſtotelem relegere ac retractare. Itaque ſecundo mei muneris, meǽque profeſsionis anno Lucretium ſexcẽtis locis partim coniectura, partim ex fide membranarum antiquarum emendatum, & propè alium factum, & breuibus commentariis explicatum diuulgaui. Aliquot annis pòſt totum M. Tullium partim à codicibus manuſcriptis Memmianis, Huraltinis, Clericanis, Cuiatianis adiutus, partim doctorum virorum, qui ante me in eo ſcriptore emendando elaborarant, vigiliis ſubleuatus, partim meis ipſius viribus, meáque induſtria atque opera niſus, locis innumerabilibus correctum, notiſque, & ſcholiis breuiſsimis explanatum, edidi. Quo labore perfunctus cùm Horatium de integro in manus ſumſiſſem: meminiſſem autem (quamuis meum in hoc poeta emendando & explicando poſitum ſtudium omnibus nationibus humanitate & doctrina politis gratum accidiſſe ſcirem) ſed tamen meminiſſem, varias ac diuerſas (vt ſunt varia mortalium ingenia) ab iis, qui meos commentarios legiſſent, querelas eſſe iactatas: alióſque extitiſſe, qui libros veteres aut non ſatis diligenter à me eſſe inſpectos, & conſultos, aut non ſatis religioſe expreſſos atque imitatos quererentur: alios, qui dicerent non omneis locos Horatij difficileis atque obſcuros à me eſſe explicatos, & declaratos: alios, qui Latinam omnium teſtimoniorum & exemplorum Græcorum interpretationem requirerent: alios, qui multo pluribus exemplorum luminibus, teſtimoniorúmque auctoritatibus tum Græcis, tum Latinis meos commentarios ornari potuiſſe prædicarent: alios, qui nonnullorum locorum explicationem improbarent: his omnibus hac ſecunda editione ſatisfacere conatus ſum. Ac primùm quidem iis, qui arguebant, me libros veteres vel parum diligenter inſpexiſſe, vel parum religioſè ſecutum eſſe, ita ſatisfeci. Nam præterquàm quòd omneis ſcripturæ varietates ex decem libris veteribus, quibus Romæ ſum vſus, & vno, quo Lugduni, eſcriptas atque excerptas, & ad oram vnius libri impreſsi aſcriptas, diligentiſsimè recognoui ac relegi, ſex præterea Lutetiæ item manuſcriptos nactus ſum, vnum à N. Clerici heredibus, duos ab humaniſſ. viro Lod. Ruſſardo, iuris ciuilis apud Auaricum Biturigum interprete ac doctore, treis ab Io. Nicotio, prudentiſs. & ornatiſs. viro, non ita pridem legatione apud Luſitaniæ regem functo: ad quos acceſsit ſextus, mihi quattuor ab hinc annos ab Io. Colombino Monſtrolienſi donatus. Partim igitur vndecim illorũ codicum priorũ auctoritatibus repetitis ac retractatis, iterumque atq; iterũ conſideratis, partim ſex libris poſterioribus diligentiſsimè collatis, & attentiſsimè perpenſis, quos locos in priore editione mendoſos imprudens reliqueram, eos hac ſecũda in integrum reſtitui. Iis, qui negabant totũ Horatium eſſe à me explicatũ, ſic occurri, nullo prorſus loco, nulla ſentẽtia, nulla denique voce, quæ modò lectorem non tardiſsimum remorari poſſet, intacta relicta: Tertiis hoc modo morem geſsi, quòd quicquid eſt in cõmẽtariis meis ex Græcis auctoribus prolatum, Latinè à nobis redditum eſt, incondite illud quidem interdum & impolitè, ſed ita tamen, vt ſententia Græcorum verborum homini Græcis litteris non ſatis erudito non obſcura eſſe poſsit: quartis ita obſecutus ſum, quòd ſexcentis exemplis ac teſtimoniis oratorum, poetarum, philoſophorum, hiſtoricorum tum Græcorum, tum Latinorum hi commentarij amplificati atque aucti ſunt: Poſtremis in eo cumulatè ſatiſfeci, quòd quorundam locorum explicationẽ, quia ea mihi commoda & recta, aut certè tolerabilis videbatur, argumentis & rationibus probabilibus confirmaui: in nonnullis ſententiam mutaui. Meum illud inſtitutum hic mordicus retinui, perpetuóque ſeruaui, vt, ſiquis Horatij locus ab aliquo alio vel ingenioſe emendatus, vel eruditè explicatus eſt, ſiquid à quopiam prolatũ eſt ad aliquam Horatij ſententiam declarandam, quod quidem ſermone ac mentione dignum iudicarim, id ſuo auctori bona fide reddiderim,

diderim, neminémque ſua laude ſpoliarim: contrà ſi quid ab aliquo minus aptè, minúsue probabiliter excogitatum & litteris mandatum eſt: id aut diſsimularim, aut ſine acerbiore auctoris reprehenſione coarguerim: neminem, quantumuis longè à recta regione aberrantem, ne laceſſitus quidem nominatim cõtumelioſius appellarim. Quod reliquum eſt, propterea quia exemplum, quod operarij in hac ſecunda editione ſecuti ſunt, erat multis interpoſitionibus impeditum atque implicatum, multis acceſsionibus atque additamentis confuſum ac perturbatum, multis denique lituris caſtigatum & correctum, accidit vt illi nonnulla, dum typos conſtruunt, & componunt, in commentariis carminum ac ſermonum imprudentes omiſerint. Ea igitur in calce imprimenda curauimus, idque numeris paginarum & verſuum notatis, vt ex his, quò pertineant, quóve loco ſint reponenda, quiuis intelligere queat. Præterea nonnulla errata, quæ humana natura parum cauere potuit, admiſſa ſunt. Hæc quoque quomodo emendanda ſint, poſt omiſſorum collocationem oſtendimus. Quæ, bone lector, vt prius quàm quicquam legere incipias, ita ſuis quæque locis corrigas, quemadmodum eſſe corrigenda indicauimus, te etiam atque etiam obſecramus. Vale.

Q. HORATII FLACCI VITA E VETVSTO codice non ita pridem à viris doctis eſcripta, & edita: nunc item, ſed emendatior, diuulgata: cuius auctor exiſtimatur Suetonius.

Q. Horarius Flaccus Venuſinus, patre, vt ipſe quidẽ tradit, libertino & exactionũ coactore, vt verò traditũ eſt, ſalſamentario, cùm illi quidam in altercatione exprobraſſet, *Quoties ego vidi patrẽ tuum brachio ſe emungentem?* Bello Philippenſi excitus à M. Bruto imperatore, tribunus militum meruit, victíſque partibus venia impetrata, ſcriptum quæſtorium comparauit. ac primò Mæcenati, mox Augusto in gratiã inſinuatus, non mediocrem in amborum amicitia locũ tenuit. Mæcenas quantopere eum dilexerit, ſatis demonſtratur illo epigrammate,

Ni te viſceribus meis, Horati,
Plus iam diligo, tu tuum ſodalem
Hinno me videas ſtrigoſiorem.

Sed multo magis extremis, tali ad Auguſtum elogio: *Horatij Flacci, vt mei, eſto memor.* Auguſtus epiſtolarum quoque ei officium obtulit, vt hoc ad Mæcenatem ſcripto ſignificat: *Ante ipſe ſufficiebam ſcribendis epiſtolis amicorum: nunc occupatiſsimus, & infirmus, Horatium noſtrum te cupio adducere. veniet igitur ab iſta paraſitica menſa ad hanc regiam: & nos in epiſtolis ſcribendis adiuuabit.* Ac ne recuſanti quidem, aut ſuccenſuit quidquam, aut amicitiam ſuam ſuggerere deſtitit. Exſtant epiſtolæ, è quibus argumenti gratia pauca ſubieci: *Sume tibi aliquid iuris apud me, tamquam ſi conuictor mihi fueris. rectè enim & non temere feceris: quoniam id vſus mihi tecum eſſe volui, ſi per valetudinem tuam fieri poſſit.* Et rurſus, *Tui qualẽ habeam memoriam, poteris ex Septimio quoque noſtro audire. nam incidit, vt coram illo fieret à me tui mentio. neque enim, ſi tu ſuperbus amicitiam noſtram ſpreuiſti, ideo nos quoque ὑπερηφανευόμεθα.* Præterea ſæpe eũ, inter alios iocos, putiſſimum penem, & homuncionem lepidiſſimum appellat, vnáque & altera liberalitate locupletauit: ſcripta quidem eius vſque adeò probauit, manſuráque perpetuò credidit, vt non modò ſæculare carmen componendum iniunxerit, ſed & Vindelicam victoriam Tiberij, Druſiq́; priuignorũ ſuorum: cúmque coëgerit propter hoc tribus carminum libris ex longo interuallo quartum addere: poſt ſermones verò lectos, nullam ſui mentionem factam ita ſit queſtus: *Iratum me tibi ſcito, quòd non in plériſque eiuſmodi ſcriptis mecum potiſsimùm loquaris. an vereris, ne apud poſteros infame tibi ſit, quòd videaris familiaris nobis eſſe?* Expreſſitq́; eclogam, cuius initium eſt.

Cum tot ſuſtineas & tanta negotia ſolus: *Res Italas armis tuteris, moribus ornes,*
Legibus emendes: in publica commoda peccem, *Si longo ſermone morer tua tempora, Cæſar.*

Habitu corporis breuis fuit, atque obeſus, qualis & à ſemetipſo in ſatyris deſcribitur, & ab Auguſto hac epiſtola: *Pertulit ad me Dionyſius libellum tuum: quem ego, ne accuſem breuitatem, quantuluſcumque eſt, boni conſulo. Vereri autem mihi videris, ne maiores libelli tui ſint, quàm ipſe es. ſed ſi tibi ſtatura deeſt, corpuſculũ non deeſt. Itaque licebit in ſextariolo ſcribas, cum circuitus voluminis tui ſit ὀγκωδέστατος*, ſicut eſt ventriculi tui. Ad res venereas intemperantior traditur. Nam, ſpeculato cubiculo, ſcorta dicitur habuiſſe diſpoſita, vt, quocumq́; reſpexiſſet, ibi ei imago coitus referretur. Vixit plurimùm in ſeceſſu ruris ſui Sabini, aut Tarentini: domúſque eius oſtenditur circa Tiburni luculum. Venerũt in manus meas & elegi ſub eius titulo & epiſtola, proſa oratione, quaſi commendantis ſe Mæcenati. ſed vtraque falſa puto. Nam elegi vulgares: epiſtola autẽ obſcura: quo vitio minimè tenebatur. Natus eſt v i. id. Decemb. L. Cotta, & L. Torquato conſulib. deceſſit v. Kalend. Decemb. C. Mario Cẽſorino, & C. Aſinio Gallo conſulib. poſt nonum & quinquageſimum annum, herede Auguſto palàm nuncupato, cùm vrgente vi valetudinis, non ſufficeret ad obſignandas teſtamenti tabulas. Humatus & conditus eſt extremis Eſquiliis, iuxta Mæcenatis tumulum.

IN Q. HORATIVM Flaccum, iterum à D. Lambino editum, Germanus Valens Pimpuntius, in Curia Pariſienſi conſiliarius Regius.

Lambinus Calabro in ſaltu mala gramina, et vmbras,
Scabritiem, dumi horrorem: quæ plurima ſiluæ
Monſtra ferunt, paullo antè noua compeſcuit arte,
Atque Venuſinas ſegetes, & ſentibus arua
Obducta, atque ſitu Dauni ſquallentia rura
Erudiit, raſtris, ferro, inſectatus aratro:
Montibus vt Calabris quondam pater Ennius hortos,
Emeritus ſic Lambinus ſua præmia palmæ.
Nec ſatis hoc illi, nec brachia feſſa remiſit,
Expertus, generoſa magis quo ſunt ſola, plureis
Culturæ reuocare vices, impendia, curas.
Acrius ergo auido incumbens ſuperata labore,
Atque iterata nouo, vicit, domuítque colendo,
Próſcidit, offregit terram, effregítque rebellem:
Reſpondet votis totiéſque exercita tellus.
Saluete Auſonides nymphæ, ſaluete Camœnæ
Dauniades: multùm tu magna Venuſia ſalue:
Luce noua, tantóque alacres gaudete nitore:
Lambinum circumfuſæ luſtrate choréis,
Sacráque odorata circumdate tempora lauro.
Lambinus maneis veſtri arceſſiuit alumni,
Pæonio Elyſia cantu de valle reductos.
Dimidia iam parte ſui tabeſcit ademta,
Conclamátq; gregem vmbrarum in communia damna
Pindarus, & fruſtra ſe abeunti opponit amico.
Hinc procul ô, queis nec nymphæ, nec carmina cordi:
Ecce audita mihi reſerari ianua Ditis,
Cantatáq; domus Hecates ſæua ora dehiſcunt:
Auditúrq; inuita ſenis renatare carina.
Proſequitur clamor reuocantum, & ſæuit in auras.
Me tellus tremefacta quatit, ſpecubúſque remugit
Aduentante vmbra, Flaccóque Acherunte remiſſo:
Interpres ſuus arcanis, en, ora reſoluit,
Viua, obſcura prius, pandens oracula voce.
Non tamen hanc, Lambine, tibi laudem æquus Apollo
Inuidet, inſignem vel qua te reddidit, artem.
Sic prius Hippolytum ſuperas reuocarat ad auras:
Sic Deus omnipotens, Bacchi matérque, patérque
Bis nati fuerat. proprium mutarat eburno
Sic humerúmque Pelops: Æſónque recoctus aheno
Prodierat magico. dupliceis compendia magna
Excipiunt ortus, & fortunata ſequuntur
Fata quidem tantis numquam contraria fatis.

IN EVNDEM IO. AVRATUS Lemouix, poëta Regius, Græcus & Latinus.

Linguarum populis cùm lis foret orta duarum:
Hicque ſuos vates diceret, ille ſuos:
Multos Græcia ſe lyricos iactabat habere,
Flaccum vix vnum cùm ſua Roma daret.
Verba notat Nemeſis, Graiósque redegit ad vnum,
Eſſet vt hinc Flaccus, Pindarus inde ſuper.
Sed tamen & Flaccus longo corruptus ab æuo,
Fœdatúſque ſitu, iam periturus erat:
Non tulit hoc Nemeſis, formam ſuméns que virilem
Lambini, ambroſio ſparſit odore ſenem.
Protinus excuſſa, ſerpentis more, ſenecta
Splendet, in exuuiis luxuriátque ſuis.
Hoc tibi nunc debent Latiæ, Lambine, Camœnæ,
Æmula quòd Graiæ ſtant ſua plectra lyræ.

IN EVNDEM IO. PASSERATIUS, Trecenſis.

Olim Philippos, buſta gentis Martiæ,
Tuo imbuiſſes, docte Horati, ſanguine:
Ni te per hoſteis nuntius celer deûm
Denſo pauentem ſuſtuliſſet aëre.
Et nunc Camœnæ, pars tui præſtantior,
Caliginoſa nocte premerentur, niſi
Alter diſertus ales, Atlantis nepos,
Lambinus, atro vindicaſſet à ſitu.

IN EVNDEM ANTON. Valetus Iunianenſis, Lemouix.

Quem nuper terſum edideras, Lambine, poëtam,
Nunc fretus Genio viuidiore, iterum
Pæne recens placidas erumpere geſtit in auras,
Lucis & vſura liberiore frui.
Namque manu extrema, extremáq; incude recuſus,
Et nactus limæ munera cara tuæ,
Nunc totus nitet, & vectus maioribus alis
Euolat à mendis integer & maculis.
Hunc ego dum cerno tam pulcro exire decorum
Cultu, ſic tua me docta Minerua capit,
Vt, niſi ſint Flacci plana omnia, & integra, ſanctè
Iurarim hæc Flaccum præripuiſſe tibi.

Corrige erratum in calce epiſtolæ ad Regem, & ſcribe LXI. pro XLI.
In ſumma priuilegij *ante ſeptem annos*, pro *ante ſex annos*.

CARMINVM LIB. I.

AD MÆCENATEM Ode 1.

Alios aliis rebus duci: ſe lyricorum verſuum ſtudio teneri.

A *MÆCENAS atauis edite regibus,* D
O & præſidium, & dulce decus meum:
Sunt quos curriculo puluerem Olympicum
Collegiſſe iuuat, metáq; feruidis
Euitata rotis, palmáque nobilis
Terrarum dominos euehit ad Deos.
Hunc ſi mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus:
Illum, ſi proprio condidit horreo
Quicquid de Libycis verritur areis,
Gaudentem patrios findere ſarculo
Agros: Attalicis condicionibus
Numquam dimoueas, vt trabe Cypria
Myrtoüm pauidus nauta ſecet mare.
Luctantem Icariis fluctibus Africum
B *Mercator metuens, otium, & oppidi*
Laudat rura ſui: mox reficit rateis
Quaſſas, indocilis pauperiem pati.
Eſt qui nec veteris pocula Maſſici,
Nec partem ſolido demere de die
Spernit, nunc viridi membra ſub arbuto
Stratus, nunc ad aquæ lene caput ſacræ.
Multos caſtra iuuant, & lituo tubæ
Permiſtus ſonitus, bellàque matribus
Deteſtata. manet ſub Ioue frigido
Venator, teneræ coniugis immemor,
Seu viſa eſt catulis cerua fidelibus,
C *Seu rupit tereteis Marſus aper plagas.*
Me doctarum ederæ præmia frontium
Diis miſcent ſuperis: me gelidum nemus,
Nympharúmq; leues cum Satyris chori,
Secernunt populo, ſi neque tibias
Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Lesboüm refugit tendere barbiton.
Quòd ſi me Lyricis vatibus inſeres,
Sublimi feriam ſidera vertice.

MÆCENAS] In omnibus ferè manuſcriptis codicibus, quibus vſus ſum, nomẽ *Mecenas* ſcriptũ reperi & in prima & in ſecunda ſyllaba ſine diphthongo: quam ſcripturam tametſi nõ probẽ omni ex parte, ſequor in eo tamen, quòd ſecunda per e, vocalem, non vt vulgò, per œ diphthongum ſcribitur. adiuuat me codex orationum M. Tullij Ciceronis calamo exaratus in Cluentiana: quo loco ſcriptũ etiam eſt hoc nomen ſine diphthongo in vtraque ſyllaba. Iam verò quòd ad primam attinet, Græcorum hiſtoricorum auctoritate moueor, apud quos Μαικήνας per αι diphthongum ſcribi ſolet in ea ſyllaba, vt in ſecunda per η, quæ vocalis vertitur in e longum: & item apud Suidam, in iis vocibus, quarum ſyllaba prima eſt μ cum diphth. αι. Quin Ælianus, qui cùm Romanus eſſet, Græcè ſcripſit, lib. 12. Ποικιλ. ἱστορ. hanc ſcripturam retinet. Præterea apud P. Victorem lib. de regionibus vrbis, & Priſcianũ libro de accentib. in exempl. Aldinis ſine vlla varietate perpetuò ita ſcriptũ eſt hoc nomẽ. Vnius præterea marmoris antiqui teſtimoniũ producã, quod Romæ viſitur in ædibus Fuſconũ, è regione ædium Farneſianarum: in quo hæc ſunt inciſa, *LIBERTORVM ET LIBERTARVM C. MÆCENATIS L. F. POMT. POSTERISQVE EORVM, ET QVI AD ID TVENDVM CONTVLERVNT, CONTVLERINT.* Fuerunt autem Mæcenates ordinis equeſtris, quẽadmodum declarat M. Tull. in ea oratione, quã modò commemoraui, his verbis, *Tunc C. Flauius Puſio, Cn.*

E F

A *Titinius, C. Mæcenas, illa robora pop. Rom. ceteríque huiuſcemodi ordinis, non fecerũt idem, quod nunc Cluentius,* &c. Horatius ipſe multis locis hunc Mæcenatem, equitem appellat, vt Od. x x. huius lib. *datus in theatro Cùm tibi plauſus, Care Mæcenas eques,* &c. & Od. xv i. lib. 3. *iure perhorrui Latè conſpicuum tollere verticem, Mæcenas equitum decus.* De eodem ſic C. Velleius Paterculus, *Tunc vrbis cuſtodiis præpoſitus C. Mæcenas, equeſtri, ſed ſplendido genere natus, vir, vbi res vigiliam exigeret, ſanè exſomnis, prouidens, atque agendi ſciens: ſimul verò aliquid ex negotio remitti poſſet, otio ac mollitiis pæne vltra fœminam fluens, nõ minus Agrippa Cæſari carus, ſed minus honoratus. quippe vixit anguſto clauo pæne contentus: & maiora cõſequi potuit. ſed non cõcupiuit.*

ATAVIS] atauum ait eſſe dictum Nonius Marcell. quaſi tatam aui, id eſt, patrem. *Pueri enim,* inquit, *paruuli patres tatas, matres mammas appellant.* Varro Bimargo. *Aui & ataui noſtri cùm allium ac cepe eorum verba olerent, tamen optimè animati erant.* REGIBVS] Etruſcis. Od. x x i x. lib. 3. *Tyrrhena Regum progenies.* & Saty. 6. lib. 1. *Non, quia, Mæcenas, Lydorum quicquid Etruſcos Incoluit fineis, nemo generoſior eſt te,* &c. & Od. x x. huius lib. *vt paterni Fluminis ripa,* &c. & Pro-
B pert. lib. 3. *Mæcenas eques Etruſco de ſanguine regũ, Inter fortunam qui cupis eſſe tuam,* &c.

O ET PRÆSIDIVM] ſic epiſt. 1. lib. 1. *rerum tutela mearum Cùm ſis,* &c. Ponitur autẽ hoc loco præſidij nomẽ trãſlatè, vt & epiſt. 2. ad Loll. lib. 1. *Tuteriſque tuo fidentem præſidio,* &c. & Od. 1. lib. 2. *Inſigne mæſtis præſidium reis.* & Od. v. huius lib. *Nequicquam Veneris præſidio ferox.* & Od. xxix. lib. 3. *Tunc me biremis præſidio ſcapha Tutum per Ægæos tumultus Aura feret.* propriè epiſtola i i. lib. 2. *Præſidium regale loco deiecit.*

DECVS] ornamentum. Nam & M. Tull. ſæpenumerò hæc duo coniungit, præſidium, & ornamentum. ſic & Virg. ad Mæc. Georg. 2. *O decus, ô fama meritò pars maxima noſtra.* & Propertius lib. 3. *Mæcenas noſtra pars inuidioſa iuuentæ: Et vitæ & morti gloria iuſta meæ.*

SVNT QVOS CVRRIC.] id eſt, ſunt qui delectantur equorum alendorum & certa-
C minum curuliũ ſtudio ob victorias Olympicas, quæ omnium erant clariſſimæ. curriculi autem nomine, malim hoc loco currum ſignificari, q̃ ſpatium, in quo curritur, Feſto auctore fretus, qui curriculum à curru diminutum eſſe ſcribit.

PVLVEREM OLYMP.] equorum curſu puluis excitatur. Itaque ex eo, quod ſubſequitur, id, quod antecedit, intelligere debemus. ſic Iλ. ψ in certamine illo equeſtri, quod inſtituit Achilles in funere Patrocli, magna vis pulueris attollitur. ὑπὸ δὲ ςέρνοισι κονίη Ἵςατ᾽ ἀειρομένη. id eſt, ſub pectoribus autem puluis ſublatus ſtabat. & paullo pòſt vtitur Homerus verbo κονίοντες. quod idem ferè valet, quod puluerem colligentes. οἱ δ᾽ ἐπέτοντο κονίοντες πεδίοιο. Sic Virg. lib. 3. Georgic. *tum fulua nimbus arena Tollitur.* Quidam hoc referunt ad puluerem corporibus D
aſperſum, ſeu corpora puluere inquinata, quale eſt illud Od. 1. lib. 2. *Audire magnos iã videor duces Non indecoro puluere ſordidos,* &c. Certamen porrò Olympicum ab Hercule fuiſſe inſtitutum poſt Augeam deuictum, Elida direptam ac vaſtatam, Phyleum reſtitutum, atque in patrio regno collocatum, cùm virorum pænuriam, quam belli calamitas effecerat, eorum, qui in acie ceciderant, vxoribus cum reliquiis exercitus commiſceri iuſſis, expleuiſſet, ſcribunt Homeri interpretes Iλ. λ. Iam Pauſanias in Eliacis tradit x x v i. Olympiade cœptum eſſe Olympiæ equorum adultorum curſu certari, Thebanúmq; Pagondam pronuntiatum eſſe victorem. Paterculus autem Olympicorum certaminum auctorem Iphitum quendam Eleum fuiſſe tradit. Qui equos hoc animo alebant, vt Olympię certarẽt, dicebãtur à Græcis ἱπποτροφεῖν, & τεθριπποτροφεῖν. COLLEGISSE] Sic vtitur hoc verbo Saty. 4. lib. 1. *quin per mala præceps Fertur, vti puluis collectus turbine.* alibi aliter: vt epiſt. 2. lib. 1. *Auriculas cithara collecta ſorde dolenteis.* & x. *Imperat, aut ſeruit collecta pecunia cuique.* & x i. *nec qui Frigus collegit, furnos & balnea vitat,* &c. & x i i. *Fructibus Agrippa Siculis, quos colligis Icci,* &c. & x v. E
collectóſne bibant imbreis. & 2. libri 2. *collecta viatica multis Ærumnis.* ſic Virg. Melib. *Aut ſi, nox pluuiam ne colligat antè, veremur.* & Lucret. lib. 1. *Quòd calor à medio fugiens ibi colligat igneis.*

METAQVE FERVIDIS EVITATA ROTIS] eo ipſo Ἰλιάδ. libro, quem modò teſtem produxi, Neſtor Antilocho filio quadrigarum curriculũ agitaturo tùm alia, tùm hæc in primis præcipit, vt equum dexteriorem ſtimulet, eíque habenas laxet: det operam, vt ſiniſterior ita metæ appropinquet, vt modiolus rotæ ſummam metam attingere quidem videatur: ſed non tangat tamen, ne & equos vulneret, & currum effringat. Verſus Homeri aſcribam non ſolùm vt quiuis intelligat, quàm fuerit curſoribus illis metæ tactus periculoſus ac fugiẽdus, verùm etiam vt hic locus aliquantùm illuſtretur. Τῷ σὺ μάλ᾽ ἐγχρίμψας ἐλάαν σχεδὸν ἅρμα καὶ ἵππους· Αὐτὸς δὲ κλινθῆναι ἐϋπλέκτῳ ἐνὶ δίφρῳ F
Ἦκ᾽ ἐπ᾽ ἀριστερὰ τοῖιν, ἀτὰρ τὸν δεξιὸν ἵππον Κένσαι ὁμοκλήσας, εἶξαί τέ οἱ ἡνία χερσίν. Ἐν νύσσῃ δέ τοι ἵππος ἀριστερὸς ἐγχριμφθήτω. Ὡς ἄν τοι πλήμνη γε δοάσσεται ἄκρον ἱκέσθαι Κύκλου ποιητοῖο, λίθου δ᾽ ἀλέασθαι ἐπαυρεῖν. Μήπως ἵππους τε τρώσῃς, κατά θ᾽ ἅρματα ἄξῃς id eſt, huic metæ valde appropinquans ad eam quàm proximè currum & equos impelle. Tu ipſe autem in curru bene compacto incũbito. paullum in partem ſiniſtram horum: at dexterum equũ pungito vociferans, eíque manibus laxato habenas. Metæ autem equus ſiniſterior ſic appropinquato, vt tibi rotæ modiolus ſummam quidẽ metam attigiſſe videatur, ſed lapidis tactum vites tamen: ne quo pacto & equos vulneres, & currum perfrin-

A gas. Sophocles autem in Electra ſic deſcribit certamen equeſtre, ſeu curule, vt pęne oculis cernere videamur. Eo loco Pſeudoreſtes ille cùm laxata læua habena alter ex equis curſum ſuum inflexiſſet, imprudens ad ſummam columnam offendit: quo facto modiolos rotarum, axémque perfregit, ipſe è curru excuſſus eſt. Equi autē eo collapſo, loríſque diruptis implicato, per medium Circum fugientes diuerſi abierunt, atque ita aurigam ſuum dilacerarunt, vt repreſſo tandem à ceteris aurigis equorum curſu, ſolutus & explicatus ille à nemine ſuorum agnoſceretur. Verſus eos duntaxat aſcribam, qui ad hunc locum pertinent: Ἔπειτα λύων ἡνίαν ἀριστερὰν Κάμπτοντος ἵππου λανθάνει στήλην ἄκραν Παίσας· ἔθραυσε δ' ἄξονος μέσας χνόας, Κἀξ ἀντύγων ὤλισθε, σὺν δ' ἑλίσσεται Τμητοῖς ἱμᾶσι, τοῦ δὲ πίπτοντος πέδῳ Πῶλοι διεσπάρησαν εἰς μέσον δρόμον. eódem pertinēt illa Theocriti εἰδ. λα. Ἵππους δ' ἐξελάασθαι ὑφ' ἅρματι, καὶ περὶ νύσσαν Ἀσφαλέως κάμπτοντα τροχῶ σύριγγα φυλάξαι Ἀμφιτρύων ὃν παῖδα, φίλα φρονέων ἐδίδασκεν Αὐτός. docuerat (inquit) Amphitryo ipſe B filium ſuum ita equos cutrui iunctos agitare, rotæq; modiolum circum metam inflectere, vt eā vitaret. Videtur mihi etiam M. Tullius in oratione pro M. Cœlio, quo loco adoleſcentię voluptates, ac libidines extenuat, poſtulátque à iudicibus, ne vicinitas, & familiaritas Clodiæ, mulieris impudicæ, Cœlio fraudi ſit, ad hunc flexum tantopere in certaminibus illis periculoſum, reſpexiſſe. ſic enim ille, *In hoc flexu ætatis (nihil enim occultabo fretus humanitate ac ſapientia veſtra) fama adoleſcentis haſit ad metas, notitia noua mulieris, & infelici vicinitate, & inſolentia voluptatum.* Et item Eurip. in Hippol. coron. Τέλος δὲ κάμψαιμ', ὥσπερ ἠρξάμην, βίου, id eſt, detur mihi vitæ finē ita, vt cœpi, flectere. quod valet, contingat mihi mors vitæ conſentanea. metam in epiſt. de arte poët. pro calce ſtadij vſurpauit. *Qui cupit optatā* C *curſu contingere metam, Multa tulit, fecítque puer.*

FERVIDIS] ſic Virgil. Æneid. 2. *Frenáq; feruenteiſque rotas.* Idem Georgic. 3. *volat vi feruidus axis.*

HVNC SI MOBILIVM] eo libētiùs *mobilium* lego, non *nobilium*, quòd hanc ſcripturam & Porphyr. agnoſcit, & noſtræ ætatis viri doctiſſimi probant. Mobileis autem, Quirites appellat Horatius propter comitiorum inconſtantiam, & varietatem, populíque Rom. in ſuffragiis ferendis leuitatem, quā pluribus locis declarat M. Tullius, vt in orat. pro Murena his verbis, *Quod enim fretum, quē Euripum tot motus, tantas, tam varias habere putatis agitationes fluctuū, quantas perturbationes, & quantos æſtus habet ratio comitiorum? Dies intermiſſus vnus, aut nox interpoſita ſæpe perturbat omnia, & totam opinionem parua nonnumquam commutat aura rumoris*, &c. & item pro Plancio. *Non enim comitiis iudicat ſemper populus, ſed mouetur plerunque gratia: cedit precibus, facit eos, à quibus eſt maximè ambitus: denique ſi iudicat, nō dilectu, aut ſa-* D *pientia ducitur ad iudicandum, ſed impetu nonnumquam, & quadam etiam temeritate, &c.* quæ fuerāt à M. Antonio Mureto annotata. ſed quod idem Muretus ſcripturā *nobilium* iccircò reijcit, quòd in mandandis honoribus non modò nobiles, ſed etiam humiles & obſcuri, & plebeij ius ſuffragij habebant, ea ratio apud me non admodum valeret. Nam Quiritum nobilitas, penditur & ſpectatur non ex ordine, ſed ex vniuerſi populi antiquitate: quæ ſanè à Quirino, id eſt, Romulo Romani generis auctore ducitur. magis me mouet quòd epithetum *nobilium* hoc loco mihi videtur & otioſum, neque ſatis conſonum: otioſum, quia nobilitatem populi Romani hîc commemorare ſuperuacaneum eſt: non eſt autem conſonū, quia abſurdum videtur, cùm turbam dicat, nobilitatē aſcribere. Contrà cùm turba & mobilitas aptiſſimè vnà cohæreant: loquatur autē Horatius de ſuffragiis & comitiis, quibus nihil eſt incertius, nihil mutabilius, & in quibus magni corporum & animorū motus verſantur, vox *mobilium* mihi videtur huic loco valdè conuenire. Nam nomen *mobilis* non ad res inanimas tantùm pertinet, vt E Od. VII. lib. 1. *mobilibus pomaria riuis*, &c. & Od. XXIII. *Nam ſeu mobilibus veris inhorruit Aduentus foliis.* & Saty. VII. lib. 2. *vt neruis alienis mobile lignum.* & epiſt. ad Auguſt. *puncto mobilis horæ*: verùm etiam ad animum, vt Q. Metell. ad Cicer. lib. 5. epiſt. *Te tam mobili in me, meóſque eſſe animo non ſperabam.* & Cicero ad Metell. ſecunda eius libri epiſt. *nec in te, vt ſcribis, animo fui mobili, ſed ita ſtabili, vt in mea erga te voluntate, etiam deſertus ab officiis tuis, permanerē.* Idem pro Q. Roſc. Com. *quem hominem? leuem? immo grauiſſimum. mobilem? immo conſtantiſſimum.* Cæſar lib. 3. de bell. Gall. *Itaque cùm intelligeret, omneis ferè Gallos nouis rebus ſtudere, & ad bellum mobiliter, celeritérque excitari*, &c. Idem lib. 4. mobileis in cōſiliis capiendis appellat. Hor. lib. de Arte poët. *Mobilibúſque decor naturis dandus & annis.*

TERGEMINIS TOLLERE HONORIBVS] Cogor hîc ab iis diſſentire, qui tergeminos honores accipiūt quæſturam, tribunatū ple- F bis, ædilitatem maiorem, præturam, cōſulatum, cenſuram. Nam tergemini non ſex, aut ſenos: ſed treis, aut ternos ſignificant. declarant tergemini Horatij, & tergemini Curiatij. adde Geryonem tergeminum, cui tria corpora fuiſſe confictū eſt à poëtis: quem iccircò ter amplum idem Horat. appellat Od. XIIII. lib. 2. Lucret. lib. 5. *Quidve tripectora tergemini vis Geryonai?* Virg. lib. 8. *Nam maximus vltor Tergemini nece Geryonis*, &c. Accedat triceps Cerberus, de quo ſic Tibullus eleg. IIII. lib. 3. *Nec canis anguinea redimitus terga caterna, Cui tres ſunt linguæ, tergeminúmq; caput.* Hoc igitur poſitum ſit, per tergeminos honores vel treis magiſtratus ſignificari, non ſex: vel, quod magis probo, ampliſſimos & maximos honores. ſi treis, qui ſint hi, videamus. Honorum gradus ſunt hi,

A quæſtura, ædilitas maior, (niſi cùm tribunatus
interponebatur,) prætura, conſulatus. quod &
& M.Tullius declarat in Lucullo, *In Aſiam quæ-
ſtor profectus ſum, deinde abſens ædilis factus, continuò
prætor, pòſt in Africam, inde ad conſulatum.* & T.
Liuius lib.32.annalium. *Comitia per M.Fuluium,
& M'. Curium tribunos plebis impediebantur, quòd
T. Quinctium Flaminium conſulatum ex quæſtura
petere non patiebantur. Iam ædilitatem, præturámque
faſtidiri, nec per honorum gradus documentũ ſui dan-
teis nobileis tendere ad conſulatũ, ſed tranſcẽdendo me-
dio ſumma imis continuare.* De cenſura & dictatura
quid attinet dicere, cùm dictatura quidem diffi-
cilibus tantùm, & turbulentis reipub. tempori-
bus adhiberi ſolita ſit: cenſoria autẽ notatio, neq;
impedimento cuiquam fuerit vmquam, quo mi-
nus eius ratio haberetur in petendis honoribus,
& nõnumquam de rep. ſublata ſit: cenſores de-
nique ipſi ſubſcriptione cenſoria ſibi ſtandum
eſſe nũquam exiſtimarint, vt oſtẽdit M.Tull. in
Cluentiana? Adde quòd ex cẽſura nihil ad digni-
tatem hominis conſularis accedere poteſt, cùm
ſcribat M. Tull. in Planciana, honorũ populi fi-
B nem eſſe conſulatum. His igitur poſitis exiſtima-
rim ternarium numerum hoc loco, vel ſimplici-
ter & litteratè & propriè accipiẽdum: vel tranſ-
latè & prouerbij loco. Si ſimpliciter & propriè
placebit accipi, tergeminos honores intelligem⁹
ædilitatem maiorem, præturam, conſulatum.
Quòd ſi quis quærat quamobrem quæſturam è
numero trium honorum tollam, præſertim cùm
primus magiſtratus vrbanus nominetur, & M.
Tull. Verr. v 11. honoris nomine afficiat his ver-
bis, *ita ſum quæſtor factus, vt mihi hunc honorem non
delatum, ſed commiſſum arbitrer*: reſpondebo, ma-
giſtratum quidem fuiſſe, & honorem, ſed nõ cu-
rulem, & minimæ auctoritatis, nulliúſque ferè
Imperij. Itaque idem M.Tull.lib.2. accuſat. pri-
mum honoris gradum nominat, non honorem.
deinde quæſtores dabantur prætoribus & con-
ſulibus tanquam adiutores, & adminiſtri quidã.
Præterea quæſtori prætor parentis erat loco, &
quæſtor prætori, liberorũ, vt ex multis M. Tul-
C lij locis intelligere licet. Tum verò quæſtorem
prætor poterat coërcere. quin etiam homini pri-
uato licebat eum in ius vocare. Neque autem vo-
cationem, neq; prehenſionem in vrbe habebat:
ergo neque lictorem, neque viatorem, vt ſcribit
A. Gellius ex Varrone: quod tamẽ verũ non eſt.
nam faſces & lictores habuiſſe perſpicuum eſt ex
oratione pro Plancio. Poſtremò fortaſſe dici po-
teſt, quæſtorem nõ habuiſſe ſententiæ in ſenatu
dicendæ poteſtatem: ſed tantummodo pedibus
in aliorum ſentẽtiam diſcedere ſolitum eſſe: qua
de re tamen nihil affirmo. agere quidem cum po
pulo, & contionem habere ſuo iure non poterat.
neque eſt quòd quiſquam mihi dicat, ei, qui quę-
ſtor non fuiſſet, non licuiſſe maiores petere ma-
giſtratus: ergo quæſturam ſuũ in honoribus lo-
cum debere obtinere. ad hoc enim reſpondebo

tanto magis eam in enumerandis honoribus no- D
bis prætermittere licere, propterea quòd etiam
ſi nõ nnmeretur, reliquos magiſtratus tamen an-
teceſſiſſe intelligatur. De ædilitate maiore autẽ
cùm multa dici poſſint, quamobrem in honorũ
numero ſit habenda, tùm ea multum valent, quæ
ſcribit M.Tull.lib.5.accuſat. de ſua ædilitate ver-
ba faciens: *Ob earum rerum laborem & ſollicitudinẽ
fructus illos datos, antiquiorem in ſenatu ſententiæ di-
cendæ locũ, togam prætextam, ſellam curulem, ius, ima-
gines ad memoriam, poſteritatémque prodendam.* Nam
ex illo loco perſpicuum eſſe poteſt, quantùm di-
gnitatis atque amplitudinis afferat ædilitas. Præ-
terea ædili contionem aduocare, & cum populo
agere licebat, quod non niſi maiori magiſtratui
licebat. Quamuis autem præturam & conſula-
tum obtinere poterat, qui ædilitatem non geſſiſ-
ſet: ſæpe tamen accidebat, vt offenderetur popu-
lus, ſi quis ædilitatẽ non petiuiſſet. Nam in ſuſpi-
cionem illiberalitatis & auaritiæ veniebat: quod
declarat locus ille Ciceronis lib. de Offic. ſecũdo
his verbis, *Vitanda tamen eſt ſuſpicio auaritiæ. Nam
Mamerco, homini ditiſſimo prætermiſſio ædilitatis con-
ſulatus repulſam attulit.* Ne illud quidem me mo- E
uet, quòd multi ædilitatis repulſam paſſi, præto-
res & conſules facti ſunt. Id enim comitiorũ in-
conſtantiæ, populíque leuitati aſcribendum eſt.
Poſtremò M.Tull. oſtendit lib.3. de legibus, ędi-
litatem, primũ aſcenſum fuiſſe ad amplioris ho-
noris gradũ. Iam verò de prætura quin ea ſecun-
dum locũ ſuo quodammodo iure ſibi vendicet,
nemo, opinor, dubitabit. Prætores enim abſenti-
bus conſulibus cõſulare munus obtinebãt more
maiorũ, vt ſcribit M.Tull. epiſt. ad Plancum lib.
10. & T. Liuius lib. 7. tradit prætores dictos &
habitos eſſe conſulum collegas. Sequitur conſu-
latus, quem honorum populi finem fuiſſe paulo
antè ex M.Tullio diximus. Ex ſuperiorib⁹ igitur
colligi poteſt per tergeminos honores ab Hora-
tio ſignificari ædilitatẽ, præturã, cõſulatum: vel,
ſi quis ædilitatem prætermitti potuiſſe impune
contendet, quæſturam, præturam, conſulatum.
Tribunatus porrò quamuis fuerit magiſtratus ſa-
croſanctus, & auxilij cauſa ab initio cõparatus, F
non erat tamen neceſſe, eum, qui præturam, aut
conſulatum petiturus eſſet, tribunatum geſſiſſe.
Præterea tribunatus multis annis poſt vrbẽ con-
ditam, ex diſſenſione ſenatorum & plebis natus,
& ſæpe intermiſſus eſt, vt ex Ti. Liuio intellige-
re licet. Quod item oſtendit M.Tullius Vert. t r.
vel potius proœmio accuſ. Verr. his verbis, *Ipſe
denique Pompeius cùm primum contionem habuit: vbi
(id quod maximè exſpectari videbatur) oſtendit, ſe tri-
bunitiam poteſtatem reſtituturum, factus eſt in eo ſtre-
pitus & grata contionis admurmuratio.* Deinde tri-
bunatum nemini, niſi qui è plebeia eſſet familia,
capere licebat. deinde tribunatum petebant ferè
homines populares, & ab optimatum conſilio &
ſecta remoti. Si igitur propriè tergeminos acci-
piem⁹, treis eos, quos dixi, honores intelligemus,

A Sin trāſlatè & μυςηριωδῶς accipiemus: per tergeminos honores, legitimum quendam, & iuſtū, & abſolutum honorum numerum intelligemus, ſeu potius, vt ſuprà dixi, ſummos & ampliſſimos honores, vt ædilitatem maiorem, præturam, conſulatum, &c. quemadmodum ſæpe apud poëtas Græcos & Latinos τρὶς, & ter, vſurpatum videmus pro multùm, & ſæpè. Hom. Od. ε. τρὶς μάκαρες Δαναοὶ καὶ τετράκις. quod Virgil. expreſſit primo Æneid. & Hor. Od. XIII. huius libri, *felices ter & amplius, Quos irrupta tenet copula.* & apud Æſch. ī Prometh. χαλκῶν τρικυμία. ſic Od. XXVIII. eiuſdem, *licebit Iniecto ter puluere curras.* & Od. XVII. ſecundi, *Latum theatru ter crepuit ſonum.* & Od. tertia lib. 3. *Ter ſi reſurgat murus aëneus*, & Od. XVIII. *Gaudet inuiſam pepuliſſe foſſor Ter pede terrā.* & Od. XXII. *Quæ laborantes vtero puellas Ter vocata audis.* & Od. XVII. lib. 2. *Cùm populus frequens Latum theatris Ter crepuit ſonum.* Atque hoc ex eo natum, quòd numero ternario in ſacris, in rebus diuinis, atque adeò in carminibus & excantationibus vtebantur, tanquam naturæ diuinæ accōmodatiſſimo, & gratiſſimo.
B Theocr. Φαρμακευτρ. Ἐς τρὶς ἀποσπένδω, καὶ τρὶς τάδε πότνια φωνῶ. quale eſt illud Virgilij in ſua pharmac. *Terna tibi hæc primùm triplici diuerſa colore Licia circundo*, &c. ſic Tib. eleg. ſecunda lib. 1. *Ter cane, ter dictis deſpue carminibus.* Etiam oratores vſurpant, vt Demoſth. περὶ παραπρεσβ. τρίς, οὐχ ἅπαξ ἀπολωλέναι δίκαιος. id eſt, dignus, qui ter, non ſemel moriatur. Errant autem vehementer qui per tergeminos honores, maximos & ſæpius iteratos populi plauſus ſignificari putant. TOLLERE HONORIB.] Vel dixit tollere honoribus pro eo quod eſt, tollere ad honores, vel ita, vt dicimus ferre & tollere laudibus. ſic enim Od. XXI. huius lib. *Vos Tempe totidem tollite laudibus.*

SI PROPRIO COND. HORR.] id eſt, ſi quamplurima fructuoſiſſimorum agrorum ha-
C bet iugera, ſi copioſus & diues eſt arator. ita vtitur eodem verbo epiſt. ad Auguſt. lib. 2. *Condita poſt frumenta leuantes tempore feſto Corpus, & ipſum animum ſpe finis dura ferentem.*

QVICQVID DE LIBYCIS VER. AR.] Libyam ſeu Africam numerant ſcriptores in regionibus frumenti fertiliſſimis: eò reſpiciens, dixit Sat. 3. lib. 2. *Frumenti quantum metit Africa.* & Martial. lib. 6. *Poßideat Libycas meſſeis Hermúmque Tagúmque, &c.* Seneca Thyeſte. *Non quicquid Libycis terit Feruens area meßibus.* Ennius Satyr. lib. 3. *Lati campi, quos gerit Africa terra politos.*

ATTALICIS CONDICIONIBVS.] id eſt, opulentiſſimis atque ampliſſimis condicionibus, & vel regno Aſiæ propoſito, vel Aſiaticis opibus oblatis; numquam neque huic ambitioſo præſertim apud populum gratioſo, neque illi aratori præſertim abundanti, & copioſo, perſuadeas vt ſuo ſtudio, vitæq; inſtituto relicto, nauigationis periculū quæſtus cauſa ſubire velit. Fuit autem Attalus rex Pergami, & totius Aſiæ, qui D
populum Rom. fecit heredem. de quo plura ad Od. XVIII. lib. 2.

NVMQVAM DIMOVEAS] ſic quidem ſcriptum reperi in libris omnibus manu ſcriptis, ſed malim legi *demoueas*, vt hæc ſit ſententia: nūquam eum de ſuo inſtituto ſententiâve deducas, aut demoueas. Non dubium eſt autem, quin hoc verbum non apud hunc poëtam ſolùm, verùm etiam apud M. Tull. permultis locis ita ſit emēdandum. Vt in orat. contra Rull. *ex ea poſſeßione remp. demouere.* & parad. *de ſententia demouere.* & Philipp. quarta, *Virtus eſt vna altißimis defixa radicibus, quæ numquam vlla vi labefactari poteſt, numquam demoueri loco.*

TRABE CYPRIA] trabe, id eſt naui, hypallage. ſic Virg. Æne. 3. *Vela damus, vaſtúmque caua trabe currimus æquor.* Sed quamobrem Cypria? quia Cyprus abundat materia opportuna atque vtili ad naueis ædificandas vel à carina vſque ad ſummam mali partem. Quidam tamē nauem intelligunt, totam ex trabibus cypriis, id eſt, cypri arboris compactam.

MYRTOVM] mare Myrtoum à Myrtoo E
OEnomai auriga nominatum eſſe traditum eſt: quem Pelops ab Hippodamia falsò apud ſe accuſatum, quaſi ei ſtuprum inferre conatus eſſet, cùm illa abſente Pelope Myrtoi complexum & concubitum vltro appetiſſet: in mare proximum è curru præcipitem deiecit. Verùm Pauſan. Arcadicis hęc nō probat. vult enim, mare Myrtoum à muliere quadam Myrtone eſſe appellatū. Pauſaniæ verba ſunt hæc, Οὐχ αὖ οὖν τὸ Μυρτῷον ἀπὸ Μυρτίλου τοῦ Ἑρμοῦ φαίνοιτο κεκλημένον, ἀρχόμενόν τε ἀπὸ Εὐβοίας καὶ παρ' Ἑλένην ἐρήμην νῆσον καθῆκον εἰς τὸ Αἰγαῖον. ἀλλά μοι δοκοῦσιν Εὐβοέων οἱ τὰ ἀρχαῖα μνημονεύοντες ἐοικότα εἰρηκέναι, λέγοντες ἀπὸ γυναικὸς Μυρτοῦς τῷ πελάγει γεγονέναι τὸ ὄνομα τῷ Μυρτῴῳ. id eſt, non igitur mare Myrtoum à Myrtilo Mercurij filio videri debeat appellatum, quod initium capit ab Eubœa, & præter Helenam, inſulam deſertā, vſque ad mare Ægæum pertinet: ſed mihi vidētur Eubœorum ij qui res antiquas memoriæ pro- F
diderunt, veriſimilia quædam & probabilia dixiſſe, in eo quòd tradiderunt mari Myrtoo nomen eſſe impoſitum à muliere quadam Myrtone. eſt autem mare Myrtoum maris Ægæi pars, & ita vndoſum, procelloſum, & naufragiis infeſtum. PAVIDVS NAVTA.] aptum epithetum. ſic Od. XXIII. huius lib, Ceruam pauidam: & Od. II. epod. leporem pauidum appellat. pauidum autē hoc loco nautam dixit propter aduerſas tempeſtates, & naufragij metum. alibi nautas auidos dicit, vt Oda XXVIII. eiuſdem libri, *Exitio eſt auidis mare nautis.*

LVCTANTEM ICARIIS.] participium luctantem cum dandi caſu cōiunxit, vt Od. III. huius lib. dixit, decertantem Aquilonibus, & ita de ſimilibus ſentiendū. lege quæ annotata ſunt

A ad Od. v i. lib.2.ibi, *viridíque certat Baca Venafro*. Dædalum & Icarum eius filium poſt Paſiphaæ cum tauro concubitum, Minoïs iram fugienteis ſeſe è Creta ſubduxiſſe, Icarúmq; Solis propinquitate alis colliquefactis, in mare ſubiectum decidiſſe, atque ab eo, mare Icariũ eſſe nominatum, notius eſt, quàm vt inculcare debuerim. infra Od. i i. lib.4. *Ceratis ope Dædaléa Nititur pennis*. Eſt autem etiam mare Icarium, maris Ægæi pars.

AFRICVM] ventũ ab occaſu hiberno flantẽ: de quo Virg.lib.1.Æn. *Crebérque procellis Africus*.

INDOCILIS PAVP. PA.] id eſt, qui neque aduerſa tempeſtate, neque naufragio, neque vllo alio nauigationis incommodo patientiã paupertatis doceri poteſt. Hæc quidem eſt nominis, *indocilis*, ꝓpria ſignificatio, ſed vſurpauit M.Tull. pro eo, quod Greci ἀδίδακτον dicũt, in Lucullo, his verbis: *Sed incredibilis quadam ingenij magnitudo non deſiderauit indocilẽ vſus diſciplinam*. diſciplinam vſus, indocilem dixit, quæ nullis pręceptis contineatur, quæ doceri non poſſit.

EST QVI NEC VETERIS] aliud hominũ B genus proponit, qui totã ætatẽ in compotationibus, in ſomno, in otio, & voluptatibus cõſumunt.

MASSICI] vinũ Maſſicum poſuit pro quouis vino generoſo. Naſcitur autem in Maſſicis montib⁹, qui ſunt in Campania, de quibus Plin. lib.3. cap. v. *Ab hoc ſinu incipiunt vitiferi colles, & temulentia nobilis ſucco per omnes terras inclyto atque (vt veteres dixere) ſummum Liberi patris cum Cerere certamen. Hinc Setini & Cæcubi obtenduntur agri. His iunguntur Falerni, Caleni. Dein conſurgunt, Maßici, Gaurani, Surrentinique montes*. Oda.xxj. lib.2. *Quocunque lectum nomine Maßicũ, &c.* & Satyra 4.li.2. *Maßica ſi cælo ſupponas vina ſereno, &c.* addidit nomen *veteris* quia vetuſtas vinum commẽdat. qua de re alibi dicemus.

NEC PARTEM SOLIDO D.] demere partem de die ſolido idẽ valet, quod dicit Ode v i i. lib.2. frangere diem. Et ſolidum diem, ſiue integrum appellare malis, hîc nominat, quo die nihil quis edit, nec bibit: vt Od.v. lib.4. *dicimus integro* C *Sicci manè die, &c.* Eſt autem frangere diem, opere & labore vſitato, & quaſi legitimo intermiſſo, atque interrupto, corpus cibo, & potione curare ac reficere, Genióque indulgere. Solebant enim magna ex parte Romani illi veteres totum ferè diem in rebus agendis ponere: ſub veſperum aũt, aut certè poſt meridiem corpora curare, vinóq;, & epulis operam dare. Significat igitur, nonnullos adeò non eſſe vel in rep. adminiſtranda, vel in re familiari tuenda, vel in aliis ſtudiis, & negotiis occupatos, vt multo malint magnam diei partem in conuiuiis, & cõpotationibus conſumere, quàm ſicci, & ieiuni vſque ad veſperum permanere. Eadem ratione videtur M.Tullius in epiſtola ad Papirium Pętum lib.9. epiſt. integram famem appellare eam, quæ ad cenæ tempus perfertur, neq; vel tantillo cibo ſedata, aut leuata eſt. *Integrã* (inquit) *famem ad ouum affero. ita vſque ad aſſum vitulinum* D *opera perducitur*. Quem igitur hîc ſolidũ diem nominat, Od.v.lib.4. integrum appellat: & dies fractus opponitur integro, vt integer ſit, de quo nihil ſit detractũ, quod in curãdo corpore ponatur: fractus autem, qui totus in negotio non ſit poſitus, ſed diuiſus ita, vt eius pars vel multo maxima, vel quantacunque ſit, ad vinum, atq; epulas, eiuſmodíque delicias, & voluptates ſiue neceſſarias, ſiue non neceſſarias, conferatur.

SPERNIT] videtur eſſe μείωσις ſeu ἐλάττωσις, non ſpernit, pro exoptat, cõcupiſcit. ordo aũt hic eſt, nec ſpernit pocula optimi vini veteris, nec ſpernit demere, id eſt, detrahere partem de die, & ad epulas ac voluptates conferre.

NVNC AD AQVÆ LENE CAPVT SAC.] aquam ſacrã, fontem intellige: qua de re mox dicemus. fontis caput autem, eſt fontis principium, & origo, vnde primùm erumpit & manat aqua. Ex quo à capite arceſſere, id eſt, ab ipſo principio petere, ſeu repetere, & caput pro cuiuſque rei principio, & origine. Cic. pro Plãcio, *Sed ſi quid ſine capite manabit, aut ſi quid erit eiuſmodi, vt nõ extet auctor, qui audierit, &c.* & ib. caput & fon- E tem coniungit. *Etenim ad caput, & ad fontem vtriuſque generis veniamus*. & pro Cœlio: *ſin autem vt riuulus arceßitus, & ductus ab ipſo capite accuſationis veſtræ, lætabor*, &c. & ibid. *horum duorum criminum video fontem, video auctorem, video certum nomen & caput*. & lib. 2. de finib. *Atque ab iſto capite fluere neceſſe eſt omnem rationem bonorum, & malorum*. Caput fluuij autem eſt, quo in mare influit; quod oſtium appellauit Virg. Georg.4. *Triſtis ad extremi ſacrũ caput aſtitit amnis*. & Cæſar lib. 4. de bello Gall. loquens de Rheno, *Multíſque capitibus in Oceanum influit*. Nam qui putant caput fluuij eſſe principium & originem fluuij, errant: neque rectè explicant locum illum Virg. Æneid. lib. 8. *Hîc mihi magna domus celſis caput vrbibus exit*. Per caput enim Roma ſignificatur. Hoc modo autem Virgilij verſus explicãdus eſt. *Hîc*, id eſt, non longè ab exitu meo, & oſtio, quo in mare ingredior, *magna domus mihi exit*, id eſt, oriri incipit: *celſis caput vrb.* id eſt, quę futura eſt aliarũ magnarũ F vrbium caput & princeps. Quòd autem illi ex iis quæ paulò poſt ſequuntur, ſententiam ſuam confirmari dicunt, *Quo te cumque lacus miſerantem incommoda*, &c. Nihil dicunt. nam planè & perſpicuè his verbis fons fluuij ſignificatur: quis neget? ſed cùm ſuprà dicat, *Hîc mihi magna domus, &c.* Certum locum indicat Tiberis fluuius, vbi domus ſua futura ſit, & caput vrbiũ. Æneas autẽ cũ ita loquitur, *Quo te cumque lacus, &c.* incertum ſibi eſſe ſignificat vbi ſit origo Tiberis. Præthereà cùm Æneas longiſſimè abeſſet ab origine & fonte Tiberis, non poſſunt illa verba, *Hîc mihi magna domus*, de fonte fluuij intelligi, vtpote quæ locum propinquum indicant.

MVLTOS CASTRA] multi caſtris, & ſtudio rei militaris delectantur.

A ET LITVO TVBÆ PERM. SON.] quẽadmodum hîc tubæ ſonitum cum lituo: ita Od.I. lib.2. lituorum ſtrepitũ cum cornuum murmure coniungit in deſcribenda pugnæ imagine, his verbis, *Iam nũc minaci murmure cornuum Perſtringis aureis, iam litui ſtrepunt.* ſolebant enim Romani nõ ſolùm tubis, verùm etiam lituis acuere militum animos, ex quo apud Tull. tuba belli ciuilis, & lituus profectionis ad Pompeium, pro impulſore poſita ſunt. Verba Ciceronis ſunt hæc in epiſt. ad Ampium Balb. lib. 6. epiſt. *qui tuliſſent acerbius, veniam tibi dari, quem illi appellant tubam belli ciuilis.* idem lib. II. epiſt. ad Attic. *Poſtcáque, quàm mihi littera à Balbo Cornelio minore miſſa eſſent, illum exiſtimare, Quinctum fratrem lituum mea profectionis fuiſſe (ita enim ſcripſit) &c.* eôdem pertinent illa Virgil. Georg. 3. *Primus equi labor eſt, animos, atque arma videre Bellantum, lituóſque pati.* & Æneid. VI. de Miſeno, *Hectora circum, Et lituo pugnas inſignis obibat, & haſta.* Vide Aul. Gell. lib. I. cap. XI. Fuit autem & alius lituus inſigne auguratus: de quo ſic M. Tul. lib. I. de diuinat. *Quid lituus iſte veſter, quod clariſſimũ eſt inſigne auguratus? vnde vobis eſt traditus? nempe eò Romulus regiones di-* B *rexit tum, cùm vrbem condidit: qui quidem Romuli lituus, id eſt, incuruum, & leuiter à ſummo inflexũ bacillum, quod ab eius litui, quo canitur, ſimilitudine nomen inuênit: cùm ſitus eſſet in curia Saliorum, quæ eſt in Palatio, eáque deflagraſſet, inuentus eſt integer.*

BELLAQVE MATRIBVS DETEST.] deteſtata poſuit παθητικῶς, vt notat Priſcian. lib. 8. matribus autem deteſtata bella dixit, propterea quòd in eis matres plerunque filiis orbantur. ſic inf. Od. XVI. lib. epod. *Parentibúſque abominatus Annibal.* eôdem pertinet illud Eurip. in Hecuba, πολιόν τ' ἐπὶ κρᾶτα μήτηρ τέκνων θανόντων τίθεται χέρα, δρύπτεταί τε παρῇδ' ἀν δίαιμον ὄνυχα τιθεμένα σπαραγμοῖς. quorum verborum hæc ferè ſententia eſt. canóque capiti mater manum infert liberis in bello mortuis, genáſque lacerat vngue cruento. ſic & Virgil. lib. II. Æneid. C *Hîc matres, miſeræq́ nurus, hîc cara ſororum Pectora mærentum, puerique parentibus orbi Dirum exſecrantur bellum.*

MANET SVB IOVE FRIGIDO] ſi dixiſſet, cubat ſub Ioue frigido, verbum Græcũ expreſſiſſet αἰθριοκοιτεῖ. Iam quòd Iouem pro cælo poſuit, vſitatum eſt omnibus poëtis Græcis & Latinis. Theocr. εἰδ. δ. χ' ὁ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει. *Nunc pluit, & claro nunc Iupiter æthere fulget.* Virg. Georg. I. *Iupiter humidus Auſtris Denſet, erant quæ rara modò, & quæ denſa relaxat.* idem ſecund. *Et iam maturis metuendus Iupiter vuis.* Horat. Od. XXII. huius. lib. *Quod latus mundi nebula, malúſque Iupiter vrget.* & Od. X. lib. 3. *puro numine Iupiter.* Od. XIII. epod. *Horrida tempeſtas cælum contraxit, & imbreis, Niuéſque deducunt Iouem.* Catullus autem pro vento poſuit: *ſiue vtrumque Iupiter Simul ſecundus incidiſſet in pedem.* Iam verò notum eſt ita loqui Latinos, cælum graue, tenue, frigidũ, caliginoſum, D craſſum, humidum, pótius quàm aër grauis, tenuis, &c.

VENATOR] ſic Hom. de venatorib. ὅδ' ἄρ. ἴσασι οἵ τε κατ' ὕλην ἄλγεα πάσχουσιν κορυφὰς ὀρέων ἐφέποντες, id eſt, qui in ſilua dolores perferũt, dũ in ſummis mõtibus verſantur. & M. Tull. lib. 2. Tuſcul. *Pernoctant venatores in niue, in montibus vri ſe patiuntur.* Horat. Saty. II. lib. I. *Leporem venator vt alta In niue ſectatur.*

CATVLIS FIDELIB.] Canum fidelitatem, & ſtudium venandi, pluribus verbis declarat M. Tull. lib. 2. de nat. deorũ. *Canum tam fida cuſtodia, támque amans dominorum adulatio, tantúmque odium in externos, & tam incredibilis ad inueſtigandum ſagacitas narium, tãta alacritas in venando, quid ſignificat aliud, niſi ad hominum commoditates eſſe generatos?* vigileis appellat Horat. Ode. XVI. lib. 3. *& vigilum canum Triſtes excubiæ.* Vtrumque coniunxit Lucret. lib. 5. *Et leuiſomna canum fido cum pectore corda.* Theocrit. εἰδ. λβ. hoc animal in primis ad hominum conuictum aptum ait eſſe, & prouidum, in eóque iudicium duntaxat deſiderat, quo diſcernat eos, in quos ſæuire debeat, E ab iis, quibus eum parcere ac blandiri oporteat. ſic Theocr. Ω πόποι: οἷον τοῦτο θεοὶ ποίησαν ἄναλκες Θηρίον ἀνθρώποισι μετέμμεναι, ὡς ἐπιμηθές. Εἰ οἱ καὶ φρένες ὧδε νοήμονες ἔνδοθεν ἦσαν, Ἤδει δ' ᾧ τε χρὴ χαλεπαινέμεν, ᾧ τε καὶ οὐκί: Οὐκ ἄν τι θηρῶν τις ἐδήρισεν περὶ τιμῆς. &c. quorũ verſuum hæc fere ſentẽtia eſt. O dij immortales. Qualem hanc beſtiam dij finxerunt? quàm aptam ad hominum cõuictum? quàm prouidam, & ſagacem? Si ea in eo intelligẽtia eſſet, vt ſciret cui iraſci, cui non: nulla cum ea de principatu, & honore certaret. MARSVS APER.] Marſi Apuliæ populi.

ME DOCTARVM EDERÆ] ederæ præmia doctorum capitum, id eſt, doctorum virorũ: nempè poëtarum. nam poëtæ victores coronis ederaceis donabantur. epiſt. ad Iulium Florum. lib. I. *ſeu condis amabile carmen, Prima feres ederæ victricis præmia.* F

DIIS MISCENT SVPERIS] in Deorum me contubernio quodammodo collocant. Diis me parem efficiunt.

NYMPHARVMQVE LEVES.] Nymphæ aliæ in nemoribus habitant: & hæ à Grecis ἀλσηΐδες, id eſt, nemorales appellantur: aliæ in aquis, quæ naïdes, ſeu naïades, & hydriades cõmuni & generali nomine dicuntur. ſed harum aliæ ſunt κρηνίδες Græcè, Latinè (ſi placet) fontanæ nominentur: aliæ ἐπιποταμίδες, liceat has fluuiatileis appellare. ſunt & aliquæ ἐπιμηλίδες, ſeu ἐπιμηλιάδες (vt Pauſan. in Arcad.) quibus pecora ſunt curæ: nõnullæ etiam ὀρεστιάδες, quæ mõtes incolunt. Nymphas ita definit Theocriti interpres εἰδ. γ Νύμφαι δ' εἰσὶ τὰ ἐν γυναικείῳ σχήματι ἐν τοῖς ὄρεσι φαινόμενα δαιμόνια. id eſt, Nymphæ autem ſunt, quæ muliebri figura in montibus conſpiciuntur dæmonia, ſeu

A deorum numina. Ac de Nymphis quidem ſic Hom. ἰλ. υ. Οὔτ' ἄρα Νυμφάων, ταίτ' ἄλσεα καλὰ νέμονται, Καὶ πηγὰς ποταμῶν, καὶ πίσεα ποιήεντα. Veteres autem cùm omnium aquarũ naturam, vt in qua præcipua vis inſit alendi, atque augendi, diuinam exiſtimabant, tùm fluuiorum, & peremnium fontium maximè. Ex quo & Nymphis naïadibus antra conſecrabant, & eas maxima religione venerabãtur & colebant. Itaque Vlyſſem experrectum, & patriam ſuam agnoſcentem Homerus facit Nymphas manibus ad cælum ſublatis ad hunc modum precantem, Αὐτίκα δὲ νύμφαις ἠρήσατο χεῖρας ἀνασχών· Νύμφαι νηϊάδες, κοῦραι Διὸς, οὔποτ' ἔγωγε Ὄψεσθ' ὔμμ' ἐφάμην, νῦν δ' εὐχωλῇς ἀγανῇσι Χαίρετ', ἀτὰρ καὶ δῶρα διδώσομεν, ὡς τὸ πάροιθεν. quorum verſuum hæc ferè ſententia eſt. ſtatim Nymphas manibus ſublatis veneratus eſt. Nymphæ Naïades Iouis filiæ, deſperabam me vnquam vos viſurum. At nunc blandis precibus à me veneratæ, ſaluete. Porrò etiam vobis dona largiemur, queãdmodũ & anteà. & ὀδυσ. ρ. Vlyſſe à Melanthio caprario calce percuſſo, Eumæus tametſi eum nondum agnoſceret, tamen tam improba & petulanti in hoſpitem egentẽ iniuria & con-

B tumelia commotus, Nymphas fontium præſides & cuſtodes precatur, vt, ſi vmquam eas Vlyſſes piè, religioſeq; coluit, ſaluus in patriam reuertatur, vt illius inſolentiam comprimat, iniuriámq; hoſpitib⁹ illatã vlciſcatur. ſic igitur Hom. Νύμφαι κρηναῖαι, κοῦραι Διὸς, εἴποτ' Ὀδυσσεὺς Υ̓́μμ' ἐπὶ μηρί' ἔκηε καλύψας πίονι δημῷ, &c. Theocritus autem Nymphas quaſdam facit Caſtalidas, tanquam Muſas. ſed nihil vetat, quo minus & fons Caſtalius ſuas Nymphas habeat. Ne hoc quidem prætcribo, Nymphas terrorem inijcere interdũ, non ſolùm agricolis, ſed & quibuſlibet aliis, eóſque de gradu mentis deturbare. Vnde νυμφόληπτοι dicti, quos Latini, Lymphatos appellant. qua de re dicemus ad Od. XXXVII. huius lib.

SECERNVNT POPVLO] à vulgo ſeparant, vt ceteris hominibus præſtantem. Vtitur hoc verbo epiſt. de arte poët. *Publica priuatis ſecernere*: & Ode III. lib. 3. *Secernit Europen ab*

C *Afro.*

NEC POLYHYMNIA] appâret ex hoc loco Polyhymniæ nomen ab hymno ductũ eſſe. ſed Lucianus lib. περὶ ὀρχήσεως vult ἀπὸ τοῦ μεμνῆσθαι. his verbis καὶ τὴν θυγατέρα αὐτῆς πολύμνιαν, ἵλεων ἔχειν αὐτῇ πρόκειται, καὶ μεμνῆσθαι πειρᾶται ἁπάντων & filiã eius Polymniã propitiam habere ei propoſitum eſt: & omnia memoria tenere conatur Ex eo quidam cenſuerunt hoc loco legendum eſſe πολυμνία. quod nomen, quámq; lectionem probarem, niſi codices omnes reclamarent. huic alij agriculturam, alij benè dicendi facultatem, alij artem geſtu loquendi aſcribunt: Horat. ἔτυμον nominis ſecutus, lyram & cantum. Iam verò etiam Ouidius Polyhymniam dixit, vt annotat Muretus, *Diſſentire Deæ, quarum Polyhymnia cœpit Prima.* & Virgil. in Ciri. *Nam verum fateamur: amat Polyhymnia verum.* D

LESBOVM] Propter Sapphonem & Alcæum.

QVÒD SI ME LYRICIS] Quòd ſi me ad poëtarum lyricorum numerum aſcribes, &c. Inſeres aurẽ, ſcriptum reperi in tribus lib. Vaticanis. quam ſcripturam magnopere probo.

SVBLIMI FERIAM] non aſſentior iis, qui hoc loco legi volunt, *ſublimis*. Nam & reperi ſcriptum *ſublimi* in omnibus ferè codicibus manu ſcriptis, & ſublimi vertice ita dictum eſſe puto, vt Od. XXVI. lib. 3. ſublimi flagello. Præterea, quod Germano Valenti Pimpuntio viro doctiſſ. videtur, fortaſſe loquendi figuram Homericam exprimere voluit, Ιλιαδ δ. Οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη quod tamen Virgilius ſic videtur Latine reddidiſſe: *caput inter nubila condit*. ſi quis tamen ſublimis malet, non pugnabo. ſic Ter. in And. *ſublimem hunc intro rape, quantum poteſt.* id eſt, ita eum ſublatum rape, vt terram nõ tangat. & Virg. Æneid. 5. *quem præpes ab Ida Sublimem pedibus rapuit Iouis armiger vncis.* Illud autem, quod eſt Od. XV. huius libri *ſublimi anhelitu*, tranſlatum eſt. ſignificat enim anhelitum ex alto pe- E
ctoris receſſu ductum: quod contingit iis, qui longo curſu defatigati, ægrè animam recipiunt.

AD AVGVSTVM CÆſarem. Ode 2.

Deos omneis iratos eſſe Romanis, ob Cæſaris cædem: vnam imperij ſpem in Auguſto conſtitutam.

IAM ſatis terris niuis, atque diræ
Grandinis miſit pater, & rubente
Dextera ſacras iaculatus arceis,
Terruit vrbem:
Terruit genteis, graue ne rediret
Sæculum Pyrrhæ noua monſtra queſtæ, F
Omne cùm Proteus pecus egit altos
Viſere monteis:
Piſcium & ſumma genus hæſit vlmo,
Nota quæ ſedes fuerat columbis:
Et ſuperiecto pauidæ natarunt
Æquore damæ.
Vidimus flauum Tiberim retortis
Littore Etruſco violenter vndis,
Ire deiectum monumenta regis,
Templáque Veſtæ:

A *Iliæ dum ſe nimiùm querenti*
Iactat vltorem, vagus & ſiniſtra
Labitur ripa, Ioue non probante, v-
Xorius amnis.
Audiet, ciueis acuiſſe ferrum,
Quo graues Perſæ melius perirent:
Audiet pugnas, vitio parentum
Rara iuuentus.
Quem vocet diuum populus ruentis
Imperi rebus? prece qua fatigent
Virgines ſanctæ minus audientem
Carmina Veſtam?
Cui dabit parteis ſcelus expiandi
Iupiter? tandem venias precamur,
Nube candenteis humeros amictus
Augur Apollo:
Siue tu mauis Erycina ridens,
B *Quam Iocus circumuolat, & Cupido,*
Siue neglectum genus, & nepotes
Reſpicis auctor.
Heu nimis longo ſatiate ludo:
Quem iuuat clamor, galeæq; læues,
Acer & Mauri peditis cruentum
Vultus in hoſtem.
Siue mutata iuuenem figura,
Ales in terris imitaris, almæ
Filius Maiæ, patiens vocari
Cæſaris vltor:
Serus in cælum redeas, diuq;
C *Lætus interſis populo Quirini:*
Néve te noſtris vitiis iniquum
Ocyor aura
Tollat: hîc magnos potius triumphos,
Hîc ames dici pater, atque princeps:
Neu ſinas Medos equitare inultos
Te duce Cæſar.

RVBENTE DEXTERA.] per rubentem dexteram ſignificat Horatius fulmen, aut certè dextram, qua Iupiter fulmina mittit, vt apud Virg. Georg. 1. *Ipſe pater media nimborum in nocte coruſca Fulmina molitur dextra.* vbi tamen *coruſca* cohærere debet cum voce *fulmina* potius, quàm cum voce *dextra.* ſic Pindar. εἰδ.1. fulmen Iouis βέλος πυρπάλαμον nominat: id eſt, telū̃ ignicū̃ dextra contortum: Et Heſiodus, κέραυνον αἰθαλόεντα: id eſt, fulmen rubicundum. Non temerè autem dixit ſacras arceis fulmine eſſe percuſſas, hoc enim referendum eſt ad treis Iouis manubias: quarum maximæ ſunt eæ, quæ cum igni veniunt. Dicuntur autẽ eſſe Iouis manubiæ tres, vt docet Feſtus. Vnæ minimæ, quæ monent tantum, placidæque ſunt: alteræ, quæ maiores, & quæ veniunt cum fragore diſcutiúntque aut diuellunt: tertiæ his ampliores, quæ cum igne veniũt: & quanquam nullum ſine igne fulgur eſt, hæ tamen propriã differentiã habent, quòd aut adurant, aut fuligine deforment, aut accendant: quæ ſtatum mutant conſilio deorum ſuperorũ. D

IACVLATVS ARCEIS.] Iaculari arceis pro petere, & ferire, cùm Horatianum ſit, tùm minus eſt apud alios vſitatũ. ſic idem Ode XII. lib.3. *iaculari ceruos.* & Ode XVI. lib.2. multa iaculari dixit per tralationem pro multa petere, multáque ſibi proponere, quæ quis conſequi velit: quod Græci ςοχάζεσθαι dicunt. neque verò dubium eſt, quin Græcos imitatus, qui dicunt βάλλειν τὴν κεφαλὴν, τὸ τεῖχος, τὸ ἧπαρ, τὴν καρδίαν, iaculandi verbum cum quarto caſu rei, quæ petitur, iunxerit: quod itẽ prior fecerat Lucret. lib. 4. *Siue puer membris muliebribus hunc iaculatur.* At Virg. aliter Æneid. 1. *iaculata è nubibus ignẽ.* & 11. *Vel Danaum Phrygios iaculatus puppibus igneis:* & alibi, *iaculari montibus Ornos.* Idem tamen in Moreto, ſi modò eius auctor Virgilius eſt, hoc verbum ita vſurpauit. *Sæpe viri nareis acer iaculatur apertas Spiritus.* Iam arces ſacræ cælo tactæ, funeſta & dira portendunt. Sic M. Tullius. *Nam pater altitonans ſtellanti nixus Olympo, Ipſe ſuos quondam tumulos, ac templa petiuit: Et Capitolinis iniecit ſedibus igneis.* & Horat. Od. 12. lib. 1. *Tu parum caſtis inimica mittes Fulmina lucis.* E

TERRVIT GENTEIS] proximè dixerat terruit vrbem, nempe Romam: nunc autem terruit genteis: quod longè illo ſuperiore grauius & maius eſt.

SÆCVLVM PYRRHÆ] Pyrrham Epimethei & Pandoræ filiam, Deucalioníſque vxorem fuiſſe: eóſque eluuionis illius tempore Parnaſſum montem omnium altiſſimum, vel (vt alij volunt) Lycorim, conſcendiſſe, atque eò confugiſſe, ex interpretibus poëtarum Græcorum, & Ouidio cognoſcere licet. Aiunt autem alij, eluuionem illam eſſe hominibus à Diis inuectã propter Tantali ſcelus, qui Pelopem filium in minutas parteis conciſum, & coctum eis comedendũ appoſuit: alij propter Lycaonis filium, cùm vellet Iupiter omnem hominum impietatem è terra funditus delere, atque exſtinguere: qua de re Pindarus ὀλυμπ. εἰδ. θ. Λέγοντι μὰν χθόνα μὲν κατακλύσαι μέλαιναν ὕδατος σθένος. id eſt, aiunt porrò aquarum vi terram eſſe obrutam. F

NOVA MONSTRA QVESTÆ.] etiam M. Tull. hoc verbum cum accuſandi caſu iunxit. vt pro Flacco, *non enim omnia, quæ dolemus, eadem queri poſſumus*, & epiſt. ad App. Pulchrum lib. 3.

A *Multa nos quidem queſti ſumus.* & hic poëta epiſt. ad Scæuam: *Qui queritur Salebras & acerbum frigus.* & Cæſ. lib. 6. de bel. Gall. *Vnum queſtus.*

OMNE CVM PROTEVS] Protea phocarum Neptuni cuſtodē fuiſſe ex Hom. ὀδυσσ. δ. & Georg. IIII. notum eſt. qua de re nonnulla dicemus ad illum locum, *Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?* epiſtola prima lib. 1. de Phocis autem, & Homerus eo, quem dixi, libro, & Oppianus, lib. 1. φῶκαι δ' ἐννύχιαι μὲν ἀεὶ λείπουσι θάλασσαν. Πολλάκι δ' ἠμάτιαι πέτρῃς ἔνι καὶ ψαμάθοισιν Εὔκηλοι μίμνουσι, καὶ ἔξαλον ὕπνον ἰαύουσι.

PECVS] Poteſt quidem dici, Phocas, cùm vituli marini ſint, non admodum nouè, pecus eſſe dictas: veruntamen ſi cui nouum hoc videbitur, quia piſces ſint, admonet Nonius, nō ſolùm pecudem quadrupes animal, verùm etiam animal omne vocari. Plaut. Rud. *Non vides referre me vuidum rete ſine ſquammoſo pecu?* Næuius Ægiſto. *Tum autem laſciuum Nerei ſimum pecus Ludens ad cantum claßium luſtrat.*

EGIT ALTOS VISERE] boc loquendi genus merū Græcum eſt, id eſt, egit vt viſeret: de quo plura dicemus ad Od. XXIII. huius libri. B De his igitur monſtris queri potuerat Pyrrha: Phocas, quæ ſolebant in littoribus paſcere, in montium culminibus eſſe viſas, propterea quòd aquæ terrarum planitiem operuerant: piſces in ſummis arborum ramis, in quibus aues ſidere, & nidos conſtruere ſolent, conſtitiſſe: damas, quæ vel in ſiluis vagari, vel in luſtris deliteſcere & quieſcere conſueuerunt, in mari ſuper terras effuſo, natare coactas eſſe.

NOTA QVÆ SEDES FVER. COL. Columbas agreſteis intellige, quæ palumbes appellantur.

VIDIMVS FLAVVM TIBERIM] vidim⁹ Tiberim reiectis ac repulſis vndis ab Etruſco littore (influit enim in mare Tyrrhenū Tiberis) vel ab Etruriæ finibus, ita creuiſſe, vt ſiniſtra ripa effuſus, quà agrum Romanum alluit, vrbémque hodiè attingit, Regum priſcorum monumenta, & templa Deorum deijcere, atq; euer- C tere velle videretur. Vtitur autē hoc eodem epitheto, Od. III. lib. 2. *Villáque flauus, quam Tiberis lauit, Cedes.*

VESTÆ.] Veſtā, quam ἑστίας nominant Græci, Rheæ filiam facit Pindarus Nεμ. εἰδ. ια. Hæc dea, foci cuſtos & præſes habetur: ex quo etiam toti domui præſidere exiſtimatur. Vnde Veſta, & focum domus, & totam domū ſignificat. notum prouerbium ἀφ' ἑστίας ἄρχεσθαι. quod eſt vel à propinquis & domeſticis: vel à melioribus & præſtantioribus initium ducere.

QVERENTI] de Iulij Cæſaris nece. Ab Ilia autem Martis, aut Tiberis, aut, (vt alij volunt) Anienis, vxore vult Iulium Cæſarem, ſeu gētem Iuliam ortum habuiſſe.

IACTAT] ſic vtitur hoc verbo Od. XIIII. huius libri. *Quamuis Pontica pinus Siluæ filia nobilis Iactes & genus & nomen inutile.* D

IOVE NON PROBANTE] ſignificat Horatius gratificans Auguſto, & pæne dicam, aſſentans: illum terrorem, illámque eluuionis calamitatem, nullam aliam ob culpam Romanis eſſe illatam, quàm ob Cæſaris cædem: cuius rei argumentum eſt, quòd Iupiter non modò non fuit illius terroris atque eluuionis auctor, ſed ne approbator quidem: ſola Ilia à Tiberi viro ſuo adiuta, iuſto dolore excitata, iuſtóque odio incēſa, tam graueis pœnas à populo Romano expetiuit Ioue pæne inuito.

V-XORIVS AMNIS] qui nimiùm in ea re vxori gratificaretur, nimiúmque indulgeret. Hoc nomine appellantur mariti, qui ſe totos ad vxorum arbitrium fingunt & accommodant, qui eis omnibus ferè in rebus obtemperant. Virg. Æne. IIII. *Pulchrámque vxorius vrbem Exſtruis.* Admonendus eſt lector minus in his litteris tritus, primā ſyllabam nominis *vxorius* pertinere ad verſum ſuperiorem: hoc modo, *Ioue non probante v- Xorius amnis.*

AVDIET, CIVEIS AC.] huius loci hæc ſentētia eſt, Poſteri noſtri ex bellorum ciuilium calamitate réliqui, atq; ideò rari, audient, ciueis E in ciuium corpora exaçuiſſe, & ſtrinxiſſe ferrū: quo quidem longè æquius, ac reip. vtilius erat Perſas, ceteróſq; populi Rom. hoſteis interimi, acuere ferrum propriè dictum: illud tranſlatè epiſt. III. lib. 1. *Seu linguam cauſis acuis.* & illud lib. de Arte poët. *Tyrtæúſque mares animos in Martia bella Verſibus exacuit.*

QVO GRAVES PERSÆ] ſic Ode VII. lib. epod. *Quo quò ſceleſti ruitis? aut cur dexteris Aptantur enſes conditi? Parúmne campis, atque Neptuno ſuper Fuſum eſt Latini ſanguinis? Non vt ſuperbas inuida Karthaginis Romanus arces vreret? &c.*

MELIVS] rectius, iuſtius.

FATIGENT] aſſiduis precibus obſecrēt, & tandem exorēt. ſic loquitur T. Liuius lib. 23. *inde fatigatus Campanorum precibus ſequenti die cū omni apparatu oppugnanda vrbis Cumas redit.* aliter hoc verbo vtitur Od. XIIII. lib. 4. *Spectandus, in certamine Martio Deuota morti pectora libera, Quantis fatigaret ruinis.* F

VIRGINES SANCTÆ] Veſtales, virgines intactæ, & incorruptæ.

PARTEIS] munus. tralatio à partibus hiſtrionum, vt epiſt. de Arte poët. *Ne forte ſeniles Mandentur iuueni partes.*

SCELVS EXPIANDI] reſpexit morem veterum, qui ſanguine humano contaminatos congreſſu & aditu prohibebant, donec expiati eſſent: & ij ipſi, qui manus habebant cruentas, & ſanguine inquinatas, egebant aliquo maiore, à quo expiarentur: & quoad hoc impetraſſent, manus habebant impuras: lege annot. ad Od. 21. huius lib. ibi, *ſceleriſque purus.* & ad Od. 1. lib. 2. *Nondum expiatis vncta cruoribus.*

NVBE

A NVBE CANDENTEIS HVMEROS] in duobus lib. Vatic. & in Torneſ. ita ſcriptum teperi, *Nube candenti humeros amictus*. quam ſcripturam ſiquis probabit, non repugnabo. nam quòd vocis ſequentis initium vocalis eſt aſpirata, non eſt hoc nouum. ſic enim Ode XXVIII. huius lib. *oſſibus & capiti inhumato, &c.* Nube amictus autem, id eſt, ἀόρατος, & hominibus ſeſe conſpiciendum non præbens. Videtur expreſſiſſe illud Homericum νεφέλη εἰλυμένος ὤμους.

AVGVR] augur ab auium garritu dictus eſt. ex quo augurium. Hoc loco augurem, μάντιν intellige, id eſt, rerum futurarum prouidum, qui præſentit ac diuinat futura, eaque interpretatur. Sic Chiron apud Pindarum πυθ. ϑ. ait, Apollini rerum omnium euentum certum, fixum, notum eſſe: illũ rerum progreſſiones & cauſas cernere: illum ſcire, quot frondes ineunte vere terra profundat, quot arenæ in mari, & fluminibus impetu ventorum, & fluctibus agitentur. Verba Pindari ſunt hæc, Κύριον, ὃς πάντων τέλος οἶσθα, καὶ πάσας κελεύθους, ὅσσα τε χθὼν ἠρινὰ φύλλ' ἀναπέμπει χ' ὁπόσαι ἐν θαλάσσῃ καὶ ποταμοῖς

B ψάμμαθοι κύμασι ῥιπαῖς τ' ἀνέμων κλονέονται. Idem Horat. in Carm. ſæculari pro Imper. Rom. *Augur & fulgente decorus arcu Phœbus*. cantorem appellat in lib. de Arte poët. *ne forte pudori Sit tibi Muſa lyræ ſollers & cantor Apollo*. etiam augurem appellat Virg. Æn. IIII. *nũc augur Apollo*, &c. Imploratur autem primo loco Apollo, quia deus habebatur, Romanis maximè propitius, & beneuolus: atque ob hanc cauſam religioſiſſime ab illis colebatur.

ERYCINA RIDENS] frequens eſt Veneris epithetum φιλομειδὴς apud Homer. quod procul dubio hîc expreſſit Horatius. φιλομηδὴς autem ſcriptum per η in tertia ſyllaba, aliud eſt ab illo. vult enim Heſiodus Venerẽ φιλομηδέα appellatam quia μηδέων ἐξεφαάνθη, id eſt, τῶν αἰδοίων. ſecundo loco Venus imploratur quia

C Æneæ mater: & ita Romani generis parens. Lucret. lib. I. *Æneadum genetrix hominum, diuûmque voluptas, Alma Venus*.

QVAM IOCVS CIRCVMVOLAT] vel circum quam Iocus volat, vel quam circumuolat, vt ſit verbum compoſitum, quomodo quibuſdam placet. qua de re alio loco dicemus.

AVCTOR] auctor: id eſt progenitor Romanorum quia Mars, Romuli parens: Romulus vrbis Romæ conditor.

LVDO] bellis, quæ ſunt Martis deliciæ, & oblectamenta.

LEVES.] expolitæ, non aſperæ. ſic Od. VII. lib. 2. *leuia ciboria*. & Od. vlt. eiuſd. lib. *leues plumæ*. & Od. VI. lib. 4. *Leuis Agyieu*, id eſt, imberbis. & Od. XVII. huius lib. *Leuis perſonuere ſaxa*. & Od. XI. lib. 2. *fugit retro Leuis Iuuentas*. & epiſt. de Arte poët. *ſectantem leuia nerui Deficiunt*. ibid. *aut leui ſeruanda cupreſſo*.

ACER ET MAVRI PEDITIS] per acrem Mauri peditis vultum, ἀνδρικὸν, id eſt, D virilem, & quaſi trucem ſignificat. Taleis autem vultu atque aſpectu Mauros fuiſſe tradit Ælianus his verbis: Εἰσὶ δὲ Μαυρούσιοι καλοί, καὶ μεγάλοι, καὶ ἀνδρεῖον ὁρῶσι: quem locum mihi Io. Scaliger, iuuenis eruditiſſimus, indicauit.

SIVE MVTATA] vult Mercurium induta ſpecie humana, Auguſti nomine appellari, & Auguſtum eſſe Mercurium. Et ita Auguſto aſſentatur.

PATIENS VOCARI CÆSARIS VLTOR] Græca planè eſt hæc loquendi figura, ὑπομένων καλεῖσθαι Καίσαρος ἐκδικητής. Demoſt. περὶ τ παραπρεσβ. καὶ τοσαύτης ἀναιδείας καὶ κακίας ὁμολογεῖτε ὑμεῖς εἶναι μεστοί. Latinè enim diceremus: patiens te vocari Cæſaris vltorem. ſic epiſtola ad Quinctium lib. I. *Cum pateris ſapiens emendatúſque vocari*. ſic Od. XXVII. lib. 3. *Vxor inuicti Iouis eſſe neſcis?* & epiſt. ad Torquat. lib. I. *patiárque vel inconſultus haberi*. ſic Catullus: *Ait fuiſſe nauium celerrimus*. & Virgil. lib. 2. Æn. *ſenſit medios delapſus in hoſteis*. & Propert. lib. I. eleg. VI. *Iurabo & bis ſex integer eſſe dies*.

SERVS] ſerus tedeas, pro ſerò tedeas: olet E hoc quoque Græcum quiddam. quo de genere dicemus ad Od. XVII. epod. precatur autem tacitè, neque tamen obſcurè, vt diu viuat Auguſtus. hoc enim valent illa, ſerò in cælum redire, quaſi Mercurius ſumta Auguſti ſpecie & figura è cælo in terras deuolarit, ſitq́, aliquando in cælum reuolaturus.

POPVLO QVIRINI.] in mẽbrana Don. Iannocti, & vna Vatic. *Quirino* ſcriptum eſt. fortaſſe rectè, & Horatiano more. Nam & in carmine ſæculari ita locutus eſt: *Romulæ genti date rẽmq́, prolẽmque, Et decus omne*. & Od. XII. lib. 4. *Qui nunc Sulpicius accubat horreis*.

INIQVVM] offenſum, iratum, infenſum.

HIC AMES DICI PATER, ATQVE PRINCEPS] hæc ad hiſtoriam pertinẽt. Nam Auguſtus ſenatus conſulto parens patriæ appellatus eſt.

MEDOS] puto eoſdẽ hîc Medos dici, quos F ſuprà Perſas appellauit, vt Od. XXVII. Medum acinacen dixit gladium Perſicum. Et fortaſſe eodem nomine Parthos ſignificat. Nam Auguſtus hoc tempore Parthis bellum inferre cogitabat: quod cùm illi ſenſiſſent, Auguſti fama permoti, ſigna, quæ Craſſus & M. Antonius amiſerant, vltro ad Auguſtum remiſerunt. vt Od. XV. lib. 4. *Et ſigna noſtro reſtituit Ioui Derepta Parthorũ ſuperbis Poſtibus, horribiliq́ Medo*. & epiſt. XVIII. lib. I. *Militiam puer, & Cantabrica bella tuliſti Sub duce, qui templis Parthorum ſigna refixit*.

EQVITARE] vel equitare poſuit tranſlatè pro Romanis inſultare, vel propriè pro ex equo pugnare. Erant enim Parthi, equites.

A **IN VIRGILIVM Athenas proficiſcentem. Ode 3.**

Secundam ei nauigationem precatur: deinde occaſionem nactus, hominum audaciam deteſtatur.

SIC te diua potens Cypri,
Sic fratres Helenæ, lucida ſidera,
Ventorúmq; regat pater,
Obſtrictis alijs, præter Iapyga,
Nauis, quæ tibi creditum
Debes Virgilium: finibus Atticis
Reddas incolumem precor:
Et ſerues animæ dimidium meæ.
Illi robur, & æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
B *Commiſit pelago ratem*
Primus, nec timuit præcipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,
Nec triſteis Hyadas, nec rabiem Noti:
Quo non arbiter Adriæ
Maior, tollere, ſeu ponere vult freta.
Quem mortis timuit gradum,
Qui ſiccis oculis monſtra natantia,
Qui vidit mare turgidum, &
Infameis ſcopulos Acroceraunia?
Nequicquam Deus abſcidit
Prudens Oceano diſſociabili
Terras, ſi tamen impiæ
Non tangenda rates tranſiliunt vada.
C *Audax omnia perpeti*
Gens humana ruit per vetitum nefas.
Audax Iapeti genus
Ignem fraude mala gentibus intulit.
Poſt ignem ætheria domo
Subductum, macies, & noua febrium
Terris incubuit cohors:
Semotiq; prius tarda neceſſitas
Leti, corripuit gradum.
Expertus vacuum Dædalus aëra
Pennis non homini datis.
Perrupit Acherunta Herculeus labor.
Nil mortalibus arduum eſt. D
Cælum ipſum petimus ſtultitia: neque
Per noſtrum patimur ſcelus
Iracunda Iouem ponere fulmina.

SIC] Cùm aliquid ab altero petimus, id vt facilius impetremus, ea ſolemus illi precari & optare, quæ ſcimus ei eſſe optatiſſima, addita particula *Sic*. Eſtq; hoc genus omnibus poëtis, Græcis & Latinis, perquàm vſitatum. Ac primùm ſanè ab hoc poëta ordiamur. infrà Od. XXVIII. huius lib. *ſic quodcunque minabitur Eurus Fluctibus Heſperiis, Venuſina Plectātur ſilua.* & Saty. III. lib. 2. *Stoice, poſt damnum ſic vendas omnia pluris.* & hoc loco, *Sic te diua potens Cypri, &c.* Catullus ad Coloniā: *Sic tibi bonus ex tua Pons libidine fiat.* & de coma Berenîces: *Sic magis ô nupta ſemper concordia veſtras, Sēper amor ſedes incolat aſſiduas.* Virg. in Mœride: *Sic tua Cyrnæas fugiant examina taxos: Sic cytiſo paſta diſtentent vbera vaccæ.* & in Gallo: *Sic tibi cum fluctus inter labêre Sicanos, Doris amara ſuam non intermiſceat vndam.* Tibullus lib. 2. eleg. VI. *Annue, ſic tibi ſint intonſi Phœbe capilli: Sic tua perpetuò ſit tibi caſta ſoror.* Apollon. lib. 2. Argon. ἱλήκοις· αἰεί τοι ἄναξ ἄτμητοι ἔθειραι· Αἰὲν ἀδήλητοι· τὼς γὰρ θέμις. vbi omiſſa eſt, vox οὕτως. quod valet, *Sic*. Illorū autem verſuum hæc ferè ſententia eſt: propitius ſis. ſic tibi ô Apollo, comæ ſint non præciſæ, id eſt, intóſæ, ſemper illæſæ. ita enim fas & iuſtum eſt. Lucillius lib. 2. epigr. in quēdam edacem, Dionyſium nomine. Οὕτω σοι πέψαι Διονύσιε ταῦτα γένοιτο Πάντα· νόμου δὲ χάριν δός τι καὶ ὧδε φαγεῖν, &c. id eſt, ſic tibi Dionyſi hæc omnia, quæ comediſti, concoquere contingat. At legis certè gratia, ſeu quia lex poſtulat, etiá hîc aliquid nos comeſſe ſine: neque omnia ſolus deuora. E

POTENS CYPRI.] id eſt. domina Cypri: exemplo Græcorum, qui ita loquûtur κρατοῦσα κύπρου. ſimile eſt illud Od. XXV. lib. 3. *O Naiadum potens, Baccharúmque valentium Proceras manibus vertere fraxinos.* & Ode V. huius libri, *Suſpēdiſſe potenti Veſtimenta maris Deo.* & Ode XXIX. lib. 3. *ille potens ſui, Lætúſq; deget, cui licet, in diem, Dixiſſe, vixi.* quo loco videtur potens idem valere, quod apud Græcos ἐγκρατὴς, ἢ κύριος. & Ode VI. huius libri, *Imbellíſque Lyræ Muſa potens*, id eſt, muſa, quæ res ludicras & amatorias tantùm canere poteſt: bellicas & grauiores non poteſt. & carmine ſæculari, Ode vltima, epod. *Phœbe, ſyluarúmque potens Diana.* & Virgil. Æn. I. *Nimborúmque facis, tempeſtatúmq; potentem.* & III. *Dij maris & terræ, tempeſtatúmq; potentes.* Sed cur nauigaturo Virgilio, ſecundam nauigationem optans, Venerem aduocat? quia Venus ex mari nata eſt. Nota Venus ἀναδυομένη, anadyomene, id eſt, ex mari exiens, ſeu ex alto caput, & reliquum corpus proferens, Apellis opus: de qua Plinius lib. 35. cap. 10. Hinc marina dicta. idem F

Horat.

A Horat. Od. XXVI.lib. 3. *defunctúmque bello Barbiton hic paries habebit, Lęuum marina qui Veneris latus Cuſtodit, &c.* & Odæ XI. lib. 4. *Qui dies menſem Veneris marinæ Findit Aprilem.*

FRATRES HELENÆ] Caſtor & Pollux, de quibus vide annot.in Od. XII.huius lib.

VENTORVMQVE REGAT PATER] Æolus, de quo Hom. ὀδυσ. κ. in principio libri Αἰολίην δ' εἰς νῆσον ἀφικόμεθ'· ἔνθα δ' ἔναιεν Αἰόλος ἱπποτάδης φίλος ἀθανάτοισι θεοῖσι, &c. quo loco appellat eum ταμίην ἀνέμων, id eſt, ventorum promũ & condum, vt Plautino verbo vtar. de eodẽ ſic Virg. Æn.1. *Aeole nanque tibi Diuûm pater, atque hominum rex Et mulcere dedit fluctus, & tollere vento, &c.*

OBSTRICTIS ALIIS PRÆTER] ſic B & apud Homerum ὀδ. κ. Aeolus ceteris ventis in vtre illo, quem Vlyſſi dederat, incluſis & conſtrictis, ſolum Zephyrum, qui eũ in patriam deferat, liberum, ac ſolutum relinquit, his verbis: Ἔνθα δὲ βυκτάων ἀνέμων κατέδησε κέλευθα. Κεῖνον γὰρ ταμίην ἀνέμων ποίησε Κρονίων Ἠμὲν παυέμεναι ἠδ' ὀρνύμεν, ὅν κε θέλῃσι. id eſt hîc mugientium & rudentium ventorum vias vinculis conſtrinxit. Illum enim promum & condum ventorum fecit Iupiter, vt eos poſſit modò comprimere, modò excitare quemcumq; velit.

PRETER IAPYGA.] ventum Calabriæ, ſeu Apuliæ iis vtilem, & ſecundum, qui ex Italia C in Græciam nauigant: hũc album nominat Od. XXVII.lib.3. *quid albus Peccet Iapyx.* Vergil.lib. XI. Æneid. equum Apulum, *Iapyga* dixit: *& equo venator Iapyge fertur.* & ibidem, Garganum Apuliæ montem, *Iapyga. Ille vrbem Argyripam patria cognomine gentis Victor Gargani cõdebat Iapygis agris.* Idem lib. 8. per Iapygem, perſpicue ventum Appulum ſignificat, *Fecerat ignipotens vndis & Iapyge ferri.* Eſt autẽ Iapygia vel Apulia ipſa, vel eius pars, & fortaſſe ea quam hodie appellant Itali *terra di Baro.*

QVÆ TIBI CREDITVM, &c.] tralatio ducta eſt à rebus creditis. quemadmodũ igitur, quod mihi creditũ eſt, id debeo ei, qui mihi credidit: ita & Horatius ait nauem Virgilium ſibi D cõmiſſum, Atticæ debere, id eſt, æquum eſſe nauem, quæ Virgilium vehendum receperit, finibus Atticis reddere ſaluũ & incolumem. de verbo credendi vide annot.ad Od. V. lib.3.

REDDAS INCOLVMEM] animaduertat lector quàm ſignificantibus, & ad rem accõmodatis verbis vtatur Horatius. antecedit vox *creditum.* ſequitur deinceps, *debes.* poſtremò, *reddas.* neque verò nomen *incolumem*, otioſum eſt. Nam quæ nobis credita ſunt, ea ſalua & integra reddere debemus, &, vt loquuntur Iuriſconſulti, in eadem cauſa: quod Liuius dicit *rectè reddere.*

ILLI ROBVR ET ÆS TRIPLEX] id eſt, erat ille animo pæne ferreo, atque aduerſus omneis terrores pectore maximè cõmunito, qui primus nauigare auſus eſt: vel ſic, erat ille audax, & imperterritus, & impauidus, & ita rigido pe- E ctore, vt nullius periculi metu frangeretur, ſeu terreretur: erat immani audacia præditus. σιδηρόφρονα vocant Græci virum ferreo pectore, qui non cõmouetur. Æſch.in Prometh. σιδηρόφρων τε κἀκ πέτρας εἰργασμένος, &c. Primam autem nauem dicunt Argô fuiſſe, qua vecti ſunt Græciæ principes illi Argonautæ vellus aureum petentes. vide Plinium lib.8. cap. LVI. Catull. in carmine illo pulcherrimo de Pelei, & Thetidis nuptiis. *Illa rudem curſu prima imbuit Amphitriten.* cum hoc loco congruunt illa Oppiani, lib.1. ἁλιευτ. ὦ πόποι, ὃς πρώτιστος ὄχους ἁλὸς εὕρατο νῆας, Εἴ τ' οὖν ἀθανάτων τις ἐπεφράσατ', εἴτε τις ἀνήρ, Τολμήεις πρώτιστος ἐπεύξατο κῦμα περῆσαι, &c. quorum verſuum hæc ferè ſententia F eſt. O dij immortales, qui primus maris vehicula reperit, naueis, ſiue quis deus ille fuerit, ſiue mortalis, primus omnium audaciſſimus gloriatus eſt ſe fluctus traieciſſe, &c.

PRÆCIPITEM AFRICVM] Africus, quẽ Græci λίβα appellant, ab occaſu hiberno ſpirat, vt ſcribit Ariſtoteles μετεωρ. β. opponitúrque Cæciæ linea recta, ab ortu æſtiuo flanti, Zephyróque ſeu Fauonio proximus eſt. Aquilo autem à Septentrione ſpirat, vt videatur Horatius non admodum accuratè in deſcribenda ventorum pugna & concertatione, ventos per lineam rectam oppoſitos exquiſiuiſſe. Præcipitem autem appellat, ab effectu, quia quicquid impellit, præceps agit, ſeu præcipitat.

DECERTANTEM AQVILONIBVS] G participium decertãtem iunxit cum dandi caſu, quo de genere vide annot.ad Od. VI, lib.2.

NEC TRISTEIS HYADAS] Atlantis & Æthræ duodecim fuerunt filiæ, & filius vnus Hyas nomine. Hunc, cùm in Lydia venaretur, à ſerpente ictum & interfectum ſorores ita miſerè, perditéque luxerunt, vt mærore, & lacrymis contabuerint. ſed ex illis, quinque, quæ immoderatiùs fratris mortem tulerunt, Iupiter in ſtellas vertit, eáſque in tauri fronte collocauit: reliquæ ſeptem, quæ πλειάδες appellantur, mærore quoq; illæ quidem confectæ ſunt, verumtamen & diutius reſtiterunt, & ſerius victæ ſunt. de quibus dicemus ad Od. XIIII. lib. 4. Hyadas autem nominatas eſſe dicunt vel ab Hyante fra- H tre, vel ἀπὸ τοῦ ὕειν, id eſt, à pluendo, quia iis orientibus pluuiæ & tempeſtates ſoleant excitari, vel quia earum ſitus & ordo υ literæ ſimilitudinem præ ſe ferat. M. Tullius lib.2. de natura Deorum: *Tauri caput ſtellis conſperſum eſt frequentibus. Has Græci ſtellas Hyadas vocitare ſuerunt, à pluendo: ὕειν enim eſt pluere: noſtri imperitè ſuculas, quaſi à ſuibus eſſent, nõ ab imbribus nominatæ.* triſteis autẽ dixit, quia pluuias denuntiant, atque adeò important: vnde nomen ductum, vt vult M. Tullius. Itaque eas Virgilius pluuias appellat lib. 1. Æn.in extr. & lib.3.

QVO NON ARBITER ADRIÆ] quo

A nullus ventus maius, in mare Adriaticum, imperium obtinet, ſiue tempeſtates commouere, ſiue mare tranquillare velit. Itaque hîc arbitrum, dominum, & eum, qui alteri ſuo arbitratu imperat, intellige, vt Ode VII. lib. 2. bibendi arbitrũ appellat, conuiuij regem, eum, qui leges bibendi in conuiuio ponit. in epiſtola autem ad Bullatium, *locum effuſi latè maris arbitrum*, mari vicinum intelligendum eſſe docebimus.

TOLLERE, SEV PONERE VVLT FRETA.] ſiue velit fluctus excitare, quib⁹ mare attollitur: ſiue componere, καθίζειν, ſedare, placare, atque ad æqualitatem redigere: à qua æquoris fluxit appellatio. Virgil. lib. 1. ponere vſurpauit abſolute pro quieſcere, vt interpretatur Seruius: Cum venti poſuere, &c. omiſit autẽ alterum *ſeu*: vt & *ſiue* Saty. V. lib. 2. *ſurdus, Siue aliud priuum dabitur tibi, deuolet illuc, &c.* & Ode VI. huius lib. *Cantamus vacui, ſiue quòd vrimur, &c.* & Ode XV. *te Stenelus ſciens Pugnæ, ſiue opus eſt imperitare equis, Non auriga piger.* ſic Catull. in faſeli dedicatione: *læua, ſiue dextera Vocaret aura.* & idem Horat. Od. XXXII. huius libri: *Qui ferox bello, tamen inter arma, Siue iactatã religarat vdo Littore nauim, &c.* & Od. XXVII. lib. 3. *potes hac ab orno Pẽdulum zona benè te ſecuta e-Lidere collum, Siue te rupes, & acuta letho Saxa delectant.* Et M. Tull. contra Rullum: *adiungit agros in Macedonia, qui Regis Philippi fuerunt, ſiue Perſei.* & ad Atticũ lib. 8. *Nil perturbatius hoc ab vrbe diſceſſu, ſiue potius turpiſſima fuga.* Terent. Andr. *Dehinc poſtulo,*

C *ſiue æquum eſt, te oro Daue.*

QVEM MORTIS TIM. GRA.] id eſt, quod mortis periculum? aut, quod mortis genus? aut, quam mortis viam? aut, quem mortis aditũ? tralatio eſt: quaſi ad mortem gradibus deueniamus, aut deſcẽdamus. ſic Lucretius, Leti ianuam dixit. SICCIS OCVLIS] ἄδακρυς.

MONSTRA NATANTIA] Oppianus lib. α. Κήτεα δ' ὀβριμόγυια πελώρια, θαύματα, πόντου, &c. MARE TVRGIDVM] ſic Heſiod. πέλαγος οἴδματι θῦον. Aratus vnum ex ſignis inſurgentium ventorum ponit mare intumeſcens. Σῆμα δέ τοι ἀνέμοιο καὶ οἰδαίνουσα θάλασσα Γιγνέσθω. id eſt, ſignum autem tibi ſit venti orientis mare turgeſcens. præterea qui ira-

D ti ſunt, iis cor turgere dicunt poëtæ. Homer. ἰλ. ι. Ἀλλά μοι οἰδάνεται κραδίη χόλῳ. id eſt, At mihi cor penitus turgeſcit triſtibus iris.

ACROCERAVNIA] monteis in Epiro ita dictos, quòd ea altitudine ſint, vt ſæpenumero fulmine petantur. Pauſanias diuiſit hoc nomẽ in Atticis: ἄκρα τῶν ὀρῶν, ἃ κεραύνια λέγουσι. ſic Virgil. Georg. 1. *Aut Atho, aut Rhodopen, aut alta Ceraunia telo Deijcit.* & 3. Æneid. *Prouehimur pelago vicina Ceraunia iuxta.* Mela monteis Ceraunios nominat: à quibus (inquit ille) flexus eſt in Adriam: Infameis autem propter naufragia. vel propter naufragij periculum, ac metum, vt alij malunt. ego autem puto propter naufragia apud eos aliquando facta. nam ſi nullũ vmquam E ibi naufragium factum eſt, quid eſt quòd quiſquam naufragij periculũ apud eos extimeſcat?

NEQVICQVAM DEVS ABSCIDIT] id eſt, fruſtrà Deus terras à mari ſecluſit, ſi cõtra hác Dei prouidẽtiam audent homines nauigare.

DISSOCIABILI] quẽ par erat à terris diſſociari, ac ſeparari. IMPIÆ] impias dicit hominum naueis, quia Dei conſilium negligere, & aſpernari videantur. hanc autem hominum audaciam impiam etiam Sophocles inſectatur in Antigone: Πολλὰ τὰ δεινὰ, κοὐδὲν ἀν-Θρώπου δεινότερον πέλει. Τοῦτο καὶ πολιοῦ πέραν Πόντου χειμερίῳ νότῳ Χωρεῖ περιβρυχίοισι Περῶν ὑπ' οἴδμασι, &c. & Oppian. lib. quinto in principio: Ὡς οὐδὲν μερόπεσσιν ἀμήχανον, οὐκ ἐνὶ F γαίῃ Μητρὶ χαμαὶ, οὐ κόλπον ἀν' εὐρώεντα θαλάσσης. quẽ Oppiani locũ annotauit Muretus.

VADA.] maria: ἐλάτῃσιν. Io. Paſſeratius tamẽ non putat eſſe ἐλάτῃσιν, ſed per vada ſignificari loca in mari periculoſiſſima, & in quibus hærentes naues ſæpe diſſoluuntur, & perfringuntur, vt apud Virgilium Æneid. 1. *Illiditq; vadis, &c.* ibid. *in vada cæca tulit.* & lib. x. *Namque inflicta vadis dorſo dum pendet iniquo Anceps ſuſtentata diu, fluctúſque fatigat: Soluitur, atque viros mediis exponit in vndis.*

AVDAX OMNIA PERPETI] cur non dixit facere? culpam vel continuò, vel certè aliquando ſequitur pœna. ex conſequenti igitur, factum eſt intelligendum, quod antecedit. non e- G nim paterentur, neque pœnas darent homines, niſi iniuſtè atque impiè facerent. Præterea ſic poteſt hic locus explicari: Gens humana propoſitis etiam ante oculos grauiſſimis pœnis, non deterretur tamen à maleficio: immò quemuis cruciatum ſubire ac perferre parata eſt, dummodo eò, quò cupiditas vocat, peruenire poſſit. ita eſt audax ad facinoris pœnam ſufferendam, vt ad res nefarias, & lege vetitas concitatiſſimè, & effrenatiſſimè ruat.

AVDAX IAPETI GENVS] Prometheus, Ex Heſiodo autem & Æſchylo notum eſt, Prometheum, ignem à Ioue occultatum ſubduxiſſe, hominibúſque diſtribuiſſe, atque ob eam cauſam iratum Iouem, viuendi rationem anteà facilem, H quietam, laboris ac doloris expertem hominibus abdidiſſe. ſic Heſiod. ἔργ. καὶ ἡμέρ. Κρύψε δὲ πῦρ, τὸ μὲν αὖθις ἐῢς πάϊς Ἰαπετοῖο Ἔκλεψ' ἀνθρώποισι, Διὸς παρὰ μητιόεντος Ἐν κοΐλῳ νάρθηκι λαθὼν Δία τερπικέραυνον. Euphorion autẽ ſcribit hanc cauſam Iouem arripuiſſe, cur Prometheum Caucaſo affigeret, quòd comperiſſet, eum ex furtiuo & violento Eurymedontis cum Iunone concubitu natum eſſe. Atque hác ille occaſionem nactus, Prometheum quidem in vincula coniecit: Eurymedontem autẽ ad inferos deturbauit. Sed quòd ignis furtum Prometheo aſcribunt, tradit Pauſanias in Corinthiacis, Argiuos eam laudem Prometheo ademtam ad Phoroneum Inachi filium

A lium tranſcribere.

FRAVDE MALA] mala, eſt epithetũ perpetuum: ne quis fortè ita accipiat quaſi aliqua fraus ſit bona. ſic Satyra VI. lib. I. dixit *mala luſtra.* quanquã in quibuſdam codicib. manu ſcriptis legitur *mala lucra* (vt dicemus illo loco) & *prauam ſtultitiã* epiſt. II. lib. 2. & *malos fures* Saty. I. lib. I. & *malam ambitionem* Saty. VI. lib. 2. & Hom. *κακὴν νόσον: κακὸν πόλεμον.*

TERRIS INCVBVIT] terras occupauit, obſedit, atque oppreſſit. tale illud Virgil. Georg. II. *Præſertim ſi tempeſtas à vertice ſiluis Incubuit.* aliter dictũ eſt ab eodem, lib. 3. *Condit opes alius, defoſſóque incubat auro.* cui proximo ſimile illud eſt Ciceron. in Cluentiana. *qui illi pecunia, quam*
B *condiderat, ſpe iam atque animo incubaret.* hac de re ſic Heſiod. Χαίρεις πῦρ κλέψας, καὶ ἐμὰς φρένας ἠπεροπεύσας, Σοί τ' αὐτῷ μέγα πῆμα, καὶ ἀνδράσιν ἐσσομένοισι. id eſt, Prometheu, gaudes, quòd ignem furatus ſis & me deceperis, quod quidem furtum & tibi & poſteris magno malo erit. Idem de Pandóra. Ἀλλὰ γυνὴ χείρεσσι πίθου μέγα πῶμ' ἀφελοῦσα Ἐσκέδασ', ἀνθρώποισι δ' ἐμήσατο κήδεα λυγρά. id eſt, At mulier cùm de dolio operculum detraxiſſet, omnia, quæ in eo erant, diſſipauit, hominibus autem triſtia mala molita eſt. Idem paullo pòſt: Ἄλλα δὲ μυρία λυγρὰ κατ' ἀνθρώπους ἀλάληται Πλείη μὲν γὰρ γαῖα κακῶν, πλείη δὲ θάλασσα, &c. Alia autem innumerabilia funeſta mala apud homines tumultuantur, ſeu tumultus excitant: plena eſt ter
C ra malorum, plenum mare.

SEMOTIQVE PRIVS TARDA NECESSITAS.] hunc locum profert Seruius ad illum locum Virgil. in Sileno, *Caucaſeáſq; refert volucreis, furtúmque Promethei.*

TARDA] viuebant enim diutius homines, tardiúſque moriebantur.

NECESSITAS LETHI] Quam hic lethi neceſſitatem nominat Horat. eam Ode I. lib. 3. neceſſitatẽ ſimpliciter appellat. Ode XXIIII. eiuſd. diram neceſſitatem, id eſt, ἀνάγκην, quam dicunt Græci. Homer. autem ἰλιαδ. θ. diẽ mortis, ἀναγκαῖον ἦμαρ appellat: idémq;, quam Horat. lethi neceſſitatem dicit, μοῖραν ὀλοὴν θανατοιο nominat ὀδυσσ. γ. Pindarus vero ὀλυμπ. ᾠδ. β. ſententiam illam, quam ferunt
D Pluto & Æacus aduerſus improbos, & ſceleratos, ἀνάγκας ἐχθρὰς vocat, quia iudicium illud nulla ratione infirmari, nulla gratia inflecti, nullo denique pretio corrumpi poſſit. vide annot. ad Oden XXXV. huius libri. & XXIIII. tertij.

CORRIPVIT GRADVM] celerius aduenit: celerauit gradum, vt Virgil. loquitur, Æneid. 4. *illa gradum ſtudio celerabat anili.*

EXPERTVS VACVVM DÆDALVS] & ſuprà de Dædalo diximus nonnulla, &, vt nihil dixiſſemus, notiſſima omnibus eſt fabula; eámque etiam Virg. tangit Æn. VI. *Dædalus, vt fama eſt, fugiens Minoia regna, Præpetibus pennis auſus ſe credere cælo.* Traditum eſt autem, Dædalum E
præſtantem fabrum, atq; architectum fuiſſe, eundémque ædificandarum nauium rationem, primum reperiſſe, atque ex eo natam de eius pennis & volatu fabulam. Itaque Græci poëtæ opera affabrè, & ſummo artificio elaborata, δαίδαλα nominant. Hom. ἰλ. σ. αὐτὰρ ἐν αὐτῷ Ποίει δαίδαλα πολλὰ ἰδυίῃσι πραπίδεσσι. & ibid. Πάντοσε δαιδάλλων. & Apollon. lib. I. argon. ἐν δὲ ἑκάστῳ Τέρματι δαίδαλα πολλὰ διακριδὸν εὖ ἐπέπαστο. Et Lucret. lib. 4. linguã dædalam verborum appellat, propterea quòd voces articulat, vt ille loquitur, & dædalam Tellurem: & Virgil. Georg. 4. *Et munire fauos & dædala fingere tecta.* Plato in Menone quædam Δαιδάλου ἀγάλματα, id eſt, ſimulacra commemorat, quæ ſolu- F
ta aufugiunt, fugitiuorúmque in morem dominum relinquunt: vincta autem manent: ad quæ reſpiciẽs ſcribit illa in Euthyphrone: Θαυμάσῃ οὖν ταῦτα λέγων, ἐάν σοι οἱ λόγοι φαίνωνται μὴ μένοντες, ἀλλὰ βαδίζοντες, καὶ ἐμὲ αἰτιάσῃ τὸν Δαίδαλον, βαδίζοντας αὐτοὺς ποιεῖν, αὐτὸς ὢν πολὺ τεχνικώτερος τοῦ Δαιδάλου, καὶ κύκλῳ περιιόντας ποιῶν. id eſt miraberiſne igitur tu, qui iſta dicis, ſi verba videãtur nõ manẽtia & ſtabilia, ſed ambulantia, & mobilia, & criminaberis me ea facere ambulatoria, cùm tu ſis multo maior artifex, quàm Dædalus: cúmque ea in orbem circumeuntia facias? Præterea λογοδαιδάλους Græci nominant verborum opifices quoſdam, & variãdæ atque ornandæ orationis facultate inſtructos. Xenophon autem ἀπομν. β. eo G
in loco, in quo oſtendit, ſapientiam ſapientibus interdũ eſſe inutilem, ac damnoſam, ſcribit Dædalum à Minoë captum eſſe propter ſapiẽtiam, eíque ſeruire coactum: denique vno tempore & patria & libertate eſſe ſpoliatum: cùm aliquãdo autem aufugere cum filio conatus eſſet: filiũ quidem amiſiſſe, ſibi autem ſalutẽ expedire non potuiſſe: ſed ad Barbaros delatum rurſus illic ſeruitutem, quam fugiebat, pertuliſſe. Pauſanias verò in Achaïcis narrat Dædalum, ſororis filio interfecto, ſua voluntate ſe ad Minoëm cõtuliſſe: deinde aliquanto pòſt in ſuſpicionem, criménque neſcio quod vocatum, atque ab illo in carcerem vnà cum filio coniectum eſſe: poſtremò è cuſtodia furtim elapſum ad Siculos confugiſſe. H

VACVVM] inanem, ἔρημον, ab hominibus infrequentem, vt Od. XXV. lib. 3. *vacuum nemus.*

PERRVPIT ACHERONTA] Herculi duodecim illis notiſſimis laboribus perfuncto, decem & octo menſium ſpatio, Euryſtheus duos ex eis nõ probans: vnum, quem ille in expurgando Augiæ ſtabulo, alterum, quem in hydra conficienda ſuſceperat, ac pertulerat, decimum tertiũ impoſuit, vt Orci canem Cerberum ab inferis ad ſuperos protraheret. Cùm igitur ad Tænarũ veniſſet Hercules, per cuius fauceis ad inferos deſcenſus patet, duce Mercurio deſcendit. Ac de hoc Herculis ad inferos deſcenſu, meminit duo-

A bus locis Homerus, ſemel ὀδυσ. λ. vbi ſic loquitur Hercules, ſeu eius idôlum, Καί ποτέ μ' ἐνθάδ' ἔπεμψε κύν' ἄξοντ', οὐ γὰρ ἔτ' ἄλλον φράζετο τοῦδέ τί μοι χαλεπώτερον εἶναι ἄεθλον: iterum ἰλιάδ. θ. vbi Pallas de Ioue queritur, eiq; exprobrat toties à ſe adiutum in periculis, & ſeruatum Herculem: ait deniq; ſe, ſi Iouis in Græcos acerbitatem præſciuiſſet, numquam fuiſſe paſſuram, vt Hercules ab inferis reuerteretur. ſic Hom. Εἰ γὰρ ἐγὼ τάδε ᾔδε' ἐνὶ φρεσὶ πευκαλίμῃσιν, Εὖτέ μιν εἰς Ἀΐδαο πυλάρταο προύπεμψεν Ἐξ Ἐρέβευς ἄξοντα κύνα στυγεροῦ Ἀΐδαο, Οὐκ ἂν ὑπεξέφυγε στυγὸς ὕδατος αἰπὰ ῥέεθρα. Perrupit autem legendum ſine copulatione, *que*, & ita cod. Don. Faërni, Vrſini, & vnus Vat. & Torneſ.

B ACHERVNTA] Pauſanias in Atticis ſcribit, in Theſprotide Acheruſiam paludem eſſe nõ longè à Cichyro, & fluuiũ Acheruntem, & Cocytum aquam omnium iniucũdiſſimam: ſibique videri Homerum ijs fluminibus viſis & cognitis, auſum eſſe demũ illa de inferis fabuloſa confingere. Tũ verò fluuiis infernis, ab iis, qui ſunt in Theſprotide, mutuatum, nomina impoſuiſſe.

CÆLVM IPSVM PETIMVS STVLTITIA] vel propter Phaëtontem hoc dicit, de quo dicemus annot. ad Oden XI. lib. 4. vel propter Gigantes: quod credibilius eſt.

NEQVE PER NOSTRVM PATIMVR SCELVS] noſtris maleficiis, & ſceleribus, videmur quodammodo vim Ioui afferre, eúmque cogere, vt aſſiduè fulmen habeat in manibus. Nam
C improbitate & impietate noſtra Deum irritantes, non ſinimus eum erga nos æquum eſſe, aut placabilẽ: ſed contrà impellimus, vt nos ſuo fulmine exterreat, atque exanimet.

IRACVNDA] quæ Iupiter effectus iracundus hominum impietate, ſæpe ſumit in manus. ſic Od. XIIII. lib. 2. *pauimentum ſuperbum* dixit, pauimentum domini ſuperbi, vt vult Porphyr. & rectè.

PONERE] de manibus. ſic dicimus ponere veſtem, ponere perſonam.

AD L. SEXTIVM CONſularem. Ode 4.

D

Aduentu veris, & communi moriendi condicione propoſita, hortatur ad voluptates.

SOLVITVR acris hiems grata vice
Veris, & Fauoni:
Trahúntque ſiccas machinæ carinas:
Ac neque iam ſtabulis gaudet pecus, aut arator igni:
Nec prata canis albicant pruinis.
Iam Cytheréa choros ducit Venus imminente Luna: E
Iunctæque Nymphis Gratiæ decentes
Alterno terram quatiunt pede, dum graueis Cyclopum
Vulcanus ardens vrit officinas.
Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto,
Aut flore, terræ quem ferunt ſolutæ.
Nunc & in vmbroſis Fauno decet immolare lucis,
Seu poſcat agnam, ſiue malit hædum. F
Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas,
Regúmque turreis. ô beate Sexti,
Vitæ ſumma breuis ſpem nos vetat inchoare longam.
Iam te premet nox, fabulæque manes,
Et domus exilis Plutonia, quò ſimul mearis:
Nec regna vini ſortiere talis,
Nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet iuuentus G
Nunc omnis, & mox virgines tepebunt.

SOLVITVR ACRIS] deſcriptio veris eſt, quo tempore maximè omne animantium genus hilaritati ac lætitiæ ſeſe dedere ſolet, omni triſtitia, quam affert hiemis deformitas, cælique grauitas, & diei obſcuritas, depulſa. Sed quòd ſolui hiemem dicit veris aduentu, cum quicquid ſoluitur, aſtrictum, aut vinctum fuiſſe intelligatur: hiems autem non aſtringatur, neque vinciatur, ſed aſtringat potius & contrahat: perinde illud accipiemus, ac ſi dixiſſet, ſoluitur terra veris aduentu, quæ fuerat vi hiemis, & frigore aſtricta: quo quidem proximo modo infrà locutus eſt eadem Ode *Aut flore, terra quem ferunt ſoluta*, id eſt, H laxatæ, mollitæ. VICE] viciſſitudine. ſic Ode VII. lib. 4. *Mutat terra vices.*

TRAHVNTQVE SICCAS MACHINÆ.] ſcribit Vegetius libro quarto de re militari, cap. XXXIX. ex die tertio iduum Nouemb. vſque ad diem ſextum id. Mart. maria claudi. Heſiodus item ἔργ. καὶ ἡμέρ. vetat poſt Virgiliarum occaſum nauigare, propterea quòd eo tempore mare tempeſtatibus maximis concitatur. iubet autem naueis in littus ſubducere, ſaxíſque vndique communire, vt ventorum vim facilius perferre poſſint. ſic Heſiod. Εὖτ' ἂν πληϊάδες σθένος ὄμβριμον Ὠρίωνος Φεύγουσαι πίπτωσιν ἐς ἠεροειδέα πόντον, Δὴ τότε παντοίων ἀνέμων θύουσιν

A σιν ἄητα. Καὶ τότε μηκέτι νῆας ἔχειν ἐπὶ οἴνοπι πόντῳ, Γῆν δ' ἐργάζεσθαι μεμνημένος, ὥς σε κελεύω. Νῆα δ' ἐπ' ἠπείρου ἐρύσαι, πυκάσαι τε λίθοισι Πάντοθεν ὄφρ' ἴσχωσ' ἀνέμων μένος ὑγρὸν ἀέντων Χείμαρον ἐξερύσας ἵνα μὴ πύθῃ Διὸς ὄμβρος. Hoc igitur tempore naues in littus ſubductæ, trabibúſque, quibus fulciebantur, impoſitæ, tantiſper ibi continebantur, dum tempus ad nauigationem idoneum adueniret. tunc verò machinis, vt palangis, in mare tetrahebãtur. Palangæ enim, vt docet Nonius, fuſtes ſunt teretes, qui nauibus ſubijciuntur, cùm attrahuntur ad pelagus, aut cùm ad littora ſubducuntur. Ita hæc huius loci ſententia eſt, naues ſiccæ, quæ menſibus hibernis in littore, lignis ſubiectis, à nauigatione
B conquieuerunt, nunc veris aduentu machinis in mare trahuntur. atque his ſignificatur veris aduentus. Solebant autem veteres, etiam cùm per anni tempus nauigare licebat, naueis tamen hoc modo lignis ſubiectis in littore collocare, tantiſper ſcilicet dum in bello, aut alia in re occupati nauigatione ſuperſederant: quod declarat Homerus ἰλιάδ. α. Νῆα μὲν οἵ γε μέλαιναν ἐπ' ἠπείροιο ἔρυσσαν Ὑψοῦ ἐπὶ ψαμάθοις, ὑπὸ δ' ἕρματα μακρὰ τάνυσσαν. Αὐτοὶ δ' ἐσκίδναντο, &c. Exemplum autem nauium è continente in mare deducendarum, extat in ſecũdo libro: cùm Græci Agamemnonis oratione, qua eorum animos tentarat, decepti cupidiſſimè ad naueis concurrunt, atque ad reditum omne ſuum ſtudium conferunt. Τοὶ δ' ἀλλήλοισι κέλευον Ἅπτεσθαι
C νηῶν, ἠδ' ἑλκέμεν εἰς ἅλα δῖαν, Οὐροὺς τ' ἐξεκάθαιρον, ἀϋτὴ δ' οὐρανὸν ἷκεν Οἴκαδε ἱεμένων, ὑπὸ δ' ᾕρεον ἕρματα νηῶν. id eſt, illi autem mutuo hortabantur, vt manus ad naueis admouerent, & in mare traherent: Et naualia purgabãt: clamor autem eorum ad cælum ibat, domũ redire cupientium, trabes autem nauibus ſubiectas, ſubſtrahebant. Adde hoc Attij, quod eſt apud Nonium, in voce *anima*: *Claſſes trahere in ſalum, & vela ventorum animæ immittere.*

MACHINÆ] machinam ita definit Vitruuius. Eſt continens ex materia coniunctio, maximas ad onerum motus habens virtutes. Ea mouetur ex arte, circulorum rotũdationibus, quem motum Græci κυκλικὴν κίνησιν appellant.

D AVT ARATOR IGNI] Virg. Daphnide, *Ante focum ſi frigus erit.*

ALBICANT] albeſcunt.

IAM CITHEREA CHOROS DVCIT VENVS] Venus, inquit, dux chori, iam cum Nymphis & Gratiis ad lunam ſaltat. *Luna imminente*, id eſt, propinqua: ex quo intellige *lucente*: & ita noctu. Nam *imminere* valet propinquum eſſe, non longè abeſſe: Vt cùm dicimus, mortem nobis quotidie imminere. ſic Horat. Od. XXVII. lib. 3. *Imbrium diuina auis imminentũ.* & Od. XII. huius lib. *Parthos Latio imminenteis*, id eſt, animo & voluntate nocendi propinquos. & Od. XXII. lib. 2. *Imminens villæ tua pinus eſto.* Significat autem, mulieres & puellas, veris tempore, ad lunã E
ſaltare ſolere: idq; Venere hortante, ac præeũte. Venus enim, Vere ineunte, & Aprili menſe, quẽ nonnulli παρὰ τὴν Ἀφροδίτην. id eſt, à Venere, putant eſſe nominatum, reuerti exiſtimabatur: ex quo Lucretius lib. 5. *It Ver, & Venus, & Veneris prænuntius antè Pennatus graditur Zephyrus veſtigia propter.* & Horatius Aprilem, menſem Veneris dicit Oda XI. lib. 4. Neque temerè Gratiæ commemorantur, & numerantur cum Venere. Nam ſcribit Plutarchus ἐν ἐρωτικῷ Gratiã ab antiquis appellatam eſſe, mulieris conceſſionem, qua ſe ſummittit, & commodat viro, quẽadmodum Pindarus ait, è Iunone ſine Gratiis natum eſſe vulcanum, quia nondum erat matura cùm à Ioue compreſſa eſt: & Sappho puellam F
nondum nubilem, paruam & Gratiæ expertem appellat. Poſtremò Seruius ad illum Virgilij locum, *Matris Acidaliæ, &c.* ſcribit Gratias Veneri ſacratas eſſe: quia eius ipſius, & Liberi filiæ ſunt, nec immeritò. Gratiæ enim per horũ Deorum munera conciliantur.

GRATIÆ DECENTES] Inter omneis conuenit treis eſſe Gratias: de nominibus autem non conuenit. Homerus quidem ἰλιάδ. σ. Vulcani vxorem, ſeu concubinam, facit vnã ex Gratiis, ſed eam communi nomine appellat χάριν, niſi quis dicat eius nomen fuiſſe Calam, καλὴν, id eſt, pulcrã: quod videtur probare Euſtathius. ſic Homer. Τὴν δὲ ἴδε προμολοῦσα χάρις λιπαροκρήδεμνος Καλὴ, τὴν ὤπυιε περικλυτὸς ἀμφιγυήεις. & Iliados ξ cùm Iuno Iouem ſopire ac fallere in animo haberet, vt eo dormiẽte G
Troiani minore negotio à Græcis opprimerentur, Somno Deo pollicetur ſe ei vnam ex Gratiis in matrimonium daturã, Paſitheam nomine: Ἀλλ' ἴθ', ἐγὼ δέ κέ τοι Χαρίτων μίαν ὁπλοτεράων Δώσω ὀπυιέμεναι, καὶ σὴν κεκλῆσθαι ἄκοιτιν Πασιθέην, ἧς αἰὲν ἱμείρεαι ἤματα πάντα. Heſiodus autem in Theogon. treis Gratias, Iouis & Eurynomæ vult eſſe filias, earúmq; nomina hæc commemorat, Aglaïam, Euphroſynam, Thaliã, ſic Heſiod. de Ioue, Τρεῖς δέ οἱ Εὐρυνόμη Χάριτας τέκε καλλιπαρῄους Ἀγλαΐην τε, καὶ Εὐφροσύνην, Θαλίην τ' ἐρατεινήν. Pindarus quoque ὀλυμπ. ᾠδ. ὑστάτῳ tres facit Gratias iiſdem nominibus, quibus eas afficit Heſiodus, appellatas. H
Πότνι' Ἀγλαΐα, φιλησίμολπέ τ' Εὐφροσύνα, θεῶν κρατίστου παῖδες Ἐπακοοῖ νῦν, Θαλία τε ἐρασίμολπε. Plutarchus denique in libello περὶ τοῦ ὅτι μάλιστα τοῖς ἡγεμόσι τὸν φιλόσοφον δεῖ διαλέγεσθαι, hæc eadem Gratiarum nomina comprobat his verbis, χαρᾶς γὰρ οὐδὲν οὕτω γόνιμόν ἐστιν ὡς χάρις. Ἀλλὰ σοφὸς ἦν ὁ ταῖς χάρισι τὰ ὀνόματα θέμενος, ἀγλαΐην, καὶ εὐφροσύνην, καὶ θάλειαν. &c. id eſt, Nihil enim gaudij gignendi tantam vim habet, quantam gratia. Quin ſapiens erat ille, qui Gratiis nomina impoſuit, Aglaïam, Euphroſynam, Thaliam. Iam Pauſanias in Bœoticis Eteoclem primum omnium morta-

A lium Gratiis ſacrificaſſe ſcribit. Idem tradit, Antimachum, neque numero Gratiarũ definito, neque earũ nominibus prolatis, eas Solis & Æglæ filias feciſſe: Hermeſianactem autem quendam elegorum ſcriptorẽ Pithô, id eſt, Suadam in Gratiis numeraſſe: quod item ſcriptũ reperi in Proculi commẽtariis in Heſiodum ἔργ. καὶ ἡμερ. Sic autem ille: Χάριτες εἰσὶ τρεῖς Πειθὼ, Αγλαΐα καὶ Εὐφροσύνη. ὧραι τρεῖς Εὐνομία, Δίκη, Εἰρήνη. Strabo verò libro Georg. VIII. tradit, Eteoclẽ in eo, quòd primus Gratiarum templum conſtituerit, diuitias & opes ſuas declaraſſe: quippe qui ſiue in accipiendo beneficio, ſiue in dando felix fuerit, ſiue in vtroque, has deas veneratus ſit. Neceſſe eſt enim eũ, qui ad illarum Dearum
B cultum animum, ſtudiúmque ſuum contulerit, ad benè merendum de aliis fuiſſe aptum natura: multáque alia eodem loco addit Strabo de Eteocle, & eius, in dando & accipiendo beneficio, felicitate: quæ iccircò omitto, quia ad hũc locum non admodum pertinent. Non arbitror autem mihi prætereundum, Theocritum εἰδ. ιϛ. Gratias Eteocleas Deas appellare, propterea quia (inquit interpres) Eteocles primus omniũ mortalium Gratiis ſacrificauit. ſic Theocrit. Ω Ἐτεόκλειοι χάριτες θεαὶ, &c. quæ congruunt cum iis, quæ tradit Pauſanias. Cur autem nudæ ſint Gratiæ, dicemus ad illum locum, Ode XXX. huius libri, *& ſolutis Gratiæ zonis*, & cetera, & ad Odam XIX. libr. 3. ibi, *Gratia Nudis*
C *iuncta ſororibus*, & Od. VII. lib. 4. ibi, *Gratia cum nymphis geminiſque ſororibus audet Ducere nuda choros.* ALTERNO TERRAM QVATIVNT PEDE] ſaltant nunc hoc, nunc illo pede terram pulſantes. ſic loquitur Od. I. lib. 4. *In morem Salium ter quatient humũ.* & Od. XVIII. lib. 3. *Gaudet inuiſam pepuliſſe foſſor Ter pede terram.* & huius lib. Od. XXXVII. *Nunc eſt bibendum, nũc pede libero Pulſanda tellus.* ſic Apoll. I. Argon. ἐμμελέως κραιπνοῖσι πέδον ῥήσσουσι πόδεσσι. & Catull. in nupt. Iuliæ & Manlij: *Pelle humũ pedibus.* & Lucr. lib. 5. *& duro terrã pede pellere matrẽ.* alterno pede autẽ licet etiã ita explicare: numeroſè.

DVM GRAVEIS CYCLOPVM] Horatius alios poëtas ſecutus Vulcani officinã vult in Ætna fuiſſe: ex qua ignes illi, omnibus notiſſi-
D mi, auditi quidem certè, erumpunt. Atque hinc fortaſſe nata eſt fabula, Vulcanum cum Cyclopibus maſſas illas ferreas tundere, Iouiſque fulmẽ quotidie aliud atq; aliud cudere. Veriſimile hoc etiam eſt poëtas ad Vulcanias inſulas reſpicere, quas Vulcanus quondam dicitur tenuiſſe. quanquam Appollonius lib. 3. argon. Vulcanum facit fabricãtem in Hiera inſula, quæ eſt vna ex Æoli inſulis. Sed quòd Cyclopum, non Vulcani dicit officinas, id eò pertinet, quòd Vulcanus eorum miniſterio & opera vtitur in fabricãdo. ſic apud Virgil. Æn. VIII. in armis Æneæ cudendis Cyclopes Vulcano præſtò ſunt, ac ſubſeruiunt. & apud Apollon. argon. I. Iouis fulmen cudunt. Ἐν

μὲν ἔσαν κύκλωπες ἐπ᾽ ἀφθίτῳ ἥμενοι ἔργῳ E
Ζηνὶ κεραυνὸν ἄνακτι πονεύμενοι, &c. Homerus autem ἰλιάδ. σ. Vulcanum facit in cælo, non in Ætna, ſine Cyclopũ opera Thetidis rogatu Achillis arma fabricantem, viginti follibus nunc vehementiorem, nunc remiſſiorem flatum, prout operis vel ratio, vel neceſſitas poſtulat, mittentibus. Graueis officinas Cyclopum ſic dixit, vt Tibull. opus ruſticum graue. ſic autem Tib. *Et graue ſuſpenſo vomere ceſſet opus.*

VVLCANVS] cuius vxor eſt Venus. Quin etiam vna ex Gratiis, Vulcani eſt amica, ſeu concubina, vt paullo antè oſtendimus. Interea (inquit) dum Vulcanus in officina Cyclopum fabricatur, Venus cum Nymphis & Gratiis ſaltat, &
choros ducit. *ardens* autem, vel ad ignis naturam F
referẽdũ, cuius deus eſt Vulcanus, vel, vt mauult Paſſeratius, ad Vulcani operis intenti ſtudium: vt apud Virg. Æn. lib. I. *Inſtant ardentes Tyrij.* & Georg. 4. *Feruet opus, redoléntque thymo fragrantia mella.* Idem. lib. 4. Æn. *Opere omnis ſemita feruet.* Propert. lib. 4. epiſt. Arethuſæ. *Succinctique calent ad noua lucra popæ.* Horat. epod. Oda XVII. *Cales venenis officina Colchicis.* Vrere autem officinas ſic dictum eſſe putat idem Paſſerat. vt illud à Propertio. *Colchis Colchiacis vrat ahena focis.*

NVNC DECET AVT] nũc decet aut myrteam coronam capiti imponere, aut ex aliis floribus cõcinnatam, quos terra laxata & ſoluta verni temporis tepore, extulerit: quo more in con-
uiuiis veteres vtebantur. attendat autem adoleſ- G
cens hoc loquẽdi genus: caput impedire myrto, pro eo quod eſt, corollas ex myrto capiti imponere. nõ admodum diſſimilia ſunt illa, Ode VII. *Tempora populea fertur vinxiſſe corona.* Ode XXV. lib. 3. *Cingentem viridi tempora Pampino.* Od. I. lib. 4. *Et vincire nouis tempora floribus.* aliter dixit Saty. VI. lib. I. crus pellibus impedire. *Nam vt quiſque inſanus nigris medium impediit crus Pellibus.*

NITIDVM] λιπαρὸν, vnguentis delibutum, vt Od. VII. lib. 2. *nitenteis Malobathro Syrio capillos.* & M. Tull. Catil. II. *qui nitent vnguentis, qui fulgent purpura.* & Plaut. Truculento, *feruidè vt tota floret, vt oleo nitide nitet.* & Virgil. Æn. V. *Nudatóſque humeros oleo perfuſa niteſcit.*

FAVNO DECET IMMOLARE.] Dio- H
nyſius Halicar. ἀρχ. ῥωμ. tradit, Faunum Regem Aboriginũ fuiſſe, à Marte prognatũ, eúmq; à Romanis, tanquam aliquem patrium Deum, ſacrificiis & carminibus coli. Dionyſij verba ſunt hæc, Ἐτύγχανε δὲ τότε τὴν βασιλείαν τῶν Ἀβοριγίνων παρειληφὼς Φαῦνος Ἄρεος, ὥς φασιν, ἀπόγονος, ἀνὴρ μετὰ τοῦ δραστηρίου, καὶ συνετός: καὶ αὐτὸν, ὡς ἐπιχώριόν τινα Ῥωμαῖοι δαιμόνων θυσίαις καὶ ᾠδαῖς γεραίρουσι. Varr. lib. 6. de lingua Latina, Faunos Latinorum Deos appellat. M. Tull. li. 2. de nat. Deor. ſub perſona Balbi, ait ſæpe Faunorum voces exauditas: ſæpe viſas formas Deorum, quemuis non hebetẽ, aut impium deos eſſe præſenteis confiteri coëgiſſe. Faunum

A quidam volunt eundem eſſe, atque Pana, qui & Irius dicitur, Græcè Επιάλτης. Fatidicũ appellat Virgil. lib. 7. *At rex ſollicitus monſtris oracula Fauni Fatidici genitoris adit.* Fauno autem rem diuinam faciebant, & ouilia luſtrabant Romani vere ineunte. Immolabant tamen eidem etiam nonis Decembris, vt Od. XVIII. lib. 3. *Faune nympharum fugientum amator, &c.*

SEV POSCAT AGNAM, &c.] ſic codex Ianſioct. & duo Vaticani, non, vt vulgò, agna, hædo. Atq; ita locutus eſt Od. XVIII. li. Epod. *Paratus expiare ſeu popoſceris Centum iuuencos, ſiue mendaci lyra Voles ſonari, &c.* Siue autem hîc ſubintelligatur, *ſibi immolari*, ſiue nihil ſubintelliga-
B tur, *agnam & hædam* videtur legendum potius, quàm *agna & hædo*. Quòd ſi quis dicet ſubintelligi *ſibi fieri*, & ita retineri poſſe lectionem vulgatam, vt intelligamus eum ita eſſe locutum, *ſeu poſcat ſibi fieri*, id eſt, ſacrificari, agna, &c. quemadmodum Virgili. Palæm. *Cum faciam vitula pro frugibus, &c.* nimis erit violenta hæc explicatio.

PALLIDA MORS] eadem figura loquendi mors dicitur pallida ab Horatio, qua χλωρὸν δέος ab Homero, & φρίσσοντες ὄμβροι à Pindaro Πυθ. εἰδ. α. & παχερὸς ἔρως ab Anacr. & μάργος ἔρως ab Apollon. lib. 2. Videtur autem hæc ſententia ex Pindaro expreſſa Νεμ. εἰδ. ζ. ἀφνεός τε, πενιχρός τε θανάτου πρὸς σᾶμα νέονται. ſic idem Horat. Od. XVIII. lib. 2. *æqua tellus Pauperi recluditur, Regúmque pueris.* vide annot. ad Od.
C XXVIII. huius lib.

ÆQVO PVLSAT PEDE PAVP. TAB.] id eſt æquè fortiter, & liberè pulſat diuitum foreis, atque pauperũ: æquè audet ingredi in ædeis ſumtuoſas, validas, & munitas regum ac principum, vt humileis & fragileis pauperum caſas. Nam qui domum aliquam ingredi volunt, interdum pedibus & calcibus pulſant, & (vt loquitur ille in Eunucho) inſultant foreis. Sic & ille ſenex Plautinus Moſtell. *Pulſando pedibus pæne confregi aſſulas*, inquit: omnes quidem, qui in clauſam domum intrare cupiunt, oſtium pulſant. ſat. 1. lib. 1. *Sub Galli cantum conſultor vbi oſtia pulſat.*

VITÆ SVMMA BREVIS SPEM NOS VETAT] ſic Od. XI. huius libri, *& ſpatio breui*
D *ſpem longam reſeces.* ſummam poſuit pro ſpatio. Et animaduerte in vtroque loco eſſe antithesin. breue enim longo opponitur.

IAM TE PREMET NOX] noctis nomine mortem intellige. ſic Catull. *O mala tenebræ Orci.* & infrà Od. XXVIII. *Omneis vna manet nox.* quanquam illo loco in quibuſdam exemplaribus, ſcriptum eſt *vna manet mors.*

FABVLÆQVE MANES] Integra & emẽdata huius loci ſcriptura hæc eſt, fabulæque manes. neq; ineſt hoc in loco vlla vel difficultas, vel obſcuritas. Iam te (inquit) premet nox, manéſq;, & inferi fabuloſi, id eſt, de quibus tam multa & Philoſophi fabulantur, & poëtæ. Plato quidem omnem ferè, quem de inferis, pœniſque inferorum habet, ſermonem, μῦθον. id eſt, fabulam appellat: vt in Phædone extremo. ἀλλὰ μὴν ἔφη ὁ Συμμίας, ὦ Σώκρατες, ἡμεῖς γε τούτου τοῦ μύθου ἡδέως ἀκούσαιμεν. & primo de rep. Οἵ τε γὰρ λεγόμενοι μῦθοι περὶ τῶν ἅδου. Et M. Tull. in Cluentiana: *Nam nunc quidem quid illi tandẽ mali mors attulit? niſi fortè ineptiis, & fabulis ducimur, vt exiſtimemus illum apud inferos impiorum ſupplicia perferre.* & Tuſcul. 1. tricipitẽ apud inferos Cerberũ, Cocyti fremitum, tranſuectionémq; Acherõtis, mento ſummam aquam attingentẽ, ſiti enectum Tantalum, & Siſyphum, poëtarum portenta dicit eſſe. Idem in Catilinaria quarta: *Itaque vt aliqua in vita formido improbis eſſet poſita, apud inferos eiuſmodi quædam illi antiqui ſupplicia impijs conſti-* F
tuta eſſe voluerũt, quòd videlicet intelligebant, his remotis, non eſſe mortem pertimeſcendam. Ad hunc locum pertinet illud Callimachi, quod extat lib. 3. epig. Græc. Ω Χαρίδα, τί τὰ νέρθε; πολὺ σκότος. αἱ δ' ἄνοδοι, τί; Ψεῦδος. ὁ δὲ Πλούτων; μῦθος. ἀπωλόμεθα. id eſt, *O Charida, quid ſtyx? nox eſt. quid auerna? tenebræ. Quid verò ad ſuperos tam celebres reditus? Mendaces vatũ voces. quid Pluto, vel Orcus? Fabula. nam exſtincti puluis & vmbra ſumus.* Homerus tamen, & tragici poëtę, & ceteri ferè tùm Græci, tùm Latini inferos, & pœnas poſt mortẽ in improbos, & impios cõſtitutas comprobant. de quibus dubitare nobis Chriſtianis eſt nefas.

ET DOMVS EXILIS PLVTONIA] exilis, id eſt, anguſta & parua, vt epiſt. lib. 1. epiſt. ad Mæce. 2. *Exilis domus eſt, vbi non & multa ſu-* G
perſunt, Et dominum, &c. Exilis autem domus Plutonia iccirco dicitur, quia manes, & vmbrę, quæ hanc domum incolunt, exiles & tenues, & aſpectum oculorum fugientes. ſic Virg. domos Ditis vacuas, & inquia regna dixit lib. VI. Æneid. ſignificans fortaſſe vmbras & imagines mortuorum, eſſe inaneis.

QVÒ SIMVL MEARIS,] quò ſimul atque permearis, ac perueneris. ſimul apud hunc poëtam plurimis in locis valet ſimulac, ſeu ſimulátq;, itémque apud Catull, M. Tull. Horatius Ode IX. huius libri. *qui ſimul Strauere ventos æquore feruido Deprælianteis, &c.* & XII. *quorum ſimul alba nautis Stella refulſit.* & Ode VIII. lib. 2. *ſimul obligaſti Perfidum votis caput, eniteſcis Pul-* H
chrior multo. & Ode XVI. eiuſdem, *ſimul atra nubes Condidit lunam.* & XII. lib. 3. *ſimul vnctos Tiberinis humeros lauit in vndis.* & XIIII. eiuſdẽ, *militia ſimul Feſſas cohortes abdidit oppidis.* & XXVII. *Quæ ſimul centum tetigit potentem Oppidis Cretam.* & lib. 4. Od. VII. *Ver proterit æſtas Interitura ſimul Pomifer autumnus fruges effuderit.* lib. 1. epiſt. ad Mæcenatem epiſtola ea quæ proximè antecedit vltimam: *Hoc ſimul edixit, &c.* & lib. 2. epiſt. ſecũda. *Vnde ſimul primũ me dimiſere Philippi Deciſis humilem pennis.* & lib. 1. ſerm. Saty. prima: *Quæ ſimul inuerſum cõtriſtat Aquarius annum.* & lib. 2. Saty. VI. *ſimul domus alta Moloſſis Perſonuit canib**. Sic Cat. de Pelei & Thetidos nupt. *Quæ ſimul optato finito*

A *tempore luces Aduenêre.* & ad Iuuentiũ. *Nam ſimul*
id factum eſt, multis diluta labella Guttis abſterſiſt'
omnibus articulis. ſic M.Tull.academic.I I. *Itaque*
ſimul experrecti ſumus, viſa illa cõtemnimus, & epiſt.
ad Att.lib.3. *& ſimul à Cæſare ei litteræ, quas expe-*
ctaret, remiſſa eſſent, auctorem etiam daturum.

NEC REGNA VINI SORTIERE] regna vini ea appellat, quæ in conuiuiis conſtituebantur, in quibus is è conuiuis, cui tale regnum ſorte obtigiſſet, leges bibendi ferebat: quibus ceteros omneis parêre neceſſe erat. huiuſmodi Regem, arbitrum bibendi nominat Ode V I I.lib.2. *Quem Venus arbitrum Dicet bibendi?* ad hunc morem ſpectans videtur illa dixiſſe M.Tull.Ver. V. *Iſte enim prætor ſeuerus ac diligens, qui populi Rom.*
B *legibus nunquam paruiſſet, illis diligenter legibus, quæ*
in poculis ponebantur, obtemperabat. Has autem leges poëta noſter inſanas appellat Saty. V I.lib. 2. *ſolutus Legibus inſanis.* eò pertinet illud Catullianum ad puerum, *Ingere mi calices amariores, Vt lex Poſtumia iubet magiſtra. Ebrioſa acino ebrioſioris.* quo loco Poſtumiam bibendi arbitrã, magiſtram nominat. ſic M.Tull. in Catone. *me verò & magiſteria delectant, à maioribus instituta, & is ſermo, qui more maiorum à ſummo adhibetur in poculo.* regna igitur vini ab Horatio dicuntur, ea, quæ à M. Tullio magiſteria.

SORTIERE TALIS] Veneris iactus regẽ vini, ſeu magiſtrum efficiebat, Ode V I I. lib. 2. *Quem Venus arbitrum Dicet bibendi?* qua de re plura dicemus ad eum locum. Sed nõ eſt mihi ſilen-
C tio prætereundum, Luiſinum, alioqui virum doctum, minus rectè hunc locum ita explicaſſe: nec regna talis vini, id eſt, tam ſuauis & generoſi vini, ſortiere, vt talis, ſit patrij caſus à recto tale. cum ſit ſexti caſus numeri multitudinis à recto talus. NEC TENERVM LYCIDAM MIRABERE] puerum mollem & impudicum, cuius nunc iuuenes ardent amore, dum imberbis eſt, & impubes: ſed vbi adoleuerit, nucibúſque (vt aiunt) ludere deſierit, quod non lõgum fiet: tum eius cõplexu, virgines cupient potiri. Peto autem à verecundo lectore, vt, quoties tales loci occurrent, qui ad pueriles illos, & flagitioſos amores pertineant, dent mihi hanc veniam, vt vel
D ſtrictim attingam, vel omnino tacitos prætermittam.

ET MOX VIRGINES TEPEBVNT.] & quem mox virgines exoptabunt: cuius amore erunt incẽſæ. totius igitur huius loci ab illis verbis, *Nunc decet aut viridi, &c.* vſque ad extremũ, hæc ſententia eſt: Tantiſper dum tempus anni patitur, & vita ſuppetit, epulandum, & bibendum eſt, atque ex floribus confectæ corollæ capiti imponendæ ſunt. omnibus enim peræquè moriendum eſt: & hæc vita breuiſſima eſt. iamiam tempus aduentat, cùm tibi ſit moriendum. quod quidem cum euenerit, neque amplius bibere, neque amare erit integrum. ſed hac de re alibi plura. eſt enim ſententia, tum ab hoc poëta, tum ab aliis multis ſæpe decantata. Vide Od. I X. huius libri. E
Sed fugerat me lectorẽ admonere, hunc L. Sextium, Bruti amiciſſimum fuiſſe: & nihilominus tamen ab Auguſto, cum eſſet conſul, & Calpurnium Piſonem collegam haberet, in ſuum locũ eſſe ſubſtitutum, anno ab vrbe condita 730.

AD PYRRHAM.
Ode 5.

Miſeros eſſe, qui illius amore teneantur. ſe ex eo, tanquam è naufragio, enataſſe.

QVIS multa gracilis te puer in roſa
Perfuſus liquidis vrget odoribus F
Grato, Pyrrha, ſub antro?
Cui flauam religas comam
Simplex munditiis? heu, quoties fidem,
Mutatóſque deos flebit, & aſpera
Nigris æquora ventis
Emirabitur inſolens,
Qui nunc te fruitur credulus aurea:
Qui ſemper vacuam, ſemper amabilem
Sperat, neſcius auræ
Fallacis! miſeri, quibus G
Intentata nites. me tabula ſacer
Votiua paries indicat vuida
Suſpendiſſe potenti
Veſtimenta maris deo.

QVIS MVLTA] quis puer, id eſt, quis adoleſcens, aut iuuenis tener, vnguento delibutus, ac perfuſus te tam molliter, arctéque amplectitur? de verbo vrgendi vide ad Oden X V I I I.lib.2. perfuſus liquidis odorib⁹ propriè dixit, vt Cicero Verr. I I I. *aqua denique feruenti Philodamus à Rubrio perfunditur.* Nam per liquidos odores, vnguenta ſignificat. alij autem ſunt aridi, quæ Græci διαπάσματα appellant. H

CVI FLAVAM RELIGAS COMAM] vel cuius comam religas: vel cui, vt placeas, comã religas tuam.

SIMPLEX MVNDITIIS?] ſimpliciter culta atque ornata? non admodum exquiſito, neque ſumtuoſo corporis cultu adhibito?

HEV QVOTIES] tale eſt illud Ode X V. epod. *Eheu, tranſlatos aliò mærebis amores.*

ET ASPERA NIGRIS ÆQVORA VENTIS.] tralatio perpetua eſt, ducta à mari vi ventorum agitato & concitato. Significat, hunc adoleſcentem, qui nunc Pyrrha vtitur facillima ac liberaliſſima, valde miraturum, cum illius leuitatem

A uitatem, mobilitatem, ſæuitiam, perfidiã cogno-
uerit. hi enim ſunt venti, hæ tempeſtates, hęc de-
nique naufragia, in quibus aſſiduè miſeri verſan
tur amatores.

NIGRIS VENTIS] cur nigris ventis? an
quia tempeſtates, quæ à ventis excitantur, nigræ
ſunt? iccirco tempeſtatibus, & hiemi nigra pe-
cus immòlatur. Virgil. lib. 3. Æneid. *Nigram hie-
mi pecudem, &c.* & lib. 5. *Treis Eryci vitulos, & tẽ-
peſtatibus agnam.* an quia Eurus pluuias excitat:
cælum autem imbtibus, & nubibus nigreſcit?
Itaque infrà Oda 10. epod. Eurum, nigrum ap-
pellauit. *Niger rudenteis Eurus inuerſo mari, &c.*
an quia nigra omnia, deformia, & iniucũda ſunt?
B epiſt. ad Piſon. *vt turpiter atrum Deſinat in piſcem,
&c.* tempeſtates autem turbulẽtæ, & minus ſe-
renæ, fœdæ & informes dicuntur. Virg. Georg. 1.
Et fœdam glomerant tempeſtatem imbribus atris. Ho-
rat. Od. x. li. 2. *informeis hiemes reducit Iupiter.* Sic
autem Eurum, nigrum appellat Oda x. epod.
*Niger rudenteis Eurus inuerſo mari, Fractóſque remos
differat.*

INSOLENS] id eſt, inſuetus, qui tales in Pyr
rha mores non ſit expertus. ſic dicimus inſolens
belli, iniuriæ, &c. Cæſar lib. 2. de bello ciuili, *Erat
in oppido multitudo inſolens belli diuturnitate otij.* M.
Tull. lib. 1. de orat. ad Q. Frat. *ea requiruntur à me,
quorum ſim inſolens, atque igₐrus.* Salluſt. in Pro-
œmio hiſt. Cat. *quæ tametſi animus aſpernabatur, in-
ſolens malarum artium.* aliter Od. huius lib. x v i.
C exercitum inſolentem appellat. & Od. r r r r.
lib. 2. Achillem inſolentem. & Od. x v i. epod.
equitem inſolentem.

TE FRVITVR CREDVLVS AV-
REA:] te experitur admodum paratam, prom-
tam, ac liberalem: non aſperam, non duram, ne-
que ſæuam, neque ferream. Auream autem vel
pulchram accipe & formoſam: vel optatã, carã,
amabilem. Quid enim auro carius aut amabilius
eſt? Eadem ferè ratione mediocritatem auream
dixit Od. x. lib. 2. ſignificans nihil eſſe mediocri-
tate melius, nihil optabilius, nibil amabilius.

QVI SEMPER VACVAM] id eſt, qui
ſperat te vnico ſemper amatore fore contentam,
nulliſque aliis gratificaturam.

D NESCIVS AVRÆ FALLACIS] ne-
ſcius, atque ignarus amoris muliebris, qui quo-
uis vẽto mobilior, incertior, ac fallacior eſt. per-
manſit autem in tralatione, vt videatur ἀλληγο-
ρία ab illo loco, *Heu quoties fidem Mutatóſque deos,
&c.* vſque ad extremum.

MISERI QVIBVS] miſeri ſunt ij, quibus
places, & quibus videris amabilis. intentata, id
eſt, non ſpectara, inexperta, non perſpecta, ne-
que vſu cognita. vtitur hoc nomine lib. de arte
poët. *Nil intentatum noſtri liquere poëtæ.*

ME TABVLA SACER] qui naufragiũ
fecerant, ſolebant naufragij ſui caſum in tabula
pingendum curare, eámque tabulam è pariete
templi ſuſpenſam, vnà cum veſtimentis, in qui-
bus fuerant ſeruati, Neptuno conſecrare. quod E
idem & hodie fieri ſolet, prætetquàm, quod hic
honos vel Diuæ Mariæ, vel alicui alij Diuo habe-
tur. Significat igitur ſe, amores expertum eſſe nõ
admodum lętos, neque dulceis, neque ſecundos:
atque in eis naufragium aliquando feciſſe, cùm
Pyrrham amaret, ſeſéq; ab ea mutuò amari cre-
deret. Nunc autem poſteaquàm eius inconſtan-
tiam, leuitatémque perſpexerit, & cognouerit: ſe
iterum ad eundem ſcopulum ſuam nauim non
appulſurum, id eſt, non amplius in eius amore
mutuo ſpem habiturũ. M. Tullius ad illum nau-
fragorum morem alludens, ſic ad Attic. ſcribit
lib. 4. *hac enim me vna ex hoc naufragio tabula dele-
ctat.* VVIDA] ſecutus ſum aliquot lib. ſcri- F
ptos, qui ita habent, non vt vulgati, *humida:* in his
Vatic. vnum, Vrſ. Torneſ.

POTENTI VESTIMENTA MARIS
DEO.] ordo eſt, Deo potenti maris, id eſt, im-
perium maris obtinenni, nempe Neptuno.

AD M. VIPSANIVM Agrippam. Ode 6.

Bella ab eo geſta, à Vario cantatum iri: ſe con-
uiuiis tantùm, & amoribus deſcri-
bendis aptum eſſe.

SCRIBERIS Vario fortis, & hoſtiũ
Victor, Meonij carminis alite, G
Quam rem cũq; ferox nauibus, aut equis
Miles te duce geſſerit.
Nos, Agrippa, neque hæc dicere, nec grauem
Pelidæ ſtomachum cedere neſcij,
Nec curſus duplicis per mare Vlyſſeï,
Nec ſæuam Pelopis domum
Conamur, tenues grandia: dum pudor,
Imbelliſque lyræ muſa potens vetat
Laudes egregij Cæſaris, & tuas
Culpa deterere ingeni. H
Quis Martem tunica tectum adamantina
Dignè ſcripſerit? aut puluere Troico
Nigrum Merionen? aut ope Palladis
Tydiden ſuperis parem?
Nos conuiuia, nos prælia virginum
Sectis in iuuenes vnguibus acrium
Cantamus vacui, ſiue quòd vrimur,
Non præter ſolitum leues.

SCRIBERIS VARIO] id eſt, Scribêris
à Vario. de quo genere alibi dicemus. Varius

A poëta (inquit Horat.) res abs te fortiſſimè geſtas, tuáſque victorias Heroico carmine perſequetur, & immortalitati commendabit. Commemorat hunc Varium multis locis Horat. vt epiſt. ad Auguſt. lib. 2. *Dilecti tibi Virgilius, Variúſque poeta.* & Saty. v i. lib. 1. *optimus olim Virgilius, poſt hunc Varius dixere, quid eſſem.* & i x. *nou Viſcum pluris amicum, Non Varium facies.* & in epiſt. ad Piſones de Arte poët. *quid autem Cæcilio, Plautóq; dabit Romanus, ademtum Virgilio, Varióque?* Virg. Variū nuſquā, quod ſciā, cōmemorat, Varū aliquot locis. falluntur autē qui in illis locis legendū putant Varum, quamuis nonnulli codices antiqui ita ſcriptū habeāt. Iam de Agrippa ſic Paterculus: *M'. Agrippa virtute nobiliſſi-* B *mus, labore, vigilia, periculo inuictus, parendique, ſed vni, ſcientiſſimus: alius ſanè imperandi cupidus, & per omnia extra dilationes poſitus, conſultiſque facta coniungens.* Vipſanium autem nomen addidimus ex libro Rainuntij Farneſ. Card.

Mæonii carminis alite,] ſic omnes quidem habent libri, ſed Io. Paſſeratius legendum exiſtimat *aliti*, neque probat vulgatam interpretationem, ſeu explicationem huius loci, *alite Mæonij carminis*, auſpiciis Homerici carminis, ſeu granditate, & maieſtate, ſeu celeritate Heroici & Homerici carminis. ipſe ſic explicat, *Scriberis Vario aliti Mæonij carm. &c.* id eſt, ſcribēris à Vario, aue Mæonij carminis, hoc eſt poëta Heroico, ſeu poëta res geſtas canēte Homerico carmine, ſeu cantu prædito planè Mæonio, & C Homerico. Nec gravem Pelidæ stomachvm] nec iram Achillis implacabilem, id eſt, μῆνιν, quæ eſt argumentum Iliadis.

Cedere nescii.] nam ne Diis quidem cedit in acie. nō longè abieris. Apollini, qui Hectorem ſeruarat, atque è manibus ipſius cruentis eripuerat, minatur ſupplicium, ſi ſibi vlciſcendi poteſtas detur. ſic enim Achilles Apollini ἰλιάδ. χ. ἦ σ' ἂν τισαίμην, εἴ μοι δύναμίς γε παρείη Iam Agamemnonē in iurgio interfeciſſet, niſi à Pallade prohibitus, ac repreſſus eſſet ἰλιάδ. α. Homerus deniq; eum ἄτεγκτον nominat quodam loco. Cum idem Aiacem & Vlyſſem, & vnà cum eis Phœnicem legatos ad eum miſiſſet vt eū placarent, redierunt re infecta.

D Nec cvrsvs] nec errores Vlyſſis, nauigationes longas, vagas, incertas, & periculoſas, quas Homerus in Odyſſ. perſequitur.

Dvplicis] ſic habent codices Donati, Faerni, & vnus Vatic. Eſt autem coniungendum nomen duplicis cum voce Vlyſſeī, vt duplicem Vlyſſem intelligamus ſubdolum, verſutū, aliud loquentem, aliud ſentientem, & (vt Græci dicunt) διπλοῦν. ſic in epigramm. Græcis Μισῶ τὸν ἄνδρα τὸν διπλῆν πεφυκότα, Χρηστὸν λόγοισι, πολέμιον δὲ τοῖς τρόποις. id eſt Odi hominem duplicem natura, verbis probum, & liberalem: moribus inimicum ac malignū. & Eurip. in Rheſo. φιλῶ λέγειν τἀληθὲς αἰεὶ, κοὐ διπλοῦς πέφυκ' E ἀνήρ. & ita cum Mureto Catulli locum illū intelligo, ad Manlium. *Nam mihi, quam dederit duplex Amathuntia curam, Scitis, & in quo me torruerit genere.* ſic autem ſecūdum verſum Turnebus emēdauit, cùm in vulgatis omnibus legatur *corruerit*, ſed vt redeam ad Vlyſſem, epitheta Vlyſſis apud Homerum huic, quod ei aſcribit Horatius, conſentanea, ſunt hæc, πολύτροπος, πολύμητις, ἐχέφρων, ποικιλομήτης, δόλων ἆτις, δολοφρονέων. Iam quòd ille ὀδυσ. ξ. ait ſe æquè atque Orci portas eum odiſſe, qui paupertate coactus homines inſidioſa oratione inducat ac fallat, (ſic enim loquitur Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσι Γίνεται, ὃς πενίῃ εἴκων ἀπατήλια βάζει.) reſpondeo Vlyſſem in eo ipſo, quod de ſe falsò prædicat, ſui ſimilem eſſe, id eſt, duplicem, fallacem, ac mendacem. Achil- F les autem ἰλιάδ. ι. verè, ſuóque ingenio conuenienter ait ſe morte acerbius eum odiſſe, qui aliud loquatur, aliud in animo clauſum, & tectū habeat. Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσι, Ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθῃ ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δὲ εἴπῃ. Priſcianus tamen lib. 6. vbi hunc verſum producit, legit duplices, niſi exēplaria ſunt mendoſa. Prætereà doctiſſimi quidā viri, in his Germanus Valens Pimpuntius exiſtimat, lectionem vulgatam ferri poſſe, vt per curſus dupliceis intelligamus nauigationem ad vrbem Troiam, & inde laborioſum, & multis erroribus implicatū in patriam reditum, quem Græci vno verbo δίαυλον nominant. Nam δίαυλος non ſolùm in ſtadio locum habet, verùm etiam ad curſum ma- G rinum transfertur: vt Euripid. in Hecuba. πολλοῖς διαύλοις κυμάτων φορούμενος: id eſt, multis fluctuum amfractibus agitatus. ſic iidem Græci dicunt ἀμφοτερόπλουν, & ἑτερόπλουν, & κατάπλουν καὶ ἀνάπλουν, inquit ille.

Nec sævam Pelopis domvm] Notæ ſunt omnibus Atrei, & Thyeſtæ, Pelopidarum tragœdiæ: notum etiā eſt Pelopa à Tantalo patre primùm in fruſta diſſectum, atque in lebetem coniectum eſſe: deinde Diis epulantibus appoſitum, denique notum eſt Atreum & Agamemnonem ab Ægyſto, & Clytemneſtra occiſos eſſe, Clytemneſtram ab Oreſte filio. non immeritò igitur Pelopis domus ab Horatio ſæua nominatur, id eſt, iracunda, aſpera, horribi- H lis, χαλεπή.

Tenves grandia] nos, qui tenues, & humiles ſcriptores ſumus, non conamur illa dicere, quæ ſunt grandia, noſtriſque viribus ſuperiora, ac maiora. eſſet enim noſter omnis inanis & irritus conatus.

Dvm pvdor, Imbelliſqve] dum pudor, & lyra noſtra ad res bellicas ſcribendas inepta, vtpote quę res imbelleis tantùm, leueiſq; & amatorias ſcribere & poſſit, & ſoleat, vetant me tuas, & Cæſaris laudes attingere, ne, cum eas velim amplificare, ornare, atque illuſtrare, mei ingenij culpa imminuam, extenuem, obſcurem.

A Oportet enim (vt ait Pindarus) τρόσφορον ἔργῳ χόμενον 'ὅπιέναι.

Imbelliſque lyræ mvſa potens] id eſt, Muſa, cuius in poteſtate ſita eſt imbellis lyra. quæ domina eſt Muſæ non bellicoſæ, ſed imbellis. *lyræ potens* dictum, vt ſuprà, *potens Cypri.*

Cvlpa deterere ingeni.] imminuere ingenij mei culpa. tralatio ducta eſt à ferro, vel ære, vel ſimili metallo, quod limando deteritur, atque extenuatur. ſic Od. III. lib. 3. *deſine peruicax Referre ſermones Deorum, & Magna modis tenuare paruis.* Tale argumentum eſt Odæ XII. lib. 2. *Nolis longa feræ bella Numantia, &c.*

B tvnica tectvm adamantina] id eſt, armis adamante ſolidioribus tectũ. χαλκοχίτωνα. expreſſit enim epitheton Homericum. avt pvlvere Troïco Nigrvm] id eſt, qui prœlij tempore ſemper inter medios hoſteis verſabatur, neque vulnera extimeſcebat. Extat autem luculentum Idomenei de Merionæ virtute teſtimonium ἰλιάδ. ν. hunc enim ille (vt alia prætermittam) dicit nũquam vulnerari in ceruicibus, aut à tergo ſolere: ſed ſemper in aduerſo pectore, aut ventre. & ibidem dicitur ab Homero θοῷ ἀτάλαντος Ἄρηϊ. Erat autem Meriones Idomenei comes, atque amicus. ἰλιάδ. ρ. καὶ ὀπάων Ἰδομενῆος Μηριόνης ἀτάλαντος Ἐνυαλίῳ ἀνδριφόντῃ. & ἰλιά. ψ. Μηριόνης θεράπων ἀγαπήνορος Ἰδομενῆος. de hoc au-

C tem loquendi genere, *niger puluere*, & *puluere ſordidus*, dicemus plura ad Od. XV. huius libri.

avt ope Palladis] Multis locis apud Homerum Pallas Diomedi præſtò eſt, opitulatur, conſulit, ac pæne dicam, inſeruit: exempli cauſa. ἰλιάδ. ε. in principio Ἔνθ' αὖ Τυδείδῃ Διομήδεϊ Παλλὰς Ἀθήνη Δῶκε μένος καὶ θάρσος, ἵν' ἔκδηλος μετὰ πᾶσιν Ἀργείοισι γένοιτο, ἰδὲ κλέος ἐσθλὸν ἄροιτο. Ipſe etiam Pindarus. Νεμ. εἰδ. ι. ait Diomedem à Pallade Deum immortalem eſſe factum. Διομήδεα δ' ἄμβροτον ξανθά ποτὲ Γλαυκῶπις ἔθηκε θεόν.

svperis parem] Homer. eodem lib. de Diomede Δαίμονι ἶσος. aut igitur expreſſit epitheta Homerica θεοείκελον, θεοῖς ἀτάλαντον,

D θεοῖς ἐναλίγκιον, aut rem ipſam ſpectauit, proptereà quòd Diomedes Venerem, atque adeò Martem ipſum vulnerauit, Pãdarum interfecit, equos Æneæ cepit, arma aurea à Glauco accepit, Idæo Troiæ præconi ſolus reclamauit, fulminibus teſtitit, fugit omnium poſtremus, prœlium redintegrauit primus. Hæc Euſtatius libro decimo Iliad.

Nos convivia, nos proelia] profitetur Horatius ſe has res leuiores ſcribere poſſe, non illas Heroicas, & tragicas. non diſſimile eſt illud Anacreontis. Θέλω λέγειν Ἀτρείδας, Θέλω δὲ Κάδμον ᾄδειν. Α βάρβιτος δὲ χορδαῖς Ἔρωτα μοῦνον ἠχεῖ. &c. id eſt, Volo referre Atridas, Volo referre Cadmum: Sed barbitus mihi vnũ Chordis reſonat amorem. ſic & E noſter Hor. Od. XV. lib. 4. ait ſe prœlia, & vrbium expugnationes canere conantem ab Apolline eſſe reuocatum. *Phœbus volentem prœlia me loqui, Victas & vrbeis, increpuit Lyra, Ne parua Tyrrhenum per æquor, Vela darem.*

Sectis in ivvenes vngvibvs acrivm] iuuenum & puellarum pugna rarò eſt cruenta, cùm nec hæ acutis admodum vnguibus pugnent, immò verò eos ſtudioſè præſecent, ne aduerſarios lædant: nec illi eas ferro petant, ſed iis armis vtantur, quæ puellis non mortiferum, ſed optabile & iucundum vulnus infligunt. Ita igitur acres ſunt virgines in iuuenes, vt tamen vngueis ſuos ſectos habeant. F

Cantamvs vacvi, sive] abeſt alterum, ſiue, vt annotauimus ſuprà ad Oden III. *Maior tollere, ſeu ponere vult freta.* cantamus igitur prœlia virginum, ſiue quòd otio abundamus, ſiue quòd ipſi amore vrimur noſtro more. nobis enim vſitatum eſt amare. quidam libri ſic habent: *ſiue quid vrimur.* quam ſcripturam ſi quis probabit, eius hæc erit ſententia. ſiue vacui, id eſt, otio abundantes: ſiue quid, id eſt, aliqua ex parte vrimur, noſtro more leues. quid, τι, κατά τι ſed ſuperiorem ſcripturam plures libri confirmant, & ego eam magis probo: vt intelligamus in nomine *vacui*, ſubeſſe cauſam, hoc modo, Cãtamus, quia vacui ſumus: ſiue quòd, &c.

AD MVNATIVM PLANcum conſularem. Ode 7. G

Alias aliis: ſibi Tiburtinam regionem placere. Cohortatio ad voluptates.

Laudabunt alij claram Rhodon, aut
Mitylenen,
Aut Epheſum, bimariſve Corinthi
Mœnia, vel Baccho Thebas, vel Apolline
Delphos H
Inſigneis, aut Theſſala Tempe.
Sunt quibus vnum opus eſt, intactæ Palladis vrbem
Carmine perpetuo celebrare, &
Vndique decerptæ frondi præponere oliuam.
Plurimus in Iunonis honorem
Aptum dicit equis Argos, diteiſq; Mycenas.
Me nec tam patiens Lacedæmon,
Nec tam Lariſſæ percuſſit campus opimæ,
Quàm domus Albuneæ reſonantis,

A *Et præceps Anio,& Tiburni lucus,& vda*
Mobilibus pomaria riuis.
Albus vt obſcuro deterget nubila cælo
Sæpe Notus,neque parturit imbreis
Perpetuos: ſic tu ſapiens finire memento
Triſtitiam,vitæq́ labores
Molli,Plance,mero,ſeu te fulgentia ſignis
Caſtra tenent,ſeu denſa tenebit
Tiburis vmbra tui. Teucer Salamina, patrémque
B *Cùm fugeret: tamen vda Lyæo*
Tempora populea fertur vinxiſſe corona,
Sic triſteis affatus amicos.
Quò nos cunque feret melior fortuna parẽte,
Ibimus ô ſocij,comitéſque.
Nil deſperandum Teucro duce, & auſpice Teucro.
Certus enim promiſit Apollo,
Ambiguam tellure noua Salamina futurã.
O fortes,peioráque paſſi
Mecum ſæpe viri,nunc vino pellite curas:
Cras ingens iterabimus æquor.

C

CLARAM RHODON] cur claram? an propter inſulæ nobilitatem? vt Catull. ad Faſelũ. *Rhodúmve nobilem, horridámve Thraciam*: an propter ea, quæ poëtæ de hac memoriæ prodiderũt? Pindarus enim εἰδ. ζ. ὀλυμπ. ait, quo tempore Iupiter, & ceteri Dij terram inter ſe diuiſerunt, eo tempore Rhodum non fuiſſe in promtu poſitam, ſed in altiſſimo maris fundo reconditam, atque abſtruſam. Sole autem abſente, curſúmque ſuum conficiente, cùm de portione orbis terrarum ei reſeruanda nullus Deorum Iouem admonuiſſet, factum eſſe vt ſua quaſi legitima terræ portione caruerit. Ea re cognita, Iouem nouam
D de integro ſortitionem, priore improbata, inire voluiſſe: Solem autẽ id recuſaſſe, Rhodúmque, quam ceteris Diis occultam, & incognitam, ipſe cognitam & perſpectam haberet, ſibi adoptaſſe: idque à Ioue & aliis Diis immortalibus ei conceſſum eſſe. ſic Pindarus. φαντὶ δ' ἀνθρώπων παλαιαὶ ῥήσιες, οὔπω ὅτε χθόνα δατέοντο Ζεύς τε καὶ ἀθάνατοι, φανερὰν ἐν πελάγει Ῥόδον ἔμμεν ποντίῳ, ἁλμυροῖς δ' ἐν βένθεσι νᾶσον κεκρύφθαι. reliqua ex Pindaro requirat qui volet. Idem in eodem carmine ſup. dixerat, Rhodum Veneris eſſe filiam, Solis vxorem: mox τρίπολιν νᾶσον nominat, quia ſunt in ea tres vrbes Lindus, Ialyſus, Camirus. quas commemorat Hom. in Bœot. οἳ Ῥόδον ἀμφενέμοντο διὰ τρίχα κοσμηθέντες Λίνδον, Ἰηλυσόν τε, καὶ ἀργινόεντα Κάμειρον. Strabo E autem lib. 14. cùm de Rhodi laudibus multa ſcribit, tum illud: λιμέσι δὲ καὶ ὁδοῖς καὶ τείχεσι καὶ ἄλλῃ κατασκευῇ τοσοῦτον διαφέρει τῶν ἄλλων πόλεων, ὥστ' οὐκ ἔχομεν εἰπεῖν ἑτέραν, ἀλλ' οὐδὲ πάρισον, μή τι γε κρείττω ταύτης τῆς πόλεως. id eſt portibus autem & viis, & muris, & alia ſtructura ita præſtat aliis vrbibus, vt nullã aliam huic vrbi parem commemorare poſſimus, nedum meliorem. Profert ad hunc locum Porphirio illũ verſum Lucilij. *Carpathium Rhodos in pelagus inclinat aperta.*

MITYLENEN] M. Tullius Mytilenas vſurpat numero multitudinis contra Rull. *Quid Mytilenæ? quæ certè veſtra Quirites belli lege ac victoriæ iure facta ſunt, vrbs & natura, & deſcriptione ædificiorum, & pulchritudine in primis nobilis.* Horat. F autem ſemper numero ſingulari, vt & epiſt. ad Bullatiũ. *Incolumi Rhodos & Mytiléne pulchra facit quod penula ſolſtitio,* &c. BIMARIS] διθαλάσσου, vel, vt quidã malunt, ἀμφιθαλάσσου, ἀλιζώνου. ideſt, duabus ex partibus mari cincti.

BIMARISVE CORINTHI MOENIA] Homerus in Catalogo, ſeu Bœotiis Corinthum ἀφνειὸν appellat propter emporiũ (inquit Strabo) in Iſthmo poſitum: bimarem autem nominat Horatius quia duobus ſinib⁹ cincta eſt: quorum alter Aſiam, alter Italiam ſpectat, quorúmq; opportunitate efficitur, vt vtrinque & illorũ ad hos, & horum ad illos facilis ſit commeatus, rerúmque omnium inuectio atque exportatio. vide Strabonẽ lib. 8. De Corintho ſic M. Tull. in agra- G ria contra Rull. ad Quir. *Corinthi veſtigium vix relictum eſt. Erat enim poſita in anguſtiis atque in faucibus Græciæ ſic, vt terra clauſtra locorum teneret, & duo maria maximè nauigationi diuerſa pæne coniungeret, cùm pertenui diſcrimine ſepararentur.* eadem ferè dicuntur off. 1. *Corinthum funditus euertit L. Mummius.* ſcribit idem Paterc. lib. priore, & Florus lib. 52. epit.

VEL BACCHO THEBAS] Bacchi mater Semele, patria Thebæ. Semele enim Thebana fuit. & Pentheus Rex Thebarum ab Agaua, Inone, Antinoa, ceteriſq; mulieribus Thebanis Baccho ſacrificantibus diſcerptus fuit, qua de re alibi dicemus. Ephippus autem lib. de Alexandri & Epheſtionis ſepultura (vt ſcribit Athen. lib. 10.) H mortem Alexandri iræ Bacchi aſſignat. iniquo enim animo Bacchus tulerat, Thebas patriã ſuã ab illo eſſe oppugnatas, atque euerſas. Ephippi verba ſunt hæc, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἐκ τούτου νοσήσας ἀπέθανε τοῦ Διονύσου μηνίσαντος αὐτῷ, διότι τὴν πατρίδα αὐτοῦ τὰς Θήβας ἐπολιόρκησε.

VEL APOLLINE DELPHOS INSIGNEIS.] Nam & fuit Delphis nobile Apollinis oraculum, & Apollo Delphicus à poëtis nominari ſolet, & Horat. Delphicam laurum dixit Od. xxx. lib. 3. & Delphos ſortilegos lib. de Arte poëtica.

ET THESSALA TEMPE] Tempe communi,

A muni, & generali appellatione nemora ſignificant: propriè autem loca ſunt inter Oſſam & Olympum interiecta, amœniſſima, quæ appellantur Theſſalica τέμπη.

SVNT QVIBVS VNVM OPVS EST] ſunt qui in hoc vno ſunt occupati, vt Athenas carminibus ſuis nobilitent.

PALLADIS VRBEM] id eſt, Athenas. quod cur ita ſit, docet interpres Pindari ad εἰδ. ζ. Olymp. his verbis. Iouis capite, qua parte grauidus erat & parturiebat, à Vulcano, ſecto ac diuiſo, Mineruaque ex eo edita, præmonuit Sol Rhodios, vt primi omniũ ei ſacra facerent, quòd eſſet neceſſarium, & fatale, illam apud eos habitare, domiciliúmque ſuum collocare, à quibus ei primis ſacrificatum eſſet. Cùm igitur Rhodij in B arcem, vt Mineruæ ſacrificarent, aſcendiſſent, fugit eos cum ceteris rebus ad ſacra comparatis, ac neceſſariis ignem capere. Ita ſine igni ſacra fecerunt. Athenienſes autem, qui primi igni adhibito ſacrificaſſent, digni ſunt habiti, in quorũ vrbe Minerua habitaret. vide Pindarũ εἰδ. ζ ὀλυμπ. & interpr. Quidam libri veteres habent, *Palladis arceis.* INTACTÆ] virginis. Virg. Æn. I. *Cui pater intactam dederat.*

ET VNDIQVE DECERPTÆ FRONDI PRÆPONERE] id eſt, & omnibus omnium locorum & terrarũ frondibus, oliuam anteponere. Eſt autem oliua Palladis propria. quod C cur ita ſit, docet interpres Homeri his verbis. Dicuntur olim Neptunus & Minerua diu inter ſe de Attica decertaſſe, & cõtendiſſe. Neptunus tandem (hæc enim controuerſiæ finiendæ ratio ab vtroque probata eſt) in arce Atticæ terra tridente pulſata, fluctum marinum excitauit: Minerua verò è terra oliuam extulit. Cecrops iudex vtrique datus, Atticam Mineruæ adiudicauit, cũ diceret mare multis aliis in locis eſſe, oliuam autem Athenarũ eſſe propriam. Hic locus erat ita ſcriptus in omnibus codicibus calamo exaratis: *Vndique decerptam fronti præponere oliuam*: in vulgatis autem ferè omnibus, ſic legitur: *vndique decerptæ frondi præponere oliuam*: vt, ſi forte hæc lectio minus probetur hominibus, non poſſim ar- D gui libros veteres corrupiſſe, ſed vulgatos ſecutus eſſe. hoc tantum. ſic igitur babent membranæ veteres: *vndique decerptam fronti præponere oliuam.* Atque hanc lectionem tuetur & retinet Turnebus lib. XI. & XIX. Aduerſar. & ita explicat: ex omni loco & materia, & argumento veluti colligere oleagineum, rermirem & ex eo coronam nectere: quod eſt vbique & in omni argumento de Athenis & olea Mineruæ narrare: cuius felici, feſtáq; fronde homines coronantur. Sed ego à Turnebo diſſentio. Nam primùm ſententia ipſa hãc lectionem refellit: deinde poëtæ, opinor, nõ oleaginas, ſed ederaceas coronas ſuis capitibus imponebant: ſup. Ode I. *Me doctarum edera præmia frontium, &c.* & epiſt. 3. lib. I. *Prima feres ederæ victricis præmia.* Aut ſi etiam ex oliua coronam ſibi imponebant: vt apud Papin. *Huc* E *gemini vates ſanctam canentis oliuæ Fronde comam, & niueis ornati tempora vittis*: & ſi coronas ederaceas ij ſoli merebantur, qui vicerant, vt ego fateor: nihil tamen oleagina corona frons euincta, atq; ornata pertinet ad id, quod ſentit Horatius. Nam non continuò qui coronam ex oliua concinnatam capiti ſuo impoſuerũt, Mineruam, aut vrbem Mineruæ laudant, neque eius ipſius coronæ ornatu Palladis vrbem laudare intelliguntur. quod Horati' velle dicere videtur. Præterea quis mortalium ſic vnquam locutus eſt, *præponere oliuam fronti*, pro eo, quod eſt, frontem olea coronare, ſeu ornare? Poſtremò quod paullo antè ſignificaui, cùm hoc ſentiat Horatius, nonnullos eſſe, qui toti ſunt occupati in laudandis Athenis, F vrbe Palladis, nónne aptius cohæret hoc ſtatim ſubiectum, *& in oliua omnibus frondibus anteponenda*, quàm illud, *& in colligendo oleagino termite ex omni argumento & ex eo corona nectenda?* verumtamen ſi qnis ſcripturam antiquam pluris faciet & hanc damnabit, non equidem reclamabo.

PLVRIMVS IN] id eſt, plurimi dum Iunoni gratificari, & honorem babere volunt, Argos dicunt eſſe magnis & latis ſpatiis explicatum, & ita ad equorũ curſum, aptum. Nam Græci poëtæ Ἄργος ἵππειον nominant: vt Eurip. in Iphige. in Tauris. ὅταν ἐς Ἑλλάδ᾽, ἵππειόν τ᾽ Ἄργος μόλῃς. & ἱππόβοτον. Homer. Ἰλιάδ. γ. Ἄργος ἐς ἱππόβοτον. & Theoc. εἰδ. λα. ἐπεὶ μάλα πολλὰ θοῶν ἐξήρατ᾽ ἀγώνων Ἄργεϊ ἐν ἱπποβότῳ χειμήλια. Iam Ἰλιάδ. δ. Iuno ait ſibi treis vrbeis eſſe G cariſſimas: Argos, Spartam, Mycenas. Ἄργος τε, Σπάρτη τε, καὶ εὐρυάγυια Μυκήνη. & Pindarus. Νεμ. εἰδ. ι. Ἄργος ἥρας δῶμα θεοπρεπές: appellat, id eſt, domum Iunonis decoram, & dea dignam.

DITESQVE MYCENAS.] expreſſit Græcum epithetum πολυχρύσους: qnod aſcribit Mycenis Sophocles in Electra. φάσκειν Μυκήνας τὰς πολυχρύσους ὁρᾶν.

ME NEC TAM PATIENS LACEDÆMON] Homeri interpres, vt hoc quaſi prçteriens annotem, ſcribit agrum Lacedæmoniũ, Lacedæmona appellari: Spartam, vrbem: nonnullos autem eſſe, qui ipſius vrbis partem Lacedæmona, partem Spartam nominent. Iam quòd H Horatius patientem vocat, id ad plublicam puerorum inſtitutionem referendum eſt, quæ tota erat poſita in patientiæ diſciplina. Plutarchus in Lucullo hac de re ſic ſcribit. γράμματα μὲν ἕνεκα τῆς χρείας ἐμάνθανον. ἡ δ᾽ ἄλλη πᾶσα παιδεία πρὸς τὸ ἄρχεσθαι καλῶς ἐγίνετο, καὶ καρτερεῖν πονοῦντα καὶ νικᾶν μαχόμενον. id eſt, litteras quidem vtilitatis cauſa diſcebant: Alia verò tota inſtitutio eò referebatur, benè vt quiſq; parêret, & vt laborem perferre fortiter, & pugnans vincere poſſet. Et M. Tul. Tuſcul. 2. *Spartæ verò pueri ad aram ſic verberibus accipiuntur, vt multus è viſceribus ſanguis exeat, nonnumquam etiam, vt*

A *cùm ibi eſſem audiebam, ad necem: quorum non modò nemo exclamauit vmquam, ſed ne ingemuit quidem.* quod item narrat Plutarchus loco ſuprà cõmemorato: τῶν ἐφήβων πολλοὺς ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς ὀρθίας ἑωράκαμεν ἀποθνήσκοντας ταῖς πληγαῖς, id eſt, multos ephebos in ara Dianæ Orthiæ vidimus plagis morienteis.

LARISSÆ] Lariſſam Theſſalicam deſignat, quam condidit Acriſius, à Lariſſa Pelaſgi vrbe nominatam, vt ait Hellanicus. ſunt enim Lariſſæ tres, vt docet interpres Apollonij lib. 1.

PERCVSSIT] ſic legendum, non *perculſit*, vt habẽt vulgati, & nonnulli ſcripti cod. quod verbum ne Latinum quidem eſt. nam à verbo percello, præteritum vnum eſt, *perculi*. hanc ſcripturam B confirmant cod. Iannot. Faër. Vrſini, duo Vaticani, Torneſ. percuſſit autem idem valet, quòd permouit, affecit. Cicer. ad Attic. lib. 4. *Audiui ex Gauio hoc Firmano Romæ eſſe hominem, & fuiſſe aſsiduum. percuſsit animum: dices: tantulâne cauſa?* ſic Terent. Andr. *Percuſsit illico animum.*

OPIMÆ] Lariſſam opimam nominauit, Homerũ ſecutus, qui φθίην ἐρίβωλον vocat, ἰλιάδ. ι. ἤματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἱκοίμην. Ita idem Horat. infrà eod. lib. Od. XXXI. *Sardiniam opimam.*

ANIO] Anienem fluuium ſic deſcribit Dionyſ. Halic. lib. quinto. οὐαλέριος δὲ ἐγγὺς τῶν πολεμίων παρὰ ποταμὸν ἀνίηνα, ὃς ἐκ πόλεως μὲν τιβύρων καθ' ὑψηλοῦ πολὺ ἐκχεῖται σκοπέλου, C φέρεται δὲ διὰ τοῦ Σαβίνων καὶ Ῥωμαίων πεδιάδος ὁρίζων τὴν ἑκατέρων χώραν. συνάπτει δὲ τὸ ῥεῦμα τῷ Τιβέρει ποταμῷ καλὸς μὲν ὀφθῆναι, γλυκὺς δὲ πίνεσθαι, id eſt Valerius autem prope hoſteis ad fluuium Anienem, qui ex vrbe Tibure deorſum de celſo ſcopulo multam aquam effundit, labitur autem per Sabinorum & Romanorum campum, virorúmque regionem definiens. Influit autẽ hic fluuius in Tiberim aſpectu quidem pulcher, potu autem iucundus.

ALBVNEÆ RESONANTIS] de qua Virg. Æn. VII. *nemorum quæ maxima ſacro Fonte ſonat, &c.* fuit autem Albunea Nympha & Sybilla Italica, & ab ea fons & nemus appellatur.

TIBVRNI LVCVS] rectè admonet M. A. Muretus legendum eſſe hoc loco Tiburni, & D ita excudendum curauimus: cùm præſertim ſic habeant nonnulli libri manuſcr. & ita legẽdum quoque eſt Æn. VII. *Fratris Tiburni dictam cognomine gentem*: non Tiburti. Quòd autem Adr. Turnebus *Tiburti*, legi poſſe putat, fallitur. Nam primùm Tiburis conditor dicebatur Tiburnus: deinde Tiburtinus non à Tiburto, ſed a Tiburte, cuius rectus caſus eſt Tiburs, formatur.

ALBVS VT OBSCVRO, &c.] albus Notus Λευκόνοτος. vide Ariſt. μετεωρ. β. Homerus quidem ἰλιάδ. λ. Notum ἀργεστὴν appellat, quæ vox λευκὸν, id eſt, album valet. quamuis ταχὺν interdum ſignificet. Videtur autem Horatius totum hunc locum ex Pindaro expreſſiſſe, nõ ſeruato tamen ordine, & paucis quibuſdam immutatis. ſic Pindarus Νεμ. εἰδ. ι. Εἰ δὲ νόῳ τις ἔχει θνατῶν ἀλαθείας ὁδὸν, χρὴ πρὸς μακάρων τυγχάνοντα, εὖ πασχέμεν. ἄλλοτε δ' ἀλλοῖαι πνοιαὶ ὑψιπετᾶν ἀνέμων, id eſt, ſi quis mortaliũ veram vitæ rationem ac viam inſtituit, debet ille iis bonis, quæ à Diis immortalibus cõſecutus eſt, frui. aliàs enim alij flant venti. hæc Pindari, ſi ordinẽ immutes, videbuntur cum Horatianis ferè congruere. hoc modo Pindarus: Non ſemper iidem ſunt ventorum flatus, & ventis pluuialib. ac turbulentis ſuccedunt alij, qui ſerenitatem & tranquillitatem afferũt. Horat. *Albus vt obſcuro, &c.* Pindarus: ſi quis mortalis veram vitæ traducẽdæ rationem animo comprehenſam habet. Horat. *ſapiens*. Pindarus: oportet eũ cum ſinunt Dij immortales, bonis quæſitis frui, & iucundè viuere, F ſibi denique bene facere. Hor. *finire memento Triſtitiam, vitæque labores.* Atque hæc quidem iccirco ita expoſui, & pæne oculis ſubieci, vt intelligat adoleſcens quemadmodum ſint nobis imitandi interdum veteres poëtæ, & ceteri ſcriptores.

DETERGET] detergit quidem reperi ſcriptum in duobus libris calamo ſcriptis Don. & & Faër. ſed *deterget* tamen, repoſui, ſecutus lib. 2. Vaticanos, & Vrſini, & Torneſ. In eadem coniugatione hoc verbo vſus eſt Saty. II. lib. 2. *Hoc potius, quàm gallina tergêre palatum.* ſic Lucret. lib. 4. *Et quaſi perterget pupillas, atque ita tranſit.* & paulo pòſt. *Et noſtros oculos perterget longior aura.*

NEQVE PARTVRIT IMBREIS PERP.] G tralatio à mulieribus grauidis, ad ventum pluuium, ſeu nubeis pluuia grauidas. alia tralatio eſt epiſtola ad Piſonem. *Parturiunt montes: naſcetur ridiculus mus.*

MOLLI MERO] Virgil. Geor. 2. *Tunc agni pingues, tunc ſunt molliſsima vina.* Sic Græci vinum, quod ad potum maturum eſt, quódque gratum & mitem ſaporẽ ætate collegit, μαλακὸν appellant. SEV TE FVLGENTIA SIGNIS] ſiue militiæ, ſiue domi tuæ eris. de ſignis militaribus dicemus fortaſſe alibi nonnulla.

TEVCER SALAMINA, PATREMQVE] Teucer & Aiax Telamonius fratres fuerunt ὁμοπάτριοι, ſed non ex eadem matre, Nam Teucer ex Heſiona Laomedontis filia, Priami ſo- H rore captiua ſuſceptus eſt: Aiax autem ex Peribœa. iam Telamon & Peleus Æaci, & Endeïdos filij Phoco Pſamathi filio interfecto, Ægina profugere coacti ſunt, illéque Salamina, hic in Theſſaliam ſe cõtulit. Teucer igitur Troia euerſa cùm in patriam reuerſus patri in ſuſpicionẽ de Aiacis morte veniſſet, à patris conſpectu ſeſe longè remouit, atque in Cyprum profectus eſt, vbi alteram Salamina condidit eiuſdem nominis, atque illam priorem in Attica ſitam. quod & Iſocrates narrat in oratione ad Euagor. his verbis. Τεῦκρος ἐπειδὴ Τροίαν ξυνεξεῖλεν, ἀφικόμενος εἰς Κύπρον, Σαλαμῖνά τε κατῴκισεν ὁμώνυμον ποιήσας τῆς πρότερον αὐτῷ πατρίδος οὔσης, &c. M.

Tullius

A Tullius II. de oratore profert aliquot Pacuuij verſus de hac Telamonis falſa in Teucrũ ſuſpicione, ſeu ira quòd fratris mortem vltus non eſſet, *Segregare abs te auſus, aut ſine illo Salamina ingredi? Neque paternum aſpectum es veritus? quem ætate exacta indigũ Liberûm lacerasti, orbaſti, extinxſti, neque fratris necis, Neque gnati eius parui, qui tibi in tutelã eſt traditus, &c.* hac eadẽ de re C. Velleius Paterculus lib. 2. quem locum quamuis proferat Murotus, adſcribam tamen. *Teucer non receptus à patre Telamone ob ſegnitiem non vindicata fratris iniuria Cyprum appulſus cognominem patria ſua Salamina conſtituit.*

POPVLEA CORONA] Hercules deuicto Cerbero, populum arborẽ ex Acheronte ſecum detulit, frondibúſque populeis coronatus, læti-
B tiam, quam ex tot victorijs ceperat, declarauit. Itaque quam λεύκην Græci vulgò nominant, Homerus ἰλιάδ. ν. ἀχερωΐδα ab Acheronte appellat. Exemplo Herculis omnes in certamine aliquo cum laude & gloria verſati, victoriámq; conſecuti, populi fronde coronabantur. Theoc. εἰδ. β. κρατὶ δ' ἔχεν λεύκαν ἡρακλέος ἱερὸν ἔρνος. quo loco interpres ſcribit, populũ, ſacrã eſſe Herculi, propterea quòd quàm plurimis laboribus perfunctus erat, & quàm plurima certamina obierat, & profligarat. Virg. Æneid. 8. *Dixerat: Herculea bicolor cùm populus vmbra Velauitq; comas, folijsq; innexa pependit.* Pauſanias ſcribit in Eliacis
C populum apud Acherontem fluuium in Theſprotia ab Hercule eſſe repertam, atque ob eam cauſam ab Homero Acheroïda appellatam. Pauſaniæ verba ſunt hæc altius repetita: Τῆς δὲ λεύκης μόνης τοῖς ξύλοις ἐς τοῦ διὸς τὰς θυσίας κὴ ἀπ' οὐδενὸς δένδρου τῶν ἄλλων οἱ ἠλεῖοι χρῆσθαι νομίζουσι, κατ' ἄλλο μὲν οὐδὲν πρεσβεύοντες, ἐμοὶ δοκεῖν, τὴν λεύκην: ὅτι δὲ ἡρακλῆς ἐκόμισεν αὐτὴν ἐς ἕλληνας ἐκ τῆς θεσπρωτίδος χώρας. καί μοι καὶ αὐτὸς ὁ ἡρακλῆς ἐφαίνετο, ἡνίκα τῷ διῒ ἔθυεν ἐν Ὀλυμπίᾳ, τῶν ἱερείων τὰ μηρία ἐπὶ λευκῆς καῦσαι ξύλων. τὴν δὲ λεύκην ὁ Ἡρακλῆς πεφυκυῖαν περὶ τὸν Ἀχέροντα εὕρετο ἐν θεσπρωτίᾳ ποταμὸν, καὶ τοῦδ' ἕνεκα φασὶν αὐτὴν ἀχερωΐδα ὑπὸ ὁμήρου καλεῖσθαι id eſt, Solius autem po-
D puli lignis ad ſacrificia Iouis, & nullius alius arboris Elei vti in more poſitum habent, nullam aliam ob cauſam, mea quidem ſententia, populum ceteris arboribus anteponentes, niſi quòd Hercules eam ex Theſprotide regione ad Græcos deportauit. Quinetiam ipſe Hercules cùm Olympiæ Ioui ſacrificabat, victimarum coxas lignis populeis cremaſſe mihi videbatur. Populũ autem natam circum Acheronta fluuium reperit in Theſprotia. Atque ob hanc cauſam aiunt eam Acheroidem ab Homero appellari. Iam de hoc loquendi genere, caput ſeu tempora corona vincire, diximus ad Odam III. huius libri. ibi. *nitidum caput impedire myrto.* Quidam exiſtimant iccirco dici hîc ab Horatio Teucrum capiti coronam populeam potiùs, quàm ex alia arbore

impoſuiſſe, quòd Bacchi ſacerdotes, & bacchanteis hac frõde vti cõſueuerint: ex quo Demoſth. de corona τοὺς ἐστεφανωμένους τῷ μαράθρῳ καὶ τῇ λεύκῃ. vbi grammatici notant ἐστεφανοῦντο οἱ τὰ βακχικὰ τελούμενοι τῇ λεύκῃ διὰ τὸ χθόνιον μὲν εἶναι τὸ φυτὸν: χθόνιον δὲ καὶ τὸν τῆς περσεφόνης διόνυσον: τὴν δὲ λεύκην πεφυκέναι φασὶ πρὸς τῷ ἀχέροντι: ὅθεν καὶ ἀχερωΐδα καλεῖσθαι ὑπὸ ὁμήρου. id eſt, coronabantur populo ij, qui ſacris Bacchi initiabãtur, propterea quòd & hæc arbor inferna eſt, & Dionyſus Proſerpinæ filius, infernus ac terreſtris. Populum autem natam eſſe dicunt ad fluuium Acherontem: vnde & Acheroidem ab Homero nominari. E

ET AVSPICE TEVCRO] id eſt, auctore, hortatore. ductum ab auſpiciorum more. nihil enim publicè Romæ gerebatur, niſi auſpicatò. Erat autem magiſtratuum auſpicari, & conſulere auſpicia, eorundémque obnuntiare. ſic locutus eſt epiſt. 3. lib. 1. *fidibúsne Latinis Thebanos aptare modos ſtudet auſpice Muſa?* contrà epiſt. 2. *cui ſi vitioſa libido Fecerit auſpiciũ.* propriè poſuit Od. XXVII. lib. 3. *ego cui timebo Prouidus auſpex?* & M. Tullius in Cluentiana, nullis auſpicibus, funeſtis ominibus omnium. eodem pertinet locus Od. XIIII. lib. 4. *immaneisque Rhætos Auſpicijs pepulit ſecundis.* & Od. VI. lib. 3. *Iam bis Monæſis, & Pacori manus Non auſpicatos contudit impetus noſtros.* & epiſt. ad Auguſt. lib. 2. *tuiſq; Auſpicijs totum confecta duella per orbem.* Quidam per auſpicem Teucrum Apollinẽ ſignificari volunt, Sed facilius hoc obtinerent, ſi, *auſpice Teucri*, legeretur: quam ſcripturam reperi in duobus libris manu ſcriptis. Hac de re tota, iudicet lector. ego interea receptam tueor. F G

CERTVS ENIM PROMISIT] de hoc Apollinis oraculo ſibi edito ſic loquitur Teucer ipſe apud Eurip. in Helena, ὅπου νεὼς στείλαιμ' ἂν οὔριον πτερὸν, Εἰς γῆν ἐναλίαν Κύπρον οὗ μ' ἐθέσπισεν Οἰκεῖν Ἀπόλλων ὄνομα νησιωτικὸν Σαλαμῖνα θέμενον τῆς ἐκεῖ χάριν πάτρας. certum autem accipe non curius oracula apertam & ſimplicem ſententiam habeant, (λοξίας enim propter obſcuritatem & ambiguitatem dicebatur) ſed verum, miniméque mentiẽtem. Nam, vt eſt apud Pacuuium in Perib. *Flexa, non falſa, autumare dictio Delphis ſolet.* H

AMBIGVAM TELLVRE NOVA] id eſt fore nobis alteram Salamina in Cypro, quæ cũ illa priore, quæ eſt in Attica, cõparari poſſit.

O FORTES, PEIORAQVE PASSI] ſumtum ex Homero ὀδυσ. μ. ὦ φίλοι, οὐ γάρ πω τι κακῶν ἀδαήμονές εἰμεν· Οὐ μὲν δὴ τόδε μεῖζον ἔπι κακὸν, ἢ ὅτε Κύκλωψ Εἴλει ἐνὶ σπῆϊ γλαφυρῷ κρατερῆφι βίηφι. quem quidem Homeri locum vberius atque ornatius expreſſit Virgil. Æneid. 1. *O ſocij, neque enim ignari ſumus ante malorum, O paſſi grauiora, &c.*

NVNC VINO PELLITE CVRAS] tale illud eſt Ode XI. lib. 2. *diſſipat Euius Curas e-*

A *daceis.* & x x.epod. *Curam,metúmq, Cæſaris rerum iuuat Dulci Lyæo ſoluere.* ſic Anacreon, Σκεδάσαι θέλω μερίμνας, volo diſſipare curas. idem, Ὅταν πίνω τὸν οἶνον, Εὕδουσιν αἱ μέριμναι, Bibēte me Falernum, Curæ anxiæ quieſcunt. idem, ὅτ' ἐγὼ πίω τὸν οἶνον, Ἀπορίπτονται μέριμναι. Latices vbi Lyæos Bibo, curæ abiguntur atræ. & Theognis, Τοῦ πίνων ἀπὸ μὲν χαλεπὰς σκεδάσεις μελεδῶνας, Θωρηχθεὶς δ' ἔσεαι πολλὸν ἐλαφρότερος. id eſt, Vina bibens atras pelles è pectore curas: Et madidus Baccho ritè leuabis onus. Iterū Horat.epiſt, ad Vall.lib.1. *generoſum & lene requiro, Quod curas abigat.*

CRAS INGENS ITERABIMVS ÆQVOR.] vel id mare, quod in patriam redeuntes, permenſi ſumus, iterum peragrabimus, patriam, patrémque fugientes: vel ſimpliciter iterum nauigabimus ſic Od. XXXIIII. huius lib. *atque iterare curſus Cogor relictos.* i. repetere curſus relictos. aliter hoc verbo vtitur Ode XIX. li.2. *atque truncis Lapſa canis iterare mella:* id eſt, iterū atque iterū canere, ſeu dicere. Od. XII. epod. *Muricibus Tyriis iterata vellera lanæ Cui properabantur?* per vellera iterata muricibus δίβαφα ſignificat, purpureas veſteis bis tinctas. Od. III. li.3. *Troia renaſcens alite Lugubri Fortuna triſti clade iterabitur.* id eſt, iterū expugnabitur, ac delebitur. epiſt. ad Loll. lib.1. *Sic iterat voces, ſic verba cadentia tollit.* Cic. ad Att. lib.14. ex quodā poëta. *itera dum eadem iſtac mihi.* & Tuſcul.2. *Itera dum eadem*

C *iſtac mihi. non enim intelligo.*

AD LYDIAM.
Ode 8.

Obſcurè iuuenem quendam, quem Sybarin vocat, vt amore perditum, & voluptatibus colliquefactum, notat.

LYDIA dic, per omneis
Te deos oro: Sybarin cur properes
amando
D *Perdere: cur apricum*
Oderit campum patiens pulueris, atque
ſolis.
Cur neque militaris
Inter æqualeis equitet: Gallica nec lupatis
Temperet ora frenis.
Cur timet flauum Tiberim tangere? cur
oliuum
Sanguine viperino
Cautius vitat? neque iam liuida geſtat
armis
Brachia, ſæpe diſco, E
Sæpe trans finem iaculo nobilis expedito?
Quid latet, vt marinæ
Filium dicunt Thetidis ſub lacrymoſa
Troiæ
Funera, ne virilis
Cultus in cædem, & Lycias proriperet
cateruas?

AMANDO] dum ab eo amaris. ſic Virg. *vritque videndo Fæmina*: id eſt, dum videtur. vel dum te amat.

CVR APRICVM ODERIT CAMPVM.] cur oderit campum Martium, non quòd puluerem, laborémve ferre non poſſit, neq, propter vllam animi, aut corporis mollitiem, cùm ſit horum patientiſſimus: ſed propter tui amorem, quo miſerè torquetur. F

CVR NEQVE MILITARIS INTER ÆQVALEIS] cūr Sybaris neque inter æqualeis equitet militaris, id eſt, militarē in morem, vel vt hominem militarem decet, vel cum ſit militaris, vel qui militaris eſſet, ſi equitaret. & hoc poſtremo modo ſæpe loquitur Horat. vt Saty. VI. lib. 2. *Si veneror ſtultus nihil horum*, id eſt, ſi nihil horum à Diis precor, quod ſi facerem, ſtultus eſſem. quo de genere dicemus ad Oden XXVIII. huius libri, & ad oct. tertij. militaris G autem eſt militiæ idoneus: in re militari exercitatus. Salluſt. coniur. Catilin. de M. Petreio: *homo militaris, quòd amplius XXX. annis tribunus, aut præfectus, &c. fuerat, pleroſque ipſos, factáque eorum fortia nouerat*: T. Liuius lib. 35. annalium. *Nihil ea res animum militaris viri, & multos experti caſus imminuit.*

GALLICA NEC LVPATIS, &c.] nec ora equorum Gallicorum, ſeu equos ipſos Gallicos moderetur, & regat frenis lupinorū dentiū in morem aſperis, atque inæqualibus: cur non flectat equos Gallicanos in cāpo Martio. Lupati freni, quibus equi ferociores coërcentur: à lupinorum dentium ſimilitudine, ſeu à lupo, inſtrumento ferreo, vnco, & tortuoſo inſtar dentium H lupinorum, quod pro lupato freno vſurpatur. Ouid. *Duros accipit ore lupos* vnde equi præferoces, & ad tractandum difficiles λυκοσπάδες à Græcis nominantur. Extat Plutarchi diſputatio διὰ τί τοὺς λυκοσπάδας ἵππους θυμοειδεῖς εἶναι λέγεται. lib.1. συμποσ. Virgil. Georgic. libro III. *& duris parêre lupatis.* Græci poëtæ lupos à dentium aſperitate καρχαρόδοντας appellant. Oppian. li.1. de piſcib. καὶ εἴδεϊ κάρχαρον ἕρκος.

TEMPERET] moderetur, coërceat, regat. Od. XII. huius libri. *variiſque mundum Temperat horis.* Od. IIII. lib. 3. *Qui terram inertem, qui mare temperat*, id eſt, regit, moderatur. ſic Saty. v. lib.2. *mulier ſi forte doloſa, Libertúsve ſenem delirum*

A *rum temperet*. epiſt. II.lib. 2. *Scit Genius, natale co-
mes qui temperat aſtrum*. Od.XVI.epod. *Vtrumque
rege temperante cælitum*. & fortaſſe Od.III.lib.4.
*O teſtudinis aureæ, Dulcem quæ ſtrepitum Pieri tempe-
ras*. aliàs pro verbo abſtinendi. vt Od.XXIIII.
lib.3. *Illic matre carentibus Priuignis mulier tempe-
rat innocens*. quemadmodum & Virgil. Georg. I.
Iam ſibi tum curuis male temperat vnda carinis. aliàs
pro eo, quod eſt ad mediocritatem quandam re-
digere. vt Od. XIX. lib. 3. *quis aquã temperet igni-
bus*? & epiſt. ad Mæcenat. tertia lib. I. *Temperat
Archilochi Muſam pede maſcula Sappho*. aliter Od.
XX. huius lib. *mea nec Falerna Temperant vites,
neque Formiani Pocula colles*. & Od. VII. epod.
Deſideriique temperare poculum.

CVR TIMET FLAVVM TIBERIM
B TANGERE?] cur à natando, & à decurſione
ſeu denatatione Tiberina abhorret? ſic Oda. 7.
lib.3. vtrumque coniunxit, equitationem in cam-
po Martio, & decurſionẽ Tiberinam. *Quamuis
non alius Flectere equum ſciens Æquè conſpicitur gra-
mine Martio: Nec quiſquam citus æquè Tuſco denatat
alueo*. CVR OLIVVM, &c.] cur luctari de-
ſiit? cur luctam horret? cur palæſtram fugit mor-
tis inſtar? Luctaturi oleo vngebantur. iccircò pa-
læſtras Græci λιπαρὰς nominãt, id eſt, pingueis,
& veluti oleo nitẽteis. Et Battus ille apud Theo-
critum cùm dixiſſet ei Corydon Ægônem vnà
cum Milone ad Alphêum, id eſt, ad certamina
C Olympica eſſe profectum: quærit ex eo deridens,
quando ille oleum oculis viderit, ſignificans illũ
numquam, luctatum eſſe, quippe qui numquam
oleo vnctus ſit. ſic Theoc. εἰδ. δ. καὶ πόκα τῆνος
ἔλαιον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὄπωπε; Marcus Tullius
autem libro accuſat. IV. ſcribit, cùm à ſenatu
arceſſitus in curiam Syracuſanam iccircò ſe an-
teà non veniſſe dixiſſet, quòd Syracuſanos ami-
cos eſſe Verri ſuſpicaretur, neque ſe auſum eſſe
poſtulare, vt quicquam contra Verrem decer-
neretur in ea curia, in qûa inauratam C. Ver-
ris ſtatuam videret (fuerat autem hæc ſtatua ex
Heraclij bonis poſita, quorum bonorum poſſeſ-
ſionem palæſtræ Syracuſanorum Verres contra
omnia iura tradiderat) maximo gemitu facto, a-
D ſpectu & commemoratione ſtatuæ, ſibi reſpon-
ſum eſſe, ex Heraclij hereditate, quam palæſtritis
conceſſiſſet, multo maximam partẽ Verrem ab-
ſtuliſſe, neque poſtulandum fuiſſe, vt ille palæ-
ſtritas diligeret, qui etiam inuentorem olei ſuſtu-
liſſet. Catull. de Berecinthia & Attide. *Ego gym-
naſii fui flos, ego eram decus olei*.

SÆPE DISCO] Saty. II. lib. 2. *Seu te diſcus
agit, pete cedentem aëra diſco*. Propert. lib. 3. *Mißile
nunc diſci pondus in orbe rotat*. Hom. ὀδυσ. θ. Δί-
σκῳ δ᾽ αὖ πάντων περιφέρτατος ἦεν Ἐλατρεύς·
Diſco autẽ omniũ præſtantiſſimus erat Elatreus
Idem ὀδυσ. ρ. Μνηστῆρες δὲ πάροιθεν ὀδυσσῆος
μεγάροιο Δίσκοισιν τέρποντο, καὶ αἰγανέῃσιν ἱέν-
τες Ἐν τυκτῷ δαπέδῳ. id eſt, Proci autem ante
Vlyſſis ædeis diſcis delectabãtur, & iaculis mit-
tendis, in area ad eam rem facta. erat aut diſcus E
æneus, aut ferreus, aut etiã lapideus, qui cùm me-
dius eſſet loro, ſeu amento circũnexus, non mo-
dò viribus & lacertis, verùm etiam arte quadam
adhibita ita in ſublime iaciebatur, vt intra certos
fineis decideret. ſic enim deſcribit Euſtrat. Δί-
σκος ἐκ σιδήρου ἐγίνετο, ἢ ἐκ ξύλου, ἢ ἐκ χαλκοῦ·
ἐκ λίθου δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἱμάντι περὶ τὸ μέσον
ἐνειρμένῳ στρεφόμενος, καὶ ἀφιέμενος. i. diſcus ex
ferro fiebat, vel è ligno, vel ex ære: ſed plerũque
è lapide, qui loro circũnexus medius cõtorque-
batur, ac iaciebatur. Dictus eſt autem à verbo
δικεῖν, quod eſt βάλλειν, hoc eſt iacere. Itaque lu
dus erat planè Græcus, & à Græcis ad Romanos
manarat.

SÆPE TRANS FINEM IACVLO, F
&c.] ſæpe contorto & miſſo vltra finem conſti-
tutum, iaculo nobilitatus.

EXPEDITO] id eſt, expeditè, & validis la-
certis emiſſo. de verbo expediẽdi vide annot. ad
Oden XXII. huius libri.

FILIVM THETIDIS] Achillem. mari-
næ autem, quia nymphæ marinæ. Itaque apud
Hom. lib. α. Ἰλιάδ. ab Achille vocata, & implo-
rata exit è mari, vt craſſus quidam & caliginoſus
halitus. ſic autẽ Homerus, καρπαλίμως δ᾽ ἀνέ-
δυ πολιῆς ἁλὸς ἠΰτ᾽ ὀμίχλη.

SVB LACRYMOSA TROIÆ FV-
NERA] paullo ante euerſionem Troiæ. hanc fa
bulam ſic narrat interpres Hom. ἰλιάδ. ι & τ.
Thetis ſciens Achillem ſi in Theſſalia remane-
ret, neque cum ceteris Græciæ principibus ad G
Troiam oppugnandam nauigaret, ſine gloria il-
lum quidem, ſed diu tamen victurum: ſin vnà cũ
illis proficiſceretur, vitam eius breuem, gloriam
immortalem futuram: eum in thalamo quodam
cum puellis, & mulieribus apud Lycomedẽ col-
locarat in Scyro, vna ex Cycladibus. oraculo au-
tem edito, Troiam ſine Achille capi non poſſe:
miſſi ſunt à Græcis Neſtor, Phœnix, Vlyſſes ad
Peleum Achillis patrem, rogatum vt Achillem
dimitteret. Peleo autem Achillem domi eſſe ne-
gante, id quod erat, Scyrum profecti ſunt. Ac ſu-
ſpicati & ſubodorati cum virginibus Achillem
educari, de Vlyſſis ſententia hinc arma, illinc
quaſillos, & fuſos, & cetera huius generis, ante
oſtium cubiculi, in quo erãt puellæ, & Achilles, H
expoſuerunt. Ita puellæ quidem in calathos con-
tinuò impetum fecerũt. Achilles verò arma cor-
ripuit. quo facto eſt cognitus. hæc interpres Ho-
meri, vt dixi: & Euſthatius ἰλιάδ. τ. de præpo-
ſitione, *ſub*, hoc modo accepta dicemus ad Od.
prox. NE VIRILIS CVLTVS IN CÆ-
DEM, &c.] ne veſtitus virilis eum protraheret
ad bellum Troianum, id eſt, ne virili veſtitu a-
gnoſceretur, & ita ad bellum Troianum profi-
ciſci cogeretur. *Virilis cultus*, ſunt recti caſus, nu-
meri ſingul. & ita ſubintelligendum, *eum*.

A ## AD THALIARCHVM. Ode 9.

Hieme indulgendum voluptati.

VIDES, vt alta ſtet niue candidum
Soracte: nec iam ſuſtineant onus
Siluæ laborantes: gelúque
Flumina conſtiterint acuto.
Diſſolue frigus, ligna ſuper foco
Largè reponens: atque benignius
Deprome quadrimum Sabina
B *O Thaliarche merum diota.*
Permitte diuis cetera: qui ſimul
Strauere ventos æquore feruido
Deprælianteis, nec cupreſſi,
Nec veteres agitantur orni.
Quid ſit futurum cras, fuge quærere: &
Quem fors dierum cumque dabit, lucro
Appone: nec dulceis amores
Sperne puer, neque tu choréas,
Donec virenti canities abeſt
Moroſa. nunc & campus, & areæ,
C *Lenéſque ſub noctem ſuſurri*
Compoſita repetantur hora:
Nunc & latentis proditor intimo
Gratus puellæ riſus ab angulo:
Pignúſque dereptum lacertis,
Aut digito male pertinaci.

VIDES, VT ALTA] Expreſſit illos Alcæi verſus, qui apud Athen. leguntur lib. 10. ὕει μὲν ὁ Ζεὺς, ἐκ δ' ὀρανῶ μέγας Χειμὼν, πεπάγασιν δ' ὑδάτων ῥοαὶ. Κάββαλλε τὸν χειμῶν' ἐπὶ μὲν τιθεὶς Πῦρ, ἐν δὲ κιρνὰς οἶνον ἀφειδέως. id eſt, Pluit quidem Iupiter, in cælo autem magna eſt hiems D ſeu tempeſtas: aquarum autem fluxiones concretæ ſunt. hiemem depelle igne iniecto, vinóque largè infuſo.

NIVE CANDIDVM] ſic lib. 3. Od. XXV. *Hebrum proſpiciens, & niue cãdidam Thracen.* Quidam putant hæc ita eſſe coniungenda, *ſtet niue*, pro eo quod eſt, horreat, vel plenũ ſit niue: quale eſt illud Virgil. lib. 12. Æneid. *Iam puluere cælum Stare videt.* ſic & Cæcil. Siracuſ. *hic amet: familia fame pereant: ager autem ſtet ſentibus.* & Siſenna, *Cælum caligine ſtat.*

SORACTE] mons eſt in Sabinis, vel, vt alij volunt, Faliſcis, quod nomen ferè hodie retinet. quanquam & à nonnullis mons Diui Silueſtri nominatur: monte ſan Treſto. Virg. Æneid. XI. E *Summe deûm ſancti cuſtos Soractis Apollo.*

SVSTINEANT ONVS] propriè dixit ſuſtinere onus.

GELVQVE FLVMINA CONSTITERINT ACVTO] flumina niſi vehementi frigore conglaciarint, liberè fluunt: vi frigoris autem quodam modo impedita, & conſtricta inſiſtunt. gelu autem acutũm appellat, vt Pindarus χίονα ὀξεῖαν: & Virg. *penetrabile frigus*, quia & qui niuem tractant, & qui à frigore offendũtur, ac læduntur, ſimili quodam modo afficiũtur, atque ij, quos ferri acies pupugerit.

DISSOLVE FRIGVS] Alcæus κάββαλλε τὸν χειμῶνα.

LIGNA SVPER FOCO, &c.] hæc reſpondent illis Alcæi ἐπὶ μὲν τιθεὶς Πῦρ. ſic infrà Od. F XVII. lib. 3. *dum potes, aridum Compone lignum.*

LARGE] Alcæus ἀφειδέως.

BENIGNIVS] liberalius, prolixius, largius. de nomine *benignus*, vide, quæ ſunt annotata ad Od. XVII. huius libri, ad illum locum, *benigno cornu.* vbi complura ex hoc poëta, & aliis bonis ſcriptoribus collegimus exempla.

DEPROME] *deprome diota*, pro, prome de diota, Horatio vſitatiſſ. vt *deduxit corpore* epiſt. ad Loll. & Od. 1. lib. 3. *Decedit arata triremi*, & ſimilia, de quibus alibi.

QVADRIMVM] vinum commendat vetuſtas: non item cantilenas. Nam quo quæq; recentior eſt, eo placet magis, inquit Pindarus. Horat. G epiſt. ad Aug. lib. 2. *Si meliora dies, vt vina poëmata reddit, &c.* Alcæus ἔγχεε, κίρνα παλαιόν. id eſt, infunde, miſce vinum vetus.

DIOTA] amphora duarum aurium, id eſt. duarum anſarum. aureis enim ὦτα nominant Græci. Eſt autem & amphora nomen Græcum. ἀμφορεὺς enim; & ἀμφιφορεὺς appellatur, & ita à Græcis Grammaticis explicatur, ac deſcribitur, ἀγγεῖον κεραμεοῦν ἀμφοτέρωθεν φερόμενον, ὅ ἐστι δίωτον. id eſt, vas fictile, quod vtrinque portatur, id eſt, duas anſas habens. Latini hoc vas quadrantal appellant. quod octo & quadraginta ſextarios capit: vt docet Feſtus.

PERMITTE DIVIS] videtur hoc loco Deorum prouidentiam, & procurationem rerũ H humanarum probare: non item Saty. v. lib. 1. *credat Iudæus Apella, Non ego. namq; Deos didici ſecurum agere æuum.* quem verſum à Lucretio mutuatus eſt lib. 5. & 6. vt oſtẽdemus ſuo loco. Vult igitur hoc loco Horatius, dierum acceſſionem ad vitam ſuperiorem, id eſt, vitæ longitudinem hominibus à fortuna donari.

SIMVL] id eſt, ſimulatque, vt annotauimus ad Od. IV.

STRAVERE VENTOS ÆQVORE FERVIDO DEPROELIANTEIS] id eſt, poſteaquam ventos inter ſe decertanteis in mari ſedauerunt, domuerunt, compreſſerunt, ἐστόρεσαν, ἐκοίμισαν.

QVID

A QVID SIT FVTVRVM CRAS, FVGE] nam vt ait Od. VII. lib. 4. *Quis ſcit, an adjciant hodiernæ tempora vitæ Craſtina Dij ſuperi?* Cùm igitur dies craſtinus nihil ad nos pertineat, neque in noſtra poteſtate ſitus ſit, ſtultum eſt, quid eo die ſit futurum, ſcire velle. ſed hac de re vide, quæ annotauimus ad Oden illam ſeptimã. Iam Ode huius libri XI. tota in hoc argumento occupata eſt.

QVEM FORS DIERVM] id eſt, quemcunque: tmeſis, vt Ode XVI. *Quem criminoſis cũque voles modum Pones iambis.* & XXVII. *Quæ te cunque domat Venus, Non erubeſcendis adurit Ignibus.* & epiſt. 1. lib. 1. *Quò me cunque rapit tempeſtas, &c.* B & ſup. Od. VII. *Quò nos cunque feret melior fortuna parente.* & Saty. V. lib. 2. *Qui teſtamentum tradet tibi cunque legendum.* Secutus ſum autem hoc loco meliores codices: in his duos Vatic. Faër. Torneſ. in quibus ſcriptũ eſt fors, non ſors. Iam verò fors idem, quod fortuna, quam Græci interdum δαίμονα appellant. vide annot. ad Saty. 1. lib. 1.

LVCRO APPONE] quiſquis dies tibi ad vitam acceſſerit, eum tibi deputato eſſe in lucro, vt loquitur Ter. ſic M. Tullius epiſt. lib. 9. ad Pætum: *quia de lucro propè iam quadriennium viuimus.*

SPERNE] aſpernare, reijce.

DONEC VIRENTI CANITIES ABEST] ſic Od. III. lib. 2. Q. Dellio ſuadet, vt hilariter viuat, animo obſequatur, & voluptati operam det, *Dum res & ætas, & ſororũ Fila trium* C *patiuntur atra.* & Od. XIII. epod. *dúmque virẽt genua, Et decet, obductâ ſoluatur fronte ſenectus.* & Ode XI. lib. 2. *Cur non ſub alta vel platano, vel hac Pinu iacentes ſic temere, & roſa Canos odorati capillos, Dum licet, Aſſyriáque nardo Potamus uncti?* & Theognis: Ἥβῃ τερπόμενος παίζω. δηρὸν γὰρ ἔνερθεν Γῆς ὀλέσας ψυχὴν κείσομαι, ὥστε λίθος, Ἄφθογγος· λείψω δ' ἐρατὸν φάος ἠελίοιο. id eſt, *Pubertate fruens ludo. nam multa iacebo Sæcula ſub terra, mortuus, exanimis, Voce carens inſtar ſaxi. tum tela diei Aſpicere, & ſolis lumina deſiero.* Idem præcipiens omnibus mortalibus, vt, dum ætas integra eſt, iucundè viuant, ſuiſque bonis vtantur, fruantur: hanc rationem ſubiungit, quia neque iterum pubeſcere, neque reuiuiſcere Dij immor- D tales quenquam mortalem ſinunt. Verba autem illius hæc ſunt: Ζωὸν δ' ἀνθρώποις ἐπιθήσομαι, ὄφρα τις ἥβης Ἀγλαὸν ἄνθος ἔχων, καὶ φρεσὶν ἐσθλὰ νοῇ, Τῶν αὐτοῦ κτεάνων εὖ πασχέμεν· οὐ γὰρ ἀνηβᾶν Δὶς πέλεται πρὸς θεῶν, οὐδὲ λύσις θανάτου θνητοῖς ἀνθρώποισι. Simile eſt hoc Tibulli: *Intereà dum fata ſinunt, iungamus amores: Iam veniet tenebris mors adoperta caput. Iam ſubrepet iners ætas, nec amare licebit, Dicere nec cano blanditias capite.* ſic Plautus Bacchid. *Non tibi venit in mentẽ, amabo, ſi, dum viuas, tibi benè facias: Iam pol id quidem eſſe haud perlonginquum? neque ſi hoc hodie amiſeris, Pòſt in morte id euenturum eſſe vnquam?* ſic Lucret. lib. 3. *Hoc etiam faciunt, vbi diſcubuere, tenéntque Pocula ſæpe homines, & inumbrant ora coronis: Ex animo vt dicant: breuis eſt hic fructus homullis: Iam fuerit, neque pòſt vmquam reuocare licebit.* E ſic infrà Od. XII. lib. 4. *Nigrorúmque memor, dum licet, ignium, &c.* & Saty. VI. lib. 2. *Dum licet, in rebus iucundis viue beatus.* CANITIES MOROSA] difficilis, & moroſa ſenectus.

CAMPVS] Martius, vt ſup. *cur apricum oderit campum.*

SVB NOCTEM] vel paullo ante noctem, vel paullo pòſt. Vtrumq; enim ſignificat apud probatos auctores: ſed illud frequentius. vt ſup. Od. proxima, *ſub lacrymoſa Troiæ Funera.* & Od. XVIII lib. 2. *Tu ſecanda marmora Locas ſub ipſum funus.* & Od. II. epo. *Laſſi ſub aduentum viri.* & Saty. I. libri 1. *Sub galli cantum conſultor vbi oſtia pulſat.* & F epiſt. ad Quinctium lib. 1. *occultam febrem ſub tempus edendi Diſſimules.* & Saty. VII. lib. 2. *iuſſerit ad ſe Mæcenas ſerum ſub lumina prima venire.* & epiſt. II. lib. 2. *Sub noctem gelidam lignis calefactat aenum:* & Saty. VII. lib. 2. *an hic peccat, ſub noctẽ qui puer vuam Furtiua mutat ſtrigili?* & Virg. Georg. 1. *Aut vbi ſub lucem denſa inter nubila ſeſe Diuerſi rumpent radij.* ibid. *ſub ipſum Arcturum tenui ſat erit ſuſpendere ſulco.* iterũ Horatius Saty. 1. lib. 2. *Irriguúmque mero ſub noctem corpus habento.* Catull. de nuptiis Pelei & Thetidis: *Aurora exoriente vagi ſub lumina Solis.* apud M. Tull. valet paullo pòſt, lib. 10. epiſt. ad Plancum. *ſub litteras Lepidi ſtatim recitatæ ſunt tuæ.*

LENES SVSVRRI] quales edi ſolent ab amantibus, dum ſummiſſa voce vnà colloquuntur, G ne ab aliis exaudiantur. nonnulli ad ſuſurros rei venereæ referunt. ſic Theocr. εἰδ. λς. Ὣς οἱ μὲν χλοεροῖσιν ἰαινόμενοι μελέεσσιν Ἀλλήλοις ψιθύριζον. id eſt, ſic illi viridibus membris ſe oblectantes inter ſe ſuſurrabant.

COMPOSITA REPETANTVR HORA.] tempore conſtituto iterum atque iterum vſurpentur. T. Liuius dixit, ad compoſitam horã lib. 22. annalium: *Ad compoſitam cũ ijs horam excitatis puerorum cuſtodibus profectus, &c.*

NVNC ET LATENTIS PRODITOR] ſolet nonnumquam puella ſeſe in angulum aliquem abdere, non quòd amantem aſpernetur, ſed vt partim eius amorem exerceat, atq; exacuat: partim maiorem & ſibi, & illi voluptatem H pariat reperta. nam non ita diu quæſita, ſtatim ſe ipſa riſu prodit. iccircò hunc riſum proditorem appellat, id eſt, indicem puellæ deliteſcentis. repetatur igitur, id eſt, iterum atque iterum vſurpetur talis riſus, repetatur etiam pignus è puellæ lacertis dereptum, nempe armillæ, vel è digito, nempe annulus, è digito (inquam) non admodum pertinaci: quia ſibi facile patitur puella ab amante pignus eripi, neque ſeſe præbet in eum nimis pugnacem, neque peruicacem.

DEREPTVM] ſic legendum, non vt anteà, direptum. Eſt autem deripere de quouis loco rapere, ſed maximè de ſuperiore. Plau. in Menechmis. *ſed quis hic eſt, qui capillo me hinc de curru deri-*

A *pit?*& apud hũc poët. Od. XXVIII. li.3. *Parcis deripere horreo Ceſſantem Bibuli conſulis amphoram.* & apud Virgil.lib.1.Æneid. *Tergora deripiunt coſtis.* & lib.5. *tum littore funem Deripere, excuſſóſque iubet laxare rudenteis.* & apud eundem lib.11. *Dereptúmque ab equo dextra complectitur hoſtem.* & M. Tull.in orat.pro Sylla in princip. *Sed vt ille, iudices, quantum de mea auctoritate deripuiſſet, tantum ſe de huius præſidiis deminuturum ſperauit, &c.* vbi in codicibus vulgatis corruptè legitur diripuiſſet, cùm diripere ſit dilacerare, ac diſcerpere: deripere autem, de aliquo loco per vim mouere, & rapere, vt diximus. Idem lib.accuſ.4. *Enna tu de manu Cereris victoriam deripere, & deam dea detrahere conatus es?* vbi vulgati codices habẽt *diripere.*

B MALE PERTINACI] parum pertinaciter retinenti: malè aliâs pro valdè, vt annotatũ eſt ad illum locum, *& malè laxus In pede calceus hæret*, Saty. III. lib. I. quo loco tamen aduerbium malè, cohærere debet cum verbo *hæret*, vt dicemus ſuo loco.

IN MERCVRIVM.
Ode 10.

MERCVRI facunde, nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formaſti catus, & decoræ
C *More palæſtræ:*
Te canam magni Iouis, & deorum
Nuntium, curuæq; lyræ parentem,
Callidum, quicquid placuit, iocoſo
Condere furto.
Te, boues olim niſi reddidiſſes
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Riſit Apollo.
Quin & Atridas duce te ſuperbos
D *Ilio diues Priamus relicto,*
Theſſalóſque igneis, & iniqua Troiæ
Caſtra fefellit.
Tu pias lætis animas reponis
Sedibus: virgáque leuem coërces
Aurea turbam, ſuperis deorum
Gratus, & imis.

NEPOS ATLANTIS] Maia Atlantis filia, Mercurij mater ex Ioue. vulgatiſſimũ illud prætereo de Atlante cælum, totámque hanc mundi fabricam humeris ſuſtinente. qua de re Homer. ὀδυσσ. α. Ἄτλαντος θυγάτηρ ὀλοόφρονος, ὅς τε θαλάσσης πάσης βένθεα οἶδεν, ἔχει δέ τε κίονας αὐτὸς μακράς, αἳ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχουσι. Plato in Phædone extremo eos reprehendit, qui alium Atlantem mente diuina robuſtiorem ac valentiorem, magíſque immortalem ſe reperturos exiſtimant. hæc Plato: ἀλλ' ἡγοῦνται τούτου ἄν ποτε Ἄτλαντα ἰσχυρότερον, καὶ ἀθανατώτερον, καὶ μᾶλλον ἅπαντα συνέχοντα ἐξευρεῖν. M. Tullius poëtarum fabulas, & famam ſecutus in oratione pro Sextio, Piſonem ſalſè inſectans, dicit in eius oculo tantam ineſſe grauitatem, tantam frontis cõtractionem, vt illo ſupercilio reſp. ſeu annus ille, quo conſulatum gerebat, tanquam Atlante cælum, niti videatur. Dionyſ. Halicarnaſſ. Ῥωμαϊκ. ἀρχαιολ. α. Atlantem primum Arcadiæ Regem fuiſſe ſcribit. ᾤκει δὲ (inquit) περὶ τὸ λεγόμενον καυκάσιον ὄρος. Iterum M. Tullius Tuſcul. v. ait Atlantem cælum ſuſtinere ideò traditum eſſe, quòd rerum cæleſtium diuina cognitio nomen eius ad errorem fabulæ traduxiſſet. Ad hunc locum pertinent hi Virgilij verſus lib.8. Æn. de Euandro, quos mihi indicauit vir doctiſſ. Germ. Valens. *Vobis Mercurius pater eſt, quem candida Maia Cyllene gelido Conceptum vertice fudit: Et Maiam (auditu ſi quicquam credimus) Atlas, Idem Atlas generat, cæli qui ſidera torquet.*

QVI FEROS CVLTVS] M. Tullius lib. 1. de inuentione, & 1. de oratore ad Quinct. fratrem, ſcribit, nullam aliã vim, quàm ſermonem, & eloquentiam, aut diſperſos homines vnum in locum congregare, atque à fera, agreſtique vita ad hunc humanum cultum, ciuilémque viuendi morem deducere: aut iam cõſtitutis ciuitatibus, leges, iudicia, iura deſcribere potuiſſe. Idem tamen in Sextiana, hominum à feritate ad iuſtitiã atque manſuetudinem, traductionem, prudentiæ, conſilióque paucorum aſſignat. Verùm cùm prudentia ſine oratione in ſe ipſa vertatur, vt idem ſcribit alibi, neque ad alios vim ſuam explicare poſſit: intelligendum eſt, primorum illorum hominum conſilium, cum ſermone & facundia coniunctum perfeciſſe, vt feritas illa è vita hominum tolleretur. Cùm igitur oratione & eloquentia plurimùm exculta ſit hominũ vita, iiſq; rebus maximè homines à feris differant, non immeritò Mercurio, qui proptereà quòd in eo præcipua vis eloquentiæ fuerit, Deorum interpres eſſe fingitur, hunc manſuetiorem, & ciuiliorem vitæ cultum vult Horatius acceptum referri. in epiſtola autem ad Piſon. de arte poët. à poëtis & muſicis hæc tanta beneficia ad homines vult eſſe profecta. Non abſurdum fortaſſe fuerit huc aſcribere quod mihi indicauit Germ. Valens, ſeniores Mercurios ita fingi à veteribus eſſe ſolitos, ſine manibus & pedibus, membris virilibus arrectis, cùm ſignificarent, ſenes à ceteris muneribus, quæ corpore obeuntur, immuneis, eloquẽtia & prudentia, & conſilio reip. prodeſſe, & ciuitatibus

E F G H

A uitatis commoda amplificare debere. Refert Plutarch. lib. εἰ δ' εἶ πρεσβύτῃ πολιτεύεσθαι. Verba Plutarchi ſunt hæc in extr. ſi quis fortè deſideret: Διὸ καὶ τῶν ἑρμῶν τοὺς πρεσβυτέρους, ἄχειρας μὲν καὶ ἄποδας, ἐντεταμένους δὲ τοῖς μορίοις δημιουργοῦσιν, αἰνιττόμενοι τῶν γερόντων ἐλάχιστα δεῖσθαι διὰ τοῦ σώματος ἐνεργούντων, ἐὰν τὸν λόγον ἐνεργὸν ὡς προσήκει καὶ γόνιμον ἔχωσι.

FEROS CVLTVS] viuendi morem ferũ, immanem, nulláque humanitate politum.

VOCE FORMASTI] oratione & eloquẽtia, vnde λόγιος dictus: ſeu (ſi quis malit) muſica conformauiſti, atque expoliuiſti. ſic vtitur hoc
B verbo lib. 3. Ode XXII. *& teneræ nimis Mentes aſperioribus Formandæ ſtudiis.* & in epiſtola ad Piſon. *Format enim natura prius nos intus ad omnem Fortunarum habitum, iuuat, aut impellit ad irã, &c.* & ibid. *Vnde parentur opes, quid alat, formétq; poëtam.* & epiſt. ad Auguſt. *Mox etiam pectus præceptis format amicis.* Saty. IIII. lib. 1. *ſic me Formabat puerum dictis.* pro eodem vſurpatur verbum fingere. vt Od. VI. lib. 3. *& fingitur artibus Iam nunc, & inceſtos amores De tenero meditatur vngui.*

CATVS] id eſt, ſollers, callidus, conſideratus, acutus. quo nomine Ælius Sextus appellatus eſt, vt declarat verſus Ennij, qui extat apud M. Tull. lib. 1. Tuſculan. *Egregiè cordatus homo Catus Ælius Sextus.* Idem de legib. 1. *Quis igitur prudentem, & (vt ita dicam) catum non ex ipſius habitu, ſed ex ali-*
C *qua vi externa iudicet?* Vtitur & noſter Horat. Od. XII. lib. 3. *Catus idem per apertum fugienteis Agitato grege ceruos iaculari.* & lib. 2. epiſt. ad Iul. Florum. *Poſt hæc ille catus, quantumuis ruſticus, ibit, &c.* Plaut. Moſtell. *Hercle mihi cauendum eſt: nimis orator clues catus.* idem in Menæchmis, *ſic decet dari facetè verba cuſtodi catè.* Terent. Andria: *Neſcio quis ſenex modò venit: ellum: confidens, catus.* Ennius: *Iam cata ſigna feræ ſonitum dare voce parabant.* quẽ verſum producit Varro lib. 6. de lingua Latina, & interpretatur *cata*, acuta, aitq; verbum eſſe Sabinum: eò Catum Æliũ Sextum eſſe nominatum: non (vt aiunt) ſapientem, ſed acutum: & cata dicta, accipienda pro acutis.

ET DECORE MORE PALÆSTRÆ.]
D feram, & agreſtem hominum vitam expoliuiſti, non voce ſolùm, & oratione: verùm etiam palæſtra, eáque decora, venuſta, & artificioſa. itaque ἀγώνιος etiam dicitur.

DEORVM NVNTIVM] expreſſit Homericum epithetum, διάκτορον, ſeu διάκτορα, & κήρυκα. nuntius autẽ hoc loco ſignificat eũ, qui nũtiat. ſic Od. 7. lib. 3. *Atqui ſollicitæ nũtius hoſpitæ Suſpirare Chloën, &c.* & Od. 3. li. 4. *Kartagini iã non ego nuntios Mittam ſuperbos.* quanquam poteſt dici illo loco pro rebus, quæ nuntiantur, poni. Cicero in orat. pro Murena, *repente eò accedat ipſe nuntius ſuæ calamitatis.* Idem in Vatinium. *adeò ne tibi miſera & proſtrata reſp. viſa eſt, vt non nuntios pacis ac belli, non curatores, non interpretes, non bellici*

conſilij auctores, non miniſtros muneris prouincialis ſenatus more maiorum deligere poſſet? E Lucret. lib. 4. *Refrigeſcit enim cunctando plaga per auras, Nec calida ad ſenſus decurrit nuntia rerum.* ſic enim legendũ, non decurrunt. nuntia autem nomen eſt tanquã adiectiuum, vt grammatici appellant, quemadmodum in duobus ſubſequentibus exemplis ex eod. auctore, eod. lib. *Conueniunt ſimulacra foris è corpore quoque Nuntia præclari vultus, pulchrique coloris: Qui ciet inritans loca turgida ſemine multo. Nuntia præclari vultus*, id eſt, quæ nũtiant & perferunt vultum præclarum. Idem lib. 6. *Nec, de corpore quæ ſancto ſimulacra feruntur, In menteis hominum diuinæ nuntia formæ, Suſcipere hæc animi tranquilla pace valebis.* falluntur igitur qui ex his lo- F cis, & ex Tibulli verſibus, quos mox proferam, oſtendere conantur, nuntium in neutro genere vſitatum eſſe pro re, quæ nuntiatur. ſic Tibull. eleg. 1. lib. 2. *Euentura precor: viden vt felicibus extis Significet placidos nuntia fibra Deos?* Idem eleg. IIII. lib. 3. *Diui vera monent ventura nuntia ſortis: Vera monent Tuſcis exta probata viris.* quorum verborum ordo eſt, exta nuntia ſortis futuræ vera monent. ſic Virgil. lib. 4. Æn. de fama. *Tam ficti, prauique tenax, quàm nuntia veri.* Idem 6. *Infelix Dido: verus mihi nuntius ergo Venerat extinctam.* quamquam in hoc poſtremo exemplo nuntius accipi poteſt pro re nuntiata. Propert. eleg. IIII. lib. 3. *Omnis enim debet ſine vano nuntius eſſe, Maiorémque metu debet habere fidem.* Vſurpatur prætereà pro re nuntiata in eodem genere, nõ in neu- G tro: cuius rei extant exempla ſimiliter apud probatos linguæ Latinæ auctores. Virg. Æneid. IX. *Turbantique viros perfertur nuntius, hoſtem Feruere cæde noua.* Cæſar lib. 1. de bello ciuili: *Multi ex Italia ad Cn. Pompeium proficiſcebantur, alij vt principes talem nuntium attuliſſe, alij ne euentum belli exſpectaſſe, aut ex omnibus nouiſſimi veniſſe viderentur.* M. Tull. pro Corn. Balbo. *nolite per Deos immortaleis, iudices, hunc illi acerbũ nuntium velle deferri.* Idem ad Att. lib. 3. *Me & tuæ litteræ, & quidam boni nuntij, non optimis tamen auctoribus, & exſpectatio veſtrarum litterarum, & quòd tibi ita placuerat, adhuc Theſſalonicæ tenebant.* ibid. de Q. Fratre: *nuntij nobis triſtes, nec varij venerant.* & Catull. ad Verann. *Veniſti? ô mihi nuntij beati.* Idẽ de Arrio. H *Cum ſubitò affertur nuntius horribilis.*

CALLIDVM, QVICQVID PLACVIT, IOCOSO CONDERE] callidum condere, genus eſt loquendi à Græcis ſumtum: de quo dicemus ad Oden oct. lib. 4. de huiuſmodi autem Mercurij ingenio hæc tradunt Græci. Iupiter Maiæ vnius Atlantidum amore captus Iunone inſciente cum illa concubuit. ea hoc cõcubitu grauida facta, Mercurium in Cyllene Arcadiæ monte peperit, incredibili furandi ſtudio deditũ, non aliam (vt aiunt illi) ob cauſam, quàm quòd Iupiter concubitum illum vxori ſuæ furatus ſit: quaſi verò omnes Iouis amores, & cõcubitus non ſint furtiui, & clandeſtini. Verùm, vt

A redeam ad Græcorum fabulas, eo ingenio natus Mercurius, & (quod hîc ei laudi aſcribit Horatius) boues Apollinis furto auertit, eidémq; malum minanti etiam arcum ſubduxit, & cũ Maia mater cum ſororibus ſuis lauaret, omniũ veſteis clam ſuſtulit, ita vt illæ nudę relictæ, quò ſe verterent, non haberent. ſed Homeri & Pindari interpretes tradunt, Mercurium pro bobus Apollini ſubreptis lyram ei repoſuiſſe. Itaque χέλυν chelyn, dictam eſſe λύραν, quaſi λύτραν, quòd ea ſe redemerit. Iccircò Horati⁹ Ode x x i. huius libri Apollinis humerum fraterna lyra inſignem dicit. Mercurius enim & Apollo fratres ſunt ὁμοπάτριοι.

VIDVVS PHARETRA RISIT APOL-
B LO.] id eſt, dum te voce territat, tibíque malũ minatur Apollo, niſi boues redderes: ſentit continuò te ſibi pharetram quoque furtim ademiſſe. Quibus rebus cognitis, ridendum ſibi, non te grauiore aliqua pœna dignum eſſe exiſtimauit.

VIDVVS PHARETRA] ſpoliatus pharetra. hoc nomine vtitur M. Tull. in iis, quæ de Æſchylo vertit I I. Tuſcul. *ſic me ipſe viduus peſteis excipio anxias*. Virg. in Ciri *Cogor adire lacus viduos à lumine Phœbi*. Immeritò autẽ reprehendit hîc Horatium Seruius, quaſi minus propriè locutum, ad illũ Virgil. verſum 8. Æn. *multis viduaſſet ciuibus vrbem*, his verbis: Proprie *viduaſſet*. quia vrbe eſt generis fœminei. Horatius autem abuſiuè, & ſatis incongruè in maſculino poſuit, cum dixit, *viduus pharetra*. Sed reſpõderim Ser-
C uio, non eſſe verum viduare locum habere tantũ in fœminis. Nam viduare, eſt priuare, ſpoliare, aut ſeparare, & diſiungere. Itaque idem Horatius iterum dixit Ode 9. lib. 2. *Et foliis viduantur Orni*.

QVIN ET ATRIDAS] hæc ſunt petita ex ἰλιάδ. ω. vbi Homerus Mercurium inducit adoleſcentis nunc primùm pubeſcentis induta perſona, Priamo ſeſe ducem præbentem, ad Achillis naueis per media Græcorum caſtra eunti, & Hectoris corpus ſepeliendi cauſa ab Achille redimere cogitanti.

THESSALÓSQVE IGNEIS.] vigilias Theſſalicas, quæ agebantur in caſtris, & nauibus
D Achillis.

INIQVA] inimica, infeſta. Quòd autẽ quidam libri manu ſcr. habent *inimica*, id natum eſt ex gloſſa.

FEFELLIT] ἔλαθε, id eſt, latuit: quod perinde eſt, ac ſi diceret, ita per media Græcorum caſtra ad Achillis naueis peruénit, vt à nemine cognitus, ac ne viſus quidem fuerit. atque eo ipſo verbo vtitur Homerus: apud quem ſic Achilles, Καὶ δέ σε γινώσκω Πρίαμε φρεσὶν, οὐδέ με λήθεις, Ὅτι θεῶν τὶς ἦγε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν. οὐ γάρ κεν τλαίη βροτὸς ἐλθέμεν, οὐδὲ μάλ᾽ ἡβῶν Ἐς στρατόν. οὐδὲ γὰρ ἂν φυλάκους λάθοι, οὐδέ κ᾽ ὀχῆας Ῥεῖα μετοχλίσσειε θυράων ἡμετεράων, id eſt, Et te animo cognoſco, Priame, neque me fallis, te à deorum aliquo ad celereis Græcorum naueis deductum eſſe. Non enim auſit quiſquam mortalis venire, ne valde iuuenis quidem, in exercitum Græcorum. neque enim cuſtodes latêre poſſit, neque repagula & ſeras forium noſtrarũ facilè conuellere, aut trãſmouere queat. Sed verbum fallere, apud Horatium pro Græco λανθάνειν, quod eſt latêre, vſurpari, id exemplis oſtendere liber. Od. x i. lib. 3. *& ſceleſtas Falle ſorores*. & Od. x i i i i. eiuſd. *Spartacum ſi qua potuit vagantem Fallere teſta*. & Od. x v i. *& ſegetis certa fides mea Fulgentẽ imperio fertilis Africa Fallit ſorte beatior*. quem locum ſuo loco explicabo. & Od. i i i i. lib. 4. *quos opimus Fallere & effugere eſt triumphus*. epiſt. ad Loll. lib. 1. *An ſecretum iter, & fallentis ſemita vitæ*. & epiſt. ad Quinctiũ. *Sit ſpes fallendi, miſcebis ſacra profanis*. ibid. *Da mihi falle-* F *re, da iuſtum, ſanctúmq; videri*. & epiſt. ad Sequam. *Nec vixit malè, qui natus, moriénsque fefellit*. Idem epiſt ad Iulium Florum, lib. 2. *Dum mea delectent mala me, vel denique fallant*. epiſt. ad Piſon. de arte poëtica: *Numquam te fallant animi ſub vulpe latentes*. & Od. x v. epod. *Nec te Pythagoræ fallant arcana renati*. & Od. i i i. eiuſd. lib. *Num viperinus his cruor Incoctus herbis me fefellit?* Vſurpãt pro eodem & alij ſcriptores, vt Lucret. lib. 4. *Nec Veneres noſtras hoc fallit*. Idem lib. 5. *Et ſi fallit enim Diuûm genus, humanúmque, Perpetuò tamẽ id fore clã diffidere debet*. Et Virgil. lib. 4. Æneid. *Nec me adeó fallit veritam te mœnia noſtra Suſpectas habuiſſe domos Karthaginis altæ*. Terent. heautont. *num me fefellit hoſce id ſtruere?* Cicer. pro Flacco: *multa nos* G *fefellerunt*. idem lib. 9. epiſt. ad Attic. *etiam illum ipſum, quem ſequimur, multa fefellerunt*. Tit. Liuius lib. 31. *non fefellit Achæos, quò ſpectaſſet tam benigna pollicitatio*. piget ex aliis exempla colligere.

TV PIAS LÆTIS ANIMAS] Iccirco πομπαῖος, & ψυχοπομπὸς dicitur à Græcis.

VIRGÁQVE LEVEM] Videtur exprimere voluiſſe Græcã vocem χρυσόρραπις. ſic enim dictus eſt à Græcis Mercurius, ab aurea virga, quam tenet, vt diximus ad Odam x x i. huius libri. de hac virga ſic Homer. ἰλιάδ. ω. Εἵλετο δὲ ῥάβδον, τῇ τ᾽ ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει, Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ᾽ αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. quem Virgil. imitatus eſt lib. 4. Æneid. *Tum virgam capit, hac animas ille euocat Orco, &c.* ὀδυσσ. ω. autẽ hac ea- H dem virga animas deducit ad inferos. Τῇ ῥ᾽ ἄγε κινήσας· αἱ δὲ τρίζουσαι ἕποντο. & ibid. Ἀγχίμολον δέ σφ᾽ ἦλθε διάκτορος Ἀργειφόντης Ψυχὰς μνηστήρων κατάγων Ὀδυσῆι δαμέντων. vnde ψυχοπομπὸς à Græcis appellatus eſt, vt paullo antè dixi. huc pertinet illud Od. 24. eiuſd. lib. *Non vana redeat ſanguis imagini, Quam virga ſemel horrida Nigro compulerit Mercurius gregi*. hanc Virgam κηρυκεῖον appellant Græci: Latini caduceũ, ſeu caruceum potius, vt docti quidam malunt.

SVPERIS DEORVM GRATVS ET IMIS] id eſt, Diis & ſuperis & inferis gratus. notum prouerbium κοινὸς Ἑρμῆς. i. communis Mer-

A Mercurius: quamquam huius prouerbij vſus etiam ad aliud pertinet. ſciendum autem, hoc genus loquendi olêre helleniſmum: vocántq; grámatici patrium caſum diuiſionis. Déorum alij ſuperi, alij inferi. Iſoctat. *τὰ καλὰ τῶν ζώων.* ſic Plin. *nigra ouium.*

AD LEVCONOEN.

Ode II.

Indulgendum voluptati, omiſſa futurorum cura.

B

TV ne quæſieris ſcire, (nefas) quem mihi, quem tibi
Finem Dij dederint, Leuconoë: nec Babylonios
Tentaris numeros, vt melius, quicquid erit, pati:
Seu plureis hiemes, ſeu tribuit Iupiter vltimam:
Quæ nunc oppoſitis debilitat pumicibus mare
C *Tyrrhenum: ſapias: vina liques: & ſpatio breui*
Spem longam reſeces. dum loquimur, fugerit inuida
Ætas. carpe diem, quàm minimùm credula poſtero.

TV NE QVÆSIERIS SCIRE, (NEFAS).] omnes, qui in hunc poëtam ſcripſerunt commentarios, coniunctè legunt, ſcire nefas: vt Ode XVI. lib. epod. *nefas videre*: & ita nefas, erit hoc loco idem, quod Græci dicunt ἀδύνατον. vt Ode XXIIII. *Durum, ſed leuius fit patientia,* D *Quicquid corrigere eſt nefas.* quo modo etiam à M. Tull. vſurpatur in Timæo. *Atque illum quidē quaſi parentem huius vniuerſitatis inuenire difficile, & cum iam inueneris, indicare in vulgus, nefas.* Platonis verba, quæ interpretatur eo loco M. Tullius, ſunt hæc: τὸν μὲν οὖν ποιητὴν, καὶ πατέρα τοῦδε παντὸς εὑρεῖν τε ἔργον, καὶ εὑρόντα εἰς πάντας ἀδύνατον λέγειν. eadē ratione videtur Od. IIII. lib. 4. fas pro eo, quod δυνατὸν dicunt illi, poſuiſſe. *Nec ſcire fas eſt omnia.* quamuis ſciā aliter accipi poſſe, vt dicemus ſuo loco. ſic ergo hic locus explicandus eſt, ſi hoc modo diſtinguamus, ſcire nefas. ſed quid vetat, quo minus ita legamus? *Tu ne quæſieris ſcire (nefas) quem mihi, &c.* vt hoc, ſcire, cum verbo *quæſieris* coniungatur, & *nefas,* ſeparatim legatur. Nam nemo, opinor, negabit, æ- E que Latine dici poſſe, quæro ſcire, vt quæro doceri: quo vſus eſt Virgil. lib. 6. Æneid. *ne quære doceri, Quam pœnam, aut quæ forma viros, fortunáve merſit.* & M. Tull. lib. 3. de finib. *Egó ne, quæris (inquit) ſcire, quid ſentiam?* & hic idem Horat. Ode XXVII. lib. 3. *ſpecioſa quæro Paſcere tigreis.* & epiſt. prima ad Mæcen. lib. 1. *quæris Mæcenas iterum antiquo me includere ludo.* & Ode 1. lib. 4. *Si torrere iecur quæris idoneum.* & Od. XXIIII. lib. 3. *Si quæret pater vrbiū Subſcribi ſtatuis.* & Ode XVI. huius libri. *nunc ego mitibus Mutare quæro triſtia.* Iam quòd ad genus carminis attinet, tale eſt illud Alcæi, apud Athen. lib. 10. Τέγγε πνεύμονας οἴνῳ τὸ γὰρ ἄστρον περιτέλλεται. & Catulli. *Alphene immemor, atque vnanimus falſe ſodalibus.* F Extat autem ſimilis ſententia Oda XXIX. lib. 3. *Prudens futuri temporis exitum Caligìnoſa nocte premit Deus, &c.*

NEC BABYLONIOS TENT. NVM.] M. Tullius de Babyloniis lib. de diuin. 2. quædā ſcribit, quæ videntur ad hunc locum pertinere, his verbis: *Nam quòd aiunt quadringēta, & ſeptuaginta millia annorum in periclitandis, experiendisque pueris, quicunque eſſent nati, Babylonios poſuiſſe, fallunt, &c.* eadémq; reperiuntur lib. 1. *Contēnamus etiam (inquit) Babylonios, qui ex Caucaſo cæli ſigna ſeruantes, numeris, & motibus ſtellarum curſus perſequuntur, &c.* huc pertinent hi Lucretij verſus ex lib. v. *Nec Babylonica Chaldæum doctrina refutans, Aſtrologorum artem contrà conuincere pergit.*

VT MELIVS QVICQVID ERIT] G merus eſt helleniſmus. ὥστε, vel ὡς πᾶν τὸ συμβησόμενον βέλτιον φέρειν, id eſt, vt fortius, aut facilius, quicquid accidet, feras. neque verò quicquam ſubaudiendum eſt. ſic enim loquuntur Græci, ὡς φέρειν, id eſt, vt pati. & ita Linacer & Eraſmus. At Muretus legit cum interrogatione. Vt melius quicquid erit pati? id eſt, quàm melius eſt pati, quicquid euenerit? quam explicationem nō improbo: puto tamen ſic potius poſſe explicari, nec Babylonios tētaris numeros ὡς βέλτιον ὄν, id eſt, tanquam melius quiddam ſit, pati quicquid acciderit, quàm futura præſcire velle. ſolet enim ita loqui Horat. vt Saty. VII. lib. 2. *Et leporum auulſos, vt multo ſuauius, armos.* Atque hanc expli- H cationem cùm hîc legiſſet Adr. Turnebus, probatam in Aduerſaria ſua retulit.

SEV PLVREIS HIEMES] videtur *hiemis* nomen hoc loco nō ſimpliciter, nec vno modo poni, ſed duobus. Nam hiemem niſi fallor, hîc intelligere debemus anni tempus, id eſt, brumā: vt pars anni totum annum ſignificet: & plureis hiemes, plureis annos: vt Ode. XV. huius lib. *Poſt certas hiemes vret Achaicus Ignis Iliacas domos.* ſic Virg. in Tity. *Poſt aliquot mea regna videns mirabor ariſtas.* ſed quæ ſequuntur deinceps, ſeruata eadem ſignificatione conſtare nō poſſunt. Nam hæc verba, *Quæ nunc oppoſitis debilitat pumicibus mare,* proculdubio ita intelligi nō poſſunt, vt di-

A camus annum, qui nunc debilitat, &c. ſed hiemem, id eſt, *χειμῶνα* vndam, fluctum, tempeſtatem, quibus mare debilitatur, ac frangitur ſaxis oppoſitis. vt apud Pindat. ἰσθμ. εἰδ. ἑξ. Ἀλλὰ νῦν μοι γαιάοχος εὐδίαν ὄπασσεν ἐκ χειμῶνος: id eſt, Sed nunc mihi Neptunus tranquillitatẽ obtulit ex tempeſtate, & hieme. Ad hunc locum pertinẽt illa Ciceronis, quæ ſunt in epiſt. ad Pætum lib. 9. *Quam exiſtimo leuem & imbecillam, ab animo firmo & graui, tanquam fluctum à ſaxo frangi oportere*. Sic Lucretius littus fluctifragum dixit lib. 1. propterea quòd fluctus ad littus illiſi, ab eo franguntur, & debilitantur.

SAPIAS, VINA LIQVES] id eſt, fac ſapias, fac vina liques. vult ſapientis eſſe in rebus
B ſeriis, ac ſeueris non multùm temporis ponere: in vino, epulis, & voluptatibus maximam vitæ partem conſumere, vt ſup. *ſic tu ſapiens finire memento Triſtitiam, vitaq́ labores*. Priſcianus lib. 18. hunc locum producit, & *ſapias* vult eſſe poſitum, pro, *ſi ſapias*. poteſt tamen ita explicari, vt ego paullo antè oſtendi. *vina liquare* autem poſitum pro, vina promere, & fundere, potare: vel referẽdum ad veterum delicias, qui ſacculis, & colis vinariis vina percolabant, & liquabant, vt eſſent liquidiora. quam explicationem probat Muretus.

ET SPATIO BREVI, &c.] quanto breuius eſt noſtræ vitæ ſpatium, tanto minus longæ noſtræ ſpes eſſe debent. Sunt autẽ eius ſpes longæ, exempli cauſa, qui iucundè viuendi cõſilium in annum decimum differat, cùm ſit fortaſſe poſtridiè, immò verò eo ipſo die moriturus. quod
C vetat epiſt. ad Bullatiũ lib. 1. *Tu quamcunque Deus tibi fortunauerit horam, Grata ſume manu, nec dulcia differ in annum*. ſimile eſt huic loco is, qui eſt ſup. Od. IIII. *O beate Sexti, Vita ſumma breuis ſpem nos vetat inchoare longam*.

DVM LOQVIMVR, FVGERIT] Suadet item Theognis, vt animum conuiuiis & epulis oblectemus, quia pubertas celeriter, & cogitationis in motem, prætereat, equorum curſum, ac celeritatem ſuperans. Ἡμεῖς δ᾽ ἐν θαλίῃσι φίλον καταθώμεθα θυμόν, Ὄφρ᾽ ἔτι τερπωλῆς ἔργ᾽ ἐρατεινὰ φέρῃ. Αἶψα γὰρ ὥστε νόημα παρέρχεται ἀγλαὸς ἥβη, Οὐδ᾽ ἵππων ὁρμὴ γίνεται ὠκυτέρη.

CARPE DIEM] tralatio aptiſſima vel à fru-
D ctibus, & floribus carpendis, vel à lanificio. Quẽadmodum igitur ij, qui vel flores, vel lanam carpunt, paulatim carpunt: ſic debent homines hodiernæ vitæ munere ac beneficio vti frui, nõ ſpe & cogitatione quidem multos annos præcipere, occaſionem autem, & facultatem iucundè viuẽdi oblatã negligere ac prætermittere, aut in longum tẽpus differre. libet autem mihi huius verbi vſum aliquot maximè huius poëtæ, ſecundo loco aliorum exemplis oſtendere. Ode XXVII. lib. 3. *meliúſne fluctus Ire per longos fuit, an recenteis Carpere flores?* & ibid. *niſi herile mauis Carpere penſum*. Od. IX. lib. 4. *Tót ve tuos patiar labores Impunè Lolli carpere liuidas obliuiones*. Saty. VI. lib. 2. *Carpe viam (mihi crede) comes*. & Saty. V. lib. 1. *Inde Rubos feſſi peruenimus, vt pote longum Carpentes iter*, E
Od. II. lib. 4. *ego apis Matinæ More, modóque Grata carpentis thyma &c*. Plautus in Menæchm. *Inter ancillas ſedere iubeas, lanã carpere*. Catull. ad Manl. *Illa mihi ſedes, illic mihi carpitur ætas*, id eſt, ſenſim ſeneſco. Virgil. Georgic. IIII. *tenuémque magis, magis aëra carpunt*, id eſt, paulatim hauriũt. Idem IIII. Æn. *Soláne perpetua mærens carpêre iuuenta?* id eſt, paulatim ſeneſces, minuêris, tabeſces, liqueſces? Georg. III. *Iniuſto ſub faſce viam cũ carpit*. Idem ibidem *& acri Carpere prata fuga, Fluuióſque innare recenteis*. M. Tullius pro Cluentio: *Vt non animaduertas in omneis, ſed carpas, vt velis, & paucos ex multis ad ignominiam ſortiare?* carpere agmen apud Iulium Cæſ. lib. 1. de bello ciuili. *Relinquebatur Cæſari nihil, niſi vti agmen aduerſa-* F
riorum male haberet, & carperet. & ita Liuius multis locis.

QVAM MINIMVM CRED. POST.] quàm maximè diffidẽs diei, ſeu tempori futuro.

AD AVGVSTVM.
Ode 12.

Diis, heroibus, viriſque aliquot claris laudatis, poſtremò commendat Auguſtum.

G

Qvem virum, aut heroa lyra, vel acri
Tibia, ſumes celebrare Clio?
Quem deum? cuius recinet iocoſa
Nomen imago,
Aut in vmbroſis Heliconis oris,
Aut ſuper Pindo gelidóve in Hæmo?
Vnde vocalem temere inſecutæ
Orpheæ ſiluæ,
Arte materna rapidos morantem
Fluminum lapſus, celereiſque ventos,
Blandum & auritas fidibus canoris H
Ducere quercus.
Quid prius dicam ſolitis parentis
Laudibus: qui res hominum, ac deorum:
Qui mare, & terras, variiſq́ mundum
Temperat horis?
Vnde nil maius generatur ipſo:
Nec viget quicquam ſimile, aut ſecundum:
Proximos illi tamen occupauit
Pallas honores.

Pro-

A *Prælijs audax neque te ſilebo*
Liber,& ſæuis inimica virgo
Belluis: nec te metuende certa
Phœbe ſagitta.
Dicam & Alciden,pueróſque Ledæ,
Hunc equis,illum ſuperare pugnis
Nobilem: quorum ſimul alba nautis
Stella refulſit:
Defluit ſaxis agitatus humor:
Concidunt venti,fugiúntque nubes:
Et minax (quòd ſic voluere) ponto
Vnda recumbit.
B *Romulum poſt hos prius,an quietum*
Pompili regnum memorem,an ſuperbos
Tarquini faſceis,dubito,an Catonis
Nobile lethum.
Regulum,& Scauros,animæq; magnæ
Prodigum Paullum ſuperante Pœno,
Gratus inſigni referam camæna,
Fabriciúmque:
C *Hunc,& incomtis Curium capillis*
Vtilem bello tulit,& Camillum
Sæua paupertas,& auitus apto
Cum lare fundus.
Creſcit,occulto velut arbor æuo,
Fama Marcelli:micat inter omneis
Iulium ſidus,velut inter igneis
Luna minores.
Gentis humanæ pater,atque cuſtos
Orte Saturno,tibi cura magni
Cæſaris fatis data: tu ſecundo
Cæſare regnes.
D *Ille,ſeu Parthos Latio imminenteis*
Egerit iuſto domitos triumpho:
Siue ſubiectos Orientis oræ
Seras, & Indos:
Te minor latum reget æquus orbem:
Tu graui curru quaties Olympum:
Tu parum caſtis inimica mittes
Fulmina lucis.

QVEM VIRVM, AVT HEROA] videntur hæc ex Pindaro expreſſa ὠδ.β.ὀλυμπ. *Ἀναξιφόρμιγγες ὕμνοι, τίνα θεόν, τίν' ἥρωα, τίνα δ' ἄνδρα κελαδήσομεν;* quod quidem & Muretus nuper,& alij iam pridem annotarunt. Iam quòd vel lyra,vel tibia vult homines,aut heroas laudari poſſe,Pind.item vtramque complectitur ὠδ.δ.ἰσθμ. Κλέονται δ' ἔν τε φορμίγγεσσιν,ἐν αὐλῶν τε παμφώνοις ὁμοκλαῖς μυρίον χρόνον. E

ACRI] ſonora, acriorem ſonitum edente, quàm lyra.

SVMES CELEBRARE] id eſt, ſuſcipies celebrandum,vel vt celebres: quo de genere dicemus ad Od. XXIII. huius lib. *ſumes* autẽ multo plures habent libri veteres,quàm *ſumis*.

CVIVS RECINET IOCOSA, &c.] imago vocis & cantionis tuæ. *ſumes*, & *recinet* excudendum curaui,ſecutus cod. Vrſ. & Torneſ. Eſt autem ἠχὼ (vt Ariſtot.ſcribit in problem. F τμημ.ιθ.) ἁφὴ φωνῆς τῆς ἐσχάτης ληγούσης. Id eſt,echo tactio eſt nouiſſimæ, ſeu poſtremæ vocis deſinentis. Virgil.Georgic.4. *aut vbi concaua pulſu Saxa ſonãt,vocisq; offenſa reſultat imago*.poëta noſter Od.XX.huius lib. *vt iocoſa Redderet laudes tibi Vaticani Montis imago*. De ratione Echus ſeu Echonis lege pulcherrimos Lucretij verſus lib.4. &, ſi vacas,quæ in eos annotauimus.

AVT IN VMBROSIS HELICONIS] de Helicône ſic Strabo lib.9. ὁ δ' Ἑλικὼν συνεχὴς ἐστὶ τῇ Φωκίδι ἐκ τῶν πρὸς ἄρκτον αὐτῆς μερῶν. id eſt, Helicon Phocidi eſt cõtinens, ſeu continuus,quibus ex partibus Septentrionẽ ſpectat. commemorat Horat. & in epiſt. ad Piſon. *Excludit ſanos Helicone poëtas Democritus.* & in epiſt. ad Auguſtum lib.2. *Vt ſtudio maiore petant* G *Helicona virentem.*

PINDO] Pindus,mons Arcadiæ, & fluuius. Alii autem volunt,Perrhebœæ montem eſſe mari propinquum: Interpres Theocriti Theſſaliæ fluuium. ſed hoc loco montis nomen eſt.

HÆMO] Hæmus & Rhodope montes ſunt Thraciæ,ſacris Liberi patris & mænadum cœtu, Orpheo primùm initiante, celebrati, ac nobilitati.

VNDE VOCAL. TEMERE INSEC.] Quid illa de Orpheo fabula notius,cum citharæ canentem etiam arbores ſecutas eſſe?quam quidem ſic interpretatur hic poëta in epiſtola ad I Piſones:*Silueſtreis homines ſacer,interpréſq; Deorum Cædibus, & victu fœdo deterruit Orpheus, Dictus ob* H *hoc lenire tigreis, &c.* Apollon.lib.1. Argonaut. Αὐτὰρ τόν γ' ἐνέπουσιν ἀτειρέας οὔρεσι πέτρας Θέλξαι ἀοιδάων ἐνοπῇ, ποταμῶν τε ῥέεθρα. Φηγοὶ δ' ἀγριάδες κείνης ἔτι σήματα μολπῆς Ἀκτῆς Θρηϊκίης ζώνης ἔπι τηλεθόωσαι Ἑξείης στιχόωσιν ἐπήτριμοι. Apud Euripidem Iphigenia negat ſibi Orphei eloquentiam datam eſſe, qua perſuadere poſſit ſaxis,vt ſe ſequantur:itaque lacrymas in ſubſidium adhibituram. Εἰ μὲν τὸν Ὀρφέως εἶχον,ὦ πάτερ,λόγον Πείθειν ἐπᾴδουσ',ὥσθ' ὁμαρτεῖν μοι πέτρας, Κηλεῖν τε τοῖς λόγοισιν οὓς ἐβουλόμην, Ἐνταῦθ' ἂν ἦλθον: νῦν δὲ τἀπ' ἐμοῦ σοφὰ Δάκρυα παρέξω. Philoſtratus iunior

A in imaginib, hæc de Orpheo: νεανιεύεται δέ τι καὶ μεῖζον ὁ ζωγράφος. δένδρα γὰρ ἀνασπάσας τῶν ῥιζῶν, ἀκροάτας ἄγει ταῦτα τῷ Ὀρφεῖ καὶ περιΐστησιν αὐτῷ. πεύκη τε οὖν, καὶ κυπάριττος, καὶ κλῆθρος, καὶ αἴγειρος αὕτη, καὶ ὅσα ἄλλα δένδρα συμβάλοντα τοὺς πτόρθους, οἷον χεῖρας, περὶ τὸν Ὀρφέα ἕστηκε. id eſt, audet autem etiam quiddam maius pictor. Nam radicitus euulſis arboribus eas ipſas ad Orpheum ducit auditrices, & circum eum conſtituit, vt coronæ ſpeciem præbeant. Pinus igitur & cupreſſus, & alnus, & nigra populus, & omnes aliæ arbores, quotquot ſunt, ramos conferentes, veluti manus, Orpheũ circumſiſtunt. Pauſanias Ἠλιακῶν β. narrat, B Ægyptium quendam ſibi dixiſſe, Amphionem & Orphea magos fuiſſe, atque iccircò hunc feras & arbores: illum ſaxa quibuſdam vocibus, & carminibus, id eſt, ἐπῳδαῖς quoquò voluerint, ducere dictos eſſe. Virg. Georgic. 4. *Mulcentem tigreis, & agentem carmine quercus*. Propert. lib. 3. *Orphea te tenuiſſe feras, & concita dicũt Flumina Threicia detinuiſſe lyra*. De eod. plura libro 3. epigram. Græc. quæ huc aſcribere ſuperuacaneũ videtur.

TEMERE] παραλόγως, αὐτομάτως, ſine ratione, ſua ſponte, & ita mirabiliter: alij paſſim, vulgò. INSECVTÆ] ſunt, ſubaud.

FLVMINVM LAPSVS] benè, fluminũ lapſus, nam labi dicuntur flumina. epiſt. 2. lib. 1. *at ille Labitur & labetur in omne volubilis æuum.*

BLANDVM ET AVRITAS] blandum C ducere, dictum ab Horatio, vt alibi *ſollers ponere*, & *catus iaculari*. quo de genere dicemus ad Od. VIII. lib. 4.

AVRITAS] tralatio eſt ab animatis. auritus (inquit Feſtus) vel à magnis auribus dicitur, vel ab audiendi facultate.

QVID PRIVS DICAM] Cùm M. Ant. Muretus hunc locum corruptum eſſe iudicaſſet, eum ita putauit emendandum: *Quid prius dicam? ſolitis parentem laudibus, qui res hominum*, &c. vt Iouem ipſum parentem nominari intelligamus. quam quidem hominis erudítiſſ. coniecturã magnopere probo, eſque vt ignoſcatur, vehementer ab omnibus harum litterarũ ſtudioſis peto, qui locum perſpicuè corruptum, à libris veteribus D deſtitutus ita reſtituit, vt eius diuinatio, niſi nobis libri calamo exarati ſubueniſſent, pro vera ſcriptura haberi poſſit. Ego autẽ antè quàm veram ſcripturam in vno codice Vaticano reperiſſem, vulgatam ſic explicari poſſe putabam, *Quid prius dicam ſolitis parentum laudibus?* id eſt, quàm ſolitas parentum noſtrorum laudes? laudes porrò parentum intelligebam, non eas, quibus afficiendi ſint parentes noſtri: ſed quibus illi Iouem afficere ſolebant, & quarum argumentum erat Iupiter, & eius laudes. Itaque Iouem parentum laudes eò appellari arbitrabar, quòd veterũ carmina magna ex parte è Iouis laudibus conſtabant: proinde quaſi ita diceret Horat. *Quid prius dicam Ioue*, quem primo loco patres noſtri canere, & laudare ſolebant? vel hoc modo, *Quid prius dicam?* ſcripta hîc interrogationis nota: *ſolitis parentum laudibus*, id eſt, quemadmodum parentes noſtri Iouem laudare conſueuerunt, dicam ſubaudi, eum, *Qui res hominum ac Deorum, &c.* Quæ iccircò aſcripſi, vt ſi quis forte pertinacius contendet hunc locum non eſſe corruptum, ei quoque ſatisfactum ſit. Nam ego quidem lectionem ex optimo cod. Vatic. erutam ſequor: cuius mihi teſtes ſunt ipſe Muretus, & Federicus Brutius bibliothecæ Vaticanæ cuſtos. Eius autem ſententia perſpicua eſt: *Quid prius dicam ſolitis parentis laudibus?* id eſt, Quid prius dicam, quàm ſolitas, & vſitatas parentis, nempe Iouis laudes? *Qui res hominum, ac, &c.* In nonnullis libris legitur, *Qui rex hominum ac Deorum*. quam ſcripturam equidem nõ damno: ſed alteram ſequor, præſertim ab optimis cod. Faër. Vrſ. vno Vatican. Torneſ. confirmatam. QVI MARE, ET TERRAS] huic loco ſimillimus, ac planè geminus eſt ille ex lib. 3. Od. IIII. *Qui terram inertem, qui mare temperat Ventoſum, & vrbeis, regnáque triſtia. &c.* Quidam libri habent, *& terram*.

E

F

TEMPERAT] moderatur, vel temperatum efficit. vide ann. ad Od. VIII. ſuprà de hoc verbo. HORIS] horas hoc loco quatuor anni parteis diſſimileis intellige.

PROXIMOS ILLI TAMEN] nihil eſt Ioui ſecundũ: eſt tamẽ ei Pallas proxima, ſed longo proxima interuallo, ſecundum enim intelligitur, quod ſtatim ſequitur, & adhæret: proximũ verò, etiam quod longè remotum eſt, dummodò inter duo diſcreta nihil medium interiectum ſit, vt docet Nonius: & annotarat Muret. ſic Virg. lib. 4. Æneid. *Proximus huic, longo ſed proximus interuallo*. & M. Tull. in Bruto: *L. Philippus Antonio proximus accedebat, ſed longo interuallo tamen proximus*. Ita autem proximos Phœbi carminibus eſſe veriſimile eſt, quãtumuis magni poëtæ mortalis verſus, cum Phœbi carminibus comparatos. Sic igitur Virgilianus ille Corydon in Melib. de Codro. *Nam proxima Phœbi Verſibus ille facit.* G

PROELIIS AVDAX] nota eſt omnibus illa Deorum & gigantum pugna, in qua Bacchus interfuiſſe, cuiuſque magna pars fuiſſe dicitur, vt eſt in Oda XIX. lib. 2. quo loco plura hac de re H dicemus. Notæ ſunt pretereà Bacchi de Indis victoriæ, ac triumphi. de quibus Diodorus Siculus lib. 5. & Lucianus in eo lib. qui inſcribitur προσλαλιά. ἢ Διόνυσος.

ET SÆVIS INIMICA VIRGO] Diana venatrix: vt Od. VI. lib. 4. *Delia tutela Dea fugaceis Lyncas, & ceruos cohibentis arcu.* Hom. ἰλιάδ. ε. Ἄρτεμις ἰοχέαιρα. quo epitheto vtitur & Pindarus.

CERTA] quæ ſemper id ferit, quod petit. ſic Catull. ad Manlium: *Tempore quo certa Stymphalia monſtra ſagitta Perculit.*

PVEROSQVE LEDÆ] pueros Græcorum more dixit. nam παῖς ſignificat filiũ & puerum. ſic Od.

A ſic Od. XIX. *Semeles puer.* & XII. lib. 3. *Cithereæ puer ales.* & de arte poët. *Nec pueros coram populo Medéa trucidet*. ſignificat autem per Ledæ pueros Caſtorem & Pollucem. Amborum enim vnã eſſe matrẽ Ledam inter poëtas cõuenit: Sed iidẽ Caſtoris Tyndareum, ſeu Tyndarũ, Pollucis Iouem patrem eſſe volunt: vt Pindarus Νεμ. εἰδ. ι. apud quem ſic Iupiter Polluci, Ἐσσί μοι υἱός, τὸν δὲ δ' ἔπειτα πόσις σπέρμα θνητὸν ματρὶ τεᾷ πελάσαις ἔσταξ' ἥρως. id eſt, Tu mihi filius es: iſtum autem vir heros ſemen mortale cum matri tuæ admouiſſet, cõſtituit. Iccircò illũ mortalẽ, hunc immortalem eſſe natum, vt Iouis filiũ. Caſtore autem ab Ida (vt ſcribit Pauſanias Meſſanicis, cum quo conſentit Theocrit. Διοσκούροις) vel, vt alij malunt, à Meleagro, vel, vt nonnulli,
B à Polynice, interfecto, Pollux, cùm ei liceret eſſe immortali, maluit cum fratre Caſtore immortalitatem ſuam communicare, partémq; viciſſim mortalis cõdicionis, quæ illius erat propria, ferre ac ſubire, quàm ſolus immortalitate potiri. quod declarat Pindarus in eo carmine, quod ſuprà proximè commemoraui. μεταμειβόμενοι δ' ἐναλλὰξ ἁμέραν τὰν μὲν παρὰ πατρὶ φίλῳ Διὶ νέμονται, τὰν δ' ὑπὸ κεύθεσι γαίας ἐν γυάλοισι Θεράπνας, πότμον ἀμφιπλάντες ὁμοῖον. ἐπεὶ τοῦτον ἢ πάμπαν θεὸς ἔμμεναι, οἰκεῖν τ' οὐρανῷ, εἵλετ' αἰῶνα φθιμένου Πολυδεύκης Κάστορος ἐν πολέμῳ. id eſt, Permutantes autem inter ſe alternis diem
C alium quidem apud carum patrem traducunt, aliũ ſub terræ latebris in Therapnæ cauitatibus, ſortem ſimilẽ ſubeuntes. Nam hanc vitam maluit Pollux, fratre Caſtore in bello mortuo, quã prorſus deus eſſe, & in cælo habitare. ſic & Hom. ὀδυσ. λ. Κάστορά θ' ἱππόδαμον, καὶ πὺξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα Τοὺς ἄμφω ζωοὺς κατέχει φυσίζοος αἶα· Οἳ καὶ νέρθεν γῆς τιμὴν πρὸς Ζηνὸς ἔχοντες Ἄλλοτε μὲν ζώουσ' ἑτερήμεροι, ἄλλοτε δ' αὖτε Τεθνᾶσι, τιμὴν δὲ λελόγχασιν ἶσα θεοῖσι. Dicuntur autem ambo nihilominus Διόσκουροι. & in carmine illo Homerico in Διοσκούρους, perſpicuè vterque dicitur eſſe à Ioue procreatus: Τοὺς ὑπὸ Ταϋγέτου κορυφῇ ὄρεος μεγάλοιο Μιχθεῖσ' ἐν φιλότητι κελαινεφεῖ Κρονίωνι Σωτῆρας τέκε παῖδας ἐπιχθονίων ἀνθρώπων. à quo nihil diſ-
D crepat Theocritus Διοσκούροις.

HVNC EQVIS, ILLVM] hunc equitẽ nobilem & victorem, videlicet Caſtorem: illum pugilem præſtantiſſimum, nempe Pollucem. ſic Saty. I. lib. 2. *Caſtor gaudet equis, ouo prognatus eodẽ Pugnis.* & Hom. vt ſup. diximus. Κάστορά θ' ἱππόδαμον, καὶ πὺξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα.

QVORVM SIMVL ALBA NAVTIS] id eſt, ſimulatq; Caſtoris & Pollucis ſidus nautis apparuit, &c. quod amicum appellat Ode X. epod. *Nec ſidus atra nocte amicum appareat*, proptereà quòd ſit nautis ſalutare, periculúmque abeſſe ſignificet. & ſup. Od. 3. lucida ſidera nominat. *Sic te diua potens Cypri, Sic fratres Helenæ lucida ſidera, Ventorúmq; regat pater, &c.*

DEFL. SAX. AGITATVS HVM. &c.] B
tale eſt illud Ode VIII. lib. 4. *Clarum Tindaridæ ſidus ab infimis Quaſſas eripiunt æquoribus rateis.* ſic & Hom. vel aliquis alius in carmine illo εἰς Διοσκούρους· Αὐτίκα δ' ἀργαλέων ἀνέμων κατέπαυσαν ἀέλλας, Κύματα δ' ἐστόρεσαν λευκῆς ἁλὸς ἐν πελάγεσσι. Ναύταις σήματα καλὰ πόνου σφίσιν· οἱ δὲ ἰδόντες Γήθησαν, παύσαντο δ' ὀϊζυροῖο πόνοιο. quorum verſuum hæc ferè ſententia eſt: Statim autem ſæuorum ventorũ procellas compreſſerunt, fluctus maris ſtrauerunt, nautis ſigna læta laboris: illi autem vt viderunt, lætati ſunt, & finem metuendi ac laborandi fecerunt. & Pindarus Πυθ. εἰδ. ε. εὐδίαν ὃς μετὰ χειμέριον ὄμβρον τεὰν καταιθύσσει μάκαιραν ἑστίαν. Et Theocr. multo apertius, Διοσκούροις: Ἀλλ' F
ἔμπης ὑμεῖς γε καὶ ἐκ βυθοῦ ἕλκετε νᾶας Αὐτοῖσιν ναύτῃσιν ὀϊομένοις θανέεσθαι· Αἶψα δ' ἀπολήγοντ' ἄνεμοι, λιπαρὴ δὲ γαλήνα Ἀμπέλαγος· νεφέλαι δὲ διέδραμον ἄλλυδις ἄλλαι· Ἐκ δ' ἄρκτοι τ' ἐφάνησαν, ὄνων τ' ἀνὰ μέσσον ἀμαυρὴ Φάτνη, σημαίνουσα τὰ πρὸς πλόον εὔδια πάντα. quorum verſuum hæc ferè ſentẽtia eſt. Attamen vos ex imo maris fundo naueis trahitis vnà cum ipſis nautis iamiam ſeſe interituros putantibus. Statim autem quieſcunt venti, optata autem & nitida tranquillitas per totum mare permanat, nubes aliæ aliò diſſipantur. vrſæ ſeſe aperiunt, ac patefaciunt, & aſinorum præſepe obſcurum, ſignificat omnia ad nauigationem eſſe parata, atque expedita. *Defluit ſaxis*, pro, *fluit de ſaxis*, Horatianum: de quo alibi.

CÓNCIDVNT VENTI,] tale illud Vir- G
gilianum putat eſſe Germanus Valens, *Sic cunctus pelagi cécidit fragor.* æneid. I.

ET MINAX (QVÒD SIC VOLVERE)] ſic reperi ſcriptum in cod. Faërni, Vrſin. & duob. Vatic. Donati autem liber habet, quia ſic. Torn. nam ſic: quæ idem valent.

RECVMBIT] ſternitur, exæquatur, ſedatur, quieſcit, εὐνάζεται, στορέννυται.

ROMVLVM POST HOS PRIVS] qui plura de Romulo & Numa Pompilio ſcire vellet, legat Liuium lib. I. & Plutarch. in Rom. Verumtamen hæc pauca ex Liuio huc aſcribam: *Ita duo deinceps reges alius alia via, ille bello, hic pace ciuitatem auxerunt: Romulus ſeptem & triginta regna-* H
uit annos: Numa tres & quadraginta. Tum valida, tum temperata & belli & pacis artibus erat ciuitas.

AN SVPERBOS TARQVINI FASCEIS] id eſt, an ſuperbum Sext. Tarquinij Imperium. Alij exiſtimant ſignificari Iunium Brutum, quia (inquiunt) Tarquinio exacto, cùm ſtatim L. Tarquinius ſe conſulatu abdicaſſet, faſces penes vnum Brutum remãſerunt. alij, vt Porph. & Acron, Tarquinium Priſcum: & ſuperbos faſceis interpretantur magnificos, glorioſos, & præſtanteis. ſic ſup. Od. XI. *Atridas ſuperbos* dixit: & infr. Od. XXXV. *ſuperbos triumphos*. & Od. 4. lib. 2. *pauimentum ſuperbum*. & Virgil. Æneid. 6.

A *animámque ſuperbam Vltoris Bruti.*

AN CATONIS NOBILE LETHVM.]
M.Tull,epiſt.ad Pap.Pætum, *Ceteri quidem, Pom-*
peius, Lentulus tuus, Scipio, Afranius fœdè perierunt:
at Cato præclarè. Plutarchus ſcribit, Catonē,cùm
audiſſet,Scipionem,Afranium, Iubam à C.Cæ-
ſare deuictos eſſe, ſeſe Vticæ gladio percuſſiſſe,
& cùm filij interuentu prohibitus eſſet,vulnúsq;
curari cœptum eſſet,intereà dum curaretur,vul-
nus obligatum reſcidiſſe, atque ita animam ef-
flaſſe.Laudat etiam offic.1.genus hoc mortis M.
Tull.& Hor.Od.1.lib.2. *Et cuncta terrarum ſuba-*
cta, Præter atrocem animum Catonis.

REGVLVM] de Regulo lege Oden v.li.3.
B & offic.lib.1.& 3.& orat.in Piſonem. quo loco
ita de Regulo: *Nec mihi ille M.Regulus, quem Kar-*
thaginienſes reſectis palpebris illigatum in machina
vigilando necauerunt, ſupplicio videtur affectus, &c.
& pro Sextio: *Tu mihi etiam M.Atilium Regulum*
commemoras, qui redire ipſe Karthaginem ſua volun-
tate ad ſupplicium, quàm ſine iis captiuis, à quibus ad
ſenatum miſſus erat, Romæ manere maluerit.

SCAVROS] Cùm Scaurorum in primis no-
bilis & clara virtus in rep.adminiſtranda extite-
rit,tùm ſingularis fuit M.Scauri grauitas & con
ſtantia, qui cùm accuſaretur à Q.Vario Hiſpa-
no,quòd ſocios ad arma concitaſſet, ita cauſam
egit ſuam. *Q.Varius Hiſpanus M.Scaurum prin-*
cipem ſenatus arguit ſocios ad arma concitaſſe: M.Scau
rus princeps ſenatus negat: teſtis nemo: vtri vos Qui-
C *rites credere debetis?* quibus auditis abſolutus eſt.
hunc commemorat M.Tull.epiſt.lib.1.ad App.
cuius principium eſt *Periucunda:* & lib.1.de orat.
& in Bruto,& orat.pro Fonteio.

ANIMÆ'QVE MAGNÆ PRODIGVM
PAVLLVM] qui animam, id eſt, vitam pro
rep.profudit. Paullum igitur Æmilium ſignifi-
cat,Terentij Varronis collegam:quibus conſuli-
bus,ac ducibus maximā cladem ad Cannas acce
pit ab Annibale populus Ro.eo enim prœlio cæ
ſa ſunt XLV Romanorum millia cum Paullo
Cōſule,& LXXX ſenatoribus: XXX partim cō
ſularibus,partim prætoriis,partim ædilitiis.vide
Liuium lib.22. Quòd autem ad *magnam animam*
attinet,magnorum virorum magnas animas eſſe
D credibile eſt.Itaque per magnas animas,magna-
rum animarum,ſeu magnorum animorum viros
intelligere debemus.

FABRICIVM'QVE] M.Tull.offic.3.tra-
dit, perfugam quendam, qui à Pyrrho in caſtra
Fabricij venerat, eíque pollicitus erat, ſi præmiū
ſibi propoſuiſſet,ſe,vt clam veniſſet, ſic clam in
Pyrrhi caſtra rediturum,& cum veneno necatu-
rum, à Fabricio cum cuſtodia ad Pyrrhum eſſe
remiſſum.Plutarchus autem in Pyrrho ſcribit,e-
piſtolam à medico ad Fabricium eſſe miſſam, in
qua promitteret ſe veneno regem necaturum, ſi
ſibi Romani ſui facinoris præmium polliceren-
tur.Fabricium autem offenſum hominis iniuſti-
tia,collega in eádem ſententiā adducto, ad Pyr-
thum litteras miſiſſe,quibus cum moneret,vt ſi- E
bi caueret. Plutarchi verba ſunt hæc: Ἧκεν ἀνὴρ
εἰς τὸ στρατόπεδον πρὸς Φαβρίκιον ἐπιστολὴν κο-
μίζων, ἣν ἔγραψεν ὁ τοῦ βασιλέως ἰατρὸς ἐπαγ-
γελλόμενος ἀναιρήσειν τὸν Πύρρον, εἰ χάρις αὐτῷ
παρ' ἐκείνων ὁμολογηθείη λύσαντι τὸν πόλεμον ἀ-
κινδύνως. Ὁ δὲ Φαβρίκιος δυσχεράνας πρὸς τὴν
ἀδικίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὸν συνάρχοντα δια-
θεὶς ὁμοίως, ἔπεμψε γράμματα πρὸς τὸν Πύρρον
κατὰ τάχος φυλάττεσθαι τὸν κίνδυνον κελεύων.
hunc eundem Fabricium ſcribit ibidem Plutar-
chus,aurum à Pyrrho oblatum accipere noluiſ-
ſe,& cùm die poſtero Pyrrhus iuſſiſſet elephan-
tum (quod animalis genus numquam ille anteà
viderat) à Fabricij tergo,aulæo interiecto collo- F
cari,deinde aulæo ſublato, elephantus ille ſupra
Fabricij caput,immanem, atque horribilem vo-
cem miſiſſet, dixiſſe neque heri ſe ab auro eſſe
corruptum,neque hodie à fera exterritum.

HVNC] Fabricium.

ET INCOMTIS CVRIVM] M.Tull.
ſcribit in Catone maiore, Curio ad focum ſedē-
ti magnum auri pondus cùm Samnites attuliſ-
ſent,ab eo repudiatos eſſe. non enim aurum ha-
bere præclarum ſibi videri dixit, ſed eis, qui ha-
berent aurum,imperare.

CAMILLVM] L. Furius Camillus,cùm ei
dies à L.Apuleio tribuno pl.dicta eſſet, in exſu-
lium ſua voluntate abiit:idem Roma à Gallis ca
pta,abſens & exſul conſul creatus, Gallis in au-
ro appendendo iam occupatis, cum exercitu in- G
teruēnit,eóſque ſexto poſt Romam captā mēſe,
ex Italia expulit.

SÆVA PAVPERTAS] χαλεπὴ, ἀργα-
λέη:aſpera,& perpeſſu difficilis.ſic χαλεπότητα,
ſæuitiam Latinè reddidimus apud Ariſt.in libris
de moribus,quos annis ſuperioribus in lucem e-
didimus. Heſiodus paupertatem, κακὴν appel-
lat ἔργ. καὶ ἡμ. Ἀλλὰ κακὴν πενίην. idem ibidē,
οὐλομένην θυμοφθόρον, ſine coniunctione:id eſt,
perditam,ſeu peſtiferam, & animi corruptricē.
& item Theognis: θυμοφθόρον ſimpliciter. Ho-
rat.epiſt.2.lib.2.audacem. *paupertas impulit au-*
dax, vt verſus facerem. Plutarchus lib. περὶ φιλο-
στοργ. quanta ſit paupertatis ſæuitia declarat his
verbis: Οἱ μὲν γὰρ πένητες οὐ τρέφουσι τέκνα H
φοβούμενοι μὴ χεῖρον, ἢ προσήκει, τραφέντα
δουλοπρεπῆ καὶ ἀπαίδευτα, καὶ τῶν καλῶν
πάντων ἐνδεᾶ γένηται. τὴν γὰρ πενίαν, ἔσχατον
ἡγούμενοι κακὸν οὐχ ὑπομένουσι μεταδοῦναι
τέκνοις, ὥσπερ τινὸς χαλεποῦ καὶ μεγάλου νοσή-
ματος. id eſt, Nam pauperes, liberos à ſe pro-
creatos non alunt,metuentes ne deterius quàm
conuenit,educati, ſeruilem in modum humiles
atque abiecti,& indocti, & rerum omnium ho-
neſtarum expertes euadant. Paupertatem enim
malorum omnium extremum arbitrantes, à ſe
impetrare non poſſunt, vt eam filiis ſuis imper-
tiantur,tanquam morbum quendā ſæuum, gra-
uem,ac difficilem, Hunc locum mihi indicauit
Germ.

A Germ. Valens.

TVLIT] protulit, extulit.

ET AVITVS APTO CVM LARE FVNDVS.] fundus non emtus, ſed à maioribus acceptus, cũ domo non ſumtuoſius, nec magnificentius, quàm fundi fructus ferrent, aut quàm fundum deceret, exſtructa.

CRESCIT OCCVLTO VELVT, &c.] Hæc videntur eſſe ex Pindaro ſumta, & imitata, vt indicauit mihi Scaliger, Nem. ὠδ. η. Αὔξεται δ' ἀρετὰ, χλωραῖς ἐέρσαις ὡς ὅτε δένδρον ἀΐσσει, &c. id eſt, Creſcit autem virtus, vt cùm arbor recentibus & virideis herbas elicientibus roribus, ſurgit, &c.

FAMA MARCELLI] M. Claudium Marcellum ſignificari vulgò exiſtimant, qui Gallos
B Inſubres Viridomaro corũ duce ſuperauit: qui Syracuſas expugnauit: qui quinquies conſul fuit: poſtremò qui cum collega ſpeculandi cauſa è caſtris egreſſus ab equitatu Annibalis circumuentus, & occiſus eſt. Quem cùm interfectum eſſe audiſſet Annibal (vt ſcribit Plutach. in eius vita) ipſe ad locum, in quo exanimis iacebat, accurrit, mortuo diu aſtitit: ſtaturam, & formã corporis diligenter & attentè conſiderauit, neque hoſte tam infeſto ac moleſto ſublato, aut vocem arrogantiorem miſit, aut lætitiam immoderatam vultu ſignificauit: ſed mortis caſum inopinatum miratus, annulum quidem ei de digito
C detraxit, corpus autem honorifico & inſigni veſtitu ornatum, comburendum curauit, cineréſq; in vrna argentea conditos, impoſita etiam aurea corona, ad eius filium miſit. De eodem M. Tull. lib. 4. accuſat. cùm alia multa, tum hæc quoque valde honorifica cõmemorat. *Nemo ferè veſtrûm eſt, qui n quemadmodum captæ ſint à M. Marcello Syracuſæ, ſæpe audierit, nonnũquam etiam in annalibus legerit. Conferte hanc pacem cum illo bello, huius prætoris aduentum cum illius imperatoris victoria, huius cohortem impuram cum illius exercitu inuicto, huius libidines cum illius continentia: ab illo qui cepit, conditas: ab hoc, qui conſtitutas accepit, captas dicetis Syracuſas.* Ego M. Marcellum Octauiæ filium ſignificari puto: & ita Porph. de quo & Virgil. lib. 3.
D *Tu Marcellus eris.* & Paterculus poſter. volumine.

IVLIVM SIDVS] Iulium Cæſarẽ in Deorum numerum relatum accipe. Creditũ eſt enim ſtellam illam comatam, quæ nocteis ſeptem fulſit, Cæſaris animum fuiſſe in cælum ſubuolantẽ, de qua ſic Plutarch. Ἐφάνη γὰρ ἐπὶ νύκτας ἑπτὰ μετὰ τὴν σφαγὴν διαπρεπὴς μέγας κομήτης. id eſt viſus eſt enim nocteis ſeptem poſt Iulij Cæſaris cædem ſtella comata, illuſtris & magna. Virg. Mœr. *Ecce Dionæi proceſſit Cæſaris aſtrum.*

TV SECVNDO CÆSARE REGNES.] ita diuiſum ſit inter te, & Cæſarem Auguſtum mundi totius Imperium, vt tu in cælo regnes: Cæſar orbem terrarum & res humanas moderetur, & procuret.

ILLE, SEV PARTHOS] Parthos Auguſtus non domuit, ſed pacem cum eis fecit. Illi enim ſigna militaria tùm ea, quę Craſſus, tùm ea, quæ Antonius amiſerat, Auguſto repoſcẽti reddiderunt. vide ann. ad Od. XV. lib. 4. E

LATIO IMMINENTEIS] Italiæ inſidianteis, & malè cogitanteis. Virg. lib. 10. Æneid. *muris iterum imminet hoſtis Naſcentis Troiæ.*

ORIENTIS ORÆ] ſic habent cod. Iann. Faër. Vrſini, duo Vat. Torn. & Ruſſard. Nicol. Cleric. EGERIT] duxerit. neque quicquam refert vtrùm Auguſtus ipſe de Parthis triũpharit, an eo vel imperante, & principatum obtinẽte, vel conſule, vel auſpice, alij Parthos in triumphum duxerint.

TE MINOR, &c.] quantumuis magnas res F geſſerit, æquo animo tamen, te inferior terrarum Imperium obtinebit: tu autem in cælo regnabis.

LATVM REGET] nonnulli veteres codices, & quidem non pauci, habent *lætum.*

ÆQVVS] æquo animo, vt Od. XXIX. lib. 3. *quod adeſt, memento Componere æquus.*

TV GRAVI CVRRV QVATIES] tale illud eſt Ode XXXIIII. huius libri. *namque Dieſpiter Igni coruſco nubila diuidens Plerumque per purum tonanteis Egit equos, volucrémque currum.*

AD LYDIAM.

Ode 13.

G

Dolet ſibi Telephum anteponi.

CVM tu Lydia Telephi
Ceruicem roſeam, cerea Telephi
Laudas brachia: væ, meum
Feruens difficili bile tumet iecur.
Tunc nec mens mihi, nec color
Certa ſede manent. humor & in genas
Furtim labitur arguens,
Quàm lentis penitus macerer ignibus.
Vror, ſeu tibi candidos H
Turparunt humeros immodicæ mero
Rixæ: ſiue puer furens
Impreſſit memorem dente labris notam.
Non, ſi me ſatis audias,
Speres perpetuum, dulcia barbarè
Lædentem oſcula, quæ Venus
Quinta parte ſui nectaris imbuit.
Felices ter, & amplius,
Quos irrupta tenet copula, nec malis

A *Diuulſus querimoniis,*
Suprema citius ſoluet amor die.

CVM TV LYDIA] Hoc vnum eſt ex iis, quæ valdè mordent, & vrunt amantem, ſi amica vel illo audiente, riualem laudet, vel eo excluſo, hunc intromittat, vel denique aliquam rem huic gratificetur, quam illi deneget. cuius rei elegans exemplū eſt id, quod in Eunucho paraſitus ſuadet militi: *Vbi nominabit Phædriam, tu Pamphilam Continuò: ſi quando illa dicet, Phædriam Intromittamus comiſſatum. tu Pamphilam Cantatum prouocemus*, &c.

CERVICEM ROSEAM] ſic Virg. lib. 1.
B *Æn. Dixit: & auertens roſea ceruice refulſit.*

CEREA] vel ſolida, vel polita & ſine rugis, vel flexibilia, vel candida, vel tenera, & ita pulchra. ductum fortaſſe à cereis imaginibus, quas habebant Romani veteres in atriis.

BILE TVMET IECVR] iecur, ſedes eſt libidinis, non iræ. Idque ita eſſe volunt ij, qui animi parteis ſua quaſque in ſede collocatas eſſe dicunt, vt Plato. quam ſent étiam ſequitur & Horatiꝰ alio loco, vt Ode 1. lib. 4. *Si torrere iecur quæris idoneum*: ad quem locum plura dicemus. cur igitur hoc loco diſſidet à ſeipſo, neque ſibi conſtat? Poëtæ ſunt liberiores, quàm Philoſophi, & maiore ex parte ſequuntur ſenſum vulgi, & opinionem popularem. Et fortaſſe hac in re Archi-
C lochum imitatus eſt, vt aliis in rebus. cuius extat hic verſiculus apud Athen. lib. 3. χολὴν γὰρ οὐκ ἔχεις ἐν ἥπατι. ſic Saty. 9. lib. 1. *meum iecur vrere bilis*. Germanus Valens putabat hoc etiam dici poſſe, ad κύστιν χοληδόχον, id eſt, fellis receptaculum, ſeu lienem, Horatium ſpectaſſe: qui ſine dubio hepati adiunctus eſt: & pro humoris copia, aut paucitate, intumeſcit, aut extenuatur, ac minuitur. Atque iccirco tumere bile iecur dixit Horatius: quemadmodum Homerus ἰλιάδ. ι. mentem etiam prudentium ira intumeſcere dicit, his verſibus, Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ Μελέαγρον ἔδυ χόλος, ὅς τε καὶ ἄλλων Οἰδάνει ἐν στήθεσσι νόον, πύκα περ φρονεόντων: nō quòd mens tumeat ira, ſed quòd fel, quod iecori proximum locatum eſt, vt ſanguinem impurum, & biliosum exciperet, im-
D moderata bilis copia dilatetur, ac turgeſcat. Virgilius quidem Æn. octauo perſpicuè iram in felle poſuit, ibi. *Alcidæ furiis exarſerat atro Felle dolor*: ſimúlque qualis bilis ſit natura oſtendit, verbo, *exarſerat*. At Homerus eodem lib. ſub perſona Achillis, cor, ſedem eſſe iracūdiæ videtur ſentire. Ἀλλά μοι οἰδάνεται κραδίη χόλῳ, &c. id eſt, vt M. Tull. vertit. Tuſcul. quæſt. lib. 3. *Córque meum penitus turgeſcit triſtibus iris*. ſic & Virg. lib. 6. Æn. *tumida ex ira tum corda reſidunt.*

TVNC NEC MENS MIHI] hæc ſunt amoris indicia. quibus alia quædam adijcit Od. 1. lib. 4. *Sed cur, heu, Ligurine cur Manat rara meas lacryma per genas? Cur facunda parum decoro Inter*

verba cadit lingua ſilentio? & Od. 11. epod. *conuiuiorum & pænitet, In queis amantem, & languor, & ſilentium Arguit, & latere petitus imo ſpiritus*. ſed E
longè plura, eáque certiora eruditiſſima fæmina Sappho poſuit in molliſſimo illo, & politiſſimo carmine, quod Franciſcus Portus Græcorum hominum, qui hodiè viuunt, mea quidem ſententia, longè doctiſſimus, emendauit. Ὡς ἴδον γάρ σε, βραχέας μοι αὐδᾶς Οὐδὲν ἔτ᾽ ἥκει· Ἀλλὰ καμμὲν γλῶσσ᾽ ἔαγ᾽, ἂν δὲ λεπτὸν Αὐτίκα χρῷ πῦρ ὑποδεδρόμακεν, Ὀμμάτεσσιν δ᾽ οὐδὲν ὅρημμ᾽, βομβεῦ- σιν δ᾽ ἀκοαί μοι· Κὰδ δ᾽ ἱδρὼς ψυχρὸς χέεται, τρόμος δὲ Πᾶσαν αἱρεῖ, χλωροτέρη δὲ ποίας Ἐμμί, τεθνάναι δ᾽ ὀλίγου δέουσα Φαίνομαι ἄπνους. Quod totum expreſ-
ſit Catull. ad Leſbiam: *nam ſimul te, Leſbia, aſpexi, nihil eſt ſuper mi,* **Lingua ſed torpet, tenuis ſub artus Flamma dimanat, ſonitu ſuopte Tinniunt aures, gemina teguntur Lumina nocte*. Plutarchus autem F
in Demetrio narrat, Eraſiſtratum medicum ex his amoris affectibus, & indiciis non ſolùm collegiſſe, ac deprehendiſſe Antiochi morbum, qui ex amore natus erat: ſed etiam, cuius amore captus eſſet, cognouiſſe. Plutarchi verba ſunt hæc: τῆς δὲ Στρατονίκης καὶ καθ᾽ ἑαυτήν, καὶ μετὰ τοῦ Σελεύκου φοιτώσης πολλάκις, ἐγίνετο τὰ τῆς Σαπφοῦς ἐκεῖνα περὶ αὐτὸν πάντα· φωνῆς ἐπίσχεσις, ἐρύθημα πυρῶδες, ὄψεως ὑπόπηξις, ἱδρῶτες ὀξεῖς, ἀταξία καὶ θόρυβος ἐν τοῖς σφυγμοῖς, τέλος τῆς ψυχῆς κατὰ κράτος ἡττωμένης ἀπορία, καὶ θάμβος, καὶ ὠχρίασις: id eſt, Strato- G
nica autem (hæc erat Antiochi nouerca, quam ille amabat) & ſola, & cum Seleuco ſæpe ad Antiochum eunte, exſiſtebant in eo omnia illa, quæ Sappho ponit, amoris indicia: vocis compreſſio, & hæſitantia linguæ: rubor igneus: oculi in terrā defixi, ſudores acres & celeres, inæqualitas, & perturbatio in pulſibus, ad extremum animo oppreſſo, & ſuccumbente, cōſilij inopia, & ſtupor, & pallor. Simile illud eſt Simæthæ apud Theocritum Daphnidis amore captæ, eiúſque aſpectu perturbatæ, & perculſæ: πᾶσα μὲν ἐψύχθην χιόνος πλέον, ἐκ δὲ μετώπω Ἱδρώς μευ κοχύεσκεν ἴσον νοτίαισιν ἐέρσαις. Οὐδέ τι φωνᾶσαι δυνάμαν, οὐδ᾽ ὅσσον ἐν ὕπνῳ Κνυζῶνται φωνεῦντα φίλαν ποτὶ μητέρα τέκνα. Ἀλλ᾽ ἐπάγην δαγῦδι καλὸν H
χρόα πάντοθεν ἴσα. quorū verſuum hæc ferè ſententia eſt: tota quidem niue frigidior effecta ſum: ex fronte autem ſudor multus manabat roris auſtralis inſtar. Neque quicquam eloqui, immo ne vocem quidem mittere poteram, ne tantam quidem quantam pueri dormientes ad matrem optatam quaſi ganniētes, edere ſolent. ſed obrigui toto corpore, & congelaui, vt glacies. Lucianus quoque in eo dialogo, qui Ζεὺς τραγῳδὸς inſcribitur, ſimilia quædam profert: τὰ σημεῖα γὰρ ταῦτα, οἱ στεναγμοὶ καὶ τὰ δάκρυα, καὶ τὸ ὠχρὸν εἶναι, οὐκ ἄλλου τινὸς ἢ ἔρωτός ἐστι. & Apollonius lib. 3. argonaut. de Medea: Ἐκ δ᾽ ἄρα οἱ κραδίη στηθέων πέσεν, ὄμματα δ᾽ αὔτως Ἤχλυσαν,

A σαι θερμὸν δὲ παρηΐδας εἷλεν ἔρευθος, Γοῦνα δ' οὔτ' ὀπίσω, οὔτε προπάροιθεν ἀείρειν Ἔσθενεν, ἀλλ' ὑπένερθε πάγη πόδας. quorum verſuum hæc ferè ſententia eſt. Cor igitur ei ex præcordiis excidit, oculi caligarunt, rubor genas occupauit, genua neque in anticam, neque in poſticam partem attollere poterat, ſed prorſus ei pedes obriguerunt. Ne Valerij Æditui quidem poëtæ veteris verſus, quos profert Aul. Gellius lib. 19. cap. 9. ab hoc loco, & hac ſententia alieni ſunt. *Dicere cum conor curam tibi Pamphila cordis, Quid mi abs te quæram: verba labris abeunt: Per pectus miſerum manat ſubitò mihi ſudor: Si tacitus ſubidus, duplo ideò pereo.*

B CERTA SEDE MANENT] ſic cod. Don. Faër. duo Vatic. Torneſ.

ARGVENS] indicans. Virg. Æneid. 4. *Degeneres animos timor arguit.* & Hor. epiſt. ad Mæcen. 3. lib. 1. *Laudibus arguitur vini vinoſus Homerus.* id eſt, eo ipſo, quòd Homerus multus eſt in vino laudando, indicat ſe vinoſum fuiſſe.

QVAM LENTIS PENITVS MACERER] quanto ſunt amoris flammæ languidiores, tanto & grauior morbns eſt, & longior. nam neque amans ita affectus cõualeſcere poteſt, niſi re adamata potiatur: neque vel metu, vel pudore deterritus, potiendi viam ſibi expedire, neque languens interire.

MACERER] tabeſcam, liqueſcam, cõſumar: vt Od. XIIII. epod. *me libertina nec vno Contenta*
C *Phryne macerat.* Lucret. lib. 3. Proœm. *Macerat inuidia ante oculos illum eſſe potentem, &c.*

IMMODICÆ MERO RIXÆ] rixæ ob vinum vltra modum progredientes.

PVER FVRENS] ardens libidine, & ἐν τῇ συνουσίᾳ.

IMPRESSIT MEMOREM DENTE LABRIS] labra tibi momordit: quale eſt illud Catulli. *Quem baſiabis? cui labella mordebis?* ſolent enim amantes inter baſia & amplexus mutuò labella mordere ita acriter interdum, vt morſiuncularum notæ impreſſæ maneant. quod declarat & M. Tullius Verr. VII. *hic ſcilicet eſt metuendum ne excitetur Verres, ne denudetur à pectore, ne cicatrices populus Rom. aſpiciat ex mulierum morſu veſtigia*
D *libidinis, atque nequitiæ.* Et Plautus in Pſeud. *Teneris labellis molles morſiuncula papillarum horridularum.* & Lucret. lib. 4. *Quod petiere premunt arctè, faciúntque dolorem Corporis, & denteis illidunt ſæpe labellis.* & ibid. *Affigunt auidè corpus, iungúntque ſalinas Oris, & inſpirant preſſantes dentibus ora Nequicquam; quoniam nil inde abradere poſſunt.* & Tibull. lib. 1. eleg. VI. *Tunc ſuccos, herbáſque dedi, queis liuor abiret, Quem facit impreſſo mutua dente Venus.* idem VIII. *Et dare anhelanti pugnantibus humida linguis Oſcula, & in collo figere dente notas.* eodẽ pertinet id, quod narrat Plutarchus, in Pomp. Floram meretricem cõmemorare ſolitam ſe è Pompeij complexu morſus expertem numquam diſceſſiſſe. ὡς οὐκ ἦν ἀδήκτως ἀπελθεῖν ἐκείνῳ συναναπαυσαμένην. E

NON, SI ME SATIS AVDIAS] hæc pertinent ad alienandam à riuali Lydiam, cùm dicit credibile non eſſe eum conſtantẽ in amore fore, qui barbarum in morem acriore morſu lædat oſcula.

SPERES PERPETVVM] ſume negationis particulam, non, è ſuperiore verſu, hoc modo. *Non ſperes perpetuum, &c.* id eſt, non debes ſpetare eum fore tibi amatorẽ perpetuum, qui, &c.

OSCVLA, QVÆ VENVS] id eſt, oſcula, quæ rei Venereæ fructu cumulantur. quinque enim ſunt amoris partes, ſeu gradus, ſeu lineæ: aſpectus, collocutio, tactus, oſculum, concubitus. F
Terent. Eunuch. *certè extrema linea amare haud nihil eſt.*

FELICES TER, ET AMPLIVS] τρὶς μάκαρες. Homer. ὀδυσσ. ε. vel τρισόλβιοι.

QVOS IRRVPTA TENET] quorum coniunctio & concordia nullis diſſidiis dirimi poſſit. irruptam copulam autem dixit, imitatus, vt mihi indicauit Germ. Valens, Homericum illud, δεσμὸν ἄρρηκτον, id eſt, vinculum irruptum. ſic Homerus ἰλιάδ. ο. περὶ χερσὶ δὲ δεσμὸν ἴηλε Χρύσεον ἄρρηκτον.

SVPREMA] vltima. vt epiſt. ad Torq. lib. 1. *Supremo te ſole domi Torquate manebo.* & Od. XVII. lib. 2. *ibimus, ibimus, Vtcumque præcedes, ſupremum Carpere iter comites parati.* Catullus in carmine de Thetidis & Pelei nupt. *& potius germanum amittere creui, Quàm tibi fallaci ſupremo in tẽpore deeſſe.* G
Varr. ex XII. tab. *ſolis occaſus diei ſuprema tempeſtas eſto.*

IN BRVTVM BELLVM ciuile reparantem. Ode 14.

O Nauis, referent in mare te noui
Fluctus. ô quid agis? fortiter occupa
Portum. nónne vides, vt
Nudum remigio latus, H
Et malus celeri ſaucius Africo,
Antennæq́; gemant, ac ſine funibus
Vix durare carinæ
Poſſint imperioſius
Æquor? non tibi ſunt integra lintea:
Non Dij, quos iterum preſſa voces malo:
Quamuis Pontica pinus,
Syluæ filia nobilis
Iactes & genus, & nomen inutile:
Nil pictis timidus nauita puppibus

A *Fidit. tu, niſi ventis*
Debes ludibrium, caue.
Nuper ſollicitum quæ mihi tædium,
Nunc deſiderium, curáque non leuis,
Interfuſa nitenteis
Vites æquora Cycladas.

O NAVIS, REFERENT IN MA-
RE] Quintilianus ſcribit perpetuã in hac Ode
eſſe allegoriam, & hoc rectè: tum nauis nomine
remp. ſignificari: quod proximum non probant
eruditiſſimi viri, multáque hîc eſſe dicunt, quæ
B ad rempub. accõmodari non poſſint. ſed videa-
mus vtrùm, quod Quintilianus ſcripſit, defendi
poſſit, an ſine controuerſia ſit damnandum. Pri-
mùm igitur Cn. Pompeium Magnum aduerſus
Iul. Cæſarem: deinde Brutum & Caſſium aduer-
ſus M. Antonium, & Octauianũ: poſtremò Sex.
Pompeium Magni filiũ aduerſus Octauianum
pro ſenatu, populóque Rom. id eſt, pro libertate
ferro decertaſſe omnibus notum eſt. fuerunt igi-
tur Põpeius Magnus, Brutus, Caſſius, Sex. Pom-
peius, & ceteri earundem partium, reip. ſcilicet
& libertatis propugnatores, ac defenſores: atq;,
vt illis pugnantibus, de ſua libertate dimicauit
populus Rom. ita deuictis ac ſuperatis, reſp. pro-
fligata, & ad vnius principatum, dominatúmque
redacta eſt. Cum autẽ victa eſſet reip. cauſa Pom
C peio duce, & penes vnum Iulium Cæſarem om-
nis poteſtas eſſet: eo idibus Martiis à Bruto &
Caſſio, ceteríſque coniuratis interfecto, viſa eſt
reſpub. reſpiraſſe. Nihil enim aliud agebant Bru-
tus & Caſſius, quàm vt populus Rom. nõ ſolùm
tyranno, verùm etiam tyrannide ſublata, liber
eſſet. Verùm ne his quidem ducibus ſuum ius re-
cuperauit: ſed illi duobus prœliis, in quibus in-
terfuit Horatius, victi mortem ſibi conciuerunt:
& ita reſpub. primùm in trium, deinde in duo-
rum, poſtremò in vnius poteſtatem venit. Suc-
ceſſit his Sextus Pompeius. conatus eſt remp. to-
ties iugulatam ac perditam, præſidiiſque, atque
ornamentis ſuis omnibus ſpoliatam reſtituere,
D atque in libertatem priſtinam vindicare. Verùm
de Sexto Pompeio fortaſſe nihil hîc dicere atti-
net. M. Brutus igitur victo, & mortuo Caſſio, de
libertate altero prœlio decernere cogitat. diſſua-
det Horatius. Quid agis M. Brute, ſeu tu popule
Romane, cuius ſe vindicem ac propugnatorem
M. Brutus profitetur? nónne vides Caſſio ſupe-
rato, & extincto, tótque ampliſſimis, & clariſſi-
mis viris eadem belli calamitate conſumtis tuas
vireis infirmas, & imbecillas eſſe? non vides te
cùm exercitum habeas mutilatum, paruáque bel
li ſubſidia: cùm ciuitates olim populi Rom. ami-
ciſſimæ vel abs te ſint alienatæ, vel ab aduerſariis
tuis occupatæ, atque oppreſſæ, vel denique metu
perculſæ, belli fortunam non ſatis tutò de inte-
gro tentare, neque poſſe aduerſariorum tuorum E
vireis, potentiámque ſuſtinere? Nullæ tibi res in-
tegræ ſunt, nulla propugnacula, non alia ſubſi-
dia, non noua auxilia, non aliæ belli gerendi fa-
cultates ſuppetunt: ne Deos quidem vllos habes
tibi propitios, quos accepta clade iterum implo-
rare poſſis. Neque verò eſt, quòd vel ſenatus, po-
pulíque Rom. nobilitatem, vel tui generis anti-
quitatem, vel eorum, qui pro te propugnãt, am-
plitudinem ac virtutem iactes, vel armorũ pul-
chritudine, auróque glorieris. Quemadmodum
enim nautis nihil proſunt ad tutius nauigandũ
nauis fractæ, & conquaſſatæ pigmenta, apluſtra,
ceteráque ornamenta: ſic neque debes tuæ nobi-
litati nimium confidere. Quare niſi te mauis bel
lorum ciuilium calamitate funditus deleri, atque
extingui: ne te toties prœliorum periculo cõmit- F
tito. Siue illa ſuperiora, quæ hactenus hac de re
expoſuimus, ad populum Rom. accommodẽtur,
ſiue ad Brutum: non videntur omnino abſurda,
aut inepta futura. Bruto tamen magis, quàm po-
pulo Rom. videntur conuenire. Quòd autẽ non-
nulli malunt, hãc oden ad Sext. Pompeium per-
tinere, libertatis, Caſſio & Bruto mortuis, defen-
ſorem: planè ab iis diſſentio. Ad hunc locũ per-
tinent, quæ ſcribit Plutarch. in Bruto his verbis,
Ἀλλ' ὥσπερ ἐν πλοίῳ πηδαλίου συντριβέντος ἕ-
τερα ξύλα προσηλοῦν, καὶ προσαρμόττειν ἐπι-
χειροῦσιν, οὐκ εὖ μὲν, ἀναγκαίως δὲ μαχό-
μενοι πρὸς τὴν χρείαν· οὕτω Βροῦτος ἐν δυνά-
μει τοσαύτῃ, καὶ μετεώροις πράγμασιν, οὐκ
ἔχων ἰσορροποῦντα στρατηγὸν, ἠναγκάζετο χρῆ- G
σθαι τοῖς παροῦσιν, &c. Id eſt, quemadmodum
in nauigio, clauo comminuto nautæ alia ligna
affigere, atque adiungere conantur, non rectè
quidem, ſed neceſſitate coacti, & vtilitati ſeruiẽ-
tes: ſic Brutus in tanto exercitu, & in rebus ar-
duis, incertis, ac perturbatis, cùm ducem parem
non haberet, cogebatur eo vti, quod fors obtu-
lerat. Omnino ad Bruti potius, quàm ad Sext.
Pompej tempora videtur hæc Ode pertinere. Si
quis autem nauis nomine remp. aut populum
Rom. ſignificari exiſtimet, quod fecit Quintilia-
nus, verba totius Odæ fortaſſe non inuita ſequẽ-
tur. nam ſic & M. Tull. nauis nomine remp. aut
certè reip. partem ſignificat epiſt. ad Q. Cornif.
lib. 12. *Quamobrem, mi Quincte, conſcende nobiſcum,* H
*& quidem ad puppim. Vna nauis eſt iam bonorum o-
mnium: quam quidem nos damus operam vt rectam
teneamus: vtinam proſpero curſu: Sed quicunque vẽti
erunt, ars noſtra certè non deerit.* Sin Brutum malit:
omnia magis quadrare videbuntur, vt multi exi-
ſtimant, ſed Turnebus non item.

NÓNNE VIDES, VT] nónne vides Caſ-
ſium interiiſſe? exercitum tuum accepta clade in
Philippis imminutum & fractum eſſe? animos
reliquorum militum metu perculſos concidiſſe?

NVDVM REMIGIO] ſic dixit Saty. 3. li. 2.
Nudus agris, nudus nummis.

ET MALVS CELERI SAVCIVS]
malus

A malus Africo ſaucius, id eſt, ab Africo perfractus. tranſlatio eſt. ſic Propertius de Ianua: *Nunc ego nocturnis potorum ſaucia rixis, Pulſata indignis ſæpe queror manibus.* quem locū mihi indicauit Paſſeratius: & præterea illum ex Liuij annal. lib. 37. *contemplatus Eudamus hoſteis, claudas, mutilatasque naueis remulco trahenteis.* idem paullo pòſt: *Ipſius Eudami multis ictibus vulnerata nauis erat.*

DVRARE] perferre, ὑπομένειν, καρτερεῖν. hoc loco enim ſignificat actionem. ſed de hoc verbo alibi.

IMPERIOSIVS ÆQVOR] tempeſtatem, & fluctus belli ciuilis: vim & potentiam aduerſariorum. Tranſlatè autem dixit, imperioſum æquor. propriè Saty. v. lib. 2. *ſed me imperioſa trahit Proſerpina.*

B NON DII, QVOS ITERVM PR. V. M.] Veteres habebant in puppi nauis quoddam veluti larariū, in quo erant locati dij nauis præſides, cuſtodes, & quaſi tutelares, ſiue Apollo, ſiue Caſtor & Pollux, ſiue Minerua, ſeu quis alius deus. Heſych. παταικοὶ θεοὶ φοίνικες, οὓς ἱστᾶσι κατὰ τὰς πρύμνας τῶν νεῶν: id eſt, Patæci dij Phœnices, quos ponunt in puppibus nauiū. huc pertinet illud Perſij, *iacet ipſe in littore, & vnà Ingentes de puppe Dei.* appellabantur dii illi, tutela, & παράσημον τοῦ πλοίου: id eſt, inſigne nauis.

QVAMVIS PONTICA PINVS] quāuis generis nobilitate, & antiquitate glorieris, milites tamen ſpecioſis iſtis imaginibus nihilo C fiunt ad pugnādum alacriores, nihilóve pugnaciores. referri poſſunt hæc vel ad populi Rom. vel ad Bruti nobilitatem. ſed hoc magis verbis conuenit, quàm illud, vt ſæpe iam diximus. quāquam Turnebo aliter videtur. Ponticam pinum autem dixit, quia in Ponto magna copia materiæ eſt, vnde naues fiāt. Catull. *Vbi iſte poſt faſelus, antea fuit Comata ſilua. nam Citorio in iugo Loquente ſæpe ſibilum edidit coma.*

NIL PICTIS TIMIDVS] naueis picturà illuſtrare ſolebant antiqui. Virg. Georg. 4. *Et circum pictis vehitur ſua rura faſelis.* ποικίλας ναῦς dicunt Græci: quem morem etiam nunc retinemus.

TV NISI VENTIS DEBES LVDIBRIVM] id eſt, tu niſi vis tuarum fortunarum, D libertatis, vitæ naufragium facere, noli amplius tentare belli fortunā. Virg. lib. 6. Æneid. *Ne turbata volent rapidis ludibria ventis.* Genus autem hoc loquendi, *debes ludibrium ventis*, pro eo, quod eſt, ludibrio ventis futura es, planè Græcum eſt. ſic enim loquuntur illi, ὀφλισκάνειν γέλωτα, id eſt, debere riſum, quod Latini dicunt, ludibrio eſſe. & ὀφλισκάνειν δίκην, condemnari. Plato in apolog. Socr. Νῦν δὲ ἐγὼ μὲν ἄπειμι ἀφ' ὑμῶν θανάτου δίκην ὀφλών, οὗτοι δὲ ὑπὸ τῆς ἀληθείας ὠφληκότες μοχθηρίαν καὶ ἀδικίαν. Idem in Sympoſ. ἵνα μὴ γέλωτα ὄφλω. Eurip. in Medea. Καί τοι τί πάσχω; βούλομαι γέλωτ' ὀφλεῖν Ἐχθροὺς μεθεῖσα τοὺς ἐμοὺς ἀζημίους; Idem Iphig. in Tauris: μωρίαν τ' ὀφλισκάνει. Demoſth. E Philippica 1. ἐξ ὧν αἰσχύνην, καὶ ἀνανδρίαν, καὶ πάντα τὰ αἴσχιστα ὠφληκότες ἂν ἦμεν δημοσίᾳ. iiſdem ferè verbis vtitur Olynth. ſecūda. Et Plutarch. in Bruto. ὀφλισκάνειν οὖν τὰς δίκας ἐρήμας. Dionyſ. Halicarn. lib. 3. ῥωμαῖοι ἀρχαιοί. πολλὴν ὀφείλοντες αἰσχύνην ἀπῆλθον.

NVPER SOLLICITVM] Tu reſpublica, quæ cùm te tribunus militum Bruto duce defendebam, mihi tædio fuiſti: nunc autem me abſentem deſiderio afficis, ac maceras, curáque recuperandæ libertatis torques, vita ſcopulos, & anguſtias belli ciuilis: vel quod magis probant alij, tu Brute, qui mihi te duce rempublicam defendenti magno tædio fuiſti: nunc autem &c. vt ſuprà. Turnebus autem ſic hūc locum explicat, F Me nuper iſtius reip. tædebat, & pigebat, & iniquo animo victores iſtos ferebam: nunc autem poſtquam periculū iteratur, ac renouatur: quod erat mihi tædio, nunc deſiderio eſſe incipit: vt magnopere metuam, ne ſtatus reip. mutetur facto naufragio.

INTERFVSA NITENTEIS VITES] Vites æquora effuſa inter Cycladas: vites freta, & maris anguſtias naufragiis infeſtas, vnde te explicare non facile poſſis. Cyclades, inſulæ ſunt in mare Ægæo, quas Virgilius ſparſas appellat lib. 3. Æneid. *ſparſasque per æquor Cycladas, & crebris legimus freta cōcita terris*, ad quem locum notat Seruius, ſparſas dici, quia nullo certo ordine conſtant: Cycladas autem appellari nō à rotunditate, ſed quòd longo ordine, longóque flexu G eas circumire neceſſe ſit, vel propter promuntoria, vel quia natura fert, vt concitatiora ſint maria terris vicina. Dionyſ. περιηγ. Οὐ γάρ τις κείνῳ ἐναλίγκια κύματ' ὀφέλλει: id eſt, nullū mare fluctus attollit mari Ægæo ſimileis, aut æqualeis. Epigramm. Græc. lib. 4. πᾶσα θάλασσα, θάλασσα. τί Κυκλάδας; &c. *interfuſa nitenteis* poſitum pro fuſa inter nitenteis, vt dicemus ad Oden VII. lib. 2.

NEREI VATICINIVM de ruina Troiæ. Ode 15. H

PASTOR cum traheret per freta nauibus
Idæis Helenam perfidus hoſpitam:
Ingrato celereis obruit otio
Ventos, vt caneret fera
Nereus fata. MALA DVCIS AVI domum,
Quam multo repetet Græcia milite,
Coniurata tuas rumpere nuptias,

A *Et regnum Priami vetus.*
Eheu, quantus equis, quantus adeſt viris
Sudor? quanta moues funera Dardanæ
Genti? iam galeam Pallas, & Ægida,
Currúſque, & rabiem parat.
Nequicquam Veneris præſidio ferox,
Pectes cæſariem: gratáque fœminis
Imbelli cithara carmina diuides:
Nequicquam thalamo graueis
Haſtas, & calami ſpicula Cnoſij
B *Vitabis, ſtrepitúmque, & celerem ſequi*
Aiacem. tamen, heu! ſerus adulteros
Crineis puluere collines.
Non Laërtiaden, exitium tuæ
Gentis, non Pylium Neſtora reſpicis?
Vrgent impauidi te Salaminius
Teucer, te Sthenelus ſciens
Pugnæ, ſiue opus eſt imperitare equis,
Non auriga piger. Merionen quoque
Noſces. ecce furit te reperire atrox
Tydides melior patre:
Quem tu, ceruus vti vallis in altera
C *Viſum parte lupum graminis immemor,*
Sublimi fugies mollis anhelitu,
Non hoc pollicitus tuæ.
Iracunda diem proferet Ilio,
Matroniſque Phrygum claſſis Achillei.
Poſt certas hiemes vret Achaïcus
Ignis Iliacas domos.

PASTOR] Paris. fuerat enim in monte Ida expoſitus propter Hecubæ ſomnium, & à paſtore quodam educatus.

D HELENAM] ſic habent cod. Iann. Torneſ. & vnus Vatic. non vt vulg. *Helenen.*

HOSPITAM] Paridem duce Venere Lacedæmonem profectum eſſe, & à Menelao hoſpitio perhonorifico acceptum, eius vxori Helenæ incontinentius, quàm hoſpitem decebat, oculos adieciſſe, eámque raptam in vrbem Phœniciæ Sidonē primùm, deinde Troiam aduexiſſe, cùm alij complures tradunt, tùm Hom. interpres ſcribit Iliad. λ. Apud Homerum autem ſic loquitur Paris eo, quem dixi, Iliad. libro. οὐ γάρ πώποτε μ' ὧδε ἔρως φρένας ἀμφεκάλυψεν, Οὐδ' ὅτε σε πρότερον Λακεδαίμονος ἐξ ἐρατεινῆς Ἔπλεον ἁρπάξας ἐν ποντοπόροισι νέεσσι. quorū verſuum hæc ferè ſententia eſt: Numquam enim antea mihi amor ita mentē occupauit, ne tum quidem E cùm te primùm è Lacedæmone raptam nauibus Troiam aduexi.

INGRATO] non grato, moleſto. cùm ventorum naturæ nihil ſit accommodatius, atque optatius, quàm flare, ſeu ſpirare, vt pote qui ſint ſpiritus, otium illis eſſe moleſtiſſimū probabile eſt, *Ventos autem obruit otio*, id eſt, compreſſit, ne ſpirarent. NEREVS] Nereus Ponti filius, à mendacio alienus, & verax, vt vult Heſiod. in Theog. Νηρέα δ' ἀψευδέα, καὶ ἀληθέα γείνατο Πόντος. Idem Thetidis pater: & deus marinus. propter has cauſas hîc Nereus, nempe quia & deus marinus eſt, & minime mēdax, fata Troiana canit. Nam quamuis etiam alij dij & futura præſciant, & vera loquantur, tamen magis erat conſentaneum & conſonum, deum marinum nauiganti F Paridi vaticinari, quàm quemuis alium.

MALA AVI] ἀπαισίῳ ὄρνιθι. malis auſpiciis. vt Od. III. lib. 3. *Troia renaſcens alite lugubri Fortuna triſti clade iterabitur.* & Od. x. epod. *Mala ſoluta nauis exit alite.* contrà Od. VI. lib. 4. *potiore ductos Alite muros.* & Od. XVI. epod. *ſecunda Ratem occupare quid moramur alite?* ſic Catull. in nuptias Iuliæ: *bona cum bona Nubit alite virgo.* & Tibull. *Fulſerit his niueis Delius alitibus.* & Sophoc. in Oedip. Tyranno ὄρνιθι αἰσίῳ. contrà ἀπαίσιοι ὄρνιθες.

FERA FATA] tranſlatio eſt à feris animantibus. CONIVRARA TVAS RVMPERE] Euſtathius in illum locū Homeri ἰλ. β. Ποῦ δὴ συνθεσίαι τε, καὶ ὅρκια βήσεται ἡμῖν, G hæc tradit ex Steſichoro. Cùm Græcorū fortiſſimus, & præſtantiſſimus quiſque Helenam ſibi vxorē expeteret tùm propter generis ſplendorem, tùm propter eximiam formam: pater Tyndareus, ſeu Tyndarus veritus ne vno delecto, & ceteris antepoſito, alios ſibi inimicos atque infenſos redderet: eos omneis ad iuſiurandum adegit, ei, cui filiam ſuam in matrimonium collocaret, ceteros opitulaturos, ſiqua in illum propter Helenam à quoquam inferretur iniuria. Quo iureiurādo ab omnibus dato, & accepto, Helenam Menelao deſpondit: ita non multo pòſt tempore rapta Helena, principes Græcorum in ſocietatem belli venerunt iuriſiurandi religione obſtricti. Pauſanias Laconic. tradit, poſt iuſiurādum illud vl- H trò, citróque datum, & acceptum, Tyndarum, equum, quem eo ipſo tēpore mactauerat, in eundem locum defodiſſe. errant autem qui hoc, *coniurata*, ad ſacramentum militiæ referunt.

RVMPERE NVPTIAS] dirimere, diſſoluere. Idem verbum etiam pertinet ad verſum, qui ſequitur. *Et regnum Priami vetus.* valebit autē ibi, euertere, diruere.

EHEV, QVANTVS EQVIS] ſic Hom. ἰλιάδ. β. Ἱδρώσει μέν τευ τελαμὼν ἀμφὶ στήθεσφι Ἀσπίδος ἀμφιβρότης, περὶ δ' ἔγχεϊ χεῖρα καμεῖται· Ἱδρώσει δέ τευ ἵππος ἐΰξοον ἅρμα τιταίνων. in vtroq; enim loco eſt ὑποτύπωσις prœlio-

A præliorum,& cladis futuræ.

QVANTA MOVES FVNERA] quantã cladem,quãtas ſtrages Troianis excitare paras?

IAM GALEAM PALLAS] Pauſanias Elia.i.in ornamentis, & donis Olympiacis numerat Palladis ſtatuam galea,& Ægide armatã. his verbis, Ἀθηνᾶ (inquit) ἔχουσα κράνος ἐπικειμένη καὶ αἰγίδα ἐνδεδυκυῖα. Hom. ſic de Pallade ἰλιάδ. ε. Ἀμφὶ δ᾽ ἄρ᾽ ὤμοισιν βάλετ᾽ αἰγίδα θυσσανόεσσαν Δεινὴν ἣν περὶ μὲν πάντῃ φόβος ἐστεφάνωται· Ἐν δ᾽ ἔρις ἐν δ᾽ ἀλκὴ, ἐν δὲ κρυόεσσα ἰωκή. id eſt, Humeris autem Ægida fimbriatam humeris impoſuit, horribilem aſpectu, & vndique terrore coronatam : In ea erat contentio,in ea vires,in ea perſecutio, ſeu clamor bel-
B licus. & ἰλιάδ. β. μετὰ δὲ γλαυκῶπις Ἀθήνη Αἰγίδ᾽ ἔχουσ᾽ ἐρίτιμον, ἀγήραον, ἀθανάτην τε. id eſt, poſtea autẽ Pallas vultu horribili Ægida tenens valde honoratã, ſenij expertem,& immortalem. Non temerè autem Horatius in deſcribenda prœlij imagine Palladem appellat. Ei enim Deæ,vt & Marti,rei militaris, & belli gerendi partes datæ ſunt.Itaq; Iupiter apud Hom. ἰλιάδ. ε. Venerem ab omni ſtudio,& munere rerum bellicarum remouens,eas res Marti & Palladi curæ fore dicit. Οὔ τοι τέκνον ἐμὸν δέδοται πολεμήϊα ἔργα· Ἀλλὰ σύ γ᾽ ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο· Ταῦτα δ᾽ Ἄρηϊ θοῷ, καὶ Ἀθήνῃ πάντα μελήσει. Non tibi filia mea res bellicæ datæ ſunt. At tu tracta & perſequere res nuptia-
C leis,optabileis & amoris plenas. Hæc autem omnia marti celeri,& Mineruæ curæ erunt. Pindarus itẽ Pallada κόραν ἐγχείβρομον vocat εἰδ. ζ. ὀλυμπ. id eſt, haſta frementem, ſeu, ſi dicere licet,haſtifremam.

NEQVICQVAM VENERIS] hoc ex Homeri ἰλιάδ. γ. Οὐκ ἄν τοι χραίσμῃ κίθαρις τά τε δῶρ᾽ Ἀφροδίτης, Ἥ τε κόμη τό τε εἶδος, ὅτ᾽ ἐν κονίῃσι μιγείης. id eſt,non tibi profuerit, aut præſidio fuerit cithara, & Veneris munera, coma,forma, cùm in terrã deiectus fueris.& eodem libro Venus Paridẽ cum Menelao ſingulari certamine decertantẽ, iamiámq; pæne victũ, è campo ſubducit,ac liberat,& in thalamo odorato collocat. τὸν δ᾽ ἐξήρπαξ᾽ Ἀφροδίτη Ῥεῖα μάλ᾽, ὥστε θεὸς, ἐκάλυψε δ᾽ ἄρ᾽ ἠέρι πολλῇ·
D Κὰδ δ᾽ εἷσ᾽ ἐν θαλάμῳ εὐώδεϊ, κηώεντι. aduerbium autem *nequicquam* vel cum nomine *ferox* coniungi poteſt hoc modo : nequicquam præſidio Veneris ferox, id eſt, fretus, confiſus, pectes Cæſariem, vel (quod minus probo) cum verbo pectes : alterum, *nequicquam* autem , quod ſequitur, cum verbo, *vitabis*, cohærere omnino debet.non admodum huic diſſimile eſt illud Virgil.Æn.xii.de Ænéa. *Longè illi Dea mater erit,quæ nube fugacem Fœminea tegat.* Iam ferox,idem ferè valet,quòd animoſus, elatus, ſuperbus:non,vt vulgus putat, crudelis, aut inhumanus; idque exempla ex bonis auctoribus linguæ Latinæ declarabunt. Atque ab Horatio ordiamur. Od. xxxii. huius lib. de Alcæo: *Qui ferox bello,tamen inter arma,&c.* Od.xxxv. eiuſd. E
Vrbéſq;,gentéſq;,& Latium ferox.& Od.xxxvii eiuſd. *Deliberata morte ferocior.* cuius loci explicationem ſuo loco legito:& Od.v.lib.2.*currit enim ferox Ætas.* Od.ii.lib. 3. *& Parthos feroceis Vexet eques metuendus haſta.*& iii. *Roma ferox.* Od. ii. lib. 4. *quandoque trahet feroceis Per ſacrum cliuum merita decorus Fronde Sicambros.* & Od. iiii. eiuſd. *nec imbellem feroces Progenerãt aquilæ columbam.*& ix.eiuſd. *non ferox Hector,vel acer Deiphobus grauéis Excepit ictus pro pudicis Coniugibus , puerı́ſque primus.*& de Arte poët. *Sit Medéa ferox,inuictáque.* M.Tull.Philipp. ii. *Appellatus es de pecunia,quam pro domo,pro hortis , pro ſectione debebas. Primò reſpondiſti plane ferociter, &, ne omnia videar* F
contra te dicere , propemodum æqua, & iuſta dicebas. Idem Philipp.xii. *ſunt autem fortes illi quidem: ſed propter memoriam rerum , quas geſſerunt , pro populi Rom. libertate, & ſalute reip. nimis feroces , & ad ſuã vim omnia noſtra conſilia reuocãtes.* Idem ad Attic. lib. 10.epiſt. *indulſit illi quidem ſuus pater ſemper: ſed non facit indulgentia mendacem,aut auarum , aut non amantem ſuorum : ferocem fortaſſe, & arrogantẽ, & infeſtum facit.* Idem epiſt.ad M. Marcell. lib. 4. *ſed miſerius nihil, quàm ipſa victoria: quæ etiam ſi ad meliores venit,tamen eos ipſos ferociores, impotentiorésque reddit.* Virg. Æn.i. *Bellum ingens geret Italia,populóſque feroceis Contundet.* Idem lib.4. *Stat ſonipes, ac frena ferox ſpumantia mandit.* Catull.de nupt.Thet.& Pel. *Morte ferox Theſeus*,id eſt,mor-
te Minotauri elatus. T. Liuius lib. 24. *legatiſque* G
Syracuſanorum de cæde ſtationis Rom querentibus, ferociter reſponſum eſt. Idem lib. i. *paſtor accola eius loci nomine Cacus , ferox viribus, &c.* ibidem. *In eum hac gloriantem cum globo ferociſsimorũ iuuenum Romulus impetum facit.* apud eundem : *ferox reſponſum, & ferociter reſpondere* crebrò leguntur. Salluſt.de bello Iugurth. *Sed Hiempſal , qui minimus ex illis erat,natura ferox, & iam antea ignobilitatem Iugurthæ deſpiciens , &c.* Idem ibid. *vt ille, qui nunc ſceleribus ſuis ferox, atque præclarus eſt, &c.*

IMBELLI CITH. CARM. DIVIDES] non , diſtribues fœminis , vt nonnulli explicant: ſed grata fœminis carmina diſtinctè,aptè,accom
modatè, diſpoſitè lyra canes: carmina aliis atque H
aliis neruis carptis ac percuſſis modulaberis. vt Prop. *Hac ederas legit in thyrſos, hac carmina neruis Aptat.*

IMBELLI CITHARA] minime ad bellum apta, otioſis,& pacem colentibus cõuenienti.Itaq, qui ad Achillem iratum miſſi ſunt Aiax & Achilles,vt eũ plãcent, & molliant, reperiunt eum cithara canentem. Hom. ἰλ. ι. τὸν δ᾽ εὗρον φρένα τερπόμενον φόρμιγγι λιγείῃ, &c. Hor. ep. 7.lib.i. *Sed vacuũ Tibur placet,aut imbelle Tarẽtum.*

CNOSSII] Cretenſis.Cnoſſa vrbs Cretæ,de qua Hom. ὀδύσ. τ. Cretenſem calamum autem poſuit propter Idomeneum Cretenſium ducem.

STREPITVMQVE] pugnantiũ: vt Tit. Li-

A uius lib. 44. annalium. *& ab x I I. millibus propè clamorem, & ſtrepitum pugnantium audiret.*

CELEREM SEQVI] genus loquendi à Græcis ſumtum, Horatio vſitatum, vt aliàs pluribus verbis oſtendemus.

SERVS] ſerò, vt Od. XVI. epod. *Nec veſpertinus circum gemit vrſus ouile.* & epiſt. ad Aug. *Serus enim Græcis admouit acumina chartis.*

CRINEIS PVLVERE COLLINES.] ocumbes, cades, mortuus trahêris. ſic ferè Od. VI. lib. 4. *poſuitque collum in Puluere Teucro.* de quo genere dicemus ad Oden VII. lib. 2. quamquam qui puluere óbliti ſunt, ac ſordidi, non ſemper victi, aut cæſi intelliguntur. Sunt enim nonnulli *Non indecoro puluere ſordidi*, vt Od. I. lib. 2.
B & Od. VI. li. I. *puluere Troico Nigrum Merionen.* niſi forte intelligas mortuos quidem eſſe illos, ſed eam mortem eſſe laudabilem, & glorioſam. Pindarus ſanè perſpicuè hoc genere loquendi vtitur ad ſignificãdum animum in ipſa acie fortem & inuictum, corpúſque ad omnia belli pericula, & vulnera excipienda promtum, ac paratum. ſic enim Tireſias apud eum multo antè prædicit, crineis Herculis in illa Deorum & Gigantum pugna luto & puluere inquinatum iri. καὶ γὰρ ὅταν θεοὶ ἐν πεδίῳ Φλέγρας γιγάντεσσι μάχαν ἀντιάζωσι, βελέων ὑπὸ ῥιπαῖσι κείνου φαιδίμαν γαίᾳ πεφύρσεσθαι κόμαν. ſed non mihi videtur tacendum, in cod. Torneſ. ita legi: *tamen, heu, ſerus adulteros Cultus puluere collines.* quam ſcripturã tametſi nuſquam alibi repererim, damnare tamen non auſim. Verùm de ea iudicet le-
C ctor emunctæ naris.

EXITIVM T. G.] Quidam libri veteres habent *exitium tua Genti.* ſic autem locutus eſt apud M. Tull. lib. I. de diuinatione neſcio quis poëta vetus, fortaſſe Pacuuius. hũc ſi tolleret, Eum eſſe exitium Troiæ, peſtem Pergamo.

VRGENT] inſequuntur.

TE SALAMINIVS TEVCER, TE STHENELVS] diſcrepant hîc libri manu ſcripti & à vulgatis, & inter ſe. Nam cum vulgati omnes, quos quidẽ viderim, ſic habeãt, *Teucérque, & Sthenelus,* ego copulationẽ *que* in nullo manu ſcripto reperi. habent autem ſcripti alij hoc mo-
D do, *Teucer, te Sthenelus ſciens:* in his duo Vatic. Ián. Faër. Ruſſard. Nicotiani. alij, *Teucer, & Sthenelus*: in his Vatic. vnus, & Torneſ. neque eſt quòd quemquam moueat ſyllaba poſterior in nomine *Teucer*, breuis. ſic enim ſæpe alibi, vt, *Perrupit Acherũta, &c.* & Od. I. & *Cæca timet aliunde fata.* & Od. XIII. lib. 2. & vltimo verſu huius Od. *Ignis Iliacos domos.* ego hanc ſcripturam, vt ſimpliciorem, & veriorem olim ſecutus eram. Nunc alteram malo. vulgatam autem planè non probo.

SCIENS PVGNÆ] hoc epitheto ſæpe vtitur Homerus, vt ἰλ. ε. Ἐν δ' ἔχετον δύο φῶτε κακοτέχνω, εὖ εἰδότε χάρμης. & eod. lib. Κρήθωνά τ' Ὀρσίλοχόν τε, μάχης εὖ εἰδότε πάσης. & δ. πολέμοιο εὖ εἰδώς. & ibidem: Ὃς τις ὀϊστεύσας ἔβαλεν τόξων εὖ εἰδώς. ſic infra Od. IX. lib. 3. *Dulceis docta modos, & citharæ ſciens.* E

SIVE OPVS EST IMPERITARE] omiſſum alterum, ſiue. eſſet autem integra loquendi ratio hoc modo: & Sthenelus, ſiue pugnandum ſit, pugnandi ſcientia inſtructus: ſiue equi moderandi, promtiſſimus auriga. erat autẽ Sthenelus Diomedis comes. Hom. ἰλιάδ. δ. & ε.

MERIONEN QVOQVE] Meriones Idomenei comes. Homer. ἰλιάδ. θ. καὶ ὀπάων Ἰδομενῆος Μηριόνης, ἀτάλαντος Ἐνυαλίῳ ἀνδριφόντῃ. & ἰλιάδ. γ.

ECCE FVRIT TE REPERIRE ATROX] Vel furit te reperire atrox: id eſt, furenter perſequitur, vt te reperiat: vel atrox te reperire, id eſt, atrox in te reperiendo. nam vtrum-
que loquendi genus & à Græcis ductum, & Horatianum eſt. Prætereà illud *furit*, videtur Horatius ex Homero expreſſiſſe ἰλιάδ. ζ. ἀλλ' ὅδε λίην Μαίνεται, οὐδέ τίς οἱ δύναται μένος ἰσοφαρίζειν. id eſt, At hic valde furit, neque ei quiſquam par eſſe poteſt. F

TYDIDES MELIOR PATRE] cùm Agamemnon ἰλιάδ. δ. Græciæ principes ad fortiter pugnandũ cohortans, & alios, vt ignauos, obiurgans: alios laudans, vt ſtrenuos, & acreis, & forteis, Diomedem ignauiæ argueret, dicens, patrem eius quidẽ Tydeum, fortiſſimum & pugnaciſſimum fuiſſe: ſed ex eo filiũ natum eſſe, oratione & lingua promtiorẽ, in pugna verò tardiorem, ac deteriorem: Diomedes pudore deterritus, regiſque maieſtatem reueritus, nihil reſpõ-
dẽt: Sthenelus autem, eius comes & familiaris, pro ſe, & pro illo refert, ſe & Diomedem patribus eſſe meliores. Verba Hom. ſunt hæc. Τοῖος ἔην Τυδεὺς Αἰτώλιος· ἀλλὰ τὸν υἱὸν Γείνατο εἷο χέρεια μάχῃ, ἀγορῇ δέ τ' ἀμείνω &c. reſponſum autẽ Stheneli: ἡμεῖς τοι πατέρων μέγ' ἀμείνονες εὐχόμεθ' εἶναι. Idem Homerus ὀδυσ. β. ait paucos admodum filios patribus virtute pares eſſe, pluresis deteriores, ratos meliores. ſic Hom. Παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται· Οἱ πλέονες κακίους, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀμείνους. MELIOR] fortior, valentior, ἀμείνων, κρείσσων, κάρρων, vt Od. VI. lib. 3. *ille Miſſilibus melior ſagittis.* & epiſt. X. lib. I. *Ceruus equum pugna
melior communibus herbis Pellebat.* ſic Virgil. lib. 3. H
Georg. *Deterior qui viſus, eũ, ne prodigus obſit, Dede neci: melior vacua ſine regnet in aula.* ſic & Græci, vt declarant ſuperiora exẽpla ex Hom. & hoc ex Eurip. in Phœn. Ἐπεὶ δὲ κρεῖσσον τὸ κακὸν ἐστὶ τ' ἀγαθοῦ. Non me pigebit occaſione oblata Plutarchi locum in Pyrrho corruptum in omnibus exemplaribus etiam manu ſcriptis, emendare, & explicare. Verba Plutarchi ſunt hæc: εἷς δὲ τῶν παρόντων ὄνομα Μανδροκλείδας εἶπε τῇ φωνῇ λακωνίζων, αἰ μέν ἐσσὶ τύγα θεός, οὐδὲν μὴ πάθωμεν· οὐ γὰρ ἀδικεῦμεν· αἰ δ' ἄνθρωπος, ἔσσεται καὶ τεῦ καρτερώτερος ἄλλος. Legendum ἔσσεται καὶ σεῦ κάρρων ἄλλος, id eſt, quidam ex iis, qui aderant,

Mandri-

A Mandricida nomine, dixit Laconico ſermone: ſi tu quidem Deus es, non metuimus, ne quid abs te incommodi nobis accidat: non enim te iniuria afficimus: ſin homo es, exſiſtet etiam aliquis alius te melior. quam quidem emendationẽ cùm ego olim Amiotto viro doctiſſ. qui nuper Plutarchi vitas in ſermonem Gallicum vertit, expoſuiſſem, ita probauit, vt eam ſecutus ſit.

QVEM TV, CERVVS VTI] quem tu non aliter fugies, quàm lupũ ceruus. εἰκών. Ariſtoteles ceruum in timidis animantibus numerat. Tùm Homerus timidos homines, & fugaceis, cum ceruis comparare ſolet. ἰλ. χ. Ὣς οἱ μὲν κατὰ ἄστυ πεφυζότες ἠΰτε νεβροὶ, &c. & Achilles Agamemnonem in iurgio dicit cerui cor habere. notus eſt verſus ille Οἰνοβαρὲς, κυνὸς ὄμματ᾽ ἔχων, κραδίην δ᾽ ἐλάφοιο. infrà Od. 4. lib.
B 4. *Ceruꝭ luporum præda rapacium Sectamur vltro, quos opimus Fallere, & effugere eſt triumphus.*

SVBLIMI FVGIES MOLLIS ANHELITV] ſublimem anhelitum accipio, eum, qui multo extrinſecus hauſto äëre, & ita dilatatis, & diductis pulmonibus exſpiratur, & qui ex alto, imóque pectore ducitur: quod accidere ſolet in magno corporis labore, & longo curſu, vel grauiore aliqua animi cura. Virg. Georg. 3. *Tum verò ardentes oculi, atque attractus ab alto Spiritus.*

NON HOC POLLICITVS TVÆ.] Helenæ. multa enim de te magnificè prædicaras.
C quod quidem ei exprobrat Helena ἰλιάδ. γ. his verbis, ἦ μὲν δὴ πρίν γ᾽ εὔχεο, &c. vel dic pollicitus κατὰ τὸ σιωπώμενον. tuæ dixit, vt Od. xxv. *Me tuo longas pereunte nocteis, &c.*

IRACVNDA DIEM PROFERET] diuturna illa & pænè implacabilis Achillis ira bellũ Troianũ producet, Troiæq; expugnationem, & euerſionem morabitur, ac retardabit. Hom. principio Iliad. Μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω Ἀχιλῆος.

POST CERTAS HIEMES.] poſt annos nouem: anno decimo. quod item Chalcas auguratus fuerat ex paſſerum numero.

PALINODIA.

D
Ode 16.

Veniam petit à puella, quam iambis læſerat.

O Matre pulchra filia pulchrior,
Quem criminoſis cumq; voles, modũ
Pones iambis, ſiue flamma,
Siue mari libet Adriano.
Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem ſacerdotum incola Pythius.
Non Liber æquè: non acuta
Sic geminant Corybantes æra,
Triſtes vt iræ: quas neque Noricus E
Deterret enſis, nec mare naufragum,
Nec ſæuus ignis, nec tremendo
Iupiter ipſe ruens tumultu.
Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam vndique
Deſectam, & inſani leonis
Vim ſtomacho appoſuiſſe noſtro.
Iræ Thyeſten exitio graui
Strauere: & altis vrbibus vltimæ
Stetere cauſæ, cur perirent F
Funditus, imprimerétque muris
Hoſtile aratrum exercitus inſolens.
Compeſce mentem: me quoque pectoris
Tentauit in dulci iuuenta
Feruor, & in celereis iambos
Miſit furentem. nunc ego mitibus
Mutare quæro triſtia, dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobriis, animúmque reddas.

QVEM CRIMINOSIS CVMQVE] G
quemcumque. ſic epiſt. 1. ad Mæcenat. *Quo me cumque rapit tempeſtas, &c.* & ſup. Od. I X. *Quem fors dierum cumque dabit.*

PONES IAMBIS] ſic loquitur Od. x v. lib. 3. *Vxor pauperis Ibici Tandem nequitiæ pone modum tuæ.* ſic enim legitur in nonnullis membranis manu ſcriptis, vbi libri vulg. habẽt. *fige modũ.*

IAMBIS] quos in te ſcripſi, & edidi.

NON DINDYMENE] Cùm ſtudeat Horatius puellam offenſam verſibus maledicis, ſibi placare: primùm permittit ei, vt verſus de medio tollat, ſiue exurere velit, ſiue in mare deijcere: Deinde quia vult, videri iratus ſcripſiſſe, oſtẽdit quanta ſit iræ vis, quippe quæ vehementius commoueat hominum animos, quàm Cybele, H
Apollo, Liber mentem ſacerdotum: inter fratres implacabileis inimicitias cõcitet, vrbeis funditus euertat. Poſtremò fatetur ſe ira impulſum verſus olim iambicos ſcripſiſſe, cum iuuenis eſſet: ſed nunc ætatis maturitate mitigatum eſſe.

DINDYMENE] Cybele, Rhea. Dindymene autem à Dindymis, monte Phrygie: vt Berecynthia à Berecyntho, Peſſinuntia à Peſſinunte. Bonam Deam Romani appellabãt, cuius ſacra oculis viri ne imprudentis quidem aſpici fas erat. vide Catulli Galliambum.

ADYTIS] remotis & occultis templi, vt interpretatur Cæſ. lib. 3. de bello ciuili, his verbis.

A *Pergamique in occultis ac remotis templi, quò præter ſacerdotes adire fas non eſt, quæ Græci ἄδυτα appellant, tympana ſonuerunt.* Sic autem teſtitui hunc locum apud Cæſarem, vbi libri vulgati habent *ac remotis teplis.* ἄδυτον (inquit Heſych.) σπήλαιον, ἢ τὸ ἀπόκρυφον μέρος τοῦ ἱεροῦ. Id eſt, adytum, eſt ſpelunca, aut intima, & abſtruſa pars templi.

MENTEM SACERDOTVM] ſic Virgil. Æn. VI. mentem Sybillæ ab Apolline concitatam deſcribit. *Non comtæ manſere comæ, ſed pectus anhelum, Et rabie fera corda tument, &c.* M. Tull. hanc concitationem mentis à quadam vi & poteſtate terræ effici ſolitã eſſe putat. ſic enim ſcribit de diuinat. lib. I. *Poteſt autem vis illa terræ, quæ* B *mentem Pythiæ diuino afflatu concitabat, euanuiſſe vetuſtate.*

INCOLA PYTHIVS] interpres Pindari, Pythia ſcribit à loco eſſe appellata: loco autem nomen fuiſſe Pythô. Iam Pythô tradit interpres Homeri fuiſſe vrbem Phocidis. Hom. ὀδυσ. θ. Πυθοῖ ἐν ἠγαθέῃ, ὅθ᾽ ὑπέρβη λάϊνον οὐδὸν Χρησόμενος. Idem ἰλ. ι. Οὐδ᾽ ὅσα λάϊνος οὐδὸς ἀφήτορος ἐντὸς ἐέργει Φοίβου Ἀπόλλωνος Πυθοῖ ἔνι πετρηέσσῃ: id eſt, neque quàm multa ſaxeum limen, ſeu ſolum Phœbi oracula reddentis continet in vrbe Pythone lapidoſa. Incola igitur Pythius intelligitur Apollo, quod Pythô, vel Pythôna incolit, vrbem ſibi ſacram. Eſt autem dicta vel ἀπὸ τοῦ πυνθάνεσθαι, quod eſt ſciſcitari, quærere: vel ab eo, quòd oraculi cuſtos draco C ab Apolline ſagittis confixus ibidem computruerit, quod Græci dicunt πύθεσθαι. lege quæ ſcripſimus ad illum locum, *qui Pythia cantat*, in epiſtola de arte poët. ad Piſones.

NON LIBER ÆQVE] Iram Bacchi ſenſerunt Pentheus & Lycurgus: ſentiũt eius ſacerdotes mænades: experti ſunt denique & Centauri. Virgil, Georg. 2. *Bacchus & ad culpam cauſas dedit, ille furenteis Centauros letho domuit, Rhæcumq, Pholumq, Et magno Hylæum Lapythis cratere minantem.*

CORYBANTES] Corybantes, Rheæ ſacerdotes ἀπὸ τοῦ κρύβειν dicti, propterea, quòd cùm Rhea partum, partúsq; dolores Saturnum filios ſuos deuorare ſolitum celare vellet, eos ad D eam rem adminiſtros, & adiutores adhibebat: illi autem tympanorum pulſu, cymbalorum ſonitu, cornuum, & tibiarum cantu partim Saturnũ terrebant, partim Iouis vagientis, & Rheæ parturientis vocem auertebant. quod declarat & Callim. hymno in Iouem. Οὖλα δὲ κούρητές σε περὶ πρύλιν ὠρχήσαντο Τεύχεα πεπλήγοντες, ἵνα Κρόνος οὔασιν ἠχὴν Ἀσπίδος εἰσαΐοι, καὶ μή σεο κουρίζοντος. Et Lucret. lib. 2. *Hic armata manus (Curetas nomine Graij Quos memorant Phrygios) inter ſe fortè catenas Ludunt, in numerúmque exſultant ſanguine pleti, Terrificas capitum quatientes numine criſtas, Dictæos referunt Curetas: qui Iouis illum Vagitum in Creta quondam occultaſſe feruntur, Cùm pueri circum puerum pernice chorea Armati in numerum* ſtarent: *pernice chorea Armati in numerum pulſarēt* E *æribus æra, Ne Saturnus eum malis mandaret adeptus, Æternúmque daret matri ſub pectore vulnus.* Lege & Strab. lib. 10. vbi multa de Curetibus, quos eoſdem eſſe, atque Corybantas, ait. Idem Strabo eodem libro principiũ cuiuſdam dithyrambi Pindarici profert, in quo Pindarus ritus ſacrorum Bacchi apud Græcos, & cæremonias ſacrorum matris Deorum, quæ fiũt apud Phryges, communione quadam omnium rerum & ſimilitudine inter ſe coniungere videtur: quod item facit Horat. Od. XVIII. huius lib. *ſæua tene cum Berecynthio Cornu tympana.* ſic Virg. Æneid. 3. *Hinc mater cultrix Cybeli, Corybantiáq, æra*, à Corybantibus manauit apud Græcos verbũ κορυβαντιᾶν, F quod valet Corybantum more inſanire ac furere, diuino quodam ſpiritu afflari. Plato in Sympoſio: Ἐγὼ γ᾽ οὖν ὦ ἄνδρες εἰ μὴ ἔμελλον κομιδῇ δόξειν μεθύειν, εἶπον ὀμόσας ἂν ὑμῖν οἷα δὴ πέπονθα αὐτὸς ὑπὸ τῶν τούτου λόγων, καὶ πάσχω ἔτι καὶ νυνί. ὅταν γὰρ ἀκούω, πολύ μοι μᾶλλον, ἢ τῶν κορυβαντιώντων, ἥ, τε καρδία πηδᾷ, καὶ δάκρυα ἐκχεῖται ὑπὸ τῶν λόγων τῶν τούτου. id eſt, Ego igitur, viri, niſi vererer ne valde ebrius viderer, dixiſſem vobis iuratus quomodo ab iſtius verbis affectus ſim, atque etiã nunc afficiar. Cùm enim audio, mihi multo magis, quàm Corybantũ in motem inſanientibus, & diuino quodam furore concitatis & cor ſalit, & lacrymæ excutiuntur vi verborum. & in Iône: καὶ οἱ μελοποιοὶ οἱ ἀγαθοὶ ὡσαύτως, ὥσπερ οἱ κορυβαντιῶντες, οὐκ ἔμφρονες ὄντες ὀρχοῦνται. id G eſt, & boni poëtæ, qui mele faciunt, ſimiliter, vt diuino furore afflati, cùm ſana mente non ſint, ſaltant. & ibid. οὐ γὰρ τέχνῃ, οὐδ᾽ ἐπιστήμῃ περὶ Ὁμήρου λέγεις, ἃ λέγεις, ἀλλὰ θείᾳ μοίρᾳ, καὶ κατακωχῇ ὥσπερ οἱ κορυβαντιῶντες ἐκείνου μόνου αἰσθάνονται τοῦ μέλους ὀξέως, ὃ ἂν ᾖ τοῦ θεοῦ, ἐξ ὅτου ἂν κατέχωνται. id eſt, non enim arte, neque ſcientia de Homero loqueris, ſed diuino quodam numine atque afflatu, quemadmodum qui diuino quodam furore ſunt concitati, illud ſolum melos ſtatim intelligunt, atque arripiunt, quod ſit eius dei, cuius ſpiritu afflati ſint.

QVAS NEQVE NORICVS DETERRET ENSIS] ſignificat, eum, qui iratus H eſt, neque enſeis, neque vllum denique periculum, aut cruciatũ extimeſcere. Itaque rectè Ennius iram principium inſaniæ eſſe dixit: & Pindarus ὀλυμπ. ειδ. ζ. αἱ δὲ φρενῶν ταραχαὶ παρέπλαγξαν καὶ σοφόν. id eſt, mẽtis perturbationes, etiam ſapientem à tecta via deduxerunt. Et Eurip. in Med. Θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων· Ὅσπερ μεγίστων αἴτιος βροτοῖς κακῶν. id eſt, ira autem meis conſiliis potentior eſt: Quæ quidem hominibus magnorum malorum cauſas afferre ſolet. Noricus enſis à Noricis appellatus. ſic Od. XVII. epod. *Modò enſe pectus Norico recludere.*

FERTVR PROMETHEVS] Hæc de particu

A particulis vndique decerptis, & deſectis, hominiq; illi primo adiunctis, aptiſſimè & elegantiſſimè ab Horatio ſunt excogitata. nullus enim alius horũ auctor extat, quod ſciam: niſi quis hæc ad fabulam illam Platonicam referat, quæ eſt in Protagora: vbi ſcribit, cùm Epimethens in fingendis animantibus rationis expertibus omneis naturæ facultates cõſumſiſſet, & ita cùm genus humanũ fingẽdũ eſſet, nihil, vnde inſtrueretur, atque ornaretur, ſuperaret: Prometheũ coactum eſſe ſapientiam artificialem à Minerua, ignem à Vulcano ſuffurari: Mercurium poſteà Iouis mandatu iuſtitiam & pudorem hominibus impertiſſe, vt ciuilem inter ſe ſocietatem colere poſſent. huic igitur fabulæ hæc addit de ſuo Horatius. Ac fuit Prometheus Iapeti & Clymenæ filius, vt ſcri-
B bit Heſiodus in Theogon. vide ſup. Od. III. Faciunt autem Prometheũ poëtæ prouidum, ſagacem, ac ſapientem, idque à Theophraſto ſcriptũ eſſe refert interpres Apollon. lib. 2. argonaut. itaque & nomen ἀπὸ τοῦ προμαθεῖν, vel ἀπὸ τοῦ προμηθεῖσθαι cõſecutus eſt: contrà Epimetheũ eius fratrem, imprudentem, atque inſipientem, & malo demum accepto, atque ex rerum euentu, quid expediret, quid non, intelligentem.

PRINCIPI] primo. ſic Od. vlt. lib. 3. *Princeps Æolium carmen ad Italos Deduxiſſe modos.* & Oda XVII. eiuſdẽ, *Qui Formiarum mœnia dicitur Princeps, &c.* ſic Cæſar lib. 1. de bello Gall. *cuius lega-*
C *tionis Numeius, & Verodoctius principem locum obtinebant.* idem ibid. *ea pars princeps pœnas perſoluit.* M. Tull. Accuſ. lib. 2. *Primùm quòd omniũ nationũ princeps Sicilia ſe ad amicitiam & fidem populi Ro. applicuit: prima omnium, id quod ornamẽtum imperij eſt, prouincia eſt appellata.* & lib. 2. epiſt. ad Attic. *ego princeps in adiutoribus, ego ſecundus.*

LIMO] πηλῷ. quomodo nati ſint primi homines ex eorum ſententia, quos hîc ſequitur Horatius, lege Diodorum Siculum lib. 1. & Lucret. lib. 5. & Heſiod. interpretes non longè à principio. huc pertinet illud Varronis, Eumenid. *Empedocles natos homines ex terra ait, vti blitum.*

INSANI LEONIS] iracundi, rabidi. tralatio eſt à ratione præditis. Lucretius lib. 3. de leo-
D nibus: *Sed calidi plus eſt illis, quibus acria corda, Iracundáque mens facilè efferueſcit in ira: Quo genere in primis vis eſt violenta leonũ, Pectora qui fremitu rumpunt plerumque gementes, Nec capere irarum fluctus in pectore poſſunt.*

STOMACHO] hinc ſtomachum facere, & ſtomachari dicunt Latini, pro eo, quod eſt, iram commouere, & iraſci.

IRÆ THYESTEN] quamuis hæc ſint omnibus nota ex tragicis poëtis: tamen M. Tullium ad hunc locum explicandum adhibeamus. ſic igitur ille Tuſcul. 4. *Ira verò quamdiu perturbat animum, dubitationẽ inſania non habet: cuius impulſu exſiſtit etiam inter fratres tale iurgium. Quis te homo ſuperauit vnquam gentium impudentia? Quis autem malitia te? noſti quæ ſequuntur. alternis enim verſibus intorquentur inter fratres grauiſſimæ contu-* E
meliæ, vt facile appareat, Atrei filios eſſe, eius, qui meditatur pœnam in fratrem nouam. Maior mihi moles, maius miſcendum malum, Qui illius acerbum cor contundam, & comprimam. Quæ igitur hæ erunt moles? Audi Thyeſten ipſum. impi. Hortatur frater, vt meos malis miſer Mandem natos: eorum apponit viſcera. Quid eſt enim quò non progrediatur ira? eodem, quò furor, &c. vbi vulgò mendosè legitur *manderem.* eadem ferè reperiuntur in tertio libro de orat. ad Q. fratrem.

VLTIMÆ STETERE CAVSÆ] vltimæ cauſæ ſunt, quibus nullæ aliæ ſunt propinquiores. verbum ſtetêre autem ſignificat eas eſſe certas, fixas, & pæne neceſſarias: vel vltimas cauſas eadem ratione dixit, qua ſupplicium vltimũ, F
ſeu extremum dicimus, vt vltimas intelligamus cauſas, quæ exitum habeant, quæ non ſint inanes. ſic Liuius lib. 7. *ea vltima fuit cauſa, cùm multa antè querimonia vltro citróque iactata eſſent, cur per fetiales rebus repetitis bellum Tiburti populo indiceretur.*

IMPRIMERETQVE MVRIS] Caius iuriſconſultus in pãdectis iuris ciuilis tit. de vſufructu, ait Karthagini euerſæ aratrũ impreſſum eſſe: ex eóque probare, & colligere ſolent iuriſconſulti tum demum vrbem aliquam eſſe deſiiſſe, atque interiiſſe, cùm in ea aratrum circũductum ſit. Ad hanc rem pertinet locus ille M. Tullij Philipp. 1. *vt vexillum tolleres, vt aratrum circũduceres: cuius quidem vomere portã Capuæ pæne perſtrinxiſti, vt florentis Coloniæ territorium minueretur.* G

INSOLENS.] victoria elatus. vt Od. 16. epod. *oſſa Quirini (Nefas videre) diſſipat inſolẽs.* M. Tull. pro Marcell. *victoria natura eſt inſolẽs & ſuperba.*

COMPESCE MENTEM] Comprime animum. vt epiſt. ad Loll. lib. 1. *animũ rege, qui niſi paret, Imperat: hunc frenis, hunc tu compeſce catena.* Od. 14. lib. 2. *Tityóque triſti Compeſcit vnda.*

ME QVOQVE PECTORIS] vtitur excuſatione ætatis, & perturbationis animi, quòd in eam olim ſcripſerit iambos.

NVNC EGO MITIBVS MVTARE] ſtudeo triſtem atque acerbam naturam meam lenire ac mitigare: ſtudeo triſtia relinquere, mitia autem perſequi, atque amplecti. hæc enim verbi *mutare*, vis eſt interdum: vt Od. 19. huius libri. *So-* H
craticam & domum Mutare loricis Iberis Pollicitus meliora tendis. & epiſt. ad Mæcen. 2. lib. 1. *nec Otia diuitiis Arabum liberrima muto.* ſic Salluſt. *Nemo niſi victor pace bellum mutauit.* & Propert. lib. 3. *Durus, qui potuit lucro mutare puellam.* ſic & verbũ ἀλλάττειν apud Græcos nonnumquã. Eurip. in Hec. λιποῦσ' Ἀσίαν Εὐρώπης θεράπναισιν, ἀλλάξασ' Ἀΐδα θαλάμους. cõtrà Od. 34. huius lib. *valet ima ſummis Mutare.* & Od. 1. epod. *Pecúsve Calabris ante ſidus feruidum Lucana mutet paſcuis.* ſic Od. 12. lib. 2. *Num tu, quæ tenuit diues Achæmenes, Permutare velis crine Lycymniæ?* & Od. 1. lib. 3. *Cur valle permutem Sabina Diuitias operoſiores?* &

A Od. 9. epod. *Punico lugubre mutauit ſagum.* & Ode prox. *Velox amœnum ſæpe Lucretilem Mutat Lycæo Faunus.* ſciendum eſt autem, veteres mutandi verbo vſos eſſe pro eo, quod eſt, emere aut vendere. vt Saty. 4. lib. 1. *Hic mutat merces ſurgente à ſole ad eum, quo Veſpertina tepet regio.* cui ſimile eſt illud Virgil. Pollione: *nec nautica pinus Mutabit merces: omnis feret omnia tellus.* & Georg. 3. *quãuis Mileſia magno Vellera mutentur Tyrios incocta rubores.* & Horat. Serm. lib. 2. Saty. 7. *an hic peccat, ſub noctem qui puer vuam Furtiua mutat ſtrigili:* id eſt, emit. ſed illud, quod eſt in principio primi libri Georg. *veſtro ſi munere tellus Chaoniam pingui glandem mutauit ariſta:* ſimile eſt huic loco Ho-

B ratiano. Catullus quoque *mutari*, videtur dixiſſe pro *emi*, in Aſinium: *crede Pollioni Fratri, qui tua furta vel talento Mutari velit.* Neque verò fit hoc temerè, veteres enim venditione & emtione nõ vtebantur, ſed permutatione: in qua res pro re, non pretium dabatur. qua de re lege Ariſtotelis lib. 5. de moribus, & pandectas iuris ciuilis tit. de rerum permutatione. M. Tullius quoque (vt redeam ad id, quod initio dicebam) commutandi verbum in vtramque partem vſurpauit: vt pro Sextio, *vt cùm patria caritate conſtantia gloriam commutaret:* id eſt, vt patriæ caritati conſtantiæ gloriam anteponeret: & in Cluentiana, *Qui fidẽ ſuam ad perniciem innocentis pecunia commutarunt:* id eſt, qui fidem ſuã pecunia vendiderunt. quod Græci dicũt ἀντικατηλλάξαντο, vel κατηλλά-

C ξαντο. Ex his, quid ſit apud M. Tullium *permutare pecuniam, & pecunia permutatio*, intelligere licet. qua de re tamen dicemus alio loco.

DVM MIHI FIAS RECANTATIS AMICA] id eſt, vſque eò dum & ego ſtilo verſo, iiſq; maledictis, quæ in te cõieci, oblitteratis, ac tuis laudibus ſcriptis, tecum in gratiam redeã, & tu placata me tua à me alienatione exanimatum, recrees, & in ſpem erigas meliorem.

ANIMVMQVE REDDAS.] ſic loquitur Terent. And. *reddidiſti animum.*

AD TYNDARIDEM.

D

Ode 17.

Inuitat eam in Lucretilem.

VELOX amœnum ſæpe Lucretilem
Mutat Lycæo Faunus: & igneam
Defendit æſtatem capellis
Vſque meis, pluuióſque ventos.
Impune tutum per nemus arbutos
Quærunt latenteis, & thyma deuiæ
Olentis vxores mariti:
Nec virideis metuunt colubras,
Nec Martialeis hædilia lupos, E
Vtcumque dulci Tyndari fiſtula
Valles, & Vſticæ cubantis
Læuia perſonuere ſaxa.
Dij me tuentur: Diis pietas mea,
Et Muſa cordi eſt. hinc tibi copia
Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu.
Hîc in reducta valle, caniculæ
Vitabis æſtus: & fide Teïa
Dices laboranteis in vno F
Penelopen, vitreámque Circen.
Hîc innocentis pocula Lesbij
Duces ſub vmbra: nec Semeleïus
Cum Marte confundet Thyoneus
Prælia: nec metues proteruum
Suſpecta Cyrum, ne male diſpari
Incontinenteis iniiciat manus,
Et ſcindat hærentem coronam
Crinibus, immeritámque veſtem.

VELOX AMOENVM] id eſt, Faunus ſæpe ex monte Lycæo in Lucretilem (qui mons eſt G in Sabinis) demigrat. vide quæ annotauimus de verbo mutandi, ad Oden ſuperiorem. Sed nõ eſt omittendum, Priſcianum lib. 18. hunc locum ita explicare, Lucretilem mutat Lycæo, id eſt, Lycæum mutat Lucretili. de Fauno autem, vide quę ſuprà ad Oden 4. annotaui.

DEFENDIT ÆSTATEM] id eſt, propulſar æſtatem à capellis. ſic Virg. Melibœo: *ſolſtitium pecori defendito.* Plautus Rudente: *vt illas ſerues, vim defendas, dum ego herum adduco meũ.* M. Tull. in Catone maiore: *& nimios ſolis defendit ardores.* Idem pro Roſcio Amer. *iniuriam nouo ſcelere cõflatam putant oportere defendi.* Idem offic. 3. *etenim ſi is, qui non defendit iniuriam, neque propulſat à ſuis cùm poteſt, iniuſtè facit, &c.* Cæſar li. 1. H de bello Gall. *& quòd non bellum intulerit, ſed defenderit.* & Horat. Saty. 3. lib. 1. *& toga, qua defendere frigus, Quamuis craſſa, queat.*

PLVVIÓSQVE VENTOS] ventos, qui pluuiam pariunt. epiſt. de arte poët. *aut pluuius deſcribitur arcus.*

IMPVNE TVTVM, &c.] quidam libri veteres habent, *Impune totum per nemus, &c.*

DEVIÆ] quæ ſæpe à recta via, ſeu regione d eerrant. paullo aliter dixit *deuium ſcortum* Od. 11. lib. 2.

OLENTIS VXORES] hirci vxores, videlicet capellæ. ἄκοιτον, vt Saty. 3. lib. 2. *Bellua cognatos eliſerit.* & Virgil. Melib. *Vir gregis ipſe caper.*

A *per.* & Georg.3. *Quem legêre ducem, & pecori dixêre maritum.*

COLVBRAS] ſic habent cod.2. Vatic. & Faër. neque verò refert vtrùm legamus, *colubros*, an *colubras*. vtrumque enim vſu receptum eſt. Nonius.

NEC MARTIALEIS HÆDILIA LVPOS] nec hædorum ſepta, id eſt, greges metuũt lupos. hædilia autẽ pes eſt Ionicus pro choriambo. qui pedes tempore ſunt inter ſe pares. ſic Hom. ὀδυσσ. δ. Εἴθ' ἐγὼ σοὶ κεῖνα πολλῶν βιοτεύουσα χαίρειν Ἠλόμην. & Cat. ad Cinnam: *Conſule Pompeio primùm duo Cinna ſedebant Mœchilia: facto conſule nunc iterum, &c.* vbi anapæſtus pro ſpondæo poſitus eſt. ductum eſt autẽ mœchile à mœcho, vt hædile ab hædo. Et puto, ὁδοῦ πάρεργον, B duobus mœchilibus ſignificari à Catullo domum Luculli, cuius vxorem Clodiam, Clodij ſororem, Clodius ipſe adulteraſſe dictus eſt, vt ſcribit Plut. in Cæſare, & domum Lepidi, quem dolore periiſſe, vxoris adulterio ex quadam epiſt. cognito, Pompeio primùm conſule, ſcribit Plutarchus in Põpeio. ſed Auratus & apud Catullum, non *mœchilia*, ſed *mœchidia* legẽdum putat: & hîc *hædulei*. hæduleos autem idem vult valere quod hædulos. ego *hædulia*, malim legi, vt per hædulias intelligamus hædilia. Et verò liquidò confirmare poſſunt, in libris veteribus ferè omnibus ſcriptum eſſe *hædilia*.

C VTCVMQVE] id eſt, quandocumque, ſeu vbicumque. Nam, *vt*, quidem apud bonos ſcriptores valet interdum, vbi, qua parte, quo tempore, cum, ſimulatque. Catull. ad Fur. & Aurel. *Littus vt longè reſonante Eoa Tunditur vnda.* Idem ad Coloniam: *Verùm totius vt lacus, putidaq́ paludis, Liuidiſſima, maximéque eſt profunda vorago.* id eſt, vbi. & ad Licinium: *Vt conuenerat eſſe.* id eſt, ſimul vt, vel vbi. & Virgil. Æneid. 5. *caſis vt fortè iuuencis Fuſus humum, virideiſque ſuper madefecerat herbas:* id eſt, vbi, ſeu quo loco. ſic Terent. *mater conſequitur: iam vt limen exirem, ad genua accidit.* id eſt, cùm limen exirem. Horat. Od.3. epod. *Vt Argonautas præter omneis candidum Medea miratæ eſt ducem, Perunxit hoc Iaſonem.* & Saty.9. *vt* D *illi Nil reſpondebam, miſerè cupis (inquit) abire.* M. Tull. offic.3. *at ille, vt ingreſſus eſt, confeſtim gladiũ deſtrinxit.* addatur igitur particula, cumque, tantumdem valebit, aut etiam amplius. ſic Ode 35. huius libri: *vtcumque mutata potenteis Veſte domos inimica linquis.* & Ode 4. libri quarti: *Vtcumque defecere mores, Dedecorant bene nata culpæ.* & Ode 17. libri 2. *ibimus, ibimus, Vtcumque præcedes, ſupremum Carpere iter comites parati.* & Od.17. epod. *Vtcumque fortis exſilis puerpera.* & Ode 3. lib.3. *Vtcumque mecum vos eritis, libens Inſanientem nauita Boſporum Tentabo.* ſic Terent. in Heautont. *ſed verum eſt intelligere vtcumque, atque vbicumque opus ſit, obſequi*, id eſt, quandocumque, & quocumque loco: & Plaut. in Epidico. *Vtcumque in alto ventus eſt, Epidice, ex imo velum vertitur.*

DVLCI FISTVLA] fiſtula Panos ſcilicet, E aut Fauni. Pan enim fiſtulæ inuẽtor. Virg. Alexi. *Pan primus calamos cera coniungere plureis Inſtituit: Pan curat oueis, ouiúmque magiſtros.* Idem pharmaceut. *ſemper paſtorum ille audit amores, Panáque, qui primus calamos non paſſus inerteis.* Pan deus paſtorum eſt: atque iccirco monteis, ſiluas, valleis, & ſolitudines colit. Idem Virgil. ibidem. *Mecum etiam in ſiluis imitabere Pana canendo.* idem Georg.2. *Fortunatus & ille, deos qui nouit agreſteis, Panáque, Siluanúmque ſenem, Nympháſque ſorores.* & Lucret. lib.4. *Sex etiam aut ſeptem loca vidi reddere voces, Vnam cùm iaceres: ita colles collibus ipſis Verba repulſantes iterabant dicta referre. Hæc loca capripedes ſatyros, Nympháſque tenere Finitimi fingunt, & Faunos eſſe loquuntur: Quorum noctiuago ſtrepitu,* F *ludóque iocanti Affirmant volgò taciturna ſilentia rumpi: Chordarúmque ſonos fieri, dulceiſque querelas, Tibia quas fundit digitis pulſata canentum: Et genus agricolûm latè ſentiſcere cum Pan Pinea ſemiferi capitis velamina quaſſans, Vnco ſæpe labro calamos percurrit hianteis, Fiſtula ſilueſtrem ne ceſſet fundere muſam.*

VSTICÆ CVBANTIS] montis in Sabinis: *cubantis*, leuiter decliuis, vt cubantis hominis ſpeciem præ ſe ferre videatur.

LÆVIA] læuia ſaxa, aſſiduo aquarum curſu attrita, & expolita. Virg. Georg.2. *Nec tilia leues.* & ibid. *Tum leueis calamos, &c.* vide ſup. quæ annotauimus ad Oden 2.

PERSONVERE] propriè, & vſitatè, id eſt, ſonitũ acceptũ reddidere: vel ſonitu cõpletę fuerunt. G ſic Saty.6. lib.2. *ſimul domus alta Moloſſis Perſonuit canibus.* & M. Tull. ad Lept. lib.6. *& ſi abeſt maturitas ætatis, iam tamen perſonare aureis eius huiuſmodi vocibus non eſt inutile.* & pro Roſc. Amerino. *animi & aurium cauſa tot homines habet, vt quotidiano cantu vocum, & neruorum tota vicinitas perſonet.* alia huius verbi vis eſt, epiſt.1. lib.1. *Eſt mihi, purgatam crebrò qui perſonet aurem.* ſic Virg. Æn.6. *Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci Perſonat.* & ibid. *Sed tum forte caua dum perſonat æquora concha.*

HINC] ex meo fundo.

AD PLENVM] ita loquitur Virg. Geor.2. *Hic ager ille malus, dulcéſque à fontibus vndæ Ad plenum calcentur.* H

BENIGNO CORNV.] pleno & largo cornu, vt in carmine ſæculari ad Deos: *apparétque beata pleno Copia cornu.* & epiſt. ad Iccium: *aurea fruges Italiæ pleno defudit copia cornu.* ordo eſt, hinc, id eſt, ex agro meo opulenta ruris honorũ copia tibi manabit ad plenum, benigno cornu. ruris honores appellat ea omnia, quæ ruri naſcuntur. *benignus* autem valet idem, quòd largus, liberalis, munificus: propriè, qui bonis & dignis largitur, interdum etiam qui indignis, tùm apud M. Tull. tùm apud hunc poëtam, & ceteros bonos latinitatis auctores: ex quo benignitas, quæ idem valet, quòd beneficentia & liberalitas. M,

A Tull.frumentaria. *qui benignitate adducti per bene-*
ficium & gratiam ciuitatibus concesſerunt, vt num-
mos pro frumento darent. & offic.1.*videndum eſt, ne*
obſit benignitas & ijs ipſis, quibus benignè videbitur
fieri, & ceteris. Idem pro Deiotaro. *Deiotarus di-*
cere eſt ſolitus benignè ſibi à populo Rom. eſſe factum,
&c. iterũ, frumentaria. *vt ambitioſi homines, &*
benigni, cùm pluris ſenatus æſtimaſſet, quàm quanti
eſſet annona, ex ſenatus æſtimatione, non ex annona ra-
tione, ſoluiſſes. ibid. *benignè ac liberaliter.* orat. con-
tra Rullum ad popul. *Gracchorum benignitas.* de
orat.lib.2. *raro datur, vt poſſis liberalitatem ac beni-*
gnitatẽ ab ambitu, atque largitione ſeiungere. Terent.
in Hecyra. *nihil tibi apud me defieri patiar, quin,*
B *quod opus ſit, benignè præbeatur.* Plaut.Menæchm.
Tanta ad narrandum argumentum eſt benignitas. T.
Liuius lib.9. *præda erat largitor: & benignitatẽ per*
ſe gratam comitate adiuuabat. Horat. Od.29.lib.3.
de fortuna. *Nunc mihi, nunc alij benigna.* & Od.18.
lib.2. *At fides, & ingeni Benigna vena eſt.* & Od.
1.epod. *Satis, ſupérque me benignitas tua Ditauit.* &
Saty.2. lib.1. *Quippe benignus erat: contrà hic ne pro-*
digus eſſe Dicatur, metuens, inopi dare nolit amico, Fri
gus quo, durámque famem depellere poſſit. ibid. *at hic*
ſi, Quà res, quà ratio ſuaderet, quáque modeſtè Munifi-
co eſſe licet, vellet bonus atq; benignus Eſſe, daret quan-
tum ſatis eſſet. & Saty.3.lib.2. *vini, ſomnique beni-*
gnus. & Od 1.lib.4. *dabimúſque Diuis Tura beni-*
gnis. & Od.17.epod. *Egens benignæ Tantalus ſem-*
per dapis. & epiſt.ad Scæuam lib.1. *Si prodeſſe tuis,*
C *paulóque benignius ipſum Te tractare voles.* & epiſt.
ad Mæcenat.ſecunda lib.1. *benigne, Reſpondet.* Fe-
ſtus vult eſſe compoſitum ex bono & gignendo.
notiſſimum eſt prouerbium Ἀμαλθείας κέρας.
id eſt, capræ Amaltheæ cornu: quo ſignificatur
omnium rerum vbertas & copia.

Hîc in redvcta valle] vallem
reductam appellat (opinor) quæ ſinus quoſdam
flexuoſos, & receſſus habeat: in quibus quis à vẽ-
tis, & iniuria cæli tutus eſſe queat. ſic Virgilius
Georgic.4. *inq; ſinus ſcindit ſeſe vnda reductos.* ea-
démque repetita ſunt Æneid.1.& Æneid.6. *In-*
tereà videt Æneas in valle reducta Seclusum nemus.
& Horat.Od.2.epod. *Aut in reducta valle mugi-*
entium Proſpectat erranteis greges.

D Canicvlæ Vitabis æstvs] Ca
niculæ nimios ardores vitabis. ſed de Canicula
dicemus nonnulla ad Od.13.lib.3.ibi, *Te flagran-*
tis atrox hora Caniculæ Neſcit tangere.

et fide Teïa] Lyra Anacreontis Teij,
id eſt, modis & cantibus, qui Anacreontis verſi-
bus ſint pares, & ſimiles. *Anacreontis* (vt ſcribit
M.Tull. Tuſcul.quæſt.lib.4.) *tota poëſis eſt ama-*
toria. de eodẽ ſic Pauſanias Atticis. Anacreon-
tis Teij, qui maiore ex parte res amatorias ſcri-
pſit, ſtatua in arce Athenienſium prima poſt Sap
phonem locata eſt, eo habitu, & ſtatu corporis,
cuiuſmodi credibile eſt eſſe hominis ebrij canen
tis. ſed de Anacreonte plura dicemus ad Od.14.
lib.epod.

Dicxs laboranteis in vno E
Penelopen] canes Penelopen, & Circen
vtramque vnius Vlyſſis amore ardentem. Vlyſ-
ſem autem ex Penelope Telemachum, ex Circe
Telegonum patricidam ſuſcepiſſe traditum eſt.

vitream] vel ſplendidam inſtar vitri, &
ita formoſam: vel pellucidam, quales ab Epicuro
Deos inductos eſſe ſcribit M.Tull.de diuinat.2.
his verbis: *Deos enim ipſos iocandi cauſa induxit E-*
picurus pellucidos, & perflabileis, &c. quos alibi μο-
νογράμμους appellat: vel marinam, quod magis
probo. aqua enim, corpus eſt διαφανές, vt vitrũ.
Atque iccirco aqua, vitrea dicitur: & color aquę,
vitreus, quaſi pellucidus ac cæruleus. Itaq; Nym-
phæ marinæ apud Virg.4.Georg. vellera carpũt F
vitreo colore fucata. ſic Virg. *eam circum Mileſia*
vellera Nymphæ Carpebant hyali ſaturo fucata colo-
re. & Horat. pontum, vitreum appellat. lib.4.
Od.2. *vitreo daturus Nomina ponto.* Iam cæruleus,
ſeu glaucus color diis & deabus marinis, & flu-
uiis tribuitur. idem Od.13.epod.de Thetyde: *nec*
mater domum Cærula te reuehet. Virg.lib.8.Æneid.
de Tiberi. *eum tenuis glauco velabat amictu, Car-*
baſus & crineis vmbroſa tegebat arundo. Idem 12.
& quæ cæruleo ſunt numina ponto. Idem quinto de
Neptuno: *Cæruleo per ſumma leuis volat æquora*
curru. Idem 8.extr.de Nilo: *& tota veſte vocantẽ*
Cæruleum in gremium, alia ratione dixit famam, vi
tream Saty.3.lib.3. *quem cepit vitrea fama.* per *vi-*
tream enim, fragilem ſignificari voluit, vt famam
popularem. Apud Varronem vitreum, pelluci- G
dum ſignificat. *Quorumdam vitrea toga oſtẽtant tu-*
nica clauos. Nonius in nomine *vitreum.*

Hîc innocentis pocvla] vinũ
Leſbium innocens appellat, id eſt, innoxium,
quòd, qui eo vtatur, nihil intemperanter, nihil i-
racundè, nihil furiosè agat: vel refer ad modera-
tum, ac temperatum eius vſum. quod idẽ tamen
de ceteris vinis dici poteſt.

Dvces] bibes, hauries. ſic Plautus Amphit.
eam ego, vt matre fuerat natum, vini eduxi meri: id
eſt, ebibi. ſic Horat.Od.12.lib.4. *Sed preſſum Cali-*
bus ducere Liberum Si geſtis. & Od.3.lib.3. *lucidas*
Inire ſedes, ducere nectaris Succos. non diſſimile eſt
illud Od.1.lib.4. *Illic plurima naribus Duces thura.*
& verbum cõpoſitum obducere. Cicer. Tuſcul. H
1.de Theramene: *qui cùm coniectus in carcerem tri-*
ginta iuſſu tyrannorum venenum, vt ſitiens, obduxiſ-
ſet, reliquum ſic è poculo eiecit, vt id reſonaret. & ita
quidam intelligẽdum putant locum illũ. 1.epiſt.
lib.1.ad Attic. *qui ſic inopes & ab amicis, & ab exi*
ſtimatione ſunt, vt mihi videatur non eſſe ἀδύνατον
Curium obducere. i. vt non videatur eſſe ἀδύνατον
æquo animo ferre etiã Curium competitorem.
ſic P. Victorius Florẽtinus explicat. tralatio du-
cta eſt à medicamentis liquidis, quæ ægri exſor-
bere ſolent, vt conualeſcant. vnde nata ſunt illa
genera loquẽdi, exſorbere & deuorare moleſtiã.

nec semeleivs Cvm Marte]
tum confundit Bacchus cum Marte prœlia, cùm
à vino

A à vino & poculis, ad ferrum & arma venitur: vel cùm vino ſimul, & ferro certatur, quale fuit Lapitharum, & Centaurorum conuiuium.

THYONEVS] ſic dictus eſt Bacchus ἀπὸ τῆς θυώνης τῆς Σεμέλης. Nam Semelen Pindarus Thyonen appellat Πυθ. εἰδ. γ. ἀτὰρ λευκωλένῳ γε ζεὺς πατὴρ ἤλυθεν ἐς λέχος ἱμερτὸν Θυώνᾳ. Verùm Thyonen rurſus dici volunt ἀπὸ τοῦ θύειν, quia Bacchus in choris concitatus feratur, & furat. Interp. Apollon. argon. τ. τὴν Σεμέλην θυώνην καλοῦσιν, ἐπειδὴ Αἰσχύλος ἔγκυον αὐτὴν παρεισήγαγεν οὖσαν, καὶ ἐνθεαζομένην. id eſt Semelen, Thyonen nominant, quoniam Æſchylus prægnantem, ſeu grauidam eam induxit, & diuino numine afflatam.

B SVSPECTA] tu ſuſpecta Cyro, videlicet ſuſpicanti alium abs te amari.

NE MALÈ DISPARI] ne tibi tuo malo, diſpari, vel miſerè & valde diſpari viribus, id eſt, inferiori, imbecilliori, &c. Alij ſic: non reſpondenti in amore. vel coniunge, *male*, cum verbo *injciat*, vt paullo pòſt dicemus.

INIICIAT MANVS] inijcere manus non eſt inferre. hoc enim ſemper cum vi intelligitur: illud autem etiam ſine vi eſſe, & intelligi poteſt. vt M. Tull. pro Q. Roſcio com. *hic mihi veritas manum iniecit, & paulisper conſiſtere, & commorari coëgit.* Et dominus apud Iuriſconſultos, rei ſuæ manus inijcere dicitur, cum eam apud aliũ poſſeſſorem repertam, apprehendit, & vendicat. ex

C quo manus iniectio apud eoſdẽ. Paterculus lib. poſteriore. *ſecutus deinde eſt conſulatus C. Cæſaris, qui ſcribenti manum injcit, & quamlibet feſtinãtem in ſe morari cogit.* hoc loco autem nomen, *incontinentis*, adiectũ, videtur augere vim verbi. Quin mihi magis placet, quod Paſſeratius nuper mihi dixit in ſermone, videri *malè* coniunctim eſſe intelligendum cum verbò *injciat*: vt malè inijciat intelligamus, immaniter, & ſceleratè inijciat. quam ſententiam adiuuant hi Tibulli verſus. *Non ego te pulſare velim: ſed venerit iſte Si furor, optarim non habuiſſe manus.* Idem. *Ah, lapis eſt, ferrúmque, ſuam quicumque puellam Verberat: è cælo deripit ille deos.* ſic alibi malum pro ſcelerato & impio vſurpatur. Hor. Od. 12. lib. 4. *quòd malè barbaras Regum eſt vlta libidines.*

D CORONAM] corollam è floribus. ſolebant enim vti coronis in conuiuiis antiqui. qua de re & ſupra diximus, & dicemus plura ad Od. 11. lib. 4. verumtamen etiam ex Lucretio, hoc intelligere licet lib. 3. *Hoc etiã faciunt, vbi diſcubuere, ſenéſque Pocula ſæpe homines, & inumbrant ora coronis.* quod item declarat verſus ille, quem citat Athen. lib. 3. ex Archeſtrato. Αεὶ δὲ στεφάνοισι κάρα περὶ δαῖτα πυκάζου.

IMMERITAMQVE VESTEM] quæ nihil cõmeruit, quamobrem ab amante Cyro irato ſcindatur. Satyra. 3. lib. 2. *Culpantur fruſtra calami, immeritúſque laborat Iratis natus paries dîs atq; poetis.* Virgil. moreto. *Immeritóque furens dicit con-*

uicia fumo. Terent. Adelph. *Diſcidit veſtem: reſarcietur.* E

AD VARVM
Ode 18.

Vini potu moderato hilarari animum: immoderato, rixas excitari.

NVLLAM, Vare, ſacra vite prius ſeueris arborem
Circa mite ſolum Tiburis, & mœnia Catili.
Siccis omnia nam dura Deus propoſuit: neque F
Mordaces aliter diffugiunt ſollicitudines.
Quis poſt vina grauem militiam, aut pauperiem crepat?
Quis non te potius Bacche pater, téque decens Venus?
At, nè quis modici tranſiliat munera Liberi,
Centaurêa monet cum Lapithis rixa ſuper mero
Debellata: monet Sithoniis non leuis G
Euius:
Cum fas, atque nefas exiguo fine libidinũ
Diſcernunt auidi. non ego te candide Baſſareu
Inuitum quatiam: nec variis obſita frondibus
Sub diuum rapiam. ſæua tene cum Berecinthio
Cornu tympana: quæ ſubſequitur cæcus amor ſui,
Et tollens vacuum plus nimio gloria verticem, H
Arcaniq; fides prodiga, perlucidior vitro.

NVLLAM VARE SACRA] hic verſus ex Alcæo expreſſus eſt. Μηδὲν ἄλλο φυτεύσης πρότερον δένδρεον ἀμπέλω.

MITE SOLVM] mite, quia vuæ in eo natæ mites ſunt, ſeu quia miteis vuas effert. Virgil. Georgic. 1. *Heu male tum mitis defendet pampinus vuas.* ab eodem mitis vindemia dicta, lib. 2. extr. *Mitis in apricis coquitur vindemia ſaxis.*

CATILI] Virgilius geminat literam l. *Tum*

A *gemini fratres Tiburtia limina linquunt, Fratris Tiburni dictam cognomine gentem, Catillúsque, acérque Coras.* ſic Horat.inf. Od.22.lib.3. in nomine Apullicum geminat l.

Siccis] ſobriis, vino nequaquam madidis. vt Od.5.lib.4. *dicimus integro Sicci manè die.* & epiſt.ad Mæcenat.3.lib.1. *forum, putealque Libonis Mandabo ſiccis, adimam cantare ſeueris.* & M.Tull. contra Rullum in Senatu, *Vtrùm eſſe vobis conſilia ſiccorum, an vinolentorum ſomnia videntur?* & Academ:quæſt.lib.4. *dormientium, & vinolentorũ, & furioſorũ viſa imbecilliora eſſe dicebas, quàm vigilantium, ſiccorum, ſanorũ.* & Plaut in Perſa. *Iamdiu factum eſt, cùm bibimus: nimis ſicci ſumus.*

Mordaces] ſic curas edaceis appellat
B Ode 11.lib.2. *diſſipat Euius Curas edaceis.* Græci γυιοβόρυς, & θυμοδακεῖς μελεδῶνας nominãt, quaſi membra rodẽteis, & animum mordenteis: & θυμαλγεῖς, & θυμοβόρυς.

Gravem milit. avt pavper. crepat?] id eſt, quis potus militiæ, aut paupertatis incommoda queritur? quis de militia & paupertate loquitur, vt oneribus grauibus, & nõ ferendis? duobus codicibus calamo ſcriptis recla mantibus, qui habent, *increpat*, *crepat* excudendũ curaui, vnum Vaticanum ſecutus, in quo ſcriptũ eſt, increpat, alia manu, vt facile appareat initio, *crepat*, ſcriptum fuiſſe. Prætereà Nonius Marcellus docet, *crepare* hoc loco valere, queri, & dolere, citátque & hunc verſum Horatij, & alterum Lucret. lib.2. *Et crepat antiquum genus, vt pietate*
C *repletum Perfacile anguſtis toleraret finibus aũ.* ſed ſimpliciter dici poteſt, crepare, per tráſlationem quandam ſermonis, eſſe aſſiduè aliqua de re loqui, ſempérque eam in ore habere. quemadmodum in epiſt.ad Mæcen.2. lib.1 *Sulcos & vineta crepat mera*, & in epiſt. ad Piſones de arte. *Aut immunda crepent, ignominioſáque verba.* & Saty.3. lib.2. *Si quid Stertinius veri crepat.* & ita verſus, qui deincepſ ſequitur, *Quis non te potius, &c.* facillime poterit explicari, hoc modo, Quis poſt vina militiam, aut paupertatẽ habet in ore? quis non potius Bacchum, & Venerem crebris vſurpat vocibus, ac ſermonibus? Tale eſt illud Theognidis: Εἰ πίωμι, πενίης θυμοφθόρυ ὐ μελεδαίνω, Οὐδ᾽ ἀνδρῶν ἐχθρῶν, οἵ με λέγυσι κακῶς.
D id eſt, ſi bibero, paupertatem animorum peſtẽ non curo: neque inimicos & maleuolos homines, qui mihi maledicunt.

At, ne qvis modici] At, ne quis ſupra modum bibat, monet Cẽtaurorum, & Lapitharum pugna in poculis orta, & cõmiſſa, &c. ſic Theognis, Ὃς δ᾽ ἂν ὑπερβάλλῃ πόσιος μέτρον, οὐκ ἔτι κεῖνος Τῆς αὐτῦ γλώσσης καρτερός, ὐδὲ νόυ. quorum verſuum hæc ferè ſententia eſt, Qui autem bibendi modum ſuperarit, neque ille iam linguæ ſuæ, neque mentis compos eſt. idem, Ἄφρονος ἀνδρὸς ὁμῶς, καὶ σώφρονος οἶνος ὅταν δὴ Πίνῃ ὑπὲρ τὸ μέτρον, κῦφον ἔθηκε νόον. id eſt, Cùm vinum ſupra modũ hauſtum fuerit, ſtulti peræquè & intelligentis men- E
tem leuem ac mobilem reddidit. citat&hi verſus ab Athen. lib. 2. Πάσας δ᾽ ἐκ κραδίας ἀνίας ἀνδρῶν ἀλαπάζει Πινόμενος κατὰ μέτρον, ὑπὲρ μέτρον δὲ χερείων. id eſt, Vinum modicè potum omneis ex animo moleſtias abigit, ac diſſipat: ſin immodicè hauriatur, malũ eſt. huc pertinent & verſus Anacreont. qui citantur item ab Athen. lib.14. Οὐ φίλος, ὃς κρατῆρι παρὰ πλέῳ οἰνοποτάζων Νείκεα, καὶ πόλεμον δακρυόεντα λέγει· Ἀλλ᾽ ὅστις μυσέων τε, καὶ ἀγλαὰ δῶρ᾽ Ἀφροδίτης Συμμίσγων ἐρατῆς μνήσκεται εὐφροσύνης. i. nõ eſt mihi gratus qui ex pleno cratere vinum immoderate hauriens contentiones & bellum lacrymoſum narrat: ſed qui muſarum & Veneris munera temperans, & commiſcens, nihil præter lætitiam, & hilaritatẽ in ore habet. F

Centavrêa monet cvm Lapithis] Pirithous Ixionis, & Diæ filius, epulum nuptiale Centauris, vt ſibi neceſſitudine cõiunctis, præbuit. Cùm fugiſſet autem eum Marti ſacrificare, Deum illũ irritauit, ſibique infenſum, atque inimicum reddidit. Ita Centauri plus nimio poti ſibi ipſi temperare non potuerũt, quin ingenio ſuo indulgentes Lapitharum vxoribus vim inferre conarẽtur. Lapithæ autem hanc tam atrocem iniuriam, & contumeliam iniquo animo ferentes, ac propulſare volẽtes, magnas Centaurorũ ſtrages ediderũt. Antinous apud Hom. ἰλιάδ. φ. malus auctor quidem ille, ſed tamẽ hac parte verus, deterrere Vlyſſem volens, ne arcum illum difficillimum ad inflectendum, intendere G
conaretur: hanc Lapitharum & Centaurorum hiſtoriam profert, dicens, Vlyſſem immodico vini potu impulſum, & mente captum, vt illos, rem ſuis viribus imparem ſuſcipere, ac tentare. Οἶνός σε τρώει μελιηδής, ὅς τε καὶ ἄλλους Βλάπτει, ὃς ἄν μιν χανδὸν ἕλῃ, μηδ᾽ αἴσιμα πίνῃ. Οἶνος καὶ Κένταυρον ἀγακλυτὸν Εὐρυτίωνα Ἄασ᾽ ἐνὶ μεγάρῳ μεγαθύμυ Πειριθόοιο Ἐς Λαπίθας ἐλθόνθ᾽, ὁ δ᾽ ἐπεὶ φρένας ἄασεν οἴνῳ, &c. M.Tullius oratione in Piſonem, conſulum perpotationem cum Lapitharum & Centaurorum conuiuio cõparat. ſic ille, *Quod quidem iſtius in illis reip. luctibus ſympoſium, quaſi aliquod Lapitharum aut Centaurorum conuiuium ferebatur.* Centaurum Pindarus ex Ixione & nube Iunonis ſimilitudinem gerente H
narum facit: eóque loco hanc Centaurorum & Lapitharum pugnam multis verbis perſequitur interpretes: quam in templo Theſei depictã fuiſſe ſcribit Plutarchus in Theſeo. lege & de eadem Heſiodi Aſpidem.

Rixa svper mero Debellata.] rixa in conuiuio armis & ferro dijudicata. Verbo *debellandi* crebrò vtitur T.Liuius, ſed im perſonaliter, vt loquuntur Grammatici: & interdum abſolutè.

Monet Sithoniis non levis Evivs.] monet & Bacchus, qui à Thracibus ſumma religione colitur: quem non contemnunt

A temnút Thraces Lycurgi exitio docti, vel, quem ſæpe ſibi habent iratum, cùm plus æquo poti, quicquid ſibi libet, etiam licere putant.

SITHONIIS] id eſt, Thracibus. Ode 26. lib. 3. *Memphim carentem Sithonia niue*. Euium autem Bacchum eſſe appellatum à voce bacchantium εὐοῖ, cùm ſit notum, de ea te nõ dicã plura.

CVM FAS, ATQVE NEFAS.] cum fas, & nefas non iure, nec ratione, nec honeſtate, ſed ſua libidine diſcernere, ac metiri volunt: quod cùm fit, res inter ſe maximè diſſimiles, ac contrariæ facilè miſcentur, & confunduntur. Libido enim omnium rerum diſcrimen, ac delectũ tollit, résq; maximè inter ſe diſiunctas, ac diuerſas coniungit, & exæquat, nedũ tãquã finis, ac terminus B fas, & nefas diſcernere, aut diſtinguere queat.

AVIDI] libidine inflãmati. aliter *auidos nautas* dixit Od. 28. huius lib. & ſaty. 3. lib. 2. *auidum heredem*. & *conuiuas auidos* ſaty. 5. lib. 1.

NON EGO TE CANDIDE.] candide, liber, ſimplex, aperte, verax, ſincere, Ode 11. epod. *candidum Pauperis ingeniũ*. & ſaty. 5. lib. 1. *animæ, quales, neq; cãdidiores Terra tulit*. & Ode 14. epod. *candide Mæcenas*. & epiſt. 6. lib. 1. epiſt. *ſiquid nouiſti rectius iſtis, Cãdidus imperti: ſi nõ, his vtere mecum*.

INVITVM QVATIAM.] ſacra Bacchi maxima, occultiſſimáque religione contineri, reconditiſſimáque in eis myſteria ſubeſſe ſcribunt boni auctores. huius igitur loci hęc ſententia eſt. te inuitum non commouebo, non te exagitabo. C (nemo enim te laceſſit impune) neque tua ſacra pampinis inuoluta proferam in lucem, aut diuulgabo: neque res vllas arcanas, & reconditas enuntiabo. quod valet, non progrediar bibendo vſque ad ebrietatẽ. nam qui immoderatè bibũt, & nimio vini potu fiunt ebrij, res arcanas & reconditas ac tacendas enuntiare ac vulgare ſolẽt. *inuitum* autem dixit, quia quamuis Bacchus non inuitus munera ſua largiatur hominibus, inuitus tamen eos vino obrui, & ebrios fieri videt.

NEC VARIIS OSSITA.] id eſt, obducta, operta. obſerere enim hoc ſignificat per tralationem. Plautus in Trinummo. *hem. iſtic oportet obſeri mores malos, ſi eo obſerẽdo poſſint interficier*. Orgia autem ſignificat.

SVB DIVVM RAPIAM.] diuulgabo, D aperiam. ordo, nec ſub diuum rapiam tua ſacra variis frondibus obducta.

SÆVA TENE CVM BERECINTHIO.] diximus ſuprà ad Oden 16. tympana, cymbala, cornua in ſacris Cybeles, & Bacchi adhiberi ſolita, eadémque fere religione, & eodem ritu vtraque culta eſſe. qua de re, qui plura ſcire volet, legat Clementis Alexandrini στρώματα. Tu igitur Bacche tympana, & cornua tua, quæ impios ad inſaniam adigunt, cõtine, & comprime: ne pátere, me àd inſaniam immoderato vini potu adigi, quemadmodũ tuæ Bacchæ audito tuo tympano, & Berecinthio cornu, furore præcipites aguntur.

QVÆ SVBSEQVITVR CÆCVS AMOR.] hi ſunt vini intemperantius poti comites: cæcus amor ſui, quem Græci φιλαυτίας nominant: arrogantia, atque inſolẽtia caput altius, quàm par eſt, attollens: linguæ incontinẽtia, ſeu lingua ſoluta, atque expedita ad res arcanas, fideique commiſſas, enuntiandas ac diuulgandas. E

ARCANIQVE FIDES PRODIGA.] fides parum certa, & conſtans in tacendis conſiliis occultis, atque arcanis: fides effuſa in efferendis, & prodendis rebus tacendis. ſic locutus eſt ſuprà Ode 12. *animæq; magnæ Prodigum Paullum*. & epiſtola ſecunda ad Mæcenatem lib. 1. *neque multæ prodigus herbæ*.

PERLVCIDIOR VITRO.] idem dicit, quod iam ſatis ſignificarat: *fides perlucidior vitro*: F id eſt, fides non cõtinens clauſa conſilia ſibi cõmiſſa, ſed ea omnibus aperiens, & indicans. aptiſſima autem vitri ſimilitudine vſus eſt ad ſignificandam eorum leuitatem, ac perfidiam, qui conſilium aliquod occultum ſibi cõmiſſum continere, & tegere non poſſunt. Quemadmodum enim vitri natura, quæ perlucida eſt, nihil earum rerum, quibus imponitur, occultare, aut tegere ſolet: immò eas perſpicuas, & aſpectabileis, omniúmque oculis expoſitas relinquit: ſic ingenia vana, & futilia, nihil rerum occultarum clauſum habere poſſunt, ſed eas non ſolùm lingua, verùm etiam fronte & vultu aperiunt ac declarant. Ad hunc locũ pertinet illud Ode 11. epod. *Simul calentis inuerecundus Deus Arcana promorat* G *loco*. & ſaty. 4. lib. 1. *Condita cùm verax aperit præcordia Liber*.

DE GLYCERA
Ode 19.

Se illius amore vri.

MATER ſæua Cupidinum,
Thebanæq; iubet me Semelæ puer,
Et laſciua licentia
Finitis animum reddere amoribus. H
Vrit me Glyceræ nitor
Splendentis Pario marmore purius:
Vrit grata proteruitas,
Et vultus nimiùm lubricus aſpici.
In me tota ruens Venus
Cyprum deſeruit: nec patitur Scythas,
Et verſis animoſum equis
Parthum dicere: nec quæ nil attinent.
Hîc viuum mihi cæſpitem, hîc
Verbenas pueri ponite, turáque

A *Bimi cum patera meri.*

Mactata veniet lenior hoſtia.

MATER SÆVA CVPIDINVM] multos eſſe vni° Veneris Cupidines à nemine (quod ſciam) traditum eſt. Philoſtratus autem multitudinem illam Cupidinum mala carpentium (ne quis forte miretur) Nympharum ſubolem eſſè dicit his verbis: εἰ δὲ πλῆθος αὐτῶν (inquit) μὴ θαυμάσῃς. Νυμφῶν γὰρ δὴ παῖδες ὗτοι. Quamobrem autem Lucianus dialogum quendam inſcripſerit, Ἔρωτες, ex eius dialogi lectione intelligi, quàm à me doceri, malo. hic verſus iteratur Od.1.lib.4.

B THEBANÆQVE IVBET] Cadmus Rex Thebarum: eius filia Semele. Heſiod. in Theog. Καδμείη δ' ἄρα οἱ Σεμέλη τέκε φαίδιμον υἱὸν Μιχθεῖσ' ἐν φιλότητι Διώνυσον πολυγηθέα. id eſt, Cadméa autem peperit clarum filiũ Dionyſum valde hilarum congreſſa cum Ioue. Iam Semelen complexu Iouis grauidam, & ad pariendum vicinam, dolis Iunonis circumuentam, atq; inductam petiiſſe à Ione, vt ea ad ſe ſpecie, eóq; habitu ventitaret, quo fuerat tum, cùm primùm Iunonis nuptias expetiuerat: Iouem autem, qui ei pollicitus erat, ſe, quicquid illa peteret, conceſſurum, in curru ad eam veniſſe cum fulgure, & fulmine, illámque metu exanimatam eſſe, vel (vt alij volunt) fulmine conflagraſſe: Bacchum verò è flamma ereptum, in Iouis femur conie-C ctum, & inſutũ eſſe, docet Euripides in Bacchis. aliquot libri veteres habent *iubent.* paullo pòſt omnes fere *Semela* non vt vulg. *Semeles.*

FINITIS ANIMVM REDDERE AMORIBVS] id eſt, referre animum ad amores, quibus finem conſtitueram. aliter dictum eſt illud ſuprà, *animúmque reddas*, Od.16.

SPLENDENTIS PARIO MARMORE] de Pario marmore ſic Strabo lib. 10. ἐν δὲ τῇ Πάρῳ ἡ Παρία λίθος λεγομένη ἀρίστη πρὸς τὴν μαρμαρογλυφίαν. In Paro eſt Parius lapis, qui dicitur eſſe optimus ad marmoris cælaturã.

GRATA PROTERVITAS] qui ſunt exercitati in rebus amatoriis, dicunt ingenij ferocitatem, feruorem, & proteruitatem in puella, D modeſtia, & pudore, & taciturnitate gratiorem eſſe. ſic Od.5.lib.2. *Iam proterua Fronte petet Lalage maritũ.* Od. 25. huius libri. *iuuenes proterui.* per tranſlationẽ autem Od, 26. huius libri. *ventos proteruos* nominat. & Od. 16. epod. *proteruũ Africũ.*

LVBRICVS ASPICI] lubricus ad aſpiciendum, quem difficile ſit ita conſtanter, & cõtinenter aſpicere, vt Glyceræ complexum nõ expetas. qui aſpicientem percellere ſolet. & tralatio ducta eſt à via lubrica, in qua inſiſtere, aut ingredi ſine caſu aliquo, vel prolapſione ęgrè quiſquam poteſt. nonnulli ſic: cuius ſplẽdorem oculi ferre non poſſunt. quod non diſplicet: alij vultum aſpici lubricum, politiſſimum, nitidiſſimũ, & pulcherrimum interpretãtur. nihil præterea. E animaduertendum autem hoc loquendi genus *lubricus aſpici*, à Græcorum conſuetudine ductũ. de quo ad Od. 8. lib.4. dicemus.

CYPRVM DESERVIT.] Cyprum, vbi religioſiſſimè colitur, & cuius eſt præſes, cuſtos & domina, vt ſuprà Od. 3. hoc loco autẽ ſtudioſum adoleſcentem admonere volo de eo, quod tradit interpres Homeri ἰλιάδ.ε. cur Venus Cypris dicatur, recentioribus hominibus non eſſe notum. Ait enim ille Cyprin dictam ab Homero, quaſi κυόποριν, propterea quòd ſine Venere, id eſt, ſine concubitu, & complexu venereo mulieres grauidæ non fiant. Induxit autem (inquit ille) & decepit Heſiodum, ceteróſq; poëtas Homero poſteriores, id, quod ait Homerus ἰλιάδ. θ. ἡ δ' ἄρα Κύπρον ἵκανε φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη. ex illis verbis enim exiſtimarũt Venerem F in Cypro eſſe natam. ſed eò (inquit) profecta eſt, quia ibi colitur. non cõtinuò autem ſi quis Deus aliquo in loco colitur, in eo quoque natus eſt. Ita nunquam ab Homero Apollinem Delium, aut Pythium eſſe appellatum, quamuis ſciat Homerus vtroque in loco cum ſanctiſſimè coli, tẽpláque ei religioſiſſima eſſe conſecrata. Omnia autem ferè deorum epitheta apud Homer. vel ab animi affectibus, vel ab actionib°, vel ab iis, quæ ad corpus pertinent, deducta ſunt: vt Ἀπόλλων ἑκατηβελέτης. & ἑκηβόλος & ἑκάεργος. γλαυκῶπις Ἀθήνη. λευκώλενος ἥρη. ῥοδοδάκτυλος ἠὼς. λευκόσφυρος ἥβη. νεφεληγερέτα ζεύς. Ἄρης βροτολοιγός. Ποσειδῶν ἐννοσίγαιος, & κυανοχαίτης. G id eſt. Apollo iaculator, & longe iaciens, & procul à ſe arcẽs: Pallas glaucis oculis, ſeu horribili aſpectu: Iuno candidis vlnis. Aurora roſeis digitis: Hebe candidis talis, ſeu calcaneis. Iupiter nubiũ congregator. Mars mortalium peſtis ac pernicies. Neptunus terræ concuſſor, & glauca cæſarie.

ET VERSIS ANIMOSVM EQVIS PARTHVM] Parthos fugienteis pugnare traditum eſt: ſic Ode 13. lib.2. *Miles ſagittas, & celerem fugam Parthi: catenas Parthus, & Italũ Robur.* repetendum verbum, perhorreſcit ἀπὸ κοινοῦ. & epiſtola ad Auguſt. lib.2. *Ipſe ego, qui nullos me affirmo ſcribere verſus, Inuenior Parthis mendacior.* de quo loco ſuo loco. Virg. Georg.3. *Fidentémque fuga Parthum, verſiſq; ſagittis.* Cicero ad Papir. Pæ- H tum, iocans. *Itaque obtemperare cogito præceptis tuis, hoc amplius, nauicularum habere aliquid in ora maritima. contra equitem Parthum negans vllam armaturam meliorem inueniri poſſe.* Quidam legũt hoc loco, *Nec verſis*: quam ſcripturam quamuis nuſquam repererim, non improbo tamen. Sed receptam ſequor. nam copulatio, *Et*, pertinet ad nomen *Scythas*, non ad verbum *patitur.* ſic Ode 12. lib.2. *Nec ſæuos Lapithas, & nimiũ mero Hylaum.*

NEC, QVÆ NIHIL ATTINENT] Venus non patitur me bella ſcribere, nec Scythas, nec alia id genus, quæ nihil ad amorẽ attinent.

A HIC VIVVM MIHI CÆSPITEM] aggreditur ad Venerem ſacrificio placandam, vt facilius eius puellæ, cuius amore vritur, complexu potiatur. viuus cæſpes autẽ interdũ aræ locũ obtinet, maxime in rebus ſubitis, & longiorẽ morã non ferentibus, vt Od. 8. lib. 3. *poſitúſque carbo in Ceſpite viuo.* Verbenarum quoque in ſacrificiis vſus erat, & ad aras adhibebãtur. Terent. in Andria. *ex ara ſume verbenas.* & Od. 11. lib. 4. *ara caſtis Vincta verbenis. Sagmina* (inquit Feſtus) *vocantur verbena, id eſt, herba pura, quia ex loco ſancto arceſſebantur à conſule, pratoréve, legatis proficiſcentibus ad fœdus faciendum.* Quin etiam frondeis feliceis, vt laurum, myrtum, oliuam, verbenas appellabant veteres, & his aras coronabant: Præte-B rea tus adolebant, & vinum è patera libabant: quæ omnia hîc enumerantur. Viuum autem cæſpitem intellige virentem: ſeu cuius herba adhuc viridis eſt, & terræ humore alitur. Contra Homerus. ἰλ. ι. Flammam arefactam ſeu marcefactam eſſe dicit, quæ exſtincta eſt, Αὐτὰρ ἐπεὶ κτ πῦρ ἐκάη καὶ πῦρ ἐμαράνθη.

MACTATA HOSTIA] id eſt, poſtea quàm mactata fuerit hoſtia. Scio aliter explicare Eraſmum, & referre hoc in prouerbiorum numerũ, *lenior mactata hoſtia*, pro homine facili & manſueto. ſed errat. VENIET.] Glycera.

C
AD MAECENATEM. Ode 20.

Inuitat eum ad conuiuium minimè ſumtuoſum.

VILE potabis modicis Sabinum
Cantharis, Græca quod ego ipſe teſta
Cónditum leui, datus in theatro
Cùm tibi plauſus,
Care Mæcenas, eques: vt paterni
Fluminis ripæ, ſimul & iocoſa
Redderet laudes tibi Vaticani
D *Montis imago.*
Cæcubum, & prælo domitam Caleno
Tu bibes vuam. mea nec Falernæ
Temperant vites, neque Formiani
Pocula colles.

VILE SABINVM] vinum Sabinum, id eſt, non admodum magni pretij. epiſt. 12. lib. 1. Vilem amicorum annonam eſſe dicit, vbi quid deeſt viris bonis. epiſt. 15. *emſſum vile.* & 1. *Vilius argentum eſt auro.* Saty. 1. lib. 1. *vilem aſſem.* Sat. 11. lib. 2. *vilibus ouis.*

GRÆCA TESTA] cõdebant vinum in teſtis, id eſt amphoris, ſeu cadis fictilibus, antiqui quarum optimæ erant, quæ fingebantur in Græcia. propterea Græcam teſtam dixit. Græcam autem vel Cumanam, vel Samiam intellige. huc pertinet illud Od. 14. lib. 3. *Spartacum ſi qua potuit vagantem Fallere teſta.* & Od. 21. eiuſdem. *O nata mecum conſule Manlio, &c.* Falluntur autem qui teſtam, dolium interpretãtur, quamuis dolia, fictilia fuiſſe, non negem. E

LEVI] leui à verbo lino, id eſt, picaui, vel gypſo obduxi. hinc telino. Ter. in Heaut. *releui dolia omnia, omneis ſerias.*

DATVS IN THEATRO CÙM, &c.] tempus notat. notum eſt autem, claros, & gratioſos, & benè de rep. meritos viros, niſi forte aliqua in- F uidia laborarent, à populo ludos ſpectante ſolitos eſſe plauſu excipi: factioſos contrà, & inuidioſos, ſibilis. M. Tull. pro Sextio. *In hunc conſeſſum P. Sextius tribunus pl. cum ageret nihil aliud in eo magiſtratu, niſi meam cauſam, venit, ac ſe populo dedit, non plauſus cupiditate: ſed vt ipſi inimici noſtri voluntatem vniuerſi populi viderent. Venit (vt ſcitis) ad columnam Meniam. tantus eſt ex omnibus ſpectaculis vſque à Capitolio, tantus ex fori cancellis plauſus excitatus, vt numquam maior conſenſio, aut apertior populi Rom. vniuerſi fuiſſe vlla in cauſa diceretur.* ad quem morem referendum eſt illud Saty. 1. lib. 1. *populus me ſibilat: at mihi plaudo Ipſe domi, ſimulac nummos contemplor in arca.*

VT PATERNI FLVMINIS.] Etruſci G fluminis, id eſt, Tiberis: Mæcenas enim Etruſcus erat origine, & à regibus Etruſcis prognatus, vt diximus ſuprà ad Oden primam, *Mæcenas atauis edite Regibus*: quod & Prop. docet. lib. 3. *Mæcenas eques Etruſco de ſanguine Regum.* Tiberis autem ab Etruria fluit.

IOCOSA IMAGO] echo, vt ſup. Od. 12.

CÆCVBVM] Vinum ſubintell. Vinum Cæcubum etiam ab Athenæo commendatur lib. 1. his verbis: εὐγενὴς δὲ καὶ ὁ Καίκυβος, πληκτικὸς, εὔτονος. παλαιοῦται δὲ μετὰ ἱκανὰ ἔτη. i. generoſum autem etiam eſt Cęcubum, ſenſum pungẽs, ac feriens, vehemẽs. colligit autem vetuſtatẽ poſt aliquammultos annos. ſcriptum eſt etiã in nonnullis codicib. Cæcubam, vt pertineat ad no- H men, vuam.

ET PRÆLO DOMITAM CALENO.] de vino Caleno idẽ Athen. eod. lib. ὁ Καληνὸς, κοῦφος, τοῦ Φαλέρνου εὐστομαχώτερος. id eſt, vinũ Calenum, ventriculo vtilius, quàm Falernũ. Od. 31. huius lib. *Premãt Calena falce, quibus dedit Fortuna vitem.* Calenum autem à Calibus dictum, quò deducta eſt Colonia à Romanis, vt ſcribit Paterculus lib. 1.

MEA NEC FALERNÆ TEMPERANT.] nec Falernæ vites, nec Formiani colles mea pocula temperant: id eſt, pocula mea non ſunt temperata vino Falerno, neque Formiano. lege quæ annot. ad Od. 8. ſup.

A ## IN DIANAM, ET Apollinem. Ode 21.

Sæculare Carmen.

DIANAM teneræ dicite virgines:
Intonſum pueri, dicite Cynthium,
Latonámque ſupremo
Dilectam penitus Ioui.
Vos lætam fluuiis, & nemorum coma,
Quæcumque aut gelido prominet Algido,
B *Nigris aut Erymanthi*
Siluis, aut viridis Cragi:
Vos Tempe totidem tollite laudibus,
Natalémque, mares, Delon Apollinis,
Inſignémque pharetra,
Fraternáque humerum lyra.
Hic bellũ lacrymoſum, hic miſerã famem,
Peſtémq; à populo, & principe Cæſare in
Perſas, atque Britannos
Veſtra motus aget prece.

DIANAM] carmen eſt ſæculare ἀποτρόπαιον: id eſt, comparatum ad mala impendẽtia, C ſeu alioqui timenda, auertẽda: ad Apollinem & Dianam. Hi autem dij offenſi & irati, horribiles & formidoloſi ſunt. exanimant enim & interimunt: Exemplo eſt Niobe, cuius liberos mares quidem Apollo, fœminas autẽ interfecit Diana. Hom. ὀδυσ. ο. Ἐλθὼν ἀργυρότοξος Ἀπόλλων Ἀρτέμιδι ξὺν Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσι κατέπεφνε. Præterea Apollo, qui idem Phœbus eſt, & ſol, annum metitur: Diana, quæ eadẽ eſt luna, menſtruum ſpatium conficit. & ita hi dij temporum omnium æternitatem regunt & continent. Hoc igitur carmine puellæ Dianam, pueri mares Apollinem placare ab Horatio iubentur, vt bello compoſito, & ſedato, pacem atque otium: fame D diſcuſſa, & profligata, frugum vbertatem & rerum omniũ copiam: peſte depulſa, cæli ſalubritatem, & corporum valetudinem populo Rom. impetrent. Denique ſi cui huius carminis ſententia videbitur obſcurior, legat aliud carmen ſæculare, quod eſt poſt epod. Confirmo, illius carminis lectionem multum ad hoc, lucis allaturã. Verùm non eſt omittendum, Apollinem apud Homerum ſemper fauere Troianis. Itaque Paridis ſagittam in Achillis eam corporis partem, quæ vulnerabilis eſſet, direxit. Virg. lib. Ænei. 6. princip. *Phœbe graues Troiæ ſemper miſerate labores, Dardana qui Paridis direxſti tela, manúſq; Corpus in Æacida.* Meritò igitur orant eum Romani, qui ab Ænéa orti ſunt.

INTONSVM] ἀκερσεκόμαν. Od. 15. epod. E *Intonſóſque agitaret Apollinis aura capillos.* Tibull. lib. 3. *Annue: ſic tibi ſint intonſi Phœbe capilli.*

LATONAMQVE SVPREMO.] Heſiodus Latonam quartam numerat Deam, cum qua Iupiter Titanibus deuictis, regnóq; pacato, concubuerit. Λητὼ δ' Ἀπόλλωνα, καὶ Ἄρτεμιν ἰοχέαιραν Ἱμερόεντα γόνον πέρι πάντων οὐρανιώνων Γείνατ' ἄρ Αἰγιόχοιο Διὸς φιλότητι μιγεῖσα.

VOS LÆTAM FLVVIIS, ET NEMORVM.] id eſt, vos virgines dicite Dianam *lætam fluuiis, &c.* id eſt, quæ fluuiis delectatur, & arborum frondibus. *coma* autẽ lego, non *comam*, veterum codicum auctoritatem ſecutus, duorũ Vatican. Iannoct. Vrſini, Faër. Torneſ. Nicotian.

NEMORVM COMA.] arborum frondibus, vt Od. 3. lib. 4. *Et ſpiſſæ nemorũ comæ.* & Od. 7. F *redeunt iam gramina campis, Arboribúſq; comæ.* & Catull. de faſelo: *nam Cytorio in iugo Loquente ſæpe ſibilum edidit coma.*

ALGIDO.] Algidum (inquit Strabo) πολίχνιον, id eſt, vrbs parua eſt inter Tuſculum, & montem Albanum: & mons eiuſdem nominis. vide Oden 4. lib. 4. & 23. lib. 3.

ERIMANTHI.] Erimanthus Arcadiæ fluuius, vt ſcribit Mela, & mons eiuſdem nominis.

CRAGI.] ſeu Gragi: nihil refert. eſt autem Cragus (inquit Strabo 14. lib.) mons, & oppidum in Lycia.

VOS] mares, quod ſequitur verſu proximo.

TEMPE] Tempe Theſſalica. de quibus ſup. Od. 1. & inf. Od. 1. lib. 3. *Nõ Zephyris agitata tempe.* G

TOLLITE LAVDIBVS] ferte laudibus, laudate.

NATALEMQVE DELON.] in qua nati ſunt Apollo & Diana: qua de re ſic M. Tullius libro accuſat. 3. *ne poſteà quidem potuiſti accipere id, quod eſt proditum memoria, ac litteris? Latona ex longo errore & fuga grauidam, & iam ad pariendũ vicinam, temporibus exactis fugiſſe Delum, atque ibi Apollinem, Dianámque peperiſſe, &c.*

FRATERNAQVE.] & tollite laudibus Apollinis humerum inſignem lyra fraterna, id eſt, quam à Mercurio fratre accepit, vt ſuprà diximus ad Oden 10. Mercurius enim fratri Apollini pro bobus ab eo furtim ablatis lyram repoſuit: ex quo χρυσάωρ Apollo dictus ἀπὸ τῆς H χιθάρας ἀορτῆρος. ſed rurſus Apollo Mercurio virgam dedit ad vaticinandum magnam vim habentem. Vnde χρυσόῤῥαπις eſt nominatus.

BELLVM LACRYMOSVM.] πόλεμον δακρυόεντα, vel πολύδακρυν. Homer. ἰλιάδ. γ. πολύδακρυν Ἄρηα. lacrymoſum Martem, id eſt, bellum. hic enumerãtur tria horribilia mala, bellum, fames, peſtis, quæ placatum & propitium Apollinem confirmat Horatius à populo Rom. depulſurum. neque verò hoc incredibile aut abſurdum eſt. Appellatur enim etiam hic deus ἀλεξίκακος: id eſt, malorum depulſor.

ET MISERAM FAMEM.] rectè miſerã. Nam

A Nam fame nihil miſerius. M. Tull. ad Attic. lib. 5. *iter igitur ita per Aſiam feci, vt etiam fames, qua nihil miſerius eſt, quæ tum erat in hac mea Aſia (meſsis enim nulla fuerat) mihi optanda fuerit.* Hom. ὀδυσσ. μ. ait morteis omneis eſſe hominibus triſteis, atque acerbas: ſed omnium miſerrimum eſſe fame mori. verba Homeri ſunt hæc: Πάντες μὲν στυγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι· Λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν.

PESTEMQVE] Peſtem immittit, & calamitaté importat Apollo iratus, vt lib. α. ἰλιάδ. Νοῦσον ἀνὰ στρατὸν ὦρσε κακήν. Eſt ergo eiuſdem etiam depellere.

AGET.] à populo Ro. in hoſteis eius transferet: cùm præſertim ſua ſponte Romanis amicus ſit ac propitius, vt Troianorum nepotibus. depellet (inquit) à populo Ro. mala veſtris preci-
B bus adductus, nempe bellũ, & famem, & peſtẽ.

AD ARISTIVM.
Ode 22.

Vitæ integritatem, & innocentiam vbique eſſe tutam.

INTEGER vitæ, ſceleriſque purus,
Non eget Mauris iaculis, neque arcu:
C *Nec venenatis grauida ſagittis,*
Fuſce, pharetra,
Siue per Syrteis iter æſtuoſas,
Siue facturus per inhoſpitalem
Caucaſum, vel, quæ loca fabuloſus
Lambit Hydaſpes.
Namque me ſilua lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen, & vltra
Terminum curis vagor expeditis,
Fugit inermem:
Quale portentum neque militaris
D *Daunia in latis alit eſculetis:*
Nec Iubæ tellus generat, leonum
Arida nutrix.
Pone me, pigris vbi nulla campis
Arbor æſtiua recreatur aura:
Quod latus mundi nebulæ, maluſque
Iupiter vrget:
Pone ſub curru nimium propinqui
Solis, in terra domibus negata:
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

INTEGER VITÆ.] Sic dictum *integer vitæ,* E vt illud Saty. 3. lib. 2. *Integer animi. Quòd ſi quis natam pro cara deuouet agna, Integer eſt animi?* & ibid. *Integer eſt mentis Damaſippi creditor?* & Saty. 9. lib. 1. *ô te Bolane cerebri Felicem.* ſimile illud Virg. Æneid. 2. *vos ô, quibus integer æui Sanguis, ait.* & 9. *atque integer æui Aſcanius.* ibid. *Hic annis grauis, atque animi maturus Alethes.* & alibi. *O præſtans animi iuuenis.* & lib. 5. *Hoc Helymus facit, hoc æui maturus Aceſtes.* & lib. 4. *Iſq; amens animi.* & lib. 11. *fortunatúſque laborum, Egregiúſque animi iuuenis.* & Catull. in Galliambo. *Vagus animi.* & Plautus Trinummo: *ſatin tu ſanus mentis, aut animi tui, qui conditionem hanc repudies?*

SCELERÍSQVE PVRVS.] ſceleris purũ accipio eum, qui caſtas, & puras à ſanguine ma- F nus habet: qualeis Hyppolyti dicit eſſe Phædræ nutrix apud Eurip. Ἁγνὰς μὲν ὦ παῖ χεῖρας αἵματος φέρεις. cõtrà Adraſtus ille apud Herodot. Clio. is, qui fratre ſuo interfecto ſeſe ad Crœſum contulerat, non habebat puras manus. ſic Herod. ἀπικνέεται ἐς τὰς Σάρδις ἀνὴρ συμφορῇ ἐχόμενος, καὶ οὐ καθαρὸς χεῖρας ἐών, &c. ſic Horat. Satyr. 1. lib. 2. filij dexteram, quæ à matris cæde temperet, ridiculè, & diſſimulanter *piam* vocat, quamuis ille matrem veneno ſit necaturus. Od. 17. epod. *Tibi hoſpitale pectus, & pura manus.* & Saty. 4. lib. 1. *at benè ſi quis, Et viuat puris manibus.* M. Tull. purus à ſanguine ciuili. Liuius lib. 45. *cum omnis præfatio ſacrorum eos, quibus non ſint puræ manus, ſacris arceat, vos penetralia veſtra contaminari cruento latronis corpore ſinetis?* Sic lo- G quuntur & Græci. Plato lib. ſex. de Rep. καθαρὸς ἀδικίας, καὶ ἀνοσίων ἔργων. id eſt purus iniuſtitię, & impiorum facinorum. & vſquequaque apud eoſdem ἁγνὸς φόνου, id eſt purus à cæde. hoc idem nomen iunxit, cum auferendi caſu Saty. 3. lib. 2. *Stas animo, & purum eſt vitio tibi, cum tumidum eſt cor?* eadem ſatyra cruentum ſanguine paterno dixit, qui manus habet impuras ſanguine paterno, id eſt, qui parentem interfecit.

NON EGET MAVRIS IACVLIS.] hanc eſſe germanam ſcripturam teſtantur aliquot antiqui codices. atque huic generi geminũ eſt illud Od. 6. lib. 2. *vbi Maura ſemper Æſtuat vnda.* & Od. v. lib. 3. *Nec Mauris animum mitior an- guibus.* in cod. Torn. delerũ erat s. ab aliquo im- H perito, & arrogante lectore. Maura autem iacula dixit quia Mauri optimi erant iaculatores.

SIVE PER SYRTEIS ITER] ſiue iter facturus per Syrteis, ſiue per Caucaſum. Duæ Syrtes in mari Lybico à ſcriptoribus commemorantur, magna & parua. de quibus cùm alia multa ſcribit Strabo lib. 17. tùm hæc in primis: ἡ χαλεπότης δὲ ταύτης τῆς Σύρτεως, καὶ τῆς μικρᾶς, ὅτι πολλαχοῦ τεναγώδης ἐστὶν ἡ βυθὸς κατὰ τὰς ἀμπώτεις, καὶ τὰς πλημμυρίδας. συμβαίνει δή ποτε συμπίπτειν εἰς τὰ βράχεα, καὶ καθίζειν: σπάνιον δ' εἶναι τὸ σωζόμενον σκάφος. διόπερ τὸν παράπλουν ποιοῦνται φυλαττόμενοι μὴ ἐμπέσοιεν

A εἰς τοὺς κόλπους ὑπ᾽ ἀνέμων ἀφύλακτοι ληφθέντες.&c.id eſt,huius aurem Syrtis,& alrerius, quæ minor appellatur,difficultas eſt, quòd multis locis fundus, paludoſus ac limoſus eſt ſub æſtus maritimos recedenteis,& accedēteis.Euenit igitur nonnullis,vt in breuia incidant, & cōſidant:raráque ſit ea nauis, quæ ſeruatur. Quocirca longè ab his nauigationis ſuæ curſum remouent,cauentes,ne, cùm in ſinus inciderint, à ventis occupentur imparati. Quibus conſentanea ſunt,quæ de iis ſcribit Apollon.lib.4.argon. πάντῃ γὰρ τέναγος, πάντῃ μνιόεντα βυθοῖο Τάρφεα, κωφὴ δέ σφιν ἐπιβλύει ὕδατος ἄχνη, Ἠερίη δ᾽ ἄμαθος παρακέκλιται, id eſt vſquequaque B enim lacunæ limoſę,vſquequaque foſſæ in fundo alga refertæ ſurda in eis ſcatet aquæ ſpuma. Obſcura autem & denſa arena adiacet.Dicta aurem Syrtis eſt παρὰ τὸ σύρεσθαι ὅτι κατὰ καιρούς τινας πολὺ ὕδωρ ἐκσύρεται. De his Syrtibus ita ſcribit Dionyſius Alexand. Ἑξείης δ᾽ ἐπὶ Σύρτις ἀγάρροον ὁλκὸν ἐλίσσει Βαιοτέρη, μετὰ τὴν δὲ πρὸς αὐγὰς ἔρχεται ἄλλη. Et Salluſtius de iiſdem ſic bello Iugurt. *Nam duo ſunt ſinus propè in extrema Africa,impares magnitudine, pari natura,quorum proxima terræ prealta ſunt:cetera vti fors tulit,aliàs alta ſunt,aliàs in tempeſtate vadoſa. Nam vbi mare magnum eſſe,& ſauire cœpit ventis,limum, arenámque,& ſaxa ingentia fluctus trahunt: ita facies locorum cum ventis ſimul mutatur:Syrtes ab tractu nominatæ.* Horat. Od.6.lib. 2. Syrteis barbaras C appellat: *vbi Maura ſemper Æſtuat vnda.* Sed cùm Horat.hîc loquatur non de eo,qui nauigat, ſed de eo,qui pedibus iter facit, & qui per loca belluis immanibus infeſta ambulans iaculis & ſagittis eget: nō ſunt hîc intelligendę ſyrtes illæ in mari Lybico, ſed potius Lybiæ ſolitudines mediterraneę arenoſę,puluerulētæ,& ſiticuloſæ: ſeu,ſi quis malit,littora talibus marinis ſyrtibus propinqua.tales ſunt ſyrtes illæ Getulæ,quas ait ſe aditurum auem canorā factum, Ode vlt.lib.2. *Viſam gementis littora Boſpori, Syrteísque Getulas canorus Ales, Hyperboreóſque campos.*

ÆSTVOSAS.] æſtuoſas vocat non propter æſtus maris accedenteis, & recedenteis: vt Od. 7.lib.2. *Te rurſus in bellum reſorbens Vnda fretis tu-* D *lit æſtuoſis*,cùm hæ Syrtes ſint Mediterraneæ:ſed propter cæli,aut arenarum calorem:quemadmodum Ode 31.Calabriam æſtuoſam dicit.

INHOSPITALEM.] ἄξενον, ἀπάνθρωπον appellat Æſchylus: quod annotauit Muretus. Idem Æſch. ἄβατον ἐρημίαν.

VEL, QVÆ LOCA FABVLOSVS.] vel per ea loca,quæ Hydaſpes Indiæ fluuius prę terlabitur, & alluit: de quo multa fabuloſa ſcribuntur ab hiſtoricis.

CVRIS VAGOR EXPEDITIS.] ſecutus ſum omnium veterum librorum fidem, atque auctoritatem: in quibus ſine vlla varietate, excepto Faërni codice,reperi ſcriptum *curis expeditis*, non, *expeditus*. quam quidem ſcripturam agnoſcit Porphyr. Quamuis autem ſciam, La- E tinè dici poſſe, *curis expeditus*: tamen neſcio quo modo hoc alterum eſt venuſtius, & magis Horatianum.ſic dixit Catullus *curis ſolutis*, ad Sirmionem peninſulam: *O quid ſolutis eſt beatius curis?* quemadmodum enim vſitatè dicunt Latini, ſoluere animum cura, metu, & ſimilibus: & item ſoluere curā,& metum,Horat.Od. 9. epod. *metúmq; Cæſaris rerū iuuat Dulci Lyæo ſoluere.* Virg. Æn.1. *Soluite corde metū Teucri.* Lucr. lib.4. *atque animi curas è pectore ſoluat.* & Græci, vt Eurip. in Oreſte. οὐ νῦν χάριν μοι τὸν φόβον λύσασα δός: ſic expedire animum curis, & expedire curas. Prioris generis exempla ex Horatio petere licet. Od.23.lib.3. *non animum metu, Non mortis laqueis* F *expedies caput.* Od. 27. huius lib. *vix illigatum te triformi Pegaſus expediet Chimæra.* quamquam ſcio nonnullis in libris legi *Chimæræ*:quæ ſcriptura ſi placet,ſubaudiendum,amore,aut ſeruiture, aut Chimæra ipſa, aut quippiam aliud ſimile.& Od. 11.epod. *Amor Lyciſci me tenet, Vnde expedire non amicorum queant Libera conſilia,Nec contumelia graues.* Iam apud M.Tull.crebra ſunt hæc loquendi genera: *expedire ſe ab occupationibus, expedire ſe ex laqueis, expedire ſalutem.* pro Rabir.Poſt. *Si quidem tam non ſemper ſtulti, quàm ſerò ſapientis eſt, cùm ſtultitia ſua impeditus ſit,quoquo modo poſſit, ſe expedire.* Idem ad Attic. *nos expedies omni moleſtia.* Terent.Hecyra. *At ſic citius, quî te expedias his ærumnis,reperias.* alterius exempla ſunt, expedire negotia,expedire exitū,expedire nodum. & Horat.Od.3.huius libri,*iaculo nobilis expedito*.ſic Te- G rent.Hecyra: *Rem cognoſces:iram expedies.* Virgil, Æneid.4. *Non arma expedient?*

FVGIT INERMEM.] vox, *inermem*, non eſt otioſa.videtur enim lupus ille tam ferus, & immanis Horatium inermem diuinitus fugiſſe. quòd ſi iaculis inſtructum, atque armatum fugiſſet:neque ita mirum eſſet, neque integritati & innocentiæ vitæ aſſignandum videretur.

MILITARIS DAVNIA] ad militiam apta. ſuprà Od.8. *cur neque militaris Inter æqualeis equitet.* vel militaris, quæ milites effert ſtrenuos, ac forteis. Apulos Strabo lib.quinto tradit Daunos à Græcis appellatos eſſe.

ESCVLETIS.] ab eſculo eſculetum,vt à fru H rice fruticetum, à ſalice ſalicetum, à dumo dumetum.

NEC IVBÆ TELLVS] Mauritania: cuius rex Iuba. ab hoc C.Curio legatus Cæſaris in Africa cum exercitu cæſus eſt. qua de re Iulius Florus lib.110.& C.Cæſar.lib.2.de bello ciuili.

PIGR. VBI NVLLA CAMP.] pone me in campis incultis,& ſterilibus, & horridis propter immoderatū frigus, in quibus denique (vt ait ille) *nullæ arbores frondeſcunt,nullæ vites pampinis pubeſcūt,nulli rami bacarū vbertate incurueſcūt,&c.* Hæ ſunt igitur oræ duæ inhabitabiles, quæ obriguerunt pruina. tertia eſt, quæ maximo ſolis ardore torretur, vt ait M. Tull. lib.ſexto de rep.

A rep.quam Horatius his verbis deſcribit infrà deinceps. *Pene ſub curru nimiùm propinqui Solis.* Atqui hanc eſſe temperatam, & habitabilem, qui noſtra & auorum noſtrorum ætate nauigarunt, comperetunt. huc pertinet ille locus lib 3. Od. 3. *Qua parte debacchentur ignes, Qua nebula, pluuiiq; rores.* & Ode 24. eiuſdem lib. *ſi neque feruidis Pars incluſa caloribus Mundi, nec Borea finitimum latus, Durataq́ ſolo niues Mercatorem abigunt.* has eaſdem oras ſignificat & deſcribit Virg. Georgic. 1. *Quinque tenent cælum Zona, quarũ vna coruſco Semper ſole rubens, &c.* notiſſimi enim ſunt verſus: & M. Tull. lib. ſexto de rep. vt paullo antè diximus. & lib. 1 Tuſcul. *ceteras parteis incultas, quòd aut frigore rigeant, aut vrantur calore.* & Lucret. lib. 5. ſed paullo aliter. *Inde duas porrò propè parteis ferB uidus ardor, Aſſiduúsq; geli caſus mortalibus aufert.* & Tib. lib. 4. ad Meſſallam pluribus verſibus. nomine autem Latino, *pigris*, videtur Græcum nomen ἀργοῖς exprimere voluiſſe.

MALVSQVE IVPITER.] graue, caliginoſum, inſalubre cælum. vide ſuprà ad Oden 1. *manet ſub Ioue frigido.*

VRGET.] premit, occupat, perpetuò tegit.

SVB CVRRV NIM. PROP. SOLIS.] hanc orbis terrarum partem exiſtimabant veteres Solis ardore torreri: quæ tamen eſt temperata, vt dixi, eiúſque temperationis rationem iam anteà docuerat Albertus Magnus.

C DVLCE RIDENTEM.] ſic Catullus ad Leſb. *identidem te Spectat, & audit Dulce ridentem, miſero quod omneis Eripit ſenſus mihi.* Quod quidẽ Sappho Græcè dixerat (nam ab ea tranſtulit in vſum ſuum Catullus) γελώσας ἱμερόεν. Idẽ Catull. *illa, quam videtis Turpe incedere.* Hom. ὀδ. ξ. καί ϑ᾽ ἁπαλὸν γελάσαι & Pindar. in Pyth. carm. 9. γλυκερὸν γελάσαις. & Apollon. 3. Argon. Νεκτάρεον μειδιόωσα. ſimilia ſunt hæc Horatiana. Od. 12. lib. 2. *me voluit dicere lucidum Fulgentes oculos.* & Od. 19. lib. eod. *turbidum Lætatur.* & epiſt. ad Iul. Flor. lib. 2. *canet indoctum, ſed dulce bibenti.* & Ode 27. lib. 3. *Perfidum ridens Venus.* Quanquã illud *canet indoctum, ſed dulce bibenti*, poteſt dici eſſe diſſimile, propterea, quòd verbum canere D cum quarto caſu coniungi ſolet, & vocis agentis eſt.

AD CHLOEN.
Ode 23.

Non eſſe tam, quòd virileis complexus extimeſcat, viro matura.

VITAS inuleo me ſimilis, Chloë,
Quærenti pauidam montibus auiis
Matrem, non ſine vano
Aurarum, & ſiluæ metu.
Nam ſeu mobilibus veris inhorruit E
Aduentus foliis: ſeu virides rubum
Dimouere lacertæ:
Et corde, & genibus tremit.
Atqui non ego te, tigris vt aſpera,
Getulúſve leo frangere perſequor.
Tandem deſine matrem
Tempeſtiua ſequi viro.

VITAS INVL. ME SIMIL.] Videtur Horatius hæc ex Anacreonte expreſſiſſe, vt iam pridem indicauit Erricus Stephanus vir doctiſſ. verſus autem Anacr. aliquantum deprauatos, ſic F emendaui: Ἅτε νεβρὸν νεοθηλέα γαλαθηνὸν, Ὃς ἐν ὕλῃ κεροέσσης ἀπολειφθεὶς ἀπὸ μητρὸς ἐπτοήθη. Iam verò, *inuleo* habent libri veteres complures ſine aſpirationis nota. quos ſecutus ſum.

ET SILVÆ.] διαίρεσις eſt, vt Ode 13. epod. *Niuéſque deducunt Iouem, Nunc mare nunc ſiluæ Threicio Aquilone ſonant.* Sic Catullus de coma Berenices. *Priſtina vota nouo munere diſſoluo.* ibid. *Condita quin verè pectoris euoluam.* & de poëmate Smyrna, *Smyrnam incana diu ſæcula peruoluent.* Et Lucret. lib. 1. *Materies igitur, ſolido quæ corpore conſtat, Eſſe æterna poteſt, cũ cetera diſſoluantur.* & eod. lib. *Atque in eas rurſum res omnia diſſoluuntur.* & lib. 3. *Quò quaſi res poſſint diſcedere, diſſoluique:* niſi quis contẽdat verſus eſſe ſpondiacos. & Tibull. eleg. 7. lib. 1. *Hunc cecinere diem Parcæ fatalia nen-* G *tes Stamina non vlli diſſoluenda Deo.* & 10. *Sit ſatis ornatas diſſoluiſſe comas.*

NON SINE VANO. &c.] Virg. Georg. 3. *Nec vanos horret ſtrepitus.*

NAM SEV MOB. VERIS INH.] cùm hæc ſcriptura optimorũ codicũ manu ſcriptorũ auctoritate nitatur, ex eáq; optima ſententia ducatur, non video, cur debeat mutari, eáque probari, quam quidam viri docti dicunt in antiquis nonnullis libris reperiri, *Nam ſeu mobilibus vitis inhorruit Ad ventum foliis.* per veris aduentum autẽ Fauonium ſignificari puto, veris comitem.

ET CORDE ET GENIB. TREM.] Virg. lib. 2. Æn. *Nunc omnes terrent auræ, ſonus excitat omnis Suſpenſum, &c.* H

TIGRIS VT ASP.] epiſt. ad Piſ. *Serpentes auibus geminentur, tigribus agni.* Virg. Æn. 4. *Hircanæq́ admorunt vbera tigres.*

GETVLVSVE LEO] Virg. Æn. 5. *tergum Getuli immane leonis.*

FRANGERE PERS.] perſequor vt frangam, & dilacerem. placet hoc loco colligere aliquot huiuſmodi loquendi genera Horatiana à Græcis ſumta. ſup. Od. 12. *ſumis celebrare Clio.* Od. 18. lib. 2. *hic leuare functum Pauperem laboribus Vocatus, atque non vocatus audit.* ſuprà Od. 15. *ecce furit te reperire.* infrà. Od. 26. *Muſis amicus triſtitiam, & metus Tradam proteruis in mare Creticum*

A *Portare ventis.* & Od.37.*Sauis Liburnis ſcilicet inuidens Priuata deduci ſuperbo Non humilis mulier triumpho.* & Od.3.lib.2.*quà obliquo laborat Lympha fugax trepidare riuo.*

TEMPEST. VIRO.] Virg. lib.7. *Iam matura viro, plenis & nubilis annis.* Eſt autem fœmina viro tempeſtiua, ſententia iuriſconſultorum, anno duodecimo: Xenophontis in œconom.xv. Plato ſcribit, ἀκμῆς χρόνον, id eſt, tempus floris in fœmina eſſe annum XX. Heſiodus autem vult annos quattuor virginem pubeſcere: anno à pubertate quinto nubere. ſic enim intelligendus verſus ille Heſiodi eſt, ἡ δὲ γυνὴ τέτορ' ἡβώη, πέμπτῳ δὲ γαμοῖτο: id eſt, fœmina quattuor an-
B nos pubeſcat, quinto nubat. Itaque ſi pubertas, vt iuriſconſulti cenſent, anno duodecimo incipit, anno XVII. erit nubilis: ſi anno XIIII. (vt mauult Proculus) XIX. erit viro tempeſtiua.

AD VIRGILIVM.
Ode 24.

Deflet Quinctilij mortem.

QVIS deſiderio ſit pudor, aut modus
Tam cari capitis? præcipe lugubreis
Cantus Melpomene: cui liquidam pater
C *Vocem cum cithara dedit.*
Ergo Quinctilium perpetuus ſopor
Vrget? cui pudor, & iuſtitiæ ſoror
Incorrupta fides, nudáque veritas,
Quando vllum inuenient parem?
Multis ille bonis flebilis óccidit:
Nulli flebilior, quàm tibi, Virgili.
Tu fruſtra pius, heu, non ita creditum,
Poſcis Quinctilium deos.
Quid ſi Threïcio blandius Orpheo
Auditam moderere arboribus fidem?
D *Num vanæ redeat ſanguis imagini:*
Quam virga ſemel horrida
Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi?
Durum, ſed leuius fit patientia,
Quicquid corrigere eſt nefas.

QVIS DESIDERIO, &c.] id eſt, quid eſt, cur quenquam pudeat deſiderio tam cari hominis affici? aut quid eſt, cur quiſquam eius deſiderij finem facere debeat?

CARI CAPITIS.] ſic loquuntur Græci φίλη κεφαλὴ, μιαρὰ κεφαλὴ. vnde hæc Latinis E
vſitatiſſima: *feſtiuum caput, lepidum caput, ridiculũ caput.* ex nobiliſſima corporis ſcilicet parte, totum intelligimus.

PRÆCIPE LVGVBR. CANT.] Hortatur, & orat Muſam, vt ſibi ſuggerat, & ſubminiſtret cantus lugubreis, & funebreis, & ad deplorandam Quinctilij mortem accommodatos. non eſt autem *præcipere* idem, quod iubere, aut imperare, vt vulgus putat: ſed præmonſtrare potius, & docere. vt Saty.ſecunda lib.2. *Nec meus hic ſermo eſt, ſed quem præcepit Ofellus.* & in epiſtola de arte Poët. *Quicquid præcipies, eſto breuis.* vnde præcepta, quæ Græci vocãt ὑποθήκας,
epiſt.ad Auguſt. *Mox etiam pectus præceptis format amicis.* M.Tull.Catilinaria 3. *orare, vt item illi facerent, quæ ſibi legati eorum præcepiſſent.* Idem pro Murena. *Quòd ſi è portu ſoluẽtibus ij, qui iam in portum ex alto inuehuntur, præcipere ſummo ſtudio ſolent & tempeſtatum rationem, & prædonum, & locorũ, &c.* Idem Catil.2.ad Quirit. *quibus hoc præcipiẽdum videtur, vnum ſcilicet, & idem, quod ceteris omnibus, vt deſperent, ſe id, quod conantur, conſequi poſſe.* Terent.adelph. *Docui, monui, benè præcepi ſemper, quæ potui, omnia.* ibid. *& quod queo, Conſeruis ad eundem illis præcipio modum. Hoc ſalſum eſt, hoc aduſtum eſt, hoc lautum eſt parùm,* F

ERGO QVINCTILIVM.] hi ſunt cantus lugubres, quos fingit Horatius à Muſa ſibi eſſe præmonſtratos, præceptos, & traditos. Non ſine artificio autem Horatius Virgilium magno animi dolore ex Quinctilij morte affectum conſolaturus, ſenſim & cautè ægro, ſaucióque animo medicinam adhibet, ne ad vulnus recens illidat manus, vt ait ille apud Æſchylum. Videtur enim primùm aſſentiri, atque indulgere lugẽti, eiúſq; fletum & lacrymas approbare, qui talis amici iacturam fecerit: Itaque cum Diis immortalibus de hac Quinctilij morte quodammodo expoſtulat: Deinde poſteaquàm ſeſe Virgilio lacrymarum & luctus quodammodo ſociũ adiunxit, aggreditur paullo maiore fiducia ad eius ægritudinem minuendam, ac leuandam commemoratione condicionis humanæ: quæ eſt, vt ſemel omnibus moriendum ſit. Poſtremò oſtendit nihil eũ lugendo aſſecuturum, neque vlla vnquam ratione effecturum, vt Quinctilius reuiuiſcat. G H

PERPETVVS SOPOR.] mors. Longum ſomnum appellat Od.11. lib.3. *ne longus tibi ſomnus, vnde Non times, detur.* Græci χάλκεον ὕπνον, νήγρετον, νήδυμον vocant. ferreũ ſomnum: ſomnum, vnde nemo expergiſcitur: ſomnum, quem numquam quiſquã exuere poteſt, vel à quo nemo (vt ita dicã) egredi, aut exire poteſt: quamquam νήδυμος ὕπνος interdum vſurpatur pro dulci, aut alto ſomno: Virgil. ferreum ſomnum, & duram quietem. Somnum autem mortis fratrem dici à poëtis vel pueri norunt. Homerus ἰλιάδ. ξ. Ἔνθ' ὕπνῳ ξύμβλητο κασιγνήτῳ θανάτοιο. Heſiod. Theog. ſomnum & mortem mortis

A tis eſſe filios trãdit. Ενθα δὲ νυκτὸς παῖδες ἐρεμνῆς οἰκί' ἔχουσιν Ὕπνος καὶ θάνατος, δεινοὶ θεοὶ, ὐδέ ποτ' αὐτοὺς Ἠέλιος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτίνεσσιν, Οὐρανὸν εἰσανιών. Pauſanias Eliacor. 2. narrat ſe inter ceteras ſtatuas, quæ erant Olympiæ, Noctem vidiſſe in muliebrem figuram, habitúmque formatam, quæ manu dextera puerum album dormientem teneret: læua nigrum dormienti ſimilem: vtrumque diſtortis pedibus: eſſe autem θάνατον, alterum: alterum, ſomnum, & vtriuſque Noctem eſſe nutricem. De ſomno & morte & eorum cauſis poſt Ariſtot. lege Plutarchum περὶ τῶν τοῖς φιλοσόφ. ἀρεσκ.

VRGET?] occupat, opprimit, conſtrictum tenet? IVSTITIÆ SOROR, &c.] fidem appellatam eſſe ab eo, quòd fiat, quod dictũ eſt, ſcribit M. Tull. offic. 1. & in epiſtola quadam ad B Tiron. & epiſt. ad Att. lib. 12. quæ res maximè eſt iuſtitiæ conſentanea. Nam vt qui fidem fallit, iuſtus nullo modo dicẽdus eſt: ita qui iuſtus eſt, is maximè fidem præſtat. verba autem Ciceronis in epiſt. ad Att. ſunt hæc. *Cocceium velim appelles. quod enim dixerat, non facit.* id eſt, nõ præſtat fidẽ.

INCORRVPTA.] quæ neque pretio, neq; gratia violatur. ἀδωροδόκητος. vel ἀδέκαστος, vel ἄφθαρτος, vt virgo. Ratã appellat Od. 35. eiuſd. li.

NVDA'QVE VERITAS.] cur nuda? an quòd, qui eam colunt, aperti ſunt, ac ſimplices, minimè omnium tecti, aut inſidioſi, aut fraudu- C lenti? an quòd veritatis oratio ſimplex eſſe debet, neque vllum verborum ornamentum, neq; artificium, neque fucum, aliúmve cultum deſiderat? an quòd vult in luce, & in omnium oculis collocari: fugit latebras ac tenebras? non ſemper tamen nuda debet eſſe veritas, vt ait Pindarus: qua de re vide Oden 2. lib. 3.

MVLTIS ILLE BONIS.] ſic habent libri manu ſcripti: 2. Vatic. Don. Faër. Vrſin. Torneſ. Nicotian. Ruſſard. Sententia aperta eſt. Subintelligendum enim, *viris.*

FLEBILIS.] deflendus, deplorandus. non idem valet hoc nomen Od. 2. lib. 4. *Flebili ſponſæ iuuenémve raptum Plorat:* neque Od. 9. lib. 2. *Tu ſemper vrges flebilibus modis Myſten ademtum.*

D NON ITA CREDITVM] non enim ita tibi creditus eſt Quinctilius à Diis immortalibus, vt ſibi eum nũquam abs te repetere liceret: immò verò ea lege in lucem editus fuit, vt aliquando, & cùm ita eis videretur, moreretur. iniquus es igitur, qui quaſi eo repetito, aut erepto tibi facta ſit iniuria, ita cum illis expoſtules, petáſque vt eum tibi ab inferis excitatum reſtituãt, quod numquam obtinebis, etiam ſi blandius Orpheo cithara canas.

QVID SI THREÏCIO.] de Orpheo ſuprà diximus Ode 12. Threïcio autem dictũ more Græcorũ Θρηϊκίῳ. ſic Od. 13. epod. *nunc mare, nunc ſiluæ Threicio Aquilone ſonant.* ſecutus ſum hoc loco ſcripturam cod. duorũ Vatic. Faër. Vrſ. cum quibus in eo conſentit cod. Iannoct. quòd habet, *Num:* diſſentit in eo, quòd habet, *Quòd ſi.* E Torneſianus contrà cõgruit, quòd habet. *Quid ſi.* diſcrepat, quòd habet, *Non.* vulgati autem codices ſic habent, *Quòd ſi Threïcio bland. Orph. &c. Non vanæ redeat ſanguis imagini.*

AVD. MODER. ARB.] ſup. Od. 12. *Blandum & auritas fidibus canoris Ducere quercus.*

VANÆ IMAGINI.] τῷ εἰδώλῳ. ſic Virg. Æneid. 4. *Et nunc magna mei ſub terras ibit imago.* ſic Vlyſſ. ὀδ. λ. εἴδωλον quidem Herculis apud inferos eſſe narrat: ipſum autem in cælo cum ceteris Diis immortalibus oblectari. qua de re extat apud Lucianum facetiſſimus, & argutiſſimus dialogus.

VIRGA HORRIDA.] de hac virga diximus ſup. Od. 10.

NON LEN. PREC. FATA RECL.] qui F non eſt ea lenitate, vt precibus fati nexus, & neceſſitatem reſoluat ac reſcindat. *lenis recludere* genus loquendi Græcum, de quo aliâs.

NIGRO COMPVLERIT] compulerit in animarum, ſeu vmbrarum gregem.

QVICQ. CORR. EST NEF.] ἀδύνατον, non pote, vt ſuprà Od. 11. ad hanc ſententiã pertinet illud Eurip. Med. Κούφως φέρειν χρὴ θνητὸν ὄντα συμφοράς. id eſt, Oportet eũ, qui mortalis ſit, calamitates leuiter ferre. Idem in Hippoly. coron. Ῥᾷον δὲ νόσον μεθ' ἡσυχίας, Καὶ γενναίου λήματος οἴσεις: id eſt, quieſcendo, ſeu patiendo, & animo generoſo facilius morbũ feres.

AD LYDIAM. G

Ode 25.

Inſultat ei, quòd iam vetula, viciſſim à iuuenibus contemnatur.

PARCIVS iunctas quatiunt feneſtras
Ictibus crebris iuuenes proterui:
Nec tibi ſomnos adimunt, amátque
Ianua limen:
Quæ prius multùm facileis mouebat
Cardines, audis minus, & minus iam,
Me tuo longas pereunte nocteis H
Lydia dormis?
Inuicem mœchos anus arroganteis
Flebis in ſolo leuis angiportu,
Thracio bacchante magis ſub inter-
Lunia vento,
Cum tibi flagrans amor, & libido,
Quæ ſolet matres furiare equorum,
Sæuiet circa iecur vlceroſum,
Non ſine queſtu.

A *Læta quòd pubes edera virenti*
Gaudeat, pulla magis atque myrto:
Aridas frondeis hiemis ſodali
Dedicet Hebro.

PARCIVS IVNCTAS] dicit Horatius, Lydiæ feneſtras ab adoleſcentibus rarius, quàm anteà, lapidum iactu verberari, neque iam eam nocturno amatorum aduentu è ſomno excitari: quibus verbis ſignificat, priſtinam eius formam, qua incendebantur amantes, tempore defloruiſſe. codices Donati & Faërni & quidam alij, diſcordant hîc à vulgatis. *iactibus* enim in eis legi-
B tur, non, *ictibus*: cum quibus conſentit Torneſ. atque hæc lectio fortaſſe eſt verior. Præterea in quibuſdam libris veterib. ſcriptum reperi, *vinctas*: quos non ſequor.

AMATQVE IAN. LIM.] ianua tua, quæ crebrò aperiebatur propter multitudinem eorum, qui tuū complexum expetebant, nunc perpetuò clauſa & obſerata eſt.

MVLTVM FACILEIS] multùm faciles erāt cardines, quia ianua crebrò aperiebatur. quidam legunt *facilis*, vt ſit recti caſus num. ſing.

AVDIS MIN. ET MIN. IAM.] minus ſæpe audiuntur à te illæ miſerabiles amatorum voces, quos tu ætatis flore, & oris pulchritudine ferox excludebas. ſic loquitur Satyra 5. lib. 2. *quarta ſit partis Vlyſſes, Audieris heres*. & Saty. 6.
C lib. 1. *Audit continuò, quis homo hic eſt? quo patre natus?* & Homerus ἰλιάδ. φ. ὡς ἄρα μιν Πριάμοιο προσηύδα φαίδιμος υἱὸς Λισσόμενος ἐπέεσσιν· ἀμείλικτον δ᾽ ὄπ᾽ ἄκουσε, Νήπιε, μή μοι ἄποινα πιφαύσκεο, μηδ᾽ ἀγόρευε. id eſt, Sic eū affatus eſt Priami filius ſuppliciter orans. At hic vocem duram, & immitē audiuit, Stulte, ne mihi munera fare, neque narra. & M. Tull. Tuſcul. 3. *Afflictúsne, & lamentabili voce plorans audies, O virum fortem?* idem fragm. Academ. ad Varr. *Et quære quem magis amet: Zenonem, à quo beſtia nominatur, an Arceſilam, à quo audit, Tu fortaſſe verum dicis: ſed requiram diligentius.*

ME TVO LONG. PERE. NOCT.] hæc erat amoris excluſi vox. pòſt verbum dormis, in
D codice Faërni ſcripta eſt interrogationis nota: quem ſecutus ſum.

LONGAS NOCTEIS] epiſt. 1. lib. 1. *Vt nox longa quibus mentitur amica, &c.*

INVICEM MOECHOS] tu nunc viciſſim anus facta tuæ præteritæ arrogantiæ, atque intolerantiæ pœnas dabis, complexúmque iuuenum exoptans, illorum faſtidium, ferociam, & ſuperbiam experieris. Mœchos autem appellat, corruptores, & amatores, vt infrà Od. 33. *Quàm turpi Pholoë peccet adultero*. & 36. *Nec Damalis nouo Diuelletur adultero*. & Od. 16. lib. 3. *Nocturnis ab adulteris*. IN SOLO ANGIP.] deſerto, vt Catull. de nupt. Pel. *ſola ſub rupe*. Et Lucret. lib. 4. *quo pacto per loca ſola, Saxa pares formas verborum ex ordine reddant*. & Virgil. lib. 11. *Paſtorum & ſolis* E
exegit montibus æuum. angiportus, & angiportum, vtrumque eſt in vſu. Catull. *Nunc in quadriuiis, & angiportis Glubit magnanimos Remi nepotes*. Terent. Adelph. *id quidem angiportum non eſt peruiū*. Eſt autem angiportus iter compendiarium in oppido, inde dictus, quòd ſit anguſtus in portum aditus. Feſtus.

LEVIS.] amans, præſertim anus. nā ſi amare leue eſt etiā in iuuenibus, & puellis: quanto magis in ſenibus, & vetulis? vel leuis, id eſt, vilis & contemta, & nullius pretij.

THRACIO.] Thracio vento, Aquilone. de quo ſic Heſiodus: Ὅς τε διὰ Θρήκης ἱπποτρόφου εὐρέϊ πόντῳ Ἐμπνεύσας ὤρινε· idem, Πυκνὰ F
Θρηΐκιου Βορέου νέφεα κλονέοντος. Theocrit. εἰδ. λβ. Ἠὲ Νότοιο βίη, ἠὲ Θρηκὸς Βορέαο. Aratus de Andromeda. Ἡ μὲν γὰρ Θρηΐκος ὑπὸ πνοιῇ βορέαο, &c. Homer. autem ἰλ. ι. Boream & Zephyrum facit è Thracia ſpirāteis. Βορέης καὶ Ζέφυρος, τώ τε Θρήκηθεν ἄητον. Horat. infrà Od. 13. epod. *Nunc mare, nunc ſiluæ Threïcio Aquilone ſonant*. Appellata autem eſt à nonnullis Thracia ἀνέμων ἐργαστήριον, ἢ οἰκητήριον: id eſt, ventorum officina, ſeu domicilium propterea, quòd eſt frigidiſſima. Itaq; Eurip. in Hecuba: Θρῄκην χιονώδη appellat, & itē Apollon. lib. 1. argon. id eſt, Thraciā niuoſam. vide annotation. ad Od. 12. li. 4

BACCHANTE] vehementer, & pæne dicā, furenter flante. ducta tralatio eſt à ſacerdotibus Bacchi bacchantibus.

SVB INTERLVN.] amplificatio eſt. Eſt G
enim grauiſſimum, noctu, flāte Aquilone, & interlunij tempore, ſub dio pernoctare. & attende, verſum non eſſe nomine integro clauſum, quod vitioſum eſſe docet Hephæſtion in enchiridio, proferétq; verſus hos Simonidis, ἦ μέγ᾽ Ἀθηναίοισι φῶς γένεθ᾽, ἡνίκ᾽ Ἀριστο-Γείτων Ἵππαρχον κτεῖνε, καὶ Ἁρμόδιος. ſed fortaſſe in Lyrico, & maximè Sapphico carmine licentia maior eſt. itaque vtitur ea interdum Sappho exempli cauſa: Ὀμμάτεσσιν δ᾽ οὐδὲν ὄρημι· βομβεῦ-Σιν δ᾽ ἀκοαί μοι. Et Horat. itē Od. 16. li. 2. *nō gēmis, neq; purpurā ve-Nale, nec auro*. Idē tamē crebrò diuidit nomina compoſita in hexametris. vt Saty. 9. lib. 1. *eſt locus vni-Cuique ſuus*. Saty. 3. lib. 2. *age, ſi ſtramentis incubet vnde- Octoginta annos natus*. ibidem, H
Præterea ne vos titillet gloria, iure- Iurando obſtringam ambo. epiſt. ad Iulium Florum lib. 2. *Quanto cum faſtu, quanto molimine circum- Spectemus vacuā Romanis vatibus ædem*. epiſt. ad Piſon. de Arte poët. *ſi non offenderet vnum Quemque poëtarum limæ labor*. Eſt autē *interlunium*, tempus illud, quo Sol cum Luna coniungitur, quo tempore maximæ ſunt noctis tenebræ: Varro vocat *intermenſtruum*: Plinius lunam ſilentem, aut ſilentium lunæ. vide infrà ad Od. 8. lib. 2.

SVB] paullo antè, vel circiter. vt ſup. Od. x.

QVÆ SOLET MATR. &c.] quæ ſolet equas concitare, & ad furorem adigere. Virgil. Georg.

A Georg.3. *Scilicet ante omneis furor eſt inſignis equarum: Illas ducit amor trans Gargara, tránſque ſonantem Aſcanium, ſuperãt monteis, & flumina tranant.* vnde dicuntur ἱπ πομανεῖν, id eſt equire, quod valet libidine maris ardere, ὀργᾷν εἰς ὀχείαν. Et mulieres libidinoſæ, & libidine ardentes dicuntur ἱπ πομανεῖς, & ἱπ πομανεῖν: quamuis aliàs ἱπ πομανὴς ſignificet eũ, qui immoderato equorum ſtudio teneatur: & ἱπ πομανία immoderatum equorũ ſtudium. Hæc à Germ. Valente. lege Plin. de equarum libidine.

FVRIARE] Virg. Æn.2. *furiata mente Chorœbus.* CIRCA IECVR.] iecur ſedes eſt libidinis, vt oſtendemus lib.4. ad Od.1. Plato quidem cupiditatem in iecore locat.

B VLCEROSVM] vlceribus madens propter ardorem libidinis: Itaque Virgil. & ante eum ceteri, Tityi iecur fingunt à vulture depaſtum, perpetuò renaſci. ſic Virg. lib. 6. *roſtróque immanis vultur adunco Immortale iecur tondens, fœcundáque pœnis Viſcera, rimatúrque epulis, habitátque ſub alto Pectore, nec requies fibris datur vlla renatis.* & Hom. ὀδ.λ. γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον, &c. id eſt vultures autem duo ei vtrinque aſſidentes iecur tondebant.

NON SINE QV.] querêris, quòd iuuentus hilara magis delectetur edera virenti, & myrto, quàm frondibus aridis, id eſt, quòd puellas vetulis anteponat. ederam Feſtus ait eſſe dictam vel quòd hæreat, vel quòd edita petat, vel quòd id, C cui adhæſerit, edat. reliqua lege apud Feſt.

PVLLA MAG. ATQVE MYRTO] magíſque gaudeat pulla, id eſt, ſubuiridi myrto, ſubaud. quàm frondibus aridis. fallũtur autem, qui *atque* poſitum putant hoc loco pro, *quàm*. Nam & ſuprà myrtum viridem nominauit Od.4. & fiebãt ex myrto corollæ, vt intelligere licet ex eadem Ode, & ex 7. lib.2. *quis vdo Deproperare apio coronas, Curátve myrto?* & Ode 15. eiuſdem libri, myrtum numerat in iis floribus, ſeu frondibus, è quibus ſuaues odores efflantur. *tum violaria, & Myrtus, & omnis copia narium Spargent olivetis odorem Fertilibus domino priori.* & Ode vltima huius libri ſolam myrtum in cõuiuij apparatu vult adhiberi. *Simplici myrto nihil allabores.* & Catull. in carm. in nuptias Iuliæ & Manlij. virginẽ Iuliam D cum myrto comparat his verbis: *Floridis velut énitens Myrtus Aſia ramulis.* Eſt autem myrtus ſacra Veneri, eadémque gratiſſima, vt Oliua Palladi, Populus Herculi, Laurus Apollini. Virgil. in Melibœo, *Populus Alcidæ gratiſſima, vitis Iaccho: Formoſa myrtus Veneri, ſua laurea Phœbo.* & Georg. 1. de Cæſare Aug. loquens. *cingens materna tempora myrto.* Itaque nonnulli Venerem Murtiam à myrto dicunt eſſe nominatam, vt ſcribit Varro lib.4. de lingua Latina. Præterea myrtus memoratur in frondibus felicibus, vt laurus, oliua, &c.

HIEMIS SODALI.] ſic Od.18. lib. 3. *crateram Veneris ſodalem* appellat. & Home. ἰλιάδ. ι. φύζα φόβου κρυόεντος ἑταίρη. Id eſt, fugam timoris horribilis ſodalem. E

HEBRO.] Thraciæ fluuio. Eſt autem Thracia orbis terrarum pars frigidiſſima, ſentẽtia veterum, vt paullo antè diximus.

DE AELIO LAMIA. Ode 26.

Se, ſoluto animo, velle Lamiam laudare.

MVSIS amicus, triſtitiam, & metus
Tradam proteruis in mare Creticũ
Portare ventis, quis ſub arcto F
Rex gelidæ metuatur oræ,
Quid Tiridatem terreat, vnicè
Securus. ô, quæ fontibus integris
Gaudes, apricos necte flores:
Necte meo Lamiæ coronam,
Pimpléa dulcis. nil ſine te mei
Proſunt honores. hunc fidibus nouis,
Hunc Lesbio ſacrare plectro,
Téque, tuáſque decet ſorores.

MVSIS AMICVS] ſignificat, eũ, qui Muſas colat, non facilè à cura, metu, moleſtia, ægritudine, & ceteris animi peſtibus inuadi ſolere. G Heſiodus quoque ait in Theogonia, ſi quis mærore affectus, poëtam, aut cantorem aliquem audierit vel Deorum, vel ſuperioris ætatis hominũ laudes canentem, ſtatim omnem ex animo moleſtiam, luctúmque deponere, his verbis: Εἰ γάρ τις καὶ πένθος ἔχων νεοκηδέϊ θυμῷ Ἄζηται κραδίην ἀκαχήμενος, αὐτὰρ ἀοιδὸς Μουσάων θεράπων κλεῖα προτέρων ἀνθρώπων Ὑμνήσῃ, μάκαράς τε θεοὺς, οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν, Αἶψ᾽ ὅγε δυσφροσυνέων ἐπιλήθεται, οὐδέ τι κηδέων Μέμνηται. Theocritus autem Muſas dicit optimũ eſſe ad amoris vulnus ſanandum, remedium ac medicamentum, in Cyclôpe. Οὐδὲν ποττὸν ἔρωτα H πεφύκει φάρμακον ἄλλο, Νικία, οὔτ᾽ ἔγχριστον, ἐμοὶ δοκεῖ, οὔτ᾽ ἐπίπαστον, Ἢ ταὶ Πιερίδες.

TRISTITIAM ET MET. TRAD. PROT.] id eſt, triſtitiam, & metum ex animo eijciam: ægritudines, & curas omneis pellam. ſic loquuntur poëtæ, cùm ſignificare volunt aliquid ſe obliuiſci, aut negligere, aut deponere, ac delere ex animo velle. Homer. ὀδυσσ. θ. ἔπος δ᾽ εἴπερ τι βέβακται Δεινὸν, ἄφαρ τὸ φέροιεν ἀναρπάξασαι θύελλαι. id eſt, ſi quid autem graue ac moleſtum dictum eſt, id ablatum diripiant & diſſipent venti, ſeu procellæ. Anacreon. Ἀπορρίπτονται μέριμναι, Πολυφρόντιδές τε βουλαὶ Ἐς ἁλικτύπους ἀήτας. id eſt, abijciuntur ac diſſipan-

A tur curæ, & ſollicitæ cogitationes in vẽtos mare verberanteis, ſeu maris murmur excitanteis. Idẽ. Ἐμᾶν φρενῶν μὲν αὔραις Φέρειν ἔδωκα λύπας. id eſt. animi mei ægritudines auris dedi differendas. Theocr. Διοσκ. Ἴσχον τοιάδε πολλά: τάδ' εἰς ὑγρὸν ἄχετο κῦμα Πνοιὴ ἔχοισ' ἀνέμοιο. habebã talia multa: ſed hæc in fluctũ maris abſtulit venti flatus. Apollon. lib. 4. argon. ἀλλ' ἀνέμοισι Δώομεν ἀμπλακίην, ὡς καὶ πάρος εὐμενέοντες. id eſt, at peccatum præteritum ventis tradamus, &, vt antea, beneuolentiam inter nos colamus. Catull. ad Ortalum. *Ne tua dicta vagis nequicquam credita ventis Effluxiſſe meo forte putes animo.* Idem de nuptiis Pelei. *Irrita ventoſa linquens promiſſa procellæ.* Idem ad Alphenum. *Idem nunc retrahis* B *te, ac tua dicta omnia, factáque Ventos irrita ferre ad nebulas aërias ſinis.* Tibull. eleg. 5. lib. 1. *Hæc mihi fingebã, quæ nũc Caurúsque, Notúsque Iactat odoratos vota per Armenios.* & Hor. Ode 11. epod. *Vt hæc ingrata ventis diuidat Fomenta.* Lucret. lib. 4. *tu fac ne ventis verba profundam.* Virgil. Æneid. 9. *ſed auræ Omnia diſcerpunt, & nubibus irrita donant.*

PROTERVIS] ſic Lucretius petulanteis Euros, ſeu, vt habent alij libri, auras, dixit lib. 6. *Interdum perſciſſa furit petulantibus Euris.*

SVB ARCTO.] duæ vrſæ in regione Aquilonari elucent, altera maior, quæ & Ἑλίκη, & ἅμαξα, id eſt, currus, quia currus ſimilitudinem gerat, appellatur: altera ei propinqua, minor, quę Cynoſura, ſic dicta, quòd canis caudæ inflexę ſimilis ſit. Calliſtonem autem Lycaonis filiam à C Ioue amatam, & compreſſam eſſe: deinde à Iunone te cognita in vrſam conuerſam, & Dianæ, inſtar feræ, ſagittis cõfigendam eſſe traditam: poſtremò à Ioue in cælo collocatam, poëtæ fabulantur, Aratus paullo aliter hanc fabulam narrat, aiſque ab his duabus vrſis Iouem, cùm puer eſſet, & cum à Corybantibus cuſtodiretur, educatum eſſe.

GELIDÆ MET. ORÆ] vel ab ora gelida metuatur: vel dic, à quibus Rex oræ gelidæ metuatur. QVID TIRID. TERR.] non admodum ſollicitus, quid Tyridates extimeſcat, aut quis ei bellum inferre cogitet. ſic Od. x 1. lib. 2. *Quid bellicoſus Cantaber & Scythes Hirpine Quin*D *cti cogitet, &c.* quidam libri ſcripti habent, *Mithridatem*, ſed cum litura.

FONTIBVS INTEG.] puris, ſinceris, ἀκηράτοις. ſic Lucr. lib. 4. *iuuat integros accedere fonteis, Atque haurire, iuuátque nouos decerpere flores.*

PIMPLEA DVLCIS.] Muſa Pimplea à Pimpleo monte & fonte ſic appellata: de quo Strabo lib. 9. Θρᾶκες τὴν Πιερίαν, καὶ τὸ Λείβηθρον, καὶ τὸ Πίμπλειον ὄρος ταῖς Μούσαις ἀνέδειξαν. Ἐκλιπόντων δ' ἐκείνων, Μακεδόνες νῦν ἔχουσι τὰ χωρία ταῦτα. Catull. *Mentula conatur Pimpléum ſcandere mõtem: Muſæ furcillis præcipitem eijciunt.* Callimach. in hymno ad Delũ. Ὡς Μοῦσαι τὸν ἀοιδὸν, ὃ μὴ Πίμπλειαν ἀείσει, Ἔχθουσι.

NIL SINE TE MEI PROS.] codex Donati & nonnulli alij habent, *Nil ſine te mei Poſſunt* E *honores*: quæ lectio non eſt reijcienda, immò verò fortaſſe vulgatæ anteponenda.

HVNC] Lamiam.

LESBIO SACRARE] decet te & tuas ſorores hunc immortalitati conſecrare fidibus Latinis, & carmine Sapphico, vel Alcaico.

Ode 27.

Ad ſodaleis inter pocula rixanteis, & poculis ipſis pugnãteis: hoc eſſe barbarorum. inuitatus vt bibat, id ſe ea lege facturum, ſi frater Megillæ nomen amicæ ſuæ proferat, vel ſibi in aurem dicat. F

NATIS in vſum lætitiæ ſcyphis
Pugnare, Thracũ eſt. tollite barbarũ
Morem: verecundúmque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.
Vino, & lucernis Medus acinaces
Immane quantum diſcrepat. impium
Lenite clamorem ſodales:
Et cubito remanete preſſo.
Vultis ſeueri me quoque ſumere
Partem Falerni? dicat Opuntiæ G
Frater Megillæ, quo beatus
Vulnere, qua pereat ſagitta.
Ceſſat voluntas? non alia bibam
Mercede. quæ te cumque domat Venus,
Non erubeſcendis adurit
Ignibus: ingenuóque ſemper
Amore peccas. quicquid habes, age,
Depone tutis auribus. ah miſer,
Quanta laboras in Charybdi!
Digne puer meliore flamma.
Quæ ſaga, quis te ſoluere Theſſalis H
Magus venenis, quis poterit deus?
Vix illigatum te triformi
Pegaſus expediet Chimæra.

NATIS IN VSVM] Natis, id eſt, natura factis, πεφυκόσιν. alioqui ſcyphi fiunt ab artifice, non naſcuntur. hoc igitur dicit. ſic Lucilius, *Iudicis Hortenſi, eſt ad eam rem nata palæſtra*: profert Porphir. Ad compotationem, & hilaritatem ſcyphi comparati ſunt natura: iis abuti ad pugnas, & prœlia, & Thracum eſt, & ſimilium barbarorum, non humanitate politorum, & excultorum

A torum bominũ. Thracum, & Scytharum ebrietatem notat Plato libro 1. de legibus, his verbis: Σκύθαι δὲ, καὶ Θρᾷκες ἀκράτῳ παντάπασι χρώμενοι γυναῖκές τε, καὶ αὐτοὶ, καὶ κατὰ τῶν ἱματίων καταχεόμενοι καλὸν, καὶ εὔδαιμον ἐπιτήδευμα νενομίκασι. id eſt, Scythæ autem, & Thraces vino mero prorſus vtentes, & ipſi & mulieres, perfuſaſq; ac madefactas vino veſteis habentes, præclarum, & beatum ſtudiũ eſſe exiſtimant, idq; ab illis more & conſuetudine receptum eſt. Concinit his Horatianis illud Anacreontis: Ἄγε δὴ, φέρε, μηκέθ' οὕτω Πατάγῳ τε, κἀλαλητῷ Σκυθικὴν πόσιν παρ' οἴνῳ Μελετῶμεν, ἀλλὰ καλοῖς Ὑποπίνοντες ἐν ὕμνοις. quorũ verſuum hæc ferè ſententia eſt: (Nam mi- B hi properanti, & aliud, quod magis ad rem attinet, agenti, numeros verſuum reddere non licet) Age, date vt bibam, neque ita ſtrepitu, & clamore omnia miſcentes in vino Scythicam compotationem meditemur: ſed carminibus potius concinnis ac iucundis pocula temperemus.

VERECVNDVM] id eſt, verecũdè tractãdum. eundem inuerecundum nominat Od. 11. epod. *Simul calentis inuerecũdus Deus Feruidiore mero arcana promorat loco.* alia ſcilicet ratione, nempe quia qui vinum intemperantius biberunt, inuerecundi ſint, nihílque neque vereantur, neque extimeſcant.

SANG. PROH. RIXIS.] vel prohibere rixas à Baccho, vt ſit hypallage: vel propriè, & C vſitato more locutus eſt. ſic enim M. Tull. pro lege Manil. *Erit igitur humanitatis veſtra tantum ciuium Rom. numerũ calamitate prohibere.* Idem Hor. de arte poët. *Concubitu prohibere vago*. vſitatiora ſunt illa, *prohibere itinere, prohibere domo.* Cæſ. & Terent.

VINO ET LVCERN. MED. ACIN. IMM. &c.] .i. longiſſimè diſtat, ac magnopere diſcrepat ferrum à vino & cõuiuiis. lucernas autem cum vino coniungit, quia olim noctu potiſſimùm conuiuia agitabantur. Od. 8. lib. 3. *& vigiles lucernas Perfer in lucem.* ad quem locũ plura.

MEDVS ACINACES] acinaces nomẽ eſt peregrinum. quod genus γλώττας appellat Ariſtot. lib. περὶ ποιητικῆς Eſt autem gladius Perſicus. Plato lib. 8. de Rep. eo loco, vbi oſtendit, D quemadmodum rerũ publ. ſtatus, hominéſque, qui in eis verſantur, commutentur, Perſarum regis gladium acinacen oſtendit appellari his verbis. τὸ φιλοχρήματον, μέγαν βασιλέα ποιεῖν ἐν ἑαυτῷ, τιάρας τε καὶ στρεπτοὺς, καὶ ἀκινάκας παραζωννύντα. & Dion. lib. 50. de Antonio. καὶ ἀκινάκην ἔστιν ὅτε παρεζώννυτο· ἐσθῆτί τε ἔξω τῶν πατρίων ἐχρῆτο: id eſt, & acinacen interdũ accingebat: & veſtitu alieno à patriis inſtitutis vtebatur. Medum autem appellat, quia Medorum imperium ad Perſas tranſlatum fuit, Medíque, & Perſæ vni Cyro paruerunt. ſic ſup. Ode 2. *Medos* pro *Perſis poſuit*, vt annotauimus. & Catull. de coma Berenices. *Cum Medi irrupere nouum mare.* Atque hæc à M. Ant. Mureto fuerant E iam pluribus verbis explicata.

IMMANE QVANT. DISCR.] ſummopere diſcrepat. Eſt autem hoc genus loquendi Græcorum proprium. ſic enim loquuntur illi θαυμαστὸν ὅσον. mirabile quãtum, id eſt, mirificè, & mirum in modum. ἀμήχανον ὅσον, ἀμύθητον ὅσον. Ariſt. πολιτ. β. ἔτι δὲ καὶ πρὸς ἡδονὴν ἀμύθητον ὅσον διαφέρει νομίζειν ἴδιόν τι, id eſt, præterea dici non poteſt, quantùm referat ad voluptatem, exiſtimare aliquid ſuum eſſe & propriũ. Demoſth. περὶ παραπρεσβ. ὡς θαυμάσια ἡλίκα πεισόμενοι διὰ τούτους ἀγαθά. i. tamquam mirabilibus quantis per hos bonis abundaturi. Plato polit. α. ἱδρῶτος θαυμαστοῦ ὅσου Idem θ. οὐκοῦν εἰ τοσοῦτον ἡδονῇ νικᾷ ὁ ἀγαθός τε καὶ δί- F καιος τὸν κακόν τε καὶ ἄδικον, ἀμηχάνῳ δὴ ὅσῳ νικήσει εὐσχημοσύνῃ τε βίου, καὶ κάλλει, καὶ ἀρετῇ. Si igitur vir bonus & iuſtus tanto improbum & iniuſtum hominem voluptate & iucunditate vitæ ſuperat, inexplicabili quanto ſuperabit vitæ elegantia, decôre, & pulchritudine. Idem in Alcibiade. θαυμαστὴν ὅσην περὶ σὲ προθυμίαν ἔχει. Tale illud Ariſtoph. in Ranis. εὐθὺς γὰρ ἡμάρτηκεν οὐράνιον ὅσον. id eſt ſtatim enim aberrauit cæleſte quantum: id eſt ſpatium ingens, quantum ſcilicet cælum à terris diſtat. Atque ad eundem modum M. Tullius loquitur lib. de finib. 4. *ſed differre inter honeſtũ, & turpe, nimium quantum, neſcio quid immenſum*. idem orat. perf. *huic generi orationis aſpergẽtur etiam ſales, qui in di-* G *cendo mirũ quantum valent*, id eſt, θαυμαστὸν ὅσον. non diſſimile exemplum eſt, quod è ſecundo hiſtoriarum Salluſtij libro producit Nonius Marcellus. *immane quantum animi exarſere.* nam immanis ponitur interdum pro magno, vt docet Feſtus. ſic & Cornel. Tacitus lib. 19. *Et Flauianus exercitus immane quantum animo, exitium Valentis, vt finem belli, accepit.*

LENITE CLAM. SOD.] ſic Od. 8. lib. 3. *procul omnis eſto Clamor & ira.* notum eſt illud Pindari ἁσυχία φιλεῖ τὸ συμπόσιον, id eſt, ſilentium conuiuio carum eſt. hortatur autem ſiue Horatius, ſiue quis alius ſodaleis ſuos, vt vociferari & contendere inter ſe deſinant, ſeſéque in lectis eo corporis ſitu contineant, quo eſſe & bi- H bere, non autem pugnare poſſint.

ET CVBITO REM. PR.] hoc corporis habitu ac ſitu cenabant Græci ferè omnes, & Romani illi veteres, accumbentes ſcilicet, & cubito innitentes, non ſedentes: cuius rei complura in ruinis & parietinis Italiæ, veſtigia ac monumenta vidi. ad hunc locum pertinet ille, qui eſt Saty. 4. lib. 2. *Nec ſatis eſt cara piſceis auerrere menſa Ignarum, quibus eſt ius aptius, & quibus aſſis Languidus in cubitum ſeſe conuiua reponat.* quos verſus ſuo loco explicabimus: hoc tantùm dicemus in præſentia, ex his duobus locis perſpicuũ eſſe ita cõpoſito corpore cenaſſe veteres, vt modicè inflexa, & incuruata ſuperiore corporis parte, reliquâ

A iacêrent:quod eſt accubare. Nam ridiculum eſt, quod ſcribit Acron, deorum eſſe accumbere, virorũ diſcumbere, ferarũ recumbere, cum ita loquatur M. Tullius oratione de ſupplicijs: *vt muliebria quotidie conuiuia eſſent, vir accumberet nemo, præter ipſum & prætextatum filium*, Idem epiſtol. ad Pap.Pætum, lib.9. *Accubueram hora nona cùm ad te harum exemplum in codicillis exaraui.* & pro Deiot. *huc te è balneo, prius quàm accumberes, ducere volebat.* & in Catil.2.ad Quirit. *qui mihi accubantes in cõuiuiis complexi mulieres impudicas, vino languidi, conferti cibo, &c.* & Terent. Eunucho. *At dum accubabam, quàm videbar mihi eſſe pulchrè ſobrius?* Itaq; hoc tãtũ intereſſe puto inter illa duo priora, accumbere & diſcũbere, ꝙ diſcumbere
B ſemper de pluribus dicitur: vt M.Tull.ad Att. lib. 5. epiſt. 1. *diſcubuimus omnes præter illam*: accumbere autem, & de vno, & de pluribus ſiue hominibus, ſiue diis. Qui autem recubare putat ad feras duntaxat pertinere, legat primum verſum Virg.in Tityro: & illum locũ M.Tull. pro Deiot. *Cùm in lectulo recubuiſſes.* & 2. de orat. *cùm ceteris in cãpo ſe exercẽtibus, in herba ipſe recubuiſſet.* & de diuinat.2. *deinde cùm ſe collegiſſet, idq; viſum pro nihilo habendum eſſe duxiſſet, recubuiſſe.* Nam ex illis locis intelligere licet, recubare, ſeu recumbere, non eſſe ferarum proprium. Eſt autem *recumbere* toto corpore iacêre, ita ſcilicet compoſito, vt facilè ſomnum capere poſſis. interdum tamen pro accumbendi verbo vſurpatur: vt epiſt. ad Torquat. lib. t. *Si potes archaïcis conuiuia recum-*
C *bere lectis.* Herôas porrò, & primos illos homines ſediſſe inter cenandum, non accubuiſſe, ex Homero perſpici poteſt. vno aut altero exẽplo contenti erimus. ἰλιάδ.λ. αὐτὰρ ἔπειτα ἐς κλισίην ἐλθόντες ἐπὶ κλισμοῖσι κάθιζον, &c. id eſt, Poſtea porrò cùm in tabernaculũ veniſſent, in ſedibus ſedebant. & ὀδυσσ.υ. Δαιτυμόνες δ' ἀνὰ δώματ' ἀκουάζωνται ἀοιδοῦ Ἥμενοι ἑξείης. Conuiuæ autem in ædibus audiant cantorem ordine ſedẽtes. quod item ſcribit Athen.lib.7.his verbis: ὑπολαμβάνοντες οὖν τοὺς θεοὺς πλησίον αὐτῶν εἶναι, τὰς ἑορτὰς κοσμίως, καὶ σωφρόνως διῆγον. ὅθεν οὔτε κατακλίνεσθαι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἔθος ἦν, ἀλλὰ δαίνυνθ' ἑζόμενοι: id
D eſt, moderatè, & temperanter dies feſtos agitabant antiqui. Itaque neque ſolebant accumbere, ſed epulabantur ſedentes. Iterum Hom. ὀδυσσ.η. Δαιτυμόνες τε παρ' ἄμμι καθήμενοι, ἔνθα περ ἡμεῖς. Idem alibi: Ἑξείης δ' ἕζοντο κατὰ κλισμούς τε, θρόνους τε. Catullus etiam Deos ſedenteis, non accumbenteis facit in carmine de Pelei & Thet. nuptiis: *Qui poſtquam niueis flexerunt ſedibus artus, &c.* Et Apollon. argon. lib.2. Αὐτὰρ ἐπεὶ μέγα δόρπον ἐνὶ μεγάροισιν ἔθεντο, Δαίνυνθ' ἑζόμενοι. id eſt, Poſteaquam autem magnam & copioſam cenam in amplis ædibus appoſuerũt, Tum epulari cœperunt ſedentes. Quod autem Germanus valens indicauit mihi Seruium notare ad illum locum Virgil. lib. 7. Æne. *hîc ariete*

caſo Perpetuis ſoliti patres conſidere menſis: maiores enim noſtri ſedentes epulabantur. quem morem habuerunt à Laconibus & Cretenſibus, vt Varro docet lib. de populo Rom. nihil hoc valet ad refellendũ quod dicebamus initio, Romanos illos veteres, cubãteis cenaſſe. Nã hęc verba Seruij, quæ ſumta ſunt ex Varrone, & Virgilij, referẽda ſunt ad primos illos & antiquiſſimos Romanos, qui ſeueriores, & duriores, & cõtinentiores erant. poſteriores enim mollius & remiſſius vixerunt antiquis, quemadmodum oſtendimus ex Athenæo & Homero Heroas ſedenteis corpora cibo curaſſe, non accumbẽtes. Quin ſi res eget pluribus argumẽtis aut ampliore auctoritate, Plutarchus accedat, qui lib. συμποσ. πότερον αὐτὸν δεῖ κατακλίνειν τοὺς ἑστιωμένους τὸν ὑποδεχόμενον.
vſquequaque his vocibus vtitur κατακλίνειν, F
κατάκλισις, κατακεῖσθαι, κατακλίνεσθαι. & Plato lib.2. de rep. de epulis loquens: ἐπὶ κλινῶν κατακεῖσθαι, i. in lectis cubare. ibid. κατακλινέντες ἐπὶ στιβάδων ἐστρωμένων μίλακί τε καὶ μυρρίναις: id eſt, diſcumbentes in lectis gramineis edera & myrto ſtratis. Ariſtoph. Pluto, κοσμίως κατεκείμεθα, id eſt, modeſtè diſcumbebamus. idem Veſp. καὶ κατακλινόμενοί τε ἐπὶ ταῖς κοίταις: id eſt, & accũbẽtes in lectis. quæ poſtrema exempla ſuppeditauit mihi Germanus Valens. De tricliniis verò, in quibus diſcumbere ſolebant, dicemus ad illum locum Saty.4.lib.1. *Sæpe tribus lectis videas cenare quaternos.*

V V L T I S   S E V E R I] inuitatus ad combi-
bendum, id ſe alia condicione facturum negat, G
quàm ſi frater Megillæ vnus è conuiuis, amicæ ſuæ nomen edat, & pronuntiet, ſiue ſibi in aurem dicat.

S E V E R I   F A L E R N I] auſteri. forte appellat Saty.4.lib.2. *Aufidius forti miſcebat mella Falerno, Mendoſè.* Athen.lib.t.ſcribit, vinum Falernum aliud auſterum eſſe, aliud dulce: dulce autẽ fieri, cùm ſub vindemiæ tempus Noti flauerint, &c. verba Athen. ſunt hæc, ἤδη δύο τοῦ Φαλέρνου, ὁ αὐστηρὸς, καὶ ὁ γλυκάζων. οὗτος δὲ τοιοῦτος γίνεται, ὅταν ὑπὸ τὸν τρυγητὸν νότοι πνεύσωσι.

O P V N T I Æ] à nomine Opus fit Opuntius. Eſt autem Opus vrbs Locridis.

Q V O   B E A T V S   V V L N E R E,   Q V A
P E R E A T] id eſt, cuius puellæ amore ſaucius H
ſit. ſed quomodo quiſquã vno tempore? & beatus, & ſaucius eſſe, atq; adeò perire poteſt? amor eſt variũ quiddam & multiplex. noti ſunt δυσέρωτες: notum illud γλυκύπικρον: notum illud Terent. Eun. *in amore hæc omnia inſunt vitia, iniuria, ſuſpiciones, &c.* Poſtremò notum illud Anacreontis, χαλεπὸν τὸ μὴ φιλῆσαι, Χαλεπὸν δὲ καὶ φιλῆσαι, Χαλεπώτερον δὲ πάντων Ἀποτυγχάνειν φιλοῦντα. id eſt, Et non amare durum, Et verò amare durum, Duriſſima omnium res Amare, nec potiri. quibus conſentaneum eſt hoc Tibull. lib. 2. *Ah miſeri, quos hic grauiter Deus vrget, at ille Felix, cui placidus leniter afflat amor.* in

summa

A ſumma, amans eo, quòd potiatur, beatus dici poteſt: quòd ſeruiat autem, & quòd ſemper ſollicitus ſit, perit, & miſer eſt.

SAGITTA] noti ſunt Cupidinis arcus, notæ ſagittæ. nihil tritius eſt apud poëtas tùm Græcos, tùm Latinos. Vnus Propertius nobis erit nunc inſtar omnium lib. 2. *Et meritò hamatis manus eſt armata ſagittis: Et pharetra ex humero Cnoſſia vtroque iacet.* Lege & Philoſtratum in imaginib. & infrà Ode 8. lib. 2. *Semper ardentes acuens ſagittas Cote cruenta.* Xenophon autem ἀπομνημ. α. aitic circò Cupidines ſagittarios fingi, quòd formoſi & formoſæ etiam è longinquo loco vulnerant. verba illius hæc ſunt. ἴσως δὲ καὶ οἱ ἔρωτες τοξόται διὰ τοῦτο καλοῦνται, ὅτι καὶ πόῤῥωθεν οἱ καλοὶ
B τιτρώσκουσι.

CESSAT VOLVNTAS? NON ALIA BI B, &c.] id eſt, negas te mihi eius puellę, quã amas, nomen editurum, aut in aurem dicturum? at nihil aliud mereri velim, vt bibam: nulla alia mercede, nullóve alio pretio adducar ad bibendũ. *voluptas* habẽt cod. Iann. Vrſin. Vatic. Torn. Ruſſard. & nonnulli alij, nõ, *voluntas*: quam ſcripturam non ſum ſecutus tamen.

QVÆ TE CVMQ. DOM. VEN.] blãditur ei nunc, vt nomen amicæ ab eo eliciat, atq; exprimat. hoc modo: quãcumque puellã amas, quocumque amorem tuum contuliſti, eam tibi amicam quęſiſti, & comparaſti, cuius te neq; pudere, neque pœnitere debeat. amas aliquam ho-
C neſto loco natam, & forma præſtãtem puellam. amorem tuum honeſto aliquo, & gloriatione potius, quàm pudore digno loco collocaſti. *Quæ te cumque*, pro, *Quacumque te*.

INGENVOQVE SEMP. AM. PECC.] non aliquam ignobilem, & generis ſeruilis, ſed liberam, & ingenuam amas.

QVICQVID HAB. AGE, DEP.] quæcumque ea ſit, age, committe mihi tacituro: dic mihi in aurem non vulgaturo.

TVTIS AVRIBVS] non perfluentibus, neque rimoſis: ſed vndique ſeptis & clauſis ad continendam rem arcanam creditam.

AH MISER] audito tandem puellæ illius nomine, immitis fortaſſe, & illiberalis, & ſæuo ingenio præditæ, ita exclamat.

D QVANTA LAB. IN CHAR.] quàm ſæuam, difficilem, improbam, rapacem, auaram puellam nactus es? Proculdubiò tibi res eſt cum illiberali, & immiti puella, quæ te ſit excruciatura: qua numquam ſis potiturus. Non diſſimulabo, in tribus libris manu ſcriptis ſcriptum eſſe, *Quanta laborabas Charybdi*.

CHARYBDI] Charybdin aquarũ dicũt eſſe voraginem inter Adriaticum, & Tyrrhenũ mare, quæ vim quamdam abſorbendi habeat, Scyllæ maximè geminam, quam Scyllam credibilius eſt ſcopulum aliquem fuiſſe, idque ex Homero ipſo colligere licet, cuius hi ſunt verſus. ὀδυσσ. μ. Τῷ δ' ἐν ἐρινεὸς ἔστι μέγας φύλλοισι τεθηλώς. Τῷ δ' ὑπὸ δῖα Χάρυβδις ἀναῤῥοιβδεῖ μέλαν ὕδωρ. Τρὶς μὲν γάρ τ' ἀνίησιν ἐπ' ἤματι, τρὶς δ' ἀναροιβδεῖ Δεινόν, μὴ σύγε κεῖθι τύχοις, ὅτε ῥοιβδήσειεν. eodẽ libro, Ενθεν μὲν γὰρ Σκύλλ', ἑτέρωθι δὲ δῖα Χάρυβδις Δεινὸν ἀνεῤῥοίβδησε θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ. Idem videtur ſenſiſſe Virgil. Æneid. 3. *Dextrum Scylla latus, læuum implacata Charybdis Obſidet, atque imo barathri ter gurgite vaſtos Sorbet in abruptum fluctus rurſúſque ſub auras Erigit alternos & ſidera verberat vnda.* M. Tull. orat. de haruſp. reſponſis: *quam denique tam immanem Charybdin poëtæ fingendo exprimere potuerunt, quæ tantos exhaurire gurgites poſſet, quantas iſte Byzantiorum, Brogitarorúmq; prædas exſorbuit?* Idem de orat. 3. *Charybdin bonorum, voraginem potius dixerim. faciliùs enim ad ea, quæ viſa, quàm ad illa, quæ audita ſunt, mentis oculi feruntur.* Idem Phil. 2. *Quæ Charybdis tam vorax? Charybdin dico? quæ ſi fuit, fuit animal vnum. Oceanus medius fidius vix videtur tot res, tam diſſipatas, tam diſtantibus in locis poſitas, tam citò abſorbere potuiſſe.* Tibull. ad Meſſ. lib. 4. *Nec violẽta ſuo conſumſit more Charybdis, Vel ſi ſublimis fluctu conſurgeret imo, Vel ſi interrupto nudaret gurgite pontũ.* iam admonui, me in tribus exemplaribus antiquis ſcriptũ reperiſſe *Quanta laborabas Charybdi*. quã ſcripturã tamen nõ ſum ſecutus. ſic enim loquitur Oda 17. ſup. *& fide Teïa Dices laborantes in vno Penelopen, vitreámq; Circen.* E F

FLAMMA] Virg. Æneid. 4. *eſt mollis flamma medullas.*

G QVÆ SAGA] quæ te ſaga cantionibus, & carminibus amore poterit liberare? *Sagire* (inquit M. Tull. de diuinat. lib. 1.) *ſentire acutè eſt. ex quo ſagæ anus, quia multa ſcire volunt.*

THESSALIS.] Theſſali potionibus & venenis, id eſt, medicamentis, & poculis quibuſdã partim bonam mentem hominibus adimebant, partim contrariis reſtituebant. Plaut. Amphit. *Ego pol illum vlciſcar hodie Theſſalũ veneficum, Qui peruersè adeò perturbauit familiæ mentem meæ.* Tibull. lib. 2. eleg. 4. *Quicquid habet Circe, quicquid Medea veneni: Quicquid & herbarum Theſſala terra gerit.* gradatio eſt. *ſaga, magus, Deus.*

VIX ILLIG. TE TRIF.] puellã illam cũ Charybdi paullo antè cõparauit: nunc cũ Chimæra: quam triformẽ fuiſſe ex vulgatiſſimo Homeri verſu notũ eſt, Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα. atque idem verſus apud Heſiodum quoque reperitur in Theog. vt neceſſe ſit vel Heſiodum ab Homero mutuatum eſſe, vel vtrumque ab aliquo ſuperioris ætatis poëta, ſi quis Homero antiquior poëta fuit. Iam Chimæra ex Thiphône & Echidna nata eſt. ſoror eius fuit Hydra, fratres Orthus & Cerberus, vt ſcribit Heſiod. in Theog. Chimæram interfecit Bellerophon equo Pegaſo vectus. qua de re ſic Heſiod. τὴν μὲν Πήγασος εἷλε καὶ ἐσθλὸς Βελλεροφόντης. H

PEGASVS] equum Pegaſum Meduſæ fi-

A lium nominat Pindarus, quia ex Gorgonis capite, quod ei abſcidit Perſeus, exſilierit, vt ſcribit Heſiodus in Theog. τῆς ὅτι δὴ Περσεὺς κεφαλὴν ἀπεδειροτόμησεν, Ἐξέθορεν χρυσάωρ τε μέγας, καὶ πήγασος ἵππος. Quantas autem, & quàm multas ad res fortiter & præclarè gerendas hic equus Bellerophonti fuerit vtilis atque opportunus, & quemadmodum eidem Bellerophonti Pallas in ſomnis frenum dederit, quo equum anteà ferum, indomitum, indocilem regeret, ac moderaretur, & quemadmodũ eius opportunitate fretus Amazonas, Chimærámque flammas ex ore euomẽtem, & Solymos deuicerit, copioſè narrat Pindar. Olymp. ᾠδ. ιγ. σὺν δ' ἐκείνῳ (Pegaſo) καί ποτ' Ἀμαζονίδων αἰθέ-
B ρος ψυχρᾶς ἀπὸ κόλπων ἐρήμου τοξόταν βάλλων γυναικεῖον στρατὸν, καὶ χίμαιραν πῦρ πνέοισαν, καὶ σολύμους ἔπεφνε, &c. Homerus autem hanc de Pegaſo & Bellerophonte fabulam omnium pleniſſimè narrat, ἰλιάδ. σ. Aratus quoque de Pegaſo ſcribit nonnulla. ex eis petat, qui volet.

EXPEDIET] illigatum, & impeditum expediet, id eſt, ſoluet. Chimæræ quidem habent libri vulgati, & nonnulli ſcripti: Chimæra autem Donati, Faërni, Vrſini, vnus Vatic. Torneſ. vt *triformi Chimæra* cohæreat cum verbo *expediet*.

Ode 28.

C Inducitur Archytas nautæ cuidam reſpondens, omnibus eſſe moriendum, oránſque, ne ſe inſepultum iacére patiatur: ſed corpori ſuo terram, aut arenam iniiciat.

TE maris, & terræ, numeróque carentis arenæ
Menſorem cohibent, Archyta,
Pulueris exigui prope littus parua Matinum
Munera: nec quicquam tibi prodeſt
Aërias tentaſſe domos, animóque rotundum
Percurriſſe polum morituro.
D *Occidit & Pelopis genitor, conuiua deorum:*
Tithonúſque remotus in auras:
Et Iouis arcanis Minos admiſſus: habéntq;
Tartara Panthoiden iterum Orco
Demiſſum: quamuis clypeo Troiana refixo
Tempora teſtatus, nihil vltra
Neruos, atque cutem morti cõceſſerat atræ,
Iudice te, non ſordidus auctor
Naturæ, veriq;. Sed omneis vna manet nox:
Et calcanda ſemel via leti.
Dant alios Furiæ toruo ſpectacula Marti: E
Exitio eſt auidis mare nautis.
Miſta ſenum, ac iuuenum denſentur funera. nullum
Sæua caput Proſerpina fugit.
Me quoque deuexi rapidus comes Orionis
Illyricis Notus obruit vndis.
At tu nauta vagæ ne parce malignus arenæ
Oſſibus, & capiti inhumato
Particulam dare. ſic, quodcumque minabitur Eurus
Fluctibus Heſperiis, Venuſinæ F
Plectantur ſiluæ te ſoſpite: multáq; merces,
Vnde poteſt, tibi defluat æquo
Ab Ioue, Neptunóq; ſacri cuſtode Tarenti.
Negligis immeritis nocituram
Poſtmodò te natis fraudem cõmittere forsã.
Debita iura, vicéſque ſuperbæ
Te maneant ipſum. precibus non linquar inultis:
Téque piacula nulla reſoluent.
Quamquam feſtinas: non eſt mora longa: licebit G
Iniecto ter puluere curras.

TE MARIS, ET TERRÆ] Archytas Tarentinus ita fuit philoſophus, & geometra, vt à reip. adminiſtratione tamen non abſtinuerit, quemadmodum declarat pulcherrima illa Platonis ad eum epiſtola.

COHIBENT] continent & coërcent te, qui viuus maria & terras dimenſus es, cælúmq; adeò ipſum mente & animo percurriſti.

PVLVERIS EXIGVI PARVA MVNERA] paulum pulueris: non tantùm terræ, quantum ſatis ſit ad totum corpus tuum contegendum. H

PROPE LITTVS MAT.] in Apulia. Ode 2. lib. 4. *ego apis Matinæ More, modóque, &c. Carmina fingo.*

NEC QVICQ. TIBI PROD. &c.] nec quicquam tibi adiumenti attulit ad mortem effugiendam, quòd in rerum cæleſtium cognitionem plurimùm ſtudij, operæq; contuliſti, cælíq; magnitudinẽ mente peragraſti, cùm eſſes omnino moriturus. Phauorinus apud Aulum Gellium lib. 10. hæc de Archyta, Ἀρχύτας Ταραντῖνος φιλόσοφος ἅμα καὶ μηχανικὸς ὢν ἐποίησε περιστερὰν ξυλίνην πετομένην, ἥτις εἴποτε καθίσειεν, οὐκ ἔτι ἀνίστατο. μέχρι γὰρ τούτου * cetera deſunt

A deſunt apud Aulum Gell. id eſt, Archytas Tarentinus cùm philoſophus ſimul & machinarum opifex eſſet, columbam ligneam effecit volantem: quæ ſiquando conſideret, non amplius ſurgebat.

OCCIDIT ET PELOPIS] reſponſio eſt Archytæ. Pelopis genitor eſt Tantalus. de quo plura lib. 1. Saty. 1. Quid mirum eſt (inquit Archytas) me mathematicum, & philoſophū, mortuū eſſe? mortuus eſt & Tantalus conuiua Deorum: Tithonus quoque Auroræ coniux ex hominum numero ſublatus eſt, aliique præſtantiſſimi viri mortem obierunt. Plutarchus ἐν τῷ παραμυθητ. πρὸς Ἀπολλών. ſcribit, Antimachum poëtam mortua ſibi vxore Lyda, quam vehemēter amabat, ſcripſiſſe elegiam quamdam ad con-
B ſolandum & leniendum mærorem ſuum: in qua calamitates Heroïcas colligebat, malis alienis ſuum caſum, ac dolorem leuare ac minuere ſtudens. Eſt autem vnum hoc quoque ex iis, quæ in conſolationibus adhibere & vſurpare ſolemus, ſi quem magnum & præſtantem virum, cui ſimilis calamitas, atque ei, quem conſolari volumus, acciderit, proferre poſſimus. Eo argumento vſus eſt Seruius Sulpicius ad conſolandū M. Tullium Cicer. de obitu filiæ. Primùm enim oſtendit, vrbeis antiquiſſimas, & florentiſſ. funditus eſſe deletas, deinde viros clariſſimos interiiſſe. ſic Seruius. *Quæ res mihi non mediocrem conſolationem attu-*
C *lit, volo tibi commemorare, ſi forte eadem res tibi minuere dolorem poſſit. Ex Aſia rediens cùm ab Ægina Megaram verſus nauigarē, cœpi regiones circumcircà proſpicere. poſt me erat Ægina, ante Megara, dextra Piræeus, ſiniſtra Corinthus: quæ oppida quodam tempore florentiſſima fuerunt, nūc proſtrata, & diruta ante oculos iacent. Cœpi egomet mecum ſic cogitare: Hem, nos homunculi indignamur, ſi quis noſtrum interiit, aut occiſus eſt, quorum vita breuior eſſe debet, cùm vno loco tot oppidorum cadauera proiecta iaceant? &c.* & M. Tull. ad Torquatum lib. 7. *Poſtremò is vir, vel etiā ij viri hoc bello occiderunt, vt impudentis videatur eandem fortunam, ſi res cogat, recuſare.* ſic & Achill. ἰλιάδ. φ. Lycaonem vnum è filiis Priami mortē deprecantem, pretiúmque ſalutis & vitæ pro-
D mittentem, hortatur, vt æquo animo mortem ferat: cæſum eſſe Patroclum illo multo meliorem: ſe quoque eximia corporis ſtatura, & pulchritudine præditum, Æaci & Thetidis filium, vel manè, vel meridie, vel veſperi moriturum. ſic ille. Ἀλλὰ φίλος θάνε καὶ σύ, τίη ὀλοφύρεαι αὔτως; Κάτθανε καὶ Πάτροκλος, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων. Οὐχ ὁράας οἷος κἀγὼ καλός τε μέγας τε, Πατρὸς δ᾽ εἰμ᾽ ἀγαθοῖο, θεὰ δέ μ᾽ ἐγείνατο μήτηρ. Ἀλλ᾽ ἔπι τοι καὶ ἐμοὶ θάνατος, καὶ μοῖρα κραταιή Ἔσσεται. ἢ ἠὼς, ἢ δείλη, ἢ μέσον ἦμαρ, &c. Atque hoc eodem mortis ſolatio nos vti iubet Lucret. lib. 3. oſtendēs, Æneam, Xerxem, Scipiones, Homerum, & innumerabileis alios clariſſimos viros de vita deceſſiſſe. *Hoc etiam tibi tute interdum dicere poſſis, Lumina ſis ocu-*

lis etiam bonus Ancu' reliquit: Qui melior, quàm tu, multis fuit improbe rebus: Inde alij multi reges, rerúmque potentes, Occiderunt, magnis qui gentibus imperitarunt. & apud Virgil. lib. 10. Æneid. Iupiter Herculem ob imminētem, & propinquum Pallantis interitum, ingemiſcentem, his verbis ſolatur. *Stat ſua cuique dies: breue, & irreparabile tempus Omnibus eſt vita: ſed famam extendere factis, Hoc virtutis opus. Troiæ ſub mœnibus altis Tot nati cecidere Deûm: quin occidit vnà Sarpedon, mea progenies, etiam ſua Turnum Fata vocant, metáſque dati peruēnit ad æui.* Poſtremò Horatius duobus locis pro eo, quod eſt, mori, poſuit, ire, aut decidere, quò Æneas, quò Numa, quò Ancus, & ceteri, Ode 7. lib. 4. *Nos, vbi decidimus Quò pius Æneas, quò Tullus diues, & Ancus, &c.* & epiſt. ad Numicium lib. 1. *cum benè notum Porticus Agrippa, & via te conſpexerit Appi: Ire tamen reſtat, Numa quò deuēnit, & Ancus.* E F

TITHONVSQVE REMOTVS] Ode 16. lib. 2. *Longa Tithonum minuit ſenectus.*

ET IOVIS ARCANIS MINOS] Hom. ὀδ. τ. de Minoë Τοῖσι δ᾽ ἐνὶ Κνωσσὸς μεγάλη πόλις, ἔνθα τε Μίνως Ἐννέωρος βασίλευε Διὸς μεγάλου ὀαριστὴς i. In his autē Cnoſſus, vrbs magna, in qua Minos regnauit, qui cū magno Ioue ſermones habere ſolebat. & Plato in Min. cùm multa alia de hoc tradat, qualia ſunt, Minoëm fuiſſe à Ioue eruditum atq; inſtitutum, & nono quoque anno cum eo verſari & ſermones conferre ſolitum: tùm illos Homeri verſus profert, eorúmque ſententiam explicat.

PANTHOÏDEN.] Pythagoram ſignificat, qui παλιγγενεσίαν illam, & μετεμψύχωσιν in ſcipſo confirmans, dicebat ſe Euphorbum fuiſſe Panthoi filiū: de quo Hom. ἰλιάδ. π Πανθοΐδης Εὔφορβος, ὃς ἡλικίην ἐκέκαστο Ἔγχεΐ θ᾽ ἱπποσύνῃ τε, πόδεσσί τε καρπαλίμοισι. Nam Pythagoras quidem (vt ſcribit Pauſan Corinth.) Mneſarchi fuit filius, Euphronis nepos, Hippaſi pronepos. G

QVAMVIS CLYPEO TROIANA, &c.] id eſt, quāuis detracto è poſte templi Euphorbi clypeo teſtatus ſe Troianis temporibus Euphorbum fuiſſe, nihil præter corpus interire ſibi perſuaſerat. Diogenes Laërtius hos verſus ait ſe in hanc de Pythagora fabulam luſiſſe. H

Τὰς φρένας ἢν ἐθέλῃς τὰς Πυθαγόραο νοῆσαι:
Ἀσπίδος Εὐφόρβου βλέψον ἐς ὀμφαλόεν.
Φησὶ γὰρ, οὗτος ἐγὼν ἤμην πρόσθεν βροτὸς ὃς δὲ
Ὅτ᾽ οὐκ ἦν, φάσκων ὅστις ἔην. ὅτ᾽ ἔην; i.

Pythagoræ penitus ſi vis cognoſcere mentem,
Euphorbi ſcutum conſpice Panthoïdæ.
Quondam, inquit, fui homo hic. qui cùm haud erat, ipſe fuiſſe
Se dicit: viuus, dic mihi, qualis erat?

Interpres autem Sophoclis de Pythagora mihi videtur quædam ſcripſiſſe digna, quæ hûc aſcribantur. Πυθαγόρας καθείρξας ἑαυτὸν ἐν ὑπο-

A γείῳ, λογοποιεῖν ἐκέλευσε τὴν μητέρα, ὡς τεθνηκὼς εἴη, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιφανεὶς, περὶ παλιγγενεσίας, καὶ τῶν καθ᾽ ἅδου τινὰ ἐτερατεύετο, διηγούμενος πρὸς τοὺς ζῶντας περὶ τῶν οἰκείων, οἷς ἐν ἅδου συντετυχέναι ἔλεγεν. ἐξ ὧν τοιαύτην ἑαυτῷ δόξαν περιέθηκεν, ὡς πρὸ μὲν τῶν τρωϊκῶν Αἰθαλίδης ἦν ὁ Ἑρμοῦ, εἶτα Εὔφορβος, εἶτα Ἑρμότιμος, εἶτα Πύθιος ὁ Δήλιος, εἶτ᾽ ἐπὶ πᾶσι Πυθαγόρας. id eſt, Pythagoras cùm ſe in loco quodam ſubterraneo concluſiſſet, iuſſit matrem hunc de ſe ſermonem vulgare, ſe mortuum eſſe: Poſteà autem cùm ſeſe in conſpectum hominum retuliſſet, quædã de palingeneſia, id eſt, iterata quadam origine, & de iis rebus, quæ ſunt apud inferos monſtri ſimilia, prædicabat: verba
B faciens apud eos, qui viuebant de eorum propinquis: quibuſcum ſe apud inferos locutũ & congreſſum eſſe dicebat. ex quibus hanc ſibi hominum de ipſo opinionẽ comparauit, ſe fuiſſe ante Troiana tempora Æthalidem Mercurij filium, deinde Euphorbum, deinde Hermotimũ, deinceps Pythium Delium, poſtremò Pythagoram. ſimilia quædam ſcribit interpres Apollon. in argonaut. lib. 1. πυθαγόρας δὲ ἐν τῷ μεταλλοιοῦσθαι τὰς ψύχας, καὶ παρεισδύνειν εἰς ἕτερα σώματα φησὶν ὅτι γένοιτο ἑρμοῦ υἱὸς, καὶ Σαμίας ἑταίρας, καὶ πυθαγόρας. id eſt, Pythagoras in eo quòd animæ immutantur, & migrant in alia corpora, dicit ſe fuiſſe Mercurij & meretricis cuiuſdam Samiæ filium, & Pythagoram.

C REFIXO] id eſt, detracto. vt epiſt. ad Loll. 2. lib. 1. *Sub duce, qui templis Parthorum ſigna refixit.* & Od. 17. epod. *Refixa cœlo deuocare ſidera.*

NON SORDIDVS AVCTOR NATVRÆ, &c.] id eſt, qui rerum omnium occultarum naturas, & cauſas ſtudioſiſſimè exquiſierat, quíque in vero inueniendo plurimum ſtudij poſuerat, ex iiſq; rebus magnam ſibi auctoritatem compararat. ſcripſerat autem lib. de natura, vt tradit Laërt. ſic infrà Od. 15. epod. *Nec te Pythagoræ fallant arcana renati.*

SED OMNEIS VNA MANET NOX.] vt ſententia hæc veriſſima eſt, ita à ſcriptoribus admodum frequentata. Horat. ſuprà Od. 4. *Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas, Re-*
D *gúmq; turreis.* & Od. 14. lib. 2. *Eheu fugaces Poſtume, Poſtume, Labuntur anni, nec pietas moram,* &c. quæ ſequuntur. & Od. 3. eiuſdem: *Omneis eòdem cogimur: omnium Verſatur vrna.* & Od. 18. eiuſdẽ: *æqua tellus Pauperi recluditur, Regúmque pueris.* & Od. 3. lib. 2. *Diuéſne priſco natus ab Inacho, Nil intereſt, an pauper & infima De gente ſub dio morêris Victima nil miſerantis Orci.* & Ode 1. lib. 3. *æqua lege neceſſitas Sortitur inſigneis & imos.* & Homerus ἰλιάδ. ζ. Μοῖραν δ᾽ οὔτινα φημὶ πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν Οὐ κακὸν, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται. Parcam autem neminem effugere poſſe dico, neque malũ, neque bonum, poſtquàm ſemel natus ſit. & Pindar. ἰσθμ. εἰδ. ἑπτ.: θνάσκομεν γὰρ ὁμῶς ἅπαντες, δαίμων δ᾽ ἄϊςος. id eſt, Omnes enim ſimiliter mo- E
rimur. Parca autem non cernitur. & Lyſias ἐν ἐπιταφίῳ τοῖς κορινθίων βοηθοῖς. ὥστε τί δεῖ, ἃ πάλαι προσεδοκῶμεν πείσεσθαι, ὑπὲρ τούτων νῦν ἄχθεσθαι, ἢ λίαν οὕτω βαρέως φέρειν, ἐπὶ ταῖς τῆς φύσεως συμφοραῖς, ἐπισταμένους ὅτι ὁ θάνατος κοινὸς, καὶ τοῖς χειρίστοις, καὶ τοῖς βελτίστοις; οὔτε γὰρ τοὺς πονηροὺς ὑπερορᾷ. οὔτε τοὺς ἀγαθοὺς θαυμάζει· ἀλλ᾽ ἴσον ἑαυτὸν παρέχει πᾶσι. id eſt, Quare quid oportet quæ nos olim mala exſpectabamus, vt nobis euentura, iis nunc angi, aut ita grauiter ferre naturæ caſus aduerſos, cùm ſciamus, mortẽ eſſe deterrimis, & præſtãtiſſ. cõmunem? Nam neque improbos deſpicit, neq; bonos admiratur: ſed ſeſe omnibus æqualem præ- F
bet. Iterum Horat. Saty. 6. lib. 2. *neque vlla eſt Aut magno, aut paruo lethi fuga.* & Propert. lib. 3. eleg. 16. *Sed tamẽ huc omnes, huc primus, & vltimus ordo. Eſt mala, ſed cunctis iſta tenenda via eſt.*

NOX] id eſt, mors. ſic Catull. *Nobis cum ſemel occidit breuis lux, Nox eſt perpetua vna dormienda.* Nam vt lux pro vita à ſcriptoribus vſurpatur (M. Tull. pro Roſc. Amer. *propter quos hanc ſuauiſſimam lucem aſpexeris, eos indigniſſimè luce priuare?* & lib. 4. accuſ. de ſignis, *cur piratis lucis vſuram tam diuturnam dediſti?*) ita nox, & tenebræ pro morte. iterum Catull. *At vobis malè ſit malæ tenebræ Orci, quæ omnia bella deuoratis.* & ſuprà Hor. Ode 4. *Iam te premet nox, fabulæq; manes.* in tribus lib. antiquis reperi ſcriptum, *ſed omneis vna manet mors.*

MANET] id eſt, vna omnibus nox imminet, G
vna mortis neceſſitas omneis exſpectat, omneis exceptura eſt.

DANT ALIOS FVRIÆ] ſignificat à Furiis bella conflari, & furioſorum eſſe armis decertare. Itaque apud Virgil. lib. 7. Æn. Iuno bellum conflare inter Latinos & Troianos cogitãs, Alecto ab inferis euocat, vt hoc negotium cõficiat. ſic Virg. *Hæc vbi dicta dedit, terras horrẽda petiuit: Luctificam Alecto dirarum ab ſede ſororum, Infernìſque ciet tenebris: cui triſtia bella, Iraq; inſidiaq;, & crimina noxia cordi.* hoc igitur dicit non obſcurè. alij in acie óccidunt, alij naufragio pereunt. cod. Torneſ. habet, *Exitio eſt auidum mare nautis.* fortaſſe non malè. vt Od. 29. lib. 3. *Addant auaro* H
diuitias mari. ego tamen ſequor alteram ſcripturam, & vulgatam.

DENSENTVR] ſic in cod. Torneſ. & trib. aliis ſcriptũ eſt, *denſentur*, inquã, nõ vt in vulgatis *denſantur*. quo verbo vſus eſt Lucret. nõ ſemel. *denſentur* autem, id eſt cumulantur, exaggerantur. ἐπασσύτεροι κεῖνται οἱ γέροντες καὶ οἱ νέοι.

NVLLVM SÆVA CAPVT PROSERPINA.] Proſerpina mortis & vitæ arbitra eſt, Martial. ad Lucinum quendam: *Non omneis falles: ſcis te Proſerpina canum: Perſonam capiti detrahet illa tuo.* Et apud Virg. lib. 4. Æn. extr. Cùm Dido magno cum cruciatu, & longo tractu temporis moreretur, quia ei, vtpote ante diem morienti, Proſer-

A Proſerpina nondum *flauum vertice crinem Ab-
ſtulerat, Stygióque caput damnauerat Orco*, deuolat
Iris è cælo, quæ eã corpore exſoluat. & Satyra. 5.
lib. 2. Tireſias cum Vlyſſ. pauca locutus à Proſer-
pina retrahitur, *ſed me* (inquit ille) *Imperioſa tra-
hat Proſerpina, viue, valeq́*. fugit autem hoc loco,
cum priorem ſyllabam habeat productam, tem-
poris præteriti eſt.

RAPIDVS] liber Faërni, habet *rabidus*. non
probo.

ORIONIS.] Hyrieus Neptuni & Alcyonæ
filius Tanagræ, quæ vrbs eſt Bœotiæ, habitabat:
hic cum eſſet hoſpitaliſſimus, Deóſque aliquan-
do liberaliter hoſpitio accepiſſet, Iupiter, Neptu
nus, Mercurius ob eam hoſpitalitatem, gratiam
ei referre volentes, iuſſerunt, vt, quod ei commo
B dum eſſet, abs ſe peteret. Ille autem cùm liberis
careret, neque vxorem ducere vellet tamen, fi-
lium petiuit. Tum Dij pellem bouis ſibi ab illo
immolari comminxerunt, & ſemine conſperſe-
runt. quo facto, monuerunt, vt eã pellem in terra
conderet, ac defoderet, & decem pòſt menſibus
effoderet. Intereà natus eſt Ourion, ducto no-
mine ἀπὸ τοῦ οὐρεῖν, id eſt, à meiendo. qui paul-
lùm immutatis litteris, ὠρίων, Orion ſpecioſioris
& honeſtioris appellationis gratia poſteà dictus
eſt. is Dianæ, cum qua venabatur, ſtuprum infer-
re conatus eſt. qua re dea irritata ſcorpium è ter
ra extulit, à quo Orion in talo ictus interiit. Iu-
C piter autem, eũ miſeratus, in aſtra retulit. eò fit,
vt Oriente Scorpio òccidat Orion. Verùm Ho-
merus ὀδυσ. ε. dicit eũ à Diana ſagittis eſſe con-
fixum. Ἕως μιν ἐν Ὀρτυγίῃ χρυσόθρονος Ἄρτε-
μις ἁγνὴ Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχομένη
κατέπεφνε. Lege Aratum de Orione, & Diana.
Horatius lib. 3. Od. 4. *Tentator Orion Dianæ*. & 13.
lib. 2. *Nec curat Orion leones, Aut timidos agitare
lyncas*. deuexũ autem intellige, vel qui ad occa-
ſum vergit, vel qui in decliui cæli parte ſitus eſt.
Siue autem oriatur, ſiue òccidat, tempeſtates ex-
citat. icciroo Virgilius nimboſum vocat.

AT TV NAVTA VAGÆ.] At tu nauta
ne parce malignus particulã arenæ dare oſſibus,
& capiti inhumato. terram oſſibus & capiti in-
D humato benignè inijce,

MALIGNVS.] malignus eſſes ſi parceres:
vel ne te in eo malignum præbe, vt parcas. ſic lo-
quitur Saty. 6. lib. 2. *Si veneror ſtultus nihil horum*,
id eſt, ſi non ſum ita ſtultus, vt aliquid horum ve
neter, ſeu precer, & optem. vide annot. ad Od. 13
lib. 3. iam illud *parce dare* huic poëtæ vſitatũ eſt:
exempli cauſa, Od. 28. lib. 3. *Parcis deripere horreo
Ceſſantem, &c.* & Saty. 2. lib. 2. *Et niſi mutatũ par-
cit diffundere vinum:* id eſt, non vult. ſic Catullus
de nuptiis Pelei. *Nil metuũt iurare, nihil promitte-
re parcunt*. id eſt, nihil eſt, quod promittere non
audeant. & Titus Liuius lib. 34. *Proinde parce ſic
fidem ac iura ſocietatis iactare*. iterum Horat. Od. 8.
Parce priuatus nimium cauere. Malignus idem ferè
valet, quod anguſtus: opponitúrque benigno, vt
annotatum eſt ad illum locum epiſt. ad Auguſt. E
lib. 2. *laudare malignè*.

SIC] lege, quæ ſuprà diximus de hac parti-
cula, Od. 3.

QVODCVMQVE MINAB.] verbũ mi-
nandi iũxit caſui accuſandi, vt epiſt. ad Celſum.
*dic pulchra & multa minantem, Viuere nec rectè, nec
ſuauiter*. & Od. 19. epod. *Minatus vrbi vincla*. ſic
ſæpe M. Tull. vt Tuſcul. 1. *Theodoro cùm Lyſima-
chus Rex crucem minaretur, iſtis quæſo* (inquit) *iſta
horribilia minitare purpuratis tuis*.

VENVSI. PLEC. SILVÆ] in Venuſinas
ſiluas rècidat: ſiluæ Venuſinæ luant, &c. ſic lo-
quitur epiſt. 2 lib. 1. *Quicquid delirant reges, ple-
ctuntur Achiui*.

TE SOSPITE.] te ſaluo: te incolumi. F

ÆQVO AB IOVE.] æquo, id eſt, tibi pla-
cato, ſeu fauente, ſeu non irato. ſic epiſt. ad Au-
guſt. lib. 2. *& mecum facit, & Ioue iudicat æquo*.

NEGL. IMMER. NOC. POST M. &c.]
hũc locũ in omnibus libris corruptum non leui
coniectura ductus emendaui. Nam cùm in vno
codice Vaticano, & in Iannoct. & in Cleric. Ruſ
ſard. Nicot. *forſan* pro *fors &*, in nõnullis aliis *for
ſet*, reperiſſem: facile mihi perſuaſi, illud *forſan*,
principio fuiſſe aſcriptum ad explicandam vocẽ
obſcuriorem *forſit*, ſeu *forſet*, quod idem valet:
deinde deleto *forſit*, quo & alibi vtitur Horat. in
eius locum fuiſſe ſubſtitutum *fors &*, verumta-
men nequis religioſior me paullo audaciorem
eſſe diceret, *forſan* quod reperitur in quinque lib.
antiq. pro meo iure arripui, ita tamẽ vt *forſit* mul- G
to malim. ſententia autem huius loci ſic reſtituti
non eſt obſcura. *forſit*, ſeu forſan non dubitas, aut
non vereris religioni culpam admittere, quæ ſit
etiam tuis liberis immerentibus nocitura. ſi ita
eſt, debita iura, id eſt, Iuſtitia, quæ aliqua ex par-
te in reciproca perpeſſione conſiſtit, & viciſſitu-
do mali, te maneant, id eſt, tibi impendeant &
inſtent, te excipiant, pœnas denique abs te repe-
tant: vel ſic, Hoc idem malum, nempe inſepul-
tum eſſe, tibi eueniat.

POSTMODO] paullo pòſt.

TE NATIS] ex te natis.

FRAVDEM] culpam, noxam.

DEBITA IVRA, VIC. SVP.] nũc his,
quę ſequuntur, ei malè precatur, ſi ſe inſepultum H
relinquat.

VICESQVE SVPERBÆ.] pœnæ recipro-
cæ graues & acerbæ, ἀμοιβαὶ, τὸ ἀντιπεπονθός.
talio, pœnæ vltrices: vel pœnæ ſuperbis factis di-
gnæ. Sed Paſſeratius mauult legi *ſuperbe*, in vocã-
di caſu: adiuuat eum codex vnus manuſcr. quem
domi habeo, in cuius ora aſcriptum eſt ad hunc
locum, *ſuperbe* quia me inhumatum eſſe ſiuiſti.

TE MANEANT IPSVM] tibi ſint para-
tæ, te exſpectent. M. Tull. cum dandi caſu con-
iunxit Philipp. 2. *cuius quidem tibi fatum, ſicut C.
Curioni, manet*: ſic enim ſcriptum eſt in antiq. co-
dice. & Catullus. *Scelesta, tene? quæ tibi manet vita?*

A cum accuſ.Plaut.Moſtell. *Meum bonũ me, te tuum maneat malum.* & Hor. Od. 13. epod. *Te manet Aſſaraci tellus*, id eſt, tibi parata, & reſeruata eſt, te exſpectat. & Od. 16. epod. *Nos manet Oceanus circumuagus.* & Od. 17. *Si tardiora fata te votis manent?* & epiſt. ad Torquat. lib. 1. *Supremo te ſole domi Torquate manebo.* & epiſt. ad librũ ſuum lib. 1. *Hoc quoque te manet, vt pueros elementa docentem Occupet extremis in vicis balba ſenectus.* id eſt, hoc tibi impendet, hoc tibi euenturũ eſt. & hac Ode paullo antè, *ſed omneis vna manet nox.* & Od. 18. lib. 2. *Nulla certior tamen Rapacis Orci fine deſtinata Aula diuitem manet Herum.* Tereot. Phor. *Simul autem nõ manebat ætas virginis Meam negligen-*B *tiam.* & ita loquuntur Græci: vt Pindarus ἰσθμ. εἰδ. ς. τὸ γὰρ πὰρ δίκαν γλυκὺ πικροτάτα μένει τελευτά. cõuerſa ratione dixit Horat. Od. x1. lib. 3. *Quæ manent culpas etiam ſub Orco.* id eſt, quæ etiam apud inferos, vbi pœoas ſuarum culparum ſufferunt, noodum tamen culpis liberantur: vel ita luunt pœnas, vt culpæ inexpiabiles maneant.

PRECIBVS NON LINQVAR] pteces appellat, exſecrationes, ἀρὰς. vt Od. 5. epod. vel ſimpliciter accipito. ſignificat autem Deos ſuis precibus addúctos pœoas inhumanitatis ab hoc naura repetituros, proinde ac ſi diceret, euentura precatus ſum.

PRECIBVS NON LINQVAR INVLTIS] Paſſeratius putabat *inultus* eſſe repooen-C dum, vt ſit hęc ſententia: non linquar inultus, ob eas preces, quibus te deuoui.

TE QVÆ PIAC. NVLLA RES.] nullæ victimæ, nulla ſacrificia, nullæ denique placationes te culpa exſoluent, nec liberabunt, niſi meis oſſibus terram inieceris. ſignificat, ſcelus admiſſurum nefarium, atque inexpiabile, niſi cadauer ſuum inſepultum repertum, terra iniecta tegat: quod ſepulturæ genus erat omoiũ poſtremum. Verumtamen qui corpus inſepultum reliquerat, neque ſaltẽ iniecta gleba ſepelierar, hoc nefas à ſe admiſſum, porca præcidanea immolata expiare ac luere porerar, vt docer Feſtus in voce *præcidanea, ſeu præcidaria agna & porca.*

QVAMQVAM FEST.] iterum ſtudet ei D blandiendo perſuadere, vt humo iniecta corpus ſuum contegat.

INIECTO TER PVLV. CVR.] tradit M. Tull. lib. 2. de legibus, *humatos propriè dictos eſſe eos, quos humus iniecta contegeret*, cúmque morem à iure pontificali coofirmari, quòd priuſquã in os iniecta gleba ſit, locus ille, vbi crematũ corpus eſt, oihil habeat religionis. Er Varro lib. 4. de lingua Larina ſcribit, quoad quis inhumatus ſit, qui Romæ combuſtus nõ eſt, aut cuius in ſepulchrum iniecta gleba non eſt, eius familiam funeſtam manere. Et Seruius ad huoc locum Virgil. lib. 6. Æneid. vbi Miſenus ſepelitur, *Præcipuè pius Æneas* &c. hæc aſcribit. Qui de pietatis generibus ſcripſerunt, primum locum in ſepultura eſſe voluerunt: Vode cùm põtificibus nefas eſſet ca- E dauer videre, magis tamen nefas fuerat, ſi viſum inſepultum relinquerẽt. Genus autem ſepulturæ fuerat, iniectio pulueris: vnde eſt, *aut tu mihi terram Inijce:* & Horat. *non eſt mora longa: licebit Iniecto te puluere curras.* Idem Seruius ad illum locum eiuſd. eod. lib. inops, inhumatáque turba, Inopẽ (inquit) intelligit ſine pulueris iactu. Nam Ops terra eſt. Iniectio autem fieri poterat etiam ſine cadauere, oempe quibuſdam ſacris ſollenoibus, ex ritu Pontificali. & ſepultura inanis tantumdẽ valebat, quantum plena, vt iotelligere licet ex ea qua Deiphobus affectus eſt. Nam nihilo minus eius vmbra trauecta eſt, quamuis ei Æneas cenotaphium dumtaxat fecerit, id eſt, tumulum ina- F nem, vt lib. 5. Æneid. *Tunc egomet tumulum Rhœteo in littore inanem Conſtitui, & magna manes ter voce vocaui, &c.* Horribile autem & formidoloſum fuiſſe veteribus illis iacẽre inhumatos, cùm alij ſcriptores, tùm maximè poëtæ declarant. Hector quidem apud Hom. ἰλ. χ. iamiam moriturus in magni beneficij loco ab Achille petit, ne ſe canibus dilacerandũ relinquat: ſed patri Priamo potius, matríq; Hecubæ ſepeliendũ, atque humandum reddat. Apud eundem Patroclus Achilli in ſomnis obiectus eum orat, vt ſe quàm primùm ſepultura afficiat, ne ab introitu, & oſtio inferorum excludatur. vmbras enim & manes ſibi obſtare, quomious fluuium traijcere poſſit, ideóque ſe vagari, & errare per vaſtas Orci ſolitudioes. verba Pattocli ſunt hæc ἰλ. ψ. Θάπτε με ὅττι τάχιστα· πύλας Ἀΐδαο περήσω. Τῆλέ με εἴργουσι G ψυχαὶ εἴδωλα καμόντων, Οὐδέ με πως μίσγεσθαι ὑπὲρ ποταμοῖο ἐῶσιν, Ἀλλ' αὔτως ἀλάλημαι ἀν' εὐρυπυλὲς Ἀΐδος δῶ. Ariadna quoque apud Catullum queritur ſe pro tot in Theſea officiis, ac beneficiis, dilacerandam feris relictum iri, oeque iniecta terra tumulatum iri. ſic illa: *Pro quo dilaceranda feris dabor, alitibúſque Præda, nec iniecta tumulabor mortua terra.* & apud Virgil. Palinurus Æneam orat, vt aut ſibi terram inijciat, aut corpus ſuum ſecũ tollat per vndas: *Sedibus vt ſaltem placidis in morte quieſcam* (inquit ille.) Denique totum Aotigooæ Sophoclis argumentum in eo vertitur, quòd Creoo Polynicen vetuit ſepeliri: ſoror Antigona eum clàm humo H cootexit: quo in facto deprehenſa, ſuóque ipſius indicio prodita, viua in terram defoſſa eſt. & ὀδυσ. γ. Telemacho de Agamemnonis nece quærenti cùm alia multa, tùm hoc reſpõdet Neſtor, ſi Menelaus Troia reuerſus Ægiſtum Agamemnoois percuſſorem domi viuũ offendiſſet, neminem illi fuiſſe mortuo terram iniecturum: ſed eum canes & volucreis fuiſſe diſcerpturos, ac dilaceraturos, neque vllam è Gręciæ mulieribus mortẽ eius fuiſſe defleturam. ſic Hom. Εἰ ζώοντ' Αἴγισθον ἐνὶ μεγάροισιν ἔτετμεν Ἀτρείδης Τροίηθεν ἰὼν ξανθὸς Μενέλαος· Τῷ κέ οἱ οὐδὲ θανόντι χυτὴν ἐπὶ γαῖαν ἔχευαν. Ἀλλ' ἄρα τόν γε κύνες τε καὶ οἰωνοὶ κατέδαψαν Κείμενον ἐν πεδίῳ

A διῶ ἰχὼς Ἄργιος, ἠδὲ τοκήων. qua de re plura dicemus ad Od.5.epod.

TER] hic numerus non ſolùm perfectionem quandam ſignificat, ſed etiã μυστηριώδης τὶς ὅτιν, vt diximus ſuprà ad Oden primam.

CVRRAS] nauiges. ex quo curſum etiam in nauigatione vſurpanr Latini per translationem. M.Tull.offic.3. *ſi idẽ ſciat complureis mercatores ab Alexandria ſoluiſſe, naueisq; in curſu frumento onuſtas petentes Rhodum viderit.* Idem de nat.deorum lib.3. *Dionyſius cùm fanum Proſerpinæ Locris expilaſſet, nauigabat Syracuſas: isq; cum ſecundißimè curſum teneret, Videtisne (inquit) amici, quam bona à Diis immortalibus nauigatio ſacrilegis detur?* Idem ad Brutum epiſt. cuius initium eſt, *Meſſalam habes. Itaque in medio Achaïco curſu, cùm Eteſiarum* B *diebus Auſter me in Italiam, quaſi diſſuaſor mei conſilij retuliſſet, te vidi Veliæ.* Hor.Od.34.huius lib. *nunc retrorſum Vela dare, atque iterare curſus Cogor relictos.* Catull.de nupt.Pel.& Thet. *Illa rudem curſu prima imbuit Amphitriten.* & crebrò Virgil.

AD ICCIVM.

Ode 29.

Mirum quiddam, & monſtri ſimile dicit eſſe,
C cum à philoſophiæ ſtudio ad militiam tranſiſſe.

ICCI, beatis nunc Arabum inuides
Gazis: & acrem militiam paras
Non antè deuictis Sabéæ
Regibus, horribilique Medo
Nectis catenas. quæ tibi virginum
Sponſo necato barbara ſeruiet?
Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum ſtatuetur vnctis,
Doctus ſagittas tendere Sericas
D *Arcu paterno? quis neget arduis*
Pronos relabi poſſe riuos
Montibus, & Tiberim reuerti:
Cum tu coëmtos vndique nobileis
Libros Panæti, Socraticam & domum
Mutare loricis Iberis,
Pollicitus meliora, tendis?

BEATIS] opulentis. NVNC ARAB. INVID.] Arabia εὐδαίμων, cinnami, thurisq; feraciſſima. infrà Ode 34.lib.3. *Intactis opulentior Theſauris Arabum, &c.* & epiſt.2.ad Mæcen.li.1. *nec Otia diuitiis Arabum liberrima muto.* Conſtat autem Auguſtum hoc tempore Partbis & Ara- E bibus bellum inferre cogitaſſe. eóq; referẽdum eſt id quod eſt infrà Od.35.huius lib. *& iuuenum recens Examẽ Eois tenendũ Partibus, Oceanóq; rubro.*

GAZIS.] Γάζα (inquit Heſych.) πόλις· παρὰ δὲ Πέρσαις βασίλειον, ἢ οἱ ἐκ τῶν πολλῶν φερόμενοι φόροι, ἢ τὰ τίμια. M.Tull. *qui ab auro, Gazáq; regia manus abſtinuiſſet.* & offic.2. *omni Macedonum Gaza, quæ fuit maxima, potitus eſt Paullus.* Horat. infrà Od.16.lib.2. *Non enim Gazæ, neque conſularis Summouet lictor miſeros tumultus Mentis.* Pompon.Mela. *Ceterum in Palæſtina eſt ingens & munita admodum Gaza (ſic Perſæ ærarium vocant) & inde nomen eſt, quòd cum Cambyſes armis Ægyptum peteret, huc belli opes, & pecuniam intulerat.*

HORRIBILIQVE MEDO] Medis & F Perſis, & Parthis. vt ſup.Od.2. *Neu ſinas Medos equitare inultos Te duce Cæſar.* quibuſcum bellum gerere populus Rom. ſeu potius Auguſtus populi Rom. nomine cogitabat.

NECTIS CATENAS] ſeruitutem meditaris, & comparas. nam bello capti, eorũ, qui vicerunt, ſerui fiunt, iure gentium.

EX AVLA] vel puer aliquis, qui regi ſeruierit, vel puer nobili genere natus à te bello captus. T.Liuius lib.45. annal. *Pueri Regij apud Macedonas vocabantur principum liberi ad miniſterium Regis electi.*

CAPILLIS VNCTIS] vnguẽto delibutis.

AD CYATHVM STATVETVR] pocula tibi miniſtrabit in conuiuio.

SAGITTAS TENDERE, &c.] Od.x.lib. G 2. *arcum tendere* dixit magis propriè. Verum tamen etiam Virg. ita locutus eſt lib.9.Æn. *& ſpicula tendere cornu.*

QVIS NEGET ARDVIS] quis neget, fluuios ſurſum relabi & refluere poſſe, cùm tu libros Platonis, Panætij, Xenoph. Ariſtot. quos tu legendi cauſa coemeras, armis commutes: philoſophiæque ſtudio relicto, te ad rem militarem conferas? Sunt autem hæc ex Euripidis Medea ſumta, vbi ſic chorus: ἄνω ποταμῶν ἱερῶν χωροῦσι παγαί. καὶ δίκη, καὶ πάντα πάλιν στρέφεται. id eſt ſurſum fluuiorum ſacrorum eunt fontes: & iuſtitia, & omnia retro vertuntur. & prouerbij ſpeciẽ quandam obtinent. vtitur M.Tull. ad Atticum lib.15. *de Lenio rem laudo: ſi verò etiam* H *Carſulenus*, ἄνω ποταμῶν. Vſurpauit & Demoſth. in orat. περὶ παραπρεσβείας. ἀλλὰ δῆτα ἄνω ποταμῶν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ πάντες. ὅσοι οἱ περὶ πορνείας, ἐρρύησαν λόγοι. id eſt, ſed planè ſcilicet fluuiorum inſtar ſurſum relabentium illo die omnia, quæ de impudicitia facta ſunt, verba fluxerunt. non diſſimile eſt illud eiuſdem Euripid. ἱκετίδ᾽. ἄνω γὰρ ῥέοι τὰ πράγματ᾽ οὕτως, εἰ πειταξόμεσθα δή. id eſt, ſurſum enim fluere res videbuntur, ſi nobis alterius imperio parendum erit.

RELABI] id eſt, lapſos è montibus in monteis reuerti.

A PANÆTI] Panætij, philoſophi Stoici, quem ſæpe commemorat M. Tullius, quémque imitatus eſt in libris de officiis.

SOCRATICAM ET DOMVM] id eſt, Socraticam familiam, Platonem, Aſchinem Socraticũ, Xenophõtem, denique Academicos veteres. vide annot. ad illum locum epiſt. 1. lib. 1. *quo me duce, quo lare tuter.*

MVTARE LORICIS IBERIS, &c.] id eſt, loricas Iberas Philoſophię anteponere, vel Philoſophiæ ſtudio omiſſo, militiam perſequi, & arma capere. de verbi *mutare* ſtructura lege quæ annotata ſunt ad Od. 10. huius lib.

TENDIS] in quibuſdam libris ſcriptum eſt B *temnis*, quam ſcripturam ſi probamus, idem fere valet, quod, non dubitas, non vertis religioni, audes. vt ſup. Od. prox. *negligis fraudem committere forſit.* ſed plures, iique manuſcripti: in his cod. Don. Farneſ. Torn. tres Vaticani, habent *tendis*. quam ſcripturam ſecutus ſum. *tendis* autem poſitum eſſe intelligemus pro, contendis, ſeu cogitas, & in animo habes.

POLLICITVS MEL.] quàm rei militari operam dare. longè enim pręſtat philoſophari, quàm militare.

AD VENEREM.

Ode 30.

C

Vt in ædeis Glyceræ veniat.

O Venus regina Cnidi, Paphíque,
Sperne dilectam Cypron, & vocantis
Thure te multo Glyceræ decoram
Transfer in ædem.
Feruidus tecum puer, & ſolutis
Gratiæ zonis, properéntque Nymphæ,
Et parum comis ſine te Iuuentas,
Mercuriúſque.

D

REGINA CNIDI.] Venerem Cnidi ſanctiſſimè coli tradũt boni auctores. in bis Pauſan. Attic. Κνίδιοι (inquit) τιμῶσιν Ἀφροδίτην μάλιστα, καὶ σφίσιν ἐστὶν ἱερὰ τῆς θεοῦ, &c. de Cypro ſuprà diximus Od. 19.

ET VOC. THVRE TE MVLTO] tibi ſacrificantis.

ÆDEM] cur nõ dixit ad ædeis decoras: cùm *ædes* numero ſingulari ſignificet templum, & locum, in quo Deus aliquis colitur? dicendum, per ædem Glyceræ ſignificari ſacellum à Glycera Veneri conſecratum. colebat enim domi ſuos quiſque Deos, qui dicebantur lares familiares, & penates. FERVIDVS PVER.] Cupido.

ET SOLVT. GRAT. ZON.] cur Gratiarum zonæ ſolutæ ſunt? an quòd munifici & liberales homines, qui ſunt omnibus gratiſſimi, omnia habent aperta ac ſoluta? & ob eandem cauſam nudæ dicuntur ab eodem Od. 7. lib. 4. *Gratia cum Nymphis, geminiſq; ſororibus audet Ducere nuda choros.* & 9. lib. 3. *Gratia Nudis iuncta ſororibus.* an quòd Gratiæ, quæ Veneris ſunt comites, τὴν ζώνην λύουσιν, id eſt, zonam ſoluũt (ſi quis autẽ neſcit, quid ſit zonã ſoluere, diſcat ex Homer. ὀδυσσ. λ. λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην, κατὰ δ' ὕπνον ἔχευε. & Theocr. εἰδ. κ. λῦσε δέ οἱ μίτρην, καὶ οἱ λέχος εὔτυκον ὧραι. & Catul. ad Ian. *Ne quærendũ aliunde foret neruoſius illud, Quod poſſet zonam ſoluere virgineam.* an quòd etiã pauperes, & qui nullis diuitiis, aut facultatibus inſtructi ſunt, poſſunt ab altero gratiam inire, & in eum beneficium aliquod conferre, puta opera, & arte, & virtute? an quòd inter amicos omnia ſunt nuda, ſoluta, & aperta? quod poſtremum eſt Porphyr. Ita autem pingi ſolebant Gratiæ tres, vt teſtatur Seneca, manibus implexis, ridentes, iuuenes, virgines, ſolutis ac perlucidis veſtibus. Adde huic Seruium, qui hæc notat ad illũ Virg. locum Æneid. 1. *Matris Acidaliæ:* In monte Acidalio lauant ſe Gratiæ, quas Veneri conſtat eſſe ſacratas. Ipſius enim & Liberi filiæ ſunt. nec immeritò. Gratiæ enim per horum ferè numinum munera conciliantur. Ideo autẽ nudæ ſunt, quòd Gratiæ ſine fuco eſſe debent: ideo connexæ, quia eas inſolubileis eſſe decet. Horat. *Segnéſque nodum ſoluere Gratiæ.* (hæc ſunt ex Od. 21. lib. 3.) G Quòd verò vna auerſa pingitur, duæ nos aſpicientes, hæc ratio eſt, quia profecta à nobis gratia, duplex ſolet reuerti. alij ſic, in quibus Michaël Epheſius in lib. 5. de moribus ad Nicom. διὰ τοῦτο καὶ τριῶν οὐσῶν ἐν τῷ ναῷ χαρίτων ἡ μέση οὖσα τῶν ἄκρων, ἔμπαλιν ἐστραμμένη πρὸς τὸν χαρισάμενον, καὶ δεξιοῦται· καὶ τὸ μὲν ἐπεστράφθαι πρὸς τὸν εὖ πεποιηκότα, ἦν σύμβολον ὑπηρεσίας. τὸ δὲ δεξιοῦσθαι, τοῦ πάλιν ἀρχὴν αὐτὴν ποιεῖσθαι τοῦ ἀντευεργετεῖν. id eſt, iccirco media trium Gratiarum, quæ in templo ſunt poſitæ, retro verſa eſt in eum, qui beneficiũ contulit, & dextrã ei porrigit, benignéq; eũ accipit. Ac quòd in eum, qui bene meritus eſt, ſit conuerſa, ſignum eſt officij, atque obſequij: quòd autem H manu porrecta eum accipiat, ſignificat, eã non ſatis habere gratiam referre, ſed etiam nouum beneficij conferendi initium facere.

ET PARVM COM. SINE TE IVV.] ſignificat, iuuenes ſine rebus Venereis, & amatoriis ſeueriores ac triſtiores eſſe, quàm ætatem deceat. eſt autem Iuuentas, iuuenræ Dea, Iouis & Iunonis filia, quam læuem, id eſt, imberbem appellat Od. 11. lib. 2. *fugit retrò Leuis Iuuentas.* De ea M. Tullius lib. 1. de natura deorum ſic ſcribit: *At poëta quidem nectar, ambroſiam, epulas cõparant, & aut Iuuentatẽ, aut Ganymedem pocula miniſtrantem.* & Tuſcul. lib. 1. *non enim ambroſia Deos, aut nectare,*

A *ſtare, aut Iuuentate pocula miniſtrante Lætari arbitror.* Appellatur autē hæc à Græcis Hebe, id eſt, pubertas: quam Homerus Herculis vxorē facit.

Ode 31.

Se non diuitias: ſed tranquillam, hilarámque vitam ab Apolline poſcere.

QVID dedicatum poſcit Apollinem
Vates? quid orat, de patera nouum
Fundens liquorem? non opimæ
Sardiniæ ſegetes feraceis:
B *Non æſtuoſæ grata Calabriæ*
Armenta: non aurum, aut ebur Indicum:
Non rura, quæ Liris quieta
Mordet aqua, taciturnus amnis.
Premant Calena falce, quibus dedit
Fortuna vitem: diues & aureis
Mercator exſiccet culullis
Vina Syra reparata merce,
Diis carus ipſis: quippe ter, & quater
Anno reuiſens æquor Atlanticum
C *Impune. me paſcunt oliuæ:*
Me cichoreā, leuéſque maluæ.
Frui paratis & valido mihi
Latoë dones, & precor, integra
Cum mente: nec turpem ſenectam
Degere, nec cithara carentem.

QVID DEDIC. POSC. APOLL.] Apollinem, cui templum excitauit, dedicauitq; Cæſar Auguſtus in palatio, vt ſcribit Sueton. eodémq; loco bibliothecam libris omnibus inſtructam. Horat. epiſt. ad Iul. Flor. lib. 1. *& tangere vitet Scripta, palatinus quacumq; recepit Apollo.* & lib. 2. ad Auguſt. *ſi munus Apolline dignum Vis comple-*
D *re libris.*

DE PATERA NOV. FVND. LIQV.] vini primitias libans & offerens Diis immortalibus. ſic Od. 5. lib. 4. *te proſequitur mero Defuſo pateris.*

NON OP. SARDINIÆ SEGETES FERACEIS:] ſic habent libri veteres Donati, Faërni, Vrſ. Torneſ. duo Vatic. non admodum diſſimile eſt illud, quod optat Pindarus ἐν δ' η. Νεμ. Alij (inquit) aurum optant, alij poſſeſſiones, fundos, & prædia: mihi autem detur, poſteaquàm meis ciuib⁹ placuerim, res laudabileis laudibus affecerim, iniuſtas & improbas, vituperarim, oſſa terræ mandare. Verba Græca petat ex Pindaro, qui volet, nos locum indicauimus. E

OPIMÆ] pinguis & vberis, ſed tamen inſalubris, & peſtilentis. M. Tull. epiſt. lib. 7. ad Fad. Gallum. *Id ego in lucris pono non ferre, hominem peſtilentiorem patria ſua.* Idem ad Q. Frat. lib. 2. *Cura mi frater, vt valeas, & quamquam eſt hiems, tamen Sardiniam eſſe cogites.* Opimum Varro, & Feſtus ab Ope deducūt Saturni vxore, quòd ipſe agrorum cultor habetur, à ſatu nominatus, tenénſque falcem effingitur: quod eſt inſigne agricolæ. Vnde ſpolia quoque, quæ dux populi Rom. duci hoſtium detraxit, opima dicuntur. Hæc Feſtus. ſic ſuprà idem Horatius *Lariſſam opimam* dixit.

SEGETES FERACEIS] agros fertileis. ſeges ea pars agri, quæ arata & conſita eſt. Horatius tranſlatè poſuit epiſt. 7. lib. 1. *Hæc ſeges ingratos tulit & feret omnibus annis.* F

ÆSTVOSÆ] ſolis ardore torridæ. ſic ſuprà Od. 22. *Syrteis æſtuoſas* appellat.

EBVR INDICVM] Virgil. Georgic. lib. 1. *India mittit ebur.* ſed cui ſunt inauditi elephanti Indici?

LIRIS.] Campaniæ fluuius. mendoſè autem ſcribitur per y in quib. cod. de quo plura ad illū locū, & innantem Maricæ littoribus ten. Lirim. Od. 17. lib. 3.

MORDET] alluit. tralatio eſt. *Lambit.* ſup. Od. 22. alia tralatione. ſic Lucret. lib. 5. *& ripas radentia flumina rodunt.* & Virgil. lib. 8 Æneid. *ego ſum, pleno quem flumine cernis Stringentem ripas & pinguia culta ſecantem.* G

PREMANT] amputent preſſo pollice, vel vuas cultello abſciſſas in torculari calcēt, & premant. ſic ferè Virg. 1. Georgic. dixit falce vmbras premere. *& ruris opaci Falce premes vmbras.*

CALENA FALCE.] cultello falcis inſtar incuruo Calena autem à Calibus. vt ſup. Od. 20. *Vinum Calenum.* falce autem Calena, qua vitem premant domini, vinum Calenū vult ſignificari, vt Od. 20. per vuam prælo domitam Caleno vinum Calenum. ſic Propert. *Vináq; fundantur prælis eliſa Falernis.* Idem Horat. per amphoram Læſtrygoniam vinum Formianū vult intelligi Od. 16. lib. 3. *Nec Læſtrygonia Bacchus in amphora Langueſcit mihi.* quæ ſunt obſeruata à Paſſeratio.

EXSICCET] exhauriat, ebibat. hypallage. H dicimus enim exſiccare culullos, & pocula. vt Saty. 6. lib. 2. *Siccat inæqualeis calices conuiua tribulis.* Q. Cicero ad Tiron. lib. 16. epiſt. *Lagenas etiā inaneis obſignabat, ne dicerentur inanes aliqua fuiſſe, quæ furtim eſſent exſiccata.* Priſcianus lib. 2. ſcribit, *ex,* ante *C. P. Q. S.* manere integrum: verumtamen, ne offendantur aures, S. elidi. quod ſi verum eſt, ſcribendum *exiccet.* ego tamen *exſiccet* ſcribendū cenſeo: & cur cenſeam, cauſam afferre poſſum.

CVLVLLIS] poculis, calicibus. epiſt ad Piſ. *Reges dicūtur multis vrgere culullis, Et torquere mero, &c.* ſed cululli erant initiò fictiles, & in ſacrificiis tantùm vtiles, vt vult Acron. Alij volunt culullos, à culleis dictos per diminutionem: neque

A tamen pocula,quibus in conuiuiis vterētur,fuiſſe negant.

VINA SYRA REPARATA] Franc. Duarenus,iuriſconſultus clariſſimus, qui nuper morte immatura nobis erept⁹ eſt,lib.1.anniuerſ. diſputation.hunc locum ſic explicat: *vina, quæ ſint emta nummis ex venditione Syræ mercis refectis:* ídque confirmat teſtimonio veterum iuriſconſultorum:apud quos *parare* pro *emendi* verbo in vſu eſt.ſic & M.Tullius vſurpat cùm alibi, tùm in orat.pro Flacco. *Si tam te Craßi agri delectabāt, hìc alicubi in Cruſtumio, aut in Capenati parauiſſes,* & Horat. Saty.3.lib.2.*ſeruósve tuos,quos ære pararis*.quemadmodum autē redimere pro eo, quod eſt emere, ponere ſolemus: ita & reparare, pro B parandi verbo ab Horatio vſurpatum eſt:vel reparata dictum eſt pro,permutata:quod idem valet,vt ſuprà docuimus. aliter vſurpauit Ode 37. huius lib. ibi, *nec latenteis Claſſe ita reparauit oras,* vt ſuo loco dicemus.

DIIS CARVS IPSIS] argumentum eſt à conſequentibus. ter, & quater in anno mare Atlanticum ſaluus nauigat: ergo Diis carus eſt. fieri enim non poteſt, vt quiſquam tam ſecunda nauigatione vtatur ſine Deorum immortalium beneficio ac benignitate:quemadmodum neque cuiquam res aduerſæ ſine eorundem ira,aut certè voluntate áccidunt.quod ita eſſe Theognis oſtendit.Οὐδεὶς ἀνθρώπων οὔτ᾽ ὄλβιος, οὔτε πενιχρὸς, Οὔτε κακὸς νόσφιν δαίμονος, οὔτ᾽ ἀγαθός. id eſt,Nullus mortalis neque diues, neque pau- C per:neque malus,neque bonus ſine deo eſt.

IMPVNE] ſine vlla iactura, ſine naufragio ſup. Od.17. *Impune tutum per nemus arbutos Quærunt latenteis.&c.*

ME PASC. OLIVÆ.] ſic Ode XI. epod. *Non attagen Ionicus iucundior, Quàm lecta de pinguißimus Oliua ramis arborum.*

CICHOREA] cichoréa eſt numeri multitudinis κιχορεῖα à ſingulari κιχορεῖον. e, autem ex diphth.ει longum eſt.vide Priſc.lib.2.

LEVES] quæ ventrem grauē leuant: non vt quidam,inemtæ, aut contemtæ: quamquam iudicet lector. MALVÆ.] ſic Od. 2. epod. *aut graui Maluæ ſalubres corpori.*

D FRVI PARATIS] ſemper Horat. vſum bonorum partorum commendat:quod pluribus verbis alibi oſtendemus.

VALIDO] omnium enim rerum humanarū optimum eſt valere,proximum pulchritudo,tertium vires corporis,quartum diuitiæ. Vulgatiſſimus eſt apud Græcos hic ſenarius οὐκ ἔσθ᾽ ὑγιείας κρεῖττον οὐδὲν ἐν βίῳ. id eſt, Bona valetudine nihil eſt in vita melius.

LATOE] ô Apollo, da mihi, vt poſſim firmus & validus bonis quæſitis & partis frui. Latoum dixit à Græco λητῷος.

INTEGRA CVM MENTE] humanitatem ex homine exuit,homóq; eſſe deſiit, tametſi hominis figuram,& ſpeciem gerat,qui ſanæ mētis non eſt.Nam neque homo quicquam in ſeipſo mente melius habet, & vnuſquiſque noſtrûm mens eſt, vt docet Ariſtoteles in libris de moribus ad Nicomachum. Theognis autem nihil in nobis eſſe mente melius, nihil contrà amentia grauius,aut moleſtius, ita declarat. Γνώμης δ᾽ οὐδὲν ἄμεινον ἀνὴρ ἔχει ἐν γε ἑαυτῷ, Οὐδ᾽ ἀγνωμοσύνης Κύρν᾽ ἀνιηρότερον. legendum autē, *& precor integra*,non,*at precor.* E

TVRPEM] inertem,vel inhonoratam,atque ingloriam.

Ode 32.

Barbiton,ſiue teſtudinem ſuam commendat.

Poſcimus,ſi quid vacui ſub vmbra F
Luſimus tecum,quod & hunc in annū
Viuat,& plureis: áge,dic Latinum
Barbite carmen,
Lesbio primùm modulate ciui:
Qui ferox bello,tamen inter arma,
Siue iactatam religarat vdo
Littore nauim:
Liberum,& muſas,Venerémque,& illi
Semper hærentem puerum canebat:
Et Lycum nigris oculis,nigróque G
Crine decorum.
O decus Phœbi,& dapibus ſupremi
Grata teſtudo Iouis,ô laborum
Dulce lenimen,mihi cumque ſalue
Rite vocanti.

VACVI] otioſi,feriati,σχολάζοντες.

LATINVM]cui⁹ ego ſum auctor,& princeps.

LESBIO PRIMVM MODVLATE] id eſt, qui primùm modulatis, & diſtinctis ſonis tēperatus es ab Alcæo. vel quò primùm Alcæus vſus eſt. ſup. Od.26. *Hunc Lesbio ſacrare plectro Téq;, tuáſq; decet ſorores.* & Ode 6.lib.4.*Lesbiū ſeruate pedem,meiq; Pollicis ictum.* vocem *modulate* ita H accipio, vt ſit participium παθητικόν. cuius contrar.immodulatus.de arte poët. *Non quiuis videt immodulata poëmata iudex.* vel ſic:*modulate*,id eſt, qui Alcæo obſecutus,& gratificatus, cantus modulatos edidiſti: qui ab Alcæo ſumtus, vſurpatus,adhibitus es ad modulandos & canēdos verſus lyricos.

TAMEN INTER ARMA] omiſit alterum,ſiue,vt ſup.Od.3.*tollere,ſeu ponere vult freta.* hoc modo.ſiue inter arma,id eſt,ſiue eſſet in caſtris,ſiue in aliquo portu conſtiterat à longa, & difficili nauigatione conquieſcens. Conſtat autē Alcæum virum militarem, & bellicoſum fuiſſe.

Geſſit

A Geſſit enim bellum cum Athenienſibus, & maximè cum tyrannis. nam Pittacum tyrannũ Mitylenis expulit. Od.12.lib.2. *Vtrumque ſacro digna ſilẽtio Mirantur vmbræ dicere, ſed magis Pugnas, & exactos tyrannos, &c.*

RELIGARAT.] apto & vſitato verbo vſus eſt. ſic Saty.5.lib.1. *ac miſſæ paſtum retinacula mulæ Nauta piger ſaxo religat.* & Cat. in nupt. Pelei, & Thet. *Perfidus in Cretã religaſſet nauita funem.* diſſimile eſt illud ſup. Od.5. *Cui flauam religas comã.* Iam quòd ait Horatius hoc loco Alcæum virum militarem interdum res amatorias cecinisse, id teſtatur Cicero lib.4. Tuſc. his verbis, *Fortis vir in ſua rep. cognitus, quæ de iuuenũ amore ſcripſit Alcæus?*

B ET ILLI SEMP. HÆR.] Cupidinem. Neque ab hoc loco aliena, neque fortaſſe omnibus nota illa eſt fabula apud Platonem in ſympoſio, qua nouam rationẽ affert, cur Veneri ſemper adhæreat Cupido. Scribit igitur Plato, nata Venere Iouem natalitia Diis præbuiſſe, atque in eo conuiuio cùm ceteros Deos, tùm Porum Metidis filium interfuiſſe: Illum autẽ largius æquo potum, nectarêque ebrium, in Iouis hortos introiuiſſe, ibiq; obdormiuiſſe: Peniam verò (paupertatem Latini dicunt) quæ ad illud cõuiuium mendicandi gratia venerat, inſidias Poro egeſtate coactam ſtruxiſſe, & propter illum cubuiſſe, vt ab eo (ſi modò id conſequi poſſet) grauida facta filium pareret: illam igitur à Poro com-

C preſſam eſſe, atque ex eo concubitu grauidam factam, Cupidinem peperiſſe: Inde eueniſſe, vt Cupido Venerem potius, quàm matrem, ſequatur, illíque miniſtret. Iam cùm omnes ferè Cupidinem Veneris filium faciant, Sappho ab aliis diſſidens è cælo & terra natum fingit, vt ſcribit Interpr. Apollon. in lib.3. Argon.

ET LYC. NIGR. OC. NIGRÓQVE] nigros oculos laudabant veteres illi in pueris, & puellis. Catull. in Acmen. *Salue nec minimo puellæ naſo, Nec bello pede, nec nigris ocellis.* & Horat. epiſt. ad Piſones, *Spectandum nigris oculis, nigróq; capillo.* Anacreon taleis ſuo Bathyllo oculos, & capillos depingi iubet. Λιπαρὰς κόμας ποίησον Τὰ μὲν ἔνδοθεν μελαίνας, Τὰ δ' ἐς ἄκρον ἡλιώσας. deinde paucis verſibus interpoſitis, Μέλαν ὄμ-

D μα γοργὸν ἔστω Κεκερασμένον γαλήνῃ talem & ſuæ puellæ comam eſſe vult. Γράφε τὴν ἐμὴν ἑταίραν, Γράφε μοι τρίχας τὸ πρῶτον Ἁπαλάς τε καὶ μελαίνας. id eſt, *Mihi pinge meam puellam, Primùm comas tenellas, Nigrásq; pinge pictor.* Itaque quibus natura nigri non erant oculi, ſiue fæminis, ſiue maribus, fæminarum ſimilibus, ij fuligine ſupercilia denigrabant. Arnob. lib.2. aduerſ. Genteis: *Laminas pertunderent aurium, imminuerẽt fronteis limbis, fuligine oculos obumbrarent, nec in formis erubeſcerent maſculorum calamiſtris vibrare cæſariem.* Homer. ἑλίκωπας Græcos appellat, id eſt, μελανοφθάλμους, ſeu nigris oculis, quamuis ſciã etiam aliter accipi.

ET DAPIBVS SVPR. GR. TEST.] E Itaque apud Hom. ἰλ. α. Apollo cithara canit, cui Muſæ voce reſpondent. Δαίνυντ', οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐίσης, Οὐ μὲν φόρμιγγος περικαλλέος, ἣν ἔχ' Ἀπόλλων, Μουσάων θ' αἳ ἄειδον ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῇ. id eſt, Epulabantur, neque quicquam eis deerat, quod comeſſe vellent: neque cithara, quã tenebat Apollo: neque Muſæ, quæ ei viciſſim voce reſpondebant.

DVLCE LEN. MIHI CVMQ.] cumq;, & quandoque idem valent. quandoque autem apud hunc poëtam ſæpe pro quandocumque ponitur, vt alibi dicemus. vno nunc exemplo contentus ero. Od.1.lib.4. *Et quandoque potentior Largis muneribus riſerit æmuli: Albanos prope, te, lacus, Ponet Marmoream.* ſic igitur hunc locum explicat F Porph. ô barbite, mearum curarum, ac moleſtiarum lenimen mihi ſuaue, ac iucundum, quotieſcumque te euoco, ſalue. alij ſalue mihi, &c. ego, cumque, puto accipiendum pro quouis tempore. hoc modo: ſalue dulce lenimen mihi quouis tempore te vocanti.

AD ALBIVM TIBVLLUM. Ode 33.

Ne doleat ſibi riualem iuniorem à Glycera anteponi.

G

ALBI ne doleas plus nimio memor
Immitis Glyceræ, neu miſerabileis
Decantes elegos, cur tibi iunior
Læſa præniteat fide:
Inſignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor: Cyrus in aſperam
Declinat Pholoën. ſed prius Appulis
Iungentur capreæ lupis,
Quàm turpi Pholoë peccet adultero.
Sic viſum Veneri: cui placet impares
Formas atque animos ſub iuga aënea H
Sæuo mittere cum ioco.
Ipſum me melior cùm peteret Venus:
Grata detinuit compede Myrtale
Libertina, fretis acrior Adriæ
Curuantis Calabros ſinus.

ALBI NE DOLEAS] Albi ne fortè doleas, &c. hoc te ſcite volo, *Inſignem tenui, &c.* hæc aſcripſi, ne quis putet, *ne* hîc eſſe prohibẽtis particulam. nã hîc valet, ne fortè, vel vt ne: vt Ode 4. lib.4. *Ne fortè credas, &c.*

A PLVS NIMIO MEMOR IMM.] plus nimio, id eſt, plus multo. idem epiſt. 10. lib. 1. *Quē res plus nimio delectauere ſecunda, &c.* ſic Lucret. lib. 5. *Nec nimio ſolis maior rota, nec minor ardor.* Idem ibid. *Nec nimio tum plus, quàm nunc, mortalia ſacla Dulcia linquebāt labentis lumina vita.* Anton. ad Ciceron. lib. 10. epiſt. ad Attic. *Sed quia te nimio plus diligo, non poſſum diſsimulare, &c.* Plautus Bacchid. *Vixiſſe nimio ſatius eſt, quàm viuere.* Idem ibid. *Nimio es tu ad iſtas res diſcipul⁹ docilior, Quàm ad illa, qua te docui, vbi operam perdidi.*

CVR TIBI] ne ſupra modum doleas, quòd tibi riualis iunior anteponatur, (hęc enim verbi, *praniteat*, vis eſt) ſeu, quòd pluris fiat à Glycera, quàm tu: id eſt, quòd ei carior ſit, & gratior: Inſi- B gnem tenui fronte, &c. ſic ſuprà verbo ſimplici vſus eſt, Od. 5. *miſeri, quibus intentata nites*: id eſt, grata es, places. cur, autem eleganter poſitū pro, eò quòd, vt epiſt. ad Celſum Albinoua. lib. 1. *Fidis offendar medicis, iraſcar amicis, Cur me funeſto properent arcere veterno?* & ita ferè ſemper loquitur Horat. paullo aliter M. Tull. vt Verr. de iure dicundo. *tamen digna cauſa eſſet, cur inimicitias hominis improbiſsimi ſuſciperem.* cuius rei plura exempla legito ad illum locum, *Cur me funeſto, &c.*

INSIGNEM TENVI FRONTE LYCORIDA.] oſtendit, quàm miſera ſit amātium condicio, qui tardò admodum pari voluntate, mutuóque amore inter ſe reſpondent. Lycoris (inquit) Cyri amore incenditur: Cyrus à Lycoride abborret, in Pholoën, à ſe alienam, pro- C penſior. quæ eò tibi dico, ne forte doleas, &c. Nam hæc pendent & apta ſunt ex ſuperiorib. vt diximus. hanc animorū & voluntatum in amātibus diſſenſionē ac diſcordiā pulcherrimè deſcribit Lodoicus Arioſtus, poëta Italus, verſibus Italico ſermone ſcriptis: quos, quia in bis cōmētariis alium ſermonem, quàm, quo olim Latini vtebātur, inculcare, indecorū eſſe puto, verti hoc modo: *Improbe amor, puer iniuſtiſsime: cur ita raro Noſtra à te efficitur voti ſententia compos? Cur ita delectat te, perfide, corda duorum Cernere diſsidiis inter ſe infeſta ſuperbis? Arces me à liquidíſque vadis, & gurgite tuto. Pertrahis in rapidóſque amneis, cacáſque lacunas. Qua me vltrò petit, hinc reuocas, alióque re-* D *torques: Qua fugit, huius me tabeſcere cogis amore.* Ad eandem ſententiā pertinent hi Moſchi verſus, Ἤρα Πὰν Ἀχῶς τᾶς γείτονος, ἤρατο δ' Ἀχὼ Σκιρτητᾶ σατύρω. σάτυρος δ' ἐπεμαίνετο Λύδᾳ. Ὡς Ἀχὼ τὸν Πᾶνα, τόσον σάτυρος φλέγεν Ἀχώ. Καὶ Λύδα σατυρίσκον. ἔρως δ' ἐσμύχετ' ἀμοιβᾷ. id eſt, *Echonem ardebat vicinam Pan, ſatyrum Echo Laſciuum, ſatyrus Lyda flagrabat amore, Quantum Echo Panem, Pan tantum Echona coquebat. Tam Lyde ſatyrum. perdebat talio amorem.* Ταῦτα δ' ἔπη ἐπόρισεν ἐμοὶ Φούλβιος ὁ Οὐρσῖνος, ἀνὴρ πάνυ πεπαιδευμένος.

TENVI FRONTE] ſic epiſt. 2 ad Mæcen. lib. 1. *reddes Forte latus, nigros anguſta fronte capillos.*

SED PRIVS APPVLIS] ſic Ode 16. Epod. *Nouáque monſtra iunxerit libidine Mirus amor, iuuet vt tigreis ſubſidere ceruis. Adulteretur & columba miluio.* E ſignificat autē, Cyrum numquam Pholoa potiturum.

QVAM TVRPI] quàm Cyro amatori Pholoë gratificetur, & morem gerat. ſic infrà amatorem, adulterum appellat, Ode 36. *nec Damalis nouo Diuelletur adultero.* ſic Catull. ad Furium & Aurel. *Cum ſuis viuat, valeátque mœchis.* & Plaut. in Mil. glor. *herus meus ita magnus mœchus eſt mulierum, vt neminem fuiſſe, neque futurum credo. turpem* autē accipe, non quòd reuera ſit turpis, ſed quòd ei talis videatur: vel refer ad animi turpitudinē.

SIC VISVM VENERI] ſic loquebantur veteres in rebus parum ſecundis, & caſibus aduerſis. Virgil. lib. 3. *Poſtquàm res Aſia, Priamiq; euertere gentem Immeritam viſum ſuperis.* Idem 2. F *Diis aliter viſum.* idem ibidē. *Si nihil ex tanta ſuperis placet vrbe relinqui.* Homer. ἰλ. β. οὕτω που Διὶ μέλλει ὑπερμενέϊ φίλον εἶναι. qui verſus iteratur & ἰλ. ἰῶτα, & alibi.

CVI PLACET IMP. FORMAS, ATQVE] ſine dubio ex formarum, aut animorum diſſimilitudine naſcitur amoris inæqualitas, atque adeò alienatio ac diſſenſio: cùm vel deformis formoſam, vel ſenex puellam, vel quis alius ingenio & moribus diſparem amat. Quoniam autem non ſæpe contingit, vt pares ætates, formæ, naturæ, mores, ingenia copulentur inter ſe, & ad amandum ſeſe applicent: iccirco quamplurimi exſiſtunt in amore naufragi, & calamitoſi, &, vt Græci appellant, δυσέρωτες: pauci admo- G dum, quibus omnia ex animi ſentētia procedāt.

SVB IVGA AËNEA] ſub coniunctionem inæqualem, ac diſparem, durámque ſeruitutem. Eſt enim duriſſimum ſeruitutis genus eam amare, quæ aſpernetur amantem. *aënea* autē ſcriptum reperi in cod. Donati & Faërni ſine aſpirationis nota in ſecunda ſyllaba: quam ſcripturā ſecutus ſum. nam & Aulus Gell. lib. 2. cap. 4. teſtatur nomen *aëna* in libro mirandæ vetuſtatis 2. Æneid. ſcriptum fuiſſe ſine aſpiratione. Idem tamen aſcribit aſpirationis notam poſteà eſſe appoſitam.

SÆVO] χαλεπῷ, difficili, immiti, vt ſuprà Ode 19. *Mater ſaua Cupidinum.* hæc enim vis eſt nominis, ſæuus. ſic & Ode 29. lib. 3. *Fortuna ſauo* H *lata negotio.* & epiſt. ad Iul. Florū lib. 2. *ne mea ſauus Iurgares, ad te quòd epiſtola nulla veniret.* & Saty. 2. lib. 2. *hic neque ſeruis Albuci ſenis exēplo, dum munia didit, Sauus erit.* ſup. Ode 12. *Saua paupertas.* infrà Ode 35. *ſaua neceſsitas.* epiſt. ad Lollium lib. 1. *Vt puerū credas ſauo dictata magiſtro Reddere.* Lucretius lib. 3. *ſauas tolerare procellas.* Terentius Phorm. *Concluſam hîc habeo vxorem ſauam.* Ex quo ſæuitia, aſperitas quædam, & iracundia, χαλεπότης. Ode 12. lib. 2. *dum fragrantia detorquet ad oſcula Ceruicem, aut facili ſauitia negat.* Virgil. Æneid. 1. *ſauúmq; ambobus Achillem.* & 2. *hic ſauus tendebat Achilles.* & verbū ſæuire χαλεπαίνειν.

Saty.

A Saty.2.lib.2.*Sæuiat, atque nouos moueat fortuna tumultus, &c.* & Ode 3.lib.3. *Dum lõgus inter ſæuiat Ilium, Romámque pontus.* Plautus Epidico: *ſed memento, ſi quid ſæuiunt ſenes, ſuppetias mihi cum ſorore ferre.* Virgil. Æneid.6. *ne ſæui magna ſacerdos.*

Ioco] Iocum, Deum hoc loco accipio. vt ſuprà Ode 2. *Quam Iocus circumuolat, & Cupido*: vt ſit, cui Veneri, vnà cũ ſæuo Cupidine, placet impares & diſcordeis formas inter ſe iungere. Sed Paſſeratius mauult iocum hîc poni pro re ludicra & oblectamento Veneris: vt Od.2. huius libri, bellum Martis ludum appellauit: *Heu nimis longo ſatiate ludo.* ſimilia ſunt illa: Od.29.lib.3. *Fortuna ſæuo læta negotio, Ludum inſolentem ludere pertinax.* & Ode 1.lib.2. *Ludúmque fortuna, &c.*
B & Od.28. huius lib. *Dant alios furiæ ſæuo ſpectacula Marti, &c.*

Ipsvm me melior] cùm ego ipſe ab elegantiore & commodiore puella vltro expeterer, Myrtalę tamen difficili, ſæuæ, iracundæ, à me alienæ ſeruiebam: quę mihi ſeruitus erat iucũda.

Grata detinvit comp. Myrt.] id eſt, grata ſeruitute. duo inter ſe coniũxit propemodum repugnãtia. nam vix credibile eſt cuiquam ſeruitutem & compedes eſſe gratas. Et tamen hoc in amore éuenit, quale eſt illud γλυκύπικρον. Ita autem gratæ ſunt amantibus compedes, vt ſeruis dulcis eſt ſeruitus ſub eo domino, vnde aliquid emolumenti ſperant. Nam vt hi emolumenti ſpe capti dominorum ſæuitiam
C perferunt: ſic illi dominarum ſuarum amore irretiti, vnde ſibi incredibileis voluptates promittunt, earum aſperitatem æquo animo ferunt. hîc igitur nomen *compedis* ſeruitutem ſignificat: epithetum autem *grata* ei adiunctũ declarat, amanteis libẽter, & iucundè puellis iis, quarum amore deuincti ſunt, ſeruire, quantumuis difficiles ſint, atque illiberales. ſic Oda 11.lib.4. *tenétq; grata Compede vinctum.* Verbis propriis amantiũ ſeruitutem, & puellarum dominationem demonſtrauit Oda 8.lib.2. *Adde quòd pubes tibi creſcit omnis: Seruitus creſcit noua, nec priores Impia tectum dominæ relinquunt Sæpe minati.* alia trãſlatione dixit epiſt. ad Iul. Flor. lib.1. *Thracáne vos, Ebrúſque niuali Compede vinctus, &c.*

Acrior] iracundior, vt Ode 9.lib.3. *&*
D *improbo Iracundior Adria.* ὑπερβολή.

Cvrvantis. Calab. sinvs] id eſt, ſeſe in Calabriam inſinuantis.

Ode 34.

Pœnitere ſe, quòd, dum Epicuréam diſciplinam ſectaretur, parum ſtudioſè Deos coluerit.

Parcus Deorum cultor, & infrequens,
Inſanientis dum ſapientiæ
Conſultus erro, nunc retrorſum
Vela dare, atque iterare curſus E
Cogor relictos. namque Dieſpiter
Igni coruſco nubila diuidens,
Plerumque per purum tonanteis
Egit equos, volucrémque currum:
Quo bruta tellus, & vaga flumina,
Quo Styx, & inuiſi horrida Tænari
Sedes, Atlanteúſque finis
Concutitur. valet ima ſummis
Mutare, & inſignem attenuat Deus,
Obſcura promens. hinc apicem rapax
Fortuna cum ſtridore acuto
Suſtulit: hîc poſuiſſe gaudet.

Parcvs Deorvm] Dicit ſe, qui anteà non ſatis piè, neque religioſè deos immortaleis coluerit, Cyrenaïcæ & Epicureæ ſectæ præceptis ac decretis imbutus, ſententiã, conſiliúmque nunc neceſſariò mutare, Deorum metu non inani perterritum.

Insan. dvm sap.] *conſultus ſapientiæ* ſic dictũ, vt dicimus, iuriſconſultus. *Sapientiam* autem *inſanientem* intelligit Epicurẽam, aut Cyrenaïcam, quæ præter cetera, docet contemnere omneis religiones. venuſtè autem *inſanientem ſapientiam* dixit Græcorum exemplo: apud quos crebrum eſt hoc genus loquendi. Eurip. in Hecuba, νύμφην ἄνυμφον, παρθένον τ' ἀπάρθενον. Sopho. in Aiace: ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα. Oppianus ἁλιευτ. δῶρα δύσδωρα. Iterum Sophocl. γάμοι ἄγαμοι. Idem in Electra: μήτηρ ἀμήτωρ. Ariſtoph. βίος ἀβίωτος. & Hom. ὀδυσσ. σ. ἢ τάχα Ἶρος ἄϊρος ἐπίσπαστον κακὸν ἕξει. & ὀδυσσ ψ. μῆτερ δύσμητερ. & illud: ἁ χάρις ἁ βραδύπους. ἄχαρις χάρις. quæ cùm alij Latini ſcriptores, tum Horatius noſter multis locis eſt imitatus. M. Tullius Philippica.1. *iidémque buſtum in foro facerent, qui illam inſepultam ſepulturam effecerant.* & vetus quidam poëta apud M. Tull. lib.3. de orat. *Qua tempeſtate Paris Helenam innuptis iunxit nuptiis.* Catul. de nuptiis Pelei, *funera necfunera.* (quo loco admonitũ lectorem velim, *necfunera*, vnum nomẽ eſſe: qualia ſunt illa necopinatò, & apud Iuriſconſ. res necmancipi, furtum necmanifeſtum.) Idem in Lucullo *vſus diſciplina indocilis.* Ennius *artem inertem.* Horat. Ode 11.lib.2. *facili ſæuitia.* (nam ſuprà oſtendimus, ſæuum idem valere, quod χαλεπὸν, id eſt, difficile). his fere ſimilia ſunt illa, epiſt. ad Bullat. *Strenua nos exercet inertia.* & epiſt. ad Iccium *concordia diſcors.*

(In the right margin: G beside "pientiam dixit Græcorum exemplo"; H beside "ptiis Pelei, funera necfunera.")

Nvnc retrorsvm vela dare,] ſic Virg. lib.3. *Certũ eſt dare lintea retrò. &c.*

Atqve iterare cvrs. Cog. rel.] Græcum verbum expreſſit παλινδρομεῖν, id eſt, recurrere. De verbo *iterare* dixim⁹ ad Od.

A 7.eſt autem ἀλληγορία. cum ſignificet ſe cogi mutare conſilium. Curſum perſpicuè hîc poſuit pro nauigatione, vt ſuprà annot. ad Od. 28.

DIESPITER] Iupiter, Varro lib. 4. de lingua Lat. *Dieſpiter, id eſt, Dies pater.* Dies pater, id eſt, diei & lucis pater. Diionem etiam Δία κεραύνιον. id eſt Iouem fulmineum eſſe dicunt: quæ notio huic loco valde quadrat.

IGNI CORVSCO.] fulmine. ſic M. Tull. Tuſc. 2. *Iace obſecro in me vim coruſcam fulminis.* at Virg. Æn. 2. *enſem coruſcum* appellat.

PLERVMQVE PER PVRVM] hoc negat Lucret. lib. 6. fieri poſſe, his verbis, *Fulmina gignier è craßis, altéque putandum eſt Nubibus exſtructis. nam cælo nulla ſereno, Nec leuiter denſis mittuntur* B *nubibus vmqnam.* idem paullo pòſt, *Denique cur numquam cælo iacit vndique puro Iupiter in terras fulmen, ſonitúſque profundit?* Salluſt. tamen hiſt. de bell. Catilinar. narrat M. Herennium die ſereno fulmine ictum eſſe. Sed in his intelligendum eſt tonitrua & fulmina naturalia, cælo nubilo, & nubibus alte exſtructis fieri: prodigioſa autem & diuina puro, & ſereno. Itaq; videtur hîc Horatius (vt rectè iudicabat Germanus Valens) ſignificare, talia fulmina, qualia hîc deſcribit, malum ſibi minari, niſi reſipiſcat: eadémque valere, ad ſe & ceteros homines ab impietate deterrẽdos. Nam tonitrua & fulmina diuina, qualia ſunt ea, quæ cælo puro fiunt, triſtia, & mala portendunt hominibus. Ex ea opinione ſunt illa Virg. Georg. 1. *Non aliàs cælo ceciderunt plura ſereno Fulgura, nec* C *diri toties arſere cometæ.* Idem lib. 8. Æn. *Iterũ atque iterum fragor intonat ingens, Arma inter nubem cæli regione ſerena Per ſudum rutilare vident, & pulſa tonare.* Idem lib. 9. Æneid. *Audiit & cælo genitor de parte ſerena Intonuit læuum.* Homer. ὀδυσ. υ. ἦ μεγάλ' ἐβρόντησας ἀπ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος Οὐδέ ποθι νέφος ἐστί· τέρας νύ τεῳ τόδε φαίνεις. id eſt, ô Iupiter, profectò grauiter è cælo tonuiſti: neque tamen vſquam nubes eſt: oſtentum igitur aliquod tuum nobis præbes. M. Tull. *Aut cùm terribili percuſſus fulmine ciuis Luce ſerenãti vitai lumina liquit.*

PER PVRVM] cælo ſereno. ſic Virgilius Georg. 2. *& dum ſe lætus ad auras Palmes agit laxis per purum immiſſus habenis.* δι' αἰθρίας dicunt D Græci.

TON. EGIT EQ. VOLVCR.] tonuit. ſed poëtarum more locutus eſt, vt ſuprà Ode 12. *Tu graui curru quaties Olympum.*

QVO BRVTA TELLVS] ſic infrà Ode 4. lib. 3. tellurem inertem appellat: vtrumq;, quia hoc elementum omniũ grauiſſimum, atque (vt ita dicam) immobiliſſimum eſt. *Nam brutum* (inquit Feſtus) *antiqui grauem appellabant.* Nonius autem *Brutum dicitur hebes atque obtuſum.*

STYX] Cùm multa ſcribat Pauſanias in Arcadicis de Styge, tùm hęc quoque tradit, Homerum Stygis nomen in ſuam poëſin conieciſſe reſpicientem ad eam aquam, quæ è Styge, fluuio Arcadico manat. Nam in iureiurando Iunonis E (inquit) fecit eam ita loquentem, Ἴστω νῦν τόδε γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθε, Καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ. Paullo pòſt idem Pauſanias, Τὸ δὲ ὕδωρ τὸ ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ τοῦ παρὰ τὴν Νώνακριν στάζον ἐμπίπτει μὲν πρῶτον εἰς πέτραν ὑψηλήν· διεξελθὸν δὲ διὰ τῆς πέτρας ἐς τὸν Κρᾶθιν ποταμὸν κάτεισι. θάνατον δὲ τὸ ὕδωρ φέρει τοῦτο καὶ ἀνθρώπῳ, καὶ ἄλλῳ ζῴῳ παντί. Λέγεται δὲ ὅτι γένοιτό ποτε ὄλεθρος ἀπ' αὐτοῦ καὶ αἰξίν, αἳ τοῦ ὕδατος ἔπιον πρῶτον. id eſt, aqua autem, quæ è ſaxo prærupto ad Nonacrin manat, incidit primùm quidẽ in rupem excelſam: deinde poſteaquam per rupem illam dimanauit, & inde exiit, in Crathin fluuium delabitur. Mortem autẽ hæc aqua & homini, & alij cuiuis animanti affert. Atque etiã aiunt, capras quon- F dam omneis, quæ ex hac aqua bibiſſent, interiiſſe. Sequitur deinceps apud Pauſaniam, Fuerítne hoc veneni genere enectus Alexander magnus, pro comperto non habeo. memoriæ certè proditum eſſe ſcio. Hæc Pauſan. Plutarchus autem in Alexandro videtur non dubitare, quin Alexander huius aquæ potu exſtinctus ſit. Iam quamobrem Dij per Stygiam paludem iurent, conſule Euſtath. & Seruium, & Arnobium.

TÆNARI.] Ταίναρος (inquit interpres Pindari) πόλις Λακωνική, ἐν ᾗ ἐστι πύλη εἰς ᾅδου. id eſt, Tænarus vrbs eſt Laconica, in qua eſt ad inferos ianua. alij dicunt eſſe promuntorium in Peloponneſo, vbi ſpecus eſt, Acheruſiæ ei, quæ in Ponto eſt, ſimilis. G

VALET IMA SVMM. MVT.] id eſt, poteſt ea, quæ ſunt humilia, & infima, ſumma efficere, & contrà. Atque hanc ſententiam mutuatus eſſe videtur ab Heſiodo ἔργ. καὶ ἡμερ. vt rectè annotat M. Anton. Muretus: Ῥέα μὲν γὰρ βριάει, ῥέα δὲ βριάοντα χαλέπτει. Pindar. autẽ ᾠδ. η. Πυθ. docet, bona quæ appellantur, præſertim ea, quæ non ſunt labore parta, nõ eſſe cuiuſquam ſapientiæ, aut conſilio aſſignanda: ſed deo, ſeu fortunæ. nõ enim eſſe in hominibus ſitum, vt ſint opulenti ac beati: ſed à fortuna facultates rei familiaris & copias ſuppeditari, ac præberi, quæ modò hunc attollat, ceteríſq; omnibus ſuperiorem efficiat: modò illum deprimat, & in aliorũ poteſtatem redigat. Sic Pindar. Τὰ δ' οὐκ ἐπ' H ἀνδράσι κεῖται· δαίμων δὲ παρίσχει. ἄλλοτε δ' ἄλλον ὕπερθε βάλλων μέν, ἄλλον δ' ὑπὸ χειρῶν μέτρῳ καταβαίνει. Eandem rem ſic Xenophon libro 6. ἑλληνικῶν. Καὶ ὁ θεὸς δ', ὡς ἔοικε πολλάκις χαίρει τοὺς μὲν μικροὺς, μεγάλους ποιῶν, τοὺς δὲ μεγάλους μικρούς. id eſt, Deus autem, vt appâret, ſæpenumerò amat & paruos atque humileis magnos facere, atque attollere: & magnos atque excelſos, minuere, ac deprimere. & Salluſt. coniur. Catil. *Sed profectò Fortuna in omni re dominatur: ea res cunctas ex libidine magis, quàm ex vero celebrat, obſcurátque.*

INSIGNEM ATTENVAT] obſcurat, ita

tenuem

A tenuem reddit, vt fugiat aſpectũ. τὸν ἀριπρεπῆ ἀμαυροῖ, ἐπιφανῆ ἀφανίζει, ἢ ἀφανῆ ποιεῖ.

OBSCVRA PROMENS] id eſt, ea, quæ non appârent, retegens, aperiens, in promtu, atque in oculis omnium ponens.

HINC AP. RAPAX, &c.] Hæc cohærent cum ſuperioribus, vnóque ſpiritu (vt ita dicam) continentur. Ab hoc (inquit) fortuna ſummas opes, & ampliſſimos honores aufert, in illũ trãſfert. ita videtur Deum & Fortunam pro eodem ponere.

CVM STRID. AC.] His verbis puto ſignificari ſubitam fortunæ commutationẽ: quæ vix intelligi poteſt ſine magno ſonitu ac fragore, potius, quàm eorum, qui de ſuperiore gradu in inferiorem deturbantur, clamores & lamentatio-
B nes. ſtridor enim ſonitum ac ſtrepitum ſignificat, non clamorem. quamquam ſi quis hoc malit, pugnare nolo, cùm præſertim ſic explicet Porphyrio.

Ode 35.

Ad Fortunam orans, vt ſeruet Cæſarem in Britannos ire meditantem.

O DIVA, gratum quæ regis Antium,
Præſens vel imo tollere de gradu
C *Mortale corpus, vel ſuperbos*
Vertere funeribus triumphos:
Te pauper ambit ſollicita prece
Ruris colonus: te dominam æquoris,
Quicunque Bithyna laceſſit
Carpathium pelagus carina.
Te Dacus aſper, te profugi Scythæ,
Vrbesq́, gentesq́, & Latium ferox,
Regumq́ matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni,
D *Iniurioſo ne pede proruas*
Stantem columnam: neu populus frequẽs
Ad arma ceſſanteis, ad arma
Concitet, imperiumq́ frangat.
Te ſemper anteit ſæua neceſſitas,
Clauos trabaleis, & cuneos manu
Geſtans ahena: nec ſeuerus
Vncus abeſt, liquidumq́ plumbum.
Te ſpes, & albo rara fides colit
Velata panno, nec comitem abnegat,
Vtcumque mutata potenteis
Veſte domos inimica linquis.
At vulgus infidum, & meretrix retro E
Periura cedit. diffugiunt cadis
Cum fæce ſiccatis amici,
Ferre iugum pariter doloſi.
Serues iturum Cæſarem in vltimos
Orbis Britannos, & iuuenum recens
Examen Eois timendum
Partibus, Oceanóque rubro.
Eheu: cicatricum, & ſceleris pudet,
Fratrúmque. quid nos dura refugimus
Ætas? quid intactum nefaſti F
Liquimus? vnde manus iuuentus
Metu Deorum continuit? quibus
Pepercit aris? ô vtinam noua
Incude defigas recuſum in
Maſſagetas, Arabáſque ferrum.

O DIVA] M. Tull. lib. de natura Deor. 3. ſub perſona Cottæ ea, quæ à Balbo de diis fuerãt diſputata, refellens, & contrà diſſerens, iis Diis reiectis, qui à vetere Græcia conficti ſunt, diíque habiti, ea quoque, quæ rerum vim habent, non Deorum, è numero, &, pæne dicam, è concilio Deorum tollit, qualia ſunt, mens, fides, ſpes, victoria, ſalus, concordia: *Aut enim illa* (inquit) *in nobiſmet inſunt ipſis, vt mens, vt ſpes, vt virtus, vt* G *concordia: aut optanda nobis ſunt, vt honos, vt ſalus, vt victoria: quarum rerum vtilitatem video: etiam conſecrata ſimulacra: Quare autem in his vis deorum inſit, tum intelligam, cùm cognouero: quo in genere maximè eſt fortuna numeranda, quam nemo ab inconſtantia & temeritate ſeiungit: quæ digna certè non ſunt Deo.* Pindarus autem Fortunam Iouis liberatoris filiam, & ſeruatricem vrbium appellans, eius opera naueis in mari, in terra bellũ, hominúmq; conuentus, & conciones gubernari dicit, atque ita duodecimum carmẽ Olymp. orditur. Λίσσομαι παῖ Ζηνὸς ἐλευθερίου ἱμέρ εὐρυσθενέ᾽ ἀμφὶ πόλει σώτειρα τύχα: τὶν γὰρ ἐν πόντῳ κυβερνῶνται θοαὶ νᾶες, ἐν χέρσῳ τε λαιψηροὶ πόλεμοι, κἀγοραὶ βουληφόροι. Non eſt porrò dubiũ, H quin fortunam in Deorum cœtu homines collocarint, ea, quorum cauſas ignorant, fortuitò fieri, magnámque partem rerum humanarum nutu, & arbitrio fortunæ gubernari exiſtimantes. Pauſanias ſcribit in Meſſenicis, Bupalum quendam præſtantem templorum ædificandorum, fingendorúmque animalium artificem, primùm Smyrnæis Fortunæ ſtatuam feciſſe, polum in capite ſuſtinentem, & altera manu Amaltheæ cornu tenentem. Idem Achaicis admonet, Pindarũ Fortunam vnam è Parcis facere, eámque omnium ſororũ potentiſſimam: qua in re ſe illi aſſentiri dicit. Pauſan. verba ſunt. Ἐγὼ μὲν οὖν Πινδάρου

A *πάντ᾽ ἄλλα πείθομαι τῇ ᾠδῇ, καὶ μοιρῶν τε εἶναι μίαν τὴν τύχην, καὶ ὑπὲρ τὰς ἀδελφὰς τι ἰσχύειν.*

QVÆ REGIS ANTIVM] quemadmodú ſuprà Od.28. Neptunum Tarenti cuſtodem dixit non aliam ob cauſam, quàm quòd illi ea in vrbe templum erat conſecratum: ſic & hoc loco Antium, ait à fortuna regi: proinde ac ſi diceret, fortunam Antio præeſſe, ac præſidere: hoc eſt, Antij coli, ſacrificiiſque ſollennibus placari, vt vrbis cuſtodem. & ita ſæpe M. Tull. loquitur. nõ longè abiero. pro lege Man. *teſtórque omneis Deos & eos maximè, qui huic loco, templóque præſident.* appellant autem Græci Deum, qui aliquo in loco B præcipuè colitur, & in quo maximè toti ciuitati præſidium eſt conſtitutum, *πολιοῦχον*.

PRÆSENS VEL IMO, &c.] id eſt, quæ potes etiam ex infimo gradu, & loco hominẽ ad ſummum extollere, & contrà è faſtigio rerũ humanarum, & maxima gloria, ad interitum, præcipitẽ agere. iam hoc genus, *præſens tollere*, tale eſt, qualia ſunt illa, *pertinax ludere, durus componere verſus, nobilis ſuperare*, & cetera: de quibus dicemus Od.8. lib.4. iccircò autem præſens pro potente poſitum eſt, vel quòd is, qui preſtò eſt, maiorem vim habet, quàm qui abeſt: vel quòd vſitato loquendi more Deos præſenteis appellamus, qui in noſtris dubiis, ac difficilibus temporibus ſtatim nobis auxilium ferũt, aut, qui à nobis coluntur, & oculis cernuntur, vt Sol, & Lu- C na. M. Tull. Tuſcul. 1. *& vſque ad Oceanum Hercules, tantus, & tam præſens habetur Deus.* Terent. in Phorm. *non tu hunc habeas planè præſentẽ Deum?* Virgil. in Tityro. *Nec tam præſenteis alibi cognoſcere Diuos.* & iterum M. Tull. Cat. 3. de Diis: *tùm verò ita præſentes his temporibus opem & auxilium nobis tulerunt, vt eos pæne oculis videre poſſemus.* ex eodem fonte manarunt illa, *præſens animus, præſens venenum, præſens auxilium, præſens peſtis.* & fortaſſe aſſentãs Auguſto Horatius ambiguè dixit illud epiſt. 1. lib. 2. *Præſenti tibi maturos largimur honores*, vt dicemus ſuo loco. idẽ Od. 5. lib. 3. *præſens Diuus habebitur Auguſtus.* & Saty. 3. lib. 2. *Reiecta præda, quam præſens Mercurius fert.*

VERTERE FVNERIBVS] vertere in D funera. ſimilia ſunt bis illa, quæ ſunt in Od. ſuperiore de deo & fortuna: *valet ima ſummis Mutare*, &c. & quæ Ode 29. lib. 3. *Fortuna ſæuo læta negotio, &c.*

TE PAVPER AMB. SOLL. P. RVR. COLONVS] Od.14. lib.2. *Siue inopes erimus coloni.* LACESSIT CARP. PEL.] remis impellit, in Carpathio mari nauigat è Bithynia profectus: vel, quod magis probo, ſpeciem pro genere poſitam intelligito.

PROFVGI SCYTHÆ] eadẽ ratione hîc profugos Scythas appellat, qua Od.24. lib.3. *campeſtreis. Campeſtreis* (inquit) *melius ſcythæ, Quorum plauſtra vagas rite trahunt domos.*

PVRPVREI] id eſt, purpurati: purpura col lucentes. itaque plus dixit, quàm ſi purpuratos E dixiſſet. PRORVAS] percellas, euertas. Vtitur hoc verbo & Od. 4. lib. 4. *multa proruet integrum Cum laude victorem.*

STANTEM COLVMN.] ſtatum, & incolumitatem imperij: Donat. in Phor. *columnam* hîc poſitum dicit eſſe pro columine imperij.

NEV POP. FREQ.] néve populus cõgregatus ſeditionem cõcitet, & quietos ad arma capienda in tyrannum hortetur. hæc autem repetitio *ad arma, ad arma* populi concitati impetum, & furorem declarat, & pæne dicam, oculis ſubijcit. *ἐπαναδίπλωσιν* vocant Græci.

TE SEMPER ANTEIT SÆVA] primùm mendoſè legitur in quibuſdam libris, *ſerua* F *neceſſitas*, cùm *ſæua* legendum ſit, vt habent libri manu ſcripti. Deinde Ariſtoteles li. 3. de morib. ad Nicomach. quattuor rerum cauſas enumerat *φύσιν, ἀνάγκην, τύχην, νοῦν*: id eſt, naturam, neceſſitatem, fortunam, mentem. Earum igitur rerum dominam eſſe fortunam, eáſque res eſſe fortuitas arbitramur, quæ neque ſemper, neque plerumq;, neq; alicuius rei gratia fiunt, & quarũ cauſæ non ſunt terminatæ, vel quarũ cauſas ignoramus, cũ eæ cauſæ nõ ſint neceſſariæ, & cũ earũ effecta poſſint eſſe, vel non eſſe. quarum autem rerũ cauſæ ſunt nobis quidẽ incognitæ, & occultæ, ſed neceſſariæ: earum cauſas neceſſitati aſcribimus. Propterea autẽ, quòd quæ neceſſariò fiũt, exploratiora, certiora, ſtabiliora deniq; ſunt, quã quæ fortuitò, iccircò fortunam anteit neceſſitas. neceſſitatis autem firmitatem, ac ſtabilitatẽ, de- G clarant claui trabales, cunei, vncus, plumbũ. hæc enim omnia ad colligandum, firmitérque continendum valẽt. Appellant porrò Græci neceſſitatem *ἀνάγκην*, eamque nonnulli eandem eſſe volunt, atque *εἱμαρμένην*, id eſt, fatum. Itaque & ſuprà Horat. *lethi neceſſitatem* nominat, mortem, & Parcam, & multîs aliis locis, vt ad Oden 3. annotauimus. alij neceſſitatem Parcarum matrem faciunt. Plato quidem lib. vltimo de Rep. neceſſitati, vt Parcæ, fuſum attribuit, colum, vncum, verticillum. Idem in Timæo mundi principium, & originem à neceſſitatis & mentis conſpiratione ducit, mentémque neceſſitati imperantem dicit plurima eorum, quæ fiunt, modificare, & in H quàm optimum habitum fingere, & conformare. Intelligendum eſt autem, hæc fuiſſe Antij in tabula, depicta: quæ nunc Horat. nobis pulcherrimis verſibus expreſſa proponit.

CLAVOS TRABALEIS] claui trabales, vncus, & cætera, quæ neceſſitati tribuuntur, pertinent vel ad exprimendam neceſſitatis vim ac potentiam, vel potius ad ſignificandam firmitatem, ac ſtabilitatem. Quemadmodum enim hæc omnia vel vim afferunt, & adhibentur ad torquendum, & cruciandum: vel valent ad continendum, vinciendum, ac firmandum: ſic neceſſitas primùm quouis impellit inuitos, neq; quiſquam eam effugere, neque domare, neq; flectere poteſt:

A poteſt: deinde ad perpetuitatem fixa & ſtabilis eſt, adeò vt neque labefactari, neque moueri, neque refigi poſſit. Sunt autem claui trabales, quibus trabes configuntur: quos neceſſe eſt magnitudine præſtare. vnde prouerbium, *clauo trabali figere*. M. Tull. Verrina de ſuppliciis. *vt hoc beneficium (quemadmodum dicitur) clauo trabali figeret*, id eſt, confirmaret, & conſtabiliret. clauos adamantinos attribuit neceſſitati Od. 24. lib. 3. noſtet Horat. *Si figit adamantinos Summis verticibus dira neceſſitas Clauos: non animum metu, Non mortis laqueis expedies caput*. neceſſitate autem nihil eſſe potentius cùm alij multi, tùm Euripides ait in Helena his verbis. λόγος γάρ ἐστιν, οὐκ ἐμός, σοφῶν δ' ἔπος, Δεινῆς ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχύειν πλέον. ET CVNEOS MANV GEST.] cu-
B neis inſertis non ſolùm res perrumpſitur, & finduntur, vt lib. 1. Georg. *Nam primi cuneis ſcindebant fiſſile lignũ*: & Tuſcul. 2. *Hos ille cuneos fabrica crudeli inſerens, Perrupit artus*: ſed etiã cõtinentur, vt intelligere licet ex Vitruuij lib. 10. cap. 10.

VNCVS] vnco vtebantur antiqui ad cruciatus, & maleficiorum pœnas. M. Tull. Philip. 2. *vncus impactus eſt fugitiuo illi*. Suet. in Tiber. *Putant Neronem ad voluntariam mortem coactum, cum ei carnifex, quaſi ex Senatus auctoritate miſſus, laqueos, & vncos oſtentaret*. Iterum M. Tull. in orat. pro C. Rabirio. *nos à verberibus, ab vnco, à crucis denique terrore neque res geſta, neque acta ætas, neque*
C *noſtri honores vindicabunt?* vtebantur olim vncis etiã ad aſtringendũ & continendum plumbo liquido addito, itémq; nos hodie vtimur. ſunt autẽ tales vnci, hami quidam ferrei, quibus ſaxa & cæmenta firmiſſime inter ſe deuinciuntur & cõtinentur, prę ſertim plumbo adiecto. Vitruuius anſas appellat lib. 2. cap. 8. *Quòd ſi quis noluerit in id vitium incidere, medio cauo ſeruato. ſecundum orthoſtratas intrinſecus ex rubro ſaxo quadrato, aut ex teſta, aut ſilicibus ordinariis ſtruat bipedaleis parietes, & cum anſis ferreis & plumbo fronteis vincta ſint*. Arnobius. *Quid miſerius his eſſe, aut quid infelicius poterit, quàm ſi eos in baſibus ita vnci retinent, & plumbeæ vinctiones?* liquidum autem plumbũ ad tenacitatẽ, & vinctionem plurimum valere de-
D clarat etiam Eurip. his verſibus. Κάθησ' ἑδραία, Καὶ γὰρ εἰ πέριξ σ' ἔχει Τηκτὸς μόλυβδος ἐξαναστήσω σ' ἐγώ: id eſt ſedeto ſtabilis & firma, Nam etiam ſi te circum deuinctam cõtinebit liquidum plumbum, ego te è loco excitabo, & emouebo.

TE SPES] Nota eſt illa Heſiodi de Pandôra, eiúſque dolio fabula: quam cum Epimetheus domum recepiſſet, doliíque operculum remouiſſet, innumerabilis illa malorum colluuio, quæ in dolio incluſa continebatur, erupit, & ab eo vſq; tempore in omneis terrarum parteis diſperſa, ac diſſipata, homines aſſiduè exagitat, vexat, excruciat. ſpes ſola dolio, priuſquam & ipſa cum aliis euolaret, obturato, remanſit, vt hæc eſſet humanarum miſeriarum ſolatium, & lenimen. Itaque non temerè cũ Fortuna in illa tabula, pin B gebatur. ſignificabat enim pictura, homines in aduerſa fortuna, ſpe ſola ſuſtentari, tanquam maximo, & vnico incommodorũ, & dolorum ſuorum alleuamento. Verſus Heſiodi ſunt hi: Μούνη δ' αὐτόθι ἐλπὶς ἐν ἀρρήκτοισι δόμοισιν Ἔνδον ἔμιμνε, πίθου ὑπὸ χείλεσιν, οὐδὲ θύραζε Ἐξέπτη. πρόσθεν γὰρ ἐπέμβαλε πῶμα πίθοιο. &c. Atque ad hanc, opinor, fabulã reſpiciens Theognis, ſpem ſolam in terris cũ hominibus remanſiſſe deam præſentẽ, & propitiam: ceteros Deos, ac Deas in cælum abiiſſe dicit, Ἐλπὶς ἐν ἀνθρώποισι μόνη θεὸς ἐσθλὴ ἔνεστιν, Ἄλλοι δ' Οὔλυμπόνδ' ἐκπρολιπόντες ἔβαν. hoc igitur ſignificat Horat. ſpem & fidem aſſiduas aduerſæ fortunæ comites, ac ſocias eſſe: ſpem, quia fortis, & F animoſi eſt in rebus afflictis ſperare: nam (vt ait Theocritus) viuorum eſt ſperare, mortuis autem nihil reliquum eſt, quod ſperẽt: ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες: fidem, quia veri, & fideles amici numquam, ne fortuna quidem aduerſante, ac reflante, deſerũt: ſed vel amicis opitulantur, vel eorum miſeriam, propè æquè dolẽdo, faciunt leuiorem: aſſentatores autem, paraſiti, ſcurræ, lenones, meretrices ſtatim, vt aliquid aduerſi incidit, diffugiunt, neque à ſe impetrare poſſunt, vt rerum aduerſarum onus pro ſua parte ferant.

ET ALBO RARA FIDES, &c.] Seruius in illum Virgil. verſ. Æneid. 1. *Cana fides & Veſta Remo cum fr. Quir.* hæc annotat: *Cana fides vel quòd in canis hominibus inuenitur, vel quòd ei albo panno inuoluta manu ſacrificatur: per quod ſignifi*- G *catur, fidem oportere eſſe arcanam, tectam & velatã.* Vnde & Horat. *Teſſes & albo rara fides, &c.* idem ferè notat ad illum locum, *raptas ſine iure Sabinas Conſeſſu caueæ magnis circenſibus actis, &c.*

NEC COM. ABN. VTCVMQVE, &c.] id eſt, nec te comitem aſpernatur, vel nec ipſa tibi comes eſſe recuſat, quãdocumque tu fugis, & deſeris eos, quos antea coluiſti, ac beaſti, id eſt, cùm tu commutaris, & ex amica, & ſecunda, fis inimica, & aduerſa. ſignificat, viros bonos, & fideleis amicos non deſerere amicum olim florẽtem, nunc miſerum fortuna commutata, & rebus conuerſis. per *fortunam abeuntem*, & aufugientem, ſignificatur aduerſa: per *manentem*, ſe- H cunda, vt Od. 29. lib. 3. *Laudo manentem: ſi celereis quatit Pennas, reſigno quæ dedit:* ad quem locũ plura exempla afferemus.

AT VVLG. INF. ET MERETR.] At vulgus, & infideles amici diffugiunt, te mutata. Bonfinis autem omnium, qui vmquam fuerunt, corrector & ineptiſſ. & audaciſſ. malè hîc, &, pro, *at*, reponit.

DIFFVG. CADIS CVM FÆCE] ἀλληγορία eſt. ſignificat autem Horat. infideleis amicos, & eos, qui emolumentum ſequuntur in amicitia, rebus amicorum acciſis, & afflictis, diuitiíſque vel conſumtis, atque exhauſtis, vel caſu

A aliquo amiſſis, atque ereptis, diffugere. Huc pertinet Græcorum prouerbium ζεῖ χύτρα, ζῇ φιλία: id eſt, feruet olla, viuit amicitia. eodem Petronij Arbitri verſus: *Si fortuna manet, vultum ſeruatis amici: Cùm cécidit, turpi vertitis ora fuga. Grex agit in ſcena mimum: pater ille vocatur: Filius hic, nomen diuitis ille gerit. Mox vbi ridendas incluſit pagina parteis, Vera redit facies, diſſimulata perit.*

FERRE IVG. PARITER DOL.] *doloſi ferre* iugum, vnum eſt ex iis loquendi generibus, quæ à Græcis mutuatus eſt Horatius: de quibus alibi. doloſi igitur ferre, id eſt, doloſi in ferendo pariter cũ amicis calamitate affectis, iugo. quod ſimile eſt, ac ſi diceret: in ſecunda amicorum for-
B tuna ſuperiora omnia habere, aut omnium commodorum participes eſſe volunt: in aduerſa autem, calamitatis partem ſubire nolunt. tranſlatio eſt à bobus iunctis, non vacat autem dolo is, qui in ſocietate, lucri partem æqualem, aut etiam maiorem ſibi depoſcit: damni verò ſi quid incidat, id ne minima quidem ex parte ad ſe pertinere velit. Sed verum eſt, quod & hîc ait Horatius, & Nem. εἰδ. ιστ Pindar. paucos reperiri in laboribus, & periculis fideleis. verba Pindari ſunt hæc, quibus conſentanea ſunt hæc Horatiana: Παῦροι δ' ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν καμάτου μεταλαμβάνειν. Nam quale eſt hoc, quod dixit Hor. *doloſi ferre*, tale eſt illud Pindaricũ, παῦροι πιστοὶ μεταλαμβάνειν. Horat. *iugum*, Pindar. καμάτου. Theognis hanc eandem ſententiam ſæpe iterat.
C Vno & altero exemplo erimus contenti. Εὖ μὲν ἔχοντος ἐμοῦ πολλοὶ φίλοι· ἢν δέ τι δεινὸν Ἐγκύρσῃ, παῦροι πιστὸν ἔχουσι νόον. & alibi, Παύρους εὑρήσεις Πολυπαΐδη ἄνδρας ἑταίρους Πιστοὺς ἐν χαλεποῖς πρήγμασι γινομένους, Οἵ τινες ἂν τολμῷεν ὁμόφρονα θυμὸν ἔχοντες Ἴσον τῶν ἀγαθῶν, τῶν τε κακῶν μετέχειν. Πολλοί τοι πόσιος καὶ βρώσιος εἰσὶν ἑταῖροι, Ἐν δὲ σπουδαίῳ πράγματι παυρότεροι.

IN VLTIMOS ORBIS BRIT.] Virg. Tit. *Et penitus toto diuiſos orbe Britannos.*

ET IVVENVM RECENS EXAMEN] exercitum ex iuuenibus cõflatum. examen de apibus propriè dicitur. transfertur autem ad alia, vt hîc, & Ode 2. epod. *Poſitóſque vernas ditis exa-*
D *men domus.*

EOÏS TIMEND. PARTIB. OCEANÓQVE] ſerua (inquit) exercitum populi Ro. formidoloſum partibus ſolis orientis, eiq; mari, quod ad orientem ſpectat. nonnulli Oceanũ rubrum poſitum eſſe volunt, ad ſignificãdam eam mundi partem, quæ ſita eſt ad ſolem occidẽtem: à quibus diſſentio. hoc enim ſignificat Horatius, ſe precari, vt, quemadmodum hic exercitus metuendus eſt partibus & mari ſolis orientis: puta Perſis, Medis, Parthis, Arabibus: ita ſit horribilis Britannis, qui oram mundi ſoli occidenti propinquam incolunt: aduerſus quos hunc exercitum ducturus ſit Auguſtus.

EHEV CICATRICVM, &c.] cur pudet? quia turpia ſunt vulnera in bello ciuili accepta. E
Qui hîc tuentur neſcio quã ſcripturam antiquã, *Heu, Heu, cicatr. & ſcel. p.* nihil de eis grauius dicam, quàm quòd in ſole caliganteis oculos habent. ET SCELERIS] ſcelus eſt enim ciuem interficere, & bellis ciuilibus intereſſe.

FRATRVḾQVE] ciuium. vel dic propriè, cõſanguineorum, & germanorum. eueniebat enim interdum, vt duo fratres contrariarum eſſent partium.

QVID NOS DVRA REFVG. ÆTAS?] ætas annorum triginta ſpatium cõtinet, vt infrà dicemus. Bella autem ciuilia à Sylla, Mario, Octauio, Cinna, iterum Sylla & Mario, Carbone, Pompeio, Cæſare geſta in triginta annorum ſpa- F
tio vertuntur. Conſecuta ſunt Octauiani, M. Antonij, Bruti & Caſſij tempora. Itaque bella ciuilia ad alteram ætatem peruenerunt ac permanarunt, vt idem ait Ode 16. epod. *Altera iam teritur bellis ciuilibus ætas.* hoc igitur dicit Horatius. A quo maleficio aut ſcelere refugerunt huius ætatis homines? quid eſt tam nefarium, quod non admiſerint? quas aras non violarunt?

METV DEORVM] metum deorum hîc pro cultu deorũ, ſeu pietate, & religione aduerſus deos, quã εὐσέβειαν Græci appellant, poſuiſſe videtur. nam propriè metus deorum in vitio locum habet, & vituperatur. Eſt enim ſuperſtitio, & vitioſa religio, quã δεισιδαιμονίαν appellant Græci, id eſt, metum ſeu timorem deorum. vt Saty. 3. lib. 2. *Quóne malo mentẽ concuſſa? timore deorũ.*

O VTINAM NOVA INCVDE DE- G
FIGAS RECVSVM] ego hunc locum in omnibus libris & impreſſis & manuſcriptis corruptum, litteris leuiter immutatis, olim ſic reſtituendum putaueram, *O vtinam noua Incude deſtringas recuſum In Maſſ. &c.* Vulgata enim lectio *diffingas*, planè corrupta erat. nam diffingere eſt diſſoluere, & demoliri, vt Ode 29. lib. 3. *neq; Diffinget, infectúmque reddet, Quod fugiens ſemel hora vexit.* quod huic loco non conuenit. diſtringere autem ferrum cùm aliis optimis linguæ Latinæ auctoribus valdè vſitatũ eſt, tùm Horatio. M. Tull. offic. 3. *At ille, vt ingreſſus eſt, cõfeſtim gladiũ deſtrinxit.* Idem in Catil. 3. *iidémq; gladios in remp. deſtrictos retudimus.* Horat. Ode 1. lib. 3. *Deſtrictus enſis* H
cui ſuper impia Ceruice pendet, &c. & ſaty. 1. lib. 2. *quem* (enſem) *cur deſtringere coner? &c.* præterea illud alterũ verbũ, *retuſum*, quod erat etiã corruptum, emendauimus, & *recuſum*, ſubſtituimus. Erat igitur huiuſmodi horum verborum ſententia. O vtinam deſtringas ferrum in Maſſagetas & Arabas, & ceteros hoſteis populi Rom. noua incude recuſum, id eſt, poſteaquam noua incude fuerit recuſum. eſt enim bellis ciuilibus, & corporibus ciuium Rom. retuſum. Sed nunc poſteaquàm aduerſaria mea relegi, in quibus notatum mea manu reperi, in codice Ful. Vrſini ſcriptum fuiſſe *defigas*, eodémque modò Canterium in alio codice item manu ſcripto, legiſſe audiui: ſcripturam

A ram veterem coniecturæ meæ antepono, & ſic in omnibus exemplis reponendum cenſeo. quòd ad vocem *recuſum* attinet, ſententiam non muto. Nam *retuſum* nullo modo ferri poteſt. Iam quòd Adr. Turnebus vulgatam lectionem *diffingas* tueri conatur, & *diffingas* ita explicat, aliter fingas, non probo. Nihilominus quòd Pſeudoporphirio, *diffingas* interpretatur, *redacuas*. Nam neque Porphirioni hoc venit vmquam in mentem, neq; à quoquo emunctæ naris homine ferri poteſt: cùm, *diffingere*, vt dixi, ſit, id, quod cuſum, fictum, & fabricatum eſt, deformare, corrumpere, atque interimere: qui deintegro autẽ enſem acuat, non perimat, ſed reparet, ac reſtituat. Præterea ſi daremus (quod tamen nõ poſſumus) diffingere, eſſe reparare, reficere, atque
B vt ita dicam, refrabricari, nònne ineptiſſimus eſſet hic ſermo: ô vtinam reficias enſem, ſeu redacuas ferrum, quod cæde ciuium retuſum eſt, in Maſſagetas & Arabas? nònne elegantia Horatiana indigniſſimus? Poſtremò quid ſibi vult illud reacuere, ſeu redacuere ferrum noua incude? noua core diceret potius. Omnino nihil hac explicatione pinguius fingi poteſt.

Ode 36.

Ob Numidæ reditum gaudio exſultat.

C

ET THVRE, & fidibus iuuat
Placare, & vituli ſanguine debito
Cuſtodes Numidæ deos:
Qui nunc Heſperia ſoſpes ab vltima
Caris multa ſodalibus,
Nulli plura tamen diuidit oſcula,
Quàm dulci Lamiæ, memor
Actæ non alio rege puertiæ,
Mutatæq́ ſimul togæ.
Creſſa ne careat pulchra dies nota:
D *Neu promtæ modus amphoræ,*
Neu morem in Salium ſit requies pedum:
Neu multi Damalis meri
Baſſum Threïcia vincat amyſtide:
Neu deſint epulis roſæ:
Neu viuax apium, neu breue lilium.
Omnes in Damalin putreis
Deponent oculos: nec Damalis nouo
Diuelletur adultero,
Laſciuis ederis ambitioſior.

ET THVRE] thus ſemper adhibetur in ſacrificiis, vt ſuprà, Od. 19. *Verbenas pueri ponite, thu- E*
ráque, &c. & 30. *& vocantis Thure te multo Glyceræ decoram Transfer in ædem.*

PLACARE] placare deos, iratos futuros, niſi eis ſacrificia promiſſa perſoluantur. de arte poët. *vinóque diurno Placari Genius feſtis impune diebus.*

SANGVINE DEBITO] debito vel voti, vel officij cauſa. vt Od. 6. lib. 2. *ibi tu calentem Debita ſparges lacryma fauillam Vatis amici.*

HESPERIA VLTIMA] epiphetum, vltima, diſtinguit eam Heſperiam, quæ pro Italia ponitur, ab Heſperia, quæ eſt ad Occidentem verſa. Nam aliàs per Heſperiam etiam apud hunc poëtam, Italia ſignificatur, vt Ode 6. lib. 3. *Dij multa neglecti dederunt Heſperiæ mala luctuoſa.* &
Ode 5. lib. 4. *Longas ô vtinam dux bone ferias Pra- F*
ſtes Heſperiæ.

SOSPES] ſaluus, & incolumis.

NVLLI PLVRA TAMEN, &c.] Nulli tamen plura tribuit, aut impertit oſcula, quàm Lamiæ.

ACTÆ NON ALIO REGE.] memor pueritiæ eodem rege traductæ, id eſt, eodem magiſtro, ac doctore, ſeu eodem & communi amico potentiore: vt epiſt. ad Mæcen. 2. lib. 1. *réxque patérque Audiſti coram.* & ad Scæuam: *Coram rege ſuo de paupertate tacentes Plus poſcente ferent.* idem valet potẽs amicus, vt epiſt. ad Loll. lib. 1. *tu cede potẽtis amici Lenibus imperiis.* & Ode 18. *nec potẽtem amicum Largiora flagito.* ſic paraſitus apud Plautum in Aſinaria regem eum appellat, à quo ali-
tur. *Nam ni impetro, regem perdidi. ex amore tantum* G
eſt homini incendium. itémque in Menæchmis. Ego igitur hæc verba, *non alio*, ſic accipio, vt ſignificent, Pompeium Numidam & Lamiam eodem & cõmuni rege, id eſt, potenti, ſeu magno amico, qui hîc non nominatur, vſos eſſe, ſeu eodem magiſtro ac doctore: quod probabilius eſt, atque ita Turnebo videtur: alij, vt dicat Horat. Lamiam Numidæ regem fuiſſe: à quibus diſſentio.

MVTATÆ'QVE SIMVL TOGÆ.] cùm eſſent æquales, eodem tempore togam virilem ſumpſerunt.

CRESSA NE CAREAT] Creſſa nota, id eſt, alba, à Creta inſula. ex quo nomine, Creſſus, Crerenſis, Creticus. Neque verò referendum
eſt hoc ad Cretenſium morẽ, quo Acro & Por- H
phytio eos ſolitos ait dies lætos albis lapillis notare, & contrà, &c. Thracum enim fuit hæc conſuetudo, qui (vt ſcribit Plinius lib. 7.) eos dies, quibus ſecunda fortuna eſſent vſi, iucundéq; & beatè vixiſſent, albo lapillo notabant, nigro contrarios: ſed Creſſa idem valet, quod alba, ſeu candida, vt dixi: & Creta non ſolùm inſulæ nomen eſt: ſed etiam lutum illud album ſignificat, quo vtebãtur ceræ loco Græci Aſiatici ad obſignandas litteras & priuatas, & publicas, propterea quòd in Creta magna eſt talis luti copia. Cic. pro Flacco: *Hæc quæ eſt à nobis prolata laudatio, obſignata erat creta illa Aſiatica, qua vtuntur omnes in*

A *publicis, & priuatis litteris*. Hoc igitur dicit Horat. notetur hic dies cãdida nota, vt verè felix & fauſtus. ſic Catullus ad Lesbiam. *O lucem dignam candidiore nota*. & fortaſſe idem Catull. *ſoles candidos* appellat dies candida nota notandos, vt Horat. contrà ſatyra 9. lib. 1. *nigrum ſolem*. niſi forte alia ratione dictum eſt *nigrum ſolem*, vt videbimus ſuo loco....

NEV PROMTÆ MODVS, &c.] néve modus adhibeatur in bibendo. promere & depromere vinum, & vini amphoras, Latinis ſcriptoribus vſitatum eſt loquendi genus. Ode 21. lib. 3. *Deſcende Coruino iubente Promere languidiora vina*. & 28. eiuſd. libri: *prome reconditum Lyde ſtrenua* B *Cacubum*. & infr. Ode prox. *Antehac nefas depromere Cacubum*. & Plaut. in milit. glor. *Promſiſti tu illi vinum? LVC. non promſi*. Quidam libri habent vbique *Nec*, pro *Neu*.

NEV MOREM IN SALIVM] neu ceſſemus Saliorum more ſalire, ſeu potius ſaltare. Ode 1. lib. 4. *In morem Salium ter quatient humum*. Virg. lib. 8. *Hinc exſultãteis Salios, nudósq; lupercos*. Erant autem Salij, Martis Gradiui ſacerdotes à Numa Pompilio inſtituti, qui certis anni temporibus carmina cantabant cum tripudiis & ſaltibus ſollennibus: de quibus qui plura ſcire volet, legat Dionyſ. Halicar. lib. 2. Salium autem quarti caſus eſſe numeri ſingularis, non patrij in numero multitudinis eſſe puto, ab adiectiuo (vt grammatici vocant) Salius, a, um: vt à Sulpicio C ſubſt. adiectiuum facit Ode 12. lib. 4. *Qui nũc Sulpiciis accubat horreis*.

NEV MVLTI DAM. MERI] id eſt, néve Damalis puella bibaciſſima, certãtibus inter ſe vino conuiuis, Baſſum vincere contendat bibendo, aut magnitudine poculorum, ſed cum Numida certet potius. ſic dictum eſt autem ab Horat. *Damalis multi mari*, vt à M. Tull. *homo nõ multi cibi, ſed multi ioci*. in epiſt. vltima lib. 9. ad Papirium Pætum. De huiuſmodi certamine facetè in quendam Falcidium Cicero pro Flacco: *Magnum erat ei certamen propoſitum, magna cum Græcis contentio: qui tamen (vt opinor) iacent victi. Nã iſte vnus totam Aſiam magnitudine poculorum, bibendóque ſuperauit*.

D BASSVM THREÏCIA VINCAT AMYSTIDE.] Amyſtidem poculi genus fuiſſe quidam dicunt ἀπὸ τῦ ἀμυςὶ πίνειν, id eſt, ab eo, quod eſt, hauſtim, & labris nõ clauſis bibere. μύζω enim eſt muſſare, ſugere, os & labra claudere. q; ſi quis ἀμύςιδα, ſeu ἄμυςιν talẽ compotationem intemperatam, & barbaram intelligi malit, ei libentius aſſentiar. vtitur hoc nomine Anacr. ἄγε δὴ φέρ' ἡμῖν ὦ παῖ Κελέβην, ὅκως ἄμυςιν Προπίω. & Eurip. ſeu Ariſt. in Cyclope: Ἐδέξατ', ἐκσπάσεν ἄμυςιν ἑλκύσας. Ex quo fit ἀμυςίζειν, quod valet, ſine reſpiratione, & vno quaſi ſpiritu bibere. Plutar. συμποσ. lib. γ κεφ. ε. Τοὺς γὰρ ἄθρουν καὶ ἀπνευςὶ πίνοντας, ὅπερ ἀμυςίζειν ὀνόμαζον, οἱ παλαιοὶ ἥκιςα φασὶ μεθύσκεσθαι μέθαις. id eſt, eos enim, qui vno hauſtu & ſine reſpiratione bibunt, quod ἀμυςίζειν nominatur, veteres aiunt minimè eſſe ebrietati opportunum. E

NEV DESINT EP. ROSÆ, NEV VIVAX AP.] ſic & Od. 3. lib. 2. roſæ & vnguenta in conuiuio adhibentur. *Hũc vina & vnguenta, & nimium breueis Flores amœna ferre iube roſæ*.

VIVAX] quod diu viret. Theocr. ὕλα. καὶ θάλλοντα σέλινα. verborum gratiam viuacem dixit epiſt. ad Piſones: *Nedum ſermonum ſtet honos, & gratia viuax*. contrà *breue lilium* idẽ Horat.

PVTREIS DEP. OC.] id eſt, omnes alij præter Numidã, putreis in Damalin oculos declinabunt, & claudent ſomno occupati, & obdormiſcent, neque quantumuis eius amplexum concupiſcant, ea potientur, ſed eos Veneri intentos ſomnus auferet. F *deponent oculos*, id eſt, demittent & declinabũt palpebras ſomno oppreſſi: *putreis in Damalin* autem, id eſt, vel amore & cupiditate Damalis fractos, vel ebrios. licet etiam cõiungere verbum *deponent* cum hoc, *in Damalin*: vt ſit *deponent oculos in Damalin* tanquam onus, putreis autem, id eſt, libidine fractos, libidine natanteis, ſeu colliquefactos, vt apud Theoc. εἰδ. α. τάκεαι ὀφθαλμὼς, ὅτι οὐ μετὰ ταῖσι χορεύεις. id eſt, colliquefiunt tibi oculi, quia cum eis non ſaltas. Sic Plautus, Curgul. *Propino magnum poculum. ille ebibit, Caput deponit: condormiſcit*. Idem Moſtell. *Ecce autem hic depoſiuit caput, & dormit: ſuſcita*. Iam iis, quibus ſomnus obrepit, *Brachia palpebræq; cadũt, poplitésq; procumbunt*, vt ait Lucretius lib. 4. G Licet etiam interpretari *deponent*, condent, & quaſi ſepelient. Nam depoſiti dicuntur, deplorati, & quaſi deſperati. Cæcilius, *Depoſitus modò ſum anima, vita ſepultus ſum*. Virgil. lib. 12. *Ille vt depoſiti proferret fata parentis*. ſic depoſitam remp. dixit M. Tull. actione 1. notant Aſconius, & Nonius. Sic & Arnobius vſurpat depoſitũ corpus lib. 1. aduerſ. genteis. *Vnus fuit è nobis, qui depoſito corpore innumeris ſe hominum pro vita in luce detexit?*

ADVLTERO] amatore, vt ſuprà diximus Od. 33. nouo autẽ, videlicet Pomponio Numida.

LASCIVIS EDER. AMB.] ambitioſam hoc loco accipe, bracchia collo implicantem, cõplectentem. ſic Ode 15. Epod. *Arctius, atque edera procera aſtringitur ilex Lentis adhærens brachiis*. H & Catullus de Iuliæ & Manl. nuptiis. *tenax edera hac & hac Arborem implicat errans*. Sic contrà ambitioſi homines dicuntur nimis amplecti plebem, qui plebem largitionibus corrumpunt, & qui regnum appetunt. M. Tull. in orat. pro Milone de Sp. Melio.

Ode 37.

Ob victoriam Actiacam, Genio indulgendum eſſe.

NVNC eſt bibendum: nũc pede libero
Pulſanda tellus: nunc Saliaribus

Ornari

A *Ornare puluinar deorum*
Tempus erat dapibus, ſodales.
Antehac nefas depromere Cæcubum
Cellis auitis, dum Capitolio
Regina dementeis ruinas,
Funus & imperio parabat,
Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum quidlibet impotens
Sperare, fortunáque dulci
Ebria. ſed minuit furorem
Vix vna ſoſpes nauis ab ignibus:
B *Mentémque lymphatam Mareotico*
Redegit in veros timores
Cæſar, ab Italia volantem
Remis adurgens, accipiter velut
Molleis columbas aut léporem citus
Venator in campis niualis
Æmoniæ, daret vt catenis
Fatale monſtrum: quæ generoſius
Perire quærens, nec muliebriter
Expauit enſem, nec latenteis
C *Claſſe cita reparauit oras.*
Auſa & iacentem viſere regiam
Vultu ſereno fortis, & aſperas
Tractare ſerpenteis, vt atrum
Corpore combiberet venenum,
Deliberata morte ferocior:
Sæuis Liburnis ſcilicet inuidens
Priuata deduci ſuperbo
Non humilis mulier triumpho.

NVNC EST BIBENDVM] videtur hæc ab Alcæo eſſe mutuatus: cuius hi verſus reperiuntur apud Athen. lib. x. Νῦν χρὴ μεθύσκειν, D καί τινα πρὸς βίαν Πίνειν.

SALIARIBVS] opiparis, & ſumtuoſis. M. Tull. *Saliarem in modum.* Salios eoſdem fuiſſe apud Romanos atque Curetas apud Græcos narrat Dionyſ. Halicarn. lib. 2. antiq. Ro. de quibus ille multa ſub extrem. lib. ab illo loco Ἐν δὴ μοῖρα τῆς περὶ τὰ θεῖα νομοθεσίας ἦν ἡ προσνεμηθεῖσα τοῖς καλουμένοις ὑπὸ Ῥωμαίων Σαλίοις, &c.

ORNARE PVLV. DEOR.] ſolebant Rom. vel deuictis hoſtibus, vel quouis alio modo Republ. benè geſta, & periculo cõmuni propulſato, ad omnia puluinaria Deorum ſupplicationem decernere, atque aliquot dies feſtos lætitia publica celebrãdos indicere. Sic Cic. Cat. 3. E *Quamobrem Quirites quoniam ad omnia puluinaria ſupplicatio decreta eſt, celebratote illos dies cum coniugibus & liberis veſtris.* Habebant autẽ ſinguli dij ſuos lectos & puluinos, quibus imponebantur: quam ſuperſtitionem Romanorum inſectatur & irridet Arnob. lib. 7. aduerſus genteis, his verbis. *Lectiſternium Cereris erit idibus proximis. habent enim dij lectos atque, vt ſtratu poßint mollioribus incubare, puluinorum tollitur, atque excitatur impreßio.* Hac oda autem Horat. ſodaleis ſuos ad lætitiam exhortatur ob victoriam Actiacam.

TEMPVS ERAT] ſic ſcriptum reperi in libro Donati, Faërni, Torneſ. Vaticanis duobus: alij corrumpentes, *erit* reponunt: alij *erat* poſitũ volunt pro eſt. Ego puto propriè locutum eſſe Horatium, longéque adeò ſignificantius, quàm ſi verbo præſentis temporis vſus eſſet: hoc modo. non erat fas antehac è cællis auitis vinum depromere, conuiuiáque agitare: Sed nunc deuicto M. Antonio cum Cleopatra, hoc erat illud tempus, in quo decebat epulari, & conuiuari. ſic loquitur Ælian. vari. hiſtor. li. 1. Σοφὸν τι ἄρα χρῆμα ἦν γένος βατράχων Αἰγυπτίων. & Oppian. lib. 3. ἁλιευτ. Ἰχθύσι δ' οὐκ ἄρα μοῦνον ἐπ' ἀλλήλοισι νόημα Πυκνὸν ἔην, καὶ μῆτις ἐπίκλοπος &c. & Heſiod. ἔργ. καὶ ἡμέρ. Οὐκ ἄρα μοῦνον ἔην ἐρίδων γένος, ἀλλ' ἐπὶ γαῖαν Εἰσὶ δύω. Theocr. εἰδ. 5. ὦ παιδάν. ἢ στωμύλος ἦσθα Κομάτα. & ita loquitur epiſt. ad Scæuam lib. 1. *atqui rerum caput hoc erat, hic fons.* & Saty. x. lib. 1. G *Hoc erat excepto fruſtrà Varrone Atacino, Atque quibuſdam aliis, melius quod ſcribere poſſem.*

DVM CAPITOLIO] intereà dum Cleopatra, & M. Antonius ea moliebantur, quibus Capitolium, imperiúmque populi Ro. euerterẽt.

DEMENTEIS RVINAS] à demẽte Cleopatra cogitatas, & comparatas. Fortaſſe hic locus verſuum Enniac. qui ſunt in Catone Ciceronis corrumpẽdorum occaſionẽ dedit. Sic enim vulgò leguntur. *Quò vobis mentes, recta quæ ſtare ſolebant Ante hac dementis ſeſe flexere ruinæ?* cum ita ſint legendi. *Quò vobis mentes, recta q. ſt. ſol. Antehac, dementes ſeſe flexere viai?*

CONTAMINATO CVM GREGE TVRPIVM.] cũ eunuchis turpi morbo labo- H rantibus, viris effæminatis, & impudicis. Eunuchos igitur viros appellat non ſimpliciter, ſed viros morbo illo corporis, & animi turpeis, & fœdos, propter quẽ ad patiendũ, quàm ad agendũ ſunt aptiores, ac propẽſiores. vide annot. ad illũ locũ Saty. 6. lib. 1. *Vt ſi qui ægrotet, quo morbo Barrus.* Gregorius Naziãzenus ἐπιταφ. Baſilij magni, ſic de Eunuchis: τοὺς ἐκ τῆς γυναικωνίτιδος, τοὺς ἐν γυναιξὶν ἄνδρας, ἐν ἀνδράσι γυναῖκας, τοὺς τοῦτο μόνον ἀνδρικοὺς τὴν ἀσέβειαν, οἳ τὸ φυσικῶς ἀσελγαίνειν οὐκ ἔχοντες ᾧ δύνανται μόνον τῇ γλώττῃ πορνεύουσιν id eſt, Viros ex mulierũ cubiculo egreſſos, atque ad eas cuſtodiẽdas & oblectandas accommodatos: inter mulieres viros,

A inter viros mulieres,atque ad omnia obſcæna pa
tienda promtos ac paratos, vna re dumtaxat vi-
rileis & forteis, quòd impij ac ſcelerati ſint: qui
quooiam iis membris, quæ ad procreandũ à na-
tura viris data ſunt, libidini obſequi nequeunt,
lingua impura atque impudica,qua poſſunt tan-
tùm,ſcortantur. Hæc Naziaozenus. Traditũ eſt
prætereà ab iis,qui ex figuræ inſpectione de in-
genio faciunt coniecturam, eos magnam partẽ
immiti eſſe iogenio, fraudulentos, facinoroſos,
audaceis,maleficos,ac ſceleratos.

QVIDLIB. IMP. SPER.] impotens ſpe-
rare,id eſt,in eo impotẽs, quòd quidlibet ſpera-
re auderet.impotens ſperare autẽ à Græcis ſum-
tum,de quo genere vide ad Od.8.lib.4.Iam im-
B potens valet apud bonos ſcriptores idem ferè,
quod apud Græcos ἀκρατὴς,incootinens,effre-
oatus, oon rationi obediens, ſed affectibus, &
perturbatiooibus animi ſeruiẽs.M.Tull.epiſt.ad
M.Marcell.*Victoria etiamſi ad meliores venit,tamẽ
eos ipſos ferociores,impotentioresq́ reddit*. Idem de
haruſp. reſponſ.*nihil feci iratus,nihil impotẽti ani-
mo*.Idem Philipp.5.Antonium impotentem, ira-
cundum, contumelioſum,ſuperbum,&c.nomi-
nat.ſic Catull.de faſelo.*freta impotentia*, id eſt,im
potentium hominum more æſtuantia,& ſæuien-
tia.idem ad papyrum, vt Cæcilium arceſſat. *Illũ
deperit impotente amore*, id eſt, immodico, & im-
moderato. & Horat.Ode 1.lib.2. *Iuno impotens*,
id eſt,ira & odio elata,ira inflammata, ab ira vi-
cta,quæ iram continere noo poterat, vel quæ o-
C dium ſuum exſaturare non potuerat. & Od. vlt.
lib.3.*Aquilo impotens*,ſupra modum ſæuiens, ve-
hemens, vt ſit tralatio à rebus animatis, vt *freta
impotentia*.impotẽs igitur ſperare, id eſt,quæ ſeſe
cootinere non poterat, quin quidlibet ſperaret.

FORTVNAQVE DVLCI EBRIA] re-
bus ſecundis elata, & impos mentis. ſic Demo-
ſthenes Philipp.prima Philippum dicit magni-
tudine rerum geſtarum ebrium eſſe. Ἐγὼ δ' οἴ-
ομαι μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νὴ τὺς θεὺς, ἐκεῖ-
νον μεθύειν τῷ μεγέθει τῶν πεπραγμένων, &c.
& Anacreoo. ἔρωτι μεθύοντα id eſt, amore e-
brium dixit. & Theocrit.in Dioſcuris πληγαῖς
μεθύων: id eſt,plagis ebrius. idem apud Hephæ-
D ſtionem· Ἀρθεὶς δ' ηὖτ' ἀπὸ λευκάδος πέτρης
Ἐς πολιὸν κῦμα κολυμβῶ μεθύων ἔρωτι.

SED MINVIT FVR.] ſed eius dementiá,
inſolentiam,atque impotentiam compreſſit tan-
ta, in pugna Actiaca, clades accepta, vt vix vna
nauis ſalua ei reſtiterit. Itaque eius animum re-
bus proſperis ferocem, impotentem, inſolẽtem,
res aduerſæ ἐσωφρόνισαν, id eſt, caſtigarunt, &
ad ſanitatem mentis reuocarunt.

MENTEMQVE LYMPH.] Lymphatos
appellant Latini, quos Græci νυμφολήπτους. vt
ſuprà diximus.quam vocẽ videtur vſurpaſſe Pla
to in Phædro pro furioſo, & mente concitato.
ὥστε ἐὰν ἄρα πολλάκις νυμφόληπτος προϊόντος
τοῦ λόγου γένωμαι, μὴ θαυμάσῃς. Sext.Pom-
peius Feſtus ſcribit lymphas dictas eſſe à Nym- E
phis,vulgóque memoriæ proditũ eſſe, quicumq;
ſpeciem è fonte,id eſt, effigiem Nymphæ vide-
rint,furendi finem oon facere: quos Græci νυμ-
φολήπτους, Latini lymphatos appellant. Alij lym
phatos dici exiſtimant eos, qui metu, & horrore
quodam aquæ afficiuntur, adeò vt ſe ſæpe in a-
quas,præcipiteis agant: quos Græci ὑδροφόβους
appellant, morbo à canis rabioſi morſu coottra-
cto,quem ὑδροφοβικὸν πάθος vocat Dioſcorides:
& ὑδροφοβίαν,quo morbo tentati aquam hor-
rent ceu canes ipſi,& aquæ metu ſimul & deſide
rio,ſitíque excruciantur.dicuntur autem νυμφό-
ληπτοι eadem ratiooe qua μουσόληπτοι, vt ſi La
tinè dicantur illi à oymphis:hi à muſis capti.

MAREOTICO] vino,quod ad Mareotidem
Ægypti paludem naſcitur. Virgil.Georg.2. *ſunt F
& Mareotides albæ*. Athen.lib.1.Δειπνοσοφ. ſcri-
bit vinum Mareoticum eſſe Alexandrinum, à
Marea foote,qui in Alexãdria eſt, & ab vrbe ei
fonti vicina eiuſdem nominis, appellatũ: eámq;
vrbem fuiſſe olim maximã,nunc eſſe vicum:pau
cis verbis pòſt,à Marooe quodam vno ex iis,qui
cum Baccho militarunt, eſſe nominatam. Mul-
tas autem huius Mareotici vini laudes comme-
morat ibidem Athen.Florem Libycum appellat
Plautus Caſioa. *Niſi hac meraco ſe vſpiam percuſſit
flore Libyco*.

REDEGIT IN VER. TIM.] qui rebus
ſecundis inſolentes fiunt, & quibus vinum bo-
nam meotem ademit,aut corrupit,ij periculi, in
quo fortè verſantur, magnitudinẽ neque atten- G
dunt,neque ſentiunt, quamdiu ita ſunt affecti:
poſteà autem,quàm ad ſe redierũt, tum demùm
timere incipiunt, tum demùm periculo ſcilicet
edocti ad ſe redeunt,& ſe colligunt. videtur igi-
tur Horatius ſignificare, Cleopatram, quamuis
ob res ſecundas furore,amennaque præcipitem,
& temulentam,veris tameo timoribus tum affe-
ctam fuiſſe,cùm eam Cæſar victor inſequebatur.
dixit autem *veros timores*, quia ſunt & alij vani ti
mores,maximè in bello.ootum illud πολλὰ κε-
νὰ τοῦ πολέμου.

VEROS TIMORES] ſic epiſt.17.lib.1.*vti
mox Nulla fides damnis,veriſque doloribus adſit*.

VOLANTEM] quàm celerrime poterat fu-
gientem. MOLLEIS COLVMBAS] im- H
belleis appellat Ode 4.lib.4. *nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam*.

ADVRGENS] perſequẽs,proximè inſequẽs.

DARET VT CATENIS, &c.] vt vi-
uam caperet. Quod Auguſtum duas ob cau-
ſas vehementer exoptaſſe, primùm quòd vere-
batur, oe illa pecuniam, quam penes ſe habe-
bat,corrũperet ac diſſipparet: deinde quòd eam
exiſtimaret magnum momentũ ad triumphi de-
cus & gloriam,allaturã, ſi viua Romam depor-
taretur,ſcribit Plutarch.in Aotonio, his verbis:
Ἐκ δὲ τούτου τὸν Προκλήϊον ἔπεμψε κελεύ-
σας, εἰ δύναιτο, μάλιστα τῆς Κλεοπάτρας ζώ-
σης

A *σης κρατῆσαι. καὶ γὰρ ἐφοβεῖτο περὶ τῶν χρημάτων, καὶ μέγα πρὸς δόξαν ἡγεῖτο τοῦ θριάμβου, καταγαγεῖν ἐκείνην.*

NAC MVLIEBR. EXP. ENS.] quemadmodum verè dicere licet eam non extimuiſſe ferrum: ita conſtat enſe non periiſſe: ſed duntaxat conatam eſſe ſibi manus afferre: à Proculeio autem eſſe prohibitam. expauit autem, id eſt, extimuit. MVLIEBRITER] Oda 6. epod. *Vos, quibus eſt virtus, muliebrem tollite luctum.*

NEC LAT. CLASSE CITA, &c.] id eſt, nec ſeſe contulit in abditas & abſtruſas Ægypti latebras, in quibus vel deliteſceret, vel nouũ exercitum aduerſus Cæſarem cõpararet. Ad hũc locũ pertinent hi Virgil. verſus lib. 8. Æn. *Contrà* B *autem magno mærentem corpore Nilum, Pandentémque ſinus, & tota veſte vocantem, Cæruleum in gremium, latebroſáque flumina victos*: ad quos notat Seruius, Cleopatram præſagio mortis futuræ, & metu perturbatam, tuti receſſus immemorẽ fuiſſe, vbi facile poterat bellum reparare: de qua re ſe moriens dicitur accuſaſſe: ex quibus & Seruij verbis, & Virgilij verſibus poſſum rectè videri hunc locum Horat. explicaſſe cùm ita dixi, *Nec Cleopatra ſeſe contulit in abditas Ægypti latebras, in quibus vel latitaret, vel nouum exercitum compararet, ſeſéque aduerſus Cæſarem nouo belli apparatu inſtrueret.* Alij tamen ſic malunt, nec ſe in Ægyptũ contulit, vbi latitaret: cũ quibus pugnare nolo.

FORTIS ET ASPERAS TRACT.
C SERP.] Plutarchus ſcribit in Antonio, de genere mortis Cleopatræ nihil vnquam certi ſciri potuiſſe: nullum veneni veſtigium in eius corpore apparuiſſe: duas tantùm cicatrices eſſe repertas, exileis & obſcuras, quibus adductũ Cæſarem, fictam eius imaginem in triumphum deportaſſe, cui aſpis affixa adhæreret. Propertius lib. 3. Fœminas imperare amãtibus. *Brachia ſpectaui ſacris admorſa colubris, Et trahere occultũ membra ſoporis iter.*

CORPORE COMBIB.] conciperet, admitteret. & ita M. Tull. lib. 3. de finibus: *ſed inſiti tamen iam debet iis artibus, quas ſi, dum tener eſt, combiberit: ad maiora veniet paratior.* Idem in Hortenſ. *Vt qui combibi purpuram volũt, ſufficiunt prim lanam medicamentis quibuſdam.*

D DELIBARATA MORTE, &c.] Pet. Victorius vir optimè de litteris ac litteratis meritus, lib. x. var. lect. hunc locum ſic eſſe diſtinguẽdum docet, *Deliberata morte ferocior, Sæuis Liburnis ſcilicet inuidens*, &c. & ſæuis Liburnis naueis ſignificari, non Liburnos populos. cui prorſus aſſentior, præſertim cum faciat cum eo Plutarchus in Anton. his verbis: *ἐν τούτῳ Λιβυρνίδες ὤφθησαν διώκουσαι παρὰ Καίσαρος.* Præterea Vegetius lib. 4. de re militari, ſcribit Actiaco prœlio Liburnorum auxiliis præcipuè victum eſſe Antonium, atque iccircò experimento tanti certaminis patuiſſe, Liburnorũ naueis ceteris aptiores eſſe. Erit igitur hæc ſententia, Cleopatra deliberata morte, id eſt, cùm moriendi conſilium E cepiſſet, ſeu cũ mori decreuiſſet, ferocior, id eſt, animoſior, quàm anteà, auſa eſt venenum bibere, & ſerpenteis tractare, quarũ contactu & morſu venenũ toto corpore conciperet, ſcilicet Auguſto eam laudem, gloriámque inuidens, vt capta per triumphum duceretur. Præterea Lucianus, bonus auctor, Liburnos & Liburnorum naueis commemorat in eo dialogo, qui inſcribitur *ἔρωτες. ἐπὶ Ἰταλίαν μοι πλεῖν διανοουμένῳ, ταχυναυτοῦν σκάφος ηὐτρέπιστο, τούτων τῶν δικρότων, οἷς μάλιστα χρῆσθαι Λιβυρνοὶ δοκοῦσιν, ἔθνος Ἰονίῳ κόλπῳ παρῳκισμένον.* id eſt, in Italiam mihi nauigare cogitanti ſcapha mihi parata fuerat, ex iis, quæ duobus remis impelluntur. Quòd ſi quis volet ſeruata eadem, quam P. Victorio auctore, adhibeo, diſtinctione, nomine *Liburnis* populos, non eorum naueis intelligere, non admodũ improbabo, vt ſic explicetur hic locus: Cleopatra deliberata morte, ferocior effecta, quàm prius fuerat, ſcilicet inuidens ſæuis Liburnis populis illis, quorum nauibus magna ex parte parta fuerat Auguſto victoria, & cetera, vt ſuprà. ego tamen explicationem priorem malo.

INVIDENS DEDVCI] tale eſt hoc, qualia ſunt illa, quæ collegimus ad Oden 23. Iam, quòd ad verbum inuidendi attinet, ita Homerus loquitur ὀδ. λ. vbi Vlyſſes ab Alcinoo oratus, vt reliqua de ſuis erroribus, laboribus, incommodis perſequatur, ſic reſpondet: *Εἰ δ' ἔτ' ἀκουέμεναί γε λιλαίεαι, οὐκ ἂν ἔγωγε τούτων σοι φθονέοιμι, καὶ οἰκτρότερ' ἄλλ' ἀγορεῦσαι.* id eſt, G non inuidebo tibi his & alia miſerabiliora narrare, &c. PRIVATA] non iam regina, vt ſat. 3. lib. 1. *Priuatúſque magis viuam te rege beatus.* alij ineptè ſubintelligunt, regno.

SVPARBO] ſuprà Ode 35. *ſuperbos Vertere funeribus triumphos.*

NON HVM. MVL. non abiecta, non contemta, immo ſummo loco nata ac generoſiſſima. M. Tull. in Lælio: *humilem ſanè & minimè generoſum (vt ita dicam) relinquunt ortum amicitiæ*: vel nõ fracto, & paruo, ſed excelſo & magno animo.

AD PVERVM.
Ode 38. H

Se tenui apparatu gaudere.

PERSICOS odi, puer, apparatus:
Diſplicent nexæ philyra coronæ:
Mitte ſectari, roſa quo locorum
Sera moretur.
Simplici myrto nihil allabores
Sedulus curo: neque te miniſtrum
Dedecet myrtus, neque me ſub arcta
Vite bibentem.

A PERSICOS ODI, PVER,] id eſt, O puer, nolo in conuiuio adhiberi vnguenta, odores, coronas operoſas, & ſimileis delicias, quibus Medi & Perſæ vti ſolebant. Perſarum ſumtuoſum, & luxurioſum apparatũ paucis verbis declarat Herodotus Καλλιόπῃ, quo loco Pauſanias victoria potitus contra Perſas, & ſupellectile Mardonij Perſarum ducis viſa, multo auro, atq; argento, & peripetaſmatis variè depictis, iubet piſtores, & coquos Mardonij eodem modo, eodémque ornatu cenam ſibi apparare, quo modo Mardonio ſolebant. Quod cùm illi feciſſent, hîc Pauſanias cùm aſpexiſſet lectos aureos & argẽteos, & magnificum illum cenæ apparatum, obſtupefactus epularum appoſitarũ, & ceterarum
B rerum expoſitarum copia, iuſſit ridens ſuos miniſtros ſibi cenam Laconicam parare: quo facto cùm magnum inter hos duos apparatus interuallum eſſet interiectum, tum ridens Græcorũ duces euocari iuſſit, &c. Intelligendum eſt autem, luxuriẽ, & ſumtuoſum apparatũ apud Perſas increbruiſſe poſteaquã rerũ potiti ſunt, Medorúmque imperium ſubegerunt. Nam antea tenuiſſimum eorũ victum fuiſſe tradit Xenophõ Κύρου παιδ. princip. his verbis: φέρονται δὲ οἴκοθεν σῖτα μὲν ἄρτους, ὄψον δὲ κάρδαμον, πιεῖν δὲ ἤν τις διψῇ, κώθωνα. ὡς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀρύσασθαι· id eſt nam domo afferunt, in cibum quidem, panes: in obſonium autem naſturtium, in potum autem, ſi quis ſitiat, poculum fictile, vt aquam de quouis flumine hauriant. Quem Xe-
C nophontis locũ ſpectans M. Tull. lib. 5. quæſt. Tuſcul. *Perſarum victus* (inquit) *à Xenophonte exponitur: quos negat ad panem adhibere quicquã præter naſturtium.*

NEXÆ PHIL. COR.] de coronis in conuiuio adhiberi ſolitis cùm aliquid ſuprà diximus, ad Odam 17. tum plura dicemus ad Oden 11. lib. 4. Huc autem libet aſcribere quæ tradita ſunt ab Athenæo lib. vltimo Δειπνοσοφισ. vbi loquitur de coronis & vnguẽtis: qui locus non reperitur in libris vulgatis. Docet igitur ille, multorum antiquorum poëtarum, philoſophorũ, aliorúmque ſcriptorum teſtimoniis collectis, initiò reperta eſſe vincula forte fortuna oblata, quibus in conuiuiis & poculis capita religarẽt, pro-
D pter dolorum capitis ex vino liberalius poto grauitatem & intentionem, cùm capitis & temporum vinctionem ad illos dolores valere exiſtimarent: poſterius verò ornatum etiam ad hæc vincula acceſſiſſe, à conuiuiis non alienum, coronis

floreïs concinnatis, & connexis. Capiti autem coronas imponi ſolitas ad arcendos (vt diximus) (E) capitis dolores ex immoderato vini potu conflatos, quia in capite ſenſus omnes ineſſe videãtur, & quia vtile ſit, in potu caput eſſe tectũ, & tempora reuincta: quamquã etiam pectus coronare ſolerent, vt cordis & vitæ ſedem. Vincula autem capitis paratiſſima, & vſitatiſſima fuiſſe, hederacea, quia hedera & vbiuis locorũ, vulgóque naſcatur, & aſpectum præbeat non iniucundum ob viriditatẽ innatã, & latitudine frondiũ, ac magnitudine corymborum facillime frõtem opacare poſſit, & contentionem in conſtringendo ac vinciẽdo ſine periculo ferre queat, & refrigerãdi vim habeat ſine odoris grauitate. Cùm igitur coronæ primùm ad prohibendum immoderati potus incõmodum, & valetudinis cauſa eſſent ex- (F) cogitatæ, deinde etiam voluptatis ratio eſſet habita: ita cõnecti cœptæ ſunt ex roſa, viola, lauro, amaraco, lilio, narciſſo, myrto, & ſimilibus floribus: de quorum florum ſingulorum natura & virtute multa ibidem Athenæus. philyra autem, tenuiſſima & ſubtiliſſima eſt tiliæ membrana, qua accuratius, & operoſius coronæ nectebantur. Plinius libro 16. cap. 14. *Inter corticem & lignum tenues tunicas multiplici membrana, è quibus vincula tiliæ vocantur: tenuiſſimæ earum philyræ coronarum lemniſcis celebres, antiquorúmq; honore.*

SERA] quæ in longinquis terrarum oris tardius naſcitur.

SIMPLICI MYRTO, &c.] nihil re ad- (G) hibere volo ad conuiuij apparatũ præter myrtum, cuius odor & gratiſſimus eſt, & minimè ſumtuoſus. Myrthũ myrrhinam appellant Græci: de qua multa Athen. libro illo vltimo. Frons eſt & Veneri gratiſſima, & ad diſcutiendũ vini vaporem vtiliſſima. de ea diximus nonnulla ſup. ad Odam 25.

NIHIL ALLABORES] nihil addas. ſed allaborare eſt ἐμφατικώτερον. Valet enim, laborioſe aliquid alteri addere. vtitur eod. verbo Ode 8. lib. epod. *Ore allaborandum eſt tibi.*

SEDVLVS CVRO] Ordo eſt, ſedulò curo, ne quid addas myrto. Ex myrto autem fiebant etiam coronæ, quibus in vino, & epulis vtebantur, vt Od. 7. lib. 2. *Quis vdo Deproperare apio coronas, Curátue myrto?* (H)

SVB ARCTA VITE] ſub anguſta pergula, ex vite ad vmbram comparata.

A

CARMINVM LIBER SECVNDVS.

E

AD C. ASINIVM POLLIONEM. Ode 1.

Commendat ſcripta illius, quibus bella ciuilia complectebatur.

B

MOTVM ex Metello conſule ciuicum,
Bellíque cauſas, & vitia, & modos,
Ludúmque Fortunæ, graueíſque
Principum amicitias, & arma
Nondum expiatis vncta cruoribus,
Periculoſæ plenum opus aleæ
Tractas, & incedis per igneis
Suppoſitos cineri doloſo.
Paullum ſeueræ Muſa tragœdiæ
Deſit theatris: mox, vbi publicas
Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,
C *Inſigne mæſtis præſidium reis,*
Et conſulenti, Pollio, curiæ:
Cui laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.
Iam nunc minaci murmure cornuum
Perſtringis aureis: iam litui ſtrepunt:
Iam fulgor armorum fugaceis
Terret equos, equitúmque vultus.
Audire magnos iam videor duces
Non indecoro puluere ſordidos,
Et cuncta terrarum ſubacta,
D *Præter atrocem animum Catonis.*
Iuno, & deorum quiſquis amicior
Afris, inulta ceſſerat impotens
Tellure, victorum nepotes
Rettulit inferias Iugurthæ.
Quis non Latino ſanguine pinguior
Campus ſepulcris impia prælia
Teſtatur, auditúmque Medis
Heſperiæ ſonitum ruinæ?
Qui gurges, aut quæ flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniæ
Non decolorauere cædes?
Quæ caret ora cruore noſtro? G
Sed ne, relictis Muſa procax iocis,
Ceæ retractes munera næniæ,
Mecum Dionæo ſub antro
Quære modos leuiore plectro.

MOTVM CIVICVM] bellum ciuile. ſed aptius eſt nomen motus, & ſignificantius. Pollionem, qui tragœdias, ſeu prætextas potius, ſcribebat de bellis ciuilibus, monet Horatius, vt hãc ſcripturam tantiſper intermittat, dum reſtituatur in ordinem, atque in ſuum ſtatum Reſpub. vel, vt alij malunt, dum hiſtoriam de eodem bello ciuili, ordine perſcripſerit. Erat enim Pollio & H tragœdiarum, & hiſtoriarum ſcriptor. Pollionẽ autem tragœdiarum, ſeu prætextarum fuiſſe ſcriptorem declarant illa Horatiana ſat. x. lib. 2. *Pollio Regum Facta canit pede ter percuſſo.* idem infrà hac eadem Oda, *Paullum ſeueræ muſa tragœdiæ Deſit theatris*, &c. Quòd autem quidam alioqui docti, exiſtimant, principium huius Od. *Motum ex Metell. &c.* intelligendum eſſe de ſcriptore hiſtoriæ: mihi vehementer errare videntur: & miror, hoc eis vmquam in mentem venire potuiſſe. Nam & verborum ſtructura, & orationis ſeries, & ſententia ipſa perſpicue declarant, hoc totum ad tragœdiæ ſcriptionem pertinere. Sic

A enim Horatius. Tu pollio tractas motum ciuilẽ à Metello conſule, bellíque cauſas, &c. periculoſæ plenũ opus oleæ, &c. Intermitte (inquit Horatius) iſtam ſcriptionem, & ſine muſam tragicam paullisper deſiderari à theatris: mox vbi cũ aliis ſenatoribus rempublicam in ſuũ ſtatũ reſtitueris, ſeu in ordinem redegeris, atq; ordinaris, grãde mun⁹ ſcriptionis tragicæ repetes, hæc mihi videtur eſſe huius loci ſententia, quã maleuoli quidã homines, & inuidia obcæcati nõ viderunt.

Ex Metello consvle] L. Afranij collega, de quo ſic M. Tull. epiſt. ad Att. lib. 1. *Metellus tuus eſt egregius conſul. vnum reprehendo, quòd otium è Gallia non magnopere nuntiari gaudet.*

Belli'qve cavsas] belli cauſæ, ver-
B bo erant (vt ipſe Cæſar dicebat) quòd interceſſio ſublata, ius tribunitium ſublatum, circumſcriptus eſſet Antonius, reuera dominandi cupiditas, & πλεονεξία.

Lvdv'mqve fortvnæ] ſic ſup. Od. 2. lib. 1. bellum, ludũ Martis appellauit. Iam quis neſcit fortunam in bello plurimũ poſſe? Ex quo dicunt Latini, belli fortunam experiri, ſeu tentari, & apud Ennium: *Quorum virtuti belli fortuna pepercit, &c.*

graveísqve Principvm amic.] primùm L. Craſſi, Cn. Pompeij, C. Cæſaris: deinde Octauiani, M. Lepidi, M. Antonij.

Nondvm exp. vncta] arma ſanguine ciuili, cuius nondum pœnas meritas luimus, óblita: arma adhuc cruenta ſanguine ciuili, neq;
C dum aliqua expiatione, pura effecta. videtur ſpectare ad morem veterum Græcorum, qui ſi cædem aliquam extra bellum admiſiſſent, tamdiu manus habebãt cruentas atq; impuras, donec ab aliquo rege expiati atq; abluti eſſent. annot. ſup. Od. 2. lib. 1. *Cui dabit partem ſcelus expiandi Iupiter?*

Pericvlosæ plen. op. al.] propter incertum belli euentum. nam cùm ſit neceſſe in ſcribendis his prætextis, multorum vitia notare, multorúmque voluntates offendere, veriſimile eſt, eos, quos ſcriptis offenderis, ſi vicerint, grauiter laturos.

et incedis per igneis] allegoria eſt, qua obſcurè ſignificat idem, quod proxi-
D mè dixerat, periculoſam eſſe illotum temporum tragœdiam ſcribere, ſeu tragœdiæ ſcribendæ ex bellis ciuilibus argumentum ſumere.

cineri doloso] cineri, qui celat, & tegit igneis ſubiectos. ſic infrà Od. 27. lib. 3. *Taurum doloſum* appellat, qui deum celat.

Pavllvm severæ] ſine, vt theatra tantiſper tuis tragœdiis careant, dum hi motus ciuiles conquieſcunt, perinde ac ſi diceret, intermitte vſq; eò ſcriptionẽ tragicam, quoad remp. diſſipatam ac diſiectam ordinaris: vel intermitte tragœdiæ ſcribendæ ſtudiũ: néve tragœdias tuas, quæ tali argumẽto conſtant, ſcenæ cõmitte hoc tempore, rebus videlicet nondum compoſitis, neque ordinatis.

Mox, vbi pvblicas r. o.] id eſt, E
vbi ea, quæ ſunt in rep. turbata, diſſipata, diſiecta digeſſeris, diſpoſueris, in ſuum ordinem reſtitueris: munus ſcribendi abs te ſuſceptum repetes: vel vbi hiſtoriam belli ciuilis oratione ſoluta conſcripſeris: vt alij volunt.

Cecropio] Attico, ſeu Athenienſi. Theſpis enim, Æſchylus, Sopbocles, Euripides tragœdiarum ſcriptores, Athenienſes fuerunt, ſuáſq; tragœdias Athenis docuerunt. Fuit autem Cecrops Actæi gener, eius, quem primum in Attica regnaſſe ſcribit Pauſanias Atticis, his verbis: Ἀκταῖον λέγουσιν ἐν τῇ Ἀττικῇ βασιλεῦσαι πρῶτον. ἀποθανόντος δὲ Ἀκταίου Κέκροψ ἐκδέχεται τὴν ἀρχὴν θυγατρὶ συνοικῶν Ἀκταίου.

Insigne mæst. præs. reis, et
consvlenti] id eſt, qui & cauſis agendis, F
reiſque defendendis, & conſilio dando, ſententiáque dicenda, cùm in ſenatu magnis de rebus conſultatur, multum vales.

Cvi lavrvs] ſignificat eum de Dalmatis triumphum egiſſe.

Iam nvnc minaci] oſtendit Pollionem ita ſubijcere oculis prœliorum imaginem, vt ij, qui legant, ſpectare, atque iis, quæ narrantur, intereſſe ſibi videantur. & eſt elegans ὑποτυπώσις. In prœliis autem ad exacuẽdos & excitandos militum animos, cornua, litui, tubæ adhibebantur, vt ex hoc loco, & Ode 1. lib. 1. colligitur. & *lituo tuba Permiſtus ſonitus*. Erat autem lituus genus buccinæ incuruæ. Ennius: *Inde loci lituus ſonitus effudit acutos*. Feſtus. G

Non indec. pvl. sord.] qui pro patriæ libertate fortiter pugnantes occubuerũt. vide ſup. Ode 15. lib. 1. *puluere Troico Nigrũ Merionen.* et cvncta terr.] Et omneis terrarũ parteis. Similia ſunt illa, quæ alibi annotabimus, *anguſta viarum, extrema finium, amara curarum, &c.*

Præter atr. an. Cat.] ſup. Od. 12. *& Catonis Nobile lethum*. Plutarchus in Catone, ſcribit populum Vticenſem ſtatim audita Catonis morte, ad eius fores concurriſſe, atque vna voce conclamantem, illum ſolum ſeruatorem, ac beneficum, ſolum liberum, ſolum inuictum appellaſſe, his verbis: καὶ μικρὸν ὕστερον ὁ
δῆμος τῶν Ἰτυκαίων μιᾷ φωνῇ τὸν εὐεργέτην, καὶ H
σωτῆρα, καὶ μόνον ἐλεύθερον, καὶ μόνον ἀήττητον καλούντων Ipſe Cæſar verò accepto de eiuſdem morte nuntio dixiſſe fertur: Cato inuideo tibi mortẽ. tu enim mihi tuam ſalutẽ inuidiſti. atrocem igitur animum intellige conſtantem, imperterritum, ἄφοβον. nam aſſentior iis, qui hoc nomen à verbo Græco deductum volunt, τρέω: quod valet tremere, vt ſit atrox is, qui nõ timeat: quamquam ſcio atrocem interdum aliud ſignificare. Ivno, et Deorvm] Iuno, & alij Dij, qui Numidis fauerant in bello Iugurthino, Numidarum, & Afrorum calamitate, necéq; Iugurthæ (fuit enim ille Romæ in carcere necatus)

A tus) offenſi, victores ipſos, nempe Romanos, eorúmque poſteros Iugurthæ mânibus, tamquam victimas mactarunt, ac parentarunt.

INVLTA TELLVRE.] Africa.

IMPOTENS] vel ἀκρατὴς τῆς ὀργῆς, vt ſuprà Od. 37. id eſt, irata, vel nō potens, id eſt, quæ non potuerat odium ſuum explere.

VICTORVM NEPOTES] poſteros Romanorum, qui fuerant victoria potiti.

INFERIAS] victimas, quæ mânibus immolantur, ſeu mactantur. de Iugurtha autem lege Salluſt. IMPIA] ſcelerata, patriæ pernicioſa, in quibus ciuis ciuem trucidat.

HESPERIÆ] Italicæ, vt Ode 36. lib. 1. Dionyſ. Halicar. ἀρχαιολ. Ρωμ. Ἕλληνες ἑσπερίας ἢ αὐσονίας ἐκάλουν τὴν Ἰταλίαν· οἱ δ' ἐπιχώ-B ριοι σατορνίας. i. Græci, Italiā, Heſperiā & Auſoniam appellabant: Incolæ autem Saturniam.

¶DAVNIÆ CÆDES] Appulorum, & Italorum cædes.

SED NE RELICTIS MVSA] ſic Muſam reprimit Ode 3. lib. 3. *Quò Muſa tendis? deſine peruicax Referre ſermones Deorum.* ſic Pindarus in medio carmine, ſeipſum, ab eo, quod inſtituerat, aberrantem, aut ad ea, quæ ad rem ſuſceptam minus pertinebant, digredientem reprimit, & reuocat. εἰδ. γ. Νεμ. θυμέ τίνα πρὸς ἀλλοδαπὰν ἄκραν ἐμὸν πλόον παραμείβῃ; & Olymp. εἰδ. θ. cùm Herculem tribus diis, quos eo loco nomi-C nat, præſtantiorem eſſe oſtendiſſet, ſeipſum reprimens, talémque orationem abominans, odioſam atque inuiſam ſapientiam eſſe dicit diis maledicere. ἀπό μοι λόγον τοῦτον στόμα ῥῖψον· ἐπεὶ τό γε λοιδορῆσαι θεοὺς ἐχθρὰ σοφία. & paullo pòſt, μὴ νῦν λαλάγει τὰ, &c.

CEÆ NÆNIÆ] Simonidei carminis. fuit enim Simonidis (vt ſcribit Quinctilianus) virtus mirifica in commiſeratione commouēda, & in tractandis rerum triſtium argumentis. Ideóq; Catull. *Paullum quidlibet allocutionis Maſtius lacrymis Simonideis.* Ceæ ſine dipbthongo in priore ſyllaba ſcriptum eſt in omnib. lib. veter. Theoc. εἰδ. ιϛ. Εἰ μὴ δεινὸς ἀοιδὸς ὁ κήιος αἴολα φωνέων, &c. aptiſſimo autem vocabulo vſus eſt, D *nænia*, quod eſt carmen funebre, & lugubre. vt Ode vltima huius libri. *Abſint inani funere næniæ.* quamuis pro quouis carmine ab eodem vſurpetur: vt Od. 28. lib. 3. *Dicetur merita nox quoque nænia.* & epiſt. 1. lib. 1. *an puerorum Nænia, quæ regnum rectè facientibus offert.*

RETRACTES] iterum tractes. ſic Virg. lib. 7. Æn. *Agmina in arma vocat ſubitò, ferrúmque retractat.* DIONÆO SVB ANTRO] Dionen Veneris matrem eſſe etiam Homerus teſtatur ἰλ. ε. quo in loco ait Venerem à Diomede vulneratam, atque in cælum reuerſam ſtatim in ſinum, & complexum matris Dionæ concidiſſe. Ἡ δ' ἐν γούνασι πίπτε Διώνης δῖ' Ἀφροδίτη Μητρὸς ἑῆς· ἣ δ' ἀγκὰς ἐλάζετο θυγατέρα ἥν. & Eurip. Hel. Κύπρι Διώνης Κύπρι, μή μ' ἐξεργάσῃ. Theoc. autem εἰδ. ιε. Venerem Dionæā B appellat. Κύπρι Διωναία. & Virgil. in Mœride, Auguſtum Cæſarem tanquam ab Iulo & Venere prognatum, Dionæum vocat. *Ecce Dionæi processit Cæſaris aſtrum.* Hoc igitur loco antrū Dionæum, Venereum intelligemus, in quo ſint canendæ res leues, & amatoriæ, & Venereæ.

PROCAX] Sat. 6. lib. 2. *ſernóſque procacis Paſco libatis dapibus.*

QVÆRE MODOS] verſus, cantus. vt Od. 3. lib. 3. *Magna modis tenuare paruis.* & huius lib. Od. 12. *nec Siculum mare Pœno purpureum ſanguine mollibus Aptari citharæ modis.* & 9. lib. 3. *Dulceis docta modos.* & de arte poët. *Acceſſit numeriſque, modiſque licentia maior.*

F

AD C. SALLVSTIVM Criſpum. Ode 2.

Primùm Proculeium laudat ob liberalitatem in fratres: Deinde oſtendit, eum, qui ſuas cupiditates reprimere, pecuniámque contemnere poſſit, ſolum regem, ſolum beatum eſſe.

NVLLVS argento color eſt, auaris
Abditæ terris inimice lamnæ
Criſpe Salluſti, niſi temperato
Splendeat vſu. G
Viuet extento Proculeius æuo,
Notus in fratres animi paterni.
Illum aget penna metuente ſolui
Fama ſuperſtes.
Latius regnes auidum domando
Spiritum, quàm ſi Libyam remotis
Gadibus iungas, & vterque Pœnus
Seruiat vni.
Creſcit indulgens ſibi dirus hydrops:
Nec ſitim pellit, niſi cauſa morbi
Fugerit venis, & aquoſus albo H
Corpore languor.
Redditum Cyri ſolio Phraaten
Diſſidens plebi, numero beato-
rum eximit virtus: populúmque falſis
Dedocet vti
Vocibus, regnum, & diadema tutum
Deferens vni, propriámque laurum,
Quiſquis ingenteis oculo irretorto
Spectat aceruos.

i

A NVLLVS ARGENTO COLOR EST, &c.] Horum verborum hæc ſententia eſt, Nihil habet nitoris argentum, nihil ſplendoris, nihil pulchritudinis, niſi vſu modico ac moderato, id eſt, neque nimiùm profuſo, neque nimiùm parco ſplendorem, & nitorem acquirat.

ABDITÆ TERRIS INIMICE LAMNÆ] O Criſpe Salluſti inimice laminis, id eſt, cruſtis tenuibus aureis, ſeu argenteis in terram defoſſis: qui odiſti nimiam pecuniæ cuſtodiam: liberalitatem autem & munificentiam diligis. *lamnæ* poſitum pro laminæ. vt epiſt. ad Vall. *ventres lamna candente nepotũ Diceret vrendos.* falluntur autem, qui pertinaciter contendunt hîc eſſe
B legendum *Abdito*. Nam planè hic eſt ordo verborum, O Criſpe Salluſti, inimice lamnæ, ſeu laminæ terris abditæ, id eſt, in terras defoſſæ, Nullus eſt color argento, &c. Quòd ſi ita locutus eſſet Horatius, vt quidam eum locutum eſſe volunt, Nullus eſt color argento abdito terris, niſi ſplendeat vſu temperato, nónne eſſet ineptiſſime locutus? Quid enim ineptius, atque abſurdius, quàm ita loqui, nullus eſt nitor argento in terras abdito, & ita deformi, & rubiginoſo, niſi niteat? &c. Eſt enim ſimile ac ſi quis ita dicat, Nulla eſt mulieris deformis gratia aut venuſtas, niſi formoſa ſit.

EXTENTO] longo, producto. tranſlatũ. propriè dixit epiſt. ad Auguſt. *Ille per extentum funem mihi poſſe videtur Ire poeta*, & Od. 15. huius lib. *vn-*
C *dique latius Extenta viſentur Lucrino Stagna lacu.*

ILLVM AGET PENNA MET. SOLVI] Omnino ſic eſt legendum: & ita reperi ſcriptum in omnibus codicib. manu ſcriptis. deniq; hanc lectionem agnoſcit Porphyr. Corruperunt autem hunc locum arrogantes quidam, & indocti homines, qui, cùm facile animaduerterẽt hoc ſentire Horatium, Proculeij nomen propter eius eximiam in fratres ſuos liberalitatem, immortale futurum, exiſtimaréntque, ſi *metuente* legeretur, planè aliam, & cõtrariam huius loci ſententiam futuram, quaſi penna metuens ſolui, ſit ea, quam dies, aut vis aliqua ſit ſolutura, negationẽ *haud*, addiderunt. Sed quamuis nemo mediocriter doctus dubitet, quin hæc ſit vera, & germana
D ſcriptura, conſtitui tamen, vt adoleſcentibus conſulam, eius rationem explicare. Penna igitur metuens ſolui ea eſt, cuius nulla vmquam diſſolutio eſt futura. Atque ita loquitur Virg. Georg. 1. *Arctos Oceani metuenteis æquore tingi.* quibus verbis nihil aliud ſignificat Virgilius, quàm arctos nũquam occidere. & *metuẽteis*, valet φυλαττομένας: id eſt, cauenteis. Eſt enim verſus ille ex Arato ad verbũ ferè expreſſus. Ἄρκτοι κυανέου πεφυλαγμέναι ὠκεανοῖο. quod idẽ eſt apud Homer. ἰλ. σ. de vrſa maiore, Οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν ὠκεανοῖο. Sed cuius teſtimonium grauius nobis eſſe debet, quàm ipſius Horatij, qui frequentiſſimus eſt in huiuſmodi loquendi generibus? ſic loquitur Sat. quinta libro ſecundo, *forti nubet procera Corano Filia Naſicæ metuentis reddere ſoldum.* E
nam *metuentis* hoc loco nihil aliud eſſe puto, quàm nolentis. & lib. 3. Ode XI. *metuítque tangi Nuptiarum expers*, id eſt, non vult tangi. & Od. 5. lib. 4. *Culpari metuit fides*, id eſt, nemo eſt, qui violare fidem velit. & Od. 24. lib. 3. *& metuens alterius viri Certo fœdere caſtitas*, id eſt, caſtitas ab altero viro abhorrens: & epiſt. 1. lib. 2. *Sed turpem putat in ſcriptis, metuítque lituram.* & epiſt. ad Quinctium. lib. 1. *Labra mouet metuens audiri*, id eſt, nolens audiri. & ad Loll. 2. eod. lib. *Si benè te noui metues liberrime Lolli Scurrantis ſpeciem præbere profeſſus amicum.* ſic & Perſius Sat. 1. *Non ego cùm ſcribo ſi forte quid aptius exit, Quando hæc rara auis eſt, ſi quid tamẽ aptius exit, Laudari metuã.*
Tralationem autẽ ductam eſſe ex eo puto, quòd F
qui metuunt quippiam, id ipſum fugiunt, & vitant, quammaximè poſſunt. Itaque Virgil. hæc verba Arati πεφυλαγμέναι ὠκεανοῖο, ita vertit, *Oceani metuentes æquore tingi*, cum verbum Græcum φυλάττεσθαι idem, quod cauere, & vitare ſignificet. Sic igitur hic locus eſt legendus: neq; exſiſtat poſthac quiſquã vſque adeò audax, atq; impudens, vt, quæ apud bonos ſcriptores nõ intelligit, audeat corrumpere. Hæc ego cùm M. Mureto Venetiis demonſtraſſem: quin ita eſſet, vt ſentio, ne dubitandum quidem eſſe dixit: ſed, cùm in iis exemplis, quæ ſunt ab eo (vt dicebat) aliquot locis emendata, hoc mendum hærere vidiſſet, huius errati culpam in operas typographi
contulit: & paucis pòſt menſibus, cùm libros variarum lectionum ederet, magnam partem eorum, quæ ad hunc locum in meis commentariis legerat, in ſept. caput primi libri me conniuente & permittente retulit. G

LATIVS REGN. AVID. &c.] ſententia generalis eſt. hoc enim ſignificat, latiores vnumquemque regni fineis habiturũ, ſi ſuas cupiditates reprimat ac refrênet, quàm ſi diſiunctiſſimas terrarum parteis poſſeſſionibus continuet, & coniungat. SPIRITVM] φρόνημα.

CRESCIT INDVLGENS.] ſignificat, auarum non ſanari pecuniæ acceſſione, quemadmodum neq; hydropicus cõualeſcit aquæ potu. ſic Bion apud Teletem lib. de comparatione diuitiar. & paup. Καὶ εἴτις βούλεται ἢ αὐτὸς ἐνδείας καὶ σπάνεως ἀπολυθῆναι ἢ ἄλλον παραλύσαι, μὴ χρήματα αὐτῷ ζητείτω. ὅμοιον γάρ φησιν ὁ Βίων, ὡς εἴτις τὸν ὑδρωπικὸν βουλόμενος παῦσαι τοῦ δίψους, τὸν μὲν ὕδρωπα μὴ θεραπεύοι, κρήνας δὲ καὶ ποταμοὺς αὐτῷ παρασκευάζοι. ἐκεῖνος τε γὰρ ἂν πρότερον πίνων διαρραγείη, ἢ παύσαιτο δίψους: οὗτος τε οὐκ ἄν ποτε ἱκανωθείη, ὅταν ᾖ ἄπληστος: id eſt, & ſi H
quis vult aut ipſe indigentia, & inopia liberari, aut alium liberare, ne pecunias ſibi, aut illi quærat. Simile enim fuerit, inquit Bion, vt ſi quis hydropicum ſiti liberare volens, hydropa quidem non curet, fonteis autẽ & fluuios ei appareat atq; apponat. Nam & ille prius bibendo rumpatur, quàm

A quàm morbo leuetur, & hic numquam ſatis ha-
buerit, cùm ſit inſatiabilis.
DIRVS HYDROPS] Hydrops, morbus
eſt notiſſimus, & generis fœminei eſt apud Græ-
cos, ἡ ὕδρωψ. Hydropicum nominant, qui eo
morbo laborat. vide Corn. Celſum lib. 3. Videtur
tamen hoc loco poni morbus pro ægro. Quidam
libri veteres habent, durus: quos non ſequor.
FVGERIT VENIS] fugerit è venis.
ET AQVOSVS ALBO CORP.
LANG.] albo corpore, id eſt, pigro, languido,
& inerti, ἀργῷ. ſic Satyra 2. lib. 2. *pinguem vi-
tiis, albúmq; nec oſtrea, Nec ſcarus, aut poterit peregri-
na iuuare Lagoïs.* & Perſ. *Turgidus hic epulis, atque
albo ventre lauatur.* Iam per hæc duo aquoſum
languorem, morbum ſignificauit, ὑδρωπα.
B PHRAATEN] Fuit hic Phraates rex Par-
thorum. Iul Flor. epit. 100. Cornel. Tacitus lib. 2.
Strabo lib. 6. Hor. de eod. epiſt. ad Iccium lib. 1.
*ius, imperiúmq; Phraates Cæſaris accepit genibus mi-
nor.* fuit & Phraortes (aduerſus quem pugnauit
M. Antonius) rex Parthorum, Medorum, Perſa-
rum: de quo Plutarch. in Antonio. iccircò quidã
hoc loco legi volunt *Phraortem:* à quibus diſſen-
tio. nihil enim vetat, quo minus Phraates idem
& Parthorum, & Perſarum regnum obtinuerit,
vt Ode 5. lib. 3. Prætereà Priſcian. lib. 18. hũc locũ
teſtẽ producens, vulgatam ſcripturam agnoſcit.
REDDITVM CYRI SOLIO] in Cyri
C ſedem & locũ, id eſt, in regnũ, imperiúmq; Per-
ſarũ reſtitutum. Eſt autẽ hæc huius loci ſentẽtia,
quam quidam indignis modis deprauant. Virtus
igitur (inquit Horat.) à plebe diſſidens, Phraa-
tem regem in numero beatorum non habet, po-
pulúmque & multitudinem imperitam, quæ ſo-
let reges & dynaſtas in beatis numerare, immò
verò eos ſolos beatos prædicare, dedocet his vo-
cibus vti, falſis præſertim, dum ipſa eum ſolum
verè beatum, ac verè regem iudicat, qui pecuniã
contemnit, qui auri ſplendore non capitur, ne-
que commouetur. hunc Phraatem commemo-
rat epiſt. 12. lib. 1. *ius imperiúmque Phraates Cæſaris
accepit genibus minor.* Eſt autem hic verſus, *Diſſi-
dens plebi numero beatorum,* hypermeter, & ſyllaba
D eius vltima pertinet ad verſum ſequentem. cu-
ius generis exempla alibi colligemus. Iam hoc
diſſidens plebi, pro illo *diſſidens à plebe,* Horatianũ
eſt. vt ſup. lib. 1. Ode. 27. *Vino & lucernis Medus a-
cinaces, Immane quantum diſcrepat,* pro diſcrepat à
vino & lucernis. & epiſt. 2. lib. 2. in extr. *& tamen
idem Scire volam, quantum ſimplex, hilariſq; nepoti
Diſcrepet.* & Saty. 6. lib. 1. *longè mea diſcrepat iſtis
Et vox, & ratio.* & Saty. 3. lib. 2. *quid diſcrepat iſtis,
Qui nummos, aurúmque recondit neſcius vti Compoſi-
tus?* & de arte poët. *Primo ne mediũ medio ne diſcre-
pet imum.* ibid. *& diuina futuri Sortilegis non diſcre-
puit ſententia Delphis.* ſic apud eundem *diſtare* &
differre cum caſu dãdi coniungũtur. Ode 9. lib. 4.
Paullũ ſepultæ diſtat inertiæ Celata virtus. & epiſt.
ad Mæcen. 2. lib. 1. *quid diſtent æra lupinis.* & epiſt.

LYON

ad Loll. 2. eodem lib. *infido ſcurra diſtabit amicus.* E
de arte poët. *Nec ſic enitar tragico differre colori,
&c.* & Saty. 4. lib. 1. *niſi quòd pede certo Differt ſer-
moni, ſermo merus.*
PROPRIAMQVE LAVRVM] id eſt,
perpetuam, & quæ amitti, aut eripi non poſſit, vt
Sat. 6. lib. 2. *nihil amplius oro, Maia nate, niſi vt pro-
pria hæc mihi munera faxis.*
QVISQVIS INGEN. OC. IRR. &c.]
Nemo mihi videtur hũc locum rectè explicare.
Nam alij *oculo irretorto* interpretantur *ſine cupi-
ditate, & ſine inuidia:* alij *non reflexo à continentia
ad cupiditatem:* alij *non inuidente:* alij aliter, quæ o-
mnia mihi ſunt tenebræ. Ego verò huic pul-
cherrimæ ſententiæ ab illis obſcuratæ potius, q̃
declaratæ, lucem ex aliis ſcriptoribus afferre vo- F
lo. Pindarus igitur πυθ. ὠδ. γ. de Æſculapio lo-
quens, non diſſimili dicendi figura ait eum auri
aſpectu, ac ſplendore captum, Hippolytum mor
tuum ab inferis reuocaſſe, his verbis: ἀλλὰ κέρ-
δει καὶ σοφία δέδεται· ἔτραπε κἀκεῖνον ἀγά-
νορι μισθῷ, χρυσὸς ἐν χερσὶ φανείς. id eſt, ſed il-
lius oculos reflexit, ac retorſit aurum ſplendens
in alterius manibus conſpectum: victa eſt oculo-
rum eius acies auri ſplendore. Itaque ex his Pin-
dari verbis, ſic hunc Horatij locum explico: Vir-
tus Phraatem è numero beatorum eximit, vni
regnum deferens, qui ingenteis auri aceruos ita
ſpectat, vt oculos ſuos nullam in aliam partem
reflectat, aut retorqueat: qui aurum rectis oculis
intueri poteſt: cuius ea eſt oculorũ animi acies,
vt auri ſplendore non offendatur, neque præſtin G
guatur, id eſt, qui ita aſpicit, vt non concupiſcat,
aut corrumpatur. Eſt autem metaphora ducta ab
iis, qui oculorum vitio lucem aſpicere non poſ-
ſunt: ſed oculos ab ea dimouere, atque in aliam
partem reflectere coguntur. vnde natæ ſunt hæ
& apud Græcos, & apud Latinos loquendi figu-
ræ: ὀρθοῖς ὄμμασι προσβλέπειν. ἀσκαρδαμύ-
κτοις. ἀτρέπτοις, id eſt, rectis, fixis, immotis, non
reflexis oculis intueri, id eſt, ſine dubitatione, &
ſine metu aſpicere. Theocrit. εἰδ. ε. μέγα δὴ ἄ-
χθομαι, εἰ τύ με τολμᾷς Ὄμμασι τοῖς ὀρθοῖσι
ποτιβλέπειν: id eſt, moleſtè autem fero, ſi tu me
audes rectis oculis intueri: ſi aſpectus mei ſplen-
dor & dignitas, meáque præſtantia non te deter
ret, quo minus aduerſum aſpicere audeas. Suet. H
in Auguſto, *vnde præbitam Antonio materiam pu-
tem exprobrandi, ne rectis quidem oculis eum aſpicere
potuiſſe inſtructam aciem.* Ariſtoph. ἱππ. βλέψον
εἰς ἐμ᾽ ἀσκαρδάμυκτος. Oppian. lib. 1. κυνηγετ.
Ἢ πῶς ἂν δέδορκ᾽ ἀσκαρδαμύκτοισιν ὀπωπαῖς
Αἰζηοῖσι λόχον πεπυκασμένον ὁπλίτῃσι. Καὶ
χαλκὸν σελαγεῦντα, καὶ ἀστράπτοντα σίδηρον.
Huc pertinet Plutarchi locus in Cicerone, quo
loco eum cum Demoſthene cõparat, oſtenditq;
illum aduerſus munera, & corruptelas integrũ,
ſanctum, caſtum, atque vndique ſeptũ fuiſſe: hũc
contrà ad corrumpendum tenerum ac facilem.
Sic autẽ loquitur Plutar. περὶ τὰς δωρεὰς βασι-

A *publicis, & priuatis litteris*. Hoc igitur dicit Horat. notetur hic dies cādida nota, vt verè felix & fauſtus. ſic Catullus ad Lesbiam. *O lucem dignam candidiore nota*. & fortaſſe idem Catull. *ſoles candidos* appellat dies candida nota notandos, vt Horat. contrà ſatyra 9. lib. 1. *nigrum ſolem*. niſi forte alia ratione dictum eſt *nigrum ſolem*, vt videbimus ſuo loco...

NEV PROMTÆ MODVS, &c.] néve modus adhibeatur in bibendo. promere & depromere vinum, & vini amphoras, Latinis ſcriptoribus vſitatum eſt loquendi genus. Ode 21. lib. 3. *Deſcende Cornino iubente Promere languidiora vina.* & 28. eiuſd. libri: *prome reconditum Lyde ſtrenua* B *Caecubum.* & infr. Ode prox. *Antehac nefas depromere Caecubum.* & Plaut. in milit. glor. *Promſiſti tu illi vinum? LVC. non promſi.* Quidam libri habent vbique *Nec*, pro *Neu*.

NEV MOREM IN SALIVM] neu ceſſemus Saliorum more ſalire, ſeu potius ſaltare. Ode 1. lib. 4. *In morem Salium ter quatient humum.* Virg. lib. 8. *Hinc exſultāteis Salios, nudósq; lupercos.* Erant autem Salij, Martis Gradiui ſacerdotes à Numa Pompilio inſtituti, qui certis anni temporibus carmina cantabant cum tripudiis & ſaltibus ſollennibus: de quibus qui plura ſcire volet, legat Dionyſ. Halicar. lib. 2. Salium autem quarti caſus eſſe numeri ſingularis, non patrij in numero multitudinis eſſe puto, ab adiectiuo (vt grammatici vocant) Salius, a, um: vt à Sulpicio C ſubſt. adiectiuum facit Ode 12. lib. 4. *Qui nūc Sulpiciis accubat horreis.*

NEV MVLTI DAM. MERI] id eſt, néve Damalis puella bibaciſſima, certātibus inter ſe vino conuiuis, Baſſum vincere contendat bibendo, aut magnitudine poculorum, ſed cum Numida certet potius. ſic dictum eſt autem ab Horat. *Damalis multi meri*, vt à M. Tull. *homo nō multi cibi, ſed multi ioci.* in epiſt. vltima lib. 9. ad Papirium Pætum. De huiuſmodi certamine facetè in quendam Falcidium Cicero pro Flacco: *Magnum erat ei certamen propoſitum, magna cum Graecis contentio: qui tamen (vt opinor) iacent victi. Nā iſte vnus totam Aſiam magnitudine poculorum, bibendóque ſuperauit.*

D BASSVM THREÏCIA VINCAT AMYSTIDE.] Amyſtidem poculi genus fuiſſe quidam dicunt ἀπὸ τοῦ ἀμυστὶ πίνειν, id eſt, ab eo, quod eſt, hauſtim, & labris nō clauſis bibere. μύζειν enim eſt muſſare, ſugere, os & labra claudere. quòd ſi quis ἀμύστιδα, ſeu ἄμυστιν talē compotationem intemperatam, & barbaram intelligi malit, ei libentius aſſentiat. vtitur hoc nomine Anacr. ἄγε δὴ φέρ' ἡμὶν ὦ παῖ Κελέβην, ὅπως ἄμυστιν Προπίω. & Eurip. ſeu Ariſt. in Cyclope: Ἐδέξατ', ἐσπάσεν ἄμυστιν ἑλκύσας. Ex quo fit ἀμυστίζειν, quod valet, ſine reſpiratione, & vno quaſi ſpiritu bibere. Plutar. συμποσ. lib. γ κεφ. ε. Τοὺς γὰρ ἄθρουν καὶ ἀπνευστὶ πίνοντας, ὅπερ ἀμυστίζειν ὀνόμαζον, οἱ παλαιοὶ ἥκιστα φασὶ προσπίπτειν μέθαις. id eſt, eos enim, qui vno hau- E ſtu & ſine reſpiratione bibunt, quod ἀμυστίζειν nominatur, veteres aiunt minimè eſſe ebrietati opportunum.

NEV DESINT EP. ROSÆ, NEV VIVAX AP.] ſic & Od. 3. lib. 2. roſæ & vnguenta in conuiuio adhibentur. *Hūc vina & vnguenta, & nimium breueis Flores amœna ferre iube roſa.*

VIVAX] quod diu viret. Theocr. ὕλα καὶ θάλλοντα σέλινα. verborum gratiam viuacem dixit epiſt. ad Piſones: *Nedum ſermonum ſtet honos, & gratia viuax.* contrà *breue lilium* idē Horat.

PVTREIS DEP. OC.] id eſt, omnes alij præter Numidā, putreis in Damalin oculos declinabunt, & claudent ſomno occupati, & obdor- F miſcent, neque quantumuis eius amplexum concupiſcant, ea potientur, ſed eos Veneri intentos ſomnus auferet. *deponent oculos*, id eſt, demittent & declinabūt palpebras ſomno oppreſſi: *putreis in Damalin* autem, id eſt, vel amore & cupiditate Damalis fractos, vel ebrios. licet etiam cōiungere verbum *deponent* cum hoc, *in Damalin*: vt ſit *deponent oculos in Damalin* tanquam onus, putreis autem, id eſt, libidine fractos, libidine natanteis, ſeu colliquefactos, vt apud Theoc. εἰδ. α. τάκεαι ὀφθαλμὼς, ὅτι οὐ μετὰ ταῖσι χορεύεις. id eſt, colliquefiunt tibi oculi, quia cum eis non ſaltas. Sic Plautus, Curgul. *Propino magnum poculum. ille ebibit, Caput deponit: condormiſcit.* Idem Moſtell. *Ecce autem hic depoſiuit caput, & dormit: ſuſcita.* Iam iis, quibus ſomnus obtepit, *Brachia palpebræq; cadūt,* G *poplitéſq; procumbunt*, vt ait Lucretius lib. 4. Licet etiam interpretari *deponent*, condent, & quaſi ſepelient. Nam depoſiti dicuntur, deplorati, & quaſi deſperati. Cæcilius, *Depoſitus modò ſum anima, vita ſepultus ſum.* Virgil. lib. 12. *Ille vt depoſiti proferret fata parentis.* ſic depoſitam remp. dixit M. Tull. actione 1. notant Aſconius, & Nonius. Sic & Arnobius vſurpat depoſitū corpus lib. 1. aduerſ. genteis. *Vnus fuit è nobis, qui depoſito corpore innumeris ſe hominum pro vita in luce detexit?*

ADVLTERO] amatore, vt ſuprà diximus Od. 33. nouo autē, videlicet Pomponio Numida.

LASCIVIS EDER. AMB.] ambitioſam hoc loco accipe, bracchia collo implicantem, cōplectentem. ſic Ode 15. Epod. *Arctius, atque edera* H *procera aſtringitur ilex Lentis adhaerens brachiis.* & Catullus de Iuliæ & Manl. nuptiis. *tenax edera hac & hac Arborem implicat errans.* Sic contrà ambitioſi homines dicuntur nimis amplecti plebem, qui plebem largitionibus corrumpunt, & qui regnum appetunt. M. Tull. in orat. pro Milone de Sp. Melio.

Ode 37.

Ob victoriam Actiacam, Genio indulgendum eſſe.

NVNC eſt bibendum: nūc pede libero
Pulſanda tellus: nunc Saliaribus

Ornare

A *Ornare puluinar deorum*
Tempus erat dapibus, ſodales.
Antehac nefas depromere Cæcubum
Cellis auitis, dum Capitolio
Regina dementeis ruinas,
Funus & imperio parabat,
Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum quidlibet impotens
Sperare, fortunáque dulci
Ebria. ſed minuit furorem
Vix vna ſoſpes nauis ab ignibus:
B *Mentémque lymphatam Mareotico*
Redegit in veros timores
Cæſar, ab Italia volantem
Remis adurgens, accipiter velut
Molleis columbas, aut léporem citus
Venator in campis niualis
Æmoniæ, daret vt catenis
Fatale monſtrum: quæ generoſius
Perire quærens, nec muliebriter
Expauit enſem, nec latenteis
C *Claſſe cita reparauit oras.*
Auſa & iacentem viſere regiam
Vultu ſereno fortis, & aſperas
Tractare ſerpenteis, vt atrum
Corpore combiberet venenum,
Deliberata morte ferocior:
Sæuis Liburnis ſcilicet inuidens
Priuata deduci ſuperbo
Non humilis mulier triumpho.

NVNC EST BIBENDVM] videtur hæc ab Alcæo eſſe mutuatus: cuius hi verſus reperiuntur apud Athen. lib. x. Νῦν χρὴ μεθύσκειν,
D καὶ τινὰ πρὸς βίαν Πίνειν.

SALIARIBVS] opiparis, & ſumtuoſis. M. Tull. *Saliarem in modum.* Salios eoſdem fuiſſe apud Romanos atque Curetas apud Græcos narrat Dionyſ. Halicarn. lib. 2. antiq. Ro. de quibus ille multa ſub extrem. lib. ab illo loco Ἐν δὲ μοίρᾳ τῆς περὶ τὰ θεῖα νομοθεσίας ἦν ἡ προσνεμηθεῖσα τοῖς καλουμένοις ὑπὸ Ῥωμαίων σαλίοις, &c.

ORNARE PVLV. DEOR.] ſolebant Rom. vel deuictis hoſtibus, vel quouis alio modo Republ. benè geſta, & periculo cõmuni propulſato, ad omnia puluinaria Deorum ſupplicationem decernere, atque aliquot dies feſtos lætitia publica celebrãdos indicere. Sic Cic. Cat. 3. E *Quamobrem Quirites quoniam ad omnia puluinaria ſupplicatio decreta eſt, celebratote illos dies cum coniugibus & liberis veſtris.* Habebant autẽ ſinguli dij ſuos lectos & puluinos, quibus imponebantur: quam ſuperſtitionem Romanorum inſectatur & irridet Arnob. lib. 7. aduerſus genteis, his verbis. *Lectiſternium Cereris erit idibus proximis. habent enim dij lectos atque, vt ſtratis poßint mollioribus incubare, puluinorum tollitur, atque excitatur impreßio.* Hac oda autem Horat. ſodaleis ſuos ad lætitiam exhortatur ob victoriam Actiacam.

TEMPVS ERAT] ſic ſcriptum reperi in libro Donati, Faërni, Torneſ. Vaticanis duobus: alij corrumpentes, *erit* reponunt: alij *erat* poſitũ volunt pro eſt. Ego puto propriè locutum eſſe Horatium, longéque adeò ſignificantius, quàm ſi verbo præſentis temporis vſus eſſet: hoc modo. non erat fas antehac è cællis auitis vinum depromere, conuiuiáque agitare: Sed nunc deuicto M. Antonio cum Cleopatra, hoc erat illud tempus, in quo decebat epulari, & conuiuari. ſic loquitur Ælian. vari. hiſtor. li. 1. Σοφὸν τι ἄρα χρῆμα ἦν γένος βατράχων Αἰγυπτίων & Oppian. lib. 3. ἁλιευτ. Ἰχθύσι δ' οὐκ ἄρα μοῦνον ἐπ' ἀλλήλοισι νόημα Πυκνὸν ἔην, καὶ μῆτις ἐπίκλοπος &c. & Heſiod. ἔργ. καὶ ἡμέρ. Οὐκ ἄρα μοῦνον ἔην ἐρίδων γένος, ἀλλ' ἐπὶ γαῖαν Εἰσὶ δύω. Theocr. εἰδ. ε. ὦ παιᾶν. ἦ σωμύλος ἦσθα Κομάτα. & ita loquitur epiſt. ad Scæuam lib. 1. *atqui rerum caput hoc erat, hic fons.* & Saty. x. lib. 1. G
Hoc erat experto fruſtrà Varrone Atacino; Atque quibuſdam aliis, melius quod ſcribere poſſem.

DVM CAPITOLIO] intereà dum Cleopatra, & M. Antonius ea moliebantur, quibus Capitolium, imperiúmque populi Ro. euerterẽt.

DEMENTEIS RVINAS] à demẽte Cleopatra cogitatas, & comparatas. Fortaſſe hic locus verſuum Enniac. qui ſunt in Catone Ciceronis corrumpẽdorum occaſionẽ dedit. Sic enim vulgò leguntur. *Quò vobis mentes, rectæ quæ ſtare ſoleb. ant Ante hac dementes ſeſe flexere ruinæ?* cum ita ſint legendi. *Quò vobis mentes, rectæ q. ſt. ſol. Antehac, dementes ſeſe flexere viai?*

CONTAMINATO CVM GREGE TVRPIVM.] cũ eunuchis turpi morbo laborantibus, viris effæminatis, & impudicis. Eunuchos igitur viros appellat non ſimpliciter, ſed viros morbo illo corporis, & animi turpeis, & fœdos, propter quẽ ad patiendũ, quàm ad agendũ ſunt aptiores, ac propẽſiores. vide annot. ad illũ locũ Saty. 6. lib. 1. *Vt ſiqui ægrotet, quo morbo Barrus.* Gregorius Naziãzenus ἐπιτάφ Baſilij magni, ſic de Eunuchis: τοὺς ἐκ τῆς γυναικωνίτιδος, τοὺς ἐν γυναιξὶν ἄνδρας, ἐν ἀνδράσι γυναῖκας, τοὺς τοῦτο μόνον ἀνδρικοὺς τὴν ἀσέβειαν, οἷ τὸ φυσικῶς ἀσελγαίνειν οὐκ ἔχοντες, ᾧ δύνανται μόνον τῇ γλώττῃ πορνεύουσιν id eſt, Viros ex mulierũ cubiculo egreſſos, atque ad eas cuſtodiẽdas & oblectandas accommodatos: inter mulieres viros, H

A inter viros mulieres, atque ad omnia obſcæna patienda promtos ac paratos, vna re dumtaxat virileis & forteis, quòd impij ac ſceletati ſint: qui quoniam iis membris, quæ ad procreandũ à natura viris data ſunt, libidini obſequi nequeunt, lingua impura atque impudica, qua poſſunt tantùm, ſcortantur. Hæc Nazianzenus. Traditũ eſt præterea ab iis, qui ex figuræ inſpectione de ingenio faciunt coniecturam, eos magnam partẽ immiti eſſe ingenio, fraudulentos, facinoroſos, audaceis, maleficos, ac ſceleratos.

QVIDLIB. IMP. SPER.] impotens ſperare, id eſt, in eo impotẽs, quòd quidlibet ſperare auderet. impotens ſperare autẽ à Græcis ſumtum, de quo genere vide ad Od. 8. lib. 4. Iam im-
B potens valet apud bonos ſcriprores idem ferè, quod apud Græcos ἀκρατὴς, incontinens, effrenatus, non rationi obediens, ſed affectibus, & perturbationibus animi ſeruiẽs. M. Tull. epiſt. ad M. Marcell. *Victoria etiam ſi ad meliores venit, tamẽ eos ipſos ferociores, impotentioresq́; reddit*. Idem de haruſp. reſponſ. *nihil feci iratus, nihil impotẽti animo*. Idem Philipp. 5. Antonium impotentem, iracundum, contumelioſum, ſuperbum, &c. nominat. ſic Catull. de faſelo. *freta impotentia*, id eſt, impotentium hominum more æſtuantia, & ſæuientia. idem ad papyrum, vt Cæcilium arceſſat. *Illũ deperit impotente amore*, id eſt, immodico, & immoderaro. & Horat. Ode 1. lib. 2. *Iuno impotens*, id eſt, ira & odio elata, ira inflammata, ab ira victa, quæ iram continere non poterat, vel quæ o-
C dium ſuum exſaturare non potuerat. & Od. vlt. lib. 3. *Aquilo impotens*, ſupra modum ſæuiens, vehemens, vt ſit tralatio à rebus animatis, vt *freta impotentia*. impotẽs igitur ſperare, id eſt, quæ ſeſe continere non poterat, quin quidlibet ſperaret.

FORTVNAQVE DVLCI EBRIA] rebus ſecundis elata, & impos mentis. ſic Demoſthenes Philipp. prima Philippum dicit magnitudine rerum geſtarum ebrium eſſe. Ἐγὼ δ᾽ οἴομαι μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νὴ τοὺς θεοὺς, ἐκεῖνον μεθύειν τῷ μεγέθει τῶν πεπραγμένων, &c. & Anacreon. ἔρωτι μεθύοντα id eſt, amore ebrium dixit. & Theocrit. in Dioſcuris πληγαῖς μεθύων: id eſt, plagis ebrius. idem apud Hephæſtionem. Ἀρθεὶς δ᾽ ηὖτ᾽ ἀπὸ Λευκάδος πέτρης
D Ἐς πολιὸν κῦμα κολυμβῶ μεθύων ἔρωτι.

SED MINVIT FVR.] ſed eius dementiã, inſolentiam, atque impotentiam compreſſit tanta, in pugna Actiaca, clades accepta, vt vix vna nauis ſalua ei reſtiterit. Itaque eius animum rebus proſperis ferocem, impotentem, inſolẽtem, res aduerſæ ἐσωφρόνισαν, id eſt, caſtigarunt, & ad ſanitatem mentis reuocarunt.

MENTEMQVE LYMPH.] Lymphatos appellant Latini, quos Græci νυμφολήπτους. vt ſuprà diximus. quam vocẽ videtur vſurpaſſe Plato in Phædro pro furioſo, & mente concitato. ὥστε ἐὰν ἄρα πολλάκις νυμφόληπτος προϊόντος τοῦ λόγου γένωμαι, μὴ θαυμάσῃς. Sext. Pompeius Feſtus ſcribit lymphas dictas eſſe à Nym- E phis, vulgóque memoriæ proditũ eſſe, quicumq; ſpeciem è fonte, id eſt, effigiem Nymphæ viderint, furendi finem non facere: quos Græci νυμφολήπτους, Latini lymphatos appellant. Alij lymphatos dici exiſtimant eos, qui metu, & horrore quodam aquæ afficiuntur, adeò vt ſe ſæpe in aquas, præcipiteis agant: quos Græci ὑδροφόβους appellant, morbo à canis rabioſi morſu contracto, quem ὑδροφοβικὸν πάθος vocat Dioſcorides: & ὑδροφοβίαν, quo morbo tentati aquam horrent ceu canes ipſi, & aquæ metu ſimul & deſiderio, ſitíque excruciantur. dicuntur autem νυμφόληπτοι eadem ratione qua μουσόληπτοι, vt ſi Latinè dicantur illi à nymphis: hi à muſis capti.

MAREOTICO] vino, quod ad Mareotidem Ægypti paludem naſcitur. Virgil. Georg. 2. *ſunt & Mareotides albæ*. F Athen. lib. 1. δειπνοσοφ. ſcribit vinum Mareoticum eſſe Alexandrinum, à Marea fonte, qui in Alexãdria eſt, & ab vrbe ei fonti vicina eiuſdem nominis, appellatũ: eámq; vrbem fuiſſe olim maximã, nunc eſſe vicum: paucis verbis pòſt, à Marone quodam vno ex iis, qui cum Baccho militarunt, eſſe nominatam. Multas autem huius Mareotici vini laudes commemorat ibidem Athen. Florem Libycum appellat Plautus Caſina. *Niſi hæc meraco ſe vſpiam percußit flore Libyco*.

REDEGIT IN VER. TIM.] qui rebus ſecundis inſolentes fiunt, & quibus vinum bonam mentem ademit, aut corrupit, ij periculi, in quo fortè verſantur, magnitudinẽ neque atten- G dunt, neque ſentiunt, quamdiu ita ſunt affecti: poſteà autem, quàm ad ſe redierũt, tum demùm timere incipiunt, tum demùm periculo ſcilicet edocti ad ſe redeunt, & ſe colligunt. videtur igitur Horatius ſignificare, Cleopatram, quamuis ob res ſecundas furore, amentiaque præcipitem, & temulentam, veris tamen timoribus tum affectam fuiſſe, cùm eam Cæſar victor inſequebatur. dixit autem *veros timores*, quia ſunt & alij vani timores, maximè in bello. notum illud πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου.

VEROS TIMORES] ſic epiſt. 17. lib. 1. *vti mox Nulla fides damnis, veríſque doloribus adſit*.

VOLANTEM] quàm celerrime poterat fugientem. MOLLEIS COLVMBAS] im- H belleis appellat Ode 4. lib. 4. *nec imbellem feroces Progenerant aquilæ columbam*.

ADVRGENS] perſequẽs, proximè inſequẽs.

DARET VT CATENIS, &c.] vt viuam caperet. Quod Auguſtum duas ob cauſas vehementer exoptaſſe, primùm quòd verebatur, ne illa pecuniam, quam penes ſe habebat, corrũperet ac diſſipparet: deinde quòd eam exiſtimaret magnum momentũ ad triumphi decus & gloriam, allaturã, ſi viua Romam deportaretur, ſcribit Plutarch. in Antonio, his verbis: Ἐκ δὲ τούτου τὸν Προκουλήϊον ἔπεμψε κελεύσας, εἰ δύναιτο μάλιστα τῆς Κλεοπάτρας ζώσης

ons

A σῃς κρατῆσαι. καὶ γὰρ ἐφοβεῖτο περὶ τῶν χρημάτων, καὶ μέγα πρὸς δόξαν ἡγεῖτο τοῦ θριάμβου, καταγαγεῖν ἐκείνην.

NEC MVLIEBR. EXP. ENS.] quemadmodum verè dicere licet eam non extimuiſſe ferrum: ita conſtat enſe non periiſſe: ſed duntaxat conatam eſſe ſibi manus afferre: à Proculeio autem eſſe prohibitam. expauit autem, id eſt, extimuit. MVLIEBRITER] Oda 6. epod. *Vos, quibus eſt virtus, muliebrem tollite luctum.*

NEC LAT. CLASSE CITA, &c.] id eſt, nec ſeſe contulit in abditas & abſtruſas Ægypti latebras, in quibus vel deliteſceret, vel nouũ exercitum aduerſus Cæſarem cõpararet. Ad hũc locũ pertinent hi Virgil. verſus lib. 8. Æn. *Contrà*
B *autem magno mœrentem corpore Nilum, Pandentémque ſinus, & tota veſte vocantem, Cæruleum in gremium, latebroſáque flumina victos*: ad quos notat Seruius, Cleopatram præſagio mortis futuræ, & metu perturbatam, tuti receſſus immemorẽ fuiſſe, vbi facile poterat bellum reparare: de qua re ſe moriens dicitur accuſaſſe: ex quibus & Seruij verbis, & Virgilij verſibus poſſum rectè videri hunc locum Horat. explicaſſe cùm ita dixi, *Nec Cleopatra ſeſe contulit in abditas Ægypti latebras, in quibus vel latitaret, vel nouum exercitum compararet, ſeſéque aduerſus Cæſarem nouo belli apparatu inſtrueret.* Alij tamen ſic malunt, nec ſe in Ægyptũ contulit, vbi latitaret: cũ quibus pugnare nolo.

FORTIS ET ASPERAS TRACT.
C SERP.] Plutarchus ſcribit in Antonio, de genere mortis Cleopatræ nihil vmquam certi ſciri potuiſſe: nullum veneni veſtigium in eius corpore apparuiſſe: duas tantùm cicatrices eſſe repertas, exileis & obſcuras, quibus adductũ Cæſarem, fictam eius imaginem in triumphum deportaſſe, cui aſpis affixa adhæreret. Propertius lib. 3. Fœminas imperare amãtibus. *Bracchia ſpectaui ſacris admorſa colubris, Et trahere occultũ membra ſoporis iter.*

CORPORE COMBIB.] conciperet, admitteret. & ita M. Tull. lib. 3. de finibus: *ſed infici tamen iam debet iis artibus, quas ſi, dum tener eſt, combiberit: ad maiora veniet paratior.* Idem in Hortenſ. *Vti qui combibi purpuram volũt, ſufficiunt prius lanam medicamentis quibuſdam.*

D DELIBERATA MORTE, &c.] Pet. Victorius vir optimè de litteris ac litteratis meritus, lib. x. var. lect. hunc locum ſic eſſe diſtinguẽdum docet, *Deliberata morte ferocior, Sæuis Liburnis ſcilicet inuidens*, &c. & ſæuis Liburnis naueis ſignificari, non Liburnos populos. cui prorſus aſſentior, præſertim cum faciat cum eo Plutarchus in Anton. his verbis: ἐν τούτῳ Λιβυρνίδες ὤφθησαν διώκουσαι παρὰ Καίσαρος. Prætereà Vegetius lib. 4. de re militari, ſcribit Actiaco prœlio Liburnorum auxiliis præcipuè victum eſſe Antonium, atque iccircò experimento tanti certaminis patuiſſe, Liburnorũ naueis ceteris aptiores eſſe. Erit igitur hæc ſententia, Cleopatra deliberata morte, id eſt, cùm moriendi conſilium E
cepiſſet, ſeu cũ mori decreuiſſet, ferocior, id eſt, animoſior, quàm anteà, auſa eſt venenum bibere, & ſerpenteis tractare, quarũ contactu & morſu venenũ toto corpore conciperet, ſcilicet Auguſto eam laudem, gloriámque inuidens, vt capta per triumphum duceretur. Præterea Lucianus, bonus auctor, Liburnos & Liburnorum naueis commemorat in eo dialogo, qui inſcribitur ἔρωτες. ἐπὶ ἰταλίαν μοι πλεῖν διανοουμένῳ, ταχυναυτοῦν σκάφος εὐτρέπιστο, τούτων τῶν δικρότων, οἷς μάλιστα χρῆσθαι Λιβυρνοὶ δοκοῦσιν, ἔθνος Ιονίῳ κόλπῳ παρῳκισμένον. id eſt, in Italiam mihi nauigare cogitanti ſcapha mihi parata fuerat, ex iis, quæ duobus remis impelluntur. Quòd ſi quis volet ſeruata eadem, quam P. Victorio auctore, adhibeo, diſtinctione, nomine *Liburnis* populos, non eorum naueis intelligere, non admodũ improbabo, vt ſic explicetur hic locus: Cleopatra deliberata morte, ferocior effecta, quàm prius fuerat, ſcilicet inuidens ſæuis Liburnis populis illis, quorum nauibus magna ex parte parta fuerat Auguſto victoria, & cetera, vt ſuprà. ego tamen explicationem priorem malo.

INVIDENS DEDVCI] tale eſt hoc, qualia ſunt illa, quæ collegimus ad Oden 23. Iam, quòd ad verbum inuidendi attinet, ita Homerus loquitur ὀδ. λ. vbi Vlyſſes ab Alcinoo oratus, vt reliqua de ſuis erroribus, laboribus, incommodis perſequatur, ſic reſpondet: Εἰ δ' ἔτ' ἀκουέμεναί γε λιλαίεαι, οὐκ ἂν ἔγωγε Τούτων σοι G
φθονέοιμι, καὶ οἰκτρότερ' ἄλλ' ἀγορεῦσαι. id eſt, non inuidebo tibi his & alia miſerabiliora narrare, &c. PRIVATA] non iam regina, vt ſat. 3. lib. 1. *Priuatúſque magis viuam te rege beatus.* alij ineptè ſubintelligunt, regno.

SVPERBO] ſuprà Ode 35. *ſuperbos Vertere funeribus triumphos.*

NON HVM. MVL. non abiecta, non contemta, immo ſummo loco nata ac generoſiſſima. M. Tull. in Lælio: *humilem ſanè & minimè generoſum (vt ita dicam) relinquunt ortum amicitiæ*: vel nõ fracto, & paruo, ſed excelſo & magno animo.

AD PVERVM.
Ode 38. H

Se tenui apparatu gaudere.

PERSICOS odi, puer, apparatus:
Diſplicent nexæ philyra coronæ:
Mitte ſectari, roſa quo locorum
Sera moretur.
Simplici myrto nihil allabores
Sedulus curo. neque te miniſtrum
Dedecet myrtus, neque me ſub arcta
Vite bibentem.

A Persicos odi, pver,] id eſt, O puer, nolo in conuiuio adhiberi vnguenta, odores, coronas operoſas, & ſimileis delicias, quibus Medi & Perſæ vti ſolebant. Perſarum ſumtuoſum, & luxurioſum apparatũ paucis verbis declarat Herodotus Καλλιόπῃ, quo loco Pauſanias victoria potitus contra Perſas, & ſupellectile Mardonij Perſarum ducis viſa, multo auro, atq; argento, & peripetaſmatis variè depictis, iubet piſtores, & coquos Mardonij eodem modo, eodémque ornatu cenam ſibi apparare, quo modo Mardonio ſolebant. Quod cùm illi feciſſent, hîc Pauſanias cùm aſpexiſſet lectos aureos & argẽteos, & magnificum illum cenæ apparatum, obſtupefactus epularum appoſitarũ, & ceterarum B rerum expoſitarum copia, iuſſit ridens ſuos miniſtros ſibi cenam Laconicam parare: quo facto cùm magnum inter hos duos apparatus interuallum eſſet interiectum, tum ridens Græcorũ duces euocari iuſſit, &c. Intelligendum eſt autem, luxuriẽ, & ſumtuoſum apparatũ apud Perſas increbruiſſe poſteaquã rerũ potiti ſunt, Medorúmque imperium ſubegerunt. Nam antea tenuiſſimum eorũ victum fuiſſe tradit Xenophõ Κύρου παιδ. princip. his verbis: φέρονται δὲ οἴκοθεν σῖτα μὲν ἄρτους, ὄψον δὲ κάρδαμον, πιεῖν δὲ ἤν τις διψῇ, κώθωνα. ὡς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀρύσασθαι· id eſt nam domo afferunt, in cibum quidem, panes: in obſonium autem naſturtium, in potum autem, ſi quis ſitiat, poculum fictile, vt aquam de quouis flumine hauriant. Quem Xe- C nophontis locũ ſpectans M. Tull. lib. 5. quæſt. Tuſcul. *Perſarum victus* (inquit) *à Xenophonte exponitur: quos negat ad panem adhibere quicquã præter naſturtium.*

nexæ phil. cor.] de coronis in conuiuio adhiberi ſolitis cùm aliquid ſuprà diximus, ad Odam 17. tum plura dicemus ad Oden 11. lib. 4. Huc autem libet aſcribere quæ tradita ſunt ab Athenæo lib. vltimo Διπνοσοφισ. vbi loquitur de coronis & vnguẽtis: qui locus non reperitur in libris vulgatis. Docet igitur ille, multorum antiquorum poëtarum, philoſophorũ, aliorúmque ſcriptorum teſtimoniis collectis, initiò reperta eſſe vincula forte fortuna oblata, quibus in conuiuiis & poculis capita religarẽt, pro- D pter dolorum capitis ex vino liberalius poto grauitatem & intentionem, cùm capitis & temporum vinctionem ad illos dolores valere exiſtimarent: poſterius verò ornatum etiam ad hæc vincula acceſſiſſe, à conuiuiis non alienum, coronis floreïs concinnatis, & connexis. Capiti autem E coronas imponi ſolitas ad arcendos (vt diximus) capitis dolores ex immoderato vini potu conflatos, quia in capite ſenſus omnes ineſſe videãtur, & quia vtile ſit, in potu caput eſſe tectũ, & tempora reuincta: quamquã etiam pectus coronare ſolerent, vt cordis & vitæ ſedem. Vincula autem capitis paratiſſima, & vſitatiſſima fuiſſe, hederacea, quia hedera & vbiuis locorũ, vulgóque naſcatur, & aſpectum præbeat non iniucundum ob viriditatẽ innatã, & latitudine frondiũ, ac magnitudine corymborum facillime frõtem opacare poſſit, & contentionem in conſtringendo ac vinciẽdo ſine periculo ferre queat, & refrigerãdi vim habeat ſine odoris grauitate. Cùm igitur coronæ primùm ad prohibendum immoderati potus incõmodum, & valetudinis cauſa eſſent ex- F cogitatæ, deinde etiam voluptatis ratio eſſet habita: ita cõnecti cœptæ ſunt ex roſa, viola, lauro, amaraco, lilio, narciſſo, myrto, & ſimilibus floribus: de quorum florum ſingulorum natura & virtute multa ibidem Athenæus. philyra autem, tenuiſſima & ſubtiliſſima eſt tiliæ membrana, qua accuratius, & operoſius coronæ nectebantur. Plinius libro 16. cap. 14. *Inter corticem & lignum tenues tunicas multiplici membrana, è quibus vincula tilia vocantur: tenuiſſima earum philyra coronarum lemniſcis celebres, antiquorúmq; honore.*

Sera] quæ in longinquis terrarum oris tardius naſcitur.

Simplici myrto, &c.] nihil te ad- G hibere volo ad conuiuij apparatum præter myrtum, cuius odor & gratiſſimus eſt, & minimè ſumtuoſus. Myrthũ myrrhinam appellant Græci: de qua multa Athen. libro illo vltimo. Frons eſt & Veneri gratiſſima, & ad diſcutiendũ vini vaporem vtiliſſima. de ea diximus nonnulla ſup. ad Odam 25.

nihil allabores] nihil addas. ſed allaborare eſt ἐμφατικώτερον. Valet enim, laborioſe aliquid alteri addere. vtitur eod. verbo Ode 8. lib. epod. *Ore allaborandum eſt tibi.*

Sedvlvs cvro] Ordo eſt, ſedulò curo, ne quid addas myrto. Ex myrto autem fiebant etiam coronæ, quibus in vino, & epulis vtebantur, vt Od. 7. lib. 2. *Quis udo Deproperare apio coronas, Curátue myrto?* H

svb arcta vite] ſub anguſta pergula, ex vite ad vmbram comparata.

CARMINVM LIBER SECVNDVS.

AD C. ASINIVM POLLIONEM. Ode I.

Commendat ſcripta illius, quibus bella ciuilia complectebatur.

MOTVM ex Metello conſule ciuicum,
B Bellíque cauſas, & vitia, & modos,
Ludúmque Fortunæ, grauéſque
Principum amicitias, & arma
Nondum expiatis vncta cruoribus,
Periculoſæ plenum opus aleæ
Tractas, & incedis per igneis
Suppoſitos cineri doloſo.
Paullum ſeueræ Muſa tragœdiæ
Deſit theatris: mox, vbi publicas
Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,
C Inſigne mæſtis præſidium reis,
Et conſulenti, Pollio, curiæ:
Cui laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.
Iam nunc minaci murmure cornuum
Perſtringis aureis: iam litui ſtrepunt:
Iam fulgor armorum fugaceis
Terret equos, equitúmque vultus.
Audire magnos iam videor duces
Non indecoro puluere ſordidos,
Et cuncta terrarum ſubacta,
D Præter atrocem animum Catonis.
Iuno, & deorum quiſquis amicior
Afris, inulta ceſſerat impotens
Tellure, victorum nepotes
Rettulit inferias Iugurthæ.
Quis non Latino ſanguine pinguior
Campus ſepulcris impia prælia
Teſtatur, auditúmque Medis
Heſperiæ ſonitum ruinæ?
Qui gurges, aut quæ flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniæ
Non decolorauere cædes?
Quæ caret ora cruore noſtro? G
Sed ne, relictis Muſa procax iocis,
Cææ retractes munera næniæ,
Mecum Dionæo ſub antro
Quære modos leuiore plectro.

MOTVM CIVICVM] bellum ciuile. ſed aptius eſt nomen motus, & ſignificantius. Pollionem, qui tragœdias, ſeu prætextas potius, ſcribebat de bellis ciuilibus, monet Horatius, vt hãc ſcripturam tantiſper intermittat, dum reſtituatur in ordinem, atque in ſuum ſtatum Reſpub. vel, vt alij malunt, dum hiſtoriam de eodem bello ciuili, ordine perſcripſerit. Erat enim Pollio & H tragœdiarum, & hiſtoriarum ſcriptor. Pollionẽ autem tragœdiarum, ſeu prætextarum fuiſſe ſcriptorem declarant illa Horatiana ſat. x. lib. 1. *Pollio Regum Facta canit pede ter percuſſo.* idem infrà hac eadem Oda, *Paullum ſeueræ muſa tragœdiæ Deſit theatris*, &c. Quòd autem quidam alioqui docti, exiſtimant, principium huius Od. *Motum ex Metell. &c.* intelligendum eſſe de ſcriptore hiſtoriæ: mihi vehementer errare videntur: & miror, hoc eis vmquam in mentem venire potuiſſe. Nam & verborum ſtructura, & orationis ſeries, & ſententia ipſa perſpicue declarant, hoc totum ad tragœdiæ ſcriptionem pertinere. Sic

A enim Horatius. Tu pollio tractas motum ciuilé à Metello conſule, bellique cauſas, &c. periculoſæ plenũ opus aleæ, &c. Intermitte (inquit Horatius) iſtam ſcriptionem, & ſine muſam tragicam paulliſper deſiderari à theatris: mox vbi cũ aliis ſenatoribus rempublicam in ſuũ ſtatũ reſtitueris, ſeu in ordinem redegeris, atq; ordinaris, grãde munº ſcriptionis tragicæ repetes, hæc mihi videtur eſſe huius loci ſententia, quã maleuoli quidã homines, & inuidia obcæcati nõ viderunt.

EX METELLO CONSVLE] L. Afranij collega, de quo ſic M. Tull. epiſt. ad Att. lib. 1. *Metellus tuus eſt egregius conſul. vnum reprehendo, quòd otium è Gallia non magnopere nuntiari gaudet.*

BELLI'QVE CAVSAS] belli cauſæ, verB bo erant (vt ipſe Cæſar dicebat) quòd interceſſio ſublata, ius tribunitium ſublatum, circumſcriptus eſſet Antonius, reuera dominandi cupiditas, & πλεονεξία.

LVDV'MQVE FORTVNÆ] ſic ſup. Od. 2. lib. 1. bellum, ludũ Martis appellauit. Iam quis neſcit fortunam in bello plurimũ poſſe? Ex quo dicunt Latini, belli fortunam experiri, ſeu tentari, & apud Ennium: *Quorum virtuti belli fortuna pepercit, &c.*

GRAVEI'SQVE PRINCIPVM AMIC.] primùm L. Craſſi, Cn. Pompeij, C. Cæſaris: deinde Octauiani, M. Lepidi, M. Antonij.

NONDVM EXP. VNCTA] arma ſangui ne ciuili, cuius nondum pœnas meritas luimus, óblita: arma adhuc cruenta ſanguine ciuili, neq; C dum aliqua expiatione, pura effecta. videtur ſpectare ad morem veterum Græcorum, qui ſi cædem aliquam extra bellum admiſiſſent, tamdiu manus habebãt cruentas atq; impuras, donec ab aliquo rege expiati atq; abluti eſſent. annot. ſup. Od. 2. lib. 1. *Cui dabit parteis ſcelus expiandi Iupiter?*

PERICVLOSÆ PLEN. OP. AL.] propter incertum belli euentum. nam cùm ſit neceſſe in ſcribendis his prætextis, multorum vitia notare, multorúmque voluntates offendere, veriſimile eſt, eos, quos ſcriptis offenderis, ſi vicerint, grauiter laturos.

ET INCEDIS PER IGNEIS] allegoria eſt, qua obſcurè ſignificat idem, quod proxiD mè dixerat, periculoſam eſſe illorum temporum tragœdiam ſcribere, ſeu tragœdiæ ſcribendæ ex bellis ciuilibus argumentum ſumere.

CINERI DOLOSO] cineri, qui celat, & tegit igneis ſubiectos. ſic infrà Od. 27. lib. 3. *Taurum doloſum* appellat, qui dcum celat.

PAVLLVM SEVERÆ] ſine, vt theatra tantiſper tuis tragœdiis careant, dum hi motus ciuiles conquieſcunt, perinde ac ſi diceret, intermitte vſq; eò ſcriptionẽ tragicam, quoad remp. diſſipatam ac diſiectam ordinaris: vel intermitte tragœdiæ ſcribendæ ſtudiũ: néve tragœdias tuas, quæ tali argumẽto conſtant, ſcenæ cõmitte hoc tempore, rebus videlicet nondum compoſitis, neque ordinatis.

MOX, VBI PVBLICAS R. O.] id eſt, E vbi ea, quæ ſunt in rep. turbata, diſſipata, diſiecta digeſſeris, diſpoſueris, in ſuum ordinem reſtitueris: munus ſcribendi abs te ſuſceptum repetes: vel vbi hiſtoriam belli ciuilis oratione ſoluta conſcripſeris: vt alij volunt.

CECROPIO] Attico, ſeu Athenienſi. Theſpis enim, Æſchylus, Sophocles, Euripides tragœdiarum ſcriptores, Atheniẽſes fuerunt, ſuáſq; tragœdias Athenis docuerunt. Fuit autem Cecrops Actæi gener, eius, quem primum in Attica regnaſſe ſcribit Pauſanias Atticis, his verbis: Ἀκταῖον λέγουσιν ἐν τῇ Ἀττικῇ βασιλεῦσαι πρῶτον. ἀποθανόντος δὲ Ἀκταίου Κέκροψ ἐκδέχεται τὴν ἀρχὴν θυγατρὶ συνοικῶν Ἀκταίου.

INSIGNE MÆST. PRÆS. REIS, ET CONSVLENTI] id eſt, qui & cauſis agendis, F reiſque defendendis, & conſilio dando, ſententiáque dicenda, cùm in ſenatu magnis de rebus conſultatur, multum vales.

CVI LAVRVS] ſignificat eum de Dalmatis triumphum egiſſe.

IAM NVNC MINACI] oſtendit Pollionem ita ſubijcere oculis prœliorum imaginem, vt ij, qui legant, ſpectare, atque iis, quæ narrantur, intereſſe ſibi videantur. & eſt elegans ὑποτύπωσις. In prœliis autem ad exacuẽdos & excitandos militum animos, cornua, litui, tubæ adhibebantur, vt ex hoc loco, & Ode 1. lib. 1. colligitur. & *lituo tubæ Permiſtus ſonitus*. Erat autem lituus genus buccinæ incuruæ. Ennius: *Inde loci lituus ſonitus effudit acutos.* Feſtus. G

NON INDEC. PVL. SORD.] qui pro patriæ libertate fortiter pugnantes occubuerũt. vide ſup. Ode 15. lib. 1. *puluere Troico Nigrũ Merionen.* ET CVNCTA TERR.] Et omneis terrarũ parteis. Similia ſunt illa, quæ alibi annotabimus, *anguſta viarum, extrema finium, amara curarum, &c.*

PRÆTER ATR. AN. CAT.] ſup. Od. 12. *& Catonis Nobile lethum*. Plutarchus in Catone, ſcribit populum Vticenſem ſtatim audita Catonis morte, ad eius fores concurriſſe, atque vna voce conclamantem, illum ſolum ſeruatorem, ac beneficum, ſolum liberum, ſolum inuictum appellaſſe, his verbis: καὶ μικρὸν ὕστερον ὁ δῆμος τῶν Ὑτικαίων μιᾷ φωνῇ τὸν εὐεργέτην, καὶ H σωτῆρα, καὶ μόνον ἐλεύθερον, καὶ μόνον ἀήττητον καλούντων Ipſe Cæſar verò accepto de eiuſdem morte nuntio dixiſſe fertur: Cato inuideo tibi mortẽ. tu enim mihi tuam ſalutẽ inuidiſti. atrocem igitur animum intellige conſtantem, imperterritum, ἄφοβον. nam aſſentior iis, qui hoc nomen à verbo Græco deductum volunt, τρεῖν: quod valet tremere, vt ſit atrox is, qui nõ timeat: quamquam ſcio atrocem interdum aliud ſignificare. IVNO, ET DEORVM] Iuno, & alij Dij, qui Numidis fauerant in bello Iugurthino, Numidarum, & Afrorum calamitate, necéq; Iugurthæ (fuit enim ille Romæ in carcere necatus)

A tus) offenſi, victores ipſos, nempe Romanos, eorúmque poſteros Iugurthæ mânibus, tamquam victimas mactarunt, ac parentarunt.

INVLTA TELLVRE.] Africa.

IMPOTENS] vel ἀκρατὴς τῆς ὀργῆς, vt ſuprà Od. 37. id eſt, irata, vel nō potens, id eſt, quæ non potuerat odium ſuum explere.

VICTORVM NEPOTES] poſteros Romanorum, qui fuerant victoria potiti.

INFERIAS] victimas, quæ mânibus immolantur, ſeu mactantur. de Iugurtha autem lege Salluſt. IMPIA] ſcelerata, patriæ pernicioſa, in quibus ciuis ciuem trucidat.

HESPERIÆ] Italicæ, vt Ode 36. lib. 1. Dionyſ. Halicar. ἀρχαιολ. Ῥωμ. Ἕλληνες ἑσπερίαν καὶ αὐσονίαν ἐκάλουν τὴν Ἰταλίαν· οἱ δ' ἐπιχώ-
B ριοι σατορνίαν. i. Græci, Italiā, Heſperiā & Auſoniam appellabant: Incolæ autem Saturniam.

DAVNIÆ CÆDES] Appulorum, & Italorum cædes.

SED NE RELICTIS MVSA] ſic Muſam reprimit Ode 3. lib. 3. *Quò Muſa tendis? deſine peruicax Referre ſermones Deorum.* ſic Pindarus in medio carmine, ſeipſum, ab eo, quod inſtituerat, aberrantem, aut ad ea, quæ ad rem ſuſceptam minus pertinebant, digredientem reprimit, & reuocat. εἰδ. γ. Νεμ. θυμὲ τίνα πρὸς ἀλλοδαπὰν ἄκραν ἐμὸν πλόον παραμείβῃ; & Olymp. εἰδ. θ. cùm Herculem tribus diis, quos eo loco nomi-
C nat, præſtantiorem eſſe oſtendiſſet, ſeipſum reprimens, talémque orationem abominans, odioſam atque inuiſam ſapientiam eſſe dicit diis maledicere. ἀπό μοι λόγον τοῦτον στόμα ῥῖψον· ἐπεὶ τό γε λοιδορῆσαι θεοὺς ἐχθρὰ σοφία. & paullo pòſt, μὴ νῦν λαλάγει τὰ, &c.

CEÆ NÆNIÆ] Simonidei carminis. fuit enim Simonidis (vt ſcribit Quinctilianus) virtus mirifica in commiſeratione commouēda, & in tractandis rerum triſtium argumentis. Ideòq; Catull. *Paullum quidlibet allocutionis Maſtius lacrymis Simonidéis.* Cêæ ſine diphthongo in priore ſyllaba ſcriptum eſt in omnib. lib. veter. Theoc. εἰδ. ιζ. Εἰ μὴ δεινὸς ἀοιδὸς ὁ κήϊος αἰόλα φωνέων, &c. aptiſſimo autem vocabulo vſus eſt,
D *nænia,* quod eſt carmen funebre, & lugubre. vt Ode vltima huius libri. *Abſint inani funere næniæ.* quamuis pro quouis carmine ab eodem vſurpetur: vt Od. 28. lib. 3. *Dicetur merita nox quoque nænia.* & epiſt. 1. lib. 1. *an puerorum Nænia, quæ regnum rectè facientibus offert.*

RETRACTES] iterum tractes. ſic Virg. lib. 7. Æn. *Agmina in arma vocat ſubitò, ferrúmque retractat.* DIONÆO SVB ANTRO] Dionen Veneris matrem eſſe etiam Homerus teſtatur ἰλ. ε. quo in loco ait Venerem à Diomede vulneratam, atque in cælum reuerſam ſtatim in ſinum, & complexum matris Dionæ concidiſſe. Ἡ δ' ἐν γούνασι πῖπτε Διώνης δῖ' Ἀφροδίτη Μητρὸς ἑῆς· ἡ δ' ἀγκὰς ἐλάζετο θυγατέρα ἥν. & Eurip. Hel. Κύπρι Διώνης Κύπρι, μή μ' ἐξεργάσῃ. Theoc. autem εἰδ. ιε. Venerem Dionæā E appellat. Κύπρι Διωναία, & Virgil. in Mœride, Auguſtum Cæſarem tanquam ab Iulo & Venere prognatum, Dionæum vocat. *Ecce Dionæi proceſſit Cæſaris aſtrum.* Hoc igitur loco antrū Dionæum, Venereum intelligemus, in quo ſint canendæ res leues, & amatoriæ, & Venereæ.

PROCAX] Sat. 6. lib. 2. *vernáſque procaceis Paſco libatis dapibus.*

QVÆRE MODOS] verſus, cantus. vt Od. 3. lib. 3. *Magna modis tenuare paruis.* & huius lib. Od. 12. *nec Siculum mare Pœno purpureum ſanguine mollibus Aptari cithara modis.* & 9. lib. 3. *Dulceis docta modos.* & de arte poët. *Acceſſit numeríſque, modíſque licentia maior.*

F

AD C. SALLVSTIVM Criſpum. Ode 2.

Primùm Proculeium laudat ob liberalitatem in fratres: Deinde oſtendit, eum, qui ſuas cupiditates reprimere, pecuniámque contemnere poſſit, ſolum regem, ſolum beatum eſſe.

NVLLVS argento color eſt, auaris
Abditæ terris inimice lamnæ
Criſpe Salluſti, niſi temperato
Splendeat vſu. G
Viuet extento Proculeius æuo,
Notus in fratres animi paterni.
Illum aget penna metuente ſolui
Fama ſuperſtes.
Latius regnes auidum domando
Spiritum, quàm ſi Libyam remotis
Gadibus iungas, & vterque Pœnus
Seruiat vni.
Creſcit indulgens ſibi dirus hydrops:
Nec ſitim pellit, niſi cauſa morbi
Fugerit venis, & aquoſus albo H
Corpore languor.
Redditum Cyri ſolio Phraaten
Diſſidens plebi, numero beato-
Rum eximit virtus: populúmque falſis
Dedocet vti
Vocibus, regnum, & diadema tutum
Deferens vni, propriámque laurum,
Quiſquis ingenteis oculo irretorto
Spectat aceruos.

I

A NVLLVS ARGENTO COLOR EST, &c.] Horum verborum hæc ſententia eſt, Nihil habet niroris argentum, nihil ſplendoris, nihil pulchritudinis,niſi vſu modico ac moderato, id eſt,neque nimiùm profuſo, neque nimiùm parco ſplendorem,& nitorem acquirat.

ABDITÆ TERRIS INIMICE LAMNÆ] O Criſpe Salluſti inimice laminis, id eſt, cruſtis tenuibus aureis, ſeu argenteis in terram defoſſis: qui odiſti nimiam pecuniæ cuſtodiam: liberalitatem autem & munificentiam diligis. *Lamna* poſitum pro laminæ.vt epiſt.ad Vall.*ventres lamna candente nepotũ Diceret vrendos*. falluntur autem,qui pertinaciter contendunt hîc eſſe
B legendum *Abdito*. Nam planè hic eſt ordo verborum,O Criſpe Salluſti,inimice lamnæ, ſeu laminæ terris abditæ,id eſt,in terras defoſſæ,Nullus eſt color argento,&c. Quòd ſi ita locutus eſſet Horatius, vt quidam eum locutum eſſe volunt,Nullus eſt color argenro abdito terris, niſi ſplendeat vſu temperato, nónne eſſet ineptiſſime locutus? Quid enim ineptius, atque abſurdius,quàm ita loqui, nullus eſt nitor argento in terras abdito,& ita deformi,& rubiginoſo, niſi niteat? &c. Eſt enim ſimile ac ſi quis ita dicat, Nulla eſt mulieris deformis gratia aut venuſtas, niſi formoſa ſit.

EXTENTO] longo,producto. tranſlatũ. propriè dixit epiſt.ad Auguſt.*Ille per extentum funem mihi poſſe videtur Ire poeta*,& Od.15.huius lib.*vn-*
C *dique latius Extenta viſentur Lucrino Stagna lacu.*

ILLVM AGET PENNA MET. SOLVI] Omnino ſic eſt legendum:& ita reperi ſcriptum in omnibus codicib.manu ſcriptis. deniq; hanc lectionem agnoſcit Porphyr. Corruperunt autem hunc locum arrogantes quidam,& indocti homines,qui,cùm facile animaduerterẽt hoc ſentire Horatium,Proculeij nomen propter eius eximiam in fratres ſuos liberalitatem, immortale futurum, exiſtimarẽntque, ſi *metuente* legeretur,planè aliam,& cõtrariam huius loci ſententiam futuram,quaſi penna metuens ſolui, ſit ea, quam dies,aut vis aliquã ſit ſolutura, negationẽ *haud*, addiderunt.Sed quamuis nemo mediocriter doctus dubitet,quin hæc ſit vera,& germana
D ſcriptura,conſtitui tamen,vt adoleſcentibus con ſulam,eius rationem explicare.Penna igitur metuens ſolui ea eſt,cuius nulla vmquam diſſolutio eſt futura. Atque ita loquitur Virg.Georg.1.*Arctos Oceani metuenteis æquore tingi*. quibus verbis nihil aliud ſignificat Virgilius, quàm arctos nũquam occidere.& *metuẽteis*,valet φυλαττομένας: id eſt,cauenteis.Eſt enim verſus ille ex Arato ad verbũ ferè expreſſus. Ἄρκτοι κυανέου πεφυλαγμέναι ὠκεανοῖο. quod idẽ eſt apud Homer.ιλ.σ. de vrſa maiore, Οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν ὠκεανοῖο. Sed cuius teſtimonium grauius nobis eſſe debet,quàm ipſius Horatij,qui frequentiſſimus eſt in huiuſmodi loquendi generibus? ſic loquitur Sat. quinta libro ſecundo,*forti nubet procera Corano Filia Naſica metuentis reddere ſoldum*. E
nam *metuentis* hoc loco nihil aliud eſſe puto, quàm nolentis. & lib. 3. Ode XI. *metuitque tangi Nuptiarum expers*, id eſt, non vult tangi. & Od.5.lib.4. *Culpari metuit fides*, id eſt, nemo eſt, qui violare fidem velit. & Od. 24. lib.3. *& metuens alterius viri Certo fœdere caſtitas*,id eſt, caſtitas ab altero viro abhorrens:& epiſt.1.lib.2. *Sed turpem putat in ſcriptis,metuítque lituram*. & epiſt. ad Quinctium. lib. 1. *Labra mouet metuens audiri*, id eſt,nolens audiri. & ad Loll. 2. eod. lib. *Si bene te noui metues liberrime Lolli Scurrantis ſpeciem præbere profeſſus amicum*. ſic & Perſius Sat. 1. *Non ego cùm ſcribo ſi forte quid aptius exit, Quando hæc rara auis eſt,ſi quid tamẽ aptius exit, Laudari metuã*. F
Tralationem autẽ ductam eſſe ex eo puto, quòd qui metuunt quippiam,id ipſum fugiunt, & vitant, quammaximè poſſunt. Itaque Virgil. hæc verba Arati πεφυλαγμέναι ὠκεανοῖο, ita vertit, *Oceani metuentes æquore tingi*, cum verbum Græcum φυλάττεσθαι idem, quod cauere, & vitare ſignificet.Sic igitur hic locus eſt legendus : neq; exſiſtat poſthac quiſquã vſque adeò audax, atq; impudens,vt,quæ apud bonos ſcriptores nõ intelligit, audeat corrumpere. Hæc ego cùm M. Murero Venetiis demonſtraſſem: quin ita eſſet, vt ſentio,ne dubitandum quidem eſſe dixit:ſed, cùm in iis exemplis, quæ ſunt ab eo (vt dicebat) aliquot locis emendata,hoc mendum hærere vidiſſet,huius errati culpam in operas typographi contulit:& paucis pòſt menſibus,cùm libros variarum lectionum ederet, magnam partem eorum,quæ ad hunc locum in meis commentariis G
legerat,in ſept,caput primi libri me conniuente & permittente retulit.

LATIVS REGN. AVID. &c.] ſententia generalis eſt.hoc enim ſignificat, latiores vnumquemque regni fineis habiturũ, ſi ſuas cupiditates reprimat ac refrênet,quàm ſi diſiunctiſſimas terrarum parteis poſſeſſionibus continuet, & coniungat. SPIRITVM] φρόνημα.

CRESCIT INDVLGENS.] ſignificat, auarum non ſanari pecuniæ acceſſione, quemadmodum neq; hydropicus cõualeſcit aquæ potu. ſic Bion apud Teletem lib.de comparatione diuitiar.& paup. Καὶ εἴτις βούλεται ἢ αὐτὸς ἐνδείας καὶ σπάνεως ἀπολυθῆναι ἢ ἄλλον παραλῦσαι, μὴ χρήματα αὐτῷ ζητείτω. ὅμοιον H
γάρ φησιν ὁ Βίων, ὡς εἴτις τὸν ὑδρωπικὸν βουλόμενος παῦσαι τοῦ δίψους, τὸν μὲν ὕδρωπα μὴ θεραπεύοι, κρήνας δὲ καὶ ποταμοὺς αὐτῷ παρασκευάζοι. ἐκεῖνος τε γὰρ ἂν πρότερον πίνων διαρραγείη, ἢ παύσαιτο δίψους: οὗτος τε οὐκ ἄν ποτε ἱκανωθείη, ὅταν ἢ ἄπληστος: id eſt, & ſi quis vult aut ipſe indigentia, & inopia liberari, aut alium liberare,ne pecunias ſibi, aut illi quærat.Simile enim fuerit,inquit Bion,vt ſi quis hydropicum ſiti liberare volens,hydropa quidem non curet,fonteis autẽ & fluuios ei ápparet atq; apponat. Nam & ille prius bibendo rumpatur,

quàm

A quàm morbo leuetur, & hic numquam ſatis habuerit, cùm ſit inſatiabilis.

DIRVS HYDROPS] Hydrops, morbus eſt notiſſimus, & generis fæminei eſt apud Græcos, ἡ ὕδρωψ. Hydropicum nominant, qui eo morbo laborat. vide Corn. Celſum lib. 3. Videtur tamen hoc loco poni morbus pro ægro. Quidam libri veteres habent, durus: quos non ſequor.

FVGERIT VENIS] fugerit è venis.

ET AQVOSVS ALBO CORP. LANG.] albo corpore, id eſt, pigro, languido, & inerti, ἀργῷ. ſic Satyra 2. lib. 2. *pinguem vitiis, albúmq; nec oſtrea, Nec ſcarus, aut poterit peregrina iuuare Lagois.* & Perſ. *Turgidus hic epulis, atque albo ventre lauatur*. Iam per hæc duo aquoſum languorem, morbum ſignificauit, ὕδρωπα.

B PHRAATEN] Fuit hic Phraates rex Parthorum. Iul Flor. epit. 100. Cornel. Tacitus lib. a. Strabo lib. 6. Hor. de cod. epiſt. ad Iccium lib. 1. *ius, imperiúmq; Phraates Cæſaris accepit genibus minor.* fuit & Phraortes (aduerſus quem pugnauit M. Antonius) rex Parthorum, Medorum, Perſarum: de quo Plutarch. in Antonio. iccircò quidã hoc loco legi volunt *Phraortem:* à quibus diſſentio. nihil enim vetat, quo minus Phraàtes idem & Parthorum, & Perſarum regnum obtinuerit, vt Ode 5. lib. 3. Prætereà Priſcian. lib. 18. hũc locũ teſtẽ producens, vulgatam ſcripturam agnoſcit.

REDDITVM CYRI SOLIO] in Cyri
C ſedem & locũ, id eſt, in regnũ, imperiumq; Perſarũ reſtitutum. Eſt autẽ hæc hulus loci ſentẽtia, quam quidam indignis modis deprauant. Virtus igitur (inquit Horat.) à plebe diſſidens, Phraatem regem in numero beatorum non habet, populúmque & multitudinem imperitam, quæ ſoler reges & dynaſtas in beatis numerare, immò verò eos ſolos beatos prædicare, dedocet his vocibus vti, falſis præſertim, dum ipſa eum ſolum verè beatum, ac verè regem iudicat, qui pecuniã contemnit, qui auri ſplendore non capitur, neque commouetur. hunc Phraatem commemorat epiſt. 12. lib. 1. *ius imperiúmque Phraates Cæſaris accepit genibus minor.* Eſt autem hic verſus, *Diſſidens plebi numero beatorum*, hypermeter, & ſyllaba
D eius vltima pertinet ad verſum ſequentem. cuius generis exempla alibi colligemus. Iam hoc *diſſidens plebi*, pro illo *diſſidens à plebe*, Horatianũ eſt. vt ſup. lib. 1. Ode. 27. *Vino & lucernis Medus acinaces, Immane quantum diſcrepat*, pro diſcrepat à vino & lucernis. & epiſt. 2. lib. 2. in extr. *& tamen idem Scire volam, quantum ſimplex, hilariſq; nepoti Diſcrepet.* & Saty. 6. lib. 1. *longè mea diſcrepat iſtis Et vox, & ratio.* & Saty. 3. lib. 2. *quid diſcrepat iſtis, Qui nummos, aurúmque recondit neſcius vti Compoſitus?* & de arte poët. *Primo ne mediũ, medio ne diſcrepet imum.* ibid. *& diuina futuri Sortilegis non diſcrepuit ſententia Delphis.* ſic apud eundem *diſtare* & *differre* cum caſu dãdi coniungũtur. Ode 9. lib. 4. *Paullũ ſepultæ diſtat inertiæ Celata virtus.* & epiſt. ad Mæcen. 2. lib. 1. *quid diſtent æra lupinis.* & epiſt. ad Loll. 2. eodem lib. *infido ſcurræ diſtabit amicus*, de arte poët. *Nec ſic enitar tragico differre colori, &c.* & Saty. 4. lib. 1. *niſi quòd pede certo Differt ſermoni, ſermo merus.*

LYON

PROPRIA'MQVE LAVRVM] id eſt, perpetuam, & quæ amitti, aut eripi non poſſit, vt Sat. 6. lib. 2. *nihil amplius oro, Maia nate, niſi vt propria hæc mihi munera faxis.*

QVISQVIS INGEN. OC. IRR. &c.] Nemo mihi videtur hũc locum rectè explicare. Nam alij *oculo irretorto* interpretantur *ſine cupiditate, & ſine inuidia:* alij *non reflexo à continentia ad cupiditatem:* alij *non inuidente:* alij aliter, quæ omnia mihi ſunt tenebræ. Ego verò huic pulcherrimæ ſententiæ ab illis obſcuratæ potius, q̃ declaratæ, lucem ex aliis ſcriptoribus afferre vo- F
lo. Pindarus igitur πυθ. ᾠδ. γ. de Æſculapio loquens, non diſſimili dicendi figura ait eum auri aſpectu, ac ſplendore captum, Hippolytum mortuum ab inferis reuocaſſe, his verbis: ἀλλὰ κέρδει καὶ σοφία δέδεται. ἔτραπε κἀκεῖνον ἀγάνορι μισθῷ, χρυσὸς ἐν χερσὶ φανείς. id eſt, ſed illius oculos reflexit, ac retorſit aurum ſplendens in alterius manibus conſpectum: victa eſt oculorum eius acies auri ſplendore. Itaque ex his Pindari verbis, ſic hunc Horatij locum explico: Virtus Phraatem è numero beatorum eximit, vni regnum deferens, qui ingenteis auri aceruos ita ſpectat, vt oculos ſuos nullam in aliam partem reflectat, aut retorqueat: qui aurum rectis oculis intueri poteſt: cuius ea eſt oculorũ animi acies, vt auri ſplendore noo offendatur, neque præſtin- G
guatur, id eſt, qui ita aſpicit, vt non concupiſcat, aut corrumpatur. Eſt autem metaphora ducta ab iis, qui oculorum vitio lucem aſpicere non poſſunt: ſed oculos ab ea demouere, atque in aliam partem reflectere coguntur. vnde natæ ſunt hæ & apud Græcos, & apud Latinos loquendi figuræ: ὀρθοῖς ὄμμασι προσβλέπειν, ἀσκαρδαμύκτοις, ἀτρέπτοις, id eſt, rectis, fixis, immotis, non reflexis oculis intueri, id eſt, ſine dubitatione, & ſine metu aſpicere. Theocrit. εἰδ. ε. μέγα δὴ ἄχθομαι, εἰ τύ με τολμᾷς Ὄμμασι τοῖς ὀρθοῖσι ποτιβλέπειν: id eſt, moleſtè autem fero, ſi tu me audes rectis oculis intueri: ſi aſpectus mei ſplendor & dignitas, meáque præſtantia non te deterret, quo minus aduerſum aſpicere audeas. Suet. H
in Auguſto, *vnde præbitam Antonio materiam putem exprobrandi, ne rectis quidem oculis eum aſpicere potuiſſe inſtructam aciem.* Ariſtoph. ἱππ. βλέψον εἰς ἐμ' ἀσκαρδάμυκτος. Oppian. lib. 1. κυνηγετ. Ἢ πῶς ἂν δέδορκ' ἀσκαρδαμύκτοισιν ὀπωπαῖς Αἰζηοῖσι λόχον πεπυκασμένον ὁπλίτῃσι. Καὶ χαλκὸν σελαγεῦντα, καὶ ἀστράπτοντα σίδηρον. Huc pertinet Plutarchi locus in Cicerone, quo loco eum cum Demoſthene cõparat, oſtenditq;, illum aduerſus munera, & corruptelas integrũ, ſanctum, caſtum, atque vndique ſeptũ fuiſſe: hũc contrà ad corrumpendum tenerum ac facilem. Sic autẽ loquitur Plutar. πρὸς τὰς δωρεὰς βασι-

A λέων ἀντιβλέψαι Δημοσθένης οὐκ ἂν ἐτόλμησε. id eſt, non auſus eſſet Demoſthenes regum munera aduerſis & irretortis oculis intueri: erat illi ita tenera & imbecilla oculorum acies, vt auri ſplẽdore præſtingueretur. Quemadmocũ igitur ait Plutarchus Demoſthenẽ non fuiſſe auſurum regum munera irretortis oculis intueri: quibus verbis ſignificat, illum fuiſſe δωροδόκον, id eſt, ad capienda munera facilem, promtum ac procliuem: ſic hoc loco Horat. dicit eum verè regnare, veróſque triumphos agere, qui magnam vim auri & argenti ſpectare poſſit oculis irretortis, id eſt, qui pecuniæ magnitudine de conſilio ſuſcepto ac propoſito non deducatur: qui pecuniam
B contemnat: qui habeat animum à pecunia incorruptum, integrum, inuictum. Eſt enim (vt dixi) tralatio ab oculorum ſanitate, & integritate, ad animi magnitudinem & caſtitatem. Vtitur eadẽ ſimilitudine M. Tull. in epiſt. quadam ad Brutũ, cuius initium eſt, *Cum ſæpe te litteris*, &c. ſignificans periculum eſſe ne animus Octauiani vincatur à ſpecie honoris falſa, his verbis, *videtur enim in eo eſſe indoles: ſed flexibilis ætas: multique ad deprauandum parati, qui ſplendore falſi honoris obiecto, aciẽ boni ingenij præſtingui poſſe confidunt.* Quamobrem autem oculi ſplendore offendantur, elegantem reddit rationem Lucretius lib. 4. *Splendida porrò oculi fugitant, vitántque tueri. Sol etiam cæcat, contrà ſi tendere pergas: Propterea, quia vis magna eſt ipſius, & altè Aëra per purum grauiter ſimulacra ferũtur,*
C *Et feriunt oculos turbantia compoſituras. Præterea ſplendor quicumque eſt acer, adurit Sæpe oculos, ideò quòd ſemina poßidet ignis Multa, dolorem oculis quæ gignunt inſinuando.* Quòd autem Turnebus ita hunc locum explicat, *Quiſquis ingenteis oculo irr. ſp. ac.* id eſt quiſquis non eſt auarus, nec aſpectu pecuniæ mouetur: planè idem atque ego, ſentit, nihílque à me in eo diſcrepat. ſed cùm addit: *nam qui pecuniæ eſt auidus, & ſtudioſus, ad eius aceruos ſubinde retorquet oculos, ac pæne ſtrabus efficitur: nec ſic ab ea auelli poteſt, quin oculos ſæpenumero reflectat, vt eam aſpiciat:* cùm, inquam, hæc addit, à mea ſententia longiſſimè diſcedit, & in cõmunem aliorum multorum errorem reuoluitur. Ita enim dicunt, eum, qui aliquid inuitus relinquit,
D aut aliquid vehementer concupiſcit, identidem ad illud oculos retorquere. Eſto. Sed quid hoc ad huius loci explicationem pertinet? Nihilo plus, quàm exempla, quæ colligunt, nihil enim in eis eſt, quod ad hunc locum accommodari poſſit. Alij enim Orphei exemplum afferunt, cui cùm hac lege eſſet vxor reddita, vt ſequeretur illa à tergo, præiret ipſe, neque oculos ad eam retorqueret, id eſt, neque eam reſpiceret: *ille Reſtitit, Euridicémque ſuam iam luce ſub ipſa Immemor, heu, victúſque animi reſpexit. ibi omnis Effuſus labor, atque immitis rupta tyranni Fœdera, térque fragor ſtagnis auditus Auerni, &c.* Alij Catilinæ exemplum proferunt, qui cùm ex vrbe eiectus eſſet, oculos ſæpe ad eam vrbem, quam inuitus reliquerat, reflectebat, ac retorquebat, eámque ex E
ſuis faucibus ereptam eſſe lugebat. Addunt & Ouidij verſum neſcio quo ex libro, *Ille dolore ferox caput in ſua terga retorſit.* Sed hæc exempla nihil habent, quod huic loco conueniat. Nam neq; Orpheus vxorẽ ſuam Eurydicen ſpectabat antè quàm ad eam oculos retorſit, ſed cùm antecederet, oculóſque ad ea, quæ ante pedes erant, verſos haberet, immemor condicionis, & legis, ſub qua fuerat ſibi vxor reddita, in vxorem ponè ſequentem caput, & oculos retorſit. Sic Catilina cùm vrbem inuitus reliquiſſet, viáq; Aurelia in caſtra Manliana proficiſceretur, quę Feſulis erát, oculos in Etruriam verſos habebat, vrbem à tergo relinquebat: in quam propterea quòd eam, vt F
cupierat, non incenderat, ſæpe oculos retorquebat. idem de illo Ouidiano, caput in ſua terga retorquente, dici poteſt. At hic, quem Horatius noſter vult verè regem eſſe, veréque triumphare, ſpectat auri aceruos oculo irretorto, id eſt, ita ſpectat aceruos, vt oculos aliò non retorqueat, ſed eos in aceruis defixos habeat: iſti autem ita dicunt, aut certe ita debent dicere, ſi volunt, exempla, quæ afferunt, ad hæc accommodare, non retorquere oculũ ad aceruos. At quomodo quis poteſt oculum retorquere ad id, quod ſpectat? hoc enim natura, & ratio poſtulant, vt qui retorquet oculos, aliò retorqueat, quàm quò os verſum habet, & quò intuetur, & ſpectat, vt Orpheus & Catilina aliò retorquent oculos, quàm quò oculos aduerſos habẽt: eò autem oculos aduerſos habent, quòverſus iter faciunt: Orpheus G
in eorum, qui viuunt, ſedem, & lucẽ verſus: Catilina in Etruriam. non enim Orpheus ab inferis ad ſuperos & ad hominũ ſedem vxore ponè ſequẽte, rediens, oculos ad Orcum & inferos verſos habet: nam inſtar nepæ retrogrederetur: neq; Catilina ex vrbe in Etruriam proficiſcens, vrbẽ aſpicit: ſed & ille aſpiciens quæ ante oculos, & ante pedes ſunt, iuſſorũ Proſerpinæ immemor, in vxorem retorquet oculos: & Catilina via Aurelia iter faciens, & in Etruriam aſpectũ & faciẽ directã habens, dolore affectus ob id quòd cõſiliũ vrbis incendẽdæ ad exitũ nõ perduxit, ſubinde ad vrbẽ reflectit oculos. At hic noſter beatus, qui ab Horatio deſcribitur, quíque ingẽteis auri aceruos ſpectans oculo irretorto inducitur, ſi H
oculum retorqueret, nónne ab aceruis in aliam partem retorqueret? Cum igitur aceruos oculo irreflexo, atque irretorto ſpectat, rectos, ac defixos in aceruis oculos habere intelligitur, & ita ſanos, & acreis, & integros & incolumeis, qualis eſt Aquilarum acies, quæ fulgore ſolis non læditur, neque obtunditur: nõ teneros, & imbecillos, quales ſunt lipporum oculi, qui quouis ſplẽdore offenduntur, ita vt lucem ferre nõ poſſint, ſed à re ſplendida, & lucida vel in aliam partem reflectendi, vel claudendi ſint: quod niſi faciãt, totam oculorum aciem corrumpunt, & vel ſtrabones, vel cæci fiunt. Atque hoc modo conuenit

ad

A ad hanc ſentẽtiam illud Varronis, quod profert Turnebus: ſed ille aliter intelligit. *Multi enim, qui limina intrarunt integris oculis, ſtrabones facti ſunt. Habet enim quiddam ἑλκυστικόν*, (id eſt, ad trahendum valens,) *prouincialis formoſula uxor.* ſignificat enim Varro, multos eſſe magiſtratus, qui ſi quam in prouincia mulierem forma præſtantem aſpexerint, ſtatim libidine incenſi, ea potiri velint: quia non habent oculos ſanos, cõtinenteis, & rectos, ſed imbecillos, prauos, & peruerſos. Eos enim mulieris formoſæ aſpectus corrumpit ac deprauat, quemadmodum nimius fulgor oculorum noſtrorum aciem præſtinguit, hebetat, & corrumpit. eſt enim allegoria quædam, vt dixi, & tranſlatio ab oculis corporis ad oculos animi. Poteſt tamen etiam hoc dici, tranſlationem eſſe
B ab iis, qui iter facientes, atque ambulantes, retorquent oculos ad dexteram, aut læuam, ita vt ſtrabi fieri videantur: Cuiuſmodi illud quoque eſt ex Lucilio: *Nulli me inuidere: non ſtrabonem fieri ſæpius deliciis me iſtorum.* Nimis fortaſſe longus fui: ſed refellenda fuit quorumdam hominum pertinacia: qui eo ingenio ſunt, vt quiduis, quantũuis ineptum, effutire, quàm alterius inuenta approbare malint. Huc pertinent Laberij verſus, quos profert Gellius lib. x. cap. 17. *Democritus Abderites phyſicus, philoſophus, Clypeum conſtituit contra exortum Hyperionis, Oculos effodere vt poſſet ſplendore æreo Radiis ſolis aciem effodit luminis, Malis*
C *bene eſſe ne videret ciuibus: Sic ego ſplendore fulgentis pecuniæ Volo elucificare exitum ætatis meæ, Ne in re bona videam eſſe nequam filium.* Hos autem verſus ſic in ſuum modum, numerúmque reſtitui.

AD DELLIVM.

Ode 3.

Neque demittendum aduerſis, neque efferendum ſecundis rebus animum: ſed hilariter viuendum, cùm æqua ſit omnibus moriendi condicio.

D *AEQVAM memento rebus in arduis*
Seruare mentem: non ſecus in bonis
Ab inſolenti temperatam
Lætitia, moriture Delli
Seu mæſtus omni tempore vixeris:
Seu te in remoto gramine per dies
Feſtos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni.
Quà pinus ingens, albáque populus
Vmbram hoſpitalem conſociare amant
Ramis, quà obliquo laborat
Lympha fugax trepidare riuo: E
Huc vina, & vnguenta, & nimiùm breueis
Flores amœnæ ferre iube roſæ:
Dum res, & ætas, & ſororum
Fila trium patiuntur atra.
Cedes coëmtis ſaltibus, & domo,
Villáque, flauus quam Tiberis lauit,
Cedes: & exſtructis in altum
Diuitiis potietur heres.
Diués ne priſco natus ab Inacho,
Nil intereſt, an pauper, & infima
De gente ſub diuo moreris, F
Victima nil miſerantis Orci.
Omnes eòdem cogimur: omnium
Verſatur vrna: ſerius, ocyus,
Sors exitura: & nos in æter-
Num exſulium impoſitura cymbæ.

ÆQVAM MEMENTO] æquam, id eſt, æquabilem, non contractam, aut demiſſam, aut fractam rebus aduerſis, atque aſperis: memento æquo animo ferre res aduerſas. ſic Plaut. Aulul. *Pol, ſi eſt animus æquus tibi, ſatis habes, qui benè vitã colas.* Idem in Ruden. *ergo animus æquus optimum eſt ærumnæ condimentum.* Teren. Adelph. *ne nimium modò Bonæ tuæ iſtæ nos rationes Mitio, & tuus iſte animus æquus ſubuertat.* Lucret. lib. 5. *Diuitiæ grandes homini ſunt viuere parcè Æquo animo.* animus G æquus, his locis valet, tranquillus, ſedatus, non commotus, non perturbatus. ſic Horat. epiſt. ad Loll. lib. 1. *Det vitam, det opes: æquum mi animũ ipſe parabo.* Idem ſatyra 5. lib. 1. *cenanteis haud animo æquo Exſpectans comites.* Idem epiſt. ad Bullat. *Eſt Vlubris, animus ſi te non deficit æquus.* Idem ſatyra 3. lib. 2. *Accipe, quid contrà iuuenis reſponderit æquus.* interdum non iratus, neque offenſus. Cic. pro Roſc. Amer. *Concedo, & quòd animus æquus eſt, & quia neceſſe eſt.* idem in orat. perfect. *Conſequeris tamen, vt eos ipſos, quos contra ſtatuas, æquos, placatóſq; dimittas.* Hor. Od. 18. lib. 3. *abeáſque paruis Æquus* H *alumnis.* & Ode 29. eiuſd. lib. *quod adeſt, memento Componere æquus.* & carmine ſæculari ad Deos: *Si palatinas videt æquus arceis.* Idem epiſt. ad Scæuã lib. 1. *Tentantem maiora, ferè præſentibus æquum.* & Od. 12. lib. 1. *Te minor latũ reget æquus orbẽ.* & æquitas animi, eſt trãquillitas quædã, & placabilitas. M. Tull. in Agrar. *Quantũ tibi agri vẽdet ſocer tuus? Si ego eius æquitatem animi noui, vendet non inuitus.* Idem ad Attic. lib. 4. vlt. epiſt. *perſpice æquitatem animi mei, & ludum, & contentionem Seleucianæ prouinciæ.*

REBVS IN ARDVIS] in rebus aſperis, & aduerſis, ἐν τοῖς δεινοῖς, ἐν τοῖς φοβεροῖς.

A NON SECVS IN BONIS] in ſecundis. in libro Donati,& Faërni ſcriptum eſt *non ſecus ac bonis*. ſed in libro Faërni ineſt litura.

SEV MÆSTVS OMNI, &c.] hæc cohærent cum ſuperioribus illis, *moriture Delli*, hoc modo, Delli, qui omninò moriturus es, ſiue te per omnem ætatem mærori, & ægrimdini dedideris, ſiue hilariter, & iucundè vixeris.

IN REMOTO GRAMINE] in loco aliquo viridi, & herboſo, ab arbitris remoto, ac libero, in quo otioſus recubes, animúmq; relaxes.

TE BEARIS] te hilariter, & beatorum in morem curaris·te vino præſtantiſſimo inuitaris: tibi benè feceris, vt loquitur Plautus. Vtitur eo-
B dem verbo Od.8.lib.4. *Cælo Muſa beat*. & epiſt. ad Loll.2.lib.1. *Munere te paruo beet*. & epiſt.2. lib.2. *Latiúmq; beabit diuite lingua*.

INTERIORE NOTA FALERNI.] vino optimo & vetuſtiſſimo, & propter eximiam bonitatem in intima cællæ vinariæ parte recondito, & notam inſignem, quæ ætatem ſignificet, nempe conſulum nominibus inſcriptis, præ ſe ferente: vel interiorem notam dixit pro meliore. Solebant autem veteres illi (qui mos etiam ad noſtra tempora permanſit) vini cados, teſtas, amphoras, in cællis condere, notatas, id eſt, inſignibus quibuſdam litteris, aut aliis notis, ſed maximè conſulum nominibus diſtinctas, ad tempus, ac præſtantiam vini ſignificandam. quo ex more natum illud eſt loquendi genus, *de meliore nota*.
C Curius ad Cic.lib.7. *Quare Cicero mi, perſeuera conſtanter nos conſeruare, & Sulpicij ſucceſſori nos de meliore nota commenda, &c.* Catul. ad Manliũ: *Quare, quòd ſcribis Verona turpe Catullo Eſſe, quòd hic quiſquam de meliore nota, Frigida deſeſſo tepefecit mebra cubili, &c.* Horat. autem propriè Saty.10.lib.1. *vt Chio nota ſi commiſta Falerni eſt*. M. Tull. in Bruto de Thucydide. *Orationes autem, quas interpoſuit, (multa enim ſunt) eas ego laudare ſoleo. imitari neque poſſum, ſi velim, nec velim fortaſſe, ſi poſſim: vt ſi quis Falerno vino delectetur, ſed eo nec ita nouo, vt proximis conſulibus natum velit: nec rurſus ita vetere, vt Opimium, aut Anicium conſulem quærat. Atqui eæ notæ ſunt optimæ: credo: ſed nimia vetuſtas nec habet eam, quam quærimus, ſuauitatem, nec eſt iam ſanè to-
D lerabilis.*

QVA PINVS INGENS, &c.] nunc locum deſcribit, vbi Dellius iucundè & beatè viuere poſſit: vmbroſum videlicet, amœnum, fonti perenni vicinum. ſic Lucret. lib.2. *Tum tamen inter ſe proſtrati in gramine molli Propter aquæ riuum ſub ramis àrboris altæ, Non magnis opibus iucundè corpora habebant*. In nõnullis lib. antiquis ſcriptum eſt: *Quâ pinus*. quam ſcripturã ſecutus ſum. ſic enim loquuntur boni ſcriptores. Tibull. lib.2. *Tũc operata Deo pubes diſcumbet in herba, Arboris antiquæ quâ leuis vmbra cadet*.

PINVS INGENS] Od.10. huius lib. *Sæpius ventis agitatur ingens Pinus*.

QVA OBLIQVO] Codices quidem veteres Iannoct. Faër. Torti. & vulgati habẽt *Quo ob-* E
liquo. ſed ſecutus ſum rationem ac veritatẽ, præſertim aliorum librorũ auctoritate cõfirmatam.

AMANT.] φιλοῦσιν, id eſt, ſolent, more Græco. vt Od.16. lib.3. *Aurum per medios ire ſatellites, Et perrumpere amat ſaxa, potentius Ictu fulmineo*. & Ode 8. epod. *Quid, quòd libelli Stoici inter Sericos Iacere puluillos amant*. ſic loquitur Plato πολιτ. ε. οἷα δὴ ἐν πολέμῳ φιλεῖ. id eſt, qualia in bello amant. Idem η. καὶ τῷ ὄντι τὸ ἄγαν τι ποιεῖν, μεγάλην φιλεῖ εἰς τοὐναντίον μεταβολὴν ἀνταποδιδόναι. id eſt, & reuera ſupra modum aliquid facere, magnam amat in contrarium mutationem reponere. ſic itẽ alij, vt Dionyſ. Halicar. ἀρχ. Ῥωμ. θ. οἷα δὴ φιλεῖ πάσχειν στρατιὰ νεο- F
σύλλεκτος, &c. id eſt, qualia accidere amant exercitui recens collecto.

LYMPHA FVGAX] mirus, ac pæne dicam, diuinus Horatius eſt, in epithetis inueniendis. *Lympha fugax* à curſu: alibi *Lympha loquaces* à ſtrepitu & murmure. vt Od.13. lib.3.

TREPIDARE.] aptiſſimum verbum ad ſignificandum riui tremulè, trepidéq; fluẽtis curſum. eſt enim *trepidare* poſitum, pro trepidè fluere. Iam verò, hoc totum *laborat trepidare* idem valet, quod laborioſè fluit, laborat in fluendo, propter lapillos ſubiectos: & tralatio eſt à rebus animatis. trepidandi verbo autem ſic vſus eſt epiſt. ad Fuſcum Ariſt. lib.1. *Quàm, quæ per pronum trepidat cum murmure riuum*.

HVC VINA, ET VNG. &c.] præter vina, adhibebant veteres in conuiuiis ad luxum & G
delicias, roſas, & vnguenta. ſic Od.29. lib.3. *Thyrrhena regum progenies, tibi Non antè verſo lene merũ cado Cum flore Mæcenas roſarum, & Preſſa tuis balanus capillis Iamdudũ apud me eſt*. ſic Anacreon. Ἐμοὶ μέλει μύροισι Καταβρέχειν ὑπήνην· Ἐμοὶ μέλει ῥόδοισι, Καταστέφειν κάρηνα. id eſt, Mihi curæ eſt vnguentis madefacere cæſariem: Mihi curæ eſt roſis coronare verticem. In hunc igitur locum, quem modò deſcripſi, iube vina, & ceteras delicias ferri.

ET NIMIVM BREVEIS, &c.] qui citò deflorеſcunt.

DVM RES, ET ÆT. ET SOR.] ſic ſuprà Od.9. lib.1. *Donec virenti canities abeſt Moroſa, &c.* res, οὐσία, τὰ ὑπάρχοντα, bona, facultates, H
vt ſæpe alibi apud eundem.

SORORVM TRIVM] Parcarum: quas noctis filias facit Heſiod. in Theog. earum autẽ nomina ſunt è re ficta. Κλωθὼ παρὰ τὸ συγκλώθειν τὰ ἀνθρώπινα, quia res humanas connectat: ἡ δὲ Λάχεσις παρὰ τὸ λαγχάνειν cuius opera ſuam quiſque fortunã ſortiatur: tertia Ἄτροπος παρὰ τὸ ἀμετάτρεπτον τῆς μοιριδίου ἀνάγκης: id eſt, propterea, quòd neceſſitas illa fatalis nullo modo flecti, aut immutari poſſit, vt ſuprà diximus.

LÆVIT.] ſemper ferè hoc verbo in tertia inflexione vtitur: numquam in prima. Od.4. lib.3.

Qui

A *Qui rore puro Caſtaliæ lauit Crineis ſolutos.* & Ode 13.eiuſd. *Neque dulci mala vino lauere.* & Od.6. lib.4.*Phœbe,qui Xantho lauis igne crineis.*& Saty.5. lib.1.*Ora, manúſq; tua lauimus Feronia lympha.* ſic & Cat.in Egnatium. *Aut quilibet, qui puriter lauit denteis.*Virgil.Georg.3.*nec cũ Præcipitem Oceani rubro lauit æquore currum.* & Æneid.3. *Luminis effoßi fluidum lauit inde cruorem.*Accius Medéa. *Lauere falſis (al.ſalſis) vultum lacrymis.*

FLAVVS TIBERIS] ſic Od.1.lib.1. *Vidimus flauum Tiberim.*

ET EXSTRVCTIS IN AL. DIVI.&c.] & diuitiis coaceruatis, atque exaggeratis. ſic loquitur Lucret.lib.6.*Scilicet hoc denſis fit nubibus, & ſimul altè Exſtructis.*inſignis autem demẽtiæ eſſe, B incerti fortaſſe,aut certe ignoti heredis cauſa aſſiduè ſollicitum,& anxium viuere, neque bonis vel quæſitis, vel à patre, aut aliquo propinquo acceptis vti animum inducere, multis locis oſtendit Horat. eúmque animi morbum grauiſſimè inſectatur. epiſtol. ad Torquat. *Parcus ob heredis curam, nimiúmque ſeuerus Aßidet inſano.* epiſt.vltima lib.2.*Vtar, & ex modico, quantũ res poſcet,aceruo, Tollam,nec metuam, quid de me iudicet heres.* & Od.7.lib.4. *Cuncta manus auidas fugient heredis,amico Quæ dederis animo.*& Saty.3.lib.2.*Ni tua cuſtodis,auidus iam hoc auferet heres.*

DIVESNE PRISCO NATVS AB, &c.] quia *Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas, Regúmque turreis*,Od.4. lib.1. *neque vlla* C *Aut magno,aut paruo lethi fuga*, Saty. 6.lib. 2. lege,quæ collegimus ad Oden 28.lib.1.

INACHO] Rege Argiuorum,de quo & Od. 19.lib.3.

SVB DIO MOR.] ſub cælo viuas, ſine tecto.ſub dio eſt,qui non eſt ſub tecto (inquit Feſtus). Ode 2. lib. 3. *Vitámque ſub dio, & trepidis agat In rebus.*nihil autem réfert ſub diuo, an ſub dio ſcriptum ſit.

VICTIMA NIL MIS. ORCI] videtur Græcum epithetum exprimere voluiſſe, quod Orco attribuit Heſiod. in Theog. νηλεὲς ἦτορ ἔχοντος. quia ſcilicet nullius eum miſereſcat.*Orci igitur victima*,id eſt,tu mortalis,ſeu moriturus.

OMNIVM VERS. VRNA] ſic Od.1.li.3. *Omne capax mouet vrna nomen.* Virg. lib. Æn. 6. D *Quæſitor Minos vrnam mouet.* Porrò hæc de vrna, & ſortibus fabula ex veterum more nata eſt:qui pleraque ſortibus decernebant, ac iudicabant. Apud Homer. ἰλ.γ.cùm quæreretur vter prior in aduerſarium haſtam iaceret,Pariſne,an Agamemnon,res ſorti permiſſa eſt.Itaque cùm vterque ſortem ſuam diſſimilem,aut aliqua nota diſtinctam in galeam conieciſſet, Hectórque ſorteis,agitando cõfudiſſet, Paridis ſors prior è galea extitit.verba Homeri ſunt hæc. Κλήρους ἐν κυνέῃ χαλκήρεϊ βάλλον ἑλόντες, Ὁππότερος δὴ πρόσθεν ἀφείη χάλκεον ἔγχος,&c.ſequitur deinceps: Ὣς ἄρ᾽ ἔφαν· πάλλεν δὲ μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ Ἂψ ὁρόων. Πάριος δὲ θοῶς ἐκ κλῆρος ὄρουσεν. & ἰλ.η. vbi Hector,& Aiax ſin- E gulare certamen ineunt. Ὣς ἔφαθ᾽· οἱ δὲ κλῆρον ἐσημήναντο ἕκαστος, Ἐν δ᾽ ἔβαλον κυνέῃ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο, &c.i. ſic locutus eſt. illi autẽ ſorteis ſinguli ſuas notarunt, Tum in caſſidem Agamemnonis coniecerunt.Quin etiam in iudiciis,& actionibus,& quæſtionibus ſortes locum habebant. M. Tull. Verr.de iure dicundo. *Quod ab eo pridie, cùm multis lacrymis eum oraret, atque obſecraret Heraclius,impetrare non potuerat,id ei poſtero die venit in mentem,è lege Rupilia ſortiri dicas oportere: educit ex vrna treis: iis, vt abſentem Heraclium condemnent,imperat: itaque condemnant.* Horat.ſatyra.1. lib. 2. *Ceruius iratus leges minitatur,& vrnam.* Atque huc referendus eſt hic locus & tota illa de vrna Minois fabula. Tum ſacerdotia in Græcia ſortitò capiebantur, vt & in Sicilia. M. Tull.ead.Verr. *Syracuſis lex eſt de religione,quæ in annos ſingulos Iouis ſacerdotem ſortitò capi iubeat:quod apud illos amplißimum ſacerdotium putatur.cum ſuffragiis tres ex tribus generibus creati ſunt,res reuocatur ad ſortem,&c.* ibid. *iubet ille ſibi legem legi.recitatur: in qua ſcriptum erat,vt, quot eſſent renuntiati, tot in hydriam ſortes conijcerentur: cuius nomen exiſſet,vt is haberet ſacerdotium.*

OMNES EODEM COG.] compellimur. ſic ſuprà,*Omneis vna manet nox*,Od.28.lib.1.

SERIVS, OCYVS, &c.] ſiue tardius, ſiue celerius aut citius,moriendum eſt.Sic Archinus πᾶσιν ἀνθρώποις ὀφείλεται ἀποθανεῖν ἢ πρότερον, ἢ ὕστερον :id eſt, Omnes homines morti G debẽtur,ſiue prius,ſiue poſterius. Propert,lib.2. ad Iouem pro amica ægrotante. *Longius,aut propius,mors ſua quemque manet.*

ET NOS IN ÆTER. EXS. IMP. CYMBÆ.]Charõtis. Theocr.εἰδ.ιϛ.ἐς εὐρεῖαν σχεδίαν στυγνοῦ Ἀχέροντος. quo loco fortaſſe legendum στυγνοῖο Χάροντος.id eſt,in amplam cymbam triſtis Charontis. Sed non diſſimulabo me ſcriptũ reperiſſe in duob.lib.Vatic. & Torneſ. *in æternũ exitium impoſ. &c.* de qua ſcriptura iudicabit lector eruditus.Ego autem *exſulium* Latinos dixiſſe puto, non *exſilium*, ab exſule. quòd nomen à ſolo ductum eſt,non ab exſiliendo,vt vulgus putat.Solum(inquit Feſtus)quis dubitet,quin locũ ſignificet,cũ exſules quoque dicãtur loco pulſi? H

AD XANTHIAM Phoceum. Ode 4.

Quòd ancillam amet,non eſſe,cur eum pudeat. multis enim magnis viris idem vſu veniſſe.

NE ſit ancillæ tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu,prius inſolentem
Serua Briſeis niueo colore
Mouit Achillem.

A *Mouit Aiacem Telamone natum*
Forma captiuæ dominum Tecmeſſæ:
Arſit Atrides medio in triumpho
Virgine rapta:
Barbaræ poſtquàm cecidere turmæ
Theſſalo victore: & ademtus Hector
Tradidit feſſis leuiora tolli
Pergama Graijs.
Neſcias, an te generum beati
Phyllidis flauæ décorent parentes.
B *Regium certè genus, & penateis*
Mæret iniquos.
Crede non illam tibi de ſceleſta
Plebe dilectam: neque ſic fidelem,
Sic lucro auerſam, potuiſſe naſci
Matre pudenda.
Brachia, & vultum, teretéiſque ſuras
Integer laudo: fuge ſuſpicari,
Cuius octauum trepidauit ætas
Claudere luſtrum.

NE SIT ANC. TIBI AM. PVD.] ſic in lib. de Arte poët. *ne forte pudori Sit tibi Muſa*
C *lyræ ſollers.* ne enim hîc non habet vim vetandi, ſed negandi finem, vt ſuprà Od. 33. lib. 1. *Albi ne doleas, &c.*

INSOLENTEM] an qui non erat ſolitus amare? vt Ode 5. lib. 1. *& aſpera Nigris æquora ventis Emirabitur inſolens.* an elatum, & ferocem? vt Od. 16. eiuſd. libri, *imprimerétq; muris Hoſtile aratrum exercitus inſolens.*

SERVA BRISEIS] δορατίτη. Homer. δορυάλωτος. de qua ſic Achilles ἰλ. ι. ἦ μοῦνοι φιλέουσ' ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων Ἀτρεῖδαι, ἐπεὶ, ὅστις ἀγαθὸς καὶ ἐχέφρων, &c. quos verſus mox teſteis producemus, eorúmque ſententiam priore loco ponemus.

D TECMESSÆ.] in voce Tecmeſſæ liqueſcit *m.* vt in illo verſu Catull. Galliamb. *n.* in voce gymnaſiis. *Abero foro, palæſtra, ſtadio, atque gymnaſiis.* MOVIT ACHILLEM.] ita mouit, vt ea ſibi ab Agamemnone erepta, tantiſper bello abſtinuerit, donec Patroclum ab Hectore interfectum viderit: neque prius muneribus ab Agamemnone ſibi promiſſis, ac delatis placari potuerit. Hom. ἰλ. ι. Eodem loco ſic loquitur Achilles: Agamemnonem exercitum comparaſſe, bellúmque Troianis intuliſſe nõ aliam ob cauſam, quàm ob ereptam Menelao fratri Helenam: nõ ſolos Atridas ſuas vxores amare: ſed, vt quiſque vir eſt optimus, & prudentiſſimus, ita ei ſuam vxorem eſſe cariſſimam: ſe item Briſeïda ex animo amauiſſe, quamuis bello partam, & ſeruam. E verba Hom. ſunt hæc: τί δὲ λαὸν ἀνήγαγεν ἐνθάδ' ἀγείρας Ἀτρείδης; ἦ οὐχ Ἑλένης ἕνεκ' ἠϋκόμοιο; Ἦ μοῦνοι φιλέουσ' ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων Ἀτρεῖδαι; ἐπεὶ ὅστις τ' ἀγαθὸς, καὶ ἐχέφρων, Τὴν αὐτοῦ φιλέει, καὶ κήδεται· ὡς καὶ ἐγὼ τὴν Ἐκ θυμοῦ φίλεον, δουρικλητήν περ ἐοῦσαν. quem Hom. locum expreſſit Virg. Æneid. 9.

TELAMONE NATVM] Aiacem Telamonium. ἐμφατικῶς. multò enim præſtabat Aiax Telamonius Oïleo. Homer. ἰλ. β. Ἀνδρῶν δ' αὖ μέγ' ἄριστος ἔην Τελαμώνιος Αἴας, Ὄφρ' Ἀχιλεὺς μήνιεν. & ibid. ſup. Oïleum cum Telamonio conferens, illum ait longè hoc fuiſſe minorem, his verbis: Λοκρῶν δ' ἡγεμόνευεν Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας Μείων, οὔ τι τόσος γε, ὅσος Τελαμώνιος Αἴας, Ἀλλὰ πολὺ μείων. F

ATRIDES] Agamemnon.

VIRGINE RAPTA] Caſſandra, Priami filia. *Arſit virgine* autem dixit, vt Od. 9. lib. 3. *Donec non alia magis Arſiſti.* Quamquam *Virgine rapta* dici poteſt eſſe abſolutè poſitum.

THESSALO VICTORE.] Achille, vel Neoptolemo eius filio, vt quidam malunt, à quibus diſſentio.

ET ADEMTVS HECTOR] quemadmodum Hectorem interfecerit Achilles, narrat Homer. ἰλ. χ.

TRAD. FESSIS LEVIORA TOLLI] multis locis declarat Homerus, maximum fuiſſe Troianis in Hectore præſidium poſitũ. non longè abiero. Andromacha ἰλ. χ. in extremo, Οἶος G γάρ σφιν ἔρυσο πύλας καὶ τείχεα μακρά. Solus enim cuſtodiebas ac ſeruabas portas, & mœnia vrbis Troiæ. ſed ſine dubio reſpexit Horat. ad eum locum, qui eſt ἰλ. ω. vbi Homer. occiſo Hectore Priamum facit Troianos obiurgantem & increpantem, quòd illos ſuſpicaretur ſuis miſeriis lætari, ſibíque in ſuo luctu inſultare: ipſos, quantam iacturã mortuo Hectore fecerint, propediem ſenſuros. eorum enim cædem & cladem eo mortuo Græcis multo faciliorem futuram. ſic Hom. ἀτὰρ γνώσεσθε καὶ ὔμμες. Ῥηΐτεροι γὰρ μᾶλλον Ἀχαιοῖσιν δὴ ἔσεσθε Κείνου τεθνειῶτος ἐναιρέμεν, &c. cui non diſſimile eſt illud eod. lib. vbi Andromacha, Hectoris cadauere Troiã aduecto, ſe ab Hectore viduam relictam eſſe que- H rens, ſic loquitur: puerum Aſtyanactem ad pubertatem non eſſe peruenturũ. prius enim Troiã funditus deletum iri, cùm interierit eius cuſtos & propugnator. οὐδέ μιν οἴω Ἥβην ἵξεσθαι. πρὶν γὰρ πόλις ἥδε κατ' ἄκρης Πέρσεται. ἦ γὰρ ὄλωλας ἐπίσκοπος, ὅστε μιν αὐτὴν Ῥύσκευ, ἔχες δ' ἀλόχους κεδνὰς, καὶ νήπια τέκνα. eodem pertinet illud Virg. Æneid. 9. *Haud ſibi cum Danais rem ſaxo, & pube Pelaſga Eſſe putent, decimum quos diſtulit Hector in annum.* Horat. lib. 3. Od. 3. *nec Priami domus Periura pugnaceis Achiuos Hectoreis opibus refringit.* Ex his perſpicuum eſt, quamobrem ſuprà per Theſſalum victorem, Achillem ſignifi-

A ſignificari exiſtimemus. LEVIORA TOLLI] id eſt, faciliora ad euertendum, ac delendū. olet helleniſmum. videtur ſpectare illud Homericum ἰλ. ω. quod ſuprà retulimus, Ῥηΐτεροι γὰρ μᾶλλον Ἀχαιοῖσιν δὴ ἔσεσθε, &c.

NESCIAS AN.] id eſt, incertum eſt, an te generum, &c. vel hoc modo, fortaſſe tali loco nata Phyllis eſt, vt tibi honeſtum ſit eam amare.

PENATEIS MÆRET INIQVOS] deos familiareis mærens accuſat, vt parum ſibi propitios, vt ſibi inimicos, & præter meritum iratos, quòd honeſtiſſimo & ſummo loco nata, nunc in alterius poteſtatem venerit, perpetuò ſeruitura.

DILECTAM] dilectam habent libri ſcripti Donati, Faër. Vrſin. Torn. fortaſſe nō malè. Nam
B Feſtus ita ſcripſit: *Dilectus militum, & u, qui ſignificatur amatus, à legendo dicti ſunt.*

SIC LVCRO AVERSAM] abhorrentem à lucro: quam lucrum ad impudicitiam non facilè impellere poteſt. pecuniam contēnere, & lucrum aſpernari, in muliere magnum pudicitiæ argumentum, atque adeò propugnaculū eſt, quemadmodum contrà, lucri ſtudium, & pecuniæ cupiditas omnium mulierum pudicitiam expugnat. *οἱ πολλοὶ γὰρ ἥττους τοῦ κερδαίνειν.* vulgus enim à lucro vincitur, ſed maximè mulierum genus. *auerſam* autem habent lib. Faërni, vnus Vatican. Vrſ. Torneſ. non *aduerſam.* & ita locutus eſt Saty. 3. lib. 2. *Auerſus mercaturis.* quam ſcripturam, reiecta altera, probaui.

C TERETEISQVE SVRAS] longas & rotundas. Oda 11. epod. *Aut teretis pueri longam renodantis comam.*

CVIVS OCTAVVM] noli ſuſpicari me Phyllidis tuæ brachia, faciē, ſuras iccircò laudare, quòd eius amore captus ſim, cùm annū quadrageſimum natus ſim. Sed quis credat, quod dicitur ab Horatio, ſiquidem hoc dicitur, virū annos quadraginta natum, ineptum iam eſſe ad res Venereas, languidum, atque inertē? an hoc non dicitur, ſed virum ea ætate minus eſſe incōtinentem aut libidinoſum, minúſque ad res Venereas propenſum ac præcipitem, quàm adoleſcentem aliquem annos XX natum? Vſus eſt autem verbo ad ſignificandum celerrimum ætatis noſtræ curſum aptiſſimo, fluit enim & labitur ætas riui,
D aut fluminis inſtar, vt ſup. Od. 3. *quâ obliquo laborat Lympha fugax trepidare riuo.* trepidare igitur hoc loco valet celeriter labi & fluere. nam & Virgilio *trepidare* feſtinare eſt, vt Æneid. 9. *Ne trepidate meas Teucri defendere naueis.* Quod notat Nonius. ſic & T. Liuius lib. 23. Annalium, *Móxq; dum in ſua quiſque miniſteria diſcurſu trepidat ad prima ſigna, ſuccedítq; ad muros acies, &c.* aliter ponitur Ode 11. huius lib. *nec trepides in vſum Poſcentis æui pauca.* & Ode 19. lib. eiuſ. *Euæ: recēti mens trepidat metu.* & Ode 27. lib. 3. *Nō vides, quāto trepidet tumultu Pronus Oriō?* & Od. 29. lib. eiuſ. *ſi mortalis vltra Fas trepidat.* de quibus dicemus ſuis locis. Od. 11. autē lib. quarto, hoc verbo vritur ad exprimēdum flammæ celerem motum. *flammæ trepidant rotantes Vertice fumum.* E

Ode 5.

Reuocandam eſſe mentem à cupiditate virginis immaturæ.

NOndum ſubacta ferre iugum valet
   Ceruice: nondum munia comparis
   Æquare: nec tauri ruentis
   In Venerem tolerare pondus.
Circa virenteis eſt animus tuæ
   Campos iuuencæ, nunc fluuiis grauem
   Solantis æſtum, nunc in vdo
   Ludere cum vitulis ſalicto
Prægeſtientis. tolle cupidinem
   Immitis vuæ: iam tibi liuidos
   Diſtinguet autumnus racemos
   Purpureo varius colore.
Iam te ſequetur: currit enim ferox
   Ætas: & illi, quos tibi demſerit,
   Apponet annos. iam proterua
   Fronte petet Lalage maritum,
Dilecta, quantum non Pholoë fugax, G
   Non Chloris: albo ſic humero nitens,
   Vt pura nocturno renidet
   Luna mari, Cnidiúſve Gyges:
Quem ſi puellarum inſereres choro:
   Mirè ſagaceis falleret hoſpites
   Diſcrimen obſcurum, ſolutis
   Crinibus, ambiguóque vultu.

NOND. SVBACTA FERRE, &c.] Allegoria eſt, & tranſlatio perpetua, ducta à iuuenca, ſeu boue, quæ nondum ſubiit iugum, qualis H illa, quam apud Homerum ἰλιάδ. κ. pollicetur ſe immolaturum Palladi Diomedes. Σοὶ δ' αὖ ἐγὼ ῥέξω βοῦν ἦνιν, εὐρυμέτωπον, Ἀδμήτην, ἣν οὔπω ὑπὸ ζυγὸν ἤγαγεν ἀνήρ. quos verſus mihi indicauit Germanus Valens. ſignificat igitur Horatius, hanc puellam nondum eſſe ad concubitū maturam: nondum ad rem Veneream, tempeſtiuā Libet huc annotare, quàm verecundè, quàm tectis verbis ſoleant poëtæ rei venereæ turpitudinem ſignificare. Atque ab Homero omnium principe initiū ſumamus. ſic igitur ille ὀδυσσ. ψ. de Vlyſſe in patriam reduce, & Penelope. Τὼ δ' ἐπεὶ οὖν φιλότητος ἐταρπήτην ἐρατεινῆς: id eſt, poſteaquam illi amicitia illa iucundiore, & com

A plexu amatorio ſatis ſe mutuò oblectarunt. idem ibidem de Telemacho & Euriel. ἶσα δέ μιν κεδνῇ ἀλόχῳ τίεν ἐν μεγάροισι. Εὐνῇ δ' οὔποτ' ἔμικτο. id eſt, eam colebat tanquam vxorem: ſed lecto cũ ea nunquam cõmiſcebatur: & ὀδυσ. ε. de Iaſione & Cerere, Ὡς δ' ὁπότ' Ἰασίωνι ἐϋπλόκαμος Δημήτηρ Ὧ θυμῷ εἴξασα μίγη φιλότητι καὶ εὐνῇ. id eſt, ſuo animo obtemperans & indulgens cum eo lectum habuit communem. & ὀδ. ο. ſic Eumæus de ſua matre à Phœnicibus decepta. Πλυνούσῃ τις πρῶτα μίγη κοίλῃ παρὰ νηΐ, Εὐνῇ καὶ φιλότητι, τά τε φρένας ἠπεροπεύει. ὀδ. λ. de Neptuno & Tyrone: Λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην, κατὰ δ' ὕπνον ἔχευε. quod vltimum genus ſuprà expoſuimus Ode 30.
B lib. 1. aliàs verbum, in quo turpitudo & obſcænitas ineſt, tacetur. vt epod. Od. 12. *Inachiam ter nocte potes*. Terent. Eun. *Ego illum Eunuchum, ſi ſit opus, vel ſobrius*. Catullus paullo apertius atq; improbius. *Qui ipſe ſui nati minxerit in gremium*. ſic & Horat. ſed in ſatyris, in quibus licentia maior eſt. ſic, inquã, ille ſat. 7. lib. 2. *neque ſollicitum, ne Ditior, aut forma melioris meiat eodem*. & ſat. 2. lib. 1. *non alienas Permolere vxores*. & iterum ſat. 7. lib. 2. *Quæcumque excepit turgẽtis verbera caudæ*. & ſat. 2. lib. 1. in re turpiſſima & flagitioſiſſima: *Hunc perminxerunt calones*. abeo igitur ab his flagitiis, & ad genera verecundiora redeo. Pindarus Apollinis cum Cyrena concubitum narrans, ita tectis verbis vtitur, vt ne virginales quidem aures eis offendi poſſe videantur. hoc modo, ἦρα καὶ ἐκ
C λεχέων κεῖρεν μελιηδέα ποίαν; &c. id eſt, licet ne ex eius cubili ſuauem herbam tondêre? & ib. de Antei filia, quam pater optimè currenti præmium propoſuerat. χρυσοστεφάνου δέ οἱ ἥβας καρπὸν ἀνθήσαντ' ἀποδρέψαι ἔθελον, id eſt, curſores autem florentem ei pubertatis aureæ fructum decerpere volebant. Lucret. lib. 4. in extr. de muliere motum adhibente in cõcubitu. *Eicit enim ſulci recta regione, viáque Vomerem, atque locis auertit ſeminis ictum*. ſic enim hos verſus emendauimus, vt & complureis alios: quem quidem elegantiſſimum & puriſſ. poëtam propediem edemus in lucem longè, quàm anteà, emendatiorẽ. Virg. de Vulcani & Veneris concubitu lib. 8. *Optatos dedit amplexus, placidúmque petiuit Coniugis*
D *infuſus gremio per membra ſoporem*. Idem de re flagitioſa Palæm. *Nouimus & qui te tranſuerſa tuentibus hircis, Et quo, ſed faciles Nymphæ riſere, ſacello*. & Sileno. *Carmina, quæ vultis, cognoſcite: carmina vobis: Huic aliud mercedis erit*. Iam quòd ad hunc Horatij locum attinet, Plautus eadem tranſlatione vſus eſt in Curculione. *Iámne ea fert iugum? Tam à me pudica eſt, quàm mea ſi ſoror ſiet*.

NONDVM MVN. COMP.] nondũ eius, cum quo forte coniungatur, munus exæquare poteſt: nondum viro patranti, accipiendo, ſeu potius (vt ita dicam) patiendo reſpondere poteſt.

NEC TAVRI RV. IN VEN.] tauri, id eſt, iuuenis firmi, validi, vegeti, ad concubitum promti. ſic Od. 12. epod. *pereat malè, quæ te, Lesbia, quærenti taurũ monſtrauit inertem*. aliàs taurus pars E
eſt maris obſcæna.

CIRCA VIRENTEIS, &c.] totus hic locus allegoriis tectus eſt, ita tamen, vt à quouis homine non tardiſſimo facile intelligi poſſit.

SOLANTIS] leuantis. Sic dixit Virg. ſolari famem Georg. 1. *Concuſſáque famem in ſiluis ſolabere quercu*.

PRÆGESTIENTIS] magnopere cupientis, valdè geſtientis. ſic Priſcian. declarat lib. 15. vbi hunc locum teſtem producit. Vtitur & Catull. in carm. de Pelei & Thet. nupt. *Qui dum aliquid cupiens animus prægeſtit apiſci, Nil metuunt iurare*. Feſtus autem geſtire eum dicit, qui ſubita felicitate exhilaratus, nimio corporis motu præter conſuetudinem exſultat. F

TOLLE CVPIDINEM] alia allegoria. animum contine & comprime à cupiditate vuæ immaturæ, id eſt, puellæ impuberis, & ad concubitum, propter teneriorẽ ætatem ineptæ. auctumnus, quo anni tempore fructus omnes maturantur, racemos tibi cæruleo colore depinget, id eſt, tempus ſubſequens, vnus & item alter annus, puellam iſtam tibi maturabit. fortaſſe autem ad nomen Græcũ reſpexit ὀπώρας, quod apud Græcos tùm auctumnum, tùm ætatem illam puellarum ad Venerem, & coniugiũ maturã ſignificat. ſic & Pindarus εἰδ. β. ἰσθμ. puerorũ ætatẽ teneram, & ad puerileis illos amores, quibus flagitioſè ardebant veteres, maturam, ὀπώραν appellat.

PVRPVREO VARIVS COLORE] G
id eſt, diſtinctus, & ornatus purpureo colore, id eſt, pomis & vuis purpurei coloris. varius, niſi fallor, idẽ ferè valet, quod πεποικιλμένος. id eſt, diſtinctus, ac depictus. huc pertinet illud Oda 2. epod. *Certantem & vuam purpuræ*. Sed non celabo lectorem libros nonnullos veteres habere, *Purpureus vario colore*. quos non ſequor: neque tamen damno, ſi quis fortè hac lectione magis delectetur.

CVRRIT ENIM FEROX ÆTAS.] ſic Ode 11. lib. 2. *fugit retro Leuis Iuuentas*. & Od. 14. *Eheu, fugaces Poſtume, Poſtume Labũtur anni*. verùm non hoc ſolùm ſignificat Horatius, annos labi, & fluere: ſed puerilem ætatem ad maturitatem, ac pubertatem celeriter peruenire: quemadmo- H
dum, & adoleſcentiam, ætatémque mediam ad ſenectutem vergere.

ET ILLI, QVOS TIBI DEMS.] quos tibi annos detraxerit, videlicet florẽteis, & integros, eos illi adijciet: illa matureſcet, floreſcet, & corroborabitur: tu ætate ingraueſces, & ſeneſces epiſt. ad Piſon. de arte poët. *Multa ferunt anni venientes commoda ſecum, Multa recedentes adimunt*.

PROTERVA FRONTE] ore duriore, & pæne inuerecundo, id eſt, non pudebit eam maritum petere.

VT PVRA NOCT. REN.] ſplẽdet, quãdam puro lumine hilaritatem præ ſe fert. hæc enim

A nim vis eſt verbi *renidere*, vt dicemus Od.18.huius libri. GYGES] pueri formoſi nomen.

QVEM SI PVELL. INSER. CHORO] ſi Gygem inter puellas collocares. de verbo inſerendi vide Saty.4.lib.1.

MIRE SAGACEIS FALL.] ſignificat hunc Gygem ita mollem, tenerum, delicatũ, ita facie,& crinibus, puellarum eſſe ſimilem, vt,ſi quis,cui ille ſit ignotus,eum aſpiciat,puellã eſſe exiſtimet,neque eum à puella facile internoſcere queat.

SAGACEIS] quantumuis acutos,& perſpicaceis. FALLERET.] lateret hoſpites,ab hoſpitibus ignoraretur.

DISCRIMEN OBSC.] parua admodum
B differentia.

SOLVTIS CRINIBVS] alebant enim comam pueri molles,& impudici:vt Od.10.li.4. *Et, quæ nunc humeris inuolitant, deciderint comæ.*

AMBIGVÓQVE VVLTV] id eſt, vultu candido,venuſto,tenero,læui, polito, atque imberbi,ita vt incertũ ſit ei,qui aſpiciat,ſit'ne mas, an fæmina. ſic ſup.lib.1.Od.7.*ambiguam Salamina* dixit.

AD SEPTIMIVM.
Ode 6.

Tiburtinæ & Tarentinæ regionis amœnitatem laudat.
C

Septimi Gadeis aditure mecum,&
Cantabrũ indoctũ iuga ferre noſtra, &
Barbaras Syrteis,vbi Maura ſemper
Æſtuat vnda,
Tibur Argéo poſitum colono
Sit meæ ſedes vtinam ſenectæ:
Sit modus laſſo maris,& viarum,
Militiæq́;.
Vnde ſi Parcæ prohibent iniquæ:
Dulce pellitis ouibus Galeſi
D *Flumen,& regnata petam Laconi*
Rura Phalantho.
Ille terrarum mihi præter omneis,
Angulus ridet,vbi non Hymetto
Mella decedunt,viridíque certat
Baca Venafro:
Ver vbi longum,tepidáſque præbet
Iupiter brumas:& amicus Aulon
Fertili Baccho,minimùm Falernis
Inuidet vuis.
Ille te mecum locus,& beatæ E
Poſtulant arces: ibi tu calentem
Debita ſparges lacryma fauillam
Vatis amici.

ADITVRE] qui ſis aditurus,ſi opus ſit: aut, ſi velim.

INDOCTVM IVGA FERRE NOSTRA] qui nondum didicit imperio populi Rom.parêre.ſic ferè loquitur Od.1.lib.1.*indocilis pauperiem pati*. deuicti ſunt tandem Cantabri ab Agrippa,vt declarat epiſt. ad Iccium lib.1. *Cantaber Agrippa, Claudi virtute Neronis Armenius cécidit*. cum hoc loco congruit ille Od. 8. lib. 3. *Cantaber ſera domitus catena*. & ille Od.14.lib,4. *Te cantaber non antè domabilis,&c.*

BARBARAS SYRTEIS.] de Syrtibus ſuprà Od.21.lib.1.ſatis multa diximus.

TIBVR ARGE'O POSITVM] conditum à Tiburno Argiuo.

SIT MOD. LASSO MARIS, ET VIARVM] Tibur nauigationum, & itinerũ noſtrorum,& militiæ finem laſſis nobis afferat: Tibure nos laſſi à peregrinationibus noſtris, & militia conquieſcamus. poteſt & ita dici, *laſſo maris*. vt Virg.Æn.1.*Cerealiáq; arma Expediunt feſſi rerum.*

DVLCE PELL. OVIB. GALESI FLVMEN] quidam legunt *Galeſum*, vt infrà *Rhenum flumen*.eſt autem Calabr.fluuius, de quo Virgil. lib.5. Æn. *Quà niger humectat flauentia culta Galeſus*. ET REGNATA PETAM LACONI. G regnata Laconi, id eſt, in quibus regnauit Phalanthus Lacon. Tarentina ſignificat. ſic loquitur Od.29.lib.3.*Quid Seres, & regnata Cyro Bactra parent*. & Od.3.eiuſd.*Medis triumphatis*.& Od.19.*Et pugnata ſacro bella ſub Ilio*. & epiſt. ad Quinct. lib.1.*Si quis bella tibi terra pugnata,marique*.Od.1. epod.*bellũ militabitur*. & Catull. ad contubernaleis. *Pro qua mihi ſunt magna bella pugnata*. Plaut. Amphitr. *Hac illic eſt pugnata pugna ab vſque mane ad veſperum*. M. Tull. pro Murena. *pugna cum Rege commiſſa,& ſumma contentione pugnata*.& T. Liuius lib.6. *inclytámque in ponte pugnam tum pugnatam*. Idem ſub finem lib. 8. *Hoc bellum à Coſſ. bellatum quidam auctores ſunt*.ad idem genus pertinet illud Od.9.lib.4. *non pugnauit ingens Idomeneus,Sthenelúſve ſolus Dicẽda Muſis prælia*.& Saty. H 5.lib.2.*Magna,minorue foro ſi res certabitur olim.*

PHALANTHO] de Phalantho ſic Pauſanias Phocaïc. Τάραντα δὲ ἀπῴκισαν μὲν Λακεδαιμόνιοι· οἰκιστὴς δ' ἐγένετο Σπαρτιάτης Φάλανθος. iccircò Hor.Od.5. lib.3.Tarentum, Lacedæmonium appellat. At Virgil. Æn.3. Herculeum, propterea quòd Phalanthus fuit ab Hercule octauus.

RIDET.] renidet,γελᾷ, amœnus, lætus, & gratus eſt.vide annot.ad Od.18 huius lib.

VBI NON HYM. MELLA DECED.] id eſt,vbi mella non ſunt melle Hymettio dete-

A riora, tralatio eſt. decedere enim eſt locum ſuperiori, & honoratiori dare. epiſtol. 2. lib. 2. *Iudere ſi rectè neſcis, decede peritis*. Cicer. in Catone. *ſalutari, appeti, decedi, aſſurgi*. Virgil. Georg. 4. *Vicina inuitet decedere ripa calori*, id eſt, quod Græci dicunt ὑπεκχωρεῖν. idẽ Pharmac. *Propter aqua riuum viridi procumbit in herba Perdita, nec ſera meminit decedere nocti*. Plautus Amphitry. *Nam mihi quidem herclè qui minus liceat deo, minitarier populo, ni decedat mihi, quàm ſeruolo in comœdiis?* propriè Lucret. lib. 2. de ſimplicibus illis & ſolidiſſimis corporibus. *Incertiſque locis ſpatio decedere paullum, Tantum, quo ad nomen mutatum dicere poßis*. alia tralatione vtitur Virgil. cum idem ſignificet tamen. Georg. 2. *Tmolus & aſſurgit quibus, & rex ipſe* B *Phanaus*. tractus igitur Tarentinus mihi præter omneis ridet, cuius mella nõ ſunt Hymettio melle inferiora, aut deteriora.

VIRIDIQVE CERTAT B. V.] & cuius oliuæ cõferri poſſunt cum oliuis Venafranis. Eſt autem Venafrum Minturnis, & Fregellis, & Liri fluuio vicinum, in Campaniæ littore ſitum. ὅθεν (inquit Strabo) κάλλιστον ἔλαιον. *Certat Venafro* autem Græcorum more dixit pro eo, quod eſt, certat cum Venafro. Nam ita loquũtur. μάχομαί σοι. quod genus & Catullus imitatus eſt. *noli pugnare duobus*. Horatius autem nõ ſemel. vt Od. 1. lib. 1. *luctantem Icareis fluctibus Africum*, &c. & Od. 3. eiuſd. *nec timuit præcipitem Africum Decertantem Aquilonibus*. & Od. 2. epod. *Certãtem & vuã purpura*. & vndecima. *Deſinet imparibus certa-* C *re ſummotus pudor*. & Saty. 5. li. 2. *haud ita Troia Megeßi certãs ſemper melioribus*. & 7. eiuſd. *Altercãte libidinibus tremis oſſa pauore*. ſic Virg. Georg. II. *Nec pulcher Ganges, atq. auro turbidus Hermus Laudibus Italiæ certent*. Idem in Daphnide. *Montibus in noſtris certet tibi ſolus Amyntas*. Lucret. lib. 3. *quid enim contendat hirundo Cycnis?* Horar. epiſt. x. lib. 1. *Non qui Sidonio contendere callidus oſtro Neſcit Aquinatem potantia vellera fucum*, &c. & epiſtol. 18. eiuſd. *mihi contendere noli*.

ET AMICVS AVLON] credibile eſt collem, aut montem aliquem eſſe Tarento propinquum. alioqui eius commemoratio, nihil ad Tarenti laudes pertineret.

D FERTILI BACCHO] ſic dixit, *amicus Aulon Fertili Baccho*, id eſt gratus, ſeu potius carus, vt Od. 4. lib. 3. *Veſtris amicum fontibus & choris*. &c. & Od. 11. eiuſd. *Nec loquax olim, neque grata: nunc & Diuitum menſis & amica templis*. &c. Od. 6. lib. 4. *ego diis amicum Sæculo feſtas referente luces, Reddidi carmen*. aliis verbis, eadem ſententia dixit Tibullus. *Bacchi cura Falernus ager*. ſed Paſſeratius putat legendum *Fertilis Baccho*, vt ſit vtrumq; Aulon *& amicus Baccho, & fertilis Baccho*. ſic Martialis. *Nobilis & lanis, & Baccho fertilis Aulon*. Paſſeratium adiuuat codex vnus manuſcript. in quo ita ſcriptum reperi.

MINIMVM FALERNIS] habet vuas Falernis non deteriores. inuidemus enim eiuſdẽ generis melioribus ac præſtantioribus: quod docet Ariſtot. rhet. 2. Hor. Sat. 3. lib. 2. *Inuidiam placare paras virtute relicta*.

DEBITA SPARGES LACRYMA] meos cineres lacrymis conſperges: me mortuum flebis. melius Ennius. *Nemo me lacrymis décoret, neque funera fletu Faxit: cur? volito viuu' per ora virûm*: quamuis Solon vnus è ſeptem, mortem ſuam lacrymis carere nolit. Homerus autẽ hoc munus, atque hunc honorem ait mortuis deberi, ſub perſona Achillis, mortuũ Patroclum deflentis. Πάτροκλον κλαιώμεσθα· τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων. & ὀδυσ. δ. Piſiſtratus negat ſe reprehẽdere, ſi quis mortuos lugeat, ac defleat: nullum enim alium honorem illis tribui poſſe, qnàm vt tondeatur coma, genæque lacrymis perfundantur. lugebantur autem mortui in ipſo funere, & F cùm ſepeliebatur corpus. vide Od. 17. epod. *Luxere matres Iliæ addictum feris*, &c. vbi nonnulli legunt, *Vnxere*.

AD POMPEIVM VArum. Ode 7.

Cui reditum gratulatur.

O SÆPE mecum tempus in vltimũ
Deducte Bruto militiæ duce,
Quis te redonauit Quiritem G
Diis patriis, Italóque cælo,
Pompei meorum prime ſodalium?
Cum quo morantem ſæpe diem mero
Fregi coronatus nitenteis
Malobathro Syrio capillos.
Tecum Philippos, & celerem fugam
Senſi relicta non benè parmula,
Cùm fracta virtus, & minaces
Turpe ſolum tetigere mento.
Sed me per hoſteis Mercurius celer
Denſo pauentem ſuſtulit aëre: H
Te rurſus in bellum reſorbens
Vnda fretis tulit æſtuoſis.
Ergo obligatam redde Ioui dapem:
Longáque feſſum militia latus
Depone ſub lauru mea: nec
Parce cadis tibi deſtinatis.
Obliuioſo læuia Maſſico
Ciboria exple: funde capacibus
Vnguenta de conchis. quis vdo

Deproperare

A *Deproperare apio coronas,*
Curátve myrto? quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? non ego ſanius
Bacchabor Edonis. recepto
Dulce mihi furere eſt amico.

TEMPVS IN VLTIMVM] id eſt, vſque ad extremum vitæ diem, ſi fors ita tuliſſet.

REDONAVIT] reſtituit. vtitur etiam hoc verbo Od.3.lib.3. *& inuiſum nepotem, Troica quẽ peperit ſacerdos, Marti redonabo.*

CVM QVO MOR. SÆPE DIEM] morantem, ſignificatione (vt loquuntur Grammatici) abſoluta, intellige longum, tardum. ponit & Catull. abſolutè, carmine in nuptias Iuliæ: *Sed* B *moraris, abit dies.* & Horat. Ode 3.ſup. *an pauper, & infima De gente ſub dio moreris.* & 20. *neque in terris morabor Longius.* & 17. *quid moror altera?* Aliâs actionem ſignificat apud hunc poëtam. Ode 5.lib.3. *Et populum reditus morantem.* & epiſt. ad Iul. Florum lib.1. *An pingues Aſiæ campi, colléſque morantur?* & Epiſt. ad Auguſtum. *Si longo ſermone morer tua tempora Cæſar.* & epiſt. 13. lib.1. *Carmina, quæ poſſunt oculos, aureisq; morari Cæſaris.* & Ode 11.lib.3. *& riuos celereis morari.* & Epod. Ode 9. *Io triumphe, tu moraris aureos Currus.* & epiſtol. ad Mæcen. 2. lib.1. *ne te longis ambagibus vltrà, Quàm ſatis eſt, morer.*

C MERO FREGI] non totum diẽ ſiccus traduxi, ſed diuiſi, partémq; in vino & poculis poſui. vide quæ annotauimus ad Oden 1.lib.1. ibi: *Nec partem ſolido demere de die.*

CORON. CAPILL.] Helleniſmus, id eſt, coronatis capillis.

NITENTEIS MALOBATHRO] vnguento Syrio delibutos, λιπαρῶς. vt ſuprà Ode 4.lib.1. *nitidum caput.* Solebant autem elegantiores & lautiores homines capillũ vnguento perungere. Cic. pro Roſc. Amer. de Chryſogono Syllæ liberto: *ipſe verò quemadmodum compoſito, & delibuto capillo paſſim per forum volitet cum magna caterua togatorum, videtis iudices.* Catull. *Reſpondi id quod erat, nihil neque ipſis, Nec quæſtoribus eſſe, nec co-* D *horti, Cur quiſquam caput vnctius referret.* Archeſtratus apud Athen. lib. ſecundo, Αἰεὶ δὲ στεφάνοισι κάρα παρὰ δαῖτα πυκάζου Παντοδαποῖς, οἷς ἂν γαίας πέδον ὄλβιον ἀνθῇ, Καὶ στακτοῖσι μύροις ἀγαθοῖς χαίτας θεράπευε. quibus verſibus hortatur ille ſui ſimileis, vt ſemper habeãt caput floribus omnis generis, quas terra ferat, redimitum, & vnguentis liquidis ac ſuauibus comam delibutam. Iterum Horat. epiſt. ad villicũ, *Quem tenues decuere toga, nitidique capilli.*

NON BENE] turpiter. turpe eſt enim clypeum abijcere. notum illud de Epaminonda, tũ denique ſibi auelli ſpiculũ iubente, poſteà quàm ei percontanti dictum eſt, clypeum eſſe ſaluum, vt etiam in vulneris dolore æquo animo cũ laude moreretur. ῥιψάσπιδες à Græcis appellãtur, qui abiecto clypeo fugiunt è prœlio. Itaque Ariſtoteles libro 2. rhetor. de pudore differẽs, poſteàquàm docuit, pudorẽ exſiſtere ob ea mala, quæ turpia videri ſolent, inter cetera turpitudinis exempla, hoc quoque ponit; ἀποβάλλειν ἀσπίδα, ἢ φυγεῖν, id eſt, abijcere, ſeu amittere clypeum, vel fugere. E

ET MINACES TVRPE SOL. TETIG.] id eſt, occubuerunt, ceciderunt. ſic Virgil. Æn. 11. *Procubuit moriens, & humum ſemel ore momordit.* ib: *cruentam Mandit humum.* Ouid. Metamorph. 9. *& arenas ore momordit.* Homerus ἰλ. β. πολέες δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι Πρηνέες ἐν κονίῃσιν ὀδὰξ λαζοίατο γαῖαν. id eſt, multi autẽ circum eum amici proni humi dentibus terram mordeant. & ἰλ. ω. ὀδὰξ ἕλον ἄσπετον οὖδας. id eſt, dentibus F autem prehenderunt magnum ſoli ſpatium. & ἰλ. χ. ἦ κ' ἔτι πολλοὶ Γαῖαν ὀδὰξ εἷλον πρὶν Ἴλιον εἰσαφικέσθαι. id eſt, Profecto præterea multi terram dentibus prehenderunt, prius quàm Troiam peruenerint. Eurip. Phœniſſ. Γαῖαν δ' ὀδὰξ ἑλόντες ἀλλήλων πέλας Πίπτουσιν ἄμφω. id eſt, terram autem dentibus vbi momorderũt, alter propè alterum ceciderunt. tale eſt illud iterum ex Homero ἰλ. λ. Αὐτὸς δ' ἐν κονίῃσι πεσὼν ἕλε γαῖαν ἀγοστῷ: id eſt, ipſe autem in pulueres collapſus prehendit terram cubito, vel, vt alij interpretantur, palma. quale eſt illud Ennianum 10. Annal. *Pinſebant terram genibus.*

SED ME PER HOSTEIS, &c.] Sic apud Hom. ἰλ. γ. Venus Paridem nube rectum è certamine eripit. ſic ἰλ. ε. Phageum Vulcanus. Ἀλλ' G Ἥφαιστος ἔρυτο, σάωσε δὲ νυκτὶ καλύψας. id eſt, At Vulcanus eripuit, ac ſeruauit, nocte opertũ. ſic Æneam Venus, eáque à Diomede vulnerata, & fugiente, in eius locum ſuccedens Phœbus. Ἡ δὲ μέγ' ἰάχουσα ἀπὸ ἕο κάββαλεν υἱόν, Καὶ τὸν μὲν μετὰ χερσὶν ἐρύσατο Φοῖβος Ἀπόλλων Κυανέῃ νεφέλῃ. id eſt, illa autem magno clamore ſublato à ſe filium Æneam deiecit: Atque eum quidem inter manus ſuas ſeruauit Apollo nigra nube rectum. Horat. infr. Saty. 9. lib.1. *ſic me ſeruauit Apollo.* quamquam hoc Horatianum quidam aliter dictum volunt.

DENSO AERE] nube, vt Hom. κυανέῃ νεφέλῃ.

FRETIS ÆSTVOSIS] æſtus marinos appellant boni ſcriptores, maris acceſſus & receſſus: maris feruorẽ: Cic. de natura deorum lib.2. *æſtus marini tum accedentes, tum recedentes.* Idem de diuinat. lib.2. *Quid de fretis, aut marinis æſtibus dicam?* vndã autem reſorbentẽ dixit, vt exprimeret vim nominis Græci ἄμπωτις. eſt enim ἄμπωτις quaſi ὕδατος ἀνάποσις, id eſt, aquæ (vt ita dicam) reſorptio, aut repotio. ſic ferè locutus eſt M. Tull. in Bruto de Curione à Iuba interfecto. *ſed hunc quoque abſorbuit æſtus quidam non inſolita adoleſcentibus gloriæ.* & Catullus ad Manlium, *tanto te abſorbens vertice amoris Æſtus in abruptum detulerat barathrum.* H

A OBLIGATAM] promiſſam, votam, debitã. Priſcian.lib.7.hunc verſum teſtem producit.

DESTINATIS] tibi reſeruatis, tibi addictis, & quaſi deſponſis: vel ad re tanquam ad ſcopum relatis. hæc enim vis eſt verbi deſtinandi. M.Tull.ad Trebat. *Quòd tibi deſtinaras trapezophoron: ſi te delectat, habebis.* & Phil.5. *qui ne ſorti quidem fortunas noſtras deſtinauit.* Horat. Ode 18. huius lib. *Nulla certior tamen Rapacis Orci fine deſtinata, Aula diuitem manet Herum.* & Saty.3.lib.2. *Neſcio, an Anticyram ratio illis deſtinet omnem.* & ibid. *fortique marito Deſtinet vxorem.* Virg.Æn.2. *& me deſtinat aræ.* videtur nonnumquam idem valere, quod conſtitutũ in animo habere, vt Ode
B 13.lib.3. *cornibus Primis & Venerem, & prælia deſtinat.* Cæſar lib.1.de bello ciuili: *agere deſtinauerat.* Idem lib.7.de bello Gall. *milites operi deſtinatos* appellat eos, quibus opus faciendũ mandauerat.

OBLIVIOSO] quod ægritudinum & moleſtiarum obliuionem affert, ἐνεργητικῶς. aliter dixit M.Tull. in Cat. maiore *obliuioſos ſenes.* ſed quod ad ſententiam attinet, de obliuione malorum, quam ſignificat à vino oriri, ſiue per ſe vinũ hanc obliuionẽ gignat, ſiue propter ſomnũ, qui liberaliorem potum ſubſequitur: cum his cõſentanea maximè ſunt illa Euripidis in Bacchis, ὁ Σεμέλης γόνος Βότρυος ὑγρὸν πόμ᾽ εὗρε, κ᾽ εἰσηνέγκατο θνητοῖς, ὃ παύει τοὺς ταλαιπώρους βροτοὺς λύπης, ὅταν πλησθῶσιν ἀμπέλου ῥοῆς· Ὕπνον τε λήθην τῶν καθημέραν κακῶν Δίδω-
C σιν. οὐδ᾽ ἔστ᾽ ἄλλο φάρμακον πόνων. id eſt, Semelæ filius potionem humidam reperit, & impertiuit mortalibus, quæ homines calamitoſos mærore liberat, cùm impleti fuerint vitis ſucco: Et ſomnum, quotidianorum malorum obliuionẽ, confert, neque vllum aliud eſt laborum ac dolorum medicamẽtum. Vinum Maſſicum autem laudat Plin.lib.14.cap.6. Naſcitur in iis Campaniæ mõtibus, qui Maſſici nominantur. commemorat & Athæn. lib.1.cum ceteris vinis Italicis, aitq; eſſe auſterum quidem illud, ſed ſtomacho vtile. ætate matureſcebat, auſteritatẽmq; minuebat. Horat. Ode 1.lib.1. *Eſt qui nec veteris pocula Maßici,* &c. & ſat.4.lib.2. *Maßica ſi cælo ſupponas vina ſereno, Nocturna, ſi quid craßi eſt, tenuabitur aura.*

D LÆVIA] expolita, vt ſup.Od.2.lib.1.

CIBORIA] vaſa fabarum Ægyptiarum, quæ ciboria appellãtur, in modum, ab inferiore parte in anguſtum cõtracta, vt docet Athæn. lib.11. his verbis: τοῦ δὲ κώθωνος εὖ μάλα προβεβηκότος, λαβὼν ἓν τῶν κιβωρίων, ὡς ἐξουρῶν καὶ μεθύων ἐνήρησε. Δίδυμος δέ φησι ποτηρίου εἶδος εἶναι. καὶ τάχα ἂν εἴη τὰ λεγόμενα σκυφία, διὰ τὸ κάτωθεν εἰς στενὸν συνῆχθαι, ὡς τὰ αἰγύπτια κιβώρια. id eſt, cùm potu liberaliore, quẽ Græci κώθωνα appellant, longius procederet, ille capto poculo quodam, quod ciborium nominant Græci, eò imminxit tanquam bacchans & ebrius. Didymus ait hoc eſſe poculi genus. Et fortaſſe ſunt ea, quæ σκύφια appellantur, propterea quòd in anguſtum pars infima contracta eſt, vt ciboria E
Ægyptia. vide Dioſcor.lib.2. de faba Ægyptia. appellantur & κιβώτια.

EXPLE] Faërni lib. habet *imple.* fortaſſe rectè. ſequor tamẽ alteram lectionem: præſertim plurium codicum auctoritate confirmatam, interpretórque ebibe, exhauri, & (vt idem alibi loquitur) ſicca: vel, ſi quis malet, imple: vt Lucret. lib. 6. in princip. de vaſe: *Vt nulla poſſet ratione explerier vmquam.*

CONCHIS] ex quibus fiebant vaſa vnguentaria, quæ propterea conchæ appellantur. nam & onyches teſtæ erant conchyliorum, de quibus dicemus ad Oden 12.lib.4.

QVIS VDO DEPROP. &c.] id eſt, quis
ex vdo apio curat coronas deproperare? quod F
eſt valdè properando efficere, & nectere? eſt autem frequens huius verbi vſus in voce agẽte, vt Ode 24.lib.3. *Indignóque pecuniam Heredi properet,* id eſt, properè quærat, ſeu properet quærere. & Ode 12.epod. *Muricibus Tyriis iterata vellera lana Cui properabantur?* id eſt, properè, & ſummo ſtudio texebantur? ſic Virg.Æneid.9. *& pulchrã properet per vulnera mortem.* idem Georgic.4. *Ac veluti lentis Cyclopes fulmina maßis Cùm properant,* id eſt, properè cudũt, & Georg.1. *Multa, forent quæ mox cælo properanda ſereno, Maturare datur.* Idem ibid. *Et quamuis igni exiguo properata maderẽt, &c.* Propert.li.2. *Quòd ſi fortè tibi properarint fata quietem.* & iterum Horat.epiſt.ad Iul.Flor.lib.1. *Hoc opus, hoc ſtudium parui properemus, & ampli.* ſic &
Pindarus Pyth.carm.3. verbũ σπεύδειν iunxit cũ G
quarto caſu μή, φίλα ψυχά, βίον ἀθάνατον σπεῦδε. i. ne care anime vitã immortalem propera. Quòd ſi quis illud, *deproperare apio,* dictũ velit, ꝑ de apio ꝓperare, vt ſit ἀναστροφή, nõ refellã: qualia ſunt illa apud hũc eundẽ, ſat.2. lib.2. *cur improbe cara Non aliquid patriæ tanto emetiris aceruo?* id eſt, è tanto aceruo metiris. & epiſt.ad Albium Tibullum lib.1. *An tacitum ſiluas interreptare ſalubreis?* & de art. poët. *ne quid medios intercinat actus.* & epiſt.ad Iul.Flor. *An freta vicinas intercurrentia turreis?* & ſat.5.lib.1. *Hinc nos Cocceij recipit plenißima villa, Quæ ſupereſt Claudi caupona.* & Saty.2.lib.2. *vides, vt pallidus omnis Cena deſurgat*
dubia. epiſt.1.lib.1. *Eſt, mihi purgatã crebro qui per-* H
ſonet aurem. ad Iul.Florum, *Quæ circumuolitas agilis thyma?* ad Vallam, *Dictáque ceſſantem neruis elidere morbum Sulfura cõtemni.* ad Numicium, *Ne plus frumenti dotalibus emetat agris Mucius.* Od.2.lib.1. *Quam Iocus circumuolat & Cupido.* Ode 14.eiuſd. *Interfuſa nitenteis Vites æquora Cycladas.* Ode 15. lib.3. *Maturo propior deſine funeri Interludere virgines.* Ode 27.eiuſdem lib. *vtinam intererrẽ Nuda leones.* Ode 16.epod. *Nec veſpertinus circumgemit vrſus ouile.* & Od.5.lib.4. *te proſequitur mero Defuſo pateris.* Nam Ode 31.li.1. perſpicuè diuiſit hoc verbum. *de patera nouum Fundẽs liquorem.* ſic Lucret.lib.2. *& altos Interdũ ramos egigni corpore viuo.* idem lib.3. *atque vnde animantum copia tanta*

Exos,

A *Exos, & exſãguis tumidos perfluctuat artus.* id. lib. 1. *Permanat calor argentum, penetraléque frigus.* idem lib. 6. *Qui faciant ſolem certa deſurgere parte.* ibid. *Glandiferas intercurabant corpora quercus.* ibidem: *Et frutices intercondebãt ſquallida membra.* ſic Virg. in Mœride, *ſed argutos interſtrepere anſer olores.* & Tibull. lib. 4. ad Meſſ. *Fertilis hæc interpoſita eſt, intérque rigenteis.* & Catull. in carm. de Iuliæ & Mãlij nupt. *Transfer omine cum bono Limen aureolos pedes.* Accius, *Peruade polum.* quæ ſic interpretatur Varro lib. 6. de ling. lat, *vade per polum.* Omnino verbo *deproperandi* compoſito vtitur Plautus in Pœnulo, *deproperant ſedulò ſacrificare*, id eſt, valde properant: vt hoc loco, *deproperare coronas*, valde propere nectere & cõcinnare coronas, interpretari poſſimus. Placet tamen altera explicatio,
B vt ſit ἀναστροφὴ, & vt *de* iungatur cũ voce *apio.*

CORONAS] quæ ſolebant in conuiuiis adhiberi, vt ſuprà oſtendimus, fiebántque ex apio, myrto, & ſimilibus. Theoc. εἰδ. ζ. πολυσχιδέϊ τε σελίνῳ. & εἰδ. ιγ. καὶ θάλλοντα σέλινα.

QVEM VENVS, &c.] Venus, id eſt, talorum iactus Venereus, qui tùm erat, cùm omnes tali iacti diſſimiliter cadebant. Nam Veneris iactus regem, ſeu magiſtrum conuiuij efficiebat. Vide ſup. Od. 4. lib. 1. *Nec regna vini ſortiere talis.* de Venere autem, ſeu iactu talorum venereo ſic M. Tull. de diuin. lib. 1. *Quattuor tali iacti caſu venereum efficiunt. Num etiã centũ venereos ſi CCCC.*
C *talos ieceris, caſu futuros putas?* Huc pertinet illud Plutarchi de Catone maiore in eius vita. ἐν δὲ τοῖς δείπνοις ἐκληροῦτο περὶ τῶν μερίδων. εἰ δὲ ἀπολάχοι πρῶτον αἴρειν τῶν φίλων κελευόντων, ἔλεγε μὴ καλῶς ἔχειν ἀκούσης τῆς Ἀφροδίτης. id eſt, in conuiuiis autẽ tempeſtiuis de portionibus rem ſorti permittebat. Quòd ſi ſors nõ reſpondiſſet, hortantibus amicis vt primus tolleret, dicebat non decere inuita Venere. Denique Veneris iactus felix erat atq; optatus. Plautus in Aſin. *ARGY. Iace pater talos, vt porrò nos iaciamus. DEM. maximè. Te Philenium mihi atque vxori mortem. hoc venerium eſt. pueri plaudite.* Suet. in Aug. *talis enim iactis, vt quiſque canem, aut ſenionem miſerat: in ſingulos talos, ſingulos denarios in medium conferebat: quos tollebat vniuerſos, qui Venerem*
D *iecerat.* eſt igitur hæc horum verborum ſentẽtia: Cui regnũ bibendi obueniet venereo iacto? quis regnum vini ſortitò capiet?

NON EGO SANIVS BACCH.] id eſt, libet mihi Edonos illos Thraciæ populos bibaciſſimos intemperanter bibendo imitari. *Inſanire iuuat*, vt Od. 19. lib. 3. de Thracibus autem diximus ſup. ad Od. 27. lib. 1. Edonos commemorat Theocritus εἰδ. ζ. Εἴης δ' Ἠδωνῶν μὲν ἐν οὔρεσι χείματι μέσσῳ. id eſt, ſis bruma media Edonorum in montibus altis.

RECEPTO] recuperato. Od. 2. lib. 4. *ô ſol pulcher, ô laudande canam recepto Cæſare Felix.*

FVRERE] inſanire, bacchari, furenter potare.

IN BARINEN.

Ode 8.

Non eſſe, cur ei iuranti credatur: Formoſarum enim periuria à diis non vindicari,

VLLA ſi iuris tibi peierati
Pœna, Barine, nocuiſſet vnquam:
Dente ſi nigro fieres, vel vno
Turpior vngui:
Crederem. ſed tu, ſimul obligaſti
Perfidum votis caput, eniteſcis F
Pulchrior multo, iuuenúmque prodis
Publica cura.
Expedit matris cineres opertos
Fallere, & toto taciturna noctis
Signa cum cælo, gelidáque diuos
Morte carenteis.
Ridet hoc, inquam, Venus ipſa: rident
Simplices nymphæ, ferus & Cupido,
Semper ardenteis acuens ſagittas
Cote cruenta.
Adde, quòd pubes tibi creſcit omnis:
Seruitus creſcit noua: nec priores G
Impiæ tectum dominæ relinquunt,
Sæpe minati.
Te ſuis matres metuunt iuuencis:
Te ſenes parci: miſeræq; nuper
Virgines nuptæ, tua ne retardet
Aura maritos.

VLLA SI IVRIS TIBI, &c.] iuris peierati, id eſt, periurij. hoc igitur dicit. ſi periurio fieres vel minima corporis parte deformior, crederem tibi iuranti: ſed hoc video tibi euenire, vt quo improbius peieras, eo pulchrior exoriaris. H
Protagoras apud Platonem in Philebo, ait dici ſolere, Deos immortaleis iis ignoſcere, qui in rebus amatoriis, & venereis peierant, quaſi voluptates, vt pueri, minimũ mẽtis habeant. ſic ille, ὡς δὲ λόγος, καὶ ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ τὰ ἀφροδίσια (αἳ δὴ μέγισται δοκοῦσιν εἶναι) καὶ τὸ ἐπιορκεῖν συγγνώμην εἴληφε παρὰ θεῶν, ὡς, καθάπερ παίδων, τῶν ἡδονῶν, νοῦν οὐδὲ τὸν ὀλίγιστον κεκτημένων. Callimachus hoc idẽ ſic, Ὤμοσεν, ἀλλὰ λέγουσιν ἀληθέα, τοὺς ἐν ἔρωτι Ὅρκους μὴ δύνειν οὔατ' ἐς ἀθανάτων. quorum verſuum hæc fere ſentẽtia eſt, quantumuis iurent amantes, deos id negligere, quia verum ſit prouerbiũ,

A iuſiurandum, quod concipitur in amore, nõ peruenite ad aureis deorum.

IVRIS TIBI PEIERATI] iuris iurandi abs te violati. *tibi* pro, abs te, huic poëtæ vſitatiſſimum. SED TV SIMVL] ſimul vt, ſimulatque, vt ſuprà Od.4.lib.1. *quò ſimul mearis.*

SIMVL OBLIG. PERFID. &c.] ſimulatque caput tuum obſtrinxiſti votis ac promiſſis, iuris iurandi religione confirmatis: quæ tamẽ non exſoluis, neque præſtas: ſimulatque per caput tuum iuraſti, te amanti gratificaturum, neq; fidem liberas tamen, multo pulchrior, quàm anteà exſiſtis. poteſt & ita accipi nomẽ, *votis*, vt poſitum ſit, pro, precibus, id eſt, ἀραῖς, exſecratio-
B nibus. vt Od.28.lib.1. *precibus non linquar inultis.* quales ſunt, *ne viuam:* ἐμοὶ χάνοι εὐρεῖα χθών. *mihi tellus ima dehiſcat:* & *pater omnipotens adigat me fulmine ad vmbras.* Veteres autem caput, ſacrũ eſſe exiſtimabant: cuius rei hæc argumenta ſunt, quòd per caput iurare ſolebant, quòd ſternutamenta, quæ è capite ortum habent, bonis ominibus, & amicis apprecationibus proſequebantur, quòd aſſenſiones, capitis nutu declarabant. vide Athen.lib.2.

IVVENV'MQVE PRODIS] ita pulchra exóreris poſt periurium, vt te vnam iuuenes expetant: tui vnius amore flagrent: tu vna, vel certè tu in primis eos ſollicites, ac macceres. nulla enim grauior cura eſt, quàm quæ ab amore proficiſcitur. EXPEDIT, &c.] ſi verum eſt, vt res ipſa
C declarat eſſe verum, te periuriis, & fraudibus formoſiorem effici: expedit, id eſt, vtile eſt tibi, & cuiuis alij, parenteis ſepultos fallere, neq; ea, quæ illis promiſſa ſint, perſoluere, neque, ſi per corũ manes iurauęris, iuſiurandum ſeruare. ſic verbo *expedit*, vſus eſt Od.16.lib.epod. *Forte, quid expediat, communiter, aut melior pars, Malis carere quæritis laboribus:* vt ſæpe & M. Tull. Vno, & altero exemplo contenti ſimus. epiſt. ad Rufum. lib.5. *quid rectum ſit, apparet: quid expediat, obſcurum eſt.* & lib.3.ad Seruium. *ſi, quid rectiſſimum ſit, quærimus, perſpicuum eſt: ſi, quid maximè expediat, obſcurum.* MATR. CIN. OPERT.] id eſt, matrẽ mortuã. ſic in epiſt.ad Piſon.de arte poët. vtrùm *Minxerit in patrios cineres.* ſic Virg. dixit *cinerem,*
D *& manes ſepultos.* Æn.4. *Id cinerem, & manes credis curare ſepultos?* natum ex veterum conſuetudine, qui mortuorum corpora cremabant, cineréſque in vrnis conſeruabant. M.Tullius Verr. 3. *cur hunc dolorem cineri eius, atque oſſibus inuſſiſti, vt liberis eius bona patria, voluntate patris, iure, legibus tradita eriperes, & cui tibi eſſet commodum, condonares?* Idem ibid. *obſecrauit per fratris ſui mortui cinerem,* &c. Idem 7. *Non ex litibus æſtimatis tuis pecuniam domum: ſed ex tua calamitate cineri, atque oſſibus filij ſui ſolatium vult aliquod reportare.*

TACITVRNA NOCTIS SIGNA] crebra ſunt hæc apud poëtas, *nocte ſilenti: ſilentia noctis.* Virgil.Æn. lib.7. *Hæc reſponſa patris Fauni, monitúſque ſilenti Nocte datos, &c.* ibid. *cæſarum ouium, ſub nocte ſilenti Pellibus incubuit ſtratis.* Tib. E
lib.1. *Vota nouem Veneri nocte ſilente dedi.* Catull. ad Leſb. *Aut, quàm ſidera multa, cum tacet nox, Furtiuos hominum vident amores.* Cæſar lib. 7. de bell. Gallic. *tamen ſilentio noctis Cæſar egreſſus.* Lucret. lib.4. *Et ſonitus audire, ſeuera ſilentia noctis Vndique cum conſtent.* neq; ab his alienum eſt illud Od. 5. epod. *Nox & Diana, quæ ſilentium regis, Nocturna cum fiunt ſacra, &c.* aliud eſt autem *ſilente nocte,* aliud *luna ſilente,* vt docet Plin.lib.28.cap.7. nam ſilentium lunæ, *interlunium* intelligitur, id eſt, tẽpus id, quo luna non lucet. Virg. Æneid.lib.2. *tacitæ per amica ſilentia Lunæ.*

GELID'AQVE DIVOS MORTE CARENTEIS] ἀθανάτους. F

RIDET HOC, &c.] Quinetiam *ipſe* (vt ait Tibullus) *periuria ridet amantum Iupiter, & ventos irrita ferre iubet.* qua de re ſuprà.

SEMPER ARD. ACVENS SAG.] de ſagittis & arcu Cupidinis diximus ad Od. 27. lib.1. nonnulla: ad quæ non me pigebit addere id, quod eſt apud Eurip. Iphig.in Aul. Vbi chorus ait, Cupidinem duos arcus intendere ſolere: vnum proſperum, & vitæ beatæ effectorem: alterum vitæ perturbatorem, & corruptorem. ſic Eurip. ὅτι δὴ Δίδυμ' ἔρως χρυσοκόμας Τόξ' ἐντείνεται χαρίτων, Τὸ μὲν ἐπ' εὐαίωνι πότμῳ, Τὸ δ' ἐπὶ συγχύσει βιοτᾶς.

COTE CRVENTA.] cur cruẽta?an propter opus rei venereæ, quod cruẽtum eſt? ſemẽ enim genitale cruor eſt, ſiue ſanguis. non placet. an propter cædeis ex amore orienteis? quod veri- G
ſimilius eſt.

SERVITVS CRESCIT NOVA] creſcunt noui amatores, qui tibi ſeruiunt, tuam perfidiam, & impietatem non experti.

NEC PRIORES, &c.] neque veteres tamen, quibus tui mores perſpecti ſunt, & cogniti, qui tuorum periuriorum teſtes ſunt, in quos tu te ſæuam, & immitem, & perfidam præbuiſti, quamuis ſæpe minati ſint, ſe tibi ſeruire deſituros, à tuis ædibus, ac foribus deſcedere queũnt.

SÆPE MINATI] vt ille apud Terent. *excluſit: reuocat: redeam? non, ſi me obſecret.*

SVIS IVVENCIS] ſuis filiis adoleſcentulis. H

MISERÆQVE NVPER, &c.] nouæ nuptæ te quoque metuunt, ne tua venuſtas, & oris pulchritudo, & flagrantia oculorum ſuos maritos efficiat in ſe tardiores, aut etiam abs ſeſe alienet. aura hoc loco, ducta tranſlatione à ventis, qui nauem quò lubet, impellunt, oris nitorem, venuſtatem, elegantiam ſignificat. Virg. ad auri ſplendorem tranſtulit Æneid.ſexto. *Diſcolor vnde auri per ramos aura refulſit.* propriè dixit Lucr. lib.2. *cum primis quærere par eſt, Quo ad licet ac poſſis, reperire inolentis oliui Naturam, nullam quæ mittat naribus auram.*

AD

A ## AD VALGIVM.

Ode 9.

Vt mortuum puerum aliquando flere deſinat.

NOn ſemper imbres nubibus hiſpidos
Manant in agros,aut mare Caſpium
Vexant inæquales procellæ
Vſque : nec Armeniis in oris ,
Amice Valgi,ſtat glacies iners
Menſeis per omneis,aut Aquilonibus
B *Querceta Gargani laborant,*
Et foliis viduantur orni.
Tu ſemper vrges flebilibus modis
Myſten ademtum : nec tibi veſpero
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente ſolem.
At non ter æuo functus amabilem
Plorauit omneis Antilochum ſenex
Annos : nec impubem parentes
C *Troilon,aut Phrygiæ ſorores*
Fleuere ſemper.deſine mollium
Tandem querelarum : & potius noua
Cantemus Auguſti tropæa
Cæſaris,& rigidum Niphaten,
Medúmque flumen gentibus additum
Victis,minores voluere vortices :
Intráque præſcriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

HISPIDOS] horridos,deformeis propter hiemem.

D MARE CASPIVM] quod eſt in Scythia.

INÆQVALES PROCELLÆ.] quæ mare (quod ſua ſponte tranquillum,atque æquale eſt, vnde æquor appellatur) inæquale reddunt. Nã mare nulla ventorum vi agitatum,nullis procellis concitatum,æquale eſt:tempeſtate autẽ coorta,& procellis excitatis,tũ fit inæquale.M.Tull. de nat.deorum lib.3.hæc quattuor coniungit,imbreis, nimbos,procellas,turbines. ſic & Philippica 5.*hæc cauſa,cur lex tam præclara, maximo imbri,tempeſtate,ventis,procellis,turbinibus,inter fulmina,& tonitrua ferretur.*

GLACIES INERS.] quæ & fluuios , & agros, inerteis quodámodo efficit, illos ad nauigationem ineptos:hos ſterileis & incultos.aliter terram inertem nominat Od.4.lib.3.

QVERCETA GARGANI] Garganus E mons Apuliæ,ſeu Iapygiæ. Idẽ epiſt.ad Auguſt. *Garganum mugire putes nemus , aut mare Tuſcum.* Virgil.lib.11.Æneid. *Ille vrbem Argyripam patria cognomine gentis Victor Gargani condebat Iapygis agris.*

VIDVANTVR] ſpoliantur. vide annot.ad illum locum *viduus pharetra*,Od.10.lib.1.

ORNI] ſup.Od.9.lib.1. *Nec veteres agitantur orni.* VRGES FLEBILIB. MOD.] inſequeris carminibus ad flendum accommodatis, ſeu potius ad flendũ prouocantibus.ſic M.Tull. Tuſcul.quæſt.1.*Hæc cum preſſis & flebilibus modis, qui totis theatris mæſtitiam inferãt,concinnũtur, &c.* aliter ſup.Od.24.lib.1.*Multis ille bonis flebilis occidit.* valet enim illo loco,deflendus,deplorandus, F vt diximus.dicimus autem Latinè, vrgere opus, vrgere forum pro eo,quod eſt, aſſiduè in opere, & in foro verſari:ſic dictum hoc loco ab Horatio *vrges flebilibus modis Myſten*,puerum tibi ereptum,pro eo,quod eſt,Myſten mortuum aſſiduè deploras, ac defles. in cod. Donati ſcriptum eſt *vrgues*,vt ſæpe alibi.

NEC TIBI VESP. SVRG. DECED. AM. NEC RAP. FVG.] id eſt,nec veſperi, nec manè. ſic Virgil.lib.4.Georg.*Te dulcis coniux, te ſolo in littore ſecum, Te veniente die,te decedente canebat.*ſic Cinna, *Te Matutinus flentem cõſpexit Eous, Et flẽtem vidit paullo pòſt Heſperus idem:* ex Seruio. quos verſus mihi indicauit Paſſeratius. Stella Veneris ἑωσφόρος, ſeu φωσφόρος à Græcis, lucifer à Latinis appellatur,cùm ſolem antegreditur G orientem: eadẽ ἕσπερος, id eſt,veſperus dicitur, cùm ſolem occidentem ſubſequitur, quam ἰσόδρομον ἡλίῳ τάχει, ait eſſe Plato in Timæo,id eſt,curſum cõficere Solis celeritati parem:idémque de Mercurio:ſed eos vim quandam adeptos eſſe Soli contrariam:ex quo fieri,vt hi tres,Lucifer,Sol,Mercurius ſua cõuerſione alij alios ſuperent,viciſsimque ſuperentur.

AT NON TER ÆVO FVNCT.] Neſtorem ſignificat : de quo ſic M.Tull.in Catone maiore: *Videtisne,vt apud Hom.ſæpiſſime Neſtor de virtutibus ſuis prædicet? tertiam enim iam ætatem hominum viuebat,&c.* quæ ſunt ex Homero ſumta ἰλιάδ.α. τῷ δ' ἤδη δύο μὲν γενεαὶ μερόπων ἀνθρώπων Ἐφθίαθ', οἵ οἱ πρόσθεν ἅμα τράφεν, ἠδ' ἐγένοντο Ἐν Πύλῳ ἠγαθέῃ, μετὰ δὲ τριτάτοισιν ἄνασσεν. Sciendum eſt autẽ,ætatis appel- H lationem annos triginta intelligi,vt hoc dicam ἐν παρόδῳ: quod declarat locus apud Plutarch.in Catone maiore,vbi tradit,illum ſex, & octoginta annos natum in iudicium adductum fuiſſe,atque hanc hominis delationem propemodum fuiſſe quinquageſimam: quattuor autẽ annis pòſt, nempe annos nonaginta natum,Ser.Galbam accuſaſſe. ex quo dici poſſe Catonem, vt Neſtorẽ, ad treis hominum ætates & vita, & rebus geſtis perueniſſe. Verba Plutarchi ſunt hæc: Σερβίῳ Γάλβᾳ κατηγόρησεν ἐνενήκοντα γεγονὼς ἔτη,

A Κυδωνοὺς γάρ φησ᾽ ὁ Νέστωρ, ἐς τεταρτίας τῷ βίῳ καὶ ταῖς πράξεσι καταλῆξιν. cum Plutarcho congruit Tit. Liuius lib. 39. annalium his verbis: *Qui* (Catonem deſcribit) *ſextum & octogeſimum annum agens cauſam dixerit, ipſe pro ſe orauerit, ſcripſeritque: nonageſimo anno Ser. Galbã ad populi iudicium adduxerit*. Quod item ex Dionyſ. Halicar. probari poteſt. Herodotus autem in Euterpe, ætatem treis & triginta annos vult continere, his verbis: Καὶ τοι τριηκόσιαι μὲν ἀνδρῶν γενεαὶ δύναται μύρια ἔτεα. γενεαὶ γὰρ τρεῖς ἀνδρῶν ἑκατὸν ἔτεά ἐστι. id eſt, atqui trecentæ hominum ætates, annorum decem millia valent. nam tres ætates hominum, centum anni ſunt.

B AMABILEM] ἀγαπητὸν, τηλύγετον, vel natu minimũ, vel in extrema ſenectute natum, & ita cariſſimum: vel dic vnicum, ceteris exſtinctis, ac de medio ſublatis.

ANTILOCHVM] Hom. in Iliade, mortem Antilochi non narrat, quẽadmodũneque Achillis. tãtummodò ὀδυσ. γ. Neſtor Telemacho de patre Vlyſſe percunctanti, filium ſuum Antilochum inter eos, qui ad Troiam occubuerint, numerat his verbis, Ἔνθα μὲν Αἴας κεῖται Ἀρήιος, ἔνθα δ᾽ Ἀχιλλεύς, Ἔνθα δ᾽ ἐμὸς φίλος υἱὸς ἅμα κρατερὸς, καὶ ἀμύμων Ἀντίλοχος. & ὀδυσ. δ. à Memnone interfectum eſſe ait. Τὸν ῥ᾽ Ἠοῦς ἔκτεινε φαεινῆς ἀγλαὸς υἱός. Iam verò Pindarus Πυθ. ὠδ. ϛ. ſcribit, Antilochum, dum patrẽ ſeruare cupit, Memnoniſque vim, atque impetũ

C ſuſtinet, ab eo cæſum eſſe, de pietate in parẽteis loquens: ἐγένετο καὶ πρότερον Ἀντίλοχος βιατὰς, νόημα τοῦτο φέρων, ὃς ὑπερέφθιτο πατρὸς ἐναρίμβροτον ἀμμείνας στράταρχον Αἰθιόπων Μέμνονα. Νεστόρειον γὰρ ἵππος ἅρμ᾽ ἐπέδα Πάριος ἐκ βελέων δαϊχθείς. ὁ δ᾽ ἔφεπε κράταιον ἔγχος· Μεσσανίου δὲ γέροντος δοναθεῖσα φρὴν βόασε παῖδα ὅν. Χαμαιπετὲς δ᾽ ἄρ᾽ ἔπος οὐκ ἀπέρριψεν αὐτοῦ. Μένων δ᾽ ὁ θεῖος ἀνὴρ πρίατο μὲν θανάτοιο κομιδὰν πατρὸς, &c. id eſt, Fuit & antea Antilochus violentus ac fortis, hac mente præditus, qui pro patre mortem oppetiuit, cùm virorum interfectorem ac ſpoliatorem ſuſtinuiſſet ducẽ Æthiopũ Memnonem. Neſtoris enim currum equus impediebat ac morabatur, Paridis telis vulneratus. Ille autem haſtam validam

D geſtabat. Senex porrò Meſſenius conturbatus, filium euocauit. Vocem autem inanem non miſit, neque ſermonem inutilem habuit: ſed manens ille, plane diuinus vir, ſalutem patris à ſe recuperatam morte ſua redemit.

NEC IMPVB. PAREN. TROILON.] Troilus Priami filius, de quo Virg. Æneid. 1. *Infelix puer, atque impar congreſſus Achilli*. & M. Tull. Tuſculan. 1. *Quanquam non malè ait Callimachus, multo ſæpius lacrymaſſe Priamum, quàm Troilum.*

DESINE MOLLIVM, &c.] omitte querelas muliebreis, virũmque minimè decenteis. Græcorum more autem locutus eſt, vt ſolet. illi enim cum verbo λήγω, quod valet, deſinere ac finem facere, patrium caſum iungunt. Eurip. in Hippoly. Λῆγε μὲν κακῶν φρενῶν. Idem Phœniſſ. Ἐξέλθ᾽, ἄκουσον Οἰδίπου κλεινὴ δάμαρ Λήξασ᾽ ὀδυρμῶν πενθίμων τε δακρύων. Theoc. εἰδ. α. Λήγετε βουκολικᾶς, Μῶσαι ἴτε, λήγετ᾽ ἀοιδᾶς. Heſiod. ἔργ. καὶ ἡμ. φύλλα δ᾽ ἔραζε χέει, πόρθοιό τε λήγει ὕλη. Homer. ἰλιάδ. α. Ἀλλ᾽ ἄγε, λῆγ᾽ ἔριδος, μηδὲ ξίφος ἕλκεο χειρί. **E** id eſt, Verùm age, fac finem contentionis, neque enſem manu è vagina extrahe.

ET RIGID. NIPH. MEDV'MQVE, &c] hunc locum ſic explico. & cantemus hæc, videlicet Niphaten Armeniæ, & Medum Mediæ fluuios, quaſi victos cum Armeniis & Medis, accepræq; cladis ſenſu, ac dolore affectos, anguſtius, ac lenius fluere. Eſt autem Medus proprium fluuij nomen, non Araxes, aut Tigris, aut Euphrates, vt alij arbitrantur, intelligẽdus: idq, ex Strabone cognoſcere licet lib. 15. vbi commemorat, quos fluuios traiecerit Alexander Magnus, cùm Perſidem peragraret, ferròque vaſtaret. eius verba ſunt hæc, πρὸς αὐτὴν δὲ Περσεπόλει τὸν Ἀράξην διέβη. ἦν δὲ ἡ Περσέπολις ἔχουσα βασίλεια ἐκπρεπῆ, καὶ μάλιστα τῇ πολυτελείᾳ τῶν κειμένων. ῥεῖ δ᾽ ὁ Ἀράξης ἐκ τῶν Παραιτακῶν. συμβάλλει δ᾽ ἐς αὐτὸν ὁ Μῆδος ἐκ Μηδείας ὁρμηθείς, &c. id eſt, Ad ipſam autem Perſepolim tranſiit Araxem. Habebat porrò Perſepolis baſilicas magnificas & præclaras, maximéq; excellebat ſumtu & pretio rerum in ea re conditarum. Fluit autem Araxes ex Parætacis. influit autem in eum Medus è Medea ortus. Neque verò eſt, quòd quiſquam miretur, Horatium ita locutum eſſe *Medum flumen*, ſi Medus propriũ fluuij nomen eſt. Nam ſic eum reperimus duobus locis eſſe locutum, vno lib. 4. Od. 4. *Quid debeas ô Roma Neronibus, Teſtis Metaurum flumen*: altero in epiſt. ad Piſ. *Aut flumen Rhenum, aut pluuius deſcribitur arcus.* licet & addere tertium, qui eſt ſupr. Od. 6. huius lib. *Dulce pellitis ouibus Galeſum flumen.* ſic enim ſcriptum eſt in quibuſdam libris calamo exaratis. Atqui Metaurus, Rhenus, Galeſus, propria ſunt fluuiorum nomina. **F** **G**

VOLVERE] κυλίνδειν. ſic enim Homerus ἰλ. λ. πολλὰ κῦμα κυλίνδεται.

INTRA'QVE PRÆSCR. GEL. &c.] & cantemus hoc, nempe Gelonos intra fineis anguſtiores, & à victoribus præſcriptos æquitare. ſunt autem Geloni Scythiæ Europææ populi. **H**

AD LICINIVM.
Ode 10.

Retinendam eſſe mediocritatem, & animi in vtraque fortuna, æquabilitatem.

R*Ectius viues Licini, neque altum*
Semper vrgendo: neq;, dum procellas

Cautus

A *Cautus horreſcis, nimiùm premendo*
Littus iniquum.
Auream quiſquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obſoleti
Sordibus tecti, caret inuidenda
Sobrius aula.
Sæpius ventis agitatur ingens
Pinus: & celſæ grauiore caſu
Decidunt turres: feriúntque ſummos
Fulmina montes.
Sperat infeſtis, metuit ſecundis
B *Alteram ſortem benè præparatum*
Pectus. informeis hiemes reducit
Iupiter: idem
Summouet. non, ſi male nunc, & olim
Sic erit. quondam cithara tacentem
Suſcitat Muſam, neque ſemper arcum
Tendit Apollo.
Rebus anguſtis animoſus, atque
Fortis appare. ſapienter idem
Contrahes vento nimiùm ſecundo
C *Turgida vela.*

NEQVE ALTVM SEMP. VRG.] id eſt, neque ſemper in alto mari nauigando. vrgere enim eſt aſſiduè perſequi, occupare, premere, vt diximus ad Od. 22. lib. 1. Od. 24. eiuſ. *Ergo Quinctilium perpetuus ſopor Vrget?* Od. 17. epod. *Vrget diem nox, & dies noctem.*

HORRESCIS] reformidas, fugis, pertimeſcis. NIMIVM PREMENDO] nimiùm vrgendo. nimiùm inſiſtendo.

LITTVS INIQVVM] iniquum, vel inæquale accipe, id eſt, curuum, & flexuoſum: vel nauibus iniquum, id eſt, inimicum, atque infeſtum, vt epiſtol. ad Piſon. *Seu curſum mutauit iniquum frugibus amnis.*

D AVREAM] omnibus rebus anteponendam: maximi pretij. ſic Pindarus ὑγίειαν, χρυσέην appellat, id eſt, vt Græci interpretantur, τιμίαν. Idem Pindarus Pyth. εἰδ. α. ait, ſe, cum intelligat mediocreis ciuium fortunas diutius florere, ſtabilioréſque permanere, tyrannidum ſortem, & exitũ deteſtari. τῶν γὰρ ἀνὰ πόλιν εὑρίσκων τὰ μέσα μακροτέρῳ σὺν ὄλβῳ τεθαλότα, μέμφομ' αἶσαν τυραννίδων.

INVIDENDA] nimis magnificè, & ſumtuoſè ædificata. ſic enim dicimus opes inuidioſas, & inuidioſam potẽtiam, propterea quòd inuidia cadit in ea, quæ maximè excellunt, ſi modò ſint eiuſdem generis, vt diximus ſup. ad Odẽ 6. huius lib. ſic Od. 1. lib. 3. *poſteis inuidendos* dicit, nimis ſumtuoſos. Græci domum ſumtuoſam, & magnificè ædificatam, & ita inuidioſam, μέγαρον, à verbo μεγαίρω, quod valet inuideo vel à μέγα αἴρω, id eſt magnum attollo. E

FERIVNTQVE SVMMOS FVLMINA MONTEIS] ſic Lucret. lib. 6. de fulmine. *Altáque cur plerumque petit loca, plurimáque huius Montibus in ſummis veſtigia cernimus ignis?* & lib. 5. *Inuidia quoniam, ceu fulmine, ſumma vaporãt Plerumque, & quæ ſunt aliis magis edita cumque.* in omnibus ferè libris manu ſcriptis: duob. Vatic. Torneſ. Nicotianis, Ruſſardinis, Cleric. *fulgura* legitur. Atque ita cenſeo reponendum, quamquam lectio vulgata ferri poteſt. à *fulgure* autem dictum *fulguritum*, quod eſt fulmine ictum: *qui locus* (inquit Feſtus) *ſtatim fieri putabatur religioſus, quòd eum ſibi Deus dicaſſe videretur.*

ALTERAM SORTEM] alteram vitæ condicionem.

BENE PRÆPARATVM PECTVS] animus benè inſtitutus, & ad omnem euentum præmunitus.

INFORMEIS HIEMES] informeis hiemes dixit ab effectu, quia terram informem efficiunt. Virg. Georg. 3. *Sed iacet aggeribus niueis informis, & alto Terra gelu.*

SVMMOVET] Od. 16. eiuſd. lib. *Non enim Gazæ, neque conſularis Summouet lictor miſeros tumultus Mentis.* & Saty. 9. lib. 1. *diſperream ni Summoſſes omneis.* OLIM] poſt hac. vt Saty. 5. lib. 2. G *Magna, minórve foro ſi res certabitur olim.*

QVONDAM] interdum.

NEQVE SEMPER ARCVM TENDIT] id eſt, non ſemper hominibus peſtem immittit: nõ ſemper iratus eſt. Hom. ἰλιάδ. α. ὁ γὰρ βασιλῆϊ χολωθεὶς Νοῦσον ἀνὰ στρατὸν ὦρσε κακήν, ὀλέκοντο δὲ λαοί. Nam etiam Feſtus tradit Apollinem Pæana dictum ἀπὸ τοῦ παίειν, quod valet ferire, quòd eum ſagittarum ictu nocere putabant. Vt igitur arcus Apollinis intẽtus ſignificat, eum eſſe iratum: ſic remiſſus, propitiũ & placatum. huc pertinet illud carmine ſæcul. poſt epod. *Condito lenis, placidúſque telo, &c.* lege quæ annotata ſunt ſup. ad Od. 21. lib. 1.

REBVS ANGVST. ANIM. &c.] in rebus tenuibus, humilique & aduerſa fortuna, fortem oportet animum præſtare: in ſecundis, animum contrahere, & ſummittere. nihil hac ſententia tritius, nihil eadem vtilius. eam ſic exprimit Iſocrates ad Demon. Νόμιζε μηδὲν εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον· οὕτω γὰρ οὔτ' εὐτυχῶν, ἔσῃ περιχαρὴς· οὔτε δυστυχῶν, περίλυπος. id eſt, Exiſtima nullam eſſe rerum humanarũ, ſtabilem ac firmam. ſic enim neque rebus ſecundis lętitia efferêre: neque aduerſis, mærore cõtabeſces. Theognis autem hoc modo, Μηδὲ ἄγαν χαλεποῖσιν ἄσω φρένα, μηδ' ἀγαθοῖσι Χαῖρ', ἐπεὶ ἔστ' ἀνδρὸς πάντα φέρειν ἀγαθοῦ. Neque rebus difficilibus & aſperis animum tuum nimis excrucia, H

A neque bonis nimiùm lætare. Eſt enim viri boni omnia ferre. Idem, Μήτε κακοῖσι νοσῶν λυποῦ φρένα, μήτ' ἀγαθοῖσι Τερφθῇς ἐξαπίνης, πρὶν τέλος ἄκρον ἰδεῖν. id eſt, neque malis fractus mentem tuam macera, neque bonis nimium citò lætare prius quàm euentum vltimum videris.

CONTRAHES VENTO NIMIVM SEC.] ſic habent omnes noſtri libri veteres, & item vulgati. Quod autem quidam teſtantur ſe ſcriptum reperiſſe in vno vetere, *contines*: nõ placet. Nam nullo modo neque hæc ſcriptura, neq; *contine*, vt emendant, ferri poteſt. dicimus enim latinè contrahere vela, non continere.

B
AD Q. HIRPINVM. Ode II.

Omiſſis curis, iucundè viuendum eſſe.

QVid bellicoſus Cantaber, & Scythes,
Hirpine Quincti, cogitet, Adria
Diuiſus obiecto, remittas
Quærere: nec trepides in vſum
Poſcentis æui pauca. fugit retro
Læuis Iuuentas, & decor, arida
Pellente laſciuos amores
Canitie, facilémque ſomnum.
C *Non ſemper idem floribus eſt honos*
Vernis: neque vno Luna rubens nitet
Vultu. quid æternis minorem
Conſiliis animum fatigas?
Cur non ſub alta vel platano, vel hac
Pinu iacentes ſic temere, & roſa
Canos odorati capillos,
Dum licet, Aſſyriáque nardo,
Potamus vncti? diſſipat Euius
Curas edaceis. quis puer ocyus
D *Reſtinguet ardentis Falerni*
Pocula prætereunte lympha?
Quis deuium ſcortum eliciet domo
Lyden? eburna, dic, age, cum lyra
Maturet, incomtum Lacænæ
More comam religata nodum.

CANTABER] ſup. Ode 6. *Cantabrum indoctum iuga ferre noſtra.* Cantabri ab Agrippa deuicti. epiſt. ad Iccium lib. 1. *Cantaber Agrippa, Claudi virtute Neronis Armenius cecidit.* & Od. 8. lib. 3. *Cantaber ſera domitus catena.*

REMITTAS QVÆRERE] omittas quærere, ſeu potius remiſſius quæras. E

NEC TREPIDES IN VSVM POSCENTIS] nec labores, néue ſollicitus & anxius ſis in vſum, id eſt, propter vſum vitæ: quæ cùm breuis ſit, pauca deſiderat, bonorúmq; mediocritate cõtenta eſt. tale eſt illud Od. 29. lib. 3. *Ridétque, ſi mortalis vltra Fas trepidat.*

FVGIT RETRO] quia iuuenes fiunt ſenes: meliores anni abeunt: ſubeunt curæ, cani, rugæ, morbi, ſenectus.

LÆVIS IVVENTAS] imberbis. vt epiſt. ad Piſon. *Imberbis iuuenis tandem cuſtode remoto Gaudet equis.* de Iuuentate iuuentæ dea, diximus ad Od. 30. lib. 1.

DECOR] forma, pulchritudo.

ARIDA CANITIE] epithetum accommodatiſſimum. canities enim ex ſiccitate naſcitur, vt docet Ariſtot. Præterea ſenectus arida eſt, & ſenes aridi. At per canitiem, ſignificatur ſenectus. Horat. Ode 9. lib. 1. *Donec virenti canities abeſt Moroſa.* F

PELLENTE LASCIVOS AMORES, &c.] ſenectus & ad amores inepta eſt, & inſomnia, vigiliíſque maximè vexatur, & conflictatur.

FACILEMQVE SOMNVM] eodem epithero vſus eſt lib. 3. Ode 21. *ſiue geris iocos, Seu facilem pia teſta ſomnum.* alibi leueis ſomnos appellat. vt infrà Ode 16. *Nec leueis ſomnos timor, aut Cupido Sordidus aufert.* eundem autem ſignificari puto, quem Theocr. γλύκερον, καὶ ἐγέρσιμον nominat: contrà χάλκεον & νήγρετον Homerus mortem appellat: id eſt, ſomnum, è quo nemo expergiſcitur. idẽ interdũ valet νήδυμος ὕπνος. ſed ſæpius pro ſuaui & longo, & alto, & tranquillo ſomno ponitur, vt & νήγρετος. G

NEQVE VNO LVNA RVB. NITET] Nam (vt eſt Oda 18. huius libri) *Truditur dies die, Nouaq́ pergunt interire Lunæ.* rubens autem hoc loco eſt epiphetum ad commendationem nitoris Lunæ pertinens. idem valet apud Propert. lib. 1. verbum, *ruberet. Et mediis cælo luna ruberet aquis.* ne quis forte ruborem hîc accipiat, quemadmodum Virg. vſurpat Georg. 1. *At ſi virgineũ ſuffuderit ore ruborem, Ventus erit: vento ſemper rubet aurea Phœbe.* varij autem ſunt lunę vultus, variæ figuræ: vide annot. ad Oden 2. lib. 4. ibi: *Fronte curuatos imitatus igneis.* H

QVID ÆTERN. MIN. &c.] quid tu animum cogitationibus longiſſimis, ac pæne dicã, ſempiternis, id eſt, quæ ad longiſſimi temporis curam pertinent, conficis, quibus par eſſe nequeat? animi enim noſtri cogitationes debent breuiſſimo tempore terminari, cùm vitæ noſtræ ſpatium anguſtiſſimis finibus circumſcribatur. Hæc autem loquor ex Horatij ſententia, cui animorum immortalitas non probatur. eodem pertinet ſententia illa, quam profert Ariſt. lib. 2. de arte dicendi, incerto auctore. Θνατὰ χρὴ τὸν θνατόν, οὐκ ἀθάνατα τὸν θνατὸν φρονεῖν. id eſt, mortalia

A talia oportet mortalem, non immortalia mortalem ſentire, aut cogitare, aut ſpirare.

VEL PLATANO, VEL HAC PINV] platanus & pinus arbores ſunt ad vmbram præbendam natæ, vt ſuprà Ode 3. *Quà pinus ingens*, &c. & infrà 15. *platanúſq; calebs Euincet vlmos.*

TEMERE] ὡς αὖ τύχῃ, vt fors tulerit: membris non ordine, aut arte compoſitis, ſed ita, vt caſus tulerit, & qualibet ſtratis.

ET ROSA CANOS ODORATI CAPIL.) id eſt, odoratis capillis. nam ſic loquuntur Græci. iam odorati nomen eſt ab odore, nō participium ab odorando. ſic infrà Ode 20. lib. 3. *Sparſum odoratis humerū capillis.* ſic Virg. Georg. 3. *Diſce & odoratam ſtabulis accēdere cedrum.* Seruius B huiuſmodi nomina, participia appellat ſine origine verbi, quale eſt *picturatus*. Virg. Æn. 3. *Fert picturatas auri ſubtemine veſteis:* & *virgatus*. Idē Æn. 8. *Virgatis lucent ſagulis.* & *bacatus*. Idem lib. 1. *colloque monile Bacatum.* & *ſtellatus*. Idem lib. 4. *atque illi ſtellatus iaſpide fulua Enſis erat.* Catull. de nupt. Pelei. *Ante pedes autem candentis mollia lanæ Vellera virgati cuſtodibant calathiſci.*

ASSYRIAQVE NAR. POT. VNCTI] vncti oleo, ſeu vnguento nardino. ſup. Ode 7. *nitenteis Malobathro Syrio capillos.*

DVM LICET] vt ſuprà Ode 3. *Dum res, & ætas, & ſororum Fila trium patiuntur atra.* & Ode 17. lib. 3. *dum potes, aridum Compone lignum.*

DISSIPAT EVIVS] Anacreon, Σκεδάσαι C θέλω μερίμνας. vide ſup. Ode 7. lib. 1. *nunc vino pellite curas.* Xenophon in ſympoſio vtitur verbo κοιμίζειν, quod valet, ſopire. apud quem ſic loquitur Socrates: Ἀλλὰ πίνειν μὲν, ὦ ἄνδρες, καὶ ἐμοὶ πάνυ δοκεῖ. τῷ γὰρ ὄντι οἶνος ἄρδων τὰς ψυχὰς, τὰς μὲν λύπας, ὥσπερ ὁ μανδραγόρας τοὺς ἀνθρώπους, κοιμίζει· τὰς δὲ φιλοφροσύνας, ὥσπερ ἔλαιον φλόγα, ἐγείρει. At bibere quidē, viri, mihi videtur oportere. Nam planè vinū animos irrigans, dolores quidē veluti mandragoras homines, ſopit. hilaritates autē vt oleum flammam, excitat. fortaſſe autē, *ceſſatum ducere curam* epiſt. 2. lib. 1. idē valet, quod κοιμίζειν. qua de re vide ſuo loco. ſed admonendus eſt lector nondū multa lectione perpolitus, nomen *Euius* ſcribendum ſine aſpirationis nota, & i, Latino. ſic enim D Eurip. Bacch. βαρυβρόμων ὑπὸ τυμπάνων Εὔιον τὸν Εὔιον ἀγαλλόμεναι θεόν: id eſt, grauifremis ſub tympanis Euium cantu hilaro canentes deū.

CVRAS EDACEIS] Heſiod. γυιοκόρους μελεδῶνας vide annot. ad Od. 18. lib. 1.

PRÆTEREVNTE LYMPHA?] aqua è riuo, aut fluuio potius petita? aqua profluēte? ſic Tibul. lib. 1. eleg. 1. *Sed canis æſtiuos ortus vitare ſub vmbra Arboris, ad riuos prætereuntis aquæ.* Horat. Od. 7. lib. 4. *Mutat terra vices, & decreſcentia ripas Flumina prætereunt.*

DEVIVM] quod non proſtat in via publica: cuius domus à via publica remota eſt, & ita quod minus eſt vulgare, minúsq; omnium libidini expoſitum. vtitur hoc nomine & Ode 25. E lib. 3. *vt mihi deuio Ripas, & vacuum nemus Mirari libet?*

DIC AGE CVM LYRA, &c.] licet quidem hunc locum ſic explicare: dic age, ô puer, Lydæ, maturet cum lyra venire, coma religata in nodum, more Lacænæ comtum, id eſt, negligenter & ſimpliciter compoſitum, non cęterarū mulierum in morem concinnatum, vel religata coma more Lacænæ: parum refert. quod ſi probabimus, verbum *maturare* hoc loco idem valebit, quod properare, & ſubaudiendum erit, venire, aut aliquid ſimile. quibus verbis ſignificabit Horatius ſe nolle, Lyden nimiam curam in comendo capillo, ceteróque corporis cultu ponere: ſed F Lacænarum mulierum more compoſito capillo, quamprimùm venire. dixit autem *religata in nodum*, vt Virgil. Æneid. 11. *in nodū collegerat. tum croceam chlamydémque, ſinúsque crepanteis Carbaſeos fuluo in nodum collegerat auro.* qui tamen libro 4. pæne contrario modo, dixit, *crines nodātur in aurum.* Verùm cùm videam in pleriſque codicibus & calamo ſcriptis, & excuſis *incomtum* vno vocabulo ſcriptum eſſe: videtur hoc modo potius hic locus explicandus: *dic maturet incomtum nodum*, id eſt, dic maturè nodum incomtum faciat, coma religata more puellarum Lacedæmoniarum: dic properè comam nodo incomto colligat. Adiuuat hanc explicationem quòd puellæ Lacænæ non ſolebant comam in nodū colligere, ſed paſſam, & diffuſam ventis iactandam permittere. G Virgil. Æneid. 1. *Virginis os, habitúmque gerens, & virginis arma Spartanæ, vel, &c. Namque humeris de more habilem ſuſpēderat arcum Venatrix, dederatq; comas diffundere ventis.* Quòd ſi cui hæc explicatio placeat, verbum *maturet*, intelligendum erit habere ſignificationem agentem: quod non eſt Horatio nouum, neque inuſitatum. ſic enim infrà lib. 3. Ode 7. dixit: *nimis Caſto Bellerophonti Maturare necem.* & ſuprà, *properare coronas*, Ode 7. & epiſt. ad Loll. 1. lib. 1. *pœnas feſtinat.* huic loco ſimilis eſt ille lib. 3. Ode 14. *Dic & argutæ properet Neæra Myrrheum nodo cohibere crinem:* niſi quòd in eo loco verbum *properet*, cum infinitiuo coniungitur. Omnino prior & explicatio, & lectio ferri poteſt, vt intelligamus, Neæram paſſo, & ſoluto capillo nunc quidem eſſe domi, vt fortaſſe H ſolebant eſſe puellæ, & ita eſt puella illa apud Terent. in Andria: ſed iuberi venire religata & collecta coma in nodum, more Lacænarum puellarum comtum. ſed huic explicationi obſtat, quòd puellæ Spartanæ ſolutis, & paſſis crinibus eſſe ſolebant. ſequamur igitur codices veteres, & explicationem poſteriorem.

A
AD MÆCENATEM.
Ode 12.

Res graueis & tragicas lyricis verſibus non conuenire: ſoluta autem oratione, res geſtas Auguſti, Mæcenatem ipſum perſcripturum: ſe nihil poſſe, præter Lycymniæ formam canere.

NOLIS longa feræ bella Numantiæ,
Nec dirum Annibalem, nec Siculum mare
Pœno purpureum ſanguine, mollibus
B *Aptari citharæ modis:*
Nec ſæuos Lapithas, & nimium mero
Hylæum, domitóſque Herculea manu
Telluris iuuenes, vnde periculum
Fulgens contremuit domus
Saturni veteris: túque pedeſtribus
Dices hiſtoriis prælia Cæſaris
Mæcenas melius, ductáque per vias
Regum colla minacium.
Me dulceis dominæ Muſa Lycymniæ
Cantus, me voluit dicere lucidùm
Fulgenteis oculos, & bene mutuis
C *Fidum pectus amoribus:*
Quam nec ferre pedem dedecuit choris:
Nec certare ioco, nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus, ſacro
Dianæ celebris die.
Num tu, quæ tenuit diues Achæmenes,
Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias opes,
Permutare velis crine Lycymniæ,
Plenas aut Arabum domos:
Cum fragrantia detorquet ad oſcula
D *Ceruicem: aut facili ſæuitia negat?*
Quæ poſcente magis gaudeat eripi:
Interdum rapere occupet.

NOLIS LONGA] Tale ferè argumentum eſt Odæ ſextæ lib. 1. *Scribêris Vario fortis, & hoſtiũ Victor Mæonij, &c.* ſignificat, res grauiores & bellicas verſibus lyricis non conuenire.

NVMANTIÆ] quam deleuit Scipio Africanus anno poſt Karthaginem euerſam decimo quarto. de quibus ſic M. Tull. Offic. 1. *Maiores noſtri Karthaginem, Numantiámque funditus ſuſtulerunt, &c.*

NEC DIRVM ANNIB.] nonnulli codices babent *durum*, quos non ſum ſecutus. nam & infrà Ode 6. lib. 3. *Annibalémque dirum* dixit. E

NEC SICVLVM MARE] primus Cn. Duilius cos. Pœnorum claſſem deuicit, primúsq; omnium Rom. victoriæ naualis triumphum egit. ſcribit Liuius lib. 17. & M. Tull. in Catone maiore, his verbis: *C. Duilium M. F. qui primus Pœnos claſſe deuicerat, redeũtem à cena ſæpe videbam puer. delectabatur crebro* (aliâs *cereo*) *funali, & tibicine: quæ ſibi nullo exemplo priuatus ſumſerat: tantùm licentia dabat gloria.* Polybius hiſt. lib. 1. ſcribit, bellum inter Romanos & Karth. de Sicilia geſtum, anno XVIII. denique eſſe finitum, omniúmq; bellorum, de quibus audierit, & longiſſimum fuiſſe, & maximum.

NIMIVM MERO] intemperanter & im- F
moderatè ſe vino inuitantem. ſic ſup. *rixas immodicas mero* appellauit, ex immodico vini potu natas, Od. 13. libri primi.

HYLÆVM] vnum è Centauris.

TELLVRIS IVVENES] γηγενεῖς terræ filios, Gigantes, quos ope & ſubſidio Herculis & Bacchi ſuperatos eſſe annotabimus ad Oden 19. huius libri. ſciendum eſt autem, cùm ſignificare volunt ſcriptores, aliquem obſcuro loco eſſe natum, Terræ filium appellare ſolere. M. Tull. epiſt. ad Trebat. *Cn. Octauius tuus familiaris ſummo genere natus, terræ filius, is me, quia ſcit tuum familiarem eſſe, crebrò ad cenam inuitat: adhuc non potuit perducere.*

VNDE] à quibus. ſic ſæpe aliâs. G

PEDESTRIBVS] ſoluta & proſa oratione ſcriptis. ſic Græci πεζὸν λόγον nominant. Plato in ſophiſta: πεζῇ τε ὧδε ἑκάστοτε λέγων, καὶ μετὰ μέτρων. id eſt, & pedeſtri ſermone aſſiduè dicens, & verſibus.

DVCTÁQVE PER VIAS] ducta in triumphum. MINACIVM] liber Donati & Vrſini habent *minantium:* at Faër. duo Vaticani, & Torn. Nicot. Ruſſ. *minaciũ.* quos ſecutus ſum.

DVLCEIS MOD.] dulceis cantus, vt Ode 9. lib. 3. *dulceis docta modos.* & ita ſcriptum eſt in lib. Don. & Vrſini, & Vatic. duob.

DOMINÆ] amicæ tuæ. ſolebãt enim amantes, amicas ſuas, dominas appellare. Tibull. eleg.
5. lib. 1. *Sæpe aliam tenui, ſed iam cùm gaudia adirẽ,* H
Admonuit dominæ, deſeruitq; Venus. Idem nomen & vxoribus tribuebant. Ouid. lib. 3. de triſtibus: *Nuntiet huc aliquis dominam veniſſe, reſurgam.* Virg. lib. 6. Æneid. *Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti.*

LYCYMNIÆ] Licinniæ habet liber Donati, vt & vulgati. at Faërn. & Torneſ. *Lycimniæ:* alij *Lycymniæ:* quos ſequor.

LVCIDVM FVLGENTEIS OCVLOS] *lucidum fulgenteis*, ex illo genere eſt, quod ſuprà annotauimus ad Oden 22. lib. 1. ibi, *Dulce ridẽtẽ.*

QVAM NEC FERRE PED. DEDEC.] non dedecuit inferre pedem in choros: non dedecuit

A decuit ſaltare.non dedecuit autem, quia nec extra numerum mouetur, & puella eſt eximia forma.dedeceret,ſi anus eſſet,qualem Chlorida deſcribit Ode 15.lib.3.quã hortatur, vt ad moriendum vicina,ludere inter virgines, *Et ſtellis nebulam ſpargere candidis* deſinat.

SACRO DIANÆ] die feſto Dianæ, qui colitur à virginibus.

NVM TV, QVÆ TENVIT] num tu velis,quicquid vmquam poſſedit Achæmenes Perſarum rex,aut Mygdonis opes, aut Arabum domos, omnium rerũ copia inſtructas ac refertas, crine Lycymniæ redimere? Num tu Perſarũ gazas,aut Phrygias opes,aut Arabũ theſauros mereri velis, vt Lycymniæ complexibus & oſculis
B careas? de verbo *mutandi*, vide quæ annotauimus ad Oden 16.lib.1.

ACHÆMENES] Plato in Alcibiade α. ſcribit Perſarum reges ab Achæmene originem ducere. οἱ Περσῶν βασιλεῖς Ἀχαιμένους ἔκγονοι.

DVM FRAGRANTIA] *flagrantia* quidẽ ſcriptum eſt in quattuor codicibus manu ſcriptis:ſed *fragrantia* excudendum curaui, partim ratione adductus:partim quòd in vno cod.aſcriptum reperi,*aliâs fragrantia*:in vno ad oram libri annotatum,id eſt,*bene olentia*.Catull.*cubile Sertis, & Syrio fragrans oliuo*. *Flagrantia* tamen non damno,quod valet,ardentia.

AVT FACILI SÆV. NEG.] ſæuitia ſimulata: quod ſimile eſt, ac ſi diceret, facili diffi-
C cultate,vt declarant ea verba, quæ deinceps ſequuntur: *Quæ poſcente magis gaudeat eripi*, id eſt, quæ oſcula puellæ erepta maiore voluptate eam afficiant,quàm eum ipſum, qui poſcit atque eripit,videlicet amantem. Oſtendit autem artem, aſtúmque puellarum, quæ ſæpenumero diſſimulant id ſe cupere, quod vehementer exoptant: quod quidem faciunt vel vt deſiderium amantium magis exacuant,atque incendant: vel pudore deterritæ. Quemadmodum autem Horat. hîc dixit *eripere oſculum*, ſic Catull. *ſurripere ſuauium*. Sic ille ad Iuuencium: *Surripui tibi, dum ludis, mellite Iuuenci, Suauiolum dulci dulcius ambroſia*.

INTERDVM RAP. OCC.] interdum anteuertat,& prior oſculetur.

D

IN ARBOREM, CVIVS caſu in agro Sabino pæne oppreſſus eſt. Ode 13.

Numquam homini ſatis exploratum eſſe,quid vitare debeat. Sapphonis & Alcæi laudes.

ILLE & nefaſto te poſuit die,
Quicumque primùm,& ſacrilega manu
Produxit arbos,in nepotum E
Perniciem,opprobriúmque pagi.
Illum & parentis crediderim ſui
Fregiſſe ceruicem,& penetralia
Sparſiſſe nocturno cruore
Hoſpitis: ille venena Colchica,
Ca,& quicquid vſquam concipitur nefas,
Tractauit,agro qui ſtatuit meo
Te, triſte lignum,te caducum
In domini caput immerentis.
Quid quiſque vitet,numquam homini ſatis
Cautum eſt in horas. nauita Boſporum F
Pœnus perhorreſcit,neque vltra
Cæca timet aliunde fata.
Miles ſagittas,& celerem fugam
Parthi: catenas Parthus,& Italum
Robur.ſed improuiſa lethi
Vis rapuit,rapiétque genteis.
Quàm pæne furuæ regna Proſerpinæ,
Et iudicantem vidimus: Æacum,
Sedeíſque deſcriptas piorum,&
Æoliis fidibus querentem G
Sapphô puellis de popularibus?
Et te ſonantem plenius aureo,
Alcæe,plectro dura nauis,
Dura fugæ mala,dura belli?
Vtrumque ſacro digna ſilentio
Mirantur vmbræ dicere: ſed magis
Pugnas,& exactos tyrannos
Denſum humeris bibit aure vulgus.
Quid mirum,vbi illis carminibus ſtupens
Demittit atras bellua centiceps
Aureis? & intorti capillis H
Eumenidum recreantur angues?
Quin & Prometheus,& Pelopis parens
Dulci,laborem decipitur ſono:
Nec curat Orion leones,
Aut timidos agitare lyncas.

NEFASTO DIE] ἀποφράδι ἡμέρᾳ. dies nefaſtus,infelix,infauſtus, ad omneis res gerendas ineptus habebatur.quin nec eo die lege agere licebat. quod declarat vulgatiſſimus ille Ouidij verſus, *Ille nefaſtus erit,per quem tria verba ſilentur.* tria verba ſunt do,dico,addico. quæ ſunt præto-

A ris.eius enim eſt actionem & iudicium dare : ius dicere:rem,de qua controuerſia eſt,addicere,aut poſſeſſionem alteri ex litigatoribus dare. Plutarchus in Camillo ſcribit,ab Heraclito rectè reprehenſum eſſe Heſiodum,quòd alios dies fauſtos, alios infauſtos, & infeliceis ſtatuerit, tanquam ignorans vnam dierum omnium eſſe naturam: his verbis, ὀρθῶς Ἡράκλειτος ἐπέπληξεν Ἡσιόδῳ τὰς μὲν ἀγαθὰς ποιουμένῳ, τὰς δὲ φαύλας ἡμέρας, ὡς ἀγνοοῦντι φύσιν ἡμέρας μίαν οὖσαν. hanc arborem autẽ, quam dicit die nefaſto eſſe ſatam,iterum commemorat Ode 17. *Me truncus illapſus cerebro ſuſtulerat.&c.*

SACRILEGA MANV] impia.

PRODVXIT IN NEP. &c.] producere B eſt,vel in longum tempus,vel foras, & in locum publicum ac propatulũ ducere.ſic dicimus producere cõuiuium in multam noctem, & producere teſteis. ſic hoc loco in nepôt. pernic. &c. productam arborem intellige arborem ſatione & cultura è terra prolatam & propagatã in poſterorum perniciem,& totius vici infamiam.

FREGISSE CERV.] frangere ceruices apud M.Tullium vſitatum:vt orat.in Vatin. *Fregeriſne ceruices in carcere illi ipſi Vettio, ne quod indicium corrupti iudicij extaret.* Horat. autem infra Od.3.Epod. *impia manu ſenile guttur fregerit.*

ET PENETRALIA SPARS.] id eſt, & in intima ædiũ parte noctu hoſpitẽ interfeciſſe.

VENENA COLCHICA] venena præſentiſſima , venena venenis Medeæ, quæ venefica C fuit nobiliſſima,potentiora.Ode 17.Epod. *Cales venenis officina Colchicis.* Admonendi autem ſunt adoleſcẽtes,tertiam ſyllabam nominis *Colchica,* pertinere ad principium verſus conſequentis.eſt enim hic verſus hypermeter. Sed tamen nõ diſſimulabo,me in aliquot libris manuſcriptis,vno Ruſſardino, & duobus Nicotianis,& nonnullis aliis repperiſſe ſcriptum , *ille venena Cholca.* quæ ſcriptura non eſt fortaſſe reijcienda : immò verò,vt Horatio vſitata, receptæ anteponenda. talia enim ſunt illa Od. 22.lib.1. *Mauris iaculis* : & Ode 12. lib. 4. *Sulpiciis horreis* : & epiſt.12.lib.1. *Stertinium acumen.* & ſimil.

CADVCVM] te lignum,quod incidiſti in D meum caput.

IMMERENTIS] qui nihil commerueram, quamobrem in caput meũ irrueres.Od.6.Epod. *immerentes hoſpites.* & 7. *immerentis Remi Sacer nepotibus cruor.*

QVID QVISQVE VITET,&c.]In duob. cod.calamo exaratis,Iannoct.& Faërn. ſcriptum eſt,*Quod quiſque vitet,&c.*de qua ſcriptura lector eruditus iudicabit. Degreditur ad ſentẽtiam generalem & vniuerſam, neminem ſibi in poſterũ ita cauere poſſe, vt non improuiſo genere mortis exſtinguatur:quã & Pindarus poſuit Olymp. εἰδ.β. Ἤτοι βροτῶν κέκριται πεῖρας οὔ τι θανάτου, οὐδ᾽, ἡσύχιμον ἁμέραν ὁπότε παῖδ᾽ ἁλίου ἀτειρεῖ σὺν ἀγαθῷ τελευτάσομεν. id eſt, nullus mortalium certus conſtitutus eſt mortis ter- E minus:& incertum eſt quando quietum,& præſentem diem,ſolis filium,ſtabili cum bono finituri ſimus.

BOSPORVM] Thracium , Ponti fretum, in quo eſt Byzantium. Boſporum autem, non Boſphorum imprimendum curaui , quòd Græci βόσπορον dicũt,à nominibus βοῦς & πόρος,non βόσφορον. Præterea in libro Faërni , Boſporum ſcriptũ reperi,& vno Vatic. De Boſporo ſic interpres Apollon.lib.2. ἀργοναυτ. βόσπορος ὀνομάζεται διὰ τὸ δοκεῖν τὴν Ἰὼ βοῦν οὖσαν διαπορεύεσθαι τὸ ἀπὸ Βυζαντίου καὶ Καλχηδόνος διάστημα, &c. ἢ διὰ τὸ πάντας τοὺς στενοὺς πορθμοὺς, βοσπόρους καλεῖσθαι. reliqua vide ſuo loco . id eſt,Boſporus nominatur propterea quia Io cùm vacca eſſet,videatur ſpatium illud, quod eſt in- F ter Byzantium & Calchedonem,tranſiuiſſe,&c. aut propterea quòd omnia anguſta freta,Boſpori appellantur.

NEQVE VLTRA CÆCA TIMET] neque ab alio periculo ſibi metuit,quàm à Boſporo.Cæca autem ſunt, quorum cauſæ ignorantur. Præterea animaduerte hîc poni tribrachyn pro dactylo: *met ali*, vt ſæpe aliàs.

ET CELEREM FVGAM PARTHI] quia fugiens pugnat,vt ſup.Od.19.lib.1. & *verſis animoſum equis Parthum dicere.*

SED IMPROVISA LETI VIS] epiſt. 6.lib.1. *Improuiſa ſimul ſpecies exterret vtrumq.*

QVAM PÆNE FVRVÆ] quantulũ afui ab inferis,id eſt,à morte? *Furuum* (inquit Feſtus) G *nigrum,vel atrum. hinc dicta ſunt furnus,funus,furiæ,fuligo,&c.*

PROSERPINÆ] quæ Orci vxor eſt,vitæ, & mortis arbitra.vide ſuprà ad Od.28.lib.1. *nullum ſæua caput Proſerpina fugit.*

ET IVDICANTEM VIDIMVS ÆACVM] Plato in Gorgia de Æaco,& Rhadamantho,ἑκάτερος δὲ ῥάβδον ἔχων,δικάζει. id eſt, vterque virgam tenens ius dicit.vide Od.7.lib.4. *& de te ſplendida Minos Fecerit arbitria.*

SEDESQVE DISCRIPTAS PIOR.] campum Elyſium : de quo ſic Homer. ὀδυσ.δ. Ἀλλά σ᾽ ἐς Ἠλύσιον πεδίον καὶ πείρατα γαίης Ἀθάνατοι πέμψουσιν, ὅθι ξανθὸς Ῥαδάμανθος. & Virg.5.Æneid. *non me impia namque Tartara ha-* H *bent,triſtéſque vmbræ , ſed amœna piorum Concilia.* *diſcriptas* autem excudendum curaui libros ſeptem veteres ſecutus:in quibus omnibus ita legitur:niſi quòd in vno , & altero legitur *deſcriptas : diſcriptas* autem,id eſt, διατεταγμένας,diſpoſitas,digeſtas, diſtributas . ſic epiſt.ad Piſon. *Diſcriptas ſeruare vices,operúmque colores,Cur ego ſi nequeo,&c.*Putant tamẽ quidã ferri poſſe *diſcretas.*Eſt enim vox Latina & bonis ſcriptoribus vſitata.Lucret.lib.5. *Et diuiſa colebatur, diſcretáque tellus.*quamquam ibi legendum potius eſt, *diſcriptáque tellus*, vt habent libri nonnulli veteres.

QVERENTEM SAPPHO] querentẽ de puellis

A puellis Leſbiis,vel quòd illæ ſe ad turpem amo-
rem impuliſſent, vel quòd ſibi in amore non re-
ſponderent.

SONANTEM] lyra canentem. *ſonantem* enim
agendi ſignificationem habet,& coniungitur cũ
vocibus,quæ ſequuntur, *dura fuga mala.*

FVGÆ] exſulij, τῆς φυγῆς. nam Græci exſu-
lium φυγὴν appellant, & exſulare φεύγειν di-
cunt. vel fugam intellige eorum, qui clade acce-
pta è prœlio fugiunt.

VTRVMQVE] Alcæum & Sapphonem.

SACRO SILENTIO] cur ſacro?an quòd
in rebus diuinis,quæ publicè fiebant,imperaba-
tur,vt linguis fauerent? id eſt, vel bona verba lo
querentur,vel ſilerent? quod ſcribit M.Tull.de
diuinat.lib.1.& item ſcribunt Græci.hinc illa, *fa*
B *uete linguis.* Od.1.lib.3. & *malè nominatis Parcite
verbis* Od.14.lib.4.an propter Bacchi, & Cere-
ris myſteria, quæ religioſiſſimo ſilentio conſta-
bant?an quòd Pythagorei ſilẽtium,diuinũ quid-
dam eſſe exiſtimabant, atque ob eam cauſam e-
ius vſum in ſacris eſſe maximum? Oda 2.lib.3.
fidele appellat, *Eſt & fideli tuta ſilẽtio Merces,&c.*
Itaque Seruius ad verſum illum Virg.lib.5.Æn.
annotat,in ſacris taciturnitatem, in ludis plau-
ſum,clamorem, ſtrepitúmque ac tumultuationẽ
requiri.

MIRANTVR VMBR. DICERE] tale
eſt illud Virg.Georg.4.de Orph. *At cantu com-*
C *mota Erebi de ſedibus imis Vmbræ ibant tenues,ſimu-
lacráque luce carẽtum.* idem ibid. *Quin ipſa ſtupuere
domus,atque intima lethi Tartara,cæruleóſque imple-
xa crinibus angues Eumenides,tenuítque inhians tria
Cerberus ora,Atque Ixionei vento rota cõſtitit orbis.*

SED MAGIS,&c.] id eſt, ſed attentius au-
dit vulgus pugnas,& tyrãnorum exactiones,quæ
canuntur ab Alcæo, quàm res amatorias, quas
Sappho ſuis verſibus perſequitur. canebat tamẽ
& Alcæus res amatorias,vt didicimus ex Oda 32
lib.1.quamuis eſſet vir militaris, vt ſup.diximus.

DENSVM HVMERIS] frequens, confer-
tum,ſpiſſum, ἐπασσύτερον.

BIBIT AVRE.] audit cupidiſſime. ſic Pro-
pert.lib.3. *Incipe.ſuſpenſis auribus iſta bibam.*

D QVID MIRVM,&c.] Quid mirum, vm-
bras mortuorum, Alcæi & Sapphonis cantu te-
neri,ac delectari, cùm carminibus illis delecta-
tus,ac, pæne dicam,ſtupefactus Cerberus aureis
demittat?

DEMITTIT ATRAS B.C.] aliter di-
xit Saty.9.lib.1. *Demitto auriculas, vt iniqua men-
tis aſellus.* *atras*, vel quia quæ ſunt apud inferos
omnia,nigra ſunt, vt infrà annotatũ eſt ad illum
locum Od. prox. *Viſendus ater,&c.* vel intellige
turpeis,vt epiſt.ad Piſon. *atrum Deſinat in piſcem.*

BELLVA CENTICEPS.] Cerberũ ſigni-
ficat, fortaſſe propter centum angueis, qui eius
caput communiunt, vt ait Od.11. lib.3. *quamuis
furiale centum Muniant angues caput eius.* Heſiodus
autem in Theog. Cerberũ πεντηκοντακάρηνον,
id eſt,quinquaginta capitum,eodémque loco E- E
chidnæ filium facit: ſed præſtat Heſiodi verba
aſcribere.ſic enim ille de Echidna, Δεύτερον αὖ-
τις ἔτικτεν ἀμήχανον,οὔτι φατειὸν Κέρβερον ὠμη-
στὴν Ἀΐδεω κύνα χαλκεόφωνον,Πεντηκοντακέ-
φαλον,ἀναιδέα τε, κρατερόν τε. id eſt,Secundo
loco autem peperit ingentem, & ineuitabilem,
& nefandum Cerberum,crudelem Orci canem,
voce ferrea,quinquaginta capitibus præditum,
impudentem & validum. Pauſanias autem in La
conicis ſcribit Hecatæum Mileſium probabilem
quendam de Cerbero ſermonẽ excogitaſſe: qui
huiuſmodi eſt: horribilem in Tænaro ſerpẽtem
fuiſſe,cúmque Orci canem ideò eſſe nominatũ,
quia,quemcumque ille momordiſſet, eum neceſ-
ſe eſſet interire: tanta erat veneni pernicies ac F
diritas:atque hunc ſerpentem ad Euryſteum ab
Hercule eſſe deductum. Iam primus Homerus
eum Ditis,ſeu Orci canem appellauit, neque a-
liud ei nomen impoſuit, neque vlla eum ſpecie
conformauit: Poſteriores autem Cerberum ap-
pellarunt,eíque canis ſimilitudinem,ac figuram
affinxerunt,triáque capita,nonnulli etiam quin-
quaginta attribuerunt,vt Heſiodus.

EVMENIDVM] furiarum. appellatæ autẽ
ſunt Eumenides ab Athenienſib. εὐφημισμοῦ
ἕνεκα, vel vt præbeant ſe εὐμενεῖς, id eſt, placi-
das, placatas, propitias. Deæ ſunt cædis,& im-
pietatis vltrices,eædẽ dicuntur à Græcis σεμναὶ,
δειναὶ,δεινῶπες,ἔμφοβοι,ποίνιμοι,χαλκόποδες,
ἄοινοι. id eſt, graues ſeu venerandæ, horribiles,
horribili aſpectu, terrificæ, vltrices, æreis pedi- G
bus,abſtemiæ.

RECREANTVR ANGVES] vel furia-
rum crines,angues erant: vel furiarum crinibus
angues erant implexi,atque implicati. Virgilius
Georg.4. *cæruleóſque implexa crinibus angueis.* Idẽ
lib.7.Æneid. *Huic dea cæruleis vnũ de crinibus an-
guem Conijcit,inq; ſinum præcordia ad intima ſubdit.*
Catull. de nuptiis Pelei & Thet. *Eumenides, qui-
bus anguineo redimita capillo Frons exſpirantis præ-
portat pectoris iras.*

QVIN ET PROMETHEVS] De Pro-
metheo diximus ad Odam 3.& 16.lib.1.

ET PELOPIS PARENS] Tantalus. de
quo dicemus ad Od.19.huius lib.& Saty.1.lib.1:
ſed de eius ſupplicio,reijcio lectorem ad Æſchy- H
lum:cuius extat tragœdia,Prometeus nomine.

LABOREM DECIPITVR] Si legamus
laborum, vt habent omnes libri vulgati, & ali-
quot manu ſcripti,exiſtimo ab Horatio dictũ eſſe
decipitur laborum exemplo Græcorum,qui ita lo-
quuntur, ἐπιλανθάνεται πόνων, id eſt,decipitur,
vel fallitur, vel obliuiſcitur laborum. de verbo
autem λανθάνειν, quod valet latêre, ſeu fallere,
diximus ad Od.10.lib.1.notiſſimum enim eſt iis,
qui hunc poëtam terunt, *fallere* apud eum, idem
valere, quod *latêre*, obſcurum,& incognitũ eſſe.
qualia ſunt illa, *Da mihi fallere,da iuſtum,ſanctúmq;
videri.* & *fallentis ſemita vitæ.* & illud, *ſocerum &*

l

A *ſceleſtas Falle ſorores.* quo ſenſu & verbum *decipio* vſurpauit ſat.3. lib.1. *amatorem quòd amicæ Turpia decipiunt cæcum vitia*, id eſt, quòd amicæ vitia ab amatore ignorantur, vel non animaduertuntur. nõ diſſimile eſt illud Plautinum in Epid. *nec ſatis exaudiebã, nec ſermonis fallebar tamen.* & ita Virgil. Æn. 4. dixit *infandum ſi fallere poſſit amorem.* quod etiã Græci dicunt βουκολεῖν ἔρωτα. i. ſolatia quædam, & oblectamenta adhibere, quibus animi ægritudinem ex amore natam leuare poſſimus, aut quibus animũ ab amoris cogitatione auocemus. ſic Horat. Saty. 7. lib. 2. *fallere curam* dixit. *Iam vino quærens, iam ſomno fallere curam.* hoc igitur totum, *decipitur laborum*, cõiunctè legendum,
B vt rectè annotauit Porphyr: valétque, obliuiſcitur laborum ſuorum dulci ſono, id eſt, carminibus Alcæi delectatus, ſuorum laborum ſenſu leuatur. Sed & Porphyrio videtur legiſſe *laborem*, & ita habent nonnulli veteres codices. Atque hanc puto rectam eſſe ſcripturam. Genus autem loquendi à Græcis ſumtum eſt. Sic enim dicunt illi, Κλέπτεται τὸν πόνον, ſeu τὴν λύπην: id eſt, non ſentit laborẽ, non ſentit dolorem. Iam cum hoc loco congruit ille, qui eſt Od. 11. lib. 3. *Quin & Ixion, Tityóſque vultu Riſit inuito, &c.*

Nec cvrat Orion, &c.] de Orione diximus ſup. ad Od. 28. lib. 1. ſed quòd hîc dicit Horatius, non curare eum apud inferos leones agitare, &c. id eſt, ſtudium venationis intermittere, dum Alcæum, & Sapphonem canenteis
C audit, ſumtum eſt ex Homero ὀδυσσ. λ. vbi Vlyſſes narrat Alcinoo ſe illum vidiſſe apud inferos in prato Aſphodelo, quas feras in deſertis montibus interfecit, eas vnum in locum cogentem. ſic Homer. Τὸν δὲ μετ' ὠρίωνα πελώριον εἰσενόησα Θῆρας ὁμοῦ εἰλεῦντα κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα, Τοὺς αὐτὸς κατέπεφνεν ἐν οἰοπόλοισιν ὄρεσσι, Χερσὶν ἔχων ῥόπαλον παγχάλκεον αἰὲν ἀαγές. Videtur autem Horatius toto hoc loco Pindarum æmulatus eſſe Πυθ. εἰδ. α. apud quẽ, aquila illa, quæ ſceptro Iouis inſidet, Apollinis cantu delectata, primùm ſenſim vtramque alam remittit, ac relaxat: deinde palpebris tenebroſo vapore perfuſis (ſic enim loquitur Pindarus) obdormiſcit. Itémq; Martis animus alioqui ferox,
D armis relictis, ferróque poſito, eodem cantu permulcetur. verba Pindari non aſcribam, ne ſim longior.

Timidos] *timidas* habet Faërni codex, ſic Virg. pharmaceu. *quorum ſtupefactæ carmine lynces.* alij fere omnes, *timidos*, quos ſecutus ſum.

Agitare] διώκειν, perſequi.

Lyncas] Virg. Georg. 3. *Quid lynces Bacchi variæ?* Horat. Od. 6. lib. 4. *Deliæ tutela deæ, fugaceis Lyncas, & ceruos cohibentis arcu, &c.*

AD POSTVMVM.
Ode 14.

Mortem vitari non poſſe.

EHEV, fugaces, Poſtume, Poſtume, E
Labuntur anni: nec pietas moram
Rugis, & inſtanti ſenectæ
Afferet, indomitæq; morti.
Non, ſi trecenis, quotquot eunt dies,
Amice places illacrymabilem
Plutona tauris: qui ter amplum
Geryonem, Tityónque triſti
Compeſcit vnda, ſcilicet omnibus,
Quicumque terræ munere veſcimur,
Enauiganda, ſiue reges, F
Siue inopes erimus coloni.
Fruſtra cruento Marte carebimus,
Fractíſque rauci fluctibus Adriæ.
Fruſtra per auctumnos nocentem
Corporibus metuemus Auſtrum.
Viſendus ater flumine languido
Cocytus errans, & Danai genus
Infame, damnatúſque longi
Siſyphus Æolides laboris.
Linquenda tellus, & domus, & placens
Vxor: neque harum, quas colis, arborum G
Te, præter inuiſas cupreſſos,
Vlla breuem dominum ſequetur.
Abſumet heres Cæcuba dignior,
Seruata centum clauibus: & mero
Tinguet pauimentum ſuperbum
Pontificum potiore cenis.

Ehev, fvgaces, &c.] videntur hæc ex Anacreonte expreſſa, ſi modò ſunt Anacreõtis. πολιοὶ μὲν ἡμὶν ἤδη Κρόταφοι, κάρα δὲ λευκόν: Χαρίεσσα δ' οὐκ ἔτ' ἥβη Πάρα, &c. id eſt, Cana iam nobis ſunt tempora, caput albeſcit: venuſta pubertas defluxit, &c. H

Postvme, postvme] ἀναδίπλωσις, ſeu reduplicatio ad maiorem acrimoniam comparata: ſic Od. 17. eiuſd. lib. *ibimus, ibimus, &c.* ſic Sappho, Παρθενία, Παρθενία, ποῖ με λιποῖσα Οἴχῃ. id eſt, Parthenia, Parthenia, quò, me relicta, abis?

Nec pietas moram, &c.] id eſt, ob pietatem neque tardius ſeneſces, neque tardius morieris. ſic Od. 7. lib. 4. dicit, Torquatum, cùm ſemel diem ſuum obierit, neque propter genus, neque propter facundiam, neque propter pietatem reuicturum. *Cùm ſemel occideris, & de te ſplendida Minos Fecerit arbitria, Non, Torquate, genus, non te facundia, non te Reſtituet pietas.*

INDO-

A INDOMITÆ] ἀμείλιχῳ. ſeu potius ἀνημέρῳ. ſeu ἀπιθασσεύτῳ, ſeu ἀπηνητῳ.

NON, SI TRECEN. QVOTQVOT EVNT DIES.] id eſt, non ſi quotidie trecentos tauros Plutoni immoles. ſic Theognis Οὐδ' ἂν ἄποινα δοὺς θάνατον φύγοι, οὐδὲ βαρείας Νούσους, οὐδὲ κακὸν γῆρας ἐπερχόμενον. id eſt, ne pretio quidem ad ſe redimendum dato, mortem quiſquã effugiat, neque graueis morbos, neque malã ſenectutem aduenientem. & Sophocles Electra: Ἀλλ' οὔτοι τόνγ' ἐξ Ἀΐδα Παγκοίνου λίμνας πατέρα ἀνστάσεις, οὔτε γόοις, οὔτε λιταῖσιν. id eſt, ſed ex Orco & paluda omnium communi patrem neque lacrymis, neque precibus excitabis. Et Æſchy. Μόνος θεῶν γὰρ θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ. Sola Dearum mors muneribus non delectatur.
B quem verſum vſurpat Ariſtoph. βατράχ. ſic epiſt. 2. lib. 2. *ſi metit Orcus Grandia cum paruis non exorabilis auro?* *trecenis* autem habent duo cod. Vatic. & Don. quos ſecutus ſum.

ILLACRYMABILEM] id eſt, qui lacrymis neq; mouetur, neque flectitur. Virg. Georg. 4. de diis inferis, *Neſciáque humanis precibus manſueſcere corda*. Od. 9. autem lib. 4. *illacrymabiles* ſignificat, qui lacrymis ab inferis reuocari, vel redimi non poſſunt. Germanus valens, quem ſemper honoris cauſa nominatũ velim, putabat hoc loco *illachrymabilem* ἐνεργητικῶς poſitum pro eo, qui non lacrymatur, aut qui lacrymari non ſo-
C leat, vt Græci interdum ἄκλαυστον vſurpant pro eo, qui non plorat. Homerus ὀδ. δ. Ἀτρείδη, μή ταῦτα διείρεαι· οὐδέ τί σε χρὴ Ἴδμεναι, οὐδὲ δαῆναι ἐμὸν νόον, οὐδέ σέ φημι Δὴν ἄκλαυστον ἔσεσθαι, ἐπεί κ' εὖ πάντα πύθηαι, id eſt, Atride, ne me iſta percunctare. non eſt opus ea te ſcire, neque meam mentem cognouiſſe: & verò te nego diu ſine fletu futurum, vbi probè omnia audieris. & item ἄδακρυτος ab eodem vſurpatur pro eo, qui non lacrymatur. ἰλ. α. Αἴθ' ὄφελες παρὰ νηυσὶν ἀδάκρυτος καὶ ἀπήμων Ἧσθαι ἐπεί νύ τοι αἶσα μίνυνθά περ οὔτι μάλα δήν, quorum duorum verſuum explicationem reperies annot. ad Odam 16. eiuſd. lib, ibi, *Abſtulit clarum, &c.* idem ὀδυσ. ω. Μοῦσαι δ' ἐννέα πᾶσαι ἀμειβόμεναι
D μεναι ὀπὶ καλῇ Θρήνεον. ἔνθα κεν οὔτιν' ἀδάκρυτόν γ' ἐνόησας Ἀργείων. Τοῖον γὰρ ὑπώρορε Μοῦσα λίγεια. id eſt, Muſæ autem nouem omnes alternis canentes voce ſuaui lugebant, ſeu lamẽtabantur. vbi neminem lacrymarum expertem animaduertiſſes Argiuorum. talem luctum excitauit muſa vocem claram edẽs. Sic & lib. epigr. Græc. Pluto dicitur ἀμείδητος, id eſt, qui minime rideat. Tale eſt & illud Euripidis πολυδάκρυτος, quod ſignificat multum lacrymantem. Sic ille in Alceſt. γοᾶ δὲ καί τις ἀμφὶ τὸν εὔροον Εὐρώταν λάκαινα πολυδάκρυτος ἐν δόμοις κόρα, id eſt, Gemit autem & aliqua circum Eurotam liquidè fluẽtem Lacæna lacrymoſa domi puella.

TER AMPLVM GERYONEM] teramplum vel tricipitem, vt vult Heſiodus: vel trium corporum, vt alij. Itaque Virgilius tergeminum E
appellat Æneid. 8. & Lucret. lib. 5. Eum interfecit Hercules boues ſuas ſuffurantem. Heſiod. in Theog. Χρυσάωρ δ' ἔτικτε τρικέφαλον Γηρυονῆα. Τὸν μὲν ἄρ' ἐξενάριξε βίη Ἡρακληείη Βουσὶ παρ' εἰλιπόδεσσι περιρρύτῳ εἰν Ἐρυθείῃ, &c. id eſt Chryſaor autem genuit tricipitem Geryonem. hunc autem interfecit per vim virtus Herculea iuxta boues pedibus incuruis in Erythea circumflua. De Geryone Pauſanias in Atticis ita ſcribit: Ἐνταῦθα περιρραγέντος λόφου διὰ χειμῶνα, ὀστᾶ ἐφάνη τὸ σχῆμα παρέχοντα, ὡς πιστεύειν ἐστὶν, ἀνθρώπου. ἐπεὶ διὰ μέγεθος, οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν ἔδοξεν. Αὐτίκα δὲ λόγος ἦλθεν εἰς τοὺς πολλοὺς, Γηρυόνου τοῦ Χρυσάορος εἶναι μὲν τὸν νεκρὸν, εἶναι δὲ καὶ τὸν θρόνον, &c. F
id eſt, hîc effracto colle vi tempeſtatis oſſa extiterunt, figuram & habitum præbentia, quoad credere licet, hominis. nam propter magnitudinẽ, non poterant oſſa hominis videri. Statim rumor vulgò diſſipatus eſt, Geryonis Chryſaoris filij & cadauer eſſe, & ſedem. Idem Eliacor. primo, καὶ Ἡρακλέους ἐστὶν ὁ πρὸς Γηρυόνην ἀγών. τρεῖς δ' ἄνδρες Γηρυόνης εἰσὶν ἀλλήλοις προσεχόμενοι: id eſt, & Herculis eſt cũ Geryone certamen. Tres autem viri ſunt Geryo, inter ſe coniuncti, & continentes.

TITYVMQVE] Iupiter Elora potitus Iunonis ſuſpicionem, doloremque illum muliebrẽ veritus, eam in terra defôdit. Terra ingenti ſtatura filium edidit, qui Tityus nominatus eſt. Hunc Latonæ amore captum, eique vim afferre G
conatum Apollo ſagittis confôdit, vt tradunt multi. Pindarus autem Πυθ. εἰδ. δ. eum Dianæ ſagittis cõfixũ eſſe ſcribit his verbis, καὶ μὰν Τιτυὸν βέλος Ἀρτέμιδος θήρευσε κραιπνὸν ἐξ ἀνικάτου φαρέτρας ὀρνύμενον, ὄφρα τις τᾶν ἐν δυνατῷ φιλοτάτων ἐπιψαύειν ἔραται. id eſt, Tityum porrò celere Apollinis iaculum confôdit, ex inuicta pharetra erumpens, vt amet quis ſequi voluptates conceſſas & permiſſas. De Tityo plura ad Odam 4. lib. 3.

VNDA SCILICET OMNIBVS, &c.] Sophocles in Electra λίμναν πάγκοινον, id eſt, paludem omnibus communem vocat.

QVICVMQVE TERR. MVN.] videtur expreſſiſſe illud Homericum ἀρούρης καρπὸν, id H
eſt, terræ fructum comedẽtes. & illud neſcio cuius poëtæ, quod profert Plutarch. lib. περὶ φιλαδελφίας. εὐρυόδου ὅσοι καρπὸν αἰνύμεθα χθονός. id eſt, Quicumque latæ fructum terræ ſumimus. & illud Phanoclis, Ἀλλὰ τὸ μοιράων νῆμ' ἄλυτον, οὐδέ πω ἐστὶν Ἐκφυγέειν ὁπόσοι γῆς ἐπιφερβόμεθα: id eſt, Sed Parcarũ fila ſolui non poſſunt: nec quicumque terrę munere veſcimur, effugere mortem poterimus. Sic iterum Homerus ἰλιάδ. ν. Ὃς θνατός τ' εἴη, καὶ ἔδοι Δημήτερος ἀκτήν. id eſt, qui ſit mortalis, & Cereris munere veſcatur.

SIVE REGES, SIVE INOPES ERI-

A AMVS COLONI] ſic ſup.Od.3. *Diuéſne priſco natus ab Inacho,&c.* & Od.4.lib.1. *Pallida mors æquo pulſat pede,&c.* & ſimilia, quæ collegimus ad Oden 28.lib.1.

INOPES COLONI] Sup.Od.35.lib.1. *Te pauper ambit ſollicita prece Ruris colonus*. Colonus, qui agrum alienũ mercede colit: vt Saty.2.lib.2. *videas metato in agello Cum pecore & natis fortem mercede colonum,&c.*

FRVSTRA CRVENTO MARTE, &c.] fruſtrà periculum hoc, vel illud vitabimus: fruſtrà omnem diligentiam, cautionémque adhibebimus, vt vitã quàm longiſſimè producamus. nam, quod genus mortis non timebamus, eo nobis erit fortaſſe moriendum. B huic loco ſimilis eſt ille Oda ſuperiore. *Quid quiſque vitet numquam homini ſatis Cautum eſt in horas.* tale eſt & illud Hom. ὀδυσ.π. οὐδέ τι μιν θάνατον τρομέεσθαι ἄνωγα Ἐκ γε μνηστήρων, θεόθεν δ' οὐκ ἔστ' ἀλέασθαι. id eſt, neque eum hortor vt mortem à Procis extimeſcat: à deo verò non licet effugere.

CRVENTO MARTE] μιαιφόνῳ, βροτολοιγῷ, αἱματόεντι.

FRACTIS] à ſcopulis, & littoribus frangũtur fluctus, vt ſup.Od.11.annotauimus ad illum locum, *Seu plureis hiemes,&c.*

AVSTRVM] Saty.6.lib.2. *nec plumbeus Auſter, Auctumnúſque grauis, Libitinæ quæſtus acerbæ.*

VISENDVS ATER, &c.] moriendum. ater autem Cocytus, vel quia triſtis & horribi-C lis, vel quia fluuius infernus: vt ſuprà annot. ad illum locum Od. proximæ, *Demittit atras bellua Centiceps.*

FLVMINE LANG. COC. ERR.] id eſt, aqua languida, vel agmine languido. vt Virgil. *lenis fluit agmine Tibris.* & Hor. alibi *Galeſi flumen.* Ordo verborum hîc eſt, *Cocytus errans flumine languido,&c.*

COCYTVS] Homer. ὀδυσ.κ. Cocytũ fluuium facit è Styge deriuatum, & cum Phlegetonte in Acheruntem confluentem. Ἔνθα μὲν εἰς Ἀχέροντα Περιφλεγέθων τε ῥέουσι, Κώκυτός θ', ὃς δὴ Στυγὸς ὕδατός ἐστιν ἀπορρώξ. id eſt, hîc quidem in Acheruntem Phlegeton fluit, & Cocytus: qui oritur & manat ab aqua Stygia. Pau-D ſanias autem in Atticis (vt ſuprà diximus) ſcribit, Cocytum, & Phlegetontẽ fluuios eſſe Theſprotiæ: cuius verba ſunt hæc, περὶ δὲ τῇ Κιχύρῳ λίμνη τ' ἐστὶν Ἀχερουσία καλουμένη, καὶ ποταμὸς Ἀχέρων. ῥεῖ δὲ καὶ Κωκυτὸς, ὕδωρ ἀτερπέστατον.

ET DANAÏ GENVS] Danaï filiæ, de quibus dicemus ad Odam 11.lib.3.

DAMNATVSQVE LONGI SIS. ÆOL. LAB.] hunc laborẽ narrat apud Hom. Vlyſſes ὀδυσ.λ. Καὶ μὴν Σίσυφον εἰσεῖδον κρατέρ' ἄλγε' ἔχοντα, Λᾶαν βαστάζοντα πελώριον ἀμφοτέρῃσι. Ἤτοι ὁ μὲν σκηριπτόμενος χερσίν τε, ποσίν τε Λᾶαν ἄνω ὤθεσκε ποτὶ λόφον· ἀλλ' ὅτε μέλλοι Ἄκρον ὑπερβαλέειν, τότ' ἀποστρέψασκε κραταιῒς. Κ' αὖθις ἔπειτα πέδονδε κυλίνδετο E λᾶας ἀναιδής· Αὐτὰρ ὅγ' ἂψ ὤσασκε τιταινόμενος, κατὰ δ' ἵδρως Ἔρρεεν ἐκ μελέων· κονίη δ' ἐκ κρατὸς ὀρώρει. quorum verſuum hæc ferè ſententia eſt. Et verò Siſyphum vidi magnis doloribus affectum, ingens ſaxum portantem vtraq; manu. Atque ille quidem manibus & pedibus nixus, ſaxum ſurſum trudebat in montis verticẽ: ſed cùm iam non longè abeſſet, quin cacumen montis ſuperaret, tum vis quædam valida ſaxum repellebat, & ita in planitiem reuoluebatur. ille autem denuò connitens & contẽdens ſurſum trudebat. ſudor autem ex omnibus membris manabat. Huc pertinẽt hi Lucretij verſus ex lib.3. in extr. *Nam petere imperium, quod inane'ſt, nec datur vmquam, Atque in eo ſemper durum ſufferre laborem: Hoc eſt aduerſo nixantem trudere monte Saxũ, quod tamen à ſummo iam vertice rurſum Voluitur, & plani raptim petit æquora campi.* F & illud ex vetere poëta: *illud quod Siſyphu' verſat Saxũ ſudans nitendo, neque proficit hilum?* profert M.Tull. Tuſcul. quæſt. lib.1. Huius autem laboris talem cauſam afferunt. Cum Iupiter Æginam Aſopi filiam ex Phliunte in Oenônen per Corinthum tranſtuliſſet: Siſyphus Aſopo filiam ſuam inueſtigãti, eam à Ioue eſſe raptam enuntiauit, locúmque, quò delata eſſet, indicauit: ex quo Iouis in ſe odium grauiſſimum cõcitauit. Quare mortem in illum, vt eum exanimaret, immiſit. Ille mortem duriſſimis, & ſolidiſſimis vinculis conſtrinxit. morte à Siſypho vincta, eueniebat, vt nemo mo- G reretur, donec morte ſoluta, Siſyphum ei viciſſim conſtringendum, domandúmque tradidit. Ille autem prius quàm moritur, vxori mandat, vt ſibi parentalia celebret, inferias ad inferos mittat. id non præſtat vxor. ille Orcum orat, vt ſibi ad vxorem reuerti liceat, hanc iniuriam expoſtulatum. impetrat. Corinthum proficiſcitur. cum vxore, & ſuis, vt olim ſolebat, ſeſe oblectat, neque iam de reditu ad inferos cogitat. Vix tandem ſenio confectus eò ingratiis retrahitur. ibi ſaxum voluere iubetur, ne ſe ſubducat, iterúmq; ad ſuperos profugiat. Hæc Euſthat. ἰλ.ζ. Plato quoque, ſeu Xenocrates potius in dial. περὶ θανάτου hæc omnia, atque etiam plura enumerat, quæ hîc Horat. Χῶρον ἀσεβῶν, καὶ Δαναΐδων H ὑδρείας ἀτελεῖς, καὶ Ταντάλου δίψος, καὶ Τιτυοῦ σπλάγχνα, καὶ Σισύφου πέτρον. Alij autem ſcribunt, iique boni auctores, Siſyphum multarum rerum cognitione præſtitiſſe, eáque fretum, immortalitatem ſibi cõparare ſtuduiſſe. quod confirmat Theognis, cùm oſtendit, rebus omnibus diuitias anteponi, ceteras res omneis præ diuitiis pro nihilo putari, etiam ſi quis plura (inquit) Siſypho ſciat. πλείονα δ' εἰδείη Αἰολίου Σισύφου. Hom. ἰλ.ζ. Ἔνθα δὲ Σίσυφος ἔσκεν, ὃ κέρδιστος γένετ' ἀνδρῶν. id eſt, hic autẽ Siſyphus erat, qui aſtutiſſimus hominum fuit. vnde prouerbium, Σισύφου μηχαναί: quod vſurpat Ariſtoph. Ἀχαρν. de hoc etiam Horat. Od.17. epod. *Optat ſupremo*

A *premo collocare Siſyphus In monte ſaxum.*

NEQVE HAR. QV. COL. ARB.] ſiue fertilium, ſiue ſterilium, & tantummodò ad voluptatem, & delicias comparatarum, quales ſunt platanus, pinus, laurus, & ſimiles.

CVPRESSOS.] quas appellat funebreis Od.5.epod. *Iubet ſepulcris caprificos erutas, Iubet cupreſſos funebreis*, &c. Virg. Æn.6. feraleis. *cui frondibus atris Intexunt latera, & feraleis antè cupreſſos.* & Æn.3. atram cupreſſum. *Stant manibus aræ Cæruleis mæſtæ vittis, atráque cupreſſo.* Cur autem cupreſſus adhibeatur in funeribus, hanc vulgo cauſam afferunt, quòd ſemel exciſa, numquam renaſcitur: & ita Sex. Pompeius. ego exiſtimarim potius initiò iccircò adhiberi cœptam eſſe, vt corpus humanum ab anima, animòque iam de-
B relictum, diutius ſeruaretur, ac maneret incorruptum. Varro quidem putat iccircò cupreſſos in rogis adhiberi ſolitas eſſe, ne cadauerum, interea dum vrerentur, odor nareis offenderet. Plinius præterea eam arborem Diti ſacram eſſe ſcribit. Seruius item notat, cupreſſum, Proſerpinæ dicatam eſſe. cod. Iann. & duo Vatic. habẽt *cupreſſus*.

BREVEM DOMINVM] te dominum non diu victurum, non diu arboribus tuis, & ceteris deliciis fruiturum: δεσπότην ὀλιγοχρόνιον.

DIGNIOR] dignior te. quia vtetur fruetur, cùm tu parcas, vt ſacris. Euenit autem hoc ferè, vt, quæ ſumma cura, omníque ſtudio quæſierũt,
C & cuſtodierunt homines, ea effuſiſſime largiantur, & conſumant heredes. Theocr. εἰδ. ϛ. Χρήματα δὲ ζώοντες ἀμαλδύνουσι θανόντων. id eſt, pecunias autem mortuorum viui conſumunt. & Saty.3. lib.2. *Filius, aut etiam libertus vt ebibat heres, Diis inimice ſenex cuſtodis?*

SERVATA CENTVM CLAVIBVS] quibus parcis, & quæ cuſtodis accuratiſſimè.

ET MERO TINGVET PAVIM.] ita vino nõ parcet, vt etiam eo ſolum reſpergat: vel tantum bibet, vt ſtatim effundat, atque euomat. M. Tull. Philipp.2. *At verò te inquilino (non enim domino) perſonabant omnia vocibus ebriorum, natabant pauimenta vino, madebant parietes.* Athenæus ſcribit lib.15. Alexandrum magnum ſolitũ fuiſſe
D vnguẽto præſtantiſſimo, vinóque fragrantiſſimo ſolum reſpergere. Poteſt & ad veterem cõuiuiorum morem referri, in quibus ſolebant puerorũ aut puellarum, quas amabant, aut amicorũ ſuorum nominibus commemoratis, ac prolatis vinũ in humum fundere: quod declarat verſus Theoc. εἰδ. ιδ. Ἤδη δὲ προϊόντος ἔδοξ' ἐπιχεῖσθαι ἄκρατον. id eſt, iam autem progrediente cõuiuio, viſum eſt merum infundere. Neque verò mihi diſpliceat, ſi quis dicat, hîc ſignificari ab Horatio illum Græcorum morem, qui erat huiuſmodi, vt is, qui prior bibebat, cum aliquantum hauſiſſet, reliquum ſic è poculo effunderet, vt id reſonaret. quod dicebant ἀποκοτταβίζειν. Xenoph. ἑλλην. βιβλ. β. de Socrate. καὶ ἐπεί γε ἀποθνήσκειν ἀναγκαζόμενος τὸ κώνειον ἔπιε, τὸ λειπόμενον ἔφασαν ἀποκοτταβίσαντα, εἰπεῖν αὐτόν, Κριτίᾳ τοῦτ' ἔστω τῷ καλῷ. E quæ verba vertit M. Tull. Tuſc.1. ſed more ſuo, id eſt, paulo liberius, quàm audeat religioſus interpres, hoc modo: *qui, cum coniectus in carcerem triginta iuſſu tyrannorum, venenum, vt ſitiens, obbibiſſet*, (vel, vt doctiſſimi viri legunt, *obduxiſſet*) *reliquum ſic è poculo eiecit, vt id reſonaret.* Docet autem Athenæus lib. 11. cottabum à Siculis primùm introductum eſſe in conuiuio, tãtúmq; ſtudij in eo ludo veteres poſuiſſe, vt etiam præmia, quæ κοττάβια dicebantur, proponerent. & calices (inquit) qui ad eam rem maximè vtiles, & idonei eſſe viderentur, conficiebantur. Tùm rotunda domicilia ædificabantur, vt omnes cottabo in medio locato, ex æquo interuallo, & locis ſimilibus, ac paribus de victoria F certarent. non enim ſolùm magno ſtudio cõtendebant, vt ad ſignum propoſitum poculi reliquias eiicerẽt: ſed etiam vt ſingula, quæ in eo ludo intercedebant, venuſtè, ac decenter efficerẽt. Oportebat enim læuo cubito innitentem, & latага, id eſt, reliquum, quod eijciebatur è calice, dextera manu circumagentem, molliter eijcere. Vide apud eundem Athæneum plura de cottabo lib.15. ego tamen ſimpliciter de ſolo reſperſo hunc locum intelligendum eſſe puto. Non eſt porrò omittendum, in cod. Iann. Vrſ. tribus Vat. Torn. ſcriptum eſſe, *Tinguet*: quos ſecutus ſum.

SVPERBVM] ſic legendum eſſe arbitror, non *ſuperbo*, nonnullorum veterum codicum auctoritate fretus. pauimentum ſuperbum autem intellige marmoreum. M. Tull. de leg. 2. *pauimẽta marmorea, laqueata tecta.* G Tib. lib.3. eleg.3. *Aurataq́; trabes, marmoreúmque ſolum.* vel pauimentũ domini ſuperbi, vt Porph. & ita Lucret. lib.4. *Poſteiſque ſuperbos Vnguit amaracino*, id eſt, poſteis puellæ ſuperbæ & amatorem faſtidiẽtis ac ſpernentis.

PONTIFIC. POTIORE CENIS] vino meliore, quàm, quod adhibetur in cenis pontificiis, quæ ſolent eſſe magnificentiſſimæ, atque apparatiſſimæ. ὑπερβολικῶς dictum.

IN SVI SÆCVLI LVxuriam. Ode 15. H

IAM pauca aratro iugera regiæ
Moles relinquent: vndique latius
Extenta viſentur Lucrino
Stagna lacu: platanúſque cælebs
Euincit vlmos. tùm violaria, &
Myrtus, & omnis copia narium
Spargent oliuetis odorem,
Fertilibus domino priori.

A *Tùm ſpiſſa ramis laurea feruidos*
Excludet ictus. non ita Romuli
Præſcriptum, & intonſi Catonis
Auſpiciis, veterúmque norma.
Priuatus illis cenſus erat breuis:
Commune magnum: nulla decempedis
Metata priuatis, opacam
Porticus excipiebat Arcton:
Nec fortuitum ſpernere cæſpitem
Leges ſinebant, oppida publico
B *Sumtu iubentes, & deorum*
Templa nouo decorare ſaxo.

REGIÆ MOLES] ædificia ſumtuoſa & regibus conuenientia, molis inſtar. ſic M. Tull. pro Milone *ſubſtructionum inſanas moles* appellat, ædificia illa Clodiana. addit ei epithetum, *regia*, vt ſignificantius declaret ſuæ ætatis hominũ in ædificando inſolentiam, luxuriam, inſaniam.

EXTENTA] extenta latius, id eſt, porrecta & producta latius, quamuis Acron, & Porph. aliter ſentiant.

STAGNA] *Stagnum, quod Græce* στεγνὸν, (ſiue στέγανον) inquit Varro. Et Feſtus, *Stagnum, quod in eo aqua perpetuò ſtet: alij quòd is locus à Græcis* στεγνὸς
C *dicitur, quia bene contineat aquam.*

LVCRINO LACV.] Cæſar Auguſtus portum Iulium ad Baias effecit, immiſſo in lacum Lucrinum, & Auernum mari. Suet. in Auguſto. Virg. Georg. 2. *An memorẽ portus, Lucrinóque addita clauſtra? Atque indignatum magnis ſtridoribus æquor, Iulia quà ponto longè ſonat vnda refuſo? &c.* *Lucrina Peloris* ab Horatio dicta, in lacu Lucrino capta. Satyra. 4. lib. 2.

PLATANVSQVE CÆLEBS] quæ non ſolet adhiberi ad viteis ſuſtentandas, vt vlmus, ſed ad vmbram comparandam, vt ſup. Od. x 1. *Cur non ſub alta vel platano, vel hac Pinu iacentes, &c. Potamus vncti?* & M. Tull. de Orat. lib. 1. *Nam me hac tua platanus admonuit, quæ nõ minus ad opa-*
D *candum hunc locum patulis eſt diffuſa ramis, quàm illa, cuius vmbrã ſecutus eſt Socrates.* & Virg. Georg. 4. *Iámque miniſtrantem platanũ potantibus vmbrã.* Ἀμφιλαφῆ πλάτανον appellant Græci, ramoſam, & late explicatam.

VLMOS] & populos, vt Ode 2. Epod. *Altas maritat populos.*

TVM VIOLARIA, ET MYRTVS, &c.] nihil eſt hoc loco corrigendum, vt quidam volunt: neque choréus erit *myrtus*, ſed ſpondéus, numero multitudinis. violaria autem ſunt loca, in quibus violæ naſcuntur. de myrto diximus ſuprà ad Oden 30. lib. 1.

OMNIS COPIA NARIVM] omnes flores, omniáque virgulta, ex quibus odor ſuauis naribus afflatur. eadem autem ratione ea omnia, E quæ ad narium delectationem nata ſunt, narium copiam appellat Horatius, qua hircum Catullus id, quod nareis offendit, *naſorum peſtem.*

SPARGENT OLIVETIS, &c.] id eſt, ex oliuetis fient violaria, myrteta, roſeta, &c. & quibus in locis oliuæ naſcebantur, in iis myrti, violæ, & ſuauiſſimi flores decerpentur.

TVM SPISSA RAM. LAVR.] lauri nõ numerantur in arboribus vmbriferis, neque vel ramos habẽt ita explicatos, vel frondeis ita denſas, vt earum vmbra ſolis ardorem arcere poſſit. verumtamen tantus eſt (inquit Horat.) hominũ luxus, tam inuſitatæ deliciæ, tantum deniq; nouarum, & exquiſitarum voluptatum ſtudium, vt F etiam lauri arte adhibita frondibus ſilueſcant, latiſſiméque ramos ſuos diffundant ad excludendos ſolis ardores.

FERVIDOS EXCLVDET ICTVS] ſic legendum, & ita habent emẽdatiores libri & veteres, & impreſſi. Nam quòd in quibuſdam legitur *Excludet æſtus*, nata hæc ſcriptura eſt ex annotatione, & declaratione verborum *feruidos ictus*, cùm ad ea aſcripſiſſet ſtudioſus aliquis bonarũ litterarum, *id eſt, ſolis æſtus*. Elegãter enim & erudite dixit Horat. *feruidos ictus*, pro caloribus ſolis. ſic Lucre. lib. 2. Luminis ictum dixit. *Qui quoniam quodam gignuntur luminis ictu.* & paullo antè de colore. *Recta, aut obliqua percuſſus luce refulget.* & lib. 5. *Luna poteſt ſolis radiis percuſſa nitêre.* Itaque apud eundem *tela diei* ſæpe vſurpatur pro G luce diei & lumine ſolis. & radiorum ictus, pro ſolis calore. eod. lib. 5. *Et radij ſolis cogebant vndiq; terram Verberibus crebris extrema ad limina apertã, &c.* ibid. *Vt queat accẽdi paruis ardoribus ictus.* ibid. paullo pòſt *Æſtiferum vt tantum radiorum exaugeat ictum.* & lib. 6. *Aut diſſoluuntur ſolis ſuper icta calore.*

NON ITA ROM. PRÆSCR. &c.] ordo & ſtructura hæc eſt: non ita præſcriptum eſt auſpiciis Romuli, & Catonis, veterúmque norma.

CENSVS] cenſus eſt, tota rei familiaris æſtimatio: lege annotation. ad illum locum, *Præconẽ tenui cenſu.* epiſt. 7. lib. 1.

COMMVNE MAGNVM] commune, τὸ κοινὸν, quo Latino vtitur M. Tullius non vno lo- H co. NVLLA DECEMPED. MET. &c.] nulla illis erat priuata porticus obiecta ſeptentrionibus, in qua inambularent æſtiuo tempore, ita lata, vt decempedis eam commetirentur. vide Vitruu. *metata* autem poſitum videtur pro *menſa*, ídque παθητικῶς, quod probat Priſc. lib. 8. Natum ex veterum more, qui in agrorum diuiſione atque aſſignatione perticis ac decempedis agrorum modum exquirebant, quod erat metiri, & metari. ſolebant iidem limitibus & metis agrorum modos & formas circumſcribere atque includere. Virg. diris. *Pertica, quæ noſtros metata eſt impia agellos.* & Horat. Saty. 2. lib. 2. *videas metato in agello Cum pecore & natis fortẽ mercede colonũ.*

A EXCIPIEBAT.] Sat.4.lib.1. *Neque enim cùm lectulus, aut me Porticus excepit, deſum mihi.*

NEC FORTVITVM SPERN.] vetabāt leges, nequis locum ruri forte fortuna oblatum ſperneret, in quo iacéret: quia non ſinebant villas ſumtuoſas, & porticus ædificare. ita neceſſe erat in fortuito cæſpite recumbere, vel ex cæſpitibus & luto domunculas ædificare.

CÆSPITEM] agellum. ἐλάτῃσοις. vel cæſpitem, locum intellige, in quo negotiis ſoluti quieſcerent ac recumberent, vel lateres è cæſpite, vnde ædificarent.

NOVO SAXO] non rediuiuo lapide, ſed nouo, & viuo. vt apud Virg. Æn.1. *Intus aquæ dulces, viuóque ſedilia ſaxo.* De templis Deorum reficien-
B dis Od.6.lib.3. *Delicta maiorum immeritus lues, Romane, donec templa refeceris Ædeiſque labenteis Deorum.* & Saty. 2.lib.2. *quare Templa ruunt antiqua Deûm?*

AD GROSPHVM.
Ode 16.

Tranquillitatem animi optari ab omnibus: eam verò non congerendis opibus, honoribúsve conſequendis, ſed coërcendis cupiditatibus comparari.

C *OTIVM diuos rogat in patenti*
Prenſus Ægæo, ſimul atra nubes
Condidit Lunam, neque certa fulgent
Sidera nautis:
Otium bello furioſa Thrace,
Otium Medi pharetra decori,
Groſphe, non gemmis, neque purpura ve-
nale, neque auro.
Non enim gazæ, neque conſularis
Summouet lictor miſeros tumultus
Mentis, & curas laqueata circum
Tecta volanteis.
D *Viuitur paruo bene, cui paternum*
Splendet in menſa tenui ſalinum,
Nec leueis ſomnos timor, aut Cupido
Sordidus aufert.
Quid breui fortes iaculamur æuo
Multa? quid terras alio calenteis
Sole mutamus? patriæ quis exſul
Se quoque fugit?
Scandit æratas vitioſa naueis
Cura: nec turmas equitum relinquit,
Ocyor ceruis, & agente nimbos E
Ocyor Euro.
Lætus in præſens animus, quod vltra eſt,
Oderit curare: & amara lento
Temperet riſu. nihil eſt ab omni
Parte beatum.
Abſtulit clarum cita mors Achillem:
Longa Tithonum minuit ſenectus:
Et mihi forſan, tibi quod negarit,
Porriget hora.
Te greges centum, Siculæq; circum
Mugiunt vaccæ: tibi tollit hinni- F
Tum apta quadrigis equa: te bis Afro
Murice tinctæ
Veſtiunt lanæ. mihi parua rura, &
Spiritum Graiæ tenuem camœnæ
Parca non mendax dedit, & malignum
Spernere vulgus.

OTIVM] otium hoc loco accipe vitam tranquillam, pacatam, & quietam, vt apud M. Tull. in Rull. ad Quirit. *ita iucundum eſt otium, vt & vos, & maiores veſtri, & fortiſſimus quiſque vir maximos labores ſuſcipiendos putet, vt aliquando in otio* G *poßit eſſe, præſertim in imperio ac dignitate.* aliud otiū deſcribit Catullus ad Lesbiam, iners videlicet & ignauum. *Otium Catulle tibi moleſtum eſt: Otio exſultas, nimiúmque geſtis: Otium & reges prius, & beatas Perdidit vrbeis.*

PRENSVS ÆGÆO] is, qui in medio mari Ægæo nauigat. Ægæum mare ab inſulis appellatum eſt, quæ in eo mari caprarum ſimilitudinē præ ſe ferunt: ſeu quòd in eo Ægæa Amazonum regina perierit: ſiue quòd eò Ægæus Theſei pater ſe præcipitauerit. Feſtus. vide & quæ annotāui ad epiſt. x1. lib. 1. Quidam libri veteres habent *Preſſus.*

ATRA NVBES] Virg. lib.10. Æn. *Sed ſublime volans nubi ſe immiſcuit atra,*

CONDIDIT] texit, obduxit, & quaſi ſepeliuit. H NEQVE CERTA FVLGENT] ſic Virg. Æn.1. *Eripiunt ſubitò nubes cælúmque, polúmque.* THRACE] Græcum eſt Θρήκη. ſic Od.25. lib.3. *Hebrum proſpiciens, & niue candidam Thracen.* alibi Thraca, vt epiſt. ad Quinctium: *vt nec Frigidior Thracam, nec purior ambiat Hebrus.* & ad Iul. Florum, *Thracáne vos, Hebrúſque niuali compede vinctus. &c.*

GAZÆ] diuitiæ immenſæ, vt ſuprà Ode 29. lib.1. *Icci beatis nunc Arabum inuides Gazis.* ſimilis ſententia eſt epiſt.18. lib.1. *Non domus, aut fundus, non æris aceruus & auri Ægroto domini deduxit corpore febreis, Non animo curas.* ſic Lucret. lib. 2.

A *Quapropter, quoniam nil noſtro in corpore gazæ Proficiunt, neque nobilitas, neque gloria regni: Quod supereſt, animo quoque nil prodeſſe putandum eſt, Si non forte, tuas legiones per loca cãpi Feruere cùm videas belli ſimulacra cienteis, His tibi tum rebus timefactæ relligiones Effugiunt animo pauidæ, mortiſque timores.*

CONSVLARIS LICTOR] conſulatus, ſeu conſularis poteſtas. Venuſtè autem conſularem lictorem dixit potius, quàm conſulatum, ſignificans, conſulareis lictores nõ habere poteſtatem ſummouendarum curarum, & aliarũ mentis perturbationum, quẽadmodum turbam ſummouere ſolent ante incedentem conſulem. ſic ferè Plinius lib. 9. cap. 34. vnionem dicit à fœminis in publico lictorem dictitari, quia, quemadmo-
B dum lictor ante magiſtratus, ita vnio ante fœminas turbam ſummouet. Dicti autem lictores à ligando, vt docet Nonius. Hi ante prætorem & conſulem faſceis & ſecureis præferebãt. ῥαβδούχους appellant Græci ſcriprores. habebat autem & prætor ſuos lictores. Cic. in Rullum, *Deinde anteibant lictores, non cum bacillis: ſed vt hîc prætoribus anteeunt, cum faſcibus duobus.* conſulatum autem poſuit pro quouis alio ampliſſimo magiſtratu. Iam vnde ſint dicti lictores, docet Plutarchus quæſt. Rom.

MISEROS TVMVLTVS MENTIS] animi perturbationes, curas, angores, timores, ægritudines, quibus concitatus tumultuatur ac trepidat.

CVRAS LAQV. CIRC. &c.] curas, quæ
C in domibus locupletum, & potentium, ac beatorum iſtorum, tum crebriores, tum moleſtiores ſolent eſſe. *laqueata tecta* autem, laquearibus ornata. M. Tull. de leg. 2. *Magnificáſque villas, & pauimenta marmorea, & laqueata tecta contemno.* Lucretius lib. 2. *laqueata, aurataq́ templa.*

VOLANTEIS] tralatio. ſic Saty. 6. lib. 2. *ſimul atras Ventum eſt Eſquilias, aliena negotia centum Per caput & circa ſaliunt latus.* poteſt etiam dici eſſe σωματοποίησιν, ſeu σωματοποιΐαν, poëtis valde vſitatam.

VIVITVR PARVO BENE] ſubaudi ab eo, *cui paternum, &c.* id eſt, viuit is paruo benè, qui contentus eſt re ſua familiari, & ſupelle-
D ctili paterna, modicóque apparatu. Veteres salinorũ appoſitu mẽſas ſacras faciebãt, vt declarat illud Arnobij lib. 2. *in penetralibus Veſtæ ignis perpetuos ſouetis ſocos? ſacras facitis menſas ſalinorum, & ſimulacrorũ appoſitu?* Præterea ſal condimentum eſt ciborum, immo verò obſonium tenuiorum. Nam cùm præter panem & ſalem nihil habeant, quod ſibi apponant, pane, & ſale famem explere coguntur, vt Saty. 2. lib. 2. *Cùm labor extuderit faſtidia, ſiccus, inanis Sperne cibum vilem: niſi Hymettia mella Falerno Ne biberis diluta: foris eſt promus, &c.* Itaque per ſalinum, (id eſt vas, quo ſal continetur) ſalem, vt primum omnium, quæ in menſa apponuntur: & per ſalem, tenuem & communem omnium hominum apparatum, & miniméque ſumtuoſum victũ ſignificari puto. E
Adiuuat me quòd vulgò dicitur, *multos modios ſalis ſimul edendos eſſe, vt amicitiæ munus expletum ſit:* quod eſt apud M. Tullium in Lælio: & apud Ariſt. lib. 8. de mor. ad Nicom. κατὰ τὴν παροιμίαν γὰρ οὐκ ἔστιν εἰδῆσαι ἀλλήλους πρὶν τοὺς λεγομένους ἅλας συναναλῶσαι. id eſt, Verum enim illud prouerbium eſt, Multos modios ſalis ſimul edendos eſſe, vt homines inter ſe norint. Et Demoſthenes, vt eſt in oratione Æſchinis Κατὰ κλησιφ. inſimulatus ab Æſchine hoſpitem ſuum necandũ curauiſſe, reſpondit audiẽte populo, ſe τοὺς τῆς πόλεως ἅλας τῆς ξενικῆς τραπέζης περὶ πλείονος ποιῆσαι: id eſt, ciuitatis ſalem pluris feciſſe hoſpitali menſa. ad hunc locum pertinet illud ex Saty. 3. lib. 1. *modò ſit mihi mẽſa tripes, & Concha ſalis puri.* & illud Perſij Sat. 5. *eheu Vare regustatum digito terebrare ſalinum Contentus perges, ſi viuere cum Ioue tendis.* Idem Saty. 4. *Ingemit, hoc bene ſit, tunicatum cum ſale mordẽs Cepe, & farratam pueris plaudentibus ollam.* & illud Diogenis Cynici, quem cùm Craterus rex ad ſe inuitaret: βούλομαι, ἔφη, ἐν ἀθήναις ἅλα λείχειν, ἢ παρὰ Κρατερῷ τῆς πολυτελοῦς τραπέζης ἀπολαύειν. id eſt, Malo, inquit, Athenis ſalem lingere, quàm apud Craterum menſa ſumtuoſa perfrui. & illud Plautinum ex Rudente, *Sed hic rex cũ aceto pranſurus eſt, & ſale, ſine bono pulmento.*

CVPIDO SORDIDVS] cupiditas ſordida, id eſt, amor, ſeu cupiditas pecuniæ: quæ in hominem verè magni & excelſi animi cadere non ſolet. Et animaduertat adoleſcens harum littera- G
rum ſtudioſus, Cupidinis nomen etiam pro cupiditate apud hunc poëtam ſemper eſſe generis maſculini, vt Ode 16. lib. 3. *Contracto melius parua Cupidine Vectigalia porrigam.* & epiſt. 1. lib. 1. *Feruet auaritia, miſeróq́ Cupidine pectus.* & Sat. 1. lib. 1. *At bona pars hominum decepta Cupidine falſo.* & Ode 24. lib. 3. *Eradenda Cupidinis Praui ſunt elementa.* Atque hæc, quamuis non ita magni ponderis, quidam, cùm ſcirent à me eſſe occupata, ſibi iniuſtiſſimè arrogarunt. neque tamen viderunt, hîc Cupidinem eſſe Dei nomen. Cupido enim omnium rerum amoris & cupiditatis auctor eſt κατὰ πλάτωνα.

QVID BREVI FORTES, &c.] id eſt, quid nos, qui ad breue tempus floremus, vale- H
mus, & viuimus, multa nobis proponimus, multáque deſideramus? *iaculamur*, id eſt, quaſi iaculando petimus, deſtinamus. & eſt tralatio à ſagittariis. στοχαζόμεθα. Illa autem *breui æuo fortes*, coniunctè ſunt legenda, id eſt, ὀλιγοχρόνιοι, & (vt Homeri verbo vtar) μινυνθάδιοι, id eſt, breuis vitæ, ſeu breui tempore morituri; exiguum tempus victuri.

QVID TERR. ALIO CAL. SOLE] quid proficiſcimur in terras longinquas, & peregrinas patria relicta? nõ diſſimile eſt illud Pindari Πυθ. εἰδ. γ. ἔστι δὲ φῦλον ἐν ἀνθρώποισι ματαιότατον. ὅστις αἰσχύνων ἐπιχώρια παπταίνει τὰ πόρσω.

A *πόρσω μεταμώνια θηρεύων ἀκράντοις ἐλπίσι.* id
eſt, Genus eſt hominum vaniſſimum, qnod deſpi
ciens domeſtica, & patria, longinqua circumſpi-
cit, & perſequitur, res inaneis fallaci ſpe caprās.
Sed Virgil. Georg. 2. magis ad rem, *Exſulióque do-
mos, & dulcia limina mutant, Atque alio patriam
quærunt ſub ſole iacentem. Alio ſole*, carmine ſæcu-
lari ad Deos, *aliúſque & idem naſceris.*

PATRIÆ QVIS EXSVL. &c.] ſi hæc Græ
cè exprimantur, magis appareat totius ſententiæ
venuſtas, hoc modo, τίς πατρίδος φυγὰς ὢν, καὶ
ἑαυτὸν ἔφυγε; Nam exſulem Græci φυγάδα no-
minant, & exſulare φεύγειν dicūt, id eſt, fugere.
Itaque hanc paronomaſiam lingua Latina imi-
tari non poteſt. ſed is tamen, qui Græcè ſciat, fa-
B cilè eam agnoſcat. Iam exſulē à ſolo Nonius ait
eſſe nominatum, vt extorrem à terra: vnde mirū
eſt ab exſule vulgò exſilium, non exſulium dici.
hanc ſententiam autem copioſè perſequitur Lu-
cret. lib. 3. in extremo. *Exit ſæpe foras magnis ex ædi
bus ille, Eſſe domi quem pertæſum eſt, ſubitóque reuer-
tit: Quippe foris nihilo melius qui ſentiat eſſe: Currit
agens mannos ad villam hic præcipitanter, Auxiliū
tectis quaſi ferre ardentibus inſtans: Oſcitat extemplo,
tetigit cùm limina villæ, Aut abit in ſomnum grauis,
atque oblinia quærit: Aut etiam properans vrbem pe-
tit atque reuiſit. Hoc ſe quiſque modo fugit: at, quod ſci
licet (vt fit) Effugere haud potis eſt, ingratis hæret, &
angit, &c.* eodem pertinet illud Saty. 7. lib. 2. *Nō
horam tecum eſſe potes, non otia rectè Ponere, téque ip-
C ſum vitas fugitiuus & erro.* Ad hunc locum per-
tinet etiam illud Ariſtot. lib. 9. de morib. ad Ni-
com. ζητοῦσι δὲ οἱ μοχθηροὶ μεθ' ὧν συνημε-
ρεύσουσιν, ἑαυτοὺς δὲ φεύγουσιν, &c. nam ea repe-
ries annotata, ſatyra illa. 7. ad illum verſum *Non
horam tecum, &c.*

SCANDIT ÆRATAS] eadem ferè Od. 1.
lib. 3. *ſed timor & minæ Scandunt eôdem, quô domi-
nus, neque Decedit ærata triremi, & Poſt equitem ſe-
det atra cura.* Vberius autem Lucret. lib. 2. *Quòd ſi
ridicula hæc, ludibriáque eſſe videmus, Reueráque me-
tus hominum, curæq; ſequaces Nec metuunt ſonitus ar-
morū, nec fera tela, Audactérque inter Reges, rerúm-
que potenteis Verſantur, neque fulgorem reuerentur ab
auro, Nec clarum veſtis ſplendorem purpureai: Quid
dubitas, quin omne ſit hoc rationis egeſtas? &c.*

D ET AGENTE N. OCYOR] Virg. lib. 12.
Æn. *Ni fuga ſubſidio ſubeat, fugit ocyor Euro.*

IN PRÆSENS] non in poſterum, aut futu-
rum tempus. Suadet enim vt in diem viuamus:
vt Ode 8. lib. 3. *Dona præſentis cape lætus horæ.* &
29. lib. eod. *ille potens ſui, Lætúſque deget, cui licet,
in diē, Dixiſſe, vixi: cras vel atra Nube polum pater
occupato.* & epiſt. ad Bull. lib. 1. *Tu, quancumque
Deus tibi fortunauerit horam, Grata ſume manu, nec
dulcia differ in annum.* Nam (vt idem ait Ode 7.
lib. 4.) *Quis ſcit, an adijciant hodiernæ craſtina vitæ
Tempora dij ſuperi?* Quin Pindarus, qui multo ſe-
uerior Horatio eſt, multóq; grauiora tractat ar-
gumenta, ait ſe diurnam oblectationem perſe-
quētē, ſenſim ſeneſcere, atq; ad mortē progredi. E
eius verba ſunt hæc, εἰδ. ἔκλω. ὁ δ' ἀθανάτων μὴ
θρασσέτω φθόνος, ὅτι τερπνὸν ἐφάμερον διώκων,
ἕκαλος ἔπειμι γῆρας, ἔς τε τὸν μόρσιμον αἰῶνα.
& ἰσθμ. εἰδ. η. apertius: quicquid ante pedes eſt,
eſſe melius, eóque eſſe fruēdum, cùm dies is, qui
vitæ noſtræ curſum terminat, capitibus noſtris
ſemper impendeat. ſic Pind. τὸ δὲ πρὸ ποδὸς, ἄ-
ρειον αἰεὶ χρῆμα πᾶν. δόλιος γὰρ αἰὼν ἐπ' ἀν-
δράσι κρέμαται ἑλίσσων βιότου πόρον. Denique
Theognis monet, vt conuiuiis & ſermonibus ho
neſtis in præſentia oblectemur: futura autē Diis
curanda relinquamus. ſic Theogn. Νῦν μὲν
πίνοντες τερπώμεθα καλὰ λέγοντες· Ἅσσα δ'
ἔπειτ' ἔσται, ταῦτα θεοῖσι μέλει. id eſt, *Nunc
oblectemur potantes, ſcita loquentes. Sint autem curæ
poſtera diis ſuperis.* quibus concinunt illa Euripi- F
dis in Alceſt. ταῦτ' οὖν ἀκούσας, καὶ μαθὼν ἐμοῦ
πάρα, Εὔφραινε σαυτὸν, πῖνε, τὸν καθ' ἡμέραν
Βίον λογίζου σὸν, τὰ δ' ἄλλα τῆς τύχης, id eſt,
His igitur auditis, & ex me cognitis, Teipſum
oblecta, bibe: diurnam vitam, tuam eſſe deputa:
cetera fortunæ.

QVOD VLTRA EST] id eſt, quod futu-
rum eſt. nam præſentia dumtaxat nos attingunt:
futura autem nondum ad nos pertinent. Quem-
admodum hîc futurū per id, quod vltra nos eſt,
ſignificatur: quia nondum ad illa peruenimus:
ita Oda 29. lib. 3. per id, quod retro eſt, præteritū,
quia illa præteriimus, *non tamen irritum Quod-
cumq; retro eſt Efficiet, &c.*

LENTO TEMP. RIS.] ſic reperi ſcriptū G
in ſex libris calamo exaratis, Don. Faër. Vrſini,
Torneſ. Ruſſardino, Nicotiano, cùm libri vulga-
ti habeant *læto*. quam tamen ſcripturam, ſi quis
malet, non refello, neque admodū improbo. ſed
lento magis probo: ídq; interpretor, moderato,
non profuſo.

NIHIL EST AB O. P. BEATVM] Pul
chrè Pindarus Πυθ. εἰδ. γ. oſtendens idem, quod
hîc Horat. nihil eſſe ab omni parte beatum, ait,
Deos immortaleis vni bono hominibus dato,
duo mala admiſcere ſolere: hæc autem mala inſi-
pienteis moderatè ferrè non poſſe, ſuámque ad-
uerſam fortunā fronte & vultu declarare & pro-
dere: &, ſi quid boni habeāt, ſtultitia ſua obrue- H
re, atque exſtinguere. ſapienteis contrà diſſimu-
lando ſua quidem mala occultare: bona autem
ſemper in promtu habere, & his ſuas moleſtias
conſolari ac leuare: ſic Pinda. πήματα σύνδυο
δαίονται βροτοῖς ἀθάνατοι. τὰ μὲν ὦν οὐ δύνανται
νήπιοι κόσμῳ φέρειν· ἀλλ' ἀγαθοὶ τὰ καλὰ τρέ-
ψαντες ἔξω. adde cet. quæ deinceps ſequūtur
de Peleo, Cadmo, Achille. illum autem Pindari
locum videtur Theognis expreſſiſſe his verſib.
οὐδείς τοι πάντ' ἐστὶ πανόλβιος, ἀλλ' ὁ μὲν ἐσθλὸς
Τολμᾷ ἔχειν τὸ κακὸν, κοὐκ ἐπίδηλος ὅμως·
Δειλὸς δ' οὔτε κακοῖσιν ἐπίσταται, οὔτ' ἀγαθοῖ-
σιν Θυμὸν ἔχων μίμνειν. id eſt, Nullus eſt omni
ex parte beatus: ſed vir bonus quidem audet for-

A tunam aduerſam excipere & ſubire: neque tamen præ ſe fert ægritudinem, aut caſum ſuum aduerſum. At improbus & ignauus neque in malis, neque in bonis conſtantem animum retinẽs manere poteſt. Rurſus Pindarus Νεμ. εἰδ. ζ. diſertè negat fieri omnino poſſe, vt aliquis vnus vniuerſam beatitudinem ſit conſecutus. τυχεῖν δ' ἕν ἀδύνατον εὐδαιμονίαν ἅπασαν ἀνελόμενον. Eodem pertinent tres Eurip. ſenarij in Steneb. οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ. Η γὰρ πεφυκὼς ἐσθλὸς οὐκ ἔχει βίον Η δυσγενὴς ὢν πλουσίαν ἀροῖ πλάκα, id eſt, non eſt quiſquam, qui omni ex parte beatus ſit. Nam aut bonus natura factus viuendi facultatibus caret: aut ignobilis & humilis natus, agros fertileis & opimos

B arat. ABSTVLIT CLAR. CITA MORS ACH.] apud Homerũ Achilles ſe μινυνθάδιον à matre editum eſſe, id eſt, vitæ breuis hominẽ, dicit: Μῆτερ, ἐπεί μ' ἔτεκές γε μινυνθάδιόν περ ἐόντα, Τιμήν περ μοι ὄφελλεν ὀλύμπιος ἐγγυαλίξαι. id eſt, Mater, quandoquidem me peperiſti breuis vitæ hominem, At certe Deus mihi honorem & gloriam tribuere debebat. cui ſic reſpondet Thetis, Ω μοι τέκνον ἐμόν, τί νύ σ' ἔτρεφον αἰνὰ τεκοῦσα; Αἴθ' ὄφελες παρὰ νηυσὶν ἀδάκρυτος, καὶ ἀπήμων Ἧσθαι, ἐπεί νύ τοι αἶσα μίνυνθά περ, οὔ τι μάλα δήν. id eſt, Hei mihi, fili mi, quamobrem te ſuſtuli & alui, poſteaquàm cũ dolore peperi? Vtinam expers lacrymarum, & malorum ad naueis ſederes: quandoquidem breuis tibi vita à diis conceſſa eſt, neque admodum

C diu victurus es. & eadem pro filio Iouem orans, Τίμησόν μοι υἱόν, ὃς ὠκυμορώτατος ἄλλων Ἔπλετο. id eſt, filium meum honore afficito, qui breuiſſimæ inter alios homines vitæ natus eſt. & ἰλ. ι. ipſe Achilles narrat ſe de mare audiuiſſe, ſi gloriæ ſtudeat, ſibi breui eſſe moriendum. Μήτηρ γάρ τέ με φησί, &c.

LONGA TITHONVM] immortalitatem quidem Tithonus, quam optauerat, conſecutus eſt: ſed eam ſenectus inſuauem, atque amaram reddidit, cùm ſe omnibus prorſus voluptatibus, atque oblectationibus, ætatis culpa, priuatũ eſſe ſentiret: quẽ ob id in cicadam verſum eſſe aiunt. Narrant Tithonum ab Aurora immortalitatem

D quidem impetraſſe, quam petiuerat, ſed non ἀγηρασίαν, id eſt, vitam ſenectutis expertem, & perpetuam iuuentam, quam petere eum fugerat. Ita factum eſt, vt in cicadam verſus ſit, animal aridiſſimum & ſicciſſimum, & canorum, & garrulum: quæ ſenectuti conueniunt. Admonet autem Euſtathius ad primum verſum ἰλ. λ. Tithoni nomen vſurpari ſolere de ſenibus infelicibus, & laborioſis. Sup. Od. 28. lib. 1. *Tithonúsq; remotus in auras.*

PORRIGET] producet, prorogabit: ſeu, ſi quis malet, præbebit.

TE GREGES CENTVM, &c.] circum te greges centum, & Siculæ vaccæ mugiunt. Diuitiæ olim in boum armentis, & pecudum gregibus erant poſitæ. Hom. ἰλ. ι. Ἐν δ' ἄνδρες ναίουσι πολύρρηνες, πολυβοῦται. id eſt, in ea autem vrbe habitant viri agnis, & bobus abũdantes. & Heſiod. ἔργ. καὶ ἡμ. ἄνδρες πολύμηλοί τ', ἀφνειοί τε. id eſt, viri ouibus, & diuitiis affluentes. & Herod. οὐραν. ἐνταῦτα καὶ ἐθήτευον ἐπὶ μισθῷ παρὰ τῷ βασιλεῖ ὁ μὲν ἵππους νέμων, ὁ δὲ βοῦς. ὁ δὲ νεώτατος αὐτέων Περδίκκης τὰ λεπτὰ τῶν προβάτων. ἔσαν γὰρ τὸ πάλαι καὶ αἱ τυραννίδες τῶν ἀνθρώπων ἀσθενέες χρήμασιν, οὐ μοῦνον ὁ δῆμος. id eſt, hîc etiam hi tres fratres mercede conducti regi ſeruiebant: alius equos paſcens, alius boues, alius, qui erat natu minimus, Perdicca, oueis. Erant enim olim reges pecunia tenues & infirmi, non ſolùm populus. E

TOLLIT HINNITVM] edit hinnitum. vltima ſyllaba nominis hinnitũ pertinet ad principium verſus deinceps ſubſequẽtis, hoc modo: F *tibi tollit hinni-T apta quadrigis equa.* vt ſup. Ode 13. *ille venena Colchi-Ca, & quicquid, &c. tollere hinnitum* autem ſic dictũ, vt tollere cachinnum, riſum, clamorem. lib. de arte poët. *Romani tollent equites, peditésque cachinnum.* & ibidem, *Ne ſpiſſæ riſum tollant impune catervæ.* & M. Tull. lib. 2. ad Q. Fratrem epiſt. 1. *deinde eius operæ repente à Græcoſtaſi, & gradibus clamorem ſatis magnum ſuſtulerunt.* & epiſt. tertia, *operæ Clodianæ clamorem ſuſtulerunt.* & Lucret. lib. 3. *Tollunt clamores, quaſi ſi iugulentur ibidem.* & Virg. Æneid. 3. *Clamorem immenſum tollit.*

APTA QVADRIGIS EQVA] etiã hoc loco refelli, & coargui poſſunt ij, qui quadrigas, G quattuor equos eſſe ſine curru putant. Nã ſi hoc ita ſit, quomodo hic locus explicari poſſit, nõ video. ſed res eſt ita in promtu poſita, vt ſilẽtio potius prætereunda, aut riſu eludenda, quàm argumentis aut exemplis ſit refellenda.

TE BIS AFRO MVRICE TINCTÆ, &c.] lanas bis tinctas murice, ſeu purpura, διβαφεῖς Græci vocant. ex quo M. Tullius purpuram bis tinctam dibaphum nominat epiſt. ad M. Cœlium, lib. 2. epiſt. *Curtius noſter dibaphũ cogitat, ſed eum infector moratur.* Murex autẽ piſcis è genere teſtaceorum, ex cuius ſanguine conficiebatur color purpureus. Horat. epiſt. 2. lib. 2. *Argentum, veſteis Getulo murice tinctas.*

SPIR. GRAIÆ TEN. CAM.] ſic Pindarus εἰδ. θ. Olymp. ait ſe Parcæ beneficio & benignitate eximiarum Gratiarum hortum depaſcere, id eſt, ex artis poëticæ ſtudio flores lectiſſimos carpere. σύν τινι μοιριδίῳ παλάμᾳ ἐξαιρέτων χαρίτων νέμομαι κᾶπον. Significat autẽ Horat. ſibi à Parca, aut à fatis tributam eſſe vim & facultatem poëticam ex Græcis poëtis expreſſam. ſic Od. 30. lib. 3. *Dicar, quà violẽs obſtrepit Aufidus, Et quà pauper aqua. &c. ex humili potens Princeps Æolium carmẽ ad Italos Deduxiſſe modos.* Tenuem autem camœnæ ſpiritum dicit, vt Od. 6. lib. 1. *Imbelliſque lyræ muſa potens vetat Laudes egregij Cæſaris & tuas culpa deterere ingeni.* H

PARCA

A PARCA NON MENDAX] ſic Parcas *veraceis* appellat in carmine ſæculari, poſt epod.

MALIGNVM] illiberale, inuidum, iniquum. Sup. Ode 29. lib. 1. *ne parce malignus.* & epiſt. ad Auguſt. *laudare maligne.*

AD MÆCENATEM ægrotum. Ode 17.

Negat ſe ei ſuperſtitem eſſe velle.

CVr me querelis exanimas tuis?
Nec Diis amicũ eſt, nec mihi, te prius
B *Obire, Mæcenas, mearum*
Grande decus, columénque rerum.
Ah, te meæ ſi partem animæ rapit
Maturior vis, quid moror altera,
Nec carus æquè, nec ſuperſtes
Integer? ille dies vtramque
Ducet ruinam: non ego perfidum
Dixi ſacramentum: ibimus, ibimus,
Vtcumque præcedes, ſupremum
Carpere iter comites parati.
Me nec Chimæræ ſpiritus igneæ,
C *Nec, ſi reſurgat centimanus Gyas,*
Diuellet vnquam. ſic potenti
Iuſtitiæ, placitúmque Parcis.
Seu Libra, ſeu me Scorpius aſpicit
Formidoloſus, pars violentior
Natalis horæ, ſeu tyrannus
Heſperiæ Capricornus vndæ:
Vtrumque noſtrum incredibili modo
Conſentit aſtrum. te Iouis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit, volucriſque fati
D *Tardauit alas, cùm populus frequens*
Lætum theatris ter crepuit ſonum:
Me truncus illapſus cerebro
Suſtulerat, niſi Faunus ictum
Dextra leuaſſet, Mercurialium
Cuſtos virorum. reddere victimas,
Ædémque votiuam memento:
Nos humilem feriemus agnam.

EXANIMAS] occîdis, interimis, ſeu conturbas, & mærore afficis. M. Tull. pro Milone. *Me quidem, iudices, exanimant & interimunt hæ voces Milonis, quas audio aſſiduè, &c.* Horat. Sat. 4. lib. 1. *auidos vicinum funus vt ægros Exanimat: mortíſque metu ſibi parcere cogit.* E

NEC DIIS AMICVM EST] à Græcis ſumſit hoc loquendi genus. ſic enim illi, οὐ θεοῖς φίλον, id eſt, non eſt diis amicum: quod Latinè redderemus, nõ placet Diis. Hom. ἰλ. η αἴκε περ ὔμμι φίλον καὶ ἡδὺ γένοιτο. id eſt. ſiquidem vobis amicum & iucundum fuerit. idem ἰλ. ἰῶτα. οὕτω που Διῒ μέλλει ὑπερμενεῖ φίλον εἶναι. id eſt, ſic vtique videtur Ioui potẽtiſſimo amicum eſſe. & Theognis, Ζεῦ πάτερ, εἴθε γένοιτο θεοῖς φίλον. o Iupiter pater, vtinam hoc ſit diis amicum. rurſum Hom. ἰλ. α. Αἰεί τοι τὰ κάκ' ἐστὶ φίλα φρεσὶ μαντεύεσθαι. id eſt, ſemper tibi amicum eſt mala vaticinari. Plat. in Theæteto. ἀλλ' εἰ οὕτως, ὦ Θεόδωρε, σοὶ φίλον, οὐδ' ἐμοὶ ἐχθρόν, φασὶν οἱ παροιμιαζόμενοι. id eſt. At ſi ſic, o Theodore, tibi amicum eſt, nec mihi inimicum eſt, vt eſt in prouerbio. Callimachus in Delũ, ἥρη τοῦτο με ῥέξον, ὅ τοι φίλον. Eurip. Phœniſſ. ἃ γὰρ σὺ βούλει, ταῦτ' ἐμοὶ, μᾶτερ, φίλα. id eſt. Nam quæ tu vis, ea mihi mater, ſunt amica. Heſiodus. ἔργ. καὶ ἡμ. σοὶ δ' ἔργα φίλ' ἔστω μέτρια κοσμεῖν. id eſt, tibi autem amicum eſto res modeſtas, & temperatas ornare & adminiſtrare. F

MEARVM GRANDE DEC. COL.] *decus*, hoc eſt ornamẽtũ: *columen*, hoc eſt, præſidiũ, & robur. Ode 1. lib. 1. *O & præſidium, & dulce decus meum.*

AH, TE MEÆ SI PARTEM ANIMÆ] Pithagoricum eſt hoc, σώματα μὲν δύο, ψυχὴ δὲ μία. id eſt, corpora quidem duo, animus autem vnus. G

RAPIT] epiſt. 14. *rapto de fratre dolentis Inſolabiliter.*

MATVRIOR VIS] mors immatura: vel maturior, id eſt, celerior, quàm natura fert.

NEC CARVS ÆQVE, NEC, &c.] ſenſus eſt: ego nec carus mihi æquè futurus, nec integer, ſi tibi, qui meæ animæ pars vna es, ſim ſuperſtes, quid moror altera?

ILLE DIES VTRAMQVE DVCET] non occîdes, aut morîeris, quin ego eadem fati neceſſitate domitus atque oppreſſus exſtinguar. eodem, quo tu morieris die, moriar: qui dies te eripiet, ille vtrumque eripiet: ruere aut mori non potes, quin ego eodem caſu labefactatus concidam. H NON EGO PERFID. DIXI] id eſt, non ego peieraui. tranſlatio ducta à militari ſacramento. ſic enim loquitur Cæſar lib. 1. de bello ciuili. *Milites Domitianos ſacramentum apud ſe dicere iubet.*

IBIMVS, IBIMVS,] cõcinna ἀναδίπλωσις. id eſt, reduplicatio. ſic Alcæus, Δέξαι με κωμάζοντα, δέξαι: λίσσομαί σε, λίσσομαι. id eſt, recipe me comiſſantem recipe: obſecro te, obſecro. ſic Oda 20. eiuſd. lib. *non ego pauperum Sanguis parentum: non ego, quem vocas, Dilecte Mæcenas, obibo.*

A VBICVMQVE PRÆCEDES] vbicumq;,
vel quandocumq; pręcedes. vt annotauimus ad
Oden 17.lib.1.

SVPREMVM CARPERE ITER] ex-
tremum vitæ diem tecum obire parati. *ſupremum*
valet extremum, vt epiſtola ad Torq. *Supremo te*
ſole domi Torquate manebo. carpere iter autẽ etiam
vſurpauit Saty, 5.lib. 1. *vt pote longum Carpentes*
iter, factum corruptius imbri.

CHIMÆRÆ SPIRITVS IGNEÆ] Pin-
darus Chimæram appellat πῦρ πνέουσαν, id eſt,
ignem ſpirantem, vt diximus ſuprà ad Od. 27.
lib.1. vbi plura de Chimæra.

RESVRGAT] qui nunc iacet à Ioue proſtra-
tus. vſurpauit hoc verbum etiam lib.3. Od.3. *Ter*
B *ſi reſurgat murus ahenens, &c.* & Virg. lib.1. Æn.
illic fas regna reſurgere Troia.

CENTIMANVS GYAS] & hoc loco, &
Od. 4. lib. 3. ibi. *Teſtis mearum &c.* ſecutus eram
initio ſcripturam, quæ in quibuſdam libris cala-
mo deſcriptis reperitur, & quam Priſcian. lib. 6.
& 17. agnoſcit, *centimanus Gyges*. Præterea Heſio-
dus Cottum, Briareum, Gygen fratres centima-
nos facit in Theogon. Ἄλλοι δ' αὖ γαίης τε καὶ
οὐρανοῦ ἐξεγένοντο Τρεῖς παῖδες μεγάλοι τε καὶ
ὄμβριμοι, οὐκ ὀνομαςοὶ Κόττος τε, Βριάρεώς τε,
Γύγης θ' ὑπερήφανα τέκνα. Τῶν ἑκατὸν μὲν
χεῖρες ἀπ' ὤμων ἀίσσοντο. id eſt, Alij autem ex
Terra & Cælo nati ſunt tres filij magni & vali-
di, nõ nominandi Cottus & Briareus, & Gyges,
ſuperbi fœtus: è quorum humeris centum ma-
C nus aſſurgebant, &c. Præterea interpres Apol-
lonij lib.1. ſcribit Briareum, Ægæona, Gygen v-
num & eundem eſſe diſſimilibus nominibus
idem ſignificantibus. illius verba ſunt hæc, Βριά-
ρεως δὲ καὶ Αἰγαίων καὶ Γύγης ὁ αὐτὸς λέγεται
συνωνύμως. Hom. autem ιλ. α. ſub Achillis per-
ſona narrat, Briareum centimanũ à Thetide euo-
catum Ioui, cùm eum ceteri Dij vincire vellent,
aduerſus illos opem tuliſſe: ſic Achilles Thetidi.
Ἀλλὰ σὺ τόν γ' ἐλθοῦσα θεὰ ὑπελύσαο δεσμῶν
Ὦχ' ἑκατόγχειρον καλέσασ' ἐς μακρὸν Ὄλυμπον,
Ὃν Βριάρεων καλέουσι θεοί. At tu Dea illum (Io-
uem) profecta vinculis ſoluiſti, celeriter Centi-
mano euocato in longum Olympum; quem Dij
D Briareum appellant. Sed cùm hos commentarios
iam iam typis, operíſque permittere cogitarem,
iniectus mihi ſcrupulus eſt, ex duobus locis Hor.
in quibus nomen *Gyges*, quamuis gigas in iis non
deſignetur, producitur. Od. 5. lib. 2. *Cnidiúſve Gy-*
ges. & Od. 7. lib. 3. *Conſtantis iuuenem fide Gygen:* &
ex vno Ouidiano, in quo gigas idem, qui hoc lo-
co, deſcribitur, *Centimanum Gygen, ſemibouémque*
virum: Non eſſe enim veriſimile alibi produci
idem nomen, alibi corripi: quamuis in nonnul-
lis nominibus propriis hoc vſu venire ſciã. Mo-
uit me præterea Apollodorus, cuius hæc ſunt
verba in principio. Οὐρανὸς πρῶτος τοῦ παντὸς
ἐδυνάστευσε κόσμου. Γήμας δὲ Γῆν, ἐτέκνωσε
πρώτους τοὺς ἑκατόγχειρας προσαγορευθέντας
Βριάρεων, Γύην, Κοῖον: id eſt, Cælum, ſeu Cælus E
primus totius mundi imperium obtinuit: cũ au-
tem Terram vxorem duxiſſet, ſuſcepit ex ea libe-
ros primos, Briareum, Gyam, Cœum: qui centi-
mani ſunt appellati. His teſtimoniis, & argumẽ-
tis adductus, ſentẽtiam priorem mutaui, & apud
Horat. vtrobique *centimanus Gyas* legendum eſſe
exiſtimaui: quam ſcripturã probat item M. An-
ton. Muretus, eámq; ſe in quibuſdam veteribus
libris reperiſſe teſtatur. ego, ne mentiar, nuſquã
eam reperi, niſi quòd in lib. Faërni, & vno Vati-
cano, hoc nomen in litura, tamquam in luto de-
merſum eſt. ex qua ſuſpicari licet initio ſcriptum
fuiſſe *Gyas*, & poſteà ab ignaris litterarũ depra-
uatum. Hanc igitur ſcripturã ſi recipimus, emẽ-
dandi ſunt Heſiodus, & Apollonij ſcholiaſtes, &
vbi vulgò legitur Γύγης, ſcribendum Γύης. ea- F
démq; opera puto apud Heſiod. non Κόττον, ſed
Κοῖον legendum eſſe. Quòd autem libri pleriq;
veteres habent *Gigas*, ego hãc ſcripturam ex de-
prauata antiqua Gyas natam eſſe puto: quamquã
ſiquis eam ſequi volet, non repugnabo.

SEV LIBRA, SEV ME. &c.] Mathe-
matici, & Aſtrologi ab aſpiciẽdo, quo verbo hic
vtitur Horatius, aſpectus appellant: ſed ij aſpe-
ctus intelliguntur ſtellarum errantium, inter ſe:
non ad homines referuntur: quo modo velle vi-
detur Horat. Ad hunc locum pertinere videntur
quæ ſcribit M. Tull. de diuinat. lib. 2. *Sed vt ra-*
tione vtamur omiſſis teſtibus, ſic iſti diſputant, qui hæc
Chaldæorum natalitia prædicta defendũt. vim quan-
dam eſſe aiunt ſignifero in orbe, qui Græcè ζωδιακὸς G
dicitur, talem, vt eius orbis vnaquæque pars alia alio
modo moueat, immutétque cælum, perinde vt quæque
ſtella in iis, finitimíſque partibus ſint quoque tempore:
eámque vim variè moueri ab iis ſideribus, quæ vocan-
tur errantia. Cum autem in eam ipſam partem orbis
venerint, in qua ſit ortus eius, qui naſcatur, aut in eã,
quæ coniunctum aliquid habeat, aut conſentiens: ea
triangula illi & quadrata nominant, &c. ſeu me
igitur (inquit. Hor.) Venus, cui Taurus, & Libra
attribuuntur, aſpicit: ſeu Mars, cui Scorpius, &
Aries: ſeu Saturnus, cui Capricornus: noſtra aſtra
incredibiliter conſentiunt & conſpirant.

FORMIDOLOSVS] horribilis, metuẽdus.

PARS VIOLENTIOR NATALIS
HORÆ] ſignificat ſe eo temporis momento na- H
tum eſſe, quo Mars in orbis ſigniferi parte ſibi
imminente, & propinqua fuerit. Eſt autẽ Mar-
tis ſtella, vt & Saturni, malefica, & inclemens,
Aſtrologorum ſententia.

SEV TYRANNVS HESPERIÆ] id eſt,
qui tempeſtates in Oceano occidentali, & quo-
uis alio mari, excitat oriens: Capricornus autem
Saturno aſcribitur. Aiunt quidam tyrannos, &
eos, qui patriam ſuam anteà liberam ſibi ſeruire
coëgerunt, Capricornum pro natalitio ſigno ha-
bere ſolere: iccirco Capricornum tyrannum ab
Horatio appellari, quaſi naſcentibus ortu ſuo re-
gnum & tyrãnidem promittentẽ, ac præparãtẽ.

A TE IOVIS IMPIO, &c.] Iupiter proſper, & ſalutaris eſt: Saturnus maleficus, pernicioſus, peſtilens. ſignificat igitur, cùm Mæcenatis ortus, diésq; natalis Iouis, & Saturni ſit particeps, Iouis ſtellam proſperam, ac ſalutarem, Saturni inclementiam contudiſſe, ac diſcuſſiſſe: à Mæcenare denique perniciem ei imminentẽ, ac præſentem auertiſſe. Iouis tutela igitur, id eſt, Iouis ſtella, quæ te tuetur. Oſtendit autem etiã M. Tull. epiſt. ad Fab. Gallum. lib. 7. Saturnum eſſe pernicioſum, & inclementem. ſic enim ille, *Martis verò ſignum quò mihi pacis auctori? Gaudeo nullũ Saturni ſignum fuiſſe. hæc enim duo ſigna putarem mihi æs alienum attuliſſe*: contrà Iouem, ſalutarem, lib. 6. de rep. *Deinde eſt hominum generi proſper, & ſalutaris ille fulgor, qui dicitur Iouis*. ſic Virg. Georgic. 1. *Frigida Saturni ſeſe quò ſtella receptet*. Iterum M. Tull. lib. 1. de diuin. *Quid habet aſtrologus, cur ſtella Iouis, aut Veneris coniuncta cum Luna ad ortus puerorum ſalutaris ſit, Martis ve contraria?*
B

VOLVCRISQVE FATI TARD. AL.] & mortis celeritatem, ac propinquitatem retardauit: mortem impendentem, & iamiam aduentantem repreſſit. Quidam libri manu ſcrip. habent, *volucréſq; &c.*

REFVLGENS] ſuo fulgore contrario fulgens, & Saturno repugnans.

LÆTVM THEATR. TER CREP.] ter tibi applauſit, vt ſup. Od. 20. lib. 1. *datus in theatro*
C *Cum tibi plauſus*. Propert. eleg. 8. lib. 3. *Et manibus fauſtos ter crepuere ſonos*. Virgil. lib. 2. Georg. *hunc plauſus hiantem Per cuneos geminatus enim plebiſque patrúmque Corripuit*. *ter* autem valet, ſæpius. vt Od. 3. lib. 3. *Ter ſi reſurgat murus aëneus*. vide quæ annotaui ad Od. 1. lib. 1. ſi plura exẽpla requiris.

ME TRVNCVS] de hoc trunco, aut de hac arbore, vide ſuprà Od. 13. *Ille & nefaſto te poſuit die, &c.*

ILLAPSVS CEREBRO] in Oda ſuprà dicta, *te caducum In domini caput immerentis*.

SVSTVLERAT] ſuſtuliſſet de medio, interemiſſet. ſic Od, 1. li. 3. *Fulmine ſuſtulerit caduco*.

NISI FAVNVS ICT.] ſignificat, Martis maleficentiam, & iniuriam, cui erat maximè op-
D portunus, atque expoſitus, à Fauno, ac Mercurio eſſe repreſſam, ac propulſatam: quemadmodum & Saturni peſtilentiam, quæ Mæcenatis ceruicibus impendebat, Iupiter ſua præſentia diſcuſſit.

MERCVRIALIVM] ingenioſorum, quales ſunt poëtæ: qui ſunt ſub tutela Mercurij.

REDD. VICTIMAS,] reddere maiores hoſtias. *reddere* autem dixit, quia eas vouerat morbo affectus, ſi conualeſceret. Admonet igitur Mæcenatem Horat. vt voti damnatus, nempe recuperata valetudine, voti ſe obligatione exſoluat.

ÆDEMQVE VOT.] Magni, & clari, & potentes viri, in rebus aduerſis, & pericoloſis ædeis ſacras vouebant, ſi ſalui euaderent. cuius rei innumerabilia ſunt exempla.

FERIEMVS AGNAM] vt ſuprà Ode 4. lib. 1. *Seu poſcat agnam, ſiue malit hædum*. humilẽ E
autem, id eſt, paruam, & quaſi humo propinquã, ſeu humi repentem: nobis conuenientem ſcilicet, qui humiles ſumus.

Ode 18.

Se in re tenui, ſua tamen ſorte contentum viuere. at alios nullum ædificandi, nullum quærendi, nullum rapiendi modum facere, nihil de morte cogitanteis.

NON ebur, neque aureum
Mea renidet in domo lacunar:
Non trabes Hymettiæ F
Premunt columnas vltima recisas
Africa: neque Attali,
Ignotus heres, regiam occupaui:
Nec Laconicas mihi
Trahunt honeſtæ purpuras clientæ.
At fides, & ingenI
Benigna vena eſt: pauperémque diues
Me petit. nihil ſuprà
Deos laceſſo: nec potentem amicum
Largiora flagito,
Satis beatus vnicis Sabinis. G
Truditur dies die:
Nouæq; pergunt interire Lunæ.
Tu ſecanda marmora
Locas ſub ipſum funus: & ſepulcri
Immemor ſtruis domos:
Mariſque Baijs obſtrepentis vrges
Summouere littora,
Parum locuples continente ripa.
Quid, quòd vſque proximos
Reuellis agri terminos? & vltra H
Limites clientium
Salis auarus? pellitur paternos
In ſinu ferens deos
Et vxor, & vir, ſordidóſque natos.
Nulla certior tamen
Rapacis Orci fine deſtinata,
Aula diuitem manet
Herum. quid vltrà tendis? æqua tellus
Pauperi recluditur,
Regúmque pueris: nec ſatelles Orci

A *Callidum Promethea*
Reuexit auro captus. hic ſuperbum
Tantalum, atque Tantali
Genus coërcet. hic leuare functum
Pauperem laboribus,
Vocatus, atque non vocatus audit.

RENIDET] quandam hilaritatē præ ſe fert, vt ſup. Od.5. *Vt pura nocturno renidet Luna mari.* & epod. Od. 2. *circum renidenteis Lares.* & lib.3. Od.6. *& adieciſſe prædam Torquibus exiguis reni-*
B *det*, id eſt, lętatur, gloriatur. Catullus transfert ad animata, atque adeò ad homines. *Egnatius quòd candidos habet denteis, Renidet vſquequaque.* Id eſt, ridet. quemadmodum & ridere transfertur ad inanima. idem Catull. de nuptiis Pelei. *Queis permulſa domus iucundo riſit odore.* ſic Lucret. lib.1, *tibi rident æquora ponti.* & lib.4. *Vnguenta, & pulchra in pedibus Sicyonia rident.* Idem ad idē ſignificandum vtitur verbo renidendi. lib.2. *Nec domus argento fulget, auróque renidet.* & Virg. Georg.2. *ac latè fluctuat omnis Ære renidenti tellus.* Hor. lib.4. Od.11. *Ridet argento domus.* & Od.4. *& pulcher fugatis Ille dies Latio tenebris: Qui primus alma riſit adorea.* Talis eſt vſus apud Græcos verbi γελᾷν. Heſiod. Theog. γελᾷ δέ τε δώματα πατρὸς Ζηνὸς ἐριγδούποιο, θεῶν ὀπὶ λειριοέσσῃ σκιδνα-
C μένῃ. id eſt, Rident autem domus patris Iouis grauiter crepantis, deorū voce candida diffuſa. Theognis, ἐγέλασσε δὲ γαῖα πελώρη. id eſt, riſit autem ingens terra. Virgil. in Melibœo, *omnia nunc rident.*

LACVNAR.] laquear. vtitur M. Tull. Tuſc.5. *in hoc medio apparatu fulgentem gladium è lacunari, ſeta equina appenſum demitti iuſsit.* Virg. lib.8. Æn. *Erigitur, ſummíque ferit laquearia tecti.* ad quem locum Seruius hunc locum profert.

NON TRABES HYMETTIÆ PREMVNT.] id eſt, nōn trabes ex monte Hymetto petitæ, columnis è lapide Numidico ab vltima Africa deuectis innituntur. trabes autem Hymettias vel ligneas intellige, puta abiegnas: vel
D marmoreas, vt alij volunt, quod ego magis probo. Plinius quidem lib.36. cap.3. columnas Hymettias marmoreas commemorat: necui fortè hoc mirum, aut incredibile videatur. quod cum apud me Turnebus collega meus vir doctiſſimus legiſſet, retulit in Aduerſaria ſua, &, vt aliquid amplius dixiſſe videretur, locum Plinij cōmemorauit, quem ſatis habui lectori indicare.

NEC ATTALI IGN. HER.] ſignificat, ſe neque vi, neque blanditiis, neque aliis malis artibus, ac rationibus cuiuſquam diuitis hereditatem expugnaſſe; quemadmodum populus Ro. Attali regis Pergami hereditatem ſibi vendicauit, vt ſcribit Iul. Florus lib.58. & ſimul auaritiā populi Rom. obſcurè notat, qui reges non ſolùm armis & ferro, & aperto Marte, verùm etiā ſimu- E
latione iuris, & fraude, regnis auitis euerterit, ac ſpoliarit. non diſſimile eſt, quod ait M. Tull. de regno Alexandrino in orat. Agr. contra Rull. quæ verba libet hoc loco aſcribere, vt quiuis ex iis intelligat, multa regna non teſtamēti, aut victoriæ iure ad populum Rom. veniſſe, ſed populum Rom. quo iure, qua iniuria omnium regum, ac liberorum populorū bona appetiuiſſe, & conciliaſſe. ſic igitur M. Tull. *Quis enim veſtrûm hoc ignorat, dici illud regnum teſtamento regis Alexandrini populi Rom. eſſe factum? hîc ego conſul populi Ro. non modò nihil iudico, ſed ne quid ſentiam quidē, profero. Magna enim mihi res non modò ad ſtatuendū, ſed etiam ad dicendum videtur eſſe Video, qui teſtamentū factum eſſe confirmet: auctoritatem ſenatus extare he-* F
reditatis aditæ ſentio, tum, quando alexandro mortuo legatos Tyrum miſimus, qui ab illo pecuniā depoſitam noſtris recuperarēt, &c. mox ſequitur, *Dicitur cōtrà, nullum eſſe teſtamentum: non oportere populum Romanum omnium regnorum appetentem videri: demigraturos in illa loca noſtros homines propter agrorum bonitatem, & omnium rerum copiam.*

NEC LACONICAS MIHI] ſic habent omnes noſtri libri vet. nullus, *Laconias.*

TRAHVNT.] nent. ex quo per tranſlationem *tracta oratio* appellatur, id eſt, non vehemēs, non contorta, non interrupta, neque conciſa: ſed fluens, & continens, & fuſa. Cic. de orat.2. *verborum autem ratio, & genus orationis fuſum, & cum lenitate quadam æquabili profluens.* Idem in perf. G
orat. *ſed in his tracta quædam, & fluens expetitur, non hæc contorta, & acris oratio.* & tractus verborum apud eundem lib.2. de orat. ad Q. Fr. *qui timor? quæ dubitatio, tractúſque verborum?* ſententia autem huius loci hæc eſt. meorum clientium vxores lanas mihi non carpunt, neque nent, ex quibus mihi cōficiantur togæ prætextæ cùm obtinuerim magiſtratum.

CLIENTÆ] ita admonet eſſe legendū Cariſius lib.1. his verbis, *Cliens communis eſt. Inuenimus tamen & clientam apud Afranium in Pompa. interim tua clienta: & apud Horatium, Nec Laconicas mihi Trahunt honeſtæ purpuras clientæ.* Atque hęc ſunt annotata à M. Antonio Mureto. Verùm quòd ad hanc ſcripturā attinet, eā in vno dum- H
taxat libro vetere reperi, eóque Vaticano: quem tamen corruperat neſcio quis imperitus litterarum, adiecta s. Plautus quoque vtitur hoc nomine in Rudente, *Bene factum, & volupe eſt mihi, hodie his mulierculis Tetuliſſe auxilium: iam clientas reperi.* & in Mil. glor. *habeo, eccillam clientam meam.* Denique ita legit Porphyr. ſiue quis alius Pſeudoporph.

BENIGNA] larga, affluens, abundans. vide quæ diximus ad Odam 17. lib.1.

VENA] epiſt. de arte poët. *ego nec ſtudium ſine diuite vena, Nec rude quid proſit video, ingenium.*

NIHIL SVPRÀ DEOS LACESSO.] non fatigo deos precibus, vt plura donent. ſic enim

A enim ſuprà locutus eſt. Od.2.lib.1. *prece qua fatigent, &c.*

NEC POTENTEM AMIC.] potentem amicum τὸν ὑπερέχοντα φίλον appellat. ſic autem licet eos hodie appellare, qui coluntur à tenuioribus ſpe vtilitatis alicuius: non autem dominos, cùm his temporibus ſeruorũ vſus ſublatus ſit. ſic idem epiſtola ad Lollium 2.lib.1. *Tu cede potentis amici Lenibus imperiis.* idem appellatur rex, & ab ipſo Horat. & à Plauto, nempe qui alit inferiorem. fortaſſe autẽ Mæcenatem ſignificat.

SATIS BEATVS] agro Sabino cõtentus, & ita beatus.

TRVDITVR DIES DIE] id eſt, diem dies excipit: diem heſternũ hodiernus expulit, hodiernũ viciſſim craſtinus exturbabit. B ſignificat, vitæ noſtræ curriculum eſſe breuiſſimum, & temporis curſum celerrimum.

NOVÆ'QVE PERGVNT INTERIRE LVNÆ] nouæ Lunæ primùm complentur: deinde decreſcunt, atque intereunt, & rurſus oriuntur nouæ menſtruo ſpatio confecto, vt Ode 7. lib.4. *Damna tamen celeres reparant cæleſtia lunæ.*

TV SECANDA MARMORA LOCAS] id eſt, tu conducis operas mercenariorum hominum, qui tibi marmora cædant ad ædificandum: vel cùm redemtore aliquo paciſceris certa mercede, qui ſecanda curet ſuo periculo. ſic loquuntur Latini: *loco opus faciendum,* id eſt, cõduco eius C operas, qui faciat opus: vel redemtori negotium do operis faciendi.

SVB IPSVM FVNVS] paullo ante funus: vt ſup. Od.9.lib.1. *Lenéſque ſub noctem ſuſurri.*

ET SEPVLCRI IMM.] id eſt, & oblitus breui eſſe moriendum, & ita cogitandum eſſe de ſepulcro excitãdo, ædificas domos, quaſi immortalis futurus.

BAIIS OBSTREPENTIS] ſic Ode 14. lib.4. *qui remotis Obſtrepit Oceanus Britannis.*

VRGES SVMMOVERE] id eſt, in eo occupatus es, eíque operi inſtas, in eam curam totus incũbis, vt ſummoueas maris littora: quia iactis vltra littus in mare molib⁹, ædificas. Varius eſt autem verbi *vrgeo* vſus apud hunc poëtam. D Od.6.lib.1. *Quis multa gracilis te, puer, in roſa, Perfuſus liquidis vrget odoribus?* vrget, id eſt, arctè amplectitur. Od.22. eiuſdem, *Quod latus mundi nebulæ, malúſque Iupiter vrget,* id eſt, occupat, circumfundit. & Od.9. huius libri, *Tu ſemper vrges flebilibus modis Myſten ademtũ,* id eſt, inſequeris. quod perinde eſt, ac ſi diceret, tu aſſiduè eius mortem luges, ac deploras. & Od.24.lib.1. *Ergo Quinctiliũ perpetuus ſopor Vrget?* id eſt, opprimit, occupat, detinet? aliter Saty.3.lib.2. *pudor, inquit, te malus vrget.* ibid. *& medicum vrget.* & Saty.3.lib.1. *optimus ille eſt, Qui minimis vrgetur.* & epiſt. ad villicũ lib.1. *& tamen vrges Iampridem non tacta ligonibus arua.* & Saty.7.lib.2. *Pars hominum vitiis gaudet conſtanter, & vrget Propoſitum,* id eſt, perſeuerat in ſuſcepto, & propoſito cõſilio. & Od.17.epod. *Vrget diem nox, & dies noctem,* id eſt, ſine vlla intermiſſione excipit, ac ſubſequitur. E Germanus Valens, vt Horatij Flacci, aliorúmque elegantiũ & politorum ſcriptorum, ita & Virgilij ſtudioſiſſimus, indicauit mihi, cùm fortè hũc locum vnà legeremus, etiã apud Virg. huius verbi vſum eſſe varium ac multiplicem. Sic 9. Æneid. *Veſte tegens, tibi quam nocteis feſtina, diéſque Vrgebam, & tela curas ſolabar anileis.* Idem 7. *aëriam ſed gurgite ab alto Vrgeri volucrum raucarum ad littora nubem.* Georg.1. *namq́ vrget ab alto Arboribúſque, ſatíſq́ Notus, pecoríque ſiniſter.* & lib.4. *Cecropias innatus apes amor vrget habendi.* & 3. *oculos ſtupor vrget inerteis.* Æneid.10. *Olli dura quies oculos & ferreus vrget Somnus.* ibid. *ferro rumpenda per hoſtes Eſt via, quà globus ille virûm denſiſſimus vrget.* F

PARVM LOCVPL CONT. RIPA.] terra continente non contentus, in mari ædificas, & mari ipſi littus adimis, vt Od.1.lib. tertio, *Contracta piſces æquora ſentiunt, Iactis in altum molibus.* eandem cupiditatem reprehendit Ode 24. lib.1. *Cæmentis licet occupes Tyrrhenum omne tuis, & mare Apullicum, &c.*

QVID, QVÒD VSQVE] Quid quòd aſſiduè vicinorum tuorum poſſeſſiones, & agellos reuulſis terminis occupas?

ET VLTRA LIM. CLIEN.] cùm eos defendere, ac tueri debeas. lege annot. ad illum locum, *poſtico falle clientem,* epiſt. ad Torquatum. *Si potes archaicis.* lib.1. epiſt.

PELLITVR PATERNOS] Sic Salluſt. bello Iugurt. *Interea parentes, aut parui liberi militum, vt quiſque potentiori affinis erat, ſedibus pellebantur.* G

R. O. F. D. A. D. MANET] diuiti imminet, parata eſt, lege annot. ad Od.28.lib.1. licet (inquit Horat.) in mari, & in alieno ſolo, iuſtis, & veris dominis eiectis, atque exturbatis, ædifices: nulla tibi tamen certior domus parata, ac reſeruata eſt, quàm inferorum ſedes. per verba illa *fine Orci deſtinata,* intelligo domicilium vltimum diuiti paratum. finem vſurpauit in genere fæmineo, vt Od.17.epod. *Quæ finis, aut quod me manet ſtipendium?* Sed lectorem celare non debeo, Seruium ad illum locum Virg. Æn.6. *Sedibus hũc refer antè ſuis,* videri legiſſe hoc loco *ſede deſtinata,* non, vt habent omnes libri, *fine.* H ſic enim ille: aut dicit, refer hunc naturalibus ſedibus terræ. Nam in aqua perierat. verum tamen illud eſt, vt intelligamus, eam dicere, Sepeli eum. Nam ſepulcrũ ſedes vocatur. Horat. *Nulla certior tamen Rapacis Orci ſede deſtinata Aula diuitem manet Herum.* Iam Orcum, rapacem appellat vel quia Proſerpinam rapuit, vel quia mortaleis omneis rapit. Nam *metit Orcus Grandia cum paruis non exorabilis auro,* vt eſt in epiſt.2.lib.2. in extr.

ÆQVA TELLVS PAVPERI] ſic ſup. Od.27.lib.1. *Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas, &c.*

REGV'MQVE PVERIS] id eſt, & regum

A filiis : vt oda 12. libro primo *Dicam & Alciden, puerósque Ledæ* : & eiuſd. Od. 19. *Thebanaq́ iubet me Semeles puer.*

SATELLES ORCI] Charon, Orci miniſter. epiſt. 1. lib. 1. *Virtutis vera cuſtos, rigidúſq́ ſatelles.* Alij tamẽ Cerberum ſignificari volunt: à quibus diſſentio. adiuuat me verbum *reuexit*, quod ſtatim ſequitur, quamquam (ne quid diſſimulẽ) in quibuſdam libris veteribus ſcriptum reperi *Reuinxit.*

CALLIDVM POMETHEA] Heſiodi epitheta expreſſit ποικίλον, id eſt, varium, ποικιλομῆτιν, & mox ποικιλόβουλον: id eſt, varia cõſilia capientem, & variè conſultantem, ſeu varium in
B conſultando.

AVRO CAPTVS.] nec Orcus ipſe auro capitur: vt epiſt. ad Iul. Fl. lib. 2. *ſi metit Orcus Grandia cũ paruis non exorabilis auro?* vide ann. ad Od. 14. huius lib. *Non ſi trecenis, quotquot eunt dies, &c.*

TANTALVM] Vlyſſ. ὀδυσσ. λ. narrat Alcinoo ſe Tantalum vidiſſe apud inferos iis pœnis affectum, quibus omneis auaros plecti ſcribit Horat. Sat. 1. videto quæ annotauimus ad illum locum.

TANTALI GENVS] Pelopem, Atreum, Agamemnonem, Oreſtem.

HIC LEVARE FVNCTVM, &c.] *audit leuare*, id eſt, audit vt leuet. Siue mortem optet, ſiue extimeſcat, & horreat pauper aliquis, & calamitoſus, continuò aderit illa, vt eum calamita-
C te leuet, ac liberet. *omnium enim rerum mors eſt extremum*, vt ait M. Tull. epiſt. ad Toranium. lib. 6. Et Demoſth. orat. περὶ στεφάνου, πέρας ἅπασιν ἀνθρώποις τοῦ βίου θάνατος. id eſt, extremũ omnibus hominibus eſt mors. quem locum mox integrum afferemus. & M. Tull. Catil. 4. *mors eſt aut neceßitas naturæ, aut miſeriarum quies.* Et Eur. τὸ γὰρ θανεῖν, κακῶν μέγιστον φάρμακον νομίζεται. id eſt, mori enim maximum malorum medicamentum exiſtimatur.

VOCATVS, ATQVE NON VOC.] natum ex Apollinis oraculo Lacedæmoniis reddito. καλούμενός τε, κ᾽ ἄκλητος θεὸς παρέσται: id eſt, vocatus, & non vocatus, deus aderit.

D

IN BACCHVM.

Ode 19.

Sibi licere Bacchi laudes, vt eius nummis pleno & concitato, canere.

Bacchum in remotis carmina rupibus
Vidi docentem : credite poſteri :
Nymphásque diſcenteis, & aureis
Capripedum Satyrorum acutas.
Euæ, recenti mens trepidat metu :
Plenóque Bacchi pectore turbidũm E
Lætatur. euæ, parce Liber,
Parce graui metuende thyrſo.
Fas peruicaceis eſt mihi thyadas,
Viníque fontem, lactis & vberes
Cantare riuos : atque truncis
Lapſa cauis iterare mella.
Fas & beatæ coniugis additum
Stellis honorem, tectáque Penthei
Disiecta non leui ruina,
Thracis & exitium Lycurgi. F
Tu flectis amneis, tu mare barbarum:
Tu ſeparatis vuidus in iugis
Nodo coërces viperino
Biſtonidum ſine fraude crineis :
Tu, cùm parentis regna per arduum
Cohors gigantum ſcanderet impia,
Rhœcum retorſiſti leonis
Vnguibus, horribilique mala:
Quamquam choreis aptior, & iocis,
Ludóque dictus, non ſat idoneus
Pugnæ ferebaris : ſed idem
Pacis eras, mediúſque belli. G
Te vidit inſons Cerberus aureo
Cornu decõrum, leniter atterens
Caudam, & recedentis, trilingui
Ore pedes, tetigítque crura.

BACCH. IN REM. CARM.] poëtæ, vates, ebrij, amãtes, & ſimiles multa ſibi videre videntur, quæ reuera non vident. Sic igitur Horat. Bacchum carminum doctorem, & ſatyros cum Nymphis auditores & diſcipulos vidit.

CREDITE POSTERI] *credat Iudæus Apella, Non ego.* H

CAPRIPEDVM SATYR.] lubet ad hũc locũ ea aſcribere, quæ Pauſanias in Atticis narrat ſe à quodam Euphemo Care de ſatyris accepiſſe. Dicebat igitur Euphemus (inquit Pauſanias) cum in Italiam nauigaret, ſe vi ventorum, & tempeſtate abreptum, à recto curſu longè admodum aberraſſe, atque in mare peregrinum, & inauditum, in quo denique nauigari non ſolet, delatum eſſe : in eo mari inſulas eſſe multas deſertas atque incultas, in quibus habitarent tamẽ homines feri, & agreſtes, & rufi : quibus caudæ non multo caudis equinis minores ad coxas vſq; propendêrent : inſulas autem illas appellari Satyridas. Hæc Pauſanias. reliqua de ſatyrorũ profuſa

A fuſa libidine, turpiſſimáque contumelia, & petulantia in mulierem illam barbaram illis traditā ac permiſſam, pudore reuocatus non perſequar. Nonnulli ſcriptores, Satyros dicunt eſſe tanquã Silenos & Panas, eóſque ad libidinem & rem Veneream admodum propenſos eſſe: ſatyróſque ἀπὸ τῆ σάθης eſſe appellatos, quæ vel eſt inflammata rei venereæ cupiditas, vel πέος, id eſt, τὸ ἀῤῥένος μόριον: membrum virile. Battus quidem ille apud Theocritum εἰδ. δ. caprariũ quendam libidinoſiorem, dicit genere & cognatione cum Satyris, aut Panibus eſſe coniunctum, atq; etiam cum illis libidine certare poſſe. Εὖγ' ὦ 'νθρωπε φιλοῖφα· τὸ τοι γένος ἢ Σατυρίσκοις Εγγύθεν, ἢ Πάνεσσι κακοκνάμοισιν ἐρίσδῃ. Capripedes autem etiam Lucretius appellat lib. 4. *Hæc loca capripedes Satyros, Nymphāſque tenere Finitimi fingūt.*
B vterq; expreſſit epiphetum Græcum αἰγίποδας, ſeu τραγόποδας, ſeu τραγοσκελεῖς: quamquam hoc poſtremum, non capripedes, ſed capricruros ſignificat.

ACVTAS] attentas, ad audiendum erectas. hîc ſatyri, Bacchi ſunt auditores: Bacchus doctor: aliàs iiſdem auditoribus Silenus doctor: vt apud. Virg. in Sileno. vel dic ꝓprie acutas ὀξείας. Nã ſatyri ὀξεῖς τὰ ὦτα etiã à Luciano dicũtur.

EVOE] Εὐοῖ vox eſt Bacchantium mulierum. Pauſan. in Meſſen. ſcribit, montẽ quendam Ithoniæ vrbi vicinum Euan appellatum ab ea voce
C Bacchica, quam Bacchus ipſe, & mulieres cum eo bacchantes illo primùm loco ediderunt.

TREPIDAT] tremit, conturbata eſt.

PLENOQVE BACCHI PECT.] concitato, commoto. Od. 15. lib. 3. *Pulſo thyas vti concita tympano.*

TVRBIDVM LÆTATVR] lætitia afficitur turbida, minimèque liquida. huic ſimilis multa loquendi genera collegimus ſuprà ad Od. 22. lib. 1.

PARCE GRAVI MET. TH.] metuẽdus eſt Bacchus, quia offenſus, furore menteis concitat ac perturbat: placatus autem, lætitia, & voluptate afficit. notat Seruius ad illum Virg. locum. Æn. 1. *Adſit lætitiæ Bacchus dator.*

D THYRSO] à thyrſo, quæ erat virga, ſeu haſta Bacchica, thyrſigeri dicti: ναρθηκοφόρυς appellant Græci. thyrſos *pampineas haſtas* vocat Virg. Æneid. 7.

FAS PERVICACEIS] fas eſt, δυνατόν ἐϛί. vt Ode xi. lib. 1. Vult autẽ, ex eo, quòd poſſit Bacchi Thyadas, & myſteria cantare, ſe poëtam Deo dignũ exiſtimari: & ita ſentit Porphyr. alij (quos non refello) *fas eſt*, hoc loco, valere voluntidem, quod, *licet*.

PERVICACEIS] proteruas, pertinaceis, impudẽteis. Nonius nomen *peruicax* ait eſſe laudi, pertinax *probro*. lib. 3. Od. 3. Muſam ſuam *peruicacem* nominat. *Deſine peruicax Referre ſermones Deorum.*

ITERARE] iterum atque iterum cantare, vt ſuprà dixi annot. ad Od. 7. lib. 1. E

VINIQVE FONTEM, LACT. ET] videtur planè Horatius, cũ hęc de fontibus vini, lactis, mellis ſcriberet, locum illum Euripid. in Bacch. habuiſſe ſibi ante oculos propoſitum, vbi Bacchatum alia ſaxũ thyrſo pulſante fons aquæ proſilit, alia in terram thyrſum deijciente, fons vini promanat: aliæ lactis cupidæ ſummis digitis terram ſcindentes, lactis copiam habebant: ex thyrſis autem ederaceis mellis riui fluebant. Sic Eurip. Θύρσον δέ τις λαβοῦσ' ἔπαισεν εἰς πέτραν, Ὅθεν δροσώδης ὕδατος ἐκπηδᾷ νοτίς. Ἄλλη δὲ νάρθηκ' ἐς πέδον καθῆκε γῆς· Καὶ τῇδε κρήνην ἐξανῆκ' οἴνου θεός· Ὅσαις δὲ λευκοῦ πώματος πόθος παρῆν, Ἄκροισι δακτύλοισι διαμῶσαι χθόνα, Γάλακτος ἑσμοὺς εἶχον· ἐκ δὲ F κισσίνων Θύρσων γλυκεῖαι μέλιτος ἔσταζον ῥοαί.

BEATÆ CONIVGIS] Ariadnæ, quæ quẽadmodum Theſei amore capta, Minotauri fratris interficiendi rationem ac viam ei oſtenderit, ab eóque poſteà Athenas reuertente relicta ſit: quas, & quàm lugubreis querelas effuderit: poſtremò, vt eam ſibi Bacchus vxorem adoptarit, elegãtiſſimis verſibus explicat venuſtiſſimus poëta Catullus: quamquam hoc vltimum de Baccho copioſius perſequitur Ouid. metamorph. 8. & Euſtath. ceteriq; Homeri interpretes. Heſiodus item eandem fabulã tangit in Theogonia: χρυσοκόμης δὲ Διόνυσος ξανθὴν Ἀριάδνην Κούρην Μίνωος θαλερὴν ποιήσατ' ἄκοιτιν· Τὴν δέ οἱ ἀθάνατον καὶ ἀγήρω θῆκε Κρονίδης. id eſt, Dionyſus autem aurea coma flauam Ariadnam Mi- G nois filiam teneram ſibi ſumſit vxorẽ. Hanc autem ei immortalem, & ſenectutis expertem fecit Iupiter. Homerus autẽ ὀδυσ. λ. longè alia narrat de Ariadna: nempe eam à Theſeo quidẽ eſſe è Creta Athenas auectam: verùm nullum fructum, nullámque voluptatem illum ex eo facto eſſe cõſecutum: propterea, quòd eam Diana impietatis apud ſe à Baccho accuſatam, quia in eius templo rem cum Theſeo habuiſſet, interemit. Homeri verſus ſunt hi, καλήν τ' Ἀριάδνην Κούρην Μίνωος ὀλοόφρονος ἥν ποτε Θησεὺς Ἐκ Κρήτης ἐς γουνὸν Ἀθηνάων ἱεράων Ἦγε μὲν, οὐδ' ἀπόνητο, πάρος δέ μιν Ἄρτεμις ἔκτα Δίῃ ἐν ἀμφιρύτῃ Διονύσου μαρτυρίῃσι, &c.

ADDITVM STELLIS HON.] coronã, H quã Bacchus Ariadnæ à ſe raptæ donauit, quámque poſtea ceteri dij Baccho gratificari cupientes, inter ſidera collocarũt. de qua ſic Arat. Αὐτοῦ κἀκεῖνος στέφανος, τὸν ἀγαυὸν ἔθηκε Σῆμ' ἔμεναι Διόνυσος ἀποιχομένης Ἀριάδνης. Νώτῳ ὑποτρέφεται κεκμηότος εἰδώλοιο. id eſt, ibi & illa corona, quẽ Dionyſus admiratione dignus, ſeu admirandus, ſignum fecit ſui in Ariadnam mortuam amoris, vertitur in tergo laborantis imaginis.

TECTAQVE PENTH. DIS.] Pauſanias hæc de Pentheo ſcribit in Corinthiacis: illũ tùm alia in Bacchum auſum eſſe, atque admiſiſſe per

A contumeliam,tùm ad extremum in Citheronem
aſcendiſſe,vt mulieres Bacchanteis,in quibus e-
rant mater, vxor, & ſoror,ſpectaret. ita arbore
conſcenſa,quæ ab illis fiebant, proſpexiſſe : illas
autem,ſimulatque eum viderunt, Pentheum diſ-
cerpſiſſe,& viuentis adhuc ac ſpirantis membra
alia aliò diſtraxiſſe. Plaut.in mercat. *Pentheum di-
ripuiſſe aiunt Bacchas : nugas maximas Fuiſſe credo,
prant,quo pacto ego diuorſus diſtrahor.* lege eadem
de re Philoſtratũ in Imaginib.& Euripidis Bac-
chas. & Ouid.Metamorph.3. Dicemus & non-
nulla ad Saty.3.libri ſecundi. Fuit autem Pen-
theus rex Thebarum.epiſt. ad Quinct.lib.1. *Vir
bonus & ſapiens audebit dicere, Pentheu Rector The-*
B *barum, &c.* dementem appellat Virgil. libr. 4.
Æneid. *Eumenidum veluti demẽs videt agmina Pen
theus, Et ſolem geminum, & dupliceis ſe oſtendere
Thebas.*

NON LENI RVINA] ſic legẽdũ, & ita ha-
bẽt aliquot libri manu ſcrip. nõ lenis ruina autẽ
intelligenda, aſpera, ſæua, χαλεπὴ,& ab irato
atque adeò iracundo deo illata: quemadmodum
ſuprà Od.37.lib.1.dementeis ruinas appellauit,
quas demens Cleopatra minabatur vrbi.& ibid.
pauimentum ſuperbum, pauimentum domini
ſuperbi.

THRACIS ET EXIT. LYC.] Home-
rus ἰλ.ζ. Diomedem facit à Glauco quærentem
qui ſit, Deúſne aliquis è cælo delapſus, an mor-
talis.nolle ſe cum Diis immortalibus decertare.
C non enim Lycurgo Dryantis filio ſuam amentiã
bene proceſſiſſe, qui cum Diis contenderit, eo-
rúmque inimicitias ſibi conflauerit, Bacchi nu-
tricibus in fugam verſis,Bacchóque ipſo perter-
rito, atque in mare compulſo. Lege Homerum
& Euſtathium ad eum locum.

EXITIVM] peſſimum exitum. Feſtus. Has
ſuæ impietatis pœnas dedit Lycurgus,quòd ocu-
lis à Ioue priuatus eſt, atque etiã vita. Homerus
ἰλ.eodem lib. Τῷ μὲν ἔπειτ᾽ ὀδύσαντο θεοὶ ῥεῖα
ζώοντες· Καί μιν τυφλὸν ἔθηκε Κρόνου παῖς,οὐδ᾽
ἄρ᾽ ἔτι δὴν Ἦν,ἐπεὶ Ἀθανάτοισιν ἀπήχθετο πᾶσι
θεοῖσι: id eſt, ei poſtea irati fuerunt dij facile, &
placide viuentes:Eúmq; cæcum fecit Iupiter Sa
turni filius,neque ille diu vixit, quoniam diis o-
D mnibus immortalibus inuiſus fuit.alij dicunt ab
ipſo Baccho fuiſſe interfectum.

TV FLECTIS AMN.] *tu vertis flumina re-
tro:* vt loquitur Virg.lib.4.Æn.

VVIDVS] vino madidus,βεβρεγμένος. Ode
5.lib.4.*dicimus vuidi,Cùm ſol Oceano ſubeſt.*

NODO COER. VIPER. BISTON.]col-
ligis in nodum, Thraciarum mulierum bac-
chantium comas, earúmq; capitibus ſerpenteis
coronarum inſtar imponis.

SINE FRAVDE] id eſt, ſine vllo damno.
impunè.ſic carm.ſæcul.*Cùm per ardentẽ ſine fraude
Troiam Caſtus Æneas patria ſuperſtes Liberum mu-
niuit iter.* T.Liuius lib.34.*nihil prætereà cum conſu-
le pacti, quàm vt ſine fraude Punicũ emitteretur præ-
ſidium,ad conſulem tranſtulerunt ſigna.* Sed quòd E
ad Baccharum crineis attinet, Eurip. in Bacchis
ait Bacchũ ipſum ſtatim vt è femore Iouis editus
eſt, ſerpentibus fuiſſe coronatum. στεφάνωσέν τε
δρακόντων στεφάνοις. ἔνθεν ἄγραν θηροτρόφοι μαι-
νάδες ἀμφιβάλλονται πλοκάμοις. id eſt, Et co-
ronauit eum ſerpentiũ coronis. hinc agram Mæ-
nades ferarum nutrices crinibus ſuis implicãt.
eſt autem ἀγρὰ ſerpentis genus : quo nomine
Demoſthenem aiunt eſſe appellatum.

TV, CVM PARENTIS, &c.] Cùm in
Phlegra Dii cum Gigantibus ancipiti prœlio
diu decertaſſent, aiunt Terram Ioui dixiſſe non
aliter Deos Gigantibus ſuperiores futuros, niſi
duos ſemideos ſibi belli ſocios & adiutores ad-
iungerẽt. Ita Bacchus & Hercules arceſſiti ſunt: F
quorum opera & virtute Dij immortales victo-
ria ſunt potiti. De Hercule autem ſuprà Ode 12.
& Domitos Herculea manu Telluris iuuenes.

COHORS GIGANTVM SCAND. IM-
PIA] eò impia,quòd cum diis pugnarit. ex quo
θεομαχεῖν,id eſt,cum Diis pugnare.

RHOECVM] de quo Ode 4.lib.3.

LEONIS VNG. HORR.] aiunt enim Bac-
chum ſpecie leonis induta,cum Gigantibus de-
certaſſe,eóſque vnguibus, & dentibus,tanquam
leonem,deuiciſſe.

QVANQVAM CHOREIS] Lucianus in
eo dialogo, qui inſcribitur προσλαλιά, ἢ Διό-
νυσος,ſcribit,Bacchum,bello aduerſus Indos ſu-
ſcepto,exercitu iam in Indiam adducto, ab illis
initiò cõtemtum,ac deriſum eſſe, quia totus ille G
exercitus partim ex mulieribus bacchantibus,
partim ex iuuenibus ruſticis,nudis, córdaca ſal-
tantibus(eſt autem cordax mollis & laſciuæ ſal-
tationis genus) edera coronatis,furioſis, atq; in-
ſanis conſtare videretur : ſed ad extremum illos
vim, & potẽtiã Bacchi ſuo magno malo ſenſiſſe.

PACIS ERAS, MED. QVE BELLI]
id eſt vtilis eras ad bellum,& ad pacem:ad vtrũ-
que aptus & paratus eras,ſiue pax colenda, ſiue
bellum gerendum eſſet. vel hoc ſignificat,vinum
modò homines ad arma,& pugnã excitare : mo-
dò etiam feros & immiteis animos domare, le-
nire, & mitigare.

TE VIDIT INSONS] ita te vidit, vt H
tibi nulla ex parte nocuerit ad inferos deſcẽdẽti.

CORNV DECORVM] Baccho cornu tri-
buunt poëtæ,quòd ij,qui liberalius biberint, ad
vim & pugnam parati ſint, atque inſtructi : ob
eandémque rationem Bacchum tauro, & parda-
lo ſimilem faciũt,vt ſcribit Athen.lib.2. his ver-
bis. καὶ ταύρῳ παρεικάζουσι τὸν Διόνυσον, καὶ παρ-
δάλει. διὰ τὸ πρὸς βίαν τρέπεσθαι τοὺς ἐξοι-
νωθέντας. εἰσὶ δ᾽ οἳ καὶ θυμικοὶ γίνονται. τοιοῦτος
δ᾽ ὁ ταῦρος. Εὐριπίδης, ταῦροι δ᾽ ὑβρισταὶ, κ᾽
εἰς κέρας θυμούμενοι, &c. id eſt Tauro ſimilem fa
ciunt Dionyſum, & pardali, ſeu pardo, propte-
rea quòd qui ſupra modum vinum biberunt, ad
vim ſe conferre ſoleant. ſunt & qui iracundiores
euadant.

A euadant. talis autem taurus. Euripides, Tauri autem proterui & petulantes, & cornu intentato iracundi. Propert.lib.3. *Quod ſupereſt vitæ, per te, & tua cornua viuam, Virtutisque tuæ, Bacche, poëta ferar.* Feſtus item ſcribit, cornua, Liberi patris ſimulacro adijci, quòd homines nimio vino truces fiant, vt belluæ. Euripides Bacchis, Bacchũ ταυρόκερων θεὸν, id eſt, taurinis cornibus præditum appellat. & Euſtathius ad hunc locum ἰλιάδ.β. ἵνα ξυνάγωμεν ἄρηα, &c. notat, Bacchum cognomento dictũ eſſe ταῦρον κερασφόρον, id eſt, taurum cornigerum, quia vino madidi ad arma capienda ſinr promti & parati. Idem ad alium locum ἰλ.γ. ſub principiũ, admonet, Bacchi ſtatuam apud Cyzicenos ſpecie tauri poſitam eſſe,
B & κερατοφυῆ, id eſt, cornutum fingi, eundémq; taurum appellari, vel quòd ebrij ſint pugnaces, & ad pugnandũ expediti, vel quòd veteres cornibus pro poculis vti ſolebãt. huc pertinet illud, quod eſt Oda 21. lib.3. *& addis cornua pauperi, Poſt te neque iratos trementi Regum apices, neque militum arma.*

LENITER ATTERENS CAVD.] id eſt, adulans. *Adulatio* (inquit Feſtus) *propriè blandimentum canum eſt.* Accius, Prometh. *ſublimè aulans Pennata cauda noſtrum adulat ſanguinem.*

ET RECEDENTIS, TRILINGVI ORE PEDES] & ore ſuo trilingui tuos pedes, tuáque crura redeũtis ad ſuperos demulſit: quod eſt in cane amoris & gratulationis argumẽtum:
C neque hoc niſi dominis, aut certè notis facere ſolet, vt ſcribit Plato polit. lib. 2. & M. Tull. de nat. deorũ. lib. 2. *canum tam fida cuſtodia, támque amans dominorum adulatio.* Bacchum autem etiam ad inferos deſcendiſſe, vt vxorem Semelen reduceret, fabulantur poëtæ. Et Pauſanias in Corinthiac. ſcribit, ſe Alcyoniam paludem vidiſſe, per quam ille deſcendiſſe dicitur: de cuius immenſa altitudine vide apud eundem ibidem.

AD MÆCENATEM. Ode 20.

Famam ſuam æternam fore.

D *NOn vſitata, nec tenui ferar*
Penna biformis per liquidũ æthera
Vates: neque in terris morabor
Longius: inuidiáque maior
Vrbeis relinquam. non ego pauperum
Sanguis parentum, non ego, quem vocas,
Dilecte Mæcenas, obibo:
Nec Stygia cohibebor vnda.
Iam iam reſidunt cruribus aſperæ
Pelles: & album mutor in alitem
Supernè: naſcuntúrque læues E
Per digitos, humeróſque plumæ.
Iam Dædaléo ocyor Icaro,
Viſam gementis littora Boſpori,
Syrteiſque Getulas canorus
Ales, Hyperboreóſque campos.
Me Colchus, &, qui diſsimulat metum
Marſæ cohortis, Dacus, & vltimi
Noſcent Geloni. me peritus
Diſcet Iber, Rhodanique potor.
Abſint inani funere næniæ,
Luctúſque turpes, & querimoniæ. F
Compeſce clamorem, ac ſepulcri
Mitte ſuperuacuos honores.

NON VSITATA] ſignificat Horatius, ſibi ſuos verſus, ſuáque poëmata nomen immortale peperiſſe, ſeſéque exteris, atq; adeò barbaris nationibus nobilem & clarum futurum, nomẽ denique ſuum toto orbe terratum celebre & glorioſum fore. ſic Theognis ſignificans ſuis verſibus Cyrno nominis immortalitatem eſſe comparatam, dicit ſe taleis ei alas dediſſe, quibus auium in morem ſublimis totum orbem terrarum peragrare, & mare immenſum atque infinitum peruolare poſſit, &c. Σοὶ μὲν ἐγὼ πτέρ' G
ἔδωκα, σὺν οἷς ἐπ' ἀπείρονα πόντον Πωτήσῃ καὶ γῆν πᾶσαν ἀειρόμενος Ῥηϊδίως, θοίναις δὲ καὶ εἰλαπίνῃσι παρέσσῃ Εν πάσαις, πολλῶν κείμενος ἐν στόμασιν.

id eſt, *Donaui tibi ego pennas, quibus æquora vectus,*
Et terras omneis peruolitare queas:
Et cunctis epulis interſis perpete fama
Multorum aſsiduè poſtus in ore virûm.

Iam Plato in Phædro ſcribit τὴν τοῦ πτεροῦ φύσιν κεκοινωνηκέναι μάλιστα τοῦ θεοῦ: id eſt, alæ naturam commune aliquid habere cum Deo.

BIFORMIS] vates lyricus, & ſatyricus. alij quia nuper homo, nunc ales. à quibus diſſentio.

PER LIQVIDVM ÆTH.] Virg. Æne. 7. *Stridore ingenti ſiquidem trans æthera vecta, &c.* H

INVIDIAQVE MAIOR] ſuperior. ſic Od. 3. li. 4. *Et iam dente minus mordeor inuido.* nam inuidia in eos, qui multo ceteris antecellunt ac præſtant, imbecilla eſt. & intellige tum demum inuidia maiorem futurũ, cùm exceſſerit è vita, vt epiſt. ad Aug. li. 2. *Comperit inuidiam ſupremo fine domari:* quod & Plutarchus præclarè oſtendit libro περὶ φθόνου καὶ μίσους, his verbis, Αἱ δὲ τῶν εὐτυχημάτων ὑπεροχαὶ, καὶ λαμπρότητες πολλάκις τὸν φθόνον κατασβεννύουσιν. οὐδὲ γὰρ εἰκὸς Ἀλεξάνδρῳ τινὰ φθονεῖν, οὐδὲ Κύρῳ κρατήσασι, καὶ γενομένοις κυρίοις ἁπάντων: ἀλλ' ὥσπερ ὁ ἥλιος ὧν ἂν ὑπὲρ κορυφῆς γένηται καταχεόμενος τὸ φῶς, ἢ παντάπασι τὴν σκιὰν

A ἀφεῖλεν, ἢ μικρὰν ἐποίησεν, οὕτω πολὺ τῶν εὐτυχημάτων ὕψος λαβόντων, καὶ γενομένων κατὰ κεφαλὴν τοῦ φθόνου, συστέλλεται, καὶ ἀναχωρεῖ καταλαμπόμενος. id eſt, rerum ſecundarum præſtantiæ & exſuperantiæ, & fulgores ſæpe inuidiam exſtinguunt. nõ eſt enim probabile quẽquam Alexandro inuidere, neque Cyro, rerũ potitis, & omnium nationum dominationem conſecutis. Sed quemadmodum ſol, quorum ſuper verticem verſatur, lumen ſuũ iaculans, aut prorſus eis vmbram adimit, aut paruã efficit: ita poſtquàm res ſecundæ ad magnam altitudinem peruenerunt, & aſcenderunt ad inuidiæ verticem, comprimitur, & coërcetur illa, & ſommouetur, à ſplendore rerum ſecundarum illuſtrata. quem
B locum mihi Germ. Valens indicauit.

PAVPERVM SANGVIS] obſcuro loco natus: libertini hominis filius. cõtrà Ode 27. lib. 3. *niſi herile manus Carpere penſum Regius ſanguis.*

DILECTE MÆCENAS] fortaſſe coniunctè hæc ſunt legenda, non, vt alij diſtinguunt, *quem vocas Dilecte*. ſic ſuprà Ode 20. lib. 1. *Care Mæcenas eques*. niſi fortè illo loco legendum eſt *Clare Mæcenas*. de vtroque iudicet lector.

OBIBO:] obibo mortem, vel obibo diẽ meũ.

NEC STYG. COHIB. VNDA] De Styge diximus ſuprà ad Oden 34. libri 1.

ALBVM MVTOR IN ALITEM] cycnum, quẽ ſtatim *canorum* appellabit. Cycni autem in tutela ſunt Apollinis, vt oſtendemus ex Platone ad Odam 3. lib. 4. Et poëtæ, cycni appel
C lantur: vt Od. 2. lib. 4. *Multa Dircæum leuat aura cycnum.*

SVPERNE] ἐκ τῶν ἄνω. mutor à partibus ſuperioribus. ſic enim legendum, non *ſuperna*. & ita habent ſine vlla varietate omnes libri manu ſcripti, quibus vſus ſum. neque verò dubium eſt, quin vltima ſyllaba vocis, *ſuperne*, breuis ſit, vt docuimus in ſcholiis Lucretianis.

LÆVES] non aſperæ, vt *galeaq́ leues*, Od. 2. lib. 1. & *læuia ſaxa* Od. 17. eiuſdem.

DÆDALÆO] Icaro Dædali filio. De Dædalo & Icaro ſatis multa dicta ſunt ſuprà ad Od. 3. lib. 1.

OCYOR] ſuprà Od. 16. *& agẽte nimbos Ocyor*
D *euro*. Quidam libri veteres habent, ocyórq;, vnde ſuſpicantur quidam legendum eſſe, *Iam Dædaléóque ocyor Icaro*. Ego tamen nihil muto.

GEMENTIS BOSPORI] gemẽtis, id eſt, murmur edentis gemitus ſimile. de Boſporo diximus ſuprà ad Oden 13.

SYRTE'ISQVE GETVLAS] de Syrtibus diximus ad Od. 22. lib. 1.

CANORVS ALES] cycnus. Ode 3. lib. 4. E
ò mutis quoq; piſcibus Donatura Cycni, ſi libeat, ſonũ.

HYPERB. CAMP.] campos ſupra Aquilonem & Rhipæos montes, vbi ſol non quotidie, vt nobis, ſed æquinoctio verno exortus, auctũnali òccidit: ideóque ſex menſium, dies: & totidem, nox vna perpetua eſt apud eos. Herodotus lib. 4. videtur negare eſſe Hyperboreos, quia ſi eſſent (inquit) Hyperborei, eſſent & Hypernotei. Poſſidonius ait eſſe, & Alpeis, Italiæ monteis, incolere. Feſtus Hyperboreos ſupra Aquilonis flatum habitare ſcribit, dictos, quòd humanæ vitæ modum ſuperent, viuendo vltra centeſimum annum. ὑπερβαίνοντες (inquit) ὅρον ſæculi humani.

GELONI] populi in Scythia Europea. Ode
4. lib. 3. *Viſam pharetratos Gelonos.* F

IBER] Hiſpanus. Virgil. Georg. 3. *Aut impacatos à tergo horrebis Iberos*. Sed cur ab Horatio peritus dicitur? Fortaſſe vſu peritus intelligendus, ídque propter longas & aſſiduas nauigationes. his enim multorum morum, multarúmque rerum cognitio comparatur.

RHODANÍQVE POTOR] Gallus, ſeu Celta.

ABSINT INANI FVN. NÆN.] primùm vult abeſſe nænias à ſuo funere: deinde funus, id eſt omnem pompam, & ſumtum funebrem, inanem fore dicit, quia ſcilicet nõ ſit moriturus, nec ſepulcro poſſit cõtineri, ſed immortalis ſit futurus, & in cycnum canorum mutan-
dus: qui cantu totum orbem terrarum complecturus eſt. G

NÆNIÆ] carmina lugubria, vt ſuprà diximus ad Od. 1. huius libri.

AC SEP. MITTE SVPERVAC. HON.] omitte mihi ſepulcrum ſumtuoſum, & magnificum exſtruere. nam ſine ſepulcro ſatis honoratus ſum gloria ingenio parta. Pauſan. Arcad. duo ſepulcra admirabili pulchritudine, & magnificentia commemorat: vnum Mauſoli in vrbe Halicarnaſſo, ſtructura & magnitudine viſendum: alterum mulieris cuiuſdam, Helenæ nomine, Solymis.

MITTE] *mitte*, poſitum pro *omitte*: vt epiſt. 5. lib. 1. *Mitte leueis ſpes, & certamina diuitiarum*:
& epiſt. ad Piſon. extr. *Non miſſura cutem niſi plena cr. ir.* & Virg. Æn. 1. *mæſtúmque timorẽ Mittite.* H
& Terent. Adelph. *Hera, lacrymas mitte.*

SVPERVACVOS] epiſt. ad Piſon. *Omne ſupervacuum pleno de pectore manat.*

A

CARMINVM LIBER TERTIVS. E

Ode I.

Non opibus, aut honoribus: ſed animi tranquillitate vitam beatam effici.

ODI profanum vulgus, & arceo.
Fauete linguis. carmina non prius
Audita, muſarum ſacerdos,
Virginibus, puerîſque canto.
B *Regum timendorum in proprios greges,* F
Reges in ipſos imperium eſt Iouis,
Clari gigantéo triumpho,
Cuncta ſupercilio mouentis.
Eſt vt viro vir latius ordinet
Arbuſta ſulcis: hic generoſior
Deſcendat in campum petitor:
Moribus hic, meliórque fama
Contendat: illi turba clientium
Sit maior. æqua lege neceſſitas
Sortitur inſigneis, & imos:
C *Omne capax mouet vrna nomen.*
Deſtrictus enſis cui ſuper impia
Ceruice pendet, non Siculæ dapes
Dulcem elaborabunt ſaporem:
Non auium, citharæq́; cantus
Somnum reducent. ſomnus agreſtium
Lenis virorum non humileis domos
Faſtidit, vmbroſámque ripam:
Non zephyris agitata Tempe.
Deſiderantem quod ſatis eſt, neque
Tumultuoſum ſollicitat mare,
D *Nec ſæuus Arcturi cadentis*
Impetus, aut orientis Hædi.
Non verberatæ grandine vineæ,
Fundúſque mendax, arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hiemes iniquas.
Contracta piſces æquora ſentiunt,
Iactis in altum molibus. huc frequens
Cæmenta dimittit redemtor
Cum famulis, dominúſque, terræ
Faſtidioſus. ſed timor, & minæ
Scandunt eòdem, quò dominus: neque
Decedit ærata triremi: &
Poſt equitem ſedet atra cura.
Quòd ſi dolentem nec Phrygius lapis, G
Nec purpurarum ſidere clarior
Delenit vſus: nec Falerna
Vitis, Achæmeniúmque coſtum:
Cur inuidendis poſtibus, & nouo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Diuitias operoſiores?

ODI PROFANVM VVLGVS] arcebantur non initiati, & profani à ſacris, quos Græci βεβήλους, καὶ ἀμυήτους appellant. Plato θεαιτήτῳ· ἄθρει δὴ περισκοπῶν μήτις τῶν ἀμυήτων ἐπακούῃ· id eſt, contemplare igitur circumſpiciens nequis profanorum, & non initiatorum exaudiat. Theocr. in Amarillide. ζαλῶ δὲ φίλα γύναι Ἰασίωνα, Ὃς τόσσων ἐκύρησεν, ὅσ' οὐ πευσεῖσθε βέβαλοι. id eſt, fortunatum Iaſionem exiſtimo, qui ea conſecutus eſt, quæ nō audietis vos profani. Res graueis & ſerias, atque è media philoſophia petitas, myſteriorum denique quodammodo ſimileis, non ludicras, neque amatorias cantaturus, homines prauis opinionibus imbutos & corruptos, atq; iccircò vtiliſſima ad vitam bene inſtituendam præcepta reſpuenteis, ab his carminibus, tanquam profanos à ſacris & myſteriis, arcet. H

A FAVETE LINGVIS] εὐφημεῖτε. bona ver-
ba dicite: *malè nominatis Parcite verbis*, vt loqui-
tur Od.14.huius li. Tibul. eleg.11.lib.2. *Dicamus*
bona verba (venit natalis) ad aras. Quiſquis ades,
lingua vir, muliérque faue. Virg.lib.5.Æn. *Ore faue-*
te omnes, & cingite tempora ramis. Eurip. Iphigen.
στὰς δ' ἐν μέσῳ Ταλθύβιος, ᾧ τόδ' ἦν μέλον,
εὐφημίαν ἀνεῖπε, καὶ σιγὴν στρατῷ. id eſt. Cùm
autem in medio ſtetiſſet Talthybius, cui hoc erat
curæ, bona verba, & ſilentium exercitui prędica-
uit. *Fauentia* (inquit Feſtus) *bonam ominationem ſi-*
gnificant. Nam præcones clamantes populum ſacrifi-
ciis fauere iubebant. fauere enim eſt bona fari. Pro-
pert.lib. 3. de pugna nauali Actiaca, *Sacra facit*
vates, ſint ora fauentia ſacris. & bene ominari di-
B cuntur, qui bona verba loquuntur. Cic.in Bruto.
Hortenſij vox exſtincta fato ſuo eſt, noſtra publico. Me-
lius, quæſo, ominare, inquit Brutus. Idem lib.1. de di-
uinatione. *hominum voces vocant omina: quæ maio-*
res noſtri quia valere cenſebant, icciro omnibus rebus
agendis, quod bonũ, fauſtum, fortunatúmque eſſet, præ-
fabantur: rebúſque diuinis, quæ publicè fierent, vt fa-
uerent linguis, imperabatur: inque ferijs imperãdis vt
litibus & iurgiis ſe abſtinerent.

MVSARVM SACERDOS] ego Horat.
vates, & qui muſarum ſacra tracto. ſic Virg.
Georg.2. *Me verò primùm dulces ante omnia muſæ,*
Quarum ſacra fero ingenti percullſus amore, Acci-
piant, &c.

VIRGINIB. PVERISQVE] vt caſtis,
integris, incorruptis, & ab omni flagitij & ſcele-
C ris macula puris.

CLARI GIG. TRIVMPHO] de quo He-
ſiod.in Theogonia. & dixim⁹ ſuprà ad Oden 19.
lib.2. & idem Hor. Od.4. huius lib. *Scimus vt im-*
pios Titanas, immanémque turmam Fulmine ſuſtule-
rit caduco.

CVNCTA SVPERC. MOV.] Hom. ἰλ.
α. ἦ, καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων. id
eſt, dixit, & nigris ſuperciliis annuit Iupiter. ſe-
quitur paullo pòſt, μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὄλυμπον
id eſt, magnum autem commouit Olympum. &
Virg. 9. *totum nutu tremefecit Olympum.*

EST VT VIRO VIR] ſic loquũtur Græ-
ci: ἔστιν ὡς, vel ἔστιν ὅπως. i, fieri, vel euenire po-
D teſt, vt: rurſum, non eſt, vt: οὐκ ἔστιν ὅπως. epiſt.
ad Iccium lib.1. *non eſt vt copia maior Ab Ioue do-*
nari poßit tibi. Oſtendit, varia hominum eſſe in-
genia ac ſtudia. Fieri (inquit) poteſt, vt alius alio
plus agri habeat, quod arboribus ordinatim cõ-
ſerat: alij ſe ad bonorum petitionem conferant,
atque horum rurſus alius nobilitate fretus petat:
alius moribus & bona exiſtimatione ſit ſuperior:
alius plureis babeat clienteis.

IN CAMPVM] Martium, in quo comitia
habebantur. verbo autem *deſcendendi* vſus eſt,
quia ex vrbe Roma antiqua in campum Mar-
tium venienti deſcendendum erat. M. Cœlius e-
piſt.4. ad Cicer.lib.8. *At quâ ſpe, quàm certa opi-*
nione deſcenderat?

NECESSITAS] ἀνάγκη, eadẽm (vt quidã E
volũt) quæ εἱμαρμένη, id eſt, Parca. vide annot.
ad Od.35.lib.1. Plutarchus tamen neceſſitatem
diſtinguit à Parca, ſeu fato.

SORTITVR] λαγχάνει, ſorte ducta ca-
pit. ex quo Λάχεσις, quæ temeritate quadam, &
ſine delectu homines vita ſpoliat: & qua arbitra,
alia alij viuendi & moriendi condicio (quã Ho-
ratius ſortem nominare ſolet) contingit.

INSIGNEIS ET IMOS] *Pallida mors æ-*
quo pulſat pede pauperum tabernas, Regúmq; turreis:
Od.4.lib.1. vide plura ad Od.28.lib.2. inſigneis
autem, id eſt, ἐπισήμους, ἐπιφανεῖς, claros, & no
bileis, & in ſummo honoris gradu conſtitutos:
ſup. Od.34.lib.1. *& inſignem attenuat deus.*

IMOS] infimos, humileis, obſcuros.

OMNE CAP. MOV. VRNA NOM.] vi- F
de, quæ de vrna & ſortibus diximus ſup. ad Od.
3.lib.2.

DESTRICTVS ENSIS CVI] ei, cu-
ius ceruicibus impendet enſis deſtrictus, nullæ
quantumuis apparatæ, & opiparæ epulæ, ſuaues,
aut gratæ poterunt eſſe. reſpicit autem notiſſi-
mam de Damocle Dionyſij aſſentatore hiſtoriã:
qui cùm in ſermone copias, opes, maieſtatem illius do-
minatus commemoraret, ac prædicaret, negarétq; vn-
quam quemquam beatiorem fuiſſe: iußit eum Diony-
ſius fortunam experiri ſuam: collocandum curauit ho-
minem in aureo lecto, ſtrato pulcherrimo textili ſtra-
gulo, magnificis operibus picto, abacóſque complures or
nauit argento, auróque cælato. tum ad menſam eximia
G *forma pueros delectos iußit conſiſtere. aderant vnguen-*
ta, coronæ: incendebãtur odores, menſæ conquiſitißimis
epulis exſtruebantur. fortunatus ſibi Damocles vide-
batur. In hoc medio apparatu fulgentem gladium è la-
cunari ſeta equina appenſum demitti iußit, vt impen
dêret illius beati ceruicibus. Ita nec pulchros illos ad-
miniſtratores aſpiciebat, nec plenum artis argentũ, nec
manum porrigebat in menſam: iam ipſæ defluebant co-
ronæ: denique exorauit tyrãnum, vt abire liceret, quod
iam beatus nollet eſſe. Hæc ſunt M. Tull. Tuſc.lib.5.
declarabat autem Dionyſius (inquit idem Tull.) *ni-*
hil eſſe ei beatum, cui ſemper aliquis terror impendeat.

SICVLÆ DAPES] Siculæ dapes, & Syra-
cuſanæ menſæ prouerbij locum obtinent. lege
Athen.lib.12. Plato lib.3. de repub. Συρακουσίαν
δὲ ὦ φίλε τράπεζαν, καὶ Σικελικὴν ποικιλίαν H
ὄψου, ὡς ἔοικεν, αἰνεῖς. M. Tull.lib.2. de finib. *ſit*
voluptas non minor in naſturtio illo, quo veſci Perſas
eſſe ſolitos ſcribit Xenophon, quàm in Syracuſanis men-
ſis, quæ à Platone grauiter vituperantur. Idem lib.5.
Tuſcul. *Quò cùm veniſſem, vita illa beata, quæ fere-*
batur, plena Italicarum, Syracuſanarúmq; menſarũ,
nullo modo mihi placuit, bis in die ſaturum fieri, &c.

DVLCEM ELAB. SAP.] id eſt, exquiſi-
tiſſimæ, ſummóque artificio, & ſtudio condîtæ,
& apparatæ epulæ, ei videbuntur inſuaues, cuius
in animo curæ graues, & terrores, & angores, ce-
teræq; animorum peſtes inſideant. *elaborabunt*
autem ſcriptum eſt in cod. Don. Faër. Vatic. 2.
Torn.

A Torn. non, *elaborarunt*, vt habent vulgati.

SOMNVM REDVCENT] in nonnullis veteribus cod. ſcriptum eſt *reducet*: ſed ſecutus ſum cod. Don. Faër. 2. Vatic. Torn. & vulg.

SOMNVS AGREST. LENIS] ſomnus lenis non ſpernit humileis agreſtium hominũ domos, neque vmbroſam ripam, id eſt, dormiunt plerunque ſuauius in ſuis tuguriolis ruſtici, & tenues homines, quàm reges & dynaſtæ in ſuis ædibus ſumtuoſiſſimis, atque inſtructiſſimis.

FASTIDIT] ſpernit. Semper Horatius hoc verbum cum accuſandi caſu cõiungit: quod non item ſolet M. Tullius: exẽpli cauſa, epiſt. 3. lib. 1. *Faſtidire lacus & riuos auſus apertos.*

TEMPE] ſup. Od. 7. lib. 1. *Theſſala Tempe.*

B DESIDER. QVOD SATIS EST] qui quantum ſatis eſt, deſiderat, non nauigat, neque ſe maris periculo committit, vt mercibus commutandis rem faciat, atque augeat. ſic Od. 29. huius lib. *Non eſt meum, ſi mugiat Africis Malus procellis, ad miſeras preces Decurrere.* ſic Heſiod. ἔργ. καὶ ἡμ. de iis, qui iuſtitiam colunt. θάλλουσιν δ' ἀγαθοῖσι διαμπερὲς, οὐδ' ἐπὶ νηῶν Νίσσονται· καρπὸν δὲ φέρει ζείδωρος ἄρουρα.

TVMVLTVOSVM] quod timorem multum incutit. *Tumultus enim eſt perturbatio tanta, vt maior timor oriatur. vnde etiam nomen ductum eſt, tumultus*, Cic. Philip. 8.

SOLLICITAT] ſollicitum reddit, & quaſi è ſede mouet.

C NEC SÆVVS ARCT. CAD.] Plautus in Rudente, *Arcturus ſignum ſum omniũ quàm acerrimum: vehemens ſum exoriens: cũ occido, vehemẽtior.*

AVT ORIENTIS HÆDI] oriuntur hædi ſtatim poſt Capram, ſole Sagittariũ permetiẽte. Virg. Georg. 1. *Præterea tam ſunt Arcturi ſidera nobis, Hædorumque dies ſeruandi, & lucidus anguis, Quàm quibus in patriam ventoſa per æquora vectis Pontus, & Auſtriferi fauces tentantur Abydi.* ὅταν ἀνατέλλωσιν οἱ ἔριφοι (inquit interpres Theoc.) ἀγριαίνεται ἡ θάλασσα, id eſt, orientibus hædis ſæuit mare.

NON VERB. GRAND.] epiſt. ad Albinouan. lib. 1. *non quia grando Contuderit viteis.* χαλαζοκοπίας nominant Græci.

FVNDVSQVE MENDAX] γῆ ἄπιστος. D fundus infidelis. fundus, qui non reſpondet votis, aut exſpectationi agricolæ. epiſt. ad Mecenat. 2. lib. 1. *Spem mentita ſeges.* cõtrà Od. 16. huius lib. *& ſegetis Certa fides mea.* videtur autem hoc loco ſterilitatis agrorum cauſas enumeraſſe, nimiam ſiccitatem, imbreis immoderatos, incẽdium, hiemis præter modum frigidæ iniuriam: quę omnia ponit & Xenocr. in Axiocho his verbis: νυνὶ μὲν αὐχμὸν, νυνὶ δὲ ἐπομβρίας, νυνὶ δὲ ἐπίκαυσιν, νυνὶ δ' ἐρυσίβην, νυνὶ δὲ θάλπος ἄκαιρον, ἢ κρυός. id eſt, nunc enim ſiccitatem, nũc imbreis immoderatos, nunc rubiginem, nunc calorem intempeſtiuum, aut frigus: & Xenoph. in Oeconomico: Ἔτι δὲ τῆς γεωργικῆς τὰ πλεῖστα ἐστὶν ἀνθρώπῳ ἀδύνατα προνοῆσαι. καὶ γὰρ χάλαζαι, καὶ πάχναι ἐνίοτε, καὶ αὐχμοὶ, καὶ ὄμβροι ἐξαίσιοι καὶ ἐρυσίβαι, καὶ ἄλλα πολλάκις τὰ καλῶς ἐγνωσμένα καὶ πεποιημένα, ἀφαιροῦνται. E id eſt, Præterea plurimæ res artis agri colendi, eiuſmodi ſunt, vt eas homo prouidere non poſſit. Nam & grandines, & pruinæ, & ſiccitates, & imbres immoderati, & rubigines, & alia quædam ſæpenumerò, quæ pulchrè ſunt cogitata, prouiſa, & effecta, de manibus eripiunt. & Lucret. lib. 5. *Et tamẽ interdum magno quæſita labore, Cùm iam per terras frondent, atque omnia florent, Aut nimiis torret feruoribus æthereus ſol: Aut ſubiti perimunt imbres, gelidæq; pruina, Flabráque vẽtorum violento turbine vexant.*

NVNC TORR. AGR. SID.] ἀστροβολισμὸν, & σφακελισμὸν putabat ſignificari F Germanus Valens: id eſt, ſiderationem, quæ tùm euenit, cùm arbores peſtifero aliquo ſidere afflãtur, atque adeò percutiuntur. ex quo ἀστροβόλητοι, ſeu ἀστρόβλητοι dicuntur. ego putabam vel ἐπίκαυσιν deſcribi, id eſt, incendium, ſeu æſtum immoderatum, ex quo rubigo oritur: vel vredinem. tale ferè illud eſt Oda 16. epod. *nullius aſtri Gregem æſtuoſa torret impotentia.*

CONTRACTA PISCES ÆQVORA] poſtea quàm immodicũ pecuniæ quærendæ ſtudium reprehendit, atque inſectatus eſt, incipit nunc ſuæ ætatis hominum luxuriam, atque ædificandi inſolentiam exagitare, qui terra continẽte non contenti in mari ædificant. eleganter autem, & venuſtè piſceis ait ſentire maria fieri G contractiora ædificiorũ magnitudine, & fundamentorum, quæ in mare iaciuntur, molibus. vide Oden 15. lib. 2. *Iam pauca aratro iugera Regiæ Moles relinquent.*

CÆMENTA] cæmenta dicta ſunt à cædendo: itáque appellantur lapides cæſi. Od. 24. huius libri. *Cæmentis licet occupes Tyrrhenũ omne tuis: & mare Apulicum.*

DIMITTIT] ſic habent libri vet. vulg. *Demittit.* REDEMTOR] redemtores dicuntur, qui opus aliquod faciendum ſuo periculo, certa mercede pacta conduxerunt: ἐργολάβοι dicuntur à Græcis. epiſt. ad Iul. Florum lib. 2. *Feſtinat calidus mulis, gerulíſque redemtor.* Redimere enim H interdum idem valet, quod conducere, ex quo redemtor idem, quod conductor.

TERRÆ FASTIDIOSVS.] qui terra ſpreta, in mari ædificat.

NEQVE DECEDIT ÆR. TRIR.] ſic ſup. Ode 16. lib. 2. *Scandit æratas vitioſa naueis Cura.*

POST EQVIT. SEDET ATRA C.] ſimilis ſententia eſt apud Lucr. lib. 2. in princip. *Quòd ſi ridicula hæc, ludibriáque eſſe videmus, &c.*

ATRA CVRA] atra, id eſt, triſtis. ſic Od. 11. lib. 4. *minuentur atræ Carmine curæ.*

QVOD SI DOL. NEC PHRY. LAP.] vide quæ annotauimus ad Oden illam 16. lib. 2.

A ita igitur concludit hunc locum. Si neque ædificia magnifica, neque purpureæ veſtes, neque Falerna vina, neque vnguenta Perſica morbis animi medentur, cur me meæ fortunæ pœniteat, diuitiáſque conſecter, & concupiſcam ampliores? *Delinit* habent a. Vat. cod. & Torn. congruit cum hoc loco ille, epiſt. ad Loll. 2. lib. 1. *Non domus, aut fundus, non æris aceruus, & auri Ægroto domini deduxit corpore febres, Non animo curas.* per Phrygiũ autem lapidem columnas Phrygias ſignificat, quibus fulciebantur & ornabantur atria domorum ſumtuoſarum. Tibull. lib. 3. eleg. 3. *Quidve domus prodeſt Phrygiis innixa columnis, Tænare ſiue tuis, ſiue Cariſte tuis?*

FALERNA VITIS] ſic habent libri Iann. B & 2. Vat. quam ſcripturam probo. nam in vulgatis impreſſum eſt *Falerna Vitis*: quam lectionem qui recipiunt, ſubintelligunt ἀπὸ κοινοῦ *vſus*.

ACHÆMENIVMQVE COSTVM] Perſicum vnguentum ab Achæmene Perſarum Rege. ſup. Od. 12. li. 2. & Od. 13. epod. *nardum Achæmenium*. de coſto vide Plin. lib. 12. cap. 12.

INVIDEND. POSTIB.] ſumtuoſis, magno pretio emtis. ſup. Od. x. lib. 2. *aulam inuidendam* dixit. poſtibus autem, id eſt, oſtiis, ſeu foribus: vel ſimpliciter trabibus.

CVR VALLE PERM. SABINA] id eſt, cur ſpreto, & reiecto meo fundo Sabino, in quo vallis eſt peramœna, diuitias curarum, & moleſtiarum plenas, & plurimo labore partas, & quæſitas amplectar? de verbo *mutandi* vide C annot. ad Oden 16. lib. 1.

DIVITIAS OPEROS.] id eſt, laborioſiores, vel maiores & ampliores, vel in quibus & parandis magno labore, magnáque opera, & cuſtodiẽdis magna cura opus eſt. Oda 2. lib. 4. *operoſa paruus Carmina fingo.*

Ode 2.

Pueros ab ineunte ætate aſſuefaciendos eſſe paupertati, rei militari, vitæ laborioſæ.

D *ANguſtam, amici, pauperiem pati*
Robuſtus acri militia puer
Condiſcat: & Parthos feroceis
Vexet eques metuendus haſta:
Vitámque ſub diuo, & trepidis agat
In rebus. illum ex mœnibus hoſticis
Matrona bellantis tyranni
Proſpiciens, & adulta virgo,
Suſpiret: eheu, ne rudis agminum
Sponſus laceſſat regius aſperum
Tactu leonem: quem cruenta
Per medias rapit ira cædeis. E
Dulce, & decorum eſt pro patria mori.
Mors & fugacem perſequitur virum:
Nec parcit imbellis iuuentæ
Poplitibus, timidóque tergo.
Virtus repulſæ neſcia ſordidæ
Intaminatis fulget honoribus:
Nec ſumit, aut ponit ſecureis
Arbitrio popularis auræ.
Virtus recludens immeritis mori
Cælum, negata tentat iter via:
Cætúſque vulgareis, & vdam F
Spernit humum fugiente penna.
Eſt & fideli tuta ſilentio
Merces. vetabo, qui Cereris ſacrum
Vulgarit arcanæ, ſub iiſdem
Sit trabibus, fragilémque mecum
Soluat faſelum. ſæpe Dieſpiter
Neglectus, inceſto addidit integrum.
Rarò antecedentem ſceleſtum
Deſeruit pede pœna claudo.

ANGVSTAM, AMICI, PAVPERIEM] G Suadens Horatius vt in exercitatione fortitudinis, & patientiæ pueri verſentur, nõ temerè paupertatem ſumit, vt vnũ è malis humanis, in quo perferendo & inſignis patientia deſideretur, & animi fortitudo magnoperè acuatur. Od. 9. lib. 4 *rectius occupat Nomen beati, qui deorum Muneribus ſapienter vti, Durámq; callet pauperiem pati.* M. Tull. in Rullum, veteres quoſdam Romanos commemorat non ſolùm populi honoribus, rebúſque geſtis, verùm etiam patientia paupertatis ornatos. Tùm Ariſtoteles. lib. 3. de moribus ad Nicomach. τὴν πενίαν, id eſt, paupertatem in rebus malis, & formidoloſis numerat: & pater Ennius ita ferebat duo, quæ maxima putantur, onera, vt eis pæne delectari videretur. ſæuam appellat Horat. Od. 12. lib. 1. Duram Od. 9. lib. 4. H

ET PARTH. FER.] qui ipſi ſunt equites.

VITAMQVE SVB DIVO] omnes ferè libri calamo exarati habent, *ſub diuo*, quos ſequor, quamquam etiam *ſub dio* ferri poteſt.

ET TREPIDIS AGAT IN REBVS] Ariſt. ἐν τοῖς φοβεροῖς. id eſt, in rebus formidoloſis, & horribilib9. Idẽ lib. 2. de mor. ad Nicom. ait nos, dum aſſueſcimus res formidoloſas contemnere, eáſque perferre, & perpeti, forteis fieri. ſic locutus eſt T. Liuius lib. 4. *Et ſenatus, vt in trepidis rebus, dictatorem dici Mamercum Æmilium iuſſit.* Idem lib. 34. *orant, ne ſe in rebus tam trepidis deſerat.*

ILLVM

A ILLVM EX MOENIBVS HOSTICIS] illum, nempe militem Rom. proſpiciens ex mœnibus hoſtilibus vxor Regis alicuius barbari, cũ quo bellũ gerat populus Rom. ſuſpiret hoc modo, atque hæc queribunda voce loquatur.

MATRONA BELL. T.] id eſt, vxor tyranni bellum gerẽtis. quid interſit inter matronam, & matrem familias docent Feſtus, & Nonius, & Seruius ad illum locum Virgil. Æneid. XI. *tum muros varia cinxere corona Matronæ, puerique.*

RVDIS AGMINVM SPONSVS] non exercitatus in prœliis: imperitus rei militaris.

ASPERVM TACTV LEONEM] militẽ Rom. ſæuum, & formidoloſum in congreſſu, ſeu conflictu. δυσπρόσιτον: tranſlatio eſt.

QVEM CRVENTA PER MED. RAP.] B manſit in tranſlatione. leones autẽ maximè eſſe iracundos teſtatur his grauiſſimis verſibus Lucretius lib. 3. *Sed calidi plus eſt illis, quibus acria corda, Iracundáque mens facile efferueſcit in ira: Quo genere in primis mens eſt violẽta leonum, Pectora qui fremitu rumpunt plerunque gementes: Nec capere irarũ fluctus in pectore poſſunt.*

DVLCE ET DECORVM EST, &c.] hanc ſententiam paullo vberius exprimit Pind. ἰσθμ. εἰδ. ἑβδόμῳ. Ἴστω γὰρ σαφὲς, ὅστις ἐν ταύτᾳ νεφέλᾳ χάλαζαν αἵματος πρὸς φίλας πάτρας ἀμύνεται, λοιγὸν ἀμύνων ἐναντίῳ στρατῷ, ἀστῶν γενεᾷ μέγιστον κλέος αὔξων, ζώων τε καὶ C θανών. ſciat enim qui in hac nube grandinẽ ſanguinis pro patria pugnans, & exitium propulſat aduerſario ciuium exercitu, ſe ſuis poſteris, ſuóq; generi maximam gloriam relinquere, & viuentem, & mortuum. Lucianus in encomio patriæ ſcribit hãc in prœliis cohortationem plurimùm valere, ſi quis dicat bellum eſſe pro patria ſuſceptum: neminémq; eſſe, qui hac voce audita mortem extimeſcat, aut periculum metuat. Efficit enim (inquit) nomen & commemoratio ipſa patriæ, vt qui eſt alioqui timidiſſimus, ignauiſſimúsque natura, fortiſſimus exiſtat. Tyrtæus autem, qui *mares animos* (vt ait Horatius lib. de arte poët.) *Verſibus exacuit*, hanc eandem ſententiam duobus verſiculis ita complexus eſt. Τεθνάμεναι D γὰρ καλὸν ἐπὶ προμάχοισι πεσόντα Ἄνδρ' ἀγαθὸν, περὶ ᾗ πατρίδι μαρνάμενον. quorum verſuum hæc ferè ſententia eſt, Pulchrum eſt virum fortem pro patria pugnantem & cadentem inter eos, qui in primo ordine dimicãt, mori. Accedat his Homerus. εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. id eſt, optimum eſt auſpicium pugnare pro patria. Et M. Tull. offic. I. *Sed omneis omnium caritates patria vna cõplexa eſt. pro qua quis bonus dubitet mortem oppetere?*

MORS ET FVG. PERSEQ.] immo verò ſæpius ſeruantur è prœlio, qui fortiter pugnant, quàm qui in fuga ſpem ſalutis conſtituũt. quod declarat Hom. ἰλιάδ. ε. Αἰδομένων τ' ἀνδρῶν πλέονες σόοι, ἠὲ πέφανται· Φευγόντων δ' οὔτ' ἂρ κλέος ὄρνυται, οὔτε τις ἀλκή. Hæc igitur huius loci ſententia eſt, Si immortales eſſent E futuri, qui pro patria cũ vitæ periculo armis decertare nolunt, turpis eſſet quidem illa, ſed eſſet aliqua tamen ignauorum cauſa, ac defenſio, cùm dicerent ſe fugiendo ſaluti conſulere maluiſſe, quàm contrà nitendo, & repugnando occumbere. Nunc autẽ cùm belli periculo vitato, ſexcenta nobis alia mortis genera impendeant; longè pulchrius, ac laudabilius eſt pro patria fortiter pugnantem, mortem oppetere, quàm vitam naturæ, aut neceſſitati reſeruare. quod itẽ M. Tull. Philipp. 10. ornatiſſimis verbis perſequitur. *Ita præclara eſt recuperatio libertatis, vt ne mors quidem ſit in repetenda libertate, fugienda. Quòd ſi immortalitas ſequeretur periculi fugam, tamen eo magis ea non fugiẽda videretur, quòd diuturnior eſſet ſeruitus. Cùm* F *verò dies, & nocteis omnia nos vndique fata circumſtent, non eſt veſtri, Romaníque nominis dubitare eum ſpiritum, quem naturæ quis debeat, patriæ reddere.* in illis autem verbis Ciceronis, *ea non fugienda videretur* (vt dicam ἐν παρόδῳ) ſubaudiẽdum eſt *mors*. Nam ſi ſine negatione legas, vt in vulgatis, ſubintelligetur *immortalitas*. ſed priorem lectionem magis probo. Sarpedon præterea apud Homerum ἰλιάδ. μ. verbis idem planè ſignificantibus Glaucum ad fortiter pugnandum excitat. Ὦ πέπον. εἰ μὲν γὰρ πόλεμον περὶ τόνδε φυγόντες Αἰεὶ δὴ μέλλοιμεν ἀγήρω τ', ἀθανάτω τε Ἔσσεσθ', οὔτε κεν αὐτὸς ἐνὶ πρώτοισι μαχοίμην, Οὔτε κέ σε στέλλοιμι μάχην ἐς κυδιάνειραν· Νῦν δ' ἔμπης γὰρ κῆρες ἐφεστᾶσιν θανάτοιο Μυρίαι, ἃς οὐκ ἔστι φυγεῖν βροτὸν, οὐδ' ὑπαλύξαι. G id eſt, *o mollis: ſi ex hoc bello numquam ægra ſenectus Saluos, pallida mors numquã nocte integat atra: Non equidem primos inter pugnare cruentus Suſtineam, neque te ad pugnam, aut ad vulnera mittam: At nũc circumſtant nos mille pericula leti, Quæ effugere haud vmquam liceat mortalibus ægris.* Sic & Theopompus, Εἰ μὲν γὰρ ἦν τὸν κίνδυνον τὸν παρόντα διαφυγόντας ἀδεῶς διάγειν τὸν ἐπίλοιπον χρόνον, οὐκ ἂν ἦν θαυμαστὸν φιλοψυχεῖν. νῦν δὲ τοσαῦται κῆρες τῷ βίῳ παραπεφύκασιν, ὥστε τὸν ἐν ταῖς μάχαις θάνατον αἱρετότερον εἶναι δοκεῖν: id eſt, Nam ſi fas eſſet præſenti periculo declinato, ac vitato, reliquum vitæ tempus ſecurè & ſine metu traducere, nõ eſſet mirum ſi quis retinendæ vitæ ſtudio teneretur. Nũc autem tot H vitam humanam fata circumuallant, vt mors in prœlio oppetita longè optabilior eſſe videatur. huc eodẽ pertinet illud Æſchyli. Ἀλλ' οὔτε πολλὰ τραύματ' ἐν στέρνοις λαβὼν Θνήσκει τις, εἰ μὴ τέρμα συντρέχοι βίου, Οὔτ' ἐν στέγῃ τις ἥμενος παρ' ἑστίᾳ Φεύγει τι μᾶλλον τὸν πεπρωμένον μόρον. id eſt, At neque quiſquam multis in pectore vulneribus acceptis moritur, niſi vitæ terminus adſit: neque domi ſuæ aliquis ſedens ad focum eo magis mortem naturalem, & fato deſtinatam effugit. Demoſthenes item in oratione περὶ στεφάνου, quam dudum Latinã fecimus, propè diem edemus, eandem ferè ſentẽtiam po-

A nit: πέρας μὲν γὰρ ἐστὶν ἅπασιν ἀνθρώποις τοῦ βίου θάνατος, κἂν ἐν οἰκίσκῳ τις αὐτὸν καθείρξας τηρῇ. δεῖ δὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐγχειρεῖν μὲν ἅπασιν ἀεὶ τοῖς καλοῖς, φέρειν δ᾽ ὅ,τι ἂν ὁ θεὸς διδῷ, γενναίως. id eſt, omnium, inquit, hominum vitæ mors eſt extremum, etiá ſi quis ſe domi ſuæ incluſum contineat, omnéque belli periculum fugiat, ac declinet: ſed oportet viros forteis ſemper egregia, & præclara facinora conari bona ſpe fretos in poſterum: quicquid autem Deorum voluntate euenerit, generoſo, fortíque animo ferre. Accedat ad ſuperiores illos oratores, & poëtas, lyricorum princeps Pindarus, cuius ſunt hæc εὐδ. α. ὀλυμπ. θανεῖν δ᾽ οἷσιν ἀνάγ-
B κα, τί κε τις ἀνώνυμον γῆρας ἐν σκότῳ καθήμενος ἕψοι μάταν, ἁπάντων καλῶν ἄμμορος; id eſt, cùm ſit omnibus mortalibus neceſſe mori, quid eſt quòd quiſquam in tenebris réſidens ſenectutem ignobilem, & ingloriam fruſtra producat, omnium rerum honeſtarum ac præclararum expers? Sed videtur Horatius Simonidis verſum ad verbum ferè expreſſiſſe. ὁ δ᾽ αὖ θάνατος ἐφῆκε καὶ τὸν φυγόμαχον. quem M. Ant. Muretus annotauit. in cod. Iann. & 2. Vatic. *proſequitur virum*, ſcriptum eſt.

IMBELLIS IVVENTÆ] ἀπολέμου.

POPLITIBVS] per poplites iuuentæ imbellis, ſignificat iuuenes ignauos atque ad fugiédum, quàm ad pugnandum, expeditiores. poplites enim cernuntur eorum, qui fugiunt, quem-
C admodum & terga. hoc intereſt quòd ignauorũ fugientium terga plerumque inhoneſtis vulneribus locum præbent: poplites celeriter explicati, ſalutem expediunt.

TIMIDOQVE TERGO.] homines ignaui, ac timidi, cum fugere, quàm pugnare malint, ſi forte vulnus accipiant, à tergo vulnerantur: Contrà fortes, aduerſo pectore. Catullus Carm. de Pelei nupt. Parcas canéteis, & Peleo, ac Thetidi prædicenteis facit, Achillem eis naſciturum *Hoſtibus haud tergo, ſed forti pectore notum*. Ita M. Antonius orator (vt ſcribit M. Tull. li. 2. de orat. ad Q. fratr. & act. 5. in Verr. de ſuppliciis) M'. Aquilium multis auaritiæ criminibus, teſtimoniſque cõuictum, cauſa propè perorata, ipſe ar-
D ripuit, conſtituítque in conſpectu omnium, tunicámque eius à pectore abſcidit, vt cicatrices populus Ro. iudicéſque aſpicerent aduerſo corpore acceptas. in cod. Raïnutij Farneſ. Card. & in vno Vat. & Torn. ſcriptum eſt, *timidó ve tergo*.

VIRTVS REPVLSÆ NESCIA] cur repulſæ neſcia? quia virtute præſtantes viri à populo, aut à regibus honores non petunt, neque ſe ei periculo committunt, vt repulſam ferre poſſint: ſed honore proprio, ſolido, fixo, ac ſtabili contenti ſunt, qui virtuti debetur, atque adeò defertur, etiam ſi eam Reges, & populi inornatam, atque inhonoratam iacêre patiantur. huic loco ſimilis ille eſt Ode 2. lib. 2. *Redditum Cyri ſolio Phraaten Diſſidens plebi, numero beatorũ Eximit virtus, populúmque falſis Dedocet vti Vocibus, regnum,* E
& diadema tutum Deferens vni, propriámque laurũ, Quiſquis, &c. Itaque vir bonus & ſapiens non eſt cònſul *vnius anni, Sed quoties bonus atque fidus Iudex honeſtum prætulit vtili, &c.* quæ ſunt Oda 9. lib. 4.

INTAMINATIS] puris, liquidis, non contaminatis. Sic autẽ habẽt omnes libri veteres, & quos in Italia vidi, & quos hîc in Gallia. Cleric. Nicotian. Ruſſard. ceteri præter vnum: quod iccircò admonui, nequis hîc legendum pertinaciter contendat, fretus ſola auctoritate codicum antiquorũ, *incontaminatis*, vt ſyllaba prima huius nominis pertineat ad verſus ſuperioris ſyllabam vltimam, quale eſt illud *uXorius amnis* Od. 2. lib. 1. quam ſcripturam tamen non improbo, neq; F
damno, ſi doctis probatur. quin receptæ antepono. NEC PONIT, AVT SVMIT] id eſt, nec deponit, aut capit honores arbitrio popularis leuitatis: & meritò. Nam qui virtuti debẽtur honores, debent eſſe certi, proprij, & ſtabiles. at honores à populo delati, incerti, breues, & fluxi ſunt, & ab eodem, qui dedit, eripi poſſunt: vt epiſt. ad Quint. lib. 1. *Qui dedit hoc hodie, cras, ſi volet, auferet: vt ſi Detulerit faſceis indigno, detrahet idem. Pone: meum eſt, inquit. pono, triſtiſque recedo.* ſic autem hoc loco ſecureis pro conſulatu, ſeu prætura poſuit, vt Od. 16. lib. 2. *lictorem cõſularem* pro conſulatu. ſolebant enim, & conſulibus Romæ, & prætoribus in prouincia faſces, & ſecures præferri: niſi quòd in Oda illa 16. lictorum cõſularium munus ſpectauit, quod erat, turbam ſum- G
mouere ante conſules: qui tamen curas ſummouere non poſſunt: hîc conſularem poteſtatẽ ſimpliciter. Cic. oratione in Verr. de ſuppliciis. quærit *quamobrem faſces prætorib. præferantur: cur ſecures datæ.*

SECVREIS] præturas, conſulatus, deniq; honores & magiſtratus. Lucret. lib. 3. *Qui petere à populo faſceis, ſæuáſque ſecureis Imbibit, & ſemper victus, triſtíſque recedit.* vide annot. ad Sat. 6. lib. 1.

ARBITR. POPVL. AVRÆ] popularis auræ nomine populi leuitatem ac mobilitatẽ ſignificat in mandandis magiſtratibus, in ferendis ſuffragiis, in contionibus, & ſimilibus. Eodẽ pertinent illa apud M. Tull. *Ventus popularis, & con-* H
cionum venti. epiſt. ad Curium. *eorum ventorum, quos propoſui, moderator quidam, & quaſi gubernator.* Idem orat. de Haruſp. reſp. *Sulpicium longius, quàm voluit, popularis auræ prouexit.* pro Murena. *totam opinionem parua nonnumquam cõmutat aura rumoris.* T. Liuius lib. 42. annalium. *Perſeus magis aura popularis erat.* Virg. lib. 6. Æneid. *quem iuxtà ſequitur iactantior Ancus, Nunc quoque iam nimiùm gaudens popularibus auris.* ad quem locum ſic Seruius, *auris*, id eſt, *fauoribus. unde etiam aurarij dicuntur fauores.*

VIRTVS RECLVD. IMMER. MO. CÆL. &c.] virtus, quæ cælum aperit laude præſtantibus viris, quales ſunt ij, qui ab omni cupiditate

A ditate remoti ſunt ac liberi (iis enim gloria debetur immortalis,neque iiſdem terminis eorum fama,quibus vita, circuſcribitur.) vias difficileis & impeditas indagar,& humiliũ hominũ ſpreto contubernio in cælum euolat.

RECLVDENS] aperiens. vtitur hoc verbo ſuprà Ode 18.lib.2. *aqua tellus Pauperi recluditur.* & Ode 24. lib. 1. *Non lenis precibus fata recludere.* & epiſtol.ad Torqu.lib.1 *& operta recludit.*& ad Auguſt.lib.2.*recluſa Manè domo vigilare.*

IMMERITIS MORI] iis, qui nõ meruerunt mori. qui meriti ſunt immortalitatem. ſup. Od.17.lib.1. *immeritámque veſtem.* & Od.28. *Negligis immeritis nocituram Pôſt modò te natis fraudem committere forſit.*& infr.Od.6.*Delicta maiorum immeritus lues.* & Saty. 3. lib. 2. *immeritúſque laborat*

B *Iratis natus paries Diis , atque poetis.* & epiſt. ad Villic. lib.1. *Stultus vterque locum immeritũ cauſatur iniquè.* NEG. TENT. ITER VIA] iter ſibi , & ſuis patefacit per vias deſertas, incultas, interclusas,inuſitatas,neque ab aliis tritas.

TENTAT ITER]Od.4.eiuſd.lib. *Inſanientem nauita Boſporum Tentabo,&c.*

VDAM SPERNIT HVMVM] ſic ſæpe loquuntur poëtæ. idem in epiſt. ad Piſon. *Aut dum vitat humum,nubeis, & inania captet.* Virgil. Georg.3. *tentanda via eſt , qua me quoq; poſſim Tollere humo.* contrà idẽ Horat. epiſt. ad Piſon. *Serpit humi tutus nimium,timidúſque procellæ.*

C EST ET FIDELI] laudata abſtinentia,& animo ab omni cupiditate libero , ac ſoluto , rerúmque humanarum contemtore , degreditur, ac,pæne dicam, aberrat ad laudem ſilentij:neq; poſtea reuertitur ad ſermonem inſtitutum. Eſt enim poëtarum, tanquam ſpiritu diuino afflatorum,& mentis agitatione cõcitatorum, nõ ſemper in propoſito ſermone hærere:ſed ad alia nõnumquam aberrare , ſententiáque longè à principio diuerſa carmen concludere , cuius rei exẽpla ſunt in Od.13. lib.2.& Od.7. lib. 1. & Od.3. eiuſdem: & alia multa. apud Pindarum autem quàm plurima.

SILENTIO.] Pindarus ἐιδ.ε. Νεμ. ait non ſemper eſſe laudabilem, neque vtilem orationis

D veritatem,quæ os ſuum (vt loquitur ille) nudet, ac retegat:ſed ſæpe prudentis hominis eſſe ſcire tacere.Pindari verba ſunt hæc:ἔτοι ἅπασα κερδίων φαίνοισα πρόσωπον ἀλάθεια ἀτρεκὴς· καὶ σιγᾶν πολλάκις ἐστὶ σοφώτατον νοῆσαι.

VETABO] Vetabo, inquit, qui Cereris ſacrũ enuntiarit, mecum habitet, & mecum nauiget.

QVI CERERIS SACRVM, &c.]quod religioſiſſimo ſilentio cõtinebatur.cum cymbalis autem & tympanis etiam fiebat,quaſi ea,cùm filiam ſuam Proſerpinam ab Orco raptam quæreret , ab omnibus ſciri vellet , quid quæreret. Quam cùm inueſtigare,& conquirere vellet,dicitur inflammaſſe tædas iis ignibus,qui ex Ætnę vertice erumpunt:quas ſibi cùm ipſa præferret, orbem omnium peragraſſe terrarum , vt ſcribit M. Tull. actione in Verr. 4. de ſignis.Heſiod.in E Theog. pauciſſimis verbis hanc fabulam tangit. H(de Cerere loquitur)τίκε Περσεφόνην λευκώλενον, ἣν Αἰδωνεὺς Ἥρπασεν ἧς παρὰ μητρός. Interpres Theocriti annotat ad illũ locum εἰδ. γ. ζαλῶ δὲ φίλα γύναι ἰασίωνα. Ὃς τόσσων ἐκύρησεν, ὅσ᾽ οὐ πευσεῖσθε βέβαλοι, amorem & concubitum Cereris cum Iaſione Minois filio etiã ad myſteria Cereris pertinuiſſe.M.Tull.ead. orat.narrat,ad ſacrarium Cereris aditum nõ patuiſſe viris:ſacra autem per mulieres & virgines adminiſtrari & confici ſolita.vide ad Sat.vlt.lib. 2.de canephoris.Per eum igitur , qui Cereris ſacrum vulgarit,intellige hominem linguæ incontinentis,futilem,ac rimarum plenum, qui conſilia arcana,& recondita tacere aut non poſſit,aut F non velit.cod.Faërn.habet *Cereris ſacra.*

SVB IISDEM SIT TRABIBVS.]ſub eodem tecto, iiſdem parietibus contineatur : in eodem domicilio maneat : ſic mihi contu bernalis: ὁμωρόφιον μοι εἶναι ἀπείποιμι ἄν.

FRAGILEMQVE MECVM SOLVAT] & in eadem naui nauiget.

SÆPE DIESP. NEGL. &c.] ſæpe Deus vnius impij ſcelus,piorum, & innocentium pœnis luit.ſæpe caſti, & integri viri cum ſceleratis, & inceſtis plectuntur.ſic Euripid. ἱκετιδ.Κοινὰς γὰρ ὁ θεὸς τὰς τύχας ἡγούμενος Τοῖς τοῦ νοσοῦντος πήμασιν διώλεσε Τὸν οὐ νοσοῦντα. κ᾽ οὐδὲν ἠδικηκότα : id eſt, cõmuneis enim deus for tunas ducens eius qui ægrotat morbis & malis, eum,qui non ægrotat,& qui nihil peccauit, per- G dere ſolet. & Heſiod.ἔργ. καὶ ἡμ. πολλάκι δὴ ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἐπαυρεῖ, Ὅς κεν ἀλιτραίνει, καὶ ἀτάσθαλα μηχανάαται. Τοῖσιν δ᾽ οὐρανόθεν μέγ᾽ ἐπήγαγε πῆμα Κρονίων, Λιμὸν ὁμοῦ καὶ λοιμόν· ἀποφθινύθουσι δὲ λαοί: Οὐδὲ γυναῖκες τίκτουσιν· μινύθουσι δὲ οἶκοι Ζηνὸς φραδμοσύνῃσιν ὀλυμπίου: ἄλλοτε δ᾽ αὖτε Ἢ τῶν γε στρατὸν εὐρὺν ἀπώλεσεν, ἢ ὅ γε τεῖχος, &c. id eſt, *Sed ſæpe vniuerſi ciues plectũtur ob vnũ, Qui ſcelera admittit,qui res molitur iniquas. His autem exitium cælo demittit ab alto Iupiter , & letale malũ,peſtémque, famémq; Non pariunt nuptæ, minuuntur tecta, domúſque Conſiliis & mente Iouis patris altitonantis:Nunc pereunt miſeri ciues: ſæpe ille cohor teis Interimit totas:ſæpe altas diruit vrbeis,Et rapidis* H *naueis iactatas obruit vndis.* Iupiter (inquit Varro lib.4.de ling.Lat.) Diiouis & Dieſpiter dictus, hoc eſt aër, & dies,id eſt,diei & lucis pater.

NEGLECTVS] non cultus,aut etiam offen ſus facto aliquo improbo,& impio.

RARÒ ANTEC. SCEL.] raro ſceleſtus admiſſi facinoris, aut culpæ cõmiſſæ pœnam effugit,culpam enim conſequitur pœna,ſi non ſtatim,neque pari celeritate,at aliquãdo. Plato lib. 5.de leg. Τιμωρία δ᾽ ἀδικίας ἀκόλουθος πάθη, ἧς ὅ, τε τυχὼν, καὶ μὴ τυγχάνων, ἄθλιος· ὁ μὲν, οὐκ ἰατρευόμενος· ὁ δὲ, ἵνα ἕτεροι πολλοὶ σώζωνται, ἀπολλύμενος. id eſt,pœna iniuſtitiæ o-

A mnis comes eſt, quam & qui luit, & qui non luit, miſer eſt: hic quidem, quia non ſanatur, ille autẽ quia, vt alij multi ſalui ſint, interit. Sententia igitur huius loci hæc eſt. rarò ita tarda fuit pœna, vt ſceleſtum aſſequi non potuerit, & de manibus amiſerit: & ita nomen *tarda* intelligetur adiuuare vim verbi *Deſeruit*. poteſt & hoc modo explicari. quamuis pœna tarda ſit, aſſequitur tamen & comprehendit aliquando nocentem. tarda quidem eſt pœna, & βραδύπους, id eſt, tardo inceſſu: verumtamen ſceleſtum hominẽ effugere non patitur, ſed aliquando eum aſſequitur. ſic Eurip. ἀλλὰ σιγᾷ καὶ βραδεῖ ποδὶ στείχουσα μάρπτει τοὺς κακοὺς ὅταν τύχῃ. id eſt, tacitè, & tardo pe-
B de incedens pœna improbos cõprehendet, cùm fors tulerit. & Tibull. eleg. 9. *Ah miſer: & ſi quis primò periuria celat: Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.* lege Plutarch. περὶ τοῦ θεοῦ βραδέως τιμωρουμένου.

Ode 3.

Virtute præditum virum nihil extimeſcere. oratio Iunonis de Troia euerſa, bello Troiano finito, imperio Romano à Troianis initium capturo.

IVSTVM, & tenacem propoſiti virum
C *Non ciuium ardor praua iubentium,*
Non vultus inſtantis tyranni
Mente quatit ſolida, neque Auſter,
Dux inquieti turbidus Adriæ:
Nec fulminantis magna Iouis manus.
Si fractus illabatur orbis,
Impauidum ferient ruinæ.
Hac arte Pollux, & vagus Hercules
Innixus, arceis attigit igneas:
Quos inter Auguſtus recumbens
Purpureo bibit ore nectar.
D *Hac te merentem, Bacche pater, tuæ*
Vexere tigres, indocili iugum
Collo trahentes: hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit,
Gratum elocuta conſiliantibus
Iunone diuis. Ilion, Ilion
Fatalis, inceſtúſque iudex,
Et mulier peregrina vertit
In puluerem, ex quo deſtituit deos
Mercede pacta Laomedon, mihi,
Caſtæq́ damnatum Mineruæ
Cum populo, & duce fraudulento. E
Iam nec Lacenæ ſplendet adulteræ
Famoſus hoſpes: nec Priami domus
Periura pugnaceis Achiuos
Hectoreis opibus refringit:
Noſtríſque ductum ſeditionibus
Bellum reſedit: protinus & graueis
Iras, & inuiſum nepotem,
Troica quem peperit ſacerdos,
Marti redonabo. illum ego lucidas
Inire ſedeis, ducere nectaris F
Succos, & aſcribi quietis
Ordinibus patiar deorum.
Dum longus inter ſæuiat Ilion,
Romámque pontus: qualibet exſules
In parte regnanto beati.
Dum Priami, Paridíſque buſto
Inſultet armentum, & catulos feræ
Celent inultæ: ſtet Capitolium
Fulgens, triumphatíſque poſſit
Roma ferox dare iura Medis.
Horrenda latè nomen in vltimas
Extendat oras, quà medius liquor G
Secernit Europen ab Afro:
Quà tumidus rigat arua Nilus:
Aurum irrepertum, & ſic melius ſitum,
Cùm terra celat, ſpernere fortior,
Quàm cogere humanos in vſus,
Omne ſacrum rapiente dextra.
Quicumque mundi terminus obſtitit,
Hunc tangat armis, viſere geſtiens,
Qua parte debacchentur ignes:
Qua nebulæ pluuiíque rores. H
Sed bellicoſis fata Quiritibus
Hac lege dico, ne nimiùm pij,
Rebúſque fidentes, auitæ
Tecta velint reparare Troiæ.
Troiæ renaſcens alite lugubri
Fortuna, triſti clade iterabitur,
Ducente victriceis cateruas
Coniuge me Iouis, & ſorore.
Ter ſi reſurgat murus æneus
Auctore Phœbo: ter pereat meis

Exciſſus

A *Exſciſſus Argiuis, ter vxor*
Capta virum, pueróſque ploret.
Non hæc iocoſæ conuenient lyræ.
Quò Muſa tendis? deſine peruicax
Referre ſermones deorum, &
Magna modis tenuare paruis.

ET TENACEM PROPOSITI] conſtantem in propoſito, ſuſceptóque cõſilio, non quouis tamen, ſed recto.

NON CIVIUM ARDOR] non ciues irati, ira ardentes. hæc ſunt referéda ad democratiam: in qua populus reip. præeſt, vt olim Athenis. Quinetiam Romæ, vbi optimates cũ populo reip. præerant, ita loquebantur, *populus iuſſit:* & *velitis, iubeatis Quirites*. praua iubentium igitur vel ſic explica, prauas leges ferentium, ſeu ponentium potius & condẽtium: vel res prauas volentium atque imperantium.
B

NON VVLTVS INST. TYR.] nõ præſens tyrannus imperans quippiam minus rectũ. hæc ad tyrannidem pertinent.

MENTE QVATIT SOLIDA] de ſententia demouet, aut deturbat, id eſt, non habet eam vim, vt eum ſententiam mutare cogat.

NEQVE AVST. DVX INQV. TVRB.
C ADR.] etiam ſuprà Notum, id eſt, Auſtrũ, arbitrum Adriæ dixit, Ode 3. lib. 1.

NEC FVLMINANTIS] nec Iouis fulmina. ſic rubentem dexteram dixit ſup. lib. 1. Od. 2. Hoc igitur dicit: non populus ira incenſus, non tyrannus præſens, & vrgens, vt aliquid faciat minus rectum: non venti, nõn fulmen, virum iuſtũ ac ſapientem, atque in ſententia permanentem, commouent, neque conturbant, neque inducũt, vt à propoſito, ſuſceptóque conſilio deſciſcat.

SI FRACT. ILLAB. ORB.] denique ſi cælum ruat, nõ terrebitur ruinis. Non defuerũt, qui cælum ex lapidibus conſtare, atque aliquando collapſurum dicerent: quorum princeps fuit Anaxagoras: de quo vide apud Diogenẽ Laërt.

D HAC ARTE] his artibus, id eſt, his virtutibus, vel his viis ac rationibus, iuſtitia ſcilicet, & propoſiti conſtantia dicit Pollucem, Herculem, Bacchum, Romulum ex mortalibus immortaleis eſſe factos. Congruunt cum his ea, quæ ſcribit Pauſan. Arcadicis, primos illos homines propter iuſtitiam & pietatem dignos eſſe habitos, à quibus Dij immortales hoſpitio acciperentur, & quorum menſis accumberenr. Atque fiebat (inquit) vt & bonis rectè factorum præmium ſtatim perſoluerẽt, & de improbis ac ſceleratis pœnas ſumerent. Nam & Dij fiebãt ex hominibus: qui etiã ad hunc diẽ diuinis honoribus afficiuntur, vt Ariſteus Cyrenes, & Liber Semeles, & Hercules Alcmenæ, & Amphiaraus Oïclei, denique Pollux & Caſtor Clytẽneſtræ filij: contrà credibile eſt Lycaonem feram eſſe factum, & E
Nioben in ſaxum verſam propter impietatem. noa autem ætate (latè enim patebat hoc tẽpore improbitas, atque orbẽ terrarum, vrbeíſque omneis occuparat) nemo Deus ex homine effectus eſt, niſi ſi qui verborum ornamentis, & orationis amplificatione, & aſſentatorũ artificio, in Deorum numerum aſcripti ſunt. Hæc Pauſan. vt quidem vertimus. Catullus quoque in carmine illo pulcherrimo de Pelei & Thet. nupt. deos immortaleis olim cum hominibus verſatos & congreſſos eſſe fatetur his verbis: *Præſentes namque antè domos inuiſere caſtas Sæpius, & ſeſe mortali oſtendere cætu Calicolæ, nondum ſpreta pietate, ſolebant. Sæpe pater diuûm fulgentia tẽpla reuiſens, Annua cùm feſtis veniſſent ſacra diebus, Conſpexit terra Cretum procurrere currus, &c.* Ne illa quidem, quæ ſcribit F
Themiſt. iunior, Euphrades ab eloquẽtia cognomento dictus, ab his aliena ſunt, his verbis: δίκαια μὲν δὴ καὶ οἱ πάλαι ἔπραξαν ἄνθρωποι ἐφ' ἡρακλεῖ τῷ διὸς καὶ Ἀλκμήνης, ἀποθειάσαντές τε αὐτὸν, καὶ ἱερὰ ἴδια κατασκευάσαντες, καὶ θυσίας θύοντες οὐ μόνον ὅσας ἥρωι θύειν καλὸν ἦν, ἀλλὰ ὅσας δαίμονι ἤδη, ἀλλὰ καὶ ὅσας θεῷ· ὅτι Ἡρακλῆς παράδειγμα ἐγένετο ἀρετῆς, καὶ τὴν γῆν ἅπασαν ἐπιφοιτήσας τυράννων τε ὠμότητα καὶ θηρίων ἐκάθηρεν ἀλλοκότων: &c. id eſt, *Iuſtè autem fecerunt etiam veteres in eo, quòd Herculem Iouis & Alcmenæ filium in numerũ deorum retulerunt, eique templa propria cõſtruxerũt, & ſacrificia inſtituerunt, non ea ſolum, quæ heroë digna ſunt, verùm etiam quæ iam deo, quoniã Hercules* G
ſpecimen & exemplum virtutis fuit, & totam terram à ſe peragratam, tyrannorum crudelitate, & ferarũ ac monſtrorum immanitate purgauit, ac liberauit. Sic M. Tullius lib. 3. de offic. *Itemque magis eſt ſecundũ naturam pro omnibus gentibus (ſi fieri poßit) conſeruandis, aut iuuãdis maximos labores, moleſtiáſq. ſuſcipere, imitantem Herculem illum, quem hominum fama beneficiorum memor in concilio cælestium collocauit, quàm viuere in ſolitudine, &c.* Strabo autem lib. Georg. primo oſtendens, veteres longius ac latius nauigaſſe, pluresque terrarum regiones pedibus peragraſſe, quàm poſteriores, ſcribit, Caſtorem & Pollucem, iccircò maris procuratores ac tutores quoſdam, nauigantiúmque ſeruatores ac liberatores eſſe dictos, quòd longiſſimè, H
latiſſiméque nauigarint, & mari longinquo ac remoto bella geſſerint: Bacchum verò, Herculẽ, Theſeum, Pirithoum, propter eandẽ cauſam ad inferos deſcendiſſe creditos. De Caſtore & Polluce plura diximus ſuprà ad Oden 12. lib. 1.

VAGVS HERCVLES] vagus, qui multa maria, multáſque & longinquas terras peragrauit, πολύπλαγκτος: quam de Hercule famam cõfirmat & Pindarus ἰσθμ. εἰδ. δ. ὃς οὐλυμπόνδ' ἔβη, γαίας τε πάσας, καὶ βαθυκρήμνου πολιᾶς ἁλὸς ἐξευρὼν θέναρ, ναυτιλίαισί τε πορθμὸν ἁμερώσας· νῦν δὲ παρ' Αἰγιόχῳ κάλλιστον ὄλβον ἀμφέπων ναίει, τετίματαί τε πρὸς ἀθανάτων

A φίλος, ἥβαν τ' ὀπυίει χρυσέων οἴκων ἄναξ, καὶ γαμβρὸς ἥρας. id eſt, qui in Olympum aſcendit, cùm terras omneis, cúmque maris & profundi altitudinem reperiſſet, & nauigationibus fretum manſuetum reddidiſſet. nunc autem apud Iouem vita beatiſſima perfruens habitat, atque à diis immortalibus in honore habetur, & amatur: Tùm Heben, ſeu Iuuentatem habet in matrimonio, ædiúmque aurearum dominus eſt, & Iunonis gener. ſic Horat. de Romulo, Baccho, Caſtore, & Polluce, Hercule, epiſt. ad Auguſtum lib. 2. *Romulus, & Liber pater, & cum Caſtore Pollux Poſt ingentia facta, deorum in templa recepti.* & Ode 8. lib. 4. *ſic Iouis intereſt Optatis epulis impiger* B *Hercules: Clarum Tyndaridæ ſidus ab infimis, &c.* Virg. lib. 6. Æn. *nec tantùm Alcides telluris obiuit, &c.*

INNIXVS] quidam libri veteres, & ij ſanè non pauci, habent, *inniſus:* nonnulli, *eniſus.*

RECVMBENS] immo accumbens potius. nam recumbere eſt toto corpore cubare & iacère, vt diximus ad Od. 27. lib. 1.

BIBIT] lib. Iannoct. & vnus Vatic. habent *bibet:* quam ſcripturam ſi probabimus, intellegemus, hoc dici ab Horatio, Auguſtum poſt mortem, in deorum numerum aſcriptum iri. Sin, vt eſt in ceteris libris & manuſcrip. & vulg. *bibit,* legemus: vel dicendum erit hanc Odam Auguſto mortuo ſcriptam eſſe: quod mihi quidem nō eſt veriſimile: vel eò confugiendum, vt dicamus, ſignificari ab Horatio, Auguſto viuo, & videnti tri- C bui diuinos honores: cúmq; deum præſentem haberi: quod Paſſeratio placebat. ſic epiſt. ad Auguſt. *Præſenti tibi maturos largimur honores: Iurandáſque tuum per nomen ponimus aras.* & Oda 5. huius lib. *præſens diuus habebitur Auguſtus, &c.*

HAC TE MERENTEM] hac te arte merentem præmium, nempe immortalitatem, & honores Diuinos: vel *merentem* accipe abſolutè pro *militantem:* vt ſit tralatio à militibus: quos merere dicimus.

TVÆ VEXERE TIGRES] iccircò Bacchi currum tigres trahere finguntur, quia nullū eſt tam ferum, neque tam immane ingeniū, quin vino manſueſcere, & cicurari poſſit: vt Od. 21. huius libri. *Tu lene tormentum ingenio admoues* D *plerúmque duro: &c.* adiunguntur & lynces, quæ ſignificant, varias, & multum diſſimileis inter ſe hominum naturas, ac mēteis vino aperiri: immò fortaſſe vnius & eiuſdem hominis ingenium varium, multiplex, ſubdolum vino domitum, ſimpliciſſimum, & veriſſimum fieri. Propert. lib. 3. *Lyncibus in cælum vecta Ariadna tuis.* eadem ratione iunguntur & Pardi.

MARTIS EQVIS] id eſt, bellis gerendis, ſeu arte militari.

ACHERONTA FŪGIT] immortalitatē conſecutus eſt.

GRATVM ELOCVTA CONSILIANTIBVS, &c.] Iunone placata: oratione liberali, & leni à Iunone habita, qua ſignificaret, ſe præteritas offenſiones, atque inimicitias ex animo E deponere: Romulum in ordinē ac cœtum Deorum admittere: Romanis in poſterum fauturā, aut certè non obſtituram, quominus imperij ſui fineis quàm latiſſimè proferant, ac propagent, dummodo ne Troiam de integro condere, & reparare conentur.

CONSILIANTIBVS DIVIS] conſultantibus, conſilium habētibus. Vſus eſt hoc verbo & epiſt. ad Piſones: *Ille bonis faueátque, & cōſilietur amicè.* & M. Tull. lib. 15. epiſt. ad Attic. ep. 10. *difficili ad conſiliandum legatione.*

ILION, ILION] ab hoc loco, Iunonis oratio initium capit. Hæc autem nominis iteratio affectum animi declarat, atque exprimit.

FATALIS, INCEST. QVE IVD. ET MVL. PEREG. V.] F Paris & Helena exſcidij Troiani cauſam ſuſtinent. fatalis autem, id eſt, à fatis datus. ſic ſup. Ode 37. libr. 1. *daret vt catenis Fatale monſtrum.*

VERTIT IN PVLVEREM] ἠμάθυνε: quo verbo vſus eſt Homer. ἰλ. ι. πόλιν δέ τε πῦρ ἀμαθύνει. id eſt, vrbē autem ignis in puluerem & cinerem vertit. Horat. epiſt. 15. lib. 1. *Quicquid erat nactus prædæ maioris, vbi omne Verterat in fumum, & cinerem.*

EX QVO DESTIT. DEOS MERC.] ab eo tempore, quo Laomedon Deos fraudauit pacta, id eſt, promiſſa mercede: ſeu non perſoluit pactam mercedem: & ita fidē fefellit. Nam hæc vis eſt verbi *deſtituit.* Sed quos Deos deſtituit G Laomedon? Neptunum, & Apollinem. Hi enim Iouis iuſſu Laomedonti ſuas operas mercede locarant, ad muros Troianos exſtruendos. At Laomedon perfecto opere, muríſq; Troianis ad iuſtam altitudinem perductis, fidem non ſeruauit, neque pactam mercedem perſoluit: quin eos ita fraudatos Troia expulit. qua de re Home. ἰλιάδ. φ. vbi ſic Neptunus Apollini: Μέμνηαι, ὅσα δὴ πάθομεν κακὰ Ἴλιον ἀμφὶ, Μοῦνοι νῶϊ θεῶν, ὅτ' Ἀγήνορι Λαομέδοντι Πὰρ Διὸς ἐλθόντες θητεύσαμεν εἰς ἐνιαυτὸν Μισθῷ ἔπι ῥητῷ. Quamquam ex iis, quæ deinceps ſequuntur apud Homerum, appâret, ſolū Neptunū in muris Troianis ducēdis operam Laomedonti nauaſſe: Apollinem autem eius boues cuſtodiſſe. ſic enim Ho- H merus ibidem: Ἤτοι ἐγὼ Τρώεσσι πόλιν, καὶ τεῖχος ἔδειμα Εὐρύ τε, καὶ μάλα καλὸν, ἵν' ἄρρηκτος πόλις εἴη Φοῖβε, σὺ δ' εἰλίποδας ἕλικας βοῦς βουκολέεσκες Ἴδης ἐν κνημοῖσι πολυπτύχου ὑλησέσσης. id eſt, Ego quidē Troianis vrbem, & murum ſtruxi, latum, & præclarum, vt vrbs nulla vi frangi poſſet. Tu verò Phœbe, boues paſcebas in collibus Idæ. Verùm Pindarus ὀλυμπ. εἰδ. η. vtrumque, Apollinem (inquam) & Neptunum, Laomedonti operas locaſſe ad murorum Troianorum exſtructionē, narrat: Æacum etiam adhibuiſſe ſibi ſocium & adiutorem. ſic Pind. Τὸν (Æacum) ὁ Λατοῦς, εὐρυμέδων τε Ποσειδᾶν Ἰλίῳ μέλλοντες ἐπὶ στέφανον τεῦξαι, καλέσαντο

A λέσαντο συνεργὸν τεῖχεος. Hac pœna autem eos affecerat Iupiter propterea, quòd cum Iunone conſpirauerant ad illum è cælo, regnóque deturbandum, vt ait Hom. ἰλ. α. ὁππότε μιν ξυνδῆσαι ὀλύμπιοι ἤθελον ἄλλοι, Ἥρη τ', ἠδὲ Ποσειδάων, καὶ Φοῖβος Ἀπόλλων. ſic enim legendum in ſecundo verſu: non Παλλὰς Ἀθήνη, vt habent codices vulgati. Horatius quoque ipſe Pindarum ſecutus, Apollinem vnà cum Neptuno muros Troianos exſtruxiſſe ſignificat infrà hac eadem Ode. *Ter ſi reſurgat murus aëneus Auctore Phœbo.* & Eurip. in Oreſte, pergama, Apollinea vocat: ξεστῶν περγάμων Ἀπολλωνίων Ἐριννύων ὀπλοτοί. aliter Catullus in carmine de nuptiis Pelei & Thet. *Vrbis Dardaniæ Neptunia ſoluere vin-* B *cla.* & Virg. Æn. 5. *cuperem cũ vertere ab imo Structa meis manibus periuræ mœnia Troiæ.* & 2. *Neptunia Troia.*

MIHI, CASTÆQVE DAMN. MIN.] Iuno & Minerua Troianos implacabili odio perſequebantur. Itaque apud Virg. Æn. 2. partim hoſteis arceſſunt, partim ipſæ vrbem incendunt. & apud Homer. Menelao fauent. Hom. ἰλ. δ. Δοιαὶ μὲν Μενελάῳ ἀρηγόνες εἰσὶ θεάων· Ἥρη τ' Ἀργείη, καὶ ἀλαλκομενηῒς Ἀθήνη. Ac Iunonis quidem in Priamum odium declarant ea, quæ loquitur Iupiter eod. lib. Δαιμονίη· Τί νύ σε Πρίαμος, Πριάμοιό τε παῖδες Τόσσα κακὰ ῥέζουσιν, ὅτ' ἀσπερχὲς μενεαίνεις Ἰλίου ἐξαλαπάξαι ἐϋκτίμενον πτολίεθρον; Εἰ δὲ σύ γ' εἰσελθοῦσα C πύλας, καὶ τείχεα μακρὰ, Ὠμὸν βεβρώθοις Πρίαμον, Πριάμοιό τε παῖδας, Ἄλλους τε Τρῶας, τότε κεν χόλον ἐξακέσαιο. quorum verſuum hæc ferè ſententia eſt. Infelix, quid in te tantum Priamus, & Priami filij commeruerunt, quare perpetuò vrbē Troiam euertere ſtudeas? At ſi tu Troiam ingreſſa Priamum crudum, & eius filios, alióſque Troianos deuorares, tum irā tuā expleres ac ſedares. Rurſus Palladis in Græcos ſtudium ex illo loco intelligi poteſt, ἰλ. ε. ἐπεὶ ἴδε Παλλάδ' Ἀθήνην Οἰχομένην· ἡ γάρ ῥα πέλεν Δαναοῖσιν ἀρήγων. id eſt, poſtquàm Mineruam diſcedentem vidit. hæc enim Græcis auxiliabatur.

DVCE FRAVDVLENTO] Laomedonte, qui fraudauit Apollinem & Neptunum mer- D cede promiſſa.

HECTOREIS OPIBVS] huc pertinet locus ille Od. 4. lib. 2. *& ademtus Hector Tradidit feſſis leuiora tolli Pergama Graiis,* ad quem annotauimus pauca quædam ex Hom. quæ ad eandem rem pertinere videbantur.

FAMOSVS] ſemper hoc nomen in vitio locum habet: vt Od. 15. huius libri, *Tandem nequitiæ fige modum tuæ, Famoſiſq; laboribus.* Saty. 4. lib. 1. *ſicarius, aut alioqui Famoſus.* Sat. 1. li. 2. *Famoſiſq; Lupo cooperto verſibus.* & de arte poët. *famoſa mortis amorem.* & Saty. 7. lib. 2. *Dimittit neque famoſum, neque ſollicitum, ne Ditior, aut forma melioris meiat eôdem.*

HOSPES] ſic contrà ſup. Od. 15. lib. 1. Hele- E nam Paridis hoſpitam dixit.

NOSTRISQVE DVCT. SEDITION.] notum eſt ex Hom. ἰλ. υ. Deos inter ſe diſſidenteis alios Troianis, alios Græcis fauiſſe, & conſuluiſſe: Apollinē, Martem, Dianam, Latonam, Xanthum Troianis: Neptunum, Mineruam, Iunonem, Mercurium, Vulcanum Grecis. qua de re ſic Homer. Ἤτοι μὲν γὰρ ἔναντα Ποσειδάωνος ἄνακτος Ἔστατ' Ἀπόλλων Φοῖβος ἔχων ἰὰ πτερόεντα, &c. *ductum* autem idem, quod productum. ſic M. Tull. lib. 7. epiſt. *Suadere inſtitui, vt bellum duceret.* Idem Off. 3. *C. Marius Q. Metellum criminatus eſt apud populum Ro. bellum illum producere:* vbi libri aliquot veteres habēt, *ducere.* idem valet *bellum trahere.* Cicero ad Att. lib. 10. epiſt. F cuius init. *Et res ipſa monebat, &c.*

RESEDIT] compoſitum, & ſedatum eſt.

PROTINVS ET GR.] & protinus, id eſt, porrotenus, deinceps.

INVISVM NEPOTEM] Romulum. ſuprà Ode 2. lib. 1. *Sine neglectum genus, & nepotes Reſpicis auctor.*

TROICA] Ilia, vt Ode 8. lib. 4. *Quid foret Ilia, Mauortiſque puer.*

MARTI REDONABO] condonabo, & remittam, vel etiam reſtituam, vt Od. 7. lib. 2. *Quis te redonauit Quiritē Diis patriis, Italóque cælo?*

LVCIDAS INIRE SEDES] in cælum aſcendere. Lucidas autem ſedes, quas Homerus dicit δώματα αἰγλήεντα, ſeu ἀστερόεντα.

DVCERE] haurire, vt Oda 12. lib. 4. *Sed preſ-* G *ſum Calibus ducere Liberum Si geſtis, &c.* ducere autem nectaris ſuccos, idem valet, quod *lucidas inire ſedes,* & item illud, quod ſequitur, *aſcribi quietis Ordinibus deorum.*

DVM] dummodo, modò vt.

SÆVIAT] χαλεπαίνῃ, æſtuet. tralatio eſt ab animatis. Ordo & ſententia horum verborū eſt, dum longus pontus, ſeu longum mare interiectū ſit inter Troiam & Romam: quibuſlibet in terris regnanto Troiani, exſules, & patria profugi, regnanto, inquam, beati ac fortunati.

DVM PRIAMI] dummodò Troia ita deſerta & inculta ſit, vt in ea & armenta paſcere, & feræ ſuos catulos occultare poſſint.

INSVLTET] ἐνθρώσκῃ. hoc enim verbo v- H titur Eurip. in Electra, quo loco ait Ægiſtum Agamemnonis buſto inſultare.

TRIVMPHATIS] per triumphū ductis. ſic Virg. Georg. 3. *Biſque triumphatas vtroque ab littore genteis.* vide annot. ad Od. 6. lib. 2.

HORRENDA LATE NOMEN] Roma exteris gentibus horribilis, longè, latéque potentiæ ſuæ famam & gloriam porrigat ac proferat.

QVÀ MEDIVS LIQVOR] qua parte fretum interiectum diuidit Europam ab Africa. eſt autem fretum illud Gaditanū: de quo ſic M. Tull. lib. 3. de nat. deorum, *Quid freto Siciliēſi, Quid Oceani feruore illis in locis conſtantius, Europam, Ly-*

A *biámque rapax vbi diuidit vnda?*

QVA TVM. RIG. ARVA NILVS] Ægyptum ſignificat. M.Tull.lib.de nat.deor.2. *Ægyptum Nilus irrigat, & cùm tota æſtate obrutã, oppletámque tenuerit, tum recedit, mollitóſq; & oblimatos agros ad ſerendum relinquit:* Διονύσ. Ἀλεξ. Οὐ γάρ τις ποταμῶν ἐναλίγκιος ἔπλετο νείλῳ Οὔτ᾽ ἰλὺν βαλέειν, οὔτε χθονὸς ὄλβον ἀέξειν. id eſt, Nõ enim vllus fluuius Nilo ſimilis eſt neque in adijciendo limo, neque in augenda terræ fertilitate. Seruius ad illũ Virg.locum, *Et viridem Ægyptum nigra fæcundat arena*, Georgicorum quarto, hæc, quæ ſequũtur, aſcribit. nouum enim limum ſemper trahit, qui efficit fæcũditatem. vnde & Nilus dictus eſt, quaſi *νέαν* ἰλὺν tra-
B hens, id eſt, nouum limum. Herod.lib.2. Nilum ἐργαττικὸν appellat, id eſt, propemodum, aratorem, aut agricultorẽ. Pomponius Mela, *Non pererrat antẽ tantùm Ægyptum, ſed æſtiuo ſidere exundans etiam irrigat, adeò efficacibus aquis ad generandum, alendúmque, vt præter id, quòd ſcatet piſcibus, quòd hippopotamos, crocodilóſq; vaſtas belluas gignit, glebis etiam infundat animas, ex ipſaque humo vitalia effingat.*

AVRVM IRREPERTVM ET SIC, &c.] Ordo verborum hic, & hæc ſententia eſt. Roma nomen ſuum in omneis oras terrarum proferat, Roma (inquam) fortior ad aurum ſpernendum, nondum repertum, id eſt, nondum ex auri fodinis effoſſum, aut erutũ, & ſic melius ſitũ, quamdiu eſt in terræ latebris retruſum: quàm ad vten-
C dum aut profundendum. Piget aſcribere hoc loco, quæ de malis ab auro in hominum vitam illatis, ſcriptores litteris & memoriæ prodiderũt. Athen. lib.6. ſcribit, apud veteres illos Græcos aurum vſque adeò rarum fuiſſe, vt Anaximenes Lampſacenus ſcriptum reliquerit, monile illud aureum, quo accepto Eriphyla ſalutem viri ſui prodidit, nullam aliam ob cauſam tam celebre fuiſſe, quàm propter auri illo tempore pænuriã. ad Romanos autem multis poſt Romam conditam ſeculis auri ſtudium irrepſiſſe: diúque anteà à principibus reip. aurum ſpretũ & contemtum eſſe: paupertatem verò maiori laudi, quàm diuitias fuiſſe, teſtimonio ſunt Fabricij, Curij, Coruncanii, Luſcinij, Acidini, Calatini, Piſones Frugi,
D homines, (vt ait M.Tull.) non ſolùm honoribus populi, rebúſque geſtis, verumetiam patientia paupertatis ornari. Pindarus ὠδ. θ. Νεμ. Siculos laudans, ait apud eos eſſe nõnullos, qui & equorum ſtudio ducantur, & pecuniam ſpernere, eiq; imperare poſſint. Ἐντί τοι φίλιπποί τ᾽ αὐτόθι καὶ κτεάνων ψυχὰς ἔχοντες κρέσσονας ἄνδρες. huc pertinet illud, quod eſt Od.9.lib.4. *Non poſſidentem multa vocaueris Recte beatum. rectiùs occupat Nomen beati, qui deorũ Muneribus ſapienter vti, Duramque callet pauperiem pati, &c.*

COGERE HVMANOS IN VSVS] conferre ad res neceſſarias ac voluptarias.

QVICVMQVE MVNDI TERMINVS OBST.] ſecutus ſum aliquot libros manuſcr. qui habent, *Quicumque mundi term. obſt.* cum vulgari habeant *mundo*. E

HVNC TANGAT ARMIS] tangat, ἐλάττωσις, ſeu μείωσις, quam Latini extenuationem appellãt: pro, perrumpat ac perfringat. vel tangere armis dictum pro eo, quod eſt, arma vſque eò inferre. ſic ferè loquitur infrà Od.26. *ſublimi flagello Tange Chloen ſemel arrogantem*. Lucret.lib.1.de nat.diuina, *Ipſa ſuis pollens opibus, nihil indigna noſtri, Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira*. aliter Od.20.lib.2. *& recedentis, trilingui Ore pedes, tetigítque crura*. Ad hunc locum pertinet illud Ciceronis de L.Craſſo, oratione in Piſonẽ, *L. Craſſus, homo ſapientiſſimus noſtræ ciuitatis, ſpiculis propè ſcrutatus eſt Alpeis, vt, vbi hoſtis non erat, ibi triumphi cauſam aliquam quæreret.* F

VISERE GEST. QVA PARTE DEBACCH. IGN. QVA NEB. &c.] id eſt, viſere cupiens, qua parte mũdus ſolis ardore torreatur, qua nubibus, & frigoribus immoderatis obrigeſcat, vt ſup.Od.22.lib.1.

SED BELL. FAT. QVIR. HAC L. D.] quæ fata? eos belli gloria ceteris gẽtibus præſtituros, imperiíque ſui fineis latiſſimè prolaturos.

NIMIVM PII] eſſent in eo nimium pij, ſi quòd à Troianis ſe profectos & oriundos eſſe ſciant, Troiam inſtaurare, ac reficere conarẽtur, nimium pij, id eſt, nimium amãtes patriæ, nempe Troiæ.

ALITE LVGVBRI] malis auibus, malis auſpiciis. ſup.Od.15.lib.1. *mala aui.* G

TRISTI CLADE ITERABITVR] iterum ferro & flammis vaſtabitur, vt ſuprà dixi ad Od.7.lib.1. CONIVGE ME IOVIS ET SOR.] Virg.lib.1. *Aſt ego, quæ diuûm incedo regina, Iouiſq; Et ſoror, & coniux.*

MVRVS AËNEVS] murus firmiſſimus ac ſolidiſſimus, vt Ode 16. huius lib. *turris aënea.* & epiſt.1.lib.1. *hic murus aëneus eſto.*

AVCTORE PHOEBO] quidam teſtantur ſcriptum eſſe in antiquo codice neſcio quo, *Ductore Phœbo*. Ego cùm libris nouem manu ſcriptis perantiquis olim in Italia vſus ſim, & in Gallia poſteà prætereа quinque aliis, in nullo eam ſcripturam reperi, ſed vulgatam, & receptam. Neq; verò hanc puto altera deteriorẽ eſſe, præſertim H cùm ita locutus ſit Virg.Georg.3. *& Troiæ Cinthius auctor*. Iam quòd aiũt Latinis vſitatum eſſe *ducere muros*, vt & Horatio noſtro infrà Ode 6. lib.4. *potiore ductos Alite muros*, & Græcis ἐλαύνειν τεῖχος: non continuò mihi probant, hunc locum eſſe corruptum, & *ductore*, pro, *auctore* eſſe reponendum. Vtatur tamen ſuo quiſque iudicio: ſi quis malet legi *ductore Phœbo*, contendere cum peruicacibus non eſt meum.

VICTRICES] vtitur hoc nomine epiſt. ad Iul. Florum lib.1. paullo aliter, *Prima feres ederæ victricis præmia.*

TER PEREAT M. EXSCISS. ARG

TER

A TER VXOR] ex iis, quæ vrbis expugnationẽ
conſequuntur, vrbem expugnatam & captã vult
intelligi. Libet autem mihi hoc loco vrbis captæ
imaginem à duobus bonis auctoribus, altero o-
mnium poëtarum principe Hom. altero claro o-
ratore Æſchine depictã proponere. Apud Hom.
igitur ἰλ. ι. vxor Meleagri Cleopatra, virũ ſuum
orans ne Calydoniorum vrbem à Pleuroniis ca-
pi, atque euerti ſinat, ſic loquitur: Καὶ τότε δὴ
μελέαγρον ἐΰζωνος παράκοιτις Λίσσετ' ὀδυρο-
μένη, καί οἱ κατέλεξεν ἅπαντα Κήδε', ὅσ' ἀν-
θρώποισι πέλει, τῶν ἄστυ ἁλώη. Ἄνδρας μὲν κτεί-
νουσι, πόλιν δέ τε πῦρ ἀμαθύνει: Τέκνα δέ τ'
ἄλλοι ἄγουσι, βαθυζώνους τε γυναῖκας. Τοῦ
δ' ὠρίνετο θυμὸς ἀκούοντος κακὰ ἔργα. quorum
B verſuum hæc ferè ſententia eſt. Tunc igitur Me-
leagrum vxor Cleopatra ſupplex lamẽtabili vo-
ce orabat, eique mala omnia enumerabat, quæ iis
accidunt, quorum vrbs capta ſit. Hoſtes viros ca-
piunt, vrbis ædificia incendio vaſtant, atque in ci
nerẽ vertunt: liberos & mulieres alij in ſeruitu-
tẽ abducunt. Eius autẽ animus cõmotus eſt, vbi
hæc atrocia facinora audiſſet. Æſchines autem
in orat. κατὰ Κτησιφῶντ. hoc modo de Thebis
ab Alexandro Macedone vi expugnatis ac dire-
ptis. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῖς σώμασιν οὐ παρεγένεσθε,
ταῖς γε διανοίαις ἀποβλέψατ' αὐταῖς ἐς τὰς
συμφορὰς, καὶ νομίσατε ὁρᾶν ἁλισκομένην τὴν
πόλιν. τειχῶν κατασκαφὰς, ἐμπρήσεις οἰκιῶν,
ἀγομένας γυναῖκας, καὶ παῖδας εἰς δουλείαν. πρε-
C σβύτας ἀνθρώπους καὶ πρεσβύτιδας γυναῖκας
ὀψὲ μεταμανθάνοντας τὴν ἐλευθερίαν, κλαίον-
τας, ἱκετεύοντας ὑμᾶς, ὀργιζομένους οὐ τοῖς τι-
μωρουμένοις, ἀλλὰ τοῖς τούτων αἰτίοις. quorum
interpretationem, quamquam eam orationem à
me in Latinum ſermonem conuerſam prope diẽ
ſum editurus, ſubſcribam tamen. *Verùm quando-
quidem corporibus præſtò non fuiſtis, ſaltem animis
adeſte, & cogitationibus veſtris calamitates eorum con
templamini. Fingite vos videre vrbem capi, muros
ſuffodi, ac funditus euerti, domos incendi, mulieres &
pueros in ſeruitutẽ abduci, ſenes, & anus libertatem
ſerò dediſcenteis, plorãteis, vobis ſupplicanteis, iraſcen
teis non iis, qui tam crudeleis ab ipſis pœnas expetiue-
runt, ſed iis, quorum opera, & culpa in has miſerias
inciderũt.* Non admodũ diſſimile eſt illud ex Cor
D nificio lib. 4. rhetoric. ad Herennium, *O feros ani-
mos, ô crudeleis cogitationes! O derelictos ab humani-
tate homines! qui agere auſi ſunt, aut qui cogitare po-
tuerunt, quo pacto hoſtes reuulſis maiorũ ſepulcris, de-
iectis mœnibus ouantes irruerent in ciuitatem: quomo-
do deûm templis ſpoliatis, optimatibus trucidatis, aliis
abreptis in ſeruitutem, virginibus, matribusfamiliâs,
ingenuis pueris ſub hoſtilem libidinem ſubiectis, vrbs
acerbiſſimo concidat incendio conflagrata.* & illud al-
terum ex eodem lib. infrà, *Nam neminem veſtrûm
fugit, Quirites, capta vrbe quæ miſeria cõſequi ſoleãt.
arma qui contrà tulerũt, ſtatim crudeliſſimè trucidan-
tur: ceteri qui poſſunt per ætatẽ & vireis laborem fer-
re, rapiuntur in ſeruitutem: qui non poſſunt, vita pri-
uantur. vno denique atque eodem tempore domus hoſti- E
li flagrant incendio, & quos natura, aut voluntas ne-
ceſſitudine aut beneuolentia coniunxit, diſtrahuntur:
liberi partim à gremiis parentum deripiuntur, partim
in ſinu iugulantur, partim ante pedes conſtuprantur:
nemo, iudices, eſt, qui poſſit ſatis rem conſequi verbis,
nec referre oratione magnitudinem calamitatis.*
Eodem pertinẽt ea, quæ Cæſar apud Sall. ait eſſe
ab iis, qui ante ſe ſententias dixerant, de belli ſæ-
uitia, diſputata his verbis. *Plerique eorum, qui ante
me ſententias dixerunt, compoſitè, ac magnificè caſum
reip. miſerati ſunt: quæ belli ſæuitia eſſet, quæ victis ac-
ciderent, enumerauere: rapi virgines, pueros: diuelli li-
beros à complexu parentum: matres familiarum pati, F
quæ victoribus collibuiſſent: fana atque domos ſpoliari:
cædem, incẽdia fieri: poſtremò armis, cadaueribus, cruo-
re atque luctu omnia compleri.* Accedat his Cremo-
næ exſcidium apud Cornelium Tacitum lib. 19.
*Non dignitas, non ætas protegebat, quo minus ſtupra
cædibus, cædes ſtupris miſcerentur. Grandæuos ſenes,
exacta ætate fœminas, vileis ad prædam in ludibrium
trahebant. Vbi adulta virgo, aut quis forma cõſpicuus
incidiſſet, vi, manibúſque rapientium diuulſus, ipſos
poſtremò direptores in mutuam perniciẽ agebat. Dum
pecuniam vel grauia auro templorum dona ſibi quiſ-
que trahunt, maiore aliorum vi, truncabantur, &c.
Exſciſſus* autem legendum, ab exſcindo. qua de
re alibi.

NON HÆC IOC. CONVENIENT] ſic
habent libri fere omnes veteres: pauci quidam, G
vt vulgati, *Non hoc ioc. conueniet, &c.* Nonnulli
etiam, *Non hæc iocoſa conueniunt lyræ, &c.*

QVO MVSA TENDIS?] ſic ſup. Od. 1.
lib. 2. *Sed ne relictis Muſa procax iocis, &c.*

MAGNA MOD. TEN. PARVIS] deſine
res magnas & graueis carmine humili immi-
nuere quodammodo, atque extenuare, ſumus
enim tenues: ſermones autem deorum, res ma-
gnæ atque amplæ ſunt. Oda 6. lib. 1. *Nec ſanam
Pelopis domum* (dicere) *Conamur tenues grandia:* ſe-
quitur deinceps ibid. quod cum hoc loco con-
gruit, *dum pud. Imbell. que lyra m. p. v. Laudes egregij
Cæſaris, & tuas Culpa deterere ingenI.*

H

AD CALLIOPEN.
Ode 4.

Se à multis periculis, Muſarum ope ereptũ fuiſ-
ſe. Male ceſſiſſe omnibus, qui aduerſum deos
aliquid moliri voluerint.

*DESCENDE cælo, & dic, age, tibia
Regina, longum, Calliope, melos,
Seu voce nunc mauis acuta,
Seu fidibus, citharáve Phœbi.
Auditis? an me ludit amabilis*

A *Inſania? audire, & videor pios*
Errare per lucos, amœnæ
Quos & aquæ ſubeunt, & auræ.
Me fabuloſæ Vulture in Appulo,
Altricis extra limen Apuliæ,
Ludo, fatigatúmque ſomno,
Fronde noua puerum palumbes
Texere: mirum quod foret omnibus,
Quicumque celſæ nidum Acherontiæ,
Saltúſque Bantinos, & aruum
B *Pingue tenent humilis Ferenti,*
Vt tuto ab atris corpore viperis
Dormirem, & vrſis: vt premerer ſacra
Lauróque, collatáque myrto,
Non ſine Dijs animoſus infans.
Veſter, Camœnæ, veſter in arduos
Tollor Sabinos: ſeu mihi frigidum
Præneſte, ſeu Tibur ſupinum,
Seu liquidæ placuere Baiæ.
Veſtris amicum fontibus, & choris,
Non me Philippis verſa acies retro,
Deuota non exſtinxit arbor,
C *Nec Sicula Palinurus vnda.*
Vtcumque mecum vos eritis: libens
Inſanientem nauita Boſporum
Tentabo, & arenteis arenas
Littoris Aſſyrij viator.
Viſam Britannos hoſpitibus feros,
Et lætum equino ſanguine Concanum.
Viſam pharetratos Gelonos,
Et Scythicum inuiolatus amnem.
Vos Cæſarem altum, militia ſimul
D *Feſſas cohorteis abdidit oppidis:*
Finire quærentem labores
Pierio recreatis antro.
Vos lene conſilium & datis, & dato
Gaudetis almæ. ſcimus, vt impios
Titanas, immanémque turmam
Fulmine ſuſtulerit caduco
Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventoſum, & vrbeis, regnáque triſtia:
Diuóſque, mortaleíſque turbas
Imperio regit vnus æquo.
Magnum illa terrorem intulerat Ioui E
Fidens, iuuentus horrida, brachiis:
Fratréſque tendentes opaco
Pelion impoſuiſſe Olympo.
Sed quid Typhoëus, & validus Mimas,
Aut quid minaci Porphyrion ſtatu,
Quid Rhœcus, euulſiſq; truncis
Enceladus iaculator audax,
Contra ſonantem Palladis Ægida
Poſſent ruentes? hinc auidus ſtetit
Vulcanus: hinc matrona Iuno, &
Numquam humeris poſiturus arcum, F
Qui rore puro Caſtaliæ lauit
Crineis ſolutos: qui Lyciæ tenet
Dumeta, natalémque ſiluam,
Delius, & Patareus Apollo.
Vis conſili expers mole ruit ſua:
Vim temperatam Dij quoque prouehunt
In maius: iidem odere vireis
Omne nefas animo moventeis.
Teſtis mearum centimanus Gyas
Sententiarum notus, & integræ
Tentator Orion Dianæ G
Virginea domitus ſagitta.
Iniecta monſtris terra dolet ſuis:
Mæretque partus fulmine luridum
Miſſos ad Orcum: nec peredit
Impoſitam celer ignis Ætnam:
Incontinentis nec Tityi iecur
Relinquit ales, nequitiæ additus
Cuſtos amatorem trecentæ
Pirithoum cohibent catenæ.

DESCENDE CÆLO, ET] habent enim etiam Muſæ ſuam in cælo ſedem, vt Iouis filiæ. H Itaque dicũtur ab Homero & aliis poëtis etiam ὀλυμπιάδες, nõ ſolùm Pierides, aut Heliconiades, aut Lebethrides, &c. Et lib. α. ἰλ. Apollini cithara canenti, voce reſpondent. Μοῦσαί θ᾽, αἳ ἄειδον ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῇ. Rectè igitur Ennius. *Muſa, quæ pedibus magnum pulſatis Olympum.* Videtur autem Alcmanem exprimere, aut certè adumbrare voluiſſe: cuius exſtant hi verſus apud Hephæſtionem, Μῶσ᾽, ἄγε Καλλιόπα, θύγατερ Διός, ἄρχ᾽ ἐρατῶν ἐπέων. ἐπὶ δ᾽ ἵμερον ὕμνῳ καὶ χαρίεντα τίθει χορόν: id eſt, O muſa, Calliopa, Iouis filia, age, incipe verſus amabileis. Optabilem autem hymno, & lepidũ chorum adijce.

AVDI-

A AVDITIS?] è ſodalibus ſuis quærit audiántne Calliopen canentem, quam paullo antè è cælo deuocarat, quaſi ipſe, vt pote poëta, eius cantum exaudiat: an inſaniat, & erret. Errant autem, atque adeò deſipiunt qui putant Horatium etiam hîc verba facere cum Calliope, & ex ea quærere num vocem ſuam audiat: vti autem verbo numeri multitudinis, quia Calliope ſit muſarum regina: vt Virg. *Vos ô Calliope, &c.* Cur igitur Horatius non dixit *Deſcendite?* Præterea ineptiſſima futura ſententia eſt, ſi hæc verba ad Calliopen, & muſas referantur.

AN ME LVDIT AMAB. INSAN.] an me fallit, ac decipit inſania optabilis, népe poëtica? de qua ſic Plato in Phædro, τρίτη δὲ ἡ ἀ-
B πὸ μουσῶν κατοχή τε, καὶ μανία λαβοῦσα ἁπαλὴν, καὶ ἄβατον ψυχὴν, ἐγείρασα, καὶ ἐκβακχεύουσα κατά τ' ᾠδὰς, καὶ κατὰ τὴν ἄλλην ποίησιν, μυρία τῶν παλαιῶν ἔργα κοσμοῦσα, τοὺς ἐπιγινομένους παιδεύει. ὃς δ' ἂν ἄνευ μανίας μουσῶν ἐπὶ ποιητικὰς θύρας ἀφίκηται πεισθεὶς, ὡς ἄρα ἐκ τέχνης ἱκανὸς ποιητὴς ἐσόμενος, ἀτελὴς αὐτός τε, καὶ ἡ ποίησις ὑπὸ τῆς τῶν μαινομένων ἡ τοῦ σωφρονοῦντος ἠφανίσθη. id eſt, Tertia autem mentis concitatio & inſania, quæ à muſis proficiſcitur, nacta animum tenerum, & recentem, nondúmque vllo quaſi fuco tinctum, eúmque excitans, & Bacchico quodã furore afficiens, cantibus & hymnis, & cetera poëſi innumerabilia antiquorũ facta exornans, poſte-
C ros inſtituit. Qui verò ſine Muſarum furore ad poëticas foreis adierit, ſibi perſuadens, ſe arte bonum & probabilẽ poëtam euaſurum, & is ipſe, & eius ſapientis & ſani ſcripta imperfecta ab operibus furentium obſcurantur. Sed plura hac de re alibi. vel ſimpliciter inſaniã accipe, id eſt, *μανίαν*, qualis erat illius, qui ſe putabat *miros audire tragœdos: In vacuo lætus ſeſſor, plauſorq́ theatro.* epiſt. 2. lib. 2.

ET PIOS ERR. P. L.] pios, id eſt, in quibus dij verſantur: vel qui à diis incoluntur: vel quos violare impium & nefas eſt.

AMOENÆ QVOS ET AQ. SVB.] in quibus & auræ gratæ ſpirant, & aquæ iucundæ è fontibus manant. *amœna*, id eſt, quaſi ad ſe amandum, ſeu ad ſe amandas allicientes. Feſtus.

D ME FABVLOSÆ, &c.] hæc ſunt ita coniungenda, & hoc ordine collocãda, mea quidem ſententia. fabuloſæ palumbes me puerum fronde noua texere: non vt alij, extra limen Apuliæ, altricis fabuloſæ. Iam cur palumbeis fabuloſas dicat, ſi quis ex me quærat, reſponderem, eadem ratione dici fabuloſas palũbeis, qua ratione *fabuloſus Hydaſpes* appellatur, & *fabulæ manes.* nempe quia de iis multa fabulantur poëtæ. Veneri autem ſacræ, & dicatæ ſunt colũbæ. Virg. Æn. 6. *Vix ea fatus erat, geminæ cùm fortè columbæ Ipſa ſub ora viri cælo venêre volantes: Et viridi ſedêre ſolo: tũ maximus heros Maternas Agnoſcit aueis, lætusq́ precatur, Eſte duces, &c.* Tùm Veneris currum trahere dicuntur, vt & paſſeres, propter incredibi- E
lem in eis innatam libidinem, ac ſalacitatẽ. Pherecrates ἐν πετάλῃ. Ἀλλ' ὦ πελειάριον ὅμοιον Καλλισθένει, πέτου· κόμισον δέ μ' ἐς κύθηρα καὶ κύπρον. id eſt, At ô columbula Calliſtheni ſimilis, vola: deferto me in Cythera & Cyprum. Quamobrem verò ſe dicat lauro, & myrto à palumbis eſſe tectum, ne obſcura quidem cauſa eſt. Primùm enim laurus, quæ Apollinis eſt, ſignificabat, eum poëtam futurum: deinde myrtus, quæ Veneris, res amatorias, & (vt ait ipſe) prœlia virginum, & iuuenum curas cantaturum.

ALTRICIS] id eſt, nutricis. codex quidem Raïnutij. Card. habet, *nutricis:* cũ quo & alij duo congruunt. ego nihil muto. M. Tull. in Timæo. *Iam verò terram altricem noſtram, quæ traiecto axe* F
ſuſtinetur, diei, noctíſque effectricem, &c.

VOLTVRE IN APPVLO.] monte Apuliæ. falluntur qui hîc legi volunt, *littore in Appulo*, libris omnibus reclamantibus, nulla ratione ſuffragante.

LVDO, FATIG. QVE SOMNO.] ludo fatigatum, ſomno oppreſſum. Sat. 2. lib. 2. *equóne Laſſus ab indomito: vel ſi Romana fatigat Militia, aſſuetum græcari.*

FRONDE NOVA] id eſt, recenti, & viridi. aliter dixit Virg. lib. 2. Georg. *Miratúrque nouas frondeis, & non ſua poma.*

QVICVNQVE CELSÆ NID. ACHE-
RONT.] nidum Acherontiæ ideò dixit, quia G
Acherontia ſita erat in mõte. erat autem oppid. in Lucania. ſic M. Tull. Ithacam, *nidulum* appellat lib. 1. de orat. his verbis. *tanta vis patriæ eſt, vt Ithacam illam in aſperrimis ſaxulis, tanquam nidulum, affixam, ſapientiſſimus vir immortalitati anteponeret.* epiſt. ad Fuſcum Ariſt. lib. 1. per nidum, domum propriam ſignificat. *Tu nidum ſeruas: ego laudo ruris amœni riuos, &c.* ſic Heſiodus ἔργ. καὶ ἡμ. Οὐκ ἀεὶ θέρος ἐσσεῖται· ποιεῖτε καλιάς. ductum ab auibus.

SALTVSQVE BANTINOS] ſic eſſe legendum, & veteres codices peruincunt, & Plinius confirmat lib. 3. cap. XI.

HVMILIS FERENTI] in valle poſiti.
vnde dicti Ferentani, ſeu Frẽtani potius. Plinius H
eod. lib. eod. cap.

VT] mirum vt: mirum quo pacto.

SACRA.] Apollini ſacra, Od. 30. huius lib. *Delphica lauro.* & Od. 3. lib. 4. *Deliis Ornatum foliis ducem.* ſunt autem hæ frondes, laurus, oliua, myrtus, felices: & ita ſolent appellari.

COLLATA] congeſta, comportata. epiſtol. de arte poëtica. *Vndique collatis membris.*

NON SINE DIIS] non ſine diuino numine, σὺν θεῷ· οὐκ ἀθεεί. quo vtitur Theocr. Europa. Οὐκ ἀθεεὶ γὰρ ταῦτα διέρχομαι ὑγρὰ κέλευθα. id eſt, non ſine deo has tranſeo humidas vias. Salluſt. *vt tanta repente mutatio non ſine Deo videretur.*

ANIMOSVS INFANS] qui non terrerer

A neque ab vrſis, neque à viperis.

Vester, Camoenæ] ſiue me contulero in Sabinos, ſiue Præneſte, ſiue Tibur, ſiue Baias, veſter ſum: vbicumque fuero, veſter ſum.

Tollor] conſcendo, ſeu vehor potius.

Tibvr svpinvm] alibi vdum appellat, vt Od. 29. huius lib. *Ne ſemper vdum Tibur, & Æſulæ Decliue contempleris aruum*: & in epiſt. ad Mæcen. 2. lib. 1. vacuum. *Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum.*

Sev liqvidæ.] epiſt. 1. lib. 1. *Nullus in orbe locus Baiis prælucet amœnis.* liquidas autem appellat propter aquas calidas.

Non me Philipp. versa acies] non fuſus & verſus in fugam Bruti, & Caſſij ex- B ercitus: quo in prœlio Caſſius ſua ſe manu interfecit: deinde & Brutus paucis poſt diebus. vide Od. 14. lib. 1. & 7. lib. 2. *Tecum Philippos, & celerem fugã Senſi relicta non benè parmula.* & epiſt. ad Iul. Flor. lib. 2. *Vnde ſimul primùm me dimiſere Philippi Decisis humilem pennis, &c.* Erat autem in eo bello Horat. tribunus militũ. Sat. 6. lib. 1. *Quòd mihi parêret legio Romana tribuno.* Philippi vrbs in Thracia, ſeu Theſſalia.

Devota non exstinxit arb.] ſacra, exſecrabilis, ſcelerata. Od. 23. huius lib. *Deuota victima.* Od. 16. epod. *deuoti ſanguinis ætas.* Od. 14. lib. 4. *Deuota morti pectora libera.* Catull. de nuptiis Pelei. *deuota periuria.* Prop. lib. 2. eleg. 28. *Andromede monſtris fuerat deuota marinis.* Tibullus lib. 1. eleg. 5. *Tunc me diſcedens deuotum fæ-* C *mina dixit.* de hac arbore vide Od. 17. lib. 2. *Me truncus illapſus cerebro Suſtulerat, &c.* & octauam huius. *prope funeratus Arboris ictu.* & totam 13. lib. 2. *Ille & nefaſto te poſuit die.*

Palinvrvs] promũtorium Lucaniæ nõ longe à Velia, à Palinuro Æneæ gubernatore dictum, circa quod cùm Horatius nauigaret, atque è Macedonia in Italiam rediret, magno in periculo verſatus eſt. Virg. Æn. 6. *Nam tua finitimi lõgè latéque per vrbeis Prodigiis acti cæleſtibus oſſa piabunt. &c.*

Vtcvmqve] quandocumque. vide ann. ad Od. 35. lib. 1.

Insanientem] æſtuoſum, impotẽtem. D ſic Virg. Mœrid. *Huc ades: inſani feriant ſine littora fluctus.* ſuprà Od. vlt. lib. 2. *gementẽ* appellauit.

Tentabo] ſuprà Od. 2. huius. lib. *negata tentat iter via.*

Arenteis arenas.] aptiſſimum epithetũ. Lucr. lib. 2. *bibulam lauit æquor arenam.* Non diſſimulabo tamen, in quidam exemplaribus antiq. ſcriptum eſſe, *vrenteis*: quam ſcripturam non minus probo, quàm receptam.

Concanvm.] Concani Cantabriæ populi. Concana enim numerat Ptolemæus in Cantabriæ vrbibus, lib. 2. in deſcriptiõe Hiſpaniæ Tarraconenſis: & quidem eam primam locat. Quòd autem Horat. Concanos equino ſanguine lætos ait, nihil tale neque de Concanis, neque de vniuerſis Cantabris vmquam legi: ne ipſe quidem E Strabo, qui lib. 3. multa de Cantabrorum victu, cultúque, planè barbaro, agreſti, atque immani memoriæ prodidit, quicquam tale commemorauit. At de Biſaltis & Gelon. ſic Virg. Georg. 3. *Biſaltæ quo more ſolent, acérque Gelonus, Cùm fugit in Rhodopen, atque in deſerta Getarum: Et lac concretum cum ſanguine potat equino.* & itẽ Martialis de Sarmatis: *Vênit & epoto Sarmata paſtus equo*: de quibus eadem Plinius narrat lib. 18. cap. 10. *Sarmatorum quoque gentes hac maximè pulte aluntur: & cruda etiam farina equino lacte, vel ſanguine è cruris venis admiſto.* Vnde exiſtimant quidam, in his Nicolaus Montanus, iuuenis in primis doctus: qui ſuperiores Virgilij verſus ad huius Horatiani loci ſcripturam oppugnandam mihi proferebat: vel Concanum, ſicubi terrarũ repetitur (de hoc F enim dubitabat ille) eſſe Scythiæ populum, non Cantabriæ: vel hîc legendum eſſe *Caucaſum.* Cuius ſententiam nõ ſum ſecutus. Nam primùm Concana, Cantabriæ vrbẽ eſſe conſtat, ſi Ptolemæo credimus. cuius ciuis, dicitur Concanus. deinde non ſi Sarmatæ, vel Geloni, & ſimiles Thraciæ populi, ſanguine equino veſcuntur, cõtinuò ſequitur nullas alias eſſe nationes, quæ ſimili victu vtantur. Poſtremò ſi non eſſet verum Concanos tali potu vſos eſſe, neque vlli ſcriptores hoc tradidiſſent, tamen Horatij teſtimonium ad fidem huius rei faciendam ſatis apud nos valere deberet, vt omittam quòd poëtis licet de gẽtibus longinquis, & barbaris, & immanibus multa ab hiſtoricis non teſtata, aut minus quæſita, G pro ſuo iure confingere, & comminiſci. De veritate autem huius ſcripturæ nõ eſt dubitandum, cùm omnes libri & manu ſcripti, & vulgati ſine vlla varietate ita habeant.

Visam pharetratos Gelonos.] Virg. Georg. 2. *Et gens illa quidem ſumtis haud tarda pharetris.* Idem lib. 3. *Quaq́ pharetratæ vicinia Perſidis vrget.*

Et Scythicvm amnem.] Tanaïm, de quo Od. 10. huius lib. *Extremum Tanaïm ſi biberes Lyce:* & Od. 29. *Tanaisq́ diſcors.*

Inviolatvs.] incolumis, ſaluus.

Altvm] magnum, egregium, principem.

Simvl] ſimul vt, ſimulatque. vide annot. ad Od. 4. lib. 1. ibi, *quò ſimul mearis.*

Fessas cohorteis abd. opp.] H feſſas militia cohorteis abdidit in oppida, propter anni tempus ad bellum gerendum, & ad caſtra ineptum: in hibernis collocauit. Atque hanc ſcripturam ita probo, vt tamẽ illa altera, quæ reperitur in codice Achillis ſtatij, Donati, atque etiam Raïnutij Card. mihi non diſpliceat: quæ eſt, *Feſſas cohorteis reddidit oppidis.* Iam hanc receptam codices itẽ manuſcripti optimæ notæ cõnfirmant: in his duo Vatic. Faër. Vrſ. Torneſ. Addè complura ſimilia loquendi genera apud bonos ſcriptores. non longè abiero. M. Tull. pro Arch. poët. *ſi qui ita ſe litteris abdiderunt.* & Horat. ipſe

epiſt.

A epiſt.1. lib.1. *latet abditus agro.* Iam in voce *feſſas* aliquid ineſt ſcrupuli. nam propter verbum, *recreatis*, quod ſequitur, videtur legendum, *Feſſum:* vt ſit hæc ſententia, vos Cæſarem altum, ſeſſum militia, ſimulatque cohorteis in hibernis collocauit, Muſarum ſtudio recreatis, ac reficitis.

PIERIO RECREATIS ANTRO.] reficitis & oblectatis ſtudio litterarum, lectione, & ſcriptione, & arte poëtica. Per antrum Pierium, muſarum receſſus, & poëtarum ſeceſſum ſignificat.

VOS LENE CONSILIVM] *ſili* duæ breues pro vna longa. Nam cùm poſt ſpondéum & iambum, vnam ſyllabam longã lex carminis poſtularet, duas breueis in locum vnius longæ poſuit. *vos lene conſili.* ſic inf. Od.6. *Hinc omne princi-*
B *pium, huc refer exitum.* Significat, ex ſtudio litterarum conſilium & prudentiam manare, quæ plus valent in re militari, quàm vires immanes.

IMPIOS TITANAS.] qui cum Diis pugnarũt. vide Heſiod. in Theog. M. Tull. de leg.3. *noſter verò Plato Titanum è genere ſtatuit eos, qui, vt illi cæleſtibus, ſic hi aduerſentur magiſtratibus* Arrepta hinc occaſione, incipit oſtendere, vireis, & potentiam ſine ſapientiæ præſidio non admodũ prodeſſe, immo obeſſe potius.

CADVCO] ita in caput Titanum, & gigantum immiſſo à Ioue, & contorto, vt è cælo cadere videretur. ſic ſuprà arborem illam, cuius caſu
C pæne oppreſſus fuerat, lignum nominat *caducum In domini caput.* Od.13. lib.2.

INERTEM] ſic ſup. Od.34. lib.1. *bruta tellus,* alioqui iners meritò dici non poſſit, quæ tot flores, herbas, fruges, atque arbores ex ſe pariat, ac profundat.

TEMPERAT] regit, gubernat. annot. ad Od.8. lib.1.

VENTOSVM] à ventis concitatum. aliter epiſt.8. lib.1. *Romæ Tibur amem ventoſus, Tibure Romam.* & epiſt. ad Mæcen. tertia, lib.1. *Non ego ventoſa plebis ſuffragia venor.* & epiſt. ad Auguſt. *Quẽ tulit ad ſcenam ventoſo gloria curru, Exanimat lentus ſpectator, &c.*

REGNAQVE TRISTIA] inferorum ſe-
D dem. ſic Virg. Æneid.4. *alias ſub triſtia tartara mittit.* Idem lib.6. *Vt triſteis ſine ſole domos, loca turbida adires?* Itaque mortuus Achilles apud Homer. ὀδυσσ.λ. dicit ſe malle apud ſuperos, hoc eſt, in terris, homini non admodũ diuiti mercede conductum ſeruire, quàm in omneis mortuos regnũ obtinere. ſic Hom. Βουλοίμην κ᾽ ἐπάρουρος ἐὼν θητευέμεν ἄλλῳ Ἀνδρὶ παρ᾽ ἀκλήρῳ, ᾧ μὴ βίοτος πολὺς εἴη, Ἢ πᾶσι νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν.

MORTALEISQVE TVRBAS] corrupti ſunt hoc loco omnes vulgati cod. qui habent *turmas.* legendum eſt enim *turbas,* vt eſt ſcriptũ in antiquis.

FIDENS IVV. HORR. BR.] ſic verba cõiunge, iuuentus horrida, fidens brachiis. ſic loquitur Hom. ἰλιάδ.μ. ὡς ἄρα τοὶ χείρεσσι πεποιθότες, ἠδὲ βίηφι. id eſt, ſic hi manibus fiden- E
tes & viribus. & ita Porphy.

FRATRESQVE TEND. OP. PEL. &c.] Virg. Georg.1. *Ter ſunt conati imponere Pelio Oſſam.* *tendentes*, id eſt, contendentes, conantes. ſic epiſt. 2. lib.2. *Tendunt extorquere poëmata.*

SED QVID TYPHOEVS.] Pindarus τυφῶ nominauit, pro eo, quod eſt τυφῶνα, vel pro τυφῶα à recto τυφώς. quem olim (inquit ille) Cilicium antrum educauit: nunc autem hirſutum eius pectus Cumarũ littora, & Sicilia oppreſſum tenent. Pindari verba ſunt hæc: Πυθ. εἰδ.α. Τυφὼς ἑκατοντακάρανος, τόν ποτε Κιλίκιον θρέψε πολυώνυμον ἄντρον· νῦν γε μὰν ταί θ᾽ ὑπὲρ Κύμας ἁλιερκέες ὄχθαι, Σικελία τ᾽ αὐτοῦ F
πιέζει στέρνα λαχνάεντα. De eodem ſic Apoll. lib. ſecundo Argon. Ἔνθα Τυφάονα φασὶ Διὸς Κρονίδαο κεραυνῷ Βλήμενον, ὁππότε οἱ στιβαρὰς ἐπορέξατο χεῖρας, Θερμὸν ἀπὸ κρατὸς στάξαι φόνον. id eſt, hîc Typhonem aiunt Iouis Saturnij fulmine percuſſum, cùm ei validas manus admouit, calidam à capite manauiſſe cædem. ad quem locum lege interpretem. Typhoeum igitur, ſeu Typhonem, Tartari, & Terræ filiũ in cælo regnare conatum fulmine deturbauit Iupiter. cuius manus fuiſſe ad res magnas, & arduas conandas expeditas, & pedes numquam defeſſos, & ex humeris centum draconis capita exſtitiſſe, flammam ex oculis emicuiſſe, ſuam cuiuſque capitis vocẽ, fuiſſe multáque alia portenta de eo ſcribit Heſiod. in Theogon. his verbis: Ὁπλό- G
τατον τέκε παῖδα Τυφωέα Γαῖα πελώρη Ταρτάρου ἐν φιλότητι διὰ χρυσῆν Ἀφροδίτην, Οὗ χεῖρες μὲν ἔασιν ἐπ᾽ ἰσχύι ἔργματ᾽ ἔχουσαι, Καὶ πόδες ἀκάματοι κρατεροῦ θεοῦ· ἐκ δέ οἱ ὤμων Ἦν ἑκατὸν κεφαλαὶ ὄφιος κρατεροῖο δράκοντος Γλώσσῃσι δνοφερῇσι λελειχμότες.

MIMAS] Mimantem Heſiod. in illa Centaurorum, & Lapitharum pugna, quam deſcribit in Apſide, vnum facit è Centauris.

AVT QVID MIN. PORPHYR. STATV] Porphyrionem boues Herculis abigentem ſagittis Apollo confixit. de quo Pind Pyth. εἰδ.η. quem locum ſuprà teſtem produximus ad Od. 14. lib.2.

RHOECVM] gigantem, vel centaurum. Virg. H
Georg.2. *Rhœcúmque, Pholúmque.*

ENCELADVS] de quo Virg. Æn 3 & 4.

ÆGIDA] clypeum Iouis, quo vtitur & Pallas in prœlio. Hom. ἰλ.ε. Ἡ δὲ χιτῶν᾽ ἐνδῦσα Διὸς νεφεληγερέταο, Τεύχεσιν ἐς πόλεμον θωρήσσετο δακρυόεντα. Ἀμφὶ δ᾽ ἄρ᾽ ὤμοισιν βάλετ᾽ αἰγίδα θυσσανόεσσαν Δεινήν, ἣν περὶ μὲν πάντῃ φόβος ἐστεφάνωτο· Ἐν δ᾽ ἔρις, ἐν δ᾽ ἀλκή, ἐν δὲ κρυόεσσα ἰωκή: id eſt, Hæc autem (Pallas) tunica induta Iouis nubium coactoris, in prœliũ lacrymoſum armabatur. humeris autem ægida bullis aut fimbriis ornatam circumiecit, horribilem, omni ex parte terrore circundatam. in ea e-

A rat contẽtio,in eo vires, in eo aſpera perſecutio, ſeu horrorem incutiens clamor.

HINC] à partibus Iouis,& Palladis

MATRONA IVNO] cur matrona?an quia Iouis vxor?an quia matrimoniis præeſt, ex quo pronuba dicitur? Eſt autem matronæ nomen honeſtius,& honorificẽtius, quàm matrisfamiliâs, præter alias differentias, quæ traditæ ſunt ab A. Gellio,& Nonio.

AVIDVS] vel pugnæ auidus, vel refer ad ignis naturam celerem,& quodammodo auidã.

ET NVMQVAM HVM. POSI.] Apollo,quem Homerus, & eius exemplo ceteri poëtæ Græci ἑκατηβελέταν, & ἑκηβόλον,id eſt,lon

B gè iaculantem,longéque tela mittentem,nominant.& apud Euripid.in Alceſt.ſic loquitur ille, σύνηθες ἀεὶ ταῦτα βαστάζειν ἐμοί.ſubaudi.τόξα, id eſt,ſemper hos arcus geſtare ſoleo.

RORE PVRO] aqua ſincera Caſtalij fontis,quem ſontem caballinum Latini, Hippocrenen Græci vocant : neque laboro ſit'ne in monte Helicone,an in Parnaſſo:quamquam Parnaſſum & Helicone m vnum & eundem montem vult eſſe Seruius:à quo alij diſſentiũt. Caſtaliam vrbem Ciliciæ numerat Stephanus,à qua alij fontem eiuſdem nominis dictum eſſe volunt: alij in Lycia eſſe tradiderunt. meum non eſt hanc controuerſiam dijudicare.

LAVIT] præſentis temp. vt ſup.Od.3.lib.2. *flauus quam Tiberis lauit.*

C CRINEIS SOLVTOS] paſſos, humeris ſparſos,non collectos in nodum, aut religatos.

NATALE'MQVE SILV.] in qua natus eſt:quæ eſt in Delo inſula.

PATAREVS] à Patara,vrbe Lyciæ,vbi edit oracula.

VIS CONSILI EXPERS] videtur ex Pindaro hanc ſententiam expreſſiſſe. ordo verborum tantùm apud Horat.eſt immutatus. Pindarus enim priore loco ſententiam ponit: deinde exempla ſubijcit. ſic Pind.Pyth. εἰδ.η. βία δὲ καὶ μεγάλαυχον ἔσφαλεν ἐν χρόνῳ. τυφὼς κίλιξ πολυκάρανος οὔ μιν ἄλυξεν. οὐδὲ μὰν βασιλεὺς γιγάντων. δμᾶθεν δὲ κεραυνῷ, τόξοισι τ' Ἀπόλλωνος, id eſt,vis etiam eum, qui gloria-

D tur ſe ceteris præſtare, percellere ſolet. Typhoeus Cilix multorum capitum eã non effûgit, neque rex gigantum Porphyrio. Nam alter fulmine ictus eſt,alterum ſagittis Apollo cõfixit. Etiã Neſtor apud Hom.ἰλιάδ.ψ.docet,omnem ferè præſtantiam,atque excellentiã in ratione & conſilio potius, quàm in viribus corporis eſſe poſitam,omniáque melius cõſilio, quàm viribus explicari. ſic Neſtor. Μήτι τοι δρυτόμος μέγ' ἀμείνων, ἠὲ βίηφι, Μήτι δ' αὖτε κυβερνήτης ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ Νῆα θοὴν ἰθύνει ἐρεχθομένην ἀνέμοισι· Μήτι δ' ἡνίοχος περιγίνεται ἡνιόχοιο. id eſt, Conſilio & ratione lõgè præſtat lignator, quàm viribus: conſilio gubernator nauem regit & gubernat, ventis agitatam:Conſilio auriga aurigam ſuperat. ſic & Oppianus lib.5.ἁλιευτ.ait E neque ex viribus corporis,neque ex pulchritudine tantùm vtilitatis proficiſci,quantum ex conſilio,& prudentia: vireiſque corporis conſilij experteis,eſſe inutileis,& inaneis. Ὡς οὔτ' ἠνορέης, οὔτ' εἴδεος ἔπλετ' ὄνειαρ Τόσσον, ὅσον πραπίδων, ἀλκὴ δὲ ἀνεμώλιος ἄφρων. Καί τε μέγα βριάοντα κατέσβεσεν, ἠδ' ἐσάωσε Βαιὸς ἀνὴρ εὔμητις.

VIM TEMPERATAM] conſilio & ratione directam.

ANIMO MOVENTEIS.] animo agitanteis, cogitanteis. *mo mo* comploſio ſyllabarum.

CENTIMANVS GYAS] aliàs centimanus Gyges, vt Od.17.lib.2. ſed illa ſcriptura reiecta, F hanc ſequimur. al. gigas.

INTEGRÆ] caſtæ : intactæ : virginis.

TENTATOR ORION DIANÆ] vide annot. ad Od.28.lib.1. tentatorem autem dixit, vt Græci πειραστὴν παρὰ τὸ πειρᾷν.

DOMITVS] δαμείς,ſuperatus & confoſſus.

SVIS] ex ſe natis.ſup.Od.12.lib.2. *Telluris iuuenes.*

MÆRE'TQVE PARTVS] ſuos fætus interemtos mærore proſequitur.

LVRIDVM] pallidum. ſic Tib.lib.3.eleg.3. *Me vocet in vaſtos amneis,nigrámque paludem Diues in ignaua luridus Orcus aqua.* Lucret.lib.4. *Lurida prætereà fiunt, quæcumque tuentur Arquati.* infrà od.13.lib.4. *luridi dentes.* luridum dicitur à lura, quæ ſignificat os culei,vel vtris, vt docet Feſtus. G ſignificat & vtrem ipſum,ſeu corium,vnde conficitur,à cuius calore luridum eſt nominatũ. Lucilius. *Verùm illud credo fore. in os prius accipiã ipſe, Quàm gladium in ſtomacho ,lura, ac pulmonibu' ſiſto.* *& cet.* proferuntur lib.4.Tuſcul.quæſt.

NEC PEREDIT,&c.] ne vnquam montiũ, & terræ onere ſibi impoſito leuentur: & vt ſit pœna impij eorum conatus ſempiterna.

ÆTNAM] qua opprimũtur impij gigantes, vt fabulantur poëtæ. Lucretius autem ignium Ætnæ cauſas multis verſibus, iiſque pulcherrimis explicat lib.6.

INCONTIN. NEC TITYI IEC.] iecur libidinis eſt ſedes, vt dicemus ad Oden 1.lib.4. Tityum autem iccirco incontinentem appellat, H quia Latonæ ſtuprum inferre conatus eſt. cuius pœnæ ex Homero,& Virg. & ceteris, notiſſimæ ſunt.Hæc de eo Homerus, ὀδυσ. λ. Καὶ Τιτυὸν εἶδον γαίης ἐρικυδέος υἱὸν Κείμενον ἐν δαπέδῳ· ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα· Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον, Δέρτρον ἔσω δύνοντες: ὁ δ' οὐκ ἀπαμύνετο χερσί· Λητὼ γὰρ ἥλκυσε Διὸς κυδρὴν παράκοιτιν,&c. id eſt, & Tityon vidi terræ glorioſiſſimæ filium,in campo iacentem:ille autem vſque ad nouẽ terræ iugera porrigebatur: Vultures autem duo vtrinque aſſidentes ei iecur tondebant,pellem penitus ſubeuntes ac penetrantes : at ille manibus eum repellere non poterat.Nam Latonam Iouis amicã

vene-

A venerandam rapuerat. Virg. Æneid. 6. *Nec non & Tityum terra omniparentis alumnum Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus Porrigitur: roſtróque immanis vultur obunco Immortale iecur tōdens, &c.* & Tibull. lib. 1. eleg. 3. *Porrectúsque nouem Tityus per iugera terra Aſsiduas atro viſcere paſcit aueis.* hanc autem fabulā de Tityo, & ceteras de Tantalo, & Siſypho, exagitat & refellit Lucret. lib. 3. his verſibus, *Nec Tityum volucres ineūt Acherunte iacentem: Nec, quod ſub magno ſcrutentur pectore, quicquam Perpetuam ætatem poterunt reperire profectò, Quamlibet immani proiectu corporis extet, Qui nō ſola nouem diſperſis iugera membris Obtineat, ſed quò terrai totius orbem: Non tamen æternum poterit perferre dolorem, Nec præbere cibū proprio de corpore ſemper. Sed Tityus nobis hîc eſt, in amore iacentem, Quem*
B *volucres lacerant, atque exeſt anxius angor, Aut aliæ quauis ſcindunt torpedine curæ.* Pindarus autē Πυθ. ᾠδ. δ. hoc tantùm de Tityo, illum Latonæ ſtuprum inferre conatum eſſe, atque iccirco ab ea telis confixū: vt annotauimus ad Oden 14. lib. 2. Commemorat Horatius Tityum etiam Oda 11. huius lib. *Tityúsq; vultu Riſit inuito.*

NEQVITIÆ] intemperantiam quandam, & libidinem rerum Venerearum ſignificat hoc nomen. vtitur Od. 15. huius lib. *Tandem nequitiæ fige modum tuæ.* & Saty. 3. lib. 2. *par nobile fratrum, Nequitia & nugis, prauorum & amore gemellum.* & Saty. 2. eiuſd. *nos expulit ille: Illum aut nequities, aut*
C *vafri inſcitia iuris.*

NEQ. ADDITVS CVSTOS] id eſt, nequitiæ appoſitus cuſtos. ſic enim loquitur M. Tull. diuinatione in L. Cæcilium: *Cuſtodem (inquit) Tullio me apponite.* ſed licet etiam dicere, maiorem vim hîc eſſe in voce *additus*, quàm vulgò putant: nempe additum valere idem ferè, quod inimicum, atque infeſtum: ſeu affixum, atque ita infeſtum: quod notatum eſt à Macrobio lib. 6. Saturn. cap. 4. ad illum locum Virg. Æn. 6. *nec Teucris addita Iuno Vſquam aberit.* quo modo locutū antè fuiſſe Lucilium libro 14. oſtendit ille ibidē. Sic Lucilius, *Si mihi non prætor ſiet additus, atque agitet me: Non male ſic ille, vt dico, me extenderet vnus.* In quorum verſuum poſteriore, vt dicam ἐν
D παρόδῳ, mendum ineſſe puto: eúmq; ſic emendandum, *Non male ſic ille, vt dico, me exenteret vnus.* & ſubintelligendum, ſeu repetendum ἀπὸ κοινοῦ, *ſi*, hoc modo, *ſi non, &c.*

AMATOREM TREC. PIRITH.] Pirithous Ixionis & Diæ filius. is (vt eſt in fabulis) Proſerpinā amauit, quā vt potiretur, cùm ad inferos ſocio & adiutore Theſeo deſcendiſſet, à Cerbero diſcerptus eſt. Plutarch. in Theſeo ſcribit, illum Aïdonei Moloſſorum regis filiā amaſſe, quam pater, Proſerpinæ nomine appellarat: cani autem ſuo Aïdoneum nomen Cerbero impoſuiſſe, cum quo filiæ ſuæ procos decertare cogebat: Regem autem, cùm audiſſet veniſſe Pirithoum, non, vt filiam ſuam vxorem duceret, ſed vt raperet, eum cani illi dilacerandum ac dilaniandum obieciſſe: Theſeum in vincula conieciſſe. Horat. & hîc opinionem vulgi ſecutus eſt, E
& Od. 7. lib. 4. *Nec lethæa valet Theſeus abrumpere caro Vincula Pirithoo.* ſic & Virg. lib. 6. Æn. *Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti, &c.*

AVGVSTI LAVDES.
Ode 5.

Reguli conſtantia, & ad Pœnos reditus.

CÆLO tonantem credidimus Iouem
Regnare. præſens diuus habebitur F
Auguſtus, adiectis Britannis
Imperio, grauibúſque Perſis.
Miléſne Craſsi coniuge barbara
Turpis maritus vixit? & hoſtium
(Prò curia, inuerſiq; mores)
Conſenuit ſocerorum in armis,
Sub rege Medo, Marſus, & Appulus,
Anciliorum, & nominis, & togæ
Oblîtus, æternæq; Veſtæ,
Incolumi Ioue, & vrbe Roma?
Hoc cauerat mens prouida Reguli, G
Diſſentientis condicionibus
Fœdis, & exemplo trahenti
Perniciem veniens in æuum,
Si non periret immiſerabilis
Captiua pubes. Signa ego Punicis
Affixa delubris, & arma
Militibus ſine cæde, dixit,
Derepta vidi. vidi ego ciuium
Retorta tergo brachia libero,
Portáſque non clauſas & arua
Marte coli populata noſtro. H
Auro repenſus ſcilicet acrior
Miles redibit. flagitio additis
Damnum: neque amiſſos colores
Lana refert medicata fuco:
Nec vera virtus, cùm ſemel excidit,
Curat reponi deterioribus.
Si pugnat extricata denſis
Cerua plagis, erit ille fortis,
Qui perfidis ſe credidit hoſtibus:

A *Et Marte Pœnos proteret altero,*
Qui lora reſtrictis lacertis
Senſit iners: timuítque mortem.
Hic, vnde vitam ſumeret, inſcius,
Pacem duello miſcuit. O pudor,
O magna Karthago probroſis
Altior Italiæ ruinis.
Fertur pudicæ coniugis oſculum,
Paruóſque natos, vt capitis minor,
A ſe remouiſſe, & virilem
B *Toruus humi poſuiſſe vultum,*
Donec labanteis conſilio patres
Firmaret auctor numquam aliàs dato:
Intérque mærenteis amicos
Egregius properaret exſul.
Atquì ſciebat, quæ ſibi barbarus
Tortor pararet. non aliter tamen
Dimouit obſtanteis propinquos,
Et populum reditus morantem,
Quàm ſi clientum longa negotia
Dijudicata lite relinqueret,
C *Tendens Venafranos in agros,*
Aut Lacedæmonium Tarentum.

PRÆSENS DIVVS HABEBITVR] Præſens diuus ambiguè dictum: vel vt præſens intelligatur, qui cernitur oculis, & qui adeſt, cùm Iupiter cõtrà ex tonitru & ceteris ſimilibus credatur in cælo eſſe: vel vt præſens ſignificet eum, qui vim ac potentiam ſuã expromit ac declarat. Nam vt tonitrua, & fulmina, Iouem præſentẽ ac potentem eſſe docent, atq; admonent: ſic victoriæ Cæſaris potentiam, & diuinitatem eius arguunt. vide annot. ad Od. 35. lib. 1. Non admodũ diſſimile eſt illud in principio ferè epiſtolæ ad Auguſt. lib. 2. Romulum, Bacchum, Caſtorem &
D Pollucem, Herculem poſt præclara in homines merita vita functos Deorum honorem eſſe conſecutos, atque in cælum ſublatos: Auguſto autem etiam viuo, ac videnti diuinos honores tribui. *Præſenti* (inquit) *tibi maturos largimur honores.*

GRAVIBVSQVE PERSIS] vt Ode 2. lib. 1. *Quo graues Perſæ melius perirent.*

TVRPIS] refertur ad animum, vt Ode 31. lib. 1. *nec turpem ſenectam Degere.* & Od. 37. eiuſd. *Contaminato cum grege turpium Morbo virorum.* & Od. 33. eiuſ. *Quàm turpi Pholoë peccet adultero.* epiſt. 2. lib. 1. *Sub domina meretrice fuiſſet turpis, & excors.* epiſt. ad Quinct. *Introrſum turpem, ſpecioſum pelle decora.*

SVB REGE MEDO.] ſub rege Perſa, & Partho, vt ſæpe aliàs. E

ANCILIORVM, ET NOM.] ancilium à recto ancile, erat vſitatum & verum. Notum eſt autem, ancilia (quæ erant ſcuta quædam breuia, nnmero duodecim) fuiſſe in æde Martis ſeruata: ex quibus vnũ de cælo lapſum eſſe credebatur: vt ſcribit Liuius lib. 1. At Virg. omnia Æneid. 8. *& lapſa ancilia cælo Extuderat:* vbi tamen Seruius notat, Virgilium numero multitudinis vſum eſſe pro ſingulari. De his vide Dionyſ. Halic. βιβ. β. *ῥωμ. ἀρχ.* & Sex. Pomp. in nomine *Mamurij*. Dictum eſt autem ancile ab am, quod idem valebat, quod circum, & cædo. ídque confirmant & Sex. Pompeins eo, quem dixi, loco, & Varro lib. 6 de ling. Lat. his verbis, *ancilia dicta ab amciſu, quod ea arma erant ab vtraque parte, vt pelta Thracum,* F *inciſa.* nam amcidere, ſeu ancidere circumcidere eſt: eóque verbo vtitur Lucret. lib. 3. vt quidem legitur in quibuſdam exemplaribus. *Omnia iam ſeorſum cernes amciſa recenti Vulnere tortari.* alij ancylia volunt eſſe dicta à Græco nomine *ἀγκύλον*: quod ſignificat curuum, rotundum: qnod ſi probabimus, ancylia ſcribẽdum erit per y. Alij, in quibus eſt Seruius, *ancile* dictum putant, quaſi *ἀμφίχειλον*, id eſt, vndique labrum habens: alij quaſi *ἀμφίκοιλον*, id eſt, vndique cauum. Is, quẽ iam cõmemoraui, Seruius ad illum locum Virg. Æn. lib. 7. *læuáque ancile gerebat*, cùm multa tradat de ancili Numa regnãte è cælo delapſo, tum hunc locum Horatij profert. & Macrob. lib. 1. Saturn. cap. 4. *Sed cum legamus, læuáque ancile gerebat, tamen anciliorum ab Horat. relatum eſt. &* G *nominis* autem adiecta copulatione, *&*, excudendum curaui auctoritate fretus codic. Rainur. Card. Faër. Iannoct. trium Vatic. Torneſ.

ÆTERNÆQVE VESTÆ] cuius in æde ſeruabatur ignis æternus: & iccircò cuſtodiebatur à virginibus (vt tradit Dionyſ. Halic. lib. 2. *ῥωμ. ἀρχ.*) ὅτι πῦρ μὲν ἀμίαντον· παρθένος δ' ἄφθαρτον: id eſt, quia ignis qnidem impollutum quiddam eſt: virgo antem, incorruptum. Quòd ſi ignis ille aliquando interſtinctns eſſet: virgines à pontifice verberibus afficiebantur. Virg. lib. 4. Æn. *Centum aras poſuit, vigilémque ſacrauerat ignẽ. Excubias diuûm æternas.* per æternam Veſtam igitur, ignis æternns intelligẽdus eſt; πῦρ ἄσβεστον: H quem vigilem appellat Virg. Vbi notat hęc Seruius. *Quid eſt ignis peruigil? excubiæ deorum. Et ſciẽdum non vacare ratione, vt in aliquibus templis ſit ignis peruigil. nam poteſtates aut terrenæ ſunt, aut aëriæ, aut æthereæ. Sed quia æther, ignis eſt, ideò in ætherearum poteſtatum templis ignis eſt, vt reddatur eis imago ſui elementi. Eſt autem in templo Iouis, qui æther eſt: & Mineruæ, quæ ſupra ætherem eſt. Vnde de patris capite procreata dicitur.* Ad hunc locum pertinet illud M. Tull. ex lib. 2. de legib. *Virgines veſtales in vrbe cuſtodiunto ignem foci publici ſempiternum.* ſequitur aliquanto pòſt: *Cúmque veſta quaſi focum vrbis, vt Græco nomine eſt appellata, quod nos propè idem Græco interpretatum nomen tenemus, complexa*

A *plexa ſit: ei colendæ virgines præſint, vt aduigilent facilius ad cuſtodiam ignis, & ſentiant mulieres, in natura fœminarum omnium deum caſtitatem pati.*

INCOLVMI IOVE] incolumi Capitolio: quæ Iouis erat ſedes.

MENS PROVIDA REGVLI] mens Reguli: vel ſimpliciter, conſilium Reguli: vel περιφραστικῶς, Regulus. quod loquendi genus Græcis & Latinis poëtis valdè vſitatum eſt. Homer. ὀδυσ. β. ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο. ὀδυσ. η. ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο. idem ἰλ. γ. Πριάμοιο βίη. ἰλ. υ. Αἰνείαο βίη πρόσσω ἀΐξει Heſiod. Theogon. Ἀλλά ἑ ἲς ἐδάμασσε βίης Ἡρακλείης. Pind. ὠδ. ϛ. Μεσσανίου δὲ γέροντος δονηθεῖσα φρὴν. Eurip. Phœniſſ. Ἐτεοκλέα, κλεινόν τε Πολυνείκους βίαν. Apollon. ἀργ α. μέγα τε σθένος Ἡ-
B ρακλῆος. Catull. de Pel. & Thet. nupt. *Electos iuuenes, ſimul & decus innuptarum*, id eſt, innuptas. Lucret. lib. 3. *Democriti quod ſancta viri ſententia ponit*. Ibid. *Nec tam doctus equi pullus, quàm fortis equi vis*. Horat. Od. 12. huius lib. *Liparæi nitor Hebri Eques ipſe melior Bellerophonte*. Od. 21. eiuſd. *Narratur & priſci Catonis Sæpe mero caluiſſe virtus*. Od. 3. 1. *Perrupit Acheronta Herculeus labor*. epiſt. ad Iccium lib. 1. *Empedocles, an Stertinij deliret acumen*. Saty. 1. lib. 2. *Virtus Scipiadæ, & mitis ſapientia Læli*, Sat. 2. lib. 1. *macte Virtute eſto, inquit ſententia dia Catonis*. eodem fortaſſe pertinet illud Saty. 7. lib. 1. *Proſcripti Regis Rupili pus, atque vene-*
C *num*, id eſt, Rupilium Regem, hominem purulentum, & fugiendum. Iam de M'. Atilio Regulo, hæc M. Tull. off. 3. *M'. Atilius Reg. cum conſul iterū in Africa ex inſidiis captus eſſet duce Xanthippo Lacedæmonio: imperatore autem patre Annibalis Amilcare: iuratus miſſus eſt ad ſenatum, vt niſi redditi eſſent Pœnis captiui nobiles quidā, rediret ipſe Karthaginē. Is cùm Romam veniſſet, vtilitatis ſpeciē videbat: ſed eam, vt res declarat, falſam iudicauit: quæ erat talis, manere in patria, eſſe domi ſua cum vxore, cum liberis: quam calamitatem accepiſſet in bello, communem fortunæ bellicæ iudicantem, tenere conſularis dignitatis gradum. In ſenatum venit: mandata expoſuit. ſententiam ne diceret, recuſauit. quamdiu iureiurando hoſtium teneretur, non eſſe ſe ſenatorem: atque e-*
D *tiam reddi captiuos negauit eſſe vtile: illos enim adoleſcenteis eſſe, & bonos duces: ſe iam cōfectum ſenectute. cuius cùm valuiſſet auctoritas, captiui retenti ſunt: ipſe Karthaginem rediit, neque eum caritas patriæ retinuit, nec ſuorum. neque tamen ignorabat, ſe ad crudeliſſimum hoſtem, & ad exquiſita ſupplicia proficiſci: ſed iuſiurandum conſeruandum putabat*. Hactenus M. Tull. quib⁹ verbis nihil ſignificatur dè captiuis Rom. quibuſcum Karthaginienſes voluerint ſuos permutari, quósve Regulus vetuerit redimi, cum oſtenderet eos, qui ſeſe capi viuos & integros paſſi eſſent, numquam bonos milites, poſteaquam auro redemti eſſent, futuros. At in primo disertè de commutandis captiuis ſcribitur. Sic enim Cicero, *Regulus primo bello Punico captus à Pœnis cùm de captiuis commutandis Romam miſſus eſſet, iuraſſétque ſe rediturum: primùm vt vênit, captiuos reddendos in ſenatu non cenſuit: deinde cùm retineretur à propinquis & amicis, ad ſupplicium redi-* E *re maluit, quàm fidem hoſti datam fallere*.

COND. FOEDIS] de permutatione & redemtione captiuorum. attende autem particip. *diſſentientis*, iunctum eſſe cum dandi caſu, vt Od. 2. lib. 2. *Diſsidens plebi*.

ET EXEMPLO TRAHENTI] hæc eſt verborum & ſtructura & ſententia: Hoc cauerat mens prouida Reguli, diſſentientis à condicionibus fœdis ac turpibus, & ab exemplo trahenti, id eſt, quod traheret, perniciem in poſterū tempus. dicebat Regulus in ſenatu, redemtionem ac permutationem illam captiuorū non ſolùm re, & in præſenti, ſed etiam exemplo & in poſterū, F turpem & pernicioſam eſſe. tali enim exemplo prodito, multo poſthac ignauius milites eſſe pugnaturos, ſeſéque hoſtium poteſtati viuos tradituros potius, ſperanteis futurum, vt redimantur, quàm fortiter pugnando morituros. Dicebat exemplum redemtorum captiuorū perniciem ſecum tracturū in poſteram ætatem. Hortabatur, ne periculoſam imitationem exempli in poſterum proderent. Tale exemplum, quod ſecū perniciem in poſterum tempus traheret non probabat, ſed vehementer improbabat.

SI NON PERIRET IMMISER.] ſi nō periret iuuentus illa Romana captiua potius, quàm militibus Karthaginiēſibus redditis, redimeretur, indigna, cuius quiſquā miſereretur: vel, vt alij malunt, niſi iuuenes Karthaginiēſes neca- G rentur, atque ita non redderentur.

SIGNA EGO PVNICIS] vidi (inquit Regulus) arma, quæ militibus noſtris ſine cæde fuerunt ademta, delubris affixa. Eſt autem flagitium inſigne arma abijcere, aut amittere ſua propemodum voluntate, nullóque vulnere nec accepto, nec illato, vt ſup. ad Od. 7. lib. 2.

DEREPTA] id eſt, detracta. lib. Iannoct. habet *arrepta*. fortaſſe legendum *Erepta*. vulgata autem ſcriptura, *direpta*, mendoſa eſt.

VIDI EGO CIVIVM] ſolent captiuorū manus & brachia à tergo reuinciri, vt epiſtol. 1. lib. 2. *Mox trahitur manibus regum fortuna retortis*. Homerus ἰλ. φ. τοὺς ἐξῆγε θύραζε, τεθηπότας ἠΰτε νεβροὺς· Δῆσε δ' ὀπίσσω χεῖρας ἐϋτμήτοισιν ἱμᾶσι. id eſt, eos autem foras eduxit, expauefactos, tamquam hinulos. Manus autem in tergū H loris reuinxit. & Demoſt. orat. περὶ παραπρεσβ. οὐδὲν ἄλλο φανήσονται, πλὴν παραδεδωκότες Φιλίππῳ καὶ Θηβαίοις Φωκέας, μόνον οὐκ ὀπίσω τὼ χεῖρε δήσαντες. id eſt, Nihil aliud videbuntur, quàm Philippo & Thebanis Phocenſeis tradidiſſe, tantùm non manus in tergum vinciētes. Virg. Æn. 2. *Ecce manus iuuenem intereà poſt terga reuinctum, &c*. Ait igitur ſe ciueis Romanos Karthagine vidiſſe manibus in tergum liberum retortis ac reuinctis. tergum autem liberum intellige ciuium Romanorū, qui ſeſe Karthaginien-

A ius lib. *Sic & Europe niueum doloſo Credidit tauro la-tus*, & ibid. *age, te procellæ Crede veloci*. Idem ſaty. 1. lib. 2. *Ille velut fidis arcana ſodalibus olim Credebat chartis*. ibidem, *Scena viuacem crede nepoti Matrē*. ſic & Græci loquuntur ἐπίστευσεν ἑαυτὸν τοῖς ἐχθροῖς. ſic loquitur Plutarchus in Catone Vticenſi, ὥσπερ οὐ τῷ ξίφει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ γραφείῳ τὸ ἀνυπεύθυνον καὶ τὸ ἀνυπόδικον ἐπίστευε. ſic enim legendum eſt eo loco, non vt in vulgatis, τὸν ἀνυπεύθυνον, καὶ τὸν ἀνυπόδικον. loquitur autem de Cæſare Catonis acerbiſſimo inimico, qui, cùm Cato fratrem Cæpionem magnificentiſſima ſepultura affeciſſet, neque ſumtus tamen, quos in ea re fecerat, coheredibus ſuis reputaſſet, nihílque repetiuiſſet: ſcripſit tamen in Anti-
B catonibus, illū mortui fratris cineres cribro percolaſſe, vt aurum in rogum à ſe coniectum colligeret ac recuperaret. ſequūtur iam illa Plutarchi verba, ὥσπερ οὐ τῷ ξίφει, &c. id eſt, vt ego interpretor, ita auctoritatem illam ſuam ac licentiam à rationibus referendis ac iudiciis omnibus liberam ac ſolutam, non gladio ſolùm, verùm etiam ſtilo credebat, ac permittebat. quod perinde eſt ac ſi diceret Plutarchus, Cæſar ſua illa regia poteſtate abutebatur non ſolùm ad occidendos homines, verumetiam ad crimināndos, & ſcripto maledico inſectandos. éſtque, meo quidem iudicio, in illis Plutarchi verbis tralatio perelegans. quemadmodum enim, quod alteri creditū eſt, eo ille ſuo arbitratu vti & abuti poteſt, quā-
C uis interdum iure non faciat: quia eius eſt fidei commiſſum, poteſtatíque permiſſum: ſic auctoritas, nullis legibus, nullíſque iudiciis alligata, eleganter & venuſtè dicitur à Plutarcho, ſtilo & gladio credita ea, quam quis vſurpat ad alterum ſcripto acerbo & famoſo lacerandum, gladióque occidendum: qui locus ab aliis interpretibus eſt prætermiſſus: ab aliis perperam è Græco cōuerſus. ſed, ne virum doctiſs. eundémque mihi amiciſſimum, Guliel. Sirletum merita laude fraudem ac ſpoliem, is hūc Plutarchi locum ſic ſcriptum in codice manuſcripto mihi Romæ oſtēdit: quā ſcripturam poſteà mihi cōfirmauit codex Donati Iannoctij manuſcriptus.

ET MARTE POENOS PROT. ALT.] & altero prœlio Pœnos ſuperabit, ac ſubiget is, qui
D lora, &c. proteret progrediendo, ſeu porrò teret. paullo aliter vſurpauit Od. 7. lib. 4. *ver proterit æſtas*. QVI LORA RESTRICTIS LACERTIS] ex hoc loco perſpicuum eſt, ciuium Roman. captiuorum lacertos loris vinctos & aſtrictos fuiſſe, non, vt quidam putant, animi cauſa in tergum reiectos.

INERS] ignauus. aliter Oda ſuperiore, *Qui terram inertem, &c.*

HIC, VNDE VITAM SVM. INSC. &c.] huius loci hæc ſententia eſt Hic miles neſciens, vitam ac ſalutem non eſſe ab hoſte petēdam, ſed manu & victoria eſſe retinendam, &, ſi belli fortuna victoriam hoſtibus adiudicet, pro libertatē, & in libertate cadendum eſſe potius, quàm hoſtis beneficio in ſeruitute viuendum: pacem, quæ nulla debet eſſe cum hoſte, quamdiu vita ſuppetit, niſi armis aut victoria ereptis, aut condicione poſitis, cum bello confudit. E

PACEM DVELLO MISC.] quod nō fuit faciendum. Nam in bello, cum hoſte acriter, & implacabiliter pugnandum: in pace, ab armis recedendum.

PROBROSIS] flagitioſis, turpibus, vituperabilibus.

VT CAPITIS MINOR] vt capite minutus. dictum eſt autem *capitis minor* eadem ratione, qua *maturus æui*, *integer vitæ*, & ſimilia, de quibus vide annot. ad Od. 22. lib. 1. Germanus Valens dicebat, intelligendum hîc ſibi videri capi- F
tis minutionem, qua libertas quidem & ciuitas retinentur, ſtatus verò mutatur: qua de re conſulendæ ſunt inſtitutiones iuris ciuilis. Germanum Valentem adiuuat illud, quod ſcribit M. Tullius lib. 3. de offic. *ſententiam in ſenatu dicere recuſauit, quòd diceret, quamdiu iureiurando hoſtium teneretur, non eſſe ſe ſenatorem.*

ET VIRILEM TORVVS HVMI POS. &c.] & vultu toruo oculos in terra defixos habuiſſe. hoc loco geſtus eſt conſtantis, vt alibi dicemus. toruus: ὑπόδρα ἰδών. epiſt. ad Mæcen. 3. *Quid? ſi quis toruo vultu ferus, & pede nudo, &c.*

DONEC LABANTEIS CONSILIO] ordo eſt, donec conſilio numquam aliàs dato fir- G
maret patres labanteis, id eſt, nutāteis, & in certa ſententia non conſtanteis, ſeu dubitanteis: vel non ſatis firmos, non ſatis rectè ſentienteis. huc pertinet illud Ennianum. *Quò vobis mentes, rectæ quæ ſtare ſolebant Antehac, demētes ſeſe flexere viai?* ſic autem poſtremū verſum reſtitui, qui ſic vulgò legitur, *dementi ſeſe flexere ruina?*

ATQVI SCIEBAT, QVÆ SIBI] *M'. Regulum illigatum in machina reſectis palpebris Karthanienſes vigilando necauerunt*, M. Tull. in Piſon. Idem de offi. 3. *neque tamen ignorabat, ſe ad crudeliſſimum hoſtem, & ad exquiſita ſupplicia proficiſci, ſed iusiurandum conſeruandum putabat.*

DIMO. OBST. PROP.] liber Rain. Card. H
habet, *amicos*.

MORANTEM] tardantem, impedientem. ſignificat actionem. aliter in Od. 7. lib. 2. *morantem diem* dixit.

DIIVDICATA LITE] tranſacta, deciſa.

TENDENS] meditans ire: iter habens, vt epiſt. ad Valam lib. 1. *quò tendis? non mihi Cumas Eſt iter.*

VENAFRANOS] Venafrum, Oppidum in Campania, vt ſup. diximus ad odam. 6. lib. 2. *Viridique certat, &c.*

LACEDÆMONIVM] à Phalantho Lacedæmonio cōditum. Od. 6. lib. 2.

A
AD ROMANOS.
Ode 6.

Corruptos ſuæ ætatis mores inſectatur.

DELICTA maiorũ immeritus lues
Romane, donec templa refeceris,
Ædeíſque labenteis deorum, &
Fœda nigro ſimulacra fumo.
Dĳs te minorem quòd geris, imperas:
Hinc omne principium: huc refer exitũ.
B *Dĳ multa neglecti dederunt*
Heſperiæ mala luctuoſæ.
Iam bis Monæſis, & Pacori manus
Non auſpicatos contudit impetus
Noſtros: & adieciſſe prædam
Torquibus exiguis renidet.
Pæne occupatam ſeditionibus
Deleuit vrbem Dacus, & Æthiops,
Hic claſſe formidatus, ille
Miſſilibus melior ſagittis.
Fæcunda culpæ ſæcula, nuptias
C *Primùm inquinauere, & genus, & domos.*
Hoc fonte deriuata clades
In patriam, populúmque fluxit.
Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo: & fingitur artibus
Iam nunc, & inceſtos amores
De tenero meditatur vngui.
Mox iuniores quærit adulteros
Inter mariti vina: neque eligit,
Cui donet impermiſſa raptim
D *Gaudia luminibus remotis:*
Sed iuſſa coràm non ſine conſcio
Surgit marito, ſeu vocat inſtitor,
Seu nauis Hiſpanæ magiſter,
Dedecorum pretioſus emtor.
Non his iuuentus orta parentibus
Infecit æquor ſanguine Punico:
Pyrrhúmque, & ingentem cecídit
Antiochum, Annibalémque dirum:
Sed ruſticorum maſcula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus E
Verſare glebas: & ſeueræ
Matris ad arbitrium reciſos
Portare fuſteis, ſol vbi montium
Mutaret vmbras, & iuga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.
Damnoſa quid non imminuit dies?
Ætas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

F

IMMERITVS.] immerens. non meritus. vt ſup. Od. 2. eod. lib. *Virtus recludens immeritis mori Cælum.* & Saty. 3. lib. 2. *immeritúſque laborat Iratis, &c.* Immeritò autem dant pœnas poſteri ob culpam maiorum ſuorum. pœna enim iure ciuili nõ debet prodire extra eos, qui culpam commiſerunt. quamquam Plato quodam loco peccarorũ pœnas vſq; ad quartam prolem produci, & porrigi, atque in quarti gradus poſteros interdum à Dĳs reſeruari exiſtimat.

DONEC TEMPLA REFECERIS] ſic ſup. Od. 15. lib. 2. *& deorum Templa nouo decorare ſaxo.*

DIIS TE MIN. QVÒD GERIS] ſignificat, imperĳ Romani perpetuitatẽ cęremonĳs, G religione, auſpiciis, & ſollennium ſacrorum ritu maximè contineri: populúmque Ro. propter auſpicia neglecta, religionémque contemtam maximis eſſe calamitatibus affectum.

HINC] à cultu deorum, & pietate in deos.

NEGLECTI] vel contemti, vel minus diligenter, aut ſtudioſè culti. vt ſup. Od. 2. huius lib. *ſæpe dieſpiter Neglectus inceſto addidit integrum.*

HESPERIÆ] Italiæ, vt ſup. Od. 1. lib. 2. *auditúmque Medis Heſperiæ ſonitum ruinæ.*

BIS] ſemel Craſſo: iterum imperatore Antonio, vel eius legato Didio Saxa.

MONÆSIS] Parthorum, & Perſarum regis. In cod. Iannoct. Faër. duob. Vatic. *Monæſis* in patrio caſu ſcriptũ eſt, quos ſecutus ſum Aldo Manutio reclamante. H

ET PACORI MANVS.] M. Tull. epiſt. ad Att. lib. 5. Pacorum quendam Parthorum Regis filium commemorat.

NON AVSPIC. CONTVD. IMP.] conatus noſtros non auſpicatos, inaneis reddidit. tralatio eſt. propriè dixit epiſt. 8. lib. 1. *haud quia grando Cõtuderit viteis.* Inſignem auſpiciorũ contemrorem fuiſſe Claudium Pulchrum traditum eſt, qui non paſcentibus in Sicilia pullis, ac per contemtum religionis, demergi iuſſis, vt biberent, quando eſſe nollent, prœlium nauale iniit, &c, vide Sueton. in Tib. M. Tull. autem lib. 1. de

diuina-

A diuinatione, multis exemplis collectis oſtendit,
non ſolùm auſpicia, verùm etiam ſigna rerum fu
turarum neglecta, magnarum cladiũ Reip. cau-
ſas fuiſſe: Claudium Appij Cæci filium, eiúſque
collegam L. Iunium claſſeis maximas perdidiſſe,
quòd vitio nauigauiſſent. *Sed quid vetera?* (inquit
ille) *M. Craſſo quid acciderit, videmus, dirarum ob-
nuntiatione neglecta.* Idem lib. 2. *Flaminius non pa-
ruit auſpiciis. Itaque periit cum exercitu.* Sed hac de
re vide plura apud Dionyſium Halic. libro 3.
ἀρχ. Ῥωμ.

ET ADIEC. PRÆD. TORQVIB. EXIG. RENID.] renidere valet, vt ſuprà di-
ximus ad Od. 18. lib. 2. quandam hilaritatem præ
ſe ferre, lætari, gaudere. renidet igitur adieciſſe,
B &c. id eſt, lætatur ſe adieciſſe prædam torquibus
exiguis. quod perinde eſt, ac ſi diceret, lætatur,
vel gloriatur, ſe noſtris ſpoliis ornatiorem eſſe,
quàm anteà. nam cùm paullo antè torquibus au-
reis, ceteríſque ornamentis parcius vteretur: nũc
noſtris cladibus ornatior incedit, prædáque ex
noſtris exuuiis facta, & ſuis torquibus adiecta,
auro iam totus collucet. & fortaſſe Græcorum
more locutus eſt. ſic enim illi dicerent γελᾷ τῷ
προστεθειχέναι, &c.

SEDITIONIBVS] diſſenſionibus, & bellis
ciuilibus. Plato lib. 5. de Rep. in extr. ſeditionẽ,
morbum grauiſſimum ciuitatis appellat.

MELIOR] κρείττων, vt ſup. Od. 15. lib. 1. *Tydi-
des melior patre.*

C DACVS ET ÆTHIOPS] duce Antonio
cum Cleopatra.

FÆCVNDA CVLPÆ SÆCVLA] vult
ex matrimoniorum corruptela, & adulteriis om-
nia reipub. mala manaſſe. Notat hæc tempora &
Catullus. *Conſule Pompeio primùm duo, Cinna ſede-
bant Mæchilia,* (vel, vt legit Auratus, *Mæchidia*) *fa
cto conſule nunc iterum, Manſerunt duo: ſed creuerunt
millia in vnum Singula. fæcundum ſemen adulterio.*
quos verſus ſuprà explicauimus ad Od. 17. lib. 1.
Fæcunda culpæ, id eſt, in quibus homines aſſi-
duè peccant, crebróque culpam committunt.

HOC FONTE] ex nuptiarum maculis, &
adulteriis.

MOTVS DOC. GAVD. IONIC.] mol-
leis, & impudicos, quales ſunt Ionici. Plaut. in
D Sticho in extremo. *Quis Ionicus, aut cinadicus, qui
hoc tale facere poßiet?* Athen. lib. 14. ἦν δέ τις Ἰω-
νικὴ ὄρχησις πάροινος. Itaque lib. 3. de rep. Ioni-
cam harmoniã, vt nimis mollem, parúmque vi-
rilem è ſua ciuitate exigit Plato: ſic ille. τίνες οὖν
μαλακαί τε καὶ συμποτικαὶ τῶν ἁρμονιῶν. Ἰαστὶ
ἦν δ' ὃς καὶ Λυδιστὶ, αἵ τινες χαλαραὶ καλοῦνται:
id eſt, quæ ſunt igitur molles & conuiuio conue-
nientes harmoniæ? Ionica (inquit ille) & Lydia:
quæ remiſſæ, molles & laxæ nominabantur.

ET FINGITVR ARTIBVS] Varia eſt
huius loci ſcriptura in veteribus cod. Alij enim
habent *frangitur artubus*, quæ reperitur etiam in
lib. Achillis Statij: alij *fingitur artubus:* cum qui-
bus congruũt vulgati: alij, in quibus eſt Iannoct. E
& Vatic. & aliquot alij, *fingitur artibus:* quam ſcri
pturam exiſtimo eſſe veram, aut certè omnium
probabiliſſimam. fingere enim per tranſlationẽ
eſt docere, atque inſtituere. epiſt. 2. lib. 1. *Fingit
equum tenera docilem ceruice magiſter Ire viam, quã
monſtrat eques.* idem de arte poët. *O maior iuuenũ,
quamuis & voce paterna Fingeris ad rectum.* Sic igi
tur hũc locũ explico. *Fingitur artibus,* id eſt, diſcit
malas arteis: diſcit membra molliter mouere, &
ſaltare, docetur membra ad quemuis motũ con-
formare. quòd ſi quis putet hanc ſententiam ma
gis exprimi poſſe illa ſcriptura *fingitur artubus:*
non pugnabo: hoc vnum dicam, mihi videri ita
potius Horat. fuiſſe locuturum, *Fingitur artus.*

ET INCESTOS AMORES DE TEN. F
MED.] ab ineunte ætate: ἐκ τῶν ἁπαλῶν ὀνύ-
χων: amores flagitioſos diſcit, atque exercet, me-
ditatur, μελετᾷ.

MOX] marita, ſeu nupta.

IVNIORES] viro ſuo.

QVÆRIT] quærit ipſa amatores, neque ex-
ſpectat dum rogetur.

ADVLTEROS] amatores, vt ſuprà admo-
nuimus, vel dic propriè, nuptiarum corruptores.

NEQVE ELIGIT] quærit viro ſuo iunio-
res amatores: non eſt ſatis: nullum adhibet dile-
ctum, ſed cuiuis ſui corporis copiam præbet.

CVI DONET IMPERMISSA] quidã
ait in libro ſuo vetere ſcriptum eſſe *improuiſa.* G
quam ſcripturam ſi probemus, intelligemus ſi-
gnificari ab Horatio inſignem mulieris impudi-
citiam, quæ cuiuis homini, & prorſus ignoto, ne-
que diu rogata, ac ne ſperanti quidem, gratifice-
tur. *impermiſſa* tamen magis placet.

GAVDIA] incidi nuper hîc in Gallia in co-
dices duos manuſcr. in quibus ſcriptum erat,
Oſcula pro eo, quod eſt in aliis, *Gaudia.*

SED IVSSA, &c.] puto hanc totius huius
loci ſententiam eſſe. non deligit ſibi amatorem
aliquem, cui furtim, & raptim, & luminibus re-
motis, inſcióque marito morem gerat, quod fa-
ciunt paulùm quæ ſunt tolerabiles mulieres: ſed
à quouis inſtitore, aut mercatore arceſſita, etiam
audiente, & vidente marito, ſurgit è lecto, atque H
ad illum liberalem flagitiorũ emtorẽ properat.

INSTITOR] *inſtitor appellatus eſt* (vt ſcribit
Vlpian. lib. 39. ad edictum) *ex eo quòd negotio gerẽ-
do inſtet: nec multum facit: taberna ſit præpoſitus, an
cuilibet alij negotiationi.*

SEV NAVIS HISP. MAGIST.] idem
Vlpian. ibid. *Magiſtrum nauis accipere debemus eũ,
cui totius nauis cura mandata eſt.*

DEDECOR. PRET. EMTOR] qui ma-
gno redimit turpem, & ab adulterio profectam
voluptatem.

NON HIS IVVENT. ORTA PA-
RENT.] ſed iis, qui ius matrimonij caſtum &
ſanctum ſeruarẽt: ipſi autem filij aſſiduo labori,
& agriculturæ aſſueti eſſent.

A INFECIT AEQVOR SANG. PVN.] ſuprà Od.12. lib. 2. *nec Siculum mare Pœno purpureum ſanguine.*

PYRRHVM] Epirotarum regem: cuius vitam ſcripſit Plutarchus.

ANTIOCHVM] Syriæ regem, quem vicit M'. Acilius Glabrio.

ANNIBALE'MQVE DIRVM] Sic Od. 12. li. 2. *Nec dirum Annibalem.* dirum autẽ, id eſt, triſtem, infeſtum, & quaſi deorum ira immiſſum: & ita Nonius.

MASCVLA] non mollis, nec fracta voluptatibus, nec impudica.

SOL VBI MONTIVM, &c.] id eſt, veſperi. Virgil. in Tityro, *Maioréſque cadunt altis de*
B *montibus umbræ.* Idem Alex. *Et ſol creſcentes decedens duplicat umbras.*

ET IVGA DEMERET BOBVS] *demeret*, id eſt, detraheret. idem tẽpus ſignificat, quod icciro à Græcis βουλυτὸν appellatur. Heſych. Βουλυτὸν, δείλη ὥρα, ἧ τὸ ἄροτρον λύεται τῶν βοῶν. id eſt, Bulyton tempus ſerotinum, quo aratro ſoluuntur boues. Hom. ἰλ. π. ἦμος δ' ἠέλιος μετενίσσετο βουλυτόνδε. id eſt, Cùm autem ſol tranſibat ad id tempus, quo tempore diſiunguntur boues, ſeu ſoluuntur. Cicero ad Attic. lib. 15. *Aduentabat autem βουλύσει cenantibus nobis.* Et Aratus, Ἐρχόμεναι σταθμόνδε βόες βουλύσιον ὥρην, id eſt, Euntes ad ſtabulum boues eo tempore, quo tempore ſoluũtur ac diſiunguntur. Nonnulli libri manu ſcripti habent *Bubus fatigatis.*

C AMICVM TEMPVS AGENS] id eſt, gratum, φίλον, vt Græci loquuntur, tempus adducens.

ABEVNTE CVRRV] fingunt poëtæ, ſolem conuerſionem annuam, & diurnam conficientem curru vehi. Theocr. in φαρμακευτ. Σήμερον ἀνίκα τήνω ποτ' ὠρανὸν ἔτρεχον ἵπποι, &c. hodie cùm in cælum currebant equi. vbi ſic interpr. ἵπποι τοῦ ἅρματος, δηλονότι τοῦ ἡλίου. Pind. Olymp. ᾠδ. ζ. de ſole: ὁ γενέθλιος ἀκτίνων πατὴρ πῦρ πνεόντων ἀρχὸς ἵππων. id eſt, Genitalis radiorum pater, ignem ſpirantium dux equorum. Virg. Georg. 1. *Nóſque vbi primus equis oriens afflauit anhelis.* eodem pertinet principium
D Phœniſſarum Euripid. ὦ τὴν ἐν ἄστροις οὐρανοῦ τέμνων ὁδὸν, καὶ χρυσοκολλήτοισιν ἐμβεβὼς δίφροις ἥλιε, θοαῖς ἵπποισιν εἱλίσσων φλόγα. Ὡς δυστυχῆ Θήβαισι τῇ τόθ' ἡμέρᾳ Ἀκτῖν' ἐφῆκας. id eſt, ô ſol, qui viam in aſtris cæli frangis, quíque ſedens in curru aureo, celeribus equis flammam voluis, Quàm infauſtũ Thebanis illo die radium immiſiſti? Poſtremò interpres Sophoclis in Aiace Maſtigophoro de Solis curru hæc ſcribit: τὸν ἥλιον, ὃς ποιεῖ τὴν ἡμέραν ἐπὶ ἅρματος, φασὶν ὀχεῖσθαι, δύο ἵππους ἔχοντα λευκοὺς, χαρόποντα καὶ φαέθοντα, id eſt, ſolem, qui diem efficit, aiunt in curru vehi duos equos habentem albos, Charoponrem, & Phaëtonrem. Horat. carmine ſæculari ad Deos, *Alme Sol, curru nitido diẽ qui Promis & celas.* Idem epiſt. ad Quinct. lib. 1. E
Læuum diſcedens curru fugiente vaporet. Plautus autem in Amphitr. quadrigas ſoli attribuit. *ſigni dic quid eſt. Me. cum quadrigis ſol exoriens.* & Accius Meleagro, *Sol, qui meantem candido curru, atque equis Flammam citatis feruido ardore explicas, Quàm natum aduerſo augurio & inimico omine Thebis radiatum lumen oſtendis tuũ!* qui verſus expreſſi ſunt ex illis Euripidis Phœniſſ. princip. Ὦ τὴν ἐν ἄστροις οὐρανοῦ τέμνων ὁδὸν, &c. quos modò protuli. DAMN. QVID NON IMMIN.] Ariſtot. lib. 4. Phyſic. audit. de princip. oſtendit, omnia, quæ ſunt in tempore, non ſolùm tempore contineri neceſſariò, quemadmodum & cetera, quæ ſunt in re aliqua: verbi gratia, quæ ſunt in loco, loco continentur: ſed etiam à tẽpore affici. ſolemus enim (inquit) dicere: tempus con- F
ſumit, & liquefacit: & omnia tempore conſeneſcunt, & tempore obliuiſcuntur homines, quæ ſciunt, potius, quàm diſcunt: denique nihil tempore fit recenius, aut pulchrius. Tempus enim per ſe rebus omnibus affert interitum. verba Ariſtot. ſunt hæc, ſi quis fortè magis delectatur Græcis, quàm Latinis, præſertim noſtris: Διὸ ἀνάγκη πάντα τὰ ἐν χρόνῳ ὄντα πάσχειν ὑπὸ τοῦ χρόνου ὥσπερ καὶ τἆλλα, ὅσα ἐν τινί ἐστιν οἷον τὰ ἐν τῷ τόπῳ, ὑπὸ τοῦ τόπου. καὶ πάσχει δή τι ὑπὸ τοῦ χρόνου, καθάπερ καὶ λέγειν εἰώθαμεν. ὅτι κατατήκει ὁ χρόνος, καὶ γηράσκει πάνθ' ὑπὸ χρόνου καὶ ἐπιλανθάνεται διὰ χρόνον, ἀλλ' οὐ μεμάθηκεν. οὐδὲ νέον γέγονεν, οὐδὲ καλόν. φθορᾶς γὰρ αἴτιος καθ' αὑτὸν μᾶλλον ὁ χρόνος. G

ÆTAS PARENT.] ſic Aratus, Οἵην χρύσειοι πατέρες γενεὴν ἐλίποντο Χειροτέρην, ὑμεῖς δὲ κακώτερα τέξείεσθε. & Lucret. lib. 2. in extr. *Iámque adeo affecta eſt ætas, effetáq; Tellus: Vix animalia parua creat, quæ cuncta creauit Sæcla, deditque ferarum ingentia corpora partu.* & Hom. non vno loco videtur ſignificare, ſuæ ætatis homines breuioris eſſe ſtaturæ, quàm ſuperiores heroas illos, vt ἰλιάδ. ε. ὁ δὲ χερμάδιον λάβε χειρὶ Τυδείδης, μέγα ἔργον, ὃ οὐ δύο ἄνδρε φέροιεν, Οἷοι νῦν βροτοί εἰσι. & μ. οὐδέ κε μιν ῥεῖα Χειρὶ γε τῇ ἑτέρῃ φέροι ἀνὴρ οὐδὲ μάλ' ἡβῶν, Οἷοι νῦν βροτοί εἰσιν. ὁ δ' ὑψόθεν ἔμβαλ' ἀείρας. id eſt, hic autẽ Tydeus ſaxum in manũ ſumſit magnũ, & graue: quod duo viri nõ ferrẽt, quales nunc bomines ſunt. & lib. 12. neque eum lapidẽ facile H
manu altera tollat vir, ne valde iuuenis quidem, quales nunc ſunt bomincs: at hic ſublato brachio intorſit, &c. Piget aſcribere verſus illos Heſiodi vulgatiſſ. de ætatibus: quarum primam facit auream, vltimam ferream. Platonis autẽ diſtichum non præteribo. Αἰὼν πάντα φέρει· δολιχὸς χρόνος οἶδεν ἀμείβειν Οὔνομα, καὶ μορφὴν, καὶ φύσιν, ἠδὲ τύχην. quod ego ſic verti. *Omnia fert ætas: mutatur tempore longo Fortuna, & forma, & nomen, & ingenium.* quod fortaſſe adumbrare voluit Virgil. Gallo. *Omnia fert ætas: animum quoque.* hic eſt vnus ex iis locis (ſunt enim complures) quos,

A quos, cùm quidam ſciret à me in his commentariis tractaros eſſe: neſcio quibus inanis glorię ſtimulis excitatus, in commentarios quoſdam à ſe editos retulit. De qua iniuria & per litteras, & coram cum eo expoſtulaui. queſtus ſum etiam apud clariſſ. quendam virum de me, ac de illo optimè meritum.

AD ASTERIEN.
Ode 7.

Conſolatur eam, de viri ſui abſentia mæſtam, ac ſollicitam.

QVid fles, Aſterie, quem tibi candidi
B *Primo reſtituent vere Fauonij,*
Thyna merce beatum,
Conſtantis iuuenem fide
Gygen? ille Notis actus ad Oricum
Poſt inſana Capræ ſidera, frigidas
Nocteis, non ſine multis
Inſomnis lacrymis agit.
Atquin ſollicitæ nuntius hoſpitæ
Suſpirare Chloën, & miſeram tuis
Dicens ignibus vri,
Tentat mille vafer modis.
C *Vt Prætum mulier perfida credulum*
Falſis impulerit criminibus, nimis
Caſto Bellerophonti
Maturare necem, refert.
Narrat pæne datum Pelea Tartaro,
Magneſſam Hippolyten dum fugit abſtinens:
Et peccare docenteis
Fallax hiſtorias monet,
Fruſtrà. nam ſcopulis ſurdior Icari
Voces audit adhuc integer. at, tibi
D *Ne vicinus Enipeus*
Plus iuſto placeat, caue:
Quamuis non alius flectere equum ſciens
Æquè conſpicitur gramine Martio:
Nec quiſquam citus æquè
Tuſco denatat alueo.
Prima nocte domum claude: neque in vias
Sub cantu querulæ deſpice tibiæ:
Et te ſæpe vocanti
Duram, difficilis mane.

QVID FLES] quid flendo deſideras abſentem amicum, quem, &c. Ex ipſo nomine, quod non eſt Romanum, hanc puellam eſſe meretricem, non matrēfamiliâs perſpicuum eſt. In quibuſdam ſanè libris manuſcr. talis inſcriptio eſt, *Ad Aſterien meretricem.* E

CANDIDI] vel eò candidos dixit, quia veris ſunt nuntij: vel quia virum deſiderāti vxori ſunt reſtituturi: vt Catullus *candidos ſoles* dixit, id eſt, iucundos. *Fulſere quondam candidi tibi ſoles.* Vide quæ annoraui ad Saty. 9. lib. 1. ad illum locum. *huncine Solem Tam nigrum, &c.* vel quia ſerenitatis effectores, aut ſereni, quaſi αἰθρηγενέται. quod tamen minus probarit aliquis, propterea quòd epithetum αἰθρηγενέτης. Boreæ tribuitur ab Homero. Dicamus igitur, cādidos eſſe dictos fauonios, quia ver, cuius ſunt nuntij, & quaſi πρόδρομοι, tepidum eſt, & quia *Frigora miteſcunt Zephyris*, vt eſt in Od. 7. lib. 4. ſic Virg. Georg. 2. *Parturit almus ager, Zephyríque tepentibus auris, Laxant arua ſinus*: vel candidos intellige lætos, & iucundos, vt nigra ferè omnia, triſtia ſunt. F

THYNA] id eſt, Bithyna, ſeu Bithynica. Cat. ad Sirmionem. *Vix mi ipſe credens Thyniam, atque Bithynos Liquiſſe campos.*

THYNA MER. BEATVM] locupletatū mercibus è Bithynia aduectis.

CONSTANTIS IVVENEM FIDE] cod. manu ſcripti. Iann. Vrſ. duo Vatic. cum quibus congruit Torneſian. niſi quòd in eo ſcriptū erat, *fidi*, non ſine litura, habent *fide*: alij duo vaticani, Clericanus, Ruſſardin⁹ vnus, Nicot. vnus, *fidei*. vtraq; lectio probabilis eſt. Nam ſi *fidei* probabimus, erit diſſyllabum: ſi *fide*, patrius caſus erit, antiquus: non ſextus aut ſeptimus: qua de re alibi. conſtantis autem fidei Gygen dixit, id eſt, in amore mutuo perſeuerantem. G

ILLE NOTIS ACT.] ille (inquit) notis, ſeu auſtris pulſus ad Oricum, nocteis frigidas traducit, ipſe inſomnis, id eſt, ſomni expers, non ſine lacrymis. ſignificat autem, Gygen non ſua ſponte tamdiu abeſſe à patria, & à ſuis, ſed tempeſtate retentum, atque à reditu prohibitum, magno huius puellæ deſiderio affici, nocteiſque inſomneis curis ſomnum adimentibus, traducere; ſiue ſit vxor, ſiue amica. H

ORICVM] portum, & oppidum in Epiro: de quo Cæſ. lib. 3. de bello ciuili. *At ille expoſitis militibus, eodem die ad Oricum proficiſcitur: quò cum veniſſet L. Torquatus, &c.*

POST INS. CAP. SID.] poſteaquā Capra, & Hædi occiderunt. *inſana* autem appellat, quia eorum ortus magnas tempeſtates excitat. ſic Od. 30. huius lib. *Aquilonem impotentem* dixit. & Catull. *impotentia freta.* Oritur autem Capra ortu (vt loquuntur) matutino, ſole Capricornum prætereunte circiter ſolſtitium brumale. De capra & hædis ſic Aratus. Εἰ δέ τοι ἡνίοχόν τε καὶ ἀστέρας ἡνιόχοιο Σκέπτεσθαι δοκέει. καί τοι φάτις ἤλυθεν αἰγὸς Αὐτῆς, ἠδ᾽ ἐρίφων, οἵτ᾽ ἐν

A ἁλὶ πορφυρέῃσι Πολλάκις ἐσκέψαντο κεδαζομένους ἀνθρώπους. &c. quorum verſuum hæc ſententia eſt. *Si verò tibi aurigam, & auriga ſidera contemplari libet: & ſi ad tuas aureis Capra & hædorum fama peruênit, qui ſæpe in mari vaſto iactatas vidêre rateis, hominéſque pauentes, &c.*

ATQVIN SOLLICITÆ NVNTIVS] Atqui nuntius (inquit) à Chloë ad virũ, ſeu amicum tuum miſſus, narrás ei illam eius amore perire, conatur cum variis modis corrumpere, & labefactare: affert exẽpla Bellerophontis & Pelei, qui dum mulieres amanteis ſpernunt, ac repudiant, in maximum vitæ diſcrimen adducti ſunt. *Atquin* habent omnes ferè libri veteres: eos ſequor. Vulgati, *Atqui*.

B HOSPITÆ] Chloës, quæ tuum virum amat.

TVIS IGNIBVS] id eſt, eo amore, quo tu virum, ſeu potius amicum tuum complécteris. igneis autem pro amore poni non eſt nouũ. ſup. Od. 27. lib. 1. *Non erubeſcendis adurit Ignibus*, & Od. 13. eiuſd. *arguens Quàm lentis penitus macerer ignibus*. Virg. in Palæm. *meus ignis Amyntas*. Idem Daphnid. *Incipe Mopſe prior, ſiquos aut Phyllidis igneis, &c.*

VRI] Od. 14. ad Mæcenat. epod. *Vreris ipſe miſer*. & Od. XI. ad Pectium. *Amore, qui me præter omneis expetit Mollibus in pueris, Aut in puellis vrere*. Virg. Alex. *Me tamen vrit amor.*

VAFER] callidus, aſtutus, vt Saty. 3. lib. 2. *Quo vafer ille pedes lauiſſet Siſyphus ære*. & Saty. 2. lib. 1 *Illum aut nequities, aut vafri inſcitia iuris.*

C VT PROETVM MVLIER] Bellerophon cùm prius Hipponus appellaretur, poſteà Bellero Corinthiorum principe interfecto, ab euẽtu Bellerophon, ſeu Bellerophonta dictus eſt. Erat autem re, & natura, Neptuni: verbo, & opinione hominum, Glauci filius. Accepto igitur à Neptuno, Pegaſo equo alis prædito, qui ex eo appellationem traxerat, quòd è collo Meduſæ exſilierat, eo ſublimis per medium aëra vehebatur. Atque interfecto quidem Bellero, cum Argos profugiſſet, vbi regnum Prœtus obtinebat, ab eo cædis à ſe admiſſæ expiationem conſecutus, & apud eum aliquandiu commoratus eſt. Intereà Antêa Prœti vxor Bellerophontis amore
D capta, eius complexum, & concubitum exoptabat, eóque potiri magnopere cupiebat. Is ab hoc flagitio auerſus, negabat ſe vlla condicione adduci poſſe, vt tantum dedecus admitteret. Antêa verita, ne ille ſuum amorem Prœto indicaret, ac renuntiaret, præoccupatis Prœti auribus, quæſta eſt illum ſibi ſtuprum inferre eſſe conatum. Quare audita, & credita, Prœtus cum ſua manu quidem interficere noluit, ſed in Lyciam ad ſocerũ Iobatum miſit cum litteris in ipſius perniciem ſcriptis. cetera, quæ ad hunc locum non pertinent, ſuo loco dicentur ad Od. XI. lib. 4. verſus autem Homeri, qui hanc ſiue hiſtoriam, ſiue fabulam exponunt, ſunt ἰλιάδ. ζ. Τῷ δὲ γυνὴ Προίτου ἐπεμήνατο δῖ' Ἄντεια Κρυπταδίῃ φιλότητι μιγήμεναι, ἀλλὰ τὸν οὔ τι Πεῖθ' ἀγαθὰ φρονέοντα δαΐφρονα Βελλεροφόντην. Ἡ δὲ ψευδομένη Προῖτον βασιλῆα προσηύδα· Τεθναίης ὦ Προῖτ', ἢ κάκτανε Βελλεροφόντην, Ὅς μ' ἔθελεν φιλότητι μιγήμεναι οὐκ ἐθελούσῃ, &c. id eſt, E
Eum autem Prœti vxor nobiliſſima fœmina Antéa ita inſanè & perditè amauit, vt cum eo commiſceri concupierit: ſed Bellerophonti, vt pote cordato, & prudenti perſuadere vt tantum flagitium admitteret, non potuit. Illa autem mentiẽs ita cum Prœto locuta eſt. Aut morere Prœte, aut Bellerophontem occîde, qui mecũ per vim rem habere conatus eſt.

CRIMINIBVS] criminationibus, vt Saty. 3. lib. 1. *vbi acris Inuidia, atque vigent vbi crimina*. & epiſt. ad Loll. lib. 1. *Vt, penitus notum ſi tentent crimina, ſerues*. Varro lib. 8. de lingua Latina. *ac ſingula crimina, quæ dicunt in analogias, ſoluemus.* F

MATVRARE NECEM] accelerare. ſic Virg. lib. 1. Æneid. *Maturate fugam, regíque hæc dicite veſtro, &c.*

PÆNE DATVM PEL. TART.] Creteis, ſeu Hippolyta Hippolyti filia, Acaſti vxor, Pelei amore capta, cùm eum ad ſtuprum ſollicitaſſet, neq; ei perſuadere potuiſſet: dolore, odióque incenſa, prior eum apud Acaſtum criminata eſt, vt improbum, & vim ſibi inferre conatũ. Ille autem his auditis, ſuóque conſilio celato, ac diſſimulato, eũ in Pelij montis ſolitudines, quaſi aliud agens, deduxit. quo dormiente inter Centauros relicto, domum reuerſus eſt. Dij autẽ Pelei miſerti, eíque ſuam integritatem, ac temperátiam pernicioſam eſſe iniquum arbitrati, Vulcanum ad eum miſerunt. Hic ei gladium donauit, quo Centauros in ſe irruẽteis perculit, atque interfecit: reuerſúſque in Theſſaliam Acaſto bellũ intulit, & Iolcum expugnauit. Hæc Pindari interpres, & Pindarus ipſe Nem. carmine quarto, & quinto: quibus duobus in locis hanc hiſtoriã perſequitur, ſed multo fuſius quinto. verba Pindari ſunt hæc, Αἱ δὲ (de Muſis loquitur) πρώτιστον μὲν ὕμνησαν Διὸς ἀρχόμεναι σεμνὰν Θέτιν, Πηλέα θ', ὥς τέ νιν ἁβρὰ Κρηθηῒς Ἱππολύτα δόλῳ πεδᾶσαι ἤθελε ξυνᾶναι Μαγνήτων σκοπὸν πείσαισ' ἀκοίταν ποικίλοις βουλεύμασι. ψεύσταν δὲ ποιητὸν συνέπαξε λόγον. ὡς ἄρα νυμφείας ἐπείρα κεῖνος ἐν λέκτροις ἀκάστου εὐνᾶς. τὸ δ' ἐναντίον ἔσκεν. πολλὰ γὰρ μιν παντὶ θυμῷ παρφαμένα λιτάνευεν. τοῦ δ' ὀργὰν κνίζον αἰπεινοὶ λόγοι. εὐθὺς δ' ἀπανάνατο νύμφαν, ξενίου πατρὸς χόλον δείσας. i. illæ autem primùm cantu ſuo laudarunt, principio à Ioue ducto, venerandam Thetin, & Peleum: quemadmodum cum tenera Hippolyta Creteis dolo illaqueare ſtuduerit, cùm ipſa vxor, virum ſuũ Magnetum regem callidis conſiliis induxiſſet. Mendacẽ autem & fictum coagmentauit ſermonẽ, illum Acaſti cubile, vt cum eius ſponſa rem haberet, inire voluiſſe. At lõgè aliter erat. ipſa enim ſæpe cũ blandis verbis, toto pectore ſupplex orauerat. G H

At il-

A At illius animum offendebant difficiles,& ardui ſermones. & continuò aſpernatus eſt fœminam maritam,Iouis hoſpitalis iram veritus. eadem ſe rè leguntur apud Apollonij interp.lib.1.in quar to porrò carmine air Acaſtum Peleo dormienti inſidias gladio ſumma arte fabricato,ſtruxiſſe: Chironem autem ei ſubueniſſe, caſúmque mortiferum à Ioue cogitatum ab eo depuliſſe. verba Pindari ſunt hęc, Τᾷ δαιδάλῳ δὲ μαχαίρᾳ φύτευέν οἱ θάνατον ἐκ λόχου Πελίαο παῖς. ἄλαλκε δὲ Χείρων, καὶ τὸ μόρσιμον Διόθεν πεπρωμένον ἔκφερεν.

ET PECCARE DOCENTEIS,&c.] monet eam hiſtorias,id eſt,redigit ei in memoriam, vel proponit hiſtorias, quæ peccandi rationem, ac viam oſtendunt. Lege Euripidis Hippolytum B coronatũ,& annot.ad Od.7.li.4. de Hippolyto.

NAM SCOPVLIS SVRDIOR] ſignificat,eum non moueri, neque flecti verbis nuntij illius à Chloa miſſi. Sed quo modo audit, ſi ſurdior eſt Icarei maris ſcopulis? audit ille quidem: ſed audit integer.ita audit, vt nō commoueatur, neque det manus. non adducitur eius oratione, vt tui oblitus amorem ſuum in Chloën transferat.Non temerè autem, neque ſine arte Horatius Aſterien in officio continere, & ab amore alterius viri deterrere volens, commemorat ei ſui viri conſtantiam,& continentiam, & fidem. Nam ſi contrà credat illa, Gygen virum ſuum C aliò animum appuliſſe: facile ſit ei perſuadere, vt alterius viri libidini obtemperet. Nihil eſt enim, quod mulieri nuptæ acriorem dolorem inurat,quódque magis eam à viro alienet, quàm pellex. Teſtem citabo Eurip. Androm. κἀγὼ θυγατρί, μεγάλα γὰρ κρίνω τάδε Λέχους στερεῖσθαι, σύμμαχος καθίσταμαι. Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα δεύτερ' ἂν πάσχοι γυνή: Ἀνδρὸς δὲ ἁμαρτάνουσα ἁμαρτάνει βίου. id eſt,& ego filiæ (graue enim eſſe exiſtimo, lecto priuari) adiutricem me præbeo. Nam ceteros caſus moderatè ferre debet mulier,ſed viro orbata,orbatur vita. Quemadmodum autem Homerus dicere ſolet κῦμα κωφὸν: id eſt,fluctum ſurdum, qui non edit ſonitum,ſeu qui non auditur,& βέλος κωφὸν dixit D ἰλ.λ. telum, quod haud magno admodum impetu vênit:ſic & Horatius ſcopulos ſurdos, qui nullum ſonitum edunt: niſi dicamus ſurdos eò eſſe dictos ſcopulos, quia nautis tempeſtate iactatis & opem implorantibus non reſpondeant, & quia vota facienteis non audiant: quale illud Od.17.epod. *Non ſaxa nudis ſurdiora nauitis.*

INTEGER] incorruptus,vt Od.4.lib.2. *Brachia, & vultum, teretéisque ſuras Integer laudo.* & ſup. Ode 4. huius libri, *& integra Tentator Orion Diana.*

AT, TIBI NE VICINVS] virum habes in ſuo erga te amore obfirmatiſſimũ,& conſtantiſſimum:ſed tu vide, ne te Enipeus vicinus quantumuis equitandi,& natandi, & ceterarum artium peritiſſimus, labefactet, & percellat.

FLECTERE EQVVM SCIENS] in eo E equitandi ſciétia maximè vertitur,vt equus ſeſſori frenum moderanti pareat, & quamcumque in partem velit ille, ſequatur. quod declarat locus Cæſaris lib.4.de bello Gallico,vbi & eodem verbo vſus eſt,loquens de eſſedariis Britannicis. *ac tantum vſu quotidiano, & exercitatione efficiũt, vt in declini, ac præcipiti loco incitatos equos ſuſtinere, & breui moderari & flectere, & per temonem percurrere, & in iugo inſiſtere, & inde ſe in currus citiſſime recipere poſſint.* ſic Virg. Æn.1. *cæloque inuectus aperto Flectit equos.* & 9. *Flectere ludus equos, & ſpicula tendere cornu.*

GRAMINE MARTIO] campo Martio. Od.1.lib.4. *iam volucrẽ ſequor Te per gramina Martij Campi, &c.*

TVSCO DENATAT ALVEO] ſecundo fluuio natat.decurſionem Tiberinam ſignificat. vide annotation. ad illum locum, *Cur timet flauum Tiberim Tangere? &c.* Od.8.lib.1. F

PRIMA NOCTE] prima noctis parte.

QVERVLÆ TIBIÆ] cuius cãtu Enipeus, aut quiuis alius amator, ſe amore tui perire ſignificet, queratúrque ſe immeritò abs te ſperni. Lucret.lib.4. *Chordarúmque ſonos fieri, dulceiſque querelas, Tibia quas fundit digitis pulſata canentum.* Idem lib.5. *Inde minutatim dulceis didicere querelas, Tibia quas fundit digitis pulſ.can.* ſic Hor. Od.2. epod. *Queruntur in ſiluis aues.* μινυρίζειν dicunt Græci,ita canere,& taleis querelas, μινυρισμοὺς appellant.

DESPICE] deorſum aſpice.

DVRAM] id eſt ſæuam, & difficilem, & inexorabilem, ſeu illiberalem. Sic patres ſeueriores,duri,& ferrei appellantur:ex quo *duritas.* Cicero in Catone. *quanta in altero duritas?* Sic enim legi malo, reclamante & inuito Nonio, quàm *diritas.*

DIFFICILIS] ſæua & inexorabilis,& inexpugnabilis. χαλεπή. ſic Od.10. eiuſd. lib. *Non te Penelopen difficilem procis Tyrrhenus genuit parens.* G Iam hoc rotum *difficilis mane*, Græcorum more dictum, χαλεπὴ ἔσσο διατέλει.

AD C. MÆCENATEM. Ode 8.

Cur Kalend. Martiis, cùm vxorem non habeat, nihilominus ſacrificet,& epuletur tamen.

Martiis cælebs quid agam Kalendis:
Quid velint flores, & acerra turis
Plena, miraris, poſitúſque carbo in
Ceſpite viuo,
Docte ſermones vtriuſque linguæ.

A *Voueram dulceis epulas,& album*
Libero caprum propè funeratus
Arboris ictu.
Hic dies,anno redeunte feſtus,
Corticem aſtrictum pice demouebit
Amphoræ, fumum bibere inſtitutæ
Conſule Tullo.
Sume Mæcenas cyathos amici
Soſpitis centum:& vigiles lucernas
Perfer in lucem:procul omnis eſto
B *Clamor,& ira:*
Mitte ciuileis ſuper vrbe curas.
Occidit Daci Cotiſonis agmen:
Medus infeſtus ſibi luctuoſis
Diſſidet armis:
Seruit Hiſpanæ vetus hoſtis oræ
Cantaber, ſera domitus catena:
Iam Scythæ laxo meditantur arcu
Cedere campis.
Negligens,ne quà populus laboret,
Parce priuatus nimium cauere.
C *Dona præſentis rape lætus horæ:*
Linque ſeuera.

MARTIIS CÆLEBS QVID AGAM] Kalendas Martias & amantes, & mariti religioſè colebãt: illi,vt à puellis ſuis,hi vt ab vxoribus gratiam inirent: illi,vt omnia ſibi læta & ſecunda in amore euenirent: hi,vt vxores caſtas & pudicas haberent domi. Itaque ſolebant vtrique ad matronas & ad amicas munera mittere. Atque iccircò Iuuenalis Kal. Martias *fœmineas* appellat: & Martialis eaſdem *Saturnalia muliebria.Seu certè,puto,veſtra iam venire Saturnalia Martias kalendas:Tum reddam tibi Galla,quod dediſti.* Tibull:li.3.
D *Martis Romani feſta venere kalendæ:Exoriens noſtris hic fuit annus auis:Et vaga nunc certa diſcurrũt vndique pompa, Pérque vias vrbis, munera, pérque domos. Dicite Pierides,quónam donetur honore Seu mea, ſeu fallor,cara Neæra tamen.* colebant eundem diẽ & puellæ. Idem Tibull. lib.4. *Sulpicia eſt tibi culta tuis Mars magne kalendis:Spectatum è cœlo (ſi ſapis) ipſe veni.* mittebant & ſua matronæ munera. Plaut. in Milite glor. *Da mihi vir,kalendis quæ mittam,quom Martiæ venerint,&c.* Martias autem Kalendas matronæ celebrabant (inquit Feſtus) quòd eo die Iunonis Lucinæ ædes coli cœpta eſt. Seruius autem ad eum Virg. locũ Æn. 8. *Tatióque ſeni,Curibúsque ſeueris:Iure,* inquit, *dixit ſeueris.Cùm enim filias perdidiſſent Cenínenſes, Antemnates,Cruſtumij, Sabini, ceteris quieſcentibus, ſoli* E *Sabini bellum ſuſceperunt:qui interuenientibus triginta fœminis iam enixis,de illis, quæ raptæ fuerant, pacem fecerunt: ex quarum nominibus curiæ dictæ ſunt. Prætereà in communem mulierum honorem Kalendæ Martiæ fœminis dicatæ ſunt. Horatius.Martiis cælebs quid agam Kalendis. Iuuenal. Munera fœmineis tractat ſecreta Kalendis.Nec enim aliter congruit kalendas Martias eſſe fœminarum,niſi quia fœminæ, vt diximus,bella ſedarunt.* Hactenus Seruius, quæ mihi indicauit Germ. Valens Pimpũtinus. Nomẽ, *Kalendarum*, ſecutus & nobilium grãmaticorũ auctoritatem,& veterum marmorum, ac lib. teſtimonium,& doctorum virorum vſum,per K, excudendum curaui.

F CÆLEBS] qui nec vxorem, nec vllam fœminam,quæ mihi vxoris loco ſit,domi habeam.

IN CÆSPITE VIVO] ſuprà. Od.19. lib.1. *Hîc viuum mihi cæſpitem, hîc Verbenas pueri ponite.*

ET ALB. LIBERO CAPR.] cur Baccho caper immoletur,omnibus notiſſimum eſt. Virg. Georg. 2. *Non aliam ob cauſam Baccho caper omnibus aris Caditur.* notũ eſt illud epigramma, quod extat epigrammatum Græcorum lib.1. cuius hæc ſententia eſt, Etiam ſi radicitus caper vitem depaſcat,tantum tamen vini prolaturam,quantum ſatis ſit ad libandum, dum immolatur. Κἢν με φάγῃς ἐπὶ ῥίζαν, ὅμως ἔτι καρποφορήσω, Ὅσσον ἐπισπεῖσαι σοι, τράγε, θυομένῳ. Album autem dixit,quia diis ſuperis albæ hoſtiæ immolãtur:inferis,nigræ.

G PROPÈ FVNERATVS ARB. ICTV] de hac arbore lege Od.13. lib.2. *Ille & nefaſto te poſuit die.* & 17. *Me truncus illapſus cerebro Suſtulerat,&c.* Funeratus autem,id eſt,funere elatus,& ita exanimatus.

DOCTE SERMONES] ita legendum,non *doctè ſermonis.* Ita enim ſcriptum eſt in cod. Faër. & vno Vatic. adde quòd ita loquitur Oda proxima. *Dulceis docta modos, & citharæ ſciens.* Denique ita legit Donat. producens teſtem hunc locum comment. in Eunuch.

HIC DIES ANNO REDEVNTE] dies feſtus anniuerſarius. *anno redeunte*, anno vertente: περιπλομένου ἐνιαυτοῦ. Horat. Sat.2. lib.2. *Siue diem feſtum rediens aduexerit annus.* ἔτυμον Græci nominis ἐνιαυτός, quaſi in ſeipſum reuolutus. H

CORTICEM ASTRICTVM PICE] hoc die feſto relinentur dolia,& amphoræ picato cortice obturatæ.

DEMOVEBIT] *demouebit*, excudendũ curaui, nõ,vt vulgò legitur, *dimouebit*, quòd ita ſcriptum repererim in tribus libris calamo exaratis. amphoræ autem dictum pro ab amphora, vt & Priſcian. docet lib. 17. Amphora porrò,ſeu quadrantal vini ſextarios octo & quadraginta continebat,vt ſuprà ex Feſto admonuimus.

FVM. BIB. INSTIT.] quæ didicit,vel cœpit fumum bibere. Ariſtot. lib.4. μετεωρ. ſcribit in Arcadia vinum in vtribus à fumo ita exſiccari,vt

A ri,vt bibatur abraſum ac deſectum. Quod igitur hîc de fumo dicitur, non eſt referendum ad vini vaporem, quem fumum Gallica lingua appellamus, qui tempore extenuatur: ſed ad eum, quem propriè fumum appellant Latini, quo, vinũ maturatur, denſũmq; ac ſpiſſum efficitur. cuiuſmodi ego nouem ab hinc annos in Rhœtia vidi, cũ ex Italia per Rhœtorum fineis in comitatu clariſſ. viri, Franciſci Turnonij Cardinalis in Galliã reuerterer. id erat annorum quadraginta, vt mihi affirmabat is, apud quem deuerſabar, ita dura & alta cruſta obductum, vt non, niſi ea ferro reſciſſa, vinum depromi poſſet. atque id ita craſſum erat, vt, niſi multa aqua dilutum, ac temperatum, neque liqueſceret, neque bibi poſſet. Amphorã igitur fumum bibere inſtitutam intellige, quæ B cœpta eſt fieri fumoſa: quemadmodum Tibullus cados Falernos fumoſos appellat lib. 2. his verſibus, *Nunc mihi fumoſos veteris proferte Falernos Cõſulis, & Chio ſoluite vincla cado.* fiunt enim nõ vina, ſed vaſa fumoſa. M. Tull. in Piſon. *fumoſas imagines:* & Horat. Sat. 2. lib. 2. *pernam fumoſam* dicunt: ex quo veteres intelligimus. vide hac de re plura annotation. ad Od. 28. huius libri.

CONSVLE TVLLO] L. Volcatius Tullus deſignatur, qui fuit conſul cum M. Æmilio Lepido, anno ab vrbe condita, IↃC. LXXXVII. Significatur huius vini ætas.

SOSPITIS] ſalui, & ſeruati ab arboris illius C caſu. Od. 36. libro 1. *Qui nunc Heſperia ſoſpes ab vltima, &c.*

ET VIGILES LVCERN. PERFER] compotationes & cenas ſumtuoſiores, ac liberaliores noctu fieri ſolitas eſſe cùm ex hoc poëta, tùm ex multis aliis ſcriptoribus intelligere licet. Od. 21. lib. 3. ad amphoram. *Te Liber, &, ſi læta aderit, Venus, Vinaq́, producent lucernæ, Dum rediens fugat aſtra Phœbus.* epiſtola ad Torq. lib. 1. *Supremo te ſole domi Torquate manebo.* epiſt. ad Mæcenatem 3. lib. 1. *Hoc ſimul edixit, non ceſſauere poëtæ Nocturno certare mero, putêre diurno.* Theognis, Τῷ πίνειν δ' ἐθέλοντι παρασταδὸν οἰνοχοείτω. Οὐ πάσας νύκτας γίγνεται ἁβρὰ παθεῖν. quibus verſibus hoc fere ſignificatur: Ei, qui libere velit, mi- D niſtrum ſemper aſtare debere, qui vinum fundat, & pocula miniſtret: non enim dari hominibus vt nocteis omneis iucundè & hilariter traducãt. Lucret. lib. 2. *Lumina nocturnis epulis vt ſuppeditentur.* Athenæus autem lib. 7. oſtendere volens, cenas nocturnas cuiuis corpori vtiliores eſſe, quàm diurnas, medicum quemdam Daphnum nomine inducit ita loquentem, ὠφελιμώτερά ἐστι φίλτατε, τῷ παντὶ σώματι τὰ νυκτερινὰ δεῖπνα. τὸ γὰρ σελήνης ἄστρον πρὸς τὰς τῆς τροφῆς ἁρμόττει πέψεις, σηπτικὸν ὑπάρχον. κατὰ σῆψιν δὲ ἡ πέψις, &c. id eſt, vtiliores ſunt omni corpori nocturnæ cenæ. Nam Lunæ aſtrũ ad cibum concoquendum valde accommodatũ eſt, cùm vim habeat putrefaciendi. Concoctio autem putrefactione conſtat. eòdem pertinet locus ille Horat. Od. 27. lib. 1. *Vino & lucernis Medus acinaces Immane quantum diſcrepat.* Quin veteribus non fuiſſe in vſu prandia, teſtatur Seruius ad illum locum lib. Æn. 4. *Nunc eadem labente die conuiuia quærit.* Ex quo Iuuenalis in Mariũ illum, *Exſul ab octaua Marius bibit.* E

PROCVL OM. ESTO CLAM. ET IRA] ſic Ode ſuprà dicta, lib. 1. *Lenite clamorem ſodales, Et cubito remanete preſſo.*

COTISONIS] ſic reperi ſcriptum in duobus Vatic. cõdicibus, & in Iannoct. Faer. Torn. Nicot. Ruſſ. Cleric. nam vulg. habent, *Cotiſontis.* antiquam ſcripturã confirmat Suetonius in Auguſto, his verbis, *M. Antonius ſcribit, primùm eum* [Auguſtum] *Antonio filio ſuo deſpondiſſe Iuliã. Dein Cotiſoni Getarum Regi, quo tempore ſibi quoque inuicem filiam regis in matrimonium petiiſſet.* F

MEDVS INFESTVS SIBI] Medi ſeditionibus inter ſe concitantur.

CANTABER SERA DOMITVS] Od. 14. lib. 4. *Te Cantaber non antè domabilis, Medúſque, &c.* & 6. lib. 2. *Cantabrũ indoctũ iuga ferre noſtra.* Cantabros deuicit Agrippa Auguſti auſpiciis. epiſtola ad Iccium lib. 1. *Cantaber Agrippæ Claudi virtute Neronis Auſpiciis cecidit.*

LAXO ARCV] id eſt, abiecto pugnãdi conſilio, armis poſitis, aut cõditis. ſic Od. 27. eod. lib. *& remiſſo Filius arcu.* & carmine ſæculari poſt epod. *Condito mitis, placidúſque telo.*

NEGLIGENS, NE QVA POP.] videtur aliquanto difficilior atque impeditior eſſe horũ verborum ſtructura. *Parce* (inquit) cùm ſis priuatus, id eſt, cùm magiſtratum nõ geras, *nimium cauere,* quod valet, noli nimis ſollicitus eſſe, ne qua parte populus Rom. laboret. ita (inquam) parce, vt in eo ſis negligens. eſt autem vſitatum Horatio cum verbo nomen aliquod epithetum coniungere, quod verbi ſignificationem augeat, aut certè adiuuet, vt Od. 28. lib. 1. *At tu nauta vaga ne parce malignus arenæ Particulam dare.* quẽ locum explicauimus ſuo loco. ſimile exemplum eſt ſup. Od. 7. huius lib. *Magneſſam Hippolyten dum fugit abſtinẽs.* & infrà hoc eod. lib. Od. 24. *Illic matre carentibus Priuignis mulier temperat innocens,* id eſt, in eo ſe præbet innocentem, quòd priuignis temperat: vel eo ipſo, quòd priuignis temperat, innocens habenda eſt. & Od. 21. eiuſdem libri: H *Non ille, quãquam Socraticis madet Sermonibus, te negliget horridus.* & Od. 11. eiuſd. lib. *Quòd viro clemẽs miſero peperci.* id eſt, quòd clementem me in virũ præbui, dum ei parco. & Saty. 6. lib. 2. *Si veneror ſtultus nihil horum, ô ſi angulus ille, &c.* quorũ verborum explicationem ad ſuum locum reſeruare malo. & Od. 13. lib. 4. *Ludíſque & bibis impudens.* & Od. 16. Epod. *Credula nec flauos timeant armenta leones.* & epiſt. 2. lib. 1. *Ruſticus exſpectat dum defluat amnis.* & epiſt. ad Iul. Florum lib. 2. *quòd Exſpectata tibi non mittam carmina mendax.* & epiſt. de arte poët. *an omneis Viſuros peccata putem mea tutus, & extra Spem veniæ cautus?* & Saty. 6. lib. 2.

A *laudat Arelli Sollicitas ignarus opes.* & Od.8.lib.4. *Donarem pateras, grataque commodus Cenſorine meis ara ſodalibus.*

ET DONA PRÆSENTIS] ſuadet his verbis, vt in diem viuat, vt Od.16.lib 2. *Lætus in præſens animus, quod vltrà eſt, Oderit curare.* ad quẽ locum plura hac de re diximus.

RAPE] ſic habent quattuor libri manu ſcripti, nõ vt vulg. *cape.* ſic locutus eſt Oda 13.epod. *rapiamus amici Occaſionem de die, &c.* ad quem locum vide quæ ſunt à nobis annotata.

LINQVE SEVERA] omitte res ſerias, & nimiam curam, cogitationemque requirenteis.

B

Ode 9.

Dialogus Horatij & Lydæ.

HO. *DOnec gratus eram tibi,*
Nec quiſquam potior brachia candidæ
Ceruici iuuenis dabat:
Perſarum vigui rege beatior.
LY. *Donec non alia magis*
Arſiſti, neque erat Lydia poſt Chloën:
C *Multi Lydia nominis*
Romana vigui clarior Ilia.
HO. *Me nunc Threſſa Chloë regit,*
Dulceis docta modos, & citharæ ſciẽs:
Pro qua non metuam mori,
Si parcent animæ fata ſuperſtiti.
LY. *Me torret face mutua*
Thurini Calaïs filius Ornithi:
Pro quo bis patiar mori,
Si parcent puero fata ſuperſtiti.
HO. *Quid, ſi priſca redit Venus?*
D *Diductóſque iugo cogit aëneo?*
Si flaua excutitur Chloë?
Reiectæq; patet ianua Lydiæ?
LY. *Quamquam ſidere pulchrior*
Ille eſt: tu leuior cortice, & improbo
Iracundior Adria:
Tecũ viuere amem: tecum obeã libẽs.

DONEC GRATVS ER.] hæc Oda eſt *ἀνταποδοτική.* id eſt, cõſtat mutua reſponſione.

NEC QVISQVAM POTIOR] quem pluris faceres, vt infr. Od.15. epod. *Nec feret aſſiduas potiori te dare noctes:* & Sat.5.lib.2. *vltro Penelopen facilis potiori trade.* E

NON ALIA MAGIS ARSISTI] ſic habent codices antiqui, Faërni, Vrſini, Tor. duo Vatic. Ruſſ. vnus Cleric. Nicot. & ita loquitur Od.14.epod. *Non aliter Samio dicunt arſiſſe Bathyllo Anacreonta Teium.* Idẽ Od.11. lib.4. *Non enim poſthac alia calebo Fœmina.* & Od.9.lib.4. ſine vllo caſu. alij, ita vt vulg. *Non aliam, &c.* quo modo & Virgil: loquitur, Alex. *Formoſum paſtor Corydon ardebat Alexin.*

NEQVE ERAT LYDIA POST] neq; ego poſteriore eram loco apud te, quam Chloë: vel, neque Chloën mihi anteponebas.

ILIA] Numitoris filia, Romuli matre: vt Od. 8.lib.4. *Quid foret Ilia, Mauortiſque puer, &c.* commemorat & Oda 2.lib.1. *Ilia dum ſe nimiùm querenti, &c.* & ſat.2.lib.1. *Ilia & Egeria eſt.* F

REGIT] mihi imperat, ego ei ſeruio tanquam dominæ. ſic Oda 24.eiuſd.lib. *Nec dotata regit virum Coniux.*

ET CITHARÆ SCIENS] ſic loquitur Od.15.lib.1. *& Sthenelus ſciens Pugna.*

PRO QVA NON METVAM MORI] pro qua libenter mortẽ oppetam: pro qua, quin moriar, non recuſabo. de verbo metuendi lege annot. ad Odam 2.lib.2.

SI PARCENT ANIMÆ] ſi modò mea morte aſſequar, vt ſit mihi ſuperſtes, & immortalis.

ME TORRET FACE MVTVA] amore mutuo. nemini autem ſunt inauditi Cupidinis faces. torret autem, id eſt, vrit. ſic Od.19. eiuſdem lib. *Me lentus Glyceræ torret amor meæ.* & Oda. 1. lib.4. *Si torrere iecur quæris idoneum.* G

PRO QVO BIS PATIAR MORI] his verbis ſui in Calaïm amoris magnitudinem declarat, cùm bis mori tamen poſſit nemo. Nam (vt eſt apud Athen.lib.8.) ἀθάνατος ὁ θάνατός ἐστιν, ἅπαξ αὐτις ἀποθάνῃ. id eſt, immortalis mors eſt, ſi quis ſemel mortuus fuerit.

DIDVCTÓSQVE] diuulſos, diremtos, diſiunctos, diſcordeis.

IVGO COGIT AËNEO] in firmiſſimam concordiam ducit. Suprà Ode 33.lib.1. *iuga aënea* poſuit in malum, pro coniunctione amantium inæquali ac diſpari, atque ingrata ſeruitute: in qua mutuus amor non intercedit. hîc autem iugum aëneum accipe pro concordia amantium eiuſmodi, quam nullum interueniẽs diſſidium ſit diſſoluturum. copulam irruptã dixit Od.13.lib.1. *Felices ter & amplius, Quos irrupta tenet copula, nec malus Diuulſus querimoniis Suprema citius ſoluet amor die. aheneum* igitur accipere hîc debemus pro firmo, & ſolido, & quod frangi non poſſit, vt *murum aëneum* dixit, epiſt.1.lib.1. & *turrem aheneam* Oda 16.huius lib. Sic Apollonius non ſemel taurorum Colchicorum iuga, χάλκεα appellat. & fortaſſe Homerus cælum eadem ratione deorum χαλκοβατὲς δῶ, id eſt, domum pauimento, ſeu H

ſolo

A ſolo firmiſſimo ſubſtratam, ac ſuffultã nominat. Iugum autem fortaſſe iccircò poſuit Horatius, quia in amantium concordia, & coniunctione multæ inſunt ſeruitutis ſimilitudines.

EXCVTITVR] eijcitur tanquam iugum, vel onus. Terent. Eunucho: *homo quatietur certè cùm dono foras.*

LEVIOR CORTICE] Saty.4.lib.1. *nabis ſine cortice.*

ET IMPROBO IRAC. ADR.] Adriaticum mare ſæpe vi ventorum agitari, & tempeſtatibus concitari conſtat. icircò improbum & iracundum dixit, tranſlatè. ſic Od.2.epod. *Nec horret iratum mare.* & Od.3.lib.1. *Qui vidit mare turgidum.* huc pertinet illud ex Oda 33.lib.1. *Libertina fretis acrior Adriæ Curuantis Calabros ſinus.*
B & Oda 27. huius libri, Adriæ ſinum, *atrum* appellat.

IN LYCEN.
Ode. 10.

Vt, poſita duritie, aliqua ipſius miſericordia capiatur.

EXtremum Tanaim ſi biberes Lyce,
Sæuo nupta viro: me tamen aſperas
C *Porrectum ante foreis obijcere incolis*
Plorares Aquilonibus.
Audis, quo ſtrepitu ianua, quo nemus
Inter pulchra ſitum tecta remugiat
Ventis? & poſitas vt glaciet niueis
Puro numine Iupiter?
Ingratam Veneri pone ſuperbiam:
Ne currente retro funis eat rota.
Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.
O, quamuis neque te munera, nec preces,
D *Nec tinctus viola pallor amantium,*
Nec vir Pieria pellice ſaucius
Curuat, ſupplicibus tuis
Parcas, nec rigida mollior æſculo,
Nec Mauris animum mitior anguibus.
Non hoc ſemper erit liminis, aut aquæ
Cæleſtis patiens latus.

EXTREMVM TANAIM] Si in vltima Scythia, aut Sarmatia viueres: ſi Scythæ, aut Sauromatæ alicui nupſiſſes.

ME TAMEN ASPERAS, &c.] non ita tamen dura & inhumana eſſes, vt me ante foreis tuas iacêre expoſitum, atque obiectum Aquilonibus, qui oram illam aſſiduè perflant, paterêris. E

PORRECTVM] extentum. Sat.3. lib.2. *Si quis ad ingentem frumenti ſemper aceruum Porrectus vigilet.*

OBIICERE INCOLIS PLORARES] id eſt, non ſineres, quæ tua lenitas & miſericordia eſt, me proiectum ante tuas foreis mihi iniquas, ab Aquilonibus iactari. obſtaret tibi tua lenitas & miſericordia, quo minus me ante foreis tuas iacêre ſineres. ſic loquitur Plautus Aulul. *Aquam herclè plorat, cum lauat, profundere.*

INCOLIS] Aquilones, venti ſunt Thracij, icirco incolas Thraciæ dicit. ſup.Od.25.libro 1. *Thracio bacchante magis ſub inter-Lunia vento.*

INTER PVLCHRA SITVM] quidam libri veteres habent *ſatum*, pro *ſitum*. ego tamen nihil muto. F

REMVGIAT] grauem quendam & immanem ſonitum ad aureis refert. tranſlatio à bobus. ſic Od.10.Epod. *Ionius vdo cum remugiens ſinus Noto carinam ruperit.* & Oda 29. huius lib. *Non eſt meum ſi mugiat Africis Malus procellis, &c.* ſic Heſiod. ἐργ. χθὼν μὲ μύκε δὲ γαῖα καὶ ὕλη.

GLACIET] vocis & ſignificationis agentis. Apud M. Tull. *conglaciandi* verbum, abſolutum eſt, lib. de nat. Deorum 2. *tùm aqua declarat effuſio, quæ neque conglaciaret frigoribus, neque niue, pruináque concreſceret, niſi eadem ſe admiſto calore liquefacta & dilapſa diffunderet.* Cœlius Ciceroni, *Curioni noſtro tribunatus conglaciat.*

PVRO NVM IVP.] cælum purum & ſerenum: quod quidem hiberno tempore frigidius eſt, quàm nebuloſum, aut caliginoſum. ſi quis autem quærat cur cælo ſereno, quàm nebuloſo, frigus ſit acrius, reſpondet Ariſtoteles in problem. τμήμ. μέ. ideò fieri, quia cælo puro, ſereno, atq; aperto nihil eſt, quòd frigus continere poſſit: ſed diffunditur ac diſſipatur, ita vt ad nos perueniat. nebuloſo autem facile coërcetur. quidam teſtantur ſe reperiſſe ſcriptum in lib. manu ſcriptis, *lumine*. ego tamen magis probo, *numine*. nam per Iouem, cælum, ſeu æther ſignificatur. Ioui autem meritò numen tribuitur. per numen igitur Iouis, cæli nitor intelligendus eſt κατ᾽ ἀλληγορίαν. Quòd ſi dixiſſet Horat. *Iupiter puro lumine conglaciet niueis,* corrupiſſet, & quaſi mutilaſſet figurã poëticam. nũc autem his duobus ita coniunctis, manet integer & incolumis dictionis ornatus. Quin hoc contendo, ſi *lumine* legendum eſſe cõſtet, nomen *Iupiter* hîc ferri non poſſe, & in eius locum, ſi lex carminis patiatur, cælũ aut æther, eſſe ſubſtituendum. hoc igitur dico, *Puro numine* legendum eſſe, & hoc *lumine*, ex annotatione, natum: vt deſinant περιεργεῖν quidam iuuenes bonarum litterarum ſtudioſi, minime mali. ſic numen coniunxit cum Ioue Od. 4. lib. 4. *Quas & benigno numine Iupiter Defendit, &c.* quamquam illic Iupiter pro deo poſitus eſt nõ pro cælo aut æthere.

G

H

A INGR. VEN. PONE SVPERB.] Ingrata eſt & Veneri & Baccho puerorũ & puellarum in amanteis ſuperbia. Libet hîc vnum atque alterum huius rei exemplum ex Pauſania aſcribere. Amabat Calirrhoam quãdam virginem Corraſus Bacchi ſacerdos: ſed quanto vehementius amabat Corraſus, tanto erat illa ab hoc alienior, tantóque ſe in eum duriorem ac ſæuiorem præbebat. Poſteaquàm antem neque precibus, neq; muneribus ſæuitia virginis potuit mitigari, ſupplex Corraſus accedit ad Bacchi ſtatuam. orat vt vim ſui numinis in virginẽ expromat ac declaret. Vixdum finem orandi fecerat, cùm Calydonij ferè omnes (Calydone enim hæc gere-B bantur) proinde ac ſi ebrij eſſent, mente capti, furoréq; præcipites huc & illuc ferebantur. Cõfugiũt tandem ad oraculum Dodonæum. reſpõſum eſt, Dionyſum Calydoniis eſſe iratum, neq; illum iraſcendi finem antè facturum, quàm Corraſus ei immolaſſet Calirrhoam ipſam, alium've, qui eius vice fungi, mortémq; oppetere auderet. Virgo in has anguſtias redacta, cœpit primùm auxilium à nutriciis & nutricibus ſuis petere: à quibus cùm ſpreta eſſet, ac reiecta, reſtabat miſeræ, vt ipſa ad aram Dionyſi mactaretur. omnibus igitur rebus neceſſariis ad ſacrificinm comparatis, intererat huic ſpectaculo Corraſus, qui amore victus, nullóque iræ loco relicto, ſe ipſum pro Calirrhoa deuouet, atque exanimat. At Calirrhoe altera ex parte, vt proſtratum atque exa-C nimem Corraſum vidit, ſerò mente mutata, miſericordia commota, pudore denique eorũ, quæ inhumaniter & ſuperbè in eum admiſerat, affecta, ſeipſam ſecundam Baccho victimam mactat. Hæc Pauſanias Achaic. quæ nos arbitratu noſtro, qnàm breuiſſimè potuimus, Latinè vertimus. Alterũ eſt æquè miſerabile, quod idem affert Atticis, eiúſque rei ſe vidiſſe argumentum narrat, Cupidini dicatam Anterôtis aram. Meles Athenienſis Timagoram inquilinum, & hoſpitem contumelioſè deſpiciẽs, iuſſit, vt ſeſe è ſummo ſaxi vertice præcipitem ageret. Timagoras, vt qui adoleſcenti omnibus in rebus obtemperare & gratificari cuperet, alioqui vitæ non admodum cupidus, neque animæ parcus natura, D ſeſe non dubitanter, neque cunctabundus è ſaxo illo præcipitem deiecit. Meletem autẽ, ſimul vt exanimem Timagoram vidit, vſque adeò facti ſui pœnituit, vt ſeipſum quoque ex eodem ſaxo præcipitem egerit. Accedat tertium ex Theocrito, ſi modò verum, & non fictum eſt, de adoleſcente illo, qui, cùm vſque adeò, tandiúque ſpreuiſſet amantem, vt ille dolori ſuo remediũ morte & ſuſpendio quærere cogeretur, atque id pro foribus adoleſcentis feciſſet: adoleſcens autem manè die poſterò domo exiens, amantémque ſuſpenſum, ac mortuum cernens, nihil commotus eſſet, neque condoluiſſet, neque ingemuiſſet: ſed rectà ad gymnaſium (vt ſolebat) in quo balneũ, ſtatuáq; Cupidinis erat, iuiſſet, accidit vt ſtatua, dum lauat adoleſcens, in eius caput decideret, E eúmque interimeret. carmen Theocriti inſcribitur ἐραστής. ſed hæc poſteriora duo exempla cùm ad flagitioſos illos, & nefarios pueriles amores pertineant, à noſtris auribus reſpuantur. *Pone* autem, id eſt, abijce, ac depone, vt epiſt. 16. lib. 1. *Pone: mecum eſt. pono, triſtiſque recedo.*

NE CVRRENTE RETRO] ne nimia iſta ſæuitia in caput tuum rẽcidat, tibíque ipſi calamitatem, & perniciem afferat: vel ne idem tibi eueniat, quod in amanteis vſurpas & exerces: & fortuna, quam nunc experiris valde ſecundã, tibi aduerſari ac reflare incipiat. ducta ſimilitudo eſt à rotis fune circumactis, qno rupto, illæ in cõtrariam partem voluuntur. Tibull. libr. 1. eleg. 5. *At tu, qui potior nunc es, mea furta caueto: Verſatur* F *celeri fors leuis orbe rota.* Iterum dixit Horat. *currente rota* epiſt. ad Piſones: non longè à principio. alij dicunt ductam eſſe ſimilitudinem ab equo funali, retrò currente, & in cõtrariam partem currum trahente.

NON TE PENEL. DIFFIC.] Non tu es Penelope à patre tuo procreata, ſed Lyce. Fuit autem Penelope eo in procos difficilior ac ſæuior, quo blandior. eorum enim animos verbis mulcebat, & ſpe lactabat. alia mens erat. nota ſunt illa Homerica ὀδυσ. σ. θέλγε δὲ θυμὸν Μειλιχίοις ἐπέεσσι, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοίνα. id eſt, animum autem procorum blandis verbis mulcebat, mẽs eius aliud cogitabat. & ὀδυσ. β. Ἤδη γὰρ τρίτον ἐστὶν ἔτος, τάχα δ' εἶσι τέταρτον, Ἐξ οὗ ἀτέμβει θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν Ἀχαιῶν. G Πάντας μὲν ῥ' ἔλπει, καὶ ὑπίσχεται ἀνδρὶ ἑκάστῳ Ἀγγελίας προϊεῖσα, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοινᾷ: id eſt, Tertius enim iam annus abiit, agitur nunc & quartus, ex quo Penelope Græcorum animos decipit, damnóque afficit. Omnibus enim ſpem inanem oſtentat, & vnicuique pollicetur, miſſis etiam ad quemque nuntiis: ſed aliud animo molitur. nota eſt denique illa Penelopæ tela, quæ interdiu texebatur, noctu retexebatur. de qua ὀδυσ. β. & τ.

NEC TINCT. VIOLA PALL.] nec pallor amantium violacei coloris particeps: luridus, & pallidus color.

NEC VIR PIERIA PELL. SAVC.] H & quamuis non te flectat viri tui iniuria, qui Pieriam amat, eiúſque amore ſaucius eſt, &c. Nihil eſt antem, quod matronam magis vrat, faciliúſq; ad adulterium impellat, quàm dolor ex tali viri libidine ſuſceptus: & cùm acerrimè ad pœnas ſui doloris repetendas mulieres exſtimulentur, tum virorum ſuorum incontinentiam ſimili facto libenter vlciſcuntur. qua de re vide quæ ſupra annotauimus ad illum locum, *Nam ſcopulis ſurdior Icari Voces audit adhuc integer*, Od. 7. huius libri.

CVRVAT.] flectit, ab inſtituto tuo detorquet.

PIERIA PELLICE] pellicem appellant Latini

A Latini eam, quam maritus amat, ſempérque refertur ad vxoré, vt pater ad filium. Cic. in Cluēt. *Vxor generi, nouerca filij, filia pellex.* Horatius infrà Od. 27. eod. lib. *dominaq́, tradi Barbara pellex.* & Od. 3. epod. *Hoc delibutis vlta donis pellicē Serpente fugit alite.* & Oda 5. *Quibus ſuperbam fugit vlta pellicem.*

SVPPLICIBVS TVIS PARCAS] quamuis tu neque muneribus, neque precibus, neque pallore, & languore meo, neque viri tui contumelia, atque iniuria inflectaris: miſerere tamen ſupplicis tui, qui omnem ſalutis ſuæ rationem in tua lenitate, & clemētia collocatā habet.

NEC RIGIDA MOLLIOR ÆSCVLO] Tu quæ neque æſculo mollior es, nec mi-
B tiore animo, quàm Mauritaniæ ſerpentes, &c.

NEC MAVRIS ANIM. MITIOR] nec mitiore animo, quàm angues Mauritaniæ. *mitis animum* helleniſmus eſt. *Mauris anguibus* autem ſic dictum, vt *Mauris iaculis.* ſuprà Oda 22. lib. 1. & *venena Colcha:* Oda 13. lib. 2. ſic enim habent aliquot libri veteres. vbi vulg. *Colchica.*

LIMINIS] Od. 11. epod. *Limina dura, quibus lumbos & infregi latus.*

AQVÆ CÆLESTIS.] epiſt. ad Auguſt. *Cæleſteis implorat aquas docta prece blandus.* ſignificat, ſe non ſemper iuuenem, eáque ætate futurú, vt ſuper limen ianuæ huius puellæ, & ſub diuo, ídque cælo nubilo & imbrifero, cubare poſſit.

C

AD MERCVRIVM. Ode II.

Vt cantus ſibi dictet, quibus Lyde flecti poſſit, Danaïdum fabula.

Mercuri: nam te docilis magiſtro
Mouit Amphion lapides, canendo:
Túque teſtudo reſonare ſeptem
Callida neruis:
Nec loquax olim, neque grata, nunc &
Diuitum menſis, & amica templis,
D *Dic modos, Lyde quibus obſtinatas*
Applicet aureis.
Quæ, velut latis equa trima campis,
Ludit exſultim: metuítque tangi,
Nuptiarum expers, & adhuc proteruo
Cruda marito.
Tu potes tigris, comitéſque ſiluas
Ducere: & riuos celereis morari.
Ceſsit immanis tibi blandienti
Ianitor aulæ
Cerberus, quamuis furiale centum E
Muniant angues caput eius, atque
Spiritus tæter, ſaniéſque mânet
Ore trilingui.
Quin & Ixion, Tityóſque vultu
Riſit inuito. ſtetit vrna paullùm
Sicca, dum grato Danai puellas
Carmine mulces.
Audiat Lyde ſcelus, atque notas
Virginum pœnas, & inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo,
Seráque fata: F
Quæ manent culpas etiam ſub Orco:
Impiæ: nam quid potuere maius?
Impiæ ſponſos potuere duro
Perdere ferro.
Vna de multis face nuptiali
Digna, periurum fuit in parentem
Splendidè mendax, & in omne virgo
Nobilis æuum:
Surge, quæ dixit iuueni marito: G
Surge: ne longus tibi ſomnus, vnde
Non times, detur: ſocerum, & ſceleſtas
Falle ſorores.
Quæ, velut nactæ vitulos leænæ,
Singulos, eheu, lacerant. ego illis
Mollior, nec te feriam: nec intra
Clauſtra tenebo.
Me pater ſæuis oneret catenis,
Quòd viro clemens miſero peperci:
Me vel extremos Numidarum in agros
Claſſe releget. H
I, pedes quò te rapiunt, & auræ,
Dum fauet nox, & Venus: i ſecundo
Omine: & noſtri memorem ſepulcro
Sculpe querelam.

MERCVRI: NAM TE DOC. MAG.] Lyræ enim inuentor Mercurius eſt: ſup. Od. 10. lib. 1. *Te canam magni Iouis, & deorum Nuntium, curuaq́ lyra parentem.* Hæc Ode autem eſt προσφωνητική.

MOVIT AMPHION.] hac de re vide annot. ad epiſt. ad Piſones. ibi. *Dictus & Amphion.*

TV'QVE TESTVDO RESON. SEPT.

A CALL.] callida reſonare, id eſt, quæ ſcis reſonare. quæ ſcitè reſonas. *ſeptem neruis*, id eſt, ſeptem chordis. ideo Pindarus φόρμιγγα ἑπτάγλωσσον, id eſt, ἑπτάφθογγον nominat.

NEC LOQVAX OLIM] antequam Mercurius te neruis inſtruxiſſet.

NVNC ET DIVITVM MENSIS, &c.] Vlyſſes in patriam iam ille quidẽ reuerſus, nondum tamen à ſuis agnitus, ſpecie, & ornatu ſenili, ab Eumæo ad ædeis ſuas deductus citharam conuiuiorum ſodalem appellat. ἐν δέ τε φόρμιγξ ἠπύει, ἣν ἄρα δαιτὶ θεοὶ ποίησαν ἑταίρην. id eſt, in eis ædibus autem cithara reſonabat: quam dij conuiuij ſodalem fecerunt.

OBSTINATAS] obfirmatas, & à me auer- B ſas: ſiue duras, & rigidas.

APPLICET] aduertat, admoueat: mihi ſcilicet.

QVÆ VELVT LATIS, &c.] Hic locus ex Anacreonte eſt expreſſus. ſunt autẽ Anacreõtis verſus hi: Πῶλε Θρηϊκίη, τί δή με Λοξὸν ὄμμασι βλέπουσα Νηλεῶς φεύγεις, δοκέεις δὲ Μηδὲν εἰδέναι σοφόν; Ἴσθι ὅτι καλῶς μὲν ἄν τοι Τὸν χαλινὸν ἐμβάλοιμι· Ἡνίας δ' ἔχων στρέφοιμί σ' Ἀμφὶ τέρματα δρόμου. Νῦν δὲ λειμῶνάς τε βόσκεαι, Κοῦφά τε σκιρτῶσα παίζεις. quod quidem nuper notauit Erricus Stephanus. horum autem verſuum hæc propemodum ſententia eſt: Pulla, ſeu equulea Thracia, quid me obliquis oculis aſpiciẽs immiſericorditer fugis, viderísque nihil ſapere? Atqui ſcito, me tibi pul- C chrè frenum iniecturum: &, ſi habenas teneam, ad curſus metam te flexurum, ac perducturum. Nunc autẽ in pratis paſceris, & ludis leuiter exſiliens: ſeu ludis exſultim.

METVÍTQVE TANGI] id eſt, non vult ſe tangi, vt ſuprà diximus ad Od. 2, lib. 2. φυλάττεται· cauet ne tangatur.

NVPTIAR. EXP.] ἄγαμος, ἀνύμφευτος, ἀνυμφίδιος.

CRVDA] immatura: nondum viri potens.

TV POTES TIGREIS, &c.] vt epiſt. de arte poët. de Orpheo, *Dictus ob hoc lenire tigreis, rabidóſque leones.*

ET RIVOS CELEREIS MORARI.] Oda 12. lib. 1. *Arte materna rapidos morantem Flu-* D *minum lapſus.*

CESSIT IMMANIS TIBI BLANDIENTI] Orpheo Eurydicen ſuam repetẽte. qua de re Virg. Georg. 4. *Quin ipſa ſtupuere domus, atque intima Lethi Tartara, cæruleóſque innexa crinibus angueis Eumenides, tenuítque inhians tria Cerberus ora, Atque Ixionei vento rota conſtitit orbis.*

IMMANIS] coniunge cũ voce aulæ, vt ſit, immanis aulæ, id eſt, ingentis & vaſtæ: propterea ſcilicet quòd omnium mortalium eſt capax: contrà ſuprà Oda 4. libri 1. *Et domus exilis Plutonia*, propter aliam rationem. poteſt tamen vox *immanis* cohærere cum voce *ianitor*, aut *Cerberus*: ſed minus aptè, minúſque commodè.

BLANDIENTI] blande canenti, vt Od. 19. E lib. prim. *Blandum & auritas fidibus canoris Ducere quercus.*

QVAMVIS FVR. CENT. MVN. ANGVES, &c.] ſic ſup. Od. 13. lib. 2. *Quid mirum vbi illis carminibus ſtupens Demittit atras bellua centiceps Aureis? &c.*

QVIN ET IXION] de Ixione notiſſima fabula eſt, illum Iunonem perſequẽtem, eíq; ſtuprum inferre conantem, in nube libidinem ſuam expromſiſſe, ſpecie deceptum. Tibull. lib. 1. *Illic Iunonem tentare Ixionis auſi Verſantur celeri noxia membra rota.* Quòd ſi quis plura de Ixione ſcire volet, legat Pindarum Pyth. εἰδ. ϛ. & interpretem. quem locum aliâs attingemus.

TITYOSQVE] de Tityo ſuprà. Od. 4. hu- F ius lib.

VVLTV RIS. INV.] Riſit: id eſt, hilaritatem quandã animi vultu ſignificauit, cantus dulcedine delectatus ſcilicet: ſed vultu inuito, quia mæſtum vultum eius eſſe conſentaneum eſt, cuius membra per iugera nouem porrigantur, iecúrq; à vulture aſſiduè tondeatur ac depaſcatur.

STET. VRNA PAVLL.] id eſt, Danaï puellæ laborem ſuũ tantiſper intermiſerunt, atq; aquam haurire dolio pertuſo deſtiterunt, dum eas grato carmine oblectas.

DANAÏ PVELLAS.] Cùm cognouiſſet Danaus ex oraculo quodam, vnum è filiis Ægypti quinquaginta, quibus totidem ſuæ filiæ nupſerant, ſibi necem illaturum, iuſſit vt ſuum vnaquæque virum interficeret. Qua in re patris im- G perio omnes præter vnam, paruerũt, & propter tam immane facinus iis pœnis, quas hîc commemorat Horat. & quæ ſunt omnibus notiſſimæ, apud inferos plectuntur. Idem Oda 14. lib. 2. *Cocytus errans & Danaï genus Infame.* Cùm his Lucreti⁹ lib. 3. in extremo elegãtiſſimè eos homines confert, qui numquam hac lucis vſura explẽtur, his verbis: *Hoc (vt opinor) id eſt, æuo florente puellas, Quod memorant laticem pertuſum cõgerere in vas. Quod tamen expleri nulla ratione poteſtur.* ad hoc dolium alludit Plaut. in Pſeud. *in pertuſum ingerimus dicta dolium. operam ludimus.*

AVDIAT LYDE SCELVS, &c.] Commemorata de Danai filiarum ſupplicio fabula, hinc arripit occaſionem Horat. huius puellæ, quam amat, à ſæuitia, & cõtumacia deterrendæ: H & ad facilitatem, ac benignitatem reuocandæ. Quemadmodũ enim illæ omnes, quæ ſe in ſponſos ſuos præbuerunt inhumanas atq; immaneis, pœnas luunt apud inferos ſuæ impietatis ſempiternas: ea verò, quæ ſponſum ſuum ſeruauit, meritis & ſempiternis laudibus effertur: ita ſi Lyde contumacia & duritia ſua exanimabit amantem, dabit pœnas: ſi miſerebitur, laudem immortalẽ comparabit.

ET INANE LYMPHÆ] & dolium aqua vacuum, quamuis aſſidue impleatur, propterea ſcilicet quòd pertuſum eſt, & fundũ non habet.

A SERA'QVE FATA] vel pœnas fataleis,ſempiternas,& quas nulla mors ſic terminatura: vel dic propriè *fata:* ſera autē propter ea, quæ deinceps ſequuntur, vt iam iam dicemus.

QVÆ MANENT CVLPAS ETIAM] Quò referatur,& quò pertineat,hoc *quæ*, ad puellásne,an ad fata,non cuiuis notū eſt.Si ad puellas,ſic videntur hæc verba explicanda,& declaranda:quæ puellæ Danaï manent culpas etiā ſub Orco: id eſt, culpas ſuſtinent ſempiternas: nondum ſunt culpa liberatæ,ſeu numquam culpa liberantur,vt pœnas ſufferant ſempiternas.Sin ad *fata,* quod Porphyrio innuit,idq; indicauit mihi Paſſeratius,& ego magis probo, ſententia erit aperta.hoc enim ſignificat Horatius, Fata etiam B ſub Orco culpas manere:id eſt,poſt mortem culpas exſpectare,ne quis ſe morte, culpa ſimul & pœna liberatum iri cōfidat. Atque hoc modo locutum eſſe Ciceronem ille oſtendebat,Philip. 2. *Cuius quidem tibi fatū,ſicuti C. Curioni, manet: quoniam domi tuæ eſt,quod fuit illorum vtrique fatale.* & M.Antonium in epiſt.quadam ad Hirt. & Cæſ. *Si me rectis, vt ſpero, ſenſibus, euntem dij immortales adiuuerint: viuam libenter: Sin me aliud fatū manet, præcipio gaudia ſuppliciorum veſtrorum.* Huius igitur loci hæc ſententia videtur eſſe.Quæ fata manent culpas,&c.id eſt,ſequuntur, & excipiūt, & exſpectant culpas etiam apud inferos. vide quæ annot.ad Od.28.lib.1.

VNA DE MVLTIS] Atqui duæ viros ſuos C ſeruaſſe dicuntur,Hypermneſtra,& Bebryce, vt ſcribit Euſtathius in commentariis ad Dionyſ. Alexandr.Pindarus autem vnā Hypermneſtram nominat. εἰδ.1. Nem. Neque verò Hypermneſtra(inquit)mentem à recta ratione auerſam habuit,quæ à ſororibus ſuis diſſentiens,ſola gladiū vagina tectum, clauſúmque continuerit. verba Pindari ſunt hæc, ἢ δ' ὑπερμνήςρα παρεπλάγχθη μονόψαφον ἐν κολεῷ καταχοῖσα ξίφος. Quòd autem Pindarus idem εἰδ.θ.Πυϑ.quadraginta octo duntaxat Danai filias numerat, cùm fuerint quinquaginta,non eſt ea cauſa,quam affert Euſtathius, quia duę viris ſuis pepercerint: ſed illa,quam affert interpres Pindari, quia cùm eo loco Pindarus de filiarum collocandarum ratione & via,quam ſecutus eſſet Danaus, loqua- D tur, duæ iam quodammodo viros erant nactæ. Amymone enim fuerat à Neptuno corrupta: Hypermneſtram autem Lynceus amabat, illáq; Lynceū:quam ei cauſam iuſtam viſam eſſe aiunt, quamobrem viro ſuo parceret, cùm exiſtimaret ſibi in eo viro,patris imperium negligere licere, quē ſibi ſua ipſa ſponte legiſſet,non à patre quæſitum haberet.Etiam hoc traditum eſt,iccircò illam manus à viro ſuo abſtinuiſſe, quòd ſuæ virginitatis florem ab illo illibatum, atque intactū retinuiſſet.Pauſanias autem Corinthiacis narrat, illam à patre in iudicium eſſe vocatam: partim quòd exiſtimaret Lyncei ſalutē ſibi periculoſam eſſe:partim quòd illa ſocietatē facinoris aſper- E nata,ſibi,qui ſuaſor,auctórque necis fuiſſet, inuidiam,infamiámque iam conflatam auxiſſet:ſed re diligenter,diúque vtrinque diſceptata, fuiſſe abſolutam.

FACE NVPTIALI] facibus nuptialib. quinque enim faces ſponſæ præferebātur,vt ſcribit Plut. ῥωμαϊκοῖς: & quam ob rem quinque, præferrētur, rationes aliquot probabileis affert. Et M.Tull.in Cluentiana, quo loco Saſiæ effrenatam libidinem exagitat, quæ genero ſuo nupſiſſet, numero multitudinis vtitur, his verbis, *ô audaciam ſingularē!non timuiſſe,ſi minus vim Deorum,hominúmque famam,at illam ipſam noctem, faceiſque illas nuptialeis?nō limen cubiculi,&c.* Et Catull.in carmine de Iuliæ & Manlij nuptijs. *viden vt faceis ſplendidas quatiunt comas?* Tùm Iulius F Pollux commemorat δᾶδας νυμφικάς.id eſt,faceis nuptialeis,quas qui præferebant, δᾳδοῦχοι appellabantur.Æneas apud Virg. Æn.4. ſignificans ſe eo animo non veniſſe,vt cū Didone matrimonio coniungeretur, ſic loquitur. *nec coniugis vmquam Prætendi tædas,aut hæc in fœdera veni,* Mater autem apud Græcos præferebat faceis in nuptiis filiæ, vt ex Iphigen. in Taur. Eurip. cognoſcere licet. Αγα. Χώρει πρὸς Ἄργος,παρθένους τε τημέλει.Κλυ. Λιποῦσα παῖδας;τίς δ' ἀνασχήσει φλόγα;Αγα. Ἐγὼ παρέξω φῶς,ὃ νυμφίοις πρέπει. Κλυτ. Οὐχ ὁ νόμος οὗτος. id eſt, Agam. proficiſcere Argos, & virgines adorna. Clyt.relictáne filia?at quis facem tollet? Ag. ego G lumen præbebo,quod ſponſos decet. Clyt. non eſt inſtitutum Græciæ. Feſtus. *Facem in nuptiis in honorem Cereris præferebant,aquáque ſpargebatur noua nupta,ſiue vt caſta,puráque ad virum veniret,ſiue vt ignem atque aquam cum viro communicaret.*

SPLENDIDE MEND.] laudabiliter,magnificè,glorioſè mendax.Nam interdū mentiri laudabile & honeſtum eſt.

NE LONGVS TIBI SOMNVS] longū ſomnum, mortem intellige, vt ſup. diximus ad Od.24.libri 1.ibi. *perpetuus ſopor.* Atque iccirco mors ab Homero τανηλεγὴς dicitur,hoc eſt longum cubandi & quieſcendi tempus præbens, ὀδυσ.γ. Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο.id eſt,quem Parca mortis diu cubare ſinētis,aut facientis corripuerit.quod epithetum ex- H preſſit Ouidius, *Longa quieſcendi tempora fata dabunt.*

SCELESTAS] ſanguine contaminatas, μιαιφόνους.

Falle] λάνθανε,late, effuge.ſup.Od.10.lib.1.

SINGVLOS] ſeparatim ſuū quæque lacerat.

MOLLIOR] mitior,humanior.

NEC INTRA CL. TEN.] neque te clauſum tenebo,ſed euadere, & periculum effugere ſinam.

CLEMENS PEPERCI] id eſt,clementem me præbui in eo, quòd tibi peperci. notauimus hoc loquendi genus ad Odam 8, huius lib.ibi. *Negligens,ne quā populus.&c.*

A NVMIDARVM] *Numidas dicimus* (inquit Feſtus) *quos Græci Nomadas: ſiue quòd id genus hominum pecoribus negotiatur, ſiue quod herbis, vt pecora, aluntur.* Plinius lib.5.cap.3. *Numidia Maſſaniſſa clara nomine, Metagonitis terra à Græcis appellata: Numidæ verò Nomades à permutandis pabulis, mapalia ſua, hoc eſt domus plauſtris circumferentes.*

RELEGET] longe à patria remoueat. M. Tull. orat. poſt reditum. *nominatim alij compellabantur, alij rei citabantur, alij relegabantur.* tranſlatè dixit Sat. vlt. lib.1. *Ambitione relegata te dicere poſſum Pollio.*

I, PED. QVO TE RAP. ET AVRÆ] ſiue terra, ſiue mari iter facere voles, propera, quantum potes. ὅποι πόδες ἄγουσι, καὶ ἄνεμοι.
B ſic Eurip. Med. φεῦγε, φεῦγε. μήτε ναΐαν λιποῦσ' ἀπήνην, μήτ' ὄχον πεδοστιβῆ. id eſt, fuge, fuge, neque naualem currum omittens, neque vehiculum pedeſtre.

MEMOREM] cuius memoria ſit diuturna, ac ſempiterna. vt ſup. Od.13. lib.1. *memorem notã.*

SCVLPE QVEREL.] ita reperi ſcriptum in aliquot cod. manu ſcriptis, Vatic. & itẽ Don. Faër. Ruſſardinis, Cleric. Nicot. non *ſcalpe.* quos ſecutus ſum. nam *ſcalpere*, fodere eſt: quod ad hunc locum non ſatis quadrat: niſi tralationem eſſe dicamus.

AD NEOBVLEN.
Ode 12.

C Eam Hebri adoleſcentis amore captam inertiæ ſe, & deſidiæ dediſſe.

MISERARVM eſt neque amori
dare ludum,
Neque dulci mala vino láuere:
aut ex-
Animari metuẽteis patruæ verbera linguæ.
Tibi qualum Cytheréæ puer ales,
Tibi telas, operoſæq́; Mineruæ
Studium aufert, Neobule, Liparæi nitor
D *Hebri,*
Eques ipſo melior Bellerophonte:
Neque pugno, neque ſegni pede victus,
Simul vnctos Tiberinis humeros láuit
in vndis:
Catus idem per apertum fugienteis
Agitato grege ceruos iaculari: &
Celer arcto latitantem fruticeto excipere
aprum.

MISERARVM EST] hæc Ode eſt πα-ραινετικὴ, ſeu προτρεπτικὴ, id eſt, ad ſuadẽdum & exhortandum comparata. E

NEQVE AM. D. LVD.] neque amori indulgere. ſic loquitur Plaut. Bacchid. *ego dare me ludum meo gnato inſtitui.* ibid. *ſed nimium nolo deſidiæ ei dare ludum.*

LÁVERE] à verbo lauo is. ſup. añn. ad Od.3. lib.2. ſic Lucr. vſurpauit ſónere à ſono is. libro 3. *Scire licet non ſincerum ſónere, atque ſubeſſe Cæcum aliquem cordi ſtimulum.* & itẽ féruere, fúlgere, &c. Eleganti autem & concinna tralatione vſus dixit *mala láuere vino*, quaſi de ſordibus quibuſdã loqueretur. tale eſt *abſtergêre metum, dolorem, curã, ægritudinem animi.* Suprà autem Od.7. lib.1. *nunc vino pellite curas*, ab eodem dictum eſt alia tranſlatione. ſic vini cadum dixit *amara curarum eluere efficacem* Od.12. lib.4. F

AVT EXANIMARI] *exanimari*, metu ſcilicet. ſequitur enim, *metuenteis pat. verb.* ſic Sat.4. lib.1. *auidos vicinum funus vt ægros Exanimat, mortiſque metu ſibi parcere cogit, &c.* ex quo exanimatus participiũ, ſemper pro conturbato vſurpatur, vt notat Donatus ad illud Terent. in Andr. *ibi tum exanimatus Pamphilus, &c.* & ad illud. Hecyra. *Quæ me propter exanimatum citius eduxi foras.*

METVENTEIS PATR. VERB.] *lingua patrua* pro lingua patrui Horatianum. Sed cur metuitur lingua patrua, aut cur patruus ponitur pro obiurgatore acri & aſpero? paucis expediam. Sciunt omnes, quãta vis ſit στοργῆς φυσικῆς: quæ proculdubio in patre erga filium multo maior eſt, quàm in filio erga patrem, vt docet G Ariſtot. lib.8. de moribus ad Nicom. patruus autem, quamuis etiam ipſe amet fratris filios: patrio illo, & immoderato affectu caret tamen. Itaque cùm *malè verum exanimet omnis Corruptus iudex* (vt ait Hor.) veriſimile eſt patrem incredibili illo in filium amore impeditum, multa errata filij præterire, ac diſſimulare, atq; adeò probare, quæ ſi quis alius cernat, valdè improbet, ac reprehendat: tanta eſt oculorum paternorum in peccatis filij lippitudo, ſeu potius cæcitas. At patruus, vt dixi, ab hoc impotente affectu liber, ac ſolutus, de fratris filiorum peccatis iudicat incorruptè. Ita ſi quid delinquũt, id acriter, & ſeuerè reprehendit, coërcet, & caſtigat, neque à ſe impetrare poteſt, vt vel mediocribus illorum peccatis facile concedat. Ex eo natum eſt, vt patruus pro ſæuo, & aſpero reprehenſore, ſeu caſtigatore ponatur. M. Tull. pro Cœlio. *Qui in reliqua vita mitis eſſet, fuit in hac cauſa pertriſtis quidam patruus, cenſor, magiſter.* Idem ad Att. lib.2. *Cura, amabo te, Ciceronem noſtrum. ei nos θεῖοι videmur,* id eſt, patrui. & Catull. in Gellium. *Gellius audierat, patruum obiurgare ſolere, Si quis delicias diceret, aut faceret, &c.* & Hor. Sat.3. lib. 2. *ſiue ego prauè, Seu rectè, ne ſis patruus mihi.* & Sat.2. eiuſd. libri. *adde Iratum patruum, vicinos.* Mitionem illum Terentianum Æſchini patruum excipio, leniſſimum, & placatiſſimum: H

A tiſſimum: contrà patrem Demeam duriſſimum, atque acerbiſſimum.

QVALVM] id eſt, calathum, ex quo quaſillus: quo nomine eſt vſus M. Tull. Philipp. 2. Petrus Victorius lib. Var. lect. nono, cap. 17. admonet, hos verſus treis, qui deinceps ſequuntur, ex Sapphone eſſe expreſſos, cuius hi ſunt verſus, Γλυκεῖα μᾶτερ οὔτοι δύναμαι κρέκειν τὸν ἱστὸν Πόθῳ δαμεῖσα παιδὸς, Ραδινὰν δι' Ἀφροδίταν, Nam ſic emẽdo poſtremum. quorum hæc ſententia eſt, Iucunda mater, non poſſum ordiri telam, aut texere, amore pueri capta, Veneris teneræ opera, ſeu culpa.

PVER ALES] Cupido, quem poëtæ pennigerum, aliſque inſtructum fingunt, talémque

B pingunt & pictores. libet autem mihi ad hunc locum, Eubuli cuiuſdã verſus aſcribere de pennigero Cupidine venuſtiſſimos, ac facetiſſimos: quos profert Athen. lib. 13. Τίς ἦν ὁ γράψας πρῶτος ἀνθρώπων ἄρα, Ἢ κηροπλαστήσας ἔρωθ' ὑπόπτερον; Ὡς οὐδὲν ᾔδει πλὴν χελιδόνας γράφειν, Ἀλλ' ἦν ἄπειρος τῶν τρόπων τῶν τοῦ θεοῦ. Ἔστιν γὰρ οὔτε κοῦφος, οὔτε ῥᾴδιος Ἀπαλλαγῆναι τῷ φέροντι τὴν νόσον, Βαρὺς δὲ κομιδῆ. πῶς ἂν οὖν ἔχοι πτερά Τοιοῦτο πρᾶγμα; λῆρος, ἂν φήσειέ τις. quorum hæc ferè ſententia eſt. *Quis hominum primus Cupidinem pennigerum pinxit, aut cera finxit? Vt nihil ille præter hirundines pingere didicerat! ſed erat planè huius dei morum imperitus! Nam neque leuis eſt, neque ad excutiendum facilis ei,*

C *qui hoc morbo affectus ſit. Quî fieri igitur poteſt, vt alas habeat? mera nuga.* Pinnatum Cupidinem Mercurio & Diana prima natum eſſe refert M. Tullius lib. 3. de nat. deorum. ſic pinnigerum amorẽ appellat Lucretius lib. 5. *Denique non hinnitus item differre videtur, Inter equas vbi equus florenti ætate iuuencus Pinnigeri ſæuit calcaribus ictus amoris? &c.*

OPEROSÆQVE MINERVÆ STVD.] id eſt, ſtudium lanificij. Nam cùm omnibus artibus, atque operibus præſit Minerua, tùm maximè lanificio. Oppianus lib. β. ἁλιευτ. ad princip. Δοῦρα δὲ τεχνήσασθαι, ἀναστῆσαί τε μέλαθρα, Φάρεα τ' ἀσκῆσαι μίτῳ εὐάνθει χαρπῷ Παλλὰς ἐπιχθονίους ἐδιδάξατο. id eſt, ligna autem fabricari, & ædeis excitare, & veſteis tenui filo, ſeu lana conficere, Pallas homines docuit. &

D Homer. ὀδυσ. η. de Phæacibus, ὡς δὲ γυναῖκες Ἱστὸν τεχνῆσαι. πέρι γάρ σφίσι δῶκεν Ἀθήνη Ἔργα τ' ἐπίστασθαι περικαλλέα, καὶ φρένας ἐσθλάς. id eſt, vt mulieres autẽ [ſciunt Phæaces] telam texere. egregiè enim eis dedit Minerua pulchrorum operum ſcientiam, & bonam mentem, ſeu prudentiam, ſeu bonitatem. & Virg. de Camilla lib. 7. Æneid. *Bellatrix: non illa colo, calathisve Mineruæ Fœmineas Aſſueta manus.* idem lib. 5. *Olli ſerua datur operum haud ignara Mineruæ.* Tibull. lib. 2. *Atque aliqua aſsiduè textrix operata Mineruam Cantat, & appulſo tela ſonat latere.* Ælianus lib. 1. ποικίλης ἱστορ. περὶ φαλαγγίων. ὑφαντικὴν, καὶ ὑφαίνειν καὶ δῶρα ἐργάνης δαίμονος οὔτε ἴσασιν αἱ φάλαγγες, οὔτε εἰδέναι βούλονται. id. texendi autem artẽ, & munera deæ operoſæ, ſeu opificis, neque ſciunt eæ beſtiolæ, quæ phalanges nominantur, araneæ ſimiles, neque ſcire volunt. Propert. lib. 2. de Penelope, *Coniugium potuerat falſa differre Minerua, Nocturno ſoluens texta diurna dolo.* Expreſſit autem Horatius Græcum epithetum ἐργάνην. Palladem enim ἐργάνην δαίμονα appellant.

E

LIPARÆI NITOR HEBRI] ex bona valetudine, & maximè ex bona corporis habitudine exſiſtit nitor: quamuis interdũ etiam nitére dicantur ij, qui vnguenti delibuti ſunt, vt ſuprà diximus ad Oden quartã lib. 1. *nitidum caput.* nitor Hebri autem poſitũ pro Hebro ipſo περιφραστικῶς. vt annot. ſuprà Od. 5. huius lib. quod F non videntes quidam, ordinem horum verſuum temere peruertere conati ſunt. ſic Homer. ἰλ. λ. Ἐλθὼν γάρ ῥ' ἐκάκωσε βίη Ἡρακληείη: id eſt, profectus autem eum malè accepit, ſeu vexauit virtus Herculis. & ὀδυσ. lib. neſcio quoto, ψυχὴ Τειρεσίαο χρύσεον σκῆπτρον ἔχων. id eſt, anima Tireſiæ, qui habebat aureum ſceptrum.

BELLEROPHONTE] de Bellerophonte ſuprà diximus ad Od. 7. huius lib. & 27. lib. 1. diximus & ad Od. 11. lib. 4. nonnulla. is equo Pegaſo vectus Chimæram ſuperauit.

NEQVE PVGNO, NEQVE SEGNI] præſtantiſſimus & pugil, & curſor.

NEQVE SEGNI P. V.] ſegni pede eſſet, G ſi à quoquam curſu vinceretur.

SIMVL] ſimulatque, vt ſæpe aliàs.

CATVS] catus iaculari, peritus iaculãdi, ſeu acutus & ingenioſus in iaculandis, & configendis ceruis fugientibus. annotabitur hoc loquendi genus ad Od. 8. lib. 4. iam iaculari ceruos, pro configere ceruos iaculis, Horatio familiare, vt annotauimus ſup. ad Od. 2. lib. 1. ibi. *iaculatus arceis.* Catus autem idem ferè valet, quod doctus, ſeu potius acutus, vt vult Varro. lege annot. ad Od. 10. lib. 1. ibi, *Voce formaſti catus.* ſignificat Horatius, hunc iuuenem eſſe etiam præſtantem venatorem.

PER APERTVM FVGIENTEIS] per H liquidum & purum campum, non ſiluis interſeptum, aut arboribus cõſitum. ſic autem hîc dictũ eſt *per apertum*, vt Oda 34. lib. 1. *per purum:* quamquam ibi ſubintelligatur, *cælum.*

CEL. ARCTO LAT. FR. EXCIP.] celer ad excipiendum. excipere hîc propriè poſitũ. Nam hoc verbum venatorum eſt proprium. δέχεσθαι dicunt Græci. Homer. ἰλιάδ. δ. δεδεγμένος εἰ προδοκῇσι. Virgil in Palæmone, *Non ego te vidi Damonis peſsime caprum Excipere inſidiis?* Idem lib. 6. Æn. *Æmulus exceptum Triton (ſi credere dignum eſt) Inter ſaxa virum ſpumoſa immerſerat vnda.* tranſlatum illud Ciceronis pro Roſcio Amer. *Nimirum ſimiliter arbitrantur iſti bonorũ emptores, vos hîc taleis viros, ſedere, qui excipiatis eos, qui è ſuis manibus effugerint.* tale illud eiuſdẽ, Catil. 3.

A *praſtò eſſet ille, qui & fugienteis exciperet, & ſe cum his vrbanis ducibus coniungeret.* Horat. epiſt. 1. lib. 1. *Excipiántque ſenes, quos in vinaria mittant.* Cæſar lib. 6. de vris, *ſed aſſueſcere ad homines, & manſueſieri ne paruuli quidem excepti poſſunt.* *arcto* autem aut certè, ne mentiar, parim *arcto*, partim *arto* ſcriptum reperimus in cod. Iann. Faër. tribus Vatic. ceteris omnibus, quos ſecuti ſumus. nã vulg. habent *alto*: quod tamen non damno. videtur enim exprimere illud Homericum, βαθείῃ ξύλοχον ſic Homer. ἰλ. λ. de apro, ὁ δέ τ' εἶσι βαθείης ἐκ ξυλόχοιο: ille autem exit ex alto fruticeto, ſeu loco dumoſo, & arbuſculis denſo.

AD FONTEM BLANDUſiam. Ode 13.

B

Commendat eius amœnitatem.

O Fons Blanduſiæ ſplendidior vitro,
Dulci digne mero, non ſine floribus:
Cras donaberis hædo:
Cui frons turgida cornibus
Primis & Venerem, & prœlia deſtinat,
Fruſtrà: nam gelidos inficiet tibi
Rubro ſanguine riuos,
Laſciui ſuboles gregis.
Te flagrantis atrox hora Caniculæ
Neſcit tangere: tu frigus amabile
C *Feſſis vomere tauris*
Præbes, & pecori vago.
Fies nobilium tu quoque fontium,
Me dicente cauis impoſitam ilicem
Saxis: vnde loquaces
Lymphæ deſiliunt tuæ.

O FONS BLANDVSIÆ.] Blanduſia eſt in Sabinis. quidã libri habent & hîc, *O fons Banduſia*, & in inſcriptione, *Ad fontem Banduſium*.

SPLENDIDIOR VITRO] purior, liquidior, vel διαφανέστερος, καὶ διαυγέστερος, id eſt,
D perlucidior. ſuprà Od. 18. lib. 1. *fides perlucidior vitro.*

DVLCI DIGNE MERO] diximus ad Od. 1. lib. 1. veteres exiſtimaſſe in omnib⁹ aquis, fontibus, fluuiis, aliquid numinis ineſſe. iccircò etiam fontibus ſacrificabant, tãquam Diis, quod hîc ſe facturum oſtendit Horatius. Iam in ſacris præter cetera, adhibebatur & vinum. Quidam tamen hunc locum aliter explicant: Putant enim ſignificare Horatium vel aquam Blanduſiæ fontis dignam eſſe, quæ cũ vino miſceatur, vel fontẽ Blanduſiæ dignũ eſſe, qui vinũ fundat pro aqua: E
vt apud Ouid. lib. 1. Metam. *Flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibãt.* vel aquã ex hoc fonte manantem tantidem eſſe quanti vinum, & quaſi ἀντάξιον εἶναι οἴνου: pretio & dignitate vino parem eſſe: hoc eſt eſſe ſaluberrimam. Ego autẽ nihil iſtorum probo.

NON SINE FLORIBVS] vel ad morem veterum refer, quo fonteis floribus inſpergebãt. Virg. Daphnide. *Spargite humum foliis: inducite fontibus vmbras, Paſtores. mãdat fieri ſibi talia Daphnis.* ibid. *Quis caneret nymphas, quis humum florentibus herbis Spargeret, aut viridi fonteis induceret vmbras?* vel ad alium, quo hoſtias floribus & ſertis coronabant. VENEREM, ET PROEL. DEST. FRVSTRÀ] conſtituit apud ſe quodammodo
Veneri operam dare, & prœliari cum aliis hædis, F
vt qui ſit iam adultus. Fruſtrà autem prœlia & Venerem meditatur, quia ſanguine ſuo riuos tibi inficiet.

INFICIET] tinget, vt ſup. Od. 6. *Infecit æquor ſanguine Punico.*

RVBRO SANGVINE] epithetum perpetuum, vt apud Hom. λευκοῖο γάλακτος, mel flauum, & ſimilia. Idem Homerus tamen ferè ſemper αἷμα κελαινὸν & μέλαν αἷμα dicit, id eſt, nigrum ſanguinem.

SVBOLES] ſic legendum, non *ſoboles*. & ita habent libri manuſcripti, idémque docent Feſtus, & Nonius Marcellus. laſciui autem gregis ſuboles, id eſt, hœdus. Virg. Alex. *Florentem citi-*
ſum ſequitur laſciua capella. Hor. Od. 15. huius lib. G
Laſciua ſimilem ludere caprea.

TE FLAGR. ATROX HORA CANIC.] *Canicula* (inquit M. Tull. de diuinatione lib. 2.) *in his locis, quæ nos incolimus, poſt ſolſtitiũ exoritur, & quidem aliquot diebus apud Troglodytas (vt ſcribitur) ante ſolſtitium.* Sirium Græci nominant. de ea ſic Arat. Τοῖος δὴ καὶ φρουρὸς ἀειρομένῳ ὑπὸ ἰώτῳ φαίνεται ἀμφοτέροισι κύων ὑπὸ ποσσὶ βεβηκώς, Ποικίλος, ἀλλ' οὐ πάντα πεφασμένος, ἀλλὰ κατ' αὐτὸν Γαστέρα κυάνεος περιτέλλεται· ἡ δέ οἱ ἄκρη Ἀστέρι βέβληται δεινὴ γένυς, ὅς ῥα μάλιστα Ὀξέα σειριάει, καί μιν καλέουσ' ἄνθρωποι Σείριον, &c. id eſt (vt M. Tullius vertit) *Namque pedes ſubter rutilo cum lumine claret Feruidus ille canis ſtellarũ luce refulgens: Hunc*
tegit obſcurus ſubter præcordia veſper, Nec toto ſpirans H
rabido de corpore flammam, Æſtiferos validis erumpit flatibus igneis. Totus ab ore micans iacitur mortalibus ardor. Apud Hom. ἰλ. χ Priamus Achillem cum hoc aſtro comparat, ídque pulcherrimè deſcribit his verbis: Τὸν δ' ὁ γέρων Πρίαμος πρῶτος ἴδεν ὀφθαλμοῖσι Παμφαίνονθ', ὥς ἀστέρ' ἐπεσσύμενον πεδίοιο, Ὅς ῥά τ' ὀπώρης εἶσιν. ἀρίζηλοι δέ οἱ αὐγαὶ Φαίνονται πολλοῖσι μετ' ἀστράσι νυκτὸς ἀμολγῷ, Ὅν τε κύν' ὠρίωνος ἐπίκλησιν καλέουσι. Λαμπρότατος μὲν ὅγ' ἐστί, κακὸν δέ τι σῆμα τέτυκται, Καί τε φέρει πολλὸν πυρετὸν δειλοῖσι βροτοῖσι: Ὣς τοῦ χαλκὸς ἔλαμπεν.
id eſt,

A id eſt, cum autẽ primus ſenex Priamus vidit vn-
dique collucentem, vt ſidus, in campum irruen-
tem, quod auctunno exſiſtit: valde autem clarus
eius fulgor inter alia ſidera videtur nocte obſcu-
ra: Quem Orionis canem cognomento nomi-
nant. Atque hoc quidem aſtrum clariſſimũ eſt:
mala autem hominibus portendit, & morbos
compluteis mortalibus importat. Sic illius arma
ærea fulgebant. Quos Homeri verſus videtur his
ſuis adumbraſſe Virgilius lib. 10. Æneid. *Ardet
apex capiti, criſtiſq; à vertice flãma Funditur, & va-
ſtos vmbo vomit aureus igneis: Nõ ſecus, ac liquida ſi-
quando nocte cometæ Sanguinei lugubre rubent, aut
Sirius ardor. Ille ſitim, morbóſque ferens mortalibus
agris Naſcitur, & læuo cõtriſtat lumine cælum.* Vult
igitur Homerus canem eſſe Orionis. alij autem
B non Orionis, ſed Icari, aut Erigonæ aiunt eſſe,
eúmque inter aſtra locatum propter hanc cau-
ſam. Icarus Athenienſis genere, filiam habuit E-
rigonam nomine. hæc catulum alebat. Ille cùm
Bacchum aliquando hoſpitio accepiſſet, pro ſua
in eum liberalitate, vino donatus ab eo eſt, & vi-
te. Iuſſerat autem Deus, cùm illum hoc munere
remuneraretur, vt beneficium acceptum cum a-
liis hominibus communicaret. Itaque cùm terras
obire ac peragrare, dei erga ſe beneficium prædi
cans inciperet, ac iam ex vrbe exiſſet, canémque
Erigonæ vnà ſecum haberet: bubulcis quibuſdã,
qui primi ei in agro occurrerant, vinũ dedit. quo
C illi immoderatè hauſto, altiſſimo ſomno oppreſ-
ſi ſunt. Experrecti autem cùm arbitrarentur ſibi
ab Icaro venenum eſſe datũ, eum interemerunt.
Canis ad Erigonẽ reuerſus, voce & latratu, quæ
accidiſſent, ei indicauit. Illa, re comperta, ſuſpen
dio vitam finiit. Morbo autem tæterrimo & pe-
ſtilenti Athenis orto, Atheniẽſes ab oraculo ad-
moniti Icarum & Erigonam diuinis, iíſque ſol-
lemnibus atque anniuerſariis honoribus affece-
runt & venerati ſunt: atque ita illi in cælo loca-
ti, & in aſtrorum numerum aſcripti ſunt: Icarúſ-
que, Bootes: Erigona, Virgo ſunt appellati: Canis
nomen ſuum retinuit. Neque verò me fugit, Ca-
nem Icari à nõnullis προκύονα exiſtimari, eun-
démque Sirium. Atque ita M. Tull. in Arato. Ho
D ratius ad Od. 17. lib. 1. *Hîc in reducta valle Caniculæ
Vitabis æſtus.*

NESCIT TANGERE] neſcit, id eſt, ne-
quit, ſeu non poteſt tangere: propterea ſcilicet
quòd ilex iis ſaxis, vnde naſceris, inſita, ſuis fron
dibus, ac ramis feruidos abs te ſolis excludit i-
ctus, vt idem alibi loquitur.

FRIGVS AMABILE] ἀντιστροφή. eſt enim
aliquod frigus naturæ inimicum & mortiferum.
vt Saty. 1. lib 2. *ô puer, vt ſis Vitalis metuo, & maio-
rum ne quis amicus Frigore te feriat.* Præbes igitur
frigus am. pec. vago, id eſt, vt loquitur Oda 17.
lib. 1. Defendis æſtatem pecori vago, nempe oui-
bus & capellis. ſic enim de Lucretili: *& igneam
Defendit æſtatem capellis Vſque meis.* Sic & Virgil.
Melib. *Muſcoſi fontes, & ſomno mollior herba, Et
quæ vos rara viridis tegit arbutus vmbra, Solſtitium* E
pecori defendite: iam venit æſtas Torrida. idem Alex.
Nunc etiam pecudes vmbras, & frigora captant.

PRÆBES] ſuppeditas, ſufficis, πορίζεις. hoc
enim ſignificat verbum prębeo. vſus eſt ſup. Od.
6. lib. 2. *Ver vbi longum, tepidáſque præbet Iupiter
brumas.* & Od. 14. lib. 4. *Te copias, te conſilium, &
tuos Præbente Diuos.* & Saty. 1. lib. 1. *Neſcis, quid va
leat nummus? quem præbeat vſum?* Od. 11. lib. 4. *&
exemplum graue præbet ales Pegaſus.* epiſt. ad Nu-
micium lib. 1. *chlamydes Lucullus, vt aiunt, Si poſſet
centum ſcenæ præbere, rogatus, Quî poſſum tot? ait.* Sat.
6. lib. 1. *auita Ex re præberi ſumtus mihi crederet il-
los.* epiſt. ad vill. lib. 1. *Nec vicina ſubeſt, vinũ præ-
bere taberna Quæ poßit tibi.* ſic Lucret. lib. 1. *Dæda-
la tellus Vnde alit atque auget, generatim pabula præ-
bens.* Idem lib. 5. *Pabula viua feris præbebat denti-* F
bus hauſtus. & lib. 6. *Et multis aliis præbet regionibus
æquor Vtilitatẽ opportunam ſitientibu' nautis.* Plau-
tus Rud. *Ne thermopolium quidẽ vllum inſtructum
hodie ita ſalſam præbet potionem, & frigidam.* idem
in Menæchm. *quando ego tibi ancillas, penum, lanã,
aurum, veſtem, purpuram benè præbeo.* Idem Cur-
gul. *Nam & operam mihi, & pecuniam benè præ-
buiſti.* & Terent. in Heauton. *nolunt crebrò conui-
uarier: præbent exiguè ſumtum.* Idem in Phormio-
ne. *ea qui præbet, non tu hunc habeas planè præſentem
Deum?* in Hecyra. *Nihil apud me tibi defieri patiar,
quin, quod opus ſit, benignè præbeatur.* Tibull. li. 2. *Illi
ſelectos certent præbere colores: Africa Puniceũ, pur-
pureúmque Tyros.* ibidem. *præbebat apertè Mitis in
vmbroſa gaudia valle Venus.* Salluſt. coniur. Catili-
næ. *Nam vt cuiuſque ſtudiũ ex ætate flagrabat, aliis
ſcorta præbere, aliis canes atque equos mercari.* ibid.
ſi voluptatibus veſtris otium præbere vultis. Virgil.
Georg. 3. *iubeo frondentia capris Arbuta ſufficere,
& fluuios præbere recenteis.* M. Tull. epiſt. ad Q.
Frat. lib. 2. *reliqua ſingulorum dierum ſcribemus ad
te, ſi modò tabellarios tu præbebis.* idẽ de nat. Deor.
lib. 2. *aër cæli tenuitate & calore temperatus vita-* G
lem & ſalutarem ſpiritũ præbet animantibus. Idem
in orat. pro Roſc. Amerino, *cibaria vobis præberi
videmus.* Hirrius de bello Alex. *quod vtrumque
palus largè præbere poterat.* idem ibid. *ſeruos præte-
rea puberes armauerant, quibus domini locupletiores
victum quotidianum, ſtipendiúmque prębebant.* Po-
teſt etiam dici præbere idem valere, quod παρέ-
χειν. ex quo parochi, qui legatis & magiſtrati-
bus ligna, ſalem, & ſimilia præbebãt. Horat. Sat.
5. lib. 1. *Proxima Campano ponti quæ villula, tectum
Præbuit, & parochi, quæ debent ligna, ſalémque.* ibi-
dem. *Murænæ præbente domum, Capitone culinam.*
Sat. 4. *Prętter eum, qui præbet aquam.* ſic Plaut. Au-
lular. *Neque ligna ego vſquam gentium præberi vidi
pulchrius, Ita omneis exegit foras, &c.* quibus verbis
iocãs Congrio coquus ſignificat, omneis coquos
ab Euclione fuſte eſſe exactos, atque eiectos.

FIES NOBILIVM TV QVOQVE] tu
quoque aſcribêris in numerum nobilium fontiũ
meis carminibus, quibus ilicem, ex qua tua aqua

A deſluit,ſaxo innatam,immortalitati conſecrabo.

LOQVACES] cum murmure labentes:cum murmure trepidantes.ſic enim loquitur epiſt.10 lib.1. *Quàm quæ per pronum trepidat cum murmure riuum.*

DESILIVNT] ex loco ſuperiore labuntur, deſluunt, decurrunt.hoc totum autem *loquaces deſiliunt*, fortaſſe poëtæ Græci dicerent κελαδοῦσι, ſeu κελαρύζουσι. tale eſt illud ex Oda 16. epod. *montibus altis Leuis crepante lympha deſilit pede.*

AVGVSTI LAVDES.
Ode. 14.

B *HERCVLIS ritu modò dictus, ô plebs,*
Morte venalem petiiſſe laurum,
Cæſar Hiſpana repetit Penateis
Victor ab ora.
Vnico gaudens mulier marito
Prodeat iuſtis operata diuis:
Et ſoror clari ducis,& decoræ
Supplice vitta
Virginum matres,iuuenúmque nuper
C *Soſpitum.vos ô pueri,& puellæ*
Iam virum expertæ,malè nominatis
Parcite verbis.
Hic dies verè mihi feſtus atras
Eximet curas:ego nec tumultum,
Nec mori per vim metuam,tenente
Cæſare terras.
I, pete vnguentum,puer,& coronas,
Et cadum Marſi memorem duelli:
Spartacum ſi quà potuit vagantem
Fallere teſta.
D *Dic & argutæ properet Neæræ*
Myrrheum nodo cohibere crinem.
Si per inuiſum mora ianitorem
Fiet,abito.
Lenit albeſcens animos capillus,
Litium,& rixæ cupidos proteruæ:
Non ego hoc ferrem calidus iuuenta,
Conſule Planco.

HERCVLIS RITV] Quemadmodū Hercules grauiſſimis ærumnis exāclatis, ſeu exātlatis, plurimíſq; ſuſceptis laboribus, atque aditis vitæ periculis, vt hominū generi otium ac tranquillitatem compararet, in cælū vocatus eſt: ſic Auguſtus glorioſiſſimā deuictis hoſtibus victoriam in Hiſpania conſecutus, in Italiam ſaluus reuertitur. De Hercule ſup.ad Od.3.huius libri. E

MORTE VENAL.] Oda 16.lib.2.*non gemmis,neque purpura ve- Nale,nec auro.*

LAVRVM] frondem felicem, qua coronabantur victores,& triumphaturi.

VNICO GAVDENS] vni nupta, vnóque contenta matrona,hoc eſt caſta,& pudica.

OPERATA] operari & facere pro ſacrificandi verbo vſurpant Latini,vt ῥέζειν Græci ἐπὶ τῷ θύειν. quod docet Athenæus libro 14.Virgil. Georg.1.*Letis operatus in herbis*.Tibull.lib.2. eleg. 5.*Tunc operata Deo pubes diſcumbet in herba, Arboris antiqua quà leuis vmbra cadet.* alioqui operari propriè,opus facere eſt,ſeu operam in aliqua re ponere.Virgil.Æneid.3 .*Connubiis, aruiſque nouis operata iuuentus.* F

IVSTIS DIVIS] diis patriis, & conſuetudine, atque vſu receptis. plerique libri veteres habent, *iuſtis operata ſacris.*

ET SOROR CLARI D'VCIS] Octauia,quæ M.Antonio nupſit.

ET DEC. SVPPL. VITTA VIRGIN. MATR.] & fæminæ natu grandes ſupplici veſtitu cultæ,atque ornatæ.Virgil.Æneid.7.*Præferimus manibus vittas,ac verba precantum.*

SOSPITVM] qui è bello ſalui redierunt.

IAM VIRVM EXPERTÆ] nuptæ.contrà Oda 11.ſup.*Nuptiarum expers.* G

MALE NOMIN. PARC. VERB.] id eſt, εὐφημεῖτε, εὔφημα φωνεῖτε, ἢ σιγᾶτε, fauete linguis,vt loquitur Od.1.huius lib. ſed ne cui ſit mirum,me ſcripturam vulgatam, *malè ominatis*, immutaſſe,& *malè nominatis* repoſuiſſe, primùm teſtificor, me in octo libris manu ſcriptis, Don. Faër.Torneſ.Vrſ.quattuor Vaticanis, & item aliis hāc reperiſſe ſine vlla litura expreſſam:deinde eùm de ea ad Gabr.Faërnū retuliſſem, is hortatus eſt me,atque adeò mihi auctor fuit, vt eam ſequerer tamquam veram,& incorruptam. Nūc ſi quis ex me huius ſcripturæ rationem quæret, ego dubitanter & ſingultim reſpondebo, videri mihi Horatium vocem δυσώνυμος exprimere voluiſſe:&, quemadmodū illi ὄνομα δυσώνυμον dicunt,ſic poëtam noſtrum verba malè nominata: id eſt,turpia,ſeu potius mala verba, dixiſſe. Notum eſt autem olim imperari ſolitum eſſe, vt rebus diuinis,quæ publicè fierent, fauerēt linguis, id eſt,bona verba loquerētur, & à malis verbis, ſeu malis nominibus abſtinerēt. Prætereà,vt ſcribit M.Tull.lib.1.de diuin. *cùm imperator exercitū, cenſor populum luſtraret, bonis nominibus qui hoſtias ducerent,eligebantur, & conſules in dilectu obſeruabant, vt primus miles fieret bono nomine.* Credibile igitur eſt,fortaſſe Horatium eadem ratione dixiſſe *verba malè nominata*, qua ratione diceremus hominem malè nominatum, ſeu mali nominis: H

hominem

A vel verba malè nominata pro malis nominibus poſuiſſe.

ATRAS EXIMET CVRAS] ſic Od.1. huius lib. *Poſt equitem ſedet atra cura.*

TENENTE CÆSARE TERRAS] κρατῦντος τῆς γῆς. terrarum imperium obtinente.

I, PETE VNGVENTVM] adhibebant elegantiores homines in conuiuiis vnguenta & coronas. ſup. Od.7. lib.2. *funde capacibus Vnguenta de conchis. quis vdo Deproperare apio coronas, Curátve myrto?* Anacr. Εμοὶ μέλει μύροισι Καταβρέχειν ὑπήνην, Εμοὶ μέλει ῥόδοισι Καταστέφειν κάρηνα. quibus verſibus ſignificat Anacreon, ſibi curæ eſſe vnguentis cæſariē madefacere, ſibi curæ eſſe roſis caput coronare.

ET CADVM, MARSI MEM,] cadum,
B qui iam tum fuerit in cælla cónditus, cùm bello Marſico Italia arderet. Dictum eſt autem Marſicum bellũ (inquit Strabo libro 10) ab iis, qui defectionis illius auctores ac principes fuerunt, maximéque à Propedio Marſorum duce. quamquā initium belli à Picentibus eſſe natum tradit Liuius, quibus cum vnà defecerant à populo Romano Marſi, Peligni, Marrucini, Lucani, Samnites, cuius defectionis cauſa ex eo nata eſt, quòd cùm ſe communione ciuitatis ac libertatis cum populo Ro. coniungi poſtulaſſent à ſenatu, populóque Ro. id nō obtinuerant. Neceſſe verò eſt hoc vinum, vetus admodum fuiſſe, cùm bellum
C Marſicum conflatum ſit L. Iulio Cæſare, & Rutilio Lupo Coſſ. à quo tempore vſque ad M. Lollium, Q. Æmilium Lepidum, quibus Coſſ. annũ ætatis ſuæ agebat Horatius quadrageſimũ quartum, ſi rationem inire voles, L X X. anni intercedunt. Cadus autem, ne quis erret, & Græca vox eſt, & Græca menſura. eſt enim à verbo χαδεῖν, quod eſt χωρεῖν, id eſt, capere. idem autem valēt, cadus, metretes, ceramium. Heſych. κάδος ἐστὶ κεράμιον, id eſt cadus eſt ceramium. Iam ex Dioſcoride licet intelligere, metretem & ceramium re idē eſſe: ex Plinio, metreten & cadum. Quærat aliquis, ſi hæc tria, nomina Greca ſunt, & mēſuræ Græcæ nomina, quæ vox, & quæ menſura Latina eis pariter reſpondet? nulla, quod ſciam:
D niſi forte amphora, aut (quod idem valet) quadrantal: quæ tamen mēſura, vt docet Feſtus, octo & quadraginta ſextarios capit. At metretes, vt tradit Nicandri interpres, duos & ſeptuaginta ſextarios cōtinet. Quare amphora Romana, ſeu quadrātal, tertia fere parte minus cōtinet, quàm cadus, aut metretes, aut ceramium: quæ proximæ menſuræ, amphorā, & vrnam, ſeu treis vrnas capiunt: amphora autem duas vrnas duntaxat, aut certè paullo plus.

SPARTACVM] Bellum ſeruile, quòd Chryſo & Spartaco ducibus cũ populo Romano geſtum eſt, anno fere decimo ſexto poſt Marſicũ, ortũ eſt, L. Licinio Lucullo, & M. Aurelio Cotta Coſſ. De Spartaco ſic Athen. lib.7. καὶ Σπάρτακος δὲ ὁ μονομάχος ἐκ Καπύης πόλεως Ἰταλικῆς ἀποδρὰς κατὰ τὰ μεθόρια Αχλικά, πολὺ πλῆθος ἀποστήσας οἰκετῶν (ἦν δὲ καὶ αὐτὸς οἰκέτης, Θρᾷξ γένος) κατέδραμε πᾶσαν Ἰταλίαν, χρόνον οὐκ ὀλίγον. πολλῶν δούλων καθ' ἑκάστην ἡμέραν συρρεόντων ὡς αὐτόν· καὶ εἰ μὴ ἀπέθανεν ἐν τῇ πρὸς Λικίνιον Κράσσον παρατάξει, οὐ τὸν τυχόντα ἂν ἱδρῶτα τοῖς ἡμεδαποῖς παρέσχεν. quibus ex verbis (ne verbũ verbo reddamus) intelligere licet, hunc Spartacum ſeruum & gladiatorem, & genere Thracē fuiſſe, totámque Italiam diu populatum eſſe, maiore in dies ſeruorum multitudine ad eum confluente: & niſi in eo prœlio, quod aduerſus Craſſum cōmiſit, occubuiſſet, magnũ in diſcrimen rem Romanam fuiſſe venturam. Plutarchus autē in Craſſo ſcribit, quāuis in ea pugna, quæ aduerſus Spartacum pugnata eſt, Craſſus (cui id bellum fuerat
F mandatũ à ſenatu) ſeſe fortiſſimè geſſerit, ſuúmque ipſius corpus periculo obtulerit: illius victoriæ tamen gloriam Pompeio eſſe quæſitam, atq; aſcriptam, propterea quòd eos, qui è prœlio aufugerant, exceptos Pompeius interfecerit: ita vt ad ſenatum ſcripſerit, Craſſum quidem aperto Marte viciſſe fugitiuos: ſe autem belli reliquias ſuſtuliſſe, & (vt ait Plutarchus) τοῦ πολέμου τὴν ῥίζαν ἀνῃρηκέναι, id eſt, belli radicem exſcidiſſe.

SPART. SI QVA, &c.] ſi qua teſta, ſeu ſi quis cadus effugere potuit Spartaci, & fugitiuorum manus, totam Italiam ſuo arbitratu percurrentiũ ac vaſtantium. Sed videtur non poſſe ferri hæc explicatio, *ſi qua teſta*: id eſt, ſi aliqua teſta: alioqui erit trochæus, ſeu tribrachus pro dactylo, *quă pŏtŭ-* *qua* enim recti caſus, breuis eſt ſyllaba. Dicendum igitur eſt, vel hîc legi debere, *ſiqua*, pro *ſiqua*. quod quibuſdā placet: vel, ſi ſeruetur lectio recepta, *ſi qua*, *qua* hîc præter naturā, longum fieri: aut, quod magis probo, *ſi quà*, poſitum eſſe pro, ſi qua parte, ſeu potius, ſi qua ratione, vt apud Virgil. lib.1. Æneid. princip. *ſiquà fata ſinant*. quamquam Cariſius lib.2. *ſiquà* vult eſſe
G poſitũ apud Virgil. pro *ſiquo*, hoc eſt, ſi quo modo: quemadmodum & lib.6. in extr. *ſi quà fata aſpera rumpas, Tu Marcellus eris.* non diſſimile eſt illud eiuſdem, Palæm. *Et ſi non aliquà nocuiſſes, mortuus eſſes.* Non deſunt qui ſic explicant, *Spartacum ſi qua, &c.* id eſt, ſi vinum in aliqua teſta conditum, potuit Spartacũ fallere: vt vox *cadus* ſubintelligatur, & iungatur cum verbo *potuit*, & pro vino poſita intelligatur: *qua teſta* autem ſint ſexti caſûs, pro in aliqua teſta. quod mihi nullo modo placet. Nō eſt autem dubium, quin, quem cadum paullo antè dixerit, hîc teſtam appellet. hoc tantum intereſt, quòd teſta materiam declarat, cadus menſuram.

FALLERE] λανθάνειν, latére, vt ſæpius iam dixi.

DIC ET ARGVTÆ PROPERET, &c.] dic & Neæræ, vt properet colligere crinem nodo: id eſt, religare comam in nodum. tale eſt illud Ode 11. lib.2. *dic age cũ lyra Maturet incomtum*

A *Lacæna More comam religata nodum.*

MYRRHEVM] ſubflauum: vel myrrhei coloris: vel myrrhino vnguento delibutũ. Tibull. lib.3.eleg.4.*Stillabat Tyrio myrrhea rore coma.* Propert.lib.1. *Aut quid Oronthea crineis perfundere myrrha? iuuat* repetendum ἀπὸ κοινοῦ.

NODO COHIBERE] colligere,ſeu religare in nodũ.ſuprà Ode 19.lib.2.dixit *nodo coërcere.*

LENIT ALBESCENS ANIMOS,&c] coniungenda ſunt hæc,*animos,litium & rixæ cupidos*, vt ſignificet τὸν θυμόν. canities (inquit) & ætas ingraueſcens me mitiorem & placidiorẽ reddidit. Atqui facit nos amariores ſenectus: & ſenes ſunt iracundiores vitis, vitio ætatis: & o-
B dioſa eſt omnis in imbecillo corpore offenſio. Itaque pueri, ſenes, mulieres maximè ſunt iracundi. Reſpondeo, ſenes quidẽ, vt & mulieres, & pueros,eſſe admodum iracundos: ſed tamen quia ſunt imbecilli,itã continent:aut ſi non continent,fruſtrà iraſcuntur:at viri & iuuenes irati, ſui doloris continuò pœnas expetunt, & manu, vi,ferro,iniuriam acceptam vlciſcuntur.

CALIDVS IVVENTA,] epiſt.ad Piſon. *florente iuuenta Feruidus:* id eſt,iuuenis:quem Græci vno nomine αἰζηὸν dicunt, quaſi ἀεὶ ζέοντα: id eſt, ſemper feruentẽ. Profert hunc locũ Seru. ad illũ Virgil. Æn.5. *Tum verò exarſit iuueni dolor.*

CONSVLE TVLLO] L.Volcatio Tullo, id eſt,anno ab vrbe cõdita IↃCCXX. quo tempore annum ætatis ſuæ agebat circiter XXXI,
C ſi verum eſt eum natum eſſe L.Aurelio Cotta,& M. Manlio Torquato Coſſ. quod quidem de ſe ipſe teſtatur Od.12.epod. *Tu vina Torquato moue Conſule preſſa meo.*

IN CHLORIM,

ſeu *Chloridem.*

Ode 15.

Vt ſaltem vetula,nequitiæ & libidini modum conſtituat.

D *VXOR pauperis Ibici,*
Tandem nequitiæ fige modum tuæ,
Famoſiſq́ laboribus.
Maturo propior deſine funeri
Inter ludere virgines,
Et ſtellis nebulam ſpargere candidis.
Non,ſi quid Pholoën ſatis,
Et te,Chlori,decet.filia rectius
Expugnat iuuenum domos,
Pulſo thyas vti cõcita tympano.
Illam cogit amor Nothi
Laſciuæ ſimilem ludere capreæ. E
Te lanæ prope nobilem
Tonſæ Luceriam,non citharæ,decent,
Nec flos purpureus roſæ.
Nec poti vetulam fæce tenus cadi.

VXOR PAVP. IB.] hanc Oden veteres notant eſſe mempticen:id eſt, ad reprehendendum comparatam.

NEQVITIÆ FIGE MODVM TVÆ] cõſtitue modum tuæ libidini,tuæq́; incontinentię. ſic loquitur M.Tullius paradoxo 3.in extr.*Etiámne in minimis rebus? Etiam: ſiquidem rerũ modum figere non poſſumus: animorum tenere poſſumus.* quidam F libri veteres habent *pone modum:* in his Torn. & Iann.& Danielis Aurelianenſis, & Nicotian. & Ruſſard.

FAMOSÍSQVE LABORIBVS.] Venereis & meretriciis.famoſus enim ſemper turpitudinẽ ſignificat,vt huius lib.Od.3.*Famoſus hoſpes.*

MATVRO PROP. DES.] id eſt, deſine morti maturæ iam propinqua,id eſt,anus decrepita,deſine,inquam,inter virgines & puellas iocari,& ludere.

INTER LVDERE VIRGINES] ludere inter virgines.vide annot.ad Od.7.libri 2.

ET STELLIS NEBVLAM,&c.] ideſt, & te vetulam,atque aridam puellis teneris, atq; ætate florentibus admiſcere.

CANDIDIS] id eſt lucidis.nam vt tenebræ G nigræ:ita lux,candida eſt.

PHOLOËN] puellam,filiam tuam.

EXPVGNAT IVVENVM DOMOS] non quòd iuuenum foreis manibus,aut ſaxis effringat,ſed quòd mulieris forma, & flos ætatis, haſtarum & gladiorum inſtar,viros etiam fortiſſimos & conſtantiſſimos labefactet ac proſternat. Teſtem huc producã locupletẽ Anacreontem, Νικᾷ δὲ καὶ σίδηρον, Καὶ πῦρ καλή τις οὖσα. id eſt,mulier formoſa ferrum & ignem ſuperat. Quòd ſi quis contendet,hanc Pholoën reuera amore ſtimulatam,& concitatam vltrò ad iuuenum foreis cucurriſſe, & in eas irrupiſſe, nõ pugnabo.& fortaſſe hæc ſententia verior eſt. H

PVLSO THYAS VTI, &c.] thyadi ſimilis,pulſu tympani exaudito,furore cõcitatæ. ſunt autem thyades Bacchi ſacerdotes,quæ aliis nominibus mænades,Baſſaræ,& Baſſatides, Bacchæ, &c.appellantur.

LVCERIAM] oppidum Apuliæ,circa quod lanæ optimæ tondebãtur.aiunt etiam in hoc oppido templum fuiſſe Mineruæ conſecratum:cui deæ lanificium curæ eſt. decet (inquit) te colus, & fuſus,& radij,& lanificium.

AMOR NOTHI] amor,quo Nothũ deperit.

NEC POTI VETVLAM, &c.] nec te decet cados vſque ad fæcẽ exhaurire: ſed puellas, nempe impudicas,vt Od.36.lib.1.*Neu multi Damalis*

A *malis meri Baſſum Threïcia,&c.* Nam fœminis, & matronis Romanis nefas erat omnino vinũ guſtare. Scribũt Plutarch⁹, Valerius Max. & Athenæus. Athenæi verba ſunt hęc lib. 10. ex Polybio, Παρὰ Ῥωμαίοις δὲ (ὥς φησι Πολύβιος ἐν τῇ ἕκτῃ) ἀπείρηται γυναιξὶ πίνειν οἶνον. τὸν δὲ καλούμενον πάσσον πίνουσι: id eſt, apud Romanos autem (vt ait Polyb. lib. 6.) interdictum eſt mulieribus vini potu. vinum autem ex vuis paſſis bibunt. Idem tradidit & Valerius Maxim. lib. 2. cap. 1. bibere autem fæce tenus, prouerbiũ olet. ſic loquuntur & Græci. Lycida quidem ille apud Theocr. in Thalyſiis, dicit ſe potaturum labris vſque ad fæcem impreſſis. Αὐταῖσιν κυλίκεσσι καὶ ἐς τρύγα χεῖλος ἐρείδων. cod. Raïn. Card. habet *Sed poti.* non probo.

B

AD C. MÆCENATEM. Ode 16.

Se contentum eſſe ſua ſorte: hac autem affectione animi vitam beatam conſtare.

INCLVSAM Danaën turris ahenea,
Robuſtæq́; fores, & vigilum canum
Triſtes excubiæ munierant ſatis
C *Nocturnis ab adulteris:*
Si non Acriſium, virginis abditæ
Cuſtodem pauidum, Iupiter & Venus
Riſiſſent: fore enim tutum iter, & patẽs,
Conuerſo in pretium deo.
Aurum per medios ire ſatellites,
Et perrumpere amat ſaxa, potentius
Ictu fulmineo. cóncidit auguris
Argiui domus, ob lucrum
Demerſa exſcidio. diffidit vrbium
Portas vir Macedo, & ſubruit æmulos
D *Reges muneribus. munera, nauium*
Sæuos illaqueant duces.
Creſcentem ſequitur cura pecuniam,
Maiorúmque fames. iure perhorrui
Latè conſpicuum tollere verticem,
Mæcenas, equitum decus.
Quanto quiſque ſibi plura negauerit,
A Diis plura feret. nil cupientium
Nudus caſtra peto: & transfuga, diuitũ
Parteis linquere geſtio,
Contemtæ dominus ſplendidior rei,
Quàm ſi, quicquid arat impiger Appulus, E
Occultare meis dicerer horreis,
Magnas inter opes inops.
Puræ riuus aquæ, ſiluáque iugerum
Paucorum, & ſegetis certa fides meæ,
Fulgentem imperio fertilis Africæ
Fallit ſorte beatior.
Quanquam nec Calabræ mella ferunt apes:
Nec Læſtrygonia Bacchus in amphora
Langueſcit mihi: nec pinguia Gallicis
Creſcunt vellera paſcuis:
Importuna tamen pauperies abeſt:
Nec ſi plura velim, tu dare deneges. F
Contracto melius parua Cupidine
Vectigalia porrigam,
Quàm ſi Mygdoniis regnum Halyattici
Campis continuem. multa petentibus
Deſunt multa. benè eſt, cui deus obtulit
Parca, quod ſatis eſt, manu.

INCLVSAM DANAEN] Acriſius conſulto de liberis maſculis, ſi quos filia ſua páreret, oraculo, reſponſum tulit, ſe ab eo, qui è filia ſua naſceretur, interfectum iri. Hoc igitur metuens, exſtructo ſub terra æreo thalamo (de quo Pauſanias Corinthiac.) Danaen acerrima cuſtodia ſeptam tenebat. Verumtamen illa (vt tradũt nonnulli) à Prœto patruo corrupta eſt. ex quo diſſidium inter fratres implacabile natum eſt. Alij autem ſcribunt (atque hæc opinio magis vulgata, & probata eſt) Iouem in aurum conuerſum, per impluuium in ſinum Danaæ influxiſſe, & G cum ea rem habuiſſe. quam opinionem ſequitur & Pindarus Pyth. carmine duodec. υἱὸς Δανάας, τὸν ἀπὸ χρυσοῦ φαμὲν αὐτορρύτου ἔμμεναι. Danaæ filius, quem ex auro ſua ſpõte fluente natum eſſe dicimus. ex eo concubitu Perſeus natus eſt: de quo Hom. ἰλ. ξ. Οὐδ' ὅτε περ Δανάης καλλισφύρου Ἀκρισιώνης, Ἣ τέκε Περσῆα πάντων ἀριδείκετον ἀνδρῶν. id eſt, Neque cùm amaui Danaën formoſam Acriſij filiam: Quæ Perſeum peperit omnium virorum clariſſimum. Hic Gorgonis caput, cuius aſpectus homines in lapides vertebat, abſcidit. Pindar. Pyth. ᾠδ. ι. ἔπεφνέν τε Γοργόνα, &c. ſed idem Pindarus, quæ de auro & Danaë dicuntur, videtur in carmine ſexto Iſthmiorum ad Alcmenam tranſtuliſſe. Quærit enim ex Thebis, quo maximè tempore lætitia affectæ ſint: vtrùm cùm capillatum Bacchum genuerũt, an cùm intempeſta nocte optimum, & maximũ Deorum, aurea niue ſtillantem, in Almenæ Amphitryonis vxoris ſinum, complexúmq; venien-

A tem,vt Herculem procrearet,acceperũt?an, &c.
Verba Pindari ſunt hæc, quæ quidem ad hunc lo
cum pertineant: *ἢ χρυσῷ μεσονύκτιον νίφοντα δεξαμένα τὸν φέρτατον θεῶν ὁπότε Ἀμφιτρύωνος ἐν θυρέτροις σταθεὶς ἄλοχον μετῆλθεν Ἡρακλείοις γοναῖς.* tabula autem picta illa, quã ſpe-
ctabat Chærea in Eunucho,non ſignificabat, Io-
uem ſeſe in aurum conuertiſſe, ſed in hominem.
conuerſum, imbrem aureum in Danaæ gremiũ
demiſiſſe,ac per alienas tegulas,& per impluuiũ
fucum factum mulieri veniſſe clanculum.Attin-
git & Sophocles in Antigone hanc Danaæ fabu
lam his verbis: *ἔτλα καὶ Δανάας οὐράνιον φῶς Ἀλλάξαι δέμας ἐν χαλκοδέτοις αὐλαῖς· Κρυπτομένα δ' ἐν τυμβήρει θαλάμῳ κατεζεύχθη.*
B id eſt, Etiam Danaæ corpus potuit ætheris lucẽ
cum tenebris mutare,& delituit in thalamo ſub-
terraneo incluſa,&c. ſignificat autem Danaæ fa-
bula,nullam eſſe fæminam vſque adeò pudicã,
quæ auro expugnari non poſſit.

TVRR. AHENEA] Soph. *αὐλὰς χαλκοδέτους* appellat.profert hũc locũ Seru.Georg. 3.

ROBVSTÆQVE FORES]& ſolidiſſimæ,
ac validiſſimæ fores munierant ſatis.

NOCT. AB ADVLT.] id eſt,ſatis munitã,
ac tutam reddiderant aduerſus adulreros noctur
nos.ſic loquuntur boni ſcriptores. Lucret.lib.3.
Quòd ſi fortè ideò magis immortalis habenda'ſt, Quòd letalibus ab rebus munita tenetur, &c, lege annot.
ad Saty.1.lib.2. *Tutus ab infeſtis latronibus?*

C ADVLTERIS] amatoribus,corruptoribus.
adulter & adultera dicuntur, quia & ille ad alterã, & hae ad alterum ſe conferunt. Feſtus.

FORE ENIM TVTVM ITER,&c.] Iu-
piter,& Venus Acriſii patris anxiam illam, & ni
mis diligentem cuſtodiam deriſerunt. ſciebant
enim aditum ad Danaam,facilem,& expeditum
futurum conuerſo in aurum Ioue.

IN PRETIVM] in aurum. aliter epiſt. 17.
lib.1 *Et decus & pretium rectè petit experiens vir.*&
epiſt.16.eiuſd.*Nec furtum feci,nec fugi,ſi mihi dicat Seruus: habes pretium:loris non vreris,aio*. & Od.
24.huius lib. *Et peccare nefas, aut pretium eſt mori.*
Nam veteres pretium pro mercede, & præmio
vſurpabant.

D AVRVM PER MED. IRE SATELL.]
M. Tull, prooemio actionum Verr.Verrem, qui
ſuos iudices corrumpere cogitabat , omnémque
ſalutis rationem in ſola pecunia collocabat,
ita diſputantem inducit: *nihil eſſe tam ſanctũ,quod non violari,nihil tam munitum , quod non expugnari pecunia poßit.* Quod autem hîc auro tribuit Ho-
ratius,idem argento Sophocles in Antigone.ne-
que ſanè quicquam réfert de vtro metallo ver-
ba fiant, cùm vtroque ſermone ſignificent ſcri-
ptores quantùm valeat pecunia. verba Sopho-
clis hæc ſunt: *οὐδὲν γὰρ ἀνθρώποισιν οἷον ἄργυρος Κακὸν νόμισμ' ἔβλαστε. τοῦτο καὶ πόλεις Πορθεῖ. Τόδ' ἄνδρας ἐξανίστησι δόμων. Τόδ' ἐκδιδάσκει, καὶ παραλλάσσει φρένας Χρηστὰς πρὸς αἰσχρὰ πράγμαθ' ἵστασθαι βροτῶν· Πανουργίας δ' ἔδειξεν ἀνθρώποις ἔχειν. Καὶ παντὸς ἔργου δυσσέβειαν εἰδέναι.* E
quorum verſuum hæc
fere ſententia eſt , Nihil eſt,vnde talia mala na-
ſcantur , qualia ab argento. Hoc vrbeis euertit:
hoc viros è ſuis ſedibus exturbat:hoc dedocet &
deprauat bonas menteis,& ad res turpeis tradu-
cit : hoc verſutias & fallacias hominibus tradit,
vt eas ſcientia comprehendant , & omnem im-
pietatem diſcant.

ET PERRVMP. AMAT SAXA]amat,
id eſt,ſolet,vt ſup.Od.3.lib.2. *Vmbram hoſpitalem conſociare amant*. ſumtum eſt autem hoc genus
loquendi à Græcis. exemplum ex Platone ad il-
lum locum protulimus. Accedat nunc & ex So-
phocl.in Antigone: *φιλεῖ γὰρ τοῦτο καὶ ταύτῃ ῥέπειν.* F

CÓNCIDIT AVG. ARG.] Amphiarai fa
bula talis eſt. Amphiaraus augur Eriphylam Ta-
lai filiam duxit vxorem.Huic cùm forte cum A-
draſto neſcio quid controuerſię fuiſſet,iurauit v-
terque ſe arbitrio Eriphylæ de omnibus contro-
uerſiis tranſacturum. Bello autẽ inter Argiuos,
& Thebanos orto,cùm exercitus in expeditionẽ
iam duceretur,idq; vehementer improbaret, ac
diſſuaderet Amphiaraus, perniciémque & cala-
mitatem eis imminentem multo antè denuntia-
ret,ac prædiceret:Eriphyle accepto ab Adraſto,
monili aureo,iis aſſenſa eſt, qui bellum gerendũ
eſſe cenſerent, Amphiaraúmq; bello intereſſe o-
portere pronuntiarent. Ita coactus eſt ille ei bel
lo,à quo tantopere abhorrebat:propterea, quòd G
ſciebat ſibi quoque peſtem, & calamitatẽ ex eo
eſſe paratam,intereſſe. Sed cùm cognouiſſet, v-
xorem ſuam auro corruptam fuiſſe:non antè ne-
ceſſario illo belli adminiſtrãdi munere fungi in-
ſtituit,quàm & vxorem acerrimè accuſaſſet,& fi
lio Alcmæoni mandauiſſet, atque imperauiſſet,
vt priuſquàm in caſtra veniret,matrem Eriphy-
lam necaret. Quo in facinore obeundo cùm pa-
tri paruiſſet Alcmæon,in furorem incidit. Am-
phiaraus autem terræ hiatu abſumtus eſt.de quo
M.Tull. ad Cecinam lib. 6. *Itaque vel officio, vel fama bonorum,vel pudore victus, vt in fabulis Amphiaraus,ſic ego prudens,& ſciens ad peſtem ante oculos poſitam,ſum profectus.* Idem M.Tullius lib.3.ac H
cuſ.de ſignis, Verrem,qui pocula quædam Dio-
dôri pulcherrima numquam à ſe viſa,concupiue
rat,cum Eriphyla comparat,his verbis, *Eriphylam accepimus in fabulis,ea cupiditate fuiſſe, vt, cum vidiſſet monile (opinor) ex auro & gemmis:pulchritudine eius incenſa,ſalutem viri proderet . ſimilis iſtius cupiditas.hoc etiam acrior,atque inſanior,quòd illa cupiebat id,quod viderat:huius libidines non ſolùm oculis,ſed etiam auribus excitabantur.* Plato lib. nono
de repub.pulcherrimam illam de iuſtitia,& iniu
ſtitia,vtra ſit vtilior,diſputationem concludens,
ita loquitur.Eſt'ne igitur ex iis,quæ dixim⁹,quiſ-
quam,cui expediat aurum iniuſtè accipere,ſi fu-
turum eſt,vt aliquid ei eiuſmodi áccidat,vt,cùm
aurum

E

A aurum accipit, eadem opera optimam ſui parté in poteſtatem deterrimæ redigat? an ita dicimus, ſi auro accepto filium, aut filiam ſæuis & immanibus hominibus conſtringẽdam traderet, futurum ei aurum inutile, etiam ſi multũ auri eo nomine accipiat: partem verò ſui diuiniſſimam ſi impuriſſimæ, & Deo inimiciſſimæ parti ſeruire cogat, nihilque eius miſereatur: non fore miſerrimum, neque ſeſe auro corrumpendum præbiturum in perniciem, ac peſtem multo grauiore, quàm Eriphylen, quæ aureum monile in perniciem, atque interitum viri ſui accepit? verba Platonis Græca, ſi quis noſtris Latinis non contentus, forte deſiderabit, ex ipſo fonte petat. Vlyſſes quoque apud Hom. ὀδυσ. λ. Alcinoo narrat, ſe B vidiſſe Eriphylam apud inferos, quæ aurum in caput viri acceperit. στυγερήν τ' Ἐριφύλην, Ἡ χρυσὸν φίλου ἀνδρὸς ἐδέξατο τιμήεντα. & Æneas apud Virg. lib. 6. *mæſtamque Eriphylen, Crudelis nati monſtrantem vulnera, &c.* Sed, vt ad Amphiaraum redeam, de eo hæc pauca (quæ ad hũc locum pertineant) ſcribit Pauſanias Atticis. Λέγεται δ' Ἀμφιαράῳ φεύγοντι ἐκ Θηβῶν, διαστῆναι τὴν γῆν, καὶ ὡς αὐτὸν ὁμοῦ καὶ ἅρμα ὑπεδέξατο. id eſt, aiunt autem Amphiarao fugiẽti diſceſſiſſe terram, eúmque vnà cum curru terræ hiatu abſumtum eſſe.

DEMERSA EXSCIDIO] quidam libri manu ſcr. habent *Demerſa exitio.* quæ ſcriptura non eſt reijcienda. Nam ſiue hanc ſcripturam, C ſiue alteram ſequamur, ſignificat Horat. ob lucrum, id eſt, ob aurum, ſeu ob aureum illud monile, quo Eriphyle corrupta eſt, Amphiarai domum funditus exſtinctam, atque euerſam eſſe: hoc eſt totam Amphiarai familiam, nempe vxorem & liberos & ipſum, interiiſſe.

DIFFIDIT VRBIVM PORTAS] *Philippus Alexandri Magni pater* (vt ſcribit M. Tull. epiſt. lib. 1. ad Attic.) *omnia caſtella expugnari poſſe dicebat, in quæ modò aſellus onuſtus auro poſſet aſcendere.* Plutarchus in Paulo Æmilio, ſcribit traditũ eſſe à veteribus hiſtoricis, non Philippum, ſed eius aurum Græciam ſubegiſſe, atque euertiſſe: conſtátque inter omneis, illũ plureis vrbeis auro, quàm vi, & ferro cepiſſe. Eundem Pauſanias in Arcad. ſcribit rerum geſtarum magnitudine D ſuperiores quidem Macedoniæ Reges ſuperaſſe: bonum autem imperatorem non idcircò appellandum eſſe: quippe qui & iuſiurandum Deorũ ſemper cõculcarit, & fœdera ob quamlibet cauſam violarit, & fidem maximè omnium mortaliũ neglexerit, ac pro nihilo putarit. verba Pauſan. ſunt hæc: Φίλιππον δὲ βασιλέων μὲν τῶν πρὸ αὐτοῦ, καὶ ὅσοι Μακεδόσι γεγόνασιν ὕστερον, τούτων μὲν πείθοιτο ἄν τις μέγιστα αὐτὸν ἔργα ἐπιδέξασθαι· στρατηγὸν δ' ἀγαθὸν οὐκ ἄν τις εὖ φρονῶν καλέσειεν αὐτόν, ὅς γε καὶ ὅρκους θεῶν κατεπάτησεν ἀεί, καὶ σπονδὰς ἐπὶ παντὶ ἐψεύσατο, πίστιν τε ἠτίμασε μάλιστα ἀνθρώπων. Eidem conſulenti, quibus potiſſimùm rationibus vrbeis expugnare, & hoſtium copias profligare poſſet, Apollinem ita reſpondiſſe ferunt: Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου, καὶ πάντα νικήσεις, id eſt, Argenteis haſtis confligito, & omnia vinces. Quod quidem Philippi conſilium, atque inſtitutum elegantiſſimè, vt omnia, exponit Demoſt. in orat. περὶ παραπρ. his verbis, πόσι γὰρ τῶν πραγμάτων ἐγκρατὴς γέγονε Φίλιππος ἁπάντων, καὶ πόσι τὰ μέγιστα κατείργασται τῶν πεπραγμένων, σκέψασθε. τῷ παρὰ τῶν πωλούντων τὰς πράξεις πωλεῖσθαι τῷ τοὺς προεστηκότας ἐν ταῖς πόλεσι διαφθείρειν, καὶ ἐπαίρειν τούτους. id eſt, quibus enim rationibus rerum omnium potitus ſit Philippus, & quibus modis maximas rerum à ſe geſtarum effecerit, videte. emendis actionibus, ac rebus à venditoribus: iis F corrumpẽdis, qui in ſingulis vrbibus ſummæ rei præerant: his locupletandis, atque ornandis.

SVBRVIT ÆMVL. REG. MVNER.] *ſubruit*, proſtrauit, qui antea ſtabant. Sed, quod hîc dicitur ab Horatio de ducib⁹ corruptis, animaduertendũ eſt, quod tradit Pauſanias Meſſen. primos omnium Lacedæmonios hoſti munera date cœpiſſe, primóſq; belli victoriam auro venalem effeciſſe: antequàm autem Lacedæmonij in eo bello, quod cum Meſſeniis geſſerunt, belli adminiſtrandi leges, & iura violaſſent, Ariſtocratéſque Arcas ſocios prodidiſſet: vel virtute, vel fortuna eos, qui pugnabant, de victoria decernere conſueuiſſe. M. Tull. off. 2. ſcribit *C. Pontium Samnitem optare ſolitum, vt ad illa tempora ſe fortuna ſeruaſſet, & tunc eſſet natus, quando Romani dona accipere cœpiſſent: non fuiſſe paſſurum diutius eos imperare.* hoc appellat Ennius, *bellum cauponari.* G

MVNERA NAV. SÆV. ILLAQVEANT] *illaqueant*, irretiunt, capiunt. Medea apud Eurip. ait dici ſolere, etiam Deos flecti muneribus. μή μοι σύ· πείθειν δῶρα καὶ θεοὺς λόγος. Sed ad hũc locum quadrat magis illud: Δῶρα γὰρ ἀνθρώπων νοῦν ἤπαφεν, ἠδὲ καὶ ἔργα: id eſt, Munera decipiunt facta, & mortalia corda. ſed non prætéribo ſilentio quod Paſſeratius, homo & mihi amicus, & ſingulari ingenio, doctrináque præditus, mihi in ſermone dicebat, ſibi hunc locum longè aliter, quàm vulgò, videri intelligendum. vulgò enim has voces duas, *duces nauium* connectũt & coniungunt, & τριηράρχους, ſeu nauium præfectos accipiunt. ille autem *munera* volebat cohærere cum voce *nauium*: & per *nauium munera*, merceis peregrinas, quæ nauibus ad nos aduehuntur, ſignificari exiſtimabat. *munera nauium* autem eadem ratione dictum ab Horat. putabat, qua ratione ab eodem *munera terræ*, & *munera maris*, in epiſt. ad Numicium. *quid cenſes munera terræ, Quid maris extremos Arabas ditantis & Indos?* Propertius, *munera peregrina* appellat. *Téque peregrinis vendere muneribus.* ego *nauium duces* coniunctim accipio. veruntamen iudicet lector. H

CRESCENTEM SEQ. CVRA PEC.]

A duo moleſtiſſima mala pecuniam creſcentem ſe-
quuntur,cura ſeruandi, & augendi cupiditas. ſic
M.Tull.Parad.*ὅτι μόνον ἀγαθὸν τὸ καλὸν*,cupi-
ditatem augendi,& metum amittendi, pecuniæ
comites poſuit. *neque enim* (inquit) *vmquam ex-
pletur,nec ſatiatur cupiditatis ſitis:neq; ea ſolùm, qua
habent, libidine augendi cruciantur: ſed etiam amit-
tendi metu*.quam igitur Cicero libidinem augen-
di dixit , Horatius *maiorum famẽ* nominat : quã
ille metum amittendi,hic curam.Sed pauci hanc
curam extimeſcunt,pauci pecuniã contemnunt.
Anacreon quidem duobus à Polycrate Samio ta
lentis acceptis,cùm duas iam nocteis inſomneis
præ cura traduxiſſet:ea remittenda ad illum cu-
rauit,hanc vnam facti ſui cauſam afferens, *οὐ τι-
μᾶσθαι αὐτὰ τῆς φροντίδος*, id eſt, non tanti ea à
ſe fieri,quanta illa cura fuiſſet.hunc metum plu-
ribus verbis deſcribit, & exagitat Horat.Saty.1.
B lib.1. *An vigilare metu exanimem,nocteiſque, diéſq;
Formidare malos fures,incẽdia,ſeruos, Ne te compilẽt
fugientes,hoc iuuat? horum Semper ego optarem pau-
perrimus eſſe bonorum*. alterum autem malũ, nem-
pe maiorum famem, ſeu augendi libidinem, &
cupiditatem , vt grauiſſimum cruciatũ precatur
auaris Theocritus *εἰδυλλ. ιϛ*. quod inſcribitur
Ἱέρων. *Χαιρέτω ὅστις τοῖος, ἀνήριθμος δέ οἱ εἴη
Ἄργυρος, αἰεὶ δὲ πλεόνων ἔχοι ἵμερος αὐτόν*. de
eadem ſic Horat.Od.24.huius lib.*ſcilicet improba
Creſcunt diuitia,tamen Curta neſcio quid ſemper ab-
eſt rei*.& epiſt.ad Iul.Florum lib.2. *Si tibi nulla ſi-
tim finiret copia lympha,Narrares medicis:quòd,quã-
to plura paraſti,Tanto plura cupis,nulline faterier au-
des? &c*.

IVRE PERHORRVI] id eſt , non imme-
ritò diuitias immenſas,ſummos honores , & ni-
C miam potentiam fugi,quandoquidem tam ſolli-
cito , & anxio animo ſunt pecunioſi , honoribus
ornati,ac potentes.

TOLL. VERTICEM] attollere caput. ali-
ter Od.1.lib.1. *Sublimi feriam ſidera vertice*.

QVANTO QVISQVE SIBI PLVRA]
id eſt,quanto quiſque pauciora deſiderabit, tan-
to facilius cupiditatem ſuam explebit.

FERET] auferet,accipiet,conſequetur,obti-
nebit.vide annot.ad Od.8.lib.4.

ET TRANSFVGA]tralatio , ſeu allegoria
à re militari.

CONTEMTÆ DOM. SPLEND. RET.]
Sed quomodo quiſquã eius rei dominus eſſe po-
D teſt,quam contemnit,id eſt, quam nõ habet, ne-
que poſſidet? dicam.qui rem aliquã contemnit,
quamuis eam nõ poſſideat, non deſiderat tamẽ:
ſi non deſiderat,non caret. At,qui quauis re non
caret,eius verior eſt dominus, eáque verius po-
titur, quàm, qui, quæ habet , iis vti non audet.
Nam,qui iis bonis,quæ poſſidet, miſer abſtinet,
ac timet vti,vt alibi ait Horat.profectò ſi verum
quærimus,talium bonorum non eſt dicẽdus do-
minus,vt pote, quæ ne tangere quidem audeat.
Exemplo ſit Socrates: qui in pompa cùm magna
vis auri,argentique ferretur, *Quàm multa nõ deſi-
ro?* inquit. Accedat Diogenes Cynicus, qui diſ- E
putare ſolebat,quanto regem Perſarum vita,for
tunáque ſuperaret:ſibi nihil deeſſe,illi nihil ſatis
vmquam fore: ſe eius voluptates non deſidera-
re,quibus numq̃ ſatiari ille poſſet,ſuas eũ conſe-
qui nullo modo poſſe. Præterea, qui pecunia vti
non audet, nequid de ſumma deminuat, ac de-
perdat,nõ ille pecuniæ dominus eſt, ſed eius,pe
cunia domina eſt.Poſtremò id cuiuſque propriũ
eſt,quo quiſq; vtitur,ac fruitur,vt ſcribit M.Tul.
ad Curiũ:quamuis iuriſconſulti proprietatẽ, quã
appellant,ab vſufructu ſeparent,ac diſtinguant,
illud dominium directũ , hoc vtile nominantes.
ſit ita ſanè,dummodò hoc ſit vtile, illud inutile,
atque inane. ſed plura hac de re dicemus , cùm
ad locũ illum peruenerimus , qui eſt in epiſt. ad F
Iulium Florũ lib.2.*ſed quod non deſit,habẽtem,&c*.
quem video à nemine adhuc eſſe intellectum.
Quòd autẽ quidam neſcio quibus veteribus li-
bris freti,legendum putant,*contenta*,id eſt, com-
poſitæ & mediocris, nodum in ſcirpo quærunt.
Neque verò eſt quòd mihi Acronẽ aut Porphy-
rionẽ opponant.Nã primùm multa falſò Acro-
ni & Porphyrioni aſcripta ſunt , quæ numquam
illis venerunt in mentem. Ac Porphyrionẽ qui-
dem corruptum multis locis eſſe ſcio: Acronem
autem iſtum , cuius nomen ſcholiis quibuſdam
Horatianis præpoſitum eſt , Pſeudacronem eſſe
arbitror,non verum illum Acronem, quẽ gram-
maticum doctiſſimum fuiſſe accepimus : deinde
ſi Acro & Porphyrio , & ceteri grammatici ve- G
teres mihi dicerent, *contenta* hoc loco eſſe legen-
dum,& ita interpretarẽtur , id eſt , *compoſita &
mediocris* , ego non crederem. Nam quòd ad ve-
teres libros attinet , ſcio pleroſque habere *Con-
temta*,aut,ne mentiar, *Contempta :* Et præter eos,
quos in Italia vidi, nactus ſum & alios hîc Lute-
tiæ quinque vetuſtiſſimos:in quibus omnib.ſcri-
ptum eſt ſine vlla varietate,*contempta*. Quòd au-
tem ad vocis *contentus* vim,& virtutem pertinet,
numquam mihi perſuadebit grammaticus vllus
contentum ſignificare *mediocre*. didici enim ex bo-
norum ſcriptorum lectione , *contentus* participiũ
eſſe à verbo *contineor*,& à *contendor* . cùm à verbo
contineor oritur,iungitur cum ſexto caſu , & ita
loquuntur Latini,contentus ſua re familiari,cõ-
tẽtus ſua ſorte. Horat.Sat.1.lib.1.*Qui fit Mæcenas*, H
*vt nemo quam ſibi ſortẽ Seu ratio dederit,ſeu ſors obie-
cerit,illa Contentus viuat?* & Sat. 4. eiuſdem libri.
Viuerem vti contentus eo,quod mi ipſe paraſſet: Cùm
à verbo *contendor:* per ſe ponitur,& per ſe valet:
vt contenta vox,cõtentus curſus,cõtenta oculo-
rum acies.i. magna contentione profuſa vox:ve
hemẽs & acer curſus:acies oculorum acriter ad
rem,quæ ſpectatur,defixa.Cùm igitur,hoc loco,
contenta, neque à contineor manare poſſit , quia
ſine caſu eſt:neque à contendor,quia volunt hîc
ſignificari hac voce rem mediocrem : contentus
autem à contendor,contrarium ſignificat,vt do-
cuimus,

E

A cuimus : reliquum eſt, vt illi deſinere debeant
περιεργεῖν, ſeu potius φλυαρεῖν.

IMPIGER] ſic reperi ſcriptum in cod. Ian-
noct. Vrſ. tribus Vatic. Raïuur. Card. Nicotia-
no, Clericano, Ruſſ.

MAGNAS INTER OPES INOPS] pa-
radoxum, & ὀξύμωρον. Nam implicatam habet
repugnantiam. ſic M. Tull. parad. 1. *Numquam me
hercule neque pecunias iſtorum, neque tecta magnifica,
neque opes, neque imperia, neque eas, quibus maxime
aſtricti ſunt, voluptates, in bonis rebus, aut expetendis
numerandas eſſe duxi: quippe cùm viderem, homines
his rebus circumfluenteis, ea tamen deſiderare, quibus
abundarent.* ſic & Plaut. in Aulul. *Tenaceis nimiùm
dominos noſtra ætas tulit, Quos harpágonas, harpyias,
B & Tantalos Vocare ſoleo, in opibus magnis pauperes,
Et ſitibundos in medio Oceani gurgite. Nulla illis ſatis
diuitia ſunt: non Midæ, non Crœſi, non omnis Perſarum
copia Explere illorum Tartaream ingluuiem poteſt.*
ſignificat autem Horat. vel opulétiſſimos homi-
nes, inopes eſſe, atque egenteis, ſiue augendi cu-
piditate inflammati, ſumtum facere nõ audeant:
ſiue plura, quàm habeant, concupiſcant.

PVRÆ RIVVS AQ. SILVA'QVE IV-
GER. &c.] hoc dicit: hæc bonorum mediocri-
tas fallit: hoc eſt, latet eum: vel ignoratur ab eo,
qui Africæ imperat, beatior eſſe ſorte, id eſt, bea-
tiore ſorte, ſubintellige, quàm ipſius ingentes o-
pes. Eſt autem hoc genus loquendi planè Grecũ.
ſic enim Græci loquerentur, λανθάνει οὖσα εὐ-
C δαιμονικωτέρα, τῷ κλήρῳ, τοῦτ' ἐστὶ τῇ μερίδι,
ἢ τῇ μοίρᾳ, ſubaudi τῶν μεγίστων αὐτοῦ κτημά-
των. ſic Plato in Gorgia. ἔλαθεν ἑαυτὸν ἀθλιώ-
τατος γενόμενος, id eſt, ſi verbum verbo reddas,
latuit ſeipſum miſerrimus factus: Latinè dicerẽ,
miſerrimus factus eſt, cùm aliter putet tamẽ: vel
neſcit ſe miſerrimum eſſe factum. Iam verò vox
ſorte non regitur à nomine *beatior*, poteſtate com
parationis: ſed eſt ſeptimi caſus: (vt loquuntur
grammatici) quemadmodum cùm dicimus ali-
quem eſſe beatum patria, parentibus, ingenio,
diuitiis, &c. hunc igitur locum ſic explico, riuũ
aquæ puræ, ſiluámque breuem, & anguſtam, &
fundum fidelem, & reſpondentem votis agrico-
læ, vt ait Virgil. is qui toti Africæ imperat, neſcit
eſſe beatiore ſorte, id eſt, meliore condicione: id
D eſt, neſcit plus valere ad vitam beatam compa-
randam, quàm ſuas maximas opes, imperiúmq;
latiſſimum. verba igitur illa ſorte beatior, ſic ex-
plico: ſorte beatiore, vt Saty. 8. lib. 2. deterior car-
ne, id eſt, deteriore carne. beatum autem accipe,
pro eo, quod beatum & contentum efficit, εὐ-
δαιμονικὸν Græci dicũt, vt opes beatæ. poteſt &
ſic explicari, vt nihil tamen à priore explicatione
diſcedamus. Is, qui toti Africæ imperat, neſcit,
ſortem eſſe meliorem eius, qui aquæ puræ fonti-
culum habeat, ſiluámque exiguam, & fundũ mi-
nimè mendacem, ſubintellige, quàm ſuam, qui
tot ciuitatibus, & prouinciis imperet. de verbo
fallendi vide ſuprà Od. 10. lib. 1. ſic loquitur infrà
Od. 2. lib. epod. *num viperinus his cruor Incoctus her
bis me fefellit?*

PVRÆ AQVÆ] Oda 4. ſup. eod. lib. *Qui ro-
re puro Caſtaliæ lãuit Crineis ſolutos.*

SEGETIS CERTA FIDES MEÆ.]
γῆ πιστή: fundus fidelis: *fundus non mendax*, vt ſu
prà Od. 1. huius libri.

LÆSTRYGONIA] Læſtrygoniã ampho-
ram ſublata omni controuerſia expono, Formia-
nam, auctore M. Tull. ad Att. lib. 2. cuius hæc ver
ba ſunt, *ſi verò in hanc* τηλέπυλον *veneris* λαι-
στρυγονίην, *Formias dico: qui fremitus hominum?* ad
Hom. enim verſum reſpicit, qui eſt ὀδυσσ. κ. vt di
cemus Od. prox. Formiæ autem (inquit Strabo)
Λακωνικὸν κτίσμα ὁρμίαι λεγόμενον πρότερον
διὰ τὸ εὔορμον. id eſt, Formiæ (inquit Strabo) F
vrbs à Lacedæmoniis condita, prius hormiæ di-
ctæ propter portus bonitatem, & commoditatẽ.

LANGVESCIT MIHI] langueſcit vinũ,
quod deferueſcit, atque inueteraſcit. nam *langui-
diora vina* appellat (opinor) Oda 21. huius libri,
quæ ſunt vetuſtiora: quandoquidem vinum æta-
te vapores craſſiores & minus ſalubreis amittit:
maturitatem autem amaram quidem illam, ſed
ſalubrem tamen, & ad ventriculum accommo-
datam, capitíq; vtilem colligit & comparat. po-
teſt & ita dici, langueſcere vinum, quod matu-
reſcit. Nam etiam Athenæus lib. 1. ſcribit, quæ-
dam vina tardiſſimè matureſcere, quale eſt Sur-
rentinum, quod anno 25. poſt quàm preſſum eſt, G
ad vſum bibendi idoneum eſſe incipit.

IMPORTVNA] quæ neminẽ veluti in por-
tu conquieſcere ſinit: vel quæ quodammodo à
portu prohibet. ſic epiſt. ad Loll. 1. lib. 1. *argenti ſi-
tim, importunã* appellat. & Saty. 8. lib. 1. *importunas
volucreis.* ſic Virgil. lib. 2. Æneid. *bellum importu-
num.* eadem ratione M. Tull. in Cluentiana, Saſ-
ſiam illam Cluentij matrẽ, *mulierem importunam*
nominat. & offic. 2. *tyrannum importunum:* & *Ver-
ris naturam immanem, atque importunam.* Eſt etiam
importunus, qui vix vmquam, aut ne vix quidem
quieſcit, vt epiſt. ad Iul. Flor. lib. 2. *Alter diues &
importunus.* & Saty. 5. lib. 2. *Importunus amat lau-
dari.* & Od. 13. lib. 4. *Importunus enim tranſuolat a-* H
ridas Quercus. & epiſt. ad Numic. lib. 1. *Cuilibet hic
faſceis dabit, eripietq; curule, Cui volet, importunus e-
bur.* Hoc igitur ſentit Horat. ſe tantùm habere
bonorum fortunæ, quantum ſatis ſit & ad victũ,
cultúmque, & ad animi æquitatem, ac vitæ tran-
quillitatem. Nam quemadmodũ, cui deſunt res
ad victum neceſſariæ, is quieto aut otioſo animo
eſſe non poteſt: ſic cui tantum, quãtum ſatis eſt,
ſuppetit, quieto, & ſoluto animo eſſe debet. Im-
portunum ait eſſe Feſtus, in quo nullum auxiliũ
eſt, velut eſſe ſolet portus nauigantibus.

CONTRACTO M. P. CVP.] Cupido
pro cupiditate ſemper, quod ſciam, apud hunc
poëtam, generis eſt maſculini, vt annot. ad Od.
16. lib. 2. refrenata (inquit) & compreſſa cupidi-
ditate, facilius vectigal pendam, quàm ſi Lydiã

A vſque ad Mygdones continuem. habitant porro Mygdones, vt tradit Strabo lib.12. in ea Olympi montis parte, quæ ad Septentriones ſpectat. *Contracto* autem legendum, vt habent omnes noſtri libri veteres, & ſimiliter vulgari, non *contento*. cõtracto autem Cupidine, id eſt, contracta cupiditate. tralatio eſt.

MYGDONIIS] id eſt, Thraciis, ſeu Macedonicis, ſeu potius Phrygiis. fuit enim Mygdon Trax, qui Phrygiam, ſeu Myſiam tenuit. Oda 12. lib.2. *Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias opes*. vbi tamen Seruius legit, *Aut pingueis Phrygiæ, aut Mygdonias opes*. ad illum Virgil. locum Æneid. 1. *Troianas vt opes, &c.* quem non ſum ſecutus.

HALIATTICI] Crœſi patris, vt aiunt.

MVLTA PET. DES. M.] hoc eſt, qui multa appetunt, multa oon habent. contrà ſuprà eadem Oda, *Quãto quiſque ſibi plura negauerit*, id eſt, B pauciora optarit, tanto plura babebit. quemadmodum Socrates quæ nõ deſiderabat, ea omnia quodammodo habere videbatur.

BENE EST] ſubintell. ei.

PARCA, QVOD SATIS EST, MANV] dedit parca manu, & tamen dedit, quantum ſatis eſt. ſignificat, ei, qui modica re familiari cootentus ſit, beatè viuere licere.

AD ÆLIVM LAMIAM. Ode 17.

Primùm nobilitatem ipſius laudat: deinde admonet, vt ſe præparet ad diem craſtinum, qui pluuius fore videbatur, hilariter exigendum.

C

Æli vetuſto nobilis ab Lamo,
Quando & priores hinc Lamias
ferunt
Denominatos, & nepotum
Per memores genus omne faſtos:
Auctore ab illo ducis originem,
Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps, & innantem Maricæ
Littoribus tenuiſſe Lirim,
D *Latè tyrannus, cras foliis nemus*
Multis, & alga littus inutili
Demiſſa tempeſtas ab Euro
Sternet, aquæ niſi fallit augur
Annoſa cornix. dum potes, aridum
Compone lignum: cras Genium mero
Curabis, & porco bimeſtri,
Cum famulis operum ſolutis.

ÆLI] Multæ erant Æliæ gentis familiæ, Tuberonum, Pætorum, Catorum, Igurũ, Lamiarũ. E

VETVSTO AB LAMO.] etiam Homerus ὀδυσ. κ. videtur Lamum Formiarum, quam λαιστρυγονίην nominat, cõditorem fuiſſe, ſignificare. ſic Home. Ἑβδομάτῃ δ' ἱκόμεσθα Λάμου αἰπὺ πτολίεθρον, Τηλέπυλον Λαιστρυγονίην, ὅθι ποιμένα ποιμὴν Ἠπύει εἰσελάων. id eſt, die ſeptimo ad vrbem Lami peruenimus, Longinquã Læſtrygoniam: vbi paſtorem paſtor vocat pecus agens. fuit autem hic Lamus Neptuni filius, quẽadmodum ad eum locum annotat Euſtathius.

PER MEM. GEN. OMNE FAST.] ſiue *faſtos*, ſiue *faſtus* legas, nihil réfert, vt rectè annotat Muretus: & teſtatur Priſcian. lib.6. vtramque ſcripturam reperiri: ſed illud tamẽ vſitatius eſt. ſic infrà Od.13. lib.4. *Notis cóndita faſtus*. memores nominat etiam Od.14. eod. lib. F

PRINCEPS.] primus, vt ſup. Ode 15. lib.1. *principi limo*. & Od.30. huius lib. *Princeps Æolium carmen ad Italos Deduxiſſe modos.*

MARICÆ] Nymphæ, de qua Virg. lib.7. Æneid. *hunc* (Latinum) *Fauno, & Nympha genitum Laurente Marica*. Hanc, vxorem Fauni fuiſſe, ex Virgilij verbis ait Seruius ad illum verſum, cùm Fauni vxor Fauna fuiſſe tradatur. Ita Marica & Fauna idem ſunt. ibidem profert ille hunc Horatij locum.

INNANTEM] influentem. tralatio ducta à rebus animatis.

LIRIM] fluuium, qui io Minturnas influit, vt docet Strabo lib.5. his verbis, παρὰ τὰς Φρεγέλλας ὁ Λεῖρις ῥεῖ ὁ εἰς τὰς Μιντούρνας ἐκδιδούς. Horat. Od.31. lib.1. *taciturnum amnem* appellat. Commemorat huoc fluuium & M. Tull. lib.2. de legib. *Fibrenus ſtatim præcipitat in Lirem, & quaſi in familiam patritiam venerit, amittit nomẽ obſcurius, Lirémque multo gelidiorem facit, &c.* ſuprà Od.31. lib.1. *qua Liris quieta Mordet aqua taciturnus amnis.* G

LATÈ TYRANNVS] expreſſit epithetum Homericũ, εὐρυκρείων. ſic Virg. lib.1. Æn. princ. *Hinc populum latè regem, bellóque ſuperbum, &c.* & lib.7. *patriis ſed non & filius aruis Contentus latè iam tum ditione premebat Sarraſteis populos, &c.*

ALGA INVTILI] alga, herba eſt, quã mare ad littus proijcit. Idem Horat. Saty.5. lib.2. *Et genus & virtus, niſi cum re, vilior alga eſt.* H

AQVÆ NISI FALLIT AVG.] Od.27. huius lib. *imbrium diuina auis imminentum.*

ARIDVM] vt facile, & citò flammam concipiat. COMPONE] exſtrue, vt frigus propulſes. facito vt focus tuus ſit luculentus. Od.9. lib.1. *Diſſolue frigus ligna ſuper foco Largè reponens.*

CRAS GENIVM MERO] ſic epiſtola ad Auguſt. lib.2. *Floribus & vino Genium, memorem breuis æui.* repete ἀπὸ κοινοῦ *piabant*. curabis ergo Genium porco, vt comedas: non vt immoles.

CVRABIS] cur nõ dixit, *Placabis*, vt in epiſt. ad Piſon. *vinóque diurno Placari Genius feſtis impune diebus,*

E

A *ne diebus:* aut *piabis*, vt epiſt. ad Auguſt. *Siluanum lacte piabant, Floribus & vino Genium?* an aliud eſt Genium curare, aliud placare aut piare? quod mihi non videtur.

ET PORCO BIMESTRI] Lari, & Genio porcus immolabatur, propterea quòd hæc pecus ad eſcam tantùm vtilis eſt: ob ídque nihil porca genuit natura fæcũdius, vt ſcribit M. Tull. lib. 2. de nat. deor. At Lar quidẽ & deus familiaris eſt, & familiã ſignificat, quam rebus omnibus ad veſcendum aptis abũdare optamus: Genius autem deus eſt, qui vim obtinet rerum genendarum, id eſt, gignendarum. Meritò igitur Genio porcum veteres immolabant, cum tacitè orantes, vt rerũ omnium, quæ natura gigni poſſunt, gignendarũ
B facultatem daret. Non diſſimili ratione Telluri porca fæmina immolabatur. epiſt. ad Augu. *Tellurem porco* [al. porca] *Siluanum lacte piabant.* vide quæ annotata ſunt ad illum locum. Sat. 3. lib. 2. *immolet aquis Hic porcum Laribus.* ſed cur & hîc, & in Satyra illa. 3. porcus Laribus immolatur: Oda autem 27. eiuſdem libri, porca? ſic enim ad Phidilen. *Si ture placaris & horna Fruge Lareis, auidáque porca, &c.* vel genera cõfudit: vel Larib⁹ quidem & Genio porcus immolatur, vt diis maribus: laribus autẽ nõ tantùm porcus, verùm etiã & porca immolatur, propter fæcunditatẽ porcæ fæmineæ, proinde ac ſi, qui Laribus porcam immolat, is à Diis familiaribus rerum omnium ad victum neceſſariarum copiam tacitè petat. neq;
C verò eſt quòd quiſquam dicat, Horatium hîc vti verbo *curandi*, non *immolandi*. Nam perſpicuè in Sat. 3. lib. 2. dicit, *immolet aquis Hic porcũ laribus.*

OPERVM SOSVTIS] feriatis, vacantibus ab opere, otioſis, operum vacuis, vt ſaty. 2. lib. 1. *Siue operum vacuo gratus conuiua per imbreis Vicinus. &c.* M. Tull. lib. 2. de legib. *Feriarum, feſtorúmque dierum ratio in liberis requietem habet litiũ & iurgiorum: in ſeruis, operum & laborum, &c.*

AD FAVNVM.
Ode 18.

Vt ſibi propitius ſit.

D

FAVNE, Nympharum fugientum amator,
Per meos fineis, & aprica rura
Lenis incedas: abeáſque paruis
Æquus alumnis,
Si tener pleno cadit hædus anno:
Larga nec deſunt Veneris ſodali
Vina crateræ: vetus ara multo
Fumat odore:
Ludit herboſo pecus omne campo,
Cùm tibi nonæ redeunt Decembres:
Feſtus in pratis vacat otioſo
Cum boue pagus:
Inter audaceis lupus errat agnos:
Spargit agreſteis tibi ſilua frondeis:
Gaudet inuiſam pepuliſſe foſſor
Te pede terram.

FAVNE.] Fauno ſacrificabant Romani vere ineunte, & nonis decembribus. Eſt autem hæc Oda προσευκτική, id eſt, ad precãdum appoſita. F
de Fauno autem diximus ſuprà ad Odam 17. & Ode 1 v. lib. 1. quib⁹ adde, quæ notat Seruius ad illum locum Virg. Æneid. 7. *atque imis Acheronta affatur auernis*, Faunum eſſe deum terrenũ, ſeu infernum, quia terræ nihil ſit inferius: hinc noxium induci ab Horatio, *Per meos fin. & apr. r. Lenis incedas, &c.*

LENIS] πρᾶος, propitius, minime iratus. Nam hi dij Pan, Faunus, & ſimiles, iracũdi ſunt. Quidam libri veteres habent, *letus*, quos non ſequor.

ÆQVVS] ἐπιεικής, placatus, moderatus, non offenſus. vide ad Oden 3. lib. 2.

ALVMNIS] vt agnis, hædis.

SI TENER] preces concipiebantur cũ conditione. vide annot. ad Saty. 6. lib. 2. ibi. *Si neque maiorem feci ratione mala rem.* G

PLENO] confecto, exacto. infrà eod. lib. Oda 22. *Quam per exactos ego letus annos, &c.*

CADIT] tibi immolatur.

VENERIS SODALI] ſic Od. 25. lib. 1. *Hebrum hiemis ſodalẽ:* neq; diſſimili ratione Lucr. lib. 2. ploratus, mortis & funeris comites dixit. Sic ille. *Nec nox vlla diem, neque noctem aurora ſecuta eſt, Quæ non audierit miſtos vagitibus agris Ploratus, mortis comites, & funeris atri.* crateræ autem ſcriptum eſt in omnibus cod. antiquis. neque eſt quòd *crateri* ſubſtituamus in huius vocis locum: cùm vtraque períæquè ſit in vſu pro re eadem, quamuis aliter ſentiat Nonius. H

VETVS ARA MVLTO FVM. OD.] & ſi vetus ara, &c. ſic Virg. in Tityro. *Biſſenos cui noſtra dies altaria fumant.*

CVM TIBI N. RED. DECEMB.] Faunalibus anniuerſariis.

FESTVS IN PRATIS, &c.] aiunt, in Achillis Statij libro ita legi: *Feſtus in pratis vacat, otioſo Cum boue, pardus.* quam lectionem ego etiã in cod. Torneſ. nonnulliſque aliis reperi: ſed cũ litura, & recentiore manu. Eam probare non videtur Muretus: ego autẽ magnopere improbo. quorſum enim pardum feſtum dicat, qui numquam in opere faciendo verſatur? prætereà cùm de agro ſuo loquatur, quis vmquam pardos vidit in Sabinis?

A VACAT] vacat ab opere, otioſus eſt.

INTER AVDACEIS L. ERR.] audaceis, id eſt, lupum non pertimeſcenteis, quod alioqui natura faciunt. vt Oda 12. epod. *O ego non felix, quem tu fugis, vt pauet acreis Agna lupos.* audaces autem ſunt præter naturam, tui numinis præſidio freti.

INVISAM] cur inuiſam? propter laborem, quem in ea fodienda & colenda perfert.

PEPVLISSE TERR.] pellere & pulſare terram, idem valere, quod ſaltare, apud hūc poëtam, admonuimus ſuprà ad Od. 4. lib. 1.

AD TELEPHVM, OB Murænam augurem factum, eſſe compotandum. Ode 19.

B

Reprehendit eum, quòd veterum hiſtoriarum ſtudio deditus, ea, quæ ad hilariter & iucundè viuendum pertinent, negligat.

QVANTVM diſtet ab Inacho
Codrus, pro patria nō timidus mori,
Narras, & genus Æaci,
Et pugnata ſacro bella ſub Ilio:
Quo Chium pretio cadum
Mercemur: quis aquam temperet ignibus:
Quo præbente domum, & quota
Pelignis caream frigoribus, taces.
C *Da lunæ propere nouæ,*
Da noctis mediæ: da, puer, auguris
Murenæ. tribus aut nouem
Miſcentur cyathis pocula commodis.
Qui Muſas amat impareis,
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates. treis prohibet ſupra
Rixarum metuens, tangere Gratia
Nudis iuncta ſororibus.
Inſanire iuuat. cur Berecynthiæ
D *Ceſſant flamina tibiæ?*
Cur pendet tacita fiſtula cum lyra?
Parcenteis ego dexteras
Odi: ſparge roſas: audiat inuidus
Dementem ſtrepitum Lycus:
Et vicina ſeni non habilis Lyco.
Spiſſa te nitidum coma:
Puro te ſimilem, Telephe, veſpero,
Tempeſtiua petit Chloe: E
Me lentus Glyceræ torret amor meæ.

QVANTVM DISTET, &c.] hiſtorias, quæ nihil ad hilariter, iucundéq; viuendum pertinent, ſcribis, & res geſtas narras: vnde & quanti vinum generoſum paremus: quis aquā & balneum calfaciat: vbi cenemus, & quota hora frigus foco luculento arceamus, non narras.

AB INACHO] Phoroneus Inachi filius, rex Argiuorum, primus homines fuſos ac diſperſos, & ſuo quemque arbitratu, modóque viuenteis, vnum in locum congregaſſe, & ad ſocietatem, communitatémque ciuilem redegiſſe dicitur. ei ſucceſſit Argus ex eius filia natus. Argi duo filij exſtiterunt, Piraſus, & Phorbas. Phorbantis filius Triopa, Iaſi & Agenoris pater. Atque Iaſi quidem filia Io: Agenoris autem filius Crotôpus poſt Agenorem regnauit: ex quo natus eſt Sthenela. Danaus porrò ab Ægypto profectus, Sthenelæ filium, illiúſque poſteros regno ſpoliauit. Inachum Æſchylus vocat *Ἀργεῖον ποταμὸν*: quem Argiuorum regem fuiſſe tradunt chronologi. F

CODRVS] Codrus rex Athenienſium vltimus, vt teſtatur Paterculus, Melanthi filius: qui ſeſe in medios hoſteis immiſit ſeruili veſtitu, ne poſſet agnoſci, ſi eſſet ornatu regio inſignis: quia ex oraculo reſponderat Apollo, quorum rex interfectus eſſet, eos ſuperiores futuros. ſcribit M. Tull. Tuſcul. 1. & alij complures. G

NON TIMIDVS MORI] ſic loquitur Od. 9. lib. 4. *Non ille pro caris amicis, Aut patria timidus perire.*

GENVS ÆACI] Æacidæ: Peleus, Achilles, Pyrrhus, Neoptolemus, &c. Æacus enim Iouis ex OEnone Aſopi filia, quę poſtea Ægina fuit appellata, filius: Pelei & Telamonis & Phoci ex Endeide pater. ex Peleo & Thetide natus Achilles: ex Telamone Aiax, & Teucer, non ex eadem matre. Achillis filius Pyrrhus Neoptolemus, &c. Sic autem loquitur Oda 14. lib. 2. *& Danai genus Infame.* & Oda 18. eiuſdem, *Tantalum atque Tantali genus.*

ET PVGN. SACRO BELLA SVB ILIO] pugnata bella, & pugnatæ pugnæ, genus loquendi non inuſitatum bonis ſcriptoribus: cui H ſimilia quædā alia collegimus ad Od. 6. lib. 2.

SACRO] vel exſecrando, vt Od. 7. epod. *Sacer nepotibus cruor.* & Saty. 3. lib. 2. *is inteſtabilis & ſacer eſto.* Sup. Od. 3. huius libri, Iuno ſibi & Mineruæ damnatum Ilium eſſe dicebat. Catull. ad C. Licinium Caluum, *Dij magni: horribilem & ſacrum libellum.* Plaut. Bacchid. *ego ſum ſacer, ſceleſtus.* vel *ſacro*, quia Troiani muri à Diis conditi ſunt, vt not. ad Odam 3. huius libri. vel ſacrū puta dictum eſſe exemplo Homeri: apud quem ſæpenumero reperitur hic dimidius verſus, *Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον.* & Ἰλ. δ. *τάων μοὶ πέρι κῆρι τιέσκετο*

A ἰσχατο ἴλιος ἱρὴ. Præterea docet Euſtath. vrbeis omneis & quicquid cuſtodit, ac tuetur, ἱερὸν, id eſt, ſacrum veteres appellaſſe.

CHIVM CADVM] Cadum vini Chij. Vinũ Chium numerat Athenęus lib. 1. in laudatiſſimis, & optimis vinis. Quẽadmodũ autẽ Horat. *cadũ Chium dixit*, ita & Tibull. *cados Falernos* lib. 2. & ibid. *Chiũ cadũ*. QVIS AQ. TEMP. IGN.] i. quis balneum calfaciat. Notiſſimum eſt autẽ veteres, illotos ad cenam venire non conſueuiſſe. Plaut⁹ in Sticho. *Quàm mox cocta eſt cena? impranſus ego ſum. E. abi intrò ad me, & laua.* & in Amphitryone. *lauiſti.* AMPH. *quid poſtquam laui?* ALC. *accubuiſti*, M. Tullius quidem lib. 2. epiſt. B ad Attic. ſic loquitur, Atticum inuitans. *Tu pridie Compitalia memẽto. balneum calfieri iubebo: & Pomponiam Terentia rogat: matrem adiungemus.* Iam aquam ignibus temperare, calefacere eſt, aut certe tepefacere. quam ſi quis malit intelligere adhiberi ad vinũ hieme tepefaciẽdũ, nõ pugnabo.

QVO PRÆB. DOM. &c.] cuius domi, & quota hora cenantes Pelignum frigus luculento foco propulſemus. Præbere domum Græci παρέχειν dicunt, vt præbere aquam, ſalem, &c. de quo genere dicemus Sat. 4. lib. 1. ſic locutus eſt & ſat. 5. eiuſdem lib. *Murena præbente domum, Capitone culinam.* Peligni, populi Samnitibus vicini: quorum metropolis eſt Corfinium. in voce *quota* ſubintellig. *hora*. DA LVNÆ PR. NOVÆ] C Quẽadmodũ amatores amicarũ ſuarum nomina toties commemorabant, quoties bibebant, ita & eorum, quos honeſtè amabant, abſentiũ, & Deorum quoque memoriam ſolebant inter bibendum recolere ac renouare. ſuperioris moris exẽplum eſt apud Theocrit. εἰδ. β. ἀτὰρ τόσον αἰεὶ ἔρωτος Ἀκράτω ἐπεχεῖτο. id eſt, ſemper amoris vinum fundebat, ſeu bibebat. Amoris vinum eſt (inquit interpres) quod quis bibit, amicam ſuã, aut puerum memoria repetens. quod intelligere licet ex illo eiuſdem Theocriti verſu in θαλυσ. Καὶ πίομαι μαλακῶς μεμνημένος Ἀγεάνακτος. id eſt, & molliter bibam Agyanactis memor. poſterioris apud Tibull. eleg. 1. lib. 2. *Sed benè Meſ-* D *ſallam ſua quiſque ad pocula dicat, Nomen & abſentis ſingula verba ſonent.* Athæneus lib. 10. παῖ τὴν μεγάλην δὸς ὑποχέας φιλίας κυάθους τῶν παρόντων τέτταρας. τοὺς τρεῖς δ' ἔρωτος. προσαποδώσεις ὕστερον καὶ Ἀντιγόνου τοῦ βασιλέως νίκης καλῶς καὶ τοῦ νεανίσκου κύαθον Δημητρίου. φέρε τὸν δέκατον φίλης Ἀφροδίτης: id eſt, heus puer, magnum da mihi calicem infundens amicitiæ eorum, qui adſunt cyathos quattuor, treis amoris, præterea dabis poſterius etiã Antigoni regis victoriæ, & adoleſcentis Demetrij cyathũ. affer & decimum caræ Veneris. In his verbis autem *Da lunæ properè nouæ, Da noctis mediæ*, ſubaudiendum *cyathum*, aut *poculum*. Sed quid ſibi vult *Luna noua*, aut cur *luna noua* cyathum poſcit? Alij hanc cauſam afferunt, propterea quòd menſis à naſcente luna initium ducebat, & Ka- E lendæ, quæ olim erant ipſo nouæ lunæ die, feſtus dies erat: & hoc die Dij precibus & ſacrificiis colebantur. Iccirco Oda 23. huius libri ſic Phidilen alloquitur. *Cælo ſupinas ſi tuleris manus Naſcente luna ruſtica Phidile, &c.* alij per nouam lunam, lunam veſpertinam ſignificari volunt, quaſi nunc orientem, vt apud Virgil. Georg. libro 1. *Aut cùm ſole nouo terras irrorat Eous.* vbi *nouo ſole*, id eſt, oriẽte ſole. adiuuat horum ſententiam id, quod ſequitur: *Da noctis mediæ.* Videtur enim poculũ poſcere lunæ veſpertinæ, ſeu temporis veſpertini, & poculum *mediæ noctis*, ſeu lunæ, quæ lucet media nocte. Nouam igitur lunam, id eſt, orientem & veſpertinam cyatho colere inſti- F tuit, quia ab hoc tempore cena initium capit: noctem mediam, quia vſque ad mediam noctẽ conuiuium & compotationem perducere in animo habet. ſic Od. 28. huius lib. *Dicetur merita nox quoque nænia.* alibi perducitur vſque ad lucẽ, vt Od. 21. eiuſd. ad Amphoram. *Te Liber, & ſi læta aderit Venus, Segnéſque nodum ſoluere Gratiæ, Viuæq; producẽt lucernæ, Dum rediens fugat aſtra Phœbus.* Auſon. epiſt. quadã ad Symm. hunc locũ videtur reſpexiſſe, his verbis. *Super menſam meã facta eſt inuitatio nõ illa de Rubrij conuiuio*, [ſic enim hîc legendũ eſſe admonuit Ruſſardus, iuriſcõſultus, doctiſſ.] *vt Græco more biberetur, ſed illa de Flacci ecloga, in qua propter mediam noctem & nouam lunam, & Murenæ auguratum, ternos ter cyathos attonitus petit vates. hunc locum de ternario numero ilico noſtra illa* G *poëtica ſcabies cœpit exſculpere, &c.* Quidam lib. manuſcr. habent, *attonitus petat Vates.*

QVI MVSAS AMAT IMPAREIS, &c.] poëta (inquit) Muſis deditus, Muſarúmq; amore perculſus, nouies bibet, ſi volet inſanire: ſed Gratiæ vetant eũ, qui à rixis & conuiciis abhorreat, plus quàm treis vini cyathos haurire.

TREIS PROHIBET SVPRA] extat apud Græcos prouerbium tale, ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα. quod putabant quidam ad hunc locum pertinere, vt præſcribat, quoties ſit bibendum. ſed Euſtath. cõmentar. in lib. ὀδυσσ. ἰῶτα. ſic hoc prouerbium explicat, vt non ad numerum cyathorum vini, quos quis ebibit: ſed ad vini & aquæ temperationem referat. Ait enim H tria, ſignificare vnius vini cyathi, cum duobus aquæ, confuſionem: quinque, duorum vini, cũ tribus aquæ: quattuor, totidẽ vini, quot aquæ: quod appellatur ἴσον ἴσῳ. ſuperiores illas temperationes, eſſe hominum ſanorum, & tamen hilarorũ: hanc inſanorum. eſſe & quartam bibendi rationem, ſi quis merum bibat, hánceqne παράλυσιν afferre. Athenæus autem lib. 10. videtur paullo aliter explicare. eius enim ſunt hæc verba: ἡ δ' οὖν κρᾶσις αὕτη παρὰ τὸ ἔθος οὖσα ὑπέμνησε τάχα καὶ τὴν θρυλλουμένην παροιμίαν, ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα. ἢ γὰρ δύο πρὸς πέντε πίνειν φησὶ δεῖν, ἢ ἕνα πρὸς τρεῖς. i. hæc igitur tẽperatio cùm præter morem fieret, admonuit fortaſſe vos omniũ ſermone celebrati pro-

A uerbij,aut quinque bibere,aut tria,aut nõ quattuor. Nam aut duos aquæ cyathos ad quinque vini bibere dicit oportere : aut vnum ad treis. Et profert eo loco Anacreontis verſus aliquot corruptos:ex quib⁹ intelligere licet, Anacreontem duos aquæ cyathos quinque cyathis vini admiſceri velle.vtitur hoc prouerbio & Plautus in Sticho. *vide quot cyathos hos bibimus?* ST. *tot, quot digiti ſunt tibi in manu.cãtio eſt Græca* ἢ πέντε πίνε, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα. Nihil igitur hoc prouerbium ad hunc locum (opinor) pertinet. Sed id certè pertinet,quod apud eundem Athen. lib.2. Panyaſis primum potum Gratiis,Horis, & Baccho tribuit : ſecundum Veneri,& iterũ Baccho: tertium contumeliæ & damno, ſeu noxæ, quam B ἄτην vocat.Eubulus autem apud eundem,Bacchum ita facit loquentẽ:τρεῖς γὰρ μόνους κρατῆρας ἐγκεραννύω, τοῖς εὖ φρονοῦσι· τὸν μὲν ὑγείας ἕνα, Ὃν πρῶτον ἐκπίνουσι· τὸν δὲ δεύτερον Ἔρωτος, ἡδονῆς τε· τὸν τρίτον δ' ὕπνου. & vſque ad decimum progreditur, quem inſaniæ eſſe dicit. Nam treis cyathos tantùm ſanis ſe miſcere dicit: vnum bonæ valetudinis:alterum amoris & voluptatis:tertium ſomni:quartum petulantiæ & cõtumeliæ:quintum clamoris,&c.

RIXARVM METVENS] ſic locutus eſt Od.24. lib.3. *& metuens alterius viri Certo fœdere caſtitas.*

GRATIA NVDIS IVNCTA SOR.] C ſic infrà Od.7. lib. 4. *Gratia cum Nymphis, geminiſque ſororibus audet Ducere nuda choros.* Præter ea quæ diximus ſuprà de Gratiis Od. 30. lib.1. ibi, *& ſolutis Gratiæ zonis*, licet dicere, nudas idcirco fingi Gratias,quia ſine fuco eſſe debent,vt notat Seruius ad illum locum Virg.lib.1.Æn.*at memor ille Matris Acidaliæ.*

INSANIRE IVVAT.] ſic Anacreon ait ſe inſanire velle bibentem. Ἄφες με τοὺς θιάσους Πιεῖν,πιεῖν ἀμυστὶ· Θέλω, θέλω μανῆναι. Ἐμαίνετ' Ἀλκμαίων τε, Χ' ὁ λευκόπους Ὀρέστας, Τὰς μητέρας κτανόντες. Ἐγὼ δὲ μηδένα κτὰς, Πιὼν δ' ἐρυθρὸν οἶνον, Θέλω, θέλω μανῆναι, id eſt, *Potare me thiaſſos, Sinito:hauriam Lyæi Dona hauſtibus profundis. Furere hunc volo furorem. Furebat* D *olim Oreſtes, Alcmæo item furebat, Vterque matre caſa. Ego nemine interempto, Sed ebrius Lyæo, Furere hunc volo furorem.* Suprà Od.7.lib.2. *non ego ſanius Bacchabor Edonis:recepto Dulce mihi furere eſt amico.*

BERECYNTHIAE] Phrygiæ.nam in Phrygia & Lydia tibiarum vſus primùm inuẽtus eſt. Itaque etiam adhibebãtur in ſacris Cybeles matris Deorum.infrà Od.15. lib. 4. Lydas appellat. *Lydis remiſto carmine tibiis.*

CVR PENDET TACITA] ſic Sappho citharam ſuam appellans,hortatur, vt vocalis fiat. ἄγε μοι,δῖα χέλυ, φωνάεσσα γένοιο. id eſt age, mihi,dia lyra,vocalis fias.

PARCENTEIS EGO DEXT.] ignauas & otioſas : vel parcè miniſtranteis.

NON HABILIS]nõ cõueniens:quia puella.

NITIDVM] nitida & benè curata cute, vt E epiſt.ad Albium Tibull. lib. 1. *Me pinguẽ & nitidum,&c.* vel nitidum intellige,vnguento nitentem, vt ſuprà Od. 4.lib.1. *Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto.*& ita Græci λιπαρὸν ſæpe accipiunt. ego tamen malim hoc loco *nitidum* accipi pro eo,qui ſit benè curato,& benè habito corpore,qualis eſt ille Delphis apud Theoc. εἰδ. β. quem λιπαρόχροον Simætha nominat, id eſt, εὐτραφῆ,benè curatum,nitida cute.ſic Virg. 6.Æn. *equos niteteis* appellat.&Terent.in Eunu. *Qui color,nitor,veſtitus?quæ habitudo eſt corporis?*

TEMPESTIVA] matura,viri potens.

CHLOË] quidam libri vet.habent *Rhoda.*

LENTVS] languidus : qui me languore afficit. ſic ſup. Ode 13. lib. 1. *Quàm lentis penitus macerer ignibus.* F

TORRET] ſic Catull. ad Manl. de Venere: *Scitis,& in qua me torruerit genere.* & ſuprà Od.9. eiuſd. *Me torret face mutua,&c.* & infr. Od.1.lib. 4.*Si torrere iecur quæris idoneum.*

AD PYRRHVM. Ode 20.

Ne formoſum puerum à puella abſtrahere conetur.

NON vides,quanto moueas periclo G
Pyrrhe,Getulæ catulos leænæ?
Dura pòſt paullo fugies inaudax
Prælia raptor:
Cùm per obſtanteis iuuenum cateruas
Ibit,inſignem repetens Nearchum:
Grande certamen,tibi præda cedat
Maior,an illi.
Interim dum tu celereis ſagittas
Promis,hæc denteis acuit timendos:
Arbiter pugnæ poſuiſſe nudo H
Sub pede palmam
Fertur,& leni recreare vento
Sparſum odoratis humerum capillis:
Qualis aut Nireus fuit,aut aquoſa
Raptus ab Ida.

NON VIDES] ἀλληγορία eſt. Non vides (inquit) quanto periculo amanti puellæ formoſum adoleſcentem adimas?Profectò tu,qui puerum ei eripuiſti,cùm illa Nearchum ſuum abs te repetet,bellúmque tibi ob eam cauſam inferet, non audebis cum ea prœlium inire:ſed te ſtatim in fugam conijcies,victúmque fatebere. amantẽ

mulierem,

A mulierem, cum leæna: adoleſcentem amatum, cũ catulis comparat. Eſt autem hæc Oda ἀποτρεπτικὴ, hoc eſt ad diſſuadendum, & deterrendum comparata.

GETVLÆ CATVLOS LEÆNÆ] ſuprà Od.23. lib.1. *tigris vt aſpera, Getulúſue leo.* Virgil. lib.5. Æneid. *tergum Getuli immane leonis.*

MOVEAS] loco moueas, auferas, rapias. mox enim raptorem appellat.

POT PAVLLO] quidam libri veteres habent, *poſt paullum.* ſic Sat.2. lib.1. vbi libri vulg. habẽt, *Illam pòſt paullo: ſed pluris, ſi exierit vir, &c.* omnes fere libri manuſcr. habent, *poſt paullum.*

INAVDAX] non audax, ignauus, timidus. Vox à nemine alio, quod ſciam, vſurpata.

B RAPTOR.] Tu Pyrrhe, qui catulos ſuos leænæ rapias, ſeu rapueris.

CVM PER OBSTANTEIS IVVEN. CAT.] ὅτε δι᾽ ὁμίλου, ſeu καθ᾽ ὅμιλον.

GRANDE CERTAMEN] magnum certamen erit inter vos, vter veſtrûm ſuperior ſit, id eſt, vter Nearcho potiatur.

INTERIM DVM TV] Intereà dum tu ſagittas expedis, quas in eam mittas: illa tanquam leæna, denteis acuit, quibus te diſcerpat, ac laceret. HÆC DENT. ACVIT TIM.] videtur manere in tralatione, ſeu potius ſimilitudine. hãc enim fæminam cum leæna comparauit, cui eripiũtur ſui catuli. ſed tamen acuere denteis magis videtur apris conuenire, qui ſunt è genere C χαυλιοδόντων, id eſt, eorum animalium, quibus dentes ſunt exſerti, quàm leonibus, qui ſunt de genere καρχαροδόντων, id eſt, ſerratos denteis habẽtium. Adiuuat me Homerus, qui ἰλ. λ. perſpicuè oſtendit, apros denteis acuere ſolere, eo loco, vbi Vlyſſem à Troianis circumuẽtum, cum apro comparat, quem canes, & venatores inſequuntur. ſic Hom. Ὡς δ᾽ ὅτε κάπριον ἀμφὶ κύνες, θαλεροί τ᾽ αἰζηοὶ Σεύονται, ὁδὲ τ᾽ εἶσι βαθείης ἐκ ξυλόχοιο Θήγων λευκὸν ὀδόντα μετὰ γναμπτῇσι γένυσιν, &c, i. Quemadmodum cùm circum aprum canes & iuuenes vegeti, & viuidi concitantur: ille autem prodit ex ſilueſtri & dumoſo loco, album dentem acuens inter fle- D xibileis malas, &c. Sic & Cornificius lib. 4. rhetoric. ad Herenn. *Quòd ſi iſtum, iudices, veſtris ſententiis liberaueritis, ſtatim ſicut è cauea leo emiſſus, aut alia aliqua taterrima bellua ſoluta ex catenis, volitabit & vagabitur in foro, acuens denteis in cuiuſque fortunas, in omneis amicos & inimicos, &c.*

ARBITER PVGNÆ, &c.] ille autẽ Nearchus tanquam pugnæ arbiter, & iudex, victoriã pedibus ſuppoſuiſſe dicitur, vel pugnæ euentum exſpectans, vel declarans in ſua poteſtate eſſe ſitum, vtri potius victoriam gratificetur, atque adiudicet. *Ponere* autẽ *ſub pede*, ſeu *ſub pedibus* dicũtur, qui domuerunt, qui ſunt ſuperiores, qui habent in poteſtate: quale eſt illud Lucretij libr. 1. *Quare relligio pedibus ſubiecta viciſſim Obteritur: nos exæquat victoria cælo.* Titus liuius lib, 34. annaliũ. E *Argos & Lacedæmonẽ duas clariſſimas vrbeis, lumina quondam Græciæ, ſub pedibus tuis relinquemus?* Virg. Æn. lib. 7. *quorúmque à ſtirpe nepotes Omnia ſub pedibus, quà ſol vtrumque recurrẽs Aſpicit Oceanum, vertíque, regíque videbunt.*

ODORATIS] vel roſa, vel alio ſuauis odoris flore, vt Od. xi. lib. 2. *& roſa Canos odorati capillos, Dum licet. Odoratus* autem participium eſt ſine origine verbi: de quo genere ſuprà ad Od. xi. lib. 2.

QVALIS AVT NIREVS] omniũ Græcorum Achille excepto, pulcherrimus, vt ait Hom. ἰλ. β. Νιρεὺς, ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθε, Τῶν ἄλλων Δαναῶν μετ᾽ ἀμύμονα Πηλείωνα. id eſt, Nireus, qui vir pulcherrimus ad bellum Troianum venit aliorum Troianorũ, poſt ſtrenuum Achillem. Od. 15. epod. *Formáque vincas Nirea.* F

AVT AQVOSA RAPTVS] Ganymedes. Virgil. lib. 1. Æneid. *rapti Ganymedis honores.* aquoſam autẽ Idam vocat Homeri exemplo, qui πιδήεσσαν nominat, quaſi πιδακόεσσαν, id eſt, fontibus abundantem. Hom. ἰλ. λ. Ἴδης ἐν κορυφῇσι καθέζετο πιδηέσσης: id eſt, in verticibus ſeu cacuminibus Idæ aquoſæ & fontibus circumfluentis ſedebat.

AD AMPHORAM.

Ode 21.

Ex qua ſe in Coruini gratiam vinum vetuſtum promturum oſtendit, & occaſione oblata vini laudes commemorat. G

O NATA mecum conſule Manlio,
Seu tu querelas, ſiue geris iocos,
Seu rixam, & inſanos amores,
Seu facilem, pia teſta, ſomnum:
Quocumque lectum nomine Maſſicum
Seruas, moueri digna bono die,
Deſcende, Coruino iubente
Promere languidiora vina.
Non ille, quamquam Socraticis madet H
Sermonibus, te negliget horridus.
Narratur & priſci Catonis
Sæpe mero caluiſſe virtus.
Tu lene tormentum ingenio admoues
Plerumque duro: tu ſapientium
Curas, & arcanum iocoſo
Conſilium retegis Lyæo:
Tu ſpem reducis mentibus anxiis:
Vireiſque, & addis cornua pauperi,
Poſt te, neque iratos trementi

A *Regum apices, neque militum arma.*
Te Liber, & ſi læta aderit, Venus,
Segnéſque nodum ſoluere Gratiæ,
Viuæq; producent lucernæ,
Dum rediens fugat aſtra Phœbus.

CONSVLE MANLIO] L. Manlio Torquato, L. Aurelio Cotta coſſ. Hi P. Sylla, & P. Autronio, qui erant deſignati, ambitus à ſe accuſatis, & conuictis, conſules in eorum locum facti ſunt, beneficio legis. ſic Od. 13. epod. *Tu vina Torquato moue Conſule preſſa meo.* Sed quòd ad Cottā attinet, vel ei duo nomina gentilia fuerunt, vt B Aurelius, & Aurunculeius diceretur, quod abſurdum dictu eſt: vel Cottarum alij Aurelij fuerunt, alij Aurūculeij: vel mendoſè dicuntur Cottæ Aurelij, & omnes ſunt Aurunculeij. Nam perſpicuè Cæſar lib. 5. de bello Gallico L. Cottam Aurunculeium appellat. Altera dubitatio mihi ex eodem nomine oritur, quamobrem Iulia, quæ nubit Manlio apud Catullum, dicatur Aurunculeia. ſic enim legendum in illo epithalamio Iuliæ & Manlij *Flere deſine: non tibi Au-Runculeia periculum eſt, Ne qua fœmina pulchrior Clarum ab Oceano diem Viderit venientem.*

SEV TV QVER. SIVE GER.] nullum (opinor) vinum eſt, in quo ea propriè vis ſit in- C nata, vt vel querelas, vel iocos, vel amores, vel ſomnum afferat: verùm, vt Oda ſuperiore ex Athenæo oſtendimus, quædam ſunt neceſſitatis pocula, quædam Veneris & amoris, quædam rixæ & pugnæ, quædam ſomni. Prætereà conſtat, vinum, cùm varia ſint hominum ingenia, ad illā varietatem commutari, & accommodari. verbi gratia, ſi quis iracundus natura paullo largius bibat, iracundiam ſuam ſtatim in promtu habet, ac declarat: ſi quis libidinoſus & voluptarius: libidine inflammatur: & ita de ceteris ſentiendum. vide annot. ad Saty. 4. lib. 1. ibi, *Condita cùm verax aperit præcordia Liber.*

SEV FACILEM, &c.] ſomni epithetum D apud Horat. non cuiuſlibet, ſed quieti, leuis, placidi, & trāquilli. Sunt enim nōnulli turbidi, turbulenti, graues, implacidi, & concitati. ſic Od. 11. lib. 2. *Pellente laſciuos amores Canitie, facilémque ſomnum.*

QVOCVMQVE LECT. NOM.] paullo antè dixit, ſe, & hanc teſtam, eiuſdem eſſe ætatis, iiſdémque coſſ. natos: nunc hoc prætereà, cuiuſcumque conſulis nomen teſta præ ſe ferat, dignā eſſe, quæ ſuo loco moueatur læto aliquo die. vſus eſt autem verbo *mouendi* & Oda 13. epod. *Tu vina Torquato moue Conſule preſſa meo.* Inſcribebantur autem conſulum nomina in teſtis, ſeu amphoris, ſeu cadis, ad notandam vini ætatem.

MASSICVM] vinum Campanum, quod in Maſſicis montibus naſcitur. ſuprà Od. 1. lib. 1. *Eſt qui nec veteris pocula Maſſici, &c.*

DESCENDE] ex verbo deſcendendi intel- E ligere licet, ſolitos eſſe veteres vaſa vinaria in apothecis editioribus locare. quod declarat & locus Od. 28. huius lib. *Parcis deripere horreo Ceſſantem Bibuli conſulis amphoram.* & Od. 12. lib. 4. *Nardi paruus onyx eliciet cadum: Qui nunc Sulpiciis accubat horreis:* fortaſſe vt fumum biberent, ſeu fumoſa fierent.

PROMERE] vel deſcende promere, id eſt, vt ex te promas, vel iubente promere, id eſt, iubente Coruino, vt promam.

LANGVIDIORA VINA] languidiora vina puto ea eſſe, quæ ætate maturuerunt, acerbitatémque inſitam, tempore amiſerunt, vt dixi ſuprà Od. 16. F

NON ILLE, QVAMQ. S. M. SERM. TE NEGL. HORR.] quamquam pectus eſt ei præceptis philoſophicis refertum: non ita ſe præbebit horridum tamen, vt te negligat: ſimilia loquendi genera annotauimus ſup. ad Od. 8. huius libri. madet autem tranſlatè, imbutum eſt, refertum eſt. ſic Lucret. lib. 4. *Scilicet arte madent ſimulacra, &c.* vbi lib. vulg. habent, *valent*, mendoſè. Proprie & magis vſitatè madere vino dicuntur vinolenti. Plautus Trinummo: *Si alia mēbra vino madeant, cor ſit ſaltem ſobrium.*

NARRATVR ET PRISCI CAT.] virtus Catonis περιφραστικῶς poſitum pro Catone, vt annotauimus ad Od. 5. huius lib. fuit au- G tē hæc opinio de Catone maiore, illum vino ſe nonnumquam largius inuitare ſolitum eſſe, ſed falſa. Plutarchus quidem in eius vita nihil tale de eo tradit. tantum ſcribit eum delectari ſolitū cenis lautioribus, & copioſioribus, maximè cum ruſticis vicinis, non ſolùm æqualibus, verumetiā adoleſcētibus. ſic Plut. ἦν δὲ καὶ τὸ δεῖπνον ἐν ἀγρῷ δαψιλέστερον. ἐκάλει γὰρ ἑκάστοτε τῶν ἀγρογειτόνων καὶ περιχώρων τοὺς συνήθεις, καὶ συνδιῆγεν ἱλαρῶς οὐ τοῖς καθ᾽ ἡλικίαν μόνοις ἡδὺς ὢν συγγενέσθαι, καὶ ποθεινὸς, ἀλλὰ καὶ τοῖς νέοις. Et M. Tull. in libello de ſenectute ſic eum loquentem facit: *Ego propter ſermonis delectationem tempeſtiuis conuiuiis delector, nec cum æqualibus ſolùm, qui pauci admodum reſtant: ſed cum veſtra etiam ætate, atque vobiſcum: habeóque ſenectuti magnam gra-* H *tiam, quæ mihi ſermonis auiditatem auxit: potionis & cibi ſuſtulit.* De iuniore autem idem Plutarchus in ei⁹ vita ſcribit. προϊόντι δὲ τῷ χρόνῳ μάλιστα προσίετο τὸ πίνειν· ὥστε πολλάκις ἐν οἴνῳ διάγειν εἰς ὄρθρον, &c. διὸ καὶ Μεμμίου τινὸς ἐν συλλόγῳ φήσαντος, ὅλας τὸν Κάτωνα μεθύσκεσθαι τὰς νύκτας, ὑπολαβὼν ὁ Κικέρων, ἐκεῖνο δὲ οὐ λέγεις, εἶπεν, ὅτι καὶ τὰς ἡμέρας ὅλας κυβεύει. id eſt, progreſſa autem iam ætate maximè recipiebat compotationes, vt ſæpe vſque ad horam matutinam in vino permaneret, &c. Itaque cùm Memmius quidam in conuentu dixiſſet Catonē totas nocteis ebrium eſſe: ſuſcepto ſermone Cicero, at illud non addis (inquit) etiam totos dies cum alea ludere.

A Tu lene tormentum] Plato lib. 1. de legib. in extremo ait, nullum eſſe tormentum minus ſumtuoſum, minúſq; periculoſum, quàm vinum, ad explorandos & exquirendos hominũ affectus & mores. Verba Platonis ſunt hæc: καὶ μυρία δὴ λέγων οὐκ ἄν τις ποτὲ ἀνύσειεν, ὅσῳ διαφέρει τὸ μετὰ παιδιᾶς τὴν ἄλλως ἄνευ μισθοῦ ζημιώδους, ἦθος ψυχῆς θεωρεῖν. καὶ δὴ τοῦτο μὲν αὖ τὸ περί γε τούτων οὔτ' αὖ Κρῆτας, οὔτ' ἄλλους ἀνθρώπους οὐδένας οἰόμεθα ἀμφισβητῆσαι, μὴ οὐ πεῖράν τε ἀλλήλων ἐπιεικῆ ταύτην εἶναι, τό τε τῆς εὐτελείας καὶ ἀσφαλείας, καὶ τάχους διαφέρειν πρὸς τὰς ἄλλας βασάνους. id eſt, *Et, vt quis res innumerabileis proferat, nihil proficiat, neque dicendo conſequi poſſit, quanto præſtet cum ludo & ioco, aliúdque agendo,*
B *ſine iactura ingenium & mores animi ſpectare atque explorare. Atque hoc ſanè neque Cretas, neque alios vllos homines in cõtrouerſiam vocaturos exiſtimamus, hanc probationem de ingenio mutuo eſſe modeſtam, & laudabilẽ, & hoc genus probationis cùm minimo ſumtu fiat, tum omni periculo vacare, & præterea ſi cum aliis probationibus comparetur, maxima celeritate cõſtare.* huc pertinet locus ille in epiſt. ad Piſon. *Reges dicuntur multis vrgere culullis, Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborant, An ſit amicitia dignus.* & epiſt. ad Lollium 1. lib. 1. *Commiſſúmque teges & vino tortus, & ira.* ſignificat autem Horatius, ingenia ſeueriora, & aſperiora, vino interdum leniri ac temperari: vel vino tanquam tormento quodam, explorari, & ſpectari qualia ſint. Lene
C autem dixit, quia alia tormenta, aſpera, grauia, moleſta, & acerba ſunt.

Tu sapientium curas, &c.] tu ſapientium graueis cogitationes & conſiliũ reconditum, vino aperis, & in lucem profers.

Tu spem red. mentib.] ſic ſup. Od. 17. lib. 1. *Quis poſt vina grauem militiam, aut pauperiem crepat?* & epiſt. ad Torq. lib. 1. *Quid nõ ebrietas deſignat? operta recludit: Spes iubet eſſe ratas, &c.* extant in hanc ſentẽtiam apud Athen. lib. 2. aliquot Diphili verſus, quos me non pigebit aſcribere, Nam hunc locum non ſolùm illuſtrabunt, verùm etiam explicabunt. ſic igitur Diph.

Ὦ πᾶσι τοῖς φρονοῦσι προσφιλέστατε Διόνυσε καὶ σοφώτατ', ὡς ἡδύς τις εἶ· Ὅταν ταπεινὸν μέγα φρονεῖν ποιῇς μόνος, Τὸν τὰς ὀφρῦς αἴροντα συμπείθῃς γελᾶν· Τόν τ' ἀσθενῆ τολμᾶν τι,
D τὸν δειλὸν θρασύν. id eſt, ô prudentibus omnibus cariſsime Dionyſe, & ſapientiſſime: quàm iucũdus es! cùm tu ſolus humilem & abiectum magnos ſibi ſpiritus ſumere facis: triſtem, & cõtrahentem aut tollentem ſupercilia, ad ridendum impellis: infirmum, atque imbecillum audere aliquid cogis: timidum atque ignauum, audacẽ efficis. eõdẽ pertinẽt illa Plat. li. 1. de leg. de vino. πιόντα τὸν ἄνθρωπον, αὐτὸν αὑτοῦ ποιεῖ πρῶτον ἵλεων εὐθὺς μᾶλλον, ἢ πρότερον, καὶ ὁπόσῳ ἂν πλέον αὐτοῦ γεύηται, τοσούτῳ πλειόνων ἐλπίδων ἀγαθῶν πληροῦται, καὶ δυνάμεως εἰς δόξαν. καὶ τελευτῶν δὴ πάσης ὁ τοιοῦτος παρρησίας, ὡς σοφὸς ὤν, μεστοῦται, καὶ ἐλευθερίας. πάσης δὲ ἀφοβίας, ὥστε εἰπεῖν τε ἀόκνως ὁτιοῦν, ὡσαύτως δὲ
E καὶ πρᾶξαι. id eſt, hominẽ, qui biberit, primùm efficit placidiorem, quàm erat anteà, & quo plus de eo guſtarit, tanto illi plureis bonas ſpes præbet, tanto plus virium ad gloriam & exiſtimationem ſuppeditat. ad extremum igitur omni orationis licentia, ac libertate, quaſi ſapiens ſit, omníque confidentia, atque audacia completur, ita vt quiduis ſtrenuè atque impigrè & dicat pariter, & agat. & Ariſtoph. ἱππεῦσι. Ὁρᾷς; ὅταν πίνωσιν ἄνθρωποι, τότε Πλουτοῦσι, διαπράττουσι, νικῶσι δίκας, Εὐδαιμονοῦσιν, ὠφελοῦσι τοὺς φίλους. id eſt, Vidéſne? Cùm bibunt homines, tunc diuites ſunt, rem ſuam bene gerunt, ſuperiores è
F iudiciis diſcedunt, beati & fortunati ſunt, amicis ſuis ſunt vtiles.

Et addis corn. paup.] id eſt, pauperem efficis audacem, & pugnacem, & certãdi cupidum. Cornua Baccho affingi notum eſt: qua de re ſuprà diximus ad Odam 19. lib. 2. ibi, *aureo Cornu decorum.*

Trementi] cum tremore timenti, vt infrà Od. 27. eiuſd. lib. *palluit*, poſitũ pro cum pallore extimuit. & *ſcatentem Belluis põtum, mediáſq; fraudeis Palluit audax.* & paueat pro cum pauore timeat Oda 5. lib. 4. *Quis Parthum paueat?*

Regum apices] id eſt, Regum maieſtatem, potẽtiam, faſtigium. ſup. Od. 35. lib. 1. *hinc*
G *apicem rapax Fortuna cũ ſtridore acuto Suſtulit, &c. iratos* autem *regum apices* dixit pro, *regum iratorum apices*, per hypallagen. *Apex* (inquit Feſtus) *qui eſt ſacerdotum inſigne, dictus eſt ab eo, quòd comprehendere vinculo antiqui, apere dicebant, &c.* Ab hoc apice dictum id, quod eminet.

Segnésque nod. sol. Grat.] id eſt, quæ non facilè concordiam diſſoluunt: quæ vſque adeò arctis, & firmis vinculis inter ſe coniunctæ ſunt, vt ægrè diſſideant, aut diſtrahantur. *ſegnes ſoluere* autem genus eſt loquendi Græcum, vt annot. ad Od. 8. lib. 4. Seruius ad locum illum Virgil. lib. 1. Æneid. *at memor ille Matris Acidaliæ*, notat, Gratias idcirco connexas, & colligatas fingi, ac pingi, quia inſolubileis eſſe decet. quod
H ſpectauit Horat. (inquit) cùm dixit, *Segnéſque nodum ſoluere Gratiæ.*

Viuǽque prod. luc.] id eſt, totam noctem bibetur, & Veneri indulgebitur. tota nox in vino, & hilaritate conſumetur. ſic ſuprà Od. 8. huius libri, *& vigiles lucernas Perfer in lucem.* ad quem locum annotauimus, Romanos illos veteres, atque etiam Græcos, cenas ſuas totã noctem producere ſolitos eſſe. crebra certè lucernarum, & lychnorũ apud ſcriptores, cùm de cenis loquuntur, mẽtio ſatis declarat, eos noctu cenare conſueuiſſe. ſuprà idem Horatius ſignificãs multùm intereſſe inter arma, & conuiuia, ſic loquitur, *Vino & lucernis Medus acinaces Immane quantum diſcrepat.* M. Tull. pro Cœlio, *Quàm volent in conuiuiis faceti & dicaces, nonnunquam etiã*

A *ad vinum diſerti ſint: alis fori vis eſt, alia triclinij: alia ſubſelliorum ratio, alia lectorum. non idem iudiciũ, comiſſatorúmque conſpectus. lux denique alia ſolis, & lychnorum.*

VIVÆ'QVE] accenſæ, ardentes, non exſtinctæ. ignem enim viuere & mori dicimus, vt animantem quendam. notauimus ad Lucretiũ: ibi, *& viuunt labentes ætheris ignes.* lib. 1.

IN DIANAM.
Ode 22.

B *MOntium cuſtos, nemorúmque virgo,*
Quæ laboranteis vtero puellas
Ter vocata audis, adimíſque letho,
Diua triformis:
Imminens villæ tua pinus eſto:
Quam per exactos ego lætus annos,
Verris obliquum meditantis ictum,
Sanguine donem.

MONTIVM CVST. NEM.] ὀρέων ἐπίσκοπε. Od. 21. lib. 1. *Vos lætam fluuiis & nemorum* C *coma, &c.* Virgil. lib. 1. Æn. *Qualis in Eurotæ ripis, aut per iuga Cynthi Exercet Diana choros: quam mille ſecutæ Hinc atque hinc glomerantur Oréades.*

QVÆ LABORANTEIS VTERO PVELL.] Eandem eſſe Dianam, Ilithyiam, Lucinam, Genitalem, ex hoc loco, & ex carmine ſæculari pro imperio populi Romani, intelligere licet: quo in carmine tribus his poſtremis nominibus eam appellat. *Rite maturos aperire partus Lenis Ilithyia, tuere matres, Siue tu Lucina probas vocari, Seu Genitalis.* de qua ſic M. Tull. 2. de nat. deor. *Dianam autẽ eãdẽ eſſe putant, à lucẽdo vtramque nominatã. Itaq; vt apud Græcos Dianam, eámq; Luciferam: ſic apud nos Iunonem Lucinam in pariẽdo* D *inuocant: quæ eadem Diana anniuaga dicitur, non à venando: ſed quòd in ſeptem numeratur tamquam vagantibus. Diana dicta, quia noctu quaſi diem efficeret. Adhibetur autem ad partus, quòd ij matureſcunt aut ſeptem nonnumquam, at plerumque nouem Lunæ curſibus: qui, quia menſa ſpatia conficiunt, menſes nominãtur. concinnéque, vt multa, Timæus, qui, cùm in hiſtoria dixiſſet, qua nocte natus Alexander eſſet, eadem Dianæ Epheſiæ templum deflagraviſſe, adiunxit, minimè id eſſe mirandum, quòd Diana, cùm in partu Olympiadis adeſſe voluiſſet, afuiſſet domo.* hactenus M. Tull. Sed cùm Diana Latonæ: Ilithyia autem Iunonis ſit filia: quî poteſt eſſe eadẽ Diana & Ilithyia? Atqui Pindarus Neme. carmine ſexto, Ilithyiam, & Iunonis eſſe filiam, & præſtò adeſſe partubus, nõ obſcurè ſignificat. Ilithyia (inquit) quæ Parcis aſſides, filia Iunonis, filiorũ genitrix: ſine te neque diem, neque noctem aſpicimus, ne- E
que pubeſcimus. Pindari verba ſunt hæc, ſi quis magis delectatur Græcis: Ἐλείθυια πάρεδρος μοιρᾶν βαθυφρόνων, παῖ μεγαλοσθενέος, ἄκουσον, ἥρας. γενέτειρα τέκνων. ἄνευ σέθεν οὐ φάος, οὐ μέλαιναν δρακόντες εὐφρόναν τεὰν ἀδελφεὰν ἐλάχομεν ἀγλαόγυιον ἥβαν. Heſiodus item Ilithyiam, Iunonis filiam facit in Theogon. ἡ δ' ἥβην καὶ Ἄρηα, καὶ εἰλείθυιαν ἔτικτεν. Homerus autem Ilithyiam, μογοστόκον, quaſi μογοῦσαν, quod valet πονοῦσαν, περὶ τοὺς τόκους. id eſt, laborantem, ſeu occupatam in partubus, appellat ἰλ. π. his verbis: Αὐτὰρ ἐπειδὴ τόν γε μογοστόκος εἰλείθυια Ἐξάγαγε πρὸ φόωσδε, καὶ ἠελίου ἴδεν αὐγάς. & ἰλ. λ. numero multitudinis μο- F
γοστόκους εἰλειθυίας Iunonis filias appellat. Ὡς δ' ὅταν ὠδίνουσαν ἔχῃ βέλος ὀξὺ γυναῖκα Δριμύ, τό τε προϊεῖσι μογοστόκοι εἰλείθυιαι Ἥρης θυγατέρες. id eſt, Quemadmodum autem cùm telum acutum atque amarum, mulierem partus dolores ſentientem tenet, tum procedunt Ilithyiæ partus laborem leuantes, Iunonis filiæ, &c. & Theocritus εἰδ. λϛ. μογοστόκον Ἄρτεμιν. Pauſanias quoque aliam facit à Diana, & Iunonis filiã dicit haberi: quin etiam eam Latonæ partum adiuuiſſe ab Hyperboreis profectam: ceteros homines autẽ Ilithyiæ nomen ab his didiciſſe: Delios quoque ei ſacra facere, & carmen in eius laudẽ de partus doloribus cantare: Cretas verò exiſtimare Ilithyiam in Cnoſſia regione natam, & Iu- G
nonis filiam eſſe. Pauſaniæ verba ſunt hæc. Att. ἣν ἐλθοῦσαν ἐξ ὑπερβορέων εἰς Δῆλον, γενέσθαι βοηθὸν ταῖς Λητοῦς ὠδῖσι. Τοὺς δ' ἄλλους παρ' αὐτῶν φασι τῆς εἰλειθυίας μαθεῖν τὸ ὄνομα. καὶ θύουσι δὲ τῇ εἰλειθυίᾳ Δήλιοι· καὶ ὕμνον ᾄδουσιν ὠδῖνος. Κρῆτες δὲ τῆς χώρας τῆς Κνωσσίας ἐν Ἀμνισῷ γενέσθαι νομίζουσιν εἰλείθυιαν, καὶ παῖδα ἥρας εἶναι. Idem Arcad. narrat ſe Ilithyiæ ſtatuam vidiſſe apud Agyenſeis à Daſmophõte fictam, quæ tota eſſet à capite vſque ad calcem veſte textili tecta, cuiúſque nihil eſſet nudum, præter faciem, & extremas manus, & pedes: eius alteram manum porrectam eſſe, & explicatam: alteram facem tenere: quæ res vnum è duobus ſignificaret, vel partus dolores mulieribus inſtar ignis H
eſſe: vel illam pueros ex vtero matris in lucem, atque in luminis oras (vt ait ille) protrahere. verba Pauſaniæ ſunt hæc: εἰλειθυίᾳ δ' εἰκάσαι τις ἂν εἶναι δᾷδας, ὅτι γυναιξὶν ἐν ἴσῳ καὶ πῦρ εἰσὶν αἱ ὠδῖνες. Ἔχοιεν δ' ἂν λόγον καὶ ἐπὶ τοιῷδε αἱ δᾷδες, ὅτι εἰλείθυιά ἐστιν ἡ ἐς φῶς ἄγουσα τοὺς παῖδας. Plato autẽ in Theætero eãdẽ eſſe Dianam, & Ilithyiam putat, vt ex eius verbis perſpicuum eſſe poteſt. αἰτίαν δὲ τοῦ οὐδεμίαν γυναῖκα αὐτὴν κυϊσκομένην τε καὶ τίκτουσαν ἄλλας μαιεύεσθαι, φασὶν εἶναι τὴν Ἄρτεμιν, ὅτι ἄλοχος οὖσα τὴν λοχείαν εἴληχε, id eſt, cauſam autem, cur nulla mulier, quę ipſa grauida fieri, & parere poſſit, obſtetricis munere fungatur, aiunt hanc eſſe, quòd Diana à pariendo immunis, maturandorum, & procurandorum partuum prouinciam

A uinciam nacta eſt. Plutarchus Sympoſ.3.probl.1. de luna loquens: Λέγεται δὲ καὶ πρὸς εὐτοκίας συνεργεῖν. ὅταν ᾖ διχόμηνος, ἀνέσει τῶν ὑγρῶν μαλθακωτέρας παρέχουσα τὰς ὠδῖνας: ὅθεν οἶμαι καὶ τὴν ἄρτεμιν, λοχείαν, καὶ εἰλείθυιαν οὐκ οὖσαν ἑτέραν ἢ τὴν σελήνην ὀνομάζεσθαι. id eſt, aiunt autem lunam etiam ad pariendi facilitatem, & felicitatem adiumẽto eſſe, cùm eſt ſemiplena, remiſſione & relaxatione rerum liquidarũ & humidarum partus dolores efficiẽtẽ molliores, & leniores. Ex quo arbitror etiã Dianam Lochiam, id eſt, partuum præſidem, atque arbitram, & Ilithyiam, vt pote quæ non ſit alia à luna, eſſe nominatam. Idem Plutarchus ibidem

B lunam à Timotheo quodam ὠκυτόκον oſtendit eſſe appellatam, id eſt, ad accelerandos partus vtilem. Plautus, Terẽtius, Varro, Catullus, & ceteri Latini, Iunonem Lucinam coniunctè, vel Lucinam tantùm efferunt. Terent. Heautontim. *Iuno Lucina fer opem*. & item alibi. Plaut. Aulul. *Iuno Lucina tuam fidem*. Catull. in carmine ſæculari ad Dianam, *Tu Lucina dolentibus Iuno dicta puerperis: Tu potẽs Triuia, & notho es Dicta lumine luna*. Plautus in Truculento, *date mihi huc ligna, atque ignem in aram, vt venerer Lucinã deam*. Varro lib. 4. de lingua Lat. *qua ideo videtur à Latinis Iuno Lucina dicta, vel quòd terram, vt phyſici dicunt, iuuat, & lucet: vel quòd ab luce eius, qua quis conceptus eſt, vna iuuat, donec menſibus actis produxit in lucem. Fa*

C *cta igitur à iuuando, & luce Iuno Lucina: à quo parientes eam inuocant. Luna enim naſcẽtium dux, &c.* ſic Horat. Od.5. epod. *Per liberos te, ſi vocata partubus Lucina veris affuit*. Dionyſ. Halicarn. lib.4. εἰλείθυιαν Ῥωμαῖοι καλοῦσιν Ἥραν φωσφόρον. Ilithyiam appellãt Romani Iunonem luciferam. Theocritus ἐγκωμ. Πτολεμ. Εἰλείθυιαν, λυσίζωνον, id eſt, ſoluentem zonam appellat. Ἔνθα γὰρ εἰλείθυιαν ἐβώσατο λυσίζωνον Ἀντιγόνας θυγάτηρ βεβαρημένα ὠδίνεσσιν. Ἡ δέ οἱ εὐμενέοισα παρίστατο. id eſt, hîc enim Ilithyiam inclamauit, quæ zonam ſoluit, Antigonæ filia doloribus partus grauiter affecta. Illa autem ei præſtò futura, & apud eam permanſura adſtabat. Virgil. etiam ad equas transfert Georg.3. *Ætas Lucinam, iuſtóſque*

D *pati Hymenæos Deſinit ante decem: poſt quattuor incipit annos*. Oppianus lib.1. partus dolores omnibus animantibus acerbos, & moleſtos eſſe ſignificans, ſic ait, Ὡς οὐ ῥηϊδίην γενεὴν, οὐδ' ἰχθύσι μοῖραι Ὤπασαν. οὐδ' ἄρα μοῦνον ἐπιχθονίοισι γυναιξὶν Ἀλγέα. παντῃ δ' εἰσὶν ἐπαχθέες εἰλείθυιαι id eſt, Quàm non facilem ortum, ſeu naſcendi rationem ne piſcibus quidem fata tribuerunt! neque terreſtribus ſolùm fœminis dolores incidunt, omni autẽ in loco graues ſunt Ilithyię! Cur eadẽ genitalis dicatur, ex iis, quæ ſuprà expoſita ſunt, intelligere licet: qua de re tamen nõnihil dicemus ad carmẽ illud ſæculare, quod eſt poſt epod.

DIVA TRIFORMIS] τρίμορφος. Athenæus lib.7. ait Apollodorum ſcribere in libris de Diis, triglam Hecatæ immolari propter commu- E
nitatem, & coniũctionem nominis. Deam enim eſſe triformem. ſic Athen. Ἀπολλόδωρος ἐν τοῖς περὶ θεῶν, τῇ Ἑκάτῃ φησὶ θύεσθαι τρίγλην διὰ τὴν ὀνόματος οἰκειότητα. τρίμορφος γὰρ ἡ θεός. citat & Chariclidæ cuiuſdam verſum: Δέσποιν' Ἑκάτη, τριοδῖτι, τρίμορφε, τριπρόσωπε, τρίγλαις κηλευμένη. id eſt, ô regina Hecate, triuia, triformis, triplicem vultum, ſeu perſonam gerens, quæ triglis mulceris. iccircò autem triformem appellari dicunt alij, quòd eadem ſit Diana, & Lucina, & Hecate, ſeu Proſerpina. Virgil. Æneid.4. *Tergeminámque Hecaten, tria virginis ora Dianæ*. eandem, Triuiam appellat Ennius vel

F quòd in triuio ponitur, vel quòd in cælo tribus viis mouetur, in altitudinem, latitudinem, & longitudinem. Seruius ad illum Virg. locum, *numero deus impare gaudet*. Pharmaceutr. notat, *Dianam dicit propter triplicem eius poteſtatem*. hactenus Seru. Triplicem autem poteſtatem intelligit, in cælo, in terris, ſub terris, ſeu apud inferos. Quidã tradiderunt, Dianam fingi ſolitam ſpecie humana, equina, canina: atque iccirco triformem dictam. Alij quia luna, quæ Diana eſt, modò ſit ἀμφίκυρτος, id eſt, gibboſa, ſeu gibbera, ſeu μηνοειδὴς, modò διχότομος, id eſt, dimidiata: modò plena.

IMMINENS VILLÆ TVA P.] id eſt, pinus, quæ villæ meæ imminet, tua eſto. his verbis hanc pinum Dianæ conſecrat. G

EXACTOS] confectos. *per exactos annos*, id eſt, quotannis.

OBLIQVVM MEDITANTIS] qui dum cæditur, conetur morſione obliqua eum, à quo cædatur, malè multare: vel qui videatur ſeſe ad obliquas morſiones aſſuefacere, & exercere. hæc enim vis eſt verbi *meditãdi* propria, quod à Græco μελετᾶν tractum eſt.

AD PHIDILEM.
Ode. 23.

Suadens, vt deos puris manibus, & conſcientia benè actæ vitæ colat. H

CÆLO ſupinas ſi tuleris manus
Naſcente luna, ruſtica Phidile:
Si ture placaris, & horna
Fruge Lareis, auidáque porca:
Nec peſtilentem ſentiet Africum
Fœcunda vitis, nec ſterilem ſeges
Rubiginem, aut dulces alumni
Pomifero graue tempus anno.
Nam, quæ niuali paſcitur Algido
Deuota, quercus inter, & ilices:

A *Aut creſcit Albanis in herbis*
Victima, pontificum ſecureis
Ceruice tinguet. te nihil attinet
Tentare multa cæde bidentium
Paruos coronantem marino
Rore deos, fragilique myrto.
Immunis aram ſi tetigit manus:
Non ſumtuoſa blandior hoſtia,
Mollibit auerſos Penateis
Farre pio, & ſaliente mica.

B

CÆLO SVPINAS] notat interpres Hom. ad illũ verſum, ἰλ. η. Λαοὶ δ' ἠρήσαντο, θεοῖσι δὲ χεῖρας ἀνέσχον. i. *gentes autem precati ſunt, & ad deos manus ſuſtulerunt*, ſolitos eſſe heroas manibus in cælum ſublatis Iouem, ceteróſque deos cæleſteis precari: marinos, ad mare porrectis: manes, & inferos, terra percuſſa. Primi moris exempla ſunt hæc. Virgil. Æn. 1. *Ingemit, & dupliceis tendẽs ad ſidera palmas, Talia voce refert.* Idem ſecundo. *Suſtulit exutas vinclis ad ſidera palmas.* Idem 3. *tendóque ſupinas Ad cælum cũ voce manus.* & 4. *Multa Iouem manibus ſupplex oraſſe ſupinis.* Lucret. lib. 5. *& pandere palmas Ante Deûm delubra.* Salluſt. cõiur. Catil. *manus ſupplices ad cælum tendere, miſerari paruos liberos, rogitare Deos.* Hom. ὀδυσ. ι. Εὔχετο
C χεῖρ' ὀρέγων εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα. id eſt, precabatur manum porrigens ad cælum ſtellarum. Apollon. lib. 1. ἀργ. αἱ δὲ γυναῖκες Πολλὰ μάλ' ἀθανάτοισιν ἐς αἰθέρα χεῖρας ἀείρασαι Εὐχόμεναι νόστοιο τέλος θυμηδὲς ὀπάσσαι. id eſt, mulieres autem valde multum ad deos immortaleis in cælum manus ſuſtulerunt, orantes vt iucundum reditum darent. præ lætitia manus ad cælũ tollit ille apud Hor. Sat. 5. lib. 2. *donec obe iam, Ad cælum manibus ſublatis, dixerit, vrge.* Secundi hoc nunc mihi exemplum ſuccurrit. Virg. Æneid. 4. *Ni palmas ponto tendens vtraſque Cloanthus Fudiſſétque preces, diuóſq; in vota vocaſſet: Dij, quibus imperium pelagi.* Poſtremi ſunt hæc. Eurip. ἑκάβ. Ὦ χθόνιοι θεοί, σώσατε παῖδ' ἐμόν, ὃς μόνος οἴ-
D κων ἄγκυρά τ' ἐμῶν, τὴν χιονώδη Θρήκην κατέχει. id eſt, ò inferi, ſeu terreſtres dij: ſeruate filium meum, qui ſolus ædium mearũm ancora Thraciam niuoſam tenet. ad quem locum vetus interpres ἀνώνυμος notat, hiſtrionem, cùm hæc verba loqueretur, terram pedibus pulſaſſe. Idem Oreſt. πότνια, πότνια νὺξ, ὑπνοδότειρα τῶν πολυπόνων βροτῶν, Ἐρέβοθεν ἴθι. id eſt, ò veneranda, veneranda nox, quę ſomnum largiris laborioſis mortalib⁹: ex Erebo prodi. Hom. ἰλ. ι. Πολλὰ δὲ καὶ γαῖαν πολύφορβον χερσὶν ἀλοία Κικλήσκουσ' ἀΐδην, καὶ ἐπαινὴν Περσεφόνειαν. id eſt ſæpe autem etiam terram multa alimenti genera hominibus præbentem manibus pulſabat, Plutoné inuocans: & laudabilem Proſerpinam, idem & cũ mortuos appellabãt. M. Tull. Tuſc. 2. E
Tum Cleanthem, cùm pede terram percuſſiſſet, verſum ex Epigonis dixiſſe ferũt, Audíſne hæc, Amphiaraë, ſub terram abdite? Zenonem ſignificabat, à quo illum degenerare dolebat.

RVSTICA PHIDILE] libri aliquot veteres habent, *ruſtica Phillide*. ego nihil muto: quamquam legendum potius fortaſſe eſt *Phidale*, vt intelligamus, ſignificari nomine ipſo puellã quandam ruſticam, parcam, & à ſumtu abhorrentem.

HORNA FRVGE] hornotina: huius anni. Od. 2. epod. *Et horna dulci vina promens dolio.* M. Tull. Verr. de anteactis. *frumentum hornotinum.* Propert. lib. 4. *Illa dies hornis cædẽ denuntiat agnis.*

AVIDA QVE PORCA] cur Laribus porcam, ſeu porcum veteres immolarent, annotatũ F
eſt ſuprà ad illum locum, *& porco bimeſtri*, Oda 17. eiuſdem libri.

STERILEM RVBIGINEM] Virg. Georg. 1. *malam* vocat. *Mox & frumentis labor additus, vt mala culmos Eſſet rubigo.* aſperam appellat Ouidius.

POMIFERO GRAVE TEMP. ANNO.] auctumnum ſignificat, quem pomiferum item appellat Od. 7. lib. 4. *ſimul Pomifer auctumnus fruges effuderit.* & Od. 2. libr. epod. ſic deſcribit. *Vel cum decôrum mitibus pomis caput Auctumnus aruis extulit.* graue autem tempus hoc loco dicit, quia peſtilens, & inſalubre, vt Saty. 6. lib. 2. *Auctumnúsque grauis Libitina quæſtus acerba.* φθινοπωρον vocant Græci. ordo eſt: aut dulces alumni graue G
tempus non ſentient anno pomifero, id eſt, anni parte pomifera, nempe auctunno.

NIVALI ALGIDO] Algidum, mons, & vrbs eiuſdem nominis. ſuprà Od. 12. lib. 1. *gelidum* appellat. Od. 4. lib. 4. *Nigræ feraci frondis in Algido.* DEVOTA] vota, & promiſſa, ſeu obligata ex voto. ſic deuotos appellat Cæſar lib. 3. de bello Gallico, ſoldurios illos, qui, cuius amicitiæ ſe deuouiſſent, cum eo omnibus in vita commodis fruebantur: omnia rurſus incommoda, & mala perferebãt. ſuprà arborem illam, cuius caſu propemodum oppreſſus eſt, deuotam nominauit, Od. 4. eiuſd. lib. H

VICTIMA] ouis bima, ſeu bidens: vel maior aliqua hoſtia.

PONTIFIC. SECVR. CERVI. TING.] à pontificibus publicè immolabitur.

BIDENTIVM] *bidentes* (inquit Feſtus) *ſunt pecudes, ſeu oues, quæ duos denteis ceteris longiores habent.* ſed alij, quorum ſententia à doctis probatur magis, aiunt bidenteis dictas eſſe, quaſi biennes, quòd bimæ immolarentur. Virgil. lib. 5. Æn. *cædit quinas de more bidenteis.* Idem 6. *totidem lectas de more bidenteis.*

PARVOS CORONANTEM, &c.] te, quæ paruos deos habes domi.

MARINO RORE] rore marino, ſeu roſmarino, coronario ſcilicet, quem deſcribit Dioſcor. lib. 3. cap. 89.

IMMV-

A IMMVN. ARAM SI TETIG.] manus immunis propriè, quæ nihil porrigit, inanis, vt Od.12.lib.4. *non ego te meis Immunem meditor tingere poculis*, id eſt, nihil afferẽtem. & epiſt. ad Villic. lib.1. *Quem ſcis immunem Cynaræ placuiſſe rapaci*. Virg. lib.4. Georg. *Immuníſque ſedens aliena ad pabula fucus*. ſed hoc loco videtur ſubaudiri, à ſcelere: vt ſit, manus à ſcelere, aut culpa immunis: & ita Acr. & Porph. Sed videri poſſit, hoc loco *immune* ſignificare *improbum*: quemadmodum apud Plautum, *immune*, ſeu *immæne eſt facinus*, vt docet Feſtus. quod ſi cui placeat, dicendum erit, hanc eſſe huius loci ſentẽtiam. Si manus improba, & impura deorũ aram tanget, id eſt, ſi men-
B te impura deos orabis, ſumtuoſa hoſtia deos non mollies, neque efficies ſacrificiorũ ſumtu, vt tuæ victimæ diis ſint gratiores: ſed farre pio, & ſaliente mica deos placabis. Solebant autem orantes aram tangere, ſeu tenere. Itaque Varro rerũ diuinar. lib.5. (vt refert Macrob. lib.3.) *ſcribit, aras primùm anſas dictas, quòd eſſet neceſſarium à ſacrificantibus eas teneri: quemadmodum vaſorum anſas tenere & prendere ſolemus.* ad quem morem reſpiciens Virg. Æn.12. vt & hîc Horatius, Latinum Regem ſic facit loquentem. *Tango aras: mediósque igneis, & numina teſtor*. idem. Æn.4. *Talibus orantem dictis, aráſque tenentem*. & lib.6. *Talibus orabat dictis, aráſque tenebat*. & M.Tull. pro Flacco. *qui ſi aram tenens iuraret, crederet nemo, per epiſtolam,*
C *quod volet, iniuratus probabit?*

NON SVMT. BLAND. HOST. &c.] *ſumtuoſa hoſtia* ſunt ſeptimi caſus: hæcq; eſt huius loci ſententia. ſi tua manus immunis, id eſt, ſine vlla victima, vel, vt alij, innocens, aram tetigit: æquè placabit & flectet deos familiareis farre, & mica ſalis, nihilo gratior Diis futura propter ſumtuoſam aliquam hoſtiam. quòd ſi immunis pro improbo accipiatur, ſic erit hic locus explicandus, vt paullo antè diximus, ad illa verba, *immunis aram, &c.* Plato in Alcibiade β. perſpicuè oſtendit, Deos immortaleis, ſumtuoſas hoſtias non ſpectare, ſed animorum integritatẽ, & preces, ſeu bona verba, quã ille appellat εὐφημίαν: ídque Ammonis oraculo reſponſum eſſe dicit.
D Cùm enim quondam inter Athenienſeis ac Lacedæmonios diſſidium, bellúmque grauiſſimum natum eſſet: accideret autem, vt multis prœliis mari & terra commiſſis, ſemper Athenieẽſes magna clade accepta inferiores diſcederent, eos indignanteis & conſilij inopia laboranteis, neque vllum malorum præſentium remedium reperiẽteis, decreuiſſe tãdem quàm optimũ eſſe Iouem Ammonẽ hac de re conſulere, & prætereà rogare quare vincerentur, cùm ipſi hoſtias omnium Græcorum & plurimas & pulcherrimas diis immortalib⁹ immolarẽt, eorúmque templa plurimis & cariſſimis donis ornarẽt, pompas denique facerẽt ſolẽneis & magnificentiſſimas, & ſumtuoſiſſimas, Lacedæmonij autem nihil quicquã tale omnino curarẽt, immo verò ita eſſent in hac re negligentes, vt ſæpe hoſtias mancas ac debileis mactarent, cùm eſſent nihilo minus opulenti, quàm Athenienſium ciuitas: hoc vnũ reſpondiſſe Ammonem, Lacedæmoniorum εὐφημίαν, id eſt, bona verba, Deo eſſe gratiora, quàm vniuerſas Græcorum victimas. bona verba autẽ Socrates interpretatur preces ritè conceptas, & iuſtas: aitque hominibus magnopere eſſe cogitandum, & videndum quas preces diis immortalibus nuncupent. Deos enim immortaleis neque bobus auratis, neque talibus victimis, neque precibus maledicentiæ, quam Græci blaſphemiam nominant, plenis, ſed bonis dictis placari. Δεινὸν γὰρ εἴη (inquit) εἰ πρὸς τὰ δῶρα, καὶ πρὸς τὰς θυσίας ἀποβλέπουσιν ἡμῶν οἱ θεοί, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὴν ψυχήν. & mox. οἱ δὲ ἅτε ἀδωροδόκητοι ὄντες, καταφρονοῦσιν ἁπάντων τούτων, &c. id eſt, *abſurdum enim ſit & ingemiſcendum, ſi dij dona noſtra, & ſacrificia ſpectent, non animum,* &c. deinde ſequitur: *illi verò cùm muneribus non corrumpantur, hæc omnia contemnunt*. Sic & Xenophon. ἀπομνημ. α. θυσίας δὲ θύων μικρὰς ἀπὸ μικρῶν, οὐδὲν ἡγεῖτο μειοῦσθαι τῶν ἀπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων πολλὰ καὶ μεγάλα θυόντων. οὔτε γὰρ τοῖς θεοῖς, ἔφη, καλῶς ἔχειν, εἰ ταῖς μεγάλαις θυσίαις μᾶλλον, ἢ ταῖς μικραῖς ἔχαιρον. πολλάκις γὰρ ἂν αὐτοῖς τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν μᾶλλον, ἢ τὰ παρὰ τῶν χρηστῶν εἶναι κεχαρισμένα. Οὔτ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις ἄξιον εἶναι ζῆν, εἰ τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν μᾶλλον ἦν κεχαρισμένα τοῖς θεοῖς, ἢ τὰ παρὰ τῶν χρηστῶν· ἀλλ' ἐνόμιζε τοὺς θεοὺς ταῖς παρὰ τῶν εὐσεβεστάτων τιμαῖς μάλα χαίρειν. id eſt, *cùm autem ſacrificaret parua de paruis, nihilo ſe deteriore cõdicione eſſe putabat iis, qui de multis ac magnis multa, & magna immolant. Nam neque Diis honeſtum fore, ſi magnis ſacrificiis magis delectarentur, quàm paruis: ſæpenumero enim ea, quæ ab improbis proficiſcantur, gratiora eis futura, quàm, quæ à viris bonis: neque hominibus vitam optabilem, aut vitalem futuram, ſi, quæ ab improbis donentur, diis ſint gratiora, quàm, quæ à probis. quin exiſtimabat deos immortaleis hominum piorum cultu, & muneribus magnopere delectari.* Iterum Plato in Euthyphrone ait dona noſtra (dona autem, quæ Diis ab hominibus dari debent, ſunt τιμὴ, γέρας, χάρις, i. honos, decus, gratia) ait igitur Plato dona noſtra Diis nihil prodeſſe.

AVERSOS PENATES] Ode XI. epod. *Preces & auerſum ad Iouem.*

FARRE PIO ET S. M.] ad hunc locum pertinent, quæ ſcribuntur à Philoſtrato de Pythagora initio libri 1. de vita Apollonij, memoriæ eſſe proditum, Pythagoram aras ſanguine nõ aſperſiſſe, ſed tus, & placentam, & hymnos diis immortalibus, & ſimilia, diis ſolitũ ſacrificare. quibuſcum congruunt illa M. Tullij lib.3. de nat. deorum. *Quamquam Pythagoras cùm in geometria quiddam noui inueniſſet, muſis bouem immolaſſe dicitur. Sed id quidem nõ credo: quoniam ille ne Apollini quidem Delio hoſtiam immolare voluit, ne aram*

A *ſanguine aſpergeret.* SALIENTE MICA] id eſt, mica ſalis. Tibull. lib. 3. eleg. 4. *At natum in curas hominum genus, omnia noctis Farre pio placant, & ſaliente ſale.* Idem lib. 4. ad Meſſal. *Paruáque caleſteis placaunt mica.* Catullus, *Non eſt in tanto corpore mica ſalis.*

IN AVAROS.
Ode 24.

INTACTIS opulentior
Theſauris Arabum, & diuitis Indiæ,
B *Cæmentis licet occupes*
Tyrrhenum omne tuis, & mare Apullicũ:
Si figit adamantinos
Summis verticibus dira neceſſitas
Clauos: non animum metu,
Non mortis laqueis expedies caput.
Campeſtres melius Scythæ,
Quorum plauſtra vagas rite trahũt domos,
Viuunt, & rigidi Getæ:
Immetata quibus iugera liberas
Fruges, & Cererem ferunt:
C *Nec cultura placet longior annua:*
Defunctúmque laboribus
Æquali recreat ſorte vicarius.
Illic matre carentibus
Priuignis mulier temperat innocens:
Nec dotata regit virum
Coniux: nec nitido fidit adultero.
Dos eſt magna, parentium
Virtus, & metuens alterius viri
Certo fœdere caſtitas.
Et peccare nefas, aut pretium eſt mori.
D *O, quiſquis volet impias*
Cædeis, & rabiem tollere ciuicam:
Si quæret pater vrbium
Subſcribi ſtatuis, indomitam audeat
Refrenare licentiam,
Clarus poſt genitis, quatinus, heu nefas,
Virtutem incolumem odimus:
Sublatam ex oculis quærimus inuidi.
Quid triſtes querimoniæ,
Si non ſupplicio culpa reciditur?
Quid leges ſine moribus
Vanæ proficiunt, ſi neque feruidis E
Pars incluſa caloribus
Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
Durataéq; ſolo niues
Mercatorem abigunt? horrida callidi
Vincunt æquora nauitæ.
Magnum pauperies opprobrium iubet
Quiduis & facere, & pati:
Virtutíſque viam deſerit arduæ.
Vel nos in Capitolium,
Quò clamor vocat, & turba fauentium: F
Vel nos in mare proximum
Gemmas, & lapides, aurum & inutile,
Summi materiam mali,
Mittamus. ſcelerum ſi bene pœnitet:
Eradenda Cupidinis
Praui ſunt elementa: & teneræ nimis
Mentes aſperioribus
Formandæ ſtudiis: neſcit equo rudis
Hærere ingenuus puer:
Venaríque timet, ludere doctior,
Seu Græco iubeas trocho,
Seu malis vetita legibus alea. G
Cùm periura patris fides
Conſortem ſocium fallat, & hoſpitem:
Indignóque pecuniam
Heredi properet: ſcilicet improbæ
Creſcunt diuitiæ, tamen
Curtæ neſcio quid ſemper abeſt rei.

INTACTIS OPVL. THES. ARAB.] ſuprà Od. 29. lib. 1. *beatas Arabum Gazas* dixit, & H ſecũda epiſt. ad Mæcen. lib. 1. *Diuitias Arabum.* Intactos autẽ theſauros intellige dictos eſſe, quia nondum Romanorum arma ſenſerant. ſic Propert. *India quin Auguſte tuo dat colla triumpho: Et domus intactæ te tremit Arabia.*

CÆMENTIS] lapidibus cæſis, vt ſup. Od. 1. huius libri, *huc frequens Cæmenta demittit redemtor.*

MARE APVLLICVM] ſic reperi ſcriptum in duobus lib. Vatic. & item Faër. Torneſ. in codice Donati autem *Ponticum* erat recenti manu ſcriptum, & in litura. Iam, quòd ad ſyllabas attinet, ſimile eſt illud Od. 4. huius lib. *Altricis extra limen Apulliæ.*

ADAMANTINOS, &c.] ſolidiſſimos, firmiſſimos. fortaſſe, quos ſup. Od. 35. lib. 1. *clauos trabaleis* dixit, hîc nominat adamantinos. vtrobi-

que

A que enim vim & firmitatem, & pæne dicã æternitatem neceſſitatis ſignificat. Plato quidem lib. de rep. decimo ἀδαμαντίνως, id eſt, adamantinè, vſurpat pro eo, quod eſt ἰσχυρῶς καὶ ἀμεταχινήτως, his verbis, ἀδαμαντίνως (inquit) δεῖ ταύτην τὴν δόξαν ἔχοντα εἰς ἅδου ἰέναι Neque temerè porrò, neque ineptè adamantini claui τῇ ἀνάγκῃ, id eſt, neceſſitati, quæ eadem ferè eſt hoc loco, atque εἱμαρμένη, tribuuntur. Significatur enim fati, mortiſque neceſſitas immutabilis, & vis inuicta. Pindarus autẽ cùm de alia neceſſitate loquatur, ita quærit ex Muſa: Quod periculum Argonautas ſolidis ex adamante clauis vinctos ad nauigandum impulit? ſic Pindar. τίς B κίνδυνος κρατεροῖς ἀδάμαντος δῆσεν ἅλοις; id eſt, quod periculum neceſſarium coëgit, vt nauigarent? Æſchylus item in Prometh. ἀδαμαντίναις πέδῃσι dixit pro ſolidiſſimis ac duriſſimis. vide annot. ad Od. 3. & 35. lib. 1.

DIRA] infeſta, triſtis, horribilis: vt & alibi.

NON MORTIS LAQ. EXP.] *expedies*, id eſt, explicabis, extricabis. ſunt enim hi laquei ἄφυκτοι, καὶ ἀδιέξοδοι, id eſt, inexplicabiles, & quos effugere nemo queat. Homerus tãtam vim Parcæ eſſe dicit, vt ne Dij quidẽ ab eo, qui ſibi ſit carus, mortem propulſare poſſint, vbi eum Parca ſemel comprehenderit. Verba Homeri ſunt hæc, ὀδυσσ. γ. Ἀλλ' ἤτοι θάνατον μὲν ὁμοίιον, οὐδὲ θεοί περ Καὶ φίλῳ ἀνδρὶ δύνανται ἀλαλκέ-C μεν, ὁππότε κεν δὴ Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο. id eſt, At profectò mortem, omnibus æquè infeſtam, ne dij quidem ab homine amico arcere poſſunt, vbi eum Parca mortis longum ſomnum dantis comprehenderit.

CAMPEST. MEL. SCYTHÆ] ſuprà Od. 35. lib. 1. *profugos* appellauit. Strabo ἁμαξοίκους, id eſt, in plauſtris habitanteis, tamquam in domibus.

RIGIDI GETÆ] cur rigidi? an quòd ſunt cælibes, & ἀνέστιοι, id eſt, ſine foco & familia? an quòd ἄβιοι, id eſt, carentes rebus ad victum paratis, & congeſtis, ſeu vitæ cultu vtentes tenuiſſimo, parciſſimo, ac duriſſimo? quæ etiam de Scythis tradita ſunt: ob idq; ἄβιοι appellãtur ab Ho-D mero. Quin eoſdem ἱππημολγοὺς appellant tum alij Græci poëtæ, tum in primis Homerus: id eſt, equorum emulctores. Dionyſ. Alex. Ἔνθα μελάγχλαινοί τε, καὶ ἀνέρες ἱππημολγοί. Homerus ἰλ. ν. αὐτὸς δὲ πάλιν τρέπεν ὄσσε φαεινὼ Νόσφιν ἐφ' ἱπποπόλων Θρῃκῶν καθορώμενος αἶαν Μυσῶν ἀγχεμάχων, καὶ ἀγαυῶν ἱππημολγῶν Γλακτοφάγων, ἀβίων τε, δικαιοτάτων ἀνθρώπων: id eſt, ipſe autem [Iupiter] reflexit oculos lucidos longè ab vrbe Troia ad terrã Thracum in ſtudio equorum aſſiduè verſantium reſpiciens, & Myſorum comminus pugnantiũ, & admirabilium Scytharum equas mulgẽrium, & lac potantium, in diem viuentium, rebúſque ad victum antè paratis carentium, hominum iuſtiſſimorum. Ex quibus verſibus cognoſcere licet, per hippemolgos, id eſt, equarum emulcto- E res, Scythas, & populos illos omneis eſſe intelligendos, qui ab occaſu, mari Sarmarico, & Gothico: ab ortu, palude Mæotide & Tanaï, & Ponto Euxino: à meridie, Æmo, & Danubio: à ſeptentrione, hyperboreis gentibus, & Rhipæis montibus continentur. hanc ſententiam adiuuat Herodotus, qui in Melpomene narrat, Scythas equas mulgere, & lac earum vaſis exceptum potare: id quod teſtatur & Strabo lib. 7.

IMMETATA QVIBVS] quorum agri, nullis cùm limitibus ſint inter ſe ſeparati, aut diſtincti, ſed communes, etiam fruges efferunt liberas & communes. *immetata* autem *iugera* acci- F pe nullis metis, id eſt, terminis diſtincta, vel nullis decempedis *dimenſa*, aut deſcripta. lege quæ ſuprà notauimus ad illum locum, *nulla decempedis Metata, &c.* Od. 15. lib. 2.

NEC CVLTVRA PLACET, &c.] nemo vnus per omnem vitam in eodem agro colendo verſatur: ſed alij ad certum numerum deſcripti ac diſtributi vnum annum agrum colunt: anno ſubſequente ſuccedunt his alij ad eundem numerum: quieſcunt ij, qui ſuperiore anno coluerant, & ita deinceps. Atque hanc ſententiã declarant ea verba, quæ ſtatim ſequuntur: *Defunctúmque laboribus Æquali recreat ſorte vicarius*, id eſt, eum, qui in labore annum verſatus, eóque labore defunctus eſt, vicarius, qui eius locum, vicémque G ſubit, reficit ac recreat æquali ſorte, id eſt, dat illi ſui reficiendi facultatem æquali ſorte: id eſt, dat illi ſui reficiendi facultatem, æquali agri colendi, laborísque perferendi cõdicione viciſſim accepta. Sic Cæſar de Sueuis lib. 4. de bello Gall. *Hi centum pagos habere dicuntur, ex quibus quotannis ſingula millia armatorum bellandi cauſa ſuis ex finibus educunt. Reliqui, qui domi manſerint, ſe, atque illos alunt. Hi rurſus inuicem anno pòſt in armis ſunt: illi domi remanent. Sic neque agri cultura, neque ratio, atque vſus belli intermittitur.*

TEMPERAT] nouerca manus abſtinet à priuignis: priuignis parcit, neque eis inſidias cõparat, vllámve perniciem molitur, vt ſolent nouercæ. ſic loquitur & Virg. Georg. 1. *Iam ſibi tum curuis malè temperat vnda carinis.* & M. Tul. Verr. H 4. ſiue accuſation. lib. 2. *non ſolùm ſociis in eo bello conſuluit, verumetiam ſuperatis hoſtibus temperauit.* ibidem: *ſi cuiquam denique vlla in re vmquam temperauerit, vt eı vos quoque temperetis.* idem lib. 1. *Te putet quiſquam cùm ab Italia freto diſiunctus eſſes, ſociis temperaſſe?* Salluſt. coniur. Catil. *Quippe ſecũdæ res ſapientũ animos fatigant: nedum illi corruptis moribus, victoriæ temperarent.* ſic enim hunc locum emendauimus, cùm in omnibus libris vulgatis corruptè legatur *obtemperarent*. emendauimus & locum apud Cæſ. lib. 1. de bello Gall. itidem corruptum, *neque ſibi homines feros ac barbaros temperaturos exiſtimabat, quin, &c.* vbi vulgo legitur *obtemperaturos*.

TEMPERAT INNOCENS] id eſt, tem-

A perando priuignis eſt innocens:vel in eo ſe innocentem præſtat, quòd temperat, vt diximus ad Od.octauam huius libri.

NEC DOTATA REGIT VIRVM] regit virum,id eſt,imperat viro,domina eſt viri:vt ſuprà Od.9.*Me nunc Threſſa Chloë regit.* Ariſtoteles libro 8.de moribus,viri & vxoris ſocietatem ſcribit eſſe Ariſtocraticam, id eſt, ei reip.formæ ſimilem,in qua præſtantiores,& meliores, & optimates imperant.iccircò virum præeſſe debere,cùm vxori virtute præſtet. Sed interdum (inquit) imperant mulieres,nempe eæ, ad quas amplæ venerunt hereditates, & benè dotatæ. ἐνίοτε δ' ἄρχουσιν αἱ γυναῖκες ἐπίκληροι οὖσαι. ſic
B Plautus in Aſinaria: *argentum accepi:dote imperiũ vendidi.*

NEC NITIDO FIDIT ADVLTERO] nitido,vel comto,& benè curato: vel vnguentis delibuto,vt annot. ad Od.19.huius lib. & alibi. vel vt epiſt.7.lib.1.*ex nitido fit ruſticus, atque Sulcos,& vineta crepat mera.*

ADVLTERO] amatore,vt ſup.Od.33.lib.1. vel propriè accipe.

DOS EST MAGNA P. VIRT.] Querebatur iam ſua ætate Theognis, non ſpectari in vxore quærenda genus, & parentum virtutem, ſed pecuniam, his verbis: Κριοὺς μὲν καὶ ὄνους διζήμεθα, Κύρνε, καὶ ἵππους Εὐγενέας· καί τις βούλεται ἐξ ἀγαθῶν Βήσεσθαι· γῆμαι δὲ κακὴν κακοῦ οὐ μελεδαίνει Ἐσθλὸς ἀνήρ, ἤν οἱ χρήματα
C πολλὰ διδῷ. quorum verſuum hæc ferè ſententia eſt:*Arietes quidem,& aſinos,& equos generoſos quærimus,& vult vnuſquiſque,equas ſiquas habet,aut alias fœminas, à maribus generoſis iniri, & grauidas fieri:puellã autẽ vitioſam,& vitioſi filiã,vir bonus vxorẽ ducere nõ magnopere dubitat,ſi modò magnam pecuniæ vim in dotem afferat.* Magnã igitur habet dotem ſponſa, ait Horat. quæ honeſto loco nata eſt,quæque ab alio viro abhorret. Non admodum diſſimile eſt huic Horatiano,Plautinũ illud in Amphitry. *Non ego illam mihi dotem duco eſſe,quæ dos dicitur:ſed pudicitiam & pudorem, & ſedatum Cupidinem,Deûm metum,parentum amorẽ, & cognatûm concordiam.* Priſcianus lib.7.hunc locũ profert oſtendẽs,*parentium* æquè,ac *parentum*
D vſitatum eſſe. idémque locum quendam ex M. Tull.Verr.7.producit. metuere autem alterum virum,nihil aliud eſt,quàm φυλάττεσθαι, id eſt, vitare,& fugere: ab alio viro tangi nolle, vt annot.ad Od.2.lib.2.

ET PECCARE NEFAS, AVT PRETIVM] id eſt,aut non putant illorum matronæ ſibi licere matrimonij caſtitatem,fidémque violare:aut ſi violant,extremo ſupplicio afficiuntur. ſic infrà Od.4.libri 4.*Culpam pœna premit comes.*

AVT PRETIVM EST MORI] id eſt, aut merces eſt peccati mors. ſic vſurpat vocem *pretium* epiſt.16. lib.1. *Nec furtum feci, nec fugi ſi mihi dicat Seruus:habes pretium:loris non vreris,aio.*

O, QVISQVIS VOLET] ſignificat,ex peccandi licentia,& impunitate cædeis,belláque ciuilia manare:quæ mala qui tollere velit, paréns- E que patriæ appellari cupiat, eum oportere ſeueriſſimis legibus latis maleficia coërcere, & comprimere:in eos autẽ,qui leges neglexerint, acerrimè animaduertere. Placet autem mihi magnopere ea ſcriptura,quam in duodecim libris manuſcriptis reperi: *Cædeis & rabiem,&c.* vbi vulgati habent,*aut rabiem.*

SI QVÆRET PATER] quidam libri veteres habent, ſi quærit p.vrb.*pater vrbium* autem tale eſt,vt ſi diceret,parens patriæ.

REFRENARE] comprimere.ſic dixit *injicere frena licentiæ* Od.15.libri 4. quem locũ, quemadmodum emendauerimus,videto ſuo loco. F

CLARVS PÒST GENITIS] clarus futurus poſteris:immortalem nominis ſui gloriam poſteris traditurus. ſic quidem habẽt noſtri libri ferè omnes: Sed quidã aiunt ſe reperiſſe in vno item manuſcr.*Carus*.quam ſcripturam probo. & ita cum iis,quæ antecedunt,aptè hærebunt quæ ſequuntur, *quatinus odimus virt.incol.*

QVATINVS, HEV NEFAS, VIRT. &c.] *quatinus*,legendum,non *quatenus*.& ita cod. Faërni,& vnus Vatic.& aliquot alij.Præterea ſic legendum eſſe docent veteres grammatici.in his Feſtus.Pendent autem hæc ex iis, quæ proximè antecedunt,rationémque continent, quamobrẽ dixerit,eum,qui res illas geſſerit, clarum,ſeu carum fore non apud ſuę ætatis homines,ſed apud poſteros,hoc modo.quoniam (inquit) virtutem G incolumem odimus,id eſt,eorum virtutem, qui viui ſunt,& incolumes: virorum autem virtute præſtãtium mortuorum deſiderio afficimur. ſed nomen *inuidi* non videtur ſuo loco eſſe poſitum: debuítque poni ſtatim poſt verbum *odimus*. eſt enim inuidi præſtanteis & excellenteis viros odiſſe:mortuos deſiderare non item. vt epiſtola ad Auguſt. libro ſecundo.*diram qui contudit hydram,Notáque fatali portẽta labore ſubegit,Comperit inuidiam ſupremo fine domari.Vrit enim fulgore ſuo, qui prægrauat arteis Infra ſe poſitas, &c.* ſic Paterculus. *naturaliter audita viſis laudamus libentius, & præſentia inuidia,præterita veneratione proſequimur:& his nos obrui,illis inſtrui credimus.* H

VIRTVTEM INCOLVM. ODIM. SVBL. EX OC.] Non ſolùm hoc de virtute, ſed & de omnibus aliis bonis verè dici poteſt, tum denique nos intelligere quæ ſunt bona,cum quæ erant in noſtra poteſtate, quibúſq; frui poteramus,ea amiſimus: neque hoc ſolùm ad inuidiam,ſed etiã ad alia animi vitia pertinet. Plautus Capt.*Tum denique homines noſtra intelligimus bona, Cùm, quæ in poteſtate habuimus, ea amiſimus.* *Sophocl.* Aiace. Οἱ γὰρ κακοὶ γνώμαισι τ' ἀγαθὸν χεροῖν ἔχοντες οὐκ ἴσασι πρίν τις ἐκβάλῃ. id eſt,Mali bonum in manibus habẽtes,illud ignorant:vbi amiſerunt, tum cognoſcunt. Hanc eandem ſententiam copioſè tractat Cicero oratione poſt reditum ad Quirit.non longè à princip.

QVID

A QVID TRIST. QVERIM. SI NON, &c.] non eſt ſatis bonas leges ferri, ſed oportet prætereà pœnas legibus conſtitutas de improbis ſumi. Leges enim ſine morib⁹ nihil proſunt reip. Et quemadmodum præclarè dictum eſt *ex malis moribus bonas leges natas eſſe*: ita bonis legibus hoc propoſitum eſſe debet, vt ciues benè ſint morati: quem finem ſi lex non aſſequetur, inutilis & otioſa futura eſt. licet & aliter explicare, vt iam dicam.

QVID LEGES SINE MORIB. VANÆ PROF.] licet etiam hunc locum ſic explicare, vt per ſe intelligatur, non vt è ſuperioribus duobus verſibus pendeat: hoc modo: *Quid leges* B *ſine moribus vana proficiunt?* Non ſatis eſt hominũ peccata metu pœnæ coërcere, quod facit lex: ſed etiam oportet ciueis à pueris bene inſtitui, atq; ad virtutem informari: quo facto, pauci erũt improbi, & ſcelerati: & ita pœnis à lege conſtitutis facile continebũtur. contrà ſi nulla erit diſciplina ciuiũ, omnes erũt iniuſti, libidinoſi, ſcelerati, impij, cùm alij tales euaſerint natura, alij mala cõſuetudine naturæ bonitatẽ corruperint: quæ vitia funditus tollere lex non poteſt, quamtumuis graueis atque acerbas pœnas improbis infligat.

SI NEQVE FERVIDIS, &c.] declarat qui ſint perditi, & corrupti mores: nempe immenſum pecuniæ ſtudium, & auaritia: paupertatis pudor & timor: cupiditates, & ſimiles animo- C rum peſtes. ex hoc fonte omnia reip. mala manarunt. pendent autem hæc ab iis, quæ proximè antecedũt, hoc modo: Quid leges proſunt ſine moribus, verbi gratia, ſi neque ea mundi pars, quæ immoderatis torretur caloribus, neque ea, quæ frigore obriguerunt, mercatorem deterrẽt, quo minus pecuniam quærat, & rem in dies magis ac magis amplificet? Has mũdi parteis partim propter immoderatum ardorẽ (vt exiſtimarunt antiqui) partim propter nimia frigora inhabitabileis, commemorat & aliis locis, vt annot. ad Od. 22. lib. 1. Cum his autem cõgruunt illa ex epiſt. 1. lib. 1. *Impiger extremos curris mercator ad Indos Per mare pauperiem fugiens, &c.*

D MAGNVM PAVPERIES OPPR.] id eſt, quæ habetur turpis & probroſa, maximè auaris, qualis inducitur Staberius ille, Saty. 3. lib. 2. *qui quoad vixit, credidit ingens Pauperiem vitium.* Itaque Euripid. in Med. Πεύντα φεύγει πᾶς τις ἐκποδὼν φίλος, id eſt, Fugit omnis amicus longè amicum pauperem. At Demoſthenes in oratione περὶ στεφάνου, ait neque eum, qui paupertatem alteri maledicti loco obijciat, ſana mente eſſe: neque eũ, qui eò, quòd diuitiis circumfluat, ſeſe efferat inſolenter. ἐγὼ γὰρ οὔτ᾽ εἴ τις πενίαν προπηλακίζει, νοῦν ἔχειν ἡγοῦμαι, οὔτ᾽ εἴ τις ἐν ἀφθόνοις, ἐπὶ τούτῳ σεμνύνεται. & item Heſiodus, his verſibus: Μηδέποτ᾽ οὐλομένην πενίην θυμοφθόρον ἀνδρὶ Τέτλαθ᾽ ὀνειδίζειν, μακάρων δόσιν αἰὲν ἐόντων. id eſt, ne vmquam paupertatẽ vitæ corruptricem cuiquam maledicti loco obijcere audeto, cùm ſit deorum donum. Vide an- E not. ad illum locũ Saty. 3. lib. 2. *credidit ingens Pauperiem vitium.*

IVBET QVIDVIS ET FACERE, ET PATI] ſic epiſt. 1. lib. 1. *Impiger extremos curris mercator ad Indos Per mare, &c.* & Saty. 4. lib. 1. *Hic mutat merces ſurgente à ſole ad eum, quo Veſpertina tepet regio: quin per mala præceps Fertur, vti puluis collectus turbine.*

VIRTVTÍSQVE VIAM DES. ARD.] ſi legeremus *arduam*, magis concineret cum Heſiodo, cuius verſus illi notiſſimi ſunt: Τῆς δ᾽ ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν Ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ᾽ αὐτήν, &c. id eſt, *Virtutem voluere dij ſudore parari, Longa autem eſt ad eam via, & ardua, & aſpera ſaxis.* Sed F cùm omnes codices veteres hãc lectionem comprobent: nihil mutandum eſſe puto. Cur autem virtutem arduam appellat? an quòd homines, claros, admirabileis, & præſtanteis, & deorum ſimileis efficit? an quòd difficilis eſt, & ſine multo labore ad eam perueniri non poteſt? quam ſententiam profectò altera lectio magis exprimeret.

VEL NOS IN CAPITOLIVM, &c.] vel in Capitoliũ, aurum omnium malorum materiam, deferamus, quemadmodum cenſet populus & multitudo: vel in mare proximum projiciamus. Sed quærat aliquis, quorſum hîc Capitolij mentio fiat. dicebat Germanus Valens, ſpectaſſe Horatium illa tempora, quibus matronæ G Ro. rep. in ſummum diſcrimen adducta, mũdum omnem ſuum muliebrem in Capitoliũ comportaſſent, atque ad vſus, ſumtúsque belli contuliſſent. Ego exiſtimabam reſpexiſſe potius ad morem veterum & Græcorum, & Romanorũ: qui pecuniam in fanis, & templis deponere, & ſacro quaſi commendare ſolebant, idq; maxime cùm rebus timerent, aut diffiderent ſuis, vt teſtatur M. Tullius lib. 2. de legib. vbi loquitur de ſacrilegij pœna, quo loco narrat, Cliſthenem quendam, Athenienſem, ciuem egregium, cùm rebus timeret ſuis, Ioui Samiæ filiarum doteis crediſſe. Sic igitur ſuadet hoc loco Horatius, vt aurum & pecunia deferatur in Capitolium, ſi quis fortè pecuniam magni faciẽdam exiſtimat, quod facit vulgus: aut potius in mare proijciatur, quod H philoſophis magis probatur. Licet etiam dicere, velle Horatium, aurum in Capitolium portari, vel ad ornatum templi, vel vt ſit donũ Ioui Capitolino conſecratum, ſeu ἀνάθημα.

QVÒ CLAMOR VOCAT, &c.] id eſt, ſecunda populi voluntate, ſeu approbante populo: vel quod mauult populus, q̃ in mari proijci.

AVRVM ET INVTILE] rectè inutile, ſi materia eſt mali. Nam vt præclarè diſputat Xenoph. Oeconom. χρήματα, id eſt, pecuniæ ab vtendo dictæ, non ſunt χρήματα ei, qui pecuniis neſciat vti, & multo minus ei, qui ex iis detrimentum capiat.

ERADENDA CVPIDINIS, &c.] ſi ve-

A rè nos ſceletum pœnitet, funditus tollẽda, & radicitus exſtirpanda ſunt vitioſæ cupiditatis primordia. Cupido pro cupiditate, maſculini generis eſt apud hunc ſcriptorem, vt ſuprà notatum eſt ad Od.16.lib.1.

ET TENERÆ NIMIS MENTES] educationem, & exercitationem ſignificat. quæ duo magnam vim habent in vtramque partem. ſic ſuprà Ode 2. huius libri, *Anguſtam amici pauperiem pati Robuſtus acri militia puer Condiſcat, &c.*

NESCIT EQVO RVDIS] pueri ingenui diſcunt potius trocho Græco ludere, aut alea, quàm equitare, aut venari. hærere in equo dixit & M.Tull. in orat. pro Deiot.

VEN. QVE TIMET] φυλάττεται, nõ vult, B vt alibi admonuimus. Venatio autẽ *Romanis ſollemne viris opus vtile famæ, Vitaq; & membris*, vt ait epiſt.18.lib.1.

SEV GRÆCO IVBEAS TR.] trochi nomen, & ludus ipſe Græca ſunt. Itaque fortaſſe melius ſentiũt qui Satyra 2. lib.2. Græcari interpretantur, *trocho & diſco ludere*, quàm qui *potare*. ſic Horat. *vel ſi Romana fatigat Militia aſſuetum græcari, &c.*

TROCHO] vide annot. ad epiſt. de arte poët. ibi, *Indoctúſque pilæ, diſcive, trochive quieſcit.*

SEV MALIS VET. LEGIB. ALEA] fortaſſe lege Cornelia, & lege Tiria, quæ commemorantur à Martiano iuriſconſulto lib. 5. re-
C gularum: & exſtat hoc caput lib.xi. pandect. iuris ciuilis, titulo de aleatoribus.

CVM PERIVRA PATRIS FIDES, &c.] cùm pater (inquit) in rebus contrahendis fidem iuriſiurandi religione obſtrictam non ſeruet: ſed ſocium fallat, & hoſpitem, omnéque ſuũ ſtudium eò conferat, vt citò heredem indignum locupletet: éuenit ſcilicet, vt diuitiarum aceruus amplificetur: ſemper aliquid deſit tamen. Simile eſt illud ſup Od.16. huius libri, *Creſcentem ſequitur cura pecuniam, Maiorúmque fames.*

INDIGNO'QVE PECVNIAM HER. PROPERET] verbum properandi cum accuſandi caſu coniunxit: vt ſuprà Od.7. lib.2. *quis*
D *vdo Deproperare apio coronas, &c.* ſic Virg. lib.9. Æneid. *pulchram properet per vulnera mortem.* Hîc igitur *properet heredi pecuniam*, interpretor, citò & properè heredem locupletare ſtudeat.

SCILICET IMPROBÆ] *improba* ab effectu, quia improbos efficiũt, vt ſuprà Od.4. lib.1. *Pallida mors*: vel improbè & ſummo ſtudio, & magno labore coaceruatæ.

AD BACCHVM.
Ode. 25.

Se Bacchi inſtinctu, afflatúque concitatum, noua quædam & inaudita de Auguſto dicturum.

Q Vò me, Bacche, rapis tui
Plenum? quæ in nemora, aut quos
agor in ſpecus E
Velox mente noua? quibus
Antris, egregij Cæſaris audiar
Æternum meditans decus
Stellis inſerere, & concilio Iouis?
Dicam inſigne, recens, adhuc
Indictum ore alio. non ſecus in iugis
Exſomnis ſtupet Euias,
Hebrum proſpiciens, & niue candidam
Thracen, ac pede barbaro
Luſtratam Rhodopen. vt mihi deuio F
Rupeis, & vacuum nemus
Mirari libet? ô Naiadum potens,
Baccharúmque valentium
Proceras manibus vertere fraxinos:
Nil paruum, aut humili modo:
Nil mortale loquar. dulce periculum eſt,
O Lenæe, ſequi deum
Cingentem viridi tempora pampino.

QVÒ ME BACCHE RAP. TVI PLEN.] ſignificat, ſe Bacchi numine afflatum, G & mente concitatum, Auguſti laudes canere, nouóque carminis genere celebrare velle, nempe lyrico: quod gloriatur à ſe primo Latinorũ poëtarum inſtitutum, ac vulgatum.

AVT QVOS AGOR IN SPECVS] ſic legi malo, vt reperi ſcriptum in tribus codicib. antiquis, quàm vt in aliis, *& quos ag. in ſp.* quamquam ne illam quidem improbo.

VELOX] κοῦφος, celer, expeditus.

MENTE NOVA] mente, quam mihi Bacchus innouauit, & diuino quodam inſtinctu cõcitauit. mente non mea, ſed diuina.

QVIBVS ANTRIS] in quibus antris: in quibus locorũ ſolitudinibus: quibus in locis ſecretis ac remotis, &c. Od.4. huius lib. *Finire quærentem labores Pierio recreatis antro.* epiſt. 2. lib.2. H *Scriptorũ chorus omnis amat nemus, & fugit vrbeis, Rite cliens Bacchi &c.* & epiſt. ad Piſon. *ſecreta petit loca.*

STELLIS INSERERE] *in cælum vocare*, vt loquitur Catullus, id eſt, immortalitati commendare & conſecrare: immortalibus laudibus afficere.

DICAM INSIGNE, &c.] non dicam res communeis, vulgareis, obſoletas, & omnium ſermone vſurpatas: ſed inſigneis, nouas, & à nemine vſque adhuc cantatas, neq; tractatas. ſic epiſt. ad Mæcenatem tertia libri primi. *Iuuat immemorata ferentem ingenuis oculiſq; legi, manibúſq; teneri.*

NON SECVS, &c.] ſic concitari ſolẽt thyades,

A des, ſeu mænades, ſeu Euiades, ſeu Baſſarides, vt ego nunc mente concitata, & commota, feror ad Auguſti laudes meo carmine prædicandas.

EXSOMNIS] expertecta. ſic cod. Faërn. Vrſ. Don. Torn. tres Vatic. ſed ad marginem libri Faërn. aſcriptum erat *Inſomnis*.

HEBRVM] Thraciæ fluuium. epiſt. 16. lib. 1. *Fons etiam riuo dare nomen idoneus, vt nec Frigidior Thracam, nec purior ambiat Hebrus*. quem hiemis ſodalem appellat Oda 25. lib. 1.

NIVE CANDIDAM] ſic ſuprà Od. 9. lib. 1. *niue candidum Soracte:* vbi diximus Soracte montem eſſe in Sabinis, cùm ſit in Faliſcis potius, vt apparet ex Plinio.

B THRACEN] Θρήκην, alibi Thracam, vt epiſt. ad Iul. Florum lib. 1. *Thracáne vos, Hebrúſque niuali compede vinctus*. vide ſup. annot. Od. 16. lib. 2. *Otium bello furioſa Thrace, &c.* ſed cur niue candidam? quia regio eſt frigidiſſima, & ideò habetur ventorum ἐργαστήριον, ſeu officina, vt diximus ad illum locum, *Thracia bacchante magis, &c.* Od. 25. libr. 1.

AC PEDE BARB. LVSTR.] quam barbari, nempe Thraces peragrant, & incolunt.

RHODOPEN.] Thraciæ montem. Virg. Sileno. *Nec tantũ Rhodope miratur, & Iſmaros Orphea.*

VT MIHI DEVIO] mihi vago, erranti, vias inuſitatas, atque à nemine tritas indaganti. *vt libet*, &c. id eſt, quàm libet, &c. ſignificat autẽ C ſe verſus lyricos primum protuliſſe Latinorum. *vt* igitur hoc loco valet quàm: vel quo modo, vt ſit admirantis. quale eſt illud Virgil. *vt perij, vt me malus abſtulit error!* quod ex Theocrito expreſſum eſt in Amarillide. Ὡς ἴδεν, ὡς ἐμάνη; ὡς εἰς βαθὺν ἅλλετ' ἔρωτα; id eſt, vbi vidit, vt inſaniit! vt in altum deſiliit amorem! ſic iterũ Horatius Od. 2. epod. *Vt gaudet inſitiua decerpens pyra!* & epiſt. ad Mæcenat. 3. lib. 1. *vt mihi ſæpe Bilem, ſæpe iocum veſtri mouere tumultus!* *Ripas* autẽ habent nonnulli libri manuſcr.

VACVVM NEMVS] ἄλσος ἔρημον. epiſt. ad Mæcen. 3. lib. 1. *Libera per vacuum poſui veſtigia princeps.*

D ô NAÏADVM POTENS] ô Bacche Naïadum, & Baccharum domine. ſic Od. 3. lib. 1. *Sic te diua potens Cypri.* Naïades ſunt Nymphæ, vt ſup. diximus libro primo.

VERTERE] euertere. Virg. Æn. 1. *Tyrias quæ verteret arceis.*

DVLCE PERIC. EST, O LENÆE] Periculoſum illud quidem eſt, ô Bacche, profiteri ſe aliquid magnum, nouũ, immortale, & elato quodam, & grandi modo dicturum: ſed tamen dulce eſt id facere Deo illo ducente, inſtigante, atq; impellente, qui capiti vel ſuo, vel eorum, quos caros habeat, viridem pampinum circundat. *Lenæus* dictus eſt Bacchus ἀπὸ τῶν Ληναίων, id eſt, à Lenæis Bacchi diebus feſtis. λήναια autem fortaſſe ἀπὸ τοῦ ληνοῦ, id eſt, à torculari. Virg. Georg. 2. *Huc pater ô Lenæe veni.* idem dictus Lyæus ἀπὸ τοῦ λύειν, quòd animos curis aſtrictos ſoluat. Hor. E Od. 9. libri epod. *Curam, metúmque Cæſaris rerũ iuuat Dulci Lyæo ſoluere.* Liber autem cur nominetur, nemini obſcurũ eſt. *Thyoneus* à Thyone Bacchi matre, quæ alio nomine Semele appellatur. Od. 17. libri 1. *nec Semeleius Cum Marte confundet Thyoneus Prælia. Euius* à voce Bacchantium *euoë*, vt diximus ad Odã 18. libri 1. *Baſſareus* ἀπὸ τῶν βασσαρῶν. βασσάρας autem aiunt fuiſſe calceos quoſdam, quibus vtebantur mulieres illæ bacchantes, à quibus Baſſarides etiam dictæ. alij βασσάρας veſtimẽti genus fuiſſe putant, quo eædem amictæ bacchanalia agitabant. ſup. Od. 18. lib. 1. *Candide Baſſareu. Dionyſus*, quaſi è Ioue natus, & in Nyſa monte Thraciæ, ſeu, vt alij, Indiæ, F educatus: vel à Ioue, & Nyſa eius nutrice appellatus. quamquam Plato in Cratylo, hoc ἔτυμον affert, ὁ Διόνυσος εἴη ἂν ὁ διδοὺς τὸν οἶνον, id eſt, Dionyſus dictus eſſe videri poſſit, qui dat vinũ, quod Græci dicunt οἶνον. *Dithyrambus* autem vel ab antro quodã διθύρῳ, id eſt, quod duas ianuas haberet: vel ex eo, quòd Bacchus bis natus, & è duabus quodammodo ianuis egreſſus ſit. Sed de Dithyrambo, vide quæ annotauimus ad Od. 2. lib. 4. *Bromius*, vel à ſtrepitu tympanorum, & voce mulierum bacchantium, & ſatyrorum, & Silenorum, & ceterorum Bacchi comitum: vel à tonitru, & ignis, fulminiſq;, quo Semele deflagrauit, ſonitu, fremitu, ac fragore. βρέμειν enim fremere eſt, & βρόμος fremitus. G

CINGENTEM VIRIDI TEMPORA PAMP.] cingentem tempora vel ſibi, vel aliis, quos ornare inſtituerit: vel & ſibi & ſuis. Od. 8. lib. 4. de Libero, *Ornatus viridi tempora pampino.*

Ode 26.

Se iam ſenem factum rebus amatoriis minus aptum eſſe.

VIXI puellis nuper idoneus,
Et militaui non ſine gloria:
Nunc arma, defunctúmque bello
Barbiton hic paries habebit: H
Læuum marinæ qui Veneris latus
Cuſtodit. hîc, hîc ponite lucida
Funalia, & vecteis, & arcus
Oppoſitis foribus minaceis.
O, quæ beatam diua tenes Cyprum, &
Memphim carentem Sythonia niue,
Regina, ſublimi flagello
Tange Chloën ſemel, arrogantem.

VIXI PVELL. NVPER IDON.] cùm eſſem ætate integra, & ad amores accommoda-

A ta: qualis eſt adoleſcentium ætas, & virorum vſque ad annum quadrageſimum: tum vixi puellis idoneus: tum me decebat puellas colere, atque amare. Erat enim ſpes amoris mutui: neque puellæ, tali ætate amatores aſpernantur.

ET MILITAVI] amaui, amori operam dedi. Od.1.lib.4. *Et centum puer artium Late ſigna feret militiæ tuæ.*

NVNC ARMA] quia dixerat, ſe militauiſſe, perſtans in tralatione ait nunc ſeſe arma amatoria Veneri conſecrare velle. arma autem amatorum hæc ſunt, funalia ad nocturnas ambulationes, & comiſſationes, verſus lyrici, citharæ, vectes, & arcus ad foreis & feneſtras effringendas. ſic Delphis ille apud Theocr. φαρμακευτρ. dicit
B Simæthæ, à qua fuerat arceſſitus, ſe, ſi ſibi non patuiſſent eius fores, & ſi excluſus eſſet, lampades & ſecureis in eius domum illaturum fuiſſe. Theocriti verba ſunt hæc: Καί μ' εἰ μὲν κ' ἐδέχεσθε, τάδ' ἦς φίλα, &c. Εἰ δ' ἄλλα μ' ὠθεῖτε, καὶ ἁ θύρα εἴχετο μοχλῷ· Πάντως καὶ πελέκεις, καὶ λαμπάδες ἦνθον ἐφ' ὑμέας. & Thraſo apud Terent. in Eunucho, ædeis Thaïdis expugnaturus, Donactem quendam iubet cũ vecti in medium agmen prodire. Neque enim (vt vulgò putant) vectibus claudebantur fores, ſed effringebantur potius: muri, ſtatuæ, ædificia ſubruebantur. quẽadmodum fugitiui illi, Verris iuſſu, duce Timarchide (vt ſcribit M. Tull. orat. in Verrem de ſi-
C gnis) ſignum Herculis, quod erat in templo Agrigentino, ſubiectis vectibus commouere, & labefactare conantur. Lucil. lib. 29. apud Non. *Vecte atque ancipiti ferro effringam cardines.* Iccirco eorum, qui parietes perfodiunt, vita, vecticularia appellatur à Catone, quòd vecte parietes effringant: & Græci parietũ perfoſſoribus, quos illi τοιχωρύχους nominant, vecteis tribuunt.

DEFVNCTVMQVE BELLO] defunctus re aliqua dicitur, qui ea vſus eſt, quamdiu debuit, aut quamdiu licuit, vti autem iam deſiit: & defunctus munere, qui munus ſuſceptum, aut receptum adminiſtrauit: & defunctus opere, qui opus abſoluit: & defunctus periculo, qui pericu-
D lo, in quo verſabatur, liberatus eſt. Ex his nata ſunt illa genera loquendi, defungi vita, defungi temporibus. Horat. epiſt. ad Auguſt. lib. 2. *& niſi quæ terris ſemota, ſuiſque Temporibus defuncta videt, faſtidit, & odit.* & Od. 23. huius libri: *Defunctúmque laboribus Æquali recreat ſorte vicarius.*

LÆVVM MAR. QVI VEN. LATVS CVST.] id eſt, paries læuo Veneris lateri proximus, dexter iis, qui ſtatuã ore aduerſo intuentur.

MARINÆ] eodem epitheto vſus eſt & Od. 11. lib. 4. *Qui dies menſem Veneris marinæ Findit Aprilem.* quamobrẽ autem Venerẽ marinam dicat, omnibus notum eſt: idque declarat vocabuli notatio. ἀφρὸς enim ſpuma maris eſt: ex qua facit eam natam Heſiod. in Theog. cui Plato in Crat. non putat quicquam contrà dici æquum eſſe, his verbis, περὶ δὲ τῆς Ἀφροδίτης, οὐκ ἄξιον Ἡσιόδῳ ἀντιλέγειν, ἀλλὰ συγχωρεῖν, ὅτι διὰ τὴν τοῦ ἀφροῦ γένεσιν, Ἀφροδίτη ἐκλήθη. id eſt, de E
Venere autẽ non eſt æquum Heſiodo aduerſari aut reclamare, ſed potius ei aſſentiendũ eſt, propter ea quòd ex ſpuma maris nata ſit, iccirco Aphroditen eſſe appellatam.

TENES] κρατεῖς κύπρου, vt *Diua potens Cypri.* ſic ſupra Od. 4. huius libri de Apolline, *qui Lyciæ tenet Dumeta.* alij annotant, *tenes* hoc loco idem valere, quod Græcum ἀμφιβέβηκας. Libri aliquot veteres habent; *regis.*

SITHONIA NIVE] Thracia. Sithonij enim ſunt Thraces. vt ſup. Ode 18. lib. 1. *Sithoniis non leuis Euius.*

SVBLIMI FLAGELLO] ſublato flagel- F
lo, vt grauior ſit plaga.

TANGE] feri, percute, vt ſit ἐλάτλωσις.

SEMEL] ἀθρόως: vel dic propriè *ſemel*, vt illa, quæ numquam vim tuam ſenſit, aliquãdo & ſemel ſentiat, deſinátque tantum ſibi arrogare, & ſe tam ſuperbam ac ferocẽ in amanteis præbere.

AD GALATHEAM
Nauigaturam.
Ode 27.

Deterret eam præcipuè exemplo Europæ. G

IMpios parræ recinentis omen
Ducat, & prægnans canis, aut ab agro
Raua decurrens lupa Lanuuino,
Fœtáque vulpes.
Rumpat & ſerpens iter inſtitutum,
Si per obliquum ſimilis ſagittæ
Terruit mannos. ego cui timebo
Prouidus auſpex?
Antè quàm ſtanteis repetat paludes
Imbrium diuina auis imminentum: H
Oſcinem coruum prece ſuſcitabo
Solis ab ortu.
Sis licet felix, vbicumque mauis,
Et memor noſtri Galathéa viuas:
Téque nec læuus vetat ire picus,
Nec vaga cornix.
Sed vides, quanto trepidet tumultu
Pronus Orion. ego, quid ſit ater
Adriæ, noui, ſinus: & quid albus
Peccet Iapyx.
Hoſtium vxores, puerique cæcos

A *Sentiant motus orientis Hædi, &*
Æquoris nigri fremitum, & trementeis
Verbere ripas.
Sic & Europe niueum doloſo
Credidit tauro latus: & ſcatentem
Belluis pontum, mediáſque fraudeis
Palluit audax.
Nuper in pratis ſtudioſa florum, &
Debitæ nymphis opifex coronæ,
Nocte ſubluſtri, nihil aſtra præter,
B *Vidit, & vndas.*
Quæ ſimul centum tetigit potentem
Oppidis Creten: pater ô relictum
Filiæ nomen, pietáſque dixit
Victa furore,
Vnde? quò veni? leuis vna mors eſt
Virginum culpæ. vigilánſne ploro
Turpe commiſſum? an vitiis carentem
Ludit imago
Vana: quæ porta fugiens eburna
Somnium ducit? meliúſne fluctus
C *Ire per longos fuit: an recenteis*
Carpere flores?
Si quis infamem mihi nunc iuuencum
Dedat iratæ: lacerare ferro, &
Frangere enitar modò multùm amati
Cornua tauri.
Impudens liqui patrios Penateis:
Impudens Orcum moror. O deorum
Siquis hæc audis: vtinam inter errem
Nuda leones.
D *Antéquàm turpis macies decenteis*
Occupet malas, teneræq́ ſuccus
Defluat prædæ, ſpecioſa quæro
Paſcere tigreis.
Vilis Europæ pater vrget abſens:
Quid mori ceſſas? potes hac ab orno
Pendulum zona bene te ſecuta
Lædere collum.
Siue te rupes, & acuta letho
Saxa delectant: age, te procellæ
Crede veloci: niſi herile mauis
Carpere penſum
Regius ſanguis, dominæq́ tradi E
Barbaræ pellex aderat querenti
Perfidùm ridens Venus, & remiſſo
Filius arcu.
Mox vbi luſit ſatis: abſtineto,
Dixit, irarum, calidæq́ rixæ:
Cùm tibi inuiſus laceranda reddet
Cornua taurus.
Vxor inuicti Iouis eſſe neſcis?
Mitte ſingultus: bene ferre magnam
Diſce fortunam: tua ſectus orbis F
Nomina ducet.

IMPIOS PARRÆ RECINENTIS, &c.] hoc ſentit Horatius. Impiis obijciantur huiuſmodi omina, auſpicia, oſtenta, quæ eos ab inſtituto itinere reuocent, ác deterreant, id eſt mala: tibi autem nihil tale metuẽdum eſt. Ego enim data opera auſpicium feci, vt ſcirem, ecquid tibi iſta nauigatio benè eſſet euentura. Itaque neque coruus, quem ego ſolis ab ortu precibus ſuſcitaui, neque picus, neque cornix, neque ceteræ aues alites, & oſcines vetant, quominus proficiſcare. quin licet tibi per auſpicia, vbicunque malis vitam traducere, ſecundiſſima fortuna frui. aues G mihi pro te auſpicanti, addixerunt. Dij immortales iter tuum approbant. Sed vides, quãto trepidet, &c. id eſt, ſed vides anni tempus: vides tẽpeſtatem imminentem. Orionis occaſus denuntiat ingenteis, & horribileis fluctus. quàm periculoſum ſit mari Adriatico nauigare, ſcio. quantas procellas oriens Auſter excitare ſoleat, nemo eſt, qui neſciat. quid multa? etiam ſi tibi aues omnia ſecunda, ac læta promittant, non debes te tamen tali anni tempore, tam infido mari committere.

PARRÆ.] Feſtus. *picus autem Martius, feroniúsque & parra & in oſcinibus, & in alitibus habentur.* Plinius ſcribit lib. 18. cap. 29. auem parrã Sirio oriente, ipſo die non apparere, donec occidat. Parræ cantum triſtem, atque infelicem veteribus habitũ eſſe credibile eſt propter vocis inſuauitatem, atque aſperitatem. Vocem autem ei eſſe inſuauem declarat Auſonij verſus. *Si confers fulicas cycnis, & aëdona parra.* H

RECINENTIS] iterum atque iterũ canentis. vtitur Od. 12. lib. 1. in aliam paullo ſententiã. *cuius recinet iocoſa Nomen imago?* & Od. proximè ſequ. *Tu curua recines Lyra Latonam.* & epiſt. 1. lib. 1. *hæc recinunt iuuenes dictata, ſenéſque.*

OMEN] omen propriè vox eſt hominum, quæ aliquid faciendum, aut non faciẽdum eſſe ſignificat. M. Tull. de diuinat. lib. 1. *Neque ſolùm deorũ voces Pythagorẽi obſeruauerunt, ſed etiam hominum, quæ vocãt omina: quæ maiores noſtri quia valere cen-*

A *ſebant,iccircò omnibus rebus agendis*, QVOD BONVM, FELIX, FORTVNATVM'QVE SIT, *præfabantur:rebúsque diuinis, quæ publicè fierent, vt fauerent linguis,imperabatur:inque feriis imperandis, vt litibus,& iurgiis ſe abſtinerent: itémque in luſtranda colonia,ab eo,qui eam deduceret,& cum imperator exercitum, cenſor populum luſtraret, bonis nominibus,qui hoſtias ducerent,eligebantur. quod item in dilectu* COSS. *obſeruant,vt primus miles fiat bono nomine.quæ quidem à teſcis & Conſule,& Imperatore ſumma religione eſſe ſeruata. Prærogatiuam etiã maiores omen iuſtorũ comitiorum eſſe voluerunt, &c.* Apud Hom. ὀδυσ. υ. omen petit Vlyſſes domeſticum, quo exploratum habere poſſit, ſe deorũ voluntate in patriam eſſe reſtitutum. petit & ſi-B gnum aliquod,aut portentum externum. At Iupiter eo audito intonuit, & hoc fuit ſignum externum.domi autem mulier quædam ex iis, quæ triticum molebant, audito ingenti illo cæli fragôre,admirata,& pæne obſtupefacta, dicit non eſſe illum è nubibus ſonitum editũ : ſed homini alicui ſignum aliquod, atque oſtentum proſperum datum : precatúrque à Ioue,vt proci eo die poſtremùm in ædibus Vlyſſis cibum capiant:atque hoc fuit omen. verba Homeri ſunt hæc, Ζεῦ πάτερ, εἴ μ' ἐθέλοντες ἐπὶ τραφερήν τε καὶ ὑγρὴν, Ἤγετ' ἐμὴν ἐς γαῖαν, ἐπεί μ' ἐκακώσατε λίην, Φήμην τίς μοι φάσθω ἐγειρομένων ἀνθρώπων Ἔνδοθεν· ἔκτοσθεν δὲ Διὸς τέρας ἄλλο φανήτω.
C cetera,qui volet,ex Homero petat.nos locũ indicauimus. Apud M.Tull.primo libro accuſ.cùm Verres ex ſenatuſc. rationes præturæ ſtatim referre deberet, neque id faceret tamen, quòd ſe quæſtorem exſpectare, idémque Dolabellam imperaſſe diceret (fuerat autem Dolabella condẽnatus) ſic M.Tull. *Itaque* (inquit) *omen magis patribus conſcriptis,quàm cauſa, placuit: probauerunt.* Significat autem iis verbis Cicero, eam Verris orationem,condemnationis ipſius omen fuiſſe.

DVCAT] voluerat dicere, deterreat, reuocet ab inſtituto ſuo: Impij hanc auem habeant ſuorum conſiliorum,& incœptorum ducem, cuius vox triſtis eſt,& infelix.

D ET PRÆGN. CAN.] fæta.Feſtus. *Grauida eſt,quæ iam grauatur fœtu:prægnans*, ſeu (vt alij ſcribunt) prægnas, *velut occupata in generando, quod conceperit.*

RAVA] raui coloris,inquit Feſtus,appellantur,qui ſunt inter flauos,& cæſios, quos Plautus rauiſtellos appellat. Sic rauũ mare apud M.Tull. lib.4.Acad.vt profert Nonius,id eſt,flauũ:nempe veſperi cùm à ſole colluceſcit. lectorem admonitum velim , quamuis de integritate huius loci non dubitem: hoc nomen tamen in duobus codicibus manu ſcriptis eſſe in litura. quam ex huius vocis ignoratione natam eſſe puto, cùm aliqui in hanc vocem incidentes,ſibi inauditam,in eius locum aliam ſibi notam ſubſtituere geſtirẽt. quod fecerunt in Cicerone,eo,quem commemoraui,loco:apud quem *flauum*, pro *rauum* ſuppoſuerunt.

RVMPAT ET SERPENS] ſerpens tranſuerſa ex parte equo terrorem inferẽs, præſignificabat apud veteres triſtem itineris euentum. huiuſmodi monſtris apud Terent. in Phorm. Geta nuptias ait ſe diſturbaturum, vel certè tardaturum. *Introiit in ædes ater alienus canis: Anguis per impluuium decidit de tegulis: Gallina cecinit,&c.* E

SI PER OBLIQVVM] id eſt, cùm per obliquum.ſic Catull. *Nam ſi luxerit, ad librariorũ Curram ſcrinia.*

SIMILIS SAGITTÆ] ſagittam hoc loco non eſſe accipiendam pro ea ſagitta, quæ arcu mittitur,ſed pro ea ſurculi parte, quæ in vitibus contorta pangitur,admonuit me Paſſeratius F meus:cui facilè aſſenſus ſum. Eſt enim hæc ſagitta,vt pote incurua,longè ſerpenti ſimilior,quàm quæ à ſagittario mittitur. Plin. *Tertium genus adiectum etiamnum expeditius ſine calce,propter quod ſagittæ vocantur,cùm intorti panguntur. iidem cùm receſſi,nec intorti trigemmes,&c.* & paullo pòſt, *ſagittas ſerere minus vtile,quoniam in transferendo facile rumpitur quod intortum fuit.*

MANNOS] equos minores. Od.4.epod. & *Appiam mannis terit.* & epiſt.ad Mæcen.2.lib.1. *Impoſitus mannis.*

EGO CVI TIMEBO] cod. Raĩn. Card. & 1.Vat. *quid timebo?* quæ ſcriptura fortaſſe vera eſt. Verũtamen nihil muto. Nam hæc lectio hoc modo defendi poteſt. Impios ſuperiora illa om- G nia triſtia auguria,monſtra, oſtenta, omina impios ducant,ego cui timebo? quaſi hoc dicat: ego tibi timere non debeo, primùm quia impia non es: deinde quia talia monſtra conſilium tuum nõ retardant, neque tibi triſtem aut infelicem euentum ſignificant.

ANTEQVAM STANTEIS] id eſt, quæ non fluunt, neque labuntur, neque currunt, vt fluuij: ſed ſtant, vt ſtagna, quę propterea fortaſſe à ſtando dicta ſunt, vt Feſto videtur: quamquam alij à voce Græca στεγνὸν, aut à στεγανόν.

IMBRIVM DIVINA AVIS] ſup.Od. 17.huius lib. *aquæ augur,* id eſt, præſignificatrix, prænuntia. ὑετομάντιν appellat Euphorion, quod H mihi indicauit Germ. Valens. in epiſt.ad Piſones de arte poët. *diuina futuri.*

OSCINEM CORVVM] Oſcines appellãtur aues, quæ cantu, ſeu occentu augurium præbent, quaſi ore canentes: vel (vt Feſtus) auſpiciũ ore facientes: quales ſunt coruus, cornix, noctua. M.Tull. de diuinat. lib.1. *Eadémque efficit in auibus diuina mens, vt tùm huc, tùm illuc volent alites: tùm à dextra, tùm à ſiniſtra parte canant oſcines.* Tit. Liu.lib.10. *Ante conſulem hæc dicentem coruus clara voce occinuit.* Apud Hom. ἰλ. ω. Priamus Hecubam diſſuadentem, ne ad Achillem eat redimendi Hectoris mortui gratia, cùm diceret illũ eſſe immitem, inexorabilem, atque infidum, auẽ malam appellat his verbis, Μὴ δέ μοι ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὸς πέλευ. Tulit autem etiam ætas

Homeri

A Homeri augures, & auſpices. i. οἰωνοσκόπους. Hom. ὀδυσσ.α. Οὔτέ τι μάντις ἐὼν, οὔτ' οἰωνῶν σάφα εἰδώς. Nam & ſenex ille Alitherſa ὀδ.β. ex aquilarum volatu, collorúmque, & genarũ laceratione, reditum Vlyſſis, & procorum interitũ auguratur. & Priamus libro ἰλιάδ. quem paullo antè diximus, ab Hecuba admonitus, Iouẽ orat, vt aquilam mittat, cuius volatu in bonam ſpem erectus, auſpicióque ſecundo confiſus ad naueis Græcorum ſeſe conferat. Πέμψον δ' οἰωνὸν ταχὺν ἄγγελον, ὅς τε σοι αὐτῷ φίλτατος οἰωνῶν, καί ἑ κράτος ἐστὶ μέγιστον, Δεξιὸν, ὄφρα μιν αὐτὸς ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας Τῷ πίσυνος ἐπὶ νῆας ἴω δαναῶν ταχυπώλων. id eſt, Mittito autem B oſcinem, celerem nuntiam, quæ tibi auium oſcinum cariſſima, & cuius vis eſt maxima, dexterã, vt ego ea conſpecta, eáque confiſus eam ad naueis Græcorum celeribus equis vectorum.

CORVVM] qui cãtet à dextra manu. nam ſi à læua crocitaret, triſte eſſet augurium. Plaut. Aulul. *Non temere eſt quòd coruus cantet mihi nunc ab læua manu. Simul radebat pedibus terram, & voce crocitabat ſua, &c.*

SOLIS AB ORTV] non temerè hoc dicit. nam augures cælum in quattuor parteis diuidebant, & cùm augurium captabant, orientem ſolem ſpectabant, vt meridies eis eſſet pars dextera, ſeptentrio ſiniſtra.

SIS LICET FELIX, &c.] nihil eſt (inquit C Horat.) quod tibi nauigare cogitanti caſum vllũ aduerſum minetur, aut prænuntiet: non oſcinum cantus, non alitum volatus, non ſerpentis, aut canis prægnantis, aut lupæ grauidæ occurſus iter tuum impediunt: denique per hæc omnia licet nauigationem inſtitutam ſuſcipias. quocumque proficiſci, & vbicumque ætatem agere in animo habes, illic omnia tibi læta, ac ſecunda euenient: ſed Orion aſtrum infelix, & formidoloſum: maris, inconſtantiſſimi, atque infidiſſimi elementi, maximéque Adriatici natura: venti, res incertiſſimæ: tempeſtates denique impendentes te ab iſto nauigandi conſilio deterrere debent. *Sis licet felix*, id eſt, licet tibi eſſe felici: nihil obſtat, quo minus feliciter ætatem agas, vbicumq; quod tibi D vitæ reliquum eſt, mauis traducere.

VBICVMQVE MAVIS] tale fere eſt illud. Æneid. 4. *Qua mecumque vocant terra, &c.*

ET MEMOR NOSTRI] hæc legenda ſunt, quaſi interpoſita, quibus eam orat, vt, vbicumque vitam agat, ſui memor ſit.

TEQVE NEC LÆVVS VETAT] ſic eſt legendum, & ita reperi ſcriptum in vno codice Vaticano, non, vt in vulg. *vetet*. Eſt enim hæc huius loci ſententia: (dicẽdum autem eſt ſæpius, propter eius difficultatem, cùm videam, doctiſſimos homines in eo hærere) paullo antè dixerat, ſe tanquam augurem, coruum oſcinem prece ſuſcitaturum ab oriente ſole, vt ex eius garritu de huius inſtitutæ nauigationis euentu iudicare, certique aliquid cognoſcere queat. Nunc proinde quaſi corui, & ceterarum auium garritum, ac vo- E latum notauerit, atque obſeruauerit, hæc ſubiũgit, ex quibus vult intelligi, coruum, picum, corniceem addixiſſe, id eſt, Galateæ nauigationẽ comprobaſſe. *ſis licet felix* (inquit) id eſt, licet tibi per omneis alites, atque oſcines proſperè nauigare, beatéque viuere, quocumque te conferre voles: omnes aues tibi ſecundum, ac lætum tuæ profectionis, tuíque conſilij euentum promittunt, atq; oſtendũt. ſic Plaut. in Aſinar. *Picus, & cornix eſt ab læua: coruos porrò ab dextera Conſuadent.* huc etiã pertinet, quod eſt lib. 2. Academic. quæſt. *Non enim magis aſſentiuntur, neque approbant lucere nunc, quàm, cùm cornix cecinerit, tum aliquid eam aut iubere, aut vetare.* F

PICVS] picum Martium vocãt Latini, Græci δρυοκολάπτην. de quo lege Plinium. lib. 10. cap. 18. & Plutarch. Ῥωμαϊκοῖς.

SED VIDES QVANTO TREPIDET TVMVLTV] ſed vides quantam tempeſtatem denuntiet, &c.

PRONVS] òccidens. de Orione diximus ad Od. 28. lib. 1.

ATER ADR.] atrum Adriæ ſinum appellat, quaſi triſtem, & infeſtum, propter huius maris improbitatem atque iracundiam, vt Oda 9. huius lib. *improbo Iracundior Adria.*

SINVS] κόλπος. dicitur autem maris ſinus per tranſlationem à corpore humano, ea maris pars, quam littora curuata complectuntur. G

ALBVS] ſic ſup. Od. 7. lib. 1. Notum, *album* dixit. *Albus vt obſcuro deterget nubila cælo Sæpe Notus.* Iapyx autem Calabriæ ventus eſt, vt ſuprà diximus ad Od. 3. lib. 1.

HOSTIVM VX. PVERIQVE, &c.] vſitatiſſimum eſt ſcriptoribus Græcis, & Latinis, cùm magnum aliquod malum ſignificare, ac deſcribere volũt, ſine longiore vlla oratione, quicquid id eſt, hoſtibus precari, atque optare. Sophocl. in Electra. Εἰ μὲν πέφυκεν ἐσθλὰ, δὸς τελεσφόρα. Εἰ δ' ἐχθρὰ, τοῖς ἐχθροῖσιν ἔμπαλιν μέθες. id eſt, ſiquidem bona ſunt, dato integra, & ad exitum perducito: Sin inimica, & mala, ad hoſteis transferto. Xenoph. ἀναβασ. γ. οἱ μὲν γὰρ ἂν ἡμᾶς τοιαῦτα ἂν παθεῖν, οἷα τοὺς ἐχθροὺς οἱ θεοὶ H ποιήσειαν. id eſt, puto fore vt talia nobis accidãt, qualia dij immortales hoſtibus ingerant. tale eſt illud Homericum. (ſunt autem Achillis verba ad Aſteropæum.) ἰλ. φ. τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν, ὅ μευ ἔτλης ἀντίος ἐλθεῖν; Δυστήνων δέ τε παῖδες ἐμῷ μένει ἀντιόωσι. id eſt, Quis & vnde veniſti hominum, qui contra me congredi auſus es? Infelicium filij ſe meis viribus opponunt. Dionyſius Alexãdr. ἐν περιηγήσει. Δυσμενέων τοι παῖδες ἐλισσόμενοι περὶ πόντον Κείνοις ἀντιάσειαν ἀλεύμενοι. id eſt, hoſtium filij in mari verſantes in illos incidant errãtes. Virg. Georg. 3. *Dij meliora piis, erroréma; hoſtibus illũ.* Ouid. *Hoſtibus eueniãt conuiuia talia noſtris.* Terent. Heautont. *Ah, obſecro te. iſtuc inimicis noſtris fiet.* Plaut. Mercat. *A. pe-*

A *rimus. C. principium inimicis dato.* Idem in Aſin.
Vtinam, malè qui mihi volunt, ſic rideant. non diſſi-
mile eſt illud Marci Tullij, Catone maiore. *Mira-
ri ſolitum C. Fabricium, quòd, cùm apud Regem Pyr-
rhum legatus eſſet, audiſſet à Theſſalo Cinea Athenis
quendam eſſe, qui ſe ſapientem profiteretur: cúmque di-
cere, omnia, quæ faceremus, ad voluptatẽ eſſe referen-
da: quod ex eo audienteis M'. Curium, & T. Corunca-
num optare ſolitos, vt id Samnitibus, ipſiq́; Pyrrho per-
ſuaderetur, quo facilius vinci poſſent, cum ſe volupta-
tibus dediſſent.* Propert. lib. 3. *Hoſtibus eueniat lenta
puella meis.* Idem lib. 2. eleg. 5. *Hoſtis ſi quis erit no-
bis, amet ipſe puellas: Gaudeat in puero, ſi quis amicus
erit.* CÆCOS] quorũ cauſæ, & principia igno-
B rantur: vel ſimpliciter, obſcuros: vt ſup. Od. 13.
lib. 2. *cæca fata.* & Virg. lib. 2. Æn. *Multáque per cæ-
cam congreſſi prœlia noctem Conſerimus.* & 3. *Excuti-
mur curſu, & cæcis erramus in vndis.* Lucret. lib. 2.
*Quòd tales turbæ motus quoque materiai Significant
clandeſtinos, cæcóſque ſubeſſe.*

ORIENTIS HÆDI,] quidam libri vete-
res habent *orientis Auſtri.*

ET TREMENTEIS VERB.] quæ vidẽ-
tur tremere, vndarum ictu, & fluctibus cõquaſ-
ſatæ. paullo verecundius dixit *trementeis ilices*
Oda 10. epod.

SIC ET EVROPE] Europę exemplo Ga-
latéam deterret, ne ſe mari, quantumuis in præ-
ſentia tranquillo, committat. Exſtat autem ele-
gantiſſimum Theocriti carmẽ de Europa Phœ-
C nicis filia, & hoc tauro. Etiam M. Tullius lib. 1. de
nat. deorum hunc taurum commemorat his ver-
bis: *At me hercule ego (dicam enim quod ſentio) quã-
uis amem ipſe me, tamen non audeo dicere pulchriorẽ
eſſe me, quàm ille fuit Taurus, qui vexit Europã, &c.*

DOLOSO] qui deum tegebat, vt ait Theoc.
in illo carmine, Κρύψε θεὸν, καὶ τρέψε δέμας, καὶ
γείνετο ταῦρος. id eſt, Celauit deum, & mutauit
corpus, & factus eſt taurus. ſic ſup. Od. 1. lib. 2.
cinerem, doloſum appellauit, qui igneis ſuppoſitos
tegeret, ac celaret.

CREDIDIT.] commiſit, ἐπίστευσε. ſuprà
Od. 5. huius lib.

PALLVIT AVDAX] pallens extimuit pe-
ricula illa, in quæ ſeſe decepta, audacius coniece-
D rat. neque eſt, quòd quiſquã miretur, hîc ab Ho-
ratio cum pallore ſeu timore coniungi audaciã.
Nam & Ariſtotel. lib. 3. de moribus ad Nicom.
ſcribit, multos eſſe θρασυδείλους, id eſt, qui au-
daciam habeant cum timiditate cõiunctam. *pal-
luit* hoc loco ἐνεργητικὸν, cùm alioqui verbum ſit
abſolutũ: vt epiſt. 1. lib. 1. *Nil conſcire ſibi, nulla pal
leſcere culpa,* & Saty. 3. lib. 2. *quiſquis Ambitione
mala, aut argenti pallet amore.* & de arte poët. *Pal-
leſcet ſuper his.*

DEB. N. OPIFEX COR.] quæ coronam
nectebat Nymphis debitam, hoc eſt promiſſam.

SVBLVSTRI] aliquantulum luminoſa. T.
Liuius lib. 5. *nocte ſublustri, cùm primò inermem, qui
tentaret viam, præmiſiſſent: tradentes inde arma, vbi*

quid iniqui eſſet, &c. Virg. lib. 9. Æn. *Et galea Eu- E
ryalum ſublustri noctis in vmbra Prodidit immemorẽ.*

SIMVL] ſimulatque, vt ſup. Od. 4. lib. 1. *quò
ſimul mearis.*

CENTVM TETIG. POTENT. OPP.
CRET.] ſic Homer. ἰλ. β. οἵ Κρήτην ἑκατόμ-
πολιν ἀμφενέμοντο. & Virgil. Æneid. 2. de Cre-
tenſibus, *Centum vrbeis habitant.* & Horat. Od. 9.
epod. *Aut ille centum nobilem Cretam vrbibus, Ven-
tis iturus non ſuis, &c.*

PATER, Ô RELICT. FILIÆ NOMEN]
ô pater, ô nomen paternũ à filia relictum. *nomen*
autem legendum, vt habẽt omnes libri veteres,
& plerique excuſi: non, *numen.*

FVRORE] amore perdito, & inſano. F

LEVIS VNA M. EST VIRGIN. CVL-
PÆ.] leuis eſt pœna virgini, quæ parentibus in-
ſciis corpus cum viro commiſcuerit, ſemel mori:
grauiore pœna multari debet. hyperbole: cuiuſ-
modi eſt apud Propertiũ, vbi de Tarpeia veſtali
loquitur: *Et ſatis vna malæ potuit mors eſſe puellæ:
Quæ potuit flammas fallere, Veſta, tuas?* Nauſicaa a-
pud Hom. ὀδυσ. ζ. grauem in ea virgine culpam
reſidẽre dicit, quæ vtroque parente inuito, præ-
ſertim propitio, cùm viris rem habeat, neque ex-
ſpectet palàm nubendi tempus. Καὶ δ' ἄλλῃ νε-
μεσῶ, ἥ τις τοιαῦτά γε ῥέζοι, Ἥ τ' ἀέκητι φί-
λων πατρὸς, καὶ μητρὸς ἐόντων Ἀνδράσι μίσ-
γηται, πρίν γ' ἀμφάδιον γάμον ἐλθεῖν.

IMAGO VANA] ſpecies falſa in ſomnis
occurrere ſolita. φάντασμα. G

QVÆ P. FVG. EBVR.] ſumtus eſt hic lo-
cus ex Hom. ὀδυσ. τ. in extremo. Δοιαὶ γάρ τε
πύλαι ἀμενηνῶν εἰσὶν ὀνείρων. Αἱ μὲν γὰρ κε-
ράεσσι τετεύχαται, αἱ δ' ἐλέφαντος. Τῶν οἳ μέν
κ' ἔλθωσι διὰ πριστοῦ ἐλέφαντος, Οἵ ῥ' ἐλεφαί-
ρονται ἔπε' ἀκράαντα φέροντες· Οἳ δὲ διὰ ξε-
στῶν κεράων ἔλθωσι θύραζε· Οἵ ῥ' ἔτυμα κραί-
νουσι, βροτῶν ὅτε κέν τις ἴδηται. quos Homeri
verſus expreſſit Virg. Æneid. 6. *Sunt geminæ ſomni
portæ: quarum altera fertur Cornea, qua veris facilis
datur exitus vmbris: Altera candenti perfecta nitens
elephanto.* huc alludit Plato in Charmide. Ἄκουε
δὴ, ἔφην, τὸ ἐμὸν ὄναρ, εἴτε διὰ κεράτων, εἴτε H
διὰ ἐλέφαντος ἐλήλυθεν, id eſt, audi igitur, inquã,
meum ſomnium, vtrùm per cornu, an per ebur
venerit. eodem pertinet epigramma Græcũ non
iniucundum ex lib. 3. epigrammatum Gręcorum,
in Callimac. ὦ μέγα Βαττιάδαο σοφοῦ περί-
πυστον ὄνειαρ, Ἦρ' ἔτεον κεράων, οὐδ' ἐλέφαντος
ἔφυς. Τοῖα γὰρ ἄμμιν ἔφηνας, ἅ τ' οὐ πάρος ἀ-
νέρες ἴσμεν Ἀμφί τε ἀθανάτους, ἀμφί τε ἡμιθέους.
quorum verſuum interpretatio ad verbum ex-
preſſa, hæc eſt. O Battiadæ ſapientis valde cla-
rum ſomnium. Planè re vera è cornibus, non ex
ebore natum eſt. Talia enim nobis aperuiſti ac
declaraſti, quæ anteà nos homines neſciebamus,
de diis immortalibus, & de ſemideis.

SI QVIS INFAM. MIHI N,] re tranſ-
acta ſolent puellæ virginitatem amiſſam deflere,
vene-

A venereámque illam voluptatem oratione dete-
ſtari. Quod dico autem, id ſic accipi volo, quaſi
Europa certò ſcicrit, ſe cum Ioue rem habuiſſe.
Nam ſi taurum eſſe putauiſſet, iuſta cauſa eſſet,
cur eam talis turpitudinis pœniteret. ſed certè
nouæ nuptæ non ſine lacrymis primos illos Ve-
neris fructus cum ſponſis ſuis decerpũt. Súntne
igitur veræ hæ lacrymæ, an falſæ? falſas ait eſſe
Catullus in carm. de coma Berenices. *Eſt'ne nouis
nuptis odio Venus? án ne parentum Fruſtrantur falſis
gaudia lacrymulis, Vbertim thalami quas intra limi-
na fundunt? Non, ita me Diui, vera gemunt, iuerint.*
Ita puella illa apud Theocr. εἰδ. vltimo, à paſto-
re Daphnide mulier è virgine facta, ad oueis
B ſuas reuertitur, oculis quidem pudore ſuffuſis: a-
nimo autem penitus exhilaràto. ὄμμασιν αἰδο-
μένη, κραδίη δὲ οἱ ἔνδον ἰάνθη.

FRANGERE] διακόπτειν, diripete, diuelle-
re ac diſcerpere.

COR. TAVRI.] nonnulli libri habent *cor-
nua monſtri*: quos non ſequor, quamquam non
damno. IMPVD. LIQ. PAT. PEN.] im-
pudẽs in eo fui, quòd patrem reliqui: impudens
nunc ſum, quòd tali flagitio admiſſo maneam in
vita. ſup. Od. 24. *Et peccare nefas, aut pretiũ eſt mori.*

ORCVM MOROR] Orcum moratur is,
qui non moritur tum, cùm mori debet. Eſt enim
quodammodo Orco in mora. nam quamuis nos
omnes morti debeamur, noſtráque, vt idem ait
C alibi: non vno tamẽ die ſumus omnes morituri:
ſed alij aliis vel citius, vel tardius. ſic iunxit hoc
verbum cum accuſandi caſu Od. 12. lib. 1. *rapidos
morantem Fluminum lapſus.* plura exempla colle-
gimus ad Od. 7. lib. 2.

SI QVIS HÆC AVDIS] cod. vnus Va-
tic. & Torneſ. habent *hæc audit* in 3. perſona. vt
Od. 5. epod. *At ô deorũ quicquid in cælo regit, &c.*

VTINAM INTER ERREM NVDA
LEON.] vtinam errem nuda inter leones. talia
aliquot loquendi genera ſub vno quaſi aſpectu
poſuimus ad Od. 7. lib. 2.

TENERÆQVE SVCCVS DEFL. PR.]
id eſt, & antequàm ego præda leonibus, & tigri-
bus debita, ac pæne deuota, contabeſcam, velim
D integra paſcere tigreis, & ſimileis feras. legendũ
fortaſſe eſt *teneráque ſucc. Deſl. præda*, niſi ita dictũ
intelligamus, vt illud, *Corticem demouebit amphora*,
Ode 8. lib. 3.

SPEC. QV. PASC. TIGR.] quæro etiam-
num ſpecioſa, & dum forma integra manet, ti-
gribus eſca & pabulum eſſe. *quæro paſcere* genus
loquendi Horatio vſitatum, alibi à nobis notatũ.

VILIS EVROPÆ PATER VRG.
ABS.] Vulgata quidem hæc eſt lectio: *vilis Eu-
rope, pater vrget abſens*: quam ſi quis fortè ei, quã
ſecutus ſum, anteponet, ſic explico. O Europa,
contemta iam, & minimi pretij, poſteaquàm pu-
dicitiam tuam prodidiſti: pater, qui abeſt, adeſſe
videtur tamen, & te vrgere, tibíque inſtare. Sed
cùm Europæ per æ diphthongum ſcriptum repe-
riſſem in vno cod. Vatic. eandémque ſcripturam E
codex Faërni, quamuis hoc loco interlitus, com-
probaret: putaui mihi ſine arrogantiæ crimine à
vulgata lectione diſcedere licere. acceſſit cod.
Torneſ. ad cuius oram hæc verba ſunt aſcripta.
*vilam Europa patrem dicit, quia eo relicto taurum ſe-
cuta eſt.* ſolemus autem ea vilia nobis eſſe dicere,
quæ non ſunt nobis cara, & quæ contemnimus,
paruíque facimus. ſic M. Tull. Philipp. 12. *vita mi-
hi quidem minimè cara eſt, præſertim cùm Dolabella
fecerit, vt optanda mors eſſet, modò ſine cruciatu, &
tormentis: vobis tamen, & populo Rom. vilis eſſe ſpiri-
tus meus non debet.* Sic igitur hunc locum explico.
Pater tibi Europæ filiæ vilis, id eſt, quem tu filia F
præ tauro cõtemſiſti, & pro nihilo putaſti, vide-
tur te abſens vrgere, & ſtimulare, vt moriaris: ita
me excruciat mei flagitij conſcientia, vt quoquò
eam, patrem mihi coràm videar audire, quamuis
abſentem, qui me obiurget, atque increpet, &c.
Et ſanè congruit hæc explicatio cum verbis illis
ſuperioribus, *pietas victa furore.* idem ſunt enim:
pietatem in patrem, victam eſſe ab amore, ac li-
bidine: & patrem ab Europa filia contemtũ eſſe
præ amante.

QVIN MORI CESSAS?] putant quidã
hæc eſſe verba patris Europã vrgentis. mihi con-
tendere non placet. ego tamen malim hæc quo-
que, Europæ eſſe verba intelligi, vt intelliga-
mus, eam perpetuò ſeipſam affari. G

VRGET] codex etiã ille Vatic. habet, *vrguet.*

POTES HAC AB ORNO PEND.] po-
tes te de hac orno ſuſpendere. quidam per ornũ,
nauis malum ſignificari putant, vt intelligamus,
Europam in naui eſſe. ſed refellit hanc opinio-
nem id, quod ſequitur, *age, te procella Crede veloci.*
Sunt autem Europæ verba à principio vſque ad
extremum, vt dixi: niſi quis malit hæc à patre
tamquam præſente dici, vt Europa perturbata,
& de gradu mentis deturbata hæc loquentẽ pa-
trem audire ſibi videatur. Iam hæc *Pendulum ab
orno*, coniunctè ſunt legenda, vt epiſt. ad Loll. 2.
lib. 1. *ne fluitem dubiæ ſpe pendulus horæ.*

ZONA BENÈ TE SEC.] quam opportu-
nè tecum deportaſti, vt ea tibi collũ obſtringas,
animámque intercludas. erat autem veriſimile, H
zonam virgineam, quam taurus Europæ ſoluiſ-
ſet, ei aliud agenti excidiſſe.

LÆDERE COLLVM] codex Card. Rai-
nutij, & vnus Vatic. & nonnulli alij manuſcripti
habent *elidere collum*, quæ ſcriptura quamquam
non eſt mihi viſa vulgatæ anteponenda, *lædere
collum*: non tamen videtur reijcienda aut damnã-
da, vt prima littera, verbi *elidere*, pertineat ad
verſum antecedentem, hoc modo *zona benè te ſe-
cuta e- Lidere collum.*

SIVE TE RVPES, ET AC.] ſiue, non
geminatum, annotatum ad Od. 3. lib. 1. acuta autẽ
leto ſaxa dicit, quòd eum, qui ſe ex eis præcipi-
tem agat, celeriter exanimẽt, vt morbi acuti ap-
pellantur, quod celeriter tollant de medio.

A AGE, TE PROC. CREDE] id eſt, committe, ſeu permitte te procellæ: ex hac rupe te præcipitem in mare deijce.

RAGIVS SANGVIS] ſic Od.a.lib.4. *Seu Deos, Regéſque canit, Deorum ſanguinem.* & carm. ſæculari, *Clarus Anchiſæ, Veneriſque ſanguis.* & de art.poët. *Vos ô Pompilius ſanguis.*

QVERENTI] Europæ. hoc loco adducor, vt credam orationem eſſe Europæ ab initio continuatam ad hunc vſque locum.

PERFIDVM RIDENS] Helleniſmus, vt annot.Od.aa.lib.1.ad illum locum, *Dulce ridentem.* Sic quidem omnes hũc locum connectunt, & explicant. Sed Paſſeratius, cõiunctè legit *que-*
B *renti Perfidum*, id eſt, querenti taurum perfidum ac doloſum: vel querenti perfidiam tauri, cui latus crediderat, cuíque ſe vehendam tradiderat. ſic locutus eſt Ouid.in epiſt. Didonis. *Non tamen Æneam quamuis male cogitet, odi. Sed queror infidum: queſtáque peius amo.*

REMISSO] iam laxato, poſteaquàm Europã ſuis ſagittis ſauciarat. probabiliter autem, & ex ſagittariorum more dixit, *remiſſo arcu.* Nam ſagittarij vbi arcu vti neceſſe habẽt, eum intendunt. vbi iaculari velle deſierunt, remittunt. ſic ſuprà Od.8. *Iam Scytha laxo meditantur arcu Cedere campis.*

ABSTINETO (DIXIT) IRARVM] etiam hoc è Græco expreſſum puro, ἀπέχου τῶν ὀργῶν. nam Latino more dixiſſet, *abſtineto ab iris.* Simile eſt illud ſuprà Od.9, lib.2. *deſine mollium*
C *Tandem querelarum.*

CVM TIBI INVISVS LACERANDA, &c.] cùm taurus is, cui te tantopere iratam eſſe oſtendis, te reuiſet: ne, quod te facturã eſſe minata es, eius cornua frangito, aut lacerato: ſed in eum te facilem ac placatam præbeto.

VXOR INVICTI IOVIS ESSE NESCIS?] hoc quoque loquendi genus Græcum eſt. ſic enim loquuntur illi, οὐκ οἶσθα τοῦ Διὸς γυνὴ οὖσα; Latini autem ſic, te vxorem inuicti Iouis eſſe neſcis? tale eſt illud, *patiens vocari Cæſaris vltor.* Od.2.lib.1.

BENE FERRE MAGNAM] οὐ γὰρ παντὸς ἀνδρὸς φέρειν εὐτυχίας, inquit Ariſtot.lib.5. polit. id eſt, non eſt cuiuſlibet ferre res ſecundas.
D Quòd ſi quis ſecundam fortunam cõſecutus aut certaminibus glorioſis, aut pecuniæ magnitudine, inſolentem atque odioſam petulantiam comprimere ſciat, dignus ſit, quem homines certatim laudibus efferant, vt ait Pindarus: cuius hæc verba ſunt ὠδ.γ.ἰσθμ. princip. Εἴ τις ἀνδρῶν εὐτυχήσαις ἢ σὺν εὐδόξοις ἀέθλοις, ἢ σθένει πλούτου κατέχει φρεσὶν αἰανῆ Κόρον, Ἄξιος εὐλογίαις ἀστῶν μεμίχθαι. Vtrum autem ſit difficilius ſecundam, an aduerſam fortunã moderatè & compoſitè ferre, non eſt facilè pronũtiare. Aiunt quidam, quemadmodum dolor interimit, voluptas autem liquefacit: ſic rebus aduerſis homines opprimi, atque affligi: ſecundis verò, dumtaxat immoderata lætitia efferri. Ego tamen exiſtimarim, ſi mihi quod ſentio, liceat dicere, difficilius eſſe E
res ſecundas æquo animo, & moderatè ferre, q̃ aduerſas: propterea quòd ſecundæ res animos hominum vaniſſimis opinionibus imbuere, eoſdémque ad ſuperbiam, ferociam, ignorationem ſui, pernicioſam ſecuritatem, omnẽ denique peccandi licentiam atque impunitatẽ facillimè impellere ſolent, dum ſuas fortunas, tanquam deorum, ſtabileis, fixas, & ſempiternas fore ſperant. Ita fit, vt ſecundis rebus elati, præ ſe contemnãt alios, ſeſe aliis omnibus anteponant, ſua profundant, alienis rebus manus afferant, leges negligant, ſacra cum profanis miſceant, omnia ſua libidine metiantur: poſtremò ſuæ intemperantiæ ac temeritatis meritas pœnas luant. Cõtrà in re- F
bus aduerſis pręcipua vis ineſt excitandorum ad virtutem animorum, acuendæ fortitudinis & induſtriæ, comprimendæ ſuperbiæ, coërcendarum cupiditatũ. Nam ſi quis, exempli gratia, ſit inertior, ignauior, diſſolutior, mollior natura, is rebus aduerſis ſtimulatus, atque exſuſcitatus, omnẽ continuò ex animo inertiam, ac mollitiam diſcutit, atque eijcit, totúmque ſe ad fortitudinis & patientiæ ſtudium traducit: ſi quis elatior, ferocior, ac ſuperbior: is à rebus aduerſis correctus, & quodammodo eruditus, ad modeſtiam & facilitatem ſeſe dicto citiùs inflectit: ex quo Græci ſolent ita loqui, τοὺς ἀνθρώπους ταῖς ἀτυχίαις σωφρονίζεσθαι: id eſt, homines rebus aduerſis ſapientiores fieri, atque erudiri: ſi quis luxurioſus, profuſus, ac ſumtuoſus: is conſilio mutato, fruga- G
litatem, & parſimoniam amplectitur. Hanc ſententiam confirmat Cornelius Tacitus, non optimus ille quidem latinitatis auctor, ſed hiſtoriæ certè ſcriptor prudẽs, verus, atque acutus, lib.17. his verbis: *fortunam adhuc tantùm aduerſam tuliſti. ſecundæ res acrioribus ſtimulis animum explorant: quia miſeria tolerantur, felicitate corrumpimur.* & item Salluſt.coniur.Catil. *Quippe ſecũdæ res ſapientum animos fatigant: nedũ illi (milites) corruptis moribus victoriæ tẽperarent.* Sic & Cato oratione pro Rhod. apud Gell.lib.7.cap.3. *Scio ſolere pleriſque hominibus rebus ſecundis, atque prolixis, atque proſperis animum excellentem, atque ſuperbiam, atque fero-* H
citatem augeſcere, atque creſcere: quod nunc mihi magnæ curæ eſt, quod hæc res tam ſecundè proceſſerit, nequid in conſulendo aduerſi eueniat, quod noſtras ſecundas res confricet: néve hæc lætitia nimis luxurioſe eueniat. Aduerſæ res ſe domant & docent quid opus ſit facto: ſecundæ res lætitia tranſorſum trudere ſolent à rectè conſulendo, atque intelligendo. Ad hunc locum pertinet illud epiſt.8.lib.1.in extr. *ſubinde Præceptum auriculis hoc inſtillare memento: Vt tu fortunam: ſic nos te, Celſe, feremus.* & illud Saty.2.lib.2.in extr. *quocirca viuite fortes, Fortiáque aduerſis opponite pectora rebus.*

TVA SECT. ORB. &c.] id eſt, tertia pars orbis terrarũ tuo nomine appellabitur, ad ſempiternam tui memoriam.

AD LY-

A

AD LYDEN.

Ode 28.

Diem Neptuno ſacrum hilariter exigendum eſſe.

FESTO quid potius die
Neptuni faciam? prome reconditum,
Lyde ſtrenua, Cæcubum:
Munitæq́ adhibe vim ſapientiæ.
Inclinare meridiem
B *Sentis: ac, veluti ſtet volucris dies,*
Parcis deripere horreo
Ceſſantem Bibuli conſulis amphoram.
Nos cantabimus inuicem
Neptunũ, & virideis Nereïdum comas.
Tu curua recines lyra
Latonam, & celeris ſpicula Cynthiæ:
Summo carmine, quæ Cnidon
Fulgenteíſque tenet Cycladas, & Paphon
Iunctus viſit oloribus.
C *Dicetur merita Nox quoque nænia.*

FESTO QVID POTIVS DIE, &c.] ὕϛερον πρότερον. Erat enim hic ordo. Prome Lyde reconditũ Cæcubum, vt bibam. quid enim potius feſto Neptuni die facere poſſum?

MVNITÆQVE ADHIBE VIM] id eſt, ſeueriorem iſtam ſapientiam ſæptam, & munitam aduerſus voluptates, expugna liberaliore potu, vt det loci aliquid ioco, & ludo. non diſſimile eſt illud, quod eſt ſuprà Od. 21. ad teſtam. *Tu lene tormentum ingenio admoues Plerumque duro.* nam qui ingenium durius, rebúſque ſeriis ſemper deditum, & ſapientiam obfirmatam, atq; in propoſito conſilio pertinacem, vini potu tempe-
D rat, ac relaxat, videtur cùm dulcẽ quandam vim ſapientiæ afferre, tùm lene quoddam tormẽtum ingenio duriori adhibere.

INCLINARE MERIDIEM SENTIS] vides, ſolem à meridie iam ad occaſum vergere: & tamẽ proinde quaſi ſter in cælo fixus, neq; ſe commoueat, ſicca manes, neque ea, quæ ad curandum corpus pertinent, cõparari iubes. Eandem expreſſit ſententiam aliis verbis, ſub perſona paraſiti Plautus Menæchm. *Dies quidem iam ad vmbilicum eſt dimidiatus mortuus.* ſic M. Tull. lib. 3. Tuſcul. quæſt. princip. *Vt enim in Academiã noſtram deſcendimus, inclinato iam in pomeridianum tempus die, &c.* Conuenienter autem & accommodatè ad naturam rerum ita loquebantur Latini. Nam veteres Græci diem ad meridiem vſq; creſcere dicebant, à meridie minui ac decreſcere. Itaque manè ſol ſurgere dicitur & oriri: ueſperi occidere & cubare. Hom. ἰλ. λ. Ὄφρα μὲ
E
ἠὼς ἦν, καὶ ἀέξετο ἱερὸν ἦμαρ. id eſt, Interea dũ erat aurora, & dies ſacer augeſcebat: & φθινάδα ὥραν appellant Græci tempus pomeridianum: quaſi tempus decreſcens.

AC VELVTI] ſic quidẽ habẽt omnes, quos vidi, libri calamo ſcripti: mallem tamẽ *at veluti.*

PARCIS DERIP. HORR.] deripere ſcriptum reperi in quattuor libris Vatic. Don. Vrſ. Torneſ. eámque ſcripturã puto eſſe rectam & germanam. condebant autem vini cados, & teſtas in horreis antiqui, id eſt, vini apothecis, vt Od. 12. lib. 4. *elicíet cadum, Qui nunc Sulpiciis accu-* F
bat horreis. vide annot. ad Od. 21. huius libri. quo loco cum vtatur verbo deſcendendi, ſatis declarat, vini apothecas fuiſſe in locis editioribus collocatas, & in eis teſtas & amphoras ſeruari ſolitas, fortaſſe vt facilius fumum biberent, & ita vinum inueteraſceret, quemadmodũ docet Columella lib. 1. cap. 9. & nos diximus ſuptà ad Oden 8. huius libri.

BIBVLI CONSVLIS AMPH.] ætatẽ huius vini notat. Fuit autem Bibulus C. Iulij Cæſaris collega, anno ab vrbe condita DCXCIV.

INVICEM] viciſſim, vt ſup. Od. 25. lib. 1. *Inuicem mæchos anus arrogãnteis Flebis.* quidam libri manuſcr. habent, *Inuices.*

ET VIRIDEIS] talis color tribuitur diis & G
deabus marinis, ſeu glaucus, & cæruleus. idem valet *vitreus*. iccircò ſuprà Circen *vitream* dixit Oda 16. lib. 1.

TV CVRVÆ] ſup. Od. 10. lib. 1. *curuaq́ lyræ parentem.*

RECINES] iterum atque iterum canes, vt Od. 12. 1. libri, *cuius recinet iocoſa Nomen imago?*

CEL. SPIC. CYNTHIÆ] Dianæ. Cynthus mons Deli, à quo & Apollo, Cynthius: & Diana, Cynthia nominata eſt. cur celeris? quia taleis oportet eſſe venatores. Diana autem venatrix eſt. præterea Diana, luna eſt. at luna breuiſſimo tem pore nempe 28. diebus orbem & curſum ſuum conficit. Quare ob hanc cauſam *lunas celereis* dixit Oda 1. lib. 4. & Oda 6. eiuſdem, lunam celerẽ
pronos voluere menſeis. Spicula porrò Dianæ tri- H
buuntur, quia eſt iaculatrix. iccircò & ab Homero, & à ceteris ἰοχέαιρα appellatur, id eſt, ſpiculis, ſeu iaculis gaudẽs. Poſtremò habet etiã luna ſuos radios. Virg. lib. 9. *Et galea Euryalum ſubluſtri noctis in vmbra Prodidit immemorem, radiiſque aduerſa refulſit.* At radij, ſunt ſpicula.

SVMMO] vltimo, vt epiſt. 1. ad Mæcen. 1. lib. 1. *ſumma dicende camœna.*

QVÆ CNIDON, &c.] Venerẽ deſignat. ſuprà Od. 30. lib. 1. *O Venus, regina Cnidi, Paphique.*

FVLGENTEÍSQVE] *niteneis*: Oda 14. lib. 1. *Interfuſa nitenteis Vites æquora Cycladas.*

IVNCTIS VISIT OLORIB.] cycnis: à quibus trahitur currus Veneris. Od. 1. lib. 4. *pur-*

A *pureis ales oloribus*, id eſt, vtens olorum pennis, & alis ad currum ſuum trahendum. Vtitur etiã Venus paſſeribus ad eandem rem. Sappho. πατρὸς δὲ δόμον λιποῖσα Χρύσεον ἦλθες Ἅρμ' ὑποζεύξασα, καλοὶ δέ σ' ἄγον ὠκέες στρῦθοὶ πτέρυγας μελαίνας Πυκνὰ δινέοντες ἀπ' ὠραίω, αἰθέρος διὰ μέσσω: id eſt, patris autem domo relicta, veniſti curru aureo iuncto: Pulchri verò & celeres paſſeres te vehebant crebrò nigras alas agitãtes à cælo per mediũ æthera. Eò fortaſſe ſpectans Catullus paſſerem, ſuæ puellæ delicias, & tam lepido carmine cecinit, & mortuum tam triſtibus verſibus luxit. Vtitur & columbis. Propertius lib. 3. in ſomnio ſuo. *Et Veneris dominæ vo-*
B *lucres mea turba columbæ Tingunt Gorgoneo Punica roſtra lacu.*

MERITA NÆNIA] carmine debito. aliâs nænia carmen eſt funebre, vt ſuprà Od. 1. lib. 2. Putant quidam propriè hîc poſitam eſſe vocem *nænia*, pro carmine triſti & lugubri, quia (inquiunt) nox ſit mortis & ſomni mater.

AD MÆCENATEM.
Ode 29.

Inuitat eum ad cenam.

C *TYRRHENA regum progenies, tibi*
Non antè verſo lene merum cado
Cum flore, Mæcenas, roſarum, &
Preſſa tuis balanus capillis
Iamdudum apud me eſt. eripe te moræ,
Ne ſemper vdum Tibur, & Æſulæ
Decliue contempleris aruum, &
Telegoni iuga parricidæ.
Faſtidioſam deſere copiam, &
Molem propinquam nubibus arduis:
D *Omitte mirari beatæ*
Fumum, & opes, ſtrepitúmque Romæ.
Plerumque gratæ diuitibus vices,
Mundæq; paruo ſub Lare, pauperum
Cenæ ſine auleis, & oſtro
Sollicitam explicuere frontem.
Iam clarus occultum Andromedæ pater
Oſtendit ignem. iam Procyon furit,
Et ſtella veſani leonis,
Sole dies referente ſiccos.
Iam paſtor vmbras cum grege languido,
Riuúmque feſſus quærit, & horridi E
Dumeta Siluani: carétque
Ripa vagis taciturna ventis.
Tu, ciuitatem quis deceat ſtatus,
Curas, & vrbi ſollicitus times:
Quid Seres, & regnata Cyro
Bactra parent, Tanaiſque diſcors.
Prudens, futuri temporis exitum
Caliginoſa nocte premit Deus:
Ridétque, ſi mortalis vltra
Fas trepidat. quod adeſt, memento
Componere æquus: cetera fluminis F
Ritu feruntur, nunc medio alueo
Cum pace dilabentis Etruſ-
Cum in mare, nunc lapides adeſos,
Stirpeisque raptas, & pecus, & domos
Voluentis vnà, non ſine montium
Clamore, vicinæq; ſiluæ,
Cùm fera diluuies quietos
Irritat amneis. ille potens ſui,
Lætúſque deget: cui licet, in diem,
Dixiſſe, vixi: cras vel atra
Nube polum pater occupato, G
Vel ſole puro: non tamen irritum
Quodcumque retro eſt, efficiet: neque
Diffinget, infectúmque reddet,
Quod fugiens ſemel hora vexit.
Fortuna ſæuo læta negotio, &
Ludum inſolentem ludere pertinax,
Tranſmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alij benigna.
Laudo manentem: ſi celereis quatit H
Pennas: reſigno, quæ dedit: & mea
Virtute me inuoluo: probámque
Pauperiem ſine dote quæro.
Non eſt meum, ſi mugiat Africis
Malus procellis, ad miſeras preces
Decurrere: & votis paciſci,
Ne Cypriæ, Tyriæq; merces
Addant auaro diuitias mari.
Tunc me biremis præſidio ſcaphæ
Tutum per Ægæos tumultus
Aura feret, geminusque Pollux.

A THYRRHENA REG. PROG.] Mæcenatem ſignificat, ab Ettuſcis Regibus oriũdum, vt diximus ſup. Od. 1. lib. 1. *Mæcenas atauis edite Regibus.* & Propert. lib. 3. *Mæcenas eques Etruſco de ſanguine Regum, Intra fortunã qui cupis eſſe tuã, &c.*

TIBI NON ANTE VERS. L. M. C. CVM FL. &c.] tria ſe præcipuè apparaſſe oſtẽdit: vinum, roſas, vnguenta. ſic ſup. Od. 3. lib. 2. *Huc vina, & vnguenta, & nimiùm breueis Flores amæna ferre iube roſæ.*

NON ANTE VERSO CADO] quid ſit cadum vertere, & cadus verſus, ex Plauto intelligere licet in Sticho. *Nolo ego nos pro ſummo bibere: nulli relerimus poſteà: Namq; edepol quamuis de-* B *ſubito vel cadus verti poteſt.* & Virg. Æneid. 9. *Indulgent vino, & vertunt crateras aënos.* & Lucil. *Vertitur œnophoris fundus, ſententia nobis.* Horat. ſat. 8. lib. 2. *Inuertũt Aliſanis vinaria tota.* Virg. Æn. 4. *Indulgent vino, & vertunt crateras ahenos.* Vinũ igitur è cado promturi cadum vertebant: & ita exhauriebant, ſeu vinum depromebant.

PRESSA] id eſt, ex qua oleũ expreſſum eſt, quod balaninum appellatur. per glandem igitur preſſam, oleum balaninum ex glande vnguentaria expreſſum ſignificat.

TVIS CAPILLIS] vt eo vnguento tui capilli delibuti niteant.

BALANVS] balanus, glans vnguẽtaria. Plin. lib. 12. cap. 28.

C ÆSVLÆ] Æſula oppidũ in colle ſitum, Tiburi propinquũ. Æſolanos cõmemorat Plin. lib. 3. cap. 5. Quare malim hîc legi *Æſolæ.* quamquam ab eodem etiã Æſulani, ſeu Aſulani eodem loco referuntur.

ET TELEGONI IVGA PATR.] id eſt, Tuſculũ item in colle ſitum. de quo multa Strabo lib. 5. De Telegono autem ſcribit Homeri interpres ὀδ. λ. recentiores poëtas ea, quæ de Telegono Vlyſſis & Circes filio dicuntur, confinxiſſe, nempe ab eo, cùm in Ithacam patrem quærens veniſſet, imprudẽte patrem eſſe interfectũ.

FASTIDIOSAM COPIAM] quæ faſtidium parit. nam *Putet aper, rhombúſque recens, mala copia quando Ægrum ſollicitat ſtomachum*, vt eſt D Saty. 2. lib. 2. ſuprà Od. 1. huius libri, dominum, *terræ faſtidioſum* dixit, qui terræ faſtidio afficiatur. Omnino copia ſatietatẽ, ſatietas faſtidiũ parit.

MOLEM PROPINQ. NVBIB.] ædificia ad eam altitudinem perducta, vt nubeis attingere videantur. ſup. Od. 15. lib. 2. *regias moles* appellauit.

MVNDÆ] neque ſordidæ, neque nimis opiparæ, & ſumtuoſæ, vt Saty. 1. lib. 2. *Mundus erit, qui non offendet ſordibus, atque In neutram partem cultus miſer.*

SOLLICITAM EXPLIC. FR.] ademerunt curas, triſtitiam diſcuſſerunt & animos exhilararunt. *explicare frontem* dicitur tùm id, quod lætitiæ cauſam affert, vt hoc loco: tùm is, qui re aliqua læta ſibi oblata, vultu & fronte lætitiam declarat. ſic Sat. 2. lib. 2. *Ac venerata Ceres vt culmo ſurgeret alto, Explicuit vino contracta ſeria frontis.* E Terentius de eo, qui hilariter viuit, dixit *exporrigere frontem*, Adelph. *da te hodie mihi: Exporge frontem.* paullo pòſt idem dicit aliis verbis, *hodie modò hilarum te face.*

IAM CLARVS OCCVLTVM] videtur hîc Alcæum eſſe imitatus: cuius extant hi verſus apud Athen. lib. 1. & 10. Τέγγε πνεύμονας οἴνῳ, τὸ γὰρ ἄστρον περιτέλλεται· Ἡ δ᾽ ὥρη χαλεπή, πάντα δὲ δίψαι ὑπὸ καύματος. quibus verbis hæc ferè ſententia exprimitur. Madefacito pulmones vino. Aſtrùm enim oritur feruidum: anni tempus graue & moleſtum eſt, omnia præ æſtu ſitiunt. & alibi, Πίνωμεν· τὸ γὰρ ἄστρον περιτέλλεται. F ſignificatur autem æſtatis aduentus.

ANDROMEDÆ PATER] Cepheus Andromedæ pater ex Caſſiepéa vxore. de quo ſic Aratus: Αὐτὸς μὲν κατόπισθεν ἐὼν Κυνοσουρίδος ἄρκτου Κηφεὺς ἀμφοτέρας χεῖρας τανύοντι ἐοικώς. id eſt, *Ipſe breuem patulis manibus ſtat poſt Cynoſuram Cepheus. Andromeda* autem repoſui, ſecutus libros veteres.

IAM PROCYON FVRIT] anticanem Aratus ſub geminis locat. καὶ μὴν καὶ Προκύων διδύμοις ὕπο καλὰ φαείνει. quem verſum ſic vertit M. Tull. *& hic Geminis eſt ille ſub ipſis Anticanis, Graio procyon qui nomine fertur.* ſic autem legendum potius, quàm vt vulgò, *Anteeanem.*

ET HORRIDA DVMETA SILVANI] G ita ſcriptum reperi in duobus lib. Vatic. & Iann. alij habent *horridi, &c.* vnus, *horrida Dumeta ſiluarum.* ego probabiliorem, meo iudicio, ſcripturam ſecutus ſum.

CARETQVE RIPA] cod. Achillis Statij *caret quà*, quam ſcripturam non memini me vſquam reperire.

REGNATA CYRO BACTRA] Bactra, in quibus regnauit Cyrus. notauimus hoc genus loquendi ſuprà ad Od. 6. lib. 1. *& regnata petam Laconi Rura Phalantho.* Strabo βάκτραν nominat numero ſingulari lib. 2. εἶτα εἰς Βάκτραν τὴν πόλιν, &c. Plinius Bactra numero multitudinis, vt Horat.

TANAÏSQVE DISCORS] cur diſcors? H an quòd cum Mœotide palude Aſiam ab Europa diſterminat? an quòd deſinens in duas ſe parteis findit, vnáque in Mœotidem paludem, altera in Cimmerium Boſporũ influit? an quòd Scythæ & Sarmatæ, per quos fluit, continua inter ſe bella gerunt? an quòd Parthi, ſeu Medi, Tanaï vicini inter ſe diſcordant, & ſeditiones agitant? eóque minus Mæcenati de rep. laborandum eſt? quod poſtremum placet Paſſeratio: confirmátq; ſimili loco, qui eſt Oda 8. huius libri, *Mitte ciuileis ſuper vrbe curas. Occidit Daci Cotiſonis agmen. Medus infeſtus ſibi luctuoſis Diſſidet armis.*

PRVD. FVT. TEMP. EXIT.] nihil eſt hac ſententia tritius, eam ſic complectitur Pindarus εἰδ. ιϛ. Olymp. σύμβολον δ᾽ οὔπω τις ἐπι-

A χθονίων πιστὸν ἀμφὶ πράξιος ἐσσομένας εὗρεν θεόθεν. τῶν δὲ μελλόντων τετύφλωνται φραδαί, id eſt, nullus dum mortalium certam rei futuræ notam diuinitus conſecutus eſt: & futurorum cognitio eſt obſcura.

VLTRA FAS TREPIDAT] vltra id, quod ei licet, laborat, id eſt, ſe cura rerum futurarum macerat, vt Od.16.lib.2. *Lætus in præſens animus, quod vltrà eſt, Oderit curare.*

QVOD ADEST] id, quod præſens eſt. ſic Pindar. εἰδ.η.ἰσθμ. τὸ δὲ πρὸ ποδὸς ἄρειον ἀεὶ χρῆμα πᾶν. δόλιος γὰρ αἰὼν ἐπ' ἀνδράσι κρέμαται ἑλίσσων βιότου πόρον, id eſt, res autẽ omnis, quæ ante pedes eſt, ſemper eſt melior. dolo-
B ſa enim ætas hominibus impendet vitæ curſum voluens.

ÆQVVS] id eſt, æquo animo. annot. ad Od. 3.lib.2.

CETERA FLVM. RITV FER.] ea tantùm, quæ præſentia ſunt, in noſtra poteſtate ſunt ſita, eáque noſtro arbitratu componere, & moderari poſſumus, inquit. cetera autem vel Dei im mortalis voluntate, ac prouidentia adminiſtrantur, & horum cauſæ ſunt æternæ ac neceſſariæ: vel temerè, arbitrióque fortunæ eueniunt, & horum cauſæ ſunt fortuitæ. dico autem hæc de philoſophorum ſententia. Quemadmodum autem fluuij, qui nunc lenis & pacatus eſt: nũc rapidus & violentus, curſum moderari nõ poſſumus: ſic neque rerum futurarum naturam, quæ interdũ
C tranquilla eſt, ſedata, læta, optata: interdum concitata, & turbulenta, & mortalibus calamitoſa, atque aduerſa, immutare fas eſt. Sæpe vtuntur poëtæ hac torrentis ſimilitudine: ſed variè. Virg. Æneam armorum ſonitu & fragore è ſomno excitatum cum paſtore confert, è montis vertice torrentem ingenti cum murmure præcipitantẽ, omniáque ſecum trahentẽ, exaudiente. Æneid.2. *Excutior ſomno, & ſummi faſtigia tecti Aſcenſu ſupero, atque arrectis auribus aſto: In ſegetẽ veluti cùm flamma furentibus Auſtris Incidit, aut rapidus montano flumine torrens Sternit agros, ſternit ſata læta, boúmq; labores, Præcipitéſque trahit ſiluas. ſtupet inſcius alto Accipiens ſonitũ ſaxi de vertice paſtor.* Sic Lucret. lib.1. vbi diſputat de primis corporibus,
D docétque, ea cerni non poſſe: ventorum affert ſimilitudinem, qui, cùm oculis non cernantur, arbores ſternunt tamen, & mare turbant, & conci tant, non aliter (inquit) *Quàm cũ mollis aqua fertur natura repẽte Flumine abundanti, quod largis imbribus auget Mõtibus ex altis magnus decurſus aquai, Fragmina conijciens ſiluarum, arbuſtáque tota: Nec validi poſſunt pontes venientis aquai Vim ſubitam tolerare: ita magno turbidus imbri Molibus incurrẽs validis cum viribus amnis: Dat ſonitu magno ſtragem, voluitq; ſub vndis Grandia ſaxa: ruit, quà quicquam fluctibus obſtat.* & Hom. ἰλ.λ. Aiacem in prœlio viros, equóſque ſternentem cum fluuio torrente comparat. Ὡς δ' ὁπότε πλήθων ποταμὸς πεδίον δὲ κάτεισι Χειμάῤῥους κατ' ὄρεσφιν ὀπαζόμενος Διὸς ὄμβρῳ· Πολλὰς δὲ δρῦς ἀζαλέας, πολλὰς δέ τε πεύκας Ἐσφέρεται. πολλὸν δέ τ' ἀφυσγετὸν εἰς ἅλα βάλλει· Ὣς ἔφεπε κλονέων πεδίον τότε φαίδιμος Αἴας. E quorum verſuum hæc ſententia eſt, Quemadmodum autem cùm fluuius torrens extra ripas ſuas effuſus in campum delabitur è montibus præcipitans, cæleſtibus imbribus auctus, Multas autem quercus aridas, multáſque piceas ſecum trahit, multum limum in mare conijcit. Sic clarus Aiax campum turbans hoſteis inſequebatur. itémque Diomedem ἰλ.ε. Θῦνε γὰρ ἂμ πεδίον ποταμῷ πλήθοντι ἐοικὼς Χειμάῤῥῳ, &c. id eſt, furebat autem per campum Diomedes flumini torrenti exundãti ſimilis. quos verſus adũbraſſe videtur Virg. lib.2. Æn. *Non ſic aggeribus ruptis cũ ſpumeus amnis* F *Exiit, oppoſitáſque euicit gurgite moles, Fertur in arua furens cumulo, campóſque per omneis Cũ ſtabulis armenta trahit.* Horatius quoque Od.2.lib4. Pindarum cum tali fluuio comparat. *Monte decurrẽs velut amnis, imbres Quem ſuper notas aluere ripas, Feruet, immenſúſque ruit profundo Pindarus ore.* Idem Od.14. eiuſdem libri, Claudium Neronem eiuſmodi fluuio ſimilem facit, *Sic Tauriformis voluitur Aufidus: Qui regna Dauni præfluit Appuli, Cũ ſæuit, horrendámque cultis Diluuiem meditatur agris: Vt Barbarorum, &c.* Sic Homerus ἰλ.γ. Vlyſſis orationem cum niuibus hibernis confert. Ἀλλ' ὅτε δὴ ὄπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος ἵει, Καὶ ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν, Οὐκ ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆϊ ἐρίσσειε βροτὸς ἄλλος.

NVNC MEDIO ALVEO] quidam libri G
veteres habent *nunc medio æquore.*

CVM PACE] ἠρέμα, ἡσυχῶς, ſeu ἡσυχῆ: leniter, quietè, placidè.

DELABENTIS] ſic eſt legendum, non, *dilabentis.* & ita ſcriptum reperi in duob. codicib. Vaticanis, Don. Faër. Vrſ. Torn. Ruſſard. Nicot. Cleric. & nonnullis impreſſis.

IRRITAT] irritandi verbum vnico r. ſcribendum eſſe aliquando exiſtimaui, tamquam à verbo *iraſcor*, ſeu àb *ira* ducatur. ſed cùm in omnibus libris calamo ſcriptis reperiatur ſcriptum irritare, & in li. Faër. Vrſ. Don. Torn. ceteris, hoc loco *Irritat* ſine vlla litura: & cùm Plin. & Colú. H
vtantur verbo *prorritandi*, à ſententia deſciſco. Eſt autem *irritare* propriè iram commouere, & concitare, fortaſſe à canibus iratis ductum. ὀργίζειν dicunt Græci. ex quo excitare interdũ ſignificat. M.Tull. Philip.7. *irritari Antonium non oportuit.* Brutus ad Att. *neſcio, quid ſcribam tibi, niſi vnum, pueri & cupiditatem, & licentiam potius eſſe irritatam, quàm compreſſam.* Terent. Adelp. *ne ſi magis irritatus ſiet, aliquã ad patrem hoc permanet, atque ego tunc perpetuò perierim.* Plaut. Amphit. *Nam ſi me irritaſſis, hodie lumbifragium hinc auferes.* Horat. in epiſt. ad Piſones, *Segnius irritant animos dimiſſa per aurem, &c. Irritat amneis* autem trãſlatè dictum eſt: cuius tralationis hæc ratio eſt. fluuius imbribus auctus dum arbores ſecum rapit, & ponteis diſtur-

A diſturbat,& ſata læta boúmq; labores diluit, iratus eſſe videtur, quia homo iratus poteſtatem & facultatem nactus, talia faceret. At qui iraſcendi cauſam dedit, irritaſſe dicitur. Ira diluuies ex imbribus orta, quæ fluuio torrẽti tantam vim, tantúmque impetum præbet, fluuiũ ab Horatio dicitur irritare.

ILLE POTENS. SVI, LÆTV'SQVE] ἐγκρατὴς ἑαυτοῦ: liber, & ſolutus omni cupiditate, & vacuus ab omnibus animi morbis: compos ſui.

IN DIEM VIXI] crebrò monet Horat. vt in diem viuamus, id eſt, vt bonis præſentibus, & paratis, atq; in noſtra poteſtate ſitis fruamur: vt Od.16.lib.2.

B CRAS VEL ATRA] reſpexit ad illud ἐμοῦ θανόντος ἡ γῆ μιχθήτω πυρί. me mortuo terra miſceatur incendio. quæ oratio eſt eorum, qui futura ad ſe nihil pertinere putant. nõ diſſimile eſt illud ex Hymnide Cæcilij. *Mihi ſex menſes ſatis ſunt vitæ: ſeptimum Orco ſpondeo.*

NON TAMEN IRRITVM] Ariſtot. lib. 6. de morib. ad Nicom. quo loco diſputat περὶ προαιρέσεως, id eſt, de conſilio, vt nos quidem vertimus: duos verſus Agathonis profert in hanc ſentẽtiam, Μόνου γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς στερίσκεται, Ἀγένητα ποιεῖν, ἅσσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα. quos verſus ſic vertimus. *Hoc namque duntaxat negatum etiam Deo eſt, Quæ facta ſunt, infecta poſſe reddere.* eandem ſententiam ſic complexus eſt Simoni- C des, τὸ γὰρ γεγενημένον, οὐκ ἔτι ἄρρεκτον ἔσται. id eſt quod enim factum eſt, non iam infectum eſſe poterit.

ATRA NVBE] Virg. lib. 10. Æneid. *nubi ſe immiſcuit atra.* idem lib. 5. *Plaudentem nigra figit ſub nube columbam.*

QVODCVMQVE RETRO EST] quodcumque præteriit.

DIFFINGET] ex hoc loco intelligi poteſt, quid ſit diffingere, nempe contrarium eſſe verbo fingendi, quẽadmodum ſuprà docuimus ad Od.35. lib.1. vbi locum illum in omnibus exemplarib. corruptum, *diffingas retuſum, &c.* olim ita quidem emendaueramus coniectura ducti: D *deſtringas recuſum:* ſed poſtea ſecuri ſcripturam veterem, quam ſe alij reperiſſe teſtantur, *defigas recuſum*, repoſuimus. quidam tamen hoc loco legunt *Diffringet.* quam ſcripturam neque vſquam reperi, neque probo.

LVDERE PERTINAX] de hoc genere loquendi dicemus ad Od.8. lib.4. Iam *ludum ludere, & gaudium gaudere*, & ſimilia, Latinis ſunt peruſitata. Terent. in Eunucho. *quia conſimilem luſerat Iam olim ille ludum.*

TRANSMVTAT INCERT. HON. NVNC, &c.] ſic ſup. Od.34. lib.1. *valet ima ſummis Mutare, &c.* & *hinc apicem rapax Fortuna cum ſtridore acuto Suſtulit, hic poſuiſſe gaudet.*

BENIGNA] quid ſit benignus, & benignitas, diximus ad Oden 17. lib.1.

LAVDO MANENTEM] ſi fortuna manet, laudo: ſi à me diſcedit, æquo animo reddo quæ dedit. *fortuna manens* intelligitur ſecunda: *auolans, & fugiens*, aduerſa. Ita loquitur lib. de arte poët. *Vt redeat miſeris, abeat fortuna ſuperbis.* & Od.35. lib.1. *Vtcumque mutata potenteis Veſte domos inimica linquis.* ſic Eurip. Phœniſſ. Κρέων· Μένον· τί φεύγεις; Τειρεσ. ἡ τύχη σ', ἀλλ' οὐκ ἐγώ. id eſt, mane. quid fugis? Tir. fortuna te fugit, non ego. E

SI CELE. QVAT. PENN.] id eſt, ſi auolat: ſi mutatur fortuna, ſi fugit, id eſt, ſi aduerſa eſt, vt diximus.

RESIGNO, Q. D.] quæ obſignata habebã, aperio, & reddo. ſic epiſt. ad Mæcen. 2. lib.1. *Hac ego ſi compellor imagine, cuncta reſigno*, id eſt, reddo. Nam propriè, reſignare valet aperire. Idem ead. epiſt. princip. *Adducit febreis & teſtamenta reſignat.* aliter Virg. lib.4. Æn. *& lumina morte reſignat.* quamquam legendus ad illũ locũ Seruius. F

MEA VIRT. ME INVOLVO] bona externa non deſidero: ſed meis contentus viuo: in mea virtute meæ vitæ præſidium conſtituo, non in rebus externis: meis me viribus orno, tutor, ac defendo, non alienis. videtur eſſe tranſlatio à veſtimentis, quibus nos inuoluimus.

PROBA'MQVE PAVP. S. D. Q.] id eſt, paupertatem cũ virtute coniunctam expeto. ducta eſt ſimilitudo ab iis vxoribus, quæ indotatæ ducuntur domum. congruit cum his id, quod eſt G Od.9. lib.4. *Non poßidentem multa vocaueris Rectè beatum, &c.* quæ ſequuntur.

NON EST MEVM, &c.] non eſt meum nauigare, nauigationíſque me periculo committere, vt diteſcam: ſeu non eſt meum, rem facere, & augere per mare, per ſaxa, per igneis. à conſequentibus, intelligẽda ſunt antecedentia. nemo enim nauigat vt rem augeat, niſi cui quæſito opus eſt, & qui plus habendi ſtudio ducitur. notat Seruius ad illum locum Virg. Pollione. *Pauca tamen ſuberunt priſcæ veſtigia fraudis: Quæ tentare Thetim ratibus, &c.* Solẽt autem homines in dubiis temporibus, & rebus aduerſis, quemadmodum coorta in mari tempeſtate, ad deos confugere. ſup. Od.1. huius libri. *Deſiderantem quod ſatis eſt, neque Tumultuoſum ſollicitat mare: Nec ſæuus, &c.* H

ET VOTIS PACISCI] non eſt meũ (inquit) votis, & precibus cum diis quodammodo tranſigere, ac paciſci, ne naufragio facto merces meæ in mari pereant.

TVNC ME BIREMIS] ſignificat, id nũquam futurum. Quis enim ſe in mari Ægæo, tẽpeſtate coorta, & ventis increbreſcentibus ſcapha biremi tutò nauigaturum ſperet? Paruis nauibus ſcilicet, & orariis, littus legere & ſecũdum oram nauigare oportet: corbitis autem & onerariis, & magnis pelagus medium tẽtandum eſt. quamquam Catullus faſelum laudans negat vlla vota *littoralibus Deis ſibi eſſe facta, cùm veniret à mare Nouißimo vſque ad Benacum lacum.* Melius

A igitur Eurip. Ναῦς ἡ μεγίστη κρείσσων, ἢ μικρὸν σκάφος. id eſt, nauis maxima melior eſt, quàm paruum nauigium.

GEMINVSQVE POLLVX] ſic Catull. *Gemelle Caſtor, & Gemelle Caſtoris.* de Caſtore, & Polluce diximus ad Od.12.lib.1.

Ode 30.

Carminum ſuorum gloriam æternam fore.

EXegi monumentum ære perennius.
Regalíque ſitu pyramidum altius:
B *Quod non imber edax, non Aquilo impotens*
Poßit diruere, aut innumerabilis
Annorum ſeries, & fuga temporum.
Non omnis moriar: multáque pars mei
Vitabit Libitinam. vſque ego poſtera
Creſcam laude recens, dum Capitolium
Scandet cum tacita virgine pontifex.
Dicar, quà violens obſtrepit Aufidus:
Et, quà pauper aquæ Daunus agreſtium
Regnauit populorum, ex humili potens
C *Princeps Æolium carmen ad Italos*
Deduxiſſe modos ſume ſuperbiam
Quæſitam meritis: & mihi Delphica
Lauro cinge volens Melpomene comam.

EXEGI] abſolui, perfeci.

MONVMENTVM] monumẽtum eſt, quod mortui cauſa ædificatum eſt: & quicquid ob memoriam alicuius factũ eſt, vt fama, porticus, ſcripta, & carmina: Feſtus.

ÆRE PEREMNIVS] æreis ſtatuis durabilius.

D QVOD NON IMBER EDAX, &c.] hæc videntur è Pindaro expreſſa: qui Pyth. εἰδ. ἕκτῳ, ait laudum theſaurum Xenocrati, eiúſque maioribus in Apollinis fano opulentiſſimo repoſitum neque ab imbre hiberno, neque vi ventorum in altiſſimos maris receſſus, ac latebras delatum iri. ſic Pind. Τὸν (ſub. θησαυρὸν) οὔτε χειμέριος ὄμβρος ἐπακτὸς ἐλθὼν, ἐριβρόμου νεφέλας στρατὸς ἀμείλιχος, οὔτ' ἄνεμος ἐς μυχοὺς ἁλὸς ἄξει παμφόρῳ χεράδι τυπτόμενος.

SITV] ſtatu, poſitu, θέσεως, στάσεως.

PYRAMIDVM] de Pyramidibus lege Herodotum, Euterpe, & Plin.lib.36.cap.12.

IMPOTENS] vehementer ſæuiens. tralatio ducta ab impotentibus, & incontinentibus hominibus, qui ſibi temperare nõ poſſunt, quo minus, quod ira ſuadet, aut libido, exſequãtur. vide annot. ad Od.37.lib.1.

INNVMERABILIS ANNORVM SERIES] immenſa temporis longinquitas. ſeries, εἱρμὸς, id eſt, connexio. ſic Stoici fatum, cauſarũ ſeriem, & ordinẽ definiunt, cùm cauſa ex cauſa nexa rem gignit. E

FVGA TEMPORVM] curſus temporum. ſic ſuprà Od.11. lib.2. *fugit retrò Leuis iuuentas.* & Od. 14. eiuſd. *fugaceis annos* dixit. & Oda ſuperiore, *horam fugientem.*

NON OMNIS MORIAR] non totus moriar. ſic loquitur epiſt.1. *Quid verum, atque decens, curo, & rogo, & omnis in hoc ſum.* Sic & Græci. Homerus ἰλ.λ. πᾶς δ' ἄρα χαλκῷ λάμφ', ὥστε στεροπὴ πατρὸς Διὸς Αἰγιόχοιο: id eſt, Omnis autem ære fulgebat, vt fulgur Iouis ægida tenẽtis. F

MVLTAQVE PARS MEI] mens, ingenium, conſilium, maxima, & præſtantiſſima hominis pars.

VITABIT LIBITINAM] erit immortalis, mortem effugiet. Libitina Dea funerũ. epiſt. ad Aug.lib.2. *Miraturq; nihil, niſi, quod Libitina ſacrauit,* id eſt, niſi, quod ſepultum, & munere viuendi defunctum eſt. & Saty.6. lib.2. *Auctumnúſque grauis Libitinæ quæſtus acerbæ.* T. Liuius lib. 41. annalium, *Ne liberorum quidem funeri Libitina ſufficiebat.* vide quæ annotata ſunt ad illum locũ *Libitinæ quæſtus acerbæ.* Sed vtrùm hoc ſentit Horatius, animum eſſe immortalem, quemadmodũ nos Chriſtiani credimus: an id ſignificet, ſe laude, & gloria libris ſuis parta perpetuò victurũ? G quod ſanè credibilius eſt. Nam Horatius quidẽ animorum immortalitatem nuſquã probat: eam autem immortalitatem ſolam nouit, quæ ſit in memoria viuorum poſita, quẽadmodum omnes ferè veteres exiſtimabant, præter Platonem, & paucos alios. Nam de Ariſtotele quidem, vtram ſententiam ſequatur, philoſophi certant, *& adhuc ſub iudice lis eſt.* Videtur tamen non obſcurè, quid ſentiat, ſignificare, ſi quis eius verba attentè conſideret.

RECENS] numquam ſeneſcens, ſemper incolumis, incorruptus, atque integer.

DVM CAPITOLIVM SCAND.] Pontifices, & ſacerdotes, viri & fœminæ Idualibus in H Capitolium per ſacram viam ad ſacra facienda aſcendere ſolebant.

CVM TAC. VIRG.] ſolitas eſſe virgines Veſtaleis ſacris publicis intereſſe, declarant hæc verba Dionyſij Halicarn.lib. tertio, ἔπειτα ταῖς ἱεραῖς παρθένοις, ὑφ' ὧν τὸ ἄσβεστον φυλάττεται πῦρ, τέτταρσιν οὔσαις δύο προσκατέλεξεν ἑτέρας. πλειόνων γὰρ ἤδη συντελουμένων ὑπὸ τῆς πόλεως ἱερουργιῶν, αἷς ἔδει τὰς τῆς Ἑστίας παρεῖναι θυηπόλους, οὐκ ἐδόκουν αἱ τέτταρες ἀρκεῖν. id eſt, deinde ſacris virginibus, à quibus ignis æternus cuſtoditur, quæ quattuor erant numero, duas allẽgit. Nam cùm plura iam à ciuitate ſacrificia fierent, quibus oportebat Veſtæ ſacerdotes intereſſe, non videbantur ad id munus quattuor ſatis eſſe. Sed cur tacitam virginem dixit?

A xit? an propterea quòd ſacra, ſunt *ἀπόῤῥητα*, id eſt, arcana, minimeque vulganda? ex quo illud à Virgilio dictum eſt lib.3.Æn. *hinc fida ſilentia ſacris*. adde quæ annotauimus ad illum locum Od.13.lib.2. *Vtrumq; ſacro digna ſilentio, &c*. an quòd fæminas cùm in rebus ac locis omnibus, tum maximè in ſacris tacere oportet? an quòd more & inſtituto Romano non ſolùm aliæ fæminæ, quæ à ſacris arcebantur, ſed etiam ſacerdotes Veſtales tacebant?

VIOLENS] violentus. epiſt.10.lib.1. *Sed poſtquàm victor violens diſceßit ab hoſte*. acrem appellat Saty.1.lib.1. *Cum ripa ſimul auulſos ferat Aufidus acer*.

B AVFIDVS] Apuliæ fluuius, de quo Strabo libro 5. cõmemorat & Horat.Od. 9.lib. 4. *Longè ſonantem natus ad Aufidum*. & Saty.1.lib.1. *Cum ripa ſimul auulſos, &c*. & Od.14.lib.4. *Sic tauriformis voluitur Aufidus*.

ET QVÀ PAVPER AQVÆ DAVNVS] Od.14.lib.4. *Qui regna Dauni præfluit*, ſeu, *perfluit Appuli*. pauperem aquæ autem Daunum intellige fluuium eiuſdem nominis. epod.Od.3. *Nec tantus vnquam ſiderum inſedit vapor Siticuloſa Apulliæ, &c*.

REGNAVIT POPVLORVM] ego ſic hunc locũ emẽdaui à Seruio admonitus in 11.lib. Æneid. idq; duobus locis: vno, *Iuſtitiáne prius mirer, &c*. altero, *nec veterum memini, lætórve malorum*: & item à Porphyrione. *regnauit* autem idẽ valet, quod rex fuit, *ἐβασίλευσε, ἦρξε*. ſolet enim Horat. ſtructuram Græcam ſeruare etiam in ſermone Latino, vt *deſine mollium querelarum, abſtineto irarum, & inuidit auenæ, &c*. Sententia igitur, & ordo horũ verborum talis eſt, Dicar ego, qui ex humili, potens & clarus exſtiti, qua parte labitur Aufidus, & quà regnauit Daunus, princeps, id eſt, omnium primus, deduxiſſe carmen Æolium ad modos, ſeu cantus Latinos. E

PRINCEPS] primus. ſuprà lib.1. Od.16. *principi limo*. ſic Lucret.lib.1.de Iphianaſſa. *Nec miſera prodeſſe in tali tẽpore quibat, Quòd patrio princeps donarat nomine regem*. M.Tull.lib.2.accuſ. *omnium nationum exterarum princeps Sicilia ſe ad amicitiam, fidémque populi Rom. applicuit*. F

SVME SVPERBIAM] ſume ſpiritus iuſtos, & tibi iure debitos, nempe ingenio partos. Nam cùm Muſam alloquitur, eámque laudat, ſibi eodem tempore, eadémque opera blanditur, & fauet.

C

CARMINVM LIBER QVARTVS.

G

Ode 1.

Se iam ea ætate eſſe, vt à rebus amatoriis & carminibus ludicris & Venereis alieno eſſe animo debeat: & tamen Ligurini veſano amore torreri,

INTERMISSA Venus diu,
Rurſus bella moues. parce, precor, precor.
Non ſum qualis eram bonæ
Sub regno Cynaræ. deſine dulcium
D *Mater ſæua Cupidinum,*
Circa luſtra decem flectere mollibus H
Iam durum imperiis. abi
Quò blandæ iuuenum te reuocant preces.
Tempeſtiuius in domo
Paulli, purpureis ales oloribus,
Comiſſabere Maximi,
Si torrere iecur quæris idoneum.
Namque & nobilis, & decens,
Et pro ſollicitis non tacitus reis:
Et centum puer artium,
Latè ſigna feret militiæ tuæ:
Et, quandoque potentior
Largis muneribus riſerit æmuli:
Albanos prope, te, lacus
Ponet marmoream ſub trabe citrea.

A *Illic plurima naribus*
Duces tura: lyræq́, & Berecinthiæ
Delectabere tibiæ
Miſtis carminibus non ſine fiſtula.
Illic bis pueri die
Numen cum teneris virginibus tuum
Laudantes, pede candido
In morem Salium ter quatient humum:
Me nec fœmina, nec puer
Iam, nec ſpes animi credula mutui,
Nec certare iuuat mero:
B *Nec vincire nouis tempora floribus.*
Sed cur, heu, Ligurine, cur
Manat rara meas lacryma per genas?
Cur facunda parum decoro
Inter verba cadit lingua ſilentio?
Nocturnis te ego ſomniis
Iam captum teneo: iam volucrem ſequor
Te per gramina Martij
Campi, te per aquas, dure, volubileis.

C PRECOR, PRECOR] ſic Sappho, apud quam crebræ ſunt hæ repetitiones: Λισσομαί σε, λίσσομαι. eadẽ: παρθενία, παρθενία, ποῖ με λιποῖσα οἴχῃ; ſic idem Horat. Od. 17. lib. 2. ibimus, ibimus. & Od. 3. lib. 3. *Ilion, Ilion.* Od. 4. epod. *Deus, Deus nam me vetat, &c.* Notauimus & ſuprà ad Od. 14. lib. 2. ibi, *Poſtume, Poſtume.*

NON SVM Q. ER.] nunc annos quinquaginta natus, & fortaſſe amplius: vt infrà, *Circa luſtra decem, &c.*

BONÆ SVB REGNO CYNARÆ] bonam (opinor) appellat propterea, quòd liberaliter gratificabatur Horatio, neque vllam mercedem exigebat, vt fatetur ipſe epiſt. ad villicum
D lib. 1. *Quem ſcis immunem Cynaræ placuiſſe rapaci.* neque obſtat, quòd epiſtola ad Mæcen. 2. lib. 1. proteruã appellat. *Inter vina fugam Cynaræ mærere proteruæ.* Nam nihil pertinet hoc ad quæſtum meretricium, neque quicquam prohibet, quominus eadem puella dici poſſit & liberalis, & proterua, vt ſup. Od. 19. lib. 1. *Vrit grata proteruitas.* & Od. 5. lib. 2. *iam proterua Fronte petet Lalage maritum.* Mentionem huius Cynaræ facit etiam Od. 13. huius lib. *Felix poſt Cynaram.* ſub regno autẽ dixit, quia qui amant, ſeruiunt. lege quæ annotata ſunt ad illum locum, *Grata detinuit compede Myrtale,* Oda 33. lib. 1. & ibi, *iugo cogit aheneo,* Oda 9. huius lib.

MATER SÆVA CVPID.] hic idem verſus poſitus eſt ſuprà Od. 19. lib. 1. in principio.

MOLLIB. IAM DVR. IMP.] antitheſis. mollia autem appellat Cupidinis, ſeu amoris imperia, quia molliunt animos. ſic Homer. χλωρὸν δέος. & idem Horat. *pallidam mortem* nominat, quod annot. ad Od. 4. lib. 1. ſic Ouid. lib. 1. de remed. amor. *Lude. decent animos mollia regna tuos.* E

TEMPESTIVIVS] opportunius, & decentius: vt epiſt. 2. lib. 2. verſu vlt. *Rideat & pulſet laſciua decentius ætas.* Putant quidem hoc referendum ad ea conuiuia, quę dicebantur tempeſtiua. M. Tull. in Catone. *Tempeſtiuis conuiuiis delector.*

PVRPVREIS ALES OLORIB.] id eſt, quæ celeriter vehi ſoles curru oloribus iuncto. ſic ſuprà Od. 28. lib. 3. *quæ Cnidon Iunctis viſit oloribus.* Sed quòd olim *marmoreis* repoſueram, pro *purpureis*: fateor equidẽ me in omnib. veterib. lib. F quos vidi, ſcriptum reperiſſe *purpureis.* Verùm cùm mihi videretur hæc vulgata ſcriptura inepta, & corrupta: (quis enim vidit vmquã cycnos purpureos, ſeu purpurei coloris? aut quid inſolẽrius, & pæne dicam, ineptiùs, quàm *purpureis* interpretari, pulchris, & nitidis? Nam quamobrem dicat *purpureos tyrannos* Od. 34. primi lib. *& auctumnum purpureo varium colore* Od. 5. lib. 2. *& purpureum, latè qui ſplendeat, pannum* de arte poët. ratio perſpicua, & in promtu poſita eſt) Cùm igitur hic locus mihi corruptus videretur: approbantibus quibuſdam viris doct. hanc ſcripturam veram eſſe exiſtimaueram. marmoreum enim pro candido, & candidi coloris, vſurpant optimi ſcriptores. Lucret. lib. 2. *Quòd ſi cærulеis conſtarent* G *æquora ponti Seminibus, nullo poſſent albeſcere pacto. Nam quocunq́ modo perturbes: cærula quæ ſint, Numquam in marmoreum poſſunt migrare colorem.* ibid. ſup. *Vt mare cùm magni commorũt æquora venti, Vertitur in canos candenti marmore fluctus.* Virg. Georg. 4. *Tum quoque marmorea caput à ceruice reuulſum Gurgite cùm medio portans Oeagrius Ebrus Volueret, &c.* & Ouid. lib. 4. faſt. *Aurea marmoreo redimicula demite collo.* Nunc autẽ retrorſum vela dare, atque iterare curſus cogor relictos, vt ait noſter Horat. Mouet me, primùm omnium librorũ manuſcr. conſenſus, qui habent hic vlla varietate, *purpureis.* Neque diſſentiunt vulgati. Deinde hãc ſcripturam agnoſcunt veteres grammatici: in his H Seruius: qui ad illum Virg. locum lib. 1. Æneid. *lumenque iuuentæ Purpureum,* notat: *purpureum*: id eſt, pulchrum. Sic Horat. *Purpureis ales oloribus.* Prætcrea Albinouanus ad Liuiam, niuem purpuream dixit, pro pulchram & candidam, vt docti interpretãtur. Sic enim ille: *Purpurea ſub niue terra latet.* Sic igitur interpretemur, *purpureis*, id eſt, nitidis, puris, pulcris. Quamquam purpureos olores etiam intelligere licet, qui ſint purpureis ſtragulis inſtrati, vt apud Virg. lib. Æneid. 7. *Inſtratos oſtro alipedes, pictiſque tapetis.* Quin & habenæ equorũ apud Homerũ & ceteros poëtas Græcos, purpureæ, & ornamenta, puniceo colore ſuffecta ſeu contacta finguntur. Simonides. μὴ βάλῃ φοίνικας ἐκ χειρῶν ἱμάντας: id eſt, ne amittat è manibus lora purpurea: & Hom. ἰλ. δ. ὡς δ'.

A δ' ὅτε τις ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μιήνῃ, &c.
id eſt, quemadmodum autem cùm ebur aliqua
mulier puniceo colore infecerit, &c. Idem ἰλ. θ.
Νέστωρ δ' ἐν χείρεσσι λάβ' ἡνία φοινικόεντα. Id
eſt, Neſtor autem manibus prehendit habenas
purpureas. ex quibus locis hoc dici poteſt, purpu
reos cycnos ab Horatio dictos eſſe nõ pulchros,
ſed quorum habenæ & ſtragulæ veſtes, quibus
inſtrati erant, & cetera ornamenta, eſſent purpu
rea. Nam quemadmodũ equi currui iuncti, hoc
eſt bigæ, & quadrigæ, inſternebãtur purpurea ve
ſte: ita & hos cycnos, qui currũ Veneris trahunt,
fortaſſe vult intelligi Horatius, purpura eſſe in-
ſtratos & purpureis habenis aurigatos. Ad hunc
B locum pertinẽt illa ex Oda 28. lib. 3. *Summo car-
mine, quæ Cnidon, Fulgenteisque tenet Cycladas, &
Paphum Iunctis viſit oloribus.* Quare nihil hîc mu-
tandum: & ita ſentiebant Memmius, Germanus
Valens, Turnebus, Auratus, Paſſerarius, & Scali-
ger. Exiſtimabat tamen Paſſeratius, purpureos
olores etiam hac ratione dictos ab Horatio in-
telligi poſſe, quòd cycni, cùm currum Cupidinis
trahant, qui purpureus à poëtis appellatur: verbi
gratia, ab Ouidio, *Carmina, purpureus quæ mihi di-
ctat amor:* propter vicinitatem & propinquitatẽ,
ſimilem colorem referant, quantumuis licet ſint
candidi: videlicet (libet enim mihi hominis inge
nioſi, mihique amici ſententiã confirmare) quẽ-
admodum ruſſa, aut lutea, aut purpurea vela con
C ſimilem colorem aſpergunt iis locis, quibus in-
tenta ſunt: quod docet Lucret. lib. 4. non longè à
principio, *Et vulgò faciunt id lutea, ruſſáque vela,
Et ferrugina cùm magnis intenta theatris Per malos
vulgata, trabeisque trementia pendent. Namque ibi
conſeſſum caueai ſubter & omnem Scenai ſpeciem pa
trum, matrúmque deorúmque Inficiunt, coguntq; ſuo
fluitare colore.* & Ouid. lib. 10. Metam. *Inq; puellari
mixtum candore ruborem Traxerat, haud aliter quàm
cùm ſuper atria velum Candida purpureum, ſimilem
dat, & inficit umbram.* Ne quis autẽ (inquit Paſ-
ſeratius) *purpureis* poſitum eſſe putet pro pul-
chris, Catullus Cupidini tunicam crocinam attri
buit his verſibus: vnde ſimilem colorem etiam
cycni contrahere poſſunt. *Quã circumcurſans huc
D illuc ſæpe Cupido Fulgebat crocina cãdidus in tunica.*

COMESSABERE] laſciuies, iocabere, deli-
cate & voluptariè viues. eſt autem ita legẽdum,
comiſſabere, non, *comeſſabere*, vt putat vulgus, exiſti-
mans à comedẽdo, aut comeſſe ductum eſſe: vel,
vt emendauerat Fuluius Vrſinus vir doctiſſ. in
cod. Raĩn. Card. *comaſſabere*. Mutuari autẽ ſunt
Latini hoc verbum à Græcis, vt alia pleraque, a-
pud quos κωμάζειν, eſt ebriorum, aut intempe-
rantium more ſe gerere, laſciuire, ſcortatum ire,
&c. Theocr. Amaryllide. Κωμάσδω ποτὶ τὰν
Ἀμαρυλλίδα, ταὶ δέ μοι αἶγες Βόσκονται κατ'
ὄρος. &c. id eſt, eo laſciuiendo ad Amarillidem:
capræ autem mihi paſcuntur, &c. Omnino apud
Feſtũ legitur *comiſſatio*. ſed eò errat Feſtus, quòd
ἀπὸ τῶν κωμῶν, id eſt, à vicis dictum putat. me-
lius Varro lib. 6. de lingua Lat. qui ἀπὸ τοῦ κώμου E
dicit appellatam eſſe *comiſſationem*: ſeu, vt ſcriptũ
eſt in exemplarib. Varronis, *romiſſationem*. Omni-
no vel *comaſſatio*, & *romaſſari* dicendum, vel *co-
miſſari*, & *romiſſatio*. Non celabo autem lectorem,
quoſdam libros ſcriptos habere, *Tempeſtiuius in
domum, &c.* quæ ſcriptura ſortaſſe recta eſt. Sic
enim Theocr. Κωμάσδω ποτὶ τὰν Ἀμαρυλλίδα.
quæ ſi doctis ꝓbabitur, *remiſſabere* iuterpretabor
intẽpetãter, & laſciue, & libidinoſe ibis. atq; ita
vſurpat Plaut. Moſtell. *Aliò credo comiſſatũ abiiſſe.*
niſi quis dicat apud Plautũ, aduerbiũ ſignificans
motum eſſe poſitũ propter verbum *abiiſſe*: quod
veriſimilius eſt. Qui autẽ hæc referenda eſſe pu-
tant ad ſacrificij apparatum, & epulas, ad quas F
deos aduocabant, atque ad hibebant veteres, er-
rant. non enim hîc agitur de epulis, aut diis ad
epulas adhibendis, ſed hoc dicit Horatius, Vene-
rem tempeſtiuius & opportunius ſuis artibus,
ſuóque iure vſurã in domo Paulli, quàm in ſua:
id eſt, Horatij.

ST TORR. IECVR QVÆR.] iecur ſe-
des eſt libidinis, & ita ſentiunt etiam ipſi philo-
ſophi. Nam Plato quidem perſpicuè, vt in corde
τὸ θυμῶδες, καὶ τὸ ὀργιστικὸν, id eſt, iraſcẽdi vim
locat: ita in hepate τὸ ἐπιθυμητικὸν, id eſt, cupi-
ditatem. & Ariſtoteles ita ſcribit topic. 4. καὶ ἡ
μὲν λύπη ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ: ἐν τούτῳ γὰρ καὶ
ἡδονή· ἡ δὲ ὀργὴ ἐν τῷ θυμοειδεῖ. Poëtæ autem
minus accuratè hanc diſtinctionem ſeruant. Ho G
ratius epiſt. ad Lollium 2. lib. 1. *Non ancilla tuum
iecur vlceret vlla, puérve.* ſup. Od. 25. lib. 1. *Cùm ti-
bi flagrans amor, & Cupido Sæuiet circa iecur vlce-
roſum.* & Od. 4. lib. 3. *Incontinentis nec Tityi iecur
Relinquit ales.* quibus locis & hac Ode, perſpicuè
iecur, libidinis, & amoris ſedem facit. at Od. 13.
eiuſdem primi libri, iræ: *ve, meum Feruens difficili
bile tumet iecur.* & Saty. 9. lib. 1. *meum iecur vrere
bilis.* ſic Iuuen. Saty. 1. *Quid referam, quanta ſiccum
iecur ardeat ira?* Homerus declarat in corde iram
efferueſcere ὀδ. υ. κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει. &
ἰλ. 1. Ἀλλά μοι οἰδάνεται κραδίη χόλῳ. quem
verſum ſic Latinè vertit M. Tull. *Corque meum pe
nitus turgeſcit triſtibus iris.* Apud eundem libidinis
tale exemplũ eſt ἰλ. ξ. Οὐ γάρ πώποτέ μ' ὧδε H
θεᾶς ἔρος, οὐδὲ γυναικὸς Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι περι-
προχυθεὶς ἐδάμασσε. nuſquam enim Home-
rus (quod ſciam) hepar æſtuare libidine dicit:
ſed pectus potius, aut aliquid ſimile. ceteri libidi
nem non obſcurè in hepate locant. Theoc. Hyla
ὁ δ', ᾇ πόδες ἆγον, ἐχώρει Μαινόμενος· χαλε-
πὸς γὰρ ἔσω θεὸς ἧπαρ ἄμυσσεν. id eſt, ille au-
tem quò pedes ducebant, ibat furens. ſæuus por-
rò; penitus ei deus iecur torrebat, ac laniabat. &
Anacr. de Cupidine arcum tenente: Τανύει δὲ,
καί με τύπτει Μέσον ἧπαρ, ὥσπερ οἶστρος. id eſt,
arcum intendit, & ſagittam mittit, & mihi me-
dium iecur ferit, tamquam œſtrum.

IDONEVM] id eſt, tibi & tuis rebus aptũ,
atque accommodatum.

A ET DECENS] pulcher,vt ſup.Od.27.lib.3. *malas decenteis.*

NON TACITVS] non mutus, immo facundus,& eloquens. ἐλάτλωσις.

ET CENT. PVER ARTIVM] & quãplurimis laudabilibus artibus inſtructus iuuenis. numerus eſt finitus pro infinito.

QVANDOQVE, &c.] id eſt, quandocũque ſuperiore apud amicam loco fuerit,quàm æmuli quãtumuis in eam largi, & profuſi, &c. ſic Od. proxima.*quãdoque trahet feroceis Per ſacrum cliuum merita decorus Fronde Sicambros.* & in epiſt.ad Piſones. *& idem Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.*

B POTENTIOR LARGIS MVN.].plus valens apud amicam,quàm larga æmuli munera.

RISERIT] id eſt,hilaris & lætus fuerit: ſeu lætitia affectus fuerit,ex eo ſcilicet,quòd riualis, ſeu æmuli munera,quantumuis larga,nihil apud amicam valuerint, neque hoc effecerint,vt minoris ab amica fiat,quàm æmulus.

ALBANOS PROPE, TE, LACVS] te prope Albanos lacus, &c. totius huius loci hæc ſententia eſt, quandocumque ſuperior fuerit æmulis ſuis, qui primum locũ apud amicam pretio emere conantur:te marmoream locabit prope lacus Albanos: vbi Paullus optima prædia habebat,inquiunt.

PONET MARMOREAM] tibi marmoreum ſignum ſtatuet: & ita Porph. explicat. ſic C Virg.Georg.3. *Et viridi in campo templum de marmore ponam.* Idem Melibœo: *Leui de marmore tota Puniceo ſtabis ſuras euincta cothurno.*

SVB TRABE CITREA] ſic reperi ſcriptum in codice Cleric.Nicor.Ruſſard. niſi quòd in Nicotiano erat *ciptrea.*& ita habebant duo Vaticani,& nonnulli alij: quod tamen in priore editione aliud agens neglexerã. Atque hoc poſteà obſeruatũ ab Iac.Cruquio Meſſinio, viro in primis docto reperi. Eſt autem citrus, arbor odorata,ex qua citrea mâla: & citreæ menſæ. Petronius Arbiter, *ecce Afris eruta terris Citrea menſa, greges ſeruorum,oſtrúmque renidens Ponitur.*

PLVRIMA NARIB. DVCES TVRA.] plurimi tibi ex ture incendentur odores. D *Duces naribus*,quaſi diceret,bibes naribus, vt ſuprà Od.13. *bibere aure.* lib.2. *Denſum humeris bibit aure vulgus.*

LYRÆQVE ET BEREC.] quidam libri manu ſcrip. habent, *lyráq; & Berecinthia Delect. tibia,&c.*

BERECYNTHIÆ] Phrygiæ.ſuprà Od.18. lib.1. *cornu Berecynthium* dixit, quo vtebantur in ſacris Bacchi, & matris deorum. vide annot. ad Od.16.lib.1.

NON SINE FISTVLA] tria hîc organa muſica enumerãtur,lyra,tibia,fiſtula: quæ vt inter ſe differũt,ita ab aliis atque aliis inuẽta ſunt. lyra enim ab Apolline,ſeu, vt alij volunt,à Mercurio:tibia à Marſya:fiſtula à Pane,

PEDE CAND. IN MOR. SAL. TERQVAT.] Saliorum in morem ter ſaltabunt.Od. E 36.lib.1.*Nec morem in Salium ſit requies pedum.*pellere,aut pulſare, aut quatere terrã, pro eo, quod eſt, ſaltare, apud hũc poëtam valdè ſunt vſitata. vide Od.4.lib.1.

NEC SPES ANIMI CRED. &c.] nec ſpes cum perſuaſione cõiuncta fore,vt mutuò amer ab ea,cuius impotenti amore captus ſum.

NEC CERTARE IVVAT MERO] epiſt.ad Mæcen.3.lib.1. *Nocturno certare mero, putère diurno.*Od.12.lib.2.*certare ioco.*

SED CVR HEV, LIG. CVR] poſteaquàm multis verbis oſtendit, ſe iam ad amorem eſſe ineptum,atque (vt ita dicam) mancum, denique iudicio tandem,ac voluntate ab huiuſmo- F di deliciis,ineptiis,ac nequitiis abhorrere : nunc vi amoris coactus fatetur ſe, quamuis ætate iam ingraueſcente à tali mollitie, ac nequitia remotiſſimus eſſe debeat,amore Ligurini pueri incenſum tamen ad priſtinas laſciuias reuocari.

MANAT RARA M. LACR.] lacrymarum raritas certem quidem ſignificat doloris vim eſſe,quæ lacrymas exprimat: verumtamẽ ita lentum,& tabificum morbum, vt non vniuerſæ erumpãt,ſed ſpatio interpoſito guttatim defluãt.

INTER VERBA CADIT] titubat,hæſitat in medio ſermone. Plutarchus in Demetrio ἐπίσχεσιν φωνῆς appellat. Seruius hunc locum profert ad verſum illum Virg.Æneid.4.*Incipit effari,mediáque in voce reſiſtit.* Vide annot. ad Od. 13.lib.1. G

NOCTVRN. TE EGO SOMN.] quo quiſque in ſtudio diem conterit,& quibus in curis eſt occupatus,eas res plerumque ſomniare ſolet: quod elegantiſſimis verſibus docet Lucret. lib.4. *Et, quo quiſque ferè ſtudio deuinctus adhæret, Aut quibus in rebus multum ſumus ante morati, Atque in qua ratione fuit contenta magis mens, In ſomnis eadem plerumq; videmur obire: Cauſidici cauſas agere,& componere leges: Induperatores pugnare,& prælia obire, Nauta cum ventis contractũ cernere bellum.* ſic autem hunc poſtremum Lucretij verſum emendaui.Virg.pharm. *an qui amant ipſi ſibi ſomnia fingunt?* ſic Philippides ille apud Ari- H ſtoph.ἐν νεφέλαις equos ſomniat. huc pertinent ea,quæ notat Seru. ad illud Virg.Alexide. *Eheu, quid volui miſ.m.&c. Quem fugis?* de gemina voluptate:vna,quæ re vera,& ſenſibus percipitur:altera,quæ cogitatione informatur. Vnde ita debemus accipere, hunc vſum,per cogitationẽ, opinata illa & depicta voluptate:qua cernere & alloqui videbatur abſentem.Hæc fere Seruius.

PER GRAMINA MART. CAMPI] quaſi ludentem in campo Martio.

PER AQVAS VOLVB.] quaſi in Tiberi denatantem.

DVRE] inexorabilis.

AD AN-

A **AD ANTONIVM Iulum, M. Antonii triumviri fil. Ode 2.**

Pindarum imitari periculoſum eſſe.

Pindarum quiſquis ſtudet æmulari, I-
Vle,ceratis ope Dædaléa
Nititur pennis,vitreo daturus
Nomina ponto.
B *Monte decurrens velut amnis,imbres*
Quem ſuper notas aluere ripas,
Feruet,immenſúſque ruit profundo
Pindarus ore,
Laurea donandus Apollinari,
Seu per audaceis noua dithyrambos
Verba deuoluit,numeriſque fertur
Lege ſolutis:
Seu deos,regéſque canit,deorum
Sanguinem: per quos cecidere iuſta
Morte Centauri: cécidit tremendæ
C *Flamma Chimæræ:*
Siue,quos Eléa domum reducit
Palma cæleſteis: pugilémve,equúmve
Dicit: & centum potiore ſignis
Munere donat:
Flebili ſponſæ iuuenémve raptum
Plorat: & vireis,animúmque,moréſ-
Que aureos educit in aſtra,nigró-
Que inuidet Orco.
Multa Dircæum leuat aura cycnum,
D *Tendit,Antoni,quoties in altos*
Nubium tractus: ego apis Matinæ
More,modóque
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum circa nemus,vuidíque
Tiburis ripas,operoſa paruus
Carmina fingo.
Concines maiore poëta plectro
Cæſarem,quandoque trahet feroceis
Per ſacrum cliuum,merita decorus
Fronde,Sicambros:
Quo nihil maius,meliúſve terris
Fata donauere,boníque diui, E
Nec dabunt: quamuis redeant in aurum
Tempora priſcum.
Concines lætóſque dies,& vrbis
Publicum ludum,ſuper impetrato
Fortis Auguſti reditu,forúmque
Litibus orbum.
Tum meæ,ſiquid loquar audiendum,
Vocis accedet bona pars: & ô Sol
Pulcher,ô laudande,canam recepto
Cæſare felix. F
Téque,dum procedis,Io triumphe,
Non ſemel dicemus,Io triumphe,
Ciuitas omnis: dabimúſque diuis
Tura benignis.
Te decem tauri,totidémque vaccæ,
Me tener ſoluet vitulus relicta
Matre,qui largis iuueneſcit herbis
In mea vota,
Fronte curuatos imitatus igneis
Tertium Lunæ referentis ortum, G
Quà notam duxit,niueus videri,
Cetera fuluus.

PINDARVM] hæc Ode eſt ad laudandum comparata,ſeu ἐγκωμιαστική. Laudat autẽ Pindarum poëtam lyricum,Thebanum.

ÆMVLARI] æmulari cum quarto caſu iunctum,imitari ſignificat.

I-VLE] prima vocalis huius nominis pertinet ad pedem vltimũ primi verſus, hoc modo, *æmulari I-ule, &c.* vt rectè animaduertit Paſſeratius: quod & alibi.Od.2.lib.1. *Ioue non probante v-Xorius amnis.* &,vt in quibuſdam libris legitur,Od. 27.lib.3. *potes hac ab orno Pendulum zona bene te ſecuta e-Lidere collum.* & apud Catull. carmine de Iuliæ & Manlij nuptiis. *Flere deſine: non tibi Au-Runculeia periculũ eſt, Ne qua fœmina pulchrior, &c.* H

CERATIS OPE DÆDALE'A, &c.] *ceratis*,id eſt,cera iunctis.ope Dædaléa autẽ,id eſt, arte Dædali:quemadmodum Icarus ſcilicet. De Dædalo & Icaro, ſatis multa diximus ad Od.1. & 3. lib.1.

PENNIS] nonnulli libri veteres,habẽt *pinnis.*

VITREO] pellucido inſtar vitri: διαφανεῖ. vt Od.13.lib.3. *ô fons Blanduſiæ ſplẽdidior vitro.* & Od. 18. lib. 1. *Arcaníque fides prodiga pellucidior vitro.* vel vitreum dixit quia aqua omnis vitrei,id eſt, viridis, aut cærulei coloris videtur, vt annot. ad Odam 17.lib.1.

A MONTE DECVRR. VELVT AMN. &c.] Ordo verborum talis eſt. feruet Pindarus velut amnis monte decurrens, id eſt, torrens, quē imbres, &c. ſignificat hoc ſimili, Pindarum verbis eſſe grandem & elatum, ſententiis vberem & copioſum, ipſo ſermonis curſu celerem, & incitatum. de hoc autem genere ordinis aliquantū perturbati dicemus ad illum locum Saty.5.lib.1. *aqua non ditior vrna Qui locus à forti Diomede eſt conditus olim.* huc pertinent, quæ annotauimus ad illum locum, *cetera fluminis Ritu feruntur, &c.* Od.29.lib.3. Quòd autem quidam libri habent, *Cum ſuper notas ſaliere ripas:* non placet, neq; ferri poteſt. Quid eſt enim *imbres ſaliere ſuper ripas?* B dixiſſet poti⁹, cùm amnis ſaliit ſuper ripas notas, ſeu potius extra ripas. Omnino inepta ſcriptura eſt, & primùm ab aliquo ſemidocto, & tamē cōfidente, excogitata, atq; adſcripta: deinde ab aliquo ſcriptore librario in texturam verborum tranſlata.

LAVREA DONANDVS APOLLINARI] Sup. Od. vlt. lib.3. *laurū Delphicam* dixit. & infrà Oda prox. *Deliis Ornatum foliis ducē.*

SEV PER AVD. NOVA DITHYR.] M.Tull.lib.3. de oratore, de numeris oratoriis diſputans, *Namque ego* (inquit) *Theophraſto aſſentior, qui putat orationem, quæ quidem ſit polita, atque facta quodammodo, non aſtrictè, ſed remiſſius numeroſam eſſe oportere. Etenim, ſicut ille ſuſpicatur, ex illis modis, quibus hic vſitatus verſus efficitur, pòſt anapæſtus* C *procerior quidam numerus effloruit: inde ille licentior & diuitior fluxit dithyrambus, cuius membra, & pedes* (*vt ait idem*) *ſunt in omni locuplete oratione diffuſa: & ſi numeroſum eſt id in omnibus ſonis atq; vocibus, quod habet quaſdam impreſſiones, & quod metiri poſſumus interuallis æqualibus, rectè genus hoc numerorum, dummodo ne continuum ſit, in orationis laude ponetur.* quo ex loco colligi poteſt, dithyrambum, pedem non fuiſſe, ſed vel chorum, vel carmen aliquod, idq; in Bacchum, qui præter alia, etiam hoc nomine appellatur, vt ſuprà diximus. Idem Tull. in eo libello, qui inſcribitur de optimo genere oratorum, dithyrambicum genus in poëmatis numerat. *Poëmatis enim* (inquit) *tragici, Comici, Epici, Melici etiam, ac Dithyrambici, quod* D *minus eſt tractatum à Latinis, ſuum quoduis genus eſt diuerſum à reliquis.* Iam Dithyrambum Olymp. carm.13. Pindarus ſignificat Corinthi eſſe inuentum, eúmque βοηλάτην nominat, vel quòd victori bos erat præmium, vel quòd cum clamore recitabatur: quamuis idē Pindarus in primo dithyrambo (vt ſcribit eius interpres: Nam nihil nos quidem comperti habere poſſumus, cùm omnes Pindarici dithyrambi interierint) dicat Thebis eſſe repertum. Tradunt nonnulli dithyrambum, chorum fuiſſe in orbem actum, ad honorē Bacchi, laudémque pertinentem: cúmque eſſe appellatum ἀπὸ τοῦ Διονύσου τοῦ ἐκ δύο θυρῶν ἐξελθόντος, id eſt, à Baccho binis foribus egreſſo, nēpe ex vtero materno, & Iouis femore: Poſtremò illius inuentores fuiſſe Corinthios in Dionyſiacis. hæc Pindari interpretes. E Alij Bacchum ipſum διθύραμβον, & θρίαμβον eſſe dictum ſcribunt. Fuiſſe autem dithyrambos planè Bacchicos, in eiſque magnam vim ad animos concitandos & perturbandos fuiſſe, neque eos vllis, præterquàm furore quodam affectis, & lymphaticis conueniſſe, declarat Plato in Phædro his verbis, Σιγῇ τοίνυν ἄκουε. τῷ ὄντι γὰρ θεῖος ἔοικεν ὁ τόπος εἶναι· ὥστε ἐὰν ἄρα πολλάκις νυμφόληπτος προϊόντος τοῦ λόγου γένωμαι, μὴ θαυμάσῃς. τὰ νῦν γὰρ οὐ πόρρω διθυράμβων φθέγγομαι: id eſt, tacitus ergo audi. Reuera enim diuinus hic locus videtur eſſe. Itaque ſi crebrò tibi progrediēte oratione lymphatus fieri videar, ne mirare. Nunc enim, quæ loquor, non longè abſunt à dithyrambis. F audaceis autē appellat dithyrambos, vel propter inuſitatam & audacem verborum iuncturam, vel propter pedes & numeros lege ſolutos, vt mox ſubijcit.

DEVOLVIT] deorſum voluit, id eſt, quaſi è ſuperiore loco verba fundit, verba grādia loquitur. permanſit autem in priore ſimilitudine fluminis magna vi delabentis, & præcipitantis.

LEGE SOLVTIS] non quòd numeri Pindarici, etiam dithyrambici, lege ſint ſoluti, ſed quod numerorum dithyrambicorum maior ſit licentia, quàm aliorum.

SEV DEOS, REGES'QVE] quidam libri habent, *regésue.* Deos, vt Apollinem: reges: vt Hieronem Siciliæ regem.

DEORVM SANGVINEM] Homerus multis locis διογενέας, & διοτρεφέας βασιλῆας, id eſt, à Ioue natos, & à Ioue educatos, appellat: G & Heſiod. Ex δὲ Διὸς βασιλῆες. id eſt, Ex Ioue reges.

CENTAVRI] Herculem, Pirithoüm, & ceteros Lapithas ſignificat, qui cētauros deuicerūt.

CECIDIT TREM. FLAM. CHIMÆ.] Bellerophontem ſignificat: de quo lege Pindar. carm. 13. Olymp. & vide annot. ad Od.27.lib.1.

ELEA DOM. RED. PALMA] Virgil. Georg.1. *Eliadum palmas Epiros equarum.* & 3. *Hic vel ad Eléi metas & maxima campi Sudabit ſpatia, & ſpumas aget ore cruentas.* & lib.6. Æneid. *Quattuor hic inuectus equis, & lampada quaſſans, Per Graiūm populos, mediaq; per Elidis vrbē Ibat ouans, &c.* H

CÆLESTEIS] id eſt, quaſi cælum gloria attingenteis, vel cum aliis cæleſtibus ob gloriam comparandos,

PVGILE'MVE. EQVVMVE] ſiue eū laudat, qui pugilatu vicerit, ſiue eum, qui curſu, & certamine equeſtri ſuperior fuerit. epiſt. ad Piſones, *Et pugilem victorem, & equum certamine primum.* alij de Caſtore & Polluce dictum volunt, à quibus diſſentio.

ET CENT. POTIORE SIGN. MVNERE] videlicet carminibus donat, quæ quibuſlibet ſignis & operib⁹ manu factis ſunt diuturniora. Pindarus Nem. quinto carmine ait ſe non

A non eſſe ſtatuarum faciẽdarum artificem, neque ſigna fingere motu carẽtia, & quæ perpetuò inſiſtant in ſua baſi: ſed carmina condere, quæ terras & maria peragrent, eorúmque, qui certamine aliquo victores extiterint, laudes nuntient, & coronas. Verba Pindari ſunt hæc, Οὐκ ἀνδριαντοποιός εἰμ', ὥστ' ἐλινύσοντ' ἐργάζεσθ' ἀγάλματ' ἐπ' αὐτᾶς βαθμίδος ἑσταότ'· ἀλλ' ἐπὶ πάσας ὁλκάδος στεῖχ' ἀπ' Αἰγίνας διαγγέλλοισ', ὅτι Λάμπωνος υἱὸς Πυθέας εὐρυσθενὴς νικῆ Νεμείοις παγκρατίου στέφανον.

Flebili sponsæ] flebilis hoc loco valet triſtis, mæſtus. Interdum ſignificationem habet patiendi, vt Ode 24. lib. 1. *Multis ille bonis flebilis occidit.* ſiue (inquit) deplorat ſponſum ſuæ B ſponſæ immatura, atque acerba morte ereptum.

Mores Avreos] id eſt, mores antiquos, & aureæ ætatis, atque ex eo probos, caſtos, & ſanctos. vt Od. 16. epod. *Vt inquinauit ære tempus aureum.* eôdẽ pertinet, quod ſtatim ſequitur: *quamuis redeant in aurum Tempora priſcum.* Nota eſt autem ex Heſiodo ætas aurea, argentea, ærea, ferrea. Χρύσεον μὲν πρώτιστα γένος μερόπων ἀνθρώπων Ἀθάνατοι ποίησαν, &c. id eſt, Aureum quidem primum genus hominum, diſtinctè & articulatè loquentiũ fecerunt dij immortales. &c.

Edvcit in astra] i. vt Od. 25. lib. 3. loquitur, *ſtellis inſerit.* Catull. *vocare in cælũ.* Virg. Æneid. 3. *tollere in aſtra.* M. Tull. *ferre in cælum.* idẽ C ad Att. lib. 2. *laudes noſtras in aſtra ſuſtulit.* ſic idẽ Horat. Saty. 7. lib. 2. *abſentem ruſticus vrbem Tollis ad aſtra leuis.* Idem epiſt. ad Fuſc. Ariſt. *Quæ vos ad cælum effertis rumore ſecundo* corruptè autem legitur in aliis libris *deducit*, cùm libri ferè omnes veteres habeant, *educit.* ſic Virg. lib. 2. Æneid. *cælóque educere iuſsit.* ibid. *ſummiſque ſub aſtra Eductam tectis.*

Nigróqve invidet Orco] adimit Orco, id eſt, à morte vindicat. nam quæ aliis inuidemus, adimimus, aut certè adimere volumus.

Dircævm] Pindarum poëtam Thebanũ. Dirce fons Thebanus. cycnum autem, id eſt, vatem. ſup. Od. 20. lib. 2. *& album mutor in alitem.* D de cycnis dicemus ad Od. proximã. horũ autem verborum hæc ſententia eſt: Pindarus longè ſe ab humo tollit, quoties canit Deorum, ut regũ, aut victorum laudes. non ſerpit humi, ſed ſublimis, & longiſſimè remotus à terra volat.

Ego apis Mat. M] Pindarum quidem cum cycno, ſe autem cum ape Calabra cõparat, arrogãtiæ crimen fugiens. ſic Lucret. lib. 4. in princip. ſe cum apibus comparat. *Floriferis vt apes in ſaltibus omnia limant, Omnia nos itidẽ depaſcimur aurea dicta.* vſus eſt eadem comparatione & Simonides, vt refert Plutarchus πῶς ἄν τις αἴσθοιτο ἑαυτοῦ. &c. his verbis, Ὥσπερ γὰρ ἄνθεσιν ὁμιλεῖν ὁ Σιμωνίδης φησὶ τὴν μέλιτταν, ξανθὸν μέλι μηδομέναν. &c. id eſt, quemadmodum enim verſari circum flores apem ait Simonides, mel flauum molientem, &c. E

Matinæ] Calabræ. Nam Matinus mons in Calabria eſt. ſuprà Od. 28. lib. 1. *littus Matinum.* & Od. 16. epod. *Matina cacumina.*

Carpentis thyma] ſic ſup. Od. 27. *carpere flores:* quod Græci vno verbo dicunt ἀνθολογεῖν. vide annot. ad Od. 11. lib. 1.

Vvidíqve Tibvris] ſup. Od. 29. lib. 3. *vdum Tibur.* ídque propter aquarum, quibus irrigatur, copiam, vt Od. proxima. *Sed quæ Tibur aquæ fertile perfluunt.* [al. *præfluunt.*]

Operosa] elaborata, laborioſa, multo labore perfecta. Od. 12. lib. 3. *Mineruam operoſam* dixit. & Od. 1. lib. 2. *diuitias operoſiores.* iam *operoſa paruus*, ἀντίθεσις eſt. F

Carmina fingo] facio, tamquam figulus, aut fictor. fictor cùm dicit fingo, figurã imponit, inquit Varro lib. 5. de ling. Lat. Virgil. Georg. 3. *& dædala fingere tecta.* lib. 8. Æn. *& corpora fingere lingua.*

Concines] canes. vtitur eodem verbo & Catull. in nupt. Iuliæ & Manl. *Nuptialis concinens Voce carmina tinnula.* aliter M. Tull. de finibus 5. *vidéſne vt hæc concinant?* id eſt, concordent?

Maiore poëta pl.] verſibus ſublimioribus, & carmine grauiore, & maiore ſcribẽdi ſpiritu.

Qvandoqve] quandocumque, vt Od. ſuperiore.

Per sacrvm clivvm] per cliuum Capitolinũ, qui forum Romanũ ſpectat. Nam, qui triumphabant, per viam ſacram, & forũ Romanum in Capitolium vehebantur, vt intelligere licet ex M. Tull. orat. de ſuppliciis. *At etiam, qui triumphant, eóque diutius viuos hoſtium duces ſeruant, vt his per triumphum ductis, pulcherrimum ſpectaculum, fructúmque victoriæ populus Ro. percipere poſsit, cùm de foro in Capitolium, currum flectere incipiunt, illos duci in carcerem iubent, idémque dies & victoribus imperij, & victis vitæ finẽ facit.* Alij putant per eum cliuum, triumphum agi ſolitũ eſſe, qui Velabrum attingit, auctoritate Suetonij adducti, in Iulio Cæſare: cuius hæc verba ſunt, *Gallici triumphi die Velabrum præteruehens pæne curru excuſſus eſt, axe effracto, aſcenditq; Capitolium ad luminæ quadraginta elephantis dextra, atque ſiniſtra lychnuchos geſtantibus.* Porphirio *per ſacrum cliuũ* interpretatur, per ſacram viam, qua in Capitoliũ aſcendebatur: per aſcenſum Capitolij. H

Sicambros] Germaniæ populus, Menapiis finitimos, quos hodie Gheldrenſeis appellamus. infrà Oda 15. *Te cæde gaudẽtes Sicambri Compoſitis venerantur armis.* Non diſſimulabo in aliquot libr. manuſcr. ſcriptum eſſe *Sygambros.*

Boníqve divi] ſic Od. 5. huius lib. *Diuis orte bonis optime Romulæ Cuſtos gentis.* boni autẽ Dij appellantur, id eſt, benefici, largi, liberales.

In avrvm priscvm] in aureos mores: in mores illius ætatis aureæ.

Et vrbis Pvbl. lvdvm] & publi-

A cam ciuitatis lætitiam,quam declarabit populus feriis,& feſtis diebus,& ludo.

FORV'MQVE LITIBVS ORBVM] Æſchines in nobili illa oratione contra Cteſiphontem, reprehendens ſtatim à principio orationis,ſuorum temporum mores,querénſque veterum inſtituta eſſe corrupta, dicit, ſi hoc,& illud fiat,tum & ciuitatem optimè adminiſtratum iri,& iudicia pauciſſima futura, quaſi iudiciorũ & accuſationum frequentia, & multitudo ſit vnum ex reip.malis non minimum. verba Æſchinis hæc ſunt: ὄυτω γὰρ ἄν μοι δοκεῖ ἥτε πόλις ἄριςα διοικεῖσθαι,αἵτε κρίσεις ἐλάχιςα γίνεσθαι. & Plato lib.3.de rep.oſtendit,in ea ciuitate, vbi increbruerit intemperantia, multa iudicia mul-
B táſque liteis exſiſtere:quemadmodũ, vbi eſt morborum multitudo, ibi ſunt crebræ medicorum, & pharmacopolarum officinæ.Videtur autẽ Horatius, vt putabat Ioſ. Scaliger, expreſſiſſe hoc Pindaricum Iſthm. ὠδ. δ. Κελαδεννᾶς τ' ὀρφανοὶ ὕβριος, id eſt, contumeliæ magnum ſonitum edentis expertes. ſed hoc intereſt quòd ὀρφανοὶ, apud Pind.ſignificationem habet actiuã: orbum apud Horat.paſſiuam.

TVM MEÆ, SI QVID LOQVAR, &c.] bona & præcipua meæ vocis pars, conſtat è laudibus Cæſaris. ea igitur meæ vocis pars tũ accedet ad tuos cantus, cùm Cæſar Sicambros deuictos & captiuos ducet in triumpho. & tum
C ego recepto Cæſare incolumi, felix & beatus, hæc canam: *ô ſol candide,ô dies pulcher,& laudande.*Catull.ad ſeipſum.*Fulſere quondam candidi tibi ſoles.*contrà *ſolem nigrum* dicit Horat.Sat.9. lib.1. Quidam libri manuſcr.habẽt,*ſiquid loquor audiẽdum,&c.*quæ lectio mihi nõ diſplicet. quim magnopere probatur.

RECEPTO CÆSARE] recuperato, qui videbatur amiſſus: vel de cuius ſalute laborabamus propter incertos belli euentus, & Sicãbrorum, ſeu Sygambrorum,quibuſcum bellum gerebat,ferocitatem,ſiue potius immanitatem.vtitur eodem vocabulo ſup.Od.7.lib.2.*recepto Dulce mihi furere eſt amico.*& epiſt.2.lib.2. *Idem finitis*
D *ſtudiis,& mente recepta.*

TE'QVE D. PROCEDIS] Sic legendũ videtur, & ita habent quidã libri manuſcr. alij vt vulgati *Túque dum proc.* erítque hic ordo verborũ,*dúmque tu procedis,&c.*

IO TRIVMPHE] Od. 9. epod. *Io triumphe,tu moraris aureos Currus,& intactas boues.*Varro lib.5.de lingua Latina: *triumphare* (inquit) *appellatum,quòd cum imperatore milites redeuntes clamitant per vrbem in Capitolium eunti: io triumphe, io.idque à* Θριάμβῳ *Græco Liberi patris cognomento, poteſt ductum eſſe.*

BENIGNIS] liberalibus & beneficis erga nos,qui Cæſarẽ nobis ſaluum reddiderint. eodẽ ſenſu hîc deos *benignos,*quo paullo antè *bonos* dixit.

SOLVET] voto. damnantur votis ij, quibus id, quod optarunt, contigit: & ita obligantur: E
ſoluuntur,cùm id,quod Diis promiſerant vel tacitè,vel diſertè perſoluunt.

RELICTA MATRE] vacca. ſic infrà Sat. 3.lib.2. de rana, *Vnus vbi effugit, matri denarrat.*

IVVENESCIT] adoleſcit,fit iuuencus.

FR. CVRV. IMIT. IGN. TERT. LVNÆ,&c.] id eſt,qui cornibus imitatus eſt curuã tertiæ lunæ figuram,ſignificat,huius vituli valde parua eſſe cornua, & ita vitulũ admodum tenerum.variæ ſunt lunæ vultus,variæ figuræ, atque ex hac varietate,ſimilitudines, & locutiones varias ducũt poëtæ.Hom. ἰλ.ψ. Diomedis equum deſcribens, ait eum toto corpore rufum fuiſſe, præterquàm quòd in fronte notam candidam, F
& rotundam inſtar lunæ habuerit. Ὃς τὸ μὲν ἄλλο τόσον φοῖνιξ ἦν, ἐν δὲ μετώπῳ Λευκὸν σῆμ' ἐτέτυκτο περίτροχον,ἠΰτε μήνη.Horat.ſup. Od.12.lib.1. *micat inter omneis Iulium ſidus, velut inter igneis Luna minores.* Od.x1.lib.2. *neque vno Luna rubens nitet Vultu.* eiuſdẽ lib. Od. 18.*Nouæque pergunt interire Lunæ.* Od.7. huius lib. *Damna tamen celeres reparant cæleſtia Lunæ.*& Od.6.*canentes Rite creſcentem face noctilucam.* & carmine ſæculari ad Deos,*Siderũ regina bicornis.* Virgilius georgic.1. *Luna reuertenteis cum primùm colligit igneis.* Idem lib.3. Æn. *quà ſe Plena per inſertas fundebat luna feneſtras.*ibidem,*Tertia iam Lunæ ſe cornua lumine complent.* Quidam libri habent, *Tertium lunæ referentis orbem:* quam ſcripturã minus probo. G

QVÀ NOTAM DVXIT] qua parte notã contraxit,candidus eſt,cetero corpore fuluus.

NIVEVS VIDERI] Græca loquẽdi figura eſt.ſic enim Græci λευκὸς,ἢ φαιδρὸς ἰδέσθαι. de qua plura dicemus ad Od.8.huius lib. Sic deſcribit equum Virgilius, quo puer Priamus vehebatur: *quem Thracius albis Portat equis bicolor maculis: veſtigia primi Alba pedis, frontémque oſtentans arduus albam.*

CETERA] τἆλλα.etiam hoc genus Græcum eſt.Euripid.in Oreſte. ὦ, πλὴν γυναικὸς οὕνεκα ςρατηλατεῖν, τἆλλ' οὐδὲν.id eſt,O preter quàm quòd ſtrenuus es ad ducendum exercitum pro muliere, cetera nullius pretij homo. Horatius e- H
piſt.ad Fuſcum Ariſtium lib.1. *Excepto, quòd non ſimul eſſes,cetera lætus.* Plinius libro 36.cap.6. *Lucullеum marmor atrum alioqui,cũ cetera maculis, aut coloribus commendetur.* Idem alibi, *Tradunt in Myſia feram eſſe,quæ Bonaſus vocatur,equina iuba, cetera tauro ſimilem.*Virgil.Æneid.3. *Conſertum tegmen ſpinis:at cetera Graius.*Salluſt.bello Iugurth. *Mauris omnibus rex Bocchus imperitabat,præter nomen,cetera populi Rom.ignarus.* Paterculus lib.poſter.de Craſſo, *qui vir cetera ſanctiſſimus,immuniſque voluptatibus,&c.* M. Tull.aliter hanc ſententiam efferret,vt in orat.perf. *ſubtilem hunc oratorem, niſi quòd ſolum, ceteroqui rectè quidam vocant Atticum.* Idem ad Q.fratr.lib.2.*Ego me in Cumano & Pompeiano,præter quàm quòd ſine te, ſatis commodè oblectabam.* Idem tamen ſic locutus eſt in Quinctiana,ſi

A na,ſſ,vbi vulgò legitur: *ſanè ceterarum rerum paterfamilias & prudens & attentus: vna in re minus conſideratus*: legendum eſt, *ſanè cetera paterfamilias & prudens, & attentus, &c.* quemadmodum mihi aliquando viſum eſt.

AD MELPOMEMEN.
Ode 3.

Se natum eſſe ad artem poëticam, eiúſque beneficio nominis immortalitatem, & gloriam conſecutum eſſe.

B *QVEM tu Melpomene ſemel*
Naſcentem placido lumine videris:
Illum non labor Iſthmius
Clarabit pugilem: non equus impiger
Curru ducet Achäico
Victorem: neque res bellica Deliis
Ornatum foliis ducem,
Quòd regum tumidas contuderit minas,
Oſtendet Capitolio:
Sed, quæ Tibur aquæ fertile præfluunt,
Et ſpiſſæ nemorum comæ,
C *Fingent Æolio carmine nobilem.*
Romæ principis vrbium
Dignatur ſuboles inter amabileis
Vatum ponere me choros:
Et iam dente minus mordeor inuido.
O, teſtudinis aureæ
Dulcem quæ ſtrepitum Pieri temperas:
O mutis quoque piſcibus
Donatura cycni, ſi libeat, ſonum,
Totum muneris hoc tui eſt,
D *Quòd monſtror digito prætereuntium,*
Romanæ fidicen lyræ:
Quòd ſpiro, & placeo: ſi placeo: tuum eſt.

QVEM TV MELPOMENE, &c.] ſignificat, eum, qui ad poëticam factus ſit natura, neq; clarum pugilem, neque ludis Olympicis equeſtri certamine victorem, neque præſtantem imperatorem vmquam futurum: ſed poëtam nobilem.

PLACIDO LVMINE] oculis placidis, beneuolis, amicis, non obliquis, vt Callim. ὄμμασι λοξοῖς. Sappho, λοξὸν βλέπουσα.

VIDERIS] aſpexeris. vt ſuprà Od.17. lib.2. *Seu libra, ſeu me ſcorpius aſpicit.* coniunctè autem ſunt intelligenda *ſemel videris*, non *ſemel naſcentē.*

ILLVM NON LAB. ISTHM.] i. certamē curule E Iſthmiū. certamē autē Iſthmiū, ſeu Iſthmicū à Siſypho fuiſſe inſtitutū Melicertæ cadauere, quod à delphino in Iſthmū, vbi ſita Corinthus eſt, delatū fuerat, reperto, tradūt ſcriptores. certaminis præmiū pinea corona erat: quæ prius ex apio fuerat. Iſthmia ne Corintho quidē à Memmio euerſa, fuiſſe intermiſſa: ſed tantiſper dum ciuibus infrequens, ac deſerta fuit, à Sicyoniis fuiſſe procurata, atq; adminiſtrata ſcribit Pauſan. Corinth.

ACHAICO] Eléo. Virg. lib.1. Georg. *Eliadū palmas Epirus equarum.*

CLARABIT] clarum reddet. Vtitur hoc verbo M. Tull. in poëmate illo de ſuis rebus geſtis in ſecundo conſulatu: *Iuppiter excelſa clarabat ſceptra columna.* & item ſæpe in Arato. & Lucret. F lib.3. pro verbo declarandi. *Haſce ſecundum res animi natura videtur, Atque animæ claranda meis iam verſibus eſſe.*

NEQVE RES BELLICA, &c.] neque rebus benè geſtis in bello, deuictiſq; ac ſubactis hoſtibus, laureatus, & aurato curru vectus triumphabit.

DELIIS] Delphicis & Apollinaribus foliis: .i. laurea corona. Laur⁹ enim Apollini ſacra eſt.

OSTENDET CAPITOLIO.] hoc iccirco dicit, quia qui triumphabant, in Capitolium (vt ſuprà dixi) vehebantur.

PRÆFLVVNT] duo cod. Vatic. Torneſ. Ruſſard. Nicot. habent *præfluunt*, quos ſecutus G ſum. nonnulli *perluunt*: alij, *perfluunt*, vt vulg. T. Liuius quidem lib.44. annal. ferè ita loquitur, vt habent libri illi, quos primo loco cōmemoraui. *Duo cingunt eam flumina: Clauſula latere vrbis, quod in orientem patet, præfluens: Barbana ab regione, &c.*

COMÆ] frondes, vt infr. Od.7. *redeūt iam gramina campis, Arboribúſque comæ.*

FINGENT] reddent, efficient. ſic Virg. lib. Æneid.2. *nec ſi miſerum fortuna Simonem Finxit, vanum etiam, mendacémque improba finget.* Salluſt. bello Catil. *quæ natura, prona, & ventri obedientia finxit.* lege quæ annotata ſunt ſup. ad illum locum, *Carmina fingo.* Oda 2. huius lib.

ÆOLIO] Sapphico, & Alcaïco. Od.30. lib.3. *Princeps Æolium carmen ad Italos Deduxiſſe modos.*

PRINCIPIS VRBIVM] Virg. in Tityro. H *Verùm hæc tantùm alias inter caput extulit vrbeis, Quātū lenta ſolēt inter viburna cupreſſi.* Horat. Od. 14. hui⁹ lib. *o tutela præſens Italiæ, dominaq́ Romæ.*

SVBOLES] ſic habent tres Vatic. & aliquot alij libri manu ſcr. & ita apud Lucret. in emendatis codicib. lib.5. *Sine virūm ſuboles, ſiue eſt muliebris origo.* & apud Virg. Pollione, *Cara Deūm ſuboles, magnū Iouis incrementū.* Feſtus, & Nonius. Per Romæ ſubolem populum Romanum ſignificari puto.

ET IAM DENTE MIN. MORD. INVIDO] tamquam inuidia maior, vt ſup, Od.20. lib.2. *inuidiáque maior Vrbeis relinquam.* Sic & Salluſtius, *Gloria inuidiam viciſti.*

A Dvlcem qvæ strepitvm] teſtu-
dinis cantum, ſtrepitum dixit, vt epiſt. 2. lib. 1.
Ad ſtrepitũ citharæ ceſſatum ducere curam. & epiſt.
13. *nec meretrix tibicina, cuius Ad ſtrepitum ſalias.*
ſed hoc loco addidit epithetum, *dulcem*: in illis
duobus non item. Petrus Victorius in commen-
tariis ſuis in lib. 2. Ariſtot. de arte dicendi, ſcri-
bit, fortaſſe Horatium in eandem culpam inci-
diſſe, cùm tibicinæ, ſeu tibiæ & citharæ cantum,
ſtrepitum nominauit, in quam Dionyſius ille,
qui Æneus dictus eſt, cùm Calliopæ vocé, κραυ-
γὴν, id eſt, clamorem ſeu clangorem appellauit.
Ego Horatium proprio nomine, non tranſlato,
vſum eſſe putarim. At Ariſtoteles diſertè dicit
nomen κραυγὴν tranſlatè ab illo poëta eſſe po-
B ſitum, eámque tranſlationem, vt vitioſam & ine-
ptam, reprehendit. ſtrepitum auté, quem ψόφον
Græci vocant, propriè conuenire inanimis, do-
cet idem Ariſt. lib. β. de animo, his verbis: ἡ δὲ
φωνὴ, ψόφος τίς ἐστιν ἐμψύχου. τῶν γὰρ ἀψύ-
χων οὐδὲν φωνεῖ, ἀλλὰ καθ' ὁμοιότητα λέγεται
φωνεῖν, οἷον αὐλὸς, καὶ λύρα, καὶ ὅσα ἄλλα τῶν
ἀψύχων. id eſt, vox autem ſonitus eſt quidã cor-
poris animati. Inanimorum enim nihil vocem
mittit: ſed ex ſimilitudine quadam vocem mitte-
re dicuntur: exempli gratia tibia, & lyra, & alia
omnia inanima. Quòd ſi quis ſtrepitum citharæ
tranſlatè dictum eſſe contendet: ſic Horatium
defendam, ſtrepitum ab eo eſſe poſitum, pro eo,
C quod Græci τερέτισμα, vel κρεγμὸν, vel quippiã
ſimile, dicunt. τερετίζειν autem trãſlatum eſt ab
hirundinis, aut cicadæ ſtrepitu. κρέκειν verò ver-
bum eſt fictum à re ipſa: ſignificátque ſtrepitum
quendam edere: ex quo κρεγμὸν citharæ ſonitũ
appellat Apollon. lib. 4. Argon. vbi de Orpheo
loquitur, citharæ cantu Sirenum voces auertéte.
Idem ibid. φόρμιγγα εὔκρεκτον nominat, id eſt,
εὔηχον, ſuauiter ſonantem, ſeu ſtrepentem. eodẽ
pertinet verſiculus ille, quem teſtem producit
Suidas, Ἀλλ' ὅκα δὴ πλάκτρῳ λοκρὶς ἔκρεξε
χέλυς. id eſt, ſed cùm plectro Locra cithara ſtre
puit. Ordo autem verborum hic eſt, O Pieri, id
eſt, ô Muſa, quæ teſtudinis, hoc eſt citharæ, au-
D reæ dulcem ſtrepitum temperas.

Pieri] vocãdi caſus, Græcus: qui breuis eſt,
à recto in *is.* docet Seruius ad illũ locum *Ama-
rilli vocares:* in Tityro: & hunc verſum profert.

Temperas] moderaris, aptas, modularis,
ad concentum concordem inflectis. vide annot.
ad Od. 8. lib. 1.

O mvtis qvoqve piscibvs] Pi-
ſceis omneis præter ſcarum, & fluuiatilẽ porcũ,
mutos eſſe, id eſt, vocem non mittere ſcribit Ari
ſtotel. ſed Mnaſeas Patrenſis (vt ſcribit Athen.
lib. 8.) ait piſceis, qui ſunt in fluuio Clitore, vo-
caleis eſſe. Prǣtereà Philoſtephanus piſceis quoſ-
dam ποικιλίας nomine, in Aorno vocem mit-
tere tradit. Sed Pauſanias Arcad. narrat ſe pro-
ptereà, quòd acceperat ποικιλίας eſſe vocaleis,
ad fluuiũ Aornum à prima luce vſque ad veſpe-
ram (quo tempore maximè vocem mittere dice- E
bantur) commoratum eſſe: verùm ne tenniſſi-
mum quidem eorum ſonum audiuiſſe. Vniuerſè
igitur piſcium genus eſt ἄφωνον, id eſt, mutum,
ſeu vocis expers. ex quo natus iocus ille Strato-
nici citharistæ in quendam Propin nomine, ci-
tharœdum, magna quidem corporis ſtatura, ſed
imperitũ artificem: μέγας ἰχθὺς, id eſt, magnus
piſcis. piſcem nominauit διὰ τὴν ἀφωνίαν, in-
quit Athenæus, proptereà quòd nihil caneret,
quod quidem eſſet ἀξιόλογον. ſignificat autem
Horatius, ſe beneficio muſæ poëtam eſſe, nõ ſua
virtute, ſuóve ingenio, cùm ea poſſit etiã piſceis,
qui ſunt natura muti, vocaleis, atque adeò muſi-
cos efficere. F

Cycni.] Plato in Phædone cycnos vult eſ-
ſe cùm in omni reliqua vita, tùm maximè mortis
tempore muſicos, & canoros. ſic enim apud illũ
loquitur Socrates, ἀλλὰ φοβεῖσθε μὴ δυσκολώ-
τερόν τι νῦν διάκειμαι, ἢ ἐν τῷ πρόσθεν βίῳ, καὶ,
ὡς ἔοικε, τῶν κύκνων δοκῶ φαυλότερος ὑμῖν
εἶναι τὴν μαντικὴν: οἳ ἐπειδὰν αἴσθωνται, ὅτι
δεῖ αὐτοὺς ἀποθανεῖν, ᾄδοντες καὶ ἐν τῷ πρόσ-
θεν χρόνῳ, τότε δὴ πλεῖστα καὶ μάλιστα ᾄδου-
σι γεγηθότες ὅτι μέλλουσι παρὰ τὸν θεὸν ἀπιέ-
ναι, οὗπερ εἰσὶ θεράποντες. mox ſubijcit ἅτε οἶ-
μαι τοῦ Ἀπόλλωνος ὄντες, id eſt, *ſed veremini, ne
amariore, atque iniquiore animo ſim, quàm ſuperiore
vita fui: atque (vt apparet) ego vobis diuinandi ſci-
entia deterior cycnis eſſe videor: qui, vbi ſenſerint ſibi* G
*moriendũ eſſe, cùm anteà canere ſoliti ſint, tum illo tem
pore plurimum, & maximè canunt, lætantes ſe ſtatim
ad Deum, cuius famuli ſunt, abituros:* Lucianus au-
tem in libello περὶ τοῦ ἠλέκτρου, ἢ τῶν κύκνων,
ſignificat, totum illud eſſe fabuloſum de electro,
& de cycnorum cantu apud Eridanum. Nam ir-
rident eum nautæ, qui putat quoſdam homines
canendi ſcientia, & facultate præditos, eo loco in
aueis fuiſſe commutatos, atque iccircò etiã nunc
canere, muſicæ non oblitos. Ælianus lib. 1. ποικί-
λης ἱστορ. omnino nihil à Luciano diſſidet. ſic e-
nim ſcribit de cycnis: ὅτι δ' εἰσὶ φιλῳδοὶ, τοῦ-
το μὲν ἤδη καὶ τεθρύλληται. ἐγὼ δ' ᾄδοντος κύ-
κνου οὐκ ἤκουσα. ἴσως δ' οὐδ' ἄλλος. πεπίστευ- H
ται οὖν ὅτι ᾄδει· καὶ λέγουσί γε αὐτὸν μάλιστα
ἐκεῖνον εἶναι τὸν χρόνον εὐφωνότατον, καὶ ᾠδικώ-
τατον, ὅταν ᾖ περὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ βίου,
id eſt, *Cycnos autem canendi ſtudio teneri, hoc quidẽ
iam etiam omnium ſermone vulgatum eſt. Ego autem
canentem cycnum audiui numquam, & fortaſſe neque
alius quiſquam. ſibi igitur omnes perſuaſerunt cycnum
canere, aiúntque eum illo maximè tempore, maximè vo
calem, & maximè canorum eſſe, cùm agit ſupremum
vitæ diem.* & Plinius cap. 23. lib. 10. *Olorum morte
narratur flebilis cantus, falsò, vt arbitror, aliquot ex-
perimentis.* Secutus igitur eſt Horatius opinionẽ
vulgi, præſertim veterum poëtarum teſtimonio
confirmatam. Lucretius lib. 3. procem. *quid enim
contendat hirundo Cygnis?* Idem lib. 4. *Paruus vt eſt
cycni melior canor, ille gruum quàm Clamor in ætheris
diſperſus*

A *diſperſus nubibus Auſtri.* ibidem, *Nec ſimili penetrant aureis primordia forma, Cùm tuba depreſſo graniter ſub murmure mugit: Vallibus, & gelidis orti cycni ex Heliconis Cùm liquidam tollunt lugubri voce querelam.* Virg. Mœr. *Vare tuum nomen, (ſuperet modò, &c.) Cantãtes ſublime ferent ad ſidera cycni.* Idem lib. 7. Æneid. *Ceu quondam niuei liquida inter nubila cycni Cùm ſeſe è paſtu referunt, & longa canoros Dant per colla modos:* ad quem locum Seruius notat: *Secundum Plinium, qui ait in naturali hiſtoria, cycnos ideò ſuauius canere, quia colla longa & inflexa habent: & neceſſe eſt eluctantem vocem per longum & flexuoſum iter varias reddere modulationes.* Ex quo δουλιχόδειροι dicuntur ab Homero, id eſt, δολιχαύχενες. Poſtremò Plutarchus lib. εἰ B πρεσβ. πολιτ. ex eadem opinione ſcripſit illa: Οὕτως ἐπεὶ τὸ πράττειν καὶ λέγειν μᾶλλον ἀνθρώποις, ἢ κύκνοις τὸ ᾄδειν μέχρι τελευτῆς κατὰ φύσιν ἐστὶν, οὐκ ἀφετέον τὴν πρᾶξιν, ὥσπερ τινὰ λύραν σύντονον: id eſt, Itaque quoniam agere, & dicere hominibus magis, quàm cycnis canere vſque ad exitum vitæ conſentaneũ naturæ eſt, non eſt ea res omittenda, tanquam lyra quædã contenta. Quem Plutarchi locum mihi Germ. Valẽs indicauit.

QVÒD MONSTR. DIG. PRÆTERE] notũ illud eſt de Demoſthene, *qui illo ſuſurro* (vt ait M. Tull. Tuſcul. 5. *aquam ferentis mulierculæ, vt mos in Græcia eſt, inſuſurrantiſque alteri, hic eſt ille Demoſthenes,* οὗτος ἐκεῖνος Δημοσθένης, *delectari* C *ſe dicebat.*

ROMANÆ FIDICEN LYRÆ] epiſt. lib. 1. 19. ad Mæcen. 3. *Libera per vacuum poſui veſtigia princeps, Non aliena meo preßi pede, &c.* Idem Oda 30. lib. 3. *Dicar quà violens obſtrepit Aufidus, Et quà pauper aqua Daunus agreſtium Regnauit populorum, ex humili potens, Princeps Æolium carmen ad Italos Deduxiſſe modos.*

DRVSI LAVDES.

Ode 4.

D *QValem miniſtrum fulminis alitem,*
Cui rex deorum regnum in aueis vagas
Permiſit expertus fidelem
Iupiter in Ganymede flauo,
Olim iuuentas, & patrius vigor
Nido laborum propulit inſcium:
Vernique, iam nimbis remotis,
Inſolitos docuere niſus
Venti pauentem: mox in ouilia
Demiſit hoſtem viuidus impetus:
Nunc in reluctanteis dracones
Egit amor dapis, atque pugnæ: E
Qualémve lætis caprea paſcuis
Intenta, fuluæ matris ab vbere
Iam lacte depulſum leonem,
Dente nouo peritura, vidit:
Videre Rhæti bella ſub Alpibus
Druſum gerentem, Vindelici: (quibus
Mos vnde deductus per omne
Tempus Amazonia ſecuri
Dextras obarmet, quærere diſtuli:
Nec ſcire fas eſt omnia.) Sed diu, F
Latéque victrices cateruæ
Conſiliis iuuenis reuictæ
Senſere, quid mens rite, quid indoles
Nutrita fauſtis ſub penetralibus
Poſſet, quid Auguſti paternus
In pueros animus Nerones.
Fortes creantur fortibus, & bonis:
Eſt in iuuencis, eſt in equis patrum
Virtus: nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam. G
Doctrina ſed vim promouet inſitam:
Rectique cultus pectora roborant:
Vtcumque defecere mores,
Dedecorant bene nata culpæ.
Quid debeas, ô Roma, Neronibus
Teſtis Metaurum flumen, & Aſdrubal
Deuictus, & pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris:
Qui primus alma riſit adorea,
Dirus per vrbeis Afer vt Italas,
Ceu flamma per tedas, vel Eurus
Per Siculas equitauit vndas. H
Poſt hoc ſecundis vſque laboribus
Romana pubes creuit: & impio
Vaſtata Pœnorum tumultu
Fana deos habuere rectos:
Dixitque tandem perfidus Annibal,
Cerui luporum præda rapacium
Sectamur vltro quos opimus
Fallere, & effugere eſt triumphus.
Gens, quæ cremato fortis ab Ilio
Iactata Tuſcis æquoribus ſacra,

A *Natóſque,maturóſque patres*
Pertulit Auſonias ad vrbeis,
Duris vt ilex tonſa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido,
Per damna,per cædeis ab ipſo
Ducit opes,animúmque ferro.
Non Hydra ſecto corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem:
Monſtrúmve ſummiſere Colchi
Maius,Echioniæue Thebæ.
Merſes profundo: pulchrior éuenit.
B *Luctere: multa proruet integrum*
Cum laude victorem: gerétque
Prælia coniugibus loquenda.
Karthagini iam non ego nuntios
Mittam ſuperbos: óccidit, óccidit
Spes omnis,& fortuna noſtri
Nominis,Aſdrubale interemto.
Nil Claudiæ non perficient manus:
Quas & benigno numine Iupiter
Defendit,& curæ ſagaces
C *Expediunt per acuta belli.*

QVALEM MINISTRVM FVLMINIS, &c.] Quo tempore in lucem editus eſt Iupiter, eodẽ natam eſſe aquilam,& ad id prœliũ, quod aduerſus gigãtes commiſſum eſt, aduolaſſe,quaſi victoriæ Deorum nuntiam, tradunt fabularũ ſcriptores. Itaque in auium partitione,Iupiter aquilam ſibi adoptauit: qua miniſtra, & nũtia vti ſolet ad eos,quib⁹ læti aliquid ſignificare, quóſque inſigneis,& claros efficere in animo habet. Propterea ἀετὸν à Græcis appellarũ eſſe volunt non ἀπὸ τοῦ ἀΐσσειν, ſed διὰ τὸ ἐτεὸν δηλοῦν,
D id eſt,quia verum patefaciat,ac declaret. Qualis igitur (inquit) aquila eſt, quam iuuenta volandi ſeu potius pugnandi, & prædandi imperitam ẽ nido primùm foras extruſit,ventique verni docuerunt inſolitos volandi conatus, mox in ouiũ greges, & ſepta vigor à natura inſitus deorſum immiſit,tùm edendi, pugnandíque cupiditas in dracones incitauit, atque impulit: aut qualis eſt catulus leonis,quem caprea paſcuis intenta eius dentibus iamiam dilaceranda, ac peritura vidit, talem Druſum Rhœti, & Vindelici vidére. lege hac de re Strabonem lib.4. & Paterculum lib. poſter.

REGNVM IN AV. VAG.] quamobrem auium rex eſt aquila? an quòd omnium auium celerrimè volat? an quia ſola ex auibus ſolem irretortis oculis intuetur,& ſpectat? an propter eius officia & fidem erga Iouem? E

EXPERTVS FIDELEM] immo Iuppiter ipſe (vt eſt in fabulis) aquilæ ſpecie Ganymedem rapuit.

PATRIVS] paternus: nempe aquilæ. Itaque ſtatim ſequitur, *neque imbellem feroces Progenerant aquilæ columbam.*

NIDO PROPVLIT] nido foras expulit nondũ volatui aſſuefactam. in aliis lib. eſt *protulit:* ſed *propulit* malo: & ita habent libri aliquot manuſcripti: in quibus eſt Faërn. Vrſ. Varic. 2. & quattuor, quibus hîc nuper in mea Gallia vſus ſum.

LABORVM INSCIVM] vel volandi inſcium,ſeu inſuetum. ſequitur enim mox, *Inſolitos* F *docuere niſus venti,&c.* vel prædandi, & pugnandi inſolentem,& neſcium,ſeu imperitum.

INSOL. NISVS] vel non vſitatos prædãdi conatus,vel non vſitatos volatus.

MOX IN RELVCT. DR.] ſic apud Hom. ἰλ. μ. aquila ſerpentem correptum vnguibus, deferre in nidum ſuum parat. ſed à reluctante dracone acriter morſa, prædam ex vnguibus dimittere cogitur. quo auſpicio Polydamas Hectorem murum Græcorum oppugnare, & perrumpere cogitantem, reuocare ac deterrere conatur, ſed fruſtrà.

AMOR DAPIS] cibi cupiditas,& fames.

LACTE DEPVLSVM LEONEM] catulum leonis modò, ab vbere matris ſeiũctum, ſeu G à lacte remotũ. Virg. Tityro, *quò ſæpe ſolemus Paſtores, ouium teneros depellere fœtus.* ad quem locum Seruius, *depellere,* id eſt, à lacte remouere. ſic idẽ Virg. Melib. *Depulſos à lacte domi quæ clauderet agnos.* idem Palæmone, *Dulce ſatis humor, depulſis arbutus hædis.*

DENTE NOVO PERITVRA] peritura dente leonis iuuenis nouo, id eſt, nondũ prædæ aſſuefacto, ſeu nondum in pugna exercitato.

RHOETI] Strabo lib.4. Rhœtos,& Vindelicos in iis Alpium partibus collocat, quæ ad orientem,& Auſtrũ ſpectãt, vt ſint Heluetiis,& Boiis finitimi: vbi & de Druſo eadem ſcribit, quæ hîc laudat Horatius. de Vindelicis etiam Ode 14. huius libri: *Vindelici didicere nuper, Quid Marte poſſes.* H *Rhæti, Vindelici* autem, eſt ἀσύνδετον, vel addenda copulatio, &, quæ tamen abeſt à codicibus Donati, Faërn. Torn. & duob. Vatic.

DRVSVM.] Claud. Druſum, qui in Germania diem ſuum obiit.

(QVIBVS MOS VNDE DED. &c.] id eſt, qui Vindelici quamobrem vtantur ſecuribus in prœlio Amazonum more, non nimis diligenter hoc quidem tẽpore exquiſiui, atque in aliud tempus diſtuli. Strabo lib. 2. quæ de Amazonibus tradita ſunt, monſtri ſimilia, fabuloſa, incredibilia denique eſſe exiſtimat, his verbis: Περὶ δὲ τῶν Ἀμαζόνων τὰ αὐτὰ λέγεται καὶ νῦν καὶ πάλαι τερατώδη, καὶ πίστεως πόῤῥω. Τίς γὰρ ἂν πιστεύσειεν ὡς γυναικῶν στρατὸς, ἢ πόλις, ἢ ἔθνος συσταίη

A συστάιη αὖ χωρὶς ἀνδρῶν, καὶ οὐ μόνον γε συστάιη, ἀλλὰ καὶ ἐφόδους ποιήσαι ἐπὶ τὴν ἀλλοτρίαν χώραν; id eſt, *De Amazonibus eadem nunc dicuntur quæ & olim, nempe monſtri ſimilia, & longè à fide remota. Quis enim credat, mulierum exercitum, aut ciuitatem, aut nationem ſine viris conſiſtere, neque verò ſolùm conſiſtere, ſed etiam in alienos fineis incurrere atque inuadere potuiſſe?* Similem ἀπορίαν, ſeu εὐλάβειαν eſſe dicebat Ioſ. Scaliger apud Pindarū quodam loco, καί τις ἄνδρας ἀλκίμους δαίμων ἀποινάσσας ἔλασεν. &c. Præclarè autem Horatius, id, quod ſciebat, aut certè accipere, atq; audire potuerat, nempe Vindelicos, quos Liburnos eſſe putat Seruius, ab Amazonibus originem duxiſſe, ſe vel neſcire, vel non quæſiuiſſe dicit, quaſi B in alia re magis occupatum, & aliud agentem. lege Seruium ad illum Virgil. locum Æn. 1. *atque intima tutus Regna Liburnorum, &c.* Vbi hunc Horatij locum profert.

NEC SCIRE FAS EST OMNIA)] fas, id eſt, pote, δυνατὸν, vt diximus ſup. ad Od. 11. lib. 1. vel ita interpretare. nec ſcire licet omnia vt alij malunt: quibuſcum pugnare nolo. Tibullus quidem fas pro eo, quod δυνατὸν dicūt Græci, vſurpauit eleg. 9. lib. 1. *Nec tibi celanti fas ſit peccare*: fortaſſe & eleg. 5. *proprios ego tecum, Sit modò fas, annos contribuiſſe velim.* & Propert. lib. 1. *Mi neque amare aliam, neq; ab hac diſcedere fas eſt.* & Virg. lib. 7. Æn. *Quem neque fas igni cuiquam, nec ſternere ferro.* & Cæſ. lib. 1. de bell. Gall. *Eas ita dicere, non* C *eſſe fas Germanos ſuperare, ſi ante nouam Lunam prælio contendiſſent.*

SED DIV, LATÉQVE, &c.] ſuperiora illa, *quibus mos vnde, &c.* vſque ad hunc locū, includenda ſunt interpoſitionis nota: vel potius ita ſunt legenda, vt à propoſito ſermone aberrátia: quod genus appellant Græci hyperbatum. iccircò hac particula, *ſed*, vtitur Horatius. quam adhibere ſolent ſcriptores in hyperbatis, cùm ad id, vnde aberrarunt, regredi volunt. adhibent & has: verumtamē, igitur, & ſimileis. cuius rei paſſim occurrunt exempla apud M. Tull.

CONSILIIS IVVENIS REVICTÆ] ſic puto legendum, non, vt alij volunt, reuinctæ: D & ita habet liber Faër. Don. Vrſ. Torn. Vatic. 2. & alij quidam. Eſt autem hæc ſententia: Rhœti (inquit) & Vindelici, qui olim victores latiſſimas excurſiones etiam vſque ad agros Italiæ finitimos fecere, nunc conſiliis Druſi viciſſim victi, ac domiti, ſenſere quid mens, &c. hæc enim vis eſt verbi, *reuinco*. ſic Lucr. lib. 5. *Ignu enim ſuperare poteſt, vbi materiai Ex infinito ſunt corpora plura coorta: Inde cadunt vires aliqua ratione reuicta.* non diſpicet tamen altera ſcriptura, *repreſſa*, quæ reperitur in nonnullis emendatis codicibus. vide autem hac de re Strabonem lib. 4.

INDOLES] indoles dicta ab *inoleſco*, quod eſt increſco: & incremētum ſignificat. ex eo pro ingenio puerili vſurpatur: quoniá vnà cum corpore ex ſententia philoſophorum mens creſcit, & decreſcit. NERONES] Tiberium, & Druſum. E

FORTES CREANTVR FORTIBVS] primo loco ponit naturam, & genus: deinde doctrinam, & educationem. ſic Plato in oratione funebri: ἀγαθοὶ δ' ἐγένοντο διὰ τὸ φῦναι ἐξ ἀγαθῶν. τὴν εὐγένειαν οὖν πρῶτον ἐγκωμιάζωμεν· δεύτερον δὲ τροφήν τε, καὶ παιδείαν. id eſt, boni autē fuerunt, quia ex bonis nati ſunt: generis igitur præſtantiam primùm laudemus: deinde educationem, & doctrinam. ſic Ariſtoteles politicorum tertio ſcribit eſſe probabile, viros præſtantiores eſſe eos, qui è præſtantioribus nati ſint: nobilitas enim, generis præſtantia, & perfectio eſt. verba Ariſtot. hæc ſunt: ἡ δ' εὐγένεια παρ' ἑκάστοις οἴκοι τίμιος. ἔτι διότι βελτίους F εἰκὸς τοὺς ἐκ βελτιόνων. εὐγένεια γάρ ἐστιν ἀρετὴ γένους. Quantum valeant ad ingenium, hoc, vel illo habitu imbuendum, moréſque conformandos, atque etiam inſerendos ſtirps generis, & educatio, declarant poëtæ, qui, quem ſignificare volunt ſæuo, immiti, inhumano eſſe ingenio, cum dicere ſolent è ſaxis, ac rupibus, è mari natos, à leonibus educatos, vt Hom. ἰλ. π. γλαυκὴ δέ σ' ἔτικτε θάλασσα, Πέτραι τ' ἠλίβατοι, ὅτι τοι νόος ἐστὶν ἀπηνής. id eſt, cæruleum autē te mare peperit, Rupéſque præruptæ, quoniam tibi mens eſt infrenis atque indomita. Theocrit. εἰδ. γ. Νῦν ἔγνων τὸν ἔρωτα· βαρὺς θεός. ἦ ῥα λεαίνας Μασδὸν ἐθήλαζε, δρυμῷ τέ μιν ἔτρεφε μάτηρ: quos verſus Virg. expreſſit Pharmaceut. G *Nunc ſcio, quid ſit amor, duris in cotibus illum Iſmarus, aut Rhodope, aut extremi Garamantes Nec noſtri generis puerum, nec ſanguinis edunt.* Idem Æneid. 4. *Nec tibi Diua parens, generis nec Dardanus auctor, Perfide, ſed duris genuit te cautibus horrens Caucaſus.* Catull. de nuptiis Pelei, *Quænam te genuit ſola ſub rupe leæna? Quod mare conceptum ſpumantibus expuit vndis? Quæ Syrtis, quæ Scylla vorax, quæ vaſta Charybdis?*

PROMOVET] prouebit, προάγει. amplificat virtutem à natura inſitam.

FEROCES AQVILÆ] ferox plerumq; in laude ponitur, & ſiquando in vitio, non crudelē, ſed elatum, aut animoſum ſignificat, vt ſup. Od. 5. lib. 2. *ferox ætas.* & infrà Od. 9. huius libri *ferox Hector.* annotatum ad Od. 15. lib. 1. H

RECTÍQVE CVLTVS] nihil equidem muto, cùm hæc lectio ab omnibus codicibus, quos quidem viderim, confirmetur: ſed putaui aliquādo, Porphyrionis verbis motus, ſcriptum eſſe ab Horatio, *Rectique cultus pectora roborat*: vt, *cultus* ſit numeri ſingularis. *recti* autem patrij caſus à nomine neutro rectum, cti. quòd eſt τὸ ὀρθόν. Nā hoc modo explicat Porph. niſi quòd *cultus* vult eſſe numeri multitudinis: niſi fortè Porphyrio corruptus eſt. Iam nomen *rectum* vſurpat Horat. & Saty. 3. lib. 2. *Rectum animi ſeruas?* id eſt, τὴν ὀρθότητα. rectitudinem redderemus Latinè, ſi pateretur Latini ſermonis vſus. colere rectum autem, honeſtum, virtutem, veritatem: &

A cultus, id eſt, amor & ſtudium recti, honeſti, virtutis, veritatis, bonis ſcriptoribus ſunt vſitata loquendi genera. Iam ſi *recti cultus* vtrumque numero multitudinis eſſe intelligetur, idẽ valebit, quod, tectæ inſtitutiones, ſeu potius recta viuendi inſtituta: quemadmodum primorum illorum hominum feram, & agreſtem viuendi conſuetudinem *feros cultus hominum recentum* dixit Od. 10. lib. 1. quam interpretationem multo malim, quàm illam Pſeudoporphyrionis, niſi vna opera legamus *roborat*, & nomen *cultus* ita accipiamus, vt ſit numeri ſingularis, vt dixi.

ROBORANT] ſi *cultus* ſit numeri multitud. vt accipit Porph. legendum *roborant*: ſi ſingul. *roborat*. Verumtamen nihil muto.

B VTCVMQVE DEFECERE MORES, id eſt, vbicumque, ſeu quandocũque naturæ bonitas, quam εὐφυΐαν Græci nominãt, à bonis moribus, qui ſtudium, exercitationẽmque deſiderãt (vt docet Ariſtotel. lib. 2. de morib. ad Nicom.) deſtituta eſt: vitæ turpitudo bonum illud generis, & naturæ dedecore, maculaq; afficit. de particula, *vtcumque*, diximus ſuprà ad Od. 17. lib. 1. licet & *benè nata* interpretari εὐγένειαν, id eſt, generis præſtantiam, ac nobilitatem.

DEDECORANT] ſic habet lib. Donati, & omnes vulgati. Faërni autem, & 2. Vat. *Indecorãt*.

CVLPÆ] corrupti mores, ſeu facta improba ex corruptis moribus nata, & ideò culpanda, &
C vituperanda. *Culpa* numeri eſt multitudinis.

NERONIBVS] Claudio Neroni. de quo ſic Sueton. *Claudius Nero aduenientem ex Hiſpania cũ ingentibus copiis Aſdrubalem, priuſquam Annibali fratri coniungeretur, oppreſſit*.

TESTIS METAVR. FLVM.] ſic Virg. Daphn. *vos Coryli teſtes, & flumina nymphis*. & Propert. lib. eleg. *teſtes ſunt ſidera nobis*. quæ mihi indicauit Germ. Valens. & ſunt notata à Seruio ad eum, quem commemoraui locum, in Daphn.

METAVRVM FLVMEN] ſic ſup. Od. 9. lib. 2. *Medum flumen*. & in epiſt. ad Piſon. *Rhenum flumen*. fluuius eſt in Vmbria, ex Picenis finibus
D oriens, qui nomen retinet, niſi quòd aliquantũ corruptũ eſt. Nam hodie, *il Metro*, appellant Itali. Apud hunc fluuium cæſus eſt Aſdrubal Annibalis frater.

ET ASDRVBAL] Narrat T. Liuius lib. 27. Aſdrubalem, qui cum recente exercitu Alpeis tranſcenderat eo conſilio, vt ſeſe cum fratre Annibale coniungeret, à M. Liuio Salinatore victũ, ac cæſum eſſe, cùm haberet in ſuo exercitu quinquaginta ſex hominum millia: eámque victoriã non minore opera Claudij Neronis, alterius cõſulis, eſſe partam, propterea quòd, cùm Annibali oppoſitus eſſet, relictis ita caſtris, vt hoſtem lateret, lecta manu profectus Aſdrubalem circumuẽnit.

ET PVLCHER FVGATIS ILLE DIES, &c.] pulcher dies. i. felix & fortunatus dies. ſic loquitur. M. Tull. lib. 4. epiſt. ad familiar. E
Noli quærere. ita mihi pulcher hic dies viſus eſt, vt ſpeciem aliquam viderer videre quaſi reuiuiſcentis reip. Horat. infrà Oda prox. *Inſtar veris enim vultus vbi tuus Affulſit populo, gratior it dies, Et ſoles melius nitent*. Eſt autem hìc tranſlatio, ſeu potius allegoria. Nam per diem pulchrũ, diei illius lætitiam ſignificat, quo die victus ac cæſus eſt Annibal: per tenebras fugatas: metum ex omniũ animis atque ex Italia depulſum, Karthaginienſibus, & Afris ex Italia pulſis.

RISIT] lætus, & hilaritatis plenus fuit, ἐγέλασε. vt infrà Ode 11. *Ridet argento domus*. & Lucretius lib. 5. *ridenteis vndas* dixit. vide annot. ad Oden 18. lib. 2. F

ADOREA] victoria, & gloria. Plinius lib. 18 cap. 3. *Gloriam ipſam à farris honore adoream appellabant*. Pompeius Feſtus. *Adoream, laudem, ſeu gloriam dicebant, quia glorioſum eum putabant, qui farris copia abũdaret*. Plaut. in Amphitry. *Qui prada, atque agro, adoreáque affecit populareis ſuos*. Propriè tamen adorea frugum copiam, & vbertatẽ ſignificat. Varro lib. 4. de lingua Lat. *Plebi rurã largiuntur adoream*.

DIRVS PER VRBEIS AFER VT] horum verborum hæc ſententia eſt: pendẽntque à ſuperioribus: *vt*, id eſt, poſteaquàm Italiã peruaſit, & percurſauit Annibal, veluti flamma tedas, vel Eurus vndas peragrare ſolet, hic primus dies parta victoria lætitiam attulit populo Rom. G
Errant autem qui hìc legi poſſe putant, *Afer it Italas*. Iam *dirus Afer* cõſuetudine Horatiana dictum eſt. ſic enim Oda 12. lib. 2. *Nec dirum Annibalem, nec Sicul. marc.* & Oda 6. lib. 3. *Antiochum, Annibalémque dirum*.

EQVITAVIT] ſic Euripid. in Phœniſſ. Zephyrum equitaſſe in cælo dicit, Ἰόνιον κατὰ πόντον ἐλάτᾳ πλεύσασα, περιρρύτων ὑπὲρ ἀκαρπίστων πεδίων Σικελίας Ζεφύρου πνοαῖς ἱππεύσαντος ἐν οὐρανῷ. id eſt, Cùm in mari Ionio remis nauigaſſet ſuper circumfluos, & fructus experteis Siciliæ campos, flatibus Zephyri in cælo equitantis. notauit Muretus lib. 1. Var. lect. cap. decimo.

POST HOC] poſt Aſdrubalis cædem, victoriámque populi Rom. H

SECVNDIS LABORIBVS] ſecundis prœliis.

IMPIO] impio tumultu dixit, quoniam impiorum, & barbarorum eſt templa deorum, aras, ſtatuas vaſtare, incendere, euertere, quod fecerũt Perſæ, quo tempore Xerxe duce toti Græciæ bellum intulerunt. quam eorum immanitatem, atq; impietatẽ barbaram Æſchylus his verſibus deſcribit in Perſis: Οἳ γῆν μολόντες Ἑλλάδ᾽, οὐ θεῶν βρέτη ᾐδοῦντο συλᾶν, οὐδὲ πιμπράναι νεώς, Βωμοὶ δ᾽ ἄϊστοι, δαιμόνων θ᾽ ἱδρύματα Πρόρριζα φύρδην ἐξανέστραπται βάθρων. id eſt, Qui cùm in Græciam veniſſent, neque deorum ſimulacra diripere, neque templa incendere veriti

A riti ſunt:aræ autem deletæ,deorúmq; ſtatuæ funditus è ſedibus ſuis euerſæ ſunt.

VAST. POEN. TVM. FANA DEOS HAB. RECT.] horum verborum hæc ſententia eſt. fana à Karthaginienſibus anteà vaſtata, poſt hanc victoriam, Deorum ſtatuas habuere rectas, ſeu erectas, quæ fuerant videlicet de ſuis ſedibus deturbatæ. ſic hunc locum explico, non, vt inepti quidam homines ſomniāt, deos propitios. Deos autem pro Deorum ſtatuis poni nō eſt nouū, neq; inuſitatū. M. Tull. accuſ. Verr. procem. *Deum denique nullum Siculis, qui ei paulo magis affabrè, atque antiquo artificio factus videretur, reliquit.* Idem frumentar. *Deum verò nullum violauit, nullū*
B *attigit.* Idem de ſignis. *Dij ablati, fana vexata.* ibidem. *Tum imperator populi Rom. vir clariſſimus Deos patrios reportabat Segeſtanis ex vrbe hoſtium recuperatos.* T. Liuius. lib. 27. *Sed maiore generis eius præda abſtinuit Fabius, quàm Marcellus, qui interroganti ſcriba, quid fieri de ſignis vellet, (ingentis magnitudinis Dij ſunt, ſuo quiſque habitu in modum pugnātium formati) Deos iratos Tarentinis relinqui iuſsit.* Iam verò quòd rectos hoc loco pro iuſtis, ac propitiis accipi volunt, in eo non ſatis mihi videntur Latini ſermonis vſum tenere. rectum enim appellant propriè Latini, quod eſt directū, quod obliquo, prauóque contrarium, quod erectum eſt, quod ſtat: quorum reperiuntur exēpla apud hūc poëtam, Catull. M. Tull. Horat. Saty. 2. lib. 1. *Can-*
C *dida, rectáque ſit.* epiſt. ad Auguſt. lib. 1. *Securus cadat, an recto ſtet fabula talo.* Catull. *Quinctia formoſa eſt multis, mihi candida, longa, Recta eſt.* Idem rectos homines appellat, ſeruos lecticarios. M. Tull. Academ. lib. 2. *intereſſe oportet, vt inter rectum, & prauum: ſic inter verum, & falſum.* pro Murena, *homines, cùm rectè, & in loco conſtitiſſent, iuberi abire. & recti anguli* (ὀρθὰς nominant Græci) qui neque ſunt acuti, neque obtuſi, ſed pares. Idem valet apud Græcos ὀρθός. Hom. ἰλιάδ. ω. ὀρθαὶ τρίχες. Pauſan. in Att. τὸ δ' ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, ὀρθόν ἐστιν ἐν χιτῶνι ποδήρει. id eſt, ſimulacrum autem Palladis, rectum eſt cum tunica talari. & Eurip. in Hecuba, Ἕως μὲν οὖν γῆς ὄρθ' ἔκειθ' ὁρίσματα. id eſt, Tantiſper dū recti terræ ſiti erant ter-
D mini, &c. & Athen. lib. 4. ſcribit Athenienſeis templum Dionyſi rectum condidiſſe ab Amphictyone vini, & aquæ temperationem edoctos. tunc enim (inquit) rectus Bacchus eſt, & non ad prolapſionem procliuis, cùm vinum dilutum eſt, & cùm modicè bibitur: vt fortaſſe locus ille, qui eſt Od. 18. lib. 1. *non ego te candide Baſſaren, Inuitum quatiam,* ſic explicari poſſit. ego te inuito neque vinum immodicū, neque aqua minus, quàm oporteat, temperatum bibam. *inuitum* autem dixit, quia quicquid fit diis inuitis, atque iratis, infeliciter cadit, vt alibi dicemus. ſed verba Athen. ſunt hæc: διὰ τοῦτο ἱερὸν Διονύσου ὀρθοῦ ἱδρύσασθαι. τότε γὰρ ὀρθός ἐστι τῷ ὄντι, καὶ οὐ σφαλερὸς, ὅταν συμμέτρως, καὶ κεκεραμμένως πίνηται. Plato Lachete: ὀρθὴ ἂν ἡμῶν ἡ πόλις ἦν, καὶ οὐκ ἂν ἔπεσε τοιοῦτο πτῶμα. id E
eſt, recta eſſet vrbs noſtra, neque talem caſum cecidiſſet. Per tranſlationem autem ſermonis, rectum pro eo, quod eſt cum virtute coniunctū, & pro bono ponitur, & rectè pro benè. M. Tullius pro Murena, *Negat fuiſſe rectum Cato me tam ſeuerè geſto conſulatu pro Murena dicere.* & *rectè facta,* quæ Græci κατορθώματα dicunt: & *recta ſtudia* in Topicis. & Horatius Oda 9. huius libri, *rectum animum ſecundis, dubiiſq; rebus* appellat eū, qui neque ſecunda fortuna effertur, neq; aduerſa deprimitur, qui ſemper erectus eſt, numquam aut nimium elatus, aut nimiū demiſſus: & ſaty. 3. lib. 2. *rectum animi,* conſtantiam, æquabilitatem, tranquillitatem. Quod ita eſſe, vt dico, declarat F
eadem ſententia aliis verbis expreſſa eadē ſatyra. *ſtare animo.* ſic Horat. *Cum prudens ſcelus ob titulos admittis inaneis, Stas animo? ſtare animo* enim valet, animum habere à vitio purum, & incorruptum, minimèque deprauatum. Et Plautus in Bacchid. *rectum ad ingenium bonum* dicit, qui non eſt deprauatus, qui non eſt procliuis ad nequitiā, aut libidinem. & Ennius. *Quò vobis mentes, rectæ quæ ſtare ſolebant Ante hac, demētes ſeſe flexere viai?* rectus autem pro eo, quem propitium, aut placatum, aut beneuolum dicimus, mihi non videtur eſſe vſitatum in tota lingua Latina.

CERVI LVPORVM PRÆDA] hæc dicuntur, ab Annibale. nos Karthaginienſes, tamquam cerui, Romanos tāquā lupos, inſequimur. G

QVOS OPIM. FALLERE, ET EFFVG.] quos ſi effugere poſſimus, magnam Diis habere gratiam, magníque triumphi loco ducere debeamus. tale eſt illud Terent. in Heauton. *triumpho, ſi licet me látere tecto abſcedere,* id eſt, triūphi loco habeo, ſi mihi licet latus tegere, periculúmque in quo verſor, declinare. Græcè dicerem οὓς ὑπεκκλίνειν καὶ ἐκφεύγειν πάνυ ἡμῖν ἀγαπητὸν εἴη.

OPIMVS] amplus, magnificus. ſic ſpolia opima dicuntur, quæ dux populi Rom. duci hoſtiū detraxit. quod alibi annotauimus.

FALLERE] id eſt, latêre. vide annot. ad Od. 10. lib. 1.

GENS, QVÆ CREMATO, &c.] hæc H
ſunt vel ex ſecundo lib. Æn. notiſſima. ad hunc autem locum pertinent illa ex carm. ſæcul. ad Deos: *Cui per ardentem ſine fraude Troiam Caſtus Æneas patriæ ſuperſtes Liberum muniuit iter.*

NATÓSQVE] & filium Aſcanium, Æneas ſcilicet: itémque ſuos liberos alij Troiani, qui Æneam ſecuti ſunt.

MATVRÓSQVE PATRES] vt Anchiſen Æneas. Virg. Æneid. 5. *aeui maturus Aceſtes.* in lib. de art. poët. *Maturúsne ſenex, an adhuc florente iuuenta.* DVRIS VT ILEX, &c.] à ſimilitudine ducta ab ilice, quæ bipennibus & ſecuribus tonſa, id eſt, ramis ſpoliata, eo magis creſcit, oſtēdit, Romanos incōmodis, damnis, aduerſis prœliis & cædibus magis ac magis inualeſcere & vi-

A gere. ALGIDO] Algidum nomen montis eſt hoc loco, in agro Tuſculano. vt Ode 21. lib. 1. *aut gelido prominet Algido*, oppidū etiam eodem nomine appellatur.

PER DAMNA, PER CÆDEIS] Virg. lib. 11. Æn. *Bellum importunum ciues cum gente deorum, Inuictiſque viris gerimus: quos nulla fatigant Prœlia, nec victi poſſunt abſiſtere ferro.*

DVCIT] acquirit, ſumit, cōparat. vt de arte poët. *& veras hinc ducere voces.* & Saty. 1. lib. 2. *aut, qui Duxit ab oppreſſa meritum Karthagine nomē.*

NON HYD. SECTO CORP.] Hydram Alcæus ἐννεακέφαλον. i. nouē capitum: Simonides πεντηκοντακέφαλον, id eſt, quinquaginta capitum facit. hanc in Lerna deliteſcentem (Lernā B autem alij fontem, alij locum denſa ſilua obſitum fuiſſe volunt) interfecit Hercules. Pauſanias Corinth. narrat hydram ſub platano quadam, quæ fonti Amymonæ fluuij propinqua erat, vixiſſe, eámque ceteris hydris magnitudine præſtitiſſe. caput vnum ei, non plura fuiſſe: (quod poſtremum abhorret ab inueterata, & peruulgata omnium opinione) hydræ vno capite ab Hercule abſciſſo, neſcio quot alia renaſci confictum eſſe: quam opinionem hoc loco ſequitur Horatius. Idem Pauſanias ibidem tradit, Herculem Hydrę cruore, & veneno, telorum ſuorum cuſpides tinxiſſe. multa alia de hydra ſcribunt poëtæ, quæ, ne ſim longior, prætermitto. Horat. epiſt. 1. ad Aug. lib. 2. *Diram qui contudit hydram, Notáque fatali* C *portenta labore ſubegit, Comperit inuidiam, ſupremo fine domari.*

FIRMIOR CREVIT IN H.] ſubintell. quàm hæc gens in nos.

MONSTRV'MVE SVMMISERE COLCHI] vel tauros ignem ſpiranteis, quos tamen à Medéa edoctus Iaſon iunxit aratro, & agrum ſulcauit: vel potius draconem illum ingentem, inſomnem, velleris aurei cuſtodem: vel armatos homines ex huius Draconis dentibus diſſeminatis natos: qui tandem Medéæ carminibus concitati, mutuis vulneribus confoſſi conciderunt, atque interierūt. vide annot. ad Od. 3. epod.

ECHIONIÆ'VE THEBÆ] Thebæ dicuntur Echioniæ ab Echione Cadmi genero. ſi- D gnificatur autē hoc loco draco ille Marti ſacer Aretiani fontis cuſtos, quē Cadmus propterea, quòd eos, qui ex illo fonte aquabantur, necabat, iratus interfecit: ex cuius dentibus Palladis monitu ſatis, nati ſunt quinque homines armati, Vdæus, Chthonius, Pelor, Hyperenor, Echion (Pherecydes autem, & Apollonius multo pluteis natos eſſe volunt) qui omnes, præter vnum Echionem, mutuis ſimiliter vulneribus ſaucij perierūt. Virg. Georg. 4. hanc vtramque fabulam tangit. *Hæc loca non tauri ſpirantes naribus ignem Inuertēre, ſatis immanis dentibus hydri: Nec galeis, denſiſq. virum ſeges horruit haſtis, Sed grauida fruges, &c.* Hanc fabulam perſequitur item Eurip. in Phœniſſ. & Apollon. lib. 3. Argon.

MERSES PROFVNDO, &c.] ſi merſes in E mare, pulchrior emergit: ſi luctere, &c. non diſſimulabo in vno atque altero libro manuſcripto me ſcriptum reperiſſe, *Merſus profundo, &c.*

PRORVET] proſternet. proruendi verbo etiam ſuprà vſus eſt Od. 35. lib. 1. *Iniurioſo ne pede proruas Stantem columnam.* & Lucret. lib. 3. *neq. autem corpora deſunt, Ex infinito quæ poſſint forte coorta Proruere hanc rerū violento turbine molem.* & 5. *Proruere hanc rerum violento turbine ſummam.* ſic enim vtrobique eſt legendum, non *corruere*: vt in ſcholiis Lucretianis pluribus verbis oſtendimus.

INTEGRVM] hoſtem etiam integrum, & incolumem. & paullo antè victorem, profligabit ac ſubiget. nam minus eſſet mirum, ſi ſaucium perculeret, ac peruerteret.

CONIVGIBVS LOQVENDA] id eſt, à F coniugibus commemoranda. Sed ab vtrorum coniugibus? eorúmne, qui vicerint, virorum ſuorum virtutem, ac victoriam prædicantibus: an eorum, qui proſtrati, ab ſubacti ſint, viros ſuos interemtos deſiderantibus, ac lugentibus?

KARTHAGINI IAM NON EGO] veriſimile eſt Annibalem toties iam in Italia victorem, quamplurimos Karthaginem miſiſſe ſuarū victoriarū nuntios. Nūc igitur ait, Annibalem, tanta clade accepta, & Aſdrubale occiſo deſtitutum de ſe poſthac tam glorioſè & ſcribere, & prædicare: vel tā ſuperbos de ſuis victoriis nuntios mittere.

OCCIDIT, OCCIDIT SPES OMNIS] ſpes omnis præciſa eſt, ſpes omnis interiit. Sic G Plautus Moſtell. *occidit ſpes noſtra.* Hoc ad hiſtoriam referendum eſt. Narrāt enim hiſtorici, Annibalem Aſdrubalis capite aſpecto, tes Karthaginienſium deſperaſſe, ſic locutum, *agnoſco te Karthaginis fortuna.*

PERFICIENT] ſic habēt codices 2. Vatic. Iano. Faër. Vrſ. Torneſ. vulg. *efficient*: nonnulli etiam manuſcr. *perficiunt*, quod ſe reperiſſe in aliis libris item manuſcr. teſtatur & vir doctus Iac. Gruquius Meſſiouis.

CVRÆ SAGACES] diligētia, & cura cum ingenio, & conſilio coniuncta.

EXPEDIVNT] expeditum reddunt. dant ei H facultatem euadendi, & vincendi. ſic Virg. lib. 2. Æneid. *Deſcendo, ac ducente Deo flammam inter & hoſteis Expedior.*

PER ACVTA BELLI] Cùm Hugolinus Martellius Florentinus vir doctiſſimus Laurētij Strozzij Cardinalis familiaris, me admonuiſſet ita ſcriptum eſſe in codice quodam manu ſcripto, non vt in vulgatis, *acuta bella*, ego eos libros, quos domi habebam à Iann. Faër. Vrſino mihi commodatos ſtatim conſului: in eiſque eandem ſcripturam ſine vlla litura expreſſam reperi. quā confirmarunt duo Vatic. à me poſteà aditi. acceſſit omnium poſtremus Torn. & alij, quos in Gallia quinque pòſt annis nactus ſum: vt omittam vnum & alterum impreſſum, cum antiquiſſimo & ma

A & manuſcr.comparatum. Itaq; de lectionis quidem veritate minimè dubitandum eſt.quid autē ſignificet per acuta belli, videndum. Ego exiſtimabam per *acuta belli* intelligi poſſe, diſcrimina, & pericula belli, ſeu prœlij potius, in quibus celeritate, & ingenio, & ſagacitate, & vſu opus eſt: conſilio autē nullus locus. Sed Hugolinus dicebat per acuta belli, Achilli Statio Luſitano videri ſignificari acumina, & ſollertias, & (vt ita dicā) ſubtilitates belli: quæ à Græcis στρατηγήματα nominantur, Cuius ſententiam ſi probemus, erit hæc huius loci ſententia, Eam curam in re militari adhibet Claudius, eâque ſagacitate eſt, vt hoſtium arteis, & ſtratagemata facile declinet, aut
B propulſet. Sex. Iulius Frontinus quidem in præfatione lib. 1. ſtratagematicôn, ſtratagematica interpretatur *belli ſollertias*, & *ſollertia ducum facta*. Iam verò hoc loquendi genus *acuta belli* & Horatio vſitatum eſt, & illis ſimile, *ſubita belli*, *obliqua tumuli*, & cet. quæ extant apud T. Liuium. ſic ille lib. 6. annal. *treis exercitus ſcriberent, vnum ad præſidium vrbis: alterum, qui, ſiqui alicubi motus extitiſſent, ad ſubita belli mitti poſſet: tertium longè validiſſimum, &c.* Idem 27. *obliqua tumuli*. idem lib. 30 *incerta belli*. eodem libro. *incerta fortunæ, & incerta caſuum*. idem lib. 33. *quaſſata muri*. eodē libro, *auerſa inſulæ*. Catull. de coma Beren. *condita pectoris*. Lucret. lib. 1. *Ardua dum metuunt, amittunt vera viai*. ibid. *non tibi cæca Nox iter eripiet, quin vl-*
C *tima naturai Peruideas*. ſic Cæſar lib. 3. de bello ciuili, *Pergamique in occultis, ac remotis templi, quò præter ſacerdotes adire fas non eſt, quæ Græci ἄδυτα appellant, tympana ſonuerunt*. Nam ſic hunc locū emendamus, cùm in omnibus exemplis vulgatis legatur *templis*.

AD AVGVSTVM.
Ode 5.

Vt tandem in vrbem redeat.

D *Diuis orte bonis, optime Romulæ*
Cuſtos gentis, abes iam nimiùm diu:
Maturum reditum pollicitus patrum
Sancto concilio, redi.
Lucem redde tuæ, dux, bone patriæ.
Inſtar Veris enim vultus vbi tuus
Affulſit populo, gratior it dies,
Et ſoles melius nitent.
Vt mater iuuenem, quem Notus inuido
Flatu Carpathij trans maris æquora
Cunctantem ſpatio longius annuo
Dulci diſtinet à domo:
Votis, ominibúſque, & precibus vocat: E
Curuo nec faciem littore demouet:
Sic deſiderijs icta fidelibus
Quærit patria Cæſarem.
Tutus bos etenim rura perambulat:
Nutrit rura Ceres, almáque Fauſtitas:
Pacatum volitant per mare nauitæ:
Culpari metuit fides:
Nullis polluitur caſta domus ſtupris:
Mos, & lex maculoſum edomuit nefas:
Laudantur ſimili prole puerperæ: F
Culpam pœna premit comes.
Quis Parthum paueat? quis gelidū Scythen?
Quis, Germania quos horrida parturit
Fœtus, incolumi Cæſare? quis feræ
Bellum curet Iberiæ?
Condit quiſque diem collibus in ſuis:
Et vitem viduas ducit ad arbores:
Hinc ad vina redit lætus, & alteris
Te menſis adhibet deum.
Te multa prece, te proſequitur mero G
Defuſo pateris: & Laribus tuum
Miſcet numen, vti Græcia Caſtoris,
Et magni memor Herculis.
Longas ô vtinam, dux bone, ferias
Præſtes Heſperiæ, dicimus integro
Sicci manè die: dicimus vuidi,
Cum ſol oceano ſubeſt.

BONIS] beneficis. deorum eſt epithetū. Deorum enim eſt benefacere.

ABES IAM NIMIVM DIV] ſic loquitur Liuius lib. 29. *vt mos eſt iis, qui diu abſunt.*

PATRVM SANCTO CONC.] ſenatui, ſeu potius ſenatorum conuentui, vt loquitur M. Tull. epiſt. ad Seru. Sulpic. lib. 4. Eſt enim concilium cœtus, congregatio, conuentus, frequentia quædam, à concalando, id eſt, conuocando dictum, inquit Feſtus. Plaut. Milite glorioſo, *ſed, ſi ambas videre in vno miles concilio volet*. Lucr. lib. 2. *Multáque præterea magnum per inane vagantur, Conciliis rerum quæ ſunt reiecta:* id eſt, quæ non potuerunt congregari, & cohærere. Idem lib. 3. *Quàm, mortale quod eſt, immortali, atque perēni Iunctum, in concilio ſæuas tolerare procellas?* iterum lib. 2. *Quod tamen vt poſſint, ab cœtu, concilióque Nil facient præter vulgum, turbámque animantum*. Virg. Æn. 3. de Cyclopibus, *Concilium horrendum*. itaque *concilio* H

A per *e* non per *ſ* ſcribendum eſt hoc loco.

LVCEM REDDE TVÆ] redde te patriæ, cui lux es. redi in patriam.

INSTAR VERIS ENIM, &c.] horum verborum hæc ſententia eſt: Cùm vultus tuus, qui inſtar veris eſt, affulſit populo, dies ſunt lætiores, & ſol quodammodo nitidius, ac purius lucere videtur, id eſt, maior eſt dierũ ſerenitas. ſic infrà in carmine ſæculari ad Deos, ſolis currum, nitidum dixit: *Alme ſol, curru nitido diem qui promis, & celas.* Sol maculoſus, atque in nubem côn ditus, imbreis, Notóſque denuntiat: pallidus grãdinem: cæruleus pluuiã: ruber & igneus Euros: at nitidus ac lucidus, ſerenitatem. Virg. Georg. 1.

B Scaliger indicauit mihi hæc ex Æſchylo videri eſſe imitata, in Agamem. Σοῦ γὰρ μολόντος δωματῖτιν ἑστίαν Θάλπος μὲν ἐν χειμῶνι σημαίνεις μολόν, &c. id eſt, domũ cùm venis, calorem in bruma ſignificas & nuntias.

VT MATER IVVENEM, &c.] vt mater (inquit) votis, & ominibus, id eſt, bonis verbis, & precibus vocat filium iuuenem, quẽ Auſter aduerſo flatu longius anno morantem à domo materna diſtinet: nec curuo &c. Sic, &c. iuuenẽ pro filio vſurpauit, vt Od. 12. lib. 2. *Telluris iuuenes:* & epiſt. ad Piſon. *Pater & iuuenes patre digni.*

INVIDO] qui inuidet matri reditum filij: aduerſo.

DISTINET] ſic habent libri manuſcripti: *detinet* libri vulgati. ſed neſcio quomodo mihi

C magis placet ea ſcriptura, quam ſequitur Porphyr. *Diſtinet:* confirmatúrque auctoritate librorum 2. Vatic. Faërn. Vrſ. Tom. Nicotiani.

DEMOVET] ſic legendum potius, quàm *dimouet*, vt ſit ἀναστροφή, pro de littore mouet. ſic loquitur Terentius Adelph. *Caue nunc iam oculos à meis oculis quoquam demoueas tuos.* Tali fere ſimilitudine vtitur Oppian. lib. 4. de piſcib. vbi de ſargis loquitur. Ὡς δ', ὅτε τηλύγετον μήτηρ γόνον, ἢ καὶ ἀκοίτην Εὐνέτις ἀλλοδαπὴν τῆλε χθόνα γαῖαν ἰόντα Ἀχνυμένη στέλλησι, νόος δέ οἱ ἔνδον ἀλύει, Ὅσσην οἱ μεσσηγὺ ἁλὸς χύσις, ὅσσα τε κύκλα Μηνῶν, ἀκροτάτοισι δ' ἐπεμβαίνουσα θαλάσσης Κύμασι, δακρυόεσσαν ἐπὶ στόμα γῆρυν ἵησι, Σπεύδειν λισσομένη, καί

D μιν πόδες οὐκ ἔτ' ὀπίσσω Ἱεμένην φορέουσιν, ἔχει δ' ἐπὶ πόντον ὀπωπάς. id eſt, Quemadmodum autem cùm mater filium vnicũ, aut nupta virum in oras longinquas profectum mærens dimiſerit, mens ei domi languet cogitanti quantũ mare ſit interiectum, & quot menſeis abſit: accedens autem ad vltimos maris fluctus vocem lugubrem, & lacrymoſam mittit, orans vt properet: nec eam pedes deſiderio exanimatam domũ reducunt, habet autem oculos in mari defixos.

SIC DESIDERIIS ICTA FIDELIBVS] ſic pio deſiderio affecta.

TVTVS BOS ETENIM RVRA] βοῦς ἀρότηρ: bos arator. hoc igitur dicit, tuti ſunt agricolæ, & aratores.

PERAMBVLAT] peragrat. Od. 17. epod. E *Perambulabis aſtra ſidus aureum.*

VOLITANT] nauigant. non eſt infeſtum mare prædonibus. tralatio. ſic ſup. Od. 37. lib. 1. *ab Italia volantem Remis adurgens.*

CVLPARI METVIT FIDES] nõ culpatur cuiuſquam fides, quia nemo eſt, qui fidem datam non ſeruet: nemo, qui eam violet, aut labefactet *metuit* valet hoc loco φυλάττεται, cauet, non vult, vt annot. ad Od. 2. lib. 2. fides igitur culpari metuit, id eſt, cõmiſiſſe cauet quamobrem culpetur: quod eſt, fides non fallitur, ſed inuiolata, & ſancta ſeruatur.

MOS, ET LEX MACVLOSVM] boni mores, & lex Iulia de adulteriis, compreſſerunt adulteria.

LAVD. SIM. PR.] Heſiod. ἔργ. καὶ ἡμέρ. F in ceteris bonis, ac præmiis, quę ait eos homines, qui iuſtitiam colant, cõſecuturos eſſe, hoc numerat, filios parentibus ſimileis, his verbis, Τίκτουσιν δὲ γυναῖκες ἐοικότα τέκνα γονεῦσι. & Theocritus ἐγκωμ. Πτολεμ. eius mulieris, quæ virum ſuum non amat, mentem dicit in alio viro ſemper eſſe occupatam, eámque liberos patri diſſimileis párere. ſic Theocr. Ἀστόργου δὲ γυναικὸς ἐπ' ἀλλοτρίῳ νόος αἰεί· Ῥηΐδιοι δὲ γοναί, τέκνα δ' οὔποτ' ἐοικότα πατρί. id eſt, mulieris virum ſuum ex animo non amantis, ſemper in alieno mens eſt: faciles fætus: liberi numquam patri ſimiles. Politiſſimus autem poëta Catull. in eo carmine, quod ſcripſit, in Iuliæ nuptias, precatur, vt Torquatus filius naſciturus ſuo ſit ſimilis patri G Manlio, *& facilè inſciis Noſcitetur ab omnibus, Et pudicitiam ſuæ Matris indicet ore.* Ariſtot. lib. 2. politicorum, ſcribit, populis quibuſdam Libyæ ſuperioris (quos Garamantes eſſe ex Põponio Mela ſuſpicor) communeis eſſe inter ipſos vxores: liberos autem natos diuidi ex parentum ſimilitudine in eis expreſſa. ſic Ariſtot. τὰ μὲν τοι γινόμενα τέκνα διαιρεῖσθαι κατὰ τὰς ὁμοιότητας.

CVLP. POENA PREM. CÕM.] id eſt, culpam continuò ſequitur pœna. culpam ita celeriter ſequitur pœna, vt pede pedem premat. ſic Od. 2. lib. 2 *Rarò antecedentem ſceleſtum Deſeruit pede pœna claudo.* Quamquam in illa Oda 2. ſententia generalis eſt, quæ ſignificat, rarò impia & ſcelerata facta manere impunita, etiam ſi dij nõ ſtatim ea puniant: & ita explicat Seruius ad illum H Virgil. verſum lib. 1. Æneid. *At ſperate deos memores fandi, atque nefandi.* hîc autem ſignificat Horatius, beneficio Cęſaris leges eſſe validas, & ratas: ſtatim, vt aliqua mulier peccauit, & in adulterio deprehenſa eſt, eam ſupplicio affici. ſic ſup. Od. 23. lib. 3. *Et peccare nefas, aut pretiũ eſt mori.* Idémq; de viris ſentiendum, qui in legem Iuliam commiſerint.

QVIS PARTHVM PAVEAT] Quis Parthos extimeſcat, viuo & ſaluo Cæſare? Auguſto Cæſare imperiũ obtinente, Parthi ſigna, quæ Craſſo, & Antonio ademerãt, Romam vltrò remiſerunt.

A miſerunt. vide Od.15.huius libri.

CONDIT QVISQVE DIEM,&c.] diem totum vſque ad veſperũ traducit in vinetis ſuis, occupatus in vitis cultu, verbi gratia in adminiculorum ordinibus, capitum coniugatione, & religatione, & ſimilibus: neque metu incurſionum hoſtilium ab opere ruſtico deterretur. conditur dies, cum ſol occidit, aut certè paullo poſt ſolis occaſum. Non admodum diſſimile eſt Plautinũ illud, *comburere diem*. Menæch. *Clam vxorem vbi ſepulcrum habeamus, & hunc comburamus diem*. Simillimum & planè geminum eſt, cõponere diẽ. Virg.lib.1.Æn. *Antè diem clauſo componet veſper Olympo, &c.*

B ET VITEM VIDVAS, &c.] *quæ natura caduca eſt*, (inquit M.Tull.) *&, niſi fulta ſit, ad terrã fertur, eadémque vt ſe erigat, clauiculis ſuis, quaſi manibus, quicquid eſt nacta, complectitur*. Vitẽ igitur iungit cũ viduis arboribus: quales ſunt vlmi, populi, & ſimiles, quæ viduæ ſunt, antequàm iungantur viti: iunctæ autem, maritæ dicuntur, vt ſup.Od.15.lib.2. *platanúsque cælebs Euincet vlmos*. & Od.2.epod. *Altas maritat populos*. ad quem locum aliquot ex Catullo exempla annotauimus.

HINC AD VINA REDIT] quidam libri veteres habent, *Hinc ad vina venit, &c.*

ALTERIS] ſecundis. Saty.2.lib.2. *tum penſilis vua ſecundas, Et nux ornabat menſas cum duplice ficu*. Athenæus lib.14. docet etiam apud veteres
C fuiſſe ſecundas menſas eleganter, & accuratè apparatas, ídque confirmat Pindari teſtimonio. Athenæi verba ſunt hæc: ὅτι γὰρ ἦσαν καὶ περὶ τοῖς ἀρχαίοις αἱ δεύτεραι τράπεζαι πολυτελῶς μεμεριμνημέναι, παρίστησι Πίνδαρος ἐν ὀλυμπιονίκαις περὶ τῆς Πέλοπος κρεουργίας διηγούμενος· τραπέζαισί δὲ ἀμφὶ δεύτατα κρεῶν σέθεν διεδάσαντο, καὶ φάγον. ἐμοὶ δ᾽ ἄπορον γαστρίμαργον μακάρων τιν᾽ εἰπεῖν. i. fuiſſe autẽ etiã apud antiquos ſecundas menſas ſumptuoſè apparatas, & accuratas, oſtẽdit Pindarus in Olympionicis de carnibus à Pelope conciſis ita narrans: In menſis autem ſecundis carneis tuas diuiſerunt, & comederunt. mihi verò difficile eſt quemquam deorum, lurconem & voracẽ dicere.

D TE PROSEQVITVR MERO] tibi libat.

DEFVSO PATERIS] .i. de pateris fuſo. quod faciunt libantes Diis immortalibus, vt annotauimus ſup.Od.31.lib.1. ad illũ locũ, *quid orat de patera nouũ Fundens liquorem?* Idq; docet Feſtus in voce, calpar. *Calpar* (inquit) *vinum nouũ, quod ex dolio demitur ſacrificij cauſa antequàm guſtetur. Ioui enim prius ſua vina libabant, quæ appellabantur Vinalia*. Iam *Defuſo pateris*, pro *Fuſo de pateris*, ἀναστροφὴ eſt, & genus loquendi Horatio, ceteríſque poëtis vſitatum, & familiare, vt annotatum eſt ad Od.7.lib.2. Virg.lib. Æn.5. ſine præpoſitione, & cum verbo ſimplici, dixit, *Vináque fundebat pateris*. cui ſimile eſt illud Georg. 2. *hic fertilis vua, Hic laticis, qualem pateris libamus, & auro*. Cùm haberent autem omnes cod. vulgati *Diffuſo*, ego auctoritatẽ cod. duor. Vatic. & Iann. Faër. Torneſ. ſecutus *Defuſo* repoſui. E

HESPERIÆ] Italiæ, vt ſup. Od.1.lib.2. *Heſperiæ ſonitum ruinæ*.

INTEG. SICCI MANÈ DIE] quid ſit integro die, declarat vox interiecta *ſicci*, id eſt, nõ poti. vt ſup.Od.18.lib.1. Eſt enim dies integer is, quo quis nihil dum guſtauit, neque bibit. *ſolidum* appellat Od.1. lib. 1. *Nec partem ſolido demere de die Spernit*. ex quo *frangere diem* Od.7. lib.2. vide quę ſunt annotata hac de re ad Odam illam primam lib.1.

VVIDI] contrariun est hoc nomen nomini *ſicci*. idem enim valet *vuidi*, quod madidi, poti. Græci dicunt βεβρεγμένοι, à verbo βρέχειν, ὃ F
εἴρηται καὶ ἐπὶ τοῦ πίνειν, (inquit Athenæus) id eſt, madefacere vſurpatur pro eo, quod eſt, bibere. Profert ille eo loco verſiculum Antiphanis δεῖ γὰρ φαγόντας, δαψιλῶς βρέχειν. id eſt, oportet enim eos, qui comederunt, largè bibere. ſic Virgil. Gallo. *Vuidus hiberna vênit de glande Menalcas*.

CVM SOL OCEANO SVBEST] id eſt, veſperi. Et ita omnia hîc inter ſe contrariè reſpõdent *ſicci, vuidi: manè, cũ ſol Oceano ſubeſt*, id eſt, vt dixi, veſperi. ſubeſt Oceano autẽ, eſt ἀναστροφὴ, pro eo, quod eſt, cùm ſol eſt ſub Oceano, quod etiam à Gruquio notatum eſt.

IN APOLLINEM ET Dianam. Ode 6. G

Carmen ſæculare.

Diue, quem proles Niobæa magnæ
Vindicem linguæ, Tityósque raptor
Senſit, & Troiæ propè victor altæ
Phthius Achilles,
Ceteris maior, tibi miles impar:
Filius quamuis Thetidis marinæ
Dardanas turreis quateret tremenda H
Cuſpide pugnax.
Ille, mordaci velut icta ferro
Pinus, aut impulſa cupreſſus Euro,
Prócidit latè: poſuítque collum in
Puluere Teucro.
Ille non incluſus equo Mineruæ
Sacra mentito, malè feriatos
Troas, & lætam Priami choréis
Falleret aulam:
Sed palàm captis grauis, heu nefas, heu,

A *Neſcios fari pueros Achiuis*
Vreret flammis,etiam latenteis
Matris in aluo:
Ni tuis victus,Venerisque gratæ
Vocibus diuûm pater annuiſſet
Rebus Æneæ potiore ductos
Alite muros.
Doctor argutæ fidicen Thaliæ
Phœbe,qui Xantho lâuis amne crineis:
Dauniæ defende decus camænæ
B *Læuis Agyieu.*
Spiritum Phœbus mihi,Phœbus artem
Carminis,noménque dedit poëtæ.
Virginum primæ,puerique claris
Patribus orti,
Deliæ tutela deæ, fugaceis
Lyncas,& ceruos cohibentis arcu,
Leſbium ſeruate pedem,meíque
Pollicis ictum,
Ritè Latonæ puerum canentes,
Ritè creſcentem face noctilucam,
C *Proſperam frugum,celerémque pronos*
Voluere menſeis.
Nupta iam dices,ego Diis amicum,
Sæculo feſtas referente luces,
Reddidi carmen docilis modorum
Vatis Horatl.

PROLES NIOBÆA] Niobe Tantali filia Amphioois vxor, filios ex eo ſuſcepit duodecim,ſex mares , totidémque fæminas.Hæc liberorum multitudine, & pulchritudioe ferox Laronam præ ſe contemnere auſa eſt,cùm diceret, illam duos ſolùm peperiſſe,Apollinem , & Dianam:ſe duodecim. Iccireò Dij hac contumelia D offenſi,Niobæ filios ad vnũ interemerunt: Apollo maſculos in Cithærone venanteis, Diana fæminas intra parietes domeſticos, & propemodũ in complexu , & gremio matris ſagittis confixit. Iupiter autem Nioben ſuas miſerias deflenrem, ac deplorantem miſeratus,eam in ſaxum vertit: quod vſque ad hoc tempus (vt aiunt) in Sipylo monte Phrygiæ lacrymarum fonteis profundens ab omnibus cernitur.Hæc interpres Hom.ἰλ.ω. quo loco hanc fabulam ſic perſequitur poëta, Καὶ γάρ τ' ἠΰκομος Νιόβη ἐμνήσατο σίτου, Τῇπερ δώδεκα παῖδες ἐνὶ μεγάροισιν ὄλοντο, Ἓξ μὲν θυγατέρες,ἓξ δ' υἱέες ἡβώοντες. Τοὺς μὲν Ἀπόλλων πέφνεν ἀπ' ἀργυρέοιο βιοῖο Χωόμενος, &c. id eſt , Nam & formoſa Niobe cibi memor tandem fuit,Cui duodecim filij domi interierũt, E ſex filiæ,& ſex filij puberes. Hos quidem Apollo interemit ſuo arcu argenteo, Iratus , &c. Pauſanias autem Atticis narrat,ſi propius ſpectes , ſaxum illud nullam mulieris ſpeciem præ ſe ferre: ſin longius abſis,videberis (inquit) tibi mulierẽ mærore,& lacrymis contabeſcentem intueri. ſic Pauſan. Ταύτην τὴν Νιόβην καὶ αὐτὸς εἶδον ἀνελθὼν εἰς τὸν Σίπυλον τὸ ὄρος. ἡ δὲ πλησίον μὲν, πέτρα καὶ κρημνός ἐστιν, οὐδὲν παρόντι σχῆμα παρεχόμενος γυναικὸς, οὔτ' ἄλλως, οὔτε πενθούσης. εἰ δέ γε πορρωτέρω γένοιο, δεδακρυμένην δόξεις ὁρᾶν, καὶ κατηφῆ γυναῖκα. Huc pertinet illud Ciceronis ex lib.3.quęſt.Tuſc. *Et Niobe fingitur lapidea propter æternum , credo,in luctu ſilentiũ.* Ariſtoteles lib.7. de moribus ad Nicomach. vbi F de cõtinẽtia,& incontinẽtia diſputat, volẽs oſtẽdere , vtramq; verſari in iiſdẽ rebus , in quibus temperãtia,atq; intemperãtia,nõ in iis,quæ natura bonæ , aut hooeſtæ ſunt, quales ſunt victoria,hooos,liberi,parentes,neq; in earũ nimio:ita loquitur, καὶ ἐπαινοῦνται οἱ περὶ ταῦτα σπουδάζοντες, ἀλλ' ὅμως ἐστί τις ὑπερβολὴ καὶ ἐν τούτοις, εἴτις ὥσπερ ἡ Νιόβη , μάχοιτο περὶ τοὺς θεοὺς, &c.id eſt, & qui in hęc ſtudium ſuum conferunt,laudantur : verumtamen etiam in his aliquod eſt nimium , ſi quis,vt Niobe,cum diis pugnet. Callimachus in hymno εἰς Δῆλον , Nioben κακόγλωσσον nominat, Id eſt,malæ liogue, propterea quòd ſe liberorum numero , & pulchritudine Latonæ præſtare dixerat.

MAGNÆ VIND. LING.] *magnæ linguæ* G *vindicem*,hoc eſt *μεγαληγορίας* , ſeu *μεγαλορρημοσύνης*:id eſt,iactantiæ,& glorioſæ de ſe,ſuiſq; rebus prædicationis:quam Græci magnam locutionem , ſeu magnam dictionẽ nominant , vltorem.*magnæ* igitur rectè interpretatur Porphir. *ſuperba*. Atque hoc obſeruatum eſt à Cruquio.

TITYO'SQVE RAPT.] de Tityo latooã rapere conato diximus ſup.ad Odam 5.lib.3.

TROIÆ PROPÈ VICTOR.] cur propè victor ? quia Hectorem ioterfecit,quo facto facilius Troia capi potuit,vt Od.4.lib.2. *& ademtus Hector Tradidit feſſis leuiora tolli Pergama Grajs.* Victorem autẽ non dixit ἁπλῶς, quia ante Tro- H iam captam à Paride interemtus eſt , ídq; Apollinis impulſu.Virg.lib.6. Æn. princip. *Phœbe graueis Troiæ ſemper miſerate labores,Dardana qui Paridis direxſti tela , manúſque Corpus in Æacidæ.* Sed quid locutus eſt Achilles, quod Apollinẽ offenderit ? id fortaſſe,quod eſt apud Homer.ἰλ.χ.in priocip. Nam eo loco Achilles minatur Apollini ſe de eo pœnas ſumturum , ſi poteſtas detur. Troianis autẽ ſui recipiẽdi facultatẽ , ſpatiúmq; dederat Apollo Agenori ſimilatus. ſic Homer. Ἦ σ' ἂν τισαίμην, εἴ μοι δύναμίς γε παρείη.

ALTÆ] ἰλιάδ. ο. αἰπεινὸν πτολίεθρον· & alibi ſæpius Τροίης αἰπὺ πτολίεθρον. & ὀδυσ.γ. αὐτὰρ ἐπεὶ Πριάμοιο πόλιν διεπέρσαμεν αἰπήν. Virg.lib.2.Æneid. *ruit alto à culmine Troia.*

PHTHIVS] Phthia Achillis patria : quod quidem

A quidem notum eſt vel ex illo vulgatiſſ. Homeri verſu ἰλ.ι. Ἤματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἱκοίμην. quem ſic Latinè reddidit M. Tull. lib. de diuin. 1. *Tertia me Phthia tempeſtas lata locabit.*

THETIDOS MARINÆ.] Nerei filiæ. Nereus autem Deus marinus.

MORD. VELVT ICTA FERRO, &c.] ſic Homer. ἰλ.δ. Simoiſium Anthemionis filiũ, ab Aiace Telamonio interfectum, & lethali vulnere accepto cadentem, cum vlmo comparat, quam curruum opifex ferro abſcidit. Hom. ὁ δ' ἐν κονίῃσι χαμαὶ πέσεν αἴγειρος ὥς, &c. Et ἰλ.ν. Imbrium Mentoris filium ab eodem Aiace cæſum cum fraxino, ὁ δ' αὖτ' ἔπεσεν μελίη ὥς, B Ἥ τ' ὄρεος κορυφῇ ἕκαθεν περιφαινομένοιο Χαλκῷ ταμνομένη τέρενα χθονὶ φύλλα πελάσσῃ. id eſt, ille autem cécidit, vt fraxinus, quæ in vertice montis longè vndique apparentis ferro cæſa teneras frondeis terræ admouit. & ἰλ.π. Sarpedonem à Patroclo interfectum cum quercu, aut populo, aut pinu. Ἤριπε δ' ὡς ὅτε τις δρῦς ἤριπεν, ἢ ἀχερωίς, Ἠὲ πίτυς βλωθρή, τήν τ' οὔρεσι τέκτονες ἄνδρες Ἐξέταμον πελέκεσσι νεήκεσι νήϊον εἶναι. id eſt, Concidit autem vt cùm quercus aliqua corruit, aut populus, aut pinus alta, ſeu frondoſa, quam fabri ſecuribus recens acutis exciderunt, vt eſſet nauale, ſeu pars nauis. quos Homeri verſus exprimere voluit Virg. Æneid. 2. vbi de Troia cadente loquitur, *Ac veluti ſummis* C *antiquam in montibus ornum, Cùm ferro acciſam, crebriſque bipennibus inſtant Eruere agricolæ certatim: illa vſque minatur, Et tremefacta comam concuſſo vertice nutat, Vulneribus donec paullatim euicta ſupremùm Congemuit, traxítque iugis auulſa ruinam.*

POSVITQVE COLL. IN PVL. TEVCRO.] id eſt, occubuit. ſimilia ſunt illa. *Turpe ſolum tetigere mento.* & *humum ore momordit.* de quibus diximus Od. 7. lib. 2. Verùm Achillis mortẽ nõ narrat Hom. in Iliade, vt antè diximus. Tantùm ὀδυσ. γ. fit de ea mentio. lib. autem vltimo ὀδυσ. facit animas Achillis, & Agamemnonis apud inferos vnà colloquẽteis, hoc modo. Τὸν δ' αὖτε ψυχὴ προσεφώνεεν Ἀτρείδαο, Ὄλβιε Πηλέος υἱὲ θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ, Ὃς θάνες ἐν D Τροίῃ ἑκὰς Ἄργεος· ἀμφὶ δέ σ' ἄλλοι Κτείνοντο Τρώων καὶ Ἀχαιῶν υἷες ἄριστοι Μαρνάμενοι περὶ σεῖο, σὺ δ' ἐν στροφάλιγγι κονίης Κεῖσο μέγας μεγαλωστὶ λελασμένος ἱπποσυνάων. quorum verſuum ſi quis poſtremum, & partem eius, qui antecedit, cum hoc loco Horatiano conferet, videbitur Horatius Homeri verba Latinè exprimere voluiſſe. hanc autem ſcripturam *poſuítque collum in Pul. Teuc.* reperi in duob. Vat & Faër. Iannoct. eámque puto veram, & germanam.

ILLE NON INCLVS. EQVO MIN. SACR.] id eſt, ſi Achilles vitam vſque ad Troiã captam perduxiſſet, neque à Paride Apollinis hortatu, atque impulſu interfectus eſſet: non per dolos, neque per inſidias Troianos inopinàteis, & ſecuros oppreſſiſſet: ſed primùm eos aperto Marte cepiſſet, deinde omnem in eos immanitatem effudiſſet. E

EQVO] In hoc equo totius Græciæ principes incluſi, Menelaus, Vlyſſes, Diomedes, Pyrrhus, Mneſtheus, Teucer, aliíque complures Troiam igni, ferróq; vaſtarunt. de quo ſic Hom. ὀδυσ. δ. Ἵππῳ ἔνι ξεστῷ, ἵν' ἐνήμεθα πάντες ἄριστοι Ἀργείων, Τρώεσσι φόνον καὶ κῆρα φέροντες. id eſt, in equo ligneo, in quo inſidebamus Græcorum principes, Troianis cædem, & interitum inferentes. & θ. τοὶ δ' ἤδη ἀγακλυτὸν ἀμφ' Ὀδυσῆα Εἵατ' ἐνὶ Τρώων ἀγορῇ κεκαλυμμένοι ἵππῳ. id eſt, Vlyſſes autem, & qui cum eo erant, ſedebant in Troianorum contione, ſeu conuentu, ſeu ſenatu, equo tecti. & δ. Αὐτὰρ ὅτ' εἰς ἵππον κατεβαίνομεν, ὃν κάμ' Ἐπειός, Ἀργείων οἱ ἄριστοι. F id eſt, verùm cùm in equum deſcẽdimus, quem Epeus fabricatus eſt, nos Græcorum optimates, &c. Virgil. Æneid. 2. *Inſtar montis equũ diuina Palladis arte Ædificant, &c.* ſequitur mox, *Huc delecta virûm ſortiti corpora furtim Includũt cæco lateri.* M. Tull. lib. 2. de oratore ſcribit *ex Iſocratis ludo, tamquam ex equo Troiano, meros principes exiiſſe.* idẽ pro Murena, de Catilina, eiúſque copiis, ac ſociis loquens, oſtendénſque coniurationis Catilinariæ contagionem ad plureis pertinere, neque omneis illius ſceleris participes cum Catilina ex vrbe exiiſſe: ſed intra mœnia reſtitiſſe: magnopere denique metuendas eſſe inſidias, *latius patet* (inquit) *illius ſceleris contagio, quàm quiſquam* G *putat, atque ad plureis pertinet: Intus, intus, inquam, eſt equus Troianus.* & in oratione pro M. Cœlio, eo loco, quo loco de amatoribus Clodiæ verba facit, quos illa in quibuſdam latebris deliteſcere: deinde, cùm veniſſet Licinius, qui venenum, quo ipſa necaretur, traditurus erat, proſilire, & hominem comprehendere iuſſerat: quærit, *quónã modo latuerint, aut vbi: alueúſne ille, an equus Troianus fuerit, qui tot inuictos viros muliebre bellum gerenteis tulerit, ac texerit.* Plautus Bacchid. totam hanc equi Troiani fabulam ſub Chryſali ſerui perſona, multis verbis perſequitur: eámque ad rem, quæ agitur, facetiſſime accõmodat. Lucretius hunc equum, durateũ appellat lib. 1. his verbis. *Nec clam durateus Troianis Pergama partu Inflammaſſet equus nocturno Graiugenarum.* H idem autem valet durateus apud Lucretium, quod apud Plautum ligneus. Eundem Pauſanias duriũ nominatum eſſe tradit eodem fere nomine: Epeíq; fuiſſe machinã bellicam ad verberandos, ac perfringendos muros comparatam. Pauſaniæ verba ſunt hæc Atticis: ἵππος ὁ καλούμενος δούρειος ἀνάκειται χαλκοῦς. καὶ ὅτι μὲν τὸ ποίημα τοῦ Ἐπειοῦ μηχάνημα ἦν εἰς διάλυσιν τοῦ τείχους, οἶδεν ὅστις μὴ πᾶσαν ἐπιφέρει τοῖς Φρυξὶν εὐήθειαν. Λέγεται δὲ ἐς τὸν ἐκεῖνον τὸν ἵππον, ὡς τῶν Ἑλλήνων ἔνδον ἔχοι τοὺς ἀρίστους. καὶ δὴ καὶ τοῦ χαλκοῦ τὸ σχῆμα ἐστὶ κατὰ ταῦτά, καὶ Μενεσθεὺς καὶ Τεῦκρος ὑπερκύπτουσιν ἐξ αὐτοῦ. προσέτι δὲ καὶ οἱ παῖδες οἱ Θησέως. id eſt, equus durius qui

A appellatur, æreus, dedicatus eſt. Hoc autẽ opus, Epei machinam fuiſſe ad muri Troiani euerſionem comparatã intelligit is, qui non putat Troianos prorſus ſtolidos ac ſtultos fuiſſe. Aiunt autem, in illo equo Græcorum præſtantiſſimos & fortiſſimos incluſos fuiſſe. Et verò æris figura, planè ita ſe habet. Tum Mneſtheus & Teucer caput ex eo proferunt: & præterea Theſei filij. Appellatur eodem quoque nomine apud Eurip. Troad. ſed alia ratione: ὅθεν πρὸς ἀνδρῶν ὑστέρων κληθήσεται δούρειος ἵππος κρυπτὸν ἀμπισχὼν δόρυ. id eſt, vnde à poſteris durius equus appellabitur, quòd lignum ſeu haſtam ligneam abſcõditam contineat.

B MINER. SAC. MENT.] id eſt, quẽ ſimulabant Græci à ſe fabricatum eſſe, vt Palladẽ offenſam placarent. Virg. Æn. 2. *Votum pro reditu ſimulant.* ibidem. *Hanc pro Palladio moniti, pro numine læſo Effigiem ſtatuêre, nefas quæ triſte piaret.*

MALÈ FERIATOS] intempeſtiuè, & magno ſuo malo otianteis, quia tum non debuerũt ferias agitare, nec otioſi eſſe. M. Tull. ferè ſemper *feriatum* pro otioſo ponit. de natura deorum 1. *deum ſic feriatum volumus ceſſatione torpere, vt, ſi ſe commouerit, vereamur, ne beatus eſſe non poſſit.* & de orat 3. *ſic illi à negotiis publicis aut temporibus excluſi, aut voluntate ſua feriati, &c.* Plaut. in Milite glorioſo. *tibi ego dico, feriatus ne ſis.*

FALLERET] lateret, ἔλαθεν ἄν.

AVLAM] ἀγορήν, Hom. ἰλ. θ. ſenatum. vel

C dic aulam Priami, id eſt, domum regiam Priami, & ita totam vrbem.

PALÀM CAPTIS] aperto Marte, non inſidioſè captis. libri aliquot veteres habent. *Sed palàm victor grauis, &c.*

GRAVIS] acerbus, ſæuus, immitis, δεινός, ἀνηλεής.

NESCIOS FARI] neſcios fandi, infanteis. νήπια τέκνα, ἰλιάδ. β. & δ.

ETIAM LATENTEIS MATR. IN AL.] ſic Agamemnon apud Hom. ἰλιάδ. Ζῆτα Menelaum hortatur, ne quenquam Troianum pretio accepto ſuis incolumẽ reddat, ac ne pueris quidem parcat adhuc cuſtodia ventris materni ſeptis. Homeri verba ſunt hæc, τῶν μήτις ὑπεκφύγοι αἰπὺν ὄλεθρον, χεῖράς θ' ἡμετέρας, μηδ', ὅντινα γαστέρι μήτηρ κοῦρον ἐόντα φέροι, μηδ' ὃς φύγοι, ἀλλ' ἅμα πάντες Ἰλίου ἐξαπολοίατ' ἀκήδεστοι, καὶ ἄφαντοι.

D

POTIORE ALITE] melioribus auibus, melioribus auſpiciis. vide Od. 15. lib. 1.

MVROS] Romanos. ductos autem muros ita dixit, vt Græci ἠλαυμένα τείχη.

ARGVTÆ] argutè canentis, canoræ, ſonoræ.

LAVIS] lauas. ſic loquebantur veteres, & ita ſemper Horatius, vt annotat. ad Od. 3. lib. 2.

QVI XANTHO LAV. AMNE] tale eſt illud. ſup. Od. 4. lib. 3. *Qui rore puro Caſtalia lauit Crineis ſolutos, qui Lyciæ tenet Dumeta, &c.* Xanthus Troiæ fluui⁹. Virg. lib. 1. Æn. *prius quàm pabula guſtaſſent Troiæ, Xanthúmque bibiſſent.* E

DAVNIÆ] Latinæ. vt ſup. Od. 1. lib. 2. *Dauniæ cædes.* LÆVIS.] imberbis. vt ſup. ad Od. 2. lib. 1. annotauimus.

AGYIEV] Apollo, Ἀγυιεὺς dictus eſt παρὰ τὰς ἀγυιάς: id eſt, vias, ſeu plateas. appellant autem ἀγυιὰς Elei τοὺς ὑπ' ἀθλωάων καλουμένους στενωπούς. id eſt, appellant Elei ἀγυιάς, ea angiporta, quæ dicuntur ab Athenienſibus στενωποί. Hæc Pauſanias Eliacorum lib. 1. commemorat idẽ Pauſanias Apollinem Ἀγυιέα in Corinthiacis. Docet Suidas, eſſe etiam ἀγυιέα columnam in acumen deſinentem, quam pro foribus collocant: taleis autem columnas à nonnullis Apollini ſacras dici: ab aliis Baccho, ab aliis vtrique. Idem mox ſcribit, Ἀγυιέας apud Atticos, F fortaſſe eſſe aras, quæ ante ædeis priuatas poni ſolent: Et ἀγυιέα eſſe etiã columnam ante ædiũ atrium & veſtibulum, coni formam in extremo præ ſe ferentem. Hunc locum in libris vulgatis, qui habebant *Agyleu*, iam olim corruptum eſſe viderat P. Bembus, vir clariſs.

SPIRITVM PHOEB. MIHI] ſup. Od. 16. lib. 2. *mihi parua rura, & Spiritũ Graiæ tenuem camœnæ Parca non mendax dedit.*

VIRGINVM PRIMÆ] Iulia Auguſti filia, Marcellæ Marcelli, & Octauiæ ſororis Auguſti, filiæ: vel Iulia, & Agrippina neptes, ex Agrippa, & Iulia.

PVERÍQVE CLARIS PATRIB. ORTI] C. & L. nepotes Auguſti.

DELIÆ TVTELA DEÆ] qui eſtis ſub G tutela Dianæ, venatricis, & iaculatricis: ſeu quos Diana tuetur. idem ſenſit Catullus aliis verbis, carm. ſæcul. ad Dianam, *Dianæ ſumus in fide Puellæ, & pueri integri.* Iuriſconſulti eos ad ſuam tutelam perueniſſe dicunt, quibus deſiit eſſe tutor, & qui ipſi per ſe res ſuas adminiſtrare, & tueri poſſunt: ſed Horatius hos principes pueros, & virgines Dianæ tutelam appellat, quia ſub eius ſunt tutela. aliter Od. 14. *Auguſtum Italiæ, Romæq́; tutelam*: & epiſt. 1. lib. 1. Mæcenatem *rerũ tutelam ſuarum* appellat.

COHIBENTIS] id eſt, percutientis, & vulnerantis, ſeu configentis lyncas & ceruos fugien H teis, & ita cohibentis, ac reprimentis.

LESBIVM] Sapphicum. Sappho enim Leſbia fuit.

LATONÆ PVERVM] Apollinem Latonæ filium. Ex quo Latoum appellat Oda 31. lib. 1. Puerum autem pro filio ab Horatio Græcorum more pro filio vſurpari interdũ ſolere, alibi obſeruauimus, lectorémque admonuimus.

NOCTILVCAM] lunam nocte lucentem. Varro lib. 4. de lingua Latina, *itaque ea dicta Noctiluca in palatio. nam ibi noctu lucet templum.* Fortaſſe expreſſit epithetum νυκτιλαμπῆ, quod vſurparat antè Simonides, vt intelligere licet ex quibuſdam eius verſibus, qui reperiuntur apud Dionyſ. Halicarn. quod annotauit Muretus, ab

Achille

A Achille Statio admonitus.

PROSPERAM FRVGVM] ineſt in nomine *proſper* interdum vis quædam agēdi, vt hoc loco:& apud M.Tull.lib.6.de repub. *Deinde eſt hominum generi proſper,& ſalutaris ille fulgor,qui dicitur Iouis.proſperam frugum* igitur interpretor, *fruges proſperantem*. ſuo more autem iunxit hoc nomen patrio caſui.

CELERE'MQVE PRON. VOLV.] *celerē voluere* genus eſt loquendi Horatio familiare, quod Ode octaua annotabimus: id eſt, celerē in voluendis menſibus,vel celeriter voluentē menſeis. hoc eò pertinet, quòd Luna 28.circiter diebus orbem ſuum conficit:quod eſt ſpatium men-
B ſtruum:ex quo lunam Græci μήνην, & μηνὰς menſeis appellant. Vide quæ annotata ſunt ad Odam 28.lib.3.ibi *celeris ſpic.Cynthia.*

PRONOS] epiſt.de arte poët. *Vt ſilua foliis pronos mutantur in annos.*

SÆC. FEST. REF. LVCES] anno centeſimo,aut centeſimo decimo,vt infra dicemus.

DIIS AMICVM] φίλον, id eſt,gratum,atque acceptum.ſup.Oda 17.lib.2.*Nec diis amicum, nec mihi te prius Obire,Mæcenas, mearum Grande decus,&c.*

REDDIDI] quod accepi,reddidi, id eſt,cecini,recitaui.vide annot.ad Od.11.huius lib.

DOCILIS MODORVM] ego, quæ ſtudioſè, & facilè didici verſus , ſeu cantus Hora-
C tianos.

AD L. MANLIVM Torquatum. Ode 7.

Veris aduentu, & æqua omnibus hominibus moriendi condicione ſine ſpe reuiuiſcendi,omniúmque rerum mutatione & viciſſitudine propoſita inuitat ad hilariter , iucundéque viuendum.

D *DIFFVGERE niues:redeunt iam*
gramina campis,
Arboribúsque comæ.
Mutat terra vices: & decreſcentia ripas
Flumina prætereunt.
Gratia cum Nymphis , gemmíſque ſororibus audet
Ducere nuda choros.
Immortalia ne ſperes,monet annus,& , almū
Quæ rapit hora diem.
Frigora miteſcunt zephyris : ver proterit
æſtas,
Interitura,ſimul
Pomifer auctumnus fruges effuderit : & E
mox
Bruma recurret iners.
Damna tamen celeres reparant cæleſtia
Lunæ:
Nos vbi decidimus
Quò pius Æneas, quò Tullus diues , &
Ancus :
Puluis,& vmbra ſumus.
Quis ſcit , an adijciant hodiernæ craſtina
ſummæ F
Tempora Dij ſuperi?
Cuncta manus auidas fugient heredis, amico
Quæ dederis animo.
Cùm ſemel occideris , & de te ſplendida
Minos
Fecerit arbitria,
Non , Torquate , genus , non te facundia,
non te
Reſtituet pietas.
Infernis neque enim tenebris Diana pudicū G
Liberat Hippolytum :
Nec lethæa valet Theſeus abrumpere caro
Vincula Pirithoo.

DIFFVGÊRE NIVES] Verni temporis deſcriptio.Eſt & altera lib.1.Oda 4.*Soluitur acris hiems,&c.*

COMÆ] frondes,vt ſuprà Od. 3. huius lib. *Et ſpiſſæ nemorum comæ.*& Od.21. lib.1. *Vos lætam fluuiis,& nemorū coma, &c.* honorem appellat Od. 11.epodon.*Hic tertius december , ex quo deſtiti Inachia furere,Siluis honorem decutit.*

MVTAT TERRA VICES.] id eſt, mutatur anni tempus.fit in terris temporis commutatio,& viciſſitudo.

ET DECRESCENTIA, RIPAS, &c.] H
id eſt, flumina , quæ niuibus, & pluuiis hibernis creuerant,nunc decreſcentia , intra alueos ſuos, & intra ripas ſuas labuntur,& fluunt . hæc enim vis eſt verbi *præterire* hoc loco,vt & Od.11.lib.2. *quis puer ocyus Reſtinguet ardentis Falerni Pocula prætereunte lympha?* & Tibull. *Sed canis æſtiuos ortus vitare ſub vmbra Arboris,ad riuos prætereuntis aquæ.*Contrà Od.2. huius lib.*Monte decurrens velut amnis,imbres,Quem ſuper notas aluere ripas.*

GRATIA CVM NYMPH. &c.] Pauſanias Bœoticis , complureis enumerat Gratiarum imagines,& ſtatuas à veteribus pictoribus, ac fictoribus pictas , & fictas.ſua autē ætate miratur, cur fingantur,& pingantur nudæ. nos ſup. Ode

A 30.lib.1. rationes aliquot probabileis attulimus,
Cum hoc loco cõgruit id,quod eſt Od.19. lib.3.
Gratia Nudis iuncta ſororibus. & Oda 4. lib.1.*Iun-*
ctaq; nymphis Gratia decentes Alterno terram qua-
tiunt pede.

DVCERE NVDA CHOROS]Gratiæ nu-
dæ fingebantur , vt ſuprà diximus : ſed hîc ideò
fortaſſe nudæ choros audent exercere, quia *frigo-*
ra miteſcunt zephyris,vt ait tribus pòſt verſibus.

IMMORTALIA NE SPERES]ſæpe
nos deterret Pindarus à ſpe, & cogitatione im-
mortalitatis,iubétq; ea & ſperare,& optare,quæ
in nobis ſita ſunt. vt Pyth. ᾠδ. γ. μὴ φίλα ψυ-
χὰ βίον ἀθάνατον σπεῦδε· τὰν δ' ἔμπρακτον
ἄντλει μαχανάν. id eſt, ne,care anime,vitã im-
B mortalem expete:ſed facilem & in poteſtate tua
poſitam hauri & expetire machinã. & item ᾠδ.
ἐχλῳ Ἰσθμ.quem locum teſtem producemus in-
frà Od. 11. huius lib. Annus (inquit Horat.) in
quo magnæ exſiſtunt varietates,& qui certo die-
rum numero aliquãdo clauditur, ac terminatur:
menſes , dies , hora, monent nos ne immortalia
ſperemus.

MITESCVNT ZEPHYRIS] mitigan-
tur à vere,cuius nũtij ſunt, & prodromi Zephy-
ri,ſeu Fauonij.

VER. PROT, ÆST.] id eſt,ver ſequitur æ-
ſtas,atque ita ſequitur , vt pedem pede premat,
& tandem proterat,& conſumat.

C INTERITVRA] quæ interitura eſt, ſimul
atque auctunnus fruges & fructus pepererit.

SIMVL] ſimulatque,ſimul vt.vide annot.ad
Od.4.lib.1.

POMIFER AVCTVNNVS]ſup. Od.23.
lib.3. *Pomifero graue tempus anno*. Scribit Feſtus,
quoſdam exiſtimare auctumnum ex eo dictum,
quòd tum maximè augeantur opes hominũ coa-
ctis agrorum fructibus:quod ſi verum eſt , ſcribi
debet *auctumus*,ſeu *auctunnus*,non *autumnus*.

BRVMA REC. INERS] Virg. Georg. 1.
hiems ignaua colono.ſuprà Od.9.lib.2.*glacies iners*.
Nonnulli libri manuſcr. habent , *recurret :* quos
ſequor.

D DAMNA TAMEN CELERES, &c.]
attamen hæc damna temporum reparant, & re-
ſarciunt lunæ, ſol , & ceteri planetæ (Lunam au
tem poſuit, quia nobis eſt omnium proxima, &
quia eius vim maximè ſentimus.) tempora igi-
tur redeunt:ſed nos ſemel exſtincti numquã re-
naſcimur.aliter M.Tul.in Catone maiore de tẽ-
poribus: *hora quidem cedunt, & dies, & menſes, &*
anni, nec præteritum tempus vmquam reuertitur. Ca-
tullus hanc Horatij ſententiam ſic complectitur.
Soles occidere, & redire poſſunt: Nobis cùm ſemel oc-
cidit breuis lux, Nox eſt perpetua vna dormienda.
Theocr.epitaph.Bionis,eandem paſtorali quidẽ
ſermone & more,ſed in primis eleganter, & ve-
nuſtè expreſſit, Αἴ,αἴ ταὶ μαλάχαι μὲν ἐπὰν κατὰ
κᾶπον ὄλωνται,Ἠ τὰ χλωρὰ σέλινα,τό τ' εὐθαλὲς
οὖλον ἄνηθον Ὕστερον αὖ ζώοντι, καὶ εἰς ἔτος ἄλλο
φύοντι· Ἄμμες δ' οἱ μεγάλοι, καὶ καρτεροὶ, ἢ σο- E
φοὶ ἄνδρες, Ὁππότε πρᾶτα θάνωμες, ἀνάκοοι
ἐν χθονὶ κοίλᾳ Εὕδομες εὖ μάλα μακρὸν, ἀτέρ-
μονα, νήγρετον ὕπνον.quos verſus ſic Latinè red-
didi ludibundus. *Eheu : cùm ſemel in culto malua*
aruit horto, Aut viuax apium, foliúmque virentis a-
nethi:Vere reuiuiſcũt,aliũ & naſcuntur in annũ:Nos
autem magni , & ſapientes , atque potentes , Vt ſemel
occidimus : ſub terra lumine caſsi Dormimus longum,
immenſum, æternúmque ſoporem. Homerus omnium
antiquiſſimus,vt facilius,qui volet,diſputare , ac
defendere queat , nihil hodie dici, quin prius ſit
dictum , eſſéque in omnium noſtrûm animis in-
natas,atque inſitas communeis quaſdam , & ge-
neraleis ſententias:ἰλ.ι.ſub Achillis perſona ait, F
pecudes,boues,equos,tripodes quæri,compara-
ri,& redimi poſſe:animum autem hominis , po-
ſteaquàm ſemel è corpore euolarit , numquam
emiſſum retrahi,numquam recuperari, nnmquã
reprehẽdi poſſe,id eſt,numquam eum, qui mor-
tuus ſit,ab inferis poſſe excitari. Verſus Homeri
ſunt hi: Ληϊστοὶ μὲν γάρ τε βόες, καὶ ἴφια μῆλα,
Κτητοὶ δὲ τρίποδές τε, καὶ ἵππων ξανθὰ κάρηνα.
Ἀνδρὸς δὲ ψυχὴ πάλιν ἐλθεῖν οὔτε λεϊστὴ, Οὔθ'
ἑλετὴ, ἐπεὶ ἄρ κεν ἀμείψεται ἕρκος ὀδόντων.
Non diſſimili admodũ ratione queritur Tibul-
lus lib.1.pueritiam , & florem ætatis reuerti nũ-
quam,vbi ſemel defloruerit.*Crudeles Diui:ſerpens*
nouus exuit annos: Forma nõ vllam fata dedere morã.
Solis æterna eſt Phœbo, Bacchóque iuuenta. Nam decet G
intonſus crinis vtrumque Deum. Lunas autem cele-
reis dixit,quia breuiſſimo tempore orbem ſuum
metiuntur. ſuprà Oda 28. lib. 3. *& celeris ſpicula*
Cynthia.

QVÒ PIVS ÆNEAS, QVÒ TVL.
&c.] In eum locũ, quò,&c. ad inferos voluit di-
cere : ſed vel extenuandæ rei tam formidoloſæ:
vel conſolandæ condicionis humanæ gratia , ita
locutus eſt. Nam , qui dicit eundum eſſe , quò
Æneas , quò Romulus, quò Themiſtocles, quò
Socrates, quò Plato, molliore oratione vtitur,
quàm ſi diſertè diceret , moriendũ eſſe : ſimúlq;
magnum affert tali orationi ſolatium ei,quicum
loquitur,cùm ille eodem tempore cũ animo ſuo H
conſiderat,ſibi non eſſe recuſandum, quo minus
eadem , atque illi clariſſimi,& præſtantiſſimi vi-
ri,condicione vtatur.ſic loquitur epiſt.ad Numi-
cium lib.1. *Ire tamen reſtat, Numa quò deuenit, &*
Ancus.lege annot.ad Od.28.lib.1.lectorem non
celabo in cod.Faër.& aliquot aliis, quos in Gal-
lia nactus ſum,legi, *Quò pater Æneas*. ego tamen
ſcripturam receptam ſequor. Sic Virg.lib.1.Æn.
Sum pius Æneas, raptos qui ex hoſte penateis, &c.
Neque tamen alteram damno. Nam etiam hoc
epithetum Æneæ tribuit idem Virgil.eodem lib.
Iam pater Æneas, & iam Troiana iuuentus. Caſtum
appellat Horatius carmine ſæculari poſt epod.
Caſtus Æneas patria ſuperſtes.

PVLVIS ET VMBRA SVM.] Pleni
ſunt veterum ſcriptorum libri huius ſententiæ.
Soph.

A Soph.in Aiace, Ὁρῶ γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ὄντας ἄλλο,
πλὴν Εἴδωλ᾽, ὅσοιπερ ζῶμεν, ἢ κούφην σκιάν.
id eſt, Video enim, nos, qui viuimus, nihil aliud
eſſe, præterquàm imagines, aut vmbram leuem.
Pindarus duo inaniſſima coniunxit inter ſe: vm-
bram, & ſomnium. Ait enim, homines eſſe vm-
bræ ſomniũ, εἰδ᾽ η. Πυθ. ἐπάμεροι. τί δέ τις, τί δ᾽
οὔ τις; σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωποι. id eſt, diurni ſumus.
quid réfert ſimus, an non ſimus? vmbræ ſomniũ
ſunt homines. Athenæus lib. octauo verſus ne-
ſcio cuius poëtæ profert: quorum hæc ſententia
eſt: ſuadere omnibus mortalibus, vt in diem vi-
uant, volo. nam hominem mortuum, eſſe nihil,
& vmbram ſub terra. verba illius poëtæ non no
B minati ſunt hęc, Πᾶσιν θνητοῖσι βούλομαι παραι-
νέσαι, Τοὐφήμερον ζῆν ἡδέως· ὁ γὰρ θανὼν Τὸ
μηδέν ἐστι, καὶ σκιὰ κατὰ χθονός. Theognis item
animum ſuum hortatur, vt ſeſe tantiſper dum vi
uit, oblectet, quando ætas ſuccedat ætati, aliíque
homines citò orituri ſint: ipſe autem puluis, & ci
nis futurus ſit. Τέρπεό μοι φίλε θυμέ· τάχ᾽ αὖ
τινες ἄλλοι ἔσονται Ἄνδρες· ἐγὼ δὲ θανὼν γαῖα
μέλαιν᾽ ἔσομαι. Anacreon ſimiliter, Ὀλίγη δ᾽
κεισόμεσθα Κόνις ὀστέων λυθέντων. id eſt, Exiguus
autem puluis iacebimus oſſibus ſolutis. & in e-
pigt. Græcis, ἐν δ᾽ Ἀχέροντι Ὀστέα καὶ σποδιὴ παρ-
θένε κεισόμεθα. id eſt, in inferis autem oſſa & ci-
nis, ô virgo, iacebimus. Eurip. in Proteſilao apud
Stob. οὐ θαῦμ᾽ ἔλεξας θνητὸν ὄντα δυστυχεῖν, Ἄν-
θρωπός ἐστι πνεῦμα, καὶ σκιὰ μόνον. id eſt, nihil
C mirũ dixiſti, homini nato fortunam aduerſari, ac
reflare. homo enim ventus eſt, & vmbra ſolùm.

QVIS SCIT, AN ADIICIANT, &c.]
Quis ſcire poteſt, an Dij immortales diem craſti-
num vitæ noſtræ adiecturi ſint, quãdo ne id qui-
dem exploratum habemus, an vſque ad veſperũ
victuri ſimus? Quia autem dies craſtinus hodier-
no eſt proximus, iccircò Horatius ſignificans, vi-
tæ noſtræ ſpatium eſſe incertiſſimum: ait incertũ
nobis eſſe etiam vtrùm die craſtino ſimus victu-
ri, nécne. ſic Theocr. in Hyla. Οἳ θνατοὶ πελό-
μεσθα τὸ δ᾽ αὔριον οὐχ ὁρόωμες. id eſt, nos,
qui mortales ſumus, quiq; diem craſtinum non
cernimus. Euripid. in Alceſtide, Βροτοῖς ἅπασι
D κατθανεῖν ὀφείλεται· Κοὐκ ἔστιν αὐτῶν ὅστις ἐξε-
πίσταται, Τὴν αὔριον μέλλουσαν εἰ βιώσεται. Τὸ
τῆς τύχης γὰρ ἀφανὲς ὅποι προβήσεται. id eſt,
Mortalibus omnibus moriendũ eſt: neque quiſ-
quam eorum eſt, qui ſciat, vtrùm diem craſtinũ
ſit victurus, nécne. Nam fortunæ arbitrium quò
ſit euaſurum, obſcurum eſt. Sophocl. in Trach.
ὥστ᾽ εἴ τις δύο Ἢ καί γε πλείους ἡμέρας λογίζε-
ται, Μάταιός ἐστιν. οὐ γάρ ἐστ᾽ ἥ γ᾽ αὔριον Πρὶν
εὖ πάθῃ τις τὴν παροῦσαν ἡμέραν. id eſt, ſi quis
duos, aut plureis dies ſecum reputet, ſuóſque nu
meret, inanis eſt. nõ eſt enim dies craſtinus prius,
quàm quis hodie ſibi fecerit benè.

HODIERNÆ SVMMÆ] id eſt, ad nume-
rum, aut multitudinẽ dierum, quos vſque ad ho-
diernum diem viximus. cod. Faër. Iann. Torneſ.
Raïnut. Card. & duo Vaticani habẽt *vita*, non, E
ſumma. alij, tum ij, quibus in Italia vſus ſum, tum
ij ferè omnes, quos in Gallia nactus ſum, quibuſ-
cum omnes vulgati conſentiunt, *ſumma*, eóſque
ſecutus ſum: non quòd alteram illam ſcripturam
improbem: ſed quòd hæc vulgata videatur mi-
hi quodammodo venuſtior, & magis Horatiana.
Eſt enim tralatio vel à nũmis, vel ab aceruis fru-
gum, & ſimilium rerum. Saty. 4. lib. 1. *quin per ma
la praeceps Fertur, vti puluis collectus turbine, ne quid
ſumma deperdat, metuens.* & 3. lib. 2. *Quantulum e-
nim ſumma curtabit quiſque dierum? &c.* M. Tull.
de offic. 1. *Addendo, deducendóq; videre quæ réliqui
ſumma fiat.* Idem pro Roſcio comœdo. *Non refert
parua nomina in codicem? Immò omneis ſummas.* & F
ita ferè locutus eſt Od. 4. lib. 1. *Vitæ ſumma breuis
ſpem nos vetat inchoare longam.*

CVNCTA MANVS AVIDAS, &c.] id
eſt, ea omnia, quæ tu in curando corpore, & ex-
plenda libidine conſumſeris, tua erunt, neq; ad
heredem peruenient, qui tuis bonis auidè immi-
nent, atque (vt ita dicam) inhiant. Planè hæc ſen
tentia cum iis, quæ Sardanapali ſepulcro litteris
Chaldaïcis fuiſſe inſcripta tradit Athenæus lib.
12. cõſentanea eſt. ea autem ſunt huiuſmodi, ἐγὼ
ἐβασίλευσα, καὶ ἄχρις ἑώρων φῶς τοῦ ἡλίου, ἔ-
φαγον, ἔπιον, ἠφροδισίασα εἰδὼς τόν τε χρόνον
ὄντα βραχὺν, ὃν ζῶσιν οἱ ἄνθρωποι, καὶ τοῦτον
πολλὰς ἔχοντα μεταβολὰς, καὶ κακοπαθείας·
καὶ ὅτι, ὧν ἂν καταλίπω ἀγαθῶν, ἄλλοι ἕξουσι G
τὰς ἀπολαύσεις· διὸ κἀγὼ ἡμέραν οὐδεμίαν πα-
ρέλιπον τοῦτο ποιῶν. id eſt, *ego regnaui, & quam-
diu mihi lucis vſura data eſt, edi, bibi, rei Venereæ ope-
ram dedi, cùm ſcirem & perbreue eſſe vitæ humanæ
curriculum, & in hoc multas rerum commutationes,
& calamitates incidere: &, quæ bona reliquero, eo-
rum bonorum fructum alios percepturos. Quocircà nul-
lum diem intermiſi, quin hoc agerẽ.* Verborum autẽ
illorum *amico animo*, eam, quam dixi ſententiam
eſſe, Græcorum teſtimonio vincam, à quibus La-
tini hoc genus mutuati ſunt. ſic enim loquuntur
illi, φίλῃ ψυχῇ χαρίζεσθαι, id eſt, caro animo
obſequi, aut gratificari, pro, *libidini ſuæ ſeruire.* Si-
monides apud Stobæũ, Νήπιοι, οἷς ταύτῃ κεῖ-
ται νόος, οὐδὲ τ᾽ ἴσασιν, Ὡς χρόνος ἔσθ᾽ ἥβης, καὶ H
βιότου ὀλίγος θνητοῖς, ἀλλὰ σὺ ταῦτα μαθὼν
βιότου ποτὶ τέρμα Ψυχῇ τῶν ἀγαθῶν τλῆθι χα-
ριζόμενος. id eſt, vt nos quidem vertimus, *ſtulti,
mens quibus eſt talis, nec, quanta iuuenta, Et vita hu-
mana quàm breuis hora, tenent. Tu verò hæc doctus, bo
na, donec viuere perges, Obdura caro gratificans ani-
mo.* Theocr. Hierone, οὐχ ἁδὺ πλούτου φροντίζου-
σιν ὄνασις· Ἀλλὰ τὸ μὲν ψυχᾷ, τὸ δέ καί τινι
δοῦναι ἀοιδῶν. i. non eſt hic diuitiarũ vſus, ſeu fru
ctus, aurũ domi conditũ ſeruare: ſed alterã partẽ
animo, alterã poëtæ alicui donare. & apud Athe
næum, Bacchida ille, qui conſimilẽ, & geminam
Sardanapali vitæ vitã egit, ita loquitur in ea in-
ſcriptione, quã in ſepulcro ſuo incîdi iuſſit: Πῖεν,
φάγεν, καὶ πάντα τᾷ ψυχᾷ δίδωμι, id eſt, ede,

A bibe, & omnia animo largire. Atque ita Latini Græcorum exemplo *animum* vſurparũt. Plautus Aulular. *egomet me fraudaui, Animúmque meum, Geniúmque meum.* Idem Bacchid. *Paulliſper, Lyde, ludide eſt homini animo obſequi. Iam aderit tempus, cùm ſeſe etiam ipſe oderit.* Idem Mil.glor. *meo animo morem gero.* idem in Trinummo, *ſi animus hominẽ pepulit, actũ eſt*, id eſt, ſi libido à ratione auerſat quem locũ aliàs explicabimus. Terent. Adelph. *Vxor, ſi ceſſes, aut te amare cogitat, Aut tete amari, aut potare, aut animo obſequi.* MANVS AVID. HER.] ſat.3.lib.2. *auidus iam hæc auferet heres.*

CÙM SEMEL OCCIDERIS, &c.] vbi ſemel mortuus fueris, reuiuiſces numquam, cùm θάνατος ſit ἀθάνατος, vt inquit ille apud Athen.

B ET DE TE SPLEND. MINOS FECERIT] & cùm de te Minos ſplẽdide & præclarè iudicarit, ſententiámque æquiſſimam tulerit. Homerus Minoa iudicem facit apud inferos ὀδυσ. λ. Narrat enim Vlyſſes Alcinoo inter cetera, ſe illum vidiſſe iudicantẽ cũ ſceptro, his verbis. Ἔνθ' ἤτοι Μίνωα ἴδον Διὸς ἀγλαὸν υἱὸν Χρύσεον σκῆπτρον ἔχοντα, θεμιστεύοντα νέκυσσιν Ἥμενον, οἱ δέ μιν ἀμφὶ δίκας εἴροντο ἄνακτα. id eſt, hîc autem Minoa vidi Iouis filium, aureum ſceptrum tenentẽ, Mortuis ius dicentẽ, ac ſedentem: illi autẽ de iure dominum conſulebant. Plato quoq; in Gorgia, in ea fabula, quam narrat de iudiciis morientium, quæ anteà penes

C viuos erant, ad mortuos tranſlatis: Iouem inducit duos ex Aſia iudices dantẽ, Minoëm & Radamanthum: vnum ex Europa, Æacum, quia cũ ipſi quoque mortui ſint, veriſimile ſit eos integrè & incorruptè de mortuis iudicaturos. Primę autem, & præcipuæ iudicãdi partes Minoi dantur, vt ex his Platonis verbis intelligere licet. Μίνωϊ δὲ πρεσβεῖα δώσω ἐπιδιακρίνειν ἐὰν ἠ ἀπορῆτόν τι ἑτέρω, ἵνα ὡς δικαιοτάτη ἡ κρίσις ᾖ περὶ τῆς πορείας τοῖς ἀνθρώποις. vide annot. ad Od. 13. lib. 2.

NON TE RESTITVET PIETAS] ſic ſuprà Od. 14. lib. 2. *Eheu fugaces, Poſtume, Poſtume, Labuntur anni, nec pietas morã Rugis, & inſtanti ſe-*

D *nectæ Afferet, indomitæq; morti.* habet autem hęc repetitio, *Non genus, non te facundia, nõ te, &c.* quam Græci ἀναδίπλωσιν vocant, multum venuſtatis. Sic Sappho. Οὐκ ἔτι ἥξω πρὸς σε, οὐκ ἔτι ἥξω. ideſt, non amplius ad te veniã, non amplius veniam. lege quæ annotata ſunt ſuprà ad illum locum, *Ibimus, ibimus, &c.* Od. 17. lib. 2.

INFERNIS NEQ. ENIM TENEBR. &c.] Pallas apud Hom. ὀδυσ. γ. ait ne deos quidem immortaleis ab eo, quem carum habeãt, mortem arcere, aut propulſare poſſe, his verſibus, Ἀλλ' ἤτοι θάνατον μὲν ὁμοίιον οὐδὲ θεοί περ Καὶ φίλῳ ἀνδρὶ δύνανται ἀλαλκέμεν, &c. quos ſuprà teſteis produximus ad Od. 24. lib. 3.

PVDICVM] pudicus eſt propriè, qui alterius libidinem in ſuo corpore nõ eſt paſſus, vt epiſt. ad Quinct. lib. 1. *neget eſſe pudicum.* quæ ſignificatio huic loco fortaſſe conuenire non poteſt. Itaque putabam hîc pudicum accipiẽdum, pro eo, E
qui alterius pudicitiam non violet: & qui alterũ nõ efficiat impudicũ. qualis fuit Hippolytus, qui nouercæ ſtuprũ inferre noluit. Sed dic etiã hoc loco pudicũ propriè poni. Nam pudicus eò dicitur Hippolytus, quòd nouercæ libidinẽ in ſuo corpore non pertulit, quin eã depulit, ac diſcuſſit. Nõ enim ipſe, ſed ei9 nouerca Phœdra libidine ardebat, quã ſua tẽperãtia cõpreſſit, ac retudit.

LIBERAT HIPPOLYT.] Theſeus Ægei filius Hippolyto ex Antiopa Amazone ſuſcepto, Phædram Minois filiam duxit vxorem. Ille vxoris in filiũ inſidias veritus, Hippolytũ Trœzenem amandauit, vt illic regnaret. Phædra au- F
tem illius amore incenſa, primùm Veneri templum cõſecrauit Athenis, vt eam ſibi placatam, propitiámq; haberet, quod poſteà Hippolytéum appellatũ eſt: Deinde Trœzenem profecta, ſperans ſe iuueni perſuaſuram, vt ſecum rem haberet: ab eóque malè accepta, ac repudiata, dicitur crimen, quod erat ipſius proprium, in illũ tranſtuliſſe, Theſeóque renuntiaſſe ſe ab illo de ſtupro eſſe appellatam. Theſeus re credita, Hippolyto iratus, cùm treis ei optiones dediſſet Neptunus, filij ſui interitum optauit. Neptunus autem Hippolyto ſeſe quadrigarum curriculo exercente, repente belluam marinam in equos immiſit: cuius aſpectu territi, Hippolytum di- G
ſtraxerunt. lege Euripidis Hippolytum coronatum. Sed quòd hîc negat Horatius Hippolytum à Diana liberatum eſſe, nihil videtur ad rem attinere, cũ Pindarus Πυθ. εἴδ. γ. eũ ab Æſculapio ad lucem, vitámque ab inferis reuocatũ eſſe auro accepto tradat: atque ob id Iouem iratum fulmen in vtrumque miſiſſe: alij autem in Æſculapium ſolum: quod confirmat Pauſan. Corinth. his verbis: ταύτης τῆς στήλης τῷ ἐπιγράμματι ὁμολογοῦντα λέγουσιν Ἀρχιεῖς, ὡς τεθνεῶτα Ἱππόλυτον ἐκ τῶν Θησέως ἀρῶν ἀνέστησεν Ἀσκληπιός. id eſt, huius columnæ inſcriptioni conſentanea dicunt Arcienſes: nẽpe mortuum Hippolytum Theſei diris precibus ab Æſculapio eſſe ab inferis excitatum. & Plato lib 3. H
de legibus, Ἀπόλλωνος μὲν φασιν Ἀσκληπιὸν εἶναι· ὑπὸ δὲ χρυσοῦ πεισθῆναι πλούσιον ἄνδρα θανάσιμον ὄντα ἰάσασθαι· ὅθεν δὴ κεραυνωθῆναι αὐτόν. id eſt, Apollinis quidem filium aiunt eſſe Æſculapium, Sed eum auro adductum eſſe, vt hominem diuitem moribundum ab interitu vindicaret: quocirca eum fulmine percuſſum eſſe. Virg. lib. 7. Æneid. *Namque ferunt fama Hippolytum, poſtquàm arte nouercæ Occiderit, patriáſque explerit ſanguine pœnas, Turbatis diſtractus equis: ad ſidera rurſus Ætheria, & ſuperas cœli veniſſe ſub auras, Pæoniis reuocatum herbis, & amore Dianæ.* Hæc igitur non pugnarent inter ſe, Hippolytum non eſſe à Diana liberatum, quod dicit Horat. & eundem excitatũ eſſe ab inferis beneficio Æſculapij: niſi adderet Virgil. *& amore Dianæ.* Pro-

fert

A fert hunc locum Seruius ad illum Virgilij.

NEC LETHÆA VALET THESEVS ABRVMP. &c.] de Pirithoo diximus ſup. ad Od.4.lib.3. ibi, *amatorem trecentæ Pirithoum cohibent catenæ*. de Theſeo vide Plutarchũ in Theſeo.

AD MARCIVM CENſorinum. Ode 8.

Nihil eſſe carminibus potẽtius ad ſempiternam ſui nominis memoriam poſteris prodendam, atque ab obliuione hominum vindicandam.

B

Donarem pateras, grat áque cõmodus,
Cenſorine, meis æra ſodalibus:
Donarem tripodas, præmia fortium
Graiorum: neque tu peſſima munerum
Ferres: diuite me ſcilicet artium,
Quas aut Parrhaſius protulit, aut Scopas,
Hic ſaxo, liquidis ille coloribus
Sollers nunc hominem ponere, nunc deum.
Sed non hæc mihi vis: non tibi talium
Res eſt, aut animus deliciarum egens.
C *Gaudes carminibus: carmina poſſumus*
Donare: & pretium dicere muneris.
Non inciſa notis marmora publicis,
Per quæ ſpiritus, & vita redit bonis
Poſt mortem ducibus: non celeres fugæ,
Reiectæq́; retrorſum Annibalis minæ,
Non incendia Karthaginis impiæ,
Eius, qui domita nomen ab Africa
Lucratus rediit, clarius indicant
Laudes, quàm Calabræ Pierides: neque,
D *Si chartæ ſileant quod bene feceris,*
Mercedem tuleris. quid foret Iliæ,
Mauortiſque puer, ſi taciturnitas
Obſtaret meritis inuida Romuli?
Ereptum Stygiis fluctibus Æacum
Virtus, & fauor, & lingua potentium
Vatum diuitibus conſecrat inſulis.
Dignum laude virum Muſa vetat mori:
Cælo Muſa beat. ſic Iouis intereſt
Optatis epulis impiger Hercules.
Clarum Tyndaridæ ſidus ab infimis
Quaſſas eripiunt æquoribus rateis.

Ornatus viridi tempora pampino E
Liber vota bonos ducit ad exitus.

PATERAS] pateræ in poculis erant (inquit Varro lib.4. de lingua Lat.) à patendo dictæ.

COMMODVS] Sic reperi ſcriptũ in duob. cod. Vatic. longè optimis, & Iannoct. & vno Nicotiano, & Danielis, & vno Ruſſardino, & præterea meo. alij cum vulgatis conſentiunt, qui omnes (præter Aldinos) habent *commodis*. Ego ita priorem ſcripturam amplexus ſum, vt tamẽ vulgatam, præſertim à veteribus codicibus confirmatam, non damnem. ſed hęc certè mihi videtur elegantior, Horatióque familiarior: quam ſic explico, *Donarem commodus*, id eſt, in eo me commo F dum præberem, & in eo commodus eſſem, quòd donarem pateras meis ſodalibus, &c. Iam verò commodi dicuntur ij, qui ſeſe ad aliorum mores vel ſuo iudicio accõmodant, vel ſunt accommodati natura, & qui aliis facilè, & libenter obſequuntur, & proſunt. Cic. pro Murena, *Nemo Catone proauo tuo commodior, comior, moderatior fuit ad omnem rationem humanitatis.* Idem de amicit. *Qui autem commodi fuerint moribus, eos proſperis rebus immutari.* Idem frumentar. *tantámque habebat morũ ſimilitudo coniunctionem, atque cõcordiam, vt Apronius, qui aliis inhumanus, ac barbarus, iſti vnus commodus ac diſertus videretur.* Horat. in epiſt. ad Piſones, *ſpondéos ſtabileis in iura paterna recepit Commodus, & patiens.* & in epiſt. ad Auguſt. *commodus* G *vltro Arceſſas.* Terent. Heautont. *mulier commoda & faceta hæc eſt meretrix.* Plaut. Pœnulo, *commodos conuiuas.* ἀρθμίους appellant Græci. *Donarem commodus* autem ex illo genere eſt, cuius illa ſunt, *ne parce malignus, Parce negligens, Si veneror ſtultus*, & ſimilia, quæ annotata ſunt ad Od.8. lib.3.

ÆRA] ſigna ærea, ſtatuas æreas: vel vaſa ærea affabrè facta, & antiqua. epiſt. ad Numic. *I nunc, argentum, & marmor vetus, aráq́; & arteis ſuſpice.* & Saty.4. lib.1. *ſtupet Albius ære.* & Saty.3. lib.2. *Quo vafer ille pedes lauiſſet Siſyphus ære.*

TRIPODAS, PRÆMIA FORTIVM] exemplum eſt apud Hom. ἰλ. ψ. Δῶκε δ' ἄγειν ἑτάροισιν ὑπερθύμοισι γυναῖκα, Καὶ τρίποδ' ὠτώεντα φέρειν. id eſt, dedit autem ſociis magnanimis fœminã agere, & tripoda ferre. ita Heſiod. ἔργ. καὶ ἡμερ. cuius verſ. mox proferemus. Iterũ Hom. ἰλ. ι. ὑμῖν δ' ἐν πάντεσσι περικλυτὰ δῶρ' ὀνομήνω: Ἑπτ' ἀπύρους τρίποδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα, &c. quos Homeri verſus ſic videtur adumbraſſe Virg. Æn.9. *Bina dabo argento perfecta atque aſpera ſignis Pocula, deuicta genitor quæ cepit Ariſba: Et tripodas geminos, auri duo magna talenta.* Iterum Hom. ὀδ. ο. δώσει δέ τι ἕν γε φέρεσθαι, Ἠέ τινα τριπόδων εὐχάλκων, ἠὲ λεβήτων: Ἠὲ δύ' ἡμιόνους, ἠὲ χρύσειον ἄλεισον: dabit autem tibi vnum quidem ferre, Aut aliquem tripodem ex ære, aut lebetem, Aut duos aſinos, aut aureum poculum.

FERRES] auferres, acciperes, vt ſup: Od.26.

A lib.3.à *Diis plura feret*.& epiſt.ad Iulium Florum lib.2.*non temerè à me Quiuis ferret idem*. ead.epiſt. *Grandia laturus meritorum præmia*.& epiſt.ad Auguſt.eod.lib. *Munera, quæ multa dantis cum laude tulerunt*. & Saty.1.lib.2. *multa laborum præmia laturus*.& epiſt.3.lib.1.*Prima feres ederæ victricis præmia*.& epiſt.17.eiuſdem lib.*Coram rege ſuo de paupertate tacentes Plus poſcente ferent*.ſic loquuntur & Græci.Heſiod. ἐργ.καὶ ἡμέρ.ἔνθα με φημὶ Ύμνῳ νικήσαντα φέρειν τρίποδ' ὠτώεντα. id eſt, hîc me dico cùm hymno victor diſceſſiſſem, tuliſſe tripodem auritum,ſeu anſatum. ſic Virg.Æn.4. *magnum dat ferre talentum*.

DIVITE ME SCILICET ARTIVM,
B &c.] id eſt,ſi abundarem ſignis & tabulis pictis.

PARRHASIVS] pictor clarus, Athenienſis:vel,vt alij volunt, Epheſius. de quo Xenoph. ἀπομνημονευμ. γ. εἰσελθὼν μὲν γάρ ποτε πρὸς παῤῥάσιον τὸν ζωγράφον, καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ, &c. & Plin.lib.35.cap.6. & cap.10. ſtatim à principio capitis.

SCOPAS] ſtatuarum fictor: cuius opus commemorat Pauſanias Corinth. Herculem è ſaxo. Idem Atticis opera omnium præſtantiſſima vel ipſius artificis iudicio, Satyrum, & Cupidinem. De eodem Tullius lib.1.de Diuinatione, *Fingebat Carneades,in Chiorum lapicidinis ſaxo diffiſſo caput extitiſſe Paniſci.Credo, aliquam non diſſimilem figuram,ſed certè non talem, vt eam factam à Scopa diceres.*

C HIC] Scopas.refertur enim ad id, quod propius abeſt.

LIQVIDIS ILLE COLORIBVS] ille, Parrhaſius.

SOLLERS] ſollers dictus,quaſi ὅλος ἀρετή. id eſt, totus ars, ſeu virtus. Itaque prior ſyllaba rectè ſcribitur duobus ll,vt producatur: vel à voce Oſca ſollo,id eſt,toto,& arte,inquit Feſtus.

SOLLERS NVNC HOMI. PONERE] id eſt, ſollers in ponendo, hoc eſt, in fingendo, ſeu faciendo homine. frequens eſt Horatius hoc loquendi genere:quod à Græcis ſine dubio manauit.ſolent enim ita loqui, δεινὸς λέγειν, ἱκανὸς ποιεῖν. Æſchylus in Prometh. Δεινὸς γὰρ εὑρεῖν κἀξ ἀμηχάνων, πόρον. id eſt, ſollers & cal-
D lidus ad inueniendam viam,& facultatem etiam in rebus impeditis, & pæne inexplicabilibus. Plutarchus de Catone maiore, ἡδὺς συγγενέσθαι, id eſt,ſuauis in congreſſibus.Hom.ἰλ.μ.Τάφρος οὔτ' ἂρ ὑπερθορέειν σχεδὸν, οὔτε περῆσαι Ῥηϊδίη. id eſt,foſſa neque ad tranſiliẽdum, neque ad tranſeundum facilis. Libet autem mihi hoc loco Horatiana omnia,quæ ad hoc genus pertinent, colligere, ac ſub vno veluti aſpectu ponere. Od.12. lib.1. *Blandum & auritas fidibus canoris Ducere quercus*. ibidem, *ſuperare pugnis Nobilem*. Od.10. eiuſdem, *Callidum, quicquid placuit, iocoſo Condere furto*. Ode vndecima eiuſdem,*ſcire nefas*. niſi quis malit illud *ſcire*,pertinere ad verbũ *quæſieris*, Od,35. *Præſens vel imo tollere de gradu*. ibid. *Ferre iugum pariter doloſi*. Od. 37. eiuſd. *quidlibet impotens ſperare*. Od.11. lib.3. *Tuque teſtudo reſonare ſeptẽ Callida neruis*.Od.12.eiuſd.*catus iaculari*. ibid, E *celer excipere*. Od.3.eiuſd. *Aurum irrepertum ſpernere fortior, Quàm cogere humanos in vſus*.Od. 21. eiuſd.*Segnéſque nodũ ſoluere Gratiæ*.Od.29. eiuſd. *Ludum inſolentem ludere pertinax*.Od.3.lib.1.*Audax omnia perpeti Gens humana*. in carmine ſæculari ad Deos,poſt epod.*maturos aperire partus Lenis Ilithyia*. ibidem, *veraces ceciniſſe Parcæ*. Od. ſexto huius lib. *celerémque pronos Voluere menſeis*. Od.14. eiuſdem, *impiger hoſtium Vexare turmas*. Od. 4. lib. 2. *leuiora tolli Pergama Grajs*. Od. 2. hoc libro, *niueus videri*. Od. 12. eiuſd. lib.*Curas eluere efficax*.ibid.*Spes donare nouas largus*.epiſt.ad librum ſuum lib.1.*Iraſci celerem*.& epiſt.ad Scæuam eod.libro,*fundus nec paſcere firmus*. Saty.4. F lib.1.*durus componere verſus*.ibid.*piger ſcribẽdi ferre laborem*.Saty.8. lib.2. *Ridiculus totas ſimul abſorbere placentas*. Satyra 7. eiuſdem libri, *Reſponſare cupidinibus, contemnere honores Fortis*. & Od. 16. epod.*Nefas videre*.& epiſt. ad Quinctium, *Fons etiam riuo dare nomen idoneus*. de arte poët. *amata relinquere pernix*.ibid.*foramine pauco Aſpirare,& adeſſe choris erat vtilis*. ibidem *Cereus in vitium flecti*.

PONERE] fingere,facere,ποιεῖν,τιθέναι. Sic enim Græci ſæpe τιθέναι, quod valet ponere, pro facere vſurpant.

SED NON HÆC MIHI VIS] ſed non eſt mihi hæc facultas, ſeu poteſtas, δύναμις: ſeu copia. G

RES] res familiaris:aut quia abundas, aut quia non deſideras,vt declarat id,quod ſequitur.

ET PRETIVM DICERE MVNERIS] æſtimare munus,& indicare quanti ſit, non, vt vendamus tamen:ſed vt ſcias, quanti pretij rem accipias à nobis,nempe carmina.*muneris* autem, non *muneri* legendum videtur: & ita Acron & Porph. Accedit vnius cod.antiq. Vatic. auctoritas, & Torneſ. & aliquot aliorum. Iam per munus perſpicuè carmina ſignificat, quæ ſe donare poſſe dicit.*muneri* tamen non damno:ſi quis forte malit: cùm in pluribus codicib. antiquis reperiatur. H

NON INCISA NOTIS MARMORA, &c.] horum verborum ſententia hæc eſt, Non ſtatuæ marmoreæ,litteris & inſcriptionibus honorificis notatæ,ceteráque monumenta à ſenatu P. Scipioni Africano decreta, neque retractus Annibal ab Italia in Africam conſilio & virtute P.Scipionis,non domita ab eo Karthago,clariorem illum reddiderunt,quàm Ennij poëma. Nõ enim omnes,qui res præclaras ac laudabileis geſſerunt,iidem ſui nominis memoriam poſteritati prodere potuerũt:ſed ij demum, qui præconem aliquem ſuarum virtutum,rerúmque geſtarũ nacti ſunt,vt dicemus ex Pindaro Od.proxima. nõ diſſimile eſt id,quod ait epiſt.ad Aug. lib.2. *Nec magis expreſſi vultus per aënea ſigna,Quàm per vatis opus*

A *opus mores, animique virorum Clarorum apparent.*

INCISA NOTIS PVBLICIS] verbi gratia his litteris, *S. P. Q. R. AD ÆTERNAM P. CORNELII SCIP. AFRICANI MEMORIAM.*

PER QVÆ SPIR. ETV. R. B.] i. quæ efficiunt & præſtant, vt boni & fortes imperatores mortui quodammodo renaſcantur, & reuiuiſcant. BONIS] ſortibus, ἀγαθοῖς, ἐσθλοῖς.

REIECTÆ'QVE RETRORSVM] reuocatæ, ac retractæ in Africam. vide T. Liuium lib. 28. 29. 30. annal.

IMPIÆ] fœdifragæ, & contra fœdera bellum renouantis.

B EIVS, QVI, &c.] P. Cornelius Scipio Africanus deſcribitur. Coniunge autem, *eius* cum voce *laudes.*

LVCRATVS] nam ob deuictam Karthaginem ei cognomen Africano ex virtute fuit. Saty. 1. lib. 2. *num Lælius, aut qui Duxit ab oppreſſa meritũ Karthagine nomen, &c.*

QVAM CALABRÆ PIERIDES] quàm Ennij ſcripta, qui Calaber fuit, nempe Rudius. Sic Pindarus Olymp. εἰδ. ιωτα. ἔχοντι δ' εὐρὺ κλέος κόραι Πιερίδες Διός. id eſt, habent enim amplam laudem Iouis filiæ Pierides.

NEQVE, SI CHARTÆ SILEANT, QVOD, &c.] ſi litteris (inquit Horat.) nõ mandentur rectè facta, præclaráque facinora: nulla e-
C rit eorum merces, nullum præmium: erũt autem tenebris ſepulta ſempiternis. Hanc ſententiam ſplendidè ſanè, atque ornatè perſequitur Pindarus Nem. carm. ſeptimo, hoc modo. *Magna corporis vires, magnaq; animi virtutes, ab hymnis & laudationibus derelicta denſis tenebris circumfunduntur. Vnicum eſt autem rerum fortiter geſtarum ſpeculum, quo videlicet illa poſteritati prodantur, atque immortalitati commendentur, & conſecrentur, carmen à docto aliquo poëta conſcriptum, quod illarum rerum laudes, tanquam laborum præmia, complectatur.* Verba Pindari ſunt hæc, ταὶ μεγάλαι γὰρ ἀλκαὶ σκότον πολὺν ὕμνων ἔχοντι δεόμεναι. ἔργοις δὲ καλοῖς ἔσοπτρον ἴσαμεν ἑνὶ σὺν τρόπῳ, εἰ Μναμοσύνας ἕκατι λιπαράμπυκος εὕρηται τις ἄποινα
D μόχθων κλυταῖς ἐπέων ἀοιδαῖς.

QVOD BENE FECERIS] tua in temp. benè merita: tuas res geſtas, reipublicæ vtileis ac ſalutareis.

MERCEDEM] ἄποινα μόχθων vocat Pind. carmine illo 7. quod ſuprà protuli. & alibi, μισθόν. ſic ille, ποτίφορος δ' ἀγαθοῖσι μισθὸς οὗτος.

TVLERIS] abſtuleris, acceperis, vt ſup. annot.

QVID FOR. ILIÆ, MAV. QVE PVER] Romulus. hanc ſententiam videtur ex Theocrito, nominibus dumtaxat immutatis, expreſſiſſe. ſic autem ille ex Hierone, Τίς δ' ἂν ἀριστῆας Λυκίων ποτὲ, τίς κομόωντας Πριαμίδας, ἢ θῆλυν ἀπὸ χροιᾶς Κύκνον ἔγνω, Εἰ μὴ φυλόπιδας προτέρων ὕμνησαν ἀοιδοί; Οὐδ' Ὀδυσσεὺς ἑκατόν τε καὶ εἴκοσι μῆνας ἀλαθεὶς

Πάντας ἐπ' ἀνθρώπους, ἀΐδαν τ' εἰς ἔσχατον ἐλ- E
θὼν Ζωὸς, καὶ σπήλυγγα φυγὼν ὀλοοῖο Κύκλωπος, Δηναιὸν κλέος ἔσχεν· ἐσιγάθη δ' ἂν ὑφορβὸς Εὔμαιος, καὶ βουσὶ Φιλοίτιος ἀμφ' ἀγελαίαις Ἔργον ἔχων, αὐτός τε περιπλαγχθεὶς Λαέρτης, Εἰ μὴ σφᾶς ὤνασαν Ἰάονος ἀνδρὸς ἀοιδαί. id eſt, Quis vmquam optimateis Lyciorum, quis Priami filios, aut Cycnum nouiſſet, niſi ſuperiora bella ceciniſſent poëtæ? Neque verò Vlyſſes poſt errores decem annorum, per omnium ferè hominum vrbeis vagatus, etiam ad inferos profectus viuus, tot denique periculis perfunctus, atque ex antro Cyclopis ſaluus reuerſus, diuturnã laudem conſecutus eſſet: tùm ſubulcus Eumæus ſilentio præteritus eſſet, & Philœtius, & Laër- F
tes: niſi eos Homeri cantus ab obliuione vindicaſſent. ſic Tibull. lib. 1. *Carmine purpurea eſt Niſi coma, carmina ni ſint, Ex humero Pelopis non nituiſſet ebur.*

DIVITIBVS CONSECRAT INSVLIS] conſecrat immortalitati. ſic & Od. 16. epod. *arua, beata Petamus arua, diuiteis & inſulas.* μακάρων νήσους vocant Græci.

CÆLO MVSA BEAT] in cælo collocãs beatum efficit. annotatum ad Od. 3. lib. 2.

SIC IOVIS INT. OPTATIS, &c.] Vlyſſes apud Hom. ὀδ. λ. Alcinoo narrat, ſe Herculis idolum quidem apud inferos vidiſſe: ipſum Herculem autem cum ceteris diis immortalibus ſuauiſſimis epulis oblectari, Iouiſque & Iunonis G
filiam Heben in matrimonio habere. Verba Homeri ſunt hæc: Τὸν δὲ μετ' εἰσενόησα βίην Ἡρακληείην, Εἴδωλον· αὐτὸς δὲ μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι Τέρπεται ἐν θαλίῃς, καὶ ἔχει καλλίσφυρον Ἥβην, Παῖδα Διὸς μεγάλοιο καὶ Ἥρης χρυσοπεδίλου. Hoc idẽ ſcribit Heſiod. in Theogon. his verbis, Ἥβην δ' Ἀλκμήνης καλλισφύρου ἄλκιμος υἱὸς Ἲς Ἡρακλῆος, τελέσας στονόεντας ἀέθλους, Παῖδα Διὸς μεγάλοιο, καὶ Ἥρης χρυσοπεδίλου, Αἰδοίην θῆκ' ἄκοιτιν ἐν Οὐλύμπῳ νιφόεντι, Ὄλβιος, ὃς μέγα ἔργον ἐν ἀθανάτοισι τελέσσας Ναίει ἀπήμαντος, καὶ ἀγήραος ἤματα πάντα. id eſt, Heben autem Iouis & Iunonis filiam vxorem in cælo nactus eſt Alcmenę filius, duris laboribus perfunctus: Fortunatus, H
qui magna re geſta inter immortaleis habitat, malorum, & ſenectutis ſemper expers. Pindarus item Nem. εἰδ. α. Tireſiã facit cùm alia, tùm hæc de Hercule vaticinantem, ac prædicentem, multis eum exhauſtis laboribus, omni reliquo tempore otioſum, quietúmque victurum, & in domicilio Deorum immortalium commorãtem & epulantem Hebes nuptiis potiturum. & ἰσθμ. εἰδ. δ. de eodem ſic, Νῦν δὲ παρ' Αἰγιόχῳ κάλλιστον ὄλβον ἀμφέπων ναίει, τετίματαί τε πρὸς ἀθανάτων φίλος· Ἥβαν τ' ὀπυίει, χρυσέων οἴκων ἄναξ καὶ γαμβρὸς Ἥρας.

IMPIGER HERCVLES] ſup. Od. 3. lib. 3. *vagus Hercules.* infrà efficacem dixit Od. 3. epod.

TINDARIDÆ] Caſtor, & Pollux, quamuis

A Caſtor, Tyndari: Pollux, Iouis eſſet filius. *clarum ſidus* autem κτ' σύνϑεσιν. *lucida ſidera* dixit numero multitudinis Oda 3. lib. 1. *Sic fratres Helene lucida ſidera*. Eodẽ pertinent illa ex Oda 12. eiuſd. lib. *pueróſque Leda, Hunc equis, illum ſuperare pugnis Nobilem: quorum ſimul alba nautis Stella refulſit: defluit ſaxis agitatus humor, &c.*

ORNATVS VIRIDI TEMP. PAMP.] Liber, cui tempora ſunt ornata pampino, carminibus poëtarum in cælum ſublatus, & deus factus, ab hominibus imploratus, & precibus fatigatus, eorum preces ad bonos & ſecundos exitus perducit. Ex eo quòd Baccho vota faciunt homines, intelligimus deum eſſe factum: deus autem B factus eſt carminibus poëtarum, vt extrema cũ primis conſentiant. ſuprà Od. 25. lib. 3. *dulce periculum eſt, O Lenae ſequi deum Cingentem viridi tempora pampino.*

AD LOLLIVM.
Ode 9.

Scripta ſua numquam interitura. ſine poëtarum ope, virtutem obliuione ſempiterna deleri. ſe ſuis verſibus res à Lollio geſtas memoriæ proditurum. Laus conſtantiæ, abſtinentiæ, & ceterarum virtutum,

C *NE forte credas interitura quæ*
Longè ſonantem natus ad Aufidum,
Non antè vulgatas per arteis
Verba loquor ſocianda chordis:
Non, ſi priores Mæonius tenet
Sedeis Homerus: Pindaricæ latent,
Ceæq́; & Alcæi minaces,
Steſichoríque graues camœnæ.
Nec, ſi quid olim luſit Anacreon,
Deleuit ætas. ſpirat adhuc amor:
Viuúntque commiſſi calores
D *Æoliæ fidibus puellæ.*
Non ſola comtos arſit adulteri
Crineis, & aurum veſtibus illitum
Mirata, regaleisque cultus,
Et comites, Helene Lacæna:
Primúsve Teucer tela Cydonio
Direxit arcu: non ſemel Ilios
Vexata: non pugnauit ingens
Idomeneus, Sthenelúsve ſolus
Dicenda Muſis prælia: non ferox
Hector, vel acer Deiphobus graueis
Excepit ictus pro pudicis E
Coniugibus, puerisque primus.
Vixere fortes ante Agamemnona
Multi: ſed omnes illacrymabiles
Vrgentur, ignotique longa
Nocte: carent quia vate ſacro.
Paullùm ſepultæ diſtat inertiæ
Celata virtus. non ego te meis
Chartis inornatum ſilebo,
Tótve tuos patiar labores
Impune Lolli carpere liuidas
Obliuiones. eſt animus tibi F
Rerúmque prudens, & ſecundis
Temporibus, dubiiſq́; rectus,
Vindex auaræ fraudis, & abſtinens
Ducentis ad ſe cuncta pecuniæ,
Conſúlque non vnius anni,
Sed quoties bonus, atque fidus
Iudex honeſtum prætulit vtili: &
Reiecit alto dona nocentium
Vultu: & per obſtanteis cateruas
Explicuit ſua victor arma.
Non poſſidentem multa, vocaueris G
Rectè beatum: rectius occupat
Nomen beati, qui deorum
Muneribus ſapienter vti,
Durámque callet pauperiem pati:
Peiúsque letho flagitium timet:
Non ille pro caris amicis,
Aut patria timidus perire.

NE FORTE CREDAS] vt ne forte credas, &c. *Non, ſi priores, &c.* hæc enim pendent ex H iis, quæ ſequuntur, vt ſtatim dicemus.

LONGE SONANTEM NATVS] ego Hor. de Aufido ſup. Od. vlt. lib. 3. & ſat. 1. lib. 1. *Aufidus acer.* Significat, ſua carmina immortalia futura, quamuis alios ante ſe poëtas præſtantiores fuiſſe fateatur: quemadmodum poëtarũ, qui poſt Homerũ ſcripſerunt, multo illo inferiorum ſcripta manent, & viuunt.

NON ANTÈ VVLGATAS PER ARTEIS] nouis, & inuſitatis artibus, quia primus ſum poëta Lyricus Latinus. vt ſup. Od. vlt. lib. 3. *Dicar, &c. ex humili potens Princeps Æolium carmen ad Italos Deduxiſſe modos.* & epiſt. ad Mæcen. 3. lib. 1. *Libera per vacuum poſui veſtigia princeps.* & Oda

A & Oda 3.huius lib. *Romanæ fidicen lyræ.*

VERBA LOQVOR] quidam libri vet.habent *Verba loquar*: quos non ſequor.

SOCIANDA CHORDIS] Lyrica,ad lyram canenda,in cod. Rain. Card. ſcriptum eſt, *neruis*. non clauditur autem hîc ſententia,ſed cohærent hæc verba cum iis,quæ deinceps ſequuntur,hoc modo.vt ne forte exiſtimes,verſus meos propterea,quòd non ſum poëta Latinorum primus,nec Epicus,ſed Lyricus,interituros:nō continuò ſi Homerus primum in poëtis locum meruit,Pindarus,Simonides,Alcæus,Steſichorus, Anacreon,Sappho ſunt obſcuri:ita non,ſi principem inter poëtas Latinos locum non obtineo,
B quem Ennius occupauit,exiſtimare debes,nullū mihi,in quo conſiſtam,eſſe reliquum. Non enim accipiendum eſt illud *ne* quaſi ſit prohibētis particula,vt diximus, ſed vt valeat *vt non*. ſic Od.1. lib.2. *Sed ne relictis Muſa procax iocis, Cea retractes munera Naniæ, Quære modos, &c.* & epiſt.de arte poët. *ne forte ſeniles Mandentur iuueni partes*. ibid. *ne forte pudori Sit tibi Muſa Lyræ ſollers.* & Od.3. lib.2.*Ne ſit ancillæ tibi amor pudori, &c.* & Od.33. lib.1. *Albi, ne doleas plus nimio memor, &c.*

MEONIVS.] Lydius ſup.Od.6.lib.1. *Meonij carminis alite.*

LATENT] obſcuræ ſunt.

CEÆ'QVE] Simonideæ.ſup.Od.1. lib.2. *Cea retractes munera naniæ.* quo loco notauimus, Si-
C monidis præcipuam virtutem fuiſſe in commouenda miſeratione,Quinctiliano teſte citato.accedat,ſi voles,Dionyſij Halicarn.de eodem teſtimonium. Σιμωνίδου δὲ παρατήρει τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων· τῆς συνθέσεως τὴν ἀκρίβειαν. πρὸς τούτοις (καθ᾽ ὃ βελτίων εὑρίσκεται καὶ Πινδάρου) τὸ οἰκτίζεσθαι μὴ μεγαλοπρεπῶς, ὡς ἐκεῖνος. ἀλλὰ παθητικῶς: id eſt, *Simonidis autem delectum verborum obſerua, compoſitionis concinnitatem accuratam. præterea (in quo etiam Pindaro præſtat) rationem miſerationis commouendæ non magnificè, vt ille, ſed dolenter, & miſerabiliter.* Iam, quod ad huius loci ſententiam pertinet, ſic M. Tull.in perfecto orat. *Prima enim ſequentem hone-*
D *ſtum eſt in ſecundis,tertiiſque conſiſtere. Nam in poëtis non Homero ſoli locus eſt (vt de Græcis loquar) aut Archilocho,aut Sophocli,aut Pindaro: ſed horum vel ſecundis, vel etiam infra ſecundos.*

ALCÆI MINACES] minaceis Alcæi camœnas vocat, quia Alcæus non modo armis & ferro tyrānos perſecutus eſt, verū etiā amaris & acribus verſibus lacerauit, atque inſectatus eſt. ſuprà Od. 13. lib.2. *ſed magis Pugnas & exactos tyrannos Denſum humeris bibit aure vulgus.*

STESICHORIQVE GR. CA.] Steſichorus,Tiſias prius dictus eſt,vt ſcribit Suidas : Steſichorus poſtea appellatus, ὅτι κιθαρῳδίᾳ πρῶτος χορὸν ἔστησεν,id eſt,quia primus citharæ cantu chorum ſtatuit,& ſtabiliuit.fuit autem Himeræus:quæ eſt vrbs Siciliæ. M.Tull. Verr. de iure dicundo. *Erat etiam Steſichori poëtæ ſtatua, ſenilis,*

incurua: ſummo, vt putāt, artificio facta ab eo, qui fuit E
Himeræ: ſed eſt, & fuit tota in Græcia ſummo propter ingenium honore, & nomine.

LVSIT ANACREON.] Teïus ſup.Od.17 lib.1. *& fide Teia Dices laborantes in vno, &c.* luſit autem,quia res leueis,& amatorias ſcripſit.ſic Virgil.in Tityro. *Ludere,quæ vellem.* Horat. ſaty. 4.lib.1. *vbi quid datur oti,Illudo chartis.*

DELEVIT ÆTAS] Anacreontis odas aliquot,maiorum noſtrorū negligentia, & ſuperiorum temporum culpa ſepultas, ac demerſas, in lucem reuocauit nō ita dudum Erricus Stephanus Roberti F.

SPIRAT ADHVC AMOR,&c.] amor (inquit) quem Lesbia puella Sappho ſuis politiſ- F
ſimis, & eruditiſſimus verſibus lyricis mādauit, & commiſit, nondum obliuione hominū ſepultus eſt. Quamquam huius quidem poëtriæ verſus nobis eripuit vetuſtas.Extant tantùm quædā eorum fragmēta pauca, ac minuta:& de ea Græcorum, Latinorúmque ſcriptorum teſtimonia, quibus illius memoria ab hominum obliuione vindicatur.

CALORES] amores.Od.11.huius lib.*Nō enim poſthac alia calebo Femina.*

NON SOLA COMTOS,&c.] Poſteaquàm oſtendit, ſibi locū aliquem eſſe inter poëtas relictum,docet nunc idem ferè,quod oda ſuperiore,quæcumq; vmquam fortiter, & præclarè geſta ſunt,eorum memoriam ad poſteros non G
fuiſſe peruenturā,ſi litteris mādata,atque ab aliquo vel poëta,vel quouis alio ſcriptore probato, ab obliuione vindicata nō eſſent: indicat præterea,multa olim,magnáq; bella eſſe geſta, in quibus viri fortiſſimi interfuerint, quorum nomen tamen,& memoria eò deleta ſit, quia ſuarū laudum ſcriptore,ac præcone caruerint. Athen. lib. 13.plurima bella enumerat præter Troianū,propter mulieres conflata: cum quo concinit illud, Sat.3.lib.1. *Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli Cauſa.* Nō ſola igitur Helena Paridis formam,capillos accuratè pexos,& comtos, veſteis auro pictas, ſeu limbis aureis prætextas, cultum & ornatum regium,comitatum denique tali duce dignum mirata, arſit amore. Nam verbū *arſit* malim ita accipi,vt ſit abſolutum, nec actionem H
ſignificet.Non ſola(inquam) Helena alterius viri amore capta belli cauſam præbuit.

ET AVRVM VESTIB. ILLITVM] ſic deſcribit Paridis cultum Eurip. Iphigen.in Aulide, Ἀνθηρὸς μὲν εἱμάτων στολῇ. Χρυσῷ τε λαμπρός, βαρβάροις χλιδήμασι. id eſt,floridus quidem veſtimentorū cultu,& auro lucidus ac ſplēdidus, barbaris deliciis. per aurum igitur veſtibus illitum,veſteis aureas,aut certè auro prætextas & ornatas ſignificat.

PRIMVSVE TEVCER, &c.] aut nō primus Teucer bonus fuit iaculator. Homerus de Teucro Ἰλ. ν Τεῦκρος δ᾽, ὃς ἄριστος Ἀχαιῶν Τοξοσύνῃ, ἀγαθὸς δὲ καὶ ἐν σταδίῃ ὑσμίνῃ.id eſt,Teu-

A cérque,qui optimus erat Græcorum iaculator:& bonus miles etiam in pugna ſtataria. Menelaus autem apud Sophoclem in Aiace,Teucrum maledicti loco ſagittarium appellat. Menel. ὁ τοξότης ἔοικεν ὐ σμικρὰ φρονεῖν.

CYDONIO] Cretenſi.Virg.Gallo. *libet Partho torquere Cydonia cornu ſpicula.*

NON SEMEL ILIOS VEX.] Ilios vrbs ipſa: Ilium arx vrbis: quamquam interdum Iliũ pro Troia vſurpatur:vt fortaſſe ſup.Od.19.lib.3. *Et pugnata ſacro bella ſub Ilio.* & apud Virgilium principio libri 3.Æneidos,*ceciditq́ ſuperbum Iliũ.* vbi Seruius hunc Horatij locum profert.Troiam ter obſeſſam eſſe traditum eſt:ſemel ab Hercule: iterum ab Amazonibus: tertiùm à Menelao, &

B iis,qui eum ſecuti ſunt.

IDOMENEVS] cùm alibi, tùm ἰλ.ν. licet præclara, & glorioſa Idomenei cognoſcere facinora.

STHENELV'SVE] de Sthenelo diximus ſu prà ad Od.15.lib.1.Iam hoc loquendi genus *pugnauit prælia,*annotauimus ad Od.6.lib.2.

HECTOR] Aiax Hectorem grauiter vulnerauit ἰλ.ξ.adeò vt ille ingẽti lapide ictus ex prœlio ablatus,atque ad ripas Xanthi fluuij collocatus,animo pæne deficeret: etiam præ dolore humi ſupinus iacêre cogeretur, ſanguinem vomeret, vſum oculorum immenſæ offuſæ tenebræ adimerent.

C VEL ACER DEÏPH.] Deïphobus ἰλ.ν. à Merione vulneratur in brachio. Itaq; à Polita germano ſuo tectus,ac defenſus,& in curru collocatus in vrbem reuehitur.

VIXERE FORTES ANTE AGAM.] ἰλιάδ. A.ſuæ virtutis ſpecimen edit certiſſimũ, argumentúmque præbet luculentiſſimum Agamemnon, ab illo loco, Ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι Ὅς τις δὴ πρῶτος Ἀγαμέμνονος ἀντίος ἦλθεν, &c. id eſt, dicite nunc mihi muſæ, quæ domos Olympicas incolitis, Quis primus Agamemnoni obuius venerit, &c. Itaque quàm diu hic pugnat inter primos ordines,atque in prima acie, Iouis monitu hortatur

D ſuos Hector vt ſtrenuè repugnent ac reſiſtant: ipſe recedit,& à prœliãdo abſtinet, donec in brachio dextero à Coone vulneretur Agamemnon. Quo facto cùm paullo pòſt dolore coactus,quãuis vulnus letale non eſſet,è prœlio,& ex acie ad naueis curru reuectus eſſet, Hector eius diſceſſu cognito init prœlium incredibili fiducia, maximóque animo & ſpiritu elatus.

SED OMNES ILLACRYM. VRG.] ſed omnes iacẽt æternis demerſi tenebris, propterea quòd nullum poëtam nacti ſunt,à quo ſua facta memoriæ proderentur.

ILLACRYMABILES] ἄκλαυστοι, quos nemo lacrymisdécorat(vt loquitur Ennius)propter quos nemo lacrymatur, auditis ſcilicet aut lectis eorum rebus geſtis, & caſibus aduerſis, ab aliquo ſcriptore memoriæ mandatis. vel *illacrymabileis* accipe, qui nullis lacrymis ab inferis re- E uocari poſſunt.Suprà Od.14.lib.2. *illacrymabilem Plutona* nominauit, id eſt, inexorabilem, lacrymis inflexibilem, qui lacrymis nõ commouetur.

VRGENTVR LONGA NOCTE] æternis tenebris obruuntur: obliuione ſui nominis ſempiterna merguntur.vel longam noctẽ, mortem intellige, vt ſup.Od.28.lib.1. *ſed omneis vna manet nox.*& Od.11.lib.3.*ne longus tibi ſomnus, vnde Non times,detur.*vbi notauimus θάνατον ab Homero appellari τανηλεγέα, id eſt longum ſomnum, longáſque ad dormiendum tenebras præbentem.

SACRO] poëtas Græci ἱεραοιδοὺς appellãt, id eſt,ſacros cantores.ſunt enim Muſis ſacri,ea- F rúmque ſacris initiati res ſacras,& diuinas,& humano ſenſu maiores plerumque nũtiant. Virgil. Georg.2. *Me verò primùm dulces ante omnia Muſæ, Quarum ſacra fero ingẽti percuſſus amore, Accipiãt.* Horat.de arte poët.*Siluestres homines ſacer, interpréſque deorum Cædibus,& victu fœdo deterruit Orpheus.* Itaque fortaſſe propter hanc cauſam ſuprà idem Horat.Od.13.lib.2. de Alcæo & Sapph.dixit illud, *Vtrumque ſacro digna ſilentio Mirãtur vmbra dicere.*

PAVLLVM SEPVLTÆ DISTAT, &c.] id eſt,virtus non laudata, nullisque litteris illuſtrata,& incognita, parum differt ab ignaua, & otioſa vita.parum intereſt, vtrùm quis totam vitam otio,& deſidia traduxerit, nulla ſui nomi- G nis memoria poſteris prodita, an rebus præclariſſimẽ geſtis nemo exſtiterit, qui eas ſcriptis eruditis ac politis memoriæ ſempiternæ conſecret, & commẽdet. Nam (vt ait Pindarus) Pyth.ᾠδ. γ. χρονιωτέρα δ' ἀρετὰ κλειναῖς ἀοιδαῖς χρονία τελέθει· id eſt, virtus carminibus eruditis illuſtrata,& celebrata,diuturna eſt. tùm verba lecta,& ornata, quæ lingua ex alto animi receſſu depromſerit,diutius viuunt,quàm facta,vt idem Pindarus ait Nem.carm.4. verba Pindari ſunt hæc, ῥῆμα δ' ἐργμάτων χρονιώτερον βιοτεύει, ὅ, τί κε σὺν χαρίτων τύχᾳ γλῶσσα φρενὸς ἐξέλοι βαθείας. & ᾠδ. Ζῆτα Nεμ. ait hymnos, & carmina,eſſe quædam rerum fortiter, & præcla- H rè geſtarum ſpecula. Verbum *diſtat* autem cum dandi caſu coniunxit,vt diſcrepandi,& differendi verba in epiſt.de arte poët. *niſi quòd pede certo Differt ſermoni,ſermo merus.*& Saty.4.lib.1. *& tamen idem Scire volam,quantum ſimplex, hilarisq́ nepoti Diſcrepet.*

NON EGO TE M. CHART. INORN. SIL. TÔTVE TVOS, &c.] nõ committam, vt tu ſilentio à me prætermiſſus meis ſcriptis nõ illuſtreris, ac celebreris: vel non te ita ſilebo, vt meis chartis ſis inornatus: nec ſinam, tot tuas res geſtas vetuſtate paullatim obſcurari,poſteritatiſque obliuione deleri. Vetus eſt dictum (inquit Pindarus Nem.ᾠδ.θ) nõ oportere id,quod fortiter,& cum virtute geſtum eſt, ſilentio tegere.verba Pindari ſunt hæc, ἔστι δέ τις λόγος ἀνθρώπων

A *θρέπτων τιλελεσμένον ἐτλὸν μὴ χαμαὶ σιγᾶ καλύψαι*. Cùm in aliquot libris manuſcr. Ruſſard. Nicotiano, Clericano, nõnullis aliis, reperiſſem ſcriptum *inornatum ſilebo:* eandémque ſcripturam expreſſam fuiſſe meminiſſem in duobus Vaticanis, & Iannoctiano, & Faërn. Gulielmúsq; Canterus, bomo doctus admonuiſſet nos ſe item in vno perantiquo codice reperiſſe, ego damnata vulgata ſcriptura *ſileri, ſilebo* edendum curaui

CARPERE] id eſt, paullatim obſcurare, atque imminuere. tranſlatio eſt. vide annot. ad Od. 11. lib. 1.

RERV'MQVE PRVDENS, &c.] id eſt, rerum cognitione præſtans, vel rerum futurarum prouidus.

B ET SECVNDIS TEMP. &c.] & in ſecunda, atque aduerſa fortuna conſtans, & æqnabilis: & in neutram partem propenſus, id eſt, neq; inſolens, & elatus, neque fractus, ac demiſſus. Eſt autem elegàns metapbora à corpore ad animũ. nam quemadmodum corpus rectũ eſſe dicitur, quod non eſt inflexum, aut incuruatum, vt ann. ſup. ad Od. 4. ſic animus dicitur eſſe rectus, qui non eſt perturbatus, neque concitatus, neq; anxius: ſed ſedatus, tranquillus, & pacatus. eadem tranſlatione vritur ſaty. 3. lib. 2. *Rectum animi ſeruas?* cui par eſt illud, quod eſt ibidem, *Stas animo?* vt ſuprà diximus.

DVBIIS] *dubia tempora, res dubia, caſus dubij* dicuntur à Latinis non admodũ ſecundi, & pro-
C pemodum aduerſi. Cœlius Cicer. lib. 8. epiſt. *nũc te contra victorem facere, quem dubiis rebus lædere noluiſti.* Horat. ſaty. 2. lib. 2. *vter nam*, vel, vt habent libri manuſcr, *vtérne Ad caſus dubios fidet ſibi certius, &c.* Plautus in Moſtellar. *Qui homo timidus erit in dubiis rebus, is nanci non erit.* Salluſt. coniur. Catil. *qui labores, pericula, dubias, atque aſperas res facile tolerauerant, iis otium, diuitiaq́, optanda aliis, oneri, miſeriaq́ fuere.* Catull. de Pel. & Thet. nupt. *Nate, ego quem in dubios cogor dimittere caſus.* T. Liuius lib. 30. annalium. *In bonis tuis rebus, noſtris dubiis, tibi ampla, ac ſpecioſa danti eſt, pax: nobis petentibus, magis neceſſaria, quàm honeſta.*

D VINDEX AVARÆ FRAVDIS] qui pœna coërcet auaritiam, & animaduertit in auaros. vindex (inquit Feſtus) *ab eo dictus, quòd vindicat, quo minus is, qui prenſus eſt ab aliquo teneatur.* ſed hîc *vindex* vltorem, & quaſi punitorẽ ſignificat. CONSV'LQVE NON VNIVS ANNI] conſul eſt vnius anni, qui comitiis centuriatis, populi beneficio, & ſuffragiis cõſulatum adeptus eſt. magiſtratus enim Romæ erant annui: conſul autem perpetuus eſt ille, atque etiã Rex, qui ſuas cupiditates comprimere, ſuíſque appetitionibus imperare poteſt, qui honeſtum vtili anteponit, qui muneribus non capitur, vt ſuprà Od. 2. lib. 2. *regnum & diadema tutũ Deferens vni, propriámque laurum, Quiſquis ingenteis oculo irretorto ſpectat aceruos.* Atque hæc ſunt dicta ex Stoicorum ſententia: qui ſapientem volunt eſſe ſolum liberum, ſolum diuitem, pulchrum, honoratum, E conſulem, regem. M. Tull. Lucullo. & Tuſcul. 4. & lib. 1. de finib. & parad. 5.

SED QVOTIES BON. ATQVÉ FID. IVD. HON.] Quæritur hîc cur quem conſulẽ fecerit, eundem ſtatim iudicem faciat. ego Horatium hoc ſignificare puto, eum, quem pecunia ab officio non deducat, eſſe verè conſulem, neque vnius anni conſulem, vt ſunt ceteri conſules, ſed perpetuum, & tandiu quandiu pecunia non corrumpitur in perniciem alterius, ſiue ſit iudex, ſiue aliqua alia poteſtate præditus, in qua integritas & abſtinentia eius alteri ſalutaris: δωροδοχία & auaritia pernicioſa eſſe poſſit. Paſſerati⁹ ad ea, F quæ de cõſule ſcribit Liuius lib. 3. annaliũ referebat. Sic autẽ Liui⁹. *Fuere qui interpretarentur, eadẽ hac Horatia lege conſulibus quoq́ & prætoribus, quia iiſdem auſpiciis, quibus conſules, crearentur, cautum eſſe. Iudicem enim conſulem appellari.* Cicero 3. de legibus, de conſulari poteſtate loquens, *Regio imperio duo ſunto, iiq́ præeundo, iudicando, conſulendo prætores, iudices, conſules appellantur.*

REIEC. ALTO D. NOC. VVLTV.] erecto vultu, excelſóque animo munera hominũ nocentium à ſe repulit: nõ accepit pecuniam, vt nocentem abſoluat. quod erat animi, ad vultum tranſtulit. alti enim animi eſt pecuniam aſpernari ac reijcere. licet etiam dicere *alto vultu* dictum eſſe ab Horatio, quia animi affectiones ſæpe declarantur atque exprimuntur conſimili corpo- G ris geſtu.

ET PER OBSTANTEIS CATERVAS, &c.] & ſibi per mediam hoſtium aciem armis iter patefecit: vel per obſtanteis cateruas: id eſt, per munera, & pecuniam, quibus ſæpe expugnatur religio & fides iudicis, & magiſtratus, expromſit ſua arma: id eſt, ſuam integritatem & abſtinentiam, & magnitudinem animi ab omni corruptela tutã, ac munitam: quam explicationem magis probo, vt ſit allegoria. & ita Paſſeratius noſter: neque lõgè aliter Porphyrio, qui *per obſtanteis cateru.* interpretatur, per vitia obſiſtentia rationi.

SVA ARMA] vel propriè, vel ἀλληγορικῶς ſuam integritatem, abſtinentiam, magnitu- H dinem animi, &c.

NON, POSSIDENTEM MVLTA, &c.] ordo eſt, non rectè vocaueris eum beatum, qui multa poſſidet. vel non eum, qui multa poſſidet, rectè beatũ vocaueris: ſequitur deinceps, *rectius occupat, &c. rectè* autẽ, id eſt, meritò: vt epiſt. 17. lib. 1. *Aut decus & pretium rectè petit experiẽs vir.*

DVRA'MQVE CALL. PAVP.] ſup. Od. 2. lib. 3. *Anguſtam, amici, pauperiem pati Robuſtus acri militia puer Condiſcat.* paupertatem non eſſe alteri maledicti loco obijciendam, collectis aliquot exemplis diximus ad Odam 24. eiuſd. libri, ibi, *Magnum pauperies opprobrium, &c.*

PEIV'SQVE L. FL. TIM.] *peius timet*, i. peius odit, ſeu accuratius vitat, vt epiſt. 17. lib. 1.

y

A *cane peius & angue vitabis chlamidem.*

FLAGITIVM] turpitudinē, vt ſuprà Od.5. lib.3. *flagitio additis Damnum.*

NON ILLE PRO CAR. A. AVT PATR. TIM. P.] ſup. Od.2. lib.3. *Dulce & decorum eſt pro patria mori.* *timidus perire* autem ſic dictum hac Oda, vt illud lib.3. Od. 19. *Codrus pro patria non timidus mori.*

AD LIGVRINVM.
Ode 10.

B Vt, dum per ætatem licet, fruatur formæ ſuæ bono: alioqui fore, vt ipſum pœniteat, cùm flos ille ætatis exaruerit.

O Crudelis adhuc, & Veneris muneribus potens:
Inſperata tuæ cùm veniet pluma ſuperbiæ:
Et, quæ nunc humeris inuolitant, deciderint comæ:
Nunc & qui color eſt Puniceæ flore prior roſæ,
C *Mutatus Ligurinum in faciem verterit hiſpidam,*
Dices, heu (quoties te in ſpeculo videris alterum)
Quæ mens eſt hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genæ?

O CRVDELIS] Sic Virg. Alex. *O Crudelis Alexi, nihil mea carmina curas.*

D VENERIS MVNER. POT.] formoſus, venuſtus, lepidus, candidus, comatus, & florens ætate. hūc Ligurinū credibile eſt amatum fuiſſe ab Horat. ſup. Od.1. huius lib. *Sed cur, heu, Ligurine, cur Manat rara meas lacryma per genas?* vt & Lyciſcum Od.11. epod. *Nunc glorianris quamlibet mulierculam Vincere mollitia Amor Lyciſci me tenet.*

INSPERATA TVÆ CÙM VENIET, &c.] cùm tibi pili, & barba os, parteiſque corporis nunc læueis, & politas occupabunt. ſuperbiam Ligurini appellat, oris, & totius corporis læuitatem: comam humeris inuolitantem, id eſt, diſperſam, & diffuſam, florem ætatis deniq;. per plumam autem pilos & barbam ſignificat.

ET, QVÆ NVNC HVMERIS INVOLIT. DEC. CO.] comæ non collectæ in nodum, ſed diffuſæ, & paſſæ. Pueri concubini alebāt comā puellarū in morem: vt Od.11. epod. E *Aut teretis pueri longam renodantis comam.* & ſuprà de Gyge puero Od.5. lib.2. *Quem ſi puellarum inſereres choro, Mirè ſagaceis falleret hoſpites Diſcrimen obſcurum ſolutis Crinibus, ambiguóque vultu.* Detōdebantur autem, cùm vel domini vxorem ducebant, vel pueri ipſi ætate adulta, & corroborata eſſe cœperant. Catull. in nuptias Iuliæ, *Nunc tuū cinerarius Tondet os, miſer, ah, miſer Concubine nuces da.* hæc verba igitur *cùm deciderint comæ*, licet ita accipere: cùm exoletus fueris, cùm ad vſum illū puerilem, & impudicum, quem nunc præbes, ineptus fueris, nempe adultus, & vir factus, & detonſa coma. Cùm in Italia eſſem, quendam adoleſcentem vidi Siculum, hoc nomine malè F audientem, & impudicitiæ nota aſperſum, quòd mentum & genas tum primùm floreſcenteis, vitro læuigaret, ac poliret. Dicebatur etiam muriū, & ſoricum vrina parteis illas oris, quas commemoraui, manè defricare, & madefacere, vt lanuginem, & barbam naſcentem funditus exſtirparet ac deleret: atque hoc pacto glaber, leuis & imberbus permaneret. quod ei benè proceſſit. nā cùm eum adoleſcentem annorum decē & octo Venetiis vidiſſem, in eundem poſtea Romæ annos triginta natum anno duodecimo pòſt fortè incidi, æquè imberbum, vt erat adoleſcētulus.

PVNICEÆ] purpureæ. Od.9. *Punico Lugubre mutauit ſagum.* Virgil. lib.12. Æn. *cùm primùm craſtina cælo Puniceis inuecta roſis aurora rubebit.* G

HISPIDAM] hirſutam, horridam, barbatā, piloſam, aſperā. Theocritus Ἐραστῇ, formæ puerilis breuitatem cum roſa, viola, lilio, niue confert his verſibus, Καὶ τὸ ῥόδον καλόν ἐστι, καὶ ὁ χρόνος αὐτὸ μαραίνει. Καὶ τὸ ἴον καλόν ἐστιν ἐν εἴαρι, καὶ ταχὺ γηρᾷ. Λευκὸν τὸ κρίνον ἐστί, μαραίνεται ἁνίκα πίπτει. Ἁ δὲ χιὼν λευκά, καὶ τάκεται ἁνίκα παχθῇ. Καὶ κάλλος καλόν ἐστι τὸ παιδικὸν, ἀλλ' ὀλίγον ζῇ. id eſt, *Pulchra roſa eſt, ſed eam tempus corrumpit & vrit: Pulchra quidem viola eſt zephyris ſpiratibus, illam Sed nimiùm feſtina vrget, præcépsque ſenectus. Lilia cādida ſunt, ſed tempore victa fatiſcunt. Cādida nix etiam eſt, ſed ſole aut igne liqueſcit. Sic pueri facies, pulcra, & iucunda, decénsque eſt: Sed citò marceſcit, neque longos permanet annos.* H

TE IN SPECVLO] ſic habent ſeptem libri veteres: cùm vulgati propoſitionem *in* non habeant.

ALTERVM] differentem, diſſimilem, mutatum ab hoc, qui nunc es. Græci ἕτερον dicunt, id eſt, alterum. Ἀριστ. ῥητορ. β. τὸ γὰρ δεινὸν, ἕτερον τοῦ ἐλεεινοῦ. & ἠθικῶν κ. ὁ φίλος ἕτερος ὢν τοῦ κόλακος. nā quod horribile eſt, differt à miſerabili. & de moribus ad Nicom. lib.10. amicus, qui alter eſt ab aſſentatore. Sed hac de re plura alibi.

QVÆ MENS EST HODIE, CVR EADEM, &c.] Non diſſimile eſt illud Tibulli lib.1. *At te pœna manet, niſi deſinis eſſe ſuperba.*

Quàm

A *Quàm cupies votis hunc reuocare diem?* & Terent.in Hecyra, *Eheu me miſeram.cur nõ aut iſtac mihi Ætas & forma eſt,aut tibi hac ſententia?* & Auſon. *Nunc piget & quereris, quòd non aut iſta voluntas Tunc fuit,aut non eſt nunc ea forma tibi.* & Homer. ὀδ.π. Αὐτὰρ ἐγὼν ὅυτω νέος εἴην τῷδ᾽ ἐπὶ θυμῷ. id eſt, Porrò autem [vtinam] ego ita iuuenis eſſem hac mente.

INCOLVMES] læues, & imberbes. quamdiu enim tales manent impudici pueri genæ,ſaluæ ſunt,& integræ:barbatæ autem,& piloſæ atque hirſutæ,corruptæ ſunt, & quodãmodo mortuæ,neque iam integræ,neque incolumes: quia ineptæ ad quæſtum meretricium, & amores puerileis.

B

AD PHYLLIDEM.
Ode II.

Inuitat eam ad epulas die natali Mæcenatis.

EST mihi nonum ſuperantis annum
Plenus Albani cadus: eſt in horto,
Phylli,nectendis apium coronis,
Eſt ederæ vis
Multa,qua crineis religata fulges:
Ridet argento domus: ara caſtis
C *Vincta verbenis auet immolato*
Spargier agno:
Cuncta feſtinat manus: huc,& illuc
Curſitant miſtæ pueris puellæ:
Sordidum flammæ trepidant rotantes
Vertice fumum.
Vt tamen noris,quibus aduoceris
Gaudiis: idus tibi ſunt agendæ,
Qui dies menſem Veneris marinæ
Findit Aprilem,
D *Iure ſollennis mihi,ſanctiórque*
Pæne natali proprio,quòd ex hac
Luce Mæcenas meus affluenteis
Ordinat annos.
Telephum,quem tu petis,occupauit
Non tuæ ſortis iuuenem puella
Diues,& laſciua: tenétque grata
Compede vinctum.
Terret ambuſtus Phaëton auaras
Spes: & exemplum graue præbet ales
Pegaſus,terrenum equitem grauatus
Bellerophontem:
Semper vt te digna ſequare: & vltrà, E
Quàm licet,ſperare nefas putando,
Diſparem vites. age,iam meorum
Finis amorum,
(Non enim poſthac alia calebo
Fæmina) condiſce modos,amanda
Voce quos reddas. minuentur atræ
Carmine curæ.

EST MIHI NONVM S. A.] Eſt mihi Albani vini cadus,quod vinum nouem & amplius, F annorum eſt.

PLENVS ALBANI CADVS] Albanum vinum commemorat Athenæus lib.2.

NECTENDIS APIVM CORONIS] vtebantur veteres illi coronis in conuiuiis, obſcurè ſignificantes rerum abundantiam, & copiam. στέφειν enim, quod valet coronare Latinè, implere eſt: vt apud Hom. ὀδυσ.α. Κοῦροι δὲ κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο,quem verſum propemodum ad verbum expreſſit Virg.lib.1. Æn. *Crateras magnos ſtatuunt,& vina coronant.* quamquam nonnulli arbitrantur, ſolitos eſſe poculis imponere coronas,& ita Virgilij verſum intelligendum:quæ ſententia Tibulli auctoritate confirmari poteſt lib.2. *Aut è veſte ſacris tendent vmbracula ſertis Vincta: coronatus ſtabit & ipſe calix.* G iterum Virg. Æn. 3. *Tum pater Anchiſes magnum cratera corona Induit, impleuitq́ mero.* conficiebant autem ex edera,vel apio coronas ad ſignificandam eam,quæ in conuiuio verſari debet, hilaritatem,& iucunditatem. Theocr. in Amaryllide. Τὸν στέφανον τῖλαι με κατατίλαι λεπτὰ ποιησεῖς, Τόν τοι ἐγὼν Ἀμαρυλλὶ φίλα, κισσοῖο φυλάσσω. i. coges me tua ſæuitia coronam ſtatim diſcerpere:quam ego tibi Amarylli ex edera connexã ſeruo. Anacr. ἐπὶ δ᾽ ὀφρύσι σελίνων στεφανίσκους θέμενοι,θάλειαν ἑορτὴν ἀγάγωμεν Διονύσῳ. i. ſuperciliis autẽ coronas ex apio imponentes diem feſtum & epulas Dionyſo celebremus. Ænea,& ſociis eius, cũ primùm in Italiam aduenissent,humi diſcumbentibus,ac pran- H dentibus,ſolum apio fuiſſe ſubſtratum, ídque illis mẽſæ loco fuiſſe ſcribit Dionyſius Halycarn. lib.1. ἀρχαιολ. ῥωμ. vide ſuprà annot. ad Od.17. lib.1. Linus apud Virgilium in Sileno, apio coronatus eſt. *Vt Linus hæc illi diuino carmine paſtor Floribus, atque apio crineis ornatus amaro Dixerit.* Sed cur hîc ex apio coronas conficere cogitat,cũ apium ſit herba lingubris, & funebris, ſi Suidæ credimus? ſic enim ille, σελίνου στέφανος, πένθιμός ἐστι. τὸ γὰρ σέλινον πένθεσι προσήκει: id eſt corona ex apio,lugubris eſt. apium enim luctibus cõuenit. cum quo congruit & Plinius lib. 20. cap. 11. *Chryſippus & Dionyſius dicunt neutrũ appium ad cibos admittendum: immo omnino nefas. nam id defunctorum epulis dicatum eſſe.* An apium Græ-

A cis lugubre,Romanis non item?an cibus quidem ex apio,funebris eſt:corona verò ex apio nequaquam?Nam & alibi in rebus lætis,& ſecundis coronæ ex apio ab Horatio adhibentur:vt Oda 36. lib.1. *Neu deſint epulis roſa, Neu viuax apium,neu breue lilium*.Sed ἐν παρόδῳ,quòd doctus quidam ad oſtendẽdum ,hanc herbam eſſe triſtem & funebrem,affert verba illa Ciceronis ex epiſt.quadam ad M.Cœlium lib.2.epiſt.nõ longè ab extr. *Vtor ætatis vitio,inquit.velim ita ſit.ſed tamen togam prætextam texi Appio,puto te audiſſe, &c.* vbi ille legit *apio*, cùm ſit ſcriptum in omnibus libris emendatis Appio, & ſit nomen proprium gentile Appiorum:vehementer errat. conficiebantur etiam ex philyra coronæ. ſed hæ erãt ſumtuoſio-B res,vt Od.vlt.lib.1. *Diſplicent nexæ philyra coronæ.* ad quem locum lege,ſi tibi commodum eſt,quæ annotauimus. commemorat coronas etiam lib. 2. Sat. 3. *potus vt ille Dicitur ex collo furtim carpſiſſe coronas,Poſtquàm eſt impranſi correptus voce magiſtri.* ad quem locũ quædam alia annotata ſunt ſimilia.

CRINEIS RELIGATA] ſup.Od.11.lib.2. *comam religata.* & Od.5.lib.1. *cui flauam religas comam.* & Od. 11. epod. *Flauam renodantis comam.* *fulges* autem pro eo,quod eſt,fulgere ſoles,vt rectè Porph.

RIDET ARGENTO DOMVS.] γελᾷ. renidet.hilaritatẽ quandam præ ſe fert. vide an-C not.ad Od.18.lib.2.

ARA CAST. VINCTA VERB.] aræ ex cæſpitibus, & terra exſtructæ,verbenis reuinciebãtur. Eſt autem verbena (vt ſcribit Plin.lib. 22.cap.11.) gramẽ ex ara,ſeu ex arce cum ſua terra euulſum.Hac vtebantur legati cùm ad hoſtes clarigatum, id eſt,res repetitum mittebãtur:hac Iouis menſa verrebatur,domus purgabantur, ac luſtrabantur,vt idem ſcribit lib.25.cap.9.Quamquam verbenę in ſacris non herbam certam, ſed quamlibet frondem,& quemuis ramum, modò felicem,ſignificant:verbi gratia frondem pineã, myrteam, lauream,oleaginam. Feſtus. *Sagmina vocantur verbenæ*,id eſt,*herba pura, quia ex hoc loco*
D *ſancto arciebantur.* [ſic autem legendum, nõ,*arcebantur*] *à cõſule,pratoréue legatis proficiſcentibus, ad fœdus faciendum, bellúmque indicendum, &c.*Porphir.*Verbena dicta quaſi herbena.*

AVET IMMOLATO, &c.] videtur cupere infici,ſeu imbui ſanguine agni mactati.

CVNCTA FESTIN. MAN.] omnes diligentiam adhibent, manúsque admouent ad eã rem,quam paro. feſtinat σπεύδει, ſtudium adhibet.ſic Theoc.Ηρακλίσκῳ, ἐνεπλήσθη δὲ δόμος σπεύδοντος ἑκάστου. ſignificat quantus ſit apparatus. SORDIDVM] ab effectu, quia quicquid fumus contingit,ſordeſcit.

TREPIDANT] cum trepido, ſeu tremulo motu ſurſum ferũtur.vide annot.ad Od.4. lib.2.

ROTANTES] torquentes,glomerantes, rotarum in morem voluentes.ſic Virg.Georg.1.& *Æn.3. globos flammarum* appellat, flammas Ætnæ E globorum in modum erumpenteis.

VT TAMEN NOR. Q. ADV.] Vt tamẽ ſcias ad quem diem feſtũ omni lætitia celebrandum voceris,*idus,&c.*

QVIBVS GAVDIIS] Oda proxima infrà, *Ad quæ ſi properas gaudia,&c.*

IDVS] Idus Apriles,vt ſtatim declarat. *eidus* malim ſcribi per ei,vt docet Plut.& vetera marmora admonent.

MARINÆ] ſup.Od.26. lib.3. *Læuum marinæ qui Veneris latus Cuſtodit.* Aprilem autem à Venere,quam Ἀφροδίτην Græci appellant,nomẽ traxiſſe docet Plutarch.in Numa,vel,vt alij volunt, ab aperiendo,quod idem auctor ſcribit. F

FINDIT] videtur voluiſſe declarare iduum etymon. Nam Plutarchus ῥωμαϊκοῖς, idus deriuat vel ἀπὸ τοῦ εἴδους διὰ τὸ κάλλος, quia idibus dimidiata luna eſt,vel ἀπὸ τοῦ διὸς, vel ἀπὸ τοῦ ἰδυάρε: iduare,quod eſt μερίζειν, id eſt,diuidere.idus enim διχοτομοῦσι τὸν μῆνα.id eſt idus enim lunam dimidiatam faciunt. Sed admonendus eſt lector,hæc poſtrema verba Plutarchi, ne quis fruſtrà quærat, non reperiri in vulgatis codicibus. IVRE] propter amicitiam, quæ mihi cum Mæcenate intercedit.

SOLLENNIS] dies feſtus ſtatus, & fixus:vt dicimus ſacrificium ſollenne,quod & certo anni tempore,& omnibus annis præſtari debet à ſollo,id eſt,toto.Feſtus.M.Tull. Tuſcul.1. *cùm enim* G *illam ad ſollenne,& ſtatum ſacrificium curru vehi ius eſſet ſatis longè ab oppido ad fanum, &c.* de hac voce vide annot.ad epiſt.1.lib.1.ibid. *Inſanire putas ſollennia me.*

QVÒD EX HAC LVCE, &c.] id eſt, quia ab hoc die annos ætatis ſuę ordine numerat. ab hoc die annorum ætatis ſuæ numerandorũ initiũ ducit.hic dies eſt eius natalis. ſignificat, Mæcenatem idibus Aprilibus eſſe natum, & idus Apcileis,eſſe diem eius natalem.

AFFLVENTEIS] accedẽteis,ſeu accreſcenteis.tralatio eſt à fluminibus. Virg.Æneid.2. *leni fluit agmine Tibris.* Sic iterum Horat.epiſt.1.lib.1. *Sed mihi tarda fluunt,ingratáque tempora.* H

ORDINAT] ordine numerat.alij ſic,*affluenteis ordinat annos*, id eſt, à ſingulis diebus natalibus conſtituit quid quoque anno ſit acturus.non placet.

TELEPH. QVEM TV PET. OCCVP. &c.] Telephus,quem tu amas,& expetis,in puella tibi valde diſſimili,loco,re,genere, amorem ſuum collocauit,eiúsque amore irretitus eſt.

NON TVÆ SORTIS] non tui generis, loci, rei, fortunæ. TENETQVE GRATA COMP. VINCT.] tenétque grata ſeruitute deuinctum.ſic Oda 33.lib.1. *Ipſum me melior cùm peteret Venus,Grata detinuit cõpede Myrtale Libertina, fretis acrior Adriæ, Curuantis Calabros ſinus.*

TERRRET AMBVST. PHAËTHON] Notiſſimum eſt,Phaëtontem, cùm ætate iam adulta

A ulta ſe Solis eſſe filiũ ex matre Rhoda,ſeu,vt alij volunt,Clymena,cognouiſſet ,currúmq; patris moderari illo diu , multúmque negãte voluiſſet, cælúmque , & terras ob augurandi inſcientiam incẽdio miſcuiſſet, ambuſtum ipſum, fulminéq; percuſſum in Eridanum fluuium decidiſſe.Plato in Timæo ſic interpretatur Phaëtontis fabulam: Τὸ γὰρ οὖν καὶ παρ' ἡμῖν λεγόμενον, ὥς ποτε Φαέθων ἡλίου παῖς τὸ τοῦ πατρὸς ἅρμα ζεύξας διὰ τὸ μὴ δυνατὸς εἶναι κατὰ τὴν τοῦ πατρὸς ὁδὸν ἐλαύνειν, τά τ' ἐπὶ γῆς ξυνέκαυσε, καὶ αὐτὸς κεραυνωθεὶς διεφθάρη, τοῦτο μῦθου μὲν σχῆμα ἔχον λέγεται. τὸ δὲ ἀληθές ἐστι τῶν περὶ γῆν, καὶ κατ' οὐρανὸν ἰόντων παράλλαξις, καὶ διὰ μακρῶν χρόνων γιγνομένη τῶν ἐπὶ γῆς, πυρὶ πολλῷ φθορά. B Quæ verba (vt ſummatim perſtringam) hanc ſententiam cõtinent:per illam Phaëtontis fabulam,omnium,quæ circum terram, & ſub cælo feruntur ac mouentur,mutationem,eorúmque, quæ ſunt in terra, longo temporis ſpatio interitum,& deflagrationẽ multo igni erumpente ſignificari.Lucretius libro 5.Platoni aſſentiens idem complectitur his pulcherrimis verſibus, *Ignis enim ſuperauit, & ambiens multa peruſſit, Auia cùm Phaëtonta rapax vis Solis equorum Æthere raptauit toto,terráſque per omneis. At pater omnipotens ira tum percitus acri Magnanimum Phaëtonta repenti fulminis ictu Deturbauit equis in terrã, Sólque cadenti Obuius æternã ſuſcepit lampada mundi, Diſiectóſque redegit equos,iunxítque tremẽteis. In-* C *de ſuum per iter recreauit cuncta gubernans, Scilicet, vt veteres Graiũm cecinere poëta. Quod procul à vera 'ſt animi ratione repulſum.* Horatius autẽ hoc Phaëtontis exemplo Phyllidem deterret, ne maiora, quàm, quæ ſibi conueniunt, expetat, & concupiſcat.

AVARAS SPES] id eſt,ſpes cupidas & auidas.hoc totum autem *terret auaras ſpes*,hoc eſt,vetat auidè ſperare , ſeu vetat cupere & ſperare, quæ nefas eſt cupere & ſperare ſcilicet.

ET EXEMPL. GR. PRÆB. ALES PEGASVS.] poëticè id attribuit Pegaſo Horatius, quod à Iouis ira natum eſt . Nam Bellerophon D Antéæ calumnia liberatus, grauiſſimíſque periculis perfunctus,denique gener Prœti, regnique ſocius ac particeps factus, his rebus omnibus elatus,& Pegaſo fretus,dicitur,quid in cælo eſſet, quídque ibi fieret,explorare voluiſſe.Qua audacia offenſus Iupiter, œſtrum in Pegaſum immiſit.Ita excuſſus equo Bellerophon in Lyciæ campum dẽcidit,qui Aleïus ἀπὸ τοῦ ἀλᾶσθαι,quod eſt errare,dictus eſt,quia in eo campo,debilitato corpore errarit. hæc Homeri interpretes ἰλ. ζ. Vtitur eodem exemplo Pindarus Iſthm. ᾠδ. ζ. monens, nequis ſibi immortalitatis ſpem proponat,cùm ſimus mortales,vitæque multo breuioris,quàm vt Deorum ſedem attingere poſſimus. Verba Pindari ſunt hęc,τὰ μακρὰ δ' εἴ τις παπταίνει, βραχὺς ἐξικέσθαι χαλκόπεδον θεῶν ἕδραν· ὅ, τι πτερόεις ἔρριψε Πάγασος δεσπόταν ἐθέλοντ' ἐς οὐρανοῦ σταθμοὺς ἐλθεῖν μεθ' ὁμάγυριν E Βελλεροφόνταν Ζηνός. id eſt, longa autem ſiquis circumſpicit, cùm ſit breuior & imbecillior , quàm vt ad deorum ſedem aheneo pauimento conſtratam peruenire poſſit:primùm Pegaſus pennatus dominum Bellerophontem Iouis familiarem,& confabulatorẽ ad cæli ſtationes tranſire cupientem excuſſit,&c.

ALES] alatus, pennatus, penniger, πτερόεις, Pindarus.alitem poſuit Oda 1.huius libri pro eo, qui alatis iumentis vehitur : *Tempeſtiuus in domo Paulli purpureis ales oloribus, &c.* De Pegaſo ſup. Od.27.lib.1.

TERRENVM EQVITEM GRAVATVS] *grauatus equitem*,pro eo, quod eſt , grauatus ferre equitem, Horatianum eſt. Nam ſic loquuntur & Græci, βαρυνόμενοι τὴν πενίαν, τὴν ἀτιμίαν, id eſt, grauiter fero paupertatem, infamiam, &c. Plutarchus in Cæſare , τοῖς βασκαίνουσι, καὶ βαρυνομένοις τὴν δύναμιν. Sic & Suetonius in Tiberio,*matrem Liuiam grauatus.* idẽ in Auguſto, *ampla & operoſa prætoria grauabatur.* F

TE DIGNA] tibi apta,tibi conuenientia.

ET VLTRA QVAM LICET, SPER. NEF. P. DISP. V.] ordo eſt, & diſparem vites,putando nefas eſſe,ſperare vltrà quàm licet.

DISPAREM VITES] Prouerbiũ eſt vulgatum apud Græcos,quod monet, vt ſibi quiſq; æqualem vxorẽ ducat, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα: ſubintellige βέμβικα. hoc eſt,turbinem tibi conuenientem & propinquum age.natum à luſu puerorũ turbines flagellis circumagentium ac verſantium.lege in libris epigrammarum Græcorũ, pulcherrimum Callimachi epigramma ad Dionem.Ita igitur & Horat.Phyllidi ſuadet,vt amicum ſibi parem deligat: ab amore Telephi animum auertat. G

FINIS AMORVM] ô Phylli,quam omniũ poſtremam amare conſtitui. ſic Propert.lib. 1. *Cinthia prima fuit,Cinthia finis erit.*

CALEBO] incendar,ardebo, vt Od.9.lib.3. *Donec non alia magis Arſiſti.*

MODOS] cantus,carmina modulata.

REDDAS] reddere interdum eſt id,quod ab aliquo acceperis,ac didiceris vel recitare,vel cantare,vt hîc,& ſuprà Od.6. huius libri,*Reddidi carmen docilis modorum Vatis Horati.* & epiſt.ad Loll. 2.lib.1. *Vt puerum ſaeuo credas dictata magiſtro Reddere.*idem ad Piſones de arte poët.*Reddere qui voces iam ſcit puer.* & Lucret.lib.4.*reddere dicta.Et ſonitus audire (ſeuera [al. ſonora] ſilentia noctis Vndiq; cum conſtent) & reddere dicta tacentes.* H

ATRÆ] id eſt,triſtes, vel quia tenebræ nigræ ſunt, quæ viuis inuiſæ,& triſtes ſunt:vel quia nigra omnia per ſe triſtia & horribilia ſunt. cẽties notauimus.vſitatum eſt Horatio hoc epithetum. ſup.Od.14.lib.3.*Hic dies verè mihi feſtus atras Eximet curas.* & Od. 1. eiuſd. *Poſt equitem ſedet atra cura.*& Saty.7.lib.2.*nam comes atra premit , ſequitúrque fugacem.*

A
AD VIRGILIVM.
Ode 12.

Deſcribit veris aduentum: tùm eum inuitat ad epulas, ea condicione, vt ſecum pro ſymbola, vnguenti nardini onychem afferat.

IAm veris comites, quæ mare temperant,
Impellunt animæ lintea Thraciæ:
Iam nec prata rigent, nec fluuij ſtrepunt
Hyberna niue turgidi.
Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
B *Infelix auis, & Cecropiæ domus*
Æternum opprobrium, quòd malè barbaras
Regum eſt vlta libidines.
Dicunt in tenero gramine, pinguium
Cuſtodes ouium, carmina fiſtula:
Delectántque deum, cui pecus, & nigri
Colles Arcadiæ placent.
Adduxere ſitim tempora Virgili:
Sed preſſum Calibus ducere Liberum
Si geſtis, iuuenum nobilium cliens,
C *Nardo vina merebere.*
Nardi paruus onyx eliciet cadum,
Qui nunc Sulpiciis accubat horreis,
Spes donare nouas largus, amaráque
Curarum eluere efficax.
Ad quæ ſi properas gaudia, cum tua
Velox merce veni. non ego te meis
Immunem meditor tinguere poculis,
Plena diues vt in domo.
D *Verùm pone moras, & ſtudium lucri:*
Nigrorúmque memor, dum licet, ignium
Miſce ſtultitiam conſiliis breuem.
Dulce eſt deſipere in loco.

IAM VERSS COMITES] hæc Ode eiuſdem fere eſt argumenti, atque ſeprima.

SMPELLVNT LINTEA] impellũt vela.

ANIMÆ THRACIÆ] id eſt, venti Thracij, nempe Fauonij. Quidã putant Eteſias ſignificari, à quibus valde diſſentio. nam Eteſiæ æſtate ſpitant: Fauonij vere ineunte. Quòd autem Fauonios, qui dicũtur à Græcis Zephyri, aiunt quidam non eſſe Thracios, quia Aquilones, qui ſunt Septentrionales, Thracij appellantur à poëtis, reſpondeo, Homerum ἰλ.ιώτα facere etiam Zephyrum à Thracia vnà cum Borea ſpirãtem. Sic enim ille, Βορέης, καὶ Ζέφυρος, τώτε Θρήκηθεν ἄητον: ad quẽ verſum notat Euſtathius, Zephyrum dici vnà cum Borea ſpitare ex Thracia, vel quòd Thracia ſit communis omnium ventorum quaſi officina, ſeu commune domiciliũ: vel quòd Zephyrus per Thraciam in mare Græcum incidat: vel quòd Thracia falcis figurã præ ſe ferat: vel, vt alij volũt, ſigma litteræ: quare cùm ita latè pateat, non eſſe mirum ſi ab vtraque eius parte hi venti ſpitare dicantur, Boreas à ſeptentrionali, Zephyrus ab Occidẽtali. vide quæ ſunt annotata ſup. ad Odam 25. lib. 1. ibi, *Thracio vento*. Iam verò quòd alij dicunt, hîc æſtatem perſpicuè deſcribi vel ex hoc verſu intelligi poſſe, *Adduxere ſitim tempora Virgili*: dico eum referendũ eſſe non ad anni, ſed ad diei tempus: nempe ad horã diei ſeprimam aut octauam, ſeu potius nonam, ac decimam: quo tempore Romani cenare ſolebant. Quòd ſi quis cõtendat pertinaciter ad anni tempus eſſe referendum, reſpondebo, in Italia Vernum tempus multo calidius, & ſiticuloſius eſſe, quàm in Gallia. Quocirca nõ debere eſſe mirum ſi dicat, *Adduxere ſitim*. Præterea verſus illi ſuperiores, *Nidũ ponit, Itym. &c.* declarãt, hîc ver deſcribi, non æſtatem. hirundo enim Veris eſt nũtia, vt ſciunt omnes: vnde prouerbium, *Vna hirundo ver non efficit*. Itaq; Horatius vernum tempus ſignificat per Zephyros & hirundinem primam epiſt. 7. lib. 1. ad Mæcen. 2. *te dulcis amice reuiſet Cum Zephyris, ſi concedes, & hirundine prima.* adde quòd epithetum illud *veris comites*, argumẽto eſt ſignificari Fauonios, qui vnà cum vere ineunte ſpirant. neque probo quòd illi, *veris comites*, interpretantur, *ver ſequenteis*. quemadmodum (inquiunt) Od. 7. huius libri, dixit *ver proterit æſtas*. Longè enim hoc illi diſſimile eſt. Nam ver quidem ſequitur æſtas: & cònuenit ita loqui. ſed *eteſia ſequuntur ver*, non itẽ cònuenit. Multo autem minus cònuenit ita deſcribere eteſias: *ventos ver ſequenteis, mare temperanteis, &c.* Poſtremò vocem *comes* non ſignificare eũ, qui ſubſequatur, & qui pòſt eat: ſed qui vnà & eodẽ ordine ingrediatur, argumento eſt locus ille Od. 28. lib. 1. *Me quoque deuexi rapidus comes Orionis Illyricis notus obruit vndis*. Sed nimis multa de nugis. Vtatur ſuo quiſque iudicio. Iam ex Lucretio, M. Tullio, Plauto, Terẽtio intelligere licet, quid interſit inter animum, & animam. Lucret. lib. 3. *Nunc animum, atque animam dico coniuncta teneri Inter ſe, atque vnam naturam conficere ex ſe: Sed caput eſſe quaſi, & dominari in corpore toto Conſilium, quod nos animum, mentémque vocamus.* Idem lib. 5. *ac prece quaſit Ventorum pauidus paces, animáſque ſecundas.* Idẽ lib. 3. *Et magis eſt animus vitai clauſtra coercens, Et dominantior ad vitã, quàm vis animai. Nam ſine mente, animóque nequit reſidere per artus Temporis exiguam partem pars vlla animai, Sed comes inſequitur facilè, & diſcedit in auras, Et gelidos artus in lethi frigore linquit, &c.* Et M. Tull. Tuſcul, lib. 5. *Animũ*

autem

E F G H

A *autem animam noſtri declarant nominari. Nam & agere animam, & efflare dicimus.* animam, id eſt, ventum. ibid. *Ipſe autẽ animus ab anima dictus eſt.* Idem ibid. *quam regionem cùm ſuperauit animus, naturámque ſui ſimilem contigit, & agnouit: iunctus ex anima tenui, & ex ardore ſolis temperato, ignibus inſiſtit, &c.* Idem ibidem, *anima ſit animus, ignísne, neſcio.* Plaut. Aſinar. *DE. Animam edepol ſuauiorem, quàm vxoris meæ. PHILAEN. Dic, amabo, an fœtet anima vxoris tuæ?* Idem Aulular. *ſed me animam recipere ſinas, te rogo.* idem ibid. *S. Quin cùm it dormitum, follem obſtringit ob gulam. A. cur? S. nequid animæ fortè amittat dormiẽs.* Terẽt. Adelph. *quid feſtinas, mi Geta? animam recipe.* Idẽ in Phorm. B *Animam compreſsi, aurem admoui.* Iterum M. Tul. frumentaria, de Apronio, *qui non modò animum integrum, ſed ne animam quidem purãm conſeruare potuiſſet.* idem in Timæo, *ita contigit, vt inter ignẽ, & terram, aquam Deus, animámq; poneret, eáque inter ſe compararet, & proportione cõiungeret, vt, quemadmodum ignis animæ, ſic anima aquæ: quódq; anima aquæ, id aqua terræ proportione redderet.* Virg. in Sileno, *Semina terrarúmq;, animæq;, maríſq; fuiſſent, Et liquidi ſimul ignis.* Idem Georg. 2. *animaſque & olentia Medi Ora fouent illo, & ſenibus medicãtur anhelis.* Idem lib. 8. Æneid. *Quantum ignes, animǽque valent.*

RIGENT] horrent, ſquallent: frigore, glacie, gelu.

C NEC FL. STR. HIB. N. T.] nec fluuij niuibus & imbribus hibernis aucti, horribilẽ ſtrepitum edunt. ſup. Od. 2. eiuſd. lib. *Monte decurrẽs velut amnis, imbres Quem ſuper notas aluere ripas.*

NID. PON. ITYN FLEB. GEM. hirundo (inquit) veris nuntia Ityn filium gemens à ſe interfectum in odium Terei viri ſui, nidum ponit. Heſiodus ἔργ. καὶ ἡμ. hirundinem ὀρθρογόην appellat, id eſt, manè gementem. Τὸν δὲ μετ' ὀρθρογόη Πανδιονὶς ὦρτο χελιδὼν Ἐς φάος ἀνθρώποις ἔαρος νέον ἱσταμένοιο id eſt, poſt hunc autem hirundo Pandionis filia ſurrexit, & in lucẽ prodiit hominibus vere ineunte. apud Homerum item ὀδυσ. τ. Penelopa Vlyſſem virũ ſuum nõdum agnoſcens, & tamen cum eo loquens, ſeſe D cum luſcinia comparat Itylum filium ſuũ lugente, his verbis: Ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρη χλωρηὶς ἀηδὼν Καλὸν ἀείδῃσιν ἔαρος νέον ἱσταμένοιο Δενδρέων ἐν πετάλοισι καθεζομένη πυκινοῖσιν, Ἥτε θαμὰ τρωπῶσα χέει πολυηχέα φωνήν, Παῖδ' ὀλοφυρομένη Ἴτυλον φίλον. id eſt, Quemadmodum autẽ cùm Pandarei filia Chloreis luſcinia ſuauiter canit vere ineunte ramis denſis arborum inſidens: Quæ ſe crebrò conuoluens vocem variam, & flexibilem mittit: filium Itylum optatum lugens, &c. Plato autem in Phædone, negat hirũdinem, luſciniã, vpupam, cycnos doloris, gemitúſve cauſa canere, his verbis, οὐδ' αὐτὴ ἡ ἀηδὼν, καὶ χελιδὼν, καὶ ἔποψ, ἃ δή φασι διὰ λύπην θρηνοῦντα ᾄδειν. ἀλλ' οὐδὲ ταῦτα φαίνεταί μοι λυπούμενα ᾄδειν, οὔτε οἱ κύκνοι.

CECR. DOM. ÆTERN. OPPR. &c.] E Eryſichthon Cecropis filius non regnauit Athenis. nam patre viuo mortuus eſt. Cecropi ſucceſſit Cranaus, quẽ Amphictyon eius gener regno ſpoliauit. Hic rurſus ab Erichthonio eiectus eſt. Erichthonij autem patrem mortalem fuiſſe negant, natúmque eum dicũt alij ex Marte & Terra, alij ex Vulcano & Terra, cùm Vulcanus Mineruæ coniugio à Ioue impetrato, illa reluctante effectum libidinis in terram profudiſſet. Huius filius fuit Pandion: cuius filiæ Procne & Philomela. Itaque, quòd hanc auem æternum Cecropiæ domus opprobrium dicit eſſe, non eſt ita intelligendum, eam ex ſtirpe & ſanguine Cecropis ortam eſſe: ſed Cecropia domus intelligenda F eſt, regum Athenienſium familia, tametſi nõ ſit vna. Fabula autem notiſſima eſt de Procne in hirundinem, Philomela in luſciniam mutata: quã cùm Tereus rex Thraciæ, qui Procnen in matrimonio habebat, conſtupraſſet, ei ipſi, quam conſtuprarat, linguam præcîdit, ne vxori ſuæ rem enuntiaret. quamquam alij putant Philomelam in hirundinem, Procnen in luſciniam eſſe verſas: vt Gorgias, qui, cùm hirundinis volantis ſtercore inquinat⁹ eſſet, αἰσχρόν γε (inquit) ὦ φιλομήλα. refert Ariſtotel. lib. 3. Rhetoricor. Sic Virg. in Sileno: *Quas illi Philomela dapes.* ſic & Varro lib. 4 de lingua Latina.

QVÒD MALÈ BARBARAS, &c.] quia barbaram illam Terei viri ſui libidinem imma- G niter, & crudeliter vlta fuerat, nempe filio communi Iti interfecto. Propert. lib. 3. *Increpet abſumtum ne ſua mater Ityn.*

DELECTA'NTQVE DEVM] Pana. fuit autem Pan (vt ſcribit Theocriti interpres) Penelopę, & procorum filius: ideóque Pan vocatus eſt, quia ἐκ πάντων ἐσπάρη, id eſt, omnium ſemine ſatus eſt. alij Mercurium eius patrem fuiſſe, in hircũ mutatũ. De Pane ſcribit Plutarchus mirabile quiddã lib. περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρ. Epitherſen quendam ſibi narraſſe, cùm ille in Italiam nauigaret, & ad inſulas Echinadas peruenifſet, veſperi, mari placido, & tranquillo vocem eſſe auditam cuiuſdam Thamum appellantis. Erat autẽ is Thamus gubernator nauis Ægyptius non omnibus vectoribus notus. Qui cùm H bis appellatus tacuiſſet, atque ad tertiam appellationem reſpondiſſet: eum, cuius erat illa vox, ſumma vocis contentione ita locutum eſſe: Vbi ad Palodes delatus fueris, nuntiato, Pana magnũ diem ſuum obiiſſe. qua voce audita, primùm omnes, qui in naui erant, metu perterritos eſſe: deinde cõſultaſſe vtrùm præſtaret, eíne voci obtemperare, an totam rem negligere. re inter eos communicata, & conſultando agitata, ad extremum placuiſſe, vt Thamus, quod iuſſus eſſet, faceret, maximè ſi tum, cùm ad illum locũ peruenifſent, malacia eſſet. itáque fecit: & quàm clariſſima voce potuit, proclamauit, magnum Pana obiiſſe. Vixdum clamandi finem fecerat, cùm in-

A gens factus eſt non vnius, ſed veluti compluriũ
hominum gemitus. Id cùm Romam perlatũ eſ-
ſet, Tiberium, qui tum imperium obtinebat, ita
ei nuotio fidem habuiſſe, vt doctiſſimis quibuſ-
que hominibns conuocatis, & coactis, quærere
inſtiruerit de Panis ortu, genere, & natura. Illos
autem re multum, diúque diſputata, ad extremũ
ſioe vlla diſſenſione ac varietate pronuntiaſſe,
Pana, de quo quæreretur, & qui diem ſuũ obüſſe
diceretur, Mercurij, & Penelopæ filium fuiſſe.
Non defuerunt Chriſtiani homines, qui hũc Pa-
na, Chtiſtum fuiſſe putarint, magnum omnium
mortalium paſtorem, & ſeruatorẽ: tempora cer-
tè conueniunt. cõueniunt & ea, qnæ ab antiquis
B de Pane tradita ſunt: Pana, deum eſſe ruſticũ in
naturæ ſimilitudinem conformatũ: vnde & πᾶν
dictus eſt, id eſt, omne, quaſi naturæ vniuetſæ
deus. habet enim cornua, qnæ radios ſolis, & cor
nua lunæ ſignificant. rubet eius facies, quæ ſigni-
ficat naturam ætheris igneam. ad pectus pellem
ceruinam habet ſtellatam, qua cælum ſtelliferũ,
ſeu ſtellis diſtinctum ſignificatur. pars eius infe-
rior, hirſnta eſt, qna deſignantur arbores, virgul-
ra, herbæ, fruges, feræ, & ceteræ animãtes in ter-
ra ſedem habentes. pedes ſunt ei captini, vt de-
claretur terræ ſtabilitas, firmitas, ac ſoliditas. fi-
ſtulam tenet ſeptẽ calamis compactam, vt oſten-
datur cæli harmonia ex vno cæli, & altero ſeptẽ
ſiderum motu contrario, vnde ſeptem ſoni effi-
ciuntur, conſtans. virgam incuruam, ſeu pedum
C geſtat, propter annum, qui in ſe recurrit. Idem
cum Amore deo, ſeu Cupidine luctatus eſt, ab
eóque ſuperatus. Sic Deum huius mundi opifi-
cem, amor generis humani vicit, & (pæne dicã)
coëgit, vt ſotma humana ſumta terras incoleret:
oueis paſceret, hoc eſt, homines veritatis & ſim-
plicitatis amãteis erudiret, eóſque ex Orci fauci
bus morte ſua vindicatos ac redemtos ſeruaret,
& (vt Arnobij verbo vtar) ſoſpitaret. Hetodotus
in Euterpe Pana ſcribit à Mendeſiis in octo diis
numerari. hos autem deos octo, duodecim diis
priores haberi. Addit pręterea Pana à pictoribus
& fictoribus Græcis ac Latinis αἰγοπρόσωπον, καὶ
τραγοσκελία, id eſt, facie caprina, & cruribus
hircinis pingi. & ſculpi ſolere.

D NIGRI COLLES ARCAD.] Virg. Gal-
lo, *Pan deus Arcadia.* Arcadia, frumenti ferax.
Nigra autem terra, ftumentis optima. iccirco oi-
gros Arcadiæ colleis dixit Virg. Georg. 2. *Nigra*
ferè, & preſſo pinguis ſub vomere terra, Et cui pntre
ſolum (namqne hoc imitamur arando) Optima frumẽ-
tis. non vllo ex aqnore cernes Plura domum tardis de-
cedere plauſtra iuueneis.

ADDVX. SITIM TEMP. VIRGILI]
Alcæus, πάντα δὲ διψᾷ ὑπὸ καύματος. id eſt,
omoia præ calore & æſtu ſitiunt. Virgil. lib. 3.
Georg. *Inde vbi quarta ſitim veniens collegerit hora.*

SED PRESSVM CALIB.] ſed ſi vinum
Calenũ haurire & bibere cupis. ſup. Od. 11. lib. 1.
Cacubum, & prelo domitam Caleno Tu bibes vuam.
ducere interdnm eſt ſpiritu attrahere, vt hîc, & E
ſup. Od. 17. lib. 1. *Hîc innocentis pocula Lesbij Duces*
ſub vmbra. & apud M. Tull. lib. 2. de nat. deorũ.
ab aëre eo, quem ſpiritu ducimus.

GESTIS] id eſt, vehementer cupis. *Geſtit* (in-
quit Feſtus) *qui ſubita felicitate exhilaratus, nimio*
corporis motu præter conſuetudinem exſultat.

IVVENVM NOBILIVM] Claudij, &
Druſi.

NARDO VINA MEREBERE] vnguẽ-
to natdino dato, vinum Calenum accipies, id eſt,
ſi vnguentum nardinum afferes, ego vinum Ca-
lenũ tibi depromam. In quibuſdam libris ſcri-
ptum reperi, *mereberis.*

NARDI PARVVS ONYX] idem dicit,
quod paullo antè dixerat. nam Virgilium ad ce- F
nam ea condicione inuitat, ſi nardi concham, aut
onychem afferat. Contrà Catull. cenaturum eſſe
apud ſe Fabullũ dicit paucis pòſt diebus, ſi mo-
dò ille cenam lautam, & copioſam attuletit cũ
vino & ſale: ſe autem nihil præter vnguentum
fragrantiſſimum præbiturum. ſic Catull. *Cenabis*
benè mi Fabulle apud me Paucis, ſi tibi Dij fauẽt, die-
bus, Si tecum attuleris bonam, atque magnam Cenam,
non ſine candida puella, Et vino, & ſale, & omnibus
cachinnis. deinde paucis verſibus interpoſitis; *Nã*
vnguentum dabo, quod meæ puella Donarunt Veneres,
Cupidinéſque. ὄνυξ autẽ (vt ait Dioſcorides lib. 2.
πῶμά ἐστι κογχυλίου ὅμοιον τῷ τῆς πορφύρας,
εὑρισκόμενον ἐν τῇ Ἰνδίᾳ ἐν ταῖς ναρδοφόροις λί-
μναις. διὸ καὶ ἀρωματίζει νεμομένων τῶν κογ-
χυλίων τὴν νάρδον. id eſt, onyx, conchylij eſt o- G
perculum, purpuræ operculo ſimile, qnod repe-
ritur in India in paludibus iis, quæ nardum fe-
ruot. Itaque & odores ſuauiſſimos afflat, quoniã
conchylia nardo veſcuntur. Ex his igitur ſiue te-
ſtis, ſiue conchis, fieri poterant vaſa ad vnguen-
tum ſeruãdum aptiſſima, quippe quæ nardi odo-
re iam eſſent penitus imbuta. alij dicũt Onychẽ
eſſe marmoris genus, & onychẽ hîc interpretã-
tut, ampullam marmoream. Eſt etiam ὄνυξ lapis
idem, qui alabaſtrites, ex quo ὄνυξ vnguentarius,
id eſt, vas ad diuturnam vnguenti cuſtodiã pro-
batiſſimum. vide Hermolaum Barbarum. Duxe-
runt autem appellationem & hic lapis, & hæc H
concha à ſimilitudine vnguis humani, quia nihil
ſit in eis rugoſum, nihil aſperum: ſed omnia, vt
in vngue, læuia ac polita. Propertius lib. 3. *Sit mẽ-*
ſa ratio, nóxque inter pocula currat: Et crocino nareis
myrrheus vngat onyx. & Catull. de coma Bereni-
ces, *Nunc vos, optato quas iunxit lumine teda, Non*
prius vnanimis corpora coniugibus Tradite undantes
reiecta veſte papillas, Quàm iucunda mihi munera li-
bet onyx. Eſt etiam onyx gemma coloris candidi,
ex qua vas vnguentariũ fieri ſolitum eſſe cõſtat.

QVI NVNC SVLP. ACCVB. HORR.] Od. 28.
lib. 3. *Pareis deripere horreo Ceſſantem Bibuli conſulis*
amphoram. in verbo *accubat* autem tralatio eſt à
rebus animatis: poſitúmque eſt pro acclinatur,
ſeu acclinatum eſt.

SPES

A SPES DONARE NOVAS LARGVS] largus & liberalis in afferenda & donanda noua ſpe: vt epiſt. ad Torqu. lib.1. *Spes iubet eſſe ratas.* *Largus donare*, id eſt, largus ad donandum.

AMARA'QVE CVRARVM] id eſt, amaras curas, ſeu potius amarores curarũ. ſic loquitur Od.1.lib,2. *Et cuncta terrarum ſubacta.* & ſatyra ſecunda libri ſecundi, *Corruptus vanis rerum.* & vltima eiuſdem, *dúmque Ridetur fictis rerum Balatrone ſecundo.* & epiſtola ad Piſones *Indiciis monſtrare recentibus abdita rerum.* & epiſt. ad Scæuã, *tu poſcis vilia rerũ.* ſic Liu. *ſubita rerũ* lib.9. *incerta caſum* lib.30. & alibi, *diuerſa montium.* & Lucret. lib.1. *Inter ſepta meant voces: & clauſa domorũ Trãſ-* B *uolitant.* idẽ lib.2. *Nunc hic, nunc illic ſuperant vitalia rerum, Et ſuperantur item.* ibidem. *Contemplator enim, cùm ſolis lumina cumque Inſertim fundunt radios per opaca domorum.* & lib.6. *penetrat per rara viarum.* Virgil. lib.6. Æn. *per opaca viarum Corripiunt ſpatium medium, foribúſque propinquant.* idem lib.2. *Obſedere alij telis anguſta viarum.* Paterculus *auerſa viarum, & auia itinerum.* ſic etiam Græci. Ariſtoph. Pluto. ὁ ζεὺς μὲν οὖν εἰδὼς τὰ τούτων μῶρα. id eſt Iupiter igitur ſciens horum ſtulta, id eſt, ſtultitias.

ELVERE EFFICAX] ad eluendas curas efficax. ſuprà annot. ad Od.8. Iam, quòd hoc vinũ ad curas eluendas efficacem eſſe dicit, id omniũ vinorum commune ferè eſt: atque hanc laudem C omnibus propemodũ vinis tribuunt poëtæ. itaque vinum λαθικηδέα, id eſt, obliuionem mærorum afferens: & παυσίλυπον, id eſt, moleſtiis modum & finem imponens. & νηπενθές, id eſt, luctum adimens, ſeu luctu liberans. & κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων, id eſt, malorum omnium obliuionem inducens, appellant Græci: obliuioſum Latini, vt Horat. ſuprà Od.7. lib.2. *Obliuioſo pocula Maſſico Ciboria exple.* eodem pertinet illud Od.9. epod *Curam, metúmque Cæſaris rerum iuuat Dulci Lyæo ſoluere.* & illud Od.13. eod. lib. *Illic omne malum vino, cantúq. leuato Deformis ægrimoniæ Dulcibus alloquiis.* & illud Saty.7. lib.2. *Nũc vino quærens, nunc ſomno fallere curam.* & hi Alcæi verſus apud Athenæum, Οὐ χρὴ κακοῖσι θυμὸν ἐπι- D τρέπειν. Προκόψομεν γὰρ οὐδὲν ἀσάμενοι. Ὦ Βακχί. φάρμακον δ᾽ ἄριστον Οἶνον ἐνεικαμένους μεθυσθῆναι. quos ſic vertimus, *Stultum eſt malis cor dedere languidũ, O Bacchi: aſſequemur prorſus enim nihil Mærendo. pharmacum optimum autem eſt, Feruidiore madere vino.*

CVM TVA MERCE] cum onyche nardi.

IMMVNEM] inanem, nihil afferentem, vt annotatum eſt ad Od.23. lib.3. ſic apud Virgil. Georg.4. *Immuniſque ſedẽs aliena ad pabula fucus.* Sed Græcum verbum exprimere voluit, *aſymbolum*: quo vtitur Terent. Phorm. *téne aſymbolum venire vnctum, atque lautum è balneis?* Non vult igitur Horatius, Virgilium venire ἀσύμβολον, id eſt, ſine ſymbola. Animaduertendum eſt autem tùm apud Græcos, tùm apud Latinos, quemadmodum & apud nos, cenas alias fuiſſe conuiuatoris ſumtu apparatas, atque inſtructas: alias, in E quas ſuam quiſque partẽ conferebat. has ἐράνους, illas εἰλαπίνας appellãt Græci, ab eo, quòd quaſi gregatim, ſeu turmatim, aut turbatim compotarent, παρὰ τὸ κατ᾽ ἴλας πίνειν: vel ab eo, quòd vniuerſim, & quaſi in gyrum, παρὰ τὸ εἰλαδὸν, ſeu εἰληδὸν, ſeu εἰλεῖσθαι. Hom ὀδυσσ. α. Τίς δαίς, τίς δὲ ὅμιλος ὅδ᾽ ἔπλετο; τίπτε δέ σε χρεώ; Εἰλαπίν᾽, ἠὲ γάμος; ἐπεὶ οὐκ ἔρανος τάδε γ᾽ ἐστίν. id eſt, Quod epulum, quis cœtus hic eſt? quæ tandem te cogit neceſſitas? utrùm conuiuium publicum, an nuptialis cena? Nam non eſt conuiuium ex collecta. & ὀδυσσ. λ. Ἢ γάμῳ, ἢ ἐράνῳ, ἢ εἰλαπίνῃ τεθαλυίῃ. id eſt, Aut nuptia- F li conuiuio, aut ex collecta, aut cena publica & vniuerſa omni epularum copia referta. in ἐράνῳ autem, id, quod confertur à conuiuis, συμβολὴν Græci, & ſymbolã Latini vſucapto vocabulo nominant: *collectam* Latino & proprio. itaque quòd apud Terent. Andr. vulgò legitur *ſymbolum dedit*, corrupta ſcriptura eſt. nam, vt aliâs admonui, ſymbolam legendum, quod item dudum docuit Adrianus Turnebus, vir doctiſſ. & ita ſcriptum eſt apud Plautum in Sticho, *eadem nocte ſymbolam dabo.* Prætereà interpretes Homeri ſic docent, ἔρανος λέγεται τὸ ἐκ συμβολῆς γινόμενον δεῖπνον. & interpres Theocriti ad εἰδ. ζ. ἐπὶ δὲ τῶν βραδυνόντων παροιμία, ὅστις ἐπὶ δεῖπνον κληθεὶς ὀψὲ ἔρχεται, ἢ χωλός ἐστιν, ἢ οὐ δίδωσι G συμβολάς. qui ad cenam vocatus tardius venit, aut claudus eſt, aut non dat ſymbolas. & Proculus in hunc locũ Heſiodi, Μηδὲ πολυξείνου δαιτὸς δυσπέμφελος εἶναι. Ταῦτα, φησί, χώραν δίδωσι ταῖς καλουμέναις συμβολαῖς. αὗται γὰρ πολύξενοι ἂν εἶεν ἐκ τοῦ κοινῇ πολλοὺς συσσιτεῖν εἶναι, παρεξεῖν σοι μὴ οὐκ εἶναι δυσπρόσιτον ἐν ταύταις. καὶ δύσκολον, ἐχούσαις δαπάνην μὲν ἐλαχίστην, χάριν δὲ πλείστην διὰ τὴν κοινωνίαν. οὕτω γὰρ πάλαι συνεσίτουν ἀλλήλοις συνεισφέροντες εἰς τὸ κοινὸν ἕκαστοι, καὶ μετ᾽ ἀλλήλων ἑστιώμενοι. id eſt, hæc, inquit, locum dant ſymbolis, quæ appellantur. hæ enim valde hoſpitales, & multorum hoſpitum fuerint, multos inter ſe conciliantes, vt vnà cibum capiant, & efficientes ne quis in eis ſe aditu difficilẽ, & mo- H roſum præbeat, quia ſumtum quidem exiguum habeant, iucunditatem autem & gratiam plurimam propter communionem. Sic enim olim vnà inter ſe cibum capiebant, conferentes ſinguli in commune, & vnà inter ſe epulantes. ſic Alexis apud Athen. lib.6. οὗ γὰρ μὴ τίθενται συμβολάς, Πρυτανεῖα ταῦτα προσαγορεύεται. vbi enim non cõferuntur ſymbolæ, ea prytanéa appellantur. Hegeſander apud eundem lib.8. τὴν συμβολὴν τὴν εἰς τὰ συμπόσια ὑπὸ τῶν συμπινόντων εἰσφερομένην Ἀργεῖοι χῶν καλοῦσι, τὴν δὲ μερίδα, αἶσαν. id eſt, ſymbolam, quæ à compotantibus in conuiuia confertur, Argiui χῶν appellant, portionem autem αἶσαν. Erat & tertium genus, γάμος, id eſt, conuiuiũ nuptiale,

A vt intelligere licet ex illis verſibus Homeri,quos ſuprà protulimus. quod quãobrem præberetur, nomen ipſum declarat.Erat autem hoc quoque, quod nuptiale dicitur conuiuium, magnificum, & ſumtuoſum,& liberale, vt perſpicuũ eſt tùm ex iiſdem verſibus, tùm ex Ariſtot.lib.4. de moribus ad Nicom. vbi loquitur de eo, quem βάναυσον Græcè nominat, ego operariorum more inſolentem in ſumtu faciendo Latinè reddidi. verba Ariſtot.ſunt hæc, καὶ λαμπρύνεται παρὰ μέλος, οἷον ἐρανιστὰς γαμικῶς ἑστιῶν, id eſt, & ſplendorẽ ac magnificentiam oſtẽtat inconcinnè,atque inuenuſtè,verbi gratia, nuptiali apparatu eos accipit,qui ſymbolam in cenã dederũt.

B TINGERE] τέγγειν, quo verbo vtitur Alcæus:vel dicẽdum poſitum eſſe tingere,pro madefacere:cui reſpondet Græcũ βρέχειν. Sed non diſſimulabo me reperiſſe in vno cod.Vatican. & Iannoct.aliquótque aliis,*tinguere*.

NIGRORVMQVE MEMOR] id eſt,rogi,buſti,mortis memor.

DVM LICET] dum vita manet, & dũ fert ætas. ſic Saty.6.lib.2. *quo,bone,circà,Dum licet, in rebus iucundis viue beatus:Viue memor, quàm ſis æui breuis*. vide annot.ad Od.9.lib.1.

MISCE STVLTIT. CONSIL. BREV.] miſce ſeriis iocoſa.Nam animus humanus perpetuam contentionem ferre non poteſt. & niſi interdum ioco ac ludo remittatur & relaxetur,obtunditur, atque (vt verbo Lucretiano vtar) ob-

C bruteſcit. Rectè igitur poëta noſter ita monet, Oda 11.lib.2. *quid æternis minorem Conſiliis animũ fatigas?*

IN LOCO] opportunè: cùm tempus,& locus ferunt,aut etiam poſtulant.ἐν καιρῷ.

IN LICEN.
Ode 13.

Inſultat ei, quòd iam anus fiat,& libidine flagrans,contemnatur à iuuenibus.

AVdiuere,Lyce,dij mea vota:dij
D *Audiuere,Lyce:fis anus:& tamen*
Vis formoſa videri:
Ludiſque,& bibis impudens:
Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum ſollicitas.ille virentis,&
Doctæ pſallere Chiæ
Pulchris excubat in genis.
Importunus enim tranſuolat aridas
Quercus: & refugit,te quia luridi
Dentes,te quia rugæ
Turpant,& capitis niues.
Nec Coæ referunt iam tibi purpuræ, E
Nec clari lapides tempora,quæ ſemel
Notis cóndita faſtis
Incluſit volucris dies.
Quò fugit Venus? heu: quóve color decens?
Quò motus? quid habes illius,illius,
Quæ ſpirabat amores:
Quæ me ſurpuerat mihi,
Felix poſt Cynaram,notáque,& artium
Gratarum facies? ſed Cynaræ breueis
Annos fata dederunt,
Seruatura diu parem F
Cornicis vetulæ temporibus Lycen:
Poſſent vt iuuenes viſere feruidi
Multo non ſine riſu,
Dilapſam in cineres facem.

AVDIVERE LYCE] Lycæ meretrici nunc tandem ſeneſcenti,inſultat,cuius ferociam ac ſuperbiã queritur Oda.10.lib.3. *Extremum Tanaim ſi biberes Lyce,&c.*

LVDÍSQVE]& ludis ludos amatorios,& Venereos. hoc enim ſignificat *ludere* interdum. vt *Luſiſti ſatis, ediſti ſatis, atque bibiſti*. epiſt.2.lib.2. Terent.Eunucho.*quia cõſimilem luſerat ille ludum.* G

ET BIBIS IMPVDENS] in eo declaras, quàm ſis impudens,quòd ludas, & bibas proinde ac ſi puella eſſes. puellas autem hoc loco accipio pro ſcortis. nam neque puellæ virgines, & pudicæ, neque matronæ Romanæ vinum bibebant,vt annotauimus ſup.ad Od.15. lib.3. quem locum huc aſcribere libet,quia cũ hoc congruit. *Te lanæ prope nobilem Tonſæ Luceriam, non citharæ decent: Nec flos purpureus roſæ, Nec poti vetulam fæce tenus cadi.* vbi quidam non rectè cenſuerunt legendum *ſed poti vetulam,&c.*

CANTV TREMVLO] qualis eſt ſenum, & vetularum. H

CVPID. LENTVM SOLLIC.] amoris flammam in te iam exſtinctam, & pæne emortuam,cantu prouocas,& excitas.

ILLE VIRENTIS ET DOCT.]Ille autem, nempe Cupido, vigil cubat in genis Chiæ puellæ ætate florentis.& pſallendi peritæ.

EXCVBAT] vigil cubat, cùm in te ſit ſopitus,ac,pæne dicam,ſepultus.

IMPORTVNVS] qui nec quieſcit, nec alios conquieſcere ſinit. diximus ſuprà ad Odam 16.lib.3.

ARIDAS QVERCVS] δρῦς ἀζαλέας, γεράνδρυα. vetulas ſignificat,quæ ætate defloruerunt,atque exaruerunt.

LVRIDI DENTES] illuuie ſquallidi, &

crocei

A crocei coloris: liuidi. ſuprà *Orcum luridum* dixit
Od.4.lib.3.& infrà Od.17.epod.*oſſa pelle amicta
lurida.* γηραλέυς ὀδόντας eodem ſenſu dixit A-
nacr. Luridum dictum eſt à luta, vtre, ſeu culleo,
ſeu pelle: quæ prius quàm ſit aliquo colore ſuf-
fuſa, pallida & crocei, vel lutei coloris eſt.

CAPITIS NIVES] canities, cani. ſic loqui-
tur Antipater in epigram. illo, quod ſcripſit in
Biantem lib.3.epigr. Τῆδε Βίαντα κέκευθα, τὸν
ἀτρέμας ἤγαγεν ἑρμῆς Εἰς ἀΐδην πολιῷ γή-
ραϊ νιφόμενον. id eſt, hîc Biantem texi, quem ta-
citè, ſeu quietè ad Orcum duxit Mercurius canæ
ſenectæ niuibus perfuſum. Iam Græci γῆρας πο-
λιοκρόταφον ſolent appellare.

B NEC COÆ REFERENT] nec Coæ ve-
ſtes (inquit) id eſt, tenues, ſubtiliquè, & bomby-
cino filo contextæ: nec gemmæ ætatem illā flo-
rentem, quæ iam abiit, tibi reducent. Significat
nec veſtitus elegantia ac nitore, nec gemmarum
pretio, ac fulgore formam amiſſam, & tempore
ac vetuſtate conſumtam atque exſtinctam reuo-
cari. Coas veſteis fuiſſe admodū tenueis, & pæne
pellucidas declarat locus Saty. 2. lib. 1. *Altera
nil obſtat Cois tibi, pæne videre eſt, Vt nudam.* quam-
quam quidam libri veteres illic habent, *Altera
nil obſtat. Chlorim tibi pæne videre eſt, Vt nudā.* Her-
molaus Barbarus autem conatus eſt oſtendere,
in omnibus libris, vbi Coæ veſtes appellantur,
mendum ineſſe, & Céas veſtes, ab inſula Céo,
C non Coas eſſe nominatas. ego tamē non ſum au-
ſus ſcripturam inueteratam immutare.

NEC CLARI LAPIDES] nihil muto.
Nam quamuis mihi valde placeat altera ſcriptu-
ra, quę repetitur in duobus codicibus Vaticanis,
& in Iannoct. Vrſ. Torneſ. vno Ruſſard. *Nec cari
lapides*, mouet me tamen locus ille apud M. Tull.
lib.4.accuſ. *Candelabrum è gemmis clariſſimis opere
mirabili perfectum.* niſi quis etiam locum illū cor-
ruptum eſſe dicet, & legendum eſſe contendet,
è gemmis cariſſimis. Omnino & hæc recepta tolera-
bilis, & illa altera probabilis eſt.

TEMPORA, QVÆ SEMEL NOTIS,
&c.] id eſt, tempora præterita, ætatem exactam,
præteritos annos: vt Virg. Æn.5. *O, mihi præteritos
D referat ſi Iupiter annos.* ſolebant autē Romani (vt
ſciunt omnes) cùm res foris geſtas, tùm acta vr-
bana ſingulorum annorum, & COSS. nomina
in faſtis, memoriæ publicæ cauſa, perſcribere. ic-
circò ſuprà *memores faſtos* appellat Od.17. lib.3.
& Saty.3.lib.1. *faſtos mundi. Tempora ſi, faſtóſque vo
les euoluere mundi.* Quæ ſunt igitur in faſtis per-
ſcripta, aut inciſa, ea ſunt præterita: & quæ præ-
terita, ſi modò ſunt alicuius momenti, faſtis inclu
duntur. Porphyrion *incluſit* interpretatur *ſigna-
uit, depoſuit, ſepeliuit. Incluſi enim tumulo, vita de-
functi intelliguntur.*

QVÒVE COLOR DECENS?] colorē de-
centem eadem ratione, eodémque ferè ſenſu di-
xit, quo ſuprà Od.27.lib.3. *malas decenteis. Ante-
quàm turpis macies decenteis Occupet malas.* in qui-
buſdam lib. ſcriptum eſt *calor decens.* E

SPIRABAT AMORES] ἔρωτας ἔπνει.
ſic enim loquuntur Græci. Anacreon ἁπαλὴν
παῖδα κατέχων, Κύπριν ὅλην πνέουσαν. id eſt,
teneram puellam tenens, quæ totam Venerem
ſpirat. M. Tull. ad Q. Fratr. lib.3. *ſed minantur ta-
men, in primíſque Ἄρη πνέων Q. Scæuola*, id eſt,
Martem ſpirans. ſic epiſtola ad Auguſtum lib.2.
Et ſpirat tragicum ſatis. & Virgil. Georg.2. *ſpiran-
tes naribus ignem.*

QVÆ ME SVRPVERAT MIHI] id
eſt, quæ optimam mei partem mihi furtim ade-
merat. *ſurpuerat* autem συγκοπῇ, pro ſubripue-
rat: quod eſt admodum vſitatum & huic, & cete-
ris poëtis. vt Saty.3.lib.2. *vnum me ſurpite morti*, F
pro ſubripite. Lucret.2. *quapropter vbi ipſā Cerne-
re iam nequeas, motus quoque ſurpere debet.* Virgil.
Æneid. 8. *Cingite fronde comas, & pocula porgite
dextris.*

FELIX POST CYNARAM] de Cyna-
ra ſic epiſt. ad Villicum lib. 1. *Quem ſcis immunem
Cynaræ placuiſſe rapaci.* & epiſt. ad Mæcen. 2. lib. 1.
Inter vina fugam Cynaræ mærere proterua. poſt Cy-
naram autem, vel quia ſoli Cynaræ cedebat: vel
quia Cynara mortua eſt.

ARTIVM GRAT. FAC.] facies lepôris,
& venuſtatis plena: facies inſtructa atque ornata
iis rebus omnibus, quæ homines ad amandum al
licere & poſſunt, & ſolent, vt oculorum ſplēdor
& flagrantia, frontis læuor, oris nitor, vultus ad G
riſum & hilaritatem compoſitus, & quaſi natu-
ra factus, labrorum natiuus rubor, & arte adiu-
tus, genarum cādor puniceo colore temperatus.
& ſimil.

PAREM CORN. VETVLÆ TEMP.]
ſup. Od.17. lib.3. *Annoſa cornix.* cornicum viua-
citas prouerbij locum obtinuit. Heſiodus Ἐννέα
τοι ζώει γενεὰς λακέρυζα κορώνη Ἀνδρῶν ἡ-
βώντων. id eſt, *Treis iuuenum ætates, & bis ſex gar-
rula cornix Metitur viuēdo diu.* Lucr. lib. 1. *cornicum
vt ſæcla vetuſta.*

DILAPSAM IN CIN. FACEM] vel
te, quæ olim oris tui ſuauitate, & flagrantia ocu-
lorum iuuenes incendebas, nunc cōſumtam, ari-
dam, exſanguem: vel formam tuā olim eximiā,
nunc corruptam. *dilapſam* autem legendum eſt, H
non *delapſam*, vt habent nonnulli mendoſi codi-
ces, etiam veteres. ſic Virgil. Georg.4. *dilapſus in
aquas* dixit, vbi de Proteo loquitur. *aut in aquas
tenueis dilapſus abibit.* idem lib. 4. Æneid. *dilapſus
calor*, abſolutè. *& vnà Dilapſus calor, atque in ven-
tos vita receſſit.*

AD AVGVSTVM.
Ode 14.

A ſenatu, populóque R. dignos ei honores
tribui non poſſe.

A *QVÆ cura patrum, quæ've Quiritiũ,*
Plenis honorum muneribus tuas,
Auguſte, virtutes in æuum
Per titulos, memoréſque faſtos
Æternet? ô, quà ſol habitabileis
Illuſtrat oras, maxime principum,
Quem legis expertes Latinæ
Vindelici didicere nuper,
Quid Marte poſſes: milite nam tuo
Druſus Genaunos, implacidum genus,
B *Brencóſque veloceis, & arceis*
Alpibus impoſitas tremendis,
Deiecit acer plus vice ſimplici
Maior Neronum: mox graue prælium
Commiſit: immaneiſque Rhætos
Auſpiciis pepulit ſecundis,
Spectandus in certamine Martio,
Deuota morti pectora liberæ
Quantis fatigaret ruinis:
Indomitas propè qualis vndas
Exercet Auſter Pleïadum choro
C *Scindente nubeis: impiger hoſtium*
Vexare turmas: & frementem
Mittere equum medios per igneis.
Sic tauriformis voluitur Aufidus:
Qui regna Dauni præfluit Appuli,
Cum ſæuit: horrendámque cultis
Diluuiem meditatur agris:
Vt barbarorum Claudius agmina
Ferrata vaſto diruit impetu:
Primóſque, & extremos metendo
Strauit humum ſine clade victor,
D *Te copias, te conſilium, & tuos*
Præbente diuos. nam tibi, quo die
Portus Alexandréa ſupplex,
Et vacuam patefecit aulam,
Fortuna luſtro proſpera tertio
Belli ſecundos reddidit exitus:
Laudémque, & optatum peractis
Imperiis decus arrogauit.
Te Cantaber non antè domabilis,
Medúſq;, & Indus: te profugus Scythes
Miratur, ô tutela præſens
Italiæ, dominæq; Romæ: E
Te, fontium qui celat origines
Nilúſque, & Iſter: te rapidus Tigris,
Te belluoſus, qui remotis
Obſtrepit Oceanus Britannis:
Te non pauentis funera Galliæ,
Duræq; tellus audit Iberiæ:
Te cæde gaudentes Sicambri,
Compoſitis venerantur armis.

QVÆ CVRA] ſignificat, ſenatum, populúmque. Rom. quamtumuis ſtudij, curæque conferat ad iuſtos, & meritos Auguſto honores decernẽdos, nullos tamen eius in patriã meritis dignos decernere vllo modo poſſe. F

PATRVM] ſenatorum. Salluſt. de bello Catil. *Delecti, quibus corpus annis infirmum, ingenium ſapientia validum erat, Reip. conſulebant. hinc vel ætate, vel curæ ſimilitudine patres appellabantur.*

QVIRITIVM] populi Rom. ſuprà Od. 1. lib. 1. *Hunc ſi mobilium turba Quiritium, &c.*

PLENIS HONOR. MVNERIB.] bonorificis muneribus, vt ſtatuis, triumphis, monumentis publicis.

PER TITVLOS] per inſcriptiones tuæ virtutis, tuorúmque in remp. meritorum indices.

MEMORE'SQVE FASTOS] qui continẽt memoriam rerum foris, & domi geſtarum, actorúmque publicorum: ſup. Od. 17. lib. 3. & Ode ſuperiore. G

ÆTERNET] perpetuet, æternas reddat. Varro lib. 2. rerum humanar. *litteris ac laudibus æternare*, ex Nonio.

ô, QVÀ SOL HABITABILES] ô omnium principum, qui terrarum parteis habitabiles incolunt, maxime. nõ enim omnes terrarum partes ſunt habitabiles, vt ſup. Od. 22. lib. 1. *quà*, id eſt, qua parte, ſeu quibus partibus. cod. Raïn. Card. habet *o, quà lux, &c.*

QVEM LEGIS EXPERT. LAT. VINDEL.] de Vindelicis ſup. Od. 4. huius libri. *Videre Rhæti bella ſub Alpibus Druſum gerentem, Vindelici.* Iam hoc genus loquẽdi, *Quem*, nempe te, *Vindelici didicere, Quid Marte poſſes*, Græcorũ eſt proprium, quo ſæpe vtuntur Comici, & Tragici, & alij. Ariſtoph. in Pluto. ἄγε δὴ πρότερον σαυτὸν, ὅστις εἶ, φράσον: age igitur, prius te ipſum, qui ſis, dicito. Sophocl. in Thracin. πρὸς θεῶν, φράσον, φίλη Δέσποινα, τόνδε, τίς ποτ' ἐστὶν ὁ ξένος. id eſt, per deos, dicito hunc, cara domina, ſeu hera, quis tandem ſit hoſpes. Plato in Phædro. καὶ εἰδέναι χρὴ τὴν ἐραστοῦ φιλίαν, ὅτι οὐ μετ' εὐνοίας γίγνεται. id eſt, & ſcire oportet amatoris amicitiam, quòd non eſt cum beneuolentia coniuncta. Terent. in Eunucho. *Ego illum neſcio, qui fuerit. hoc quod fecit, res ipſa indicat.* M. Tull. epiſt. ad Q. Frat. lib. 2. *Hæc me, vt confidam, faciũt.* H

Plautus

A Plautus Aſinar. *Verùm meam vxorem neſcis, qualis ſiet.* Idem Aulular. *Ego te faciam, miſerrimus mortalium vti ſies.* Idem in Menæchmis. *Solem vides, vt ſtatim occæcatus eſt præ huius corporis candoribus?*

LEGIS EXP. LAT.] id eſt, qui ſuis legibus viuunt, neq; Romanis, aut vllis aliis aſtricti ſunt.

GENAVNOS, &c.] Magna eſt in his nominibus librorum antiquorum varietas. alij habent *Gerannos, Breunóſque.* alij *Genaunos, Breunóſque:* ſed plures *Genaunos, Brencóſque.* Strabo lib. 4. ſi locus emendatus eſt, hos populos Tenauos, & Brencos appellat his verbis, οἱ δὲ Οὐινδολικοὶ, καὶ Νωρικοὶ τὴν ἐκτὸς παρωρείας κατέχουσι τὸ πλέον μετὰ Βρένκων καὶ Τεναύων. id eſt, Vindelici autem & Norici eam, quæ extrà eſt, partẽ montib. B vicinam ferè totam incolunt, cum Brencis & Tenauis. Itaque, vel ex illo Strabonis loco Horatius eſt emendandus, & legendum hîc Tenauos, ſeu Tenaunos, & Brencos: vel ex Horatio, Strabo eſt corrigendus. omnino vel *Tenaunos, & Brencos,* vel *Genaunos:* vel *Gerannos, & Brennos,* ſeu Breunos potius: non *Gelonos* legendum puto.

IMPLACIDVM GENVS] horum populorum immanitatem ex paucis verbis Strabonis cognoſcere licet. οὐ μόνον ἀνδροφονοῦσιν, ἀλλὰ καὶ μέχρι νηπίων ἀρρένων προέρχονται· καὶ μηδ' ἐνταῦθα παυόμενοι καὶ τὰς ἐγκύους γυναῖκας κτείνουσιν, ὅσας φαῖεν οἱ μάντεις ἀρρενοκυεῖν, id eſt, non ſolùm viros interficiunt, verùm etiam C vſque ad infanteis maſculos progrediuntur: & ne hîc quidem deſinentes, etiã prægnanteis mulieres trucidant eas, quas vates dixerint in vtero maſculos gerere.

DEIECIT] aptiſſimo verbo vſus eſt, & pæne dicam, militari: vtitur eo ſæpiſſime & Cæſar. *Deiecit* autem *plus vice ſimplici*, id eſt, plus quàm ſemel: ſemel atque iterum deiecit.

MAIOR NERONVM] Claudius Tiberius Nero. de quo ſic Sueton. *Exhinc Rhæticum, Vindelicúmque bellum, inde Pannonicum, inde Germanicũ geßit. Rhætico, ac Vindelico genteis Alpinas, Pannonico Brencos & Dalmatas ſubegit.* epiſt. ad Iul. Florũ D lib. 1. *Iuli Flore, quibus terrarum militet oris Claudius Augusti priuignus, ſcire laboro. Maior Neronum* autem ſic dixit hoc loco, vt in lib. de arte poët. *O maior iuuenum.* & ſaty. 6. lib. 1. *qui ſe Vultum ferre negat Nouiorum poſſe minoris.*

MOX GR. PROEL. COMM.] mox, Genannis, & Brencis, ſeu Breunis præſidio deiectis, pugnam cũ hoſtibus commiſit, & ſigna cõtulit.

SPECTANDVS IN CERT. MART.] dignus, qui ſpectaretur in prœlio, quantis ruinis & cladibus vexaret Rhoetorum animos, mortẽ liberam non extimeſcenteis. certamen Martium dixit, quia ſunt quædam certamina ludicra, vt prœlia campeſtria, vt epiſt. 18. lib. 1. ſunt *& certamina diuitiarum,* vt epiſt. 4. eiuſd. & certant interdum inter ſe homines ingenio, contendunt nobilitate, vt ait Lucret. lib. 3. *Certare ingenio, contendere nobilitate.*

E DEVOTA MORTI PECT. LIB.] Rhœtorum pectora ita mortem non horrentia, vt ſe morti deuouiſſe viderentur. *morti liberæ* autem, vel quia ſponte ſua, & nulla neceſſitate coacti mortem oppetebant: vel quia qui pugnantes in acie cadunt, liberi moriuntur: & ita *liberæ* epithetũ eſt perpetuũ mortis, quæ in acie oppetitur.

INDOMITAS PROPE QVAL. VND.] Druſum Rhœtorum turmas prœliis ſecundis vexantem, ac profligantem comparat cum Auſtro Virgiliis exortis, quæ tempeſtates excitant, vndas maris agitante. Ordo autem verborum hic eſt, Druſus impiger hoſtium vexare turmas, & mitt. F frem. eq. p. m. ign. qualis propemodum eſt Auſter cùm vndas exercet, Pleïadum choro ſcindẽte nubeis.

EXERCET] fatigat, agitat. vt apud Virgil. Georg. 3. *exercita curſu Flumina.*

PLEÏADVM CHORO] Pleïadas Atlantis fuiſſe filias, nunc ſtellas in Tauri cauda locatas, (Virgilias nominant Latini) quarum ſex dumtaxat cernantur, ſeptima ſit obſcurior: earúmq; ortum, atque obitum, pluuium eſſe: præterea eas ortu matutino, qui eſt à Kal. Maiis vſque ad decimum Kal. Quinctileis, æſtatem: veſpertino, qui eſt à Kal. Octobribus vſque ad v. Idus Decẽbr. biemẽ præſignificare, ac nuntiare, notum eſt vel pueris. Heſiod. ἔργ. ἡμ. Πληϊάδων Ἀτλαγενέων ἐπιτελλομενάων Ἄρχεσθ' ἀμήτου, ἀρότοιο δὲ δυσομενάων. G id eſt, *Pleïades Atlãtigenæ cælo exoriẽtes Meßis tempora ſignificant, eadémque cadentes Veniſſe agricolis oſtendunt tempus arandi.* & Aratus, Ἑπτάποροι δὴ ταίγε μετ' ἀνθρώποις καλέονται, Ἓξ οἶαί περ ἐοῦσαι ἐπόψιαι ὀφθαλμοῖσιν· Ἀλκυόνη, Μερόπη τε, Κελαινώ τ', Ἠλέκτρη τε, Καὶ Στερόπη, καὶ Τηϋγέτη, καὶ πότνια Μαῖα. quos verſus ſic Latinè reddidit Cicero, *Hæ ſeptẽ vulgò perhibentur more vetuſto Stellæ: cernuntur verò ſex vndique paruæ. At non interiiſſe putari cõuenit vnam, Sed fruſtrà ac temerè à vulgo ratione ſine vlla Septem dicier, vt veteres ſtatuêre poëtæ, Æterno cunctas æuo qui nomine dignant, Alcyone, & Merope, atque Celeno, Taygetéque, Electra, Steropéque ſimul ſanctißima Maia.* & Theocr. in Hyla. Ἆμος δ' ἀντέλλοντι πελειάδες, ἐσχατιαὶ δὲ Ἄρνα νέον βόσκοντι τετραμμένου εἴαρος ἤδη, Τῆμος ναυτιλίας μιμνάσκετο θεῖος ἄωτος Ἡρώων. H id eſt, Cùm autem oriuntur Virgiliæ, prata autem remota agnum nouellum paſcunt, conuerſo iam vere: Tum nauigationis memor erat flos heroüm diuinus. Oſtendit autem his verſibus Aratus, eas æſtatis, & brumæ nuntias eſſe. Ζεὺς σφισὶ καὶ θέρεος, καὶ χείματος ἀρχομένοιο Σημαίνειν ἐπένευσεν, ἐπερχομένου τ' ἀρότοιο. Athenæus lib. 2. docet Pleïadas ab Æſchylo, Pindaro, Simonide Peleïadas, quod valet περιστεράς, id eſt, colũbas, nominati. Vnius Simonidis verba aſcribam ea, quæ ad hunc locum pertinẽt. Ἔτικτε δ' Ἄτλας ἑπτὰ ἰοπλοκάμων φίλαν θυγατέρων τάν (Μαῖαν)

A ἔξοχον εἶδος, αἳ καλέονται πελειάδες οὐράνιαι. Sed de his qui plura ſcire volet, legat Athen. eo, quem dixi, libro.

SCINDENTE NVB.] id eſt, imbreis profundente nubibus à vento ſciſſis.

IMPIGER HOST. VEX. TVRM.] impiger in vexandis hoſtium turmis.

ET FREMENTEM] Virg. Georg. 1. princ. *tuq; ô, cui prima frementem Fudit equũ, &c.* & Horat. Oda 9. epod. *Ad hunc frementeis verterunt bis mille equos, &c.*

MEDIOS PER IGNEIS] id eſt, per medias prœlij flammas: per media, eáque acerrima pericula. ſic epiſt. 1. lib. 1. *Per mare pauperiē fugiens, per ſaxa, per igneis.* ſic Hom. ἰλ. κ. Τούτου δ' ἑσπομένοιο, καὶ ἐκ πυρὸς αἰθομένοιο Ἄμφω νοστήσαιμεν, ἐπεὶ περὶ οἶδε νοῆσαι: id eſt, *Hoc comitante vel ex ardentibus ignibus ambo Salui euadamus, quoniam egregiè ſapit vnus.*
B

SIC TAVRIFORMIS VOLVITVR, &c.] Hercules ab inferis reuerſus, in Ætoliam profectus eſt ad OEneum, filiam ſuam Deianiram vxorem ſibi vt ille daret. quam cùm offendiſſet Acheloo fluuio vicino iam deſponſam, cũ eo luctatus eſt, tauri ſpeciem præ ſe ferente: cuius altero cornu auulſo puella potitus eſt. Eſt autem Achelous omnium, qui ſunt in Græcia, fluuiorum maximus, videtúrque tauriformis habitus vel propter eius multas flexiones, vel potius
C propterea, quòd multis locis relicto ſuo alueo exundabat. Ab eo ceteri fluuij maximè ij, qui imbribus augentur, non ſolùm tauriformes, ſed etiam Acheloi ſolent appellari. Quin etiam tam Græci, quàm Latini Acheloum pro aqua vſurpare ſolent. Euripid. Bacch. ὁ δ' ὡς ἰσοῦδε, δώματ' αἴθεσθαι δοκῶν, Ἦισσ' ἐκεῖσε, κἆτ' ἐκεῖσε δμωσὶν Ἀχελῷον φέρειν Ἐννέπων, &c. id eſt, ille autem, vt vidit, ædeis cõflagrare putans, eò ſe properè contulit: deinde iubẽs illuc famulos Acheloum ferre, &c. Virg. Georg. 1. *Poculáque inuentis Acheloia miſcuit vndis.* Homerus ἰλ. φ. Xanthũ Achilli iratum, quòd alueum ſuum cadaueribus
D impediret, facit erumpentem, atque exæſtuantẽ, corpora denique in terram eijcientem cum mugitu inſtar tauri: ex quo fortaſſe, qui Homerum ſecuti ſunt, poëtæ, fluuiis omnibus tauri ſpeciem tribuerunt. verba Hom. ſunt hæc: Τοὺς ἔκβαλλε θύραζε μεμυκὼς ἠΰτε ταῦρος Χέρσονδε. his cõſentanea ſcribit interpres Sophoclis in Trach. οἱ ποταμοὶ ταυρόκρανοι διετυποῦντο, ἢ ὅτι μυκηθμῷ εἰσὶ ταύροις παραπλήσιοι περὶ τὰς ἐκβολὰς, ἢ ὅτι σχίζουσι τὴν γῆν, ὡς βόες, ἢ διὰ τὸ τὰς καταναμὰς παρὰ τοῖς ποταμοῖς εἶναι, id eſt, fluuij taurinis cornibus fingebãtur, vel quòd mugitu ad oſtia, taurorum ſunt ſimiles, vel quòd terram ſcindunt, vt boues: vel quia paſcua ſunt propter fluuios. ſic Ælianus ποικιλ. ἱστορ. β. τὴν τῶν ποταμῶν φύσιν, καὶ τὰ ῥεῖθρα αὐτῶν ὁρῶμεν. ὅμως δ' οἱ τιμῶντες αὐτοὺς, καὶ τὰ ἀγάλματα αὐτῶν ἐργαζόμενοι, οἱ μὲν ἀνθρωπομόρφους αὐτοὺς ἱδρύσαντο, οἱ δὲ βοῶν εἶδος αὐτοῖς περιέθηκαν. E ſic enim emẽdandus Ælianus, vt hoc notem εἰ παρόδῳ. quorum verborum hæc ſententia eſt, Fluuiorum autem naturam & eorũ alueos videmus. Verumtamen qui eos colunt, & qui eorum ſimulacra fingunt, alij in humanam figuram eos conformant, alij eis boum formã affingunt. licet etiam dicere, oſtia & ora fluuiorũ per cornua ſignificari. Itaque Virgilius lib. 8. Æneid. in extr. Rhenum bicornem appellat, vel quia duobus alueis fluit, vt vult Seruius, vel quia duobus oſtiis in Oceanum influit. Idem de Tiberi lib. 8. *Corniger Heſperidum fluuius regnator aquarum.*

AVFIDVS] ſuprà *longè ſonantem* appellat Od. 9. de quo plura ad Od. vlt. lib. 3. F

PERFLVIT] reclamantibus ferè omnibus cod. veteribus, in quibus ſcriptum eſt *prefluit*, aut *præfluit*, vulgatos ſecutus ſum, non pugnaturus, ſi quis malit, *præfluit*. ſic ſuprà Od. 3. huius libri, vbi vulgati habent *perfluunt*, veteres plerique omnes habebãt, *præfluunt*. Et verò ita Liuius locutus eſt lib. 54. *Duo cingunt Scodram flumina: Clauſula latere vrbis, quod in orientẽ patet, præfluens: Barbana palude oriens.* Quare quamuis & olim & nũc editum ſit me aſſentiente, perfluit, antiquam tamen cenſeo reſtituendam.

CVM SÆVIT] cum auctus imbribus *ſternit ſata læta, boúmque labores*, vt ait Virgil. vide ſupr. annot. ad Od. 29. li. 3. ſic Hom. de Diomede ἰλ. ε. Θῦνε γὰρ ἀμπεδίον ποταμῷ πλήθοντι ἐοικὼς G Χειμάρρῳ, ὅστ' ὦκα ῥέων ἐκέδασσε γεφύρας. Τὸν δ' οὔτ' ἄρτε γέφυραι ἐεργμέναι ἰσχανόωσι, Οὔτ' ἄρα ἕρκεα ἴσχει ἀλωάων ἐριθηλέων Ἐλθόντ' ἐξαπίνης, ὅτ' ἐπιβρίσῃ Διὸς ὄμβρος. Πολλὰ δ' ὑπ' αὐτοῦ ἔργα κατήριπε καλ' αἰζηῶν. id eſt, Ruebat autem per campum fluuio torrenti exundãti ſimilis: qui celeriter fluens ponteis diſturbat. Eum autem neque pontes continent, neque ſepta agrorum virentium comprimunt repente labentem, cùm eum auxerit cæleſtis imber: multa autem ædificia, & opera manu hominũ facta eius impetu labefactata cóncidunt.

MEDITATVR] ſecutus ſum ſcripturã triũ veterum codicum, quos in Italia vidi, & totidẽ, H quos in Gallia, in his Torneſ. quam & viri docti valde probant: agnoſcit Porphyr. Nam vulgati habent *minitatur*, quam tamẽ non aſpernor. nam ita legit Non. Marcell. teſtem citans hunc locũ. ineſt autem in verbo *meditatur* mirabilis, & longè audacior, quàm in illo altero *minitatur*, tralatio à re animata ad inanimam.

PRIMÓSQVE ET EXTR. MET.] ſic Virg. lib. 10. *Proxima quæq; metit gladio.* quem locũ producunt teſtem Acron & Porphyr.

STRAVIT HVMVM] ſic ſcriptum reperi in pleriſque libris calamo exaratis, tribus Vatic. & Iannoct. Faër. Vrſ. Torneſ. Nicot. Ruſiard. *Strauit humum* autem, id eſt, operuit, & compleuit humum. vulgati habent, *Strauit humi*, quod minus probo. ſic enim locutus eſt ſuprà Od. 17. lib.

A lib.3. *& alga littus inutili Demiſſa tempeſtas ab Euro Sternet, aqua niſi fallit augur, &c.*

SINE CLADE VICTOR] victor ſine vlla ſuorum iactura. lõgè huic diſſimilis eſt ea, quã victoriam Cadmeam nominant.

PRÆBENTE] ſufficiente, ſuppeditante, πορίζοντος, ἐπαρκοῦντος.

TVOS DIVOS] qui tibi fauent, qui tua omnia incœpta fortunant. hoc ideò dictum (inquit Porphyrio) quòd Auguſti auſpiciis hæc à Druſo geſta ſunt.

NAM TIBI, QVO DIE PORT. &c.] ſententia huius loci hæc eſt. Quo die Alexãdria, in quam Antonius, & Cleopatra confugerant, potitus es, anno ſcilicet, poſt initium belli Muti- B nenſis, decimo tertio: eo ipſo die omnium bellorum præteritorum felicem exitum habuiſti. Nam bellis omnibus compoſitis, & victoria parta, remp. conſtituiſti, imperium populi Rom. ſtabiliuiſti, laudem, & gloriam tibi ſempiternam tot victoriis partis comparaſti, tertium denique cõſulatum, dominatúmque perpetuum conſecutus es. Priſcian. lib. 2. docet, vtrumque eſſe vſitatum, *Alexandréa*, & *Alexandría*: vt Antiochía & Antiochéa.

LVSTRO TERTIO] nondum finito, id eſt, anno decimo tertio nondum exacto. Errant autem, qui duo luſtra nouem annis duntaxat putant conſtare, quaſi quintus annus finis ſit vnius, & principium alterius.

C ARROGAVIT] peperit, vendicauit.

TE CANTABER] ſup. Od. 8. lib. 3. *Cantaber ſera domitus catena.* & Oda 6. lib. 2. *Cantabrum indoctum iuga ferre noſtra.*

PROFVGVS] Od. 24. lib. 3. *Campeſtres melius Scythæ.* & Od. 35. lib. 1. *te profugi Scythæ.*

O TVTELA PRÆSENS ITAL. DOMINÆQVE] qui tanquam Deus præſens Italiam, Romámque tutaris. alia ratione dixit ſup. Od. 6. *Virginum primæ, puerique*, &c. *Deliæ tutela deæ*, id eſt, quos Diana tuetur. magna autem vis eſt in nomine *præſens*. dicimus enim *Deum præſentem*, cuius numinis vim, auxiliúmque, quaſi præſentis, ſentimus. vide annot. ad Od. 35. lib. 1.

D DOMINÆQVE ROMÆ] Oda. 3. huius lib. *Roma principis vrbium Dignatur ſuboles, &c.*

TE, FONT. QVI CEL. ORIGINES] Herodotus in Euterpe ſcribit neminem vnquã neque Græcum, neque Afrum, neque Ægyptiũ auſum eſſe ſibi profiteri ſe ſcire Nili fonteis, ſeu origines, præterquàm quendam tabulatum, & ædis Mineruæ, pecuniæq; cuſtodem in vrbe Saï: atque eum tamen ſibi ludere, & nugari viſum eſſe: quippe qui dixerit Nilum ex quodam lacu infinitæ altitudinis inter duos mõteis interiecto manare. Scriptores recentiores, quibus hæc exquirere fuit curæ, aiunt Nilum ex montibus Lunæ oriri. Tibull. lib. 1. *Nile pater, quánam poſſum te dicere cauſa, Aut quibus in terris occuluiſſe caput? originem* autem habẽt cod. Faër. & Iann. ceteri omnes, quibuſcum vulgati congruunt, *origines*: quos E ſequor: quia perſpicue Herodotus eo, quem dixi libro, πηγὰς Νείλου dicit, non πηγήν. de Nilo plura in commentar. Lucretianis.

ISTER] quem eundem eſſe, atque Danubiũ nonnulli volunt, ſed aliis atque aliis gentibus. Apollonius lib. 4. argon. ſcribit Iſtrum ex hyperboreis montibus oriri, & cùm ad eum locum, qui interiectus eſt inter Scythiam, & Thraciam peruenerit, in duas parteis ſecari: quarum altera in Pontum Euxinum, altera in mare Tyrrhenũ influit: eadémque tradit interpres ad eum locum. de eodem lege Strabon. lib. 4.

TE RAPID. TIGR.] Tigris, Armeniæ fluuius, à celeritate nomen traxit. Itaque meritò F rapidus ab Horatio appellatur: quamquam quidam legi volunt, trepidus, id eſt, celer.

TE BELLVOSVS] Oceanum belluoſum vocat propter ingenteis belluas in eo naſcenteis, & viuẽteis: in quibus eſt phyſeter, *ingentis columnæ modo* (vt narrat Plin. lib. 9. cap. 4.) *ſe attollens, altiórque nauium velis, diluuiem quandam eructans.*

TE NON PAV. FVN.] Ariſtot. lib. 3. de moribus ad Nicom. ſcribit, Celtas neque terræ motus, neque fluctus extimeſcere. Ælianus autẽ lib. 12. Var. hiſt. etiam amplius, nempe illos pugnare coronatos: argumentúmque eis ſuarũ cantilenarum conſtare ex hominibus iis, qui fortiter in bello pugnãtes ceciderint: eoſdem partim rebus præclarè geſtis glorianteis, partim ſuæ ipſorum virtutis monumẽta Græcorum more relin- G quenteis, tropæa victoriæ excitare: fugere autẽ, apud eos vſque adeò turpe eſſe, vt ne ex domibus ruinoſis quidem, ac labantibus ſeſe auferãt: quin ne his quidem incendio deflagrantibus ſaluti ſuæ fuga conſulere, à flamma iam occupatos: nonnullos autem maris æſtum accedentem exſpectare, ac ſubire: alios vltrò fluctibus arma inferre, eorúmq; impetum excipere nudis gladiis, haſtiſque deſtrictis, quaſi eos poſſint vel exterrere, vel ſauciare.

CÆDE GAVDENTES SICAMBRI] ſuprà Od. 2. eiuſd. lib. *quandoq; trahet feroceis Per ſacrũ cliuum merità decorus Fronde Sicambros.* Cæde gaudentes autem, vel quia bellicoſi, & belli H ſtudio dediti ſunt, vnde cædes oriuntur: vel ſimplicius, quia cædibus delectantur: quod argumẽtum eſt immanitatis.

COMPOSITIS] vno conſenſu, vnóq; tempore de manu poſitis: vel cònditis, & ſuo loco poſitis, vt Od. 7. epod. *cur dexteris Aptantur enſes cònditi?* eadem fortaſſe ſignificatione dixit Satyra 3. lib. 2. *Audire atque togam iubeo componere, quiſquis Ambitione mala, aut argẽti pallet amore.*

AVGVSTI LAVDES.

Ode 15.

PHOEBVS

z ij

A PHOEBVS volentẽ prælia me loqui,
Victas & vrbeis, increpuit lyra:
Ne parua Tyrrhenum per æquor
Vela darem. tua, Cæſar, ætas
Fruges & agris rettulit vberes,
Et ſigna noſtro reſtituit Ioui,
Derepta Parthorum ſuperbis
Poſtibus: & vacuum duellis
Ianum Quirini clauſit: & ordinem
Rectum euaganti frena licentiæ
Iniecit: emouítque culpas:
B Et veteres reuocauit arteis:
Per quas Latinum nomen, & Italæ
Creuere vires: famáque, & imperI
Porrecta maieſtas ad ortum
Solis ab Heſperio cubili.
Cuſtode rerum Cæſare non furor
Ciuilis, aut vis exiget otium:
Non ira, quæ procudit enſeis,
Et miſeras inimicat vrbeis.
Non, qui profundum Danubium bibunt,
C Edicta rumpent Iulia: non Getæ,
Non Seres, infidíue Perſæ,
Non Tanain prope flumen orti.
Nósque & profeſtis lucibus, & ſacris
Inter iocoſi munera Liberi
Cum prole, matroniſque noſtris,
Rite deos prius apprecati,
Virtute functos more patrum duces,
Lydis remiſto carmine tibiis,
D Troiámque, & Anchiſen, & almæ
Progeniem Veneris canemus.

PHOEBVS VOLENTEM PROELIA, &c.] ſic Virgil. in Sileno, *Cùm canerem reges & prælia, Cinthius aurem Vellit, & admonuit, paſtorem Tityre pingues Paſcere oportet oueis, &c.* Idẽ in Copa. *Mors aurem vellens, viuite, ait: venio.*

NE PARVA TYRRH. PER ÆQVOR] allegoria eſt. nam aliis verbis aliud ſignificat, nẽpe vetuiſſe Phœbum, ne humilibus verſibus, & imbelli Muſa, res grãdeis, amplas, & bellicas canat. quod ſup. Od. 3. lib. 3. dixit, *Magna modis tenuare paruis.* Quemadmodum enim periculoſum eſt paruo nauigio in mari Tyrrheno nauigare, ſic nõ eſt tutũ tenuibus, & humilibus verſibus res magnas & graueis perſequi.

ET SIGNA NOSTRO REST. IOVI] E
Parthi Phraate regnum obtinente ſigna, quæ Craſſus amiſerat, Romam ad Auguſtum vltro remiſerunt. ſcribunt Strabo, Sueton. Paterculus, & alij. *noſtro Ioui* autem, id eſt, Ioui Capitolino. Horat. epiſt. ad Lollium 2. lib. 1. *& Cantabrica bella tuliſti Sub duce, qui templis Parthorum ſigna refixit.* Idem ad Auguſt. *Et formidatã Parthis te principe Romam.* & ſaty. 5. lib. 2. *Tempore, quo iuuenis Parthis horrẽdus ab alto Demiſſum genus Ænea, &c.* ſic & Virg. lib. 7. Æneid. *Auroràmque ſequi, Parthósque repoſcere ſigna.*

DEREPTA] id eſt, detracta. Sic autem legendum vel inuitis codicibus omnibus & antiquis, & recentioribus, non *Direpta*: quamquam F
in duobus non obſcura exſtant huius germanæ ſcripturæ veſtigia.

ET. VACVVM DVELLIS IANVM QVIRINI, &c.] Hac de re ſic Sueton. in Auguſto, *Ianum Quirinum ſemel atque iterum à condita vrbe ante memoriam ſuam clauſum, in multo breuiore temporis ſpatio, terra, maríque pace parta, tertiò clauſit.* & Varro lib. 4. de lingua Latina, *Tertia eſt Ianualis porta ab Iano: & ideo ibi poſitum Iani ſignum, & inſtitutum à Numa Pompilio rege, vt ſcribit in annalib. L. Piſo, vt ſit ſemper clauſa, niſi cùm bellum ſit. Nuſquam traditum eſt memoria Pompilio rege fuiſſe apertam. ſed pòſt T. Manlio conſule bello Karthaginienſi primo confecto, & eodem anno apertã.* G
Hactenus Varro. Plutarch. de fortuna populi R. δίπυλον Ἰανοῦ, id eſt, portam Iani biforem appellat: quam (inquit ille) πολέμου πύλην καλοῦσι, id eſt, belli portam nominant. Idem in Numa. Ἐστὶ δὲ καὶ αὐτοῦ νεὼς ἐν Ῥώμῃ δίθυρος, ὃν πολέμου πύλην καλοῦσιν. i. eſt autẽ & eius templũ Romæ cuius duæ ſunt ianuæ: quod belli portã appellãt. Virg. lib. 7. Æneid. geminas belli portas appellat. *Sunt geminæ belli portæ (ſic nomine dicunt) Religione ſacræ, & ſæui formidine Martis, &c.* Porrò autem, *Fanum Quirini* edendũ putarim M. Antonio Mureto, & I. Paſſeratio aſſenſus: quorum alter coniectura ductus ſic reponit, alter mibi aſſeuerauit ſe ſcriptum vidiſſe Romæ in vno libro manuſcr. *Fanum Quirini.* vnde quàm H
ſit facile facere *Fanum Quir.* neminem eſſe puto, qui non videat. Putabat tamen Paſſeratius etiam legi poſſe, *Ianum Quirinum.* quæ lectio nec mihi diſplicet.

EVAG. FRE. LICEN. INIE. hanc ſcripturam in vno Vatic. repertam, cum quo tamen cõſentiunt cod. Iannoct. Faër. & Torn. Ruſſard. Nicot. Cleric. ſic probo, vt contendam, eam eſſe veram & germanam. dicimus enim Latinè frenos, aut frena inijcere, vt M. Tull. Philipp. 13. *nãque illi exſultãti tanquam frenos furoris iniecit. Ordinem inijcere*, nemo, qui Latinè loqueretur, meo quidem iudicio, dixit vmquam. Significat autẽ, Auguſti Cæſaris ætate immoderatam, & ordine carentem peccandi licentiam veluti quibuſdam frenis eſſe repreſſam. ſup. Od. 24. lib. 3. *indomitam audeat*

A *audeat Refrenare licentiam*.ordo autem eſt, Iniecit frena licentiæ euaganti ord.rect.id eſt, extra ordinem rectum vaganti: ordinem nnn ſeruanti. Atque bæc ipſa lectio in nonnullis libris vulg. reperitur.

EMOVÍTQVE CVLPAS] nempe ſuppli cio in improbos conſtituto. ſic ſuprà Oda, quam modò commemoraui, *Quid triſtes querimoniæ, Si non ſupplicio culpa reciditur? Quid leges ſine moribus, &c.* ſecutus ſum autem hoc loco cod. Iannoct. Torneſ.2.Vatic.& Clericanũ, & Nicotianũ, qui ita habent, non *amouit*.neq; verò dubitabit quiſquam Latioè doctus, quin hæc ſcriptura ſit vera. vtitur eodem verbo Saty.3.lib.2. *Emouit veterem mirè nouus*. & epiſt.2.lib.2. *Dura ſed emouere loco* B *me tempora grato*. & Virg.lib.2.Æneid. *Neptunus, magnóque emota tridenti Fundamenta quatit*. Idem lib.6.*His dictis curæ emotæ, pulſúsq; parumper Corde dolor triſti*. ibidem, *Egregia interea coniux arma omnia tectis Emouet*.

ET VETERES REVOC. ART.] id eſt, virtutes: vt frugalitatem, patiẽtiam paupertatis, contemtum pecuniæ & diuitiarum, ſtudium laudis & gloriæ, continentiam, &c,

PORRECTA] prolata, amplificata, propagata.

AD ORTVM SOLIS] quidam libri veteres habent *ad ortus*, in his Torneſ. Nicotiani duo, Clericanus, Danielis.

AB HESPERIO CVBILI] à ſolis occa- C ſu. ἕσπερος Græcis, veſper eſt Latinis.

FVROR CIVILIS] bellum ciuile: quod ciues furore concitati inter ſe gerunt. Virg.lib.1. Æneid. *Iámque faces & ſaxa volant: furor arma miniſtrat*.

EXIGET OTIVM] ſecutus ſum meliorum codicum, Iannoctii, & Vaticanorum 2. & Clericani, & vnius Nicotiani ſcripturam, quam Porphyr.comprobat. nam vulgati habẽt *eximet*. exigere autem hoc loco valet, eijcere, expellere: vt dicimus, *Regibus exactis*. vel, vt Nonius interpretatur apud Lucilium, excludere. Lucill. *Veſtimentis frigus atque horrorem exacturum putet*. *Exacturum pro excluſurum*, inquit Nonius: quod minus D probo. Nam etiam apud Lucilium exigere frigus valet, expellere, meo quidẽ iudicio. ſic apud Næuium, ſeu Nouium potius, *Indignè exigor patria* E *innocens*.

PROCVDIT ENSEIS] ad procudendos & fabricandos enſeis impellit.

INIMICAT] inimicas inter ſe reddit. συγχρύει, στασιάζει verbum non admodum vſitatũ. non diſſimile eſt id, quo vtitur Laberius, *iniquare*. ſic ille apud Nonium, *Æquum animum indignantis iniquat contumelia*.

NON QVI PROFVND. DANVBIB.] Thraces, Pannones, Taurici, Germani.

EDICTA RVMP. IVL.] leges Iulias infirmabunt, vel de adulteriis, vel quaſlibet alias.

INFIDÍVE PERSÆ] Duo cod. Vatic. F Rain.Card.Torneſ. *infidíque*. ſic infrà Allobrogem nouis rebus infidelem dicet Od.16.epod. *Nouiſq; rebus infidelis Allobrox*.

TAN. PR. FLV. ORTI] Scythæ, & Sarmatæ.

PROFESTIS] dies profeſti hominibus conceſſi ſunt ad rem priuatam, ac publicam adminiſtrandam. vtitur hoc nomine Saty. 3. lib.2. *Qui Veientanum feſtis potare diebus Campana ſolitus trulla, vappámq; profeſtis*. & Saty 2.lib.2.*luce profeſta*.

VIRTVTE FVNCT. MORE PATR.] apud Hom.Ἰλ. ι. Aiax, Vlyſſes, Phœnix ad Achillem miſſi, vt eius animum placarent, atque ad lenitatem inflecterent, offendũt eum citharæ cantu animum oblectantem, priſcorúmq; virorum G laudes canentem, his verbis, Τῇ ὅγε θυμὸν ἔτερπεν, ἄειδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν &c.

LYDIS TIBIIS] ſiue Phrygiis, nihil refert. Tibiæ enim in Barbaria primùm repertæ ſunt, in quas cùm aliquando incidiſſet Minerua, eáſque ſemel inflaſſet, cõtinuò reiecit, vt omniũ organorum muſicorum deterrimas. Quamquam Porphyrio Phrygiis tibiis res triſteis: Lydiis lætas cani ſolitas ſcribit.

REMISTO] in libro de arte poët.*ſic veris falſa remiſcet*.

ET ALMÆ PROGEN. VEN.] Iuliũ Cæſarem, Auguſtum, Tiberium, Druſos: vel, ſi quis malet, Iuliam gentem ab Iülo nominatã. ſic Lucretius princip.lib.1. *Æneadûm genitrix, hominũ, diuûmq; voluptas, Alma Venus*. H

EPODON LIBER.

LAMBINVS LECTORI.

Diu, multúmque dubitaui, & quæſiui: neque dum dubitandi finem feci, lector erudite, quamobrem hic liber vel epodôn, vel epodos nominetur. Nam quid ſit στροφὴ, ἀντιστροφὴ, ἐπῳδὸς apud Pindarum, docent eius interpretes. Apud Horatium autem vbi locus eſt ἐπῳδῷ ſi neque στροφαὶ, neque ἀντιστροφαὶ repetiuntur? an dicemus ἐπῳδῶν librum dici propter adiunctos breuiores verſiculos: quos qui canebant, in neutram partem mouebantur: ſed in vno loco inſiſtebant? atque in his Odis eſſe ſtrophen, ſiue antiſtrophen cum epodo, vt in choréa mouerentur à ſiniſtra parte in dexteram, de-

A inde quieſcerent, vnóque in loco inſiſterent? an epodôn liber dictus propterea, quòd duo eſſent, qui E
canerent: vnus, qui lõgiores verſus pronũtiaret: alter, qui breuiores ſubijceret, qui dicebatur ἐπῳδὸς, quaſi accentor, aut ſuccentor quidam, reſpondendi munere fungens? an, quod vir quidã doctiſſimus Florentinus mihi dixit in ſermone, cùm eius hac de re ſententiam exquirerem, in ſuperioribus libris fuiſſe στροφὴν, & ἀντιστροφὴν, in hoc eſſe ἐπῳδὸν; an placebit, huius libri Odas appellatas eſſe ἐπῳδὰς, quaſi odas poſteriores, non ἐπῳδοὺς: quemadmodũ liber poſterior Platonis de legibus Ἐπινομὶς inſcribitur? an ἐπῳδοὶ appellati verſiculi breuiores, eò quòd accinuntur longioribus, vt, *Beatus ille qui procul negotiis, Vt priſca gens mortalium?* an, quod quidam teſtantur ſe vidiſſe in quodam codice vetere, hunc librum ita inſcriptum, *Quinctus Odarum liber*, id ſequemur, vt nullus iam dubitandi locus ſit relictus, nihilq; cauſæ, quãobrẽ hac de re plura quæramus? ego quidẽ neq, vnius codicis auctoritate ſtandũ eſſe cenſeo, neq; vllam earũ, quas expoſui, cauſarũ, ſatis certam, aut neceſſariam eſſe puto. Itaq; vetus illud Academicũ verbũ hîc vſurpãs, ἐπέχω, ne rei falſæ aſſentiens, temeritatis culpã ſuſtineam. Intereà tamen placet Diomedis, & Marij Victorini, & aliorũ Grammaticorũ veterũ ſententiã probare, qui propterea hunc librum ita inſcriptũ eſſe dicunt, quia ſingulis longioribus verſibus, ſinguli breuiores accinuntur, qui ἐπῳδοὶ appellantur. Docent enim illi carminis genus vnum eſſe, in F
B quo verſus ita inter ſe connexi ſunt, vt alter ſine altero auditi non poſſit: quorum prior προῳδικὸς, id eſt, præcinens, poſterior ἐπῳδικὸς, .i. quaſi ſuccinens, nominatur, vt in elegis, lõgus & hexameter, eſt προῳδικὸς: breuior, & pentameter, ἐπῳδικός. Eadem igitur ratione hic trimeter *Ibis Liburnis inter alta nauium*, προῳδικὸς erit, quaſi præcinens. alter autem, dimeter, ἐπῳδικὸς, quaſi ſuccinens. *Amice propugnacula*. Sed lubet mihi Marij Victorini verba hîc ſubſcribere ex lib. 3. *Archilochus fuit ſingularis artificij in excogitandis ac formandis nouis metris, primúsq; epodos excitauit, alios breuiores, alios longiores, detrahens vnum pedẽ, ſeu colum metro, vt illi ſubijceret id quod ex ipſo detractum eſſe videbatur, vt in heroo, à quò primùm cœpit*, Diffugêre niues: redeunt iam gramina campis: *Dehinc epodus ſui generis*, Arboribùsq; comæ. Idem paullo pòſt. *Idẽ Archilochus penultimu heroi hexametri partibus adiecta ſyllaba huiuſmodi verſum induxit, qui metro Phalacio: id eſt, tribus trochæis vltimis clauderetur: vt eſt*, At tuba terribilẽ ſonitum dedit ære canoro. *Adiecta enim ante vltimos pedes, ſed ſyllaba, fiet* ære ſed canoro. *quod eſt carmen Phalacium. Iuncto omni fiet verſus huiuſmodi:* At tuba terribilem ſonitũ dedit ære ſed canoro. *Quod quidã hexametrum heroum* περιττοσυλλαβὶς *dixerũt. Huic idem epodum ſubdidit trimetrum verſum Iambicum catalecticum:* id eſt, *vltima parte imminutum. Cuius exemplum noſter Horatius ſecutus eſt illa Oda, Sol-*
C *uitur acris hiems grata vice veris & Fauoni. Dehinc trimeter catalecticus vice epodi Trahúntq; ſiccas machinæ carinas, &c.* Ex quibus Marini verbis intelligere licet & qui ſint, & quare dicãtur epodi. Sed quærat aliquis, cùm etiam in ſuperioribus libris reperiantur minores verſiculi longioribus ſubtexti: cur non etiam libri epodôn appellentur, & cur hic ſolus appelletur. reſpondeo, quia totus hic liber, & omnes odæ, quæ in hoc libro ſunt, habent taleis verſiculos, qui epodi dicũtur: non item odæ librorum ſuperiorum, ſed paucæ. hæc mea de huius libri inſcriptione ſententia eſt, quæ ſicui minus probetur, afferat probabiliorem: & ego manus dabo. G

AD MÆCENATEM.
Ode I.

Ait ſe cum eo ad bellum Actiacum proficiſcente, ire velle.

D
IBIS Liburnis inter alta nauium, H
Amice, propugnacula,
Paratus omne Cæſaris periculum
Subire, Mæcenas, tuo.
Quid nos? quibus te vita ſit ſuperſtite
Iucunda: ſi contrà, grauis?
Vtrúmne iuſſi perſequemur otium
Non dulce, ni tecum ſimul?
An hunc laborem mente laturi, decet
Qua ferre non molleis viros?
Feremus: & te vel per Alpium iuga,
Inhoſpitalem & Caucaſum,

A *Vel occidentis vſque ad vltimum ſinum,*
Forti ſequemur pectore.
Roges, tuum labore quid iuuem meo,
Imbellis, ac firmus parum.
Comes minore ſum futurus in metu:
Qui maior abſenteis habet.
Vt âſſidens implumibus pullis auis
Serpentium allapſus timet:
Magis, relictis: non, vt adſit, auxilI
Latura plus præſentibus.
B *Libenter hoc & omne militabitur*
Bellum in tuæ ſpem gratiæ:
Non vt iuuencis illigata pluribus
Aratra nitantur meis:
Pecúſve Calabris ante ſidus feruidum
Lucana mutet paſcua:
Nec, vt ſuperni villa candens Tuſculi
Circæa tangat mœnia.
Satis, ſupérque me benignitas tua
Ditauit. haud parauero,
C *Quod aut, auarus vt Chremes, terra prmã:*
Diſcinctus aut perdam vt nepos.

LIBVRNIS] nauibus ſic dictis à Liburnorum gente: de qua Veget. lib. 4. cap. 28. & tribus deinceps ſequentibus cap. vide Od. 32. lib. 1. Nauibus igitur Liburnis, quæ ſunt aliquanto triremibus humiliores, ibis inter altas & magnas triremeis, ac naueis roſtraras. fortaſſe Antonianas ſignificat. Nam Cæſarianæ humiliores erãt, vt narrat Plutarch. in Anton. & Dion. lib. 30. ſed alij per alta nauium propugnacula, turreis, quæ erant in nauibus Cæſaris, aut etiam ipſas Cæſaris naueis, quæ turritæ erãt, ſignificari volũt: quorũ ſententiã confirmat Seruius ad hunc Virgilij lo- D cum lib. 8. Æneid. extr. *Vnà omnes ruere, ac totum ſpumare reductis Conuulſum remis, roſtríſque tridentibus æquor. Alta petunt pelago. credas innare reuulſas Cycladas, aut monteis concurrere montibus altis. Tanta mole viri turritis puppibus inſtãt.* ad quæ verba notat: *hoc de hiſtoria traxit. Nam Agrippa primus hoc genus turrium inuênit, vt de tabulatis ſubitò erigerentur, ſimulac ventũ eſſet in prælium, turres hoſtibus improuiſa.* Accedit Prudentius, cuius ſunt hi verſus. *Fluctibus Actiacis ſignum ſymphonia belli Ægypto dederat: clangebat buccina contrà. Inſtiterãt tenues cymbæ, fragiléſque phaſeli Inter turritas Memphitica roſtra Liburnas.* Ego ſuum cuique iudicium liberum relinquo: ſed tamen mouet me Plutarchus, qui naueis Antonianas longè Cæſarianis altiores fuiſſe narrat: mouet & Dion: apud quẽ ſic Antonius ad milites. ὁρᾶτε γάρ που καὶ αὐτοὶ καὶ τὸ μέγεθος. καὶ τὸ πάχος τῶν ἡμετέρων σκαφῶν. ὥστε εἰ καὶ τὸν ἀριθμὸν ἰσοπαλεῖς αὐταῖς ἐκεῖναι ἦσαν: ἀλλ' ὑπό γε τούτων οὐδὲν ἂν οὔτε ταῖς ἐμβολαῖς, οὔτε ταῖς προσβολαῖς ἐκακούργησαν. τὸ μὲν ἡ παχύτης τῶν ξύλων, τὸ δὲ αὐτὸ τὸ ὕψος τῶν νεῶν, καὶ εἰ μηδεὶς ἀπ' αὐτῶν ἠμύνετο, πάντως ἂν ἐπέχε. νῦν δὲ δὴ καὶ τοξοτῶν, καὶ σφενδονητῶν τοσούτων ἐπιπλεόντων καὶ προσέτι καὶ ἀπὸ τῶν πύργων ἄνωθεν αὐτῶν ἐφικνουμένων, δυνήσεταί τις σφίσι προσμίξαι; Εἰ δὲ δὴ καὶ πλησιάσειέ τις, πῶς μὲν ἂν οὐχ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πλήθους τῶν κωπῶν βαπτισθείη; πῶς δ' οὐκ ἂν ὑπὸ πάντων τῶν τε ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων, καὶ τῶν ἀπὸ τῶν πύρ- E
γων βαλλόμενος καταποντωθείη; id eſt, *Videtis enim etiam ipſi & magnitudinem, & craſſitudinem nauium noſtrarum. Itaque etiam ſi Cæſaris naues noſtris numero eſſent æquales, attamen propter hæc neque incurſionibus, neq; eminus pugnando noſtris nocere poſſent. Nam ab incurſionibus lignorum craſſitudo, à telorum iactu defenderet eas altitudo, etiam ſi nemo ab eis hoſtem repelleret. Nunc autem cum tot ſagittarij, & funditores in eis nauigent, & præterea ex turribus è loco ſuperiore tela iácere, & impetum hoſtium arcere poßint, poteritne quiſquam illorum nobiſcum congredi, & ad naueis noſtras accedere? Quòd ſi quis acceſſerit, nonne multitudine remorũ obruetur? nónne & de nauium noſtrarum tabulatis & de turribus iaculis appetitus, merſabitur?* Adde quòd Vegetius libr. 4. F
cap. 33. & 34. vbi de Liburnis ſcribit, nullũ verbũ G
de earum altitudine, aut turribus facit. quod veriſimile non eſt præteriturum fuiſſe, ſi verũ eſſet, quod iſti dicũt. Poſtremò L. Annæus Florus, ſeu L. Annæus Seneca in Epitoma rerum Ro. ex T. Liuio perſpicuè Turnebi ſententiam refellit, bis verbis: *Nobis quadringentæ amplius naues: ducentæ non minus hoſtibus: ſed numerũ magnitudo penſabat: quippe à ſenis in nouenos remorum ordinibus: ad hoc turribus atq; tabulatis ſublatæ caſtellorum & vrbiũ ſpecie, non ſine gemitu maris & labore vẽtorum ferebantur. quæ quidem ipſa moles illis exitio fuit.* ſed ne Plutarchi quidem verba omittenda ſunt in Antonio, *δυσανασχετοῦντες οἱ Ἀντωνίου περὶ τὴν διατριβὴν, καὶ τοῖς ὕψεσι, καὶ μεγέθεσι τῶν οἰκείων νεῶν πεποιθότες ὡς ἀπροσμάχοις, τὸ εὐώ-* H
νυμον ἐκίνησαν: id eſt, ægrè ferentes autem Antoniani moram, & altitudinibus, ac magnitudinibus nauium ſuarum confiſi, ſiniſtrum cornu mouerunt. Adiuuant me & ea, quæ apud eundẽ paucis poſt verſibus ſequuntur, vbi dicit τειχομαχίαν verius fuiſſe, id eſt, pugnã è muris, quàm pugnã naualem, cùm Antoniani è nauibus ſuis, tanquam è muro, pugnarent.

AMICE] ô amice Mæcenas. neque eſt quòd quiſquam dicat non conuenire pudori Horatij, Mæcenatem amicum appellare: Nam Horatius erat amicus inferior. Mæcenas, potentior, Saty. 6. lib. 1. *Dißimile hoc illi eſt: quia non vt forſan honorem Iure mihi inuideat quiuis, ita te quoque amicum.* ibidem. *felicem dicere non hoc Me poſſum caſu, quòd*

A *te ſortitus amicum.* Oda 20.lib.1. *Care Mæcenas.* Od. 18.lib.2. *nec potentem amicum Largiora flagito.*

SVBIRE] excipere, ἀναδέχεσθαι, ſufferre.

SI CONTRA] me tibi ſuperſtite.

VTRVM'NE IVSSI] vtrùm nos, quos manere, & quieſcere iubes, otiabimur vitam iniucundam victuri, niſi tecum viuamus?

AN HVNC LABOREM MENTE LATVRI, &c.] an hūc militiæ laborem laturi ſumus ea mente, eóque animo, quo viros forteis, & patiēteis laborum ferre decet? ſubaudi verbū *ſumus*, vt ſit, laturi ſumus. vel, quod minus probo, repete ἀπὸ κοινοῦ perſequemur. legendum autem *qua*, non *quem*.

B NON MOLLEIS] id eſt, patienteis & toleranteis laborum, quos Græci καρτερικοὺς appellant μαλακοῖς contrarios.

FEREMVS] ſibi ipſe reſpondet.

INHOSPITALEM] ἄξενον. ſic ſup. Od.22. lib.1. *Sine facturus per inhoſpitalem Caucaſum.*

ROGES] quæras fortaſſe, quid ego tibi ſim comes profuturus, qui neque admodum ſim bellicoſus, neque valde robuſto corpore.

IMBELLIS, AC FIRM. P.] ἀπόλεμος καὶ ἄναλκις.

COMES] reſpondet ſuperiori tacitæ quæſtioni hoc modo. ſi tecum proficiſcar: multo minus ſollicitus ſum futurus, quàm ſi maneam, & à te abſim.

C VT ASSIDENS IMPLVM. &c.] id eſt, quemadmodum auis pullis implumibus aſſidēs, atque accubans, ſerpentium illa quidem inſidias & impetus extimeſcit: ſed multo magis tamen timet abſens, cùm ſcilicet pullos ſuos reliquit. Tali ſimilitudine vtitur Theocrit⁹. εἰδ. κϛ. quod inſcribitur Μέγαρα. Ὡς δέ τ' ὀδύρεται ὄρνις ἐπὶ σφετέροισι νεοσσοῖς Ὀλλυμένοις, οὕς τ' αἰνὸς ὄφις ἔτι νηπιάχοντας Θάμνοις ἐν πυκινοῖσι κατεσθίει· ἡ δὲ κατ' αὐτοὺς Πωτᾶται κλάζουσα μάλα λιγὺ πότνια μήτηρ, Οὐδ' ἄρ' ἔχει τέκνοισιν ἐπαρκέσαι· ἦ γάρ οἱ αὐτῇ Ἆσσον ἴμεν μέγα τάρβος ἀμειλίκτοιο πελώρου, Ὣς ἐγὼ, &c. id eſt, Quemadmodum autem ingemiſcit auis pullis ſuis pereuntibus, quos horribilis ſerpens

D in dumis denſis deuorat: Illa autem circum eos volat vociferans valde clarè eorum mater: neq; tamen exitium à pullis ſuis depellere poteſt. re vera enim valde metuit propius accedere ad implacidam belluam. Sic ego, &c. nec admodum diſcrepant illa Oppiani lib. quinto ἀλιευτ. Ὡς δ' ὁπότ' ὀρφαλίχοισι χελιδόσι νηπιάχοισι Νέρθεν ὑπ' ἐξ ὀρόφοιο τυχὼν ὄφις ἄγχι πελάσσῃ· Καὶ τοὺς μὲν κατέπεφνε, καὶ ἔσπασεν ἔνδον ὀδόντων· Μήτηρ δὲ πρῶτον μὲν ἀτυζομένη πεπότηται Λοίγια τετριγυῖα φόνου γόον, ἀλλ' ὅτε παῖδας Ἀθρήσει φθιμένους, ἡ δ' οὐκ ἔτι φύξιν ὀλέθρου Δίζεται, ἀλλ' αὐτῇσιν ὑπαὶ γενύεσσι δράκοντος Εἰλεῖται, μέσφ' ὄρνιν ἕλῃ παιδοκτόνος ἄτη. Ὣς ἄρα, &c. id eſt, *Quemadmodum autem cùm ad hirundines implumeis & paruulas ſerpēs forte ſub tecto propius acceſſit: & eas quidē interemit,* E *ac dentibus diſcerpſit: mater primùm quidem pauens circumuolat, deplorans cædem pullorum ſuorum: Cùm autem eos interire videt, nō amplius exitij fugam quærit, ſed circum maxillas ipſas ſerpentis verſatur, donec eam iactura pullorum interfectorum in perniciem traxerit: Sic, &c.* Neque verò admodum diſſimilis eſt illa comparatio ducta à cerua apud Homer. ἰλ. λ. Ὡς δὲ λέων ἐλάφοιο ταχείης νήπια τέκνα Ῥηϊδίως συνέαξε λαβὼν κρατεροῖσιν ὀδοῦσιν Ἐλθὼν εἰς εὐνὴν ἁπαλόν τε σφ' ἦτορ ἀπηύρα· Ἡ δ' εἴπερ τε τύχῃσι μάλα σχεδὸν, οὐ δύναταί σφιν Χραισμεῖν. αὐτὴν γάρ ὑπὸ τρόμος αἰνὸς ἱκάνει. Καρπαλίμως δ' ἤϊξε διὰ δρυμὰ πυκνὰ καὶ ὕλην Σπεύδουσα, ἱδρώουσα κραταιοῦ θηρὸς ὑφ' ὁρμῆς· Ὣς ἄρα, &c. id eſt, F Vt leo ceruæ celeris paruos inulos facile confregit dentibus correptos, cùm ad eorū cubile iuerit: tenerámque eis animam abſtulit: illa autem etiamſi valde prope adſit, non tamen eis opitulari poteſt. eam enim tremor grauis occupat: Continuò autem gradum corripit per dēſa dumeta, & ſiluam properans, ſudans propter validæ beſtiæ impetum: Sic, &c.

NON, VT ADSIT, AVXILI] id eſt, quæ, quamuis adſit, plus auxilij non eſt latura præſentibus, quàm relictis. in quibuſdam libris calamo exaratis ſcriptum reperi, *Nō vti ſit auxilI Latura, &c.* quorum verborū hic ſenſus eſt, Non quo ſit plus auxilij latura præſentibus, ſubintell, quàm, &c. ego tamen priorem ſcripturam malo.

MILITABITVR BELLVM] tale eſt G hoc, *militabitur bellum*, qualia illa, *bella pugnata*, & *rura regnata*. de quibus vide ad Od.6. lib.2. ego (inquit) totius huius belli laborem ac periculum ſubibo ac perferā, nulla abs te ſperata mercede, nullóque præmio exſpectato: ſed tuæ erga me beneuolentiæ retinēdæ ſtudio & ſpe ductus.

NON, VT IVVENCIS, &c.] id eſt, non vt plura agri iugera poſſideam.

ARATRA NIT. M.] Quidam libri veteres habent *Aratra nitantur mea.*

PECVSVE CALABRIS ANTE SIDVS &c.] aut vt pecus meū paſcuis Calabris paullo ante Caniculam relictis, quæ poſt ortum H Caniculæ nimio ſolis ardore ſunt torrida, in Lucaniam, quæ temperatior eſt, transferatur. ſic epiſt.2. lib.2. *Quid vici proſunt, & horrea, quidve Calabris Saltibus adiecti Lucani: ſi metit Orcus, &c.* hæc eò pertinent, quòd quibus magni pecudum greges erant, ij ſaltus hibernos & æſtiuos habebāt, in quibus paſcebantur pecora.

LVCANA MVT. PASCVA] *paſcuis* habent complures cod. veteres. in his tres Vatic. & Torneſ. Ruſſard. Nicotiani duo: quam ſcripturam non reijcio.

NEC, VT SVPERNI VILLA] ſupernum Tuſculum ideò dixit, quia in colle ſitum eſt. Strabo lib.5. ſup. Od.29. lib.3. *Telegoni iuga parricidæ.* nec (inquit Horatius) vt villa mei fundi

Tuſcu-

A Tuſculani perueniat, & producatur vſque ad mœnia Circæa. *ὑπερβολικῶς* dictum eſt, ad exprimendam ædificij magnitudinem, magnificentiam,atque am̄plitudinem.

BENIGNITAS TVA] liberalitas & munificentia tua,vt docuimus ſup.ad Od.17.lib.1.

HAVD PARAV. QVOD AVT AVAR.] nolim parauiſſe,quod aut defodiam & condam in terra auarorum more, qui bonis quæſitis parcunt vt ſacris,aut profundā vt luxurioſus nepos.

DISCINCTVS] diſſolutus, luxurioſus, intemperans.nam diſcingi ferè mollitiem & turpitudinem quandam ſignificat. Itaque turpe erat Romanis illis veteribus in publicum prodire di-

B ſcinctos. vnde prouerbium *diſcincta veſtis,diſcinctus animus*.Seruius ad illum Virgil.locum *diſcinctos Mulciber Afros:*notat *vel habitum eorum oſtendit, qui vſque ad talos fluebat:quod Plautus in Pœnulo ridet,his verbis, Quæ eſt illa auis?cùm Afrum vidiſſet veſtem demiſſam trahentem:vel diſcinctos dixit, militiæ inhabileis. omnes enim,qui militāt,cincti ſunt, alioqui inefficaces:vt contrà præcinctos ſtrenuos dicimus*. Horatius. *Hoc iter ignaui diuiſimus altius ac nos,Præcinctis,vnum.Vnde Græcè εὔζωνος appellatur non qui habet bonam zonam,ſed qui ſtrenuus eſt, & expeditus ad iter faciendum, aut aliquid agendum.* Hactenus Seruius.Horat. Saty.2. lib.1. *Diſcincta tunica fugiendum eſt,ac pede nudo.*diſcinctus tamen aliquando etiam accipitur pro eo,qui remiſſiore

C & liberiore quidem interdum victu,ac ludo, vitæ quotidianæ ſeueritatē leuat ac temperat: verùm ſine flagitio & turpitudine,vt ſat.1.lib.1.*Nugari cum illo,& diſcincti ludere, donec Decoqueretur olus.* NEPOS] nepos præter vulgatam ſignificationem, profuſum & perditum hominem ſignificat, quem Græci *ἄσωτον* nominant. *Nepotes* (inquit Paullus in epitome Feſti) *luxurioſæ vitæ homines appellati,quòd non magis his rei ſuæ familiaris cura eſt,quàm iis, quibus pater, auúsque viuunt.* Horat.ſat.8.lib.1. *Pantolabo ſcurræ, Nomentanóque nepoti.* epiſt. ad Vallam, *Scilicet vt ventres lamna candente nepotum Diceret vrendos.* ſat.4.lib.1.*quòd meretrice nepos inſanit amica Filius*.al.inſanus, &c.

D

VITÆ RVSTICÆ Laudes. Ode 2.

BEATVS ille,qui procul negotiis,
Vt priſca gens mortalium,
Paterna rura bubus exercet ſuis,
Solutus omni fænore:
Neque excitatur claſſico miles truci:
Neque horret iratum mare:
Forúmque vitat,& ſuperba ciuium
Potentiorum limina.
Ergo aut adulta vitium propagine E
Altas maritat populos:
Aut in reducta valle mugientium
Proſpectat erranteis greges:
Inutileísque falce ramos amputans,
Feliciores inſerit:
Aut preſſa puris mella condit amphoris:
Aut tondet infirmas oueis:
Vel,cum decôrum mitibus pomis caput
Auctumnus aruis extulit,
Vt gaudet inſitiua decerpens pyra: F
Certantem & vuam purpuræ:
Qua muneretur te,Priape,& te pater
Siluane,tutor finium!
Libet iacêre modò ſub antiqua ilice:
Modò in tenaci gramine.
Labuntur altis interim ripis aquæ:
Queruntur in ſiluis aues:
Fontésque lymphis obſtrepunt manantibus,
Somnos quod inuitet leueis.
At,cùm tonantis annus hibernus Iouis
Imbreis,niueíſque comparat: G
Aut trudit acreis hinc & hinc multa cane
Apros in obſtanteis plăgas:
Aut amite læui rara tendit retia,
Turdis edacibus dolos:
Pauidúmque léporem, & aduenam laqueo gruem,
Iucunda captat præmia.
Quis non malarum,quas amor curas habet,
Hæc inter obliuiſcitur?
Quòd ſi pudica mulier in partem iuuet
Domum,atque dulceis liberos: H
Sabina qualis,aut peruſta ſolibus
Pernicis vxor Appuli:
Sacrúmque vetuſtis exſtruat lignis focum
Laſſi ſub aduentum viri:
Claudénſque textis cratibus lætum pecus,
Diſtenta ſiccet vbera:
Et horna dulci vina promens dolio,
Dapes inemtas ápparet:
Non me Lucrina iuuerint conchylia,
Magíſve rhombus,aut ſcari:

A *Si quos Eois intonata fluctibus*
Hiems ad hoc vertat mare:
Non Afra auis deſcendat in ventrē meū,
Non attagen Ionicus
Iucundior, quàm lecta de pinguiſſimis
Oliua ramis arborum:
Aut herba lapathi prata amantis, & graui
Maluæ ſalubres corpori:
Vel agna feſtis cæſa Terminalibus:
Vel hædus ereptus lupo.
B *Has inter epulas, vt iuuat paſtas oueis*
Videre properanteis domum?
Videre feſſos vomerem inuerſum boues
Collo trahenteis languido:
Poſitóſque vernas, ditis examen domus,
Circum renidenteis Lareis?
Hæc vbi locutus fœnerator Alphius,
Iam iam futurus ruſticus,
Omnem relegit idibus pecuniam:
Quærit Kalendis ponere.

VT PRISCA CENS MORT.] vt pri-
C mi homines, qui nondum vrbibus conditis ruri viuebant, atque in ſiluis habitabant: quin neque arabant, neque fodiebant, neque ſerebant, &c. quam vitam pulchrè deſcribit Lucretius lib. 5. *Multáque per cælum ſolis voluentia luſtra Volgiuago vitam tractabant more ferarū: Nec robuſtus erat curui moderator aratri Quiſquam, nec ſcibat ferro moliirier arua, Nec noua defodere in terram virgulta, neque altis Arboribus veteres decidere falcibu' ramos. Quod ſol, atque imbres dederant, quod terra crearat Sponte ſua, ſatis id placabat pectora donum, &c.*

BVBVS] ſic habent libri aliquot veteres, itáque legit Priſcian. lib. 7.

EXERCET] colit, ſubigit. Virgil. Georg. 2. *Aut preſſo exercere ſolum ſub vomere.*

D NEQVE EXCIT. CLASS. MIL. &c.] id eſt, neque militat, neque nauigat quæſtus cauſa, neque vel litigat, vel litigatoribus operam dat, neque in potentiorum hominum ædibus emolumenti ſpe inuitatus commoratur.

NEC HORRET IR.] Glauco comœdus dicere ſolebat ſe libentius iuxta mare pedibus iter facere, quàm iuxta terrā nauigare. ſup. Od. 3. *Qui vidit mare turgidum.* Virg. Georg. 2. *Sollicitant alij remis freta cæca, ruúntque In ferrum.*

FORV'MQVE VITAT,] Virgil. ibid. *nec ferrea iura, Inſanúmve forum, aut populi tabularia vidit.*

AVT SVPERBA CIVIVM POT. LIM.] Virgil. ibid. *penetrant aulas, & limina regum.* ſuperba autem, id eſt, ſuperbis conuenientia, vel ſuperborum dominorū, vt Oda 14. lib. 2. *pauimentum ſuperbum.* E

PROPAGINE] Virg. ibid. non longè à princip. *Sed truncis oleæ melius: propagine vites Reſpōdent.*

ALTAS MARITAT POPVLOS.] ſic Catullus vlmum maritum appellat in carmine nuptiali, *At ſi fortè eadem eſt vlmo coniuncta marito.* & in eodem carmine *vitem viduam*, quæ non eſt coniūcta cum vlmo. *Vt vidua, in nudo vitis quæ naſcitur aruo, Numquam ſe extollit, numquam mitem educat vuam.* Horat. ſup. Od. 15. lib. 2. *platanúſque cælebs Euincet vlmos.* Idem contra Od. 5. lib. 4. Vlmum, populum, & ſimileis arbores *viduas* appellat, quæ vitibus carent. *Et vitem viduas ducit ad arbores.* Idem in epiſt. ad Quinctium lib. 1. *Pomiſne, an pratis, an amicta vitibus vlmo.* Sed quid F
hoc loco valet epithetū *altas?* quid altitudo pópuli confert ad cōiunctionem ſeu maritationem vitium? Quid ſi legendum dicamus, *Albas mar. pop.*? Nam & ſuprà hoc epithetū populo tribuit Oda 3. lib. 2. *Qua pinus ingens, albáque pópulus, &c.* niſi fortè illic legendum eſt, *altáq. pop.* vt reſpondeant pariter inter ſe *pinus ingens, altáq. populus:* & contrà hîc *Albas mar. pop.* An *altas populos* hoc loco dixit, vt ſignificaret, altitudinem populorū valere ad extollendam vitis, quæ natura caduca eſt, & humi repit, humilitatem? Nihilominus tamen etiam epithetum *alba*, populo cónuenit. habet enim frondeis altera ex parte albas: atq; iccircò λεύκη à Græcis dicitur: atque ob eandem cauſam candida à Virgilio appellatur, in Mœride, *hîc candida populus antro Imminet.* quamquam G
eſt & populus nigra. Ex quo fortaſſe à Virgilio bicolor dicta eſt 8. Æneid. *Dixerat: Herculea bicolor cùm populus vmbra, &c.* niſi potius propterea quòd frons populi etiā albæ re vera bicolor eſt.

AVT IN REDVCTA VALLE] ſic ſup. Od. 17. lib. 1. *Hîc in reducta valle Caniculæ Vitabis æſtus.*

PROSPECTAT] procul ſpectat. Virg. Æn. 9. *Hac ſuper è vallo proſpectant Troës.*

ERRANTEIS GREGES] Virgil. Tityro, *Ille meas errare boues.*

INVTILEÍSQVE] ſuperuacaneos, aut H
ſterileis.

AMPVTANS] *putare* (inquit Varro lib. 5. de ling. Lat.) *eſt purum facere.*

FELICIORES INSERIT.] Virg. Georg. 2. *nec longum tempus: & ingens Exiit in cælum ramis felicibus arbos.* ſteriles arbores, infelices nominantur. M. Tull. in orat. pro C. Rabirio. *infelici arbori ſuſpendito.* & ita Liuius. de infelicibus arboribus conſule Macrob. lib. 3. cap. 20.

INSERIT] Virgil. Tit. *Inſere nunc Melibœe pyros.* Idem Mœride, *Inſere Daphni pyros.*

DECORVM MIT. POM. CAP.] pomis ornatum. ſic ſup. Od. 7. lib. 4. *Pomifer autumnus.*

MITIBVS] maturis, non acerbis. ſic Virgil. Tityro, *ſunt nobis mitia poma.*

AGRIS

A AGRIS EXTVLIT] ſic habent omnes fere,quos vidi,libri manuſcr.non,vt vulgati, *arnis*.

VT GAVDAT] quàm gaudet,vt ſuprà,Od. 25.lib.3. *vt mihi deuio Ripas, & vacuum nemus Mirari libet!* & hac eadem Oda infrà, *Has inter epulas,vt iuuat paſtas oueis Videre properanteis domum!* annot.ſup.ad Od.25.lib.3.

CERTANTEM ET VVAM PVRP.] liuidã, purpuream, certantem colore cum purpura.de verbis pugnandi,& certandi, & ſimilibus,vide annot.ad Od.6.lib.2.

MVNERETVR TE] donet te. Terentius Heaut. *munerarier ancillas primùm.*

PRIAPE] de Priapo dicemus Saty.8.lib.1.

B SILVANE] epiſt.1.lib.2. *Tellurem porca,ſiluanum lacte piabant.*

SVB ANTIQVA IL.] annoſa.Virg.lib.4. Æneid. *Ac velut annoſam valido cùm robore quercum, &c.* Idem *argutam* apppellat propter lenẽ venti ſuſurrum: *Forte ſub arguta conſederat Ilice Daphnis.*

TENACI GRAMINE] tenax gramen appellat,quod terræ firmiter adhæret. ſup. Od.12. lib.4.*tenerum*.Od.3.lib.2.*remotum*. Virgilius cretam,tenacem dixit, quæ valeat ad conglutinandum,argillam ſignificans,lib.1. Georg. *creta ſolidanda tenaci.* alia ratione Plautus ſenem quẽdam tenacem & pertinacem dicit.

LABVNTVR] fluunt. vt epiſtola ad Lolliũ C lib.1. *at ille Labitur,& labetur in omne volubilis æuum.* & Od.29.lib.3. *cetera fluminis Ritu feruntur, nunc medio alueo Cum pace delabentis Etruſcũ in mare, &c.*

RIPIS] complures libri veteres habẽt, *riuis*.

QVERVNTVR IN SILVIS AVES] ita canunt,vt queri videantur:quod refellit Plato, vt alibi annotauimus. μινυρίζοσι. vide annotata ad Odam 7. lib.3. ibi. *Sub cantu querulæ, &c.* ſic Virg. Tityro. *Nec gemere aëria ceſſabit turtur ab vlmo*.idem 3. Georg. *Et cantu querulæ rumpent arbuſta cicadæ.* vbi notat Seruius *querulæ*, id eſt,canoræ. & profert verſum illum ex Oda 7. lib.3. *Sub cantu querulæ deſpice tibiæ.*

SOMNOS QVOD INVITET] quod,nẽ-D pe fonteis lymphis manantibus circumſtrepere,ſomnos leueis ſuadeat. ſic Virg. Tityro, *Sæpe leui ſomnum ſuadebit inire ſuſurro.* Theocrit. εἰδ.η. Αδὺ δὲ τῷ θέρεος παρ' ὕδωρ ῥέον αἰθριοκοιτεῖν. id eſt, Dulce eſt æſtate ad aquam fluentem ſub dio cubare.

LEVEIS] ſic Od.16.lib.2. *Nec leueis ſomnos timor, aut Cupido Sordidus aufert.* alibi *ſomnum facilem* appellat. vnde Lucret. canes *leuiſomnos* dicit lib.5. *At leuiſomna canum fido cum pectore corda.*

TONANTIS IOVIS] eadem ratione hic Iouem tonãtem dixit,qua ſupr.Od.1.lib.1. *Iouem frigidum*.& Od.3.lib.3. *fulminantẽ Iouem.* & Virg. Georg.1. *Iouem humidum.* & Theocr. Διὰ αἴθριον. vt annot.ad Od.1.lib.1.

ANNVS HIBERNVS] tempus anni hibernum. annum pro parte anni poſuit, vt rectè E Porphyr.ſic Virg.Palæm. *Nunc frondent ſiluæ, nũc formoſiſſimus annus.*

MVLTA CANE] id eſt, multis canibus, vt ſup.Od.15.lib.1.*multo milite*,pro eo,quod eſt,multis militibus:& infr.Od.16.*Argoo remige.* & Virgil.lib.2. Æneid. *vterumq́ armato milite complent.* idem lib.1.*raptósq́ ex hoſte penateis*: ad quem locũ profert hunc Seruius.

OBSTANTEIS] oppoſitas,obiectas.

AMITE LÆVI] *pertica*, ſeu *furcula aucupali*. Feſtus.

TVRDIS EDACIBVS DOLOS] tendit retia, κατ' σύνθεσιν, dolos turdis.Turdorũ, quos κίχλας Græci nominant, tria genera ponit Ariſtoteles. F

PAVIDÚMQVE LEPOREM] rectè *pauidum*. nam huic animali maius eſt quàm pro portione cor.quibus autem animalibus hoc naturâ cõtigit,ea ſunt timidiſſima, teſte Plinio lib. 11.cap.37.vbi de corde loquitur.ſic Plin. *Maximũ autem eſt portione muribus, lepori, aſino,ceruo, panthera,muſtelæ,hyænis, & omnibus timidis, aut propter metum maleficis.* Quapropter Demoſthenes oratione περὶ στεφάνου Æſchinem conſcientia vitæ anteactæ,& facinorũ ac flagitiorum à ſe admiſſorum metu perterritum ait in rebus ſecundis ciuitatis lẽporis vitam vixiſſe, trepidantem, & pauentem,& ſemper plãgas exſpectantem.ſic Demoſth. Τοιαύτην γὰρ εἵλου πολιτείαν (ἐπειδή ποτε καὶ τοῦτ' ἐπῆλθέ σοι ποιῆσαι,)δι' ἣν εὐτυχούσης μὲν τῆς πατρίδος λαγὼ βίον ἔζης, δεδιὼς καὶ τρέμων, καὶ ἀεὶ πληγήσεσθαι προσδοκῶν: ἐφ' οἷς δ', &c. i. *Talem enim reip. adminiſtrandæ rationem ſecutus es, poſteaquam tibi tandem remp.adminiſtrare venit in mentem, vt in rebus ſecundis ciuitatis,leporis vitam viueres,omnia circunſpectares,horreres,tremeres,paueres,plagas & verbera ob ea,quorũ tibi conſcius eras,ſcelera, & flagitia, ſemper exſpectares,&c.* Profertur etiam ab Euſtathio ad librum. ἰλ. κ. hic verſiculus in eandem ſententiã, Λαγὼ βίον ζῇς ὁ πρὶν ἄτρομος λέων. id eſt,lẽporis vitam viuis, qui antea leo intrepidus eras. G

ADVENAM GRVEM] aptiſſimum epithetum.Grues enim in oris ſeptentrionalibus nõ niſi vere,æſtate,& auctunno commorantur. ſub finem auctunni in regiones commigrant temperatiores,ac tepidiores.nos Galli hanc ob cauſam peregrinatrices, ſeu (ſi dicere liceat) viatrices appellamus.Ariſtoteles hanc auem ait eſſe ἀγελαίαν καὶ πολιτικὴν: id eſt, congregabilem, & ciuilem.itaque ducem habere cuius imperio pareat: ducem autem nudo capite proſpicere, & ſpeculari,tum,ſi quid forte periculi impendeat, clamando ſignificare,ac denũtiare. M.Tull.lib. 2.de nat.deorum. *Illud verò ab Ariſtot. animaduerſum,à quo pleraq́ue, quis poteſt non mirari? grues cùm loca calidiora petentes,maria tranſmittunt,trianguli formam efficere, &c.* ſatis enim mihi eſt lo- H

A cum indicaſſe.

CAPTAT] non dixit, capit. iucũdius enim eſt captare, quàm capere. vt ſaty.2.lib.1. *nã Tranſuolat in medio poſita, & fugientia captat.* & ibid. *poſitum ſic tangere nolit: Captat, & apponit.* Sic enim legendum, quamtumuis alij neſcio qui obſtrepant, & reclament.

QVIS NON MALARVM] mendoſè legitur in nonnullis eod. *Quis non malorum*, eùm omnes manuſcripti habeant *malarum*. hoc autẽ epithetum diſtinguit curas malas à bonis. ſunt enim aliquæ curæ laudabiles, & cum virtute cõiunctæ: vt cura rei familiaris, cura valetudinis, cura eius noſtri partis, quę præeſt, & imperat: amo-
B ris autem curæ, vitioſæ ſunt, ac vituperabiles. ſed quòd attinet ad amoris, aut curarum earum, quę propter amorem ſuſcipiuntur, obliuionem, ſcribit Pauſanias in Achaicis, aquam Selemni fluuij viris, & fæminis ex amore laborantibus mederi, eámque vim habere, vt, qui in eo fluuio loti fuerint, illos amoris capiat obliuio: quod ſi verũ eſt (inquit ille) τιμιώτερον πολλῶν χρημάτων ἐςὶν ἀνθρώποις τὸ ὕδωρ τῦ Σελέμνου. id eſt, aquam Selemni multo pluris facere debent homines, quàm magnam pecuniæ vim.

QVÒD SI PVD. MVL. IN P. I. &c.] quemadmodum nihil viro optabilius eſt vxore pudica: ita nihil mulieri iucundius euenire poteſt viro, qui vnum, & idem cũ ea ſentiat, eámq;
C amet ex animo: quod quidem Nauſicaæ precatur Vlyſſes ſummæ felicitatis loco ὁδυσ. ζ nihil enim (inquit) præſtabilius, nihil melius eſt, quàm viri, & vxoris conſentiens, & conſpirans voluntas: taliſque coniunctio inimicis acerem dolorem inurit, amicis voluptatem affert: ipſi autem experiendo ſentiunt, quanta inſit in tali coniunctione, vitæ iucunditas. verba Homeri ſunt hæc ſub Vlyſſis perſona. Σοὶ δὲ θεοὶ τόσα δοῖεν, ὅσα φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς, Ἄνδρα τε, καὶ οἶκον, καὶ ὁμοφροσύνην ὀπάσειαν Ἐσθλήν. οὐ μὲν γὰρ τοῦ γε κρεῖσσον, καὶ ἄρειον, Ἢ ὅθ᾽ ὁμοφρονέοντε νοήμασι οἶκον ἔχητον Ἀνὴρ, ἠδὲ γυνή. πόλλ᾽ ἄλγεα δυσμενέεσσι, Χάρματα δ᾽ εὐμενέτῃσι, μάλιςα δέ τ᾽ ἔκλυον αὐτοί. Heſiod. itẽ ἔργ. καὶ ἡμ. ait virum nihil ſibi bona, & pudica vxore melius
D parare poſſe: cõtrà nihil grauius, atque acerbius mala. his verbis, Οὐ μὲν γάρ τι γυναικὸς ἀνὴρ ληΐζετ᾽ ἄμεινον Τῆς ἀγαθῆς, τῆς δ᾽ αὖτε κακῆς οὐ ῥίγιον ἄλλο Δειπνολόχης, &c. Quidam hìc reponendum cenſent *iuuans*, & infrà legunt, detracta copulatione *que*, *Sacrum vetuſtis*, &c. Præterea quidam libri vet. habent, *Quid ſi pud. mul. &c.*

DVLCEIS LIBEROS] ſic Virg.3. Georg. *Sed tota in dulceis conſument vbera natos.* idem lib. 2. Æn. *Nec mihi iam patriam antiquam ſpes vlla videndi, Nec dulceis natos, exoptatúmque parentem.* & lib.4. *Nec dulceis natos, Veneris nec præmia noris?*

SABINA QVALIS] quales ſunt Sabinæ mulieres, aut Apulæ.

PERVSTA SOLIBVS] Græci vno vocabulo dicunt, ἡλιοκαυσός. Theocr. E

PERNICIS VX. APP.] profert hũc verſum Seruius ad illum Virg. Georg.3. *Dura iacet pernix, &c.* atque vtrobique interpretatur pernicem, perſeuerantem: aitque ductum eſſe à pernitendo.

SACRÚMQVE] focus ſacer eſt Veſtæ, & Lari. ſic autem legendum potius *ſacrúmque*, inquam, quàm, vt vulgò, *Sacrum vet.* quo poſito, nihil eſt ſuprà mutandum in voce, *iuuet*, quod quidam volunt: pro quo reponunt *iuuans* contra auctoritatem omnium librorum antiquorum: neq; tamen lectionem illam damno, ſi quis forte eam receptæ anteponat.

EXSTRVAT LIGNIS FOCVM] hypallage eſt, i. exſtruat ligna ſuper focũ. Od.9. lib. F
1. *ligna ſuper foco Largè reponens.* Ad hũc locũ pertinent ea, quæ ſunt apud Eurip. in Electra: vbi Electra colono cuidam, & operario nupta, ſic eũ eo loquitur. ſatis tibi negocij exhibẽt, quæ foris ſunt: nos autem domeſtica curare, & adornare oportet. aduenienti enim foris operario iucundum eſt domeſtica, compoſita & pulchre adornata reperire. Verba Euripid. hæc ſunt, ἅλις δ᾽ ἔχεις Τἄξωθεν ἔργα. τ᾽ ἀν δόμοις δ᾽ ἡμᾶς χρεὼν Ἐξευτρεπίζειν. εἰσιόντι δ᾽ ἐργάτῃ Θύραθεν ἡδὺ τἄνδον εὑρίσκειν καλῶς.

SVB] paulo ante, vt annotauimus ſuprà ad Od.9. lib.1.

DISTENTA] ſat.1.lib.1. *Quódque aliena capella gerat diſtentius vber, Tabeſcat.* Virg. Pollione. G
Ipſæ lacte domum referent diſtenta capellæ vbera. Idẽ in Melibœo. *Thyrſis oueis: Corydon diſtentas lacte capellas.* Lucret. lib.1. *& candens lacteus humor vberibus manat diſtentis.*

ET HORNA] huius anni: vt ſuprà Od 23. lib. 3. *hornam frugem* dixit. & ſaty.6. lib. 2. *palea porrectus in horna.*

DVLCI DOLIO] *dulci*, propter vinum, quod eo continetur.

PROMENS] ſup. Od.28. lib.3. *prome reconditum, Lyde ſtrenua, Cæcubum.* & Od.21. eiuſd. *Coruino iubente Promere languidiora vina.*

DAPES INEMTAS] eſcas domi natas: H
nõ piſceis vrbe petitos, vt Saty.2.lib.2. *bene erat, non piſcibus vrbe petitis: Sed pullo, atque hædo.* Virg. Georg.4. *ſeráque reuertens Nocte domũ dapibus menſas onerabat inemtis.* nam inemtas malè quidam vi leis interpretantur.

LVCRINA] in lacu Lucrino capta. vt Saty. 4. lib.2. *Lucrina peloris.*

IVVERINT] delectauerint. ſic vſurpat ep. 19. lib.1. *iuuat immemorata ferentem Ingenuis oculiſq; legi, manibúſque teneri.* & Saty.6. lib.2. *Tandem vrbanus ad hunc: quid te iuuat (inquit) amice, Prærupti nemoris patientem viuere dorſo?* eadem non longè à princip. *ſi quod adeſt gratũ iuuat: hac prece te oro, Pingue pecus domino facias, &c.* & paulo pòſt: *Hoc iuuat, & melli eſt.* & epiſt. ad Piſon. de arte poët.

iuuat,

A *iuuat, aut impellit ad iram.* ibidem ſub extr. *Sic animos natum, inuentúmque poëma iuuandis, Si paullum à ſummo diſceßit, vergit ad imum.* Oda 19. lib. 3. *Inſanire iuuat.* & Oda 9. hoc lib. *Curam, metúmque Cæſaris rerum iuuat Dulci Lyæo ſoluere.* Od. 11. ibid. *Pecti, nihil me ſicut antea iuuat Scribere verſiculos amore perculſum graui.* Oda 16. eod. lib. *Nouáque monſtra iunxerit libidine Mirus amor, iuuet vt tigreis ſubſidere ceruis, &c.* Saty. 1. lib. 1. *Quid iuuat immenſi te argenti pōdus & auri Furtim defoſſa timidum deponere terra?* ibid. *An vigilare metu exanimem, noctéisque, diésque Formidare malos fures, incendia, ſeruos, Ne te compilent fugientes: hoc iuuat?* & Saty. 3. lib. 1. *inaneis Hoc iuuat, haud illud quærenteis, num ſi-* B *ne ſenſu, &c.* Iuuare interdum eſt prodeſſe. idem epiſt. 2. lib. 1. *Qui cupit, aut metuit, iuuat illum ſic domus aut res, Vt lippum picta tabulæ, fomenta podagram.*

CONCHYLIA] conchylium nomen eſt generale omnia teſtacea complectēs, vt muſculos, mitylos, oſtrea, pectines, echinos, &c. putátque Athenæus conchylia eſſe dicta παρὰ τὸ κεχηνέναι, id eſt, ab hiando.

RHOMBVS] quē Romani rhombum Græco nomine appellant, Græci alio etiam Græco ψῆτταν dicūt, vt ſcribit Athenæus lib. 7. in extremo. à figura autem rhombus appellatus eſt. nos Galli noſtra lingua turbinem, & (vt propius accedam ad conſuetudinē noſtri ſermonis) tur- C bonem nominamus. piſcem fuiſſe magni pretij declarat etiam locus Hor. Saty. 2. lib. 2. *quid? tum rhombos minus æquora alebant? Tutus erat rhombus, &c.* Hodie quoq; apponitur in menſis diuitū, & in caris piſcibus habetur. Idem Athen. lib. 8. videtur ψῆτταν à rhombo diſtinguere.

SCARI] Diphilus apud Athen. lib. 8. his verbis ſcarum commendat. σκάρος ἁπαλόσαρκος, ψαθυρὸς, γλυκὺς, κοῦφος, εὔπεπτος, εὐαπάδοτος, εὐκοίλιος, id eſt, Scarus molli, ſeu tenera carne præditus eſt, friatilis, dulcis, leuis, ad concoquendum facilis, facile redditur, ventrem mollit. Addit idem, recentem ſcarum eſſe ſuſpectum propterea, quòd lépores marinos captat, iíſque ve- D ſcitur. iccircò eius inteſtina vim bilis effectricem habent. Idem lib. 7. hunc ſolum ex omnibus piſcibus dormire dicit, & propter eā cauſam numquam noctu capi. Oppian. lib. 1. Αλιευτ. ſolū vocalem eſſe ſcribit, Καὶ σκάρον. ὃς δὴ μοῦνος ἐν ἰχθύσι πᾶσιν ἀναύδοις Φθέγγεται ἰκμαλέην λαλαγὴν, καὶ μοῦνος ἐδωδὴν Ἄψορρον περιήνησιν ἀνὰ στόμα δεύτερον αὖθις, &c. vide annotata ad Od. 3. lib. 4.

SI QVOS EOIS INTON.] id eſt, Si quos ſcaros coorta tēpeſtas, & fluctus excitati in mari Ionio, & Orientali ad hoc mare, nempe Tyrrhenum, conuertant, & compellant. ad Eleuſinem ſcaros pulcherrimos capi Lynceus quidā Samius ſcribit in epiſtolis, vt tradit Athen. lib. 7. Priſcianus lib. 9. docet tonitum à verbo tonandi vſitatius eſſe, quàm tonatum, & producit hunc locū teſtem, vt nouum, & pæne inuſitatum. E

AD HOC VERTAT MARE.] Tyrrhenum, ſeu Etruſcum.

AFRA AVIS] gallinā Africanam, ſeu Numidicā ſignificat, de qua Columella, & Plinius.

DESCENDAT IN VENTREM MEVM IVC.] mihi ſit cibus iucundior.

ATTAGEN IONICVS] Mart. *Ionicarum guſtus attagenarum.* Ariſtoteles lib. 6. περὶ ζώων ἱστορ. Attagenam ponit inter eas aueis, quas ὄρνιθας κονιστικοὺς vocant Græci, id eſt, quæ in puluere volutantur: qualis eſt gallina, perdix, phaſianus. Idem lib. 9. ὁ Ἀτταγὴν, κονιστικὸς ὄρνις. τῶν γὰρ ὀρνίθων ὅσοι μὲν μὴ πτηκτικοὶ, ἀλλ' ἐπίγειοι, κονιστικοί, &c. i. Attagē, auis eſt in puluere F volutabilis. Aues enim omnes, quæ non ſunt pugnaces, ſed terreſtres ſunt in puluere volutabiles.

AVT HERBA LAPATHI] lapathū Latini rumicem nominant. eum commendat Lucillius apud M. Tull. lib. 2. de finibus. *O lapathe, vt iactere neceſſe eſt, cognitu' cuiſis.* vnde lapathium, deminutum nomē: Varro, *Hanc eandem voluptatem tacitulus taxim conſequi lapathio & priſana poßim.* hæc herba mollit aluum, vt docet infrà ſat. 4. lib. 2. *ſi dura morabitur aluus, Mitulus, & viles pellent obſtantia conchæ, Et lapathi breuis herba, ſed albo non ſine Coo.* & verſ. ſeq. *& graui Maluæ ſalubres corpori.* & Od. 31. lib. 1. *me paſcunt oliuæ, Me cichorea, leuéſque maluæ.* Quin lapathus ἀπὸ τοῦ λαπάζειν dictus eſt, quod valet exinanire, & pro G ventrem leuare vſurpatūr: vnde λάπαξις, qua voce vtitur Ariſt. lib. β. φυσ. ἀκροάσ. οἷον τὸ βαδίσαι, εἰ λαπάξεως ἕνεκα ἐστιν: id eſt, verbi gratia, ambulare, ſi eſt alui leuandæ gratia. Iam ἀλαπάζειν, populari, & vaſtare ſignificat.

TERMINALIBVS] Terminalia dies feſti, qui agebantur in honorem Termini Dei. *Termino autem ſacrificabant* (inquit Feſtus) *quòd in eius tutela fineis agrorum eſſe putabant. Denique Numa Pompilius ſtatuit, eum, qui terminum exaraſſet, & ipſum & boues ſacros eſſe.* Idem addit deinceps. *Terminus quo loco colebatur, ſuper eum foramen patebat in tecto, quòd nefas eſſe putabant, terminum intra tectum conſiſtere.* Ei autem quotannis agna immolabatur, menſe februario, eiúſque menſis die vltimo: propterea ſcilicet, quòd initio vrbis cōnditæ Februarius mēſis fuerat vltimus. Immò falſum eſt, ſi Plutarcho credimus, agnam, aut aliam animantem Termino immolari ſolitam. nihil enim viuum, animáque præditum Romani ei immolabant, vt teſtatur ille, propterea fortaſſe (inquit) quòd, cùm Romulus terminos eos conſtituiſſet, quò progredi armis liceret, omnémque terram propriam eſſe ſtatuiſſet, ad quam haſtæ, & ferri acies peruenire poſſet: Numa Pompilius vir iuſtus, & ciuilis, & philoſophus, agrum Romanum ab agro finitimorum finibus diſtinxerit, atque iccirco Terminū, vt pacis & amicitiæ præſidem & cuſtodem, à ſanguine & cæde purum eſſe oportere exiſtimarit. Ouidius tamē lib. 2. Fa- H

A ſtor.priorem ſententiam confirmat:& addit, *Nec queritur, lactens cùm ſibi porca datur.* de Termino notauimus etiam quædam alia ad carmen ſæculare infrà.

VEL HÆDVS EREPTVS LVPO.] vir quidam doctiſſ.annotat, Plutarchum libro ſecundo συμποσιακῶν tradere, earum pecudum, quas lupus momorderit, carnem quidem teneriorem fieri, lanam auté corrumpi: ex hoc intelligi poſſe, cur Horatius ereptum lupo hædum dixerit. Ego hæc verba *ereptum lupo*, non iccirco ab Horatio eſſe addita puto, quòd hædi caro à lupo morſa, ſit tenerior: ſed propterea quòd ruſtici, & aratores, quorum hominum vitam, & victum, vt frugalem, hîc laudat Horatius, non aliter eſſent hædum in cenam appoſituri, niſi à lupo dẽtibus appetitus, ac laceratus eſſet. multo enim malunt caprum adultum habere viuum, quàm hædum tenellum, ac delicatũ cõeſſe. nunc autem, poſteaquã à lupo morſus, & fortaſſe interemtus eſt, multo ſatius eſt eum lupo ereptum comeſſe, quàm deuotandum reliquiſſe. præterea, quòd è lupi faucibus ereptum edunt, non vidẽtur ex hædili ſuo ſumere: ſed alienum, neque iam ſuum capere, & apponere: & ita de lucro quodammodo cenare. ſententiam meam adiuuat Martialis lib.10.in epigrammate, cuius initium eſt, *Nuntiat octauam Pharia, &c.* ex quo paucos hos verſus proferã: *Paruus onyx, vna ponetur cenula menſa, Hædus inhumani raptus ab ore lupi, Et, quæ non egeant ferro ſtructoris, ofellæ, Et faba fabrorum, prototomique rudes: Pullus ad hoc, cenisque tribus iam perna ſuperſtes Addetur, ſaturis mitia poma dabo, &c.* Poſtremò mecum facit & Porphyrio, his paucis verbis: *Factus gratior ex perdito.*

B

C

VT IVVAT] quàm delectat? ὡς ἡδύ: quàm iucundum eſt? vt paullo antè.

VIDERE FESS. VOM. INV.] Sic Virg. Alex. *Aſpice: aratra iugo referunt ſuſpenſa iuuenci.* profert hunc locum Seruius ad illum Virgilij verſum. RENIDENTES] ridenteis, hilaros, vt ſup. Od.18.lib.2.

D HÆC VBI LOCVTVS] nihil ſubaudiẽdum puto. fingit autem ſuperiora illa omnia dicta eſſe à fænerarore Alphio. oſtenditque tãtam eſſe vitæ ruſticæ iucũditatem, & opportunitatẽ, vt etiam homines ab hac alieniſſimi, eam laudare cogantur: qui tamẽ lucri dulcedine, & ſordibus irretiti, eius ſuauitatem guſtare non poſſint. nonnulli ſubaudiunt verbum, *ſum*, vt totus ille ſermo ſit poëtæ. quod ſi placet, addenda diſtinctionis nota poſt vocem *locutus*, vt ſit hic Horatij ſenſus: Hæc vbi locutus ſum, id eſt, poſtquàm Alfius me hæc loquentem audiuit: is *omnem pecuniam idibus, &c. quærit Kalendis ponere*, id eſt, collocare: nempe ad ingenium ſuũ rediens, & oblitus illorum omnium, quæ de laudibus vitæ ruſticæ dicta ſunt. Quidam tamen, vt mihi referebat Germ. Valens, hunc Alfium aiũt iccirco ab Horatio induci ſtudentem & properantem Kalendis pecuniam collocare, quam idibus à ſuis debitoribus relegerat, quòd vereatur, ne Romani ij, qui ſumtuoſius & luxurioſius viuũt, quiq; nummos alienos paſcunt, vt alibi loquitur, vitæ ruſticæ laudibus auditis, luxurioſè viuere deſinant, & ſeſe ad continentiam & frugalitatem conferant: & ita non habeat iam qui nomina facere velint, & pecuniam fænori accipere, atque hoc modo pecunia ſua ſit ſterilis & otioſa. Quam explicationẽ minus probo. Verũtamẽ iudicet lector. E

IAM IAM FVTVRVS] id eſt, eo animo, & conſilio, vt ruſticam vitam colat.

OMNEM RELEGIT] id eſt, omnem pecuniam in fænore poſitam, exegit idibus: ſtatim ad ingenium rediens, denuo quærit apud quos Kalendis collocet. F

RELEGIT] in nonnullis cod. ſcriptum eſt, *redegit*. ego tamen *relegit* malo, vt habẽt cod. duo Vatic. Iannoct. Vrſ. Torneſ. Ruſſard.

IDIBVS] idibus nomina exigebant, vt ex hoc loco intelligere licet. & Saty.6.lib.1. *magni Quò pueri magnis è centurionibus orti Ibant octonis referentes Idibus æra:* Kalendis autem, & exigebant, & collocabant, vt Saty.3.lib.1. *Qui, niſi cum triſtes miſero venêre Kalendæ, Mercedem, aut nummos vnde vnde extricat, amaras Porrecto iugulo hiſtorias, captiuus vt, audit.* quod item declarat Plutarchus in libello περὶ τοῦ μὴ δανείζεσθαι. Οὐδ' ἀναμνήσει τῶν Καλανδῶν, καὶ τῆς νουμηνίας, ἣν ἱεροτάτην ἡμερῶν οὖσαν, ἀποφράδα ποιοῦσιν οἱ δανεισταὶ, καὶ στυγνόν. id eſt, neque Kalendarum memoriam refricat, & nouæ lunæ: quæ cùm ſit omnium dierum ſacerrima, & ſanctiſſima, nefaſtam tamen & horribilem, ac triſtem faciunt fæneratores. Præterea interdum fæneratores, præſertim moderatiores, quæ ſummo iure debebant debitores ſoluere Kalendis, ea exigebant demũ idibus, & dabant eis diem ſoluendi laxiorem. G

AD MÆCENATEM.

Ode 3.

Allium deteſtans. H

Parentis olim ſi quis impia manu
Senile guttur fregerit:
Edit cicutis allium nocentius.
O dura meſſorum ilia,
Quid hoc veneni ſæuit in præcordiis?
Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit: an malas
Canidia tractauit dapes?
Vt Argonautas præter omneis candidum
Medea mirata eſt ducem:
Ignota tauris illigaturum iuga,

Perunxit

A *Perunxit hoc Iaſonem:*
Hoc delibutis vlta donis pellicem,
Serpente fugit alite.
Nec tantus vmquam ſiderum inſedit vapor
Siticuloſæ Apulliæ:
Nec munus humeris efficacis Herculis
Inarſit æſtuoſius.
At, ſi quid vmquam tale concupiueris
Iocoſe Mæcenas, precor,
Manum puella ſuauio opponat tuo:
B *Extrema & in ſponda cubet.*

PARENTIS OLIM SI QVIS] id eſt, ſi quis poſthac patrem ſenem ſtrangulauerit, aut iugulauerit: non cicutam, aut aliud vſitatum venenum, ſed allium quouis veneno pernicioſius, ac præſentius edat. *frangere guttur* ita dictum, vt ſuprà *frangere ceruicem*, Od.13. lib.2. *Illum & parentis crediderim ſui Fregiſſe ceruicẽ.* tale illud epiſt. 16. libri 1. *Contendat laqueo collum preſſiſſe paternum, &c.*

EDIT] Petrus victorius, quem ſemper honoris cauſa nomino, Variar. lectionũ lib. 6. ſcribit, hoc loco legendum eſſe *edit*, ab edim, is, it, teſtatúrque ita ſe reperiſſe ſcriptum in codicibus ma-
C nu ſcriptis: Cui aſſentior. namque eam ſcripturã & agnoſcunt Acro, ac Porph. & ego in trib. cod. Vatic. & Iann. Vrſ. Torn. ſine vlla litura expreſſam reperi. Denique ita loquitur Plaut. in Trinũmo, *hoſtéſne, an ciues comedis, parui péndere.* & ita loquitur ſat. vlt. lib.2. *Et léporum auulſos, vt multo ſuauius, armos, Quàm ſi cum lumbis quis edit.* Nouius apud Nonium, *Quod editus, nihil eſt: ſi voltis, quod cacetis, copia eſt.* iterum Plaut. Mænechm. *Dum tu illi quod edit, & quod potet, prabeas, &c.* Idem Trinummo, *De mendico male meretur qui ei dat, quod edit, aut quod bibat. Nam & illud, quod dat, perdit, & illi producit vitam ad miſeriam.*

CICVTIS] quæ necant frigore. nã alliũ con-
D trà calore nocet. de cicutis epiſt.2. lib.2. plura.

O DVRA MESSORVM ILIA] quæ ferre poſſint tam dirum venenum, vt quidẽ Hor. videtur. nam allium, cibus eſt ruſticis, & meſſoribus non iniucundus. Virg. Alex. *Theſtylis & rapido feſſis meſſoribus æſtu Allia, ſerpillúmque, herbas contundit olenteis.*

QVID HOC VEN. SÆV.] Quid hoc eſt veneni, quod ſæuit in præcordiis? ſæuit, id eſt, æſtuat: ventriculum, & totum corpus nimio calore incendit.

IN PRÆCORDIIS] præcordia, vt nomẽ ipſum indicat, pars eſt corporis interior, corde anterior, & ſuperior: ſub qua ſunt pulmones, vngulæ bubulæ ſpeciem gerentes, & cor eis annexum, in pectore ſub ſiniſtra mamma ſitum: ſub corde & pulmonibus ſæptum eſt tranſuerſum E
ex valida membrana conſtans: infrà ſunt à dextra parte iecur: à ſiniſtra lien. ſat.4. lib.2. *leni præcordia mulſo Prolueris melius.*

NVM VIPERINVS HIS CRVOR, &c.] num me inſciente cruor viperinus his herbis incoctus eſt? *fefellit*, id eſt, latuit. ἔλαθε. *fefellit incoctus*, id eſt, ignoraui eſſe incoctum. de verbo fallendi diximus ad Od.10. lib.1. *incoctus herbis* autem ſic dictum, vt infrà ſaty.8. lib.2. *Erucas virideis inulis ego primus amaris Monſtraui incoquere.* vt quidem olim putabam legẽdum. & ita Virgil. Georg.4. *Huius odorato radices incoque Baccho.*

CANIDIA] Gratidia venefica, quam mul- F
tis locis exagitat, & inſectatur acerbiſſimis verſibus Horatius, vt infrà tota Oda 17. & ſaty. 1. lib.2. *Canidia Aibuci, quibus eſt inimica, venenum.* & tota ſat.8. lib.1. Canidiam autẽ nominat, quia non licebat quemquam nominatim ſcripto maledico, & contumelioſo deſcribere.

VT ARGONAVTAS, &c.] id eſt, poſteaquàm Medéa præ omnibus Argonautis Iaſonis amore capta eſt, hoc illum veneno perunxit, ne à tauris illis ignem ſpirantibus, quos aratro iungere ab Æeta cogebatur, vlla ex parte offenderetur. Hoc dicit, non quòd re vera ita fecerit Medéa, vt ego quidem arbitror, ſed vt allij diritatẽ, & inclementiam declaret. quamquam licet etiã dicere, Horatium ſpectaſſe allij vim, & naturã: G
quæ eſt eiuſmodi, vt venena efficiat præſentiora, certiora, atque efficaciora. Iccirco veneficiis accommodatiſſimum eſt, ſiue quis amicos ſeruare velit, ſiue inimicos de medio tollere. Quin etiam hoc traditum de allio eſt, ſi galli gallinacei prœlium commiſſuri, allium guſtarint, ad pugnandũ animoſiores, ac ferociores reddi. Idẽ equis paullo antequàm ſigna conferantur, aciéſque cõcurrant, cum pane & vino datum, miram in eorum pectoribus ferociam, incredibilémque pugnãdi cupiditatem, & laboris tolerantiam ingenerat. Nõnulli autẽ ex interpretibus Pindari ſcribunt, Medéam Iaſoni præcepiſſe, ne tauros reflante, & aduerſo vento ageret: ſed ſecundo vento, vt ita vis flammæ in anteriorem partem auerteretur. Itaque cõſuluit ei eadem opera, vt ſulco vno H
confecto, ne ab eius extremo nouum ſulcum inſtitueret, vt ſolent aratores: ſed ad eundem locũ reuerſus, vnde primùm arare cœpiſſet, ſulcũ ſecundum deſignaret. alij tradunt, Medéam neſcio quod pharmacum cum oleo confudiſſe, & miſcuiſſe, eóque Iaſonem perunxiſſe, ne flamma quicquam in eum valere poſſet. hanc totam fabulam perſequitur Pindarus in carmine illo elegantiſſimo quarto Pyth. cuius hæc pauca verba mihi aſcribere libet, Ἀλλ' ὅτ' Αἰήτας ἀδαμάντινον ἐν μέσοις ἄροτρον σκίμψατο, καὶ βόας, οἳ φλόγ' ἀπὸ ξανθᾶν γενύων πνέον καιομένοιο πυρὸς χαλκέαις δ' ὁπλαῖς ἀράσεσκον χθόν' ἀμειβόμενοι τοὺς ἀγαγὼν ζεύγλᾳ πέλασσε μοῦνος, id eſt, ſed vbi Æetas ferreum aratrum medio in agro

A ſtatuit, taurósque, qui flammas ignis ardentis ex naribus, & faucibus ſpirabant, vngulíſq; ferreis terram gradientes pulſabant: eos adductos Iaſon ſolus admouit iugo. de his tauris ſic Apoll. lib. 3. *δύω πεδίον τὸ ἀρήϊον ἀμφινέμοντες Ταῦροι χαλκόποδες στόματι φλόγα φυσιόωντες*. cetera vide apud eundem Apollon. de tauris illis, & de Medea amore Iaſonis capta. dicemus nos quoque nonnihil ad Od. 5. huius lib.

HOC DELIBVTIS VLTA DONIS PELLICEM] Glaucam Creontis filiam: de qua dicemus ad illum locum Od. 5. *cur dira barbara minus Venena Medeæ valent, Quibus ſuperbam fugit vlta pellicem Magni Creontis filiam? Cum palla tabo munus imbutum, &c. hoc delibutis*, id eſt, allio im- B butis, ſeu vnctis. hoc autem ſignificat, nõ alia re delibutam eam veſtẽ fuiſſe, quam Medéa Glaucæ donauit, quàm allio: quaſi allium ignem, & flammam concipere potuerit, qua illa & tota domus conflagrarit, inſtar naphthæ: ſeu olei viui, quo credibile eſt donum illud Medéæ perunctũ fuiſſe, Glaucámque flamma ſubitò comprehenſa exarſiſſe. Plinius lib. 2. cap. 105. de naphtha, *Ita ferunt à Medéa pellicem crematam, poſtquam ſacrificatura ad aras acceſſerat, corona igne rapta.*

SERPENTE FVGIT ALITE.] à dracone alis inſtructo, & pennigero vecta. notum eſt hoc ex Medéa Euripidis in extrem. *Λέγ', εἴ τι βούλει· χειρὶ δ' οὐ ψαύσεις ποτέ· Τοιόνδ' ὄχη-* C *μα πατρὸς ἥλιος πατὴρ Δίδωσιν ἡμῖν, ἔρυμα πολεμίας χερός.* id eſt, dic, ſiquid vis. manu autẽ tanges numquam: tale nobis vehiculũ pater Sol donat, arcem, & præſidiũ aduerſus hoſtilem manum. Varro Marcip. *Dixe regi Medéam aduectã per aëra in rheda anguibus.*

NEC TANTVS VMQVAM SIDERVM, &c.] vapor apud Lucretium, & ceteros bonos ſcriptores ſemper valet idem, quod calor. Lucret. lib. 3. *Tenuis enim quædam moribundos deſerit aura Miſta vapore: vapor porrò trahit aëra ſecũ: Nec calor eſt quiſquam, cui nõ ſit miſtus & aër.* duobus nominibus vaporis, & caloris, eandem rem ſignificat. Virgil. Æneid. 5. *lentúſq; carinas Eſt va-* D *por, & toto deſcendit corpore peſtis.* ibid. *reſtinctus donec vapor omnis, & omnes, Quattuor amiſſis, ſeruatæ à peſte carinæ.* ſiderum vaporem, ſeu calorem nimis acrem, æſtuoſam impotentiam appellat Oda 16. infrà, *Nulla nocent pecori veſtigia, nullius aſtri Gregem æſtuoſa torret impotentia*. huc pertinet illud, Oda 1. lib. 3. *arbore nunc aquas Culpante, nunc torrentia agros Sidera.*

SITICVLOSÆ] aridæ, ſiti hiulcæ, vt loquitur Virgil. Georg. 2.

NEC MVNVS HVMERIS, &c.] id eſt, nec id munus, quod Deïanira ad Herculẽ miſit, Neſſi Centauri cruore imbutũ, vehemẽtiore calore humeros eius, & viſcera excruciauit, quàm allium, eorum, qui eo veſcuntur, inflammare corpora ſolet. De hac tunica ad Herculem miſſa qui plura ſcire volet, legat Sophoclis Trachinias, & M. Tullij Tuſcul. lib. 2. vbi aliquot Sophoclis ver- E ſus, qui ad hanc rem pertinent, producuntur, ab ipſo Tullio Latini facti. *Sed videamus Herculem ipſum* (inquit M. Tull.) *qui tum dolore frangebatur, cum immortalitatem ipſa morte quærebat. quas hic voces apud Sophoclẽ in Trachiniis edit? cui, cùm Deianira ſanguine Centauri tinctam tunicam induiſſet, inhæſiſſétque ea viſceribus, ait ille, O multa, &c.* vide & annot. ad Od. 17. huius libri.

EFFICACIS] id eſt, ad agendum, & efficiẽdum apti. *πρακτικοῦ, δραστηρίου, ῥεκτηρίου.*

SI QVID VMQVAM TALE] nempe allium.

IOCOSE MÆCENAS,] opportunè hoc loco iocoſum appellauit, de Mæcenatis oſculis, F & rebus amatoriis verba facturus, vt notat Porphyrio.

MANVM PVELLA SVAVIO &c.] id eſt, te oſculari volentem oppoſita manu prohibeat. In quibuſdam libris veteribus ſcriptum eſt, *ſauio*.

EXTREMA ET IN SPONDA CVBET.] & ſeſe quàm longiſſimè abs te remoueat, neque ſe tibi complectendam, potiẽdámque præbeat, cum in communi tecum lecto cubabit. ſpondæ extrema ſunt lecti latera: ſeu exteriores lecti partes.

IN MENAM LIBERtum Pompeij Magni. G
Ode 4.

Lvpis, & agnis quanta ſortitò obtigit,
Tecum mihi diſcordia eſt,
Ibericis peruſte funibus latus,
Et crura dura compede.
Licet ſuperbus ambules pecunia:
Fortuna non mutat genus.
Vidés ne ſacram metiente te viam H
Cum bis ter vlnarum toga,
Vt ora vertat huc, & huc euntium
Liberrima indignatio?
Sectus flagellis hic triumuiralibus
Præconis ad faſtidium,
Arat Falerni mille fundi iugera:
Et Appiam mannis terit:
Sedilibúſque magnus in primis eques
Othone contemto ſedet.
Quid attinet tot ora nauium graui
Roſtrata duci pondere

Contra

A *Contra latrones, atque ſeruilem manum,*
Hoc hoc tribuno militum?

Lvpis et agnis] Luporũ & agnorũ diſcordiam, atque inimicitias etiam Homerus ſignificat his verſibus ἰλ. χ Οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν· Ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διάμπερες ἀλλήλοισι. id eſt, neque lupi & agni concordem animum habent. ſed perpetuò inter ſe male cogitant & maleuolunt. & Plato in Phædro, Ὡς λύκοι ἄρνα φιλοῦσ᾽, ὡς παῖδα φιλοῦσιν ἐρασταί. id eſt, vt lupi agnum amant, ſic puerum amatores. verſus eſt neſcio cuius poëtæ. infrà Od. 12. *vt pauet acreis Agna lupos.*

B Tecvm mihi disc.] ſubintellige, tanta: vt ſit, Tanta mihi tecum diſcordia eſt.

Sortitò] ſortitò non eſt fortuitò: ſed hoc ſentit Horati⁹, cùm primùm nata animalia ſunt, ſuum cuiq; animali à natura propriũ quendam, & vt ita dicam, peculiarem affectũ, verbi gratia, alicuius rei perſecutionẽ vel fugam, amorẽ vel odiũ eſſe attributũ. ſumtũ fortaſſe à veterũ more, qui plurimis & maximis in rebus ſortibus vtebantur: vnde & apud Græcos λαγχάνειν, & apud Latinos ſortiri vſurpamr pro cõſequi, atq; obtinere. Poteſt etiam hoc dici, ſortem, quam κλῆρον Græci dicunt, idem eſſe, quod aliis verbis δαίμονα, & μοῖραν à partiendo appellant, quia vnuſquiſq, ſtatim ab ortu ſuo certam viuẽ-
C di & moriendi condicionẽ diuinitus, aut à fatis diuiſam, ac tributam conſequatur. de ſortibus nonnihil diximus ad Odam 3. lib. 2. Quanta igitur inter lupos & agnos diſcordia eſt natura: tãtæ mihi tecum inimicitiæ intercedunt.

Ibericis pervste fvnib.] ſignificat, eum fuiſſe ſeruũ, vtpote cuius in latcribus & tergo, verberum: in cruribus, vinculorum & compedum exſtarẽt veſtigia. Funes Iberici autẽ è ſparto intelligunmr: cuius magna eſt in Hiſpania copia. iam *peruſte latus*, eſt Helleniſmus, id eſt tu, cuius latus peruſtum eſt.

Et crvra dvra comp.] & cuius crura peruſta ſunt duris compedibus. epiſt. 16.
D lib. 1. *in manicis & Compedibus duro te ſub custode tenebo.*

Sacram metiente te viam] cùm per viam ſacram incedis. Via ſacra ad Capitolium ducit. ſic autem dicta eſt, quòd in ea fœdus inter Romulum & Tatium ictum ſit. auctor Feſtus Pomp. Ode 7. eodem lib. *vt deſcenderet Sacra catenatus via.* & ſaty. 9. lib. 1. *Ibam forte via ſacra, ſicut meus eſt mos.*

Cvm bis ter vlnar. toga] ampliſſima. togæ laxitas & amplitudo diuitum eſt: contrà arcta toga eorum, qui ſunt mediocris, aut etiã tenuioris fortunæ, vt epiſt. ad Loll. 2. lib. 1. *Arcta decet ſanum comitem toga.* Porphyr. iuſtam togæ magnitudinem ſex vlnis conſtitiſſe vult intelligi.

Vt ora vertat, &c.] quo pacto homines prætereuntes, in te ora vertẽtes indignentur? indignationem Græci νέμεσιν, & indignari νεμεσᾶν vocant. quod diſtinguit Ariſtoteles ἀπὸ τοῦ φθονεῖν lib. 2. de moribus ad Nicomachum, his verbis, νεμεσητικὸς λυπεῖται ἐπὶ τοῖς ἀναξίως εὐπραγοῦσι· φθονερὸς ὑπερβάλλων τοῦτον ἐπὶ πᾶσι λυπεῖται. id eſt, indignabundus, ſeu is, qui ad indignandum propenſus eſt, dolet eorum rebus ſecundis, qui eis indigni ſunt: inuidus hunc ſuperans rebus omnium ſecundis contabeſcit. Idem propemodum ſcribit ῥητορ. β. εἰ γάρ ἐστι τὸ νεμεσᾶν λυπεῖσθαι ἐπὶ τῷ φαινομένῳ ἀναξίως εὐπραγεῖν, πρῶτον μὲν δῆλον, ὅτι οὐχ οἷόν τε ἐπὶ πᾶσιν ἀγαθοῖς νεμεσᾶν, ἀλλ᾽ ἐπὶ πλούτῳ καὶ δυνάμει, &c. id eſt, *Si enim indignari, eſt dolore affici ob eius, qui præter dignitatẽ & meritum videtur rem ſuam bene gerere, res ſecundas: primùm quidem perſpicuum eſt non licere ob omnia bona indignari, ſed ob diuitias & potentiam, &c. duntaxat.* & item Topic. β. νεμεσητικὸς δὲ ὁ λυπούμενος ἐπὶ ταῖς τῶν κακῶν εὐπραγίαις. huc pertinet locus ille Ciceronis ad Atticum lib. 5. non ſatis explicatus. *vt libet. ſed planè gaudeo, quoniam* τὸ νεμεσᾶν *intereſt* τοῦ φθονεῖν. *vt libet* (inquit M. Tull.) *ſed planè gaudeo*, videlicet Hirtum repulſam tuliſſe. erat enim indignus eo honore, quem petebat, nempe augutatu. Itaque ſi eũ obtinuiſſet, ego meritò indignatus eſſem, neque propter meam indignationem, inuidere ei honorem di-
cendus eſſem. differt enim τὸ νεμεσᾶν, quod indignati Latinè dicimus, ab eo, quod eſt inuidere, ſeu φθονεῖν, vt Græci nominant. Atque hunc quidem locum ſic arbitror eſſe explicãdum, non, vt alij interpretantur, *intereſt*, id eſt, vtile eſt, &c. nam illud *intereſt*, pro differt, eſt poſitum, vt Academic. 2. *qui illa viſa, è quibus omnia decreta ſunt nata, negant quicquã à falſis intereſſe.* Plutarchus præterea, vt mihi indicauit German. Valens, libello περὶ ἠθικῆς ἀρετῆς, his Ariſtotelẽis conſentanea ſcribit: ὧν πολὺ χρησιμώτερα τὰ τῶν παθῶν θρέμματα τῷ λογισμῷ συμπαρόντα, καὶ συνεπιτείνοντα ταῖς ἀρεταῖς, ὁ θυμὸς ἀνδρείᾳ μέτριος ὤν, ἡ μισοπονηρία τῇ δικαιοσύνῃ, καὶ ἡ νέμεσις ἐπὶ τοὺς παρ᾽ ἀξίαν εὐτυχοῦντας τῇ ἐπιτιμήσει, καὶ νουθετήσει ἀφρόνων. Id eſt, qui- H
bus multo vtiliores ſunt affectuum alumni impetus, cùm rationi præſtò ſunt, & virtutes adiuuant: vt animi excandeſcentia fortitudinẽ acuit, improbitatis odium ad iuſtitiam valet, indignatio ad eorum, qui præter meritũ fortunati ſunt, obiurgationem & monitionem excitat.

Sectvs flagellis hic] μίμησις eſt orationis eorum, qui indignantur, hunc Menam eſſe tribunum militum, ſumtuoſiſſimis & molliſſimis veſtibus collucere, tot agri iugera poſſidere, in quattuordecim ordinibus ſedere, cùm ciuis Romanus nõ ſit. Nam triumuiri capitales de maleficio eorum cognoſcebant, qui ciues Romani non erant, id eſt, aut peregrini, aut

A ſerui:eóſque flagellis diſſecari, ac verberari iu-
bebant. iidem Treuiri dicebantur. Erant & triũ-
uiri, ſeu treuiri monetales, qui his litteris ſignifi-
cabantur, IIIV. A A A F F. id eſt, Treuiri auro,
argento, æri flando fundendo: vnde natus iocus
Ciceronis in epiſt. ad Trebat. *Treuiros vites cen-
ſeo: audio capitaleis eſſe: mallẽ auro, argento, æri eſſent,
&c.* id eſt, Treuiros populos Belgis & Germanis
interiectos vites cenſeo. audio eſſe bellicoſos &
pugnaceis. mallé eſſent monetales, id eſt, pecu-
nioſi & locupletes, vt eorum ſpoliis, & præda te
locupletare poſſes. Atque hæc ex Bembo.

PRÆCONIS AD FASTIDIVM] vſq;
ad ſatietatem præconis, qui abſentibus, aut etiã
aliud agentibus triumuiris hunc Menam aliquã-
B do flagellis diſſecandum curauit, & ſatiatus ver-
beribus lictorem finem cædendi facere iuſſit.

ARAT FALERNI MILLE F. IVG.]
indignum, libertũ impurum tot agri iugera, præ-
ſertim Campani, arare.

ET APP. MANNIS TERIT] & vectus
equis breuibus, & ad delicias & luxum fortuna-
torum hominum accommodatis viam, Appiam
perequitat, Epiſt. 7. lib. 1. *Impoſitus mannis aruum
cælúmque Sabinum Non ceſſat laudare.*

SEDIL. QVÆ MAGN. IN PRIMIS
EQ. OTH.] in primis ſedilibus, id eſt, in primis
ordinibus. L. Roſcius Ortho legem tulit, ne quis
equeſtris ordinis eſſe poſſet, qui quadringenta
C millia ſeſtertiûm non haberet, & vt equitibus
Rom. ſolis in quattuordecim ordinibus, & ſepa-
ratim à plebe ludos ſpectare liceret. excepti au-
tem erant duo primi tribunis. Iccirco hunc Me-
nam dicit lege Roſcia contemta, in primis ſedi-
libus ſedere, qui eſſet indignus tribunatu. De
hoc Roſcio Othone ſic M. Tull. in orat. pro Mu-
ræna, *L. Otho vir fortis, meus neceſſarius, equeſtri or-
dini reſtituit non ſolùm dignitatem, ſed etiam volupta-
tem.* Idem Philipp. 2. *Illud tamen audaciæ tuæ, quòd
ſediſti in quattuordecim ordinibus, cùm eſſet lege Roſcia
decoctoribus certus locus conſtitutus, quamuis quis for-
tunæ vitio, non ſuo decoxiſſet.* Horat. epiſt. 1. ad Mæ-
cen. lib. 1. *Roſcia dic ſodes, melior lex, an puerorum*
D *Nænia, quæ regnum rectè facientibus offert?*

TOT ORA NAVIVM, &c.] tot naueis
roſtratas.

CONTRA LATRONES] piratas, cùm
hic ipſe Mena pirata eſſet, vt eum appellat Plu-
tarch. in Antonio.

ATQVE SERVILEM MANVM] & cõ-
tra fugitiuos, id eſt, cõtra ſeruos: qui bellum ſer-
uile geſſerunt Chryſo, & Spartaco ducibus. de
bello ſeruili diximus ſuprà nonnulla ad Od. 14.
lib. 3. ſed præſtat ſeruilem manum, fugitiuos ac-
cipi, quos armauit Sex. Pompeius Magni filius,
in quo exercitu Mena & Menecrates erant tri-
buni militum.

IN CANIDIAM VENEFICAM. Ode 5.

At ô, deorum quicquid in cælo regit E
Terras, & humanum genus:
Quid iſte fert tumultus? & quid omnium
Vultus in vnum me truces?
Per liberos te, ſi vocata partubus
Lucina veris affuit:
Per hoc inane purpuræ decus, precor:
Per improbaturum hæc Iouem,
Quid, vt nouerca, me intuêris: aut vti
Petita ferro bellua?
Vt hæc trementi queſtus ore conſtitit F
Inſignibus raptis puer,
Impube corpus, quale poſſet impia
Mollire Thracum pectora:
Canidia breuibus implicata viperis
Crineis, & incomtum caput,
Iubet ſepulcris caprificos erutas,
Iubet cupreſſus funebreis,
Et vncta turpis oua ranæ ſanguine,
Plumámque nocturnæ ſtrigis,
Herbáſque, quas Iolcos, atque Iberia G
Mittit venenorum ferax:
Et oſſa ab ore rapta ieiunæ canis,
Flammis aduri Colchicis.
At expedita Sagana per totam domum
Spargens Auernaleis aquas,
Horret capillis, vt marinus, aſperis
Echinus, aut currens aper.
Abacta nulla Veia conſcientia,
Ligonibus duris humum
Exhauriebat ingemens laboribus,
Quò poſſet infoſſus puer H
Longo die bis, térve mutatæ dapis
Inemori ſpectaculo:
Cùm promineret ore, quantùm exſtant aqua
Suſpenſa mento corpora:
Exſucta vti medulla, & aridum iecur,
Amoris eſſet poculum:
Interminato cùm ſemel fixæ cibo
Intabuiſſent pupulæ.
Non defuiſſe maſculæ libidinis
Ariminenſem Foliam,
Et otioſa credidit Neapolis,

Et om-

A *Et omne vicinum oppidum:*
Quæ ſidera excantata voce Theſſala,
Lunámque cælo deripit.
Hîc irreſectum ſæua dente liuido
Canidia rodens pollicem,
Quid dixit? aut quid tacuit? ô rebus meis
Non infideles arbitræ
Nox, & Diana, quæ ſilentium regis,
Arcana cùm fiunt ſacra:
Nunc nunc adeſte: nunc in hoſtileis domos
B *Iram, atque numen vertite.*
Formidoloſæ dum latent ſiluis feræ
Dulci ſopore languidæ:
Senem, quod omnes rideant, adulterum
Latrent Suburanæ canes,
Nardo perunctum, quale, nec perfectius,
Meæ laborarunt manus.
Quid áccidit? cur dira barbaræ minus
Venena Medéæ valent,
Quibus ſuperbam fûgit vlta pellicem
Magni Creontis filiam,
C *Cùm palla, tabo munus imbutum, nouam*
Incendio nuptam abſtulit?
Atqui nec herba, nec latens in aſperis
Radix fefellit me locis.
Indormit vnctis omnium cubilibus
Obliuione pellicum.
Ah, ah, ſolutus ambulat veneficæ
Scientioris carmine.
Non vſitatis, Vare, potionibus,
(O multa fleturem caput,)
D *Ad me recurres: nec vocata mens tua*
Marſis redibit vocibus.
Maius parabo: maius infundam tibi
Faſtidienti poculum:
Priúſque cælum ſidet inferius mari,
Tellure porrecta ſuper:
Quàm non amore ſic meo flagres, vti
Bitumen atris ignibus.
Sub hæc puer, iam non, vt antè, mollibus
Lenire verbis impias:
Sed dubius vnde rumperet ſilentium,
Miſit Thyeſtéas preces.
Venena, magnum fas, nefáſque: non valent E
Conuertere humanam vicem.
Diris agam vos: dira deteſtatio
Nulla expiatur victima.
Quin, vbi perire iuſſus exſpirauero:
Nocturnus occurram furor:
Petámque vultus vmbra curuis vnguibus:
Quæ vis deorum eſt Manium:
Et inquietis áſſidens præcordiis,
Pauore ſomnos auferam.
Vos turba vicatim hinc, & hinc ſaxis petẽs F
Contundet obſcænas anus.
Pòſt inſepulta membra different lupi,
Et Eſquilinæ alites.
Neque hoc parenteis, heu, mihi ſuperſtites,
Effugerit ſpectaculum.

AT Ô, DEORVM QVICQVID] facit quendam puerum loquentem, quem Canidia, hoc eſt Gratidia: (Gratidiam enim mutato nomine, per Canidiam ſignificat) Sagana, & ceteræ veneficæ mento tenus ſub terra defoderant, faméque necare conſtituerant, vt ex eius iecore, & medulla amoris poculum cõficerent. *quicquid* autem ſcriptum reperitur in codicibus manuſcriptis, Donati, Faër. quinque Vatic. Torneſ. Vrſ. ceteris ferè omnibus: itáque legit Seruius annotatione quadam ad lib. 7. Æneid. eámque ſcripturam ſecutus ſum. non enim vnum aliquem Deũ, ſed omneis implorat. ſic loquitur Horat. Satyra 6. lib. 1. *Non, quia Mæcenas, Lydorum quicquid Etruſcos, &c.* & Liuius lib. 23. *pauca horæ ſunt, intra quas iurantes per, quicquid Deorum eſt, dextras dextræ iungentes fidem obſtrinximus.* in eo diſſidẽt inter ſe, quòd alij habent *regis:* alij *regit.* ſed plures *regit:* nempe quinque Vatic. Faër. & Torneſ. & Nicotian. vnus, & Ruſſard. Iam quòd Priſcian. lib. 17. ait, *at* hoc loco abundare, id mihi mirum eſt, & pæne dicam, incredibile. Eſt enim interiectio dolorem, aut cõqueſtionem exprimens, non coniunctio. Idem tamen videtur ſentire Seruius, qui ad illum Virgilij verſum lib. 7. Æn. *At non ſic Phrygius penetrat Lacedæmona paſtor, &c.* hæc annotat, *legitur & An non, &c. Sed hoc abſolutum & planum eſt. Si autem legeris At, copulatiua particula eſt, ad ornatum ſolum pertinens. Horat. At ô deorum quicquid in cælo regit, &c.* Idémque ferè ſcribit ad illum locum lib. 9. *an non viderunt mœnia Troiæ, &c.* niſi quòd ibi ſcriptum eſt *regis.* G H

QVID ISTE FERT TVMVLTVS?] quid ſibi vult iſte tumultus? quid affert? quorſum tumultuamini?

ET QVID OMNIVM] ſic habent quinque libri Vatic. & Torneſ. & Nicotianus, & Ruſ-

A ſard.vnus: non *aut*.

PER LIBEROS TE] genus obteſtādi religioſiſſimū, & ſanctiſſimū, orare aliquē per res ei cariſſimas, aut miſericordia digniſſimas. Sic Plautus Aſinaria, *Ita te obteſtor per ſenectutem tuā, Pérque illam, quam tu metuis, vxorem tuam, &c.* Sic hoc loco hic puer orat Canidiam primùm per res ei cariſſimas, per liberos: deinde per prætextam ſuam, id eſt, ornamentum ætatis, quod proinde eſt ac ſi oraret per ætatem ſuam, videlicet ætatem infirmam, atque imbecillam. vide annot. ad illum locū infrà, *ſupplex & oro regna per Proſerpinæ, &c.* Oda vltima. Male autem vtrobique quidā accipiunt præpoſitionem *per*, quaſi ſit iurantis, cùm ſit orantis & obſecrantis, vt dixi.

B SI VOCATA PARTVBVS LVCINA] de Lucina diximus ſup. ad Od. 22. lib. 3. hoc igitur, dicit, Oro te per liberos tuos, ſi vmquā verè peperiſti: ſi vmquam tibi parienti Lucina affuit, &c.

VERIS] vult intelligi Canidiam falſos ſibi ſuppoſuiſſe partus, neque vmquam peperiſſe. cui concinit illud antiphraſticū Od. 17. infrà, *Tuúſq; venter parturneius.* Catull. ad Ianuam, *Longus homo eſt, magnas cui liteis intulit olim Falſum mendaci ventre puerperium.*

PER HOC INANE PVRPVRÆ] prætextam ſignificat, qua vtebantur pueri vſque ad annum decimum quartum: deinde ſumebant togam virilem, quam puram appellabant. inane autem appellat purpuræ decus, quia nihil ei prodeſt ad molliendam aut flectendam harum mu- C lierum immanitatem, & crudelitatem. Valét autem hęc ad augendam facinoris atrocitatē à perſona, cui fiat tam immanis iniuria.

QVID, VT NOVERCA] quæ inimica eſt liberis (inquit Eurip. in Alceſt.) nihilóque vipera mitior. Ἐχθρὰ γὰρ ἡ 'πιοῦσα μητρυιὰ τέκνοις Τοῖς πρόσθ' ἐχίδνης οὐδὲν ἠπιωτέρα. id eſt, Inimica enim eſt ſubiens nouerca liberos priores, vipera nihilo mitior.

AVT VTI PET. FERRO BELL.] aut vt bellua ferro laceſſita. Ariſtoteles lib. 3. de moribus ad Nicomach. ait feras, ſi non laceſſantur, & quamdiu in ſilua ſunt, non temerè ſæuire in quemquam: ſed tum denique cùm percuſſæ fuerint, aut perterritæ.

D VT HÆC TREM.] poſteaquam puer hæc tremula voce queſtus, finem querendi fecit, &c. participium *queſtus* iunxit cum quarto caſu, vt Od. 2. lib. 1. *Sæculum Pyrrhæ noua monſtra queſtæ.*

INSIGNIBVS RAPTIS] prætexta, & fortaſſe etiam bulla ſibi à Canidia ereptis. Bullā ſic deſcribit Virg. Æneid. 5. *it pectore ſummo Flexilis obtorti per collum circulus auri.* M. Tull. primo accuſ. lib. de Iunio pupillo, *Itaque tibi Hortēſi non illius ætas, ſed cauſa: non veſtitus, ſed fortuna popularis videbatur. Neque te tam commouebat, quòd ille cū toga prætexta, quàm quòd ſine bulla venerat. Veſtitus enim neminem commouebat is, quem illi mos, & ius ingenuitatis dabat: quòd ornamentum pueritiæ pater dederat, indicium atque inſigne fortunæ, hoc ab iſto prædone ereptum eſſe, grauiter, & acerbè homines ferebāt.* E prætexta vtebantur pueri omnes, modò ingenui: prætexta & bulla, ſenatorum filij duntaxat.

IMPVBE CORPVS] ſi puer erat, & prætextatus: ergo & impubes. Quare quòd addit, *Impube corpus*, valet etiam ad amplificationem facinoris.

THRACVM] qui tamen ſunt barbari: & ita, immites, & inhumani. ex quo vult intelligi, has veneficas inhumanitate, & immanitate populos barbaros atque immaneis ſuperate.

CANIDIA BREVIB. IMPLIC.] Canidia, cui crines erant viperis implicati. Helleniſmus eſt, *implicata crineis & caput.* hāc Canidiam, furiam facit. ornat enim eā, viperis, & anguibus F furiarum in morem: quarum crinibus angues implicati finguntur à poëtis. Vide quæ notauimus ſuprà ad illum locum, *Eumenidum recreantur angues*, Oda 13. lib. 2. Iam Satyra 8. lib. 1. planè hanc Canidiam, & Saganā, quæ paullo pòſt commemoratur, furias appellat: *& vt non teſtis inultus Horruerim voces furiarum & facta duarum?*

CVPRESSVS FVNEBREIS] ſuprà Od. 14. lib. 2. *inuiſas* appellat. ad quem locum multa de cupreſſo diximus: quibus hæc aſcribātur, quæ tradita ſunt à Seruio ad illum Virgilij verſum Æn. 3. *Cæruleis mæſtæ vittis, atráque cupreſſo.* cupreſſum atram dici à Virgilio: id eſt, funeſtam: quia inferis conſecrata eſt, & quia cæſa numquam reuireſcit. Prætereà moris Romani fuiſſe ramum cupreſſi domui funeſtæ præponi, ne quis pontifex per ignorantiam ingreſſus, pollueretur. Hinc G Horat. (inquit ille) *nec harum, quas colis, arborum, Te præter inuiſam cupreſſum Vlla br. dom. ſeq.* in duobus Vatic. & Vrſ. ſcriptum reperi *cupreſſus*. in aliis *cupreſſos*.

TVRPIS RANÆ] rubetæ. Propertius quoque ſignificat, rubetam adhiberi ſolitam à veneficis ad amatoria pocula. ſic enim ille lib. 3. ad Lygdamum, *Illum turgentis ranæ portenta rubetæ, Et lecta exſectis anguibus oſſa trahunt.*

PLVMA'MQVE NOCT. STRIG.] idē Propert. deinceps, *Et ſtrigis inuenta per buſta iacentia plumæ.* ſtrigem deſcribit Ouid. lib. 6. Faſtor. a- H uis eſt nocturna mali ominis (inquit Porphyr.) Plinius lib. 11. cap. 39. hoc de ſtrige ſcribit duntaxat, *Eſſe in maledictis iam antiquis ſtrigem cōuenit: ſed quæ ſit auium conſtare non arbitror.*

IOLCOS] vrbs Theſſaliæ. Iam Theſſalica venena celebrantur à ſcriptoribus. ne longius abeamus, ſuprà Od. 27. lib. 1. *Quæ ſaga, quis te ſoluere Theſſalis Magus venenis, quis poterit deus?* & mulieres Theſſalæ, veneficæ habebantur. Ariſtophan. Nubib. Γυναῖκα φαρμακίδ' εἰ πριάμενος θετταλὴν, &c. Iolcos autem eſſe legendum admonuit iampridem Beroaldus: quam lectionē comprobāt boni codices. in his Faërn, & duo Vatic. agnoſcit Porphyrio.

ET OSSA AB ORB RAP.
12.

A IB. C.] vtrùm dentes ieiunæ canis, an oſſa aliena,quæ ieiuna canis rodebat? quod probabilius eſt.Iam ieiuna canis, auida, & deſiderio æſtuans. Iccircò,quæ ab eius ſaliua contacta ſunt,ad philtrum conficiendum vtilia.

FLAMM. ADVRI COLCH.] qualibus tota Creontis domus, & eius filia Glauca, ſeu Creuſa conflagrauit,vt mox dicemus. Colchicas autem appellat, quia opera & arte Medeæ Colchidis excitatæ ſunt.

AT EXPEDITA SAG.] εὔζωνος, ſuccincta. Saganam veneficam commemorat etiam Satyra octaua lib.1.

SPARGENS AVERN. AQV.] ſic Virg.
B de Didone ſacra quædã magica ſimulante: lib.4. Æn. *Sparſerat & latices ſimulatos fontis Auerni.*

HORRET CAPILL. VT MARIN. &c.] Echinus marinus è genere eſt oſtreorum, ſeu teſtaceorum malis. eſt & terrenus, quorum vtrumque aduerſus eorũ, à quibus captatur, inſidias eſſe cautiſſimum ac munitiſſimum ſpinis & capillis ſuis oppoſitis, ſcribit Athen.lib.3.his verbis, ὅτι δ' οἱ ἐχῖνοι, λέγω καὶ τοὺς χερσαίους καὶ τοὺς θαλαττίους, καὶ ἑαυτῶν εἰσι φυλακτικοὶ πρὸς τοὺς θηρῶντας προβαλλόμενοι τὰς ἀκάνθας, ὥσπερ τι χαράκωμα, Ἴων ὁ Χῖος μαρτυρεῖ. λέγων οὕτως. Ἀλλ' ἔν γε χέρσῳ τὰς λέοντος ἥνεσα, Ἢ τὰς ἐχίνου μᾶλλον οἰζυρὰς τέχνας, Ὅς εὖτ' ἂν ἄλλων κρεισσόνων ὁρμὴν μάθῃ, Στρόβιλος
C ἀμφ' ἄκανθαν εἱλίξας δέμας, Κεῖται δακεῖν τε, καὶ θιγεῖν ἀμήχανος. quæ verba Latinè reddemus ad Saty.4.lib.2.

ABACTA NVLLA VEIA,&c.] id eſt, Veia non vllius facinoris, aut maleficij conſcientia ab inſtituto depulſa, nec deterrita. Hæc eſt tertia venefica.

HVMVM EXHAVRIEBAT] ſcrobem faciebat,in quam puerum defoderet.

QVÒ POSS.] quam in terrã defoſſus puer, poſſet immori lõgo ſpectaculo dapis bis, aut ter die mutatæ: id eſt, ſpectaculo dapis nouæ aliâs atque aliâs appoſitæ,& ſemper ſublatæ, numquã conceſſæ,vt pueri auiditas hoc ſpectaculo in horas augeretur, & in hoc deſiderio fame morere-
D tur:& ita ex eius medulla præſentiſſimum amatorium poculum conficeretur.

CVM PROMINERET ORE, &c.] cùm puer in terram defoſſus mento tenus, ore è terra tantùm promineret, quantùm ex aqua extant corpora mento ſuſpenſa.

EXSVCTA VTI MEDVLLA] cùm in omnibus lib. ſcriptis Vaticanis,& ceteris, Iann. Faët.Vrſ.Nicot. & aliis aliquot, ſcriptum repeſiſſem *exſecta*.in vno autem atque altero *exſucta*, ſine vlla litura, idque ad Gulielmum Faërnum, hominem acerrimo iudicio, & ad reſtituendos veterum ſcriptorum libros temporis iniuria corruptos cùm natura factum, tùm arte comparatũ, retuliſſem:is re aliquantiſper conſiderata,reſpõdit ſibi videri legendum *exſucta* ab exſugendo, mihíque,vt ita excudendum curarẽ, auctor fuit. E
libri vulgati autem habent *Exerta*: quos ſi quis malet ſequi,non inuidebo.

AMORIS ESSET POCVLVM] φίλτρον. quod infrà deſiderij poculum nominat,Od. vltima. *Deſiderique temperare poculum.*

INTERMINATO] id eſt, interdicto, interminari eſt minando vetare, vt Terent. And. *Interminatus ſum ne faceres?* & Heautont *meminiſtin' me eſſe grauidam, & mihi te magnopere interminatũ, Si puellam parerem, nolle tolli?* habet autẽ hoc quidem verbum ſignificationem agendi: ſed nobiles grammatici tradiderũt, omnium verborum, quæ deponentia nominantur, participia interdũ etiam paſſionem ſignificare.itaque interminatus F
cibus intelligendus eſt, quem quis tangere prohibitus eſt:cibus vetitus,& interdictus. Hoc igitur dicit Horatius. fiebant illa omnia à Canidia, Sagana,Veia vt exſucta ex puero ita mortuo medulla,amoris eſſet poculum,cùm pupulæ oculorum huius pueri cibo alio atque alio aliâs appoſito,& ſæpe mutato,& numquam conceſſo, ſed negato,& interdicto,ac vetito infixæ contabuiſſent, atq; exſtinctæ eſſent, puero fame mortuo. Hoc autem fiebat,vt,puero fame necato, quam cibus appoſitus quidem atque oſtẽtatus, ſed negatus & ſublatus augebat, amoris poculum ex pueri iecore & medulla compoſitum,& conflatum,præſentius,ac validius eſſet.

PVPVLÆ] oculorum acies, κόραι. G

MASCVLÆ LIBIDINIS.] ſignificat, hanc fuiſſe tribada, & amore fœminarum, tanquam vitum, arſiſſe, qualem fuiſſe Sapphonem plerique tradiderunt.

VOCE THESSALA] carminibus,& cantionibus Theſſalicis. τῇ ἐπῳδῇ. de cantionibus, quas Græci ἐπῳδὰς appellant, quibus conſtat veteres ſtudioſè vſos eſſe, quibúsque multũ tribuiſſe,dicemus ad epiſt.1.lib.1.

LVNA'MQVE CÆLO DERIPIT] Virg dicit *deducere Lunam*, in Pharmac.*Carmina vel calo poſſunt deducere lunam.* Horat. infrà Od. vltima. *deuocare Lunam: Per atque libros carminum valentium Refixa calo deuocare ſidera.* & ibid. *& polo Deripere Lunam vocibus poſſum meis.* Prop. lib.2. H
Et iam Luna negat toties deſcendere calo. καταίρειν, & κατάγειν τὴν σελήνην dicunt Græci. Plato in Gorgia. ὅπως μὴ πεισόμεθα, ὅ, περ φασὶ τὰς τὴν σελήνην καθαιρούσας τὰς θετταλικάς, &c. Id eſt, vt ne nobis áccidat quod aiunt mulieribus Theſſalicis euenire, lunam deducentibus. Eodem pertinent Petronij Arbitri verſus, quos quia neque emẽdati leguntur in vulgatis exemplis,(deſcripſi autem nuper ex v.c.Errici Memmij exẽplari,cùm id eſſet Petro Ronſardo, Antonio Baiſio,Remigio Bellaqueo,poëtis noſtræ Galliæ clariſſimis, & mihi commodatum) & multas alias veneficarum arteis,& præſtigias, complectuntur, non me pigebit huc aſcribere. *Quicquid in orbe vides,páret mihi: florida tellus Cùm volo,ſicca-*

A *tis areſcit languida ſuccis: Cùm volo, fundit opes, ſcopulique atq; arida ſaxa Niliacas iaculantur aquas: mihi pontus inerteis Summittit fluctus, zephyriq; tacentia ponūt Ante meos ſua flabra pedes: mihi flumina pārent, Hyrcanæq; tigres: & iuſſi ſtare leones. Quid leuiora loquor? lunæ deſcendit imago Carminibus deducta meis, trepidúsq; furenteis Flectere Phœbus equos reuoluto cogitur orbe: Tantum dicta valent. taurorum flamma quieſcit Virgineis exſtincta ſacris, Phœbéaq; Circe Carminibus magicis ſocios mutauit Vlyßis: Proteus eſſe ſolet, quicquid libet: his ego callens Artibus Idæos frutices in gurgite ſiſtam, Et rurſum fluuios in ſummo vertice ponam.* κατασπᾶν dicit Lucian. in φιλοψευδ. id eſt, deuellere. deripere autem eſt è
B loco ſuperiore rapere, vt ſuprà Od.28.lib.3. *deripere horreo.* & Virg. Georg.2. *tu ſpiſſo vimine qualos, Colúque prælorum fumoſis deripe tectis.*

IRRESECTVM] pollicis vnguem, quem ita roſerat ad viuum, vt amplius reſecari nō poſſet: vel ſimpliciter, non reſectum.

QVID DIXIT? AVT QVID TACVIT?] epiſt. ad Mæcen.2.lib.1. *dicenda, tacenda locutus.*

O REBVS MEIS] hæc dicuntur à Canidia.

ET DIANA] Hecate, ſeu Luna. Sed cur Lunam implorat? ſcribunt Greci interpretes, mulieribus amore captis vſitatum eſſe Lunam inuocare, vt viris Solem: quemadmodum & Euripides Phædram inducit in Hippolyto: vel propterea quòd nox taciturna eſt: amoribus autem furtiuis, & clandeſtinis ſilētio, & nocte opus eſt: vel quia
C Luna quoque ex amore aliquando laborauit: ex quo fieri, vt mulieribus, quæ eodem malo affli-ctantur, adiutricem ſe præbeat: vel quia hæc dea ignis colorem præ ſe fert: amor autem ignis inſtar eſt. hæc interpr. Theocr.

QVÆ SILENTIVM REGIS:] Primùm cur hîc ſilentij mentio fit? deinde quamobrem luna ſilentium regit? reſpondeo. Sacris omnibus ſilentio opus eſt, etiā magicis, & maleficis. Virg. lib.3. *Idæumque nemus: hinc fida ſilentia ſacris.* Itaq; pronuntiabat præco in ſacris publicis, *fauete linguis.* annotatum ad Odam 1. lib.3. Ad ſacra autē nocturna & nefaria, præcone, qui ſilentium indiceret, opus non erat, cùm luna teſte, & nocte ſilente fierent: vt appāret ex Theocr. pharma-
D ceutr. Luna enim ſilentio præeſt, quia nox taciturna eſt. Virg. lib.4. Æneid. *Cum tacet omnis ager, pecudes, pictæq; volucres, Quæq; lacus latè liquidos, quæq; aſpera dumis Rura tenent ſomno poſitæ ſub nocte ſilenti.* Idem lib.8. *cæſarum ouium ſub nocte ſilenti, Pellibus incubuit ſtratis.* & lib.2. *tacitæ per amica ſilentia lunæ.* Lucret. lib.4. de Faunis. *Quorum noctiuago ſtrepitu, ludóque iocanti Affirmant vulgò taciturna ſilentia rumpi.* Horat. ſup. lib.2. Oda 8. *& toto taciturna noctis Signa cum cælo.*

NOCTVRNA] arcana, & muliebria, & malefica. Diagondas Thebanus, vt ſcribit M. Tullius lib.2. de legibus, nocturna omnia ſacra perpetua lege è media Græcia ſuſtulit. Idem Marcus hanc legem ſanxit eod. libro. *Nocturna mulierū ſacrificia ne ſunto, præter olla, quæ populo rite fient.* E

CVM FIVNT] Sic habent plerique libri manuſcr. alij *dum fiunt ſacra.*

NVMEN] vim & potentiam veſtram diuinā.

FORMIDOLOSÆ DVM LATENT, &c] noctu. ſic Virgil. lib.4. *Nox erat, & placidum carpebant feſſa ſoporem Corpora per terras, ſiluæq;, & ſæua quierant Æquora, &c. formidoloſæ,* quæ metū incutiunt, horribiles. alij timidas interpretantur. in quibuſd. libris legitur *formidoloſis*, vt cohæreat cum voce *ſiluis.* ſed plerique libri manuſcr. habent *formidoloſæ*, quos ſequor.

DVLCI SOPORE LANGVIDÆ] Virg. lib.4. Æn. *nec dulci declinat lumina ſomno.* Hom. ἰλ.κ. ὕπνος ἔχε γλυκερός.

SENEM, QVOD OMNES RIDEANT, F ADVLT.] Eſt enim ridiculum quiddam, ſenex amator. Ouid. *Turpe ſenex miles: turpe ſenilis amor.* Tibull. elegia.1. lib.1. *Iam ſubrepet iners ætas, nec amare decebit, Dicere nec cano blanditias capite.*

ADVLTERVM] Varum amatorem, & ſcortatorem: qui me ſpreta, & reiecta meretrices Suburanas ſectatur.

LATRENT SVBVRANÆ CANES.] Primùm hoc ſit conſtitutum, ita legendum conſentientibus omnibus veterib. codicibus, non *ſuburbanæ*, neq; *suburranæ*: deinde quid ſit Subura videamus. Subura locus in vrbe Roma, in quo ſūnt mons Cœlius, & Carinæ. Varro lib.4. de ling. Latina putat Suburā dictā eſſe à pāgo Sucuſano C in B mutato. idē eod. lib. Suburanā regionē, primā ſcriptā eſſe tradit. P. Victor autē Subu G rā in ſecunda regione vrbis collocat. à Subura dicta eſt tribus Suburanā. de quib⁹ lege Dionyſ. Halicarn. lib. 4. ἀρχ. Ῥωμ. In Subura proſtabāt meretrices: quas dum noctu ſectatur Varus, optat Canidia vt eum allatrent canes, quæ in eo loco ſunt.

NARDO PERVNCT. QVALE, NEC PERF.] id eſt, tali vnguēto nardino perunctū, quale meæ manus non laborarunt, & quo perfectius non laborarent, ſeu laborarint: vel nardo perunctum, quale meæ manus numquam laborarunt: aut certè quo perfectius non fecerunt, vt ſit correctio. ſic enim mihi videtur explicandus H hic locus: ne cogamur dicere, quod quidam, *quale* hîc poſitū pro *quali*: quemadmodum, inquiūt, loquebantur antiqui. quamuis ita explicet Priſcianus lib.17. quod ſi demus ita eſſe, non video tamen, quomodo hæc poſſint cohærere: nardo perunctum tali, quali non elaborarunt meæ manus perfectius. numquam enim quiſquam Latinus *quale* vſurpauit pro *quod*: nec *quali* pro *quo*. Denique, ne ſim longior, præſertim in re non itā magni momenti, ſic eſt locutus Horat. ſaty.5. lib.1. vt hoc loco: *animæ, quales, neque candidiores Terra tulit, neque queis me ſit deuinctior alter*: quorū verſuum explicationē videto ſuo loco. eſt enim plane huic ſimilis, & geminus. Neque verò mihi vllo modo probari poteſt eorum ſententia, qui ſic ex-

A ſic explicant, Perfuſus erit ille tali vnguēto, qua-
le eiuſdem generis numquam melius feci, ſeu fe-
cerim. Nō enim ita loqui ſolent Latini, *quale per-
fectius, aut quale melius, &c.* Sed non celabo lecto-
rem, me in nonnullis libris manuſcriptis ſcriptū
reperiſſe, *laborarint*. QVID ACCIDIT, &c.]
Adhibuerat Canidia in Varum præſtantiſſima
venena, quæ nihil in eum valuerant tamen.

CVR DIRA BARBARÆ, &c.] cur ea
ipſa venena, quibus vſa Medéa Creuſam, ſeu
Glaucam Creontis filiā, & totā regiā incēdio cō-
ſumſit, nihil mihi proſunt, nullámq; vim habent
in Varū? SVPERBAM] ita legendū, non *ſuperba*,
vt referatur ad Glaucam Creontis regis filiam,
B & ita lib. Don. & Vatic. duo, & Torn. & Cleric.
& Danielis, & Nicotianus. *ſuperbam* accipe pro
potentem, & ſuperbi regis filiam. ſic Virg. prin-
cipio libri tertij Æneid. *cecidítque ſuperbū Ilium*:
ad quem locum Seruius, *ſuperbum*, id eſt, nobile,
& potens. ſic ſuprà Oda 14. lib. 2. *& mero Tin-
guet pauimentum ſuperbum, &c.*

CùM PALLA, TABO MVNVS] Me-
déa dolore illo muliebri excruciata, ſtimulata,
atq; impulſa propter Iaſonis, & Glaucæ Creon-
tis Corinthiorum regis filiæ nuptias, pallam di-
citur ad pellicem ſuam miſiſſe veneno infectam:
qua accepta & Creontis domus, & eius filia con
flagrauit. lege Euripidis Medéam: vbi ita loqui-
tur, Λεπτόν τε πέπλον, καὶ πλόκον χρυσήλατον.
C [repete πέμψω, ἀπὸ κοινοῦ.] Κἄνπερ λαβοῦσα
κόσμον ἀμφιθῇ χροΐ, Κακῶς ὀλεῖται, πᾶς θ', ὃς
ἂν θίγῃ κόρης. Τοιοῖσδε χρίσω φαρμάκοις δω-
ρήματα. id eſt, Et tenuem veſtē, & comam auro
intertextam ad eam mittam: Quòd ſi hoc orna-
mentū acceperit, & corpori circumdederit, ma-
le peribit, & quiſquis eā attigerit. Talibus phar-
macis hæc dona inficiā. Iam verò Medeam fuiſſe
veneficam, multi boni ſcriptores memoriæ pro-
diderunt. Theocritus Pharmac. eam inter vene-
ficas numerat, Circen videlicet, & Agamedam:
quarum illa pharmacis homines ex hominibus
exuebat, atque in feras vertebat: hanc tot venena
cognouiſſe ait Homerus, quot alit terra, his ver-
bis, ἣ τόσα φάρμακα ᾔδει, ὅσα τρέφει εὐρεῖα
D χθών. Scholiaſtes Theocriti ſcribit, in mōte quo-
dam, quem Selenæum appellat, quaſi Lunæ mō-
tem, Circes & Medeæ mortaria, ſeu tuſilla oſten-
di, in quibus ſua pharmaca tundebant. Theocriti
verſus ſunt hi. Φάρμακα ταῦθ' ἔρδοισα χερείονα
μήτε τι Κίρκης, Μήτε τι Μηδείας, μήτε ξαν-
θᾶς Περιμήδης. accedat ad Theocr. Tibullus
eleg. 4. lib. 2. *Quicquid habet Circe, quicquid Medea
veneni, &c.*

ATQVI NEC HERBA] Germanus Va-
lens exiſtimabat ſignificari aconitum: quam ἀπὸ
τῆς ἀκόνης, id eſt, à cote, dictam volunt, quod ex
ea naſcatur. Theophr. φύεται δὲ παντάχοῦ, καὶ
οὐκ ἐν ταῖς ἀκόναις μόνον, ἀφ' ὧν ἔχει τὴν
προσηγορίαν, &c. Ouid. lib. 7. metamorph. *Quæ
quia naſcuntur dura viuacia caute, Agreſtes aconi-*
ta vocant. ME FEFELLIT] me latuit, me fū- E
git. Verbū fallo coniunxit cū participio latens.
ita in libro de arte poëtica. *Numquam te fallant a-
nimi ſub vulpe latentes.*

INDORMIT VNCT. OMN. CVBIL.
&c.] ordo eſt. indormit cubilibus omniū mea-
rum pellicum, vnctis obliuione mei, neque mea
mihi quicquam proſunt pharmaca: vel indormit
cubilib. vnctis obliuione omnium pellicū, vt in-
telligamus, hoc dicere, & queri Canidiam, Varū
non ſolum ſui amore ſolutum, ſuíque oblîtum in
vtramque aurem dormire: ſed etiam omniū ſua-
rum pellicum. Porphyr. hunc locum ſic explicat:
*Indormit cubilibus vnctis obliuione omnium pellicum,
& eſt ſenſus: neſcio quare ſint præſentiora veneficia,* F
*quæ cubile vari vngunt medicaminibus, per quæ me-
dicamina obliuio ei affertur omnium pellicum. Pellices
autem Canidia pro ſe vna dixit.* hactenus Porphy-
rio. Ego Porphyrionis explicationem probare
non poſſum, in eo quòd omneis pellices Hora-
tium dixiſſe putat pro vna Canidia. Credibilius
eſt in omnium pellicum numero etiam Cani-
diam contineri.

CARMINE] ἐπῳδῇ, cātione. credibile eſt (in-
quit) Canidia, Varum ſolutum eſſe meis venefi-
ciis opera, & carminibus alicuius potentioris ve-
neficæ. POTIONIBVS] nonnulli libri
habent, *cantionibus*.

(O MVLTA FLETVRVM CAPVT)]
hæc ſunt includenda interpoſitionis nota. Verſi- G
culus autem, qui antecedit, cohæret cum iis, quæ
deinceps ſequuntur. *multa* porrò valet multùm,
ſeu ſæpe, vt Virg. Georg. 3. *Multa gemens, ignomi-
niam, plagáſque ſuperbi Victoris.* ô caput multùm
fleturum, id eſt, ô quàm grauia tibi impendent
mala. ſic Græci loquuntur οἰμώξεις. flebis, id eſt,
miſer eris. &, cui malum minantur, aut precan-
tur, eum iubent οἰμώζειν, id eſt, plorare, quod lo-
quendi genus multis locis expreſſit Hor. vt ſaty.
10. lib. 1. *Demetri, téque Tigelli, Diſcipularū inter iu-
beo plorare cathedras.* ſaty. 1. lib. 2. *Qui me commorit,
(melius nil tangere clamo) Flebit, & inſignis tota can-
tabitur vrbe.* & ſaty. 5. lib. 2. *inueniétque Nil ſibi le-
gatum, præter plorare, ſuíſque.* ſic (vt dixi) ſæpe lo-
quuntur Græci. Xenop. ἑλλην. ϛ. de Theramene. H
λέγεται δὲ ἓν ῥῆμα καὶ τοῦτ' αὐτοῦ, ὅτι, ὡς εἶπεν
ὁ Σάτυρος, ὅτι οἰμώξειεν, εἰ μὴ σιωπήσειεν, ἐπή-
ρετο, ἂν δὲ σιωπῶ, οὐκ ἄρα οἰμώξομαι; id eſt,
celebratur & hoc eius dictum, cùm dixiſſet Saty-
rus eum ploraturū, niſi taceret: at ſi taceam (in-
quit) nō igitur plorabo? Athenæus lib. 4. ex He-
geſandro de quodam aſoto, Ἐλευσῖνί τε μυστη-
ρίων ὄντων ἔθηκεν Ἀρισταγόρᾳ τῇ ἐρωμένῃ θρό-
νον [illegible] τὸ Ἀνάκειον. οἰμώξεσθαι φήσας τοὺς
κωλύσοντας. id eſt, Eleuſine autem myſteriorum
die Ariſtagoræ amicæ ſedem poſuit ad ædem Ca
ſtoris & Pollucis, ploraturos dicens qui prohi-
berent. vtitur & M. Tull. epiſt. vltima lib. 3. ad
Q. Fratr. ἀλλ' οἰμωζέτω. nos modò valeamus.
Euripid. in Cyclope, τὴν Κύκλωπος ἀμαθίαν

A Κλαίειν κελεύων, καὶ τὸν ὀφθαλμὸν μέσον. Apud Ariſtophanem autem locis innumerabilibus hęc verba iterantur κλαίειν, & οἰμώζειν. & totidem apud Lucianum.

MARSIS VOCIBVS] Marſis carminibus. Virg. Æn. 7. *neque eum iuuere in vulnera cantus Somniferi, & Marſis quæſita in montibus herba.* Pompon. Piſtorib. *Mirum ni hac Marſa eſt. in colubras callet cantiunculam.* al. *canticulum.* ex Nonio. ſententia autẽ hæc eſt, nec mens tua ſemel meis venenis alienata, carminibus Marſis reuocata ad ſanitatem reuertetur.

FASTIDIENTI] ſubintellige *me*: vt rectè notat Porphyr. id eſt, me aſpernanti. epiſt. 3. lib. 1.
B *Faſtidire lacus, & riuos auſus apertos.*

PRIVSQVE CÆLVM SIDET INF.] hyperbole. Priùs inquit, cælum mari ſubſidebit, ſeu ſubſidet & ſubiacebit, terra ſuper cælum & mare proiecta, atq; extenta, quàm nõ amore, &c.

TELLVRE PORR. SVP.] terra ſuperiecta. ſic enim locutus eſt ſup. Od. 2. lib. 1. *Et ſuperiecto pauida natarunt Æquore damæ.*

BITVMEN ATRIS IGNIB.] Virg. lib. 3. *nigrúmque bitumen.*

SVB HÆC] paullo pòſt quàm hæc locuta eſt Canidia. de præpoſitione *ſub*, vide annot. ad Oden 9. lib. 1.

LENIRE] lenibat. vt ſaty. 9. lib. 1. *meum iecur vrere bilis.* vide annot. ad ſat. 8. lib. 1. *at illa currere in vrbem.*

C VNDE RVMP. SIL.] vnde exordium loquendi ſumeret. ſic loquitur Lucret. lib. 4. *Quorũ noctiuago ſtrepitu, ludóque iocanti Affirmant vulgò taciturna ſilentia rumpi.* Virg. lib. 10. Æneid. *quid me alta ſilentia cogis Rumpere, & obductũ verbis vulgare dolorem?* idem videtur valere *rumpere vocem.* Virg. Æneid. 2. *Compoſitò rumpit vocem, & me deſtinat aræ.* & lib. 3. *rupítque hanc pectore vocem.* Sed hoc ita dictum, vt illud ab eodem lib. 4. *Tantos illa ſuo rumpebat pectore queſtus.* & ita Græci, ῥῆξαι φωνὴν. Ariſtoph. νεφελ. Οὐρανομήκη ῥῆξατε κἀμοὶ φωνὴν ὦ παμβασίλεια. Herod. lib. 1. ὁ δὲ παῖς οὗτος ὁ ἄφωνος, ὡς εἶδε ἐπιόντα τὸν πέρσην, ὑπὸ δέους τε, καὶ κακοῦ ἔρρηξε φωνὴν, &c. id eſt, hic autem puer, qui mutus erat, vt vidit
D irruentem Perſam, præ metu, & malo, rupit vocẽ. Demoſth. Philipp. 9. ὥστ᾽ οὐ πρότερον ἐτόλμησεν οὐδεὶς τοιούτου κακοῦ προσιόντος ῥῆξαι φωνήν: id eſt, Quare non antè quiſquã auſus eſt tali malo coorto vocem rumpere. & ῥῆξαι σιωπήν. Oppian. lib. 1. κυνηγετ. Ἵππος ἐν ὑσμίνῃ ῥῆξεν ποτὲ δέσμα σιωπῆς. id eſt, *Quondam equus in pugna, intérque arma, ſilentia rupit.*

THYESTEAS PRECES] diras precationes, & exſecrationes, quales Thyeſtæ fuerunt in fratrẽ Atreum, quia illi Atreus filios eius trucidatos, & in fruſta ſectos, & coctos appoſuerat. epiſt. de arte poët. *Aut humana palàm coquat exta nefarius Atreus.* qua de re ſic M. Tull. lib. 1. Tuſcul. quæſt. *Exſecratur luculentis ſanè verſibus apud Ennium Thyeſtes primùm, vt naufragio pereat* E *Atreus. durum hoc ſanè. talis enim interitus nõ eſt ſine graui ſenſu. Illa inania. ſummis ſaxis fixus aſperis Euiſceratus látere pendens ſaxa ſpargens tabo, ſanie, & ſanguine atro: Neque ſepulcrum, quo recipiatur, habeat, portum corporis, vbi remiſſa humana vita corpus requieſcat à malis.* Idem in L. Piſonẽ, *Thyeſtéa iſta exſecratio eſt, poëta vulgi animos, nõ ſapientum mouẽtis, vt In naufragio expulſus vſpiam ſaxis fixus aſperis, &c.* preces etiã Cæſar vſurpat pro exſecrationibus diris lib. 6. de bello Gall. *Catiuulcus rex dimidiæ partis Eburonum omnibus precibus deteſtatus Ambiorigem, qui eius conſilij auctor fuiſſet, taxo ſe exanimauit.* ſic Horat. infr. ſaty. 6. lib. 2. *improbus vrget Iratis precibus.* & ſuprà Od. 28. lib. 1. *precibus nõ linquar inultis.* Gręci ἀρὰς appellant. Eurip. Phœ- F niſſ. Ἀρὰς ἀρᾶται παισὶν ἀνοσιωτάτας.

VENENA MAGN. FAS, NEFASQVE.] hũc locum alij aliter, ego ſic explico. Venena magnum fas, nefáſque quidem conuertere poſſunt, atque adeò conuertunt, ac peruertunt: ſed humanam vicem conuertere, aut immutare non poſſunt. Venena confundunt quidem fas, & nefas, cùm venefici fas violent: ſed venenis non poteſt ſors humanæ vitæ immutari. Itaque licet venenis iura omnia humana, ac diuina perfringatis: effugere tamen non poteritis, quin veſtrorum maleficiorum pœnas detis, mortéque miſerabili pereatis. Virgil. Georg. 1. *Quippe vbi fas verſum, atque nefas.* Quòd ſi quis dicat, hoc loquendi genus eſſe impeditum, & perplexum: ita locutus eſt & M. Tull. lib. 10. epiſt. ad Att. epiſt. 1. *Iſtum,* G *qui filium Brundiſium de pace miſit, me legatum iri nõ arbitror.* & Plautus Amphitr. *Tua quiduis nũtiare, hanc noſtram adire non ſinam.* Nam ſic Plauti verſus explicãdus eſt: Tuæ quiduis nuntiare ſinam, hanc noſtram adire non ſinam. Sic & Demoſth. περὶ τῶν ἐν Χερρονήσῳ. Ἂν δὲ τοιοῦτον λέγῃ τις ὃν κρατήσαντας τοῖς ὅπλοις, ἄλλως δ᾽ οὐκ ἔστι κολάσαι οὐκ ἔχετε, οἶμαι, τί ποιήσετε. Nam ſic Demoſth. explicandus. ὃν κρατήσαντας τοῖς ὅπλοις, δεῖ κολάσαι, ἄλλως δ᾽ οὐκ δεῖ κολάσαι. id eſt, quem vobis armis victum licet caſtigare, aliter autem caſtigare non licet. Cùm hæc ſcripſiſſem, atq; edidiſſem, Turnebus collega meus, H vir alioqui doctiſſ. à me diſſentiens, ſic hunc locũ explicauit Aduerſar. lib. 14. *In veneficiis quidẽ magna vis eſt: ſed tantùm profectò non poſſunt illa pro hominibus efficere, vt natura æqui & iniqui, vt fas & nefas, vt ius & iniuria mutentur.* Hactenus ille, *Humanam vicem* ſcilicet interpretatur, humana vice, ſeu pro hominibus. in quo valde fallitur, & vehementer errat: & miror, hoc ei in mentem venire potuiſſe: neque eum adiuuat M. Tullius, quẽ profert. adde quòd ſententia ex hac explicatione naſcitur inepta, ac frigida, atque adeò falſa. nam venena, ſeu venefici ac veneficæ ſuis veneficiis vertunt fas & nefas: quemadmodum ſcelerati & facinoroſi, & iniuſti, & intemperantes homines ſuis factis ac flagitiis fas & nefas miſcent ac peruertunt.

A nertunt. quod & Virgilius ipſe confirmat illo, quem protuli, loco.

DIRIS AGAM VOS] diris precibus vos perſequar: diras vobis precabor. Tibull. eleg. 7. lib. 2. *Tunc tibi, lena, precor diras: ſatis anxia viuas, Moueris è votis pars quotacumque Deos.*

NOCTVRN. OCCVRR. FVROR.] ſic minatur Dido lib. 4. ſe mortuam, Ænéam perſecuturam. *ſequar atris ignibus abſens: Et, cùm frigida mors anima ſeduxerit artus, Omnibus vmbra locis adero: dabis improbe pœnas.* ſic Furius ille Heraclienſis apud M. Tull. de ſuppliciis, cùm moriendum iam ſibi eſſe videret, dicebat, *non teſtium modò cateruas, cùm res Verris ageretur, ſed tum à Diis* B *manibus innocentium pœnas, ſceleratorúmque Furias in eius iudicium eſſe venturas.* taleis in impios Furias immitti fingũt poëtę. ſic enim loquitur Oreſtes apud Eurip. in Oreſte. *ὦ μᾶτερ, ἱκετεύω σε· μὴ ᾽πίσειέ μοι τὰς αἱματωποὺς, καὶ δρακοντώδεις κόρας. Αὗται γὰρ αὗται πλησίον θρώσκουσί μου.* O mater, obſecro te, ne mihi incute virgines iſtas facie cruẽta, & draconibus implicatas. iſtæ enim, iſtæ in me irruunt. M. Tullius autem in oratione pro Roſc. Amerino, & in L. Piſonem, ait hæc eſſe à poëtis confiċta, *reuera autem à ſua quemque fraude, & ſuo terrore maximè vexari, à ſuis malis cogitationibus, conſcientiáque animi terreri. Has eſſe impiis aßiduas, domeſticáſque Furias, quæ dies, noctéſque parentum pœnas ab impiis filiis repetunt.*

C POST INSEP. MEMB. DIFFERENT] different. i. diſcerpent, dilacerabunt, diuerſa ferent, diſſipabunt, vt infrà Od. 10. *Fractóſque remos differat.* διαφορήσουσι. Ariſtoph. equitib. *Διαφορήσω σ᾽, εἴ τι γρύξεις.* i. differam te, ſi quid muties. Nihil autem fuit veteribus illis horribilius, quàm inſepultum corpus canibus, atq; auibus dilaniandum relinqui. Hoc minatur Hector, vt grauiſſimã pœnam, Troianis ignauis ἰλ. ο. *Ὃν δ᾽ ἂν ἐγὼν ἀπάνευθε νεῶν ἑτέρωθι νοήσω, Αὐτοῦ οἱ θάνατον μητίσομαι, οὐδέ νυ τόν γε Γνωτοί τε, γνωταί τε πυρὸς λελάχωσι θανόντα, Ἀλλὰ κύνες ἐρύουσι πρὸ ἄστεος ἡμετέροιο.* Quem autẽ ego longe à nauibus alibi videro, ibidem ei ne- D cem afferam, neque eum propinqui, neque propinquæ mortuum comburent, ſed canes ante vrbem noſtram dilacerabunt. Et idem Hector moriens ἰλ. χ. petit ab Achille in maximi beneficij loco, ne ſe canibus apud naueis dilacerãdũ præbeat: ſed Troiam pretio accepto remittat, vt à viris, matroníſque Troianis ſepeliatur. Et Priamus ἰλ. ω. id vnum extimeſcens, ac deteſtans, audet per media Græcorum caſtra ad inimiciſſimum hominem Achillem ſupplex ire, ab eóque petere, vt filij corpus quamplurimis muneribus acceptis ſibi reddat, ſepeliẽdiq; poteſtatem faciat: & Elpenor ὀδυσ. λ. vnus è ſociis Vlyſſis, qui, cùm potus in tabulato obdormiſſet, ſubitóque experrectus non per ſcalas deſcẽdiſſet: ſed è tecto delapſus ſibi ceruices fregiſſet, orat Vlyſſem apud inferos, ne ſe inſepultum, fletúque, ac lacrymis amicorum carentem, iacẽre patiatur, his verbis. E *Μή μ᾽ ἄκλαυτον, ἄθαπτον ἰὼν ὄπιθεν καταλείπης Νοσφισθεὶς, μή τοί τι θεῶν μήνιμα γένωμαι.* Et Aiax apud Sophoclem iamiam ſibi latus gladio perfoſſurus, Iouem orat, vt ſimul atque occubuerit, mittat ad ſe aliquem, qui ſuæ mortis nũtium ad Teucrum perferat, vt ab illo ſepeliatur, neque à quopiam inimico prius cõſpectus, obijciatur canibus, atque auibus diripiendus. Aiacis verba ſunt hæc. *καὶ μὴ πρὸς ἐχθρῶν του κατοπτευθεὶς πάρος ῥιφθῶ κυσὶ πρόβλητος, οἰωνοῖς θ᾽ ἕλωρ.* & Ariadna à Theſeo relicta ſic queritur apud Catull. carm. de Pelei & Thet. nupt. *Pro quo dilaceranda feris dabor, alitibúſq; Præda, nec iniecta tumulabor mortua arena.* Sic igitur hic puer F prædicit fore, vt lupi, & aues rapaces harum veneficarum membra inſepulta dilacerent, ac differant. hac eadem de re diximus nonnulla ad Od. 28. lib. 1.

ESQVILINÆ ALITES] ita reperi ſcriptum in omnibus libris manuſcriptis: neque aſſentior iis, qui hoc loco legi volunt *Eſquilinia.* nam ab Eſquiliis colle vrbis Romæ, dicuntur aues Eſquilinæ, quæ in illo colle volitare ſolent. diphthongum autem ſequente vocali non elidi non eſt nouum, vt dicemus ad Od. 11. huius lib. Iam verò quòd ad primam ſyllabam attinet, ea conſtat ex e. vocali, non diphthongo æ. & ex s. conſonante, non x. Atque hanc ſcripturam comprobant cùm antiqua marmora, tùm manuſcripti codices, vt omittam, quòd apud Dionyſ. Halic. lib. 2. Ῥωμ. ἀρχ. ita ſcriptum eſt hoc nomen ἐσκύλινος λόφος, & item aliis locis. G

NEQVE HOC PARENTEIS (HEV) MI. SVP.] acerbum quidem, & luctuoſum eſt parentibus, ipſos ſuperſtites eſſe liberis: ſed magnum tamen illis affert ſolatiũ, videre eos, quorum opera hi morte immatura interierint, quàm acerbiſſimas pœnas perſoluere. hoc igitur dicit puer. erunt quidem mihi parentes (quo nihil eis grauius accidere poteſt) ſuperſtites: ſed hoc ſolatio tamen ſuum luctum, mærorémque lenient, ac leuabunt, quòd vos inſepultas, ac proiectas, à canibus, lupis, & auibus dilacerari videbunt. Sic M. Tullius lib. 5. Accuſation. de Dexione quodã, H cuius filium Verres necandum curarat. *Non ex litibus æſtimatis tuis pecuniam domum, ſed ex tua calamitate cineri atque oßibus filij ſui ſolatium vult aliquod reportare. Hic iam grandis natu Eubulida hoc tantum exacta ætate laboris, itinerísque ſuſcepit, non vt aliquid ex ſuis bonis recuperaret, ſed, vt quibus oculis cruentas ceruices filij ſui viderat, iiſdem te cõdemnatum videret.* Admonẽdus autem lector eſt, vocem *parenteis* hoc loco non eſſe vocandi caſus, quod putauit Porphyr. ſed accuſandi. Nam ſi vocandi caſus eſſet, ſubintelligendum eſſet extrinſecus, *vos*, vt eſſet, *vos effugeret:* quod eſſet Horario indignum. Nunc autem hoc poſito, quod ita eſt, *parenteis ſuperſtites*, eſſe accuſandi caſus, nihil eſt difficultatis, nihílque ſubintelligendum. Quòd

A autem addit interiectionem dolentis, *heu*, id eò pertinet, vt oſtendat, caſum parentibus eſſe abominandum, filiis eſſe ſuperſtires. Nam cōtrà aſſiduis precibus, & ominibus deos obſecrant, vt filij ſibi ſint ſuperſtites. M. Tull. lib. 2. de natura deorum. *Nam qui totos dies precabantur, & immolabant, vt ſui liberi ſibi ſuperſtites eſſent, ſuperſtitioſi ſunt appellati.* dictus autem ſuperſtes à verbo ſuperſum, quòd ſuperſit: & refertur ad alterum exſtinctū, & corruptū. Hor. lib. 2. Oda 2. *Illum aget penna metuente ſolui Fama ſuperſtes.* lib. 3. Od. 9. *Pro qua non metuā mori, Si parcent animæ fata ſuperſtiti:* ibid. *Pro quo bis patiar mori, Si parcent puero fata ſuperſtiti.* & Oda 17. lib. 2. *Nec carus æquè, nec ſuperſtes Integer.* & Carm. ſæcul. poſt epod. *Caſtus*
B *Æneas patriæ ſuperſtes.*

IN MALEDICVM.
Ode 6.

QVID immerenteis hoſpites vexas canis,
Ignauus aduerſum lupos?
Quin huc inaneis, ſi potes, vertis minas:
Et me remorſurum petis?
C *Nam, qualis aut Moloſſus, aut fuluus Lacon,*
Amica vis paſtoribus,
Agam per altas aure ſublata niueis,
Quæcumque præcedet fera.
Tu, cùm timenda voce compleſti nemus:
Proiectum odoraris cibum.
Caue: caue, namque in malos aſperrimus
Parata tollo cornua:
Qualis Lycambæ ſpretus infido gener,
Aut acer hoſtis Bupalo.
D *An, ſiquis atro dente me petiuerit,*
Inultus vt flebo, puer?

IMMERENTEIS] immeritos, nihil commeritos. Aiunt quidā, Horatium inuehi in quēdam Caſſium Seuerum, poëtam maledicum & petulantem.

CANIS] latrator, malédice. Marcus Tull. in oratione pro Roſcio Amerino, accuſatores cū anſeribus, & canibus comparat: *alios enim eſſe, qui clamare poßunt tantùm, non etiam nocere: alios, qui latrare, & mordere poſſunt.* illos anſeribus: hos canibus eſſe ſimileis. eadem ratione maledicos homines, canes appellare licet. Itaq; Menæchmus ille apud Plautum, Hecubam eò canem ait cœptam eſſe appellari, quòd, quemcumque aſpexerat, in eum omnia mala ingerebat. Præterea canes dicuntur, qui ſunt impudentes. Hom. ἰλ. Α. Εξ αὖ νῦν ἔφυγες θάνατον κύον. id eſt, nūc quidē mortem effugiſti canis. Ex quo κυνώπης. qui oculis eſt caninis, id eſt, impudētibus, vox eidem vſitatiſſ. Obſeruatione autem dignum eſt, Horatium, hunc maledicum ſiue Caſſium, ſiue quem alium, cum cane ignauo, imbelli, & nullius animi: ſe, cū cane ſtrenuo, valido, & genoroſo comparare. E

LVPOS] eos, qui remordere poſſunt.

MOLOSSVS.] canis magnus, & procer⁹, quales naſcuntur in Epiro. infrà ſat. 6. lib. 2. *ſimul domus alta Moloßis Perſonuit canibus.* Lucret. lib. 5. *Irritata canum cùm primùm magna Moloſſum Mollia ricta tremunt duros nudantia denteis.* Virg. Georg. 3. F *Veloces Spartæ catulos, acrémque Moloſſum Paſce ſero pingui.*

LACON] canis Laconicus, ſeu Lacedæmonius. Virg. Amyclæum nominat Georg. 3. *Armáque, Amycleúmque canem, Creſſámque pharetram.*

AMICA VIS PASTORIBVS] φίλη, amans paſtorum, vel cara paſtoribus. Theocrit. εἰδ. ε. κυνα φιλοποίμνιον dicit, id eſt, canem amicum gregi.

AGAM] perſequar, vrgebo, ἐπείξω, ἐλάσω, διώξω. vt Virg. Æn. 7. de canibus *Vt ceruum ardētes agerent.* Oda ſequ. *Acerba fata Romanos agunt.* epiſt. ad Auguſt. *Nauem agere.*

QVÆCVNQVE PRÆC. FERA] quiſquis erit petulans, contumelioſus, & maledicus. G Pręclare ille, quiſquis fuit, qui in cicuribus & domeſticis animalibus, aſſentatorem: in feris, maledicum & obtrectatorem, peſſimum eſſe dixit.

TV, CÙM TIMENDA VOCE, &c.] tu poſteaquam diu, multúmque latraſti, cibo tibi oblato nareis admoues, & tum latrare deſinis. allegoria eſt. ſignificat enim, hunc lingua promtum eſſe, vocéque admodum valere: ſed re & factis ignauum: quippe qui maledicat, vt pretium accipiat: quo ei oblato, taceat.

QVALIS LYCAMBÆ SPR.] id eſt, qualis Archilochus: qui Lycamben ſocerū propterea, quòd ille filiam ſuam ſibi iam deſponſam mutata voluntate ſe daturum negarat, tam maledicis, & contumelioſis verſibus inſectatus eſt, H vt illum ægritudini animi remedium ſuſpendio quærere coëgerit, atque ad idem mortis genus ſponſam quoq; ſuam adegerit. infr. epiſt. ad Mæcen. 3, lib. 1. *Nec ſocerum quærit, quem verſibus oblinat atris, Nec ſponſa laqueum famoſo carmine nectit.* & in epiſt. de arte poët. *Archilochum proprio rabies armauit iambo.*

AVT ACER HOST. BVPALO] Hipponax poëta iamborum item ſcriptor, Archilocho ętate poſterior: qui, vt tradit Dionyſ. Halicarn. trimetrum Archilochium de induſtria in ſcazontem inflexit, vt vehementius feriret. M. Tull. lib. 7. epiſt. de Tigellio. *cúmque addictū iam tum puto Calui Licinij Hipponactēo præconio.* idem lib. 3. de nat. deor. *Neque enim quem Hipponactis iambus*

A *iambus læſerat, aut qui erat Archilochi verſu vulneratus, à deo immiſſum dolorem, non conceptum à ſeipſo, continebat, &c. Hipponacti* (inquit Plinius lib. 36. cap. 5.) *notabilis fœditas vultus erat. quamobrem imaginem eius laſciuia iocorum Bupalus, & Anthermus ſculptores fratres propoſuere ridentiũ oculis. Quod Hipponax indignatus amaritudinem carminum deſtrinxit in tantum, vt credantur aliquibus ad laqueũ eos compuliſſe: quod falſum eſt. complura enim in finitimis inſulis ſimulacra poſteà fecere, ſicut in Delo, quibus ſubiecerunt carmen, non vitibus tantùm cenſeri Chium, ſed & operibus Anthermi filiorum.* Bupalo autem legendum eſſe, non Bubalo, & libri ferè omnes veteres fidem faciũt, & illa declarãt, quæ exſtant libro 3. epigr. Græc. in Hippon. Ω ξεῖνε,
B φεῦγε τὸν χαλαζεπῆ τάφον, Τὸν φρικτὸν Ἱππώνακτος· ὅυτε χὰ τέφρα Ἰαμβιάζει Βουπάλειον ἐς στύγος, &c. id eſt, ô hoſpes, fuge Hipponactis ſepulcrum horrendum, verborum grandine refertum: cuius etiã cinis iambos intorquet in odium Bupali.

INVLTVS VT, FLEBO PVER?] frequens eſt his generibus loquendi Homerus, non me terrebis, vt puerum. non te extimeſcam, vt puer. vno contenti erimus exemplo. Hector Achilli ἰλιάδ. ψ. Πηλείδη, μὴ δή μ' ἐπέεσί γε νηπύτιον ὥς, Ἔλπεο δειδίξεσθαι, id eſt, Pelide, ne ſpera te mihi, vt puero, terrorem incuſſurum. ſic igitur Horatius hoc loco. an, ſi quis mihi maledixerit, confugiam ad fletum, & lacrymas inul-
C tus, vt puer, qui dolorem ſuum nulla alia ratione vlciſci poteſt? minimè verò.

IN BELLVM CIVILE geſtum hinc Bruto & Caſsio, illinc Octauiano, M. Antonio, M. Lepido ducibus.

Ode 7.

Quò, quò ſceleſti ruitis? aut cur dexteris
D *Aptantur enſes conditi?*
Parúmne campis, atque Neptuno ſuper
Fuſum eſt Latini ſanguinis,
Non, vt ſuperbas inuidæ Karthaginis
Romanus arceis vreret:
Intactus aut Britannus vt deſcenderet
Sacra catenatus via:
Sed vt, ſecundum vota Parthorum, ſua
Vrbs hæc periret dextera?
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus
Vnquam, niſi in diſpar genus.
Furórne cæcus, an rapit vis acrior? E
An culpa? reſponſum date.
Tacent: & ora pallor albus inficit:
Mentéſque perculſæ ſtupent.
Sic eſt. acerba fata Romanos agunt,
Scelúſque fraternæ necis,
Vt immerentis fluxit in terram Remi
Sacer nepotibus cruor.

SCELESTI] impij, qui bellum ciuile meditemini: in quo ciuem à ciue interfici neceſſe eſt. F

AVT CVR DEXTERIS, &c.] cur enſes vagina tecti nudãtur, vt deſtringuntur in ciueis?

NON, VT SVPERBAS, &c.] non vt Romanus miles Karthaginem, quæ de imperio cum populo Rom. bello ancipiti diu decertauit, ſeu (vt ait Paterculus priore libro) quę imperij Ro. diu æmula fuit, euerteret, atque incenderet, neque vt Britanni nondum bello laceſſiti, aut nondum domiti, vincti per triumphum ducerentur: ſed vt Roma ſua manu labefactata concideret.

DESCENDERET] erat enim via Sacra decliuis à Carinis ad forum: deinde accliuis ad Capitoliũ M. Tull. lib. 4. epiſt. ad Att. *Itaque a. d. tertium Id. Nouemb. cùm ſacra via deſcenderem, inſecutus eſt me.*

SACRA VIA] ſuprà Oda 4. *ſacram metiẽte te viam.* & Sat. 9. lib. 1. *Ibam forte via ſacra, ſicut meus eſt mos, &c.* G

VOTA] optata, vt Sat. 6. lib. 2. *Hoc erat in votis.* epiſt. de arte poët. *voti ſententia compos.* & in reſponſ. Canid. Od. 17. infrà. *Si tardiora fata te votis manent?*

NISI IN DISPAR GENVS] ſic habẽt libri complures manuſcripti. alij, *feris:* quod ſi cui placebit magis, cohærebit cum voce *leonibus.* reperi & in vno codice impreſſo quidem illo, ſed in quo inerant optimæ notæ aſcriptæ ab Ioanne Morello, viro nobili, & in primis docto, quas dicebat ſe ex Gulielmi Peliſſerij, eruditiſſimi viri, epiſc. Mompeſſ. codice manu ſcripto deſcripſiſſe: in illo igitur codice aſcriptũ reperi, *ni in diſpares feras.* quæ ſcriptura ſi eſt antiqua, nulla, meo quidem iudicio, ei eſt anteponenda. H

FVRÓRNE CÆCVS] inſaniáne vos agit præcipiteis, an vis aliqua maior, nempe θεοῦ βία, ſeu θεοβλάβεια, ſeu θεόπεμπτος συμφορὰ, an culpa?

ET ORA PALLOR ALBVS, &c.] Virgilius Æneid. 4. *Hæc effata ſilet, pallor ſimul occupat ora.*

MENTÉSQVE PERC. STVP.] conſciẽtia ſceleris obſtupuerunt. Hom. ὀδ. ω. Τέκνον ἐμὸν, θυμός μοι ἐνὶ στήθεσι τέθηπεν. percellere autem eſt ita commouere, vt proruas ac proſternas: peruertere, euertere. infrà Od. 11. *Amore perculſum graui.*

A Scelvſqve fraternæ necis] vult bella ciuilia ex ſcelere Romuli, qui fratrem Remum interfecit, à Diis immortalibus in Romanos eſſe immiſſa, atq; inuecta. Virg. Georg. 1. refert accepta periurio Laomedontis, *ſatis iampridem ſanguine noſtro Laomedontéa luimus periuria gentis.*

Vt immerentis] Poſteaquam Remus immeritò, & iniuria à fratre Romulo interfectus eſt.

Sacer] pernicioſus, exſecrabilis, vt ſuprà *ſacrum Ilium* dixit Od. 19. lib. 3. (quamquam mihi magis placet, ideò ſacrum dici, vel quia Troiana mœnia à Diis ſtructa ſunt: vel quia vrbes omnes, ſacræ ſunt.) & Catull. ad Virronem, *Si cui, Virro,* B *homini ſacer alarum obſtitit hircus, &c.*

IN ANVM LIBIDINOſam. Ode 8.

Rogare longo putidam te ſæculo,
Vireis quid eneruet meas?
Cùm ſit tibi dens ater: & rugis vetus
Frontem ſenectus exaret:
Hiétque turpis inter aridas nateis
C Podex, velut crudæ bouis?
Sed incitat me pectus, & mammæ putres,
Equina quales vbera:
Ventérque mollis, & femur tumentibus
Exile ſuris additum.
Eſto beata: funus, atque imagines
Ducant triumphales tuum:
Nec ſit marita, quæ rotundioribus
Onuſta baccis ambulet.
D Quid, quòd libelli Stoici inter Sericos
Iacére puluillos amant?
Illitterati num minus nerui rigent?
Minúsve languet faſcinum,
Quod vt ſuperbo prouoces ab inguine,
Ore allaborandum eſt tibi?

Rogare, &c.] Præciſio eſt, qua vtimur in indignationibus. ſubaudiendum enim, verúmne eſt? oportéme? ferendúmne eſt? aut ſimilia. ſic infrà Saty. 4. lib. 2. *Tén' lapides Parios lutulenta radere palma?* Cic. pro Roſc. Amerino, *Eſſé ne quemquam tanta audacia præditum?* Idem Philipp. 14. *quemquámne fuiſſe tam ſceleratum, qui hæc fingeret?* Lucret. lib. 2. princ. *O miſeras* [al. *cæcas*] *hominum mēteis, ô pectora cæca: Qualibus in tenebris vitæ, quātiſq; periclis, Degitur hoc æui, quodcumque eſt! nónne* E *videre, Nil aliud ſibi naturam latrare, niſi vt cùm* [al. *cui*, ſeu *quoi*] *Corpore ſeiunctus dolor abſit, mēte fruatur Iucundo ſenſu, cura ſemotu'*, [al. *ſemota*] *metúque.* Terentius in Andria, *Nihilne eſſe proprium cuiquam?* Idem in Phormione, *Tantáne affectum hominem quemquam eſſe audacia?* Iterum Horatius Satyra 8. lib. ſecūdi. *Téne, vt ego accipiar lautè, torquerier omni Sollicitudine diſtrictum?* ſic Ariſtoph. in Pluto, τὸ γὰρ ἀντιλέγειν τολμᾶν ὑμᾶς, ὡς οὐ πάντ' ἔστ' ἀγαθ' ὑμῖν διὰ τὴν πενίαν; Contrà dicere vos audere, quin omnia bona vobis à paupertate proficiſcantur? vbi tale quiddam ſubaudiri annotat ſcholiaſtes, τίς ἂν ἀνάσχοιτο ἀνέχοντος, vel, πῶς οὐκ ἂν εἴη φορτικόν; F id eſt, quis patienter audiat? vel, nónne ſit graue & inſolens dictu?

Longo pvtidam te ſæc.] longa ætate. ὑπερβολή. nam cùm ætas, triginta: ſæculum, centum annorum ſpatio terminetur, vix credibile eſt hanc mulierem tamdiu vixiſſe. Aiunt autem ſignificari ac deſcribi Gratidiam, quam acerrimo odio perſequebatur Horatius, quámque nomine mutato alibi Canidiam appellat.

Enervet] infirmet, frangat, ad Venerem ineptas reddat?

Cvm ſit tibi dens ater] ſup. Oda 8. lib. 2. *Dente ſi nigro fieres, vel vno Turpior vngui.* M. Tull. in Piſon. *dentes putridi.* G

Et rvgis vetvs Front. ſenectvs] & cùm ſenectus frontem tibi rugoſam effecerit? frons exarata, rugoſa eſt intelligenda per tralationem. Mulier quædam Veneta, anus, cùm eſſem Venetiis, mirarérque eius cutem nitidam, faciémq; omnium rugarum expertem, multis à me precibus obſecrata, vt mihi nitoris illius, & læuoris cauſam aperiret, dixit, ſe vnguento amygdalino, ex amygdalis amaris cōfecto, cui adiectum eſſet aliquantum mellis, cum radice lilij, & cera ſiue candida, ſiue flaua, omneis rugas & oris, & totius corporis abſterſiſſe.

Hietqve tvrpis inter] & cùm tibi ſit podex ita hiulcus, & patens, vt podex crudæ bouis, id eſt, quæ cruditate laborat, quæ cibū H non concoquit, ideóque cibum nō continet, ſed crudum eijcit. ineſt autem fortaſſe flagitioſa in his verbis obſcænitas. ſignificat enim hanc vetulam eſſe εὐρύπρωκτον.

Sed incitat me pectvs, &c.] amara ironia eſt, hoc modo, Sed debēt me pectus aridum, & māmæ pendulę, & flaccidæ, putréſq;, & venter mollis ad Venerem incitare. Hoc autē mammarum vitium emendare poteſt edera, ſiue cruda, modò contuſa, atque ita mammis admota: ſiue in vino rubro incocta vſque eò, vt parum liquoris ſuperſit: & item cum illo reliquo exiguo liquore admota. Verùm huius incommodi muliebris remedium longè certiſſimum, ac probatiſſimum eſt, ſquatina piſcis, mulieris mammis impoſi

A impoſitus. à quo narrauit mihi iuueni Rondeletus natu iam grandis, cùm vnà eſſemus in comitatu Franciſci Turnonij Cardinalis, mãmas pendulas & languidas adeò contrahi & conſtringi, vt virginalium mammarum ſimilitudinem generet. Quin (vt idẽ mihi confirmauit) ſiqua mulier habeat ficum, & rimam illam pudendam nimis latam & patẽtem vel natura, vel multo partu, aut etiam concubitu, hic piſcis admotus ſpeluncam illam immanem ita conſtringet & anguſtam reddet, vt puellæ nondum viro maturæ rimula videatur.

EQVINA QVALES VBERA] id eſt, mammæ putres & pendulæ, tales, qualia ſunt equina vbera. ſic enim loquuntur Latini. At Horatius B Græcorum morem loquendi ſecutus eſt, apud quos id prouocabulum, quod referendi vim habet, cum eo nomine, quod antecedit, congruere ſolet, nulla habita eius, quod ſequitur, ratione: vt Plato lib. nono de rep. in princip. τούτου δὲ ἐνδεῶς ἔχοντος, ἀσαφεστέρα ἔσται ἡ ζήτησις, οὗ ζητοῦμεν. ſic L. Lucceius M. Tull. Ciceroni lib. 5. epiſt. *ſi ſolitudine delectaris, cùm ſcribas, & aliquid agas eorum, quorum conſueſti, gaudeo.*

ET FEMVR TVMENTIB. &c.] femur exile cum ſuris tumidis, vel tabem, vel aquã inter cutem, vel languorẽ totius corporis, & ἀτροφίαν, vel ſimilem aliquem morbum ſignificat

ESTO BEATA: FVN. ATQVE] conceſſio eſt. eſto quantumuis diues, & nobilis: imagines C in funere tuo circumlatæ antiquitatem tui generis declarent. ſolebant enim in pompa funebri maiorum imagines, præſertim eorum, qui triumphaſſent, & res præclaras geſſiſſent, præferri. M. Tull. de orat. 2. *Quid illam anum* (Iuniam, quæ efferetur) *patri nuntiare vis tuo? quid illis omnibus, quorum imagines duci vides? quid maioribus tuis?* ROTVNDIORIBVS] rotũditas vniones commendat, vt & candor, & magnitudo, & læuor, vt ſcribit Plin. lib. 9. cap. 35. Quare ſi per bacas vniones ſignificat, cur *rotundioribus* dicat, appãret: ſin alias gẽmas intelligat, obſcurũ eſt.

BACIS] gemmis, lapillis. ſat. 3. lib. 2. *aceto Diluit inſignem bacam.*

D AMANT?] ſolent, vt ſuprà Od. 3. lib. 2. *Vmbram hoſpitalem conſociare amant.* Quid, quòd inter tuos puluillos molleis, & delicatos, philoſophorum libros eorum, quorum diſciplina ſeueriſſima eſt, adhibere, & oſtentare ſoles?

ILLITTER. NVM MIN. NERVI RIGENT?] num mẽtulæ minus arriguntur, ſi ſunt ineruditæ? num mentulæ ſine litteris non arrigũtur? Amicus & collega meus totum hunc locum ſic explicandum putabat. Libelli Stoici cupiunt verſari inter puluillos molleis & delicatos, ergo multò magis Epicurei. Cùm igitur ego ſim Epicureus, & doctus, exiſtimare debes me multo faſtidioſiorem amatorem eſſe, quàm Stoicum aliquem. Quare alius tibi amator quærendus eſt, iſque indoctus atque illitteratus. nam mentulæ E illitteratæ, non minus arriguntur, quàm litteratæ. Sic ille. Sed hæc explicatio ita aliena & à verbis, & à ſenſu Horatij eſt, vt ſeipſa refellat: mirórque eam homini illi doctiſſimo venire vmquam in mentem potuiſſe.

MINVS'VE LANGVET FASCIN. &c.] hic verſiculus coniungẽdus eſt cum duobus, qui deinceps ſequuntur, & interrogationis nota et appoſita, ad finem vltimi transferenda. Sed mihi prius exorandæ ſunt aures verecũdiores, vt mihi ignoſcant, ſi, dum huiuſmodi locos explico, verbis flagitioſis, & obſcœnis vtar. nam vel intacti erant mihi relinquendi: vel, ſi ſententiam verborum exprimere meæ partes erant, id commodè F facere ſine verborum turpitudine non poteram. *faſcinum* igitur hoc loco mentulam ſignificat, vt in Priapéis, *Pædicabere faſcino pedali:* Cuius rei hæc ratio eſt. mentulæ ſpecies è collo puerorum ſuſpenſa, aſpicientibus riſum mouet: atq; iccircò faſcinum, & faſcinãtium inuidiam depellere, aut placare exiſtimabatur. Nam quę ridicula, & ſubturpia ſunt, faſcinationib[9] remedio ſunt. Et Varro lib. 5. de lingua Latina, teſtatur, *collo pueri rem turpiculam ſuſpẽdi ſolitam, ne quid obeſſet, bonæ ſcææ cauſa.* Idem eodem libro ea remedia, *procbra* dicta eſſe docet, ſeu *prohebra* à prohibendo: & itẽ Feſtus: quæ Græci ἀλεξίκακα appellant. ſignificat autem, hanc anum ita eſſe deformem, vietã, rugoſam, putidam, vt ad eam nemo arrigere poſſit, G niſi ea mentulam languidam, & iacentem ore exſuſcitet. hæc igitur erit ſententia, Mentula, quã tu turpiſſimè ore & lingua mulcendo excitas, & erigis, minus'ne iccircò lãguida eſt, quòd ore tuo prouocata arrigitur? profectò nihilominus languida eſt. nam quantumuis licet ore obſcœniſſimo, atq; impuriſſimo eam prouoces, tandiu ſtat, quamdiu eam permulces, & lingis: ſimulacque verò deſiſti mulcere, & cùm primùm tuam libidinem explere conaris, cõcidit, ventris tui mollitudine, femorum exilitate, frontis rugis, reliqua denique totius corporis deformitate offenſa, debilitata, atque eneruata. Quidam tamen per os vocem blandam intelligunt: & proferunt illud Iuuenalis. *Vox blanda & nequam digitos habet.* ſignificat H igitur, hanc anum nullis neque blandimentis, neq; delinimentis aſſequi poſſe, vt ametur, aut eius amplexus expetatur, propterea quòd anus eſt. Huc pertinent Afranij verſus, *Si poſſent homines delinimentis capi, Omnes haberẽt nũc amatores anus. Ætas & corpus tenerum, & morigeratio, Hæc ſunt venena formoſarum mulierum. Mala ætas nulla delinimenta inuenit.*

SVPERBO] faſtidioſo: quia te faſtidit, atque aſpernatur.

ORE ALLABORAND. ES TIBI?] ore tibi præterea laborandum eſt? ore tibi permulcenda & adiuuanda mentula eſt?

A AD Ç. CILNIVM MÆcenatem. Ode 9.

Præſentit voluptatem, quam percipiet, cùm Auguſtus de Antonio, & Cleopatra triumphum aget.

QVando repoſtum Cæcubum ad feſtas
dapes,
Victore lætus Cæſare,
Tecum ſub alta (ſic Ioui gratum) domo,
Beate Mæcenas, bibam,
B *Sonante miſtum tibiis carmen lyra,*
Hac Dorium, illis Barbarum?
Vt nuper, actus cùm freto Neptunius,
Dux fûgit vſtis nauibus,
Minatus vrbi vincla, quæ detraxerat
Seruis amicus perfidis.
Romanus (eheu, poſteri negabitis,)
Emancipatus fœminæ,
Fert vallum, & arma miles: & ſpadonibus
Seruire rugoſis poteſt:
C *Intérque ſigna turpe militaria*
Sol aſpicit conópeum.
Ad hunc fermenteis verterunt bis mille
equos
Galli canentes Cæſarem:
Hoſtiliúmque nauium in portu latent
Puppes ſiniſtrorſum citæ.
Io triumphe, tu moraris aureos
Currus, & intactas boues.
D *Io triumphe, nec Iugurthino parem*
Bello reportâſti ducem,
Neque Africano: cui ſuper Karthaginem
Virtus ſepulcrum condidit.
Terra, maríque victus hoſtis, Punico
Lugubre mutauit ſagum.
Aut ille centum nobilem Cretam vrbibus
Ventis iturus non ſuis,
Exercitatas aut petit Syrteis Noto:
Aut fertur incerto mari.
Capaciores affer huc, puer, ſcyphos,
Et Chia vina, aut Lesbia:
Vel, quod fluentem nauſeam coërceat,
Metire nobis Cæcubum. E
Curam, metúmque Cæſaris rerum iuuat
Dulci Lyæo ſoluere.

REPOSTVM] repoſitum, reconditum, vt Od.28.lib.3. *prome recõditum Lyde ſtrenua Cæcubũ.*

VICTORE LÆTVS CÆSARE] in prœlio nauali aduerſus Anton. & Cleop.

SVB ALTA DOMO] δώματ' ἐν ὑψορόφῳ, in alta domo: vel ſub tecto altæ domus.

SONANTE MISTVM TIBIIS] ſic Od. 1.lib.4. *lyraq́, & Berecynthiæ Delectabere tibiæ Miſtis carminibus, non ſine fiſtula.* & Od.19.lib.3. *cur Berecynthiæ Ceſſant flamina tibiæ?* cod. Faërn. & vnus F Vatic. habent, *Sonante mixtis tibiis carm. &c.* quæ ſcriptura mihi non diſplicet.

HAC DORIVM, ILLIS BARBARVM] lyra ſonante carmen Dorium, tibiis barbarum. Per barbarum autem vel Phrygius modus, vel Lydius ſignificatur, licet aliter dicat Glareanus. Nam Atheneus lib.14. tradit ex Heraclida Pontico lib.3. de muſica, quemadmodum tria totius Græciç genera ſunt, nempe Dores, Æoles, Iones: ita treis harmonias eſſe dumtaxat, Doriam ſeu Doricam, Æoliam, Ioniam: Phrygiam autẽ, & Lydiam à barbaris, qui Pelopem in Peloponeſum venientẽ ſecuti ſunt, manauiſſe. Ac Doria quidem grauior, virilior, ſeuerior, & pæne dicã, G triſtior fuit: cui non admodum diſſimilis erat Ionia antiqua, quæ degenerauit poſteà, à barbaris mutata & corrupta. Æolia verò remiſſior, hilarior, laxior, mollior denique, & ad res amatorias aptior habebatur. Sed præſtat hac de re ipſa Heraclidæ verba aſcribere: Ἁρμονίας γὰρ εἶναι τρεῖς. τρία γὰρ καὶ γενέσθαι Ἑλλήνων γένη, Δωριεῖς, Αἰολεῖς, Ἴωνας. Οὐ μικρᾶς οὔσης διαφορᾶς ἐν τοῖς τούτων ἤθεσι, Λακεδαιμόνιοι μάλιστα τῶν ἄλλων Δωριέων τὰ πάτρια διαφυλάττουσι. id eſt, Harmonias enim eſſe treis. Tria enim etiam fuiſſe Grçcorum genera, Dores, Æoles, Iones. Cùm igitur non parua ineſſet in horũ moribus differentia, Lacedæmonij maximè aliorum Dorum patriam morem conſeruant. Lu- H cianus quoque in Harmonide his conſentanea ſcribit, καὶ ἑκάστης ἁρμονίας διαφυλάττειν τὸ ἴδιον, τῆς Φρυγίου τὸ ἔνθεον· τῆς Λυδίας τὸ βακχικὸν, τῆς Δωρίου τὸ σεμνὸν· τῆς Ἰωνικῆς τὸ γλαφυρὸν. id eſt, &, quod cuiuſque harmoniæ proprium eſt, ſeruare: Phrygiæ, concitationem, & furoris diuini ſimilitudinem quandam: Lydiæ, agitationem Bacchicam: Doriæ, grauitatem ſeueritatis plenam: Ionicæ, hilaritatẽ lepidam, & concinnam. & Ariſtoteles lib.8. de rep. eo loco, vbi de harmoniarum diſſimilitudine diſputat, oſtendens ex diſſimilibus cantibus aliter atque aliter affici auditores, Doriam harmoniam ſolam ex omnibus ait moderatos, ſedatos, temperatos affectus in animis auditorum ingenerare. Verba Ariſtot. ſunt hæc, Εὐθὺς γὰρ ἡ τῶν ἁρμονιῶν διέστηκε φύ-

A κε φύσις, ὥστε ἀκόντας ἄλλως διατίθεσθαι, &c. In eodem libro Phrygiam harmoniam ait nō rectè à Socrate eſſe relictam ac retentam cum Doria, præſertim cùm ex organis tibias reiecerit. habet (inquit Ariſtotel.) eandem vim in vocibus Phrygia harmonia, quam tibia in organis. Nam vtraque ad animos concitandos & permouendos valet. Sed plura de his lege apud Platonem lib. 3. de rep. & apud Ariſtot. lib. 8. Barbarum autem interdum idem valere, quod Phrygium, declarant exempla ex bonis ſcriptoribus: Horat. epiſt. 2. lib. 1. *Græcia barbariæ lento colliſa duello. Barbariæ*, id eſt, Phrygiæ: & Virg. lib. 1. Æneid. *Barbarico poſtes auro, ſpoliiſq; ſuperbi: Barbarico*, id eſt, B Phrygio.

ACTVS] fugatus, διωχθεὶς. agere enim interdum valet inſequi, διώκειν, vt ſup. Od. 6. *Agam per altas aure ſublata niueis.* quemadmodum (inquit) nuper fecimus cùm victus eſt Sext. Pompeius in freto Siculienſi. nempe ante pugnam Actiacam.

NEPTVNIVS DVX] Sext. Pompeius Magni filius, qui ſe Neptuni filium prædicabat.

MINATVS VRBI VINCLA] minatus ciuibus Rom. ſeruitutem, quam ſeruis & fugitiuis demerat. ſup. Od. 4. *Contra latrones, atque ſeruilem manum.*

ROMANVS] nunc redit ad victoriā Actiac. ſpe præceptam, & ad Anton.

C EHEV, POSTERI NEGABITIS] negabitis vmquam factū eſſe, vt incredibile quiddam, & à ciuis Romani ingenio, atque indole alienum.

EMANCIPATVS] Antonius traditus fœminæ Cleopatræ. Emancipatus, id eſt, poteſtati permiſſus, & pæne dicam, in manū datus. Emancipare enim non eſt id propriè, quod quidam & litterarum, & iuris ciuilis imperiti exiſtimāt, patria poteſtate liberare. Nam quamuis hoc quoq; ſignificet, non eſt tamen hæc propria huius verbi ſignificatio: ſed tralata, & ex ſimulata illa, ſeu (vt loquuntur) imaginaria venditione, quæ in emancipationibus intercedebat, nata. mācipare enim dicebatur emtor, id eſt, quaſi manu capere: emācipare venditor, id eſt, è manu dimittere, & alteri tradere. Sic Plautus in Bacchid. *nunc mulier tibi me emancupo: tuus ſum, tibi operam do.* M. Tull. in Catone maiore. *ita ſenectus honeſta eſt, ſi ſe ipſa defendit, ſi ius ſuum retinet, ſi nemini emancipata eſt.* ſic enim legit Nonius Marcellus, non vt vulgò, *mancipata.* & lib. 1. de finibus, *Quid L. Torquatus, is qui conſul cum Cn. Octauio fuit: cùm illam ſeueritatē in eo filio adhibuit, quam in adoptionē D. Silano emancipauerat, &c.* & Philipp. 2. *tum iſte venditum, atq; emancipatum tribunatum conſiliis veſtris oppoſuit.* Rectè igitur Feſtus, *Emancipati duobus modis intelliguntur, aut ij, qui ex patris iure exierunt, aut ij, qui aliorum ſiunt domini: quorum vtrumque fit emancipatione*, id eſt (vt ego interpretor) traditione.

D (margin)

FERT VALLVM] miles Romanus, vt intelligamus quantum interſit inter diſciplinam E militarem hodiernam, & veterem illam Romanam, ferebat plus dimidiati menſis cibaria, ferebat ſi quid ad vſum vellet, ferebat vallum, vt ſcribit M. Tull. Tuſcul. 2. *nam ſcutum, gladium, galeā, in onere noſtri milites nō plus numerant* (inquit idē) *quàm humeros, lacertos, manus. arma enim, membra militis eſſe dicūt.* ſed hęc ſub imperio fœminæ perferre turpe eſt.

SPADONIBVS SERVIRE RVGOSIS] qui erant in comitatu Cleopatræ. ſup. Od. 37. lib. 1. *Contaminato cum grege turpium Morbo virorum.* Propert. lib. 3. *Et famulos inter fœmina trita ſuos.*

CONOPEVM] κωνωπεῖον nominant Græci F velum ad culices excludendos, atque arcendos comparatum: quos illi κώνωπας dicunt. Quòd autem ſyllaba huius nominis ea, quæ eſt vltimæ proxima, corripitur ab Horatio, & item à Propertio lib. quem modò commemoraui, *Fœdáque Tarpeio conópea tendere ſaxo*, id minus eſt vſitatum. Nam diphthongus Græca ει fere ſemper à Latinis vertitur in *i* aut *e* longa, vt cichoréa, choréa, Alexandréa, ſiue Alexandría. Sed cur turpe conopeum? quia molle, & delicatum, & thalamis aptum, non caſtris, aut militiæ: neque Romanæ grauitati, ac diſciplinæ decórum.

AD HVNC] Antonium. Iam hoc totum, *ad hunc verterūt*, idem valet, quod, huic aduerſi fuerunt, ſeu conſtiterūt: huic aduerſati ſunt: ab Antonio deſciſcentes ad Cæſarem transfugerunt: & G ita, cum Cæſare ſtantes, equos in Antonium verterunt. Nam nomen *aduerſus* ex præpoſit. ad, & vertendo factum eſt. vnde *venti aduerſi, fortuna aduerſa, prælium aduerſum:* & *aduerſi hoſtes*, qui terga non vertunt, & *aduerſæ naues*, quæ proram habēt obuerſam, ſeu aduerſam. Cæſar lib. 3. de bello Gall. *circiter* CCXX. *naues eorum paratiſſimæ, atque omni genere armorum ornatiſſ. è portu profectæ, noſtris aduerſæ conſtiterunt.* Contrà *auerſi*, qui terga vertunt. Idem lib. 1. de bell. Gall. *cùm ab hora ſeptima ad veſperum pugnatum ſit, auerſum hoſtem nemo videre potuit.*

FREMENTEIS] vſitatum equorum epithetum. ſic ſuprà Od. 14. lib. 4. *& frementem Mittere* H *equum medios per igneis.* Virg. Georg. 1. *túque, ô, cui prima frementem Fudit equum magno Tellus percuſſa tridenti, Neptune, &c.*

GALLI] proinde ac ſi diceret: Galli Antoniū reliquerunt, atque ad Cæſarem transfugerunt: Romani autem ſpadonibus Ægyptiis ſeruire maluerūt. Fortaſſe ſignificat Gallos equites. Amyntæ, aut Deiotari, qui ambo ab Antonio ad Cæſarem transfugerunt: quod cōfirmare poſſum Plutarchi, & Dionis, & aliorū teſtimonio. Iam quòd equites commemorat, cùm agatur de pugna nauali, notum eſt ex Plutarcho, aliíſque, Cæſari & Antonio eodē tēpore, quo claſſes erāt ad pugnā naualē paratæ, fuiſſe etiam in terra, & in littore exercitus aduerſarios, pedeſtreis & equeſtreis.

A HOSTILIV'MQVE NAVIVM] & hoſtilium nauium puppes,id eſt,naues hoſtiles:vel propriè poſteriores nauinm partes, fugã & Alexandriam ſpectãtes,in portu deliteſcunt. *citæ* habent omnes libri manu ſcripti: quod nomen alij interpretantur,ad fugam paratæ,& expeditæ:ad fugiendum,quàm ad pugnandum aut vincẽdum paratiores.quam ſentẽtiam confirmat Plutarch. in Antonio , his verbis , de Cleoparra loquens. ἤδη πρὸς φυγὴν ὁρῶσα, καὶ τιθεμένη τὰ καθ' ἑαυτὴν οὐχ, ὅπου πρὸς τὸ νικᾷν ἔσται χρήσιμα, ἀλλ' ὅθεν ἄπεισι ῥᾷστα τῶν πραγμάτων ἀπολλυμένων, id eſt, iam fugam ſpectans, & res ſuas ita inſtruens & adornans,non vt ad vincendum

B eſſent accommodatæ,& vtiles,ſed quo modo rebus perditis facillimè ſe reciperet. alij ſimpliciter,celeres, vt Homer.& ceteri Græci θοὰς νῆας dicunt.ſed nonnulli *fitæ* legunt,& ita habẽt quidam lib.typis excuſi, vt intelligamus Cleopatræ naueis LX. poſt ſiniſtum cornu collocatas : cui præerat Cœlius.

IO TRIVMPHE, TV MOR.] id eſt, tu nimis tardus es:currus ipſi triumphales parati ſunt,tu eis in mora es. Erat autẽ *Io triumphe* vox militum Imperatorem triumphantem proſequẽtium. quod declarat T.Liuius lib.45. his verbis, *Militum quidem propria eſt cauſa:qui & ipſi laureati,& quiſque donis,quibus donati ſunt,inſignes, triũphum nomine cient.* & Varro lib.5. de lingua Lat. *Triumphare appellatum,quòd eum imperatore redeuntes milites clamitant per vrbem in Capitolium euntes,*

C *Io triumphe.*

AVREOS CVRRVS] aureos fuiſſe triũphantium imperatorum Ro.currus docet Philoſtratus in vita Dionis,his verbis: Τραιανὸς γοῦν αὐτοκράτωρ ἀναθέμενος αὐτὸν ἐπὶ τῆς Ῥώμης ἐς τὴν χρυσῆν ἅμαξαν, ἐφ' ἧ οἱ βασιλεῖς τὰς ἐκ τῶν πολέμων πομπὰς πομπεύουσιν, ἔλεγε θαμὰ ἐπιστρεφόμενος πρὸς τὸν Δίωνα, τί μὲν λέγεις οὐκ οἶδα, φιλῶ δέ σε ὡς ἐμαυτόν, id eſt, Traianus igitur imperator,cùm eũ Romæ in curru aureo, in quo imperatores triumphãt, poſuiſſet , dicebat, ſæpe ſe ad Dionẽ cõuertens, equidẽ quid dicas neſcio,te autẽ amo, vt meipſum.

ET INTACTAS BOVES] ἀδμήτους,

D ἀζυγίους: nondum ſub iugum miſſas , vt apud Virg.lib.4.Georg. *& intacta totidem ceruice iuuencas.* vel nondum à tauro initas . intellige autem boucs ad ſacrificium pro victoria faciendum paratas.

DVCEM] Marium.cuius legato Syllæ Iugurtha vinctus traditus eſt,& ab eo ad Mariũ deductus. auctores Salluſt.& Plutarch.

NEQVE AFRICANO] neque Africano bello parem Auguſto ducem reportaſti, nempe P.Cornelium Scipionem Africanum minorem.

CVI SVPER KARTHAGINEM VIRTVS, &c.] id eſt, qui ſua virtute Karthaginem,vrbem olim potentiſſimam ac florentiſſimam deleuit , atque euertit, ſepulcrũmque ſibi ſuper eius ruinas poſitum,atque exſtructum ampliſſimum, atque ad ſempiternam hominũ memoriam clariſſimum comparauit. Nam videtur mihi hoc ſignificare Horatius,gloriã,& immortalitatem P.Cornelij Scipionis Africani minoris mortui in euerſione & exſciſſione Karthaginis poſitam eſſe,quia illius vrbis buſtum ac funus, ipſi Africano ſit inſtar magnificentiſſimæ ſepulturæ,quæ non ſinat,illum iacere inſepultum.M. Tull.in orat.contra Rull. *Quam* (de Karthagine loquitur) *P. Africanus nudatam tectis, ac mœnibus, ſiue ad notandam Karthaginienſium calamitatem, ſiue ad teſtificandam noſtram victoriam, ſiue ad oblatã aliquam religionem,ad æternam hominum memoriam conſecrauit.* Idem Offic.1. *At Karthaginem & Numantiam funditus ſuſtulerũt.* ex quibus duobus M. Tull.locis,& ex hiſtoria cùm inter omneis conſtet,Karthaginẽ funditus à Scip.fuiſſe euerſam, hanc huius loci ſententiam eſſe arbitror,Karthaginem euerſam & deletam P. Corn.Scipioni Africano,L.Paulli filio,ſepulcri loco eſſe. Quẽadmodum enim dum manent ſepulcrorum monumenta,manet & eorum, qui in eis conditi ſunt, memoria: ſic dum exſtabunt Karthaginis ruinæ, ſeu potius dum exſtabit dirutæ Karthaginis memoria,Scipionis virtus ac victoria celebrabitur. atque hãc explicationẽ huius loci confirmat Paterculus his verbis, *Eam vrbem* (nempe Karthaginem) *magis inuidia imperij,quàm vllius eius temporis noxia inuiſam Romano nomini P.Scipio funditus ſuſtulit,fecitque ſuæ virtutis monumentum, quod fuerat aui ſui clementiæ.* Adr.Turnebus autẽ ſic hunc locum explicat,*cuius ſepulcro Karthaginis euerſa titulus ſubſcriptus,aut inciſus eſt.* Ego puto,aliam ſententiam acutiorem,& argutiorem his verbis cõtineri ac ſignificari. Omnino videtur mihi Horatius,ſi eam,quam vult ille, ſententiam exprimere voluiſſet,aliis verbis fuiſſe vſurus.verumtamẽ vtatur ſuo quiſque iudicio.

PVNICO LVG. MVT. SAG.] hoc dicit, Punico , id eſt, purpureo ſago poſito, lugubre ſumſit.vide annot.ad Od.16.lib.1.Vtebantur autem imperatores in prœlio etiam tẽporibus Heroicis,vt licet ex Homero intelligere, chlamidibus, aut ſagis purpureis. Homer. ἰλ.θ. de Agamemnn. βῆ δ' ἰέναι κατά τε κλισίας καὶ νῆας Ἀχαιῶν Πορφύρεον μέγα φᾶρος ἔχων ἐν χειρὶ παχείῃ· id eſt, Iuit autem per Græcorum tabernacula, & naueis magnum pallium purpureum manu tenens.Iam de Romanis ducibus,cònſtat, eos hoc colore veſtitus vſos eſſe in bellis & prœliis.Plutarch.Bruto, Τὸν δὲ Βροῦτον ὁ Ἀντώνιος ἀνευρὼν τεθνηκότα, τὸ μὲν σῶμα τῇ πολυτελεστάτῃ τῶν ἑαυτοῦ φοινικίδων περιβάλλειν ἐκέλευσεν. ὕστερον δὲ τὴν φοινικίδα κεκλεμμένην αἰσθόμενος, ἀπέκτεινε τὸν ὑφελόμενον: id eſt,Cùm antem Brutum Antonius mortuum reperiſſet,corpus quidem ſumtuoſiſſimo ex ſuis ſago tegi iuſſit.Poſtea autem cùm id furtim ſublatum eſſe cognouiſſet,eum,qui ſubſtraxerat,interfecit. Eiuſdem

A dem coloris veſtitu vtebatur Cæſar, vt conijcere licet ex illis verbis, quæ extant lib. 1. comm. de bello Gallico, *Accelerat Cæſar, vt prælio interſit. Eius aduentu ex colore veſtitus cognito, (quo inſigni in præliis vti conſueuerat) turmisque equitum & cohortibus viſis, quas ſe ſequi iuſſerat, &c.* Pollux lib. 4. ἐφαπτὶς συῤῥεμμάτιον τι φοινικοῦν ἢ πορφυροῦν, ὃ περὶ τὴν χεῖρα εἶχον οἱ πολεμοῦντες στρατηγοί. id eſt, ephaptis erat chlamys quędam Punicea, aut purpurea, quā circum manum habebant pugnantes imperatores, aut venantes.

AVT ILLE CENTVM NOBILEM, &c.] ſic ſup. Od. 27. lib. 3. *centum tetigit potentem oppidis Creten.*

B NON SVIS] id eſt, aduerſis, inimicis.

EXERCITATAS NOTO] vſitatius erat *exercitas*, id eſt, vexatas à Noto, vt Od. 14. lib. 4. *Indomitas propè qualis vndas Exercet Auſter Pleiadum choro.* & M. Tull. pro Milone. *Quid enim nobis duobus, iudices, laborioſius? quid magis ſollicitum, magis exercitum dici, aut fingi poteſt?* T. Liuius lib. 49. de Catone, *ſimultates multo plures & exercuerunt eum, & ipſe exercuit eas.* Virg. Æneid. 3. *nate Iliacis exercite fatis.* de Syrtibus diximus ſuprà ad Od. 22. lib. 1.

AVT FERTVR INCERTO MARI] errat, neſciens quo in ſinu, quáve in regione maris nauiget.

CAPACIORES AFFER HVC, &c.]
C affer maiores calices, vt bibamus liberalius. ſic ſaty. 7. lib. 2. *Et calices poſcunt maiores:* quod Græci dicunt, αἰτεῖν μείζους, ſubaud. κύλικας. Athenæus lib. 2. αἰτοῦντος δὲ τοῦ γραμματικοῦ Λεωνίδου μεῖζον ποτήριον, &c. M. Tull. autē lib. acc. 1. *fit ſermo inter eos, & inuitatio, vt Græco more biberetur. hoſpes hortatur. poſcunt maioribus poculis.* ad quē locum annotat Aſcon. Pædianus, *poſcunt*, id eſt, *prouocant.* ſed mihi videtur hoc quoque loquendi genus à Græcis expreſſum. ſic enim loquũtur. αἰτεῖν πιεῖν μεγάλῃ κύλικι id eſt, poſcere bibere, ſeu potum maiore poculo. Athen. lib. 15. ἐπὶ τούτοις ὁ Οὐλπιανὸς ᾔτει πιεῖν μεγάλῃ κύλικι. poſt hæc Vlpian⁹, poſcebat vt biberet maiore poculo. & ita Plaut. in Rudēte. *Neptunus ma-*
D *gnis poculis hac nocte eum inuitauit.*

VEL, QVOD FLV. NAVS. COËRC.] quamobrem vinum Cæcubum dicatur hîc vim habere nauſeæ coërcendæ, ex iis, quæ ſuprà ad Od. 20. lib. 1. de hoc vino annotauimus, intelligere licet, nempe eſſe πληκτικόν, id eſt, ſenſum pungere, ac ferire. nam, quæ pungunt, mordéntque ac feriunt ſenſum, ea nauſeam ſedant.

CVRAM, METVḾQVE, &c.] ſup. Od. 7. lib. 1. *nunc vino pellite curas.* Iam de hoc genere loquendi *ſoluere metum*, & *ſoluere curam*, diximus ad Od. 12. lib. 1.

LYÆO SOLVERE] alludit ad Græcū nomen Lyæi, id eſt, Bacchi: quod ductum eſt à verbo λύειν, id eſt, ſoluere: interpretatióque nominis eſt. ſic M. Tull. pro Roſcio Amerino alludēs ad Chryſogoni Syllæ liberti nomen, *Venio nunc* E
ad illud nomen aureum Chryſogoni. Idem Philipp. 11. *Lyſidicū ipſum Græco verbo, qui omnia iura diſſoluit.*

IN MÆVIVM.
Ode 10.

Naufragium ei precatur.

MALA ſoluta nauis exit alite,
Ferens olentem Mæuium.
Vt horridis vtrumque verberes latus, F
Auſter memento, fluctibus.
Niger rudentes Eurus inuerſo mari,
Fractóſque remos differat.
Inſurgat Aquilo, quantus altis montibus
Frangit trementeis ilices.
Nec ſidus atra nocte amicum appareat:
Qua triſtis Orion cadit.
Quietiore nec feratur æquore,
Quàm Graia victorum manus:
Cùm Pallas vſto vertit iram ab Ilio
In impium Aiacis ratem. G
O, quantus inſtat nauitis ſudor tuis,
Tibique pallor luteus,
Et illa non virilis eiulatio,
Preces & auerſum ad Iouem:
Ionius vdo cùm remugiens ſinus,
Noto carinam ruperit!
Opima quòd ſi præda curuo littore
Porrecta mergos iuueris:
Libidinoſus immolabitur caper,
Et agna tempeſtatibus. H

MALA ALITE] malo auſpicio, ſup. Od. 15. lib. 1. *mala ducis aui domū, Quem multo repetet Græcia milite.* ἀπαισίῳ ὄρνιθι. Mæuio poëtæ inepto, & odioſo nauigationem aduerſam exoptat. Seruius & Porphirio eundem eſſe putant, quē Virgilius oderat, vt apparet ex Palæm. *Qui Bauium non odit, amet tua carmina Mæui:* ad quem verſum etiam hunc locum affert Seruius.

OLENTEM] tætri odoris hominem: qui odor ex alis exſiſtit, ſed non in omnibus æquè grauis: in rufis, in edacibus, in immūdis, atq; illotis plerumque intolerabilis. *naſorum peſtem* appellat Catullus, vt alibi dicemus.

VT HORRIDIS VTRVMQVE VER-

A ABERES LATVS,&c.] optat ei nauigationẽ incommodam, atque aduerſam, vt dicebamus, denique naufragium.

NIGER RVDENTEIS EVRVS] Nigrum Eurum dixit fortaſſe, quia tempeſtates, & fluctus excitat. lege annot. ad illum locum, *nigris æquora ventis*, Oda 5. lib. 1.

RVDENTEIS] Virg. lib. 3. Æn. *ſtridórque rudentum*. rudentes, funes ſunt nautici, ſeu nauales.

INVERSO] concitato, agitato. ſed in voce *inuerſo* maior vis ineſt. ſignificat enim mare ita eſſe concitatum, vt inuerſum videatur.

DIFFERAT] diuerſos ferat, diſſipet. ſuprà Od. 5. huius libri. *inſepulta membra different lupi.* B Terent. Adelph. *miſeram me, differor doloribus.* Idẽ in Andria. *Orationem ſperat inueniſſe ſe, Qua differat te.* Lucret. lib. 2. *Scintillásque agere, ac latè differre fauillam.* Plaut. in milite glor. *nempe vt aſsimulẽ me amore iſtius differri.* Itaque quemadmodum hîc Horat. *remos differat*, ſic Virgil. Æneid. 1. *Franguntur remi*, dixit.

SIDVS AMICVM] φίλον, gratum, optatũ, ſalutare: nempe Caſtor, & Pollux, vt ſuprà Od. 12. libri 1.

NEC SIDVS ATRA, &c.] Virgil. lib. 1. Æneid. *cælo nox incubat atra.* ſic deſcribit aduerſam tempeſtatem, & naufragium Apollon. lib. 2. ὦρσε δὲ κῦμα Κεκληγὼς πνοιῇσι· κελαινὴ δ' οὐρανὸν ἀχλὺς Ἄμπεχεν, οὐδέ πη ἄστρα διαυγέα φαίνετ' ἰδέσθαι Ἐκ νεφέων, σκοτόεις δὲ περὶ ζόφος ἠρήρειστο. C id eſt, fluctum autem excitauit ventos euocans: atra autem nubes cælum occupauit, neque vſquam lucida ſidera apparebant, vt per nubeis cerni poſſent, aër autem caliginoſus increbruerat. Sed omnium, mea quidem ſentẽtia, optimè Virg. lib. 1. Æneid. *Vna Eurúsque Notúsque ruunt, crebérque procellis Africus, &c.*

TRISTIS ORION] Virgil. lib. 1. Æneid. *nimboſus Orion.*

TREMENTEIS ILICES] ſup. paullo audacius dixit *trementeis verbere ripas*, Oda 27. lib. 3.

QVIETIORE] placatiore, tranquilliore, ſedatiore.

QVÀM GRAIA VICTORVM MANVS] quàm Græci victores, qui vel omnes ferè D naufragio perierunt, vel magnis tempeſtatibus iactati, longíſque erroribus circumacti, vix tandem nudi, & egentes in patriam redierũt. Agamemnon autem tot periculis terra, maríque defunctus, ab Ægiſto & Clytemneſtra vxore interfectus eſt.

IN IMPIAM AIACIS RATEM] Aiacis Oïleï. Aiax Oïlei filius Locrus pleriſque Græcis conuectoribus ſuis Troia exſciſſa calamitati, & exitio fuit, proptereà quòd Caſſandram Mineruæ ſupplicẽ in eius templo ſtuprauerat: quo facinore Dea offenſa dicitur etiam oculos auertiſſe. Itaque reuertentibus Græcis, iámq; Eubœæ vicinis, tantos fluctus, tantáſque tempeſtates excitauit, vt complures naufragio perierint. Neptunus autem, cùm ille ad vada Gyræa ſaluus delatus eſſet, dixiſſétque ſe diis inuitis ſeruatum eſſe, periculúmque effugiſſe, eam vocem tam impiam indignè ferens, ſaxum Gyræum, cui ille inſidebat, dirupit, ac diſcidit: quo facto præcipitem illum in medios fluctus exturbauit. auctor Hom. ὀδυσ. δ. Καί νύ κεν ἔκφυγε κῆρα, καὶ ἐχθόμενός περ Ἀθήνῃ, Εἰ μὴ ὑπερφίαλον ἔπος ἔκβαλε, καὶ μέγ' ἀάσθη· Φῆ ῥ' ἀέκητι θεῶν φυγέειν μέγα λαῖτμα θαλάσσης. Τοῦ δὲ Ποσειδάων μεγάλ' ἔκλυεν αὐδήσαντος. Αὐτίκ' ἔπειτα τρίαιναν ἑλὼν χερσὶ στιβαρῇσιν, Ἤλασε Γυραίην πέτρην, ἀπὸ δ' ἔσχισεν αὐτήν, Καὶ τὸ μὲν αὐτόθι μεῖνε, τὸ δὲ τρύφος ἔμπεσε πόντῳ, Τῷ ῥ' Αἴας τὸ πρῶτον ἐφεζόμενος μέγ' ἀάσθη, Τὸν δ' ἐφόρει κατὰ πόντον ἀπείρονα κυμαίνοντα. E F

O, QVANTVS INSTAT NAVITIS, &c.] ἀποστροφὴ ad Mæuium. quantum (inquit) ſudabunt nautæ tui in ea, quæ tibi impendet, tẽpeſtate? quantum tu pallebis?

PALLOR LVTEVS] pallor luridus, fuluus, crocei, vel aurei coloris, vt Catull. ad Iuuẽt. *Hoſpes inaurata pallidior ſtatua?*

EIVLATIO] fletus muliebris. M. Tull. de legib. 2. *Cælius leſſum quaſi lugubrem eiulationẽ eſſe dicit ſe ſuſpicari.* Idem Tuſcul. 2. *eiulatus ne mulieri quidem conceſſus: & hic nimirũ fletus eſt, quem* XII. *Tabulæ in funeribus vetant adhiberi.* Horat. Od. 16. hoc libro infrà, *Vos quibus eſt virtus, muliebrem tollite luctum.*

AVERSVM] minus audientem preces. vt ſup. Od. 2. lib. 1. *minus audientem Carmina veſtam?* G

VDO NOTO] humido Auſtro. ſic Virg. lib. 1. Georg. *quid cogitet humidus Auſter.*

REMVGIENS] iterum, atque iterum murmurans. tralatio eſt à bobus. vt Od. 10. lib 3. *Audis quo ſtrepitu ianua, quo nemus Inter pulchra ſitum tecta remugiat Ventis?*

OP. QVÒD SI PR. CVRVO LITT. &c.] Quòd ſi tu naufragio perieris, & corpus tuum in littus eiectum, præda mergis fuerit, libidinoſus, &c. *iuueris* autem non *iuuerit* eſſe legendum peruincunt libri manu ſcripti: duo Vatican. Iannoct. Faërn. Nicotiani, Ruſſardini duo. Nonnulli tamen habent, vt vulgati, *iuuerit*. H

LIB. IMMOL. CAP. ET AGN. TEMP.] caper Baccho potius ſolebat immolari, vt annot. ſuprà ad Od. 8. lib. 3. *album Libero caprum.* interdũ etiam tempeſtatibus: & item agna, eáque nigra. Virgil. Æneid. 5. *Treis Eryci vitulos, & tempeſtatibus agnam, Cadere deinde iubet.* Idem lib. 3. *Nigram hiemi pecudem, zephyris felicibus albam.* Ariſtoph. βατρ. Ἄρν' ἄρνα μέλαιναν παῖδες ἐξενέγκατε, Τυφὼς γὰρ ἐκβαίνειν παρασκευάζεται: id eſt, Agnam, agnam nigram pueri efferte: Nam typhon exſiſtere incipit.

A

AD PETTIVM.
Ode II.

Se amore captum, non poſſe ad verſus faciendos operam, ſtudiúmve conferre.

PEtti, nihil me, ſicut anteà, iuuat
Scribere verſiculos,
Amore percuſſum graui:
Amore, qui me, præter omneis, expetit
B *Mollibus in pueris,*
Aut in puellis vrere.
Hic tertius december, ex quo deſtiti
Inachia furere,
Siluis honorem decutit.
Heu me, per vrbem (nam pudet tanti mali)
Fabula quanta fui?
Conuiuiorum & pœnitet:
In queis amantem languor, & ſilentium
Arguit, & latere
Petitus imo ſpiritus.
C *Contráque lucrum nil valere candidum*
Pauperis ingenium
Querebar applorans tibi,
Simul calentis inuerecundus deus
Feruidiore mero
Arcana promorat loco.
Quòd ſi meis inæſtuet præcordiis
Libera bilis, vt hæc
Ingrata ventis diuidat
Fomenta, vulnus nil malum leuantia:
D *Deſinet imparibus*
Certare ſummotus pudor.
Vbi hæc ſeuerus te palàm laudaueram:
Iuſſus abire domum,
Ferebar incerto pede
Ad non amicos, heu, mihi poſteis, &, heu,
Limina dura, quibus
Lumbos, & infregi latus.
Nunc gloriantis quamlibet mulierculam
Vincere mollitia,
Amor Lyciſci me tenet:
Vnde expedire non amicorum queant
Libera conſilia, E
Nec contumeliæ graues:
Sed alius ardor aut puellæ candidæ,
Aut teretis pueri,
Longam renodantis comam.

Hanc oden, quæ in omnibus libris erat dicôlos, diſtrophos, feci vt eſſet tricôlos, triſtrophos, partim Georg. Bucanani ſententia approbata, partim codices quoſdam antiquiſſ. ſecutus.

AMORE PERCVLSVM] tralatio eſt. ſic Virgil. Georg. 2. *Quarum ſacra fero ingenti perculſus* F *amore.* percellere propriè ſignificat ita impellere, vt peruertas, quemadmodum ſuprà diximus ad Od. 7. huius lib. *Mentéſq. perculſa ſtupent*: quod quidem exempla ex bonis ſcriptorib. declarabunt. Lucret. lib. 1. *Aëriæ primùm volucres te, diua, tuúmque Significant initum perculſæ corda tua vi.* Idem lib. 6. *Nimirum quia cùm vehementi perculit ictu, Confluere ex ipſo poſſunt elementa vaporis.* Idem lib. 5. *regéſque ſuperbi Corripiunt Diuûm perculſi membra timore.* Catull. ad Manlium. *Tempore, quo certa Stymphalia monſtra ſagitta Perculit.* Virgil. Æn. 5. *Victorem Buten, immani corpore qui ſe Bebrycia veniens Amyci de gente ferebat, Perculit, & fulua moribundum extendit arena.* Plaut. Epid. *perij, plauſtrum perculi.* vbi tamẽ docti quidam legunt, *hau-* G *ſtrum perculi.* Terent. Eunucho. *Quò trudis? perculeris iam tu me.* M. Cato lib. Originum. *Ventus Cercius, cùm loquare, buccam implet: armatum hominem, plauſtrum oneratum percellit.* libet autem mihi ἐν παρέργῳ, vt ſtudioſis bonarum litterarum adoleſcentibus conſulam, & gratificer, Plautum, & M. Tulliũ, quibus in locis hoc verbo vſi, à librariis corrupti ſunt, ſuæ integritati reſtituere. Plautus in Trinummo. *Si animus hominem perculit, actũ eſt, ſi animo ſeruiuit, non ſibi. Si ipſe animum perculit: dum viuit, victor victorum cluet. Tu ſi animum viciſti potius, quàm animus te, eſt quòd gaudeas.* quo loco omnia, quæ quidem viderim exempla, habent, *perpulit.* Idẽ Epidico. *planè hic eſt, qui mihi in Epidauro primus pudicitiam perculit.* vbi corruptè *pepulit.* M. Tull. in orat. pro M. Cœlio. *Quid tumultuaris ſoror? quid inſanis? quid à clamore exorſa, verbis, paruam rem, magnam facis? vicinum adoleſcentulum aſpexiſti: candor huius te, & proceritas, vultus, oculique perculerunt*, id eſt, de recto mentis ſtatu deturbarunt, ἐσφήλαν. vbi vulgò legitur *perpulerunt*, mendoſè. Idem lib. 1. de orat. ad Q. Fratrẽ. *Equidem, & Ser. Galbam memoria teneo, diuinum hominem in dicendo, & M. Æmilium Porcinam, & Cn. ipſum Carbonem, quem tu adoleſcentulus perculiſti, ignarum legum, haſitantem in maiorum inſtitutis, rudem in iure ciuili:* vbi vulgati codices habẽt *perpuliſti*, vitioſè: cùm ſignificet, Cn. Carbonẽ, quem M. Craſſus accuſauerat, ſententiis iudicum damnatum, & fortunis ſuis euerſum eſſe. & epiſt. ad

A Nigid. Figul. lib.4. *Nulla enim meipſum priuatim perculit inſignis iniuria:* vbi mendoſè vulgò *pepulit*. Sed quòd quidam ſimij hîc cõtendũt legẽdũ eſſe *percuſſum* & repugnantibus libris omnibus, & reclamãte ratione, næ illi valde pingues ſunt.

MOLLIB. IN PV. AVT IN PVEL.] ſic Lucret. de amore lib. 4. *Sic igitur, Veneris qui telis accipit ictum, Siue puer membris muliebribus hũc iaculatur, Seu mulier toto iactans è corpore amorẽ, Vnde feritur, eò tendit, geſtitque coire, Et iacere humorem in corpus de corpore ductum.*

HIC TERTIVS DECEMBER] tertius annus, ſeu potius tertia hiems, & ita, tertius annus. HONOREM] frõdeis, quæ ſunt arboribus B ornamento. Virgil. lib.2. Georg. *Frigidus & ſiluis Aquilo decuſſit honorem.*

FABVLA QVANTA FVI?] quàm multus de me ſermo habitus eſt dedécoris, & ignominiæ plenus? ſic loquitur Tibull. de Apolline lib. 2. eleg.3. *Fabula nunc ille eſt. ſed, cui ſua cara puella: Fabula ſit, mauult, quàm ſine amore, Deus.* Idem lib.1. eleg.4. *Parce puer, quæſo, ne turpis fabula fiam.* vbi quidã malè volunt legi, *turbis*. ſic Hor. infrà epiſt. ad Vinn. Aſellam. *Aſinaq́ paternũ Cognomen vertas in riſum, & fabula fias.* Nõ diſſimile eſt illud Propertij lib. 1. *Quòd ſi parua tua dederis veſtigia culpa, Quàm citò de tanto nomine rumor erit?* Idẽ propè valet venire in ora: de quo genere lege annot. ad epiſt. ad Iul. Flor. lib. 1. *Quid Titius, Romana, &c.* CONVIVIORVM ET POENITET] C id eſt, & pœnitet me interfuiſſe in eis cõuiuiis, in quibus, &c. vel & vellem me non interfuiſſe in eis conuiuiis, &c. vel ſic, & diſplicent mihi ea conuiuia, &c. Sic vſurpant interdum hoc verbũ Latini. M. Tull. lib.6. de rep. *Iam verò ipſa terra ita mihi parua viſa eſt, vt me imperij noſtri, quo quaſi punctum eius attingimus, pœniteret.* Idem in Cœliana, *Quod obiectum eſt, Cœlio de pudicitia, id numquam tam acerbè feret Cœlius, vt eum pœniteat non deformem eſſe natum.* Quidam libri veteres habẽt, *& conuiuiorum pœnitet, &c.* quæ fortaſſe vera eſt ſcriptura, vt copula *&* pertineat ad finem verſus antecedentis, & verſus deinceps ſequens initium capiat à *Conuiuiorum*.

IN QVEIS AMANT. ET LANG. ET D EILENT. &c.] hæc ſunt amoris argumenta: de quibus ſuprà ad Od.13 lib.1.

ET LÁTERE PET. IMO SPIR.] Plautus. in Ciſtell. *Hoc, ſis, vide: vt ſuſpirium petiuit altè.* Notaueram olim in nomine *latere* ſyllabam vltimam *re* produci: niſi quis diceret eſſe legẽdum, & *latere ex petitus imo ſpiritus*, id eſt, è latere petitus, ſed verſibus ita in ſuum ordinem & numerum reſtitutis, ac deſcriptis, non eſt ei obſeruationi locus. Interdum vocalis longa ante vocalẽ ſequentem non eliditur quidem, ſed tamen producitur, vt Od.28. lib.1. *Oſſibus, & capiti inhumato.* ſic Catull. in Leſbiam. *Quo ſigno? eadem totidem mox deprecor illi Aſſiduè.* Lucret. lib.6. *Sed natura loci opus efficit ipſa ſua vi.* ibid. *Denique res auro argentum copulat vna, Æráque.* quamquam hic ver E ſus in nonnullis libris manu ſcriptis ita legitur: *Denique res auro argẽtum concopulat vna.* Propert. lib.2. *Regnáve prima Remi, animos Karthaginis alta.* Virgil. Geor.2. *Orchites, & radij, & amara Pauſia baca.* Æn.5. *ſed amœna piorum Concilia, Elyſiúmque colo: huc caſta Sibylla Nigrarum, &c.* idem in Pharmac. *duris in cotibus illum Iſmarus, aut Rhodope, aut extremi Garamantes, &c.* idem in Palæmone: *Et ſuccus pecori, & lac ſubducitur agnis.* Idem Æn.4. *Quid ſtruit, aut qua ſpe inimica in gente moratur?* Idem Æn.1. *Poſthabita coluiſſe Samo: hîc illius arma.* Idem lib.10. *Mæonia generoſe domo, vbi pinguia culta, &c.* Interdum non ſolùm non eliditur, verùm etiam corripitur, etiam ſi ſit vocalis natura longa, aut etiam diphthongus, vt ſuprà Od.5. *Et Eſ-* F *quilinæ alites.* & Saty.9. lib.1. *Si me amas (inquit) paullum hîc ades.* Catull. in Mamurr. & Cæſ. *Vno in ludulo eruditulі ambo.* Idem ad Camerium, *Te quæſiuimus in minore campo, Te in Circo, te in omnibus tabernis.* Virg. Æneid.6. *Nomen, & arma locũ ſeruant, te amice nequiui Conſpicere, &c.* idem lib.3. *Inſula Ionio in magno.* idem Pharm. *an, qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt?* Lucret. lib.4. *Nam ſi abeſt, quod ames, præſtò ſimulacra tamen ſunt Illius, & nomen dulce obuerſatur ad aureis.* Idem lib.5. *Pectora, terrarum qui in orbi ſancta tuetur Fana.* Idem lib.2. *Viuam progeniem, qui in oras luminis edant.*

CONTRA'QVE LVCR. NIL VALERE] Etiam Anacr. queritur, in amore nihil valere genus, ſapientiam, mores: ſolámq; pecuniam ſpectari: præterea oſtendit, pecuniam cùm rebus G omnibus humanis peſtem afferre, atque interitũ, tùm maximè miſeris amátibus eſſe calamitoſam, & capitalem, his verbis: Ἀπόλοιτο πρῶτος αὐτὸς Ὅ τὸν ἄργυρον φιλήσας. Διὰ τοῦτον οὐκ ἀδελφὸς· Διὰ τοῦτον οὐ τοκῆες· Πόλεμοι, φόνοι δι' αὐτόν· Τὸ δὲ χεῖρον, ὀλλύμεσθα Διὰ τοῦτον οἱ φιλοῦντες. id eſt, *Pereat malè ipſe primus, Argenti amore captus, Hoc propter & duorum Amica corda fratrum Soluuntur, vt alteri alter Necem afferat cruentam. Hoc propter & parentes A filiis necantur: Hoc fonte bella, pugnæ, Cædes, necésq; manant. Sed, quod grauius videri, Capitalúsque debet, Hoc propter interimus Miſerabiles a-* H *mantes.* Cum his congruit Plautinum illud Curgul. *adepol qui amat, ſi eget, miſera Afficitur ærumna.* hac eadem de re lege eleg. nonã Tibull. lib.1.

SIMVL] ſimul vt, vt ſæpe alibi.

INVERECVNDVS DEVS] Bacchus: contrà ſup. Od.27. lib.1. *verecundúmque Bacchum Sanguineis prohibete rixis.* inuerecundum hoc loco Bacchum dicit, quia, qui immoderatè vinum biberunt, nihil verentur.

FERVID: MERO ARCANA PROM. LOCO] quæ tacenda erant, me, vt proloquerer, coëgerat: è pectore in lucem protulerat. ſic lib.1. Saty.4. *Condita cùm verax aperit præcordia Liber.* Ouid. lib.1. de arte. *Tunc aperit menteis æuo rariſſima noſtro Simplicitas, arteis excutiente Deo.* ſic Alcæus,

A cæcus, Οἶνος ἀνθρώποις δίοπτρα, id eſt, vinum hominibus eſt inſtar dioptræ, qua cognoſcâtur eorum mores.

QVÒD SI MEIS INÆST. &c.] horũ, qui deinceps ſequuntur, quattuor verſuum, hæc mihi videtur eſſe ſententia. Quòd ſi hæ iniuriæ, quæ mihi ab Inachia inferuntur, inſtum, ac liberum mihi dolorem commouerint, méque ita irritarint, vt has inaneis querelas, & ægritudines animi, quibus non modò non conſaneſcit amoris vulnus, verùm etiã recrudeſcit, ex animo deponere, ac delere, & te contemnere atque aſpernari poſſim: deſinam impudenter cum potentioribus contendere: vel pudebit me non cedere ſuperioribus: vel deſinã ſummoto & depoſito pudore B certare cum aduerſariis meis, qui plus apud te pretio & pecunia poſſunt. Eſt enim impudentis cũ potentioribus pugnare. poteſt & alio modo explicari, vt ſtatim dicemus. Sed Turnebo neutro modo placet, vt eadem opera, eodem loco referemus.

VT HÆC INGR. VENTES DIV.] id eſt, vt hæc amoris pabula eijciam ex animo. *ventis diuidat*, id eſt, diſſipet, diſcutiat: ex animo meo deleat. vide annot. ad Od. 26. lib. 1. ibi *Tradam proteruis in mare Creticum, &c.*

FOMENTA] amoris fomenta ſunt, niſi fallor, eæ omnes cogitationes, quæ dolorem, & curam ex amore proficiſcentem, alunt, fouent, amplificant: curæ, querelæ, cogitationes anxiæ, C ſuſpitia, lacrymæ. Lucr. appellat *amoris pabula*, lib. 4. *Sed fugitare decet ſimulacra, & pabula amoris Abſtergere* [al. *abſterrere*] *ſibi*. Prop. alimenta lib. 3. *Creſcit enim aſſiduè ſpectando cura puellæ: Ipſe alimenta ſibi maxima præbet amor.* Hor. epiſt. ad Iul. Florum lib. 1. *fomenta curarum* appellat curarum ſegetem, ac materiam. *quòd ſi Frigida curarum fomenta relinquere poſſes, Quò te cæleſtis ſapientia duceret, ires.* Cùm hunc locum, vt & alios innumerabileis, planiſſime declaraſſem, miror, homines quoſdam κακονθεῦς etiam hîc, vbi ſuis perturbatiſſimis & diſſolutiſſimis notarũ ſcopis facile carere poteramus, blaterare auſos eſſe.

D DESINET IMP. CERTARE SVMM.] locus eſt, meo quidem iudicio, perobſcurus, quẽ & paullo antè explanaui, & nunc iterum explano: *ſummotus pudor*: id eſt, impudentia deſinet certare cum æmulis me ſuperioribus: proinde ac ſi ita dicat, deſinam vſque eò eſſe impudens, vt certem cum ſuperioribus. Nam & lib. 1. epiſt. ad Claud. Neronem per depoſitum pudorem, impudentiam ſignificat. *quòd ſi Depoſitum laudas ob amici iuſſa pudorem*: vel hoc modo: deſinam depoſito pudore contendere cum potentioribus, id eſt, non pudebit me iam finem cum potentioribus pugnandi facere: ſummoto pudore deſinã iam cum ſuperioribus certare: id eſt, nõ iam me pudebit à ſuperioribus vinci. Adr. Turnebus aliam huius obſcuriſſimi loci ſententiam eſſe arbitrabatur, nempe hanc. *Me paullo inuerecundius geram, nec ita pudenter me amicæ ſummittam, vt ſoleo: ſed eam aſpernabor, deſinámque ſectari imparem,* E *neque redamantem. Impares enim in amore appellantur, cùm mutuò non amant amantes, & cùm alteri amanti alter vicem non reddit: contrà cùm mutuò & pariter inter ſe amant, pares dicũtur.* Hæc ſunt verba viri & mihi amiciſſimi, & doctiſſimi. ſed primùm carior eſt mihi amicitia, veritas: deinde quantumuis doctus ſit, errare tamen poteſt, vt homo. Profert ille ad confirmandam ſententiam ſuam locum ex Oda 15. hoc eodem lib. & *quæret iratus parem*: & alterum ex Oda 33. lib. 1. *cui placet impares Formas, atq; animos ſub iuga ahenea Saeuo mittere cum ioco.* Sed hæc exempla nihil eum adiuuant. non enim negamus, animos impares ſi- F gnificare animos diſcordeis, & in amore nõ reſpondenteis: Sed hoc dicimus *imparibus*, hoc loco aliud ſignificare. Nam primùm *imparibus* per ſe ponitur ſine ſubſtantiuo, vt loquuntur grammatici: deinde ſi hoc ſenſiſſet Horat. quod ille putabat, dixiſſet, *Deſinet impari certare, &c.* non vt hîc *deſinet imparibus*: quemadmodum Oda 11. lib. 4. *Diſparem vites*. ſed quid multis opus eſt? luce clarius eſt, horum verborum eam, quam ille vult, ſententiam eſſe non poſſe, cùm præſertim verbum *certare* ſatis declaret per impareis ſignificari æmulos, & aduerſarios, quibuſcum ei certandum erat, non puellam, quam amabat. Iam vt dicimus certamen impar, iniquum, & inæquale: ita & aduerſarium imparem, & inæqualem, ſiue G intelligamus ſuperiorem, ſiue inferiorem.

VBI HÆC SEVERVS TE PALÀM] poſteaquàm te audiente hæc iactaueram ac probatam: abs te dimiſſus, redibam tamen ad illam amore coactus.

IVSSVS ABIRE DOMVM] iuſſus participiũ à verbo iubeor, quod negat eſſe vſitatũ Seruius ad illum locum Æn. 10. *æquore iuſſo*, cùm tamen dixerit M. Tullius in oratione pro Quinctio, *ita iubebare. recuſabat Alphenus.* Ac de hoc verbo quidem, eſto vt lubet: ſed de participio non eſt dubium, quin ſit vſitatum. Virgil. Georg. 4. *hunc tu iuſſos aſperge ſapores*. & 3. Æneid. *Iunoni Argiuæ iuſſos adolemus honores*. Horatius præter hunc locum, etiam in Oda 6. lib. 3. *Sed iuſſa coram me non ſine conſcio Surgit marito, &c.* & Sat. 2. lib. 1. H *neque cunctetur cùm eſt iuſſa venire.* carm. ſæculari poſt epod. *Iuſſa pars mutare lareis, & vrbem.* Idem epiſt. 12. ad Iccium: *Stella ſponte ſua, iuſſa'ne vagentur & errent.* Ex quo iniuſſus a. um. idem Od. 16. infrà *Illic iniuſſa veniunt ad mulctra capellæ.* & Satyra 3. lib. 1. *Vt numquam inducant animum cantare, rogati: Iniuſſi numquam deſiſtant.*

FEREB. INCERTO P. AD NON AM.] tametſi conſtitueram animũ obfirmare, ne Inachiam expeterem, néve amarem: ego tamen ad eas ædeis, quæ mihi tam iniquæ, atque inimicæ fuerant, recurrebam: ad ea veſtibula, ſuper quæ iacuerã nocteis totas, reuertebar. ſic Tibul. lib. 2. eleg. 7. *Iuraui quoties rediturum ad limina numquã?*

C

A *Cùm benè iuraui: pes tamen ipſe redit.* & Lucr. lib. 4. *At lacrymans excluſus amator limina ſæpe Floribus, & ſertis operit, poſteisque ſuperbos Vnguit amaracino, & foribus miſer oſcula figit.* Eſt autem miſerrima amantis condicio, cùm ab ea puella, de qua ſe benè meritum eſſe exiſtimat, & quam ex animo amabat, iniuſtè læſus, amandi tamen finē facere non poteſt. tum enim cū odio pugnat amor: quo grauius malum amaoti accidere nullum poteſt. id declarat Catull. hoc elegātiſſimo epigrām. ad Lesbiam, *Dicebas quondam, ſolum te noſſe Catullum, Lesbia, nec præ me velle tenere Iouem. Dilexi tum te, non tantùm vt vulgus amicā: Sed, pater vt natos diligit, & generos. Nunc te cognoui. quare & ſi impenſius vror, Multo mi tamē es vilior, & leuior. Qui potis eſt?* B *inquis. quòd amantem iniuria talis Cogat amare magis, ſed benè velle minus. amare magis* autem (vt hoc dicam ὁδοῦ πάρεργον) valet magis vri, & μᾶλλον ἐρᾶν, non μᾶλλον φιλεῖν. eiuſdem argumenti eſt etiam hoc in eandem, *Odi & amo. quare id faciam, fortaſſe requiris. Neſcio, ſed fieri ſentio, & excrucior.* eodem pertinet illud Græcorum epigr. quo negat amator verum eſſe, quod vulgo dici ſolet, contumelia amorē diſſolui, quippe qui experiatur, puellæ ſuæ contumelia amoris ſui inſaniam magis irritari, atq; excitari. ſic habet epigr. Ὕβρις ἔρωτας ἔλυσε. μάτην ὅδε μῦθος ἀλᾶται. Ὕβρις ἐμὴν ἔγειρε μᾶλλον ἐρωμανίην.

POSTEIS] foreis, ſeu poſteis, ex quibus con-
C ſtant fores, ſeu quæ ſunt in atrio domus. ſuprà Oda. 1. lib. 3. *Cur inuidendis poſtibus, & nouo Sublime ritu moliar atrium?* & Virg. lib. 2. *Ipſe inter primos correpta dura bipenni Limina perrumpit, poſteisque à cardine vellit.* & Lucret. lib. 4. *poſteisque ſuperbos Vnguit amaracino.*

LIMINA DVRA, QVIBVS LVMB.] ab hoc loco non abhorret ille Od. 10. lib. 3. *Non hoc ſemper erit liminis, aut aquæ Cæleſtis patiēs latus.*

NVNC GLORIAN. QVAMLIB. MVLIER C.] nunc vix dum Inachiæ amore ſolutus, Lyciſcum puerum quauis muliere molliorē perditè amo.

VNDE EXPEDIRE] quo me amore ex-
D plicare, ac ſoluere non poſſint amici neque liberè mouendo, ac reprehendendo: neque grauiter, & contumelioſè obiurgando.

LIBERA CONSILIA] inf. Sat. 4. lib. 1. tria proponit, quibus ſua quiſque vitia corrigere poſſit, his verbis, *fortaſſis & iſtinc Largiter abſtulerit longa ætas, liber amicus, Conſilium proprium.*

NEC CONTVMELIÆ GRAVES:] quorum? vtrùm etiam amicorum, qui mihi libera conſilia dederunt, an inimicorum, qui de nobis ſæpe melius merentur cōtumelioſè nos inſectando, quàm blandi amici?

SED ALIVS ARDOR, &c.] alius amor. Lucret. lib. 4. non minimum hoc eſſe oſtendit è remediis amoris, *aliò conuertere mentem: Et iacere humorem collectum in corpora quæq;, Nec retinere ſemel conceptum vnius amore, Et ſeruare ſibi curam, certúmque dolorem. Vlcus enim viueſcit, & inueteraſcit alendo, Inq́ue dies gliſcit furor, atque ærūna graueſcit, Si non prima nouis conturbes vulnera plagis, Volgiuagáque vagus Venere antè recentia cures.* E M. Tull. lib. 4. quæſt. Tuſcul. *Etiam nouo quodam amore veterem amorem, tanquam clauum clauo eijciendum putant.* Pauſan. in Ach. (vt ſuprà diximus) tradit, aquā Selemni flu. mederi animis amore ſauciis.

PVELLÆ CANDIDÆ] Sat. 2. lib. 1. *Candida, rectáque ſit.*

TERETIS] proceri: vel membris teretibus, ſolidis, & politis. Od. 4. lib. 2. *tereteiſque ſuras.*

LONGAM RENOD. COM.] religantis: in nodum colligentis. alebant enim comam formoſi, & impudici pueri, vt annot. ſup. ad Odam F
10. lib. 4.

Ode 12.

In anum fœdam, ac fœtidam, quæ ſe ab eo ſubigi cupiebat.

QVID tibi vis mulier nigris digniſſima barris?
Munera cur mihi, quídve tabellas
Mittis nec firmo iuueni, neque naris obeſæ? G
Namque ſagacius vnus odoror,
Polypus, an grauis hirſutis cubet hircus in alis:
Quàm canis acer, vbi lateat ſus.
Quis ſudor vietis, & quàm malus vndique membris
Creſcit odor, cùm pene ſoluto
Indomitam properat rabiem ſedare: nec illi
Iam manet humida creta, colórque
Stercore fucatus crocodili: iámque ſubando
Tenta, cubilia, tectáque rumpit, H
Vel mèa cum ſæuis agitat faſtidia verbis!
Inachia langues minus, ac me.
Inachiam ter nocte potes, mihi ſemper ad vnum
Mollis opus. pereat malè, quæ te
Lesbia quærenti taurū, monſtrauit inertem,
Cùm mihi Cous adeſſet Amyntas:
Cuius in indomito cōſtantior inguine neruus,
Quàm noua collibus arbor inhæret:
Muricibus Tyriis iteratæ vellera lanæ,
Cui properabantur? tibi nempe:

Neſo-

A *Ne foret æqualeis inter cōuiua, magis quem*
Diligeret mulier ſua, qu ìm te.
O ego nō felix, quam tu fugis, vt pauet acreis
Agna lupos, capreæq́ leones.

QVID TIBI VIS] etiam hanc odam in
Gratidiam ſcriptam eſſe volunt veteres.

NIGRIS DIGNISSIMA BARRIS]
valentiſſimis ac mentulatiſſimis amatoribus di-
gniſſima: vel propriè & litteratè, elephantis, im-
manibus belluis digna, non viris. nonnulli exiſti-
mant ſignificari nefarium concubitum, id eſt,
auerſum. in cod. Faër. neque vſquam alibi, ſi be-
B ne memini, ſcriptum eſt *longis dign. barr.* Turne-
bus putat etiam dici poſſe, per Barros hîc non
elephantos, ſed Barrum illum, qui deformis, &
niger erat, ſignificari: de quo Horat. ſat. 4. lib.
1. *Nónne vides, Albi vt male viuat filius, vtq́ Bar-*
rus inops? &c. & 6. eiuſd. lib. *vt ſi qui ægrotet quo*
morbo Barrus, &c. & 7. eiuſd. *Siſennas, Barros vt*
equis præcurreret albis.

MVNERA CVR MIHI, QVIDVE.]
malim ſic potius legi: *Munera cur mihi, curúe tabel-*
las Mittis, &c. vel, vt Canterus, *Munera quid mihi,*
quidue tab. &c.

TABELLAS] litteras, epiſtolas.

NEC FIRMO] non admodum ſtrenuo in
certamine Venereo.

C NEQVE NARIS OBESÆ] ſic habent
omnes fere vet. cod. non *nec naris*. ſignificat, hanc
mulierem eſſe immūdam ac fœtidam: quod cùm
ita ſit, ſibi illius immunditiem, ac fœtorem viru-
lentum placere non poſſe, vtpote qui ſit ſagaciſ-
ſimus, ac naris acutiſſimæ, atque emunctiſſime.
Nam naris acutæ homines, ſunt ſagaciores, ci-
riúsque ac melius odorantur, quàm qui narem
habent obeſam atque obtuſam. ex quo *naris acu-*
tæ homo pro eo, qui acuto ingenio eſt: *naris ob-*
tuſæ, pro pingui, & ſtupido vſurpatur. Sat. 3. lib. 1
minus aptus acutis Naribus horum hominum.

NAMQVE SAGACIVS] Cic. ad Att.
lib. 6. *Illud præterea* μυστικώτερον *ad te ſcribam: tu*
D *ſagacius odorabere.*

POLYPVS] polypus nariū morbus. *caruncu-*
la eſt (inquit Corn. Celſus lib. 6. cap. 8.) *modò alba,*
modò ſubrubra, quæ narium oſſi inhæret, & modò ad
labra pendens narem implet, modò retrò per id fora-
men, quo ſpiritus à naribus ad fauces deſcendit, adeò
increſcit, vti poſt vuam conſpici poſſit: ſtrangulátque
hominem, maximè Auſtro, aut Euro flante: feréq́ mol-
lis eſt, rarò dura.

AN GRAVIS HIRS. CVB. HIRC.
IN] an inſit fœtor ille tæter in alis. Catull. ad Vir-
ronem, *Si cui, Virro, homini ſacer alarum obſtitit hir-*
cus. Idem in Rufum, caprū appellat. *Lædit te qua-*
dam mala fabula, qua tibi fertur Valle ſub alarū trux
habitare caper. Hunc metuunt omnes: neque mirum.
nam mala valde eſt Beſtia, &c. ibidem *naſorum pe-*
ſtem dicit. Horat. ad Torquat. lib. 1. epiſt. *capram.*
Sed nimis arcta premunt olida conuiuia capra. vbi ta- E
men quidam per capras, meretrices ſignificari
putant. Ad huiuſmodi autem alarū, & totius cor-
poris odorem tollendum, mirum in modum va-
let cinaræ radix ſiue decocta cum vino, bibatur:
ſiue ex ea factum emplaſtrum, partibus corporis
huic odori opportunis, admoueatur.

QVIS SVDOR, &c.] loquitur iam ſecum
de hac anu cum quadam exclamatione, in tertia
perſona.

VIETIS] marcidis, languidis, tempore cor-
ruptis, & imminutis. Vietum dictum à viendo,
quod eſt vincire, vt docet Varro lib. 4. de lingua
Lat. M. Tull. de diuinat. lib. 2. *contactū aliquo mor-*
bo, bonis exile, & exiguū, & vietum cor fuiſſe. Idem F
in Catone maiore, *ſed tamen neceſſe fuit eſſe aliquod*
extremum, & tanquam in arborum baccis, terræq́ fru-
gibus, maturitate tempeſtiua quaſi vietum, & cadu-
cum. Iam cùm tertia huius nominis ſyllaba lon-
ga ſit, vt apud Lucret. lib. 3. *Nec ſupra caput eiuſ-*
dem cecidiſſe vietam Veſtem, dicendum eſt duarum
vocaliū *i* & *e* fieri συναίρεσιν, vt apud eundem
Lucret. eodem lib. *ſeorſum* eſt diſſyllabū. *At neq́*
ſeorſum oculi, neque nares, nec manus ipſa Eſſe poteſt
anima, &c. qua de re plura aliàs.

ET QVÀM MALVS VNDIQVE M.
CR. O.] Ad hunc locum illuſtrandum valde
mihi cōferre videntur illa Plautina, Moſtell. *quia*
ecaſtor, mulier rectè olet, vbi nihil olet. Nam iſtas vete
res, quæ ſe vnguentis vnctitant, interpoles. Vetulæ, edē- G
tulæ, quæ vitia corporis fuco occulunt: Vbi ſeſe ſudor cū
vnguentis conſociauit, illico Itidem olent, quaſi cū vnà
multa iura confundit coquos: Quid oleant, neſcias: niſi
id vnum, male olere intelligas.

PENE SOLVTO] pene meo à me deprom-
to, nudato, & expedito: & ita accipiendū eſt ver-
bum λύειν in Græco illo oraculo, quod Ægeo ab
Apolline editum refert Plutarchus. Ἀσκοῦ τὸν
προὔχοντα πόδα μέγα φέρτατε λαῶν Μὴ λύσῃς
πρὶν δῆμον Ἀθηναίων ἀφικέσθαι. nec illud Vir-
gilij multum diſſimile eſt lib. 3. Georg. *Solue ma-*
res, mitte in Venerem. alij pene meo languente. alij
pene ſoluto interpretantur re tranſacta. quod non
placet. penem antiqui caudam vocabant, inquit
Feſtus.

INDOMITAM RABIEM] libidinē ef- H
frenatam, & rabioſam.

PROPERAT] hæc anus. alij legunt *properas:*
quos ego neque ſequor, neque refello. ſcripturā,
quam in omnibus codicibus reperi, tueor, ac re-
tineo. Iam, hoc totum, *Indomitam properat rabiē*
ſedare vno verbo, aut certè duobus expreſſit Lu-
cret. lib. 4. *ſubat, ardet:* quem locū mox profere-
mus. ILLI] anui. quidam volunt legi *illis*, vt
ſubaudiatur membris. ſed reclamant omnes co-
dices. volunt autem iidem legi hæc omnia in ſe-
cūda perſona *properas, rumpis, agitas*, quæ ſcriptu-
ra mihi placeret, ſi eā vetus aliquis codex com-
probaret.

CRETA] ad candefaciēdum, qualem vim ha-

A bet & ceruſſa. Mart. lib. 6. *Pſilothro nitet, aut acida latet óblita creta.*

Sterc. fvc. crocod.] Paulus Ægineta ſcribit, crocodili terreſtris fimum, porriginem, & furfures abſtergêre, his verbis, ἡ δὲ τῶν χερσαίων κροκοδείλων κόπρος ἀλφοὺς ἀπορύπτει. Sola auté Lybia terreſtreis crocodilos alit, vt ſcribit Pauſan. Corinth. duorum ferè magnitudine cubitorum. Iam verò è crocodili ſtercore, ſeu fimo, fucum fieri declarat & Clemens Alexand. his verbis, in mulieres ſuę ætatis inuehés, Κροκοδείλων ἀποπάτοις χρώμεναι, καὶ σηπεδόνων ἀφροῖς ἐγχριόμεναι, καὶ τοῖς ὀφρύσι τὴν ἀσβολην ἀναματτόμεναι, καὶ ψιμμυθίῳ τὰς παρειὰς ἐντριβόμεναι. id eſt, Crocodilorum ſterco-
B ribus vtentes, & ſpumis rerum putrium ſeſe vngentes, & ſupercilia fuligine denigrantes, & ceruſſa malas candefacientes.

svbando] cluneis agitando, libidinéque ardendo. Feſtus: *quidam autem ſuillum genus iccirco Veneri inuiſum eſſe prodiderunt, quia immundiſſimi ſunt ſues ex omni manſueto pecore, & ardentiſſimæ libidinis, ita vt opprobrium mulieribus inde tractũ ſit, cùm ſubare, & ſubire dicuntur.* Lucret. lib. 4. *Nec ratione alia volucres, armenta, feræq́, Et pecudes, & equæ maribus ſubſidere poſſent, Si non, ipſa quòd illorũ ſubat, ardet abundans Natura, & Venerem ſaliẽtem læta retractat.* Καπρῶν dicunt Græci: quod tamen verbum propriè locum habet in apris, &
C ſuibus. dicunt & ταυροῦν: quod tractum eſt à vaccis taurum appetentibus.

Tenta] penem. Catull. ad Gell. *Neſcio quid certè eſt. an vere fama ſuſurrat, Grandia te medij tẽta vorare viri?* Itaque nomẽ *tenta*, diſtinctionis nota ſeparo à voce ſequente.

Vel mea cv'm] diſiunctio *vel* pertinet ad alterum *cùm*, quod antecedit ſuprà, *cùm pene ſoluto Indomitam properat, &c.* id eſt, vel cùm hæc anus verbis iracundis atque aſperis faſtidia mea exagitat.

Inach. lang. min. ac me] verba vetulæ ad Horatium. minus langues Inachiæ cõ-
D plexu, quàm meo: minus remiſſus, aut ignauus es cùm Inachia, quàm mecum.

Inach. ter nocte potes] honeſtè & pudenter verbum turpe tacuit. quale eſt illud Terentianum Eunuch. *Ego illum eunuchum, ſi ſit opus, vel ſobrius.* & Virg. Palæm. *Nouimus & qui te, tranſuerſa tuentibus hircis: Et quo, ſed faciles nymphæ riſere, ſacello.*

mollis] languidus, eneruatus.

opvs] Venereum.

pereat malè, qvæ te Lesb.] ordo eſt, pereat malè Lesbia, lena, quæ mihi robuſtum aliquem, boníſq; lateribus iuuenẽ quærenti, te mihi commonſtrauit ignauum, inualidum, atque ad Venerem ineptum.

qværenti tavrvm] validum, firmúmque iuuenem. Od. 5. lib. 2. *nec tauri ruentis in Venerem, tolerare pondus.* taurus ſignificat etiã membrum viri obſcænum. ex quo verbum græcum ταυροῦν, quod dicitur de muliere libidine ardente & marẽ concupiſcente, vt modò dixi: & ἀταύρωτος puella, id eſt, intacta & incorrupta. E

Mvricibvs Tyriis iteratæ] bis tinctæ, διβαφεῖς. vide ſup. Od. 7. lib. 1. Optima autẽ habebatur purpura Tyria. Virg. Georg. 3. *Tyrio conſpectus in oſtro.* Idem 4. Æn. *Tyrióque ardebat murice læna Demiſſa ex humeris.* Horat. ſat. 4. lib. 2. *Et Tyrias dare circũ illota toralia veſteis.* epiſt. 10. lib. 1. *Non qui Sidonio contendere callidus oſtro Neſcit Aquinatem, &c.* Nequis autem incautior fallatur, *iterata lãna*, numeri ſingularis eſt, patrij caſus. Cvi properabantvr?] cui magna cum celeritate texebantur, vel ſarciebantur? vide annot. ad Od. 7. lib. 2. F

Ne for. æqv. inter] vt omnium æqualium tuorum dici poſſes fortunatiſſimus, & puellæ, ſeu amicæ tuæ cariſſimus.

mvlier sva] amica ſua.

O ego non felix] ſic habẽt noſtri libri veteres. alij tamen ſe in ſuis reperiſſe dicunt, *O ego infelix.*

vt pav. acr. Agna lvp.] ſic Theoc. in Cyclope, φεύγεις δ' ὥσπερ ὄϊς πολιὸν λύκον ἀθρήσασα. id eſt, fugis autem, vt ouis, quæ lupum canum vidit. Ouid. lib. 1. de arte, *Vtq́ fugit viſos agna nouella lupos.* vide ſuprà ad Od. 4. huius lib. in princip.

capr. qve leon.] Hom. Ἰλ. λ. Οἵ τε σε πεφρίκασι, λέονθ' ὡς μηκάδες αἶγες: id eſt, qui te horrent, vt leonem capræ. G

AD AMICOS.

Ode 13.

Hiemem hilariter & iucundè eſſe traducendam.

HORRIDA tempeſtas cælũ contraxit: & imbres,
Niuéſque deducunt Iouem. H
Nunc mare, nunc ſiliiæ
Threïcio Aquilone ſonant. rapiamus amici
Occaſionem de die:
Dúmque virent genua,
Et decet, obducta ſoluatur fronte ſenectus.
Tu vina Torquato moue
Conſule preſſa meo.
Cetera mitte loqui. deus hæc fortaſſe benigna
Reducet in ſedem vice:
Nunc & Achæmenia
Perfundi nardo iuuat: & fide Cyllenéa

Leuare

A *Leuare diris pectora*
Sollicitudinibus:
Nobilis vt grādi cecinit Centaurus alumno,
Inuicte mortalis dea
Nate puer Thetide,
Te manet Aſſaraci tellus: quam frigida
parui
Findunt Scamandri flumina,
Lubricus & Simois.
Vnde tibi reditum certo ſubtemine Parcæ
B *Rupere: nec mater domum*
Cærula te reuehet.
Illic omne malum vino, cantúque leuato,
Deformis ægrimoniæ
Dulcibus alloquiis.

HORRIDA TEMPESTAS CÆLVM] deſcriptio turbulentæ & ſpurcæ tēpeſtatis, qualis eſt illa apud Homer. ὀδ. ε. Ὣς εἰπὼν σύναγεν νεφέλας, ἐτάραξε δὲ πόντον Χερσὶ τρίαιναν ἑλών, πάσας δ' ὀρόθυνεν ἀέλλας Παντοίων ἀνέμων, σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε Γαῖαν ὁμοῦ, καὶ πόντον· ὀρώρει δ' οὐρανόθεν νύξ. id eſt, Sic locutus nubeis
C contraxit, & conduxit vnum in locum, mare autem conturbauit, tridente in manus ſumto, omneis porrò variorum ventorum procellas excitauit, totámque terram ſimul & mare nubibus cooperuit. nox denique è cælo terræ incubuit. Sed propius ad Horatianam accedit illa Anacreōtis, Μεὶς μὲν δὴ Ποσειδηϊὼν ἕστηκε· Νεφέλαι δ' ὕδατι βαρύνονται· Ἄγριοι δὲ χειμῶνες παταγοῦσιν. id eſt, menſis autem nouember inſtat. nubes aqua grauidæ ſunt: feræ tempeſtates perſonant & pertrepant. adde & illam Archilochi, Γλαῦκ' ὅρα, βαθὺς γὰρ ἤδη κύμασι ταράσσεται πόντος· ἀμφὶ δ' ἄκρα γυρεὸν ὀρθὰ ἵσταται νέφος. id eſt, Glauce vide. Profundum enim iam fluctibus turbatur mare: circum ſumma autem tecta,
D in orbem acta ſtat nubes.

ET IMBRES, NIVE'ſQVE DEDVCVNT IOVEM] ita cælum eſt nubilum, niuibúſque, atque imbribus obſcurum, & turbulentum, vt videatur Iupiter in terram, ſeu in nubeis potius deſcendere. cælum enim (inquit Euripides) imbribus refertum in terram decidere cupit. ſic Eurip. ἐρᾷ δ' ὁ σεμνὸς οὐρανὸς πληρούμενος ὄμβρου Πεσεῖν εἰς γαῖαν Ἀφροδίτης ὕπο. Fuit autem veterum opinio, quā ſecuti ſunt poëtæ, Iouem in nubeis deſcendere, cùm pluere, tonare, fulgurare cogitat. Lucret. lib. 6. *An ſimul ac nubes ſucceſſere, ipſe in eas tum Deſcendit, propè vt hinc teli determinet ictum?* Virgil. lib. 2. Georg. *Ipſe pater media nimborum in nocte, coruſca Fulmina molitur dextra.* idem ibidem, *Tum pater omnipotēs fecundis imbribus æther Coniugis in gremiū lætæ deſcendit.* Idem in Melib. *Iupiter & læto deſcendet plurimus imbri.* Hom. ἰλ. λ. τότε δή ῥα πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε Ἴδης ἐν κορυφῇσι καθέζετο πιδηέσσης Οὐρανόθεν καταβάς. ἔχε δὲ στεροπὴν μετὰ χερσίν. Ἶριν δ' ὤτρυνε χρυσόπτερον ἀγγελέουσαν: id eſt, Tunc autem pater hominum & deorum in Idæ montis fontibus circumfluentis verticibus ſedebat cùm è cælo deſcendiſſet. habebat autem fulgur in manibus. Irin porrò aureis alis præditam properare iuſſit nuntiaturam, &c.

E

SILVÆ] diæreſis, vt Od. 23. lib. 1. *non ſine vano Aurarum, & ſiluæ metu.*

THREÏCIO] Thracio, vt ſup. Od. 24. lib. 1. *Threicio blandius Orpheo.* quòd Aquilonem Thracium appellat, de eo lege annot. ad Od. 25. lib. 1. F

RAPIAMVS AMICI OCCASIONEM DE DIE] arripiamus (inquit) ex hoc die occaſionem hilariter viuēdi. eſt autem vſus verbo ad rem aptiſſimo, quēadmodum Ennius, *viue Vlyſſes, dum licet, Oculis poſtremum lumen radiatum rape.* *Non dixit cape, non pete* (inquit M. Tull. de oratore 3.) *haberet enim moram ſperantis diutius eſſe ſeſe victurum: ſed rape. hoc verbum eſt ad id aptatum, quod ante dixerat, Dum licet.* ſic ſuprà Od. 8. lib. 3. *Dona præſentis rape lætus horæ.*

DVM'QVE VIRENT GENVA] hac de re ſup. diximus ad Od. 9. lib. 1. & 13. lib. 4. ſed mihi videtur Horatius hoc loco Theognidem exprimere voluiſſe: qui poſt illa, quæ dixit de homine G
iam mortuo, ac ſepulto, nulla eū amplius re delectari, nulla poſtea voluptate potiri, addit, Ταῦτ' ἐσορῶν κραδίην εὖ πείσομαι, ὄφρα τ' ἐλαφρὰ Γούνατα, καὶ κεφαλὴν ἀτρομέως προφέρω. id eſt, *Hæc cernens viuam iucundè, dum mihi membra Sana virent, & dum ſtat caput intrepidum.* veteres autem per genuum viriditatem, vireis corporis integras ſignificant, vt apud Homerū, Agamemnon optat Neſtori, vt quali eſt animo, talibus ſit & genibus. ſic Hom. ἰλ. δ. Ὦ γέρον, εἴθ', ὡς θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν, Ὥς τοι γούναθ' ἕποιτο, βίη δέ τοι ἔμπεδος εἴη. id eſt, ô ſenex, vtinam, qualis tibi animus eſt, talia eſſent & genua, viréſque firmæ & ſtabiles. & Theocr. Κυνίσκας ἔρωτι. verſu vltimo, ποιεῖν τι δεῖ οἷς γόνυ χλωρόν. id eſt, faciēdum aliquid eis eſt, quibus viride eſt H
genu. Iterū Hom. ἰλ. ι. εἰσόκ' ἀϋτμὴ Ἐν στήθεσσι μένῃ, καί μοι φίλα γούνατ' ὀρώρῃ. id eſt, donec ſpiritus in præcordiis maneat, & mihi cara genua ſurſum moueantur, & ſurgant. idem ἰλ. ν. Ἄρρηκτόν τ', ἄλυτόν τε, τὸ πολλῶν γούνατ' ἔλυσεν. id eſt, belli vinculum irruptum & inſolubile, quod multorum genua ſoluit: id eſt, quod multis exitio fuit, ſeu interitum attulit. eodē pertinent illa apud eundē ſæpe repetita. Ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται. id eſt, At verò hæc in deorum genibus ſita ſunt.

ET DECET] dum fert ætas. Horat. inf. epiſt. ad Iul. Florum lib. 2. epiſtol. verſu vltimo, *laſciua decentius ætas.* Tibull. eleg. 1. lib. 1. *Iam ſubrepet in-*

A *ers ætas, nec amare decebit, &c.*

OBD. SOLV. FR. SENECT.] ſenectus hoc loco fortaſſe non ætatem, ſed ætatis vitium, triſtitiámque ac ſeueritatem ſenilem ſignificat, vt & ſenium. M. Tull. pro Milone, *tota ciuitas confecta ſenio eſt*. Statius in Sinephœbis, *tibi ego Antipho has fero, inquit. ſenium eſt cùm audio*. hoc igitur dicit, explicetur, ſeu exporrigatur frons: obducta, id eſt, contracta, & corrugata.

TV VINA TORQV. MOVE. &c.] Suprà Od. 21. lib. 3. *moueri digna bono die*. moue igitur, loco ſcilicet: profer ex cælla, ſeu apotheca.

TORQVATO MEO] Horatius natus eſt L. Manlio Torquato, & M. Aurelio Cotta Conſulibus, vt ſuprà ea Ode, quam modò diximus.
B notabãtur autem cadi Coſſ. nominibus. ita enim tẽpus ſignificabatur. ex quo more illa nata ſunt, *optima nota, de meliore nota, & interiore nota*. Od. 3. lib. 2. *Interiore nota Falerni*.

PRESSA] calcata. vt ſuprà Od. 12. lib. 4. *Sed preſſum Calibus ducere Liberum Si geſtis*. aliter Od. 29. lib. 3. *Preſſa tuis balanus capillis*.

MITTE] omitte. vt epiſt. ad Torquatum. *Mitte leueis ſpes, & certamina diuitiarum*.

REDVCET] reſtituet. Priſc. legit *redducet*.

VICE] viciſſitudine. Od. 4. lib. 1. *Soluitur acris hiems grata vice veris, & Fauoni*. aliter ſup. Od. 14. lib. 4. *plus vice ſimplici*.

ACHÆMEN. PERF. NARDO] Perſico,
C vel Aſsyrio vnguẽto nardino, vt ſup. Od. 11. lib. 2. *Aſſyriáque nardo Potamus vncti?* & Od. 7. eiuſd. lib. *nitenteis Malobathro Syrio capillos*. ſic Anacr. Ἐμοὶ μέλει μύροισι Καταβρέχειν ὑπήνην. nardus Achæmenia ab Achæmene Perſarum, & Aſſyriorum Rege. Od. 1. lib. 3. *Achæmeniúmque coſtum*. & Od. 12. lib. 2. *qua tenuit diues Achæmenes*.

FIDE CYLLENEA] lyra Mercuriali, à Mercurio inuenta, vel conformata.

LEVARE DIRIS PECT. SOLLICITVD.] curis animos leuare. ſuprà Od. 11. lib. 4. *minuentur atræ Carmine curæ*. & Od. 32. lib. 1. ad barbytum. *ô laborum Dulce lenimen*. & hac Od. inf. *Illic omne malum vino, cantúque leuato*.

D NOBILIS VT GRANDI CEC.] Chironem ſignificat: cuius pater Saturnus, mater Philyra, vxor Chariclo, de quo ſic Apollon. lib. 2. Argon. Ἔνθ' ἵνα δὴ Χείρωνα πελώριον ἄλλα μὲν ἵππῳ, Ἄλλα θεῷ ἀτάλαντον ἀμοιβαίῃ τέκεν εὐνῇ. id eſt, Vbi Chironem ingentem partim equo, partim Deo ſimilem lecto alterno peperit. fuit autem hic Chiron præſtantiſſimus doctor ac magiſter, ſiquidem ei Deus vnus Æſculapius, & duo clariſſimi Heroës, Iaſon, & Achilles traditi ſunt educandi, & inſtituendi. Atque Æſculapiũ quidem medicinam docuit, vt teſtatur Pindarus εἰδ. γ. πυθ. καί ῥά μιν (Æſculapium) Μάγνητι φέρων πόρε Κενταύρῳ διδάξαι πολυπήμονας ἀνθρώποισιν ἰᾶσθαι νόσους. Iaſon autẽ ait apud eundem Pindarũ εἰδ. δ. πυθ. ſe à parentibus ſuis Chironi traditum eſſe educandum, his verbis, Κρονίδᾳ δὲ τράφεν Χείρωνι δῶκαν. quod item E
confirmat Heſiodus in Theogonia, Αἴσων, ὃς τέκεθ' υἱὸν Ἰάσονα ποιμένα λαῶν, Ὃν Χείρων θρέψεν ἐνὶ Πηλίῳ ὑλήεντι. Achillem prætereà (quemadmodum hîc declarat Horatius) erudiit, eique præcepit in primis, vt pietatem in Deos, & in parenteis coleret: quod prodidit Pindarus εἰδ. ἕκτῳ. Πυθ. ταύτην εὐφημόσυναι ποτὲ ἐν ὄρεσι φαντὶ μεγαλοσθενεῖ Φιλύρας υἱὸν ὀρφανιζομένῳ Πηλείδᾳ παραινεῖν, μάλιστα μὲν Κρονίδαν βαρυόπαν στεροπᾶν, κεραυνῶν τε πρύτανιν θεῶν σέβεσθαι· ταύτας δὲ μήποτε τιμᾶς ἀμείρειν γονέων βίον πεπρωμένον. id eſt, hanc præceptionem, ſeu monitionem quondã aiunt in montibus Philyræ filium magnis viribus prædito A- F
chilli parentibus orbato dediſſe, maximè quidẽ deorum Saturnium grauiſonum fulgurũ, & fulminum moderatorem colere & venerari, hoc verò honore numquam parentum vitam fatis datã priuare. idem Pind. de Achill. εἰδ. γ. Νεμ. Ξανθὸς δ' Ἀχιλλεὺς τὰ μὲν μένων Φιλύρας ἐν δόμοις παῖς ἐὼν ἄθυρε μεγάλα ἔργα χερσὶ θαμινὰ βραχυσίδαρον ἄκοντα πάλλων, μάχᾳ λεόντεσσιν ἀγροτέροις ἔπρασσεν φόνον, κάπρους τ' ἔναιρεν, &c. id eſt, flauus autem Achilles in domo Philyræ, & Chironis habitans, puer cùm eſſet, ludos ſerios ludebat, crebrò manibus telum mucrone ferreo celerrimum iaciens, leonibus immanibus cædem pugna inferebat, aprósque interficiebat, &c. G

GRANDI] non ætate, ſed genere, animo, indole, & ſpe rerum gerendarum.

ALVMNO] Achilli, quem aluit, atque erudiit. alumnus ſemper eum ſignificat, qui alitur, quamuis amicus quidã meus aliter ſentiat. epiſt. 4. lib. 1. *Quid voueat dulci nutricula maius alumno, &c.* innumerabilia ſunt alia ex bonis ſcriptoribus exempla.

MORTALIS, DEA] ineſt antitheſis in his duobus nominibus.

NATE PVER THETIDE] Vbique Homerus Achillem Thetidis filium facit: & item Pindarus. alij autem, (vt tradit interpres Apollonij lib. 1. Argon.) à Philomila quadam natũ eſſe H
volunt. Catullus in pulcherrimo illo, & elegantiſſimo carmine de Pelei, & Thetidis nuptiis, ab Homero, & Pindaro diſſentiens, ſcribit Thetidẽ ſibi turpe eſſe non duxiſſe Peleo mortali nubere. Nam apud Homerum ἰλ. σ. Thetis in maxima ſuarum miſeriarũ parte numerat, quòd ipſa immortalis, mortalis lectum & complexum ſubire coacta ſit. his enim verbis de Ioue queritur, Ἥφαιστ'· ἦ ἄρα δή τις, ὅσαι θεαί εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ, Τόσσα δ' ἐνὶ φρεσὶν ᾗσιν ἀνέσχετο κήδεα λυγρά, Ὅσσ' ἐμοὶ ἐκ πασέων Κρονίδης Ζεὺς ἄλγε' ἔδωκεν, &c. deinde paullo pòſt, καὶ ἔτλην ἀνέρος εὐνὴν Πολλὰ μάλ' οὐκ ἐθέλουσα. Pindarus autem in Nem. carm. 4. perſpicuè ſignificat, Thetidem, cùm eam Iupiter in matrimoniũ Peleo collocare vellet, ſeſe in ignem, leonem, at-

que

A que alias formas, Protei in morem, vertiſſe: Peleũ verò his omnibus repreſſis ac ſuperatis, eius nuptias expugnaſſe. Verba Pindari ſunt hæc de Peleo, Πῦρ δὲ παγκρατὲς, θρασυμαχᾶν τε λεόντων ὄνυχας ὀξυτάτους, ἀκμάν τε δεινοτάτων χάσαις ὀδόντων, ἔγαμεν ὑψιθρόνων μίαν Νηρείδων, id eſt, Peleus autem, cùm ignem omnia ſuperantem, & audacium leonum acutiſſimos vngueis, aciémque horribilium dentium cohibuiſſet, vnam ex Nereidibus vxorem duxit. Idem Iſthm. εἰδ. η. narrat, Iouem, & Neptunum Thetidis amore mirum in modum flagraſſe, déque eius nuptiis diu inter ſe cõtendiſſe: ſed Themin, ne has nuptias ita cupidè expeterent, diſſuaſiſſe, B quia à Parcis cõſtitutũ, & prædictum eſſet, eum, qui ex Thetide naſceretur, patre melioré ac præſtantiorem futurum, telúmque Iouis fulmine potentius, miſſurum, ſi Iupiter eam duceret vxoré: aut Neptuni tridente, ſi Neptuno Thetis nuberet. Verba Pindari ſunt hęc, Εἶπε δ' εὔβουλος ἐν μέσοισι θέμις εἵνεκεν πεπρωμένον ἦν φέρτερον γόνον ἄνακτα πατρὸς τεκεῖν ποντίαν θεὸν, ὃς κεραυνοῦ τε κρέσσον ἄλλο βέλος διώξει χερὶ, τριόδοντός τ' ἀμαιμακέτου Διΐ μισγομέναν, ἢ Διὸς παρ' ἀδελφοῖσιν. cum Pindaro congruit & Apollonius lib. 4. Argon. Ἔμπης δ' οὐ μεθίεσκεν ὀπιπεύων ἀέκουσαν, Εἰσότε οἱ πρέσβειρα θέμις κατέλεξεν ἅπαντα, Ὡς δή τοι πέπρωται ἀμείνονα πατρὸς ἑοῖο Παῖδα τεκεῖν. id eſt, ve- C rumtamen non intermittebat eam inuitam obſeruare, donec veneranda Themis ei omnia expoſuit, nempe fatale eſſe, filium, qui ex ea naſceretur, patre ſuo meliorem futurum. Homeri interpretes tradunt ἰλ. α. Iouem Thetidem vſque ad Caucaſum montem eſſe perſecutũ, ſtuprúmq; ei per vim inferre conatũ, verùm à Prometheo, ne id faceret, eſſe deterritum.

TE MANET] tibi debetur, tibi parata eſt. vide ſuprà annot. ad Oden 28. lib. 1.

ASSARACI TELLVS] ſic Virg. Æneid. 1. Aſſaraci domum eos, qui à Troianis orti ſunt, appellat. *veniet luſtris labentibus ætas, Cum domus Aſſaraci Phthiam, claráſque Mycenas Seruitio premet.* Aſſaraci autem, & duorum eius fratrum Ili D & Ganymedis pater fuit Tros, Trois Erichthonius, Erichthonij Dardanus, Dardani Iupiter: Aſſaraci fili⁹ Capys Anchiſæ pater. Ili filius Laomedon, Laomedontis Priamus. vide Hom. ἰλ. υ. & Dionyſiũ Halicarnaſſ. ῥωμ. ἀρχαιολ. α. Aſſaraci tellurem, Troiam intellige.

SCAMANDRI FLVMINA] ſic ſuprà Od. 6. lib. 2. *Galeſi flumen.* Scamandrus & Simois Troiæ fluuij. Homer. ἰλ. μ. princip. δῖός τε Σκάμανδρος. Καὶ Σιμόεις, ὅθι πολλὰ βοάγρια, καὶ τρυφάλειαι Κάππεσον ἐν κονίῃσιν, &c. id eſt, diuinúſq; Scamander, & Simoïs, in quos fluuios multa ſcuta, multæ caſſides deciderunt.

VNDE TIBI REDITVM] Achilli fuiſſe fatale ad Troiam mori declarat Homer. ἰλ. α. ſub perſona Thetidis, Αἴθ' ὄφελες παρὰ νηυσὶν ἀδάκρυτος, καὶ ἀπήμων Ἧσθαι, ἐπεί νύ τοι αἶσα E μινυνθά περ, οὔ τι μάλα δήν. Νῦν δ' ἅμα τ' ὠκύμορος τε, καὶ ὀϊζυρὸς περὶ πάντων Ἔπλεο. id eſt, Debebas apud naueis ſine lacrymis & ſine incommodis & malis ſedere: quoniam tibi fatale eſt non diu viuere. Nunc autem ſimul & vitæ breuis, & calamitoſus ſupra mortaleis omneis natus es.

SVBTEMINE] *ſubtemine* legendum, vt eſt ſcriptum in omnibus codic. manuſcriptis, Vaticanis, & Faër. Iann. Rain. Vrſ. Torn. Clericano, Nicorianis, Ruſſard. ceteris. non *ſubtegmine.* & itẽ apud Catull. carmine de nupt. Pelei, & Therid. *Currite ducentes ſubtemina, currite fuſi.* eſt autẽ ſubtemen filum, quod ſtamini ſubtexitur: vel, vt F Varro, quod ſubit ſtamini. ex quo loco quidam dicendum putant *ſubſtamen.* ſed errant. Terent. in Heautont. *anus ſubtemen nebat.* vbi vulgò legitur *ſubtegmen.* Tale autẽ eſt illud Virg. de Lauſo. lib. 10. Æn. *Extremáque Lauſi Parcæ fila legunt.*

MATER CÆRVLA] Pindarus ποντίαν θεὸν, id eſt, marinã Deam appellat. idem Horat. ſup. Od. 17. lib. 1. Circen vitream, id eſt, marinã, & in aqua habitantem. Nam marinis diis, glaucus, & cæruleus color tribuitur, vt ſuprà diximus.

ILLIC OMNE MALVM, &c.] apud Hom. ἰλ. ι. qui ad Achillem, vt illum placarent, miſſi ſunt, offendunt eum in naui, citharæ cantu ægritudinem animi lenientem. ſic Hom. Τὸν δ' εὗρον φρένα τερπόμενον φόρμιγγι λιγείῃ, Καλῇ, δαιδαλέῃ, &c. Heſiodus autem in Theogon. maxi- G mum dicit hominibus eſſe ægritudinum, & mærorum ſolatium, ac leuamentum, ſi quis cantor Muſarum famulus ac miniſter, eorum, qui olim vixerint, Deorúmque immortalium laudes cantibus & carminibus ſuis concelebret. verſus Heſiodi poſuimus ad Od. 26. lib. 1. Εἰ γάρ τις καὶ πένθος ἔχων νεοκηδέϊ θυμῷ Ἄζηται κραδίην ἀκαχήμενος, αὐτὰρ ἀοιδὸς Μουσάων θεράπων, &c. & Pind. εἰδ. θ. Νεμ. ſub extr. ἐπ' ἀοιδαῖς δὲ ἀνὴρ νόσφιν χαίτης κάματον θῆκεν. id eſt, cantibus autem etiam nonnulli laborem ſuum leuiorem reddiderunt. Quin ſenex ille Simulus apud Virg. in moreto. laboré ſuum cantu leuat. *Alternáq; vices, modò ruſtica carmina cantat, &c.* H Itaque meritò hoc loco Horat. vinũ & cantum ægritudinis alloquia, id eſt, ſolatia, καὶ παραμύθια appellat.

ÆGRIMONIÆ] ægritudinis. vtitur infrà Od. 17. eodem nomine. *Faſtidioſa triſtis ægrimonia.* Cic. ad Att. lib. 12. *ferrem grauiter, ſi noua ægrimonia locus eſſet.*

DEFORM. ÆGR. DVLCIB. ALLOQ.] Sic reperi ſcriptum in omnib. cod. manuſcr. tum Varic. tum aliis ſine copulatione *&* ante vocem *alloquiis* neque eſt quòd quiſquam de ſcripturæ veritate dubitet. corruperãt autẽ hunc locum ij homines, qui cùm in litr. cęcutiant, videri tamẽ volunt perſpicaces, atque oculati. hæc igitur verba *dulcibus alloquiis* coniungenda ſunt cum illis,

A quæ antecedunt, *vino, cantúque*, vt vinum & cantum intelligamus dici ab Horatio ęgritudinis alloquia, id eſt, vt Latini loquuntur, ſolatia. Græci enim ſolatiũ παρηγορίας, & παραμύθιον nominant, id eſt, verbum de verbo, alloquium. Atque hunc locum ita eſſe intelligendum vir quidã doctiſſimus profeſſus amicũ, & meo me quaſi onere leuare, meáſque parteis agere geſtiens, nõ ita pridem docuit.

AD C. MÆCENATEM. Ode 14.

B Phrynes amorem cauſam eſſe, quamobrem promiſſos Iambos non abſoluat.

MOLLIS inertia cur tantam diffuderit imis
Obliuionem ſenſibus,
Pocula lethæos vt ſi ducentia ſomnos
Arente fauce traxerim,
Candide Mæcenas occîdis ſæpe rogando.
Deus, deus nam me vetat,
Inceptos olim promiſſum carmen, iambos
Ad vmbilicum adducere.
C *Non aliter Samio dicunt arſiſſe Bathyllo*
Anacreonta Teïum:
Qui perſæpe caua teſtudine fleuit amorem
Non elaboratum ad pedem.
Vreris ipſe miſer. quòd ſi non pulchrior ignis
Accendit obſeſſam Ilion,
Gaude ſorte tua. me libertina, neque vno
Contenta, Phryne macerat.

MOLLIS INERTIA] mollities, μαλακότης, laboris impatiens ignauia.

DVCENTIA SOMNOS] adducentia, ſeu D afferentia ſomnos, ὑπνωτικὰ, ὑπνοποιά: quæ ſomnos gignunt, & (vt Virg. loquitur) *ſoporifera*. aliter dixit idem Virg. lib. 4. *potes hoc ſub caſu ducere ſomnos?*

TRAXERIM] hauſerim, biberim. Virgil. Æneid. 6. *Lethai ad fluminis vndam Securos latices, & longa obliuia potant.* ſic Horat. ſat. 6. lib. 2. *Ducere ſollicita iucunda obliuia vita.*

OCCÎDIS SÆPE ROGANDO] toties me rogas, vt eneces: perſæpe me rogas.

DEVS, DEVS] Cupido deus potentiſſimus, & imperioſiſſimus. magna autẽ vis ineſt in huiuſmodi repetitionibus *Ilion, Ilion* Od. 3. lib. 3. *Poſtume, Poſtume* Od. 13. lib. 2. *Ibimus, Ibimus* Od. 17. eiuſdem.

AD VMBILICVM ADDVCERE] ab- E ſoluere, finire. ſolebant enim veteres illi librorũ ſuorum tegumenta vmbilicis ornare. Catull. ad Varum, *Noui vmbilici, lora rubra, membrana Deſecta, plumbo & pumice omnia æquata*. Mart. lib. 4. *Ohe, iam ſatis eſt, ohe libelle, Iam peruenimus vſque ad vmbilicos.* Fiebant autem vmbilici ex ligno, aut ebore, aut aliquo alio oſſe.

NON ALITER SAMIO] Bathyllum Anacreontis delicias fuiſſe, ex eius carminibus intelligere licet.

ANACREONTA TEÏVM] ſup. Od. 17. lib. 1. *& fide Teia Dices laborãteis in vno, &c.* Traditum eſt, Anacreontem interrogatum, cur carmina non ſcriberet in Deos, ſed in pueros, reſpondiſſe hos nobis deos eſſe. Pindarus quidem, F qui Anacreõte poſterior fuit, ſcribit ἰσθμ. εἰδ. β. veteres poëtas lyricos formoſorum puerorum amores canere ſolitos eſſe: non enim illo tempore Muſam mercenariam, neque lucri ſtudio deditã fuiſſe. verba Pindari ſunt hæc, οἱ μὲν πάλαι, ὦ Θρασύβουλε, φῶτες, ὅσοι χρυσαμπύκων ἐς δίφρον μοισᾶν ἔβαινον, κλυτᾷ φόρμιγγι συναντόμενοι ῥίμφα παιδείους ἐτόξευον μελιγάρυας ὕμνους, ὅστις ἐὼν καλὸς, εἶχεν Ἀφροδίτας εὐθρόνου μνάστειραν ἁδίσταν ὀπώραν. ἁ μοῖσα γὰρ, οὐ φιλοκερδής πω τότε ἦν, οὐδ᾽ ἐργάτις, &c. id eſt, Veteres quidem illi, ô Thraſybule, quicumque in Muſarum aureis redimiculis ornatarum currum aſcenderant cum inſigni cithara rationem habentes, continuò puerileis iaculabantur dulceis cantus, ſi quis forma præſtans ætatis maturæ flo- G rem dulciſſimum Veneris memorem præ ſe ferret. Muſa enim nondum erat lucri cupida, neque mercenaria.

NON ELAB. AD PEDEM] ex Anacreontis paucorum, qui ad nos peruenerunt, verſuũ lectione, cuiuis intelligere licet, incredibilem in eo eſſe carminis facilitatẽ, ac ſimplicitatem: ſed, quam tamen nullus labor, nulla cura, nulla cogitatio conſequi poſſe videatur.

VRERIS IPSE] Tu quoque Mæcenas amore flagras, miſer.

QVÒD SI NON PVLCHR. IGN.] id eſt, quòd ſi Helena, quæ Paridem amore incen- H dit: vel quæ Troiani incendij cauſa fuit, non fuit tua puella formoſior: tuo te bono oblecta, eóque fruere: vel eo contentus eſto. ambiguum ineſt in voce *ignis*. Nam Helena & incendij Troiani cauſam attulit, & Paridem amore inflãmauit: quod vtrumque ignis appellatione declaratur. Virgil. Palæm. *meus ignis Amyntas*. Idem Æneid. 3. *Phrygiique penates, Quos mecum à Troia, mediſq; ex ignibus vrbis Extuleram.*

OBSESSAM ILION] Troiam obſeſſam. Quidam libri vet. habent, *oppreſſam Ilion*.

NEC VNO CONTENTA] Terent. Eunucho, *quia Neque tu vno eras contenta, neque ſolus dedit.*

PHRYNE] commemoratur ab Athenæo lib. 14.

A lib.14.meretrix huius nominis Phryne Theſpiēſis, vſque adeò venuſta, & eximia forma, vt, cùm in iudicium capitis adducta eſſet, plurimíſque & grauiſſimis criminibus premeretur, nulla ei res alia ad abſolutionē fuerit ſuffragata, quàm formæ præſtantia. Nam Hyperides orator, qui eam defendebat, cùm eſſet hæc opinio, iudices eam condemnaturos, conſtituit eam in eorum conſpectu, tunicáſq; à pectore abſcidit, vt nudas eius papillas, & nudū pectus aſpicerent: tantámq; & oratione, & hoc facto iudicum miſericordiam commouit, cùm eam tanquam Veneris ſacerdotem oleo perfudiſſet, vt iudices, religione quadam animis eorum occupatis, ac deterritis, non B ſint auſi Veneris ſacerdotem & antiſtitem condemnare: qua abſoluta Euthias accuſator iratus, quòd è iudicio victus in re tam aperta diſceſſiſſet, nullam poſtea cauſam dixit. Hāc illam Phrynen eſſe puto, quæ cùm Venerem auream Delphis dedicaſſet, & appendiſſet: inſcripſit ei Veneris ſtatuæ Diogenes Cynicus, τῆς ἀπὸ τῆς ἑλλήνων ἀκρασίας: id eſt, *Græcorum incontinentiæ monumentum*. Cùm ſuperiora illa ex Athenæo de Phryne ſcripſiſſem, quadriennio pòſt, iuuenis quidam, eruditus quidem ille, ſed plus nimio φιλεπιτιμητής, reprehendit me quòd apud Athenæū ita legiſſem, vt habēt omnes editiones, quas vidi, τὴν ὑποφῆτιν καὶ ζάκορον ἀφροδίτης ἐλαίῳ χρισάμενος: itáq; vertiſſem, *cùm eam tanquā* C *Veneris ſacerdotem, & antiſtitam oleo perfudiſſet, &c.* quoniam, inquit, perſpicuum eſt, legendum eſſe ἐλέῳ χρησάμενος, quod valet, ſi verbum verbo reddas, *miſericordia vſus:* id eſt, miſericordia, vt ille interpretatur, cōmota. Cui ego hoc reſpōdeo, primùm lectionē receptam ἐλαίῳ χρισάμενος, viſam mihi eſſe tolerabilem, & probabilem. Nam veteres, deorum aras ac ſtatuas, diuinóſque homines oleo perfundere ſolebant. Verbi gratia, Plato libro 3. de rep. facit Homerum amandari in aliam ciuitatem è ſua, oleo perfuſum & lana coronatum. ſic enim Plato, ἀποπέμποιμέν τε ἂν ἐς ἄλλην πόλιν μύρον κατὰ τῆς κεφαλῆς καταχέαντες καὶ ἐρίῳ στέψαντες: quem locū his verbis expreſſit Maximus Tyrius λόγῳ.η. D στεφανώσας τὸν ποιητὴν καὶ χρίσας μύρῳ, id eſt, cùm poëtam coronaſſet, vnguentóque perunxiſſet. Et Alexander Magnus, cùm in Sigæum perueniſſet, columellam in tumulo Achillis defixam vnguento perunxiſſe dicitur. deinde ἐλέῳ χρῆσθαι pro miſericordiam commouere non magis vſitatum eſſe, quàm ἐλαίῳ χρίειν pro oleo vngere. Poſtremò me non eſſe tam acutum, aut ſagacem, vt, quæ apud ſcriptores antiquos reperiūtur, probabiliter, & commodè dicta, ea immutare ſine auctoritate codicum manu ſcriptorum poſſim. De hac eadē Phryne ſic Arnobius libro 6. aduerſus genteis, *Phryne illa Theſpiaca (ſicut illi referunt, qui negotia Theſpiaca ſcriptitarunt) cùm in acumine ipſo eſſet pulchritudinis, venuſtatis & floris, exemplar fuiſſe perhibetur cunctarum, quæ in opinione ſunt, Venerum, ſiue per vrbeis* E *Graias, ſiue quò iſte fluxit amor taliū, cupiditáſque ſignorum. Itaque artifices omnes, ipſis iiſdem qui temporibus exſtiterunt, quibus primas dabat exprimendarū ſimilitudinum veritas, omni cura ſtudióque certabāt ſilum capitis proſtituti Citheréa in ſimulacra traducere: ardebant artificum ſcita, altérque alterum vincere contentioſa æmulatione quærebant, nō Venus vt anguſtior fieret, ſed vt Phryne pro Venere ſtaret.* hanc eandem commemorat Lucill. in Sat. *Phryne nobilis illa vbi amatorem improbius quem, &c.*

AD NEÆRAM.

Ode 15. F

Non ſeruatam ab ea fidem conqueritur.

NOx erat, & cælo fulgebat luna ſereno
Inter minora ſidera,
Cùm tu magnorum numen læſura deorum
In verba iurabas mea,
Arctius, atq; edera procera aſtringitur ilex
Lentis adhærens brachiis:
Dum pecori lupus, & nautis infeſtus Orion
Turbaret hibernum mare:
Intonſóſque agitaret Apollinis aura capillos, G
Fore hunc amorem mutuum.
O dolitura mea multùm virtute Neæra:
Nam, ſi quid in Flacco viri eſt,
Non feret aſſiduas potiori te dare nocteis:
Et quæret iratus parem.
Nec ſemel offenſæ cedet conſtantia formæ,
Si certus intrarit dolor.
At tu, quicumque es felicior, atq; meo nunc
Superbus incedis malo:
Sis pecore, & multa diues tellure licebit: H
Tibique Pactolus fluat:
Nec te Pythagoræ fallant arcana renati:
Formáque vincas Nirea:
Eheu, tranſlatos aliò mærebis amores:
Aſt ego viciſſim riſero.

NOX ERAT] ſic Virgil. Æneid. 3. *Nox erat, & terris animalia ſomnus habebat.* & 4. *Nox erat, & placidum carpebant feſſa ſoporem Corpora, &c.* Apollon. lib. 3. Argon. Νὺξ μὲν ἔπειτ' ἐπὶ γαῖαν ἄγεν κνέφας, οἱ δ' ἐνὶ πόντῳ Ναῦται εἰς ἑλίκην τε, καὶ ἀστέρας ὠρίωνος Ἔδρακον ἐκ νηῶν, &c. id eſt, Nox erat, ſeu nox in terram tenebras ad-

A duxerat:nautæ autem ad Helicam, & Orionem è nauibus aſpectum defigebant.Et Varro, *Deſierant latrare canes,vrbèsque ſilebant: Omnia noctis erant,placida compoſta quiete.*

ET CÆLO FVLG. LVNA SER. INT. MINORA,] ſuprà Od.12.lib.1.*velut inter igneis Luna minores.* & carmine ſæcul.infrà. *ſiderum regina bicornis.*

CVM TV MAGN. NVMEN LÆS. DEOR.] id eſt,cùm tu peieratura. Dij magni autẽ ſunt Iupiter,Minerua,Apollo, & ij, quos Æneas pręter Deos penates,id eſt,deos familiares, qui domi colebãtur, ſecum in Italiam attulerat. Nam Dij magni publice,Penates priuatim cole-
B bantur. Ennius, *Dono,ducite,dóque volentibus cum magnis Diis.* Virgil.lib.3.Æneid.princip. *Cum ſociis,natóque,penatibus,& magnis Diis.*

IN VERBA IVRABAS MEA] iurare in verba,ſermo militaris.Cæſar lib.1.de bello ciuili. *Princeps Petreius in hac verba iurat ipſe:ad idem iuſiurandum adigit Afranium : ſubſequuntur tribuni militum.* T.Liu. lib.3.*Nobis verò* (inquit Quinctius) *nihil delectu opus eſt,cùm, quo tempore P. Valerius ad recipiendum Capitolium arma plebi dedit, omnes in verba iurauerint,conuenturos ſe iuſſu conſulis.* Idem lib.45.*omnes, qui in conſulis verba iurauerint.* Horat.Od.prox. *Sed iuremus in hæc,ſimul imis ſaxa renarint Vadis leuata, ne redire ſit nefas.* & epiſt.1.lib.1. *Nullius addictus iurare in verba magiſtri.* eſt autem *in verba iurare,*verbis ab altero cõ-
C ceptis,iurare ſe ita feciſſe,vel non:facturum, vel non.verumtamen non diſſimulabo,me ſcriptum reperiſſe in lib.Don. *In vota iurabas.*

ARCT. ATQVE EDERA, &c.] me arctius amplectẽs, quàm ab edera aſtringitur ilex. ſic Catull. carm. in nuptias Iuliæ. *Mentem amore reuinciens,Vt tenax edera hàc, & hàc Arborem implicat errans.* ibidem. *Lenta quin velut aſsitas Vitis implicat arbores, Implicabitur in tuum Complexum.* Hor. ſup.Od.36.lib. 1. *nec Damalis nouo Diuelletur adultero Laſciuis ederis ambitioſior.*

LENTIS ADHÆRENS BRACHIIS] Lentis,id eſt,flexibilibus,inhærentibus, ſequacibus,tenacibus,ambitioſis,ad amplectendum accommodatis. tralatio eſt. ſic Virg.lib.4. Georg.
D *Ac veluti lentis Cyclopes fulmina maſsis Cùm properãt.* per lentas enim ſignificat ductileis,εὐηλάτους. aliter ſat. 9. lib. 1. *Et preſſare manu lentiſsima brachia.* ibi enim lentiſſima dicere videtur,ad ſentiendum quid vellet Horat. tarda. & aliter Oda 19.lib.3.*Me lẽtus Glycera torret amor mea:* cui ſimile eſt illud Od. 13. lib.1. *Quàm lentis penitus macerer ignibus.*

DVM PECORI LVPVS,&c.] id eſt,ſemper. Tale illud Virg. Daphnide. *Dum iuga montis aper,fluuios dum piſcis amabit, Dúmque thymo paſcentur apes, dum rore cicadæ : Semper honos, &c.* & illud Æn.3.*In freta dum fluuij current : dum montibus vmbra Luſtrabunt conuexa : polus dum ſidera paſcet : Semper honos,&c.* Neque verò ab hoc gene-
re alienum eſt illud, quod eſt apud Herodotum, E
Vrania:in extr. quo loco Atheniẽſes Alexandro, quem ad eos miſerat Mardonius, vt eos ad condiciones à rege Perſarum latas adduceret, reſpondent hoc modo, ὁμολογῆσαι δὲ τῷ βαρβάρῳ μήτε σὺ ὑμέας πειρῶ ἀναπείθειν· οὔτε ἡμέες πεισόμεθα· νῦν τε ἀπάγγελλε τῷ Μαρδονίῳ, ὡς Ἀθηναῖοι λέγουσιν, ἔστ' ἂν ὁ ἥλιος τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἴῃ, τῇπερ νῦν ἔρχεται, μήκοτε ὁμολογήσειν ἡμέας Ξέρξῃ, ἀλλὰ θεοῖσί τε συμμάχοισι πίσυνοι μιν ἐπέξιμεν ἀμυνόμενοι, καὶ τοῖσι ἥρωσι. id eſt, Vt autem cum Barbaro conſentiamus, & conſpiremus,neque tu nobis perſuadere conare,neque nos adducemur: & nunc Mardonio renuntia,Athenienſeis dicere, quamdiu ſol eandem viam ibit,quam nunc init, num-
quam nos cum Xerxe vllas pacis pactiones fa- F
cturos, ſed & dijs adiutoribus ac ſociis fretos,& heroïbus,bellum Græciæ inferẽtem repulſuros.

ORION.] de Orione diximus ſuprà ad Od. 28.lib.1.

INTONSÓSQVE] ſup. Od. 21. lib.1. *Intonſum pueri dicite Cinthium.* ἀκερσεκόμαν dicunt Græci.

O DOLITVRA MEA, &c.] minatur Neæræ ſe amorem ſuum ab ea in aliam tranſlaturum.

NAM, SIQ. IN FL. VIRI EST,] id eſt,ſi quid virtutis.appellata enim eſt à viro virtus,inquit M.Tull.Tuſcul.2.

PAREM] puellam. Oda 11. hoc lib. *Semper*
vt te digna ſequare,& vltrà,Quàm licet,ſperare, ne- G
fas putando,Diſparem vites.

POTIORI.] riuali meo, qui tibi potior eſt: quem tu mihi anteponis:qui priores parteis habet apud te,vt loquitur Terent.Eun.

NOCTEIS] aſſiduas potiori dare nocteis, id eſt aſſiduè cum eo,quem pluris facis, quàm me, pernoctare,& cubare. epiſt.1. lib.1. *Vt nox longa quibus mentitur amica,&c.* Plautus.Trucul. *Si raras nocteis ducit,ab animo perit.* Idem Pœnul. *Cuius ego vel nebulæ cyatho ſeptem nocteis non emam.* Idem Aſinar.*Noctem tuam, & vini cadum velim, ſi optata fiant.*

NEC SEMEL OFFENSÆ, &c.] locus eſt H
obſcurus,quem ſic declaro.Nec,ſi certo, & vero dolore affectus fuero,cõſtantia mea, quæ me diu tuos mores, tuámque iniuriam perferre coëgit, cedet tuæ formæ ſemel offenſæ,id eſt,quæ ſemel offenderit,quæ ſemel peccarit : quæ mihi ſemel offenſa,atque inuiſa,dum alios amas, fuerit. vel ſic,& in eo cõſtans ero,quòd numquam cedam poſthac tuæ formæ ſemel lapſæ,& ita mihi inuiſæ. Ea autem eſt interdum nominis offenſus, ſignificatio,apud bonos ſcriptores.ſic M. Tullius, exiſtimationem ordinis ſenatorij,offenſam dixit, proptereà quòd ſenatores malè adminiſtrabant iudicia.Verr. de iuredicundo. *Si me animus,atque amor in Remp.exiſtimatióque offenſa noſtri ordinis, ac iudiciorum non hoc facere coëgiſſet,&c.* Idem in frumenta-

A mentaria. *ô miſerum, atque inuidioſum, offenſúmque pancorum culpa, atque indignitate ordinem ſenatoriū.* Idem Catilin. 1. *Et, ſi me meis ciuibus iniuria ſuſpectum tam grauiter, atque offenſum viderem: carere me aſpectu ciuium, quàm infeſtis oculis omnium conſpici mallem.* Idem pro Sextio. *aliúsne eſt aliquis improbis peculiaris populus, cui nos offenſi, inuiſiq́; fuerimus?* Idem pro Cluentio. *etiamſi is inuidioſus, aut multis offenſus eſſe videatur: etiam ſi eum oderitis, &c.* Idem ad Attic. lib. 2. *ſcito nihil vmquam fuiſſe tam infame, tam turpe, tam peraquè omnibus generibus, ordinibus, ætatibus offenſum, quàm hūc ſtatum, qui nunc eſt.* talia ſunt *tacitus, iuratus*, quæ tametſi à verbis taceo, iuro mânent, vocémque habeant patiendi,
B ſignificant actionem tamen. Porphyrio autem *offenſa forma* interpretatur *periurio polluta*. quod ſicui placeat magis, nō reclamabo. offenſus etiā nonnumquam idem valet, quod infenſus, & iratus, propterea, quòd, qui offenſi, & læſi fuerunt, iraſci ſolent. Plancus Ciceroni lib. 10. epiſt. *Si hominem offenſum mihi, coniunctum cum Rep. non ſublenaſſem.* Propert. lib. 3. *Offenſa illa mihi, non tibi amica dedit.* quæ ſignificatio ad hunc locum quadrare non poteſt, quamuis in vno cod. manuſcr. repererim. *Nac ſemel irata.*

SI CERT. INTR. DOL.] ſi certum animo dolorem conceperit Flaccus: ſi certus in animum Flacci ſe inſinuarit dolor, ſubaudiendum enim in verbo intrarit, in mentem, aut in animū
C Flacci: & ita loquitur M. Tull. de orat. 2. *definitio in ſenſum, & in mentem iudicis intrare non poteſt.* Corn. Tacitus lib. 1. annalium. *pauidos, & cōſcientia vecordeis intrat metus.*

AT TV, QVICVMQVE ES.] ἀποστροφὴ ad æmulum, ſeu riualem ſuum.

FELICIOR] qui nunc Neæra frueris, me extruſo, atque expulſo.

MEO MALO] meo incommodo exſultas, quòd ſpernor à Neæra.

LICEBIT] licebit per me ſis opulentiſſimus, ſapientiſſ. pulcherrimus, ſic loquitur ſat. 2. lib. 2. *licebit Ille repotia, nataleis, aliós ve dierum Feſtos albatus celebret.*

TIBÍQVE PACTOLVS FLVAT.] Pa
D ctolus Lydiæ fluuius, qui ad Sardianos auri ramenta ex monte Tmolo deferens, per medium forum vrbis fluit: auctor Herodot. Terpſichore. Plinius lib. 33. cap. 4. quinque totius orbis terrarum fluuios auriferos enumerat, Tagum in Hiſpania, Padum in Italia, Hebrum in Thracia, Pactolum in Aſia, Gangem in India.

NEC TE PYTHAGORÆ FALLANT] & quamuis philoſophiam Pythagoricam perdidiceris, animóque comprehenderis. de Pythagora diximus ſup. ad Od. 28. lib. 1.

FORMÁQVE VINCAS NIREA] quo nemo, Achille excepto, ad bellum Troianū pulchrior profectus eſt Hom. auctore ἰλ. β. vt ann. ſup. ad Od. 20. lib. 3. *Qualis aut Nireus fuit, &c.* ſed quòd hoc loco formam in amore haud multùm

valere ſignificat Horatius, Pauſanias in eandem E
ſententiam tradit Achaicis, ædificium quoddam fuiſſe in Ægiria, & in eo, Fortunæ ſignum, quod Amalthéæ cornu in manu teneret, ātùm huic ſigno proximum adſtitiſſe Cupidinem pennigerū: Atque huius operis hanc fuiſſe ſignificationem, fortunā magis, quàm formā, in amore dominari.

EHEV, TRANSLATOS ALIÒ] tale eſt illud Od. 6. lib. 1. *Heu, quoties fidem, Mutatósq; deos flebit, & aſpera Nigris aequora vētis!* ſic Tibull. lib. 1. eleg. 5. *At tu, qui potior nunc es, mea furta caueto. Verſatur celeri ſors leuis orbe rota.* Iam quemadmodum hîc *marebis amores*, ſic epiſt. ad Mæcen. 2. lib. 1. dixit *marere fugam.* atque *Inter vina fugam Cynara marere proterua.* F

QVERITVR, BELLORVM ciuilium nullum eſſe finem, & remp. Romanam deſperat, aliáſq; terras & ipſe petere cogitat, & aliis, vt idem faciant, ſuadet.

Ode 16.

ALtera iā teritur bellis ciuilibus ætas,
Suis & ipſa Roma viribus ruit: G
Quā neque finitimi valuerūt perdere Marſi,
Minacis aut Etruſca Porſenæ manus,
Æmula nec virtus Capuæ, nec Spartacus acer,
Nouiſque rebus infidelis Allobrox:
Nec fera cærulea domuit Germania pube,
Parentibúſque abominatus Annibal:
Impia perdemus deuoti ſanguinis ætas:
Feriſque rurſus occupabitur ſolum.
Barbarus, heu, cineres inſiſtet victor: & vrbem H
Eques ſonante verberabit vngula:
Quæq́; carent vētis, & ſolibus, oſſa Quirini,
Nefas videre, diſſipabit inſolens.
Fortè, quid expediat, communiter, aut melior pars
Malis carere quæritis laboribus.
Nulla ſit hac potior ſententia: Phocæorum
Velut profûgit exſecrata ciuitas:
Agros, atque Lareis patrios, habitandáque fana

A *Apris reliquit, & rapacibus lupis:*
Ire, pedes quocumque ferunt: quocumq; per
vndas
Notus vocabit, aut proteruus Africus.
Sic placet? an melius quis habet ſuadere? ſe-
cunda
Ratem occupare quid moramur alite?
Sed iuremus in hæc: ſimul imis ſaxa renarint
Vadis leuata, ne redire ſit nefas:
Neu conuerſa domum pigeat dare lintea,
B *quando*
Padus Matina lauerit cacumina:
In mare ſeu celſus procurrerit Apenninus:
Nouáque monſtra iunxerit libidine
Mirus amor, iuuet vt tigreis ſubſidere ceruis:
Adulteretur & columba miluio:
Credula nec fuluos timeant armenta leones:
Amétque ſalſa læuis hircus æquora.
Hæc, & quæ poterunt reditus abſcindere
dulceis,
Eamus omnis exſecrata ciuitas,
C *Aut pars indocili melior grege. mollis, &*
exſpes
Inominata perprimat cubilia.
Vos, quibus eſt virtus, muliebrē tollite luctū:
Etruſca præter & volate littora.
Nos manet Oceanus circūuagus: arua, beata
Petamus arua, diuiteis & inſulas:
Reddit vbi Cererē tellus inarata quotannis:
Et imputata floret vſque vinea:
Germinat & numquā fallētis termes oliuæ:
Suámque pulla ficus ornat arborem:
D *Mella caua manant ex ilice: montibus altis*
Leuis crepante lympha deſilit pede.
Illic iniuſſæ veniunt ad mulctra capellæ:
Refértque tenta grex amicus vbera:
Nec veſpertinus circum gemit vrſus ouile:
Nec intumeſcit alta viperis humus:
Pluráque felices mirabimur, vt neque largis
Aquoſus Eurus arua radat imbribus,
Pinguia nec ſiccis vrantur ſemina glebis:
Vtrumque rege temperante cælitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus:
Neque impudica Colchis intulit pedem: E
Non huc Sidonij torſerunt cornua nautæ,
Laborioſa nec cohors Vlyſſei.
Nulla nocent pecori contagia: nullius aſtri
Gregem æſtuoſa torret impotentia.
Iupiter illa piæ ſecreuit littora genti,
Vt inquinauit ære tempus aureum:
Ære, dehinc ferro durauit ſæcula. quorum
Piis ſecunda vate me datur fuga.

ALTERA IAM TERITVR BELLIS] ætas triginta annorum ſpatium continet, F vt ſuprà admonui ad Od.9. lib.2. Prior igitur ætas bellis ciuilibus vexata, ea eſt, quæ intra Syllæ & Sulpicij, Octauij & Cinnæ, Marij & Syllæ, Pompeij & Cæſaris tempora vertitur. M.Tull. epiſt. lib.4. ad M.Marcell. *Omnia ſunt miſera in bellis ciuilibus, quæ maiores noſtri ne ſemel quidē: noſtra ætas ſæpe iam ſenſit.* Idem Philipp.8. *Sylla cum Sulpicio de iure legum, quas per vim latas Sylla dicebat, contendit: Cinna cum Octauio de nouorum ciuium ſuffragiis: rurſus cum Mario, & Carbone Sylla, ne dominarentur indigni, & vt clariſsimorum hominum crudeliſsimā pœniretur necem. De proximo bello ciuili non libet dicere: ignoro cauſam: deteſtor exitum. Hoc bellum quintum ciuile geritur, atque omnia in noſtram ætatē inciderunt.* Altera autem ætas, quæ cædem C.Cæſaris conſecuta eſt, multa item alia bella ciuilia G vidit: Mutinenſe, aduerſus M.Antonium: Peruſinum, contra L.Antonium M.Antonij fratrem: Sicilienſe, ſeu potius Fretenſe, contra Sex. Pompeium Pompeij Magni filium: Theſſalicum ſeu Philippenſe, aduerſus M. Brutum & C. Caſſium, Actiacum, contra M.Antonium & Cleopatram.

SVIS ET IPSA RO. VIR.] ſic ſuprà Od.7. *vt ſua Vrbs hac periret dextera.* In vno quidem cod. manuſcr. ſcriptum reperi, *Suis & ipſa R. v. perit.*

MARSI] à quibus Marſicum bellum appellatum, quorum dux Propedius, vt ſup. annotauimus ex Strabone ad Od.14. lib.3. H

PORSENÆ MANVS] Porſena dux Etruſcorum, de quo vide T.Liuium lib.2. annalium.

ÆMVLA NEC VIRT. CAP.] M.Tull. in ea orat. quā habuit in ſenatu de lege agr. contra Rull. ſic ait, *Maiores noſtri Capua magiſtratus, ſenatum, conſilium commune, omnia denique inſignia reip. ſuſtulerunt, neque aliud quicquam, niſi inane nomen Capua reliquerunt, non crudelitate (quid enim illis fuit clementius, qui etiā externis hoſtibus victis ſua ſæpiſsimè reddiderunt?) ſed conſilio, quòd videbant, ſi quod reip. veſtigium illis mœnibus contineretur, vrbē ipſam imperio domicilium præbere poſſe.* Idem in ea, quam habuit ad populum contra eundem, dicit populum Ro. treis ſolùm vrbeis in terris omnibus,

A bus, Karthaginem, Corinthum, Capuam ſtatuiſ-
ſe poſſe imperij grauitatem, ac nomen ſuſtinere.
Deleta Karthago eſt (inquit) &c. *De Capua mul-
tùm eſt, & diu conſultatum. Exſtant litteræ, Quirites,
publicæ: ſunt S.C. complura.*

SPARTACVS] de Spartaco, ſeruorum du-
ce, & bello ſeruili ab eo conflato, diximus ſuprà
ad Od. 14. lib. 3.

NOVÍSQVE REB. INFID.] Cæſar cō-
mētar. de bello Gallico lib. 3. & 4. ſcribit, omneis
Gallos rebus nouis ſtudere, & ad bellum celeri-
ter, mobilitérque excitari. Poteſt igitur fieri, vt
Horatius hoc loco nomine Allobrogum, qui Ci
ceronis, & Cæſaris ætate fuerunt pacati, cæteros
Gallos ſignificet, qui Romanorum imperiū non
B æquo admodum animo perferebant. Quamquā
mihi ſit veriſimilius, Allobrogum nomine, Allo-
broges ipſos, non alios Gallos, intelligi. Neque
me mouebit, quòd obijcit Glareanus, Allobro-
ges in coniuratione illa Catilinaria, populi Ro.
maieſtatem conſeruare, quàm cōiuratorum con-
ſiliis aſſentiri, & fauere maluiſſe: neque vſquam
alibi alienos à populo Ro. animos habuiſſe: qua-
re non facilè explicari poſſe, quamobrē nūc eos
dicat Horatius infideleis: ſed hæc (vt dixi) non
me mouent. Non enim, ſi nihil moliti ſunt aduer
ſus populum Ro. continuò ſequitur, metuēdum
non fuiſſe, ne facerent. Præterea infideles non hi
ſolùm appellantur, qui fidem non ſeruant: qua-
les ſunt perfidi: ſed & ij, quibus tutò non credi-
C tur, & qui data occaſione libenter, & cupidè ſint
nocituri, fidémque violaturi. Itaque M. Tull. Ca-
til. tertia, hanc Allobrogum in rebus tam turbu-
lentis, & periculoſis quietem, atque hoc otium,
non eorum erga populum Ro. caritati, aut fidei,
aut conſtantiæ tribuendum eſſe cenſet: ſed Deo-
rum in populum Ro. beneuolentiæ, ac benigni-
tati. ſic enim ſcribit eo loco, *Iam verò illa Allo-
brogum ſollicitatio à Lentulo, ceteriſque domeſticis ho-
ſtibus, tanta res, tam dementer credita & ignotis, &
barbaris, commiſſaque litteræ numquam eſſent profe-
ctò, niſi à Diis immortalibus huic tāta audaciæ conſi-
lium eſſet ereptum.* Præterea cōſtat ex oratione M.
Tull. de prouinc. COSS. Allobroges non per-
D petuò in officio, neque in fide erga populū Ro.
manſiſſe, his verbis, *Modò C. Pomtinius fortiſſimus
vir ortum repente bellum Allobrogum, atque hac ſce-
lerata coniuratione excitatum, prælijs fregit, eóſque do-
muit, qui laceſſierant.* Poſtremò in oratione pro
M. Fonteio, Belgarum, & Allobrogum infideli-
tatem diſertè notat idem Cicero his verbis. *qui-
bus neque propter iracundiam, fidem: neque propter in-
fidelitatem, honorem habere debetis.* Nam hos ſigni-
ficari declarant ea, quæ tribus pagellis pòſt ſe-
quuntur. *Vos Belgarum, atque Allobrogum teſtimo-
niis non credere timetis?* quidam vir doctus hunc lo
cum ita videtur intelligere, vt Allobroges eò di-
xerit Horatius infideleis nouis rebus, quia ſe præ-
buerint in eos infideleis, qui nouis rebus ſtude-
rent, nempe in coniuratos. hæc enim illius verba

ſunt in commentariis eius in Catilinariam ter- E
tiam. *ſed illi cùm ſimularent, ſe ei cōſilio fauere, totam
rem tamen ad Q. Fabium Sangam detulerunt. vnde di
ctum eſt ab Horatio, Nouiſq. rebus infidelis Allobrox.*
Mihi autem hæc ſentētia probari nullo modo po
teſt. Nam cùm Horatius Allobroges hîc cum
Marſis illis, qui bellum Marſicum excitarunt, cū
Porſena, cum Capua, Spartaco, Germanis, Anni-
bale numeret, qui fuerūt hoſtes populi Ro. per-
ſpicuéque hoc dicat Horatius, Romam, quæ ho-
ſtibus externis reſtiterit, aut quæ ab hoſtibus ex-
ternis labefactari non potuerit, à ciuibus euerti:
pugnantia loqueretur, ſi hunc ſenſum probare-
mus. Multa in Allobroges M. Tull. pro Fonteio.
Sed dici poteſt, eum inſeruire cauſæ. F

NEC FERA CÆRVLEA, &c.] cærulea
iuuentute. Sed cur cæruleam appellat? an quòd
ſe Germani cæruleo colore inficiūt, vt formido-
loſiores ſint in prœliis? quod quidem de Germa-
nis à quoquam memoriæ proditum eſſe non me-
mini. At de Britannis ſic Cæſar lib. 5. *Omnes verò
ſe Britanni glaſto inficiunt, quod cæruleum efficit colo-
rem, atque hoc horridiore ſunt in pugna aſpectu.* vbi
docti quidam legūt *luto*, ſeu *luteo infic.* alij *glauco.*
Item Propert. lib. 2. *Nunc etiam infectos demens i-
mitare Britānos, Ludis & externo tincta nitore caput.*
an quòd Germani ferè omnes cæruleis ſunt ocu
lis? quæ ratio probabilior eſt. nam etiam hoc tra
ditum eſt à Corn. Tacito libro de moribus Ger-
man. *Vnde habitus quoque corporum quamquam in* G
*tanto hominū numero, idem omnibus: truces & cærulei
oculi, rutilæ comæ. magna corpora, & tantùm ad im-
petum valida, &c.*

PARENTIBV'SQVE ABOM. ANN.]
eorum parentibus, qui bellis Punicis in prœliis
cæſi ſunt. vt ſup. Od. 1. lib. 1. *bellàque matribus De-
teſtata.* abominatus igitur παλαμναῖον.

IMPIA PERD.] nos impij, qui huius ætatis
ſumus, Romam perdemus, quam tot hoſtes vio-
lare non potuerunt.

DEVOTI SANG.] quorū ſanguis Diis, vel
morti videtur eſſe deuotus ad expianda maiorū
noſtrorum ſcelera. vide ſup. Od. 4. lib. 3. de vo-
ce, *deuotus.*

FERI'SQVE RVRSVS, &c.] ſolum vr-
bis Romæ rurſus erit incultum, infrequens, va- H
ſtum, ac deſertum, feriſque receptacula, ac late-
bras præbebit. ſuprà Od. 3. lib. 3. *Paridiſque buſto
Inſultet armentum, & catulos feræ Celent inultæ.*

BARBARVS (HEV) CIN.] cineres vrbis,
vel ciuium, pedibus conculcabunt barbari.

EQVES SON. VERB. VNG.] id eſt, e-
ques inſultabit cineribus. Ennius 8. annal. *Conſe-
quitur: ſummo ſonitu quatit vngula terram.* idem 17.
It eques, & plauſu caua concutit vngula terrā. Virg.
Georg. 3. *atque equitem docuere ſub armis Inſultare
ſolo.* Varius de morte: *Inſultare docet campis.* Lu-
cretius lib. 3. *Et contemſit, aquis inſultans, murmu-
ra ponti.*

QVÆ'QVE CAR. VENT. ET SÔLIS.]

A & oſſa Romuli, quæ ſunt penitus in terram de-
foſſa, & in vrna cõdita, atque ita neque ventis
commouentur, neque à ſolis radiis attinguntur,
victor inſolens diſſipabit. Iam quòd ad verbum
carendi attinet, non ſemper in eo ineſt velle. di-
cimus enim *carere febri*, *carere culpa*, *carere malo*,
& ſimilib.

NEFAS VIDERE] videre Romuli cineres
diſperſos. cod. vnus Vatic. & Torn. habent, *Nefas
videri*. quam ſcripturam non improbo.

INSOLENS] ſuprà Od. 16. lib. 1. *exercitus
inſolens*.

FORTÈ, QVID EXPEDIAT] fortè di-
ctum pro fortaſſe. quod exemplum, vt rarũ, no-
tandum eſt.

B EXPEDIAT] vtile ſit, vt ſup. Od. 8. lib. 2. *Ex-
pedit matris cineres opertos Fallere*. Catull. in Pria-
peiis, *Manúmque ſeorſum habebis, hoc tibi expedit*.

COMMVNITER, AVT MELIOR
PARS] aut vos omnes communi conſilio, aut
melior pars veſtrûm. melior autem propriè po-
ſitum, non pro maiore.

MALIS CARERE QVÆRITIS, &c.]
ordo eſt hic, Fortaſſe quid expediat, vos omnes
quæritis, aut melior pars veſtrûm: carere, id eſt,
vt careatis malis laboribus. Græci ſubintelligunt
in huiuſmodi loquendi generibus, particulam
ὥςε, quæ valet, vt. interdum etiam, & quidẽ ſæ-
pius, nõ ſubintelligitur, ſed adhibetur. quod item
C imitatus eſt Horat. Od. 11. lib. 1. *vt melius, quic-
quid erit, pati*, quomodo interpretantur Linacer,
& Eraſmus. vel repetendum eſt verbum *quæritis*
hoc modo, *quæritis quid expediat*, & *quæritis care-
re*, vt loquitur Od. 16. lib. 1. *mitibus Mutare quæro
triſtia*. & epiſt. 1. ad Mæcenatem, *quæris me inclu-
dere ludo*. adde cetera exempla, quæ aſcripſi ad
Od. 10. lib. 1.

MALIS LABORIBVS] *malis* epithetum
eſt diſtinguendi cauſa adhibitum. ſunt enim ali-
qui boni, & laudabiles labores. ſunt & ſecũdi, vt
Od. 4. lib. 4. *Poſt hoc ſecundis vſque laboribus Roma-
na pubes creuit*. *malos labores* igitur intellige, qui
perferuntur in bellis ciuilibus.

D NVLLA SIT HAC POTIOR] hãc ſen
tentiam potiſſimùm ſequamur, vt eamus quo-
cumque nos pedes ferent, veluti Phocæi, &c.

PHOCÆORVM] à quibus Maſſiliam eſſe
cõditam traditum eſt. Athenæus lib. 13. Ἀριςο-
τέλης ἐν τῇ Μασσαλιωτῶν πολιτείᾳ γράφει
οὕτως. φωκαεῖς οἱ ἐν Ἰωνίᾳ, ἐμπορίᾳ χρώμενοι ἔ-
κτισαν μασσαλίαν. id eſt, Ariſtoteles in libro de
Maſſilienſium rep. ita ſcribit. Phochæi ij, qui ſunt
in Ionia, mercaturæ ſtudio dediti, Maſſiliam cõ-
diderunt. T. Liuius lib. 34. *Iam tum Emporiæ duo
oppida erant muro diuiſa: vnum Græci habebant, à
Phocæa, vnde & Maſſilienſes oriundi: alterum Hiſpa-
ni*. Idem Herodotus memoriæ prodidit lib. 1. ſeu
Clione. vbi hanc Phocæorũ exſecrationẽ, quam
hîc commemorat Horatius, his verbis exponit,
Μετὰ δὲ ὡς τοῦτο σφι ἐξέργαστο, ἐποιήσαντο ἰ-
σχυρὰς κατάρας τῷ ὑπολειπομένῳ ἑωυτῶν τοῦ E
στόλου. πρὸς δὲ ταύτῃσι καὶ μύδρον σιδήρεον κα-
τεπόντωσαν: καὶ ὤμοσαν μὴ πρὶν ἐς φωκαίην
ἥξειν πρὶν ἢ τὸν μύδρον τοῦτον ἀναφῆναι: id eſt,
Poſteaquam autem hoc ab iis confectum eſt, ma-
gnis & validis exſecrationib⁹ claſſis ſuæ reliquias
deuinxerunt: præterea verò etiam maſſam fer-
reã in mare demerſerunt, & iurarunt nõ prius ſe
in Phocæã reuerſuros, quàm hæc maſſa è fundo
maris emergeret, atq; in ſumma aqua exſtaret.

EXSECRATA] exſecrationib⁹ vſa, quas Græ-
ci ἀρὰς & κατάρας appellant: vnde ἀρᾶσθαι,
& καταρᾶσθαι exſecrari. Cicer. Off. 3. *erranti viã
non monſtrare: quod Athenis exſecrationibus publicis
ſancitum eſt*. ſic loquitur Liuius lib. 39. de Anni- F
bale, *Exſecratus deinde in caput, regnúmque Pruſiæ,
& hoſpitaleis Deos violata ab eo fidei teſteis inuocans,
poculum exhauſit*. huiuſmodi exſecrationis exem-
plum præter hoc de Phocæis, exſtat & apud Æſ-
chinem in oratione κατὰ Κτησιφῶντος. ſatis erit
mihi locum indicaſſe: γέγραπται γὰρ οὕτως ἐν
τῇ ἀρᾷ: εἴ τις τάδε, φησί, παραβαίνοι ἢ πόλις, ἢ
ἰδιώτης, ἢ ἔθνος, ἐναγὴς ἔστω τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ
τῆς ἀρτέμιδος, &c. id eſt, ſi quis hæc migrauerit,
ſiue ciuitas, ſiue quis priuatus, ſiue natio, Apolli-
ni, Dianæ, Latonæ, Mineruæ prouidæ ſacer eſto.
ſequitur, καὶ ἐπεύχεται αὐτοῖς μήτε γῆν καρ-
ποὺς φέρειν, μήτε γυναῖκας τέκνα τίκτειν γονεῦ-
σιν ἐοικότα, ἀλλὰ τέρατα. id eſt, & hoc eis pre-
catur vt neque eis terra fructus efferat, neq; vxo- G
res eorum liberos parentibus ſimileis, ſed mon-
ſtra & portenta patiant. & apud T. Liuiũ lib. 28.
Annal. *His adhortationibus exſecratio dira adiecta
eſt, ſiquem à propoſito ſpes, mollitiáque animi flexiſſet*.

ATQVE LAREIS PATRIOS] cùm
duo cod. Vatic. & item Don. Faër. Torn. Cleric.
Nicotiani, Ruſſard. & item meus haberent *pa-
trios*, ego reiecta vulgata lectione *proprios*, hanc
probaui. PEDES QVOCVMQVE FERVNT]
quocumq; via patuerit, nullo nobis ab initio lo-
co, quò eamus, propoſito. ſic & ſuprà Od. 11. lib.
3. *I, pedes quò te rapiunt, & auræ*. ſic loquuntur &
Græci, ᾗ πόδες ἄγουσι, id eſt, quò pedes ducunt.
Theoc. in Hyla. ὁ δ', ᾇ πόδες ἄγον, ἐχώρει Μαι-
νόμενος. Apollon. lib. 1. Argon. ἐς δὲ κέλευθον H
Τὴν θέεν, ᾗ πόδες αὐτὸν ὑπέκφερον ἀΐσσοντα.
idem lib. 4. Ὣς ἄρ' ἔφη. τὴν δ' αἶψα πόδες φέ-
ρον ἐγκονέουσαν. Plautus mercat. *Nec podagricus,
nec articularius eſt, quem tui pedes ducunt*. Virgil.
Mœr. *Quò te Mœri pedes?* habẽt lib. vet. *ferent*.

PROTERVVS AFRICVS] tralatio eſt.
ſic ſuprà vẽtos proteruos appellauit Od. 26. lib.
1. *Tradam proteruis in mare Creticum Portare vẽtis*.

SECVNDA ALITE] αἰσίῳ ὄρνιθι, auſpica-
tò, bonis auibus. vide annot. ad Od. 15. lib. 1.

SED IVREMVS IN HÆC] quid ſit in
verba iurare, dixi ſuprà ad Oden ſuperiorem.

SIMVL IMIS SAXA RENAR, &c.]
verba ſunt ita cõcepta, poſteaquàm ſaxa ex imis
aquarum vadis in ſummam aquam emerſerint,
& exſtite-

A &c exſtiterint: tum nobis fas eſſe putemus in patriam, quam relinquimus, redire. prius autem redire, quàm ſaxa enatarint è profundo, ſit nefas. ne prius in patriam redeamus, quàm ſaxa, quæ ſunt in profundo, in ſummam aquam euaſerint: proinde ac ſi dicat, numquam redeamus. ſed ſatis appáret, Horatium hiſtoriam, & rem geſtam, quam paullo antè ex Herodoto retulimus, ſpectauiſſe, quamuis non dicat, ſimul maſſa ferrea, (quam Herodotus μύδρον σιδήρεον nominauit) è maris fundo enatarit, ſed *ſimul imis ſaxa renarint*, id eſt, ſimul atque ſaxa ex imis vadis emerſerint, atque exſtiterint, vel in ſummam aquam reſilierint.

NEV CONVERSA DOMVM, &c.]
B ne've tum pigeat nauibus domum reuehi, cum Padus, citerioris Galliæ fluuius, ad montis Matini, qui eſt in Calabria, verticem peruenerit. antequam id fiat verò, pigeat nos in patriã reuerti. atqui numquam illud futurum eſt. tale eſt illud Virgil. in Tityro. *Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrin.*

IN MARE SEV CELSVS] ſeu quando Apenninus, &c. ne pigeat, &c.

NOVA'QVE LIBIDINE] noua & innſitata, & inaudita libidine. eſſet enim noua & inaudita, & monſtri ſimilis libido, ſi tigres fœminæ libidine incenſæ à ceruis ſe ſubigi paterentur: & ſi miluij cum columbis commiſcerentur, & cum vaccis leones: quemadmodum pictor ille ridicu-
C lus eſſet, qui placidis copularet immitia, *Serpenteis auibus geminaret, tigribus agnos*, vt ait epiſt. ad Piſon. princip.

SVBSIDERE] ſuccumbere, ſubiacere. ſic Lucr. lib. 4. *Nec ratione alia volucres, armenta, feraq́, Et pecudes, & equa maribus ſubſidere poſſent, Si non, &c.* CREDVLA NEC FVLVOS] ideſt, & quando non timuerint armenta leones, &c. alij libri habent *flauos*.

CREDVLA] id eſt, quando vſque adeò fuerint credula, vt ſibi non timeant à leonibus. *non timeant credula*, genus eſt loquendi, quod ſuprà notauimus: in quo nomẽ appoſitũ vim verbi adiuuat. quale & illud Od. 24. lib. 1. *Priuignis mulier*
D *temperat innocẽs*. de quibus vide annot. ad Od. 8. lib. 3. Nam hoc totũ, *nec timeant leones credula*, perinde valet ac ſi dixiſſet, & in non timendis leonibus credula ſint. FVLVOS] nõnulli lib. veteres habẽt *flauos*: quidam alij *ſæuos*.

LÆVIS HIRCVS] factus læuis, qui eſt horridus, & hirſutus natura.

ABSCINDERE] præcidere, intercludere, abrumpere.

EAMVS OMNIS EXSECR. CIV.] tota ciuitas, (inquit) aut melior pars, *exſecrata*, id eſt, exſecratione tali vſa, eamus. *omnis*, eſt recti caſus, nequis errans putet eſſe accuſandi caſ. numeri multitudinis.

INDOCILI MELIOR GREGE] melior multitudine indocta, atq; imperita, cui perſuaderi non poteſt, vt patria relicta, alias terrarũ E
oras petat. indocilis eſt, qui ad diſcendum ineptus eſt, qui doceri non poteſt, vt ſup. Od. 1. lib. 1. *indocilis pauperiem pati.* & Od. 3. lib. 3. *tigres indocili iugum Collo trahentes.*

MOLLIS ET EXSPES] pars autem mollis, & laboris impatiens: & ab omni ſpe derelicta, &c. tale illud eſt Virg. Æn. 5. *Tranſcribunt vrbi matres, populúmq; volentem Deponunt, animos nil magna laudis egenteis.*

INOMINATA PERPRIMAT CVBILIA] ſedes malè ominatas, & infeliceis, δυσοιωνίστους κοίτας perpetuò incolat. *inominata* ſic dictum puto, vt, inauſpicata.

PERPRIMAT] perpetuò premat: quod va F
let, perpetuò in eis inſideat, & hæreat.

MVLIEBREM TOLLITE LVCTVM] ſic habent omnes libri vulgati: quibuſcum conſentiũt aliquot manu ſcripti. Sed mihi magis placet ea, quæ in aliis manu ſcrip. reperitur, ſcriptura: *muliebrem pellite luctum*. nam vulgata lectio, quamuis eam confirment nonnulli veteres, non mihi videtur æquè Horatiana, quia Horatius verbum *tollendi* rarius ſolet vſurpare, pro auferre: ſæpius pro excipere, & ſumere: quale illud, *partem vel tolleret omneis*. epiſt. 7. lib. 1. Quin dixiſſet potius *muliebrem ponite luctum*: vt Virgil. lib. 11. Æn. *Pone animos*. & Horat. epiſt. 16. lib. 1. *Pone, meũ eſt: pono, triſtiſq; recedo.* & epiſt. 10. *ſi quid mirabere, pones Inuitus*. Verumtamen *tolle querelas* dixit epiſt. G
12. princip. pro aufer querelas. Ex quo, licebit, ſi quis volet, vulgatam lectionem retinere ac tueri. Iam quòd ad muliebrem naturam attinet, ad lugendum propenſam, tale eſt illud ſuprà Od. 10. eod. lib. *Et illa non virilis eiulatio.*

PRÆTER ET VOLATE] & prætteruolate, prætteruehimini, præterite.

NOS MANET] nobis eſt præternauigandus, vel nobis debetur: idque dicit propter inſulas fortunatas, quæ ſunt in Oceano. de verbo manendi ſup. Od. 28. lib. 1.

CIRCVMVAGVS] à quo vniuerſa terra circumfunditur. M. Tull. lib. 6. de rep. *omnis enim terra, qua colitur à vobis, anguſta verticibus, lateribus latior, parua quadam inſula eſt, circumfuſa illo mari,* H
quod Atlanticum, quod magnum, quod Oceanum appellatis in terris. Catull. de nupt. Pel. & Thet. *Oceanúsque pater, totum qui amplectitur orbem.* Horatius autem videtur Homericum epithetum expreſſiſſe, ἀψόρροον, id eſt, εἰς ἑαυτὸν ὀρρέοντα, ἤγουν ἐπανιόντα, καὶ εἰς κύκλου σχῆμα περιαγόμενον. qui in ſeipſum reuertitur, dum circuli inſtar circumducitur. Sic Orpheus, Κύκλον δ' ἀκαμάτου, καλιρρόου ὠκεανοῖο, Ὅς γαῖαν δίνῃσι πέριξ ἔχει ἀμφιελίξας. id eſt, *Circuitum Oceani, quẽ motio nulla fatigat: Et qui verticibus terrarum amplectitur orbem.*

ARVA, BEATA PETAMVS ARVA] concinna & peruenuſta ἐπανάληψις. *Petamus* (inquit) *arua, arua, inquam, beata.* Quidã hoc or-

A dine & ſenſu legunt, *Nos manet Oceanus circumua*
gus arua:beata Petamus arua,&c.

DIVITEIS ET INSVLAS] quas fortu-
natas appellāt Latini:& Græci ὀλβίυς νήσυς. ſic
ſuprà Od.8.lib.4.*diuitibus conſecrat inſulis*.in qui-
bus eſt campus Elyſius. Homer. ὀδ.δ. Αλλά σ'
ἐς ἠλύσιον πεδίον, καὶ πείρατα γαίης Αθάνατοι
πέμψυσιν, ὅθι ξανθὸς ῥαδάμανθος. Τῇπερ ῥηίστη
βιοτὴ πέλει ἀνθρώποισιν, Οὐ νιφετὸς, ὔτ' ἂρ
χειμὼν πολὺς, ὔτε ποτ' ὄμβρος· Αλλ' αἰεὶ
ζεφύροιο λιγυπνείοντας ἀήτας Ωκεανὸς ἀνίησιν
ἀναψύχειν ἀνθρώπυς. i.ſed te in campum Ely-
ſium, & orbis terrarum fineis Dii immortales
deducent,vbi eſt flauus Rhadamanthus: Qua in
regione viuendi ratio facillima, & minimùm la-
B boriosa eſt hominibus:non ſunt in ea niues, non
hiems multa,non imbres : ſed ſemper Oceanus
Fauonios ſuauiter ſpiranteis mittit,ad homines
refrigerandos.

TELLVS·INARATA] ἀνήροτος. Home-
rus de Cyclopibus ὀδ.ι. Οὔτε φυτεύυσι χερσὶ
φυτὸν, ὔτ' ἀρόωσιν, Αλλὰ τά γ' ἄσπαρτα. καὶ
ἀνήροτα πάντα φύονται. id eſt, neque manibus
ſtirpeis plantant, neque arant: ſed omnia eis na-
ſcuntur non ſata, & inarata. ſic Heſiod. ἐργ. καὶ ἡμ.
καρπὸν δ' ἔφερε ζείδωρος ἄρυρα Αὐτομάτη
πολλόν τε καὶ ἄφθονον. i.fructum autem effere-
bat terra rerũ vitalium largitrix,ſua ſponte,mul-
tum, & copioſum. Sic Ouid.lib.1. Metam. *Ipſa*
C *quoque immunis,raſtróque intacta,nec vllis ſaucia vo*
meribus,per ſe dabat omnia tellus,&c. ſequitur pau
cis pòſt verſib. *Mox etiam fruges tellus inarata fere-*
bat. & Virg.lib.1.Georg. *ipſaque tellus Omnia libe-*
rius nullo poſcente ferebat.

IMPVTATA] non putata,nõ culta. Feſtus,
Putum antiqui dicebant pro puro. unde putata vites
& arbores,quòd decisis impedimẽtis remanerẽt pura.

NVMQVAM FALLENTIS] numquam
fallentis ſpem domini. ſuprà Od.1.lib.3. *fundum*
mendacem dixit,qui ſpem agricolæ fallit. tale eſt il
lud epiſt.ad Mæcen.2.lib.1.*ſpem mentita ſeges*.ea-
dem ratione agrum fidelem appellamus,qui mul
to plus reddit domino, quàm accepit. ſic ſuprà
D Od.16.lib.3.*& ſegetis certa fides mea.*

TERMES] ramus ex arbore dereptus, nec
foliis repletus,nec nimis glaber, Feſtus. alij pro-
priè ramum oliuæ eſſe volunt.

SVA'MQVE] id eſt,non inſitam,ſed natura-
lem, & propriam. contrà Virgil.de inſitis lib.2.
Georg. *Miratúrq; nouas frondeis,& non ſua poma.*

PVLLA] nigra.non viridis,nec acerba: ſed
matura.

LEVIS CREPANTE LYMPHA] illu-
ſtris ὑποτύπωσις aquæ cum murmure è loco
decliui defluentis,per tranſlationem à rebus ani
matis.Sic Lucret.lib.5. *Qua via ſecta ſemel liquido*
pede detulit vndas. & Virgil.lib.9.Æneid. *cuncta-*
tur & amnis Rauca ſonans,reuocáſque pedem Tiberi-
*nus ab alto.*Idem in Culice, *Caſtaliaq; ſonans liqui-*
do pede labitur vnda. codices Faër.& Iannoct.ha-
bent *crepitante:* quæ ſcriptura mihi nõ diſplicet. E
malim tamen *trepidante*, ſi quid mutandum ſit.

INIVSSÆ] ſua ſponte, αὐτόματοι, αὐτο-
κέλευτοι.

VENIVNT AD MVLCTRA] mulctrũ,
& mulctra æquè ſunt vſitata. Virg.in Palæmone,
Bis venit ad mulctram.

TENTA] diſtenta,vt ſup.Od.2. *Diſtenta ſiccet*
vbera. vtitur & Saty.5.lib.2. eodem ſimplici: *ſeu*
pingui tentus omaſo Furius,&c.

GREX AMICVS] φίλος, carus, vt ſuprà
multis locis.

NEC VESPERTINVS, &c.] id eſt, nec vrſus
veſperi gemit circum ouile. ſic loquitur Virgil.
Georg.3. *Nec gregibus nocturnus obambulat*, id eſt, F
noctu.idẽ ibid.de Leandro, *Nocte natat cæca ſerus*
freta, id eſt,ſerò.& Æneid.8. *Nec minus Æneas ſe*
matutinus agebat. Horat. Saty. 3. lib.1.*Et qui no-*
cturnus Diuûm ſacra legerit. Idem epiſt.ad Numi-
cium lib.1. *Nauus manè forum, & veſpertinus pete*
tectum. Idem Saty.4.lib.2. *Si veſpertinus ſubitò te*
oppreſſerit hoſpes. & Saty.6.lib.1. *Fallacem circum,*
veſpertinúsque pererro Sæpe forum. & Saty.6.lib.2.
vrbis auentes Mœnia nocturnus ſubrepere.& Saty.7.e-
iuſdem lib. *iuſſerit ad ſe Mæcenas ſerum ſub lumina*
prima venire.& Od.15.lib.1. *tamen,heu,ſerus adul-*
teros Crineis puluere collines. fluxit autem hoc lo-
quendi genus à Græcis.Hom.ἰλ.β. Ως κε πανη-
μέριοι ςυγερῷ κρινώμεθ' Αρηι. id eſt, vt toti no
cturni triſti decertemus Marte. & ἰλ.η. Παννύ- G
χιοι μὲν ἔπειτα καρηκομόωντες Αχαιοὶ Δαί-
νυντο. id eſt, toti nocturni Græci epulabantur.
Iterum ἰλ.β. Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βυληφό-
ρον ἄνδρα. id eſt,non oportet totum nocturnum
dormire virum conſiliarium. Idem ἰλ.α. Χθιζὸς
ἔβη μετὰ δαῖτα. id eſt, heſternus abiit ad epu-
las. Heſiod. ἔργ. καὶ ἡμέρ. Εὖτε λοεσσαμένη τέ-
ρενα χρόα. καὶ λίπ' ἐλαίῳ Χρισαμένη νυχίη κα-
ταλέξεται ἔνδοθι οἴκου. Cùm loto tenero cor-
pore, & pingui oleo vncta nocturna cubabit do
mi. idem ibid. Πρῶτον παμφαίνων ἐπιτέλλεται
ἀκρονύχαιος. id eſt, Primùm totus collucens o-
ritur primo diluculo. idem in Aſpide, Παννύ-
χιος δ' ἄρ ἔλεκτο παρ' αἰδοίῃ παρακοίτι. id eſt,
totus nocturnus cubuit iuxta verecundam vxo- H
rem. Theocr. θαλυσίοις. ὁδ' ὄρθριος ἄλλον ἀλέ-
κτωρ Κοκκύσδων νάρκαισιν ἀνιηροῖσι διδοίη. id
eſt,Gallus autem matutinus cucuriens in torpo-
res moleſtos conijciat. Eurip.Hecuba, μεσονύ-
κτιος ὠλλύμαν. i. medionocturnus perii.

CIRCVMGEMIT VRSVS OVILE]
circum ouile gemit. talia,ſunt illa,quæ ſuprà col-
legimus ad Od.7.lib.2, *inter errem Nuda leones.*
purgatam crebrò qui perſonet aurem.&c.

VT NEQVE LARGIS] mirabimur quo
modo neque Eurus nimiis imbribus terras abſ-
tergeat,dererat,minuat:neque ſol nimiis calori-
bus exurat. ſic loquitur Saty.6.lib.2. *Siue Aquilo*
radit terras.

PINGVIA NEC SICCIS VRANTVR

SEM.

A ASEM.] ſignificat, ab illis locis etiam abeſſe ſiccitatem: quam αὐχμὸν appellant Græci. Virgil. Melibœo, *Aret ager.* Idem lib. 1. Georgic. *Et cùm exuſtus ager morientibus æſtuat herbis: Ecce ſupercilio, &c.* ſequitur mox, *ſcatebríſque arentia temperat arua.*

VTRVMQVE REGE TEMPERANTE] moderante, modificante. de verbo temperandi ſuprà Od. 8. lib. 1.

NON HVC ARG.] tale propemodum eſt illud Virg. de Italia lib. 2. Georg. *Hæc loca nõ tauri ſpirantes naribus ignem Inuertêre, &c.*

ARGOO REMIGE.] Argoois remigibus, vt ſuprà *multo milite, multa cane.* dixi ad Od. 2. huius lib. Argoos remiges appellat heroas illos, &

B Græciæ principes, qui Argo naui vecti ſunt, vellus aureum petentes: quæ ſola, vt aiunt Homer. Pindarus, Theocritus, Apollonius, Cyaneas illas, ſeu Symplegadas, beneficio Palladis, incolumis prætergreſſa eſt. ſic Homer. ὀδ. μ. Οἴη δὴ κείνῃ γε παρέπλω ποντόπορος νηῦς Ἀργὼ πᾶσι μέλουσα. Pind. πυθ. ὠδ. δ. Ἐς δὲ κίνδυνον βαθὺν ἱέμενοι δεσπόταν λίσσοντο ναῶν συνδρόμων κινηθμὸν ἀμαιμάκετον ἐκφυγεῖν πετρᾶν. Theocr. in Hila. Ἅτις κυανέαν οὐχ ἥψατο συνδρομάδων ναῦς· Ἀλλὰ διεξάϊξε, βαθὺν δ' εἰσέδραμε φᾶσιν, Αἰετὸς ὡς μέγα λαῖτμα. Apollon. Ἀργοναυτ. β. Καὶ τότ' Ἀθηναίη στιβαρῆς ἀντέσπασε πέτρης Σκαιῇ· δεξιτερῇ δὲ διαμπερὲς ὦσε φέρεσθαι. Ἡ δ' ἰκέλη πτερόεντι μετήορος ἔσσυτ'

C ὀϊστῷ.

COLCHIS] Medéa. Propert. lib. 2. *Seu mihi Circæo pereundum eſt gramine, ſiue Colchis Colchiacis vret ahena focis.*

SIDONII] Cadmo duce. Hic Phœnicum claſſe vectus, rudibus adhuc Græcorum populis, & ciuilioris cultus, & litterarum pingendarum auctor fuiſſe dicitur. quod cùm multi ſcriptores memoriæ prodiderint, tũ Cornel. Tacit. Annal. lib. 2. ſcriptum reliquit.

CORNVA] cornua antennarum. Virg. Æn. 3. *Cornua velatarum obuertimus antennarum.*

LABORIOSA NEC COH. VLYSSEÏ] Oda 6. *Nec curſus duplicis per mare Vlyſſei.*

D & infrà Oda proxima. *Laborioſi remiges Vlyſſei.* laborioſus appellatur is, qui multum laborem perfert, vt M. Tull. pro Cœlio, *Vos laborioſos exiſtimet.* & res laborioſa, laboris plena, & magno labore perfecta. Catull. *Doctis Iupiter, & laborioſis.* Iam *Vlyſſei* quattuor eſſe ſyllabarum ab antiquo recto Vlyſſeus, notum eſt.

NVLLA NOCENT PECORI] Virg. in Tityro, *Nec mala vicini pecoris contagia lædent.* vſitatius eſt nomen contagionis: & eo ſemper vtitur M. Tullius.

VT INQVINAVIT] Poſteaquàm ætas ærea ſucceſſit aureæ. notiſſima ex Heſiodo hæc ætatum diſſimilitudo eſt. & diximus hac de re ſup. ad Od. 2. lib. 4. nonnulla.

QVORVM] quorum, nempe ſæculorum ferreorum, datur fuga piis, id eſt, quæ tempora ferrea licet iis, qui non ſunt ciuili ſanguine cruenti, me vate, effugere. *fuga*, id eſt, vt Homerus loquitur, ἀλεωρή: vt alij, ὑπεκφυγή, ſeu ἔκκλισις. E

AD CANIDIAM.
Ode 17.

Petit vt ſibi ignoſcat. eam autem dum vult videri placare, grauiſſimè & acerbiſſimè vellicat, atque adeò lacerat.

F

IAM iam efficaci do manus ſcientiæ:
Supplex & oro regna per Proſerpinæ,
Per & Dianæ non mouenda numina,
Per atque libros carminum valentium
Refixa cælo deuocare ſidera,
Canidia parce vocibus tandem ſacris:
Citúmque retrò volue, volue turbinem.
Mouit nepotem Telephus Nereïum:
In quem ſuperbus ordinarat agmina
Myſorum: & in quem tela acuta torſerat.
Vnxere matres Iliæ addictum feris G
Alitibus, atq; canibus homicidam Hectorẽ,
Poſtquàm relictis mœnibus rex prócidit,
Heu, peruicacis ad pedes Achilleï.
Setoſa duris exuêre pellibus
Laborioſi remiges Vlyſſeï,
Volente Circe, membra: tunc mens, & ſonus
Relatus, atque notus in vultus honor.
Dedi ſatis, ſupérque pœnarum tibi,
Amata nautis multùm, & inſtitoribus.
Fugit Iuuentas, & verecundus color
Reliquit oſſa pelle amicta lurida: H
Tuis capillus albus eſt odoribus:
Nullum à labore me reclinat otium:
Vrget diem nox, & dies noctem: neque eſt
Leuare tenta ſpiritu præcordia.
Ergo negatum, vincor vt credam miſer,
Sabella pectus increpare carmina:
Capútque Marſa diſſilire nænia.
Quid amplius vis? ò mare, & terra, ardeo,
Quantùm neque atro delibutus Hercules
Neſſi cruore: nec Sicana feruida

A *Virens in Ætna flamma,tu,donec cinis*
Iniurioſis aridus ventis ferar,
Cales venenis officina Colchicis.
Quæ finis?aut quod me manet ſtipendium?
Effare : iuſſas cum fide pœnas luam:
Paratus expiare,ſeu popoſceris
Centum iuuencos : ſiue mendaci lyra
Voles ſonari : tu pudica,tu proba :
Perambulabis aſtra ſidus aureum.
Infamis Helenæ Caſtor offenſus vice,
Fraterque magni Caſtoris,victi prece
B *Ademta vati reddidere lumina.*
Et tu(potes nam)ſolue me dementia:
O nec paternis obſoleta ſordibus,
Nec in ſepulcris pauperum prudens anus
Nouendialeis diſſipare pulueres.
Tibi hoſpitale pectus, & puræ manus:
Tuúsque venter partumeius : & tuo
Cruore rubros obſtetrix pannos lâuit,
Vtcumque fortis éxſilis puerperá.

C Canidia reſpondet,oſtendens, ſe nullis precibus exorari,nulla ratione placari poſſe.

Quid obſeratis auribus fundis preces?
Non ſaxa nudis ſurdiora nauitis
Neptunus alto tundit hibernus ſalo.
Inultus vt tu riſeris Cotyttia
Vulgata,ſacrum liberi Cupidinis?
Et Eſquilini pontifex venefici
Impune vt vrbem nomine impleris meo?
D *Quid proderit ditaſſe Pelignas anus,*
Velociúſve miſcuiſſe toxicum,
Si tardiora fata te votis manent?
Ingrata miſero vita ducenda eſt in hoc,
Nouis vt vſque ſuppetas doloribus.
Optat quietem Pelopis infidus pater,
Egens benignæ Tantalus ſemper dapis:
Optat Prometheus obligatus aliti:
Optat ſupremo collocare Siſyphus
In monte ſaxum:ſed vetant leges Iouis.
Voles modò altis deſilire turribus:
Modò enſe pectus Norico recludere:
Fruſtráque vincla gutturi nectes tuo,
Faſtidioſa triſtis ægrimonia. E
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques:
Meæq; terra cedet inſolentiæ.
An,quæ mouere cereas imagines,
(Vt ipſe noſti curioſus) & polo
Deripere Lunam vocibus poſſim meis:
Poſſim crematos excitare mortuos,
Deſiderî'que temperare poculum:
Plorem artis,in te nullum habentis exitum?

EFFICACI] ἐνεργῷ. Od. 3. huius libri. *Nec munus humeris efficacis Herculis,&c.* F

DO MANVS] *dare manus* eſt cedere,& fateri ſe inferiorem eſſe.M.Tull.ad Att. lib.2. *aiebat illum primò ſanè diu multa contrà:ad extremum autem manus dediſſe.* Lucret. lib.2. *& ſi tibi vera videtur,Dede manus : aut, ſi falſa eſt,accingere contrà.* Idem ibid. *Nam certè fluere, atque recedere corpora rebus Multa,manus dandum eſt:ſed plura accedere debent: Donec oleſcendi ſummum tetigere cacumen.* Iterũ M.Tull.in Lælio,*qui aduerſando ſæpe aſſentetur,& litigare ſe ſimulans,blandiatur,atq; ad extremum det manus.* Cæſar lib.5.de bello Gallico,*tandē dat Cotta manus permotus ſuperiore ſententia Sabini.* Virg. lib. 11. *neque ipſe manus feritate dediſſet.*

REGNA PER PROSERP.] mos erat apud veteres obſecrare per res ei,quem obſecrabant,aut cariſſimas, aut religioſiſſimas, & maximè venerandas,ſanctiſſimas, atque auguſtiſſimas:interdum etiam per res ſuas maxime imbecillas,& humileis,& afflictas,& miſericordia digniſſimas.Plautus, Rudente. *Per ego hac genua te obteſtor,ſenex.* M.Tull.pro Quinctio, *vt te, atque eos,qui tibi in conſilio aſſunt,obſecret, obteſtetúrque P. Quinctius per ſenectutem ac ſolitudinem ſuam, nihil aliud niſi vt veſtra natura, bonitatique obſequamini.* ibid.*Obſecrauit*[Quinctius Næuium]*per fratris ſui mortui cinerem, per nomen propinquitatis,per ipſius coniugem & liberos,&c.* vide annot. ad Odam 5. eiuſd.lib. G

NON MOVENDA] ἀκίνητα, vel non irritanda.Diana enim irata graueis ab iis,qui offenderunt, ſumit pœnas. itaque horribilis dea eſt. epiſt. ad Piſon. *Aut fanaticus error, & iracunda Diana.* Talis & eius frater Apollo: vt ſuprà notauimus. H

REFIXA] Virg.lib.5.Æn. *Cælo ceu ſæpe refixa Tranſcurrunt crinémque volantia ſidera ducunt.*

DEVOCARE] deducere,vt ſup.Od.5.

VOCIBVS TANDEM SACRIS] carminibus,cantionibus, ἐπῳδαῖς, vt epiſt.1. lib.1. *Sunt verba,& voces.*

VOLVE, VOLVE] omnes quidem libri & vulgati,& manuſcr.habent *ſolue:* ſed omnino legendum *volue,volue:* itáque Io. Auratus collega meus, & Carolus Vtenhouius Gandauenſis, vir doctus,

A doctus, existimabant legendum. volue autem *retro*, id eſt, conuerte in contrariam partẽ, vt, quem cruciatum, & ardorem mihi attulit prior turbinis cõuerſio, eo me liberet contraria: vel vt, qui à me diſceſſit, is ad me reuertatur. Theocr. εἰδυλλ. β. Χ' ὡς δινεῖθ' ὅδε ῥόμβος ὁ χάλκεος ἐξ ἀφροδίτας, Ὧς κεῖνος δινοῖτο ποθ' ἁμετέρῃσι θύραισιν: id eſt, Vt voluitur hic turbo æreus ex Venere, ſeu vi Veneris: ita voluatur ille ad foreis noſtras. Omnino *retro voluere*, valde vſitatè & Latinè, & conuenienter, aptéque dictum: *retro ſoluere*, non item.

TVRBINEM] rhombum magicum ſignificat, quem Martialis appellat Theſſalicum lib. 9. B *Qua nunc Theſſalico lunam deducere rhombo, Qua ſciet hos, illos vendere lena toros?* de quo & Theocr. in Pharmac. Χ' ὡς δινεῖθ' ὅδε ῥόμβος ὁ χάλκεος ἐξ Ἀφροδίτης, Ὧς κεῖνος δινοῖτο ποθ' ἁμετέρῃσι θύραισι. & Propert. lib. 3. ad Lygdamum. *Staminea rhombi ducitur ille rota*. & Lucian. διαλ. ἑταιρ. in eo, cuius principiũ eſt Εἴ τιν' οἶσθα, &c. εἶτα ἐκ τοῦ κόλπου προχομίσασα ῥόμβον, ἐπιστρέφει ἐπῳδήν τινα λέγουσα ἐπὶ τρόχῳ τῇ γλώσσῃ βαρβαρικὰ καὶ φρικώδη ὀνόματα. id eſt, Deinde cùm ex ſinu turbinem depromſiſſet, voluit carmen quoddam dicens lingua volubili, & barbara quædam atque horribilia vocabula pronuntians.

MOVIT NEP. TELEPH.] Exemplo C Achillis, qui inimicis ſuis tandem placabilem ſe præbuit, conatur Canidiam ad miſericordiã flectere. Telephus Myſorum rex ab Achille, quem armis, & manu facta prohibere conatus erat, ne ad Troiam oppugnandam veniret, vulneratus, cùm conſulto oraculo reſponſum tuliſſet, vulnus ab Achille illatum alio medicamento ſanari nõ poſſe, quàm ferrugine enſis Achillis, (reſpõderat enim Apollo ὁ τρώσας ἰάσεται) illum orauit vt eius rei ſibi copia fieret, & impetrauit. Propert. lib. 2. ad Mæcen. *Myſus & Æmonia iuuenis, qua cuſpide vulnus Senſerat, hac ipſa cuſpide ſenſit opem*. hic, qui rex anteà fuerat, exſulauit & mendicauit. vide in epiſt. de arte poët. *Telephus & Peleus, cùm pauper & exſul vterque, &c.* Achillem D autem, nepotem Nereïum dicit, quia Thetis, Achillis mater, Nerei eſt filia.

ORDINARAT AGMINA] inſtruxerat & duxerat exercitum. ſuprà Od. 1. lib. 3. *ordinare arbuſta*, pro ordine ſerere. *Eſt vt viro vir latius ordinet Arbuſta ſulcis*.

VNXERE MATRES] Cùm & manu ſcripti, & typis excuſi codices hoc loco inter ſe diſſentirent, aliíq; *vnxere*, alij *luxere* haberent, (quamquam, ne quid diſſimulem, ex iis, quos ego vidi, plures habent *vnxere*) ego olim eam ſcripturam ſecutus eram, quæ mihi probabilior viſa erat, ſuũ cuique iudicium liberum relinquẽs, vt hanc, vel illam amplecteretur, quemadmodum ego vnam altera meliorem iudicaram. cuius mei iudicij, factíq; rationẽ reddideram lectori hoc modò. Negabam igitur, apud Hom. ἰλ. ω. corpus Hectoris E à mulieribus Troianis vnctum eſſe, ſed ploratum primùm, lacrymíſque decoratum, & combuſtũ: deinde oſſa pãnis molliſſimis inuoluta, & in vrnam coniecta: poſtremò exſtructum ei è grandibus ſaxis monumentum: Iam verò, quòd vnctionis mentio fit interdum apud ſcriptores, id non magis ad honorem ſepulturæ pertinet, quàm lauatio, & pleraque alia, quæ nonnumquam in exſequiis, & funeribus mortuorum ſolebant adhiberi: quale eſt hoc exemplum ex Ennio, *Tarquinij corpus bona fœmina lãuit, & vnxit*: & item hoc ex Virg. lib. 7. Æn. de Miſeno. *Principio pinguem tedis, & robore ſecto Ingentem ſtruxere pyram, cui frondibus atris Intexunt latera, & ferales antè cu-* F *preſſos Conſtituunt, decorántque ſuper fulgentibus armis: Pars calidos latices, & ahena vndantia flammis Expediunt, corpúſque lauant frigentis, & vngunt*. apud eundem lib. 9. mater Euryali queritur ſe filio oculos non preſſiſſe, neque vulnera lauiſſe, his verbis. *Heu, terra ignota canibus data præda Latinis, Alitibúſque iaces, nec te tua funera mater Produxi, preßive oculos, aut vulnera lãui*. eodem pertinet illud Euripid. Phœniſſ. ἐγὼ δ' ἥκω μεταστέλλων ἀδελφὴν Ἰοκάστην, ὅπως Λούσῃ, προσθῆταί τ' οὐκέτ' ὄντα παῖδ' ἐμόν. Quis autem vmquam vel poëta, vel alius ſcriptor in miſeriis mortui numerauit, quòd lotus non fuerit, aut quòd ei morienti oculi preſſi, vel clauſi non fuerint? nemo, quod ſciam. At omnes poëtæ harum G commiſerationum pleni ſunt, dum vel eorũ, qui naufragio perierunt, vel eorum, qui in acie ceciderunt, vel ſimilium calamitoſorum condicionẽ miſerantur, ac deplorant: *iacet inſepultus, & indefletus*, aut *non luctus*. Optabant enim omnes ſe ſepeliri, humari, fleri, ac lugeri poſt mortẽ: & hæc crebrò à ſcriptoribus commemorantur: *lauari corpus* autem, *vngi, oculos claudi*, & ſimilia, vel nõ ita expetebãt, vel dicere licet illa eſſe horum acceſſiones, & ad ſupremum honorem, id eſt, luctum, & ſepulturam, tanquam ad finem, referri. Iam verò quòd ſcribunt quidam vngere cadauera ſolitos eſſe veteres, vt diutius integra conſeruarentur: id verum eſſe non puto. Nam vnctionem, vel munditiei, & nitoris, vel luxus cauſa adhibebant, & ſciebant ad corporum integritatem H conſeruandam nihil adiuuare: corpora autem cum diu manere incorrupta, & integra volebãt, ea vel cõdiebant, vel cera circumlinebant: quod oſtendit M. Tullius lib. 1. Tuſcul. his verbis. *Condiunt Ægyptij mortuos, & eos domi ſeruant: Perſæ etiam cera circumlitos condunt, vt quàm maximè permaneant diuturna*. id quod ab Herodoto traditũ eſt libro ſecundo. ad eundem vſum cedrum, & cupreſſum adhibebãt. Sed cuius hominis eſt dicere hoc loco, vngi ſolita apud antiquos cadauera, vt diutius integra ſeruarentur, cùm conſtet & Troianos, & Romanos, maximè Horatij ætate, corpora mortuorum in rogum imponere, & cõburere, non integra ſeruare conſueuiſſe? *Vnxere*

A igitur mihi propter has cauſas non admodũ probabatur: *luxere* autem, maximè: propreteà quòd vbique apud ſcriptores lugeri, & luctu, ſeu fletu honorari mortuos legimus. Itaque Homerus nõ ſemel κλαίειν θανόντας, id eſt, flere mortuos, dicit eſſe γέρας θανόντων, id eſt, decus, præmiúmque mortuorũ, vt annot. eſt ſup. ad Od. 6. lib. 2. Tùm crebra ſunt hęc apud Tragicos ἄκλαυστος, ἄταφος, id eſt, non ploratus, non ſepultus. Eurip. Phœn. ἐᾶν δ' ἄκλαυστον, ἄταφον οἰωνοῖσι βορὰν, id eſt, relinquere non ploratum, inſepultum, volucribus eſcam. quæ Virg. expreſſit lib. 2. *Nos animæ viles, infleta, inhumatáque turba.* Iterum apud Eurip. in Medea Iaſon Medéam orat, vt ſi-

B nat ſe filios ſuos ſepelire, & lugere, his verbis, Θάψαι νεκροὺς μοι τούσδε, καὶ κλαῦσαι πάρες. apud eund. in Hecuba, ſic vmbra Polydori loquitur: πολλοῖς διαύλοις κυμάτων φορούμενος Ἄκλαυστος, ἄταφος. apud eundem in Androm. ij, qui nuntiant Peleo interfectum eſſe Neoptolemum, aiunt ſe corpus eius afferre, vt nepotem defleat, & ſepeliat. Κομίζομέν νιν σοὶ κατοιμῶξαι γόοις. Κλαῦσαί τε πρέσβυ, γῆς τε κοσμῆσαι τάφῳ. Alcæus lib. 3. epig. Græc. Ἄκλαυστοι, καὶ ἄθαπτοι ὁδοιπόρε τῷ δ' ἐπὶ τύμβῳ Ἠμαθίης τρισσαὶ κείμεθα μυριάδες, &c. Itaque Solon mortem ſuam lacrymis carere non vult. *linquamus amicis* (inquit) *Mœrorem, vt celebrent funera cũ gemitu.* At Ennius contrà. *Nemo me lacrymis décoret, nec funera fletu Faxit: cur? volito viuus per ora vi-*

C *rûm.* Quòd ſiquis mihi dicat, licere mortuos lugere, & deflere, etiam ſi corpus abſit: ergo hoc loco legendum *vnxere*, quia ad luctum, & ploratum, & ſimilia, non erat neceſſe corpus Hectoris redimi, & Troiam referri: reſpondeo ploratus illos, & fletus non niſi poſito ante omnium lugẽtium oculos cadauere, eſſe ſolitos vſurpari. quod ex Homero, Virgilio, & ceteris, cuiuis perſpicuũ eſſe poteſt. M. Tullius autem hæc genera lugendi enumerat lib. 3. quæſt. Tuſcul. *pædores, muliebreis lacerationes genarum, pectoris, feminum, capitis percuſſiones:* & Euripides in Alceſt. non admodum diſſimilia. Πυλῶν πάροιθεν δ' οὐχ ὁρῶ Πηγαῖον, ὡς νομίζεται Γε, χέρνιβ' ἐπὶ φθιτῶν πύλαις: Χαίτα τ' οὔτις ἐπὶ προθύροις τομαῖος,

D ἃ δὴ νεκύων πένθεσι πίτνει· Οὐ δουπεῖ νεολαία γυναικῶν. id eſt, ante portas autem nõ video, vt mos & inſtituta poſtulant, fontanas aquas, quæ ſolent adhiberi in mortuorum portis: coma autẽ nulla eſt in veſtibulo è capite abſciſſa: quæ in mortuorum luctibus fieri ſolent. poſtremò mulierum conuentus non tollit clamorem, neque ſtrepitum excitat. ſic igitur hunc locum explicabam. Matres Troianæ corpus Hectoris, quod Achilles canibus, & auibus deſtinauerat, luxerũt, honoréque ſepulturæ affecerunt, poſteaquàm Achilles Priami ſupplicis oratione, & precibus flexus eſt. Iam Achilles apud Homer. ἰλ. ω. à Mercurio præmonitus, & de Iouis volũtate certior factus, Priamo corpus Hectoris Troiam de-

portandum, ac ſepeliendũ tradit. ſic Hom. Υἱὸς E
μὲν δή τοι λέλυται γέρον, ὡς ἐκέλευες· Κεῖται δ' ἐν λεχέεσσ' ἅμα δ' ἠοῖ φαινομένηφι Ὄψεαι αὐτὸς ἄγων. Virg. Æn. 2. *At non ille, ſatum quo te mentiris, Achilles Talis in hoſte fuit Priamo: ſed iura, fidémque Supplicis erubuit, corpúsque exſangue ſepulcro Reddidit Hectoreum.* Cùm his rationibus, & argumentis adductus in priore editione *luxere* excudendum curaſſem: & aliquot annis pòſt Lutetiæ non pauca Horatij exemplaria manu ſcripta nactus, in eis omnibus *Vnxere* ſcriptum reperiſſem, niſi quòd in vno, hoc verbum erat in litura: hac ſecunda editione plurium librorum auctoritatem ſequi malui: in ſentẽtia tamen priore manens, vt putem, *Luxere* potius legendũ eſſe, quàm
Vnxere: aut certe vtramque lectionem eſſe pro- F
babilem: quod & Antonio Mureto videtur.

Addictvm feris] Addixerat Hectorem canibus, & auibus Achilles iam ab eo tempore, quo Hector mortifero illo inter humeros, & ceruices, ἵνα τε ψυχῆς ὤκιστος ὄλεθρος, id eſt, vbi celerrimus eſt interitus, vulnere accepto, iacénsq;, & pæne exanimis, Achillem orabat, vt corpus ſuum patri Priamo comburendum, ac ſepeliendum redderet, neque canibus dilacerandũ apud naueis relinqueret. ſic enim reſpondet Achilles ἰλ. χ. Μή με κύον γούνων γουνάζεο, μηδὲ τοκήων. Αἲ γάρ πως αὐτόν με μένος, καὶ θυμὸς ἀνείη Ὤμ' ἀποταμνόμενον κρέα ἔδμεναι, οἷά μ' ἔοργας. Ὡς οὐκ ἔσθ' ὅστις γε κύνας κεφαλῆς ἀπαλάλκοι, id eſt, Ne mihi homo impudentiſſi-
me per genua mea ſupplica, neque per parẽteis. G
Nam me animus & ira incitant, vt te crudum in fruſta ſectum comedam: talia in me commiſiſti: Quare non eſt quiſquam, qui canes à capite tuo prohibere poſſit. & ἰλ. ψ. in ſepultura Patrocli cùm duodecim illos Troianos iuuenes, quos viuos ceperat, manu ſua interfectos in rogum conieciſſet, ait ſe Hectorem nõ flammis exuſtutum, ſed canibus dilaniandum proiecturum. Ἕκτορα δ' οὔτι δώσω Πριαμίδην πυρὶ δαπτέμεν, ἀλλὰ κύνεσσι.

Homicidam] ἀνδροφόνον. neq; verò deterius multo eſt nomen Latinum Græco. nam
ἀνδροφόνος, id eſt, viricida, apud Homerum idẽ H
ferè valet, quòd ἀνθρωποκτόνος, id eſt, homicida. & item apud Eurip. in Hecuba, vbi Polymneſtor mulieres Troianas, à quibus eius liberi parui pueri fuerant interfecti, ἀνδροφόνους appellat. Denique Euſtath. ad illum locum Hom. ἰλ. ψ. ἤγαγεν ὑμέτερόνδ' ἀνδροκτασίης ὕπο λυγρῆς Ἤματι τῷ ὅτε παῖδα κατέκτανον Ἀμφιδάμαντος, &c. notat ἀνδροφόνος γὰρ ὁ ἁπλῶς ἄνθρωπον ἀναιρῶν εἴτε παῖς εἴη ὁ πεσὼν, εἴτε ἀκμαῖος, εἴτε καὶ γυνή: id eſt, ἀνδροφόνος, ſeu, ſi dicere liceat, viricida, is eſt ſimpliciter, qui hominem occîdit, ſiue puer ſit is, qui cécidit, ſiue vir ætate corroborata, ſiue mulier.

Postquàm relictis moenib. rex] Priamus ἰλ. ω. à Mercurio per media

Græcorum

A Græcorum caſtra noctu deductus, vt ſuprà diximus ad Od.10.lib.1.neque à quoquam viſus, ad Achillem peruênit:& cùm eius genua manibus tetigiſſet,manúsque exoſculatus eſſet: ſeſe ad pedes abiecit orans,vt corpus Hectoris, pretio accepto,ſibi redderet,ſepeliendíque poteſtatem faceret.Homeri verba ſunt hæc,ἄγχι δ᾽ ἄρα στὰς Χερσὶν Ἀχιλλῆος λάβε γούνατα, καὶ κύσε χεῖρας Δεινὰς, ἀνδροφόνους,αἵ οἱ πολέας κτάνον υἷας. ſequitur aliquot pòſt verſibus,Κλαῖ᾽ ἀδινὰ προπάροιθε ποδῶν Ἀχιλῆος ἐλυσθείς. id eſt, Plorabat miſerabiliter, ſeu indeſinéter ante pedes Achillis volutatus.

PERVICACIS] in ſententia ſua obfirmati, B pertinacis,&,vt alibi,cedere neſcij. quamquam intereſt inter peruicaciam & pertinaciam.

SETOSA DVRIS EXVÊRE] id eſt,porcorum,& ceterarum beſtiarum, in quas à Circe fuerant verſi,figuras exuerũt, & humanas recuperarunt,Circe volẽte,ac libente.hac de re Homerus ὀδ.κ. Κίρκη δὲ δι᾽ ἐκ μεγάροιο βεβήκει Ῥάβδον ἔχουσ᾽ ἐν χειρὶ, θύρας δ᾽ ἀνέωξε συφειοῦ, &c. id eſt , Circe autèm per domum, & è domo egreſſa eſt,virgam manu tenens:foreis autem haræ aperuit . ſequitur, Τῶν δ᾽ ἐκ μὲν μελέων τρίχες ἔρρεον, ἃς πρὶν ἔφυσε Φάρμακον οὐλόμενον, τό σφιν πόρε πότνια Κίρκη· Ἄνδρες δ᾽ ἂψ ἐγένοντο νεώτεροι, ἢ πάρος ἦσαν. id eſt, ex eorum autem membris pili defluebant, quos C prius naſci fecerat pharmacũ pernicioſum,quod eis dederat veneranda Circe. Viri autem citò facti ſunt iuniores,quàm antea erant.

REMIGES VLYSSEÏ] ſocij Vlyſſis.epiſt. 2.lib.1. *remigium vitioſum Ithacenſis Vlyſſei.*

RELATVS] ſic habent duo cod. Vatic. & Iann.Raïnut.Vrſ.Torneſ.& ita legendum, non *relapſus*.relatus autẽ,id eſt,redditus & reſtitutus.

ATQVE NOTVS IN VVLTVS HONOR] id eſt,& facies priſtina honeſta,omnibus nota,nempe humana.

AMATA NAVTIS MVLTV̀M] ô tu, quam nautæ,& inſtitores multùm amant. Cùm videri velit eam honorificè appellare,eíque blandiri,reuera tamen contumelioſè inſectatur. qui D ſint inſtitores dixi ſup.ad Od.6.lib.3.

IVVENTAS] id eſt,iuuenta. nam quamuis Deæ nomen ſit,eodem tamen etiam ætas hæc ſignificatur.

VERECVNDVS COLOR] purpureus,& rubicundus:qualis ineſt in pueris, & adoleſcentibus,qui verecundi ſunt natura: vel per verecũdum colorem, ideo rubicũdus ſignificatur: quia, quos pudet,ij erubeſcunt. ſignificat,ſibi cantiones,& veneficia Canidiæ pallorem,maciem, canitiémque attuliſſe.

RELIQVIT OSSA, &c.] nihil mihi reliquit præter oſſa pelle lurida amicta : vel præter oſſa & pellem luridam. prouerbium de ſumma macie. Plaut.Capt. *Maceſco,conſeneſco, & tabeſco miſer: Oſſa atque pellis ſum miſera macritudine.* Theocritus εἰδ.δ. Τήνας μὲν δήτοι τὰ ζπόρτιος αὐτὰ E λέλειπται τ᾽ ὀστέα. id eſt, Illius quidem iuuencæ ſola oſſa relicta ſunt. Apollon. Ἀργον.β. πίνῳ τέ οἱ αὐσταλέος χρὼς Ἠσκλήκει: ῥινοὶ δὲ σὺν ὀστέα μοῦνον ἔεργον. id eſt,ſordibus ei corpus erat aridum & ſqualidum: pellis autem & oſſa ſola continebant.Virg.Palæm. *vix oßibus hærent.*

PELLE AMICTA LVRIDA] pallida, ſubuiridi , vel crocei coloris : qualis vmbrarum, arquatorum,luræ,Orci.vt ſup.Od.4.lib.3 *luridũ Miſſos ad Orcum.* amicta autẽ, id eſt,veſtita, epiſt. 15.lib.1. *Pomiſne & pratis, an amicta vitibus vlmo.*

TVIS CAPILLVS ALBVS EST] tui odores, tuáque vnguenta, id eſt,veneficia, mihi canitiem attulerunt. Oda 14. lib.3. *Lenit albeſcens animos capillus.* F

NVLLVM A' LABORE ME] nulla mihi à labore, ſiue animi, ſiue animi & corporis datur intermiſſio, nulla conquieſcendi poteſtas.

VRGET DIEM NOX, ET D.] id eſt, ſine vlla temporis intermiſſione laboro,cõtinuis animi laboribus exerceor.diurno labori ſuccedit nocturnus,& nocturno diurnus.

NEQVE EST LEVARE] οὐδ᾽ ἔστι, vel ἔξεστι. non licet,non datur reſpirare.diſtenta mihi ſunt ſpiritu præcordia, neque ea reſpirãdo leuare poſſum. iccircò enim data eſt reſpiratio, vt & attrahatur aër frigidus,qui calorẽ inteſtinum, ac naturalem refrigeret: & viciſſim pectus ſpiritu, & aëre concalefacto diſtentum , atque inflatum ſubleuetur. G

ERGO NEGATVM VINCOR, VT CREDAM] horum verborum hæc ſententia eſt.ergo ego nũc tandem infelix meis malis vincor,vt credam, & fatear id, quod initio negaueram : quidnam? Sabella carmina,id eſt,Canidiæ Sabellę cantiones vim habere ad permouendos, & perturbandos hominum animos.

CAPV́TQVE MARSA.] & vt credam,caput Marſis cantionibus,ſeu carminibus, quodámodo diſrumpi,amentiáque affici. ſuprà Oda.5. eodem lib. *nec vocata mens tua Marſis redibit vocibus.*

DISSILIRE.] in diuerſas parteis ferri, diſſipari,differri.epiſt.18.lib.1. *Gratia ſic fratrum geminorum Amphionis,atque Zethi diſſiluit.* H

QVANTVM NEQVE ATRO DELIBVTVS] Hercules Eunomo Architelis filio, à ſe non ſpõte interfecto , volũtario ſe exſulio multauit, atque in oppidum Thrachinem proficiſci conſtituit. Cùm ad Euenum fluuium,cuius portitor erat Neſſus centaurus,perueniſſet,ipſe fluuium pedibus ſuperauit:Deianiram autem mercede pacta Neſſo traijciẽdam reliquit. Hic,dum eam traijcit , vim ei inferre conatur . Hercules Deianiræ vim propulſantis clamore exaudito, egredienti Neſſo mortiferum vulnus inflixit.Neſſus moribundus, Deianiræ ad ſe euocatæ dixit, ſe philtrum ei dare velle,quo Herculis erga ſe amorem perpetuum, ac ſempiternum retineret,

A (conſtabat antẽ id philtrum ex ipſius Neſſi cru-
ore, & eo veneno, quo ſuorum telorum cuſpides
Hercules inficere ſolebat.) Quo cupidè accepto,
& ſtudioſè ſeruato, cùm Deianira parum gratũ
de Iola Euryti filia nuntium accepiſſet, verere-
túrque ne Iolam ſibi anteponeret Hercules, tu-
nicam ad eum miſit cruore illo imbutam, cùm
exiſtimaret philtrum eſſe: quam cùm ille induiſ-
ſet, venenúmque illud corporis contactu conca-
lefactum, vſque ad viſcera permanaſſet, voces il-
las miſerabileis edidit, quæ leguntur apud So-
phoclem in Trachin. vide Od. 3. huius lib.

NEC SICANA FERVIDA VIRENS] Sic ego hunc locum veterum codicum auctori-
B tatem ſecutus emendaui. ſic enim ſcriptũ reperi
in cod. Don. Iann. & duobus Vatic. duobus Pe-
tri Danielis, & totidẽ Nicotianis, & vno Nicot.
Cleric. & duobus Ruſſardinis, *Virens in Ætna.*
quod ſine dubio rectum eſt, vt per virentẽ flam-
mam ſignificari intelligamus eam, quæ valida &
perpetua ſit, & numquam lãgueſcat, aut moria-
tur: quemadmodum apud Homerum ἰλ. ι. φλὸξ
ἐμαράνθη, id eſt, flamma exaruit: ſeu marcida fa-
cta eſt, pro exſtincta eſt. & ἰλ. ψ. τῆμος πυρ-
καϊὴ ἐμαραίνετο. id eſt, tunc incendiũ marceſce-
bat. *Vrens* autem, quod in ceteris omnibus ma-
nuſcr. reperitur, longè eſt ineptiſſimum. Ego igi-
tur priore ſententia deſiſto: quæ fuit huiuſmodi,
Virens eſſe mendoſum, & legendum *Vibrans.* Sic
autem hanc ſententiam confirmabam in priore
C editione. Ex hoc *virens*, quod mihi deprauatum
videbatur, coniectura ductus, tamquam manu
quadam, ad veram, ac germanam (vt tum puta-
bam) lectionem, *vibrans flamma*, reponebam: at-
que ita diſputabam. *Vibrans flamma* (opinor) ab
Horatio appellatur, quæ ſtricti ferri, aut luminis
in morem ſplendet, ac micat: vel quæ ſe attollit,
atque eiaculatur in auras: qualem deſcribit Lu-
cretius lib. 6. Ætnæ flammam, & Virg. lib. 3. Æn.
ſic Lucr. *Nunc tamen illa modis quibus irritata repẽ-
te Flamma foras vaſtis Ætna fornacibus efflet, Ex-
pediam. primùm totius ſubcaua montis Eſt natura, fe-
rè ſilicum ſuffulta cauernis, &c.* ſequitur mox, *Ven-
tus enim fit, vbi eſt agitando percitus aër. Hic vbi per-
caluit, calefecitque omnia circum Saxa furens quà cõ-
D tingit, terrámque: & ab ollis Excuſſit calidum flam-
mis velocibus ignem: Tollit ſe, ac rectis ita faucibus ej-
cit alte, Funditque ardorem longè, longéque fauillam
Differt, & craſſa voluit caligine fumum, Extruditq;
ſimul mirando pondere ſaxa.* Et Virgil. *ſed horrificis
iuxta tonat Ætna ruinis: Interdúmque atram pro-
rumpit ad æthera nubem Turbine fumãtem piceo, &
candente fauilla. Attollitque globos flammarum, &
ſidera lambit: Interdum ſcopulos, auulſáque viſcera
montis Erigit eructans, liquefactáque ſaxa ſub auras
Cum gemitu glomerat, fundóque exæſtuat imo.* quos
Virgilij verſus ex Pindari Oda 1. expreſſos, aut
certè imitatos oſtendit Macrob. lib. 5. Saturnal.
cap. 17. κίων δ' οὐρανία συνέχει, νιφόεσσ' Αἴτνα
πανέτης χιόνος ὀξείας τιθήνα, τᾶς ἐρεύγονται μὲν
ἀπλάτου πυρὸς ἁγνόταται ἐκ μυχῶν παγαί: E
ποταμοὶ δ' ἁμέραισι μὲν προχέοντι ῥόον κα-
πνοῦ αἴθων': ἀλλ' ἐν ὄρφναισι πέτρας φοίνισσα κυ-
λινδομένα φλὸξ ἐς βαθεῖαν φέρει πόντου πλά-
κα σὺν πατάγῳ: κεῖνο δ' Ἁφαίστοιο κρουνοὺς ἑρ-
πετὸν δεινοτάτους ἀναπέμπει: id eſt, Columna
autem cæleſtis continet, niuoſa Ætna, per totum
annum niuis acutæ nutrix: cuius ex receſſibus e-
ructantur ignis, ad quem nemo accedere audeat,
puriſſimi fontes. Fluuij autẽ ignei interdiu pro-
fundunt fluentum fumi candens, ſeu nigrum:
noctis autẽ tenebris pœnicea flamma voluitur,
& ſaxa portat in maris æquor profundum cum
ingenti ſonitu. Illud autem Vulcani reptile ſca-
turigines horribiliſſimas ſurſum mittit. Iam ver-
bum vibrare, ſæpius eſſe abſolutum, quàm ἐνερ- F
γητικὸν, id ex Lucret. Virgil. M. Tull. intellige-
re licet. Lucretius libro tertio, *Quin etiam tibi ſi
lingua vibrante minacem Serpentem, & cauda pro-
cero corpore vtrinque Sit libitum in multas parteis di-
ſcindere ferro, &c.* Virgilius Æneid. 2. *Sibila lam-
bebant linguis vibrantibus ora.* idem libr. nono, *Vi-
branti gladio conixus ab aggere dexter Occupat.* &
lib. 10. *Vibranti cuſpis medium tranſuerberat ictu.*
M. Tull. orat. perf. de Demoſt. *Cuius non tam vi-
brarent fulmina illa, niſi numeris contorta ferrentur.*
Idem in Lucullo. *Nobiſmetipſis modò cæruleum ma-
re videbatur, nunc rauum: nunc, quia à ſole collucet, al-
beſcit, & vibrat.* Idem in Bruto extremo. *& erat
oratio cùm incitata, & vibrans, tùm etiam accurata
& polita.* Quinctil. lib. 10. de Archilocho. *cùm va-
lida, tùm breues, vibrantésque ſententiæ.* hanc igitur G
ſcripturam verã eſſe puto, *Vibrans in Ætna flam-
ma.* Nam quòd quidam emendauerunt, *Furens in
Ætna flamma*, non equidẽ inuideo: & ſcio Virg.
lib. 4. Æn. in extr. dixiſſe: *flammæq; furentes Culmi-
na perq; hominum voluantur, pérque Deorum:* Verùm
hæc lectio, quam ſequor, & propius abeſt à vere-
re ſcriptura *Virens*, & ſignificãtius (meo quidem
iudicio) exprimit flãmæ è fornacibus illis erum-
pentis, & in altum ſeſe eijcientis, & congloban-
tis naturam. *Vrens* autem factum eſſe puto ex *Vi-
rens*: & *Virens* ex *Vibrans* errore, & negligentia li-
brariorũ. Hæc igitur olim ſcripſeram. Nunc autẽ
ſententia mutata, *Virens flamma* retineo, & virẽ- H
tem flammam interpretor, validam, acrem, per-
petuam, non langueſcentem. Cur ſententiã mu-
tem autẽ vna hæc cauſa eſt, quod tutius eſſe ar-
bitror veteres codices ſequi, præſertim vbi de-
fendi poſſunt, vbíque probabilẽ ſcripturam cõ-
tinent, quàm aliam excogitare. Si quis tamen *vi-
brans flamma*, quæ lectio coniectura ſola nititur,
huic anteponet, non improbabo.

TV DONEC CINIS, &c.] tu veluti quæ-
dam venenorum officina, nõ ceſſabis me tuis ve-
nenis exurere, donec exaruerim, & cineris in
modum cõſumtus, atque à ventis diſperſus fue-
rim: ſeu donec in cinerem verſus fuerim, vt lo-
quitur Oda 3. lib. 3.

COLCHICIS] Medeæ venenorum ſimilli-
mis.

A mis. ſuprà Od.5. *Flammis aduri Colchicis.* & Od.13 lib.2. *ille venena Colchica, Et quicquid vſquam concipitur nefas, Tractauit, &c.*

Q V Æ F I N I S?] finis generis fœmin. vt ſuprà Od.18.lib.2. *fine deſtinata.* & Lucr. lib.1. *Denique iam quoniam generatim reddita finis Creſcendi rebus conſtat.* & Virg. lib.5. *Qua finis ſtandi?*

Q V O D M E M A N E T S T I P E N D.] quod tibi à me vis ſtipendium perſolui? id eſt, quam mihi pœnam irrogabis aut impones? quam me pœnam vis ſufferre, ac ſuſtinere?

E F F A R E] quidam legi volunt Ecfare, quomodo ſcriptum reperi etiam ego in vno, & altero codice antiquo.

B I V S S A S] participium à verbo *iubeor:* de quo alibi. iuſſas autem, id eſt, à te in me conſtitutas: vel quas ego ſubire & luere abs te iuſſus fuero.

C V M F I D E] tralatio à pecunia: quæ cum fide ſolui dicitur, ſi tota, & ad diem ſoluatur.

E X P I A R E] pœna ſubeunda luere, ac delere. vt Od.1.lib.2. *arma Nondum expiatis vncta cruoribus.* & huius lib. Od.5. *dira deteſtatio Nulla expiatur victima.* Cicero de haruſp. reſp. *nomen populi Rom. tanto ſcelere contaminauit, vt id nulla re poſſit, niſi ipſius ſupplicio, expiari.*

M E N D. L Y R A V O L E S S O N A R I.] id eſt, falſò, ſeu falſis carminibus, & mendacibus hymnis laudari. ſignificat, eam veris laudibus ornari non poſſe.

C T V P V D I C A, T V P R O B A.] ſignificat, eam eſſe impudicam, & improbam. ſic Catull. in quandam. *Pudica & proba, redde codicillos.*

P E R A M B V L A B I S A S T R A S I D V S] tanquam Erigone referẽtis in ſiderum numerũ: vel tu ſidus aureum inter aſtra verſaberis. hoc dicitur intereſſe inter aſtrum & ſidus, quòd ſidus, vna ſtella ſit: aſtrum, multæ: vt Virgiliæ, Orion, Vrſa maior, & Vrſa minor, &c. ſidus autem aureum dixit ἐπιθετικῶς, vt non ſemel Virg. Æn.2. *ferit aurea ſidera clamor.* & lib.11. *Tum verò immẽſus ſurgens ferit aurea clamor Sidera.*

I N F A M I S H E L. C A S T. O F F E N S.] Quæ ſunt peruulgata, omnibúſque notiſſima de Steſichoro poëta, iccircò eum oculis eſſe multatum, quia Helenam verſibus maledicis, & contumelioſis lacerarat, prætermitto. Pauſanias autẽ in Laconicis, noua quædam hac de re, atque inaudita profert, Leonynum quendam Crotoniatam in inſulam Λευκὴν profectum, Achillem in ea, duos Aiaces, alióſque Heroas, & vnà cũ illis Helenam vidiſſe: cum ea etiam eſſe locutum, ſibíque ab illa eſſe mandatum, vt, cùm primùm Himeram (qua in vrbe natus eſt Steſichorus) nauigaſſet, Steſichoro nuntiaret, ſe iratam ob carmen in ſe ſcriptũ, oculos ei ademiſſe: Quo nuntio accepto Steſichorum ſtilum vertiſſe, Helenámq;, quam antea vituperarat, laudauiſſe. Eius autem palinodiæ principiũ ponit Plato in Phædro his verbis, ἔστι δὲ τοῖς ἁμαρτάνουσι περὶ μυθολογίαν καθαρμὸς ἀρχαῖος, ὃν Ὅμηρος μὲν οὐκ ᾔσθετο, Στησίχορος δέ. τῶν γὰρ ὀμμάτων στερηθεὶς διὰ τὴν Ἑλένης κακηγορίαν, οὐκ ἠγνόησεν, ὥσπερ Ὅμηρος, ἀλλ' ἅτε μουσικὸς ὤν, ἔγνω τὴν αἰτίαν, καὶ ποιεῖ εὐθὺς, Οὐκ ἔστ' ἔτυμος ὁ λόγος οὗτος, οὐδ' ἔβας Ἐν νηυσὶν εὐσέλμοις, οὐδ' ἵκεο πέργαμα Τροίας. ποιήσας δὴ πᾶσαν τὴν καλουμένην παλινῳδίαν παραχρῆμα ἀνέβλεψεν, id eſt, iis, qui in fabulando peccarũt, vetus eſt expiatio, quæ Homerũ quidem fûgit, ſed non Steſichorum. Nam cùm oculis orbatus eſſet propterea, quòd Helenæ maledixerat, non ignorauit, quemadmodum Homerus, ſed, vt pote qui muſicus eſſet, cauſam eius rei intellexit, & continuò hoc carmen fecit. *Non verus ille eſt ſermo: numquã puppibus vecta es velinolis opulẽta ad pergama Troia.* F Abſoluta igitur tota illa, quæ appellatur, palinodia, oculorũ ſenſum continuò recuperauit. vſurpat M. Tullius huius carminis principium lib. 9. epiſt. ad Attic. οὐκ ἔστ' ἔτυμος λόγος (vt opinor) *ille de ratibus*, id eſt, non eſt verus ille rumor de Pompeij nauibus. Extat & alius Steſichori verſus apud Lycophronis interpr. ad eandẽ rem pertinens, Τρῶες τοί ποτ' ἴσαν Ἑλένης εἴδωλον ἔχοντες.

I N F A M I S H E L E N Æ] quam infamarat Stheſichorus: dedecore & infamia notatæ à Steſichoro. nõ diſſimulabo me reperiſſe in vno Vatic. libro, Infimis. de qua ſcriptura equidem nihil pronũtio. tantùm admonitum lectorem velim, vt conſideret, idẽm ne ſit ſentiendum de nomine infamis, quod de infacetus cenſuit Hermolaus Barbarus: nempe ſcribendum eſſe, inficetus. G

V A T I] Steſichoro. de quo ſuprà ad Odam 9. libri 4. vide de eod. multa apud Quinct. lib.10.

E T T V] tu quoque eorum exemplo.

O N E C P A T E R N I S] hæc palinodia triſtionis contumelioſæ pleniſſima eſt: immò verò mera contumelia eſt, cum vrbanitate tamen Horatiana coniuncta. Vult enim Horatius intelligi, quæ laudandæ Canidiæ cauſa dicit, eſſe planè falſa. N E C I N S E P V L C R I S, &c.] id eſt, nec docta, ſeu quæ neſcis pauperum mortuorum cineres nono poſt eorum mortem die diſpergere, ac diſſipare. innuit hoc eam factitare ſolere.

N O V E N D I A L E S] nouendiales pulueres, nouendiale ſactum, nouendiales ludi, nouẽdiales feriæ à numero dierum ſunt dictæ. Nam cadauer domi dies ſeptẽ ſeruabatur: octauo die comburebatur: nono ſepeliabatur, ſeu humabatur: deinde iuſtis perſolutis, & impoſita inſcriptione humatus dicebatur mortuus. ante hoc tempus, & antequàm hæc facta eſſent, dicebatur eſſe ſupra terram. Ad hunc locum pertinet illud Virg.5. Æneid. *Præterea ſi nona diem mortalibus almum Aurora extulerit, radiiſque retexerit orbẽ, &c.* ad quem locum lege Seruiũ, qui ibi profert hũc Horatianum verſum. H

P V R Æ M A N V S] καθαραὶ χεῖρες: non maculatæ ſanguine: quod eſt falſum, vt cetera omnia.

A Tvv'sqve venter partvmeivs]
vẽter partumeins eſt, qui partum edere & ſolet,
& poteſt: venter fæcundus: qualis profectò non
eſt Canidiæ: id eſt, Gratidiæ. eſt autẽ nomen con
flatum à partu, & verbo meio. in codice Io. Mo
rellij viri nobilis, & in primis eruditi, annotatũ
erat ad hanc vocem *partumeius, partui aptus.*

tvo Crvore rvbros] tuo cruore,
& tabo commaculatos in puerperio tuo.

Vtcvmqve, &c.] quoties, vel quando-
cumque tu partu edito è lecto ſurgis fortis puer-
pera. quod numquam tibi contigit. numquam
enim nec paris, nec peperiſti. videtur enim ſi-
gnificare, Canidiam obſtetricis opera, & mini-
B ſterio vti, quæ pannos eius cruore ex partu inqui
natos, abluat, cùm longè aliud & ſentiat, & velit
intelligi. Nam nec vmquam puerpera fuit, neq;
obſtetrice vſa eſt, neque pannos habet cruentos,
vtpote quæ ſuppoſitos partus oſtentet, non ve-
ros. vt ſup. Od. 5. *ſi vocata partubus Lucina veris
affuit. Exſilis* autem ſecundæ perſonæ eſt, à ver-
bo exſilio.

CANIDIA.

obseratis] obturatis, clauſis, ſurdis. ob-
ſerare à ſera factum. vtitur & Catull. ad Ipſithill.
ſeu, vt alij volunt, hoſpitellam, *Ne quis liminis ob-
ſeret tabellam.*

Non saxa nvdis svrd.] huius
C verſus, & proximi ſententia eſt. Non ſunt nautis
ſurdiora ſaxa, quæ fluctibus hibernis verberãtur,
ſubintell. quàm ego tibi ſum. vel hoc modo. non
magis audiunt nautas miſeros, nudos, & eiectos
ſaxa, quæ à fluctibus hibernis verberantur, quàm
ego te. *nudis* autem, id eſt, ſpoliatis, naufragis. ſic
ſuprà Od. 7. lib. 3. *nam ſcopulis ſurdior Icari Voces
audit adhuc integer.*

tvndit] verberat. Virgil. Æneid. 5. *Eſt pro-
cul in pelago ſaxum, ſpumantia contra Littora: quod
tumidis ſummerſum tunditur olim Fluctibus, hiberni
condunt vbi ſidera Cori.* Idem in Daphn. *Nec per-
cuſſa iuuant fluctu tam littora, &c.*

Neptvnvs hibernvs] id eſt, mare
tempeſtatibus hibernis commotum, atque ven-
D tis concitatum.

salo] fluctu: maris agitatione, & iactatione.
Græcum nomen eſt, ex quo *σαλεύειν* agitare,
concutere.

Invltvs vt tv riseris, &c.] egó
ne committã, vt tu impunè riſeris Cotyttia, quæ
ſacra tu tuis verſibus vulgauiſti? de hoc loquẽdi
genere vide quæ ſunt annotata ad illum locum,
Víſne tegam ſpurco Dama latus? Satyr. 5. lib. 2.

Cotyttia] ſic ſcribendum docuit Poli-
tianus, non *Cocytia.* Cotyttia autem dicta ſunt ſa
cra quædam nocturna, flagitioſa, obſcæna, & ne-
faria, à Cotyttone impudentiæ, & Veneris ob-
ſcænæ dea, cuius ſacerdotes erant Baptæ: de qua
Iuuenalis Sat. 2. *Talia ſecreta coluerũt Orgia tæda Ce-
E cropiam ſoliti Baptæ laſſare Cotyttô.*

liberi Cvpid.] liberi, id eſt, nulla lege,
nullóque pudore à libidine reuocati: liberè &
ſolutè per omne libidinis, quantumuis obſcænæ,
& flagitioſæ genus vagantis.

Et Esqvil. pontif. venefici]
conſcius, & particeps à me factus eorum ſacro-
rum & veneficiorum, quæ in Eſquiliis tracto: vel
dic pontificem eum appellari veneficij Eſquili-
ni, quia veluti pontifex quidam hæc ſacra repre-
hendat, & de his exiſtimare, & iudicare audeat.
erat enim pontificum religiones, & cæremonias
tueri. Feſtus, *Pontifex maximus, iudex, atque arbiter
habetur rerum diuinarum, humanarúmque.* Plautus
Rudente, *Lubet iurare. túne pontifex periurio es?*

Impvne vt vrbem, &c.] egóne te F
patiar inultum eſſe, qui me populi fabulam fe-
ceris?

Qvid proderit ditasse, &c.]
id eſt, quid proderit tibi te Pelignas anus impen-
ſo pretio conduxiſſe, vt te dolore, & cruciatu cor
poris liberarent: præſentibúſque venenis vſum
eſſe, vt ſtatim exanimatus miſeriarũ tuarũ portũ
occupares, ſi tardius, quàm optas, moriturus es?

dvcenda] producenda, extrahenda. ſic di
cimus *ducere bellum.*

in hoc] ad hoc, propter hoc, *ἐπὶ τούτῳ.*

svppetas] vt ſufficias, ac ſuppedites ma
teriam, & locum nouis doloribus: vel vt ſis ſem-
per recens & integer nouis doloribus. *ἵνα ἐπαρ-
κῇς καιναῖς ἀλγηδόσι.*

doloribvs] ſic habẽt aliquot libri ſcri- G
pti, & excuſi: quidam ſcripti *laboribus*: quidam
cruciatibus.

infidvs] qui Deorum conſilia recondita
vulgauit, vt dicemus ad Satyr. 1. lib. 1. ſed mihi ta-
cendum non videtur, me in octo lib. manu ſcrip
tis legiſſe, *Pelopis infidi pater.*

benignæ] copioſæ, affluentis, abundantis,
largæ. videntur quidem hæc pugnare, copioſum
eſſe, & egere: ſed ea eſt Tantali, & Tantali ſimi-
lium pœna, vt in media rerum copia egeant. de
hac autem Tantali pœna vide annot. ad Satyr. 1.
libri primi.

Optat Prometheus] de Prome- H
theo ſuprà diximus nonnulla ad Od. 3. lib. 1. ad
quæ hæc addamus: Prometheum iccircò Cauca-
ſo eſſe affixum fingi, quòd is in monte illo aſſi-
duè hærens, inde aſtra ſtudioſè contemplaretur,
& rerum cæleſtiũ cognitioni operã daret. quod
teſtatur & Cicero lib. 5. Tuſcul. quæſt. non longè
à princip. Eſt autem hic mons circa Aſſyrios, al-
tiſſimus, & pæne dicam, ſideribus vicinus. ex
quo fit, vt aſtra maiora, quàm aliunde videantur,
demonſtret, & planiſſimè eorum ortus obitúſq;
declaret. Dicitur idem totam fulminum rationẽ
accuratè perquiſiuiſſe, eámq; perſpectam & co-
gnitam hominibus indicaſſe. Ex quo ignem cæ-
leſtẽ furatus eſſe traditus eſt. Quòd autẽ Aqui-
la cor eius exeſt, ſignificat ea fabula curam, &
ſollicitu-

A ſollicitudinem acrem animi, qua ſiderum motus
perueſtigauit.

OBLIGATVS] id eſt, *alligatus*: vel dic *obligatus*, quaſi circumligatus, id eſt, firmiſſimè & tenaciſſimè ligatus. ſic enim dicunt Latini, *nexu ſe obligare*, & *verborum obligationes*, & *obligare vulnus*, & *obligatus beneficiis*. Sed cur non dixit, *obligatus Caucaſo*, potius quàm *aliti*? An hoc ſignificat, Prometheo aquilam eſſe aſſiduè affixam per hypallagen? an Prometheum Caucaſo eſſe obligatum & affixum, vt aliti, id eſt, aquilæ pabulum aſſiduè præbeat, quaſi *aliti* poſitum ſit pro, alitis cauſa?

OPTAT SVPREMO, &c.] de Siſypho, & eius ſaxo, cùm fabula ſit notiſſima, tùm colle-
B gimus quædam ad Od. 14. lib. 2. ibi, *damnatúſque longi Siſyphus Æolides laboris*.

VOLES MODÒ ALTIS DESIL. TVRR.] modò voles te ex altis turribus præcipitem agere.

ENSE PECTVS NORICO RECLVDERE] tibi pectus ferro tráſfigere. ſic Virg. loquitur lib. 10. Æn. *Tum latebras animæ pectus mucrone recludit*. Noricus enſis autem à gente Norica dictus, Rhœtis, & Lepontiis finitima. Ná inter Noricos, & Rhœtos Rhenus fluuius interfluit. ſuprà Od. 16. lib. 1. *quas neque Noricus Deterret enſis*.

INNECTES] ſic reperi ſcriptum in duobus codicib. Vrſin. Raïnutij, Faërn. Nicot. Ruſſ. Cle-
C ric. in tribus Vatic. Faërn. Torn. *nectes*.

VECTABOR HVMERIS] tuis humeris inſidebo mihi inuiſis.

AN, QVÆ MOVERE CEREAS] an ego, quæ cereas imagines motu præditas efficere, & animare poſſum, &c. adhibebátur autem cereæ, & laneæ imagines in rebus magicis: vt ſat. 8. lib. 1. *Lanea & effigies erat, altera cerea*.

VT IPSE NOSTI CVRIOSVS, ET POLO] in libro Iannoct. ſcriptum eſt, *Vt ipſe curioſius noſti, & polo*. quam ſcripturam non reijcerem, niſi magis mihi placeret vulgata.

ET POLO DERIPERE LVNAM] ſu-
D prà Od. 5. *Lunámque cælo deripit*. *Deripere* autem non *diripere*, ſcriptum eſt in omnibus libris calamo exaratis.

EXCITARE] excitare mortuos ab inferis.

DESIDERÍQVE TEMPERARE POCVLVM] & conficere, ac miſcere poculum amatorium. ſup. Od. 5. *Amoris eſſet poculum*. temperare, κερᾶσαι.

PLOR. ART. IN TE NVLL. HABENTIS EXIT.] Cùm diſſentirent hoc loco inter ſe libri veteres, aliíque haberent, *Plorem artis in te nil habentis exitus*: alij, *Plorem artis in te nil habentis exitum*: alij, *nil agentis exitum*: ego olim eá ſcripturam, quę mihi probabiliſſ. viſa erat, quæq; reperitur in duobus cod. Vatic. Iannoct. Torneſ. (quamquam in vno ex his, nó ſine litura.) *Plorem artis in te nil agentis exitum*, ſecutus eram. quam

ſic explicabam: ego, quæ Lunam è cælo poſſum E
deducere, & mortuos excitare ab inferis, & amatoria pocula præſentiſſima conficere, vſq; adeóne infelix ero, vt ars mea in te ſit inanis, nullámque vim aut poteſtatem habeat? hæc mihi quidé videbatur eſſe verborum ſententia: ſed hærebat ſcrupulus, quòd genus hoc loquendi, *ars nil agit in aliquo*, ſeu *in aliquem*, pro eo, quod eſt, inanis eſt, & nullam vim habet, & nil valet, videbatur mihi, vt & nunc videtur, parùm Latinum, & Horatio, eleganti ſcriptori, indecorum. nam *nil agere* quidem, inanem operam ſumere eſt: quo ſæpe vtuntur Latini. vtitur & Hor. ſat. 9. lib. 1. *ſed nil agis: vſque tenebo*. & ſaty. 3. lib. 2. qui lo-
cus videtur præcipuè huius lectionis ſententiam F
adiuuare. *Nil agit exemplum, litem quod lite reſoluit*. ſignificat enim inutile, atq; inane eſſe exemplum, quod rem dubiam & cótrouerſam, alia re dubia ſoluit. hoc igitur tunc afferebam, quo hanc ſcripturam defenderé. nam illam alteram, *artis in te nil habentis exitum*, planè reiiciebam. quæ tamen reperitur ferè in omnibus libris excuſis, Venetis, Lugduné ſibus, Pariſienſibus, Germanicis, & maiore parte manuſcriptorum. ego auté eam annos ab hinc duodecim ita in meo libro immutaram, *Plorem artis in te nil valentis exitum*. quod idem nuper venit in métem Paullo Manutio, viro doctiſſimo, ſeu potius Mureto: qui ita curauit excudendum, cùm Aldini antiquiores habeant,
nil habentis. neque verò hæc mihi ſcriptura diſpli- G
ceret, ſi eius exſtaret in libris veteribus vel tenuiſſimum veſtigium. Nunc cùm id non ſit: hác, quam explanaui, & quæ reperitur in libris ſcriptis, *Plorem artis in te nil agentis, exitum?* tenebam, quia non habebam meliorem. Nam, ne mentiar, ne eam quidem magnopere probabam. Videbatur enim mihi inelegans & inſolens, ac, pæne dicàm, barbarum loquendi genus: vt & nunc videtur. *ars nil agit in te*, vt ſuprà dixi. Núc igitur (vt, quod ſentio, liberè dicam) hanc ipſam ſcripturá, quam religione quadam deterritus immutare, aut reijcere tum non ſum auſus, corruptam eſſe, neque vllum mendum ineſſe in verbo *habentis*, ſed in voce *nil*, aut in voce *exitum*: &, ne longum faciam, totum hunc locum ſic eſſe legendum pu-
to. *Plorem artis in te nullum habentis exitum?* ſeu, ſi H
quis malit, quòd in quibuſdam libr. reperitur, *Plorem artis in te nil habentis exitus?* Natum autem fortaſſe mendum eſt ex hac ſcriptura, *null' habentis*, & ex ignoratione cóſuetudinis loquendi Horatianæ. Nam cum indocti quidam ſiue librarij, ſiue lectores, quid ſibi vellet illud *null'*, non intelligerent, neque quò referri poſſent hi patrij caſus *artis habentis*, viderent, ex ea voce *null'*, fecerũt *nil*. Ita nobis locus corruptus per manus traditus eſt, quem poſteà nonnulli ita corrigere conati ſunt, vt *agentis* reponerent in locum verbi, *habentis*. in libro quidem Don. perſpicuè vox *agétis* alia & recétiore manu ſcripta eſt. in ſolo auté codice Torneſ. & duob. Vatic. integram reperi:

A quibus cum poſtea conſentire animauerti Lute-
tiæ Clericanum, Nicotianum, vnum Ruſſard. ce-
teros. hanc igitur germanam, & integram ſcri-
pturam eſſe arbitror. verborum autem hic ordo
eſt, Plorem artis nullum exitum in te habentis?
vel, ſi quis forte alteram lectionem huic antepo-
nat, *Plorem artis*, id eſt, plorem gratia artis, *nil exi-
tus*, id eſt, nullum exitum, *in te habentis?* Iam hoc
Plorem artis, Græcorum more dictum eſt, pro eo,
quod eſt, plorem artis ergò, ſeu cauſa artis, vel ob
artem. ſolent enim illi in huiuſmodi loquẽdi ge-
neribus ſubintelligere χάριν, vel ἕνεκα. Plato
in Euthyd. μακαρίζω ἄρ᾽ ὑμᾶς ἔγωγε τοῦ κτή-
ματος, πολὺ μᾶλλον, ἢ μέγαν βασιλέα τῆς ἀρ-
χῆς. i. beatos equidẽ vos duco poſſeſſionis iſti-
B us magis nomine, quàm magnum regẽ, ſeu Per-
ſarum regem, imperij. Ariſtot. ῥητορ. α. πολλοὶ
γὰρ ὑγιαίνουσιν, ὥσπερ Πρόδικος λέγεται, οὓς οὐ-
δεὶς ἂν εὐδαιμονίσειε τῆς ὑγιείας. id eſt, ad verbũ,
quos nemo beatos duxerit valetudinis. quod va-
let, ob valetudinẽ, vel cauſa valetudinis. Dionyſ.
Halicarnaſſeus, ἀρχαιολ. βιβ. ζ. Ταύτης μὲν τοί-
γε τῆς γνώμης ἐπαινοῦντες ὑμᾶς, id eſt, huius
ſententiæ vos laudantes. quod valet, ob hãc men
tem, vel ob hanc ſententiam. Eurip. in Androm.
στένω μὲν οὖν στένω δαΐας τόλμας, ἂν ἔρεξα, ὦ κα-
τάρατος ἐγὼ, κατάρατος ἀνδράσι, id eſt, gemo
igitur facinoris hoſtilis, quod perpetraui. Idem
Iphigenia in Aulide, Ἑλλάδος μάλιστ᾽ ἔγωγε τῆς
C ταλαιπώρου στένω. id eſt, maximè equidem Græ-
ciæ calamitoſæ gemo ac ploro. Idem Phœniſſ.
φεῦ, φεῦ. κακῶν σῶν Οἰδίπου σὸς ὢν στένω malo-
rum tuorum Oedipe ploro. quæ tria poſtrema
exempla proximè accedunt ad hanc locutionem
Horatianam. Integrum eſt illud genus apud
Æſchyl. in Prometh. Αἰ αἰ Προμηθεῦ, σῶν ὑπερ-
στένω πόνων. imitatus eſt etiam Virgil. 11. Æneid.
*Vir Troiane, quibus cælo te laudibus æquem? Iuſtitiáne
prius mirer, bellíne laborum?* id eſt, téne mirer ob iu
ſtitiam prius, an ob belli labores? ſic enim hunc
verſum explico, quamuis paullo aliter Seruius.
Iam hæc loquendi genera, *habere exitum, nullum
habere exitum*, Latinis ſcriptoribus valde ſunt vſi-
D tata: quorum hoc proximũ ſignificat, quippiam
non conſequi finem, cuius gratia cœptum eſt, at-
que ita inane & inutile, ſeu nullius efficaciæ eſſe:
illud alterum, contrarium, nempe ad exitum op-
tabilem peruenire & efficax eſſe, ſeu (vt ita dicã)
effectum aliquem gignere. M. Tull. lib. 7. epiſtol.
ad Att. *Rurſus autem ex dolore municipali, ſermoni-
búſque eorum, quos cõuenio, videtur hoc conſilium ex-
itum habiturum.* Idem Philipp. 2. *Fugam quæreba-
mus omnes, quæ ipſa exitum nõ habebat.* idem de di-
uinat. lib. 2. *Quid ego Haruſpicum reſponſa commemo-
rem? (poſſum equidem innumerabilia) quæ aut nullos
habuerunt exitus, aut contrarios.* Idem Acad. 2. *Ipſa
autem philoſophia: quæ rationibus progredi debet, quẽ
habebit exitum?* Idem ferè valet *reperire exitum*.
Idem Cicero lib. 1. de finib. *Quòd ſi ne ipſarum qui-
dem virtutum laus reperire poteſt exitum, niſi dirigan-
tur ad voluptatem, &c.* Licet etiam ita legere ſer- E
uata eadem loquendi cõſuetudine & elegantia,
Plorem artis in te nil habentis exitus? vt ſic ordo ver-
borum, Plorem gratia artis, nil exitus, id eſt, nul-
lum exitum in te habentis? vt iam diximus. Vide-
tur mihi tamen hæc lectio durior aliquanto al-
tera: contrà illa ſuperior, ſuauior, & concinnior.
Verùm tamen, vt ſunt hominum diſſimilia pala-
ta, amplectatur quiſque quam volet: aliam re-
ſpuat, ac reijciat. manum non verterim. Quòd ſi
cui mea coniectura non probabitur, omniũ ſcri-
pturarum tolerabiliſſima mihi videtur ea, quam
dixi reperiri in codice Iann. & Torneſ. & duobus
Vaticanis.

Q. HORATII FLACCI F
Carmen Sæculare.

PHOEBE, ſiluarúmque potens Diana,
Lucidum cæli decus, ô colendi
Semper, & culti, date, quæ precamur
Tempore ſacro:
Quo Sibyllini monuere verſus,
Virgines lectas, puerósque caſtos
Diis, quibus ſeptem placuere colles,
Dicere carmen. G
Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis, & celas: aliúſque, & idem
Náſceris: poſſis nihil vrbe Roma
Viſere maius.
Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia, tuere matres:
Siue tu Lucina probas vocari,
Seu genitalis.
Diua, producas ſubolem, patrúmque
Proſperes decreta ſuper iugandis H
Fæminis, prolíſque nouæ feraci
Lege marita:
Certus vndenos decies per annos
Orbis vt cantus, referátque ludos,
Ter die claro, totieſque grata
Nocte frequenteis.
Vóſque veraces ceciniſſe Parcæ,
Quod ſemel dictum eſt, ſtabiliſque rerum
Terminus ſeruet, bona iam peractis
Iungite fata.
Fertilis frugum, pecoríſque tellus

ſpicea

A *Spicea donet Cererem corona:*
Nutriant fœtus & aquæ ſalubres,
Et Iouis auræ.
Cóndito mitis,placidúſque telo
Supplices audi pueros Apollo:
Siderum regina bicornis audi
Luna puellas.
Roma ſi veſtrum eſt opus: Iliæq;
Littus Etruſcum tenuere turmæ,
Iuſſa pars mutare Lareis,& vrbem
B *Soſpite curſu:*
Cui per ardentem ſine fraude Troiam
Caſtus Æneas patriæ ſuperſtes
Liberum muniuit iter,daturus
Plura relictis:
Dij probos mores docili iuuentæ,
Dij ſenectuti placidæ quietem:
Romulæ genti date rémque,prolém-
Que,& decus omne.
Quique vos bubus veneratur albis
Clarus Anchiſæ,Veneríſque ſanguis,
C *Imperet bellante prior,iacentem*
Lenis in hoſtem.
Iam mari,terraq; manus potenteis
Medus,Albanáſque timet ſecureis:
Iam Scythæ reſponſa petunt,ſuperbi
Nuper,& Indi:
Iam fides,& pax,& honos,pudórque
Priſcus,& neglecta redire virtus
Audet: appáretque beata pleno
Copia cornu.
D *Augur,& fulgente decorus arcu*
Phœbus,acceptúſque nouem camœnis,
Qui ſalutari leuat arte feſſos
Corporis artus:
Si Palatinas videt æquus arceis,
Rémque Romanam,Latiúmque felix:
Alterum in luſtrum,meliúſque ſemper
Proroget æuum.
Quæq; Auentinum tenet,Algidúmque,
Quindecim Diana preces virorum
Curet: & votis puerorum amicas
Applicet aureis.
Hæc Iouem ſentire,deóſque cunctos, E
Spem bonam,certámque domum reporto
Doctus,& Phœbi chorus,& Dianæ
Dicere laudes.

Carmen ſæculare dictum,quòd ludis ſæcularibus caneretur.Ludos autem ſæculareis primos à Valerio Poplicola inſtitutos eſſe anno c c x l v. poſt vrbem conditam quidam tradiderunt: alij multis annis poſt reges exactos,& Poplicola iam mortuo. quam ſententiam cōfirmant xv.virûm, qui ludis ſæcularibus procurandis & faciendis præerant,commentarij.De tempore magna etiā F diſſenſio eſt inter ſcriptores.alij enim centeſimo quoque anno fieri ſolitos eſſe, vt ſæculum centū annorum ſpatium continere intelligamus: alij centeſimo decimo quoque anno, vt ſæculum ſit ambitus annorum centum & decem. atque huic ſententiæ conſentanei ſunt verſus illi Horatiani, *Certus vndenos decies, &c.* ſuperiorem autē confirmat Pompeius Feſtus his verbis: *ſæculares ludi apud Rom. poſt centum annos fiebant, quia ſæculum in centum annos extendi exiſtimatur.* ſed de ſæculo & ludis ſæcularibus ſi quis plura ſcire volet, legat libellum Onufrij Panuini, qui accuratiſſime de his ſcripſit. Carmen autem ſæculare ad Apollinem maximè & Dianam canitur, quia dij ſunt ἀλεξίκακοι, & ἀποτρόπαιοι, id eſt, malorū de- G pulſores: & iccirco placandi. adde quòd irati, & offenſi, horribiles ſunt: itaque eo magis precibus leniendi. Poſtremò, Troianis amici, & ita, Romanis. Quocirca tanto diligentius venerandi & placandi, ne neglecti, fiant inimici, & alieni.

SILVARVMQVE POTENS] ſiluarum domina. ſic locutus eſt ſup. Od.3.lib.1. *Sic te diua potēs Cypri.* & Od.25.lib.3.ad Bacchū, ò *Naïadum potens, &c.* Dianæ autem gratæ ſunt ſiluæ. ſuprà Oda 21.lib.1. *Vos lætam fluuiis, & nemorum coma, &c.* Callimach. καὶ χορὸς ἀμφιλαφὴς καὶ ἐν οὔρεσιν ἐψιάασθαι.

Ô COLENDI SEMP. ET CVLTI,] ſic epiſt.1. lib.1. *Prima dicte mihi, ſumma dicende camœna, &c.*

TEMPORE SACRO] die feſto, ſeu diebus H feſtis. Oda 12.lib.2. *Ludentem nitidis virginibus ſacro Dianæ celebris die.*

SIBYLL. MON. VERS.] tanta erat apud veteres illos Romanos librorum Sibyllinorum auctoritas, vt in rebus aduerſis, ac difficilibus reip. temporibus non minore ſpe ad eos, quàm ad Etruſcorum diſciplinam confugerent: quod teſtatur M.Tull. lib.4. accuſ. Verr. his verbis. *Itaque apud maiores noſtros atroci, ac difficili reip. tempore, cùm Tib. Graccho occiſo magnorum periculorū metus ex oſtentis portenderetur P. Matio, L. Calpurnio Coſſ. aditum eſt ad libros Sibyllinos, in quibus inuentum eſt, Cererem antiquiſſimam placari oportere.*

DIIS, QVIBVS SEPTEM] Diis vrbis Romæ præſidibus, & cuſtodibus, πολιούχοις.

A SEPTEM COLLES] ſeptem colles vrbis Romæ primò mœnibus incluſi, hi ſunt, Quirinalis, Viminalis, Eſquilinus, Cœlius, Palatinus, Tarpeius, ſeu Capitolinus, Auentinus, quibus additi ſunt poſteà, Cœliolus, Ianiculus, Vaticanus, aut certè eius pars, Collis hortulorum. Ex his montibus aliquot commemorat Horatius: Quirinalem epiſtol. ad Iul. Flor. lib. 2. *cubat hic in colle Quirini.* Eſquilinum non ſemel. ſat. 8. lib. 1. *Nunc licet Eſquilijs habitare ſalubribus.* ſat. 6. lib. 2. *at ſimul atras Ventum eſt Eſquilias, &c.* Palatinũ infrà hac Oda, *Si Palatinas videt æquus arceis.* & epiſt. 3. lib. 1. *Scripta, Palatinus quæcumque recepit Apollo.* Capitolinum, Od. 3. lib. 3. *dum Capitolium Scandet cum tacita virgine pontifex.* & item alibi. Auẽtinum epiſt.
B 2. lib. 2. *Hic extremo in Auentino.* Vaticanum Oda 20. lib. 1. *Redderet laudes tibi Vaticani Montis imago.*

ALME SOL] qui omnia alis & foues.

CVRRV NITIDO DIEM QVI, &c.] id eſt, qui diem curru nitido aperis, & idem claudis. de curru ſolis ſuprà Od. 6. lib. 3.

PROMIS ET CELAS] promis oriẽs, celas & condis óccidens. & ſuprà Od. 5. lib. 4. dixit *condere diem collibus in ſuis.*

ALIVSQVE, ET IDEM NASCERIS] alius, quia alio quotidie loco oritur: vel quia alius eſt dies hodiernus ab heſterno: vel quia alio colore eſt propter cæli, temporiſque diſſimilitudines. idem autẽ, quia ſemper vnus eſt. ſup. Od. 16.
C lib. 1. *quid terras alio calenteis Sole mutamus?*

POSSIS] optantis, ſeu precantis oratio eſt.

APERIRE LENIS] quæ lenem te præbes in aperiendis partubus. de Ilithya diximus ſuprà ad Od. 22. lib. 3.

SIVE TV LVCINA] profert Seruius ad illum locum Virgilij, Pollione, *Caſta faue Lucina.*

SEV GENITALIS] γενεθλία θεά. dea naſcenteis fætus adiuuaris: ſeu partus maturãs, ſeu ad gignendum valens, ſeu fætus vtero incluſos in lucem proferẽs. Taleis autem deos, γενεθλίους Græci vocant. qua voce vſum eſſe Platonẽ lib. 5. de rep. non ita pridem mihi indicauit Ioſephus Scaliger, cùm Lutetiã, vt coniectanea ſua in Var-
D ronem de lingua Latina excudenda curaret, venisset. Platonis autẽ verba ſunt hæc, ξυγγένειαν δὲ καὶ ὁμογνίαν θεῶν κοινωνίαν ἅπασαν ταυτοῦ φύσιν αἵματος ἔχουσαν τιμῶν τις, καὶ σεβόμενος, εὔνους ἂν γενεθλίους θεοὺς ἐς παίδων αὐτοῦ σπορὰν ἴσχοι κατὰ λόγον. vbi vulgò legitur εὔνους ἂν καὶ γενέσθαι τοὺς θεοὺς, id eſt, cognationem autem & ſocietatem gentilitiorum deorum omnẽ vnius ſanguinis natura præditam honorans quis, & colens, deos genitaleis, propitios erga liberorum ſuorum ſationem meritò & probabiliter habuerit. Iam quòd vnius deæ plura nomina ponuntur, referendum eſt hoc ad morem & ritum precantium: qui ne fortè in nomine errarent, cõplura eorum, quos orabant, deorum nomina congerere ſolebant, vt *Luna, Deûm quæ ſola vides periuria vulgi, Seu Cretæa magis, ſeu tu Dictynna vocaris, Huc deſcende.* Horatius Sat. 6. lib. 2. E
Matutine pater, ſeu Iane libentius audis.

PATRVMQVE PROSP. DECR.] facito, vt ſenatuſconſulta, & leges de contrahẽdis matrimoniis, & de maritandis ordinibus, ſanctè ſeruentur, ſecundóſque habeant exitus.

LEGE MARITA] id eſt, & ſuper lege Papia, Poppæa de maritãdis ordinibus, à M. Papio Mutilo, Qu. Poppæo Secundo COSS. Auguſto imperium obtinẽte, lata: per quam ſanciebatur, ne quinquaginta annis minor ſexagenario nuberet: aut ne vir ſexaginta annis minor quinquagenariam vxorem duceret: & vt omnibus ingenuis, prætérquàm ſenatoribus, eorúmque liberis libertinas vxores habere liceret. De hac lege F
Cornel. Tacitus lib. 3. Annalium, his verbis, *Relatum deinde de moderanda Papia, Poppæa, quam ſenior Auguſtus poſt Iulias rogationes incitãdis cælibum pœnis, & augendo ærario ſanxerat.* & Suetonius in Auguſto.

CERTVS VNDENOS DECIES] diſſentiunt etiam hîc codices manu ſcripti. in aliis enim ſcriptum eſt, *Certus vt denos decies per ann. Orbis & cantus, &c.* in aliis, & quidem multo pluribus, trib. Vatic. Iann. Faër. Torneſ. Nicot. Ruſſ. *Certus vndenos dec. per ann. Orb. vt cant. &c.* quam ſcripturam ſecuti ſumus, vt veram & rectam, & ab omnibus viris doctis comprobatam: & ita intelligemus, ludos ſæculareis centeſimo decimo quoque anno fieri ſolitos eſſe. G

ORBIS] ſæculum: quod vel centum & decem, vel centum dumtaxat annorum ſpatium continet.

ET CANTVS, REFERATQVE LVDOS] cantus referat, & ludos ſæculareis. ſed hi ludi non ſemper centeſimo, vel centeſimo decimo quoque anno fiebant. Nam & Suetonius ſcribit, ab Auguſto anticipatos eſſe. & Cornel. Tacitus lib. 2. Annal. tradit, quarto & ſexageſimo anno pòſt quàm Auguſtus ediderat, imperatore Claudio ſpectatos eſſe. Iterũ Suetonius in Domitiano narrat, eum feciſſe ludos ſæculareis habita ratione temporis, & anni, non quo Claudius proximè, ſed quo olim Auguſtus ediderat. H

TER DIE CLARO, TOTIESQVE,] tribus diebus, totidémque noctibus.

VÓSQVE VERAC. CECIN. PARCÆ] ordo verborum, & ſentẽtia hæc mihi videtur eſſe. Vóſq; ô Parcæ veraces cecinisse: id eſt, quæ vera cecinistis, vel quæ veraces eſtis in iis, quæ cecinistis, iũgite bona fata fatis iam peractis, id eſt, præteritis, ac tranſactis: quod quidem ſemel iam à vobis dictũ eſt, & ſtabilis, id eſt, ratus, & fixus, atque immutabilis rerum terminus id ſeruat, neque id vllo pacto poteſt immutari. quídnam ſemel dictũ eſt? vos iuncturas bona præteritis fata. Quòd ſi legamus *ſeruet*, vt habẽt aliquot libri veteres: erit oratio benè precantis, & optantis, hoc modo, & Dij faciant, vt ſtabilis, fixus, & altè hærens terminus id ſeruet. quale illud apud Virgil. Æneid.

A Æneid.12. *Vt potius reor, & potius Dij numine fir-*
ment. atque ita legiſſe videtur Porph.atque adeò
ita legit Seruius ad illum Virgilij verſum , Pol-
lionc: *Concordes ſtabili ſatorum numine Parcæ* : qui
hunc locum profert . ego tamen non improbo,
ſeruat,vt intelligamus eſſe εὐφήμησιν, id eſt, ora-
tionem boni ominis.Neque verò eſt,quòd quiſ-
quam mihi dicat,prouocabulum,*quod*,referri ſo-
lere ad ea, quæ antecedunt potius , quàm ad ea,
quæ ſubſequũtur. Nam quamuis negare nõ poſ-
ſim ita eſſe:conſtat tamen interdum etiam ad ea
referri,quæ ſequuntur.M.Tull.ad Att.lib.2.*Pom*
peius,noſtri amores,quod mihi ſummo dolori eſt,ipſe ſe
afflixit.quorum verborum hic ordo eſt. Põpeius
B noſtri amores, ipſe ſe afflixit, quod mihi ſummo
dolori eſt. Põpeius ad Domit.lib.8.epiſt.ad At-
tic. *In quibus* (litteris) *ſcribis, Cæſarem apud Corfi-*
nium caſtra poſuiſſe.quod putaui, & præmonui,ſit,vt
nec in præſentia committere tecum prælium velit, &
omnibus copiis conductis te implicet, ne ad me iter ex-
peditum tibi ſit,&c. verba illa,*quod putaui*,referẽ-
da ſunt ad ea,quæ ſequuntur, non ad ſuperiora.
T.Liuius lib.22.*quod numquam anteà factum erat,*
*prodictatorem populus creauit.*Idem lib.27. *Id quod*
nullo antè bello acciderat,duo conſules ſine memorando
prælio interfecti velut orbam rempubl. reliquerant.
Iterum M.Tull.Acad.lib.1.*Dabitis enim profectò,*
vt in rebus inuſitatis,quod Græci ipſi faciũt, à quibus
hæc iamdiu tractantur , vtamur verbis interdum in-
C *auditis.* quamquam in hoc poſtremo exẽplo hæc
verba, *quod Græci ipſi faciunt*,videntur media eſſe
interiecta, hoc modo, dabitis enim , vt in rebus
inuſitatis vtamur verbis interdũ inauditis, quod
Græci ipſi faciunt,&c. Porphyrio autem longè
aliter hunc Horatij locum explicat : quam expli-
cationem ego hîc proponam,vt de ea iudicet le-
ctor intelligens,& eruditus. eius verba ſunt,hæc
aliquanto obſcuriora: *ſyllepſis eſt ex verbo enim ſin*
gularis numeri,ſeruet,pluralis naſcitur,ſeruent. hæc
Porphyrio:nihil prætereà. ex quibus appâret,eũ
ſic intelligere hunc locum. Vósque, ô Quirites,
Parcæ,veraces ceciniſſe id,quod ſemel dictũ eſt,
ſeruent,& ſtabilis rerũ terminus vos ſeruet,&c.
& ita *Parcæ veraces* erunt recti caſus,non vocan-
D di.quam explicationem nullo modo probo, pu-
tóque vel Porphyrionem,vt hominem hîc planè
lapſum eſſe:vel non eſſe germani Porphyrionis
verba,ſed alicuius inepti ſcholiaſtæ.

STABILÍSQVE RERVM TERM.]
Lucret.lib.1.*atque altè terminus hærens.*Notum il-
lud,Terminum deum, Romæ in loco Ioui conſe
crando repertum, remanſiſſe ac reſtitiſſe, neque
Ioui ipſi cedere voluiſſe.Ouid.Faſt.2 . *Quid?noua*
cùm fierent Capitolia,nempe Deorum Cuncta Ioui ceſ-
ſit turba,locúmque dedit:Terminus,vt veteres memo-
rant,inuentus in æde Reſtitit,& magno cum Ioue tem
pla tenet. huc pertinet lepidiſſimũ illud ænigma,
quod extat apud A.Gell.lib.12.cap.6.*Semel, mi-*
núsne,an bis minus ſit,non ſat ſcio: An vtrumque eo-
rum: vt quondã audiui dicier,Ioui ipſi regi noluit con-
*cedere.*Feſtus. *Numa Pompilius ſtatuit, eum, qui ter-* E
minum exaraſſet, ipſum & boues ſacros eſſe. de Ter-
mino plura ſup.ad Odam 2.epod.

FERTILIS FRVGVM] frugibus abun-
dans,& pecore.Lucret.lib.2.quamobrem terra,
magna Deûm mater habita & dicta ſit , multis
verſibus, iisq; elegantiſſimis declarat, quos ſatis
erit mihi indicaſſe. *Quare magna Deûm mater,ma-*
térque ferarum, Et noſtri genitrix hæc dicta eſt corpo-
ris vna,&c.

SPICEA DONET CER. COR.] Heſio-
dus Cererem ἐυστέφανον appellat, id eſt, pulchrè
coronatã. corona donabatur ſcilicet ab agrico-
lis propter frugum vbertatem. ſic Tibull. eleg.1.
lib.1. *Flaua Ceres, tibi ſit noſtro de rure corona Spi-* F
*cea,quæ templi pendeat ante foreis.*Sic autem legen-
dum,non, vt vulgò,*tibi ſit.*

ET IOVIS AVRÆ] auræ ſalubres: cælum
ſalubre.

CÓNDITO MITIS, PLACIDVSQVE]
numquam enim niſi iratus, iaculatur Apollo, vt
alibi notauimus.Itaque Pæan dictus eſt, παρὰ τὸ
παίειν, quod valet ferire . Tum eius ſagittæ pe-
ſtem ac perniciem mortalibus afferunt. Homer.
ἰλ.α. ſuprà Od.10.lib.2. *neque ſemper arcum Ten-*
dit Apollo. Virg.lib.8.extr. *Actius hæc cernens ar-*
cum intendebat Apollo Deſuper. Notat Seruius a-
pud Virgil.Daphnide ad illum locum,*duóq; alta-*
ria Phœbo,triplicem eſſe Apollinis poteſtatem, & eũ-
dẽ eſſe Solem apud ſuperos : Liberum patrem in terris: G
Apollinem apud inferos.Vnde etiã (inquit) *tria inſi-*
gnia circa ſimulacrum eius videmus:lyram,quæ nobis
cæleſtis harmoniæ imaginẽ demonſtrat: Grinaum,quod
terrenum numen oſtendit: ſagittas,quibus deus infer-
nus & noxius declaratur.Vnde & Apollo dictus eſt,
παρὰ τὸ ἀπολλεῖν: id eſt,propterea quod perdat,
ſeu interimat . *Hinc eſt quòd Homerus tam peſtilen-*
tiæ,quàm ſalutis auctorem eſſe dicit . Et Horatius ait
Cóndito lenis,&c.
Idem ad illum locum Æneid.3. *Corrupto cæli tra-*
ctu, notat, Apolline offenſo peſtilentiam gigni:
quod & Homerus indicat (inquit ille)cùm eum
inducit ſagittis & arcu armatum, quo tempore
peſtilẽtiam Græcis importare parat,lib.α.ἰλιάδ.
Contrà ſi citharam teneat, lenis, mitis, & placi- H
dus eſt:vnde Horat . *Condito mitis, placidúsq; telo,*
Supplices audi,&c.

SIDERVM REGINA BICORNIS]
lib.1.Od.12.*micat inter omneis Iuliũ ſidus velut in-*
ter igneis Luna minores. bicornis autem,id eſt, μη-
νοειδής.

ROMA SI VESTRVM EST OPVS.]
ſubintell.vt eſt. ſed quamobrem Roma opus A-
pollinis eſſe dicitur ? fortaſſe quia Ænéas cũ ſuis
Apollinis reſponſa ſecutus ſolum mutauit,aliáſ-
que terras petiuit,nempe Italiam , ibíque nouas
ſedeis collocauit . Virgil.lib.4.Æneid. *Sed nunc*
Italiam magnam Grynæus Apollo, Italiã Lycia iuſ-
ſere capeſſere ſortes.

ILIÆQVE] Troianæ.

A Iuſſa pars] quæ Ænean ſecuta eſt, ab Apolline iuſſa, vt paullo antè diximus. *iuſſa* autẽ particip. à verbo iubeor.

Sospite cursu] id eſt, ſecundo curſu: vel ſaluo curſu potius. nam ſalui quidem in Italiam peruenerunt Troiani cum Ænea: ſed non ſemper ſecundis ventis, nec ſecundo curſu vſi ſunt. per curſum autem nauigationem intelligi, ad librum primum notauimus.

Cui per ard. s. f.] id eſt, cui per medium incendium Troianũ, ſeu medias flammas, quibus Troia conflagrauit, liberè, impune, & ſine vitæ noxa, ſeu pernicie effugiendi facultatem dedit, &c. Sic Virg. lib. 2. Æn. *Deſcendo, ac ducente* B *deo, flammam inter & igneis Expedior.* Sed Seruius aliter, vt mox dicemus.

Sine fraude] ſine damno, aut pernicie Æneæ: vt ſupr. Od. 19. lib. 2. *Nodo coërces viperino Biſtonidum ſine fraude crineis.* Seruius ad illum Virgilij locum Æneid. 1. *Antenor potuit mediis*, &c. profert hũc Horatij, & *ſine fraude* interpretatur, ſine proditione. quod non probo.

Patriæ superstes] qui patria incenſa, ac deleta, ſaluus, & incolumis euaſit.

Dii probos mores] Nam, vt ait Oda 24. lib. 3. *Quid leges ſine moribus Vana proficiũt?*

Iuventæ] iuuentæ nomen pro iuuenibus vſurpauit. quod eſt vſitarius in voce iuuentutis, vt Od. 6. lib. 3. *Non his iuuentus orta parentibus Infecit æquor ſanguine Punico.* & ita ferè ſemper à C M. Tull. vſurpatur.

Dii senectuti] in aliquot libris manu ſcriptis, hic verſus ſuperiorẽ antecedit. Quòd autem ad ſententiam attinet, huc pertinet illud ex Sat. 1. lib. 2. *ſeu me tranquilla ſenectus Exſpectat.*

Romulæ] id eſt, Romanæ. ſic Od. 5. lib. 4. *optime Romulæ Cuſtos gentis.*

Bobus] duo Vatic. & Torn. habent *bubus.*

Albis] Albæ victimæ Apollini & Dianæ immolantur, quia lucidi ſunt: omnis autem lux alba: vt nox & tenebræ nigræ. Itaque apud Homerum ἰλ. κ. pecudes promittuntur ſpeculatori ſeu exploratori nocturno Diomedi, nigræ. Præterea immolabantur Ioui à conſule, aut imperatore tauri, ſeu iuuenci albi. Virg. Æneid. lib. 9. *Et* D *ſtatuam ante aras aurata fronte iuuencum Candentẽ, &c.* & Georg. 2. *Hinc albi Clitũmne greges, & maxima taurus Victima, &c.*

Veneratur] precatur, vt dicemus ad Sat. 6. lib. 2.

Clarus Anch. Ven. que sanguis] Auguſtus à Iulio Cæſare: Iulius Cæſar autem ab Iulo. ſic ſuprà Od. 15. lib. 4. *& almæ progeniem Veneris canemus.* Venus oraculo edito & vulgato, Troianorum imperium, genere Priami funditus deleto, ad Anchiſæ poſteros peruenturum, Anchiſæ concubitum vltrò expetiuit, cùm eſſet ille ætate iam affecta & ingraueſcente. Ex quo concubitu Ænea nato cauſas ac ſemina belli quærens, quo bello opes Priami conciderent, imperiũmque frangeretur, Alexãdrum ad amorem Helenæ impulit. E Quo facto, Helenáque rapta, Venus opinione quidem hominum, & dicis cauſa, Troianis opitulabatur ac fauebat, ſed reueta cladem eis imminentem ſubleuabat, ne ſalute prorſus deſperata Helenam redderent, & ita poſitis armis & pace confirmata, diſcordiiſq; compoſitis ac ſedatis, Priami imperium in multos annos incolume maneret: quòd ſi factum eſſet: neque Æneas à quo Romani profecti ſunt, Troia profugiſſet, neque imperio Rom. initium dediſſet.

Imperet bell. pr. iac.] ſic Virgil. Æneid. 6. *Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos.*

Prior] id eſt, ſuperior, maior, præſtantior. Saty. 5. lib. 2. *fama ciuẽ, cauſaque priorem Sperne, do-* F *mi ſi natus erit, facundáve coniux.* Virgil. Æneid. 11. *Hic pietate prior.* propriè poſuit epiſt. 2. lib. 2. in extr. *Extremi primorum, extremis vſque priores.*

Manus potenteis] potentiam Ro. vim imperij Rom. χεῖρας ἀάπτους.

Albana'sque] vel Romanas: populus enim Albanus Romam tranſlatus eſt: Vel dic Albanas propriè, id eſt, Latinas à mõte Albano, in quo carnem accipere erant ſoliti aliquot Italiæ populi: & vbi fiebat ſacrificium Ioui Lariali à pontifice Romano. ſed illud prius magis placet: & confirmatur illo Virgiliano lib. 1. Æneid. *Albaniq; patres, atque altæ mœnia Romæ.*

Et negl. red. virt. aud.] & virtus antea ab hominibus neglecta, nũc audet redire: id eſt, nunc homines virtutem & ſuperiora G illa fidem, iuſtitiam, pacem, &c. quę anteà neglexerunt, & è terris expulerunt, colere & amplecti incipiunt. tale eſt illud Virgil. Pollione, *Iam redit & Virgo: redeunt Saturnia regna.*

Pleno Copia cornu] vt ſupr. Od. 17. lib. 1. *hinc tibi copia Manabit ad plenum benigno Ruris honorum opulenta cornu.*

Augur] ſic ſup. Od. 2. lib. 1. *Augur Apollo.*

Æquus] placatus, placidus, propitius. vt ſuprà Od. 18. lib. 3. *abeáſq; paruis Æquus alumnis.*

Arceis] quidam libri veteres habẽt, *aras.*

Alterum in lustrum] non dixit, alterum in ſæculum, quod erat nimis longũ: H ſed alterum in luſtrum: quod breuius eſt.

Melius'que semper, &c.] & ſemper proferat, ac producat in ætatẽ meliorem, imperium Romanum, & Italiam. repetenda enim eſt præpoſitio *in.*

Quindec. que preces viror.] ad Quindecimuirũm, qui ſacerdotes erãt Sibyllini, collegium, ludorum ſæcularium procuratio pertinebat, vt docet Cornel. Tacit. lib. 2. Annalium, his verbis, *Nam Domitianus quoque edidit ludos ſæculareis, iiſque intentius affui ſacerdotio Quindecimuirali præditus, ac tum Prætor. quod non iactantia refero, ſed quia collegio Quindecimuirũm antiquitus ea cura mandabatur, & magiſtratus potiſſimùm exſequebantur officia cæremoniarum.* Quindecimuiri

A uiri autem Sibyllini, à Sylla dictatore fuerunt inſtituti, cùm ante Syllæ dictaturam decem dumtaxat fuiſſent.

DOCTVS ET PHOEB.] Iordo eſt, ego chorus, doctus Phœbi & Dianæ laudes dicere, ſpem bonam & certam domum reporto, hæc Iouem, & omneis Deos ſentire: hæc approbare: his aſſentiri. chorus enim vnius perſonã gerit, vniúſq; parteis agit, vt epiſt. de arte poët. *Actoris parteis chorus, officiúmque virile Defendat*. ſic enim verſum illum potius explicandum & legẽdum eſſe puto, vt dicam ſuo loco.

FINIS.

B

OMISSA, SVIS QVÆque locis reponenda, & addenda.

Prior numerus paginam: poſterior verſum, ſeu lineam indicat, cuius lineæ numerandæ initium à littera, quæ deſignabitur, erit capiẽdum.

pag.7. D. Lin.3. poſt *tenuis, &c.* adde

Profert autem hunc locum Seruius ad illũ Virg. Æneid.3. *modò Iupiter adſit*. & *ſub Ioue*, interpretatur ὑπὸ Διί, ſeu ſub diuo. profert & ad illũ. Æn.6. *primiſque in faucibus Orci*: vbi dicit, Deum eſſe poſitum pro loco, vt cùm Iouem dicimus, & ætherem ſignificamus.

C pag. ead. E l.11. poſt iraſci, adde, oporteat.

pag.10. B.l.13. poſt *appellantur*, adde

ET SVPERIECTO PAVIDÆ N. ÆQV. D.] profert hunc locum Seruius ad illũ Virg. Georg. 3. in extr. *timidi damæ, ceruique fugaces*.

pag.11. F. l.14. adde

Od. 19. eiuſd. lib. *Et verſis animoſum equis Parthum dicere, &c.*

pag.13. C. l.11. poſt *di baro*. adde

Profert hunc locum Seruius ad illum Virgilij modò à me commemoratum. Sed mendoſè, opinor. Legitur enim apud eum *obſtuſis*, pro quo legendum putauerim potius *obſtructis*.

pag. ead. D.l. 12. poſt reddẽre, adde

Seruius ad illum Virgilij verſum Æn.6. Redditus his primùm terris, &c. hunc locum profert:

D vbi tamẽ neque hæc Horatiana, neque Virgiliana rectè explicat.

ead. p. E. l.4. poſt, vocant Græci, adde & καρτερόφρονα, & χαλκεοκάρδιον: id eſt, dura mente, & ferreo corde præditum.

pag.15. A.l.10. poſt πόλεμον, adde

Seruius tamen ad illum Virgilij verſum notat hæc, quæ ſequuntur, *figuratè, faciam vitula dixit, vt faciam ture, faciam agna. Horat. 1. carminum, Seu poſcat agna, ſiue malit hædo*. vnde videatur nihil hîc eſſe mutandum à lectione recepta, ſi Seruio credamus.

p. 21. H l.10. poſt à Vario, adde

atque ita explicat Seruius, hunc locum proferens ad illum Virgilij verſum, Georg. 3. *Cui non dictus Hylas puer?* profert eundem Æn.1. ibi, neq;

E cernitur vlli, aitque vtrobique eſſe genus loquẽdi Græcum, vt *Scriberis Vario* (inquit) id eſt, *ſcribet te Varius*.

p.26. D.l.13. poſt *ſignificet*, adde

Albus autem, id eſt, αἰθρηγενέτης: quod eſt, ſerenitatis effector, clarus. Itaque hîc oppoſuit album obſcuro Horatius, non nomen, ſed rem ſpectans: atque ita interpretatur Seruius *claro* in verſu illo Virgil. Georg.1. *Et claro cernes ſiluas Aquilone moueri. Claro* (inquit) id eſt, *ſerenifico, quia eſt & nubilus, ſicut omnes ferè venti*: Deinde producit teſtem hunc Horatij verſum, his verbis, vt Horatius, *Albus vt obſcuro deterg. nub. cælo, &c.*

p.27. A. l.13. poſt *conſtituit*, adde F

CVM FVGERET] Plus eſt quàm ſi dixiſſet, cùm relinqueret: id quod notat Seruius ad illud Virgil. Tityro, *Nos patriam fugimus*.

p.31. H l.11. poſt *peruicacem*, adde

Profert hunc locum Seruius ad illud Virgil. Palæm. *& ſe cupit antè videri*.

pag.32. D. l.7. poſt *& imis*, adde

MERCVRI FACVNDE] meritò *facunde*. Eſt enim orationis deus. et Hermes dicitur à Græcis, ἀπὸ τῆς ἑρμηνείας, id eſt, ab elocutione, qua animi ſenſu eloquimur, interpretamur, exprimimus. Profert autem hunc locum Seruius ad illum Virg. Æneid.4. *Omnia Mercurio ſimilis, vocémque, &c.*

pag.34. B.l.5. poſt *exiſtimauit*, adde G

Hanc fabulam ſic depingit Philoſtratus εἰκόνων lib.1. Ἔτ' αὐτῶν ἀντιλεγόντων ἀλλήλοις, ὁ Ἑρμῆς ἵσταται κατόπιν τοῦ Ἀπόλλωνος: καὶ κούφως ἐπιπηδήσας τοῖς μεταφρένοις, ἀψοφητὶ λύει τὰ τόξα. καὶ συλῶν μὲν διέλαθεν: οὐ μὴν ἠγνόησε σεσυληκώς. Ἐνταῦθα ἡ σοφία τοῦ ζωγράφου. διαχεῖ γὰρ τὸν Ἀπόλλωνα, καὶ ποιεῖ χαίροντα. μεμέτρηται δὲ ὁ γέλως, οἷος ἐφιζάνειν τῷ προσώπῳ θυμὸν ἐκνικώσης ἡδονῆς. id eſt, Cùm adhuc inter ſe verbis concertarent Maia & Apollo, qui apud eam queſtuſerat, Mercuriũ boues eas, quibus maximè delectabatur, ſibi per dolum amouiſſe, atque abegiſſe, & in ſpeluncam quandam deieciſſe: Mercurius ſtans à tergo Apollinis, cùm admodũm leuiter in eius humeros inſiliiſſet, ſine vllo ſtrepitu arcum & pharetram ſolutam ei H ita ademit, vt ille non animaduerteret, neq; ſentiret: neque tamẽ poſtea dubitauit Apollo, quin ille arcum ſibi & pharetram ſuſtuliſſet. Atq; hîc elucet pictoris artificium. Riſu enim diffundit Apollinem, eúmque efficit gaudentem. moderatus autem riſus eſt, & eiuſmodi duntaxat, vt eius veſtigia in vultu inſideant, iracundiam voluptate ſuperante.

pag.36. C l.6. poſt *facultate*, adde

Seruius ad illum Virg. locum Georg. 1. *Auritóſque ſequi lépores*, profert hunc locum hæc annotans, *auritos, id eſt, maiores aureis habenteis. aliter Horat. Doctum & auritas fidibus canoris Ducere quercus*.

A pag. 40. F l.11. poſt *imperare*,adde

Incomtis autem laudis cauſa poſuit, quemadmodum contrà turpe habebatur calamiſtratam comam habere,vt Seruius notat ad illud Virgil. Æn.12.*crineis Vibratos calido ferro*:ibíque hunc locum profert.

p.42. B l.5. poſt *in atriis* adde

Seruius ad illud Virg. Alex. *Addam cerea pruna*:notat hæc,*aut cerei coloris,aut mollia*.Horat. *cerea Telephi Laudas brachia,&c.*

pag. 43. G l.10.poſt 7.lib.2.adde

Videtur autem Horatius magnam huius odæ partem ex illis Alcaïcis expreſſiſſe (vt indicauit Erricus Steph.) quæ exſtant apud Heraclidem
B Ponticum, τὸ μὲν γὰρ ἔνθεν κῦμα κυλίνδεται, Τὸ δ' ἔνθεν· ἄμμες δ' ἂν τὸ μέσσον ναΐ φορήμεθα σὺν μελαίνᾳ * * * Χειμῶνι μοχθεῦντες μεγάλῳ. καλὰν Πὰρ μὲν γὰρ ἄντλος ἱστοπέδαν ἔχει. Λαῖφος δὲ πᾶν ἄδηλον ἤδη. Καὶ λακίδες μεγάλαι κατ' αὐτὸ· χαλᾶσι δ' ἄγκυραι. * id eſt, Alius enim fluctus, alius illinc voluitur:nos autem in medio iactamur cum atra naue, Tempeſtate conflictati magna. Nam aqua marina ipſam mali partem infimam poſſidet:vela autẽ iam tota lacerata,& abſumta ſunt, multáque in eo peniculamenta trita & lacera ſunt:anchoræ autem laxantur.

pag.44. G l.4.poſt *non rectè*,adde

Ills, vt ſit,*non rectè illi quidem.*

p.48. E l.6.poſt *instructus*,adde

& bonus παραβάτης, ſeu παραιβάτης, id
C eſt,aurigæ ſocius ad pugnandum expeditus.

p. 55. A l.3.poſt *conuiuium*,adde

Profert hunc locum Seruius ad illud Virgil. Georg.2. *ille furenteis Centauros,&c.*

pag.ead. E l.3.ſcribe

Ad Quinctilium Varum.

pag.57. C l.10.poſt *fieri videt*,adde

Licet etiam hæc ad ſacrorum Bacchi conſuetudinem referre, quam exponit Seruius ad illum Virg.locum,Æneid.4.*qualis commotis excita ſacris Thyas, &c.* his verbis, *Commotis ſacris ideò dixit, quia in ſacrorum renouatione commouebantur ſimulacra:vnde Horatius,non ego te,candide Baſſareu, Inuitum quatiam.* Baſſareum autem Bacchum dictum
D volunt à Baſſaris:de quibus magna quæſtio eſt. Alij enim eas Bacchi nutrices fuiſſe dicũt, dictas παρὰ τὴν βάσιν καὶ ἀρὰν, propter inſaniam ſcilicet,eaſdémque Lydas,Macetas,& Mimallonas eſſe nominatas:alij baſſaras,calceos fuiſſe volunt,alij veſtimẽti genus, vt dicemus & ad Odã 25.lib.3.

pag.ead.E l.7.poſt *diuulgandas*, adde

ET TOLLENS VACVVM] profert hũc locum Seruius ad illum Virg. Æneid. 7. *Pérque caput Remuli venit,&c.* vbi tamen legitur, *Attollens*,mendoſè,opinor.

p.58. l. 5. poſt *Africum*,adde

Seruius ad illum Virg.locũ,Alex. *triſteis* Amarillidis iras,hunc locum profert: & videtur proteruitatem interpretati iram non veram: *quæ* E
aliquid gratiæ (inquit) habere conſueuit.

p.ead.G l. 10. poſt *fugienteis*,adde

ex equis, vt ita legatur, *fugienteis ex equis pugn. trad.*

p. 59.H l.9.poſt *Paterculus lib.*1.adde

Vuam pro vino poſuit,vt docet Seruius ad illũ verſum Virgilij Georg. 2. *Et turpeis auibus prædam fert vua racemos.*

p.60. H l.4.poſt *eſt nominatus*,adde

Profert hunc locum Seruius ad illum VIrgil. Æn.4. *Tum virgam capit:hac,&c.*

p.61. E l.8. poſt *maturus Alethes*,ſcribe

& libro 12.*O præſtans animi,&c.*

p.ead.H l.7. poſt *cùm alia multa*,adde.

ad hunc locum accommodata. F

p.62. H. l.4. poſt *Mauritania*,adde

ſeu potius Numidia.

p. 64.B.l.7. ſcribe.

DEFLET QVINCTILII VARI MORTEM.

p. 75. G 10. poſt *eueniat*,adde

IMMERITIS] quia pœna non debet alium quemquam attingere, quàm eum, qui culpam commiſit. Verumtamen ſæpe aliter fit:vt Georg. 1. *Laomedontéa luimus periuria Troiæ*:ad quem Virgilij locum, hunc Horatij profert Seruius. Tale & illud Oda 6. lib. 3. *Delicta maiorum immeritus lues Romane.*& illud epiſt.2.lib.1.*Quicquid delirant reges,plectuntur Achiui.*

p.80. G l.6. poſt *vocanti*, adde

POSCIMVS]non eſt diſſimulandum,in omnibus fere libris manuſcr.reperiri *Poſcimur*. G

p.ead.à littera eadem l.8.poſt χολάζοντες, adde

LVSIMVS] id eſt,cecinimus,vel(vt Seruius) ad illum Virgilij verſum,Tityro, *Ludere quæ vellem calamo permiſit agreſti*, ſcripſimus: quod mihi minus placet.

p. 82. F l.5.poſt *& alibi*,adde

Idem ἰλ.ι. ἀλλά που οὕτω Μέλλει δὴ φίλον εἶναι ὑπερμενέϊ Κρονίωνι. Et Plautus Amphitr. *Ita diis eſt placitum, voluptati vt mæror comes conſequatur.*

p. 84.D l.10.poſt *atque obtuſum*.adde

Seruius tamen *brutam* videtur interpretari im- H
mobilem. Ille enim ad illum Virgilij locum 10. Æneid. *Et tremefacta ſolo Tellus, &c.* notat hæc, quæ ſequũtur, *loquente Ioue ſtupor elementorũ oſtenditur per naturæ mutationem. Nam quicquid in æterno motu eſt,quieuit:& contrà terra mota eſt,quæ ſemper immobilis eſt. Vnde Horat. Quo bruta tellus, &c.*

p. 94. D l.3. *ad illos dolores*,adde

ſedandos

p.96. l.10.poſt *non viderunt*,adde

Seruius hunc locum profert ad illum Virg.lib. 6.Æneid. *ciuili tempora quercu.*

p.ead. F l,6. *poſt triumphum egiſſe*,adde

Vicerat autem Salonas Dalmatiæ ciuitatem,vt notat Seruius ad illum Virg.locum, Palæm. *quo te quoque gaudet*,vbi hos verſus Horatij profert.

p.ead.

P. ead. C. 12. poſt *grauiter laturos*, adde, Licet hoc etiam referre ad hiſtoriarum ſcriptionem, ex ſententia Seruij. Hæc enim annotat ille ad illum Virg. verſum Palæm. *Pollio enim amat noſtrã, &c. Blanditur iam Pollioni patrono: quẽ tragœdiarum & hiſtoriarum ſcriptorem fuiſſe teſtatur Horatius. Nam in ſecundo carminum dicit de hiſtoriis, Periculoſa plenum opus aleæ Tractas, &c. Idẽ paullo pòſt de tragœd. Paullum ſeuera muſa tragœdiæ, &c.*

P. 103. C. 9. poſt *ſcriptum ſit.* adde, Seruius tamen videtur legiſſe *ſub diuo.* qui profert hunc locum ad illum Virg. Æneid. 12. *Diua deum :* & *ſub diuo*, interpretatur, ſub aëre.

P. 108. C. 10. poſt *contendere noli.* adde, VER VBI LONGVM] ver aſſiduum dixit Virgil. Georg. 2. ὑπερβολικῶς. *Hic ver aſſiduũ, atque alienis menſibus æſtas :* ad quem verſum profert hunc locum Horatij Seruius.

P. 110. A. 3. poſt *producit.* adde, DEPONE SVB LAVRV MEA] Seruius notat ad illud Virg. Alex. *Et vos ô lauri carpam,* hæc pauca, *licet Horatius dixerit, ſub lauru mea.*

P. 111. D. 3. poſt ſortitò capiet? adde, Profert hunc locum Seruius ad illum Virg. Georg. 3. Quẽ legêre ducem, & pecori dixere maritum. vbi *dixere* interpretatur *deſignauerunt*, vt hîc *dicet, deſignabit.* qoamquam videtur legiſſe *dicit:* quod fortaſſe rectum & verum eſt.

P. 118. G. 6. poſt & verſibus. adde, Fuiſſe autem Mæcenatem eruditum cùm ex multis aliorũ teſtimoniis cognoſcere licet, tum accedit non leuis teſtis Seruius: qui ad illum Virgilij verſum Georgic. 2. *Non ego cuncta meis amplecti verſibus opto.* hũc locum profert, & teſtatur eum res geſtas Auguſti ſcripſiſſe. Accedat & Horatius & hîc, & Oda 8. lib. 3. *Docte ſermones vtriuſque linguæ*, & item alibi.

P. ead. ab ead. littera l. 7. poſt *quos ſecutus ſum.* adde, Et verò ita legit Seruius ad eum, quem dixi, locum.

P. 119. B. 6. poſt ἔχϑρος. adde, AVT PINGVIS PHRYGIÆ MYGD. OP.] Sic omnes quidem habẽt libri & vulg. & manu ſcr. Sed Seruius ad illum Virg. verſum Æneid. 2. *Troianas vt opes, &c.* hunc locum proferens, ſic videtur legiſſe, *Aut pinguis Phrygiæ, aut Mygdonias op.* Ego tamen nihil mutandum cenſeo. Scribit enim Stephanus, Μυγδονία μοῖρα Μακεδονίας, καὶ ἑτέρα Φρυγίας τῆς μεγάλης ἀπὸ Μύγδονος: id eſt, Mygdonia, pars Macedoniæ, & altera Phrygiæ eius, quæ magna eſt, à Mygdone, ſeu Mygdono Thrace. infrà Oda 17. lib. 3. *Quàm ſi Mygdoniis regnum Haliattici Campis continuem.*

P. 121. B. 5. poſt, *atque ob eam cauſam*, ſcribe, eius vſus erat maximus?

P. 130. D. 5. poſt *conueniunt.* adde, ſenectus enim eſt natura loquacior, vt ſcribit M. Tullius in Catone maiore: & ſola vox ferè in ſenibus remanet: quod notat Seruius hunc verſum proferens ad illum Virg. Æn. 4. *Tithoni croceum linquens aur. cub.*

P. 132. H. verſu vltimo poſt *ac præparantem.* adde, Immo Capricornum, icciręo Heſperiæ, id eſt, Italiæ, tyrannũ dicit, quia Saturnus in Capricorno grauiſſimas pluuias excitat, vt annotat Seruiꝰ ad illud Virg. Georg. 1. *Frigida Saturni ſeſe quò ſtellas receptet:* & *maximè* (inquit ille) *in Italia: vnde & Horat. ait, ſeu tyrannus Heſperiæ Capricornus oræ.*

P. 133. B. 4. poſt *contraria.* adde, Denique Mars & Saturnus, dij ſunt ἀναιρετικοὶ. id eſt, vim de medio tollendi habentes, & qui ſolent intercidere vitæ rationem, ſi aſpectu ſuo, aut radiis ſuis ortũ geniturę attigerint, vt notat Seruius ad illũ Virg. locum Æneid. 4. *& dij morientis Eliſſa :* vbi hunc locum profert.

P. ead. à littera eadẽ, lin. 9. poſt *volucreiſq́, &c.* adde, Rectè autem *tardauit :* quia neceſſitas fati impediri illa quidem poteſt, & retardari: ſed non prorſus elidi, aut præcidi, quemadmodum notat idem Seruius.

Pag. 136. A. l. 3. poſt vocem *puer.* adde, Sed nõ celabo lectorẽ, meminiſſe me, in duobus codicib. Vatic. & in Faëru. ſcriptum videre, *Regúmq́ natis.* quomodo & poſtea ſcriptum reperi in vno Nicotiano, Clericano, Ruſſardino, meo.

Pag. ead. B l. 1. poſt conſultando, adde, Fertur Prometheus, vir prudentiſſimus, & cõſultiſſimus fuiſſe. Quapropter etiam dictus eſt ἀπὸ τῆς προμηθείας, id eſt, à prouidentia, vel ἀπὸ τοῦ προμαθεῖν, à prædiſcendo, ſeu præintelligendo, vt notauimus ad Odam 16. lib. 1. Idẽ primus aſtrologiam Aſſyriis indicauit: quã rẽſidens in monte altiſſimo, Caucaſo, magno ſtudio, magnáque cura, & ſollicitudine deprehendit. deprehendit & fulminum rationem, hominibúsq; aperuit. vnde ignem cæleſtem furatus eſſe dicitur. de eodem plura ad Odam 3. lib. 1.

P. 138. H. l. 2. poſt *deſcendenti.* adde, profert hunc locum Seruius ad illum Virgil. Æneid. 4. *Et nunc magna mei ſub terras ibit imago.*

Pag. 139. C. 5. ſcribe, vt vxorem Ariadnen reduceret.

Pag. 156. B. 9. poſt ſeu Theſſalia. adde, his autẽ verbis *verſa acies retro*, expreſſit Græcũ nomen παλίωξις. quãquã παλίωξις ſignificat propriè perſecutionem, & conuerſionem, quæ fit ab iis, qui antea fugiebant, qualis deſcribitur ἰλ. ξ.

Pag. 157. C. l. 3. poſt INERTEM] adde, id eſt, immobilem.

P. 158. C. 2. poſt *religatos.* adde, ſic Oda 5. lib. 2. *ſolutis Crinibus, ambiguóq́ vultu.*

P. 159. A. 4. poſt *iecur tõdens, &c.* adde, ad quos verſus profert hunc locum Seruius.

P. ead. D. l. 4. poſt *ſi non, &c.* adde, ſic & Plautus Aulul. *Quem quondam Ioui Iuno cuſtodem addidit:* vbi vulgò legitur, *quem quondam Ioui*. Idem Capt. *Quoi me cuſtodem addiderat herus maior.*

P. 161. vbi tamen mẽdosè eſt 155. E. l. 4. poſt *datam fallere.* adde, Idem lib. 3. *Itaque quid fecit? in ſenatum venit: mandata expoſuit: ſententiam ne diceret, recuſauit: quandiu iureiurando hoſtium teneretur, non*

eſſe ſe conſulem, nō eſſe ſenatorem. *atque illud etiam;* (*ô ſtultum hominem, dixerit quiſpiam, & repugnantem vtilitati ſuæ*) *reddi captiuos negauit eſſe vtile. illos enim adoleſcenteis eſſe, & bonos duces: ſe iam confectum ſenectute, &c.*

Pag. eadem, poſt verſum ſuperiorem, adde, DISSENTIENTIS COND. F. ET EX. TR.] id eſt, diſſentientis à condicionibus fœdis, & ab exemplo trahente perniciem, &c. participium *diſſentientis.* iunxit cum dandi caſu, quemadmodum verba pugnandi, & certādi, more ſuo. *trahenti* autem legendum eſſe ſententia ipſa declarat: (quam tamē quidam συκοφαντῶσιν) idq; aliquanto poſt editionem primam, iudicaram. Sed anteuertit homo cādidiſs. moribus Gul. Cāterus, & prior admonuit libris omnibus inuitis ſic eſſe ſcribendum, non (vt vulgò legitur,) *trahentis.*

P.164. vbi tamen eſt mendosè 158.E.l.11. poſt *exiſtimat.* adde, tale eſt illud Oda 38. lib.1. *immeritis nocituram, &c.*

Pag.165.A.lin.11.poſt ἀρχ ϛαμ. adde, Quidā libri vet. habent, *Inauſpicatos contudit, &c.*

Pag.166.H.lin.4.poſt *interſit, &c.* adde. Sic & Virg. Æneid.12. *Vix illud lecti bis ſex ceruice ſubirēt, Qualia nunc hominum producit corpora tellus.*

P.167.A.7.poſt *meritum.* adde MOX DATVROS PROGENIEM VITIOS.] mox, id eſt, paullo pòſt. profert hunc locum Seruius ad illum Virg. Gallo. *Téq; adeò, quem mox quæ ſint habitura deorum Concilia, &c.* Obſerua autem hîc bellam & venuſtam gradationem, vt appellant rhetorici magiſtri, à præterito tempore in futurum progrediētē, hoc modo: parentes noſtri ſuis auis ſunt peiores, nos parentibus ſumus nequiores, progenies noſtra nobis deterior futura eſt.

P.169.F.15.poſt appellant. adde, Profert hunc locum Seruius ad illum Virgil. verſum Georg.3. *Et cantu querulæ rumpent arbuſta cicadæ:* vbi *querulæ* interpretatur *canoræ.*

P.173.E.2.poſt patereris. adde. Foreis autem aſperas dixit, puellæ aſperæ & inexorabilis foreis. tale eſt illud, *pauimentum ſuperbum* Od.14. lib.2.

P.174.G.14. poſt pallidus color. adde, Seruius ad illum Virg. locum, Alexide, *Pallenteis violas,* annotat, *pallenteis,* id eſt, *amantium colore tinctas.* Horat. *Nec tinctus viola pallor amantium, &c.*

P.176.E.7.poſt *Aureis, &c.* adde, Cum hoc loco congruit illud ex Oda 19. eiuſd. lib. *Te vidit inſons Cerberus aureo Cornu decorum.*

Pag.185.A.16.poſt nō probo. ſcribe, Sed nō diſſimulabo, in vno codice Vaticano, & in Faërn. meminiſſe me ſcriptum videre Romæ, *vetula:* & item hîc in Gallia reperi in vno Ruſſard. & vno Nicotiano: vt ſcilicet cohæreat cum voce *fæce:* atque ita intelligamus hoc ſentire Horatium, non decere hāc anum vini veteris amphoras vſque ad fæcem exhaurire. Omnino vocem *vetulam* retineo, vt multo plurium librorum manu ſcriptorū auctoritate confirmatam: neque tamen, *vetula,* damno, ſi cui probabitur magis. quod fortaſſe verum & rectum eſt.

P.189.A.5.poſt Clericano, Ruſſ. adde, Nam vulgati habent, *non piger.*

P.ead.B.5. poſt *egentes,* ſcribe ſiue metu ſummæ minuendæ ſumtum facere non audeant, ſiue augendi, & plus habendi cupiditate inflammati, perpetuò plura, quàm habeant, quærant.

P.eadem G.10.poſt *importunum.* ſcribe, & Verrinis.

P.193.C.1. ſcribe, Quemadmodum amantes, ſeu amatores, amicarum ſuarum.

P.ead. G.3. poſt *attonitus petat Vates.* adde, Sed videtur Auſonius Horatij ſententiam non ſatis eſſe aſſecutus. Nam (quod Simeo Boſius Lemouix, homo doctiſs. qui pollicetur ſe propediem poſt alios omneis Varronem de lingua Latina emendatiſſimum editurum, exiſtimat) tria hîc tēpora deſcribit Horatius, tempus veſpertinum, nempe per nouam lunam, vt diximus: noctem mediam, ibi, *Da noctis mediæ:* tempus matutinum, ibi, *da puer auguris Murenæ.* tempus matutinum autem per augurem Murenā ſignificat, quia augures auguria captabant, auiúmque volatus & garritus obſeruabant ſub ortum ſolis. Ita oſtēdit Horatius, ſe & ſodaleis ſuos totam noctem compotaturos, compotationēmque ad lucem producturos: quemadmodum Od.8. eiuſdem lib. *& vigileis lucernas Perfer in lucem.*

Pag.195.B.6. poſt ſuperior ſit, adde futurus, & paullo poſt ſcribe, vter Nearcho ſit potiturus.

Pag.211.H.13.poſt errantes. adde, Et Antiſthenes, vt refert Diogenes Laërt. in Antiſthene, ad quendam, qui laudabat delicias & luxū, ἐχθρῶν παῖδες, ἔφη, τρυφήσειαν: id eſt, hoſtium, ſeu inimicorum filij delectentur, & luxurient.

P.256.A.6.poſt *breue liliū.* adde, Huc pertinet illud Arnobij lib.5. aduerſus gentes, *Obliuioni etiā Corybantia ſacra donentur: in quibus ſanctū illud myſterium traditur. frater trucidatur à fratribus: interemti ex ſanguine apium natum, prohibitum menſis olus illud apponi, ne à manibus mortui inexpiabilis contraheretur offenſio.*

Pag.304. B.8. poſt, *ô ego infelix.* adde, Et verò ita profert hunc verſum Cariſius lib.2. inſtitutionum grammatic. his verbis, *quia nemo dicit, ô ego, niſi exclamatio ſit, vt apud Horatium, O ego infelix, quem tu fugis, &c.*

P.321.G.12. poſt *redibit vocibus.* adde, Licet & ita interpretari, *diſſilire,* id eſt, dirumpi. & verò vtrumque cōiunxit Arnobius lib. 2. aduerſus genteis, *vt infidelium diſſiliat, & dirumpatur auditus.*

Alia omiſſa in annotationibus in lib. 1.

P.16. inter lineam B.8. & 9. poſt nomina impoſuiſſe. adde, NIL MORTALIBVS ARDVVM EST] aliquot libri veteres habent, *Nil mortalibus ardui eſt.*

Pag.22.C.1.poſt vocem Homerico. adde, Ego de hac interpretatione nihil pronuntiare auſim, niſi quòd eſt ingenioſa & acuta, & valde probabilis. neque me mouet omnium librorum cõſenſus in voce *alite*. facilis enim mutatio fuit vocalis i, in e, facilíſque calami lapſus. Quin poëtæ autẽ vſitatiſſimè dicantur aues, ſeu alites, nemini dubiũ erit mediocriter in his litteris verſato. Theocrit. εἰδ. ζ. Καὶ μοισᾶν ὄρνιχες, ὅσοι ποτὶ Χῖον ἀοιδὸν Ἀντία κοκκύζοντες ἐτώσια μοχθίζοντι, id eſt, & muſarũ aues omnes, quæ aduerſus Chiũ cantorẽ garrientes fruſtra laborant. Quòd ſiquis receptam ſcripturam tueri malet *alite*, putauerim per Meonij carminis alitem ſignificari maieſtatem, granditatem, altitudinem, elationem Homerici carminis: vel, ſiquis probet magis, celeritatem, & pedes concitatos, & rapidos Homerici carminis. Gulielm. Canterus autem lib. 5. nouarũ lectionum, cap. 12. alitem Meonij carminis interpretatur pennam & ſtilum Homerici carminis, quemadmodũ (inquit ille) Propertius dixit contrà *felicibus pennis*, pro felicibus auibus. Iudicent eruditi. Mihi durum videtur loquendi genus, *ſcribere penna Homerici, aut Virgiliani carminis*. vſitatè enim dicitur, penna Homeri, Virgilij, &c. Placet igitur mihi magis Paſſeratij coniectura.

P.42.F.9.poſt vocem *pallor*. adde, Sed nõ eſt ſilentio prætereundum, in verbis Plutarchi Gul. Canterum lib. nouarum lect. 5. cap. 28. pro ὑπόπηξις, quod feci ex corrupto ὑποδείξεις, conſtanter aſſeuerare (eius enim ſunt verba) ſcribendum ὑπολείψεις, id eſt, quaſi defectiones. At ego ὑπόπηξις legendum arbitrabar, id eſt, ſtupor, ſeu torpor, vel ὑπότηξις, id eſt, liquefactio ſeu tabes. Quòd ſi neutrum horum placeat, malim ſcribi ἐπίλειψις, ſeu ἐπιλείψεις, numero multitudinis. Verumtamẽ iudicent eruditi. Nam quod ad me attinet, Cãteri coniecturam, vt probabilem, & ingenioſam, valdè laudo.

P.84.G.lin.6.poſt χαλίπτει, adde, id eſt, facilè humilem attollit, ſeu potentem efficit: ſublatũ autem & potentem extenuat, ac deprimit. Huc pertinet illud Æſopi reſponſum, qui interrogatus, quid Iupiter faceret, τὰ μὲν ὑψηλὰ ταπεινοῖ, (inquit) τὰ δὲ ταπεινὰ ὑψοῖ: id eſt, alta quidem humilia reddit: humilia autem attollit.

Pag.90.D.l.12.poſt ἄμυστιν ἑλκύσας. adde, id eſt, accepit, hauſit poculum illud Thracium, & ebibit. & Callimachus apud Macrob. lib. 5. c. 21. καὶ γὰρ ὁ Θρηΐκιην ἀπαίνετο χανδὸν ἄμυστιν ζωροποτεῖν δ' ὀλίγῳ ἥδετο κισσυβίῳ. id eſt, Ille enim Thracium poculum patente ore ebibere recuſauit, paruo autem poculo delectabatur.

Errata operarum ſic corrigito. prior numerus paginam, poſterior verſum, ſeu lineam paginæ à littera aſcripta numerandam, indicat.

2.F.6. λίθου δ'
3.A.20. ἵππους δ' ἐξελάσασθαι
6.B.10. *Dein conſurgunt Maſſ.*
7.E.11. *cui iraſci oporteat, cui nõ:*
ead. F.12. ἐπιμελητίδες.
8.D.18. ἐστάονξε χάρη: *quod*
9.E.8. *cum fragore, diſc.*
ead. F.9. *coctum, eis com.*
12.E.10. Οὕτω σοι πέμψ.
14.C.10. θαύματα πόντου,
17.B.7. *nauigatione ſuperſedebãt:*
ead. C.1. νηῶν, ἠδ' ἑλκ.
ead. E.15. *Vulcanum, quia n.*
ead. G.14. *treis facit Gr.*
19.G.5. *& inania regna*
25.D.7. *oleagineum termitem, &*
26.A.4. τὸν βωμοῦ
ead. C.8. *vtrorumque regionem*
27.G.7. κύπαρον. οὐ
30.E.10. χιόνα ὀξεῖαν
32.F.8. *Maia Cyllene*
34.H.3. τρίζουσαι ἕποντο.
35.C.11. *& ita*, nefas *erit*
ead. F. Vt Babylonica, *& ſequ. verſu*, conuincere tendit.
37.H.6. πληθόωσαι
39.B.11. τ' οὐρανῷ εἴλετ'
44.G.4. *non rectè illi quidem*
46.F.11. Ο῎στηθι αἰσίῳ.
48.A.11. *occumbes, eades,*
ead. C.13. πεφύρσεσθαι κόμαν.
53.B.12. *confirmare poſſum,*
56.F.12. *ferentes, atque vlciſci volentes,*
58.G.10. *fugiẽteis ex equis pugn.*
62.C.6. *mediterraneæ arenoſa,*
64.G.1. *ex Quinctilij Vari morte*
45.E.4. *Quòd ſi Threïcio*
68.H.6. *non naſcuntur. Sic Lucilius*, Iudicis Hortenſi eſt ad eã r.n.p. *profert Porphir. Hoc igitur dicit. Ad cõpotationem, &c.*
70.E.16. τὸν ὑποδεχόμενον.
ead. H.2. *vno tempore & beatus & verſ ſeq. poteſt?*
71.F.13. & fide Teïa
72.H.6. *ad mortem effugiendam,*
77.E.4. Eois timẽdum Partib.
79.C.3. *dones, &, precor,*
82.D.10. *Echiona coquebat:*
86.D.13. Campeſtres melius
ead. G.8. *ſeu Parcam, &*
87.B.7. *M. Tull. Philipp. 1.*
ead. C.8. ſeruato ſecundũ, &c.
ead. p. ead. litt. 10. *frontes vincta*
ead. D.1. μόλυβδος,
88.C.2. ἦν δέ τι δεινὸν
89.B.1. *refabricari*
91.G.8. *Ennian. qui ſunt*
ead. ab ead. litt. 13. dementes, ſeſe flexere viaï?
93.E.14. *In Italiam nauigare*
94.D.3. *dolores ſedandos val.*
95.H.9. *de ſcriptione hiſtoria:*
102.F.8. *gnificandum aqua trepide,*
ead. H.6. τὰ ἀνθρώπινα
103.B.6. *inſectatur epiſt.*
106.H.7. *ſeneſces.*
107.H.4. Magna, minórve
108.C.2. Altercante libidinib.
109.F.6. Γαῖαν δ' ὀδὰξ
116.A.9. *Quòd autem quidam*
ead. D.5. Maturet incomtum
117.C.11. *ſopit: hilaritates*
119.F.9. vidimus Æacum,
120.E.12. διὰ τὸ δοκεῖν

121. *B. 6. vſus in ſacris erat max.*
ead. *H. 2. Prometheus nomine.*
123. *A. 13. Orco, & palude omniũ comm.*
ead. *G. 4.* θήρευσε χρατπνὸν
125. *H. 6.* Euincet vlmos.
129. *F. 3.* τὸν καθ' ἡμέραν
135. *G. 4. parata eſt. lege* .
136. *D. 3. vt eius numinis*
ead. *E. 10.* Diſiectą non leni r.
136. *C. 5. vt vxorem Ariadnen r.*
144. *B. 11.* νεφελᾶ χάλαζαν
145. *F. 17.* οὐδ' ὑπαλύξαι
147. *G. 6.* ὁμοῦ καὶ λοιμὸν·
157. *A. 2. ineſt ſcrupuli. nam*
ead. *C. 3.* INERTEM] *id eſt, immobilem. ſic ſup.*
ead. *F. 15. vocem fuiſſe, multáque*
158. *E. 8.* βριάοντα καπέσβ.
165. *C.* DACVS ET ÆTHIOPS] *pone hæc ante* MELIOR] κρεῖττ.
ead. *D. 7.* χαλαραὶ καλοῦνται.
ead. ab ead. litt. 10. nominantur.
168. *D. 10. cum litteris in eius perniciem*
171. *C. 15. Ei, qui bibere velit,*
173. *H. 3. locutionis ornatus*
ead. ab ead. litt. 8. ex annotatione natum:
174. *E. 7. Pone, meum eſt.*
178. *G. 5. male verum examinet omnis, &c.*
180. *A. 6. partim arcto,*
ead. *H. 7.* ὡς ἀστὴρ
183. *E. 1.* μεθόρια Ἀττικά.
ead. *F. 9. radicem excidiſſe.*
185. *F. 5.* Campis cõtinuem. *ſeq. verſ.* Deſunt multa.
187. *D. 10.* γε ἀποδείξασθαι.
189. B. 5. egẽteis. ſiue metu ſummæ minuendæ ſumtum f. n. aud. ſiue augendi cupidi inflamm.
191. *A. 13. Meritò igitur etiam Genio*
ead. *E. 8.* Ter pede terram.

192. *E. 1.* Tempeſtiua p.
193. *F. 12. iuriſconſultum doctiß.*
195. *B. 6. ſuperior ſit futurus, & prox. verſ. vter Nearcho ſit potiturus.*
197. *A. 8.* θεωρεῖν. καὶ δὴ
ead. *D. 12.* αὐτοῦ γίνηται,
199. *D. 10. ſed omni loco*
204. *B. 8. amatori, vt ſup.*
205. *G. 13. Iunoni Samiæ*
210. *G. 2. oſtenta, omina ducant:*
212. *H. 13. ebore natum es.*
213. *E. 6. vilem Europa p.*
214. *H. 9.* inſtillare memento:
217. *B. 4. dele Virg. Æneid.* 4. Indulgent vino, &c.
218. *F. 15.* ὀδύνῃ ἐρίσειε
ead. *G. 12. dele, & in li. & verſu ſeq. ſcribe Plin. & Colum.*
219. *G. 2.* Non, poſſidentem m.
222. *H. 3.* purpureis ales oloribus.
223. *C. 5.* trabésque treméntia. p.
224. *G. 5.* ſtudio deuinctus adh.
228. *G. 3. candidus, cetero*
230. *B. 11. verbi gratia, tibia,*
234. *E. 9. Haſdrubal: per tenebras ſ.*
236. *C. 1.* Comperit, inuidiam ſ.
237. *D. 4.* , dux bone, patriæ
239. *C. 8.* γαστρίμαργον μαχαίρων
241. *A. 4.* tempeſtas læta
242. *D. 8.* ἠλαμβύα τείχη.
245. *F. 8. imminet, atque (vt ita dicam) inhiat.*
247. *H. 4.* ὀνομάνων Ἐπὶ
253. *F. 8.* conſules appellantor.
256. *C. 14.* quia ex loco ſancto
ead. *E. 7. idus enim mẽſem in duas parteis diuidunt.*
257. *A. 7. Phaëthontis fabulam: & ita ſemper ſcribe.*
ead. *E. 11.* Tempeſtiui⁹ in domo
259. *A. 10. vxoris tuæ.*
260. *D. 4. colleis dixit. Virg.*
261. *A. 12. incerta caſuum,*

265. *H. 12. peleiadas, quod valet* πτερ.
266. *D. 10.* τὴν γῆν, ὡς βόες.
270. *B. 7. epodos excogitauit,*
271. *A. 1.* Vel Occidentis
ead. *C. 1.* terra premam.
273. *F. 1. decerpens pira:*
277. *G. 6.* ἐξαλαπάζειν, *populari, &*
278. *B. 4. comeſſe. nunc autem*
283. *C. 10.* (O multa fleturũ caput,)
284. *C. 5. priuignis, inquit Eurip. in Alceſt.*
290. *A. 3. minandum, ipſos filios eſſe ſup.*
291. *B. 11.* δὴ μ' ἐπέτασσί γε
292. *E. 4. metúque?*
294. *H. 1. patrium morem cõſeru.*
295. *D. 14.* aliorum fiunt dominij:
296. *H. 14. ex ſuis ſago purpureo tegi*
297. *A. 7.* ἢ πορφυρεῶ. ὁ περὶ
298. *H. 10.* παρασκευάζεται
300. *C. 8.* obiectum eſt Cœlio de p.
301. *F. 12. per impares ſignif.*
303. *C. 6. atque emunctiſſima.*
304. *B. 11.* Venerem ſalientum
ead. *E. 6.* διβαφοῦς. *vide ſup.*
314. *H. 6. lib. vet. habent* ferent.
316. *H. 4. cucuriens album in torpo-*
319. *B. 9.* ἐπίτροχα τῇ γλώσσῃ
321. *E. 9. ſubnigridus, vel croc.*
322. *E. 4.* πόντου πλα-
323. *H. 4. nono ſepeliebatur,*
325. *B. 15. in duobus codicib. Vatic. Vrſin. Rain.*
326. *E. 3. vt ſit ordo ver-*
331. *G. 6.* ὑμὴν ἠγνοήθη
332. *G. 4. (vt Seruius ad ill. Virg. verſ. Tityro,* Ludere q. v. c. p. agreſti)
ead. *H. 4. Salonam, Dalmatiæ ciuit.*

INDEX RERVM, ET VERBORVM OBſeruatione digniorum, quæ his commentariis continentur: cuius numerus paginam, littera ſeu litteræ columnam,& verſum indicāt,à littera,ad oram libri adſcripta numerandum. ſed numeros aliquot paginarum prius, quàm quicquā quæras, corrigito..

A

Abdere oppidis feſſas coborteis. al. reddere. 156.H
abſorbuit hunc æſtus. 109.H
abſtergêre metum. 178.E
abſtineto irarum. 214.C
Acaſtus criminibus in Peleum confictis ab Hippolyta,fidē habet. 168.F
accumbentes cenabāt veteres. 69.H
accumbere, recumbere, diſcumbere. 70.A. & B
accuſationum multitudo. 228.A
ἀκερσεκόμης. 60.E.310.F
Achæmenes rex Perſarū. 119.A.B. & 306.C
Achamenium coſtum. 144.B
Achæmenium unguentum. 306.C
Achelous,fluuius tauriformis. 266.B.C
Ἀχεροῖς, *populus*, λεύκη. 27.B
Acherontia in monte ſita. 155.G
Acheruſia palus. 16.B
Achillem erudiit Chiron. 306.E
Achillem cita mors abſtulit. 130.B
Achilles apud Lycomedem in Scyro inſula educatus. 29.G
Achilles Hectoris corpus Priamo reddit ut ſepeliatur. 320.D
Achilles iratus ægritudinē cithara cantu leuat. 307.G
Achilles ne diis quidem in acie cedit. 22.C
Achilles quid locutus ſit, quod Apollinem offenderet. 240.H
Achilles Thetidis filius. 306.F
Achilles Troia propè victor. 240.G.& H
Achilli fuiſſe fatale ad Troiā mori. 307.D
Achillis ira, μῆνις. 22.C
Achillis mortem non narrat Homerus in Iliade. 241.C
acinaces Medus, gladius Perſicus. 69.D
ἄκλαυστοι. 252.D
ἄκλαυστος, ἄταφος, *ſeu* ἄθαπτος. 320.A
aconitum. 287.D
ἀκρατής. 92.B
Acriſius Danaës pater. 185.F
acris tibia. 37.E
Acroceraunia. 14.D.
acuere denteis. 195.C
acuere ferrum. 10.E
acuta belli. 236.H
acuta ſaxa. 213.H
acutum gelu. 30.E
ἄδακρυς. 14.C
ἀδαμάντινος. 203.A
additus. 159.C
adducere ad umbilicum. 308.E
ἀδείκτως. 43.D ἀδίδακτος. 6.A
addere cuſtodem. 333.in Omiſſ.
adorea. 234.F
ad plenum. 53.H
Adriaticum mare. 173.A
adulatio. 139.B
adulter.amator,& corruptor. 82.E
adulter & adultera. 186.C
adulteria.ex adulteriis omnia reip. mala manare. 165.C
ἀδύνατον. *nefas.* 35.C
adyta,remota, & occulta templi. 49.H.
ἄδυτον *quid.* 50.A
Æacida. 192.G
Æacus. 120.A
ædes num.ſingul. 78.D
ædilitas maior: & multa de ædilitate. 4.D
Ægæum mare. 127.G
Ægis. 157.H
Ælia gentis familia multa. 190.E
aëneus,ahenem. 82.G
Æolus uentos in utre incluſos habet. 13.A
æquitas animi. 101.H
æquus.a.um. 101.G
Æſculapium medicinā docuit Chiron. 306.D
æs triplex circa pectus. 13.D
æſtus marini. 109.H
Æſula. 217.C
ætas annorum triginta. 88.E
ætas aurea,ærea,&c. 166.H
ætas aurea,argentea,&c. 227.B
ætas currit. 106.F
ætas fluit, et labitur fluminis inſtar. 105.G
ætas hominis,anni triginta. 113.H
ætas parentum,peior auis. 166.G
ætates diſsimiles aur.ær.ferr. 317.D
ætates duæ bellis ciuilibus uexatæ. 312.F.
æternare. 264.G
Ætna flamma. 322.C
Ætna opprimuntur gigantes. 158.G
Afra auis. 277.E
Africus, quem Græci λίβα. 13.E
Agameda. 287.C.D
Agamemnonis facta fortia. 252.C
ἄγαμος, ἀνύμφευτος. 176.C
agere, διώκειν. 290.F.& 294.B
ἁγναὶ χεῖρες. 61.G
ἁγνὸς φόνος. 61.G
Agrippa. 22.B
Agyieus Apollo. 242.E
ahenum. 172.H
Aiax apud Sophoclem. 289.E
Aiax Oileius,impius. 298.D
Aiax Telamonius Oileio præſtātior. 104.E
αἰτεῖν μείζους. 297.C.
αἰθρηγενέτης *Boreas.* 167.E.331.E
αἰθριοκοιτεῖν. 7.C
ἀλαπάζειν. 277.G
alba hoſtia diis ſuperis immolantur. inferis nigra. 170.F
alba uictima Apollini & Dianæ immolabantur. 330.C
Albana ſecures. 330.F.
alba nota. 89.H
album corpus. 99.A
Albunea. 26.C
albus Iapyx. 211.G
Alcæi verſus ab Horatio Latine expreßi. 30.C
Alcæus vir militaris, de iuuenum amore ſcripſit. 80.H.81.A.251.D
Alexāder Magnus cùm in Sigæum perueniſſet,columellam in tumulo Achillis defixam vngmento perunxiſſe dicitur. 309.D
Alexandrum magnū Stygia aqua potu interiiſſe. 84.F
ἀλεξίκακοι *dij, Apollo & Diana.* 327.G.

ἀλεξικακοί. 293.F
alga. 190.H
Algidum. 200.G
Algidum, montis & oppidi nomen. 236.A
Algidum vrbs & mons. 60.F
allaborare. 94.G
ἀλλάττειν. 51.H
allij vis & natura. 279.D.G
Allobroges. 313.B
alloquia. ſolatia. 308.A
alter, id eſt, diſsimilis. 254.H
alto vultu. 253.F
altrix. 155.F
alumnus. 306.G
Ἀμαλθείας κέρας. 54.C
amans beatus, ac miſer. 71.A
amantis qua res maxime vrat. 42.A
amantes, amicarum ſuarum nomina toties commemorabant, quoties bibebant. 193.C
amantes. animorum & volũtatum diſſenſio in amantibus, ſeu animi diſcordes, neque in amore reſpondentes. 82.C
amantes ſeruiunt. 222.D
amantis miſerrima condicio. 302.A
amantium quàm miſera ſit condicio. 82.B.
amantium ſeruitus dulcis. 83.B
amant pro ſolent, φιλοῦσι. 102.E
ἄμαξα. 68.B
amara curarum. 261.A
amat. 186.E. & 293.D
amatorum arma. 208.A
Amazones. 232.H
ambiguus vultus. 107.B
ambitioſa puella. 90.H
amcidere, ſeu ancidere. 160.F
amici infideles. 88.B
amicum diis. 131.E.243.B
amicum tempus. 166.C
amicus Baccho, carus. 108.D
amicus Horatij Mæcenas. 271.H
amœna aqua. 155.C
amor cum odio pugnans. 302.A
amorem veterem nouo pellere, tamq̃ clauum clauo. 302.E
amor. formam in amore multum valere. 311.D.E
amor. in amore maximè pecuniam ſpectari. 300.G
amoris fomenta. 301.B
amoris flamma. 43.B
amoris inæqualitas. 82.F
amoris indicia. 42.D
amoris pabula. 301.C
amoris remedium non minimũ, aliò conuertere amorem. 302.D
amoris viuum. 193.C
amor ſui. 57.E
amor varium quiddam & multiplex. 70.H
Amphiarai fabula. 186.F
Amphiaraus terra hiatu abſumtus. 187.B
ἀμφιλαφὴς πλάτανος. 126.D
Amphion & Orpheus, magi. 38.B
amphora. 170.H
amphora, ἀμφορεὺς. 30.G
ἄμπωτις. 109.H
Amyntæ equites Galli 295.H
ἀμυστίζειν. 90.D
Amyſtis. 90.D
Anacreon de pueris. 308.F
Anacreon Teius. 54.D.251.E
Anacreontis verſus adumbrati. 176.B
ἀναγκαῖον ἦμαρ. 15.C
ἀνάγκη. 15.C
ἀναδίπλωσις. 122.H. 131.H. 246.D
ἀναδυομένη Venus. 12.F
ἀναστροφή. 110.G
Ancile. 160.E
ἀνδροφόνος. 320.H
angiportus, & angiportum. 66.E
Anienus Fl. deſcriptio. 26.B
animæ Thracia. 258.D
animalia, quib⁹ cor maius eſt, quàm pro portione, timida naturâ. 275.F G
animi noſtri cogitationes debent anguſtis finibus terminari. 116.H
animo obſequi. 245.G.H
animus & anima quid inter ſe differant. 258.H
animus humanus perpetuam contentionem ferre non poteſt. 262.C
ἀνήροτος γῆ. 316.B
Annibalis dictum Aſdrubalis fratris capite aſpecto. 236.G
annus pro parte anni. 275.E
annus rediens. 170.H
ἄνω ποταμῶν. 77.G
Antea Præti vxor, Bellerophontis amore capta. 168.D
Anticanis. 217.F
Antij colitur fortuna. 86.A
Antilochus, Neſtoris filius. 114.B
Antimachus, poëta. 73.A
Antiochi morbus ex amore. 42.F
Antiochus rex Syriæ. 166.A
antrum Pierium. 157.A
ἀπαισίῳ ὄρνιθι. 46.F. 297.H
apices regum. 197.G
apium. corona ex apio. 255.G.H
Apium herba lugubris. 255.H
ἀποβάλλειν ἀσπίδα. 109.E
ἀποκοτταβίζειν. 125.D
Apolline offenſo, & arcum tendẽte, peſtilentia gignitur. idem cùm citharam tenet, propitius, & placatus intelligitur. 329.G.H
Apollinis epitheta. 58.G
Apollinis oraculum Tenero editũ. 27.G.
Apollinis triplicem eſſe poteſtatem. 329.G
Apollini tẽplum, & bibliothecam dedicauit Cæſar. 79.C
Apollo apud Homerum ſemper fauet Troianis. 60.D
Apollo, augur. 112.D
Apollo certus. 27.G
Apollo χρυσάωρ. 60.H
Apollo cur Paan dictus. 329.F
Apollo Delphicus. 24.H
Apollo ἑκατηβελέτης. 158.B
Apollo et Diana dij horribiles. iccirco placandi, & religioſè colendi. 60.C
Apollo & Diana ſunt dij ἀλεξίκακοι ἀποτρόπαιοι. 327.G
Apollo & Muſa diis epulantibus canunt. 81.E
Apollo idem Phœbus & ſol. 60.C
Apollo iratus peſtẽ immittit. 61.A
Apollo Laomedontis boues cuſtodiit. 150.H
Apollo mentem ſacerdotum concitat. 49.H
Apollo non niſi iratus iacula mittit. 329.F
ἀποφρὰς ἡμέρα. 119.H
ἀποτρόπαιοι dij Apollo & Diana. 327.G
ἀποτρόπαιον carmen. 60.C
appoſitus cuſtos. 159.C
apricus campus. 28.F
apri denteis acuere ſolent. 195.C
Aprilis vnde dictus. 256.F
aqua cæleſtis. 175.B
aquæ color. 225.H
aqua ſacra. 6.D
aquila Iouis auis. 232.C.D
aquila quare auium rex. 232.D
aquila quo tempore nata. 232.C
Aquilones venti Thracij. 173.E
Aquilo, ventus Thracius. 66.F
Arabia εὐδαίμων. 77.E
Arabum theſauri, gazæ, diuitiæ. 202.H
ara ex ceſpitibus. 296.C
ἀραὶ κατάραι. 314.E
aratrum impreſſum vrbi. 51.F
arbiter Adriæ. 14.A
arbiter bibendi. 14.A
arbores ad voluptatem & umbrã

compa-

comparata. 125.A
arbores felices, & infelices. 274.H
arbores viduæ. 239.B
Arcadia frumenti ferax. 260.D
arceſſere à capite. 6.D
Archilochus. 290.G
Archytas Tarentinus. 72.G.& H
arctum, ſeu artum fruticetũ. 180.A
Arcturus. 143.C
arcu remiſſo. 214.B
ardere puella & puellam. 172.E
arenæ arentes: al. vrentes. 156.D
ἀργέστης νότος. 26.D
Argoi remiges. 317.B
Argos aptum equis, ἵππειον, ἱππόβοτον. 25.F
Argos nauis prima. 13.E.317.B
Argos, vrbs Iunoni cara. 25.G
arguo. 43.B
Ariadna, Bacchi coniux. 137.F
arida canities. 116.F
arma amittere ſine vulnere, turpe. 161.G
armati homines ex draconis dẽtibus ſeminatis nati. 236.C.& D
arſit virgine. 104.E
Ἄρτεμις ἰοχέαιρα. 38.H
artes, quibus ad cælum peruenitur. 149.D
Aſdrubal à M. Liuio Salinatore, & Claudio Nerone victus & caſus. 234.D
aſpectus. 132.F
Aſſaracus. 307.D
aſſentator, cicur animal peſſimum. 290.G
ἀστροβολισμός. 143.F
aſtrologi. 132.F
aſtrum & ſidus quid inter ſe differant. 323 C
atauus. 2.A
ἀταύρωτος puella. 304.E
ater Adriæ ſinus. 211.F
ater Cocytus cur dictus ab Horatio. 124.C
Athenæ, vrbs Palladis. 25.A
Atlas cælum ſuſtinere dictus 32.E. & F
Atlas Mercurij auus maternus. 32. E
Atlas primus Arcadiæ rex. 32.F
Atra cura. 143.H.183.A.257.H
atra nubes. 127.H
atra, ſeu nigra. 121.D
Atrei, Thyeſtæ, Pelopidarum tragœdia. 22.G
Atreus. 288.D.E
atrox Catonis animus. 96.H
Attagen Ionicus. 277.E
Attalica conditiones. 5.C
Attali regis Pergami hereditatem occupauit populus Ro. 134.D
Attalus rex Pergami, & totius Aſiæ. 5.D
auarus non ſanatur pecuniæ acceſſione. 98.H
Autumnus. 106.F.200.F
Autumnus pomifer. 244.C
audacia cum timore iuncta. 212.D
audis minus, Metuo longas, &c. 66.B
aueis non canere doloris, aut gemitus cauſa. 259.D
aueis non queri, neq; gemere. 275. C
auernales aquæ. 285.B
Aufidus. 221.B
augures cælum in 4. parteis diuidebant. 211.B
augur, vnde dictus. 11.A
Auguſto viuo & videnti diuini honores tribuuntur. 150.B.& C
aui mala. 46.F
auitus fundus. 41.A
aula immanis inferorum. 176.D
aura. 112.H
aurea mediocritas. 115.D
aurea puella. 21.C
aurem vellere. 268.D
auri, & argenti, ſeu pecuniæ vis. 186.D
auriferi fluuij quinque. 311.D
auri mala hominib⁹ importata. 152. B.& C
auſpicia neglecta. 165.A
aurita quercus. 38.C
aurum, inutile. 205.H
aurum olim rarum. 152.C
aurum olim ſpretum & cõtemtum. 152.D
auſpicari. & auſpicia conſulere erat magiſtratuum. 27.F
auſpicatò nihil Romæ gerebatur. 27. F
auſpiciorum cõtemtor Claudius Pulcher. 164.H
Auſter plumbeus. 124.B
ἀυχμός. 317.A

B

Babylonij. 35.F
Baccharum nomina. 206. H. & 207.A
Bacchi currũ quæ animalia trahant. 150.C.& D
Bacchi exercitus in Indiam, qualis. 138.G
Bacchi iram qui ſenſerint. 50.C
Bacchi mater Semele. 24.G
Bacchi nomina. 207.D
Bacchi ſacra. 57.B
Baccho & Hercule adiutoribus Dij Gigantes vicerunt. 138.E
Baccho caper immolatur. 298.H
Bacchus ad inferos deſcendit. 139.C
Bacchus candidus. 57.B
Bacchus, cornutus cur pingatur, & fingatur. 138.H
Bacchus dithyrambus dictus. 226.E
Bacchus mentem ſacerdotũ concitat. 49.H
Bacchus metuendus. 137.C
Bacchus pacis & belli medius. 138.G
Bacchus Semele natus. 58.B
Bacchus ſerpentibus coronatus. 138.E
Bacchus ſpecie leonis cum gigantibus pugnauit. 138.F.
Bacchus tauro, & pardalo ſimilis pingitur. 138.H
Bacchus verecundus, idem inuerecundus. 69.B
Baſtra. 217.G
Baiæ liquidæ. 156.A
balanus. 217.C
βάλλειν τὴν κεφαλὴν πρὸ τεῖχος. &c. 9.D
Balneum calfieri. 193.B
barbarum, pro Phrygio. 295.A
Barbarus modus. 294.F
barri. 303.A
βαρυνόμαι τὴν πενίαν. 257. E
Baſſareus Bacchus dictus. 332. D. in Omiſſ.
Bathyllus. 308.E
beare ſe nota interiore Falerni. 102.B
beatum eſſe non poſſe, cui ſemper aliquis terror impendeat. 142.G
βέβηλοι ἀμύητοι. 141.H
βεβρεγμένος. 138.D.239.F
Bebryce, vna ex Danai fil. 177.C
bella ciuilia. 44.B.88. F
bella matribus deteſtata. 7.B
Bellerophon. 72.A.257.D
Bellerophontis fabula, ſeu hiſtoria. 168.C.
belli ciuilis inter Pomp. & Caſ. cauſa. 96.B
belli porta. 268.G
belli ſæuitia. 153.E.& F
bellum lacrymoſum. 60.H
bellum Marſicum. 183.B
bellum ſeruile. 183.D.282.D
βέλος πυρπάλαμον. 9.C
bene ominari. 142.B
benignus, benignitas, benignè. 53.H
Berecinthia, Bona dea. 49.H
Berecinthia tibia. 224.D
bibendi modum non eſſe ſuperãdum. 56.D.
bibit aure. 121.C

bicornis luna. 329.H
bidentes. 200.H
bilis mentem tumidam reddit apud Hom. οἰδάνει. 42.C
βίος ἀβίωτος, & ſimil. 83.G
Biſaltæ & Geloni. 156.E
Blanduſia. 180.C
Bona dea ſacra, occulta, viris incognita. 49.H
bona noſtra tum intelligimus, cùm ea amiſimus. 204.H
bona verba loqui. 82.H
Boni Dij ſiue Diui. 227.H.237.G
Boſporus Thracius. 120.E
βουλυτόν. 166.B
Brenni, ſeu Brenci, ſeu Breuni. 265. A
Brennorum immanitas. 265.B
Briareus centimanus. 132.C
bruta tellus, immobilis. 332. H. in Omiſſ.
Bruti & Caßij fuſus exercitus in Theſſalia. 156.B
brutum. 84.D
bulla. 284.D
Bupalus præſtans templorum ædificandorum, & animalium fingendorum artifex. 85.H.291.A

C

κακὴ νόσος. 15.A
cadauera mortuorum quot dies ſeruarentur, antequam comburerentur. 323.H
Cadmus. 317.C
Cadmus rex Thebarum. 58.B
cados & ſimilia vaſa vinaria ſolebant Romani in locis editioribus locare, vt fumum biberent. 196.F
cados & teſtas vinis condebant in horreis antiqui. 215.E.F
cadus. 183.C
cadus vini Chij. 193.A
caci Hædi orientis tumultus. 212.B
cælo ſereno non tonare, neque fulgurare. 84.B
cælum ex lapidibus conſtare. 149.C
cælũ imbribus & nubibus nigreſcit. 21.A
cælum purum & ſerenum, hiberno tempore frigidius eſt, quàm nebuloſum. 173.G
cæmenta. 143.G
cæruleus color dijs marinis, & fluuijs tribuitur. 54.F
Cæſaris locus emendatus. 50.A
calamiſtrata coma. 332. A. in Omiſſ.
Camillus Gallos Roma expulit. 40. G
Campus Martius. 142.D
candida ſtella. 184.G
candidi Fauonij. 167.E
candidum niue Soracte. 30.D
candidus. 57.B
Canicula. 180.G
Canidia, eadem quæ Cratidia. 279. F. & 283.F
canus. 290.D
Cantaber. 116.D
Cantabri. 171.F
Cãtabri ab Agrippa deuicti. 107.E
canum fidelitas, & ſtudiũ venandi. 7.D
caper cur Baccho immoletur. 170.F
caper, fœtor ſub alis. 303.D
capilli vnguento delibuti. 109.C
capitis diminutio. 163.F
Capitolinus cliuus 227.G
Capræ, & Hædorum occaſus. 167.H
Capræ ortus. 167.H
Capricornus. 132.H
Capricornus cur Italiæ tyrannus ab Hor. dicatur. 333. Omiſſ.
captare. 276.A
Capua. 313.H
caput fluuij. 6.E
caput fontis. 6.D
caput eſſe ſacrum exiſtimabant veteres. 112.A
καρχαρόδοντα. 195.D
carere. 314.A
carmen ſæculare. 60.C.327.E & G
carmina & cantus ægritudinum ſolatia & leuamenta. 307.G
carmina, rerum fortiter geſtarũ ſpecula. 252.H
carmina ſignis & operibus manu facta præſtant ad memoriam prodendam. 226.H
carpere. 253.A
carpere diem, fructus, flores, &c. 36. pro quo mendosè ſcriptum eſt 39. D
κάῤῥεν. 48.H
καρπιρόφρον. 331. D. in Omiſſis.
carum caput. 64 E
Caſpium mare. 112.D
Caſtalius fons. 158.B
Caſtor & Pollux Semelæ filij. multa hîc de Caſt. & Poll. 39. A. & B
Caſtoris & Pollucis ſidus ſalutare nautis. 39.D. & E
Caſtor Tyndari fil. 250.A
καταλλάττεσθαι. 52.C
κάθαρος ἀδικίας. 61.G
Catilina vrbem relinquens. 100.E
Catillus, & Catilus. 56.A
Cato ad treis ætates hominum peruenit, vt Neſtor. 113.H
Catonem maiorem, vino interdum ſe largius inuitare ſolitum. 196.G
Catonis mors nobilis. 40.A.96.G
Catonis virtus. Cato. 196.F
catus. 33.B
catus iaculari. 179.G
catus, acutus. 179.G
Caucaſus, mons Aſſyriæ. 324.H
cauſa quattuor rerum. 86.F
cauſa vltima. 51.E
Cecrops. 259.E
κελαδεῖν, & κελαρίζειν. 182. A
Celtæ, ſeu Galli terræ motus, & mortem non metuunt. 267.F.G
cenæ apparatiores & ſumtuoſiores noctu fieri ſolitæ. 171.C
cenarum differentia apud veteres. 261.E
cenas ſuas totam noctem producere ſolitos Græcos & Romanos. 197.H
Cenſores & Cenſura. 4.A
cenſoria notatio. 4.A
cenſus. 126.G
Centauri & Lapithæ. de Centauris & Lap. 56.F
Cepheus Andromedæ pater. 217.F
ceramium. 183.C
Ceraunij montes. 14.D
Cerber⁹ multa hîc de Cerbero. 121.E
Cerberus bellua centiceps. 121.D
Cerberus Orci canis. 15.H
cerea brachia. 42.B
Cereris ſacrum. 147.D
Ceres εὐστέφανος. 329.F
certamen Olympicum quando fuerit inſtitutum. 2.D
certamina ludicra. 265.D
certa ſagitta. 38.H
ceruus, animal timidum. 49.A
cetera fuluus, &c. 228.H
χαλαζοκοπία. 143.C.
χαλκεόφρον. 331.D. in Omiſſ.
χάλκεος ἵππος. 64.H
χαλκοβατὲς δῶ. 172.H
χαλκοχίτων. 23.B
χαρίζεσθαι φίλῃ ψυχῇ. 245.G. H
χάρις ἄχαρις, & ſim. 83.G
Charybdis. 71.G
χαυλιοδόντα. 195. C
Chimæra πῦρ πνέουσα. 132.A
Chimæra triformis. 71.H
χιὼν ὀξεῖα. 30.E
Chiron Centaurus. 306.D
χλωρὸν δέος. 19.B
chorus vnius perſonam gerit. 331.A
χρυσόκερατις. 34.G
ciboria. 110.D
Cicero aduerſus munera & corruptelas

ptelas integer,& inuictus. 99.H
Cicero emendatus. 299.H
Ciceronis locus emendatus. 51.E
Ciceronis locus emendatus in oratione in Piſonem. 56.G
cineres mortuorum. 112.D
cichoréum. 80.C
Circe. 287.C
Circe ſocios Vlyßis, quos in belluas verterat, in priſtinam figuram reſtituit. 321.B.
κηρυκεῖον. caduceum. 34.H
cithara cõuiuiorum ſodalis. 176.A
cithara imbellis. 47.H
citrus. 224.C
χλιαίνειν θανόντας. 320.A
claro.as. 229.F
Claudius Pulcher auſpicia neglexit. 164.H
claui trabales. 86.H.& 67.A
claui trabales, adamantini. 202.H
Cleopatra Meleagri uxor. 153.A
Cleopatram viuã capere cupiit Auguſtus. 92.H
Cleopatra qua morte perierit. 93.A.& C
clienta. 134.G
Cliſthenes Athenienſis, vir egregius, rebus timens ſuis, Ioui Samia filiarum doteis credidit. 205.G
clypeum abijcere. 109.D
Clytemneſtra ab Oreſte filio interfecta. 22.G
Coa veſtes. 263.B
Cocytus. 124.C
Cocytus, aqua iniucundißima. 16.B
Codrus. 192.F
κομίζειν φορτίδας, λύπας. 117.C
κοινὸς ἑρμῆς. 34.H
Colchica flamma. 322.H.& 323.A
Colchica venena. 120.C
colere rectum. 233.H
collecta. 261.F
colles ſeptem vrbis Ro. 328.A
colligere. 2.D
collinere crineis puluere. 48.A
colonus. 124.A
color glaucus tribuitur diis marinis, & fluuiis. 307.F
color caeruleus, ſeu glaucus diis marinis, & fluuiis tribuitur. 54.F
color viridis & caeruleus tribuitur diis & deabus marinis. 215.G
columba Veneri ſacra. 155.D
coma arborum. 243.G
coma detonſa. 254.E
comam alebant pueri molles. 107.B
combibere. 93.C
comburere diem. 239.A
comiſſari. 223.D
commodi qui dicantur. 247.F
commune, τὸ κοινόν. 116.H
componere diem. 239.A
compoſita arma. 267.H
compoſita hora. 31.G
Concani Cantabriae populi. 156.D
concha. 110.E
conchylium. 277.B
concilium. 237.H
concitationem mentis Sibyllae à quadam vi & poteſtate terrae effici ſolitam ſcribit M.Tullius. 50.A
cóndere diem. 239.A
condidit lunam nubes. 127.H
confundere praelia cum Marte Bacchus quando dicatur. 54.H.& 55.A
coniuratio Graecorum. 46.G
Conópeum. 295.F
conſiliari. 150.E
conſilium. praeſtantia omnis in conſilio eſt, nõ in viribus corporis. 158.D
conſolandi moeroris & luctus ratio, quam ſecutus eſt Antimachus. 73.A
conſolandi ratio artificioſa. 64.G
conſolatio. quid maximè ad alterum conſolandum valeat. 73.B
conſul, index. 253.E.F
conſultus ſapientia. 83.F
conſulum nominibus notabantur teſta, amphora, cadi. 196.D
conſul unius anni, & contrà. 253.D
contemta rei dominus quomodo quis eſſe poßit. 188.C
contentus. 188.G
κωφὸν κῦμα. βέλος. 169.D
Corfinium, Pelignorum metropolis. 193.B
Corinthus. multa hic de Corintho. 24.F
cornix annoſa. 263.G
cornix, imbrium diuina. 210.H
corona Ariadnae. 137.H
corona. 94.C
corona ex philyra. 256.A
corona quibus è floribus conficerẽtur. 255.G
coronis vtebantur in conuiuiis veteres. 55.D.255.F
coruo benigno. 53.H
corripere gradum. 15.D
cor, ſedem eſſe iracundiae. 42.D
coruus à dextra canens. 211.B
Corybantes Rheae ſacerdotes. 50.C
κορυβαντιᾷν. 50.F
cos cruenta. 112.G
Cotiſon, Getarum rex. 171.F
cottabus. 125.E
Cottarum duo nomina. 196.B
Cotyttia. 324.D
Cragus, mons. 60.F
craſtina non eſſe curanda. 31.A
cratera, & crater. 191.H
κρέκω. 230.C
credere ſe alicui. 162.G
creditum, res credita. 13.C
crepare. 56.B
Creſſa nota. 89.H
creta. 303.H.
Creta centũ vrbibus habitata. 212.E
crimina. 168.F
crines Bacchantium. 138.E
crocodili terreſtris ſtercus. 304.A
cruenta manus. 96.C
culpam poena premit comes. 238.H
culpam ſequitur poena. 14.F
cululli. 79.H
cumque. 81.E
cumque, quem ſ.d. cumque. 31.A
cuncta terrarum, & ſimil. 261.A
cunei. 87.B
Cupidines cur ſagittarij ficti ſint. 71.A
Cupidines Nympharũ liberi. 58.A
Cupidines vnius Veneris non eſſe plures. 58.A
Cupidinis arcus, & ſagitta. 71.A
Cupidinis imperia, mollia. 222.E
Cupidinis ſagitta, & arcus. 112.F
Cupido cur Veneri ſemper adhaereat. 81.B
cupido etiam pro cupiditate, maſcul. generis. 189.H
Cupido penniger. 179.A
cupido ſordidus, & ſimil. 128.G
cupreßi funebres. 125.A
cupreſſus. 284.F
cura alia bona & laudabiles: alia mala & vituperabiles. 276.A.B
cura mordaces. 56.B
cura in naueis aſcendit. 129.C
Curetes iidem qui Corybantes. 50.E
curia Romana vnde dicta. 170.E
Curius aurum habentibus imperare praeclarum eſſe dixit, non aurum habere. 40.F
currere pro nauigare. 77.A
curriculum. 2.C
currus ſolis. 166.C
curſus pro nauigatione. 77.A
Cybele mentem ſacerdotum concitat. 49.H.
Cyclades cur appellẽtur, & cur ſparſa dicantur à Virgil. 45.G
Cyclades, inſula in mari Aegeo. 45.F
Cyclopum officina. 18.D

cycni, mortis tempore maxime, canori. 230.F.
cycni Veneris currũ trahunt. 215.H
cycnus. 140.B
κῦμα κωφόν. 169.C
Cynoſura. 68.B.& C
Cynthus mons. 215.G
Cyprus. 58.E
Cyprus abundat materia ad naueis ædificandas apta & vtili. 5.D
κύστη χοληδόχος. 42.C

D

Dædalus. 6.A.15.D.& E
δαίδαλα. 15.E
Δαιδάλου ἀγάλματα. 15.F
δαίμων. 281.B.C
δαίμων, fortuna. 31.B
damnantur votis ij, quibus quod optarunt, contigit. 228.D.E
Damocles Dionyſii aſſentator. 142.F
Danaës fabula, & quid ea ſignificet, 185.G.186.A
Danaidum fabula. 176.F.G
Danai filiæ quinquaginta fuerunt. 177.C
Danubius. 267.E
dare ludum amori. 178.E
dare manus. 318.F
Daunia militaris. 62.G
Deæ Troianis maximè infenſæ. 151.B
debes ludibrium ventis, & ſimilia loquendi genera. 45.D
decedere. 108.A
δέχεσθαι. 179.H
decipitur laborum, & laborẽ. 121.H. 122.B
decurſio Tiberina. 169.F
decus, ornamentum. 2.B
defendere æſtatem, vim, iniuriam, ſolis ardores, &c. 52.G
defunctus. 208.C
defundere vinum de pateris. 239.D
Deianira. 280.D
Deianira venenũ Herculi mittit pro philtro, imprudens. 322.A
Deiphobus. 252.C
δεισιδαιμονία. 88.B
Dei vnius plura nomina ponebant precantes. 328.D
Delus Apollinis natalis. 60.G
demittere aureis, ſeu auriculas. 121.D
Demoſthenes ſuſurro aquam ferentis mulierculæ, hic eſt ille Demoſth. delectabatur. 231.B
Demoſthenes tener ac facilis ad corrumpendum. 99.H
demouere de poſſeſſione, de ſententia, &c. 5.D
denſentur, pro denſantur. 74.H
Deorum aliquot epitheta. 58.G
Deorũ aras ac ſtatuas, & viros virtute præſtanteis oleo ſeu vnguento perfundere ſolebant. 309.C
Deorum è numero ſublata mens, fides, ſpes, &c. 85.F
Deorum prouidẽtiam probare videri Horatium. 30.H
Deorum templa reficienda. 127.B
depellere lacte. 232.G
deponent oculos, &c. 90.F
depoſitus pudor. 301.D
deproperare, pro properare de, & ſimilia. 110.G
dereptum pignus è lacertis, aut è digito. 31.H
deripere. 31.H
deſcriptio ſpurcæ tempeſtatis. 305.B
Deſine mollium querelarum. 114.D
δεσμὸς ἄρρηκτος: vinculum irruptum. 43.F
deſtinare. 110.A
deſtringere ferrum. 88.G
detergère. 26.F
deterere laudes alicuius culpa ingenij. 23.A
deteſtata paſſiuè. 7.B
deuia capellæ. 52.H. ibidem olentis vxores mariti.
deuium ſcortum. 117.D
deuota arbor. 156.B
deuoti. 200.G
Deus interdum pium vnà cum impio punitur. 147.F.& G
Deus modò hunc attollit, illum deprimit, modò contrà. 84.G
Diagondas Thebanus. 286.D
διαίρεσις. 63.F
Diana irata, metuenda. 318.H
Diana adhibetur ad partus. 198.D
Diana cur partibus præeſſe dicatur. 199.A
Diana cur celeris. 215.G
Diana eadem luna. 60.C
Dianæ gratæ ſiluæ. 327.G
Dianæ Orthiæ ara. 26.A
Diana, Ilithyia, Lucina, Genitalis. 198.C
Diana triformis, triuia, &c. 199.D
Diana venatrix, ἰοχέαιρα. 38.H
διαπάσματα. 20.H
διβαφὴς lana, ſeu purpura bis tincta. 130.G.304.E
dicere pro deſignare. 333.B.in Omiſſ.
dictatura. 4.A
diem craſtinum nobis eſſe incertum atque obſcurum. 245.C.D
dies ad meridiẽ vſque creſcit, à meridie minuitur & decreſcit. 215.E
dies fractus. 6.D
dies in pomeridianum tempus inclinatus. 215.D
dies nefaſtus. 119.H
dies non eſſe alios fauſtos, alios infauſtos. 120.A
dies ſolidus. 6.B
Dieſpiter. 84.A
differre. 289.C
differre pro dilacerare. 298.B
diffingere. 88.G.89.A.219.C
Dij alij Troianis, alij Græcis fauerunt. 151.E
Dij benigni. 228.D
Dij magni. 310.A
Diis marinis glaucus vel cæruleus color tribuitur. 307.F
Dij ſumtuoſas hoſtias non ſpectant. 201.C.D
Diogenes Cynicus. 188.E
Diomedes melior patre. 48.F
Diomedi Pallas opitulatur. 23.C
Diomedis fortia facta. 23.D
Dione. 97.D
Diota, amphora duarum anſarum, ſeu aurium. 30.G
διπλοῦς. 22.D
diræ. 259.A
dira neceſſitas. 203.B
Dirce fons Thebanus. 227.D
dirus Annibal. 166.A
dirus.a.um. 234.G
diſcinctus. 273.A.B.C
diſcriptæ piorum ſedes. 120.H
diſcumbere. 70.B
diſcus. 29.D.& E
diſſidens plebi. 99.D
diſtenta vbera. 276.G
dithyrambus. 226.C.D
diuidere ventis. 301.B
diuitiæ olim in bobus, et ouibus. 130.D
doloſi ferre iugum amici infideles. 88.B
doloſus cinis. 96.D
doloſus taurus, doloſus cinis. 212.C
δώματα αἰγλήεντα. 151.G
domina. 118.H
dos mulieris maxima. 204.C
draconem Aretiani fontis cuſtodẽ interfecit Cadmus. 236.D
draco velleris aurei cuſtos. 236.C
dubia tempora, dubiæ res, &c. 253.C
ducere. 260.E
ducere bellum. 151.E
ducere muros. 152.H
ducere naribus. 224.D
ducere ſuccos nectaris. 151.G
ducere vinum. 54.G
Dui-

Duilius conſul primus Pœnorũ claſſem deuicit, &c. 118.E
dulce ridentem. 63.C
dum licet per ætatem, hilariter eſſe viuendum. 31.C
duplex. 22.D
durare, χαρτερεῖν. 45.A
Dyndimene, Cybele, Rhea. 49.H
δυσέρωτες. 70.H
δυσώνυμος. 182.G

E

ebria dulci fortuna Cleopatra. 92.C
ebur Indicum. 79.F
Echidna. 121.E
echinus. 285.B
Echion Cadmi gener. 236.D
Echo quid. 37.F
ἐκ τῶν ἁπαλῶν ὀνύχων. 165.F
edera corona ex edera. 255.G
edera vnde dicta. 67.C
edim, is, it. 279.C
Edoni, Thraciæ populi. 111.D
educatio & exercitatio. 206.A
educere in aſtra. 227.C
egit viſere, Græcum loquendi genus. 10.A
egregius animi, & ſimil. 61.F
eidus. 256.E
εἴδωλον *Herculis.* 65.E
εἰλαπίναι. 261.E
eiulatio. 298.F
ἐλαύνειν τεῖχος. 152.H
Elea palma. 226.G.H
ἐλπὶς. 68.B
eloquentia primos homines à fero vita cultu ad manſuetiorem eſſe traductos. 32.G
Elpenor apud inferos. 289.D
emancipatus, & emancipare. 295 C
ἐμοῦ θανόντος ἡ γῆ μιχθήτω πυρί. 219.B
emonere. 269.B
ἐνιαυτός. 170.H
Ennius Calaber, Rudius. 249.B
Epaminondas. 109.D
ἐπαναδίπλωσις. 86.E
ἐπανάληψις. 315.H
ἐπαναφορά. 222.A
Epeus, equi Troiani opifex. 241.F
Ἐπιάλτης. 19.A
Epicurea ſapientia. 83.F
Epimetheus. 51.A.& B
ἐπίχεσις φωνῆς. 224.F.G
epitheta Deorum apud Homerũ vnde ducta ſint. 58.F
epitheta rebus accommodata. 102.F
epithetum perpetuum. 15.A
Epodi. 269.H.& 270.A.B.C
equitare. 11.F
equitare, de Zephyro. 234.G
equus Troianus. 241.E.F.G
ἐρᾶν & φιλεῖν *differunt.* 302.B
ἔρανοι. 261.E
Eraſiſtratus medicus. 42.F
erat. 91.F.& G
ἐργάνη *Pallas.* 179.B
ἐργολάβοι. 243.G
ἐρίβωλος, *opima.* 26.B
Erigona, Virgo. 181.C
Erigone. 323.C
Eriphyla. 386.H
Ἑρμῆς. *Mercurius* ἀπὸ τῆς ἑρμηνείας. *331.F in Omiſſis.*
Erycina ridens 11.B
ἑστία, *veſta.* 10.C
ἔστιν ὅπως. 142.D
Eſt vt. 142.D
Eteoclea dea, Gratia. 18.B
Eteocles primus omnium mortalium Gratiis ſacrificauit. 17.H & 18.A.
Eubuli verſus de Cupidine pennigero. 179.B
Euius appellat⁹ Bacchus à voce Bacchantium. 58.A
Euius curas diſsipat. 117.C
Euius ſcribendum i. latino. 117.D
Eumenides. 121.F
eunuchi. 91.H
Euoë. vox Bacchantium. 137.B
Europa Phœnicis filia. 212.C
Eurus niger. 21.A
Eurus pluuias excitat. 21.A
Euthia Phrynen accuſauit. 309.B
examen 88.C
examinare. 131.D
examinari. 178.F
excipere 179.H
exemplum Catilinæ. 100.D & F
exemplum Orphei. 100.D
exercitus a. ũ. 297.B
exigere. 269.C
expedire animi curas, & animum curis. 62.E
expedit, imperſon. 112.C
expeditis curis. 62.D
expiare. 10.F.323.B
explicare frontem. 217.D
exſecratio. 314.E.F.G
exſiccare. 79.H
exſomnis. 207.A
exſucta medulla. 285.D
exſulare, φεύγειν. 121.A.129.A
exſul patria. 129.A
exſul vnde dictum 129.B
εὖ εἰδὼς χάρμης. 48.D
εὔζωνος. 273.B
εὐφημεῖν. 142.A
εὐφημεῖν, εὔφημα φωνεῖν. 182.G
εὑρυχορείων. 190.G
εὐσέβεια. 88.F

F

Fabricius, de quo multa. 40.D
fabulam eſſe. 300.B
faces nuptiales quinque. 177.E
faciam vitula, ture, &c. 331.D *in Omiſſ.*
facies venuſta. 263.F
face tenus bibere. 185.A
factum, infectũ reddere ne deus quidem poteſt. 219.B.C
fœminæ etiam ſacerdotes in ſacris tacent. 221.A
fœmina quoto ætatis anno viro tempeſtiua. 64.A
fœminis matronis nefas vinum guſtare. 185.A
Falernum, auſterum, forte. 70.G
fallo, lateo, λανθάνω. 34.E
fame mori, miſerrimum. 61.A
fame nihil miſerius. 61.A
famoſus. 151.D
fas. 233.B
fas, δυνατόν. 35.D
faſcinationibus & inuidiæ remedio ſunt ridicula & turpicula. 293.F
faſcinum cur pro mentula ponatur. 293.F
Faſti. 263.D.264.G
faſtidioſa copia. 217.C.D
fata manent culpas etiam ſub Orco. 177.B
fatigare precibus. 10.E
fatum quo modo à Stoicis definiatur. 220.E
Fauentia. 142.A
fauere linguis. 142.A.182.G
fauete linguis. 286.C
Fauonij etiam à Thracia ſpirant. 258 E
Fauonij veris πρόδρομοι 167.F
Fauno quo tempore ſacrificarent Romani. 191.F
Faunum eſſe deum terrenum. 191.F
Faunus rex Aboriginum. 18.H
felices arbores. 274.H
feriati. male feriati. 242.B
ferox. 47.D.233.G.H
ferre iugum, aut ſubire iugũ. 105.H. & 106.D
ferre pro auferre, & conſequi. 247.H.& 248.A
ferre ſecundam fortunam non eſt cu-

inſlibet hominis. 214.D
fide gignendi caſus. 167.F.& G
fides albo velata panno. 87.A
fides, vnde appellata. 65.B
figere modum. 184.E
filij parẽtibus ſimiles, aut diſsimiles. 238.F
filij pauci parentibus meliores, plures deteriores. 48.G
fingere. 165.E.229.G
fingere carmina. 227.F
fiſtula inuentor, Pan. 53.E
fiſtula à quo inuenta. 224.D
flagitium quid. 162.C
flauus Tiberis. 10.B
flebiles modi. 113.E
flebilis. 227.A.B
flectere equum. 169.E
flere mortuos. 108.E
flexus in certaminibus curulib. 3.B
fluctifragum littus.36. [vbi eſt mendoſe.39.] A
fluuij auriferi quinque 311.D
fluuij tauri formes. 266.C.D
fluuij taurini cornibus fingebantur. 266.D
focus veſtæ ſacer. 276.E
fomenta amoris. 301.B
fomenta curarum 301.C
fons vini, lactis, mellis, &c. 137.E
fonteis floribus & frondibus ſpargebant veteres. 180.E
fontes integri. 68.D
fontibus ſacrificabãt veteres, ut dis. 180.D
formam in amore non multũ valere. 311.E
Formia à Lacedæmoniis condita. 189.F
fors idem quod fortuna. 31.B
forte, pro fortaſſe. 314.A
fortuna abiens, fortuna manẽs. 87.H
fortuna manens. 219.E
fortunam magis, quàm formam in amore dominari. 311.E
Fortuna. multa hic de fortuna. 85.G. & H
fragrantia oſcula. 119.B
frangere ceruices. 120.B
frangere diem. 6.B.& C
frangere diem mero. 109.C
fraus mala. 15.A
frementes equi. 266.A
fremens equus. 295.G
fretum Gaditanum. 151.H
frigus amabile. 181.D
frondes felices. 155.H
frons exarata. 292.G
fuga, exſilium. 121.A
fuga temporum. 220.E
fugit ætas. 36. C. *vbi mendoſè ſcriptum eſt.* 39.& 106.F
fulmina non iaci cælo ſereno. 84.B
fumoſa amphora. 171.B
fumus, & fumum bibere. 171.A
fundus mendax. 143.D
funeratus. 170.G
Furiæ. 289.B
Furiæ à furiis bella conflari. 74.C
Furiæ cur dictæ Eumenides. 121.F
Furiarum crines. 121.G
Furiarum crinibus angues implicati. 284.F
furit te reperire. 48.E
furuum, nigrum. 120.G
futura, nobis incognita. 217.H

G

Galeſus Calabriæ Fl. 107.G
Gallicani equi. 28.G
gallina Africana, ſeu Numidica. 277.E
Galli terræ motus & mortem non metuunt. 267.F.G
Gallos omneis rebus nouis ſtudere. 313.A
Ganymedes. 195.F
Garganus. 113.E
Gaza. 77.E
Gaza. 127.H
Geloni. 140.F
Geloni pharetrati. 156.G
Genauni, ſeu Genauni, ſeu Gerauni. 265.A
γενέθλιοι θεοὶ. 328.C
Genitalis dea. 328.C
Genitalis, Diana, &c. 198.C.D.E
Genium curare, piare, placare. 191.A
genua virent. 305.F.& G
genuum viriditas. 305.G
genus loquendi Græcum patiens vocari, &c. 11.D
genus ſpectandum in vxore quærenda. 204.B
γέρας θανόντων. 108.E. & F
Germani, cærulei cur dicantur ab Horatio. 313.F
Geryo teramplus. 123.D
geſtire. 106.F.260.E
Getæ rigidi. 203.C.D
Getula leana. 195.A
γῆ ἄπιστος. 143.D
Gigantes. 157.E
gignendi caſus antiquus fide. 167.G
gignendi caſus more Græcorum poſitus, ab ἔνεκα aut χάριν rectus. 326.A.B.C
gliſciare. 173.F
Glauca Creontis filia. 280.A
Glauco comœdus. 274.D
γλύκερος ὕπνος. &c. 116.G
γλυκύπικρον. 70.H
Græci victores, naufragi. 298.D
Græcum loquendi genus. 214.C
Gragus, mons in lycia. 60.F
gramen tenax, tenerum, remotum. 275.B
Gratiæ cur cõnexæ & colligatæ pingantur, & fingãtur. 197.G.& H
Gratiæ & earum imagines & ſtatuæ. & cur fingantur & pingantur nudæ. 243.H
Gratiæ nudæ. 18.B. 78.F.G
Gratiæ quo modo pingi ſolitæ ſint à veterib. 78.F
Gratiæ tres, & earũ nomina. 17.F
Gratiæ Veneri ſacratæ. 17.F
Gratiæ Veneris comites. 17.E
Gratia nudis ſororibus iuncta. 194.C
Gratiarum triũ vna auerſa pingitur, duæ nos aſpicientes. 78.G
Gratiarũ vna Vulcani amica. 18.E
Gratiarum zona cur ſoluta. 78.E
grauatus equitem. 257.E
grauida. 210.H
grus aduena. 275.H
Gyas centimanus, al. gigas. 132.B. 158.F
γυιοκόροι μελεδῶναι. θυμοδακεῖς, θυμοβόροι, &c. 56.B

H

habere exitum, non habere exitum. 326.D.E
Hædi. 143.C
hædus ereptus lupo. 278.A
Hæmus Thraciæ mons. 37.G
Hebrus. 207.A
Hecate, ſeu luna. 286.B
Hector ademtus Troiam reddidit ad expugnandum faciliorem. 104.G
Hector canibus & feris ab Achille addictus. 320.F
Hector lapide percuſſus. 252.B
Hecubæ ſomnium. 46.C
Helena à Steſichoro infamata. 323.D
Helena incendij Troiani cauſam attulit. 308.H
Helena in inſula Leuce viſa à quodam Crotoniata. 323.D
Helicon mons Bœotiæ. 37.F
Herculem homines beneficiorum ab eo acceptorum memores in numerum deorum retulerunt. 149.F.& 150.A

Hercules

Hercules tum Acheloo luctatus. 266.B
Hercules cùm ei tunicam Centauri ſanguine tinctā Deianira induiſſet, quas voces ediderit. 280.E
Hercules deuicto Cerbero populū arborem ex Acherunte ſecum detulit. 27.B
Hercules longè, latéque peregrinatus eſt. 149.H.& 150.A
Herculi decimus tertius labor impoſitus. 15.H
Herculis idolum, ſeu imago apud inferos. 249.G
Herculis vxor Hebe. 249.G
heredes bona ſibi ab auaris relicta effuſè largiūtur, & diſsipāt. 125.B.C
heredis cauſa ſollicitum eſſe. 103.B
Heroës ſedebant in cena, nō accumbebant. 70.C
Heſiodus ab Heraclito reprehenſus. 120.A
Heſperia. 89.E.97.A
hiemis nomen. 35.H
hiems & frigus aſtringit & contrahit. 16.G
hilariter eſſe viuendum, dum licet per ætatem. 31.C
Hippocrene. 158.B
Hippolyta Pelei amore capta. 168.F
Hippolytus. 246.E.F
Hipponax. 290.G
hircus. 303.D
hirundo, ὀρθογόη. 259.C
hirundo veris nuntia. 258.F
hiſpida facies. 254.G
homicida. 320.H
hominem eſſe puluerē & vmbram. 244 H.& 245.A.B
hominem mortuum nunquam reuiuiſcere. 244.E.F
homines ex diis facti. 149.D.& E
hominum varia eſſe ſtudia. 142.D
honores à populo dati, incerti, breues & fluxi. 146.F
honorum gradus. 3.F
Horatij amicus Mæcenas. 271.H
Horatius primus poëta Lyricus Latinus. 250.H
Horatius quibus COSS. *natus ſit.* 306.B
Horatius ſuis verſibus immortalitatem conſecutus. 139.F
horna fruge. 200.E
horrea condebant cados vini in horreis antiqui. 215.E.F
hoſtias qui adducerent, quærebantur bonis nominibus. 182.H
hoſtibus precari. 211.H
humati qui. 76.D
humum ſpernere, vitare, & ſimil. 147.B
Hyades. 13.G.& H.
Hydaſpes Indiæ fl. 62.D
Hydra. 236.A.B
Hydrops. 99.A
Hylæus vnus è Centauris. 118.E
Hyperborei campi. 140.E
Hyperides orator Phrynen defendit. 309.A
Hypermneſtra. 177.C

I

iaculari. 128.H
iaculari arceis, pro petere & ferire. 9.D
Iacto as. 10.C
Iani fanum: Ianualis porta. 268.F
Ianus Quirini, ſeu Quirinus. 268.F
Iapygia vel Apulia, vel eius pars. 13.C.& D
Iapyx. 211.G
Iapyx ventus Calabriæ. 13.B
Iaſon à Chirone educatus & inſtitutus. 306.D
Iaſon. multa de Iaſone tauros iungente. 279.G
Iberici funes. 281.C
Icari filia Erigona. 181.B
Icarus. 6.A
ἠχώ τί. 37.F
ictus feruidi. 126.F
Ida aquoſa. 195.F
idibus nomina exigebant, ſeu relegebant. 278.F.G
Idomenei præclara facinora. 252.B
idus vnde dicta. 256.F
iecur bile tumere cur dixerit Horatius. 42.C
Iecur, ſedes libidinis. 42.B.67.A.158.H.223.F.G
iecur Tityi. 67.B
ignaui vulnerantur à tergo. 146.C
ignem viuere & mori. 198.A
ignes, pro amore. 168.B
ignis æternus. 160.G.& H
Ilia. 172.F
ἠλιοχαυστός. 276.E
Ilios. Ilium. 252.A
Ilithyia, Lucina. 198.C.D.E
Ilithyia, μογόστοκος. 198.E
illacrymabilis. 123.B.152.D
imagines ceree. 325.C
imagines in funeribus præferri ſolitas. 293.C
imago iocoſa vocis, Echo. 37.F
imago vana. 65.E
immane quantum. 69.E.& G
immerentes. 290.D
immerita veſtis, immeritus paries. 55.D
immeritus. 147.A
immetata iugera. 203.E.F
imminere. 17.D
immortalia non eſſe ſperanda, neque optanda. 244.A
immunis. 26.D
immunis. manus immunis. 201.A
impedire caput myrto. 18.G
imperatores in prœliis vtebātur chlamidibus purpureis. 296.G.H
impiorum eſt fana diruere. 254.H
importuna pauperies, 189.G
importunus. 189.H
impotens. 92.B.220.D
improuiſum cuique eſſe & diem, & genus mortis. 120.D
Inachus. 192.F
Inachus rex Argiuorum. 103.C
inarata tellus. 316.B
incertū eſſe quamdiu victuri ſimus. 245.C.D
incoctus. 279.E
incomtis capillis laudis cauſa. 332.A. in Omiſsis.
indignatio. 281.E
indocilis. 315.E
indocilis pati. 6.A
indoles. 233.D
inemta dapes. 276.H
iners terra, id eſt, immobilis. 333 in Omiſſ.
infelices arbores. 274.H
inferiæ. 97.A
inferi. fabulæ de inferis. 19.E
infideles qui. 313.C
infimis, & inficetus. 323.G
inhoſpitalis Caucaſus. 62.D
inhumati familia funeſta, niſi eius in ſepulcrū iniecta gleba ſit. 76.D
inhumatos, ſeu inſepultos iacère, veteribus horribile. 76.F
iniectio pulueris. 76.E
iniicere frena, ſeu frenos. 268.H
iniicere manus. 55.B
inimicare. 269.E
innocens vinum Leſbium cur dicatur. 54.G
inominata cubilia. 315.E
inops inter opes. 189.A
inſania poëtica. 155.B
inſaniens Boſporus. 156.D
inſepultos iacère veteribus horribile. 76.F
inſepultum cadauer relictum. 76.E
inſepultum corpus relinquere nefas erat: & porca præcidanea piandū. 76.C
inſepultum iacère. 289.C
inſignes. 142.E
inſolens. 21.B.51.G

inſtitor. 165.H
inſula fortunata in Oceano. 315.G. 316.A
inſultare. 151.H.313.H
integer dies. 239.E
integer vitæ, & ſimil. 61.E
integra fames. 6.C
interlunium. 66.H
intermenſtruum. 66.H
interminari. 285.E
interminatus cibus. 285.F
intentatum. 21.D
intonſus Apollo, ἀκερσεκόμης. 60.E
inuidemus præſtantioribus. 108.D. & E
inuidere. 92.F
inuidere pro adimere. 227.C.D
inuidiæ remedio ſunt ridicula. 293.F
inuidia maior. 229.H
inuidia parcit mortuis, aut longè antecellentibus, vt regibus. 139.H. & 140.A
inuidi eſt præſtanteis odiſſe. 204.G
inuidioſa opes. 115.D
Iolcos. 284.H
Ionici motus. 165.D
Io triumphe. 228.D.296.B
Iouem deſcẽdere in nubeis, pluere aut tonare cogitantem. 305.D
ἱππημολγοί. 203.D
ἱππομανεῖν. 67.A
ἱππομανεῖς mulieres. 67.A
iracundi ſunt maximè pueri, ſenes, mulieres. 184.B
ira principium inſaniæ. 50.H
irati nihil extimeſcunt. 50.H
irretorto oculo ſpectare. 99.F.& G
irrito æs. 218.G.H
irrupta copula. 43.D
Iſter. 267.E
Iſthmium certamen. 229.E
iterare æquor. 28.B
Iuba Numidiæ rex. 62.H
iudiciorum frequentia. 228.A
iugum aheneum. 172.G.& H
Iulius Cæſar in deorum numerum aſcriptus. 41.D
Iuno & Minerua Troianis infenſæ. 151.B
Iuno Lucina. 199.B
Iuno matrona. 158.A
Iuno præteritas offenſiones Troianis remittit. 150.D.& E
Iupiter cælum, aut æthera ſignificat. 173.G
Iupiter pro cælo. 7.C
Iupiter proſper & ſalutaris. 133.A
Iupiter Thetidis ſtuprũ inferre conatus, à Prometheo deterritus. 307.C
Iupiter triumpho giganteo clarus. 142.C
iurare in verba. 310.B
iuſſus, a, um. 301.G
iuſti & conſtantis viri deſcriptio. 149.B.& C
iuuat. 276.H
iuuenis pro filio. 238.B
iuuenta pro iuuenibus. 330.B
Iuuentas, iuuenta dea. 78.G
iuuenum & puellarum rarò eſt cruenta pugna. 23.E
Ixion. 176.E

K

Kalendæ Martiæ. 170.C
Kalendis exigebant & collocabant pecuniam. 278.F
καταρχῶ. 304.B
Karthaginis euerſio, Scipionis ſepulcrum. 296.E
Karthago. 313.A
Karthago Romæ æmula. 291.F

L

Labores mali. 314.C
laborioſus. 317.D
labuntur flumina. 275.C
Lacedæmonij primi mortalium munera hoſti dare cœperunt. 187.F
Lacedæmon patiens. 25.G.& H
Λάχεσις. 142.E
Lacon canis. 290.F
lacryma nouarum nuptarum ſintne vera, an falſæ. 213.A
lacunar. 134.C
lacus Lucrinus. 126.C
Læſtrygonia amphora. 189.E
læuia ſaxa. 53.F
læuis. 11.C
λαγχάνειν. 281.B
λαγχάνειν ſortiri. 142.E
Lamus Formiarum conditor. 190.E
lana bis tincta murice, διβαφής. 131.G
langueſcit vinum. 189.F
languida vina. 196.F
Laomedon deos fraudauit mercede pacta. 150.G
Lapathus, ſeu lapathum. 277.F
lapſus fluminum. 38.B
laqueata tecta. 128.C
Lararium in puppi nauis. 45.B
Lariſſa Theſſalica. 26.A
latè tyrannus. 190.G
Latous Apollo. 80.D
lauare mortuorum corpora. 320.E.F
lāuere. 178.E
lāuere mala vino. 178.E
lauo, is. 103.A
lauri non numerantur in arboribus vmbriferis. 126.E
Laurus Apollini ſacra. 155. H. 229.F
Laurus, Apollinis frons. 155.E
Laurus, frons felix. 182.E
laxo arcu. 171.F
leges ſine moribus reip. non proſunt. 205.A
Lenæus, Bacchus vnde dict⁹. 207.D
λήναια. 207.D
lenis recludere fata. 65.F
lenta brachia. 310.A.B
leo Getulus. 63.H
leones iracundi. 51.D
leones maxime iracundi 145.B
lepores pauidi. 275.F
leſſum. 298.F
leues maluæ. 80.C
lex non poteſt hominum peccata pœnis tollere: ſed opus eſt diſciplina. 205.B
lex Papia Poppæa. 328.E
Λευκὴ inſula. 323.D
libido noua. 315.B
libido omnium rerum diſcrimen ac delectum tollit. 57.A
Libitina. 220.F
Liburni, & Liburnæ naues. 271.C
licebit. 311.C
lictor conſularis non ſummouet curas. 128.A
lictores conſulares. 146.F.& G
lictores vnde dicti. 128.B
λιπαροί. 109.C
liquare vina. 36. vbi mendoſè ſcriptum eſt. 69.B
Liris Campaniæ fluu. 79.F
Liris Fluu. 190.F
littera. ſine litteris, rectè factis nulla eſt merces. 249.C.& 251.G
litterarum ſtudium. 157.B
litui, cornua, tubæ in prœliis. 96.F
lituus. 96.G
lituus, inſigne auguratus. 7.A
lituus profectionis. 7.A
locare ſecanda marmora. 135.B
locus Ennij reſtitutus apud Ciceronẽ. 163.G
locus Lucilij reſtitutus. 158.6.
locus Plutarchi reſtitutus. 103.A
locus Theocriti reſtitutus. 103.G
λόγιος dictus Mercurius. 33.A
λοξίας Apollo. 27.G
loquendi genus à Græcis ſumtum. 264.H
lubricus. vultus lubricus aſpici. 58.D
Luceria. 184.H

Lucerna

lucerna cum vino coniuncta. 69.C
Luciani ἔρωτες. 58.A
lucro apponere. 31.B
luctari cum dãdi caſu iunctum, & verba pugnandi. 5.F.108.B
ludere. 262.F.G
ludi ſæculares. 327.E
ludi ſæculares centeſimo decimo quoque anno fiebant: interdum anticipabantur. 328.F
ludus fortunæ. 96.B
lugendi genera varia. 320.C
lugere & plorare mortuos. 320.E. 321.A.B
lugere mortuum. 108.E
Luna celeris voluere mẽſeis. 243.A
Lunæ vultus varij. 228.E.F
Luna imploratur ab amantibus. 286.B
lunam cælo deducere, ſeu deuocare. 285.G.H
luna ſemiplena, ad pariendi facilitatem adiumento eſt. 199.A
luna ſilens. 66.H
Luna ſilentio præeſt. 286.D
lupati freni, lupi. 28.G
luporũ & agnorũ diſcordia. 281.A
lupus. carnes à lupo morſæ, teneriores. 278.A
luridum quid. 158.F.G.263.A
luridus color. 321.E
luridus Orcus. 158.F
luſcinia. 259.D
luteus pallor. 298.F
Lyæus. 297.D
Lybia, ſeu Africa, frumentoſa. 5.C
Lycambes. 390.G
Lycurgi Thracis exitũ. 138.C.& D
λύειν. 303.G
lyra à quo inuenta. 224.D
lympha. 92.E
lymphati 92.E
lymphati. νυμφόληπτοι. 92.D
lynces. 122.D
lynces cum tigribus currum Bacchi trahere finguntur. 150.C.& D

M

Μακάρων νῆσοι. 249.F
macerari. 43.C
machina quid. 17.C
madere arte, ſermonibus Socraticis. 196.F
Mæcenas ab Etruſcis regibus oriundus. 2.A.217.A
Mæcenas origine Etruſcus. 59.G
Mæcenas quomodo ſcribendum. 1.E
Mæcenates fuerunt ordinis equeſtris. 1.E
Μαιχήνας. 1.E
Mæcenatem fuiſſe eruditum. 333.B. in Omiſſ.
magiſter nauis. 165.H
magnus, piſcis. 230.E
Maia, Atlantis filia. 32.D
maior Neronum. 265.D
mala alite, ſeu aui. 297.H
mala aui. 46.F
μαλακὸς οἶνος. 26.G
maledicus, ferum animal peſſimum. 290.G
male, interdum parùm ſignificat malignus. 75.D (32.B
mali labores. 314.C
malis auibus. 152.G
mammarum pendularum vitiũ quomodo corrigatur. 292.H
maneo. es. cum dandi, & accuſandi caſu iunctum. 75.H
manes, fabula. 19.D
manni. 210.F.282.B
manubiæ Iouis tres. 9.D
manus à tergo retorta. 101.H
M'. Aquilius. 146.C
M'. Atilius Regulus. 161.C
M. Claudius Marcellus. 41.B.& C
mare Icarium. 6.A
mare Myrtoum vnde dictum. 5.E
mare ſua ſponte æquale eſt. 113.D
mare turgidum, 14.C
maria à quo tempore clauduntur. 16.H
Mareoticum vinum. 92.F
Marica Nympha Fauni vxor. 190.F
Marij legatus Sylla. 296.D
maris acceſſus, & receſſus. 109.H
maritæ & viduæ arbores. 274.E
Marſa carmina. 288.A
Mars & Saturnus dij ἀναιρετικοί. 333. in Omiſſ.
Marſi Apuliæ populi. 7.E
Marſicum bellum. 183.B
Martis ſtella, malefica. 132.H
Maſſici montes. 6.B.110.C
Maſſicum vinum. 110.C
Maſſilienſes à Phocæis oriũdi. 314.D
Matinus mons in Calabria. 227.E
Matinum littus. 72.G (315.B
matrimoniorum corruptela. 165.C
matrona & materfamiliâs quid inter ſe differant. 145.A
matrona Iuno. 158.A
matronam, ſeu matrẽfamiliâs quid maximè vrat. 174.H
maturare alicui necem. 168.F
maturare cũ accuſandi caſu. 117.G
maturi ſenes. 235.H
maturus animi. 61.E
Mauri. 11.D.
Mauri angues. 175.B
Mauri optimi iaculatores. 61.H
Mauritaniæ angues. 175.B
Mauritaniæ rex Iuba, immo Numidiæ. 62.H
Medéa Creuſam Creontis filiam incendit. 287.B.C
Medéa quid ſuaſerit Iaſoni tauros vngenti. 279.G
Medea, venefica. 287.C
Medi & Perſæ Cyro paruerũt. 69.D
Medi, iidem, qui Perſæ apud Hor. 11.E
Medorum imperiũ ad Perſas tranſlatum. 69.D
Medum flumen, & ſimil. 114.G
Medus proprium fluuij nomen. 114.F
meditari. 199.G
mel Hymettium. 107.H
melior, fortior, valentior. 48.G
menſa Syracuſana. 142.G
mens eſt vnuſquiſque. 80.E
mens integra. 80.D
mente nihil melius in homine. 80.E
Mercuriales viri. 133.D
Mercurij ingenium. 33.H
Mercurij ſeniores, ſine manibus & pedibus, membris virilibus arrectis. 32.H
Mercurius ἀγώνιος dictus. 33.D
Mercurius apud Homer. adoleſcentis perſona ſuſcepta ad naueis Achillis Priamum ducit. 34.C
Mercurius χρυσόρραπις dicitur à virga aurea, qua agit animas, & euocat.
Mercurius cur facundus dicatur. in Omiſſ. 331.F
Mercurius de Mercurio, qui poſt boues Apollinis abactas, cum ab eo accuſaretur huius furti nomine, pharetram & arcum ei furatus eſt. 331.G. in Omiſſis.
Mercurius deorum interpres primos homines, feros atque agreſteis, ad ciuilem & manſuetum vitæ cultum traduxit. 32.H
Mercurius dictus deorum nuntius, διάκτορος à Græcis & διάκτωρ, & κῆρυξ. 33.D
Mercurius λόγιος dictus. 33.A
Mercurius πομπαῖος, & ψυχοπομπὸς à Græcis dictus, quia animas ad inferos deducat. 34.G
Meridies inclinata. 215.D
Merionæ virtus. 23.B
Meriones Idomenei comes. 48.E
metata decempeda porticus. 126.H
meta, multa de metis. 2.E

Metaurus. 234.D
μετεμψύχω. 73.G
μεθύειν ἔρωτι, &c. 92.C
metretes. 183.C
metuere apud Horatium. 98.D
metuit culpari fides. 238.E
metus deorum. 88.F
miles bono nomine, 182.H
militabitur bellum. 272.G.
militant amantes. 208.A
militaris. 28.G
militaris Daunia. 62.G
milites Romani ferebant plus dimidiati menſis cibaria. 295.B
Mimas. 157.G
Minerua cùm artibus omnibus præſit, tum maxime lanificio. 179.C
Minerua tibias reiecit. 269.G
minor, aris, iunctum cum accuſandi caſu. 75.E
Minos. 73.F
Minos iudex apud inferos. 246.B
μινυνθάδιος. 130.B
mirum quantum. 69.B
mite ſolum, mites vua. 55.H
mittere, pro omittere. 140.H
Mitylene, ſeu Mitylena. 24.B
mobilis de rebus inanimis, & de ipſo animo dicitur. 3.B
modi, cantus. 97.E
modum bibendi non eſſe tranſeundũ. 56.D
mœchi, corruptores. 66.D
μοῖρα. 288.B.C
μοῖρ' ὀλοὴ θανάτοιο 15.C
moles regia. 126.B
molle vinum. 26.G
Moloſſus. 290.E
Monæſes. 164.G
monogrammi dij. 54.E
monumentum. 220.C
morari. 109.A
morari Orcum. 213.B
mordaces curæ. 56.B
mordere labra. 43.C
mordere terram ore. 109.E
mores perditi, & corrupti in rep. qui. 205.B.& C
moriendum eſſe omnib. 71.C.& D
moriendum eſſe, quo modo, aut quibus verbis efferat, qui rei triſtitiam leuire velit. 244.G.H
moriendum pro patria. 145.B.& C
mors eſt immortalis. 246.A
mors immortalis. 172.G
morſiuncularum nota & veſtigia. 43.C
mors libera. 265.E
mors muneribus non capitur. 123.A
mors omniũ rerum extremũ. 136.C
mortem ne dij quidem à ſuis prohibere poſſunt. 246.D
mortem non poteſt quiſquam effugere, ne ignauiſsimus quidem. 145.D.E.F.G
mortis laquei. 203.B
mortuus quando diceretur humatus. 323.H
mortuos lugere, eorúmque corpora lauare & vngere, &c. 320.E.F.G
mos veterum de expiatione. 96.C
mos veterum in conuiuiorum apparatu. 102.G
motus ciuilis. 95.G
mouet nutu ſuo calũ Iupiter. 142.C
mugire de ventis. 173.F
mulctrum, & mulctra. 316.B
muliebris amor, vento mobilior. 21.D
muliebris natura ad lugendum & lacrymandum propenſa. 315.H
mulieres debent curare domeſtica, viri externa. 276.F
mulieris forma, & flos ætatis viros etiam fortiſsimos domat, ac ſuperat. 184.G
mulier nupta, aut meretrix amans qua re maxime amorem ſuum in aliũ virum transferat. 169.C
mulier rectè olet, vbi nihil olet. 303.G
multos modios ſalis ſimul edẽdos eſſe, vt amicitia munus expletum ſit. 128.E
munda cena. 217.D
mundi partes. 152.F
muri Troiani à quibus diis conditi. 150.G.H
Muſæ habent ſuam in cælo ſedem. 154.H
Muſa optimum, & valentiſsimum ad amorem medicamentum. 67.G.& H
Muſam ſuam interdũ reprimit Horatius, & item Pindarus. 97.B
Muſa Pimpléa. 68.D
Muſis amicus ab animi morbis liber & ſolutus. 67.G
mutandi verbo vſi ſunt veteres pro eo quod eſt emere. 52.A
mutare. 51.H
Mycenæ dites. 25.G
Mygdonij campi. 190.A
Mygdones. 190.A
Μυγδονία. 333.*in Omiſsis.*
Myrrheus crinis. 184.A
Myrtia, ſeu Murtia Venus. 67.D
myrtus. 94.G
Myrtus pulla. 67.C
myrtus ſacra Veneri. 67.D
Myrtus, Veneris frons. 155.B

N

Nænia. 97.D.216.B
naphtha. 280.B
naris obeſa. 303.C
ναρθηκοφόροι. 137.D
natura, & educatio. 233.E
nauigare. 274.D
nauigare in mari Ægæo ſcapha biremi. 219.H
nauigatium impietas. 14.E
nauis prima. 13.F
neceſsitas. 86.G.H.142.E
neceſsitas leti. 15.C
neceſsitate nihil eſſe potentius. 87.A
neceſsitati claui adamãtini tribuuntur. 203.A
neceſsitatis ſtabilitas, firmitas, vis et potentia. 86.G
nefas ἀδύνατον. 35.C.65.F
neglecti dij. 164.G
νέμεσις, & νεμεσᾶν. 281.E
ne, ne fortè, &c. 81.H
ne, vt non, ſeu vt ne. 259.B
nepos. 273.C
Neptunus muros Troianos exſtruxit. 150.H
nequitia. 159.C
Nereus Ponti fil. à mendacio alienus & verax. 46.E
Neronũ maior Claudius Tib. Nero. 265.C
Neſſus Centaurus. 280.D
Neſſus, ſeu Neſus centaurus. 321.H
Neſtor tertiam ætatem hominũ vixit. 113.C
nidus, nidulus. 155.G
nigra omnia, triſtia, & horribilia. 257.H
nigra, ſeu atra. 121.D
nigra terra frumẽtis optima. 260.D
nigreſcit cælum imbribus. 21.A
nigri venti. 298.A
nigri venti cur dicantur. 21.A
nigri oculi. 81.C
nihil agere. 325.E.F
nihil agit in te. 325.E.& G.
nihil eſſe ab omni parte beatum. 129.G
Nili fontes, ſeu origines. 267.D
Nilus Ægyptum irrigat. 152.A
nimium quantum. 69.G
Niobe. 240.C.D
Nireus Achille excepto omniũ Græcorum pulcherrimus. 311.D
Nireus omnium Græcorum, Achille excepto, pulcherrimus. 195.F
nitentes capilli malobathro Syrio. 109.C
nitére. 179.E
nitidus. 194.E.204.B
nitor corporis. 179.E

nines

niues capitis. 263.A
niuens videri. 228.G
noctem, & nocteis dare, mere. 310.G
noctes. 208.B
nocte ſilenti. 112.D
Noctiluca. 242.H
noctis deſcriptio. 309.H
noctis figura. 65.A
Nocturna ſacra. 286.D
Nocturna cena 171.C
nodus incomtus. 117.F
nomen adiect. ad perſonam relatum, pro aduerb. 316.F.G
nomen adiectiuum regens infinitiuũ. 248.C.D
nomen appoſitum vim verbi adiuuans. 315.C.
nomen cum verbo iunctum, verbi ſignificationem adiuuans. 171.G
nomina neutra adiect. cum gignendi caſu. 261.A
Noricus enſis. 325.B
nota publica. 249.A
nota Falerni interior. 102.B
Notus albus. 26.D
noua luna creſcunt, & complentur: deinde decreſcunt. 135.B
noua luna cyathus. 193.D
noua nupta non ſine lacrymis primos Veneris fructus decerpunt. 213 A
Nouendiale ſacrum, Nouendiales feria. 323.H
nouerca liberis viri, ſeu priuignis inimica. 284.C
nouum ſaxum. 127.A
nox longa. 252.E
nox pro morte. 19.D.74.F
nox taciturna eſt. 286.D
nube amictus, id eſt, ἀόρατος. 11.A
nube tectus. 109.G
nudum remigio latus nauis. 44.H
Numantiam deleuit Scipio Africanus. 118.D
numen Iouis. 173.G
Numida. 178.A
Numidia rex Iuba. 62.H
numquam per circumlocutionẽ. 314.E. & 315.A.& B
nuntius, qui nuntiat, & res, qua nuntiatur. 33.D.E.F.G
nuptia innupta, & ſimil. 83.G
nuptia, ſeu nuptiale conuiuium. 262.A
νυκτιλαμπής. 242.H
Nympha. 92.E
Nympha. multa de Nymphis. 7.F
Nympha terrorem iniciunt interdum agricolis. 8.B
νυμφόληπτοι. 8.B.92.D

O

Obducere. 54.H
obligare. 325.A
obliuioſum vinum. 110.B
obſecrare per res eas, quem obſecrabant, cariſſimas, &c. mos veterum. 318.G
obſerare. 324.B
obteſtandi genus religioſiſſimum. 284.A
Oceanus belluoſus. 267.F
Oceanus circumuagus. 315.H
oculi cur ſplendore offendantur. 100.B.& C
oculo irretorto ſpectare. 99.F.& G
ὀδὰξ ἕλον ἄσπετον οὖδας. 109.F
odorari ſagacius. 303.D
odoratus.a.um. 117.A
odoratus participiũ ſine origine verbi. 195.E
odores liquidi. 20.G.& H
offenſus. 310.H.& 311.A.B
οἰμώζειν. 287.G
oleo & vnguento perfundebant deorum ſtatuas & diuinos homines. 309.C
oleo vngebantur luctatores. 29.B
olere. mulier rectè olet, vbi nihil olet. 303.G
oleum balaninum. 217.B
oliua Venafrana. 108.B
oliua Palladis propria. 25.C
ὀλυμπιάδες. 154.H
Olympicum certamen quando fuerit inſtitutum. 2.D
omen. 209.H
Omina. 142.B
Onyx. 260.F
operari. 182.E
operoſa diuitia. 144.C
Ὀφλισκάνειν γέλωτα, ὀφλισκάνειν δίκην, *& ſimilia.* 45.D
opima Lariſſa, ἐρίβωλος. 26.B
opima ſpolia. 79.E
Opimum. 79.E
opimus triumphus. 235.G.H
ὀπώρα. 106.F
Oppiani verſus. 179.C
orabant veteres per res eis, quem orabant cariſſimas. 284.A
ora dua inhabitabiles. 62.H
Orcus nihil miſerans. 103.C
Orcus rapax. 135.H
ordinare. 319.D
Oricum portus Epiri. 167.H
Orion. de Orione multa. 75.A
Orion Diana tentator. 158.F
Orion venator. 122.C
Orionis canis. 181.B
Orphei exemplum. 100.D
Orpheus. de Orpheo multa. 37.G.& H
Orpheus Eurydicen ſuam repetens. 176.D
Orpheus Thracius. 65.D
oſcines aues. 210.H
oſculum eripere. 119.C
oſſa & pellis. 321.D.E
otium. 127.F

P

Pacorus. 164.H
Pactolus. 311.D
Padus. 315.B
P. Æmilius Terentij Varronis collega. 40.C
paleſtra λιπαραί, *id eſt, pingues.* 29.B
palanga. 17.A
παλιγγενεσία. 73.G
παλινδρομεῖν. 83.H
palinodia Steſichori. 323.D
Palinurus. 156.C
Palladis in Gracos ſtudium. 151.C
Palladis ſtatua, galea, & agide armata. 47.E
Palladis vrbs Athena. 25.A
Pallas dea militaris, & bellicoſa, 47.B
Pallas ἐργάνη. 179.B
pallentes viola, id eſt, colore amantium tincta. 174.G. *vide in Omiſſ.*
pallida mors. 19.B
pallor amantiũ viola tinctus. 174.G
palumbes fabuloſa. 155.D
Pandora. 15.B.87.D
Pan fiſtula inuentor. 53.E
Pan paſtorum deus. 53.E
Pan Penelopa & procorũ filius. multa hic de Pane. 259.G
παραμύθιον. 308.A
parare pro emere. 80.A
Parca, noctis filia. 102.H
Parca vis. 203.B
parco dare, & ſimil. 75.D
παρέχειν. 181.G
parentes noſtri nobis meliores, & parentibus aui. 166.G
parentum vota, vt ſint ſibi filij ſuperſtites. 290.A
Paridi non profuiſſe formam, & Veneris munera. 47.G
Paridis cultus. 251.H
Paris duce Venere Lacedæmonẽ profectus, &c. 46.D
Paris, paſtor. 46.C
παρηγορία. 308.A
parochi. 181.G
parra. 209.G.& H

Parrhaſius. 248.B
Parthi Auguſto imperium obtinente ſigna à Craſſo & Antonio amiſſa Romam remiſerunt. 238.H
Parthi equites. 144.H
Parthi ſigna militaria à Craſſo & Antonio amiſſa ad Auguſtũ vltro remiſerunt. 41.E.268.E
Parthos fugienteis ex equis pugnare traditum eſt. 58.G
participia ſine origine verbi. 117.B
participia verborum deponentium in us, interdũ paßiua ſunt. 285.F
participia vocis paßiuæ, ſignificationis actiuæ. 311.A
participium ſine origine verbi. 195.E
particulæ, quibus vtũtur Latini cùm redeunt ad ſermonem inſtitutum, aliquib. interpoſitis, interruptum. 233.C
partumeius venter. 324.A
parturit imbreis Notus. 26.G
παταικοὶ θεοὶ Φοίνικες. 45.B
Patareus Apollo. 158.C
patera à patendo dicta. 247.E
patria. mori pro patria. 145.B
patrua lingua, patruus. 178.F
pauidus nauta. 5.F
paupertas dura. 253.H
paupertas habetur probroſa. 205.D
paupertas non eſt cuiquam maledicti loco obiicienda. 205.D
paupertas ſæua. 40.G
paupertas vnum è malis humanis nõ minimum. 144.G
paupertatis epitheta. 40.G
pectore ferreo. 13.D
pecuniam creſcentem duo moleſtißima mala ſequuntur. 188.A
pecuniam ſpernere. 152.D
pecus, etiam de piſcibus. 10.A
πεζὸς λόγος. 118.G
Pegaſus. 71.H.257.D
Pegaſus, equus alatus. 168.C
peierantibus in rebus amatoriis, aut alioqui ad res Venereas pertinentibus, ignoſcũt dij immortales. 111 H
peius timet. 253.H
Peleus apud Acaſtũ ab Hippolyta falsò accuſatus. 168.F
Peligni. 193.B
pellere curas vino. 117.C
pellere terram. 192.A
pellex 174.H.& 175.A
Pelopis genitor, Tantalus. 73.A
pẽdere. 160.B
Penelope. ex Penelope Telemachus, & Telegonus. 54.E
Penelope in procos difficilis ac ſæua. 174.F
penis, cauda. 303.H
Pentheus. 137.H
Pentheus rex Thebarum. 24. G. & H
percello. 299.F
περίφρασις nominũ propriorum. 161.A.
pernix, à pernitendo. 276.E
per purum. 84.D
Perſarũ apparatus ſumtuoſi. 94.A
Perſarum victus. 94.C
perſequor frangere, & ſimil. 63.H
Perſeus Danaës fil. 185.G
perſonare. 53.G
pertinax. 137.D
pes de fluuio aut fonte. 316.D
peruicax. 137.D
peruicax Achilles. 321.B
Phædra, Hippolyti amore incenſa. 246.F
Phaethon. 256.H.& 257.A
Phalanthus Lacon. 107.G.& H
Phaertes. 99.B
φιλαυτία. 57.E
φίλη, κεφαλὴ. 64.E
Philippi, vrbs Theſſaliæ. 156.B
Philippus, Alexandri magni pater auro, non ferro Græciam ſubegit. 187.C
φιλομμειδὴς, Venus, cur dicta ſit. 11.B
φίλον. ὃ θεοῖς φίλον. 131.E
philyra. 94.F
φλὸξ ἐμαράνθη. 322.B
Phocæ. 314.D
Phocæorum exſecratio. 314.D
φόρμιγξ ἐπιλάφυρος. 176.A
Phoroneus Inachi fil. 192.E
Phraates. 99.B
Phrygius lapis. 144.A
Phryne. 308.H.& 309.A.& D
Phthia, Achillis patria. 240.H
φύζα φόβου ἑταίρα. 67.D
picta naues. 45.C
picus Martius. 211.F
pij interdum cum impiis puniuntur. 147.F.& G
pij luci. 155.C
Pindarus. ex Pindaro expreſſum, Quem virum, &c. 37.D
Pindarus. locus ex Pindaro. 41.A
Pindus, mons Arcadiæ. 37.G
Pirithous. 56.F.159.D
piſceis omneis eſſe mutos, præter paucos. 230.D
πιστεύειν. 163.A
platanus ad vmbram præbendam nata. 126.C
platanus & pinus arbores ad vmbram præbendam natæ. 117.A
plauſus. plauſu excipi ſolitos eſſe claros & caros reip. viros. 59.F
Plautus emendatus. 299.G.
Pleiades. 265.F
plorare, ſeu flere iubere aliquem. 287.G
plorem artis. 326.A
plus nimio. 82.A
Plutarchi locus emendatus. 408.H
Plutonis domus, cur exilis dicta. 19.F
pocula quædam, neceßitatis, quædam Veneris, &c. 196.C
pœna culpæ proxima. 147.H
pœna inferorum. 19.D
pœnam rarò effugit ſceleſtus. 147.H
pœna nõ debet alium quemquam attingere, quàm eum, qui culpam cõmiſit. 332.F.in Omiſſ.
pœna non debet prodire extra ſuos auctores. 164.F
pœnas dant immeritas poſteri ob culpam maiorum. 164.F
pœna ſequitur culpam. 238.H
pœnitet. 300 C
poëtæ, amantes, ebrij multa ſibi videntur videre, quæ non vident. 136.G
poetæ amant ſolitudines. 206.H
poetæ cum cycnis, & apibus comparantur. 227.D
poëtæ ſacri. 252.F
poetica inſania. 155.B
πολεῦχος. 86.A
πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. 92.G
Pollio tragœdiarum, ſeu prætextarũ, & hiſtoriarum ſcriptor. 95. G. & H.333.A.in Omiſſ.
Pollux Iouis fil. 250.A
πολυδάκρυς πόλεμος. 60.H
Polyhymnia. 8.C
polypus. 303.D
ponere. 315.F
ponere modum. 49.G,184.E
ponere pro facere. 248.F.G
ponere ſub pede. 195.D
pontifex. 324.E
pontificia cena. 325.G
poplites ignauorum. 146.B
popularis aura. 146.G.& H.
populata arua. 162.A
populea corona, & populus arbor. 27.A
populea frõde Bacchi ſacerdotes vſos eſſe. 27.E
populi cur altæ ab Horatio dictæ. 274.F
populi maritæ. 274.E
populus arbor Herculi ſacra. 27.B
Populus Ro. reges regnis auitis ſpoliauit non ſolum belli iure, verum

etiam

etiam ſimulatione iuris. 134.D
porca fœmina Telluri immolabatur. 191.B
porcus immolabatur Lari & Genio. 191.A
πορίζειν. 181.E
Porphyrion. 157.G
porrectus. 173.E
Porſena. 312.H
porta non clauſa. 162.A
Porus Metidis filius. 81.B
poſcere maiores, ſeu maiorib⁹. 297.C
poſt paullum. 195.A
poſtes. 144.B.302.C
potens amicus. 89.F.135.A
potens Cypri. 12.E
potens lyræ imbellis muſa. 23.A
potens ſui. 219.A
potior. 172.D
potus, ſeu poculum primum, ſecundũ, tertium, &c. 194.A. & B
præbere. 181.E
præbere domum, aquam, ſalem, &c. 193.B
præcepta. 64.F
præciſio. 292.D
præcipere. 64 E
præcordia. 279 D
prægeſtire. 106 E
prægnans, ſeu prægnas, quid. 210.D
præſens diuus Auguſtus. 160.C
præſens pro potente. 86.B
præſens tollere. 86.A
præſentia tantum in noſtra poteſtate ſunt. 218.B
præſidium. 2.B
præteriens aqua. 243.H
prætexta. 284.B.& E.
Prætores abſentibus cõſulibus conſulare munus obtinebant. 4.E
Prætoris, tria verba dicere. 119.H
prætor quæſtori parentis erat loco. 4.B
prætura ſecundum locum in honoribus obtinebat. 4.E
precabãtur heroes deos cæleſteis manibus ad cælum ſublatis: marinos, ad mare porrectis: inferos terra percuſſa. 200.B.C
precantium ritus, plura vnius dei nomina ponere. 328 D
preces concipiebantur cum conditione: 191.G
preces exſecrationes. 76.B
preces rite conceptas, & iuſtas diis eſſe gratiores, quam victimas. 201.D.B
pretium. 186.C.204.D
Priamus it ſupplex ad Achillem. 289,D
Priamus noctu à Mercurio ad Achillem per medias Græcorũ naueis deductus. 321.A
primi homines digni habiti, qui deorum menſis accumberent. 149.D
primi homines neque arabant, neque ſerebant. 274.C
primi homines quo modo nati ſint. 51.C
princeps, primus. 51.B.221.F
prior. 330.A
Procne & Philomela. 259.E.F
producere. 120.B
probra. 293.F
profeſti dies. 269.F
profani, & non initiati à ſacris arcebantur. 141.H
promere & depromere vinũ. 90.A
Promethei furtum. 14.H.15.B
Prometheus callidus. 136.A
Prometheus cur Caucaſo affixus. 14.H
Prometheus: de quo multa. 14.G. & H
Prometheus Iapeti & Clymenæ fil. 51.B. ibidem de Prometheo multa.
Prometheus, aſtrorum & rerum cæleſtium cõtẽplationi dedit⁹. 324.H
Promethus vir prudentiſſ. & aſtrologus, & vnde dictus. 333. in Omiſſ.
Propedius. 312.H
properare, actiuum. 110.E
properare cum accuſandi caſu iunctum. 206.D
proruere. 86 E.236.E
Proſerpina mortis & vitæ arbitra. 74.H
Proſerpina, vitæ & mortis arbitra. 120.G
proteruitas. 332.E. in omiſſ.
proteruus Africus. 314.H
Proteus phocarum Neptuni cuſtos. 10.A
prouerbium, κοινὸς ἑρμῆς. 34.H
prouerbium Græcorum, ζεῖ χύτρα ζῇ φιλία. 88.A
prouerbiũ ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα. 193.G
prouerbium, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα. 257.G
prouerb. vna hirundo ver nõ efficit. 258.F
prouocabulum quod *interdum pertinet ad ea, quæ ſequuntur.* 329.A.B
proximum. 38.G
ψύττα. 277.B
pudicus. 246.D
puellæ virginitatem amiſſam deflere ſolent. 212.H
puellæ viro ineptæ deſcriptio. 105.H
puer ex aula. 77.F
pueri concubini alebant cum.im. 254.E
pueri παῖδες *filij, & pueri.* 38.H
puer mento tenus in terram defoſſus. 283.G
puer, vt puero, minari alicui. 291.C
pugnandi verba cum dandi caſu. 108.B & C
pugnata bella, & ſimil. 107.G
pugnata pugna. 192.H
pulcher dies. 234.D.E
pulſare fores. 19.C
puluinaria deorum. 91.D
puluis Olympicus. 2.C
puppis. in puppi veteres habebant deos nauis cuſtodes. 45.B
puræ manus. 61.F
purpurei cur dicantur cygni. 222.F
putum. 316.C
Pyrrha Epimethei, & Pãdoræ filia, Deucalionis vxor. 9.F
Pyrrhus rex Epirotarum. 166.A
Pythagoram aras deorum ſanguine non aſperſiſſe. 201.H
Pythagoras Euphorbus, Panthoi filius. 73.G
Pythagoras. multa de Pythagora. 73.H
Pythia. 50.B

Q

quadrantal. 30.G, 170.H
quæro ſcire, quæro doceri. 35 E
quæſtores dabantur prætoribus, & conſulibus, tanquam adiutores. 4.B
quæſtori prætor parentis loco erat. & multa de quæſtore. 4.B
quæſtura, primus magiſtratus vrbanus, & multa alia de quæſtura. 4.B
qualus. 179.A
quandoque, 81.E.& F.
quatere humum, ſeu terram pede. 18.C.224.D
quatinus. 204.F
queror cũ quarto caſu iunctum. 9.F 284.D
querula tibia. 169.F
Quindecimuiri. 330.H.& 331.A
Quirites cur mobiles dicantur. 3.C
quò pedes ferunt. 314.G

R

rapere dona præſentis horæ. 172.A
rapere occaſionem. 305.F
rauus color. 210.D

récino. 209.H
recludere. 147.A
recludere pectus enſe. 325.B
recti dij. 235.A
rectum corpus, rectus animus. 253.B
rectum .i. 233.H
rectum tranſlatè. 235.E
rectus Bacchus. 235.D
recumbere. 70.A.& B
reddere. 257.H
reddere alicui animum. 52.C
reddere animum amoribus finitis. 58.C
redemtores. 143.G
redonare. 109.A.151.F
reducta vallis. 54.C
refixo clypeo. 73.C
Reges, deorum ſanguis. 226.G
regnata Cyro Bactra. 107.G.217.G
regna triſtia. 157.D
regna vini. 20.A
regnauit populorum. 221.E
regnum latiſsimum. 98.G
Regulus. 40.B
Regulus quo cruciatu à Karthaginienſibus ſit affectus. 163.G
ῥέζειν. 182.E
relabi flumios ſurſum. 77.G
religare nauim. 81.A
religio neglecta, aut contrà. 164.G
remugiens ſinus Ionius. 298.G
renidere. 134.A.165.A.B
renidet. 106.H
Remus à Romulo fratre iniuria interfectus. 292.A
reparare, & redimere, pro emere. 80.A
repetitio vnius verbi. 308.D
repetitio, ſeu reduplicatio. 246.D
reſignare. 219.F
reſpirationis vſus. 321.F
reſurgere. 132.B
rei Venereæ turpitudo verbis tecta. 105.H
res ſecũdas ferre difficilius eſt, quàm aduerſas. 215.E
retractare. 97.D
reuinco. 233.D
rex. 89.F
rex conuiuij, arbiter bibendi. 20.A
rex, potens amicus. 135.A
Rhodope. 207.B
Rhodos cur clara dicta. 24.C
Rhodus, dicta νῆσος τρίπολις, id eſt, trium vrbium inſula. 24.D
Rhœcus. 157.H
Rhæti. 232.G
rhombus. 277.B
ridere. 134.A. 176.E. 224.B. 234.E
ridet, renidet. 107.H
ridicula, & ſubturpia faſcinationibus & inuidiæ remedio ſunt. 293.F
ῥῆξαι φωνήν. 288.C
ῥιψάσπιδες. 109. D
Romanorum mos republ. bene geſta. 91.D
Roma opus Apollinis. 329.H
Roma princeps vrbium. 229.H
Romuli ſcelus. 292.A
Roſcius Otho. 282.C
ros marinus. 200.H
rotunditas vniones cõmendat. 293.C
rubeta. 284.G
rubens dextera. 9.C.149.C
rudentes. 298.A
rugæ quo modo deleantur, & frons rugoſa expoliatur. 292.G
rumpere ſilentium. 288.C
rumpere vocem. 288.C

S

ſacra Cybeles. 57.D
ſacra. in ſacris adhibebatur & vinum. 180.D
ſacramentum militare. 131.H
ſacra nocturna. 386.D
ſacrorum Bacchi ritus. 332.C.in Omiſſ.
ſacrum Cereris. 147.D
ſacrum Ilium. 192.H
ſæculare carmen. 327.E
ſæculum. 327.F
ſæuio ii. 83.A
ſæuire. 151.G
ſæuus .a um. ſæuitia. 40.G
ſæuus, χαλεπὸς. 82.H
ſaga. 71.G *ſagitta.* 210.F
ſagmina. 59.A
Salamin à Teucro cóndita. 26.H
ſal condimentum ciborum, & obſoniorum tenuiorum. 128.D
Saliarem in modum. 91.D
Salij. 90.B.91.D
ſalinorum appoſitu, menſas ſacras faciebant veteres. 128.D
Salonam Dalmatiæ ciuitatem vicit Polio. 332.H.in Omiſſ.
ſalum. 324.D
ſanguine contaminatos congreſſu, & aditu prohibebant veteres. 10.F
ſanguine Centauri tinctam tunicam cum induiſſet Hercules quas voces ediderit. 280.E
ſanguis deorum. 214.A
ſanus mentis & ſimil. 61.F
ſapientia inſipiens, & ſimil. 83.F
ſapientis eſſe epulari, potare, & voluptatibus operã dare. 36. vbi mendoſe ſcriptum eſt. 39.B
Sappho. 251.F
Sapphonis verſus. 179.A
Sarmatæ. 156.E
ſatelles Orci. 136.A
σάθη. 137.A
Saturni ſtella malefica. 132.H
Saturnus & Mars dij ſunt ἀναιρετικοὶ. 333. in Omiſsis.
Saturnus, maleficus, & peſtilens. 133.A
Satyrides inſula. 136.H.& 137.A
Satyri. 136.H
ſaucius malus Africo, ſaucia rixis ianua, &c. 45.A
ſaxa nautis ſurda. 324.C
Scamandrus & Simois Troiæ. fl. 307.D
ſcari. 277.C.& D
Scauri. 40.B
ſceleris purus. 61.F
ſcelus quid. 162.C
ſciens cithara. 172.F
ſciens pugnæ. 48.D
Scopas. 248.B
ſcriptores niſi ſint, qui virtutem & rectè facta laudent, ea ignota & obſcura ſunt futura. 249.D.E. & 251.G
ſculpere, ſcalpere. 178.B
Scylla. 71.G
ſcyphi in vſum lætitiæ nati. 68.H
Scythæ ἄβιοι. ἱππημολγοί. 203.D
Scythæ in plauſtris habitantes. 203. C.& D.
Scythæ profugi. 86.D
Secernere. 8.B
ſecundam fortunam bene ferre non eſt cuiuſlibet hominis. 214.D
ſecundas menſas fuiſſe apud veteres. 237.C
ſecures. 146.G
ſedebant heroës inter cenandum, non accubabant. 70.C
ſedentes epulabantur primi Romani. 70.E
Semele Bacchi mater. 24.G
Semele, Thyone. 55.A
ſemper, dictũ per circumlocutionem. 310.D.E
ſenatores, patres dicti. 264.F
ſenectus ad amores inepta, &c. 116.F
ſenectus facit nos amariores. 184. A. B
ſenectus natura loquacior. 333. in Omiſsis. col. 1.
ſenes. in ſenibus ſola vox remanet. 333. in Omiſsis.

ſenex

ſenex amator. 286.F
ſenium. 306.A
ſeptem colles vrbis Romæ. 328.A
ſeptem nerui lyræ. 176.A
ſepulcrum, ſedes, ſeu finis Orci. 135.H
ſepultura. 320.G
ſepulturæ genus, iniectio pulueris. 76.E
ſepultura inanis. 76.E
ſepultura inſepulta. 83.G
ſeries. 220.E
ſerpens iter inſtitutum, & conſilium captum rumpit. 210.E
ſerus, ſerò. 48.A
Sex. Pompeius Magni fil. Neptuni ſe filium dicebat. 295.B
ſibilis excipi ſolitos odioſos homines. 59.F
Sibyllæ mentē à vi & poteſtate terræ concitari ſolitam. 50.A
Sibyllinorum librorum auctoritas. 327.H
Sicambri, aliàs Sygambri. 227.H
Sicambri gaudentes cæde. 267.G.H
ſicci. 56.A.239.E
ſic in precibus, & rogationib. ſeu petitionibus. 12.D
ſic diis viſum. 82.E.& F.
Siculæ dapes. 142.G
σιδηρόφων. 13.E
Sidonij. 317.C
ſidus & aſtrum quid inter ſe differant. 323.C
ſilente luna. 112.E
ſilentij laus. 147.C.& D
ſilentio noctis. 112.E
ſilentium. 286.C
ſilentium conuiuiis carum. 69.C
ſilentium cur ſacrum. 121.A
ſilentium lunæ. 66.H
ſimile ab aui pullis implumibus aſsidente. 272.C
ſimile ab ouibus & capris lupū metuentibus & fugientibus. 304.G
ſimile à fluuiis torrentib. 266.G
ſimile à lana aliquo colore tincta. 102.E
ſimile à matre filium abſentem deſiderante. 238.B.D
ſimile à torrente. 218.C.D
ſimilia ducta ab arboribus ſecuri exciſis cadentibus. 241.B
ſimilia varia à luna figuris variis ducta. 228.E.F
ſimilitudo ab ilice bipennibus & ſecuribus tonſa. 235.H
ſimilitudo à rota retro currente. 174.F
Simonides Ceus. 97.C.251.C
ſimul, pro ſimulatque. 19.G
ſine fraude. 138.D.339.B
ſinus. 241.G
ſiquà. 183.F
Sirius. 180.H
Siſyphi labor & pœna, & huius laboris cauſa. 124.D
Σισύφου μηχανή. 124.H
Siſyphus callidus, & ſapiens. 124.H
Sithonij. 208.E
Sithonij, Thraces. 57.A
ſitus corporum in conuiuiis veterum qualis. 69.H
ſiue. 14.B
Socratica domus. 78.A
ſodalis hiemis Hebrus. 67.D
ſodalis Veneris cratera, ſodalis hiemis Hebrus. 191.G
ſolari æſtum, famem. 106.E
ſol idem, & alius. 328.B.C
ſolis equi & currus. 166.C
ſollennis dies. 256.G
ſollers ponere, & ſimilia. 248.D
ſollers vnde dictus. 248.C
ſol maculoſus, pallid°, cæruleus, &c. 238.A
ſolue mares. 303.G
ſolui hiemem veris aduentu. 16.G
ſolui voti. 228.E
ſoluti crines. 158.C
ſolutis curis. 62.E
σώματα μὲ δύο, ψυχὴ δὲ μία. 131.G
ſomniare ſolemus, quæ interdiu cogitamus, & agimus. 224.G
ſomniorum portæ duæ. 212.G
ſomniorum genera varia. 196.D
ſomnus & mors, noctis filij. 65.A
ſomnus facilis. 116.F
ſomnus ferreus. 64.H
ſomnus longus. 64.H.177.G
ſomnus mortis frater. 64.H
Soracte mons. 30.D
ſortibus pleraque decernebant veteres. 103.D
ſortibus vtebantur antiqui plurimis & maximis in rebus. 281.B
ſortiri. 142.E.281.B
ſortitò. 281.B
Spartacus. 183.D
ſpartum. 281.C
ſpes ſola in dolio Pandoræ remanſit. 87.D
σφακελισμὸς. 143.F
ſpirabat amores. 263.E
ſplendidior vitro fons. 180.D
ſponda. 280.F
ſtagna. 210.G
ſtagnum. 126.B
ſtare animo. 235.F
ſtella comata. 41.D
στέψαι. 255.F
ſterilitatis agrorum cauſa. 143.D
Steſichorus. 251.D
Steſichorus poëta palinodiam de Helena ſcripſit. 323.D
Sthenelus. 252.B
στοχάζεσθαι. 9.D
ſtomachum facere, & ſtomachari. 51.D
ſtrepitus teſtudinis, tibicinæ, &c. 239.A.B
ſtridor acutus. 85.B
Strix. 284.H
Styx. 84.D
ſubare. 303.H.& 304.B
ſub dio, ſiue ſub diuo. 103.C
ſublimis anhelitus. 49.B
ſublustris nox. 212.D
ſub noctem, & ſimil. 31.E
ſuboles. 180.F.29.H
ſubſidere. 315.C
ſubtemen. 307.E.F
Subura. 286.F.G
Sueui. 203.G
ſumma. 245.E.F
ſummotus pudor. 301.D
ſuperſtes vnde dictus. 290.A
ſuperſtites eſſe parenteis liberis, horribile, & luctuoſum ipſis parentibus 289.G
ſuperſtitioſus. 290.A
ſupremum iter. 132.A
ſupremum, vltimum. 43.F.& G
ſurda nautis ſaxa. 324.C
ſurdi ſcopuli. 169.D
ſurdus fluctus. 169.C
ſuſtinere onus, propriè dictum. 30.E
ſuſurri amantium. 31.G
συμβολή. 261.E
σὺν θεῷ. 155.H
Syracuſæ à M. Claud. Marcello captę. 41.C
Syrtes. 61.H

T

tabula votiua. 21.D
Tænarus. 84.F.& G
Tanais. 156.G
Tanais cur ab Horatio diſcors dicatur. 217.H
tangere. 152.E
tangere, ſeu tenere aram. 201.B
ταναηλεγὴς θάνατος. 177.H
Tantali, & Tantali ſimiliū pœna. 324.G
Tantalus. 136.B
tauri ignem ſpirantes. 236.C

taurus. 106.D.& E.304.D
ταυρουῦ. 304.B.& E
Tecmeſſa. 104.D
tela diei. 126.G
Telamon & Peleus fratres. 26.H
Telegonus. 217.C
Telephus. 319.C
temerè. 38.B.117.A
Tempe. 24.H
temperare. 28.G.38.F.157.C 203.G.& H.
tempeſtatibus agna nigra immolatur. 298.H
tempeſtatibus & hiemi nigra pecus immolatur. 21.A
tempeſtatis aduerſa deſcriptio. 298.B.C
tempeſtatis turbulentæ deſcriptio. 305.B
templa. pecuniã in fanis & templis deponere ſolebant veteres, cùm rebus timebant ſuis. 205.G
tempore omnia minuuntur, & ſeneſcunt. 166.F
tempus res, quæ in eo ſunt, afficit. 166.E.& F
tenere. 208.E
tensa. 304.C
τερετίζειν. 230.C
Tereus Thraciæ rex. 259.F
ter. 133.C
ter felices. 43.E
ter pro multum, & ſæpe. 5.A
tergemini honores quid ſignificent. 3.F
tergeminus quid. 3.F
terminus rerum ſtabilis. 329.D
tergum. ignaui vulnerantur à tergo. 146.C.
termes. 316.D
Terminalia. 277.G
Termino vtrùm aliquid animatum immolarent Romani. 277.H
terminus. 277.G
Terminus deus. 329.D
ternarius numerus. 5.A
terra bruta. 84.D
terra muneribus, ſeu fructibus veſci. 123.H
terra iners, bruta, id eſt, immobilis. 157.C
Terra magna deûm mater. 329.E
teſta Græca. 59.E
Teucer & Aiax fratres ex eodem patre. 26.H
θάνατος ἀθάνατος. 172.G
θάνατος πέρας ἅπασιν ἀνθρώποις τοῦ βίου. 136.C
θάνατος θανηλεγής. 177.G.252.E
θαυμαςῶν ὅσον. 69.E
Thebæ Echioniæ. 236.D
Thebarum expugnatio & direptio. 153.B
θεοβλάβεια. 291.H
θεοῦ βία. 291.H
Theſſali. 71.G
Theſſalica venena. 284.H
Thetidis amore arſiſſe Iouẽ & Neptunum, eiúsque nuptias expetiiſſe 307.A.B
Thetis voléнsne, an inuita Peleo nupſerit. 306.H
Thetis, marina. 29.F
Thrace. 127.H
Thraces. 284.E
Thrace, Thraca. 207.B
Thracia terrarum pars frigidiſsima. 67.E
Thracia ventorum officina, aut domicilium. 66.F
Thracij venti, qui. 258.D
Thracius ventus, Aquilo. 66.F
Thracum & Scytharum ebrietas. 69.A
θρασύδειλοι. 212.D
Threicius. 65.D
thus ſemper adhibetur in ſacrificiis. 89.E
thyades. 184.H
Thyeſtéæ preces. 288.D.E
Thyeſtes. 51.D
Thyone dicta, Semele. 55.A
Thyoneus, Bacchus. 55.A
thyrſus. 137.D
Tiberina decurſio. 29.A
Tiberius Romæ de Panis ortu, & genere quæri iubet. 260.A
tibia, à quo inuenta. 224.D
tibia Lyda, ſeu Phrygia. 269.G
tibiarũ vſus vbi primùm repertus. 194.D
Tiburnus. 26.D
Tibur ſupinum, vdum, vacuum. 156.A
tigres Bacchi currum cur trahere dicantur. 150.C
Tigris Arm.Fl. 267.F
timidi & ignaui homines cum ceruis comparantur ab Homero. 49.A
tingere, ſeu tinguere. 262.B
Titanes impij. 157.B
Tithonus immortalis quidem, ſed nõ ſenectutis expers. 130.C
Tityus incontinens. 158.H
τὸ κοινόν. 126.H
toga laxitas & amplitudo. 281.D
tollere. 315.F
tollere hinnitum, cachinnum, clamorem, &c.130.F
tollere honoribus. 5.B
tonitrua alia naturalia, alia prodigioſa. 84.B
tonitrum, à verbo tono. 277.D
torrere. 194.F
torret me amor, & ſimil. 172.F
toruo vultu. 163.F
trabes Hymettiæ. 134.C.& D
tracta oratio, tractus verborum.134.F.& G
tradere ventis. 67.H
Tragici poetæ. 96.E
trahere, & tracta oratio. 134.F
trepidare. 105.D
trepidare. de aqua trepidè fluente. 102.F
trepidus in rebus vitã agere. 144.H
tres vini cyathi. 193.G
treuiri. 282.A
tria horribilia mala. 60.H
tria, quibus ſua quiſque vitia corrigere poſsit. 302.D
tria verba, quæ die nefaſto ſilẽtur. 119.H
Tribunatus, magiſtratus ſacroſanctus, & multa alia de tribunatu. 4.F
trigla cur Dianæ immoletur. 199.E
tripodes. 247.H
τρὶς, & ter pro multum, & ſæpe. 5.A
τρὶς μάκαρες. 43.E
triumphare vnde dictum. 228.D
triumphati Medi. 151.H
triumphantes per viam ſacram, & forum Ro. in Capitolium vehebantur.227.G
triumphantium currus aurei.296.C
triumuiri capitales. 281.H.282.A
triumuiri, ſeu treuiri monetales. 282.A
trochi ludus. 206.B
Troiani nimiùm pij. 152.F
Troia ter obſeſſa & capta. 252.B
Troilus Priami filius. 114.D
tuba belli ciuilis. 7.A
tuba, cornua, litui. 96.F
tuba ſonitus cum lituo coniunctus. 7.A
tubis & lituis militum animos ad pugnam acuebant Romani. 7.A
tumultus. 143.B
tunica adamantina tectus. 23.B
turbo, rhombus magicus. 319.B
turdorum tria genera. 275.F
turgere. 14.D
turpis. 160.D
Tuſculum. 217.C
Tuſculum in colle ſitum. 272.H
tuta aures. 71.C

tutela. 242.G
tutela Italiæ. 267.G
Tydeus Diomedis pater, fortiſſ. & acerrimus. 48.F
Typhoeus, ſeu Typhon. 157.E.& F
Tyria purpura. 304.E
Tyrtæus. 145.C.& D

V

vacuus aër. 15.H
vada. 14.F
valere, omnium bonorum humanorũ optimum. 80.D
vapor. 280.C
Varius, poëta. 22.A
Varum nuſquam commemorat Virgilius. 22.A
vaſa vinaria ſolebãt in locis editiorib. locare veteres Ro. vt fumum biberent. 196.E
veſticularia vita. 208.C
Venafrum. 108.B.163.H
Venatio, Romanis ſollemnis. 206.B
Venatores pernoctant in niue. 7.D
venditione & emtione non vtebantur veteres. 52.B
Venena Medeæ. 120.C
Venerem in Cypro non eſſe natam. 58.E
Veneri ingrata ſuperbia. 174.A
Veneris currũ trahunt cycni, paſſeres, columbæ. 216.A
Veneris iactus regem vini efficiebat. 20.B
Veneris munera. 254.D
Veneris ſtella. 113.G
venti cur nigri dicantur. 21.A
ventis aut fluctibus tradere. 67.H
ventoſum mare, ventoſus homo, ventoſus gloriæ currus. 157.C
ventus Africus. 6.A
ventus popularis. 146.H
Venus Aprili menſe venit. 17.E
Venus Cnidi colitur. 78.D
Venus cur Anchiſæ concubitum expetiuerit. 330.D
Venus cur Cypris dicatur. 58.E
Venus dea imbellis. 47.B
Venus ex mari nata. 12.F
Venus, marina cur dicta. 12. F. 208.D
Venus, talorum iactus. 111.B
verba erudita diutius viuunt, quàm facta. 252.G
verba male nominata. 182.G
verba pugnandi cũ dandi caſu iuncta. 5.F.275.A
verbena. 256.C
verbenarũ vſus fuit in ſacris. 59.A
verecundus color. 321 D
veris deſcriptio. 16.G
veritas, nuda cur ab Hor. dicatur. 65.C
verſus integro nomine non clauſus. 66.F
vertere cadum: verſus cadus. 217.A
vertere fas & nefas. 288.F
vertere in puluerem. 150.F
veſpertini temporis circumlocutio. 166.B
Veſta æterna. 160.G
Veſta, à Græcis ἑστία, Rheæ fil. 10.C
Veſtales. 10.F
Via ſacra. 281.D
Via ſacra decliuis à Carinis ad forũ, accliuis ad Capitolium. 291.G
vibrans flamma. 322.C
vibrare. 322.F
victimæ albæ Apollini & Dianæ: tenebris nigræ immolabantur. 330. D.
viduare. 34.C
viduus. 34.B
vietum. 303.E
vile Sabinum, vilis annona. 59.D
vilia rerum. 261.A
vilis Europæ pater. 213.E
vim afferre munita ſapientiæ. 215.B
Vincire caput corona. 27.D
vindelici. 232.G.H.264.H
vindex. 253.D
vini effecta. 197.A.B.C.D
vini intemperanter poti comites. 57.E
vino pellere curas, & ſimil. 27.H
vinorum omnium fere commune eſt, vt ſint ad curas eluendas efficacia. 261.C
vinum accommodatur & vertitur ad eorũ naturam, à quib. bibitur. 196.C.
Vinum à fumo exſiccatum. 170.H
vinum Albanum. 255.E
vinũ arcana loco promouet. 300.H.
vinum Cæcubum. 59.G
vinum Cæcubum nauſeam coërcet. 297.D
vinum Calenum. 59.H.79.G
Vinum Chium. 193.A
vinum commendat vetuſtas. 30.F
vinum immodicè potum. 56.D
vinum in terram fundere, ſeu vino ſolum reſpergere. 125.D
vinum in teſtis condebant veteres. 59.E
vinum λαθικηδὲς, &c. 261.C
vinum malorum obliuionem afferẽs. 261.C
vinum Maſſicum. 6.B.196.D
vinum molle. 26.G
vinum non bibebant matronæ Rom. multo minus puellæ virgines. 262.G
vinum nullum eſt, quod vel querelas, vel iocos, & c. pariat. 196.C
vinum, tormentum minimè ſumtuoſum, miniméque periculoſum. 197. A
violaria. 126.D
Vipſanius Agrippæ nomen. 22.B
virens flamma. 322.B.& H
vires & potentia ſine ſapientia parum valent. 157.B
Virgiliæ. 265.F
virgines peccantes grauiter puniendæ. 212.F
virgines veſtales ſacris publicis intererant. 220.H
viri & vxoris ſocietas, ariſtocratica. 204.A
virtus amiſſa recuperari non poteſt. 162.F
virtus ardua, & ad eam via. 205. E.F
virtus non laudata, nulliſque litteris illuſtrata, parum differt ab ignaua & otioſa vita. 252.G
virtus repulſæ neſcia. 146.D
virtutem ex oculis ſublatam quærimus. 204.H
virtutis honores, puri & incontaminati. 146.E
vis conſilij expers mole ruit ſua. 158.C
vis maior 291.H
vita primorum hominum. 274.C
vitis natura caduca. 239.B
vitrea Circe. 54.E
vitreæ togæ. 54.G
vitrea fama. 54.F.& G
vitreum mare. 225.H
vitri natura pellucida. 57.F
viuax apium. 90.E
viuere in diem. 129.D. E. 172.A. 219.B
viuus cæſpes interdum apud veteres aræ vicem obtinebat. 59.A.B
vlmus maritus. 273.E
vltra. quod vltra eſt: id eſt, futurum. 129.F
Vlyſſei gignendi caſus, à recto Vlyſſeus, 317.D
Vlyſſes duplex. 22.D
Vlyſſis curſus duplices. 22.G
Vlyſſis epitheta apud Hom. 22.E
vmbilici librorum. 308.E
vncus. 87.B
vngere mortuorum corpora. 320. E.G

vnguenta & coronæ in conuiuiis. 183.A
uniones rotundi. 293.C
vocalis longa ante vocalem nō eliſa, & correptà. 300.B
vocalis longa ante vocalem ſeq. non eliſa, & producta. 300.D
Volcatius Tullus. 171.B
volitant nautæ per mare. 238.E
voluere turbinem. 218.H.& 319.A
vrbes omnes, & quicquid cuſtodit, ſacra ſunt. 193.A
vrbis captæ deſcriptio, ſeu imago. 153.A
vrbis Romæ, colles ſeptem. 328.A
vrgeo. 135.C.& D
vrgere. 113.F
vri amore. 168.B
vrna omnium verſatur. 103.D
Vrſa duæ. 68.B
vtcumque, pro vbicumque. 53.C. & D
vt, pro quàm. 207.C
vt pro vbi, & qua parte. 52.C
vtrùm difficilius ſit ſecundam fortunam, an aduerſam ferre. 214.D & E.& F.G.H
vua pro vino. 332.E. in Omiſſ.
vuidi. 239.F
Vulcaniæ inſulæ. 18.D
Vulcani officina. 18.C.& D
Vulcani vxor Venus. 18.E
vulnera in bello ciuili accepta, turpia. 88.E
vultu inuito ridere. 176.F
Vultur mons Apuliæ. 155.F
vxorem æqualem ducendam. 257.G
vxore pudica nihil viro ſecundum naturam viuere cupiēti optabilius. 276.C
vxorius, qui dicatur. 10.D
ὑδροφόβοι. 92.E
ὑπεκχωρεῖν. 108.A
ὑπερέχων φίλος. 135.A
ὕπνος γλυκερός. ἐγέρσιμος. χάλκεος. &c. 116.G
ἀποθήκη. 64.F

repone ſuo loco
Dijouem, δία. κεραύνιον appellant. 84.A

FINIS.

107675

Q. HORATII FLACCI SERMONVM, SEV SATYRARVM, SEV ECLOGARVM LIBRI DVO: EPISTOLARVM LIBRI TOTIDEM.

A Dionyſio Lambino Monſtrolienſi ex fide nouem librorum manu ſcriptorum olim emendati, ab eodémque commentariis copioſiſsimis declarati.

Nunc ſumma diligentia ab eodem ex auctoritate aliorum præterea librorum veterum recogniti, & planè iam in integrum reſtituti, & commentariis iiſdem plus tertia parte auctis illuſtrati.

LVTETIÆ,

Impreſsi ab Ioanne Candido Typographo, impenſis Ioannis Macæi, Bibliopolæ Pariſienſis.

cIↃ IↃLXVII.

A Dionyſ. Lambinus Monſtrolienſis Franciſco E

TVRNONIO SAPIENTISS. ET CLA-
riſs. viro, Cardinalium eccleſiæ
Romanæ primario.

S. D.

CV'M fortunati mihi videntur ij fuiſſe, Franciſce Turnoni, qui con-
fecto ſine offenſione, ſuæ vitæ curſu, ad extremam ætatem peruene-
runt, eámque tranquillè, placidéque traduxerunt: tùm longè beatiſ-
ſimos illos fuiſſe iudico, qui toto ferè ætatis ſpatio magnis in rebus
domi, foríſque gerendis decurſo, non modò lenem, & quietam, ve-
B rùm etiam honoratam, & glorioſam adepti ſunt ſenectutẽ. In qui-
bus te, ſi quem alium, his temporibus, & meritò poſſumus numera-
re, & principem locum iure videmus obtinere. Nam, vt ceteros ho-
nores, qui tibi & in tua ſenectute, & in ſuperiore ætate habiti ſunt, F
omittam, atque ad ea, quæ his temporibus propiora, & coniunctiora
ſunt, veniam, quis fuit nuper tuus in Galliam ex Italia reditus? Quæ
Aureliani (qua in vrbe trium totius regni ordinum cõuentus habe-
batur) à principibus, & nobilibus facta tibi gratulatio eſt? qui plau-
ſus? quæ ex tuo aduentu perceptæ lætitiæ ſignificatio? quo te vultu Rex Franciſcus II. paucis ante-
quàm diem ſuum obiret, diebus: quo Catharina Medicêa, mater eius, excepit? qui complexus? quæ la
crymæ partim gaudio, partim eorum, quæ in Gallia, te abſente, acciderant, recordatione profuſæ fue-
runt? Lætabantur omnes ſcilicet, eum difficilibus, & turbulentis reip. temporibus ſaluum, & incolu-
mem longo interuallo patriæ eſſe redditum, qui non vinculis, non terrore, non pœna, nõ cruciatu, ſed
ratione, conſilio, prudentia, ſapientia ciuileis diſcordias ſedare, belli inteſtini incendium reſtinguere,
diſſenſionibus de religione modum, finémque conſtituere poſſet. Meminerant, te cùm ſemper aliâs
C pacis ſuaſorem, auctorémque fuiſſe, neque vmquam, niſi neceſſariò tua ſententia bellum comprobaſ- G
ſe: tum anno CIↃ IↃLVI. & Errico Regi, datis ad eum Roma litteris, inducias cum Philippo Hiſpa-
niarum Rege factas gratulatum eſſe, & Pontifici Max. Paullo IIII. coram diſſuaſiſſe, ne bellum pa-
ctis inter Erricum, & Philippum induciis repreſſum, ac ſopitum excitaret, ant redintegraret. Memo-
ria tenebant, te eundem, cùm Pontificem Max. in belli ſtudium incumbere videres, inſtigante præſer
tim fratris eius filio Cardinali Cartaffa, cui Deus immortalis dignum flagitioſa vita, ſceleratíſque fa-
ctis exitum dedit, Regi per litteras ſuaſiſſe, vt in ſententia maneret, pactáq; & ſibi honeſtiſſima, & po
pulo ſuo vtiliſſima ſanctiſſimè, religioſiſſiméq; obſeruaret: ſua quidem omnia Pontifici Max. bellum
Colonis inferre meditanti, pro ſua dignitate, ac maieſtate polliceretur, laborantíque ſedulò ſubueni-
ret: cum tamen precibus omnibus obſecraret, ne bellũ renouando, ſpem pacis pæne exploratam tur-
baret, atque è manibus quodammodo extorqueret. Quòd ſi ille de belli gerendi ſententia neque dif-
ficultate deterreri, neque precibus demoueri poſſet, ita rex illum pecunia, viríſque iuuaret, vt neque
cum deſertum eſſe pateretur, neque induciarum pactum infirmaret. Hæc tua fuit de bello illo Roma-
nis calamitoſo, nobis propè funeſto ſententia: hoc conſilium: hoc iudiciũ. In quo ſi tibi obtemperatũ
eſſet: & ſi vel Pontifex Max. de ſummo iure aliquid remittens, Colonas (à quibus ſe læſum eſſe que-
D rebatur) leniore pœna coërcere in animum induxiſſet: vel Erricus Pontificis Max. iuſto illi quidem
fortaſſe, ſed tamen immoderato dolori paullo reſtrictius indulſiſſet: non tot oppida Latium flamma, H
ferróque vaſtari vidiſſet: non tot menſes Roma obſidionem miſerrimam pertuliſſet: non tot fortiſſi-
mi viri partim in oppidorum oppugnationibus: partim in prœliis, partim fame, frigore, morbo inter-
iiſſent: non tot in Gallia clades eſſent acceptæ: non tot agri depopulati: non tot vrbes captæ: non tot
templa direpta: non tot populi è ſuis ſedibns, & focis auitis exturbati. Itaque, qui conſilium tuum, re-
bus integris, non fuerant ſecuti, ij ſerò iam, & malo demùm accepto, te plus vidiſsè, ſe ſpe fallaci du-
ctos eſſe cognouerunt. Tu autem, cùm paſſim bellicum caneretur, paſſim dilectu habito milites con-
ſcriberentur, neque iam (vt inquit ille) audiret currus habenas, tẽpeſtatem futuram multo antè pro-
ſpiciens, voluntate, & conceſſu ipſius Pontificis Max. cuius apud te grauiſſima ſemper, & ſanctiſſima
fuit auctoritas, quamuis multa eius inſtituta, actáque non admodum tibi (vt credibile eſt) probaren-
tur, ex vrbe diſceſſiſti: triennium, & eo amplius Roma afuiſti. menſes circiter quindecim in Vmbria:
ſex Venetiis: in oppido Corneliano annum commoratus es. Inde longo itinere valetudinis cauſa ſuſ-
cepto, ad aquas Lucenſeis de medicorum ſentẽtia profectus es. Vbi cùm de Põtificis Max. obitu mul-
torum litteris certior factus eſſes, tibíque inſtarent non ſolùm tui, verùm etiam alieni, & tamen tui a-
mantiſſimi, vt Romam ad comitia Pontificia mari contenderes, (nam te terra iter facere aduerſa tua
valetu-

A valetudo prohibebat) vix tandem peruicerunt. Ita Romam nauigaſti non ſpe pontificatus adipiſcen- E
di ductus:quem ſperauiſti numquam,ac ne optauiſti quidem: ſed eccleſiæ Ro.laborantis iuuandæ ſtu
dio incenſus. In comitium Cardinalium a.d.quintum idus ſeptembr. exſpectatus introiſti. Vbi cùm
ſtudiis partium rem eò loci adductam eſſe animaduertiſſes, vt comitia in multos mẽſes tractum iri fa
cilè appareret:quæ tua fuit & priuatim cum tuis,& palàm in Cardinalium conuentu oratio? cùm ec-
cleſiæ Ro.ſtatum deplorares,cùm vniuerſum pontificum,& ſacerdotum ordinem infamia, inuidiáq;
flagrare oſtenderes,cùm tuos collegas hortareris,vt ſublatis diſcordiis,concordiaq; conſtituta,vnum
aliquem ex toto collegio deligerent virtute,conſilio,prudẽtia,ſanctimonia,integritate,vitæ antè actæ
exiſtimatione præſtantem,qui tantam perſonam,tantámque dignitatem ſuſtinere, qui eccleſiam Ro.
propemodum oppreſſam,atque afflictam excitare,qui religionem Chriſtianam tetris opinionum pe-
ſtibus affectam,ex litterarum ſacrarum præſcripto ſanare poſſet! Quid?illúdne omnibus notiſſimum
ſilentio præterire debeo,quòd,cum etiam ij,qui aduerſariarum partium ſtudiis erãt implicati, atque
irretiti,te ſuffragio ſuo Pontificem Max.cuperent declarare,ij ipſi, qui ſe omnia tua cauſa & velle, &
debere dicebant,atque adeò præ ſe ferebant,tibi defuerunt? tibi aduerſati ſunt? tibi,ne,ad quem lo-
B cum te tuæ præſtantiſſimæ virtutes,maximáque,& plurima in eccleſiam Ro.merita ſecunda omnium F
voluntate pronehebant,in eum locum cunctis Cardinaliũ ſuffragiis ſublatus aſcenderes,obſtiterunt?
Quod cùm comperiſſes,tãtum abeſt, vt eorum animi egeſtatem (grauiore enim verbo vti non libet)
iniquiore animo tuleris,vt multo accuratius,quàm anteà, tuos collegas ad cõcordiam cohortatus ſis,
oraueriſque,vt de te iam cogitare deſinerent,alium viderent,ad alium tanto gradu digniorem ſeſe to
tos vno conſenſu conuerterent. Itaque cùm in eo comitio non pauci illi quidem eſſent pro illius ordi
nis ſplendore,atque amplitudine,eo loco digniſſimi, ſed non omnibus propter ſtudium partiũ æquè
probati,te ſuaſore,atque adeò auctore vir eximia virtute,doctrina,morum integritate, vitæ religione
ornatiſſimus Pius I I I I. omnibus omnium Cardinalium ſuffragiis Pontifex Max.declaratus eſt. Cui
quid ego nunc dicam,quàm carus ſis? quanti te ille,& Romæ præſentem fecerit:& nunc abſentem fa
ciat?neque id immeritò.Non enim audierat ſolùm,id quod omniũ ſermone celebratum,omniúmque
teſtimonio comprobatum,& confirmatum eſt, te ſingulari ſapientia, animi magnitudine, grauitate,
conſtantia,iuſtitia,integritate præditum eſſe,ſed quotidie in priuatis, publicis,de religione, de eccle-
ſiæ Romanæ ſtatu negotiis experiebatur tuam & in conſilio dando fidem,& in ſententia dicẽda pru-
dentiam,ſapientiámq; ſingularem.Neque verò ille vmquam adduci potuiſſet, vt te à ſeſe dimitteret,
niſi triſtibus,iiſque crebris è Gallia allatis ad ſe de religione litteris,ac nuntiis commotus,cùm cupe- G
C ret florentiſſimo,potentiſſimóque regno,pro ſuo paterno in omneis Chriſtianos amore, conſulere,te
vnum ad eas parteis aptiſſimum eſſe iudicaſſet,cùm præſertim Rex ipſe Franciſcus I I. & mater,con-
ſiliariiq; Regis te quotidianis litteris à ſe flagitarent,eámq; ob cauſam triremes quattuor in portum
Oſtienſem partim ventis prouectæ, partim remis appulſæ eſſent : quarum erant duæ regiæ è portu
Maſſilienſi profectæ:reliquarum duarum altera à Coſmo Florẽtiæ Regulo, altera à ciuitate Genuenſi
rogatu regis erat miſſa. Ita te Pontifex Max.Pius. I I I I. à ſe diſcedere,atque in Galliam reuerti paſ-
ſus eſt,vt hominem ſibi cariſſimum,non libenter:vt ad ſedandas diſcordias,eccleſiæq; Ro.auctorita-
tem ſartam tectam conſeruandam accommodatiſſimum, non inuitus. Redeo igitur nũc ad id,quod
initio propoſueram,te verè fortunatum,ac beatum eſſe,Franciſce Turnoni,quem ea condicione,eóq;
fato natum eſſe videmus, vt omneis vitæ tuæ parteis ad rempub.iuuãdam,atque ad benè de homini-
bus merendum contuliſſe videaris.Ille enim demum verus eſt honos,qui virtuti ſpectatæ,& cognitæ
tribuitur: verè ille honoratus eſt,qui omni opera,conſilio,labore,ſtudio ſuo,communibus hominum
vtilitatibus ſeruit.Laborioſum vitæ genus,fateor.ſed magnus ineſt in tali labore fructus,magnũ præ-
D mium,magna merces:quam, per deos immortaleis, noli contemnere. Non enim ſi ſat magnam glo-
riam vita ſuperiore peperiſti,eáque contentus es,iccirco te conuenit patriæ in eius dubiis, atque ad-
uerſis temporibus deeſſe,labori tuo parcere,otio conſulere. Quanquam cui hæc dico? nempe ei viro, H
qui præclarum ſibi ducat,de hominum genere bene merendo, patriæq; conſulendo,non modò gra-
uiſſimos labores ſuſcipere,ac perferre,verùm etiam vitam, ſi opus ſit,profundere . Sed de his nimis
multa,tibi præſertim,homini occupato,& fortaſſe grauiſſimis de rep.curis, & cogitationibus fatiga-
to. Interea peropportunè,niſi fallor, Qu. Horatij Flacci à nobis, vt ſcis, magno labore noſtro, mul-
tiſque vigiliis explicati,& commentariis illuſtrati,atque ex auctoritate decem codicum antiquorum
quàm plurimis locis emendati,Satyrarum lib.duos,totidémque epiſtolarum ad te defero,vt,quo ſcri-
ptore plurimùm ſemper in otio tuo (ſi quando vmquã otioſus fuiſti) delectatus es, eius lectione ma-
iorum rerum cura defeſſus aliquantùm acquieſcas,atque ita hac honeſtiſſima animi remiſſione recen
tior quodammodo factus ad munus tuum adminiſtrandum reuertare. Vale. Lugduni,
Idib.Aprilibus anno cIↃ. IↃ. L X I.

HORATII SERMONVM, SEV Satyrarum, ſeu Eclogarum initia: ac verſuum numerus.

LIBRI PRIMI.

1	Quî fit Mæcenas. verſibus	121
2	Ambubaiarum collegia. verſ.	134
3	Omnibus hoc vitium eſt. verſ.	142
4	Eupolis atque Cratinus. verſ.	143
5	Egreſſum magna,me. verſ.	104
6	Non quia Mæcenas. verſ.	131
7	Proſcripti regis Rupili. verſ.	35
8	Olim truncus eram. verſ.	50
9	Ibam fortè via. verſ.	78
10	Nempe incompoſito. verſ.	92

LIBRI SECVNDI.

1	Sunt quibus in ſatyra. verſ.	86
2	Quæ virtus,& quanta. verſ.	136
3	Sic rarò ſcribis,vt.verſ.	326
4	Vnde,& quò Catius? verſ.	95
5	Hoc quoque Tireſia. verſ.	110
6	Hoc erat in votis. verſ.	117
7	Iamdudum auſculto. verſ.	118
8	Vt Naſidieni iuuit te. verſ.	95

A SATYRARVM LIBER PRIMVS. B

SATYRA. I.

QVî ſit, Mæcenas, vt nemo, quam ſibi ſortem
Seu ratio dederit, ſeu Fors obiecerit, illa
Contentus viuat? laudet diuerſa ſequenteis?
O fortunati mercatores, grauis annis
Miles ait, multo iam fractus membra labore.
B Contrà mercator, nauim iactantibus Auſtris, F
Militia eſt potior. quid enim? concurritur: horæ
Momento aut cita mors venit, aut victoria læta.
Agricolam laudat iuris, legúmque peritus,
Sub galli cantum conſultor vbi oſtia pulſat.
Ille, datis vadibus qui rure extractus in vrbem eſt,
Solos feliceis viuenteis clamat in vrbe.
Cetera de genere hoc (adeò ſunt multa) loquacem
Delaſſare valent Fabium. ne te morer: audi
C Quò rem deducam, ſi quis deus, en ego, dicat,
Iam faciam, quod vultis: eris tu, qui modò miles,
Mercator: tu conſultus modò, ruſticus. hinc vos,
Vos hinc mutatis diſcedite partibus. eia,
Quid ſtatis? nolint. atqui licet eſſe beatis.
Quid cauſæ eſt, meritò quin illis Iupiter ambas
Iratus buccas inflet? neque ſe fore poſthac
D Tam facilem dicat, votis vt præbeat aurem?
Præterea, ne ſic, vt, qui iocularia, ridens
Percurram (quanquam ridentem dicere verum
Quid vetat? vt pueris olim dant cruſtula blandi
Doctores, elementa velint vt diſcere prima.)
Sed tamen amoto quæramus ſeria ludo:
Ille, grauem duro terram qui vertit aratro:
Perfidus hic caupo, miles, nautæq́; per omne
Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Seſe ferre, ſenes vt in otia tuta recedant,
Aiunt, cùm ſibi ſint congeſta cibaria: ſicut
Paruula (nam exemplo eſt) magni formica laboris,
Ore trahit, quodcumque poteſt, atque addit aceruo, G
Quem ſtruit, haud ignara, ac non incauta futuri.
Quæ, ſimul inuerſum contriſtat Aquarius annum:
Non vſquam prorepit: & illis vtitur antè
Quæſitis ſapiens: cùm te neq; feruidus æſtus
Demoueat lucro, neque hiems, ignis, mare, ferrum,
Nil obſtet tibi, dum ne ſit te ditior alter.
Quid iuuat immenſum te argenti pondus, & auri H
Furtim defoſſa timidum deponere terra?
Quod ſi comminuas, vilem redigatur ad aſſem.
At, ni id fit, quid habet pulchri conſtructus aceruus?
Millia frumenti tua triuerit area centum:
Non tuus hoc capiet venter plus, quàm meus: vt ſi
Reticulum panis venaleis inter onuſto

A *Fortè vehas humero: nihilo plus accipias, quàm*
Qui nil portarit. vel dic, quid referat intra
Naturæ fineis viuenti, iugera centum, an
Mille aret. at ſuaue eſt ex magno tollere aceruo.
Dum ex paruo nobis tantumdem haurire relinquas:
Cur tua plus laudes cumeris granaria noſtris?
Vt, tibi ſi ſit opus liquidi non amplius vrna,
B *Vel cyatho: & dicas magno de flumine mallem,*
Quàm ex hoc fonticulo tantumdem ſumere. eò fit,
Plenior vt ſi quos delectet copia iuſto:
Cum ripa ſimul auulſos ferat Aufidus acer.
At, qui tantulo eget, quanto eſt opus, is neque limo
Turbatam haurit aquam, neque vitam amittit in vndis.
C *At bona pars hominum decepta Cupidine falſo,*
Nil ſatis eſt, inquit: quia tanti, quantum habeas, ſis.
Quid facias illi? iubeas miſerũ eſſe libenter:
Quatinus id facit: vt quidam memoratur Athenis
Sordidus, ac diues, populi contemnere voces
Sic ſolitus: populus me ſibilat, at mihi plaudo
Ipſe domi: ſimul ac nummos contemplor in arca.
D *Tantalus à labris ſitiens fugientia captat*
Flumina. quid rides? mutato nomine, de te
Fabula narratur. congeſtis vndique ſaccis
Indormis inhians: & tanquam parcere ſacris
Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Neſcis quò valeat nummus: quem præbeat vſum?
Panis ematur, olus, vini ſextarius: adde,
Queis humana ſibi doleat natura negatis.
An vigilare metu examinem: noctéſque, diéſque
Formidare malos fures, incendia, ſeruos,
Ne te compilent fugientes: hoc iuuat? horũ E
Semper ego optarim pauperrimus eſſe bonorum.
At ſi condoluit tentatum frigore corpus:
Aut alius caſus lecto te affixit: habes, qui
Aſſideat, fomẽta paret, medicum roget, vt te
Suſcitet: ac reddat natis, caríſque propinquis.
Non vxor ſaluum te vult, non filius: omnes
Vicini oderunt, noti, pueri, atque puellæ.
Miraris, cùm tu argento poſt omnia ponas:
Si nemo præſtet, quem nõ merearis, amorem? F
At ſi cognatos, nullo natura labore
Quos tibi dat, retinere velis, ſeruaréque? amicos:
Infelix operam perdas: vt ſi quis aſellum
In campo doceat parentem currere frenis.
Denique ſit finis quærendi: cúmque habeas plus,
Pauperiem metuas minus: & finire laborẽ
Incipias, parto quod auebas: nec facias, quod
Vmidius quidam (nõ longa eſt fabula) diues, G
Vt metiretur nummos: ita ſordidus, vt ſe
Non vmquam ſeruo melius veſtiret: ad vſq;
Supremum tempus ne ſe penuria victus
Opprimeret, metuebat. at hunc liberta ſecuri
Diuiſit medium, fortiſſima Tyndaridarum.
Quid mi igitur ſuades? vt viuam Menius? aut ſic,
Vt Nomentanus? pergis pugnantia ſecum
Frontibus aduerſis componere? nõ ego, auarũ
Cùm veto te fieri, vappam iubeo, aut nebulonem,
Eſt inter Tanaim quiddam, ſocerúmque Viſelli. H
Eſt modus in rebus: ſunt certi denique fines,
Quos vltra, citráque nequit conſiſtere rectũ.
Illuc, vnde abij, redeo: nemon' vt auarus
Se probet: ac potius laudet diuerſa ſequẽteis?
Quódq; aliena capella gerat diſtentius vber,
Tabeſcat: neque ſe maiori pauperiorum
Turbæ comparet? hunc, atque hunc ſuperare laboret?
Sic feſtinanti ſemper locupletior obſtat:

vt, cùm

A *Vt, cùm carceribus miſſos rapit vngula*
currus,
Inſtat equis auriga ſuos vincentibus, illum
Præteritũ temnens extremos inter euntem.
Inde fit, vt rarò, qui ſe vixiſſe beatum
Dicat, & exacto contentus tempore vitæ
Cedat, vti conuiua ſatur, reperire queamus.
Iam ſatis eſt: ne me Criſpini ſcrinia Lippi
Compilaſſe putes, verbum non aplius addam.

Conſtat inter omneis doctos, ſatyrarum libros
duos, totidémque epiſtolarũ & ab Horatio ſcri-
ptos eſſe, & ad noſtram ætatem perueniſſe. Sed
B vtri priore loco debeant collocari, id verò quæ-
ri ſolet, neque inter eos cónuenit. Alij enim epi-
ſtolas ſatyris anteponi volunt: alij contrà: neque
hæc controuerſia veterũ membranarum aucto-
ritate decîdi, aut componi poteſt: quippe quę ita
inter ſe ipſæ diſſideant ordine, & diſpoſitione li-
brorum, vt in nonnullis, epiſtolarum libri odis
præponantur: ſatyræ autem poſtremo loco poſi-
tæ ſint: in aliis ſatyræ primo loco, epiſtolæ ſecũ-
do, odæ tertio ſint collocatæ: vt facilè appareat
vel veteres illos de horum librorum ordine non
admodum laboraſſe, vel librarios ordinem à ve-
teribus ſeruatum perturbaſſe. Ego primùm hoc
teſtificor, me cũ quoquam hac de re, vt quæ mihi
parui admodum momenti videatur, decertare
C nolle: deinde difficile eſſe puto certi aliquid de
hac controuerſia ſtatuere ac pronuntiare. poſtre-
mò ſi quis hoc dicet, me tamen iudicaſſe ſatyras
epiſtolis eſſe præponendas, quia hoc ordine eas
diſpoſuerim: licet mihi reſpondere me nullo cõ-
ſilio, nulláque ratione id feciſſe: ſed cùm initio,
quo tempore hos commẽtarios adumbrare cœ-
pi, hunc ordinem eò ſecutus eſſem, quòd in meo
exemplo libri ita eſſent collocati: me eundem or-
dinem tum cum typis excudendos dedi, ſerua-
uiſſe. Verumtamen ſi quis facti mei rationem fla-
gitabit, neque mihi credet, me temere, aut caſu
hos libros ita diſpoſuiſſe: is me hac ratione mo-
rum eſſe ſibi perſuadeat per me licet. Horatius
D primus omnium Latinorũ verſus lyricos exem-
plo Græcorum ſcripſit, eóque lyricorum poëta-
rum princeps, ne dicam ſolus, inter Latinos ha-
betur: quod ipſe de ſe non vno loco prædicat: vt
Od. 3. lib. 4. *Totum muneris hoc tui eſt, Quòd monſtrer digito prætereuntium Romanæ fidicen lyræ.* & Od. vl-
tima lib. 3. magnificè gloriatur ſe primum om-
nium, carmẽ Æolium, nempe Alcaicum & Sap-
phicũ ad cantus Italos deduxiſſe. *Dicar, qua vio-
lens obſtrepit Aufidus, Et, quà pauper aqua Daunus
agreſtium Regnauit populorum, ex humili potens Prin-
ceps Æolium carmen ad Italos Deduxiſſe modos.* ſa-
tyrarum etiam ſcriptor, ſeu potius poëta fuit, nõ
primus ille quidẽ (fuit enim Lucillius ſatyræ in-
uentor) ſed eo, qui primus ſatyras ſcripſit, longè E
præſtantior: quod ipſe de ſe non falſò prædicat
ſatyra 4. & 10. lib. 1. Iccircò Od. 20. lib. 2. poëtam
biformem ſe ipſe nominat, id eſt, opinor, lyricũ,
& ſatyricum. Itaque cùm carminum lyricorum
libros, ex quibus poëtæ lyrici nomẽ adeptus eſt,
primo loco poſuerim: ſatyras, ex quibus ſatyrici
poëtæ nomẽ ſibi peperit, mihi videor ſtatim poſt
Odarum libros, non immeritò collocaſſe. Nam
epiſtolæ quidem, ſiue illæ communi nomine ſer-
mones appellandæ ſunt, ſiue ſecus: nihil addunt
Horatio neque ad lyrici, neque ad ſatyrici poëtæ
nomen. Sunt enim illæ & à lyricis verſibus, & à
ſatyris re ſeiunctæ, ac ſeparatæ, vnúmque quod-
dam corpus vtriſque diſpar & diſſimile conſti-
tuunt. neque omnes eodem planè ſtilo, atque ſa- F
tyræ mihi videntur eſſe ſcriptæ. hæ enim non ſo-
lùm humili & orationi ſolutæ ſimillimo, verùm
etiam facero, vrbano, mordaci genere verborum
textæ ſunt. epiſtolæ verò quamuis quotidiano il-
læ quoque ſermone, & verbis de medio ſumtis
ac petitis magna ex parte conſtent, quemadmo-
dum debent epiſtolæ: ea tamen vrbanitate, iis ſa-
libus, eo denique aceto (vt ita dicam) quo ſatyræ
imbutæ ſunt, carent: vt omittam quòd earũ non-
nullæ paullo ſunt elatiores, atque ornatiores, &
quibuſdam verborum ac ſententiarum lumini-
bus illuſtriores. Gloria igitur illa ſumma tùm ly-
rico carmine, tùm ſatyrarum ſcriptione Horatio
parta & quæſita, inſigni quidẽ, & luculenta epi- G
ſtolarum acceſſione cumulatur: ſed nullum ei
nouum poëtæ nomen per illas acquiritur. Præte-
reà ſi ſolæ ſatyræ ſermonũ nomine ſunt appel-
landæ, (vt vulgus putat) Horatius ipſe declarat
ſe epiſtolas poſterius ſcripſiſſe, quàm ſatyras. Sic
enim epiſt. ad Tibull. *Albi noſtrorum ſermonũ can-
dide iudex, &c.* His rationibus adductus ſatyras
priore loco, quàm epiſtolas collocaui: quas, ſi
quis non probabit, ſúsque, déque habebo, eíque
libenter aſſentiar, qui à me diſſentiens, ſententiã
afferet probabiliorem. Sed, ne quis miretur, me
vulgatam inſcriptionem horum librorũ immu-
taſſe, primùm vir quidam doctiſſimus mihi aſſe-
uerauit Romæ, ſe Venetiis codicem vidiſſe per- H
antiquum, in quo ineſt hæc inſcriptio. Deinde
(vt dicam, quod ſentio) ſermonis nomen gene-
rale eſt omnia ſermonum genera continens, &
complectens: neque propriè ad ſatyram ſignifi-
candam natum, aut factum. Itaque Horatius epi-
ſtola ad Auguſtum, epiſtolæ ſuæ locutionem hoc
nomine appellat. *Ne longo ſermone morer tua tem-
pora Cæſar.* Prætereà cùm ſatyra nomen ſit Latini
poëmatis proprium, quo nomine etiam ipſe id
afficit prima ſat. lib. 2. *Sunt quibus in ſatyra vi-
dear nimis acer, &c.* & cum, vbi de ordine ſaty-
rarum agitur, ſoleamus ita loqui, ſatyra prima,
ſatyra ſeconda, &c. nónne abſurdum eſt, vbi de
ordine librorũ fit ſermo, ſermonũ potius, quàm
ſatyrarum librum primum, & ſatyrarum librum
ſecundum nuncupare? Nam, vt loquar de ſatyris

A tantùm, cõueniebat eas aut hoc modo & inſcribere, & appellare, *Sermonum libri duo:* deinde *Sermonum liber primus, liber ſecundus:* deinde *ſermo primus, ſermo ſecundus, ſermo tertius &c.* aut hoc modo, *Satyrarũ lib. duo. Satyrarum lib. prim lib. ſecund.* deinde *ſatyra prima, &c.* Quòd ſi modus ille ſuperior erat abſurdus, atque ineptus futurus: relinquitur, vt hunc poſteriorẽ probare debeamus. Prætereà quis negabit, omneis epiſtolas quotidiano ſermone textas eſſe, vt diximus? Nam non, ſi aliæ ſunt aliis ornatiores, propterea minus putandæ ſunt verbis de medio petitis eſſe perſcriptæ. Præterea dici poteſt, quod & veteres quidam grammatici tradiderũt, hoc differre ſermonem ab epiſtola, quod ſermo ad præſentem,
B ſeu præſenteis habetur: epiſtola ad abſentem, ſeu abſenteis mittitur. Ne hoc quidẽ prætereundum eſt, ſingulos ſermones, in omnibus fere libris manuſcr. ita eſſe inſcriptos, *ecloga prima, ecloga ſecunda, ecloga tertia,* & item deinceps de ceteris, *Non ſatyra prima, &c.* eclogas autem appellant Græci diſputationes, aut ſermones, aut locos quoſdam breueis, inſigneis, eximios atque electos. Itaque non ſolùm ſatyras, verùm etiã odas, eclogas eſſe appellatas ab Auſonio videmus.

Poſtremò hoc præter cetera inter ſatyras, & epiſtolas intereſſe arbitror, quòd illæ ſunt dicaciores, vrbaniores, licentiores: interdum etiam impudentiores, amariores, mordaciores: hæ contrà quamuis vrbanitate, & ſale non careant, minus
C tamen dicaces, ſeueriores, modeſtiores, verecundiores, dulciores, mitiores. De ſatyra autem hoc vnũ dicam, quod ſcribit Quintilianus, eam Latinorum eſſe totam, neque à Græcis arceſſitam. Satyras enim Græci non ſcripſerunt. Negari certe hoc non poteſt, Lucillium Satyrarum iuuentorem, atque auctorem (nam de Varrone nihil attinet dicere) veteris comœdiæ poëtas Eupolin, Cratinum, Ariſtophanem, & ceteros ſecutum, ſe ad ſatyras ſcribendas contuliſſe: quod teſtatur Hor. ipſe ſaty. 4. lib. 1. Itaque verè hoc dicere licet, ſatyram veteris comœdiæ, quæ ob immoderatam maledicendi licẽtiam lege ſublata eſt, locum occupaſſe.

QVI FIT MÆCEN. VT NEMO Q.
D S. S.] Quæritur hîc à doctis, quamobrem Horatius, tam varie & inconſtanter pugnet ipſe ſecum, qui in oda prima videatur oſtendere, ſuo quemque ſtudio delectari, in eóque ad extremũ conſtantiſſimè permanere, ſpreto alieno: hîc cõtrà perſpicuè ſignificet, neminem ſua ſorte contentum eſſe. Soluunt hunc nodum quidam hoc modo, vt dicant, hîc verba fieri de hominibus laborantibus, & in negotio & periculo verſantibus: in oda illa autem de iis, qui otioſam & tranquillam vitam agunt, quibúſque omnia ex animi ſententia procedũt. Quæ ſolutio mihi nullo modo probari poteſt. Nam perſpicue in Oda 1. ait, mercatorem, cùm ille quidẽ tempeſtate aduerſa conflictatur, laudare otium vitæ ruſticæ, & commoratione in prædio ſuo ruſtico: vbi verò pe- E
riculo defunctus eſt, & domũ ſaluus venit: naufragio facto, nauem fractam reficere vt denuò nauiget. prætereà milites nónne in negotio & periculo quotidie verſantur? venatores ſub cælo frigido ceruum aut aprum ſectantes, conquieſcúntne? & tamen neque venator teneræ vxoris memoria, aut amore domum reuocatur; neq; miles labore militari, aut vitæ diſcrimine ab inſtituto deducitur. Quid igitur dicendum? In omni viuendi genere & ſtudio aliquid ineſt commodi, aliquid etiam incommodi: aliquid voluptatis, aliquid & moleſtiæ. in Oda 1. voluptatis, quam ex ſuo ſtudio capiunt, duntaxat rationem ducũt, moleſtiam ad animum non reuocant, neq; ſpectant, aut ſentiunt: hîc ſua quiſque incommoda, F
ſuáſque moleſtias, quibus in ſuo viuendi genere afficitur, intuetur, & ob oculos ponit, atque in eis mentem defigit, neque cum commodis & voluptatibus, quas percipit, comparat: contrà vitæ alienæ ſtudiique alieni commoda, & voluptates veluti decempeda metitur, & pondetibus quibuſdam examinat, eáſque amplificat, & magni æſtimat. ita ſuam vicem conqueritur, & deplorat, alienam condicionẽ admiratur, & exoptat: ſed tamen vbi ad ſe rediit, ſi quis ei deus cõmutationis cum alio faciẽdæ poteſtatem faciat, nolit ſuam ſortem cum quoquam commutare: ſed ſuo ſtudio, ſuóque vitæ inſtituto, vel qnod ratione probauit, vel ad quod aliquo caſu tamquam vento delatus eſt, magis delectetur. Præterea hîc propter inuidiam, qui affectus pleriſque omni- G
bus innatus eſt, ſua condicione nõ ſunt contẽti. Nam dum ſe quiſque cum fortunatiore comparat, ſua reperit deteriora, aliena meliora. quo fit, vt ſuæ quemque ſortis pœniteat, alienã expetat. Sic infrà. Horat. *Quódque aliena capella gerat, diſtentius vber, Tabeſcat, neque ſe meliori* [al. *maiori*] *paup. Turba comparet, &c.* illic nemo ſe cum beatiore confert, neque alienam felicitatem admiratur, neque alteri inuidet. ſed contrà, ſibi quiſque præ aliis videtur pulcher & fortunatus, ſuóq; ſtudio, & ſua ſorte valde delectatur: atque ita nihil eſt in his duobus locis diſcrepans neq; repugnans.

MÆCENAS] de Mæcenate cùm ſatis multa H
dixerimus ad Od. 1. lib. 1. ad illa lectorem reijcimus. hoc vnum omiſimus (quod ad hunc locum non minus accommodatè dici poteſt) Mæcenatis cognomen fuiſſe, Cilnium, vt ſit, C. Mæcenas Cilnius: quod docuit nuper Onufrius Panuinus.

SEV FORS] ita ſine dubio legendum, & ita ſcriptum eſt tùm in exemplis excuſis emendatis, tùm in codicibus calamo exaratis, non ſors. Præterea quid ineptius, quàm ita loqui, *ſiue ratio ſortem dederit, ſiue ſors obtulerit, &c.* nũc autẽ cùm fors idem ferè ſit, quod fortuna: ſors autem præter vulgatam ſignificationem, ſit id, quod vel à Deo, ſiue à fortuna offertur: vel à ratione, & cõſilio datur, verbi gratia nobilitas, ignobilitas, vita priuata, vita publica: horum verborum ſententia eſt aper-

A eſt apertiſſima:mirum eſſe neminē ſua ſorte eſſe
contentum, ſiue eam ſortem ratio dederit, ſiue
Deus aliquis,aut fortuna obiecerit.Propterea au
tem, quòd parùm admodum intereſt inter harū
litterarum ſ,& f,figuras: librariorum negligen-
tia in optimorum ſcriptorum libros menda tur-
pia irrepſerunt,& *ſors*, pro *fors* ab illis aliquot lo
cis poſitum eſt: vt apud Catull.in carm.de nupt.
Pelei, *vt læta gaudia mente Agnoſcam,cùm te redu-
cem ſors proſpera ſiſtet*. leg. *fors proſpera*.& apud Vir
gil.in Mœride, *quoniam fors omnia verſat*, legen-
dum *fors*.& apud M.Tull.epiſt.ad Attic.lib.2.le
gendum *quod fors obtulerit,id acturus videtur:* non
ſors, vt habent libri typis excuſi: & oratione in
Verr.de ſignis,legendum,*telúmque, quod cuiq; fors
offerebat,arripuerit*, non *ſors*. & offic.1.in verſibus
illis Ennianis,mendoſa eſt vulgata lectio, *Vóine*
B *velit,an me regnare hera,quidve ferat ſors*. eſt enim
legendum, *quidve ferat Fors*. & apud Salluſt.in
prooemio belli Iugurtini, mēdosè ita legitur *Fal
sò queritur de natura ſua genus humanum, quòd im-
becilla,atque æui breuis ſorte potius,quàm virtute re-
gatur*. eſt enim legendum *forte*.& ita reperi ſcri-
ptum in codice perantiquo. & apud T. Liuium
lib.36.ſic emendandus locus: *ne paullum quidem
dubitarunt,quin pro fide erga Romanos, quicquid fors
belli tuliſſet,paterentur*. denique vt ſic emenden-
tur hi loci,poſtulat Latini ſermonis vſus, idque
è paucis exemplis intelligere licet. Terentius in
Phorm. *Quod fors feret,feremus æquo animo*. Idem
Hecyra, *Quia tam incommodè illis fors obtulerat ad-
uentum meum*. Lucret. lib.5. *Quod cuique obtule-*
C *rat præda fortuna,ferebat*. vbi fortuna pro nomine
fors perſpicuè poſitum eſt. Idem lib.3. *caſúmque
timent,quem cuique ferat fors*. M.Tull.epiſt.ad Att.
lib.4. *ſed de illa ambulatione fors viderit, aut ſi quis
eſt,qui curet, Deus*. & lib. 14. *ſed hæc fors viderit
ea, quæ talibus in rebus plus, quàm ratio, poteſt*. &
lib.8. *eundum,vt,quemcumq; fors tulerit caſum, ſub-
eam potius cum iis,qui dicuntur eſſe boni,quàm videar
à bonis diſſentire*. Horat.ſat.6.huius lib. *Nulla ete-
nim mihi te fors obtulit*. idem ſup.Od.9.lib.1. *Quem
fors dierum cumque dabit,lucro Appone*. Idē Sat.1.
lib.2. *Diues,inops: Romæ, ſeu fors ita iuſſerit, exſul:
Quiſquis erit vitæ, ſcribam, color*. Virgil.Æneid.7.
Quæ fors prima dedit,ſanguis nouus imbuit arma. Sal
D luſtius bello Iugurt. *cetera,vti fors tulit, aliâs alta
ſunt,aliâs in tēpeſtate vadoſa*. T.Liuius lib.25. *quos
fors obtulit,irati interfecerunt*.

DIVERSA SEQVENTEIS] id eſt, eos
omneis,qui diſſimilia,& diuerſa viuendi inſtitu-
ta ſequūtur. Plutarchus in lib. περὶ εὐθυμίας o-
ſtendit,multum valere ad animi tranquillitatem,
ſeipſum & ſua inſpicere:ſin minus,at certè ſe in-
feriores ſpectare,& non imitari vulgus bominū,
qui ſe cū præſtantioribus comparant:verbi gra-
tia, ſerui,qui vincti ſunt,ſolutos,beatos eſſe præ-
dicant:illi autem liberos:liberi,ciueis: hi rurſus
copioſos,& locupleteis: copioſi autem,ſatrapas:
ſatrapæ,reges:reges,deos,propemodum tonare,
& fulgurare volētes.ſic Plutarch. καί τοι, καὶ τοῦ- E
το μέγα πρὸς εὐθυμίαν ἐστὶ, τὸ μάλιστα μὲν αὐ-
τὸν ἐπισκοπεῖν, καὶ τὰ καθ᾽ ἑαυτόν· εἰ δὲ μὴ,
τοὺς ὑποδεεστέρους ἀποθεωρεῖν, καὶ μὴ, καθά-
περ οἱ πολλοὶ πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας ἀντιπαρε-
ξάγουσιν, οἷον εὐθὺς οἱ δεδεμένοι εὐδαιμονίζου-
σι τοὺς λελυμένους· ἐκεῖνοι δὲ τοὺς ἐλευθέρους. οἱ
δὲ ἐλεύθεροι, τοὺς πολίτας· οὗτοι δὲ πάλιν αὖ τοὺς
πλουσίους· οἱ δὲ πλούσιοι τοὺς σατράπας. οἱ δὲ
σατράπαι τοὺς βασιλεῖς· οἱ δὲ βασιλεῖς τοὺς
θεοὺς, μονονουχὶ βροντᾶν καὶ ἀστράπτειν ἐθέλοντες.
eodem pertinet illud Liuianum lib.5. *credo fortu-
natum matrimonium ei ſororis viſum, ſuiq; ipſam ma
lo arbitrio, quo à proximus quiſque minime anteiri
vult,pœnituiſſe*.

FRACTVS MEMBRA] helleniſmus.fra- F
ctis membris dixiſſet, ſi Latino more loqui vo-
luiſſet.Virgil.lib.4.Æneid. *Os,humeróſque deo ſimi
lis*. Horat.lib.1.Oda 1. *nunc viridi membra ſub ar-
buto Stratus*.

QVID ENIM?] Iacobus Taurellus,Floren-
tinus,Lælij Taurelli iuriſconſulti clariſſ. frater,
bomo in his litteris magnopere exercitatus, di-
cebat mihi Romæ anno ſuperiore, hoc lōco le-
gendum ſibi videri *quid ni?* non, *quid enim?* neq;
tamen vllius codicis veteris auctoritatem profe-
rebat:nec ego eam ſcripturam vllo in codice ma
nu ſcripto reperi. iccircò nihil mutaui, ſed rece-
ptam,præſertim à 14. libris veteribus confirma-
tam,retinui.cuius explicationem ſi quis à me re- G
quirat, dicam ſolere Latinos hac interrogatione
vti,cùm ſignificare volunt ſe rectè ſentire,vel ve
rum dicere,neque eum,quicum loquuntur,con-
trà dicere quicquam poſſe,vt intelligere licet ex
illo loco epiſt.L.Luceij ad Cic.lib.5.epiſt. *Quid
enim? tu ſolus aperta non videbis, qui propter acumen
occultiſſima perſpicis?* ſic Cic,epiſt.ſequ.ad Luceiū,
Quid enim? ad amicóſne confugiam? Idem lib.2.de
Finibus, *Quid enim? te ipſum digniſſimum maioribus
tuis voluptáſne induxit, vt adoleſcentulus eriperes P.
Sylla conſulatum?* ibid. *Quid enim? fortémne poſſu-
mus dicere eundem illum Torquatum?* ibid. *Quid e-
nim? ſummus dolor plureis dies manere non poteſt?* ſic
Horat.ſat.3.lib.2. *Cùm laqueo vxorem interimis,ma H
trémque veneno, Incolumi capite es? quid enim? neque
tu hoc facis Argis, &c*. quamquam, ne mentiar,
locus ille Sat.3.mihi ſuſpectus eſt,vt ſuo tempo-
re dicemus. ſic igitur hūc locū explico. *Militia eſt
potior* (inquit mercator) *quid enim?* id eſt,quid eſt,
quod contrà dici poſſit, quamobrem ita non ſit?
concurritur, &c. Quòd ſi quis malet legi, *quid ni?*
ſententia erit planior.hoc modo, quid ni potior
ſit? πῶς γὰρ οὔ.

CONCVRRITVR] ſic Virgil.de apibus
lib.4. *Erumpunt portis: concurritur: æthere in alto
Fit ſonitus*.

AVT CITA MORS] ſic reperi ſcriptum in
cod.duob.Vatic.Iann.Torneſ. & verò ſcriptura
hæc concinnior eſt,quàm vulgata.

SVB GALLI CANTVM] ante galli

A cantum, vt alibi annot. ſic M. Tullius pro Muræna. Seruium iuriſconſultum alloquens, *Te gallorum, illum bucinarum cantus exſuſcitat.*

CONSVLTOR] qui conſulit iuriſconſultũ. M. Tull. eadem orat. *Vigilas tu de nocte, vt conſultoribus tuis reſpondeas.* epiſt. ad Auguſt. *Roma dulce diu fuit, & ſollene recluſa Manè domo vigilare, &c.*

OSTIA PVLSAT] Oda 4. lib. 1. *Pallida mors æque pulſat pede pauperum tabernas, Regúmque turreis.*

ILLE, DATIS VAD.] agricola, qui cum vadimonio promiſit ſe in iudicio ſtaturum. Sunt autem vades, qui promittunt ſuo periculo ſe aliquem in iudicio ſtituros, ſiue caput agatur, ſiue B pecunia: ſæpius tamen, & vſitatius vades dicuntur, qui intercedunt in cauſa capitis. vt M. Tull. off. 3. *Damonem & Pythiam Pythagoréos ferunt, hoc animo inter ſe fuiſſe, vt, cùm eorum alteri Dionyſius tyrannus diem necis deſtinauiſſet, & is, qui morti addictus eſſet, paucos ſibi dies commendandorum ſuorum cauſa poſtulauiſſet, vas factus ſit alter eius ſiſtendi, vt, ſi ille nõ reuertiſſet, moriendum eſſet ſibi ipſi.* Idem de finib. lib. 2. *Vadem te ad mortem tyranno dabis pro amico, vt Pythagoréus ille fecit Siculo tyranno?*

CETERA DE GENERE HOC] Lucretianum hemiſtichium. vt lib. 3. *Et iam cetera de genere hoc, cur omnia membris Ex ineunte æuo ingenerafcunt, inque geuuntur?* & lib. 4. *Cetera de genere hoc monſtra, ac portenta loquuntur.* & lib. 5. *Cetera de genere hoc, quæ ſunt portenta peremta, Si non victa* C *forent, quid tandem viua nocerent?*

(ADEÒ SVNT MVLTA)] hæc ſunt includenda interpoſitionis nota.

LOQVACEM FABIVM] quaſi aliud agens Fabium quendam notat, qui Pompeio deuicto, cuius parteis ſecutus erat, ſeſe ad Stoicam diſciplinam totum contulerat, libróſque aliquot, eius ſcholæ ſententias, & decreta continenteis, conſcripſerat ſatis verboſos.

DELASSARE] valde laſſare. vt *deſænire* valde ſæuire, epiſt. 3. lib. 1. *An tragica deſæuit & ampullatur in arte?* idem ſat. 3. lib. 2. *Vnus vbi effugit, matri denarrat.*

CONSVLTVS] iuriſconſultus. vt epiſt. ad L. Flor. lib. 2. *Frater erat Romæ conſulti rhetor.*

D NOLINT.] ſic habent omnes libri manuſcripti: & ita legendum eſt. quod à me omiſſum fuerat in priore editione.

ATQVI LICET] libri aliquot manuſcr. habent *atquin.*

BVCCAS INFLET.] id eſt, iraſcatur. nam buccas inflant, qui iraſcuntur: vt infrà dicemus, quod Græci φυσᾶν τὰς γνάθους, dicũt. Demoſth. περὶ παραπρ. καὶ διὰ τῆς ἀγορᾶς πορεύεται θοιμάτιον καθεὶς ἄχρι τῶν σφυρῶν, ἴσα βαίνων Πυθόκλει, τὰς γνάθους φυσῶν. id eſt, & per forum ambulat veſte ad talos demiſſa, pariter incedens atque Pythocles, & buccas inflans.

VOTIS VT PRÆB. AVREM?] eorum vota audiat? præbere idem fere valet, quod ſuppeditare, παρέχειν, πορίζειν, vt annot. ad Od. 13. E lib. 3. *votis* autem, id eſt, precibus.

VT, QVI IOCVLARIA] vt qui res iocularéis, percurrit ἀπὸ κοινοῦ, vel ſubintell. loquitur, aut quippiam ſimile.

OLIM] aliquando, ποτέ.

QVAMQVAM RIDENTEM DICERE VERVM, QVID VETAT?] ſat. 10. lib. 1. *ridiculum acri Fortius, & melius magnas plerumque ſecat res.*

CRVSTVLA] pemmata quædam ex farina, lacte, caſeo, oleo, melle, & ſimilibus cõfecta. Sat. 4. lib. 2. *Sunt, quorum ingenium noua tantùm cruſtula promit.* Obſeruandum eſt, quod docet Seruius ad illum Virgilij verſum Georg. 3. *Concreſcunt ſubitò currenti in flumine cruſtæ,* cruſtam genere fæmineo F lapidis, aut ligni, aut aquæ conglaciatæ partem ſignificare: cruſtum genere neutro, partem panis, aut placentæ, aut cuiuſuis rei ad veſcendum aptæ, factæ've. vbi profert ille hunc locum Horatij: & illum Iuuenalis, *Nos colaphum incutimus lambenti cruſtula ſeruo.* ſunt autem hoc modo alliciendi pueri, & auditores, vt diſcere atque audire velint. Non admodum diſſimile eſt illud Lucretij lib. 4. *Nam veluti, pueris abſinthia tetra medentes Cùm dare conantur, prius oras pocula circum Contingunt mellis dulci flauóque liquore, Vt puerorum ætas improuida ludificetur Labrorũ tenus: intereà perpotet amarum Abſinthî laticem, deceptáque non capiatur, Sed potius tali tactu recreata valeſcat: Sic ego, &c.* Sic Plato lib. 7. de rep. non vult pueros ad diſciplinas vi adigi, ſed ludenteis inuitari, vt appareat, ad quod diſciplinæ genus quiſque ſit a- G ptus natura: atque in eiſdem retineri, propterea quòd nulla diſciplina cum vi coniuncta ſtabilis in animo permaneat. verba Platonis ſunt hæc: μὴ τοίνυν βίᾳ, εἶπον, ὦ ἄριστε, τοὺς παῖδας ἐν τοῖς μαθήμασιν, ἀλλὰ παίζοντας τρέφε, ἵνα καὶ μᾶλλον οἷός τε ἦς καθορᾶν ἐφ' ὃ ἕκαστος πέφυκεν.

ELEMENTA] epiſt. 1. lib. 1. *Reſtat vt his ego me ipſe regam, ſolérque elementis.*

SED TAMEN AMOTO] quia longam interpoſuerat παρένθεσιν, mutata orationis inſtitutæ forma, vt fit in hyperbatis, redit ad inſtitu- H tum, his vocibus duabus vſurpatis, *Sed tamẽ:* quibus ſolent vti Latini cum ſententiam verbis ab ea alienis interpoſitis, quaſi interruptam, repetere, ac reuocare volunt. ſic M. Tull. lib. accuſ. in Verr. 3. *Atque hoc ego plus oneris ſubeo, quàm qui ceteros accuſarunt (ſi onus eſt id appellandum, quod cum lætitia feras ac voluptate) Verumtamen hoc ego amplius ſuſcepi, quàm ceteri, &c.*

SERIA] ſeria dicta ſunt quaſi ſine riſu. Nonius.

ILLE, GRAVEM DVRO, &c.] agricola, περίφρασις.

TERRAM QVI VERTIT' AR.] ſic loquitur Virg. Georg. 1. *quo ſidere terram Vertere Mæcenas, &c.*

PER-

A PERFIDVS HIC CAVPO] caupones, ſeu copones, malignos appellat Sat.5. huius libr. *Differtum nautis, cauponibus atque malignis.*

MILE'SQVE] ſuprà, *Miles ait multo iam fractus membra labore.*

NAVTÆ'QVE PER OMNE AVD. M. Q. C.] epiſt.1. *Impiger extremos curris mercator ad Indos Per mare pauperiem fugiens, &c.*

AVDACES] Oda 1.lib.1. *Illi robur & æs triplex Circa pectus erat, &c.*

CVRRVNT] nauigant. vt Od.28.lib.1. *licebit, Iniecto ter puluere, curras.* ex quo curſus pro nauigatione ſumitur: vt Oda 6.lib.1. *Nec curſus duplicis per mare Vlyſſei.* & Od.34.eiuſd. lib. *nunc retrorſum Vela dare, atque iterare curſus Cogor relictos.*

HAC MENTE LABOREM S. F.] hi omnes aiunt ſeſe eo animo, & conſilio, intereà B dum integris ſunt viribus, & dum viget ætas, laborem perferre, ac perpeti, vt ſenes otioſam, & tranquillam vitam traducere queant, rebus omnibus ad victum, cultúmq; neceſſariis collectis, & comparatis.

CONGESTA CIBARIA] infrà ead. Sat. *congeſtis vndique ſaccis Indormis inhians.*

SICVT PARVVLA, &c.] aiũt ij omnes, qui in re facienda occupati ſunt, ſe formicæ exemplo, vt quærant, & cõgerant opes, admoneri.

MAGNI FORMICA LABORIS] Theocritus ἐγκωμ. πτολεμ. oſtendere volens, Ptolemæi diuitias non aſſeruari ab eo domi cónditas, ac ſub terra defoſſas, ſed ad liberalitatem, ac munificentiam conferri, diſſimilitudine vtitur for-C micarũ, his verbis, Οὐ μὰν ἀχρεῖός γε δόμῳ ἐνὶ πίονι χρυσὸς, Μυρμάκων ἅτε πλοῦτος, ἀεὶ κέχυται μογεόντων, Ἀλλὰ πολλὸν μὲν ἔχοντι θεῶν ἐρικυδέες οἶκοι, &c. Virg. Æneid.4. *Ac velut ingentem formicæ farris aceruum Cùm populant hiemis memores, tectóque reponunt, &c.* Eſt autem hic venuſta antitheſis, *paruula, magni laboris.* ſic Virgil. Georg.4. *Ingẽteis animos anguſto in corpore verſant.*

QVÆ SIMVL] ſimul atque, cum primùm: nempe menſe Ianuar. brumam enim deſcribit. Sunt autem nunc Horatij verba.

CONTRISTAT] tralatio à re animata ad inanimam, λυπεῖ. vtitur eo verbo Cœlius ad Cicer.lib.8.epiſt. *Contriſtauit hæc ſententia Balbũ Cor-*D *nelium.* & Virg.Georg.3. *aut vnde nigerrimus Auſter Naſcitur, & pluuio contriſtat frigore cælum.* idem lib.10.Æneid. *Ille ſitim, morbóſque ferens mortalibus ægris Naſcitur: & læua contriſtat lumine cælum.*

AQVARIVS] Virg.lib.3.Georg. *cùm frigidus olim Iam cadit, extremóque irrorat Aquarius anno.* Aquarium autem ſol ingreditur menſe Ianuario.

PROREPIT] foras repit. nam *pro* in compoſitione interdum foris, ſeu foras, & palàm ſignificat, vt in his procurro, produco, prodeo, prodoceo, & ſimilibus.

SAPIENS] ſic reſtitui ex codic. antiquis, Vatic. Raĩnut. Torneſ. Nicot. Ruſſar. ſignificat autem ſapientis eſſe bonis partis vti. cõtrà inſipien E tis, parcere, vt ſacris. ſic ſuprà Od.11. *ſapias: vina liques.* & Od.7.eiuſd. *ſic tu ſapiens finire memento Triſtitiam, vitáque labores, Molli, Plance, mero.*

DEMOVEAT LVCRO] ſic curauimus excudendum, quòd ita ſcriptum reperimus in libris manu ſcriptis, Vatic. Iannoct. Torn. cùm in vulgatis legatur *dimoueat*, planè mẽdoſè: vt apud M.Tull. quamplurimis locis. *demoueat lucro* autẽ dictum pro demoueat de lucro: vt *propugnat nugis.* cum his autem Horatianis valdè mihi congruere videntur illa Varronis Eumenidib. *denique auarus Quî ſanus? cui eſto terrarum traditus orbis, Furando tamen, & morbo ſtimulatus eodem Ex ſeſe ipſe aliquid quærat, cogátque peculi.*

NEQVE HIEMS, IGNIS, M. F.] ſic F epiſt.1.lib.1. *curris mercator ad Indos Per mare, pauperiem fugiens: per ſaxa, per ignes.*

DVM NE SIT TE D.] nullum laborẽ recuſas, nullum periculum reformidas, dummodo id aſſequaris, ne quis alter te ditior ſit.

FVRTIM DEFOSSA] ſic dixit *defoſſa terra*, vt Virg.Georg.3. *defoſſis ſpecubus. Ipſi in defoſſis ſpecubus ſecura ſub alta Otia agunt terra:* alioqui vſitatius dicimus aurum, ſiue quid aliud, defodere in terram, aut ſub terra. Lucret. lib. 5. *nec ſcibat ferro molirier arua, Nec noua defodere in terram virgulta.* Idem ibid. *Et noua defodere in terram virgulta per agros.* M. Tull. de diuinat. 3. *reſpondit coniector, theſaurum defoſſum eſſe ſub lecto.* Aſinius Pollio G ad Cicer.lib.epiſt.10. *deinde abſtractum defodit in ludo, & viuum combuſſit.* Horat. epiſt. ad Numic. *Defodiet, condétque nitentia.* Virg.lib.10.Æn. *iacent penitus defoſſa talenta Calati argenti.* Plaut. in Moſtell. *hoſpes hic me necauit, iſq; me defodit inſepultũ.*

TIMIDVM] vel timentem vti, vt epiſt. ad Piſones. *Quærit, & inuentis miſer abſtinet, ac timet vti:* vel timentem à furibus & ſeruis fugitiuis ac furacibus, vt infr. ead. ſat. *An vigilare metu exanimem, noctéisq; diéſque Formidare malos fures, &c.*

QVÒD SI COMMINVAS] at ſi pondus iſtuc auri, & argenti minuas, redigatur ad aſſem, dices. in quibuſdam codicibus ſcriptũ eſt *Quod,* H ſine accentu: quam ſcripturam non improbo, & ea fortaſſe melior eſt. Omnino in vetuſtis codicibus non ferè ſolet hæc, quæ fit per accentus, diſtinctio obſeruari. Quare quòd ad libros veteres attinet, vtrouis modo legere licet.

AT NI ID FIT] reſpondet Hor. at ſi aurum tuum non minuitur, ſi non inſumitur in res neceſſarias, quid eſt quòd aceruus auri, quãtumuis altè exſtructus, tantopere ſit admirandus?

QVID HABET PVLCHRI] tale eſt illud Oda 2.lib.2. *Nullus argẽto color eſt auaris Abdito terris, &c.*

NON TVVS HOC CAPIET.] ſic ſcriptũ reperi in antiquis codicibus Vaticanis, Iannoctij, Torneſ. Nicot. Cleric. Ruſſardinis, ceteris. ſententia autẽ horum verborũ eſt. etiam ſi centum frumenti medimnorum millia in tua area

A ttita fuerint,tuus vẽter ne pilo quidem plus accipiet, quàm meus. *hoc*,accipiendum δεικτικῶς, verbi gratia,pilo,& ſimilib.quod quidam nõ intelligentes,repoſuerũt *hinc*. alij *hoc* interpretantur propter hoc.ſed minus rectè.

RETICVLVM PANIS] reticulum hoc loco ſacculi genus eſt, retis in modum factum.

VENALEIS INTER] inter ſeruos venaleis,ſeu venalitios.

VEL DIC QVID REF. INT. N.] id eſt,vel dic,quid interſit, ſi eius perſonã ſpectes, qui vitæ ſuæ modum,naturæ finibus circumſcribat,ac terminet, vtrùm centum agri iugera, an mille aret?

B AT SVAVE EST EX M.] dices tu auare. *tollere* autem, id eſt, ſumere: vt epiſt.7.lib.1. *partem,vel tolleret omneis.*

CVMERIS] vaſis fictilibus, aut vimineis, in quibus condebant frumentum.epiſt.5.lib.1. *Forte per anguſtam tenuis vulpecula rimam Repſerat in cumeram frumenti.* κυψέλας appellant Græci.

LIQVIDI VRNA] aquæ vrna, liquotis vrna. ὑγρῶ, vt loquuntur Græci. quod annotat P. Victorius. Var. lect. lib. 23. cap. 20.

MALLEM] quinque libri manuſcr. habent *malim*.alij,vt vulgati,*mallem*.

EÒ FIT, PLENIOR VT SIQVOS, &c.] id eſt,obid: vel ex eo fit, vt ſiquos vberior aquæ copia,quàm par ſit,delectet,& iccirco malint è flumine bibere,quàm ex fonre, Aufidus ra-
C pidus ſæpe eos vnà cum ripa abreptos auferat. allegoria eſt,per quam ſignificat, ſæpe euenire, vt, qui mediocribus facultatibus non contenti ampliores deſiderant, in maximas calamitates incidant,aut interitum ſibi & peſtem arceſſant. Mendoſe autem,meo iudicio,nonnulli libri manuſc. habent *delectet copia cornu*: quam ſcripturam tamẽ vir doctiſſimus Adr.Turnebus obſeruatione & cõmendatione dignam iudicauit. mihi quidem non æquè probatur vt alrera,quam ſecutus ſum: quæque reperitur in decem & amplius libris antiquiſſimis, & calamo exaratis. Quòd ſicui tamen illa probabitur magis, vt varia ſunt hominum palata, ego eam longe aliter, quam ille,explicabo.Sic enim ille. *Copia cornu ple-*
D *nior,eſt copia, qua cornu abundantiore, & bonis opulentiore,refertioréque eſt*.Ego autem ſic: *Copia cornu plenior*,eſt copia,quæ plenior,& refertior eſt ipſo copiæ cornu,ipſo Amaltheæ capræ cornu, quod tamen erat bonis omnibus refertiſſimum.per eũ igitur, quem copia cornu plenior delectet, intelligemus ſignificari hominem inexplebilẽ atque inſatiabilem,& qui non ſit contentus copiis vſitatis,& aliquando auditis, & tamen ingentibus & ampliſs.ſed qui cõcupiſcat opes amplitudinem ipſam & vbertatem rerum omnium & copiam ſuperanteis.

AVFIDVS ACER] rapidus. Aufidus Apuliæ fluuius.ſup. Od.9. lib.4. *Longè ſonantem natus ad Aufidum.*

QVANTO EST OPVS] quidam libri vet. E
habent,*quantum eſt opus.*

IS NEQVE LIMO TVRB. H. A.] huius loci hæc ſentẽtia eſt. qui tantulum deſiderat,quantum ſatis eſt,id eſt,quantum naturæ neceſſitas poſtulat, is hoc aſſequitur, quòd neque turbidam haurit aquã: qualis eſt ea, quæ è riuulo arido petitur: neque fluuij impetu abreptus interit:quod periculum impendet iis,qui è fluuio, aut torrente,quàm è fonte, aquam petere ſitientes malunt.

NEQVE VITAM AMITTIT] amittere vitam etiam Plautus dixit Aſinar. *Cur ergo minitaris tibi te vitam eſſe amiſſurum?* & M.Tull. pro Roſc.Amer.*an inſutus in culleum per ſummum dedecus vitam amittere.* F

CVPIDINE FALSO] vitioſa cupiditate. vide Od.16.lib.2.ibi, *aut Cupido Sordidus aufert.* quem locum profert Seruius ad illum Virgilii libro 5. Æneid. *Centauro inuehitur magna.* vbi ait genus plerunque confundi aut metri, aut hiatus cauſa:quaſi verò non potuerit,ſi non in Oda illa 16.at certè in hac Sat.ſcribere *Cupidine falſa.*

QVIA TANTI, QVANTVM H. E.] Plutarchus in lib.περὶ φιλοπλουτίας,hanc vulgi in re facienda omne ſtudium,omnẽmq; operam ſuam ponentis vocem commemorat, *κέρδαινε, καὶ φείδου, καὶ τοσούτου νόμιζε σαυτὸν ἄξιον, ὅσον ἂν ἔχῃς*, id eſt,fac quæſtum,& parce,& tanti te futurum,quantum habeas,puta.

IVBEAS MISERVM ESSE LIB.] æquo animo ferre miſeriam ſuam. G

QVATENVS ID FACIT] id eſt, vſque ad quem locum id facit,vſque eò ſit miſer libenter. Quidam legunt *quatinus*, id eſt, quoniam, quibus aſſentior, eadẽmque erit ſententia: nempe iubeas eum æquo animo ferre miſeriam ſuã, quoniam per totam vitam ſtudio lucri incumbat,neque vmquam bonis quæſitis vtatur fruatur. Lucret.lib.3.*Quatinus eſt vnũ inter ſe,coniunctáque res eſt*. & Od.24.lib.3. *quatinus (heu nefas) Virtutem incolumem odimus*.poteſt & ita explicari, iube eum miſerum eſſe, quatenus, ſeu quatinus id libenter facit:mutata diſtinctione.ſed malo illo modo. H

VT QVIDAM MEMORATVR ATH.] Timonem μισάνθρωπον ſignificari putant, qui hominum generi bellum indixerat, omneiſque omnis ætatis,ordinis,& fortunæ homines odiſſe animum induxerat.

ME SIBILAT, AT MIHI PLAVDO, &c.] quaſi res geratur in ſcena.nam populus hiſtrionem exſibilabat,ſi paululum ſe extra numerum mouiſſet,aut ſi verſus pronuntiatus eſſet vna ſyllaba breuior, vt ſcribit M.Tull. Parad. Sibilis etiam excipiebantur homines potentes inuidioſi,& populo offenſi:gratioſi cõtrà plauſu, & clamoribus ſecundis.M.Tull.ad Att.lib.2. *populi ſenſus maximè in theatro & ſpectaculis perſpectus eſt. nam gladiatoribus,quâ dominus,quâ aduocati, ſibilis*

A *ilis conſciſti.* Idem pro Sextio, *Quid ego nunc dicã, quibus viris, aut cui generi ciuium maximè applaudatur? neminem veſtrûm fallit. ſit hoc ſanè leue: quod non ita eſt, quoniam optimo cuique impertitur: ſed ſi eſt leue, homini graui leue eſt: ei verò, qui pendet à rebus leuiſſimis, qui rumore, & (vt ipſi loquuntur) fauore populi tenetur, & ducitur, plauſum, immortalitatem: ſibilum, mortem videri neceſſe eſt.*

TANTALVS A LABRIS S. F.] hoc ſupplicio plecti Tãtalũ facit Homerus ὀδυσ. λ. ſub perſona Vlyſſis, ea, quæ apud inferos viderat, Alcinoo narrantis: his verbis, Καὶ μὴν Τάνταλον εἰσεῖδον χαλέπ' ἄλγε' ἔχοντα, Ἑστεῶτ' ἐν λίμνῃ. ἡ δὲ προσέπλαζε γενείῳ. Στεῦτο δὲ διB ψάων· πιέειν δ' οὐκ εἶχεν ἑλέσθαι. Ὁσσάκι γὰρ κύψει' ὁ γέρων πιέειν μενεαίνων. Τοσσάχ' ὕδωρ ἀπολέσκετ' ἀναβροχὲν, ἀμφὶ δὲ ποσσὶ Γαῖα μέλαινα φάνεσκε, καταζήνασκε δὲ δαίμων· Δένδρεα δ' ὑψιπέτηλα κατακρῆθεν χέε καρπὸν, Ὄχναι, καὶ ῥοιαὶ, καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι, Συκαῖ τε γλυκεραὶ, καὶ ἐλαῖαι τηλεθόωσαι· Τῶν ὁπότ' ἰθύσει ὁ γέρων ἐπὶ χερσὶ μάσασθαι. Τὰς δ' ἄνεμος ῥίπτασκε ποτὶ νέφεα σκιόεντα. Et Tãtalum vidi graueis dolores perferentem: Stantem in palude. hæc autem mentum attingebat. At ille ſtabat ſitiens. ſed potum ſumere non poterat. Quoties enim ſeſe ſenex capite demiſſo inflectebat, ſeu incuruabat, bibere cupiens: toties aqua reſorpta peribat, & circum C pedes terra nigra apparebat. deus enim eam aridam reddebat. Arbores autẽ altæ in eius caput fructum deferebant, Pirus, malus Punicæ, pomus, & ficus, & oleæ virides: Quas cùm ſe erigẽs ſenex tangere volebat: eas arbores, earúmque fructus ventus ad nubeis vmbroſas diſſipabat. Sed Pindarus, & Euripides, & Lucretius inter ſe conſentientes de Tantali pœna, ab Homero diſſentiunt. Volunt enim hi tres poëtæ, ſaxum ei impendêre, cuius caſum ſemper extimeſcens, omni animi alacritate ſpoliatur. verba Pindari ſunt hæc Olymp. εἰδ. α. εἰ δὲ δή τιν' ἄνδρα θνητὸν Ὀλύμπου σκοποὶ ἐτίμασαν, ἦν Τάνταλος οὗτος. ἀλλὰ γὰρ καταπέψαι μέγαν ὄλβον οὐκ D ἐδυνάσθη. κόρῳ ἕλεν ἄταν ὑπέροπλον, τάν οἱ πατὴρ ὑπερκρέμασε καρτερὸν αὐτῷ λίθον, τὸν αἰεὶ μενοινῶν κεφαλᾶς βαλεῖν, εὐφροσύνας ἀλᾶται. id eſt, Si quem autem virum mortalem Olympi cuſtodes honorarunt, hic fuit Tantalus. Verùm concoquere magnam beatitudinem non potuit. ex ſatietate magnũ detrimentum accepit: quoniam Iupiter aſperum & grauem lapidem eius capiti imminere voluit: quem ſemper cupiens longè à capite depellere, omni animi iucunditate priuatur. Euripid. in Oreſte, ὁ γὰρ μακάριος, κοὐκ ὀνειδίζω τύχας, Διὸς πεφυκὼς, ὡς λέγουσι, Τάνταλος, Κορυφῆς ὑπερτέλλοντα δειμαίνων πέτρον, Ἀέρι ποτᾶται, καὶ τίνει ταύτην δίκην. id eſt, Beatus enim ille (neque tamen ei ſuam fortunam maledicti loco obijcio) à Ioue natus, vt aiunt, Tantalus, capiti imminens ſaxũ horrens in aëre volat, & has perſoluit pœnas. Lucretius lib. 3. *Nec miſer impendens magnum timet aëre* E *ſaxum Tãtalus (vt fama eſt) caſſa formidine torpens: Sed magis in vita diuûm metus vrget inanis Mortaleis, caſúmque timent, quem cuique ferat fors.* Cauſam autem, cur ſupplicio affectus ſit, hanc fuiſſe narrat Pindarus, quòd, cùm Deorum epulis, & conuiuiis intereſſe iuſſus eſſet, in eorúmque cœtu, & concilio quotidie verſaretur, magna illa, & inſolita Deorum liberalitate, & beneuolentia intemperanter vſus, nectar, ambroſiámque furatus ſit, æqualibúſque, atque amicis ſuis impertiuerit: & ita Homeri interp. Euripides verò aliam affert, nempe quòd linguam habuerit incontinentem, turpiſſimum (inquit) morbum. alij, quòd canem illum templi cuſtodem à Pandareo Mileſio furto ſublatum, atque apud ſe depoſitum, vidiſſe ſe F iuratus negarit, periurióque ſeſe commaculauerit. At Horatius de pœna ſequitur Homerũ, tùm hîc, tùm Od. vltima epod. *Optat quietem Pelopis infidus pater Egens benignæ Tantalus ſemper dapis.* Quamquam non defuerunt, qui verſus illos Homeri, quos ſuprà protuli, ſubditos, & adulterinos eſſe dixerint: in quibus eſt Ariſtarchus. Extat politiſſimum in libris epigrammatum Græcorum epigramma de Tantalo: quod de pœna cum Homero concinit, de culpa cum Euripide, Οὗτος ὁ πρὶν μακάρεσσι συνέστιος, οὗτος ὁ νηδὺν Πολλάκι νεκταρέου πλησάμενος πόματος, Νῦν λιβάδος θνητῆς ἱμείρεται· ἡ φθονερὴ δὲ Κρᾶσις ἀεὶ χείλευς ἐστὶ ταπεινοτέρη· Πῖνε, λέγει τὸ C τόρευμα, καὶ Ὄργια μάνθανε σιγῆς. Οἱ γλώσσῃ προπετεῖς ταῦτα κολαζόμεθα. Quorum verſuum hæc ferè ſententia eſt: iſte, qui antea fuit Deorum contubernalis & domeſticus: iſte, qui ſæpe ventrem nectare expleuit: Nunc potũ mortalem exoptat: ſed potus inuidus ſemper labro eius humilior eſt: Bibe, inquit ſculptura, & myſteria ſilentii perdiſce. Nos, qui lingua præcipites ſumus, hac pœna afficimur. Huc pertinet ille Lucilij verſus, *Tantalum, qui pœnas ob facta nefantia luit.* Superioribus conſentanea ferè de Tantalo ſcribit Athen. lib. 7. locum duntaxat indicabo, φιλήδονον δὲ οἱ ποιηταὶ καὶ τὸν ἀρχαῖον φασὶ γενέσθαι τάνταλον, &c. qui locus non longè abeſt à principio. ordo autem horum verborum hic eſt: Tantalus ſitiens captat flumina à labris fugientia. H

MVTATO NOM. DE TE FAB. NARR.] quia detracto nomine hæc fabula in te, & in omneis auaros quadrat, & conuenit. Quemadmodum enim tantalus bonis præſentibus vti nõ poteſt, & in omnium rerum copia, eſurit, ſitit, eget: ita & tu omnibus rebus ad victum, cultúmq; neceſſariis abundans, nihilo magis iis vteris, quàm ſi egentiſſimus eſſes. Sic Teles lib. περὶ συγκρίσεως πλούτου καὶ πενίας, Tantali fabulã ad ingeniũ auari accõmodat, his verbis, καὶ ὥσπερ ὁ Τάνταλος ἐν λίμνῃ ἕστηκε, κατὰ κρατὸς δὲ καρποί: ἀλλ' ὁπότε ἰθύσει ἢ κύψει ὁ γέρων, πιεῖν ἢ τῶν καρπῶν ἅψασθαι: ἡ μὲν λίμνη ξηρὰ ἐγίνετο: τοὺς δ' ἄνεμος ῥίπτασκε ποτὶ νέφεα σκιόεντα: οὕτως

A ἐνίων ἡ ἀνελευθερία καὶ δυσελπιστία καὶ τὸν οἶνον καὶ τὸν σῖτον, καὶ τὴν ὀπώραν ῥιπτάσκει οὐ ποτὶ νέφεα, ἀλλὰ ἃ μὲν εἰς τὴν ἀγορὰν, ἃ δὲ εἰς τὸ καπηλεῖον: καὶ ἐπιθυμοῦντες οὐδενὸς γεύονται, &c.id eſt, & quemadmodum Tantalus in palude ſtar, in caput autẽ fructus dependẽt.ſed cum ſeſe erigebar,aut demittebat ſenex ,vt biberet, aut fructus tangeret: palus quidẽ areſcebat: fructus autem ventus in nubeis diſpergebat ac diſſipabat: ſic nonnullorum illiberalitas & diffidẽtia, ac deſperatio vinum,frumentum,fructuũ genera omnia diſijcit ac diſpergit nõ in nubeis, ſed alia quidem in forum, alia in cauponam: & quamuis cupiditate & deſiderio afficiantur, nihil tamen earum rerum guſtant,&c.

B INHIANS] ſemper cupiens, etiam ſi tot rebus abundes. ſat. 5. lib.2. *coruum deludet hiantem.*

ET TANQVAM PARC. S.] impellit te immenſa cupiditas,atque auaritia,vt tot, ac tantis bonorum aceruis pareas tanquam ſacris:aut, vt iis ita delecteris, vt inani pictura.vſum bonorum partorum ſemper cõmendat,& ſuadet Horatius,verbi gratia,epiſt.2.lib.2.*Vtar,& ex modico,quantũ res poſcet,aceruo Tollã,&c.* Sic Cornelius Gallus. *Quid mihi diuitiæ? quarum ſi demeris vſum, Quamuis largus opum,ſemper egenus ero. Immo etiam pœna eſt partis incumbere rebus, Quas cùm poßideas eſt violare nefas. Non aliter ſitiens vicinas Tantalus vndas Captat, & appoſitis abſtinet ora cibis.* ſic ſat.

C 3.lib.2. *Qui nummos, aurúmque recondit neſcius vti Compoſitis, metuénsque velut contingere ſacrum?* & ſat.4.huius lib.*ne quid Summa deperdat,metuens.*

AVT PICTIS] quidam libri veteres habẽt, *& pictis:*al.*ac pictis.*

NESCIS QVÒ VAL. N. Q. P. VSVM?] legendum cum interrogatione,& *quò valeat*, nõ *quid valeat*. ſic enim habent lib.manuſcrip. Var. 2.Faẽr.Torn.Nicot.Ruſſard.*quò* autem,id eſt,ad quam rem,vel ad quem vſum.

ADDE, QVEIS HVM. S. D.] id eſt,adde ea, quibus ſibi negaris humana natura ſit dolitura: vel ita,adde ea, quibus natura humana ſine dolore,& interitu carere non poſſit:videlicet quæ ſunt neceſſaria.Plato lib.octauo de rep. neceſſa-

D rias quaſdam cupiditates ponit,eáſq; ita definit: ἃς οὐκ ἂν οἷοί τ' εἶμεν ἀποτρέψαι. καὶ ὅσαι ἀποτελούμεναι ὠφελοῦσιν ἡμᾶς. Τούτων γὰρ ἀμφοτέρων ἐφίεσθαι ἡμῶν τῇ φύσει ἀνάγκη. id eſt, quas nulla ratione propulſare poſſimus:& quæcumque,cum explẽtur, nobis proſunt. Nam has res vtraſque concupiſcere,noſtrę naturæ neceſſarium eſt. Atque Epicurus quidem ita propemodum,vt Plato,partiebatur cupiditates, vt ſcribit M. Tull.lib.1. de finib. *Nam vnum genus ponebat earum cupiditatum,quæ eſſent & naturales, & neceſſariæ:alterum,quæ naturales eſſent,nec tamen neceſſariæ:tertium,quæ nec naturales, nec neceſſariæ: quarum ea ratio eſt, vt neceſſariæ nec opera multa,nec impenſa expleantur. ne naturales quidem multa deſiderant,propterea quòd ipſa natura diuitias,quibus cõ-*

tẽta eſt,& parabileis, & terminatas habet.Inanium autem cupiditatum nec modus vllus,nec finis inueniri poteſt. E

MALOS FVRES] *malos*,eſt epithetum perpetuum,non diſcretionis.vt ſat.6.huius lib.*mala luſtra.* & ſat.3.lib.2. *ambitione mala.*

NE TE COMPILENT] ne tua furentur. *compilare* (inquit Feſtus) *eſt cogere* in vnum,& cõdere,ex quo furari.M.Tull.lib.de orat.2. *Cùm C. Fabricio P.Cornelius,homo,vt exiſtimabatur, auarus & furax,ſed egregie fortis,& bonus Imperator,gratias ageret, quòd ſe homo inimicus conſulem feciſſet, bello præſertim magno,& graui:Nihil eſt, quòd mihi gratias agas(inquit)ſi malui compilari, quàm venire.* Idem 1.lib.accuſ. *quaſi verò id cupiditate defendendæ nobilitatis,aut ſtudio partium fecerit, ac non apertißimè Conſulem,exercitum, prouinciámque compilarit.* Horat. vltimo huius ſat. verſu. *ne me Criſpini* F *ſcrinia Lippi Compilaſſe putes.*

FVGIENTES] ſi fugientes cohæreat cum ſuperioribus illis nominibus, malos fures, erit accuſandi caſus: ſin cum verbo *compilent*, recti caſus,& numeri multitud.

HOC IVVAT?] hoc delectat? vt ſuprà annot.ad Odam 2.epod.

HORVM SEMPER EGO OP.] ego quidem his bonis ſemper carere potius,quàm ea habere velim. *pauperrimus bonorum* autem, ſic dixit,vt ſat.3.lib.2. *Pauper Opimius argenti poſiti intus, & auri. Optarim* autem habẽt libri fere om- G nes veteres:perpauci *optarem*.

CONDOLVIT] doluit. nam condolere pro eo,quod Græcis eſt *συναλγεῖν*. aut *συμπάσχειν*, non eſt Latinum. M.Tull.Tuſcul.1.*nos,ſi pes condoluit,ſi dens:ſed fac totum dolere corpus, ferre non poſſumus.*

TENTATVM FRIGORE] ſic alibi,*tentari morbo*, vt epiſt.ad Numicium. *Si latus, aut renes morbo tentantur acuto.* ſic & M.Tull.lib.4.Tuſcul. *animi valentes morbo tentari non poſſunt,corpora poſſunt.* frigus hoc loco propriè poſitum: aliàs pro morte tranſlatè,vt ſat.1. lib.2.*& maiorum ne quis amicus Frigore te feriat.*

LECTO TE AFFLIXIT] afflixit reperi ſcriptũ in codic. calamo exaratis, Iannoct. Faẽr. Torn. duob. Vatic. Raïnut. Card. Clericano, H Nicotianis,Ruſſardinis,ceteris, vt de huius ſcripturæ veritate non ſit dubitandum, valdéque contemnam quorũdam ſimiorum *κακοζηλίας*, qui,vt aliquid ſapere videantur, contendunt tamen hîc vulgatam lectionem eſſe retinendam. affligere autẽ eſt ad terram deijcere. de quo verbo vide annot.ad illum locum,*Atque affligit humo diuinæ particulam auræ*, ſat. 2. lib.2. Præterea nomen,*caſus*, quod antecedit,hanc lectionẽ confirmat. Sic enim M.Tull. loquitur epiſt. ad Dolab.lib.9. *Vel meo ipſius interitu mallem litteras meas deſiderares,quàm eo caſu,quo ſum grauißimè afflictus.* Idem in Timæo.*Poſtremò ne quis morbus eum poßit, aut ſenectus affligere,&c.* Adde quòd affligere lecto, id

A cto,id eſt,ad lectum, ſic dictum ab Horat. vt ab
Eurip. Oreſte, πόσον χρόνον δ' ἐν δεμνίοις πέπτωχ'
ὅδε. Id eſt, quampridem iſte ad lectum afflictus
eſt?ſeu,vt propius accedam ad vim verbi Græci,
ad lectum décidit? vel vno verbo,decubuit?

HABES, QVI ASSID. POM. PAR.]
hæc ſunt accipienda εἰρωνικῶς, & ſine interro-
gatione legenda. Nam paucis pòſt negat hoc ita
eſſe. VT TE SVSCITET]iacentem, & affli-
ctum erigat.ſententia hæc eſt:vt medicus ille ab
vxore,aut aliquo tuorum arceſſitus te morbo af-
fectum,atque afflictum exciter,id eſt, ſanum fa-
ciat,tecreet.

ET REDDAT NATIS, CAR.] quibus
B te propemodum morbus ademetat.

NON VXOR SAL.] tollit,ac remouer,
quod paullo antè diſſimulanter conceſſerat. ne
vxor quidem,& filius,quibus cariſſimus eſſe de-
bebas, te ſaluere volunt, tibíue ſalutē exoptant.
Ex quo collige, auarum omnibus eſſe odioſum
atque inuiſum.Nam qui patrem colit, qui vxorē
& liberos amat,iiſque viciſſim catus eſt, cū cre-
dibile eſt eriam alienis amicum futurū. Qui ve-
rò neque amat coniunctiſſima capita, neque ab
iis amatut;neque eum cuiquam,neque ei quem-
quam carum eſſe poſſe probabile eſt. Nonnulli
libri habent, *Non vxor te vult ſaluum*.

ARGENTO POST OMNIA PONAS]
perſpicuè verbum compoſitum *poſtponas* diuiſit.

C QVEM NON MER. AM.] quia pecuniā
rebus omnibus anteponas.

RETINERE VELIS, SERVAREQVE
AM.] retinere & ſeruare amicos,id eſt,in amici-
tia,& perpetua erga te beneuolentia continere.
ſic loquitur ſat.3.eiuſd.lib. *Hac res & iungit, iun-
ctos & ſeruat amicos*.& epiſt.ad Numic. quæ eſt
ordine 6.*Soláque,qua poßit facere & ſeruare bea-
tum,&c.*

VT SI QVIS ASELLVM, &c.] quod
eſt,indocilem docere,aut aliquid alteri ſuadere,
quod ille nūquam ſit facturus. Aſinus enim ſua-
pte natuta tatdus eſt, atque ad curſum ferè ine-
ptus: itaque frenari non ſolet:inde natus eſt io-
D cus ille apud Ariſtoph.in auibus ὄνος ὄρνις,id eſt,
aſinus auis. *campo* autem hoc loco excudendum
curaui libros ferè omneis veteres ſecutus. Cohæ-
ret enim cum verbo currere:quod quamuis mo-
tum ſignificet,motus non eſt tamen à campo in
alium locum, ſed in campo motus omnis con-
ſumitur.

DENIQVE SIT FINIS QVÆREN-
DI] tempus enim eſt quærendi, tempus vtendi
ac fruendi quæſitis,vt ſup.ead.Sat. *& illis vtitur
antè Quæſitis*. ſic epiſtola ad Lollium lib.1. *certum
voto pete finē*. & Sat.6.lib.2.*nihil amplius oro,Maia
nate,niſi vt propria hac mihi munera faxis*. Theo-
gnis bomo alioqui in ferenda paupertate molliſ-
ſimus, infinitum quærendi ſtudium acriter inſe-
ctatur,& magnopere reprehendit,atque impro-
bat his verſibus, Πλούτου δ' οὐδὲν τέρμα πε-
φασμένον ἀνθρώποισιν· Οἳ γὰρ νῦν ἡμῶν πλεῖ- E
στον ἔχουσι βίον, Διπλάσιον σπεύδουσι. τίς ἂν κο-
ρέσειεν ἅπαντας; Χρήματα τοῖς θνητοῖς γίνεται
ἀφροσύνη. quamquā Ariſtoteles primo libro de
rep.hos verſus Soloni aſcribit. eorum antem ver
ſuum hæc propemodum ſententia eſt. Diuitia-
rum autem nullus certus eſt hominibus termi-
nus: Nam qui nunc ex nobis plurimas iucundè
viuendi facultates habent, ij duplo tantas para-
re ſtudent.quis omneis ſatiare queat? Planè pe-
cunia hominibus amentia eſt.

CVMQVE HABEAS PLVS, &c.] ſic
omnes ferè habenr libri manu ſcr.ſententia per-
bona.hoc enim ſignificar, & cùm babeas plus,
quàm antè habebas,pauperiem met.min.Si quis F
tamen malet,*quóq; habeas plus,&c.* quo modo &
Muretus,& nos olim edideramus, nō improba-
bo.ſed profectò hæc ſcriptura,eſt tutior: & for-
taſſe elegantior.

NEC FACIAS] libri aliquot manu ſcr.ba-
bent, *ne facias,&c.*

VMIDIVS] ſic ſcriptum eſt in omnibus fe-
rè lib.manu ſcr.in vno tantùm *Vmmidius*. in vno
& altero,*Fuſidius*. in vulg.*Vnidius*.

DIVES, VT METIR. N.] ita diues, vt
metiretur nummos, non numeraret. multitudi-
nem numeramus:magnitudinem,eáque,quæ ita
minuta ſunt,vt numerari vix poſſint, qualia ſunt
legumina,fruges,bacæ arborum, & ſimilia, quæ
aceruatim congerimus,merimur: res, quæ pon- G
dere conſtant,pendimus. tantæ igitur erant hu-
ius diuitiæ,vt eſſent innumerabiles,eſſétque ne-
ceſſe ei,qui æſtimare vellet, modiis nummorum
aceruos metiri. Quòd autem reperitur apud M.
Tull.& alios,*magnus frumēti, vini, & ſimilium nu-
merus*, id ita accipiendum eſt: quaſi diceret, ma-
gnus modiorum frumenti,& magnus amphora-
rum, ſimiliúmque vaſorum vini numerus. cum
hoc loco congruit ille Sat.5.lib.2. *vnde Diuitias,
ærisque ruam dic augur aceruos*.

SVPREMVM] extremum, vt epiſt.ad Alb.
Tibullum lib.1. *Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſu-
premum*.

LIBERTA] vel vxor,vel concubina,quod v-
trumque licebat iure ciuili.

DIVISIT MEDIVM] in duas parteis di H
midias diuiſit.

FORTISSIMA TYNDARIDARVM]
hanc libertam,quæ patronum,eundémq; virum
ſuum occiderit,alteram Clytemneſtram eſſe fin-
git, propter eà quòd Clytemneſtræ facinus ſit i-
mitata.Itaque eam, quaſi Clytemneſtram, Tyn-
daridarum fortiſſimam nominat.Tyndaridæ au-
tem intelligendi ſunt Tyndari liberi, Caſtor &
Pollux, Helena, Phœbe, Clytemneſtra. Nam
quamuis Tyndaridæ propriè dicantur Caſtor,&
Pollux: Clytemneſtra verò & Helena Tyndari-
des, tamen maſculorum appellatione continen-
tur & fæminæ. Notum eſt autem Agamemnonē
è bello Troiano reuerſum,iamiámq; pedem do-

A mum inferre conantem, ab Ægiſto & vxore Clytemneſtra inſidiis exceptũ & interfectum eſſe.

Qvid mi igitvr svades?] quid igitur me facere iubes? inquit auarus: quo modo me viuere vis? profusé ne ac ſumtuosè? Non celabo lectorem reperiſſe me ſcriptum in duobus cod. antiquis, *Quidne igitur.*

Mænivs] homo luxurioſus & profuſus. de quo epiſt. ad Vallam libro 1. *Mænius vt rebus maternis, atque paternis.* alij legunt Næuius, de quo Sat. 2. lib. 2. *nec ſic, vt ſimplex Næuius, vnctam Conuiuis præbebit aquam.*

Nomentanvs] fuit hic quoque luxurioſus & profuſus nepos. dē quo Sat. 3. lib. 2. *Tu* B *Nomentanum, tu ne ſequerere Cicutam.* & ibid. *Nunc age luxuriam, & Nomentanum arripe mecum.* Nomentanus autem à Nomento oppido appellatus eſt cognomento, cùm ei Caſſio nomen eſſet.

pergis pvgn. secvm Fr. adv.] reſpondet Horatins: pergis, id eſt, perſeuetas res inter ſe contrarias, conferre & comparare inter ſe? vel cõmittere? vt ſit tralatio ducta à gladiatoribus. Sat. 7. hoc lib. *uti non Compoſitus melius cum Bitho Bacchius.* duo enim ſunt vitia maximè inter ſe pugnantia, profuſio, ſeu luxuria: auaritia, ſeu immodica parſimonia, & immunditia. Hanc dubitationem & controuerſiam eleganter decîdit, ac dirimit Theognis: qui, poſteaquàm incertum eſſe oſtendit quàm diu victuri ſimus, eóque C difficile eſſe iudicare vtrum ſit potius, tenuitérne & parcè: an ſumtuosè, profusè, & libidinosè viuere: itaque ſe quodammodo in triuio ſtare. alium enim ſe vidiſſe quantumuis diuitem, præparcum tamen, atque aridum: omnia ventri & neceſſariis cupiditatibus denegantem: eundémque in medio vitæ curſu exſtinctum: eius bona denique ad heredem inſperatum, indignum, atque ignotum delata: alium itidem copioſum ac locupletem, omnia ventri & libidinibus largientem & gratificantem, breui bonis ſuis conſumtis ac diſſipatis, ad egeſtatem & mendicitatem redactum eſſe: ſubiungit ad extremum, optimum ac tutiſſimum eſſe ſumtus facere copiis & facultatibus rei familiaris conſentaneos atque æqua- D leis. verſus Theognidis ſunt hi, Ἐν τριόδῳ ἕστηκα, δύ' εἰσὶ τὸ πρόσθεν ὁδοί μοι. Φροντίζω τούτων ἥντιν' ἴω προτέρην· Εἰ μηδὲν δαπανῶν τρύχω βίον ἐν κακότητι, Ἢ ζώω τερπνῶς ἔργα τελῶν ὀλίγα· Εἶδον μὲν γὰρ ἔγωγ', ὃς ἐφείδετο, κοὔποτε γαστρὶ Σῖτον ἐλευθέριον πλούσιος ὢν, ἐδίδου· Ἀλλὰ πρὶν ἐκτελέσαι, κατέβη δόμον Ἄϊδος εἴσω, Χρήματα δ' ἀνθρώπων οὑπιτυχὼν ἔλαβεν· Ὥστ' ἐς ἄκαιρα πονεῖν, καὶ μὴ δόμεν, ᾧ κ' ἐθέλοι τις· Εἶδον δ' ἄλλον, ὃς ἧι γαστρὶ χαριζόμενος, Χρήματα μὲν διέτριψεν ἔφη, διάγω φρένα τέρψας. Πτωχεύει δὲ φίλους πάντας, ὅπου τιν' ἴδῃ. Οὕτω Δημόκλεις κατὰ χρήματ' ἄριστον ἁπάντων Τὴν δαπάνην θέσθαι, καὶ μελέτην ἐχέμεν.

non ego, avarvm cùm veto t. p.] ſententia huius loci hæc eſt. Tu ex eo, quòd veto te auarum eſſe, colligis, & concludis me tibi auctorem eſſe, vt profusè, & luxuriosè viuas, & bona tua perdas, ac diſſipes. erras. Nam inter hæc duo extrema, & contraria, aliquid medium eſt: nempe moderatus & mediocris pecuniæ vſus: huiuſmodíq; animi habitus, per quem quis neque pecuniam partam in terrã defodiat: neque perdat, ac profundat. Quam mediocritatem ſe in vita traducenda ſecutum eſſe oſtendit Horatius tum multis locis, tum maximè Oda 1. epod. *haud parauero, Quod aut, auarus vt Chremes, terra premam, Diſcinctus aut perdam vt nepos.* E

vappam] hominem omnia profundentẽ, nullius bonæ frugi, nequã, ad nullam rem vtilẽ. tralatio ducta à vino corrupto. vappa enim vinũ eſt, quod degenerauit à bonitate, & natura vini. Hora. Sat. 5. huius lib. *Multa prolutus vappa nauta, atq; viator.* idẽ Sat. 3. lib. 2. *Pauper Opimius, &c. Qui Veientanũ feſtis potare diebus Campana ſolitus trulla, vappámque profeſtis.* Plin. lib. 14. cap. 20. *vitiúmq; muſto quibuſdam in locis iterum ſponte feruere: qua calamitate deperit ſapor, vappaq; accipit nomen probroſum etiam hominum, cùm degenerauerit animus.* F

Est inter Tanaïm q. s.] Tanaïm quidem ſpadonem fuiſſe aiunt, libertum Mæcenatis: Viſellij autem ſocerum non nominatum, hernia laboraſſe, hernioſúmque fuiſſe.

Viselli] in nonnullis cod. antiq. ſcriptum eſt *Beſelli.*

modvs] mediocritas, μέτρον, μέσον. G

Qvos vltra, citráqve n. c.] certi ſunt fines, intra quos rectum cõſiſtit: vltra, aut citra hos fineis conſiſtere non poteſt.

rectvm] τὸ ὀρθὸν, quo nomine ſæpe vtitur.

Illvc, vnde abii, r.] eò, vnde degreſſus ſum, reuertor.

nemón' vt avarvs se pr.] itáne fieri oportet, vt nemo auarus ſe ſatis vmquam beatum putet: ſed alienum vitæ inſtitutum pluris faciat, quàm ſuum? & quòd alius rem ſuam melius gerat, quàm ipſe ſuam, contabeſcat?

Qvódqve aliena capella g. d. v.] id eſt, bonis alterius amplioribus, & diuitiis maioribus macreſcat? vel ſic: eò quòd aliquis alius maiores facultates, & ampliores fortunas habeat, angatur, & mærore contabeſcat? H

neqve se maiori pavp. Tvrbæ comp.] neque ſe vmquam cum pauperioribus, qui multo plures ſunt, comparet: ſed cùm diuitioribus, eóſque aſſiduè ſuperare contendat? quod eum facere non oportet, qui animo tranquillo eſſe velit, vt ſuprà ex Plutarcho demonſtrauimus. nonnulli libri veteres habent, *meliors pauperiorum Turba comparet:* quam ſcripturam ſi probabimus, meliorem partẽ fortaſſe ita intelligere debebimus, vt pro maiore accipiamus. licebit & propriè, vt pauperes ſentiat eſſe diuitibus meliores ac probiores. vt Oda 30. lib. 3. *probám-*

A *probámque Pauperiem ſine dote quæro.* atque ita vſurpatur *melior pars* Oda 16. epod. *Aut pars indocili melior grege.*

Sic festinanti semper locupl.] ſic ad diuitias ampliores contendenti, ſemper aliquis locupletior impedimẽto eſt, quo minus ſuis bonis, ac fortunis contentus ſit. illud *ſic* autem coniungendum cũ participio *feſtinanti,* non cum verbo *obſtat.* Eſt autem aliud feſtinare, quàm properare. Nam, vt docet Nonius Marcellus ex Catone, qui vnum quid maturè tranſigit, is properat: qui multa ſimul incipit, nec perficit, is feſtinat.

Vt, cùm carceribus m.] Do-
B cet à ſimili quàm miſerum, atque infinitum ſit auari ſtudiũ. Quemadmodum (inquit) in ludis Olympicis, compluribus quadrigis certamen ineuntibus, & iam dimiſſis è carceribus, is auriga, qui ſecundo, aut tertio loco currit, poſteriores quadrigas, & eas, quas præteriit, ne reſpicit quidem: ſed eas tantùm, quæ antecedunt, & à quibus ſuperatur, ſpectat, eíſq; inſtat, id eſt, eas proximè inſequitur, primùm vt aſſequatur, deinde vt ſuperet: ita homo rei amplificandæ ſtudio ſupra modum deditus, quem auarum appellamus, non ſolet ſe cum minus diuitibus comparare, vt, cùm eos à ſe ſuperatos cogitet, quærendi finem faciat: ſed cum locupletioribus, vt totam vitam in quærendo & congerendo conſumat, numquã
C autem rebus quæſitis fruatur. cũ hoc Horatiano verſu cõgruit Virgilianus ille Georg. 1. in extr. *Vt cùm carceribus ſeſe effudere quadrigæ.* Ordo autem horum verborum, & ſentẽtia, hæc eſt: Quemadmodum (inquit) cùm vngula rapit currus carceribus miſſos, id eſt, cùm equi vngulis ſolidis & continuis præditi, id eſt, μώνυχες, ſeu μώνυχοι, corripiunt, id eſt, celerrimè trahunt currus è carcerib⁹ patefactis dimiſſos: auriga inſtat iis equis, qui ſuos præcurrunt, & curſu præuertunt, nihili faciens & contemnens eos equos, qui ſunt à ſe præteriti, & qui inter vltimos currunt. vngulam poſuit, pro vngulis: vngulas pro equis vngulatis.

Instat equis aur. suos vinc.]
D inſequitur proximè equos antecedenteis, & ſuos curſu præuertenteis. ſic ſuprà epiſt. ad Loll. lib. 1. *nec præcedentibus inſta.*

Præteritum] equum, quem præteriit, ac ſuperauit.

Cedat vti conviva satur] ſic Lucretius lib. 3. *Cur non, vt plenus vitæ conuiua, recedis?* Exſtat pulcherrima Dionis Chryſoſtomi oratio, χαρίδημος inſcripta, in qua comparat multis verbis hanc vitam cum cõuiuio variis cibis atq; epulis referto, homines cum conuiuis.

Crispini] Philoſophi Stoici, de quo Satyra 6. lib. 2. *Dum, quæ Criſpini docuit me ianitor, edo.* & ſat. 3. huius lib. *neque te quiſquam ſtipator, ineptũ Præter Criſpinum, ſectabitur.* & ſat. 4. *ecce Criſpinus minimo me prouocat.* ſcripſit hic verſus numero quidem multos, pondere autem leueis.

SATYRA 2. E

Ambubaiarum collegia, pharmacopolæ,
Mendici, mimæ, balatrones, hoc genus omne,
Mæſtum, ac ſollicitum eſt cantoris morte Tigelli.
Quippe benignus erat. contrà hic, ne prodigus eſſe
Dicatur, metuens, inopi dare nolit amico,
Frigus quo, durámq; famem depellere poſſit.
Hunc ſi percunctêris, aui cur, atque parentis F
Præclarã ingrata ſtringat malus ingluuie rẽ,
Omnia conductis coëmens obſonia nummis:
Sordidus, atq; animi quòd parui nolit haberi,
Reſpondet. laudatur ab his, culpatur ab illis.
Fufidius vappæ famam timet, ac nebulonis,
Diues agris, diues poſitis in fænore nummis.
Quinas hic capiti mercedes exſecat: atque,
Quãto perditior quiſq; eſt, tãto acrius vrget.
Nomina ſectatur modò ſumta veſte virili
Sub patribus duris tironũ maxime, quis nõ,
Iupiter, exclamat, ſimulatq; audiuit? at in ſe G
Pro quæſtu ſumtum facit. hic? vix credere poſſis,
Quàm ſibi non ſit amicus: ita vt pater ille, Terenti
Fabula quem miſerum nato vixiſſe fugato
Inducit, non ſe peius cruciauerit, atque hic.
Si quis nũc quærat, quò res hæc pertinet? illuc
Dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt.
Malthinus tunicis demiſſis ambulat: eſt, qui
Inguen ad obſcænum ſubductis vſq; facetus.
Paſtillos Rufillus olet: Gorgonius hircum.
Nil medium eſt. ſunt, qui nolint tetigiſſe, niſi illas, H
Quarum ſubſuta talos tegat inſtita veſte.
Contrà, alius nullam, niſi olenti in fornice ſtantem.
Quidã notus homo cùm exiret fornice: macte
Virtute eſto, inquit ſententia dia Catonis.
Nam ſimulac venas inflauit tætra libido:
Huc iuuenes æquũ eſt deſcendere, nõ alienas
Permolere vxores. nolim laudarier, inquit,
Sic me, mirator cunni Cupiennius albi.

A *Audire eſt operæ pretium, procedere rectè*
Qui mœchis nō vultis, vt omni parte laborēt:
Vtq; illis multo corrupta dolore voluptas,
Atq; hæc rara, cadat dura inter ſæpe pericla.
Hic ſe præcipitem tecto dedit: ille flagellis
Ad mortem cæſus: fugiens hic décidit acrem
Prædonum in turbam: dedit hic pro corpore
nummos:
Hunc perminxerunt calones. quin etiā illud
Accidit, vt cuidam teſteis, caudamq; ſalacē
B *Demeteret ferrū: iure omnes: Galba negabat*
Tutior at quanto merx eſt in claſſe ſecunda?
Libertinarum dico: Salluſtius in quas
Non minus inſanit, quàm qui mœchatur. at
hic ſi,
Quà res, quà ratio ſuaderet: quáque modeſtè
Munifico eſſe licet, vellet bonus, atque beni-
gnus *(no,*
Eſſe: daret quātum ſatis eſſet: nec ſibi dam-
Dedecoriq; foret: verùm hoc ſe amplectitur
vno: *(tango.*
C *Hoc amat, hoc laudat: matronam nullam ego*
Vt quondam Marſæus amator Originis ille,
Qui patrium mimæ donat fundúmque, La-
rémque: *(alienis.*
Nil fuerit mi, inquit, cum vxoribus vnquam
Verùm eſt cum mimis: eſt cū meretricibus:
vnde *(abundè*
Fama malū grauius, quàm res, trahit. an tibi
Perſonam ſatis eſt, nō illud, quicquid vbique
Officit, euitare? bonam deperdere famam,
D *Rem patris oblimare, malum eſt vbicum-*
que. quid inter-
Eſt in matrona, ancilla, peccésne togata?
Villius in Fauſta Syllæ gener, hoc miſer vno
Nomine deceptus, pœnas dedit vſq; ſuperq;,
Quàm ſatis eſt, pugnis cæſus, ferroq; petitus,
Excluſus fore, cùm Longarenus foret intus.
Huic ſi mutonis verbis mala tanta videnti
Diceret hæc animus: quid vis tibi? numquid
ego à te
Magno prognatum depoſco conſule cunnum,
Velatúmque ſtola, mea cùm conferbuit ira?

Quid reſpōderet? magno patre nata puella eſt. E
At quanto meliora monet, pugnantiaq; iſtis,
Diues opis natura ſuæ: ſi tu modò rectè
Diſpenſare velis: ac non fugienda petendis
Immiſcere? tuo vitio, rerúmne labores,
Nil referre putas? quare, ne pœniteat te,
Deſine matronas ſectarier: vnde laboris
Plus haurire mali eſt, quàm ex re decerpere
fructus.
Nec magis huic inter niueos, virideíſque la-
pillos,
Sit licet hoc Chærinte tuum, tenerum eſt
femur, aut crus F
Rectius: atque etiam melius perſæpe togatæ.
Adde huc quòd mercem ſine fucis geſtat:
apertè *(neſti eſt,*
Quod venale habet, oſtendit: nec, ſi quid ho-
Iactat, habétq; palàm: quærit, quo turpia celet.
Regibus hic mos eſt: vbi equos mercantur,
opertos
Inſpiciunt, ne, ſi facies (vt ſæpe) decôra,
Molli fulta pede eſt: emtorē inducat hiantē, G
Quòd pulchræ clunes, breue quòd caput, ar-
dua ceruix.
Hoc illi rectè: ne corporis optima Lynceis
Contemplere oculis: Hypſæa cæcior, illa,
Quæ mala ſunt, ſpectes. ô crus, ô brachia:
verùm
Depygis, naſuta, breui látere, ac pede lōgo eſt.
Matronæ, præter faciem, nil cernere poſſis,
Cetera, ni Catia eſt, demiſſa veſte tegentis.
Si interdicta petes, vallo circumdata, (nam te
Hoc facit inſanū) multæ tibi tū officient res: H
Cuſtodes, lectica, ciniflones, paraſitæ,
Ad talos ſtola demiſſa, & circumdata palla:
Plurima, quæ inuideant purè apparêre tibi
rem.
Altera nil obſtat Cois tibi: pæne videre eſt,
Vt nudam: ne crure malo, ne ſit pede turpi:
Metiri poſſis oculo latus. an tibi mauis
Inſidias fieri, pretiúmque auellier antè,
Quàm mercem oſtēdi? léporē venator vt alta
In niue ſectatur: poſitum ſic tangere nolit:

Captas,

A *Captat,& apponit. meus eſt amor huic ſimilis : nam*
Tranſuolat in medio poſita,& fugientia captat.
Hiſcéne verſiculis ſperas tibi poſſe dolores,
Atque æſtus,curáſq; graueis è pectore pelli?
Nónne cupidinibus ſtatuit natura modum? quem,
Quid latura ſibi,quid ſit dolitura negatum,
Quærere plus prodeſt, & inane abſcindere ſoldo.
Num,tibi cũ fauceis vrit ſitis,aurea quæris
B *Pocula? num eſuriens faſtidis omnia præter*
Pauonem,rhombúmque? tument tibi cum inguina, num, ſi
Ancilla,aut verna eſt præſtò puer, impetus in quem
Continuò fiat,mâlis tentigine rumpi?
Non ego : namque parabilem amo Venerem, facilémque.
Illam,pòſt paullo:ſed pluris:ſi exierit vir :
Gallis hanc Philodemus ait : ſibi, quæ neque magno
C *Stet pretio, neque cunctetur, cùm eſt iuſſa venire.*
Candida, rectáque ſit : munda hactenus, vt neque longa,
Nec magis alba velit, quàm det natura, videri.
Hæc vbi ſuppoſuit dextro corpus mihi læuũ:
Ilia,& Ægeria eſt:do nomen quodlibet illi.
Nec vereor ne,dũ futuo, vir rure recurrat:
Ianua frangatur:latret canis:vndique magno
D *Pulſa domus ſtrepitu reſonet:vepallida lecto*
Deſiliat mulier:miſeram ſe conſcia clamet :
Cruribus hæc metuat : doti deprenſa : egomet mi.
Diſcincta tunica fugiendũ eſt, ac pede nudo :
Ne nummi pereant, aut pyga, aut denique fama.
Deprendi miſerum eſt : Fabio vel iudice vincam.

M. Tigellium Hermogenem præſtantem mu- E
ſicum & cantorem fuiſſe, Cæſarique dictatori
primùm,deinde etiam Auguſto, & Cleoparræ
mirificè placuiſſe tradunt Acro & Porphirio.
Addunt iidem, Horatio inniſum fuiſſe,quod eius
verſus,parum numeroſos,parúmque modulatos
eſſe dixiſſet.

AMBVBAIARVM COLL.] Ambubaias,
mulieres fuiſſe impudicas,& infameis, ſuſpicari
licet:& ita putat Porphirio : quem pleriq; ſecuti
ſunt.vnde ſint appellatæ, nõ eſt facile diuinare.
vtitur hoc nomine Suet.in Nerone.*Cenitabat nõ-*
numquam & in publico, naumachia praecluſa, vel
Martio campo,vel Circo maximo, inter ſcortorum to-
tius vrbis,ambubaiarúmque miniſteria. Alij à Baiis, F
& voce peregrina ambub nominatas eſſe putãt:
alij ab an,vel am,quod eſt circum, & Baiis. Ego
ambubaias non mulieres,ſed *αὐλητὰς*, id eſt, ti-
bicines quoſdam barbaros, aut certe à barbara
voce *ambub*, quæ tibiam ſignificat,appellatos eſ-
ſe dico:ídque non ſolùm à P. Mercerio, collega
meo, viro linguæ Hebraicæ ſcientiſſimo audiui,
verùm etiã in vno exemplari manuſcr. antiquiſ-
ſimo,ad oram libri annotatũ reperi : quod item
mihi Scaliger huius linguæ non ignarus confir-
mauit. Siquis tamen tibicinas fuiſſe contendet,
non tibicines, non magnopere repugnabo, aut
laborabo:tibicines tamen malo.

PHARMACOPOLÆ] pharmacopolæ fue- G
runt olim turpes,& inhoneſti. vendebant enim
pharmaca ſimulata,& ſpecioſa, atque horũ phar
macorum vim miram eſſe iactabant,re vera po-
pulo verba dabant:iidem etiam vnguenta oſten
tabant in præſentia odoris grati,breui poſt tem-
pore fugientia,& euaneſcentia. poſtremò vendi-
tabant omne genus fuci ad candorem & ruborẽ
neque verum,neque natiuum ori, cuti, comíſq;
appingendum. Appellantur autem à nonnullis
nomine Latino vnguentatij. quod mihi non pro-
batur. hos enim, *μυροπώλας* Græci dicunt,non
φαρμακοπώλας.

MENDICI] Simeo Boſius putat per men-
dicos, *ἀγύρτας* ſignificari, homines egẽteis,qui H
vel præſtigiis populo obiectis, vel næniis recitan
dis,& ſimilib. victum quæritant, & ſtipem colli-
gunt,& flagitant.

BALATRONES] Balatronem nomen cu-
iuſdam nepotis,aut paraſiti fuiſſe quidam putãt.
Horat.Sat.vlt.lib.2.*cum Seruilio Balatrone:* ab eó-
que huiuſmodi ordinis, & ingenij homines ita
eſſe appellatos: alij balatrones à barathro dictos
eſſe,quaſi barathrones. Sex.Pompeius Feſtus ſcri
bit balatrones,& blatéas eſſe bullas luti ex itine-
ribus:vel,quod de calceamentorum ſoleis eradi-
tur, Varro de re Ruſtica:*Videbo vos iam,balathro-*
nes,& huc afferam meum corium,& flagella.

CANTORIS MORTE TIGELLI] Ti
gellium Hermogenem Sardum commemorat e-
tiã in Sat. 3. huius lib. *Sardus habebat ille Tigellius*

A *hæc*. & 9. *Innidet quod & Hermogenes, ego canto*. & 10. *Demetri, teque Tigelli, Diſcipularum inter in-beo plorare cathedras*.& iterum tertia huius lib. *Vt quamuis tacet Hermogenes, cantor tamen, atque optimus eſt modulator*. Eundem puto ſignificari à M. Tullio epiſtola ad Fab. Gallum lib. 7. his verbis, *Ille autem* (nempe Phamea) *qui ſciret ſe nepotem bellum tibicinem habere, & ſat bonum cantorem, diſceſsit à me, vt mihi videbatur, iratior. Habes Sardos venaleis, alium alio nequiorem*. per nepotẽ Phameæ tibicinem, & cantorem, hunc Hermogenẽ, Tigellium (inquam) ſignificari arbitror.

BENIGNVS ERAT] id eſt, beneficus & liberalis, vt infrà eadem Satyra: *at hic, ſi quà res,*
B *quà ratio ſuaderet, quáq; modeſtè Munifico eſſe licet, vellet bonus, atque benignus Eſſe, &c*. vide annot. ad Od. 17. lib. 1. Erat autem hic Tigellius, munificus in tibicines, & tibicinas, mimas, pharmacopolas, & id genus homines.

INOPI DARE N. A.] amico inopi id dare nolit, quo frigus, &c.

PRÆCLAR. INGR. STRING. M.] id eſt, cur ampliſſimas à maioribus ſuis relictas fortunas comedat, ac deuoret, &c. ego puto idem dictum eſſe Latinè ab Horatio, quod à Græcis dicitur σφαῖραν ποιῆσαι τὴν οὐσίαν: id eſt, ex patrimonio ſuo pilã, aut pilulam facere. Athenæus lib. 4. δειπνοσ. ἕνα μὲν οὖν ἄσωτον μνημονεύει Ἄλεξις ἐν Κνιδίᾳ· Διόδωρος δ' ἐπίκλητος ἐν ἔτεσιν δύο σφαῖραν ἀπέδειξε τὴν πατρῴαν οὐ-
C σίαν, οὕτως ἰταμῶς ἅπαντα κατεμασήσατο. id eſt, Diodorus perditus dictus, biennio patrimonium ſuum pilam reddidit: ita improbè omnia deuorauit. Idem in Phædro, Σχολῇ γε νὴ τὸν ἥλιον, χολῇ λέγεις, Ἐπιχαρμίδης ὁ μικρὸς ἐν πέντ' ἡμέραις Σφαῖραν ἐποίησεν τὴν πατρῴαν οὐσίαν, Οὕτω συνεστρόγγυλεν ἰταμῶς καὶ ταχύ. id eſt, ſerò verò per ſolem, ſerò dicis. Epicharmides paruus quinque diebus pilam reddidit paterna bona. Ita impudenter & improbè, & celeriter ea conglobauit, atque in pilam conformauit. idem ferè valet illud, quamuis alio modo dictum, epiſt. ad Vallam lib. 1. *vbi omne Veterat in fumũ, & cinerem*. ſtringat igitur, id eſt, imminuat, & in pilam conformet, & ita deuoret. nam quic-
D quid deuorare volumus, vel manu, vel dentibus & lingua in ſphæram, ſeu globum cõformamus, deinde deuoramus, vel gutture ipſo ſtringimus, & extenuamus. Sed cur ingluuiem ingratam dixit? fortaſſe quia nepotes, & prodigi, luxurioſiq; homines, qui amplum à patre, aut à maioribus acceptum patrimonium paucis annis perdũt, ac diſſipant, præbent ſe in illos ingratos, neque illis eam, quam debent, gratiã referunt. quid ita? quia conſumto patrimonio ad inopiam & egeſtatem redacti videntur iam nihil à maioribus ſuis accepiſſe, afferúntque hãc nonnullis opinionem, nihil ſibi ab illis eſſe relictum: quod illis turpe eſt. Ita quibus ornamento eſſe debent, iis ſunt dedecori: ergo ingrati.

MALVS] κακός, profuſus, diſſolutus, nequam. E

CONDVCTIS NVMMIS] fœnori acceptis. ex quo fœnus mox ab eodem merces nominabitur.

ANIMI PARVI] puſilli animi, μικρόψυχος, ſat. prox. ſeq. *Dij bene fecerunt, inopis me, quódque puſilli Finxerunt animi*.

VAPPÆ] hominis omnia ſua effuſè largientis, ac perditi, vt dixi ſuperiore ſatyra. vel hominis nullius bonæ frugi, & nequã: quod idẽ valet.

DIVES AGRIS, DIVES] hic verſus reperitur etiã in epiſt. ad Piſones de Arte poëtica.

QVINAS HIC CAP. MERCED,] id eſt, quinas vſuras. ſi vſuræ ſint ſemiſſes, quinæ vſuræ ſemiſſes quadrageſimo mẽſe æquabunt ſortem: ſi centeſimæ, viceſimo. Itaque finge me ab F hoc improbiſſimo fœneratore centum aureos fœnori accepiſſe, & quinas centeſimas in ſingulos menſeis promiſiſſe: viceſimo menſe ſors æquabitur. ſunt enim ſoluendi in ſingulos menſes aurei quini. finge me quinas ſemiſſeis promiſiſſe: quadrageſimo menſe vſuræ ſortem æquabunt. Nam duo aurei cum dimidio, in vnumquemque menſem vſuræ nomine erunt ei numerandi. *exſecat* autem excudendum curaui, ſecutus auctoritatem vnius Varic. Rainutij Card. Iann. Faër. Tomeſ. quod interpretor, demit, detrahit, deducit. Atque hanc ſcripturam videtur agnoſcere Porphirio: idque ex eius verbis quamuis corruptis intelligere licet. Sic enim ille: *exigit autem capiti, ad illud pertinet, quòd auari fœneratores cũ dabãt* G *vſurariã pecuniam, primi menſis vſuras capiti ipſius ſortis ſtatim demebant: hoc eſt ergo exigit*. apud Porphir. legendum *exſecat*, ſuprà, vbi eſt *exigit autem*. Nam exigit interpretatio eſt verbi exſecat, quæ poſtea in contextum tranſlata eſt.

CAPITI] ſorti, τῷ κεφαλαίῳ.

QVANTO PERDITIOR QVISQVE] quanto quiſque eſt luxurioſior, & ἀσωτότερος, tanto fœnerator ille grauiores ei vſuras imponit. vnus & alter liber manuſcr. habẽt *proditior*: quos non ſequor.

NOMINA SECT. &c.] nomina ſectatur adoleſcentulorum, qui nuper admodum ſumſe- H runt virilem togam, quorum ſciat duros, & præparcos eſſe patres, id eſt, quos ſciat à patrib⁹ ſuis nihil, aut parũ admodum abradere, atque exprimere poſſe ad cupiditates ſuas explendas. quærit filios familias admodum adoleſcẽteis, qui modò virilem togam ſumſerunt, quibus pecuniã grandi fœnore pacto expenſam ferat. notum eſt *nomen* vſurpari & pro eo, quod nobis debetur, & pro eo, quod aliis debemus. vterque enim & creditor & debitor *nomina facere* dicitur, cùm hic refert in codicem nomen creditoris, ille debitoris. Vetabant autem leges & ſenatusconſulta pecuniam filiis familiãs, & minoribus viginti quinq; annis fœnerari: qui hîc tirones appellantur.

SVB PATRIBVS DVRIS TIR.] ordo eſt

A do eſt hic, *Sectatur nomina tironum ſub patribus duris*, id eſt, adoleſcentium, qui ſunt ſub imperio patrum durorum, non ita pridem ſumta virili roga. Per duros patres autem, præparcos & nimiùm triſteis, ac ſeueros ſignificat. Sic M. Tul. in Lælio de Demea & Mitione, *Quanta in altero duritas, in altero comitas?* ſic enim legendum eſſe, non, vt vulgò, *diritas*, alibi admonuimus.

AT IN SE PRO QVÆSTV.] dicet fortaſſe aliquis, hûc fœneratorē ſumtus in ſe facere, quæſtui pares, & conuenienteis: minimè, minimè verò: immò tenuiſſimè, & ſordidiſſimè viuit, ſeſeque miſerandum in modum excruciat. Cùm in vulgatis cod. legeretur *at ipſe*, ego ex fide cod. Raïnur. Card. Faërn. vnius Vatic. *in ſe* repoſui. Eſt autem in ſe facere ſumtum, ea emere, quæ ſibi ſint ad victum, cultúmque neceſſaria.

B HIC? VIX CRED. POSS.] infirmat, & remouet, quod obiectum fuerat.

QVÀM SIBI NON SIT AMICVS] quàm ſit ſibi inimicus, atque infeſtus, dum Genium ſuum defraudat: dum omnia nō ſolùm iucunda, verùm etiam neceſſaria naturæ denegat.

PATER ILLE] Menedemus ſeipſum excrucians, quia filium ſuū Cliniā nimia duritia & ſæuitia ſua in Aſiā proficiſci, & patriā fugere coëgerat. ex quo dicta eſt ἑαυτὸν τιμωρούμενος comœdia.

MALTHINVS] exiſtimant complures hîc Mæcenatem deſcribi, ac notari, propterea quòd ille ſolutis & diſcinctis tunicis ambulaſſe, & molliſſimè vixiſſe traditus ſit: Malthinum autem ab Horatio ficto nomine eſſe appellatum, vel ἀπὸ

C τῆς μάλθης, quæ eſt pix cum cera miſta: aut, vt docet Suidas, κηρὸς μεμαλαγμένος, id eſt, cera mollita: vel ἀπὸ τοῦ μαλθακοῦ, quod molle ſignificat: vnde veteres malthas, molleis appellari voluerunt, inquit Nonius. ego vt cetera vera eſſe fateor, ita non puto, Horatium vſque eò vel improbum, vel imprudentem, vel maledicendi cupidum fuiſſe, vt ne Mæcenati quidem optimè de ſe merito, & gratioſiſſimo apud Auguſtum viro pepercerit. Veriſimilius mihi quidem eſt alium quempiā eiuſd. ætatis cōficto nomine ab eo deſignari, qui nimis longis, & demiſſis, & ſolutis tunicis vteretur. Verumtamen ſi quis contendet pertinacius atque improbius, Mæcenatem, non vllum alium, ab Horatio ſignificari, præſertim

D cùm conſtet, vt ſuprà dixi, Mæcenatē tunicis ad talos demiſſis, & ſolutis vſum eſſe, nō pugnabo.

TVNICIS DEMISSIS] tunicis longis, & talaribus. ποδήρεις, & ποδηνεκεῖς appellant Græci. erant autem tales veſtes parum viriles. ſtolæ contrà, muliebres veſtes, demiſſæ ad pedes erāt. infrà Satyra ead. *Ad talos ſtola demiſſa, &c.*

EST QVI INGVEN AD OBS.] eſt alius multùm illi diſſimilis, qui tunicis vtitur breuioribus, & vix patres corporis inhoneſtas tegentibus.

FACETVS] ridiculus eſt: mouet riſum.

PASTILLOS] globulos, & quaſi panes rotundos, maſſas tereteis, ex rebus odoratis compoſitos: ex quibus ſuaues odores efflantur: quibus vtuntur mulieres, & viri mulierum ſimiles, nempe molles, ac delicati: Græci vocant τροχίσκους. alij διαπλάσματα, & vnguenta interpretantur. Nonius: *Panis proprietatem à paſcendo putant veteres exiſtimandam.* Varro de vita populi Romani lib. 1. *Paſtillos & panes hæc vocabula paſtus, quod eſſe, paſcere dicebant.* conficiuntur etiam hodie paſtilli odorati. ſunt & alij paſtilli, quibus vtuntur medici: qui quid à malagmatis, & emplaſtris differat, docet Cornelius Celſus libro 5. cap. 17. hic verſus iteratur infrà Sat. 4. huius lib. E

OLET] epiſt. 19. lib. 1. *Vina ferè dulces oluerunt manè camœnæ.* Terent. Eun. *olet vnguēta de meo.*

HIRCVM] vel odorem illum teterrimū, qui F ſub alis eſſe ſolet: vel animal ipſum ſua natura peſſimè olens. vide ſuprà Od. 12. epod. *An grauis hirſutis cubet hircus in alis.*

NISI ILLAS, QVARVM SVBS.] matronarum veſtitus hic erat, ſtola, & palla. infrà eadem Sat. *Ad talos ſtola demiſſa, & circumdata palla.* matronas igitur ſignificat. aſſuebatur autē inſtita extremæ ſtolæ. Itaque per veſtē ſubſutam, pannum tenuem, ac mollem, ſeu latam faſciam, & prætextā ſignificari puto, quæ nihil aliud eſt, quàm ipſa inſtita, id eſt, faciola, quæ ſtolam ambibat: περιπόδιον appellari à Græcis docet Porphyrio. Ouid. lib. 1. de arte amādi, *Eſte procul vittæ tenues, inſigne pudoris, Quæque tegis medios inſtita longa pedes.* G

CONTRÀ ALIVS NVLLAM NISI OLENTI IN FORN. ST.] contrà alius nullam tangere velit, niſi eā, quæ in fornice proſtet: niſi mercenariam, ſeu meretricem, ſeu venalem. in hoc verſu *ce* ſyllaba poſtrema vocis *fornice* quamuis excipiatur à voce initium capiente à duabus conſonantibus, *ſt.* nihilominus breuis manet. ſic apud Tibull. eleg. 1. lib. 1. *O quantum eſt auri, pereat, potiúſque ſmaragdi*, ſiue *zmaragdi.* & apud Catull. carm. de Pelei & Thet. nupt. *Teſtis erit magnis virtutibus vnda Scamandri.* & Virg. lib. 10. *Ponite: ſpes ſibi quiſque.* Horat. Sat. ſeq. *Si quod ſit vitium non faſtidire. ſtrabonem Appellat pætū pater.* H & Sat. 5. *inſani ridentes præmia ſcribæ.* Iam fornix appellatus eſt, locus, vbi proſtitutæ pudicitiæ mulieres erant, à locis arcuatis, vt docet Iſidorus.

MACTE VIRTVTE] ſic ſæpe loquitur Liuius, vt lib. 10. *Tu quidem macte virtute, diligentiáq; eſto.* & Cic. Tuſcul. 1. *Macte virtute. ego enim ipſe cū eodem ipſo non inuitus erraueram.* idem lib. 12. epiſt. ad Att. *Macte virtute. mihi quidem gratum: & erit gratius, ſi, &c.* Virg. lib. 9. Æn. *Macte noua virtute puer: ſic itur ad aſtra.* Macte autem valet magis aucte. ex quo *mactare:* quod valet magis augere. Cic. lib. de reſp. *feruntur laudibus, mactant honoribus.* mactus verbum pontificale, & quo vtebantur in ſacris & libationibus. *Mactus hoc vino inferio eſto.* quæ verba ſic explicat Arnobius lib. 7. aduerſ. gēteis. *Quid eſt aliud quàm dicere, tantùm eſto mactus,*

A *quantum volo:tantũ amplificatus,quantũ iubeo,&c.*

INQVIT SENTENT. DIA CAT.] id eſt,inquit Cato. periphraſis. ſic Lucretius lib.5. *Democriti quod ſancta viri ſententia ponit* .i. Democritus. Id. lib.3. *Nec tam doctus equa pullus, quàm fortis equi vis*, id eſt,fortis equus. & Horat. Od. 21.lib.3.*Narratur & priſci Catonis Sæpe mero caluiſſe virtus*. cuius generis ſup.ad Od.5.lib.3.plura collegimus exempla. *dina* autem habent libri aliquot veteres.

TÆTRA LIBIDO] Venerea libido. ſic Catullus amorem *tætrum morbum* appellat. *Ipſe valere opto,& tætrum deponere morbum.O dij reddite mi hoc pro pietate mea.*

B DESCENDERE] verbo apto,& ſignificãte vſus eſt. in locis enim depreſſis,& defoſſis erant gánea: videlicet ſub fornicibus. à quibus etiam fornices gánea ſunt appellata.

PERMOLERE] corrumpere, adulterare, μοιχεύειν. tralatio eſt. ſic & Theocr. εἰδ. δ. Εἶπ' ἄγε μοι Κορύδων, τὸ γερόντιον ἦρ' ἔτι μύλλει Τήναν τὰν κυάνοφρυν ἐρωτίδα; quem locum indicauit mihi Fuluius Vrſinus vir humaniſſimus. Lucill.*Hunc molere,illum autem vt frumentum vannere tu vis*. improbius dixit Catull.in Gellium, *Hoc ne ipſi accideret,patrui perdepſuit ipſam Vxorẽ,&c.* vbi vulgò mendoſè legitur *perdeſpuit*.

MIRATOR CVNNI CVPI.] hic Cupiennius longè ab illo ſuperiore diſſidebat, vt pote qui matronas ſolas amaret, & miraretur.

C cunnus, ἐσχάρα muliebris.

ALBI] albati. per cunnum album,matronã, & ingenuam mulierem ſignificat,quia matronę, albatæ,id eſt,ſtola amictæ in publicũ prodibant: libertinæ,atratæ.

AVDIRE EST OPERÆ PRET.] incommoda,pericula,aduerſos denique caſus adulterorum enumerat. eſt operæ pretium (inquit) vobis,qui mœchis ſua flagitia ex ſententia ſuccedere nõ vultis,audire quo pacto hi omni ex parte malis omnibus exerceantur ac vexentur. Eſt autem imitatus Hor.verſus Ennianos, *Audire eſt opera pretium,procedere rectè Qui rem Romanam,Latiúmque augeſcere vultis*. operæ pretium, id dicimus,quod tanti eſt,quanti opera in eo inſumta.

D itaque operæ pretium facere,& inanem operam ſumere,planè ſunt contraria:& , cùm ita loquimur,operæ pretium eſt audire , operæ pretium eſt ſpectare , hoc ſignificamus,non perditurum eum operam,qui audiat,neque eum,qui ſpectet. M.Tull.lib.2.accuſ. *Iam verò Cenſores quemadmodum in Sicilia iſto pratore creati ſint,opera pretium eſt cognoſcere.* Idem lib.4.de finib. *at,quo vtantur homines acuti argumento ad probandum, opera pretium eſt conſiderare.* T.Liuius 1.lib.ab vrbe cond. *Facturúsne opera pretium ſim, ſi à primordio vrbis res populi Rom.perſcripſerim,&c.* Terent.in Andr. *Audiréque eorum eſt opera pretium audaciã.* Horat.epiſt. ad Auguſt. *Sed tamen eſt opera pretium cognoſcere, quales Cuſtodes habeat,&c.*& Sat.4.lib.2.*Eſt opera pretium duplicis pernoſcere iuris Naturam.* E

ILLE FLAGELLIS AD MORTEM CÆS.] C.Criſpum Salluſtium ſignificari dicũt: qui deprehenſus ab Annio Milone in adulterio cum Fauſta eius vxore,flagellis ab eo cæſus eſt.

DEDIT HIC PRO CORP. NVM.] honeſto homines loco nati,& locupletes deprehẽſi in adulterio,pretio ſeſe redimebant: humiles & pauperes non item, vt iam cognoſcemus. huiuſmodi pretia autem Homerus ὀδυσ. θ. μοιχάγρια nominat,eo loco,vbi cantum illum Demodoci perſequitur de Marte, & Venere in adulterio deprehenſis, & à Vulcano tenuiſſima vinculorum textura irretitis.

PRO CORPORE.] vel ne ſibi cauda ſalax ferro demeteretur:vel ne ſtupraretur. F

HVNC PERMINXERVNT CAL.] id eſt, calones aliũ præciderunt, ſeu pædicarunt: pudicitiam ei eripuerunt. erat & alia pœna grauior in pauperes deprehenſos Athenienſibus vſitata,quam τιλμὸν & ῥαφανίδωσιν appellabant à verbo τίλλειν,quod eſt vellere: & à verbo ῥαφανιδοῦν, quod eſt rhaphano podicem perfodere: quam Catullus deſcribit his verſibus ad Aurelium. *Ah, tum te miſerum, malique fati, Quem attractis pedibus patente porta Percurrent rhaphaníque, mugiléſque.* Ariſtophanes. Νεφ. Τί δ', ἢν ῥαφανιδωθῇ γε πειθόμενος, τέφρᾳ τε τιλθῇ; ἕξει τινὰ γνώμην λέγειν τὸ μὴ εὐρύπρωκτος εἶναι; id eſt quid ſi rhaphanis perfoſſus fuerit ſua voluntate, ciner éque vulſus, poteritne negare ſe eſſe impudicum? G

VT CVIDAM TESTEIS, C. QVE SAL.] cùm antea in omnibus libris impreſſis legeretur,quidam t.c.q; ſ.D.ferro,ego à duobus codicibus calamo exaratis admonitus, in quibus ſcriptum reperi *quoidam*,coniecturam feci totum hunc locum ſic eſſe legendum , *vt cuidam teſteis, caudámque ſalacem Demeteret ferrum:* quæ quidem mea coniectura ita mihi vera,& certa videtur, vt neque quẽquam in his litteris exercitatum à me diſſenſurum: neque loci huius ſententiam cuiquam obſcuram futuram putem.

CAVDÁMQVE SALACEM.] penem. caudam turgentẽ nominauit ſat.7. lib.2.*turgentis verbera caudæ.* κέρκον, & οὐρὰν appellãt Græci. H

GALBA.] Seruius Galba iuriſconſultus, & idem adulter.

MOECHATVR.] propriè hoc verbo vſus eſt, pro vxorem alienam, mulierẽ ingenuam adulterare.

QVA' R. Q.] Quà:id eſt qua ratione, &c. ſignificat eos,quoque eſſe reprehendẽdos, ac vituperandos,qui libertinas ita perditè amant, vt neque rei,neque exiſtimationi ſuæ parcentes,aut conſulentes,maximis iacturis, ſummóque dedecore,atque infamia earum complexus emant.

MVNIFICO ESSE LICET.] ſic habẽt omnes ferè libri veteres.in his tres Vat. & Faër. Iann.Torn.Nicot. Ruſſ.

A BENIGNVS] beneficus, liberalis: vt ferè ſemper: itémque interdum bonus.

DARET QVANTVM S. E.] daret intra modum, patrimonium ſuum non profunderet.

HOC SE AMPLECTITVR VNO] hoc vno ſe venditat: hoc vno ſibi placet: hoc vno ſe amat.

HOC AMAT, HOC LAVDAT,] ſic habent omnes libri veteres, quos hîc nactus ſum, Ruſſard. Cleric. Nicot. ceteri: neq; aliter ij, quibus Romæ vſus ſum.

ORIGINIS] mimæ cuiuſdam & meretricis nomen. quidá libri vet. habent, *Origenis*, quos non ſequor. Cómemorantur hæ tres nobiles meretrices, cùm ab aliis, tum à Seruio: quæ vno tempore, nempe ætate Ciceronis, floruerunt: Citheris, Volumnii liberta, M. Antonium in caſtra ſecuta, B quæ à Virgilio Lycoris appellatur, quam Gallus perditè amauit: Arbuſcula, Origo. profert hunc locum Seruius commentar. in Gallum.

NIL FVERIT MI (INQVIT)] hic Marſæus his verbis ſibi blandiebatur, ſuámque hoc modo nequitiam, ac libidinem extenuabat.

VERÙM EST CVM M. E. C.] hæc iam ſunt Horatij, ita reſpondentis, quid tum poſteà, ſi te ab vxoribus alienis abſtines, cùm mimas, & meretrices impotentiſſimo amore perſequaris? quem quidem amorem fac tibi minus eſſe damnoſum: at eſt tibi turpior: grauiorémque tibi infamiæ notam inurit: multo autem maior exiſtimationis, & famæ, quàm rei viro bono habenda ratio eſt.

C QVA'M RES] quàm res familiaris: quàm bona, & facultates.

AN TIBI ABVNDE P. S.] dicit non ſatis eſſe perſonam, cum qua adulterium committitur, nempe matronam, vitare: ſed operam præterea dandam eſſe, vt exiſtimationi noſtræ conſulamus, & vt ne rem noſtram familiarem amoribus, & libidinibus exhauriamus. M. Tull. Phil. I. M. Antonio nimium mimæ cuiuſdam amorem maledicti loco obijcit his verbis. *Veniſti Brundiſium, in ſinum quidem, & complexum tuæ mimulæ. Quid eſt? num mentior? quàm miſerum eſt, id negare nõ poſſe, quod ſit turpiſsimũ confiteri?* hoc idem & Verr. Acc. lib. 5. *Huc tertia illa producta per dolum, atque inſidias ab Rhodio tibicine, maximas in iſtius* D *caſtris effeciſſe turbas dicitur, cũ indignè pateretur vxor Cleomenis Syracuſani, nobilis mulier, itémq; Aeſchrionis honeſto loco nata, in conuentum ſuum mimi Iſidori filiam veniſſe. Iſte autem Annibal, qui in ſuis caſtris virtute putaret oportere, non genere certari, ſic hanc Tertiam dilexit, vt eam ſecũ ex prouincia exportaret.*

REM PATRIS OBLIMARE.] conſumere, perdere. verbum eſt à lima deductum.

PECCE'SNE] *peccésve* habent quidam libri veteres: ſed legendum tamen puto *peccéſne*. & ita loquitur ſaty. VIII. *Cùm faber incertus ſcamnum, faceréſne Priapum.*

TOGATA?] matrona adulterij conuicta, ac damnata, vt quidam volunt. alij ſimpliciter meretricem interpretantur: & melius. Nã mulieres, E quæ vulgo expoſitæ erant, in publicum togatæ prodibant, & togis vtebantur, vt à matronis ſtolatis diſtinguerentur. M. Tull. Philipp. 2. *Sumſiſti virilem: quam ſtatim muliebrem togam reddidiſti.* Sic enim hunc locum reſtituerunt ex antiquiſſ. códice manuſcr. Romano Muretus & Faernus. Mart. *Vis mage quæ meruit, mittere: mitte togam.*

VILLIVS IN FAVSTA SYLLÆ G.] Fauſta Fauſti Syllæ filia, Antonio Miloni nupſerat. quem Horatius hoc loco Longareni nomine videtur appellare. Nã quòd Porphirio, & Acro per Villium volunt Milonem ſignificari, per Lõgarenum, adulterũ: id probare nullo modo poſſum, cùm alias ob cauſas, quas prætermitto, tùm F quòd Horatius non exſolueret id, quod promiſit, (promiſerat autem ſe expoſiturum, quantis incommodis afficiantur, quantíſque in periculis verſentur adulteri) ſi faceret Annium Milonem Fauſtę virum domo ſua excludi, pugnis cædi, ferro peti: Longarenum autem adulterum impunè mœchari, & ex animi ſententia in ædibus Milonis eo inuito, ac malè multato cum Fauſta delicias facere. Itaque arbitror vel Milonem hoc loco Longarenum nominari, vt intelligamus Villium adulterum ad Fauſtam introire meditantẽ, & conantem, à Milone & eius ſeruis fuiſſe peſſimè acceptum: vel potius (quod quibuſdam placet) vtrumque, & Villium, & Longarenum fuiſſe G adulterum: ſed Longareno benè proceſſiſſe: Villio verò infeliciter. neque quẽquam mouere debet, quòd Villium Fauſti generũ dicit. ita enim appellat, non quòd reuera ſit Fauſti gener, ſed quòd eius filiam ſubigat, ac permolat: quemadmodũ epiſtola ad Loll. I. lib. I. *ſponſos Penelopæ* appellat eos, qui proci erant, non ſponſi, eò quòd Penelopam ſibi quiſque vxorem exoptaret.

EXCLVSVS FORE] foris, & forem, & fore Terentio, Plauto, T. Liuio vſitata. Terent. Heaut. *Mane, mane. quid eſt quòd tam à nobis grauiter crepuit foris?* Plaut. Mil. glor. *Sed foris cõcrepuit hinc à vicino ſenis.* T. Liuius lib. 40. *forem ex æde Lunæ, quæ in Auentino eſt, ruptam tulit.* Dicta eſt autem H foris, ſiue fores, quòd olim apud veteres Romanos foras, non intro aperiebantur: vt ſcribit Seruius ad illum Virgilij locum Æn. I. *foribus cardo ſtridebat ahenis.* Hinc fieri videmus, vt apud Terentium & Plautum, vbi quis domo prodit, crepent fores. Nam qui domo foras prodibat, ante quàm fores aperiret, crepitu illo ſignificabat iis, qui per viã publicã iter faciebãt, & eà fortè præteribant, vt ſibi cauerent, ne à foribus læderẽtur.

LONGARENVS] alter adulter Villio felicior: ſeu, vt alij, Milo.

INTVS] domi: ἔνδον, vt loquuntur Græci, & ἔνδοι. Theocr. εἰδ. ιε. Συρακ. Ἔνδοι Πραξινόα; Ευ. Γοργοῖ φίλα, ὡς χρόνῳ· ἔνδοι. ibidem, Ὠνάθην μεγάλως, ὅτι μοι τὸ βρέφος μ[illegible] ἔνδον.

A HVIC] Villio adultero,cui malè proceſſit.

MVTONIS] penis,caudæ ſalacis, mentulæ. Lucil.lib.8. *Læſo iã lacrymas mutoni abſterget amica.*

MALA TANTA] quibus tam malè mulratur adulter.

ANIMVS] pars animi concupiſcens. τὸ ὀρεκτικὸν μορίον.

MAGNO PROGN. DEP. COS. C. &c.] nobilem matronã, magnis maioribus prognatã.

VELATV'MQVE STOLA?] & fœminã ſtolatam? id eſt matronã? Nam (vt docet Feſtus) *matronas eas ferè appellabant, quibus ſtolas habendi ius erat.*

MEA CVM CONFERB.] cùm tentigine
B rumpor.

DIVES OPIS NAT. SVÆ] αὐταρκής. ſuis opibus contenta.

TV SI MODÒ RECTÈ] hæc cohærent cum ſuperioribus, hoc ſenſu. Quanto rectius te monet natura rebus ad victum, cultúmque neceſſariis cumulata, nihilque externum deſideràs, ſi modò tu fugienda cum expetendis confundere, ac permiſcete nolis? quidam libri habent. *ſi tu modò*: quæ ſcriptura dulcior, & concinnior eſt.

TVO VITIO, RERV'MNE L. N.] nihilne intereſſe putas vtrùm tuo vitio, id eſt, immoderata, & vitioſa cupiditate labores, an rerũ, id eſt, pænuria, & egeſtate? atqui multùm intereſt vtrùm quis ſuo, an retum vitio laboret. exempli cauſa, qui ſitiens aquam in medio poſitam, ac
C paratam ſpernit, vinum vel capitis periculo deſiderat, ſuo vitio laborat: qui bibere non vult, niſi aureo poculo, ſuo vitio laborat: qui verò præclarè ſecum agi putat, ſi aqua ſitim explere detur: ſed tanta inopia conflictatur, vt ne aqua quidem ſuppetat, is rerũ vitio laborare dicẽdus eſt.

DESINE MATR. SECTARIER,] libri aliquot manu ſcr. habent, *Deſine ſectari matronas.* quos non ſequor.

NEC MAG. HVIC. INTER NIVEOS, &c.] nec magis tenerum eſt femur, aut crus rectius matronæ nobili, & vnionibus, ac ſmaragdis ornatæ, ſubintell. quàm togatæ. quin ſæpe togatæ femur tenerius eſt. ſignificat neque nobilitatem, & generis ſplendorem, neque ornatum &
D cultum corporis ad voluptatem rei Venereæ valere, ſed naturam. *huic* autem legendum, & ita habent omnes libri manu ſcr. non *hinc*, quod quidã περίεργοι arbitrantur: neque quemquam mouere debet, quòd ſuprà proximè vſus ſit numero multitudinis, *matronas*. nam mutare numerum, ſcriptoribus eſt vſitatum.

NIVEOS, VIRIDEÍSQVE LAP.] id eſt, vniones, & ſmaragdos: quibus ornantur matronæ nobiles.

SIT LICET HOC CHÆRINTE T.] licet ames matronas vnionibus, & ſmaragdis, & auro collucenteis. Nam ſic hũc locum intelligendum arbitror, *hoc*, nempe vniones, & ſmaragdos, & cetera ornamenta in matronis admirari, iiſq; capi, & teneri. ſermonem ad Chærintum conuer E
tit, qui matronas gemmis collucenteis ſectabatur. Alij hunc Chærintum, puerum formoſum, mollem, & impudicum fuiſſe, & gemmis, tanquã fœminam, ornatum inceſſiſſe dicunt, hoc modo explicantes: *Sit licet hoc Chærinte, tuum*, hoc, nempe, vniones & ſmaragdos geſtare. quod mihi nõ diſplicet. Iam verò quòd in nonnullis libris manuſcr. reperitur ſcriptum, *ſit licet hoc Chærinte tuo:* nullo modo probo.

MERCEM S. P. GESTAT] togata. mercem autem intellige eam corporis partem, quam meretrix habet venalem. non diſſimulabo, me in aliquot libris manu ſcr. Nicotiano vno, duob. Ruſſard. Cleric. *reperiſſe geſtat apertam: Quod ven. h. eſt.*

, HONESTI) pulchri, καλοῦ. F

IACTAT,] coniunge negationis copulam cum hoc verbo, & cũ his, *habétq; palàm*, hoc modo, nec iactat, habétq; palàm, ſi quid honeſti eſt: .i. nec venditat, aut oſtẽtat, & in luce collocat, & proponit ob omnium oculos, ſi quid pulchri eſt.

QVÆRIT.] repete & hîc negationem, hoc modo, nec, ſi quid pulchri habet, id oſtentat, ac præ ſe fert: deformitatem autem, aut vitium aliquod corporis occultare ſtudet. Lucretius cõtrà ait hoc omnium mulierum impudicarũ eſſe commune, vt ſua mala ſuos amatores celare conẽtur: bona in promtu habeant, lib. 4. his verbis, *Nec Veneres noſtras hoc fallit: quo magis ipſa Omnia ſummopere eos vitæ poſtſcenia celant, Quos retinere volũt, aſtrictóſque eſſe in amore, &c.*

REGIBVS HIC MOS EST, &c.] eandẽ G
cautionem, ac diligentiam in fœminis, quæ libidinis cauſa coluntur, vult adhiberi, atque in equis. Nam quemadmodum in equis pedum præcipuè habenda ratio eſt, cauendúmque ne capitis, & ceruicum pulchritudine capti, in pedibus, & tibiis, quæ maiorem curam deſiderãt, ſimus negligentes: ſic in fœmina parum debet commouere prudentem amatorem (ſi quis amator prudens reperiri poteſt) facies, & forma: alia enim ſunt, quæ longè maioris ſunt ponderis, quæque in re Venerea magis dominantur. Xenophon in libello περὶ ἱππικῆς ei, qui equum ſit emturus, præ-
cipit vt pedes primùm inſpiciat, & diligenter cõ- H
ſideret. Quemadmodum enim (inquit) ædium nullus vſus fit, ſi partes earum ſuperiores admodum ſunt ornatæ, magnificæ, affabrè factæ: fundamenta autem ſint vitioſa, malè materiata, ac ruinoſa: ſic & equus bellicus inutilis ad bellum futurus eſt, ſi ſit κακόπους, id eſt, pedibus vitioſis, etiam ſi cetera omnia eius membra ſint optima, ac præſtantiſſima. ſic in lib. de arte poëtica, ſimilitudinem ſumit à regibus. *Reges dicuntur multis vrgere culullis, Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborent, An ſit amicitia dignus. ſi carmina condes, Nũquam, &c.* ſic M. Tull. frument. in ea parte, quæ eſt de decumano frumento, *Solere aiunt Barbaros Reges Perſarum, ac Syrorum, plureis vxores habere: his autem vxoribus ciuitates attribuere hoc modo: Hæc ciuitas*

A *uitas mulieri redimiculum præbeat, hac in collum, hac in crineis: ita populos habêt vniuerſos non ſolùm conſcios libidinis ſuæ, verùm etiam adminiſtros. eandem iſtius, qui ſe regem Siculorum eſſe dicebat, licentiam, libidinemque fuiſſe cognoſcite.* qui locus Ciceronis (vt dicā ἐν παρόδῳ) videtur è Platone petit*, Alcib. primo. mendoſè autē puto legi in quibuſdam libris, *apertos*, cùm videatur potiùs legendum *opertos*, vt habent cod. Vatican. 2. Iannoct. Torneſ. duo Nicot. Ruſſard. totidem, Clericanus, meus.* Librorum veterum auctoritatem hac ratione adiuuare, & confirmare poſſum, quòd perſpicuè Horatius mulierem eum equo comparat. Quemadmodum autem vtile eſt ei, qui equum emturus eſt, opertum inſpicere: ne, dum caput, & ceruicem, & cluneis, & ceteras parteis corporis in promtu poſitas admiratur, cæcus ſit in pedibus conſiderandis, & ita fallatur: ſic intereſt amatoris, meretricis amore poti*, quàm matronæ capi: quia meretrix neq; tegit eas parteis, qnas habet venaleis, neq; oſtentat eas, quæ ſunt pulchriores.

B

FACIES] ὄψις, forma. Neque verò facies ſolùm de homine, aut equo, ſed & de re alia qualibet dicitur. Virg. Geog. 1. in extr. *Tam multæ ſcelerum facies.* Idem lib. 4. de apibus. *Vt binæ regum facies, ita corpora gentis.* M. Tullius pro Flacco. *Facies ciuitatis.* Idem Philipp. 8. *Facies ſenatus.*

INDVCAT] decipiat, in fraudem impellat.

HIANTEM] inhiantem, cupidum, capitis
C pulchritudine captum. quod accideret, ſi emeret apertum. Sat. v. lib. 2. *recoctus Scriba ex quinqueuiro coruum deludet hiantem.*

QVÒD PVLCHRÆ CLVNES, &c.] hæc ſunt, quæ cupidum equi emtorem inducere poſſunt: & ita deſcribitur pulcher equus à Virg. 3. Georg. *illi ardua ceruix, Argutúmque caput, breuis aluus, obeſáque terga.* Itaque reges inſpiciunt equos opertos. Animaduertendū, *clunes*, ab Hor. vſurpari genere fæmineo, quod notat Nonius.

ARDVA CERVIX.] Xenoph. eo, quē ſuprà commemoraui, libro, ἀπό γε μὴν τοῦ στέρνου ὁ μὲν αὐχὴν αὐτῷ μὴ, ὥσπερ κάπρου, προπετὴς πεφύκοι, ἀλλ' ὥσπερ ἀλεκτρύονος, ὀρθὸς
D πρὸς τὴν κεφαλὴν ἥκοι. id eſt, à pectore autem ceruix quidem eius ne, vt apri, prona, ſeu præceps nata ſit, ſed, vt galli gallinacei, recta ad caput eat. Oppianus lib. 1. κυνηγ. μετήορον, ὑψικάρηνον appellat, quo loco equum pulchrum deſcribit: & Hom. ἰλ. κ. δύω δ' ἐριαύχενας ἵππους: id eſt, vt interpretatur Euſtath. ὑψαύχενας duos equos arduis ceruicibus: & Virg. eo, quem paullo antè poſui, loco, *illi ardua ceruix, &c.*

HOC ILLI RECTÈ, NE CORP. &c.] id eſt, hunc illi morem rectè inſtituerunt, vt ne quis venuſtiſſimas corporis parteis in equo acutiſſimè cernat, vitioſas autem, & imbecillas prætereat.

LYNCEIS OCVLIS] acutiſſimis. Idas, & Lynceus Apharei filij: quorum Lynceus minor natu tam acuta oculorum acie fuiſſe traditur, vt ea per denſos etiam quercetorum truncos, ac ſtipites, atque adeò vſque ad inferos vim ſuam exE
promeret. vide Pauſan. Meſſ. de Lynceo. Apoll. lib. 1. Ἀργον. Λυγκεὺς δὲ καὶ ὀξυτάτοις ἐκέκαστο ὄμμασιν, εἰ ἐτεόν γε πέλει κλέος, ἀνέρα κεῖνον ῥηιδίως καὶ νέρθε κατὰ χθονὸς αὐγάζεσθαι. id eſt, Lynceus autem acutiſſimis inſtructus erat à natura oculis, ſiquidem verum eſt quod de eo ferunt, illum facilè etiam ſub terram ad inferos oculorū aciē contendiſſe. Theocr. Διοσκούρ. ἀκριβὴς ὄμμασι Λυγκεύς. id eſt, acribus oculis Lynceus. & Pind. Νεμ. εἰδ. ι. κείνου γὰρ ἐπιχθονίων γένετ' ὀξύτατον ὄμμα. Ariſtoph. in Pluto. Βλέποντ' ἀποδείξω σ' ὀξύτερον τοῦ Λυγκέως. Eraſmus hîc legit *Lyncei*, non *Lynceis*. ego vtramq; le- F
ctionem probabilem eſſe puto: ſed hanc receptā magis Horatianam.

HYPSÆA CÆCIOR, &c.] cæcis oculis ea, quæ mala ſunt, cernas, id eſt, non cernas. tale eſt illud Od. 7. lib. 3. *nam ſcopulis ſurdior Icari voces audit adhuc integer.* Hypſæam mulierem conijcere licet cæcam fuiſſe, vel parum vidiſſe: nihil autem, præter coniecturam, comperti de ea habemus: niſi quòd Porphirio tradit, Plāciam Hypſæam vitioſos oculos habuiſſe: quam hîc ἐν παρόδῳ carpit Horat.

Ô CRVS, Ô BRACHIA.] hæ ſunt exclamationes admirationis plenæ, hominis togatas conſectantis potius, quàm matronas: & in togatis alia probantis: alia improbantis: quæ quidē C
poteſtas cuiuis datur, cùm in eis liceat nō ſolùm crura, vtpote quæ breuioribus veſtibus vtantur, ſed etiam reconditas corporis parteis ſpectare: quod idem non licet in matronis.

VERVM DEPYGIS, N. B.] hæc improbat amator in togata. depygis eſt, quæ nateis habet macras, gracileis, & depreſſas: iccircò reijciēda. notæ ſunt contrà puellæ illæ καλλίπυγοι, id eſt, pulchris naribus, apud Athen. lib. 12. quæ, cùm eſſent pauperis patris filiæ, atque indotatæ: non alio nomine præclarè & ſplendidè fuerunt collocatæ, quàm quòd à duobus fratribus honeſto loco natis, καλλίπυγοι habitæ, & repertæ ſunt. ex quo templum Veneri poſuerunt: quam καλλίπυγον nominarunt. mulierem depygem ἀπυγόλισσον & λισσόπυγον appellat Ariſtopha- H
nes. pyga nomen Græcum eſt, quo nates ſignificantur. vtitur eo infrà Horatius hac ſaty. in extr. *Ne nummi pereant, aut pyga, aut denique fama.* ex quo πυγίζειν verbum obſcænū, quo vtitur Theocritus εἰδ. 5. Depugis autem habent aliquot libri veteres. quod æquè rectum eſt. nam υ Græcū, eſt u Latinum.

NASVTA] naſus nimiùm longus in puella, aut muliere, non laudatur. Catull. *Salue nec minimo puella naſo:* nec pes longior. idem Catull. ibid. *Nec bello pede, nec nigris ocellis, Nec longis digitis.* ſic Theocritus ἐργατίναις. ἢ θεριστᾶις. Μάντις τοι τὰν νύκτα χροΐξεται ἁ καλαμαία: id eſt noctu tibi adiacebit vates in calamis naſcens & ba-

bitans:hoc eſt locuſta: ad quem locum notat interpres: ἔςι δὲ ἄκρις ἐν τῇ καλάμῃ γινομένη. καὶ καλεῖται μάντις. ἴσως οὖν, &c. ſequitur, Ἔςι δὲ χλωρὰ καὶ περιμήκεις τοὺς ἔμπροσθεν πόδας ἔχουσα, καὶ λεπτοὺς καὶ συνεχῶς αὐτοὺς κινοῦσα: id eſt, Eſt autem locuſta, quæ in calamis naſcitur,& vates appellatur. Fortaſſe igitur &c. Eſt autem pallida ſeu viridis, & longis pedibus, & gracilibus,& aſſiduè eos mouens.

MATRONÆ, PRÆTER] id eſt, ex omnibus autem matronæ membris nullum præter faciem aſpicere licet.

NS CATSA EST] hæc matrona præter decôrum veſtitu breuiſſimo vtebatur, vt erutum
B pulchritudinem in promtu haberet,atque oſtentaret.iccircò ab Hor.vrbanè notatur.

DEMISSA VESTE] longa,& talari veſte. quæ mulierum & maximè matronarum propria eſt: vt ſuprà diximus, ibi *Malthinus tunicis demißis, &c.* Nam meretrices breuioribus vtebantur, vt & paullo antè diximus.

SI INTERN. P.] ſi matronã amabis:ſi matronæ concubitum concupiſces: qui & lege vetitus eſt:& multis difficultatibus obſeptus atque obuallatus.

VALLO CIRCVMDATA] difficilia expugnatu.tralatio ducta à re militari.

HOC] difficultas potiendi.

MVLTÆ TIBS TVM OFFICIENT
C RES] quidam libri veteres habent, *tum officiunt res*: quæ ſcriptura ferri poteſt: nonnulli *dum officiunt res*: quæ reijcienda eſt.alij omnes, vt vulgati,& vt edidimus, *tum officient res*.

CINIFLONES] cinerarij, qui calamiſtris crineis inurunt.

STOLA] veſtis muliebris, vt diximus. M. Tull.Philip.s. *& tanquam ſtolam dediſſet, in matrimonio ſtabili & certo collocauit.* ex quo Cæſar Caligula Liuiam proauiam ſuam, *Vlyſſem ſtolatum* nominare ſolebat,ſignificans,eam mulierem eſſe aſtutiſſimam.

PALLA] hic appone diſtinctionis notam. *Eſt autem palla mulieris honeſtioris veſtimentum*, inquit
D Non.Marcellus.

PLVRIMA] plurima denique alia,quæ tibi obſtent,quo minus totum matronæ corpus planè,& purè abs te perſpici poſſit.

SNVIDEANT] tralatio eſt, obſtent, ac prohibeant,quo minus tibi res purè appareat.

ALTERA] togata,ſeu meretrix.

NSL OBSTAT COIS TIBS,] ſic mihi videtur diſtinguendus hic locus: non, vt in vulgatis: in quibus diſtinctionis nota locatur poſt verbum *obſtat*.erant autem Coæ,vel,vt alij volũt, Ceæ veſtes,tenuiſſimæ,molliſſimæ,ac delicatiſſimæ:& veluti vitreæ ac pellucidæ, à Co, vel Ceo inſula,vbi fiebãt,ſic appellatę.Tibull.lib.2.eleg. 3. *Illa gerat veſteis tenueis,quas fœmina Coa Texuit, auratas diſpoſuitque vias.* Taleis veſteis,vitreas appellat Varro. *quorum vitrea toga oſtentant tunicæ clauos.* Sed non celabo lectorem,quoſdam libros veteres habere: *Altera nil obſtat. Chlorin tibi pane videre eſt, Vt nudam.* quæ ſcriptura non eſt reijcienda. E

METSRI POSSIS OCVLO LATVS] ita omnia haber in promtu,vt ſolo aſpectu, longóne,an breui ſit látere,iudicare poſſis.

PRETIÚMQVE,] ſuprà dixit eam apertè, quod venale habet, oſtendere, & mercem ſine fuco geſtare. quocirca conuenienter nunc pretij nomine vtitur.

LÉPOREM VENATOR] verba ſunt amatoris matronarum.

POSSTVM SIC] ſic appoſitum, id eſt, ſine curſu, & labore venationis ſibi appoſitum: vel ita poſitum,vt manu capere poſſit: ſed priorem explicationem magis probo.& ita vſurpauit ſat. 2.lib.2. *Vix tamen eripiam, poſito pauone velis quin* F
Hoc potius,quàm gallina, tergêre palatum, & ſatyra vlt.lib.2. *Vidimus & merulas poni, & ſine clune palumbes. ſic* autem,accipiẽdum δεικτικῶς, vt Od. 11. lib. 2. *iacentes Sic temere.* Talis erat Xerxes ille Darij filius:(ſic paruis magna componere licet:) qui negabat ſe caricas Atticas guſtare velle venaleis ad ſe allatas, & ita ſibi appoſitas: ſed tum demum ſe libenter & iucunde comeſurum, cùm eam terram,quæ eas genuiſſet, & extuliſſet, armis partam obtineret.

CAPTAT, ET APPONIT] hunc locum in omnibus libris,& manuſcriptis,& excuſis de- G
prauatum reſtitui, vnius litteræ immutatione facta,coniectura duntaxat ad veram ſcripturam ductus,à nullis codicib. adiutus. miror autem tam manifeſtum mendũ,vel vmquam admiſſum eſſe: vel ſemel admiſſum,tandiu in codicibus hæſiſſe. Ne longum faciam, huius loci ſic emendati hæc ſententia eſt. Quemadmodum (inquit amator matronarum) venator in mediis frigoribus,altiſſimíſque niuibus léporem ſectetur, id eſt ſectari non recuſet: quem,ſi ei ab alio captus,& ſine ipſius labore detur, atque apponatur, ne tangere quidem velit: nunc autem per niueis, & frigora ſectatur,& captat,atque ita captum ſumma cum voluptate ſibi apponi iubet: ſic ego fœminas in medio poſitas, & meretrices ſperno: matronas, quæ non niſi cum labore,& periculo expugnan- H
tur,peto & perſequor. ita locutus eſt ſup. Od. 2. epod. *Pauidúmq; léporem, & aduenam laqueo gruẽ, Iucunda captat præmia.* & proximo verſu idem verbum vſurpat. Cùm ego hæc ſcripſiſſem, & edidiſſem, quattuor ab hinc annos, vir quidam doctiſſimus à me diſſentiens, Pſeudacronem ſecutus, vulgatam huius loci explicationem iam à me exploſam, & abiectam, deintegro excitauit, ac reuocauit in mediũ, verba ipſa Acronis vſurpans,nihilque de ſuo præterea afferens. ſic enim ille: *Amator*,inquit, *cantat quomodo venator libenter ſectetur in niue léporem: ſic appoſitum in ferculo tãgere nolit: & mox addit, (hoc enim eſt apponit) ſuum amorem eſſe ſimilem &c.* ſequitur deinceps. *& cũ*

verſi-

A *verſiculos dicat, ſatis indicat, verſus ſuperiores pro cãtico accipi debere, vt explicaui.* hactenus ille. Ille verò vehementer fallitur, cum ſuo Acrone, cuius verba cadentia tollit: & piget me toties explicationem tam abſurdam refellere: Quid enim ineptius, quàm ita loqui: *amator cantat,* id eſt, cantãdo exponit, *vt,* id eſt quo modo, *venator ſectetur* &c. *& apponit,* id eſt addit ad ſuperiora, quæ dixit, ſeu cãtauit, *meus amor, &c.* Nam primùm hoc contendo, nõ poſſe ita Latinè dici, vt illi volunt, *cantat vt,* ſeu *quomodo venator, &c.* deinde *apponit,* pro addit, ſeu adiungit iis, quæ dixi, non reperietur in tota lingua Latina. Præterea hæc verba *Hiccéne verſiculis,* nullo modo arguunt, neque declarant, B ſuperiora illa eſſe cãtata. Nam ſi hoc verum eſſet, perſonæ omnes, quas hic loquenteis facit Horatius, cantarent, cum verſiculi ſint: quod ineptum atque abſurdum dictu eſt. Poſtremò in his verbis, *meus eſt amor huic ſimilis,* eſt ἀνταπόδοσις. At inter ſimilitudinis partem eam, quæ aſſumta eſt ad aliquid illuſtrandum, & ἀπόδοσιν, id eſt redditionẽ, nihil debet ex perſona ſcriptoris interponi. quod hîc fieri volunt. eſſent enim hæc Horatij verba, *Cantat & apponit,* illorum ratione. Maneo igitur in ſententia, & dico, *captat* legendum eſſe, & *apponit,* explicandum, apponit ad comedendum & cetera, vt ſuprà. Nam piget eadem toties inculcare.

HISCENE VERSICVLIS] loquitur nũc C Horatius. & fortaſſe hæc verba locum errori, & errato dederunt Acroni, & Porphir. & iis, qui eos ſecuti ſunt.

NÓNNE CVPIDINIBVS ST. N. M.] id eſt, nónne cupiditates ſunt aliquæ naturales, eædémque à natura finitę, ac terminatæ? Nõ ſum ſecutus eos codices veteres, qui habent, *ſtatuat.*

QVEM, QVID LAT. SIBI, QVID S. O.] id eſt, quem modum, ſeu finem cupiditatum, vtilius eſt quærere, & ſuperuacaneas, miniméque neceſſarias cupiditates amputare, ſubaudiendum, quàm cupiditates habere infinitas, miniméque neceſſarias. modus autem cupiditatum in eo poſitus eſt, vt expetamus ea, quæ natura deſiderat, D & quibus ſine dolore carere non poteſt: ea non expetamus, quibus facile poteſt carere. hunc igitur locum ſic explico ſtudioſorum cauſa, quibus videri ſolet impeditus, atque implicatus. nónne cupiditatibus natura modum conſtituit, quem quærere, videlicet quid natura ſibi deeſſe ferre poſſit, quid ſit dolitura deeſſe, id eſt, qua re facile carere poſſit, qua non poſſit: & diſcernere inania, ac ſuperuacua à plenis & neceſſariis, vtilius eſt, quàm cupiditatibus inanibus, miniméque neceſſariis æſtuare?

INANE ABSCINDERE SOLDO?] id eſt, inania ab iis, quæ ſunt plena, ac ſolida reſecare? inanis eſt cupiditas eſurienti, verbi cauſa, poſcere phaſianum, pauonem, acipenſerem, & ſimilia: inane eſt ſitienti, vinum Falernum, Calenum, Leſbium deſiderare: neceſſarius eſt eſurienti panis, ſitienti aqua: & harum rerum copia, plena & ſolida eſt, illarum autem inanis. vide annotat. ad illum locum: *adde, Queis humana ſibi doleat,* &c. ſaty. 1. E

NVM, TIBI CVM FAVCES V. S.] inductione probat, cupiditates non neceſſarias eſſe circũcidendas, & reſecandas, neque eis eſſe vllo pacto obtemperandum, hoc modo: quis ſitiens malit ſiti enecari, quàm non ex quolibet vaſe bibere? quis eſuriens nolit alio cibo, quàm pauone, aut rhombo famem explere? Quis igitur libidine inflammatus, cùm ei ſuppetat, & præſtò ſit ancilla, cuius complexu libidinis flammam reſtinguat, malit cupiditate rei venereæ excruciari, F matronæ concubitum expetens, atque exſpectãs, quàm præſenti, & parato remedio vti?

FASTIDIS] faſtidioſè aſpernatis, ac reijcis, vt ſuprà Od. 1. lib. 3 *ſomnus agreſtium Lenis virorũ, non humileis domos Faſtidit,* &c. epiſt. ad Iul. Florũ lib. 1. *Faſtidire lacus, & riuos auſus apertos.* & Saty. prox. *ſic nos debemus amici, Si quod ſit, vitium non faſtidire.*

TENTIGINE RVMPI?] tentigo à tendendo eſt nominata: quæ ſignificat hoc loco libinem ardentiſſimam, per quam alicui penis valdè intenditur. Periculum eſt autem, ne, quæ nimium tenduntur, rumpantur. hoc igitur periculum, atque hunc tentiginis dolorem, vt parabili & facili concubitu leuet, ac minuat, ſuadet. fœdum ac nefarium illud in Priapeijs. *Turpe quidem factu: ſed, ne tentigine rumpar,* &c. G

PARABILEM] quæ facilè parari poteſt, & quæ paruo conſtat, εὐπόριστον, εὐώνητον.

ILLAM PÓST PAVLLO, SED PL.] id eſt, illam autem Venerem, ſeu mulierem, quæ mihi quærenti, quando veniam, aut quando ſit ipſa ventura, reſpõdet, pòſt paullo, ſeu poſt paullum: aliàs quærenti facturáne ſit mihi ſui corporis copiam, reſpondet ſe facturam, ſed pluris: aliàs reſpondet, ſe mihi gratificaturam, ſi modò exierit vir: hanc (inquam) Philodemus ait Gallis eſſe relinquendam, ſeu dandam, tam caram, ac difficilem, (mala enim ſolemus hoſtibus, & inimicis precari, vt annotauimus ſup. ad Od. 27. lib. 3.) ſibi autem optat eam, quæ, &c. Fuit autem Philodemus, ſeu Philodamus, philoſophus Epicureus, H idémque poëta: qui cum L. Piſone aliquandiu vixit: de quo M. Tullius in orat. in Piſonem. *Eſt quidam Græcus, qui cum iſto viuit, homo, verè vt dicam, ſic enim cognoui, humanus: ſed tandiu, quamdiu cum aliis eſt, aut ipſe ſecum, &c.* & lib. 2. de finib. bon. & mal. in extr. *Credo, Syronem dicis, & Philodemum cùm optimos viros, tum doctiſſimos homines.* Alij legunt Pihilo, demus, ait: quæ lectio videtur facilior quidem, & planior, verùm tamen prior altera probatur magis omnibus eruditis: & fortaſſe idem ſignificat Martialis lib. 9. in eo epigr. cuius principiũ eſt, *Hanc volo, quæ facilis, quæ palliolata vagatur, &c.* ſequuntur hi verſus, *Poſcentẽ nummos ac grandia verba ſonantem Poſſideat craſſi*

*mentula Burdegali.*vocem *Gallis*, alij explicant ita, vt intelligantur Cybeles ſacerdotes,quia cùm illi ſint euirati, faciliùs ferre moram poſſunt. in quibuſdam exemplaribus antiquis ſcriptum eſt *pòſt paullùm.* Legenda autem ſunt hæc membratim, & ſingillatim, vt rectè admonet Porphir. nempè hoc modo, *pòſt paullo: ſed pluris: ſi exierit vir.*

SIBI, QVÆ NEQVE MAGNO ST. P.] id eſt,ſibi autem optabat ſubaudi,eam,quæ neq; magno conſtet, neque vocata, longam moram interponat.animaduerte autem,hanc fœminam, quæ non cunctetur, opponi illi, quæ reſpondeat ſe pòſt paullo venturam, aut differat in id tẽpus,
B quo exierit vir:eam, quæ non magno conſtet, ei quæ plus poſcat, quàm ſolita ſit, aut quàm amator promittat.

MVNDA HACTENVS,&c.] tantam mũditiem,tantúmque ornatum adhibens, vt neque ceruſſa malas cãdefaciat,aut vlla alia re muliebri expoliat, neque veram corporis ſtaturam crepidarum altitudine augeat: quæ duo in vxore ſua improbat Iſchomachus apud Xenophon.in Oeconomico,his verbis, ἐγὼ τοίνυν (ἔφη) ἰδών ποτε αὐτὴν ὦ, Σώκρατες, ἐντετριμμένην πολλῷ μὲν ψιμμυθίῳ, ὅπως λευκοτέρα ἔτι δοκεῖν εἶναι, ἢ ἦν· πολλῇ δὲ ἐγχούσῃ, ὅπως ἐρυθροτέρα φαίνοιτο τῆς ἀληθείας· ὑποδήματα δ' ἔχουσαν ὑψηλά,
C ὅπως μείζων δοκεῖν εἶναι, ἢ ἐπεφύκει, εἰπέ μοι ἔφην, ὦ γύναι, &c. καὶ ἐμὲ τοίνυν νόμιζε εἰπεῖν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ὦ γύναι, μήτε ψιμμυθίου, μήτε ἐγχούσης χρώματι ἥδεσθαι μᾶλλον, ἢ τῷ σῷ. id eſt, ego igitur (inquit) cùm aliquãdo ô Socrates eam vidiſſem multa ceruſſa ſuffectam, vt cãdidior: multa anchuſa, vt rubicũdior, quàm re vera eſſet, videretur: calceis autem vtentem altis, vt maior, quàm nata eſſet: dic mihi, inquam, vxor, &c. me igitur hoc dicere puta, inquit Iſchomachus, ô vxor, neque ceruſſam, neque anchuſam mihi tuo colore eſſe iucundiorem. eodẽ pertinẽt illa Propert.lib.1. *Quid iuuat ornato, &c. Naturaq; decus mercato perdere cultu? Nec ſinere in propriis membra nitere bonis?* idem lib.2. *Vt natura dedit, ſic omnis recta figura: Turpis Romano Belgicus*
D *ore color.*

HÆC VBI SVPPOSVIT] vtitur eodem verbo ad eandem rem Catullus, *Noli admirari, quare tibi fœmina nulla, Ruſe, velit tenerũ ſuppoſuiſſe femur.* ſententia autẽ huius loci hæc eſt, Hæc vbi dextram corporis partẽ, ſeu dextrum latus, meo lateri læuo ſuppoſuit, ita vt hęc mihi ſit læua, ego ei dexter: mihi Iliæ & Egeriæ inſtar eſt. Quidam hîc ſignificari putant Veneris modum omnium ſimpliciſſimum, ac facillimum, vel Ouidij iudicio. ſic enim ille lib.3. de arte amandi, *Mille modi Veneris: ſimplex, minimiq; laboris, Cùm iacet in dextrum ſemiſupina latus.* ſed, vt cũ Ouidio cõgruat Horatius, legendum videtur, *dextrum corpus mihi læuo.* in Torneſ. quidem *læuo* aſcriptum reperi.

NEC VERBOR] quidam libri calamo exarati habent, *Nec metuo.* quod idẹm valet: & fortaſſe magis ad hunc locum quadrat. E

RECVRRAT] fortaſſe aliquid de vxoris impudicitia vel per ſe ſuſpicãs, vel etiam ab aliquo domeſtico, aut vicino certior factus.

IANVA FRANGATVR, &c.] Ianua frangatur à viro redeunte, vel adulterum & vxorem vnà cum eo comprehendere cupiente: vel eò q; ſibi fores tardius aperiãtur, calcibus & ſaxis eas pulſante. *Ianua,* primus eſt domus ingreſſus, dicta à Iano, cui omne principium dicatum eſt, vt ſcribit Seruius quodam loco commentar. in lib. 1. Æneid.

VEPALLIDA] ſic reſtituimus, auctoritatẽ veterum lib. Vatic. Iann. Faërn. Torneſ. & aliorũ omnium, quamuis ve pallida diuiſim legatur, ſecuti. atque hanc ſcripturam agnoſcunt Porphyr. & Acron. Et certè ſine librorum manu ſcripto- F
rum teſtimonio, ex ipſa orationis ſtructura, atq; ex verborum curſu facile erat hoc mendum tollere. nam totus hic ſermo eſt ἀσύνδετος ab illis verbis, *vir rure recurrat,* vſque ad hæc, *egomet mi.* vepallidus autem idem ferè valet, quod malè, & miſerè pallidus: vel aliquãtum pallidus, nàm ve, in compoſitione interdum auget, interdum minuit, vt in his, *veſanus, vecors, vegrandis.* quod proximum nomen item emẽdauimus in oratione de leg. agrar. contra Rull. ad popul. Nã cùm antea legeretur in omnibus exempl. vulg. *quem hominem vt grandi macie torridum,* ſiue *horridum,* G
&c. nos viris doctiſſimis probauimus coniecturam noſtram, quæ eſt, legendum eſſe *vegrandi.* Pompeius Feſtus præterea nomine *vegrande,* ait ſignificari vel male grande, vel parum grande. vide eundem in nomine *veſculi, & veſcus.*

CONSCIA] ancilla, vt ſat. 7. lib. 2. *peccati cõſcia herilis.* animaduerte autẽ hoc loco eſſe pulcherrimam antitheſim, mulier vepallida lecto deſiliat: ancilla culpæ herilis conſcia, ſe miſeram exclamet: hæc, nempe ancilla, cruribus metuat: illa autem, nempe vxor à viro ſuo deprehenſa, doti. amittebant enim dotem maritæ in adulterio deprehenſæ. ſed eas interficere viro ne deprehenſas quidem, licebat iure ciuili: patri licebat.

DISCINCTA TVNICA] magna adulteri trepidatio, magnúſq; timor exprimitur, qui H
ita vrgeatur à viro, vt diſcincta tunica, & pede nudo fugere cogatur. Non ſolebant autem veteres in publicum diſcincti prodire. notum eſt illud, *Diſcincta veſtis, diſcinctus animus.* Poſtremò milites, qui fugerant, aut, qui flagitium aliquod aliud militare admiſerãt, diſcincti ſub iugo trãſire cogebantur.

NE NVMMI PER. AVT PYGA, &c.] id eſt, ne pecunia mulcter, néve, ſi ſoluendo non ſim, pudicitia mihi eripiatur, aut ne nateis meas percurrant raphaníq;, mugilésque, vt ait Catull. aut denique ne damner lege Iulia de adulteriis.

AVT PYGA] pyga, πυγὴ Græcum nomen eſt, quod nateis ſignificat. nonnulli codices antiqui ha

A bent, *puge*, Latinis literis ſcriptum. ſic ſuprà eadẽ Sat. *Depugis*.

Fabio vel ivd. v.] etiam Fabio iudice obtinebo, miſerum eſſe deprehendi: qui fortaſſe fuit aliquando deprehẽſus. quòd autem ad loquẽdi genus attinet, ſic loquitur Liuius lib. 27. *Quem tum principem ciuitatis eſſe, vel Annibale iudice, victurus eſſet*. & Hor. Sat. 3. lib. 2. *Vincit enim, ſtultos ratio inſanire nepotes*. & Sat. 3. lib. 1. *Nec vincet ratio, tantumdem vt peccet, idémque, &c.* C. Matius ad Cicer. epiſt. lib. 2. *Id quidem me cupere, niſi & anteacta vita, & reliqua mea ſpes tacente me probat, dicendo vincere non poſtulo.*

B

SATYRA 3.

Omnibus hoc vitium eſt cantoribus, inter amicos
Vt numquã inducant animũ cantare, rogati:
Iniuſsi numquam deſiſtant. Sardus habebat
Ille Tigellius hoc. Cæſar, qui cogere poſſet,
Si peteret per amicitiã patris, atque ſuam, nõ
Quicquam proficeret: ſi collibuiſſet, ab ouo
C Vſq; ad mala citaret, Io Bacche, modò ſumma
Voce, modò hac, reſonat chordis quæ quattuor ima.
Nil æquale homini fuit illi: ſæpe velut, qui
Currebat, fugiens hoſtem: perſæpe velut ſi
Iunonis ſacra ferret. habebat ſæpe ducentos,
Sæpe decem ſeruos. modò reges, atque tetrarchas,
Omnia magna loquens. modò, ſit mihi menſa tripes, &
D Cõcha ſalis puri, & toga, quæ defendere frigus,
Quamuis craſſa queat. decies cẽtena dediſſes
Huic parco, paucis contento: quinque diebus
Nil erat in loculis: noctes vigilabat ad ipſum
Manè: diem totũ ſtertebat. nil fuit vmquam
Sic impar ſibi. nunc aliquis dicat mihi, quid tu?
Nulláne habes vitia? immò alia, & fortaſſe minora.
Mænius abſentem Nouium cùm carperet: heus tu,
Quidam ait, ignoras te? an, vt ignotum, dare nobis E
Verba putas? egomet mi ignoſco, Mænius inquit.
Stultus, & improbus hic amor eſt, dignúſq; notari.
Cùm tua peruideas oculis mala lippus inũctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quàm aut aquila, aut ſerpens Epidaurius? at tibi contrà
Euenit, inquirant vitia vt tua rurſus & illi. F
Iracundior eſt paullo, minùs aptus acutis
Naribus horũ hominũ, rideri poſsit, eò quòd
Ruſticius tonſo toga defluit: & malè laxus
In pede calceus hæret. at eſt bonus, vt melior
Non alius quiſquam: at tibi amicus: at (vir ingenium ingens
Inculto latet hoc ſub corpore. deniq; te ipsũ
Concute, numquã tibi vitiorũ inſeuerit olim
Natura, aut etiam cõſuetudo mala. namque
Neglectis vrenda filix innaſcitur agris.
Illuc præuertamur, amatorem quòd amicæ G
Turpia decipiũt cæcũ vitia: aut etiã ipſa hæc
Delectant: veluti Balbinũ polypus Agnæ.
Vellem in amicitia ſic erraremus: & iſti
Errori nomen virtus poſuiſſet honeſtum.
At pater vt nati, ſic nos debemus amici,
Si quod ſit vitium, non faſtidire. ſtrabonem
Appellat pætũ pater: & pullũ, malè paruus
Si cui filius eſt: vt abortiuus fuit olim
Siſyphus. hũc varum, diſtortis cruribus: illũ
Balbutit ſcaurum, prauis fultum malè talis. H
Parcius hic viuit? frugi dicatur. ineptus,
Et iactantior hic paullò eſt? concinnus amicis
Poſtulat vt videatur. at eſt truculentior, atq;
Plus æquo liber? ſimplex, fortíſq; habeatur.
Caldior eſt? acreis inter numeretur. opinor,
Hæc res & iũgit, iunctos & ſeruat amicos.
At nos virtutes ipſas inuertimus: atque
Sincerũ cupimus vas incruſtare. probus quis
Nobiſcũ viuit? multũ eſt demiſſus homo. illi
Tardo, cognomen pinguis damus. hic fugit omneis

A Inſidias, nullíque malo latus obdit apertum?
(Cùm genus hoc inter vitæ verſetur, vbi acris
Inuidia, atque vigent vbi crimina) pro bene ſano,
Ac non incauto, fictum, aſtutúmq; vocamus.
Simplicior quis at eſt? (qualẽ me ſæpè libẽter
Obtulerim tibi, Mæcenas) vt fortè legentem
Aut tacitũ appellet, quouis ſermone moleſtꝰ?
Communi ſenſu planè caret, inquimus. eheu,
Quàm temerè in noſmet legẽ ſancimus iniquam!
B Nã vitiis nemo ſine naſcitur. optimus ille eſt,
Qui minimis vrgetur. amicus dulcis, vt æquum eſt,
Cùm mea cõpẽſet vitiis bona, pluribus hiſce,
(Si modò plura mihi bona ſunt) inclinet, amari
Si volet. hac lege in trutina ponetur eadem.
Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,
Poſtulat, ignoſcat verrucis illius. æquum eſt,
Peccatis veniam poſcentem, reddere rurſus.
C Denique, quatinus excîdi penitus vitiũ iræ,
Cetera item nequeunt ſtultis hærentia: cur nõ
Põderibus, moduliſq; ſuis ratio vtitur? ac, res
Vt quæque eſt, ita ſuppliciis delicta coercet?
Si quis eum ſeruũ, patinã qui tollere iuſſus,
Semeſos piſceis, tepidúmque ligurrierit ius,
In cruce ſuffigat: Labeone inſanior, inter
Sanos dicatur. quanto hoc furioſius, atque
Maius peccatũ eſt? paullùm deliquit amicus:
Quod niſi cõcedas, habeare inſuauis, acerbꝰ,
Odiſti, & fugis, vt Druſonem debitor æris:
D Qui, niſi cùm triſtes miſero venêre kalendæ,
Mercedem, aut nummos vndeũde extricat: amaras,
Porrecto iugulo, hiſtorias, captiuus vt, audit.
Comminxit lectum potus: mẽſáve catillum
Euãdri manibus tritum deiecit: ob hãc rem,
Aut poſitum antè mea quia pullum in parte catini,
Suſtulit eſuriẽs: minus hoc iucundus amicus
Sit mihi? quid faciam, ſi furtũ fecerit? aut ſi
Prodiderit cõmiſſa fide? ſponſúmve negarit?
Queis paria eſſe ferè placuit peccata, laborãt, E
Cùm ventum ad verum eſt: ſenſus, moréſq; repugnant,
Atq; ipſa vtilitas, iuſti propè mater, & æqui.
Cùm prorepſerunt primis animalia terris,
Mutum, & turpe pecus, glandem, atque cubilia propter,
Vnguibus, & pugnis, dein fuſtibus, atque ita porrò
Pugnabant armis, quæ pòſt fabricauerat (vſus:
Donec verba, quibus voces, ſenſúſq; notarẽt,
Nomináque inuenêre. dehinc abſiſtere bello,
Oppida cæperunt munire, & ponere leges, F
Ne quis fur eſſet, neu latro, neu quis adulter.
Nã fuit ante Helenã cũnus tæterrima belli
Cauſa: ſed ignotis perierunt mortibus illi:
Quos Venerẽ incertã rapiẽteis more ferarũ,
Viribus editior cædebat, vt in grege taurus.
Iura inuenta metu iniuſti fateare neceſſe eſt,
Tempora ſi, faſtóſque velis euoluere mundi.
Nec natura poteſt iuſto ſecernere iniquum,
Diuidit vt bona diuerſis, fugienda petendis: G
Nec vincet ratio hoc, tantundem vt peccet, idémque,
Qui teneros cauleis alieni fregerit horti:
Et qui nocturnus diuûm ſacra legerit. adſit
Regula, peccatis quæ pœnas irroget æquas:
Ne ſcutica dignũ, horribili ſectere flagello.
Nam, vt ferula cædas meritũ maiora ſubire
Verbera, nõ vereor: cùm dicas eſſe pareis res
Furta latrociniis: & magnis parua mineris
Falce reciſurum ſimili te, ſi tibi regnum
Permittant homines. ſi diues, qui ſapiens eſt, H
Et ſutor bonus, & ſolus formoſus, & eſt rex:
Cur optas, quod habes? non noſti, quid pater, (inquit,
Chryſippus dicat: ſapiẽs crepidas ſibi nũquã,
Nec ſoleas fecit: ſutor tamen eſt ſapiẽs. quo?
Vt, quamuis tacet Hermogenes: cantor tamẽ, atque
Optimus eſt modulator: vt Alfenus vafer,
Abiecto inſtrumẽto artis, clauſáque taberna,
Sutor erat: ſapiens operis ſic optimus omnis

Eſt

A *Eſt opifex ſolus:ſic rex.vellunt tibi barbam*
Laſciui pueri:quos tu niſi fuſte coerces,
Vrgeris turba circum te ſtante:miſérque
Rūperis: & latras magnorū maxime regū.
Ne longū faciam: dum tu quadrante lauatū
Rex ibis:neque te quiſquam ſtipator, ineptū
Præter Criſpinū,ſectabitur: & mihi dulces
Ignoſcent,ſi quid peccauero ſtultus,amici:
Inq; vicem illorum patiar delicta libenter:
Priuatúſque magis viuam te rege beatus.

SARDVS HABEBAT ILLE TIG.] Hermogenes, de quo ſuperiore ſaty.

B CÆSAR, QVI COGERE P. &c.] Cæſar,qui cogendi poteſtatem haberet, ſi eum oraret per amicitiam Iulij Cæſaris patris,& ſuam,ab eo non impetraret,vt caneret.

PATRIS] auunculi ſui natura:patris iure ciuili,id eſt,adoptione.

AB OVO VSQVE AD MALA] prouerbium eſt,quod valet, à prima menſa ad ſecūdam.M.Tull.lib.9.epiſt.ad Varron. *Integram famem ad ouum affero.* Apponebant enim etiam veteres oua in prima menſa: quod vel ex Athenæo lib. 2. cognoſcere licet. quamquam idem tradit lib.14.etiam in ſecunda menſa apponi ſolita, his verbis,ἐδίδοτο δὲ καὶ ᾠὸν ἐν τῇ δευτέρᾳ τραπέζῃ.

CITARET IO BACCHE] probabile eſt
C carmen quoddam fuiſſe in laudem Bacchi hoc principio, *io Bacche*:aut, in quo hæ voces identidem iterarentur. Quia autem *io Bacche* vocandi caſus eſt,verbo citandi aptiſſimo, & conuenientiſſimo vſus eſt: proinde ac ſi diceret Horatius: Tigellius ille,ſi ei collibuiſſet,carmina in Bacchi laudem caneret, Bacchúmque identidem appellaret,atque inuocaret. *io* autem vox eſt, lætitiam animi ſignificantium, vox triumphantibus gratulantium, vox inclamantium, & inuocantium, Tibull. *Agna cadet vobis, quam circum ruſtica pubes Clamet io,meſſeis,& bona vina date.* Ita & triūphantibus acclamabant *io triumphe*, vt ſuprà annot.ad Od.9.epod. ſed Adr.Turnebus exiſtimabat legendum,*Io Baccha.*

D MODÒ SVMMA VOCE, MODÒ H. R.] modò acutiſſima, modò grauiſſima voce. Intellige, hunc Tigellium hoc loco vno tempore & voce, & fidibus ceciniſſe: organóque quattuor chordarum,quod τετράχορδον appellant Græci, vſum eſſe. *reſonat* autem excudendum curaui codices veteres ſecutus: ex quibus tamen nonnulli habent *reſonet.*

NIL ÆQVALE HOMINI F.] erat ſibi ipſe inæqualis,inconſtans,varius,multiplex,nullam vitæ æquabilitatem retinens.

SÆPE VELVT Q.] ordo verborum hic eſt,Qui ſæpe currebat,velut fugiens hoſtem.

PERSÆPE VELVT, SI IVN. S. F.] E
perſæpe ita incedebat, quaſi Iunonis ſacra ferret. eas autem virgines,quæ Iunonis, aut Cereris ſacra ferebant,quæ κανηφόροι dicebantur,vt notauimus ad illum locum, vt *Attica virgo Cum ſacris Cereris &c.* ſat. 8. lib. 2. tardiſſimè incedere ſolitas eſſe,declarat locus ille M.Tullij Offi.1.*cauendum eſt,ne aut tarditatibus vtamur in ingreſſu mollioribus, vt ſimiles pomparum ferculis eſſe videamur: aut in feſtinationibus ſuſcipiamus nimias celeritates.* & illud ἡραῖον βαδίζειν:id eſt Iunonium incedere: & illud Virg. lib. 1. *Aſt ego, quæ diuûm incedo Regina,&c.* SIT MIHI MENSA TRIP.]qualis eſt pauperum, & tenuium. Ouid. Metam. 8. *menſam ſuccincta, treménſque Ponit anus: menſa ſed erat pes tertius impar: Teſta parem fecit.* F

CONCHA SALIS PVRI] concha ſalis, id eſt,ex concha ſalinum.ſuprà Od. 16. lib.2. *Viuitur paruo benè, cui paternum Splendet in menſa tenui ſalinum.* per concham ſalis puri, tenuem victū, paruúmque apparatum ſignificat. talis enim eſt pauperū victus & apparatus, panis & ſal pro obſonio. vt ſat.2. lib. 2. *cum ſale panis Latrantem ſtomachum bene leniet.*

PVRI] cur puri? an quòd res puras & incorruptas conſeruet, & iccirco appellatur à Lycophrone ἁγνίτης,& ab Homero θεῖος;an per purum,merum & ſolum & ſimplicem, & ſine vllo alio obſonio coniunctum ſignificat,vt ſal purus, ſolus,& ſimplex obſonij loco ſit? quod probabilis eſt. G

DEFENDERE] id eſt, arcere, & propulſare, vt ſuprà Od. 17.lib.1.*Defendit æſtatem capellis.*

DECIES CENTENA] decies centena ſeſtertia,id eſt, decies cētum millia nummûm:quæ efficiunt circiter xxv.aureorum Gallicorum,aut Italicorum millia.vſurpabatur à veteribus pro ingenti ſumma. de ſeſtertio autem plura alibi dicemus.

HVIC PARCO P. C.] εἰρωνικῶς: vel qui paullo antè tā parcus,& tā paucis cōtentus erat.

SIC IMPAR SIBI] ſic inæquale, atque inconſtans.

MÆNIVS ABS.] ſi Mæuius recta & emē- H
data eſt ſcriptura, credibile eſt hîc deſcribi ab Horatio Mæuiū illum,de quo Virg. in Palæmone, *Qui Bauium non odit, amet tua carmina Mæui.* Sed plerique legunt Mænius,exiſtimātes ab Horatio ſignificari luxurioſum illum Mænium, & facetiſſimum ſcurram, qui ex ampliſſimo & lautiſſimo patrimonio nihil ſibi præter vnā columnam excepit,quin omne profunderet, ac diſſiparet,vnde gladiatores ſpectaret.de eo autem plura dicemus ad epiſt. ad Vallam,ibi,*Mænius vt rebus maternis*,&c.

IGNORAS TE?] non nouiſti te? ſic Terent. Heaut. *Erras,ſi id credis: & me ignoras Clinia.* M. Tull. Academic.quæſt.lib. 4. *Maiore ſtudio Lucullus philoſophiæ ſtudio deditus fuit,quàm, qui illū ignorabant, arbitrabantur.*

A IMMO ALIA ET F. M.] lib. quidem omnes vulgati habent *haud fortaſſe min.* ſed aliquor veteres : in his duo Vatic. Iannoct. Faërn. Rainutij Card.& Torn. & Nicotian.Cleric. *immò alia, & fortaſſe minora.* quos ſecutus ſum.

AN, VT IGNOTVM DARE NOBIS V.] dare verba, eſt nihil præter verba, dare: multa quidem & larga promittere, ſed nihil re præſtare: verbis lactare, ac decipere. Terent. Heaut. *Die me hic oppidò eſſe innitam, atque ſeruari: Verùm aliquo pacto verba his me datnram eſſe, &c. vēturam.* Lucilius. *Vni ſe atque eidem ſtudio omnes dedere, & arti, Verba dare vt cautè poßint, pugnare doloſe, Blanditia certare, bonum ſimulare virum ſe, Inſidias facere, vt ſi hoſtes ſint omnibus omnes.* B Plaut. Menæch. *Sic hoc decet, dari facetè verba cuſtodi catæ.* Idem Milite glor. *Ve miſero mihi. Verba mihi data eſſe video.*

STVLTVS ET IMPROBVS H. A.] hoc genus hominum, qui in aliorum ingeniis, ac moribus obſeruandis ſunt diligētes, & acres: in ſuis, admodum negligentes, pulchrè notat Theognis his verſibus, Νήπιος, ὃς τ' ἐμὸν μὲν ἔχει νόον ἐν φυλαχῇσι, Τὸν δ' αὐτοῦ ἴδιον οὐδὲν ἐπιστρέφεται. id eſt, Stultus eſt, qui mentem quidem meam obſeruat: ſuam autem non attendit. & Plutarchus lib. περὶ εὐθυμίας. τί τὸ ἀλλότριον ἄνθρωπε βασκανώτατε κακὸν ὀξυδερκεῖς, τὸ δ' ἴδιον παραβλέπεις; id eſt, quid alienum malum homo inuidiſſime, acutiſſimè perſpicis : tuum trāſ- C uerſis, & cōniuentibus oculis intueris ? Non abhorrent ab his illa Ciceronis lib.3. Tuſcul. q. *Et qui ſuos caſus aliter ferunt, atque vt aliis auctores ipſi fuerunt, non ſunt vitioſiores, quàm fere pleriq; qui auari auaros, gloria cupidos glorioſi reprehendunt. Eſt enim proprium ſtultitia aliorum vitia cernere, obliuiſci ſuorum.* CVM TVA PERVIDEAS OC. M. L. I.] huius loci hæc ſententia eſt. Cùm tua mala oculis lippientibus, & negligenter vel quaſi lippus, cuius oculi inuncti, id eſt vncti ſunt, cernas, cur in amicorū, &c. P. Victorius lib. Var. lectionum 20. ait hoc loco *peruidere*, idem valere, quod apud Græcos παραβλέπειν quod eſt, non admodum cōtentis oculis intueri, conniuere, negligenter inſpicere. Atqui apud M. Tulliū D aliam vim habet verbum peruidendi. vt lib. 5. de finibus. *Intrandum eſt igitur in rerum naturam, & penitus, quid ea poſtulet, peruidendum.* Et apud Lucret. lib. 1. *Peruideamus vtrùm finitum funditus omne Conſtet, an immenſum pateat, vaſtéque profundum.* & lib. 2. *Ex quo iactari magis omnia materiai Corpora Peruideas.* Itaque exiſtimarim, quod quidem pace Victorij dixerim, *peruidere* ſemper ſignificare acerrimè, & acutiſſimè intueri : ſed hoc loco fieri, vt contrarium ſignificare videatur propter has voces adiectas, *oculis lippus inunctis.* ſic ſuprà dixit Od. 7. lib. 3. *nam ſcopulis ſurdior Icari Voces audit adhuc integer.* inunctis autem participium eſt à verbo *inungor.* epiſt. 1. lib. 1. *Non tamen icciro contemnas lippus inungi.*

TAM CERNIS ACVTVM] ὀξυδορκεῖς, E vt loquitur apud Plutarchum poëta quidam.

AQVILA] Traditum eſt à veteribus, aquilas eſſe acie oculorum acutiſſima præditas: eaſdē pullos ſuos nuper natos Soli admouere, cogeréque, vt ſolem aduerſum intueantur: quod ſi facere poſſint, legitimos haberi: ſin minus, vt adulterinos reijci. Hom. quoque ἰλιάδ. ρ. aquilam omnium auium eſſe oculatiſſimam ſatis declarat iis verſibus, quibus Menelaum quoquouerſus circumſpicientem, ſi forte Antilochum reperiat, vt eum ad Achillem mittat, Patrocli mortem nuntiatum, cum aquila comparat, his verbis. Πάντοσε παπταίνων, ὥς αἰετὸς, ὅν ῥά τε φασὶν Ὀξύτατον δέρκεσθαι ὑπουρανίων πετεηνῶν. id eſt, quoquò verſus circumſpiciens, tanquam aquila, F quam omnium auium acutiſſimè cernere ferūt.

SERPENS EPIDAVREVS?] draco. oculatiſſimum eſt enim genus draconum, ex quo nomen traxerunt. nam δέρκεσθαι, cernere eſt: vnde dracones ſunt appellati. ſerpentem Epidaurium dixit, vel quòd Æſculapius Epidauri colitur, cui ſacri ſunt dracones: vel quòd in agro Epidaurio, nuſquam alibi, genus quoddam draconum naſcitur manſuetum, colore ab aliis differens, vt ſcribit Pauſan. in Corinth. vel quòd Romanis graui peſtilentia laborantibus, draco Epidauro Romā aduectus, ſaluti fuit, & hac ſpecie Romę colebatur. quod poſtremum probabilius eſt. poſuit tamen ſerpentem Epidaurium pro quouis alio dracone.

IRACVNDIOR EST PAVLLO, &c.] G huius loci hæc ſententia eſt. Eſt aliquis fortaſſe aliquanto plus quàm par ſit iracundus, qui leuiſſima de cauſa iraſcitur, & iccircò minus aptus eſt congreſſibus hominum, qui hodie viuunt, dicacium, & vrbanorum, quia ferre non poteſt eorum ſales & riſus, & dicta, id eſt, ſcommata. cùm ſit autē ſubruſticis moribus, & inculto corpore, expoſitus eſt dicacium hominum naſo. Eſto igitur aliquis, tali ingenio, talique corporis cultu: at vir bonus eſt, at tibi amicus eſt, at ingenio præſtat. eſt igitur ferendus & amandus.

MINVS APT. AC. NAR. HORVM HOM.] minus aptus huiuſce ætatis hominū vr- H banitati atq; irriſioni, qui ſagaciſſimè aliorū mores odorantur, vitiáq; vel leuiſſima vrbanè inſectantur. acutæ nares, ſunt ſagaciores: obtuſæ & obeſæ, ad odorandum ineptiores. iracundi autē homines, inepti ſunt ad congreſſus hominum vrbanorum, & dicacium, quia ſiquid in eis reprehendendum eſt, illis quidem ridendi materiā præbent, ipſi autem ferre nō poſſunt propter innatam iracundiam: quāto autem moleſtius riſus & ſalſa dicta ferunt, tanto magis irridentur. Alij ſic diſtinguunt, quod & mox iterabimus, *Iracundior eſt paullo: minus aptus : acutis Naribus hominum rid. p. &c.* vt ſit hęc ſentētia, Iracundior eſt paullo, minus aptus. id eſt, ineptus ad hominum congreſſus, quia ſit aliquanto iracundior: rideri poſ-

ſit

A ſit acutis naribus hor.homi.id eſt,rideri poſſit ab iſtis naſutis,& deriſoribus. Simeo Boſius Lemouix autẽ dicebat mihi, ſe in ſuo codice perãtiquo ſcriptũ habere, *Iracundior es paullo.* quã ſcripturã nullo modo probo. vide epiſt.ad Mæcen.3.lib.1. ibi, *ad hæc ego naribus vti Formido.* Sed quidam ſic legendũ ac diſtinguendũ exiſtimãt, minus aptus, acutis narib.hor.hom.&c. vt ſit hæc ſententia, Iracundior eſt paullo, minus aptus, id eſt, homo ineptus:& poſt minus aptus, locant interpunctionis notam, aut virgulam, aut comma: deinde ita ſequetur, *ἀσυνδέτως*, rideri poſſit, eò quòd, &c, id eſt, ridiculus ſit, eò quòd ruſticius eſt tonſus, quòd ei toga laxa, minúsq; aſtricta pendet è pectore, ſeu ex humeris.

RIDERI POSSIT EÒ QV.] hæc verba declarationem, rationémque continent ſuperiorum, nempe, cur ſit minus aptus ac.n.h.h. vel dic B vt proximè diximus.

EO QVOD RVSTICIVS TONSO TOGA DEFL. ET M. L. IN P. C. H.] id eſt, quòd & imperitius tonſus eſt, & toga nõ eſt aptè cõpoſita, & calceos habet nimis laxos, ita vt in eis pes quaſi natare videatur, vt loquitur Ouidius: id eſt, malè hæreat, incertus & inſtabilis ſit. Quidam dicunt hîc Virgilium vellicari, quaſi ſubruſticis moribus hominem.

MALÈ LAXVS IN P. C. H.] ſi malè cõiungas cum nomine laxus, ſic erit interpretandum, nimis, aut valdè laxus, vt infr. ead. Sat. *malè parum Si cui filius eſt.* & Od.17.lib.1. *ne malè diſpari Incontinenteis injiciat manus.* & Sat.4. *Sulcius,* C *& Caprius rauci malè.* & Sat.5.lib.2. *malè tuſsiet.* aliàs contrariam habet ſignificationem, vt Od.9. lib.1. *aut digito malè pertinaci,* id eſt, parum pertinaci. & epiſt. ad Mæcen.3.lib.1. *vt malè ſanos Aſcripſit liber ſatyris, Faunisque poëtas.* M.Tul. epiſt. ad Att.lib.2. *Sed ego odi illam malè Conſularem.* Catull. ad Aur. & Fur. *malè me marem putaſtis.* Ouid. lib.1. de arte. *Et ſi quis malè vir quæret habere virũ.* T.Liuius lib.35. annalium, *videretis vix duarum malè plenarum legiuncularum inſtar in caſtris regis.* Sed omnino hoc *malè*, cohærere debet, cum verbo *hæret*, vt ſit hic ordo, & ſtructura. *& calceus laxus in pede malè hæret.* Vnum autem hoc eſt argumentum ruſticitatis maiorem pede calceum gerere, vt docet Theophr. libello, quem inſcripſit D ἠθικοὶ χαρακτῆρες. ſic enim ille, capite περὶ ἀγροικίας, id eſt, de ruſticitate. καὶ ἄγροικος τοιοῦτός τις, οἷος μείζω τοῦ ποδὸς ὑποδήματα φορεῖν. id eſt, ruſticus eo ingenio eſt, vt pede maiores calceos gerat.

SVB CORPORE] aliquot membranæ manuſcriptæ habent, *ſub pectore.* quæ ſcriptura non eſt fortaſſe reijciẽda. pectus enim proculdubio propriè, pars eſt corporis, ſed ex ſentẽtia Epicureorum, animi, & ingenij, & conſilij ſedes. Ex quo pro animo à poëtis vſurpatur. hanc ſcripturam confirmat illud ex Sat.6. huius lib. *& latum demiſit pectore clauum.*

NVMQVA TIBI VIT. INS.] id eſt, E numquã vitia tibi natura ingenuerit, ſeu ingenerauerit. malè autẽ Acron, ſiue potius Pſeudacron, qui *inſeuerit* poſitum eſſe putat pro inſita fuerit. & *numquã* coniungit cum *natura.*

CONSVETVDO MALA] conſuetudinem malam, non intelligit victus cõſuetudinem cum vitioſis, & improbis hominibus: quamuis hæc quoque multùm valeat ad animos corrumpendos, vt oſtendit Theognis his verſibus, Οἱ κακοὶ οὐ πάντως κακοὶ ἐκ γαστρὸς γεγόνασιν· Ἀλλ' ἄνδρεσσι κακοῖς συνθέμενοι φιλίην. id eſt, *vitioſi & improbi homines, non prorſus vitioſi ex vtero naſcuntur: ſed ex eò vitioſi fiunt, quòd cum vitioſis familiaritate coniuncti ſint:* ſed conſuetudinem peccandi: de qua Ariſtot. lib.3. de morib. ad Ni- F com. his verbis, ἀλλὰ τοῦ τοιούτους γενέσθαι αὐτοὶ αἴτιοι, ζῶντες ἀνειμένως· καὶ τοῦ ἀδίκους, ἢ ἀκολάστους εἶναι, οἱ μὲν κακουργοῦντες, οἱ δ' ἐν πότοις, καὶ τοῖς τοιούτοις διάγοντες· αἱ γὰρ περὶ ἕκαστα ἐνέργειαι, τοιούτους ποιοῦσι, id eſt, vt quidem nos vertimus (noſtris enim vti licet) verùm cur tales extiterint, cauſam ipſi ſuſtinent, quippe qui negligẽter, ac diſſolutè viuant: & cur iniuſti, atque intemperantes ſint, cauſa in ipſis conſiſtit, vt pote quorum alteri in maleficiis, alteri in compotationibus, & id genus deliciis ætatem conſumant. Nam quales ſunt in quaq; re collocatæ functiones, taleis eos, qui munere funguntur, efficiunt. Præterea idem lib.2. princip. G docet, virtutes moraleis, quas Græci ἠθικὰς appellant, nomen habere ex ἔθους, id eſt, ex conſuetudine: quod nomen paullum declinat ac deflectit ἀπὸ τοῦ ἤθους, id eſt, à morib. & comparari conſuetudine. & M.Tull. lib.3. accuſat. *ô conſuetudo peccandi: quantam habes iucunditatem in improbis, & audacibus, cùm pœna afuit, & licentia conſecuta eſt.*

NAMQVE NEGLECTIS VRENDA FILIX, &c.] allegoria eſt, per quam ſignificat, in animis nulla doctrina excultis vitia innaſci.

ILLVC PRÆVERTAMVR] ad illud prius veniamus: illud priore loco explicemus de H amatoribus, qui amicarum ſuarum vitiis ita blandiuntur, & ignoſcunt, vt etiam interdum iis delectentur, aut certè ea nõ animaduertant, quàm de amicorum officio dicamus. Plautus hoc verbum in Milite glor. cum accuſandi caſu coniungit, *Igitur id quod agitur, nunc hoc primum præuorti decet.* In Mercatore cum dandi, *otium non eſt: mandatis rebus præuorti volo.* ſic Cæſar lib.7. de bello Gallico, *huic rei præuertendum exiſtimauit.* T.Liuius lib.35. καθολικῶς. *Aliud in præſentia, quod magis inſtaret, præuertendum ſibi eſſe dixit.*

AMATOREM QVÒD AM. TVRP. DEC.] decipiunt amatorem, id eſt, ab amatore non animaduertuntur, neq; ſentiuntur: ſed ignorantur, λανθάνουσι, fallunt, latent. vt ſup. Od.13. lib.2. *Dulci laborem decipitur ſono.* Plato libr.5. de rep. oſtendens eum, qui aliquid amet, non ſolùm

A id amare, quod ſit in eo genere perfectum, ſed id omne, quod ſit eius generis: neque quemquã, diſciplinarum cupidũ verè dici ſolere, qui hanc, vel illam diſciplinam ſequatur: ſed eum, qui hoc nomine dignus ſit, omneis diſciplinas cólere, & amplecti oportere: exemplum affert amatorum eorum, qui puerilibus amoribus dediti ſunt: atque illos puerorum omnium, in quibus inſit maturitas illa ætatis, aſpectu quodammodo pungi, & commoueri: eorúmque vitia corporis, ſiqua ſint, ſtudioſè extenuare, & eleuare. verba Platonis ſunt hæc, ἢ οὐχ οὕτω ποιεῖτε πρὸς τοὺς καλούς; ὁ μὲν ὅτι σιμὸς, ἐπίχαρις κληθεὶς ἐπαινεθήσεται ὑφ' ὑμῶν· τοῦ δὲ τὸ γρυπὸν, βασιλικὸν
B φατὲ εἶναι· τὸν δὲ δὴ διὰ μέσου τούτων, ἐμμετρώτατα ἔχειν· μέλανας δὲ, ἀνδρικοὺς ἰδεῖν· λευκοὺς δὲ, θεῶν παῖδας εἶναι· μελιχλώρους δὲ, καὶ τοὔνομα οἴει τινὸς ἄλλου ποίημα εἶναι, ἢ ἐραστοῦ ὑποκοριζομένου τε, καὶ εὐχερῶς φέροντος τὴν ὠχρότητα, ἐὰν ἐπὶ ὥρᾳ ᾖ; καὶ ἑνὶ λόγῳ πάσας τε προφάσεις προφασίζεσθε, καὶ πάσας φωνὰς ἀφίετε, ὥστε μηδένα ἀποβάλλειν τῶν ἀνθούντων ἐν ὥρᾳ, id eſt, nónne ita vos geritis aduerſus formoſos? nónne hic quidem quòd ſit ſimus, venuſtus appellabitur, atque à vobis laudabitur? illius naſum aquilinũ dicitis regium eſſe? alium, qui medius inter hos locatus ſit, exquiſitiſſimam mediocritatem obtinere? nigros autem aſpectum virilem prę ſe ferre? candidos, Deorum eſſe filios? Iam verò eorum, qui μελίχλωροι appellantur, nónne nomen ipſum ab eo amatore
C factum eſt, qui eius, quem amet, pallorem luridum, ac ſubuiridem extenuet, facilèque ferat, ſi ſit ætate matura? Denique (vt vno verbo abſoluam) cauſas omneis excogitatis, vocéſque omneis mittitis, vt nequis eorum, quorum ætas floreat, de manibus veſtris elabatur. Huc pertinent quæ Lucretius ſcribit lib. 4. *Multi modis igitur prauas, turpeisq́ videmus Eſſe in deliciis, ſummóque in honore vigere. Atque alios alij irridẽt, Venerémque ſuadent Vt placent, quoniam fœdo afflictantur amore, Nec ſua reſpiciunt miſeri mala maxima ſæpe. Nigra* μελίχροος, [id eſt mellei coloris] *eſt, immunda, & fœtida*, ἄκοσμος, [id eſt immunda ſeu inornata.] *Caſia* παλλάδιον [id eſt parua Pallas] *neruoſa & lignea*, δορκάς [id eſt caprea] *Paruula pumilio,*
D χαρίτων μία [id eſt vna Gratiarum] *tota, merum ſal: Magna atque immanis*, κατάπληξις, [id eſt horrorem ſeu potius ſtuporem incutiens.] *plenáque honoris: Balba, loqui non quit*, τραυλίζει [id eſt balbutit.] *muta, pudens eſt: At flagrans, odioſa, loquacula*, λαμπάδιον [id eſt parua lãpas] *fit:* Ἰσχνὸν ἐρωμένιον [id eſt gracilis amicula] *tũ fit, cùm viuere non quit Præ macie:* ῥαδινὴ *verò eſt iam mortua tuſſi. At gemina, & mammoſa, Ceres eſt ipſa ab Iaccho: ſimula* σιληνή, [id eſt ſilena] *ac Satyra eſt: labioſa* φίλημα. [i. oſculũ.] His ſimilia ſunt illa apud M. Tull. lib. 1. de natura Deor. *Næuus in articulo pueri delectat Alcæum. at eſt corporis macula næuus. Illi tamen hoc lumẽ videbatur. Q. Catulus huius collega, & familiaris noſtri pater, dilexit municipem ſuũ Roſcium: in quem etiam illud eſt eius: Conſtiteram exorientem auroram forte ſalutãs, Cùm ſubitò à læua Roſcius exoritur: Pace mihi liceat, cæleſtes, dicere veſtra: Mortalis viſus pulchrior eſſe deo. Huic: pulchrior deo? at erat, ſicut hodie eſt, peruerſiſſimis oculis.* ſic & Theocr. ἐν ἐργατίν. Βομβύκα χαρίεσσα, Σύραν καλέοντί τυ πάντες, Ἰσχνὰν, ἁλιόκαυστον, ἐγὼ δὲ μόνος μελίχλωρον. Bombyce venuſta, Syrã, te omnes appellant, gracilem, ſole peruſtam: ego autem ſolus pallidã, & ſubflauam. Itaque amorem cæcum faciunt ideò, quòd amantes, eorum, quos amant, deformitatem tum animi, tum corporis non videant: & quòd ea, quæ minimè pulchra ſunt, amãti pulcherrima videantur: quemadmodum idẽ Theocr. ait in Βουκολιαστ. ἦ γὰρ ἔρωτι Πολλάκις ὦ πολύφαμε τὰ μὴ καλὰ, καλὰ πέφανται. F

POLYPVS] Ode 12. epod. *Polypus, an grauis hirſutis cubet hircus in alis.*

STRABONEM APP.] oculis peruerſis ac diſtortis. M. Tull. lib. 1. de natura deorum. *redeo ad deos. Ecquos, ſi non tam ſtrabones, at pætulos eſſe arbitramur?*

PÆTVM] pæti dicuntur ſemicluſis oculis, &c, vt ait Porphir. leuiter declinatis. qualis pingebatur Venus.

ET PVLLVM] quaſi paruulum.

MALÈ PARVVS] valde paruus.

VT ABORTIVVS F. O. SISYPHVS] quis fuerit iſte Siſyphus, quęro: credibile eſt abortiuum dictum eſſe propter corporis breuitatem, Siſyphum propter calliditatem. G

HVNC VARVM DISTORTIS, &c.] hunc, qui diſtortis eſt cruribus, varum appellat.

BALBVTIT SCAVRVM] balbutiendo ſcaurum nominat. ſcauri dicuntur quorum tali exſtant, ſeu prominent.

PARCIVS HIC VIVIT? FR. D.] docet nunc, quo pacto amicorum vitia ſint verbis extenuanda, diſſimulanda, ac ferenda.

INEPTVS] quid valeat nomen *ineptus* apud Latinos, docet M. Tull. lib. 2. de orat. *Quem nos ineptum vocamus, is mihi videtur ab hoc nomen habere ductum, quòd non ſit aptus: ídque in ſermonis noſtri conſuetudine perlatè patet. Nam, qui aut, tempus quid* H *poſtulet, non videt, aut plura loquitur, aut ſe oſtentat, aut eorum, quibuſcum eſt, vel dignitatis, vel commodi rationem non habet, aut denique in aliquo genere aut inconcinnus, aut multus eſt, is ineptus dicitur.*

CONCINNVS] lepidus, politus, eorum, quibuſcum viuit, ingenio, & moribus accommodatus, commodus. Lucret. lib. 4. *Et ſimul ipſa viris Venus vt concinnior eſſet.*

TRVCVLENTIOR] qualis ille Stratilax Plautinus, à quo dicta comœdia eſt Truculentus.

SIMPLEX] ſimplicem appellãt Latini apertum, liberum, nihil diſſimulantem, omnia & loquentem, & facientem, quæ ſentit, & recta iudicat. ſic item & Græci. Eurip. Ἰφιγ. ἐν αὐλ. ſub perſ. Achill. Ἐγὼ δ' ἐν ἀνδρὸς εὐσεβεστάτου τραφεὶς

A *φεὶς Χείρωνος, ἔμαθον τοὺς τρόπους ἁπλοῦς ἔχειν.* t. ego autem in viri maxime pij domo educatus, Cbironis, didici mores ſimplices habere. cui contrarius duplex διπλοῦς. ſup. Od. 6. lib. 1. *Nec curſus duplicis per mare Vlyſſei.*

CALDIOR] calidior, ardentior, feruidior.

HÆC RES ET IVNGIT, &c.] Plato quodam loco ait hac te amicitiam maximè integram, incolumémque conſeruari, ſi noſtra in amicos beneficia, minora eſſe putemus, quàm ij, in quos conferuntur, putant: illorum contrà erga nos merita, maiora nobis, quàm illi exiſtimant, videantur. ſic Plato *ταῦτα φυλάττοντες, ἀσάλευτον τὴν φιλίαν φυλάξομεν.*

IVNCTOS ET SERV. AM.] id eſt, Atque amicos partos & conciliatos, continet. fruſtra autem amici parentur, niſi in amicitia retineantur. Nam quid iuuat præda, ſi poſtea quàm B capta eſt, elabatur è manibus? inquit Themiſtius iunior. *τί γὰρ ἂν εἴη κέρδος τῆς ἄγρας, εἰ κρατήσαντες αὐτῆς μὴ κατάσχοιμεν;*

AT NOS VIRTVTES IP.] tãtum abeſt (inquit) vt amicorũ vitia extenuemus, leuioribúſque nominibus appellemus, vt contrà, eorũ virtutes vitiorũ nominibus calũniantes inquinemus. ATQVE SINCERVM CVP. VAS] quæ ſunt ſuapte natura pura, & ſincera, ea per ſummam iniquitatẽ, & malitiam turpi, atq; impuro tectorio deformamus. allegoria eſt, per quã ſignificat, nos, quæ ſunt recta, honeſta, cum virtute coniuncta, ea per improbiſſimam calumniã praua, turpia, vitioſa nominare. Incruſtabantur C autem vaſa vel lapide, vel tectorio, vel herba intrinſecus. Lucill. *nam vel regionibus illis Incruſtatu' calix ruta, cauline bibetur.*

PROBVS QVIS NOB. VIV. &c.] hũc locum ſic explicabam, vulgatam lectionem, quã tamen nonnulli codices veteres confirmant, ſecutus: quæ talis eſt. *probus quis Nobiſcum viuit, multùm demiſſus homo: illi Tardo cognomen pingui damus.* ſi quis probus, & demiſſus homo nobiſcum viuit: illum tardum & pinguem nominamus. hæc enim *tardo, pingui*, ἀσυνδέτως poſita mihi videbãtur eſſe: atque ita longè maiorem vim habent, quàm ſi dixiſſet tardo & pingui, vt infra eadem ſatyra, *habeare inſuauis, acerbus.* Iam verò non eſt dubium, quin vox demiſſus interdum in laude D ponatur. vt apud M. Tull. pro Muræna. *Sit apud vos modeſtiæ locus: ſit demiſsis hominibus perfugium: ſit auxilium pudori.* Idem lib. 2. de orat. ad Q. Frat. *eáque omnia, quæ proborum, demiſſorum, non acrium, non pertinacium, non litigioſorum, nõ acerborum ſunt.* ſed deintegro conſultis libris manuſcriptis, aliter arbitror hunc locum eſſe explicandum. ſic autẽ in eis ſcriptum eſt. *probus quis Nobiſcũ viuit? multum eſt demiſſus homo. illi Tardo cognomen pinguis damus:* quæ ſic explico. Si quis probus nobiſcũ viuit: eum dicimus eſſe hominem demiſſum, & abiectum. ſi quis ſit tardus: eũ pinguẽ appellamus.

HIC FVGIT OM. INS.] ſi quis eſt cautior, & aduerſus omneis inſidias, & fallacias hominum ſeptus, ac munitus, cùm inter eos homines ſe verſari intelligat, qui bonis inuidere, & innocenteis criminari ſolent: pro prudente, & cordato, fictum, aſtutúmque eum appellamus.

NVLLI'QVE MALO LATVS OBD. A P.] tralatio eſt à re militari, aut à gladiatoribus, qui ſtudioſe cauere ſolent, debent quidem certè, ne latus apertum aduerſario oſtendant. Tibullus nudum latus appellat lib. 1. eleg. 4. *Si volet arma, leui tentabis ludere dextra: Sæpe dabis nudum, vincat vt ille, latus.* Cæſar lib. 1. de bello Gall. idem lib. 7. *Multis vndique vulneribus acceptis, nulla munitione perrupta, cùm lux appareret, veriti ne ab látere aperto ex ſuperioribus caſtris eruptione circũ-* F *uenirentur, ſe ad ſuos receperunt. Boij, & Tulingi, qui hominum millibus circiter XV. agmen hoſtium claudebant, & nouiſsimis præſidio erant, ex itinere noſtros latere aperto aggreßi circumuenere.* contrarium eſt *latus tectum.* Terent. Heautont. *triumpho, ſi licet me látere tecto diſcedere.*

CRIMINA] criminationes, ἐγκλήματα. vt infrà epiſt. ad Loll. 2. lib. 1. *Vt penitus notũ ſi tentẽt crimina, ſerues.*

SIMPLICIOR] apertior. vt ſuprà *ſimplex, fortisque habeatur.* opponitur duplici, vafro, & callido. *Simplicior quis ac eſt* autem edendum curaui libros veteres pleroſq; omneis ſecutus: pro quo alij habent, *ſimplicior ſi quis, qual. &c.* mi- G nus emendatè.

AVT TACITVM APPELLET] hunc locum in omnibus codicibus vulgatis corruptũ, reſtitui. nam cùm antea legeretur *impellat*, ego *appellet* reponendum curaui, ab vno codice manu exarato admonitus, atq; adiutus, in quo ſcriptũ erat, *appellat.* quid ſit autẽ tacitum, aut legentem appellare, ſciunt omnes, qui Latine ſciunt. Verùm tamen minus exercitatos exempla docebunt. Cic. in Bruto, *Videor enim iam te auſurus appellare, quoniam longo interuallo modò primùm animaduerti paullo te hilariorem.* idẽ epiſt. 2. lib. 1. *videbatur enim reconciliata nobis voluntas ſenatus eſſe, quod tùm dicendo, tùm ſingulis appellandis perſpe-* H *xeram.* Idem in orat. pro P. Quinctio, *Tunc appellat vltro Næuium, vt quoniam, &c.* Idem lib. 15. epiſtol. *Tu mi Treboni, quando ad amorem meum aliquantulum diſcedens addidiſti: quo tolerantius feramus igniculum deſiderij tui, crebris nos litteris appellato.* Idem 1. lib. accuſ. *appellat heredem L. Anniũ, qui erat inſtitutus ſecundũ filiam. non enim mihi perſuadetur, iſtum ab illo prius appellatum: dicit ſe poſſe ei cõdonare edicto hereditatem.* Idem procemio accuſ. Verr. *Videt ad ipſum fornicem Fabianum in turba Verrem: appellat hominem, & ei voce maxima victoriam gratulatur.* Plautus in Trinum. *Iubet adire, aque appellare hũc. verùm auſculto perlubens: ſed metuo, ſi compellabo, ne aliam rem occipiat loqui.* Plus eſt autem tacitum aut legẽtem appellare, quàm appellare ſimpliciter. nam tacitum, aut etiam legentem appellare, interpellare eſt: quæ ſentẽtia

A huic loco cónuenit maximè. legentem autem, tacitúmve impellere, quid ſibi velit hoc loco, neſcio. hoc rātùm dicam, ſi Horatius, aut quis alius principem impelleret: non ſimplex, aut quouis ſermone moleſtus, aut communis ſenſus expers diceretur: ſed vel, vt inſanus, & mente captus, vinculis conſtringeretur: vel, vt audax, & ſceleſtus, ſupplicio afficeretur. nemo enim impellitur ſine grauiore ictu, vt vis verbi declarat. tribus, quattuórve exemplis cōtenti erimus. Cicero pro Plancio. *Etenim, ſiquando, vt fit, iactor in turba, nō illum accuſo, qui eſt in ſumma ſacra via, cum ego ad Fabij fornicem impellor: ſed eum, qui in me ipſum incurrit, atque incidit.* Idem in Cluentiana. *Præcipi-* B *tantem igitur impellamus, & perditum proſternamus.* Lucret. lib. 2. *Nec ſimile eſt, vt cùm impulſi procedimus ictu Viribus alterius magnis, magnóque coactu.* T. Liuius lib. 33. annalium. *& primò adeò acriter inuaſerunt, vt anteſignanos impulerint.* Horat. Od. 6. lib. 4. *aut impulſa cupreſſus Euro.* incidi & in aliū codicem veterem, vbi ad vocem *impellat*, aſcriptū erat, id eſt, alloquatur. cui annotationi ſi additum eſſet, *vltrò*, ſeu *prior*, vis verbi, quod ad hūc locum attinet, expreſſa eſſet. nam, qui appellat alterum, eum prior, aut vltrò affatur. Ineptiſſimè autē quidam legūt, *impellam*, cum ſit referendū, ad id, quod antecedit, *Simplicior quis at eſt? &c.*

QVOVIS SERMONE MOLESTVS.] licet hæc verba vel cum ijs, quæ antecedunt, cōiungere, hoc modo, *vt forte legentem, Aut tacitum* C *appellet, quouis ſermone moleſtus?* id eſt, cum ſit, vel qui ſit quouis ſermone moleſtus? vel ſeparatim legere, vt intelligamus eſſe verba eorum, qui hominem ſimplicibus moribus prǫditum inſectantur, & reprehendunt.

QVA'M TEM. IN NOSM. L. S.] nimia (inquit) hac ſeueritate, & aſperitate in amicos leuiter peccanteis, condicionem noſtram efficimus duriorem, nobíſq; (vt ita dicam) legem grauiſſimam imponimus. Nam cùm ab omni vitij labe nemo ſit purus, nec integer, non dubium eſt, quin eadem lex ſit in nos valitura, quam in alios tulerimus.

NAM VIT. NEMO SINE N.] ſic Theognis, Εἴ τις ἁμαρτωλῇσι φίλων ἐπὶ D παντὶ χολῷτο, Οὔποτ' ἂν ἀλλήλοις ἄρθμιοι, οὐδὲ φίλοι Εἶεν· ἁμαρτωλαὶ γὰρ ἐν ἀνθρώποισιν ἕπονται Θνητοῖς, Κύρνε, θεοὶ δ' οὐκ ἐθέλουσι φέρειν. id eſt, Si quis ob amicorum peccata, & ob quoduis delictum ſtomacheтur: numquam inter nos concordes, & amici eſſe poſſimus. peccata enim, Cyrne, mortaleis omneis comitantur: ſoli dij ferre nō poſſunt. Idem, Οὐδένα παμπήδην ἀγαθὸν, καὶ μέτριον ἄνδρα Τῶν νῦν ἀνθρώπων ἠέλιος καθορᾷ. id eſt, neminem prorſus bonum, & moderatum virum eorum, qui nunc ſunt, hominum ſol aſpicit. & auctor epigrāmatis illius, quod eſt in oratione Demoſth. περὶ στεφάνου, in extr. Μηδὲν ἁμαρτεῖν ἐστὶ θεῶν, καὶ πάντα κατορθοῦν Ἐν βιοτῇ· μοίρας δ' οὔτι φυγεῖν ἔπορεν quos verſus ſic verti, *Nil peccare dei eſt, neque falli in rebus agendis: Sed fati legem non licet effugere.* Et Themiſt. iunior oratione 3. ἐπεὶ δὲ τὸ μηδὲν ἁμαρτεῖν ἔξω τῆς φύσεως κεῖται τῆς ἀνθρωπίνης, &c. quoniam igitur nihil peccare extra naturæ humanæ ſortem poſitum eſt, &c.

AMICVS DVLC. VT ÆQV. E. CV'M M.] id eſt, quo tempore amicus virtutes meas cū vitiis comparat, propendeat in virtutes noſtras numero plureis (ſi modò plures ſint meæ virtutes, quàm vitia) earúmque pondere vitia noſtra eleuet. poteſt & particula *cum* pro coniunctione accipi, hoc modo, mea bona cum vitiis compenſet: deinde ſequetur ἀσυνδέτως: pluribus hiſce, &c. ego tamen illo modo malo.

HAC LEGE IN TRVT.] id eſt, hac lege, F eadem erga eum adhibebitur æquitas, ac lenitas. trutina nomen eſt Latinū, à Græco τρυτάνη ductum: quod ſignificat eam libræ partem, per quā horſum & illorſum vergit lingula, ſeu examen: anſam appellant Latini, nomine tranſlato. Sunt enim hæ libræ, ſeu bilancis parteis: trutina, tracta & paullum deflexa à Græco nomine τρυτάνη: quod nomē à verbo τρύεσθαι dictum eſt, hoc eſt fatigari, & laborare: examen, quod eſt lingula, quæ cùm in neutram partem inclinatur, ſed medio anſæ puncto reſpondet, fit ἰσοῤῥοπία, id eſt, æquamentum, ſeu æquilibrium: iugum, à cuius extremis duobus pendent lances: lances binæ, quæ à Græcis dicūtur πλάστιγγες παρὰ τὸ πλάτος à latitudine: in quarum altera ponitur pondus ſiue plumbeū, ſiue æreum: in altera res, quæ G penditur, ſeu ponderatur. pendent autem lances è iugo ſingulæ ternis funibus ab inferiore parte in tribus punctis pari interuallo inter ſe diſtantibus, annexæ: à ſuperiore autem, id eſt, ea, qua iugo funes adhærent, funes in vnū colliguntur & coëunt. QVI, NE TVB. PROP.] id eſt, qui vult ſibi ab amico ſua peccata ignoſci grauiora, ignoſcat ei leuiora. ἀλληγορία eſt.

DENIQVE QVATIN. EXC.] Ingreditur diſputationem aduerſus Stoicos, quorum vnum è multis hoc erat decretum, omnia peccata eſſe paria. Quandoquidem (inquit Horatius) vitiis carere non poſſumus, neque fieri vllo pacto H poteſt, vt peccata, ſiue à natura ſint inſita, ſiue mala conſuetudine contracta, funditus exſtirpemus: cur non ea diſtinguimus, & pro cuiuſque grauitate, aut leuitate pœnas irrogamus? Quidā libri veteres habēt *excindi*, ſeu *exſcindi*: quod non diſplicet, vt ſit à verbo *exſcindo* ſcilicet. nam alterum, quod hîc editum eſt, à verbo iuncto *excído*, cuius eſt ſimplex *cædo*, deductum eſt.

QVATINVS] quoniam. vt Od. 24. lib. 3. *quatinus, heu nefas, Virtutem incolumem odimus.* & Sat. 4. lib. 2. *Quatinus ima petit voluens aliena vitellus.*

CVR NON POND. MOD. ES. R.] cur non ratione peccata ponderamus, & metimur, vt pœnæ ſint peccatis æquales?

TEPIDVMQVE LIGVRR. IVS] id eſt,

A eſt, paulatim & leuiter delibarit, ſeu exſorbuerit. Eſt enim ligurrire, eleganter, & paulatim, & ferè cũ faſtidio delibare, ac decerpere, ἀπὸ τοῦ λιγυροῦ, *quod eſt ſuaue*, inquit Donat. in Eunuch, ad illũ locũ, *Quæ dum foris ſunt, nihil videtur mũdius, Nec magis compoſitum quicquam, nec magis elegans: Quæ cum amatore ſuo cùm ſunt, ligurriunt, Harum videre ingluuiem*, &c. idem eadem comœd. ſup. *Hominem haud impurum, patria qui abligurrierat*, ſeu (vt alij legunt) *obligurrierat bona. Abligurrierat* (inquit ille) *id eſt, ſuauibus eſcis conſumſerat. Nam* ἀπὸ τοῦ λιγυροῦ *eſt ligurrire: & λιγυρὸν Græci ſuaue appellant.* Nonius Marc. producit teſtem hunc locum, & ligurrire interpretatur, de-
B guſtare. *vnde* (inquit) *abligurrire, multa auidè conſumere.* vtitur Hor. hoc eodem verbo ſat. 4. lib. 2. *ſeu puer vnctis Tractauit calicem manibus, dum furta ligurrit.* M. Tull. lib. accuſ. 2. poſuit tranſlatè. *non reperietis hominem timidè, nec leuiter hæc improbiſſima lucra ligurrientem: deuorare omnem pecuniam publicam non dubitauit.* Hoc verbum autem duobus rr. ſcribendum eſſe viri docti cenſent, & in libris calamo exaratis omnibus præterquàm in Torneſ. ita ſcriptum eſt. fortaſſe autem acceſſit r. vt producatur. neque verò eſſem auſus princeps vulgatam ſcripturam immutare, niſi mihi Faërnus, vir acerrimi iudicij auctor fuiſſet, vt ita typis excudendum curarem.

LABEONE INSANIOR] M. Antiſtium
C Labeonem carpẽs, Auguſto aſſentatur. Nam hic Labeo vſque adeò fuit liber, & contumax, vt etiã Auguſto ſæpe reſtiterit, ac reſponſarit.

QVOD NISI CONC. HAB. INS.] quod niſi ignoſcas, meritò poſſis inſuauis haberi, atque acerbus. *inſuauis, acerbus* dixit ἀσυνδέτως, quod genus alibi notabimus.

ODISTI, ET FVGIS, &c.] quamuis leue admodum ſit amici peccatum, odiſti eum tamẽ, & fugis, vt Druſonem fæneratorem debitor. Hic Druſo, ſiue, vt habent alij libri, *Ruſo*, fænerator erat, & hiſtoriarum ſcriptor, ſuorum ſcriptorum nimius amator, nimiúſque admirator. Itaque cũ à debitoribus ſortem, aut vſuras ad diem nõ ab-
D ſtulerat, eos ſuarum hiſtoriarum recitatione malè multabat. Erat enim iis grauiſſimæ pœnæ inſtar audire Druſonis hiſtorias, vtpote indoctè ſcriptas.

QVI] debitor æris, non nominatus.

TRISTES KALENDÆ] Kalendis pecuniam & collocabant in fænore, & quæſtu, vt ſuprà Od. 3. epod. *Quærit Kalendis ponere*: & exigebant, vt hoc loco. triſtes autem, nempe debitori. vide quæ ad Od. illam 3. annotauimus.

MERCEDEM] vſuram. vt ſaty. 2. *Quinas hic capiti mercedes exſecat.*

EXTRICAT] explicat, expedit, & ita diſſoluit.

PORRECTO IVG.] ſignificat, ita fuiſſe iniucundam, ac moleſtam debitoribus recitationem illam, vt vltro iugulum Druſoni, ſeu Ruſoni, præbere, & iugulari mallent, quàm audire: vel vt viderentur iam iam, quaſi iugulandi, iugulum E
præbere. Druſo ſcilicet recitandis ſuis hiſtoriis debitores ſuos occidebat. ſic lib. de arte poët. *Indoctum, doctúmque fugat recitator acerbus: Quem verò arripuit, tenet, occiditque legendo. Non miſſura cutem, niſi plena cruoris hirudo.*

CATILL. EVANDRI M. T.R.] paruum catinum, quo vſus ſit Euander: ex quo intellige antiquiſſimum. Euander Pallantis Arcadiæ regis nepos, patre interfecto in Italiam vênit, expulſiſque Aboriginibus, ea loca, vbi nunc Roma eſt, occupauit. vide Virg. lib. 7. Æneid. Alij Euandrum cælatorem, aut figulum, & plaſtam ætate Horatij fuiſſe dicunt. à quibus diſſentio. F
Catinum (inquit Varro) *dicunt Siculi, vbi aſſa ponebant.*

COMMISSA FIDE.] id eſt, fidei. arcana quædam conſilia ſuæ fidei commiſſa. *fide* enim pro fidei poſitum: vt apud Virg. Georg. 1. *Libra die, ſomnique pares vbi fecerit horas.* idem lib. 1. *Munera, lætitiámque die.* & ſuprà Od. 7. lib. 3. *Conſtantis iuuenem fide.*

SPONSÚMVE NEGARIT] promiſſum vel ſuo nomine, vel alieno, infitiatus ſit. epiſt. 1. lib. 2. *Hic ſponſum vocat, hic auditum ſcripta, &c.*

QVEIS PARIA ESSE F. P.] Nunc apertè Stoicos exagitat.

SENSVS, MORÉSQVE REPVGN.] ſic M. Tullius de finib. lib. 4. *In prima igitur conſtitutione Zeno tum à natura receſſit: cúmque ſummum* C
bonum poſuiſſet in ingenij præſtantia, quam virtutem vocamus, nec quicquam aliud bonum eſſe dixiſſet, niſi quod eſſet honeſtum: nec virtutem poſſe conſtare, ſi in cæteris rebus eſſet quicquam, quod aliud alio melius eſſet, aut peius: his propoſitis tenuit prorſus conſequentia, &c. ſequitur mox. *Omneis, qui non ſapientes ſunt, æquè miſeros eſſe: ſapienteis omneis, ſummè beatos eſſe: rectè facta omnia æqualia: omnia peccata paria: quæ magnificè primò dici videntur, conſiderata minus probantur: ſenſus enim cuiuſque, & natura rerum, atque ipſa veritas clamat quodammodo non poſſe ſe adduci, vt inter eas res, quas Zeno exæquaret, nihil intereſſet.* Fuit autem Zeno Stoicæ diſciplinæ auctor, Polemonis auditor.

ATQVE IPSA VTILITAS, IVSTI] H
ſequitur hoc loco Horat. quorumdam philoſophorum opinionem, qui exiſtimabant nullũ ius eſſe, nullum iuſtum natura: ſed hæc omnia ab vtilitate eſſe nata, & profecta, id eſt, propterea leges eſſe latas, & iura deſcripta, quia ſine iure, & legibus ſocietas humana incolumis conſeruari non poſſet: qua de re mox plura dicemus.

CÙM PROREPSERVNT] cùm ſenſim è terris in lucem exſtiterunt, & proceſſerunt.

MVTVM, ET TVRPE PECVS] id eſt, homines illi recentes, à pecudibus parum admodùm differentes, nondum ſcilicet ſermonis vſu, nec ciuili cultu reperto, nondum denique legibus vllis conſtitutis. ſic Lucretius lib. 5. *Multáque*

A *per calum ſolis voluentia luſtra Volginago vitam tractabant more ferarum.* Mutum, id eſt, ἄλογον, rationis & orationis expers, non quòd reuera tales eſſent primi homines, ſed quòd victu & cultu parum à mutis animantibus differrent, vt diximus.

GLAND. ATQVE CVB.] id eſt propter victum, & locum, vbi cubarent. glans primorum & ferorum illorum hominum victus fuit: ex quo illud, ἅλις δρυός: ſatis quercus. Lucret. lib. 5. *Glādiferas inter curabant corpora quercus Plerūque* &c.

VNGVIBVS, ET PVGN.] ſic Lucret. lib. 5. *Arma antiqua manus, vngues, dentéſque fuerunt, Et lapides, & item ſiluarum fragmina, rami.*

QVÆ PÒST FABR. VS.] Hæc fuit ætas
B ferrea, vt poëtæ volunt. Aratus. Χαλκείη γενεὴ προτέρων ὀλοώτεροι ἄνδρες, Οἳ πρῶτοι κακόεργον ἐχαλκεύσαντο μάχαιραν. Εἰνοδίην: πρῶτοι δὲ βοῶν ἐπάσαντ' ἀροτήρων: quos ſic Latinos fecit M. Tullius. *Ferrea tum verò proles exorta repente eſt: Auſáque funeſtum prima eſt fabricarier enſem, Et guſtare manu victum, domitúmque iuuencum.*

DONEC VERBA, QVIBVS V. S.] Plato in Cratylo vult, nomina rebus conſilio eſſe impoſita: docétque, eum, qui primus nomina fabricatus ſit, quem ὀνοματουργὸν nominat, ὀνοματοθέτου munere functum eſſe, nomináque cuique rei accommodata impoſuiſſe: ex dialectici præſcripto tamen: quemadmodum faber guberna-
C culum efficit præcipiente; & præeunte gubernatore. admonendus autem eſt lector minus exercitatus in libris Platonis, in eo dialogo corruptè legi νομοθέτης, cùm legendum ſit ὀνοματοθέτης. ſimile errarum admiſſum à librariis primo libro ὑπὲρ. ἀναλ. (ſic enim vulgò nominant) indicauit mihi Muretus. Nam vbi νομοθετῆσαι legitur, legēdū ὀνοματοθετῆσαι. hoc modo, Εἰ δὴ δεῖ ὀνοματοθετῆσαι, ἔστω τὸ οὕτω λέγειν, κατηγορεῖν. vbi omnes interpreres vitioſa ſcriptura decepti, lapſi ſunt, præter veterem. Lucret. lib. 5. à Platone diſſentiens, ex ſententia Epicuri ait, naturam & vtilitatem ab hominibus voces ad ſignificandum aptas, ſermonémque expreſſiſſe: neque vnū aliquem nomina rebus impoſuiſſe: his verſibus.
D *At varios linguæ ſonitus natura ſubegit Mittere, & vtilitas expreßit nomina rerum, Non alia longè ratione, atque ipſa videtur Protrahere ad geſtum pueros infantia linguæ, Cum facit, vt digito quæ ſint præſentia, monſtrent. Sentit enim vim quiſque ſuam, quoad poßit abuti,*&c. ſequuntur hæc deinceps, *Proinde putare aliquem tum nomina diſtribuiſſe Rebus, & inde homines didiciſſe vocabula prima, Deſipere eſt. nam cur hic poſſet cuncta notare Vocibus, & varios ſonitus emittere lingua: Tempore eodem alij facere id non quiſſe putentur?*

DEHINC ABSISTERE BELLO, OPP.] M. Tull. lib. 1. de inuentione, & lib. 1. de Orat. ad Qu. fratr. & in orat. pro Sextio, ait, primos illos homines, cùm primò diſperſi eſſent, & vagi, poſteà vi eloquentiæ, & prudentia paucorum, vnum in locum eſſe congregatos, atque à fera, a- E
greſtique vita, ad humanum cultum, ciuilémque ſocietatem deductos: & conſtitutis iam ciuitatibus, vrbibúſque cónditis, leges ab eis, & iura, iudiciáque fuiſſe deſcripta. Horatius hāc vim aſcribit poëtis, & muſicis: qui iidem erant ſapientes, & eloquentes, in epiſt. de arte poët. *Silueſtreis homines ſacer, interpreſque deorum, Cædibus & victu fœdo deterruit Orpheus.* qua de re ad illum epiſtolæ ad Piſones locū nonnihil dicemus. & ad Od. 10. lib. 1. plura diximus. cū his Horatianis congruūt illa Iſocratis in Nicocle. Ἐγγενομένου δὲ ἡμῖν τοῦ πείθειν ἀλλήλους, καὶ δηλοῦν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς περὶ ὧν ἂν βουληθῶμεν, οὐ μόνον τοῦ θηριωδῶς ζῆν ἀπηλλάγημεν, ἀλλὰ καὶ συνελθόντες πόλεις ᾠκίσαμεν, καὶ νόμους ἐθέμεθα. id eſt, Eò autem quòd innata eſt in nobis fidei inter nos
faciendæ, & voluntatum, cogitationúmque no- F
ſtrarum declarandarū facultas, non ſolùm agreſti, & ferino viuendi genere liberati ſumus, verùm etiam vna congreſſi, & conciliati & vrbes condidimus, & leges tulimus. quem locum retulit Muret. in lib. var. lect.

OPPIDA] M. Tull. lib. 1. de gloria, oppida ex eo appellata eſſe exiſtimat, quòd opem darēt: alij, quòd eò opes ſuas homines conferant. Varro lib. 4. de ling. Lat. vel ab ope, quòd muniūtur opis cauſa, vel quòd opere munibāt mœnia, quo tutius eſſent.

ET PONERE LEGES] ita natæ ſunt le- G
ges ex vtilitate. nam cùm anteà primi illi homines more ferarum viuerent, & valentiſſimus, ac robuſtiſſimus quiſq; imbecilliorem, & infirmiorem opprimeret, atque hoc modo omnium ferè vita eſſet ſollicita, infeſta, & iniuriæ expoſita, quòd nemo ita viribus ſuis confideret, vt vel ab inſidiis, vel ab aperto finitimorum bello ſecurus eſſe poſſet: tādē partim his incōmodis conflictati, partim ſapientium oratione adducti, belli gerendi finem fecerunt, vrbeis condiderunt, leges & tulerunt, & ſibi imponi paſſi ſunt. Quæ teſtimonio Lucretij confirmantur, lib. 5. *Inde magiſtratum partim docuere creare: Iuráque conſtituêre, vt vellent legibus vti. Nam genus humanum defeſſum vi colere æuum, Ex inimicitiis lāguebat. quo magis ipſum* H
Sponte ſua cécidit ſub leges, arctáque iura. Acrius ex ira quòd enim ſe quiſque parabat Vlciſci, quàm nunc conceſſum eſt legibus æquis, Hanc ob rem eſt homines pertæſum vi colere æuum, &c. *ponere leges* autē Græco & more, & ſermone dictum eſt, θεῖναι νόμους.

NAM FVIT ANTE HEL.] id eſt, fuerunt enim ante Helenam aliæ mulieres, è quibus belli cauſæ natæ ſunt: fuerunt alij ante Paridem adulteri. Athen. libro 13. complureis mulieres enumerat, quæ belli principia, cauſáſque præbuerint: & Herodotus lib. 1. prima inter Græcos & barbaros bella ob fœminas hinc & illinc raptas orta eſſe oſtendit.

TETERRIMA BELLI CAVSA:] ſic habent plerique omnes libri veteres, & ita legendum,

A dum, non, vt vulgati, *deterrima*.

Qvos Venerem incertam, &c.] ſic Lucret. lib. 5. *Et Venus in ſiluis iungebat corpora amantum. Conciliabat enim vel mutua quamque cupido, Vel violenta viri vis, atque impenſa libido, Vel pretium glandes, atque arbuta, vel pir.s lecta.*

Viribvs editior] viribus altior, id eſt, valentior, robuſtior.

Ivra inventa metv inivsti] Concludit Horat. iura non natura, ſed vtilitate valere & conſtare. quæ ſentētia fuit etiam veterum quorumdam philoſophorum, vt ex Platone multis locis cognoſcere licet. Atque in lib. quidem de leg. 10. ſcribit hanc eſſe ſententiam quo- B rumdam hominum, qui haberi volunt ſapientes, eorum omnium, quæ orta ſunt, quæ oriuntur, quæq; oritura ſunt, alia naturâ, alia arte, alia fortunâ cōſtare: verbi gratia, ignem, aquam, terram, animam, ſeu aëra natura, & fortuna vigere, & valere, non arte: cetera, quæ pictura, ars fabricandorum ſignorū, muſica, & artes omnes efficiunt, arte valere: ita Deos non natura, ſed arte, id eſt, quibuſdam legibus, & inſtitutis hominum conſtare. Iam honeſta quidem alia lege, alia naturâ valere: iuſta autem nulla eſſe naturâ: ſed homines aſſiduè inter ſe de iuſto, & iniuſto diſſidere, quotidiéque ea immutare. quæ porrò iuſta eſſe ſtatuerint, tum eſſe iuſta, lege ſcilicet, & arte, nō natura. Atque hæc loquuntur (inquit Plato) ſa- C pientes quidam apud adoleſcenteis homines, dicúntque id eſſe iuſtiſſimum, quod quis vi obtinuerit: vnde in adoleſcentium animis impietas ingeneratur, proinde ac ſi non ſint ij dij, quos lex animo, & cogitatione informare iubet. Idem in Gorgia eorum opinionem refellit, qui dicebant τὸ δίκαιον εἶναι τὸν κρείττω τοῦ ἥττονος ἄρχειν καὶ πλέον ἔχειν. id eſt, ius eſſe, vt, qui præſtantior eſt ſiue viribus, ſiue virtute, inferiori imperet, & plus eo obtineat. Cùm enim in eo dialogo Socrates multis verbis docuiſſet præſtare iniuriam accipere, quàm inferre: Callicles & Polus contrà diſputant, iniuriam inferre deterius eſſe, quàm accipere, natura: ſed lege conſtitutum eſſe con- D trarium ab hominibus imbecillis, ne præſtantioribus parēre cogerentur, néve ab illis ſpoliarentur. Quinetiam eos (quos dixi) imbecillos rerū nomina immutaſſe, ac peruertiſſe. nam, quod iuſtum ſit natura, id illos, vt iniuſtum haberetur, lege lata extorſiſſe: & contrà, quod iniuſtum eſt natura, vt iuſtum. exempli cauſa, ſi quis præſtantior ac potentior, deteriorem atque imbecilliorem ſpoliet, id iniuſtum eſſe dixiſſe, & iniuriam appellaſſe, cùm ſit iuſtum, & ius appellandum. Atque hæc quidem, & multo plura apud Platonem & ab illis contra iuſtitiam diſputantur, & à Socrate refelluntur. Horatius autem hoc loco eos ſequitur potiſſimùm, qui ius ab vtilitate natū eſſe volunt: quæ ſententia quamuis videatur probabilis, eſt tamen & falſa, & pernicioſa: ſaniúsque multo & verius eorum iudicium eſt, qui ſtirpem iuris à natura repetunt, quam ducem ſecuti probant, iura aut omnia, aut multo plurima, natura E valere: primùm propterea quòd homo ſolus ex omnibus animantibus rationis ſit particeps natura: lex autem, quæ iuſta ab iniuſtis diſtinguit, nihil aliud ſit, quàm recta ratio: deinde quòd homines congregabiles ſint natura: nulla autem ſocietas ſine iure & legibus diu incolumis manere poſſit: poſtremò quòd optimus quiſque iuſtitiā colat, improbiſſimus iniuſtitiam: vir bonus autem ſit optimus & veriſſimus rerum humanarū exiſtimator ac iudex, atque adeò regula, ſeu menſura: Itaque iuſtitiam, & iuris æquabilis deſcriptionem, vtilem illam quidem eſſe hominum ge- F neri, ſed non ideò ab vtilitate eſſe natam. Heſiodus quidem ſcribit hoc intereſſe inter feras, & homines, quòd illæ ſoleāt ſe mutuò vorare, quia non ſit illa inter eas iuris, & iuſtitiæ communitas: hominibus autem non ſit fas hac immanitate vti, propterea quòd Deus immortalis iura, legéſque eis dederit, quibus imbuti ac temperati iuſtitiam inter ſe colerēt. verſus Heſiodi ſunt hi,

Τόνδε γὰρ ἀνθρώποισι νόμον διέταξε Κρονίων
Ιχθύσι μὲν, καὶ θηρσί. καὶ οἰωνοῖς πετεηνοῖς
Ἐσθέμεν ἀλλήλους, ἐπεὶ οὐ δίκη ἐστὶ ἐπ' αὐτοῖς.
Ἀνθρώποισι δ' ἔδωκε δίκην, ἣ πολλὸν ἀρίστη
Γίνεται.

Idem paullo antè dixerat Iuſtitiam virginem eſſe, & Iouis filiam: quibus duobus perſpicuè ſignificat, eam & à Deo natam eſſe, & incorruptam atque inuiolatam eſſe tuendam: quod ita C non eſſet, ſi ab vtilitate ortum haberet. Et M. Tull. lib. 1. de legibus, iuris ortum à natura repetendum eſſe pluribus verbis oſtendit.

Fastósqve velis evolv. m.] & ſi velis annaleis explicare, ſeu replicare potius, & ita legere. Faſti, libri ſunt, in quibus totius anni, rerúmque, quæ per totum annum geſtę ſunt, fit deſcriptio.

Nec natvra potest i. s.] à diſſimili probare conatur, nihil eſſe iuſtū, aut iniuſtum natura, ſed hæc ſola vtilitate diſtingui: id eſt, vtilitatis cauſa conſtitutum eſſe, vt alia ſint iuſta, alia iniuſta: de bonis autem & malis longè aliter eſſe ſentiendum: bona enim à malis, fugienda ab expetendis natura, non vtilitate diſtingui. H

Nec vincet ratio hoc] Poſteaquam docuit, ius ab iniuria non natura, ſed vtilitate ſeparari, redit ad inſtitutum, vt refellat πολυθρύλλητον illud Stoicorum decretum, peccata eſſe paria. pendet autem hæc quæſtio à ſuperiore illa de iuris origine. Nam ſi iuſta & iniuſta natura valerēt, fortaſſe omnia iuſta eſſent æqualia, (quod enim per ſe, & natura eſt tale, neque vtilitate ponderatur, id non poteſt altero magis eſſe tale) idémque de iniuſtis eſſet ſentiendum: ex quo efficeretur vt peccata eſſent æqualia, cùm peccata omnia ſint iniuſta. Nunc autem cum ab vtilitate ius & iniuria originem, principiúmque duxerint (vt vult Horatius) ſequitur vt, quemadmodum alia alijs ſunt vtiliora, & inutiliora: ita

A alia aliis ſint & iuſtiora,& iniuſtiora:ergo vt etiã
alia peccata aliis ſint grauiora,aliáque aliis leuio-
ra. ſic loquitur autem ſatyra 3. lib. 2. *Vincit enim
ſtultos ratio inſanire nepotes.*

TANTVND. VT PECC. IDE'MQVE]
id eſt, tam grauiter peccet. notauimus hoc lo-
quendi genus,*idem peccat*,in epiſt.de arte poët.

QVI TENEROS CAVLEIS ALIENI
FR.] non dubiũ eſt,quin Draconis leges reſpe-
xerit,quod vidit Simeo Boſius Lemouix:quæ vſ-
que adeò acerbæ & crudeles fuerunt, vt omni-
bus fere peccatis mors eſſet in pœnam conſtitu-
ta. Atque ob eam cauſam Demades orator non
atramento,ſed ſanguine ſeriptas eſſe dixit, vt re-
B fert Plutarcbus in Solone:vbi, quod ad hunc lo-
cum planè pertinet, hoc quoque tradit, illius
legibus eos,qui olera,aut poma furati ſint, æquè
graui pœna affici, atque ſacrilegos & patricidas.
Verba Plutarchi ſunt hæc: καὶ τοὺς λάχανα κλέ-
ψαντας, ἢ ὀπώραν, ὁμοίως κολάζεσθαι τοῖς ἱε-
ροσύλοις, καὶ ἀνδροφόνοις.

NOCTVRNVS LEGERIT] id eſt,noctu,
vt ſup.annot.ad Od.16.epod. *ſacra legerit* autem,
ſacrilegium admiſerit:rem ſacram furatus ſit,ſeu
compilarit.Lucill. lib. 28. *Omnia viſcatis manibus
leget,omnia ſumet.*

ASSIT REGVLA P.] id eſt, ſi peccata
ſunt inæqualia,vt re vera ſunt, debent & pœnæ
eſſe inæquales,id eſt peccatis æquales.

C NE SCVTICA] id eſt loro. vox Græca eſt,
σκύτος enim corium, & σκυτεύς,cerdonem,ſeu
ſutorem ſignificat.

NAM, VT FERVLA CÆDAS,&c.]oc-
currit iis,quæ poterat Stoicus dicere, hoc modo:
non vis Horati,eum,qui ſcutica, ſeu loro, id eſt,
minore pœna dignus ſit,flagello cædi,id eſt, gra
uiore pœna affici.cur nõ eadem opera vetas, ne,
qui grauiorem pœnam meritus ſit, ferula cæda-
tur?quia non vereor(inquit Horat.) ne id facias,
cùm furta latrociniis paria eſſe dicas, & mineris
te vtraq; peccata pari pœna caſtigaturũ, ſi regiã
poteſtatem adeptus ſis. attendat autem lector
Latini ſermonis ſtudioſus,nõ eſſe hoc ordine vo
cabula collocanda,*non vereor vt ferula cadas*.nam
D qui ita loquitur,*vereor vt cadas*, vult cædi, & vi-
detur ita dicere: *vereor ne non cadas*.qui hoc mo-
do autem, *vereor ne cadas*,non vult cædi: & con-
trà:ſi quis ita loquatur,*non vereor ne cadas*,hoc ſi-
gnificat,*ego non dubito quin non ſis caſurus*, vel *con-
fido te non caſurum*:& ſi quis ita, *nõ vereor vt cadas*,
hoc innuit,*non vereor ne non cadas: mihi dubium nõ
eſt,quin ſis caſurus: confido te eſſe caſurum*. non ſunt
igitur hæc verba ita diſponenda, *non vereor,vt fe-
rula cadas meritum maiora*, &c. alioqui Horatium
aliud,quàm ſentiat,loquentem faceremus. nam
hoc ſentit Horatius, hócque à nobis vult audiri,
atque intelligi, *non vereor ne cadas ferula*, id eſt,
certò ſcio, te ferula non eſſe cæſurum eum, qui
pœnas ſit meritus grauiores. quid igitur dice-
mus?Horatium minus Latinè eſſe locutum? mi-
nimè verò. confugiendum igitur eſt ad id, quod E
roties iam dixi,particulam *vt*, non eſſe eum ver-
bo *vereor*,coniungendam,ſed totam illam, quæ
antecedit,orationem,ſuo loco, & ſeparatim eſſe
legendam, hoc modo: *Nam vt ferula cadas eum,
qui maiores pœnas ſit meritus:non vereor*,ſubaudi, *ne
id facias*,id eſt,ſcio te iſtuc non facturum. exem-
pla autem è bonis ſcriptoribus ſumta,quis ſit hu
ius verbi & ſimilium vſus,nos docebũt. Terent.
in Andr. *haud vereor, ſi in te ſolo ſit ſitum: ſed, vim
vt queas ferre*.ibid. *id paues ne ducas tu illam: tu au-
tem vt ducas*,id eſt, *ne non ducas*. M. Tull. ad Att.
lib.7. *tamen vereor vt his ipſis contentus ſit*, &c. id
eſt,*ne non contentus ſit*.Idem lib.2. *Videris vereri vt
epiſtolas illas acceperim*. Idem epiſt. 1. ad Torquat.
lib.6. *cuius tanti mali, quamuis doctis viris multa di-
cant,tamen vereor vt conſolatio vlla poßit vera repe-
riri,præter illam, quæ tanta eſt, quantum in cuiuſque* F
animo roboris eſt,atque neruorum,&c.vel legendum
ne conſolatio nulla. nam vulgata ſcriptura mendo-
ſa eſt.Idem ad Terentiam. *Vereor vt Dolabella ip-
ſe ſatis vobis prodeſſe poßit*. Idem orat.contra Rull.
ad popul. *hoc quia vos fœdus non iuſſeritis, veretur
Hiempſal vt ſatis firmum ſit, & ratum*. Idem lib.1.
de Orat.ad Qu. fratr. *ſed illa duo,Craſſe,vereor vt
tibi poßim concedere*. idem orat. pro Quinctio, *ta-
ménne vereris, vt poßis hac contra Hortenſium defen-
dere?* Horat.ſat.1.lib.2. *ô puer, vt ſis vitalis, metuo*.
Cæſar lib. 5. de bello Gall. *Labienus veritus, ſi ex
hibernis fuga ſimilem profectionem feciſſet, vt hoſtium* G
*impetum ſuſtinere poſſet, præſertim quos recents victo-
ria efferri ſciret*, &c. ſic enim habent cod. calamo
exarati. Veniamus ad exempla alterius locutio-
nis,*vereor,ne*: cuius quidem ſententia priori còn
traria eſt. Terent.in Eunuch. *Miſeram me, vereor
ne illud grauius Phædria tulerit*, &c.idem in Andr.
hei vereor,ne quid Andria apportet mali.in Hecyra.
*vereor,ſi clamorem eius hic crebrò exaudiat, Ne par-
turire eam intelligat*. ibid. *ſimul vereor Pamphilum,
ne orata noſtra nequeat diutius celare*. idem Phorm.
vereor ne iſtæc fortitudo in neruum erumpat denique.
ibid. *hei vereor lenonem, ne quid ſuat*. M. Tull.in
Lælio, *neque enim verendum eſt,ne quid éxcidat,aut
ne quid in terram defluat*. Ibid. *ſin autem illa vereor,
ne idem interitus ſit animorum, & corporum*,&c.qui
locus mendosè in vulgatis codicib. legitur, *vt* H
idem interitus. epiſt. ad C. Cœlium C. F. vltima,
lib.3. *verebar ne id ita caderet, quod etiam nunc ve-
reor, vt antè quàm tu in prouinciam veniſſes, ego de
prouincia decederem*. & pro M.Marcello, *vereor ne
hoc,quod dicam,non perinde intelligi auditu poßit, at-
que ego ipſe cogitans ſentio*. vbi mendosè legitur
vulgò *vereor vt hoc, quod dicam*. Virg. in Palæm.
*ipſe Næram Dum fouet, ac, ne me ſibi præferat illa,
veretur, Hic alienus*,&c.

ET MAGNIS PARVA,&c.] id eſt, &
mineris te ſimilem pœnam ad leuia peccata vin-
dicanda adhibiturum,atque ad grauia. *ſimili fal-
ce recidere* poſuit pro eo, quod eſt, ſimili pœna
coërcere.pœnis enim deterrentur ac reuocantur
impro-

A improbi à flagitiis ac maleficiis : atque ita maleficia pœnis reciduntur. falce autem ſimili magnis dixit more Græcorũ, ὁμοίᾳ τοῖς μεγάλοις: ſimili atque magna peccata reciduntur.

SI DIVES, QVI SAP.] Stoicos irridet hoc modo, Quid opus eſt iſta condicione, *ſi tibi regnum Perm. homines?* nónne hoc veſtrum eſt, ſapientem eſſe diuitem, ſutorem, formoſum, atque etiam regem ? quid igitur vetat, quominus poteſtate regia vtaris ? & cur id, quod habes, optas, quaſi deſit ? cum hoc loco congruit ille, epiſt. 1. lib. 1. *Ad ſummam ſapiens vno minor eſt Ioue, diues, Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum.* ſed illic ſeriò loquitur, hîc iocò. M. Tullius lib. 3. B de finibus in extremo, ſub Catonis perſona talẽ deſcribit ſapientem, his verbis, *rectius enim appellabitur rex, quàm Tarquinius, qui nec ſe, nec ſuos regere potuit: rectius magiſter populi, quam Sylla, &c. rectius diues, quàm Craſſus, qui niſi eguiſſet, numquam Euphratem nulla belli cauſa tranſire voluiſſet, &c. rectè etiam pulcher, rectè ſolus liber, rectè ſolus inuictus.*

SVTOR TAMEN EST SAPIENS] ſapiens eſt ſutor bonus (inquit Stoicus) τῇ δυνάμει, οὐ τῇ ἐνεργείᾳ. id eſt, poteſtate, non vſu, neque functione muneris.

QVÒ?] id eſt, quò iſtuc pertinet ? vt ſuperiore ſatyra, *quò res hæc pertinet?* alij interpretantur, quo modo ? alij legunt *qui?*

VT, QVAMVIS TACET HERM.] de C Hermogene ſup. ſaty. 2. vt cantor eſt Hermogenes (inquit) etiam ſi taceat. (habitu enim cantor eſt, dum tacet : ἐνεργείᾳ autem cantor eſt, dum canit) ita & ſapiens, conſul, diues, formoſus eſt τῇ δυνάμει, καὶ τῇ ἕξει, id eſt, poteſtate & habitu.

VT ALFENVS] more ſatyrico, id eſt vrbano & faceto, Alfenum quendam Cremonenſem irridet, qui cùm ſutrinam primùm feciſſet, deinde clauſa ſutrina Romæ iuri ciuili Seruio Sulpicio magiſtro operam nauaſſet, iuriſconſultus clariſſimus euaſit, conſulatum adeptus eſt, honorificentiſſimóque funere elatus eſt. De eo fit locis aliquot in pandectis iuris ciuilis mentio.

D EST OPIFEX SOLVS:] ſic ſcriptum, & diſtinctum eſt in duob. cod. Vatic. Iann. Faër. Torneſ. Rainutij Card. Nicotiano, Ruſſard.

VELLVNT TIBI BARB.] ſignificat, ita inepta, & ſtulta loqui Stoicos, vt etiam à pueris irrideantur : vel ita non eſſe regem, ſapientem Stoicum, vt pueri ei barbam vellant : id eſt eum contumelioſe illudant: neque ille eos alia ratione, aut alia vi arcere poſſit, quàm fuſte, aut baculo: quod minime eſt regium. non celabo lectorẽ in aliquot codicib. antiq. ſcriptum eſſe *vellent*.

LASCIVI] proterui, ad iocandum, ludendúmque natura procliues ac parati. tranſlatè dixit ſup. oda 46. lib. 1. Laſciuas ederas. At propriè oda 19. eod. lib. laſciuam licentiam.

QVOS TV NISI FVSTE COERC. VRG. T.] id eſt, quos niſi fuſte abigis, te vt inſanum quendam, & mente captum vrgent, & ſe- E ctantur: id eſt ſectabuntur, atque vrgebunt. ſolẽt autem pueri mente captos, & fatuos circumſiſtere, ac ſectari: quod & M. Tullius oſtendit lib. 4. accuſ. de Theomnaſto quodam, his verbis, *Retinere incipit tabulã Theomnaſtus quidam ridiculè inſanus, quem Siracuſani Theoractum vocant: qui illic eiuſmodi eſt, vt eum pueri ſectentur : vt omnes, cum loqui cœperit, irrideãt:* vel ſic, quos tu niſi fuſte coërces, & repellis, vrgeris, id eſt continuò vrgeberis puerorum turba, te circumſiſtente, téque irridente, atque illudẽte, neque quicquam tuam poteſtatem regiam pertimeſcente.

VRGERIS TVRBA] cod. 1. Vatic. & Iann. F habent, *Vrgueris*, vt ſæpe alibi.

RVMPERIS] clamore : ſic M. Tull. lib. 7. epiſt. *Dirupi pene me in iudicio Galli Caninij familiaris tui.* vel iracundia, & dolore.

DVM TV QVADRANTE LAV.] concludit neque ſapientem, regem eſſe dicendum, quamdiu, vt vnus de multis, quadrante lauatur, & ab vno Criſpino comite deducitur, cùm reges & in domibus ſuis regiis de ſuo lauent, & quamplurimos habere ſoleant ſtipatores : neque vera eſſe Stoicorum decreta, *peccata eſſe æqualia, ſapiẽtem nunquam ignoſcere, nunquam miſereri, &c.* Erat autem quadrãs, merces balneatoris. M. Tull. pro Cœlio, de Clodia. *niſi forte mulier potens quadrãtaria illa permutatione familiaris facta erat balneatori.*

STIPATOR] comes, ſatelles, δορυφόρος. nã G ſtoicum alloquitur, qui ſe regem eſſe prædicat. M. Tullius de Alexandro Pheræo, off. 2. *præmittebátque de ſtipatoribus ſuis qui perſcrutarentur arculas muliebreis &c.*

SI QVID PECCAVERO] aliquot libri manuſcr. habent, *ſiquid peccabo*: vnde amicus quidam meus, vir doctus, legendum exiſtimabat, *ſi quid peccaro*, propter vocem ſequentem initium capientem à duabus conſonãtibus. Sed nihil hoc me mouet, qui ſciam hoc ab Horatio non admodum ſtudioſè vitari. Sic enim ſat. 2. hoc lib. *niſi olenti in fornice ſtantem.* & ſat. 5. *inſani ridentes præmia ſcriba.* vt neque ab Homero, verbi gratia, ἰλιάδ. μ. δῖός τε Σκάμανδρος. *peccaro* tamen valde probo: & ita poſtea in vno cod. antiquiſſimo ſcriptum reperi. H

SATYRA 4.

EVPOLIS, atque Cratinus, Ariſtophanésque, poëtæ,
Atque alij, quorũ comœdia priſca virorũ eſt:
Si quis erat dignus deſcribi, quòd malus, aut fur:
Quòd mœchus foret, aut ſicarius, aut alioqui
Famoſus: multa cum libertate notabant.

A *Hinc omnis pendet Lucilius, hoſce ſecutus:*
Mutatis tantùm pedibus, numeriſq; facetus:
Emunctæ naris, durus componere verſus.
Nam fuit hoc vitioſus: in hora ſæpe ducẽtos,
Vt magnũ, verſus dictabat ſtans pede in vno:
Cũ flueret lutulẽtus, erat quod tollere velles:
Garrulus, atq; piger ſcribẽdi ferre laborem:
Scribẽdi rectè: nam vt multũ, nil moror. ecce
Criſpinus minimo me prouocat: accipe. ſi vis,
Accipiam tabulas. detur nobis locus, hora,
B *Cuſtodes: videamus vter plus ſcribere poßit.*
Dij benè fecerunt, inopis me, quòdq; puſilli
Finxerũt animi, rarò & perpauca loquentẽ.
At tu concluſas hircinis follibus auras
Vſque laborãteis, dum ferrum molliat ignis,
Vt mauis, imitare. beatus Fannius, vltro
Delatis capſis, & imagine: cùm mea nemo
Scripta legat, vulgò recitare timẽtis, ob hanc rem,
Quòd ſunt, quos genus hoc minimè iuuat, (vtpote plureis
Culpari dignos. quemuis media erue turba:
C *Aut ob auaritiam, aut miſera ambitione laborat.*
Hic nuptarum inſanit amoribus: hic puerorum:
Hunc capit argẽti ſplẽdor: ſtupet Albius ære:
Hic mutat merceis ſurgente à ſole ad eũ, quo
Veſpertina tepet regio: quin per mala præceps
Fertur, vti puluis collectus turbine, nequid
Sũma deperdat, metuẽs, aut ampliet vt rem.
Omnes hi metuunt verſus: odere poëtas.
Fænũ habet in cornu: lõgè fuge. dũmodo riſũ
Excutiat ſibi non hic cuiquam parcet amico.
D *Et, quodcumq; ſemel chartis illeuerit, omneis*
Geſtiet à furno redeunteis ſcire, lacúque
Et pueros, & anus. agedum pauca accipe cõtrà.
Primùm ego me illorũ, dederim quibus eſſe (poëtas,
Excerpã numero. neq; enim cõcludere verſũ
Dixeris eſſe ſatis: neq; ſi quis ſcribat, vti nos,
Sermoni propiora, putes hunc eſſe poëtam.
Ingenium cui ſit, cui mens diuinior, atque os
Magna ſonaturũ: des nominis huius honorẽ.
Iccircò quidam, comœdia, nécne poëma
Eſſet, quæſiuere, quòd acer ſpiritus, ac vis E
Nec verbis, nec rebus ineſt: niſi quòd pede certo
Differt ſermoni, ſermo merus. at pater ardẽs
Sæuit, quòd meretrice nepos inſanus amica
Filius, vxorem grandi cum dote recuſet:
Ebrius &, magnum quod dedecus, ambulet ante
Noctem cum facibus. numquid Pomponius (iſtis
Audiret leuiora, pater ſi viueret? ergo
Nõ ſatis eſt puris verſũ perſcribere verbis,
Quem ſi diſſoluas, quiuis ſtomachetur eodẽ,
Quo perſonatus pacto pater. his, ego quæ nũc, F
Olim quæ ſcripſit Lucilius, eripias ſi
Tempora certa, modóſque: &, quod prius ordine verbum eſt,
Poſterius facias, præponens vltima primis:
Non, vt ſi ſoluas, poſtquàm diſcordia tætra
Belli ferratos poſteis, portáſque refregit:
Inuenias etiam diſiecti membra poëtæ.
Hactenus hæc: aliàs iuſtum ſit, nécne, poëma.
Nũc illud tãtùm quæram: meritóne tibi ſit G
Suſpectum genus hoc ſcribendi. Sulcius acer
Ambulat, & Caprius, rauci malè, cúmque libellis,
Magnus vterque timor latronibus: at, (ſiquis, benè
Et puris viuat manibus, cõtemnat vtrumq;.
Vt ſis tu ſimilis Cœli, Birríque latronum:
Non ego ſim Capri, neque Sulci: cur metuas me?
Nulla taberna meos habeat, neque pila li- (bellos:
Queis manus inſudet vulgi, Hermogeniſq; Tigelli? H
Non recito cuiquam, niſi amicis, idq; coactus.
Non vbiuis, corámve quibuſlibet. in medio qui
Scripta foro recitent, ſunt multi: quíque la- (uantes:
Suaue locus voci reſonat concluſus inaneis
Hoc iuuat, haud illud quærenteis, num ſine ſenſu,
Tempore num faciant alieno. lædere gaudes,
Inquis: & hoc, ſtudio prauus facis. vnde petitum

Hoc

A *Hoc in me iacis? eſt auctor quis denique eorũ,*
Vixi cũ quibus? abſentem qui rodit amicum:
Qui non defendit alio culpante: ſolutos
Qui captat riſus hominũ, famamq́ dicacis:
Fingere qui nõ viſa poteſt: commiſſa tacere
Qui nequit: hic niger eſt: hunc tu Romane caueto.
Sæpe tribus lectis videas cenare quaternos:
E quibus vnus auet, quâuis aſpergere cũctos,
Præter eum, qui præbet aquam: pòſt, hunc quoque potus,
Cóndita cùm verax aperit præcordia Liber.
Hic tibi comis, & vrbanus, liberq́ videtur
B *Infeſto nigris. ego, ſi riſi quòd ineptus*
Paſtillos Ruſillus olet, Gorgonius hircum:
Liuidus, & mordax videor tibi? mẽtio ſiqua
De Capitolini furtis iniecta Petilli
Te coram fuerit: defendas, vt tuus eſt mos:
Me Capitolinus conuictore vſus, amicó-
Que à puero eſt: cauſáque mea permulta rogatus
Fecit: & incolumis lætor quòd viuit in vrbe.
Sed tamẽ admiror, quo pacto iudicium illud
C *Fugerit. hic nigræ ſuccus lolliginis: hæc eſt*
Ærugo mera: quod vitium procul afore chartis,
Atque animo prius, vt, ſi quid promittere de (me
Poſſum aliud, verè promitto. liberius ſi
Dixero quid, ſi forte iocoſius: hoc mihi iuris
Cũ venia dabis. inſeuit pater optim⁹ hoc mi,
Vt fugerẽ, exemplis vitiorũ quæque notãdo.
Cùm me hortaretur, parcè, frugaliter, atque
Viuerẽ vti cõtentus eo, quod mi ipſe paraſſet:
Nónne vides, Albi vt malè viuat filius? vtq́
D *Barrus inops? magnum documentum, ne patriam rem*
Perdere quis velit. à turpi meretricis amore
Cùm deterreret: Sectani diſſimilis ſis.
Ne ſequerer mœchas, cõceſſa cùm Venere vti
Poſſem: deprenſi nõ bella eſt fama Treboni,
Aiebat. ſapiens vitatu, quidque petitu
Sit melius, cauſas reddet tibi: mi ſatis eſt, ſi
Traditum ab antiquis morẽ ſeruare, tuámq́, E
Dum cuſtodis eges, vitam, famámque tueri
Incolumem poſſim. ſimulac durauerit ætas
Membra, animúmque tuum: nabis ſine cortice ſic me
Formabat puerum dictis: &, ſiue iubebat,
Vt facerẽ quid: habes auctorẽ, quo facias hoc:
Vnum ex iudicibus ſelectis obijciebat:
Siue vetabat: an hoc inhoneſtum, & inutile factu, (cùm
Nécne ſit, addubites: flagret rumore malo
Hic, atque ille? auidos vicinũ funus vt ægros F
Exanimat: mortíſq́ metu ſibi parcere cogit:
Sic teneros animos aliena opprobria ſæpe
Abſterrent vitiis. ex hoc ego ſanus ab illis,
Perniciem quæcumque ferũt, mediocribus, &, queis
Ignoſcas, vitiis teneor. fortaſſis & iſtinc
Largiter abſtulerit longa ætas, liber amicus,
Coſiliũ ꝓpriũ. neq́ enim, cùm lectulus, aut me
Porticus excepit, deſum mihi. rectius hoc eſt: G
Hoc faciens, viuam melius: ſic dulcis amicis
Occurrã: hoc quidam nõ bellè. nũquid ego illi
Imprudens olim faciam ſimile? hæc ego mecũ
Compreſſis agito labris. vbi quid datur oti,
Illudo chartis. hoc eſt mediocribus illis
Ex vitiis vnum: cui ſi concedere nolis,
Multa poëtarum veniat manus, auxilióque
Sit mihi. nã multo plures ſum⁹: ac veluti, te,
Iudæi, cogemus in hanc concedere turbam.

H

EVPOLIS, ATQVE CR.] hi fuerunt poëtæ comici veteris comœdiæ. de Eupoli M. Tull. epiſt. ad Attic. lib. 6. *Εὔπολιν τὸν τῆς ἀρχαίας quis non dixit ab Alcibiade nauigante in Siciliam deiectum eſſe in mare? &c.*

CRATINVS] interpretes Pindari εἰδ. ϛ. ὀλυμπ. profert hunc Cratini verſum in Bœotos, Οὗτοι δ' εἰσὶν συοβοιωτοὶ πεζοφόρων γένος ἀνδρῶν· id eſt, hi autem ſunt genus ſuillobœoticum virorum fimbriatorum. & Plutarchus in vita Periclis ſcribit, Periclem (fuerunt enim ferè æquales) ab eo dictum eſſe κεφαληγερέταν. quod idem valet, atque capite oblongo, & amplo, & quaſi congregato. de eodem infrà Hor. epiſt. ad Mæcenat 3. lib. 1. *Priſco ſi credis Mæcenas docte Cratino, &c.*

ATQVE ALII, QVORVM COM.] id

A eſt, & alij veteris comœdiæ ſcriptores. erat au-
tem vetus comœdia liberior, ac maledicentior,
quàm vt aures hominũ ferre poſſent. ſic Satyra
10. hoc lib. *Illi, ſcripta quibus comœdia priſca viris*
eſt, Hoc ſtabant.

SI QVIS ER. DIGN. DESCR. Q. M.]
immo etiam indignos, qui deſcriberentur, & in-
tegros atque innocẽteis viros notabant: vt Peri-
clem, Socratem, Ariſtidem, & ſimileis. qua de re
ſic M. Tull. lib. 4. de rep. *Quem illa* [comœdia ve-
tus] *non attigit, vel potius quem non vexauit? cui pe-*
percit? eſto. populareis homines, improbos in rempub.
ſeditioſos, Cleonem, Cleophõntem, Hyperbolum læſit. pa
tiamur. Etſi huiuſmodi ciueis à cenſore melius eſt, quam
B *à poëta, notari. Sed Periclem cùm iam ſuæ ciuitati ma*
xima auctoritate plurimos annos domi & belli præ-
fuiſſet, violari verſibus, & eos agi in ſcena, non plus
decuit, quàm ſi Plautus noſter voluiſſet, aut Næuius P.
& Cn. Scipioni, aut Cæcilius M. Catoni maledicere.
Neque verò ſingulos ciueis ſolùm notabant, &
vellicabant, verùm etiam populũ vniuerſum no-
minibus contumelioſis inſectabantur, appellan-
tes δῆμον πυκνίτην, δύσκολον γερόντιον, ὑπό-
κωφον, id eſt, populum in Pnyce, qui locus erat
contionis legitimæ, aſſiduè hærentem, ſenecio-
nem difficilem & moroſum, ſurdaſtrum.

FAMOSVS] malè audiens. ſuprà Od. 3. lib. 3.
Iam nec Lacænæ ſplendet adultera Famoſus hoſpes.
M. Tull. lib. 2. de Orat. ad Qu. Fratr. *Non pol (in-*
quit) audeo. Nã me ad famoſas vetuit mater accedere.

C LVCILIVS] ſignificat, ſatyram, cuius in-
uentor fuit Lucilius, veteris comœdiæ locum oc
cupaſſe. hunc Lucilium Baſſum inſectatur vrba-
nè, id eſt, ſuo more Sat. 10. De eodẽ ſic M. Tull.
lib. 1. de finib. *Nec verò, vt noſter Lucilius, recuſabo,*
quo minus omnes mea legant. Vtinam ille Perſius: Sci-
pio verò, & Rutilius multo etiam magis: quorum ille
iudicium reformidans, Tarentinis ait ſe, & Conſenti-
nis, & Siculis ſcribere. facetè is quidem, ſicut alias: ſed
nec tam docti tunc erant, ad quorũ iudicium elabora-
ret, & ſunt illius ſcripta leuiora, vt vrbanitas ſumma
appareat, doctrina mediocris. Idem epiſt. ad Atticũ
lib. 12. *Cato me quidem delectat: ſed etiam Baſſum Lu-*
cilium ſua. Idem tamẽ lib. 2. de oratore ſub per-
ſona Craſſi, Lucilium hominem doctum, & per-
D urbanum appellat.

MVTATIS TANTV̀M PED.] quia Lu-
cilius hexametris ferè verſibus, illi iambéis mo-
res hominum notabant.

EMVNCTÆ NARIS] id eſt, ſagax, acri iu-
dicio, ſagaciter odorans hominum mores, & vi-
tia: tralatio eſt, vel allegoria. Nam vt qui ſunt
emunctæ naris, niſi quid aliud obſtat, ſagaciter
olfaciunt odores: ita qui nareis habent mucôre
obſtructas, minus ſunt in ſentiẽdis odoribus ſa-
gaces. eadem ratione verbũ *odorari* pro eo, quod
eſt, acutè, & celeriter percipere, atque intellige-
re, & peruestigando cõſequi, vſurpatur à M. Tul-
lio, Verr. de iuredicundo. *huius verò erat ars, &*
malitia miranda, quòd acutiſsimè tota prouincia, quid
cuique eſſet neceſſe, indagare, & odorari ſolebat. & in E
epiſtolis ad Atticum multis locis.

DVRVS COMPON. VERS.] durus in
componendis verſib. vide annot. ad Od. 8. lib. 4.
eiuſdem generis eſt id, quod ſtatim ſequitur, *pi-*
ger ſcribendi ferre laborem.

VT MAGNVM,] tanquam aliquid magnũ.

STANS PEDE IN VNO.] id eſt, breuiſſi-
mo tempore, & non magna opera inſumta, vel
ſine conatu, & contentione magna vitium. Nam
qui aliquid magnũ faciunt, toto corpore, & om-
nibus, vt dicitur, vnguículis, ei rei, quam facien-
dam ſuſceperunt, aſſeruiunt. Etiam genu terram
tangere viſus eſt Antonius cùm contentè pro ſe
ipſe lege Varia diceret, vt refert ſe vidiſſe M. Tul
lius in libris de oratore ad Q. Fr. F

CVM FLVERET LVTVL. ERAT Q. T.]
allegoria eſt, ducta à flumine torrente lutulento.
hoc autem ſentit. cùm verſus profunderet inue-
nuſtos, incultos, atque illepidos, erat tamen ali-
quid, quod exciperes, ſumeres, & probares. huic
loco reſpondent ea, quæ ſunt ſat. 10. *At dixi flue-*
re hunc lutulentum: ſæpe ferentem Plura quidem tol-
lenda relinquendis. tollenda, id eſt, ſumẽda. vt epiſt.
de arte poët. *hoc tibi dictum Tolle memor.* & epiſt.
ad Numícium lib. 1. *partem, vel tolleret omneis.* &
epiſt. ad Mæcen. 2. *at tu quantum vis, tolle beni-*
gnè. & epiſt. 18. eiuſd. lib. *Sic iterat voces, ſic verba*
cadentia tollit, Vt puerum, &c. Alij tollere accipiũt
pro eo, quod eſt amputare, & reſecare: à quibus
diſſentio. nam locus ille, qui eſt ſat. 10. perſpicuè
declarat, per *tollenda*, ea ſignificari, quæ ſumẽda, G
& probãda ſunt, vt ſuo loco docebimus. Quin-
tilian. lib. 10. ad hunc locum reſpiciens ſcribit
illa. *Ego quantum ab illis tantum ab Horatio diſſen-*
tio, qui Lucilium fluere lutulentum, & eſſe aliquid,
quod tollere poſsis, putat. Ex quibus Quintil. verbis
Turnebus hunc Horatij locum à me diſſentiẽs,
ſic explicat. *erat quod tollere velles*, id eſt, erat quod
auferre, & detrahere velles. Sed ne tempus in re
aperta cõteram, plane fallitur. Acron quidem &
Porphir. mecum faciũt: &, quod familiam ducit,
Horatius ipſe ſat. 10. vt oſtendam ſuo loco. neq;
me Quintilianus mouet.

NAM VT MVLT. NIL MOR.] id eſt, H
nam ſi quis multum ſcribat, nihili æſtimo, manũ
non verterim. ſic epiſt. ad Vallam, lib. 1. *nam vi-*
na nihil moror illius oræ. Virg. Æn. 5. *nec dona moror.*

CRISPINVS] de quo ſuprà ſat. 1.

MINIMO ME PROVOCAT] minimo,
ſubaudi, digito. prouerbium eſt à geſtu eorũ, qui
alterum in certamen prouocant, natum. nam mi-
nimum digitum porrigunt, illum à ſe contemni
ſignificantes, proinde ac ſi eum poſſint vel mini-
mo digito percellere, ac peruertere.

ACCIPE, SI VIS] verba Criſpini Horatiũ
prouocantis. accipe tu, inquit, ſi vis: ego accipiam
tabulas. ſic autem legendum videtur, *Accipiam*
tabulas: non, vt habent libri vulg. *accipe iam tabu-*
las. quamquã etiã hæc vulgata lectio ferri poteſt.

CVSTODES]

A DETVR N. L. H.] aliquot libri calamo exarati habent, *dentur nobis, &c.*

CVSTODES] addâtur, ſeu apponantur nobis cuſtodes, qui obſeruẽt, & ſpeculentur diligẽter, nequid ſuffuremur, nève aliena opera vtamur. M. Tullius Diuin. in Cæcilium: *Cuſtodem (inquit) Tullio me apponite.*

DII BENÈ FECERVNT] reſpõdet Horat. Diis habeo gratiam: vel benefici, ac benigni erga me fuerunt Dij immortales, quòd me parui animi, & paucorum verborum finxerunt. notandum hoc loquendi genus, *Dij benè fecerunt.* quod par eſt illi vſitatiori *benè factum.*

PERPAVCA LOQVENTEM] ſic ſat. 6. huius lib. *Vt vêni corã ſingultim pauca locutus.* mẽdoſè autem habent omnes libri, *loquentis*, præterquàm Faërnenſis: in quo ſcriptũ eſt *loquentes.* Sed s. alia manu, & in litura.

B AT TV CONCL. HIRC.] id eſt, at tu imitare ventum, qui ex follibus fabrorum ferrariorũ exſpiratur tandiu, quoad ferrũ ab igne molliatur: quibus verbis ſignificat, verſus eius eſſe vel inaneis, ac leueis: vel inflatos, ac turgidos. *hircinis follibus* autẽ, id eſt, ex corio hircino factis.

BEATVS FANNIVS, VLTRO, &c.] O beatum (inquit Horat.) Fannium, cui populus ſiue ſenatus vltro, id eſt, non petenti, capſas, in quibus eius libri conderentur, ac ſeruarentur, imaginémque ad memoriam eius prodendam, detulit, cùm mea, &c. hunc Fannium ineptũ vocat ſat. 10. his verbis. *aut crucier, quòd Vellicet abſentem Demetrius? aut quòd ineptus Fannius Hermogenis lædat conuiua Tigelli?* ſic loquitur M. Tull. in
C orat. pro Plancio. *Itaque hac ſpe decedebam, vt mihi populum Rom. omnia delaturum putarem.* & epiſt. ad P. Nigidium Figulum lib. 4. *nec mihi quicquam tali tempore in mentem vênit optare, quod non vltro mihi Cæſar detulerit.* alij hunc locum ſic explicant, beatus Fannius, cuius capſæ vltro in bibliothecã Auguſti fuerint delatæ cum imagine. quibuſcum equidem pugnare nolim, præſertim cùm, vtramcumque explicationem ſequamur, ſemper intelligere nos oporteat, Fannij poëmata in ædem Apollinis, & Muſarũ, ſeu in aliam publicam bibliothecam eſſe recepta: veruntamen priorẽ explicationem malo. Alij, vt teſtatur Acron, dicũt, hunc Fannium, malum poëtam, liberis caruiſſe:
D Itaque ſcripta eius, atque imaginem in publicã bibliothecã à captatoribus fuiſſe deportata nullo merito ſcriptoris.

QVÒD SVNT, QVOS GEN. HOC] id eſt, ob id, quòd ſunt non pauci, qui non delectantur, immò verò offenduntur ſatyris: ij ſcilicet, qui reprehẽſione digni ſunt, quales ſunt auari, ambitioſi, libidinoſi, adulteri, ſcelerati, impij, vaſorum & ſignorum plus æquo ſtudioſi, mercatores, & ſimiles.

ERVE] codices 2. Vatic. Iann. Faërn. Torn. Rainutij Card. habent *elige.*

HIC NVPT. INS. AM.] alius amore matrumfamiliâs vſque ad inſaniam captus eſt. E

STVPET ALBIVS ÆRE] miro ſignorum, & vaſorum æreorum amore, ſtudióque ducitur, eáque ſupra modum amat, & admiratur. ſic loquitur Virg. Georg. 2. *Hic ſtupet attonitus roſtris.* Horat. ſat. 6. *Qui ſtupet in titulis.*

HIC MVTAT MERCEIS] emit, cõparat, permutat. vide ſup. annot. ad Od. 16. lib. 1. de verbo mutandi.

AD EVM, QVO VESP.] ad occidentem. Virg. lib. 5. Æneid. *veſpere ab atro Conſurgunt venti.* Horat. Od. 15. lib. 4. *ad ortum Solis ab Heſperio cubili.*

QVIN PER MALA PRÆC.] vt ſup. epiſt. 1. lib. 1. *Impiger extremos curris mercator ad Indos Per mare paup. fugiens, per ſaxa, per ignes. per* F *mala*, id eſt, per moleſtias, per diſcrimina vitæ, per dolores, & labores.

VTI PVLVIS COLLECT. TVRB.] puluerem vento concitatum, & collectum vocant Græci poëtæ κονίσαλον, alij κονιορτόν. Itaque hoc nomen videtur exprimere voluiſſe.

NE QVID SVMMA DEPERD. M.] metuẽs ne quid de aceruo deruat: metuens nequid de bonis quæſitis & congeſtis deminuat, ſi quid forte inſumat in res ad victum, cultúmque neceſſarias: vel ſic, metuens ne quid de ſumma fures detrahant, néue alio aliquo caſu ſumma minuatur, & depereat.

VERSVS] præſertim ſatyricos, id eſt, vrbanos, & mordaceis. G

FÆNVM HABET IN. C.] intellige, hæc dici ab improbis, & vitioſis hominibus: quibus inuiſi ſunt poëtæ. conuenit prouerbium in hominceis acreis, promtos, viribus corporis, aut ingenij facultate inſtructos, ac paratos ad iniuriam, ſi qua inferatur, propulſandam, atque adeò ad laceſſendũ, ſi quis occurrat malo dignus. Plutarchus in Craſſo huius prouerbij originem indicans, ait à bobus, qui cornu petunt, prouerbium eſſe natum, quorum cornibus Romani ſolebant fænũ appéndere, vt ſibi ab eis cauérẽt homines in via forte occurrentes. narrat idem Plu- H tarch. Sicinnium quendam de Craſſo dicere ſolitum, fænum eum habere in cornu. ſic ille, ἴσχυε δὲ χάριτι καὶ φόβῳ. φόβῳ δ' οὐκ ἔλαττον. ὁ γοῦν πλεῖστα πράγματα παρέχων τοῖς κατ' αὐτὸν ἄρχουσι, καὶ δημαγωγοῖς Σικίννιος, πρὸς τὸν εἰπόντα, τί δὴ μόνον οὐ σπαράττει τὸν Κράσσον, ἀλλὰ παρίησιν αὐτόν. χόρτον ἔχειν φησὶν ἐπὶ τοῦ κέρατος. εἰώθεσαν δὲ Ῥωμαῖοι τὸν κυρίττοντα τῶν βοῶν ὑπὲρ τοῦ φυλάττεσθαι τοὺς ἐντυγχάνοντας, χόρτῳ περιελίσσειν τὸ κέρας. id eſt, Valebat autem Craſſus gratia, & terrore: terrore quidem non minus, quàm gratia. Sicinnius enim, qui ſuæ ætatis magiſtratibus, & tribunis pl. plurimũ negotij faceſſiuit, ei, qui quæſiuerat quamobrem Craſſum ſolum non laceſſaret, ſed eum præteriret, quia (inquit) fænum habet in cornu. Soliti autem erant Romani bouis,

A cornu petentis, vt, qui in viis occurrerent, ſibi ab illo cauerent, fænum cornibus alligare. eadem de re lege & Plutarch. ῥωμαϊκοῖς.

DVM MODO RISVM Exc. s. &c.] ita eſt ridiculorum dictorum cupidus, vt, dummodo quippiam ſalsè dicat, ne amicis quidem parcere velit. Ariſtot. lib. 4. de morib. ad Nicom. ſcribit, ſcurram, quem βωμολόχον Græcè nominat, eo differre ab vrbano, quòd vrbanus ita ſalsè dicat, vt neminem offendat, aut vt etiam delectet: ſcurra autem ridiculo moderari non poſſit: tum nec ſibi, nec aliis parcat, dummodo riſum moueat: verba Ariſtot. ſunt hæc, ὁ δὲ βωμολόχος, ἥττων ἐστὶ τοῦ γελοίου, καὶ οὔτε ἑαυτοῦ, οὔτε
B τῶν ἄλλων ἀπεχόμενος, εἰ γέλωτα ποιήσει. excutiat autem riſum, id eſt, riſum profuſum moueat.

ET, QVODCVMQVE SEM. CH. ILL.] id eſt, quodcumque per iocum, & ludum ſcripſerit.

GESTIET] cupiet. idem epiſt. ad Piſon. *geſtit paribus colludere.*

FVRNO] in quo coquitur panis. iccircò magna ſemper eò turba cõuenit & vetularum, & puerorum.

LACV'QVE] lacus ſignificat interdum vas ampliſſimũ, vbi calcãtur vuæ. M. Tull. in Bruto, *ſic ego iſtis cenſuerim, & nouam iſtam quaſi de muſto, ac lacu feruidam orationem fugiendam: nec illam præclaram Thucydidis nimis veterem, tanquam Anicia-*
C *nam notam perſequendam.* Eſt etiam lacus (vt docet Varro lib. 4. de lingua Latina) lacuna magna, vbi aqua contineri poteſt, ſeu locus, quo aqua ex flumine ad aquandum excepta eſt: quo modo credibilius eſt hoc loco accipiendum eſſe, vt intelligamus, pueros, & anus aquãdi cauſa ad lacum iuiſſe, & è lacu redire. Propert. lib. 1. *Cui fuit indocti fugienda hæc ſemita vulgi, Ipſa petita lacu nũc mihi dulcis aqua eſt.* Terent. Adelph. *Apud ipſum lacum eſt piſtrilla.* Eſt & alius lacus, vt epiſtola prima lib. 1. *lacus, & mare ſentit amorem Feſtinantis heri.*

AGEDVM PAVCA ACC.] reſpõdet Horatius ad ea, quæ cùm in omne genus poëtarum, tum in ſatyrarum ſcriptores dicta fuerant. & pri
D mùm negat, ſe eſſe poëtam: quia ſcripta ſua, ſermoni quotidiano ſimiliora ſint, quàm locutioni poëticæ.

PRIMV'M EGO ME ILLORVM, &c.] id eſt, primùm me ex numero poëtarũ excerpã.

CONCLV'DERE VERSVM] certis pedibus, & numeris claudere: vt ſat. 10. huius lib. *at ſi quis pedibus quid claudere ſenis, Hoc tantum contentus, &c.* Cum his Horatianis congruunt illa Petronij Arbitri, *Multos, inquit Eumolpus, iuuenes carmen decepit. nam vt quiſque verſum pedibus inſtruxit, ſenſumq; teneriore verborum ambitu intexuit, putauit ſe continuò in Heliconem veniſſe. Sic forenſibus miniſteriis exerciti, frequenter ad carminis tranquillitatem, tamquam ad portum faciliorem confugerunt, credentes faciliùs poëma extrui poſſe, quàm contro-* E
uerſiam vmbrantibus ſententiolis pictam. Ceterum neque generoſior ſpiritus ſanitatem amat, neque concipere aut edere partum mens poteſt, niſi ingenti flumine litterarum inundante. refugiendum eſt ab omni verborum, vt ita dicam, vilitate, & ſumendæ voces à plebe ſummota, vt fiat, Odi profanum vulgus & arceo, &c.

SERMONI PROPIORA] orationi ſolutæ ſimiliora, quàm verſibus. ſic epiſtola ad Auguſt. *nec ſermones ego mallem Repenteis per humum, quàm res componere geſtas.* Satyras igitur propter hanc cauſam ſermones appellauit. Sunt autem etiam epiſtolæ, ſermones: ſed illæ ad abſenteis, ſatyræ ad præſenteis: & iccircò ſermones potius, quàm epiſtolæ dictæ ſunt, noménque generis retinuerunt, quia epiſtolæ appellantur ſuo & F
proprio.

ING. C. S. C. MENS DIVINIOR] M. Tull. item in orat. pro Arch. poëta ait, poëtam natura ipſa valere, & mentis viribus excitari, & quaſi diuino ſpiritu afflari. vide ann. ad illum locum, *Ingenium miſera, &c.* de arte poët.

MAGNA SONATVRVM.] Priſc. libro 2. producit hunc locum, & ait *ſoniturum* eſſe vſitatius, quàm ſonaturum, à verbo *ſono.*

ICCIRCÒ QVIDAM COM.] ſic M. Tull. in orat. perf. *At comicorum ſenarij propter ſimilitudinem ſermonis ſic ſæpe ſunt abiecti, vt nonnumquam vix in his numerus, & verſus intelligi poßit.*

NISI QVÒD PEDE CERTO] comica oratio, merus eſt ſermo, præter quàm quòd certo, ac definito numero, certíſque pedibus ab orati- G
one ſoluta differt. ſic M. Tull. in orat. perf. *Itaque video viſum eſſe nonnullis, Platonis, & Demoſthenis locutionẽ, etſi abſit à verſu, tamẽ, quòd incitatius feratur, & clarißimis verborũ luminibus vtatur, potius poëma putandum, quàm comicorum poëtarum, apud quos, nihil eſt aliud quotidiani dißimile ſermonis, niſi quòd verſiculi ſunt.*

AT PATER ARDENS] aduerſarium facit occurrentem ei rationi, propter quam putent quidam comœdiam merum ſermonem eſſe, non poëma: nempe quia deſit ei ſpiritus acer, & vis poëtica, hoc modo. atqui ſæpe (inquit) videmus, in comœdia ſenem induci à poëta, filio li- H
bidinosè atque intemperanter viuenti, ſcortãti, omnia, quæ habeat, profundenti, vxorem benè dotatam recuſanti, ante noctem cum facibus ambulanti, grauiter iraſcentem: vt Demeam apud Terent. Teuropidem apud Plautum. non deeſt igitur comœdiæ vis, nec ſpiritus. ſic epiſt. de arte poët. *Interdum tamen & vocem comœdia tollit, Iratúſq; Chremes tumido delitigat ore.*

SÆVIT] excandeſcit, iraſcitur, χαλεπαίνει. Plaut. Epid. *Sed memento, ſi quid ſæuiunt ſenes, Suppetias mihi cum ſorore ferre.* vide annot. ad Od. 33. libri primi.

NEPOS] luxurioſus, ἄσωτος. vide annotata ad Od. 1. epod. in extr.

INSANVS] ſic edendum curaui ex auctoritate

A ritate ſex codicum manu ſcr.

NVMQVID POMPON. ISTIS AVD.] diſſoluit id, quod reſponſum fuerat ab aduerſario, hoc modo. patres (inquit) quotidie ſolẽt ira filiis ſuis ſuccenſere, potantibus, & ſcortantibus: & Pomponius, adoleſcens libidinoſus, & luxurioſus, ſi eius pater viueret, æquè aſperè obiurgaretur. hunc Pomponium quaſi aliud agens, vellicat: in quo genere reprehendendi, & diuinus eſt Horatius, & ceteros omneis ſatyrarum ſcriptores longo interuallo ſuperat.

ERGO NON SATIS EST, &c.] id eſt, non eſt igitur ſatis verſum facere verbis puris, & lectis, ſi ordine verborum commutato, ac numero diſſoluto, reſtet ſermo quotidiano ſermoni ſimilis: &, quali patres domi cum filiis vti ſolent.

PERSONATVS] pater comicus, & qui in ſcena, ſeu in comœdia patris perſonã ſuſtineat.

B HIS, EGO QVÆ, &c.] ſi ea, quæ ego nunc ſcribo, & quæ Lucillius ſcripſit olim, diſſoluas: modóſque, ac numeros tollas: ordinem denique verborum immutes, non ita inuenias parteis orationis poëticæ diſſolutæ, ac diſſipatæ, vt ſi Ennij verſum ſumas, eúmque ordine verborum conuerſo, diſſolutum legas. exẽpli gratia: ſi hæc Enniana, *poſtquàm diſcordia tatra Belli ferratos, &c.* diſſoluas, ordinéq; verborum turbato ita legas, *Poſtquàm ferratos belli poſteis, & portas tatra diſcordia refregit:* nõ reperietur hic ſermo quotidianus, ſed poëticus.

TEMPOA CERTA, MODÓSQVE] id eſt, pedes certos, & modulationem, ſeu menſurã definitam. per tempora breuitatem, & longitu-
C dinem vocum, & ſyllabarũ intelligit: verbi gratia, ſpondéus duo habet tempora, dactylus & anapæſtus totidem: iambus, choréus, tribrachus vnum cum dimidio. longa enim ſyllaba vno tempore continetur: & item duæ breues: vna breuis dimidio, Quare duæ longæ ſyllabæ duobus temporibus conſtant: & itẽ quattuor breues, & longa ac duæ breues. longa autẽ & breuis, tres breues, breuis & longa, vnum tempus & dimidiũ continent.

BELLI FERRATOS POSTEIS,] conſtat verſum eſſe Ennianum. belli poſteis autem, id eſt, belli foreis. ſic Virg. lib. 2. Æneid. *poſteiſque ſub ipſos Nituntur gradibus.* ibid. *Amplexæq; tenẽt*
D *poſteis, atque oſcula figunt.* & lib. 7. *& cardine verſo Belli ferratos rupit Saturnia poſteis.* ad quem locũ Seruius notans, acyrologiam (inquit) fecit commutando Ennij verſum. Nam ille ait, *Belli ferratos poſteis, portáſque refregit.*

ALIÀS] aliàs quæremus, &c. Sed dubitandũ non eſt, quin comœdia ſit poëma: neque Horatius dubitat, vt appâret ex lectione lib. ſeu epiſt. de arte poëtica.

SVLCIVS ET CAPRIVS] accuſatores acerrimi.

RAVCI MALÈ] admodum rauci, ex quo ſignificat, eos admodum vocaleis, & clamoſos fuiſſe, ſeu plurimùm vocẽ contẽdere ſolitos eſſe. E
obtunditur enim vox, & rauceſcit nimiùm clamando.

LIBELLIS] accuſatoriis: in quibus habent maleficorum nomina, & crimina perſcripta.

MAGNVS VTERQVE TIMOR] id eſt, vterque valde horribilis latronibus, & ſicariis.

PVRIS MANIBVS] puris à cæde, ἁγναῖς, καθάραις χερσὶ: ſi quis ſit καθαρὸς τὼ χεῖρε. vt ſup. annot. ad Od. 22. lib. 1. *ſceleriſque purus.*

VT SIS TV SIM. COELI, BIRRIQVE LATR. NON E. S. C. &c.] quamuis tu ſis latronum ſimilis: ſi ſim Caprio, & Sulcio diſſimilis, quid eſt cur metuas me?

NVLLA TABERNA MEOS H.] Et quid eſt, quòd metuas me, ſi libri mei nulla in ta- F
berna, nulláque in columna ſint venales, neque legantur à vulgo? ad columnas, ſeu pilas proſtabant libri: vt in epiſt. de arte poët. *mediocribus eſſe poëtis Non Dij, non homines, non conceſſere columnæ.* Nam poëtæ ſua ſcripta, quæ edere, & diuulgare volebant, bibliopolis & librariis, quorum tabernæ & officinæ erant ad columnas, dabant: à quibus emebat deinde vulgus.

QVEIS MANVS INSVD. VVL] id eſt, quos emtos vulgus manibus terat, & Tigellius vnus è vulgo? vrbanè, & ſalſè Hermogenem Tigellium, qui doctus haberi volebat, vnum è multis facit, & in vulgo numerat.

NON REC. CVIQ. NISI] hæc aliquan- G
tùm ſeparanda ſunt à ſuperioribus hoc modo. præterea non recito cuiquam, niſi amicis, idque inuitus. quid eſt igitur, quòd me pertimeſcas, aut verſus meos? in quibuſdam libris ſcriptum reperi, *Nec recitem*, quæ ſcriptura mihi nõ diſpliceret. quin ego verò eam ſecutus eſſem, niſi vidiſſem, hanc vulgatam & ferri poſſe, & quattuor librorum veterum auctoritate confirmari.

IN MEDIO QVI SCRIPTA FORO] Multi ſunt, (dicat aliquis Horatij cõſiliũ, & conſuetudinem improbans,) qui in medio foro recitent ſua poëmata: nonnulli etiam in balneis.

QVIQVE LAVANTES] & qui in bal- H
neis. ſic enim loquuntur Latini ſcriptores. ſuprà ſat. 3. *dum tu quadrante lauatũ Rex ibis.* Theophraſtus libello, qui inſcribitur, ἠθικοὶ χαρακτῆρες, in argumentis ingenij ruſtici etiam hoc enumerat, cantare in balneis.

SVAVE LOCVS RES.] hæc quoque dicuntur ex ſentẽtia, & ſub perſona glorioſorum, leuiúmque poëtarum, in balnes ſua ſcripta recitare ſolitorum.

INANEIS HOC IVVAT] hæc nũc Horatius: leues, (inquit) & inaneis homines libẽter, & cupidè in balneis recitant, non quærentes apud ſe num ſtultè, nũ intempeſtiuè illud faciant. *inaneis* dicit, quos Græci κενοδόξους, id eſt, inanis gloriæ cupidos. ſic ferè Lucr. lib. 1. *Clarus ob obſcuram linguam magis inter inaneis. Quàm de graueis inter Graios, qui vera requirunt.*

A SINE SENSV] ἀναισθήτως, ſine iudicio. ſup. ſat. 3. *Communi ſenſu planè caret.*

STVDIO] ἐκ προνοίας, ἐξεπίτηδες, data opera, de induſtria. eò autem prauus es, quòd prudens, & de induſtria lædis alterum. vides hîc nomen *prauus* mirè adiuuare vim verbi *facis.*

IN ME IACIS?] mihi obijcis? tralatio ducta ab iis, qui iaculantur. M. Tull. pro Quinctio. *ita fit, vt ego, qui tela depellere, & vulneribus mederi debeam, tum id facere cogar, cùm etiam telum aduerſarius nullum iecerit.* Idem tranſlatè, pro Q. Roſc. com. *quin tu hoc crimen aut obijce, vbi licet agere, aut iácere noli, vbi non oportet.*

RODIT] obſcurè lædit, & inſectatur, vt in-B frà epiſt. ad Loll. 2. lib. 1. *circum roditur*

SOLVTOS QVI CAPTAT R.] γελωτοποιός, qui riſum effuſum mouere ſtudet.

COMMISSA] arcana, occulta conſilia ſuæ fidei commiſſa: vt epiſt. 18. lib. 1. *Commiſſúmque teges, & vino tortus, & ira.*

HIC NIGER EST: HVNC TV ROM.] id eſt, hic eſt improbis moribus, ingenióque infido. puto Horatium reſpicere ad ſymbolum illud Pythagoricum, quod monet μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων, id eſt, ne guſtemus de iis, quibus nigra eſt cauda, quo vetabat Pythagoras (vt interpretatur Plutarchus περὶ παίδων ἀγωγῆς.) συνδιατρίβειν μέλασιν ἀνθρώποις διὰ κακοήθειαν, id eſt, verſari cū hominibus, qui nigri eſſent morum improbitate. Dici etiam fortaſſe poteſt, Ho-C ratium alludere ad prouerbium illud μὴ τῷ μελαμπύγῳ περιτύχῃς, id eſt, caue ne in virum, qui nigro ſit podice, incidas: quod ab hiſtoria Cercôpum natum eſt. qui à matre fuerant præmoniti, vt cauerent ne in melampygum inciderent. vide Suidam. Ego tamen malo nigrum hoc loco μελάνουρον, quàm μελάμπυγον intelligi, cùm μελάμπυγος nomē ſit honeſtum, atque in laude poſitū. Nam Hercules dictus eſt μελάμπυγος, quaſi minimè mollis, miniméq; impudicus: ὡς περιπεπλασμένος, οὐχ εὐρύπρωκτος. Seruius ad illum locum Virg. Georg. 1. *turbine nigro,* notat, rē peſtate noxia. Horatius, *hic niger eſt: hunc tu Romane caueto.* ex quibus verbis intelligere licet, Seruij ſententia nigrum hic apud Horatium D idē valere, quod *noxium,* pernicioſum, peſtiferū.

SÆPE TRIBVS LECTIS] in ſingulis lectis diſcubitoriis magna ex parte veteres illi, qua terni diſcumbebant. ita in ternis lectis, diſcumbebant duodeni. plures autem, quàm quaternos in ſingulis lectis diſcumbere, erat incommodū, ac ſordidū: ex quo illa M. Tullij in Piſonem, *nihil apud hunc lautum, nihil elegans, nihil exquiſitum (laudabo inimicum) ne magnopere quidem quicquam, præter libidines, ſumtuoſum. toreuma nullum, maximi calices, & hi, ne contemnere ſuos videatur, Placentini, &c. Græci ſtipati, quini in lectulis, ſæpe plures, ipſe ſolus, bibitur. vſque eò dum de ſolio miniſtretur.*

E' QVIBVS VNVS] id eſt, è quibus conuiuis vnus geſtit ſalsè in omneis dicere, præterquàm in conuiuatorem. E

QVAVIS] quauis ratione, quouis modo. Catull. *difficile eſt, verùm hoc qualibet efficias.* idem ad Rauidum, *Quid vis? qualibet eſſe notus optas?* vel dic, in quamuis partem. alij verſu proximo legūt *aqua:* & *quauis* cum *aqua* coniungi volunt. quidā codices veteres habent *quamuis,* & iidem *aquam.* quos non ſum ſecutus. admonendum tamen de hac ſcriptura lectorem putaui.

ASPERGERE] ſalſis dictis carpere, & vellicare: maledictis inſectari. ſic M. Tull. pro Plancio, *hunc tu vitæ ſplendorem maculis aſpergis iſtis?* Idem epiſt. ad Cecinam lib. 6. *Ex eodem fonte ſe hauſturū intelligit laudes ſuas, è quo ſit leuiter aſperſus.* ſic loquuntur & Græci. Athen. lib. 12. ex Hegiſandro, Ἀρίστιππος ῥαινόμενος μὲν ὑπὸ τῶν F τοῦ Διονυσίου θεραπόντων, σκωπτόμενος δ' ἐπὶ τῷ ἀνέχεσθαι, ὑπ' Ἀντιφῶντος· εἰ δ' ἁλιευόμενος ἐτύγχανον, ἔφη, καταλιπὼν τὴν ἐργασίαν ἂν ἀπῆλθον. Ariſtippus autem cùm aſpergeretur à Dionyſij familiaribus, & famulis, & cùm ſalſis dictis ab Antiphonte peteretur, quòd id pateretur: at ſi ego (inquit) piſcarer, numquid proptereà quòd aſpergerer, relicto negotio diſcederem?

PRÆTER EVM, QVI PRÆB. AQVAM] præter eum, qui dat cenam, id eſt, conuiuatorem. conuiuator enim balneum calfaciebat, aquámque præbebat, qua lauarent conuiuæ, vt diximus ſuprà ad illū locum Od. 19. lib. 3. *quis aquam temperet ignibus?* neque verò neceſſe habeo ſententiam eorum refellere, qui volunt hoc loco G legi, *præbet, aqua,* vt præbet, per ſe, & ſeparatim legatur, & ſubaudiatur, cenam, aut aliquid ſimile. nam verbum *præbere,* accuſandi caſum ſemper deſiderat, neque vmquam video à ſcriptoribus omitti, ac ſubintelligi, vt M. Tull. ad Qu. Fratr. lib. 2. A. d. VIII. Idus Apr. *ſponſalia Craßipedi præbui. huic conuiuio puer optimus Q. tuus, meúſque, quòd perleuiter commotus fuerat, defuit.* Horat. ſat. 2. lib. 2. *nec ſic, vt ſimplex Næuius, vnctā Conuiuis præbebit aquam.* ſic loquuntur & Græci ὕδωρ παρέχειν, Athen. lib. 4. & παρέχειν στέγην, ἅλας, ἔλαιον, ὄξος. quod Latini præbere tectum, ſalem, oleum, acetum dicunt. Horat. ſat. 5. huius lib. *Proxima Campano ponti quæ villula, tectum præbuit: &* H *parochi, quæ debent, ligna, ſalémque.* ex quo idem Horat. ſat. 8. lib. 2. conuiuatorem, parochum vocat παρὰ τὸ παρέχειν, quod valet, præbere: & *parochi* dicebātur, qui legatis ſalem, & ligna præbebant. Adr. Turnebus lib. 2. Aduerſ. cap. 2. vult totum hunc locum eſſe allegoria tectum, allegoriámque ductam eſſe à luſu, quo quis alio aquā ex vrceo, aut ſitula miniſtrante, alios omneis aqua per laſciuiam aſpergat, ei vni, qui miniſtret aquam, parcat. Atque ita videtur velle legi, *aqua* contra omnium librorum auctoritatem: quod tamen non eſt neceſſe. nam hac ſeruata allegoria, quam non improbo, legi poteſt *aquam,* vt habent omnes libri. tantùm in verbo *aſpergere,* ſub-

intelli-

A intelligeudum erit, *aqua.*

PÒST, HVNC QVOQVE POTVS] poſteà autem ne conuiuatori quidem parcit: ſed hunc quoque aſpergit, tùm ſcilicet, cùm vino concaluit,& cùm potus eſt.

COND. CVM VERAX AP. PR.] id eſt, cùm Bacchus veritatis amator, & ſimplex, aperit arcana conſilia in præcordiis cõdita. Catullus *condita pectoris* appellat, carm. de coma Beren. ſuprà Od. 21. lib. 3. amphoram dixit plerumque lene tormentum duro ingenio admouere. nulla ſententia verior, nulla certior, quàm vino ingenium cuiuſque indicari, atque aperiri. ſic Od. 11. epod. *Simul calentis inuerecundus Deus Feruidiore mero Arcana promorat loco.* & epiſt. de arte
B poët. ad Piſon. *Reges dicũtur multis vrgere culullis, Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborẽt, An ſit amicitia dignus.* His cõſentanea ſunt illa Theognidis, Ἐν πυρὶ μὲν χρυσόν τε, καὶ ἄργυρον ἴδριες ἄνδρες Γινώσκουσ'· ἀνδρὸς δ' οἶνος ἔδειξε νόον, Καὶ μάλα περ πινυτοῦ, τὸν ὑπὲρ μέτρον ἤρατο πίνων, Ὥστε καταισχῦναι καὶ πρὶν ἐόντα σοφόν. id eſt, In igni quidem homines ſcientes aurum & argentum explorant,& ſpectant: hominis autem mens vino cognoſcitur, & declaratur, quantumuis prudentis: ſi ſupra modum id biberit: ita vt, qui antea ſapientiæ laude florebat, is dedecore, maculáque afficiatur.

HIC] quem proximè deſcripſi, ibi, *E' quibus vnus auet, &c.*

C COMIS] facetus, commodus, facilis, ſuauis. ſic ſatyra 10. de Lucilio. *Nil comis tragici mutat Lucilius Acci?* & ibid. ſup. *Arguta meretrice potes, Dauóque Chremetem Eludente ſenem comis garrire libellos, &c.*

PASTILLOS RVFILLVS] hic verſus iam ſuprà poſitus eſt ſat. 2.

DE CAPITOLINI] Petillius Capitolinus cùm furti, aut peculatus accuſatus eſſet, corona è Capitolio ſublata, iudicio abſolutus eſt. Anuo ſuperiore cùm eſſem Romæ, Clemens Teueninus Gallus, homo Romanarum antiquitatum ſtudioſiſſimus, oſtendit mihi domi ſuæ nummũ argen-
D teum: cuius in antica parte, expreſſa erat figura templi Capitolini, & circùm ſignatum nomen *Petillius*: in poſtica Iouis effigies, & circum ſcriptum cognomen *Capitolinus*. de eodẽm ſat. 10. *& cùm Dura tibi peragenda rei ſit cauſa Petilli.*

DEFENDAS, VT TVVS EST MOS] alloquitur eum, à quo ſua ſcripta reprehendi, ac metui videt, tanquam nimis mordacia, & aculeata: & cui ſe inuiſum, & formidoloſum eſſe intelligit, veluti nigrum, ac μελάνθρον. defendas (inquit) Petillium iudicio abſolutum, ſi fortè de eo mentio incidat, tuo more, id eſt, non liberaliter, neque candidè: ſed malignè, perfidioſè, atque inſidioſè: his verbis, quæ deinceps ſequuntur, *Me Capitolinus, &c.* in cod. Faër. & Don. & quibuſd. aliis, ſcriptum eſt *conuictore vſus amico*, ſine coniunctione *que.*

HIC NIGRÆ SVCC. LOLLIG.] huiuſmodi oratio (inquit Horatius) occultæ maleuolentiæ, obſcurique, atque inſidioſi odij pleniſſima eſt. quid ita? quia quamuis te Petillij abſolutione lætari, eíque benè velle ſimules, eo tamen, quòd te mirari dicis, quónam pacto ſit abſolutus, ſignificas, eum non fuiſſe innocentem, neq; iure aut gratis eſſe abſolutũ. *ſuccum lolliginis* appellat oratiouem inuidiæ, ac maleuolentiæ plenam, quæ alterius famæ maculam aſpergat. ab atramento lolliginis piſcis ducta tralatio eſt: de quo ſic Varro lib. 4. *lolligo* (inquit) *quòd ſubuolat, littera commutata. Nam primò voligo.* Deſcribit autem hîc hominem improbum, perfidum, atque inſidioſum, qui, quæ nihil ad rem pertineãt, laudet: ea autem, de quibus quæritur, carpat, & vituperet. F

HÆC EST ÆRVGO] ærugo, æris eſt vitiũ. M. Tull. Tuſcul. 4. *as Corinthiacum tardius in æruginem incidit. hac eſt ærugo mera*, id eſt, hoc eſt graue vitiũ, & venenum vitæ, & peſtis amicitiæ, vt loquitur Catull. ad Rufum, *Sicine ſubrepſti mi, atque inteſtina perurens, Sic miſero eripuiſti omnia noſtra bona? Eripuiſti, eheu, noſtra crudele venenum Vita, eheu, noſtræ peſtis amicitiæ.*

QVOD VITIVM, &c.] quam maleuolentiam amicitiæ ſimulatioue tectam, ita eſſe afuturam, & ab animo meo (quod prius eſt) & à ſcriptis, promitto, vt quiduis aliud, ſi quid eſt, quod de me ſpondere, ac recipere poſſim. G

AFORE] ſic habent plerique codices manuſcr. iíque longe optimi: neque dubiũ eſt, quin ita ſit reponendum. nam neque abſui, abſuiſti, &c. neque abſore, neque abſuturum dicebant veteres: ſed afui, afuiſti, &c, & afore, & afuturum. qua de re plura diximus annotationib. in M. Tullium anno ſuperiore multo emendatiorem, quàm anteà, à nobis editum: qui tamen multo emendatior exiſſet, ſi typographum diligentiorem nacti eſſemus, & ſi nobis locatores, iiq;, qui ſumtus ſuppeditarũt, paullo plus ſpatij ac temporis ad rem tantam accuraudam dediſſent.

INSEVIT PATER OPTIMVS HOC MI.] hunc locum in omnibus exemplaribus & manu ſcriptis, & excuſis corruptum, detractione vnius H litteræ in verbo *inſueuit*, & mutatione *e*, in *i*, in prouocabulo *me*, reſtitui, atque emendaui, cùm anteà legeretur *inſueuit pater optimus hoc me*: niſi quòd in vno codice impreſſo ſcriptum reperi, *inſeuit pater optimus hoc me.* quarum ſcripturarum vtraque vitioſa eſt. Nam primùm *inſueuit* verbũ eſt abſolutum, ſeu potius, vt Grammatici appellant, neutrum παθητικόν. Quare longè abeſt ab eo, vt duos accuſandi caſus ſuo iure poſtulare debeat, nempe *me*, & *hoc*. niſi ſi quis dicat *me* pro *mihi* poſitum eſſe, vt loquebantur antiqui, auctore Feſto, quod mihi uon ſit veriſimile. Deinde ſi quis dicat *hoc*, eſſe ſexti, aut ſeptimi caſus, & *inſueuit*, dictum eſſe pro *aſſuefecit*: ne id quidem benè procedet. nam dicimus Latinè *aſſuefeci me la-*

A *beri, vigiliis, ſtudio litterarum, inedia, & ſimilibus*: nō autem, *aſſueſeci me labore, &c.* Itaque dicendum fuerat, *inſueuit pater optimus huic me*, id eſt, aſſuefecit me huic rei. Iam verò quòd nonnulli ita dicunt, inſueuit me inſtituere, vt hoc fugerem, &c. mera ſomnia. nam neque placet mihi, verbum *inſtituere* ſubintelligi, & foris peti: neque hoc ſentit Horatius, quod illi volunt. nō enim ſignificat, ſe à patre eſſe aſſuefactum, vt hoc, id eſt, certum vitium: ſed vt omnia vitia fugeret, exēplis ea notando. Itaque, ne ſim longior, primùm ſic cōtendo hunc locum eſſe legendum, vt à me emendatus eſt: deinde ſic eum explico: pater optimus hoc mihi inſeuit, vt quæq; vitiorum fugerem, inſeuit, inquam, ea vitia notando exemplis. eodem
B verbo vſus eſt ſuprà ſat. 3. *numqua tibi vitiorum inſeuerit olim Natura, aut etiam conſuetudo mala, &c.* inſueſco quidem nuſquam memini me legere vſurpatum, niſi ſignificatione abſoluta. vt Lucret. lib. 4. *Nam facit ipſa ſuis interdum fœmina factis, Morigeriſque modis, & mundo corpori cultu, Vt facilè inſueſcat ſecum vir degere vitam.* Salluſt. coniur. Catil. *Ibi primùm inſueuit exercitus populi Ro. amare, potare, ſigna, tabulas pictas, vaſa cælata mirari, &c.* Quòd quidam exempla contraria ex Columela proferunt, manum non verterim. Quemadmodum autem dicunt Latini, inſitum in animo, ſeu animo: ſic exſerere ex animo: cuius exemplum eſt apud M. Tull. lib. 3 de nat. deorum ſub
C princip. quem locum indicare inſtitui eò maximè, quia corruptus eſt in omnibus libris, neque à nobis fuit emendatus. ſic igitur vulgò legitur, *Etſi id eſt primum, quod inter omneis, niſi admodū impios, cōuenit: mihi quidem ex animo exuri non poteſt, eſſe deos*, legendum, *exſeri*.

CVM ME HORTARETVR, PARCE, &c.] ordo eſt: Cùm me pater hortaretur, vti parcè, & frugaliter viuerem, & vti eo contentus viuerem, quod mihi ipſe quæſiſſet, ac paraſſet: dicebat, Nónne vides, &c.

NONNE VIDES, &c.] hæc ſunt exempla. attende autē mirum poëtæ artificium, qui dum ſimulat ſe hoc agere, vt exponat, quemadmodū à patre fuerit inſtitutus, quaſi aliud agens, mul-
D torum vitia vrbaniſſimè notat. quod reprehendendi genus & ſatyricum eſt, & ab Horatio diuinitus vſurpatū, ac ſeruatum: à Iuuenali & Perſio aut ignoratum, aut neglectum.

MAGNVM DOCVMENTVM] Barrus libidinosè, & luxurioſè viuendo ad egeſtatem redactus, magno documento eſt omnibus, ne rem à maioribus relictā diſſipent, ac profundant. Putant plerique, hunc eſſe Barrum, de quo ſat. 6. huius lib. *Vt ſi qui ægrotet quo morbo Barrus, &c.* & Od. 12. epod. *Quid tibi vis mulier nigris digniſſima Barris?*

SECTANI DISSIMILIS SIS] hoc exemplo deterrebat Horatius pater Horatium filium, ne meretricum amore caperetur, atque irretiretur.

SAPIENS VITATV, &c.] à philoſopho (dicebat Horatio filio Horatius pater) diſces quid ſit expetendum, quid fugiēdum: & quamobrem hoc ſit fugiendum, illud expetendum: mihi ſatis eſt traditam à veteribus conſuetudinem retinere, vitámq;, ac famam tuam, tantiſper dum puer es, & impubes, ab omni dedecore, ac turpitudine integram tueri. ſic Satyra 6. *quid multa? pudicum, Qui primus virtutis honos, ſeruauit ab omni Non ſolùm facto, verùm opprobrio quoque turpi.* E

DVM CVSTODIS EGES,] dum puer & adoleſcentulus es: dum eges cuſtode, ſeu pædagogo. Plaut. Mercat. *Seruum vnà mittit, qui olim à puero paruulo Mihi pædagogus fuerat, quaſi vti mihi foret Cuſtos.* Horat. epiſt. ad Piſon. *Imberbis iuuenis tandem cuſtode remoto, &c.* ibidem, *An cuſtos famulúſq; dei Silenus alumni.* Idem Sat. 6. huius lib. 1. *Ipſe mihi cuſtos incorruptiſſimus, omneis Circum* F
doctores aderat.

INCOLVMEM POSSIM] aliquot libri veteres habent, *poſſum*.

DVRAVERIT ÆTAS] corroborauerit, confirmauerit. durare enim eſt durum efficere, vt Od. 34. lib. 3. *nec Boreæ finitimum latus, Durataq́; ſolo niues Mercatorē abigunt.* ſat. 4. lib. 2. *Rectius Albanam fumo durauerís vuam.* Od. 16. epod. *Ære, dehinc ferro durauit ſæcula.* Virg. Georg. 3. *Atque hinc atque illinc humeros ad vulnera durat.* interdum ſignificationem habet abſolutam, idémque valet, quod apud Græcos διαμένειν, καρτερεῖν, id eſt, G
permanere, obfirmato animo eſſe, vt Virg. Æn. 1. *Durate, & voſmet rebus ſeruate ſecundis.* Horatius transfert ad res inanimas, & tribuit ei caſum accuſandi: vt Od. 14. lib. 1. *ac ſine funibus Vix durare carina Poſſint imperioſius Æquor?* M. Tull. in Catone vſurpat pro verbo permanendi: *Iam ſenſus moriendi. ſi aliquis eſſe poteſt, is ad exiguum tempus durat, præſertim in ſene.* Horat. epiſt. 1. lib. 1. *Iidem eadem poſſunt horā durare probantes?* Idem ſat. 6. huius lib. *Pranſus nō auidè, quantum interpellet inani Ventre diem durare, &c.* id eſt, καρτερεῖν, & ἀνέχεσθαι, vel διατελεῖν. Lucret. lib. 4. *aerémque dolorem Prabent, vt nequeant contrà durare feroces.* Idem lib. 3. *nec autem Caſſum anima corpus durare, & ſenſibus vti Sola poteſt.* Terent. adelph. *Non hercle hic quidem durare quiſquam, ſi ſic fit, poteſt.* H

NABIS SINE CORTICE] per te ſapere poteris. alienis præceptis non egebis. ductum ab iis, qui primùm nare diſcunt. tum enim ſibi diffidentes, ſubere, aut cortice nituntur. Plautus Aulul. *Quaſi pueri, qui nare diſcunt, ſcirpea inducitur ratis, Qui laborent minus, facilius vt nent, & moueant manus.*

FORMABAT] inſtituebat, docebat, vt epiſt. ad Auguſt. lib. 2. *Mox etiam pectus præceptis format amicis.* vide annot. ad Od. 10. lib. 1.

HABES AVCTOREM] dicebat pater, obijciens mihi vnum ex iudicibus ſelectis: habes iudicem illum, virum integerrimum, & caſtiſſimū, quo auctore, hoc, quod tibi præcipio, facias.

VNVM

A **VNVM EX IVDIC. SELECT. OBIIC.**] pater obijciebat,id eſt,opponebat,ſeu ante oculos ponebat vnum ex iudicibus ſelectis,& ita dicebar,*habes auctorem.&c.* habes illum, cuius auctoritarem ſecutus,ita viuas. ſelecti iudices dicebantur ij,qui à prærore vrbano vel ex ſenatorio, vel ex equeſtri ordine, vel ex rtibunis ærariis, (non enim ſemper idem ordo præfuit rebus iudicandis) ſeligebantur, atque in albo proponebantur.M.Tull.in orat. pro Cluent. *Deinde pratores vrbani, qui iurati debent optimum quemque in ſelectos iudices referre,nũquam ſibi ad eam rem, cenſoriam ignominiam,impedimento eſſe oportere duxerũt.* libri aliquot antiqui & manuſct. habent *vnum*
B *ex iudicibus electis.* quod eò lectori indicaui, vt videar,s.vocis *ſelectis*, eſſe omiſſum à librario propter vocem antecedentem in ſimilem litteram, deſinentem.

AN HOC INHONESTVM] aiebat pater. plerique libri manu ſcripti habent *inutile factum.* quos ramẽ nõ ſum ſecutus,quoniã tolerabilis eſt vulgara lectio *factu.* Tale autẽ ferè eſt illud Plutarchi περὶ παιδῶν ἀγωγῆς. δεῖ τοίνυν τοὺς ἔμφρονας πατέρας περὶ τοῦτον μάλιςα τὸν χρόνον φυλάττειν, ἐγρηγορέναι, σωφρονίζειν τοὺς μειρακίσκους, διδάσκοντας, ἀπειλοῦντας, δεομένους, συμβουλεύοντας, ὑπισχνουμένους, παραδείγματα δεικνύντας τῶν διὰ μὲν φιληδονίαν συμφοραῖς περιπεσόντων, διὰ δὲ καρτε-
C ρίαν ἔπαινον καὶ δόξαν ἀγαθὴν περιποιησαμένων. id eſt, Oportere igitur patres prudenteis hoc maximè tempore cuſtodire,vigilare, caſtigare adoleſcenteis,docendo,interminando, obſecrando,conſilio dando,promittendo, exemplis proponendis eorum,qui propter libidines voluptatum in calamitates inciderunt,propter continẽtiam & tolerantiam laborum laudem & bonam exiſtimationem conſecuti ſunt.

FLAGRET RVMORE MALO c.]id eſt, cùm malè audiat:cùm de eo malè exiſtiment homines.ita dixit Horatius *flagrare rumore malo*, vt M.Tullius *flagrare infamia,flagrare inuidia.*

AVIDOS VIC. F. VT ÆG.] quo modo
D mors vicinorum terret ægros edaceis, & intemperãteis,eòſque cogit ab iis abſtinere, quæ morbum alunt, & fouent: valetudini operam dare: medico denique obtemperare: ſic adoleſcẽtium animos infamia eorum,qui profuſè, turpiter, & flagitioſè viuunt,ad pudorem,& honeſtatem, & parſimoniam à libidine, & luxuria reuocat. ſat. proxima, *conuiuas auidos* appellat:& 6.ait ſe non auidè pranſum domi otiati.& Od.28. lib.1. *nautas auidos.* Non celabo lectorem,me in aliquot libris manu ſcr.præter eos, qui enumerantur in libro Io. Morelli, ſcriptum reperiſſe, *vides vicinum f.&c.*

EXANIMAT] conturbat, exterret. ita enim loquuntur Latini: *metu exanimatus ſum.* Idem ſuprà Oda 12.lib.3. *Miſerarum eſt neque amori dare ludum, Neque d.m.v. l. aut exanimari metuentis patruæ verbera linguæ.* & Od.17.lib.2. *Cur* E
me querelis exanimas tuis?

EX HOC] ex his præceptis paternis.

SANVS] integer, & purus ab iis vitiis, quæ ſunt fœda,& inſanabilia, ſequitur infrà verbum *teneor*,ad quod vox *ſanus* pertinet: nec eſt quicquam ſubintelligendum.

ET, QVEIS IGNOSCAS] id eſt, & vitiis venia dignis,ſeu ignoſcendis.

FORTASSIS ET ISTINC, &c.] attende, tria hic ab Horatio poni, quæ cuiuſque noſtrûm vitia minuere poſſint, præſertim mediocria,& ſanabilia: longam ætatẽ, vt epiſt.2. lib.2. *Lenior,& melior ſis accedente ſenecta?* amicum libe- F
rum,conſilium proprium. Iam quantum proſit homini liber amicus, ex hoc intelligere licet, quòd ſæpe maiorem vtilitatem capimus ab inimicis acerrimis,quàm à blandis amicis: quia hi peccara noſtra oratione ſua eleuant,aut etiã probant,nobiſque magno noſtro malo blandiũtur, & aſſentantur,malos & ſtultos medicos imitantes,qui vulnera,aut vlcera ſcalpello tangere non audent,veriti ne quid offendant: illi autem vitia noſtra vel occultiſſima inſectantur, & exagitant. quod Caro dicere ſolebat, vt tradir M.Tull.in Lælio, his verbis, *Scitum eſt enim illud Catonis,multo melius de quibuſdam acerbos inimicos mereri,quàm eos amicos, qui dulces videantur. illos verum ſæpe dicere,hos numquam.* quibuſcum concinunt illa Plu G
tarchi in libro πῶς ἄν τις ὑπ᾽ ἐχθρῶν ὠφελοῖτο. ὅθεν ὀρθῶς ὁ Ἀντισθένης εἶπεν, ὅτι τοῖς μέλλουσι σώζεσθαι, ἢ φίλων δεῖ γνησίων, ἢ διαπύρων ἐχθρῶν. οἱ μὲν γὰρ νουθετοῦντες τοὺς ἁμαρτάνοντας· οἱ δὲ λοιδοροῦντες, ἀποτρέπουσιν. ἐπεὶ δὲ ἡ φιλία ταννῦν ἰσχόφωνος γέγονεν ἐν τῷ παρρησιάζεσθαι, καὶ τὸ κολακεῦον αὐτῆς λάλον ἐστὶ, τὸ δὲ νουθετοῦν ἄναυδον, ἀκουστέον ἐστὶ παρὰ τῶν ἐχθρῶν τὴν ἀλήθειαν. i. *Vnde præclarè dixit Antiſthenes,iis,qui ſalui futuri ſint, opus eſſe aut germanis,atque ingenuis amicis:aut acribus & feruidis inimicis.illi enim monendo:hi conuiciando & maledicendo à peccatis deterrẽt,& auocant.Sed quando hoc tempore amicitia,vbi liberè eſt cum amico loquendum, titubãter,& ſingultim loquitur: & eius quidem moni-* H
tio elinguis & muta eſt: aſſentatio autem loquax, audienda eſt ab inimicis veritas. Et Iſocrat. πρὸς Νικοκλ. in ceteris, quibus priuati homines poſſunt fieri meliores, παρρησίαν numerat, καὶ τὸ φανερῶς ἐξεῖναι τοῖς τε φίλοις ἐπιπλῆξαι, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιθέσθαι ταῖς ἀλλήλων ἁμαρτίαις: id eſt,atque apertè licere & amicis eos obiurgare, & inimicis incurrere in mutua peccata. Cõſiliũ autem proprium eſt id, quod quiſque ſuopte iudicio,& ſuapre ſponte cepit. Non eſt autem cuiuſlibet bonum conſilium capere, ſed hominis bene à natura informati, id eſt, τοῦ εὐφυοῦς. qui per ſe & quid rectum ſit, videt:& quod tale eſſe iudicauit, id omni ſtudio perſequitur, atque experit.ille autem ipſe eſt,de quo Heſiodus, Οὗτος μὲν παναριςος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει φρασσά-

A μθνος, τά κ᾽ ἔπειτα καὶ εἰς τέλος ᾗσιν ἀμείνω. id eſt, *Optimus ille quidem eſt, qui per ſe mente, animóq; Omnia perluſtrat, quæ ſint meliora futura Poſtea ad extrema vſque nouiſſima tempora vitæ.*

NEQVE ENIM, CVM LECTVL.] hęc ſunt referenda ad id proximũ, quod antecedit, *conſilium proprium*. ſic Pythagoras iubebat ſuos diſcipulos, quicquid aut egiſſent, aut dixiſſent interdiu, commemorare veſperi; hoc modo, Ποῖ παρέβην; τί δ᾽ ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; Αρξάμενος ἀπὸ πρώτου, ἐπέξιθι. καὶ μετέπειτα Δειλὰ μὲν ἐκπρήξας ἐπιπλήσσεο χρηστὰ δὲ, τέρπου, id eſt, quò iui? quid egi? quid, quod non oporteret, à me factũ eſt? orſus à principio,
B reliqua perſequere, & poſtea ſi res vitioſas egiſti, te ipſe obiurga: ſin cum virtute coniunctas, oblectare.

AVT ME PORTICVS EXCEP.] aut cùm in porticum veni, ambulãdi gratia. infr. epiſt. 1. lib. 1. *Non, vt porticibus, ſic iudiciis fruar iiſdem.*

EXCEPIT] ſat. 7. lib. 2. *ſub clara nuda lucerna Quacumque excepit turgentis verbera caudæ.* Oda 15. lib. 2. *nulla decempedis Metata priuatis opacam Porticus excipiebat Arcton.*

DESVM MIHI] ſume negationem, quæ eſt ſuprà non longe, *neque*, hoc modo: neque enim deſum mihi, id eſt, non negligo quod officij mei eſt, cùm in lectulo iaceo, aut cùm in porticu am-
C bulo: ſed hæc, quæ ſequũtur, tacitè mecũ loquor. deeſſe ſibi, eſt non vti bonis ac facultatibus ſibi vel à natura datis, vel à fortuna oblatis: vt ſi quis optimè à natura informatus, acerrimo ingenio præditus, rebus neceſſariis inſtructus, atq; adeò abundans, ac circunfluens, voluptatibus & inertiæ ſe dedat, nihil dignum rei, & tantis opportunitatibus ex ſe promat: ſi quis alicuius liberaliſſimi, atque opulentiſſimi principis amicitiam nactus, ſua negligentia, & culpa rem ſuam minus benè gerat. M. Tull. ad Trebat. epiſt. lib. 7. *Imperatorem liberaliſſimum habes, ætatem opportuniſſimã, commendationem certè ſingularem, vt tibi vnum timendum ſit, ne ipſe tibi defuiſſe videare.* Idem Off. 3. *Quare quantum conniti animo potes, quantum labore*
D *contendere, tantum fac vt efficias, néve committas, vt, cùm omnia tibi ſuppeditata ſint à nobis, tute tibi defuiſſe videare.* Horat. ſat. 1. lib. 2. *haud mihi deero, Cùm res ipſa feret.* & ſat. 9. huius lib. *haud mihi dero: Muneribus ſeruos corrumpam.*

NVMQVID EGO ILLI, &c.] dij prohibeant, vt quicquam tale admittam. non committam, vt mihi tale facinus, aut erratum excidat imprudenti. non diſſimile eſt illud, quod narrat Plutarchus de Platone in eo, quem paullo antè commemoraui libro, πῶς ἄν τις ὑπ᾽ ἐχθρῶν. ὁ μὲν οὖν Πλάτων ὁσάκις ἀσχημονοῦσιν ἀνθρώποις παραγένοιτο, πρὸς αὑτὸν ἀπιὼν εἰώθει λέγειν, μήποτ᾽ ἄρ᾽ ἐγὼ τοιοῦτος; id eſt, *Quoties Plato hominibus indecorum quippiam aut loquentibus, aut agentibus praſtò fuiſſet, ſolebat diſcedẽs ſic apud ſe dicere, numquid ego talis ſum?* E

IMPRVDENS] inſciens, λανθάνων ἐμαυτόν. COMPRESSIS LABRIS] tacitus, συμμύων, muſſans.

VBI QVID DATVR OTI, ILL. CH.] vbi ſuppetit aliquid otij, ego has meas cogitationes mando litteris, & ſcribo ſatyras.

CONCEDERE] ignoſcere, vel locum dare. MVLTA POËTARVM VENIAT M.] vrbanè & facetè poëtarum multitudinem notat.

AVXILIO'QVE SIT MIHI] quidam libri veteres habent, *auxilióque Sit mihi*: quæ lectio mihi quidem nõ diſplicet: quin ſic edendum curaui. verum tamen nihil réfert: & recepta, *auxilioqua Sit mihi*, ferri etiam poteſt.

NAM MVLTO PLVRES SVMVS,] tale eſt illud Platonis lib. α. πολιτ. in princip. ὁρᾷς οὖν ἡμᾶς, ἔφη, ὅσοι ἐσμέν; πῶς γὰρ οὔ; ἢ τοίνυν F τούτων, ἔφη, κρείττους γένεσθε, ἢ μένετ᾽ αὐτοῦ. id eſt, *Viden' igitur (inquit) quàm multi ſimus? Quidni? aut igitur nobis eſtote potentiores, aut ſtate iſtic illico.*

AC, VELVTI, TE, IVDÆI, &c.] ridiculè cum Iudæis poëtas confert, ſignificans, tantam eſſe poëtarũ turbam, ac multitudinem, tantámque in ſcribẽdo pertinaciam, vt, quemadmodum Iudæi pleroſque ad ſuam ſuperſtitionẽ, ſuáſque cæremonias pertrahere, ac perpellere ſolent: ita poëtę hominibus ſua ſtudia improbantibus, facilè ſint vim allaturi, eóſque ad ſententiam ſuam perducturi. G

CONCEDERE] ire, venire, tranſire. M. Tull. de diuinat. lib. 2. *Cæli enim diſtributio, quam antè dixi, & certarum rerum notatio docet, vnde fulmen venerit, quò conceſſerit.* Idem Catil. 1. *ſi te parentes timerent, atque odiſſent tui, neque eos vlla ratione placare poſſes: vt opinor, ab eorum oculis aliquò concederes.* Terent. Heautont. *Eſto: at certè concedas aliquò ab eorum ore aliquantiſper.*

TVRBAM] nos poëtæ, inquit, tanquàm Iudæi, cogemus te in hanc poëtarum multitudinẽ tranſire, & noſtras parteis ſequi. Nos poëtæ, qui, vt Iudæi, numero vincimus, & pæne dicam, iuſtum exercitum conficere poſſumus: nec minus in ſcribendi ſtudio, quàm Iudæi in ſua religione, pertinaces & obfirmati ſumus, re in noſtram ſententiam, & quaſi in noſtra caſtra traducemus. H

SATYRA 5.

EGRESSVM magna, me accepit Aricia, Roma
Hoſpitio modico: rhetor comes Heliodorus,
Græcorum longè doctiſſimus: inde Forum Appi
Differtum nautis, cauponibus atq; malignis.
Hoc iter ignaui diuiſimus, altius ac nos,

Præcinctis

A *Præcinctis vnum. minus eſt grauis Appia tardis.* (ma,ventri
Hîc ego, propter aquam, quòd erat deterri-
Indico bellum,cœnanteis haud animo æquo
Exſpectans comites.iam nox inducere terris
Vmbras,& cælo diffundere ſigna parabat:
Tum pueri nautis,pueris conuicia nautæ
Ingerere.huc appelle.trecentos inſeris:ohe
Iam ſatis eſt. dum æs exigitur: dum mula ligatur,
B *Tota abit hora.mali culices,ranæq; paluſtres*
Auertunt ſomnos.abſentem cantat amicam
Multa prolutus vappa nauta,atque viator
Certatim.tandem feſſus dormire viator
Incipit:ac miſſæ paſtum retinacula mulæ
Nauta piger ſaxo religat:ſtertitque ſupinus.
Iámque dies aderat,cùm nil procedere lintrẽ
Sentimus:donec cerebroſus proſilit vnus:
Ac mulæ,nautæq; caput,lumbóſque ſaligno
Fuſte dolat. quarta vix demum exponimur hora.
C *Ora,manúsque tua lauimus Feronia lympha.*
Millia tum pranſi tria repimus,atq; ſubimus
Impoſitum ſaxis latè candentibus Anxur.
Huc venturus erat Mæcenas optimus,atque
Cocceius,miſſi magnis de rebus vterque
Legati,auerſos ſoliti componere amicos.
Hîc oculis ego nigra meis colyria lippus
Illinere.intereà Mæcenas áduenit,atque
Cocceius, Capitóq; ſimul Fonteius,ad vnguẽ
D *Factus homo, AntonI, non vt magis alter, amicus.*
Fundos Aufidio Luſco prætore libenter
Linquimus,inſani ridentes præmia ſcribæ,
Prætextam,& latũ clauũ,prunæq; batillũ.
In Mamurrarũ laſſi deinde vrbe manemus,
Muræna præbente domum,Capitone culinã.
Poſtera lux oritur multo gratiſſima.namque
Plotius,& Varius Sinueſſæ,Virgiliúſque
Occurrunt:animæ,qualeis,neque candidiores
Terra tulit:neq; queis me ſit deuinctior alter.
O,qui complexus,& gaudia quanta fuerũt!
Nil ego contulerim iucundo ſanus amico.

Proxima Campano ponti quæ villula,tectum E
Præbuit:& parochi,quæ debent, ligna, ſalémque.
Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt.
Luſum it Mæcenas: dormitum ego, Virgiliúſque:
Nanq; pila lippis inimicũ,& ludere crudis.
Hinc nos Cocceij recipit pleniſſima villa:
Quæ ſuper eſt ClaudI cauponas. nunc mihi paucis
Sarmenti ſcurræ pugnam, Meſſíque Cicerri F
Muſa velim memores: & quo patre natus vterque
Contulerit liteis.MeſſI clarum genus Oſci:
Sarmẽti domina exſtat.ab his maioribus orti
Ad pugnã venêre.prior Sarmentus:equi te
Eſſe feri ſimilem dico.ridemus:& ipſe
Meſſius,accipio:caput & mouet.ô,tua cornu
Ni foret exſecto frõs,inquit:quid faceres,cũ
Sic mutilus minitaris?at illi fœda cicatrix
Setoſam læui frontem turpauerat oris. G
Campanum in morbum, in faciem permulta iocatus,
Paſtorem ſaltaret vti Cyclopa,rogabat:
Nil illi larua,aut tragicis opus eſſe cothurnis.
Multa Cicerrus ad hæc: donaſſet iámne catenam (eſſet,
Ex voto Laribus, quærebat. ſcriba quòd
Deterius nihilo dominæ ius eſſe.rogabat
Denique,cur vnquam fugiſſet:cui ſatis vna
Farris libra foret,gracili ſic,támque puſillo.
Prorſus iucundè cœnam produximus illam. H
Tendimus hinc rectà Beneuentum: vbi ſedulus hoſpes
Pæne arſit,macros dũ turdos verſat in igne:
Nam vaga per veterẽ dilapſo flamma culinã
Vulcano, ſummum properabat lãbere tectũ.
Conuiuas auidos cœnam, ſeruóſque timẽteis
Tum rapere,atque omneis reſtinguere velle videres.
Incipit ex illo monteis Appullia notos
Oſtẽtare mihi,quos torret Atabulus:& quos
Numquã erepſemus, niſi nos vicina Triuici

A *Villa recepiſſet lacrymoſo non ſine fumo,*
Vdos cum foliis ramos vrente camino.
Hîc ego mendacem ſtultiſſimus vſque puellã
Ad mediam noctem exſpecto. ſomnus tamen
aufert
Intentum Veneri. tum immũdo ſomnia viſu
Nocturnã veſtẽ maculant, ventrémq; ſupinũ.
Quattuor hinc rapimur, viginti & millia
rhedis,
Manſuri oppidulo, quod verſu dicere nõ eſt:
B *Signis perfacile eſt. vênit viliſſima rerum*
Hîc aqua: ſed panis lõgè pulcherrimus, vltrà
Callidus vt ſoleat humeris portare viator:
Nam CanuſI lapidoſus: aquæ nõ ditior vrna
Qui locus à forti Diomede eſt conditus olim.
Flétibus hinc Varius diſcedit mæſtus amicis.
Inde Rubos feſſi peruenimus: vtpote longum
Carpentes iter, & factum corruptius imbri.
Poſtera tempeſtas melior: via peior aduſque
Bari mœnia piſcoſi. dehinc Gnatia lymphis
Iratis exſtructa dedit riſúſque, iocóſque:
C *Dũ flãma ſine, tura liqueſcere limine ſacro,*
Perſuadere cupit. credat Iudæus Apella:
Nõ ego. nãque deos didici ſecurũ agere æuũ:
Nec, ſi quid miri faciat natura, deos id
Triſteis ex alto cæli demittere tecto.
Brundiſium longæ finis chartæq;, viæq;.

EGRESSVM MAGNA] in hac ſatyra Horarius vrbanè, & facetè hominum leuitatem notat, ne ſibi quidem parcens: deſcribítque ſuum iter ab vrbe, ad oppidum Brundiſium, Lucillij exemplo, qui item ſuum ab vrbe Capuam, & ad
D fretum Sicilienſe deſcripſerat. *accepit* autem, habent plures libri manu ſcripti: quam ſcripturam vulgatæ antepono. ſic enim loquimur, *accipere hoſpitio.* Plautus Amphitr. *ita peregrè veniens hoſpitio publicitus accipiar.* M. Tull. ad Att. lib. 2. *te in Arpinati videbimus, & hoſpitio agreſti accipiemus.* & ita Virg. lib. 3. Æneid. *Illos porticibus rex accipiebat in amplis.* Verumtamen *excepit* non damno.

ARICIA] Strabo lib. 5. μετὰ δὲ τὸ Ἄλβανον Ἀρίκια ἐστὶ πόλις ἐπὶ τῇ ὁδῷ τῇ ἀππία· στάδιοι δ᾽ εἰσὶν ἐκ τῆς Ῥώμης ρξ. id eſt, Poſt Albanũ autem, eſt vrbs Aricia in via Appia. Diſtat autẽ ab vrbe Roma ſtadia centum ſexaginta.

GRÆCORVM LONGÈ DOCTISS.] aliquot libri manu ſcr. habent *Græcorũ linguæ doctiſſimus.* ego tamen vulgatam & receptã lectionem tueor, præſertim ab aliis libris manuſcr. cõ- E
firmatam. Quòd ſi omnes libri eos, qui *linguæ* malunt legi, adiuuarent, quod non fit, tamen hęc lectio vix ferri poſſet. Nam cùm hic Heliodorus, natione Græcus eſſet, nónne laus eſſet ridicula, ſi Horarius eũ laudaret, quòd Græcæ linguæ ſcientiam maximam haberet? nempe vt ſi quis Gallũ, quòd Gallicæ. Præterea ſolet Horarius coniungere vocem doctus cum accuſandi caſu. vt, *Dulceis docta modos, &c. & Docte ſermones vtriuſque linguæ.*

FORVM APPI.] à foro Appij vſque ad Feroniam per Pontinas paludes tunc nauigare licebat.

DIFFERTVM NAVTIS] hac, & illac refertum, propterea quòd eà nauigari ſolebat. vſus eſt hac voce ſine nomine caſus ablat. epiſt. ad Numic. lib. 1. *qui manè plagas, venabula, ſeruos* F
Differtum tranſire forum, populúmque iubebat. Catullus iunxit cum gignendi caſu, epigr. in Aſiniũ, *eſt enim lepòrum Differtus puer ac facetiarum.* Sic enim legendum cenſeo: vbi vulgò legitur *Diſertus puer, &c.*

MALIGNIS] *malignis*, epithetum eſt nominis, *cauponibus*, quantum vis licet reclamiter Acron. Dicuntur autẽ caupones maligni, quia magna ex parte res eas, quas vendunt, maligna menſura metiri conſueuerunt. eſt enim malignum idem ferè, quod anguſtum, parcum, exiguum, vt dicemus ad epiſt. ad Auguſt. ibi, *laudare malignè.* G
perfidos appellat Sat. 1. *Perfidus hic caupo.*

DIVISIMVS] cùm eſſet vnius diei iter, biduum in eo conficiendo conſumſimus. ex vnius diei itinere, duorum dierum iter fecimus.

ALTIVS, AC NOS, PRÆCINCTIS VNVM] quod vno die confici poteſt ab iis, qui ſunt nobis expediriores, & (vt Græco verbo dicam) εὐζωνότεροι. Seruius ad illum Virgilij locum Æneid. 8. extr. *& diſcinctos Mulciber Afros,* hunc Horatij locum profert, aítq; præcinctos opponi diſcinctis, his verbis, *vel habitũ eorum oſtendit, qui vſque ad talos fluebat, &c. vel diſcinctos dixit inhabileis militiæ. omnes enim, qui militant, cincti ſunt: vel inefficaceis: vt contrà præcinctos, ſtrenuos dicimus. Horat. altius ac nos Præcinctis vnum.* Vnde & H
Græcè εὔζωνος appellatur, non qui bonam zonã habet, ſed qui eſt ſtrenuus.

MINVS EST GRAVIS APPIA] via Appia minus eſt laborioſa iis, qui tardè ambulant, propter crebra diuerſoria.

VENTRI INDICO BELLVM] non ceno. allegoria. non valde diſſimilis eſt illa, in ſat. 8. lib. 2. *Da, ſi graue non eſt, Quæ prima iratum vẽtrem placauerit eſca.*

HAVD ANIMO ÆQVO] iniquo animo, ægrè, grauatè.

IAM NOX INDVCERE TERRIS, &c.] periphraſis noctis appropinquantis & aduentantis.

PVERI] ſerui conuicia nautis ingerebant. puero-

A puerorum autem appellatione etiam ſerui intelliguntur, vt docent iuriſconſulti.

HVC APPELLE] nauem ſubintell. verba autem ſunt puerorum à dominis præmiſſorum, nautas iubentium ad certam ripæ partem, nauim appellere.

TRECENTOS INSERIS] dicuntur hæc quoque à pueris, vel dominis ipſis iam ingreſſis, nautæ, plureis quàm par ſit, vectores in nauim imponẽti, vt maiorem quæſtum faciat. Alij putant eſſe nautæ verba ſtomachantis, quòd plu reis in nauim imponãtur, quàm pactus ſit: à quibus diſſentio. Hoc enim quotidie videmus, nautas & portitores quàm plurimos poſſunt, in naueis recipere, vt plus lucri faciant, reclamãtibus vectoribus, qui, quo plures ſunt, hoc & anguſtius in naui ſedent, & periculoſius nauigãt. Præterea hîc non eſt ab vno, aut paucis conducta nauis,

B (quod ſi factum eſſet communi omnium nomine pretium ſolueretur) ſed nauta ſingulos in nauem ſuam recipit, & à ſingulis pretium exigit. ſunt autem legenda ſine interrogatione. *inſeris*, ἐμβιβάζεις εἰς τὴν ναῦν.

ÆS] pretium, quod datur nautæ à vectoribus. DAVLVM.

DVM MVLA LIGATVR] quæ nauim, cui alligata eſt, trahat aduerſa aqua.

CVLICES] κώνωπες: vnde conopeum Od. 9. epod. genus eſt inſecti valde infeſtum & inimicum dormire volentibus. Nam cùm ſua promuſcide ora pertundat, & lancinet, ſanguinémque tamquam ſiphone quodam eliciat, atque exſuggat, tum ita horribili clangore aureis verberat,

C vt ſomnos ex oculis excutiat. canam culicem dixit Plautus in Caſina, de ſene amatore, in genere fœmin.

RANÆQVE PALVSTRES] Columella de cultu hortorum, *Nam neque ſicca placet, nec quæ ſtagnata palude Perpetitur querula ſemper conuicia rana.*

AVERTVNT SOMNOS] diuellunt, aut depellunt ſomnos, vt loquitur epiſt. 10. lib. 1. *Eſt vbi diuellat* (ſeu, vt habent alij libri, *depellat*) *ſomnos minus inuida cura?*

PROLVVVS] à proluendo: quo verbo vtitur ſat. 4. lib. 2. *leni præcordia mulſo Proluerit melius.* & Virgil. lib. 1. Æneid. *pleno ſe proluit auro.*

D VAPPA] vino, cuius deperiit ſapor. lege annot. ſup. ad illum locum, *vappam iubes ac nebulonem.* ſat. 1.

VIATOR] qui mulam moderabatur.

TANDEM FESSVS DORM.] hactenus intelligendũ eſt nauẽ proceſſiſſe, & hîc procedere deſinere, mula videlicet ſoluta, & paſtũ miſſa

RETINACVLA] funeis, quibus alligatam nauem trahebat mula.

STERTÍTQVE SVPINVS] nõ dicit dormit, ſed ſtertit: id eſt, altum & ſecurum ſomnũ dormit. ſic ſuprà ſat. 3. *noctibus vigilabat ad ipſum Manè, diẽ totũ ſtertebat.* M. Tull. in Lucullo, *per me vel ſtertas licet, inquit Carneades, non modò quieſcas.* E

CEREBROSVS] cerebro malè affecto: mente commota. Plaut. Moſtell. *ſenex hic cerebroſus eſt.* quidam cerebroſum interpretantur ὀξύχολον, ſeu ὀξύθυμον, id eſt, iracundum, & qui celeriter iraſcitur: putantq; Bollanum illum deſcribi, de quo ſat. 9. *O te Bollane cerebri Felicem, aiebat.* Nonius. *cerebroſi ad inſaniam faciles, & quibus frequenter cerebrum moueatur.* Lucill. *Te primum cũ iſtis inſanum hominem, & cerebroſum.*

DOLAT] pulſat, verberat. tralatio eſt à fabris lignariis, qui dolabro ligna dolant. M. Tull. de diuinat. lib. 2. *quis robur illud cæcidit, dolauit, inſcripſit?*

EXPONIMVR.] è naui. verbum eſt valdè ad hanc rem accommodatum, eóque vtitur Cæſar non ſemel. vt lib. 3. de bello ciu. *quibus regionibus exercitum expoſuiſſet.* & Virgil. lib. 10. *ſocios de puppibus altis, Pontibus exponunt.* idem lib. 6. *Tandem trans fluuium incolumeis vatémque, virúmque, Informi limo, glaucáque exponit in vlua.* Sic & Græci loquũtur. Sophocl. Philoct. Ἐγὼ ὦ κράτιστε πατρὸς ἑλλήνων τραφεὶς, Ἀχιλλέως παῖ Νεοπτόλεμε, τὸ Μηλιᾶ Ποίαντος υἱὸν ἐξέθηκ᾽ ἐγὼ πάλαι id eſt, hîc ô viri optimi Græcorum patris Achillis fili Neoptoleme Theſſalum Pœantis filiũ expoſui ego quondam. F

FERONIA] Feronia, vrbs eſt Tarracinæ vlcina, & Dea, & fons eiuſdem nominis, de qua virg. Æneid. 7. (vbi Seruius notat, Feroniam Iunonem eſſe virginẽ.) & Dionyſ. Halicarn. lib. 3. his verbis, ἱερὸν δέ τι κοινῇ τιμώμενον ὑπὸ σαβίνων τε καὶ λατίνων, ἅγιον ἐν τοῖς πάνυ, θεᾶς φερωνείας ὀνομαζομένης, ἣν οἱ μεταφράζοντες εἰς τὴν ἑλλάδα γλῶσσαν οἱ μὲν ἀνθηφόρον, οἱ δὲ φιλοστέφανον, οἱ δὲ Περσεφόνην καλοῦσιν. id eſt, templum eſt, quod communiter à Sabinis, & Latinis colitur, in primis ſanctũ Deæ Feroniæ quæ nominatur: quam qui interpretantur Græcè, alij Florigeram, alij coronarum amantem, alij Proſerpinam vocant. G

REPIMVS] lentè, & quaſi rependo ambulamus. tralatio eſt. & ita Græci. Theocrit. θαλύσιοις. Ἦς χρόνος, ἁνίκ᾽ ἐγώ τε, καὶ Εὔκριτος εἰς τὸν Ἄλεντα Εἵρπομες ἐκ πόλιος. id eſt, Tempus erat, cùm ego & Eucritus ad Alentem ex vrbe repebamus. repimus autem in præſenti habent libri ferè omnes veteres: quos ſecutus ſum. H

ANXVR] Tarracinam, oppidum Volſcorũ. Feſtus. *Anxur vocabatur, quæ nunc Tarracina dicitur, Volſcæ gentis. ſicut ait Ennius Voſculꝰ perdidit Anxur.* Liuius lib. 4. *Anxur fuit, quã nunc Tarracinæ ſunt, vrbs prona in paludes.* Seruius ad eum Virgil. locum lib. 7. Æneid. *Circaúmque iugum, queis Iupiter Anxurus aruis Præſidet, &c.* notat, Iouem, qui circa hunc Campaniæ tractum colebatur, Anxurum dictum eſſe, quaſi ἄνευ ξυροῦ, id eſt, ſine nouacula, quia nondum barbam raſiſſet: & ibidem Iunonem virginem, Feroniam: vt paullo antè diximus.

A COCCEIVS] Nerua iuriſconſultus: cuius nepos fuit imperator Nerua.

AVERSOS] Cæſarem Auguſtum, & M. Antonium ſignificat, interſe tum diſſidenteis.

COMPONÈRE] placare inter ſe: in priſtinam gratiam reſtituere.

ILLINERE] ego (inquit Horatius) oculos meos lippitudine affectos, colyriis inungebam. colyria, medicamenta ad lippitudinem ſanãdam vtilia ἀπὸ τοῦ κωλύειν τὸν ῥοῦν, id eſt, à prohibenda fluxione dicta, non ἀπὸ τοῦ κολλᾷν. iccircò vno l. excudendum curaui. nigra autem erant, quia componebãtur ex lycio, glaucio, opio, acacia, hypocyſtide, & ſimilib. lege Cornel. Cel-
B ſum lib. 6. de colyriis.

AD VNGVEM FACTVS HOMO] ſpectatiſſimus homo: vel poliriſſimis moribus homo. vide ann. ad illum locum, *& exactis minimum diſtantia*, epiſt. ad Auguſt. vbi quid ſit ad *vnguem factus*, declarauimus. Seruius profert hunc locum ad illum Virgil. Georg. 2. *nec ſecius omnis in vnguem Arboribus poſitis, &c.* vbi *in vnguem* interpretatur, ad perfectionem: aitque tranſlationem eſſe à marmorariis, qui iuncturas vnguibus probant. Capito autem cognomen eſt, Fonteius nomen, vt ſit, Fonteius Capito.

ANTONI, NON VT M.] id eſt, ita Antonij, ſeu Antonio amicus, vt non alius magis.

FVNDOS] Strabo lib. 5. Φοῦνδοι πόλις ἐν τῇ ὁδῷ τῇ Ἀππίᾳ κειμένη. id eſt, Fundi vrbs in via
C Appia ſita.

AVFIDIO LVSCO PRÆTORE] Exiſtimãt quidam hîc ſignificari, ac deſcribi ab Horatio Cn. Aufidium cæcum, prætorium hominẽ, de quo M. Tull. lib. 5. Tuſcul. his verbis. *Pueris nobis, Cn. Aufidius prætorius & in ſenatu ſententiam dicebat, nec amicis deliberantibus deerat, & Græcam ſcribebat hiſtoriam, & videbat in litteris*: ſed vehementer errant. nam repugnant ætates, & tempora, cùm Horatius M. Tullio multo fuerit ætate poſterior, & Tullius ſcribat, Cn. Aufidiũ ſe puero prætorium, & ſenatorem fuiſſe. de eodẽ idem M. Tull. lib. 5. de finibus. Adde quòd hic Aufidius, quem ridet Horatius, Fundis præturam gerebat: ille alter Romæ geſſerat.

D INSANI RID. PRÆM. SCR.] cur inſanum appellet, exputare non poſſum, niſi dicamus propterea, quòd cùm ſcriba fuiſſet, prætoriis inſignibus vteretur: quod non probo. Nam ſi eum prætorem fecerat populus Fundanus, inſaniſſet potius, ſi magiſtratus inſignibus non vteretur, quantumuis licet ex ſcriba prætor eſſet factus: niſi quis dicat, eum ſe inſolenter geſſiſſe, & magnificè circumſpexiſſe, quòd his inſignibus ornatus eſſet: quaſi verò Romæ præturam gereret, non Fundis in paruo municipio. iccirco dixit ſuprà proximè *Fundos Aufidio Luſco prætore Linquimus*, Romanorum cõſuetudinem imitans, qui ſolent ita loqui, hoc aut illud factum eſt hoc & *illo* conſulibus.

PRÆMIA SCRIBÆ] vocalis *a* corripi- E tur, etiamſi ſequantur tres conſonantes, quod quamobrem fiat, diſce ex Priſc. lib. 2. vbi hũc locum teſtem producit. lege annot. ad illum locũ, *niſi olenti in fornice ſtantem*, ſat. 2. huius lib.

PRÆTEXTAM] togam purpura prætextã, inſigne magiſtratuum. Vtebantur & pueri prætexta vſque ad pubertatem: quo tempore ſumebant togam virilem, quæ & pura dicebatur. M. Tull. lib. 6. epiſt. ad Attic. epiſt. 1. *Q. togam puram Liberalibus cogitabam dare.*

LATVM CLAVVM] de lato clauo, vide quæ annotata ſunt ad illum locum *& latum demiſit pectore clauum*, ſat. proxima infrà

PRVNÆQVE BATILLVM] hoc etiam F iure vtebatur prætor municipalis, vt ipſi è balneis publicis prunas ſumere liceret: vel refer hoc ad morem ignis magiſtratibus & imperatoribus præferẽdi: quod magis probo. batillum autem aiunt eſſe ferreum vas, quo pruna colligitur. Plin. lib. 33. cap. 8. *batillis ferreis candẽtibus ramento argenti impoſito, quod candidũ permaneat, probatur.* Quidam *batillum* dictum putãt à voce Sicula βατάνιον, quod patellam ſignificat: Alij patillum legi volunt à πατάνιον, quod idem ſignificat. in quibus libris veteribus ſcriptum reperi *vatillum*. Non deſunt qui putent legendum *bacillum*. à quibus diſſentio.

IN MAMVRR. VRBE] Formiis. Mamurram Cæſaris amicum inſectatur aliquot locis Catullus, vt in Cæſarem, *Quis hoc poteſt videre*, G *quis poteſt pati, Niſi impudicus, & vorax, & aleo? Mamurram habere, quod comata Gallia Habebat, & cuncta vltima Britannia?* ſic enim legendum eſſe hunc verſum ex veteribus libris admonuit me vir humaniſſ. Gabriel Faërnus. eòdẽ pertinent illa Ciceronis ad Attic. lib. 7. *Et Labieni diuitiæ, & Mamurræ placent, & Balbi horti, & Tuſculanum?* Fuit autẽ Mamurra, eques R. præfectus fabrûm C. Cæſaris in Gallia, quem primum Romæ parietes totius domus ſuæ in Cœlio monte cruſta marmoris operuiſſe Cornelius nepos tradidit, vt ſcribit Plin. lib. 36. cap. 6.

MVRÆNA PRÆB. DOM.] ſignificat, H Murænam, tectum, quò ſe reciperent, præbuiſſe: Capitonem autem cenam dediſſe. præbente valet παρέχοντος, ἤτοι πορίζοντος.

SINVESSÆ.] Sinueſſa oppidum Minturnis proximum. Horat. epiſt. ad Torq. lib. 1. *Inter Minturnas, Sinueſſanúmque Petrinum.*

ANIMÆ] homines. ſic loquũtur Græci ψυχαί. M. Tull. Terentiæ, & Tulliolæ. *vos mea cariſſima animæ quàm ſæpiſſimè ad me ſcribite.* ordo autẽ verborũ hic eſt, meo quidẽ iudicio: animæ tales, quales terra non tulit, & quibus candidiores terra non tulit, & quibus non ſit alter me deuinctior. huic loco ſimilis eſt ille Od. 5. ep. *Nardo perunctum, quale, nec, &c.*

CANDIDIORES] integriores. vt ſup. Od. 11. epod. *candidum Pauperis ingenium.* & Od. 13. eiuſd.

A eiuſd. *Candide Mæcenas occidis ſæpe rogando.* & Od. 18. lib. 1. *non ego te, candide Baſſaren, Inuitum quatiã.* Cœlius Ciceroni lib. 8. epiſt. *cauendum tibi erit, ne parum ſimpliciter, & candidè poſuiſſe inimicitias videaris.*

NIL EGO CONTVLERIM IVC.] Plautus paullo aliter quidem, ſed non minus probabiliter, in Epidico. *Nihil homini, amico eſt opportuno amicius: ſine tuo labore, quod velis, actum eſt tamen.* Idem Trinũmo. *Verum eſt verbũ, quod memoratur: vbi amici, ibi ſunt opes.* ſed cur nõ dixit potius, *Nil ego cõtulerim ſincero ſanus amico?* An hoc ſenſit Horatius, iucundũ eſſe nõ poſſe, niſi ſit verus, & ſincerus, &, vt Græci dicunt, ἀληθινὸς καὶ ἄδολος; An Epicuri ſententiã ſpectauit, qui dicebat, etiã amicitias propter voluptatem eſſe expetendas, eáſque non modò fautrices eſſe fideliſſimas, ſed etiam maximarum voluptatum effectrices, tam B amicis, quàm ſibi? Sed de amicitia, verùm vſus, an rectum nos ad eam trahat, vide quæ annotata ſunt ad illum verſum ſat. 6. lib. 2. *Quidue ad amicitias, vſus, rectúmne trahat nos.*

TECT. PRÆBVIT] ἐπόριστ, ſeu παρέσχε. in ea villula diuerſati ſumus, & pernoctauimus. ea villula nos tecto recepit.

PAROCHI] parochi ἀπὸ τοῦ παρέχειν ſunt appellati: quod valet præbere, quorum erat hoc munus, vt iis, qui publicè mitterẽtur, ligna, & ſalẽ, & ſimilia præberẽt, ac ſuppeditarẽt. ſat. vlt. lib. 2. *parochũ* per tralationẽ videtur poſuiſſe pro eo, qui cenam præbet, & pro cõuiuatore. *vertere pallor Tum parochi faciem, &c.* vide annot. ad ſatyrã ſuperiorem, ibi, *Præter enim, qui præbet aquam.* Iam C verò admonuit me Germ. Valẽs, *parochum* ſignificare præterea παράνυμφον, & nuptiarũ auſpicẽ apud Ariſtoph. auibus. ſic Ariſtoph. nõ longè ab extremo: Ζηνὸς πάροχος γάμων, Τῆς τ' εὐδαίμονος ἥρας. vbi interpres, πάροχοι λέγονται οἱ παράνυμφοι, παρὰ τὸ παροχεῖσθαι τοῖς νυμφίοις. ἐπ' ὀχήματος γὰρ τὰς νύμφας ἄγουσιν: id eſt, parochi dicuntur nuptiarum auſpices, ſeu nuptiis celebrandis curatores, propterea quòd vnà cum ſponſis, & iuxta ſpõſos in curru vehantur. Nam in curru ſponſas portare ſolent. Idem docet Suidas in voce πάροχος: & Euſtathius ad illum locũ ἰλ. λ. Αντιφος αὖ παρέβασκε περικλυτός, &c. vbi tradit hoc præterea Euſtathius, treis geſtari, ſeu vehi ſolitos in curru nuptiali: D ſponſam, mediam: ſponſum & parochum extremos, alterum ſcilicet à dextra parte, alterum à læua.

HINC MVLI CAPVÆ, &c.] id eſt, ab hoc loco, nempe ab hac villula, quæ Campano ponti proxima eſt, in qua deuerſati ſumus, muli cum mulionibus ſuis Capuam iuerunt, eòque, tempori peruenerunt, vt ibi poſitis clitellis pernoctarent. Putant quidam legendum eſſe, *Hic muli, &c.* Seruius quidem annotatione ad illum Virg. verſum, Georg. 1. *Sæpe oleo tardi coſtas agitator aſelli*, ita legiſſe videtur. Nam mẽdoſè habent libri vulgati, *Hi muli Capuæ.* E

LVSVM IT MÆC.] pila, vt intelligere licet ex proximo verſu. *Namque pila lippis, &c.*

NAMQVE PILA LIPPIS, &c.] lippitudine laborabat Horatius, cruditate Virgil. ludus pilæ autem lippis quidem, & crudis inimicus eſt, quia vtriſque quiete, & abſtinentia cibi opus eſt: ſed crudis magis, quàm lippis.

CRVDIS] ægrè cibum concoquentibus. ſuprà Oda 8. epod. *velut cruda bouis.* & epiſt. 6. lib. 1. *crudi, tumidique lauemur.* M. Tull. pro Cluent. *cùm ad illud prandium crudior veniſſet, &c.*

PLENISSIMA] copioſiſſima, refertiſſima, abundantiſſima.

QVÆ SVPER EST CLAVDI CAVP.] F quæ Claudij cauponis imminet, quæ eſt ſupra Claudij cauponas. legendum autem putaui aliquando *ſupra eſt*, vel *ſupera eſt* (ſupera enim valet ſupra) non *ſuper eſt*: ſed & veteres codices repugnant, & nobiles grammatici tradiderũt *ſuper* nonnumquam idem valere, quod ſupra. *Claudi* autem habent omnes libri veteres: quod valet, *Claudij.*

NVNC M. P. SARM. SC. P. Mq; CIC. MVSA V.] Solent poëtæ in re magna, ac difficili, quaſi ingenio ſuo diffidentes, Muſas appellare, atq; ad earum numen cõfugere: vt Homer. ἰλ. β. Græcarum nauium numerum, & ducũ nomina perſecuturus, Ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι· Ὑμεῖς γὰρ θεαί ἐστε, πάρεστέ τε, ἴστε τε πάντα, Ἡμεῖς δὲ κλέος οἶον ἀκούομεν, οὐδέ τι ἴδμεν, &c. G id eſt, *Dicite nunc mihi muſæ, quæ domos cæleſteis incolitis: Vos enim deæ eſtis, & adeſtis, & omnia nouiſtis: Nos autem famam duntaxat accepimus, neq; quicquam ſcimus, &c.* & ἰλ. λ. quot & quantas ſtrageis Agamemnon ediderit, narraturus, Ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι, &c. Ὅστις δὴ πρῶτος Ἀγαμέμνονι ἀντίος ἦλθεν, &c. id eſt, *Dicite nunc mihi muſæ, &c. quis primus Agamemnoni aduerſus ierit.* & ἰλ. π. incendium nauium Græcarum deſcripturus, Ἔσπετε νῦν μοι, &c. Ὅππως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε. quem locũ M. Tullius lib. 1. epiſt. ad Atticũ ab Homero mutuatus eſt, H eo in loco, in quo ſcribit de turpitudine illa iudicij Clodiani, expoſiturus cuius operâ Clodius ſit abſolutus. verba Ciceronis ſunt hæc. *reſponſurum hominẽ nemo arbitrabatur.* Ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι, &c. ὅππως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε. *Noſti Caluum ex Nanneianis, illum laudatorem meum, de cuius oratione erga me honorifica ad te ſcripſeram. biduo per vnum ſeruum, & eum ex ludo gladiatorio, confecit totum negotium.* & Theocrit. Διοσκουρ. Πῶς γὰρ δὴ Διὸς υἱὸς ἀδηφάγον ἄνδρα καθεῖλεν, Εἰπὲ θεά, σὺ γὰρ οἶσθα. ἐγὼ δ' ἑτέρων ὑποφήτης. i. Quomodo enim Iouis filius edacem hominẽ interfecerit, dicito mihi dea: tu enim noſti: ego autem aliorum vates & ſacerdos. & Virg. Æn. 7. *Pandite nunc Helicona Deæ, &c.* & Plato in Euthydemo. ὥστ' ἔγωγε, καθάπερ οἱ ποιηταί, δέομαι, ἀρχόμενος τῆς διηγήσεως, Μούσας τε, καὶ

A *μιμνήσκειν ἐπικαλεῖσθαι*. Quare ego quemadmodũ poëtæ neceſſe habeo initio oratiouis, Muſas, & Mnemoſynen inuocare. Ita & hîc Horat. vrbanè & facetè in re ridicula Muſas inuocat.

MESSI CLARVM GEN. OSCI.] *εἰρωνεία* eſt. Oſci enim omnium ferè Italiæ populorum peſſimè audiebant, turpiſſimíque habebantur, & *αἰσχροποιοί*. Itaque Feſtus obſcænum vult eſſe ab Oſcis deductũ (qui olim Opſci dicti ſint) propter libidines obſcænas, quæ apud eos increbruerant. Varro autem lib. 6. obſcænum non ab Oſcis, ſed vel à ſcæna, vel à nomine Græco *σκαιός* vult eſſe ductum. erat igitur hic Meſſius Oſcus: Sarmẽtus vix liber. nam ſeruitutẽ ſeruie-B rat. SARMENTI DOMINA EXSTAT.] à qua eſt manumiſſus. Sarmẽtum quendam puerum commemorat Horatius in Antonio, ſi forte is eſt, quem hîc deſcribit Horat.

EQVI TE ESSE FERI SIM. D.] equiferi, id eſt, equi indomiti. Quin ferum interdum dicũt Latini pro equo. Virg. lib. 2. *inque feri validam compagibus aluum, &c.* Accius Medea. *Perite in ſtabulis frenos immittens feris.*

ET IPSE MESSIVS] & Meſſius reſpõdens, accipio (inquit) plagam, quam tu mihi infligis.

CAPVT ET MOVET] Meſſius. *caput mouere*, geſtus minantis, vt alibi annotabimus.

Ô TVA, CORNV NI FORET] hæc ſunt verba Sarmenti: quid faceres (inquit Sarmẽtus) C ô Meſſi, ſi cornu tibi non eſſet exſectum, quod tu gerebas in fronte, cùm ſic mutilatus miniteris? id eſt, ſi non accepiſſes vulnus in fronte? ſi non haberes frontem inſigni cicatrice deformatam?

MVTILVS] cornu amiſſo. tralatio à bobus mutilatis. cornu autẽ ei exſectum eſſe dicit, cúmque mutilum appellat, non quòd re vera cornua vmquam habuerit: ſed quòd cicatrice illa obducta ſimilis ſit bobus mutilatis.

AT ILLI FOEDA CIC.] Horatius his verbis Sarmenti iocũ in Meſſium Cicerrũ Campanum de cornu exſecto, & mutilata fronte, explicat hoc modo: illi (inquit Horatius) Cicerro, inquã, fœda cicatrix, quæ erat in læua faciei parte, frontem hirſutam, ac piloſam deformarat. ſe-D toſam autem facetè dixit potius, quàm hirſutam. *ὑπερβολικῶς*.

CAMPAN. IN MORB. &c.] Sarmentus (inquit Horat.) multa iocatus in turpitudinem, & impuritatem oris Campani, Cicerrum orabat, vt Cyclôpa ſaltaret, id eſt, ſaltando ageret, ac referret, quia videlicet corporis ſtatura Polyphemũ Cyclopẽ æquare videbatur: fortaſſe etiã propter oris cicatricem, qua Polyphemo ſimilis videri poterat, poſteaquam ei Vlyſſes oculum effôdit. Campani, qui anteà Oſci dicebantur, babiti ſunt (vt dixi) ore impuro, atque inceſto: *τῷ τ' ἐπὶ τῷ ςόματι αἰσχροποιοῦντες, καὶ λεσβιάζοντες.* morbum igitur animi intellige, vt ſuprà Od. 37. lib. 1. *Contaminato cum grege turpium Morbo virorũ.* M. Tull. lib. 1. accuſat. *Nam ille quoque, ſodalis iſtius* E *erat in hoc morbo, & cupiditate.* Alij per morbum Campanum, arrogantiam Campanam ſignificari volunt: quam M. Tullius in oratione de lege Agr. habita in ſen. declarat his verbis: *ſi ſuperbia nata inibi eſſe ex Campanorum faſtidio videtur, &c.* & in ea, quæ habita eſt ad Quir. *Itaque Campanã illam arrogantiam atque intolerandam ferociam ratione & conſilio ad inertiſſimum & deſidioſiſſimum otium perduxerunt.* ego tamen priorem explicationem magis probo.

PASTOREM SALTARET, &c.] ſaltare Cyclopa, eſt ſaltando Cycloba imitari ac referre. Arnob. lib. 7. aduerſus genteis, *Ponit animos Iupiter, ſi Ampitruo fuerit actus, pronũtiatúsq; Plautinus? aut ſi Europa, ſi Leda, ſi Ganymedes fuerit ſal-* F *tatus, aut Danae, motum compeſcit irarum?* infrà epiſt. ad Piſ. *nunc agreſtem Cyclôpa mouetur.* Scribit Paterculus, Plãcum in conuiuio genibus innixũ Glaucum ſaltaſſe.

NIL ILLI LARVA, &c.] neque larua ei opus eſſe, quia ore ita deformi eſſet propter fædam cicatricem, vt inſtar laruæ videri poſſet, neque cothurnis, quia magna corporis eſſet ſtatura.

CICERRVS] in Sarmentum, qui ſeruiuerat ſeruitutem.

DONASSET IÁMNE CATENAM, &c.] quærebat (inquit Horatius) à Sarmento, iámne ex voto donaſſet Laribus catenã, eò quòd manumiſſus, & catena, ſeu compede liberatus eſ- G ſet. Solebant veteres, labore aliquo, vel metu, vel periculo defuncti, Diis immortalibus nõnullum ſuorum præteritorum malorum inſigne, ac monumentum conſecrare, vt gladiatores arma Herculi. epiſt. 1. lib. 1. *Veianius armis Herculis ad poſtem fixis latet abditus agro:* naufragi Neptuno tabulã, quæ ſui naufragij imaginem expreſſam contineret. vt Od. 5. lib. 1. *me tabula ſacer Votiua paries indicat humida Suſpendiſſe potenti Veſtimẽta maris Deo.* ita & pueri bullam Penatibus, ſeu Laribus, togã virilem ſumturi: & virgines nupturæ, puppas Veneri. Sic igitur & hunc Sarmentum ſignificabat Cicerrus catenam Laribus ex voto conſecrare H debuiſſe.

SCRIBA QVÒD ESSET, &c.] hæc ſunt coniungenda cum iis, quæ deinceps ſequuntur, vt ſit hæc eorum ſententia: quòd autẽ ſcriba eſſet Sarmentus, non eo minus eſſe ſeruum, neque ſeruilem condicionem excuſſiſſe: aut certè non minus eſſe libertum. liberti autem certas patronis operas debebant, vt ex pandectis iuris ciuilis intelligere licet.

DETERIVS NIHILO] noſtri libri veteres ferè omnes, & ij, quibus in Italia, & ij, quibus in Gallia vſi ſumus, habent, *Nihilo deterius.* quam ſcripturã probo. licet etiam legere *Nilo deterius.* talia ſunt illa *vehemens*, & *vemens*: *prehendo*, & *prendo*. ROGABAT DENIQVE CVR VMQ. F.] ſic ſcriptum eſt in vno codice Vaticano,

A cano, Donati, Faërni, Torneſ. Nicotiano, Clericano, Danielis. Videtur autem hæc eſſe ſententia, denique rogabat cur hic Sarmentus fugiſſet vmquam à domina, quaſi ab ea nimis parcè aleretur, & quaſi apud eam eſuriret, rebúsq; neceſſariis egeret, cùm eſſet tam gracili, puſillóque corpore. Quidam putant iocum eſſe ex contrario, merámque *εἰρωνείαν*, & legunt *numquam*, quaſi Sarmentus ſcurra, ingenti corporis fuerit ſtatura, idémque edaciſſimus: qua de re non pugnabo. Hoc tantum dicam, Sarmẽtum non fuiſſe obiecturum Cicerro immanem corporis ſtaturam illis verſibus, *Paſtorem ſaltaret uti Cyclopa, &c.* ſi ipſe eidem maledicto, ſeu ſalsè dicto opportunus eſſet. Vnde exiſtimo primùm legẽdum eſſe *vmquam*, vt habent omnes libri veteres, & plerique vulg. deinde hunc Sarmentum breui corporis ſtatura fuiſſe.

B CVI SATIS VNA FARR. LIB.] Donatus in Phorm. tradit, ſeruos accipere ſolitos eſſe in ſingulos menſes, quaternos modios frumenti: ídque (inquit ille) dimenſum dicebatur. Præterea conſtat in diurnum victum nõ plus ſelibra farris quemq; Romæ accipere ſolitũ: Et lege decemuirali vincti debitores vel de ſuo viuebant, vel ſelibram farris in victũ diurnum à creditoribus accipiebãt. Verba legis XII. tab. ſunt hæc, apud A. Gell. ſeu, vt alij appellãt, Agellium, lib. 20. cap. 1. *Si volet, ſuo vinito: ni ſuo vinit, qui eum vinctum habebit, ſelibram farris in dies dato.* ſic enim legendum cenſeo, vel hoc modo, *libra s*, id eſt, libræ ſemiſſem, ſeu libræ dimidiũ: ἡμιλίτριον. Conſtat autem veteres frumentum non ſolùm C metiri, ſed etiam péndere ſolitos.

BENEVENTVM] oppidũ, & coloniam populi Rom. quod nomen benè ominandi cauſa Romani ei impoſuerũt, cùm anteà à Græcis Maleuentum nominaretur. Mala enim nomina fugiebant Romani, quia eſſent mali ominis.

BEDVLVS] officioſus quidem ille, & bona fide ſuum munus adminiſtrans: ſed non ſatis cautus, neque conſideratus. vide annot. ad epiſt. ad Vinnium Aſell. lib. 1.

PÆNE ARSIT, M. D. T.] ſic hũc locum reſtitui vnum codicem antiq. ſecutus. nam in aliis omnibus præpoſtero ordine ſcriptũ eſt, *Pæne macros arſit dum turdos, &c.* quam ſcripturã quáuis non damnem, vt tot librorũ teſtimonio con- D firmatam, alteram tamen magis probo. Turdos autem quòd macros fuiſſe dicit, eò hoſpitem notat. prætereà hoſpes arſit, id eſt, hoſpitis domus: vt Virg. Æn. 2. *iam proximus ardet Vcalegon.*

VVLCANO] igni. vt Virg. ibid. *dedit ampla ruinam, Vulcano ſuperante, domus.*

LAMBERE TECTVM] ſic Virg. Æneid. 2. *tactúque innoxia molli Lambere flamma comas, & circum tempora paſci.*

CONVIVAS AVIDOS, &c.] id eſt, cernere licebat, conuiuas, & ſeruos trepidos cenam è flamma rapienteis, & communi ſtudio ignem reſtinguere conanteis, vt cenã ſeruarent ſcilicet. E

NOTOS] quia Horatius erat Venuſinus. *Lucanus, an Appulus, anceps.* ſat. 1. lib. 2.

ATABVLVS] ventus Apuliam infeſtã reddens, quem Horatianum appellat Gellius lib. 2. cap. 22.

EREPSEMVS] id eſt, erepſiſſemus, vt infrà ſat. 9. *hunceine ſolem Tam nigrum ſurrexe mihi?* cuius generis aliquot exempla colligere haud me pigebit, vt ſtudioſorum adoleſcentium laborẽ minuam. ſat. 3. lib. 2. *duo prædia dives Antiquo cenſu natis diviſſe duobus.* ibid. *Gaudes ſi cameram percuſſi forte.* ſat. 7. eiuſd. lib. *Evaſti? credo metues, doctúsque canebis.* Lucret. lib. 1. *iam copia materiai Vndique ponderibus ſolidis confluxet ad imum.* ibid. ſuprà, *Omnia enim debet, mortali corpore quæ ſunt, Infinita ætas* F *conſumſe anteacta, diésq;*, idem lib. 3. *Nec tenet, amiſſam lænam cum tegmine ſæpe Inter equos abſtraxe rotas, falceiſque rapaceis.* Idem lib. 5. *Aut morbo delirantes procraxe feruntur.* Catull. ad C. Licinium Caluum. *Quem tu ſcilicet ad tuum Catullum Miſti*, id eſt, miſiſti. idem de coma Berenices. *At tu non orbum luxti deſerta cubile*, id eſt, luxiſti. & eodem carm. *Iupiter: vt terſti lumina ſæpe manu!* idem ad Rufum. *Siccine ſubrepſti mi.* pro ſubrepſiſti. idem ad Aufilenam. *Aut facere ingenuæ eſt, aut non promiſſe pudicæ.* Terent. adelph. *non tu eũ rus hinc modo Produxe aiebas?* Idem in Hecyra. *vt veni, itidẽ incertum amiſti.* Virg. Æn. 4. *natúmque patrémque* G *Cum genere extinxem.* Idem lib. 1. *penitúsque ſonanteis Acceſtis ſcopulos.* Idem lib. 11. *Vixet, cui vitam deus, aut ſua dextra dediſſet.* *erepſemus* autem tralatum eſt à reptilibus animalibus, pro eo, quod eſt lentè ambulando ſuperaſſemus, vt ſuprà *Millia tum pranſi tria repimus.*

TRIVICI] oppidum eſt in finibus Cãpaniæ.

LACRYMOSO] lacrymoſo ab effectu, id eſt, lacrymas excitante, propter acrimoniam ſuã. Virg. Moreto. *Sæpe manu ſumma lacrymantia lumina tergit: Immeritóque furẽs dicit connicia fumo.* hinc natus iocus Plautinus Aſin. *Sed num fumus eſt hæc mulier, quã amplexare?* Arg. *Qui dum?* Lib. *quia oculi ſunt tibi lacrymantes, ego rogaui.* Sic fere lacrymo- H ſum vſurpauit epiſt. 1. lib. 1. *Vt propius ſpectes lacrymoſa poemata Puppi.* ſic Græci, in his Homerus, πόλεμον, δακρυόεντα, & μάχην δακρυόεσσαν appellat, id eſt, bellum lacrymoſum, & pugnam lacrymoſam.

MENDACEM] epiſt. 1. lib. 1. *Vt nox longa, quibus mẽtitur amica, diéſque Longa videtur, opus debẽtibus, &c.* vt hîc puellam, mendacem appellat, eam, quæ non dat quod promiſit: ſic Od. 1. lib. 3. fundum mẽdacem, qui ſpem agricolæ fallit: neq; multo aliter Oda 17. epod. vbi Canidia reſpondens Horatio, inducitur, lyram mendacem, quæ falſis laudibus Canibiam ornaret.

SOMNVS TAMEN AVFERT.] ſomnus me occupat: ſomnus me opprimit, & caluitur, vt loquitur Plautus.

INTENTVM] vel animo, vel corpore, vel

A vtroque.mentula enim à mente dicta eſt, quòd, ſi mens à re Venerea auerſa ſit,nihil pars illa corporis magnopere ad eam rem confert.

TVM IMM. SOMNIA VTSV.] ſignificat,ac deſcribit nocturnam ſeminis eruptionẽ, quæ fit in ſomno,quam Græci ἐξονειρωγμὸν nominant.turpis igitur eſt horum quidem verborũ ſententia,verumtamen nõ pudebit me huc aſcribere,quæ ab Ariſtotele,& Platone diſputata ad hunc locum mihi videntur valdè pertinere. Ac Plato quidem ſic lib. nono de rep. quæ nos interpretabimur.*Cum ea pars animi, quæ rationis eſt particeps,& manſueta,alterique præpoſita, ſopita eſt: altera autem,quæ fera,& immanis eſt,cibo & potione expleta,atque ebria exſultat,ſomnóque depulſo* B *conatur erumpere,ſibique obſecundare,atque indulgere: ſcis tum eam omnia audere,tanquam omni pudore, cogitatione,prudentia ſolutam,ac vacuam.Aut enim ſe cum matre corpus commiſcere putat, neque id veretur: aut cum alio homine,aut cum deo, aut cum fera : manus ſuas ſanguine,& cæde cuiuſuis hominis contaminare:quouis cibo veſci.quid multa?nullam amentiam, nullámque impudentiam aſpernatur,aut prætermittit.* Ariſtoteles autem lib.1. de moribus ad Nicom. poſteaquàm docuit,in ſomno eam animi noſtri partem duntaxat,quæ nobis cum ſtirpibus communis eſt,nempe,in qua vis ineſt alendi, & augendi,ſuo munere fungi:ceteras autem quieſcere,neque eo tempore virum bonum, virtutéque præditum,ab homine vitioſo, atq; improbo dif- C ferre:ex quo illud dici ſolere,inter beatos, & miſeros dimidiam vitæ partem nihil intereſſe:eius rei,cur ita fiat , rationem probabilem ait afferri poſſe,nempe hanc, quia ſomnus animi ſit vacatio ab opere,qua ratione bonus dicitur , ac malus,niſi ſi aliquà motus quidam eò perueniunt, ac permanant:atque hac ratione bonorum virorum,quàm quorũlibet aliorum, viſa eſſe in ſomnis meliora. hactenus Plato, & Ariſtoteles : ex quorum verbis intelligere licet,non ſatis eſſe,vt ſomnia noſtra ſint caſta,pura,munda,pudica,integra,dedere nos ſomno modico cibo, ac potione curatos,ſed illud etiam accedere oportere,vt mẽtis tranquillitas , animíque æquabilitas,adſit: nulla ægritudo,non ira,non libido, non alia vlla D cupiditas animum concitarit,ac perturbarit. Nõ eſt enim dubium,quin,quales ſunt noſtræ diurnæ cogitationes,atque appetitiones, talia ſint & viſa noſtra,ſomniáque nocturna. Itaque Ariſtoteles in problematibus Τμήματι λ.ſcribit meliorum virorum ſomnia eſſe meliora,propterea, quòd eorum, tantiſper dum vigilant , cogitationes ſunt meliores.Iam quòd Horatius ſibi hanc immunditiem ventre ſupino dormienti potius, quàm prono,dicit eueniſſe,Ariſtoteles hoc quoque cõmemorat in problematis τμήματι ι. vbi quærit διὰ τί τὰ ζῷα τὰ μὲν οὐκ ἐξονειρώττει, τὰ δ' ὀλιγάκις, id eſt,cur ex ceteris animalibus alia numquàm dormiendo ſemen profundant, alia rarius. reſpondet autem ille ideò fieri,vel quia nullum aliud animal præter homi- E nem,ſupinum cubet : nullum autem niſi ſupinũ, ſemen profundat in ſomnis : vel quia aliæ animantes longè aliter ſomnient , quàm homines: profuſio autem ſeminis nocturna in dormiente fiat cum viſione aliqua , & ſpecie animo oblata. Lucretius huiuſmodi ſomniorum hanc cauſam exponit lib.4.*Tum quibus ætatis freta primitus inſinuantur, Semen vbi ipſa dies membris matura creauit,Conueniunt ſimulacra foris è corpore quoque,Nuntia præclari vultus,pulchrique coloris, Qui ciet irritans loca turgida ſemine multo,Vt,quaſi tranſactis ſæpe omnibu' rebu',profundant Seminis ingẽteis fluctus, veſtémque cruentent.*

NOCT. V. MACVLANT]id eſt,vt Lucretius locutus eſt , cruentant. Qui cruentat enim, F maculat,atque inquinat:& quod cruentum eſt, impurum eſt.Ex quo cruentum pro impuro , & cruẽtare pro inquinare, & impurare vſurpatur.

RAPIMVR] celeriter vehimur rhedis.

OPPID. QVOD VERSV D.] Equotutiũ ſignificat:de quo M. Tullius lib.6. ad Attic. epiſt.1. *omneis ferè tuas litteras accepi , quas commemoras,præter eas,quas ſcribis Lẽtuli pueris, & Equotutio,& Brundiſio datas.*

VILISSIMA RERVM] ita vilis eſt , vt non ſoleat vendi, neque vllo in pretio ſit. Plato in Euthydemo. τὸ γὰρ σπάνιον, ὦ Εὐθύδημε, τίμιον. τὸ δ' ὕδωρ εὐωνότατον, ἄριστον ὄν, ὡς ἔφη Πίνδαρος, i. quod rarum eſt,Euthydeme,magni pretij eſt.aqua autem viliſſima eſt,cùm ſit opti- G mum quiddam,vt ait Pindarus.

AQ. NON DITIOR VRNA QVI LOCVS, &c.] hunc locum à nemine (quod ſciam) rectè explicatum,ſic explico.Panis enim(inquit Horatius)Canuſij lapidoſus eſt:qui locus , nempe Canuſium,haud multo magis abundãs aqua, quàm Equotutium,olim à Diomede cõditus eſt. Canuſium à Diomede eſſe cõditũ , tradit Strabo lib.6.his verbis, οὐ πολὺ γὰρ δὴ τῆς θαλάττης ὑπέρκεινται δύο πόλεις ἔν γε τῷ πεδίῳ μέγισται τῶν ἰταλιωτίδων γεγονυῖαι πρότερον, ὡς ἐκ τῶν περιβόλων δῆλον, τό τε Κανύσιον, καὶ ἡ Ἀργυρίππα· ἀλλὰ νῦν ἐλάττους εἰσί, &c. λέ- H γεται δ' ἀμφότερα Διομήδους κτίσμα. id eſt, non longè autem à mari ſuprà vrbes duæ, quæ anteà Italicarum vrbium maximæ fuerunt, vt ex mœnium circuitu perſpicuum eſt, in campo ſitæ ſunt,Canuſium,& Argyrippa.nunc autem , minores ſunt,&c.dicuntur autem ambæ à Diomede cõditæ.Neque vero nouum, aut inuſitatum eſt hoc loquendi genus vel Horatio,vel aliis bonis ſcriptoribus,in quo vox vna aliqua , aut plures inter id nomen , quod antecedens appellant Grammatici, & prouocabulum , quod referendi vim habet , interponatur, vt Od.2. lib.4. *Monte decurrẽs velut amnis,imbres Quem ſuper notas aluere ripas, Feruet,immenſusq; ruit profundo Pindarus ore.* Idẽ in carmine ſæculari ad Deos,*Alme Sol, curru nitido diem qui Promis,& celas.*& ſat.8. lib.2. *quos*

Mæcenas

A *Mæcenas adduxerat vmbras, Nomentanus erat ſupra ipſum, Perſius infrà.* nam Nomẽtanus, & Porcius, vmbrę Mæcenatis erant, vt nonnulli volunt. Catull. de coma Berenic. *áuue parentum Fruſtrantur falſis gaudia lacrymulis, Vbertim thalami quas intra limina funduut?* quorũ verborum ordo eſt, Quas intra thalami limina vbertim fundunt. idem ibidem. *Inuita ô regina tuo de vertice ceßi: Inuita, adiuro téque, tuúmque caput: Digna ferat quod ſi quis inauiter adiurarit.* ordo eſt, quod ſi quis inaniter adiurarit, digna ferat, id eſt, pœnas meritas luat. Lucret. lib. 5. *Et dominos acreis aſciſcunt, omnia poſſe Quos miſeri credunt.*

RVBOS] Rubi oppidum Campaniæ, à quo B Rubea, ſeu Rubia virga apud Virgil. Georg. 1. *Nunc facilis Rubea texatur fiſcina virga.* quamquã alij non à Rubis oppido, ſed à rubo virgulto virgam rubeam dictam volunt.

CARPENTES ITER] carpere iter tranſlatè dictum. *carpendi* verbum enim propriè locũ habet in lana, & lino, & ſi voles, etiã in floribus, vt ſuprà annot. ad Od. 11. lib. 1.

TEMPESTAS] tempeſtatẽ antiqui pro tempore poſuere, inquit Feſtus. Itaque tempeſtatem & malam, ſeu aduerſam: & bonam, ſeu idoneam dicunt Latini. ſuperioris exempla ſunt crebriora, alterius rariora. M. Tull. ad Q. frat. lib. 2. *Tu ſi ſ-ſta expediſti, velim quamprimùm bona, & certa tempeſtate conſcendas, ad méque venias.* ad cũdem eod. C lib. *Tu mi frater ſimulac ille venerit, primam nauigationem (dummodò idonea tempeſtas ſit) ne omiſeris.* Idem epiſt. ad Tiron. *ſi ſtatim nauigas, nos Leucade conſequere: ſin te confirmare vis, & comites, & tempeſtates, & nauem idoneam vt habeas, diligenter videbis.* Idem ad Terentiam, *tuas litteras ego exſpectaſſem Brundiſij, ſi eſſet licitum per nautas, qui tempeſtatem prætermittere noluerunt.* Idem ad Att. lib. 9. *fuit enim pridie Quinquatrus egregia tempeſtas, qua ego illam vſum puto.* Lucret. lib. 1. *Dum tempeſtates adſunt, & viuida tellus Tutò res teneras effert in luminis oras.* Idem lib. 4. *liquidißima cali Tempeſtas.* Ibid. *Turbida tempeſtas.*

BARI] Barium Appuliæ oppidum. piſcoſum D autem dicit, propterea quòd à mari alluitur. ἰχθυόεν diceret Homerus.

GNATIA] Egnatiam alio nomine appellãt: oppidum eſt Salentinum: Græci Ἰγνατίας, vt Strabo lib. 6.

LIMPHIS IRATIS] vel quia magna eſt in eo oppido aquæ dulcis, & ποτίμου pænuria, vel propter ignis miraculum, quod ſubijcit. vide annot. ad illum locum, *Iratis uatus paries Diis.* ſat. 3. lib. 2.

LIMINE SACRO] in veſtibulo, & primo aditu templi. corruptè autẽ habent nonnulli codices, *lumine.* ad hunc locum fortaſſe pertinet quod eſt apud Plinium lib. 2. cap. CVII. *In Salentino oppido Egnatia, impoſito ligno in ſaxum quoddam ibi ſacrum, protinus flammam exſiſtere.*

APELLA] vel cui ea cutis, quæ glandem colis tegere debet, circumciſa eſt: ἀπεψωλημένος, E λιποδερμος, verpus, recutitus, curtus, vt ſat. 9. huius libri. vt ſit nomẽ appellatiuũ, vt Grammatici loquuntur: vel Apellã ſic accipe, vt ſit Iudæi cuiuſdam proprium nomẽ, Ἀπελλῆς: quod Scaligero magis probatur: eique aſſentior. ſed quod hic Horatius negat ſe credere thura, & cetera, quæ in ſacrificio adhibentur, ſine flãma, aut igni iniecto, liqueſcere: idq; Iudæis, vt ſupra modum credulis, & ſuperſtitioſis, credendum relinquit: ſacrificia Iudæorum (vt ex libris Hebraicis intelligere licet) ſine vllo igne ab hominibus excitato, flamma è cælo delapſa, interdum perficiebantur: eáque flamma hoſtias miro modo, & diuinitus F abſumebat. produxiſſem locos complureis ex illis libris, niſi veritus eſſem, ne ſacra miſcere profanis viderer.

NAMQ. DEOS DID. SEC. AG. ÆV.] hunc verſum mutuatus eſt à Lucretio lib. 5. & 6. quibus locis probare conatur ille ex ſententia Epicuri, homines propter ignorationem cauſarũ, omnia, quæ fiunt, ad Deos referre, eorúmq; nutu, ac voluntate fieri exiſtimare, atque iccircò eis regnum cõcedere rerum humanarum. Sed præſtat aliquot illius poëtæ verſus impios quidem illos, ſed tamen eleganteis, & mira facilitate Latini ſermonis ornatos, qui ad hunc locũ pertinent, aſcribere. ſic igitur Lucret. lib. 5. *Præterea ſolu curſus, lunaq; meatus Expediam, qua vi flectat natura G gubernans: Ne fortè hic inter calum, terrámq; reamur Libera ſponte ſua curſus luſtrare peremneis Morigera ad fruges augendas, atque animanteis: Néve aliqua Diuûm volui ratione putemus. Nam, benè qui didicere Deos ſecurum agere auum, Si tamen intereà mirantur, qua ratione Quaque geri poßint, præſertim rebus in illis, Qua ſupra caput atheriis cernũtur in oris, Rurſus in antiquas referuntur religiones, Et dominos acreis aſciſcunt, omnia poſſe Quos miſeri credunt, ignari quid queat eſſe, Quid nequeat, &c.* Idem lib. 6. *Cetera, qua fieri in terris, calóque tuentur Mortales, pauidis cùm pendẽt mentibu' ſæpe, Efficiunt animos humileis formidine diuûm, Depreſſóſque premunt ad terram, propterea quòd Ignorantia cauſarũ conferre Deorum Cogit ad imperium res, & concedere regnum: & H Quorum operum cauſas nulla ratione videre Poſſunt, hac fieri diuino numine rentur. Nam, benè qui didicere, Deos ſecurum agere auum, Si tamen interea mirantur, &c.* vt ſuprà. Idem lib. 5. *O genus infelix humanum: talia Diuis Cùm tribuit facta, atque iras adiunxit acerbas, Quantos tũ gemitus ipſi ſibi, quãtáq; nobis Volnera, quas lacrymas peperere minoribu' noſtris!* Idem lib. 2. *Omnis enim per ſe Diuûm natura neceſſe eſt Immortali auo ſumma cum pace fruatur, Semota à noſtris rebus, ſeiunctáque longè. Nam priuata dolore omni, priuata periclis, Ipſa ſuis pollens opibus, nihil indiga noſtri, Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.* M. Tullius quoque lib. 1. de natura Deorum, ſub perſona Velleij, ita ſcribit, *Quòd ſi ita eſt, verè expoſita illa ſententia eſt ab Epicuro, Quod æternũ, beatúmque ſit, id nec habere ipſum negotij quicquam,*

A *nec exhibere alteri. Itaque neque ira, neque gratia teneri, quòd, quæ talia eſſent, imbecilla eſſent omnia.* Idē lib.3.ait, *videri Epicurum de Diis immortalibus non magnopere pugnare: tantummodo negare Deos eſſe non audere, ne quid inuidiæ ſubeat, aut criminis.* Idē lib. 1.ſcribit, *Poſidonium dixiſſe Deos Epicuro nullos eſſe videri, quaque is de diis immortalibus dixerit, inuidiæ deteſtandæ cauſa dixiſſe.* Verùm tamen vtrùm voluerit, & cogitarit Epicurus Deos tollere, néc ne, obſcurum eſt: illud perſpicuum, eum ſenſiſſe nullam illos habere curam rerū humanarum, id eſt, quod Lucretius & Horatius dicunt, *ſecurum agere æuum*. Plato autem contrà probat & Deos eſſe, & curare res humanas: itaque & piis benè velle benignéq; facere: & impiis, ac ſceleratis iratos, & infenſos eſſe. ſic enim ille in Phædone, ἀλλὰ τόδε γέ μοι δοκεῖ, ὦ Κέβης, εὖ λέγεσθαι, τὸ θεοὺς εἶναι ἡμῶν τοὺς ἐπιμελουμένους. id eſt,
B Sed hoc qudem mihi, Cebes, rectè dici videtur, deos eſſe, qui noſtri curam habeant, & rebus humanis conſulant. & lib.1.de legibus, ait Deos omnium cuſtodum eſſe maximos, & in maximis rebus eorum cuſtodiam, curámq; verſari: quam ſententiam iterat in Επινομ.

DIDICI] ab Epicuro, cuius ſapientiam inſanientem appellat Od.34.lib.1. *Inſanientis dum ſapientiæ Conſultus erro.*

TRISTEIS] triſtes eſſent Dij ſcilicet, & laborioſi, ſi, quicquid mirabile quotidie accidit, id
C ab illis proficiſceretur, ac de cælo in terras demitteretur. Lucret.lib.2. *Quæ benè cognita ſi teneas, natura videtur Libera cōtinuò dominis priuata ſuperbis, Ipſa ſua per ſe ſponte omnia Diis agere expers.* Quidam *triſteis* interpretantur iratos, atque infeſtos.

SATYRA 6.

NON, quia, Mæcenas, Lydorum quicquid Etruſcos
Incoluit fineis, nemo generoſior eſt te:
D *Nec, quòd auus tibi maternus fuit, atque paternus,*
Olim qui magnis legionibus imperitarint:
Vt plerique ſolent, naſo ſuſpendis adunco
Ignotos, vt me libertino patre natum.
Cùm referre negas, quali ſit quiſq; parente
Natus, dū ingenuus: perſuades hoc tibi verè,
Ante poteſtatē Tulli, atque ignobile regnū,
Multos ſæpe viros nullis maioribus ortos,
Et vixiſſe probos, amplis & honorib⁹ auctos:
Contrà Læuinū Valeri genus, vnde ſuperbus
Tarquinius regno pulſus fuit, vnius aſſis
Non vmquam pretio pluris licuiſſe, notante E
Iudice, quem noſti, populo: qui ſtultus honores
Sæpe dat indignis: & famæ ſeruit ineptus:
Qui ſtupet in titulis, & imaginibus. quid oportet
Nos facere à vulgo longè, latéque remotos?
Namq; eſto: populus Leuino mallet honorē,
Quàm Decio mādare nouo: cēſorq; moueret
Appius, ingenuo ſi non eſſem patre natus:
Vel meritò, quoniam in propria non pelle quieſſem.
Sed fulgente trahit conſtrictos gloria curru
Non minus ignotos generoſis. quò tibi Tulli F
Sumere depoſitum clauum, fieríq; tribuno?
Inuidia accreuit: priuato quæ minor eſſet.
Nam, vt quiſque inſanus nigris medium impediit crus
Pellibus, & latum demiſit pectore clauum:
Audit continuò, quis homo hic eſt? quo patre natus?
Vt, ſi qui ægrotet, quo morbo Barrus, haberi G
Vt cupiat formoſus: eat quacumque, puellis
Inijciat curam quærendi ſingula: quali
Sit facie, ſura quali, pede, dente, capillo:
Sic, qui promittit, cíueis, vrbem ſibi curæ,
Imperiū fore, & Italiā, & delubra deorum:
Quo patre ſit natus, num ignota matre inhoneſtus,
Omneis mortaleis curare, & quærere cogit.
Túne Syri, Damæ, aut Dionyſi filius, audes
Deijcere è ſaxo cíueis, aut tradere Cadmo?
At Nouius collega gradu poſt me ſedet vno.
Namque eſt ille, pater quod erat meus. hoc tibi Paullus, H
Et Meſſalla videris. at hic ſi ploſtra ducenta,
Cōcurrantq; foro tria funera: magna ſonabit,
Cornua quod, vincátq; tubas. ſaltem tenet hoc nos.
Nunc ad me redeo libertino patre natum:
Quem rodunt omnes libertino patre natum:
Nunc, quia Mæcenas tibi ſim conuictor: at olim,
Quòd mihi parēret legio Romana tribuno.

A *Diſsimile hoc illi eſt:quia nõ vt forſit honorẽ*
Iure mihi inuideat quiuis:ita te quoq; amicũ:
Præſertim cautum dignos aſſumere,praua
Ambitione procul.felicem dicere non hoc
Me poſſum caſu,quòd te ſortitus amicum.
Nulla etenim mihi te fors obtulit. optimus olim
Virgilius,poſt hũc Varius dixere quid eſſem.
Vt vêni coràm:ſingultim pauca locutus,
(profari,)
B *(Infans namque pudor prohibebat plura*
Non ego me claro natũ patre,nõ ego circum
Me Satureiano vectari rura caballo:
Sed,quod erã,narro.reſpõdes(vt tuꝰ eſt mos)
Pauca:abeo:& reuocas nono pòſt menſe: iubéſque
(duco,
Eſſe in amicorum numero. magnum hoc ego
Quòd placui tibi,qui turpi ſecernis honeſtũ,
Nõ patre præclaro,ſed vita,& pectore puro.
Atqui ſi vitiis mediocribus,ac mea paucis
Mendoſa eſt natura,alioqui recta:velut ſi
C *Egregio inſperſos reprendas corpore næuos:*
Si neq; auaritiam,neq; ſordeis, ac mala luſtra
Obiiciet verè quiſquã mihi:purus,& inſons
(Vt me collaudem)ſi viuo,& carus amicis:
Cauſa fuit pater his : qui macro pauper agello
Noluit in FlauI ludum me mittere: magni
Quò pueri magnis è centurionibus orti,
Læuo ſuſpenſi loculos,tabulámque lacerto,
Ibant octonis referentes idibus æra.
D *Sed puerum eſt auſus Romã portare,docẽdũ*
Arteis,quas doceat quiuis eques,atq; ſenator
Semet prognatos:veſtem,ſeruóſq; ſequenteis
In magno vt populo ſiquis vidiſſet,auita
Ex re præberi ſumtus mihi crederet illos.
Ipſe mihi cuſtos incorruptiſsimus omneis
Circũ doctores aderat.quid multa? pudicum,
Qui primus virtutis honos,ſeruauit ab omni
Nõ ſolùm facto , verũ opprobrio quoq; turpi:
Nec timuit,ſibi ne vitio quis verteret , olim
Si præco paruas,aut,vt fuit ipſe,coactor
Mercedes ſequerer.neque ego eſſem queſtus. ob hoc nunc

Laus illi debetur,& à me gratia maior. E
Nil me pœniteat ſanum patris huius:eóque
Nõ,vt magna dolo factũ negat eſſe ſuo pars,
Quòd non ingenuos habeat, claróſq; parẽteis:
Sic me defendam.longè mea diſcrepat iſtis
Et vox,& ratio.nam,ſi natura iuberet
A certis annis æuum remeare peractum:
Atq; alios legere ad faſtũ quoſcũq; parẽteis:
Optaret ſibi quiſque:meis contentus,honeſtos
Faſcibus,& ſellis,nollẽ mihi ſumere,demẽs F
Iudicio vulgi,ſanus fortaſſe tuo:quòd
Nollem onus,haud vnquam ſolitus,portare moleſtum.
Nã mihi continuò maior quærenda foret res:
Atque ſalutandi plures:ducendus & vnus,
Et comes alter:vti ne ſolus,rúſve,peregré-
Ve exirem:plures calones,atque caballi
Paſcẽdi:ducẽda petorrita.nunc mihi curto
Ire licet mulo,vel,ſi libet, vſque Tarentum:
Mantica cui lumbos onere vlceret , atque eques armos. G
Obiiciet nemo ſordeis mihi,quas tibi TullI,
Cùm Tiburte via prætorẽ quinque ſequũtur
Te pueri laſanum portantes,œnophorúmque.
Hoc ego cõmodiꝰ,quàm tu præclare ſenator,
Multis atque aliis viuo.quacũque libido eſt,
Incedo ſolus:percunctor quanti olus,ac far :
Fallacem Circum,veſpertinúmque pererro
Sæpe forum:aſsiſto diuinis : inde domum me
Ad porri,& ciceris refero,lachaniq; catinũ.
Cena miniſtratur pueris tribus:& lapis albus
Pocula cũ cyatho duo ſuſtinet:aſtat echinus H
Vilis,cum patera guttus, Campana ſupellex.
Deinde eo dormitum , non ſollicitus , mihi quòd cras
Surgendũ ſit manè:obeundus Marſya,qui ſe
Vultum ferre negat Nouiorũ poſſe minoris.
Ad quartã iaceo:poſt hãc vagor,aut ego lecto,
Aut ſcripto , quod me tacitum iuuet.vngor oliuo,
Nõ,quo fraudatis immũdus Natta lucernis.
Aſt,vbi me feſſum ſol acrior ire lauatum
Admonuit,fugio rabioſi tempora ſigni.

A *Pranſus non auidè, quantum interpellet inani*
Ventre diem durare, domeſticus otior. hæc eſt
Vita ſolutorũ miſera ambitione, grauique:
His me conſolor, victurus ſuauius, ac ſi
Quæſtor auus, pater atque meus, patruúſque
fuiſſent.

NON, QVIA MÆCENAS, &c.] huius loci hæc ſententia eſt. non ideo Mæcenas, quòd omnium Lydorum, quicumque in Etturiam domicilium ac ſedes tranſtulerunt, generoſiſſimus es, nec, quòd maiores tui magnis legionibus im- B perauerunt, humilis & obſcuri generis homines deſpicis, ac derides. Dionyſius Halicarnaſſ. lib. 1. ῥωμ. ἀρχαιολ. hæc de Etruſcis ſcribit, Τυῤῥηνοὺς οἱ μὲν αὐτόχθονας Ἰταλίας ἀποφαίνουσιν, οἱ δ' ἐπήλυδας. καὶ τὴν ἐπωνυμίαν αὐτοῖς ταύτην οἱ μὲν αὐθιγενὲς τὸ ἔθνος ποιοῦντες ἀπὸ τῶν ἐρυμάτων, ἃ πρῶτοι τῶν τῇδε οἰκούντων κατεσκευάσαντο, τεθῆναι λέγουσι. τύρσεις γὰρ καὶ παρὰ Τυῤῥηνοῖς αἱ ἐντείχειοι, καὶ ϛεγαναὶ οἰκήσεις ὀνομάζονται, ὥσπερ παρ' Ἕλλησιν, &c. οἱ δὲ μετανάστας μυθολογοῦντες αὐτοὺς εἶναι, Τυῤῥηνὸν ἀποφαίνουσιν ἡγεμόνα τῆς ἀποικίας γενόμενον, ἀφ' ἑαυτοῦ θέσθαι τῷ ἔθνει τοὔνομα. τοῦτον δὲ Λυδὸν εἶναι τὸ γένος ἐκ τῆς πρότερον Μῃονίας καλουμένης, παλαιὸν δή τινα, μεταναστάντα. C id eſt, *Tyrrhenos alij indigenas Italiæ populos eſſe aiunt, alij aduenas: atque ij quidem, qui hanc gentem in Etruria natam faciunt, hoc nomen à propugnaculis, quæ primi mortalium, qui in his locis habitarunt, conſtruxere, impoſitum eſſe dicunt. turſes enim, ſeu turres, etiam apud Tyrrhenos domicilia muris iuncta, ſolida, ac valida nominantur, quemadmodum & apud Græcos. Ab euentu porrò nomen impoſitũ eſſe volunt, &c. Qui autem eos aduenas eſſe fabulantur, Tyrrhenũ aiũt, qui colonia dux fuerit, à ſeipſo genti nomen impoſuiſſe. Hunc autem genere Lydum fuiſſe, antiquum quẽdam, atque ab ea, quæ anteà Meionia appellabatur, in hæc loca commigraſſe.* Hæc, & longè plura Dionyſius de Etruſcis, ſeu Tyrrhenis, tradit lib. 1. quæ legat apud illum, qui his paucis nondum expletus D erit: videat & apud Herodotum nonnulla non iniucunda lib. 1. quæ tamen Dionyſius profert in eodem, vnde illa depromſi, loco. Ex hac opinione illud Virgilij eſt lib. 2. *Ad terram Heſperiã venies, vbi Lydius arua Inter opima virûm leni fluit agmine Tibris.* Mæcenatem autem ab Etruriæ regibus ac principibus eſſe prognatum, cùm Horatius multis locis prædicet, vt Od. 1. lib. 1. & Od. 29. lib. 3. tum & Propertius ipſe teſtimonio eſt lib. 3. vt annotauimus ſuprà ad Od. 29. lib. 3.

LYDORVM QVICQVID] id eſt, quantum Lydorum incoluit, &c. quod eiuſmodi eſt, vt ſi dixiſſet, *quicumque*, ſeu *quotcumque* Lydi incoluerunt fineis Etruſcos, &c. ſic loquitur ſuprà Od. 5. epod. *At ô, deorum quicquid in cælo regit Terras.* ſimile eſt illud Catullianum, *O quantum eſt hominum venuſtiorum.* & Terent. Heautont. *At te omnes Dij, Deæq́ quidem, quantum eſt, Syre, Cum iſtoc inuento, cúmque incepto perduint.* E

OLIM QVI MAGN. LEG. IMP.] hæc è Lucretio ſumta ſunt lib. 3. *Inde alij multi reges, rerúmq́ potentes Occidĕrunt, magnis qui gentibus imperitarunt. Imperitarint* autem excudi iuſſi, ſecutus aliquot libros manu ſcr. quamquam cod. Iann. Torneſ. & Vatic. habent *imperitarent.*

NASO SVSPEND. ADVN.] derides. ſat. 8. lib. 2. *Balatro ſuſpendens omnia naſo.* Græci dicunt μυκτηρίζειν.

IGNOTOS] ignobileis, obſcuros, ἀσήμους. vt infrà ead. ſat. *Non minus ignotos generoſis.*

LIBERTINO PATRE NAT.] item infrà, *Nunc ad me redeo libertino patre natũ.* & epiſt. ad libr. *Me libertino natum patre.*

CVM REFERRE NEGAS] ſic habent libri omnes antiqui. hoc eò dico, ne quis ſupponat, *neges.* F

DVM INGENVVS] ingenuus erat Horatius, ſi ingenuus eſt is, cuius pater ſeruitutẽ non ſeruiuit. Nam antiquo iure ciuili libertini à libertis differebant, cùm liberti ſint ſerui manumiſſi: libertini autem libertorũ filij. quam diſtinctionem imperatores ſuſtulerunt.

TVLLI] Seruij Tullij regis ſexti, ex captiua nati.

AMPLIS ET HON.] quidam libri veteres habent *multis & hon.* G

CONTRÀ LÆVINVM VALERI G.] id eſt, Contrà Læuinum P. Valerij Læuini Poplicolæ, à quo Tarquinius exactus eſt, filium, perſuades tibi verè, & exploratum habes, hominem contemtiſſimum fuiſſe.

VALERI GENVS] Valerij filium: vt Tibull. lib. 4. ad Meſſ. de Circe, *Quamuis illa foret Solis genus.* & Propert. lib. 2. *Qualis & Iſcomache Lapithæ genus heroïne.* & Horat. Oda 14. lib. 2. *& Danai genus Infame.* Quidam doctiſſ. viri, eum, qui primus in hac nobiliſſima familia, Læuinus dictus eſt, hoc cognomentum à ſiniſtro atque improbo animo, malíſque moribus inueniſſe ſuſpicantur: quod mihi quoque fit veriſimile: ſed tamen per Valerij genus, auctorem huius generis nego intelligi debere: quod illi exiſtimare vi- H dentur.

VNDE] à quo, ὑφ' οὗ. ſic Terent. Adelph. *domi habuit, unde diſceret.*

REGNO PVLS. FVIT,] quidam libri veteres habent *pulſus fugit.* ego receptam ſcripturam retineo.

VNIVS ASS. NON VMQVAM, &c.] id eſt, numquam pluris æſtimatum eſſe vno aſſe. verbum *liceo* autem in mancipiis, & rebus mancipi, venalibus denique propriè locum habet, vt obſcurè ſignificare videatur Horat. hunc Læuinum quantumuis nobilẽ, propterea quòd iners, & ignauus fuerit, ſeruo nihilo meliorem fuiſſe. M Tullius ad Attic. lib 12. *De Druſi hortis, quanti licuiſſe*

A *licuiſſe tu ſcribis, id ego quoque audieram.*

NOTANTE IVDICE, Q.] amplificatio
eſt. hic Læuinus etiam à populo, qui nobilitatem
pluris facere ſolet, quàm honos mores, & virtu-
tem, tamen contemtus, ac præteritus eſt: neque
vllum honorem, præter quæſturam, potuit obti-
nere, propter inertiam, & cetera animi vitia.

QVI STVLTVS HON. SÆ. D.] ſi po-
pulus (inquit) qui ſæpe honores defert ad indi-
gnos, & famã ſequitur, & ſplendorẽ generis po-
tius, quàm veritatem, ac virtutem, Læuinum ho-
minem nobiliſſimum propterеà, quòd à maiori-
bus ſuis degenerauerat, contemſit, ac pro nihilo
putauit, quid nos oportet facere, multũ à populo
B ſtudiis, & iudiciis diſcrepanteis, ac diſſidenteis?

INDIGNIS] epiſt. 16. lib. 1. *vt ſi Detulerit fa-
ſceis indigno, detrahet idem.*

ET FAMÆ SERVIT INEPTVS:] &
famæ ſeruit, in eóque ineptus eſt: vel in eo ine-
ptus eſt, quòd famæ, & rumori ſeruit. notauimus
alibi hoc loquendi genus.

STVPET IN TITVLIS] admiratur titu-
los, & generis antiquitatem. ſuprà ſat. 4. *ſtupet
Albius ære.*

ET IMAGINIBVS] ſtatuis, generis anti-
quitatis indicibus ac teſtibus. Oda 8. epod. *fumus
atque imagines Ducant triumphales tuum.*

À VVLGO LONGÈ, LATÉQVE]
omnes fere libri manuſcr. habent, *longè longéque*
C *remotos?*

NAMQVE ESTO: POPVLVS, &c.] re-
dit ad illud ſuperius de populi leuitate, atque
errore, qui plerumque nobilitatem pluris facit,
quàm integritatem, grauitatem, conſtantiam, ce-
teráſque virtutes. Eſto, inquit, demus, populum
Læuino homini nobiliſſimo potius, quàm Decio
nouo, & ignobili honores mandaturũ: &, ſi ego,
cùm ingenuo patre natus non eſſem, me ad petẽ-
dos honores contuliſſem, dubium non eſſe, quin
me cenſor à petendo ſummoueat, vt indignum
magiſtratu: veruntamen æque ignobiles, vt no-
biliſſimi homines, honoris ſtudio ducuntur.

DECIO] P. Decio Muri, qui primus è Deciis
D conſul fuit, vt teſtatur M. Tull. lib. 1. de diuinat.
iccircò nouus ab Horat. appellatur.

MANDARE] *mandare honorem, mandare ma-
giſtratum,* vſitatum genus loquendi bonis aucto-
ribus. Admonet me hic locus, vt emendem lo-
cum Cicer. in procemio orationis pro lege Ma-
nil. qui ita vulgò legitur. *Nunc cùm & auctorita-
tis in me tantùm ſit, quantùm vos honoribus mandan-
dum eſſe voluiſtis, & ad agendum facult. &c.* ego
honoris legendum cenſeo.

NOVO] noui ſunt, quorum maiores ornati
non fuerunt populi honoribus.

MOVERET] moueret ordine, notaret, iure
ſuffragij priuaret, in ærarios referret.

APPIVS] M. Tull. epiſt. ad App. lib. 3. *Vale,
& in cenſura, ſi iam es cenſor, (vt ſpero) multum de
proauo cogitato tuo.*

VEL MERITÒ, QVONIAM] atque id E
meritò (inquit) quia mea ſorte contentus non
fuiſſem, aut quia maiora, quàm mei generis, ac
loci ratio ferat, cõcupiuiſſem: aut quia prætexta,
lato clauo, calceis lunatis, & ceteris inſignibus
honoris & ſenatorij ordinis ornatus inceſſiſſem.
Eraſmus putat natum prouerbium ab aſino Cu-
mano, qui leonina pelle ſumta, leonem ſimu-
laſſet.

SED FVLGENTE TRAHIT] id eſt, ſed
æquè cupidi gloriæ & triũphi ſunt homines no-
ui, & ignobiles, vt nobiles. currum gloriæ tribuit
vel propter triumphantium currus, vt ſup. Od. 9.
epod. *Io triumphe, tu moraris aureos Currus, & in-* F
tactas boues. & ideò *fulgente,* accipiẽdum, pro au-
reo, ſeu aurato, & quod auro renidet. vel per
currum ſignificatur gloriæ altitudo, & præſtan-
tia. Lucret. lib. 6. princip. *Quandoquidem ſemel in-
ſignem conſcendere currum Ventoſum ſpes Hortata eſt,
&c.* aliàs, *Vincendi ſpes, &c.* Horat. epiſt. ad Au-
guſt. lib. 2. *Quem tulit ad ſcænam ventoſo gloria cur-
ru, &c. conſtrictos* autem dixit venuſtè, ſignificãs,
gloriæ cupidos quaſi vinctos in curru triumpha-
li portari. Atque ita prior explicatio erit poſte-
riori anteponenda.

QVÒ TIBI TVLLI] hunc Tullium Iul.
Cæſar rerum potitus, quòd Pompeianas parteis
ſecutus eſſet, è ſenatu mouit, cùm præſertim ob-
ſcuro, & humili loco natus eſſet. Interfecto autẽ G
Cæſare, fuerat reſtitutus, atque iterum ſe ad pe-
tendos magiſtratus contulerat. Hoc igitur dicit,
quò tibi profuit ſumere veſtem ſenatoriam tibi
à Cæſare ademtam, & obtinere tribunatum? in
eundem inuehitur infrà, *Obiiciet nemo ſordeis mihi,
quas tibi Tulli.*

CLAVVM] Latum clauum, de quo mox di-
cemus. erat enim ſenator.

FIERÍQVE TRIBVNO] ſic edendum
curaui, codicum aliquot manu ſcr. auctoritatem
ſecutus: quam ſcripturam agnoſcit Porphyr.

NAM, VT QVISQVE] ſententia hæc eſt.
nam ſtatim, vt quis nigris calceis lunatis, & ſe-
natorio veſtitu vti cœpit nouus, & obſcurus ho-
mo, & eo ipſo inſanus, quòd obſcuro loco natus,
& nouus inſignia ſenatoria ſibi ſumat, atque ar- H
roget: audit hos populi ſermones. *Quis homo hic?
&c.* calcei autem ſenatorij vſque ad mediũ crus
producebãtur. iccircò dixit, *medium impediit crus.*
Noui homines autẽ adepti magiſtratum, eo ipſo
fiebant ſenatores.

ET LATVM DEMIS. PECT. CLAV.]
id eſt, tunicam longam atque ad talos demiſſam,
latis clauis ornatam induit: clauus (inquit Soſi-
pater Cariſius) impurpurata & inclauata veſtis,
id eſt, ἐνπόρφυρος ἐσθὴς καὶ ἔνηλος. Erant autẽ
hi claui ornamenta quædam purpurea clauorum
ſpeciem præbentia, tunicis attexta, ſeu fortaſſe
aſſuta: à quibus latus clauus dictus, id eſt, tunica
lati claui: quod erat inſigne maiorum magiſtra-
tuum, vt ædilium maiorum, prætorum, cõſulum,

A denique ſenatorum.Plin.lib.33.*Annuli diſtinxe-
re alterum ordinem à plebe,vt ſemel cœperunt eſſe cele-
bres.ſicut tunica ab annulis ſenatum tantùm.*Sueton.
in Veſpaſ.*ſumta toga virili,latum clauũ,quanquam
fratre adepto,diu auerſatus eſt:nec,vt tandem appete-
ret,compelli, niſi à matre,potuit.* Idem in C.Claud.
*Latum clauum, quamuis initiò affirmaſſet non lectu-
rum ſenatorem,niſi ciuis Rom.abnepotem, etiam liber-
tini filio tribuit,&c.*Idem in Tiber. *ſenatori latum
clauum ademit,&c.*Idem in Oct.*liberis ſenatorum,
quò celerius reip.aſſueſcerent,protinus à virili toga la-
tum clauum induere,& curia intereſſe permiſit.* erat
& anguſtus clauus , id eſt , tunica anguſti claui,
qua vtebantur equites.Suet.in Octau. *vſus eſt to-*
B *gis neque reſtrictis, neque fuſis: clauo nec lato,nec an-
guſto.*Paterc.de Mæcen.*non minus Agrippa Cæſa-
ri carus:ſed minus honoratus , quippe vixit anguſto
clauo pæne contentus.* à lato, & anguſto clauo lati-
clauij,& anguſticlauij nomina ducta ſunt. Suet.
in Nerone, *Ac ſæpe in eiuſmodi rixis oculorum, &
vitæ periculum adiit , à quodam laticlauio , cuius
vxorem attrectauerat,prope ad necem cæſus.* Idem in
Othone , *Interfuit huic bello pater meus Suetonius
Lenis tertia decima legionis tribunus anguſticlauius.*
Itaque in Vita C.Suet.Tranquilli in princip. ſic
legendum, *C.Suetonius Tranquillus,patrem habuit
Suetonium, cognomento Lenem, tertia decima legionis
tribunum, & anguſticlauium,&c.* Neque verò vi
detur mihi prætermittendũ,quod ſcribit Pomp.
C Feſtus,tunicam palmatam à latitudine clauorum
eſſe dictam,*quæ nunc* (inquit ille) *à genere picturæ
appellatur.*quibus verbis ſatis ſignificat,clauos il-
los in tunicis acu fuiſſe depictos.Idem alibi cla-
uata veſtimenta quædam ait eſſe appellata clauis
intertexta.Varro lib.8.de ling. Latina, *Nã ſi quis
tunicam in vſu ita conſuit, vt altera plagula ſit an-
guſtis clauis , altera latis: vtraque pars in ſuo genere
caret analogia.*

AVDIT CONTINVÒ] ſic ſuprà Od.25.
lib.1. *audis minus & minus iam: Me tuo longas per-
eunte noctes,&c.*

QVIS HOMO HIC EST: QVO P.N.]
ſic reperi ſcriptum in decem veteribus cod. vno
Vat. Raïnutij Card. Iann. Faër. Torn. Ruſſard.
D Cleric.Nicot.2.meo.

VT SI QVI ÆGROTET, QVO M.] vt
ſi quis (inquit) eo morbo laboret , quo Barrus,
homo immodicè formæ ſtudio deditus, & nimis
accuratè comtus,& cultus, vt pote libidinoſus,
& mulieroſus,& adulter : quacumque incedat,
curam afferat puellis , de ſingulis eius corporis
partibus quærendi:ſic , qui ſe profitetur idoneũ
eſſe ad Remp.adminiſtrãdam, omneis homines
impellit,vt quærant,quo ſit loco natus. morbi i-
gitur nomine morbum animi intelligere nos o-
portet, quomodo & Catullus vſurpat in Egna-
tium,ob dentium candorem,vſquequaque reni-
dentem.*Quodcumque agit,renidet* (inquit Catull.)
*hunc habet morbum Neque elegantem,vt arbitror,ne-
que vrbanum.* Idem alibi, amorem, tæterrimum
morbũ nominat,vt ſuprà admonuimus. Sic Pla- E
to in Sophiſta *δειλίας, καὶ ἀδικίας νόσον*, id eſt,
morbum appellat . ſic & M.Tullius Verris ſtu-
dium immoderatum in ſignis, & vaſis antiquis
comparandis,morbum vocat.Verr.3.& 6.ſic Ho
ratius ſuprà Oda 25. lib. 1. per *morbum* eunu-
chorum, & cohortis Cleopatræ , morbum ani-
mi ſignificat,nempe impudicitiam,& molliriem
muliebrem.& ſuprà ſat.ſuperiore,*Campanũ mor-
bum* eodem ſenſu nominauit.& infrà ſat.3.lib.2.
ponas inſignia morbi. ibidem. *Et morbi miror purga-
tum te illius.*Aiunt quidam hunc Barrum impu-
dicum & mollem fuiſſe:alij adulteriis nobilem,
& Æmiliam virginem veſtalem corrupiſſe, eóq;
crimine damnatum eſſe.

VT CVPIAT FORM.] ſic habent omnes
fere libri , quos vidi,manu ſcr. aliquãto melius,
niſi fallor,quàm vulgati,*Et cupiat,*Eſt autem hic F
ordo,vt ſi qui , id eſt, ſi quis ægrotet eo morbo,
quo morbo Barrus ægrotat,ſeu ægrotabat, nem-
pe,vt cupiat haberi formoſus,&c. Poteſt tamen
vulgata lectio ferri.

SYRI, DAMÆ] Syri,Damæ dictum eſt
ἀσυνδέτως. ſunt enim nomina duo ſeruilia , id
eſt,minimè Romana:vt & Dionyſius. Túne igi-
tur(inquit Horat.aut ciuis aliquis alius Rom.) è
ſeruo quopiam natus, audes ciueis Ro. dãnatos
vel de ſaxo Tarpeio deiicere,vel carnifici trade-
re ſecuri feriendos? quod erat in tribunorũ ple-
bis poteſtate ſitum. quamquã hoc iuris non mo- G
derati, neque populares tribunipl.ſed turbulen-
tiores,& violentiores vſurpabant.

DEIICERE È SAXO]Tarpeio:*ἐκ πέτρας
ταρπηίας καταῤῥιπτεῖν*. hoc igitur ſignificat,au-
des tribunatu fungi?

ET TRADERE CADMO] Cadmum li-
ctorem quendam hoc nomine fuiſſe volũt. quã-
quam nonnulli *catmo* legi malunt.catmo autem,
id eſt,catenæ.alij *camo*.

AT NOVIVS COLLEGA]reſpondet
ignobilis ille,& libertinus,& tamen magiſtratu
fungẽs,hoc modo.At collegam habeo gradu me
inferiorem. Eſt enim libertus , cùm ego ſim li-
bertinus.

NAMQVE EST ILLE, PATER Q.
E. M.] ſic mihi vidẽtur hæc accipienda, vt ſint H
etiam ignobilis illius & libertini , magiſtratum
gerentis verba:non Horatij : quamuis reclamet
Porph.

HOC TIBI PAVLLVS, ET MES-
SALLA] hoc nomine (reſpondet Horat. aut
alius ciuis Rom.aut populus) nempe quòd col-
lega tuo ſuperior ſis vno gradu, & condicione,
tibi videris ſummo loco natus.

AT HIC SI PL. D.] verùm quamuis hic
Nouius ſit libertinus , & deteriore loco natus,
quàm tu:vno tamen te vincit , quòd voce admo-
dum valeat.hoc ſaltem nos retinet , ac delectat:
hoc nos ſolatur.intellige , hæc quoque dici à ci-
ue, aut populo Rom. Hoc loco autem Horatius
vrbanè

A vrbanè & populum Rom. irridet, qui talibus hominibus magiſtratus mandet, & ambitioſos, ac magiſtratus ipſos, qui ſola vociferandi facultate freti dignos ſe honoribus populi eſſe putent.

MAGNA SONAB. CORN. Q. V.] id eſt, vocem edet, quæ plauſtrorũ ſtrepitum: cornuũ, & tubarum cantum vincat. clamore, & profuſa dicendi facultate, & linguæ volubilitate te vincet. ſonabit, ſonitus edet. nomen *magna* vel cum voce *cornua* coniungere licet, vel cum verbo *ſonabit*. Nam & M. Tull. ita loquitur multis locis. vt pro Arch. poëta. *vt etiam Corduba natis poëtis pingue quiddam ſonantibus, atque peregrinum, tamen aureis ſuas dederet.* Idẽ in Bruto. *Cotta, quia ſe valdè dilatandis litteris à ſimilitudine Græcæ locutionis abſtraxerat, ſonabátque contrarium Catulo ſubagreſte quiddam, planéque ſubruſticum, alia quadam quaſi inculta, & ſilueſtri via ad eandem laudẽ peruenerat.*

B SALTEM TENET HOC NOS] id eſt, ſaltem hæc vocis magnitudo, & profuſa loquacitas, & laterum firmitas, nos retinet, nóſque ſolatur, ſeu à nobis impetrat vt eius ignobilitatem atque humilitatem feramus.

NVNC AD ME REDEO, &c.] ex his verbis intelligere licet, ne ſuperiora quidem illa, *hoc tibi Paullus, Et Meſſalla videris, &c.* eſſe Horatij verba, ſed ciuis alicuius alius, ſeu populi ipſius, Romani. Nam quòd ad illa attinet. *Namque eſt ille, pater quod erat meus, &c.* multo minus Horatij eſſe putanda ſunt.

RODVNT] carpunt, clanculum inſectantur, mordent clanculum, vt loquitur Terent. Eunu. ſup. ſat. 4. *abſentem qui rodit amicum.* epiſt. 18. lib. 1. C *Dente Theonino cum circumroditur.* Cicer. orat. pro Corn. Balbo. *more hominum inuident: in conuiuiis rodunt.*

NVNC QVIA MÆCEN. T. S.] duobus temporibus, & duabus de cauſis ſe clanculum morderi oſtendit, nunc quidem quòd cum Mæcenate viuat, olim autem, quia tribunus militum fuerit, Bruto imperatore.

DISSIMILE HOC ILLI EST] id eſt, non eſt idem olim tribunum militum fuiſſe, atq; hodie cum Mæcenate viuere.

QVIA NON, VT FORSIT, &c.] quia (inquit Horat.) nõ vt fortaſſe quiuis mihi poſſit iure tribunatum, ſeu quemuis alium honorem inuidere, ita mihi tuam amicitiam iure inuideat.

D honos enim nonnumquam forte fortuna mandatur etiam indignis: amicitia autẽ tua neq; indignis, neque caſu contingere ſolet, cùm dilectũ amicorum adhibeas, neque quemquam in amicitiam tuam recipias, niſi perſpectum, ſpectatũ, & cognitum. Sciunt autem, qui legerunt Ariſtotelem lib. 2. rhetor. inuidiam locum habere in rebus alterius ſecundis, & fortuitis, nõ in iis, quæ ſunt animi viribus, & virtute partæ. ſed ſilentio prætereundum nõ videtur, Priſcianum lib. 15. ita hunc locum legere, vt excudendum curauimus. *quia non vt forſit honorem.* forſit autem idem valet, quod fortaſſis: eáque voce vſus eſt ſup. Od. 28. E lib. 1. & Virg. lib. 2. Æn. *Forſit vota facit, cumulátque altaria donis.* atque ita reperi ſcriptum in cod. antiquis, Vatic. Iann. Faër. Torn. Clericano, Nicotiano, ceteris omnibus.

CAVTVM DIGNOS ASSVM.] in amicis deligendis prudentem, conſideratum, ac diligentem: amicos non ambitione, aut alicuius rogatu recipientem: ſed tua ſponte, tuóque iudicio adoptantem: videlicet qui tibi viſi ſint amicitia tua digni.

FELICEM DICERE N. H.] nõ poſſum me hoc nomine felicem prædicare, quòd te amicum nactus ſim. nulla etenim me tibi fortuna obrulit: ſed certo iudicio, & cõſilio me aſciuiſti. tuo igitur cõſilio, id eſt, τῇ σῇ προαιρέσει effe- F ctum eſt, vt tibi ſim amicus, non mea εὐτυχίᾳ, id eſt, felicitate.

HOC CASV] hoc euentu, vel hac ſorte. ſors enim eſt effectus fortunæ, vt ſuprà annotauim⁹, etiam ſi aliud ſcribat Nonius. ſignificat tamen interdum cuiuſque viuendi genus, ſiue fortuitò oblatum, ſiue conſultò ſuſceptum.

SORTITVS] ſubintellige, ſim, vt ſæpe aliàs. Sortiri autem eſt λαγχάνειν, nanciſci, conſequi.

NVLLA ETENIM MIHI TE F.] perſpicuè oſtendit, ſe in amicitiam Mæcenatis receptum eſſe non alterius commendatione, nõ gratia, non fortuitò: ſed illius cõſilio, ac iudicio: ſuáque ipſius virtute. G *fors* autem legendum, atque ita habent omnes libri manuſcr. non vt vulg. *ſors*.

SINGVLTIM PAVCA LOCVTVS] ſic ſuprà ſat. 4. dicebat ſe animi puſilli natum eſſe, raro & perpauca loquentem. *ſingultim loqui* eſt ſermone interrupto, & veluti voce identidem compreſſa loqui: quod vſuuenire ſolet verecundis, & timidis natura. talem autem locutionem ἰσχοφωνίαν vocant Græci, παρὰ τὸ ἴσχειν τὴν φωνὴν, non ἰσχνοφωνίαν, quæ eſt vocis (vt ita dicam) gracilitas, & ἰσχόφωνοι, qui ita loquuntur, id eſt, qui loquendo hæſitant, à Græcis appellantur, non ἰσχνόφωνοι, quemadmodum corruptè, ac mendoſè habent libri problematum Ariſto- H telis Τμήματι ια. περὶ φωνῆς, quod quidem declarat ipſe Ariſtoteles problemate L V. his verbis οἱ δὲ ἰσχόφωνοι φαίνονται μὲν, λόγον δὲ οὐ δύνανται συνείρειν. quo loco tamen libri omnes vulgati habent ἰσχνόφωνοι.

INFANS PVDOR] infantem pudorẽ appellat, qui fandi facultatem eripit. ab effectu. pudor enim, & timor obſunt locuturo.

NON EGO CIRCVM ME SAT.] id eſt, non ego me meas villas, & meos fundos obire dico, equo Apulo inſidentem: equo in Satureianis, id eſt, Tarentinis, aut Appulis paſcuis nato, & paſto. Satureiæ dictam eſſe Tarentum volũt quidam. Seruius ad illum locum, *hyali ſaturo fucata colore*, Georg. 4. notat, Satureium oppidum fuiſſe Tarento vicinum. Porphyrio Satureianos agros in Appulia fuiſſe, illis temporibus nobi-

A leis,tradit: ex quo per equum Satureianum,Appulum ſignificari.

QVI TVRPI SECER. HON. &c.] id eſt, qui honeſtum hominem à turpi ſeparas non generis ſplendore:ſed vitæ innocentia, & animi integritate.

SED VITA, ET PECTORE PVRO.] ſed vita integra,ac pura:& animo caſto,ac puro. infrà paucis pòſt verſibus *purus & inſons*. ſic epiſt.2.lib.1. *nunc adbibe puro Pectore verba puer.* idem Od.22.lib.1.*Integer vitæ,ſcelerisque purus.*

ALIOQVI RECTA] paucis vitiis,iisque mediocribus exceptis,recta.

NEC MALA LVSTRA] flagitioſas,& ne- B farias libidines. luſtra hoc loco idē, quod ganea, fornices. *mala luſtra* dixit, propterea quòd ſunt quædam legibus ciuilibus conceſſæ, & ferendæ voluptates:vt ſuprà ſat.4. *Ne ſequerer mœchas, cōceſſa cùm Venere vti Poſſem.* nomine luſtrorum vtitur & M. Tull. vt in orat. pro M. Cœlio. *Nulla luxuries reperietur,nulli ſumtus, nullum æs alienum, nulla conuiuiorum,ac luſtrorū libido.*& in orat. poſt reditum in ſenatu.*cur in luſtris, & heluationibus, huius calamiſtrati ſaltatoris tam eximia virtus tādiu ceſſauit?* & pro Sextio de Gabinio. *hominem emerſum ſubitò ex diuturnis tenebris luſtrorum, ac ſtuprorum, vino,ganeis,lenocinis, adulteriisque confectum.* & epiſt.ad Caſſ.lib.12.*Quæ autem in luſtris,& vino commentatio potuit eſſe?*& Lucret.lib.4. *Deſidioſè agere ætatem, luſtrísque perire.* & Plautus Bacchid. C *atque id pollicetur ſe daturum aurum mihi,Quod dem ſcortis,quódque in luſtris comedim, & congræcem pater.* Idem in Aſinar.in extrem. *cano capite te cuculum vxor ex luſtris rapit.*Idem Curculione. de lenonibus. *hi male ſuadendo,& luſtris lacerant homines.* ex quo apud eundem verbum *luſtrari.* in Pſeudolo. *nam qui liberos eſſe illico ſe arbitrantur, ex conſpectu heri ſui ſi ſe abdiderint, luxuriantur, luſtrantur, comedunt.*Sed mihi reticendum eſſe non puto me reperiſſe in vno & altero codice manuſcripto *mala lucra*, quam lectionem tamen non valdè probo.quamquam hæc recepta,vt nequid diſſimulē, me ſuboffendit in eo, quòd ſcriptum eſt *ac mala*, non *nec mala.* videtur enim ita loqui debuiſſe Horat. *Si neque auaritiam, neque ſordeis,* D *nec mala luſtra,&c.* nam mala luſtra longe aliud ſunt,quàm ſordes,& pæne inter ſe contraria videntur eſſe. At ſi legamus *mala lucra*,vt eſt in nōnullis libris,*ac* non *nec* conuenire videntur, quia mala lucra cum ſordibus ferè conſentiunt, & conſpirant.

SI VIVO, ET CAR. AM.] cōiunge hæc cum ſuperioribus, hoc modo: ſi viuo purus, & inſons,& carus amicis,&c.libri plerique manuſcr.habent,*ſi & viuo carus amicis.* quæ ſcriptura magis Horatiana eſt,quamuis ſit duriuſcula.

CAVSA FVIT PATER HIS] quòd non ſit auarus,non ſordidus,nō turpibus, & fœdis libidinibus inquinatus,non impudicus:patri acceptum refert, qui ſe optimè educandum, & inſtituendum curauerit. E

FLAVI] hic docebat artem numerandi, ac ratiocinandi. vox autem *magni* cohærere debet cum nomine *pueri*. magni pueri autē,id eſt, magnis,& claris patribus nati. Significat Horatius, aliis patribus non id eſſe curæ,vt filij ſui bonis & honeſtis,& liberalibus artibus erudiātur, ſed vt quæſtuoſis,& ſordidis.

LÆVO SVSPENSI LOC.] hic verſus repetitus eſt in epiſt.1.lib.1. tabulam autem accipe,vt ita dicam,ratiocinatoriam, & in qua ratiocinari, & numerare, & ſimilia diſcunt. Iuuenal. ſat.9. *ponatur calculus:adſint Cum tabula pueri.*

IBANT OCTONIS REF.] omnes ferè hæc verba accipiunt de mercede, quæ daretur F Flauio numerādi magiſtro. ego autem putabam intelligenda de pecunia anteà collocata, & in fænore occupata,nunc exacta. caput enim, aut certè vſuræ idibus exigebantur, pecunia Kalendis ponebatur,vt diximus ſup.ad Od.2.epod. in extr.Itaque hæc verba *referentes æra*, ſic explicabam: referētes à debitoribus vſuras idibus. Iam octonis idibus dixit,quia iduum dies ſunt octo.

DOCENDVM ARTEIS, QVAS] quid Romæ didicerit, oſtendit his verſibus epiſt.ad Loll.lib.2. *Romæ nutriri mihi contigit, atque doceri, Iratus Graiis quantum nocuiſſet Achilles.*

SEMET PROGNATOS] ſemet natos.aut propriè pronepotes ſuos à ſe prognatos. hæc enim vis eſt huius nominis. M.Tull. Tuſc.lib.3. *Qualis enim tibi ille videtur Tantalo prognatus, Pe-* G *lope natus,qui quondam à ſocero OEnomao rege Hippodamiam raptu nactus nuptiis?* Nam de Thyeſta loquitur.

VESTEM, SERVÓSQVE S.] adeò (inquit) vt ſi quis veſtitum,& comitatum meum in turba videret,exiſtimaret ſumtus illos mihi ex re auita ſuppeditari.ſed nónne fieri poterat, vt ex patrimonio auito ſumtus illi Horatio ſuppeditarentur,quamuis eius auus libertus fuiſſet? poterat. ſed credibilius eſt patrem Horatij nihil, aut pauca à patre accepiſſe,omniáque,quæ haberet, quæſiuiſſe.ordo horum verborum hic eſt, quem alij turbant:adeò,vt ſi quis magno in populo ve- H ſtem,& ſeruos ſequenteis vidiſſet,&c.

PRÆBERI] ſuppeditari, πορίζεσθαι, vt ſuprà annotauimus.

IPSE MIHI CVSTOS] ſic M.Tullius de Cœlio in Cœliana, *Nam quoad ætas M. Cœlij dare potuit iſti ſuſpicioni locum,fuit primùm ipſius pudore, deinde etiam patris diligentia,diſciplināque munita.*

INCORRVPTISSIMVS] hoc dicit, quia interdum puerorum cuſtodes & doctores, à pudicitiæ puerilis inſidiatoribus & oppugnatoribus corrumpi ſolent:quod in patrem cadere non poteſt.eſt enim pudicitiæ liberorum ſuorum cuſtos integerrimus,& ſanctiſſimus.

QVID MVLTA?] vtūtur auctores hoc interrogandi genere, cùm properant ad euentum rei,& cùm multis ſingillatim enumeratis, & cōmemo-

A memoratis ſignificant longum eſſe cetera omnia perſequi: vt M. Tull. lib. 1. ad Atticum, *ſi vmquam mihi ἐπιχειρήματα ſuppeditauerunt, illo tempore. Quid multa? clamores (etenim hac erat ὑπόθεσις, &c.) tanti fuerũt, vt ego eo breuior ſim, quòd eos vſque iſtinc exauditos putem.* Idem accuſ. lib. 4. *Omnibus curat rebus inſtructum, & paratum vt ſit conuiuium. Quid multa? Rex ita, &c.* Idem de orat. ad Qu. Frat. lib. 1. *Quid multa? nemo in illo iudicio pedẽ ſupploſit, credo, ne Stoicis renuntiaretur.* Idem epiſt. ad Pap. Pætum. lib. 9. *Quid multa? non mehercule tam perſcribere poſſum, quam mihi gratum feceris, ſi otioſum Fabium reddideris.* Iterum Horat. ſat. v. lib. 2. *Quid multa? neque illi Sepoſiti ciceris, neque multa inuidit auena.*

PVDICVM] ab aliena libidine intactum, atque integrum, vt annotatũ eſt epiſt. ad Quinct. lib. 1. SERVAVIT] quidam libri veteres ha-

B bent, *ſeruabat*, quos non ſequor.

NON SOLÙM FACTO, VERÙM.] ita me pudicum ſeruauit, vt non ſolùm vllam turpitudinem ab altero illatam perpeſſus ſim: ſed ne verbum quidem contumelioſum, aut maledictũ audierim. quod poſuit vt mirũ & pæne ἀδύνατον, & incredibile quiddam. Nam difficillimum eſt maledictum vitare vbi ætas, & formæ maturitas ſuſpicioni dant locum.

OLIM] aliquãdo, ποτέ, vt ſæpe aliàs. & Virg. Æn. 5. *quod tumidis ſummerſum fluctibus olim Tunditur.*

SI PRÆCO] præconis munus quale fuerit, notatum eſt infrà ad illum locum, *Præconem tenui cenſu.* epiſt. 7. lib. 1. ad Mæcenatem a.

C COACTOR] coactores dicebantur publicanorum miniſtri, qui vectigalia minutatim exigebant, operámque ſuam in ea re publicanis locabant. appellabantur eodem nomine etiam argẽtariorum miniſtri, qui in auctionibus pretia rerũ venditarum exigebant.

NEQVE EGO ESSEM Q.] neque verò de patre meo queſtus eſſem, ſi præco, aut coactor fuiſſem, quæſtúmque ex iis artibus feciſſem.

NIL ME POENITEAT SAN. P.] id eſt, quandiu ſanus ſim, nũquam mihi doleat, aut nunquam mihi parum beatus videar, quòd tali patre natus ſim. nam verbum pœnitet hanc interdum vim habet, vt apud M. Tull. in Cœliana. *id nũquam tam acerbè feret M. Cœlius, vt eum pœni-*

D *teat non deformem eſſe natum.* Idem in diuinat. in Verr. *cuius cõſuetudinis, atque inſtituti patres noſtros non pœnitebat.* Terent. Phorm. *noſtri noſmet pœnitet*, id eſt, nobis noſmet diſplicemus. Iterum M. Tull. lib. 1. ad Attic. *à ſenatu quanti fiam minime me pœnitet*, id eſt, *à ſenatu magni fio: vel non parui æſtimor.* Liuius lib. 28. *Ea veſtra merita, imperatorúmque veſtrorum erga nos fuerunt, vt nos cladium noſtrarum non pœniteat.* Idem eod. lib. *pœnitebit te P. Corneli, gloriæ tuæ, ſi hoſtem eum, qui tot funerum, tot cladium nobis cauſa fuit, tu cõſul Italia expuleris?*

EÒQVE NON VT M. D.] iccirco (inquit Hor.) non imitabor eos, qui obſcuriore loco, pa- E rentibúſque ignobilibus nati, ſolent ita ſe defendere, culpam ſuam non eſſe, quòd ingenuos, & claros parentes non habeant.

NAM SI NATVRA IVB. &c.] nam ſi liceret aliis hominibus à certis annis repuerаſcere, atque ætatem anteactam iterare, alióſque parenteis quoſlibet ad oſtentationem, & gloriam optare, nemo eſt, qui non ſit alios optaturus: ego autem meis parentibus contentus, alios populi honoribus ornatos, & claros nolim mihi ſumere.

HONESTOS FASCIBVS, ET SELLIS] prætorios, conſulateis, ædilitios viros. honeſtos autem valet idem, quod honeſtatos, ornatos. placet autem mihi mirum in modum ea F ſcriptura, quæ eſt in cod. Card. Rain. & tribus Vaticanis & aliquot aliis, *onuſtos.* vt ſignificet Horatius, prætores & conſules faſcibus, & ſellis & ceteris inſignibus onerari potius, quàm honorari. natum autẽ mẽdum eſſe credibile eſt è duarum vocum ſimilitudine, *honeſtus*, & *onuſtus*, ſeu, vt nonnulli ſcribunt, *honuſtus*. nam & Varro lib. 4. de lingua Latina ſcribit, honorẽ ab onere honeſto dictum eſſe: & honeſtum eò dictum quòd ſit oneratus: & dicuntur magiſtratus geri, tãquã onera. poſtremò hanc lectionẽ cõfirmat paullo pòſt ipſe Horat. ibi, *quòd Nollem onus, haud vmquam ſolitus, portare moleſtum.* Omnino hæc recepta lectio, tolerabilis quidem eſt, & re- G peritur in aliquot lib. manuſcriptis, probabilior tamen eſt altera, pluriúmque antiquorum librorum auctoritate confirmata: &, niſi fallor, plane recta & vera.

FASCIBVS] Quærit Plutarchus quæſt. Rom. quare conſulibus & prætoribus faſces olim præferrentur: & reſpondet vel propterea quòd ſignificabant, magiſtratus iracundiã promtam & ſolutã eſſe non oportere: vel vt magiſtratus interea dum ſoluuntur faſces, ſpatium habeant cõſiderandi ſitne ſupplicio dignus is, cui irati ſunt. mora enim iracundiæ iniecta, ſæpe fecit vt magiſtratus ſententiã mutarint. Quoniã autẽ vitia alia ſunt ſanabilia, alia inſanabilia: faſces quidem ea H caſtigant & corrigunt, quæ corrigi & ſanari poſſunt: ſecures verò, ea, quæ ſunt inſanabilia, ac deſperata, amputant atque excîdunt.

DEMENS IVD. VVLGI] quod nihil admiratur, niſi quod eſt in ſpecie forenſi poſitum.

SANVS TVO] ſanus tuo iudicio, qui populareis honores non magni admodum æſtimas. Nam Mæcenas nullos vmquã magiſtratus geſſit, vixítque equeſtri dignitate & loco cõtentus. *demens, ſanus*, antitheſis.

NAM MIHI CONT.] nam, ſi ſplẽdidiore loco natus eſſem, maiores mihi continuò quærendæ facultates eſſent: ſumtus faciendi maiores, &c.

SALVTANDI PLVRES] fortaſſe ſuffragiorũ, & ambitionis cauſa. vt epiſt. 6. lib. 1. *Mercemur ſeruum, qui dictet nomina, &c.*

A PEREGRE'-V'EXIREM] tale illud Od. 16.lib. 2. *neq; purpura ve-Nale neque auro.* & ead. Oda *tibi tollit hinni-Tum apta quadrigis, &c.* ſic Homer. ἰλιάδ. ξ. Ηφὴς ὡς πρόσσοσιν ἀρηγέμεν εὐρύοπα Ζῆ Ν' ὡς ηραχλῆος, &c.

CALONES] qui ſint calones, docet Feſtus: & notauimus ad illum locum epiſt. 14. lib.1. *inuidet vſum Lignorum & pecoris tibi calo argutus.*

PETORRITA] vehicula Gallica. epiſt. ad Aug. *Eſſeda feſtinant, pilenta, petorrita, naues.*

CVRTO] curtato, cui cauda eſt decurtata.

MANTICA] mantica, peram ſignificat, vt docet Porphir. interdum autem coſtis, ſeu lumbis equi, aut muli imponebatur, vt hîc & apud B Lucil. *Mantica canterI coſtas grauitate premebat:* interdum humeris geſtabatur, vt apud Catull. ad Varrũ de Suffeno, *Sed non videmus mantica, quod in tergo eſt.*

TVLLI] iterum Tullio illi, quem paullo antè inſectatus erat, grauius inſultat.

TIBVRTE VIA] via, quæ Tibur ducit. à *Tibure Tiburs*, inquit Varro lib. 7. de lingua Latina.

PVERI LASANVM PORT. OEN.] ridiculè hæc duo coniunxit, laſanum, & œnophorum, vt hominis ſordeis indicaret, ac declararet. neq; fruſtra hæc vaſa à pueris portari facit. nam hoc ipſo ſignificat, inelegantem & immundam eius familiam, ſordidúmque comitatum fuiſſe. Mercatores enim & ad quæſtum attentiores ho- C mines, ne quid à coponibus & hoſpitibus ſumere neceſſe haberent, & vt minore ſumtu peregrinarentur, & iter facerent, vaſa neceſſaria ſeruorum ſuorum humeris imponebant. Eſt autem laſanum vas ad onus ventris excipiendum, comparatum, & eſt vox Græca, qua vtitur Nicarchus lib. a. epigr. Ην ὀπὸν αἰτήσω, δοχὸν εἰσφέρει· ἂν λάχανόν μοι, Εἴπω, δὸς, πεινῶν, εὐθὺ φέρει λάσανον. id eſt, ſi opum, ſeu liquorem poſcam, docum, id eſt, trabem affert: ſi dicam eſuriens, dato lacbanum, id eſt, olus: ſtatim affert laſanum. Alij quidam laſanum, dicunt fuiſſe ollæ podium: ſed nihilo minus hoc loco vas ſignificare fatētur, quo aluus exoneratur.

HOC EGO COMMOD. &c.] ego hac re, D & multis aliis rebus viuo commodius, quàm tu: hac re (inquam) quòd mihi licet ire vel vſq; Tarentum, ſi libeat, vno mulo, cùm id prætori non liceat. omnia autem exempla & typis excuſa, & manuſcripta, quæ quidem viderim, hîc ſunt mēdoſa, in quibus hæc ineſt ſcriptura, *Millibus atque aliis:* cùm legendum ſit, *Multis atque aliis.* Quis enim vnquam ita locutus eſt *millia alia*, aut *millibus aliis?* nonne ita potius loquuntur omnes Latini ſcriptores, *mille alia*, & *mille aliis?* Adiutus ſum autem ab vno codice manuſcripto, in quo ita ſcriptum reperi non ſine litura tamen, *Multibus atque aliis.* cuius codicis teſtimonium non eò produco, quòd ex ea ſcriptura de vera fecerim coniecturam (ego enim multo antè, quàm in illũ librum incidiſſem, ita, vt dico, hunc locum eſſe E emendandum iudicatam) ſed nequis religioſior me arrogantiæ, atque audaciæ inſimulet, quaſi libros vulgatos ſine auctoritate veterum librorum pro meo iure corrigam. Sed ſit ita: omnino aut ita hic locus corrigendus eſt codicibus omnibus inuitis, aut dicendum, Horatium Latinè loquendi cõſuetudinem vel neglexiſſe, vel ignoraſſe.

FALLACEM CIRCVM] cur fallacem? an propterea quòd in eo res furtiuæ vendebantur? vt vult Acro: an propter aſtrologos, & diuinatores, & interpretes ſomniorum, & id genus homines, qui in Circo Romano frequentes erant? quod magis probo. M. Tull. de diuinat. lib. 1. in F extr. ex Pacuuio, *non vicanos haruſpices, non de Circo aſtrologos: Non Iſiacos coniectores, non interpretes ſomniũm.* Plautus Pœnulo. *Itáque replebo atritate, atrior multo vt fiet, Quàm Ægyptij aut qui cortinam ludis per circum ferunt.*

VESPERTINÚMQVE PERERRO] *veſpertinum forum* dixit, vt diſtingueret à matutino, quod erat frequentius, & magis differtum: vt epiſt. 6. lib. 1. *Gargilius, qui manè plagas, venabula, ſeruos Differtum tranſire forum, populúmque iubebat.* Sed putaui aliquando legendum *veſpertinus*, id eſt, veſperi, vt epiſtol. ad Numicium. *& veſpertinus pete tectum.* & ſat. 4. lib. 2. *Si veſpertinus ſubitò te oppreſſeret hoſpes, &c.* Vtro autem modo legas, nihil refert. vide annot. ad illum locum Od. 16. epod. *Nec veſpertinus circumgemit vrſus ouile.* G

ASSISTO DIVINIS] id eſt rebus diuinis, ſacrificiis priuatis, aut publicis: rei diuinæ. Virg. Æn. 8. *Exin ſe cuncti diuinis rebus, ad vrbem, Perfectis, referunt.* T. Liuius lib. 36. *res diuinas facere maioribus hoſtiis iuſſerunt.* M. Tull. Verr. de ſignis. *patera, qua mulieres ad res diuinas vterentur.* Immo dic potius *diuinis*, id eſt, diuinatoribus & coniectoribus rerum futurarum, & interpretibus ſomniorum, qui in Circo verſari ſolebant, vt ſuprà oſtendimûs. hanc enim explicationem magis probo. ſignificat autem ſibi licere, quod nõ licet iis, qui magiſtratum gerunt.

CICERIS] ſat. 6. lib. 2. *neque illi Sepoſiti ciceris, neque longa inuidit auena.* Sed admonet me ciceris facta mentio, & nomen ipſum, vt locum il- H lum, qui eſt in epiſt. 1. Ciceronis ad Atticum lib. 1. corruptiſſimum, in quo reſtituendo tot homines doctiſſimi elaborarunt, nos quoque ecquid poſſemus, tentauimus, ex ſententia, ſeu coniectura Simeonis Boſij Lemouicis, planè, vt ego quidē ſentio, diuina, ſanem, atque emendem. ſic igitur legitur locus ille in libris veteribus. *qua tum erit abſoluta ſane facile, cum libenter municiteri toncili acciderunt.* al. *num citeri concili acciderint.* Vnde ſic conijcit ille eſſe legendum, *qua cum erit abſoluta, ſane facile tum & libenter Thermum ciceri cuſili accuderim:* vt ſit hæc ſententia, quæ via cùm erit abſoluta, ſane facile & libenter tum Thermum via Flaminia ſcilicet munita, ciceri cuſili, id eſt,

A mibi Ciceroni creato conſuli, conſulem adiece-
rim. primùm alludit ad fabam cuſam,ſeu tuſam:
deinde ad nomen Thermi, quod apud Græcos
lupinum ſignificat,poſtremò ad prouerbium, in
me cudetur faba.Hæc Boſius.

LACHANÍQVE CATINVM] Græco no-
mine vſus eſt: quod non eſt ei nouum.lachanum
autem olus ſignificat. ſed non diſſimulabo, me
hunc locum in omnibus codic. deprauatum re-
ſtituiſſe, beneficio Ranutij Farneſ. Card. in cu-
ius libro ſic eſt emendatus. Nam ſcriptura vul-
gata,eſt inepta, & abſurda: *laganiq. catin.* quod
non eſt mihi difficile peruincere. Solet Horatius
cùm victum tenuem, miniméque ſumtuoſum ſi-
gnificare vult, oleris nomen vſurpare. epiſt.17.
lib.1. *Si pranderet olus patienter, regibus vti Nollet
Ariſtippus.* epiſt. ad Torq.eod.lib. *Nec modica ce-
nare times olus omne patella.* ſat.1.lib.2. *diſcincti lu-*
B *dere,donec Decoqueretur olus.* ſat.6. eiuſd. *O quando
faba Pythagora cognata,ſimúlque Vncta ſatis pingui
ponentur oluſcula lardo?* ſat.2.eiuſd. *Non ego,narrã-
tem,temere edi luce profeſta Quicquam,prater olus fu-
moſa cum pede perna.* ſat. 7. eiuſd. *ſi nuſquã es for-
te vocatus Ad cenam,laudas ſecurum olus.* ſic Plau-
tus Captiuis, Æ. *Terreſtris cena.* E. *ſus,terreſtris be-
ſtia eſt.* Æ. *multis oleribus.* E. *curato agrotos domi.*
Quòd autem quidam poſt Acronem nugantur
hîc de lagano,non ſolùm turpiter errant,ſed etiã
χαχοζήλιαν ſuã declarant. Nam omnino ita le-
gendum, vt edendum curaui:neque laganum ha
bebatur in cibis parabilibus,& facilibus:cùm ex
oleo, & farina, & melle,& pipere, & aliis non-
nullis rebus conflaretur. Neque me mouet Iſido
C rus lib.20. cap.1. qui tradit laganum eſſe panem
latum & tenuem,qui primùm in aqua,deinde in
oleo frigitur.Nam ſi laganum panis eſt, videtur
minus apte dixiſſe, *lagani catinum:* ſi frigitur,non
eſt panis,neque cibus parabilis,neque cum cice-
re numerandus.

PVERIS TRIBVS] à pueris tribus. cuius
locutionis ſexcenta ſunt exẽpla: ex quibus pau-
ca carpamus. Od. 6. lib. 1. *Scribêris Vario fortis,*
&c.Od.35.eiuſd. *examen Eois timendum Partibus.*
Od.25. *Auditam moderere arboribus fidem.* ſat. 10.
huius lib. *Illi,ſcripta quibus comœdia priſca viris eſt,*
&c.epiſt.16. *Si quis bella tibi terra pugnata, mariq.
Dicat.* de arte poët. *Nolito ad verſus tibi factos du-
cere plenum Lætitia.* ſic Catull.ad ſeipſum. *Amata*
D *nobis,quantum amabitur nulla.* ſic Græci.Xenoph.
Cyri pæd. 5. ἐμοὶ πεπρασμένον.

LAPIS ALBVS] menſa ex albo marmore,
menſa Delphica: quæ rotunda erat, vt alibi di-
cemus.

POCVLA CVM CYATHO DVO] cur
pocula duo? quia pocula ſemper pari numero in
menſa delphica ponebantur: Verbi gratia,ſi tres
conuiuæ, tria paria:id eſt ſex pocula:ſi duo, duo
paria:ſi vnus,qui cenaret,vnũ par,ſeu duo pocu-
la,vt hîc. cyathus autem adhibebatur ad aquæ &
vini temperationẽ. aquã enim ex vrna, ſeu futo,
ſeu echino, ſeu quo alio vaſe aquario: vinum ex E
amphora, ſeu cratere cyatho hauriebant, & in
ſcyphos,aut pocula infundebant.

ASTAT ECHIN. VILIS, CVM P. G.]
locus eſt obſcurus cùm propter ſcripturæ varie-
tatem, tùm propter ignorationem vaſorum Ro-
manorum,quibus vtebantur in cenis, & conui-
uiis. oritur alia difficultas ex voce *echinus:* quæ,
quid hoc loco ſignificet, non eſt facile explicare.
alij igitur libri habent: *aſtat echino Vilis cum pate-
ra guttus:* & ita videtur legiſſe Porphir. alij, *aſtat
echinus Vilis,cum pat. gutt.* alij mutata interpun-
ctione, *aſtat echinus, Vilis cum patera guttus:* quarũ
lectionum, quæ ſit optima, difficile,& periculo-
ſum eſt pronuntiare.mihi quidem non liquet.ſe-
cutus ſum autem eam ſcripturam, quam plures F
codices veteres confirmant, eámque ſic explico.
aſtat mihi cenanti echinus non magni pretij,nẽ-
pe fictilis,ſeu æneus,& guttus & patera. quòd ſi
cui magis placeat altera ſcriptura, *aſtat echino,*
&c. eius hanc ſententiam eſſe puto: vilis guttus,
& patera aſtant echino, id eſt, prope echinum
locati ſunt. Iam echinum alij vas fictile: alij æ-
neum fuiſſe dicunt:ſed ad quem vſum compara-
tum fuerit,docet nemo:alij thecam, ſeu inuolu-
crum ſcorteum, in quo vaſa includerentur: alij
ampullam vitream. Omninò nihil certi, in quo
inſiſtere queas.Ego in tãta librorum, & opinio-
num varietate, quid afferre poſſum, in quo le-
ctor acquieſcat? planè nihil. Veruntamen ne hîc G
κωφὸν πρόσωπον fuiſſe dicar, quid ſi dicam echi-
num vas fuiſſe fictile,aut æneum,amplum, rotũ-
dum,humile,in quod vel ciborum reliquiæ con-
ijcerentur:vel id,quod in poculis reliquum eſſet,
effunderetur, à ſimilitudine vel echini illius fo-
renſis,& iudicialis, vel echini marini nominatũ?
quid ſi,vt Porphir. ampullam vitream, aquariã?
quid ſi,vt alij, æneam? Guttus porrò à guttis di-
ctus:quia ex eo minutatim vinum fundebant, vt
docet Varro lib. 4. de ling. Lat. Pateræ verò in
poculis numerabantur, & à patendo dictæ ſunt,
vt idem ibidem ſcribit: & eis ad libandum vte-
bantur. Hæc habui,quæ de hoc loco nunc quidẽ H
dicerem:aliàs fortaſſe probabiliora allaturus.

CAMPANA SVPELL.] ſignificat,vaſa
illa omnia fuiſſe fictilia.nam in Campania,ex lu-
to & argilla, cuius propter ſoli bonitatem, ma-
gna eſt ibi copia,pulcherrima vaſa fingebantur.
ſat. 3.lib.2. *Qui Veientanum feſtis potare diebus Cam
pana ſolitus trulla.* Alij aënea fuiſſe dicũt, propter
æris Campani nobilitatem,ac præſtantiam.

MARSYA] Marſyæ ſtatuam in foro fuiſſe
poſitam aiunt,vt eius aſpectu improbi,atq; iniu-
ſti litigatores deterrerentur. Ad hanc autem ſta-
tuam ſiſtebant vadimonium. Notiſſima eſt de
Marſyæ contentione cum Apolline, & de con-
tentionis illius euentu fabula. *obeundus Marſya,*
id eſt,obeunda ea pars fori, in qua Marſyæ ſta-
tua poſita eſt.

NOVIORVM FER. MIN.] ex duobus

A Nouiis fratribus probabile eſt minorem fuiſſe improbiſſimum litigatorem,& impudentiſſimũ fœneratorem:cuius os ne marmora quidem ferre poſſent.

VNGOR OLIVO, NON QVO] nõ eo vngor oleo,quo Natta, ſeu naca. vngebatur autẽ ille oleo ex lucernis detracto (quemadmodũ Crates Thebanus ſi quãdo eũ vngi opus eſſet,in balneum ingreſſus,olei ſordibus, & amurca vngebatur.ſic enim de eo Teles libro περὶ συγκρίσεως πλούτου καὶ πενίας πρὸς ῥῖγος ἡμεῖς ζητοῦμεν παχύτερον ἱμάτιον, ἐκεῖνος δὲ διπλώσας τὸν τρίβωνα περιῄει, τρόπον τινὰ δύο ἱμάτια ἔχων. εἰ ἀλείψασθαι χρείαν ἔχοι, εἰσελθὼν εἰς
B τὸ βαλανεῖον, τῷ γλοιῷ ἠλείψατο: id eſt ad frigus veſtem craſſiorẽ quærimus. ille autem duplicato pallio circumibat, quodammodo duas veſteis habens.ſi opus eſſet eum vngi, ingreſſus in balneũ,olei ſordibus, & amurca vngebatur:) vel,quod quidam magis probant, oleo lucernario, id eſt, quod lucernis conuenit, quódque ellychniis inſtillatur:tãtæ erant hominis ſordes. Tale autẽ oleum, inſuaus & ingrati odoris eſt, minimèq; ad vngẽda corpora accommodatum. Neque verò aſſentior iis,qui *naca* legendum eſſe contendunt: primùm quòd alteram ſcripturam video ab omnibus codicibus etiam calamo exaratis confirmari:deinde quòd probabilius eſt ab Horatio Nattam neſcio quem hoc nomine notari. Scimus autẽ Nattam familiæ Rom. cogno-
C men fuiſſe.M. Tull.lib.4. ad Attic. *De Natta ex tuis primùm ſcîui litteris:oderam hominẽ, &c.* Idem de diuinat.lib.2. *Natta verò ſtatua, aut æra legum de cælo tacta quid habent obſeruatum ac vetuſtum? Pinarij Natta nobiles. à nobilitate igitur periculum.* Idem in orat.pro Muræna, *Non igitur ſi L.Natta ſummo loco adoleſcens,qui, & quo animo iam ſit, & qualis vir futurus ſit,videmus,&c.* Nihil prohibet autem,quo minus, vt ex optimo patre ſæpe improbiſſimus naſcitur filius:ſic ex nobili & honeſta familia,turpis aliquis, & infamis homo exſiſtat.Præterea credibile eſt ab Horatio ſordidum aliquem hominem appellatũ eſſe nomine alieno,non ſuo,propter metum legis: vel eum iam fuiſſe mortuum.

D AST,VBI ME F. S. ACR. IRE LAVATVM] profert hunc verſum Seruius ad illud Virgilij, *vel cùm tonſis illotus adhæſit Sudor, &c.* & ait à lauor eſſe lotus & lautus.*inde eſt*,inquit,*lautum eo*.Nam illud ab Horatio ſatis licenter dictũ eſt. *Aſt.v.me f.ſ.acr. ire lauatum,&c.*

ADMONVIT] ὑπέμνησε nam aliud eſt monere,aliud admonere, ne quis erret:quamquam monitores dicuntur à Latinis,ij,qui admonent.

RABIOSI SIGNI] Caniculæ.ſignum appellauit impropriè. Oda 17. lib. 1. *Hîc in reducta valle Caniculæ vitabis æſtus.*

PRANS. NON AVIDE, QVANT. INT.] huius loci ſentẽtia eſt,Ego tantillũ pranſus,quantum interpellet,id eſt,non ſinat,me totum diem inani ventre permanere, domi otior. E ſignificat, ſe non tantum vorare in prandio, vt cibo,& potione ventrem referciat, atque oneret: ſed quantum ſatis ſit ad ieiunitatem, famémque depellendam,vireiſque corporis reficiendas,donec cenæ tempus adueniat.ſi quis enim nõ prãdeat:ſed cibi, & potionis vſum in veſperum, & cenæ tempus differat,ieiunus,& inanis diem totum durare dicendus ſit:Nunc autem cùm prandet tenuiter,& parcè: ſaltem hoc prandium eũ interpellat, quominus inanis ad veſperam permaneat.*interpellare* propriè valet interloqui, ſeu loquentis orationem interrumpere. vſurpatur pro eo,quod eſt obſtare,& interrumpere ſimpliciter,& impedimento eſſe,vt hoc loco, & apud F M.Tull.lib.1.epiſt.ad Attic.*ſed hæc tota res interpellata bello refrixerat.* C. Matius ad Cic. lib. 11. epiſt.*ſed quæ hæc eſt arrogantia,quod Cæſar numquã interpellauit,quin,quibus vellem,atq; etiam quos ipſe non diligebat,tamen iis vterer: eos, qui mihi amicum eripuerunt, efficere conari, ne, quos velim, diligam?* Brut.ad Cic.eod.lib. *Interpellent me,quo minus honoratus ſim,dum ne interpellent,quo minus reſp. à me commodè adminiſtrari poßit.* Notiſſimũ autem eſt, prandia Romana aut breuiſſima, & parciſſima fuiſſe,aut, ſi qua fuerint ſumtuoſiora, & liberaliora,ea vel feſtis diebus vſurpari ſolita, vel nuptialia fuiſſe, vel ambitionis, & largitionis, vel luxuriæ cauſa inſtituta. his cauſis exceptis, & ſimilibus,parcè admodum prandebant, cenabant liberalius.ientaculo autem,merenda, & veſperna puto pueros duntaxat, & operarios homines G vſos eſſe. Ne illud quidem prætermittẽdum eſt, Græcos illos Heroas, tantiſper dum bellum gerebant,& in caſtris erant, ter die cibum capere conſueuiſſe:ac primum quidem cibum,& matutinum,ἄριστον eſſe nominatũ:ſecundũ, δεῖπνον, id eſt,prandium:tertium, δόρπον,id eſt, cenam: cùm hodie δεῖπνον idẽ,quod cena valeat:ἄριστον autẽ prandiũ.annot.interpretes Hom. ὀδυσσ. β.

DOMESTICVS] domi. quod erat loci, ad perſonam tranſtulit:vt quod eſt temporis, crebrò ſolet.de quo genere paullo antè diximus.

VICTVRVS SVAVIVS] ego victurus. H ſic habẽt aliquot manuſcr.cod. in his duo Vatic. & Iann. quam ſcripturam ſecutus ſum. alij habent *victurum*,nempe *me*.

SATYRA 7.

PROSCRIPTI Regis Rupili pus, atque venenum,
Hybrida quo pacto ſit Perſius vltus,opinor
Omnibus & lippis notũ,& tonſoribus eſſe.
Perſius hic permagna negotia diues habebat
Clazomenis:etiam liteis cũ Rege moleſtas:

Durus

A *Durus homo, atque odio qui poſſet vincere*
Regem:
Confidens, tumidus, adeò ſermonis amari,
Siſennas, Barros vt equis præcurreret albis.
Ad Regem redeo. poſtquàm nihil inter
vtrumque
Cõuenit (hoc etenim ſũt omnes iure moleſti,
Quo fortes, quibus aduerſum bellum inci-
dit. inter (*Achillem*
B *Hectora Priamiden, animoſum atque inter*
Ira fuit capitalis, vt vltima diuideret mors:
Nõ aliã ab cauſam, niſi quòd virtus in vtroq;
Summa fuit. duo ſi diſcordia vexet inerteis:
Aut ſi diſparibus bellũ incidat, vt Diomedi
Cum Lycio Glauco: diſcedat pigrior, vltro
Muneribus miſſis.) Bruto prætore tenente
Ditem Aſiam, Rupili, & Perſi par pugnat:
vti non
Compoſitus melius cũ Bitho Bacchius. in ius
Acres procurrũt, magnũ ſpectaculũ vterque.
C *Perſius exponit cauſam: ridetur ab omni*
Conuẽtu: laudat Brutum: laudatq́; cohortem.
Solẽ Aſiæ Brutũ appellat: ſtellaſq́; ſalubreis
Appellat comites, excepto Rege: canẽ illum,
Inuiſum agricolis ſidus veniſſe ruebat,
Flumen vt hibernũ, fertur quò rara ſecuris.
Tum Prænestinus ſalſo, multúmque fluenti
Expreſſa arbuſto regerit conuicia, durus
Vindemiator, & inuictus: cui ſæpe viator
Ceſſiſſet, magna compellans voce cucullum.
D *At Græcus, poſtquàm eſt Italo perfuſus*
aceto,
Perſius exclamat: per magnos, Brute, deos te
Oro: qui reges conſueris tollere: cur non
Hunc Regem iugulas? operum hoc (mihi
crede) tuorum eſt.

PROSCRIPTI REGIS RVPILI] Rupilius cognomẽto Rex, præturã gerens, ab Auguſto, M. Antonio, M. Lepido proſcriptus eſt: qua calamitate afflict⁹, ad Brutũ cõfûgit, eúmq; poſteà perpetuò ſecutus eſt. inter huoc, & Perſium quendam oatione Græcum, graue neſcio quod diſſidium natum eſt, moleſtæque lites extiteruot. eas liteis nũc Horatius vrbaniſſimè, & facetiſſimè nobis proponit, Rupilium Regem, à quo fuerat aliquando io iurgio cootumelia affectus, vrbanè vlciſcens. E

PVS ATQVE VENENVM] ingeniũ improbum, mores odioſos, vel maledicentiam impuram, ac peſtilentem: vel potius ipſum Rupiliũ Regem iogenio improbo, ac peruerſo, & quaſi puris pleno: hominem contaminatum, pernicioſum, maledicum, peſtiferum. ſic Lucillius. *In numero quorum nunc primu' Trebelliu' multùm Luciu' marcebat febris, ſenium, vomitus, pus.*

HYBRIDA] quia Græcus ciuitate donatus: vel quia ex patre peregrino, & matre Romana natus. tranſlatio eſt ab animalibus rationis expertibus. Hybridæ enim nominantur ex diuerſo genere nata animalia, & maxime canes ex cane venatico & gregario creati. F

OMNIBVS ET LIPPIS NOT. ET TONS.] duo hominum genera poſuit & ipſa loquacia, & ad quæ loquaces conuenire ſolent, alterum propter oculorum morbum, alterũ propter artificij naturam. Nam lippi quidem, quia oculorum ſenſus eis inutilis & otioſus eſt, ideò & loquaces ſunt, & taleis homioes ad ſe libenter arceſſunt atque alliciunt: quin etiam loquaces ad lippos certatim concurrunt & conuolant, ſcientes, ſe, id quod vnum expetunt, aureis apud eos patulas reperturos: tonſores autẽ propterea ſunt loquaces, quia ad eos loquaces cõfluunt, & apud eos reſideot, multáſque diei horas conteruot: cuius rei teſtis eſt Plutarchus lib. περὶ ἀδολεσχίας, his verbis, Ἐν κουρείῳ τινὶ λόγων γινομένων περὶ τῆς διονυσίου τυραννίδος, ὡς ἀδαμαντίνη καὶ ἄρρηκτός ἐστι, γελάσας ὁ κουρεὺς, ταῦτα ὑμᾶς, ἔφη, περὶ διονυσίου λέγειν, οὗ ἐγὼ παρ' ἡμέρας ὀλίγας ἐπὶ τῷ τραχήλῳ τὸ ξυρὸν ἔχω; ταῦτα ἀκούσας ὁ διονύσιος, ἀνεσταύρωσεν αὐτόν. Ἐπιεικῶς δὲ λάλον ἐστὶ τὸ τῶν κουρέων γένος. οἱ γὰρ ἀδολεσχότατοι προσρέουσι καὶ προσκαθίζουσιν, ὥστε αὐτοὺς ἀναπίμπλασθαι τῆς συνηθείας. χαριέντως γοῦν ὁ βασιλεὺς ἀρχέλαος ἀδολέσχου κουρέως περιβαλόντος αὐτῷ τὸ ὠμόλινον, καὶ πυθομένου πῶς σε κείρω βασιλεῦ, σιωπῶν, ἔφη. G id eſt, In tonſtrioa autẽ quadam cùm verba fierent de Dionyſij tyrannide, eam eſſe adamantioam, & irruptam, ſubridens tonſor, vos iſta, inquir, de Dionyſio dicere, cuius ego in collo paucis pòſt diebus nouaculã teneo? his auditis Dionyſius, eum in crucem ſuſtulit. Planè loquax & garrulum eſt tonſorum genus. loquaciſſimus enim quiſque ad eos accurrit, & eis aſſider, ita vt ij garriendi conſuetudine imbuantur. Venuſte igitur rex Archelaus, cùm loquax quidam tonſor lioeum pannum humeralem (Plautus inuolucre appellat) ei circumdediſſet, & quæſiuiſſet ab eo quomodo eum tonderet: tacens, ioquit. Præterea lippi oeque domo prodire, neque lucem ferre poſſuot. Eò fit vt ſtudioſè, & curioſè, quæ foris aguntur, ab iis, à quibus inuiſuntur, exquirant. Idem fit à tonſoribus. vtitur hoc prouerbio Ari- H

A ſtoph.in Pluto, καί τοι λόγος γ' ἦν νὴ τὸν Ἡρακλέα πολὺς Ἐπὶ τοῖσι κουρείοισι τῶν καθημένων, Ὡς ἐξαπίνης ἀνὴρ γεγένηται πλούσιος. id eſt, Atqui multus hercle erat ſermo eorum, qui in tonſtrinis ſedent, cum repente diuitem eſſe factum.

PERMAGNA NEG. D. H.] negotiabatur Clazomenis. aliud eſt autem mercatorem eſſe, aliud negotiatorem.

CLAZOMENIS] vrbs eſt Aſiæ. Strabo lib. 14. ἐπ' αὐτῷ τῷ τῆς Χερρονήσου ἰσθμῷ οἰκοῦσι Τήϊοι, καὶ Κλαζομένιοι. id eſt, ad ipſum Cherroneſi iſthmum habitant Teïi, & Clazomenij. Iuxta hanc vrbem erat nemus Grynæum, vbi Apollo colitur.

DVRVS] σχέτλιος, στερρὸς, ſæuus, pertinax, peruicax. aliter dicunt Latini, durũ patrem: ſat. 2. huius lib. *Sub patribus duris tironum, &c.* paullóque aliter idem Horatius, Vulteium Menam, ruſticum ex vrbano factum, durum appellat epiſt. 7. lib. 1.
B

ODIO] odioſa oratione, conuicio. Cic. ad Att. lib. 4. *ſed tamen cùm horas treis ferè dixiſſet, odio, & ſtrepitu ſenatus, coactus eſt aliquando perorare.*

ADEÒ SERMONIS AMARI] ſermonis odioſi, inſuauis, iniucundi, mordacis: homo petulans in maledicendo. πικρὸν appellant Græci, hominem amarè iraſci ſolitum. *tumidus* autem excudendum curaui ſine copula *que*, ſecutus au-
C ctoritatem 2. cod. Vatic. Iann. & Torn. ſic ſuprà ſat. 3. *habeare inſuauis, acerbus.* & ibid. *illi Tardo, cognomen pingui damus.* ſic Hom. ἰλιάδ. γ. ἐν θαλάμῳ εὐώδει, κηώεντι. & ὀδυσσ. κ. δεινὴ θεὸς, αὐδήεσσα. Apollon. α. ἀργον. Ἀστήριος, ἀκαμπέος ἐδύσετο νειόθι γαίης. idem lib. β. Ὣ ἐν' ἀμειδήτους ἁγίας εὐνάζετο νύκτας. Oppian κυνηγ. μετόπισθε δὲ χρίσεν ἐλαίῳ Πᾶν δέμας εὐώδει, κηώδει.

SISENNAS, BARROS] duo nomina ſunt ἀσυνδέτως poſita. Porphyr. videtur legiſſe *Varros.* quod ſi cui magis probabitur, non repugnabo. malim tamen *Varos*, quàm *Varros.*

EQVIS PRÆCVRRERET ALBIS] id eſt, longè ſuperaret. notum prouerbium eſt.
D Plaut. in Aſinar. *Nam ſi huic occaſioni tẽpus ſe ſubterduxerit, Numquam pol indipiſcet quadrigis albis.* Iam albis quadrigis vehebantur, qui triumphabant: & equi albi celeritate præſtare putabãtur. Quamquam quadrigas albas, docti quidam Iouis quadrigas interpretantur.

(HOC ETENIM SVNT O. I.] hæc omnia vſque ad illum locum, *Bruto pretore, &c.* interpoſitionis nota ſunt includenda. moleſti autẽ ſunt ij ferè, quos alio nomine pertinaceis appellamus: niſi quis fortè dicat eo inter ſe differre, quòd pertinaces interdum pertinacia ſua neminem offendunt: moleſti autem quouis ſermone, & quouis tempore offendunt, atque adeò enecant. huius igitur loci hæc ſententia eſt: moleſti eodem iure ſunt, id eſt, eandem ſibi libertatem,

licentiámque ſumunt, ac vendicant, quam viri E
fortes, inter quos nata diſſenſio & diſcordia eſt. Nam quemadmodum hi numquam placantur inter ſe, numquámque in gratiam mutuam redeunt, quamdiu viuunt: ſic & moleſti numquam inducere animum queunt, vt reconcilientur inter ſe. ordo verborum hic eſt, moleſti hoc ſunt iure, quo fortes, quibus aduerſum bellũ incidit.

INTER HECTORA PRIAM.] quàm graues, & implacabiles inter Hectorẽ, & Achillem inimicitiæ interceſſerint, declarat ipſe Achilles ἰλ. χ. cui cùm Hector polliceretur, ſe, ſi eum interficeret, corpus eius Græcis redditurũ, cúmque eum oraret, vt ſe idem facturũ ſibi promitteret, ſi ille ab eo interficeretur, hæc reſpondentur ab Achille: inter leones, & homines rata
fœdera feriri non poſſe, neque vmquã lupis cum F
agnis conuenturum: ſed eos inimicitias inter ſe ſempiternas gerere. Verùm præſtat Homeri verſus aſcribere: Ἕκτορ, μή μοι ἄλαστε συνημοσύνας ἀγόρευε· Ὡς οὐκ ἔστι λέουσι, καὶ ἀνδράσιν ὅρκια πιστὰ. Οὐδὲ λύκοι τε, καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν, Ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισι. *animoſumque inter* malim legi, quàm, vt habent omnes libri, *animoſum atque inter Ach.*

CAPITALIS] quæ non, niſi alterius interitu, ſedaretur: ira peſtifera, perniçioſa, inexpiabilis. M. Tull. Philipp. 3. *capitalem, & peſtiferum M.*
Antonij reditum timeremus, Idem Off. 1. *capitalis* G
Eteocles. Idem epiſt. ad Trebat. lib. 7. *Treuiri capitales.* Idem Verr. 4. *Illud, illud eſt capitale: illud formidoloſum, illud optimo cuique metuendum.*

VT VLTIMA DIVIDERET MORS] ita capitalis, vt ſola mors eorum diſſidium, atque offenſionem decideret, ac dirimeret.

DVO] duos, vt ſat. 3. lib. 2. *iure-Iurando obſtringam ambo.* & ita ſæpe apud M. Tull. & item apud Virgil.

VEXET] ſic habent tres lib. manuſct. Don. Faër. Torn. nonnulli alij *verſet.*

INERTEIS] ignauos, δειλοὺς, ἀνάνδρους.

VT DIOM. CVM LYCIO GL.] quomodo Glaucus ab Horatio & Homero Lycius
dicitur, cùm genere eſſet Corinthius? fuit enim H
Hippolochi filius, cuius pater Bellerophon, auus Siſyphus. Lycius factus eſt hoc modo. Bellerophon à Prœto in Lyciam ad Iobatum Lyciæ regem miſſus, cum litteris in eius necem ſcriptis, propter illam omnibus notiſſimam adulterij calumniam, rebus præclariſſimè geſtis, maximiſq; periculis perfunctus, Iobati filiã Anticléam duxit vxorem, ex qua, ſoceri ſucceſſor, & heres factus, Hippolochum ſuſcepit. cuius filius Glaucus. Præfuiſſe autem Glaucum Lyciis in bello Troiano narrat Homer. ἰλιάδ. β. Σαρπηδὼν δ' ἦρχεν Λυκίων καὶ Γλαῦκος ἀμύμων Τηλόθεν ἐκ Λυκίης Ξάνθου ἄπο δινήεντος. id eſt, Sarpedon autem Lyciis præerat, & Glaucus nulli culpæ affinis Longè ex Lycia à fluuio Xantho vorticoſo.

A DISCEDET PIGR. VLTRÒ MVN. M.] nemini ignota eſt Glauci, & Diomedis permutatio, niſi ei, qui litteras neſcit. hæc autē ſumta ſunt ex lib. 6. Iliad. vbi ſic Homer. Ἔνθ᾽ αὖτε Γλαύκῳ Κρονίδης φρένας ἐξέλετο Ζεύς, Ὃς πρὸς Τυδείδην Διομήδεα τεύχε᾽ ἄμειβε Χρύσεα χαλκείων ἑκατόμβοι᾽ ἐννεαβοίων. id eſt, *Iupiter at Glauco mentem ſupremus ademit: Qui cum Tydide Diomede arma inclyta mutans Aurea dat, pretióque boues æquantia centū: Ærea fert, pretióq; nouē exæquata iuuencis.* locū autem prouerbij obtinet, ab omnibus ferè ſcriptorib⁹ celebrati. vtitur & Plato in ſympoſio, & Ariſt. lib. 5. de moribus ad Nicom. Non celabo lectorem, ſcriptum
B eſſe in nonnullis codicibus calamo exaratis, *diſcedat* pro *diſcedet*, & pro *pigrior*, *pulchrior*.

PIGRIOR] ignauior: vt Glaucus, qui arma aurea ſua cum æreis Diomedis permutauit. Diomedem autem Glauco meliorem, ac fortiorem fuiſſe, ex Homero cognoſcere licet.

TENENTE] κρατοῦντος τῆς Ἀσίας, Aſiá obtinēte.

RVPILI, ET PERSI PAR] vt M. Tullius *gladiatorum par*, ita *Rupilii, & Perſij par* dixit Horatius. Poterat & ita dicere, ſi per verſum liceret, *Rupilius, & Perſius par*, vt M. Tullius pro domo ſua, *Atque hanc rem par illud ſimile, Piſo & Gabinius, vidit.* iterum Horat. infrà ſat. 3. lib. 2. *Quinti progenies Arri, par nobile fratrum.*

VT NON COMPOS. M. CVM B.]
C ita pares erant Rupilius, & Perſius, vel par ita ſimile, vt Bithus & Bacchius, gladiatorum par, nō melius inter ſe compoſiti fuerint. componi dicūtur gladiatores, qui vnà in arenam deſcenſuri, & inter ſe decertaturi ſunt. Auſonius, *Quis Myrmilloni componitur? æquimanus Thrax.* Lucilius, *Cum Placideiano hic componitur.* M. Tull. ad Cœlium lib. 2. epiſt. *Quid? tu me hoc tibi mandaſſe exiſtimas, vt mihi gladiatorum compoſitiones, vt vadimonia dilata, & Chreſti compilationē mitteres?* dicūtur itē committi, & comparari. fuerunt autē Bithus & Bacchius nobiles gladiatores, de quibus Suet.

PROCVRRVNT] id eſt, foras, & in publicum currunt: vel currendo prodeunt. hæc enim
D vis eſt interdum præpoſitionis *pro* in compoſitione. *procurrunt* autem edendum curaui, codices veteres ſecutus, in quibus omnibus partim ita ſcriptum reperi, partim *præcurrunt*, quod poſterius reieci, vt à recto *procurrunt* deprauatum. *Concurrunt* autem, quod reperitur in vulg. damnaui, vt ſuppoſitium, & adulterinum.

RIDETVR AB O. C.] ridetur accipiēdū impersonaliter, vt ſit, ridet omnis conuentus.

CANEM ILLVM INVIS. AGR.] ceteros omneis (inquit) Bruti comites, ſtellas ſalubreis appellat, præter Regem. hunc autem cum Canicula comparat, grauiſſimo, & perquàm horribili ſidere, quo ſolis calor magnopere amplificatur. ſic Hom. ἰλιάδ. χ. Achillem in Troianos irruentem, cum cane Orionis comparat, bis verſib. Τὸν δ᾽ ὁ γέρων Πρίαμος πρῶτος ἴδεν ὀφθαλμοῖσι Παμφαίνονθ᾽ ὥστ᾽ ἀστέρ᾽, ἐπεσσύμενον πεδίοιο, Ὅν τε κύν᾽ Ὠρίωνος ἐπίκλησιν καλέουσιν. id eſt, cum autem ſenex Priamus primus oculis vidit, totum collucentem, per campum ruentem, vt aſtrum, quod Orionis canem cognomēto appellant. Propert. lib. 2. eleg. 28. *Incipit, & ſicco feruere terra Cane.* E

RVEBAT, FLVM. VT HIB.] id eſt, fluminis celerrimè, ac rapidiſſimè labentis, ac præcipitātis inſtar loquebatur, ſeu dicebat. vim orationis ſignificat. ſic loquitur Demoſthenes in orat. περὶ στεφάνου: ἐγὼ μὲν τῷ Πύθωνι πολλῷ ῥέοντι καθ᾽ ἡμῶν, οὐκ εἶξα, οὐδ᾽ ὑπεχώρησα. id eſt, ego Pythoni, qui torrentis inſtar cōtra nos ruebat, non ceſſi, neque locum dedi. & Plutarchus in Fabio, Τῷ μὲν Μαρκέλλῳ, ὡς ῥέοντι σφόδρα ποταμῷ, πολλάκις ἀπαντῶν, ἀπεσείετο, καὶ παρερρηγνύετο τὴν δύναμιν. id eſt, Marcello tanquàm rapidè fluenti fluuio ſæpe numero occurrens, repellebatur, ac debilitabatur viribus. in quo exemplo tamen ad facta, non ad verba Marcelli referenda eſt ſimilitudo. Dionyſ. Halicar. lib. 7. de Spurio Sicinnio, αὐτός τε πολὺς ἔρρει κατὰ τῆς βουλῆς, αὔξων, ὡς μάλιστα εἰλῶ, τὸν κατ᾽ αὐτῆς φθόνον, id eſt, ipſe autem magnam vim orationis in ſenatū profundebat, quàm maximè fieri poterat, augens in eum inuidiam. Horat. ſuprà, de torrente, Od. 2. lib. 4. *Monte decurrens velut amnis, imbres Quem ſuper notas aluere ripas, Feruet, immenſúſque ruit profundo Pindarus ore.* F G

FERTVR QVÒ RARA SEC.] vt flumen hibernum, ſeu torrens, qui quacumque labitur, & præcipitat, omnia latè diſſipat, ac diſturbat, & ædificia, & arbores, & (vt ait Virg.) *ſata læta, boúmque labores.* ad quem torrentem rarò admodū, aut potius numquam, cum ſecuribus eunt ruſtici, aut calones, vt ligna cædant, cum arbores omneis, quacumque ruerit, corripuerit.

PRÆNESTINVS] Rupilius Rex Præneſte natus.

EXPRESSA ARBVSTO] ex pectore tracta. allegoria eſt ducta à frondatoribus, vinitoribus, ac vindemiatoribus, qui viatores deridere, & in eos conuicia congerere: & viciſſim à viatoribus conuiciis onerari ſolent. H

REGERIT CONVICIA] ſic ſuprà ſat. 5. dixit, *pueris conuicia nautæ Ingerere.*

VINDEMIATOR] in nomine *vindemiator*, *i* & *a* vocales in vnam ſyllabam coëunt, vt apud Hom. πηληϊάδεω Ἀχιλῆος. idē. καὶ πὺξ ἀγαθὸν πολυδεύκεα. ſic Od. 12. epod. *Quis ſudor victis, & quàm malus vndique membris Creſcit odor.* ſic infrà ſat. 3. lib. 2. *Luſcinias ſoliti impenſo prandere coëmtas.* & ſat. 8. huius lib. *& imagine cerea Largior arſerit ignis.* & ſat. 2. lib. 2. *pinguem vitiis, albúmque, nec oſtrea, Nec ſcarus, aut poterit peregrina iuuare Lagois.* ſic Lucret. lib. 2. *Succus item ſeorſum, & rerum ſapor inſinuatur.* & lib. 3. *At neque ſeorſum oculi, neque nares, nec manus ipſa Eſſe poteſt anima.* nō enim

A aſſentior P. Victorio, viro alioqui doctiſſimo, qui putat *ſorſum* eſſe legẽdum, quantumuis licet codicis ſcripti auctoritatẽ producat. Idem Lucret. lib. 2. de primis corporibus, *Et ſonitu ſterilia, & ſucco ieiuna feruntur.* in *ſterilia* duæ vocales *i* & *a* vnam ſyllabam efficiunt: niſi forte legendum eſt *ſterila.* idem eod. lib. *Denique cœleſti ſumus omnes ſemine oriundi.* in *oriundi i* & *u* in vnam ſyllabam cõtrahuntur. ſic in *duellica u* & *e* apud eundem, eod. lib. *Lanigeræ pecudes, & equorũ duellica proles.* niſi quis dicat m. liqueſcere in *equorum.* Idem lib. 3. *Nec nebulam noctu, nec aranei tenuia fila Obuia ſentimus.* Catullus in Priap. *Proin viator, hunc deum vereberis, Manúmque ſeorſum habebis, hoc tibi expedit.* Virg. lib. 10. *Vna, eadémque via ſanguiſque, animúſque ſequuntur.* Idem lib. 6. *Vis & Tarquinios reges, animámque ſuperbam Vltoris Bruti, faſceiſque videre receptos?* Ennius, *Quorum virtuti belli fortuna pepercit, Eorũdem me libertati parcere certum eſt.* B ſic enim legendus eſt hic proximus verſus, non vt vulgò *Horundem.*

CVI SÆPE VIATOR CESS. MAGN. COMP.] ſolebant viatores, vinitoribus, aut vindemiatoribus de via conuiciari, eóſque, vt nimis tardos, aut nimis ſerò vitem colenteis ac putanteis, aut in re aliqua turpi & flagitioſa deprehenſos, inſectari, & increpare, & cucullos appellare: in quos, vindemiatores conuicia interdum ita contumelioſa regerebant, vt illi cedere cogerentur. C Plinius lib. 18. cap. 26. *In hoc temporis interuallo 15. diebus primis agricolæ rapienda ſunt ea, quibus peragendis ante æquinoctium non ſufficerit, dum ſciat inde natam exprobationem fœdam putantium viteis per imitationem cantus alitis temporarij, quem cucullũ vocant. Dedecus enim habetur, opprobriúmque meritum falcem ab illo volucre in vite deprehendi, vt ob id petulantiæ ſales etiam cum primo vere ludãtur. auſpicio tamen deteſtabiles videntur: adeò minima quæque in agro naturalibus trahuntur argumentis.* Auſonius in Moſella, *inde viator Riparum ſubiecta terens, hinc nauita labens Probra canunt ſeris cultoribus.*

ITALO PERFVS. ACETO] ſalibus Italis, aculearis, & mordacibus. Plautus Bacchidibus, acetum tranſlatè vſurpauit pro iracundia. D *Nunc experiar ſitne acetum tibi cor acre in pectore.*

QVI REG. CONS. TOLL.] L. Iunius Brutus, & P. Valerius Leuinus Tarquinium exegerunt. M. Brutus cum ceteris cõiuratis C. Cæſarem de medio ſuſtulit. M. Tull. pro Planc. *Quid potuit amplius ſi Iunius Brutus eſſet, qui ciuitatem dominatu regio liberauit?* Idem Philip. 2. *Etenim ſi auctores ad liberandam patriam deſiderarentur, illis auctoribus Brutos ego impellerem? quorum vterque Iunij Bruti imaginem quotidie videret: alter etiam Ahalæ? his igitur maioribus orti, ab alienis potius conſilium peterent, quàm à ſuis? & foris potius, quàm domo?*

HOC] videlicet hunc Rupilium Regem iugulare. in nomine *Regis* ineſt ambiguum.

SATYRA 8.

OLim truncus eram ficulnus, inutile lignum: E
Cùm faber incertus ſcãnũ, faceretne Priapũ:
Maluit eſſe deũ: deus inde ego, furũ, auiumq́;
Maxima formido: nam fures dextra coërcet,
Obſcœnoq́; ruber porrectus ab inguine palus:
Aſt importunas volucreis in vertice arundo
Terret fixa: vetátq; nouis conſidere in hortis.
Huc prius anguſtis eiecta cadauera cellis
Conſeruus vili portanda locabat in arca.
Hoc miſeræ plebi ſtabat cõmune ſepulcrum, F
Pantolabo ſcurræ, Nomentanóque nepoti.
Mille pedes in fronte, trecẽtos cippus in agrũ
Hìc dabat: heredes monumentum ne ſequeretur.
Nũc licet Eſquiliis habitare ſalubribus. atq;
Aggere in aprico ſpatiari: quò modò triſtes
Albis informem ſpectabant oſſibus agrum:
Cùm mihi non tãtùm furéſque, feræq́; ſuetæ G
Hunc vexare locũ, curæ ſunt, atque labori:
Quantum, carminibus quæ verſant, atque venenis
Humanos animos. has nullo perdere poſſum,
Nec prohibere modo, ſimulac vaga Luna decôrum
Protulit os, quin oſſa legant, herbáſque nocenteis.
Vidi egomet nigra ſuccinctam vadere palla
Canidiam pedibus nudis, paſſóque capillo,
Cũ Sagana maiore vlulantẽ. (pallor vtraſque
Fecerat horrendas aſpectu) ſcalpere terram H
Vnguibus, & pullã diuellere mordicus agnã
Cœperunt. cruor in foſſam confuſus: vt inde
Maneis elicerent, animas reſponſa daturas.
Lanea & effigies erat, altera cerea: maior
Lanea, quæ pœnis compeſceret inferiorem.
Cerea ſuppliciter ſtabat, ſeruilibus vtq́;
Iam peritura, modis. Hecaten vocat altera, ſæuam
Altera Tiſiphonen. ſerpenteis, atque videres
Infernas errare canes, Lunámque rubẽtem,
Ne foret his teſtis, poſt magna latêre ſepulcra.

Mentior

A *Mētior at ſi quid: merdis caput inquiner albis*
Coruorū: atque in me veniant mictum, atque cacatum
Iulius, & fragilis Pediatia, ſúrque Voranus.
Singula quid memorem: quo pacto alterna loquentes
Vmbræ cum Sagana reſonarent triſte, & acutum?
Vtq́ lupi barbam variæ cum dente colubræ
Abdiderint furtim terris? & imagine cerea
Largior arſerit ignis? & vt nō teſtis inultus
B *Horruerim voces Furiarū, & facta duarū?*
Nam, diſploſa ſonat quantùm veſica, pepedi
Diffiſſa nate ficus. at illæ currere in vrbem.
Canidiæ denteis, altum Saganæ caliendrum
Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
Vincula, cum magno riſúq́, iocóque videres.

Priapum Deum, cuſtodem hortorum in hortis Eſquilinis poſitum inducit cōquerentem de Canidia & Sagana veneficis, & commemorantem plus ſibi eſſe negotij eas mulieres prohibere, at-
C que arcere, quàm fures & volucreis.

OLIM TRVNCVS ERAM FIC. INVT. L.] ficus, lignum fragile, & infirmum eſt, eóque nullam ad rem vtile: ex quo *ficulnum auxilium* pro auxilio inani, nulliúsque momenti: tralatione ducta à ficu, inquit Theocriti interpres, his verbis: τὸ τῆς συκῆς ξύλον εὔθραυστον, ἀσθενὲς, καὶ ἀδύνατον· ὅθεν καὶ παροιμία, συκίνη ἐπικουρία ἡ μηδὲν ὠφελοῦσα, ἀπὸ μεταφορᾶς τῆς συκῆς. & homo ficulnus pro inerti, ignauo, inutili. Theocritus ἐργατ. εἰδ. ἰῶτα. Σφίγγετ' ἀμαλλοδέται τὰ δράγματα, μὴ παριών τις Εἴπῃ, σύκινοι ἄνδρες, ἀπώλετο χ' οὗτος ὁ μισθός.
D Conſtringite manipulos vos manipulorum colligatores, ne quis præteriens dicat, ficulni homines: periit hæc merces. & γνώμη συκίνη, id eſt, mens vel ſententia ficulna, apud Lucianum lib. πρὸς τὸν ἀπαίδευτον, καὶ πολλὰ βιβ. ὠνούμενον. Priapos autem finxiſſe veteres ex ficu, declarat epigramma illud Theocriti, cuius mihi nuper memoriam refricuit Simeo Boſius, cùm me domi meæ Lutetiæ conueniſſet, ſæpiúsque, vt eſt perhumanus, & perofficioſus, inuiſeret. Τήνδε κατ' αὐτὰν λαύραν τῇ αἱ δρύες, αἰπόλε κάμψας, Σύκινον εὑρήσεις ἀρτίγλυφες ξόανον Τρισκελὲς, αὐτόφλοιον, ἀνούατον: ἀλλὰ φάλητι Παιδογόνῳ δυνατὸν Κύπριδος ἔργα τελεῖν: i. Eadē via, eodémve angiportu, vbi ſunt quercus, ô caprarie, iter flectens, ficulnum reperies modò ſculptum ſignū, tribus cruribus præditum, cum ipſo cortice, ſine auribus, ſed qui penē, filiorū genitore, poſſit E res Veneris abſoluere.

INCERTVS SCAMN. FACERE'TNE] incertus ſcamnúmne faceret, an Priapum. ſic autem legendū, & ita habent tres cod. Vatic. Faërn. Torneſ. Iannoct. & aliquot alij, non *facerétve*. hunc Priapū Dionyſi, & Naïdis nymphæ, aut Chionæ filium eſſe dicūt: prætereà non longè à Lampſaco vrbem ſui nominis condidiſſe. Alij eundem eſſe Priapum volunt, & Bacchum: quod ex vocabuli ratione, ac veritate probari poteſt. πρίηπος enim videtur eſſe quaſi βριήπυος, id eſt, clamoſus, propter eos, qui in poculis immoderatis, & bacchationibus edūtur, clamores: F
aut πρίηπος dictus eſt, quaſi προϊέμενος τὸ σπέρμα, id eſt, ſemen profundens. Præponebatur autem Priapus agris, hortíſque cuſtodiendis, atque è ligno fingebatur, vt hic è ficu, & Catullianus ille è quercu. *Hunc ego iuuenes locum, Villulámque paluſtrem Tectam vimine iunceo, Carieiſque maniplis Quercus arida ruſtica Cōformata ſecuri Nutriui, vt magis, & magis Sit beata quotannis, &c.* & item alter eiuſdem Catulli è populo. *Ego hac, ego arte fabricata ruſtica, Ego arida, ô viator, ecce populus, Agellulum hunc, ſiniſtrà tute quem vides, Herique villulam, hortulúmque pauperis Tuor, malúſque furis arceo manus.* eôdem pertinet illud incerti auctoris: *Inſulſiſſima quid puella rides? Nō me Praxiteles, Scopáſve fecit: Nec ſum Phidiaca manu politus: Sed lignum rude villicus dolauit: Et dixit mihi, tu Pria-* G
pus eſto.

FVRVM, AVIV'MQVE MAX. FOR.] ſic Virg. Georg. lib. 4. *Et cuſtos furum, atque auium cum falce ſaligna Helleſpontiaci ſeruet tutela Pr.* & Tibull. eleg. 1. lib. 1. *Pomosiſq. ruber cuſtos donatur in hortis, Terreat vt ſæua falce Priapus aues*. ſic enim legendum, non, vt vulgò, *ponatur*. & in ſuperiore verſu hexam. *Flaua Ceres tibi ſit, &c.* non vt vulgò, *ſit*. Profert hunc locum Seruius ad illum Virgilij verſum Georg. 4. paullo antè à nobis commemoratum: additque, Priapum hortis præeſſe dici propter eorum fæcūditatem, quoniam horti numquam ſine fructu ſunt.

NAM FVRES DEXTRA COERC.] qua falcem tenet, ſeu fuſtem: coërcet & palus, id eſt, H
penis, ſeu mentula: quam in Priapeis columnam, & faſcinum bipedale nominā̄t incerti auctores. his duobus telis fures terrebat Priapus, nempe falce & pene: ex quo in epigrammate quodam queritur, falcem ſibi à furibus eſſe ſubreptam, dicítque ſe vereri, ne altero etiā telo ſpolietur. *Credere quis poſſet falcem quoque (turpe fateri) De digitis fures ſubripuiſſe meis? Nec mouet amiſſi tam me iactura, pudórque, Quàm præbent iuſtos altera tela metus. Quæ ſi perdidero, patria multabor, & olim Ille tuus ciuis, Lampſace, Gallus ero.* Columella carm. de cultu hortorum: *ſed truncum forte dolatum Arboris antiquæ numen venerare Ithyphalli Terribilis membris, medio qui ſemper in horto Inguinibus puero, prædoni falce minetur.*

A Obscænóqve rvber porr.] & penis ex palo factus, ab inguine protentus & prominens.

Ast importvnas] quæ me quodammodo à portu, & quiete excludunt: per quas mihi conquieſcere non licet: vt annot. ad Oda 16. libri 3.

novis] nuper à Mæcenate inſtitutis.

Hvc privs angvstis] olim in Eſquiliis humabantur ſerui, cùm ſepulcris priuatis carerent: & plebeij homines ita tenues & egentes, vt non haberent, vbi ſepelirentur: & ſcurræ, & decoctores.

cællis] in quibus habitabãt ſerui. M. Tull. Philipp. 2. *conchyliatis Cn. Pompeij periſtromatis ſeruorum in callis lectos ſtratos videres.*

Hoc miseræ plebi] hoc (inquit) erat ſepulcrum commune miſeræ, id eſt, inopi & B egenti plebi, quæ cùm priuatum & proprium monumentum, ſeu locum, vbi ſepeliretur, non haberet, communi & publico ei opus erat. dicti Puticuli, vbi plebs humilis & infima ſepeliebatur, locus ad Eſquilias, à putreſcendo, ſeu putendo, quòd ibi corpora mortuorum putiſcerent, ſeu putreſcerent.

sepvlcrvm] ſepulcretum, ſi non vnum in Eſquiliis erat ſepulcrum, ſed plura. Quòd ſi vnum erat, nempe ſeruis & plebi commune, rectè & propriè dixit *ſepulcrum*. ſic Catullus eo carmi- C ne, in quo fratris ad Troiam mortui ac ſepulti interitum deplorat, *Troiam, cõmune ſepulcrum Europæ, Aſiaq́ dicit*. ſic & Lucretius terram commune rerum omnium ſepulcrum lib. 5. *Omniparens, eadem rerum commune ſepulcrum.*

Pantolabo scvrræ, Noment.] Mallium Pantolabũ ſcurram: Caſſium Nomentanum nepotem numerat in miſera plebe, ſatyricè, & vrbanè, quia rem ſuam familiarem conſumſerant, & in cinerem verterant. Eos autem ſæpe vellicat & carpit, vt ſat. 1. lib. 2. *triſti lædere verſu Pantolabum ſcurram, Nomentanúmque nepotẽ.*

Mille pedes in fronte, &c.] hæc erat formula verborum, quibus teſtatores ſignificabant, ſe certum loci ſpatium è ſuis agris D excipere, quod & ſuis heredibus adimerent, & reip. ſeu alicui corpori, & vniuerſitati: ſeu libertis & familiæ ſuæ donarent, vt eſſet vel populi, & vniuerſitatis: vel familiæ ſepulcretum, *hoc monumentum heredes non ſequitur*, vel hæ litteræ H. M. H. N. S. quæ tantumdem valent. cuiuſmodi notæ, præterquàm quòd exſtant apud Probum grammaticum de ſcripturis antiquis, reperiuntur etiã hodie in veteribus marmoribus, & lapidibus inciſæ, ex quibus quattuor boc loco exempla proponam: vnum ex marmoreo monumento, quod Bononiæ vidi: alterum ex vno, quod Romæ: duo ex duobus Mutinenſibus, à me exſcripta. ſic igitur inſculptum eſt in Bononienſi. *Q. MANILIO C. F. CORDO LEG. XXI. RAPAC. PRÆF. EQVIT. EXACT. TRIBVT. CIVIT. GALL. FAC. CVR. CERTVS LIB. IN AGR. P. XLIV. IN FR. P. XLIV. H. M. H. N. S.* (i. boc monumẽtũ heredes nõ ſequitur.) Sic in vno Mutin. *CLODIA PLAVTILLA SIBI ET Q. VERCONIO AGATHONI, MARITO OPTIMO, ET LVCIFERÆ LIBERTÆ IN FR. P. XX. IN AG. P. XX. H. M. H. N. S.* ſic in altero. *C. STATIVS C. F. SALVIVS SIBI ET C. STATIO, C. FABIO RVSTICO, ET P. POMPONIO P. L. ANTEROTI POMPONIÆ P. L. OPTATÆ, POSTERISQVE EORVM F. L.* (id eſt, faciendũ locauit) *IN FR. P. XVI. IN AG. P. XX.* quartũ, quod eſt Romæ in æde D. Cæciliæ, indicauit mihi Fuluius Vrſinus, vir doctiſſ. & human. F *DIIS MANIBVS SACRVM. MARIO L. LIB. HERMETI ET DOCETIÆ FASIDI MARIVS L. LIB. FELIX PATRONIS SVIS BENEMERENTIBVS DE SVO FECIT, ET SIBI, ET LIBERTIS, LIBERTABVSQVE SVIS, POSTERISQVE EORVM, ITA NE VMQVAM DE NOMINE FAMILIÆ NOSTRÆ EXEAT HOC MONVMENTVM. HOC MONVMENTVM HEREDES NON SEQVITVR. IN FRONTE LAT. PED. XX. ET DIG. II. IN AGR. LONG. &c.* G Eadem autẽ eſt harũ litterarũ ſententia apud Probũ, quẽ ſuprà cõmemoraui. H. M. AD. H. N. TRANS, id eſt, hoc monumentum ad heredes non tranſit. exſtat & hæc ſcriptura apud eundem non admodum diſſimilis. H. M. H. EX T. N. S. id eſt, hoc monumentum heredes ex teſtamento non ſequitur. Nemo autem (opinor) ignorat, ſepulcrorum alia fuiſſe familiaria: alia hereditaria. Familiaria erant ea, quæ teſtator ſibi, & familiæ, id eſt, ſibi, & liberis, & libertis: hereditaria, quæ ſibi, & heredibus faciẽda curabat. nõ enim ſemper liberi ſcribebãtur heredes, ſed interdum vel alieniſſimi. hæc igitur Horatij verba ſic explico. hîc, id eſt, in Eſquiliis, vbi nunc ſunt horti Mæcenatis, cippus erat defixus, & locatus in terra, qui H verbis aut litteris quibuſdam inciſis ſignificabat, mille pedes agri Eſquilini ad ſepulturam plebis tribui in fronte, id eſt, ea parte, quæ viam publicam attingebat, trecentos in agrum, id eſt, eam partem verſus, quæ ad agros cõiunctos pertinebat, ne heredes hunc ſibi locum vendicarẽt, néve in boc monumentum, heredum reliquiæ inferrentur. legendum autem *heredes monumentum ne ſequeretur*: non, vt vulgò, *ſequerentur*. Quídam putant iocum eſſe ex ambiguo in his verbis, *heredes monumẽtum ne ſequeretur*, & maximè in verbo *heredes*, quaſi ſignificet, locupleteis & homines, quibus venerint hereditates, in hoc ſepulcro non ſepeliri, ſed pauperes, nudos, inopes, atq; egẽteis.

Monvmentvm.] Monimenta, ſeu monumenta

A numenta ſepulctorum(inquit Varro)ſecundum viam ponuntur, quo prætereũtes admoneant & ſe fuiſſe, & illos eſſe mortaleis: ab eóque cetera ſcripta,ac facta memoriæ cauſa, monumenta dicta. NVNC LICET ESQ. H. S.] nunc autem deſiit hic collis eſſe ſepulcretum, & habitatur, & ædificiorum pulchritudine ac magnitudine,& cæli ſalubritate gratus atque amœnus eſt.

ALBIS INFORM.] nonnulli codices antiqui habent,deformem. albis autem epithetum eſt oſſibus perpetuũ,cuiuſmodi multa ſunt apud poëtas.

NON TANTVM] non tam.ſentẽtia huius loci hæc eſt. quo quidem tempore non tantam mihi curam,tantúmque laborem afferunt fures, & feræ, quæ hunc locum vexare conſueuerunt, quantum ſagæ mulieres,& veneficæ,quæ carminibus,& venenis animos hominum immutant.

B SÜETÆ] Süetæ triſyllabum: vt *Sueuit* apud Lucr. lib.6. *qui ferri quoque vim penetrare ſueuit.*

CARMINIBVS] cantionibus, excantationibus, ἐπῳδαῖς.

VAGA LVNA] eam enim putabant eſſe συνεργὸν περὶ τὰς μαγείας. ſup. Od.5. epod. *Nox & Diana,quæ ſilentium regis,&c.* vagam autẽ dicit propterea quòd nõ eſt rectus,ſed obliquus, & vagus lunæ curſus. iccirco Virg.lib.1. Æneid. *Hic canit errantem Lunam,ſolíſque labores.*

SVCCINCTAM] expeditam. vt ſat.6. lib.2. *veluti ſuccinctus curſitat hoſpes.* ſimile eſt illud Virgil. lib. 4. *Vnum exuta pedem vinclis in veſte recincta.*

CANIDIAM] de qua,& in quã Od.5. epod. C *Canidia breuibus implicata viperis Crines & incomtum caput.* & Od. 17. Et item ſat.1. lib.2. *Canidia Albuci, quibus eſt inimica, venenum:* minatur ἀπὸ κοινοῦ.

PASSOQVE CAP.] ſparſo, non religato, neque in nodum collecto. Terent. Heaut. *capillus paſſus, prolixus, &c.* ſic dicitur & *paßis manibus.* Cæſar lib.1.de bello Gall. *Eò mulieres impoſuerũt: quæ in prælium proficiſcenteis milites paßis manibus flentes proſequebantur.* Idem lib. 7. *matresfamiliâs ſuos obteſtari, & more Gallico paſſum capillum oſtentare,liberóſque in conſpectum proferre cœperunt.* Nonius, *Paſſum (præter alias ſignificationes)* ſignificat *extenſum.patens.* Ennius, *Ægro corde, comis paßis, &c.* vel *paßis latè palmis.* locus eſt apud Nonium D corruptus.

CVM SAGANA MAIORE.] Ex eo,quòd Saganam maiorem dicit,intellige, duas Saganas fuiſſe,vnam maiorem,quæ hîc deſcribitur, alteram minorem. ſic ſatyra ſuperiore, *qui ſe Vultum ferre negat Soſiorum ferre minoris.*

SCALPERE] fodere. aliud eſt ſculpere.

PVLLAM DIVELLERE M.] diuellere,id eſt,diſcerpere,ac diripere, *mord.*i. dẽtibus. Pullam autem,id eſt, nigram. Et verò nigra eſſe debet,cùm hęc ſacra ſint magica,& fiant diis inferis:qua de re alibi.

CRVOR] agnæ diuulſæ,ac dilaceratæ. E

VT INDE MAN. ELIC. ANIM.] vt cruore mortuorum animas ab inferis excitarent. *inde*,id eſt,è foſſa,vel potius, cruore. Maneis lacte, melle, & ſanguine delectari, ex poëtarum Græcorum,& Latinorum lectione intelligere licet. Virg. Æn. 2. *Inferimus tepido ſpumantia cymbia lacte, Sanguinis & ſacri pateras.* & lib.5. *Ille è concilio multis è millibus ibat Ad tumulum magna medius comitante caterua. Hîc duo rite mero libans carcheſia Baccho Fundit humi,duo lacte nouo,duo ſanguine ſacro.* ibidem, *hũc caſta Sibylla Nigrarũ multo pecudum te ſanguine ducet.* & ὀδυσ. λ. Vlyſſes ad inferos deſcenſurus, de Circes conſilio primùm in foſſam mel cum lacte permiſtum, vinũ, F aquam infundit:deinde oueis aliquot mactat, ad quarum ſanguinẽ animas aduolanteis arcet gladio deſtricto, neque eas ſinit de ſanguine guſtare,immo ne accedere quidem prius,quàm Tireſiam conuenerit, & conſuluerit de ſuo,& ſociorum reditu. verba Vlyſſis ſunt hæc, Αὐτὰρ ἐγὼ ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ Ἥμην,οὐδ᾽ εἴων νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα Αἵματος ἆσσον ἴμεν πρὶν Τειρεσίαο πυθέσθαι. Tireſias autẽ ſtatim,vt ad foſſam lactis, ſanguinis, & ceterorum liquorum plenam acceſſit, Vlyſſem orat,vt ſeſe aliquantiſper à foſſa auferat, gladiúmque abſtineat,donec de ſanguine biberit:quo impetrato, & ſanguine hauſto, Vlyſſem ea omnia edocet, G quibus ille in patriam redeundi facultatem ſit habiturus: ſic Tireſias eodem loco. Ἀλλ᾽ ἀποχάζεο βόθρου, ἄπισχε δὲ φάσγανον ὀξὺ, Αἵματος ὄφρα πίω, καί τοι νημερτέα εἴπω. Vmbræ autem aliæ præter Tireſiam, & eos Maneis, qui de Lethæo flumine non guſtarant, Vlyſſem non agnouerunt,niſi poſt epotum ſanguinẽ.ſic enim Vlyſſes loquitur de Agamemnone eod.lib. Ἔγνω δ᾽ αἶψα με κεῖνος,ἐπεὶ πίεν αἷμα κελαινόν. Euripid. Hecuba. ἐλθὲ δ᾽ ὡς πίῃς μέλαν Κόρης ἀκραιφνὲς αἷμ᾽, ὅ. σοι δωρούμεθα Στρατός τε, κἀγώ. id eſt, accede autẽ vt bibas atrum puellæ ſanguinem ſincerum, quem tibi ego & exercitus donamus. H

ELICERENT] excitarent, inuitarent, extraherent. Manes, animæ ſunt à corporibus ſeiunctæ,& quæ iam inferorum ſedem incolunt.

LANEA ET EFFIGIES ER.] duæ(inquit)etiam erant imagines:vna lanea, altera cerea.ſolebant autem mulieres, quæ veneficiis, & magicis artibus vtebantur,imagines adhibere & cereas,vt is,quem amore ſui capi vellent, inſtar ceræ molleſceret:& cretaceas,vt is ſe in alias mulieres obfirmaret, atque obdureſceret tanquam creta:& laneas,vt amore ſui incenderetur,atque inflammaretur non aliter,quàm lana. exemplum imaginis cretaceæ ſimul & cereæ exſtat apud Virg.in Pharmac. *Limus vt hic dureſcit, & hæc vt cera liqueſcit Vno, eodémque igni: ſic noſtro Daphnis amore.* cereæ tantùm apud Theocr. εἰδ. β. Ὡς τοῦτον τὸν κηρὸν ἐγὼ σὺν δαίμονι τάκω, Ὡς

A τάκοιθ' ὑπ' ἔρωτος ὁ Μύνδιος αὐτίκα Δέλφις. id eſt, quemadmodum autem hanc ceram ego cum dea liqueſacio, ſic continuò liqueſcat amore Daphnis Mindius.

MAIOR LANEA, QVÆ POENIS, &c.] maior (inquit) erat lanea effigies, quàm cerea: ita vt lanea inferiorem pœnis coërcere velle videretur.

CEREA SVPPL. STAB. SERVIL. V'TQVE IAM P. M.] cerea (inquit) ſuppliciter ſtabat, & ſeruilibus modis ſtabat, vt iam peritura. ſic locus & intelligendus & legendus: errántque vehementer, atque adeò planè cæcutiunt, qui legi volũt, vt quæ, &c. Nam ſi ita eſſet, B deeſſet verbum *erat*, ſeu *eſſet*.

HECATEN] Hecaten alij Iouis, & Iunonis, alij Iouis, & Cereris filiam eſſe volunt, ex furtiuo concubitu procreatam: eámque primùm Nymphis à Ioue eſſe traditam, vt aleretur: deinde iam adultam Iunonis vnguentum, quo illa faciem inunguere ſolebat, clam ſuſtuliſſe, Europæque Phœnicis filiæ dediſſe: quod cum Iuno reſciuiſſet, illámque inſequeretur, vt in eam animaduerteret: Hecaten in cuiuſdam puerperæ thalamũ ſeſe contuliſſe, ibíque aliquantiſper delituiſſe: inde ad homines quoſdam, qui mortuum efferebant, cõfugiſſe, eáque per mediam funeris pompam dilapſa, Iunonem perſequendi finem feciſſe, atque abiiſſe: Cabarnos autem Cereris ſacerdotes eam pauidam, & anxiam Iouis iuſſu rece-
C piſſe, vt expiarent: Quod vt efficere poſſent, ad Acheruſiam paludem detuliſſe: Ex eo natã opinionem, Hecaten eſſe vmbrarum, Maniúmque dominam, atque arbitram: & ob eandem cauſam χθονίαν, id eſt, terreſtrem eſſe nominatam. Itaq; Simætha illa apud Theocr. in Pharmaceutr. Daphnidis amore flagrans, eúmque venenis, & carminibus, & ceteris magicis artibus ad ſe reuocare cupiens, ait ſe Lunæ primùm, deinde Hecatæ laudes cantaturam, his verbis, τὶν γὰρ ποταείσομαι ἄσυχα δαῖμον, Τᾷ χθονίᾳ θ' Ἑκάτᾳ, τὰν καὶ σκύλακες τρομέοντι, &c. ſolebant præterea Hecaten in triuiis collocare, quoniam rebus pollutis, & expiationibus præeſt. Tradunt etiam nonnulli, Iouis, & Pheræ filiam fuiſſe,
D eámque à matre in triuium proiectam eſſe: ſed bubulcos, & paſtores eam ſublatam, atque exceptam aluiſſe: Iccireò triuia huic deæ ſacra exiſtimari. hæc ex Grǽcorum commentariis. Heſiodus autem in Theogon. (ſi modò Heſiodi eſt hoc poëma) Hecaten facit Perſei, & Aſteriæ filiam.

TISIPHONEN] vnam ex Furiis, inde appellatam, quòd cædeis vlciſcatur. lege annotat. ad illum locum Od. 13. lib. 2. *Eumenidum recreantur angues.*

SERPENTEIS, ATQVE VIDERES INFERN.] videres ſerpẽteis, & canes infernas errare. talis eſt Hecates, ſeu Triuiæ comitatus. ſic Virg. Æneid. 6. *viſæq́; canes vlulare per vmbram.* & Simætha illa apud Theocr. ex canum latratu, & vlulatu Hecatæ aduentum, præſentiámque colligit, his verbis, Θέστυλι, ταὶ κύνες ἄμμιν ἀνὰ πτόλιν ὠρύονται. Ἁ θεὸς ἐν τριόδοισι. τὸ χαλκίον, ὡς τάχος, ἄχει. id eſt, Theſtyli, canes nobis per vrbem vlulãt. Dea eſt in triuiis. æs quàm celerrime pulſa. eodẽ pertinet, quod ait Sophron in mimis, θύουσι ῥέᾳ καὶ ἑκάτῃ κύνας, ὅτι κύων βαΰξας λύει τὰ φάσματα, ὡς καὶ χαλκὸς κροτηθεὶς, εἴτε τι τοιοῦτο, id eſt, Rheæ, & Hecatæ canes immolant, propterea, quòd canis latrans Lemures fugat, ac diſſipat, quemadmodum & æs pulſatum, aut aliquid tale. E

LVNA'MQVE RVBENTEM] vel quòd eò interdum colore eſt, vt ſup. Od. 11. lib. 2. vel rubentẽ intellige αἰσχυνομένην, id eſt, erubeſcentem, propterea, quòd eam talium facinorum, ac maleficiorum pudêret, vt declarat ſubſequens verſus, *Ne foret his teſtis, &c.* F

CAPVT INQVINER] κατὰ κεφαλῆς. Helleniſmus. Latinè dixiſſet mihi caput inquinetur.

VENIANT] ſic habent omnes fere libri vet.

FRAGILIS PEDIATIA] mutato genere, & adiecto epitheto *fragilis*, Pediatij impudicitiã, mollitiémque notat. fuiſſe autem hunc Pediatiũ equitem Ro. vnáque cum patrimonio pudicitiã amiſiſſe dicunt. huc videtur pertinere iocus ille à M. Tull. relatus lib. 2. de orat. *Eſt bellũ illud quoque, ex quo is, qui dixit, irridetur in eo ipſo genere, quod dixit: vt cùm Q. Opimius conſularis, qui adoleſcentulus malè audiſſet, feſtiuo homini Egilio, qui videretur mollior, nec eſſet, dixiſſet: Quid tu Egilia mea? Quando ad me venis cum tua colu, & lana? Non pol (inquit) audeo. Nam me ad famoſas vetuit mater accedere.* ſic Catull. in Galliambo de Atti, Cybeles ſacerdotes Gallas vocat, quia mulieribus, quàm viris, eſſent ſimiliores. G

FV'RQVE VORANVS] hunc Voranum Q. Lutatij Catuli libertum fuiſſe aiunt, adeò furacem, vt cùm à nummulario quodam in furto deprehenſus eſſet, nummos ei ſubſtractos in calceos abdiderit.

ALTERNA] alternis ſermonib⁹, alternatim.

ACVTVM?] Ariſtot. in problem. ſcribit mu- H lieres, pueros, eunuchos eſſe ὀξυφώνους· & cur ita ſit, cauſam affert. Itaq; veriſimile eſt, vmbras quoque, ſi loquerentur, ὀξυφωνοτάτας fore, id eſt, acutiſſimam vocem miſſuras.

ET IMAGINE CEREA] ex imagine cerea, vel ob imaginem ceream in ignem coniectã. in nomine *cerea* autẽ ineſt συναίρεσις, ſeu συνίζησις, vt ſuprà admonuimus.

FVRIARVM DVARVM] furias vocat Canidiam, & Saganam veneficas. Canidia autem mutato nomine Gratidia eſt, vt ſæpe alibi admonuimus.

DISPLOSA] vtitur eodem nomine Lucret. lib. 6. de nube, ex qua fulmen erumpit, loquens: *Tum perterricrepo ſonitu dat miſta fragorem. Nec mirum: cùm plena anima veſicula parua Sæpe ita dat*

pariter

A *pariter ſonitum diſploſa repente.*

DIFFISSA NATE] corruptè legitur in quibuſdam exẽplaribus *diffiſa* vno ſ. cùm *diffiſſa* ſit legendum à verbo diffindo, id eſt, in multas parteis findo.

FICVS] ego Priapus è ficu dolatus: ego Priapus ficulnus.

CVRRERE] currere cœperunt: currebant, ſeu cucurrerunt. ſic loquuntur & hiſtorici, & poëtæ, & oratores. Horat. Od.5.epod. *Sub hac puer, iã nõ, vt antè, mollibus Lenire verbis impias.* ſat. proxima.inf. *Ridens diſſimulare: meum iecur vrere bilis.* ibid.in princip. *Ire modo ocyus, interdum conſiſtere.* ſat.8.lib.2. *vertere pallor Tum parochi faciem.* ſat.3.eiuſdem lib. *illa rogare Quãtáne.* & ſat.6. *Currere per totũ pauidi conclaue.* M.Tull.frument. *Inſtat Scandilius: poſtert Recuperatores.* Idẽ de ſignis. *minitari abſenti Diodoro, vociferare palam, lacrymas* B *interdum vix tenere.* ibid. *Iſte vnumquodque vas in manus ſumere, laudare, mirari. Rex gaudere, &c.*

CANIDIÆ DENTEIS, &c.] id eſt, tum cuiuis videre liceret Canidiæ denteis non ſuos, ſed alienos, & arte inſitos: Saganæ autẽ comam προσθετὸν excĩdere. caliendrum alij aiunt eſſe comam προσθετὸν, id eſt, appoſitam, non natiuam. quæ declaratio huic loco cónuenit. Alij per caliendrum, capitis operimentum & ornamentum ſignificari volunt, à Græco deflexum χαλύπτηρ, ſeu potius χάλυπτρον. Ego hac voce vtrũuis ſignificari poſſe exiſtimarim. nam etiam coma appoſititia caput operit. Arnobius. *falcicula, claues, caliendra, fomites, talaria.*

C VINCVLA] licia nominat Virgilius, in Pharm. *Terna tibi hac primùm triplici diuerſa colore Licia circundo.*

SATYRA 9.

IBAM forte via Sacra, ſicut meus eſt mos,
Neſcio quid meditans nugarum, & totus in illis.
Accurrit quidam notus mihi nomine tãtùm,
Arreptáq; manu, quid agis, dulciſſime, rerũ?
Suauiter, vt nunc eſt, inquam: & cupio om-
D *nia, quæ vis.*
Cùm aſſectaretur: nũquid vis? occupo. at ille,
Noris nos, inquit: docti ſumus. hîc ego: pluris
Hoc, inquam, mihi eris. miſerè diſcedere quærens,
Ire modo ocyus: interdum cõſiſtere: in aurem
Dicere neſcio quid puero. cùm ſudor ad imos
Manaret talos, ô te, Bollane, cerebri
Felicem, aiebam tacitus. cùm quidlibet ille
Garriret: vicos, vrbem laudaret, vt illi E
Nil reſpondebam: miſerè cupis, inquit, abire,
Iandudum video: ſed nil agis: vſque tenebo,
Perſequar. hinc quò nunc iter eſt tibi? nil opus eſt te
Circumagi: quendã volo viſere, nõ tibi notũ:
Trans Tiberim longè cubat is prope Cæſaris hortos.
Nil habeo, quod agam: & non ſum piger. vſque ſequar te.
Demitto auriculas, vt iniquæ mentis aſellus, F
Cùm grauius dorſo ſubiit onus. incipit ille.
Si bene me noui, non Viſcum pluris amicum,
Non Varium facies. nam quis me ſcribere plureis,
Aut citius poſſit verſus? quis mẽbra mouere
Mollius? inuideat quod & Hermogenes, ego canto.
Interpellandi locus hîc erat. eſt tibi mater,
Cognati, queis te ſaluo eſt opus? haud mihi quiſquam. G
Omnes compoſui. felices. nunc ego reſto.
Cõfice. nãque inſtat fatum mihi triſte, Sabella
Quod puero cecinit, diuiná mota anus vrnâ.
Hunc neque dira venena, nec hoſticus auferet enſis,
Nec laterum dolor, aut tuſſis, nec tarda podagra:
Garrulus hunc quando conſumet cumque: loquaceis,
Si ſapiat, vitet, ſimulatque adoleuerit ætas:
Ventum erat ad Veſtæ, quarta iam parte diei H
Præterita: & caſu tunc reſpondere vadato
Debebat: quod ni feciſſet, perdere litem.
Si me amas, inquit, paulũ hic ades. intereã, ſi
Aut valeo ſtare, aut nôui ciuilia iura:
Et propero, quò ſcis. dubius ſum, quid faciã, inquit:
Téne relinquam, an rem. me ſodes. non faciam, ille:
Et præcedere cæpit. ego, vt cõtẽdere durũ eſt
Cũ victore, ſequor. Mæcenas quomodo tecũ?
Hinc repetit. paucorum hominum, & mentis bene ſanæ.
Nemo dexterius fortuna eſt vſus. haberes

A *Magnũ adiutorẽ, poſſet qui ferre ſecundas.*
Hunc hominem velles ſi tradere. diſpereã, ni
Summoſſes omneis. non iſto viuimus illic,
Quo tu rere, modo. domus hac nec purior vlla eſt, (vnquam,
Nec magis his aliena malis. nil mi officit
Ditior hic, aut eſt quia doctior. eſt locus vni-
Cuique ſuus. magnum narras, vix credibile. atqui
Sic habet. accendis, quare cupiam magis illi
B *Proximus eſſe. velis tantummodo: quæ tua virtus,*
Expugnabis. & eſt qui vinci poßit: eóque
Difficileis aditus primos habet. haud mihi deero:
Muneribus ſeruos corrumpam: non, hodie ſi
Excluſus fuero, deſiſtam: tempora quæram:
Occurram in triuiis: deducam. nil ſine magno
Vita labore dêdit mortalibus. hæc dum agit: ecce
Fuſcus Ariſtius occurrit mihi carus, & illũ
C *Qui pulchrè noſſet. cõſiſtim⁹: vnde venis? &*
Quò tendis? rogat: & reſpondet. vellere cœpi:
Et preſſare manu lentiſsima brachia, nutans,
Diſtorquẽs oculos, vt me eriperet, malè ſalſus
Ridens diſsimulare. meum iecur vrere bilis.
Certè neſcio quid ſecretò velle loqui te
Aiebas, mecum. memini bene: ſed meliori
Tempore dicam: hodie triceſima ſabbata. vin tu
Curtis Iudæis oppedere? nulla mihi, inquam,
Relligio eſt. at mi: ſum paullo infirmior, vnus
D *Multorum: ignoſces: aliàs loquar. hunccine ſolem (ac me*
Tam nigrum ſurrexe mihi? fugit improbus,
Sub cultro linquit. caſu venit obuius illi
Aduerſarius: &, quò tu turpiſsime? magna
Exclamat voce: &, licet anteſtari? ego verò
Oppono auriculã: rapit in ius. clamor vtrinq;:
Vndique concurſus: ſic me ſeruauit Apollo.

IBAM FORTÈ] Deſcribitur hac ſatyra homo odioſè loquax, & moleſtus, iam antè à Theophraſto in libello, qui inſcribitur ἀηδικοὶ χαρακτ. magis philoſophico more indicatus, ac demonſtratus. E

VIA SACRA] quæ ferebat ad forum Romanum, vel, vt vult Feſtus, à regia in arcem: ſic autem appellata quòd in ea fœdus ictum ſit inter Romulum & Tatium. Od. 4. epod. *Vidéſne ſacram metiente te viã.* & Od. 7. *Sacra catenatus via.*

ET TOTVS IN ILLIS,] ſic habent omnes libri manu ſcr. nã à vulg. abeſt copulatio &.

ACCVRRIT] ſic habent omnes libri manuſcripti, Varic. & ceteri.

ARREPTA'QVE MANV] nõ dixit *apprehenſáque manu*, aut ſimili quodã modo, ſed *arrepta*, vt exprimat hominis impudentiam, & oris duritiem, & ingenium odio dignum.

QVID AGIS DVLCIS.] quid rerum agis, dulciſſime Horati? inquit ille. F

NVM QVID VIS? OCCVPO] cùm me aſſectaretur, ego præoccupans, num quid vis? id eſt, num quid eſt, quod me tua cauſa efficere velis? inquam. ſolebant autem qui aliquo defugi, quíve aliquem à ſe dimittere honeſtè vellent, ita loqui. Terẽt. *Rogo numquid velit: Recte, inquit, abeo.*

HÎC EGO] tum, ego inquam, tanto pluris à me fies: tanto mihi eris carior.

MISERÈ DISC. Q. IRE MODÒ] ego, qui miſerè cuperem ab eo diſcedere, modò celerius incedebam, modò conſiſtebam, modò aliquid puero meo in aurem dicebam, loquaci illi non obſcurè ſignificans, aliquid mihi eſſe ſerij negotij, quod agerem. *miſerè* idẽ ferè valet, quod G vehementer, vſque ad miſeriã. Terent. in Heaut. *Vt ſtultæ, & miſerè omnes ſumus religioſa. miſerè religioſa* valet, ſupra modum religioſæ. ſimile eſt illud *miſerè amare*, quod ferè æquale eſt illi, perditè amare. Theophraſtus libello inſcr. ἀηδικοὶ χαρακτ. ad hanc ſententiam accommodatè, ſcribit oportere manibus dimiſſis, & quaſi gralatoriis paſſibus taleis homines fugere, quiſquis velit ſine febri eſſe. Difficile eſt enim (inquit ille) æquo animo cum iis verſari, aut commorari, qui neque otium, neq; negotiũ diſcernũt. verba Theophr. ſunt hæc: διασείσαντα δὲ χρὴ τοὺς τοιούτους τῶν ἀνθρώπων καὶ διαράμενον ἀπαλλάττεσθαι, ὅστις H ἀπύρετος βούλεται εἶναι. ἔργον γὰρ συναρκεῖσθαι τοῖς μήτε χολὴν, μήτε σπουδὴν διαγινώσκουσι.

IN AVREM] Dicere in aurem ſolemus, quę ab aliis nolumus exaudiri. notus ille Homeri verſus ὀδ. δ. & alibi iteratus, Ἄγχι σχὼν κεφαλὴν ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι, id eſt, admoto propius capite, ne alij exaudirent. ſic Euripid. Ione, δεῦρ' ἔλθ'. εἰς οὖς γὰρ τοὺς λόγους εἰπεῖν θέλω. id eſt, huc ades. in aurem enim tecum loqui volo. M. Tull. Verr. de ſupplic. *atque eum vident ſedere ad latus prætoris, & ad aurem familiariter, vt ſolitus erat, inſuſurrare.* Idem lib. 2. de Finib. *ad aurem admonere.* Virg. Æneid. 5. *& fidam ſic fatur ad aurem.* Plautus Trin. *Id, quod in aurem rex regina dixerit, ſciunt.*

CVM SVDOR AD IMOS] ſudor ſua ſponte

A ſponte, id eſt, nullo corporis labore antegreſſo, manans ſignificat æſtum, & perturbationem, & angorem animi, vt alibi annotabimus.

Ô TE, BOLLANE, CEREBRI FEL.] aiunt huoc Bollanum ea animi libertate, ac ſimplicitate fuiſſe præditum, vt ſine diſſimulatione, quicquid ſibi in quoque homine ineptum, inſolens, odioſum videretur, reprehenderet, damnaret, reijceret, ac reſpuerer, nihílq;, quod ſibi moleſtum, aut iniucundum eſſet, ab altero ferre ſoleret. *felicem cerebri* autem dixit eadem ratione, qua illa dicuntur, *integer mentis, egregius animi, ſanus animi, &c.* quę annotata ſunt ad Od.22.lib.1. In oratione ſoluta diceremus hominē ſanæ mentis, & cerebri felicis: vel ſana mente, &c. poteſt etiam dici, Horatium imitatum eſſe Græcorum genus loquendi, μακαρίζω σε τῆς παῤῥησίας, καὶ τῆς γενναιότητος: vbi ſub intelligitur ἕνεκα.

B VICOS] vicos vrbis Romæ, vt epiſt. ad Fuſcum Ariſt. *Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum, &c.* ſignificat, hunc loquacem nihil habuiſſe negotij ſerij, de quo cum Horatio loqueretur aut ageret, ſed planè moleſtum, & odioſè garrulum fuiſſe.

VT ILLI NIL RESP.] id eſt, poſteaquā illi nil reſpondebam: cùm illi nihil reſpōderem. quo ſatis ſignificabat Horatius, ſe eo defungi, & diſſolui velle.

SED NIL AGIS] ſed nihil aſſequeris, fruſtrà cupis effugere, inanem operam ſumis.

VSQVE TENEBO] non te relinquam: perpetuò tibi affixus hærebo.

C PERSEQVAR. HINC QVÒ NVNC] ita ſunt hæc diſtinguenda, Perſequar te quocumque iturus es. ab hoc loco autem quò te confers?

NIL OPVS EST TE CIRC.] verba Horatij hunc garrulum à ſe amandare & amoliri cupientis. nihil eſt opus, inquit, te circumire, & mecum longo itinere, & magno anfractu & flexu venire.

PROPE CÆS. HORTOS] C. Cæſaris horti non lōgè aberant à flumine Tiberi, in ea regione vrbis, quæ Ianiculus appellabatur à veteribus.

NIL HABEO, QVOD] reſpondens moleſtus ait ſe vacuum eſſe, & impigrum.

DEMITTO AVRICVLAS,] demiſſæ auriculæ in iumentis ſignificant defatigationē corporis, ſenſuúmq; torporem, ac languorem. Itaq;

D ſi quis ad homines trāsferens, dicat, aliquem demiſſis auriculis eſſe, ſignificat, eum animo laborare, languere, demiſſo animo eſſe, quippiam ægrè ferre. Plato lib.10. de rep. Τὸ μὲν πρῶτον ὀξέως ἀποπηδῶσι, τελευτῶντες δὲ καταγέλαστοι γίγνονται, τὰ ὦτα ἐπὶ τῶν ὤμων ἔχοντες. id eſt, primò quidem celeriter exſiliunt: ad extremum verò ridiculi fiunt, auriculas in humeros demittentes. ſup. Oda 14. lib.2. *Demittit atras bellua centiceps Aureis.*

VT INIQVÆ MENTIS AS.] vt iniquo animo onus impoſitum ferēs aſellus. vel dic iniquæ mentis, id eſt, pigro ingenio. tales enim aſini ſunt. itaque inepti ſunt ad equitem, ſeu ſeſſorem vehendum. ex quo illud κέλης ὄνος: de eo, qui ſit ineptus ad munus aliquod adminiſtrandum. Eſt autem κέλης, equus ephippiatus, & frenatus ad vehendum ſeſſorem aptus, differens ab eo, qui cū altero iunctus eſt currus trahendi gratia. Videtur autem hoc prouerbium M. Tullius vſurpaſſe epiſt. 15. lib.10. ad Attic. vt quidem locum illum legit Simeo Boſius Lemouix. Nā vbi vulgò legitur, Scytha ὄνον, ille coniectura ductus, & veteris ſcripturæ veſtigia ſecutus, putat à Cicerone ſcriptū eſſe. habes κέλητα ὄνον: id eſt, habes equū, quo veharis, tardum, tamquā aſinum: vel habes ſaltem aſinum, quo vehi poſſis, & qui tibi loco equi ephippiati eſſe poſſit: vel aliqua alia ſententia eſt reconditior. nempe Atticum ſua ſponte ad proficiſcendum eſſe tardiorem. E F

SVBIIT ONVS] it.o.nus, trochæus ſeu tribrachus pro dactylo, vt ſup. ſat.4. *Qui non defendit alio culpante.* & Od.3. lib.2. *Cæca timet aliunde fata.* & ſat.3. lib.2. *amator Excluſus, quì diſtat, agit vbi ſecum, &c.*

VISCVM] ſat. vlt. huius lib. *& hæc vtinā Viſcorum laudet vterque.* & ſat. vlt. lib.2. *Summus ego, & prope me Viſcus Thurinus.*

QVIS MEMBRA MOVERE] ſaltare. Lucret. lib.4. *vt videantur Cernere ſaltantes, & mollia membra mouenteis.*

INVIDEAT QVOD ET HERM.] ego ita bellè canto, vt vel Hermogenes ipſe, qui cantor eſt optimus, mihi inuideat. Attende vt Horatius hunc garrulum ac moleſtum, faciat etiam arrogantem, atque ineptè, & glorioſè multa de ſe prædicantem. G

INTERPELLANDI LOCVS] hîc erat interloquendi (inquit Horatius) & ſermonis interrumpēdi locus. itaque quæſiui ab eo, matérne eius viueret? cognatósne haberet? &c.

QVEIS] quibus tua ſalus eſt vtilis, ac neceſſaria? vel quibus tua opera opus eſt? quidam libri veteres habent ordine verborum conuerſo, *quibus eſt te ſaluo opus?*

HAVD MIHI QV.] reſpondet garrulus, propinquum ſibi ſupereſſe neminem, omneis à ſe eſſe compoſitos, id eſt, conditos, & humatos. H

OMNEIS COMPOSVI.] id eſt, omneis cognatos, & propinquos meos condidi: ſeu omnium illorum oſſa, & reliquias in vrna cōpoſui, Virg. lib.1. Æneid. *nunc placida cōpoſtus pace quieſcit.* ibidem tranſlatè, *Ante diem clauſo componet veſper Olympo, &c.*

FELICES] mortuos appellant Græci μακαρίτας, vel κατ' εὐφημισμὸν, id eſt, boni ominis cauſa, quemadmodum iidem Furias, Eumenidas vocant: vel quaſi beatos, & omnibus calamitatibus, & miſeriis humanis defunctos, ac liberatos. Icircò putant nōnulli hæc eſſe coniunctim legenda: *omneis compoſui feliceis.* à quibus diſſentio, arbitrórque Horatium reſpondere, illos

A eſſe,vt mortuos, feliceis, quippe quorum aureis
huius hominis non ferenda loquacitas non ſit
amplius verberatura:atque ob eam cauſam nūc
verè dici poſſe feliceis,id eſt,*μακαρίτας*,non eo
ſolùm nomine,quòd mortui, ſed quòd maxima
moleſtia,nēpe huius loquacitate, defuncti ſunt.
Theocr. *φαρμακ.* *χὴ μ᾽ ἁ Θευχαρίλα Θρᾷσσα*
τρόφος ἁ μακαρῖτις Ἀγχίθυρος ναίοισα κατεύ-
ξατο. id eſt, & me Theocharila Thracia nutrix:
felix,id eſt,quæ mortua eſt,hîc in propinquo ha-
bitans,orauit,&c. Lucian. *περὶ πένθους.* *ἔασον ἀ-*
ναπαύσασθαι τοὺς τῶν μακαρίτων δαίμονας. id
eſt, ſinito quieſcere felicis,id eſt, mortui genios.
Vtrùm autē mortui,felices ac beati dici poſſint,
B nécne, diſputat Ariſtoteles lib.primo de mori-
bus ad Nicom.

PVERO] tùm, cùm puer eſſem.

DIVINA VRNA] ſortibus in vrnam con-
iectis, quibus diuinantur, id eſt, præſentiuntur,
& prædicuntur futura: de quibus diſputans M.
Tull.de diuinat.lib.2. ait totam rem eſſe inuen-
tam fallaciis aut ad quæſtum,aut ad ſuperſtitio-
nem,aut ad errorem.

HVNC] puerum Horatium. ſunt etenim ver-
ba anus Sabinæ ex ſortibus Horatio ſua fata ca-
nentis.

LATERVM DOLOR] *πλευρῖτις*.M.Tull.
lib.2.de orat.ad Qu.fr.*diéque ſeptimo eſt lateris do-*
lore conſumtus.Horat.ſat.3.lib.1.*vt ſolet in cor Tra-*
iecto lateris miſeri,capitisque dolore. de lateris dolo-
C ribus lege Corn.Celſum lib.4.cap.6.

TVSSIS] *βήξ*.infrà ſat.5.lib.2.*ſi quis Fortè co-*
heredum ſenior malè tuſſiet.De tuſſis generibus, &
remediis lege Corn.Celſum lib.4.cap.4.

AVT TARDA POD.] Nodoſam appel-
lat epiſt.1.lib.1.de articulorum doloribus in ma-
nib.& pedib.idem Celſus lib.4.cap.24.

GARRVLVS HVNC QVANDO,&c.]
quando,id eſt,quandoquidem,ſe quoniam ho-
mo garrulus hunc quouis tempore conſumet.
Porph. & Acr. *quando conſumetcumque* dictū eſſe
volunt *κατὰ τμῆσιν*, cùm vox quandocumq; huic
loco nullo modo conuenire poſſit, niſi abſolutè
accipias pro quouis tempore.*cumque* igitur, ſi ſe-
paratim accipias,idem valebit,quod *quandocum-*
D *que* abſolutè,ſeu quouis tempore,vt Od.32.lib.1.
Dulce lenimen mihi cumque ſalue Ritè vocanti.& ita
Lucret.lib.4. *Omne genus quoniam paßim ſimula-*
cra feruntur,Partim ſponte ſua,quæ fiunt aëre in ipſo,
Partim quæ variis ab rebus cumque recedunt: niſi ſi
quis apud Lucret. particulam *cumque* cum pro-
uocabulo *quæ* coniungendam eſſe dicat.

AD VESTÆ] ædem,vt M.Tull.lib.6. epiſt.
ad Att. *atqui nihil habuit inſcriptum niſi cenſor, ea*
ſtatua,quæ ad Opis apertè poſita in excelſo eſt.Catull.
de Vari ſcorto, *volo ad Serapis Ferri manè*.Terent.
Adelph. *vbi ad Dianæ veneris,ito ad dexteram*.Ite-
rum M.Tull.pro Cluent. *ſicut in ſtatuis inauratis,*
quas ad Iuturnæ poſuit.Idem ad Att.lib.14.*Rapinas*
ſcribis ad Opis fieri.

QVARTA IAM PARTE D. P.] id eſt, E
hora tertia diei præterita. ſinguli enim dies in
duodecim horas inæqualeis diuiduntur.

VADATO] ei,cui vadimoniū promiſerat:ei,
qui ſe in ius vocauerat,vadibus acceptis.nam va-
dari eſt in ius vocare,vadibus,id eſt, fideiuſſori-
bus acceptis.M. Tull.pro Quinctio, *hic hominem*
in præſentia non vadatur:ita ſine vadimonio diſcedi-
tur. ibid. *debere tibi dicis Quinctium: procurator ne-*
gat: vadari vis,promittit: in ius vocas,ſequitur: iudi-
cium poſtulas, non recuſat. ſunt autem vades, qui
promittunt ſuo periculo aliquem vadimonium
obiturum,ita,vt,ſi ille non obeat vadimonij diē,
vas æſtimationem litis ſubeat,ac ſufferat,quem-
admodum ſuprà annot.ad ſat.1.vel breuius, (vt
Varro) *vas appellatus,qui pro altero vadimoniū pro-* F
mittebat. omnino vas interdum videtur ſimplici-
ter pro ſponſore vſurpari, vt M. Tull. epiſt. ad
Brut. *Maximo autem, cum hæc ſcribebam, afficiebar*
dolore,quòd,cùm me pro adoleſcentulo, ac pæne puero
reſp.accepiſſet vadem,vix videbar,quod promiſeram,
præſtare poſſe.

SI ME AMAS] vocalis e hîc nō ſolùm nō
eliditur: verùm etiam corripitur, tametſi longa
ſit, vt ſuprà annot. ad Od.11. epod. ſunt autem
huius loquacis verba.

INTEREAM, SI] reſponſio Horatij omnia
faciētis,vt hunc loquacē à ſe abigat: ſed fruſtrà.

STARE] in iudicio,ſeu in iure. non ſatis va-
lidus vt in iure multas horas ſtare poſſim.

ET PROPERO, QVÒ SCIS] ad Cæſa- G
ris hortos,vt ſuprà dixit.

AN REM] litem,ſiue cauſam: vnde rei ſunt
appellati,quorum res agitur.vide Feſtum,& Ci-
ceron. in lib.2.de oratore: ídque duobus locis.

ME SODES] me relinque,amabo te,inquit
Horatius,potius quàm rem,id eſt, cauſam tuam.
ſodes pro ſi audes, inquit M. Tull. perf. Or.infrà
epiſt.7. *veſcere ſodes.*

SEQVOR] victorem, videlicet garrulū. nam
ſuperiora illa ſic ſunt diſtinguenda: *vt contendere*
durum eſt Cum victore, id eſt, cum pertinaci, qui
me odio vicit,vt ſuprà ſat. 7. *atque odio qui poſſet*
vincere Regem. H

MÆCEN. QVOMODO TEC. HINC
R.] ſermonem intermiſſum ab hoc principio re-
petit,his verbis, Quomodo tecū agit Mæcenas?
quomodo ſe aduerſus te gerit? qualem ſeſe erga
te præbet Mæcenas?

PAVCOR. HOMIN.] reſpondet Hor.Mæ-
cenas paucorum eſt hominum,id eſt, paucis ho-
minibus familiaris eſt; paucos homines in cōſue-
tudinem,& familiaritatem ſuam recipit: paucis
hominibus patet ad Mæcenatem aditus, & fa-
miliaritas.ſic Terent. Eunuch. *Immò ſic homo eſt,*
perpaucorum hominum. GNATHO. immo nullo-
rum eſt,ſi tecū viuit.Cicero fragment.lib.de fato.
Cùm autem Scipio vnum & alterum ex iis, qui eum
ſalutatum venerant,inuitaſſet, plureisque etiam inui-
taturus videretur: in aurem Pontius: Scipio,inquit, vi-
de quid

A *de quid agas: acipenſer iſte paucorum hominum eſt.* refert Macrob. lib. 3. Saturnal. cap. 16.

NEMO DEXTERIVS F.] verba loquacis. fortunatus (inquit) fuiſti in eo, quòd te Mæcenas admiſit in amicorum ſuorum numerum.

ADIVTOREM] *συνεργὸν, συμπαράκλητα, συλλήπτορα.*

FERRE SECVNDAS] parteis ſubint. id eſt, qui tibi ſecundus eſſe, ſeu inſeruire poſſet. qui dicantur hiſtriones primarum & ſecundarũ partium, dicemus ad illum locum, *vel parteis mimum tractare ſecundas,* epiſt. 17. ad Lolliũ 2. lib. 1.

HVNC HOMINEM] me *δεικτικῶς.* pergit B autem loqui garrulus. hunc verſum in omnibus libris excuſis, præpoſtera verborum poſitura deprauatum, reſtitui, ex auctoritate omnium librorum manuſcr.

TRADERE] commendare. vide annot. ad epiſt. ad Claud. Neron. lib. 1.

SVMMOSSES OMNEIS] omneis, qui tibi obſtãt, & qui te antecedũt gratia apud Mæcenatẽ, dudũ perculiſſes, aut certè loco depuliſſes. Od. 10 lib. 2. *informeis hiemes reducit Iupiter: idem ſũmouet.* Quemadmodum in diuitũ, & potentiorũ virorũ domibus familiares, & comites diuitis inter ſe æmulentur, & alter alterum euertere conetur, pulchrè deſcribit Lucianus in lib. *περὶ τοῦ μὴ ῥᾳδίως πιστεύειν τῇ διαβολῇ,* his verbis, *πάντες οὖν ἀλλήλους ὀξὺ δεδόρκασι, καὶ ὥσπερ οἱ* C *μονομαχοῦντες, ἐπιτηροῦσιν εἴπου τι γυμνωθὲν μέρος θεάσαιντο τοῦ σώματος, καὶ πρῶτος αὐτὸς ἕκαστος εἶναι βουλόμενος παραθεῖται, καὶ παραγκωνίζεται τὸν πλησίον· καὶ τὸν πρὸ αὐτοῦ, εἰ δύναιτο, ὑποσπᾷ, καὶ ὑποσκελίζει,* &c. id eſt, omnes igitur acutè intuentur, &, quemadmodum qui ſingulari certamine inter ſe depræliantur, obſeruant ſiquam partem corporis nudam, atque apertam cernere queant; & vnuſquiſque primus eſſe volẽs, pellit, & cubito trudit vicinum, eúmque, qui antecedit, ſi poteſt percellit, & ſupplantat, &c.

NON ISTO VIVIMVS] reſpondens Horat. Nulla eſt (inquit) in familia Mæcenatis D talis æmulatio, nulla obtrectatio, nullæ inſidiæ, nulla inuidia.

NEC MAG. HIS ALIENA MALIS] æmulatione, obtrectatione, inuidia, criminationibus occultis, inſidiis, & calumniis. quorũ malorum plenę ſunt potentiorum virorum, & principum aulæ.

NIL MI OFFICIT VMQ.] libri manuſcripti aliquot habent, *nil mi officit, inquam.*

MAGNVM NARRAS] hæc dicuntur à garrulo. magnum eſt id, quod narras.

ATQVI, SIC H.] reſpondentur hæc ab Hor. etiam ſi hoc, quod dico, magnũ tibi, & propè incredibile videatur, ſic eſt tamen. quidam libri veteres habent, *atquin.*

ACCENDIS] verba garruli. incẽdis me (inquit) ſtudio, & cupiditate talis familiaritatis.

VELIS TANTVMMODO] ſatis eſt te hoc velle, inquit Horat. virtute enim tua facilè apud Mæcenatem, honeſtiſſimum locum obtinebis, omneſque difficultates ſuperabis, & perſtinges. Iam verò obſeruatione dignum eſt hoc loquendi genus, *qua tua virtus, expugnabis*: quod tantundem valet, quantum, ſi diceret, ea eſt tua virtus, vt facilè ſis expugnaturus: vel ea, qua præditus es, virtute, facile ad Mæcenatis amicitiam peruenies. ſic ſæpe loquitur M. Tull. vt epiſt. ad Ruſum lib. 5. *tamen, qua tua eſt ſuauitas, quique in me amor, nolles à me hoc tempore æſtimationem accipere.* Idem ad Trebat. lib. 7. *Moriar ni (qua tua gloria eſt) puto te malle à Cæſare conſuli, quàm inaurari.* Idem pro Sylla, *Quaſi de vno me cogitaſſet, qua mollitia ſum animi, ac lenitate, numquam mehercule illius lacrymis ac precibus reſtitiſſem.* Idem pro Cœlio, *Genus orationis facultatem, copiam ſententiarum, atque verborum (qua veſtra prudentia eſt) perſpexiſtis.* Idem ad Att. lib. 7. *& ſi eſſet factum, (qua tua eſt humanitas) aſcripſiſſes.* E F

HAVD MIHI DEERO] loquitur hæc garrulus. non mihi (inquit) deero, id eſt, omnem diligentiam adhibebo, vt eò perueniam. non prætermittam facultates eò perueniendi, quæ ſeſe mihi offerent. quid ſit, deeſſe ſibi, diximus ad ſat. 4. huius lib. ibi. *neque enim cùm lectulus, aut me Porticus excepit, deſum mihi.*

TEMPORA QVÆRAM] *καραδοκήσω,* G *καιροφυλακτήσω*: tempus aucupabor, ſeu obſeruabo, ſeu, vt Liuius, captabo.

NIL SINE MAGNO VITA L. D.] ſententia eſt multorum veterum ſcriptis celebrata. Pindar. *εἰδ. ε. ὀλυμπ. αἰεὶ δ' ἀμφ' ἀρεταῖσι πόνος, δαπάνα τε μάρναται πρὸς ἔργον κινδύνῳ κεκαλυμμένον.* id eſt, ſemper autem ob virtutes labor ſuſcipitur, & ſumtus fit in rem cum periculo coniunctam. Idem *εἰδ. ι.* ibid. *ἄπονον δ' ἔλαβον χάρμα παῦροι τινές.* id eſt, lætitiam ſine labore pauci ceperunt. Sophocl. in Electr. *πόνου τοι χωρὶς οὐδὲν εὐτυχεῖ*: id eſt, ſine labore nihil fortunatum eſt. Heſiod. *Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν Ἀθάνατοι,* &c. noti enim ſunt verſus: & profert eos M. Tull. lib. 6. epiſt. ad familiar. epiſt. ad Leptam. i. *Virtutem dij immortales ſudore parari, Atque labore volunt.* protulimus & ſup. Oda 24. lib. 3. ibi, *Virtutiſque viã deſerit ardua*: ſeu *arduam*. Sed videtur Horatius ex Epicharmo potius, quàm è quouis alio expreſſiſſe. ſic enim ille, *τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τἀγαθ' οἱ θεοί.* id eſt, dij nobis omnia bona laboribus vendunt. Cum his congruunt & illa Virgiliana lib. 1. Georg. *pater ipſe colendi Haud facilem eſſe viam voluit: primúſq; per artem Mouit agros, curis acuens mortalia corda: Nec torpere graui paſſus ſua regna veterno.* & prouerbium illud à Platone vſurpatum lib. 6. de Rep. *Τὰ καλὰ τῷ ὄντι χαλεπά*: id eſt, quæ pulcra ſunt, planè ſunt difficilia. Contrà qui mollia quærunt, & ſequũtur, ferè dura reperiunt, vt admonet Epicharmus, his H

A verbis, quæ mendoſa leguntur apud Xenoph. lib. 2. ἀπομνημ. ὦ πονηρὲ μήτι μαλα κακῶς ὅ μὴ τὰ σκληρ᾽ ἔχεις. ſic autem ſunt emendāda, ὦ πονηρὲ, μήτυ μαλακὰ μάσο, μὴ τὰ σκληρ᾽ ἔχῃς: id eſt, ô infelix, ne tu mollia quære, ne dura habeas. HÆC DVM AGIT] hæc dũ loquitur. ſic habēt omnes ferè lib. vet. vnus & item alter, *Hæc dum ait*, quos nõ ſum ſecutus. neq; id temerè. ná qui loquitur, agit. prȩterea ſic locutus eſt ſat. 3. lib. 2. *amator Excluſus qui diſtat, agit vbi ſecum, eat, an non, &c.* FVSCVS ARISTIVS] ad quem exſtat Horatij epiſtola lib. 1. hoc principio, *Vrbis amatorem Fuſcum ſaluere iubemus.*

ROGAT] Ariſtius: & à me rogatus, vnde veniret, & quò tenderet, viciſſim reſpondet.

VELLERE COEPI] ſignificans me cupere ab hoc garrulo eripi.

PRESSARE] ſic reſtitui ex auctoritate cod. B duor. Vatic. & Raïnutij Card. Don. Torn. Clericani, Nicotiani, ceteris.

LENTISSIMA BRACHIA] quid ſibi vult vox *lētiſſima?* an molliſſima? an potius preſſationem minimùm ſentientia? aut certè ita lenta, vt ſentire non viderentur?

NVTANS, DISTORQ. OC.] innuens ei, & oculos huc, & illuc mouens, διϊλλων, obſcurè & tacitè admonens, vt me eriperet. vide annotationem ad illum locum, *Deme ſupercilio nubem*, epiſt. 18. MALÈ SALSVS R. D.] ni- C miùm ſalſus, vel in meam fraudem ſalſus, diſſimulabat ſe intelligere quid vellem.

MEVM IECVR VR. B.] iecur vtebat. atqui iecur, ſedes bilis non eſt, ſed libidinis, vt annot. ſup. ad Od. 13. lib. 1.

CERTÈ NESCIO QVID] hæc dicebat Horatius Fuſco, vt per ſpeciem colloquij ſecreti hoc garrulo defungi poſſet.

MEMINI BENÈ] reſpondet Fuſcus planè aliud, quàm cupiat Horatius, ídque dedita opera, cum eo perfacetè, & perurbanè iocans, vt is magis, ac magis ab hoc garrulo vrgeatur, & pæne dicam, enecetur.

HODIE TRICESIMA SABBATA] Sabbata dicunt Latini numero multitudinis, vt D cetera dierum feſtorum nomina, Saturnalia, Floralia, Palilia, Faunalia, Terminalia. triceſima autem appellantur fortaſſis à dierum numero, quibus menſes conſtant. quamuis enim Iudæorum menſes cum lunæ curſu congruentes, viceſimo nono quoque circiter die compleantur, tricenarius tamen numerus rotũdior, & aptior erat verſui, quàm vicenarius nouenarius. Quinetiā dici poteſt, Iudæorum menſeis cum lunæ curſu congruiſſe, & tamen triginta diebus conſtitiſſe, quēadmodum & Athenienſium. credibile eſt autem prima cuiuſque menſis Sabbata, Iudæis fuiſſe religioſiſſima. Iam verò ne illud quidem dubium eſt, quin plerique etiam Latini ac Romani, temporibus illis Iudæorum religionem, ac cæremonias coluerint. ſed cùm hæc explicatio mihi non ſatisfaceret, Iudæum quendam de ſuis Sabbatis, E & de annorum, menſiúmque ſuorũ ratione conſului. ex iis, quæ mihi reſpondit, collegi, triceſima Sabbata ea eſſe intelligenda, quæ ab iis maxima religione coluntur, atque obſeruantur: quo die agnum immolant, ſeu mandunt potius, & comedunt. quod Sabbatum, (vt barbarè loquar) triceſimum eſt ordine, ſi Sabbata à principio anni numeres. annus enim apud illos initium capit à menſe ſeptēbri. Alij per triceſima Sabbata, neomeniam ſignificari volunt: quæ feriæ triceſimo quoque die mēſis redeunt. Iam quòd Plutarchus συμποσ. Δ. προβ. ε. putat Sabbata dicta à voce Bacchantium σάββα, ignoratione linguæ Syriacæ, errat. dicta ſunt enim enim Sabbata à verbo ſabbat, quod valet ceſſare, & feriatum eſſe.

VIN' TV CVRTIS IVD. OPP.] id eſt, F vin' tu Iudæorũ religionem contemnere, irridere, ac pro nihilo putare? oppedere eſt vētris crepitũ in alterius odium, & contumeliam edere: quod dicũt Græci καταπέρδειν, & ἀντιαποπέρδειν. Ariſtoph. Pluto, καὶ τῇ πενίᾳ ἀνταποπαρδεῖν. i. paupertati oppedere. Idē νεφελ. καὶ βούλομαι ἀνταποπέρδειν πρὸς τὰς βροντάς.

CVRTIS] ſuprà ſat. 5. *apellas* nominauit: quod tantumdem valet: vt quidem vulgus explicat. nam illic admonuimus de Scaligeri ſententia, Apellam Iudæi alicuius, qui tum viueret, nomen proprium fuiſſe. *Curtos* igitur Iudæos intel- G lige, recutitos, verpos, ἀπεψωλημένους. Curtos autem apellat, quòd pellem eam, quæ glandem caudæ ſalacis tegit, habeāt circumciſam, & quaſi decurtatam. ſic ferè ſuprà ſat. 6. mulum curtum dixit, cui cauda eſſet breuior, & dȩcurtata, non hæc ſalax, ſed illa, quæ nateis operit. quamquam in illa ſatyra quidam mulum, curtum volunt eſſe dictum, cui non eſſet integra pellis, ſed quadam parte lacera, & detrita: cũ quibus non pugnabo.

NVLLA MIHI (INQVAM) RELL.] multis locis perſpicuè oſtendit Horatius, ſe omneis religiones contemnere.

AT MI. SVM PAVLLO] at mihi (inquit Ariſtius) religio eſt aliqua: ego religionibus aliquātũ ſum deditus: aliquāto ſum ſuperſtitioſior.

VNVS MVLTORVM] vnus è multis, vt H epiſtola ad Numicium lib. 1. *Vnus vt è multis populo ſpectante referret Emtum mulus aprum.* & infrà ſatyra 10. *Vnus vitiorum.* neque verò iis aſſentior, qui putant dictum eſſe ab Horatio, *vnus multorũ* pro eo, quod Græci dicunt, εἷς τῶν πολλῶν, id eſt, vnus è plebe, ſeu vnus è vulgo. ſed arbitror eſſe poſitum pro illo εἷς πολλῶν, id eſt, ego vnus egregiè præter ceteros.

HVNCINE SOLEM TAM NIGR.] loquitur Horatius, ſuum caſum deplorans. *nigrum ſolem* pro die infauſto, triſti, & inauſpicato dixit: quemadmodum diē atrum veteres appellabant, ad res gerendas ineptum, & nefaſtum: quales erant Kalendæ, Nonæ, Idus, quòd his diebus imperatores infeliciter rē geſſiſſent. Catullus contrà

A trà *ſoles candidos* vſurpauit, pro diebus lætis, optatis, & iucundis, vt carm. ad ſeipſum. *Miſer Catulle deſinas ineptire, Et, quod vides periſſe, perditum ducas. Fulſere quondam candidi tibi ſoles, &c.* & Propert. lib. 2. *O me felicem, nox ô mihi candida, & ô tu Lectule deliciis facte beate meis.* & Tibull. *auroram candidam* lib. 1. eleg. 3. *Hoc precor: hunc illum nobis aurora nitentem Luciferum roſeis cãdida portet equis.* vide annot. ad Od. 36. lib. 1.

SVRREXE] id eſt, ſurrexiſſe: vt ſup. *erepſemus*, pro erepſiſſemus, ſat. 5. ad quem locũ lege, ſi tibi lubet, quæ annotauimus.

SVB CVLTRO LINQVIT] id eſt, in B extremo diſcrimine. ductum à victimis iamiam mactandis. Tale ferè illud eſt apud Homerum ἰλιάδ. κ. ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμῆς: id eſt, in acie nouaculæ ſtar.

ET LICET AMTESTARI?] huius loquacis aduerſarius quærit à me vtrùm ſibi liceat me teſtem in eum ſumere, nécne? id eſt, an ego paſſurus ſim illum meo teſtimonio vti. eſt enim amteſtari vnũ aliquẽ ex iis, qui aſſunt, prehenſa auricula, teſtem ſumere. quo facto licebat ei, qui vadibus acceptis quempiam in ius vocaſſet, manus ei inijcere, cúmque in ius rapere. Quòd ſi quis non anteſtatus, manu iniecta aduerſarium ſuum in ius raperet, iniuriarum actione tenebatur. Plautus in Perſa, SATVR. *age, ambula in ius leno. D. Quid me in ius vocas? S. Illic dicam apud pra*C*torem. ſed ego in ius voco. D. nónne anteſtaris? S. tuan' ego cauſa carnufex Quoiquam mortali libero aureis atteram, Qui hic commercaris ciueis homines liberos?* idem declarat lex xij. tabul. quamquam deprauata ſit, neque facile ſit eam reſtituere. Hæc igitur verba legis videntur fuiſſe, *SI VIS VOCATIONI FVAT, AVT SI TE IN IVS VOCANTEM NON SEQVATVR, ANTESTATVS EM CAPITO*, ſeu *IN IVS EM RAPITO*. Turn. ſic reſtituendam putat, *SI IN IVS VOCAT, NI IT, ANTESTATVS MANVM INIICITO, AVREM ANTESTATI CAPITO*. compoſitum autem eſt hoc verbũ D ab *am*, quod in compoſitione valet *circum*, & *teſtari*. quamquàm Priſcian. aliter lib. 8. proferens illud Liuij Andron. *Impubes libripens eſſe non poteſt, neque anteſtari.* vult enim Latinum *amteſtari*, Græco illi προδιαμαρτυρηθῆναι reſpondere. ſed errat. EGO VERÒ OPP. AVRIC.] ego præbeo illi auriculam, vt me teſtem ſumat.

RAPIT IN IVS] garrulum. *rapit* autem vim ſignificat, & acrius eſt, quàm *ducit*. rapere autem in ius ſuum aduerſarium hîc licet litigatori, quia amteſtatus eſt. alioqui non liceret, vt diximus. ſic ſat. 3. lib. 2. *Cum rapies in ius malis ridentem alienis.* Plautus Aſin. *Nam vidi hunc ipſum abducere, & rapere in ius Exærambũ.* Idem Aulul. *Iam quidem ad Prætorem herclè te rapiã: & tibi ſcribam dicam.* Ad prætorem trahere autem, & in ius trahere, idem valere, ſciunt qui pãdectas iuris ciuilis vel extremis digitis attigerunt. Ius enim ſi- E gnificat etiam tribunal, aut certe locũ, vbi prætor ius dicit.

SIC ME SERV. AP.] quidam hæc referunt ad Apollinis ſtatuam eburneam, quæ poſita erat in foro Auguſti, vt ſignificet Horatius, ſe rapto tandem in ius aduerſario, quaſi beneficio forenſis Apollinis liberatum eſſe: à quibus diſſentire nolim. habebatur enim deus ἀλεξίκακος & ἀποτρόπαιος Apollo, id eſt, malorum depulſor, & ſeruator. ſed tamen credibile eſt, Horatiũ vna opera ad illum Homeri locum reſpexiſſe, vbi Ænean cum Achille congreſſum eripit Apollo. verſus ſunt hi ἰλιάδ. υ. τὸν δ' ἐξήρπαξεν Ἀπόλλων ῥεῖα μάλ', ὥστε θεός, ἐκάλυψε δ' ἄρ' ἠέρι πολλῇ. F id eſt, hunc autem valde facile eripuit Apollo, vt deus. multa autem caligine obtexit. ſic & ἰλιάδ. γ. Paridem, qui Menelaum ad ſingulare certamen prouocatat, ab eóque pæne victus, atque ad naueis pertractus erat, eripit Venus. τὸν δ' ἐξήρπαξ' Ἀφροδίτη ῥεῖα μάλ', ὥστε θεός, ἐκάλυψε δ' ἄρ' ἠέρι πολλῇ. id eſt, eum autem eripuit Venus valde facile, &c.

SATYRA 10.

NEMPE incompoſito dixi pede currere verſus G
Lucili. quis tam Lucili fautor ineptè eſt,
Vt non hoc fateatur? at idem, quòd ſale multo
Vrbem defricuit, charta laudatur eadem.
Nec tamen hoc tribuens, dederim quoque cetera. nam ſic
Et Laberi mimos, vt pulcra poëmata, mirer.
Ergo non ſatis eſt riſu diducere rictum
Auditoris: & eſt quædam tamen hîc quoque virtus.
Eſt breuitate opus, vt currat ſentẽtia, neu ſe
Impediat verbis laſſas onerantibus aureis. H
Et ſermone opus eſt modò triſti, ſæpe iocoſo,
Defendente vicẽ modò rhetoris, atque poëtæ,
Interdum vrbani parcentis viribus, atque
Extenuantis eas conſultò. ridiculum acri
Fortius: & melius magnas plerũq; ſecat res.
Illi, ſcripta quibus comœdia priſca viris eſt,
Hoc ſtabant: hoc ſunt imitandi: quos neque pulcher
Hermogenes vnquam lêgit, neq; ſimius iſte,
Nil præter Caluũ, & doctus cãtare Catullũ.
At magnũ fecit, quòd verbis Græca Latinis

A *Miſcuit. ô ſeri ſtudiorum, qui ne putetis*
Difficile, & mirũ, Rhodio quod Pitholeonti
Contigit. at ſermo lingua concinnus vtraque
Suauior: vt Chio nota ſi cõmiſta Falerni eſt.
Cùm verſus facias, teipſum percontor: an,
& cùm
Dura tibi peragenda rei ſit cauſſa PetillI:
Scilicet oblîtus patriæq; patríſque, Latinè
Cùm Pedius cauſſas exſudet Poplicola, atq;
Coruinus: patriis intermiſcere petita
Verba foris malis, Canuſini more bilinguis?
Atqui ego, cùm Græcos facerem, natus ma-
re citra,
B *Verſiculos, vetuit me tali voce Quirinus,*
Poſt mediam noctẽ viſus, cùm ſomnia vera:
In ſiluam non ligna feras inſanius, ac ſi
Magnas Græcorũ malis implere cateruas.
Turgidus Alpinus, iugulat dum Memnona,
dúmque
Defingit Rheni luteum caput, hæc ego ludo:
Quæ nec in æde ſonẽt certãtia iudice Tarpa:
C *Nec redeãt iterũ, atq; iterũ ſpectãda theatris.*
Argutã meretrice potes, Dauóque Chremeta
Eludente ſenem, comis garrire libellos
Vnus virorum Fundani. Pollio regum
Facta canit pede ter percuſſo. forte epos acer,
Vt nemo, Varius ducit. molle, atque facetum
Virgilio annuẽrunt gaudentes rure camœnæ.
Hoc erat, experto fruſtra Varrone Atacino,
Atque quibuſdam aliis, melius quod ſcribe-
re poſſem,
D *Inuentore minor: neq; ego illi detrahere auſim*
Hærentem capiti multa cum laude coronam.
At dixi fluere hunc lutulentũ. ſæpe ferentẽ
Plura quidẽ tollenda relinquẽdis. age, quæſo,
Tu nihil in magno doctus reprẽdis Homero?
Nil comis Tragici mutat Lucilius AttI?
Non ridet verſus EnnI grauitate minores,
Cùm de ſe loquitur, non vt maiore reprenſis?
Quid vetat, & noſmet LucilI ſcripta legen-
teis (rit
Quærere, num illius, num rerum dura nega-
Verſiculos natura magis factos, & eunteis

Mollius? at ſit quis pedibus quid claudere ſe- E
nis,
Hoc tantùm cõtentus: amet ſcripſiſſe ducẽtos
Ante cibũ verſus, totidem cenatus: Etruſci
Quale fuit CaſſI rapido feruentius amni
Ingenium: capſis quem fama eſt eſſe, libríſque
Ambuſtũ propriis: fuerit Lucilius, inquam,
Comis & vrbanus: fuerit limatior idem,
Quàm rudis, & Græcis intacti carminis au-
ctor,
Quámq; poëtarum ſeniorum turba: ſed ille,
Si foret hoc noſtrum fato dilatus in æuum:
Detereret ſibi multa: recîderet omne, quod F
vltra
Perfectum traheretur: & in verſu faciendo
Sæpe caput ſcaberet: viuos & roderet vn-
gueis.
Sæpe ſtilũ vertas, iterũ quæ digna legi ſint,
Scripturus: neq;, te vt miretur turba, labores,
Contentus paucis lectoribus. an tua demens
Vilibus in ludis dictari carmina malis?
Non ego. nam ſatis eſt equitem mihi plaude- G
re: vt audax,
Contemtis aliis, exploſa Arbuſcula dixit.
Men' moueat cimex Pantilius? aut crucier,
quòd
Vellicet abſentẽ Demetrius? aut quòd inept⁹
Fannius Hermogenis lædat conuiua TigellI?
Plotius, & Varius, Mæcenas, Virgiliúſque,
Valgius, & probet hæc Octauius optimus,
atque (vterque.
Fuſcus: & hæc vtinam Viſcorum laudet H
Ambitione relegata te dicere poſſum
Pollio, te Meſſalla tuo cum fratre, ſimúlque
Vos Bibuli, & SeruI, ſimul his te candide
Furni:
Complureis alios, doctos ego quos, & amicos
Prudens prætereo: quibus hæc, ſint qualia-
cumque,
Arridere velim, doliturus, ſi placeant ſpe
Deterius noſtra. Demetri, téque Tigelli
Diſcipularũ inter iubeo plorare cathedras.
I puer, atq; meo citus hæc ſubſcribe libello.

NEM-

A NEMPE INCOMP. DIXI P. C.] dixerat Horat. ſuprà ſat. 4. Lucillium duriuſculũ eſſe in componendis verſibus: quo nomine fuerat à nonnullis accuſatus, iis igitur nunc reſpondet, & ſe ita purgat, vt oſtendat, ſe, quòd de Lucillio dixerit, iure dixiſſe. In nonnullis libris manuſcriptis reperiuntur hîc verſus octo, quorũ hic primus eſt, *Lucili quàm ſis mendoſus, &c.* verùm nõ ſunt Horatiani, ſed ab aliquo ſemidocto nebulone adiecti, qui, propterea quòd hæc ſatyra initium capit à voce *Nempe*, putauit hîc aliquid deſiderari, cùm plane nihil deſideretur. Neq; eſt quòd quemquam moueant veteres libri, ſiqui B hos verſus habent. Nam plureis libros producere teſteis poſſum, in quibus non reperiũtur. Præterea ſi in omnibus libris antiquis reperirentur, non tamen iccircò neceſſe haberem fateri eſſe huius poëtæ germanos verſus. Nam nullus fere eſt liber Latinus manuſcr. qui annos quadringẽtos ſuperet. At hos alienos verſus, puto annos abhinc quadringentos eſſe factos, aut ſuprà. Non eſt igitur mirum ſi in veteribus libris reperiuntur. Ineſt autem multo plus lepôris & venuſtatis in talibus principiis, præciſis (inquam) atq; abruptis, quàm planis, atque integris, propterea quòd quædam relinquuntur auditori, ſeu lectori potius, ſubintelligenda, quæ ſubintelliguntur concinnius, quàm à poëta exprimerentur. Hæc enim ſcilicet ſunt ſubintelligenda. Quid eſt quamobrẽ C tã grauiter accuſer? aut quid eſt quòd ita de me querantur homines? *nempe incompoſito, &c.* id eſt, plane fateor, me dixiſſe Lucillij verſus eſſe incõpoſitos, &c. Verſus autem, quos dixi, ſunt hi, ſi quis forte eos requiret.

Lucili, quàm ſis mendoſus, teſte Catone
Defenſore tuo peruincam: qui malè factos
Emendare parat verſus: hoc lenius ille,
Quo melior vir eſt, longè ſubtilior illo,
Qui multùm puer & loris, & funibus vdis
Exoratus, vt eſſet opem qui ferre poetis
Antiquis poſſet contra faſtidia noſtra,
Grammaticorũ equitum doctiſſimus. vt redeam illuc:
Nempe incompoſito, &c. Hos verſus ſi quis non vi-
D det non eſſe Horatianos, in his litteris parum videt. Primus verſus in pleriſque libris antiq. habet, *Lucili quòd ſis mendoſus.* Quartum nemo non videt claudicare. deſinat autem claudicare, & recto ſtet talo, ſi ſic legatur, *Quo melior vir is eſt.* Quintus in quibuſdam aliis libr. antiq. ita legitur, *Qui paullum puer, &c.* In ſexto quædam exemplaria habent, *Exhortatus.* Septimus hoc habet initium in quibuſd. *Ambiguis poſſet.* Octauus ita legitur in quibuſd. lib. *Romanorum equitũ, &c.* Ego igitur hos verſus ὠβέλισα, & delendos cenſui: quin etiam edi vetui, vt ſuppoſititios & adulterinos. mihi aſſentiuntur Io. Auratus, M. Antonius Muretus, Simeo Boſius, Io. Paſſeratius.

QOD SALE MVL. VRB. DEFR. CH. L.] idem, quòd ſalsè, & vrbanè ciuiũ Romanorũ vitia notarit, eadem ſatyra laudatur, nempe illis verſibus, *Hinc omnis pendet Lucillius hoſce ſecutus,* E
Mutatis tantùm pedibus, numeriſque facetus. non dixit, *ſalibus*, ſed *ſale*, vt eſſet tota ἀλληγορία. quòd ſi ſalibus dixiſſet, tranſlatio fuiſſet in verbo *defricuit.* quamquam negari non poteſt, ſalem etiam in numero ſingulari, vrbanitatem, & dicta ſalſa ſignificare. Præterea vrbem poſuit pro ciuitate, ſeu ciuibus.

NAM SIC ET LABERI MIM.] nam ſi propterea, quòd vrbanè, & facetè vitia reprehendit Lucillius, habendus eſſet in numero bonorum poëtarum, eadem ratione Laberij mimi quoque eſſent in bonis poëmatis numerãdi. fuit autem Laberius, mimorũ ſcriptor dicaciſſimus, F
ac maledicentiſſimus: à Iulio Cæſare tamen donis auctus, & annulo aureo ornatus. M. Tull. ad Trebat. ſcribens, ſignificat, eſſe metuendum, ne, ſi diutius ille cum Cæſare commoratus, ab eo redeat inanis, derideant eum Laberius, & Catullus, his verbis, *Sin fruſtra diutius afueris, non modò Laberium, ſed etiam ſodalem noſtrum Valerium pertimeſco. mira enim perſona induci poteſt Britannici iuriſconſulti.*

ERGO NON S. EST RIS. DID.] non eſt igitur ſatis auditoris os riſu dilatare. i. auditori riſum profuſum mouere, quãuis inſit in hoc etiã quædã virtus: ſed opus eſt, &c. breuitas deſideratur duabus de cauſis: primùm vt ſententia currat, id eſt, ne claudicet, néve inſiſtat: deinde G
ne & verborũ multitudine ſe impediat, & oneret auditorem.

DEFENDENTE VICEM] id eſt, tuente munus, ac parteis, &c. id eſt, ea cumulatè præſtante, quæ propria ſunt rhetoris, aut poëtæ.

VRBANI P. V.] εἴρωνος, qui multo minus contendit, quàm poteſt.

RIDIC. ACRI FORTIVS: ET MEL.] plus interdum valet riſus opportunus, quàm vis, & ſeueritas, & acrimonia. ſcribit Ariſtoteles lib. 3. de arte dicendi, Gorgiam Leontinum dicere ſolitũ, res ſeueras, & ſerias riſu: riſum, rebus ſeueris diſcutiendum eſſe. M. Tullium pro Murena dicentem, riſu mouendo, & auctoritatẽ Catonis, qui erat vnus ex accuſatoribus, illudẽda, cauſam obtinuiſſe, locupletes auctores tradiderunt. H

SECAT] decîdit, terminat, finit. epiſt. 10. lib. 1. *Quo multa, magnaque ſecantur iudice lites.*

ILLI, SCRIPTA QVIBVS] poëtæ veteris comœdiæ, Eupolis, Cratinus, Ariſtophanes, vt ſuprà ſat. 4. in princip. *quibus*, id eſt, à quibus.

STABANT] placebant, probabantur, non explodebantur, οὐκ ἐξέπιπτον. tranſlatum ab actoribus, ſeu hiſtrionibus, qui exſibilantur, & exploduntur, cùm inepti & imperiti ſunt: id eſt, eijciuntur. contrà ſtare dicitur fabula, cùm probatur. epiſt. ad Auguſt. *Securus, cadat, an recto ſtet fabula talo.*

PVLCHER] εἰρωνικῶς, homo bellus.

SIMIVS] ineptus imitator. Demetrium ſignificat, de quo infrà eadem ſatyra. vel ſimium

A fortaſſe appellat à forma, ſen potius deformitate corporis.

NIL PRÆTER CALVVM, ET DOCT.] qui nihil aliud cantare didicit, quàm Caluum,& Catullum. neque verò eſt, quòd quiſquam exiſtimet ab Horatio Caluum, & Catullum improbari: ſed ineptos, & ſtultos imitatores. ordo eſt, nihil cantare doctus, id eſt, qui nihil cantare didicit, præter Caluum & Catullum.

AT MAGNVM FECIT] Lucillius verba Græca Latinis miſcebat, vt appâret ex his verſibus à me ſic emendatis. *Quàm lepidè lexes cõpoſta, vt teſſerulæ omnes, Endo pauimento, atque emblemate vermiculato?* quos profert M. Tull. in orat. perf. ſed corruptos. & ex his *Χαῖρε, inquam, Tite lictores, turma omnis, cohórsque: Χαῖρ'. hinc Muci hoſtis Albucius, hinc inimicus.* quamquam in his poſterioribus Albucium, qui Græcus dici malebat,
B quàm Romanus, Scæuula de induſtria Græcè ſalutat. vide lib. 1. de finibus. & in his. *In quo Lelius clamores ſophos ille ſolebat Edere,* qui citantur à Cicer. lib. 2. de finibus. Idem Lucillius M. Craſſum, qui ſemel in vita riſiſſe dicitur, ἀγέλαστον in ſatyra quadam nominauit, teſte M. Tull. lib. 5. de finib. exſtant & hi Lucillij verſus ad hãc rem magnopere pertinentes, apud Noniũ in voce, *compernes. Num eſſes καλλίπλοκαμον, καλλίσφυρον illam, Non licitum eſſe vterum, atque etiã inguina tangere mammis? Compernem aut varam fuiſſe Amphi-*
C *tryonis ἄκοιτιν, Alcmenam atque alias: Ledam ipſam denique nolo Dicere. tute vide, atque διοῦλλαβον elige quoduis. Τύρω εὐπατέρεια aliquam rem inſignem habuiſſe: Verrucam, næuum, dicta eſt, dentem eminulum vnum.* ſic enim hos verſus emendo.

Ô SERI STVDIORVM] ὀψιμαθεῖς vno verbo appellant Græci, qui ſerò didicerunt. M. Tull. epiſt. ad Papir. Pætum. *Ὀψιμαθεῖς autem homines ſcis quàm inſolentes ſint.* contrà παιδομαθεῖς, qui à pueris didicerunt.

QVINE PVTETIS, &c.] ſic habent tres cod. Vatic. & Iann. Faër. Torn. & aliquot alij. Et Priſc. lib. 16. ſic legit hunc locum, & ait *ne* cõiunctionem eſſe neque dubitantem, neque interrogantem: ſed confirmantem, aut certè enuntian-
D tem. alterum exemplum profert ex ſat. 3. lib. 2. *Clarus erit, fortis, iuſtus, ſapiens ne etiam, & rex,* vbi vulgò aliter legitur tamen.

VT, CHIO NOTA SI COMMISTA FAL.] Vt ſi vino Chio Falernum temperatum eſt, quod fieri ſolebat, vt vini Falerni auſteritas vino Chio, quod erat lenius, ac mitius, obtunderetur. cur autem notam Falerni dixerit, vide ſuprà Od. 3. lib. 2. ad illum locum, *Interiore nota Falerni.*

DVRA] difficilis: vt Terent. Phom. *Verùm ſcientem, tacitum cauſam tradere aduerſariis, Etiámne id lex coegit? PH. ÆD. Illud durum. GET. ego expediam.*

CVM VERSVS FACIAS TEIPSVM PERC. &c.] ordo verborum & ſententia huius loci hæc eſt. te ipſum percũctor, id eſt, ex te ipſo quæro, cùm verſus facturus ſis, & cùm Petillij
E cauſa tibi ſit agenda, an tu patriæ, & patris oblitus verba Græca patriis, id eſt, Latinis intermiſcere malis, quàm puro ſermone Latino vti, cùm Pedius Poplicola, & Meſſalla Coruinus cauſas agant Latinè multo cum ſudore?

PATRIÆ'QVE, PATRISQVE] oblitus Italiæ, quæ patria tua eſt, & patris tui, qui Romanus, aut certè Latinus eſt, vel erat, &c.

LATINI CVM PEDIVS CAVS. &c.] id eſt, cùm hi duo præſtantiſſimi, & clariſſimi oratores, Petillij accuſatores, Pedius, Poplicola, & Meſſalla Coruinus, multum ſudent in cauſis Latino ſermone componendis, & agendis: id eſt, cùm multum laborem, multámque operam ſumant in cauſis Latinè componendis, atque agen-
F dis, &c. Cùm autem in omnibus libris vulgatis legeretur, *patriis Latini,* ego admonitus à duobus cod. Var. & Torneſ. veram ſcripturam reſtitui: de qua dubitaturum politum litteris arbitror neminem. quis enim nõ videt aduerbium *Latinè* ad verbum *exſudet* pertinere? Idq; ignorantem confiderem aliquem librarium, aut lectorem, hunc locum corrupiſſe?

CANVSINI MORE BIL.] Canuſinorum more, qui partim Græcè, partim Latinè loquebantur. vide Feſtum in nomine *bilinguis*. δίγλωσσον appellant Græci.
G
NATVS MARE CITRA] in Apuliæ finibus, non in Sicilia, aut Græcia.

POST M. N. V. CVM SOMNIA VERA] hoc etenim maximè tempore, cùm & confectus, depulſúsque è pectore cibus eſt, & liber animus, ac ſolutus à contagione corporis futura prouidere poteſt, vera videntur in ſomnis. ſic Theocritus in Europa, εἰδ. κ. Εὐρώπῃ ποτὲ Κύπρις ἐπὶ γλυκὺν ἧκεν ὄνειρον. Νυκτὸς ὅτε τρίτατον λάχος ἵσταται, ἐγγύθι δ' ἠώς, Ὕπνος ὅτε γλυκίων μέλιτος βλεφάροισιν ἐφίζων Λυσιμελὴς πεδάᾳ μαλακῷ κατὰ φάεα δεσμῷ, Εὖτε καὶ ἀτρεκέων ποιμαίνεται ἔθνος ὀνείρων. id eſt, Europæ quondam Cypris dulce ſomnium miſit: cùm tertia pars noctis ſtaret, aurora autem appropin-
H quaret: quo tempore ſomnus melle dulcior palpebris inſidens, membra ſoluens oculos molli ſomno deuincit: cùm verorum ſomniorum natio paſcens vagatur.

IN SILV. NON LIGNA FERAS INSAN.] id eſt, æquè fueris inſanus, ſi tu Latinus Græcos verſus ſcribas, atque ſi in ſiluam ligna feras.

TVRGIDVS] inflatus. A. Cornelium Alpinum deſignat.

IVGVLAT] dũ ita inſcitè, & ineptè Memnonis ab Achille iugulati hiſtoriam, ſeu potius fabulam narrat, vt Memnonem ipſe iugulare videatur: & dum Rhenum fluuium ita ineleganter deſcribit, vt luto conſpurcare videatur, vel dum è luto caput Rheni defingit, hoc eſt, deformat, cùm

A cùm è marmore potius fingẽdum eſſet: hæc ego
ludibundus ſcribo. Memno, & Hemathio fra-
tres, Tithoni & Anroræ filij: quorum hic ab Her
cule: ille ab Achille interfectus eſt. Heſiodus in
Theog. Τιθωνῷ δ' ἠὼς τέκε Μέμνονα χαλκοκο-
ρυςὴν Αἰθιόπων βασιλῆα, καὶ ἠμαθίωνα ἄνακτα.
DEFINGIT] deformat, illepidè deſcribit, &
inuenuſtè. In quibuſdã codicibus legitur *diffin-
git*: in cod. Don. *depingit*. in Torn. & aliqnot aliis,
Deffingit. ego *Defingit* verum eſſe puto.
LVTEVM CAPVT] per caput Rheni, ſi-
gnificatur fons & otigo Rheni: & tamen fluuij
ſpecie humana figurabantur: vt annotauimus ſu-
prà ad Odam 14. lib. 4. luteũ dixit, vel ad natu-
ram fluminis ſpectans, quòd turbidum eſt, vel ad
inſcitiam poëtæ, qui hunc fluuium inuenuſtè, &
impolitè deſcriberet. licet etiam dicere, ſpectaſ-
ſe Horatiũ ad opera fictilia, & è luto facta, quæ
B præ marmoreis contemnuntur, & iacent.
QVÆ NEC IN ÆDE S. CERT.] Quæ
nec in æde Apollinis recitẽtur, vt ſubeant Mecij
Tarpæ iudicium, nec iterum atque iterum ſpe-
ctentur à populo. de Mecio in epiſt. de arte poët.
*Si quid tamen olim ſcripſeris, in Meci deſcendat iudi-
cis aureis.*
ITERVM ATQVE ITERVM SPE-
CTANDA] quidã libri veteres habent, *ſpectata*.
ARGVTA MERETR. POT. D. q;.
CHR.] id eſt, tu Fundani vnus ex iis, qui hodie
viuunt, potes omnium optimè comœdiam ſcri-
bere: tu omnibus hominibus præſtas in ſcriben-
dis comœdiis: in quibus inducuntur meretrices
C argutæ, & ſerui dominos fallentes dolis. *vnus vi-
uorum.* εἷς ζώντων.
COMIS GARR. LIB.] nonnulli *comis li-
bellos* coniunctè legunt, vt ſit, *comeis libellos*, & in-
terpretantur, vrbanos, facetos, hilaros. ego nul-
lius ſententiam reprehendo. vtatur ſuo quiſque
indicio. Verũtamen magis mihi placet, *comis* eſſe
numeri ſingul. caſus recti, vt cohęreat cum his, *tu
vnus viuorum potes garrire libellos* comis, id eſt, co-
miter, hilariter, facetè, & comicè. Nã Varro lib. 5.
de lingua Latina à Græco nomine Κῶμος, qui
Deus hilaritatis, ſaltationis, laſciuiæ, intemperã-
tiæ, & ſimilium eſſe dicitur, ait Latinũ *comis* or-
tum eſſe, indéque dictam à Latinis comaſſatio-
nem, ſeu potius comiſſationem, quemadmodum
D & à Græcis comœdiam. Præterea hac eadem ſa-
tyra Lucillium bis comem appellat, ſemel ibi.
Nil comis tragici mutat Lucillius Atti? iterum ibi.
fuerit Lucillius, inquam, Comis & vrbanus. Poſtre-
mò puto Horatium Græcum verbum κωμῳδεῖν,
quod eſt res vrbanas, & Como dignas canere, ſeu
dicere, his verbis *comis garrire libellos*, exprimere
voluiſſe. Non ignoro tamen M. Tull. vocem co-
mis aliter interpretari in orat. pro Corn. Balbo:
cuius hæc verba ſunt. *in quo erat accuſatoris inter-
pretatio indigna reſponſione, qui ita dicebat, comiter
eſſe communiter. quaſi verò priſcum aliquod, aut inſo-
litum verbum interpretaretur. comes, benigni, faciles,
ſuaues homines eſſe dicuntur, qui erranti comiter mon-* E
*ſtrant viam, benignè, non grauatè: communiter certè nõ
conuenit.* Sed in iis, quæ in iudiciis habentur, ora-
tionibus, hominum auctoritates non ſunt conſi-
gnatæ. omnes enim illæ orationes, cauſatũ ſunt,
& temporum, non hominum ipſorum, ac patro-
norum, vt ait idem Tullius in Cluentiana. Var-
ronem igitur hîc ſequamur. Incidi etiam aliquã-
do in quendam virum doctum, qui diceret *comis*
hîc eſſe ſeptimi caſus à Græco κῶμοι, *comi* nume-
ri multitudinis, quod nomen ſignificat cantile-
nas laſciuas, delicatas, molleis, impudicas, conui-
uio, & conuentu hominum intemperantium, &
Como dignas: cum quo nolui pugnare.
POLLIO REG. FACT. CAN.] Pollio
tragœdias Latinas, id eſt, Prætextas, ſcribit. Per- F
ſonæ tragicæ ſunt, reges, principes, conſules, præ-
tores, tribuni pl. & ſimiles perſonæ publicæ: res,
& argumentum prætextarum, facta regum, &
principum, & clarorum virorum.
PEDE TER PERCVSSO.] id eſt, ſena-
riis iambicis, qui trimetri appellantur. hæc malè
diſtinguntur in omnibus libris vulgatis.
FORTE EPOS] carmen longum, hexame-
trum, Meonium, ſeu Homericum, heroicũ. nam
tametſi hoc nomine quilibet verſus ſignificetur
κατὰ πλάτος, tamen ferè ſemper Ariſtoteles, &
Plato pro hexametro vſurpant. ille enim ἔπη, id
eſt, epopœiam in libello περὶ ποιητικῆς, tragœ-
diæ opponit, his verbis: καί τοι τὸ πρῶτον ὁμοίως G
ἐν ταῖς τραγῳδίαις τοῦτο ἐποίουν, καὶ ἐν τοῖς ἔ-
πεσιν. id eſt, *atqui primò ſimiliter in tragœdiis hoc fa-
ciebant, & in ἔπεσιν, id eſt, verſibus heroicis.* vnde
poëtæ epici dicti. Sic M. Tullius epiſtola vltima
libri 3. epiſtol. ad Q. Fratr. *Quòd me hortaris, vt ab-
ſoluam, habeo abſolutum ſuaue, mihi quidem vt vide-
tur, ἔπος ad Cæſarem.* Plato itẽ in Phædro, aliiſq;
locis non quoduis carmen ἔπος appellat, ſed he-
xametrũ. ſic Plato in illo dial. cũ verſum illũ pro-
tuliſſet, ὡς λύκοι ἄρνα φιλοῦσ', ὡς παῖδα φι-
λοῦσιν ἐρασταί, Vt lupus agnum, ſic puerum ex-
petit, ardet amator: rogatus à Phædro, cur finem
loquendi feciſſet, reſpondet, οὐκ ᾔσθου, ὦ μα- H
κάριε, ὅτι ἤδη ἔπη φθέγγομαι, ἀλλ' οὐκ ἔτι δι-
θυράμβους; id eſt, non ſenſiſti, ò beate, me iam
epe, id eſt, verſus longos loqui, nõ dithyrambos?
vide Euſtath. in lib. α. ἰλ.
VT NEMO] ita vt nemo melius. ſup. Od. 6.
lib. 1. *Scriberis vario fortis, & hoſtium Victor Mæo-
nij carminis alite.* [al. *aliti*] dixit autem *ducere epos*
vel propterea quòd verſus heroici fere aliis ſunt
longiores, ac productiores: itaque longi appel-
lantur: vel (quod magis probo) quia epos dictũ
eſt παρὰ τὸ ἕπεσθαι ἐν αὐτῷ τὰ ἑξῆς μέρη τοῖς
πρώτοις, id eſt, ob id quòd in eo primas parteis
ceteræ conſequuntur. Denique (vt ſemel dicam)
fortaſſe intelligendus eſt Horat. vel ita dixiſſe
epos ducere, vt ſolemus dicere, *lineam ducere*: quẽ-
admodum enim mathematici aiunt lineam eſſe
punctum productum: ita verſus heroicus conſtat

A ex numeroſo ſermone ad iuſtam longitudinem, lineæ in modum producto. vel ita, vt *lanam, ſeu filum ducere, ac trahere*: ex quo Horat. alibi dixit *tenui deducta poemata filo*. & M.Tull. *genus orationis tractum*. vel vt aurum, argentum, ferrum, & ſimilia, duci dicuntur, quod eſt Græcis, ἐλαύνεσθαι.

MOLLE, ATQVE FACETVM] carmen tenerum, elegans, & politum. hæc ſunt referenda ad Bucolica, & Georgicorum libros.

GAVDENTES RVRE] ruſticæ, paſtorales, bucolicæ. nondum ſcilicet hoc tempore Virgilius Æneida ediderat, & fortaſſe ne ſcripſerat quidē. HOC ERAT, EXPERTO.] id eſt, ego nihil habui, quod potius, aut melius ſcribere poſ
B ſem, quàm ſatyras: quod quidem genus Varro Atacinus fruſtrà expertus eſt, & quidam alij, quos neceſſe nō eſt nominare. De Varrone Atacino Quinct. lib. 10. dictus eſt autem Atacinus ab Atace Narbanenſis Galliæ fluuio. fuit enim Varro ille, Narbonenſis.

INVENTORE MINOR] Lucillio. infrà eadem ſat. *Græcis intacti carminis auctor*. & ſat.1. lib.2. *me pedibus delectat claudere verba Lucilli ritu, noſtrûm melioris vtroque*. ibid. *quid, cum eſt Lucillius auſus Primus in hunc operis componere carmina morem? &c.*

AT DIXI FL.] hæc pertinent ad illū locum ſat.4. *Nam fuit hoc vitioſus: in hora ſæpe ducentos, Vt magnum, verſus dictabat ſtans pede in vno. Cùm flueret lutulentus, erat, quod tollere velles.*

C SÆPE FERENTEM PLVR. Q. TOLL.] quaſi ita dicat, non tantùm hoc dixi, illum fluere lutulentum, ſed etiam illud addidi, ſæpe proferētem plura digna, quæ excipiantur, ſumantur, & probentur, quàm, quę reijciantur. vel ſic. At dixi Lucillium verſus effundere ineleganteis, incompoſitos, & incultos, vt torrens fluuius, lutulentus & turbidus fluit: ſeu aquam turbidam & lutulentam deuoluit, & præcipitat: Fateor, me hoc dixiſſe: ſed addidi, *plura ferentem tollenda relinq.* id eſt, plura proferentem digna, quæ ſumantur, & excipiantur, quàm quæ omittantur, & negligantur. ſignificat illū verſum, qui paullò antè à me cōmemoratus eſt, *Cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles*: cuius hæc ſentētia eſt, quantumuis alij
D reclament, immo verò rumpātur licet: Cùm Lucillius verſus effunderet lutulentos, id eſt, impolitos, & ineleganteis (tralatio ducta à fluuio turbido, & lutulento) erat tamen aliquid, quod humi iacens tollere, & ſumere velles. ſic vſurpauit hæc verba *tollere* & *relinquere* epiſt. 7. ibi, *at tu quātū uis tolle*. deinde ſequitur nō longè. *hæc porcis hodie comedenda relinques*. eſt enim hæc illorū verborum ſententia, tolle, id eſt, ſume, pirorū quantum libet: ſi nō tolles, ea relinques porcis comedenda. En tibi: tollere perſpicue idem valet illic quod accipere, ſibi ſumere, ſecum auferre: contrà relinquere, idem ferè quod aſpernari, reijcere, omittere. *tollenda* igitur, id eſt, ſumenda, excipiēda, vt de arte poëtica. *hoc tibi dictum Tolle memor.*

AGE, QVÆSO] Dic mihi (amabo te) nihil- E
ne interdum reprehendis in Homero? nónne viri docti quædam in Homero improbāt, quædam deſiderant? Nónne Lucillius ipſe, vrbaniſſimus, ac facetiſſimus poëta, nōnulla mutat in L. Attio tragico? Nónne verſus Ennij notat interdum, & irridet, vt leuiores?

TV NIHIL IN MAGNO D. R.H.] Horatius epiſt. de arte poët. ait ſe indignari quādocumque Homerus dormitat. Dormitat igitur interdum Homerus.

QVID VETAT ET NOSMET, &c.] ſi licuit Lucillio Attium, & Ennium reprehendere: quid vetat quo minus & nos Lucillij ſcripta examinemus, videamúsque num vel ſua cul-
pa, vel earum rerum, quas tractauit, vitio non ſit F
aſſecutus cōpoſitū, & politum ſcribendi genus?

MAGIS FACTOS] magis elaboratos, accuratos, expolitos. Græci dicunt πεπονημένους, ídque annotauit Muretus, & alij. ita M.Tull. in Bruto, *ſed vt intellectum eſt, quantam vim haberet accurata, & facta oratio, &c.*

EVNTEIS MOLL.] molliores, concinniores, leniores. tralatio eſt à rebus animatis iter facientibus per loca plana. habent autem etiā carmina ſuos pedes. Quare nō immeritò ire & currere dicuntur. ſic Martial. *Carmina nulla probas, molli quæ tramite currunt, Sed quæ per ſalebras, altáq; ſaxa cadunt.*

AT SIT QVIS] ſic legēdum, non *at ſi quis*:
vt habent vulgati codices. Eſt autem totius hu- G
ius loci ſententia, At ſit aliquis hoc vno contentus, nempe verſus facere, qui ſinguli ſenis pedibus conſtent: ſcribat ducentos verſus ante cenā, totidem à cena, &c. demus præterea Lucillium fuiſſe limatum, & accuratum ſcriptorem, quod non ita eſt: tamen ſi hodie viueret, multa inania, & ſuperuacanea ſibi amputaret, &c.

PEDIBVS QVID CL.] ſic ferè loquitur ſatyr.1. lib.2. *me pedibus delectat claudere verba Lucili ritu.*

DVCENTOS] ſuprà ſat.4. *in hora ſæpe ducentos, Vt magnum, verſus dictabat ſtans pede in vno.*

ETRVSCI QVALE FVIT] id eſt, qua- H
lis fuit Caſſius Etruſcus, Parmenſis, de quo in epiſt. ad Alb. Tibull. *Scribere, quod Caſſi Parmenſis opuſcula vincat?* quo verſu laudat cum Horatius, cùm & hoc, & proximo vituperare videatur. vel dicēdū nō eò vituperari, quòd ei celeritatē ingenij tribuat, nec quòd tam multa eum ſcripſiſſe dicat, vt ſuis chartis, ſine lignis, cōbuſtus fuerit: vel aſſentiēdum iis, qui hunc Caſſium Etruſcū, alium à Parmenſi fuiſſe dicunt: quod mihi non videtur. Reperti autem ſunt in Brutiis verſus aliquot huius Caſſij Parmenſis non ita pridem à Quadrimano quodam erudito iuuene: deinde ab Achille Statio, editi poſt lib. Suetonij de claris rhetoribus: quos putaui hîc quoque non alieno loco aſcribendos. *Caſſij Parmenſis Orpheus. Arguta primùm cùm plectra parētis & auro Diſtinctam*

ſumpſit

A *ſumſit citharam Rhodopeius heros: Ridebant ſegneis pulſus, digitóſque micantois Serius, & chordis indocta diſſona vocis. Mox pudor exardens, & gloria dulcis ho neſti Luſibus auertit puerilibus, omnis & illue Perditus incumbens Muſæ pallebat amore. Et nunc maternis inhiat, nunc illo paternis Cantibus, hinc illinc diſcens dependet vtrimque. Nulla Venus faciem cepit mentita doloſis Compedibus. ſomni fuerat, parcúſque Lyai: Donec ridiculus dudum modulamine ſiluas, Euulſóſque ſuis ſcopulos radicibus egit. Auſus & ire viam viuẽtibus inconceſſam: Pœnarum oblitos demulſit carmine maneis. Non leuis aſcenſus, ſiquis petis ardua: ſudor Plurimus hunc tollit, nocturno exſomnis oliuo Immoritur, delet quod mox laudauerit in ſe, Qui cupit æterna donari frondis honore.*

CAPSIS QVEM FAMA EST, &c] qui tam multa ſcripſit, vt ſuis libris fuerit ambuſtus, ſeu, vt habent quidam cod. *combuſtus.*

B FVERIT] conceſſio. demus, eum fuiſſe vrbanum, ac facetum: demus, eundem fuiſſe limatum & politum ſcriptorem.

FVERIT LIMATIOR IDEM, QVÀM] hunc locum, quem ſcio difficilem, & impeditum haberi, ſic expedio, atque explico. Demus (inquit Horatius) Lucilium limatiorem fuiſſe, quàm auctorem ſatyrę Græcis intactæ eſſe videmus: quod idem fere valet, ac ſi dicat demus, Lucillium fuiſſe limatiorem, quàm ipſe ſit: atque ita nomen *rudis* in patrio caſu accipio, & cũ voce *carminis* cõiungo. Nam quòd alij faciunt *rudis*, recti caſus, hoc modo: *fuerit limatior idem, Quàm rudis*, id eſt, fuerit limatus potius, quàm rudis, & impolitus, C hoc illi non rectè. Sic enim locutus eſſet Horatius, *fuerit limatior, quàm rudior*, vt docent exempla. T. Liuius. lib. 28. annalium. *Acrior impetu, atque animis, quàm compoſitior ordine vllo pugna fuit.* Idem lib. 30. de Fab. Maximo, *cautior tamen, quàm promtior hic habitus fuit.* Colum. lib. 6. *ſi longior fuerit, quàm latior.* Quinctil. *ſalubrior ſtudiis, quàm dulcior.* Paterculus. *Feſtinationem itineris eius aliquandiu morata Maſſilia eſt, fide melior, quàm conſilio prudentior.* ſic & Græci. Eurip. Medea, εἰς Ἰῶλκον ἱκόμην Σὺν σοὶ πρόθυμος μᾶλλον, ἢ σοφωτέρα. *carminis rudis* autem, id eſt, ſatyræ nondum perfectæ.

GRÆCIS INTACTI] quod Græci non attigerunt. Satyra enim (inquit Quinctil.) tota D noſtra eſt.

DILATVS] magna eſt hîc librorum antiq. varietas. in aliis enim ſcriptum eſt *delapſus:* in vno *dilapſus:* in vno *delatus:* in quattuor *dilatus:* quos ſecutus ſum: & hunc locum ſic explico. ſed ſi Lucilius ad noſtram ætatem eſſet reſeruatus, ſi noſtra demum ætate introiuiſſet in vitam, ſeu natus eſſet, &c.

DETERERET SIBI MVLTA] detraheret, limaret, demeret.

RECIDERET] reſecaret, amputaret, circumcideret.

QVOD VLTRA PERF. TRAH.] quod ſuperuacaneum eſſet, quod redundaret. E

CAPVT SCABERET, VIVOS ET] id eſt, ſæpe torqueretur: ſeu multum ſudaret, multúmque laboraret in verſibus ſcribendis. vt epiſt. 2. lib. 2. *Ludentis ſpeciem dabit, & torquebitur.* geſtus ſunt hominum in attentiſſima cogitatione defixorum, & eorum maximè, qui ſummam curam in ſcribendo ponunt.

VIVOS ET ROD. VNG.] vngueis vſque ad viuum roderet.

SÆPÈ STILVM VERTAS, &c.] monet hîc Horat. vt ſua quiſq; ſcripta mutet, limet, corrigat, & emendet. Eſt enim *ſtilum vertere*, ſcriptum mutare, inducta priore ſcriptura. M. Tull. lib. 2. accuſation. *Vertit ſtilum in tabulis ſuis: quo facto cauſam omnem euertit ſuam.* natum hoc loquẽdi F genus à veterum conſuetudine, qui ſtilo inuerſo, id eſt, ſuperiore ſtili parte, quæ erat obtuſior, id, quod acumine, ſeu acie ſtili exaratum erat in tabulis ceratis, delebant, & ceram rurſum complanabant. Ad hunc locum pertinet, quod eſt in epiſtola ad Auguſtũ: vbi queritur ſuæ ætatis poëtas turpe ſibi ducere, ea, quæ ſemel ſcripſerint, immutare, his verbis: *Nam ſpirat tragicum ſatis, & feliciter audet: Sed turpem putat in ſcriptis, metuitque lituram:* cui conſentanea ſunt illa in epiſt. de arte poët. *Nec virtute foret, claris ve potentius armis, Quam lingua, Latium, ſi non offenderet vnumquemque poëtarum limæ labor.*

G NEQVE, TE VT MIRETVR TVRBA, LAB.] contrà ſe res habet in oratore: qui ſi probatur multitudini, non eſt, quòd doctorum iudicium magnopere deſideret, vt multis verbis docet M. Tull. in Bruto.

VILIBVS] parui pretij, contemtis.

DICTARI CARMINA MALIS?] Perſius ſat. 1. *Tén' cirratorum centum dictata fuiſſe Pro nihilo pendas?*

EXPLOSA] à plebe, & multitudine: ab equitibus autem probata.

ARBVSCVLA] mima: de qua M. Tull. ad Attic. lib. 4. *Quæris nunc de Arbuſcula. Valde placuit.* & meretrix, vt ſcribit Seruius commentar. H in Gallum, ad illum verſum: *Incipe, ſollicitos Galli dicamus amores.* vbi hæc notat. *poſt Citheridis diſceſſum, quam Lycorin vocat. Fuerũt autem vno tempore meretrices tres Citheris, Origo, Arbuſcula. Horat. exploſa Arbuſcula.*

CIMEX] credibile eſt, hunc Pantiliũ ab Horatio ob immunditiam, aut fœtorem, aut maledicentiã, cimicem eſſe nominatum: quod inſectum eſt fœtidum & mordax.

DEMETRIVS] quem ſuprà ſimium appellauit.

FANNIVS] de quo ſuprà ſat. 4. *beatus Fannius vltro Delatis capſis.*

OCTAVIVS] poëtam Octauium intellige, non Octauianũ eum, qui Cæſar Auguſtus poſteà dictus eſt. vide P. Victor. Var. lect. lib. 14.

AMBITIONE RELEGATA] id eſt,

A Sublata omni ambitione,depoſitóque omni ſtudio tuæ gratiæ colligendæ, beneuolentiæq́; aucupandæ.

COMPLVREIS ALIOS]aliquot libri manu ſcripti habent, *Complureiſque alios.*

PRVDENS] ſciens: non per imprudentiam, aut ignorantiam.

ARRIDERE] probari,placere. quibus (inquit) hæc ſcripta mea,qualiacumque ſint,placerę velim, non fæminis, & viris fæminarum ſimilibus.

DISCIPVLARVM INTER, &c.] ſic ſcriptum eſt in trib.cod.Vat.& Iann.Faër.Torn. Ruſſard.Nicot.Cleric. neque verò dubium cui-
B quam debet eſſe, quin hæc ſit recta, & vera lectio,tot codicibus confirmata, vt taceam, quòd E
eam Porphyr.agnoſcit. ſignificat autē Horatius, hunc Hermogenem,vel fæminis probari tātùm, non viris: vel diſcipulos habere impudicos, & parum mares,& fortaſſe, qui magiſtro flagitiosè morigerarentur.

PLORARE] οἰμώζειν. Quemadmodū, quibus benè cupiunt Græci, eos iubent χαίρειν, εὖ πράττειν, id eſt,gaudere,& bene rem gerere:ſic, quibus malum precantur,eos iubent οἰμώζειν,id eſt,plorare.vide annot.ad Od.5.epod.ibi, *O multa fleturum caput.*

CITVS] citò.

SVBSCRIBE] in infima parte ſcribe: poſt alia ſcripta ſcribe.
F

SATYRARVM LIBER SECVNDVS.

SATYRA I.

SVNT quibus in ſatyra videar nimis acer:& vltra
Legem tendere opus:ſine neruis altera,quicquid
Compoſui,pars eſſe putat: ſimileiſque meorum
Mille die verſus deduci poſſe. Trebati,
C *Quid faciam,præſcribe. quieſcas. ne faciam,inquis,* G
Omnino verſus? aio. peream malè,ſi non
Optimum erāt.verùm nequeo dormire. ter vncti
Tranſnanto Tiberim,ſomno quibus eſt opus alto:
Irriguúmque mero ſub noctem corpus habento.
Aut,ſi tantus amor ſcribendi te rapit,aude
Cæſaris inuicti res dicere,multa laborum
Præmia laturus. cupidū,pater optime, vires
Deficiunt neque enim quiuis horrentia pilis
Agmina,nec fracta pereūteis cuſpide Gallos,
D *Aut labētis equo deſcribat vulnera Parthi.*
Attamē & iuſtū poteras, & ſcribere fortē,
Scipiadam vt ſapiens Lucilius. haud mihi
deero,
Cùm res ipſa feret.niſi dextro tēpore,Flacci
Verba per attentam non ibunt Cæſaris aurē:
Cui,malè ſi palpere, recalcitrat vndiq; tutus.
Quanto rectius hoc,quàm triſti lædere verſu
Pantolabū ſcurrā,Nomentanumq́; nepotem:
Cùm ſibi quiſque timet, quamquam eſt intactus,& odit?
Quid faciam?ſaltat Milonius,vt ſemel icto
Acceſſit feruor capiti,numerúſque lucernis.
Caſtor gaudet equis:ouo prognatus eodem, H
Pugnis.quot capitū viuunt, totidē ſtudiorum
Millia.me pedibus delectat claudere verba
Lucili ritu,noſtrûm melioris vtroque.
Ille velut fidis arcana ſodalibus,olim
Credebat libris: neq;,ſi malè ceſſerat,vnquā
Decurrēs aliò,neque ſi benè.quo fit, vt omnis
Votiua pateat veluti deſcripta tabella,
Vita ſenis.ſequor hunc,Lucanus,an Appulus,anceps:
Nam Venuſinus arat finem ſub vtrumque colonus,

Miſſus

A *Miſſus ad hoc,pulſis(vetus eſt vt fama)Sabellis:*
Quo ne per vacuum Romano incurreret hoſtis: *(bellum*
Siue quòd Appula gens, ſeu quòd Lucania
Incuteret violenta. ſed hic ſtilus haud petet vltrò *(ſtodiet enſis*
Quemquam animantem:& me, veluti cu-
Vagina tectus:quem cur deſtringere coner
Tutus ab infeſtis latronibus?ô pater,& rex
Iupiter,vt pereat poſitum rubigine telum:
Nec quiſquā noceat cúpido mihi pacis.at ille,
Qui me cōmôrit,(melius nō tangere,clamo)
B *Flebit:& inſignis tota cantabitur vrbe.*
Seruius iratus leges minitatur,& vrnam:
Canidia AlbucI,quibus eſt inimica,venenū:
Grande malū Turius,ſi quis ſe iudice certet.
Vt,quo quiſque valet,ſuſpectos terreat:vtq́;
Imperet hoc natura potēs,ſic collige mecum.
Dente lupus, cornu taurus petit. vnde, niſi intus
Monſtratum?Sceuæ viuacem crede nepoti
Matrē:nil faciet ſceleris pia dextera.mirum:
C *Vt neque calce lupus quemquam,neque dente petit bos.*
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longū faciam:ſeu me tranquilla ſenectus
Exſpectat,ſeu mors atris circumuolat alis:
Diues,inops,Romæ,ſeu fors ita iuſſerit, exſul, *(vt ſis*
Quiſquis erit vitæ,ſcribam, color. ô puer,
Vitalis metuo,& maiorum ne quis amicus
Frigore te feriat. quid cùm eſt Lucillius auſus *(morem,*
D *Primus in hunc operis componere carmina*
Detrahere & pellem, nitidus qua quiſque per ora
Cederet,introrſum turpis?num Lælius,aut, qui *(men,*
Duxit ab oppreſſa meritum Karthagine no-
Ingenio offenſi?aut læſo doluere Metello?
Famoſiſq́; Lupo cooperto verſibus?atqui
Primores populi arripuit,populūq́; tributū,
Scilicet vni æquus virtuti,atque eius amicis. E
Quin, vbi ſe à vulgo, & ſcena,in ſecreta remorant
Virtus Scipiadæ,& mitis ſapientia LælI:
Nugari cum illo,& diſcincti ludere,donec
Decoqueretur olus,ſoliti.quicquid ſum ego, quamuis
Infra LucilIcenſum, ingeniúmq́;,tamen me
Cum magnis vixiſſe inuita fatebitur vſque
Inuidia:& fragili quærens illidere dentem,
Offendet ſolido.niſi quid tu,docte Trebati,
Diſſentis. equidē nihil hîc diſſindere poſsū. F
Sed tamē vt monitus caueas,ne forte negotI
Incutiat tibi quid ſanctarū inſcitia legum:
Si mala cōdiderit in quē quis carmina,ius eſt,
Iudiciúmq́;.eſto,ſi quis mala:ſed bona ſi quis
Iudice condiderit laudatur Cæſare.ſi quis
Opprobriis dignum latrauerit,integer ipſe:
Soluentur riſu tabulæ:tu miſſus abibis.

VIDEAR NIMIS ACER] videar nimis vehemens in reprehendendis,& inſectandis hominibus,nimiùm ſæuus,& aſper: χαλεπώτερος τῦ δέοντος. quidam libri vet.habent *videor.* G

ET VLTRA LEGEM TEND.]& quibus videar vltra ſatyræ legem opus intendere.& verò in quibuſdam libris manuſcriptis ita legitur, *intendere.* ductum à neruis, aut fidibus nimiùm intentis.Eſt autem ſatyræ lex, vt comiter, & vrbanè,& per ludum,ac iocum,mores,vitiáq; hominum notet,ac reprehendat: non aſperè, non ſeriò,non petulanter,non contumelioſè, nō iracundè,vt Perſ.& Iuuenal.Et attende,legem non temerè commemorari ab eo, qui loquatur cum Iuriſconſ.

SINE NERVIS ALTERA]altera pars, quicquid ſcripſi,nimis laxum, & propemodum eneruе eſſe exiſtimat. & attende, eum in tralatione manere. H

TREBATI] hunc Trebatium,clarum iuriſconſultum fuiſſe conſtat.eundem M. Tullio Ciceroni admodum familiarem fuiſſe ex ipſius Ciceronis ad illum epiſtolis perſpicere licet lib.7.

DEDVCI] tanquā lineas: vel potius tanquā lanā,ſeu linū.epiſt. ad Auguſt. *tenui deducta poëmata filo.* ad quem locum hac de re plura.

TER VNCTI TRANSN. TIB.] quoniam hæc à Trebatio iuriſconſulto pronuntiantur,quaſi edicta quædam, & leges: facetè ſimili verborum formula concipiuntur, atque leges componi ſolent.Iam verò nemini eſt obſcurum, à labore,& cibo,vinóque ſomnum eſſe dulciſſimum,ac placidiſſimum.quod cur ita fiat, docet

A Lucret.lib.4.his verſibus, *Deinde cibum ſequitur ſomnus,quia,qua facit aër,Hac eadem cibus, in venas dum diditur omneis, Efficit: & multo ſopor ille grauiſſimus exſtat, Quē ſatur,aut laſſus capias:quia plurima tum ſe Corpora conturbant magno contuſa labore. Fit ratione eadem coniectus porrò animai Altior, atque foras eiectus largior eius,Et diuiſior inter ſe, ac diſtractior intus.*

ALTO] Homerus, & Græci ὕπνον νήδυμον appellant,id eſt,vel altum,vel iucundum:quanquā interdū pro eo,quem iidem νήγρετον nominant, vſurpatur.Virg.lib.8. Æneid. princip. *Alituum, pecudúmque genus ſopor altus habebat.*

IRRIGVVM] non dixit obrutū. eſſet enim B tum ſomnus implacidus, inſuauis, iniucundus, atque (vt ita dicam) inſomnis:ſed irriguum. rectè igitur Alcæus τέγγε πνεύμονας οἴνῳ, id eſt, vino pulmones irriga. tralatio autem eſt ab horto irriguo.ſat.4.lib.2. *irriguo nihil eſt elutius horto.*

SVB NOCTEM] paullo ante noctem, vt alibi docuimus.

RAPIT] ſignificantius dixit,quàm ſi dixiſſet, *capit.*

LATVRVS] conſequuturus, accepturus, vt ſæpe alibi.

CVPIDVM, PATER OPT.]reſpondens Horatius,cupientem(inquit) pater optime Trebati,vires deſerunt:præclara quidem eſt voluntas,ſed deeſt nobis facultas. Debet autem poëta ſuas vireis diligēter explorare, neque rem vllam C ſcribendam ſuſcipere maiorem viribus,& facultate.ſic epiſt.ad Piſon *Sumite materiam veſtris,qui ſcribitis,æquam Viribus,& verſate diu, quid ferre recuſent,Quid valeant humeri.*

NEQVE ENIM QVIVIS HORR. PIL.] ſic ferè Oda.6.lib.1. *Nos, Agrippa, neque hæc dicere, nec grauē Pelidæ ſtomachum cedere neſcij*,&c.& Oda 12.lib.2. *Nolis longa feræ bella Numantiæ,&c.*

AVT LABENTIS EQVO D. VVLN. P.] Parthi enim ex equis pugnabāt,& erāt equites.Od.2.lib.1. *Neu ſinas Medos equitare inultos Te duce Cæſar.*& Od.19.eiuſd. *Nec patitur Scythas,Et verſis animoſum equis Parthum dicere, nec quæ nihil attinēt.*ad quem locū,& item ad alios od.lib. D Parthos equites fuiſſe, & ex equis pugnare ſolitos, notauimus. *labentis* autē *equo Parthi vulnera* dixit ad laudem Auguſti ſpectans,quaſi Auguſti virtute Parthi,qui in pugnis equeſtrib⁹ multùm valere & pollere putabantur, ſuperari ex equis ſuis deiecti fuerint.*deſcribat* autem edendum curaui,libros aliquot veteres ſecutus:nonnulli tamen non minus vetuſti habent *deſcribit*, quod æque probo.

FRACTA CVSPIDE] cuiuſmodi tela dicitur Marius excogitaſſe, vt & eſſent hoſtibus inutilia, & ne è corporibus ſauciorū euelli poſſent:qua de re ſic Plutarchus in Mario, Λέγεται δὲ εἰς ἐκείνην τὴν μάχην πρῶτον ὑπὸ Μαρίου καινοτομηθῆναι τὸ περὶ τοὺς ὑσσούς. τὸ γὰρ εἰς τὸν σίδηρον ἔμβλημα τοῦ ξύλου πρότερον μὲν δυσὶ περόναις κατειλημμένον σιδηραῖς. Τότε E δὲ ὁ Μάριος τὴν μὲν, ὥσπερ εἶχε, εἴασε· τὴν δὲ ἑτέραν ἐξελὼν, ξύλινον ἧλον εὔθραυστον ἀντ' αὐτῆς ἐνέβαλε, τεχνάζων προσπεσόντα τὸν ὑσσὸν τῷ θυρεῷ τοῦ πολεμίου, μὴ μένειν ὀρθὸν, ἀλλὰ τοῦ ξυλίνου κλασθέντος ἥλου καμπὴν γίνεσθαι περὶ τὸν σίδηρον, καὶ παρέλκεσθαι τὸ δόρυ διὰ τὴν στρεβλότητα τῆς αἰχμῆς ἐνεχόμενον. id eſt, *Dicitur tum ad id prælium illud à Mario de iaculis innouatum eſſe. Nam ea pars ligni, quæ in ferrum inſeritur, antea duabus fibulis ferreis continebatur: Tunc autem Marius, alteram quidem, quemadmodum erat, reliquit: altera autem exemta, clauum ligneum fragilem in eius locum immiſit, eo conſilio, vt iaculum ad clypeum hoſtis adiectum, non maneret rectum, ſed clauo ligneo fracto, curuaretur ferrum, & li- F gnum tranſuerſa cuſpide hærens, deorſum penderet.*

ATTAMEN ET IVST.] loquitur Trebatius.Si bella ab Auguſto geſta ſcribere non potes:at poteras eius fortitudinem,iuſtitiam, animi magnitudinem, ceteráſque virtutes laudare, ac prædicare: quemadmodum Scipionis laudes Lucilius ſuis ſcriptis poſteritati commendauit, ac memoriæ prodidit.

ET IVSTVM POTERAS, ET SCRIBERE FORTEM] Auguſtum iuſtitiæ,& fortitudinis nomine laudare poteras.

SCIPIADAM VT SAP. LVCIL.] quemadmodum Lucilius ſapiens deſcripſit Scipiadam,id eſt,Scipionem. infrà eadem ſat. *Virtus Scipiada,&c.*

HAVD MIHI DEERO] id eſt, operā huic G rei nauabo,inquit Horat.

NISI DEXTRO TEMP. FLACCI VERBA] ordo verborum hic videtur eſſe quibuſdam,& ſentētia ab illo loco, *haud mihi deero.* Non me præbebo negligentem,neque ignauum in laudandis Auguſti virtutibus, cùm opus erit, ſi modò mea verba tempore opportuno attentè audientur ab Auguſto. atque ita hic locus pendêre è ſuperioribus verbis intelligetur, *haud mihi deero,niſi dextro tēpore Flacci verba nō ibunt,&c.* id eſt,haud mihi deero, ſi mea verba opportunè ibunt per attētam Cæſaris aurem. Alij ſic,& forH taſſe melius,explicant, vt ſeparatim legatur, & per ſe,hoc modo.Verba mea non niſi dextro,ſeu opportuno tempore per attētam Cæſaris aurem ibunt: carmina mea ad aureis Cæſaris peruenire non ſinam niſi tempore opportuno. Itaque attentam autem interpretantur ad audiendum erectam.*dextro tempore* poſuit pro opportuno, vt *læuo tempore* ſat.4. huius lib.pro contrario. *cùm te ſic tempore læuo Interpellarim.*

CVI MALE SI PALP.] cui ſi quis blandiatur ineptis,aut immoderatis laudibus:ita omni ex parte rectus,ac ſeptus eſt aduerſus aſſentationis dulcedinem,atque illecebram,itáque eam odit, ac reijcit, vt ab ea capi non poſſit. blanditias,& aſſentationem aſpernatur, ac reſpuit. tralatio eſt ab equis *calcitroſis.* ſic M.Tull. de Cœlio Clodiam amantem ſpernente, *calcitrat.*

A QVANTO RECTIVS HOC] Trebatius loquens, quanto præſtat (inquit) hoc ſcribendi genus tractare, quàm ſatyras ſcribere, quibus vitioſos homines lædas?

QVID FACIAM?] reſpondens Horat. oſtendit ſuo quemque ſtudio delectari, ſua quemque voluptate teneri. & ἐν παρόδῳ vrbanè, & ſatyricè Milonium quendam ætatis ſuę ſcurram, notat, hominem temulentum, & cùm temulentus eſſet, ſaltare ſolitum.

VT ICTO ACC. FERV. CAP. NVM. QVE LVC.] id eſt, vbi, ſeu poſteaquàm nimio vini potu caput eius concaluit, & ebrius factus B binas ſe lucernas videre exiſtimat, pro ſingulis. Sic Iuuen. *& geminis exſurgit menſa lucernis.* Ariſtoteles problē. τμημ. γ. quærit cur ita fiat, & rationem affert his verbis, Διὰ τί τοῖς μεθύουσιν ἐνίοτε πολλὰ φαίνεται τὸ ἓν ὁρῶσιν; ἢ ὅτι αἱ ἀρχαὶ τῶν ὄψεων ἔσωθεν κινοῦνται ὑπὸ τοῦ οἴνου, καθάπερ ἡ ὅλη κεφαλή. κινουμένων δὲ τῶν ἀρχῶν οὐκ εἰς ταυτὸ συμβάλλουσιν αἱ ὄψεις, ἀλλ' οἷον ἐπὶ μέρος ἑκάτερον τοῦ ὁρωμένου. διὸ δύο φαίνεται. ταυτὸ δὲ τοῦτο γίνεται, καὶ ἐάν τις κάτωθεν πιέσῃ τὴν ὄψιν. ἐκίνησε γὰρ τὴν ἀρχὴν τῆς ὄψεως· ὥστε μηκέτι εἰς ταυτὸ συμβάλλειν τῇ ἑτέρᾳ. ἡ μὲν οὖν τοιαύτη κίνησις ἔξωθεν γίνεται· ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ οἴνου, ἔσωθεν. διαφέρει δὲ οὐδέν. ταῦτα γὰρ ποιήσει ὁπωσοῦν κινηθεῖσα. quæ ſic interpretor, Quá ob cauſam ebriis cùm C vnum cernunt, multa videntur? an quoniá aſpectuũ principia intrinſecus à vino mouētur, quēadmodum caput totum? cùm principia autē mouentur, non in idem conueniunt aſpectus, ſed ad vtramque quodammodo partem eius, quod cernitur? iccircò duo appârent? hoc idem porrò etiam áccidit, ſi quis infernè aſpectum premat. nam principium ipſius aſpectus mouit, ita vt is non amplius in eandem rem, atque alter, conueniat. Ac talis quidem motio fit extrinſecus. ea autem, quæ à vino gignitur, intrinſecus. verùm nihil intereſt. viſus enim quomodocumque motus fuerit, hæc ita efficiet. Lucretius autem lib. 4. borum, & ſimilium cauſam opinioni, & errori ani- D morum aſcribit. ſenſus enim numquam falli affirmat. ſic Lucret. *At ſi fortè oculo manus vni ſubdita ſubter Preſsit eum: quodam ſenſu fit vti videātur Omnia, quæ tuimur, fieri tum bina tuendo: Bina lucernarum flagrantia lumina flammis, Bináque per totas ædeis geminare ſupellex, Et duplices hominum facies, & corpora bina, &c.* ſequitur ſtatim, *Cetera de genere hoc miranda multa videmus, Quæ violare fidem quaſi ſenſibus omnia quærunt: Nequicquam, quoniam pars horũ maxima fallit Propter opinatus animi, quos addim' ipſi, Pro viſis vt ſint, quæ nō ſint ſenſibu' viſa.*

CASTOR GAVDET EQVIS, OVO P.] etiam geminorum fratrum diuerſa ſtudia ſolent eſſe, vt appâret in Caſtore, & Pollnce, quorum hic pugil clariſſimus, ille optimns eques fuiſſe dicitur. exiſtimant nōnnlli, ætate Horaiij geminos fratres fuiſſe ſic nominatos, quorum alter equis, alter cæſtibus delectaretur. mea nihil réfert. ſed E mihi tamen ſimplicius videtur, vt fratres Helenæ intelligamus.

ME PEDIBVS DELECT. CLAVD.] ſic locutus eſt ſatyra ſuperiore. *at ſit quis pedibus quid claudere ſenis, Hoc tantùm contentus.*

CREDEBAT] committebat. tralatio eſt. vide annot. ad Od. 5. lib. 3. ibi, *Qui perfidis ſe credidit hoſtibus.*

NEQVE SI MALÈ CESSERAT, VSQVAM DEC.] id eſt, neque ſi quid ei malè euenerat, neque ſi proſperè, vſquam aliò confugiens, quàm ad ſcribendum, aut legendum. mendosè in quibuſdam libris legitur *geſſerat*. Iam *de-* F *currens aliò*, id eſt, conferens ſe aliò, confugiens aliò. ita hoc participio vſus eſt Oda 29. lib. 3. *Non eſt meum ſi mugiat Africis Malus procellis, ad miſeras preces Decurrere, &c.* Prætereà *vſquàm* edendum curaui potius, quàm *vmquàm*, libros pluteis veteres ſecutus: qnamquam *vmquam* non damno, in nonnullis libris etiam vet. repertum.

QVO FIT, VT OMNIS VOT.] quo fit, vt omnis Lucillij vita pateat, veluti in tabula votiua, deſcripta, atque expreſſa. *votiuæ tabulæ* appellantur, quæ ſunt votæ, quæ'ue ex voto ſuſpenduntur in fanis, quales ſunt naufragorum, aut eorum, qui ex graui & periculoſo morbo recreati conualuerunt. ſupra Od. 5. lib. 1. *me tabula ſacer Votiua paries indicat humida Suſpendiſſe potenti Veſti-* G *menta maris Deo.*

LVCANVS, AN APPVLVS ANCEPS] inter Lucaniam, & Apuliam interiectus, vtriuſque particeps, ita, vt dubium ſit, Lucanúſne ſim, an Appulus, nempe Venuſinus: quia Venuſinus colonus inter vtroſque fineis Lucaniæ ſcilicet, & Apuliæ, arat. Intellige, coloniam à populo Ro. in Venuſiam eſſe miſſam, ne eà hoſtes in Romanos incurrerent.

QVO NE, &c.] id eſt, vt ne hoſtes populi Ro. in Romanos inuaderent. quidam libri manu ſcripri habent, *Quà ne*, id eſt, ne aliquà, ſeu per aliquam partem, ſeu viam.

SIVE QVÒD] ſiue quia Appuli, ſiue quia Lucani bellum populo Ro. inferrent. alij *quod* poſitnm eſſe putant pro *aliquod*. ſed eos refellit co- H dex vnns Vatic. & Torneſ. in quibus ita ſcriptũ eſt, *Siue quia Appula gens, ſeu quòd Lucania bellũ, &c. incutere bellum* autem, id eſt, inferre, Horatio vſitatum.

HAVD PETET VLTRÒ] non petet quémquam, niſi ſim laceſſitus. hæc enim vis eſt, vocis *vltrò*.

QVEMQVAM ANIMANTEM] quemquam viuum, quemquam anima & corpore conſtantem. M. Tull. in Timæo, *à quo enim animante reliquos omneis cōtineri vellet animanteis, hunc ea forma figurauit, qua vna omnes reliquæ forma concludũtur.* aliàs animans, & fæminini generis eſt, & neutrius.

DESTRINGERE] propriè, & vſitatè, vt ſup.

A annot.ad Od.35.lib.1.

TVTVS AB INFESTIS LATRON.] ſic loquitur ſup.Od.4.lib.3. *Vt tuto ab atris corpore viperis Dormirē, &c.* & ſat.6. huius lib. in extr. *Tutus ab inſidiis*.vide annotationem ad Odam 16. lib.3.ibi, *munierant ſatis Nocturnis ab adult.*

VT PEREAT POSITVM RVB. F.] vtinam telum in vagina cónditum,rubigine exedatur.Priſcian.húc locum teſtē producit lib. 15.

NEC QVISQVAM NOC. CVP]. & vtinam nemo me laceſſat iniuria:vtinam nemo mihi vltrò iniuriam inferat,pacis cúpido.

AT ILLE, QVI ME COM.] at, qui me prouocarit, plorabit,& erit fabula totius populi. Plato in Minoë,monet eum, qui bonæ exiſtimationis cupidus eſt; ne poëtas offendat, néve laceſſat, Minois exemplo, qui quamuis fuerit rex clementiſſimus,iuſtiſſimus,optimus:tamen pro-

B pterea quòd offenſionem, odiúmque tragicorũ poëtarum ſubierit:& clementiæ, iuſtitiæque ſuæ fructu caruit,& inuſtus eſt inhumanitatis,crudelitatis, iniuſtitiæ notis in poſterum ſempiternis. Verba Platonis ſunt hæc, Διὸ καὶ σύ, ὦ βέλτιστε, ἐὰν σωφρονῇς, εὐλαβὴς εἴης, καὶ ἄλλος πᾶς ἀνήρ, ὅτῳ μέλει τοῦ εὐδόκιμον εἶναι, μηδέποτε ἀπεχθάνεσθαι ἀνδρὶ ποιητικῷ μηδενί· οἱ γὰρ ποιηταὶ μέγα δύνανται εἰς δόξαν ἐφ' ὁπότερ' ἂν ποιῶσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους εὐλογοῦντες, ἢ κακηγοροῦντες. id eſt, Quapropter etiam tu ô vir

C optime,ſi ſapis,caue,& quiuis alius,cui curæ ſua exiſtimatio eſt, ne vllius poëtæ inimicitias in te conſles.poëtæ enim multum valent ad famam in vtramque partem,ſiue laudent,ſiue maledicant. Itaque Archilochus ille ad maledicendum egregiè promtus,ac paratus, cùm à quodam contumelioſè appellatus eſſet,ita reſpondit, τὸν τέττιγα πτεροῦ συνείληφας, id eſt, cicadam ala cõprehendiſti. huius autem animalis mirus eſt ſtridor, ſi ala prehendatur. Huc pertinet & illud, quod ſcribit Plutarchus in Theſeo, ἔοικε γὰρ ὄντως χαλεπὸν εἶναι φωνὴν ἐχούσῃ πόλει, καὶ μοῦσαν, ἀπεχθάνεσθαι, id eſt,reuera moleſtum &durum eſt cum ciuitate, quæ vocem & muſam habeat, inimicitias ſuſcipere.

D FLEBIT] οἰμώξει, dolebit, miſeriam ſuam conquerετur,ac deplorabit, miſer erit. vide annot.ſup.ad Od.5.epod.ibi, *O multa fleturum caput.*

ET INSIGNIS TOTA CANTAB. VR.] perueniet in ora virũm: nobilitabitur meis verſibus ad ignominiã,&infamiã ſui nominis ſempiternã.

SERVIVS IRATVS] quæſitor. intelligamus,hunc ætate Horatij fuiſſe prætorem,& quæſtioni alicui rei capitalis præfuiſſe. Virgil.6. Æn. *Quæſitor Minos vrnam mouet.* adhibebatur autem vrna ad ſortitionem, ſubſortitionémque iudicũ. Alij accuſatorem & calumniatorem fuiſſe volunt.

CANIDIA ALBVCI] Albucij filia venefica,Gratidia nomine: de qua ſup.Od.3.epod.*an malas Canidia tractauit dapes?* & tota Od.5. & 17. & ſat.8.lib.1.

GRANDE MALVM TVR.] quia iudex E leuis,& nũmarius,& venalis,& δωροδόκος. Quòd autem Porphirio notat,apud húc C. Turium accuſatum eſſe C Verrem à Cicerone, Hortenſio defendente, mihi non probat. Poteſt tamen fieri,vt diſcoloribus ſignis iuratorum hominũ ſententias,ſeu tabellas notarit: quod factũ eſſe Romæ cùm ſenatorius ordo iudicaret, queritur Cicero proœmio actionis primæ in Verr.non longe ab extremo.

VT, QVO QVISQVE VALET, &c.] id eſt,quo modo, qua re quiſque plurimùm poteſt,ea re inimicos ſuos, eósque, quibus ſe inuiſum eſſe ſentit,aut quos metuit,terreat, & vlciſcatur: & quemadmodum imperet hoc ipſa natura,cuius maxima vis eſt, ſic ratiocinare mecũ: οὕτω συλλογίζου μετ' ἐμοῦ. F

DENTE LVPVS, &c.] ſic M. Tull. lib. 2. de nat.deor. *Iam illa cernimus vt contra metum, & vim ſuis ſe armis quæque defendat. cornibus tauri, apri dentibus, morſu leones, aliæ fuga, aliæ occultatione ſe tutãtur: atramẽti effuſione ſepiæ, torpore torpedines: multæ etiam inſectantes odoris intolerabili fœditate repellunt.* & Lucret.lib.5. *Principio genus acre leonũ, ſæuáque ſæcla Tutata eſt virtus, vulpeis dolus, & fuga ceruos, &c.* Hac eadem de re lege Ariſtot. lib. 2.de partibus animaliũ cap.9.& lib.3.cap.1.& 2. locum autem tantum indicabo. Sic igitur cap.9. lib.2. συνέγγυς δὲ κατὰ τὴν ἁφήν ἐστι τοῖς ὀστοῖς G καὶ τὰ τοιάδε τῶν μορίων, οἷον ὄνυχές τε καὶ ὁπλαὶ, καὶ χηλαὶ, καὶ κέρατα, καὶ ῥύγχη τὰ τῶν ὀρνίθων. πάντα δὲ ταῦτα βοηθείας ἔχουσι χάριν τὰ ζῷα. τὰ γὰρ ἐξ αὐτῶν συνεστηκότα, &c. οἷον ὁπλή τε ὅλη καὶ κέρας ὅλον μεμηχάνηται πρὸς τὴν σωτηρίαν ἑκάστοις. ἐν τούτῳ δὲ τῷ γένει καὶ ἡ τῶν ὀδόντων ἐστὶ φύσις, τοῖς μὲν ὑπάρχουσα πρὸς ἓν ἔργον, τὴν τροφῆς ἐργασίαν: τοῖς δὲ πρός τε τοῦτο καὶ πρὸς ἀλκήν, οἷον τοῖς καρχαρόδουσι, καὶ χαυλιόδουσι: id eſt, proxime autem ad oſſium naturam, quod ad tactum attinet,accedunt etiam tales partes,verbi gratia, vngues & vngulæ, tum ſolidæ, tum biſulcæ,& cornua, & roſtra auium. Omnia autem hæc præſidij gratia habent animantes. Quæ enim ex iis H conſtant,&c.verbi cauſa, vngula tota, & cornu totum, ad ſalutem cuiuſq; animalis à natura excogitatum & comparatum eſt.In hoc genere autem etiam dentes numerandi ſunt, aliis quidem attributi ad vnum munus obeundum,nempe ad cibum conficiendum: aliis & ad hoc,& ad prælium,vireiſque expromendas, vt iis animalibus & quibus ferrati,& quibus exſerti ſunt dentes. Eodem ferè pertinent quæ 1.cap. vbi de dentibus,& quæ 2.lib.3.vbi de cornibus, ſcripta ſunt: quæ,ne ſim longior,lectori relinquo ſuo loco, & apud auctorem ipſum legẽda, niſi quòd temperare mihi non potui quin aſcriberẽ quæ de Momo affert Ariſtoteles cap.illo 2. lib.3. naturã reprehendẽte quòd cornua tauris affinxiſſet in capite,nõ in humeris.ſic Ariſtoteles, Ὀρθῶς δὲ καὶ

A τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ποιῆσαι τὴν τῶν κεράτων φύσιν, ἀλλὰ μὴ καθάπερ ὁ αἰσώπου μῶμος διαμέμφεται τὸν ταῦρον, ὅτι οὐκ ἐπὶ τοῖς ὤμοις ἔχει τὰ κέρατα. ὅθεν τὰς πληγὰς ἐποίει ἂν ἰσχυροτάτας, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῦ ἀσθενεστάτου μέρους τῆς κεφαλῆς. οὐ γὰρ ὀξὺ βλέπων ὁ μῶμος ταῦτα ἐπετίμα. ὥσπερ γὰρ καὶ εἰ ἑτέρωθί που τοῦ σώματος κέρατα ἐπεφύκει, βλάβος ἂν παρεῖχε, καὶ ἄλλως οὐδὲν ὄντα χρήσιμα, κἂν ἐμπόδια τῶν ἔργων πολλοῖς ἦν: οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων πεφυκότα. οὐ γὰρ μόνον χρὴ σκοπεῖν πόθεν ἰσχυρότεραι αἱ πληγαὶ ἀλλὰ καὶ πόθεν πορρώτεραι, &c. id eſt, Rectè autem etiam in eo à natura prouiſum & conſultum eſt, quòd cornua in capite
B locarit, non vt Momus Æſopi volebat, qui taurũ improbabat, quòd non in humeris cornua habeat, vnde plagas incuſſiſſet acriores, ſed in infirmiſſima parte capitis. Nam cùm hæc reprehendebat, parum videbat. Quemadmodum enim ſi vel in quauis alia corporis parte cornua innata eſſent, oneri eſſent, damnúmque importarent, neque quicquam prodeſſent, multíſque operis functionibus impedimento eſſent: ſic & ſi in humeris eſſent à natura collocata. Non ſolùm enim videre oportet vnde plagæ acriores fiant, ſed etiam vndè longiores.

INTVS] non foris, ſed à natura inſitum.

SCEVÆ, &c.] ſignificat, hunc fuiſſe impium in parenteis, & matrem veneno necaſſe: venefi-
C cúmque, nõ ſicarium fuiſſe. Non admodum diſſimile eſt illud Ciceronis pro Scauro *Libertus patronum non occîdit, ſed duobus digitulis gulam obliſit.* Sceuæ (inquit) luxurioſo & perdito homini ſuam matrem crede, id eſt, committe, & permitte: manus quidem, & ferrum ab illa abſtinebit: ſed cicuta cum melle confuſa matrem necabit.

NIL FACIET SCEL. PIA DEXT.] pura quidem manus erit à ſanguine materno: ſed cicuta eam de medio tollet.

MALA] ἐπίθετον perpetuum. nulla enim cicuta bona eſt. ſic alibi *mala luſtra, mala ambitio, mali fures.* apud Hom. λευκοῖο γάλακτος.

TOLLET] necabit, occîdet. ſic Varro, *quis*
D *patrem decem annos natus tollet, niſi veneno?*

NE LONGVM FACIAM] ne ſim longior: vt paucis expediam. ſic loquitur M. Tull. lib. 1. de leg. *Non faciam longius: hunc enim pertinet, animal hoc prouidum, ſagax, multiplex, acutum, memor, plenũ rationis, & conſilij, præclara quadam ratione generatum eſſe à ſupremo deo.*

TRANQVILLA SENECT.] quæ optanda eſt, & à diis petenda: vt carmine ſæcul. poſt epod. *Dij ſenectuti placida quietem*, [*date*].

SEV MORS ATR. CIRCVMV. AL.] ſiue mors mihi impendet, atque imminet, iamiam aduentans. Alas affinxit morti ad ſignificandam eius celeritatem. atras autẽ appellauit, quia omnia, quæ ad inferos. & ad mortem pertinent, triſtia, iniucunda, & horribilia ſunt: cuiuſmodi ſunt & nigra, ſeu atra: quod ſæpe alibi notauimus. Contrà Oda 17. lib. 2. *volucrisque fati Tardauit alas.* E

FORS] fortuna. caue legas, *ſors.* & vide annot. ad illum locum ſat. 1. *Seu ratio dederit, ſeu ſors obiecerit.*

QVISQVIS ERIT VITÆ SCR. COL.] ordo eſt, quiſquis erit vitæ color, ſcribã. *vitæ colorem* intellige vitæ genus, condicionem viuendi, ſortem, perſonam. non enim vna eſt omnium hominum perſona, non idem vitæ color, nõ eadem ſpecies: aliúdq; vitæ genus eſt imperatoris, aliud oratoris: aliud negoriatoris, aliud poëtæ. rectè autem colorem appellauit, quia ſingulorum vitæ degendæ genera, plerumque tamquam colores F quidam, in nobis immutantur, neque quicquam ad animum pertinent: ſed ad corpus, aut fortunam. Quamuis autem ſua quemque natura ad certum vitæ genus fingere videatur: neque tamẽ ſemper in deligendo vitæ genere naturam ſequimur, & ſæpe, ad quam nos ætatis agendæ viam vel propinqui impulerint, vel fortuna, veluti tẽpeſtas quædam, detulerit, in ea conſtantiæ cauſa, repugnante natura, cogimur conſeneſcere, & ad extremũ vitæ ſpiritum permanere. epiſt. 17. *Omnis Ariſtippum decuit color, & ſtatus, & res.*

Ô PVER, VT SIS VITALIS, METVO] ô puer (inquit Trebatius) ne non ſis vitalis, metuo. nomen *vitalis* autem, id propriè ſignificat, quod ad vitam pertinet, quod vitã adiuuat, quod G vitæ vtile eſt. Lucret. lib. 3. *Eſt igitur calor, ac ventus vitalis in ipſo Corpore, qui nobis moribundos deſerit artus.* ibid. *mors omnia præſtat, Vitalem præter ſenſum, calidúmq; vaporem.* ibid. *Et caput abſciſſum calido, viuentéq; trunco, Seruat humi vultum vitalem, oculóſque patenteis, Donec relliquias animaï reddidit omneis.* & lib. 5. *Nudus humi iacet, infans, indigus omni Vitali auxilio.* & lib 6. *primùm multarum ſemina rerum Eſſe ſuprà docui, quæ ſint vitalia nobis.* M. Tullius lib. de nat. deor. 2. *ex quo intelligi debet, eam caloris naturam, vim in ſe habere vitalem, per omnem mundum pertinẽtem.* ibid. *& ceteris naturis omnibus ſalutarem impertit, & vitalem calorem.* Idem de diuination. lib. 1. *Luce ſerenanti vitalia lumina liquit.* quamquam legẽdum eſt eo loco, *vitai lumina liquit:* itàque edendum curauimus. Virg. Æneid. 1. H *Quiſquis es, haud (credo) inuiſus cæleſtibus auras Vitaleis carpis.* Plaut. in Pœnulo, *Iupiter, qui genus colis, aliſq; hominum, per quem Viuimus vitale æuum.* Interdum etiã vitale appellamus, quod vita præditum eſt, & viuax: vt Plaut. in Bacchid. *Da, ſi eſſe ſaluum vis me, aut vitalem tibi.* M. Tull. in Lælio ex Ennio, *Quis poteſt eſſe vita vitalis, vt ait Ennius, qui non in amici mutua beneuolentia conquieſcat?* & ita hoc loco ponitur ab Horat. itémq; in ſat. 7. huius lib. *ita, Dauus, amicum Mancipium domino, & frugi, quod ſit ſatis, hoc eſt, Vt vitale putes.*

MAIORVM NE QVIS AMICVS] ne quis gratioſus apud maiores, & potentiores viros, &c.

FRIGORE TE FERIAT] mortẽ tibi in-

A ferat: te de medio tollat. ſic Lucret. lib. 3. *& diſcedit in auras, Et gelidos artus in lethi frigore linquit.* Idem lib. 4. *namq; iacêret Æterno corpus perfuſum frigore lethi.* Virgil. lib. 9. Æn. *voluitur ille vomens calidum de pectore flumen Frigidus*, id eſt, moribundus, atq; adeò mortuus, vt explicat Nonius Marcell. Idē in diris. *Et calor infuſo decedit frigore mortis.* Idem lib. 4. Æn. *Et cum frigida mors anima ſeduxerit artus.* Horat. Od. 8. lib. 2. *gelidáque diuos Morte carenteis.* Itaque docet Varro lib. 4. de ling. Lat. *ignem à naſcendo dictum, quòd hinc naſcitur, quicquid naſcitur: ideóque calet: vt, qui denaſcitur, ignem amittit, & frigeſcit.*

QVID? CVM EST LVCIL. AVSVS, &c.] Quid? (inquit Horat.) cùm Lucilius primus auſus eſt ſatyras ſcribere?

DETRAHERE ET PELL. NITID. Q.] & cùm auſus eſt ea integumenta detrahere,
B quibus quiſque ſua flagitia, ſuámque turpitudinem regeret, ac celaret? auſus eſt omnia, aut plurima improborum peccata nudare, & in publico quodam modo proponere? ſic epiſt. 16. lib. 1. *ſpecioſum pelle decora.*

CEDERET] incederet. ſic Plautus. *Vt tranſuerſus, non prouerſus cedit, quaſi cancer ſolet.* citat Varro lib. 6. de ling. Lat.

INTRORSVM TVRPIS] epiſt. ad Quinctiū lib. 1. *Introrſum turpem, ſpecioſum pelle decora.*

AVT, QVI DVXIT AB] P. Scipio Afri-
C canus poſterior, qui Karthaginem deleuit. Od. 8. lib. 4. *Non incendia Karthaginis impia, Eius, qui domita nomen ab Africa Lucratus rediit, clarius indicant Laudes, quàm Calabra Pierides.*

INGENIO OFFENSI?] num ingenio Lucillij offenſi, ſubintell. ſunt?

FAMOSÍSQVE LVPO COOP.] & num doluere ob Rutilium Lupum famoſis verſibus conſciſſum? exſtant Lucilij verſus non integri apud M. Tull. lib. 1. de nat. Deor. in quibus hic Lupus, & aliquot alij commemorantur. M. Tull. *Quid de ſacrilegis, quid de impiis, periuriſq. dicemus? Tubulus ſi Lucius umquā, Si Lupus, aut Carbo, aut Neptuni filius, vt ait Lucilius, putaſſet eſſe Deos: tam periurus, aut tam impius fuiſſet?*

D POPVLV'MQVE TRIBVTVM] per populum tributum, plebem infimam, &, vt M. Tullius ſæpe nominat, vrbanā, ſignificat. erāt enim tribus vrbanæ omnium infimæ, & longè minus boneſtæ, quàm ruſticæ. Itaque in eas coniecti fuerunt à Gracchorum patre libertini, vt ſcribit M. Tull. lib. 1. de orat. ad Q. Fr. Denique tributum populum hîc dicit, quem in epiſt. 7. lib. 1. *tunicatum popellum. Vilia vendētem tunicato ſcruta popello.* Sic autem eſſe legendum peruincūt plerique codices manu ſcr. in aliis eſt *tributim*: quæ ſcriptura tamen ferri poteſt.

SCILICET VNI ÆQVVS] ſcilicet vni virtuti placatus, æquabilis, atque amicus: nō iratus, neque offenſus: ſed propitius, & ad fauendū propenſus. vide annot. ad Od. 3. lib. 2.

A' VVLGO, ET SCENA] à ſcena, id eſt, E
à luce forenſi, ab oculis ciuium, à conſpectu populi, & multitudinis. tralatio eſt à ludis ſcenicis. ſic loquitur M. Tull. oratione pro Plancio: *Omitto illa, quæ ſi minus in ſcena ſunt, at certè cùm ſunt prolata, laudantur.* ſic enim hunc locum emēdaui ex auctoritate librorum manu ſcr. qui ſic legebatur in vulgatis, *quæ ſi minus neceſſaria ſunt, &c.*

VIRT. SCIP. ET MITIS SAP. LÆL.] id eſt, Scipio, & Lælius: περίφρασις: quod genus ſuprà annotauimus ad Od. 5. lib. 3. Priſcian. lib. 2. ſcribit dicendum fuiſſe *Scipionida*. Vſus tamē eſt eadem voce & Lucilius. *Cornelius Publius noſter Scipiadas dicto, &c.* & Lucretius lib. 3. *Scipiades belli fulmen, Karthaginis horror.* ſuprà iterū Horat. *Scipiadam vt ſapiens Lucilius.*

DISCINCTI] cur non dixit *diſcincta*? quia F
per virtutem Scipionis, & ſapientiam Lælij, Scipio, & Lælius ſignificantur, vt diximus. ſic Homerus ὀδ. λ. Ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ Θηβαίου Τειρεσιάο Χρύσεον σκῆπτρον ἔχων. id eſt, Venit autem poſtea Tireſiæ anima aureum ſceptrum tenens. & ἰλ. μ. Ἐλθὼν γάρ ῥ' ἐκάκωσε βίη ἡρακληείη: id eſt, Virtus enim Herculea profectus Pylios infeſtos habuit, ac diuexauit. quibus locis videbatur dicendum ἔχουσα, & ἐλθοῦσα. & Eurip. apud Stobæū, Ἴδοιμι δ' αὐτῶν ἔκγον' ἄρρεν' ἀρρένων, Πρῶτον μὲν εἶδος ἄξιος τυραννίδος. videbatur dicendum ἄρρενα ἄξια. ſic M. Tull. o- G
rat. pro Sextio. *duo importuna prodigia, quos egeſtas, quos æris alieni magnitudo, &c. tribuno pl. conſtrictos addixerat.* diſcinctus hoc loco non ponitur in vitio, vt Ode 1. epod. *Diſcinctus aut perdam vt nepos*: ſed ad animi laxamentum, ac remiſſionem dumtaxat pertinet, vt ibidem docuimus. *diſcincti* igitur valet hoc loco idem, quod remiſſi, ac relaxati: animo à rebus ſeriis, & à reip. curis ſoluto: omni ſeueritate poſita.

DONEC] interea dum, vel tantiſper dum, vt Od. 9. lib. 3. *Donec gratus eram tibi.*

DECOQV. OLVS] ex apparatu, qualis eſſet eorum cena ſignificat, nempe frugi, miniméque ſumtuoſa. vide quæ annotata ſunt ad illum locū *lachaniq. catinum.* ſat. 6. lib. 1. *ſoliti* autem ſubin- H
tell. erant.

QVAMVIS INFRA LVCILI C. ING.] quamuis & cenſu, & ingenio Lucilio inferior. fuit autem Lucilius honeſto loco natus, nempe familia equeſtri.

CVM MAGNIS VIXISSE] ſic infrà epiſt. vlt. lib. 1. *Me primis vrbis belli placuiſſe, domiq.*

ET FRAGILI QVÆR. ILL. D.] allegoria eſt. ſignificat autem, inuidis, qui conabātur eum, obtrectando, & clanculum mordendo, in crimen vocare, ſuæ vitæ integritatem, caſtitatē, & innocentiam reſponſuram, ac reſtitutam. ducta allegoria eſt à dente, qui res teneras, molleis ac fragileis perfringere, & comminuere poteſt: duras & ſolidas nō poteſt. vtitur alia quidem ſimilitudine M. Tull. orat. pro Roſcio Com. in ea-

dem

A dem re: ſed non minus apta, his verbis, *Nónne, vt ignis in aquam coniectus continuò reſtinguitur, & refrigeratur: ſic referuens falſum crimen in puriſſimam, & caſtiſſimam vitam collatum, ſtatim concidit & exſtinguitur?*

OFFENDET SOLIDO.] in ſolidum incurret, ita vt lædatur potius, quàm lædat.

EQVID. NIHIL HIC DIFFIND. POSSVM] ita reperi ſcriptum in vno cod. Vatic. & Torneſ. vno Nicotiano. non, vt habent vulgati libri, *diffingere*. Et ſanè hanc (quam dico) ſcripturam agnoſcere videtur ſiue Acro, ſiue Porphyrio. *diffindere* autem verbum eſt antiqui iuris ciuilis, quod valet differre, quamquam nonnulli B malunt dici *diffundere*: à quibus diſſentio. Verba ſunt hæc ex lege ſecunda Numæ Pōpilij: *Si quid horum fuit vitium iudici, arbitróve, reóve, is dies diffiſſus eſto*. T. Liuius lib. 9. *atque ei legem Curiatam de imperio ferenti, triſte omen diem diffidit*. Aul. Gellius lib. 14. cap. 2. *Atque in dierū quidem diffiſſionibus, &c.* vbi vulgò legitur *rerum diffuſionibus*.

SED TAMEN VT MON.] hæc pertinent ad verſum, qui ſtatim ſequitur, *Si mala cond.* hoc ſenſu: ſed tamen, vt cautior ſis, idq; à me monitus, ne fortè ignorantia legum te in fraudem impellat: ſiquis in aliquem famoſa carmina ſcripſerit, datur in eum actio, & pœna eſt in eum lege ſancita. M. Tull. lib. 4. Tuſcul. *quamquam id quidem etiam XII. tabulæ declarant, condi iam tum ſo-* C *litum eſſe carmen: quod ne liceret fieri ad alterius iniuriam, leges ſanxerunt*. idem lib. 4. de rep. *Noſtræ cōtrà XII. tabulæ cùm perpaucas res capite ſanxiſſent, in his hanc quoque ſanciendam putauerunt, ſiquis actitauiſſet, ſiue carmen condidiſſet, quod infamiam afferret, flagitiúmve alteri, præclarè. Iudiciis enim, ac magiſtratuum diſceptationibus legitimis propoſitam vitā, non poëtarum ingeniis habere debemus, nec probrū audire, niſi ea lege, vt reſpondere liceat, & iudicio defendere*. ſic epiſt. ad Auguſt. *quin etiam lex, Pœnáque lata, malo quæ nollet carmine quemquam Deſcribi*.

SANCTAR. INSC. LEG.] ſanctæ leges dicuntur, quæ aliquid iubent, aut vetant pœna irrogata, & ſancita, ſiquis ſecus faciat. *inſcitia legū*, D id eſt, inſcientia, ſeu ignorantia legum. ſic loquitur infrà ſat. prox. in extr. *aut vafri inſcitia iuris*. & ſat. 3. eiuſd. lib. *& quæcumque inſcitia veri Cæcum agit*. & epiſt. 3. lib. 1. *ſeu rerum inſcitia vexat*. niſi fortè in his omnibus locis legendū eſt, *inſcientia*, vt *inſcietia* ſit quattuor ſyllabarū, per συνίζησιν, quod item fieri in aliis vocibus alibi indicauimus, verbi gratia, in *Vindemiator*. ſat. 7. lib. 1. in *Luſciniæ*. ſat. 3. huius lib. & ſimilibus.

IVS EST, IVDICIVMQVE] lex lata eſt, & actio in eum datur.

ESTO] demus ita eſſe, (inquit Horat.) videlicet pœnam eſſe conſtitutam in eum, qui mala in quempiam carmina ſcripſerit: ſed ſi quis bona ſcripſerit, laudatur iudice Cæſare, ambiguum ineſt in voce *mala*. Trebatius enim *mala* accipit famoſa: Horat. autem indocta, atque incondita, ſeu male nata. E

OPPROBRIIS] quidam libri veteres habēt, *Opprobrio*: in his Morellianus, & Clericanus, & Ruſſardinus vnus.

LATRAVERIT] ſic reperi ſcriptum in ſeptem codicibus calamo exaratis: trib. Vatic. & Iann. Nicot. Ruſſ. Cleric. vnus Vat. & Faërn. & quidam alij habent *lacerauerit*. ego priorem ſcripturam ſecutus ſum, quia à pluribus libris comprobatur. placet mihi tamen & altera, *lacerauerit*: cui ex aduerſo reſpondet nomen *integer*: hoc modo, lacerauerit homines improbos, ideóque lacerādos, cùm ipſe ſit integer, id eſt, innocens, & caſtus. Præterea M. Tull. Philipp. 11. ita loquitur, *verborum contumeliis lacerare*. niſi quis dicat F *lacerare*, grauius eſſe, quàm *latrare*: & hoc huic loco conuenire: illud non conuenire. Hæc autem *ſi quis oppr. dign. lac.* & reliqua, quæ ſequuntur, videntur dici à Trebatio, hoc modo, ſi quis improbum, impudicum, periurum, atq; impium latrauerit, ſeu lacerauerit, cùm ſit ipſe purus, & innocens, leges ipſe XII. tabularum riſu diſſoluentur, & pœnam remittent: tu autem omni moleſtia liberatus, abibis: tu miſſus fies: tu abſoluêris. Ego ſuſpicatus ſum aliquando, etiam ſuperiora illa verba, *ſed bona ſi quis, &c.* eſſe Trebatij, continentémque iam eſſe, & perpetuam Trebatij ad extremum orationem, vt aduerſentur ſcilicet illis, *ſi mala condiderit*. alij omnia volūt eſſe Horatij. G

TABVLÆ] id eſt, vel ipſæ leges riſu diſſolutæ ſupplicium remittent, vel ipſi iudices, qui ſunt legum cuſtodes, atque adeò leges loquētes, effuſè ridebunt ob carmina abs te in quempiam opprobriis dignum ſcripta.

SATYRA 2.

QVÆ virtus, & quanta, boni, ſit viuere paruo:
(Nec meus hic ſermo eſt: ſed, quem præcepit Ofellus
Ruſticus, abnormis ſapiēs, craſſáq; Minerua:) H
Diſcite nō inter lances, menſáſque nitenteis,
Cùm ſtupet inſanis acies fulgoribus, & cùm
Acclinis falſis animus, meliora recuſat:
Verùm hîc impranſi mecum diſquirite. cur hoc?
Dicā ſi potero. malè verum examinat omnis
Corruptus iudex. léporem ſectatus, equóve
Laſſus ab indomito: vel, ſi Romana fatigat
Militia aſſuetum græcari, ſeu pila velox,
Molliter auſterum ſtudio fallente laborem,
Seu te diſcus agit: pete cedentem aëra diſco.

A *Cùm labor extuderit faſtidia: ſiccus, inanis*
Sperne cibum vilem: niſi Hymettia mella
Falerno
Ne biberis diluta. foris eſt promus: & atrũ
Defendens piſceis hiemat mare. cũ ſale panis
Latrantem ſtomachum benè leniet. vnde pu-
tas, aut
Quî partum? non in caro nidore voluptas
Sũma, ſed in te ipſo eſt. tu pulmẽtaria quære
Sudando. pinguem vitiis, albúmq;, nec oſtrea,
Nec ſcarus, aut poterit peregrina iuuare
lagois.
Vix tamen eripiam, poſito pauone, velis quin
B *Hoc potius, quàm gallina tergêre palatum,*
Corruptus vanis rerum: quia veneat auro
Rara auis: & picta pandat ſpectacula cauda:
Tanquam ad rem attineat quicquam. num
veſceris iſta, (idem?
Quam laudas, pluma? cocto num adeſt honor
Carne tamen quamuis diſtat nihil: hac ma-
gis illa,
C *Imparibus formis deceptum te patet. eſto,*
Vnde datum ſentis, lupus hic, Tiberinus,
an alto
Captus hiet? ponteîsne inter iactatus, an amnis
Oſtia ſub Tuſci? laudas inſane trilibrem
Mullum: in ſingula quem minuas pulmen-
ta, neceſſe eſt.
Ducit te ſpecies, video. quò pertinet ergo
Proceros odiſſe lupos? quia ſcilicet illis
Maiorem natura modum dedit: his breue
D *pondus.*
Ieiunus raro ſtomachus vulgaria temnit.
Porrectum magno magnum ſpectare catino
Vellẽ, ait harpyiis gula digna rapacibus. at vos
Præſentes Auſtri coquite horum obſonia:
quamquam
Pûtet aper, rhombúsque recens, mala copia
quando
Ægrum ſollicitat ſtomachum: cùm rapula
plenus, (abacta
Atq; acidas mauult inulas. nec dum omnis
Pauperies epulis regum. nam vilibus ouis,
Nigrísq; eſt oleis hodie locus. haud ita pridẽ E
GalloniI præconis erat acipenſere menſa
Infamis. quid? tum rhombos minus æquor
alebat?
Tutus erat rhombus, tutóque ciconia nido:
Donec vos auctor docuit prætorius. ergo
Si quis nunc mergos ſuaueis edixerit aſſos:
Parebit praui docilis Romana iuuentus.
Sordidus à tenui victu diſtabit, Ofello
Iudice. nam fruſtra vitium vitaueris illud,
Si te aliò prauum detorſeris. Auidienus,
Cui Canis ex vero dictũ cognomen adhæret: F
Quinquenneis oleas eſt, & ſilueſtria corna:
Ac, niſi mutatũ, parcit defundere vinũ: &,
Cuius odorem olei nequeas perferre (licebit
Ille repotia, nataleis, aliósve dierum
Feſtos albatus celebret) cornu ipſe bilibri
Caulibus inſtillat, veteris non parcus aceti.
Quali igitur victu ſapiens vtetur? & horum
Vtrum imitabitur? hâc vrget lupus, hâc ca-
nis, aiunt. G
Mundus erit, qui non offendet ſordibus: atq;
In neutrã partẽ cultus miſer. hic neq; ſeruis,
AlbucI ſenis exemplo, dum munia didit,
Sæuus erit: neque ſic, vt ſimplex Næuius,
vnctam
Conuiuis præbebit aquam. vitium hoc quo-
que magnum.
Accipe nũc, uictus tenuis quæ, quãtáq; ſecũ
Afferat: in primis ualeas benè. nam, uariæ res
Vt noceãt homini, credas, memor illius eſcæ,
Quæ ſimplex olim tibi ſederit. at, ſimul aſſis H
Miſcueris elixa: ſimul conchylia turdis:
Dulcia ſe in bilem vertent: ſtomachóque tu-
multum
Lenta feret pituita. vides, vt pallidus omnis
Cena deſurgat dubia? quin corpus onuſtum
Heſternis vitiis animum quoque prægrauat
vnà:
Atque affligit humo diuinæ particulã auræ:
Alter, vbi dicto citiùs curata ſopori
Membra dedit: vegetus præſcripta ad mu-
nia ſurgit.

Hic

A *Hic tamen ad melius poterit tranſcurrere quondam:*
Siue diem feſtum rediens aduexerit annus:
Seu recreare volet tenuatum corpus: vbique
Accedent anni,& tractari mollius ætas
Imbecilla volet. tibi quidnã accedet ad iſtam,
Quã puer,& validus præſumis,mollitiẽ,ſeu
Dura valetudo inciderit,ſeu tarda ſenectus?
Rancidum aprum antiqui laudabant: non, quia naſus
Illis nullus erat:ſed,credo,hac mente, quòd hoſpes
Tardius aduẽniẽs,vitiatum cõmodiùs,quàm
B *Integrũ edax dominus conſumeret. hos vtinam inter*
Heroas natum tellus me prima tuliſſet.
Das aliquid famæ,quæ carmine gratior aurẽ
Occupat humanã?grandes rhombi,patinæq;
Grande ferunt unà cũ damno dedecus.adde
Iratum patruum,uicinos,te tibi iniquum,
Et fruſtra mortis cupidũ, cùm deerit egenti
As,laquei pretium.iure,inquis,Traſius iſtis
Iurgatur uerbis.ego uectigalia magna,
C *Diuitiáſque habeo tribus amplas regibus. ergo,*
Quod ſuperat,non eſt, meliùs quò inſumere poſſis?
Cur eget indignus quiſquã te diuite?quare
Templa ruunt antiqua deûm?cur, improbe, caræ
Non aliquid patriæ tanto emetiris aceruo?
Vni nimirum rectè tibi ſemper erunt res?
O magnus poſthac inimicis riſus.uterne
Ad caſus dubios fidet ſibi certius:hic,qui
D *Pluribus aſſuerit mẽtẽ, corpúſque ſuperbũ:*
An,qui cõtẽtus paruo, metuẽnſque futuri,
In pace,vt ſapiens,aptarit idonea bello?
Quo magis his credas:puer hunc ego paruus Ofellum
Integris opibus nôui non latiùs vſum,
Quàm nunc acciſis. videas metato in agello,
Cum pecore,& natis fortẽ mercede colonũ,
Non ego,narrãtem,temere edi luce profeſta
Quicquam, præter olus fumoſæ cum pede pernæ. E
Ac,mihi ſeu lõgũ poſt tẽpus venerat hoſpes,
Siue operum vacuo gratus cõuiua per imbrẽ
Vicinus:bene erat,non piſcibus vrbe petitis,
Sed pullo,atque hædo:tum penſilis vua ſecundas,
Et nux ornabat menſas,cum duplice ficu.
Poſt hoc ludus erat cuppa potare magiſtra:
Ac venerata Ceres, vti culmo ſurgeret alto,
Explicuit vino contractæ ſeria frontis.
Sæuiat,atq; nouos moueat fortuna tumultus: F
Quantum hinc imminuet? quanto aut ego parciùs,aut vos
O pueri nituiſtis,vt huc nouus incola venit?
Nam propriæ telluris herũ natura neq; illũ,
Nec me, nec quemquam ſtatuit. nos expulit ille:
Illum aut nequities,aut vafri inſcitia iuris.
Poſtremò expellet certè viuacior heres.
Nunc ager Vmbreni ſub nomine, nuper Ofelli G
Dictus,erit nulli proprius:ſed cedet in vſum
Nunc mihi,nunc alij.quocirca viuite fortes:
Fortiáque aduerſis opponite pectora rebus.

QVÆ VIRTVS] hæc ſatyra ſub Ofelli perſona luxurioſos vrbanè reprehẽdit atque obiurgat.

BONI] in tribus Vatic.cod.& Faër.& Torn. ſcriptum reperitur *boni*,vt ſit vocãdi caſus, quos ſecutus ſum.

VIVERE PARVO] ſic Tibull.eleg.1.lib.1. *contentus viuere paruo.* H

NEC M. HIC SERMO, &c.] hi duo verſus,qui deinceps ſequuntur, includendi ſunt interpoſitionis nota.

PRÆCEPIT] præſcripſit, docuit, præmonſtrauit.hoc enim ſignificat verbum *præcipere*, nõ id,quod vulgus putat.

ABNORMIS SAPIENS] hæc duo coniunctè ſunt legenda,*ſapiens abnormis*,id eſt,qui ſapiẽs quidem eſt, ſed non ad iſtorum philoſophorum normam.ſic M.Tull.in Lælio, *Numquam ego dicã C.Fabricium,M'. Curium,T.Coruncanium,quos ſapiẽteis noſtri maiores iudicabant, ad iſtorũ normam fuiſſe ſapienteis.* *abnormis* autem excudendum curaui,ſecutus auctoritatem quinque codicum veterum.

CRASSA' QVE MINERVA] & ſapiens craſſa Minerua.i.nõ politus, neque excultus do-

A ctrina, ſed factus natura: non productus è ſchola, ſed ex caula. in Priapeiis, *Simplicius multo eſt, da, verbum turpe Latinè Dicere. quid faciam? craſſa Minerua mea eſt.* M. Tull. in Lælio, *Agamus igitur, vt aiunt, pingui Minerua.*

NITENTEIS] λιπαρὰς, pingueis, vnctas, opiparas.

CVM STVP. INSAN. ACIES FVLG.] id eſt, cùm oculorum acies epularum, & deliciarum, & vaſorum pretioſorum ſplendore obtuſa eſt. allegoria eſt. nam per aciem oculorum, quæ nimio ſplendore præſtinguitur, iudicium rationis ſignificat obtuſum, & corruptum luxu, & voluptatibus.

B INSANIS.] ab effectu. quia animum ſpoliant ſanitate.

ACCLINIS] propenſus ad aſſentiendũ falſis propterea, quòd corpus multo cibo, multáq; potione completum eſt: quod cùm áccidit, minus expeditè ſuo munere mens fungi poteſt. *acclinis* legendum eſſe, non *acclinis* peruincunt omnes codices veteres & Vaticani, & alij nullo excepto. *acclinis* autem ſignificat incumbentem, & propenſum. quo nomine vtitur Virg. lib. 10. Æn. *Vulnera ſiccabat Lymphis, corpúsque leuabat Arboris acclinis trunco.* quo loco tamen in lib. vulgatis legitur mendosè *acclinis*. hinc verbum acclino & acclinatus. Cæſ. lib. 6. de bello Gallico, *huc cùm ſe conſuetudine acclinauerint, &c.* & ſup. *atq; ita paullum modò acclinata quietem capiunt.* Atque hæc o-
C mnia Adr. Turnebus cùm probaſſet, quadriennio poſt in cap. 19. lib. 3. Aduerſ. retulit.

IMPRANSI] ſicci, ieiuni. epiſt. ad Nummonium Vall. lib. 1. *impranſus non qui ciuem dignoſceret hoſte.* & infr. ſat. prox. *impranſi correptus voce magiſtri.*

MALE VERVM EXAM. O. C.] corruptus autem eſt animus hominis vino, cibóq; conferti, & ſaturi: Itaq; expeditè verũ à falſo diſtinguere non poteſt. huc pertinent, quæ ſcribit Ariſtot. περὶ ἐνυπνίων. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐν ὀργαῖς, καὶ πάσαις ἐπιθυμίαις εὐαπάτητοι γίνονται πάντες, καὶ μᾶλλον, ὅσῳ ἂν μᾶλλον ἐν τοῖς πάθεσιν ὦσι. id eſt, eodem autẽ modo & in iris, & in omnibus cupiditatibus facilè decipi poſ-
D ſunt omnes, tantóq; magis, quãto magis in perturbationibus ſint.

LEPOREM SECTATVS, EQVÓVE, &c.] huius loci hæc ſententia eſt. qui labore corpus exercuit, ſumtuoſas epulas non deſiderat: ſed tenuiſſimo apparatu, & quolibet cibo ſibi appoſito contentus eſt. notum eſt illud Hippocratis ὁ πόνος σίτου ἡγείσθω. labor cibum antecedat. & Cyrus apud Xenoph. libro ſecũdo ἀπομνημ. curã adhibebat, ne vmquã ſui ad prandium, aut cenam ἀνίδρωτοι, i. ſine ſudore venirẽt. & Hippolytus ille apud Eurip. ait, redeuntibus è venatione, plenas menſas eſſe iucundas: ſignificans, opinor, exercitatione, & labore corporis cibi cupiditatem excitari. verba Eurip. ſunt hæc, Σῖτον μέλεσθαι· τερπνὸν ἐκ κυναγίας Τράπεζα πλή- E
ρης. enumerat autẽ hoc loco Horatius quattuor exercitationis genera, venationem, equitationem ludum pilæ, diſci iactum: quorum duo ſuperiora, Romana: poſteriora, Græca ſunt.

VEL SI ROM. FAT.] id eſt, vel ſi Romana exercitatio te aſſuetum pila ludere, & diſſcum iácere, qui ſunt ludi in Græcia vſitati, fatigat, id eſt, delaſſat, & nimio labore conficit: & iccirco ab ea refugis, atque abhorres: ſiue pilæ ludo delectaris, in quo ſtudium ludendi ſenſum laboris adimit: ſubint. lude pila. ſiue diſci iactu duceris, iace diſcũ: & cùm labor expulerit faſtidia, cibíque appetitionem excitarit, tum tu mihi aſpernare cibum vilem, & tenuem victũ, & vul- F
garem, paruúmq; apparatum: quaſi dicat, nõ facies: ſed primo quoque cibo, & forte oblato cõtentus eris. fatigare, id eſt, valde exercere, & delaſſare. ſic Virg. Georg. 3. *Sæpe etiam curſu quatiũt & ſole fatigãt.* & Æneid. 1. *vel qualis equos Threiſſa fatigat Harpalyce.* Per Romanam militiam autem equitationem & venationem ſignificat: quæ duæ exercitationes valde ſunt laborioſæ, miniméque molles, vt Græcorum. ſic Oda 24. lib. 3. *neſcit equo rudis Hærere ingenuus puer: Venaríque timet, ludere doctior, Seu Græco iubeas trocho, Seu malis vetita legibus alea.*

GRÆCARI] Græcari interdum valet intẽperantius potare, Græcorum more bibere. M. Tull. Verr. 3. *Fit ſermo inter eos, & inuitatio, vt Græcorum more biberetur.* Plautus Moſtell. *Dies,* G
noctéiſque bibite: pergræcamini, Amicas emite liberate, paſcite Paraſitos, obſonate pollucibiliter. Idẽ Bacchid. *atque id pollicetur, ſe daturũ aurum mihi: Quod dem ſcortis, quódque in luſtris comedim, & congræcem pater.* ſed hic Græcari poſuit, pro Græcos ludos ludere, ſeu Græcis ludis exerceri. Græci autem ludi ſunt, pila & diſcus.

MOLL. AVSTERVM STVD. FALL.] id eſt, ſtudio pilæ obliuionem quandam, & ἀναισθησίας laboris afferente. non enim ſentitur labor ab eo, qui pila ludit, propter eam, quam ex luſione percipit, voluptatem. Totus autem hic locus videtur claudicare. nã primùm in his ver- H
bis: *ſeu pila velox,* ſubintelligendum, ſeu ſumendum ἀπὸ τοῦ κοινοῦ te agit: Deinde, poſt hũc verſum *Molliter auſterum ſtudio fall. lab.* ſubintelligẽdũ *Lude pila*: vt reſpõdeat ei, quod ſequitur, *pete cedentem aëra diſco.* Quòd ſi pro *Molliter*, poſuiſſet Horatius, *Lude pila*: & facilior eſſet huius loci explicatio, & mollius curreret ſentẽtia, neque quicquam ſubintelligendum, aut ſupplendum eſſet. Neque verò mihi ſoli hic locus ſcrupoſus viſus eſt, verùm etiam doctiſsimo cuidam, eidémque optimo viro: qui putabat legẽdum, vel *Mollito auſterum ſt. f. l.* vel *Molire auſterum ſtudio fallente laborem.* quam poſteriorem coniecturam magis probarem. ſentẽtia autem & huius, & illius ſuperioris verſus plana eſt. volebat enim ille hoc intelligi per illum, *Mollito auſterum, &c. pila ludito*: quia

qui

A qui pila ludit,laborem exercitationis mollē reddit ſtudio ludendi,quod laborem fallit.ex poſteriore autem eandem ſententiam eliciebat, ſed alia ratione.nam qui pila ludit, laborem molitur, id eſt laborem ſuſcipit grauem illum quidē, ſed quem ſtudium ludendi fallit & obſcurat.Molire igitur laborem auſterum ſtudio fallente cum ipſum laborem,id eſt, ludo pilæ.

CEDENTEM] cedit enim aër corporibus, præſertim grauioribus.

CVM LABOR EXTVDERIT] id eſt, depulerit nauſeam, quæ ex ſatietate, & crapula naſcebatur,famémq; irritarit,ac prouocarit.vſus eſt Virg.hoc verbo paullo aliter Georg.1. *Vt varias vſus meditando extunderet arteis*. vbi tamē nōnulli legi volunt, *excuderet*.

SPERNE CIBVM VILEM] verbū *ſperne* pertinet ad illa ſuperiora, *léporem ſectatus, equóve, &c.* & ineſt ī his verbis *εἰρωνεία*, hoc modo, cùm

B venatu, equitatione,pilæ luſione, diſco te exercueris,ac fatigaris,cibiq; faſtidium depuleris, tū tu,ſodes, ſperne tenuem apparatum, & nega te biburum, niſi tibi vinum Falernum melle mitigatum miniſtretur. quod ſimile eſt, vt ſi dicar, numquam tu hoc facturus es, immò viliſſimum quemque cibum auidiſſimè voraturus, & quodlibet vinum, atque adeò aquam,ſi vinum deſit, æquiſſimo animo biburus. ad hanc ſententiam pertinet id,quod Dionyſio tyrāno reſpondit cocus quidam Lacedæmonius. *Cùm cenaſſet ille in Phiditiis, negarétque ſe iure nigro neſcio quo delectatum,quod erat caput cenæ:tum is,qui illa coxerat,minimè mirū (inquit:) condimenta enim defuerunt. Quæ*

C *tandem, inquit ille? labor in venatu,ſudor,curſus ab Eurota,fames,ſitis:his enim rebus Lacedæmoniorum epulæ condiuntur.* hæc M. Tull. Tuſcul.lib.5. eōdē illud Varronis de liberis educādis ex Nonio, *vel maximè illic didici, & ſitienti videri aquā, mulſum: & eſurienti,panem cibarium,ſiligineum: & exercitato ſomnum ſuauem.* quem locū ſic reſtituit Muretus.

NISI HYMETTIA MELLA FAL.] ne biberis, ne quicquam bibito, niſi vinum Falernum melle conditum. Erat autem Falernum aliquanto auſterius. iccircò melle admiſto leniri ſolitum erat.Virg.Georg.4. *Dulcia mella premes, nec tantùm dulcia, quantum Et liquida, & durum Bacchi domitura ſaporem.* Hymettia mella à mōte

D Hymetto in Attica. Od.6.lib. 2. *vbi non Hymetto Mella decedunt.*

FORIS EST PROMVS] is,qui dapes, & vinum promit,non eſt domi:tempeſtas ad piſcādum non eſt idonea.Tu igitur eſuriēs, & ſitiens, neque,dum promus redeat: neque, dum ex longinquo, & concitato mari tibi piſces afferātur, exſpectabis:ſed pane,& ſale famem ſedabis. ſal autem pauperum eſt condimentum,vt ſuprà diximus ad Odam 15.lib.2. Perſæ verò nihil ad panem adhibebant præter naſturtium. Promus dictus eſt à promendo,vt condus à condēdo: quibus duabus vocibus vtitur Plautus. E

LATRANTEM STOM. E. L.] ſal cum pane ſtomachum latrantem,id eſt,inanem,& iccirco quaſi latrando poſcentem cibum, bene leniet,& iratum placabit.ſic enim loquitur ſat.vlt. huius lib. *Quæ prima iratum ventrē placauerit eſca.* Latrare autem etiam apud Lucret.poſcere ſignificat princip.lib. ſecun. *Nil aliud ſibi naturam latrare,&c.*

VNDE PVTAS, AVT QVI P.] vnde putas hanc in tam tenui, & vili cibo, naſci voluptatem?

NON IN CARO NID.] id eſt,nō in carorū obſoniorum nidore, ſiue carnes ſint, ſiue piſces, &c. eò dico quòd in quibuſdam libris ſcriptum eſt, *in carnis nidore.* F

TV PVLMENTAR. QVÆRE SVD.] id eſt,ſuda prius, quàm pranſum,aut cenatum eas, & pulmentaria nō magnopere deſiderabis.Nam ei,qui ſudauerit,famémq; labore prouocarit, faſtidio depulſo,cibus quantumuis tenuis,ac vilis, erit quouis pulmento ſuauior: vt Ptolemæo panis in caſa quadam datus comitibus eū non conſecutis: & aqua etiam impura ſitienti vino præſtantiſſimo erit dulcior, vt Dario: qui in fuga cùm aquam turbidam, & cadaueribus inquinatam bibiſſet, negauit ſe vmquam bibiſſe iucundius.Rectè igitur Cyrus: de quo ſic Xenoph. *ἀπομν. βιβ. β. ἐπεμέλετο δὲ καὶ τοῦδε ὁ Κῦρος, ὅπως μήποτε ἀνίδρωτοι γενόμενοι ἐπὶ τὸ ἄριστον,* G *καὶ τὸ δεῖπνον εἰσίοιεν.* quæ verba paullo antè interpretati ſumus.Pulmēta à pulte dicta ſunt:qua voce etiā vſus eſt epiſt.ad Loll.2.lib.1. *Cenes vt pariter pulmenta laboribus emta.* Siue autē ſola puls, ſiue quid aliud cum pulte permiſtum ſit, pulmētum rectè dici poteſt, teſte Iſidoro. Erat autem puls,Romanus & Italus cibus,vt polēta Græcus.

PINGVEM VITIIS] obeſum,vitioſo, & graui abdomine oneratum.

ALBV'MQVE] pallidum,vt infrà eadem ſat. *vides vt pallidus omnis Cena deſurgat dubia?* vel,vt alij volunt, *ἀργὸν*, tardum, aut pigrum, vt Od.2. lib.2. *& aquoſus albo Corpore languor.*

OSTREA] *συναίρεσις* eſt in nomine *oſtrea*,vt H ſuprà admonuimus. oſtrea autem loco & tēpore inter ſe diſtinguuntur.ea enim ſunt optima,quæ & in mari,& vere,aut ſub æſtatem capiuntur, vt docet Athen.lib.3.

NEC SCARVS] de Scaro ſic Athen.lib.8. *ὁ δὲ σκάρος ἁπαλόσαρκος, ψαθυρός, γλυκὺς, κοῦφος, εὔπεπτος, εὐανάδοτος, εὐκοίλιος.* quæ verba ſuprà ſumus interpretati ad Od.2.epod. Quàm rarus autem,& carus Romæ fuerit hic piſcis, ex Macrobio cognoſces lib.3.cap.16.

LAGOÏS] leporem Græci *λαγωὸν*, ſeu *λαγῶ* nominant, à cuius ſimilitudine piſcis quidā hoc nomine appellatus eſt.

VIX TAMEN ERIPIAM, &c.] vix tamen expugnabo,vt non malis pauone appoſito, palatum tuum delectare, ac permulcere, ſeu, vt

A vult Turnebus,quod tamen minus probo, quaſi ſordeis aut ex inedia, aut ex alio cibo contractas detergêre, & faſtidium diſcutere, quàm gallina famem explere,vanis rebus corruptus. tergêre autem dixit in ſecũda inflexione,vt Lucret.multis locis.exempli cauſa lib.4. *Et quaſi perterget pupillas,atque ita tranſit.*

CORRVPTVS VANIS RERVM] id eſt,vanitatibus rerum,vel vanis rebus. ſic loquitur Od.12.lib.4.*cadus Spes donare nouas largus, amaráque Curarũ eluere efficax*. Idem epiſt.de arte poët. *ſi fortè neceſſe eſt Indiciis monſtrare recentibus abdita rerum*. id eſt, res abditas. & ſat.vlt. huius lib. *dúmque Ridetur fictis rerum Balatrone ſecundo*.
B Lucretius lib.6.de fulmine, *Inter enim fugit,& penetrat per rara viarum*. vide annot. ad Odam illam 12.lib.4.

ET PICTA PANDAT SPECT. C.] Athen.lib.9.de pauonis pennis, & ala, hæc ſcribit ex Antiphonte, εἴ τις ἐθέλοι καταβαλεῖν εἰς πόλιν τὰς ὄρνιθας, οἰχήσονται ἀναπτάμενοι· ἐὰν δὲ τῶν πτερύγων ἀποτέμῃ, τὸ κάλλος ἀφαιρήσεται. τὰ πτερὰ γὰρ αὐτῶν τὸ κάλλος ἐστὶν, ἀλλ' οὐ τὸ σῶμα. id eſt,ſi quis velit in vrbe has aueis continere,auolabunt: quòd ſi alas circuncidat, formã adimet. alæ enim earum ſunt pulchritudo, non corp⁹. Sic & Chryſipp.vt refert Plutarch. in lib. Στωϊκῶν ἐναντιωμ. ὁ ταὼς ἕνεκα τῆς οὐρᾶς γέγονε, διὰ τὸ κάλλος αὐτῆς. id eſt,Pauo caudæ gratia natus eſt,propter pulchritudinem eius.

C NVM VESCERIS ISTA,QVAM L.P.] oſtendit,heluonum, luxurioſorũmq; cupiditates non eſſe naturaleis,neque rectas: ſed ab opinione,& vitio natas,ac deprauatas:propterea,quòd ea obſonia maximè conquirunt, vehementiſſiméq; expetunt, quæ vel rariſſima, & cariſſima ſunt,vel à naturali magnitudine diſceſſerunt:verbi gratia,pauonibus malunt veſci,quàm gallinis: lupos proceros oderunt, quia proceri ſunt natura:minores magno redimunt, magnóque ſtudio conſectantur:mullos contrà deſiderant inuſitata magnitudine, quia parui ſunt, & lupis minores natura.

COCTO NVM ADEST HON.] ita ſcriptũ eſt in tribus cod.Vatic.& Iann. Faër. Torn.
D & ita legendum. neque eſt quòd quẽquam moneat *m* ante vocalem,non eliſum. nam hoc non eſt aut nouũ,aut inuſitatum. Enn. lib. 10.annal. *Inſignita ferè tum millia militum octo*. Lucret. lib.1. *Corporum augebit numerum ,ſummámque ſequetur*. ſic enim ſcriptum eſt in exemplaribus Lucretianis manuſcriptis , vt diximus in noſtris ad illum poëtam ſcholiis.

CARNE TAMEN QVAMVIS D.] horum verborum hæc ſentẽtia eſt, Quamuis tamẽ nihil differat pauo à gallina carne, (nam gallinæ caro,carni pauonis eſt ſimillima) perſpicuum eſt te hac forma(pauonis inquam)magis,quàm illa, nempe gallinæ , quæ formæ ſunt impares , deceptum,& captum eſſe.non igitur te carnis diſſimilitudo,cùm inter hanc,& illam nihil interſit, E
ſed formæ,decipit,quia pauonis plumæ ſunt pulchriores,ac ſpecioſiores,quàm gallinæ. At cocto pauone non manent illæ plumæ.

VNDE DATVM SENTIS,]vnde tuo palato iſta vis data eſt,qua iudices vtrùm lupus hic ſit in mari,an in fluuio Tiberi captus,&c? Lupũ Græci λάβρακα nominant παρὰ τὴν λαβρότητα. piſcis eſt boni ſucci , neque tamen multi alimenti,litterarum ſtudioſis perutilis, & valdè accommodatus:de quo Ariſtophanes, λάβραξ ὁ πάντων ἰχθύων σοφώτατος. i. lupus , omnium piſcium ſapientiſſimus. Iam verò illud didici ex Macrobio lib.3.cap. 16.Lupum Tiberinum , eo, qui quouis alio loco captus ſit, eſſe meliorem:eo autem,qui circa oſtia Tiberis captus ſit,eum,qui F
inter ponteis fuerit agitatus,eſſe potiorem , credibile eſt,&ita Macrobius ibidem ex C.Titio,& Lucilio poëta:cuius poëtæ verſus aſcribam. *Fingere præterea afferri quod quiſque volebat. Illum ſumina ducebant,atque altilium lanx: Hunc pontes Tiberinu duo inter captu' catillo*. lupum Catillonẽ appellauit, quaſi ligurritorem. Titij autem verba ſunt hæc. *Quid mihi negotij eſt cum iſtis nugatoribus potius , quàm potamus mulſum miſtum vino Græco? edimus turdum pinguem , bonúmque piſcem lupum germanum,qui inter duos ponteis captus fuit?* Alij tamen aliter ſentiunt , quibuſcum non pugnabo. Quòd autem dixit,*captus hiet*, hoc fortaſſe ex hiſtoria . Nam laudatur coquus quidam apud Euphronem,quòd ſolus artem ac rationem inuene G
rit,qua ratione lupus fruſtra non hiet. σὺ γὰρ μὴ χανεῖν λύκον διὰ κενῆς, σὺ μόνος εὕρηκας τέχνην: id eſt,tu enim ſolus artem reperiſti, qua arte coquus non hiet fruſtrà.

LAVDAS INSAN. TRILIBR.] mulli non ita ſunt magni ponderis natura:tu trilibreis mullos conquiris.lupi magni, & proceri ſunt natura:tu paruos conſectaris. ſed quid attinet te mullum trilibrem comparare,cùm ſit tibi in pulmenta minuẽdus?dices te ſpecie,id eſt,magnitudine delectari. cur igitur magnos lupos reſpuis? Aſinius Celer vir conſularis mullum vnum ſeptẽ millibus nummûm mercatus eſt : vt refert Macrob.lib.3.ex Sammonico. H

IN SING. QVEM MIN.] quãtumuis (inquit) magnum,& magni põderis mullum emeris,non edes integrum: ſed erit tibi in fruſta ſecandus,ac minuendus,vt ex iis fiant pulmenta.

IEIVNVS RARÒ STOMACHVS] hoc verborũ ordine ſcriptus eſt hic verſus in tribus cod.Vatic.Faër.& Torneſiano, & Nicotiano, & Clericano:cuius ſcripturæ fortaſſe alia ſententia eſt,quàm vulgatæ.Vulgata enim *Ieiunus ſtom.rarò vulg.&c.* ſignificat,eos, qui famem exſpectãt, & qui ieiuni ad menſam accedunt, non temerè vulgareis cibos faſtidire. hæc verò longè aliud, nempe eos, qui rarò ieiuni ſunt, id eſt, qui ferè ſemper ſaturi,& conferti cibo ſunt,cibos vulgareis contemnere & faſtidire.

PORRECT.

A PORRECT. MAGNO MAGNVM] ſubintell. mullum. reſpondet ὀψοφάγος, quem gulam Harpyiis dignam appellat.

AIT HARPYIIS GVLA DIGNA RAP.] id eſt, ait obſoniorum heluo, per appoſitionem, ſeu κατ' σύνθεσιν, gula Harpyiis digna. Harpyiæ (inquit Homeri interpretes) aut venti peſtilentes, aut Deæ rapaces fuerunt, quarum nomina ſunt hæc, Celæno, Aëllo, Ocypete, Podarge: ſi modò hæc quoque vna eſt ex Harpyiis, & non vnius Harpyiæ epithetũ; ἅρπυια ποδάργη. Hæ quondam Phineo (ſi fabulis credimus) moleſtiſſimæ fuerunt propter hanc cauſam. Phineus liberos ſuos ex Cleopatra ſuſceptos Eurytiæ eorum nouercæ, quam mortua Cleopatra, vxorem duxerat, apud ſe falsò accuſatos, necandos tradidit. Quo facto Iupiter offenſus, hãc ei tulit optionem, vt eligeret, vtrũ mallet, Solem non videre,
B an cæcus eſſe. At ille maluit Solem non videre. quod cùm Sol grauiter, moleſtéq; tuliſſet, Harpyias in eum immiſit, quę, quoties cibum capturus eſſet, vnguibus, & roſtris, quicquid erat appoſitum, inquinabant, & corripiebant. Has poſtea Zetes, & Calaïs abegerunt. vide Apollon. Argonaut. lib. 2. & ſcholiaſten. Earum autem deformitatem, ingluuiem, fœditatem pulchrè deſcribit Virgil. 3. Æneid. Apud Hom. porrò nulla fit de Harpyiis mẽtio, niſi quòd in Odyſſ. Telemachus & Eumæus Vlyſſis deſiderio affecti, lõgáq; exſpectatione defeſſi ſæpe ita loquũtur, illũ vel à feris eſſe deuoratum, vel naufragio periiſſe, vel ab Harpyiis eſſe diſcerptum, ac dilaceratũ. nam iterarur hic verſus aliquoties in ὀδυσ. Νῦν δέ
C μιν ἀκλειῶς ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο. gula igitur Harpyiis digna, id eſt, digna cuius dapes Harpyiæ ſuo contactu contaminent, atq; inquinent.

AT VOS PRÆSENTES AVSTRI] Auſtri venti ſunt inſalubres, ac peſtilentes. precatur igitur, vt bi venti ſuo afflatu gurgitum iſtorum obſonia percoquant, ac perurant. *præſentes* autem dicit, quia præſentes plus poſſunt, quàm abſentes. ſic dicimus *præſentia numina*.

QVAMQVAM] ſeipſum reprehendit: & id, quod dixerat, corrigit hoc modo, Quid opus eſt Auſtrorum afflatu ad iſtorum heluonum obſonia corrumpenda, cùm apri, & rhombi, qui eis apponuntur, quantumuis ſint recentes, & inte-
D gri, tamen eis puteant, & nauſeam moueãt, adeò vt ſint eis epulæ inſuaues, & iniucundę? quid ita? propterea ſcilicet, quia nimia copia conferti, ſatietate, & cruditate corrupti, ac languidi, de ciborum bonitate verè iudicare non poſſunt. Ita ſæpe eis vſuuenit, vt rapula, & inulas acidas, pauonibus, ac rhombis anteponant.

MALA COPIA QVANDO] ſic ſat. 7. huius lib. *Nempe inamareſcunt epulæ ſine fine petitæ.* malam copiam dixit, quoniam quædam bona eſt, & laudabilis. Cum bis congruunt illa Lucretiana lib. 6. *Tum penuria deinde cibi languentia letho Membra dabat: contrà nunc rerum copia merſat.*

SOLLICITAT] malè habet, lædit, grauat, E
onerat, & quaſi de ſua ſede mouet.

INVLAS] quas amaras appellat ſat. vltima huius libri, *Erucas virideis, inulas ego primus amaras Monſtraui incoquere.* quamobrem igitur hîc *acidas* dicit? fortaſſe ab effectu.

GALLONI] *Galloni* legendum, non *Gallonis*. vt habent quædam exempla mendoſa. De hoc Gallonio præcone M. Tull. in orat. pro Quinctio, *qui relicta bonorum virorum diſciplina, & quæſtum, & ſumtum Gallonij ſequi maluerunt: atque etiã, quod in illo non fuit, cum audacia, perfidiáque vixerunt.* & Lucillius apud M. Tull. lib. 2. de finibus, *O Publi, gurges Galloni: es homo miſer, (inquit) Cenaſti in vita numquam bene, cùm omnia in iſta Conſumis ſquillã, atque acipenſere cum in decumano.* & ipſe M. F
Tull. de eodem multa ibidem.

ACIPENSERE] appâret ex iis verſibus Lucillij, quos modò protuli, hunc Gallonium, ob ſoniorum gurgitem, acipẽſere, vt cariſſimo, & ſuauiſſimo piſce, ornaſſe, inſtruxiſſeque conuiuium. Verùm quis ſit piſcis, acipenſer, ambigitur. Archeſtratus apud Athenæum lib. 8. exiſtimat γαλεὸν eundem piſcem eſſe, atque eum, qui apud Romanos cum tibiis, & coronis ad cenas cum pompa quadam circunfertur, coronatis etiã iis, qui eum ferunt: qui appellatur acipenſer. Verba Athenæi ſunt bæc, Ἀρχέστρατος δὲ ὁ τὸν αὐτὸν Σαρδανάπαλῳ ζήσας βίον, περὶ τοῦ ἐν Ῥόδῳ γαλεοῦ λέγων, τὸν αὐτὸν εἶναι ἡγεῖται τῷ παρὰ G
Ῥωμαίοις μετ' αὐλῶν καὶ στεφάνων εἰς τὰ δεῖπνα περιφερομένῳ, ἐστεφανωμένων καὶ τῶν φερόντων αὐτὸν, καλούμενον δὲ ἀκιπήνσιρα. Sed Appio Grammaticus (vt idem Athen. refert) in lib. de Apicij deliciis & luxuria, cum piſcẽ, quẽ ἔλλοπα vocant Græci, acipẽſerem Romanorũ dicit eſſe. Aullus Gell. quidẽ lib. 7. cap. 16. ἔλλοπα Ῥόδιον inter cibos lautos, opiparos, & exquiſitos numerat. Sed quòd ad acipenſerem attinet, libet aſcribere etiã illa Ciceronis verba ex lib. de fato, quæ leguntur apud Macrob. lib. 13. & inter fragmenta Ciceronis. *Nam, cùm eſſet apud ſe ad Lauernium Scipio, vnáque Pontius, allatus eſt forte Scipioni acipẽſer, qui admodum raro capitur: ſed eſt piſcis, vt ferũt,* H
in primis nobilis. Cùm autem Scipio vnum, & alterũ ex iis, qui eum ſalutatum venerat, inuitaſſet, plureiſq; etiam inuitaturus videretur, in aurem Pontius, Scipio, inquit, vide quid agas: acipenſer iſte paucorum hominum eſt. de hoc piſce lege plura apud Macrob. lib. 3. cap. 16.

INFAMIS] nam malè audiebat Gallonius ob cenas ſumtuoſas, & luxuriam, & maximè ob acipenſerem.

RHOMBOS] de rhombo vide quæ annotata ſunt ſuprà ad Od. 2. epod.

MINVS ÆQVOR ALEB.] ſic habẽt omnes libri manuſcr. quos quidem viderim: vulgati, *æquora alebant*.

AVCTOR PRÆTORIVS] Sempronius Rufus. quem irridens, prætorium appellat, quia

A in petitione prætutæ tepulſam tulerat. in quem
hos verſus elegantiſſimos profert Porphyrio: *Ci-*
conigrum Rufus iſte conditor. Hic eſt duobus elegantior
Plancis. Suffragiorum puncta non tulit ſeptem: Cico-
niarum populus vltus eſt mortem.

PRAVI DOCILIS] quæ docilis eſt ad
prauum.

EDIXERIT] quaſi ſuo iure, & pro imperio
dixerit. vide annot. ad ſat. proximè ſequentem.

SORDIDVS A TENVI] inter ſordidum,
& ſumtuoſum victum, medius interiectus eſt, te-
nuis, & modicus, & mundus: qui laudabilis eſt.
duo illa extrema ſunt vituperanda, & fugienda.

NAM FRVSTRA VITIVM VIT.] fru-
B ſtra enim (inquit) luxuriam & profuſionem vita-
ueris, ſi in alterum vitium contrariũ incidas. me-
diocritatẽ igitur ſequi, & ſumere oportet, in qua
virtus poſita eſt.

CVI CAN. EX VERO DICTVM] videtur
legendũ *ductũ*, non *dictum*, vt habent vulgata ex-
empla, & nonnulla manu ſcripta. *ductum ex vero*,
id eſt, ex veritate, & proprietate ingenij, & motũ
tractum. Sic ferè Plautus Sticho: *Microtrogos no-*
mine ex vero vocor. Hic igitur Auidieuus ex vero,
id eſt, ex re ipſa, & immunditia, & ſordibus canis
cognomen traxerat.

EST] comedit, vt epiſt. ad Loll. 1. *ſi quod Eſt ani-*
mum, differs curandi tempus in annum? quamquam
illud tranſlatè poſitum eſt.

AC, NISI MVT. PARCIT DEFVND.]
C non conſentiunt hîc codices veteres. alij enim
habent *diffundere*, vt vulgati: alij *defundere*. ego
hanc ſcripturam veriorem iudicaui. & refero ad
morem veterum illorum Rom. qui ſolebant vi-
num nouũ libare diis immortalibus, priuſquàm
ipſi guſtarent: cuius rei exemplum eſt in Oda 31.
lib. 1. *quid orat de patera nouum Fundens liquorem?*
& in Od. 5. lib. 4. *Te multa prece, te proſequitur mero*
Defuſo pateris. Tantum abeſt igitur, vt hic Aui-
dienus vinum nonum Diis libaret, deinde ipſe bi
beret, vt non niſi mutatum, id eſt, corruptum, &
acidum, quod Græci οἶνον ἐκτροπίας appellant,
defunderet. quòd ſi quis *diffundere* mallet, refe-
rendum erit ad aliam conſuetudinem: de qua di
cemus ad illum locum, *Vina bibes iterum Tauro*
D *diffuſa*. epiſt. ad Torq. lib. 1.

ET CVIVS ODOREM OLEI N. P.]
ordo hic eſt verborum, Et inſtillat caulibus oleũ,
cuius olei odorem nequeat quiſquam perferre:
inſtillat, inquam, cornu bilibri. ſignificat, hoc o-
leum, quod Auidienus infundit in cauleis, odoris
eſſe tæterrimi: quale erat illud ſat. 6. lib. 1. *quo frau*
datis immundus Natta lucernis vngebatur.

CORNV IPSE BILIBRI] vaſculo cor-
neo, quod duarum olei librarum capax erat. cor-
nua tamen more Ro. erant libralia, vt intelligere
licet ex Galeno, qui ea κέρατα λιτραῖα appellat.
addidit prouocabulum, ipſe, vt ſignificet eũ ſer-
uis ſuis diffidere.

LICEBIT ILLE REPOTIA, &c.] hæc
verba vſque ad vocem *cornu*, includenda ſunt in- E
terpoſitionis nota, aut certè legenda ſunt poſt
verſum *Caulibus inſtillat*, &c. hoc modo, & oleum
odoris tæterrimi cornu bilibri ipſe inſtillat, vi-
númq; acidum bibit, licet repotia, aut natalitia,
aut alios dies feſtos celebret.

REPOTIA] diem poſterum à nuptiis, quo a-
pud nouum maritum cenatur, *quia quaſi reficitur*
potatio. Feſtus. alij ſeptimum, quo iterum potaba-
tur: alij ſecundum quidem, ſed quo virgo mulie-
bri veſtitu ornabatur: alij diem, quo liberi ſuſce-
pti dati erant tollendi, ſeu alendi. nam licebat pa
rentibus in Græcia liberos exponere. παιδοτρο-
φία nominant Græci, ídq; voluit Acro dicere, a-
pud quem corruptè legitur ποδοστροφία. Atque F
hæc interpretatio magis huic loco conuenit.

ALBATVS] veteres, albati conuiuia inibant,
vt declarat locus in orat. M. Tull. in Vatinium,
vbi obijcit illi, quòd cenauerit atratus: eáque cõ-
ſuetudo non ſolùm in natalitiis, & repotiis, &
nuptialibus, aut ſponſalibus cenis ſeruabatur:
verùm etiã in epulis funebribus. ſed præſtat M.
Tullij verba aſcribere. ſic igitur ille, *Atque illud*
etiam ſcire ex te cupio, quo conſilio, aut qua mẽte feceris,
vt in epulo Qu. Arrij familiaris mei cũ toga pulla ac-
cumberes: quem vmquam videris, quem audieris, quo
exemplo, quo more feceris? Dices, ſupplicationes te illas
non putaſſe. optime. nullæ fuerint ſupplicationes, &c.
quis vmquam cenauit atratus? ita enim illud epulum
eſt funebre, vt munus ſit funeris, epula quidem ipſa di
gnitatis. ſed omitto epulum, populi Ro. feſtum diem ar- G
gento, veſte, omni apparatu viſendo: quis vmquam in
luctu domeſtico, quis in funere familiari cenauit cum
toga pulla? cui de balneis exeunti, præter te, toga pulla
vmquam data eſt? cùm tot hominum millia accumbe-
rent, cùm ipſe epuli dominus Qu. Arrius albatus eſſet,
tu in templũ Caſtoris te cum C. Fidulo atrato, ceteriſq́;
tuis furiis funeſtum intuliſti. quis tum non ingemuit?
&c. hunc tu morem ignorabas? numquam epulum vi-
deras? numquam puer, aut adoleſcens inter cocos fue-
ras? Fauſti adoleſcẽtis nobiliſsimi paullo antè ex epulo
magnificentiſsimo famem illam veterem tuam non ex-
pleras? quem accumbere atratum videras, dominũ cum
toga pulla, & eius amicos, ante conuiuium? H

HAC VRGET LVPVS, HAC] ἀμηχα-
νίας quandam, id eſt, inopiam conſilij, & ancipi-
tem cogitationem, vtrum potiſſimùm ſequaris,
aut fugias, ſignificat hoc prouerbium. nam cui lu
pus inſtat à tergo, canis latrator, & mordax, infe-
ſtus eſt à fronte, is non facilè effugiendi conſiliũ
explicare poteſt. contrahi autẽ poteſt huius pro-
uerbij ſententia, & ad hunc locum propius ac-
commodari, vt per lupum, edacitatem, inglu-
uiémq;: per canem, ſordeis, & immunditiam, &
auaritiam intelligamus. Nam lupus quidem, ani-
mal eſt edaciſſimum ac voraciſſimum: canis au-
tem, immundum. Quocirca ſuprà Auidienum,
canem ex re, & ex veritate nominatum eſſe di-
xit. Non diſſimulabo, me in pleriſque libris ma-
nuſcr. reperiſſe ſcriptũ, *hac lupus, aiunt.* quæ ſcri-

ptura

A ptura videtur receptæ, *hac canis angit*, anteponenda. icciрco eam hac editione ſecutus ſum.

MVNDVS ERIT] mundus eſt medius inter ſordidum, & luxurioſum, ſeu profuſum in victu. Cicero de Finibus 2. *mundos, eleganteis, optimis cocis, piſtoribus, piſcatu, aucupio, venatione: his omnibus exquiſitis, vitanteis cruditatem.* Idem epiſt. ad Papyr. Pætum, lib. 9. *Nos iam ex te tantum artis habemus, vt Verrium tuum, & Camillum, qua munditia homines? qua elegãtia? vocare ſæpius audeamus.* Idem perſ. orat. *fucati medicamenta candoris, & ruboris omnia repellentur: elegantia modò, & mũditia remanebit.* Horat. epiſt. ad Alb. Tibull. *Et mundus victus non deficiente crumena.* B *ſordibus* autẽ legendum eſt potius, quàm *ſordidus*. ita enim ſcriptum eſt in codic. manuſcriptis. Atque huius loci hæc ſententia eſt, *Mundus erit, qui non offendet ſordibus*, id eſt, immoderata, atque indecora parſimonia: & qui in neutram cultus partẽ miſer erit, id eſt, neque nimis ſumtuoſè viuet, neque nimis parcè. nam vterque, & is, qui ſumtuoſius, luxurioſiúsq; viuit, quàm oporteat: & is, qui parcius, miſer eſt. vocem *cultus* igitur ita accipio, vt ſit patrij caſus. cultum enim appellant interdum Latini, vitæ colendæ rationem. Itaque ſæpe coniungit M. Tullius hæc duo, *victũ*, & *cultum*: vt Off. 1. *quòd ſi omnia nobis, quæ ad victum, cultúmque pertinent, quaſi virgula diuina (vt aiunt) ſuppeditarẽtur, tamen optimo quiſque ingenio, negotiis omnibus omiſ-* C *ſis, totum ſe in cognitione, & ſcientia collocaret.* Idem lib. 2. *quibus rebus exculta hominum vita tantum diſtitit à victu, cultúque beſtiarũ.* Idem epiſt. ad Varron. lib. 9. *dabimus ſermonem iis, qui neſciunt, nobis, quocumque in loco ſimus, eundem cultum, eundem victum eſſe.* Idem in Lælio, *multi diuitias deſpiciunt, quos paruo contentos tenuis victus, cultúsque delectat.* Horat. ſeparatim poſuit, item vt hîc, ſat. 3. huius lib. *cultum Maiorem cenſu.* & Od. 10. lib. 1. *Qui feros cultus hominum recentum Voce formaſti.*

HIC NEQVE SERV. ALB. S. EXEMP.] hic, quem mundum appellamus (inquit) neque ſæuus erit in ſeruos interea dum eis munera diſtribuit, ac deſcribit: dum ſuas cuiq; par- D teis dat: dum ſuum cuique negotium imponit, quod agat: neque vt ſimplex Næuius, homo ineptè, & ſtultè ſumtuoſus, aquam vnguento perfuſam conuiuis præbebit. Non aſſentior autem iis, qui Albuciũ luxurioſi exemplar ab Horatio propoſitum eſſe putant: Næuium auari. Nam Albucius quidem Gratidiæ, ſeu Canidiæ pater, homo fuit inſigniter auarus, ac ſordidus: Næuius autem ſuprà ſat. 1. lib. 1. ab ipſo Horatio cum luxurioſiſſimo illo nepote, Caſſio Nomẽtano, tanquã par, & geminus, componitur, his verbis, *Quid mi igitur ſuades? vt viuam Næuius, aut ſic, Vt Nomentanus?* ſic enim ſcriptum eſt in quibuſdam lib. Iam verò vnctam conuiuis aquam præbere, luxuriæ eſt non ferendæ, ſiue ea aqua adhibeatur ad manus lauandas, ſiue ad balneum. Plutarchus in Cæſare ſcribit, Valerium Leontem quendam, cùm Cæſari cenam daret, aſparago appoſito vnguentũ pro E oleo infudiſſe, idque ſimpliciter Cæſarem ediſſe, neque iniquo animo tuliſſe: immò verò familiareis, & comites ſuos, qui indignabantur, moleſtéque ferebant, obiurgaſſe. Narrat autem hæc de Cæſare Plutarchus, vt inſignem eius lenitatẽ, patientiam, facilitatem denique in victu declaret. Verba Plutarchi ſunt hæc, τῆς δὲ περὶ τὴν δίαιταν εὐκολίας κἀκεῖνο ποιοῦνται σημεῖον, ὅτι τοῦ δειπνίζοντος αὐτὸν ἐν Μεδιολάνῳ ξένου Οὐαλερίου Λέοντος παραθέντος ἀσπάραγον, καὶ μύρον ἀντ' ἐλαίου καταχέαντος, αὐτὸς μὲν ἀφελῶς ἔφαγεν, τοῖς δὲ φίλοις δυσχεραίνουσιν ἐπέπληξεν· ἤρκει γὰρ, ἔφη, τὸ μὴ χρῆσθαι τοῖς ἀ- F παρέσκουσιν. ὁ δὲ τὴν τοιαύτην ἀγροικίαν ἐξελέγχων, αὐτός ἐστιν ἄγροικος. Quòd ſi vnguentum pro oleo apponere, luxuriã præ ſe fert ineptam, odioſam, inſolentem: quanto ineptius, & intolerabilius eſt aquam vnguẽto perfuſam pro aqua pura conuiuis præbere?

DIDIT] diſtribuit. non enim, vt linguæ Latinæ ignari homines explicant, *didit* poſitum eſt pro diuidit, κατὰ συγκοπήν: ſed *didit* verbum eſt integrum, compoſitũ ex præpoſitione di, & do, das, dat. quo verbo vtuntur optimi linguæ Latinæ auctores. Lucret. lib. 3. de quarta quadam natura nominis experte, ex qua cõſtat animus. *Qua neque mobilius quicquã, neque tenuius exſtat, Nec magis è paruis, aut leuibus ex elementis, Senſiferos motus* G *qua didit prima per artus.* Idem ibid. *Denique cur hominem cùm vini vis penetrauit Acris, & in venas diſceſſit diditus ardor, Conſequitur grauitas membrorum?* lib. 4. *Nunc ea quæ dico, rerum ſimulacra feruntur Vndique, & in cunctas iaciuntur didita parteis.* ibid. *Nec refert quicquam, quo victu corpus alatur, Dummodò, quod capias, concoctum didere poſſis Artubus, & ſtomachi humectum ſeruare tenorẽ.* eod. lib. *quia quæ facit aër, Hæc eadem cibus, in venas dũ diditur omneis, Efficit.* & lib. 5. *Partim quod ſubter per terras diditur omneis.* eod. lib. *Fulmen detulit in terras mortalibus ignem Primitus: inde omnis flammarum diditur ardor.* Virg. Æn. 7. *Diditur hic ſubitò Troiana per agmina rumor.* Idem octauo, *Sed mea me virtus, & ſancta oracula diuûm, Cognatique patres, tua terris didita fama Coniunxere tibi.* H

SÆVVS ERIT] aſper, χαλεπός. ſic Liuius lib. 13. *ſæua, & iniuſta in ſeruos imperia* dixit. vide annotata ad Od. 33. lib. 1.

VNCTAM CONVIVIS PRÆB. AQ.] quod eſt luxuriæ non ferendæ.

ACC. NVNC, VICT. TEN. Q.] Nunc victus tenuis & parci commoda enumerat, eáq; cum incommodis ſumtuoſarum, & immoderatarum epularum comparat. ſimilia ſunt his illa M. Tullij Tuſcul. lib. 5. *Adde ſiccitatem, quæ conſequitur hanc continentiam in victu: adde integritatem valetudinis. confer ſudanteis, ructanteis, refertos epulis, tamquam opimos boues.* deinde ſequitur paucis interiectis, *Quid, quòd ne mente quidẽ rectè vti poſſumus, multo cibo, & potione repleti?*

A NAM, VAR. RES VT NOC. H.] id eſt, nam quemadmodum, vel quantum res variæ noceant homini, tum credas, ſi cibum illum ſimplicem recorderis, quem tu aliquando adhibueris. continentia in victu, & tenuis apparatus, naturæ vireis à calore natiuo & penitus inſito imminutas, & labefactatas reficit, reſarcit, ac recreat: nimia copia verò, & luxuria opprimit, obruit, atque exſtinguit. quod quidem his verſibus confirmat Theognis, Πολλῷ τοι πλέονας λιμοῦ κόρος ὤλεσεν ἤδη Ἄνδρας, ὅσοι μοίρας πλεῖον ἔχειν ἔθελον. id eſt, multo plureis ſatietas perdidit, quàm fames: qui plus, quàm par erat, habere voluerunt. ſed præclarè Euripides, Ἐπεὶ τί δεῖ βροτοῖσι πλὴν δυοῖν μόνον, Δημήτερος ἀκτῆς, πώματός θ' ὑδρηχόου; Ἅπερ πάρεστι, καὶ πέφυχ' ἡμᾶς τρέφειν. Ὧν οὐκ ἀπαρκεῖ πλησμονή. τρυφῇ γέ τοι Ἄλλων ἐδεστῶν μηχανὰς θηρεύομεν.
B quorum verſuum hæc ferè ſententia eſt. Nam quid mortales deſiderant, præter duo ſola, fruges, & aquam? Quæ in medio poſita ſunt, & eò à natura ſunt producta, vt nos alant. Quorum non ſatis eſt nobis ſatietas: ſed luxuria deprauati, alias epulas ſummo ſtudio excogitamus, & conſectamur. Ariſtot. problem. τμη. α. ἡ ποικίλη τροφὴ νοσώδης. ταραχώδης γάρ, καὶ οὐ μία πέψις. id eſt, cibus varius, morboſus. turbulẽtus enim eſt, neque eius vna concoctio eſt.

QVÆ SIMPLEX OLIM TIBI SEDE-
C RIT] placuerit. Virg. lib. Æneid. 5. *Idq́; pio ſedet Æneæ.*

DVLCIA SE IN BILEM VERTVNT,] quæ concoqui non poſſunt à ventriculo, vertuntur in bilem: ſed maximè dulcia.

STOM. QVE TVMVLT. LENTA FER. PIT.] pituita è cerebro fluens, quæ incenſa febrim gignit, ſtomachum conturbabit. in voce *pituita*, fit ſynæreſis vocalium *u* & *i*, vt alibi annotauimus.

VIDES, VT PALLIDVS OMN. &.] licet hæc legere ſine interrogatione: licet & interrogando pronuntiare. vt libet.

CENA DVBIA] quid ſit cena dubia, declarat Phormio apud Teren. *cena dubia apponitur?*
D *GETA. Quid iſtuc verbi eſt? PHORM. vbi tu dubites, quid ſumas potiſsimùm. cena autem dubia deſurgat*, id eſt, de cena dubia ſurgat. Nam quamuis *deſurgere* ſignificet interdum ἀφοδεύειν, id eſt, ſecedere ad exonerandam aluum, hîc tamen non puto ita accipiendum, niſi dicamus, Horatiũ more ſuo, id eſt, ſatyrico, & vrbano, hoc verbũ etiã in hanc ſignificationem vſurpaſſe ad exprimendam hanc quoq; cenarum dubiarum, & magnificorum apparatuum cum ceteris, quæ enumerat, incommodis, pœnam, quòd epulis onuſti, ſtatim eas effundere atque egerere neceſſe habent.

QVIN CORP. ONVST. HEST. VIT.] Itaq; meritò Theopompus ille vir clarus Athenis, & princeps ciuitatis, cenas laudabat Platonicas, quia non ſolùm in præſenti: ſed etiam poſtero die iucũdæ eſſent, vt tradit Hegeſander. re- E
fert Athen. lib. 10. his verbis, ἡγήσανδρος δ' ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν ἔφη, ὡς καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ὁ Τιμόθεος ἀπαντήσας τῷ Πλάτωνι εἶπεν, ὑμεῖς, ὦ Πλάτων, εὖ δειπνεῖτε μᾶλλον εἰς ὑστεραίαν, ἢ τὴν παροῦσαν ἡμέραν. refert & M. Tull. Tuſcul. 5. *Timotheum clarũ hominem Athenis, & principem ciuitatis, ferunt, cùm cenauiſſet apud Platonem, eóque conuiuio admodum delectatus eſſet, vidiſſétque eum poſtridie, dixiſſe. Veſtra quidem cena non ſolùm in præſenti, ſed etiam poſtero die iucunda ſunt.* Eodem pertinet, quod ſcripſit Theopomp. lib. 5. Philipp. τὸ ἐσθίειν πολλὰ καὶ κρέα φαγεῖν, τοὺς μὲν λογισμοὺς ἐξαιρεῖ, καὶ τὰς ψυχὰς ποιεῖται βραδυτέρας· ὀργῆς δὲ, καὶ σκληρότητος, καὶ πολλῆς σκαιότητος ἐμπίπλησι, id eſt, multa edere, & carnibus veſci, rationis & conſilij vſum adi- F
mit, animóſque efficit tardiores, & eos immani quadam duritia, ac ſtultitia complet.

ATQVE AFFLIGIT HVMO] Ita legẽdũ, & ita reperimus olim ſcriptũ in quattuor codicibus calamo exaratis, duob. Var. Raïnutij Card. Iann. & poſteri⁹, in Cleric. Ruſſard. Nicot. meo. non, vt in vulgatis, *affigit*. atque hanc meã emendationẽ, vt rectam, & veram, Paullus Manutius, & M. Muretus vehementer approbarunt: neque me mouent ij, qui dicunt, Horatium exprimere voluiſſe illa Græcorum, προσπερονᾶν, προσηλοῦν: id eſt, fibulis & clauis affigere. Nam pri- G
mùm hoc eſt diuinare. Deinde non negamus aut verbum *affigere* eſſe Latinum, aut affigere humo, Latine, & luculentè dici: ſed cùm veteres codices ſequimur, tum eorum auctoritatem ratione confirmamus, contendimúsque hanc antiquam ſcripturam, vulgatæ eſſe anteponendam. Eſt autem affligere non ſolùm deijcere, ſed etiam graui quodam ictu, & impetu ad humum abijcere. προσουδίζειν dicũt Græci: Homerus οὔδει ἐρείδειν. ſic ἰλ. μ. Πλῆξ' αὐτοσχεδίην· ὁ δ' ἄρ ὕπτιος οὔδει ἐρείσθη. id eſt, percuſſit [Antiphatem] cõminus & è propinquo loco: ille autem ſupinus ſolo firmatus & afflictus eſt. Plaut. Moſtell. *cedo manum: nolo equidem te affligi.* Idem Milite glor. *obſecro te, mulierẽ ſine, ne affligatur.* Pyrg. *quid iſtuc?*
Pal. *poſtquàm abs te abiit, animo malè factum eſt huic* H
repente miſera. Idem in Rudente. *Ni hunc amittis, exſugebo, quicquid humoris tibi eſt. Tange: affligam te ad terram, itidem vt piſcem ſoleo polypum.* idem in Perſa. *Na ego, ſi me vno digito attigeris, te ad terrã affligã, ſcelus.* Cæſar lib. 6. de bello Gall. de alcibus. *mutila ſunt cornibus, & crura ſine nodis, articuliſque habent, neque quietis cauſa procumbunt, neque, ſi quo afflicta caſu cõciderint, erigere ſeſe, aut ſubleuare poſſunt.* ibidem de eiſdem. *earum ex veſtigiis cùm eſt animaduerſum à venatoribus, quò ſe recipere conſueuerint, omneis eo loco aut à radicibus ſubruũt, aut accidunt arbores, tantùm vt ſumma ſpecies earum ſtantium relinquatur: huc cùm ſe conſuetudine acclinauerint, infirmas arbores põdere affligunt, atque vnà ipſæ concidunt.* idem lib. 5. *qui nuntiarent, ſuperiore nocte,*

maxima

A *maxima coorta tẽpeſtate propè omneis naueis afflictas, atque in littus eiectas eſſe.* Liuius lib 4. *repetitúmque ſæpius cuſpide ad terram afflixit.* Idem lib.2. *vt neque ſuſtinere ſe à lapſu poſſent, nec, ſi qui paullum titubaſſent, hærere afflicti veſtigio ſuo.* Idem lib.28. *Vbi Mars communis & victum ſæpe erigeret, & affligeret.* Lucret.lib.2. *Prætereà quamuis animantẽ grandior ictus, Quàm patitur natura, repente affligit, & omneis Corporis, atque animi pergit confundere ſenſus.* M.Tull.de lege agrar.tranſlatè. *Hæc, quæ procul erant à conſpectu imperij, non ſolùm afflixerunt, ſed etiam, ne quando recreata exſurgere, atq; erigere ſe poſſent, funditus (vt dixi) ſuſtulerunt.* Idem lib.2.de

B orat.ad Qu.Fr. *ita cùm ſinguli caſus humanarũ miſeriarum grauiter accipiuntur, ſi dicuntur dolenter, tum afflicta, & proſtrata virtus maximè luctuoſa eſt.* Idem frumentaria: *Tu tuis factis & conſiliis illam prouinciam afflictam erexiſti, atque recreaſti.* Idẽ ad Attic.lib.12. *Vt me leuarat tuus aduentus, ſic diſceſſus afflixit.* Idem orat. pro C.Rabirio perduell.r. *numquam profectò iſtam imaginem, quæ domi poſita peſtem, atque exitium Sex.Titio attuliſſet, in roſtra, atque in concionẽ attuliſſet: nec tuas umquam rationes ad eos ſcopulos appuliſſes, ad quos Sex.Titij afflictam nauem, & in quibus C. Deciani naufragium fortunarum videres.* Idem pro Cœlio, *ne adoleſcentiam plenam ſpei maximæ non modò non aluiſſe vos, ſed etiam perculiſſe, atque afflixiſſe videamini.* Idem Catilin.2. *quanto tandem illum mœrore afflictum eſſe, & profligatum putatis?*

C P.Cornelius Tacitus lib.28. *Idẽ placere Annio Gallo, paucos ante dies lapſu equi afflicto miſſi, qui conſilium eius ſciſcitarentur, retulerant.* Nihil autem me mouet vox *humo*. Nam *humo* poſitum pro ad humum: quemadmodum apud Virg.in illo, *It clamor cælo*, grammatici veteres *cælo* interpretãtur, in cælum. Quòd ſi quis quærat ex me quid interſit inter percellere, & affligere, hoc dicam intereſſe, quòd percello idem ferè valet, quod peruerto, euerto, proruo: affligere autem eſt (vt dixi) ita vehementer in terram deijcere, ac proruere, vt eo caſu, id, quod deijcitur, contundatur, neque facilè excitari queat. Ita fit vt grauius ſit affligere, quàm percellere, vt licet ex hoc exem-

D plo intelligere. M.Tull.Tuſcul.3. *Exiſtimant enim Diis immortalibus ſe facilius ſatisfacturos, ſi eorũ plaga perculſi, afflictos ſe & ſtratos eſſe fateantur.* Cum hæc ſuperiore editione annotaſſem, quidam ſimius vulgatam lectionẽ hac meliorẽ eſſe probare conatus eſt, cùm diceret, eã in vno codice manu ſcr.reperiri. Ego verò cum illo non pugnabo, neque moror χαλόνθεις, & μελανούργους, & ἀλαζόνας. hoc vnum aſſeuerabo, hanc, quam dico, in XII.libris antiquis eſſe à me repertam.

DIVINÆ PARTICVLAM AVRÆ] animum, ſeu potius mentem. Virgil. Æneid.6. *Æthereum ſenſum, atque aurai ſimplicis ignem.* Lucret.lib.2. *Denique cæleſti ſumus omnes ſemine oriũdi.* Iterũ Virg. Æneid.6. *Igneus eſt ollis vigor, & cæleſtis origo Seminibus.* Poſtremò Pindarus ſic orditur ſextum carmen Nem. Ἐν ἀνδρῶν, ἐν θεῶν γένος, ἐκ μιᾶς δὲ πνέομεν ματρὸς ἀμφότεροι, id eſt, vnum virorum, vnum deorum genus: ex vna autem matre ſpiramus vtrique. Iam Plato multis locis auctor eſt, animam humanam eſſe ἀπόσπασμα, τμῆμα, μόριον τῆς τοῦ παντὸς ψυχῆς, id eſt, ſegmentum, ſeu ramentum, fragmentum, particulam animæ totius mundi. At animam mundi non ſolùm à deo creatam eſſe, ſed etiam dei partem eſſe idem vbique demonſtrat: & teſtatur Plutarchus quæſt.Platon. his verbis, ἡ δὲ κόσμου ψυχὴ νοῦ μετασχοῦσα, καὶ λογισμοῦ καὶ ἁρμονίας, οὐκ ἔργον ἐστὶ τοῦ θεοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ μέρος, οὐδ' ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐξ αὐτοῦ γέγονεν: id eſt, Anima autem mentis, & ra-

F tiocinationis, & harmoniæ particeps facta, non ſolùm dei opus eſt, verùm etiam pars, neque ab eo, ſed ab eo, & ex eo facta eſt. Poſtremò Stoici noſtros animos quædam eſſe deorum ἀποσπάσματα, id eſt, delibramenta, ſeu parteis auulſas dicunt.

ALTER] qui tenuiter, & parcè viuit.

CVRATA] cibo, & potione refecta, & recreata.

SVRGIT] libri aliquot manu ſcr. habent, *ſurget.*

AD MELIVS] ad lautiorem, & elegantiorem victum, cultúmque.

QVONDAM] aliquando, olim, vel poſthac, ποτέ.

G REDIENS] Homer. περιπλόμενος ἐνιαυτός. vtitur hoc eodem argumento Simonides apud Xenophontem in Hierône, ad oſtendendum, tyrannorum voluptates priuatorum voluptatibus minores eſſe, his verbis: τὸ γὰρ τὰ εἰωθότα ὑπερβάλλειν, τοῦτο παρέχει τὰς ἡδονάς. διὸ καὶ πάντες ἄνθρωποι ἡδέως προσδέχονται τὰς ἑορτάς, πλὴν οὐχ οἱ τύραννοι. ἔκπλεῳ γὰρ αὐτοῖς ἀεὶ παρεσκευασμέναι οὐδεμίαν ἐν ταῖς ἑορταῖς ἐπίδοσιν ἔχουσιν αὐτῶν αἱ τράπεζαι. ὥστε ταύτῃ πρῶτον τῇ εὐφροσύνῃ τῆς ἐλπίδος μειονεκτοῦσι τῶν ἰδιωτῶν, id eſt, namque vſitata, & ſollennia ſuperare, hoc præbet voluptates. Iccircò etiam omnes homines diebus feſtis delectantur, præterquàm tyranni. eorum enim menſæ omnibus

H epulis ſemper inſtructæ, ac refertæ, nullũ in diebus feſtis augendi apparatus relinquunt locum. Itaque hac primùm ſpei iucunditate priuatis cedant neceſſe eſt.

ADVEXERIT] ſic reperi ſcriptum in duob. cod.Vatic.& Faër. Nicot. Ruſſard. Cleric. meo. quæ ſcriptura mihi mirum in modum placet. Ita autem locutus eſt Od.29. lib.4. *Quod fugiens ſemel hora vexit.*

VBI'QVE ACCEDENT ANNI] id eſt, & vbi ætate fueris prouectior.

PRÆSVMIS] ante tẽpus ſumis. προλαμβάνεις. cùm tam molliter, & delicatè viuas: cùm tam lauto, & ſumtuoſo, & accurato victu, cultúq; vtaris, quis erit tibi ſuperãdi relictus locus, ſiue diem feſtum agere, ſiue corpus extenuatum

A reficere,ſiue te annis,aut morbo affectum paullo lautius tractare voles? ſic hoc verbo eſt vſus Virgil.Æneid.11. *Arma parate animis,& ſpe præſumite bellum.* RANCIDVM APRVM ANTIQVI] rancentem aprum(inquit)antiqui laudabant,nō quòd odoratu carérent, ſeu quòd exiſtimarent præſtare vitiatum apponi hoſpiti,qui ſerò veniſſet,quàm integrum,& recentem ab edaci domino comedi.

HOS VTINAM, &c.] vtinam primis illis temporibus quaſi heroicis natus eſſem: vtinā inter antiquos & primos illos homines, heroica virtute præditos, & qui minus longe aberant à diis ſui auctoribus, natus eſſem.per heroas, homines ſignificat ſuæ ætatis hominibus præſtanteis:quales erant heroes.ſic Ariſtot.lib.7.de morib. ad Nicom. virtutem humana virtute potiorem,& ſuperiorem,heroicam,&diuinam appel-
B lat:eámque opponit θηριότητι, id eſt, feritati.aut eos,quos antiquos appellauit.

TELLVS ME PRIMA TVLISSET,] hoc referendum eſt ad eorum philoſophorū opinionem,qui aliquam mundi originem & principium aliquod,terræque nouitatem fuiſſe opinātur:in quibus fuit Epicurus, quemadmodū etiā ex Lucretio appâret, lib.5. *Nunc redeo ad cæli nouitatem, & mollia terræ Arua, nouo fœtu quid primùm in luminis oras Tollere, &c.* & paullo pòſt. *Sic noua tum tellus herbas, virgultáque primùm Su-*
C *ſtulit: inde loci mortalia ſæcla creauit, Multa modis multis, varia ratione coorta.* Eodem pertinet illud Virg.Georg.1. *túque ò,cui prima frementem Fudit equum tellus magno percuſſa tridente.*

DAS ALIQVID FAMÆ?] ſi famæ cōſulendum eſſe putas: ſi famæ aliquid tribuendum eſſe exiſtimas: magnifici iſti & ſumtuoſi apparatus magno ſunt etiam dedecori,nō ſolū damno.

QVE CARM. GR. AVR. &c.].i. quæ auri humanę gratior ſit,quàm quoduis carmē.Themiſtoclē aiunt dixiſſe,cùm ex eo quæreretur, quod acroama, aut cuius vocem libentiſſimè audiret, eius,à quo ſua virtus optimè prædicaretur. bona fama autem,ſeu bona exiſtimatio,quam εὐδοξίαν Græci nominant, à laude non admodum longè
D abeſt. Pind. εἰδ.δ.ἰσθμ. ſi quis in rebus ſecundis benè audiat,ſuadet ei,ne optet Deꝰ eſſe. omnia enim eum conſecutum eſſe, quæ mortalem fas ſit obtinere.ſic Pindarus: εἴ τις εὖ πάσχων λόγον ἐσλὸν ἀκούῃ, μὴ μάτευε Ζεὺς γενέσθαι. πάντ' ἔχεις, εἴ σε τούτων μοῖρ' ἐφίκοιτο καλῶν. Quemadmodum autē honorifica, & laudis plena oratio noſtris auribus grata áccidit:ſic contrà maledicta, & contumeliæ nobis iram commouent. Quocirca præclarè illud dictum eſt ab Herodoto Polyhymn. *iram in auribus hominum habitare:* quæ ſi bona quidem audiat,oblectatione corpus complet: ſin contraria, tumore. legēdum autem *Occupet?* potius quàm *Occupat.* Sic enim habent libri vet.

PATRVVM] eum,cuius ſub imperio es, vt annot.ſuprà ad Od.12.lib.3. E

INIQVVM] inimicum,& infenſum,propter ægritudinem,& moleſtiam ex luxuria præterita, & egeſtate præſente naſcentem.

CVM DEERIT EGENTI AS L. P.] cùm tanta erit tua egeſtas,vt ne tantillum quidē pecuniæ habeas,vnde laqueum, quo animā tibi intercludas,cōmpares:hoc eſt, cùm ad extremā egeſtatem redactus eris.

IVRE (INQVIS) TRASIVS ISTIS] dices(inquit Horatius)iure ita obiurgari Traſiū, hominem profuſum,& ſumtuoſum,eundémque egētem:hominem ſumtuoſiorem, quàm res eius familiaris ferre queat: te verò magnis vectigalibus inſtructum eſſe:& ſumtus tuos cenſu nō eſſe maiores.hæc eſt aſoti, ſeu luxurioſi hominis oratio,ſibi in ſua luxuria velificantis,ac blandientis. F
Porph.legit *Trauius:* nonnulli libri habent *Trallius.*Sed nihil réfert.

EGO VECTIG. MAGNA, &c.] cum his congruunt ea,quę ſcribit Ariſtot.lib.4. de moribus ad Nicomachum,ea, quæ profuſionis propria ſunt, nempe plus,quàm par ſit donare, & minus quàm oporteat, accipere, non admodum inter ſe cohærere poſſe,neque facile amplificari: quia non ſit facile, eum, qui à nemine accipiat, omnibus donare.nam celeriter(inquit)deficiunt eos facultates,qui cùm priuati ſint,plus ęquo lar
giuntur: qui quidem prodigi videntur eſſe. Re- G
ges autem (inquit eodem libro paullo antè) prodigos dicere nō ſolemus.Rerum enim,quas poſſident,vim & copiam, non videtur eis eſſe facile donationibus & ſumtibus ſuperare.

ERGO, QVOD SVPERAT] reſpondet huic aſoto Horatius:eſto:demus te eſſe abundātiſſimum,ac pecunioſiſſimum:demus,te plus habere in nummis,quàm in victum,cultúmque inſumere queas,quantumuis ſumtuoſum, & luxurioſum:nihílne eſt,in quod id, quod tibi ſupereſt è tuo ſumtu quotidiano,melius inſumas,quàm in cenas luxurioſas,& ceteras delicias?

QVOD SVPERAT] ſupereſt.Virg. Georg. 2. *ſuperat tener omnibus humor.* M.Tull.parad. ὅτι μόνος ὁ σοφὸς πλούσιος. *vter igitur eſt diuitior,*
cui deeſt,an cui ſuperat? Idem de finib. 5. *déque eo,* H
quod ipſis ſuperat,aliis gratificari volunt.

NON EST, MELIVS QVO] ordo eſt:an non eſt aliquid,in quod id,quod ſuperat,melius inſumere poſſis,quàm in epulas ſumtuoſas?

INDIGNVS] indignus, qui egeat: indignus egeſtate,ſeu paupertate.Atque ita explicat hunc verſum Seruius, qui eum profert ad illum Virg. lib.7.Æneid. *Nec partem poſuere ſuis.* ſic loquitur M.Tull.lib.4.Tuſcul. *miſericordiam datam eſſe dicunt ad opem ferendam,& calamitates hominum indignorum ſubleuandas.*

CVR TEMPLA RV. ANTIQ. DEVM?] Theocritus εἰδ.ιζ. laudans Ptolemæi Philadelphi liberalitatem,ait illum diuitias ſuas conferre partim ad ornamēta templorum,partim ad munificen-

A nificentiam in reges,in ciuitates,in amicos & fa-
miliareis.ſic Theocr. Οὐ μὰν ἀχρεῖός γε δόμῳ
ἐνὶ πίονι χρυσὸς, Μυρμάκων ἅτε πλοῦτος ἀεὶ
κέχυται μογεόντων, Ἀλλὰ πολὺν μὲν ἔχοντι
θεῶν ἐρικυδέες οἶκοι, Ἀεὶ ἀπαρχομένοιο σὺν
ἄλλοισι γεράεσσι· Πολλὸν δ' ἰφθίμοισι δεδώ-
ρηται βασιλεῦσι. Πολλὸν δὲ πτολίεσσι, πολὺν
δ' ἀγαθοῖσιν ἑταίροις.

TANTO EMETIRIS ACERVO] id eſt,
è tanto metiris aceruo : vt annot. ſup.ad Od.7.
lib.2. venuſtè autẽ verbo *metiris* vſus eſt, cùm de
aceruo loqueretur,pro largiris,præbes,πορίζεις.

VNI NIMIRVM TIBI RECTE] vſq;
adeóne es ſtolidus,& rerum humanarum impe-
B ritus,vt ſperes tuas res eodem ſemper ſtatu mã-
ſuras?vt ſperes fortunam vno ſemper vultu in te
futuram?vt exiſtimes te meliore eſſe cõdicione,
quàm ceteros homines, in quorum vita magnas
quotidie videmus rerum commutationes, ma-
gnáſq; fortunæ varietates exſiſtere? in quibuſdã
libris ſcriptum eſt *recta*, quam lectionem non
damno.

O MAGNVS POSTHAC] nempe vbi
quippiam tibi aduerſi acciderit. credibile enim
non eſt,te vnum fortunæ eximium futurum. In-
tolerabile eſt autem ab inimicis irrideri, inquit
Eurip. Medea. Οὐ γὰρ γελᾶσθαι τλητὸν ἐξ
ἐχθρῶν, φίλαι.

VTERNE] ſic reperi ſcriptum in omnibus
C libris manu ſcriptis:& ita legendum. *ne* autẽ hoc
loco non interrogat:ſed additur interrogationi:
vt & ſat.3. *Illa rogare Quantáne?* vel ornatus cauſa
ponitur,vel otioſum eſt.vt ſup.ſat.10.lib.1. *O ſeri
ſtudiorum, quíne putetis Difficile, & mirum, Rhodio
quod Pitholeonti Contigit.*

AD CASVS DVBIOS] *dubij caſus,dubia
res,dubia tempora,* quæ ſint, declarant vbique ex
bonis ſcriptoribus exẽpla. vide annot. ad Od.9.
lib.4.Nam vter (inquit) in rebus dubiis,& aſpe-
ris cõſtantior, & meliore ſpe erit,hícne,qui cor-
pus & animum aſſuefecerit abundantiæ, & co-
piæ rerum omnium,an, qui paruo contentus vi-
xerit? *aſſuerit* dictum pro aſſuefecerit : vt Virgil.
D Æneid.6. *ne tanta animis aſſueſcite bella*. eſt enim il-
lo loco hypallage pro *aſſueſcite animos bellis*. &
Georg.3. *dehinc vbi libera colla Seruitio aſſuerint.*
poteſt etiam dici aſſuerit abſolutè poſitum eſſe,
vt intelligamus in illis *mentem, corpúſq; ſuperbum,*
ineſſe helleniſmum. κατὰ νοῦν, καὶ κατὰ σῶμα.

IN PACE, VT SAPIENS, APT. IDON.
B.] ſignificat,ſapientis eſſe in pace, & rebus ſe-
cundis,ea præparare, quæ in bello & rebus ad-
uerſis vſui eſſe poſſint.nihil eſt enim in hominũ
vita ſtabile,nihil perpetuum,nihil conſtans. Sa-
pientis igitur hominis eſt & in rebus ſecundis ea
arma parare,quibus re aduerſus res dubias rege-
re,ac tueri poſſis:& in aduerſis ſecundam fortu-
nam ſperare,vt Od.10.lib.2. *Sperat infeſtis, metuit
ſecundis Alteram ſortem benè præparatum pectus.*

INTEGRIS OPIBVS] incolumi re ſua fa-
miliari. E

NON LATIVS] non largius,non profuſius.

METATO] vel metis, limitibus,ac terminis
circumſcripto:vel perticis, ſeu decempedis defi-
nito,ac terminato,ſeu potius dimenſo: vt poſteà
Vmbreno aſſignaretur,& vt Vmbrenus eius eſ-
ſet dominus:Ofellus autem,colonus. Vtebantur
veteres hoc verbo in agrorum dimenſionibus,di
uiſionibus, atque aſſignationibus.Virgil. Diris,
Pertica,quæ noſtros metata eſt impia agellos. & Hora-
tius Oda 15.lib.2. *nulla decempedis Metata priuatis
opacam Porticus excipiebat arcton.*

FORTEM MERCEDE COLON.] Ofel-
lum nunc colonum,fortem,id eſt, patientem, & F
fortiter iniuriam temporum,atque incommodũ
ſuum ferentem,qui antea dominus erat.

NON EGO, NARRANTEM] narrantem
hæc : *ego non temerè edi die profeſto quicquam, &c.*
Eſt autem Ofelli totus, qui deinceps ſequitur,
ſermo.

LVCE PROFESTA] die profeſto,id eſt,nõ
feſto.ſup.Od.15.lib.4. *Nóſque & profeſtis lucibus,
& ſacris Inter iocoſi munera Liberi,&c.*

SEV LONGVM POST TEMPVS] id eſt,
ſiue longo pòſt temporis interuallo,&c.non te-
mere hoc poſitum.nam hoſpites,qui crebrò nos
inuiſunt, minus interdum optati veniunt.contrà
qui rarò,& longo interuallo nobis veniunt, eos
& videre libentius, & liberalius accipere ſole- G
mus.quidã hîc legi volunt *longo pòſt tempore.* ego
nihil muto. ſic enim potius loqui ſolet Horatius,
vt alibi *poſt paullum*,non *pòſt paullo.*

OPERVM VACVO] cùm eſſem ab opere
ſolutus,& otioſus propter imbrem. ſup. Od.17.
lib.3. *Cum famulis operum ſolutis.*

PER IMBREM] imbris tempore:vel quã-
diu imbres è cælo decidebant:quandiu pluebat.

BENE ERAT] bene erat nobis, benè cura-
bamur.ſic Plautus in Menæch. *ſi ſapiam, hinc in-
trò abeam, vbi mihi benè ſit.* Terent. Adelph. *vxor,ſi
ceſſes,aut te amare cogitat, Aut tete amari, aut pota-
re,aut animo obſequi, Et tibi benè eſſe ſoli, cùm ſibi ſit
malè.* Catull. ad Furium. *Quare non tibi ſit benè ac
beatè?* Hor.epiſt.1. *iurat benè ſolis eſſe maritis.* & ſat.
8.huius lib. *ſic vt mihi numquam In vita fuerit me-* H
lius. ibidem. *pulchrè fuerit tibi.* iterum Catull. ad
Fur. *Eſt pulchrè tibi cum tuo parẽte.* poteſt & ſic in-
telligi.benè erat vicinus, id eſt, benè accipieba-
tur.nam etiam hoc modo loquitur Plaut.in Me-
næch. *quid multis verbis opus eſt? minore nuſquam
benè fui diſpẽdio.* M.Tull.epiſt.lib.13.ad Att. *Quid
quæris?delectatus eſt, & libenter fuit:* & lib.16. *cùm
vnum diem Veliæ conſtitiſſem: vbi quidem fui ſanè li-
benter apud Talnam noſtrum:nec potui accipi, illo ab-
ſente præſertim,liberalius.* ſic & Catull.in fundum.
Fui libenter in tua ſuburbana Villa.

NON PISCIBVS VRBE PETITIS]
apud veteres illos Romanos,lautiores & appara-
tiores habebantur menſæ,piſcibus, quàm carni-
bus, exſtructæ. Cic. in Piſonem. *exſtructa menſa*

A *non conchyliis, aut piſcibus, ſed multa carne ſubran-*
cida. quo loco Piſonis ſordeis oſtendere conatur.
CVM DVPLICE FICV.] id eſt, vt do-
cet Turnebus, cui aſſentior, cum duplicibus ficu-
bus. ſunt autem ficus duplices, maiores, & quaſi
geminæ, quas mariſcas appellant. Vegetius. lib. 1.
artis veterin. *ficus duplices viginti, tuta faſciculum.*
POST HOC LVD. ERAT CVPPA
POT.] hunc locum in omnibus ferè libris cor-
ruptum ego vna littera derracta emẽdaui. cuius
emendationis ſpero omneis politos, & eruditos
homines approbatores fore. ab Adriano quidem
Turnebo eam magnopere olim probatam me-
mini. Horum igitur verborum hæc ſententia eſt.
poſtea (inquit) noſter ludus hic erat, cuppa ma-
giſtra, id eſt, nullo alio bibendi magiſtro adhibi-
to, quàm ipſa cuppa, potare: nullus erat, qui bi-
bendi leges conuiuis daret: ſuo quiſque arbitratu
B bibebat, & quantum volebat, *ſolutus legibus inſa-*
nis, vt ait ſat. 6. hoc libro. De hoc more autem, &
de magiſteriis, bibendíq; legibus vide annot. ad
Od. 4. lib. 1. Sic igitur hunc locum explicandum
cenſeo. Sed Turnebus mutata poſtea ferè ſenten
tia, non ita pridem ſcripſit, *culpa potare magiſtra*,
(ſic enim legitur in codicibus omnibus vulg. &
pleriſq; manu ſcr.) ludi genus fuiſſe à veteribus
excogitatum, quo non magiſtri imperio conui-
uæ bibere cogebantur, ne in ebrietatem incide-
rent: ſed vt ab ea coërcerentur, nemo, niſi qui ali-
C qua in re peccarat, calicẽ ducebat: vt bibere pœ-
næ & dedecoris eſſet, non inuitationis, aut magi-
ſterij. Sic apud Plautum in Sticho, qui peccat po
culo multatur: *vter* (inquit) *demutaſſit, poculo mul-*
tabitur. Idem Turnebus ſtatim ſubijcit: legitur &
apud Flaccum *cuppa*, quod vas eſt potorium etiã
linguæ vernaculæ vſurpatum pro patera: & in e-
pigrammat. *Sunt cuppa, calices, cyathi.* quam ſcri-
pturam Lambinus ſequitur: vt libertatem biben
di accipiamus poculo imperante, non bibendi
arbitro. Poculum enim non cogit niſi volentem,
cùm magiſter etiã inuitũ bibere cogeret. *Cuppa*
etiam Porphirio agnoſcere videtur. Hæc ille: ex
quibus verbis intelligere licet, ita illum à me diſ-
ſentire, vt tamen meam explicationem probet.
D quod mihi ſatis eſt: neque neceſſe habeo vulga-
tam lectionem, eiúſq; explicationem refellere.
ET VENERATA CERES] id eſt, & orata
Ceres, vt culmo, &c. ſequitur deinceps, *Explicuit*
vino contr. ſer. fr. id eſt, ſeueritatem noſtram exhi-
larauit, nobis ſcilicet libantibus, & poſtea com-
potantibus: vel ſic, orata Cerere, & libatione fa-
cta, compotatione triſtitiam diſcuſſimus, & fron-
tis rugas explicuimus. verbũ *venerari* autem idẽ
valere, quod *orare, & precari*, declarant exempla
è bonis ſcriptoribus producta. Plaut. in Aulul.
Lar. *Clam omneis in medio foco defodit, venerans me,*
vt id ſeruarem ſibi. Idem Rudente, *Eſt deus: vene-*
ror, vt nos ex hac ærumna eximat miſeras, inopes, æ-
rumnoſas, aut aliquo auxilio vt adiuuet. Idem ibid.
Venus, veneror te, vt omnes miſeri lenones fient. Idem
Bacchid. *ſaluto te vicine Apollo, qui ædibus Propin-* E
quos noſtris accolis, venerórque te, Ne Nicobulum ſi-
nas noſtrum ſenem prius Me conuenire, quàm ſodalem
viderim Mneſilochi Piſtoclêrum. Idem Trinum. *La-*
rem corona noſtrum decorari volo. vxor venerare, vt
Nobis hac habitatio bona, fauſta, felix, fortunatáque
eueniat. Virg. Æn. 3. *Nymphas venerabar agreſteis,*
Gradiuúmque patrem, Geticis qui præſidet aruis, Rite
ſecundarent viſus, oménque leuarent. Idem eod. lib.
curſúsque dabit venerata ſacerdos. & lib. 4. Georg.
tu munera ſupplex Tende petẽs pacem, & facileis ve-
nerare Napæas. Namque dabunt veniam votis, iraſq;
remittent. A Cæcinna ad M. Tull. Ciceronem lib.
6. epiſt. *quid iraſcitur ei, qui ſcripſerit aliquid contra*
ſuam voluntatem, cũ ignorit omnibus, qui multa Deos
venerati ſunt contra eius ſalutem? id eſt, qui multa
à diis precati ſunt. ſic Hor. infr. ſat. 6. *Si veneror* F
ſtultus nihil horum, id eſt, ſi nihil tale à Diis pre-
cor: vt ſuo loco dicemus.
CERES] Cererem Græci Δημήτερα appel-
lant, cuius ἔτυμον afferẽs Plato in Cratylo, φαί-
νεται (inquit) κατὰ τὴν δόσιν τῆς ἐδωδῆς διδοῦσα
ὡς μήτηρ, Δημήτηρ κεκλῆσθαι. id eſt, videtur
enim propter donationem cibi, quæ largiatur no
bis cibum vt mater, δημήτηρ, quaſi donans ma
ter eſſe appellata.
CONTR. SERIA FRONTIS] id eſt, ſeue-
ritatem frontis: ſeu ſeuerã, ſeriam, & contractam
frontem. Nam contrahitur frons rebus ſeriis, ac G
triſtibus: compotationibus, conuiuiis, riſu, ioco,
& ſimilibus explicatur.
SÆVIAT ATQVE NOVOS, &c.] id
eſt iterum atque iterum ſeſe nobis præbeat ini-
quam, atque infeſtam fortuna, nouos nobis ter-
rores incutiat, nouos motus excitet: quantum po
terit de hoc noſtro tenui victu, & parſimonia
detrahere? quaſi dicat, aut nihil, aut parum.
QVANTVM HINC IMMINVET?]
Quidam libri manu ſcr. habent, *Quantum hinc e-*
minuet? vnde conijcere poſſis, legendũ *deminuet.*
QVANTO AVT EGO PARC. AVT]
poſteaquam Vmbrenus nos de vetere poſſeſſio-
ne deturbauit, nobíſq; eiectis agrum noſtrum oc
cupauit: quanto minus aut ego, aut vos ſplendi-
dè vixiſtis? quanto deterior fuit noſtri corporis H
nitor? nihilo ſcilicet. Quemadmodum ex lautio-
re, & liberaliore victu, cultúque nitent corpora:
ita ex parciore, & maligniore ſquallent. Non diſ-
ſimulabo lectori tamen, in quibuſdam libris ca-
lamo exaratis ſcriptum eſſe, *O pueri vixiſtis, &c.*
quos non ſequor.
HVC NOVVS INCOLA] Vmbrenum ſi-
gnificat. aliquot lib. manu ſcripti habent, *hic nou.*
inc. quam ſcripturam nõ improbo: & fortaſſe re-
cta eſt. alij cum vulgatis conſentientes, *huc.*
NAM PROPRIÆ TELLVRIS] ſic M.
Tull. off. 1. *ſunt autem priuata nulla natura: ſed aut*
vetere occupatione, vt, qui quondam in vacua venê-
runt: aut victoria bello, vt, qui potiti ſunt, aut lege, aut
pactione, condicione, ſorte.

A NOS EXPVLIT ILLE] ille Vmbrenus nos agro expulit per vim: nempe facta aſſignatione agrorum ab imperatore. Sic Arrius Virgilium, vt ſignificat in Mœride. *ô Lycida, viui peruenimus, aduena noſtri (Quod numquã veriti ſumus) vt poſſeſſor agelli Diceret: hac mea ſunt, veteres migrate coloni.*

NEQVITIES.] mollities, luxuries, libido, profuſio, ἀκολασία. Nam hominem nequã appellant Latini, inertem, nullius vſus, inutilem.

VAFRI INSCITIA IVRIS] ignorantia, ſeu inſcientia iuris callidi, & verſuti, vt M. Tull. appellat in orat. pro Cæcina. quattuor igitur hoc loco enumerat, quibus mutatur dominus, quibúsque poſſeſſio rerum ſoli, & aliarum amittitur: vim, per quã exactus eſt Ofellus: profuſum ſumtum, & luxuriam: iuris verſuti ignorationem: mortem. non admodum huic diſſimi-
B lis eſt locus ille epiſt. ad Iul. Florum lib. 2. *tanquã Sit proprium cuiquam, puncto quod mobilis hora Nũc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc ſorte ſuprema Permutet dominos.* ſic Theognis, Πολλοί τοι πλουτοῦσι κακοί, ἀγαθοὶ δὲ πένονται· Ἀλλ' ἡμεῖς τούτοις οὐ διαμειψόμεθα Τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον, ἐπεὶ τὸ μὲν ἔμπεδον ἀεὶ· Χρήματα δ' ἀνθρώπων ἄλλοτε ἄλλος ἔχει. id eſt, multi improbi diuitiis circumfluũt: viri boni autem egent. Verùm tamen cum horum diuitiis virtutẽ non cõmutabimus. Quoniã virtus quidem fixa, & ſtabilis eſt: pecunias autẽ aliàs alius habet. Quamquam hos verſus Plutarchus in libello, *πῶς ἄν τις ὑπ' ἐχθρῶν ὠφελοῖτο.* aſcribit Soloni, vt iam alibi diximus. inſcitia autem pro inſcientia po-
C ſitum, vt ſæpe alibi.

SATYRA 3.

SIC rarò ſcribis, vt toto non quater anno
Membranam poſcas, ſcriptorum quæq; retexens,
Iratus tibi, quòd vini, ſomníque benignus
Nil dignũ ſermone canas. quid fiet? ab ipſis
Saturnalibus huc fugiſti. ſobrius ergo
Dic aliquid dignum promiſſis: incipe: nil eſt:
D *Culpantur fruſtra calami: immeritúſque laborat*
Iratis natus paries diis, atque poëtis.
Atqui vultus erat multa, & præclara minantis,
Si vacuum tepido cepiſſet villula tecto.
Quorſũ pertinuit ſtipare Platona Menãdro?
Eupolin, Archilochũ, comites educere tãtos?
Inuidiam placare paras virtute relicta?
Contemnêre miſer. vitãda eſt improba Siren E
Deſidia: aut, quicquid vita meliore paraſti,
Ponẽdũ æquo animo. dij te Damaſippe, deæq;
Verum ob cõſilium donent tonſore ſed vnde
Tam bene me noſti? poſtquam omnis res mea Ianum
Ad medium fracta eſt, aliena negotia curo,
Excuſſus propriis. olim nã quærere amabã,
Quo vafer ille pedes lauiſſet Siſyphus ære:
Quid ſculptum infabrè, quid fuſum durius eſſet.
Callidus huic ſigno ponebàm millia centum. F
Hortos, egregiáſque domos mercarier vnus
Cũ lucro noram. vnde frequentia Mercuriale
Impoſuere mihi cognomen compita. noui:
Et morbi miror purgatum te illius. atqui
Emouit veterem mirè nouus: vt ſolet, in cor
Traiecto lateris miſeri, capitisq; dolore:
Vt lethargicus hic cùm fit pugil, & medicum vrguet.
Dum ne quid ſimile huic, eſto, vt libet. ô bone, ne te G
Fruſtrere, inſanis & tu: ſtultiq; propè omnes:
Si quid Stertinius veri crepat: vnde ego mira
Deſcripſi docilis præcepta hæc, tempore, quo me
Solatus iuſſit ſapientem paſcere barbam,
Atq; à Fabricio non triſtem ponte reuerti.
Nam, male re geſta cũ vellẽ mittere operto
Me capite in flumen: dexter ſtetit: &, caue faxis
Te quicquam indignum. pudor, inquit, te malus vrget: H
Inſanos qui inter vereare inſanus haberi.
Primùm nam inquiram, quid ſit furere. hoc ſi erit in te
Solo: nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
Quem mala ſtultitia: &, quemcumque inſcitia veri
Cæcum agit: inſanum Chryſippi porticus, & grex
Autumat. hæc populos, hæc magnos formula reges,

A *Excepto ſapiente, tenet. nunc accipe, quare*
Deſipiant omnes æquè ac tu, qui tibi nomen
Inſani poſuere. velut ſiluis, vbi paſſim
Palantes error certo de tramite pellit:
Ille ſiniſtrorſum, hic dextrorſum abit: vnus vtrique
Error: ſed variis illudit partibus: hoc te
Crede modo inſanum: nihilo vt ſapiẽtior ille,
Qui te deridet, caudã trahat. eſt genus vnum
Stultitiæ, nihilũ metuẽda timentis: vt igneis,
B *Vt rupeis. fluuióſq; in cãpo obſtare queratur.*
Alterum & huic varium, & nihilo ſapiẽtius, igneis
Per medios, fluuióſq; ruentis. clamet amica
Mater, honeſta ſoror, cũ cognatis pater, vxor,
Hîc foſſa eſt ĩgẽs: hîc rupes maxima: ſerua:
Nõ magis audierit, quàm Fufius ebrius olim
Cùm Ilionã edormit, Catienis mille ducẽtis,
Mater te appello, clamãtibus. huic ego vulgũ
Errori ſimilem cunctum inſanire docebo.
Inſanit, veteres ſtatuas Damaſippus emẽdo:
C *Integer eſt mentis Damaſippi creditor? eſto:*
Accipe, quod numquam reddas mihi, ſi tibi dicam: (cors
Túne inſanus eris, ſi acceperis? an mágis ex-
Reiecta præda, quã præſens Mercurius fert?
Scribe decẽ à Nerio. nõ eſt ſatis: adde Cicutæ
Nodoſi tabulas centum: mille adde catenas:
Effugiet tamen hæc ſceleratus vincula Proteus:
Cùm rapies in ius mális ridentem alienis:
Fiet aper: modò auis, modò ſaxum: & cùm volet, arbor.
D
Si male rẽ gerere inſani eſt: contrà, bene ſani:
Putidius multo cerebrum eſt (mihi crede) Perilli
Dictantis, quod tu nũquam reſcribere poſſis.
Audire, atque togã iubeo cõponere, quiſquis
Ambitione mala, aut argenti pallet amore:
Quiſquis luxuria, triſtive ſuperſtitione,
Aut alio mẽtis morbo calet: huc propius me,
Dũ doceo inſanire omneis, vos ordine adite.
Dãda eſt ellebori multo pars maxima auaris:

Neſcio an Anticyrã ratio illis deſtinet omnẽ. E
Heredes Staberi ſummã incidêre ſepulcro.
Ni ſic feciſſent, gladiatorum dare centum
Damnati populo paria, atque epulum, arbitrio Arri:
Frumẽti, quãtũ metit Africa. ſiue ego prauè,
Seu rectè: hoc volui: ne ſis patru' mihi. credo
Hoc Staberi prudentem animũ iuſſiſſe. quid ergo (ſaxo
Senſit, cùm ſummam patrimoni inſculpere
Heredes voluit? quoad vixit, credidit ingens F
Pauperiem vitiũ: & cauit nihil acrius: vt ſi
Forte minus locuples vno quadrãte periſſet,
Ipſe videretur ſibi nequior. omnis enim res,
Virtus, fama, decus, diuina, humanáque pulcris
Diuitiis pârent: quas, qui conſtruxerit, ille
Clarus erit, fortis, iuſtus, ſapiénſne etiam, & rex, (tum,
Et, quicquid volet. hoc, veluti virtute para-
Sperauit magnæ laudi fore. quid ſimile iſti
Græcus Ariſtippus? qui ſeruos proijcere aurũ G
In media iuſſit Libya: quia tardius irent
Propter onus ſegnes. vter eſt inſanior horũ?
Nil agit exemplum, litem quod lite reſoluit.
Si quis emat citharas, emtas comportet in vnum,
Nec ſtudio citharæ, nec Muſæ deditus vlli:
Si ſcalpra, & formas non ſutor: nautica vela
Auerſus mercaturis: delirus, & amens
Vndique dicatur meritò. quid diſcrepat iſtis, H
Qui nummos, aurúmq; recondit, neſcius vti
Cõpoſitis, metuenſq; velut cõtingere ſacrum?
Siquis ad ingentẽ frumenti ſemper aceruum
Porrectus vigilet cũ longo fuſte: neque illinc
Audeat eſuriẽs dominus cõtingere granum:
Ac potius foliis parcus veſcatur amaris:
Si poſitis intus Chij, veteriſque Falerni
Mille cadis: nihil eſt, tercẽtum millibus, acre
Potet acetum: age, ſi & ſtramentis incubet, unde-
Octoginta annos natus, cui ſtragula veſtis,
Blattarũ, ac tinearũ epulæ, putreſcat in arca:

A *Nimirum inſanus paucis uideatur eò, quòd*
Maxima pars hominũ morbo iactatur eodẽ.
Filius, aut etiã hæc libertus ut ebibat heres,
Diis inimice ſenex cuſtodis? ne tibi deſit?
Quantulum enim ſummæ curtabit quiſque
dierum,
Vngere ſi cauleis oleo meliore, capútque
Cœperis impexa fœdum porrigine? quare,
Si quiduis ſatis eſt, periuras, ſurripis, auſers
Vndiq;? tun' ſanus? populum ſi cædere ſaxis
Incipias, ſeruósve tuos, quos ære pararis:
Inſanum te omnes pueri, claméntque puellæ.
Cùm laqueo vxorem interimis, matrémque
B *veneno,* (*facis Argis,*
Incolumi capite es? quid enim? neque tu hoc
Nec ferro: vt demẽs genitricẽ occidit Oreſtes.
An tu reris eum occiſa inſaniſſe parente?
Ac non antè malis dementem actum furiis,
quàm
In matris iugulo ferrum tepefecit acutum?
Quin ex quo eſt habitus male tutæ mentis
Oreſtes:
Nil ſanè fecit, quod tu reprendere poſſis:
C *Non Piladẽ ferro violare, auſúsve ſororem*
Electram: tãtùm male dicit vtrique, vocãdo
Hanc furiam, hunc aliud, iuſſit quod ſplendida bilis.
Pauper Opimius argenti poſiti intus, & auri,
Qui Veientanum feſtis potare diebus
Campana ſolitus trulla, vappamq; profeſtis:
Quõdã lethargo grãdi eſt oppreſſus: vt heres
Iam circũ loculos, & claueis lætus, ouánsque
Curreret. hunc medicus multùm celer, atque fidelis
D *Excitat hoc pacto: menſam poni iubet: atque*
Effundi ſaccos nummorũ, accedere plureis
Ad numerandum: hominem ſic erigit. addit & illud,
Ni tua cuſtodis, auidus iã hæc auferet heres.
Men' viuo? vt viuas igitur, vigila: hoc age.
quid vis?
Deficient inopem venæ te, ni cibus, atque
Ingens accedat ſtomacho fultura ruenti.

Quid ceſſas? agedum ſume hoc ptiſanarium E
oryzæ. (*bus. eheu:*
Quanti emtæ? paruo. quanti ergo? octo aſſi-
Quid réfert, morbo: an furtis, pereámque
rapinis? (*auarus?*
Quiſnam igitur ſanus? qui non ſtultus. quid?
Stultus & inſanus. quid? ſi quis nõ ſit auarus:
Cõtinuò ſanus? minimè. cur Stoice? dicã.
Non eſt cardiacus, Craterum dixiſſe putato,
Hic æger: rectè eſt igitur, ſurgétque? negabit:
Quòd latus, aut renes morbo tẽtatur acuto.
Non eſt periurus, neque ſordidus. immolet F
æquis (*audax.*
Hic porcum Laribus. verùm ambitioſus, &
Nauiget Anticyram. quid enim differt,
barathróne
Dones, quicquid habes, an numquam vtare
paratis?
Seruius Oppidius Canuſî duo prædia diues
Antiquo cenſu, natis diuiſſe duobus
Fertur. & hæc moriens pueris dixiſſe voca-
tis (*céſque* G
Ad lectum: poſtquàm te talos, Aule, nu-
Ferre ſinu laxo: donare, & ludere vidi:
Te, Tiberi, numerare: cauis abſcõdere triſtẽ:
Extimui, ne vos ageret veſania diſcors:
Tu Nomẽtanum, tu ne ſequerere Cicutam.
Quare per diuos oratus vterque Penateis,
Tu caue ne minuas: tu ne maius facias id,
Quod ſatis eſſe putat pater: & natura coër-
Prætereane vos titillet gloria, iure- (*cet.* H
Iurãdo obſtringã ambo: vter ædilis, fueritve
Veſtrûm prætor, is inteſtabilis, & ſacer eſto.
In cicere, atq; faba bona tu, perdáſq; lupinis,
Latus vt in circo ſpatiere, aut æneus vt ſtes,
Nudus agris, nudus nũmis, inſane, paternis:
Scilicet vt plauſus, quos fert Agrippa, fe-
ras tu,
Aſtuta ingenuum vulpes imitata leonem?
Ne quis humaſſe velit Aiacem Atrida ve-
tas cur? (*æquam*
Rex ſum. Nil vltrà quæro plebeius. Et
Rẽ imperito: ac, ſi cui uideor nõ iuſtus, inulto

A Dicere, quæ ſentit, permitto. Maxime regũ,
Dij tibi dent capta claſſem redducere Troia:
Ergo conſulere, & mox reſpondere licebit?
Conſule. Cur Aiax heros ab Achille ſecũdus
Putreſcit, toties ſeruatis clarus Achiuis:
Gaudeat ut populus Priami, Priamúsque inhumato:
Per quem tot iuuenes patrio caruere ſepulcro? (Vlyſſem,
Mille ouium inſanus morti dedit, inclytum
B Et Menelaum unà mecũ ſe occidere clamãs.
Tu, cũ pro uitula ſtatuis dulcem Aulide natã
Ante aras, ſpargíſque mola caput, improbe, ſalſa:
Rectum animi ſeruas? Quorſum? Inſanus quid enim Aiax
Fecit, cùm ſtrauit ferro pecus? abſtinuit uim
Vxore, & nato, mala multa precatus Atridis: (Vlyſſem.
Non ille aut Teucrum, aut ipſum uiolauit
Verùm ego, ut hærenteis aduerſo littore naueis
C Eriperem, prudens placaui ſanguine diuos.
Nempe tuo furioſe. meo, ſed non furioſus.
Qui ſpecies alias ueris, ſcelerísque tumultu
Permiſtas capiet, cõmotus habebitur: atque,
Stultitiáne erret, nihilum diſtabit, an ira.
Aiax immeritos dum occîdit, deſipit, agnos?
Cùm prudens ſcelus ob titulos admittis inaneis: (tumidum eſt cor?
Stas animo? & purum eſt uitio tibi, cùm
Si quis lectica nitidam geſtare amet agnam:
D Huic ueſtem, ut natæ, paret ancillas: paret aurum:
Pupam, aut pupillam appellet, fortíq; marito
Deſtinet uxorem: interdicto huic omne adimat ius
Prætor, & ad ſanos abeat tutela propinquos.
Quid? ſi quis natam pro muta deuouet agna:
Integer eſt animi? ne dixeris. ergo, vbi praua
Stultitia, hîc ſumma eſt inſania. qui ſcelera-
Et furioſus erit. quẽ cepit vitrea fama, (tus:
Hunc circumtonuit gaudẽs Bellona cruẽtis.

Nunc age luxuriam, & Nomentanum arripe mecum. E
Vincit enim ſtultos ratio inſanire nepotes.
Hic ſimul accepit patrimonI mille talenta:
Edicit, piſcator vti, pomarius, auceps,
Vnguentarius, ac Tuſci turba impia vici,
Cum ſcurris fartor, cum velabro omne macellum, (frequentes.
Manè domum veniant. quid tum? venêre
Verba facit leno. quicquid mihi, quicquid & horum (pete, vel cras. F
Cuique domi eſt, id crede tuum, & vel nũc
Accipe, quid cõtrà iuuenis reſpõderit æquus.
In niue Lucana dormis ocreatus, vt aprum
Cenẽ ego: tu piſceis hiberno ex æquore verris: (aufer:
Segnis ego, indignus, qui tantum poſſideam:
Sume tibi decies: tibi tantũdem: tibi triplex,
Vnde vxor media currat de nocte vocata.
Filius Æſopi detractam ex aure Metellæ,
Scilicet vt decies ſolidum exſorberet, aceto
Diluit inſignem bacam: quî ſanior, ac ſi
Illud idem in rapidum flumen, iácerétve cloacam? G
Quincti progenies ArrI, par nobile fratrum,
Nequitia & nugis, prauorum & amore gemellum:
Luſcinias ſoliti impẽſo prandere coëmtas.
Quorſum abeant ſani? creta, an carbone notandi?
Ædificare caſas, ploſtello adiungere mures,
Ludere par impar, equitare in arũdine longa H
Si quem delectet barbatum: amentia verſet.
Si puerilius his ratio eſſe euincet amare:
Nec quicquam differre, vtrúmne in puluere, trimus
Quale prius, ludas opus: an meretricis amore
Sollicitus plores: quæro, faciáſne, quod olim
Mutatus Polemo? ponas inſignia morbi,
Faſciolas, cubital, focalia? potus vt ille
Dicitur ex collo furtim carpſiſſe coronas:
Poſtquàm eſt impranſi correptꝰ voce magiſtri?
Porrigis irato puero cùm poma, recuſat.

Sume

A *Sume Catelle:negat.ſi non des,optat. amator*
Excluſus quî diſtat:agit vbi ſecū,eat,an non,
Quò rediturus erat non arceſſitus: & hæret
Inuiſis foribus?nec nūc,cùm me vocet vltro,
Accedam?an potius mediter finire dolores?
Excluſit:reuocat:redeam?nō,ſi obſecret.ecce
Seruus non paullo ſapientior.ô here, quæ res
Nec modum habet, neque conſilium, ratione,modóque
Tractari non vult. in amore hæc ſunt mala, bellum,
Pax rurſum.hæc ſiquis tēpeſtatis propè ritu
Mobilia,& cæca fluitantia ſorte,laboret
B *Reddere certa:ſibi nihilo plus explicet,ac ſi*
Inſanire pâret certa ratione,modóque.
Quid?cùm Picenis excerpens ſemina pomis
Gaudes,ſi camerā percuſſi forte:penes te es?
Quid?cùm balba feris annoſo verba palato:
Ædificante caſas quî ſanior? adde cruorem
Stultitiæ:atque ignem gladio ſcrutare: modò,inquam,
Hellade percuſſa Marius cùm præcipitat ſe,
Cerritus fuit:an commotæ crimine mentis
C *Abſolues hominem: & ſceleris damnabis eundem,*
Ex more imponens cognata vocabula rebus?
Libertinus erat,qui circum compita ſiccus
Lautis manè ſenex manibus currebat. & vnum
Quiddam magnum addens, vnum me ſurpite morti:
Diis etenim facile eſt,orabat:ſanus vtriſque
Auribus,atq; oculis:mentem,niſi litigioſus,
D *Exciperet dominus,cùm venderet. hoc quoque vulgus*
Chryſippus ponit fæcunda in gente Menenī.
Iupiter,ingenteis qui das,adimíſq; dolores:
Mater ait pueri menſeis iam quinque cubantis,
Frigida ſi puerum quartana reliquerit:illo
Manè die,quo tu indîcis ieiunia,nudus
In Tiberi ſtabit.caſus,medicúſve leuarit
Ægrum ex præcipiti:mater delira necabit
In gelida fixum ripa:febrímque reducet. E
Quóne malo mentem cōcuſſa? timore deorū.
Hæc mihi Stertinius ſapientū octauus amico
Arma dedit:poſthac ne compellarer inultus.
Dixerit inſanū qui me,totidem audiet:atq;
Reſpicere ignoto diſcet pendentia tergo.
Stoice,poſt damnū ſic vendas omnia pluris:
Quam me ſtultitiam(quoniam non eſt genus vnum)
Inſanire putas?ego nam videor mihi ſanus.
Quid? caput abſciſſum demens cùm portat Agaue F
Nati infelicis,ſibi tum furioſa videtur?
Stultum me fateor(liceat concedere veris)
Atque etiam inſanum: tantum hoc ediſſere,quo me
Ægrotare putes animi vitio. accipe:primùm
Ædificas:hoc eſt longos imitaris,ab imo
Ad ſummum totus moduli bipedalis: & idem
Corpore maiorem rides Turbonis in armis
Spiritum,& inceſſum:quî ridiculus minus illo? G
An, quodcumque facit Mæcenas,te quoque verum eſt,
Tanto diſſimilem, & tanto certare minorē?
Abſentis ranæ pullis vituli pede preſſis,
Vnus vbi effûgit:matri denarrat,vt ingens
Bellua cognatos eliſerit. illa rogare,
Quantáne?num tandem,ſe inflans,ſic magna fuiſſet. H
Maior dimidio. num tanto? cùm magis, atque
Se magis inflaret:non,ſi te ruperis,inquit,
Par eris.hæc à te nō multùm abludit imago.
Adde poëmata nunc: hoc eſt oleum adde camino:
Quæ ſi quis ſanus fecit:ſanus facis & tu.
Non dico horrendam rabiem. iam deſine. cultum
Maiorem cenſu. teneas Damaſippe tuis te:
Mille puellarum,puerorum mille furores.
O maior tandem parcas inſane minori.

A Poëta in hac ſatyra Damaſippum quendam facit loquentem, qui aliquando exercuerat ſignorum,& vaſorum antiquorum, atque hortorum mercaturam: in qua cùm rem ſuam minus benè geſſiſſet, relicto lucri ſtudio ſeſe ad philoſophiã contulerat.Ego eum eſſe puto, de quo M.Tull. ſcribit in epiſt.ad M. Fabium Gallum lib.7. qui mandatu Ciceronis quædã ei ſigna emerat haud illi grata,nempe Bacchas,& Martis ſignum. Itaque optabat M.Tull.aut vt ea eſſent inemta, aut vt aliquis eorũ emtor ſeu Damaſippus, ſeu quis alius reperiretur. verba M.Tullij ſunt hæc, *ſed tamen ſi iſta mihi ſunt habenda,certiorem velim me facias,vbi ſint,quando arceſſantur, quo genere vecturæ.*
B *Si enim Damaſippus in ſententia non manebit, aliquẽ Pſeudodamaſippum vel cum iactura reperiemus*. de eod.lib.12.epiſt ad Attic. *ſi & Silius is fuerit, quẽ tu putas,nec Druſus facilem ſe præbebit, Damaſippum velim aggrediare.*

MEMBRANAM POSCAS] ſcribis tu quidem multa, ſed quicquid ſcribis, retexis ac deles,neq; ex aduerſariis, aut tabulis ceratis, aut palimpſeſto in membranam refers. Ita rarò aliquid dignum oculis, & lectione ſcribis, vt toto anno membranam non quater poſcas, id eſt, vt toto anno membranam tibi à puero dari non iubeas,in quam referas ea, quæ in palimpſeſto,aut tabula cerata ſcripſeris.

SCRIPTORVM QVÆQVE RETEXENS] ea omnia,quæ à te ſcripta ſunt,mutãs,
C vertens,delẽs.& eſt tralatio à tela texta, & poſtea retexta. *telam retexere* autem eſt ἀναλύειν, diſſoluere.nemini eſt inaudita Penelopæ tela.

VINI, SOMNÍQVE BENIGNVS] id eſt, plus quàm par ſit,vino,ſomnóq; deditus. largius æquo bibens,& ſupra modum dormiens.dictum eſt autẽ *vini & ſomni benignus*,vt *profuſus ſui,parcus temporis,largus pecuniæ. benignus* enim idem ferè eſt,quod largus,vt ſuprà annotauimus: *malignus* contrà parcus.

NIL DIGNVM SERMONE] ſic loquũtur Græci, ὐδὲν ἄξιον λόγου. Ariſt. ῥητορ.β. τὸν λόγον εἶναι σπουδαιότατον, ὅτι οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες, οὐ χρημάτων, ἀλλὰ λόγου ἄξιοί εἰσι. τὸ γὰρ λόγου ἄξιον οὐχ ἁπλῶς λέγεται. id eſt,ſermonem
D eſſe rem optimam, quia viri boni non pecunia, ſed ratione aut ſermone digni ſunt. Nam λόγου ἄξιον ſeu ſermone dignum non ſimpliciter dicitur. Plato in Euthydemo, ἐνθυμοῦ δὴ μή τι παραλείπομεν τῶν ἀγαθῶν, ὅ, τι καὶ ἄξιον λόγου. cogita igitur numquid aliquod bonum prætermittamus,quod & dignum ſermone ſit. idem in Alcibiade 1. ἐπιμέλειά τε, καὶ σοφία, ταῦτα μόνα ἄξια λόγου ἐν Ἕλλησιν. id eſt, diligentia, & ſapientia, hæc ſola digna ſunt ſermone apud Græcos. idem lib.1.de repub. λυσιτελεῖ μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα ἐάν περ λανθάνῃ· ἔστι δ' οὐκ ἄξια λόγου. id eſt, proſunt igitur etiam talia, ſiquidem lateant.ſunt autem non digna ſermone. Tit.Liuius ἄξια λόγου, *digna dictu* ſolet dicere. vt lib.35.annal.in princip. *crebra magis, quàm digna dictu prœlia fecit.* Idem lib.27. *certamina haud ſatis digna dictu ferebant.* E

SATVRNALIBVS] quę agebãtur XIIII. Kal.Ianuarias:de quibus alibi dicemus pluribus verbis.

SOBRIVS ERGO] ſi propter vini, & ſomni liberaliorem vſum ad ſcribẽdum tardior, atque ineptior es: nunc igitur, dum ſobrius, & ſiccus es, profer aliquid promiſſis dignum.

CVLPANTVR FR. CAL.] fruſtra culpa in calamos confertur, quaſi ad ſcribendum, ſeu pingendum minus aptos.

IMMERITVSQVE LABORAT] ſic ferè Virg.Moreto, *& immerito dicit conuicia fumo.* Solebant veteres illi,maximè poëtæ, & ſcripto- F
res, parietes habere ceratos, vt, ſiquid fortè noctu in mentem veniret, ſtatim in eo inſcriberẽt. paries igitur tuus ceratus immeritò abs te vexatur:iniuriáq; in eum culpam confers.

IRATIS NATVS PARIES DIIS] cùm tibi nihil in mentem veniat, quod in eo inſcribas, videtur Diis, & poëtis iratis natus eſſe. ſic loquitur infrà ſat.7.de Priſco quodam ingenij mobiliſſimi. *Vertunnis,quotquot ſunt, natus iniquis.* & ſuprà ſatyra 5.lib.1. *dehinc Gnatia Lymphis Iratis exſtructa. Diis iratis* fieri dicitur id, quod infeliciter geritur.Hæc enim opinio ſemper fuit hominum animis inſita,Diis iratis, aut inuitis nihil proſperè euenire,nihil feliciter geri,nihil deniq; benè procedere,quod Homerus confirmat cùm
alibi,tum ἰλ.μ῀. princip.vbi de muro,quẽ Græci ante naueis duxerant,loquitur: θεῶν δ' ἀέκητι G
τέτυκτο Ἀθανάτων. τῷ καὶ οὔτι πολὺν χρόνον ἔμπεδον ἦεν: id eſt, Diis autem inuitis factus fuerat immortalibus. idcirco neq; diu firmus & ſtabilis fuit. Virgil.Æneid.2. *Heu nihil inuitis fas quemquam fidere Diuis*.& Catull.ad Manlium, *Nil mihi tam valdè placeat Rhamnuſia virgo: Quod temere inuitis ſuſcipiatur heris*, id eſt,Diis.ex quo nata ſunt hæc loquendi genera.Terent.And. *neſcio, Niſi mihi Deos ſatis ſcio fuiſſe iratos, qui auſcultauerim.* Idem Phorm. *mihi vſu vẽnit hoc, ſcio, Memini relinqui me, Deo irato meo.* M.Tull.orat.pro Cœlio. H
Quamobrem ſi quem fortè inueneritis, qui aſpernetur oculis pulchritudinem rerum,non odore vllo,non tactu, non ſapore capiatur,excludat auribus omnem ſuauitatem:huic homini ego fortaſſe & pauci Deos propitios, plerique autem iratos putabunt. Plaut. Pœnulo, *Nam ego hodie infelix diis meis iratiſſimis Sexagenos immolaui.* T.Liuius lib.3. *Sin periurio gaudeant, Diis magis iratis,quàm hoſtibus bellum geſturos.* Idem lib.9. *nec moror,quo minus in ciuitatem obligatam ſponſione commiſſa iratis omnibus Diis,quorum eluditur nomen, redeant.* M.Tull.epiſt.ad Attic.lib.4. *De Apollonio quod ſcribis,qui illi Dij irati homini Græco? qui conturbare quidem putat ſibi licere,quod equitibus Romanis.* videtur autem locus ille cum interrogatione legẽdus,vt dicam οὐ πάρεργον. *qui illi Dij irati?* id eſt,qui Dij ſunt illi irati?quos ille Deos ſibi habet

A bet iratos? quamquam alij cenſent genus eſſe loquendi antiquum, & eſſe legendum enuntiãdo. Perſius ſat.4. *Hunc ais? hunc, diis iratis, genioq́ ſiniſtro, Qui quãdoque iugũ pertuſa ad compita figit, &c.* Dolore animi impulſus, & perturbat⁹ dixit illud Catullus ad ſeipſum, *Quin te animo obfirmas, téque aſtringiſque, reducíſque, Et Diis inuitis deſinis eſſe miſer?* Solent enim homines interdũ perturbati impiè loqui, vt Chremes ille Terẽtianus in Heaut. *Deos neſcio.* eôdem pertinet illud, quod eſt ſuprà Od.18.lib.1. *non ego te, cãdide Baſſareu, Inuitum quatiam.* & illud de arte poët. *Tu nihil inuita dices, faciés ve Minerua.*

B Atqvi vvltvs erat, &c.] atqui vultu, & fronte ſignificabas, te præclara quędam ſcripturum, ac prolaturum. *minantis,* id eſt, promittentis: vt epiſt. ad Celſum lib.1. *dic multa & pulchra minantem, Viuere nec rectè, nec ſuauiter.* ad quem locum plura. Et verò ſic *minantis* explicat Seruius ad illum Virgilij verſum lib.2. Æneidos, *Promiſi vltorem, & verbis odia aſpera moui.* hæc enim ille. *promiſi,* per contrarium dixit, pro minatus ſum: quia minamur mala, promittimus bona. Sic Horatius contrà, *Atqui vultus erat multa & præcl. min.* id eſt, promittentis. Quidam libri veteres habent, *Atquin.*

Si vacvvm] ſi te vacuum, id eſt, omnibus negotiis, & curis ſolutum tua villula accepiſſet, id eſt, cùm te in villam tuam expeditum, & C otioſũ recepiſſes. *ſi,* valet, *cum,* vt alibi annotauimus. *tepido tecto* autem vel quòd loca tecta apertis tepidiora ſunt natura: vel *tepido* propter focũ luculentum, quo delectabatur Horatius.

Qvorsvm pertinvit stipare] quid fuit opus cum Platone Menandrum, Eupolim, Archilochũ tecum deportare, ſi nihil lecturus, nihil tuo nomine dignum ſcripturus eras? Quod autem Platoni adiunxerat Menandrum, Eupolim, Archilochum, ex eo intelligere debemus, conſilium hoc eius fuiſſe, vt ſatyras ſcriberet, comitatis, & vrbanitatis plenas: & præterea iambos. Sed animaduertẽdũ eſt, Horatiũ ita dixiſſe, *ſtipare Platoni Menandro: Eupolin, Archilochum, &c.* D quibus verbis ſignificat, ſe coniunxiſſe cum Platone Menandrum, nõ etiam Eupolim, neque Archilochũ: quamuis hos etiam poëtas ſecum portarit. An cenſebimus temere, aut fruſtra hoc ab eo eſſe dictum, & Menandrũ cum Platone iunxiſſe, quia Menandri nomen aptè cadebat in hunc verſum? Licet vtatur ſuo quiſque in hac re, vt in aliis, arbitratu. Mihi videtur Menandrum, vt nouæ comœdiæ comicum, & magis moratum, & grauiorem, & (vt Græco nomine vtar) politicoteron, & ſeueriorem, quàm veteres comœdiæ poëtas, cum Platone, Socraticorum omniũ grauiſſimo, potiſſimùm copulaſſe, & coniunxiſſe. Adiuuat meam opinationẽ Dion Chryſoſtomus in ea oratione, quæ inſcripta eſt περὶ λόγου ἀσκήσεως, his verbis, καὶ μηδεὶς τῶν σοφῶν αἰτιάσηταί με ὡς προκρίναντα τὰς ἀρχαίας κωμῳδίας τὴν Μενάνδρου, ἢ τῶν ἀρχαίων τραγῳδιῶν τὴν εὐριπίδου. οὐδὲ γὰρ οἱ ἰατροὶ τὰς πολυτελεστάτας τροφὰς συντάττουσι τοῖς δεομένοις θεραπείας, ἀλλὰ τὰς ὠφελίμους. πολὺ δ' ἂν ἔργον εἴη τὸ λέγειν ὅσα ἀπὸ τούτων χρήσιμα. ἥτε γὰρ τοῦ Μενάνδρου μίμησις, ἅπαντος ἤθους καὶ χάριτος πᾶσαν ὑπερβέβληκε τὴν δεινότητα τῶν παλαιῶν κωμικῶν: ἥτε Εὐριπίδου, &c. id eſt, Neque verò me quiſquam doctorum reprehendat, quòd aut Menãdri comœdiam nouam, veteri anteponam, aut trgœdias Euripidis, antiquis. Nam ne medici quidem victum ſumtuoſiſſimum, & apparatiſſimum curatione egentibus præſcribunt, ſed vtiliſſimum. Difficillimũ F autem ſit verbis conſequi, quanta ex his poëtis vtilitas percipi poſſit. Nam & Menandri virtus quædam & facultas omnium morum imitandorum, omniſq; lepôris & venuſtatis exprimendæ, omnem antiquorum comicorum ſollertiam ſuperauit: & Euripidis, &c.

Invidiam placare paras] Quemadmodum res ſecundæ inuidiã conflant: ita aduerſæ exſtinguunt, & miſericordiam commouent. Cùm ſit autem nihil calamitoſius, nihil miſerius animo vitioſo, nullâque virtute ornato: credibile eſt, ignauiam, atque inertiã ad placandam, ſedandámq; inuidiam multum valere. nam contrà vſu experimur quotidie, virtute præſtanteis viros acerrima inuidia laborare, quamuis A- G riſtoteles lib.2. rhetor. doceat, inuidiam locũ habere ſæpius in fortunæ, quàm in animi bonis. Sed, vt cœperam dicere, non eſt id, quod ſcribit Ariſtot. perpetuò, neque vſquequaque verum. vno exemplo erimus contenti. quid fuit in Ariſtide admirabilius, quid præſtantius, quàm iuſtitia, & patientia paupertatis? attamen cùm pauper eſſet, iuſtiq; cognomen factis & vita conſecutus eſſet, hoc vno nomine, non odio potentiæ, aut diuitiarum, exſulio illo decennali Athenienſibus vſitato, quod δι' ὀστράκων fiebat, multatus eſt. rectè igitur hoc loco Damaſippus ait, Horatium inuidiam placare conari ignauia, deſidia, & inertia: hoc eſt, virtute relicta. Notum eſt illud Pindari à multis poſterioribus ſcriptoribus vſurpatum, inuidiam miſeratione meliorem, atque o- H ptabiliorem eſſe. verba Pindari ſunt hæc Pyth. εἰδ. α. ἀστῶν δ' ἀκοᾷ κρύφιον θυμὸν βαρύνει μάλιστ' ἐσλοῖσ' ἐπ' ἀλλοτρίοις, ἀλλ' ὅμως κρέσσων οἰκτιρμῶν φθόνος. μὴ παρίει καλά, id eſt, ciuium autem animos occultè grauat inuidia, cùm alienas virtutes audiunt. Verùm tamen melior miſeratione inuidia eſt. ne prætermitte res præclaras. ex quibus expreſſum eſt illud epigramma Græcum lib.1. ὁ φθόνος οἰκτιρμοῦ κατὰ πίνδαρόν ἐστιν ἀμείνων. Οἱ βασκαινόμενοι λάμπρον ἔχουσι βίον, Τοὺς δὲ λίαν ἀτυχεῖς οἰκτείρομεν. ἀλλὰ τίς εἴην; Μήτ' ἄγαν εὐδαίμων, μήτ' ἐλεεινὸς ἐγώ. id eſt, Inuidia, ex ſentẽtia Pindari, miſericordia melior eſt. Ii, quibus inuidetur, opiparè, & ſplendidè viuunt. Eorum autem,

A qui miſeri & calamitoſi ſunt, miſeremur. at quẽ me eſſe velim? neque valdè fortunatum, neque valdè miſerabilem. cum quibus congruunt illa Plautina in Trucul. *Mauelim mihi inimicos inuidere, quàm me inimicis meis. Nam inuidere alij bene eſſe, tibi male eſſe, miſeria eſt. Qui inuident, egent: illi, quibus inuidetur, rem habent.* Idem Pindarus Νεμ. εἰδ. η. ait inuidiam ſemper inuadere viros forteis, & virtute præſtãteis: cum deterioribus autem non certare. ἅπτεται δ' ἐσλῶν ἀεὶ· χειρόνεσσι δ' οὐκ ἐρίζει. & Pyth. εἰδ. ια. ἔχει τε γὰρ ὄλβος οὐ μείονα φθόνον· ὁ δὲ χαμηλὰ πνέων, ἄφαντον βρέμει. id eſt, opes enim & res valdè ſecundæ, non paruam inuidiam habent: qui autem humilia ſpirat, & humi iacet, obſcurum fremit. cum his concinit illud Æliani lib. 2. ποικίλης ἱστορ. ὅστις δ' ἐρᾷ φθονεῖσθαι, τοῦτο δήπου τοῦ Εὐριπίδου περιβλέπεσθαι σπεύδει, id eſt, quiſquis cu-
B pit inuideri, planè (quod ait Euripides) clarus, atque inſignis eſſe ſtudet. Propterea autẽ quòd veteres exiſtimabant, inuidiam, iis, quibus inuidebatur, eſſe damnoſam, pernicioſam, ac peſtiferam, (ſolo enim aſpectu inuido, & maligno inuidos hominibus, & maximè pueris, nocuiſſe vſu didicerant) iccirco eam multis modis placare, atque exſtinguere ſtudebant: vt ridiculo aliquo ſpectatoribus obiecto, fortunæ ſecundæ diſſimulatione, aut occultatione, caſu aliquo aduerſo ſponte ſuſcepto & contracto, & ſimilibus: quorũ
C libet mihi ſubijcere ex bonis auctoribus exempla. ridiculi exemplum eſt, mentula, ſeu ſimilis aliqua res turpicula, quæ collo puerorum appendebatur ad inuidiam auertendam. Varro, *Pueris turpicula res quadam ſuſpenditur, nequid obſit, bona ſcaua cauſa.* Nam res turpis, qualis eſt ea pars, quam diximus, ſpectatorum oculis obiecta, riſu commoto inuidiam diſcutit, atque auertit. huc pertinent illa ex epiſt. 14. lib. 1. *Rident vicini glebas & ſaxa mouentem.* fortunæ ſecũdæ occultationis exemplum ſuppeditabit Catullus, carm. ad Leſbiam, *Dein cùm millia multa fecerimus: Conturbabimus illa, ne ſciamus, Aut nequis malus inuidere poſſit.* Exemplum caſus aduerſi eſt apud Herodotum de Polycrate in Thalia: cui nihil accide-
D rat, quod nollet, niſi quòd annulum, quo delectabatur, in mare ſua voluntate de Amaſis conſilio abiecerat, vt deorum inuidiam (ſic enim Herodotus) exſtingueret. Etiam Cunina dea puerorum cunis addita, à pueris faſcinũ arcebat, vt teſtatur Lactãtius, his verbis, *Et Cunina, quæ infantes in cunis tuetur, & faſcinum ſummouet.* Putabãt etiam eum, qui ter deſpueret in ſinum, faſcinum poſſe auertere, vt ille apud Theocr. εἰδ. ἕκτῳ. Ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ, τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον. Ταῦτα γὰρ ἁ γραία με Κοτυτταρὶς ἐξεδίδαξεν: id eſt, Vt ne autem faſcinari poſſem, ter in ſinum meum deſpui. Hæc enim me anus Cotyttaris edocuit. Tale ferè illud Perſij ſat. 2. *Ecce auia, aut metuens diuûm matertera cunis, Exemit puerum, frontémq́; atque vda labella Infami digito, & lu-*

ſtralibus antè ſalinis Expiat, vrentes oculos inhibere E *perita.* Sic igitur hoc loco Damaſippus quærit ab Horatio, parétne inuidiam placare, inertia, & deſidia, & virtutis derelictione.

IMPROBA SIREN.] deſidiam hîc Sireni ſimilem facit. alibi voluptates cũ Sirenibus comparantur: quia vtraque & deſidia, & voluptas vno ferè modo animos hominum permulcet, lactat, corrumpit. de Sirenibus plura dicemus ad epiſt. 2. lib. 1. ad illum verſum, *Sirenum voces, &c.* Nunc autem mihi venit in mentẽ mirari, quamobrem M. Tull. lib. 5. de finibus, quo loco de ſcientia, & rerũ cognitione diſputat, ſcribat, Sirenum cantibus nihil aliud ab Homero ſignificari, quàm diſcendi ſtudium, ſciendiq́; voluptatem. ſic enim M. Tull. *Mihi quidem Homerus huiuſmodi quiddam vidiſſe videtur in iis, quæ de Sirenum canti-* F *bus finxerit. Neque enim vocum ſuauitate videntur, aut nouitate quadam, & varietate cantandi reuocare eos ſolita, qui prætereuehebantur: ſed quia multa ſe ſcire profitebantur, vt homines ad earum ſaxa diſcendi cupiditate adhæreſcerent. ita enim inuitant Vlyſſem (nam verti, vt quædã Homeri, ſic iſtũ ipſum locum.) O decus Argolicum quin puppim huc flectis Vlyſſes, Auribus vt noſtros poſſis agnoſcere cantus? Nam nemo hac vnquã eſt trãſuectus cærula curſu, Quin prius aſtiterit vocum dulcedine captus, &c.* Hactenus M. Tull. Ego autem hoc mihi perſuadere non poſſum. Cùm enim voluptates aliæ ſint turpes, aliæ G honeſtæ. hæq́; expetendæ, illæ fugiendæ: fugiendæ profectò non ſunt eæ voluptates, quæ è rerũ cognitione, ſcientiáq́; naſcuntur, quippe quę ſint honeſtiſſimæ. At Vlyſſes, ne Sirenum cantibus caperetur, vinciri ſe iuſſit: ſociósq́;, quibus aureis cera, ne cantus illos exaudirent, obſtruxerat, vincula ſibi ſoluere vetuit, etiam ſi poſterius, vt id facerent, magnopere contenderet, atque adeò imperaret. Quod non feciſſet, niſi in iis cantibus inſignem turpitudinem, peſtem, calamitatem ineſſe, atque ab eis magnum ſibi, ſuiſq́; detrimẽtum importatum iri ſciret. Poſtremò vt Sirenum cantus pernicioſos, ac calamitoſos fuiſſe facilius intelligere poſſis, ſcribit Homerus, quotquot homines Sirenibus canentibus aureis præbuiſſent, iis in patriam redeuntibus neque vxores, neque H liberos obuiam lætos procedere, reditúmq́; gratulari: locum autem, vbi verſentur, & commorẽtur Sirenes, hominum, qui illic contabuerint, ac putruerint, oſſibus eſſe coopertum. Quorum omnium nihil eis, qui diſcendi ſtudio ducuntur, impẽdêre, aut accidere ſolere dicendũ eſt: niſi fortè dicat aliquis, Vlyſſem, quemadmodũ immortalitati, ſic & rerum cognitioni patriam, vxoríſque & liberorum complexum prætuliſſe. Xenophon autem ἀπομνημ. β. exiſtimare videtur, in carminibus Sirenum vim quandam eorum, qui nauigabant, retinẽdorum fuiſſe propterea, quòd ſcirent illæ, quibus quiſque cantibus duceretur, ac delectaretur: & quòd ad eas arteis, ac virtutes, quas quiſque coleret, ſuos cantus accõmodarent, pro-

A propriiſq;, & conuenientibus vnumquemq; laudibus ornarent. Itaque cùm ſcirent, Vlyſſem eſſe veræ laudis, ſolidæq; gloriæ cupidiſſimum, eo carmine vſas eſſe, quod ad illius virtutem prædicandam, famáq; ſempiterna celebrãdam valdè pertineret: alios autem Vlyſſis diſſimileis tali carmine neque allici, neq; retineri vllo modo potuiſſe: immò verò exiſtimaturos fuiſſe ſeſe à Sirenibus derideri. verba Xenophõtis ſunt hæc, Ἀλλ' ἃ μὲν αἱ Σειρῆνες ἐπῇδον τῷ ὀδυσσεῖ, ἤκουσας Ὁμήρου, ὧν ἐστιν ἀρχὴ τοιάδε τις. Δεῦρ' ἄγε δὴ πολύαιν' ὀδυσσεῦ. Ταύτην οὖν, ἔφη, τὴν ἐπῳδὴν, ὦ Σώκρατες, οὐ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις αἱ
B Σειρῆνες ἐπᾴδουσαι κατεῖχον, ὥστε μὴ ἀπιέναι ἀπ' αὐτῶν τοὺς ἐπαινεθέντας; Οὔκ, ἀλλὰ τοῖς ἐπ' ἀρετῇ φιλοτιμουμένοις οὕτως ἐπῇδον. σχεδόν τι λέγεις τοιαῦτα, χρῆναι ἑκάστῳ ἐπᾴδειν. οἷα μὴ νομίζει ἀκούων τ' ἐπαινοῦντα καταγελῶντα λέγειν. Athen. quoque lib. 1. ſcribit Sirenes ea Vlyſſi eccinisſe, quæ ad eius ambitionem, & plurimarũ rerum ſtudium eſſent accommodata. ſic Athen. αἱ καὶ Σειρῆνες δι' ᾄδουσι τῷ ὀδυσσεῖ τὰ μάλιστα αὐτὸν τέρψοντα καὶ τὰ οἰκεῖα τῇ φιλοτιμίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολυμαθίᾳ λέγουσαι.

PONENDVM] amittendum, abijciendum. vt epiſt. ad Quinct. *Pono. meum eſt (inquit) pono, triſtisque recedo.*

DII TE DAMASIPPE] loquitur Horat. ſignificat autem huius Damaſippi, vt iam philo-
C ſophi, barbam fuiſſe admodum magnam, & longam. icciréò ei vrbanè tonſorem optat, qui eius barbam ad vmbilicum fortaſſe, aut ad pubẽ, demiſſam radat, aut certè tondeat.

VERVM OB CONS.] rectum, bonũ. annot. infrà eadem ſat.

POSTQVÀM OMNIS RES MEA] reſpondet Damaſippus hoc modo. Poſtquàm rem male gerendo, & ære alieno cõtrahendo, & verſuris faciendis ad inopiam redactus ſum, &c. tralatio eſt à naufragio, quod fere fieri ſolet ad ſcopulos, coorta in mari tempeſtate. ſic M. Tull. pro Sylla. *Sed vt aliquis patrimonio naufragus, inimicus otij, &c.* idem Philipp. 12. *qui ex naufragio luculen-*
D *ti patrimonij ad hæc Antoniana ſaxa proiectus eſt.*

IANVM AD MEDIVM FR.] in Iano medio habitabant, vel magnam diei partem cõterebant fæneratores. Erat autem medius Ianus, locus, ſic appellatus à Iano, deo bifronte in quẽ locum conueniebãt mercatores & fæneratores: vt declarãt verba illa Ciceronis Philipp. 6. *Ianus medius in L. Antonij clientela ſit? quis vnquam in illo Iano inuentus eſt, qui L. Antonio mille nummûm ferret expenſum?* Erant enim duo Iani, ſuperior, & inferior: quos ſummum, & imum appellat idem epiſt. 1. lib. 1. *hæc Ianus ſummus, ab imo Prodocet.* Alij treis fuiſſe volunt, in quibus eſt Acron: idq; etiam ex Liuio intelligere licet lib. 41. annalium. Ianus medius igitur intelligendus eſt locus medius inter duos Ianos, quo in loco erant argentarij, & fæneratores. Ouid. *Qui puteal, Ianúmque timet, celereisque Kalendas.* Idem lib. 1. Faſt. *Cum tot* E
ſint Iani, cur ſtas ſacratus in vno, Hîc vbi iuncta foris templa duobus habes? hoc igitur ait Damaſippus, ſe poſtea quàm naufragium fecerit ſuarum fortunarum, verſuris & fænore, & mercaturis, aliena negotia curare. ineſt autem in verbo *fracta*, tralatio à naui fracta.

ALIENA NEG. C. EXC. FR.] quia nihil habeo domi, quod agam, vt pote naufragio facto toti⁹ rei meæ familiaris, aliena negotia curo. Tales homines deſcribuntur à paraſito illo Plautino in Sticho, his verbis, *Sed curioſi ſunt hîc complures mali, Alienas res qui curant ſtudio maxumo, Quibus ipſis nulla eſt res, quam procurent, ſua.* Ta- F
lis inducitur & Dimarchus ille in Trucul. *expedibo. Rem perdidi: cum re meum negotium abſtuliſtis. Si rem ſeruaſſem, fuit vbi negotioſus eſſem.* Itaque ſcitũ eſt illud Platonis lib. 4. de rep. ὅτι τὸ τὰ αὑτοῦ πράττειν, καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν, δικαιοσύνη ἐστί: id eſt, res ſuas agere, & alienas non curare, iuſtitiam eſſe. Et Ariſtoteles lib. 6. de morib. ad Nicom. eo loco, vbi diſputat de prudentia, & ſcientia, ſeu prudẽtia ciuili, quã Græci πολιτικὴν appellant, oſtendit, probabiliter dici poſſe, politicos homines, id eſt, qui rempub. tractant, atque adminiſtrant, non eſſe prudenteis, ſed potius πολυπράγμονας, ſeu φιλοπράγμονας. quia prudẽtis ſit res ſuas agere, & ſuis rationibus conſulere: illi autem negotiis alienis implicentur: & ad G
hanc opinionem confirmandam profert aliquot verſus Euripidis ex Philoctcta, dimidiatos, & truncatos.

VAFER SISYPHVS.] à quo prouerbiũ Σισύφου μηχαναί, id eſt, Siſyphi machinæ. de Siſypho Æoli filio vide annotata ſuprà ad Od. 14. lib. 2. ſignificat autem Damaſippus. ſeſe olim ſtudioſum fuiſſe vaſorum antiquorum.

QVID SCVLPTVM] ita habent duo codices Vatic. & Iannoct. Faër. Torn. Nicot. Ruſſard. quos ſecutus ſum. nam *ſcalptum* aliud eſt: vt ſup. *ſcalpere terram vnguibus.* ſat. 8. lib. 1. id eſt, fodere.

INFABRÈ] ſine arte. cuius contrariũ *affabrè.*

QVID FVSVM DVRIVS] quid minus eleganter conflatum. contrà Virg. Æn. 6. *Excu-* H
dent alij ſpirantia mollius æra, &c. Pauſan. Arcadicis ſcribit, Rhœcum Phiei filium, & Theodorũ Teleclei, Samios, primos æs conflare inſtituiſſe, atque ex eo fuſo, & conflato ſtatuas feciſſe. fuit autem hic Theodorus annuli illius opifex, quo tantopere delectabatur Polycrates Samius, & quem in mare olim à ſe abiectum, rurſus in præcordiis piſcis poſteà reperit, vt tradunt Herodotus in Thalia, & M. Tull. lib. 5. de finib. Antequàm autem æneæ ſtatuæ ſculpi, conflariq; cœptæ eſſent, ex ebeno (vt ait idẽ Pauſan.) cupreſſo, cedro, omni genere quercuum, taxo, loto fiebant: Mercurij ex ea ſola arbore, quam θύον nominant Græci. Vnde prouerb. *non ex quouis ligno Mercurius.*

A CALLIDVS HVIC SIGNO] ego quod-
uis ſignum, quanti eſſet, dicere noueram. ego cu-
iuſlibet ſigni pretium ſciebam:& in eo callidus
eram. nomen eſt verbum adiuuans: vt ſi diceret,
callidè ſciebam: vel in eo callidus eram, quòd
ſciebam, &c.

MERCVRIALE] Mercurius præeſt mer-
caturis, & lucra adiuuat, vt infrà eadẽ ſat. *an ma-
gis excors, Reiecta præda, quã præſens Mercurius fert?*
Plaut. in Sticho. *Quom benè re geſta ſaluos conuertor
domum, Neptuno grates habeo, & tempeſtatibus, ſimul
Mercurio, qui me in mercimoniis iuuit, lucriſque qua-
druplicauit rem meam.* vnde Ἑρμαῖον apud Græ-
cos, pro lucro inſperato. Atque huc referendum
eſt illud Ciceronis in epiſt. 23. lib. 7. ad familia-
reis. *Martis verò ſignum quò mihi pacis auctori? gau-
deo nullum Saturni ſignum fuiſſe. hæc enim duo ſigna
putarem mihi æs alienum attuliſſe. Mercurij mallem*
B *aliquod fuiſſet, felicius, puto cum Auianio transfigere
poſſemus.* Iccircò Damaſippus, qui ſtatuas, vaſa,
fundos, hortos mercabatur, vt pluris reuẽderet,
in eóque benè rem ſuã gerere putabatur, Mer-
curius vulgò dicebatur. *Mercuriale* autem excu-
dendum curaui, ſecutus decem codices manu-
ſcriptos: vt intelligamus, Damaſippum cogno-
mento Mercurium dictum eſſe. alij habent *Mer-
curiali:* vt ſignificet Horatius Damaſippum Mer-
curialem eſſe nominatum.

NOVI, ET MORBI] verba Horatij. Lucri
C autem ſtudium, & operam aſſiduam in vaſis, &
ſignis, & ſimilibus emendis poſitam, morbum
appellat. Iam verbum *purgare* cõiunxit & Liuius
cum patrio caſu lib. 37. *Quibus purgantibus ciuitatẽ
omnis facti, dictique hoſtilis aduerſus Rom. &c.* In
quibuſdam libris antiquis ſcriptũ eſt ordine ver-
borum conuerſo, *Et miror morbi purg.*

ATQVI EMOVIT VETEREM] reſpon
det Damaſippus, morbum ſuum veterem à nouo
eſſe depulſum. vtitur hoc eodem verbo Od. 15.
lib. 4. *emouitque culpas.* etiam hoc loco libri vete-
tes aliquammulti habent *atquin.*

VT SOLET IN COR] id eſt, vt fieri ſolet
cùm lateris, & capitis dolor in cor transfertur,
fitq; ex pleuritico quiſpiam cardiacus. ſecutus eſt
D autem Horat. hoc loco opinionem, ſeu potius er-
rorem communem in eo, quòd cardiacis cor do-
lere exiſtimat. nam non eſt ita. καρδίαν enim ve-
teres appellabãt ſtomachum, vt docet Galenus:
ex cuius affectu ac dolore καρδιακοὶ dicti ſunt,
non ex cordis. nam & Corn. Celſus lib. 3. cap. 19.
morbum καρδιακὸν ait eſſe nimiam imbecillita-
tem corporis, quod immodico ſudore digeritur.

VT LETHARG. HIC CVM FIT PV-
GIL.] variè explicatur hic locus. à quibuſdam
ſic: vt cùm ego lethargo laborans fio pugil, &
phreniticus. lethargicus hic, id eſt, ego lethargi-
cus, vt intelligamus, Damaſippum ſe demonſtra-
re. atq; ita loquitur ſat. 9. lib. 1. *Hunc hominem vel-
les ſi tradere, &c. hunc hominẽ,* id eſt, me, δεικτικῶς.
alij ſic: vt cùm aliquis lethargicus morbo com-
mutato fit phreniticus, quæ explicatio mihi ma- E
gis placet. Quidam vir doctus, idémq; ſummum
dignitatis gradum in eccleſia Ro. obtinens, mihi
nuper Lutetiæ in ſermone, cùm huius poëtæ
mentio incidiſſet, dicebat, ſibi videri, hũc locum
ſimpliciter ſic eſſe explicandum: vt, cùm hic, qui
antea lethargicus erat, nunc lethargo libera-
tus eſt, fit pugil, id eſt, pugilatum exercet: & pu-
gnis, cæſtúq; dimicat: vt *pugil* propriè accipiatur
pro eo, qui ad pugilationem exercendã, pugnóq;
dimicandũ aptus eſt: non pro phrenitico. Quòd
ſi quis dicat, non poſſe verbis Horatij hanc expli
cationem cõuenirẽ, propterea quòd, cùm loqua-
tur Horatius de morbo nouo, qui veterem emo-
uet, & videatur exempla morborum veterũ, qui
pellũtur à nouo ſubijcere: exemplũ quidẽ dolo-
ris lateris in cardiacũ cõuerſi, ſatis aptè quadrat F
ad rem propoſitam: pugilis verò ex lethargico fa
cti exemplum non item, quia pugilem eſſe, non
ſit ægrum eſſe: huic argumento reſpondebat vir
ille ampliſſimus, Horatiũ ſuo more, id eſt, ſaty-
ricè, & vrbanè ſignificare, pugiles morbo animi
laborare: atque ita etiam hoc exemplum ad hunc
locum accõmodatũ eſſe. λήθαργος autem eſt
pæne inexpugnabilis ſomni neceſſitas, Latinè
veternus, id eſt, mentis torpor, omnium prope-
modum rerum obliuionem afferens. lethargici
dicuntur, à Græcis, qui tali morbo ſunt affecti,
quos veternoſos appellant Latini. G

ET MEDICVM VRGET] & medicum pu-
gnis, & plagis inſequitur, quod facere ſolent
phrenitici: vel, ſi *pugil* propriè accipiatur, vt vo-
lebat vir ille in ſummo dignitatis gradu locatus,
quod facere & poſſunt, & amant pugiles.

DVM NE QVID SIM. HVIC] hunc
quoque locum variè video explicari, & intelligi.
alij ſic: eſto, vt libet, id eſt, per me licet ſis lethar-
gicus, & phreniticus, dum modò nihil phreni-
tico ſimile facias, ac me pugnis cædas: dum mo-
dò nihil ſimile facias huic, qui ex lethargico fit
pugil. & ita Porph. alij ſic: eſto vt libet: ſit ita vt
dicis, dum nequid ſimile huic, id eſt, mihi acci-
dat: dum modò in ſimilem morbum non incidã.
quibus verbis ſignificat, Damaſippum non eſſe
ſanum. H

Ô BONE, NE TE FRVSTR.] loquitur
Damaſippus.

SI QVID STERT. VERI CREP.] ſi
quid veri loquitur, vt annot. ſuprà ad Od. 18.
lib. 1. Vnum eſt è decretis Stoicorum, ſtultos om-
neis inſanire. fuerat autem hic Stertinius, philo-
ſophus Stoicus: de quo epiſt. ad Iccium lib. 1. *Em-
pedocles, an Stertinium deliret acumẽ.* & fortaſſe Ster-
tinius ille eſt, quem cõmemorat Cœlius in orat.
ad populum. *equúſque mihi ſub feminibus occiſus e-
rat: oreas detraho inſpectante Lucio Stertinio.* citat Fe
ſtus in voce *orea.* Non celabo lectorem in quibuſ-
dam libris veteribus ſcriptum eſſe, *verum crepat.*
quemadmodum cõtrà Od. 3. lib. 1. vbi libri vulg.
habent, *Nil mortalibus arduum eſt, &c.* plerique
vete-

A vereres habent, *Nil mortalibus ardui eſt.*

VNDE] à quo, vt ſæpe aliàs.

SAP. PASC. BARB.] barbam philoſophicam. ſolebant enim philoſophi, vr ſeueriore, ac triſtiore aſpectu eſſeot, barba maiore, & longiore capillo in publicum prodire. Atque etiam ceteris in rebus, ac perſonis, mæroris, triſtitiæ, luctus indicium erat barba longior, vt declarant illa apud M. Tull. Verr. 4. de iuredicundo. *Heraclius ille Siracuſanus, & hic Bidinus Epierates, expulſi bonis omnibus Romam venerunt: ſordidati, maxima barba, & capillo Romæ propè biennium fuerunt.* idem in orat. de lege Agrar. contra Rull. *concio tandem*
B *exſpectata P. Rulli, quòd & princeps erat agrariæ legis, & truculentius ſe gerebat, quàm ceteri, iam, deſignatus alio vultu, alio vocis ſono, alio inceſſu eſſe meditabatur. veſtitu obſoletiore, corpore inculto, & horrido: capillatior quàm antè, barbáque maiore, vt oculis & aſpectu denuntiare omnibus vim tribunitiam, & minitari reip. videretur.* Suetonius in Auguſto. *Adeò namque conſternatum ferunt, vt per cōtinuos menſes, barba, capillóque ſummiſſo, caput interdum foribus illideret, vociferans, Quinctili Vare redde legiones.* T. Liuius lib. 2. *ad hoc promiſſa barba, & capilli efferauerant ſpeciem oris.* idem lib. 6. *Coniecto in carcerem Manlio ſatis conſtat magnam partem plebis veſtem mutaſſe, multos mortaleis capillum, ac barbā promiſiſſe.* Idem lib. 27. de M. Liuio Salioatore. *ſed erat veſte obſoleta, capillóque, & barba promiſſa, præ-*
C *ferens in vultu, habitúque inſignem memoriam ignominiæ accepta.* Plutarch. in Catone Vticenſi. ἀπ' ἐκείνης δὲ τῆς ἡμέρας λέγεται μήτε κεφαλὴν ἔτι κείρασθαι, μήτε γένεια, μήτε στέφανον ἐπιθέσθαι· πένθους δὲ, καὶ κατηφείας, καὶ βαρύτητος, ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς τῆς πατρίδος, ἓν σχῆμα, νικώντων ὁμοίως, καὶ νικωμένων, ἄχρι τελευτῆς διαφυλάξαι. id eſt, *Ab illo vero die fertur neque caput, neque barbam totondiſſe: neque coronā capiti impoſuiſſe: luctus autem, & mæroris, & triſtitiæ ob calamitates patriæ, vnam perpetuam ſpeciem, ſiue vincerent, ſiue vincerentur, vſque ad ſupremum vitæ diem, ſeruauiſſe.*

FABRICIO] pootem Fabricium, hodie Iu-
D daicum nominant.

MITTERE OPERTO ME CAPITE], capito opetto: ἐγκαλυψάμενος. Qui ſibi mortē conciſcere volebant, & qui mortis periculū ſibi imminere videbant, & quos alicuius facti valde pudebat, qui ſe diis manibus deuouebant, ij caput ſibi operiebaot. M. Tull. lib. 2. de nat. deor. *vt quidam imperatores etiam ſeipſos diis immortalibus capite velato verbis conceptis pro rep. deuouerint.* Et qui Veris ſacri voto erant obligati, liberos ad ætatem adultam progreſſos velabant, atque ita extra fineis agri Ro. exigebant, cùm velatos antea interficere ſolerent. Tum qui extremo ſupplicio damnati erant, iis caput velabatur, ſeu obnubebatur. T. Liuius, lib. 1. annal. *i lector, colliga manus, caput obnubito, infelici arbori ſuſpendito.* refert M. Tullius oratione pro C. Rabirio perduel-
lionis reo. E

DEXTER] opportunus, æquus, amicus, propitius. Virg. Æn. 4. *Aſſis, ô, placidúſque iuues, & ſidera cælo Dextra feras.* dextra etiam Pythagoréi ponebant in ordine bonorum, vt læua in malorum. Itaque tum Græci, tum Latini dextera pro bonis & commodis: læua pro malis, & incommodis vſurpant. ſuprà ſat. 9. *Nemo dexterius fortuna eſt vſus.* epiſt. 7. *puer hic non leuè iuſſa Philippi Accipiebat.* epiſt. ad Piſoo. *ò ego leuus, Qui purgo bilem ſub verni temporis horam.* & ſat. 4. hoc lib. *cùm te ſic tempore læuo Interpellarim.*

PVDOR (INQVIT) TE MALVS VRGET.] pudore vitioſo afficeris: de quo lege quæ F
anootata ſunt ad epiſt. ad Quinct. lib. 1.

QVID SIT FVRERE:] quidam libri manuſcripti habent, *quid ſit furor.* ego lectiooem receptam retineo, præſertim aliorum librorū auctoritate confirmatam.

NIL VERBI, &c.] oihil prætereà affetam: nihil loquar, quo tibi diſſuadeam, ne tibi mortē cooſciſcas: oon prohibebo, quo minus forti animo moriaris.

PEREAS Q. FORTITER] *pereas fortiter.* i. forti animo mortē oppetas: quaſi fortis viri ſit ob res aduerſas lucē fugere, & mortē ſibi cóciſcere: quod negat Ariſt. li. 3. de morib. ad Nicom.

MALA STVLTITIA] mala, epithetū eſt perpetuū. nulla enim ſtultitia bona eſt: niſi forte G
ſimulata, qualis ea, quam Brutus ſimulauit, aut qualis Solonis furor.

ET QVEMCVMQVE] ſic habent tres libri Vat. & Iann. Faër. Torn. vulgati *quacumque* mendoſē. *agit* autē, id eſt, agitat, impellit, vexat.

INSCITIA VERI] *inſcitia*, id eſt, inſcientia: niſi forte legendum, *inſcientia*, vt notauimus ſuprà ad illum locum, ſat. 1. eiuſd. lib. *ſanctarum inſcitia legum.*

QVI TIBI NOMEN INS. POS.] epiſt. 7. *Si velles (inquit) verum mihi ponere nomen.*

CHRYSIPPI PORTICVS] ſchola Stoica. στοὰ enim porticus eſt. Chryſippus autē Stoicorum porticum fulcire putabatur, inquit M. Tullius lib. 2. Academ. quæſtion. quamuis Zeno
Citiæus Stoicæ diſciplinæ ſit auctor, & princeps. H

AVTVMAT.] .i. dicit, vel putat. Nonius.

HÆC MAGNOS FORMVLA R.] tranſlatio à formulis prætoriis.

TIBI NOMEN INSANI POS.] libri vulgati habēt, *Inſano poſuere, &c.* quam lectionē quamuis oon damoem, hanc tamen malo: atque ita locutus eſt ſat. 3. lib. 1. *illi Tardo cognomen pinguis damus, &c.*

VELVT SILVIS VBI PASSIM] quēadmodum (inquit) io ſiluis, & locis impeditis, ij omoes, qui à recta, ſeu certa via deflexerūt, æquè à via aberrant, etiam ſi alius aliorſum feratur: ita varia quidem ſunt ſtultitiæ, atque inſaniæ genera, & totidem, quot vitiorum nomina: ſed peræquè omnes ſtulti, atque inſani ſuot. huc pertinet

A illud Simonidis, quod cõmemorat Plato in Protag. τῶν ἠλιθίων ἄπειρα γενέθλα, id eſt, ſtultorum infinita ſunt genera.

PALANTEIS] vaganteis: quo verbo ſæpe vtitur T. Liuius: & Lucretius lib. 2. *atq; viam palanteis quærere vitæ.*

CERTO DE TRAMITE] quidã legi volunt, *recto de tramite:* & verò etiam mihi ita legẽdum iam pridem viſum eſt. quin ita legi debere contenderim. adiuuat me locus ſimillimus ſat. 5. lib. 2. *Quam nequeere proci recto depellere curſu.* Dixit tamen M. Tullius procœmio actionis primæ, *Habeo autem certam viam, & rationem, qua omneis illorum conatus inueſtigare & conſequi poßim.*

SED VARIIS ILLVD. PARTIB.] id eſt, ſed error ille in variis partibus verſatur, quaſi ludibundus. ſic Virg. Georg. 2. *Cui ſuper indignas hiemes, ſolémque potentem, Siluestres vri aßiduè, capreæq; ſequaces*
B *Illudunt.*

HOC TE CREDE MODO INSAN.] ita te inſanum eſſe crede, vt is, qui te deridet, nihilo minus ſit ridiculus, nihilóque ſapientior, quàm tu.

CAVDAM TRAHAT] ſibilis & riſu dignus ſit. natum à puerorum more. ſolent enim eorum, quos irrideri, ſiniſtróque vulgi clamore excipi volunt, tergo, animantium caudas aſſuere, aut alligare, iiſque vſque eò acclamare, dum hi clamoris cauſa cognita, caudam ſibi auellant. vel
C caudam trahat, id eſt, caudam à tergo habeat, vt bellua quadrupes: ſit ſtolidus, & ſtultus, vt pecus. Turnebus autem *Caudam trahere* poſitũ eſſe putat pro magnificè ſe oſtentare, ſibique valde placere, ducta tranſlatione ab iis, qui longas veſteis trahunt: vt in epiſt. ad Piſon. *traxitque vagus per pulpita veſtem:* & Od. 4. epod. *Vidéſne ſacram metiente te viã, Cum bis ter vlnarum toga, &c.* vel à pauonibus, vt ſat. ſuperiore, *quia veneat auro Rara auis, & picta pandat ſpectacula cauda.* & Perſius. *Ante diem blando caudam ſpectare popello.* A quò diſſentio. Mouet me genus loquendi. non enim dicit Horatius, caudam iactet, aut pandat, vt videri poſſit à pauonibus tractum: neque veſtem trahat, vt ab iis, qui veſtem longam induti,
D incedunt, vt in illa epiſt. *traxitque vagus, &c.* & apud Ariſt. lib. 7. de morib. ad Nicom. ὃς ἕλκει τὸ ἱμάτιον, ἵνα μὴ πονήσῃ τὴν ἀπὸ τοῦ αἴρειν λύπην, &c. id eſt, *qui veſtem trahit nequid in ea tollenda laboris ſuſcipiat, ac doloris:* & apud Varr. Modio. *Quòd tum erant in Græcia coma promiſſa, raſa barba, pallia trahentes:* ſed *caudã trahat.* Eſt autẽ longè aliud *caudam trahere*, quàm *veſtem trahere.*

EST GENVS VNVM STVLTITIÆ] duo ſtultitiæ genera admodum diſſimilia, ac diuerſa proponit: vnum eius, quæ ea extimeſcit, in quibus nihil periculi eſt: alterum eius, quæ certiſſima pericula non metuit. Atque hæc multo antè à Xenophõte fuerãt occupata ἀπομνημ.α. his verbis, τῶν τε γὰρ μαινομένων, τοὺς μὲν οὐδὲ τὰ δεινὰ δεδιέναι, τοὺς δὲ καὶ τὰ μὴ φοβερὰ φοβεῖσθαι, &c. id eſt, eorum, qui inſaniunt, alios E
ne horribilia quidem metuere: alios ea, quæ non ſunt metuenda, metuere, &c. Ad hoc genus etiã referri poſſunt ij, quos commemorat Ariſtoteles lib. 7. de morib. ad Nicom. qui metuunt ſtridorẽ muris, & qui felem extimeſcunt.

IN CAMPO] in planitie. vt ſuprà ſat. 2. *vt ſi quis aſellum In campo doceat parentem currere frenis:* aliàs campi appellatione Martius intelligitur.

HVIC VARIVM] ab hoc ſuperiore diuerſum.

AMICA MATER] *amica mater*, vno ſpiritu, & ſine interpunctione legendũ, & ſcribendum eſt. Nam ſic loquuntur & Græci, φίλη μήτηρ. Heſiod. in Theog. de Tritone, ὅς τε θαλάσσης Πυθμέν' ἔχων παρὰ μητρὶ φίλῃ, καὶ πατρὶ ἄνακτι Ναίει χρύσεα δῶ δεινὸς θεός. id eſt, qui F
maris fundum habitans apud amicam, ſeu caram matrem, & patrem dominũ incolit aureas ædeis horribilis deus.

SERVA] caue. φυλάττου: vel ſerua te.

NON MAG. AVD. QVÀM FVF. EBR.] non magis audierit, quàm Fufius ille actor tragicus: qui, cùm aliquando Hecubam Priami vxorem dormientem ageret, & Polydorus à Polymneſtore interſectus Hecubam matrem, & Ilionam ſororem dormienteis inclamaret, ille ſeriò dormiens, neque reſpondere potuerit, neque exaudierit. Polydorum autem Priami filium inter- G
fecerat Polymneſtor rex Thraciæ, auri vnà cum puero apud ſe depoſiti cupiditate impulſus: quod & Virgil. narrat Æneid. 3. *Fas omne abrumpit: Polydorum obtruncat, & auro Vi potitur.* & Polydorus Euripidis in Hecuba his verbis, Κτείνει με χρυσοῦ τὸν ταλαίπωρον χάριν Ξένος πατρῷος. Erant autem hæc verba Polydori mortui ex aliqua vetere tragœdia, fortaſſe Attij. quæ ponũtur etiam in oratione pro Sextio, quo loco oſtendit M. Tullius, quàm inuiſus populo fuerit P. Clodius. ſic M. Tull. de Clodio. *is, cùm quotidie gladiatores ſpectaret, numquam eſt conſpectus: cùm veniret, emergebat ſubitò, cùm ſub tabulas ſubrepſerat, vt, Mater te appello, dicturus videretur.* innuit autem verbis illis M. Tull. P. Clodium, in eo, quòd ita populi aſpectum fugeret, & latebras aſſiduè quære- H
ret, cùm ſpectatum gladiatores veniens ſubitò è tabulis prodiret, Polydoro illi ab inferis exeunti, matrémq; appellanti ſimilem fuiſſe. exſtant duo verſus integri ad hunc locum pertinentes, quos primo libro Tuſcul. profert idem M. Tull. *Ecce alius exoritur è terra, qui matrem dormire non ſinat. Mater te appello, quæ curam ſomno ſuſpenſam leuas. Neque te mei miſeret: ſurge, & ſepeli natum.* Idem Acad. 2. *Quid Iliona ſomno illo? Mater te appello Nónne illa credit filium locutum, vt verè experrecta etiam crederet?* ſed quòd hoc loco Ilionam nominat Horatius, vt & in ſuperiore loco Cicero, dicendum Hecubam Ilionam quoque fuiſſe nominatam. Alioqui non facilè hic locus poterit explicari, cùm Iliona Priami filia fuerit, Polydori ſoror.

A ſoror. Iam non admodum his diſſimile eſt illud
Virg.Georg.3.*nec miſeri poſſunt reuocare parentes.*

CATIENIS MILLE DVCENTIS] Ca-
tienus Polydori parteis agebat. totius igitur hu-
ius loci hæc ſentẽtia eſt. ſunt ruſus quidam hoc
inſaniæ genere laborantes,vt nullum periculum
extimeſcant,non igneis,non rupem,non foſſam:
quos,ſi propinqui moneant, vt ſibi caueant, ni-
hilo magis audierint,quàm Fuſius ille tragœdia-
rum actor, Ilionæ, aut Hecubæ perſonam ſuſti-
nens, & ſomnum ſimulans (quẽadmodum per-
ſonæ,& tragœdiæ ratio ferebat) audiuit Catienũ
tragœdum Polydori parteis agentem, cùm hæc
verba magno clamore loqueretur , *Mater te ap-
pello.* obſcurè autem , & vrbanè Fuſium irridet,
qui cùm ſomnũ ſimulare deberet, ſeriò dormie-
rit,vino obrutus.

HVIC EGO VVLGVM ERR. SIMIL.]
B docebo, atque oſtendam,vulgum,ſimilem huic
errori errorem errare,id eſt, ſimili, atque hic la-
borat,inſania laborare.*Inſanire errorem* genus lo-
quendi Horatianum, qualia ſunt illa, *currere cur-
ſum,ludere ludum.*Terent.Eunucho,*& quia conſi-
milem luſerat iam olim ille ludum,&c.* Plaut.Mo-
ſtell.ſub extrem.*Scis ſolere illam ætatem taleis ludos
ludere.*vbi tamen vulgo legitur *tali ludo.* M.Tull.
pro lege Agr.ad Popul. *Quòd ſi Alexandria pete-
batur,cur non eoſdem curſus hoc tempore,quos L.Cotta
L.Torquato Coſſ. cucurrerunt?* Ita infrà eadem ſat.
legendum cenſeo *Quam me ſtultitiam (quoniam
non eſt genus vnum) Inſanire putas?*

INSANIT, VETAR. STAT.] fateor
C Damaſippum non eſſe ſanum , qui tanto ſtatua-
rum emendatum ſtudio ducatur: ſed Damaſippi
creditor longè inſanior eſt,qui ſpe quæſtus ei ho
mini credat,qui numquam ſit id,quod creditum
eſt, ſolututus. inſanus eſt emtori venditor inſa-
nior,qui Damaſippi fidei credat.*integer mentis* au
tem ex eo genere eſt, quod ſuprà collegimus ad
Od.22.lib.1. *integer vitæ,maturmani,&c.*

ACCIPE, QVOD NVMQVAM, &c.] ſi
te accipere iubeam,quod numquam reddas mi-
hi,vtrùm tu inſanus eris,ſi accipias,an potius in-
ſanus,ſi prædam æquo Mercurio oblatã reijcias?

PRÆSENS] æquus,fauens.

SCRIBE DECEM À NERIO, &c.] ſic
habent codic.duo Vatic.& Card. Raïnut. Iann.
Torneſ.Ruſſard.Clericanus,& Nicotianus. Ne-
D rium, & Cicutam fæneratores accipio, hoc mo-
do:Scribat debitor ſe à Nerio fæneratore acce-
piſſe decem:decem Nerio ferat accepta,id eſt,ca
uear Nerio per ſyngrapham, vel per argentario-
rum ſcripturam, ſe pecuniam ei certam debere.
non eſt ſatis.accedant centum tabulæ Cicutæ fæ
neratoris nodoſi,id eſt,ſupra modum diligentis,
& acris in nominibus, & ſyngraphis faciendis:
qui debitores multis cautionibus,& perſcriptio-
nibus,& litteris , veluti nodis quibuſdã obſtrin-
gebat.adde mille cautiones,& formulas,& iuris
laqueos,quibus debitor cõſtrictus teneatur: hæc
omnia vincula tamen hic fugaciſſimus debitor E
effugiet.ita futuræ ſunt inanes,atque inutiles cre
ditori omnes illæ tabulæ , formulæ, cautiones,
ſcripturæ. Cicutæ tabulas intellige, litteras, &
ſyngraphas , quibus ſibi caueri iubebat Cicuta,
cùm pecuniam fænerabatur.Iam verba illa,*ſcribe
decem à Nerio,*ſic accipienda ſunt,quaſi dictentur
debitori ab ipſo Nerio fæneratore. nam *ſcribere*
dicebatur debitor, qui mutuum ſumebat , cùm
vel ipſe,vel argentarius eius nomine,ferebat ac-
ceptum creditori : & idem *reſcribere* dicebatur,
cum æs alienum diſſoluebat,id eſt, pecuniã mu-
tuam reddebat vel per ſe,vel per argentarij ſcri-
pturam,qui in codicem ſuum referebat, æs alie-
num à debitore creditori eſſe diſſolutum . . Alij
Nerium & Cicutam iuriſconſultos fuiſſe volunt. F
Seruius hunc locum profert ad illum Virgilij
verſum Æneid.7. *Et tua Dardaniis tranſcribi ſce-
ptra colonis.*

PROTEVS] tergiuerſatorem,& fugacẽ de-
bitorem cum Proteo comparat, qui, vt eſt apud
Hom. ὀδ. δ. modò leo, modò pardalis , modò
aper,modò, quicquid voles , fiebat.vide annot.
ad epiſt.1.lib.1.ſimilis igitur erit Proteo debitor
Damaſippus,cùm vocabitur in ius. ex omnibus
enim cautionibus,& formulis,& ſyngraphis, &
tabulis elabetur.

CV̀M RAPIES IN IVS MALIS
RID. AL.] ſic legendum eſſe , non vt vulgò,
*Cùm rapies in iura malis rid.&c.*admonui iam an- G
tea in commentariis Lucretianis.quod antea fa-
cere me fugerat,quamuis in vno atque altero li-
bro ita ſcriptũ reperiſſem , dum ſcilicet aliis cu-
ris,cogitationibúſque ſuſpenſus ac diſtrictus in
lectione recepta nihil vitij ineſſe arbitror. ſum-
tum autem eſt,& fere expreſſum ex illo Homeri
verſu ἰλ. υ. Οἱ δ᾽ ἤδη γναθμοῖσι γελώων ἀλ-
λοτρίοισιν: id eſt,illi autem malis iam ridebant a-
lienis.Iam verò malis alienis ridere, eſt id, quod
dixit,Oda 11.lib.3. *vultu inuito*,ſeu potius, nõ ex
animo,quo modo rident,qui lætitiam ſimulant.
vultum enim componunt illi quidem ad riſum,
& riſus veſtigia in vultu præbent,ſed ita vt faci-
le appareat , riſum eſſe quaſi alienis maxillis cõ- H
fictum , & conformatum. Talis eſt & riſus Ar-
gyrippi illius apud Plautum in Aſin. Arg. *Hem,
aſpecta:rideo.* Dem.*Vtinam malè qui mihi volunt,ſic
rideant.* Huius autẽ loci reſtitutio , nequid diſſi-
mulem , Simeoni Boſio Lemouici debetur. Ille
enim Auratum admonuit per litteras , ita ſe re-
periſſe ſcriptum in optimo,& antiquiſſimo cod.
eadémque opera,ſe animaduertiſſe ſumtum eſſe
ab Homero:quod ſubindicat & Porphirio. Au-
ratus autem,qui ſciret,hoc mihi gratiſſimum fu-
turum,cuius hoc ſcire in primis intereſſet , mihi
impertiuit. Quod cùm ego item cum Turnebo
collega meo in ſermone,vt fit, communicaſſem,
& iam cuidam loco meorum in Lucretiũ com-
mentariorum,aſperſiſſem,ita probauit, vt in ca-
put 5. 23.libri aduerſ.retulerit.

A RAPIES IN IVS] qnáobrem *rapies?* nam nemo in ius rapi, id eſt, manu iniecta & inuitus & per vim in ius trahi poteſt. alipquin ininriarũ actionem habebit in eum, qui rapuerit. reſpondeo vel inuitum in ius duci poſſe eum, quẽ aduerſarius vadatus ſit, id eſt, vadibus accepris in ins vocarit, ſi ille ſe ad diem nõ ſiſtat in iudicio, & ſi aduerſarius amteſtatus ſit, id eſt, prehenſa auricula aliquem ex præſentibus teſtem ſumſerit. vt ſuprà, ſat. 9. lib. 1. *& licet amteſtari? ego verò Oppono auriculam: rapit in ius.*

PVTIDIVS MVLTO, &c.] multo ſtolidior, atque inſanior eſt Perillius, qui id credit alteri, quod ille numquam ſit diſſoluturus. *dictare*
B eſt creditoris. dictat enim creditor, cùm iubet ſcribere, ſibique acceptum ferre debitorem: vel cùm dictat argentario nomen ſuum, vt perſcribat ille in codice ſuo nomina creditoris, & debitoris. ſat. 7. eiuſd. *Non dices hodie quorſum hæc tam putida tendant, Furcifer?*

RESCRIBERE] reddere per argentarij codicem, & ſcripturam.

TOGAM COMPONERE] toga compoſita attendere: ſe ad audiendum parare.

ARGENTI PALLET AMORE] epiſt. 19. lib. 1. *Quòd ſi pallerem caſu, &c.*

CALET] æſtuat. tralatio ducta eſt à morbis corporis, & maximè à febri. ſuprà tranſtulit ad amorem, morbum animi tæterrimum Od. 11. lib. 4. *Non enim poſthac alia calebo Femina.*

C VOS ORDINE ADITE] vos, qui morbis animi affecti eſtis, ſuo quiſque ordine ad me accedite.

DANDA EST ELLEBORI] ſignificat, auaros omnium, qui animo laborant, inſaniſſimos eſſe, auaritiámque, maximam eſſe inſaniam.

NESCIO AN ANTICYRAM] amplificatio eſt. non ſolùm hoc dico, multo maximam ellebori partẽ auaris eſſe dandam: verumetiam exiſtimo totam Anticyram, in qua naſcitur elleborus, iis eſſe tribuendam. epiſt. ad Piſon. de arte poët. *Si tribus Anticyris caput inſanabile nunquã Tonſori Licino commiſerit.* Sic Perſ. *Anticyras melior ſorbere meracas.*

HEREDES STABERI, &c.] Staberij he-
D redes iuſſi ſunt à teſtatore incidere in eius ſepulcro, quantum ab illo ex teſtamento accepiſſent: quod niſi feciſſent, damnati ſunt ab eodem teſtatore Staberio, centum paria gladiatorum populo Ro. dare. ſic autem concipi ſolebant verba teſtamentorum: hoc, vel illud faciat heres meus: ſi non fecerit, hoc, vel illud dare, ſeu facere damnas eſto.

SVMMAM INCIDÊRE SEP.] inciderunt, iuſſu teſtatoris ſcilicet, in ſepulcro ſummã pecuniæ, ſeu honorum, quæ es illo teſtamento acceperant.

ATQVE EPVLVM] & damnati ſunt epulum præbere populo Ro. arbitratu Arrij hominis ſumtuoſi, & luxurioſi: & item maximam vim frumenti.

E FRVM. QVANT. M. AFR.] dixit ὑπερβολικῶς *Frumẽti quantum metit Africa.* fuiſſe autem Africam frumenti feracem, ac frumẽtoſam, notauimus ad illnm locum Odæ 1. lib. 1. *Quicquid de Libycis verr. ar.*

SIVE EGO PRAVÈ, SEV R.] Staberium loquentem facit.

NE SIS PATRVVS MIHI] ne me reprehende. vide annot. ad Od. 12. lib. 3.

CREDO HOC STABERI PR. A.] id eſt, credo Staberiũ hoc prudenter iuſſiſſe. *inſsiſſe* autem legendum eſt, aut *voluiſſe*: non *vidiſſe*, vt vulgò ſcriptum eſt. ſic enim loquebãtur veteres: eiúſque rei exſtant complura apud ſcriptores exempla. Cicero accuſ. lib. 2. *heredẽ ſtatuas iuſſum eſſe* F *in foro ponere: niſi poſuiſſet, Veneri Ericinæ eſſe multatum.* Caius tit. de legat. & fideicomm. lib. 30. Pandect. *Et ſi aquo pretio emere, vel vendere iuſſerit teſtator, adhuc vtile legatum eſt.* Iulianus eodem lib. *Si Sempronius Titium heredem inſtituerit, & ab eo poſt biennium fundum dari iuſſerit Manio.* Paulus lib. 31. *ſi teſtator dari quid inſsiſſet, aut opus fieri, &c.* Idem lib. 32. *præterea ſi ſine liberis Hermippus moreretur, aliam poſſeſsionẽ dari iuſſerat.* licet legere & *voluiſſe*: quod hoc ipſo loco confirmari poteſt, ſemel ibi *ſiue ego prauè, ſeu rectè, hoc volui.* iterum infrà *cùm ſummam patrimoni inſculpere ſaxo Heredes voluit.* De altera autẽ ſcriptura dubitaturũ arbitror neminẽ in probatis linguæ Latinæ auctoribus verſatũ, quin ſit inepta, & corrupta. nã ita quidẽ loqnimur, *plus vidit, multũ vidit*, pro his, intelligẽ- G tior fuit, valdè intelligẽs fuit: *prudens vidit* autẽ, tumquã dicũt Latini, quod ſciam. Cùm autẽ ita dicimus, *hoc vidit*, ſimile eſt, ac ſi diceremus, hoc intellexit. quæ ſententia huic loco non conuenit. Nam hæc verba, *credo hoc Stab. pr. anim. iuſs.* referuntur ad illa ſuperiora, quæ dixerat Staberius, *ſiue prauè, ſiue rectè: hoc volui*, id eſt, hæc eſt mea vltima volũtas, ſiue ſit praua, ſiue recta. reſpõdet nunc Damaſippus, ſiue quis alius. credo Staberium id, quod iuſsit, ac voluit, rectè voluiſſe, prudentérq; iuſsiſſe: ſed qnid ſenſit, cùm, &c. id eſt, quid ſpectauit? quæ fuit eius mens? quæ ſenten- H tia? &c. Animaduerte antem, animum Staberij prudentem, pro eo, quod eſt, Staberium prudentem, poſitum eſſe. quod genus alibi notauimus.

QVOAD VIXIT] quoad, hoc loco, vnius ſyllabæ eſt, vt apud Lucret. lib. 5. *Sentit enim vim quiſque ſuam, quoad poſsit abuti.* ibid. *Et ſimul ecqua ſit finis, quoad mœnia mundi, Et taciti motus poſsint hunc ferre laborem.*

CREDIDIT ING. PAVP. VIT.] qua in re magnopere fallebatur. Non eſt enim paupertas ea vitio vertenda, quæ à Deo immortali in nos profecta eſt, quæq; nulla noſtra ignauia, aliáve culpa nobis accidit. Itaque vetat eam Heſiodus maledicti loco alteri obijcere, aut exprobare, tanquam Dei munus, his verbis, Μηδέποτ᾽ οὐλο-

μένην

A μεγάλην πενίην θυμοφθόρον ἀνδρὶ Τέτλαϑ' ὀνειδίζειν μακάρων δόσιν αἰὲν ἐόντων. quos verſus interpretati ſumus ad illum locum Od.24. lib.3. *Magnum pauperies opprobrium*, *&c.* ſic & Theognis, Μήποτέ τοι πενίην θυμοφθόρον ἀνδρὶ χολωθεὶς, Μηδ' ἀχρημοσύνην οὐλομένην πρόφερε. id eſt, ne vmquam animi peſtem paupertatem cuiquam maledicti loco obijce, neque pecuniæ penuriam perniciosam.

Et cavit nihil acrius] quàm paupertatem. acrius, id eſt, vehementius.

vt, si forte] adeò, vt ſi forte vno quadrante minus diues mortuus eſſet, &c. *periſſet* excudendum curaui, ſecutus auctoritatem duorum Vatic. & Rain. card. Iann. Torneſ. Ruſſard. Nicotiani.

Omnis enim res] hęc dicuntur ex perſona Staberij, hominis auariſsimi. his autem Horatianis non eſt diſsimile admodum Theognidis B illud, nullam aliam vulgò virtutem haberi, nihílque aliud eſſe opinione hominum laudabile, & glorioſum, quàm diuitias: ceteras res inutileis duci, etiam ſiquis Rhadamanthum continentia, & æquitate vincat, Siſypho ſcientia antecellat. ſic Theogn. Πλήθει δ' ἀνθρώπων ἀρετὴ μία γίνεται ἥδε, Πλουτεῖν, τῶν δ' ἄλλων οὐδὲν ἄρ' ἦν ὄφελος, Οὐδ' εἰ σωφροσύνην μὲν ἔχοις Ραδαμάνθυος αὐτοῦ, Πλείονα δ' εἰδείης Αἰολίδου Σισύφου. ſic Eurip. Phœniſſ. ait, pecuniam ab hominibus plurimi fieri, maximamq; vim habere rerum humanarum. Τὰ χρήματ' ἀνθρώποισι τιμιώτατα, Δύναμιν δὲ πλείστην τῶν ἐν ἀνθρώποις ἔχει. Heſiodus autem pecuniam mor-C talibus animam dicit eſſe, Χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι. adde his illud, πλούτῳ δ' ἀρετὴ καὶ κῦδος ὀπηδεῖ. id eſt, diuitias virtus & gloria, ſeu decus comitantur.

Qvas qvi constrvxerit, ille &c.] falſa ſententia, ex auari ſenſu, & iudicio, nõ de poëtæ ſententia pronuntiata. Nam ſic ipſe poëta, ſat.1. lib.1. *Ac ni id fit, quid habet pulchri cõſtructus aceruus? Et Oda* 2. lib.2. *Nullus argento color eſt, auaris Abdita terris inimice lamnæ. &c.*

sapiens ne, etiam et] ſic habent omnes libri manu ſcripti. ſed in aliis poſt particul. *ne*, ſcripta eſt interrogationis nota: in aliis nõ item. itaq; dicendum eſt vel eam vacare, aut certè ornatus cauſa adiectam eſſe, vt ſat.1. lib.1. *O ſe-* D *ri ſtudiorum, qui ne putetis Difficile, & mirum*, &c. & ſæpe aliàs: vel interrogandi vim habere. ſed ego arbitror ornatus cauſa adiectam eſſe. In lib. Card. Rain. non erat copulatio *&* ante *rex*.

qvid simile isti Graec. Aristipp.] M. Tull. de inuent. rhet. lib.2. *Et pecuniam in mare deijcere, inutile: at non eo conſilio, quo Ariſtippus fecit.* Laërtius in Ariſtippo, τοῦ θεράποντος ἐν ὁδῷ βαστάζοντος ἀργύριον, καὶ βαρυνομένου, ἀπόχεε (ἔφη) τὸ πλέον, καὶ ὅσον δύνασαι, βάσταζε. id eſt, cùm ſeruus eius in via argentum portaret, eóque onere grauaretur, abijce (inquit) quod vireis tuas ſuperat: & quantũ potes, gere. Idem ferè de Crate Thebano ferunt. Tradit E
quidem idem Diogenes ſcriptum eſſe à Diocle quodam, perſuaſiſſe ei Diogenem Cynicum, vt agros ſuos incultos relinqueret, & quicquid pecuniæ haberet, in mare proijceret.

proiicere avrvm] epiſtol. de arte poët. ad Piſon. *Proiicere ampullas, & ſeſquipedalia verba.* προϊέναι. dicunt Græci.

Nil agit exemplvm, litem q.] nihil prodeſt: inane, & inutile eſt exemplum, quod æquè in cõtrouerſiam vocari poteſt, atque id, de quo dubitatur. nam quod eiuſmodi eſt, lite priore diremta, ac diſſoluta, nouam ex ſe gignit. at dubia debẽt apertis, & certis, & incontrouerſis doceri, demonſtrati, ac declarari: quod hîc nõ fit. nam vt Staberius vitioſus eſt, qui pecuniam F
rebus omnibus anteponat, ita & Ariſtippus, qui eam contemnat, & in mare abijciat. Ariſtippum laudat epiſt.17. lib.1. nõ lõgè à principio. Significat autem, vtrumque inſanire, & eum, qui aurũ ita conſectatur, & amplectitur, vt bonis quæſitis vti non audeat, & eum, qui ſua bona profundit, diſſipat, pro nihilo putat. Sic loquitur & M. Tull. lib.3. de oratore. *Ars enim cùm à natura profecta ſit, niſi naturam moueat ac delectet, nihil ſanè egiſſe videatur.*

Si qvis emat citharas, &c.] totus hic locus videtur ex Oeconomico Xenophõtis petitus in principio, vbi multis verbis docet, χρήματα, id eſt, pecunias, non eſſe χρήματα ei, G
qui neſciat vti, quemadmodum neque tibias ei, qui tibiis canere neſciat, eſſe vtileis. ſic Xenoph. ὥσπερ γε αὐλοὶ τῷ μὲν ἐπισταμένῳ ἀξίως λόγου αὐλεῖν, χρήματά ἐστι· τῷ δὲ μὴ ἐπισταμένῳ, οὐδὲν μᾶλλον, ἢ ἄχρηστοι λίθοι, εἰ μὴ ἀποδιδοῖτό γε αὐτούς, id eſt, quemadmodum tibiæ ei quidem, qui ſcit probè tibia canere, ſunt vtiles: ei autem, qui neſcit, nihilo magis vtiles ſunt, quàm lapides inutiles, niſi fortè eos vendat. Semper vſum bonorum partorum ſuadet & commendat Horatius: vide annotation. ad illum locum ſat.1. lib.1. *& tanquam parcere ſacris.*

Si scalpra, et formas] ſcalpra, à ſcalpendo dicta ſunt. cultri ſunt ſutorij, qui duas H
habent acies, vnam inflexam, & incuruam: alteram rectà procurrentem.

Adversvs mercat.] abhorrens à mercaturis. Oda 4. lib.2. *Sic lucro auerſam potuiſſe naſci, &c.*

qvid discrepat istis, qvi n.] in diuitiis ſemper vſum deſiderat Horatius, vt ſaty.1. lib.1. *Neſcis quò valeat nummus, quem præbeat vſum? Panis ematur*, &c. vſum autem diuitiarum præclarè Pindarus in eo ſitum eſſe ait Νεμ. εἰδ. α. non, vt aurum domi conditum, atque in terram defoſſum ſerues: ſed vt tibi in primis benè facias, primúſq; fruare: ſecundo loco, vt egentibus amicis largiens benè audias. Verba Pindari ſunt hæc, Οὐκ ἔραμαι πολὺν ἐν μεγάρῳ πλοῦτον κατακρύψας ἔχειν, ἀλλ' ἐόντων εὖ τε παθεῖν, καὶ ἀκοῦσαι φίλοις ἐξαρκέων. ſunt &

A alia quædam ab ipſo Horatio poſita in ſuperio-
re ſatyra, quæ cum his conferat ſtudioſus lector.

NESCIVS VTI COMPOS.] neſciens vti
bonis quæſitis,paratis,congeſtis,& cóndiris.epi.
1.lib.1.*Condo & compono, quæ mox depromere poſſim*
tranſlatè poſuit. propriè Od. 17. lib. 3. *dum po-
tes, aridum Compone lignum.* aliter ſatyra 9. lib. 1.
Omneis compoſui.

MET. QVE, VELVT CONT. SAC.] ſic
ſat.1.lib.1. *congeſtis vndique ſaccis Indormis inhians,
& tanquam parcere ſacris Cógeris, & tanquam pictis
gaudere tabellis.*

PORRECTVS] ſtratus,iacens,extenſus, vt
ſat. ſuperiore: *Porrectum magno magnum ſpectare,*
B *&c.* & Oda 10.lib.3. *Porrectum ante foreis, &c.*

FOLIIS AMARIS] non oleribus horten-
ſibus,ſed agreſtibus,& iccirco amaris.

NIHIL EST] nihil eſt mille optimi vini ca-
dos domi conditos habere.

VNDE-OCTOGINTA] tmeſis.vndeocto-
ginta enim dicimus, pro lxxix. vt vnde viginti,
pro xix. & ſimilia.

BLATTAR. AC TIN. EP.] ſtragula veſtis
à blattis, & tineis corroſa. quidam ſcribi volunt
hoc nomen hoc modo, *blaptis*, & non *blattis*, à ver
bo βλάπτειν.

FIL. AVT ETIAM HÆC LIB.] ſic
ſuprà Od.14. lib.2. *Abſumet heres Cæcuba dignior
Seruata centum clauibus, & mero Tinguet pauimentũ
ſuperbum Pontificum potiore cenis.* Tales homines
C heredibus quidem ſunt diuites, ſibi autem pau-
peres, vt indicat Græcorũ epigramma, Πλοῦτον
μὲν πλουτοῦντος ἔχεις, ψυχὴν δὲ πένητος· Ὦ
τοῖς κληρονόμοις πλούσιε, σοὶ δὲ πένης, id eſt,
*Diuitias locupletis habes, animum ſed egentis. O miſer
heredi diues, inopsq́ tibi.* Sic autem vertit Thomas
Morus Anglus,ſeu Britannus.

DIIS INIMICE] θεοῖς ἐχθρέ. Diis inuiſe.
Nam Dij immortales grauiſſimè offenduntur tua
immoderata parſimonia. vel credibile eſt, te in-
uiſum eſſe Diis immortalibus,ſeu tibi iratos eſſe
Deos,qui ita miſer ſis.ſic enim loquũtur Græci:
Demoſth. περὶ στεφάν. ὁ δὲ παμπόνηρος, καὶ θεοῖς
ἐχθρὸς, καὶ βάσκανος ὄντως. id eſt, omnibus vi-
tiis coopertus,& diis inimicus, & planè impro-
D bus ſycophanta.

CVSTODIS?] hîc eſt ſcribenda interroga-
tionis nota. duo enim quærit, vtrùm ſua custo-
diat,vt abſumat heres,an,ne ſibi quippiã deſit.

QVANTVL. ENIM SVMMÆ CVRT.] quan-
tum de ſumma,& de aceruo deminuet vnuſquiſ-
que dierum, ſi paullo mundiore, & liberaliore
victu,cultúque vterêris?

OLEO MELIORE] oleo meliore,quàm ſo
les:non tali,quali vtebatur Auidienus ille, nem-
pe odoris teterrimi,& quem nemo perferre poſ-
ſet. vide ſatyra ſuperiore de Auidieno Cane, &
ſaty.6.lib.1.de Natta,qui oleo lucernario, ſeu de
lucernis detracto vngebatur.

PORRIGINE] porriginem putant quidam
à porrigendo dictam,propterea quòd porrigi ac E
dilatari ſolet, niſi maturè curetur: alij à porrò
olendo. morbus eſt capitis furfuribus, & quaſi
farina obſiti.naſcitur autem inter pilos,vt in ca-
pillo,ídque ſæpius:in barba autem,& ſupercilio
rarius: ſurgunt in locis porrigine affectis ſquã-
mulæ quædam (vt ſcribit Corn. Celſus lib. 6.)
eæq; à cute reſoluuntur, & interdum madent,
multo ſæpius ſiccæ ſunt.repurgatur hic morbus
ſæpe pectendo, & medicamentis leniter repri-
mẽtibus,vt aceto cum oleo, & ſimilibus. In vno
codice calamo exarato ego ſcriptum reperi *pru-
rigine:* quam ſcripturam tametſi non damnem,
alterá tamen ei antepono.vtitur ea voce Lucill.
lib. 30. *Triſte, & corruptum ſcabie, & porrigine* F
plenum.

QVARE, SI QVIDVIS SATIS EST,
PERIVR.] quamobrem ſi quouis victu, &
quantumuis tenui, ſordidóque cultu contentus
es,omnia facis,& pateris,vt rem augeas? cur pe-
ieras,furaris,eripis vndique?

PERIVRAS] hoc verbo etiam Plautus vti-
tur Aſinaria. *pernegabo, atque obdurabo, periurabo
denique.* & Mercat. *nolim quidem: verùm homo per-
iurabit.* & Pœnulo. *Perge. optumè hercle periuras.* &
in Ciſtell. *Periurare me patiêre?* Vſitatius tamen
peierandi verbum.

PARARIS] paraueris,emeris.notauimus
alibi.

CÙM LAQVEO VXOREM, &c.] cre-
dibile eſt,quempiam hîc ab Horatio tacito no- G
mine deſcribi,qui vxorem laqueo exſtinxerit, vt
dote potiretur:quemadmodum & aliũ, qui ma-
trem veneno necarit,vt pecunia materna citius
frueretur.

INCOLVMI CAPITE ES?] ſanus ne es?
ſanæ'ne mentis es?

QVID ENIM? NEQVE TV HOC P.
&c.] ridicula auari ſcelerati,atq; impij defenſio,
dedita opera ab Horatio cõficta,vt oſtendat ſta-
tim,eius inſaniam cum Oreſtis furore eſſe com-
parandam:immò verò eſſe acriorem & grauio-
rem.dices te (inquit Damaſippus) non eſſe im-
pium,neque inſanum,quia neque Argis matrem H
tuam interfeceris, neque ferro, quomodo Ore-
ſtes.malim autem ita legi, *quidni? neque enim hoc
facis Argis.* quam ſcripturam probant doctiſs.vi-
ri,& ratio tuetur ac confirmat. reſpondet enim
pro aduerſario ridiculè,hoc modo,quidni inco-
lumi capite ſis?Neq; enim Argis matrem inter-
ficis,vt Oreſtes.ſignificat autem,eum æquè ma-
tricidam,& inſanum eſſe, atque Oreſtem, cùm
locus matricidium non diſtinguat.

GENITRICEM OCCÎDIT ORESTES]
Ita nota eſt Oreſtis, & Clytemneſtræ ab Oreſte
necatæ hiſtoria,vt ſuperuacaneæ operæ ſit plura
hac de re annotare.Prætereà ex Euripide, ſi quis
eam ignorat,petere licet. verumtamẽ hæc aſcri-
bam ad hunc locum,quæ non ſunt fortaſſe cui-
uis notiſſima:Oreſtem,cùm pater eius interfice-
retur,

A retur, annum ætatis decimum tertium agentem, vt vult Pherecydes, à nutrice Laodamia, vt Pindarus ait εἰδ. ια. Πυθ. ab Arſinoa, ex oculis, & manibus Clytemneſtræ ſublatum, atque ereptũ fuiſſe: deinde (id quod omnibus eſt notum) corroborata iam ætate, Apollinis iuſſu patris vlciſcendi cauſa ſupplicium de matre ſumſiſſe: poſtremò non ſolùm diuina, ſed etiam deæ ſapientiſſimæ ſententia eſſe liberatum, vt ait M. Tull. in orat. pro Milone, & Demoſthenes ἐν τῷ κατ' Ἀριστοκράτους λόγῳ.

AN TV RERIS EVM] exiſtimáſne (inquit) matre demum à ſe necata inſaniſſe Oreſtẽ, & non antequàm facinus admitteret, dementẽ, atque inſanum fuiſſe? vult, Oreſtem, antequàm materno ſanguine manus contaminaret, inſanũ fuiſſe, nõ ex ſcelere inſaniam natam eſſe, vt poëtæ fabulantur: qui faciunt Oreſtem, Athamantẽ,
B & ceteros matricidas, in tragœdiis à Furiis agitari, eatúmque tædis ardentibus perterreri. ſed M. Tull. in orat. in L. Piſonem, & orat. pro Roſc. Amerino negat illa eſſe credenda de Furiis, ac facibus, atque *ſua quemque fraude, ſuo facinore, ſuo ſcelere, ſua audacia, de ſanitate, ac mente deturbari: has eſſe impiis aſſiduas, domeſticáſque Furias: has eſſe impiorũ flammas, tædas, & faces.* ſic ferè Æſchines orat. κατὰ Τιμάρχου, in extrema. Μὴ γὰρ οἴεσθε, ὦ Ἀθηναῖοι, τὰς τῶν ἀδικημάτων ἀρχὰς ἀπὸ θεῶν, ἀλλ' οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων ἀσελγείας γίνεσθαι, μηδὲ τοὺς ἠσεβηκότας, καθάπερ ἐν ταῖς τραγῳδίαις, ποινὰς ἐλαύνειν, καὶ κολάζειν δᾳσὶν ἡμμέναις, ἀλλ' αἱ προπετεῖς τοῦ σώματος ἡδοναί,
C καὶ τὸ μηδὲν ἱκανὸν ἡγεῖσθαι, ταῦτα πληροῖ τὰ λῃστήρια· ταῦτα εἰς τὸ ἐπακτροκέλητα ἐμβιβάζει. ταῦτά ἐστιν ἑκάστῳ ποινή· ταῦτα παρακελεύεται τοῖς νέοις, σφάττειν τοὺς πολίτας, ὑπηρετεῖν τοῖς τυράννοις, συγκαταλύειν τὸν δῆμον· id eſt, *Nolite enim exiſtimare, Athenienſes, iniuſtorum, & audaciũ facinorum principia à Diis, non à petulanti hominum improbitate naſci: neque impios, & ſceleratos homines Furiarum tædis ardentibus agitari, atque excruciari, ſed profuſa & prorupta corporis libidines, ac voluptates: vaſta, & immenſa cupiditates, hæc ſunt, quæ terras omneis latronibus, & graſſatoribus complent, hæc nauibus piraticis maria infeſta reddunt: hæc ab vnoquoque pœnas repetunt, hæc iuuentutem impellunt, atque hortantur, vt cineis trucidet, vt tyrannis inſerniat, vt populi libertatem opprimat, &c.* ex tragico-
D rum fonte manauit illud Virgilianum lib. 4. Æn. *Aut Agamemnonius ſcenis agitatus Oreſtes Armatam facibus matrem, & ſerpentibus atris Cùm fugit, vltricéſque ſedent in limine Diræ.*

ACTVM] agitatũ: impulſum: vt oda 6. epod. *Agam per altas aure ſublata niueis.*

QVÀM IN MAT. IVG. FERR. TEP.] id eſt, quàm matrem ferro necauit. ſic Virgil. lib. Æn. 9. *atro tepefacta cruore Terra, toríque madent.* ibid. *& fixo ferrum in pulmone tepeſcit.* Ad hãc rem pertinet neſcio cuius poëtæ verſus, quem profert Cariſius lib. 1. vbi de cõmunibus ſyllabis diſputat. *Tune Clytemneſtra fœdaſti viſcera ferro?* E

MALÈ TVTÆ MENTIS] parum tutæ mentis, id eſt, furioſus. non enim tutum eſt ſeſe furioſo committere.

VOCANDO HANC FVRIAM] hanc videlicet Electram. hic locus ſumtus eſt ex Euripide in Oreſte. Μέθες μ' οὖσα τῶν ἐμῶν Ἐρινύων· Μέσον μ' ὀχμάζεις, ὡς βάλῃς εἰς τάρταρον. id eſt, omitte me tu, quæ vna es mearum furiarum. Medium me tenes, & portas, vt in Tartarum deijcias.

HVNC, ALIVD] hunc autẽ, videlicet Pyladem, alio nomine appellat, quo nomine bilis atra eum appellare iuſſit.

SPLENDIDA] referendum ad atræ bilis naturam, quæ ſplendida eſt, vt docet Galenus περὶ F αἰτίων συμπτωμ. β. ν. Μέλαινα χολὴ στιλπνοτέρα αὐτοῦ τοῦ αἵματός ἐστιν, ὥσπερ καὶ ἡ ἐκ τῆς νεκρᾶς θαλάττης ἄσφαλτος, ἣν ἰουδαϊκὴν ὀνομάζουσιν, id eſt, atra bilis ſplendidior eſt ipſo ſanguine: quemadmodum & bitumen, quod ex mari mortuo naſcitur: quod Iudaicum nominãt. Idem lib. 4. ἀφορ. XXIII. Μέλανα αἵματι μεμελασμένῳ παραπλήσια φέρεται, διαφέροντα τῷ κεχύσθαι καὶ μὴ πεπηγέναι, καθάπερ ἐκεῖνο. Μέλαινα δὲ χολὴ καὶ τῷ κεχύσθαι χωρὶς τοῦ πεπηχθαι, καὶ τῷ στίλβειν τὸ μέλαν, ἔτι δὲ δακνώδης εἶναι, καθάπερ ὄξος, ἀναδέρειν τε καὶ ζυμοῦν τὴν γῆν· ὧν οὐδὲν ὑπάρχει τοῖς μέλασιν. id eſt, atramenta ei ſanguini, qui niger factus eſt, ſimi- G lia dicuntur eſſe: cùm eo differant, quòd funduntur, neque concreſcant, quomodo ſanguis. Atra bilis autem his à ſanguine nigro differt, & quòd ita liquida ſit, vt non concreſcat, & quòd ſplendida ſit, & mordax inſtar aceti: prætereáque terram glubat, ac fermentet: quorum nihil in atramentis ineſt.

PAVPER OPIMIVS] hominis auari ingenium ſub Opimij cuiuſdam perſona pulchrè deſcribit. pauperem autem argenti dicit, quia eo vti vel nequibat, vel non audebat, ne quid de aceruo detraheret, néve deminueret. ſic Od. 16. lib. 3. *Magnas inter opes inops.*

POSITI INTVS] domi conditi: ἔνδον κειμένου. H

VEIENTANVM] vinum tenuiſſimum, viliſſimum, peſſimum denique à Veiento oppido.

CAMPANA TRVLLA] fictili poculo: alij æneo. ſuprà ſaty. 6. lib. 1. *Campana ſupellex.* trulla genus eſt vaſis, ſeu poculi vinarij, vt declarat hic locus apud M. Tull. quarto lib. accuſ. *Erat etiam vas vinarium ex vna gemma pergrandi, trulla excauata cum manubrio aureo.* vide Varron. lib. 4. de ling. Lat.

LETHARGO] veterno, vt ſup. diximus.

HVNC] Opimium lethargicum, ſeu lethargo oppreſſum, ſeu veternoſum.

ERIGIT] veterno oppreſſum, atque afflictũ excitat.

ADDIT ET ILLVD] addit orationem ad factum medicus. nam nihil ſanè locutus erat. ſic

A infrà eadem ſaty. *& vnum Quiddam magnum addens, vnum me ſurpite morti, &c.*

HÆC AVFERET] ſic habent omnes libri veteres: vulgati autem, *hoc*.

MEN' VIVO?] Méne viuo, auferet heres? (inquit Opimius æger.)

HOC AGE] in hanc curam incumbe (inquit medicus): huic rei da operam aſſiduam: totum ſtudium tuum eò confer, vt conualeſcas, & viuas. nam hæc verba, *hoc age*, eam, quam dixi, vim habent, vt & alibi oſtendemus.

QVID VIS?] quid vis faciã? (inquit Opimius.)

DEFICIENT INOP. VENÆ TE] deſtituent te inopem (inquit medicus) venæ, niſi cibo
B vireis reficies, & recreabis. Lucret. lib. 4. *His igitur rebus rareſcit corpus, & omnis Subruitur natura, dolor quam conſequitur rem. Propterea capitur cibus, vt ſuffulciat artus, Et recreet vireis interdatus, atque patentẽ Per membra, ac venas vt amorẽ obturet edendi.* in vno cod. manuſcripto legitur *Deſtituent inopẽ*. quam ſcripturam non ſum ſecutus, vt ſuppoſitã.

SVME HOC PTISANAR. ORYZÆ] πτισάνη, ſeu πτισσάνη geminato σ pulris genus eſt ex farina hordeacea. verũtamen fit & ex aliis frugibus. docent autem medici, hordeaceam omnium eſſe ſaluberrimam, atque ad concoquendum facillimam. nam quæ ex oryza conſtat, cùm copioſiùs alat ægrum, quàm plerunque vires ferre queant, tùm ventriculum prægrauare ſolet. ptiſanarium nomen eſt ὑποκοριστικὸν à ptiſana,
C quaſi puſilla ptiſana. Accipiendum eſt autẽ ptiſanæ nomen hoc loco, non pro oryzæ ſucco, qui in potionẽ præbeatur, cuiuſmodi hodie fieri cõſucuit ex hordeo, in qua nihil ineſt præter aquã, & hordei cremorem: ſed pro pulte, in qua ſolidæ partes ipſius oryzæ maneant, quæ detur in cibũ.

QVANTI EMTÆ?] quærit Opimius quanti emta ſit oryza, morbo & fame moriturus potius, quàm aſſeis octo in ſalutem, & vitam æquo animo inſumturus. *emta* autem patrij caſus eſt, numeri ſingularis.

OCTO ASSIBVS] octuſſis numero ſingulari, & aſſes octo, vnum ſunt, aut certè idem valent. itaque ſic loquuntur Latini, *ptiſanam octuſſe emi*, numero ſingulari, id eſt, octo aſſibus. Quòd
D ſi quis ita loquatur, emi octuſſibus numero multitudinis, ineptè loquatur, niſi cum hac adiectione, verbi gratia, duobus, tribus, quattuor, &c. octuſſibus. duo octuſſes autẽ ſedecim aſſeis valent, & ita deinceps. Iccirco ſcripturam vulgatã reieci, vt corruptam, & ineptam. mihi ſuffragantur aliquot veteres cod. in quibus in nomine *octuſſibus* u non vacabat litura. ex qua feci coniecturam, ſcriptum fuiſſe initio *oct' aſſibus*: deinde ab aliquo audaciore, quàm doctiore, factum eſſe *octuſſibus*. as autem principio nummus erat libralis æreus, & per L ſcriptum notabatur, valebátq; quattuor noſtros Turonenſeis: vnum Marketum Venetum. Itaque ſeſtertius, qui duos aſſeis & ſemiſſem valet, per duo LL & S à veteribus notabatur hoc modo LLS, vel iis litteris linea trauerſa notatis: vel ſic, IIS. vt pluribus verbis oſtẽdemus annot. ad illũ locum, *Dum ſeptẽ donat ſeſtertia*, ep. 7. lib. 1. non vt hodie, idq; inſciẽter, ~~LLS~~ E

EHEV: QVID RE'FERT MORBO, &c.] quid réfert (inquit Opimius) vtrùm morbo, nempe lethargo, pereã, an furtis, ac rapinis? multo certè mihi optabilius eſſe debet morbo perire, quàm furtis, & rapinis: quaſi hoc ſignificet Opimius, tãti emere oryzam, eſſe ſua furto amittere, ſuiſque bonis ſpoliari. ſine igitur me, ô medice, (inquit Opimius) morbo exſtingui, & interire. tantam enim impenſam æquo animo ferre nõ poſſum. morte mihi longè grauius, atq; acerbius eſt, mea ſic diripi, & compilari videre.

PEREA'MQVE RAPINIS] ita reperi ſcriptum in quattuor codicibus calamo exaratis, vno Vatic. Rain. Card. Iann. Torneſ. non, vt in vulgatis, *pereámne?* F

QVID? SI QVIS NON SIT AVARVS,] nunc incipit docere alios præterea eſſe ſtultos, & inſanos, quàm auaros: neque eum, qui non ſit auarus, continuò eſſe ſanum: quemadmodum non efficitur ex eo, ſi quis non ſit cardiacus, vt benè valeat, cùm ſint alij quamplurimi corporis morbi. vnà autem colloquũtur Horat. & Damaſipp' hoc loco. quærit enim Hor. reſpõdet Damaſipp'.

NON EST CARDIACVS] qui ſint cardiaci, ſuprà abhinc non longè, diximus.

CRATERVM] medicum, de quo M. Tull. lib. 12. epiſt. ad Att. *commouet me Attica, etſi aſſentior Cratero.* & Perſius ſaty. 3. *venienti occurrite morbo. Ecquid opus Cratero magnos promittere mõteis?* huius ſeruum ſcribit Porphyrius Tyrius lib. 1. περὶ G
ἀποχῆς τῶν ἐμψύχων, morbo inuſitato affectũ, cùm medicamenta non prodeſſent, vipera piſcis in formam figurata, & ab eo vorata, ſanum factũ. Verba Tyrij hæc ſunt, Κρατεροῦ τοῦ ἰατροῦ οἰκέτης ξένῳ περιπεσὼν νοσήματι, τῶν σαρκῶν ἀπόστασιν λαβουσῶν ἐκ τῶν ὀστῶν, τοῖς μὲν φαρμάκοις ὠφέλητο οὐδέν· ἰχθύος δὲ τρόπῳ ἔχεως σκευασθέντι, καὶ βρωθέντι διεσώθη, τῆς σαρκὸς συγκολληθείσης. .i. Crateri antẽ medici ſeruus nouo & inuſitato morbo affectus, nempe carne ab oſſibus diuulſa H ac diſtracta, pharmacis quidẽ nihilo melius ſe habuit: ſed vipera in piſcem conformata, & comeſa conualuit, carne de integro conglutinata.

RECTE' EST IGITVR] .i. valétne igitur hic æger, quod cardiacus nõ ſit? & è lectulo ſurget?

NEGABIT] medicus Craterus.

QVOD LATVS, AVT RENES M. T. AC.] ep. 6. lib. 1. *Si latus aut renes morbo tẽtatur acuto.* morb' acut' eſt, aut quia vel citò hominẽ exanimat, vel citò periculo vacat: aut quia tãquã gladius, ſeu telũ, corpus ægri dolore quaſi trãſuerberat: ex quo etiam à Latinis telũ appellatur. Serenus. *Eſt ea vis morbi, quod telum nominitatur, Cùm ſubitò dolor inſanus furit incitus aſtu.* ὀξεῖα νόσος etiam à Græcis appellatur. Celſus lib. 4. cap. 6. *Sed interdum id malum intra dolorem eſt, iſque modò*

tardè

A *tardè modò celeriter ſoluitur: interdum ad perniciem
quoque procedit, oriturq́ acutus morbus, qui pleuriticus.*
[*al.* πλευρῖτις] *à Gracis nominatur.* De renū mor-
bis legito eundem Celſ. eod. lib. cap. 10.

IMMOLET ÆQVIS HIC P. L.] qui nō
eſt periur⁹. i. qui periurio rem nō auget, neq; ſor-
didus eſt, videtur habere deos Lares ſibi propi-
tios, æquos, amicos, placatos. Quare meritò de-
bet eis, vt ab inſania liber, porcū immolare, gra-
tiasq́; agere: verùm eſt ambitioſus, &c. Porcū ab
inſanis, & furioſis immolari ſolitū eſſe, declarat
iocus Plautinus Menæchm. *Quibus hic pretiis ve-
neunt porci ſinceri? nummum à me accipe. iube te piari*
B *de mea pecunia. nam equidem inſanum te eſſe certò
ſcio.* Iam à Laribus Laruæ dicuntur, à laruis lar-
uati, id eſt furioſi atque inſani. Ob hanc fortaſſe
cauſam inſani Laribus ſacrificare iubebantur, vt
eum placarent. Alij hanc cauſam afferunt. Ma-
nia Larum mater, aut auia eſt, ſiue à Manibus di-
catur, qui iidem ſunt & Lares, ſiue ἀπὸ τοῦ μαί-
νεσθαι, quod eſt inſanire, ſiue, ἀπὸ τοῦ μανοῦ,
quod eſt rarum, & remiſſum, ſiue ἀπὸ τοῦ μονοῦ-
σθαι, quòd ſolitudine delectentur. Cùm igitur
Larum mater ſit Mania, quæ inſaniæ dea eſt, at-
que iccirco Lares & Mania templum commu-
ne, atamq́; communem habeant, non immeritò
etiam ſacra habent inter ſe communia, & ab in-
ſanis cōmuniter placantur. Porcus autē potiſſi-
mùm Laribus immolabatur, quia Lares, Grun-
C dules dicebantur, Romæq́; publice Grundules
erant cōſtituti, & cōſecrati ob eam porcam, quæ
triginta pepererat, vt docet Nonius. Arnobius
lib. 1. aduerſus Gēteis, *Melioriſne ſunt cauſa qui Grū-
duleis adorant Lares, Aios locutios, Libentinos, quàm
ſumus nos omnes, qui deū colimus rerum patrem? &c.*

NAVIG. ANTICY.] vt purgetur veratro,
ſeu elleboro. innuit ambitioſum alio genere in-
ſaniæ inſanum eſſe, quàm auarum: quia hic nun-
quam vtatur bonis quæſitis: ille ſua largiatur, &
profundat, vt honores à populo obtineat.

QVID ENIM DIFF. BARATHRONE]
quantū ad inſaniam attinet, nihil intereſt, vtrùm
quis ſua profundat, an ſuis abſtineat, vt alienis,
D aut ſacris. Vterque enim eſt inſanus. barathrum
locum fuiſſe altitudine immenſa, in quem nocē-
tes, & malefici demittebantur, notum eſt.

CANVSI] Canuſij. oppidi nomen eſt, de quo
ſuprà ſat. 5. lib. 1.

NATIS DIVISSE DVOBVS] corrupe-
rant hunc locum inſolentes, & audaces quidam
homines, ſuppoſuerantq́; *didiſſe*, planè vitioſè, &
contra auctoritatem codicum non ſolùm anti-
quorum, & calamo exaratorum, verùm etiam ty-
pis excuſorum melioris notæ. *diuiſſe* autem rectū
eſt, dictumq́;, vt *promiſſe* apud Catullum. *Aut fa-
cere ingenua eſt, aut non promiſſe pudica, Aufilena,
fuit.* & apud Terent. *produxe*, & ſimilia exempla
bonis ſcriptoribus vſitata: ex quibus collegimus
nonnulla ſuprà ad ſaty. v. lib. 1.

TV NOMENTANVM] Tu Aule, ne No-
mentanum ſequerere, veritus ſum. Erat autem E
Caſſius Nomentanus profuſus nepos: vt ſuprà
diximus ad ſaty. VIII. lib. 1.

TV NE SEQVERERE CICVT.] tu Ti-
beri, ne ſequerere Cicutam, ſordidiſſimum, at-
que auariſſimum, cumini ſectorem, & fænerato-
rem.

QVARE PER DIVOS OR. VTER-
QVE PEN.] ſic epiſt. 7. lib. 1. *Quod te per Genium
dextramq́, deoſq́ penateis, Obſecro &c.*

TV CAVE NE MIN. TV, &c.] hic Oppi-
dius duos habebat filios diſſimileis admodum
moribus, & natura. in Aulo enim indoles quæ-
dam inerat præſignificatrix largitionis futuræ, & F
profuſionis: Tiberius contrà ad parſimoniam, at-
que auaritiam natura factus videbatur. Pater igi-
tur vtriuſque ingenio perſpecto, & cognito, vti-
lia vtrique præcepta dat, quibus naturæ vitium
temperare, atque ad mediocritatem inflectere
queat. Aulum monet, ne rem à patre acceptam
largitione, & profuſione minuat: Tiberium, ne
immoderata parſimonia, & nimio lucri ſtudio
augeat. Cephalus ille apud Platonē lib. 1. de rep:
quærenti à ſe Socrati, qualis fuiſſet χρηματιστής,
id eſt, quantum ſtudij adhibuiſſet in pecunia
quærenda, & in facienda re, reſpondet ſe mediū
fuiſſe χρηματιστὴν inter auum, & patrem. Auū
enim tanto ferè patrimonio à maioribus ſuis ac-
cepto, quantum ipſe nunc poſſideat, multo mai⁹ G
feciſſe, atque auxiſſe: Lyſaniam autem patrem
rem, quam acceperit, aliquanto minorem, quàm
nunc ſit, feciſſe: ſibi verò ſatis eſſe, ſi liberis non
pauciora quidem, ſed aliquantulo plura, quàm
acceperit, relinquat. verba Platonis ſunt hæc,
ſi quis forte magis delectatur Græcis, quàm
Latinis, præſertim noſtris. μέσος τις γέγονα
χρηματιστὴς τοῦ τε πάππου, καὶ τοῦ πατρός. ὁ μὲν
γὰρ πάππος τε, καὶ ὁμώνυμος ἐμοί, σχεδόν τι, ὅ-
σην ἐγὼ νῦν οὐσίαν κέκτημαι, παραλαβών, πολ-
λάκις τοσαύτην ἐποίησε· Λυσανίας δὲ ὁ πατὴρ,
ἔτι ἐλάττω αὐτὴν ἐποίησε τῆς νῦν οὔσης. ἐγὼ δὲ
ἀγαπῶ, ἐὰν μὴ ἐλάττω καταλίπω τούτοισιν,
ἀλλὰ βραχεῖ τινι πλείω, ἢ παρέλαβον.

NATVRA COERCET.] quia modico cō-
tenta eſt. H

TITILLET] ne vos gloriæ dulcedo alliciat
ad petendos magiſtratus. μὴ ὑμᾶς γαργαλίζῃ.
tralatio eſt.

AMBO.] antiquū pro *ambos*. ſic M. Tull. epiſt.
ad M. Fabium Gallum lib. 7. *præter duo nos, loqui-
tur iſto modo nemo.* nam ita habent codices emen-
dati, tum excuſi, tum calamo ſcripti. ſic & Virg.
Æn. XI. *Si duo præterea taleis Idæa tuliſſet Terra vi-
ros.* ſic ſuprà ſaty. VII. lib. 1. *duo ſi diſcordia vexet
inerteis.*

INTESTABILIS] Inteſtabilis eſt is, cui ne-
mo iure cogitur teſtimonium dicere: cui teſteis
nulla ſua in re adhibere licet. nam ciui Rom. in-
columi capite, & fama licebat teſtimonium iis
denuntiare, quos ſciret aliquid compertum ha-

A bere earum rerum, de quibus quæreretur, aut cõtrouerſia eſſet.licebat ei & teſteis omnibus in rebus,quas agere vellet, adhibere: ex quo natus eſt iocus ille apud Plautum in Curculione. *Semper curato ne ſis inteſtabilis. Quod amas, ama teſtibus præſentibus.* inteſtabilis illo loco, valet ſine teſtibus. Sed ambiguè dictum eſt. propterea autem quòd teſtamentum non niſi aliquot teſtibus præſentibus fieri poteſt: icircò, qui ſunt inteſtabiles,teſtamentum facere non poſſunt,cùm eis teſteis in ſuis rebus adhibere non liceat. Atque eadem ratione ne ad teſtamentum quidem, quod quis alius facere velit,adhiberi poſſunt:quod auctoritate Vlpiani comprobatur.Nam id ſenatuſconſultum, quo decretum eſt, vt damnatus ob carmen famoſum, ſit inteſtabilis, ſic interpretatur,vt dicat,ei neque teſtamentum facere licere, neque ad teſtamentum ab altero adhiberi.

B SACER] exſecrandus. vt ſup.Od. VII. epod. *Sacer nepotibus cruor.*

IN CICERE, ATQVE FABA] ædiles & ambitioſi homines ſolebant Floralibus,vel in annonæ caritate id genus legumina vel populo viritim metiri,vel vulgò ſpargere.M.Tull. frumẽtaria.*nunquam tam grati hi ſeſquimodij,Qu.Hortenſi fuiſſent: quos tu, cùm ad menſuræ tam exiguam rationem populo Ro.in capita deſcripſiſſes, gratiſſimum omnibus feciſti. Caritas enim annona faciebat, vt iſtuc, quod re paruum videbatur, tempore magnum videre-*

C *tur*. Ego tamen hæc Horatij verba de iis, quæ ſpargebantur in vulgus, & de miſſilibus accipiẽda eſſe arbitror: quanuis traditum ſit Milonem tria ampliſſima patrimonia in delinienda plebe conſumſiſſe,& P.Craſſum populo Rom.epulum præbuiſſe,ac treis minas in ſingula ciuium capita diſtribuiſſe. ſed hæc Horatiana, ſunt referenda ad ſuperiora tempora.

LATVS VT IN CIRCO SPATIERE] vt ſis ædilis,vt præſis ludis,vt in Circo multis antè euntibus, & turbam ſummouentibus, ambules.ſup.Od.xvi.lib.2.*Non enim Gaza,neq; conſularis Summouet lictor miſeros tumultus Mentis &c. Latus* autem excudendum curaui quinque codicum auctoritate fretus,duorum Vatic.Ian.Faër. Tor-

D neſiani, Clericani, Nicotiani, & aliorum: interpretórque ita,vt dixi,lictoribus turbam ſummouentibus. alij referunt ad togæ latitudinem, atamplitudinẽ,vt ſup. Od.4. epod. *cũ bis ter vlnarũ toga.* AVT AENEVS VT STES]aut vt tibi ſtatua ænea ponatur.ſic loquũtur &,Græci.ἱςαϑῆναι χαλκοῦν, ſtatuæ æneæ honore affici: & ἱςάναι χαλκοῦν, erigere alicui ſtatuam æneam.

NVDVS AGRIS, NVD. P. I.] ſpoliãs te agris,& pecuniis à patre acceptis?

SCILICET VT PLAVSVS] ſcilicet vt populus Rom.tibi eodem modo applaudat,quo modo Agrippæ applaudere ſolet.

ASTVTA INGENVVM VVLPES IMIT. L.] quid tã diſſimile, quàm vulpes leoni?Illa imbecilla,hic valentiſſimus:illa dolis, hic viribus confidit. plerique tamen vbi pellis leonina non ſatis valet,vulpinam adhibent, nituntúrque & viribus & dolis.quod feciſſe L.Syllam accepimus,eique benè proceſſiſſe videmus. Sed inſigniter ij ſtulti ſunt, qui cùm ingenio, & ſollertia locum aliquem inter ſuos ciueis obtinere poſſint,viribus ſimulatis, potentiæque ſpecie oſtentata, cum ſuperioribus, atque illuſtrioribus viris malunt contendere.

NE QVIS HVMASSE VELIT]Inducitur nunc nouus dialogus, nouáq; diſputatio inter priuatum aliquẽ,& plebeium, & Agamemnonem:cuius hæc ſumma & ſententia eſt,reges, & principes,& huiuſmodi perſonas claras,& illuſtreis ob ſpeciem gloriæ inanem multa quotidie peccare,immania ſcelera ſuſcipere, denique vehementer inſanire. Totus autem hic locus ex F Sophoclis Aiace adumbratus eſt,apud quem, cũ Aiacem ſua ipſius manu interfectũ Teucer tollere,vt ſepeliret,conaretur,interueniens Menelaus Agamemnonis iuſſu, vetat Aiacis corp⁹ loco mouere propterea,quòd(inquit ille)cùm ſperaremus eum belli adiutorem, & nobis amicum vnà nobiſcũ veniſſe domo,comperimus re quæſita inimicum nobis fuiſſe Troianis ipſis acriorẽ: qui vniuerſi exercitus cædem meditatus, noctu nos adortus eſt, vt armis opprimeret.Quòd ſiquis Deus hũc eius conatum non compreſſiſſet, (inquit)nos in eius locum indigniſſima nece affecti iaceremus:iſte autem viueret. at nunc Deus G immortalis iſtius contumeliam, petulantiámque à nobis in oueis, & greges auertit. Quapropter nemo eſt quantumuis viribus præſtans, & pollens, qui corpus eius ſepultura afficere audeat: ſed omnino in arena proiectus, ac proſtratus mergis, & reliquis auibus maritimis eſcam ſuo corpore, pabulúmque præbebit.Sed præſtat Sophoclis verſus aſcribere. Men. Οὗτος· σὲ φωνῶ. τόνδε τὸν νεκρὸν χεροῖν Μὴ συγκομίζειν, ἀλλ᾽ ἐᾷν ὅπως ἔχει. Τευκ. Τίνος χάριν τοσόνδ᾽ ἀνήλωσας λόγον; Mene. Δοκοῦντ᾽ ἐμοί, δοκοῦντα δ᾽, ὃς κραίνει στρατοῦ. Τευκ. Οὐκοῦν ἂν εἴποις, ἥντιν᾽ αἰτίαν προθείς; Με. Ὁθ᾽ οὕνεκ᾽ αὐτὸν ἐλπίσαντες οἴκοθεν Ἄγειν Ἀχαιοῖς ξύμμαχόν τε καὶ φίλον, Ἐξεύρομεν ζητοῦντες ἐχθίω Φρυγῶν. i. M. Heus H tu:te appello.hoc cadauer ne manib⁹ humo tollito,ſed vt eſt humi poſitus,relinquito. T. quamobrem tantam orationem conſumſiſti? M. Ita mihi viſum eſt,ita à toto exercitu decretum eſt. T.Non igitur dices quæ vos cauſa impulerit?M. Quia,&c.reliqua ſuprà ſunt à nobis Latinè reddita. Idem facit poſtea Agamemnon: cui fortiter in os aduerſatur, & reſiſtit Teucer, quoad Vlyſſes clamore,& iurgio exaudito adueniẽs mitigatus iam,ac placatus in Aiacem mortuũ,Agamemnonem quoq; flexit, atq; exorauit,vt Aiacẽ ſineret ſepeliri. *Atrida* autẽ hîc caſus vocatiuus latin⁹ eſt.alioqui produceretur:vt Anchiſa apud Virg.lib.3. Æn. *Coniugio Anchiſa veneris dignate ſuperbo.* ad quem lege Seruium.

A REX SVM] rex ſum, inquit, Menelaus. Quare licet mihi pro meo iure, quicquid libet, & iubere, & vetare: & pro ratione, mea eſt voluntas. deſcribit perſonã Regiã, orationémq; imitatur. talia ſunt illa, *Si te ſe ſecundo lumine hic offendero. Prater rogitatum ſi loquare:* ſeu *non loquare.*

NIL VLTRA QVÆRO PLEB.] verba ſunt eius, qui quęrẽs hæc dixerat, *Ne quis humaſſe velit, &c.* cui cùm Agamẽnõ nihil aliud reſpõdiſſet, quàm ſe regẽ eſſe, necq; cauſam facti ſui attuliſſet: ſic viciſſim excipit ille, nihil vltrà quæro, ego, qui plebeius ſum. Itaq; ab iis diſſentio, qui hic legi volũt, nil vltrà quære plebeius, quaſi etiã hæc verba B ſint Agamemnonis. Agamemnon tamẽ, quaſi orationẽ perpetuãs, ſubiũgit. *& æquam rem imperito* &c. proinde quaſi dicat, non ſolùm quia rex ſum, id, quod feci, probari debet, verùm etiam, quia rem æquam impero.

DII TIBI DENT CAPTA, &c.] hæc ſunt ex Homero ferè expreſſa ἰλιάδ. α. Ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες Ἐκπέρσαι Πριάμοιο πόλιν, εὖ δ' οἴκαδ' ἱκέσθαι. hic igitur plebeius primùm Agamemnoni bene precatur, & quidem illi precatur & exoptat id, quod ſcit ei eſſe optatiſſimum: deinde rogat, liceátne quædam ex eo quærere: poſtremò quærit quæ putat eſſe quærenda. *reddúcere* excudẽdum curaui omnibus fere codicibus antiq. fretus.

ERGO CONSVLERE, ET MOX RESP. C LIC.] id eſt, ergo licebítne mihi & interrogare, & reſpondere? Videtur tractum ab iis, qui iuriſconſultos conſulebant, & ab eorum more. ſolebant enim ita ab illis quærere, *licet conſulere?*

CVR AIAX HER. AB ACH. SEC.] Cur Aiax vno Achille inferior iacet inſepultus, qui toties Græcos in maximas anguſtias redactos ſeruauit? Homerus ἰλιάδ. β. Aiacem Telamonium, de quo nunc verba facimus, teſtatur omnium Græcorum fuiſſe longè fortiſſimũ, quamdiu Achilles iratus prœlio abſtinebat. Illũ enim Aiaci præſtitiſſe. ſic Hom. Ἀνδρῶν δ' αὖ μέγ' ἄριστος ἔην τελαμώνιος Αἴας, Ὄφρ' Ἀχιλεὺς μήνιεν· ὁ γὰρ πολὺ φέρτατος ἦεν. Erat igitur ab D Achille ſecundus. Quin etiam ipſe Vlyſſes, cùm apud inferos ὀδυσ. λ. Aiacis vmbram vidiſſet ſolam, aliarúmque cœtum fugientem, & etiam tum indignantem, atque iratam propterea, quòd Græci Achillis arma Vlyſſi potius, quàm ſibi adiudicaſſent, optat vt, ſi fieri poſſit, ne in illo certamine ſuperior Aiace fuerit, quia talis vir propter eam victoriam exceſſerit è vita, qui & forma corporis, & rebus geſtis (inquit Vlyſſes) ceteris Græcis omnibus antecellebat, vno Achille excepto. ſic Vlyſſes, cuius grauiſſimum teſtimonium eſſe debet. Αἴαντ', ὃς πέρι μὲν εἶδος, πέρι δ' ἔργα τέτυκτο Τῶν ἄλλων Δαναῶν μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα. Idem Vlyſſes eadẽ de Aiace prædicat apud Sophocl. his verbis. Ἀλλ' αὐτὸν ἔμπας ὄντ' ἐγὼ τοιόνδ' ἐμοὶ Οὐκ ἂν ἀτιμάσαιμ' ἄν, ὥστε μὴ λέγειν Ἕν' ἄνδρ' ἰδεῖν ἄριστον Ἀργείων, ὅσοι Τροίαν ἀφικόμεσθα πλὴν Ἀχιλλέως. id eſt, Veruntamen nolim Aiacem, quamuis mihi inimicum atque infeſtum, huiuſmodi E contumelia afficere, vt negem eum vnum à me viſum eſſe omnium Græcorum, qui ad bellum Troianum venimus, fortiſſimum, Achille excepto. Eodem pertinet illud Pindari Νεμ. εἴδ. ζ. de Aiace, ὃν κράτιστον Ἀχιλλέος ἄτερ, μάχᾳ ξανθῷ Μενελάῳ δάμαρτα κομίσαι θοαῖς ἐν ναυσὶ πόρευσαν εὐθυπνόου Ζεφύροιο πομπαὶ πρὸς Ἴλου πόλιν. id eſt, quẽ præſtãtiſſimum ac fortiſſimum Achille excepto Zephyri rectà regione flãtis ſpiritus proſequentes ad vrbem Troiam nauibus celeribus detulerunt, vt flaui Menelai vxorem prœlio recuperaret, atque in patriam referret.

PVTRESCIT] πύθεται. Hom. ἰλ. λ. πύθεται· οἰωνοὶ δὲ περὶ πλέες, ἠὲ γυναῖκες: id eſt, F Putreſcit, aues autem circum eum plures ſunt, quàm mulieres. *Putreſcit* autem, id eſt, iacet inſepultus, neque humatur, neque ei terra inijcitur. Hac de re lege, ſi tibi commodum eſt, quæ ſuprà à nobis annotata ſunt ad illum locum oda 28. li. 1. *licebit Iniecto ter pul. curras.* quibus hæc adde ex Ennio in Creſphonte: *Neque terram inijcere, neque cruenta Conueſtrice mihi corpora licuit, Neque miſera lauère lachryma ſalſum ſanguinem.*

TOTIES SERV. CLAR. ACH.] Cùm alibi, tùm in defenſione nauium maximè virtus Aiacis apparuit, atque enituit: qui ceteris ferè Græcis omnibus metu perterritis, atque in fugã verſis, ſolus Hectoris, & Troianorum impetum G tardauit, ac repreſſit. quod narratur ab Hom. ἰλ. ο. Præterea apud Sophoclem in ea, quam dixi, tragœdia, præclara Aiacis à Teucro exponuntur facinora his verſibus. Οὐ μνημονεύεις οὐκέτ' οὐδὲν ἡνίκα Ἑρκέων ποθ' ὑμᾶς οὗτος ἐγκεκλῃσμένους Ἤδη τὸ μηδὲν ὄντας ἐν τροπῇ δορὸς Ἐρρύσατ' ἐλθὼν μοῦνος; &c. quorũ hæc ferè ſententia oblitúſne es illius temporis, cùm vos intra munitiones, & vallũ incluſos, profligatos iam, & in extremum diſcrimen adductos, acie verſa ſolus hic liberauit, ac ſeruauit, tranſtris quidem nauium iam incendio conflagrantibus, irrumpente autem in naueis, foſſis ſuperatis, Hectore? quis hæc propulſauit? nónne hic erat, qui has res geſſit, quem ais ne pedẽ quidem vſquam contuliſſe? H

GAVD. VT POP. PR. PR.] expreſſum ex Homer. ἰλιάδ. α. Ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος, Πριάμοιό τε παῖδες, Ἄλλοι τε Τρῶες μέγα κεν κεχαροίατο θυμῷ. tale eſt & Virgilianũ illud ſub perſona Sinonis. *iandudum ſumite pœnas. Hoc Ithacus velit, & magno mercentur Atridæ.* Iterum Hom. ἰλ. β. Οὕτω δὴ οἶκόν δε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν Ἀργεῖοι φεύξονται ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης; Κὰδ δέ κεν εὐχωλὴν Πριάμῳ, καὶ Τρωσὶ λίποιεν Ἀργείην Ἑλένην, id eſt, itáne domum in patriam terram fugient Græci nauigantes? gloriandi autem materiam Priamo & Troianis relinquent Argiuam Helenam? &c. quæ exempla eò maximè valent, quòd omnes, qui modò ſapiunt ac prudenter ſentiunt, operam dare ſolẽt, ne quid admittant, quod & inimicis voluptatẽ

Mm ij

A afferat, & amicis acerbum ſit, atque iniucũdum.
quod ſibi eueniſſe lamentatur Theognis. Οἴμοι
ἐγὼ δειλὸς, καὶ δὴ κατάχαρμα μὲν ἐχθροῖς· Τοῖς
δὲ φίλοισι πόνος, δειλὰ παθὼν, γενόμην. id eſt,
hei mihi, infelix ego homo: ludibrio & lætitiæ fui
inimicis: amicis autẽ dolori calamitate accepta.
Et Ariſtoteles rhetor. τ. καὶ ὅλως ὃ οἱ ἐχθροὶ βού-
λονται, ἢ ἐφ' ᾧ χαίρουσι, τοὐναντίον τούτῳ ὠφέλι-
μον φαίνεται· διὸ εὖ εἴρηται: ἦκεν γηθήσαι Πρία-
μος, id eſt, *Et omninò contrarium eius, quod inimici
volunt, aut quo lætantur, vtile videtur. Quapropter
pulchrè illud ab Homero dictum eſt, Gaudeas haud du-
biè Priamus.* Et Demoſthen. in orat. περὶ παρα-
πρεσβ. oracuũ quoddam profert, quod monet,
nihil eſſe committẽdum, quamobrem gaudeant
inimici. φησὶ δέγε ἡ μαντεία ἀεὶ δεῖν, ὅπως μὴ
χαίρωσιν οἱ ἐχθροὶ, ποιεῖν. eodem pertinet illud
Heſiod. ἔργ. καὶ ἡμ. Πάντα μάλ' ἀμφὶς ἰδὼν,
B μὴ γείτοσι χάρματα γήμῃς. id eſt, omnia valde
circumſpiciés, ne vicinis lætitiam præbeas vxo-
rem ducens: ſeu ne vxorem ducas, ex qua vici-
nis, qui te oderunt, lætitiam præbeas.

MILLE OVIVM] hæc dicuntur hîc ab
Agamemnone. eadem loquitur Menelaus apud
Soph. quem locum ſuprà produxi: & item Vlyſ-
ſes his verbis, Ἐφθαρμένας γὰρ ἀρτίως εὑρίσκομεν
λείας ἁπάσας, καὶ κατηναρισμένας Ἐκ χειρὸς,
αὐτοῖς ποιμνίων ἐπιστάταις. id eſt, pecora omnia
modò interfecta, & necata reperimus vnà cum
C pecorum magiſtris. *mille ouium*, autem, id eſt, mil-
le oueis. talia ſunt illa, quæ proferũt Gellius lib.
τ. cap. τ6. & Macr. lib. 1. Saturn. ex bonis & pro-
batis ſcriptoribus, M. Tullio, Quadrigario, Lu-
cilio, *mille hominum, mille nummûm, mille paſſuum.*

INSANVS] Cùm in iudicio illo, & diſcepta-
tione armorum Achillis nemo præter Vlyſſem
cum Aiace contenderet, ceteríque ei omnes ce-
derent, Aiacem è iudicio diſceſſiſſe ab Vlyſſe vi-
ctum, armáque Vlyſſi adiudicata fuiſſe, atque ex
ea iniquitate Aiacem incredihili animi dolore
affectum in furorem incidiſſe cùm multi aucto-
res litteris, & memoriæ prodiderint, tùm ea de
re pulcherrima exſtat ea, quã ſæpe iam comme-
moraui, Sophoclis tragœdia, quæ inſcribitur
D Αἴας μαστιγοφόρος. Pindarus quoq; Nem. εἰδ. η.
oſtendens, quanta vis ſit callidæ, & artificioſæ o-
rationis, dicit, Græcos eloquentia Vlyſſis, non
æquitate, aut veritate rei adductos Vlyſſem Aia-
ci prætuliſſe. Ἐχθρὰ δ' ἄρα πάρφασις ἦν καὶ πά-
λαι, αἱμύλων μύθων ὁμόφοιτος, δολοφραδὴς, κα-
κοποιὸν ὄνειδος· ἃ τὸ μὲν λαμπρὸν βιᾶται, τῶν
δ' ἀφαντῶν κῦδος ἀντείνει σαθρόν. id eſt, Sed ni-
mirum odioſa olim quoque eloquentia erat, blã-
dorum ſermonum ſocia, fallacium cogitationum
plena, opprobrium maleficum: quæ id quidem,
quod clarum & ſplendidum eſt, per vim depri-
mit: eorum autem, quæ ſunt obſcura, decus vi-
ctum attollit.

INCLYTVM VLYSSEM] in eadem tra-
gœdia Aiax Palladi, quid fecerit, roganti, reſpõ-
der ſe Vlyſſem domi habere vinctum eo conſi- E
lio, vt eum domus interioris columnæ aſtrictum,
flagellis ad necem cædat.

ET MENEL. VNÀ MECVM] eo ipſo
in loco Aiax percunctanti Palladi non ſolùm fa-
tetur, verùm etiam, vt glorioſum quiddam præ-
dicat, ſe ſanguine Græcorum ferrum tinxiſſe: in
eis autem Agamemnonem, ac Menelaum inter-
feciſſe. Αθη. ἦ καὶ πρὸς Ἀτρείδαισιν ᾔχμασας
χέρα; Αι. Ὥστ' οὔποτ' Αἴανθ' οἵδ' ἀτιμάσουσ'
ἔτι. Αθη. Τεθνᾶσιν ἄνδρες, ὡς τὸ σὸν ξυνῆκ' ἐγώ.

TV CÙM PRO VITVLA] Verba ple-
beij. Cùm Græci Aulide detinerentur aduerſa
tempeſtate, neq; vlla eis nauigandi facultas da-
tetur, Agamemnon partim Chalcantis reſponſo
adductus, partim ambitione impulſus filiam ſuã
Iphigeniam ſimulatione nuptiarum domo ar- F
ceſſitam Dianæ immolare inſtituit: quam Diana
ad Tauros vſque ductam, cerua in eius locũ ſub-
ſtituta eripuit. Agamemnon apud Euripidem in
ea tragœdia, quæ Iphig. in Aulide inſcribitur, ſic
de hoc Calchantis reſponſo, ſuóque conſilio lo-
quitur. Ἡθροισμένου δὲ, καὶ ξυνεστῶτος στρατοῦ
Ἥμεσθ' ἀπλοίᾳ χρώμενοι κατ' Αὐλίδα, Κάλ-
χας δ' ὁ μάντις ἀπορίᾳ κεχρημένος Ἀνεῖλεν Ἰ-
φιγένειαν, ἣν ἔσπειρ' ἐγὼ, Ἀρτέμιδι θῦσαι τῇ
τόδ' οἰκούσῃ πέδον. Καὶ πλοῦν τ' ἔσεσθαι, καὶ
κατασκαφὰς Φρυγῶν Θύσασι, μὴ θύσασι δ' οὐκ
εἶναι τάδε. id eſt, congregato autem, & vnum in G
locum contracto exercitu, ſedebamus, nauigandi
facultatem non habentes ad Aulidem. Chalcas
autem vates, conſilij inopia laborans, reſpondit
oportere me Iphigeniam, filiam meam, Dianæ,
quæ huic ſolo præſidet, immolare: quòd ſi Iphi-
geniam immolaremus, & nauigandi facultatem
nobis fore, & Phrygum euerſionem: ſin minus,
ea, quæ nunc ſunt. Apud Sophoclem autem in ea
tragœdia, quæ Electra inſcribitur, Clytemneſtra
ab Electra accuſata, quòd virum ſuum interfece-
rit, ſic reſpondet, atque hac ſui facti defenſione
vtitur: quia ille filiam ſuam ſolus Græcorum ma-
ctandam præbere nõ dubitarit. verba Sophoclis
ſunt hæc. Ὡς ἐξ ἐμοῦ τέθνηκεν, ἐξ ἐμοῦ, καλῶς
Ἔξοιδα, τῶνδ' ἄρνησις οὐκ ἔνεστί μοι. Ἡ γὰρ
Δίκη νιν εἷλεν, οὐκ ἐγὼ μόνη· Ἧι χρῆν σ' ἀρή- H
γειν, εἰ φρονοῦσ' ἐτύγχανες· Ἐπεὶ πατὴρ οὗτος
σὸς, ὃν θρηνεῖς ἀεὶ, Τὴν σὴν ὅμαιμον μοῦνος Ἑλλή-
νων ἔτλη Θῦσαι θεοῖσιν. id eſt, à me interfectum
eſſe præclarè ſcio, neque negare poſſum. Iuſtitia
enim eum de medio ſuſtulit, non ego ſola: cui te
opitulari oportebat, ſi ſaperes. Nam pater iſte
tuus, quem ſemper luges, tuam ſororem ſolus
Græcorum diis auſus eſt immolare. At Pindarus,
quaſi res in dubium veniat, quærit vtrúmne do-
lor ex Iphigeniæ filiæ nece ſuſceptus Clytemne-
ſtram, vt virũ interficeret, impulerit, an noctur-
næ adulteri blanditiæ: his verbis. πότερόν νιν ἄρ'
Ἰφιγένει' ἐπ' Εὐρίπῳ σφαχθεῖσα τῆλε πά-
τρας ἔκνισεν βαρυπάλαμον ὄρσαι χόλον, ἢ ἑτέρῳ
λέχει δαμαζομένας ἔννυχοι πάραγον κοῖται;

Lucretius

A Lucretius lib. 1. Iphigeniæ mactandæ cauſam in religionẽ confert, his verſibus. *Aulide quo pacto Triuiai virginis aram Iphianaſſaï turparunt ſangnine fœdè Dnctores Danaûm delecti, prima virorũ.* Sequuntur illa deinceps aliquot verſibus interpoſitis, *Nec miſeræ prodeſſe in tali tempore quibat, Quòd patrio princeps donarat nomine regem. Nam ſublata virûm manibus, tremebundáque ad aras Deducta eſt, non vt ſollenni more ſacrorum Perfecto, poſſet claro comitari Hymenæo: Sed caſta inceſtè nubendi tempore in ipſo Hoſtia concideret mactatu mœſta parentis, Exitus vt claſſi felix, fauſtúsque daretur. Tantùm relligio potuit ſuadere malorum.* M. Tull. item ſtultam Aga-
B memnonis religionem reprèhendit lib. 3. off. his verbis. *quid Agamemnon? cùm deuouiſſet Dianæ, quod in ſuo regno pulcherrimum natum eſſet illo anno, immolauit Iphigeniam, qua nihil erat eo quidem anno natum pulchrius. promiſſum potius nõ faciendũ, quàm tam tætrum facinus admittendum fuit.*

MOLA SALSA] farre cum ſale. Feſt. *Mola vocatur etiam far toſtum, & ſale ſparſum, quod eo molito, hoſtiæ aſpergantur.*

RECTVM ANIMI] τὸ ὀρθὸν, id eſt, τὴν ὀρθότητα. rectitudinem diceremus, ſi eſſet vſitatum. *rectum animi*, eſt ſanitas & conſtantia. ſup. ſar. 1. lib. 1. rectum vſurpauit nullo alio adiuncto. *ſunt certi denique fines, Quos vltra, citráque nequit conſiſtere rectum.* rectũ animi ſeruas? igitur, id eſt, túne mentis compos es? túne ſanus es?

C QVORSVM?] inquit Agamemnon.

INSANVS] quem inſanum dicis fuiſſe. verba ſunt plebeij.

VERÙM EGO, VT HÆRENTEIS] hunc locum paullo antè ex Euripide, & Lucretio illuſtrauimus. eodem pertinent & illa ex eadem tragœdia, quæ reſpondet Agamemnon filiæ mortem deprecanti. Ὁρᾷθ' ὅσον ςράτευμα ναύφρακτον τόδε· Χαλκέων ὅπλων ἄνακτες Ἑλλήνων ὅσοι· Οἷς νόςος οὐκ ἔςι Ἰλίου πύργους ἔπι, Εἰ μή σε θύσω, μάντις ὡς Κάλχας λέγει. id eſt, vide quanta ſit hæc claſſis: quàm multi Græcorum duces: quibus non licet ad Troiam nauigare, niſi te mactem, vt vaticinatur Chalcas.
D Sed quod diximus ſuprà, Euripidem, & Euſtathium ſecuti, Iphigeniam à Diana fuiſſe liberatam, ac ſublatam, non immolatã, Pauſanias quoque in Arcad. narrat ab Arcadibus idem vulgo dictitari. prætereà teſtatur Heſiodus Iphigeniam non eſſe mortuam: ſed Dianæ beneficio, ac munere inferorum eſſe Deam, quam Hecaten appellamus. *hærenteis* autem, id eſt, à ventis aduerſis impeditas, & in littore iacenteis.

PRVDENS] ſciens, iudicio ac voluntate: vel prudenter.

QVI SPECIES ALIAS VERIS, &c.] ex iis duobus, quæ Agamemnoni plebeius, ſeu priuatus obiecerat, videlicet eum & diuos placaſſe ſuo, id eſt, filiæ ſuæ ſanguine, & furioſum in eo fuiſſe: prius illud faſſus eſt Agamemnon: hoc poſterius negauit, ſe furioſum propterea fuiſſe. Nunc igitur probare conatur plebeius quod ille negauerat, hoc modo. E Sed mihi prius admonendus eſt lector, hũc locum in omnibus libris, quos quidem viderim, tum excuſis, tum calamo exaratis eſſe corruptum: à me autem vnius litteræ adiectione reſtitutum. Cùm enim antea ita legeretur, *Qui ſpecies alias veri*, &c. ego ſic emendaui, *Qui ſpecies alias veris*, meam coniecturam doctis omnibus approbantibus, &, quod caput eſt, ipſa veritate, ac ſentẽtia hãc ſcripturã poſtulãte. ſpecies autẽ aliæ veris, ſeu aliæ à veris (vtroq; enim modo loquũtur Latini, vt mox dicem⁹) ſunt ſpecies à veris differẽtes, ſpecies falſæ: quibus nobis occurrẽtibus decepti falſa, & praua pro rectis, & F veris ſequimur, expetimus, probam⁹. ſic M. Tull. off. 3. de Regulo. *Is cùm Romam veniſſet, vtilitatis ſpeciem videbat: ſed eam, vt res declarabat, falſam iudicauit.* ibidem. *apud ſuperiores, vtilitatis ſpecies falſa ab honeſtatis auctoritate ſuperata eſt.* eadem ratione, falſa viſa idem M. Tull. nominat in Lucullo, quæ cùm habeant quandam veri ſimilitudinem, nos inducunt, vt falſa pro veris habeamus. Iam verò hoc genus loquendi, *aliud verò*, aut *aliud à vero*, Latinis eſt vſitatum: vt docuimus in annotationibus noſtris in lib. 1. Ariſtot. de morib. ad Nicom. ex quibus licet (opinor) nobis exempla in hunc locum transferre. M. Brut. epiſt. ad M. Tull. lib. 2. *Nos ab initio ſpectaſſe otium, nec quicquã aliud à libertate communi quæſiſſe, exitus declarat. aliud à libertate*, id eſt, diuerſum, diſcrepans, & G differẽs à libertate. Tibull. lib. 3. eleg. 4. *Hoc tibi coniugium promittit Delius ipſe, Felix: hoc alium deſine velle virum.* hoc alium, id eſt, alium ab hoc, alium quàm hunc. ſic enim & emendat, & explicat M. Muretus mihi aſſentiens. Atque ita loquuntur Græci. Plato in Menone. ἄλλο ἐπιςήμης, aliud à ſcientia. Ariſtot. rhetor. 2. τὸ γὰρ δεινὸν ἕτερον τοῦ ἐλεεινοῦ. id eſt, horribile enim aliud eſt à miſerabili. & de morib. ad Nicom. lib. 10. ὁ φίλος ἕτερος ὢν τοῦ κόλακος. id eſt, amicus cùm ſit alius ab aſſentatore, &c. Idem lib. 5. ἢ γὰρ τὸ δίκαιον οὐ σπουδαῖον, ἢ τὸ ἐπιεικὲς οὐκ, εἰ δικαίου ἄλλο, ἢ εἰ ἄμφω σπουδαῖα, ταὐτόν ἐςι. id eſt aut enim iuſtum non eſt bonum, aut æquum non, ſi aliud eſt à iuſto: aut ſi ambo iuſta ſunt, idem ſunt. H Iterum Plato in Parmenide. ὥςι οὐδ' ἂν οὕτως εἴη ὅ, περ ἐςιν, ἕν, ἀλλ' ἕτερον ἑνός. id eſt, itaque ne ſic quidem fuerit vnum, quod eſt, ſed aliud ab vno. & in eodem dialogo iterum, ac ſæpius. Idem in Sophiſta. πονηρία ἕτερον ἀρετῆς. id eſt, improbitas aliud eſt à virtute. & Horat. epiſt. ad Quinctium lib. 1. *Né ve putes alium ſapiente, bonóque beatum.* Idem ad Auguſt. lib. 2. *Edicto vetuit ne quis ſe, præter Apellem, Pingeret, aut alius Lyſippo duceret æra.* Ita igitur probat, Agamemnonẽ furioſum eſſe. *Qui ſpecies alias veris*, id eſt, vt diximus, à veris differenteis, ſeu non veras, & præterea ſceleris tumultu permiſtas, id eſt, cum ſcelere coniunctas capiet, commotus habendus eſt, & furioſus. at tu ſecutus es ſpeciem religionis falſam, &

A cum ſcelere coniunctam,tum cùm filiam tuam
Diis immolare inſtituiſti,quaſi eos eius ſanguine
placaturus, & tuæ claſsi ſecundum exitum, fau-
ſtamq́; nauigationem ab illis impetraturus. fu-
rioſus igitur fuiſti. Porphirio quidem quamuis
aliquantum ſit corruptus hoc loco, vt & multis
aliis locis,meam coniecturam,meamq́; interpre-
tationem adiuuat,& confirmat.ſic enim ille.*Qui
concipit animo ſpecies falſas, & vera non videt, is de-
mens eſt*.Poſtremò in cod.Torneſ.quamuis hic lo-
cus ſit itidem corruptus, tamen his verbis expli-
catus eſt: *Species veritati diſſimileis*. Quòd autem
ſimius quidã, indignus,qui à me nominetur, nu
per ſcripſit,nihil hic eſſe mutandum & quia ſcri-
ptum ſit in omnibus libris manuſcr.*alias veri*:&
quia tale ſit hoc *alias veri*,quale apud Lucr. *alie-
na ſalutis*,næ ille valde deſipit.Nam primùm lõ-
ge diſſimilis ſignificatio eſt vocis *alienus:* deinde
B longè alia ſtructura. dicunt enim Latini, *alienus
vero, à vero, veri: & alius vero,alius à vero*: nun-
quam autẽ *alius veri*. Tum verò *aliud à vero*, ſeu
aliud vero,eſt id,quod eſt vero diſſimile,ſeu quod
non eſt verum: *alienum à vero* autem, quod eſt
contrarium & inimicum verò: quemadmodum
apud Lucretium, *aliena ſalutis*, dicuntur inimica
ſaluti,peſtifera,& letalia: apud Horat.autem *ſpe-
cies alia à veris* dicuntur, aliæ quàm veræ, diffe-
rentes à veris, & ita non veræ: & apud eundem
in illo verſu,*Néue putes alium ſapiente,bonoque bea-
C tum:* alius ſapiente, & bono dicitur is, qui alius
eſt, quàm ſapiens & bonus: ſeu alius præter ſa-
pientem,bonúmq;. Denique non poteſt dici a-
liud iis de rebus, de quibus alienum, neque
alienum de quibus aliud, in eandem ſenten-
tiam. Verbi gratia, conſuetudo aliud quiddam
eſt à natura, non tamen alienum eſt à natura.
Vulgò enim dici ſolet, conſuetudinem eſſe alte-
ram naturam. Ars aliud eſt à natura: ſed non
eſt alienum à natura. dicere enim ſolemus, ar-
tem imitari naturam. Æquum & bonum, id eſt,
τὸ ἐπιεικὲς,aliud eſt à ſummo,ſeu ſcripto iure.
non eſt tamen alienum à ſummo iure:ſed eſt me-
lius,quàm ſummum ius.Sexcẽta alia exempla ſi-
milia proferre poſſum.Sed hæc pauca ſint inſtar
D multorum.Fui autem ea cauſa paullo longior, vt
comprimerem quorundam impudentiam, qui
cùm ſint in lingua Latina peregrini atq; hoſpi-
tes, quaſi Romæ cum Varrone, ac Ciceronevi-
xerint de hac lingua magno ſupercilio ſenten-
tiam pronuntiant, & ceteros, qui in ea bonam
partem ætatis conſumſerunt, arroganter & faſti-
dioſè tertio quoque verbo damnant.

AIAX, IMMERITOS DVM OCC.] li-
cet legere hũc verſum ſine interrogatione, vt ſit
conceſsio, hoc modo: demus, Aiacem deſipere
intereà dum agnos immeritos occîdit: tu cùm
ſcelus admittis, id eſt, cùm filiæ ſanguine manus
tuas cruentas ob titulos inaneis, ſanæ mentis es?
& videtur argumentum eſſe à minori, hoc mo-
do:ſi Aiax inſanus habetur eò quòd agnos iugu-
lauerit: quanto tu inſanior, qui filiam tuam ma- E
ctauaſti ambitione adductus? licet & interrogan-
do pronuntiare. Aliquot libri veteres habẽt, *cùm
occîdit*. quam ſcripturam magnopere probo.

SCELVS ADMITTIS] filiam occîdis. ſce-
lus enim cædem ſemper aliquam, aut impietatẽ
cõtinet,vt alibi admonuimus. patriam prodere:
parentes violare:Deos contemnere: hominem,
qui non læſit,& ciuem occidere,ſcelus eſt.

STAS ANIMO?] idem valet,quod illud ſu-
perius,*Rectum animi ſeruas?* ésne compos mentis?
minimè verò.

ET PVRVM EST VITIO] expers vitij.
mendosè nonnulli cõiungunt nomen *vitio* cum
voce tumidum. purum iunxit cum patrio caſu
Oda.22.lib.1.ibi *ſceleriſque purus*.

CV̀M TVMIDVM EST COR?] tale eſt F
illud M.Tullij Tuſcul.lib.3. *Itaque non inſcitè He-
racleotes Dionyſius ad ea diſputat, quæ apud Home-
rum queritur Achilles, hoc (vt opinior) modo. Cor-
que meum penitus turgeſcit triſtibus iris, Cùm décore,
atque omni me orbatum laude recordor. Num manus
affecta rectè eſt, cum in tumore eſt? aut num aliquod
membrum tumidum,ac turgidum non vitiosè ſe habet?*
ſic igitur inflatus & tumens animus in vitio eſt.
Sunt autem verſus illi Homeri, quos M. Tullius
Latinos fecit,ex ἰλ·ι·Ἀλλά μοι οἰδάνεται κραδίη
χόλῳ, ὁππότ' ἐκείνȣ Μνήσομαι, ὅς ἀσύφηλον
ἐν Ἀργείοισιν ἔρεξε. G

SI QVIS LECTICA] aliud argumentum
à minori.

PVPAM, AVT PVPILLAM] ſic habẽt
nonnulli codices calamo exarati, quos ego ſecu-
tus ſum. nam vulgata quidem ſcriptura, *Rufam,
aut puſillam*,quæ reperitur etiam in nonnullis ve
teribus cod. mendoſa eſt, cùm prima ſyllaba no-
minis *puſillam*, ſit breuis. circumfertur & hæc
Rufam, & Rufillam, quam non improbo. pupus
autem idem, quod puer: ex quo pupulus & pu-
pillus. Catull. ad Caton. *Deprendi modò pupulum
puella Truſantem.*

INTERD. HVIC OMNE ADIM. IVS
PR.] prætor ei interdicat ſuorum bonorum ad-
miniſtratione, tanquam furioſo, & det curato-
rem bonis.ſed quid opus eſt prætoris interdicto, H
cùm lex ipſa interdicat,vt mox dicemus?

ET AD SANOS ABEAT TVT. PR.]
tutelam poſuit pro curatione.nam proprie tuto-
rem appellant iuriſconſulti, qui datur pupillis:
curatorem, qui puberibus, vſque ad annum 25.
Datur etiam prodigis, & furioſis curator: ſed nõ
ita, vt puberibus.bonis enim eorum datur, non
ipſis,ſeu perſonis, quemadmodum ex pandecta-
rum libris intelligere licet. vetabant autem XII.
tabulæ furioſum dominum eſſe rerum ſuarum.
earumq́; curatio ad illius gẽtileis, & propinquos
pertinebat.Cornificius lib.1. ad Herenn. *ſi furio-
ſus exſiſtit* [aliàs *eſſe incipit*,]*agnatorum,gentiliumque
in eo,pecuniaque eius poteſtas eſto*.Columella lib. 1.
cap.3.ſcribit, Catonem dicere ſolitum, eum, qui
agrum

A agrum coleret nec ſalubri cælo,nec fertilem, velut commotæ mentis ad agnatos, ac gentileis eſſe deducendum. ſic & Varro lib.1. de re ruſtica. *Qui ſalubrem locum negligit, mente captus eſt, atque ad agnatos, & gentileis deducendus.* Iuſtinianus Inſtitutionum iuris ciuilis lib.1.Tit.de curat. *furioſi quoque, & prodigi, licet maiores vigintiquinque annis ſint,tamē in curatione ſunt agnatorum ex lege duodecim tabularum.* Quòd ſi deſint propinqui, dantur curatores à prætore, vt ſuprà epiſt. 1. lib. 1. *Nec medici credis, nec curatoris egere A prætore dati.*

QVID? SI QVIS NATAM] ſic legendum eſt, & ita habent libri calamo exarati, non, vt vulgati, *Quòd ſi quis,*

MVTA] ἀλόγῳ, vt idem ſaty. 3. lib. 1. *Mutum & turpe pecus*, homines ſignificans quaſi mutos, id eſt orationis & rationis experteis ante inuentum ſermonis vſum.

B INTEGER EST ANIMI?] vt ſuprà ead. ſat. *Integer eſt mentis.* &c.

HIC SVMMA EST INSANIA.] ſic reſtitui ex libris manuſcr. Nam vulgati omnes habent, hic eſt ſumma inſ. planè inconcinnè, atque incompoſitè.

QVI SCELERATVS:] qui ſceleratus erit, idem & furioſus erit.

QVEM CEPIT VITR. F.] qui fama populari ducitur, quæ fragilis, & leuis eſt, hic & furore concitatus eſt. Vitream poſuit pro fragili: Od. 17. lib. 1. pro pellucida, aut ſplendida, aut marina, quia vitri color, aquæ colori ſimilis ſit.

HVNC CIRCVMT. GAVD. BELL. CR.] id eſt, hic inſanus & mente captus eſt. *Circumtonuit*, id eſt attonitum reddidit, ſeu ἐμβρόντητον.

C Nam interdum tonitru homines de gradu,& ſtatu mentis deturbat. Bellona Martis ſoror, ſacerdotibus ſuis, & ſuorum ſacrorum cultoribus bonam mentem adimebat, ita vt deſtrictis gladiis cruenti circumcurſarent. Feſtus. *Bellona dicebatur dea bellorum, ante enim templum erat columella, quæ bellica vocabatur: ſupra quam, haſtam iaciebant, cùm bellum indicebatur.* ſignificat, Agamemnonem populari fama adductum & bellum Troianis intuliſſe, & filiam ſuam mactauiſſe, ideoque furioſum eſſe.

NVNC AGE] nunc docet, luxurioſos quoque,& asôtos inſanire.

D VINCIT ENIM, STVLTOS RAT.] ſic loquitur ſaty. 3. lib. 1. *Nec vincet ratio, tantumdem vt peccet, idemque,* &c. Nonnulli libri veteres habent, *Vincet.*

HIC] Nomentanus, aut quiuis alius ei ſimilis.

EDICIT, PISCATOR VTI, PO.] edicere eſt palàm,& clarè,& veluti pro imperio dicere. Terent. Eunucho. *miles, nunc adeò edico tibi: Ne vim facias vllam in illam.* Virg. Æn. 3. *ſociis tunc, arma capeſſant, Edico.* Itaque dicūtur edicere prætores,& conſules, cùm proponendum in publico, vel publicè prædicandum, ac proclamādum, curant quid ſint obſeruaturi, vel quid fieri veliut, vel aliud ſimile. hic igitur luxurioſus nepos E ſimul atque ampliſſimi patrimonij heres factus eſt, atque hereditatem adiit, edicit vt piſcatores, aucupes, vnguentarij, coqui, cupediarij, lenones, ſcurræ, & id genus deliciarum, ac libidinum miniſtri, ſibi præſtò ſint, domumq; veniant. Ad hæc quæ hîc ab Horatio dicūtur, pertinet illud, quod dicebat Diogenes Cynicus, prodigos & nepotes ficubus in loco edito & præcipiti natis eſſe ſimileis, quia, quemadmodum harum fructibus non homines veſcuntur, ſed corui & vultures: ita & profuſorum ac nepotum bonis non viri boni, ſed aſſentatores, lenones, meretrices, & tales peſtes fruuntur.

TVSCI TVRBA IMPIA VICI] homines, qui emunt, vt pluris reuendāt, id eſt, παλιγκάπηλοι. F Plaut. in Curculione, *In Tuſco vico ibi ſunt homines, qui ipſi ſeſe venditant.* turbam Tuſci vici impiam, id eſt, periuram, ſceleratā, Deorū contemtricem, nominat, propterea quòd hoc genus hominum nihil proficiat, niſi ſtrenuè mentiatur, & peieret. alij lenones malunt ſignificari, qui omnium maximè ſunt periuri, atque impij, quod videtur verius. ſequitur enim mox *Verba facit leno.* Iam vnde appellatus ſit vicus Tuſcus, docet T. Liuius lib. 2. & Varro lib. 4. de ling. Lat. & Seruius ad illum locum Virg. Æn. 5. *Tres equitum numero turmæ.* vbi hunc locum profert.

CVM SCVRRIS] ſcurræ ſunt βωμολόχοι, paraſiti, qui riſum mouēt diuitibus pabuli cauſa. G

FARTOR.] à farciendo fartores appellati, qui farcimina conficiunt.

CVM VELABRO] Velabrum, locus Romę à vehendo dictus, quòd cùm paludibus mons Auentinus à reliquis eſſet diſcluſus, eò ex vrbe, quadrante ſoluto per paludes illas aduehebantur. Alij à velis, propterea quòd viam, quæ è foro ad hippodromum ferebat, velis obtendere ſolebāt. In eo habitabāt vnguētarij, vt vult Porphir.

MACELLVM] macellum dictum vel à voce Græca μάγειρος paucis litteris immutatis, vel à Macello quodam, qui exercebat in vrbe latrocinia: quo damnato cenſores, Æmilius, & Fuluius, ſtatuerunt, aut vt in domo eius obſonia venderentur: H aut vt ex eius pecunia locus publicus obſoniis vendēdis accommodatus extrueretur. ſic fere Varro lib. rerum Romanorum, & Plutarch. quæſtion. Rom.

ACCIPE QVID CONTRA] quidam libri veteres habent, *Accipe quid contra hac &c.* Accipe autem, id eſt audi, ſeu cognoſce. ſic Virg. lib. 2. Æneid. *Accipe nunc Danaum inſidias.* notat Seruius ad illum locū, *da Tityre nobis*, in Tityro.

ÆQVVS] placidus, facilis, aſſentiens huic lenoni, æquiſſimo animo orationem lenonis audiens. eſt enim hæc vis huius nominis interdum, vt ſæpe anteà admonuimus.

IN NIVE LVCANA] alloquitur venatorem, dormis ſub dio, ἀγροικοίτης. ſuprà Od. 1. lib. 1. *manet ſub Ioue frigido Venator.*

A TV PISCEIS] hæc oratio habetur ad piſcatorem.

HIBERNO EX ÆQVORE] ex mari piſceis euerris tempore hiberno. hieme piſcaris, quo tempore difficilior, laborioſor, periculoſior denique eſt piſcatio. Scriptura, quam in quattuor codic. manuſcriptis, vno Vatic. Rain. cardin. Iann. Torneſ. reperi, *hiberno ex æquore verris*, ita mihi, & omnibus viris doctis, quibuſcum communicaui, probata eſt, vt temperare mihi non potuerim, quin ita excudendum curarim: quanquam vulgatam *vellis* non damno. à verbo verrendi autem euerriculum eſſe nominatum, retis genus, quod, quicquid piſcium nactum fuerit, euerrit, B docet Nonius: citatq́; locũ illum Cicer. ex orat. de ſignis. *Quod vnquam, iudices, huiuſcemodi euerriculum illa in prouincia fuit?*

DECIES] decies centena ſeſtertiûm nummûm millia.

TIBI TRIPLEX] triplum: & ita fortaſſe legendum. lenonem alloquitur.

MEDIA DE NOCTE] ſuprà epiſt. ad Mæcenatem 2. lib. 1. *media de nocte caballum Arripit*.

FILIVS ÆSOPI] Clodius Æſopus, Clodij Æſopi tragœdi filius, luxurioſus nepos: cui Æſopum patrem hiſtrionem ducenties ſeſtertiûm reliquiſſe conſtat. Dignus planè fuit pater filio, ſiquidem illius patina ſexcentis ſeſtertiis fuit æſtimata, filius autem margaritas deuorauit.

DECIES] id eſt decies centum millia ſeſtertiûm nummûm. C

SOLIDVM] integrum, non comminutum, vno hauſtu.

DILVIT] aceto macerauit, & liquefecit.

BACAM] vnionem, margaritam. ſup. Od. 8. epod. *Nec ſit marita, quæ rotundioribus Onuſta bacis ambulet*. Tradit Suetonius C. Cæſarem Caligulã ſimiliter portentoſiſsima ciborum genera eſſe commentum, vt pretioſiſsimas margaritas aceto liquefactas obſorberet. Tale quiddã & de Cleopatra narrant.

NEQVITIA, ET NVG. PRAVOR. ET AM. GEM.] nequitia, (id eſt luxuria, & profuſo vitæ genere) & ingenij leuitate, & ſtudio rerum malarum ſimillimum. vide annot. ad illum locũ, D *ad cetera pæne gemelli*. epiſt. ad Fuſcum Ariſt. li. 1. malè enim Porphirio, ſi modò eius oratio eſt, putat *gemellum* poſitum eſſe pro *gemellorum*. Iam nequam homines dicuntur libidinoſi, luxurioſi, lurcones, & voluptatibus liquefacti homines, ad nullam rem vtiles, vt alibi diximus.

LVSCINIAS] hîc fit συναίρεσις duarum vocalium *i* & *a*, vt alibi docuimus. hoc idem factitaſſe Æſopum hiſtrionem tradidit Plin. lib. 10. his verbis, *In patina poſuit aueis cantu aliquo, aut humano ſermone vocaleis ſex nummis ſingulas coëmtas nulla alia inductus ſuauitate, niſi vt in his imitationẽ hominis manderet.*

IMPENSO COËM.] impenſo pretio coëmtas: magno pretio comparatas.

QVORSVM ABEANT SANI?] id eſt, E nõnne ſit abſurdum, ſi iudicentur, aut cenſeantur ſani?

CRETA, AN CARBONE NOTANDI?] laudandine ſunt, an vituperandi? in tribus cod. antiquis ſcriptum reperi, *Quorſum abeant ſani, vt creta, an carbone notati?* vt fortaſſe ita legendum ſit *Quorſum abeant? creta, vt ſani, an carbone notandi?* verùm iudicet lector potius. Vnum teſtabor, in omnibus libris antiquis ſcriptum eſſe *notati*.

ÆDIFICARE CASAS] hæc ſolent à pueris factitari. Tibull. lib. 2. elegia 1. *Turbaq́ vernarum ſaturi bona ſigna coloni Ludet, & ex virgis extruet arte caſas.* Conatur autem oſtendere, puerilius eſſe amare, viro barbato, quàm hos ludos puerilceis ludere. F

PLOSTELLO] ploſtellum, puſillum plauſtrum: ſic ſup. dixit *ploſtra ducenta*.

AMENTIA VERSET] id eſt, is dicendus ſit amens, vel non dubium fuerit, quin eum amẽtia agitet. duo cod. calamo exarati habent *amentia vexet*. quæ ſcriptura non eſt reijcienda: neque tamen admodum réfert vtro modo legas, quod ad ſententiam attinet.

SI PVERIL. HIS RATIO ESSE EVIN.] admonitum lectorem velim, libros omneis vulgatos eſſe corruptos, in quibus hæc ſcriptura inueterauit: *Sic puerilius*: cùm legendũ ſit, *ſi puerilius his ratio eſſe euincet am.* vt habẽt quattuor cod. antiqui, vnus Vatic. Iann. Faër. Torneſ. & item Clericanus & Nicorianus. Hoc igitur ſentit Horatius, ſi doceo, ac peruinco rationibus & argumentis firmiſſimis, puerilius & ſtultius eſſe homini barbato amare, quàm ædificare caſas, & ſimilia: nec quicquam intereſſe, vtrùm talem nũc, barbatus, & grandis natu ſcilicet, ludum ludas, qualem olim ludebas, cùm puer eſſes trium annorum, an meretricis amore captus plores: quæro ex te, ſíſne facturus, quod olim fecit Polemo, qui, cùm anteà molliſſimè, ac diſſolutiſſimè viueret, aſſidueq́; in conuiuiis, & luſtris verſaretur: poſteaquàm à Xenocrate philoſopho Academico reprehenſus & obiurgatus eſt, omiſſo priore illo viuendi genere, dicitur ſeſe totum ad ſapientiæ ſtudium contuliſſe? G H

TRIMVS] puer trium annorum, coniũgendum eſt autem nomẽ *trimus* cum aduerbio *prius*, hoc modo, vtrúmne in puluere tale nunc opus ludas, quale prius ludebas, cùm trimus eras. itaque tollenda eſt diſtinctionis nota, quam habent vulgari codices poſt vocem *trimus*, & poſt nomẽ *puluere* locanda.

POLEMO] hanc rem ſic Laërtius, καί ποτε συνθέμενος τοῖς νέοις ἐστεφανωμένος, καὶ μεθύων εἰς τὴν Ξενοκράτους ἦλθε σχολήν. ὁ δὲ οὐδὲν διατραπεὶς συνεῖρε τὸν λόγον ὁμοίως. ἦν δὲ περὶ σωφροσύνης. ἀκοῦον δὲ τὸ μειράκιον, κατ᾽ ὀλίγον ἐθηράθη, καὶ οὕτως ἐγένετο φιλόπονος, ὡς ὑπερβάλλειν τοὺς ἄλλους, καὶ αὐτὸν διαδέξασθαι τὴν σχολήν. id eſt, *Et aliquando re cum iuuenibus conſtituta,*

A *ſtituta,coronatus,& ebrius in Xenocratis ſcholam venit. Ille autem oculis immotus, ſimiliter orationem connectebat: eratque ſermo de temperantia. Adoleſcens autem audiens,paulatim captus eſt:& vſque adeò fuit induſtrius,ſtudioque ac labori deditus, vt ceteros ſuperarit,& magiſtro in ſchola ſucceſſerit.*

INSIGNIA MORBI] deliciarum,& amoris indicia,ornamenta amatoria:quæ ſtatim enumerantur.

FASCIOLAS] quibus coronæ præligabantur,ſeu quibus crura vinciebantur. M. Tull. lib. 2.epiſt.ad Attic. *& Epicratem ſuſpicor (vt ſcribis) laſciuum fuiſſe.etenim mihi caligæ eius, vt faſciæ cretatæ,non placebant.* Idem in orat.de Haruſpic.reſpõſ.*P.Clodius à crocôta:à mitra,à muliebribus ſoleis, purpureisque faſciolis,à ſtrophio,à pſaltrio,à flagitio,à ſtupro eſt factus repente popularis.* Idem in oratione in Clod.& Curionem.*Tune cùm vincirentur pedes* B *faſciis,cùm calanticam capiti accommodares,cùm ſtrophio accuratè præcingerere: &c.* Græci vocãt tęnias. Ita apud Platonem in ſympoſio interuenit Alcibiades ebrius,coronatus,& faſciis redimitus.verba Platonis hæc ſunt, *καὶ ἐπιστῆναι ἐπὶ τὰς θύρας ἐστεφανωμένον αὐτὸν κιττοῦ τινὶ στεφάνῳ δασεῖ καὶ ἴων, καὶ ταινίας ἔχοντα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πάνυ πολλάς*, &c.& Archytas apud Stobæum declarat, faſciarũ vſum ad mollitiẽ pertinere. *διὰ τοῦτο οὐδαμῶς καλὸν οὔτε ἐσθῆσι πολλαῖς κατασκέπειν τὸ σῶμα, οὔτε ταινίαις καταδεῖν.* id eſt, iccirco nullo modo honeſtum eſt, multis veſtibus corpus tegere, neque faſciis inuoluere. Vtebantur etiam faſciis homines infirma valetudine, & qui ex morbo ſurrexerant, & C conualuerãt,necdum ſatis firmi erant.

CVBITAL] ſic legendum,non *cubitale*.quãuis enim vtrumque ſit Latinum, tamen *cubitale*, non patitur carminis lex.nam prima nominis *focalia* ſyllaba producitur, cum à faucibus ſint appellata. eſt autem cubital à cubito nominatum. erat enim puluinus,cui innitebantur inter cenãdum: quamquam hîc tegmentum brachiorum potius ſignificat,quod *περιβραχιόνια*, ſeu *περιβραχιόνιον* Græci appellant. focalia autem ſolita erant adhiberi ab imbecillis ad arcendum frigus à collo,& faucibus.eiſdem vtebantur mulieres,molleſque, & voluptarij homines, paulum à mulieribus differẽtes. Quintil. lib. 11.cap.3.*Palliolum ſicut faſcias, quibus crura veſtiuntur, & foca-* D *lia, & aurium ligamenta, ſola excuſare poteſt valetudo.*

CORONAS] quibus vtebantur in conuiuiis & compotationibus, vt alibi oſtendimus. Plaut. in Menæchm.*Non ego te modò hîc ante ædeis cum corona florea vidi Aſtare?* Idem Amphit. *ſpectatores, vobis ſpectantibus Capiam coronam mi in caput: aßimulabo me eſſe ebrium.* Idem Aſinar. *Poßis, ſi forte accubantem tuũ virum conſpexeris, Cum corona amplexũ amicum ſi videas cognoſcere?* lege annotata ad locum illum *nectendis apium coronis*.Od.11.lib.4.

CORREPTVS] libri aliquot veteres habẽt *correctus*. quod magis probo: & ita excudi iuſſeram.poteſt tamen recepta ſcriptura ferri. E

MAGISTRI] Xenocratis. M.Tull. de finib. lib.5. *Hîc Xenocrates, hîc eius auditor Polemo.* Fuit autẽ Xenocrates,continentiſſimus: de quo cùm Lais meretrix aliquando ſponſionem feciſſet, *ni eum ad ſuos amplexus pelliceret, atque adeò perpelleret*, & ſub noctem metu ſimulato ad eum confugiſſet, vt apud illum totam noctem manendi, & cum eo cubandi cauſam probabilem, ſeu neceſſariam potius haberet: ille eam quidem domum recepit,& ſecum cubare paſſus eſt:ſed ne tantillum quidem cõmotus eſt. qua re comperta cùm ij, qui cum ea ſponſionem fecerant, quaſi ſponſione victa,pecuniam ſtipulatam flagitarent: reſpondit illa,ſe de homine,non de lapide,ſponſio- F nem feciſſe.

PORRIGIS IRATO P.] confert iterum amatorem cum puero.

AGIT VBI SECVM,EAT, AN NON] totus hic locus ex Eunucho Terẽt. ferè ad verbũ expreſſus eſt,vbi ſic Phædria, *Quid igitur faciam? non eam,ne nunc quidem Cùm arceſſor vltrò?an potius ita me comparem,non perpeti meretricum contumelias? Excluſit,reuocat.redeam? non ſi me obſecret.* imitatus eſt & Perſius ſaty.5. *Nunc ferus & violens:at ſi vocet,haud mora,dicat.Quidnam igitur faciam? nec nũc cùm arceſſor,& vltro Supplicat, accedam?* in verſu Horatij,*Excluſit:reuocat:redeam?non ſi obſecret:* ſubintelligendum eſt,me, vt ſit integra oratio, qua- G lis eſt apud Terent. *non ſi me obſecret. agit* porrò reſtitui auctoritate nouem codic.antiq. adductus,vnius Vaticani,Rain.Card.Torneſ.2.Nico.2. Ruſſard. Cleric. mei: *agit ſecum* autem, id eſt, loquitur ſecum. nam qui loquitur,agit, vt infrà annot.ad epiſt.2.lib.2. verſu 3.*Tibure vel Gabiis, & tecum ſic agat.&c.*

Ô HERE,QVÆ RES NEC MODVM H.] ſic Terent. *Here, quæ res in ſe neque conſilium,neque modum Habet vllum, eam conſilio regere non potes*, &c.

SIBI NIHILO PLVS EXPLICET] Terent.*Nihilo plus agas,quàm ſi des operam, vt cum ratione inſanias.* H

PICENIS] ſaty.proxima, *Picenis cedunt pomis Tiburtia ſucco.*

GAVDES, SI CAMERAM] Quid? (inquit) cùm tu excerpens ſemina ex pomis Picentinis, gaudes ſi quo caſu camerã.i. tectum in curuitatẽ formatũ,vt exponit Feſtus, percuſſiſti? *penes te es?* id eſt, èsne mẽtis cõpos?profeſtò non es. *gaudes*, igitur, nempe quaſi ea res ſignificet, omnia tibi læta,& ſecunda in amore euentura. Atque hunc locum ita eſſe intelligendum argumento erit id, quod à Iulio Polluce lib.8.eo capite,in quo conuiuiorum luſus enumerat, traditum eſt. *Ἐπὶ τούτοις τὸ σπέρμα τῶν μήλων, ὅπερ ἔγκειται τοῖς μήλοις ἔνδοθεν, ἄκροις τοῖς πρώτοις τῆς δεξιᾶς δύο δακτύλοις συμπιέζοντες ἐπὶ διάβροχον καὶ ὀλισθηρὸν ὂν εἰ πρὸς ὕψος πηδήσειεν, ἐσημεί-*

A ϩοντο τούτῳ τὴν εὔνοιαν τὴν παρὰ τῶν παιδικῶν, &c.id eſt.Præterea ſemẽ malorũ,ſeu pomorũ, quod ineſt in intimis eorum partibus, ſummis primis duobus manus dexteræ digitis cõprimentes adhuc madidum, & lubricum, ſi ad laquear, aut cameram ſubſiliiſſet, ex eo ſignificari putabant,puellarum ſuarum erga ſe beneuolentiam,&c.Alij ſimpliciter intelligunt, ſignificare Horatium,ſani hominis non eſſe, tempus conterere in mittendis,& exprimendis in cameram ſeminibus:quod ferè facere ſolemus cùm ceraſa edimus : neque tamen iccirco extra mentis poteſtatem eſſe dicimur, maximè ſi in regno noſtro id faciamus:aliud agere fortaſſe,& operam ludere videri poſſimus.
B

QVID? CVM BALBA] hypallage eſt.erat enim recta locutio,Quid? cùm balbis verbis annoſum palatũ feris,& verberas,id eſt,cùm grandis natu iuuenũ more puellam blandè appellas, quî ſanior es eo,qui caſas ædificat?*feris* autem reperi ſcriptum in quinque cod.vet.vno Vatic.Ian. Torn.Clericano,Nicotiano.alij libri habent,*ſeris* quod tamen non damno.

ADDE CRVOREM STVLTITIÆ] accedat(inquit)ad ſtultitiam amatoris, ſcelus, cædes,cruor,vt ſæpè fieri ſolet, nempe cùm miſcetur cum amore odium. Tum ſcilicet malum ingraueſcit:tum fit inſanabile,ac mortiferum amoris vulnus.

ATQVE IGNEM GLADIO SCRVTARE]
C idem dicit,ſed obſcurius,& Pythagoreorum more,ἀλληγορικῶς,& συμβολικῶς. amor ignis eſt. ſi quis ad amoris inſaniam ſcelus addat, dici poterit ignem gladio ſcrutari.

MODO' (INQVAM) HELLADE PERC.]Marius quidã Helladem impotenter amabat:à qua cùm ſe ſperni,& contemni putaret,eam interfecit. quo facto incredibili mærore & ægritudine affectus,atque afflictus, ſeſe è ſublimi præcipitẽ demiſit. en tibi cruor cum ſtultitia coniunctus. Marij igitur exemplo oſtendit plerumque homines ab amore ad cædem,& ſcelus progredi.

CERRITVS FVIT, AN] id eſt,fuítne furioſus & inſanus, an ſceleratum quidem fuiſſe iudicabis, & tamen inſanum negabis, & ſanum
D fuiſſe dices?perinde ac ſi dicat:quo pacto poteſt eſſe ſanus,& ſceleratus? hoc dices,Mariũ non fuiſſe inſanum,ſed ſceleratum,diſtinguens ſceleratum ab inſano, & ſuo quamque rem nomine volens appellare?quod quidem ineptum, & abſurdum eſt.nam ſatis probatum eſt, eum ſanum non eſſe dicẽdum,qui ſit ſceleratus,& cæde pollutus, καὶ μιαιφόνος; *Cerritus* dictum quaſi Cereritus,id eſt,à Cerere percuſſus,Δημητριακὸς, νυμφόληπτος. Itaque duæ ſyllabæ breues, *ce* & *re* in vnam longam coïerunt.Plautus Amphit.*quæſo,quin tu iſtanc iubes Pro Cerrita circunferri?* Idem in Pœnulo,*Ne tu opinere, haud quiſquam hodie noſtrûm curret per vias:Neque nos populus pro Cerritis inſectabit lapidibus.* Idem in Rudente, *Elleboroſus ſum.G.at ego Cerritus:hunc non mittam tamen.*Non. E
Marcel.Cerritos, & laruatos dici maleſanos, & aut Cereris ira,aut laruarum incurſatione vexatos ait.Sed ne quis miretur,me *Cerritus* excudendum curaſſe,liquidò confirmo ſic eſſe ſcriptum in omnibus libris antiquis.Oblata occaſione nõ pigebit me lectori indicare Simeonis Boſij Lemouicis cõiecturã de quodam Ciceronis loco in epiſt.5.lib.8. epiſt. ad Attic. non longè à principio: vbi ſic legitur in noſtra editione, vt & in vulgata, niſi quòd verſum Græcum emendauimus. *Et ſi ſolet eum,cùm aliquid furioſè fecit,pœnitere.numquam autem* [al.*tamen*] *certior fuit, quàm in hoc negotio.Nam,quod ad te non ſcripſeram,poſte.a audiui, à tertio miliario tum eum iſſe,* Πολλὰ μάλ᾽ ἦν κεράεσσιν ἐς ἠέρα θυμαίνοντα. &c. Ille igitur F
pro *certior fuit*, legendum cenſet *cerritior fuit*, id eſt,inſanior:& pro *eũ eſſe, euomuiſſe, &c.* Verſum etiam Græcum immutandum cenſet : *in quo* ab eo diſſentimus.Sed hac de re aliàs.

LIBERTINVS ERAT, QVI] nunc ad ſuperſtitioſos veniamus:vel, vt quidam volunt, ad eos,qui ſupra modum mortem extimeſcunt. verùm tamen potius de ſuperſtitioſis ſermonem nunc haberi puto, præſertim cùm teſtetur Porphir.libertinos ab Auguſto his ſacris præfuiſſe, & ex eo Auguſtaleis eſſe dictos.

CIRCVM COMPITA] in quibus erant Lares ab Auguſto poſiti. Immò verò ante Auguſti tempora Compitalia ſunt appellati dies feſti Laribus attributi.Ouid.lib.2.Faſt. *qui compita ſeruant,Et vigilant noſtra ſemper in æde Lares.* G

SICCVS] ne quis dicat eum vino madidum, & ebrium fuiſſe.

LAVTIS MANÈ SENEX MANIBVS] oraturi manus lauabant. prætereà Heſiodus vetat illotis manibus Ioui manè libare:quoniã (inquit ille) non audiunt, ſed reſpuunt preces. μηδέποτ᾽ ἐξ ἠοῦς Διὶ λείβειν αἴθοπα οἶνον Χερσὶν ἀνίπτοισι, μηδ᾽ ἄλλοις ἀθανάτοισι. Οὐ γὰρ τοίγε κλύουσιν' ἀποπτύουσι δέ τ᾽ ἀράς.

ET VNUM QVIDDAM M. AD.] ad illa ſuperiora hoc addebat,quod ſequitur. addebat ad facta,hæc verba, quibus Deos orabat, vt H
ſolus à morte vindicaretur. quid poteſt autem mortalis à Diis petere maius, quàm immortalitatem? Quidam libri manu ſcripti habent, *& vnum,Quid tam magnum?addens:vnũ me, &c.*quæ ſcriptura ſicui probabitur, videtur hæc eius eſſe ſententia.& orabat deos his verbis,vnũ me, me (inquam) vnum, morti ſurripite, id eſt, à morte vindicate.quid tam magnum eſt, quàm immortalitatem conſequi? vel ſic diſtingue : quid? tam magnum?id eſt, quid?éſtne hoc tam magnum à diis immortalitatem conſequi, cùm dij omnia poſſint?*Diis etenim facile eſt,&c.*

VNVM ME SVRPITE MORTI] me vnum ab inferis & Orco vindicate. me vnũ immortalitate donate : vel me vnum aliis omnibus ſuperſtitem eſſe iubete.his verbis ſuperſtitioſum deſcribi-

A deſcribi putabat Simeo Boſius,quia quemadmodum parentes,qui totos dies deos orabant, vt ſibi filij eſſent ſuperſtites, iccirco ſuperſtitioſi dicti ſunt:ita hic ,qui ſe vnum omnibus ſuperſtitẽ eſſe exoptat,ſuperſtitioſus eſt appellandus,à quo diſſentio. *ſurpite* autem dictum pro *ſurripite*, id eſt,ſubducite,eripite.

DIIS ETENIM FACILE EST] ex his intelligimus,hunc libertinũ ſuperſtitioſum fuiſſe.ſed non videtur mihi omittendum , aut diſſimulandum,quod quidam vir doctus mihi dixit aliquando in ſermone:hunc libertinum non eò poni ab Horatio,vt nobis ſuperſtitioſi exemplũ ſuppeditet:ſed potius vt hominis nimiùm mortem extimeſcẽtis.mouebatur autem verbis illis, *vnum me ſurpite morti*.Iam ne hoc quidem dubiũ eſt,quin mortem ſupra modũ hortere, vitioſum, & vituperabile ſit.ego nihil pronuntio, & ſuum B cuique liberum iudicium relinquo.

SANVS VTRISQVE AVR. A. O. M.] ſanus toto corpore quidẽ ille,ſed mente nõ item.

MENTEM, NISI LITIGIOSVS, EXCIP. D.] id eſt,mentem autem dominus in vẽdendo , exciperet,id eſt , excepiſſet , niſi litigare vellet , vel niſi liteis amaret. Vt hic locus autem planius intelligatur , ſciendum eſt, venditorem mancipij,qui in vendendo,ſerui vitia , quæ ſcire debuit,&,quæ non ſunt in promtu, tacuit , præſtare edicto ædilium:videlicet,ſi non ſit ſanus ſiue corpore,ſiue animo,ſi fugitinus, ſi fur. qua de re vide annot.ad illum locum, *In ſcalis latuit metuens pend.hab.* epiſt.11. lib.2. ſed quæret aliquis. C quî poterat hic à domino venire,aut omnino dominum habuiſſe,cum eſſet libertinus,vt hîc dicitur?nam libertini numquam ſeruiebant ſeruitutem,quippe qui eſſent liberti filij.(loquor autem ex eorum ſententia,qui volunt inter libertos , & libertinos diſcrimen fuiſſe.)Puto reſpõderi poſſe , aut libertinum pro liberto hîc eſſe poſitum: itaque cùm ſeruus eſſet venditus:ab emtore, cui vẽditor in lege mãcipij receperat, eſſe ſanũ corpore , & furtis , noxiiſque ſolutum, fuiſſe manumiſſum.aut Horatium,ſiue potius Damaſippum non dicere,hunc libertinum aliquando fuiſſe à domino venditum:ſed hoc tantùm,ſi hic libertinus,ſeruus eſſet,& à domino ſuo vẽderetur , dominum fuiſſe in vendendo,mentem excepturũ, D id eſt,hoc ſerui vitium emtori dicturum ac pronuntiaturum,videlicet non eſſe ſanæ mentis:niſi ab emtore redhibitoriæ actionis periculũ ſibi impendére veller.Itaque ſignificat. Damaſippus ſuperſtitioſos non eſſe ſanos animo:quod verum eſt.De ſuperſtitione,quã *δεισιδαιμονίαν* , id eſt, timorem deorum,appellant Græci,ſcripſit libellum vtiliſſimum Plutarchus.

HOC QVOQVE VVLGVS] nempe ſuperſtitioſos,vt omnes ferè intelligũt:vel, vt quidam,mortem nimiùm extimeſcenteis.

FÆCVNDA IN GENTE MENENI] credibile eſt hunc Menenium fuiſſe ætate Horatij quendam mente captum omnibus notum. E Alij quia Dionyſ.Halicarnaſſeus ſcribit lib.9.in gente Menenia,fuiſſe conſulem quendam Menenium non ſatis ſanæ mentis , iccirco per Menenios ſtultos ſignificat.alij ſtultos, Menenios dictos, vel à verbo Græco *μέμηνα*, i.inſanio:vel à nomine *μανέντος*, i.iræ impotẽs,& iracundia elatus,vel à *μεθ' ἡνίας*: id eſt,frenis & habenis parẽs, vt quadrupes.Ego exiſtimaui aliquando per gẽtem Meneniã,ſtultos ideò ſignificari , quia quẽadmodum gens Menenia, fuit fæcunda Romæ, & multarum familiarum,ita ſtultorum maxima eſt multitudo,&,vt vulgò dicimus,numerus infinitus.Sed ſiue hoc,ſiue illud , aut illud probemus,hoc dicit Horatius : hoc quoque vulgus , id eſt, ſuperſtitioſos ponit Chryſippus in numero F ſtultorum,qui numerus eſt multiplex , atq; adeò infinitus.

IVPPITER INGENTES] alterum exemplum ſuperſtitionis.

FRIGIDA] aptiſſimũ epithetum. nam hæc febris ab atra bili oritur , quæ frigida eſt. Febris autem quartanæ depellendæ rationem miram, & paucis fortaſſe inauditam, quam, cùm in Italia eſſem,à quodã Vmbro accepi,hîc referre volo. Sumatur totum id lotium, quod æger febre vigente , ſeu *παροξυσμοῦ* tempore ſemel effuderit. hoc lotio in locum aquæ,tantum farinæ, quantum ſatis ſit ad exiguum panem conficiendum,temperetur,ſubigatur , ac pinſatur:panisq; G fiat,& coquatur: coctus & refrigeratus cani maſculo,eſurienti,ſi æger ſit mas:fœminæ , ſi fœmina ſit, præbeatur : idque ter fiat. hoc facto æger conualeſcet,canis febri quartana corripietur.

ILLO MANE DIE, QVO] id eſt,die Iouis.Iupiter enim non alio die,quàm ſuo , ieiunium indicit. Eſt autem loquendi genus poëticum:pro eo,quod eſt,illo die,quo Conſules , aut alij magiſtratus ieiunium in honorem Iouis indicunt.T.Liuius lib.36.*Eorum prodigiorum cauſa libros Sibyllinos ex S C.decemuiri cum adiſſent , renuntiarunt ieiunium inſtituendum Cereri eſſe:& id quinto quoque anno ſeruandum.*

CASVS, MEDICVSVE LEV.] id eſt,ſiue H caſus aliquis,ſiue medicus hunc puerum morbo leuarit,ac liberarit.in cod.Iann. Tornes. & vno Vatic.legitur *caſus,medicúsque*.non probo.

EX PRÆCIPITI] ex periculoſo & ancipiti morbo : quamuis Cornelius Celſus ſcribat , quartanam neminem iugulare.

MATER DELIRA NEC.] mater ſtulta puerum exiſtimans Iouis beneficio conualuiſſe, atque icircò ſe voti relligione obſtrictam eſſe: vt ſe voto exſoluat,ac liberet,eum in Tiberi nudum ſtatuet,ac necabit.in Tiberi autem nudum ſtatuet,vt puer aqua præterfluẽte ablutus, & vino flumine perfuſus,& ita purus ,ad ſacra accedat. Virg.Æneid.2,*Me bello è tanto digreſſum,& cæde recẽti Attrectare nefas,donec me flumine viuo Abluero*

QVONE MALO MENTEM CONC.]

A quo malo commota, & concitata mente? reſpondet, *timore deorum.* vim nominis Græci expreſſit, *δεισιδαιμονίας.* nam, quam ſuperſtitionẽ appellant Latini, eam *δεισιδαιμονίαν* nominant Græci. quam illi pietatem, eam hi *εὐσέβειαν.* ſed nos Galli pietatem, *δεισιδαιμονίαν*, id eſt, timorẽ numinis diuini appellamus, *crainte de Dieu*, Iudæos fortaſſe ſecuti. Iam illud, *concuſſa mentem*, helleniſmus eſt, qualia ſunt illa *ſuſpenſi loculos*, *crineis religata.* Virg. Æn. 1. *Os, humeróſque deo ſimilis*, & ſexcenta alia. nonnulli hæc verba, *Quóne malo*, ita explicant, *Quónam malo.* alij putant illud *ne* abũdare, & à veteribus ornatus cauſa nominib. adijci ſolitum eſſe, vt ſat. 10. lib. 1. *O ſeri ſtudiorũ, quíne*
B *putetis Difficile, & mirum, &c.* alij ſeruire negationi, vt hîc, & inf. ead. ſat. *Quantáne?*

Hæc mihi Stertinivs sapient. oct.] ſeptem duntaxat numerãtur totius Græciæ ſapientes nobiliores, & clariores. Horatius ſub perſona Damaſippi, Stertinium irridẽs, quaſi magnam, ob ſapientiam, laudem meruerit, octauum ei in ſapientibus locum tribuit.

Dixerit insanvm qvi me, tot. avd.] vetus dictum, & Terentianum in Andr. *Si mihi pergit ea, quæ volt, dicere, ea, quæ nõ volt, audiet.* Sed ſuperior Terentio Sophocles, hanc ſententiam ſic expreſſerat in Aiace, Ἐγὼ γὰρ ἀνδρὶ συγγνώμην ἔχω Κλύοντι φλαῦρα, συμβαλεῖν ἔπη κακά. id eſt, ego enim ei ignoſco, qui cùm mala audierit, mala regerat. Homerus autem om-
C nium antiquiſſimus ſic, ἰλ. ψ. Ὁπποῖόν κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις. id eſt, Quale verbum mihi dixeris, tale & audies. & Heſiod. Εἰ δὲ κακόν τ' εἴποις, τάχα κ' αὐτὸς μεῖζον ἀκούσαις. id eſt, Si autem male dixeris, citò & tu ipſe peius audieris.

Atqve Resp. ignoto, &c.] id eſt, audiet ſua peccata: vel diſcet ſua peccata, quæ in poſteriore mantica condi ſolent, reſpicere. Æſopus dicebat duas vnumquemque noſtrûm manticas ferre, alteram à tergo, alteram à fronte: atque in ea quidem, quæ ante nos eſt, aliena peccata reponere: in poſteriore, noſtra. Hæc ſic leguntur Græcè apud Stobæum, Αἴσωπος ἔφη δύο πήρας ἕκαστον ἡμῶν φέρειν, τὴν μὲν ἔμπροσθεν, τὴν
D δ' ὄπισθεν· καὶ εἰς μὲν τὴν ἔμπροσθεν ἀποτιθέναι τὰ τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα· εἰς δὲ τὴν ὄπισθεν τὰ ἑαυτοῦ· διὸ οὐδὲ καθορᾶν αὐτά. Catull. ad Varũ, *Sed nõ videmus, manticæ quod in tergo eſt.* Stoice post damn. sic] Stoice (inquit Horatius) ſic tibi poſt damnum quæſtuoſa eueniat mercatura. *ſic*, eſt benè precantis, vt annotauimus ſup. ad Od. 3. lib. 1.

Qva me stvltitia] ſic omnes quidem habent, quos vidi, libri. Sed iis inuitis legendum cenſeo, *Quam me ſtultitiam*, &c, ſic loquitur ſup. ead. ſat. *hunc ego vulgum Errori ſimilem cunctũ inſanire docebo.*

Qvid? capvt absc.] quid? (inquit Damaſippus) exiſtimáſne te continuò ſanum eſſe, ſi tibi vidêris ſanus? Agaue, quæ Pentheum filium diſcerpſit, eiq́; caput præcîdit, ſibíne tum furioſa videbatur? minimè verò. ſic tu tibi videris ſanus, cum ſis tamen inſanus, ac furioſus. E

Nati infelicis] Penthei, quem diripuerunt, ac dilacerarunt mulieres Thebanæ bacchantes (in quibus erat & Agaue mater) propterea quòd ille ex arbore, vel (vt alij volunt) ex edito ſaxo, eas ſacrificãteis proſpectare auſus erat. Quod autem ait hîc Horatius matrem Agauen caput eius abſciſſum tuliſſe, id confirmat Theocrit. εἰδ. λγ. quod inſcribitur Λῆναι, ἢ βάκχαι. Μάτηρ μὲν κεφαλὰν μυκήσατο παιδὸς ἑλοῖσα, Ὅσσον περ τοκάδος πέλεται μύκημα λεαίνης. Ἰνὼ δ' ἔῤῥηξεν σὺν ὠμοπλάτᾳ μέγαν ὦμον Λὰξ ἐπὶ γαστέρα βᾶσα· καὶ Αὐτονόας ῥυθμὸς F ωὑτὸς, Αἱ δ' ἄλλαι τὰ περισσὰ κρέα νωμέοντο γυναῖκες, Ἐς Θήβας δ' ἀφ' ἀφίκοντο πεφυρμέναι αἵματι πᾶσαι, Ἐξ ὄρεος πένθημα, καὶ οὐ Πενθῆα φέρουσαι. cetera petat lector ex ipſo Theoc. atque adeò totũ eidyllion legat. quod ſi faciet, non mediocrem voluptatem ex lectione capiet. ſed tamen ſuperiores illos Græcos verſus totidem Latinis interpretabor. *Correpto nati capite ingentem edit Agaue Rugitum, grauida quantus ſolet eſſe leæna. Ino autem magni oſſa humeri candentia frangit, Calcibus in ventrem inſultans, quam deinde ſecuta eſt Autonoæ: aſt aliæ matres depaſcere carnis Relliquias, Thebaſque ire omnes ore cruento, Ex illo luctum, non Penthea monte ferentes.*

Ædificas] ædificas ſumtuosè, inſolenter, magnificè. G

longos imit.] allegoria eſt: diuites, & opulentos, & potenteis viros imitaris, cum ſis tenuis, & obſcuro loco natus. Erat autem Horatius parua quidem corporis ſtatura, ſed non ita humili tamen, vt ad bipedalem magnitudinem non perueniret, quod hic dicit. per breuitatem igitur ſtaturæ, tenuitatem, & anguſtias rei familiaris ſignificat, ſi conferantur cum opibus Mæcenatis & aliorum principum ciuitatis.

Tvrbonis] gladiatoris: quem aiunt breui corporis ſtatura fuiſſe, eundémque animoſum, & pugnacem.

Spiritvm] φρόνημα. ſpiritus numero multitudinis dicere ſolet M. Tullius. H

Qvi ridicvlvs minvs illo?] vel ſubintellige *es*, hoc modo, & tu idem, Turbonis ſpiritum & inceſſum corpore maiorẽ rides. quî minus illo ridiculus es? vel potius coniunge cum verbo *rides*, hoc modo, & tu idem rides Turbonis corpore maiorem ſpiritum & inceſſum: qui minus ridiculus, illo rides? *minus ridiculus*, ὢν ſubintell. teſtificor tamen me in cod. Nicot. & meo reperiſſe *es*.

Vervm est] æquum eſt, par eſt, rectum eſt: vt epiſt. ad Mæcen. a. lib. 1. *Metiri ſe quemque ſuo modulo, ac pede verũ eſt.* ſic ſuprà ead. ſat. *Dij te Damaſippe, Deæque Verum ob conſilium donent tonſore.* M. Tull. orat. pro Murena, *Negat verũ eſſe allici be-*

A *ci beneuolentiam cibo.* Idem ad Att. lib. 2. *Quid verius, quàm in iudicium venire, qui ob rem iudicãdam, pecuniam acceperit?* T. Liuius lib. 32. *Ceterum & ſociorum audiri poſtulata verum eſſe.* Virg. lib. 12. Æn. *me verius vnum Pro vobis fœdus luere, & decernere ferro.* Terent. Andr. *Idne verum eſt? immò id genus hominum eſt peßimum.* Homer. ἰλ. μῦ. Ἀλλ' ἔχον ὥστε τάλαντα γυνὴ χερνῆτις ἀληθὴς· Ἥτε σταθμὸν ἔχουσα καὶ εἴριον ἀμφὶς ἀνέλκει: id eſt, ſed ita erant, ſeu ita ſe habebant, vt mulier manu victum quærens, vera, [id eſt, iuſta] Quæ pondus & lanam tenens, libram ſuſpendit, ſeu ſuſtollit. horum igitur verborum hæc ſententia eſt: an ſi
B Mæcenas ædificat, te quoque ædificare, & cum eo certare par eſt, qui tanto ei diſſimilis, & tanto eo inferior es, ſi cum eo certes?

ABSENTIS RANÆ PVLLIS] ranæ exemplo, quæ ſeſe inflando vituli magnitudinẽ imitari, atque aſſequi conabatur, deterret nos, ne potentiorum, ac ſuperiorum cultum, magnificẽtiam, & ſplendorem æmulemur.

DENARRAT] *de* auget vim verbi: vt ſup. *deſæuit, delitigat.* & apud Terent. *deamare, deuerberare.* Sic Plaut. Trucul. *numquam Ædepol mihi quicquam homo mortalis poſthac ſuarum rerum creduit, Ni ego veſtra hero amara facta denarrauero.*

COGNATOS] συγγενεῖς, fratres: quod tamẽ videtur ἄκυρον. dic igitur, vt Porphyrio, ſecum natos, congeneratos.

C QVANTA'NE?] rogabat tãtáne eſſet, quãta ipſa eſſet. quidã legunt *Tantáne*, quæ ſcriptura longè expeditior eſſet. eam tamen nullis in libris reperi. alij *Quantáne* dictũ volunt, pro *quantánam*, vt & ſuprà, *Quóne malo mentẽ concuſſa?* id eſt, quónam malo, quemadmodum illi explicant. alij *ne* abundare, aut ornatus cauſa poſitum dicũt: quod probabilius eſt.

NVM TANDEM SE INFLANS, &c.] aliquot libri manu ſcr. habent, *num tandem ſufflans, &c.*

SIC] δεικτικῶς, vt Od. 11. lib. 2. *Cur non ſub alta vel platano? vel hac Pinu iacentes ſic temere, &c.*

MAIOR DIMIDIO] reſpondet pullus.

D NVM TANTO?] ſubaudi, maior eſt? ait mater.

NON, SI TE RVPERIS] non, ſi diſrumparis. διαρραγῆναι dicunt Græci. Demoſth. orat. περὶ στεφάνου. ἐπειδὴ τοίνυν ἐκ τῆς Εὐβοίας ὁ Φίλιππος ἐξηλάθη, τοῖς μὲν ὅπλοις ὑφ' ὑμῶν, τῇ δὲ πολιτείᾳ καὶ τοῖς ψηφίσμασι, κἂν διαρραγῶσί τινες τούτων, ὑπ' ἐμοῦ. id eſt, poſteaquàm igitur eiectus ex Eubœa Philippus, armis quidem à vobis: conſilio autem reip. adminiſtrandæ, & decretis, (etiam ſi quoſdam iſtorum diſruptum iri videam) à me, &c. Virgil. in Melibœo, *inuidia rumpantur vt ilia Codro.* Propius autem ad hunc locum accedit exemplum illud ex epiſt. ad Mæcen. 3. lib. 1. *Rupit Hiarbitam Timagenis æmula lingua.* Martialis, *Rumpitur inuidia quidam cariſſime Iuli, &c.* Sed idem Martialis lib. 10. hanc candẽ de boue & rana fabulam ad ſtultã cuiuſdam Otacilij imitationẽ, ita vt Horatius, facetiſſimè accommodauit hoc epigrammate, *Ad lapidẽ Torquatus habet pratoria quartum: Ad quartum breue rus emit Otacilius. Torquatus nitidas vario de marmore thermas Extruxit: cucumam fecit Otacilius. Diſpoſuit daphnona ſuo Torquatus in agro: Caſtaneas centũ ſeuit Otacilius. Conſul Torquatus: vici fuit ille magiſter: Nec minor in tanto viſus honore ſibi. Grandis vt exiguam bos ranam ruperat olim: Sic (puto) Torquatus rumpet Otacilium.* E

OLEVM ADDE CAMINO] oleum camino addere, eſt malum alio malo cumulare, atque augere: aut malo ſatis graui per ſe, materiam, ac F pabulum præbere. Notat hic Porphyr. *vſus eſt vulgari prouerbio, oleum in incendium.* ſignificat itaque Damaſippus, Horatium ſuapte natura inſanire: & ad eius naturalem inſaniam poëmata accedere, tanquam pabula, quibus illa amplificetur, & maior fiat.

QVÆ SI QVIS SANVS FECIT, S. F.] ſi quis vmquam ſanus fecit verſus, tu quoque ſanus facis verſus: ſed nemo ſanus fecit vmquam verſus: nemo enim poëta ſanus: Ergo, &c. alij ſic. demus, aliquem ſanum poëtam reperiri: nõ continuò tu quoque ſanus es, cùm verſus facis. non continuò ſequitur, ſi quis ſanus aliquando verſus fecit, te quoque ſanum verſus facere. & hoc ſenſu hæc legenda ſunt interrogando. ſed nõ eſt G reticendum, in ſex libris manuſcriptis ita legi, *Quæ ſi quis ſanus facit, & ſanus facies tu.*

NON DICO HORREND. RAB.] prætermitto iracundiam tuam, cũ rabie comparandam. ſic M. Tull. lib. 4. Tuſc. *Q. definitione fortitudinis aperta, quis eſt, qui aut bellatori, aut imperatori, aut oratori quærat aliquid, neque eos exiſtimet ſine rabie quicquam fortiter facere poſſe?* ibidem. *atq; & collocuti inter ſe, priuſquam manum concererent, leniter & quietè, nihil, ne in ipſa quidem pugna iracundè, rabioſéve fecerunt.* Quidam libri veteres habẽt, *Non dicam.*

IAM DESINE] verba Horatij ſua vitia à Damaſippo inuitè audientis, hoc modo. Deſine Damaſippe in me tot maledicta congerere, aut tot mea vitia enumerare. H

CVLTVM MAIOREM CENSV] continuans orationem Damaſippus, omitto (inquit) cultum maiorem cenſu. ſignificat autem his verbis, Horatium ſumtuoſius & viuere, & veſtiri, quàm cenſus eius ferat. Non dubium eſt autem, quin Horat. dum ſibi parum parcit, aliorum vitia vrbanè notet, atque inſectetur. huc pertinet illud epiſt. 17. lib. 1. *Gloria quem ſupra vireis, & veſtit, & vnguit, &c.*

TENEAS DAMASIPPE TVIS TE.] id eſt, tuis te vitiis contineto: aliena autẽ ne tangito. ſatis multa habes vitia: noli eſſe in alienis exquirendis, & aperiendis curioſus. habes domi, quod agas.

MILLE PVELLARVM] Hæc quoque

A ſunt Damaſippi Horatio libidinem, & inſanos amores obijcientis. nam repetẽdũ eſt ἀπὸ κοινοῦ non dico.

O MAIOR TAND. PARC. INSANE] tertiò Horatius iubet Damaſippum finem facere ſui obiurgandi, ac reprehendendi, hoc modo: ô Damaſippe, quæſo deſinas tandem tu, qui me inſanior es, mihi minus inſano maledicere: parcius me obiurgato, cùm tu ſis me vitioſior, ſtultior, atq; inſanior. tale ferè eſt illud ex ſat.3.lib.1. *quid tu? Nullàne habes vitia? immo alia, & fortaſſe minora.*

SATYRA 4.

VNDE, & quò Catius? non eſt mihi tempus, auenti
B *Ponere ſigna nouis præceptis: qualia vincant*
Pythagoran, Anytique reum, doctúmque Platona.
Peccatum fateor, cùm te ſic tempore læuo
Interpellarim: ſed des veniam bonus, oro.
Quòd ſi interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox:
Siue eſt naturæ hoc, ſiue artis, mirus vtroq;.
Quin id erat curæ, quo pacto cuncta tenerẽ:
Vt pote res tenueis, tenui ſermone peractas.
C *Ede hominis nomen: ſimul & Romanus, an hoſpes.*
Ipſa memor præcepta canã: celabitur auctor.
Longa quibus facies ouis erit, illa memento,
Vt ſucci melioris, & vt magis alba rotũdis,
Ponere. namque marem cohibent calloſa vitellum.
Cole ſuburbano qui ſiccis creuit in agris,
Dulcior. irriguo nihil eſt elutius horto.
Si veſpertinus ſubitò te oppreſſerit hoſpes:
Ne gallina malùm reſponſet dura palato,
D *Doctus eris viuam miſto merſare Falerno.*
Hoc tenerã faciet. pratenſibus optima fungis
Natura eſt: aliis male creditur. ille ſalubreis
Æſtates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet, ante grauem quæ legerit arbore ſolẽ.
Aufidius forti miſcebat mella Falerno:
Mendoſè: quoniam vacuis committere venis
Nil, niſi lene, decet. leni præcordia mulſo
Prolueris melius. ſi dura morabitur aluus:
Mitulus, & viles pellent obſtantia conchæ, E
Et lapathi breuis herba, ſed albo nõ ſine Coo.
Lubrica naſcentes implent conchylia lunæ.
Sed nõ omne mare eſt generoſæ fertile teſtæ.
Murice Baiano melior Lucrina Peloris.
Oſtrea Circæis, Miſeno oriuntur echini.
Pectinibus patulis iactat ſe molle Tarentũ.
Nec ſibi cenarum quiuis temere arroget artem,
Non prius exacta tenui ratione ſaporum.
Nec ſatis eſt cara piſceis auerrere menſa,
Ignarum quibus eſt ius aptius, & quibus aſſis
Languidus in cubitũ iam ſe conuiua reponet. F
Vmber, & iligna nutritus glande, rotundas
Curuat aper lanceis carnem vitantis inertẽ.
Nam Laurens malus eſt, vluis, & arundine pinguis.
Vinea ſummittit capreas nõ ſemper eduleis.
Fæcundi leporis ſapiens ſectabitur armos.
Piſcibus, atque auibus quæ natura, & foret ætas, G
Ante meum nulli patuit quæſita palatum.
Sunt, quorum ingenium noua tantùm cruſtula promit.
Nequaquam ſatis in re vna cõſumere curã:
Vt ſiquis ſolũ hoc, maláne ſint vina, laboret,
Quali perfundat piſceis ſecurus oliuo.
Maſſica ſi cælo ſupponas vina ſereno:
Nocturna, ſi quid craſſi eſt, tenuabitur aura:
Et decedet odor neruis inimicus: at illa
Integrum perdunt lino vitiata ſaporem.
Surrentina vafer qui miſcet fæce Falerna H
Vina, columbino limum benè colligit ouo:
Quatinus ima petit, voluens aliena vitellus.
Toſtis marcentem ſquillis recreabis, & Afra
Potorem cochlea. nam lactuca innatat acri
Poſt vinum ſtomacho: perna magis, ac magis hillis
Flagitat in morſus refici. quin omnia malit,
Quæcumque immũdis feruẽt allata popinis.
Eſt operæ pretium duplicis pernoſcere iuris
Naturam. ſimplex è dulci conſtat oliuo:

Quod

A *Quod pingui miſcere mero, muriáq; decebit:*
Non alia, quàm, quâ Byzantia putruit orca.
Hoc vbi confuſum ſectis inferbuit herbis:
Corycioq; croco ſparſum ſtetit: inſuper addes
Preſſa Venafranæ quod baca remiſit oliuæ.
Picenis cedunt pomis Tiburtia ſucco.
Nam facie præſtant. Vennucula conuenit ollis.
Rectius Albanam fumo duraueris vuam.
B *Hanc ego cũ malis, ego fæcẽ primus, & alec,*
Primus & inuenior piper album cum ſale nigro
Incretum, puris circumpoſuiſſe catillis.
Immane eſt vitiũ, dare millia terna macello:
Anguſtóque vagos piſceis vrgere catino.
Magna mouent ſtomacho faſtidia, ſeu puer vnctis
Tractauit calicem manibus, dum furta ligurrit:
Siue grauis veteri crateræ limus adhæſit.
C *Vilibus in ſcopis, in mappis, in ſcobe quantus*
Conſiſtit ſumtus? neglectis, flagitium ingens.
Ten' lapides varios lutulenta radere palma:
Et Tyrias dare circum illota toralia veſteis,
Oblitum, quanto curam, ſumtúmq; minorẽ
Hæc habeant, tanto reprendi iuſtius illis,
Quæ, niſi diuitibus, nequeant contingere menſis?
Docte Cati per amicitiam, diuóſque rogatus,
Ducere me auditum, perges quocumque, memento. D
Nam quamuis referas memori mihi pectore cuncta:
Non tamen interpres tantumdem iuueris. adde
Vultum, habitúmque hominis: quem tu vidiſſe beatus
Non magni pendis, quia contigit: at mihi cura
Nõ mediocris ineſt, fonteis vt adire remotos,
Atque haurire queam vitæ præcepta beatæ.

VNDE, ET QVÒ] ſic orditur Phædrum Plato. φίλε Φαῖδρε ποῖ δὴ, καὶ πόθεν; id eſt, care Phædre, quò, & vnde?

CATIVS] Catius philoſophus Epicuréus Inſuber: de quo M. Tull. epiſt. ad Caſſium lib. 15. *Nam, ne te fugiat, Catius inſuber Epicuréus, qui nuper eſt mortuus, quæ ille Gargettius, etiam antè Democritus εἴδωλα, hic ſpectra nominat.* Idem eodẽ libro, eundem Catium, & Amafanium, [ſeu Amafinium,] *malos verborum interpretes* appellat, Hunc inducit Horatius apud ſe quærentem, & cogitãtem quibus nominibus vtatur in interpretandis, & Latinè exprimendis Epicureis quibuſdam pręceptis, quæ ad artem culinariam, conuiuij apparatum, obſonia, condimenta, & ſimilia pertinẽt. Itaque interroganti Horatio vnde veniat, quò eat, reſpondet, ſe eſſe occupatiſſimum in appellandis, & exprimendis iis, quæ dixi, præceptis. E F

NON EST MIHI TEMP.] non eſt mihi tempus vacuum: non ſum vacuus, dum cupio litteris & memoriæ mãdare noua quædam præcepta Pythagoréis, Socraticis, Platonicis potiora.

AVENTI PONERE SIGNA] cupienti imponere nomina nouis præceptis, numquam à quoquam traditis, eadémque litteris mandare. *ſigna* interpretor nomina, & vocabula rerum. nomina enim ſunt rerum notæ, & σημεῖα, id eſt, ſigna, vt docet Ariſtoteles. Iccirco ea appellat Horatius indicia epiſt. de arte poët. *ſi fortè neceſſe eſt Indiciis monſtrare recentibus abdita rerum.* eodem pertinet illud in ead. epiſt. *licuit, ſempérque licebit Signatũ præſente nota producere,* ſeu (vt alij legũt) *procudere nomen.* licet etiam interpretari *ſigna ponere,* litteris mãdare. Nam etiam litteræ ſunt notæ, & ſigna rerum. Vir quidã doctiſſimus, idémq; amplo ſacerdotio præditus dicebat, per ſigna ſignificari imagines, quæ adhibebantur ab iis, qui artificialem memoriam colebant. quam ſententiam quamuis non improbem (nam vt litteris, ita & imaginibus memoria adiuuatur, & conſeruatur: præterea vtræque ad res ſignificãdas comparatæ ſunt, quemadmodum & vocabula) tamẽ ſignorũ appellatione mihi magis placet, voces, & nomina aut litteras, quàm imagines hoc loco intelligi, maximè cùm conſtet, hunc Catium nominibus, & vocabulis Latinis diſciplinam Epicuream explicuiſſe, litteríſque mãdaſſe, vt ſuprà ex M. Tullio oſtendimus. G H

QVALIA VINCANT PYTH. ANYT.] id eſt, quæ talia ſunt, vt Pythagoræ, Socratis, Platonis diſciplinam vincant: vel ſimpliciter, cuiuſmodi præcepta vincere poſſint, &c. in cod. Iann. ſcriptum erat *vincant:* itáq; poſtea ſcriptum reperi in Nicotianis, & Clericano, & duobus aliis: in Ruſſardinis duobus, & tribus aliis *vincent:* in vulg. *vincunt.* ego *vincent* non improbo. *vincant* tamen malo. Verumtamen iudicent docti.

TEMPORE LÆVO] tempore inopportuno: intempeſtiuè. cuius cõtrar. *dextro tempore.* ſat. 1. huius lib.

INTERCIDERIT] è memoria interea effluxerit. hæc enim vis eſt huius verbi: quemadmodum interceptæ litteræ dicuntur, quæ interea

A dum afferuntur ad eum,ad quem datæ ſunt,ab alio eapiuntur.

REPETES MOX.] vel memoria repetes, velſimpliciter retractabis,& recoles.

SIVE EST NAT. H. SIVE ART. M. V.] qui,ſiue memoria natura conſtet,ſiue arte, vtroque mirum in modum exeellis: vel ita: qui, ſiue hæc res, in qua tu occupatus es, ſit naturæ, ſiue doctrinæ,in vtraque præſtas.

QVIN ID ERAT CVRÆ] immo (inquir Catius) hoc ipſum agebam , quemadmodũ omnia memoriæ mandarem.Itaque non erit mihi moleſtum, neque alienum à meo inſtituto, & cõſilio , tibi illa narrare.ſic enim facilius memoriæ infigam.

RES TENVEIS] res ſubtileis, tenuiérq; limatas,& quæ ſub aſpectum non cadunt: tantùm cogitatione comprehenduntur.

B LONGA QVIB. FAC. OVIS] Primùm, quid hac de re tradiderint probati ſcriprores, proponam:deinde ſententiam Horatij (ſi id conſequi porero) explicabo . Ariſtoteles igitur ita ſeribit lib.ſexto de hiſtor.animal. ἐστὶ δὲ τὰ μὲν μακρὰ, καὶ ὀξέα τῶν ὠῶν, θήλεα· τὰ δὲ στρογγύλα, καὶ περιφέρειαν ἔχοντα κατὰ τὸ ὀξὺ, ἄρρενα, id eſt,ea quidem oua, quæ longa ſunt, & acuta, fæminam excludunt:quæ autem rotunda, & obtuſa ab ea parte,quæ acuta ſolet eſſe,marem. Plinius autem lib.to.cap.52.planè pugnantia tradit his verbis, *fæminam edunt, quæ rotundiora gignuntur:reliqua marem*.Columella lib.9.cap.5.eum Plinio cõgruit his verbis, *Cùm volet quis quamplurimos mares excludi,lõgiſſima quaq; & acutiſſima oua* C *ſubijciet,& rurſus cum fæminam,quàm rotundiſſima.* Veniamus nunc ad Horat. qui non videtur à Plinio, & Columella diſcrepare. hoc enim dicit, mea quidem ſententia: oua, quibus longa eſt figura,ſeu forma,meliore ſunr ſucco,& candidiora, quàm rotunda. ea igitur memento apponere potius,quàm rotunda.nam hæc,quæ dico,longa, cùm ſint veluti callo obducta, id eſt, dura, marem vitellum continenr. at ea,quæ marem vitellum continẽt,iis meliora,& ſalubriora ſunt, quæ fæmineum.Immo fortaſſe hoc potius ſentit Horatius , & cum Ariſtotele conſentit: hoc modo, *namque marem cohib.call.vit*. oua enim calloſa, id eſt,rotunda,vitellum marem cohibent: quæ autem talia ſunt, minus ſalubria ſunt, quàm fæmi- D nea,& longa:quia ſcilicet,nimis calida ſunt.

PONERE.] id eſt,apponere:vt ſat.2.lib.1. *poſitum ſic tangere nolit*.

IRRIGVO] qui irrigari ſolet.ſat.1. huius lib. *Irriguúmque mero ſub noctem corpus habento*.

COLE SVBVRB. QVI SICC. CR.] ordo verborum,& ſententia hæc eſt:caulis, ſeu colis,qui ereuit in agris ſiccis,id eſt,minimè irrigatis, dulcior eſt ſuburbano, vt pote qui creuit in hortis irriguis. quid ita? quia hortus ſuburbanus, qui crebrò irrigari ſolet,mulrùm deperdit de naturali ſolit bonitate. in quibuſd.libris antiq.legitur *Cole*: quos ſecuti ſumus.nam vulg. ferè habẽt E omnes *Caule*.

SI VESPERTINVS SVBITÒ] id eſt, ſi veſperi te imparatum oecupauerit: ſi improuiſò aduenerit hoſpes,&c. *veſpertinus* dictum pro veſperi.nomen pro aduerbio, vt ſup.Od.16.epod. *Nec veſpertinus circumgemit vrſus ouile*. & Virg. de lupo,Georg.3.*nocturnus obambulat*.

NE GALLINA MALVM.] ne gallina dura malè reſponſet palato,id eſt,aduerſetur, & ob duritiem ingrata ſit palato.tralatio eſt in verbo *reſponſandi*.reſponſant enim, qui ferociter & aſperè alteri compellãri reſpondent.epiſt.1.lib.1. *An qui fortuna te reſponſare ſuperba Liberũ & erectum,&c.*& ſat.7.huius lib.*Reſponſare cupidinibus, contemnere honores*.

DOCTVS ERIS VIVAM] licet & alia F ratione quaſuis carneis duras , reddere teneras, ad veſcendum apras,atque ad mandendum facileis.ſume quodlibet lapathi genus.hanc herbam in ollam,in qua gallinam , ſeu quas alias carneis coquere cogirabis,imponito.hoc teneras faciet.

MISTO] aqua diluto. quidam legunt *mulſo*. quam ſcripturam minus probo. verumtamen iudicet lector.

ALIIS MALÈ CRED.] id eſt, alij non ſunt tuti:aliis non eſt tutum veſci. tralatio eſt in verbo *creditur*.

QVI NIGR. PRAND. MORIS FIN.] G non dicit Catius,eum ſalubreis æſtates traducturum,qui,poſteaquàm ſe obſonio expleuerit,prãdium moris claudet, ac terminabit: (mea quidẽ ſentẽtia) ſed,qui nihil præter mora nigra,& matura manè ex arbore decerpta,in prandio comedet. Nam perſpicuè Galenus docet, mora eſſe principiò apponenda.

ANTE GRAVEM SOLEM] quæ legerit antè quàm ſolis ardor ingraueſcat : quod eſt manè.

AVFIDIVS FORTI MISC.] Aufidius (inquit) mulſum ex Falerno,quod eſt auſterũ, & ex melle conficiebat:mendoſè:quia nihil niſi lene venis vacuis committẽdum eſt. auſteritas autem illa vini Falerni etiam in mulſo remanebat.

FORTI] auſtero.erat enim vinum Falernum H auſterius,vt ſcribit Athen. Itaq; illã auſteritatẽ veteres melle lenire,& mitigare, ex cóque mulſum melle addito conficere ſolebãt.verùm tamẽ non ita poterat ea auſteritas minui , neque temperari,vt vini Falerni,ſeu mulſi ex eo cõfecti potus in primis poculis ſalubris eſſet , vt quidẽ ait Catius: Vel dic epithetum *auſterum* cò additum eſſe,quòd erat & alterum Falerni genus dulce,vt idem Athen.tradit.

MISCEBAT] cóque ita temperato,& mulſo, quod ex eo vino, & melle conſtaret, vtebatur in primis poculis.

LENE] quod cõtrarium eſt auſtero :cuiuſmodi eſt vnũ genus Falerni,quantumuis melle temperetur.

A LENI PRÆC. M.] leni mulſo: cuiuſmodi eſſe non poterat id, quod eſſet ex vino auſtero, & melle temperatum.

PROLVERIS] ſuprà ſat.5.lib.1. *Multa prolutus vappa nauta, atque viator.*

MITVLVS] Apud Athen.lib.3.ſi locus eſt emendatus, hoc nomen ita ſcribitur μύτλος. verba Athenæi ſunt hæc, τὴν τελλίναν λεγομένην ἴσως δηλοῖ, ἣν Ρωμαῖοι μύτλον ὀνομάζουσι, id eſt, fortaſſe tellinam, quæ nominatur, ſignificat, quam Romani mutlum appellant. ego autem locum eſſe mendoſum arbitror, legendúmq; apud Athenæum adiecto ἰῶτα μύτιλος· vel potius B tranſlatis litteris μίτυλος. nam vtrumque reperitur in libris calamo ſcriptis, & *mutilus*, & *mitulus*: quorum vtrum ſit verum, non eſt facile, mihi quidem, pronuntiare. apud Martialem lib.5.ita ſcribitur hoc nomen, mytulus: quod idem eſt, ac ſi *mutulus* ſcriptum ſit. nam y, & u, idem valent. Verſus Martialis ſunt hi, *Oſtrea tu ſumis ſtagno ſaturata Lucrino: Sumitur inciſo mytulus ore mihi.* Sed ego hanc quoque ſcripturam vitioſam eſſe puto. Quidam mitulos arbitrantur eoſdem eſſe, atque muſculos: quos Græci μύας appellant: de quibus Ariſtoteles lib.4.de hiſt.animal. & Athen.lib.3. quos videtur ſatis refellere Athen. nam perſpicuè τελλίνας ἀπὸ τῶν μυῶν, id eſt, mitulos à muſculis diſtinguit his verbis, τῶν τελλινῶν λεπτότεραι μὲν εἰσὶν αἱ βασιλικαὶ, διαχωρητικαί C τε, καὶ κοῦφαι. ἔτι δὲ καὶ τρόφιμοι· αἱ δὲ ποτάμιαι γλυκύτεραι· οἱ δὲ μύες μέσως εἰσὶ τρόφιμοι, διαχωρητικοὶ, οὐρητικοί, &c. id eſt, mitulorum tenuiores ſunt quidem regij, & aluum mouent, & leues ſunt, tum præterea valde alunt: fluuiales autem ſunt dulciores: at muſculi mediocriter alũt, mediocritérq; aluum, & vrinam mouẽt. ex his igitur verbis Athenæi perſpicuum eſt inter mitulos, & muſculos aliquid intereſſe.

CONCHÆ.] concharum nomẽ generale eſt, & quidem Græcum. κόγχαι autem videntur eſſe appellatæ παρὰ τὸ κεχηνέναι, quod eſt, hiare.

ET LAPATHI BREV. HERBA] lapa-D thum rumicem vocant Latini: quem laudat Lucillius apud M.Tull.lib.2.de finibus, non quòd eius ſuauitas in ciborum deliciis locum habeat, quod quidam exiſtimauit: ſed quòd frugalitatẽ, & parſimoniam in victu luxuria præſtabiliorem eſſe ducat. ſic Heſiodus maluam laudat, & aſphodelum, herbas parabileis, plebeias, & vileis, ſignificans idem, quod Lucillius, tenuem, ac modicum victũ ſumtuoſis, & opiparis diuitum cenis eſſe anteponendum. dictus autem lapathus ἀπὸ τοῦ λαπάζειν, quod eſt exinanire, vt ſuprà notauimus ad illum locum, *Aut herba lapathi prata amantis, &c.* Oda 2.epod. Addidit autem hîc epithetum *breuis*, per breuem lapathum, rumicem minorem ſignificans, quem ὀξυλάπαθον vocant Græci.

LVBRICA NASC. IMPL. CONCH.] cur lubrica? an quia aluum leuant, molliunt, & E lubricam reddunt? an, vt alij volunt, quòd ſunt intus læuia, & polita?

GENEROSÆ TESTÆ] conchyliorum generoſorum: quæ ſunt ὀστρακόδερμα, id eſt, vt ſcriptores Latini recentiores appellant, teſtacea.

LVCRINA PELÔRIS] peloris, oſtrei genus chama maius, vt ait Euſtathius. διὸ πελωρὶς λέγεται διὰ τὸ μέγεθος. iccircò (inquit) peloris propter magnitudinem appellatur. cum quo congruens Athen. lib.3. ita ſcribit, πελωρίδες ὠνομάσθησαν παρὰ τὸ πελώριον. μείζων γάρ ἐστι χήμης καὶ παρηλλαγμένη ἡ πελωρίς. Pelorides nominatæ ſunt à voce πελώριον, quod ſi- F gnificat magnũ, ſeu ingens. maior enim eſt chama peloris, & aliquanto ab ea differt magnitudine. Varro lib.4.de lingua Lat. *in conchyliis* (inquit) *aliqua ex Græcis, vt peloris, oſtrea, echinus.* Lucrinam autem intellige in lacu Lucrino captam.

MISENO ORIVNTVR ECHINI] de Echinis ſic Athen.lib.3.Echinos autem tum terrenos, tum marinos, aduerſus eos, à quibus captantur, eſſe munitiſſimos, atque vndiq; ſeptos, ſpinas ſuas, tamquam vallum, opponenteis, teſtatur Ion Chius his verbis. At in terra quidẽ leonis arteis laudo, ſed magis echini, quamuis miſeras: qui cùm aliorum valentiorum in ſe impetũ ſenſit, conuoluto ſpinoſo vndique corpore, rotundus iaceat aduerſus morſus, & tactus omniũ G animantium tutiſſimus. verba Græca retulimus ad Od.4.epod. Echinorum autem marinorum cùm plura genera ſint, ſcribit Ariſtoteles, vnum genus eſſe, quod in cibum apponi poſſit, ac debeat, illud videlicet, in quo inſint ea, quæ oua magna nominantur. verba Ariſtot. ſunt hæc lib.4. ζώων ἱστορ. ἓν ἐχίνων γένος ἐσθιόμενον. τοῦτο δ' ἐστὶν ἐν ᾧ τὰ καλούμενα ᾠὰ μεγάλα γίνεται, καὶ ἐδώδιμα. Miſenus autem, ſeu Miſenum potius, Baiarum portus eſt. Plin.lib.3.cap.5.

PECTINIB. PATVLIS] Pectines piſceis, etiam κτένας appellant Græci. Athenæus lib.3. τῶν κτενῶν ἁπαλώτεροι μὲν εἰσιν οἱ λευκοί. ἄβρωμοι γὰρ καὶ εὐκοίλιοι· τῶν δὲ μελάνων, καὶ πυῤῥῶν οἱ μείζονες * εὔστομοι. κοινῶς δὲ πάντες εὐστόμαχοι, εὔπεπτοι, εὐκοίλιοι λαμβανόμενοι μετὰ κυμίνου, καὶ πεπέρεως, id eſt, Pectinum ij qui- H dem ſunt teneriores, qui albi ſunt. ſalſuginem enim non olent. ex nigris autem & rufis, qui ſunt maiores * guſtatu ſunt gratiores. Communiter verò ſtomacho ſunt accommodati, faciles ad concoquendum, aluo vtiles, ſi ſumantur cum cumino & pipere.

PATVLIS] cur pectines patulos dicat, ex Ariſtot.lib.4.intelligere licet, vbi ſic ſcribit: τῶν δὲ διθύρων τὰ μέν ἐστιν ἀνάπτυχα, οἷον οἱ κτένες, καὶ οἱ μύες, &c. id eſt, eorum, quæ duabus teſtis continentur: alia ſunt patula, vt pectines, & muſculi, &c.

MOLLE TARENTVM] epiſtola 7.lib.1. *imbelle Tarentum.*

A NEC SIBI CENÂR. QVIVIS] in cod. Raïn. Card. & 1. Vat. ſcriptum eſt, *quiſque:* ex quo feceramus olim *quiſquam*, quod quamuis valde probabile ſit, malüi tamen re diligentius conſiderata, ſequi lectionem receptam, *quiuis*, præſertim multo plurium antiquorum codicum auctoritate confirmatam. Superiora illa pertinent ad præcepta de ferculis ante cenam: nũc de iis, quæ cenæ fercula dicuntur.

EXACTA] exquiſita, explorata. Virg. Æn. 1. *ſociiſque exacta referre.* idem lib. 4. *tempus ſecum ipſe, modúmque Exigit.*

CARA PISC. AVERR. MENSA] menſa, vbi exponũtur venales, vt vult Acron. non eſt ſatis (inquit Catius) piſceis è macello magna impenſa coëmere, & quaſi euerriculo ad te transferre, niſi ſcias, quibus piſcibus quod ius conueniat, & qui piſces aſſi, qui elixi, ſint meliores.
B Quidam putant per menſam caram, menſam diuitum ſignificari, vt ſit hic ſenſus, nõ eſt ſatis eos piſceis emere, qui diuitibus ſolis apponi ſolent, & piſceis diuitibus deſtinatos præripere pretio perſoluto, & ita ab eorum mẽſis auerſos in tuam transferre. à quibus diſſentio multis quidem de cauſis, ſed eò maximè, quòd illi legunt, vt vulgò *auertere*, & ita eis neceſſariò legendum. Ego autẽ auctoritate complurium librorum manu ſcr. fretus *auerrere*. Itaque ſic hunc locum explico, nec ſatis eſt piſceis caro pretio emtos è macello in
C tuam domum cõuerrere: ſed prætereà tenẽdum quibus piſcibus ius cõueniat, id eſt, qui piſces in patina iure merſi apponi debeant, & qui aſſari.

IGNARVM QVIBVS EST IVS] id eſt, ignarum qui piſces debeant cum iure in patina apponi: (patinarios appellat Plautus in Aſinaria) & qui aſſi.

ET QVIB. ASS. LANG. IN CVB. SESE C.] id eſt, & qui piſces aſſari ita ſint conuiuis ſuaues, & grati futuri, vt illi etiam cibo, vinóque conferti, ac ſaturi, & pænè dicam, nauſeantes, in eum tamen corporis ſitum ſeſe deintegro componant: quo ſitu eſſe ſolent cõuiuæ tantiſper dum cibum capiunt. qua de re tametſi ſup. Od. 27. lib. 1. nonnihil dixerimus, ad illum locũ,
D *Et cubito remanete preſſo*, tamen, vt hunc locũ explicemus, pauca quædam prætereà nobis dicenda ſunt. Hoc igitur in primis ſciendum eſt, inter prandendum & cenandum, non ſediſſe veteres illos Romanos, ſed accubuiſſe. Accũbebant autẽ ſingulis in lectis terni, aut quaterni, hoc modo (nam eadem opera huius verbi vis aperietur) ſuperiore parte corporis modicè inflexa, capite leuiter erecto, tergóq; aliquantũ ſubleuato, nempe ceruicalibus, aut puluillis ſubiectis: reliqua parte corporis in lectos reclinata, & iacente, in cubito altero nitebantur: atque vtramque manũ quidem ad epularum & poculorum vſum adhibebant, ſed maximè dexteram. fingamus igitur treis lectos eſſe diſcubitorios, & in ſingulis quaternos conuiuas diſcumbere, & menſam rotundam mediam inter treis lectos eſſe collocatam: E
ita fient duodecim conuiuæ, ex vna menſa communi cibum capientes. iam ſingulorum lectorũ conuiuæ, quos quaternos eſſe poſuimus, hoc modo diſcumbebant, vt eius, qui ſummus accumberet, pedes ponè ſecundum porrigerentur, & ſecundi ponè tertiũ, & ita deinceps: rurſus eius, qui ſecundus accumberet, occiput ad vmbilicũ, aut pectus primi obuerſum eſſet: & ſic deinceps ceteri accubabant. Quandiu igitur veſcebantur, & potabant, eo corporis ſitu manebant. vbi verò cibum capere vel deſierant, vel intermiſerant, tum dorſi ſpinam, quæ antea erat inflexa, & ad epulandum compoſita, reponebant, & caput in ceruical reclinabãt. nonnumquam etiam ſedentium inſtar erigebant. Itaque ſuprà Oda illa 27.
lib. 1. quam paullo antè commemorauimus, vnus F
è conuiuis ſodaleis ſuos Lapitharum, ac Centaurorum in morem tumultuanteis, atque inter ſe decertare parãteis, corpore iam ad pugnam cõpoſito, & expedito, hortatur vt cubito preſſo remaneant, hoc eſt, vt ſe eo corporis ſitu cõtineãt, quo eſſe, & bibere poſſent, non quo dimicare. Hæc igitur verba, *& quibus aßis Lang. in cub. &c.* ſic explico, (dicendum eſt enim ſæpius) & qui piſces aſſi futuri ſint conuiuis gratiores, quàm ſi eſſent patinarij, & elixi, eóſque quamuis iam cibo languidos, de integro ad epulandum inuitaturi. Quòd autem hîc à Catio præcipitur de pi- G
ſcibus quibuſdam aſſandis, Athenæus item lib. 3. ſcribit piſceis quoſdam eſſe, quos aſſari cõueniat potius, quàm elixari.

VMB. ET ILIGNA NVT. GL.] aprum ex Vmbria, & glande iligna nutritum laudat: Laurentem improbat. hoc igitur dicit: qui carne pingui non delectatur, ſeu qui abhorret à carne pingui, ſuas patinas implendas curat fruſtis apri in Vmbria capti, & iligna glande paſti.

CVRVAT] implet, onerat. verbo curuandi pondus exprimere voluit. in quibuſdam codicibus vulgaris impreſſum eſt, *Curuet*. cod. duo Vatic. & Iann. Faër. Torn. habent *Curuat*. ſed parum réfert.

LAVRENS] in agro Laurenti captus, & in
locis illis paluſtribus natus, ac nutritus. Laurentum Latij eſt oppidum, Oſtiæ vicinum. H

VLVIS] herbis maiuſculis, quæ in paludibus naſcuntur. Virg. Georg. 3. *Nec veſcas ſalicum frondeis, vluámque paluſtrem, Sed frumenta manu carpes ſata.* Idem Æn. 2. *Limoſóque lacu per noctem obſcurus in vlua Delitui.*

VINEA SVMM. CAPR.] locus, in quo inſunt vites, ſuppeditat capreas nõ ſemper ad edẽdum vtileis. neque verò dubitandum eſt, quin capreæ animalia ſint intelligẽda hoc loco. Virg. Georg. 2. de vite, *Texenda ſæpes etiã, & pecus omne tenendum eſt: Præcipuè dum frons tenera, imprudénsque laborum, Cui ſuper indignas hiemes, ſolémque potentem, Silueſtres vri aßiduè, capreæq; ſequaces Illudunt, paſcuntur oues, auidæq; iuuencæ.* Quod autem

dicit

A dicit, capreas à vineis ſummitti, id eſt, ſuppeditari, aut præberi, non eſt intelligendum eas ibi naſci, ſed è ſiluis vicinis pabuli cauſa progreſſas, in vineis capi. alij capreolos ſignificari putant, qui ſunt vitium cincinni intorti.

FÆCVNDI LEP. SAP. SECT. ARM.] ſapiés id eſt, cui palatũ ſapit fortaſſe magis, quàm cor. cuiuſmodi homines in conſuetudinem victus recipere nolebat M. Cato, qui Cẽſorius dictus eſt, quod refert Plutarchus in eius vita his verbis, Τῶν δὲ φιληδόνων τινὰ βουλόμενον αὐτῷ συνεῖναι, παραιτούμενος ἔφη μὴ δύνασθαι ζῆν μετ' ἀνθρώπου ᾧ τῆς καρδίας τὴν ὑπερῴαν εὐαισθητοτέραν ἔχοντος. id eſt, *voluptarium quendam, qui eum eo viuere volebat, recuſans Cato, dixit ſe eum eo viuere non poſſe, cui palatũ magis, quàm cor ſapiat.* quãquam M. Tull. lib. 2. de finibus, negat ſequi, *vt, cui cor ſapiat, ei non ſapiat palatum.* ſignificat autẽ, B léporis armos reliquis partibus eſſe palato gratiores, & ſuauiores. Iam quamobrem léporem fæcundum appellet, ex Ariſtotelis, & Varronis, & Plinij lectione intelligere licet. Plinius ſic lib. 9. cap. 55. *Lepus omnium prædæ naſcens, ſolus præter daſypodem, ſuperfœtat, aliud educans, aliud in vtero pilis veſtitum, aliud implume, aliud inchoatum gerens pariter.*

PISCIBVS, ATQVE AVIBVS] ait ſe ita ſubtili eſſe palato, vt piſcium, atq; auium naturam & ætatem ſolo guſtatu cognitam habere poſſit: quod neminem è veteribus, quamuis ei rei operam dederit, conſequi potuiſſe.

NVLLI PATVIT Q.] à nullo cognita fuit, quamuis quæſierit.

C CRVSTVLA] placentás, & cetera pemmata ex farina, melle, oleo, lacte, ſeu caſeo confecta. vtitur ſat. 1. lib. 1. *dant cruſtula blandi Doctores, elementa velint vt diſcere prima.*

QVALI PERF. P. SECVRVS OL.] non admodũ ſollicitus, ſeu non curans, quo oleo piſceis condiat.

MASSICA SI CÆLO] ſi vina Maſſica (inquit Catius) cælo ſereno ſubijcias, & totam noctem ſub cælo puro & nitido maneant, ſi quid in eis craſſi eſt, extenuabitur & liqueſcet aura nocturna. idem ferè tradit Athen. lib. 1. his verbis, οἰνοποιητέον δὲ αὐτοὺς (τὸν ἀλβανὸν, καὶ τὸν φαλέρνον, καὶ τὸν ἀδριανὸν) πρὸ τινὸς χρόνου, καὶ D εἰς ἀναπεπταμένον τόπον θετέον, εἰς τὸ διαπνεῦσαι τὸ πολὺ τῆς δυνάμεως, id eſt, facienda autẽ ſunt ea vina (videlicet Albanum, Falernum, Adrianum) ante certum quoddam tempus, & in aperto loco, id eſt, ſub dio ponenda, vt vis eorum multa exſpirando minuatur. videtur tamen aliud hoc loco à Catio dici, nempe ſi quid inſit craſſi in vino Maſſico, aura nocturna extenuari, & odorem neruis aduerſarium decedere. De vino Maſſico diximus ad Odam 1. lib. 1. ibi, *Eſt qui nec veteris pocula Maſſici, &c.* Quidam libri veteres habent *ſuppones,* quos ſequor. alij *ſupponas,* iique pauciores.

AT ILLA INTEGRVM PERD.] at illa, videlicet Maſſica, colo lineo extenuata, ſaporem amittunt naturalem. exiſtimabant autem veteres colo, ſeu ſacco lineo, vina craſſiora extenuari: quod declarat verſus ille Mart. lib. 12. *Turbida ſollicito tranſmittere Cæcuba ſacco.* Lucret. lib. 2. *Et quamuis ſubitò per colum vina videmus Perfluere: at contrà tardum cunctatur oliuum.* E

SVRRENTINA] vina Surrentina fuiſſe admodum laudata, declarant hi verſus Martial. lib. 14. *Surrentina bibis? nec murrhina picta, nec aurũ Sume: dabunt calices hæc tibi vina ſuos.* Totius autẽ huius loci hæc ſententia eſt, Qui Surrentina vina cum Falerna fæce miſcet, fortaſſe vt vinum Surrentinum ex fæce Falerna aliquid boni contrahat, & combibat, & hoc pacto melius & ſuauius F fiat: vitello columbino in cadum coniecto fæcem collectam, atque in vnum cõductam, ab eo, quod liquidius eſt, ſecernit, & ita vinum turbidum, liquidum & ſincerum reddit: quoniã vitellus ſuapte natura in fundum décidens, quicquid eſt à liquido vino alienũ, vnà ſecum trahit. Sic igitur fiet vt & ſapor vini Falerni cũ vino Surrentino commiſceatur ac confundatur, & quicquid eſt turbidi, vi vitelli ab eo, quod eſt liquidum, ſecernatur, ídque ſine colo vinario. Atqui ego contrà didici ex iis, qui vina vendunt, ſumenda eſſe ſex aut ſeptem ouorum albumina, (non vitellos) eáque primùm in dolium conijcienda: deinde virga, aut bacillo vinum, quod eſt in dolio, eſſe aliquamdiu agitandum: nihil præterea. nam poſt G illam ſatis longam, verbi gratia, vnius horæ agitationem, fæcem, & quicquid eſt alienum, ſubſeſſurum.

QVATINVS] quoniam, vt ſat. 3. lib. 1. *quatinus excidi penitus vitium iræ, Cetera item nequeunt ſtultis hærentia.* Lucret. lib. 3. *Quatinus eſt vnum inter ſe, coniunctáque res eſt.* annotatum alio loco.

ALIENA] aliena à natura vini, turbida.

TOSTIS] aſſis, aut frictis, à torrendo.

MARCENTEM] languentem, cibo & potione confertum.

SQVILLIS] καρίδας nominãt Græci. quarũ Ariſtoteles lib. 4. de hiſtor. anim. plura genera H eſſe tradit, & refert in numerũ μαλακοστράκων, id eſt, eorum piſcium, qui cruſta molli teguntur, quos Gaza cruſtatos appellat. Paruas ſquillas ſcribit Athen. lib. 3. reperiri in conchis patulis pinnarũ cuſtodes, vt & paruos cancros. & M. Tull. lib. 2. de nat. deor. *Pinna verò (ſic enim Græcè dicitur) duabus grandibus patula conchis cũ parua ſquilla quaſi ſocietatem coit comparandi cibi.* Idem eadẽ ferè lib. 3. de finib. Hunc admirabilem duorũ piſcium conſenſum, atque has operas mutuas pulchrè deſcribit Oppian. lib. 2. ἁλιευτ. Ὄστρακον αὖ βυθίας μὲν ἔχει πλάκας, ἐν δέ οἱ ἰχθῦς Πίννη ναιετάει κεκλημένος, ἡ μὲν ἄναλκις, Οὔτε τι μητίσασθαι ἐπίσταται, οὔτε τι ῥέξαι· Ἀλλ' ἄρα οἱ ξυνόν τε δόμον, ξυνήν τε καλύπτραν Καρκίνος ἐνναίει, φέρβει δέ μιν, ἠδὲ φυλάσσει.

A Τῷ καὶ πιννοφύλαξ κικλίσκεται, &c. id eſt, teſta autem profundas habet cruſtas. habitat auté in ea piſcis, qui pinna appellatur: quæ eſt imbecilla, neq; quicquam prouidere, aut facere poteſt. ſed cancer communem cum eo domum, & commune tectum incolit, paſcítque eam, & cuſtodit. Quocirca pinnophylax, id eſt, pinnæ cuſtos appellatur.

RECREABIS] ad edendum ac potandum innouabis, ac redintegrabis.

COCHLEA] cochlearum genera omnia vno nomine appellat Ariſtoteles lib. 4. hiſtor. anim. ϛρομβώδη, id eſt, vt Gaza vertit, turbinata.

NAM LACTVCA INNATAT] occupatio eſt. B poterat enim quiſpiam dicere, lactucam ad eandem rem valere. hoc autem per occupationem refellit, cum dicit, lactucam poſt epulas, & largiorem potum ſumtas, ſtomacho innatare, neque ſubſidere: quæ res concoquendi vim debilitat, atque obtundit, quia ore ventriculi laxo & paténte, calor innatus, qui ad cibi & vini concoctionem neceſſarius erat, non continetur, ſed diſſipatur, ac difflatur. Itaque nos quoque hodie lactucas in prima menſa apponimus, éaſque primas omnium guſtare & eſſe conſueuimus, ſiue crudas, ſiue coctas. hûc pertinet Martialis diſtich. lib. 13. *Claudere quæ cenas lactuca ſolebat auorum, Dic mihi cur noſtras inchoat illa dapes?*

PERNA MAGIS, ET MAG. HILL.] hoc dicit, conuiua languens & nauſeans, in morſus C reficiendus eſt, id eſt, ad epulas de integro excitandus perna, & hillis, id eſt, tenuiſſimis inteſtinis fartis, potius, quàm lactuca. *hilla ab hilo, id eſt, à minimo dicta*, inquit Varro lib. 4. de ling. Lat. Feſtus autem *billam diminutiuè dictã eſſe ab hira, quod eſt inteſtinum ieiunum*. Nonius porrò, *hillas, inteſtina veteres eſſe dixerunt. Vnde Bobilla oppidum in Italia, quòd eò bos inteſtina vulnere trahens aduenerit.* Iam *in morſus* duæ ſunt voces, non vna, vt quidã volunt, qui legunt *immorſus* pro eo, quod eſt, impranſus: quod nomen non reperitur in tota lingua Latina. *in morſus* igitur idem valet, quod ad morſus. appellant autem Græci hanc (vt ita dicam) in morſus refectionem, atque inſtaurationem, ἀναστόμωσιν, id eſt, relaxationem. Athenæus D lib. 4. ἐχρῶντο γὰρ οἱ παλαιοὶ καὶ τοῖς εἰς ἀναστόμωσιν βρώμασιν, ὥσπερ ταῖς ἁλμάσιν ἐλαίαις, ἃς κολυμβάδας καλοῦσιν, id eſt, vtebãtur enim veteres etiam cibis ad irritãdam ac redintegrandam edendi cupiditatem accommodatis, vt oleis ſale condîtis, quas natatrices, ſeu vrinatrices appellant. Idem paullo pòſt, Εἴσθιον δὲ καὶ τέττιγας, καὶ κερκώπας ἀναστομώσεως χάριν. id eſt, comedebant autem & cicadas & cercopas aperiendæ aut redintegrandæ appetitionis cibi gratia. Idem paullo pòſt ex Nicandro probat, ad eundem vſum rapas aceto, & ſinapi maceratas adhiberi ſolitas. Nam ἀναστομοῦν idem ferè valet, quod aperire, & laxare. Diphilus apud eundẽ Athen. eodẽ libro, τῶν πρεσβυτέρων γὰρ ταῦτα τῶν ἡδυσμάτων Ἀναστομοῖ τάχιστα τ᾽ αἰσθητήρια Τό, τε νωχελῶδες καὶ κατημβλυωμένον Ἐσκέδασε, καὶ ποιεῖ ἡδέως φαγεῖν. E id eſt, vetera enim hæc condimẽta laxãt celerrimè eas parteis, in quibus ineſt vis ſentiendi: languorem, & quicquid eſt obtuſum in appetitione, diſcutiunt, edendíque cupiditatem, ac iucunditatem redintegrant. Euripides in Cyclôpe, εὐρείας φάρυγγος, ὦ Κύκλωψ, ἀναστόμου τὸ χεῖλος. ὡς ἕτοιμά σοι Ἑφθὰ καὶ ὀπτὰ, &c. id eſt, lati gutturis, ô Cyclos, aperi labrum. nam en tibi parata ſunt elixa & aſſata.

IN MORSVS REFICI.] ſic dictum ab Horat. *in morſus refici*, vt à Virg. Æneid. 11. *reficitq́ ad prælia mentem*.

QVIN OMN. MAL. QVÆC. IMM.] F immò (inquit) ne mireris, me dixiſſe ſuperiora illa adhibenda eſſe ad excitandam edendi cupiditaté, tamquam ſaturis conuiuis gratiora, & optatiora, hoc dico amplius, illis placitura magis, quæcumque coquuntur in popinis, quæ ſolent eſſe immundæ, quàm eſcas optimas, ac lautiſſimas.

ALLATA] allata è popinis. quidam libri typis excuſi habent *illata*, qua ex ſcriptura ſuſpicatus ſum aliquando legẽdum *illota*. omnes autem veteres partim *adlata*, partim *allata*: quos ſequor.

EST OP. PRET. DVPL. PERN. IVR.] duo proponit iuris gènera: vnum ſimplex, quod ex ſolo oleo conſtat: alterũ duplex, quod ex oleo, vino, muria, herbis conciſis, croco, cõflatum eſt.

QVOD PINGVI] his, quæ deinceps, ſequũtur, iuris duplicis naturam deſcribit. G Sed quid ſibi vult hoc, *pingui mero*? cur non dixit, *Simplex è pingui cõſtat oliuo: Quod dulci miſcere mero, &c?* Nã vt pingue, epithetum eſt oleo accommodatius, Virg. Æn. 6. *Pingue ſupérque oleum fundens ardẽtib. extis*: idem Daphnide, *Cratéráſque duos ſtatuam tibi pinguis oliui*: ita & dulce, vino. Horat. Oda 12. lib. 3. *Neque dulci mala vino lauere*. idem Oda 13. eod. lib. *Dulci digne mero*. quin pinguitudo in vino, vitium eſt. An hoc dicemus, ad hoc ius, quod duplex ab Horatio appellatur, componendũ, vinum pingue eſſe aptius, quàm purum & liquidum, atq; (vt ita dicam) ſiccum? dulce auté oliuũ H ab Horatio eſſe dictum, quod Lucretius appellat *inolens*, id eſt, ἄοσμον, ſeu odoris expers, cui opponitur tætrum, & graue, ſeu grauis & tætri odoris oleum: quemadmodum aqua dulcis à Latinis, ὕδωρ γλυκὺ à Græcis vocatur, aqua non amara, aut non ſalſa? an Simeoni Boſio, Lemouici aſſentiemur, qui ſic legendum ex vno antiq. cod. exiſtimat? *Quod pingue immiſcere mero, muriaq́ decebit*: id eſt, quod oleum pingue, decebit mero immiſcere, & muriæ? vel, vt ille mauult, quod ius pingue, id eſt, duplex. quamquam idem ait, in ſuo codice eſſe dilucidè ſcriptum, *At pingue immiſcere, &c.* atque ita *pingue* interpretatur, ius duplex: à quo diſſentio.

NON ALIA, QVÀM, QVÂ BYZ.] nõ

quali-

A qualibet muria, ſed ea, quæ facta ſit ex orca Byzantia. Quidam autem mēdoſè legunt *quæ*. nam neceſſariò *quâ* legendum eſt: & ita habent codices calamo ſcripti. *Byzantia orca* porrò ſunt numeri ſingul. recti caſus, hoc modo: non alia muria ius illud miſcere, id eſt, temperare decebit, quàm ea, quâ, orca Byzantia, verbi cauſa, thynnus Byzātius putruit, hoc eſt, liquefactus eſt. laudabatur enim muria ex thynno Byzantio liquefacto: ſed longè erat laudatiſſima ex ſcombris, quæ proprio nomine garum appellabatur. *Orca* (inquit Plin. lib. 9. cap. 6.) *infeſta balenis bellua: & cuius imago nulla repræſentatione exprimi poſſit alia, quàm carnis immenſæ dentibus truculentæ.*

CORYCIO] Cilicio. Corycus, Ciliciæ, ſeu Pamphiliæ mons eſt: à quo Corycæi ſpeculatores, & exploratores appellati.

SPARSVM STETIT] *ſparſum* iunxit cum B caſu ſexto, vt ſatyra vlt. huius lib. *Membra gruis ſparſi ſale multo*. & Od. 20. lib. 3. *Sparſum odoratis humerum capillis.* ſic & verbum *ſpargo* Od. 6. lib. 2. *Debita ſparges lacryma fauillam Vatis amici*. ſtetit autem, id eſt, propemodum, concreuit.

INSVP. ADD. PRESSA VENAFR.] id eſt, addes præterea oleum Venafranum, oleū ex baca Venafrana expreſſum. Præſtitiſſe ceteris oleum Venafranum declarat hoc diſtichon Martialis, *Hoc tibi Campani ſudauit baca Venafri: Vnguentum quoties ſumis, & iſtud olet.* Horat. ſat. 8. hu C ius lib. *His miſtum ius eſt, oleo, quod prima Venafri Preſſit cella.* & ſup. Od. 6. lib. 2. laudans agrū Tarentinum, *vbi non Hymetto Mella decedunt, viridiq; certat Baca Venafro.*

PICENIS CEDVNT MALIS] ab hoc loco enumerantur ſecundæ menſæ fercula. ſecundas autem menſas etiam apud veteres fuiſſe alibi oſtendimus.

VENNVCVLA] vua Vennucula melius in ollis conſeruatur, quàm ſi ex ea fiat vua paſſa.

RECT. ALBAN. FVMO DVR.] vua Albana melius ſeruatur, & diutius permanet, ſi fumo duretur, & fiat vua paſſa. vide Plin. lib. 14. cap. 2.

HANC EGO] vuam Albanam. ordo verbo- D rum hic eſt, Ego primus inuenior circumpoſuiſſe puris catillis vuam Albanam, cum malis: fæcem, & alec, & piper album cum ſale nigro incretum. ALEC] genus eſt liquaminis ex piſciū inteſtinis ſale colliquefactis, & tabefactis. fiebat etiam alec ex muriæ fæce. Nonius Marcell. in voce *alec* teſtem citat hunc dimidiatum verſum, *ego fæcem primus, & halec*, ſiue *alec*. infrà ſat. 8. *ſiſer, alec, fæcula, coa*. quamquam Priſcianus hunc verſum proferens, ait eſſe genus piſcis.

PRIMVS ET INVENIOR] ſic habent omnes libri manuſcripti, & ij, quos Romæ, & ij, quos in Gallia conſului: quos ſecutus ſum: quamquam Nonius Marcellus in voce *halec* videtur legiſſe *inueni*, vt eſt in vulgatis. ſic enim ille. *halec genere neutro.* Plautus Aulul. *Qui mihi olera cruda ponunt, halec danunt.* Horat. lib. 2. ſerm. *ego fæcem* E *primus & halec Inueni.*

ET PIP. ALB.] piper aliud eſt album, aliud nigrum: quorum nigrū candido ſuauius eſſe tradit Dioſcorid. lib. 2. cap. 189.

INCRETVM] incerniculo purgatum. eſt autem incerniculum cribri genus, ab incernendo nominatum.

CIRCVMPOSVISSE] id eſt, ſingulis conuiuis appoſuiſſe, vt ſinguli conuiuæ ſingulos haberent catillos ſibi appoſitos: vel circum catillos poſuiſſe, vt alij malunt. mihi magis illa altera explicatio placet. circumpoſuiſſe dixit fortaſſe propterea quòd menſæ erant rotundæ.

IMMANE EST VITIVM, &c.] reprehēdit eos, qui in obſoniis quidem coëmendis ma- F gnum faciunt ſumtum: in ſupellectili autē comparanda, in patinis, lancibus, catinis, cantharis, & ſimilibus conquirendis, neque vllam curam adhibent, neque inſumere quicquam volunt. magnum (inquit) vitium eſt, tria millia ſeſtertiûm inſumere in piſceis emendos: piſceis autem illos grandeis, & caros anguſtis patinis coërcere. par eſt enim, ſi grandes ſint piſces, grandeis quoque patinas eſſe. Nonnulli arbitrantur hîc ſumtum duntaxat reprehendi, hoc modo, Indignum eſt facinus, ſumtus ingenteis facere in coëmendos piſceis, vt in anguſtis patinis apponātur, & edātur, qui ſuapte natura liberè vagari ſolent. ego priorem explicationem huic antepono. G

VRGERE] quaſi in anguſtias redigere, & contrahere. quidam libri vet. habent *vrguere*.

MAGNA MOVENT STOM. FAST.] nunc præcepta dat, quæ ad munditiam, nitorem, elegantiámq; pertinent. magnam (inquit) nauſeam mouent hęc, ſiue puer poculū, aut calicem tractauerit manibus vnctis, dum carnium fruſta ſuffuratur, & ligurrit: ſiue crater limo ſit óblitus. danda igitur opera eſt, vt pueri, ac miniſtri ſint mundi, loti, politi, culti, à ſordibus, omníq; deformitate vacui, ad omnem munditiem & hilaritatem ſpecioſam aſſuefacti, atque eruditi.

DVM FVRTA] libri aliquot veteres habēt *dum fruſta ligurrit*, quos malim ſequi. *fruſta* autē, H carnium & piſcium intellige.

LIGVRRIT] ſic habent omnes cod. manu ſcripti. quo de verbo ſuprà ad ſat. 3. lib. 1.

VETERI CRAT.] & tanto pretioſiori. nā pocula antiqui artificij laudabantur: vt priore ſatyra. *Quo vafer ille pedes lauiſſet Siſyphus ære.* & ſat. 3. lib. 1. *catillum Euandri manibus tritū.* in aliis cod. eſt *cratera*, in aliis *crateri*. vtrumque eſt vſitatum.

VILIB. IN SCOP. IN MAPP. IN SC.] danda eſt opera, vt pauimentum ſit mundum: vt conuiuatori mapparum mundarum copia ſuppetat, quæ diſtribuantur conuiuis ad manus vnctas tergendas: vt patinæ, & cetera vaſa ſcobe defricata ſint, ac ſplēdeant. quantulus enim ſumtus ineſt in ſcopis, mappis, ſcobe? certè minimus. alij (in quibus eſt Turnebus) putant, ſcobem hîc

A commemorari ad lacunas pauimenti explendas,
ex humore effuſo naras, vt humor omnis ſcobe
inſperſo exſiccetur: quod probabilius eſt. talem
munditiem, qualem hîc deſiderat Catius, ſe ſtu-
dioſè adhibiturum in ea ceoa, ad quam Torqua-
tum inuitat, pollicetur Horatius epiſt.5.lib.1. *Hæc*
ego procurare & idoneus imperor, & non Inuitus, ne
turpe toral, ne ſordida mappa Corruget nareis; ne non
& cantharus, & lanx Oſtendant tibi te.

T E'N' L A P I D. V A R. L V T V L. R. P.]
præciſa locutio eſt, vt illa Od.8.epod. *Rogare lon-*
go putidam te ſæculo, &c. ſubintelligendum eſt e-
nim verbum aliquod, *oportet? verum eſt? par eſt?*
aut aliud ſimile. Tale eſt illud Virgil.1. Æneid.
B *méne incepto deſiſtere victam?* lege quæ aooot ata
ſunt ad illum locum, *Rogare longo, &c.* quibus ad-
de illud ex Plauto Caſina, princip *Non mihi licere*
meam rem me ſolum, vt volo, Loqui, atque cogitare, ſine
te arbitro? Sed, antè quàm huius loci ſenrentiam
explicemus, videndum eſt, quid ſigoificet per va-
rios lapides, quid per palmam. Ego arbitror, per
varios lapides ſignificari pauimenta marmorea
verſicoloria. erant enim quædam marmora varij
coloris, vt ex Plinio intelligere licet. palmam au-
tem ſcopam ex palma accipio. Martialis lib.14.
In pretio ſcopas teſtatur palma fuiſſe. Itaque hæc e-
rit horum verborum ſententia, Téne vſqueadeò
munditiam negligere, vt triclinium marmore pa
uimentatum, palma lutulenta verri patiaris? pa-
uimenta autem ſolita eſſe fieri marmorea ex M.
C Tullio, & ex M. Catooe cognoſcere licet. M.
Tull.lib.2.de leg. *Equidem, qui nũc primùm hue ve-*
nerim, ſatiari non queo, magnificáſq; villas, & paui-
menta marmorea, & laqueata tecta contemno. Idem
paradox.vlt. *illi autem tecta in villis, & ſola marmo-*
rea facienti, fructus ad ſumtum exiguus eſt. Cato io ea
orat. quam habuit, ne quis conſul bis fieret. *dicere*
poſſum quibus villa atque ædes ædificata, atque expoli-
ta maximo opere, citro atque ebore, atque pauimentis
Pœnicis ſtent. pauimenta autem Pœnica marmore
Numidico conſtrata intelligenda ſunt, vt docet
Feſtus. & Horat.ſup.Od.14.lib.2. *& mero Tinget*
pauimentum ſuperbum Pontificum potiore cœnis. ſu-
perbum nos Porphyrionem ſecuti, marmoreum
explicauimus. quamquam idem Porphir. alteram
D illius loci explicationem poſuit, vt ibidem retu-
limus. Lucillius, *Quàm lepidè lexes compoſtæ? vt teſ-*
ſerula omnes Endo pauimento, atq; emblemate vermi-
culato? ſic enim emẽdaui hos verſus. quamquam
licet etiam legere *emblemata vermiculata*, vt qui-
dam malunt, pro *emblemate vermiculato.*

E T T Y R. D A R E C I R C. I L L. T O R.]
locus eſt obſcurus, & variè explicatus. Quidam
ſic: & circum toros dare, id eſt, circumdare toris
illota toralia, videlicet veſteis ſtragulas purpu-
reas illotas? & ita toralia, & veſtes Tyriæ vnum
erunt. quam explicationem non probo. plerique
per Tyrias veſteis, ſignificari putãt conuiuarum
veſteis, hoc ſenſu, & téne oportet committere, vt
conuiuæ veſteis ſuas Tyrias toralibus illotis, at-
que immundis inquinent? ſed errant. nam pri- E
mùm verba Horatij noo recipiuot hanc ſenten-
tiam. quod cùm ſit perſpicuum, nõ eſt, quòd eos
pluribus verbis refellam. Deinde veteres non ſo
lebant ceoare purpurati, ſed albati potius, vt ali-
bi docuimus. Omnino purpureas veſteis inter
cenandum, & dum accumberent, non habebanr.
Contrà autem lecti, in quibus diſcumbebant, &
in quibus dormiebant, ſtragulis veſtibus textili-
bus, aut purpureis inſternebantur. M.Tull.lib.5.
Tuſcul.q. *collocari iuſsit hominẽ in aureo lecto, ſtrato*
pulcherrimo textili ſtragulo magnificis operibus picto.
Catull. de Pel. & Thet. nupt. *Hæc veſtis priſcis ho-*
minum variata figuris, Heroüm mira virtutes indi-
cat arte. ibidem, *Purpureáve tuum conſternens veſte*
cubile. T.Liuius lib.34. annalium, *Et, cum tibi viro* F
liceat purpura, in veſte ſtragula, vti, matremfamiliâs
tuam purpureum amiculum habere non ſines? Lucret.
lib.2. *Nec calidæ citius decedunt corpore febres, Texti-*
libus ſi in picturis, oſtróque rubenti Iactêris, quàm ſi
plebeia in veſte cubandum. Virg.Æneid.1. *Arte la-*
boratæ veſtes, oſtróq; ſuperbo. ibid. *ſtratóq; ſuper diſcũ-*
bitur oſtro. Horat.ſat.6. infrà, *ponit vterque In locu-*
plete domo veſtigia, rubro vbi cocco Tincta ſuper lectos
candêret veſtis eburnos. quo loco perſpicuè veſtem
intelligit eã, qua lecti inſternerentur: vt & ibidẽ,
Ergo vbi purpurea porrectum in veſte locauit Agre-
ſtem. & Plautus in Bacch. lectos ſtratos appellat.
Animaduertite, Mneſiloche, & tu Piſtoclere: iam fa-
cite In biclinio cum amica ſua vterque accubitũ eat:
Ita negotium eſt: atque ibi in lectis ſtratis potetis citò.
Ego autem putabã, hæc potius ita intelligi poſ- G
ſe, vt toralia, & Tyriæ veſtes, duo ſint: nempe vt
tori primùm toralibus inſternerẽtur, deinde to-
ralia illa purpureis veſtibus, ſeu ſtragulis operi-
rentur ornatus gratia. nam primùm toral, ſtra-
gulum eſt, quod toro inijcitur, vt docet Feſtus:
deinde verba hanc ſententiam ferre poſſe mihi
videntur, hoc modo, Téne decet Tyrias veſteis
toralibus illotis circumponere, & circundare? vt
ſit hic ordo verborum, dare Tyrias veſteis circũ
ill.tor. pro eo, quod eſt, circũdare, & circunijce-
re Tyrias veſteis toralibus, id eſt, tororum inuo-
lucris, illotis? quam explicationem magis probat H
Turnebus, eámq; nuper quadrienoio pòſt quàm
hæc ſcripſiſſem, in Aduerſaria ſua retulit: & his
Ouidianis verſib. confirmauit, *in medio torus eſt de*
mollibus vluis Impoſitus lecto ſponda, pedibúſque ſali-
gnis Veſtibus hunc velant, quas non niſi tempore feſto
Sternere conſuerant.

' O B L I'T V M] participium *oblítum* coniungen-
dum eſt cum prouocabulo *te.* téne illa ſacere ob-
lítum, quanto minorem curam, ſumtúmq; mun-
ditia deſiderat, tanto iuſtius reprehendendum, ſi
negligatur: magiſque adeò, quàm ſi nõ adhibea-
tur magnificus ille, & ſumtuoſus appararus, quẽ
oulli, præterquàm diuites, adhibere poſſint? *ne-*
queant autem edeodum curaui veterum librorũ
auctoritatem ſecutus, pro quo vulgati habeot,
nequeunt, minus rectè.

A DOCTE CATI] iocatur Horatius, & vrbanè hunc Catium deridet.

NON TAMEN INTERPR. TANTVND. IV.] id eſt, non tamen renũtiando, & referendo, quæ ab illo audiuiſti, tantùm mihi profueris, quantùm magiſter ipſe loquens. notũ prouerbiũ ζώσης φωνῆς μείζω ἐνέργειαν εἶναι. & illud Æſchinis de Demoſtene, τί αὖ ἢ τοῦ θηρίου ἠκηκόειτε. id eſt, quid ſi beſtiam audiuiſſetis?

NON MAGNI PENDIS] id eſt, non magni facis. tractum ab antiquorum conſuetudine, qui ante vſum ſignatæ pecuniæ, æs & argentum pendebant.

QVIA CONTIGIT.] nam bonum, quo fruimur, ferè minoris facimus: neque tam attendimus aut ſentimus, quantus inſit in eo fructus, cùm fruimur, quàm cùm caremus. Itaque verè illud à M. Tullio diſputatum, & demonſtratũ eſt B in oratione, quam habuit ad Quirites poſt reditum, non longè à princip. nos carendo magis, quàm fruendo, quid quæque res habeat voluptatis, intelligere. ſic ille. *Res familiaris ſua quemque delectat: reliquæ meæ fortunæ recuperatæ plus mihi nunc voluptatis afferunt, quàm tunc incolumi totæ afferebant. Amicitiæ, conſuetudines, vicinitates, clientelæ, ludi denique & dies feſti quid haberent voluptatis, carendo magis intellexi, quàm fruendo, &c.*

FONTEIS VT ADIRE REMOTOS] fonteis vltimos, & capita fontium vltima, vt deſinam riuulos cõſectari, & ab ipſis fontibus hau- C riam, id eſt, vt ipſum auctorem, & inuentorem huius diſciplinæ, horúmque præceptorum adire poſſim, atq; ab ipſo præcepta vitæ beatæ ſumere. eſt autem totus hic ſermo vrbanitatis & ſatyricæ irriſionis plenus.

SATYRA 5.

HOC quoque, Tireſia, præter narrata, petenti
Reſponde: quibus amiſſas reparare queã res
D *Artibus, atque modis. quid rides? iámne doloſo*
Nõ ſatis eſt Ithacã reuehi: patriósq; Penateis
Aſpicere? ô nulli quicquã mentite, vides, vt
Nudus, inopsq; domum redeam te vate: neque illic,
Aut apotheca procis intacta eſt, aut pecus. atqui
Et genus, & virtus, niſi cũ re, vilior alga eſt.
Quando pauperiem miſſis ambagibus horres:
Accipe, qua ratione queas diteſcere. turdus,
Siue aliud priuũ dabitur tibi: deuolet illuc,
Res vbi magna nitet domino ſene: dulcia poma, E
Et, quoſcumque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larẽ guſtet venerabilior Lare diues,
Qui quãuis periurus erit, ſine gente, cruẽtus
Sanguine fraterno, fugitiuus: ne tamen illi
Tu comes exterior, ſi poſtulet, ire recuſes.
Vtne tegam ſpurco Damæ latus? haud ita Troiæ
Me geſſi, certans ſemper melioribus. ergo
Pauper eris. fortem hoc animum tolerare iubebo. F
Et quondam maiora tuli. tu protinus, vnde
Diuitias, ærísque ruam, dic augur, aceruos.
Dixi equidẽ: & dico: captes aſtutus vbique
Teſtamẽta ſenũ: neu, ſi vafer vnus, & alter
Inſidiatorem præroſo fugerit hamo:
Aut ſpem deponas, aut artẽ illuſus omittas.
Magna, minórve foro ſi res certabitur olim:
Viuet vter locuples ſine natis, improbus vltrò
Qui meliorem audax vocet in ius: illius eſto G
Defenſor. fama ciuem, cauſáque priorem
Sperne, domi ſi natus erit, fœcũdáue coniux.
Quincte puta, aut Publi (gaudent prænomine molles
Auriculæ) tibi me virtus tua fecit amicũ.
Ius anceps nôui: cauſas defendere poſſum:
Eripiet quiuis oculos citius mihi, quàm te
Contemtum caſſa nuce pauperet. hæc mea cura eſt, H
Ne quid tu perdas, neu ſis iocus. ire domũ, atque
Pelliculam curare iube. ſi cognitor ipſe.
Perſta, atq; obdura: ſeu rubra canicula findet
Infanteis ſtatuas: ſeu pingui tentus omaſo
Furius hibernas cana niue conſpuet Alpeis:
Nónne vides, aliquis cubito ſtantem propè tangens
Inquiet, vt patiens? vt amicis aptus? vt acer?
Plures annabunt thynni: & cetaria creſcẽt.
Sicui præterea validus malè filius in re
Præclara ſublatus aletur: ne manifeſtum

A *Cælibis obſequium nudet te:leniter in ſpem*
Arrepe officioſus,vt & ſcribare ſecundus
Heres:&,ſi quis caſus puerum egerit Orco,
In vacuum venias.perrarò hæc alea fallit.
Qui teſtamẽtum tradet tibi cũque legendũ:
Abnuere, & tabulas à te remouere memento,
Sic tamẽ,vt limis rapias,quid prima ſecũdo
Cera velit verſu.ſolus,multiſne coheres,
Veloci percurre oculo.plerumque recoctus
B *Scriba ex quinqueuiro coruũ deludet hiantẽ:*
Captatórque dabit riſus Naſica Corano.
Num furis: an prudens ludis me, obſcura canendo?
O Laërtiade,quicquid dicam,aut erit,aut nõ.
Diuinare etenim magnus mihi donat Apollo.
Quid tamen iſta velit ſibi fabula,ſi licet,ede.
Tẽpore quo iuuenis Parthis horrẽdus ab alto
Demiſſum genus Ænéa,tellure,maríque
Magnus erit:forti nubet procera Corano
Filia Naſicæ metuentis reddere ſoldum.
C *Tum gener hoc faciet:tabulas ſocero dabit: atque*
Vt legat,orabit.multùm Naſica negatas
Accipiet tandẽ: & tacitus leget.inueniétq;
Nil ſibi legatum,præter plorare,ſuíſque.
Illud ad hæc iubeo:mulier ſi forte doloſa,
Libertúſve ſenem delirum temperet:illis
Accedas ſocius:laudes,lauderis vt abſens.
Adiuuat hoc quoq;: ſed vincit longè prius, ipſum
Expugnare caput.ſcribet mala carmina vecors?
D *Laudato.ſcortator erit?caue te roget: vltro*
Penelopam facilis potiori trade. putáſne?
Perduci poterit,tam frugi,támque pudica,
Quam nequiere proci recto depellere curſu?
Venit enim magnũ donandi parca iuuentus.
Nec tantùm Veneris, quantùm ſtudioſa culinæ.
Sic tibi Penelope frugi eſt:quæ ſi ſemel vno
De ſene guſtarit,tecum partita lucellum:
Vt canis,à corio nũquã abſterrebitur vncto.

Me ſene,quod dicam,factum eſt.anus improba Thebis E
Ex teſtamento ſic eſt elata:cadauer
Vnctum oleo largo nudis humeris tulit heres:
Scilicet elabi ſi poſſet mortua:credo,
Quòd nimiùm inſtiterat viuẽti.cautus adito:
Neu deſis operæ:néve immoderatus abũdes.
Difficilem, & moroſum offendet garrulus. vltro
Non etiam ſileas.Dauus ſis comicus:atque
Stes capite obſtipo,multùm ſimilis metuenti. F
Obſequio graſſare:mone,ſi increbruit aura,
Cautus vti velet carũ caput.extrahe turba
Oppoſitis humeris.aurem ſubſtringe loquaci.
Importunus amat laudari?donec ohe,iam
Ad cœlũ manibus ſublatis,dixerit, vrge:&
Creſcẽtem tumidis infla ſermonibus vtrem.
Cùm te ſeruitio longo,curáque leuarit:
Et certum vigilans,quartæ ſit partis Vlyſſes
Audieris,heres:ergo nunc Dama ſodalis
Nuſquam eſt?vnde mihi tam fortem, támque fidelem?
Sparge ſubinde:& ſi paulum potes, illacrymare. eſt G
Gaudia prodentem vultũ celare.ſepulcrum
Permiſſum arbitrio, ſine ſordibus exſtrue. funus
Egregiè factum laudet vicinia.ſiquis
Forte coheredum ſenior male tuſſiet:huic tu
Dic,ex parte tua,ſeu fundi,ſiue domus ſit
Emtor,gaudẽtẽ nummo,te addicere. ſed me
Imperioſa trahit Proſerpina:viue,valéque. H

Hac ſatyra deſcribit ſub Vlyſſis perſona inſidiatores,& captatores hereditatũ: quorum magna quidem iã erat turba ætate Horatij, ſed longè maior poſteà exſtitit, dominantibus Romæ impotentiſſimis, ſceleratiſſimis, flagitioſiſſimis, impuriſſimis tyrannis. Ad hanc rem pertinent illa,quæ ſunt epiſt.1.lib.1. *Fruſtis* [ſeu *Cruſtis*] *& pomis viduas venentur auaras, Excipiántq; ſenes,quos in viuaria mittant.* facit autẽ Tireſiam Vlyſſi conſulenti apud inferos,quibus rationibus, atque artibus damna præterita ſarcire, & diteſcere poſſit,reſpondentem,nullam eſſe rei faciendæ viam breuiorem, atque expeditiorem, quàm ſenes diuites vel orbos, vel quibus liberi ſint parum firma va-

A ma valetudine, omni ſtudio, atque officio proſequi, aucupari, captare.

Hoc qvoqve Tiresia.] proinde quaſi multa alia inter ſe locuti ſint, & quaſi non ſit hoc ſermonis principium, à media quodammodo narratione orditur: quo in genere frequẽtes ſunt comici. Terent. And. *Quid igitur ſibi vult pater? cur ſimulat?* & ibid. *Ita pol quidem res eſt, vt dixti, Lesbia.* ibid. *Mitte orare, &c.* Sciendum eſt autem, Horatium alludere ad ea, quæ finxit Homerus de Vlyſſis ad inferos deſcenſu, quæ ſunt ὀδυσσ. κ. vbi Circe Vlyſſi omnibus precibus obſecranti, vt ſibi in patriam redeundi poteſtatem
B faciat, viámq; oſtendat, reſpondet, illi per ſe quidem reuerti licere: ſed non antè id fieri poſſe, quàm ad inferos deſcenderit, Tireſiámq; vatem conſuluerit: quem ait numquam labi, numquam errare: cui ſoli Proſerpinam etiam mortuo prudentiam, ſapientiámq; dediſſe: ceteros verò vmbras eſſe, atq; huc & illuc vagari, ac volitare. Homeri verba ſunt hæc, Ἀλλ' ἄλλην χρὴ πρῶτον ὁδὸν τελέσαι καὶ ἱκέσθαι Εἰς Ἀΐδαο δόμους, καὶ ἐπαινῆς Περσεφονείης, Ψυχῇ χρησομένους Θηβαίου Τειρεσίαο Μάντιος ἀλαοῦ, τοῦ τε φρένες ἔμπεδοί εἰσι· Τῷ καὶ τεθνειῶτι νόον πόρε Περσεφόνεια, Οἴῳ πεπνῦσθαι· τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν. cum quibus congruunt illa Pindarica εἰδ. ἔχλῳ ἰσθμ. Τειρεσίαο πυκιναῖς βουλαῖς. id eſt, Tireſiæ prudentibus conſiliis.

C Amissas rep. qv. res] iacturas præteritas ſarcire poſſim. omnium autem damnorũ, quæ fecit Vlyſſes, grauiſſimum fuit illud, quod ei áccidit ob ſolis boues ab eius ſociis violatos, ac mactatos. Nam propter huius facinoris culpam, ſocios omneis ſuos amiſit, ipſe vix nudus ligno vno nauis nixus ad Calypſonem peruẽnit: quæ narrantur ὀδυσσ. μ. & nos attigimus annot. ad epiſt. 5. lib. 1.

Doloso] noti quidem ſunt Vlyſſis doli vel pueris, & diximus ſup. quiddã hac de re ad Od. 6. lib. 1. ſed non me pigebit tamen locos duos ex Homero proponere lectori, quibus ingenium Vlyſſis tale fuiſſe declaratur. Neſtor ὀδ. γ. ipſius
D Vlyſſis filio Telemacho Vlyſſem fallaciarum, atque aſtutiarum omniũ varietate, & multitudine Græcis omnibus antecelluiſſe dicit, his verbis, Ἔνθ' οὔτις ποτὲ μῆτιν ὁμοιωθήμεναι ἄντην Ἤθελ', ἐπεὶ μάλα πολλὸν ἐνίκα δῖος ὀδυσσεὺς Παντοίοισι δόλοισι, πατὴρ τεός. id eſt, Vbi nemo vmquam conſilio & ſollertia cum eo ſe comparare vellet, quoniam multo ſuperior erat Vlyſſes pater tuus variis dolis. & Pallas ὀδυσσ. ν. poſita paſtoris, cuius ſimilitudinẽ & ornatum ſibi ſumſerat, perſona, aſtutiſſimum, & callidiſſimum omniũm futurum eſſe ait, qui vllo aſtutiarum genere Vlyſſem ſuperare queat, etiã ſi Deus ei obuiam fiat. Κερδαλέος κ' εἴη, καὶ ἐπίκλοπος, ὅς σε παρέλθοι Ἐν πάντεσσι δόλοισι, καὶ εἰ θεὸς ἀντιάσειε, Σχέτλιε, ποικιλομῆτα, δόλων ἄτ', Οὐκ ἄρ' ἔμελλες Οὐδ' ἐν σῇ περ ἐὼν γαίῃ λήξειν ἀπατάων, Μύθων τε κλοπίων, οἵ τοι πεδόθεν φίλοι εἰσίν. id eſt, Aſtutus ſit ille, & valde fallax, qui te omnibus dolis prætereat, etiamſi deus tecum certet. infelix, ſeu miſerabilis, variorum conſiliorum artifex, dolis inexplebilis: ergo ita futurum fuit, vt ne in tua quidem patria fallaciarũ, ſermonúmq; doloſorum, qui tibi natura ſóli cari ſunt, modum conſtitueres? E

Ia'mne dol. Non satis est Ith. rev.] Iámne doloſo Vlyſſi (inquit Tireſias) non ſatis eſt, in patriam nauibus reuerti, patriámq; aſpicere? Verùm tamen Ithacam vt videret, patriam ſuam, vir ille ſapientiſſimus immortalitatem ſcribitur repudiaſſe, ait M. Tull. libro 2. de legib. & Homer. ὀδυσσ. α. αὐτὰρ ὀδυσσεὺς Ἱέμενος καὶ καπνὸν ἀποθρώσκοντα νοῆσαι Ἧς γαίης, θανέειν ἱμείρεται. id eſt, At Vlyſſes cupiens etiam fumum patriæ ſuæ exſilientem aſpicere, mori exoptat. F

O nvlli qvicqv. ment.] ſic Sophocl. in OEdip. tyranno de Tireſia, Τὸν θεῖον ἤδη μάντιν ὧδ' ἄγουσιν, ᾧ τἀληθὲς ἐμπέφυκεν ἀνθρώπων μόνῳ, id eſt, huc iam diuinum vatem adducunt, cui homini ſoli verum eſt inſitum.

Apotheca] ἀποθήκη locus, vbi quippiam conditur, vt vinum, arma, fruges. *apotheca vinaria*, frequenres voces apud Plinium, & Columellam. M. Tull. Philipp. 2. *apotheca tota nequiſsimis hominibus condonabantur.* G

Avt pecvs] primo libro ὀδυσσ. queritur Pallas, procos Penelopæ, oueis, & boues Vlyſſis mactate. οἵ τε οἱ αἰεὶ Μῆλ' ἁδινὰ σφάζουσι, καὶ εἰλίποδας, ἕλικας βοῦς. & eodem libro Telemachus, οἱ δὲ φθινύθουσι ἔδοντες Οἶκον ἐμόν· τάχα δή με διαρραίσουσι καὶ αὐτόν. i. hi autem domum meam comedentes abſumunt: fortaſſe verò etiam meipſum interficient. in quibuſdam libris ſcriptũ eſſe *penus*, quidam, qui habetur doctus, mihi dicebat Romæ, & ita legendum vero vultu contendebat.

Alga] ſup. Od. 17. lib. 5. *& alga littus inutili Demiſſa tempeſtas ab Euro ſternet.* Virg. Melibœo, *Horridior ruſco, proiecta vilior alga.*

Qvando pavper m.] Quoniam igitur (inquit Tireſias) omiſſa longa verborum circuitione, paupertatem pertimeſcis, ac reformidas: audi, & cognoſce ex me, qua ratione poſſis rem facere, & locupletari. H

Sive alivd priv.] priuatum, proprium: vt epiſt. 1. lib. 1. *quem ducit priua triremis.* Siue, hic loco non geminatur, vt nec Od. 6. lib. 1. *Cantamus vacui, ſiue quòd vrimur Non præter ſolitum leues.* ſiue turdus (inquit) ſiue quid aliud proprium tibi ſuppetet, mittatur illico ad diuitem ſenem. Priuum eſt proprium vniuſcuiuſcuiuſque: vnde & res priuata, inquit Nonius. aliàs priuum idem valet, quod ſingulare, ſeu ſingulũ, vt loquebantur veteres.

Devolet] deferatur illuc, ídq; quàm pri-

A mùm,& celerrimè.verbo accommodatiſſimo ad nomen,*turdus*, quod antecedit,vſus eſt.

NITET] nitor domus ſignificat copiam,& diuitias:vt nitor corporis,victum mũdum,lautum, & elegantem. ſic Lucret.lib.1.& item alibi, fruges nitidas appellat,ſignificãs,pingueis,opimas, & vberes.

DVLCIA POMA] Virgil.Tityro,*ſunt nobis mitia poma.*

HONORES] optimos quoſq; fructus, atque adeò primos, quibus ſignifices,te optimè de eo exiſtimare,benéq; ei cupere.

VENERABILIOR LARE] quem prius & potius venerari debes,quàm Larem,ſi quidem quàm primùm diteſcere velis. Lares & Penates, dij,qui à quoque domi colebantur : quibus è cœna libare,& fructuum primitias conſecrare ſolebant.vide annot.ad epiſt.7.lib.1.

B SINE GENTE] vt pote libertus, aut libertinus.gentiles ſunt , qui inter ſe eodem nomine ſunt, qui ab ingenuis oriundi ſunt, quorum maiores nulli ſeruitutem ſeruierunt,vt definit Scæuula.Inter gentem autẽ,& familiam, tãtumdem intereſt, quantum inter genus & ſtirpem. Nam quemadmodum latius patet gens,quàm familia: ita & genus plus continet,quàm ſtirps. denique familiæ multę poſſunt eſſe vnius gentis,vt in gẽte Valeria erant Maximi,Meſſallæ,Leuini , Flacci:in Cornelia Scipiones,Cinnæ, Lentuli, Sullæ. Itaque ſi de hereditate aliqua controuerſia ſit, propiores,ac priores ſunt agnati , quoniam eiuſdem familiæ ſunt, quàm gentiles , qui duntaxat eiuſdem ſunt gentis.qua de re quod inter Mar-
C cellos,& Claudios patricios , litigatum eſſe ſcriptũ reliquit M. Tullius lib. 1. de oratore ad Qu. Frat.cùm Marcelli ab liberti filio, ſtirpe:Claudij patricij,eiuſdem hominis hereditatem gente ad ſe rediiſſe dicerent:non dubito , quin ea hereditas à centumuiris fuerit Marcellis adiudicata.ius enim ſtirpis,& familiæ,iure generis,& gentilitatis potius, atque interius eſt. gentem igitur eorũ fuiſſe , qui eiuſdem nominis eſſent , quorúmque maiores ſeruitutem non ſeruierant:familiam autem eorum, qui eiuſdem nominis eſſent , & cognominis,inter omnes cónuenit.Itaque ſine gẽte erant liberti,libertini,libertinorũ filij, tametſi hi,quos vltimo loco poſui,eſſent ingenui.

D CRVENT. SANG. FRAT.] fratricida. Virg. lib. 1. Æneid. *primo quæ prodita ſomno Tydides multa vaſtabat cæde cruentus. Cruentus* autem & hîc,& apud Virgil.idem valet,quod, cõtaminatus & inquinatus.ſanguis enim inquinat. Itaque qui occiderunt aliquem, impuri ſunt. Ex eo cruentum pro impuro vſurpatur , vt à Lucretio lib.6.de nat.rer.*An cælũ nobis vltro natura cruentum,&c.*vbi vulgò *corruptum* legebatur.

FVGITIVVS] id eſt,ſeruus.nam ſeruũ , fugitiuum appellabant per contumeliam , ab affectu.Terent.Eunuch.*fugitiue prodi,malè conciliate.* Interdum etiam liberum ab effectu, atque euentu,vt idem Heautont. *quamobrem me rogas? homini fugitiuo dabo?* nam ibi de Clinia loquitur. Omnino fugitiui propriè ſerui appellantur . ex quo in edicto ædilium curulium titulus eſt ſeruorum fugitiuorum,*Si quis fugitiuus,errò ve ſit,noxáve ſolutus non ſit.* E

EXTERIOR] inferior: vt cum eo ambules, & iter facias minus honorato loco:vt incedas ab eius ſiniſtro látere: vt ei claudas, & tegas læuum latus. quod declarat proximus verſus. tranſlatio autem ducta eſt à circulis, quorũ ij , qui ſunt exteriores,ſunt poſteriores: interiores autem,priores.Sic igitur qui in ingreſſu dextram partẽ obtinent,interiorem circulum,& iccirco minorem faciunt:qui læuam,exteriorem,& maiorem.

VTNE TEGAM] ſic habent cod.2.Vatic.& Iannoct.Faërn. Torneſ. Ruſſard. cuius lectionis F elegantiam quidam non intelligentes ſuppoſuerant,*Viſne tegam.*Nam ſic loquũtur boni ſcriptores:in his Liuius lib.4. *Illíne vt impune primò diſcordias ſerentes concitent finitima bella? deinde, &c.* Horat.Od.16.epod.reſponſ. Canid. *Inultus vt tu riſeris Cotyttia Vulgata , ſacrum liberi Cupidinis?* & fortaſſe M. Tullius lib.4. accuſation. ita locutus eſt nõ longè à princip.mutata ſcilicet interpunctione,*Quid ſi magnitudine pecunia perſuaſum eſt? veriſimile non eſt. Vt ille homo tam locuples, tam honeſtus religioni ſuæ, monumentiſque maiorum pecuniam anteponeret?*nam hæc legi coniunctè,*veri ſimile nõ eſt,vt ille homo tam locupl.&c.* non placet. quamquam non ſum oblitus,me nuper,cùm M. Tullij opera omnia edidi,paullo aliter hunc locum legendum eſſe putauiſſe. G

DAMÆ] ſeruili genere nato.ſup. ſat.6. lib.1. *Túne Syri,Damæ,Dionyſi filius, audes Deijcere è Saxo ciues?*

CERTANS SEMP. MELIORIB.] vt cũ Aiace. participium *certans* cum dandi caſu coniunxit,vt ſolet ſimilia.

FORTEM HOC ANIMVM TOLERIVB.] mihi,meóque animo imperabo,vt præter meam conſuetudinem,meámque dignitatẽ, Damam,& infimum quemque hominem colam rei faciendæ, & diteſcendi cauſa. Alludit autem ad illud Homericum, quod dicit Vlyſſes ὀδυσ.υ. H Τέτλαθι μοι κραδίη, καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης.id eſt,dura & perfer mihi anime:& etiam grauius aliud aliquando pertuliſti.

RVAM] eruam,effodiam,cómparem: vel dic *ruam aceruos*,id eſt,corruam,colligam, conſtruã. tale illud eſt ſat.1.lib.1.*diues,Vt metiretur nummos.* eodem pertinet illud ex ead.ſat.*At ni id fit, quid habet pulchri conſtructus aceruus?* tralatio eſt.

INSIDIATOREM] te captatorem hereditatis:inſidiatorem bonorum.

PRÆROSO FVG. HAMO] tranſlatum à piſcibus,qui plerumque hamo vnà cum eſca vorato,vel certè eſca circumroſa , effugiunt manus piſcatoris.huc pertinet diſtichum illud Martialis de captatore lib.6. *Munera magna quidem miſit,ſed*

miſit

A *miſit in hamo, Et piſcatorem piſcis amare poteſt?*
AVT SPEM DEP.] profert hunc locum
Priſcian.lib.1. *ſpem deponas* auté, id eſt, deſperes,
ſpem abijcias.
AVT ARTEM] τέχνην, captandi ſcilicet.
ILLVSVS] ab eo, qué captabas. Ars omnis,
incerta eſt, & in coniectura poſita. Quare nõ de-
bet artifex, ſi quando præceptis artis minus re-
ſpondeat euentus, artem deſinere: ſed aliam viã
experiri, & tamen præcepta, quibus ars ea, quam
tractat, conſtat, accuratiſſimè ſeruare.
MAGNA, MINO'RVE, &c.] id eſt, ſiue de
magna, ſiue de parua re olim diſceptabitur, liti-
B gabitur, iudicio contendetur: eius, qui ſit audax,
improbus, & ſceleratus, cauſam, & patrocinium
ſuſcipito, ſi modò ſit locuples, & ſine liberis: al-
terum autem, qui ſit vir bonus, deſerito, ſi libe-
ros habebit. verbum *certabitur* hoc loco perſo-
nale eſt (vt appellant) παθητικόν. ſic Liu. lib. 35.
*Tribuni plebis multam M. Poſtumio dixerunt. cuius
certanda cum dies aduenisset, &c.*
OLIM] poſthac: vt epiſt. ad Iul. Florum lib. 1.
*Ne, ſi forte ſuas repetitum venerit olim Grex auium
plumas, &c.* & Od. 10. lib. 2. *non, ſi malè nunc, & o-
lim Sic erit.* & epiſt. ad Fuſc. Ariſtiũ. *vt calceus olim
Si pede maior erit, ſubuertet: ſi minor, vret.* Virgil.
Æn. 1. *Hunc tu olim cælo ſpoliis orientis onuſtum Ac-
cipies ſecura.* & 4. *gentique mea data mœnia cernam,
Cognatas vrbes olim, populóſque propinquos.*
C VLTRO] qui non laceſſitus, non læſus, nulla
iniuria, nullóque damno affectus, virum ſe mul-
to meliorem in ius vocet: quod eſt improbi ho-
minis.
FAMA CIVEM, C. Q; PR.] ciuem, cuius
ſit & fama melior, & cauſa verior.
QVINCTE, PVTA, ET PVBLI] inſti-
tuit, & docet captatorem Tireſias, qua ſe oratio-
ne ad aureis, & amicitiã diuitis ſit inſinuaturus.
Nemini autem inauditum eſt, Romanos illos ve
teres ingenuos, tribus appellationibus eſſe no-
minatos, habuiſſéque prænomen, id eſt, nomen
commune: nomen, quod erat gentis: cognomen,
quod erat familiæ nomen. Prænomina erant ex-
D empli cauſa Caius, Cn. Dec. Hoſtus, L. M'. id eſt,
Manius, M. Num. Poſt. Proc. P. Q. Ser. Sextus,
Sp. Tib. Titus, &c. quamquam nonnulla ex his
longo pòſt tempore pro cognominibus cœpta
ſunt vſurpari. ſed de his Carol. Sigonius, & O-
nofr. Panuinus, viri doctiſſimi, ſunt conſulendi.
GAVDENT PRÆNOMINE M. AVR.]
prænomina enim maximè erant ingenuorũ pro-
pria. Quin ſerui prænominibus carebant. Vnde
longè honorificentius erat prænominibus ſalu-
tare, quàm nominibus, aut cognominibus. cõtrà
familiarius, & communius cognominibus ſalu-
tare, vt ſalue Caſca, ſalue Pulcher, Cicero, Cæſar.
TIBI ME VIRTVS TVA F. A.] vir-
tus tua, non pecunia tua.
MOLLES] quæ delectantur aſſentatione: li-
bertate orationis offenduntur.

IVS ANCEPS] M. Tull. *ius varium* in ora- E
tione pro Cæcina: pro Murena *ius controuerſum
nominat:* id eſt, ius ambiguum, & quod in vtram-
que partem trahi poteſt.
ERIP. QVIVIS OCVL. CIT.] prouer-
bialiter dixit. nam etiã ita loquimur, tu mihi ca-
rior es his oculis. Catull. ad Quinct. *Eripere ei no-
li, multo quod carius illi Eſt oculis, ſeu quid carius eſt
oculis.* idem ad C. Licin. Caluum, *Ni te plus oculis
meis amarem Iucundiſſime Calue, munere iſto Odiſſem
te odio Vatiniano.* Iccircò Phædromus ille apud
Plaut. in Curculione, amicæ ſuæ oſtium *oculiſſimũ*
appellat, id eſt, cariſſimum.
CASSA NVCE] inani. caſſum idem valet, F
quod inane, & vacuum: ex quo, *lumine caſſi* ap-
pellantur mortui. Virg. Æneid. 2. *nũc caſſum lumi-
ne lugent.* Lucret. lib. 4. *Nam nihil eſſe poteſt aliud,
niſi lumine caſſus Aër id, quod nos vmbram perhi-
bere ſuemus.* idem lib. 5. *Nec potis eſt cerni, quia caſ-
ſum lumine fertur.* ibid. *corpus, quod caſſum lumine
ſemper.* Idem lib. 3. *Sollicitamque geris caſſa formidi-
ne mentem.* Iterum lib. 4. *Illa tibi eſt igitur verborum
copia caſſa.* Pacuuius de teſtudine, *Terrigenam, her-
bigradam, domiportam, ſanguine caſſam.* M. Tullius
lib. 5. Tuſcul. *vt omne, quod honeſtum nos, & lauda-
bile eſſe dicimus, id illi caſſum quiddam, & inanis vo-
cis ſono decoratum eſſe dicant.* Plautus Aulul. *virgi-
nem habeo grandem, dote caſſam, atque inlocabilẽ.* Idẽ
Pſeud. *Te amatorem inuentum eſſe inanem, quaſi caſ-* G
ſam nucem. Idem in Rud. *Caſſam glandem.*
PAVPERET] pauperem, ſeu pauperiorem
reddat. vtitur hoc verbo & Plautus Mil. glorio-
ſo. *merx, Quæ improba eſt, pro mercis vitio, dominum
pretio pauperat.* Idem in Pſeud. *nam boni viri Me
pauperant, improbi alunt: augent rem meam mali.*
NEV SIS IOCVS] id eſt, néve ſis cuiquã
ludibrio: néve te quiſquam habeat pro delecta-
mento. ſic loquitur Catull. in quandam, *Iocum me
putat eſſe mœcha turpis.*
IRE DOMVM, ATQVE, &c.] ſuperiora
illa intelligenda ſunt eſſe dicta à Tireſia, quaſi o-
rationem captatori præſcribente, qua hic ſibi di-
uitis beneuolentiam conciliet: & captatoris ora-
tionem imitante: Nunc autem loquitur Tireſias
ex ſua perſona. H
PELLICVLAM CVRARE] cibo & po-
tione ſe explere: inuitare ſe liberaliter, & lautè:
molliter & delicatè viuere: ſibi benefacere. infrà
epiſt. 2. lib. 1. *In cute curanda plus æquo operata iu-
uentus.* & epiſt. ad Alb. Tibull. *Me pinguem & ni-
tidum benè curata cute viſes.*
FI COGNITOR IPSE] Cognitor eſt is,
qui iura alterius habet cognita, éaque alios do-
cet, quos ſcire illius intereſt. hoc autẽ differt co-
gnitor à procuratore, quòd hic eſt abſentis, ille
præſentis. M. Tull. pro Qu. Roſc. com. *in hãc rem
me cognitorem dediſti.* Idem pro Cæcin. de Æbutio.
cognitoris viduarum, defenſoris nimium litigioſi. legẽ-
dum autem eſt non *fis*, vt habent libri vulgati,
ſed *fi*, vt manu ſcr. quod cùm indicaſſet mihi Io.

A Daniel Aurelianus in vno codice, ita reperi poſtea in ſex aliis: itáque memini ſcriptum eſſe in iis fere omnibus, quibus Romæ vſus ſum. Vtitur eodem imperatiuo & Plautus Curculione, *Sequere hac Palinure me ad foreis. ſi mi obſequens.* ibidem paullo pòſt. *Potate, ſite mihi volentes propitia.* idem Perſa: *Age, ſi benignus, ſubueni.* & Cn. Matti⁹ apud Nonium lib. 16. Iliad. *Nunc ſocij, nunc ſite viri.*

SEV RVBRA CANICVLA, &c.] ſiue æſtas erit, & anni tempus ardore ſolis immoderato æſtuoſum, ſiue bruma, & cælum perfrigidũ. rubrã Caniculam nominat, quia calida, & ignita rubent. poſt Caniculæ autem ortum acerrimi ſolent eſſe totius anni temporis calores. ſuprà Ode 13. lib. 1. *Te flagrantis atrox hora Caniculæ Neſcit tãgere.* & Od. 17. eiuſd. lib. *Hic in reducta valle Caniculæ Vitalis æſtus.*

SEV PINGVI TENTVS OMASO] B Furium Bibaculum poëtam vrbanè, ſatyricéque inſectatur, & irridet: & ex eo, quòd vilibus obſoniis ſeſe expleret, ac ſaginaret, cõtemtum ſignificat: qui, cùm brumæ tempus deſcriberet, hoc verſu fuerat vſus, *Iupiter hibernas cana niue conſpuit Alpeis.* Huius tamen Furij verſus aliquot profert Macrob. lib. 6. Saturn. cap. 1. non malos: quippe quos Virg. mutuatus ſit: vt 6. annal. *Quod genus hoc hominum Saturno ſancte create?* & 1. *Interea Oceani linquens Aurora cubile.* & 10. *Rumoreſq́ ſerunt varios, & multa requirunt.* ibid. *Confirmat dictis ſimul, atque exſuſcitat acreis Ad bellandũ animos, reficitque ad prælia menteis.* Profert & hos A. Gellius lib. 18. cap. 10. *Sanguine diluitur tellus, caua terra luteſcit. Omnia nocteſcunt tenebris caliginis atra.* C *Increſcunt animi, vireſcit vulnere virtus. Sicut Fulca leuis, volitat ſuper æquora claſſis. Spiritus Eurorũ virideis cùm purpurat vndas. Quo magis in patriis poſſint opuleſcere campis.* Iam omaſum bubulũ commemorat Plinius lib. 8. cap. 46. *damnatus eſt à populo Rom. die dicta, qui cõcubino procaci rure omaſum ediſſe ſe negante, occiderit bouem, actúsq́ in exſilium, tamquam colono ſuo interemto.* Nonius, *Præciſum & omaſum partes carnis & viſcerum.* ſignificat Horatius, hunc Furium hominem fuiſſe obeſum, & pinguem.

NÓNNE VIDES, ALIQVIS] dicet aliquis de te, vel diuitem illum, vel alium ſibi proximum cubito tangens, non vides, *vt patiens*, id eſt, quo modo, vel quàm ſit patiens, & laborio- D ſus Vlyſſes? quàm officioſus, & vtilis, & opportunus amicis? quo modo, ſeu quàm acer, id eſt, quàm acriter in eo, quod ſuſcepit, perſeuerans? vel quàm fortis, ac diligens? *Nónne vides* autem principium verſus, à Lucretio térq; quatérque iteratum.

PLVRES ANNAB. THVNNI] allegoria eſt. per thynnos, ſenes diuites ſine liberis ſignificat. captatorem autem cum piſcatore comparat. Thunnum Athenæus libro 7. ſcribit appellatum eſſe ἀπὸ τοῦ θύειν τι, καὶ ὁρμᾶν, id eſt, impetũ facere, irruere. hic piſcem enim admodum concitatum & celerem eſſe, proptereà, quòd certo E anni tempore ſtimulum, ſeu œſtrum quoddam habeat in capite, à quo concitetur, atque impellatur: quod item ſcribit Ariſtoteles lib. 8. cap. 19. his verbis, οἱ δὲ θύννοι, καὶ οἱ ξιφίαι οἰστρῶσι περὶ Κυνὸς ἐπιτολήν. ἔχουσι γὰρ ἀμφότεροι τηνικαῦτα παρὰ τὰ πτερύγια, οἷον σκωλήκιον, τὸ καλούμενον οἶστρον ὅμοιον μὲν σκορπίῳ, μέγεθος δὲ, ἴσον ἀράχνῃ. τοῦτο δὲ ποιεῖ αὐτοὺς ἐξάλλεσθαι, οὐκ ἔλαττον τοῦ δελφῖνος: καὶ τοῖς πλοίοις πολλάκις ἐμπίπτουσι. id eſt, Thunni & gladij concitantur œſtro quodam, ſeu aſilo, circiter ortum Caniculæ. habent enim tum vterique ad alas, ſeu pinnas tanquam vermiculum, qui œſtrum, ſeu aſilum appellatur, ſcorpio ſimile, magnitudine autem araneo æquale. Hoc autem ita eos vrit, & cruciat, vt exſiliant, & ſubſiliant non F minus quàm delphinus. Tum ſæpe in nauigia irruunt. Iidẽ auctores tradunt, thynnis oculi dextri aciem acriorem eſſe, quàm læui.

CETARIA] vel vaſa, in quibus grandiores piſces ſale conditi ſeruantur: vel ſtagna, in quibus viui aluntur.

VALIDVS MALE] parum firmus, infirma valetudine, & ita non vitalis.

SVBLATVS ALETVR] tolli dicũtur pueri, qui, cùm in lucem editi ſunt, ſtudioſè, & magna cura dantur alendi, vt adoleſcant, & ad ætatis florem, ac pubertatem perueniant. natum ex G eo, quòd patres ſi filios ſibi natos alere vellent, eos humi iacenteis, tollere, & complecti ſolebãt: ſin nollent, exponi iubebant: exponi autem, id eſt, domo exportatos in loco publico, vt in via publica, aut in littore maris, aut in ripa fluminis, aut in ſilua aliqua ponere, & fortunæ committere, ac permittere. nam parentibus licebat liberos nuper natos vel exponere, ac necare, vel tollere, id eſt, alẽdo, ad pubertatem, & adultam ætatem perducere. Terent. in Andr. *nam, quod peperiſſet, iuſſit tolli.* & Heaut. *meminiſti me eſſe grauidam, & mihi te magnopere interminatum, ſi puellam parerem, nolle tolli?* Chr. *ſcio quid feceris. ſuſtuliſti.* ibid. *ſed hîc erat anus Corinthia haud impura. ei dedi exponẽdam.* ibidem, *Nam iam primùm, ſi imperium meum exſequi voluiſſes, interemtam oportuit.* Idem Adelph. *Tu* H *illos duos pro re olim tollebas tua, Quòd ſatis putabas tua bona ambobus fore.* Virgil. lib. 9. Æneid. *Non ita me genitor bellis aſſuetus Opheltes Argolicum terrorẽ inter, Troiaq́ labores Sublatum erudiit.* Et poëta quidam vetus apud M. Tull. Ciceronem lib. 3. Tuſc. quæſt. niſi fortè Cicero ipſe vertit ex Eurip. *Ego cùm genui, tum moriturum ſciui, & ei rei ſuſtuli.* Notum illud eiuſdem Ciceronis dictum ambiguum in Octauianum. *ornandum, & tollendum adoleſcentem.* quod ipſum Octauianum Cæſarẽ eſſe queſtum ſcribit D. Brutus ad Cicer. epiſt. lib. 9. & refert Paterculus libro poſter. & Suetonius in Auguſto.

IN RE PRÆCL.] in re familiari lauta, & ampla.

NE MA-

A NE MANIFEST. CÆLIB. OBSEQV. NVD.] id eſt, ne cultus ſenis cælibis tam apertus, ac manifeſtus declaret, te eſſe captatorē hereditatis. nudet te, id eſt, prodat te: conſilium tuũ aperiat, ac patefaciat: tuam artem & fallaciam, quam tegi expedit, retegat.

LEN. IN SPEM ARR.] ſenſim ad ſpem hereditatis accede: officiis tuis paullatim aſſéquere, vt iam ſperare audeas, fore, vt ſecũdus heres ſcribaris. ſic dixit Horat. *arrepere in ſpem*, vt M. Tull. in Frumentar. *arrepere ad amicitiam. quibus rebus non ſenſim, atque moderatè ad iſtius amicitiam arrepſerat, ſed breui tempore totum hominem poſſederat.*

B SECVNDVS HERES] ſecundi heredes dicebantur à veteribus iuriſconſultis, qui ſubſtituebãtur primis heredibus, ita fortaſſe dicti, quia in ſecunda cera ſcribebantur, id eſt, ſecunda parte ceræ, ſeu in ſecundis tabulis: vel in ſecundo gradu.

EGERIT ORCO] ad Orcum egerit, id eſt, ad inferos: de medio ſuſtulerit: è numero viuorum expulerit.

IN VACVVM VENIAS] in vacuũ, mortuo filio primo herede, locum ſubeas.

PERR. HÆC AL. FALL.] id eſt, perrarò hic euentus fruſtratũr. tractum à cubis, in quibus fortuna quidem dominatur, ſed tamen nonnihil ars adiuuat, & digitorum mobilitas, & cetera,
C quæ tenent callidi aleatores.

QVI TEST. TR. T. CVMQVE] quicumq; teſtamentum tibi tradet, &c. tmeſis.

ABNVERE, ET TABVLAS] id eſt, memento id recuſare, & tabulas abs te reijcere, ita tamen, vt raptim, & limis, hoc eſt, obliquis oculis inſpicias, quid prima cera, id eſt, prima tabula teſtamenti, in qua ſcribuntur primi heredes, contineat, vt ſcias, vtrùm ſolus ſis heres inſtitutus, an tibi dati ſint coheredes. Sciendum eſt autem, in prima cera ſcribi ſolitos primos heredes, in ſecunda ſecundos, & ita deinceps.

QVID PRIMA SECVNDO] in primo verſu, teſtatoris nomen: in ſecundo, heredis, aut
D heredum ſcribebatur. neq; verò iis aſſentior, qui *ſecundo verſu* interpretãtur ſecundo gradu. nam, qui ſecundo gradu erant inſtituti, ſecundi heredes dicebantur, quos etiam ſubſtitutos appellãt. prætereà hîc vnus eſt gradus dumtaxat, non plures. Iam verò in tabulis ceratis ſcribere conſueuiſſe antiquos, conſtat. itaque ſic loquebantur, *prima cera, media cera, vltima cera.* quo genere loquẽdi ſignificabant primam, mediam, vltimam partem, ſeu tabulam teſtamenti. Sueton. in C. Iulio, *ſed nouiſſimo teſtamento treis inſtituit heredes ſororum nepotes, C. Octauium ex dodrante, & L. Pinarium, & Q. Pedium ex quadrante: reliquos in ima cera.* Idẽmq; de aliis tabulis ſentiẽdum. M. Tull. libro Accuſ. I. *deinde in codicis extrema cera nomen infimũ in flagitioſa litura fecit.* Plaut. Curcul. *Dum ſcribo, expleui totas ceras quattuor.* Idem Aſinar. *Aut, quòd illa dicat peregrè allatam epiſtolam: Ne epiſtola quidem vlla ſit in ædibus: Nec cerata adeò tabula.* Et E paucis verſibus pòſt, *Ne vlla ſit cera, vbi facere poſſit litteras.* Idem Bacchid. *cedò tu ceram, ac linum actutum. age obliga, obſigna citò.* Idem ibidem, *Ceræ quidem haud parcit, neque ſtilo: ſed quicquid eſt, perlegere eſt certum.*

VELOCI PERC. OC.] celeriter perlegito tacitus.

PLER. PECOCT. SCRIBA] Coranum ſignificat, qui ex ſcriba quinqueuiratũ adeptus, mox ex quinqueuiro, ſcriba iterum factus erat. Ita dicuntur autem quinqueuiri, vt duumuiri, triumuiri, decemuiri, & ſimiles. Recoctum igitur F ſcribam appellat, vel quòd ex quinqueuiro refectus erat ſcriba, quod munus ante quinqueuiratum geſſerat: vel quia hic Coranus, quamuis aliquantùm eſſet ætate prouecta, ita firmus erat tamen, & validus, vt recoctus eſſe videretur: vel quia erat callidus, atque aſtutus, multis in negotiis exercitatus, tritus, ac verſatus: vel per recoctum, ſimpliciter ætate grandem ſignificat. quod videtur Seruius velle, qui hunc locum profert ad illum Virgilij locum lib. II. Æneid. *ſolidum nodis, & robore coctо.* Nota autem eſt omnibus de Æſone à Medea recocto fabula: itẽmq; de Pelia, quã ſic explicabat Diogenes Cynicus, vt diceret, Medeam non fuiſſe veneficam, ſed eruditam & ſapientem fæminam. illam enim ſumere ſolitam G homines molleis, & deſidia, luxuria, voluptate fractos: eóſque labore & exercitatione fatigare, atque ita validos & robuſtos efficere. vnde hanc opinionem, famámque de ea fluxiſſe, illam hominum carnibus coctis, eos iuuenes reddere conſueuiſſe. Plaut. in Pſeud. *Quia ſorbitione faciam ego te hodie mea, Item vt Medea Peliam concoxit ſenẽ: Quem medicamento, & ſuis venenis dicitur Feciſſe ex ſene adoleſcentulum.* M. Tull. in Catone maiore, *quò quidem me proficiſcẽtem haud ſanè quis facilè retraxerit, néve tamquam Peliam, recoxerit.* Varro Marcip. *Peliam Medéa permiſſe, vt ſe viuum deglubere, dummodo puellum redderet.* Ita Catullus Suffecium quendam, ſenem recoctum dicit, quaſi iterum iuuenem factum. Quòd ſi per recoctum, vafrum, & callidum intelligemus, erit tranſlatio. H ſententia autem huius loci hæc eſt: Sæpe accidet, vt ſenex aliquis diues, & aſtutus à captatore inſidiis appetitus, eius ſpem fallat, vt Coranus Naſicam deluſit. Simile exemplũ commemorat Cornelius Tacitus lib. 13. Annalium de Pomponio Siluano, repetundarum accuſato, & abſoluto loquens, *valuitq; pecunioſa orbitate & ſenecta: quam vltra eorum vitam produxit, quorũ ambitu euaſerat.*

CORV. DELVD. HIANTEM] captatorem inhiantem, & inſidiantem hereditati deludet, ac fruſtrabitur.

DABIT RISVS] præbebit riſus, præbebit argumentum ridendi.

NVM FVRIS, AN] Vlyſſes non ſatis intelligens, quid ſibi velit Tireſias, quærit, vtrùm fu-

A tat, vt ſolent vates: an prudens, & ſciens eum ludificet. Plato in Timæo ſcribit, neminem mentis compotem vaticinium diuinum ac verum attingere: ſed aut in ſomnis prudentiæ facultate impedita, aut morbo affectum, aut diuino aliquo afflatu concitatum. Verba Platonis ſunt hæc, οὐδεὶς γὰρ ἔννους ἐφάπτεται μαντικῆς ἐνθέου, καὶ ἀληθοῦς, ἀλλ' ἢ καθ' ὕπνον τὴν τῆς φρονήσεως πεδηθεὶς δύναμιν, ἢ διὰ νόσον, ἢ τιν' ἐνθουσιασμὸν παραλλάξας.

QVICQVID DICAM, AVT] videtur diuinatores, & vaticinia irridere, atque adeò ipſum Apollinem: ſi intelligamus, hoc eum dicere, diuinos, & vates ambigua loqui, & quæ in hanc, vel in illam partem trahi poſſint. Alij nõ putant eſſe iocum, ſed ſeriò dici à Tireſia, quicquid dicturus ſit, id aut fore, aut non fore: fore, ſi fore dixerit; non fore, ſi negarit fore. qui fortaſſe falluntur. B Nam Horatius vbique ſui ſimilis eſt: id eſt, comis, facetus, & vrbanus. Verumtamen vtatur ſuo quiſque iudicio.

DIVINARE ETENIM] ridiculum erat, quod iamiam dixerat, iuxta priorem explicationem. magis ridicula eſt ratio: quaſi verò magnæ diuinationis ſit, id dicere, quod ſit vel futurum, vel non futurum. nonnulli tamen, vt iam dixi, ſuperiorem verſum ſic explicant, *quicquid dicam*, id eſt, quicquid dicam futurũ, id eueniet: quicquid non futurum, non eueniet: vt nullus inſit in his verbis iocus, nulláq; irriſio.

SI LICET, EDE] ſic habent omnes libri vulg. cum quibus cõſentiunt plerique manuſcr. C pauci quidam diſcrepantes habent, *ſi licet, edam.* quam ſcripturã ſiquis fortè probabit, ea ſic mihi videtur explicanda. ſed tamen (inquit Vlyſſes) quid ſibi velit iſta fabula, ſubintellige, *ede.* cui reſpondens Tireſias, *edam*, inquit. Tale eſt illud apud Ciceronem de P. Victorij ſententia lib. 4. epiſt. ad famil. epiſtola 11. *poſtea ſe à Marcello ad me miſſum eſſe, qui hæc nuntiaret, & rogaret, vti medicos. Coegi, & è veſtigio, &c.* ſic enim legẽdũ putat vir ille doctiſſ. ex auctoritate codicis antiquiſſimi: non, vt vulgò, *vti cogerem medicos*. Nam verbum *cogerem* dicit ille natum eſſe ex annotatiõne, atq; ſubintelligendum.

TEMP. QVO IVVENIS PARTHIS] Auguſtum ſignificat, quo imperium obtinente D Parthi ſigna, quæ Craſſus, & Antonius amiſerãt, vltrò Romam remiſerunt. epiſt. ad Auguſt. lib. 2. *Et formidatam Parthis, te principe, Romam.* his verſibus autem tempus notat.

FORTI NVB. PROC. COR.] Naſica ſocer captabat Corani generi teſtamentum: Coranus gener à Naſica ſocero captabatur, doliſque petebatur. Iã verò propterea quòd Vlyſſes multis ſæculis ætatem Auguſti anteceſſit: cum Vlyſſe autem Tireſias apud inferos verba facit, iccircò inducitur Tireſias hæc narrans non tanquã præſentia (cùm tempora repugnent) ſed tanquam multis pòſt annis euentura.

MET. REDD. SOLD.] id eſt, non libenter reddentis, à reddendo abhorrentis. *metuentis* enim idem valet, quod φυλαττομένου, id eſt, cauentis, fugiẽtis, vt ſæpe iam admonuimus. ſignificat, hunc Naſicam, fuiſſe fraudatorem, & infitiatorem lentum, neque bona fide, neque ad diẽ æs alienum diſſoluere conſueuiſſe. *ſoldum* accipio ſolidum æs alienũ, ſiue dotem deberet, ſiue quid aliud. ſic loquitur M. Tull. pro C. Rabirio Poſt. *ita bona veneant, vt ſolidum ſuum cuique ſoluatur.* E

GENER] Coranus: cui Naſicæ filia nuptura eſt. SOCERO] Naſicæ, Corani captatori, & inſidiatori bonorum.

MVLTV'M NEGATAS] quas multum & ſæpe negauerit ſe inſpicere velle.

PRÆTER PLORARE] id eſt, præter ploratum, & fletum, propterea quòd ſpe ſua deciderit. οἰμώζειν iubent eum Græci, cui malum & damnum precantur. annot. ſup. ſat. vlt. lib. 1. *Demetri, téque Tigelli Diſcipularum inter iubeo plorare cathedras.* vide & quæ annotauimus ad illum locum, *O multa fleturum caput.* ad Od. 5. epod. F

ILLVD AD HÆC IVBEO,] Alia diteſcendi ratio, quam Vlyſſi præſcribit Tireſias, quæ tamen ad idem genus refertur.

MVLIER SI FORTE] mulier vel vxor, vel concubina.

TEMPERET] regat. Nam hoc proximo modo locutus eſt Od. 24. lib. 3. *Nec dotata regit virum Vxor.* altero Od. 3. eius lib. *qui mare temperat.* G

LAVDES LAVD. VT ABS.] laudes mulierem, aut libertum, abſentem ſcilicet: (immò præſentẽ. magis enim hoc aſſentatori & captatori cõuenit) vt vel ab hoc, vel ab illa lauderis abſens. Non temere autem hoc dictũ. nam nemo abſentem laudat, qui non amet. quocirca ſi te abſentem laudet mulier, aut libertus, dubitare non debes, quin ab eis ameris. Iam hamus ad capiendum amicum efficaciſſimus eſt, laus, quamuis eam aſſentatores valde ſuſpectam reddiderint, vt oleum, vnguentarij. Quemadmodũ enim hi oleum: ſic illi laudem, ad decipiendum alterum corrumpunt. Quare vt vino, ſic laude modicè vtendum eſt, ne & hîc veritatis, & illic temperantiæ fineis tranſeamus. Minimè igitur H præſentem laudare debet is, qui & verus amicus eſſe, & verum amicum parare ſtudet, ſed abſentem potius. Neque verò exiſtimanda eſt laus abſentis minus valere ad eius, qui laudetur, amicitiam conciliandam, quàm præſentis. Immò verò cõtrà ſe res habet. Quemadmodum enim acrius feriunt, qui è longinguo loco iaculantur, quàm qui è minus propinquo: ſic magis hominũ amorem beneuolentiámque commouet atque excitat, qui abſenteis, quàm qui præſenteis laudat.

ADIVVAT] συμβάλλεται, συνεργεῖ, cõfert, conducit.

SED VINC. LONGE PR. IP. EXP.] ſed longè præſtat, ſenem ipſum capere. tralatio ab expu-

A ab expugnatione oppidorum.ſic ſat.9.lib.1. *velis*
tantummodo:qua tua virtus, Expugnabis. Eodē ferè
ſimili vſus eſt Themiſtius iunior oratione tertia
his verbis, προσακτέον δὲ οὐκ αὐτῷ μόνῳ τῷ
ἐκπολιορκουμένῳ τὰς μηχανάς, ἀλλὰ κἀκείνοις, οἳ
προαλόντες ἐπίβατον ἡμῖν ἔργον ποιήσουσιν:
id eſt, admouendæ autem ſunt machinæ non ei
ſoli, qui capitur, ſeu oppugnatur, ſed etiam illis,
qui antè capti rem nobis facilem ad ingrediendum
reddent. qui locus ad hæc Horatiana maximè
accommodari poteſt, vt intelligamus, maximè
eſſe optandum, ſenem ipſum expugnare: ſecundo
loco, eos, qui facilem aditum ad eum capiendum
præbeant.

VECORS] excors, ſtultus: quaſi mali cordis,
inquit Feſtus.

CAVE TE ROGET] poſteriorē ſyllabam
verbi *caue* corripuit, vt & epiſt.13.lib.1. *Vade, va-*
B *le, caue ne titubes, &c.* non celabo lectorem tamē,
me in quibuſd. libris manuſcriptis reperiſſe ſcri-
ptum *cau… roget*.

VLTRO] noli exſpectare dum rogeris, ſed
vltrò, id eſt, non rogatus, ἀνεπάγγελτος, vxorē
ei tuam trade, vt potiori.

PERDVCI P. T.] poterítne perpelli ad hoc
flagitium Penelope, tam frugi, & tam pudica?
perſuaderíne ei poterit, vt adulteretur, mulieri
tam temperanti, & pudicæ? à verbo perducēdi,
perductores ſunt appellati, qui mulieres nobileis
C vel promiſſis inductas, vel vi, & minis coactas ad
potentiores viros perducunt. Cic.1.lib. accuſ. *le-*
nonum, aleatorum, perductorum nulla mentio fiat, quā-
quā docti quidam *productores* illo loco legēdū cē-
ſent, vt Latinū Græco reſpōdeat, προαγωγεύς.

TAM FRVGI, TAMQVE PVD.] pudi-
citiam Penelopæ omnes ferè ſcriptores prædi-
cant, Homerum ſecuti: qui eam paſſim hac pudi-
citiæ laude afficit, pudiciſſimámque, deſcribit,
vſque adeò, vt neque ex eius oratione, neque ex
factis vel tenuiſſima impudicitiæ ſuſpicio in eam
iure conſtitui, aut commoueri poſſit. Occurrit
mihi locus ille ὀδ.σ. in quo Eurynomam anum
hortantem, vt toto corpore, faciéque vnguento,
ſeu oleo perfuſa in conſpectum filij prodeat, &
D cum eo loquatur, malè accipit verbis: aítque for-
mam ſuam, poſteaquàm Vlyſſes ad bellum Tro-
ianum profectus ſit, defloruiſſe, atque exaruiſſe:
itaque ſibi talem munditiam eſſe negligendam:
quæ verba locuta, ancillas euocari iubet, vt ſibi
præſtò ſint: nam ſe ſolam in cœtum virorū pro-
dire nolle. ſic Hom. Τὴν δ' αὖτε προσέειπε
περίφρων Πηνελόπεια· Εὐρυνόμη, μὴ ταῦτα
παραύδα κηδομένη περ, Χρῶτ' ἀπονίπτεσθαι,
καὶ ἐπιχρίεσθαι ἀλοιφῇ. & eodē libro Eurymacho
vni è procis formam ipſius laudanti, atque
affirmanti, ſi ab omnibus Argiuis, & Græcis ſpe-
ctata eſſet, multo plureis in eius ædibus procos
epulaturos: reſpondet, formam ſuam defluxiſſe
poſt initium belli Troiani. quòd ſi Vlyſſes domi
ſit, maiorem ſuam gloriam futuram ex viri præ-
ſentia, quàm ex forma. Sed Pauſanias Arcad. nar- E
rat ſua ætate poëſin quandam Θεσπρωτίδα in-
ſcriptam exſtitiſſe, in qua ſcriptum eſſet, Penelo-
pam Vlyſſi ex Troia reuerſo filium peperiſſe no-
mine Ptoliporthum. addit & illud, Mantinēſeis
vulgò dicere, Penelopam ab Vlyſſe domo eiectā,
& ſibi ſuas res habere iuſſam, quòd viros à ſe
quæſitos, & arceſſitos domum intromiſiſſet: atq;
illam quidem primò Lacedæmonem ſe cōtuliſ-
ſe: deinde relicta Lacedæmone Mantineam pro-
fectam eſſe, ibique diem ſuum obiiſſe.

QVAM NEQ. PR. &c.] quam proci cor-
rumpere, & labefactare non potuerūt: quam ad
adulterium impellere nequiuerunt.

RECTO DEPELL. CVRSV] ex hoc loco
illum puto eſſe emendaodum, qui eſt ſat.3. eiuſd. F
lib. *Palanteis error certo de tramite pellit*: & legen-
dum, *recto de tramite*.

VEN. EN. MAGNVM DON. P.] Reſpō-
det Tireſias. atq; hæc ſunt ſubintelligēda aut ſi-
milia quædam, Quid mirum, procos nō potuiſſe
vxorem tuam ad ſtuprum perducere? *Venit enim,*
&c. i. venerunt enim ad eam iuuenes illiberales,
& parci ac reſtricti in magnū donādo. proci Pe-
nelopæ non admodum effuſè, nec largè dona-
baot: parce & illiberaliter donabāt: fortaſſe quia
donandi facultatem nō habebant, noo quòd do-
nare nollent. De largitione procorum vnus mihi
duntaxat locus ſuccurrit, qui eſt ὀδ.σ. eo loco
mittit quiſque ſuum ad Penelopam manuſculū G
per puerum: Antinous veſtem muliebrem ele-
gātiſſimam duodecim fibulis aureis nexam: Eu-
rymachus monile aureum, electro intertextum,
affabrè factum, ac perpolitum: Eurydamas duo
aurium ornamenta pulcherrima, ſummóque ar-
tificio elaborata: Piſander torquem: alij aliud.
Verba Homeri ſunt hæc, Δῶρα δ' ἄρ' οἰσέμεναι
προέηκεν κήρυκα ἕκαστος· Ἀντινόῳ μὲν ἔνεικε
μέγαν περικαλλέα πέπλον Ποικίλον, ἐν δ' ἄρ' ἔ-
σαν περόναι δυοκαίδεκα, πᾶσαι Χρύσειαι, κληῖ-
σιν ἐϋγνάμπτοις ἀραρυῖαι· Ὅρμον δ' Εὐρυμά-
χῳ πολυδαίδαλον αὐτίκ' ἔνεικε Χρύσεον ἠλέ-
κτροισιν ἐερμένον, ἠέλιον ὥς. Ἕρματα δ' Εὐ-
ρυδάμαντι δύο θεράποντες ἔνεικαν Τρίγληνα, H
μορόεντα. χάρις δ' ἀπελάμπετο πολλή, &c.
Sed noo celabo lectorem, Simeonem Boſium
Lemouicem, virum doctum, quem iam antea
ſæpe commemoraui, Aurati olim contubernalem
conuictorem & diſcipulum, exiſtimare hîc eſſe
legendum, *Venit enim magno, donandi parca iuuen-*
tus: vt ſit hæc ſententia. Penelope magno vena-
lis eſt, id eſt, non niſi magno pretio emi, ſeu non
niſi magna mercede conduci poteſt: at iuuen-
tus, parca eſt donandi: id eſt, at proci Penelopæ,
ſunt illiberales & reſtricti in donando: non do-
nant liberaliter.

NEC TANTVM VEN. QVANT.
STVD.] multis locis commemorantur ab Ho-
mero procorum prandia, cenæ, compotationes,
epulæ: exempli cauſa, ὀδ.β. ſic queritur de pro-

A corum conuiuiis Telemachus in cõtione, Οἱ δ' εἰς ἡμέτερον πωλεύμενοι ἤματα πάντα Βοῦς ἱερεύοντες, καὶ ὄϊς, καὶ πίονας αἶγας Εἰλαπινάζουσιν, πίνουσί τε αἴθοπα οἶνον Μαψιδίως. id eſt, hi autem domi noſtræ aſſiduè verſantes, boues immolantes, & oueis, & pingueis capras epulantur, & vinum rubrum bibunt, &c. & ὀδ. γ. Pallas Vlyſſi eandem procorũ in ædibus alienis intemperantiam, inſolentiam, ac luxuriã narrat ipſi Vlyſſi, Ἀνδρῶν μνηστήρων, οἵ τοι βίοτον κατέδουσι.

Sic tibi Penel. frvgi est] id eſt, quia proci pauca munera largiuntur, & quia ſtudioſiores ſunt poculorum, & obſoniorum, quàm rerum Venerearum, iccircò tibi Pe-
B nelope caſta & pudica eſt, alioqui ceterarum mulierum ſimilis futura.

Qvæ, si semel vno] ſi ſemel munera ab vno ſene acceperit, lucro tecum communicato: ſi ſemel experta ſit, quantus inſit fructus in conſuetudine ſenis diuitis: numquam poterit ab hoc quæſtu demoueri. *de ſene guſtarit* autem videtur è Græco imitatum, τοῦ γέροντος γεύσηται. Significat, mulieres ferè omneis, quantumuis caſtę, ac pudicæ habeantur, muneribus capi, & labefactari ſolere.

Vt canis, a corio nvmq.] prouerbium eſt, quod in eos cónuenit, qui poſteaquam rem aliquam iucundam, & optabilem guſtarunt, ab ea ægrè auelli, aut deterreri poſſunt. ſic autem efferũt Græci, χαλεπὸν μαθοῦσα κύων
C σκυτοτραγεῖν. id eſt, periculoſa res eſt canis, quæ corium rodere didicerit. Theocritus paullo aliter εἰδ. ι. χαλεπὸν χορίων κύνα γεῦσαι. id eſt, periculoſum eſt, canem de inteſtinis guſtauiſſe.

Ex testamento] iuſſu, aut voluntate ipſius. teſtatrix ipſa ſic ſe voluerat efferri.

Elata] elata è domo ad rogum. Terent. Andr. *Effertur, imus*. Plautus Aſinar. *Vtinam ſic efferamur*. Idem Moſtell. *vidi efferri mortuũ*. M. Tull. epiſt. ad Att. lib. 15. epiſt. 1. *Cn. Lucullus familiaris noſter matrem efferebat*. Etiam Græci ἐκφέρεσθαι dicunt, ex quo ἐκφορά.

Scilic. el. &c.] ſi fortè anus illa mortua ex humeris heredis elabi poſſet.

Credo qvòd nimivm instit.]
D credo (inquit Tireſias) iccircò anum illam voluiſſe ſe ita efferri ab herede, quia is fuerat ſupra modum in ipſam officioſus: quia odioſè, & moleſtè viuam coluerat: nimio officio eam proſecutus fuerat. Monet igitur hoc exemplo Vlyſſem Tireſias, vt in officio ſenibus, aut vetulis præſtãdo, operáq; dãda, modum ſeruet, videátq; ne ſedulitate peccet, néve, dum officio, & ſtudio, ſenis, aut anus diuitis gratiã aucupatur, offendat, atque abalienet. credibile eſt autem, verbis teſtamenti hoc fuiſſe expreſſum, ne captator ille ab anu inſtitutus heres, & iuſſus corpus eius oleo perfuſum nudis humeris ad rogum ferre, heres eſſet, ſi corpus excideret: aut ſub ea condicione inſtitutum eſſe, ſi teſtatricis corpus oleo multo
perfuſum nudis humeris portaret. E

Ne desis operæ, néve] caueto ne officio tuo deſis, néve ſupra modũ ſis officioſus, id eſt, ne ſuperes modum in opera tua præſtãda, atque obtrudenda, Nam (vt ait alibi) *ſedulitas, ſtultè quem diligit, vrget*.

Difficil. et moros.] difficilem, χαλεπὸν, δυσάρεστον, moroſum, δύστροπον. ſuprà Oda 9. lib. 1 ſenectutem moroſam appellat. moroſi enim ferè ſunt, ſenes: & item difficiles. epiſt. ad Piſon. *Difficilis, querulus, laudator temporis acti*.

Off. garrvlvs. vltro non] ſi illam diſtinctionem, & lectionem probamus, *garrulus vltrò*, hæc ſententia eſt: qui vltrò garrit, id eſt, qui non prouocatus, aut interrogatus lo-
quitur, idque ſupra modum, offendet. ſin, vt hîc F
ſcriptum eſt: *vltrò* pertinebit ad ea, quæ ſequuntur, *Non etiam ſileas*. Sed quid erit, *Non etiam vltro ſileas*? arbitror, cum *vltro ſilere* dicendum, qui appellatus, aut interrogatus, aut alioqui ad loquendum prouocatus, tacet. ab eo enim ſilẽtium oritur: & ipſe ſine cauſa tacet: immo cùm cauſam nactus ſit loquendi à diuite oblatam, tacet. Itaq; vltro ſilet. Vetat igitur Tireſias Vlyſſem captatorem vltro ſilere, id eſt, cauſam & originem ſilentij eſſe. Et verò mediocritatem ſeruare iubet. Nam primùm monet, vt garrulitatẽ vitet: deinde deterret à nimia taciturnitate, qualis eſt eius, qui ad ſermonem prouocatus tacet. In cod. Iann. & Torneſij ſcriptum reperi *vltrà*. quam ſcriptu-
rã ſiquis probabit, interpretabimur vltrà quàm G
ſatis eſt, vltra modum. Nam ineſt etiam hæc in hoc loco difficultas, quòd in aliis cod. interpunctionis nota poſt nomẽ *garrulus*: in aliis poſt vocẽ *vltrò*, ſiue *vltrà*, locatur. iudicet igitur lector.

Davvs sis comicvs] talis eſto, qualis inducitur Dauus in comœdiis, nempe ſeruiliter, & timidè cum domino loquens, eíque non niſi ad rogata reſpondens, neque eum interrogare audens. talis etiam ab ipſo Horatio inducitur ſat. 7. inf. *Iamdudum auſculto: & cupiens tibi dicere ſeruus Pauca, reformido*.

Capite obstipo] incuruato, inflexo,
inclinato: qui geſtus eſt hominis animũ demittẽ- H
tis, & ad palpandũ parati. M. Tull. in Arato, *Obſtipũ caput, & tereti ceruice reflexum, Obtutũ in eandam maioris figere dicas*. Lucret. lib. 4. *Denique vt in fabrica, ſi praua eſt regula prima: Normáque ſi fallax rectis regionibus exit: Et libella aliqua ſi ex parti claudicat hilum: Omnia mendoſè fieri, atque obſtipa neceſſum eſt, Praua, cubantia, prona, ſupina, atque abſona tecta*. quem Lucretij locum teſtem producẽs Feſtus, legit *obſtita*, in voce *obſtitum*. ſed puto, Feſtũ eo loco eſſe mendoſum, & legendum, *obſtipum*, & *obſtipa*. nam aliud eſt *obſtipum*, aliud *obſtitum*. Sueton. de Tiberio, *Incedebat ceruice rigida & obſtipa, adducto ferè vultu*.

Obseqvio grassare] *graſſari*, vt Nonius Marcellus docet ex Næuio & Afranio, idem ferè valet, quod ambulare, & iter facere.

Feſtus

A Feſtus autem ait antiquos *graſſari poſuiſſe pro adulari: prætereà graſſari latrones dici vias obſidẽtes. gradi ſiquidem ambulare eſt vnde tractum graſſari, videlicet ab impetu gradiendi.* quod item ex Salluſtio probari poteſt, proœmio belli Iugurth. *Sed dux, atque imperator vitæ mortalium, animus eſt: qui vbi ad gloriam virtutis via graſſatur, abundè pollens, potènsque, & clarus eſt, neq; fortuna eget.* & ita Liuius lib. 10. *conſilio graſſandum, ſi nihil vires iuuarent, ratus.* Idem lib. 45. *Etiam apud vos fuiſſe audiui, qui aſſentando multitudini graſſarentur.* Itaque hæc verba *obſequio graſſare*, hauc ſententiam videntur cõtinere, Obſequio, opera, officio aditum tibi ad diuitem patefacito: nulla alia ratione, aut via diuitem capta, quàm obſequendo: inſidiare diuiti obſequio. nam graſſari valet interdum inſidiosè, & dolosè ambulare. vnde graſſatores ſunt nominati, qui vias obſident, vt repentè viatores inermeis, B neque ſatis inſtructos, ac paratos adoriantur, vt paullo antè ex Feſto oſtendimus.

SI INCREBRVIT AVRA] hæret etiam nunc in nonnullis libris impreſſis hæc mendoſa ſcriptura *increbuit*: vſque adeò difficile eſt inueterata vitia exſtirpare. Nos autem multis verbis docuimus ἐν παρόδῳ in annotationib. ad lib. Ariſtot. de moribus, ad Nicomach. hoc verbum ſic eſſe ſcribendum, non, vt vulgò, *increbuit*. libri autem calamo exarati alij habẽt *increbruit*, vt & nos curauimus excudendum: alij *increpuit*, quæ ſcri- C ptura corrupta eſt. *ſi increbruit aura*, id eſt, ſi ventus factus eſt acrior, ac vehementior. ſic loquitur & M. Tull. lib. 7. epiſt. ad Trebat. *ventus increbreſcit. cura vt valeas.* & Virgil. lib. 3. Æneid. *Crebreſcunt optatæ auræ, portúſq; pateſcit, Iam propior.*

CAVTVS] valetudini conſulens, ſibi cauẽs ab iniuria cæli.

CARVM CAPVT] φίλην κεφαλήν. Omnia quæ in homine præcipuam vim habent ſalutis & vitæ conſeruandæ, aut quæ ſummam præbent voluptatem atque vtilitatem, cara dicuntur à poëtis Græcis, vt φίλη ψυχὴ, φίλον κῆρ, φίλος θυμὸς, φίλα γούνατα, φίλη κεφαλὴ, φίλα ὄμματα φίλοι ὀφθαλμοὶ φίλη πατρὶς, φίλος οἶκος, vel φίλα οἰκία in numero multitud. φίλη D μήτηρ, φίλα τέκνα, &c. id eſt cara anima, carũ cor, carus animus, cara genua, carũ caput, cari oculi, cara patria, cara domus, ſeu caræ domus, cara mater, cari liberi, &c.

EXTR. TVRBA OPPOS. HVM.] nequis eum in turba iactet, aut impellat. *oppoſitu humeris*, tuis ſcilicet, περιβαλὼν τοὺς ὤμους σου. obiectis humeris, tamquam ſcuto aduerſus pulſum multitudinis & turbæ. Theophraſtus ἠθικ. χαρακτ. in deſcribendo aſſentatore etiã hoc argumentum commemorat non admodum diſſimile, καὶ τοὺς ἀπαντῶντας ἐπιστῆναι κελεῦσαι ἕως αὐτὸς παρέλθῃ: id eſt, & proprium eſt aſſentatoris iubere eos, qui obuiã eunt, conſiſtere, donec ille præterierit.

AVREM SVBSTR. LOQ.] ſi tibi res eſt cum loquaci ſene, aureis tuas, ſi fieri poteſt, com- E prime, vel obtura, vt ne eius loquacitate offendaris: ſed potius, vt eum, quamdiu ei videatur, loquentem perferre, ac perpeti poſſis. aureis tuas ei præbe verberandas, atque obtundendas: verùm tamen ne te loquacitate ſua obtundat, & exſurdet, eas ſubſtringe, & ſupprime, vt minus moleſtè & ſine periculo ſurditatis eius garrulitatem ferre poſſis. Sic mihi videtur hic locus eſſe explicandus, non, vt Acr. & Porphir. *aurem admoue, & intende.* Iam qui aureis ſuas obturant, facilius quemuis clamorem, ſonitum, ſtrepitum, fragorẽ excipiunt, ac perferunt, neque vllo pacto commouentur, quemadmodum Satyrus ille Clazomenius apud Ariſtot. problem. τμημ. γ. quod eſſet ad maledicendum promtus ac propenſus, F cùm ſibi in iudicio cauſa dicenda eſſet, ne ad maledicendum aduerſario, ſi eum audiret, impelleretur, ac potius vt de re ipſa diceret, aureis ſibi obturauit. Ita dicimus clauſis oculis periculum adire, id eſt, ſine vllo metu, ac dubitatione, propterea quòd, qui clauſis oculis, vt Andabatæ illi, ſeu Antanabatæ potius, ſeſe periculo offerũt, aut laborem aliquem ſuſcipiunt, facilius vtroque defunguntur, quàm ſi periculi, aut laboris magnitudinem oculis cernãt: & ægri, qui ſunt teneriores, pharmaca ſolent clauſis oculis deuorare. Sic apud Platon. in Gorgia, Socrates probat, vnumquemque, qui aliqua in re peccarit, vltrò ad iudicem ire, atque ad pœnam à lege cõſtitutam ſub- G eundam occurrere, & quodammodo clauſis oculis, & fortiter ſeſe vrendum ac ſecandum medico præbere oportere. verba Platonis hæc ſunt, παρέχειν μύσαντα καὶ ἀνδρείως ὥσπερ τέμνειν καὶ καίειν ἰατρῷ. vt igitur ad Horatium reuertar, ſic hunc locum explico, aurem, videlicet tuã, ſubſtringe loquaci ſeni, id eſt, aure tua ſubſtricta & compreſſa, ſine ſenem iſtũ loquacem, quamdiu volet, verba fundere: aureis tuas ei præbe totum diem, ſi ei libebit, lõgis & odioſis narrationibus tundendas, ac verberandas. Atque ita in codice quodam manu ſcr. ad oram aſcriptum vidi, *ſubſtringe aurem*: id eſt, præbe aurẽ. Licet etiã dicere, quod mihi hac ſecunda editione venit in H mentem, *aurem ſubſtringere*, poſitum ab Horatio pro aurem vellere, quod eſt admonere: vt ſit hæc ſententia, aurem ſubſtringe loquaci, id eſt, ſenem paullo loquaciorem, & quædam fortaſſe expromẽtem, vel euulgantem, quæ taceri præſtabat, & quædam effundentem, atque efferẽtem, quorum enuntiatio ei periculum ſit allatura, admone, vt linguæ temperet: vel ſic, multitudine verborum eos, qui adſunt, offendentem, nullámq; loci, neque temporis, neque perſonarum rationem habentem, admone vt modum orationi conſtituat. Ita aurem ſubſtringere, idem atque aurem vellere, valere dicemus: quo vſus eſt Virg. Sileno, *Cùm canerem reges & prælia, Cynthius aurem vellit, & admonuit, &c.* idem in Copa, *Mors aurẽ vellẽs, viuite, ait, venio.* Adr. Turnebus autem vir ſingulari

A doctrina prædiṫus, aliter hunc locum explicandum putabat, nempe hoc modo: *aurem ſubſtringe loquaci*: id eſt, aurem ſenis loquacis leniter tracta, ſeu prehende, vel molliter attinge: quod faciebant qui adulabantur, & qui ſe amare ſimulabāt. Ego memini, apud Plautū *prehendere crineis & auriculas*, eſſe amatoriè, & blādè aliquē delinire, & permulcere: ſed *ſubſtringere aurē* fortaſſe nō idē valet. Verūtamen iudicet lector eruditus.

IMPORTVNVS AMAT LAVDARI?] ſi in eo eſt importunus, quòd cupit laudari: ſi aſſiduè vult laudari, &c. Importunus is eſt, (vt alibi annotauimus) qui numquam conquieſcit, neque aliis conquieſcendi poteſtatem facit. ſi igitur
B tali ingenio eſt, vt ſuis laudibus ſupra modū delectetur, tamdiu eius laudes perſequere, donec, manibus ad cælum ſublatis, dixerit ſatis eſſe.

MANIBVS SVBLATIS] geſtus lætantis, & Diis immortalibus gratias agentis, vt Dionyſ. Halicarn. lib. 3. de patre Horatiorū tergeminorū, ὁ δὲ πατὴρ, ὡς ἔμαθε τὴν διάνοιαν αὐτῶν, περιχαρὴς γενόμενος, καὶ τὰς χεῖρας ἀνασχὼν εἰς τὸν οὐρανὸν, πολλὰς ἔφη χάριτας εἰδέναι τοῖς θεοῖς, ὅτι παῖδας ἔδωκαν αὐτῷ γενέσθαι καλοὺς, καὶ ἀγαθούς. id eſt, Pater autem vt eorum ſententiā cognouit, lætitia elatus, & manibus ſublatis in cælum, magnam ſe diis habere gratiam dixit, quòd ſibi hoc beneficij dediſſent, vt filij ſui eſſent pulchri & fortes. eſt etiam orantis geſtus, vt docuimus ad Od. 23. lib. 3. itemque ad epiſt. ad
C Loll. 2. lib. 1. admonebimus.

ET CREBR. TVM. INFLA] ingenium hominis inanis, qui ſupra modum cupit laudari, quiq; aſſentatione nimis delectatur, expreſſit. Itaque eiuſmodi quidem ingenium cum vtre comparauit: aſſentatoris autem orationem ad huiuſmodi homines inflandos valere declarauit.

CV'M TE SERVITIO LONGO, &c.] cùm moribundus iam in lecto decubuerit, téq; heredem inſtituerit ex quadrante.

ET CERTVM VIGILANS] & tu certò vigilans, non ſomnians audieris, &c. ſolent enim plerumque, qui quippiam magnopere exoptant, id in ſomnis cernere. Virgil. in Pharm. *Credimus? an qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt?* & piſcator il-
D le pauperculus apud Theocritū εἰδ. κα. ſomniat procetum quendam, & grandem piſcem ad hamū decurriſſe. quemadmodum (inquit) in ſomnis canis omnis prædam vaticinatur. ſic Theocritus, καθεζόμενος δὲ δόκευον ἰχθύας, ἐκ καλάμων δὲ πλάνον κατέσειον ἔδωδάν· καί τις τῶν τραφερῶν ὠρέξατο· ἐν ὕπνοις γὰρ πᾶσα κύων ἄρκτον μαντεύεται, ἰχθύα κ᾽ ἠγώ. id eſt, ſedens piſceis excipiebam, ſeu captabam: ex calamo autem fallacem eſcam concutiebam. Atque aliquis è piſcium pinguium numero eſcam appetiuit. Namque in ſomnis omnis canis prædam vaticinatur: ſic & ego piſcem. *certum vigilans* igitur valet id, quod dicunt Græci vno verbo, ὕπαρ. cuius contrarium eſt κατ᾽ ὄναρ. Plato lib. 2. de repub. in extremo, οὔτ᾽ ἄλλους ἐξαπατᾷ ὁ θεὸς E οὔτε κατὰ φαντασίας, οὔτε κατὰ λόγους, οὔτε κατὰ σημείων πομπάς, οὐθ᾽ ὕπαρ, οὐτ᾽ ὄναρ. id eſt, neque alios decipit deus neque per viſiones, neque per ſermones, neque per ſignorum miſſiones, neque vigilanteis, neque in ſomnis.

QVARTÆ SIT PARTIS, &c.] ordo verborum eſt, cum tū certò vigilans audietis hæc verba: quartæ partis heres ſit Vlyſſes. ſic ſuprà locutus eſt Ode 25. lib. 1. *audis minus & minus iam, Me tuo longas pereunte nocteis, Lydia dormis?* quidam libri veteres habent, *quarta eſto partis, &c.*

ERGO NVNC DAMA SOD.] ſic dices voce flebili, & queribunda, itáne eſt? ergo ſodalis meus, quicum mihi erat menſa, victúsque cōmunis, mihi ereptus eſt, & interiit? Dama autem, F nomen eſt Seruile.

NVSQVAM EST?] id eſt, periit? Helleniſmus eſt, οὐδαμοῦ ἐστι, οὐκ ἔστι.

VNDE M. TAM FORT. TAMQVE] ordo eſt, *ſparge ſubinde*, id eſt, deinde ſubiūge iterans hæc verba, vnde mihi tam fortem, ac fidelem amicum parabo? ſolemus autē oratione præciſa vti in comminationibus, conqueſtionibus, obiurgationibus, & ſimilibus animi motibus, vt infrà ſat. 7. *vnde mihi lapidem? vnde ſagittas?* Terēt. in Eunuch. *Egóne illam? quæ illum? quæ me? quæ non? ſine modò: mori me malim.* Germanus Valens autē hæc verba, *ſparge ſubinde*, referenda eſſe putat ad veterum conſuetudinem in funeribus procurandis: in quibus præter alia, quæ factitare ſoliti e- G rant, flores ſpargebant. Virg. lib. 6. Æn. *manibus, date lilia plenis Purpureos ſpargam flores: animámque nepotis His ſaltem accumulem donis.* Idem Daphnide, *Spargite humum folijs, inducite fontibus*, [aliàs *frondibus*] *umbras Paſtores: mandat fieri ſibi talia Daphnis: Et tumulum facite, &c.*

EST GAVDIA PRODENTEM] eſt, vt Græci, ἔστιν, ἔξεστιν, id eſt, licet animi lætitiā frōte tegere: nihil verat, quo minus quis vultum lætitiæ indicem, diſſimulatione & fictis lacrymis celare poſſit. notus verſiculus ille ex mimo Publ. *Heredis fletus ſub perſona riſus eſt.*

PERM. ARBITRIO] tuo. interdum teſta- H tores, quæ poſt mortem ſuam fieri volunt, ea permittunt arbitrio vel heredis, vel legatarij: quæ verba eandem vim habent, ac ſi arbitrio boni viri res eſſet permiſſa. ſecutus ſum autē libros omneis veteres, qui habent *Permiſſum*, non, vt vulgati, *Commiſſum*: & rectè. committere enim fidei dicimus potius, permittere poteſtati, & arbitrio. Hor. Od. 9. lib. 1. *Permitte diuis cetera: qui ſimul, &c.* Idem lib. 1. epiſt. 18. *Arcanum neque tu ſcrutaberis vllius vmquam, Commiſſúmque teges.* idem ſat. 4. *Commiſſa tacere Qui nequit.*

SINE SORDIBVS] magnificè, ſplendidè, non ſordidè.

MALE' TVSSIET] tuſſi graui, & periculoſa laborabit, quam βῆχα nominant Græci. *malè* hoc loco valet, grauiter, valdè.

HVIC

A HVIC TV DIC EX P. T. &c.] id eſt, huic coheredi dic, ſi fundum, aut domum, quæ tibi ex teſtamento obuenerit, habere cupiat: te ei libentiſſimè venditurum, & quanti velit, addicturum, atque adeò, ſi videatur, donaturũ. *nummo*, id eſt, pretio viliſſimo. Atque ita ferè omnes hunc locum explicant: quam explicationẽ adiuuans Porphirio, ſcribit, ſi quidẽ eius verba ſunt, legem fuiſſe, quæ vetaret, quicquam teſtamento acceptum alteri donare. Itaque qui donare volebant, & tamen contra legem committere nolebant, aut non audebant, venditionem ſimulabãt: & quod erat, verbi gratia, cẽtum millibus ſeſteriûm mummûm æſtimabile, nummo addicebãt. Sed Germanus Valẽs, hæc putat eſſe nugatoria, & *nummo* coniungendum eſſe cum participio *gaudentem*, hoc modo, *Dic te gaudentem nummo*: id eſt, malentem nummum, quàm fundum, addice-
B re ei fundum pecunia. quam explicationem ego magis probo.

PROSERPINA] Proſerpina mortis, & vitæ arbitra eſt, vt ſuprà diximus ad Od. 28. lib. 1. imperiúmque in primis habet in mortuos, quod & Homerus oſtendit ὀδυσ. λ. Ἦ τί μοι εἴδωλον τόδ' ἀγαυὴ Περσεφόνεια Ὤτρυν', ὄφρ' ἔτι μᾶλλον ὀδυρόμενος στεναχίζω; id eſt, aut quid ad me hoc ſimulacrum impulſum miſit Proſerpina? an vt magis ac magis lamentans gemam? Tibull. lib. 3. *At mihi Perſephone nigram denuntiat horam.*
C *Immerito iuueni parce nocere Dea.* Virg. Æn. 4. *Nondum illi flauum Proſerpina vertice crinem Abſtulerat, Stygióque caput damnauerat Orco.*

SATYRA 6.

HOC erat in votis: modus agri non ita magnus,
Hortus vbi, & tecto vicin⁹ iugis aquæ fons,
Et paullũ ſiluæ ſuper his foret. auctius, atque
Dij melius fecere. bene eſt. nihil amplius oro,
Maia, nate niſi vt propria hæc mihi munera
D faxis:
Si neque maiorem feci ratione mala rem:
Nec ſum facturus vitio, culpáve minorem:
Si veneror ſtultus nihil horũ: o ſi angulus ille
Proximus accedat: qui nũc denormat agellũ:
O ſi vrnam argenti fors quà mihi monſtret: vt illi,
Theſauro inuento qui mercenarius agrum
Illum ipſum mercatus arauit, diues amico
Hercule: ſi, quod adeſt, gratum iuuat: hac prece te oro (ter
Pingue pecus domino facias, & cetera, præ-
Ingeniũ: vtq́; ſoles, cuſtos mihi maxim⁹ adſis. E
Ergo vbi me in monteis, & in arcem ex vrbe remoui:
Quid prius illuſtrẽ ſatyris, Muſáq́; pedeſtri?
Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus Auſter,
Auctumnúſque grauis, Libitinæ quæſtus acerbæ.
Matutine pater, ſeu Iane libentius audis,
Vnde homines operum primos, vitæq́; labores
Inſtituunt (ſic dijs placitum) tu carminis eſto
Principium. Romæ ſponſorẽ me rapis: eia, F
Ne prior officio quiſquam reſpõdeat, vrges:
Siue Aquilo radit terras: ſeu bruma niualẽ
Interiore diem gyro trahit: ire neceſſe eſt.
Poſt modò, quod mi obſit, clarè, certúmque locuto,
Luctandum in turba, facienda iniuria tardis.
Quid vis inſane? & quas res agis? improbus vrget
Iratis precibus. tu pulſes omne, quod obſtat,
Ad Mæcenatem memori ſi mente recurras. G
Hoc iuuat: & melli eſt: non mentiar. at ſimul atras
Ventũ eſt Eſquilias: aliena negotia centum
Per caput, & circa ſaliũt latus. ante ſecũdã
Roſcius orabat ſibi adeſſes ad puteal cras.
De re cõmuni ſcribæ magna, atque noua te
Orabant hodie meminiſſes Quincte reuerti.
Imprimat his, cura, Mæcenas ſigna tabellis.
Dixeris, experiar? ſi vis, potes, addit: & inſtat H
Septimus octauo propior iam fugerit annus,
Ex quo Mæcenas me cœpit habere ſuorum
In numero: dũtaxat ad hoc, quẽ tollere rheda
Vellet iter faciens: & cui concredere nugas
Hoc genus. hora quota eſt? Thrax, an Gallina Syro par?
Matutina parum cautos iam frigora mordẽt:
Et, quæ rimoſa bene deponuntur in aure.
Per totum hoc tempus ſubiectior in diem, & horam
Inuidiæ: noſter ludos ſpectauerat vnà:
Luſerat in campo, fortunæ filius, omnes.

A *Frigidus à roſtris manat per compita rumor?*
Quicumque obuius eſt, me conſulit: ô bone (nam te
Scire, deos quoniã propius contingis, oportet)
Numquid de Dacis audiſti? nil equidem. vt tu (tent me:
Semper eris deriſor. at omnes dij exagi-
Si quicquam. quid? militibus promiſſa, Triquetra,
Prædia Cæſar, an eſt Itala tellure daturus?
B *Iurantem me ſcire nihil, mirantur, vt vnum*
Scilicet egregij mortalem, altíq; ſilentI.
Perditur hæc inter miſero lux, nõ ſine votis.
O rus, quando ego te aſpiciã? quandóq; licebit
Nunc veterum libris, nunc ſomno, & inertibus horis
Ducere ſollicitæ iucunda obliuia vitæ?
O, quando faba Pythagoræ cognata, ſimulq;
Vncta ſatis pingui ponentur oluſcula lardo?
O noctes, cenæq; deûm: quibus ipſe, meíque
Ante Larẽ propriũ veſcor: vernáſq; procaceis
C *Paſco libatis dapibus. prout cuiq; libido eſt,*
Siccat inæqualeis calices conuiua, ſolutus
Legibus inſanis: ſeu quis capit acria fortis
Pocula: ſeu modicis vueſcit lætius. ergo
Sermo oritur nõ de villis, domibúsve alienis,
Nec male, nécne Lepos ſaltet: ſed, quod magis ad nos (vtrúmne
Pertinet, & neſcire malum eſt, agitamus:
Diuitiis homines, an ſint virtute beati:
Quídue ad amicitias, vſus, rectúmne trahat nos: (eius.
D *Et quæ ſit natura boni: ſummúmque quid*
Ceruius hæc inter vicinus garrit anileis
Ex re fabellas. nam ſiquis laudat ArellI
Sollicitas ignarus opes, ſic incipit. olim
Ruſticus vrbanũ murẽ mus paupere fertur
Accepiſſe cauo, veterẽ vetus hoſpes amicũ,
Aſper, & attẽtus quæſitis: vt tamen arctum
Solueret hoſpitiis animũ. quid multa? neq; illi
Sepoſiti ciceris, neq; longæ inuidit auenæ:
Aridũ & ore ferẽs acinũ, ſemeſáque lardi
Fruſta dedit, cupiens varia faſtidia cena
Vincere, tangẽtis male ſingula dente ſuperbo: E
Cùm pater ipſe domus palea porrectus in horna
Eſſet ador, loliumq;, dapis meliora relinquẽs.
Tandem vrbanus ad hunc, quî te iuuat, inquit, amice,
Prærupti nemoris patientem viuere dorſo?
Vin' tu homines, vrbémque feris præponere ſiluis? (quando
Carpe viam (mihi crede) comes: terreſtria
Mortaleis animas viuunt ſortita: neq; vlla eſt F
Aut magno, aut paruo lethi fuga. quo, bone, circà,
Dum licet, in rebus iucundis viue beatus:
Viue memor, quàm ſis æui breuis. hæc vbi dicta
Agreſtem pepulere: domo leuis exſilit. inde
Ambo propoſitũ peragunt iter, vrbis auentes
Mœnia nocturni ſubrepere. iamq; tenebat
Nox medium cæli ſpatiũ, cùm ponit vterque
In locuplete domo veſtigia: rubro vbi cocco
Tincta ſuper lectos canderet veſtis eburnos:
Multáq; de magna ſupereſſent fercula cena: G
Quæ procul exſtructis inerant heſterna caniſtris.
Ergo, vbi purpurea porrectũ in veſte locauit
Agreſtem: veluti ſuccinctus curſitat hoſpes:
Continuátq; dapes: nec non vernaliter ipſis
Fũgitur officiis, prælãbẽs omne, quod affert.
Ille cubans gaudet mutata ſorte: boníſque
Rebus agit lætum cõuiuã, cùm ſubitò ingens
Valuarum ſtrepitus lectis excuſſit vtrumq; H
Currere per totũ pauidi conclaue: magíſque
Exanimes trepidare, ſimul domus alta Moloſſis (vita
Perſonuit canibus. tum ruſticus, haud mihi
Eſt opus hac, ait: & valeat. me ſilua, cauuſq;
Tutus ab inſidiis tenui ſolabitur eruo.

HOC ERAT IN VOTIS] hoc erat in optatis: hoc optabam.

MODVS AGRI] agrũ optabam breuibus, & paucis decempedis menſum: agrum non admodum latum. modus in agro ſignificat longitudinem ac latitudinem deſcriptam, ac dimenſam.

exſtat

A exſtat titulus in pandectis iuris ciuilis, *Si menſor falſum modum dixerit.* M. Tull. in orat. pro Flacco, *voluiſti magnum agri modum cenſeri.* Cœlius lib. 8. epiſt. *de ſignis, & tabulis, de agri modo, de ære alieno acerrime agere.* Plautus Aulul. prologo, *Agri reliquit ei non magnum modum.*

IVGIS AQVÆ FONS.] fons aquæ perennis. ſic M. Tull. dixit aquã de iugi puteo hauſtã.

SVPER HIS.] ἐπὶ τούτοις, ad hæc, vel præter hæc.

AVCTIVS] amplius, benignius, cumulatius.

MAIA NATE] Mercuri. Oda. 2. lib. 1. *Siue mutata iuuenem figura Ales in terris imitaris alma Filius Maiæ.* & Oda 10. eiuſd. *Mercuri facunde, ne-*
B *pos Atlantis, &c.* Mercurium appellat, quia creditur amplificationem rei familiaris, & lucra adiuuare, & fortunare. vide annot. ad ſat. 3. huius libri.

PROPRIA] fixa, ſtabilia, perpetua. vide annot. ad illum locũ, *Si proprium eſt, quod quis libra, &c.* epiſt. 2. lib. 2. infrà.

SI NEQVE MAIOREM, &c.] ſic precatur Horatius. Si neque rem meam auxi per cuiuſquam iniuriam, aut per dedecus, aut turpitudinẽ, neque ſum imminuturus nequitia, & luxuria: ſi non opto iis, quæ habeo, plura, aut maiora, neque agrum vicinum concupiſco, neque theſaurum inuenire aueo, ſeu inuentum: ſi denique iis, quæ mihi ſuppetunt, contentus viuo: te oro,
C vt, &c. ſolebãt autẽ preces cum condicione concipi à veteribus. ſic Thetis apud Homer. lib. α. Iliad. Ζεῦ πάτερ, εἴποτε δή σε μετ' ἀθανάτοισιν ὄνησα Ἢ ἔπει, ἢ ἔργῳ, τόδε μοι κρήηνον ἐέλδωρ. id eſt, Iupiter pater, ſiquando te inter immortaleis iuui aut verbo, aut facto: hoc, quod peto, mihi perficito. ſic Horat. Od. 18. lib. 3. *Faune Nympharum fugientum amator Per meos fines, & apr. &c. Si tener pleno, &c.*

RATIONE MALA] turpitudine aliqua, iniuria, vt lenocinio, impudicitia, cæde, & ſimilibus. Pindarus ᾠδ. η. Νεμ. ait, diuitias honeſtis rationibus, & cum Diis volentibus partas, ſtabiliores eſſe. ſic Pind. σὺν θεῷ γάρ τοι φυτευθεὶς ὄλ-
D βος ἀνθρώποισι παρμονώτερος.

SI VENER. STVLT. NIHIL HORVM] id eſt, ſi huiuſmodi vota, quæ ſtatim ſequuntur, non facio: ſi talia non opto. ſuprà ad illum locum, *Et venerata Ceres, &c.* ſat. 2. huius libri, oſtendimus, *venerari* interdum idem valere, quod precari, & vota facere. precari autem Græci εὔχεσθαι dicunt: quod non ſolùm à diis aliquid precibꝰ expetere ſignificat, αἰτεῖν τοὺς θεοὺς, vt loquitur Plato in Euthyphr. ſed etiam optare. itaque, quæ Latini optata, Græci εὐχὰς quoque nominant, vt ſciunt Græcè docti. ſic igitur hunc locum explicandum cenſeo, ſi nihil horum opto, ſeu, ſi quis malit, ſi nihil horum à Diis precor, non vt Eraſmus, qui legendum putat, *veneror.* Iam *veneror ſtultus*, ſic dictum, vt illa, *parce malignus*, Od. 28. lib. 1. *& nõ te negliget horridus*, Od. 21. lib. 3. & ſimilia, quæ collegimus ad Od. 8. lib. 3. E
Exiſtimabant autem veteres illi, diuitias, & cetera bona fortunæ à Diis immortalibus donari, & ab iiſdẽ incõmoda, damna, & egeſtatem hominibus importari, quod & Theog. approbat, Οὐδεὶς Κύρν' ἄτης καὶ κέρδεος αἴτιος αὐτὸς, Ἀλλὰ θεοὶ τούτων δώτορες ἀμφοτέρων. id eſt, Nullus eſt, Cyrne, detrimenti & lucri ſibi ipſe cauſa: ſed Dij horum vtriuſque ſunt donatores. Itaque quemadmodum bona à Diis votis, ominibúſque expetebant, ita mala & aduerſam fortunam deprecabantur.

Ô SI ANGVLVS ILLE, &c.] talia ſunt auarorum vota, atque optata. *ô ſi*, optãtis, & pre- F
cantis eſt. Virg. Æneid. 8. *O, mihi præteritos referat ſi Iupiter annos.* & *ſi.* vt Æneid. 6. *& ſic fortè precatur, Si nunc ſe nobis ille aureus arbore ramus Oſtendat nemore in tanto*: vt apud Græcos, εἰ, εἰ γένοιτο. vtinam áccidat. vtinã mihi contingat. & ita Eurip. Oreſte, Εἰ γὰρ γένοιτο, φοινίαν δ' ἔλθοι πόλιν. Et ô ſolum. Idem Virg. lib. 5. Æneid. *nec vincere certo (Quamquam ô.)*

DENORMAT AGELLVM.] Denormat legunt Porphir. & Acro, & ita reperi ſcriptum in omnibus ferè codicibus calamo exaratis, & nonnullis vulg. eámq; ſcripturam, præſertim à viris doctis comprobatam, ſecutus ſum. denormare autem idem valet, quod denormem, & inæqualem, & normæ expertem efficere. huc per- G
tinet, quod ſcribit Ariſtot. lib. 1. de arte dicendi, ea, quæ nobis deſunt, etiam ſi parua ſint, nobis eſſe bona, & optabilia, καὶ ἃ ἐλλείπειν οἴονται, καὶ ἂν μικρὰ ᾖ, αἱρετά.

FORS] fortuna. vt ſup. annot. ad ſat. 1. lib. 1.

QVÂ] aliqua via, aliqua ratione, aut aliqua parte potius. quidam libri veteres tamen habẽt *qua.*

AMICO HERCVLE.] æquo, & propitio Hercule. beneficio Herculis diues factus. nam & Hercules eorum rem familiarem fortunare, atq; augere credebatur, qui bonorum ſuorum decimas ad eum detuliſſent. Alij dicunt eum præeſſe theſauris. Alij hoc referunt ad fabulam de quodam ruſtico, cui viſus eſt Hercules in ſomnis locum, vbi eſſet theſaurus, demõſtraſſe. Herculem autem theſauris, & lucris inſperatis, itẽ vt Mer- H
curium, ideò præeſſe volunt, quòd Hercules diuitias & bona externa viribus & virtute adeptus eſt. hunc locum imitatus eſt Perſius ſat. 2. *& ô ſi Sub raſtro crepet argenti mihi ſeria dextro Hercule.*

THESAVRO INVENTO] theſaurum ſic definit Paullus iuriſconſultus lib. 41. digeſtor. tit. 1. de acquir. rer. domin. *Theſaurus eſt quædam vetus depoſitio pecuniæ, cuius non exſtat memoria, vt iam dominum non habeat. Sic enim fit eius, qui inuenerit, quod non alterius ſit. alioquin ſiquis aliquid vel lucri, vel metus, vel cuſtodiæ cauſa condiderit ſub terra, non eſt theſaurus: cuius etiam furtum fit.*

SI, QVOD ADEST, GRATVM IVVAT:] id eſt, ſi, quod mihi ſuppetit, gratum, & iucundũ eſt: ſi eo, quod adeſt, delector & contentus ſum.

A nomen *gratum* coniungẽdum eſt cum verbo *iu-
uat*,hoc modo,*gratum iuuat*, id eſt,cum ſit gratũ,
iuuat:κεχαρισμένον, ἢ ἀγαπητὸν ὂν τέρπει. gra-
tum eſt enim id,in quo acquieſcimus, quo con-
tenti ſumus.

HAC PRECE TE ORO.] ſic loquitur
epiſt.ad Vinn. Aſell.lib.1. *oratus multa prece nite-
re porrò.*

PRÆTER INGEN.] nam ingenium pin-
gue,id eſt,hebes,neque laudabile,neque optabi-
le eſt.

VT'QVE SOLES] nam poëtæ omnes ſub
Mercurij tutela ſunt.quos ſup.Od.17.lib.2. *viros
Mercuriales* appellat:vbi Faunum,Mercurialium
virorum cuſtodem dicit.

ET IN ARCEM] in locum editũ,qui mihi
arcis loco eſſe poſſit: vel villam ſuam ſignificat,
vbi rex eſt,& in quam ſe recipit,tamquam in ar-
B cem, longè à ſtrepitu vrbano , longè à negotiis
vrbanis.

MVSA'QVE PEDESTRI.] Muſam pede-
ſtrem,verſus,quibus vtitur in ſatyris , & in epi-
ſtolis appellat , quia ſolutæ orationi ſunt ſimilli-
mi. infrà epiſt.ab Auguſt.in extrem. *nec ſermones
ego mallem Repenteis per humum,quàm res componere
geſtas*.& Ode 12. lib.2. hiſtorias pedeſtreis dicit,
quæ ſunt oratione ſoluta conſcriptæ , *túque pede-
ſtribus Dices hiſtoriis prælia Cæſaris,Mæcenas,melius.*
πεζὸν λόγον appellant Græci.

MALA ME AMBITIO] *mala* epithetũ eſt
ambitionis perpetuum:vel diſtinguit ambitioné
honeſtam,& laudabilem , à turpi & vituperãda.
vide Ariſtot.lib.4.de moribus ad Nicomach.vbi
C de ambitione diſputat, quam φιλοτιμίαν nomi-
nant Græci.

NEC PLVMBEVS AVST.] inſalubris,
peſtilens,& quo corpora ingraueſcunt.M. Tull.
per tranſlationem ſermonis *plumbeos* appellat,
tardos & hebetes lib.1. Tuſcul. *niſi planè plumbei
ſumus in philoſophicis*.vel refer ad colorem oris, &
corporis,quæ efficiuntur pallida Auſtri flatu. ſu-
prà Ode 14. lib.2. *Fruſtra per auctumnos nocentem
Corporibus metuemus Auſtrum.* Ariſtoteles pro-
blem.lib.2. τμημ.κϛ. quærit cur Auſter ſit δυ-
σώδης, id eſt,fœtidi,& tætri odoris : & reſpon-
det,fortaſſe eò fieri,quòd humida,& calida cor-
pora efficiat.hæc enim maximè putreſcũt. ſigni-
ficat autem fortaſſe Horatius,ſe continentia , &
D frugalitate conſequi , vt à tempore anni minus
ſalubri,nõ offendatur ſua valetudo. Nam & So-
cratem ferunt ita continentem in victu , cultúq;
fuiſſe,vt ſæpe Athenis orta peſtilentia,multíſque
vi morbi abſumtis , ſolus intactus , & integer à
peſte fuerit.Vel dic,quòd rectè valeat anni tem-
pore inſalubri,id eum loco aſcribere,& cælo.

LIBIT. QVÆST. ACERBÆ] quia Au-
ſtro flante complures in morbum incidunt , atq;
intereunt.Libitina,Dea funerum,à qua dicti Li-
bitinarij, qui in funeribus procurandis ſunt oc-
cupati.Plaut.ſenes decrepitos *libitinarios* appel-
lat in Bacchid. *Blandula,faceta, pulchra: incuruos,* E
libitinarios , veterrumos ſenes illorum traherẽt patres.
Ode 30.lib.3.*magnáque pars mei Vitabit Libitinam.*
Dionyſ.Halicarn. lib.4. ſcribit,Venerem neſcio
quam à Romanis appellatam eſſe Libitinam. &
item Plutarchus Ῥωμαϊκοῖς.

AVNIS] appellaris , vt epiſt.ad Mæcen.2.
lib.1. *réxq;,patérq; Audiſti coram.*

MATVTINE] à Iano dici, & anni princi-
pium ducitur.de quo vide Plutarch. ῥωμαϊκοῖς,
& Macrob.lib.1.Saturn. Seruius ad illum Virg.
verſum lib.7.Æneid.*Sunt geminæ belli portæ, &c.*
notat , *Ianum apud aliquos bifrontem, apud aliquos
quadrifrontem eſſe non mirum eſt. Alij enim eum diei
dominum eſſe volunt, in quo eſt ortus & occaſus: Ho-
rat.Matutine pater,ſeu Iane libentius audis: alij anni
totius,quem in quattuor tempora conſtat eſſe diuiſum.* F
*Anni autem eſſe deum illa res probat,quòd ab eo pri-
ma pars anni nominatur.Nam à Iano Ianuarius nun-
cupatus eſt.* M.Tull.lib.2.de nat.Deor. *Cúmque in
omnibus rebus vim haberent maximam prima & ex-
trema,principem in ſacrificando Ianum eſſe voluerũt,
quod ab eundo nomen eſt ductum : ex quo tranſitiones
peruiæ Iani, foréſque in liminibus profanarũ ædium,
ianuæ nominantur.*Incipit hinc narrare ſuas totius
diei actiones à tempore matutino ad veſperam.

VNDE] à quo,vt ſup.ſat.3. *unde ego mira De-
ſcripſi docilis præcepta hæc.*ibid.*Vnde vxor media ſur-
gat de nocte vocata.* G

ROMÆ SPONSOREM] cùm Romæ
ſum,inquit,ſponſorem me rapis . ſponſorem iu-
riſconſulti recentiores Paullus, Vlpianus, & ce-
teri, fideiuſſorem appellant. infrà epiſt.2. lib.2.
Hic ſponſum vocat.

RAPIS] verbum *rapis* ſignificat neceſſitaté,
non illam quidem vi impoſitam , ſed ab officio
natam: quæ plurimum valet apud viros bonos.
rapis igitur , id eſt, cogis me ex officij ratione.
ſpondere autem pro altero, graue onus eſſe, de-
clarat prouerbiũ Græcum ἐγγύα, πάρα δ' ἄτα,
id eſt,ſponde: at propinquum eſt damnum.

EIA, NE PRIOR OFFICIO] ſi lege-
mus *vrge*, vt habent omnes libri vulgati: horum
verborum hæc mihi videtur fore ſententia . eia
(inquit Horatius) Matutine vrge,atque impelle H
me acriter ad hoc officium ſpondendi alicui a-
mico præſtandum,ne quis me officioſior exſiſtat,
atque hanc mihi laudem præripiat. Sin, vt non-
nulli libri manu ſcripti, *vrges:* quam ſcripturam
ego magnopere probo:huius loci hæc erit ſenté-
tia:tu Matutine me ſic hortando vrges : eia Ho-
rati noli committere , vt quiſquam officio ſatisfa
ciat prior,quàm tu.poteſt & ſic explicari, ſerua-
ta vulgata, & communi ſcriptura, vt intelliga-
mus,Horatium ſeipſum hortari , eia: vrge quod
agis,vrge officium tuum, nequis te ſit officioſior.
ſed ego *vrges* legi malo.

SIVE AQVILO RAD. TERR.] ſiue
flat Aquilo,&c. ſed cur terras dicit ab Aquilone
radi,cùm hic ventus à ſuperiore parte ſpiret , vt
docet

A docet Aulus Gell.lib.3.cap.30? forταſſe reſpon-
deri poteſt, radendi verbo vſum eſſe Horatium
non quòd ſignificet,per extremas maris, aut ter-
ræ parteis hunc ventum ſpirare, ſed vt eius vim
exprimat.ſic de Euro dixit Od.16.epod. *vt neque
largis Aquoſus Eurus arua radat imbribus.*

SEV BRVMA NIVAL. INTTERIO-
RE] id eſt,ſiue dies totius anni ſunt frigidiſſimi,
ac breuiſſimi, niuibus denique infeſtiſſimi, &c.
Interiore gyro,id eſt,breuiore circulo. nam cõplu-
ribus ab vno communi pũcto medio deſcriptis
circulis,interiores, ſunt breuiores, ſeu minores.
neque tamen hoc ita accipiendum eſt, quaſi di-
B camus ſolis circulos parallelos, id eſt, æqualiter
inter ſe diſtanteis,quos quotidie motu cæli ſol ef
ficit,hieme,quàm vere, atque æſtate eſſe breuio-
res: (quouis enim tempore anni ſunt æquales,
quia quanto ſunt minores ſemicirculi ſuprà fini-
entem noſtrum, tãto ſunt maiores ij,qui ſunt in-
frà , & ſub pedibus noſtris) ſed quòd minores
ſint ſuprà finientem noſtrum hieme, quàm cete-
ris anni partibus,ſemicirculi: idq; propter orbẽ
ſigniferum, quem ζωδιακὸν Græci appellãt:quo
fit vt dies ſint contractiores,noctésq; longiores.
Itaque hæc verba, *niualem,Interiore diem gyro tra-
bit*,hanc vim habent,dies efficit contractiores,ac
breuiores, ſimúlque frigidos , & niuibus infor-
meis,ac turbulentos. Vel dic, omnino eos circu-
los, quos cæli motu ſol hieme efficit, eſſe mino-
C res, quàm quos verè , & auctunno , propterea,
quòd illi ſunt tropico capricorni,ſeu brumali ſi-
gno,proximi . Quòd ſi quis dicat,eadem ratione
etiam eos circulos,quos ſol æſtate cæli motu con
ficit, eſſe iis breuiores, quos vere, & auctunno:
quia ſint ſigno ſoſtitiali, ſeu tropico cancri vici-
niores:fatebor,& cõcedã. ſed hoc intereſt,quòd
dies æſtiui ſunt noctibus lõgiores propter ſitum
orbis ſigniferi,ſeu zodiaci,cuius pars maior æſti-
uis diebus exſtat ſupra terrã: quam partem dum
ſol permetitur & perambulat , dies efficit nocti-
bus longiores, & propter vicinitatem ſuam ar-
denteis,& torridos:dies brumales autem contrà
propter contrariam rationem ſunt noctibus bre-
D uiores,ſimúlq; turbulẽti & frigidi. Itaque ſigni-
ficans Horatius hos dies brumaleis,recte, & εὐ-
λόγως addit ad nomen *diem*,epithetum *niualem*.

PÒST MONÒ, QVOD MI OBSIT, &c.]
poſtea mibi id locuto, quod mihi damnum affe-
rat, ita clarè,& apertè,vt infitiari non poſſim, lu
ctandum eſt in turba. Sed quid de ſe locutum eſ-
ſe ſentit Horatius, quod ei obeſſe poſſit?vel intel
lige vniuersè, & generatim de quouis ſermone,
cuius hæc natura eſt,vt,maximè ſi multus ſit , &
cum multis,non poſſit non nocere ei , qui ſit lo-
cutus:vel ad ſponſionẽ refer,quæ,vt paullo antè
diximus,ſponſori plerumq; damnoſa eſt. alij re-
ferunt ad defenſionem clientis , quaſi Horatius
alicuius cauſam defenderit in iudicio , & defen-
dendo clientem,aduerſarium læſerit:alij ad con-
uicia,quæ fieri ſolent in turba , dum alij tardius,
alij celerius eunt : quarum explicationum poſte- E
riores duas non probo:duarum autem priorum
mihi placet magis ea, quæ ad ſponſionem refer-
tur:& ita Ouidius , *Vnius & verbi grandia damna
ferat.* Iam *pòſtmodo* Seruius ad illum locum Vir-
gilij Tityro *longo pòſt tempore venit*,vult eſſe vnam
vocem,& hunc verſum Horatij profert.

LVCTANDVM IN TVRBA] id eſt, la-
borandum,& contendendum eſt in turba.

FACIENDA INIVR. TARD.] dũ pro-
pero,non poſſum effugere,quin faciam iniuriam
iis,qui antecedunt,tardius euntibus.fit enim , vt
eos impellam & pulſem : quod illi moleſtè ferẽ-
tes,mihi conuiciantur & maledicunt his verbis, F
quid vis inſane?&c.

QVID VIS INSANE? ET QVAS]
verba ſunt(vt dixi)eius,qui ab Horatio properã-
te impulſus,excandeſcit,per imitationem quan-
dam expreſſa.

IMPROBVS VRGET] improbè , & ſine
intermiſſione me inſectatur verbis contumelio-
ſis,& precibus iratis,id eſt,exſecrationibus & di-
ris precationibus: ἀραῖς, vt ſup.Od.5.epod.*miſit
Thyeſteas preces.*

TV PVLS. OMNE, Q. OBST. AD
MÆC.] hæc verba,*tu pulſes omne,quod obſtat*, cõ-
iunctè legenda ſunt,cũ verſu proximo, *Ad Mæ-
cenatem memori,&c.*& hoc modo,mea quidẽ ſen-
tentia,explicanda. tu autẽ Horati (nam ſe ipſum G
affatur) non dubitaueris , quicquid obſtat eunti,
pulſare,cùm tibi fuerit ad Mæcenatẽ reuertẽdũ.

HOC IVV. ET MELLI EST: NON
M.] verè loquar,ingenuè fatebor, quod verũ eſt:
hoc mihi magnæ voluptati eſt , iactari in turba,
& pulſare , & pulſari , & male audire, cùm ad
Mæcenatem redeo,aut recurro.

MELLI EST] eſt mihi inſtar mellis:eſt mi-
bi dulciſſimum,ac iucundiſſimum , ad Mæcena-
tem reuerti, vel, cùm ad Mæcenatem reuertor,
pulſari.

ATRAS] cur atras? an propterea quòd erat
cõmune plebis ſepulcretũ , ſeu ſepulcrũ? at iſtuc
fuerat olim:nunc autem in Eſquiliis erant horti
Mæcenatis.itaque ſalubreis appellat ſat. 8. lib.1.
an propter ſexcentas occupationes,& curas,qui- H
bus diſtringebatur,& obruebatur,cùm eò vene-
rat?nam & alibi curas,atras nominauit.

PER CAP. ET CIRCA SAL.] negotia
quamplurima me omni parte adoriuntur,& cir-
cumueniunt.illuſtris hypotypoſis, ſeu ſubiectio,
per quã negotiorum multitudo hàc & illàc Ho-
ratiũ vrgentiũ & circumuenientiũ , exprimitur,
& quaſi oculis ſubijcitur. Videre enim videmur
negotia quamplurima, tanquam animãtia quæ-
dam,circum Horatiũ per caput , & per latus ſa-
lientia,eúmque moleſtè inſectantia,& vexantia.
ſic idem ſuprà de curis Od.16.lib.2. *& curas la-
queata circũ Tecta volanteis.* ſic Iuuenalis de mor-
bis ſat.10. *circumſilit agmine facto Morborum omne
genus.*

A ANTE SECVNDAM] alia μίμησις, per quam eius orationem imitatur, quem ad ſe miſerat Roſcius oratum, vt ſibi adeſſet Horatius in ſua cauſa aduocatus.

SIBI ADESSES]tu Horati ſibi eſſes aduocatus. M.Tull.frumentar. *Tota Metelli cohors hominum non ingratorum aderat Apronio.* aduocati autem ab actoribus, & patronis multùm differebant. nam hi oratione reum defendebãt, & cauſam agebant: illi muti ac taciti, & præſentia ſua duntaxat, aut, ſi forte, teſtimonio cauſam rei ſubleuabant. M.Tull.in Cluentiana. *Quis eum vnquã non modò in patroni, ſed in laudatoris, aut aduocati loco viderat?* aduocati illi apud Plautum in Pœnulo, teſtium munere funguntur.

AD PVTEAL.] Puteal, locus erat puteali opertus, in quo erat tribunal prætoris: vel (quod magis probo) baſilica, in qua ius dicebat prætor, B à Scribonio Libone ædificata, à puteo, qui ibi erat, appellata. epiſt.ad Mæcen.3. lib.1. *forum, putealque Libonis Mandabo ſiccis.* E Puteal enim propriè eſt tectum, quo puteus operitur. transfertur etiã ad alia. M.Tull.lib.1. de diuinat. *cotem antẽ illam, & nouaculam defoſſam in comitio, ſupráque impoſitũ puteal accepimus.* Dionyſ.Halicarn.lib.4.in extremo, χαλεῖται δὲ φρέαρ ὁ τόπος ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. M.Tull.orat.in Piſonem, *puteali, & faeneratorum gregibus inflatus atque compulſus*. Cùm eſſem Romæ, Clem.Teueninus, noſtras, id eſt, Gallus, vir humaniſs. & antiquitatis Rom. ſtudioſiſſ. ac ſcientiſſimus, ſexcentos mihi nummos æreos, totidémq; argenteos, & aliquot aureos oſtendit, alios florente repub. Romana, alios repub. ab imperatoribus, ac tyrannis occupata, atque oppreſſa cuſos: in his duos, quos hîc exprimẽdos curaui, vt ex horum exemplorũ inſpectione, quid ſit F puteal, & quamobrem puteal Libonis dixerit Horatius, lector intelligere queat.

Erat autem tribunal Libonis in foro Romano, arcui Fabiano, duobus Ianis, ſuperiori & inferiori proximum, à templo Iani non longè diſtãs. Ouidius, *Qui puteal, Ianúmq; timet, celereisque kalendas.*

C DE RE COMMVNI] alia μίμησις. Alius (inquit Horatius) à ſcribis miſſus nuntiat mihi ſcribas orare, vt reuertar, propterea quòd res magna, & noua, quæ ad rem communem pertineat, acciderit. *de re communi* igitur, id eſt, ob rem communem. Putant autem nonnulli, Horatium in numero ſcribarum fuiſſe, quorum munus erat, acta publica litteris mãdare, & litteras publicas perſcribere: iccircò videri commune hoc loco poſitum eſſe καταχρηστικῶς pro publico: vt Ode 15. lib.2. *Priuatus illis cenſus erat breuis: Commune magnum:* vt apud Græcos τὸ κοινόν. ego autem malim, commune hoc loco propriè accipi, vt intelligamus rem communem ſcribarum. Sic Plautus, D *Paucis eſt quod te volo de communi re appellare, mea & tua.* neque verò aſſentior iis, qui *nouata* legũt vno nomine. nam *nouata.ta*, neque vſitatum eſt in tota lingua Latina, neque poteſt eſſe, cùm huiuſmodi nomina in *ta*, maſculina, primæ declinationis, Græca ſint: vt poëta, alipta, athleta, citharista, dynaſta, ſophiſta, & ſimilia. At nouata à Græco deduci non poteſt, ſed à verbo nouandi ortum haberet, quod analogia reſpuit.

DIXERIS, EXPERIAR]id eſt, ſi ego ei reſpondero, me experturum, poſsímne à Mæcenate impetrare, addit, me poſſe, & vrget.

SEPTIM. OCT. PROP.] id eſt, parum abeſt, quin ſeptimus annus præterierit, poſteaquàm cœpi eſſe in numero familiarium & amicorum Mæcenatis: octauus propemodum annus agitur, ex quo, &c. G

DVNTAX. AD HOC]ſignificat, ſe non eò arceſſitum eſſe à Mæcenate, atque in amicitiam receptum, vt ei eſſet vſui in rebus magnis ac ſeriis: ſed, vt cũ eo nugaretur, ac iocaretur. ſic Ariſtoteles lib.8. de moribus ad Nicomach. ait opulentos & potẽteis viros diſtinctis, ac diuiſis amicis vti ſolere. alios enim eſſe, qui & dicantur, & ſint vtiles: alios ſuaueis & iucũdos, videlicet comeis, & vrbanos.

TOLLERE RHEDA]recipere in rhedã. ſic loquitur T.Liu. lib.22. *cape hũc equũ, dum & tibi viriũ aliquid ſupereſt, & comes ego te tollere poſſum.* H vide quæ annotata ſunt ad illũ locũ, *Tollite, non ludo, crudeles, tollite claudũ*, epiſt.ad Scæuam lib.1.

CONCREDERE] committere, πιςεύειν, vt annotatum eſt ad Od.5.lib.3.

NVGAS] res non admodum magni põderis, neque reconditas: res leueis, videlicet huius generis, *hora quota eſt?*

THRAX, AN GALL.] Gallina vel nomẽ eſt proprium gladiatoris, vel dicendum per Gallinam Mirmillonem ſignificari, ſeu Gallũ. Mirmillones enim Galli dicebãtur, & Gallica armatura vtebantur. hunc igitur mirmillonem, Gallinã appellat vrbanè, fortaſſe impudicitiæ notans, & parum virum eſſe ſignificans, vel parum validum, parúmque fortem arguens. Thrax autem ſeu Threx, nomen quorumdam gladiatorũ commune:

A mune:vt epiſt.18. ad Loll 2.lib. 2.*ad imum Thrax*
erit. Thraces autem dicti ſunt gladiatores (inquit
Sext.Pomp.) à ſimilitudine parmularum Threï-
ciarum. Thrax cum Mirmillone comparabatur:
quod declarat locus M. Tullij Philipp. 6. de L.
Antonio loquentis. *Tantúmne ſibi ſumſit, quia Mi-*
laſis Mirmillo Thraecem iugulauit familiarem ſuum?
& Auſonij verſiculus, *Quis Mirmilloni componitur?*
æquimanus Thrax. Nonnulli legunt *Threx*, ſeu
Thrax, ſeu *Trex*, Præterea pleriq; libri manuſcri-
pti habent *Thrax, an Gallina, &c.* quos ſequor.

MATVTINA PAR. CAVT.] vt ſub exi-
tum mẽſis ſeptembris. parum cautos autem in-
B tellige eos, qui vtuntur adhuc veſte æſtiua, neq;
ſe muniunt aduerſus frigoris auctunnalis initia.

ET, QVÆ RIM. BENE DEP.] & ea,
quæ poſſunt impunè, & ſine periculo homini ri-
marũ pleno, & hac & illac perfluenti (vt ait Te-
rentius) committi: id eſt, quæ non ſunt admodũ
recondita, quæ licet proponere in publico, & di-
uulgare. Georgius Torodes vir bonus, & doctus,
& mihi amicus, quem nuper Lugduni mors im-
matura nobis eripuit, horum verborũ hanc ſen-
tentiam eſſe putabat à priore differentem, Et ce-
tera mihi ſolet committere Mæcenas, quorum
licet obliuiſci, quæ non eſt neceſſe memoria te-
nere, quæ licet è memoria dilabantur, nihil ſit
periculi aut mali futurum: ea, quæ mihi narrat,
aut quæ mecum loquitur Mæcenas, non deſide-
C rant attentum admodum, nec memorem audi-
torem: ſed ea licet & negligenter audire, & au-
dita è memoria deponere. de qua explicatione
iudicet lector.

PER TOT. HOC TEMP. SVBIECT.]
per totum hoc ſeptennium inuidiæ fui magis ac
magis opportunus: ad inuidiam expoſitus: inui-
dia laboraui.

IN DIEM ET HORAM,] debuerat dice-
re in dies, aut in horas: ſed hæc duo, *in diem*, & *in*
horam, pro alterutro, vel *in dies*, vel *in horas*, poſita
eſſe intelligẽda ſunt. aliud eſt enim *in diem*, aliud
in dies, vt ſciunt Latinè docti.

NOST. LVD. SPECT. VNÀ: LVS.]
D nonnulli ſic explicant hunc locum. ſi fortè Mæ-
cenas noſter vnà mecum ludos ſpectauerat: ſi v-
nà in campo Martio luſerat, & ſe exercuerat: di-
cebant ſtatim omnes, En Horatius omnium mor
talium eſt fortunatiſſimus. Ego autem puto eſſe
μίμησιν, id eſt, imitationem ſermonis inuidorũ,
ac maleuolorum, hoc modo, noſter Horatius vnà
cum Mæcenate ludos ſpectauerat, vnà in campo
luſerat. ô hominem fortunatum. Atque ita vide-
tur Acro explicare. Adr. Turnebus *μίμησιν* qui-
dem orationis inuidorum eſſe fatebatur, ſed hoc
modo. Horatius homo noſtri ordinis & loci, vnà
nobiſcum in vltima cauea inter pauperum cu-
neos, ludos olim ſpectauerat, vnà in campo lu-
ſerat: nunc autem fortunatiſſimus eſt, qui cum
Mæcenate coniunctiſſimè, & familiariſſimè vi-
uit.

OMNES] omnes maleuoli & inuidi hæc di- E
cunt.

FORTVNÆ FIL.] homo fortunatiſſimus
(inquiunt illi.)

FRIGIDVS À ROSTRIS] id eſt, ſi quis
rumor, aut nuntius triſtior à roſtris profectus in-
crebreſcit per compita, ſtarim vt quiſque mihi
fit obuius, ecquid de Dacis, & ceteris populi Ro.
hoſtibus audierim, rogat. nam (inquiunt) veriſi-
mile eſt te ſcire, quandoquidem Mæcenati fami-
liaris & amicus es intimus.

ME CONSVLIT] ex me quærit, me rogat,
num aliquid de Dacis audierim: vt ſat.3. ſup. *Ergo*
conſulere, & mox reſpondere licebit? Conſule. F

DEOS] Mæcenatem, Agrippam, Auguſtum.
ſic Virg. Tityro, *Nec tam præſenteis alibi cognoſce-*
re diuos.

NIL EQVIDEM] reſpondet Horatius, for
taſſe εἰρωνευόμενος.

VT TV SEMPER ERIS] vt, ὡς, id eſt,
quàm ſemper eris deriſor! verba ſunt illius per-
cunctatoris.

AT OMNES DII EXAG.] at omnes Dij
(inquit Horatius) me perdant, ſi quicquam cõ-
perti habeo. iurãdi formula per diram precario-
nem. ſic ſup. ſat. 9. lib. 1. *diſperéam, ni ſummoſſes om-*
neis. mendosè habent nonnulli libri, *deriſor ad o-*
mnes. ſæpe autem ita loquuntur boni auctores,
Dij omnes, vt Terent. Heautont, *At te omnes qui-* G
dem Dij, Deæque, quantum eſt, Syre, cum iſtoc inuen-
to, cúmque incœpto perdunt. Virgil. lib. 6. Æneid.
Dijq́, Deæq́ omnes, quibus obſtitit Iliũ & ingens, &c.
& lib. 1. Georg. *Dijq́, deæque omnes, ſtudium quibus*
arua tueri.

QVID? MILITIBVS, &c.] ordo & ſen-
tentia verborum hæc eſt, Quid? (inquit percun-
ctator ille) vtrùm prædia militibus promiſſa da-
turus eſt Cæſar ex Sicilia, an ex Italia? Siciliam di
ctam eſſe Triquetram à tribus promuntoriis, Pa-
chino, Lilybæo, Peloro, notum eſt. Lucret. lib. 1.
de Empedocle, *Inſula quem Triquetris terrarũ geſ-*
ſit in oris. τριναχίας eadẽ ratione appellant Græ-
ci, ſeu θρινακίας, ſeu τριναχρίας, nempe à tribus
promuntoriis. Lycophron τρίδειρον, quaſi trium
iugorum, ſeu collorum: Pindarus τριγλώχινα. H
id eſt, trium angulorum.

ALTI'QVE SILENTI] ſic Virg. Æneid. 10.
quid me alta ſilentia cogis Rumpere?

NON SINE VOTIS] nõ ſine optatis, οὐκ
ἄνευ εὐχῶν, non ſine precibus.

O RVS, QVANDO EGO TE ASP.]
hæc ſunt optata Horatij, vt liceat ruri ætatem a-
gere, ibíq; nunc legere, nunc dormire, & ceſſare,
& nihil agere.

DVCERE SOLL. IVC. OBL.] id eſt,
ſollicitudines huius vitæ obliuione quadam ob-
litterare, & vitam curarum & moleſtiarum ple-
nam, animi remiſſione dulcẽ efficere? quod ſua-
det Matius in mimiambis, his verſibus, *Quapro-*
pter edulcare conuenit vitam, Curáſque acerbas ſenſi-

A *bus gubernare*. Porphirio ad hunc locum notat, *ducere obl. vita, id eſt, potare.* quod non eſt ita intelligendum, quaſi ille intelligat, Horatium è vini potu malorum præteritorum, & præſentiũ obliuionem quærere, vt ſuprà Od.7.lib.2. *obliuioſo læuia Maßico Ciboria exple:* ſed omnia huius vitæ mala, omneiſq; curas, & moleſtias obliuiſci velle: quemadmodum dixit Virg. Æneid.6. *Lethei ad fluminis vndam Securos latices, & longa obliuia potant.* Sic igitur hic locus explicandus eſt, & quidem facilius. Quando mihi licebit ruri traducẽtem tempus ætatis, nunc lectione librorum veterum, nunc ſomno, & otio, obliuiſci huius vitæ ſollicitudines, ac moleſtias? vult enim, curarum, & ſollicitudinum memoriam oblitterari, atque obrui poſſe tribus rebus: veterum libris, ſomno, otio, ſeu ceſſatione: vel duabus, ſi quis fortè ſomnum, & inerteis horas pro vno accipere ma-
B lit. Nam ordo verborum hic eſt, quando licebit ruri ſollicitæ vitæ obliuia ducere nunc libris, nũc ſomno, & inertibus horis? Eſſet autem ineptiſſimum ita loqui, Quando licebit rure meo potantem curas meas obliuiſci nunc libris, nunc ſomno, &c? *ducere obliuia* portò ſic dictum (opinor) vt apud Virgil. Æneid.4. *ducere ſomnos.* Nã *ducere ſomnos* videtur illis eſſe ſimile *ducere nectaris ſuccos* Od.3. lib.3. & *ducere Liberum* Od.12. lib.4. & *innocẽtis pocula Lesbij Duces*, Od.17.lib.1. & *ducere ſpiritũ, ducere animam* apud Cic. pro Sex. Roſc. Amer. Ita *ducere obliuia vitæ ſollicitæ, &c.* idem quodammodo valebit, quod potare, ſeu hautire obliuia curarum, nunc veterum libris, nunc ſomno, &c. i. nunc legẽdo, nunc dormiẽdo.

C FABA PYTHAG. COGNATA] Horatius facetè cognatã Pythagoræ fabam dicit, quaſi Pythagoras exiſtimarit, fabã animal eſſe, vel certè in fabis mortuorũ animas ineſſe: atque iccircò ab hoc cibo ſe abſtinuerit, veritus, ne in fabã aliquam animus paternus immigraſſet. Variæ tamẽ cauſæ afferuntur, cur Pythagoras & ipſe à fabis abſtinuerit, & alios voluerit abſtinere: quas refert Laërtius ex Ariſtotele, his verbis, φησὶ δ' Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ τῶν κυάμων, παραγγέλλειν αὐτὸν ἀπέχεσθαι τῶν κυάμων, ἤτοι ὅτι αἰδοίοις εἰσὶν ὅμοιοι, ἢ ὅτι ᾅδου Πύλαις· ἄγονον γάρ· ἢ ὅτι φθείρει, ἢ ὅτι τῇ τοῦ ὅλου φύσει ὅμοιον, ἢ ὅτι ὀλιγαρχικόν. κληροῦνται γοῦν αὐταῖς,
D &c. i. ait autẽ Ariſtot. in lib. de fabis, Pythagorã iubere à fabis abſtinere, aut quòd partibus virilibus inhoneſtis ſimiles ſunt, aur quòd Orci portis (ſterile enim quiddam eſt faba) aut quòd corrumpit, aut quòd naturæ vniuerſi ſimilis eſt, aut quòd ad paucorum principatum pertinet. fabis enim ſortiũtur magiſtratus. Feſtus ait, fabam nec tãgere, nec nominare Diali flamini licere, quòd ea putetur ad mortuos pertinere. *Nam & Lemuralibus iacitur laruis* (inquit) *& parentalibus ſacrificiis adhibetur, & in flore eius, luctus litteræ apparere videntur.* M. Tull. lib.1. de diuinatione aliam cauſam affert his verbis, *Ex quo etiam Pythagoricis interdictum putatur, ne faba veſcerentur, quòd habet* E
inflationẽ magnam is cibus, tranquillitati mentis quærentis vera, contrariam. Ne illud quidem omittendum eſt, litteris eſſe proditum, fabam in vaſculo æreo ſeruatam, certo temporis ſpatio in ſanguinem verti: atque iccirco Pythagoram, cùm eum latrones perſequerentur, maluiſſe in eorum poteſtatem venire, quàm, cùm alia via effugere non liceret, per agrum fabis obſitũ euadere. Fabam igitur Pythagoræ cognatã appellat fortaſſe Horatius, quòd ille ſe ab ea abſtinuerit, quaſi ſibi cũ ea cognatio aliqua eſſet.

SIMVL'QVE VNCTA SATIS P. P. O. L.] ſignificatur his omnibus tenuis, & minimè ſumtuoſus, miniméq; exquiſitus apparatus. *ponentur* autẽ, id eſt, apponentur. Et animaduerte, oluſcula ſemper locum habere in tali apparatu ſignificando: de quo lectorem admonuimus F
annot. ad ſat.6. lib.1. ibi, *lachaníque catinum.*

O NOCTES, CENÆ'QVE DEÛM] cur nocteis cum cenis cõiunxit? an quòd cenæ veterum plerumque noctu agitabantur, totámq; noctem producebantur, vt ſuprà annotauimus? nũc autem cenas ruſticas, tenueis ſcilicet, & minimè ſumtuoſas, & nocteis placidas ac tranquillas, cenis illis nocturnis opiparis anteponit? an hoc ſignificat, cenas ſuas ruſticas, breueis eſſe, & modicas, atque ex eo ſe nocteis ducere quietas, ac tranquillas, ſomnóſque capere placidiſſimos, ne- G
que à cibo immoderato, nimiáq; potione interruptos? Præterea cur cenas Deorum dixit? an ſignificãs tenueis, miniméq; apparatas, aut opiparas, quòd tales eſſent cenæ, quæ diis apponi ſolebant? an ſuaueis & iucundas, qualeis deorum cenas eſſe credibile eſt?

VERNA'SQVE] Vernas (inquit Nonius) appellabant veteres, qui vere ſacro fuerant nati: & habebatur nomẽ hoc pro vitabili maledicto. Feſtus, *Vernæ appellantur ex ancillis ciuiũ R. vere nati.*

PROCACEIS] proteruos, audaculos. Procari, poſcere eſt (inquit Feſtus) vnde procaces meretrices ab aſſiduè poſcendo. ſup. Od.1. lib.2. Muſam, procacem appellauit, & Catull. Feſceninam locutionem, procacẽ. M. Tull. lib.4. de rep. apud Noniũ. *Itaque à petendo petulantia, à procan-* H
do, id eſt, poſcendo procacitas nominata eſt.

LIBATIS DAPIBVS] ex quibus ego deguſtaui, quantum volui, & quantum ſatis eſt: atq; ita explicat Acro, ſeu quis alius nomine Acronis, & alij. Turnebus autem ſic: ex quibus particulam diis penatibus libaui. Veteres enim de eo, quod in cenam paratum habebant, partem aliquam detrahebãt, quam Lati, & ceteris diis domeſticis, atque etiam aliis, donabant. Varro ex Nonio. *Quocirca oportet bonum ciuem legibus parêre, & deos colere, in patellam dare* μικρὸν κρέας.

PROVT CVIQVE LIB.] hæc pertinent ad verſum proximè ſequentem, non ad ſuperiorem.

SICCAT INÆQVALEIS CALICES] bibit

A bibit quiſque quantum liber, ſiue multum, ſiue parum. nemo cogitur à bibēdi magiſtro calices æqualeis exhaurire, ſed ſuo quiſque arbitratu bibit. nemo neceſſe habet ex magiſtri præſcripto bibere. Solebat autē magiſter ille, quem alio nomine regem appellabant, conuiuis omnibus æqualeis calices ebibendos dare, & bibendi leges ferre, quas inſanas proximo verſu vocat.

SOLVTVS LEGIBVS INSANIS] hac de re vide, quæ annotata ſunt ad illum locū, *Olim ludus erat cuppa potare magiſtra*, ſat. 2. huius lib.

SEV QVIS CAPIT, &c.] ſiue quis liberaliorem potum ferre poteſt, ſiue modico magis delectatur. per *acria pocula* ſignificat vel grādia, & immoderata, & nimia, & ad quæ ferenda, acri & robuſto potore ſit opus: (nam infrà ſat. 8. *acreis potores* appellat eos, qui multū & ſtrenuè bibūt) vel parum diluta, atque adeò mera. ego tamen
B priorem explicationem malo. *capit acria pocula* autem, id eſt, capax eſt acrium poculorum.

VVESCIT] ſic reperi ſcriptum in cod. vno Vatic. & Iann. & nonnullis aliis. alij habent *humeſcit*. illud alterum magis mihi probatur. Nam & *vuidos* dixit Od. 5. lib. 4. potos, & madidos. *dicimus integro Sicci manè die: dicimus vuidi, Cùm ſol Oceano ſubeſt.*

SERMO ORITVR NON DE VILLIS, &c.] Cuius modi de rebus ſermones in conuiuiis haberi debeant, iam olim docuerat
C Varro ſat. Menipp. qui referuntur ab A. Gell. lib. 13. cap. 11. & commemorabuntur à nobis ad epiſtolam 5. lib. 1.

LEPOS] ſaltator qnidam hoc nomine. reperi in duobus libris manuſcr. *nepos*: quos non ſum ſecutus.

VTRV'MNE DIV. HOM.] ſi quis in hac quæſtione diſceptatore, ac iudice Zenone vtatur, non dubium eſt, quin ille iudicaturus ſit, in virtute vitam beatam eſſe poſitam: ſin ad vulgū referat, alij in voluptate, alij in bona valetudine, alij in diuitiis locatam eſſe dixerint. ſed profectò, cùm diuitiæ ſint ad vſum corporis comparatæ, corpus animi cauſa natum, & ita animi bona, primum locum: corporis, ſecundum: diuitiæ ter-
D tium obtineant, iniquum, atque abſurdum ſit, in bonis deterrimis, ac tertiis vitam beatam collocare. his cōſentanea ſcripta ſunt à Platone lib. 9. de legibus.

VSVS, RECTV'MNE] aut qnid nos ad amicitias trahat, vtilitáſne, an rectum, atque honeſtum. Negat M. Tullius, amicitiam ab vtilitate naſci. Ariſtoteles tot amicitiæ genera conſtituit, quot ſunt amabilia. quicquid enim amabile ſit, id eſſe vel honeſtum, vel vtile, vel iucundum. ita treis amicitias eſſe: aliam, cui ſolum honeſtum ſit propoſitum: aliam, cui vtile: aliam, cui iucundū. Ait tamen idem, eam amicitiam, quæ honeſti cauſa conſtituta eſt, cùm multis aliis rebus reliquas duas ſuperet, tum hoc maximè præſtare, quòd eadem & honeſta, & vtilis, & iucunda eſt.

Pindarus videtur amicitiam vtilitate ponderare E
atque æſtimare. nam hoc vno nomine amicitiam commendat, quòd multæ ac variæ ſint amicorū vtilitates, atque opportunitates. verba eius ſunt hæc, Νεμ. εἰδ. η. Χρεῖαι δὲ παντοῖαι φίλων ἀνδρῶν. Homerus ὀδ. θ in extremo ait, amicum ſuauem, & prudentem fratre non eſſe deteriorem, ἐπεὶ οὐ μέν τι κασιγνήτοιο χερείων γίγνεται, ὅς κεν ἑταῖρος ἐὼν πεπνυμένα εἰδῇ. id eſt, Nam nihilo fratre deterior eſt is, qui cùm amicus ſit, tū cordatus & prudens ſit. Horatius amicum iucundū rebus omnibus anteponit, ſuprà ſat. 5. lib. 1. *Nil ego contulerim iucundo ſanus amico.* ad quem locum lege quæ annotauimus, ſi tibi commodum eſt.

ET QVÆ SIT NAT. BONI] bonū definit ex ſententia veterum Ariſtoteles lib. 1. de morib. ad Nicomachum, quod omnia deſiderāt, F
ſeu appetunt. ἀγαθὸν, οὗ πάντα ἐφίεται. Idem lib. 1. ῥητορικ. huic definitioni addit alias deſcriptiones. M. Tull. lib. 2. de finib. *bonum ipſum etiam quid eſſet, fortaſſe, ſi opus fuiſſet, definiſſes: aut quod eſſet natura appetendū, aut quod prodeſſet.* Idem lib. 5. *Bonum appello, quicquid ſecundum naturam eſt.*

SVMMV'MQVE QVID EIVS] de ſummo bono diſputat Ariſtot. lib. 1. de morib. ad Nicomach. & M. Tull. in libris de finibus.

EX RE] vulgus interpretatur, *ex re*: id eſt, nō alienas à propoſito ſermone. Ego autem ſic, *ex re*, id eſt, ex vſu, vtileis.

ARELLI] auari cuiuſdam nomē eſt, Atellius.

SOLLICITAS IGN. OP.] ſollicitas opes, G
ab effectu, quia ſollicitum & anxiū reddunt eū, qui habet. *ignarus* autem rectè addidit. Nam inſipiētes laudant diuitias quantumuis licet poſſeſſoribus moleſtas: ſapientes non item, qui vitam beatam in animo pancis contento poſitam eſſe ducunt, nō in copia bonorum externorum. vide quæ annotata ſunt ad illum locum Od. 16. lib. 3. *Contemta dominus ſplendidior rei, &c.* & ad illum, *Creſcentem ſequitur cura pecuniam, &c.* eadem Oda paullo antè.

OLIM] quondam. *Olim* (inquir Æl. Donatus ad illum locum Terent. Andria, *Atticus quidam olim, &c.*) *fabulæ principium.* & citat hunc locum H
Horat. Sic epiſt. ad Mæcen. 2. lib. 1. *Olim, quod vulpes ægroto cauta leoni Reſpondit, referam.*

CAVO] epiſt. ad Mæcen. 2. lib. 1. *Macra cauum repetes arctum, quem macra ſubiſti.* *paupere cauo* autem ſic dictum ab Horatio, vt à Virgil. *pauperis & tuguri congeſtum ceſpite culmen.*

ASPER] durus, laborioſus. aliter dixit epiſt. ad Piſon. monitoribus aſper.

ARCTVM] ad rem attentum, parcum, reſtrictum, anguſtum. libri veteres plerique habent *artum.*

SOLVERET] laxaret. ita tamen parcus, & ad rem attentus, vt in hoſpitibus accipiēdis largum ſe, ac liberalem præberet.

NEQVE ILLI SEPOSITI CIC.] libri ferè omnes calamo exarati, quos quidē viderim,

A & emendatiores excuſi, ſic habent, non *ſepoſitis*,
vt nonnulli corrupti. Eſt autem hoc genus lo-
quendi planè Græcũ. Sic enim loquuntur Græci,
φθονῶ σοι τῆς εὐτυχίας, id eſt, inuideo tibi ſecun-
dæ fortunæ, pro quo Latini dicerent, inuideo ti-
bi ſecundam fortunam. Plutarchus in Cæſare, ὦ
Κάτων, φθονῶ σοι τοῦ θανάτου, καὶ γὰρ ἐμοί συ
τῆς σαυτοῦ σωτηρίας ἐφθόνησας. ô Cato, inuideo
tibi mortis, ſeu mortem. nam etiam tu mihi tuæ
ſalutis, ſeu tuam ſalutem inuidiſti. Plato in Hip-
parcho, οὐκ οἰόμενος δεῖν οὐδενὶ σοφίας φθονεῖν.
non putans oportere cuiquam ſapientiæ, ſeu ſa-
pientiam inuidere. prætereà *illi* repoſuimus ex
eorundem lib. auctoritate. iungunt etiam inter-
dum hoc verbum cum infinitiuo. Euripid. Med.
B τί δ' ἔστιν ὦ γεραιέ; μὴ φθόνει φράσαι. id eſt,
quid eſt, ſenex? ne inuide dicere, ſeu dixiſſe. Ho-
merus ἰλ. ν. Κυανοχαῖτα ποσειδάων βιότοιο με-
γήρας. id eſt, Neptunus cæſariem cæruleam ha-
bens cùm ei vitæ inuidiſſet. Horatius Latinorum
more locutus eſt epiſt. ad villicũ ſuũ lib. 1. *inui-
det vſum Lignorum & pecoris tibi calo argutus, &
horti.* ſic Virg. Æneid. 4. *Aſcanióne pater Romanas
inuidet arceis?* Idem lib. 8. *Sed mihi tarda gelu, ſa-
clisque affecta* [al. *effata*] *ſenectus Inuidet imperium.*
& Catull. nupt. Pel. *Sic nimis inſultans, extremo tem
pore ſaua Fors etiam noſtris inuidit queſtibus aureis.*
M. Tull. Tuſcul. 3. *tum planè inficimur opinionũ pra
uitate, à naturáque ipſa deſciſcimus, vt nobis optimam
naturam inuidiſſe videantur qui nihil melius homini,
nihil magis expetendum, nihil præſtantius honoribus,
C imperiis, populari gloria indicauerunt.* propterea au-
tem quòd, qui rem aliquam alteri inuident, eam,
ſi habeant in ſua poteſtate, illi nullo pacto, nul-
láq; condicione impertire velint, iccircò & inui-
dere vſurpant Latini, pro denegare, & non largi-
ri, quod ſine tuo incommodo dare poſſis: & con
trà, non inuidere, pro largiri. horum igitur ver-
borum hæc ſententia eſt, magnam illi ciceris &
auenæ copiam appoſuit. cicer, quod ſepoſitũ ha-
bebat, & longam auenam ei appoſuit liberaliter,
& prolixè.

SEMESA] ſemi eſa. ſat. 3. lib. 1. *Semeſos piſceis,
tepidúmque ligurrierit ius.*

CVPIENS VARIA FASTID. CENA]
cupiens muris vrbani dente ſuperbo ſingula li-
D gurriẽtis, & languidè deguſtantis faſtidia epula-
rum varietate diſcutere. Vt ſimilitudo faſtidium
parit, ita varietas depellit, ac diſcutit.

TANGENTIS MALE] non libenter gu
ſtantis, ſed languidè, & faſtidioſè.

CVM PATER IPSE DOMVS] mus ru-
ſticus. ſat. 8. *vt aiebat cena pater.*

PORRECTVS] ſtratus, vt ſup. Od. 1. lib. 1.
nunc viridi membra ſub arbuto Stratus, &c. Sic ſat.
3. huius lib. *Si quis ad ingentem frumenti ſemper a-
ceruum Porrectus vigilet:* & hac eadem ſat. *purpu-
rea porrectum in veſte locauit.*

HORNA] huius anni, vt Od. 2. epod. *Et horna
dulci vina promens dolio.* & Od. 23. lib. 3. *Si ture pla
caris, & horna Fruge Lareis, auidáque porca.* E

ESSET] ederet, ab edo es, eſt. Epiſt. 2. lib. 1. *ſi,
quod Eſt animum, differs curandi tempus in annum.*
ſic es pro edis. Catull. ad Aurel. *Pedicare cupis
meos amores, Nec clam: nam ſimul es, iocaris vnà.* vbi
vulgo legitur, *ſimul &.*

ADOR] ſarris genus, ab edendo dictum, ſeu
potius ab adurendo. adurebatur enim, & torre-
batur, vt commodiùs moleretur, ac ſubigeretur.

VIN' TV] ſic habent duo cod. Vat. & Raïn.
Card. Iann. Nicot. Ruſſardin. quos ſecutus ſum
vulgati, *Vis tu*, minus concinnè.

CARPE VIAM] ſic Virg. Georg. 3. *Iniuſto
ſub faſce viam cùm carpit.* vide annot. ad Od. 11.
lib. 1. de verbo carpendi.

TERRESTR. QVANDO MORTAL.] F
id eſt, quandoquidem animalia terreſtria morta-
leis animos habent. anima dicta eſt à nomine
Græco ἄνεμος, id eſt, ventus. putabant enim nõ-
nulli veteres, animum nihil aliud eſſe, quàm ſpi-
ritum, aut ventum. Cùm homines autẽ terreſtria
ſint animalia, videtur Horatius hominum quo-
que animos, mortaleis eſſe arbitrari: quæ ſenten-
tia nõ modò à religione Chriſtiana eſt aliena, ve-
rùm etiam à Platone improbata ac reiecta. Pau-
ſanias Meſſenicis ſcribit primos omnium Chal-
dæos, & Magos, dixiſſe animum hominis eſſe im
mortalem, iiſq; cùm alios Græcos complureis,
tùm Platonem maximè, Ariſtonis filium, aſſen-
ſum eſſe. Plato quidem in Phædro, & Phædone
plurimis argumentis ita eſſe probare conatur. ſed G
neque illa ita firma ſunt, vt refelli non poſſint, &
non minus ad ceterarum animantium, quàm ad
hominum animos, videntur pertinere. Chriſtiani
igitur hominis eſt, cùm hæc quæſtio à philoſo-
phis diſputetur in vtramque partem, ſacrarum li
terarum auctoritatem, nudámq; veritatem am-
plecti, rationes humanas ad eam confirmandam
non deſiderare.

NEQVE VLLA EST AVT MAGNO]
ſic ſup. Od. 4. lib. 1. *Pallida mors æquo pulſat pede
pauperum tabernas, Regúmque turreis.* vide annot.
ad Od. 28. eiuſdem libri. quibus adde illud Me-
nandri, Ἀθανασία δ' οὐκ ἔστιν, οὐδ' ἂν συνα- H
γάγῃς Τὰ Ταντάλου τάλαντα ἱκανὰ λεγόμε-
να: Ἀλλ' ἀποθανῇ, καὶ ταῦτα καταλείψεις τινί:
id eſt, Immortalitas autem non eſt, ne ſi Tantali
quidem talenta coacervaueris: Sed morieris, &
hæc alicui relinques.

DVM LIC. IN REB. IVC. V. B.] cre-
ber eſt in hac ſentẽtia Hor. vide exẽpla, quæ col-
legimus ad illum locũ, *Donec virenti canities abeſt
Moroſa, nunc & campus, & area, &c.* Od. 9. lib. 1.

VIVE MEMOR QVA'M SIS ÆVI
BR.] epiſt. ad Auguſt. lib. 2. *Tellurem porca, ſilua-
num lacte piabant: Floribus & vino Genium memo-
res breuis aui.* al. *memorem.*

PEPVLERE] impulerunt, vt vitæ genus, &
locum commutarer.

NOCTVRNI] νύχιοι, noctu, vt annot. ſuprà
ad il-

A ad illum locum, *Nec veſpertinus circumgemit vrſus ouile*, Od.16.epod.

SVBREPERE] quaſi rependo ſubire.

COCCO] coccum Galatiæ rubens granum, aut circa Emeritam Luſitaniæ, in maxima laude eſt, inquit Plin.lib.9.cap.41.

CANDERET VESTIS] ſtragula veſtis ſplenderet, ruberet. *canderet veſtis* dixit, vt dicimus, *ferrum candens*. & M.Tull.Offic.2. *candente carbone*. & idem, *lamina candentes* Verr. de ſupplic. & Horat.epiſt.15. *lamna candente*.

EXSTRVCTIS] exaggeratis, cumulatis, refertis, completis. ſuprà Od.3.lib.2. *& exſtructis in altum Diuitiis potietur heres*. Virg.Georg.1. *Ter pater exſtructos diſiecit fulmine monteis*. Lucret.lib. 6. *Fulmina gignier è craßis, altéque putandum eſt Nubibus exſtructis*. Plautus Menæch. *Cerealeis cenas dat, ita menſas exſtruit, Tantas ſtruices concinnat pa-* B *tinarias*. M. Tull.in Catone, *caret epulis, exſtructiſque menſis, & frequentibus poculis*. Idē pro Sextio, *tantos corporum aceruos exſtructos*. Idem lib.2. epiſt.ad Attic. *& hercule magnū aceruum Dicaarchi mihi ante pedes exſtruxeram*. Idem Tuſcul. 5. *menſa conquiſitiſsimis epulis exſtruebantur*.

ERGO, VBI PVRPVR.] in ſtragula veſte purpurea, qua lectus erat inſtratus.

VELVTI SVCCINCT. CVRS. H.] mus vrbanus, quaſi altè præcinctus, & ad miniſtrādum expeditus circumcurſat. ſup.ſat.8.lib.1. C *Vidi egomet nigra ſuccinctam vadere palla Canidiam*. & ſat.vlt.huius lib. *His vbi ſublatis, puer altè cinctus acernā Gauſape purpureo menſam perterſit, &c.* Ouidius lib.8. metamorph. *menſam ſuccincta, treménsque Ponit anus*.

CONTINVATQVE DAPES] vno, & perpetuo ordine dapes apponit. nouas aſſiduè dapes apponit: dapes dapibus accumulat.

NEC NON VERN. IPSIS FVNG.] id eſt, atque adeò vernarum in morem, ipſe miniſteria, & munera neceſſaria obit. *vernaliter* (inquit Nonius Marcellus) *valet adulatoriè, à vernis*. vbi tamen quidam legi volunt, *verniliter*. de ſcriptura autem huius loci, ſi, quid ſentiam, quæris: vulgata quidem, quæ eſt, *vernaliter ipſis Fungitur* D *officiis*, omnium librorum veterum auctoritate confirmatur: ſed, ſi mihi liceat, ego libenter legā, *vernaliter*, ſeu *verniliter ipſe Fung. &c.* quæ vox exprimeret, ac declararet ſtudium, & ſedulitatē muris vrbani: qui non per alios, ſed ipſe per ſe hoſpiti ſuo vernaliter inſeruiret, ac miniſtraret.

PRÆLAMBENS] prægustans. an, vt hoſpitem ad liberaliter epulandum inuitet, ac prouocet? an, vt omnem veneni ſuſpicionē remoueat? quod eſt ridiculum dictu in animantibus rationis expertibns. ſed ſi quis apologorum & fabulatum naturam, legémque conſideret, in quibus animantes ratione carentes inducuntur noſtro more loquentes, & pleraque agentes, minus abſurdum videbitur.

ILLE CVBANS] recubans. accommodat enim conſuetudinem hominum ad mures, quo E ad eius fieri poteſt.

BONIſQVE REBVS AGIT L. C.] & ob res proſperas & ſecundas: ſeu in rebus proſperis & ſecundis, *agit.l.c.* id eſt, præbet ſe lætū conuiuam: ſeu præbet ſpeciem læti conuiuæ: ſeu ſimulat & fingit ſe lætū conuiuā: ὑποκρίνεται.

VALV. STR. LECTIS] lectis diſcubitoriis, vt epiſt.ad Torquatum lib.1. *Si potes archaicis conuiua recumbere lectis, &c.* & ſuprà non longè. *Tincta ſuper lectos canderet veſtis eburnos*. valuæ dictæ ſunt, vel quaſi voluæ, à voluēdo, quia geminæ fores introrſus reuoluūtur, cùm aperiūtur: vel à valendo, quia talis ianua, quæ biforis eſt, quæq; duabus partibus conſtat, & vtrinque aperitur, validior ea eſt, quæ vna eſt, vnâq; ex parte clauditur & aperitur: præſertim cùm intrinſecus re- F pagulis obfirmatur. Sed vnde natus eſt hic valuarū ſtrepitus, ſeu crepitus? fortaſſe à domino, qui foris cenarat, aut qui rus iuerat domum redeunte. talis eſt ianuæ ſtrepitus, & canum latratus lib.1.ſat.1.ibi, *Ianua frāgatur, latret canis, &c.*

MAGIſQVE EXAN.] id eſt, multóq; magis trepidare, & pauere cœperunt, ſimulatq; canum latratu domus perſonuit. Non eſt perpetuò verum, quod notat Ælius Don.in Andr. Terent. *exanimem* dici *mortuum, exanimatum, perturbatum*. Nam proculdubio hoc loco *exanimes* interpretari aliter non poſſumus, quàm metu perturbati.

DOMVS ALTA] fortaſſe expreſſit Græcam G vocem μέγαρον, id eſt domum altè ſublatā: quales eſſe ſolent diuitum, & potentium, & principum domus.

ET VALEAT] ſic legendum, non, vt vulgò, *valeas*. nam primùm ſic habent ferè omnes libri manuſcr. deinde ſignificat Horatius, murem ruſticum aſpernari & improbare vitam vrbanā, vt pote turbulentam, ſollicitam, & timoris plenam. valere enim iubere ſolemus ea, quæ ſpernimus, & reijcimus, quæ nolumus denique. ſic Tibull. *O valeant ſiluæ, deficiántque canes*. vide quæ notaui ad illū locum, *valeat res ludicra, ſi me, &c.* epiſt.ad Auguſt.

CAVVſQVE] latebra mea, locus excauatus, H foſſa, cauerna. epiſt.ad Mæcen.2.lib.1. rimam cumeræ, cauum nominat. *Macra cauum repetes arctum, quem macra ſubiſti*.

TVTVS AB INSID.] ſic loquūtur Latini. ſic ipſe Horat. vt Oda 4. lib.3. *Vt tuto ab atris corpore viperis Dormirem*. & ſat.1.huius libri. *Tutus ab infeſtis latronibus*.

SOLABITVR] ſic Virg. Georg.1. *Concuſſáque famem in ſiluis ſolabere quercu. Eruum, hordei genus, quod Græci ὄροβον appellant*. Feſtus.

SATYRA 7.

I*ANDVDVM auſculto: & cupiens tibi dicere ſeruus*

A *Pauca, reformido. Dauus ne? ita, Dauus, amicum*
Mancipium domino, & frugi, quod ſit ſatis: hoc eſt,
Vt vitale putes. age, libertate Decembri,
(Quando ita maiores voluerũt) vtere: narra.
Pars hominũ vitiis gaudet cõſtãter: & vrget
Propoſitum: pars multa natat, modò recta capeſſens,
Interdum prauis obnoxia. ſæpe notatus
B *Cũ tribus annellis, modò læua Priſcus inani*
Vixit inæqualis, clauũ vt mutaret in horas:
Ædibus ex magnis ſubitò ſe conderet, vnde
Mundior exiret vix libertinus honeſtè.
Iam mœchus Romæ, iã mallet doctus Athenis
(quis.
Viuere: Vertumnis, quotquot ſunt, natus ini-
Scurra Volanerius, poſtquàm illi iuſta chiragra
Contudit articulos: qui pro ſe tolleret, atque
Mitteret in pyrgum talos, mercede diurna
Conductum pâuit. quanto conſtantior idem
C *In vitiis, tanto leuius miſer: ac prior illo,*
Qui iam contento, iam laxo fune laborat.
Non dices hodie, quorſum hæc tam putida tendant,
Furcifer? ad te, inquam. quo pacto peſſime? laudas
Fortunã, & mores antiquæ plebis: & idem,
Siquis ad illa deus ſubitò te agat, vſque recuſes:
Aut quia nõ ſentis, quod clamas rectius eſſe:
D *Aut quia non firmus rectum defendis: & hæres,*
Nequicquam cœno cupiẽs euellere plantam.
Romæ rus optas: abſentem ruſticus vrbem
Tollis ad aſtra leuis. ſi nuſquã es fortè vocatus
Ad cenam, laudas ſecurum olus: ac, velut vſquam
Vinctus eas, ita te felicem dicis, amáſque
Quòd nuſquã tibi ſit potãdum. iuſſerit ad ſe
Mæcenas ſerum ſub lumina prima venire
Conuiuam? nemon' oleum feret ocyus? ecquis
Audit? cũ magno blateras clamore: fugíſque. E
Miluius, & ſcurræ tibi nõ referẽda precati,
Diſcedunt. etenim fateor, me dixerit ille
Duci ventre leuem. naſum nidore ſupinor,
Imbecillus, iners, ſi quid vis, adde, popino:
Tu, cùm ſis, quod ego, & fortaſſis nequior: vltro
Inſectere velut melior? verbisque decôris
Obuolas vitium? quid ſi me ſtultior ipſe
Quingentis emtó drachmis deprẽderis? aufer
Me vultu terrere: manum, ſtomachúmque teneto, F
Dum, quæ Criſpini docuit me ianitor, edo.
Te coniux aliena capit: meretricula Dauum.
Peccat vter noſtrûm cruce dignius? acris vbi me
Natura incendit: ſub clara nuda lucerna
Quæcumq; excepit turgentis verbera caudæ,
Clunibus aut agitauit equum laſciua ſupinũ:
Dimittit neque famoſum, neque ſollicitũ, ne
Ditior, aut formæ melioris meiat eodem.
Tu, cùm proiectis inſignibus, annulo equeſtri,
Romanóque habitu, prodis ex iudice Dama G
Turpis, odoratum caput obſcurante lacerna,
Nõ es, quod ſimulas? metuens induceris: atq;
Altercante libidinibus tremis oſſa pauore.
Quid réfert vri virgis, ferróque necari
Auctoratus eas: an turpi clauſus in arca,
Quò te demiſit peccati conſcia herilis
Cõtractũ, genibus tangas caput? éſtne marito
Matronæ peccantis, in ambos iuſta poteſtas?
In corruptorem vel iuſtior? illa tamen ſe H
Nõ habitu, mutátve loco: peccátve ſupernè,
Cùm te formidet mulier: neq; credat amanti.
Ibis ſub furcam prudens: dominóque furẽti
Committes rem omnem, & vitam, & cum corpore famam.
Euaſti? credo, metues: doctúsque cauebis.
Quæres quãdo iterũ paueas: iterumq; perire
Poſſis. ô toties ſeruus. quæ bellua, ruptis
Cùm ſemel effúgit, reddit ſe praua catenis?
Nõ ſum mœchus, ais. neque ego hercule fur, vbi vaſa

A *Prætereo ſapiens argentea,tolle periclum,*
Iam vaga proſiliet frenis natura remotis.
Túne mihi dominus,rerum imperiis, homi-
númque
Tot, tantisque minor? quem ter vindicta,
quatérque
Impoſita haud vnquam miſera formidine
priuet? *(nam*
Adde ſuprà dictis, quod non leuius valeat.
Siue vicarius eſt,qui ſeruo páret,vti mos
Veſter ait:ſeu conſeruus: tibi quid ſum ego?
nempe
Tu mihi qui imperitas,aliis ſeruis miſer:at-
B *Duceris,vt neruis alienis mobile lignũ. (que*
Quiſnam igitur liber?ſapiens, ſibíque impe-
rioſus: *(vincula terrent:*
Quem neque pauperies,neque mors, neque
Reſponſare cupidinibus,contemnere honores
Fortis,& in ſeipſo totus teres,atq; rotũdus,
Externi ne quid valeat per læue morari:
In quem manca ruit ſemper fortuna.potéſne
C *Ex his,vt proprium quid noſcere? quinque*
talenta
Poſcit te mulier:vexat:foribúsq; repulſum
Perfundit gelida.rurſus vocat.eripe turpi
Colla iugo.liber:liber ſum,dic age.non quis.
Vrget enim dominus mentem non lenis: &
acreis
Subiectat laſſo ſtimulos,verſátque negãtem.
Vel cùm Pauſiaca torpes inſane tabella:
Quî peccas minus, atque ego? cùm Fului,
Rutubǽq;,
D *Aut Placideiani,contento poplite,miror*
Prœlia rubrica picta,aut carbone:velut ſi
Re vera pugnent,feriant,vitẽtque mouẽtes
Arma viri: nequam, & ceſſator Dauus.
at ipſe
Subtilis veterum iudex,& callidus audis.
Nil ego,ſi ducor libo fumante:tibi ingens
Virtus,atq; animus cenis reſponſat opimis.
Obſequium vẽtris mihi pernicioſius eſt. cur?
Tergo plector enim.quid? tu impunitior illa,
Quæ paruo ſumi nequeunt,obſonia captas?
Nempe inamareſcunt epulæ ſine fine petitæ: E
Illuſiq; pedes vitioſum ferre recuſant
Corpus.an hic peccat,ſub noctẽ qui puer vua
Furtiuam mutat ſtrigilẽ? qui prædia vendit,
Nil ſeruile gulæ párens habet?adde,quòd idẽ
Non horam tecum eſſe potes:non otia rectè
Ponere:téq; ipſum vitas fugitiuus, & erro,
Iam vino quærens,iam ſomno fallere curam,
Fruſtra:nam comes atra premit,ſequitúrque
fugacem.
Vnde mihi lapidem? *quorſum eſt opus?*
vnde ſagittas? F
Aut inſanit homo: aut verſus facit. ocyus
hinc te
Ni rapis:accedes opera agro nona Sabino.

IAMDVDVM AVSCVLTO] Iamdudũ audio te loquentẽ: nihil ipſe,cùm pauca habeam tibi dicenda, loqui audeo.

ITA, DAVVS.] ita eſt, ego Dauus cupio te paucis cõuenite:vel,ita,inquam,Dauus:ſic enim loquuntut Latini, cùm liquidius quippiam affirmare volunt. M.Tull.Verr. de ſignis. *qui tamen* (de Catone loquitur) *cùm conſul fuiſſet,condemna-* G *tus eſt. ita,C.Cato, duorum hominum clariſsimorũ nepos,L.Paulli,& M.Catonis,& P.Africani ſororis filius.*& Philip.14.*tot legionibus cæſis,tanta multitudine interfecta,hoſtium dico:ita,inquam,hoſtium:quamuis hoc iſti hoſtes domeſtici nolint, clariſsimis ducibus,ſupplicationum honorem tribuemus, imperatorum nomen adimemus?* Idẽ frumentar.*an me ad M.Antonij æſtimationem frumenti,exactionémq; pecuniæ reuocaturus es? Ita (inquit) ad M.Antonij.* nonnunquam omittitur vox ita. vt Priap. *licet indignere, ferámque Propter olus,dicas,hoc ego? propter olus.*

FRVGI] M.Tull.lib.3.Tuſcul.frugi homines χρησίμους à Græcis ait appellari:latius tamen eſſe nomen frugi, quàm χρησίμου. nam ceteras pro- H pemodum virtutes,nomine frugalitatis contineri: eámq; à fruge eſſe appellatam, qua nihil melius è terra oritur: cui conttarium vitium nequitiam dici.& nequam hominẽ, id eſt,nihili, frugi homini contrarium. nequam autem dictum eſſe ab eo, quod nec quicquam, ſeu nequicquam, id eſt, nihil, ſeu nonquicquam eſt in tali homine. Idem in oratione pto Deiotaro, *frugi hominem dici non multum habet laudis in Rege:fortem,iuſtum,ſeuerum,grauem,magnanimum, largum, beneficum,liberalem,hæ ſunt regiæ laudes: illa priuata eſt. ego tamen frugalitatem,id eſt,modeſtiam,& temperantiam, virtutem eſſe maximam iudico.* Porrò ita ſolent laudari maximè ſerui.Plaut.Caſina, *Pol,bone frugi hominem te iampridem eſſe arbitror.* Terẽt.Heautont. *de fallacia dicis? eſt.inuẽni nuper quandam.* Chr.*fru-*

A *gi es.* Idem Adelph. Syrus, *factũ eſt, quod iuſſi, Demea. D. frugi homo es.*

QVOD SIT SATIS, HOC EST, VT VIT. P.] id eſt, tãta frugalitate præditus, quanta in ſeruo poſtuletur, id eſt, ita frugi, vt in vita retinendum, ac ſeruandum, minimeq; occidendum eſſe putes. Conſtat autem, dominis in ſeruos olim fuiſſe vitæ, necisq; poteſtatem. ſeruum frugi igitur dominus non temerè occiderit: inutilem autem, & nequam, non mirum ſi occiderit. vel ſic: frugi, quantum ſatis eſt ad bonam valetudinem, & ad ſalutem. nam vt edaces, & intemperantes, & nequam homines corrumpunt valetudinem, nec diu viuunt: ſic & qui nimis tenui, & B præparco victu vtuntur, quiq; ad rem domini familiarem benè gerendam nimis attenti ſunt, nimis vigilantes, nimiùm diligenter domino conſulentes: quaſi hoc, iocans cum domino, ſignificet Dauus, ſe non præſtare ceteris ſeruis frugalitate, neque immoderato frugâlitatis ſtudio immori velle, ſed ſatis habere, ſi tam frugi ſit, quàm vulgus ſeruorum eſſe ſolet. vel ſic: mediocriter, & intra modum frugi: non immoderatè, neque ſupra modum: vt ſpes ſit me diu victurum. Nam contrà opinio eſt hæc omniũ animis inſita, eos qui frugalitate, aut alia aliqua virtute præſtant, non diu in terris ætatẽ agere, tamquam Diis immortalibus omnem præſtãtiam, vt pote à ſe profectam, ſuo iure repetentibus. Omnino locus eſt, mihi quidem, perobſcurus. Sed non diſſimulabo quibuſdam videri ita legendum, *frugi, quoad ſit ſa-* C *tis,* hoc ſenſu, vſque eo frugi, quoad ſit ſatis. Nã, *quoad,* vnius ſyllabæ eſt etiam apud Lucretium.

VT VITALE PVTES] vt putes poſſe viuere, neque ante diem moriturum. ſat. 1. lib. 2. *O puer, vt ſis Vitalis, metuo.*

LIBERTATE DECEMBRI] quę datur ſeruis, Saturnalibus. agitabãtur autem Saturnalia XIIII. Kal. Ianuarias, vt ſcribit Macrob. lib. 1. cap. 10. Eo die domini ſeruos ſuos conuiuiis liberalibus, & opiparis accipiebant, ipſi muneribus ſeruilibus fungebantur: ſeruis impune, quicquid libêret, loqui licebat, vt & ſcribit idem Macrob. lib. 1. & Athenæus lib. 14. his verbis, ταῖς τῶν Κρονίων ἡμέραις ἔθος ἐστὶ Ῥωμαίων παισὶν ἑστιᾶν τοὺς οἰκέτας, αὐτοὺς τὰς τῶν οἰκετῶν ἀναδεχομένους D λειτουργίας. id eſt, Saturnaliorum diebus ſolent Romani famulis cenas opiparas & apparatas dare, cùm ipſi ſeruilibus muneribus fungãtur. quo loco idem Athenæus multarũ nationum dies feſtos ſimileis cõmemorat. Catull. ad C. Licinium Caluum, Saturnalia, optimum dierum appellat, propterea (opinor) quòd aurei illius ſæculi, quod Saturno regnante fuiſſe dicitur, imaginem referebat, memoriámq; repræſentabat: quo nondum erat auditum nomen ſeruitutis. ſed de his vide plura apud Macrobiũ, & apud Lucianum ἐν τοῖς πρὸς Κρόνον. vbi primo dial. ſic Saturnus, καὶ διὰ τοῦτο ἁπανταχοῦ κρότος. καὶ ᾠδὴ, καὶ παιδιὰ, καὶ ἰσοτιμία πᾶσι καὶ δούλοις, καὶ ἐλευθέροις. οὐδεὶς γὰρ ἐπ' ἐμοῦ δοῦλος ἦν. id eſt, *At-* E *que iccircò vbique plauſus, & cantus, & ludus, & honoris æqualitas omnibus tum ſeruis, tum liberis. Neque enim me regnante ſeruus erat.*

CONSTANTER] καταλεγηστικῶς, pro pertinaciter: vel dicendum *conſtanter* eſſe poſitũ pro æqnabiliter, & conuenienter vitæ ſuperiori: vt quinto abhinc verſu, inæqnalem vſurpabit pro eo, qui ſibi non conſtat. & infrà ead. ſat. *quanto conſtantior idem In vitiis, &c.* & M. Tull. Tuſc. 5. de Epicuro, *quàm ſibi conſtanter, conuenientérque dicat, non laborat.*

ET VRGET PROPOSITVM] perſequitur id, quod ſibi ab initio propoſuit: perſtat in conſilio ſuſcepto.

NATAT] modò ad vitia propenſa eſt, modò F ad virtutes incumbit: incerta & inſtabilis eſt: nõ perſtat in vitiis, ſed modò vitia, modò virtutes ſequitur. Sic fere loquitur M. Tull. lib. 1. de natura deorum. *Mihi quidem etiam Democritus, vir magnus in primis, cuius fontibus Epicurus hortulos ſuos irrigauit, natare videtur in natura deorũ. Tum enim cenſet, imagines diuinitate præditas ineſſe vniuerſitati rerum, tum principia, menteiſque quæ ſunt in eodem vniuerſo, deos eſſe dicit.* vbi tamen quidam legi volũt, *nutare.* Ioſephus Scaliger Iulij Cæſaris filius, iuuenis in primis doctus, putat hîc *natare* idem valere, quod ἐπιπολάζειν, crebrum eſſe, frequẽs eſſe, abundare, quia, inquit, quæ ſunt ἐπιπολῆς, maxime appârent. Ego, vt quæ ſunt ἐπιπολῆς, ea in promtu eſſe & fateor, & ex Ariſtotele do- G cui in annotatione quadam ad libros Ariſt. de morib. ad Nicom. ἐπιπολάζοντα. ea, quæ increbruerũt, ſeu quæ frequentia ſunt, verti: ita hoc etiam ſcio ἐπιπόλαια alibi dici à Græcis & ab ipſo Ariſtotele, quæ ſũt infirma, & nõ diuturna, & quæ non habent altas admodum radices. non tamen fateor, natare idem valere hoc loco, qnod crebrum eſſe: ſed potius poſitum eſſe puto pro, ſibi non conſtare, incertum eſſe. tralatione ducta à natatoribus, qui in elemento molli, cniuſmodi eſt aqua, verſantes, ſtabiles & certi eſſe non poſſunt. Taleis autem deſcribit incontinenteis Ariſtot. lib. 7. de moribus ad Nicom. vt mox dice- H mus. INÆQVALIS] ſibi non conſtans. ſuprà ſat. 3. lib. 1. *Nil æquale homini fuit illi.* ibid. *nil fuit vmquam Sic impar ſibi.* inæqualis igitur, in victu, & cultu, & conſiliis omnib.

SÆPE NOT. CVM TRIB. ANN.] Hoc quidem conſtat, læua manu duntaxat, non etiam dextera, annulos geſtari ſolitos: ſed nec quibus digitis, nec quot annulos geſtare conſueuerint, conſtat, Scribit Plinius lib. 33. cap. 1. primò iis digitis, qui ſunt minimis proximi, geri morem fuiſſe: poſtea eo, qui pollici proximus eſt, geſtatos eſſe: deinde iuuiſſe etiam minimum digitum annulo ornare: ſua ætate ſolum hunc digitum exceptum fuiſſe, ceteros omneis oneratos eſſe. Iam de multitudine, alios eorum pondera oſtentaſſe: aliis plureis, quàm vnũ, geſtare laborioſum fuiſ-

ſe: non-

A ſe: nonnullos treis minimo congeſſiſſe. Ex hoc Horatij loco videri poteſt turpe fuiſſe treis annulos geſtaſſe. hanc enim vim puto ineſſe in voce *notatus*. Iam verò illud non eſt dubium, quin annuli initiò ferrei inſtituti & facti ſint. etiam illud certum eſt, initiò ſignãdi cauſa eſſe comparatos.

CLAVVM] ſiue anguſtum, ſiue latum. nam erat & latus clauus, & anguſtus, vt dixi ſuprà ad illum locum ſatyræ 6. libri primi, *& latum demiſit pectore clauum*.

SE CONDERET, VNDE, &c.] ſe conderet, ſubintellige, in eum locum, ſeu in eam domũ, *vnde*, id eſt, ex qua, &c.

MVNDIOR] lautior, elegantior: non egentiſſimus, neque abiectiſſimus.

DOCTVS ATH.] Vatic. cod. vnus Torneſ. Morellianus, Nicotianus, Clericanus, habent *doctor*: B quæ lectio mihi vehementer placet, vt intelligamus Horatium dicere, hunc Priſcum modò Romæ mœchari ſolitum, modò Athenis docere. *doctus* tamen ferri poteſt.

VERTVNNIS, QVOTQVOT SVNT, NAT. INIQV.] Vertunnum ei iratum eſſe dicebant veteres, vel eum irato Vertunno natum, qui mobili eſſet ingenio, qui ſecum pugnaret, qui ſententiam mutaret in horas. vide plura de Vertunno ad epiſt. vltim. lib. 1.

VOLANERIVS] hic erat in vitiis pertinax, & perſeuerans.

C IVSTA CHIRAGRA] iuſtam chiragram dixit magnam, & grauem, & ſuis (vt ita dicam) numeris omnibus abſolutã: quemadmodum dicimus *iuſtum exercitum*, *iuſtum poema*, *iuſtum iter*, *iuſtam victoriam*: non (vt alij) debitam, aut, quæ meritò ei accidiſſet.

ARTICVLOS] chiragram, & podagrã morbum articulorum nominant Latini, quia vtraq; in articulis inſidet. M. Tull. lib. 1. epiſt. ad Attic. *Terentia magnos articulorum dolores habet*. Itaque ἀρθρῖτιδα appellant Græci. *contudit articulos* autem, tralatè dictum pro *debilitauit*. propriè poſuit in epiſt. ad Auguſt. lib. 2. *diram qui contudit hydrã, &c.* & Cicero pro Flacco: *manus, quas contudit: di-* D *gitis, quos confregit: neruos, quos confregit, reſtituere non poteſt.*

TOLLERET] ex alueo ſumeret, & in pyrgum demitteret.

PYRGVM.] pyrgus non eſt tabula luſoria, ſeu alueus, vt quidam putant: ſed vaſculũ in turriculæ figuram conformatum, ex quo tali in alueum conijciebantur, ne, ſi manu iacerẽtur, fraus à luſoribus admitteretur. turriculã appellat Martialis Latino nomine, quod Græco πύργος ferè æqualiter reſpondet. *Quærit compoſitos manus improba mittere talos: Si per me miſit, nil niſi vota facit.* dicitur & fritillus.

QVANTO CONSTANTIOR IDEM IN VIT.] quanto obſtinatior in vitiis, tanto minus miſer, & prior illo, qui modò ira contendit funem, vt periculum ſit, ne rumpatur: modò nimis laxat: id eſt, qui modò virtutem ſtudioſiſſimè colit, modò in omni vitiorum genere volutatur. E

AC PRIOR ILLO, QVI, &c.] diſſentiunt hîc codices veteres. alij enim habent, *ac prior ille*: quos ſecuti ſumus: alij *ac prior ille*: quam lectionem tamen non damnò. licet enim eam ſic interpretari: tanto leuius miſer, id eſt, minus miſer, quàm prior ille, qui, &c.

NON DICES HODIE] Quamdiu (inquit Horatius) me tam longo ſermone obtũdes, non dicens ad quem pertineat? aut de quo loquare?

TAM PVTIDA] tam odioſa, moleſta, inepta, abſurda, inſolentia, φορτικά. Cicer. orat. perf. F *Cùm Demoſthenes Athenis exagitetur, vt putidus*, id eſt, nimis exquiſitè, & elaboratè loquens: inuſitatis & odioſis verbis vtens. Putidum (inquit Nonius) nõ ſolùm ab ore fœtido & graui, quod naribus probatur: ſed & quod auribus triſte, & inſuaue, auſterum, rancidum, &c.

FVRCIFER] de hac voce mox dicemus, ibi: *Ibis ſub furcam prudens*.

ANTIQ. PLEB. &c.] fortunam (inquit Dauus) & mores antiquorum, laudas. mores antiqui, & homines antiqui, & antiquum officium, ſemper in laude ponuntur à ſcriptoribus Latinis. Plaut. in Trin. *meo modo, & moribus viuito antiquis*. Terent. Andr. *O optime hoſpes, pol, Crito antiquum obtines*. Idem Adelph. *Na illiuſmodi iam nobis* G *magna ciuium penuria eſt: homo antiqua virtute, ac fide*. M. Tull. pro Sex. Roſcio Amer. *Homines antiqui, qui ex ſua natura ceteros fingerent*. Idem pro Quinctio, *Quid tum? tu aliquem patronum inuenies, hominem antiqui officij, qui ſplendorẽ noſtrum, & gratiam negligat?* Iterum pro Roſcio Amer. *in qua muliere veſtigia antiqui officij remanent*. Idem ad Attic. lib. 9. *vide quàm ſim antiquorum hominum*. T. Liuius lib. 43. *ceterum & mihi vetuſtas res ſcribenti neſcio quo pacto antiquus fit animus, &c.*

TE AGAT] te ducat, ſeu compellat, ſeu transferat.

AVT, QVIA NON I. Q. CLAM. R. P. AVT Q.] id eſt, aut quia nõ idem ſentis, quod loqueris, pugnátq; cum ſententia tua oratio: aut quia facilè ab eo, quod rectum eſſe ſtatuiſti, de- H ſciſcis, neque in ſententia permanes. animaduerte, hoc loco deſcribi ab Horatio duo malorũ genera: vnum eorũ, qui de induſtria flagitioſè, turpiter, & vitioſè viuunt: alterum eorum, qui flagitium quidem, & turpitudinem, & vitiũ oderunt & natura, & conſilio: ſed animi perturbatione impulſi ab honeſtate, & recto conſilio deſciſcũt, vitiúmq; perſequuntur. ſic diſtinguit Ariſtoteles lib. 7. de moribus ad Nicom. ἀκόλαςον, id eſt, intemperantem ab incontinente, quem ἀκρατῆ nominant Græci. ille enim ſibi perſuaſit, turpiter, & libidinoſè eſſe viuendum: itaque inſanabilis eſt: hic contrà frugalitatem quidem, & temperantiam libidini & flagirio anteponendã eſſe putat: ſed in ſententia nõ manet, quoniam in eo

A ſuperat rationem cupiditas. ſic Euripides in Hippolyto, ait pleroſque beatè ſentire, & quæ recta ſint, noſſe: ſed non facere, alios inertia, alios proptereà, quòd aliam quandam voluptatem honeſto anteponãt. ſed præſtat Euripidis verba aſcribere, ἔςι γὰρ τό γ᾽ εὖ φρονεῖν Πολλοῖσιν· ἀλλὰ τῇδ᾽ ἀθρητέον τάδε. Τὰ χρήςτ᾽ ἐπιςάμεσθα καὶ γιγνώσκομεν, Οὐκ ἐκπονοῦμεν δ᾽, οἱ μὲν ἀργίας ὕπο, Οἱ δ᾽ ἡδονὴν προθέντες ἀντὶ τοῦ καλοῦ Ἄλλην τιν᾽. Eodem pertinent illa Plutarchi lib. πῶς δεῖ τὸν νέον τῶν ποιημ. θηριῶδες μὲν οὖν, καὶ ἄλογον. καὶ οἰκτρὸν, εἰδότα τὸ βέλτιον, ὑπὸ τοῦ χείρονος ἐξ ἀκρασίας, καὶ μαλακίας ἄγεσθαι, id eſt, immò verò ferinum, & à ratione alienum, & miſerabile eſt, ſcientem id, quod melius eſt, ab eo, quod deterius eſt, propter incontinentiam, & molliriem trahi.

NON FIRMVS] id eſt, non certus, neq; ſta-
B bilis: vel vt ſuprà dixit, natans: οὐ βέβαιος, οὐδ᾽ ἀσφαλής.

NEQVICQVAM COENO CVPEVELL. PL] id eſt, nequicquam cupiens ex vitioſo habitu, quem ex aſſiduis actionibus improbis ac vitioſis contraxiſti, emergere, & ad bonam frugem redire. tralatio perpetua eſt ab iis, qui in luto ita alto ac profundo hẽrent, vt ſeſe ex eo expedire, aut euoluere nequeant. Terent. Phorm. *In luto hæres, verſuram ſolues.* Quanta autem ſit luti, præſertim profundi, tenacitas, declarat Catullianum illud carmen ad Coloniam, *Et ſupinum animum in graui derelinquere cœno, Ferream vt ſoleã in tenaci voragine mula.*

ROMÆ RVS OPTAS] ſic infrà epiſt. ad
C Celſum lib. 1. *Romæ Tibur amem ventoſus, Tibure Romam.*

RVSTICVS] rure. quod eſt loci ad perſonã tranſtulit: vt ſup. ſat. 6. lib. 1. in extr. *domeſticus otior*, id eſt, domi otioſus ſum.

TOLLIS AD ASTRA] ad cælum laudibus effers. epiſt. ad Fuſcum Ariſt. lib. 1. *Quæ vos ad cælum effertis rumore ſecundo.* Virgil. Daphn. *Daphnimq; tuum tollemus ad aſtra.*

LEVIS] in eo leuis, quòd cùm es rure, vrbem abſens miris laudibus ad cælum effers, quam faſtidiebas præſens, & cùm in vrbe eſſes

AC, VELVT VSQVE VINCTVS EAS] & quaſi, quò vocaris, eò conſtrictus, & vi coa-
D ctus, & inuitus eas, ita lætatis, quòd à nemine ſis vocatus. non diſſimulabo, in nonnullis libris & manu ſcriptis & vulg. reperiri *vſquam.*

AMA'SQVE] quid ſibi vult hoc *amáſq;* aut cum quibus debet cohærere? Vtrùm cum ſuperioribus, hoc modo, te felicem dicis, & te amas, quòd nuſquam, &c. an cum iis, quæ ſequuntur? hoc modo, amáſq;, id eſt, & tibi iucũdum eſt, vel & lætaris, quòd nuſquam, &c.

SERVM] ſerò: vt ſæpe aliàs. ſic epiſt. ad Auguſt. *Serus enim Græcis admouit acumina chartis.* verumtamen *ſerum*, ſeu *ſerò*, intellige veſperi.

SVB LVMINA PRIMA] paullo antè veſperam: paullo ante ſolis occaſum, quod erat tempus cenæ. epiſt. ad Torqu. lib. 1. *Supremo te ſole domi Torquate manebo.* ſic loquitur epiſt. 2. lib. 2. *Lento Samnites ad lumina prima duello.* E

NEMON' OLEVM FERET OC.] μίμησις verborum Horatij, cum ad Mæcenatẽ ire properat, ab eo vocatus. lauabãtur autem & vngebãtur cenaturi. icitcò poſcit oleum, quo peruñctus, cenatum eat apud Mæcenatem.

ECQVIS AVDIT?] numquis eſt, qui audiat? nemóne audit? errant, qui putant *ecquis* idem valere, quod *quis*. licet tamen hîc legere, *& quis audit?* quamquam minus probo. mendoſe autem habent nonnulli libri vulg. *hac quis.*

BLATERAS] blaterare eſt ſtultè, & cupidè loqui, inquit Feſtus Pompeius. Cæcil. in Hymnide, *deſine blaterare.* Afranius. *Ten' blaterare, & ob-* F *loqui?* Plaut. Aulular. *vbi tu es, quæ deblateraſti iam vicinis omnibus Me mea filia daturũ dotem?* Alij blaterare volunt eſſe furioſè clamare.

FVGI'SQVE] cod. Iann. & vnus Vat. *furiſque:* quod ſi cui probabitur, *furis* interpretabor furenter iraſceris, inſanis, vt apud Terent. Adelph. *nõ inſanis?* Nam ita, furor breuis eſt: vt eſt in epiſt. 1. ſic hæc duo coniunxit Varro, *blaterare*, & *rabire*. *Quid eſt? quid blateras? quid rabis? quid vis tibi? ſugis* autẽ, quod, quamquã in pluribus libris veteribus reperitur, minus probo tamẽ, interpretor, ad cenam properas.

MILVIVS, ET SCVRRÆ] qui erant a- G pud te cenaturi.

TIBI NON REF. PR.] tibi multa mala precati: quæ tibi referre vel nolo, vel nõ debeo, vel non audeo.

ETENIM ME DIXERIT ILLE] id eſt, etenim dicere poſſit aliquis, me ventre duci, id eſt, ventri indulgere, & ſeruire. Daui etiam nunc ſunt verba, non Horatij. vox *ille* autem, idem ferè valet hoc loco, quod apud Græcos ὁ δεῖνα, id eſt, aliquis, neſcio quis. vno Demoſthenis, & altero Cicer. exemplo contẽti erimus. Demoſth. πρὸς Λεπτίνην. σὺ δὲ ποιεῖς, οὐ λέγεις κακῶς τοὺς τετελευτηκότας, τῶν εὐεργετῶν τῷ δεῖνι μεμφόμενος, καὶ τὸν δεῖνα ἀνάξιον εἶναι φάσκων, ὧν οὐδὲν ἐκείνοις πρόσεστιν. id eſt, tu autem facis, nõ H dicis male mortuis, cum illum, aut illum ex bene meritis reprehendis, & illum aut illum eorum, qui beneficio affecti ſunt, indignũ beneficio dicis. Cicero pro Roſc. Amer. *quæſiſſet num ille, aut ille defenſurus eſſet.*

LEVEM] coniũge cum verbo *duci*, & prouocabulo, *me*: vt ſit *me leuem duci ventre*: me duci vẽtre, & in eo leuem eſſe, quòd ventre ducar.

NASVM NIDORE SVPINOR] id eſt, naſus mihi nidore cibi ſupinatur: hoc eſt, excitatur, attollitur. Virgil. Georg. 2. *Aucè ſupinatas Aquiloni oſtendere glebas.* in nonnullis libris legitur *ſupino*. cod. Don. autem, & Vat. 3. Torn. Faërn. Cleric. habent *ſupinor*, vt vulgati: quæ ſcriptura recta eſt. hoc enim ſignificat, quod dixi, *naſum ſupinor,*

A *pinor*: id eſt, naſus mihi ſupinatur, ſeu excitatur nidore obſonij. helleniſmus eſt.

SI QVIDVIS, ADDE, POPINO] libri vulgati, nulli ferè manuſcr. habent *ſim quiduis. adde popino*, id eſt, ſim etiam quoduis: ſim popino. popinones à popina ſunt appellati: qui popinas cõſectantur. ſed nõ eſt reticendũ ſcriptũ eſſe in duobus codicib. Vatic. Iannoct. Faërn. Torneſ. Clericano, Nicotianis duobus, Ruſſard. *ſi quiduis*, non *ſim quiduis*, vt habẽt vulgati. ego tamen olim hanc ſecutus eram, vt ſit hæc ſententia, ego nidore ciborum moueor, (inquit Dauus) fateor: naſus mihi excitatur nidoribus, vt imbecillo, & infirmo. iners ſum & ignauus, & ſim quicquid aliud voles: adde, ſi tibi videtur, me eſſe popinonẽ, &c. ſic loquitur epiſt. 6. lib. 1. *frater, pater adde*. nunc autem hac editione ſcripturam
B veterem ſequi malui: quam ſic explico: naſum nidore ſupinor: ſum imbecillus, ſum iners, adde ſiquid aliud vis, ſum popino. licet etiam coniungere hæc nomina *Imbecillus*, *iners* cum verbo ſupinor, hoc modo, naſum nidore ſupinor ego imbecillus, iners, &c. vt verbum *ſum* non ſit neceſſe foris aſſumere.

QVOD EGO] id eſt, ſeruus.

VLTRO INSECTERE, &c.] ſubintellige *me*, vt ſit, cùm ſis ſeruus, & nequam, & fortaſſis nequior quàm ego, vltro me inſectere, velut melior? id eſt, debéſne me vltro inſectari velut melior? nequior, & melior opponuntur. nam
C nequam & frugi opponũtur. bonus autem cùm de ſeruo dicitur, idem valet, quod frugi: χρηστός, χρήσιμος.

VERBIS'QVE DECORIS OBVOLVIT.] verbis ſpecioſis vitium tuum tegas?

AVFER ME VVLTV TERRERE] cùm Horatius liberiore ſerui oratione offenderetur, terrorem ei vultu denuntiabat, eíque minabatur: qua re animaduerſa orat Dauus ne ſtomachetur, ne ſibi terrorem intentet, & vt manus contineat. *aufer me terrere*, id eſt, ne me terre: noli me terrere.

MANVM, STOMACHV'MQVE TEN.]
D & manum cõtineto, id eſt, ne me pulſato: & ſtomachũ, id eſt, ne iraſcitor, ne ſtomachator, iram comprimito.

DVM QVÆ CRISPINI] de Criſpino philoſopho ſat. 1. lib. 1. in extr. *ne me Criſpini ſcrinia Lippi Compilaſſe putes*. Sed cur ſe à Criſpini ianitore edoctũ eſſe dicit, nõ ab ipſo Criſpino? quia ſeruis nõ licebat cũ ingenuis audire philoſophos, neq; vllos alios ingenuarũ artium magiſtros publice profitenteis. quæ igitur Dauus à Criſpino diſcere nõ potuit, ab eius ianitore item ſeruo didicit. Pares autem cum paribus, vetere prouerbio, &c.

TE CONIVX ALIENA] ex contentione, & comparatione oſtendit Dauus, dominum ſuum ſe eſſe deteriorem, & grauius peccare.

CRVCE DIGNIVS?] grauius? vtrius peccatum cruce dignius eſt?

ACRIS NATVRA] id eſt, naturalis cupiditas, vehemens. φυσικὴ ἐπιθυμία ἰσχυρά. E

SVB CLARA LVCERNA] Mart. lib. 11. *ludere teſte lucerna*.

EXCEPIT] excipere, præter illam, quam ſuprà notauimus, ſignificationẽ, valet etiam idem ferè, quod *recipere*, & id, quod extrinſecus venit, aut obiectum eſt, capere: vt *verba loquentis excipere, excipere ſanguinem patera, excipere tela, excipere pericula*. nonnulli libri tamen manuſcr. habent, *accepit*.

TVRGENTIS] tumentis. ſuprà ſat. 2. lib. 1. *tument tibi cùm inguina*. fortaſſe verbo Latino *turgere* reſpondet Græcum ὀργᾶν, quo ſæpe vtitur F
Ariſtoteles pro verbo ἐπιθυμεῖν, & ἐφίεσθαι, cuiuſcũque rei ſit cupiditas: vt problẽ. τμημ. δ. διὰ τί οὐ δεῖ μὴ ὀργῶντα οὔτε ἀφροδισιάζειν, οὔτε ἐμεῖν, οὔτε πταρνυσθαι, οὔτε φῦσαν ἀφιέναι; id eſt, quamobrem non oportet eum, qui minimè turgeat, neque Veneri operam dare, neque vomere, neque ſternutare, neque flatum emittere? caudam autem, ſalacem intellige, vt ſat. 2. lib. 1. *teſteis, caudámque ſalacem Demeteret ferrum*.

CLVNIBVS AVT AGITAVIT] aut me ſuccumbentem agitauit, tanquam equo inſidens, genus eſt Veneris. Mart. lib. 2. *Hectoreo quoties ſederat vxor equo*. Ouid. de arte amandi lib. 3. *Parua vehatur equo. quòd erat longiſſima numquam Thebais Hectoreo nupta reſedit equo*. infrà ead. ſat. G
Non habitu, mutátue loco, peccátue ſupernè

DIMITTIT, &c.] me miſſum facit incolumi fama.

MEIAT EÔDEM] cũ eadem rem habeat. Catull. *Qui ipſe ſui patris minxerit in gremiũ*. Horat. ſuprà ſat. 2. lib. 1. *Hunc perminxerunt calones*. Perſius. *Patritiæ immeiat vuluæ*.

TV, CVM PROIECT. INSIGNIB.] tu, cùm poſita equitis Ro. aut iudicis perſona: proiectis ornamentis equeſtribus, poſito anguſto clauo, quo vtebantur equites, ab Auguſto allecti in iudicum numerum, poſito annulo, ſumis cultum, ac veſtitum ſeruilem: non is es, cuius habitum, & ſimilitudinem geris? Non ſunt autẽ hæc ita accipienda, quaſi Horatius ſignificet, ſe equitem eſſe Romanum: ſed eò dicuntur tantùm, vt H
intelligamus, pleroſque dominos ſeruis ſuis eſſe deteriores, & nequiores, vt pote, qui turpiſſimis cupiditatibus, & libidinibus ſeruientes, multa ſe indigna, ſuæque perſonæ indecôra perpetiantur, ac perferant. hæc igitur verba pertinent ad omneis dominos, nobileis & honeſtos.

PROIECTIS INSIGNIBVS, &c.] poſitis, & abiectis ornamentis equeſtribus, poſita perſona, poſitóque veſtitu iudicis.

ANNVLO EQVESTRI] Plinius lib. 33. cap. 1. *Annuli diſtinxere alterum ordinem à plebe, vt ſemel cœperant eſſe celebres, ſicut tunica ab annulis ſenatum tantùm, &c.*

PRODIS EX IVD. DAMA.] ſumis veſtitum ſeruilem, ne ab aliis agnoſcaris, poſito iu-

A dicis habitu, ac veſtitu, prodis ſeruus ex eo, qui eras, nempe ex iudice, & equite. hoc tempore etiam equites iudicabant.

ODORATVM] odore aliquo imbutum: vt Od.11.lib.2. *& roſa Canos odorati capillos.*

LACERNA] lacerna, pallium fimbriatum, quo olim ſoli milites vtebantur.

INDVCERIS] intromitteris in ædeis mulieris.

ALTERCANTE LIBID.] hinc te impellit libido ad flagitiũ: illinc reuocat pœnæ metus. Ita pugnat metus cum cupiditate, & libidine.

QVID RE'FERT VRI VIRGIS] Quid intereſt (inquit) vtrùm eas obligatus pacto gladiatorio, quod erat huiuſmodi, *vri flammis, ſecari virgis, ferro necari:* an turpi clauſus in arca, in quá te demiſit ancilla contractum, genibus caput tãgas? id eſt, quid intereſt inter gladiatorẽ, & adul
B terum? Sic hunc locum Acro explicat, & recte.

FERRO'QVE NECARI,] quidam legũt, *ferróque ſecari:* quod non placet. nam *ſecari* virgis, quod eſt, vri, & cruciari virgis, cõuenit: *ſecari ferro,* non item, ſed *necari.*

AVCTORATVS] obnoxius, obligatus, nempe mercede accepta. auctorati dicuntur milites poſteaquàm iurarunt in verba imperatoris. exauctorati, vbi militiæ ſacramento ſunt liberati. ſed propriè dicuntur auctorati gladiatores, qui mercedem acceperunt, vt depugnent in ludo, & vt vrantur flammis, virgis ſecentur, ferro necentur. hæc enim lex fuit gladiatoria, vt notat Acro. C. Aſinius Pollio lib. 10. epiſt. *ob Fadium quendam militem Pompeianum, quia, cùm depreſſus in ludum bis*
C *gratis depugnaſſet, auctorari ſeſe nolebat, & ad populum confugerat, primùm Gallos equites immiſit, &c. Merces ipſa* (inquit M. Tull. Off.1.) *in mercenariis auctoramentũ eſt ſeruitutis.* Quid igitur réfert (inquit) vtrùm tanquàm quidam gladiator, eas quò velit is, qui te auctorauit, & conduxit, paratus vri flammis, ferróque necari: an clauſus in arca ita cõtracto ſis corpore, vt genibus caput tãgas?

CONTRACTVM] te contractum, propter arcæ anguſtias. caue coniungas participium *contractum* cum voce *caput.*

QVO` TE DEMISIT] in quam te ancilla contractum demiſit, fortaſſe propter ſubitũ domini ſui aduentum.

D CONSCIA] ancilla, vt ſuprà ſat.2.lib.1. *miſeram ſe conſcia clamet.*

GENIBVS TANG. CAP.] participiũ *contractum* non eſt coniungendum cum voce *caput,* quæ ſequitur, vt diximus, ſed cum prouocabulo *te,* quod antecedit, hoc modo: & quidem altius repetamus, totúmq; hunc locũ explanemus. quid réfert (inquit) quòd ad miſeriam & turpitudinem attinet, vtrùm quis eat in ludum, depugnare, vri flammis, virgis ſecari, ferro necari accepta mercede obligatus, an in arca incluſus ab ancilla conſcia corpore contracto, genibus tangat caput? proinde quaſi dicat, vtrobique manifeſta ineſt turpitudo: ſed maior in homine libero, qui E
libidinis cauſa, tanto in periculo, tantáq; in miſeria verſatur. liber Raïn. Card. & Iann. & Turneſian. aliquantum ab aliis diſcrepant. ſic enim in illis ſcriptum eſt, *Contractum, vt genibus tangat caput.* quam ſcripturam olim non ſum ſecutus, quòd exiſtimarem particulam *vt* adiectam eſſe ab aliquo, qui non videret verbũ *tangas* pendêre à ſuperioribus illis *an turpi clauſus, &c.* Et mea quidem ſententia ſine hac particula hic totus locus legi poteſt. Verumtamẽ cùm videam, plureis libros veteres eam habere, peccaturum non arbitror, qui eos ſequatur: vt ſit hic ordo verborũ, & repetatur ἀπὸ κοινοῦ verbum *eas,* hoc modo: *an turpi clauſus in arca eas, Quò te demiſit, &c.* ita, inquam, clauſus, vt *genibus tangas caput.*

EST'NE MARITO MATRONÆ PECCANTIS, &c.] Lege Iulia de adulteriis, marito adulterum quidem cum vxore deprehenſum occidere licet: non tamen quemlibet, ſed eum, qui leno fuerit, quíve artem ludicram fecerit, vel in ſcenam ſaltandi, cantandíve cauſa prodierit: iudicióve publico damnatus, neq; in integrum reſtitutus erit: quíve libertus eius mariti, vxoríſve, patris, matris, filij, filiæ vtrius eorum fuerit, quíve ſeruus erit: non autem vxorem. Eadem lex tamen patri vtriuſque occidẽdi poteſtatem permittit, filiæ, inquam, & adulteri. F

ILLA TAMEN SE NON HAB. M.] huius loci hæc mihi videtur eſſe ſententia, tu cùm libidinem tuam explere vis, in alienas ædeis non ſine periculo ingrederis, veſtitum mutas, ne à quoquam agnoſcaris: illa autem nulla cõdicione adduci poteſt, vt domum tuam veniat, neque vt habitum, cultúmq; matronæ mutet, cùm te metuat, neque tibi credat. G

PECCA'TVE SVPERNE`] id eſt, ſi eam velis tibi morem gerere, & obſequi à ſuperiore parte: ſi iubeas eã tibi incubare, aut inſidêre ſubiacenti, nulla condicione eſt factura: ita ſui iuris eſt, ita libera, & contumax. ſuprà ead. ſat. *aut agitauit equum laſciua ſupinum.* quidã putãt deſcribi αἰσχρουργίαν τὴν διὰ στόματος, καὶ τὸν λεσβιασμὸν, ſeu fellarionẽ: & ita declarãt, *non peccat supernè,* id eſt, ore tibi non morigeratur. Alij *non peccat ſupernè,* ſic explicant, non proijcit inſignia nobilitatis, vt tibi morem gerat: neque eius flagitium in ſublimi eminet, propter dignitatem: ſed contrà vilis & cõtemta mulier eſt: neque quicquam de ſua dignitate deperdit, vt tu, qui proiectis inſignibus prodis ex iudice Damà. ſed hæc explicatio plane reijciẽda eſt, vt ſuo auctore indigna, & pugnans cum Horatij verbis & ſenſu. Quidam legunt *peccátue ſupinè.* H

SVB FVRCAM] vt ſeruus. Donat. in Andr. *Furciferi dicebantur ſerui, qui ob leue delictum cogebantur à dominis, ignominiæ magis, quàm ſupplicij cauſa, circa vicinos furcam in collo ferre, ſubligatis ad eam manibus, &c.* Plutarch. Ῥωμαϊκοῖς. Διὰ τί τοὺς ἀπεγνωσμένους ἐπὶ κλοπαῖς, ἢ δουλικοῖς τισὶν

A ἄλλοις ἁμαρτήμασι, φουρκιφέρους καλοῦσι. ἢ καὶ τοῦτο τῆς τῶν παλαιῶν ἐπιμελείας τεκμήριόν ἐστιν. ὁ γὰρ οἰκότριβος ἰδίου καταγνοὺς τινα μοχθηρίαν, ἐκέλευε δίπλουν ξύλον, ὃ ταῖς ἁμάξαις ὑφιστᾶσιν, ἀράμενον διὰ τῆς συνοικίας, ἢ τῆς γειτνιάσεως διεξελθεῖν ὑπὸ πάντων ὁρώμενον, ὅπως ἀπιστοῖεν αὐτῷ, καὶ φυλάττοιντο πρὸς τὸ λοιπόν. τὸ δὲ ξύλον ἡμεῖς μὲν στήριγμα, ῥωμαῖοι δὲ φοῦρκαν ὀνομάζουσιν. διὸ καὶ φουρκίφερ ὁ τοῦτο περιενεγκὼν, καλεῖται, id eſt, Quamobrem eos ſeruos, qui in furando, aut ſimilibus aliis delictis ſeruilibus ſunt inſanabiles & deſperati, furciferos appellant? an etiam hoc antiquorum diligentiæ argumentum eſt? Nam qui B ſeruum ſuum compertum habebat vitio aliquo eſſe affectum, iubebat lignum duplex, quod curribus ſupponunt, tollentem per viciniam tranſire in omnium oculis, vt ne ei fidem haberent, & vt ſibi ab eo cauerēt in reliquum. lignum autem tale nos quidem ſterira, Romani autem furcam nominant. quare & furcifer qui hoc circumtulit, appellatur.

PRVDENS] ſciens, vt ſat. 3. huius lib. *Cùm prudens ſcelus ob titulos admittis inaneis, Stas animo?*

DOMINÓQVE FVRENTI] vel marito, vel amori, & libidini. ſed marito mâlo.

CREDO, METVES] ſcilicet tu metues, tuóq; malo, & periculo doctus, cauebis, proinde quaſi dicat, non metues, immò verò cogitabis, quo tēC pore te iterum in periculum coniicias *doctus*, periculo ſcilicet, aut malo accepto. Heſiod. παθὼν δέ τε νήπιος ἔγνω: id eſt, malo accepto ſtultus cognouit.

QVÆ BELLVA, &c.] oſtendit, amanteis & libidinoſos belluis eſſe incautiores, & inconſideratiores, cùm hæ ferè numquam, poſteaquàm è laqueis effugerunt, iterum capiantur: illi autem vitato periculo, iterum, atque iterum in idem genus fraudis incurrant. notum eſt prouerbium, & refertur à Plutarcho, ἀλώπηξ διαφυγοῦσα πάγας, αὖθις οὐχ ἁλίσκεται. id eſt, vulpes, quæ tendiculas, aut laqueos effūgit, iterum non capitur.

D REDDET] ſiue legas *reddit*, ſiue *reddet*, nihil refert. & vtraque ſcriptura codicum manu ſcriptorum auctoritate nititur.

NON SVM MOECHVS, AIS] ſi dices, te non eſſe mœchum, licebit mihi quoque dicere, me non eſſe furem. nam quemadmodum ego me à furtis abſtineo, neque vaſa argentea tango metu pœnæ: ſic tu propter periculum ab vxoribus alienis te abſtines, non conſilio, aut ratione.

SAPIENS] mihi ſapiens, vt ſat. 1. lib. 1. *Non vſquam prorepit, & illis vtitur antè Quæſitis ſapiēs* vel dic ſapiēs, id eſt, cautus, conſideratus, cōſultus. Euripid. Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὐτῷ σοφός. id eſt, odi ſapientem, qui ſibi non ſapit.

TOLLE PERICVLVM] ſi nullum ſit periculum, tum natura ad vitium procliuis, & præceps, ſeſe ad quoduis facinus audendū effrenata profundet. ſignificat Horatius, aut nullos, aut pauciſſimos eſſe, qui iudicio ac voluntate à flagitio, & maleficio temperent, qua de re plura ad epiſt. ad Quinct. lib. 1. E

TV'NE MIHI DOM. RERVM IMP. &c.] cùm tot tibi res, atque homines imperent, videlicet pecunia, libido, gloria, metus, viri potentiores, & locupletiores, túne te mihi dominum eſſe dicis?

QVEM TER VINDICTA] vindicta dicebatur ea virga, qua prætor ſeruum liberabat. natum autem nomen eſt vel à ſeruo illo Vindicio, qui coniurationem adoleſcentum aduerſus populi Ro. libertatem, patefecit: vel à vindicādo, pro- F pterea, quòd vindicta ſeruus à prætore in priſtinam, & naturalem libertatem vindicabatur, vt docet Theophilus lib. 1. Inſtitutionū iuris ciuil. ſignificat porrò, duriorem, ac turpiorem eſſe libidinum, & cupiditatum ſeruitutem, quàm legitimam, & iuris gentium. *ter, quatérque* autem, id eſt, ſæpius. Virg. 1. Æneid. *O terque quatérq; beati.*

NAM, SIVE VICARIVS EST] ſeruorum alij erant ordinarij, alij vicarij. vicarius erat is, qui in alterius erat peculio, & pæne dicam, ſerui ſeruus. ordinarius, qui ſeruum habebat in peculio ſuo. Quamuis autem vicarius, eſſet ordinarij κτῆμα, id eſt, poſſeſſio, ordinatióq; parêret: erat tamen eius conſeruus propterea, quòd ordinarij dominus, erat & vicarij dominus, & com- G munis vtriuſque dominus: id eſt, vtrumque habebat in ſua poteſtate. Nam cùm ſeruus omnis ſit in alterius poteſtate: & vicarius, ſeruus ſit: is autem, qui in alterius poteſtate eſt, alterum in ſua habere non poſſit: efficitur, vt vicarius, eiuſdem domini, cuius & ordinarius, ſeruus ſit.

ATQVE DVCERIS, VT NERV. ALIEN. M.] lignum neruis alienis mobilè omnes ferè accipiūt turbinem, qui ſcutica torqueri, & impelli ſolet à pueris. quam ſententiam poſſem Tibulli tabulis cōfirmare lib. 1. eleg. 5. *Namque agor, vt per plana citus ſola verbere turbo, Quem celer aſſueta verſat ab arte puer.* & Virgilij Æneid. lib. 7. *Ceu quondam torto volitans ſub verbere turbo: Quem pueri magno in gyro vacua atria circum, Intenti ludo exercent: ille actus habena Curuatis fertur ſpatiis, &c.* ſed mihi magis placet, quod M. Antonius Muretus prior quidem annotauit, & protulit: ego autem iampridem in aduerſariis meis habueram, per mobile lignum, &c. hoc loco ſignificari ab Horatio id, quod appellāt Græci νευρόσπαστον. erant autem νευρόσπαστα, parua quædam animalium ſimulacra, quorum vel ſingula, vel vniuerſa mēbra certis neruis, aut fidiculis in hanc, vel illam partem cum quadam venuſtate, & conuenientia ſua ſponte mouebantur. quæ etiam αὐτόματα & αὐτοκίνητα dicuntur à Græcis, ꝙ ſua ſponte moueantur. Qui huiuſmodi ſimulacra vulgò oſtentabant, νευροσπάσται dicebantur, vt intelligere licet ex Ariſtotele in lib. de mundo ad Alexandrum, ſi modò eſt Ariſtotelis. cuius hæc

A verba ſunt, καὶ οἱ νευροσπάσται μίαν μήρινθον ἐπισπασάμενοι, ποιοῦσι καὶ αὐχένα κινεῖσθαι, καὶ χεῖρα τοῦ ζώου, καὶ ὦμον, καὶ ὀφθαλμὸν, ἔστι δ' ὅτε πάντα τὰ μέρη, μετά τινος εὐρυθμίας. id eſt, neuroſpaſtæ vna fidicula tracta faciũt, vt ceruix, & manus, & humerus, & oculus animalis: interdum autem & omnes corporis partes cum quadam venuſtate, & moderatione moueantur. Vſurpat hanc vocem Herodotus Euterpe, ἀντὶ δὲ φαλλῶν ἄλλα σφί ἐστι ἐξευρημένα ὅσον τε πηχυαῖα ἀγάλματα νευρόσπαστα, τὰ περιφορέουσι κατὰ κώμας αἱ γυναῖκες. id eſt, pro Phallis autẽ alia ſunt eis inueuta cubitalia ſimulacra, neruis tractis ſua ſponte mobilia, quæ circumferũt per vicos mulieres. hinc νευροσπαστεῖσθαι, neruis & fidiculis trahi ac moueri.

QVI'SNAM IGITVR LIBER? &c.] hæc dicuntur ex ſententia Stoicorum.

B SIBI QVE IMPER.] & qui ſibi, ſuiſque appetitionibus & affectibus imperat. al. *ſibi qui:*

RESPONSARE] obſiſtere, vt epiſt. ad Mæcen. 1. lib. 1. *fortunæ reſponſare.* & ſat. prox. *cenis reſponſat opimis. fortis reſpõſare,* id eſt, fortis ad reſpõſandum, ſeu in reſponſando, vt alibi, & ſæpius admonuimus.

ET IN SEIPSO TOTVS TERES, ATQVE] id eſt, totus ex ſe aptus, & pendens: in ſe conuerſus, nõ ſpectans foras, ſui ſimilis, æquabilis, perfectus, perpolitus, nihil habens aſperũ, nihil inæquale, nihil laciniosum. ductum à forma conglobata, in qua nihil externi hærere poteſt, propterea quòd tota in ſe collecta, & vndique læuis ac polita eſt. M. Tull. in orat. perf. aureis
C Atticorum teretes nominat, propterea quòd nihil ferre poſſunt inſolens, nihil putidum, nihil inelegans, nihil inuenuſtum. & in lib. de optimo gen. oratorum, ita loquitur, *quiteretes aureis habent, intelligénsque iudicium.* Iam rotunda figura, omneis alias figuras complectitur, eique formæ minimè noceri poteſt. ſignificat igitur, talem debere eſſe hominem verè liberum, & ſapientem, nempe ſeipſo contentum, & omni ex parte aduerſus externas iniurias ſeptũ ac munitum. apud eundem in oratore perf. *rotundum* valet idẽ, quod cultum, politum, perfectum. ſic enim ille, *Thucydides præfractior, nec ſatis, vt ita dicam, rotundus.* & in Bruto, *verborum copia, & quaſi rotunda conſtru-*
D *ctio.* idem de natura deorum, *figura rotunda, nihil habẽs inciſum angulis, nihil eminẽs, nihil laciniosum:* ſeu, vt alij legunt, *lacunoſum.* ſic Plato in Phædro; ἐκείνῃ μόνον ἐπαινετέος εἶναι δεῖ λόγον, ὅτι σαφῆ καὶ στρογγύλα καὶ ἀκριβῶς ἕκαστα τῶν ὀνομάτων ἀποτετόρνευται. i. illa ſolùm ratione laudari debet oratio, quòd dilucida, & rotũda, & exquiſitè tornata ſunt ſingula nomina. & Ariſtot. lib. 2. Rhetoric. περισπεύεται τὸ διότι στρογγυλώτατα. Rotundum (inquit Nonius) *à rota dictum, vel rota à rotundo. & eſt rotundum, collectum & per omnem circuitum ſine offenſione aſſeri, aut anguli lane, &c.*

EXTERNI NE QVID VALEAT] ne quid externum eum commoueat: vt is omnia ex- E
terna contemnat, neque concupiſcat, neque pertimeſcat, cùm ſit animo ab omni perturbatione & concitatione vacuo, ac libero. talis deſcribitur vir bonus à Virgilio, ſi modò Virgilij ſunt verſus illi, *Securus, mundi inſtar habens, teres atque rotundus, Externæ ne quid labis per læuia ſidat.*

MORARI] hærere, reſidere. abſolutè poſitum eſt.

MANCA] debilis, fracta, ſine viribus. in quẽ nihil valet fortuna. ſic M. Tull. in epiſt. ad Pætum lib. 9. de fortuna, *Quam exiſtimo leuem & imbecillam, ab animo firmo & graui, tanquam fluctum à ſaxo frangi oportere.*

FORIBVSQVE REPVLSVM] à foribus reiectum.

ERIPE TVRPI COLLA IVGO] trã- F
ſlatio à bubus, qui iugum ſubierunt. vide annotation. ad illum locũ Odæ 33. lib. 1. *atque animos ſub iuga ahenea Sæuo mittere cum ioco.*

VRGET ENIM DOM. M.] dominus ſæuus, & immitis te premit, videlicet cupiditas, ſeu libido, vt paullo antè, *dominóque furenti Committes rem omnem.* quamquam illic per dominum, videtur potius ſignificari vir matronæ, cum qua quis facit adulterium.

ET ACRES SVBIECTAT] tranſlatum ab equis, quos curſu iam defeſſos; equites interdum calcaribus fodere ſolent, &; velint, nolint, G
vt currant, ſubigere.

VEL CV'M PAVSIACA] alium domini ſui morbum commemorat, nempe immoderatũ tabularum pictarum ſtudium: quod item reprehendit M. Tull. parad. ὅτι οἱ σοφοὶ ἐλεύθεροι, his verbis, *Aëtionis tabula te ſtupidum detinet, aut ſignũ aliquod Polycleti. omitto vnde ſuſtuleris, & quomodo habeas: intuentem te, admirantem, clamores tollentem cùm video, ſeruum te eſſe ineptiarum omnium iudico,* &c. Verr. de ſignis, *Venio nunc ad iſtius, quemadmodum ipſe appellat, ſtudium, vt amici eius, morbum, & inſaniam.* fuit autem Pauſias pictor inſignis, de quo Plin. lib. 21. cap. 2. & Varro de re ruſtica lib. 3.

QVÎ PECCAS MINVS, ATQVE EGO?] ſic
habent ferè omnes libri & manuſcr. & vulgati: H
niſi quòd in aliquot vulgatis interrogationis nota poſita eſt non poſt vocem *ego*, ſed quinto abhinc verſu poſt vocem *viri.* hunc autem locũ ſic omnes explicant. Quî peccas minus, quàm ego? ſed ea, quæ ſequuntur, videntur eſſe curta. deberent enim hæc ſubſequi. *Atqui cùm ego Fului, Rutubæq; Aut Placid. cont. popl. m. Pr. r. p. aut carb. v. ſi R. v. p. f. v. q. m. A. viri, nequam, &c.* Itaque ſic aliquando legendum putaui, Quî peccas minus? *Atqui ego cùm, &c.* Verùmtamen nihil auſim mutare. ſubintelligendùm igitur eſt atquî, vt oratio currat hoc modo; *Atqui cùm ego, &c.* vel mutanda duntaxat interpunctionis nota eſt, & ſic legẽdum; *qui peccas minus? atque ego cum,* &c. ſubintelligẽdùmq; in his *qui peccas minus,* quàm ego. *atque*

autem

A autem interpretandum, atqui: Nam ſæpe apud probatos ſcriptores Latinos *atq;* valet atqui: quod ignorantes multi ſæpe apud M. Tull. fecerũt *atqui*, vbi erat *atque*. ſic igitur totus hic locus videtur legi debere. *Vel cùm Pauſiaca torp. inſ. tab. Qui pecc. minus?* [ſubintellige, quàm ego?] deinde *atq; ego cum Fului, Rutubæne Aut Placideiani contento poplite miror Prælia, rubr. picta, aut carb. velut ſi Re vera pugn. fer. vitẽtq; mou. Arma viri: nequã, &c.*

CÙM FVLVI. RVT.] de Fuluio, & Rutuba equidẽ nihil me legiſſe fateor: ſed Placideianum, ſeu Pacidianum (nam ſic reperio ſcriptum in codicibus Ciceronianis excuſis) conſtat fuiſſe gladiatorem, & eum quidem præſtantiſſimũ, ex Lucillij verſibus, quos profert Nonius Marcellus in declaratione verbi *cõpono*. verſus ſunt hi, *Samnis, ſpurcus homo vita illa dignu' locóque, Cum Placidiano componitur? optimu' longè Poſt homines natos gla* B *diator qui fuit vnus.* eundem commemorat M. Tull. lib. 3. epiſt. ad Qu. frat. his verbis, *non putaſſet ſibi Pompeius de illius ſalute, ſed de ſua dignitate mecum eſſe certamen: in vrbem introiuiſſet: ad inimicitias res veniſſet: cum Æſernino Samnite Placideianus comparatus viderer.* & de optimo gen. orat. *A me autem (vt cum maximis minima conferam) gladiatorum par nobiliſſimum inducitur. Æſchines, tãquam Æſerninus (vt ait Lucillius) non ſpurcus homo, ſed doctus & acer Cum Placideiano componitur, optimu' lõgè Poſt homines natos, &c. nihil eum illo oratore arbi* C *tror cogitari poſſe diuinius.* & Tuſcul. lib. 4. *An verò vir fortis, niſi ſtomachari cœperit, non poteſt fortis eſſe? gladiatorum id quidem eſt. quamquam in eis ipſis videmus ſæpe conſtantiam: colloquuntur, congrediuntur, aliquid poſtulant, vt magis placati, quàm irati eſſe videantur. ſed in illo genere ſit Placideianus aliquis hoc animo, vt narrat Lucillius, Occìdam illum equidem, & vincam, ſi id quæritis, inquit. Verùm illud credo fore: in os prius accipiam ipſe, Quàm gladium in ſtomacho, ſura, & pulmonibu' ſiſto. Odi hominẽ: iratus pugno: nec longiu' quicquã Nobis, quàm dextra gladiũ dũ accommodet alter. Vſque adeò ſtudio, atque odio illius efferor ira.* De Placideiano igitur nemini dubium eſt, quin fuerit gladiator: De Fuluio autẽ, & Rutuba, de quibus nihil exſtat, quod ſciam, nihil af- D firmare poſſum: hoc tantùm licet ſuſpicari, eos quoque fuiſſe gladiatores, propterea quòd cum Placideiano gladiatore numerentur. huius loci autem hæc ſententia eſt. cùm admiraris tabulam aliquam à Pauſia pictã, quid eſt cur minus peccare exiſtimandus ſis, quàm ego, cùm gladiatorum prœlia in pariete minio, aut rubrica, aut carbone depicta erecto corpore contemplor?

CONTENTO POPLITE] quidam hæc ad Dauum referunt, ita ſtudioſè & cupidè ſpectantem, vt poplites contendat: alij ad gladiatorum imagines contẽtis poplitibus pugnantiũ. Acron vtramque ſentẽtiam complectitur, & proponit. Ego malo referri ad gladiatores pictos, vel ad Placidianum tantùm. Nam certè ita ſolent pugnare gladiatores, nempe altero poplite contento, altero leuiter inflexo. atque hanc ſententiam con- E firmat id quod ſequitur, *velut ſi Re vera pugnent, &c.* ſi quis tamen alteram malet, non pugnabo.

NEQVAM] paullo antè diximus, hominem nequam, homini frugi eſſe contrarium.

SVBTILIS] ἀκριβὴς, ſubtilis, & limati iudicij. tranſlatio eſt à filo, ſeu tela ſubtiliter texta. epiſt. ad Auguſt. lib. 2. *Iudicium ſubtile videndis artibus.*

AVDIS] diceris, vt *réxq; paterq; Audiſti coram,* epiſt. ad Mæcen. 7. lib. 1.

NIL EGO, SI DVCOR LIBO F.] ſi libi nidore, ſeu vapore ducor, homo nihili ſum, vel homo nihili audio, vel, hominem nihili me dicis eſſe. Græci hominem nullius pretij, contemtiſſimum, nullius bonæ frugi, ignobilem, οὐδὲν, id eſt, nihil, nominant. τοῦτ' ἐστιν, οὐτιδανὸν, πρὸς οὐδὲν χρήσιμον, εὐτελῆ, δυσγενῆ. hoc eſt, nullius F pretij, ad nullam rem vtilem, vilem, obſcuro genere, & humili loco natum. quid ſit libum, dicemus ad illum locum, *Vtq; ſacerdotis fugitiuus liba recuſo.* epiſt. ad Fuſcum lib. 1. in lib. Don. Morell. vno Nicot. & Ruſſard. ſcriptum eſt, *Nil ſum ego.*

TIBI INGENS VIRTVS] Solent hæc legi enuntiãdo, & ſine interrogationis nota, hoc ſenſu, Tu autem tanta virtute, ac tẽperantia præditus es ſcilicet, vt cenas lautiores, & ſumtuoſiores contemnere queas. ironia eſt. ſentit enim planè contrarium eius, quod dicit, nempe herum ſuum tam imbecillum eſſe, & propè nullius virtutis, vt cenis opiparis facillimè capiatur, & vin- G catur. Iam verò *cenis reſponſare opimis*, eadẽ ratione, & ſignificatione dictum, qua *reſponſare fortunæ*, epiſt. 1. lib. 1. & *Reſponſare cupidinibus*, ſuprà hac ead. ſat. pro non cedere, non obſequi, ſed cõtemnere potius. ſignificat autem, non eam in illo ineſſe virtutem, & continentiam, & fortitudinem, & conſtantiam, vt cenas opiparas contemnere queat. Quòd ſi quis malet hæc legi interrogando, & ſine ironia, hoc modo, Quamuis licet virtus tibi magna ſit, potéſne ea fretus cenas apparatas, & opiparas contemnere? non improbabo. Licet etiã hoc modo hunc locũ explicare, & H ſine ironia. ſi ducor libo fumante, nihili ſum, vel nihili audio. tu autem ingẽti virtute præditus diceris, cùm cenis opimis reſponſas, ſeu cùm cenas opimas aſpernaris. quaſi ita dicat: non ſine ingẽti & admirabili virtute cenas opimas reijcis: vel ita, cùm cenas opiparas reijcis, tũ ingens tibi virtus adhibenda atque expromenda eſt. quod rarò euenit. nam plurimùm, ſeu plerumque vinceris à cenis ſumtuoſis, eáſq; libenter, & cupidè ſequeris. quod cùm facis, non leuius peccas, vel non minus nequam es, quàm ego, qui libi nidore ducor.

OBSEQVIVM VENTRIS, &c.] huius loci hæc ſententia eſt, dices me maiore meo malo ventri obſequi, quàm te, quia, ſiquando eſcas aliquas lautiores ligurriero, ſcapulæ meæ operientur loris. at tu cùm cara, & ſumtuoſa obſonia cõſectaris, num impunè ferre ſoles? minime verò.

A nam talem victum conſequitur cruditas,& infirma corporis valetudo. longè igitur grauius plecteris,quàm ego,qui vapulo. . .

CVR?] cur grauius plector, cùm ventri moré geſſero,quàm tu? quaſi dicat,non eſt ita.

QVID? TV IMPVNITOR, &c.] quid? (inquit Dauus) túnc impunitior, id eſt, impunius,illa obſonia conſectaris,& concupiſcis, quæ magno cõſtat? ſic autẽ edendum curaui cod.veteres omneis ſecutus. vulgati enim ſic habent, *Qui tu impunitior,illa, Quæ paruo ſumi nequeũt cùm obſon.capt.*

NEMPE INAMARESCVNT] non eſt ita(inquit Dauus) id eſt,non eſt tibi minus impunita iſta victus intemperantia, ac luxuria, quàm B mihi mea edacitas:non minoris tibi conſtant cara iſta obſonia, cenæque ſumtuoſæ, quàm mihi mea auiditas,propterea,quòd nimia ciborum copia tibi ægrè concoquitur à ventriculo. ita naſcitur cruditas: ex qua totius corporis conſtitutio perturbatur. his ſimilia ſunt illa ſat.2.huius lib. *Pûtet aper,rhombúsq; recens,mala copia quando Ægrum ſollicitat ſtomachum.* ibid. *at ſimul aßis Miſcueris elixa,ſimul cõchylia turdis,Dulcia ſe in bilem vertent,&c.*

ILLVSÍQVE PED. VIT. FERR. &c.] propterea quòd ventriculus cruditate laborans, ſuo munere probè fungi non poteſt. quo fit vt corpus non alatur,debilitentur pedes,& reliquę corporis partes. Sic autẽ legendum,non *Illiſique.*

C AN HIC PECCAT, &c.] argumentum eſt à minore:Demus,puerum ſeruũ, qui furtiua ſtrigili vuam emit, peccare: quanto grauius peccat is,qui prædia ſua vendit,eorúmq; pretiũ in coëmenda obſonia,& in cenas ſumtuoſas apparandas inſumit,ac profundit? nauclerus quidam apud Menãdrum (vt refert Athenæus lib.4.) vota facit,vt qui agros,& prædia vendunt, & bona ſua comedunt, ſemper nauigent, numquam terram tangant,vt ita ſentiant, quali bono accepto non pepercerint. ſic Menander, Ὦ φιλτάτη γῆ μῆτερ, ὡς σεμνὸν σφόδρ' εἶ Τοῖς νοῦν ἔχουσι κτῆμα, πολλοῦ τ' ἄξιον. Ὡς δῆτ' ἐχρῆν, εἴτις πατρῷαν παραλαβὼν Γῆν καταφάγοι, πλεῖν τουτονὶ διὰ τέλους, καὶ μὴ δ' ἐπιβαίνειν γῆς, ἵν' οὕτως ᾔσθετο Οἷον παραλαβὼν ἀγαθὸν οὐκ ἐ-
D φείσατο. id eſt,ô cariſſima mater,terra:quàm magnifica es prudentibus poſſeſſio,& magni pretij. Quàm oportebat ſi quis agrum à patre relictum deuorauerit,eum perpetuò nauigare,& numquã terram tangere,neque in ea iter facere, vt hoc pacto tandem cognoſceret, quanto bono accepto,ei non pepercerit.

QVI PVER VVA FVRTIVAM MVT. STRIGILEM] ſic edendum curaui, nouem libros manu ſcr.ſecutus, vbi vulgati habebant, *qui puer vuam furtiua mutat ſtrigili*, minus rectè. Ita enim loqui ſolet Horatius verbo *mutare:* vt Oda 29.lib.1. *Socraticã & domũ Mutare loricis Iberis*,id eſt,Socratica domo omiſſa,ſumere loricas Iberas:quod genus loquendi nota- E uimus ad Odam 16.eiuſd.lib.ibi, *nunc ego mitibus Mutare quæro triſtia.* Sic igitur hũc locũ explico, puer, qui ſub noctem data ſtrigili furtiua vuam accipit.

NIL SERV. GVL. P. H.]nil ſeruile habet, cùm gulæ paret,ac ſeruit? quaſi dicat,plurimum.

ADDE, QVOD IDEM] ſic Ariſtoteles de improbis ac vitioſis hominibus lib.nono de moribus ad Nicom. *Et vitioſi homines quærunt quibuſcum totos dies traducant:ſe ipſos autem fugiunt. multa enim grauia & horrenda recordantur. & cùm ſoli ſunt,talia exſpectant altera:cum aliis autem obliuiſcuntur:&,cùm ſit nihil in eis amabile,nullo erga ſe amoris affectu commouentur.* verba Græca ſunt hæc, F ζητοῦσί τε οἱ μοχθηροὶ μεθ' ὧν συνημερεύουσιν· ἑαυτοὺς δὲ φεύγουσιν. ἀναμιμνήσκονται γὰρ πολλῶν καὶ δυσχερῶν· καὶ τοιαῦθ' ἕτερα ἐλπίζουσι καθ' ἑαυτοὺς ὄντες· μεθ' ἑτέρων δ' ὄντες ἐπιλανθάνονται· οὐδὲν δὲ φιλητὸν ἔχοντες, οὐθὲν φιλικὸν πάσχουσι πρὸς ἑαυτούς. Sic Lucretius lib. 3. *Hoc ſe quiſque modo fugit:at quod ſcilicet,vt fit, Effugere haud potis eſt,ingratis hæret,& angit,Propterea morbi quia cauſam non tenet æger.* vide ſuprà Od. 16.lib.2. *patriæ quis exſul Se quoque fugit.*

NON OTIA RECTÈ PONERE] nulla in re ſeria, atque honeſta otium tuum ponere potes.

TÉQVE IPSVM VITAS FVG. ET] tu te ipſum fugis,vt ſerui improbi ſolent à domino fugere,& huc,& illuc errare. ſeruos errones diſ- G tinguunt Iuriſconſulti à fugitiuis,quòd hi ita fugiunt à dominis,vt non habeant in animo ad eos vmquam reuerti: errones eo conſilio fugiunt,vt aliquãdo reuertantur.ſed hoc loco Horatius hãc diſtinctionem non ſeruat:vtitúrque his nominibus trãſlatè,hoc modo:tu te ipſum,vt fugitiuus, & erro,vitas:ſeruorum erronum,& fugitiuorum inſtar,qui dominum reliquerunt,te ipſum fugis. ſecutus ſum autem ſcripturam librorum manuſcriptorum Donati,Faërni,2.Vaticanorũ,Torneſij.nam excuſi omnes,quos quidem viderim, habent *fugitiuus vt erro.* quam ſcripturã ſi quis probabit,ſic explicabo,Te ipſum vitas,vt erro fugi- H tiuus,id eſt,vt ſeruus erro, qui fugit à domino: vel te ipſum vitas,fugiẽs à te,vt erro:vel teipſum vitas,vt ſeruus fugitiuus errabũdus. quod ſi placebit,idem ferè valebit hoc loco fugitiuus,quod fugax,aut fugere ſolitus, quemadmodũ Terent in Heautont. *argentum fugitiuum:* & Varro lib.1. de ling.Lat. *obliuionem fugitiuam* appellat. ego tamen priorem ſcripturam magis probo.

FALLERE] leuare,lenire,βουκολεῖν. vt Virg. Æneid.4. *ſi fallere poßit amorem.*

NAM COMES ATRA PR. SEQ. F.] ſic Od.16. lib.2. *quid terras alio calenteis Sole mutamus? patriæ quis exſul Se quoque fugit?* & epiſt. ad Villic.lib.1. *Stultus vterque locum immeritum cauſatur iniquè: In culpa eſt animus, qui ſe non effugit vmquam.*

VNDE

A VNDE MIHI LAPIDEM?] loquitur Horatius, ſerui oratione nimis libera offenſus. ſignificat autem, ſua vitia neminem libenter audire. *Vnde mihi lapidem*, ſubint. ſumam?

AVT VERSVS FACIT] ſignificat, verſuum faciendorum ſtudium, inſaniæ eſſe proximum, atq; ad inſaniam propemodum hominem adigere, vt ſuprà ſat. 3. huius libri, *Adde poëmata nunc, hoc eſt, oleum adde camino, Quæ ſi quis ſanus fecit, ſanus facis & tu.*

ACCEDES OPERA AGRO] mittam te in agrum Sabinum, vt nonus accedas ad ſeruos octo operarios, qui in opere ruſtico faciendo verſantur. ſic Plaut. Moſtell. *Cis hercle paucas tempeſtates, Tranio Augebis ruri numero genus ferratile.*

SATYRA 8.

B *VT Naſidieni iuuit te cena beati?*
Nam mihi quærenti conuiuam, dictus here illic
De medio potare die. ſic, vt mihi numquàm
In vita fuerit melius. da, ſi graue non eſt,
Quæ prima iratum ventrem placauerit eſca.
In primis Lucanus aper, leni fuit Auſtro
Captus, vt aiebat cenæ pater. acria circùm
C *Rapula, lactucæ, radices, qualia laſſum*
Peruellunt ſtomachũ, ſiſer, alec, fæcula Coa.
His vbi ſublatis, puer altè cinctus, acernam
Gauſape purpureo mẽſam pertersit: & alter
Sublêgit, quodcũque iacêret inutile, quódque
Poſſet cenanteis offendere: vt Attica virgo,
Cũ ſacris Cereris, procedit fuſcus Hydaſpes,
Cæcuba vina ferens, Alcon Chium maris expers.
Hîc herus, Albanum Mæcenas, ſiue Falernum
D *Te magis appoſitis delectat: habemus vtrũq;*
Diuitias miſeras. ſed queis cenantibus vnà
Fundani, pulchrè fuerit tibi, noſſe laboro.
Summus ego, & prope me Viſcus Turinus, & infrà,
Si memini, Varius, cum Seruilio Balatrone
Vibidiꝰ: quos Mæcenas adduxerat vmbras:
Nomẽtanus erat ſuper ipſum, Porciꝰ infrà,
Ridiculus totas ſimul obſorbere placentas.
Nomẽtanus ad hoc, qui, ſi quid fortè lateret,
Indice monſtraret digito. nam cetera turba,
Nos, inquã, cenamus aueis, conchylia, piſceis, E
Longè diſsimilem noto celantia ſuccum:
Vt vel continuò patuit, cùm paſſeris, atque
Inguſtata mihi porrexerat ilia rhombi.
Poſt hoc me docuit melimela rubere minorẽ
Ad lunã delecta. quid hoc interſit, ab ipſo
Audieris melius. tum Vibidius Balatroni,
Nos, niſi damnosè bibimus, moriemur inulti.
Et calices poſcit maiores. vertere pallor
Tum parochi faciẽ nil ſic metuentis, vt acreis
Potores: vel, quòd maledicunt liberius: vel,
Feruida quòd ſubtile exſurdant vina palatũ. F
Inuertunt Aliphanis vinaria tota
Vibidius, Balatróque, ſecutis omnibus imis.
Conuiuæ lecti nihilum nocuere lagenis.
Affertur ſquillas inter muræna natanteis
In patina porrecta. ſub hoc herus, hæc grauida, inquit,
Capta eſt, deterior poſt partum carne, futura.
His miſtum ius eſt oleo, quod prima Venafri
Preſsit cella. garo de ſuccis piſcis Iberi,
Vino quinquenni, verùm citra mare nato, G
Dum coquitur: cocto Chium ſic cõnuenit, vt non
Hoc magis vllum aliud: pipere albo, non ſine aceto,
Quod Methymnæam vitio mutauerat vuã.
Erucas virideis, inulas ego primus amaras
Mõſtraui incoquere: illutos Curtillus echinos,
Vt melius muria, quã teſta marina remittit.
Intereà ſuſpenſa graueis aulæa ruinas
In patinam fecere, trahentia pulueris atri, H
Quantũ nõ Aquilo Campanis excitat agris.
Nos maius veriti, poſtquàm nihil eſſe pericli
Senſimus, erigimur. Rufus poſito capite, vt ſi
Filius immaturus obiſſet, flere. quis eſſet
Finis, ni ſapiens ſic Nomentanus amicum
Tolleret? heu Fortuna, quis eſt crudelior in nos
Te deus? vt ſemper gaudes illudere rebus
Humanis! Varius mappa compeſcere riſum
Vix poterat. Balatro ſuſpendens omnia naſo,
Hæc eſt condicio viuendi, aiebat: eóque

A *Reſponſura tuo numquã eſt par fama labori.*
Téne, vt ego accipiar lautè, torquerier omni
Sollicitudine diſtrictum? ne panis aduſtus,
Ne malè conditum ius apponatur? vt omnes
Præcincti rectè pueri, comtíque miniſtrent?
Adde hos præterea caſus: aulæa ruant ſi,
Vt modò: ſi patinã pede lapſus frangat agaſo.
Sed conuiuatoris, vti ducis, ingenium res
Aduerſæ nudare ſolent, celare ſecundæ.
Naſidienus ad hæc: tibi dij, quæcumque
B *preceris, (comis.*
Commoda dent: ita vir bonus es, conuiuáque
Et ſoleas poſcit. tum in lecto quoque videres
Stridëre ſecreta diuiſos aure ſuſurros.
Nullos his mallem ludos ſpectaſſe: ſed illa
Redde age, quæ deinceps riſiſti. Vibidius dum
Quærit de pueris, num ſit quoque fracta lagena,
Quòd ſibi poſcẽti non dentur pocula: dúmq;
Ridetur fictis rerum Balatrone ſecundo:
Naſidiene redis mutatæ frontis, vt arte
Emendaturus fortunam. deinde ſecuti
C *Mazonomo pueri magno diſcerpta ferentes*
Membra gruis ſparſi ſale multo, non ſine farre:
Pinguibus & ficis paſtum iecur anſeris albi,
Et lèporũ auulſos, vt multo ſuauius, armos,
Quàm ſi cum lumbis quis edit. tum pectore aduſto (lumbes
Vidimus & merulas poni, & ſine clune pa-
Suaueis res, ſi nõ cauſas narraret earum, &
Naturas dominus: quẽ nos ſic fugimus vlti,
D *Vt nihil omnino guſtaremus: velut illis*
Canidia afflaſſet peior ſerpentibus Afris.

VT NASIDIENI IVVIT.] Si hæc ſcriptura, vera eſt, ĩ nomine *Naſidieni* tertia, & quarta ſyllaba contrahuntur in vnam, videlicet ι, & ε, quod ſæpe aliàs fieri ſolere ſuprà oſtendimus. præterea ſecunda eiuſdem nominis ſyllaba hîc producitur, cùm infrà corripiatur ibi, *Naſidienus ad hæc:* & ibi, *Naſidiene redis.* verùm ego incidi in duos libros manuſcriptos Romæ, in quibus ſic legitur: *Naſidieni quî iuuit te cena beati?* Quin etiã hic in Gallia in tribus item manuſc. eãdem ſcripturam reperi. Vnde ſuſpicari poſſit aliquis, eam non eſſe reijciendam. ſed quia & Priſcianus lib. 17. priorem, ac receptam ſcripturam agnoſcit, & ceteri omnes libri veteres comprobant, hanc de poſſeſſione deijciendam eſſe non putaui. Notat autem Acro, Naſidienũ equitem Ro. cetera elegantem, in commemorandis & prædicandis ſuis lautitiis fuiſſe putidum. Videtur tamen hic Naſidienus, non ſatis liberalis, neque elegans fuiſſe, vt ſuis locis indicabimus. Deſcribitur hîc fortaſſe Saluidienus ille Rufus, quẽ cõmemorat Suetonius in Auguſto, his verbis. *Neq; enim temere ex omni numero in amicitia eius afflicti reperietur, præter Saluidienũ Rufum: quem ad conſulatũ vſq;, & Cornelium Gallum, quem ad præfecturam Ægypti ex infima vtrumque fortuna preuexerat. Quorum alterum, &c. alteri* (Saluidieno) *ob ingratum & maleuolum animum domo & prouinciis ſuis interdixit.* E F

BEATI] ὀλβίου, μάκαρος, vt apud Homer. ἰλ. Λ. Ὄγμον ἐλαύνωσιν ἀνδρὸς μάκαρος κατ' ἄρουραν, Πυρῶν ἢ κριθῶν, &c. diuitis, copioſi. vt Od. 7. lib. 3. *Thyna merce beatum.* & epiſt. ad Loll. 2. lib. 1. *beatus enim iam Cum pulchris tunicis, &c.* & epiſt. 2. eiuſd. lib. quæ eſt. 1. ad Loll. *Quæritur argentum, puerisque beata creandis Vxor.*

DICTVS HERE ILLIC] dictus es mihi heri illic apud Naſidienum à meridie potare. *here* pro *heri*, notat Priſc. lib. 15. & hunc locũ profert, quamquam in aliquot lib. veteribus ſcriptũ eſt *heri*.

SIC VT MIHI NVMQ.] ſic me iuuit, vt numquam iucundius vixerim: vt numquam libẽtius cenarim: vt numquam liberalius acceptus fuerim. ſic locutus eſt ſuprà ſat. 2. huius lib. *bene erat non piſcibus vrbe petitis, &c.* G

DA] dic. vt Virg. in Tityro. *Sed tamen, iſte Deus qui ſit, da Tityre nobis.*

QVÆ PRIMA IRAT. VENTR. PLAC.] ſuprà ſat. 2. *cum ſale panis Latrantem ſtomachum bene leniet.* Vlyſſes apud Alcinoum ait ventre nihil eſſe impudẽtius, qui etiam in luctu, ac mœrore, ſui meminiſſe iubeat. ſic Hom. ὀδ. η. Ἀλλ' ἐμὲ μὲν δορπῆσαι ἐάσατε κηδόμενόν περ' Οὐ γάρ τι στυγερῇ ἐπὶ γαστέρι κύντερον ἄλλο Ἔπλετο, ἥτ' ἐκέλευσεν ἕο μνήσασθαι ἀνάγκῃ, Καὶ μάλα τειρόμενον. id eſt, ſed me cenare ſinitote, quamuis mœrentem. Nõ enim quicquam aliud ventre improbius eſt: qui iubet, ſui meminiſſe neceſſario etiam eum, qui malis conficitur, ac vexatur. H

AVSTRO] Auſtro leniter flante carnes efficiuntur teneriores. Νότος γὰρ σήπει ait Ariſtoteles quodã loco, id eſt, Auſter enim putrefacit.

CENÆ PATER.] cenæ pater, conuiuator, parochus in hac ſatyra idem valent.

QVALIA LASS. PERVELL. ST.] cuiuſmodi res ſtomachum languẽtem, ac nauſeantem laceſſunt, ac prouocant. adhibebantur enim illa ἀναστομώσεως χάριν, vt ſuprà oſtendimus ex Athenæo, comment. ſat. 4.

SISER] genus eſt paſtinacæ, *quæ mulſo in cibis temperata,*

A tẽperata, etiã in gratiã vertitur, inquit Plin. lib. 19. ALEC] genus liquaminis eſſe diximus ſuprà ſat. 4. FÆCVLA COA] ex vino Coo: genus condimenti.

ALTE' CINCTVS] εὔζωνος, expeditus ad miniſtrandum. ſup. ſat. 6. *veluti ſuccinctus curſitat hoſpes.* vel, vt ego malo, cultu minime molli, habitu ipſo pudicitiam præ ſe ferens, ſtrenuus, virilis.

ACERNAM] ex acere arbore factam. acernas mẽſas etiam fuiſſe in pretio, quamuis citreis inferiores, declarat diſtichum illud Martialis lib. 14. *Non ſum criſpa quidem, nec ſiluæ filia Mauræ: Sed norunt lautas & mea ligna dapes.*

GAVSAPE PVRPVREO] Priſc. lib. 7. eo capite, vbi docet in ſextis caſibus nominum neutrorum tertiæ declinationis in e. reperiri e. & i. hunc verſum profert. ſic & Lucill. *Purpureo terſit tunc latas gauſape menſas.* Varro. *Clauditur*
B *Oceano, Lybico mare, flumine Nilo.* Lucret. lib. 1. *E mare primùm homines, è terra poſſet oriri Squammigerum genus, & volucres:* ex quo Plauti iocus in Mil. glor. *Maris cauſa hercle, ego hoc vtor oculo minus, Nam ſi à mare abſtinuiſſem, tanquam hoc vterer.* nam hunc Plauti verſum ſic emendauit Muret. lib. 3. Var. lect. Sed quòd ad huius loci ſententiã attinet, gauſapa, ſeu gauſapia videntur adhiberi ſolita ad menſas tegendas potius, quàm ad tergendas: Martial. lib. 14. *Nobilius villoſa tegant tibi gauſapa citrum.*

C VT ATTICA VIRGO CVM SACR. CER.] Hydaſpẽ puerũ formoſum cum virgine Attica Canephora, ſeu potius canephoro, cõparat. ſacra autẽ Cereris in caniſtro quodã, aut ciſta ferebãt virgines capitib⁹ impoſita, manib⁹ ſublatis, à ſacerdote accepta diebus feſtis Cereris, Mineruæ, & quibuſdam aliis. Eas virgines Ericthonio regnante fuiſſe inſtitutas, refert Suidas, à Philochoro traditum eſſe. Habebat autem ſuas & Pallas Canephoros. de quibus ſic Pauſanias in Attic. ἃ δέ μοι θαυμάσαι μάλιστα παρέχει, ἔστι μὲν οὐκ ἐς ἅπαντας γνώριμα. γράψω δ᾽ οἷα συμβαίνει. Παρθένοι δύο τοῦ ναοῦ τῆς Πολιάδος οἰκοῦσιν οὐ πόῤῥω. καλοῦσι δ᾽ Ἀθηναῖοι σφᾶς καναφόρους. Αὗται χρόνον μὲν τινα δίαιταν ἔχουσι
D παρὰ τῇ θεῷ. παραγενομένης δὲ τῆς ἑορτῆς δρῶσιν ἐν νυκτὶ τοιάδε. ἀναθεῖσαι σφίσιν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς, ἃ ἡ τῆς Ἀθηνᾶς ἱέρεια δίδωσι φέρειν, οὔτε ἡ διδοῦσα, ὁποῖον τι δίδωσιν, εἰδυῖα, οὔτε ταῖς φερούσαις ἐπισταμέναις. id eſt, *quæ autem me maxima admiratione affecerunt, cùm minimè ſint omnibus nota, ſcribam cuiuſmodi ſint. Duæ virgines à templo Palladis non longè habitant: eas autẽ Canephoras, ſeu Canephoros appellant Athenienſes. Hæ aliquantum temporis apud Deam commorantur. vbi verò dies feſtus aduẽnit, faciunt noctu ſacra, ſuis capitibus imponentes, quæ Mineruæ ſacerdos dat eis ferenda, cùm neque ea, quæ dat, quid det, ſciat: neque eæ, quæ ferunt, quid ferendum accipiant, ſciant.* De iiſdem ſic M. Tull. Verr. de ſignis, *Erant præterea duo ſigna non maxima: verùm eximia venuſtate, virginali habitu, atque veſtitu, quæ manibus ſublatis ſacra quædam more A-* E *thenienſium virginum repoſita in capitibus ſuſtinebãt. Canephoræ ipſæ vocabantur.* Ouid. lib. 2. Metamor. *Illo fortè die caſtæ de more puellæ Vertice ſuppoſito feſtas in Palladis arces Pura coronatis portabant ſacra caniſtris.* habebat & Diana ſuas. Theocr. εἰδ. β. Ἦνθ᾽ ἁ τῶ᾽ ὐβούλοιο καναφόρος ἄμμιν Ἀναξὼ Ἄλσος ἐπ᾽ Ἀρτέμιδος. id eſt, Venit nobis Eubuli filia Canephoros Anaxo ad nemus, ſeu fanũ Dianæ. habebat & Iuno Canephoros. ſat. 3. lib. 1. *perſæpe velut ſi Iunonis ſacra ferret.* aſcribit autẽ ad illud Theocr. interpres, virgines nupturas placãdæ Dianæ cauſa, ne eam offenderẽt, atque in ſeſe irritarent, quòd virginitatem ſuam eſſent amiſſuræ, κανηφορεῖν, id eſt, ſacra quædam in caniſtris condita, & occultiſſima ferre ſolitas eſſe.

CÆCVBA VINA] vinum Cæcubum lau- F dabant Romani illi veteres. ſup. Od. 20. lib. 1. *Cæcubum, & prælo domitam Caleno Tu bibes vuam.*

ALCON] alter puer vinũ Chium ferens prodit in medium.

CHIVM] in nomine Chium, i, producitur, cùm Chius primitiuũ ſit breue: docet Priſcian. lib. 2.

MARIS EXPERS] aquæ marinæ expers. οὐ τεθαλασσωμένον. Athen. lib. 1. ſcribit, veteres conſueuiſſe aquam marinam in vina infundere, fortaſſe vt eſſent ſalubriora. Nã huiuſmodi vina nullas cruditates gignunt, ventrem ſoluunt, ſtomachum aliquantùm mordent, atque incitant, flatus non ingenerant, ad cibum concoquẽdum G adiuuant. verba Athen. ſunt hæc, οἱ δ᾽ ἐπιμελέστερον τεθαλαττωμένοι οἶνοι ἀκραιπαλοί τε εἰσι, καὶ κοιλίαν λύουσιν, ἐπιδάκνουσί τε τὸν στόμαχον, ἐμφυσήσεις τε οὐκ ἐνεργάζονται, καὶ συγκατεργάζονται τὴν τροφήν. Itaque fugam illã Bacchi ad mare, nonnulli ſic interpretantur, vt per eam ſignificari putent hanc conficiendi vini rationem, & aquæ marinæ infuſionem. nam vinũ aqua marina infuſã ſuauius effici: vnde Plauti iocus Rudẽte, *Quaſi vinis Græcis Neptunus nobis ſuffudit mare.* Plutarch. αἰτίαις φυσικ. διὰ τί τῷ οἴνῳ θάλασσαν παραχέουσι. καὶ χρησμόν τινα λέγουσιν ἁλιεῦς κομισθῆναι προστάττοντα βαπτίζειν τὸν Διόνυσον πρὸς τὴν θάλατταν. quã- H obrem vino mare infundunt? Oraculum quoddam aiunt piſcatoribus editum eſſe, quod iuberet Dionyſum in mare mergere. Inde inſtitutum eſſe ſcribit Varro, vt refert Acro, vt delphini Libero appingerentur. Verumtamen ad vinum Chium aqua marina nõ adhibebatur, neque hodie adhibetur. & attẽde, in his verbis, *maris expers*, eſſe ambiguum, vt per vinũ Chium maris expers, intelligamus ſignificari vel verum Chium, in quod non ſolebat infundi aqua marina: & ita, maris expers: vel ſimulatum, & vernaculum, & in Italia natum, nõ ex Græcia naui aduectum: & ita maris expers, quod magis probo. Eſt enim magis Horatianum.

HERVS] dominus cenæ. Naſidienus.

ALBANVM] de vino Albano ſic Athen.

A lib.1. γίνεται καὶ περὶ τὴν καμπανίας κύμην ὁ καλούμενος Ἀλβανὸς, πότιμος, κοῦφος ἀπὸ ἐτῶν πέντε. id eſt, naſcitur autem, & in agro Cumano, qui eſt in Campania, vinum Albanum quod appellatur, ad potionis vſum accommodatum, & leue ab annis quinque.

DIVITIAS MISERAS] Alij putant orationem eſſe hominis ſuam copiam extenuantis hoc modo: habemus (inquit Naſidienus) vtrumque, videlicet Albanum, & Falernum, ſi tibi magis placent, quàm, quæ tibi miniſtrantur: atque ita hæc verba *Diuitias miſeras*, dicendum erit cohærere cum ſuperioribus verbis *habemus vtrumque:* planè *diuitias miſeras:* vel planè diuitiæ, miſeræ, & ſollicitæ ſunt: vt ſint Naſidieni verba. B alij *Diuitias miſeras* exiſtimant eſſe verba Horatij: & ita, à ſuperiore verſu ſeparanda, hoc modo: ô Diuitias miſeras Naſidieni! ô hominem miſerè diuitem! quam ſententiam magis probat Muretus: & mihi quoque probabilior eſt, vt intelligamus, ab Horatio vrbanè Naſidienum derideri, qui cùm habet Falernum, & Albanum, vina laudatiſſima, & fortaſſe appoſitis meliora, non apponat tamen. Diuitiæ autem miſeræ ſunt eius, qui eis nõ vtitur. Sic *Arelli ſollicitas opes* dixit Sat. 6. eiuſdem libri.

SED QVEIS CENANTIBVS VNA] id eſt, ſed quibus aliis conuiuis vnà cenantibus libenter, & iucundè cenaris, liberaliterq; acceptus ſis, ſcire peruelim.

PVLCHRE FVERIT TIBI] benè fuerit tibi, C iucundè vixeris. vide ſup. annot. ad ſat. 2. huius lib. *benè erat non piſcibus vrbe petitis.*

SVMMVS EGO] id eſt, in ſummo lecto, & tamen medius inter Viſcum Turinum & Variũ.

CVM SEVILIO BALA.] Balatro & Vibidius erant in imo lecto: & inter eos medius cubabat Naſidienus conuiuator.

QVOS MÆCENAS ADDVX. VMBR.] vmbræ appellãtur, vt dicemus ad epiſt. ad Torq. lib. 1. conuiuæ non vocati illi quidem à conuiuatore: verùm tamẽ eum, qui vocatus eſt, ſecuti. ſed quæri poteſt quos dicat Fundanius vmbras fuiſſe Mæcenatis, Balatronémne & Vibidium: an Nomentanum, & Porcium: an hos omneis? ſi Balatronem & Vibidium, pronocabulum *quos* D referetur ad ea, quæ antecedunt: ſi Nomentanum & Porcium, hic erit ordo verborum, & Nomentanus erat ſupra ipſum Mæcenatem, Porcius infrà, quos quidem Mæcenas ſecum adduxerat nõ inuitatos à Naſidieno: & ita Aldus Manutius. Si hos omneis, mira erit verborum implicatio. Puto autem hîc treis lectos fuiſſe: in ſummo lecto Fundanium medium, Viſcum Turinũ ſuperiorem, Varium inferiorem accubuiſſe: in imo Balatronem, Vibidium, Naſidienum conuiuatorem: in ſummo, Mæcenatem medium, Nomentanum ſuprà, Porcium infra diſcubuiſſe. media inter lectos erat menſa. Et credibile eſt, lectum, in quo Mæcenas medius accumbebat, ſecundum fuiſſe. Nam vt medius in lecto accumbentium locus erat honoratior, ſic & ſecũdus lectus. E quod & Seruius admonet ad illum Virg. locum, *mediámq; locauit:* vbi hæc profert ex Salluſtio: *Igitur diſcubuere, Sertorius inferior in medio: ſuper enim Fabius Hiſpanienſis ſenator ex proſcriptis: in ſummo Antonius, & infrà ſcriba Sertorij Verſius, & alter ſcriba Mæcenas ſuprà: in imo medius inter Tarquinium & Ouium* [al. *Denatium*] *Perperna*. Erant ſcilicet (vt etiam diſpoſitionem huius triclinij: & ordinem conuiuarum accumbentium declarem ἐν παρόδῳ) hîc quoque tres lecti. In medio lecto duo accumbebant dumtaxat, Sertorius, & T. Fabius Hiſpaniẽſis ſenator. Sertorius in medio lecto accumbebat infra Fabium. & ita ille ſecundus erat Fabio. In F ſummo lecto tres erant conuiuæ: medius cubabat Antonius: ſuprà eum ſcriba Mæcenas, infrà Verſius. in imo tres quoque conuiuæ: Perperna medius, ſuprà Tarquinius, infrà Denatius, ſeu Ouius. Conſtat autem, Caſſium Nomentanum fuiſſe luxurioſum, & perditum nepotem: de quo ſuprà ſat. 8. lib. 1. & alibi. Nomentanus igitur erat ſupra Mæcenatẽ, Porcius infrà. Mæcenas igitur medius: & præterea in medio lecto. atq; ita in loco accumbebat honoratiſſimo.

SVPER IPSVM] ſic habẽt libri veteres, nõ ſuprà: quod malim tamẽ. & ita loquitur M. Tull. epiſt. ad Papirium Pætum lib. 9. *& quidem ſuprà me Atticus, infrà Verrius familiares tui.* omnino ego ſuſpicor ab Horatio ſcriptum eſſe ſuprà, vel certè ſuper', id eſt, ſupera, ſeu ſupra. G docent tamen nobiles grammatici, veteres vſurpaſſe *ſuper* & *ſupera*, pro *ſupra*. quemadmodum vſurpauit Salluſtius in ſuperiore illo exemplo à nobis modò relato.

RIDICVLVS TOTAS] Porcius in eo ridiculus, quòd totas vno hauſtu placentas abſorbebat, quaſi nimis liquidas. libri aliquot veteres, in his Vat. vnus, & Torn. habent *obſorbere*. quam ſcripturam probo: vt *obligurrire* apud Terent.

NOMENTANVS AD HOC] Nomentanus ad hoc fuerat à Naſidieno vocatus, vel à Mæcenate ductus, vt ſi quid eſſet obſonij lautioris, quod aliis obſcurum, atque incognitum eſſet, H digito indicaret. vel, vt alij explicant, in eo erat ridiculus, vt ſi quid ineſſet in cibis inſipidum, aut illotum, aut vulgare, digito indicaret. erat enim hic Nomentanus, inſignis obſoniorum artifex, iudex, & helluo.

NAM CETERA TVRBA] nam nos harum deliciarum rudes, & imperiti, comedimus aueis, conchylia, &c.

LONGE DISSIMILEM NOTO] quæ omnia ſuccum continebant nobis incognitum, longéq; ei ſucco diſſimilem, qui vulgo eſt notus.

PASSERIS] piſcis plani: qui à rhombo, hoc tantùm differt, quòd rhombo ſitus corporis dexter reſupinatus eſt: paſſeri læuus. Plin. lib. 9.

ATQVE INGVST.] aliquot libri manu ſcr. habent, *cùm paſſeris aſſi, & Inguſt.*

A PORREXERAT] ſic reperi ſcriptũ in trib. cod. Vat. & Iann. & Ruſſard. & Cleric. nam vulgati habent, *porrexerit*.

MELIMELA] μελίμηλα, mâla mellei ſaporis.

DAMNOSE] plurimum. nam damno conuiuatoris ſupra modum bibunt conuiuæ.

MORIEMVR INVLTI] iocus: quaſi ita dicat. par eſt nos Naſidieno, qui nos inuitauit, támque inelegantet, & illiberaliter accepir, hanc gratiam referre, vt plurimum bibamus: quod niſi faciemus, Naſidienus nos impune cibis tam vilibus, & vulgaribus, & illotis pauerit. vel dic iocum in eo conſiſtere, quòd oratio eorum, qui in ancipiti, & aduerſo prœlio, quamplurimis hoſtibus interfectis, mori decreuerunr, ad certamen poculorum transfertur. Virgil. Æn. 2. *numquam*
B *omnes hodie moriemur inulti.* ego illud malo.

ET CALICES POSCIT] ſic efferũt Græci, αἰτεῖ μείζους. ſubaudi κύλικας. vide annot. ad Od. 9. epod. *poſcit* autem habet cod. vnus Vatic. Rain. Card. Torn. quos ſecutus ſum. alij, *poſcunt*. Apud M. Tullium poſcere pro inuitare vſurpatũ eſt. lib. 4. accuſ. *fit ſermo inter eos, & inuitatio, vt Græco more biberetur: hoſpes hortatur. poſcunt maioribus poculis.*

VERTERE PALLOR] tum cœpit Naſidienus pallere.

PAROCHI] conuiuatoris, qui cenam præ-
C bebat. aliàs parochum appellant παρὰ τὸ παρέχειν, eum, qui ſalem, acetum, oleum, ligna, & ſimilia præbet legatis, aut magiſtratibus, vt diximus ſup. ad ſat. 4. lib. 1. M. Tull. epiſt. ad Att. lib. 13. epiſt. 1. *Omnino eum Sextius noſter, parochum publicum, occupauit, quod quidem facilè patior. Veruntamen, quòd mihi magno beneficio meo magna cum fratribus illius neceſſitudo eſt, inuito eum per litteras, vt apud me deuerſetur.*

ACREIS] qui largirer, & ſupra modum bibunt. vt ſat. 2. huius lib. *acria pocula.*

EXSVRDANT] hebetant, obtundunt. tralatio eſt ab aurium ſenſu ad guſtatum. palato enim iudicantur ſapores.

D INVERTVNT ALIFANIS; &c.] i. vini cados inuertentes, totos exhauriũt poculis Alifanis. alij per vinaria lagenas ſignificari volunt, quod magis probo. M. Tull. orat. pro Plancio. *totus ille tractus celeberrimus Venafranus, Alifanus.* iam illud *inuertunt vinaria*, dictum, vt verrere cados, Od. 29. lib. 3. *Non antè verſo lene merum cado.* Vertebantur enim cadi; & ſimilia vaſa vinaria, cùm vinum ex iis promebatur: & cùm exhauriebantur, ita inuertebantur, vt os terram tangeret, vt docet Acro, ſiue quis alius nomine Acronis.

IMIS] qui accumbebant in imis lectis, ſeu in infimis lectorũ partibus, vt epiſt. ad Loll. 2. lib. 1. *imi Deriſor lecti.* ſeu infimi loci, atque ordinis hominibus.

CONVIVÆ IRRISOR] conuiuæ honoratiores, qui ſummi & medij accumbebant, videlicet Mæcenas, Viſcus Turin., Varius, ego Fundanius. E

SQVILLAS] ſupra ſat. 4. *Toſtis marcentẽ ſquillis recreabis, &c. Potorem.*

NATANTEIS] in iure, quod iamiam deſcribet.

PORRECTA] muræna procera, in patina expoſita: elixa ſcilicet, & patinaria. participium *porrecta* declarat murænæ magnitudinem, ac proceritatem. ſic ſup. ſat. 2. huius lib. *Porrectum magno magnũ ſpectare catino Vellem, ait Harpyiis gula, &c.*

HÆC GRAVIDA (INQVIT)] ſi verum eſt, quod de Muræna traditum eſt, eam cum ſerpente commiſceri, cibus eſt nõ tam ſuauis, quàm periculoſus. Oppianus quidem lib. 1. ἁλιευτ. hãc F
vulgatam de muræna opinionem non prætermiſit. ſic enim ſcribit, Ἀμφὶ δὲ μυραίνης φάτις ἔρχεται οὐκ ἀΐδηλος, Ὡς μιν ὄφις γαμέει τε, καὶ ἐξ ἁλὸς ἔρχεται αὐτὴ Πρόφρων ἱμείρουσα παρ' ἱμείροντι γάμοιο, &c. id eſt, de muræna fama dimanat non obſcura, ſerpentem cum ea cõmiſceri, & eam ipſam ex mari prodire libenter & cupidè, & ad ſerpentem accedere cõiunctionis cupiditate affectam.

SVB HOC] cùm allara eſſet muræna, atque appoſita. *ſub hoc*, id eſt, hoc ipſo tempore: vel circiter hoc tempus.

DETERIOR CARNE] deteriore carne futura, ſi poſt partum capta eſſet.

HIS MISTVM IVS EST] ius ex his, quæ G
ſequuntur, temperatum eſt: ex his conſtar, nempe ex oleo Venafrano, garo optimo, vino quinquenni Italico, & Chio, pipere albo, aceto Methymnæo. Hæc muræna, elixa erat, & iccircò in ius immerſa, & in patina porrecta. ſuprà ſatyra 4. eod. lib. *Nec ſatis eſt cara piſceis auerrere menſa Ignarum quibus eſt ius aptius, & quibus aſſis Languidus in cubitum ſeſe conuiua reponat.*

OLEO, QVOD PRIMA VEN. P.] oleo totius Venafrani tractus præſtãtiſſimo: vel potius eo oleo, quod primùm ex oliuis Venafranis manauit verius, quàm expreſſum eſt: quod noſtro ſermone parentem, ſeu matrem guttam appellamus. oleum Venafranum in primis laudabatur: vt ſup. ſat. 4. *inſuper addes, Preſſa Venafrana quod baca remiſit oliua.* Martialis lib. 13. *Hoc tibi Campani ſudauit baca Venafri. Vnguentum quoties ſumis, & iſtud olet.* H

PISCIS IBERI] id eſt, ſcombri. Laudatiſſimum fuiſſe garum, quòd ex ſcombris maceratis, ac liquefactis eſſet confectum, ſuprà notauimus: quod item teſtatur Strabo lib. tertio. cuius verba refert Athenæus lib. 3. Δειπνοσοφ. Στράβων δ' ἐν τρίτῳ γεωγραφικῶν πρὸς ταῖς Ἡρακλέους φησὶ νήσοις κατὰ Καρχηδόνα τὴν καινὴν πόλιν εἶναι Σεξιτανίαν, ἐξ ἧς καὶ τὰ ταρίχη ἐπωνύμως λέγεσθαι. καὶ ἄλλην σκομβροαγρίαν ἀπὸ τῶν ἁλισκομένων σκόμβρων ἐξ ὧν τὸ ἄριστον σκευάζεσθαι γάρον, id eſt, *Strabo autem lib. 3. Geograph. ait, ad Herculis inſulas circa Karthaginem nouam, vrbem eſſe Sexitaniam: ex qua ſalſamenta quadam quaſi*

A *gentili nomine appellari, & aliam ſcombrorum prædam, à ſcombris, qui eo loco capiantur: ex quibus optimum garum confici.*

CITRA MARE NATO] Italico. ſignificat, vinum Italicum quinquenne adhibitum eſſe in hoc iure coquendo: ſed eidem iam cocto vinũ Chium eſſe infuſum. Verùm ſi legamus *cocta*, hic erit ſenſus: in muræna coquenda vinum Italicum adhibitum eſſe, ſed ei iam coctæ, vinum Chium.

DVM COQVITVR] ius: vel muræna, ſi legamus *cocta*.

COCTO] iuri cocto vinum Chium eſt aptiſſimum. ſed quidam libri calamo exarati habent *cocta*, videlicet murænæ.

AC. QVOD METHYM.] aceto, ex vino Leſbio corrupto.

ERVCAS VIRIDEIS INVLAS EGO PR.] Sic omnes quidem habent libri, præter v- B num & alterũ, in quibus eſt, *inuláſque ego primus amaras, &c.* Sed ego olim hũc locum in omnibus libris deprauatum eſſe putabam: & duarum litterarum dumtaxat, in duabus vocibus, immutatione emendandum arbitrabar, & pro eo, quod vulgo legitur, *inulas ego Primus amaras*, ego *inulis ego primus amaris*, reſtituẽdũ curarã, coniecturam meã nõnullis viris doctiſſ. approbãtibus: vt horũ verborum, atque adeò, huius totius loci hic ordo, hæcq; ſententia eſſet. Ego primus omnium monſtraui, hoc eſt, docui incoquere inulis amaris erucas virideis, vt melius, quod Græci dicunt, ὡς ἄμεινόν τι, id eſt, tamquam melius quiddam ea muria, quàm teſta marina, nempe echinus, remittit. Curtillus autem monſtrauit incoquere illotos, C ſeu illutos echinos inulis. hæc igitur verba, *illutos Curtillus echinos*, includenda eſſent interpoſitionis nota. Iam hoc loquendi genus, *erucas inulis incoquere*, cùm ſit aliis Latinis vſitatum, tùm Horatio. Virgil. Georg. 4. *Huius odorato radices incoque Baccho*. Horat. Od. 3. epod. *Num viperinus his cruor Incoctus herbis me fefellit?* Nunc autem mihi videtur antiqua ſcriptura, à qua non diſcrepat vulgata, retinenda, vt intelligamus, erucas virideis, & inulas amaras incoqui iuri illi, quod deſcriptum eſt: & *erucas virideis, inulas amaras* poſitum eſſe ἀσυνδέτως. Quòd autẽ ad hoc attinet, *vt melius*, tale eſt illud, quod eſt in hac eadem ſat. *Et leporũ auulſos, vt multo ſuauius, armos*, id eſt, vt rem multo D ſuauiorem: vel, vt multo ſuauius quiddam. Echinum piſcem porrò diximus eſſe ex genere teſtaceorum, ad illum locum, *Horret capillis, vt marinus aſperis Echinus*, Od. 5. epod. Quòd autem in nonnullis libris veteribus, vt in duobus Vatic. & in Iann. ſcriptum eſt, *Erucas virideis, inuláſque ego prim. am. &c.* hanc ſcripturam ideò non ſequor: quia ſit mihi veriſimile copulationem *que* ab aliquo ſemidocto ſcripturæ receptæ fuiſſe additam. Verumtamen iudicet lector eruditus.

ILLVTOS CVRTILLVS ECHINOS] illutos, id eſt, non liquatos, non maceratos, non delutos, ἀπλύτους, non labefactos, non liquefactos, id eſt, echinos integros, non muriam ex E eis factam. INTEREA SVSPENSA GRAVES AVLÆA] quæ cameris tricliniorum ſubtendebantur, & ſuſpendebantur, ſeu potius ſuſpandebantur, vt ſi quid pulueris ſupernè caderet, exciperent. *ſuſpanſa* malim legi, à verbo *ſuſpando*, quàm *ſuſpenſa*, à *ſuſpendo*. Seruius ad illum Virgil. locum Æneid. 1. *aulæis iam ſe regina ſuperbis*, aulæa interpretatur vela picta: docetque, aulæa eſſe dicta quòd primùm ĩ aula Attali regis Aſiæ, qui populum Ro. ſcripſit heredẽ, inuenta ſunt. *ideò etiam in domibus tendebantur* (inquit) *aulæa, vt imitatio tentoriorum fieret, ſub quibus bellantes ſemper habitauere maiores. Varro tamen dicit, vela ſolere ſuſpendi, ad excipiẽdum puluerem, quia tum vſus cameræ ignorabatur. Vnde Horatius: Interea ſuſpenſa graueis aulæa ruinas, &c.* F

IN PATINAM] in eam patinam, in qua inerat muræna illa porrecta, elixa, & patinaria.

PVLVERIS ATRI, QVANTVM] tãtùm, ſubintellige. vt ſat. 3. hui⁹ lib. *Frumenti, quãtùm metit Africa.* Sed dicere poſſit aliquis, hoc tricliniũ, in quo hi cõuiuæ cenabãt, nõ fuiſſe cameratũ, ſi vera ſunt, quæ modò retulimus ex Seruio, & Varrone. cameræ enim nõ facile puluerẽ colligebant. Iccirco in tricliniis cameratis non erat opus aulæis. At in hoc triclinio erant aulæa.

MAIVS VERITI] fortaſſe totius domus aut certè tabulati, aut tecti, aut cameræ, ſi hoc tri G clinium erat cameratum, ruinam.

RVFVS] Naſidienus cõuiuator, cenæ pater.

POSITO CAPITE] demiſſo capite, & ita mæſtus. καταβαλὼν τὴν ὄψιν, ἢ τὴν κεφαλήν.

IMMATVRVS] ætate ad mortẽ immatura.

FLERE] flebat: vel flere cœpit.

SAPIENS] vel ſapiens in ea diſciplina, quæ ad obſoniorum apparatum, & ventris, gutturíſque voluptatem pertinet: vel *ſapiens*, cui palatum ſapiebat: vel quòd ſapientis eſſe velit, hilariter & iucundè viuere, vt Od. 11. lib. 1. *ſapias: vina liques, &c.*

TOLLERET] in ſpem meliorem erigeret, demiſſum excitaret, mæſtum ſolaretur. ſup. enim dixerat, *Rufus poſito capite, vt ſi Fil. imm. obiſſ flere.*

VT SEMPER, &c.] quàm, ὡς. ſic ſup. ſat. 6. H *vt tu Semper eris deriſor!*

SVSPEND. OMNIA NASO] omnia deridens. ſup. ſat. 6. lib. 1. *naſo ſuſpẽdis adunco Ignotos.*

HÆC EST CONDICIO VIV.] hac cõdicione (inquit) nati ſumus, vt multis & variis caſibus expoſita ſit vita noſtra. ſermo diſſimulationis, & vrbanitatis plenus.

TVO] alloquitur Naſidienum conuiuatorem.

TÉNE, VT EGO] téne æquum eſt ſollicitari, & laborare, vt lautè accipiar? ne panis, &c. ſic Phorm. ille apud Ter. Phorm. *Téne aſymbolũ venire vnctum, atque lautum è balneis, Otioſum ab animo: cùm ille & cura, & ſumtu abſumitur, Dum tibi fit, quod placeat? ille ringitur, vt tu rideas, Prior bibas, prior decumbas? cena dubia apponitur?* tale & illud

A lud loqnendi genus eſt Od.8. epod. *Rogare longo putidam te ſaeculo, &c.*

ACCIPIAR LAVTE] ſic Virg. Æn.3. *Illos porticibus rex accipiebat in amplis.*

TORQVERIER] cruciari, angi. vt epiſt. ad Loll. lib.2. *Ludentis ſpeciem dabit, & torquebitur.*

NE PANIS ADVSTVS, &c.] hæc fortaſſe peccata fuerant à Naſidieno, quæ diſſimulāter & vrbanè reprehendit Balatro.

VT OMNES PRÆC.] fortaſſe pueri Naſidieni, qui in hoc conuiuio miniſtrabāt, erant minus rectè præcincti, erant incomti, ineptique ad miniſtrandum.

SI PATINAM PEDE L. F.] ſi quis puer, ſeu miniſter non minus ineptus, aut abſurdus, quàm agaſo aliquis, offenſo pede patinā frangat. Naſidienū notat, qui taleis miniſtros haberet.

B SED CONVIVATORIS, &c.] id eſt, quemadmodum imperatoris ingenium in rebus aduerſis perſpicitur, & elucet, in ſecundis obſcurum eſt: ſic & conuiuatoris prudentiam declarat caſus aliquis aduerſus, qui in conuiuio interuenerit. Non pugnat hoc cum eo, quod ſcribit Cæſar lib.7. de bello Gall. *res aduerſas imperatorū auctoritatem minuere.*

QVÆC. PRECERIS] quæcumque optes: ὅσα εὔχοιο. Dij faxint, vt omnia tibi ex ſententia ſuccedant. omnia optata tibi à Diis contingant. ſic Plautus Aſin. *Dij tibi dent quacumque optes.*

C COMIS] vrbanus, εὐτράπελος, facetus. ſat. 4. lib.1. *Hic tibi comis, & vrbanus, liberq́ videtur.*

ET SOLEAS POSC.] ex hoc loco intelligere, & colligere licet, veteres illos Ro. ſoleis in triclinio vſos eſſe, non calceis. his enim vtebātur foris, & in publico. Vtebantur ſoleis & qui morbo impediti, vel alioqui minus firmi, minúsque rectè valentes, publico abſtinebant, & domi ſe continere propter morbum, & corporis infirmitatem cogebantur. ſic meretrix illa apud Plautū in Trucul. puerperā ſimulans, ſoleas poſcit. *Date ſoleas, atque me intro actutū ducite.* Denique vtebātur ſoleis in cubiculo & triclinio. Iccirco Verri obijcit M. Tullius lib.5. accuſ. ſtetiſſe eū ſoleatū

D in littore cū pallio purpureo, &c. Præterea hinc etiam intelligimus, conuiuas ſoleas ponere ſolitos eſſe antequàm accumberent.

IN LECTO QVOQVE] ex hoc loco perſpicuum eſt, non omneis conuiuas in vno lecto accubuiſſe, ſed pluteis lectos fuiſſe. *videres* autem videtur poſitum pro *audires*. audiuntur enim ſuſurri, non videntur.

STRIDERE] à verbo *ſtrido*. ſic Virg. Georg. 4. *Stridere apes vtero, & ruptis efféruere coſtis.* licebat (inquit) videre, ſeu audire conuiuas in ſingulis lectis conſuſurranteis. Secreta autem aure diuiſos ſuſurros dicit, quia non communiter inter ſe conſuſurrabant, ſed ſeparatim terni in ſingulis lectis: neque collatis omnium capitibus, ſed pro numero lectorum ſeparatis.

NVLLOS HIS MALL. L. S.] Horatius loquitur. *his*, id eſt, quàm hos.

E REDDE] renūtia, refer. tralatio eſt. nam reddere is propriè dicitur, cui datum eſt, vel qui eripuit, aut abſtulit.

NVM SIT QVOQVE FRACTA LAG.] num, quemadmodum aulæa corruerunt, ita etiam lagenæ fractæ ſint.

RIDETVR] dum ridetur à conuiuis: dum rident conuiuæ, & cachinnantur.

FICTIS RERVM] ob res confictas: rebus confictis: quia Naſidienus commendabat ſuas epulas, ſuáque condimenta, quæ reuera non erant cōmendāda: quæque talia nō erant, qualia mentiebatur. ſimilia ſunt illa, *abdita rerū, amara curarum, opaca domorum, &c.* quæ notauimus ad Od. 12. lib.4. F

BALATRONE SECVNDO] id eſt, Balatrone approbante: ex ſententia Balatronis: fauente, & applaudente, ſeu adiuuante Balatrone. ſic ſuprà *rumore ſecundo.* lege annot. ad epiſt. ad Fuſcum Ariſt. lib.1. M. Tull. ad Q. Fratr. lib.2. *Vatinium arbitratu noſtro concidimus, Diis, hominibúsque applaudentibus.* vel dic ſecundas quaſi parteis agente, vt quamuis eſſet magnus deriſor, hîc tamen ad alios, in ridendo ſecundum locum obtineret, & ſecundarum partium eſſet.

NASIDIENE REDIS MVT. FR.] ἀποστροφὴ ad Naſidienum. ſed hoc ſentit: Naſidienus mutatæ frōtis redit, id eſt, Naſidienus hilarior & lætior redit. G

MAZONOMO.] genus lancis prægrande.

SPARSI] aſperſi, cōſperſi, vt ſat.4. huius lib. *Coryciòq; croco ſparſum ſtetit.*

PINGVIB. ET FICIS PAST. IEC. ANS.] iecur ſaginatum, & auctum pinguibus ficis. Athen. lib.9. ſcribit, tāto in pretio fuiſſe veteribus anſeris iecur, vt eſſent apud eos χηνοβοσκοί, id eſt, anſerum paſtores, qui anſeres ita alerent, vt eorum iecur mirificè augeretur: quod itē tradit Plinius. Ego in Italia idem vidi factitari. ſed quo modo, aut qua arte id fieret, non admodum quæſiui: niſi quòd audiebam, dulcia ad eam rem multum conferre. Itaque hodie in Gallia mulier quædam potens & ſumtuoſa gregem anſerū domi melle paſcit. Martialis lib.13. *Aſpice quàm tumeat magno iecur anſere maius. Miratus dices: hoc rogo, creuit vbi?* Iam pingueis ficus dixit, quia ſiccis ſunt meliores. H

VT MVLTO SVAV.] tamquam ſuauius quiddam. ſic ſat.4. huius lib. *Facundi léporis ſapiēs ſectabitur armos.* cod. Torneſ. & duo alij habent, *Et léporis vulſos.*

EDIT] in duob. cod. Vat. Iannoct. Torn. Ruſſard. Nicot. legitur, *edit*, ab edim is, it, vt ſup. Od. 3. epod. *Edit cicutis allium nocentius.* ſic & Plaut. in Pœnulo, *Eſt domi, quod edimus.*

VIDIMVS ET MERVLAS PONI] poni. i. apponi: vt ſat.2. lib.1. *poſitum ſic tangere nolit.*

SVAVEIS RES] appoſitio eſt, vt gramm. appellāt. *merulas & palumbes, ſuaueis res.* merulæ

A illæ, & palumbes ſine clune (inquit) ſuaues res eſſent, niſi dominus ineptè, & loquaciter de earum naturis & cauſis diſſereret: vel niſi nobis narraret harum palumbium, ſeu palũborum naturas, & quamobrẽ clunes eis deeſſent. Sed quid ſignificat his verbis Horatius? vtrùm conuiuatorum quorumdam ineptias, inſcitiam, & ſtultitiã notat, qui ſingularum rerum, quæ apponuntur, naturas & cauſas nimis ſubtiliter, & odioſè commemorant? Ita fit interdum, vt, dum vel ingeniũ ſuum intempeſtiuè, atque ineptè oſtentant, vel imprudentes aliquid de cibis appoſitis proferũt, quod parum placeat: conuiuas ab edendo abſterreant? atque huc fortaſſe pertinet, quod ſcribit Plutarch. lib. 7. ſympoſ. καὶ περὶ οἴνων διαφορᾶς, καὶ μύρων ἐρωτᾶν, καὶ διαπυνθάνεσθαι, φορτικὸν κομιδῆ, καὶ νεόπλουτον, id eſt, *& de vinorum, vnguentorúmque differentia rogitare, & quæ-* B *rere, pingue, & ineptum, & hominis nuper diuitis facti proprium eſt*. an clunes illæ iccirco detractæ erant palumbibus, quòd putebant, cùm tamen partes eſſent omnium ſuauiſſimæ naturâ: & ita E carpitur inſcitia conuiuatoris, qui palumbiũ parteis eas apponeret, quæ minus lautæ eſſent: eas, quæ ſuauitate præſtarent, apponi vetuiſſet, ſiue ſua voluntate, ſiue ob eam cauſam, quã diximus? an in clunibus illis vermeis exſtitiſſe dicemus, quod Acroni placet: & ideò deſectas eſſe?

CANIDIA AFFL.] Gratidiam, ſeu Canidiam veneficam, quam, vt apparet, odio Variniano perſequebatur, etiam hîc inſectatur, mordet, & lacerat non mimico, aut ſatyrico, hoc eſt, vrbano, ſed planè hoſtili, & Theonino dente.

PEIOR SERPENTIB. AFR.] hoc eò pertinet, quòd quæ à ſerpẽtibus afflata ſunt, quãtumuis ſalutaria ſint licet, venenata, & mortifera redduntur. Columella, *cauendúmq; ne à ſerpentibus afflentur, quarum odor tam peſtilens eſt, vt in-* F *terimat vniuerſos*. in quibuſdã codicib. manu ſcr. reperi ſcriptum *atris* pro *Afris*. ego nihil muto: quamquam atras viperas dixit Oda 4. lib. 3. *Vt tuto ab atris corpore viperis, &c.*

EPISTOLARVM LIBER PRIMVS.

I. AD MÆCENATEM. I. G

PRIMA dicte mihi, ſumma dicende camœna,
C *Spectatum ſatis, & donatum iam rude, quæris*
Mæcenas iterum antiquo me includere ludo.
Non eadem eſt ætas, non mens. Veianius, armis
Herculis ad poſtem fixis, latet abditus agro:
Ne populum extrema toties exoret arena.
Eſt, mihi purgatam crebrò qui perſonet aurem:
Solue ſeneſcentem maturè ſanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, & ilia ducat.
Nunc itaque & verſus, & cetera ludicra pono: H
Quid verum, atque decens, curo, & rogo: & omnis in hoc ſum.
Condo & compono quæ mox depromere
D *poſſim.*
Ac, ne fortè roges, quo me duce, quo Lare
tuter:
Nullius addictus iurare in verba magiſtri,
Quò me cumque rapit tempeſtas, deferor
hoſpes.
Nunc agilis fio, & merſor ciuilibus vndis,
Virtutis veræ cuſtos, rigidúsque ſatelles:
Nunc in Ariſtippi furtim præcepta relabor,
Et mihi res, nõ me rebus ſubiungere conor.
Vt nox lõga, quibus mentitur amica, diéſque
Lõga videtur opus debẽtibus: vt piger annus
Pupillis, quos dura premit cuſtodia matrum:
Sic mihi tarda fluunt, ingratáque tempora,
quæ ſpem,
Conſiliúmq; morãtur agendi nauiter id, quod
Æquè pauperibus prodeſt, locupletibus æquè:
Æquè neglectum, pueris, ſenibuſq; nocebit.

A *Reſtat, vt his ego me ipſe regam, ſolérque elementis.*
Nõ poſsis oculos quãtùm cõtendere Lynceus:
Non tamen iccirco cõtemnas lippus inungi:
Nec, quia deſperes inuicti membra Glyconis,
Nodoſa corpus nolis prohibere chiragra.
Eſt quâdam prodire tenus, ſi nõ datur vltrà.
Feruet auaritia, miſeróque Cupidine pectus?
Sunt verba, & voces, quibus hunc lenire dolorem
Poſsis, & magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes? ſunt certa piacula, quæ te B
Ter purè lecto poterunt recreare libello.
Inuidus, iracundus, iners, vinoſus, amator:
Nemo adeò ferus eſt, vt nõ miteſcere poſsit,
Si modò culturæ patientem cõmodet aurem.
Virtus eſt vitiũ fugere: & ſapientia prima,
Stultitia caruiſſe. vides, quæ maxima credis
Eſſe mala, exiguum cenſum, turpémque repulſam,
C *Quanto deuites animi, capitíſque labore.*
Impiger extremos curris mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per igneis:
Ne cures ea, quæ ſtultè miraris, & optas:
Diſcere, & audire, & meliori credere non vis?
Quis circum pagos, & circum compita pugnax,
Magna coronari cõtemnat Olympia, cui ſpes,
Cui ſit condicio dulcis ſine puluere palmæ?
D *Vilius argentum eſt auro, virtutibus aurum.*
O ciues, ciues: quærẽda pecunia primùm eſt,
Virtus poſt nummos. hæc Ianus ſummus ab imo
Prodocet: hæc recinunt iuuenes dictata, ſenéſque,
Læuo ſuſpenſi loculos, tabulámque lacerto.
Si quadringentis ſex, ſeptem millia deſunt,
Eſt animus tibi, ſunt mores, & lingua, fidéſque:
Plebs eris. at pueri ludentes, rex eris, aiunt,
Si rectè facies. hic murus aheneus eſto,
Nil cõnſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.
Roſcia, dic ſodes, melior lex, an puerorum eſt E
Nænia, quæ regnum rectè facientibus offert,
Et maribus Curiis, & decantata Camillis?
Is'ne tibi melius ſuadet, qui rem facias, rem
Si poſsis rectè: ſi non, quocumq; modo rem:
Vt propius ſpectes lacrymoſa poëmata Puppî:
An, qui fortunæ te reſponſare ſuperbæ
Liberum, & erectum præſens hortatur, & optat?
Quòd ſi me populꝰ Romanus fortè roget, cur F
Non, vt porticibus, ſic iudiciis fruar iiſdem,
Nec ſequar, aut fugiam, quæ diligit ipſe, vel odit:
Olim, quod vulpes ægroto cauta leoni
Reſpondit, referã: quia me veſtigia terrent,
Omnia te aduerſum ſpectantia, nulla retrorſum.
Bellua multorum es capitum. nam quid ſequar? aut quem?
Pars hominũ geſtit conducere publica. ſunt, qui
Fruſtis, & pomis viduas venentur auaras, G
Excipiántq; ſenes, quos in viuaria mittant.
Multis occulto creſcit res fænore. verùm
Eſto aliis alios rebus, ſtudiíſque teneri:
Iidem eadem poſſúntne horam durare probantes?
Nullus in orbe ſinus Baijs prælucet amœnis,
Si dixit diues: lacus, & mare ſentit amorem
Feſtinantis heri. cui ſi vitioſa libido
Fecerit auſpicium: cras ferramẽta Teanum
Tolletis fabri. lectus Genialis in aula eſt?
Nil ait eſſe prius, melius nil cælibe vita. H
Si non eſt: iurat benè ſolis eſſe maritis.
Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?
Quid pauper? ride. mutat cenacula, lectos,
Balnea, tonſores: conducto nauigio æquè
Nauſeat, ac locuples, quem ducit priua triremis.
Si curtatus inæquali tonſore capillos
Occurri: rides. ſi fortè ſubucula pexæ
Trita ſubeſt tunicæ: vel ſi toga diſsidet impar:
Rides. quid, mea cùm pugnat ſententia ſecũ?

A *Quod petiit, ſpernit: repetit, quod nuper*
omiſit:
Æſtuat, & vitæ diſconuenit ordine toto:
Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis.
Inſanire putas ſollennia me, neque rides:
Nec medici credis, nec curatoris egere
A prætore dati: rerum tutela mearum
Cùm ſis, & prauè ſectum ſtomacheris ob
vnguem
De te pendentis, te reſpicientis amici.
Ad ſummam, ſapiens vno minor eſt Ioue,
diues,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regũ:
B *Præcipuè ſanus, niſi cùm pituita moleſta eſt.*

In hac epiſtola plurima elucent verborum, & ſententiarum lumina: elegantiſſimè inſunt in ea tranſlationes, & allegoriæ, aliæque verborũ immutationes, & ſentẽtiarum formæ. Res quidem ipſæ è media philoſophia petitæ, atque è liquidiſſimis Academiæ fontibus hauſtæ ſunt, vt facilè appareat, Horatium iam natu grandem, iocis, & nugis relictis, ad ſtudium ſeuerius, & ſene dignius trãſire meditari. Perpetua autẽ eſt in hoc principio tralatio: quã ſic explico, Mæcenas, quẽ ego primis meis verſibus prædicaui, laudaui, atq; ornaui: quẽmq; meis vltimis ſcriptis laudare, & C ad immortalitatẽ cõſecrare inſtitui, debeo quidẽ certè, tu me ad priſtinum illud ſcriptionis genus, nempe ad verſus lyricos, & (ſi ſatyræ in ſcriptis ludicris numerandæ ſunt, vt quidam volunt) ad ſatyras reuocare, & perpellere conaris, me (inquam) ex meis ſcriptis, quæ ad hominum manus peruenerunt, ſatis à populo cognitũ. verùm hæc ætas aliam vitam, alios mores, aliud ſtudium denique poſtulat. verſus lyricos feci partim iuuenis, partim ætate virili, ac media: ſatyras ſcripſi ludibundus: quibus comiter, & vrbanè hominũ mores reprehendi. neque mihi ſcribendi vel voluptatem turpem, vel laborem recuſandum eſſe duxi. Nunc autem ætate iam ad ſenectutem præ-D cipitata, periculum eſſe puto, ne, ſi me iterum ad verſus ſcribendos, & ceteras res ludicras conferam, & ita me populi iudicio deintegro commit-tam, meam canitiem populo deridendam propinem.

P R I M A D I C T E M I H I, &c.] ſic Hom. ἐπὶ τοῦ βασιλέως, Ἐν σοὶ μὲν λήξω, σέο δ᾽ ἄρξομαι. id eſt, in te quidem deſinam, abs tè autem initium ducam. idem de muſis Iouem canentibus. Ἀρχόμεναι δ᾽ ὑμνεῦσι θεαί, λήγουσί τ᾽ ἀοιδῆς: id eſt, Muſæ principio carminis ſui Iouem laudant, & eius laudibus cantum finiunt. & Theocr. ἐγκωμ. πτολεμ. Ἀνδρῶν δ᾽ αὖ Πτολεμαῖος ἐνὶ πρώτοισι λεγέσθω, Καὶ πύματος, καὶ μέσσος· ὁ γὰρ προφερέστατος ἀνδρῶν. id eſt, Virorum autem in primis Ptolemæus dicatur, & vltimus, & medius. hic enim eſt hominum præſtantiſſimus. & Theognis, Ὦ ἄνα Λητοῦς υἱὲ, Διὸς τέκος, οὔποτε σεῖο Λήσομαι ἀρχόμενος, οὐδ᾽ ἀποπαυόμενος. id eſt, O rex Latonæ fili, Iouis ſuboles: nũquã tui obliuiſcar, neq; in principio meorum carminum, neque in extremo. Ex hoc loco argumentantur quidam epiſtolas poſtremo loco ab Horatio eſſe ſcriptas, & poſtremo loco eſſe locandas. E

S V M M A] ſuprema, vltima, vt Ode 28. lib. 3. *Summo carmine, quæ Cnidon, Fulgenteiſque tenet Cycladas.*

S P E C T A T V M S A T I S] ſatis perſpectum, & cognitum, δοκιμασθέντα. nota ſunt illa lo-F quendi genera apud M. Tull. *ſpectata virtus, ſpectata fides, ſpectata nobilitas*, quæ tranſlata ſunt ab hiſtrionibus, & gladiatoribus. Terent. in Andr. *enimuerò ſpectatum ſatis putabam, & magnum exemplum continentiæ.* pertinet etiam interdũ ad nummos. Plaut. in Perſa. *Non hercle quoi nunc hoc dem ſpectandum, ſcio.* Ouid. 1. de Triſt. eleg. 4. *Scilicet vt fuluum ſpectatur in ignibus aurum, Tempore ſic duro eſt experienda fides.*

E T D O N A T V M I A M R V D E] liberati gladiatores, rude donabantur. M. Tull. Philip. 2. *Tam bonus gladiator rudem tam citò accepiſti?* G

I T E R V M A N T I Q V. M. I N C L. L.] tranſlatio ſumta à gladiatoribus. ſignificat autẽ per ludum antiquum, verſus lyricos, atque amatorios, & fortaſſe etiam ſatyras, & omne genus verſuum. Iam hoc genus loquendi *quaris includere*, Horatio vſitatum, vt annotauimus ad Od. 15. libri 1.

V E I A N I V S] gladiatoris nomen.

H E R C V L I S A D P O S T E M F I X I S] Herculi conſecratis, & ad eius ædem ſuſpenſis. Nam qui artem aliquam deſinebant, eius artis inſtrumenta eiuſdem artis præſidi deo ſacrabant, & in eius dei templo ſuſpendebant. Virgil. Melibœo, *Hic arguta ſacra pendebit fiſtula pinu.* per poſtem autem templum ſignificatur. Virg. Æneid. 5. *Neptuni ſacro Danais de poſte refixum.* H

L A T E T A B D I T V S A G R O] delitescit in agro, arte armorum ludicra omiſſa.

N E P O P V L. E X T R. T O T I E S] id eſt, ne toties populo ſupplicet, vt eum libertatem exoret. ſed potèſtne ſæpius exorari, ſeu obtineri libertas? eueniebat interdum, vt boni gladiatores, tametſi à populo libertatem obtinuiſſent, tamen propter excellentiam, in ludum iterum, atque iterum reuocarentur, atque adeò retraherentur. quam explicationem ſi probabimus, intelligentur hæc eſſe dicta ad laudem Veianij, tanquã boni gladiatoris: & ita Acro & Porphirio. Sed mihi magis placet Turnebi, viri ingenio & doctrina excellentis, ſententia: qui hũc locum ſic explicat: ne Veianius à pari ſuo victus, & ita iamiam ab eo iugu-

A iugulandus,à populo ſupplex ſalutẽ petat: quam
quidem ſæpius victus Veianius,ſæpenumerò exo
rauit.& ita malus gladiator fuit. Iã locus,in quo
gladiatores decertabant,arena appellabatur. *ex-
trema* autem dixit, quia ab extrema parte arenæ
boni,& victores gladiatores à populo libertatẽ,
mali,& victi,ſalutẽ petere ſolebant.Sed non diſ-
ſimulabo lectori,me reperiſſe ſcriptum in pleriſ-
que libris manu ſcr.*exornet:*vbi alij habent *exoret*.
quæ fortaſſe vera & recta ſcriptura eſt.hanc qui-
dem vulgatæ anteponit Simeo Boſius.*exornet* au-
tem,vt reperi annotatum in duobus libris manu
ſcr.id eſt,ludo décoret.gladiatores enim daban-
tur populo:ex quo munus gladiatorium.

PVRGATAM] ſic Plautus mil.glor.*Perpur-
gatis ambo damus tibi operam auribus.* contrà epiſt.
prox. *Auriculas cithara collecta ſorte dolenteis.*

PVRG. CR. Q. PERS. AVREM] id eſt,
B qui me crebrò moneat non auerſum à monitis.
perſonet aurem autem idem valet,quod per aurem
ſonet: quale eſt illud Od.7.lib.2. *quis vdo Depro-
perare apio coronas, Curátve myrto?* pro eo, quod
eſt, de vdo apio properare coronas curat, aut
myrto.cuius generis aliquot exempla ad illũ lo-
cum collegimus.alioqui *perſonare* verbum eſt ab-
ſolutum & compoſitum:quod cũ ſexto caſu iun-
gi ſolet,vt Od.17.lib.1.*dulci Tyndari fiſtula Valles,
& vſtica cubãtis Lauia perſonuere ſaxa.* & M.Tull.
in Piſonem,*cùm collega tua domus cantu,& cymba-
lis perſonaret.*vide plura ad Od.illam 17.lib.1.
C SOLVE SENESCENTEM] huc pertinent
verſus Ennij, *Sicut fortis equus,ſpatio qui ſæpe ſupre-
mo Vicit Olympia,nunc ſenio confectu' quieſcit.*Solue
autem,id eſt,deiunge à curru. Atque ita Homer.
λύειν ἵππους ἐξ ὀχέων: vt ἰλ. ν. *Λύσας ἐξ ὀ-
χέων*: & item ſæpe alibi.

ILIA DVCAT] ægrè ſpiritum ducat, ſpiri-
tus difficultate laboret, ilia trahat, vt loquitur
Plin.lib.26. & item Lucanus quodam loco: an-
helet, propterea ſcilicet, quòd ſeptem illa Circi
ſpatia decurrere non poſſit.

VERSVS, ET CETERA LVDICRA]
omnes ferè per verſus,& ludicra,carmina lyrica
ſignificari putant.Non deſunt tamen, iiq; docti,
D qui etiam ſatyras in numero ſcriptorum ludicro-
rum habent, multóq; adeò magis, quàm Odarũ
libros.Sic enim diſputant illi,Satyrarum locutio
ſermo merus eſt,nihilq; ex ſatyris Horatius,præ-
terquàm riſum legentium,quærit.Prætereà duo-
bus locis ſatis apertè declarat, ſatyras ſcriptionis
genus eſſe ludicrum: vno,qui eſt ſat.10.lib.1. *hæc
ego ludo, Quæ nec in æde ſonent,&c.* altero, qui eſt
ſat.5.eiuſd. *vbi quid datur oti, Illudo chartis.*Ego iu
dicium meum non interponam. hoc tantùm di-
cam,in ſatyris multũ quidẽ ineſſe vrbanitatis, &
comitatis,& ioci:ſed Horatium tamẽ, dum ride-
re,& iocari, & ludere videtur, plerumque in eis
res ſerias agere:hìc autẽ ſatis planè(vt mihi qui-
dem videtur)quid ſentiat,verbis exprimere,atq;
eloqui, nempe ſe verſuum faciendorũ finem fa-
cere, iocos omneis,amores, conuiuia, nugas, res E
omneis ludicras denique omittere, ſeſeque totũ
ad philoſophiam,tanquam vitæ ſuperioris emẽ-
datricem,& omnium virtutũ,vitæque adeò bea-
tæ effectricem,conferre in animo habere:quibus
cõſentaneũ eſt illud in epiſt.2.lib.2. in extremo.
*Nimirum ſapere eſt abiectis vtile nugis: Et tempeſti-
uum pueris concedere ludum, Ac non verba ſequi fi-
dibus modulanda Latinis:Sed veræ numeróſque, mo-
dóſque ediſcere vitæ.*Idem eadẽ epiſt. duabus antè
pagellis,ait annos,& ætatem ingraueſcẽtem ſibi
eripuiſſe *iocos* omneis, *Venerem, conuiuia, ludum,
Tendunt* prætereà (inquit) *extorquere poëmata.*

ATQVE DECENS] atque honeſtum,ſeu
decorum. *τὸ καλὸν καὶ πρέπον, ἢ προσῆκον.*

OMNIS IN HOC SVM] totus in hoc ſum.
ſic ſat.9.lib.1. *Neſcio quid meditans nugarum, totus F
in illis.*Nam omnem hìc poſuit pro toto. Sic Ho-
merus, ἰλ. λ. *πᾶς δ' ἄρα χαλκῷ Λάμφ', ὥστε
στεροπή.* id eſt,omnis vtique ferro Splendebat, vt
fulgur.ſic idem Horat.Od.vlt.lib.3.*Non omnis mo-
riar,magnáque pars mei Vitabit Libitinam,&c.*

CONDO, ET COMP. QVÆ M. &c.]
non dicit,ſe ea ſcribere, quæ mox in lucem ede-
re,& diuulgare poſſit,ſed ea cõgerere,& recon-
dere in animo,quæ mox ad vſum ſuum,& ad re-
ctè,ſapienter,& virtuti cõuenienter viuendi fa-
cultatem ſumere,& depromere queat. allegoria
eſt ducta ab agricolis,qui fructus perceptos, &
frumentum condunt. M. Tull. in Catone maio-
re.*non ſerendis non percipiendis,non condendis fructi- G
bus:*vel ab iis,qui in penu,ſeu in apotheca recon-
dunt res ad victum neceſſarias,quas ſuo tempo-
re depromant:& quibus,cùm opus ſit, vtantur.
vt epiſt.2.huius lib. *valeat poſſeſſor oportet, Si com-
portatis rebus benè cogitat vti.* His adde exemplum
formicæ,quod eſt ſat.1.lib.1.

QVO ME DVCE] quo duce,id eſt, quo au-
ctore,& principe, *τίνι ἀρχηγέτῃ.*

QVO LARE] qua familia: ſeu quo familiæ
duce. erant enim plures philoſophorum fami-
liæ, vt familia Platonis, & Academicorum,fa-
milia Ariſtotelis, & Peripateticorum, Zenonis,
& Stoicorum,&c.familiæ autẽ dicebantur,quia H
quemadmodum qui ſunt eiuſdem familiæ, eiuſ-
dem ſunt nominis, atque adeò cognominis: ita
qui eundem in Philoſophia ducem atque aucto-
rem ſequuntur,communi nomine,ſeu cognomi-
ne appellantur: vt Zenonis diſcipuli & ſectato-
res,Stoici: Arceſilæ,noui Academici: Ariſtotelis,
Peripatetici: Ariſtippi,Cyrenaïci. ſic Od.29.lib.
1. *Socraticam domum* dixit, pro familia Academi-
ca,& iis,qui à Socrate orti ſunt.

NVLLIVS ADDICT.] videtur ſignifica-
re,ſe eſſe Academicum, quorum eſt nulli rei aſ-
ſentiri.qua de re M.Tull.lib.de finib.Sed quòd
ait ſe nullius in verba magiſtri iuraſſe,idem ferè
dicit M.Tull.aliis verbis, in prooem.lib.4. Tuſ-
cul. *nos inſtitutum tenebimus, nullíſque vnius diſci-
plinæ legibus aſtricti,quid ſit in quaq; re maximè pro-*

A *babile, maximè requiremus.* Idem in procem. lib. 2.
notans, ac deſcribēs eos philoſophos, qui vni di-
ſciplinæ ſeſe dediderūt, eodem verbo vtitur, quo
Horat. *nósq; ipſos redargui, refellique patiamur. quod*
ij ferunt inique animo, qui certis quibuſdam, destina-
tisque ſententiis quaſi addicti, & conſecrati ſunt, eâq;
neceßitate constricti, vt etiam, quæ nō probare ſoleant,
ea cogantur conſtantia cauſa defendere. In voce *addi-*
ctus quidam ſubintelligunt *ſum*, ſed minus rectè.
nam pertinet ad verbum *deferor*, quod ſequitur.
Addicti autē propriè dicebantur debitores, qui,
cùm damnati iudicatum ſoluere non poſſent, ne-
xi, creditoribus in ſeruitutem addicebantur.

IVRARE IN VERBA] ſuprà Od. 16. epod.
B *Sed iuremus in hæc.* & Od. 15. *In verba iurabas mea.*

QVO ME CVMQVE RAPIT, &c.] tra-
latio perpetua eſt à nauigantibus ducta. ſignifi-
cat, ſe ſeruire temporibus, id eſt, pro natura, &
ratione temporum hanc, vel illam diſciplinam,
non ſemper vnam, eandémque ſequi ac probare.

AGILIS] quaſi ad agendum promtus, & ex-
peditus, πρακτικός, vt epiſt. ad Loll. 2. hoc libro,
agilem, nauúmque remiſsi. & epiſt. ad Iul. Flor. eod.
lib. *Quæ circumuolitas agilis thyma?*

ET MERSOR CIVILIB. VNDIS] idē
dicit. ſignificat enim, ſe interdum Stoicorum, aut
Peripateticorum diſciplinam colere, ac probare,
qui ſapientem à reip. adminiſtratione non auo-
cant, vt mox ex M. Tullio oſtendemus: interdum
Cyrenaicis & Epicuréis aſſentiri, qui ſapientem
ad remp. acceſſurum negant. M. Tull. in orat. pro
C Sext. de Epicuro, *ſapientem omnia ſua cauſa face-*
re, remp. capeſſere hominē benè ſanū non oportere. mer-
ſor autē ſcriptū reperi in trib. cod. Vat. & Iann.
Clericano, Nicotianis, Ruſſard. & ſanè magis
conuenit *vndis* hoc verbum, quàm *verſor*. ſic ferè
Catull. ad Manlium, *Accipe, quem merſer fortunæ*
fluctibus ipſe.

VIRT. VERÆ CVST.] quales ſunt Stoi-
ci, qui ſummum bonum, & vitam beatam in vir-
tute ponunt: aiúntq; etiam ſapientem ad remp.
adminiſtrandam acceſſurum. M. Tullius lib. 3. de
finib. ſub Catonis perſona, *Cùm autem ad tuendos,*
conſeruandósq; homines hominem natū eſſe videamus:
conſentaneum eſt huic naturæ, vt ſapiens velit gerere,
& adminiſtrare remp.

D NVNC IN ARIST.] à quo Cyrenaica di-
ſciplina manauit. M. Tullius Offic. 3. *Atqui ab*
Ariſtippo Cyrenaici, atque Anniceri nominati omne
bonum in voluptate poſuerunt, &c. de quo plura di
cemus ad epiſt. ad Scæuam, hoc lib.

SVBIVNGERE] ſic habent tres lib. Vatic.
& item Iann. Fær. Torneſ. Reïn. Card. Clerica-
nus, Nicotiani, Ruſſard. quam ſcripturam probo,
vt germanam, & veram, reiecta altera, vt ſuppo-
ſititia: quamuis & verbum *ſummittere* ſciam huic
ſententiæ cōuenire. Sed quomodo Ariſtippus res
ſibi ſubiungebat, non ſe rebus? eò quòd nulli cer
to generi vitæ, nullo certo veſtitui, nec cultui ad-
dictus, aut alligatus erat: ſed liberè & ſine vllo

reprehenſionis metu pro tempore, hunc, vel E
illum vitæ cultum ſequebatur ac probabat: vt e-
piſt. 17. eod. lib. *Omnis Ariſtippum decuit color, &*
status & res, Tentantem maiora, ferè præſentibus æ-
quum, &c. paullo pòſt de eodem, *Alter purpu-*
reum non exſpectabit amictum, Quidlibet indutus cele-
berrima per loca vadet, Perſonámque feret non incon-
cinnus vtramque. Atque hæc nuper mihi indica-
uit Simeo Boſius Lemouix.

VT NOX LONGA] ſimilitudo, ſeu παρα-
βολὴ multiplex, ducta ab amantibus: ab iis, qui
ſuas operas locarunt, quiq; operas dant diurnas
mercede conducti: & à pupillis, quos matris cu-
ſtodia coërcet.

AMICA] ἑταίρα, vt epiſtol. ad Vallam lib. 1. F
Quod me Lucanæ iuuenem commendet amicæ.

OPVS DEBENTIB.] iis, qui cōducti ſunt,
vt opus faciant.

MORANTVR] id eſt, retardant.

SIC MIHI TARDA FL.] ἀνταπόδοσις.
tarda fluunt. i. tardè eunt, tarda ſunt, ſeu viden-
tur. tralatio à fluminibus. tale illud, *Tempora la-*
buntur, &c.

AGENDI NAVITER ID, QVOD, &c.]
philoſophandi. nam ſapientiæ ſtudium æquè
pauperibus, ac diuitibus prodeſt, eiuſdémq; ne-
glectio æquè pueris, ac ſenibus nocet.

RESTAT, VT HIS EGO ME, &c.] cùm
impeditus duris temporibus, & potentiorum, ac
principum amicitia non poſſim operam omnem
in ſtudium ſapientiæ conferre, reſtat vt his pri- G
mordiis, & elementis philoſophiæ me contentū
eſſe oporteat.

NON POSSIS OCVLOS] à ſimili. Et ſi
aliquis (inquit) tantùm oculorum aciem intēde-
re, ſeu contendere nō poſſit, quantum Lynceus,
non tamen oculorum morbum negligere debet.
Contendere oculo autem in omnibus quidem libris
manu ſcriptis ſcriptum reperi, (niſi quòd in vno
videbatur deletum fuiſſe *s*. poſt *o*. in voce *oculo*)
non potui tamen non probare Ioannis Paſſeratij
coniecturam, qui putat legendum potius, *oculos*,
vt dicimus contendere neruos, vireis, aciem ocu-
lorum. Quin ego cùm diligentius attendi, cōten- H
do legendum eſſe *oculos*. Quemadmodum enim
Latinè dici non poteſt, *non poßis oculo tantum cer-*
tare, quantum Lynceus: ita neque, *tantum contendere*
oculo, quantum Lynceus. Confirmari poteſt hæc le-
ctio auctoritate Afran. Homin. *Contendit oculos,*
derepente abit cælo: & Attij, Tereo. *video ego te, mu-*
lier, more multarum vtier, Vt vim contendas tuam ad
maieſtatem viri. Sed quid pluribus teſtimoniis o-
pus eſt? vnus Lucretius erit nobis inſtar omniū.
Sic igitur politiſſimus ille ſcriptor lib. 1. *Primùm*
Graius homo mortaleis tendere contrà Eſt oculos au-
ſus, &c. ſic enim legendum, & ita ſcriptum eſſe à
Lucret. teſtantur grammatici veteres: & ita edē-
dum propediē curabo, quamuis priorib. editio-
nibus religione quadam impeditus, id facere nō
ſim auſus.

LYN-

A Lyncevs] de Lynceo notiſſima fabula eſt,
cum vſque adeò ceteris oculorum acie præſti-
tiſſe,vt,quæ apud inferos agerentur,videret.ſed
plura de eo diximus ad ſat.2.lib.1.

Invngi] quidam libri vet.habent *inungui*.

Nec, qvia desp. invicti. &c.]
Glyconẽ athletã,aut pugilẽ fuiſſe veriſimilius eſt
quàm gladiatorẽ. De quo nihil equidem me le-
gere memini:de Glaucone multa memoriæ pro-
dita ſunt.commemorat eum Demoſthenes in o-
ratione περὶ στεφάνου: de eodem multa Suidas.

Nodosa] quæ veluti nodis quibuſdã vſum
manuum,& articulorum impedit. ceſſantẽ mor-
bum appellat epiſt.15.eiuſd.lib.

Est qvâdam prod. ten.] licet vſ-
que ad certum aliquem finem progredi, ſi nõ li-
cet ſuperare,aut trãſgredi.in tribus codicib. Va-
ric.& Torn.& aliquot aliis,ſcriptum eſt, *Eſt quo-*
B *dam*, ex qua ſcriptura feci *Eſt quâdam*, quæ ſine
dubio vera eſt.

Verba et voces] id eſt, carmina, &
cantiones,&, (vt Græci vocant) ἐπῳδαί: ſed ſi-
gnificat ἀλληγορικῶς ſermones philoſophicos.
M.Tull. ἐπῳδὰς quas appellant Græci, cantio-
nes videtur nominate in lib. de claris orator.
Cùm ego pro Titinia Cotta perorauiſſem:ille [Curio]
contra me pro Seruio Nænio diceret,ſubitò totam cau-
ſam oblîtus eſt, idq; veneficiis & cantionibus Titinia
factum eſſe dicebat. Horatius hîc voces, alibi car-
C mina appellat,vt & Virg.Pharmaceutria:*Carmi-*
na vel cælo poſſunt deducere lunam. Tibullus cantus
lib.1. eleg.8. *Cantus vicinis fruges traducit ab agris:*
Cantus & iratæ detinet anguis iter. ſic nutrix illa
apud Euripidem in Hippolyto,Phædram amore
Hippolyti captã, & ex eo amore grauiter labo-
rantem conſolans dicit, voces eſſe nonnullas, &
quædam carmina,quibus illa ægritudinem ſuam
leuare poſſit,his verbis, Εἰσὶν δ' ἐπῳδαὶ, καὶ λό-
γοι θελκτήριοι· Φανήσεταί τι τῆσδε φάρμακον
νόσου. id eſt, ſunt autem voces, ſeu cantiones, &
ſermones,ad mulcendum compoſiti.Reperietur
aliquod huius morbi remedium. Veteres autem
tantam vim in huiuſmodi carminibus, ſeu can-
tionibus ineſſe putabant,vt eas etiam morbis,&
D vulneribus mederi exiſtimarent. Itaque Home-
rus ὀδ.τ.ſanguinem ex eo vulnere, quod Vlyſſis
femori aper inflixerat, manantem, facit ἐπῳδῇ,
id eſt,carmine,ſeu cantione,& quibuſdam voci-
bus cohiberi, his verbis, Ὠτειλὴν δ' Ὀδυσῆος
ἀμύμονος ἀντιθέοιο Δῆσαν ἐπισταμένως,ἐπαοιδῇ
δ' αἷμα κελαινὸν Ἔσχεθον. id eſt, vulnus autem
Vlyſſis omni culpa carentis, & diis comparandi,
obligarunt ſcienter: carmine autem ſanguinem
nigrum repreſſerũt. Et Pindarus ᾠδ.γ.πυθ.cùm
expoſuiſſet,Æſculapium Chironi in diſciplinam
eſſe traditum,vt ab eo medendi ſcientiam diſce-
ret,atque ad Æſculapiũ poſteà conuenire & con
currere ſolitos,qui aut morbis affecti,aut vlcero-
ſi,aut ſaucij eſſent,ſubiungit ad extremum, eam
fuiſſe in Æſculapio artis præſtantiã, vt quotquot
ad ſe venirent ægri,aut debiles,aut vulnerati, o- E
mneis malis ac laboribus leuatos abs ſe dimitte-
ret,alios carminibus curans, alios potionibus, a-
lios pharmacis, & medicamentis foris admotis,
alios adhibita ſectione. verba Pindari ſunt hæc,
τοὺς μὲν μαλακαῖς ἐπαοιδαῖς ἀμφέπων, τοὺς δὲ
προσανέα πίνοντας, ἢ γυίοις περιάπτων πάντο-
θεν φάρμακα, τοὺς δὲ τομαῖς ἔστασεν ὀρθούς.Idem
ᾠδ.η. Νεμ. ἐπαοιδαῖς δ' ἀνὴρ νώδυνον καί τις
κάματον θῆκεν. id eſt, carminibus autẽ, ſeu can-
tionibus quiſpiam doloris ſenſum ademit. Ha-
buit, & Medea ſuas ἐπῳδὰς, de quibus Pauſan.
in Corinth.Plato quoque in Euthydemo eorum
artem,qui orationes componunt, cũ arte excan-
tatorum comparat,quia,quemadmodum hęc vi-
peras,phalangia,ſcorpios,& huiuſmodi animalia
peſtifera,& morbos lenit,ac permulcet:ita illa iu F
dicum, contionis, & multitudinis animos deli-
nire ſolet.verba Platonis ſunt hæc, ἡ μὲν γὰρ τῶν
ἐπῳδῶν, ἐχέων τε, καὶ φαλαγγίων, καὶ σκορπίων,
καὶ τῶν ἄλλων θηρίων τε καὶ νόσων κήλησίς ἐστιν.
ἡ δὲ δικαστῶν τε, καὶ ἐκκλησιαστῶν, καὶ τῶν ἄλ-
λων παραμυθία τυγχάνει οὖσα.

Lavdis amore tvmes?] φιλοτιμεῖς;
ambitioſus es? ambitione laboras? apto verbo v-
ſus eſt,ad exprimendum ambitioſi morbum.

Piacvla] καθάρματα. ſup.lib.1. Od.28.
Téque piacula nulla reſoluent.

Ter] τρίς. numerus eſt perfectus,vt annota-
uimus ad Od.1.lib.1.

Pvre] ſacra enim omnia debent tractari à G
puris.At piloſophiæ ſtudium,ſacrum eſt: & libri
philoſophici,ſacri ſunt. Quare nemo ad eorũ le-
ctionem accedere debet, illotis, & impuris ma-
nibus:hoc eſt, animo impuro. iccircò dixit *purè*
lecto.

Recreare] ἀναζωπυροῦν. ſat.2.lib.2.*Seu*
recreare voles tenuatũ corpus. & 4.eiuſd. *Toſtis mar-*
centem ſquillis recreabis,& Afra Potorem cochlea.

Amator] ἐραστής. *amator* (inquit Donat.)
corporis eſt,amicus animi.

Nemo adeò fervs est] nemo ad-
eò vitioſus eſt,quin virtutẽ conſequi:nemo adeò
immanis & ferus, quin exuere feritatem, & hu- H
manitate expoliri poſſit. Eſt autem vſus duabus
tranſlationibus,quæ mutuò nõ reſpondent,*ferus*,
& *miteſcere*, cùm fera,id eſt, ἄγρια, manſueſcant
potius,ſeu cicurentur:acerba miteſcant. prçterea
in voce *cultura* alia trãſlatio ineſt:qua & M. Tull.
vſus eſt Tuſc.2.*cultura porrò animi philoſophia eſt*.
Theognis autem ait,animi morbos nulla medi-
cina ſanabileis eſſe. quòd ſi Deus (inquit) hanc
medicis vim,ac facultatem dediſſet,vt vitium tol
lere,& malam mentem ſanare poſſent, magnam
mercedem ferrent.

Virtvs est vitivm fvg.]
Quinctil. lib.9.cap.3.vbi diſputat de figuris ver-
borum,ita hunc locum explicat. *Interim etiam du*
bitari poteſt,cui ſimile vitio ſit ſchema: vt in hoc.Vir-
tus eſt vitium fugere. Aut enim partes orationis mutat

A *ex illo. Virtus eſt fuga vitiorum: aut caſus ex illo, virtutis eſt vitium fugere*. Lucilius apud Lactantium Firm. multo plura in definitionem virtutis inclu dit. ſic enim ille, *Virtus, Albine, eſt pretium perſoluere verum Queis in verſamur, queis viuimu' rebu' poteſſe: Virtus eſt homini, ſcire id, quod quaq; habeat res: Virtus ſcire homini rectum, vtile, quid ſit honeſtũ: Quæ bona, quæ mala item, quid inutile, turpe, inhoneſtum: Virtus quærendæ rei finem ſcire, modúmque: Virtus diuitiis pretium perſoluere poſſe: Virtus id dare, quod re ipſa debetur honori, Hoſtem eſſe, atque inimicum hominum, morúmque malorum, Contrà defenſorem hominũ, morúmque bonorum: Magnificare hos, his bene velle, his viuere amicum: Commoda præterea patriæ ſibi prima* B *putare: Deinde parentũ, tertia iam, poſtremáque noſtra.*

EXIGVVM CENSVM,] infrà epiſt. 7. eiuſdem lib. *Præconem tenui cenſu.* & Od. 15. lib. 2. *Priuatus illis cenſus, erat breuis.* vbi quid ſit cenſus, docuimus.

TVRPE'MQVE REPVLSAM] cur turpem? quia turpe eſt petiiſſe magiſtratum, & non obtinuiſſe. ſed M. Tull. in orat. de Haruſp. reſpõſ. eos repulſos eſſe dicit, non qui aliquando honorem vitio ciuitatis, non ſuo, non ſunt aſſecuti: *nam id quidem* (inquit) *multis ſæpe optimis, atque honeſtiſſimis viris áccidit: Repulſi ſunt ij, quos ad omnia progredienteis, quos munera cõtra leges gladiatoria parantes, quos apertiſſimè largienteis non ſolùm alieni, ſed etiã ſui, vicini, tribules, vrbani, ruſtici repulerũt.* Hæc igitur dumtaxat repulſa, Ciceronis ſententia, turpis eſt. eſt & ſordida, & eius expers virtus C eſt: vt Oda 2. lib. 3. *Virtus repulſæ neſcia ſordidæ, incontaminatis fulget honoribus.*

CAPITÍSQVE] id eſt, & corporis. ex parte corporis nobiliſſima ac præſtantiſſima totũ corpus intelligitur. Sic ſæpe Homerus, Virgil. & item alij.

IMPIGER EXTR. CVRR. MER.] nauigas ad Indos. nam currere, & curſum, ad nauigationem pertinere: & currum pro naui vſurpari ſuprà oſtẽdimus. mercatores autem (ἐμπόρους nominant Græci) à mercibus & mercando ſunt appellati, quòd merces aliunde petant, ſiue emẽtes, ſiue permutantes, quas in patriam ſuam deportent, vt eas pluris diſtrahant. cui rei multùm diſſimilis eſt negotiatorũ ratio. negotiãtur enim D vel arando, vel paſcendo, vel pecuniis occupandis, vel vectigalibus cõducendis. *Impiger* autem nomen eſt adiectum ad verbi vim adiuuandam atque augendam: quaſi *impiger curris* dictum ſit pro impigrè curris.

PER MARE, PAVPERIEM FVGIENS, &c.] Theognidem videtur expreſſiſſe: χρὴ γὰρ ὁμῶς ἐπὶ γῆν τε, καὶ εὐρέα νῶτα θαλάσσης δίζεσθαι χαλεπῆς, κύρνε, λύσιν πενίης. id eſt, oportet enim ſimiliter & ſuper terram & ſuper lata terga maris paupertatis ſolutionẽ, ſeu liberationem Cyrne quærere. Idem alibi non ſolùm per mare currendum cẽſet, vt paupertatem fugiamus, verùm etiam in mare deſiliendum, & ex altis, ac præruptis ſaxis præcipitandũ, his ver- E bis, Ἣν δὴ χρὴ φεύγοντα καὶ ἐς μεγακήτεα πόντον ῥιπτεῖν καὶ πετρῶν, κύρνε, κατ᾽ ἠλιβάτων.

PER IGNEIS] per ignem, ſeu per igneis ire dicuntur, qui quippiam magno cum ſui capitis periculo moliuntur. Ariſtoph. in Lyſiſtrata κἂν με χρὴ διὰ τοῦ πυρὸς, θέλω βαδίζειν. etiam ſi me opus ſit per ignẽ, volo ire. Hom. ἰλ. κ. τούτου δ᾽ ἑσπομένοιο καὶ ἐκ πυρὸς αἰθομένοιο ἄμφω νοστήσαιμεν, ἐπεὶ περίοιδε νοῆσαι. id eſt, Hoc autem (Vlyſſe) comitante vel ex igne ardẽte nos ambo incolumes reuertamur: quoniam ſupra omneis mortaleis eſt intelligens. M. Tull. Tuſcul. lib. 2. in extr. *Quid de noſtris ambitionibus, quid de* F *cupiditate honorum loquar? quæ flamma eſt, per quam non cucurrerint ij, qui hæc olim punctis ſingulis colligebant?*

NE CVRES EA, QVÆ, &c.] hæc eſt huius loci ſententia. vt rem familiarẽ augeas, paupertatémque fugias, terras omneis, & maria omnia peragras: vt non cures autem, & vt contemnas ea, quæ ſtultè admiraris, & concupiſcis, quales ſunt diuitiæ, honores, opes, potentia: diſcendi laborem perferre non vis, nec prudentiori, ſapientioríq; credere? *ne* hoc loco valet vt non, ne quis putet prohibendi vim habere: éſtq; hic ordo verborum, non vis diſcere, & audire, & meliori credere, ne cures, id eſt, vt deſinas curare, ſeu vt ne cures ea, quæ immeritò & inſipienter miraris & exoptas? nempe bona externa. G

QVIS CIRC. P. ET CIRC. COMP. PVGNAX MAGNA COR. CONTEMN.] Quis homo pugnax, & vir fortis, in paruis, & vulgatis certaminibus ætatem ſuam conſumere, vireſq; conterere velit: certamina autem nobiliſſima, qualia ſunt Olympica, contemnat, præſertim cui vincendi ſpes proponatur, condicióque feratur non magno admodum labore ſuſcepto? profectò nemo. Ita ſtultum eſt pecuniarum, & inaniſſimarum rerum gratia totam vitam in moleſtiſſimis curis, ac laboribus traducere: animorũ autem ſanandorum, & ſapientiæ parandæ cauſa diſcendi laborẽ perferre nolle. M. Tull. in orat. H pro Flacco ait iocans, & Græcos irridens, Olympicorum certaminum victoriam Græcis maiorẽ, & glorioſiorem fuiſſe, q̃ Romanis triumphum. Et Plato Olympionicarum vitam pro beatiſſima poſuit, lib. 5. de rep. vbi enumeratis iis cõmodis, quibus fruentur: & incommodis, quibus liberabuntur ciues ij, quibus inter ipſos bona fuerint communia, ſubijcit: ab his igitur malis omnibus erunt liberi, vitamq; viuẽt Olympionicarũ vita beatiorẽ. verba Platonis ſunt hæc, ζήσουσί τε τοῦ μακαριστοῦ βίου, ὃν οἱ ὀλυμπιονῖκαι ζῶσι, μακαριώτερον. *coronari Olympia* autem, genus eſt loquendi Græcum, pro coronari Olympiorum nomine. ſic enim loquuntur illi, στεφανοῦσθαι Ὀλύμπια. Simonides, Ἴσθμια, δὶς Νέμεα, δὶς Ὀλύμπια ἐστεφανώθην: id eſt, Iſthmia, bis Nemea, bis Olym-

A Olympia coronatus ſum. ex Hephæſtione : quē
locum mihi indicauit Simeo Boſius.

SINE PVLVERE] ſine labore, Græci ἀκονιτὶ
dicũt. Pauſan. Ἠλιακ. β. τότε μὲν δὴ τοῦ παγκρα-
τίου τὴν νίκην ἀνὴρ ἐκ Μαντινέας Δρομεὺς ὄνο-
μα πρῶτος, ὧν ἴσμεν, ἀκονιτὶ λαβεῖν λέγεται.
Tunc igitur Pancratij victoriam vir Mantineus,
nomine Dromeus, ſeu Curſor primus, quem qui-
dem ſciamus, ſine puluere conſecutus eſſe dici-
tur. & Lucianus in dialogo quodã, ἀκονιτὶ κρα-
τήσομεν. id eſt, ſine puluere vincemus. Horatius
Oda 1. lib. 1. *Sunt quos curriculo puluerem Olympicũ*
Collegiſſe iuuat, &c.

DVLCIS PALMÆ.] dulcis victoriæ. M.
Tull. accuſ. lib. 5. *Ipſe autem triumphus quamobrem*
omnium triumphorum gratiſſimus populo Ro fuit, &
iucundiſſimus? Sed licet etiam dicere Horatium
palmæ naturam ſpectaſſe, cuius fructus guſtatu
B dulcis eſt, dulcis medulla, quæ appellatur. lege
Plinium lib. 13. cap. 4.

VILIVS ARG.] argento carius eſt aurum:
vilius, εὐτελέστερον.

O CIVES, CIVES] Epanaphora.

VIRTVS POST NVMMOS] huc pertinet
illud Phocylidis, quod refert Plato lib. 3. de rep.
his verbis, φωκυλίδου γὰρ, ἦν δ' ἐγὼ. οὐκ ἀ-
κούεις πῶς φησὶ δεῖν. ὅταν τῳ ἤδη βίος ᾖ, ἀρε-
τὴν ἀσκεῖν; id eſt, Phocylidem (inquam) non
audis, quemadmodum dicat, cùm alicui ſuppe-
tunt viuendi facultates, tum virtutem colere, at-
C que exercere oportere?

IANVS SVMMVS AB IMO] via quæ-
dam à Iani templo, ſeu à duobus Ianis, qui poſi-
ti erant in foro Romano, non longè à Puteali,
Romæ Ianus ſummus, medius, infimus, fuit ap-
pellata, in qua trapezitæ, & fæneratores habita-
bant. M. Tull. offic. lib. 1. in extremo, *ſed toto hoc*
de genere, de quærenda, de collocanda pecunia, etiam de
vtenda, commodius à quibuſdam optimis viris ad me-
dium Ianum ſedentibus, quàm ab vllis philoſophis vl-
la in ſchola diſputatur. & Philipp. 6. *Ianus medius in*
Antonij clientela ſit? quis vnquam in illo Iano inuē-
tus eſt, qui L. Antonio mille nummûm expenſum fer-
ret? erat autem templum Iani in foro Romano:
D vt & duo Iani: à quibus Ianum ſummum, & Ia-
num imum, & Ianum medium eſſe dictos, veri-
ſimilius eſt, quàm à Iani templo.

PRODOCET] ſic eſt legendum, & ita ſcri-
ptum reperi in trib. cod. Vatic. & Rain. Card.
Iann. Faër. Torn. *prodocere* autem eſt foris, & pa-
lam, & publicè docere. *pro* enim, vt alibi ad-
monuimus, ſæpe idem valet in compoſitione,
quod foris, ſeu foras, & palàm.

REOINVNT] id eſt, iterum atque iterum
canũt. Od. 12. lib. 1. *cuius recinet iocoſa nomen imago?*
& Od. 28. lib. 3. *Tu curua recines lyra Latonam, &c.*

DICTATA] tralatio eſt à magiſtrorum di-
ctatis. epiſt. ad Loll. 2. huius lib. *Sic iterat voces, &*
verba cadentia tollit, Vt puerum credas ſano dictata
magiſtro Reddere. M. Tull. de finib. 4. *quæ quidem res*
efficit, ne neceſſe ſit iiſdem de rebus ſemper quaſi dicta- E
ta decantare. Idem ad Qu. Fratr. lib. 3. *præſertim*
cùm illam orationem nemo lecturus ſit: meam in illum
pueri omnes tanquam dictata, perdiſcant.

LÆVO SVSPENSI LOCVLOS] hic
verſus repetitur ſat. 6. lib. 1.

SI QVADRING. SEX SEPT. MILL.
DES.] id eſt, ſi quadringẽtis millibus ſeſtertiûm,
qui cenſus erat equeſtris, ſex, aut ſeptem millia
deſunt, nõ eris eques: at plebs eris, id eſt, de ple-
be, ſeu plebeius: beatè autem viuere licet, etiam
ſi quis non ſit eques. Nonnulli lib. vet. habent,
Sed quadring. quam ſcripturam ſi probabimus,
erit obiectio. ſunt qui habent *deſint:* & tum erit
conceſſio. Iam *ſex ſeptem* dictum pro ſex, aut ſe-
ptem. ſic M. Tull. ad Att. lib. 10. ep. cuius princi-
pium eſt, *Et ſi res ipſa monebat,* &c. *quippe qui florẽ-* F
tiſſimus, ac nonus VI. VII. *diebus ipſi illi egenti, ac per-*
ditæ multitudini in odium acerbiſſ. venerit. Terent.
Eunucho, actu 2. *illum liquet mihi deierare His mẽ-*
ſibus ſex ſeptem prorſum non vidiſſe proximis. Lucr.
lib. 4. *Sex etiam ſeptem loca vidi reddere voces.* Sed
videntur potius hæc verba & diſtinguẽda, & ſic
eſſe intelligenda. *Si quadringentis ſex, ſeptem millia*
deſunt, &c. id eſt, Si quadringentis millibus deeſt
vnum mille. Nam ſi de quadringentis ſex milli-
bus demantur ſeptem millia, remanebunt dun-
taxat trecenta nonaginta nouem millia. Atque
hanc huius loci explicationem magis probo, &
item viri docti. in his Iulianus Mediceus, vir
clariſſimus, idémque caſtiſſimis & integerrimis G
moribus, antiſtes eccleſiæ Biterenſis. verùm nõ
celabo lectorem, me reperiſſe ſcriptum in octo
libris manuſcr. *ſed quadringentis, &c.* vt paullo
antè admonui: quæ ſcriptura ſi cui probabitur,
ſic erunt hæc accipienda, quaſi ſint eius verba,
qui dicat ſe non poſſe peruenire ad equeſtris or-
dinis dignitatem, quia non habeat quadringenta
millia æris: quem voluit eſſe cẽſum equeſtris or-
dinis L. Roſcius Otho.

SVNT MORES ET LINGVA, FID.]
quidam lib. vet. hab. *ſunt mores, eſt lingua, fidéſque.*

PLEBS ERIS:] plebeius eris, de plebe
eris. H

AT PVERI LVD.] quidam lib. veter. ha-
bent, *vt pueri lud.*

REX ERIS] vel referendum eſt ad veterem
loquendi conſuetudinem, quæ etiam ad noſtram
ætatem peruẽnit: *rex ſum:* pro fortunatiſſimus, &
beatiſſimus ſum: vt apud Plautum in Pænulo.
Rex ſum, ſi ego illum hodie hominem ad me allexero.
ſic & Auſonius. *Qui rectè faciet, non qui dominatur,*
erit rex. vel ad ludum illum puerorum, qui com-
memoratur à Platone in Theæteto. cuius verba
mox ponemus.

HIC MVRVS AHENEVS ESTO] id eſt,
in hac vna re totius vitæ tuæ præſidium ſit poſi-
tum, vt nullius flagitij tibi conſcius ſis, & ab om-
ni culpa vaces. hæc ſit tua arx, tuúmque propu-
gnaculũ, nullius turpitudinis tibi eſſe conſcium.

A Videtur autem ſpectaſſe Horatius locum illum Platonis lib.6.de legibus, vbi dicit Socrates,ſe Spartæ aſſentiri,muros in terra iacẽteis, eſſe negligendos,neque deintegro excitandos:laudátq; cuiuſdam poëtæ dictum, τὸ χαλκᾶ καὶ σιδηρᾶ δεῖν εἶναι τὰ τείχη μᾶλλον, ἢ γήϊνα, id eſt, aheneos & ferreos eſſe muros oportere poti⁹,quàm terrenos.ſignificabat autem poëta ille, quiſquis fuit,per muros aheneos,viros armatos.

NIL CONSCIRE SIBI, NVLLA PALL.] huc pertinet illud Diphili, ὁ συνειδὼς αὑτῷ, κἂν ᾖ θρασύτατος, ἡ σύνεσις αὐτὸν δειλότατον εἶναι ποιεῖ id eſt,qui ſibi ipſi cõſcius eſt alicuius mali,etiam ſi ſit audaciſſimus, conſcientia eum facit timidiſſimum.

B ROSCIA DIC SODES &c.] de lege Roſcia ſup.diximus ad Od.4.epod.

AN PVERORVM EST] ſic habent duo lib.Vatic.& Faërn.& Torn.& Nicot.& Ruſſ. in aliis deeſt verbum *eſt*.

NÆNIA] cantilena puerilis: carmen leue. ſup. ad Od.1.lib.2. aliàs Nænia carmen, quod in funere cantabatur ad tibiam,laudandi gratia.vide Feſtum. videtur autem reſpexiſſe (& ita M. Ant.Muretus putabat)ad locum illum Platonis, qui eſt in Theæteto,bis verbis, ὁ μὲν ἁμαρτὼν, καὶ ὃς ἂν ἀεὶ ἁμαρτάνῃ, καθεδεῖται,ὥσπερ φασὶν οἱ παῖδες σφαιρίζοντες, ὄνος· ὃς δ' ἂν περιγένηται ἀναμάρτητος, βασιλεύσει ἡμῶν, καὶ ἐπιτάξει, ὅ, τι ἂν βούληται, id eſt, qui peccauit, & qui ſemper peccauerit,ſedebit aſinus,vt aiunt

C pueri pila ludentes: qui verò non peccando ſuperior fuerit,rex erit noſter, & quicquid volet, imperabit. cui Platonis loco ſimilis eſt ille Dionis Chryſoſt.orat.de regno quarta, Οὐδὲ γὰρ τῶν παίδων ὁ νικήσας,ὅταν παίζωσιν,ὥς αὐτοί φασι βασιλεὺς, τῷ ὄντι βασιλεύς ἐστιν,&c.id eſt, neq; enim ex pueris is,qui vicit eùm vnà pila ludunt, vt eum regem dicunt,ita re vera rex eſt,&c.

ET MARIB. CVRIIS, ET DECANTATA] à priſcis illis Romanis maſcula virtute præditis,non mollibus,neque effæminatis decãtata. quemadmodum hîc mares Curios dixit,ſic Od.12. *incomtis Curium capillis*. Nam vt comti capilli ſignificant mollitiem,ſic incomti, ſeueritatem & temperantiam,ſimileiſque virtutes.

D INSITERI MELIVS SVADET,]puta Roſcius Otho,Roſciæ legis auctor.

QVI, REM FACIAS] qui ſuadet, vt rem facias,ſi poſſis rem rectè facere. Sic autem edendum curaui; *qui rem facias ſi, &c.* ſine particula *vt*: quia illã nullo in antiquo cod.reperi. Et verò facile appâret ab aliquo ſemidocto eſſe adiectã. facile enim ſubintelligitur, cùm ſit hic ordo, qui hortatur, vel qui ſuadet rem facias.

VT PROP. SPECT.] vt, habeas cenſum equeſtrem,& ſis equeſtris ordinis,atque hoc pacto ſpectes ludos & gladiatores in quatuordecim ordinibus: vel vt, quamuis ſis de plebe,ſpectes tamen de propiore loco, quàm pauperes, quaſi ij, qui de plebe eſſent ditiores,propius ludos ſpectarent, quàm tenuiores:quod poſterius minus mihi placet quàm prius. E

LACRYMOSA POËMATA.] tragœdias Puppij.de Puppio tragico poëta nihil me legere memini, præter id, quod exſtat apud Acronem. *Flebunt amici & bene noti mortem meam. Nam Puppius in me viuo lacrymatus eſt*. Lacrymoſa igitur poëmata, intelligẽ vel propter Puppium lacrymoſum,vel lacrymas ſpectatorib.excutientia.

RESPONSARE] repugnare,obſiſtere, non ſuccumbere.ſic dixit, *Reſponſare cupidinibus* ſat.6. lib.2.

PRÆSENS HORTATVR] qui præſens hortatur alterum,magis commouet, quàm, qui F abſens per nuntium, aut per litteras. Sic Vlyſſes apud Hom. ὀδυσ.μ. vnumquemque ſociorum hortatur aſtãs,& præſens,vt remis enixè impulſis Scyllã, & Charybdin vitent. Αὐτὰρ ἐγὼ διὰ νηὸς ἰὼν ὤτρυνον ἑταίρους Μειλιχίοις ἐπέεσσι παρασταδὸν ἄνδρα ἕκαστον. id eſt, At ego per nauem iens ſocios meos blandis verbis hortabar aſtãs,vnumquemq;,id eſt, ſingillatim. & ἰλιάδ. μ. Δὴ τότε Πουλυδάμας θρασὺν Ἕκτορα εἶπε παραστάς. id eſt, Tune Polydamas audentẽ Hectorem appellauit aſſiſtens. Præterea maiorem vim habent, & plus valent, qui præſentes ſunt. ex quo præſenteis Diuos dicimus. vide ann. ad Od.35.lib.1.ſic etiam loquitur M.Tull.lib.3. accuſat.*neque, cum præſens oraret, vt quamplurimum ſereret,&c.*ibidem.*niſi litteras miſiſſem:non eſt ſatis:* G *niſi præſens confirmaſſem*.

OPTAT] quidam lib.ſcripti habent *orat*.nõnulli,*aptat*.quod tamen poſtremum non probo.

OLIM QVOD VVLP. ÆGR.] Notiſſimus eſt hic Æſopi apologus.commemorat eum Plato in Alcibiade primo, ſeu de natura humana,eo loco,vbi oſtendit, Lacedæmonem omniũ Græcarum vrbium auri,argentique eſſe pleniſſimam,atque opulentiſſimã,propterea, quòd iam diu cùm ex omni Græcia,tùm interdum etiam ex Barbaria aurum eò ingrediatur, atque influat: effluat numquam:quin planè (inquit)vt fabulatur Æſopus vulpem leoni dixiſſe: nummorũ in- H gredientium quidem veſtigia omnia ad Lacedæmonem verſa appârent:egredientium autẽ nulla exſtãt.verba Platonis ſunt hæc, Ἀλλ' ἀτεχνῶς κατὰ τὸν Αἰσώπου μῦθον, ὃν ἡ ἀλώπηξ πρὸς τὸν λέοντα εἶπε, καὶ τοῦ εἰς Λακεδαίμονα νομίσματος εἰσιόντος μὲν τὰ ἴχνη τὰ ἐκεῖσε τετραμμένα, δῆλα, ἐξιόντος δ' οὐδαμῇ ἄν τις ἴδοι. cũ his Horatianis cõſentanei ſunt illi Lucilij verſus,qui exſtãt apud Nonium. *Quid ſibi vult,quare fit vt introrſus,vt ad te ſpectent, atque ferant veſtigia ſe omnia prorſus?* ſic enim hos verſus reſtituendos & legendos cenſeo, non vt vulgò leguntur, *vt introuerſum & ad te ſpectent atque ferant veſtigia,& omnia prorſus?* neque ſunt emendati ab aliis,quãuis id ſe facturos promiſerint. eodem pertinent & hi eiuſdem Lucilij verſus. videntur enim eſſe

verba

A verba leonis vulpem ad ſe euocantis, atque alli-
cientis. *Deducta hunc ſic voce leo. cur tu ipſa veni-
re Non vis huc?*

BELLVA MVLTORVM ES CAPITVM]
θηρίον πολυκέφαλον. Plato lib. de rep. Xe-
nocrates autem in Axiocho populum appellat,
ἀχάριςον, ἀψίκορον, ὠμὸν, βάσκανον, ἀπαίδευ-
τον: id eſt, ingratum, faſtidioſum, ſeu qui citò ſa-
tietate afficitur, crudelem, inuidum, indoctum.

CAVTA] epiſt.16. lib.1. *Cautus enim metuit fo-
ueam lupus.* paullo aliter ſat.5.lib.2. *Cautus vti velet
carum caput.*

CONDVCERE PVBLICA] ex quo dicti
ſunt publicani, qui vectigalia populi Rom. con-
ducebant, vt, quo plus exigerent, quàm condu-
xiſſent, eo plus lucri facerent. conducunt etiam
publica, qui opus aliquod publicum faciendum,
B qui exercitum alendum, ac veſtiendũ ſuſcipiunt:
cuius poſterioris exemplum pulcherrimũ exſtat
apud T.Liuium lib.23. ad finem.

SVNT, QVI FRVSTIS, ET POMIS,
&c.] captatores: quod genus hominum deſcribit
ſat.5.lib.2.& M.Tull. paradox. ὅτι οἱ σοφοὶ ἐλεύ-
θεροι, &c. his verbis: *hereditatis ſpes quid indigni-
tatis in ſeruiendo non ſuſcipit? quem nutum locupletis
orbi ſenis non obſeruat? loquitur ad voluntatem, quic-
quid denuntiatum ſit, facit, aſſentitur, aſſidet, miratur.
quid horum eſt liberi?* Quidam legunt *Cruſtis, &
pomis*, & ita habent aliquot libri manu ſcr.

C EXCIPIA'NTQVE SENES] aptiſſimum
verbum ad exprimendam captatorum callidita-
tem, ac ſollertiã in ambiendis, & colẽdis ſenibus
orbis. dicimus enim excipere, & exceptare pi-
ſceis. M.Tull. eod. parad. *& videat aliquẽ ſummis
populi beneficiis vſum, barbatulos mullulos exceptan-
tem de piſcina, & pertrectantem, & muranarum co-
pia gloriantem.* vel dicendum potius excipere, eſ-
ſe hic inſidioſè adoriendo capere, vt excipere a-
prum venabulo, & excipere è prœlio fugienteis.
vide annot. ad Od.12.lib.3.

VIVARIA] viuaria, ſepta quædam loca, in
quibus feræ viuæ paſcuntur. leporaria appellat
Varro, vt refert Gell.lib.2.cap.20.

D MVLTIS OCC. CR. R. FÆN.] .i. mul-
ti rem ſuam familiarem occulto fænore, ex quo
intelligendum, non eſſe legitimum, ſeu legibus
conceſſum, amplificant: vt ille ſat.2.lib.1. *Quinas
hic capiti mercedes exſecat.*

VERV'M, ESTO ALIIS ALIOS, &c.]
verùm (inquit) cùm tot ſint hominum capita, &
tam varia ingenia, concedendum eſt, vt alij aliis
ſtudiis dediti ſint. Quid autem minus ferendũ,
quàm vnum, eundémq; hominem nunc hoc, nũc
illud probare? neque in vna ſententia perpetuò
manere? neque vnum conſilium diutius amplc-
cti? Plato in Gorgia Socratem ita facit loquen-
tem, καί τοι ἔγω γε οἶμαι ὦ βέλτιςε, καὶ τὴν λύ-
ραν μοι κρεῖττον εἶναι ἀνάρμοςόν τε, καὶ διαφω-
νεῖν, καὶ χορὸν, ᾧ χορηγοίην, καὶ πλείςους ἀνθρώ-
πους μὴ ὁμολογεῖν μοι, ἀλλ' ἐναντία λέγειν
μᾶλλον, ἢ ἕνα ὄντα ἐμὲ ἐμαυτῷ ἀσύμφωνον εἶ- E
ναι, καὶ ἐναντία λέγειν. id eſt, *Atqui equidem ar-
bitror multo præſtare lyram mihi diſconuenire & diſ-
cordem eſſe, & chorum, cui ego præpoſitus ſim, & com-
plures homines mihi non aſſentiri, ſed potius aduerſari
ſua oratione, quàm me, qui vnus ſim, à meipſo diſcre-
pare, mecúmque pugnantia loqui.*

POSSVNT'NE] ſecutus ſum hîc vnũ cod.
Vatic. & Rain. Card. nam ceteri non habent par-
ticulam interrogantem *ne*.

BAIIS PRÆL. AM.] Baiiæ, vrbs Campa-
niæ, aquis calidis nobilitata, ac celebrata: de qua
infrà epiſt.15. eod. lib. *amœnis* autem, id eſt, ad ſe
amandas allicientibus. F

PRÆLVCET] amœnior eſt: præſtat. Sic *præ-
niteat* dixit Od.33.lib.1. pro eo, quod eſt, formo-
ſior ſit, ſeu videatur. *cur tibi iunior Læſa præniteat
fide.*

LACVS, ET MARE SENT. AM.] quia
diues ſtatim eò materiam, cæmenta, ferramenta,
& cetera comportari iubet, vt ibi ædificet. Lacus
eſt, qui perennem & perpetuam habet aquam.
Od.15.lib.2. *vndique latius Extenta viſentur Lu-
crino Stagna lacu.*

FESTINANTIS HERI:] non dixit *pro-
perantis*, ſed *feſtinantis*. *Nam qui vnum quid maturè
tranſigit, is properat: qui multa ſimul incipit, nec per-
ficit, is feſtinat.* Nonius.

CVI SI VITIOSA LIB. F. AVSP.] G
propterea, quòd olim nihil ſuſcipiebat populus
Rom. inauſpicatò: alioqui minus ſecũdos rerum
ſuſceptarum exitus, cõtemtioni religionis aſcri-
bebat, fit vt auſpicium pro rei gerendæ ratione,
& principio ſumatur. hoc igitur ſignificat Horat.
ſi diuiti initium huius conſilij à vitioſa libidine
natum ſit: ſi vitioſa libido, tanquam auis cantu,
aut volatu, auſpicium ratum fecerit, id eſt, diui-
tem impulerit, vt ædificet: ſtatim mutato conſi-
lio fabros iubet ferramenta, ceteráque ad ædifi-
candum neceſſaria Teanum tranſportare. Tea-
num Sidicinum, non Apulum, accipiendum eſt.
quorum hoc Apuliæ, illud alterum, etiam Cam-
paniæ oppidum fuit, & ob aquas quoque calidas
viſendum.

LECTVS GEN. IN AVLA EST?] ma- H
ritus eſt? vxor eſt domi? *lectus Genialis* (inquit Fe-
ſtus) *qui nuptiis ſternitur, ex quo etiam appellatur.*
M.Tull. in Cluentiana. *lectum illum Genialem, quẽ
biennio antè filiæ ſuæ nubenti ſtrauerat, in eadem do-
mo ſibi ornari, & ſterni iubet.* Virg. Æn.6. *lucent Ge-
nialibus altis Aurea fulcra toris.*

NIL AIT ESSE PR. MEL. NIL, &c.]
quantum mali afferat mulier, & quæ ſint matri-
monij incommoda, quæ rurſum cõmoda: & quæ
ex vita cælibe naſcantur incõmoda, pulchrè ex-
plicat Heſiod. in Theog. Omnino pudica & cõ-
moda vxor, magnum bonum: impudica, ſeu per-
uicax, ſæua, & moroſa, magnum malum. Atque
in hac re Varronis conſilium ac præceptum te-
nendum eſt, quod refert A. Gellius lib.1. cap.17.

A *Vitium vxoris aut tollendum eſt, aut ferendum. Qui tollit vitium, vxorem commodiorem præſtat: Qui fert, ſeſe meliorem facit.*

IVRAT BENE SOLOS] id eſt, iurat eos ſolos, qui vxorem duxerunt, beatos eſſe. notauimus alibi hoc genus loquendi, *bene eſſe alicui.*

QVO TEN. VVLTVS M.] ordo eſt Quo nodo teneam Protea mutantem vultus, & formam?

PROTEA] ad notiſſimam de Proteo fabulã pertinent ea, quæ ſunt ſat.3. lib.2. *Effugiet tamen hæc ſceleratus vincula Proteus, Cùm rapies in ius malis ridentẽ alienis: Fiet aper, modò auis, modò ſaxũ, & cùm volet, arbor.* eius auctor eſt Homer. ὀδυσ.λ. Ἀλλ' ἤτοι πρώτιστα λέων γένετ' ἠϋγένειος. Αὐτὰρ ἔπειτα δράκων, καὶ πάρδαλις, ἠδὲ μέγας σῦς, Γίνετο δ' ὑγρὸν ὕδωρ, καὶ δένδρεον ὑψιπέτηλον: quã Virg. expreſſit his verſibus Georg.4.
B *Fiet enim ſubitò ſus horridus, atráque tigris, Squamoſúsq́ draco, & fulua ceruice leæna: Aut acrem flãma ſonitum dabit, atque ita vinclis Excidet, aut in aquas tenueis dilapſus abibit.*

QVID PAVPER? R.] Dixi de diuitũ inconſtantia. dicamus nunc etiam de pauperũ mobilitate. ride, inquit. ſignificat, pauperũ inconſtantiam longè magis eſſe ridiculam, quàm diuitũ: quia ſcilicet diuites in rebus ſuis: pauperes in alienis & conductis inconſtantiam ſuam declarant, & expromunt.

MVTAT CENACVLA,] pauperes, qui non habebant ædeis proprias, in quibus habitarent, cenacula conducebant, id eſt, ſuperiores ædium parteis. Nam diuites, quorum erunt ædes C locatæ, parteis inferiores vſque ad ſecundum tabulatum ſibi excipiebant, ac reſeruabant: ſuperiores pauperibus locabant.

ÆQVE NAVSEAT] æquè faſtidioſus eſt: æquè faſtidio afficitur.

PRIVA] ſua, propria. priuos, priuáſque antiqui dicebant prò ſingulis, vt ſcribit Feſtus. Lucret.lib. 4. *In multas igitur voces vox vna repente Diffugit, in priuas quoniam ſe diuidit aureis.* Horat. ſat.5.lib.2. *turdus, Siue aliud priuum dabitur tibi: deuolet illuc, Res vbi magna nitet domino ſene.* Iterum Lucr.lib.5. *Aera nunc igitur dicam, qui corpore toto Innumerabiliter priuas mutatur in horas.* T. Liuius lib. annalium 30. *ſenatuſconſultum in hæc verba fa-* D *ctum eſt, vt priuos lapides ſilices, priuáſque verbenas ſecum ferrent.*

SI CVRTATVS] curtatus capillos, helleniſmus eſt, quale eſt *odorati capillos*, & alia ſexcenta. reclamantibus ferè omnibus libris manu ſcriptis, qui habent *curatus*, ego vulgatam ſcripturam tenui, curtatus.

INÆQVALI TONSORE] ex efficiente effectum intellige. capilli igitur ab inæquali tonſore decurtati, intelligendi ſunt inæqualiter decurtati: quemadmodum infrà epiſt. ad Mæcen.3. huius lib. per textorẽ exiguæ togæ, exiguam togã ſignificat. *Exiguaq́ toga ſimulet textore Catonem.*

SI FORTE SVBVC. PEXÆ TRITA] E
ſi ſubucula mea trita eſt, tunica autem compta, elegans, mũda, atque ita veſtitus incedo, rides, quaſi hoc cultus genus ineptum ſit, & indecorum propter inæqualitatem, & diſcrepantiam. pexum oppoſuit trito. pexæ veſtes, lanoſę, villoſæq́; ſint neceſſe eſt, nempe tales, vt in eis neq; ſtamen, neq; ſubtemen appareat: & à pectendo, vel à pectine ſunt appellatæ: à quibus pexati, qui pexis veſtibus amicti ſunt. Mart. *Pexatus pulchrè rides mea Zoile trita.* vnde pexitas, id eſt, vt ita dicam, villoſitas. Plin. lib.11.cap. 24. *quàm non ad hoc videtur pertinere cribrata pexitas telæ, & quadam politura arte ipſa per ſe tenax ratio tramæ?*

ÆSTVAT] commouetur, & agitatur animi perturbatione, & inconſtantia. tralatio ducta eſt à maris æſtibus nunc accedentibus, nunc rece- F
dentibus. ſic M.Tull. accuſ. lib.2. de iuredicũdo, *æſtuare illi, qui dederant pecuniã.* ibid. *Itaque æſtuabat dubitatione: verſabat ſe in vtramque partem non ſolùm mente, verùm etiam corpore.*

DISCONVENIT] diſſidet, diſcrepat: vt *diſconducit* apud Plaut. in Trinummo.

INSANIRE PVTAS SOLL. ME] id eſt, putas inſaniam mihi eſſe ſollennem, & vſitatam: iccircò neque miraris, neq; rides. dictum *ſollennia* pro ſollenniter: vel putas me communi omnium hominum more inſanire. alij legendum putant *ſollennia mi*, pro *mihi*. hoc ſenſu, putas mihi rem G
eſſe ſollennem, & vſitatam mutare in horas ſententiam, & inſanire. alij poſt vocem *ſollennia* diſtinctionis notam ponunt, hócq; modo hunc locum explicant: inſanire, putas eſſe res omnibus mortalibus ſollenneis, & vſitatas: id eſt, rem omnibus hominibus ſollennem: neque me rides. vocabuli autem ſollenne hæc ſignificatio eſt, quam oſtendimus. ſic epiſt. ad Loll.2. hoc lib. *Romanis ſollenne viris opus, vtile famæ, Vitaq́ & membris.* ſic Tibull.lib.2. *Ille leuis ſtipulæ ſollenneis potus aceruos Accendet, flammas tranſiliétq́ ſacras.* Cic. ad Attic. lib.7. *tantum illud noſtrum ſollenne ſeruemus, vt nequem iſtuc euntem ſine litteris dimittamus.* Iterũ Horat. epiſt.1.lib.2. *Romæ dulce diu fuit, & ſollenne, recluſa Manè domo, vigilare.*

NEC MEDICI] qui me ſanet, qui elleboro H
purget.

A PRÆTORE DATI] Prætoris erat furioſis, & mente captis curatores dare, ſi deeſſent agnati & gẽtiles. nam, vt ſcribit M.Tull. Tuſc.3. *qui ita ſit affectus, eum dominum eſſe rerũ ſuarum vetant* XII *tabulæ*. vide Caium iuriſconſ. in inſtitution. iuris ciuilis.

TVTELA] tutor, defenſor. aliter dixit Od.6. lib.4. *Delia tutela deæ, &c.*

ET PRAVE SECT. STOM.] ob rem leuem, ob rem nihili iraſcaris. ordo autem verborũ eſt: cùm ob vnguem amici de te pend. & te reſpicientis, prauè ſectum ſtomacheris. ſignificat, homines leuia ſuorum amicorum incommoda, vt quæ ad corpus pertinẽt, ad eámq; corporis particulam,

A ticulam, quæ non ita magnam curam deſiderat, iniquo animo ferre: maxima autem, & quæ ad animum referuntur, negligere.

TE RESPIC.] oculos & aſpectum ad te referentis, vt patronum & parentem.

AD SVMMAM, SAP. VNO MIN. EST IO.] hac de re diximus ſat.3.lib.1.ad illũ locum *ſi diues, qui ſapiens eſt*. Quòd autem ad genus loquendi attinet, *vno minor eſt Ioue*, id eſt, vni Ioui cedit: vno Ioue inferior eſt: vni Ioui ſecundus eſt: tale eſt illud Oda 12.lib.1. *Te minor lætum reget æquus orbem*. & Od.6.lib.3. *Diis te minorẽ quòd geris, imperas*. & ſat.10.lib.1. *Inuentore minor*. non multo aliter epiſt.10.lib.1. *donec minor in certamine longo*. aliter Oda 5.lib.3. *Paruóſq; natos, vt capitis minor Aſe remouiſſe*. aliter & ſat.3.lib.2.in extr. *O maior tandem parcas inſane minori*.

PRÆCIPVE' SANVS] nomẽ *ſanus* ad corpus propriè pertinet: transfertur autem etiam ad animum. ad corpus retulit Horat. epiſtola ad Mæcen. 2. huius lib. *Si me viuere vis ſanum, rectéq; valentem*. Et certè mihi videtur hoc loco ita poſuiſſe, vt vtroq; modo intelligi vellet, & pro eo, qui corpore valet, & pro eo, qui ſanæ mentis eſt. nam nomen pituita, quod ſtatim ſequitur, quãuis morbum corporis propriè ſignificet, per tralationem tamẽ etiam ad animi morbum pertinet, inanémque quandam laudis, & gloriæ cupiditatẽ ſignificat, vt κόρυζα apud Græcos. Lucianus in dialogo Μενίππ. καὶ Αἰακȣ. ἀλλὰ κενοδοξία, καὶ τύφος, καὶ πολλὴ κόρυζα. fortaſſe autem Stoicos irridet, qui affirment, ſapientem non ſolùm diuitem, &c. ſed etiam ſanum ſemper futurum: cùm id neque in ſapientis, neque in cuiuſquam ſit poteſtate poſitũ. in nomine *pituita* autem cùm prima ſyllaba longa ſit, dubium nõ eſt quin duæ vocales ſequẽtes, u, & i, contrahantur, & coëant in vnam ſyllabam κατὰ συναίρεσιν. qua de re alibi diximus.

B

C

EP. 2. AD LOLLIVM. I.

D *TROIANI belli ſcriptorem, maxime Lolli,*
Dum tu declamas Romæ, Præneſte relegi:
Qui, quid ſit pulchrum, quid turpe: quid vtile, quid non:
Plenius, ac melius Chryſippo, & Crantore dicit.
Cur ita crediderim, niſi quid te detinet, audi.
Fabula, quâ Paridis propter narratur amorẽ,
Græcia barbariæ lento colliſa duello,
Stultorum regum, & populorum continet æſtus.
Antenor cenſet belli præcidere cauſam. E
Quid Paris? vt ſaluus regnet, viuátq; beatus,
Cogi poſſe negat. Neſtor componere liteis
Inter Peleiden feſtinat, & inter Atreiden.
Hunc amor, ira quidem communiter vrit vtrumque.
Quicquid delirant reges, plectuntur Achiui.
Seditione, dolis, ſcelere, atq; libidine, & ira
Iliacos intra muros peccatur, & extra.
Rurſus quid virtus, & quid ſapientia poſſit, F
Vtile propoſuit nobis exemplar Vlyſſem:
Qui domitor Troiæ, multorum prouidus vrbeis,
Et mores hominum inſpexit: latúmque per æquor,
Dum ſibi, dum ſociis reditum parat, aſpera multa
Pertulit, aduerſis rerũ immerſabilis vndis.
Sirenum voces, & Circæ pocula noſti:
Quæ ſi cum ſociis ſtultus, cupidusq; bibiſſet:
Sub domina meretrice fuiſſet turpis, & excors: G
Vixiſſet canis immundus, vel amica luto ſus.
Nos numerus ſumus, & fruges conſumere nati,
Sponſi Penelopæ, nebulones, Alcinoíque
In cute curanda plus æquo operata iuuentus:
Cui pulchrũ fuit in medios dormire dies, &
Ad ſtrepitum citharæ ceſſatum ducere curam.
Vt iugulent homines, ſurgunt de nocte latrones:
Vt teipſum ſerues, non expergiſceris? atqui, H
Si noles ſanus, curres hydropicus: & ni
Poſces ante diem librum cum lumine: ſi non
Intendes animum ſtudiis, & rebus honeſtis:
Inuidia, vel amore vigil torquebere. nã cur,
Quæ lædunt oculos feſtinas demere: ſi quid
Eſt animũ, differs curãdi tempus in annum?
Dimidiũ facti, qui cœpit habet. ſapere aude:
Incipe. viuendi rectè qui prorogat horam,
Ruſticus exſpectat dum defluat amnis: at ille
Labitur, & labetur in omne volubilis æuũ.
Quæritur argentum, puerisq; beata creandis

A *Vxor,& incultæ pacantur vomere ſiluæ.*
Quod ſatis eſt,cui contigit,hic nihil amplius optet. (*& auri*
Non domus, & fundus, non æris aceruus,
Ægroto domini deduxit corpore febreis,
Non animo curas. valeat poſſeſſor oportet,
Si comportatis rebus benè cogitat vti.
Qui cupit,aut metuit,iuuat illum ſic domus, aut res,
Vt lippum pictæ tabulæ, fomēta podagram,
Auriculas citharæ collecta ſorde dolenteis.
Sincerum eſt niſi vas, quodcumque infundis, aceſcit. (*ptas.*
B *Sperne voluptates, nocet emta dolore volu-*
Semper auarus eget.certum voto pete finē.
Inuidus alterius macreſcit rebus opimis.
Inuidia Siculi non inuenere tyranni
Maius tormentum.qui nō moderabitur iræ,
Infectum volet eſſe,dolor quod ſuaſerit, & mens,
Dum pœnas odio per vim feſtinat inulto.
Ira furor breuis eſt.animum rege: qui, niſi pâret,
C *Imperat:hūc frenis,hūc tu compeſce catena.*
Fingit equum tenera docilē ceruice magiſter,
Ire viā,quā monſtrat eques.venaticus,ex quo
Tempore ceruinam pellem latrauit in aula,
Militat in ſiluis catulus. nunc adbibe puro
Pectore verba puer,nūc te melioribus offer.
Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorē
Teſta diu.quòd ſi ceſſas,aut ſtrenuus anteis:
Nec tardum opperior, nec præcedentibus inſto.

D TROIANI BELLI SCRIPTOREM, &c.] Iliadem Homeri relegi.

PRÆNESTE] quod frigidum appellat Od. 4.lib. 3. *ſeu mihi frigidum Præneſte, ſeu Tibur ſupinum, &c.*

PVLCHRVM] honeſtum, καλὸν. ſic apud M.Tull. *pulchritudo factorum.*

PLENIVS] vberius,copioſius.lib.1.Vatic.habet *Planius*.cum quo & quidam alij congruunt.

CHRYSIPPO] qui fulcire putatur porticū Stoicorum,vt ſcribit M.Tull.lib.2. Academ. hic ſeptingentos libros,& plureis edidit. Ita autem claruit in dialecticis, vt plerique exiſtimarint, ſi apud Deos locus eſſet dialecticæ,non aliam dialecticam futuram,quàm Chryſippeam. exſtat & de eo hic ſenarius apud Laërtium, Εἰ μὴ γὰρ ἦν Χρύσιππος, οὐκ ἂν ἦν στοά. id eſt, niſi enim eſſet Chryſippus,non eſſet porticus. E

CRANTORE] Academico,de quo M.Tull. Tuſcul.3.his verbis, *Nec abſurdè Crantor ille,qui in noſtra Academia vel in primis fuit nobilis. Minimè* (inquit) *aſſentior iis,qui iſtam neſcio quam indolentiā magnopere laudant:quæ nec poteſt vlla eſſe,nec debet. Ne ægrotus ſim* (inquit) *ſed ſi fuerim,ſenſus adſit, ſiue ſecetur quid,ſiue auellatur à corpore. nam iſtuc nihil dolere,non ſine magna mercede contingit immanitatis in animo,ſtuporis in corpore.* verba Crantoris Græca reperiuntur apud Plutarch. ἐν τῷ παραμυθ. πρὸς Ἀπολλών. μὴ γὰρ νοσοῖμεν (φησὶν) ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Κράντωρ· νοσήσασι δὲ παρείη τις αἴσθησις, εἴτ' οὖν τέμνοιτό τι τῶν ἡμετέρων, εἴτ' ἀποσπῷτο. τὸ γὰρ ἀνώδυνον τοῦτο οὐκ ἄνευ μεγάλων ἐγγίνεται μισθῶν τῷ ἀνθρώπῳ. τεθηριῶσθαι γὰρ εἰκὸς ἐκεῖ μὲν σῶμα τοιοῦτον, ἐνταῦθα δὲ ψυχήν. Idem Tullius lib.5.de Finibus, *tamen audebo te ab hac Academia noua ad veterem illam vocare: in qua,vt dicere Antiochum audiebas,non ij ſoli numerantur,qui Academici vocantur, Speuſippus, Xenocrates, Polemo, Crantor, &c.* F

DETINET] Vatic. vnus habet *deſtinet*, vt fortaſſe legendum ſit *diſtinet.*

BARBARIÆ] Phrygiæ. aliàs per barbaros Perſæ & Medi ſignificantur:vt Oda 29.lib.1. *quæ tibi virginum Sponſo necato barbara ſeruiet?* Ex quo loco intelligere licet,falli eos,qui per barbariam ſemper Phrygiam ſignificari putant. G

COLLISA] conflictata,contrita,ſeu cōmiſſa.vt Homerus ἰλιάδ. α. τίς τ' ἄρ σφωε θεῶν ἔριδι ξυνέηκε μάχεσθαι: id eſt,quis vos deus commiſit vt inter vos contenderetis ac decertaretis?

DVELLO] bello. *Duellum* (inquit Feſtus) *bellum: videlicet, quòd duabus partibus de victoria contendentibus dimicatur.* M.Tullius oratore perf. *Nam vt duellum bellum, & duis bis, ſic Duellium eum,qui claſſe Pœnos deuicit, Bellium nominauerunt.* Sic iterum Feſtus teſtatur *duonum* dictum eſſe à veteribus pro *bonum.* H

ÆSTVS] animorum motus, perturbationes. in quibuſdam lib.ſcriptis legitur *æſtum.* ſed parum rēfert.

ANTENOR CENSET] ſic Antenor ἰλ. η. Κέκλυτέ μευ Τρῶες, καὶ Δάρδανοι, ἠδ' ἐπίκουροι. Ὄφρ' εἴπω, τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει· Δεῦτ', ἄγετ', Ἀργείην Ἑλένην, καὶ κτήμαθ' ἅμ' αὐτῇ Δώομεν Ἀτρείδῃσιν ἄγειν, &c. id eſt, Audite me Troiani,& Dardani,& ſocij,vt ego vobis exponam quod ſentio. Eia,agite: Argiuam Helenam,& cum ea,bona, quæ huc ſecum aduexit,Atridis reddamus,&c.

BELLI PRÆCÎD. CAVS.] reddere Helenam Græcis cum iis rebus, quas ſecum Troiam aduexerat,vt declarāt ſuperiores Homeri verſus.

A QVID PARIS?] apud eundem ſic reſpondet Antenori Paris, Ἀντῆνορ, σὺ μὲν οὐκ ἔτ' ἐμοὶ φίλα ταῦτ' ἀγορεύεις. &c. id eſt, Antenor tu quidem mihi grata iſta non loqueris.

VT SALV. REGN. VIVATQVE BEATVS, COGI P. N.] id eſt, negat ſe poſſe cogi, vt reddat Helenam Menelao, quod ſi feciſſet, ſaluꝰ regnaſſet, beatúsq; vixiſſet. vel ſic: Quid Paris? cogi ſe poſſe negat, vt ſaluus regnet, & viuat beatus, Helenã reddẽdo ſcilicet. vulgò, ſic, Quid Paris? negat ſibi hanc vim poſſe inferri, & neceſſitatẽ imponi, ſi futurum eſt, vt viuat beatus, & ſaluus regnet.

NESTOR COMPONERE LITES] ἰλ. α. Ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος, Πριάμοιό τε παῖδες, Ἄλλοι τε Τρῶες μέγα κεν κεχαροίατο θυμῷ, Εἰ σφῶϊν τάδε πάντα πυθοίατο μαρναμένοιιν, &c. id eſt, Profectò gaudeat Priamus, &
B Priami filij, ſi intelligant, vos hoc modo inter vos contendere.

HVNC AMOR,] Agamemnonem vrit amor: ira communiter vtrumque incendit, Agamemnonem & Achillem.

PLECTVNTVR] eius luunt pœnas. ſuprà Od. 28. lib. 1. *Venuſinæ Plectantur ſilvæ.*

VTILE PROPOSVIT N. EXEMPL.] in Odyſſea. *Exemplar Vlyſſ.* id eſt, Vlyſſem, quem ſibi quiſque proponere debeat ad imitandum. & attende eum nõ dicere *exemplum*. Sic Alcidamas
C Odyſſeam, καλὸν ἀνθρωπίνου βίου κάτοπτρον appellabant, nomine translato, ſed longiùs petito, vt notat Ariſtotel. lib. 3. Rhetor. id eſt, pulchrum humanæ vitæ ſpeculum.

DOMITOR TROIÆ] id eſt, poſteaquàm Troiam domuit, ac ſubegit. Hom. ὀδ. α. ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσε. id eſt, poſteaquàm Troiam expugnauit.

DVM SIBI, DVM SOC. RED. PARAT] Hom. ibid. Ἀρνύμενος ἥν τε ψυχὴν, καὶ νόστον ἑταίρων. id eſt, eripere cupiens vitam ſuam, & reditum ſociorum ſuorum.

ADVERS. RER. IMMERSAB.] qui numquam ſuccubuit rebus aduerſis. immerſabi-
D lis, ἀβάπτιστος Pindarus ὠδ. β. πυθ. Horat. epiſt. ſuperiore, *merſor ciuilibus vndis.* aliter ſat. 4. lib. 2. *Doctus eris viuam miſto merſare Falerno.*

SIRENVM VOCES, &c.] Sirenas alij Acheloi, & Steropæ, alij eiuſdem Acheloi & Terpſichoræ vnius nouem Muſarum, filias eſſe tradiderunt. quam opinionem ſequitur Apollon. lib. 4. Argon. Eurip. autem in Helena, Terræ filias facit, ἒ ἒ, πτεροφόροι νεάνιδες, Παρθένοι χθονὸς κόραι Σειρῆνες. id eſt, e, e, pennigere puellæ, virgines terræ filiæ, Sirenes. Illæ, cùm integram, & inuiolatam virginitatem ſeruare conſtituiſſent, in odium Veneris acerbiſſimum venerunt. Itaque alas nactæ, in oram littoris Etruſci euolarunt, inſulámque Anthenuſam incoluerunt. earum nomina ſunt Aglaophonia, Thelxiepea, Piſinoa, Ligea. Hæ (vt ait Homerus ὀδυσσ. μ.) eos, qui ad illa loca nauigarent, auteiſque faciles, & vacuas eis præberẽt, ita ſuo cantu demulcebant, ac retinebant, vt numquam poſteà de reditu in patriam cogitarent, ibíque conſeneſcerent, & mortem obirent. Vlyſſes autem ne quid ſibi tale accideret, cùm à Circe præmonitus eſſet, ſociis aureis cera obturauit, ſibi pedes, & manus vinciendos curauit, vetuítq; ſe ſolui, ſi fortè earũ cãtu delectatus, ad eas nauigare vellet. ſic Hom. E
Σειρῆνας μὲν πρῶτον ἀφίξεαι, αἵ ῥά τε πάντας Ἀνθρώπους θέλγουσιν, ὅ, τις σφέας εἰσαφίκηται, Ὅς τις ἀϊδρείῃ πελάσῃ, καὶ φθόγγον ἀκούσῃ Σειρήνων· τῷ δ' οὔ τι γυνὴ καὶ νήπια τέκνα Οἴκαδε νοστήσαντι παρίσταται, οὐδὲ γάνυνται· Ἀλλά τε Σειρῆνες λιγυρῇ θέλγουσιν ἀοιδῇ Ἥμεναι ἐν λειμῶνι. id eſt, Ad Sirenas primùm peruenies, quæ omneis homines mulcent, quiſquis ad F
eas aduenerit, qui per imprudentiam & ignorãtiam ad eas acceſſerit, & vocem Sirenum audierit. Ei autem nequaquã vxor & paruuli pueri domum reuerſo obuiam procedũt, neque reditum gratulantur: Sed eum perpetuò Sirenes ſuaui, & liquido cantu mulcent, in prato ſedentes. fuit autem talis (vt ſcribit Homer. eodem libro) Sirenũ cantus, quo Vlyſſem allicere conatæ ſunt. Δεῦρ' ἄγ' ἰὼν πολύαιν' Ὀδυσεῦ, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν, Νῆα κατάστησον, ἵνα νωϊτέρην ὄπ' ἀκούσῃς. Οὐ γάρ πω τις τῇδε παρήλασε νηῒ μελαίνῃ, Πρίν γ' ἡμέων μελίγηρυν ἀπὸ στομάτων ὄπ' ἀκοῦσαι. Ἀλλ' ὅ γε τερψάμενος νεῖται, καὶ πλείονα εἰδώς. G
Ἴδμεν γάρ τοι πάνθ', ὅσ' ἐνὶ Τροίῃ εὐρείῃ Ἀργεῖοι Τρῶές τε θεῶν ἰότητι μόγησαν. Ἴδμεν δ' ὅσσα γένηται ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ. Quos verſus vertit M. Tull. lib. 5. de Finibus, vbi docet, nihil aliud à Sirenibus hoc cantu promitti, quàm cognitionem rerum, ac ſcientiam. vide quæ ſcripſimus ad illum locum, *vitanda eſt improba Siren Deſidia:* ſat. 3. lib. 2. Pauſanias Atticis, poëmatum, & orationũ illecebram, Sirenem appellari ſolere ſcribit his verbis, εἰώθασι δὲ καὶ νῦν ἔτι ποιημάτων καὶ λόγων τὸ ἐπαγωγὸν Σειρῆνι εἰκάζειν. Apud Apollon. lib. 4. Argon. Orpheus citharæ cantu Sirenum vocem auertit, ne ab Argonautis audiatur.

CIRCÆ POCVLA] Circe Solis, & Perſæ filia, Æetæ Colchorum regis, Medeæ patris, ſoror. alij Æetæ & Hecatæ filiam, Medeæ ſororem eſſe volunt, vt refert interpr. Apollonij in Argonaut. M. Tull. lib. 3. de natura deorum, ſcribit Circen, & Paſiphaën è Perſeide Oceani filia natas eſſe, patre Sole. de ea ſic Homer. ὀδ. κ. Κίρκη ἐϋπλόκαμος δεινὴ θεὸς, αὐδήεσσα, Αὐτοκασιγνήτη ὀλοόφρονος Αἰήταο· Ἄμφω δ' ἐκγεγάτην φαεσιμβρότου Ἠελίοιο. id eſt, Circe comta coma, horribilis dea, diſerta, ſoror germana Æetæ perdita cogitantis. Ambo autem à ſole hominibus lucem ſuppeditante nati ſunt. Hæc ſocios aliquot Vlyſſis, qui ea loca, in quibus commorabatur, exploratum miſſi fuerãt, virga illa ſua percuſſos, epotóque pharmaco, ſtatim in ſues vertit, præter Eurylochum, qui, ceteris eius domum in- H

A greſſis, ſuſpicatus dolum ſubeſſe, extra foreis remanſerat. auctor Hom. lib. quem ſuprà commemoraui, his verbis, Αὐτὰρ ἐπεὶ δῶκέν τε, καὶ ἔκπιον, αὐτίκ' ἔπειτα Ῥάβδῳ πεπληγυῖα κατὰ συφεοῖσιν ἐέργνυ. Οἱ δὲ συῶν μὲν ἔχον κεφαλάς, φωνήν τε, δέμας τε, Καὶ τρίχας. αὐτὰρ νοῦς ἦν ἔμπεδος, ὡς τὸ πάρος περ. id eſt, Porrò autem poſteaquàm Circe pharmacum dedit, & illi ebiberunt, tum illa eos virga percuſſos in haris cõcluſit. Illi autem ſuum quidem habebant capita: ſed mens eis erat ſtabilis, vt antea. ſic Virgil. lib. 7. Æneid. *Hinc exaudiri gemitus, iraque leonũ, Vincla recuſantum, & ſera ſub nocte rudentum, Setigerique ſues, atque in præſepibus vrſi Sæuire, ac forma magnorum vlulare luporum: Quos hominum ex facie dea ſæua potentibus herbis Induerat Circe in vultus, ac terga ferarum.* Dion Chryſoſtomus oratione, quę inſcribitur Διογένης, ἢ περὶ ἀρετῆς, id eſt, de

B virtute, per Circen vult ſignificari voluptatem, quæ non gladiis, neque baſtis, neque bipennibus, neque ſagittis bomines oppugnat, ſed luxu, deliciis, epulis, illecebris, mollitie, rebus venereis & ſimilibus illicit in fraudem, ineſcat, decipit, effæminat, liquefacit, & eneruat. Multa alia præclara de Circe & voluptate dicuntur ab illo politiſſimo & dulciſſimo ſcriptore M. Tull. in Diuinatione contra Cæcilium, alludens ad hanc de Circe fabulam, ita loquitur. *Eſt adhuc, id, quod vos omnes admirari video, nõ Verres, ſed Q. Mucius. quid enim facere potuit elegantius ad hominum exiſtimationem? atquin ad leuandam mulieris calamitatem? vehementius ad quæſtoris libidinem coërcendam? ſummè hæc omnia mihi videntur laudanda: ſed repente è*

C *veſtigio ex homine tanquam aliquo Circæo poculo factus eſt Verres: redit ad ſe, atque ad mores ſuos.* Xenophon ἀπομνημ. α. hanc de Circe fabulam iocãs transfert ad edacitatem, & cibi, porúſque immoderationem. eos enim, qui intemperãtius edant, & bibant, ſues ab illecebris epularũ fieri: Vlyſſem autem tùm ſua ſponte, tùm Mercurij præceptis ac monitis temperantem effectum cauiſſe, ne ſe ſupra modum cibo expleret. Omnino credibile eſt, Circen illam, ſi vmquam fuit, mulierẽ fuiſſe impudicam, & libidinoſam, quæ arte meretricia, blanditiis & illecebris homines à ſe illectos & irretitos, à reb⁹ agẽdis, & ab officio abduceret, atq; ad vitam voluptariã traduceret. quod & Seruius exiſtimat cõmentar. ad lib. 7. Æneid.

D non longè à princip. *Circa* autẽ excudendum curaui, ſecutus treis cod. Vatic. & Iannoct. Faër. Torneſ. & alios, quibus hîc in Gallia vſus ſum.

QVÆ SI CVM SOCIIS STVLT. &c.] Hom. ὀδ. κ. Mercurium inducit iuuenis ornatu, & ſpecie, Vlyſſi ad Circen eunti, ſociósque ſuos in ſues verſos repperituro ea præcipientem, quibus eos reſtitutos in priſtinam formam, recuperare poſſit: ſimúlque remedium præbentem aduerſus Circæ veneficia.

STVLTVS, CVPIDVSQVE BIBISSET] ſi in eo ſe ſtultum, cupidúmque præbuiſſet, vt pharmaca Circæ biberet, &c. Atqui bibit E Vlyſſes, vt eſt apud Hom. ſed ea in eum nihil valuerunt, vtpote ſalutari illo Mercurij pharmaco præmunitum.

SVB DOMINA MERETR.] rectè addidit *domina*. nam quiſquis meretricio amore deuinctus eſt, ſeruitutem ſeruit, eámque turpiſſimam. profert hunc verſum Seruius ad illũ Virg. Æneid. 7. locum, quem paullo antè commemorauimus.

TVRPIS, ET EXCORS] amens. Hom. ibid. κακὸν, καὶ ἀνήνορα θείη, id eſt, malum, & nihil viri habentem. cor enim pro mente ſæpe vſurpatur, vt cùm dicimus quempiam cor non habere. Lucret. lib. 5. *Ingenio qui præſtabant, & corde vigebãt.* vſus eſt hoc nomine etiam ſatyra 3. lib. 2. *Tune inſanus eris, ſi acceperis, an magis excors, &c.* F

AMICA LVTO SVS] Homerus ibid. σύας appellat χαμαιευνάδας, id eſt, humi cubanteis. ſic immundos ſues appellat Virg. Georg. 1. id eſt, vt interpretatur Seruius, luto gaudẽteis: & profert hunc locum Horatij.

NOS NVMERVS SVMVS] ſumus turba ſine nomine, ſine virtute, ac dignitate. nam apud ſcriptores multitudo, numero, non pondere, aut dignitate æſtimatur, vt infrà epiſt. de arte p. *numero plures, virtute, & honore minores.* Homerus vocat πληθὺν, vt ἰλ. α. ὡς φάσαν ἡ πληθύς. Carent igitur illi quidem omni dignitate, atque au- G ctoritate, qui numerũ explent dumtaxat: ſed longè ſunt ij deterrimi, ac poſtremi bomines, qui nullo numero ſunt, ſeu qui ne numeri quidem locum obtinent, quod de Megarenſibus olim ab Apolline reſponſum eſt, Ὑμεῖς δ' ὦ Μεγαρεῖς οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι, Οὔτε δυωδέκατοι. οὔτ' ἐν λόγῳ. οὔτ' ἐν ἀριθμῷ. id eſt, vos autem Megarenſes, neque tertij, neque quarti, neque duodecimi eſtis, neque vlla in ratione, neque in numero. Sic Æſchines ille apud Theocrit. εἰδ. ιδ. queritur ſe apud Cyniſcã puellã nullo numero eſſe, bis verbis, Ἄμμες δ' οὔτε λόγου τινὸς ἄξιοι. οὔτ' ἀριθμητοὶ. Δύστηνοι Μεγαρῆες ἀτιμοτάτῃ ἐνὶ μοίρῃ. id eſt, nos autẽ neque vlla ratione digni, neq; vllo in numero habiti ſumus, tanquam in- H felices Megarenſes, in loco infimo, ſeu in conditione deterrima, & contemtiſſima. Euripid. in quadam tragœdia, quæ non exſtat, Δειλοὶ γὰρ ἄνδρες οὐκ ἔχουσιν ἐν μάχῃ Ἀριθμὸν, ἀλλ' ἄπεισι, κἂν παρῶσ' ὅμως. id eſt, ignaui enim homines non babent in prœlio numerũ: ſed abſunt etiam ſi adſint. Idem Eurip. Heracl. ἀριθμὸν poſuit, pro homine nihili, cũ de vno loqueretur: Εἰδὼς μὲν οὐκ ἀριθμὸν, ἀλλ' ἐτητύμως Ἄνδρ' ὄντα τὸν σὸν παῖδα. i. cùm ſcirem filium tuũ nõ eſſe numerum, ſed verè virum eſſe. Non admodum autem diſſimile eſt illud Homeri ἰλιάδ. ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης: id eſt, inutile onus terræ. quod vſurpauit Plato in Theæteto. καὶ οἴονται ὅτι οὐ λῆροί εἰσι, γῆς ἄλλως ἄχθη, ἀλλ' ἄνδρες, οἵους δεῖ εἶναι ἐν πόλει τοὺς σωθησομένους: id eſt, pu-

A putant ſe audire, ſeu ſibi dici, ſe non eſſe nebulones, aut nugatores, cùm alioqui ſint onera terræ: ſed taleis viros, qualeis eos eſſe oportet in ciuitate, qui ſalui ſint futuri.

SPONSI PENELOPÆ] Penelopæ reperi ſcriptum in quinque codicibus manu ſcriptis, 3. Vatic. Iann. Torneſ. non Penelopes. Iam verò ſponſorum appellatione procos ſignificat, quos Homerus *μνηστῆρας* nominat. Procorum autem viuẽdi genus fuiſſe inertiſſimum, deſidioſiſſimũ, molliſſimum, diſſolutiſſimũ, declarat Homerus multis ὀδυσσ. libris. exempli cauſa, lib. primo, Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος, καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο Μνηστῆρες, τοῖσιν μὲν ἐνὶ φρεσὶν ἄλλα μεμήλει, Μολπή τ' ὀρχηστύς τε· τὰ γάρ τ' ἀναθήματα δαιτός. Κήρυξ δ' ἐν χερσὶν κίθαριν περικαλλέα θῆκε Φημίῳ, ὅς ῥ' ἤειδε παρὰ μνηστῆρσιν ἀνάγκῃ. id eſt, Porrò autem poſteaquàm potionis & cibi B deſiderium depulerũt proci: eis quidem alia curæ fuerũt, cantus, & ſaltatio: hæc enim ſunt epulatũ addimenta. Præco autem citharam Phemio in manus tradidit: Qui apud procos canebat neceſſitate coactus. ibidem. Οἱ δ' εἰς ὀρχηστύν τε, καὶ ἱμερόεσσαν ἀοιδὴν Τρεψάμενοι τέρποντο, μένον δ' ἐπὶ ἕσπερον ἐλθεῖν. id eſt illi autẽ ad ſaltationem, & amabilem cantum conuerſi oblectabãtur, & ita tempus veſpertinũ exſpectabãt. & lib. β. ſenibus illis Ithacenſibus cõuocatis, Οἱ δ' εἰς ἡμέτερον πωλεύμενοι ἤματα πάντα Βοῦς ἱερεύοντες, καὶ ὄις, καὶ πίονας αἶγας Εἰλαπινά- C ζουσι, πίνουσί τε αἴθοπα οἶνον. id eſt, hi autem in domo noſtra dies omneis commorantes & verſantes, boues mactantes, & oueis, & pingueis capras epulantur, & vinum rubrũm, ſeu calidum bibunt. Athen. lib. 4. procorum cenas, & prandia cum Phæacum conuiuiis comparans, taleis illorum eſſe compotationes ait, qualeis probabile eſt eſſe luxurioſorum, vinolentorum, amatorũ: Phæacum autem conuiuia eſſe illa quidem delicata, & voluptaria, verumtamen grauiora, & temperatiora.

ALCINOIQVE, &c.] Alcinous rex Phæacum apud Hom. ὀδ. θ. dicit, ſibi, ac populo ſuo conuiuia, citharam, choréas, cultum corporis varium, ac ſæpe mutatum, calida balnea, Venerem D placere, his verbis, Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη, κίθαρίς τε, χοροί τε, Εἵματά τ' ἐξημοιβά, λοετρά τε θερμά, καὶ εὐναί. id eſt, Semper autem nobis & conuiuium placet, & cithara, & chori, & veſtes ſubinde mutatæ, & lauacra calida, & lecti. *alcinoi* autem patrij caſus eſt, numeri ſingularis, cohærétque cum nomine *iuuentus*, quod proximo verſu ſequitur. quædam exemplaria habent *Antinoique*: quæ lectio ſi placebit, erit numeri multitudinis, recti caſus, id eſt, Antinoï ſimiles. fuit autem Antinous vnus è procis Penelopæ, ferox, & arrogans, & contumelioſus.

PLVS ÆQ. OPER.] id eſt, plus æquo occupata: quæ plus æquo laboris ſumſit. operati, eſt opus facere, operã in re aliqua ponere. ſic Lucr. lib. 4. *Et quibus in rebus conſuerunt eſſe operati.* interdum & pro ſacrificãdi verbo vſurpatur, quẽadmodũ & facere, & ῥέζειν apud Græcos. Virg. Georg. 1. *lætis operatus in herbis.* Tibull. lib. 2. *Tunc operata deo pubes diſcumbet in herba.* E

ET AD STREP. CITHARÆ CESSATVM] quidam *ceſſantum* legendum putant, non *ceſſatum*, vt habent vulgati, & manuſcripti codices: & interpretantur otioſorum, & feriatorum hominum curas traducere: quod eſt, nihil agere, nihil curare: rebus ludicris, ac voluptariis operam dare, ſaltare, cantare, &c. quam ſcripturam nullo in codice vetere reperi. Ego alteram, & receptam, veram eſſe puto. Porrò autem *ceſſatum ducere*, valet, κοιμίζειν, ſopiro. ſic enim loquuntur Græci, κοιμίζειν τὰς λύπας, ἢ τὰς φροντίδας. id eſt, ſopire dolores, aut curas. F

DE NOCTE] id eſt, ſtatim poſt noctem. ſic lib. 2. ſat. vlt. *De medio potare die.*

SI NOLES SAN. CVRR. HYDROP.] *noles* ſcriptum reperi in tribus codicibus manuſcriptis, 1. Vatic. & Iann. Torneſ. eámque putaui rectam, & germanam ſcripturam. ſententia autem huius loci hæc eſt: ſi te nõ ſeruabis intereà dum ſanus es, (inquit) cogêris te ſeruare, & ad medicum currere, tibíque conſulere, cùm factus eris hydropicus. Allegoria eſt, per quam hoc ſignificat, ſi operam ſtudio ſapientiæ dare noles interea dum animum à vitiis purum habes: ſi librum cum lumine ante diem non poſces: vitia contrahes, quæ non facilè poſtea abſtergebis, & G quæ te vigilẽ aſſiduè torquebunt. mendoſè (opinor) habent quidam libri *cures*, niſi addas *te*, & legas *nolis*. alioqui legendum *curres*, nempe ad medicum, id eſt, ad philoſophum. verumtamen iudicet lector.

ET NI POSCES ANTE DIEM] ἑρμηνεία, ſeu interpretatio eſt ſuperiorum. inuidia & amor ſunt animorum morbi, & quaſi hydrôpes: poſcere librum, & ire ad philoſophum, ſunt remedia expetere, & medicum cõſulere. Sic Dion Chryſoſt. in orat. quæ inſcribitur, Διατριβὴ τῶν ἐν συμποσίῳ, oſtendit, quemadmodum nemo pharmaca medicorum ſibi comparat, aut mercatur, niſi ægrotet: ita neminem ad philoſophum H audiendũ accedere, niſi ægritudine aliqua oborta, & in rebus aduerſis.

NAM CVR, QVÆ LÆDVNT OCVLOS, &c.] cur leuia mala, leueísque morbos depellere properas: morborum autem animi, qui ſunt longè grauiſſimi, curationem in annum differs? Huc pertinẽt illa ex oratione Dionis Chryſoſtomi, Διογεν. ἢ περὶ ἀρετῆς. nõ longè à principio, Καὶ ἔλεγε θαυμάζειν [Διογένης] ὅτι εἰ μὲν ἔφη ὀδόντας ἰᾶσθαι, πάντες ἂν αὐτῷ προσῄεσαν οἱ δεόμενοι ὀδόντα ἐξελέσθαι· καὶ νὴ Δία εἰ ὑπέσχετο ὀφθαλμοὺς θεραπεύειν, πάντες ἂν ἄνθρωποι ὀφθαλμοὺς αὐτῷ ἐπεδείκνυον· ὁμοίως δὲ εἰ σπληνὸς, ἢ ποδάγρας, ἢ κορύζης ἔλεγεν εἰδέναι φάρμακον· ἐπεὶ δὲ ἔφη παύσειν τοὺς πειθομένους

A αὐτῷ ἀγνοίας καὶ πονηρίας καὶ ἀκολασίας, οὐδεὶς αὐτῷ προσεῖχεν, οὐδὲ ἐκέλευσεν ἰᾶσθαι αὐτὸν, οὐδὲ εἰ πολὺ προσλήψεσθαι ἀργύριον ἤμελλεν. ὡς ἧττον ὑπὸ τούτων, ἢ ὑπὸ ἐκείνων ἐνοχλούμενος. ἢ χαλεπώτερον ὂν ἀνθρώπῳ σπληνὸς ἀνέχεσθαι οἰδοῦντος ἢ διεφθαρμένου ὀδόντος, ἢ ψυχῆς ἄφρονος. καὶ ἀμαθοῦς, καὶ δειλῆς, καὶ θρασείας, καὶ φιληδόνου, καὶ ἀνελευθέρου, καὶ ὀργίλης, καὶ λυπηρᾶς, καὶ πανούργου, καὶ πάντα τρόπον διεφθαρμένης. id eſt, & dicebat ſe mirari Diogenes, ſiquidem profiteretur dentium ſanandorum ſcientiam, omneis dolore affectos ad ſe acceſſuros, roganteis, vt dentem corruptũ ſibi eximeret, atq; euelleret: & ſi polliceretur ſe oculis medicinam facturũ, omneis homines ſibi ocu-
B lum curandum commiſſuros: ſimiliter ſi ſplenis, aut podagræ, aut pituitæ, ſeu grauedinis medicamentũ, remediúmque ſe nouiſſe diceret, omneis morbis illis implicitos ad ſe concurſuros: poſteaquàm autem dixit ſe eos, qui ſibi fidem haberẽt, ignorantia, & nequitia, & intemperantia liberaturum, nemo ſibi aureis admouit, animúmue attendit, neque ſeſe ſanandum tradidit, ne ſi pecuniam quidem vnà cum valetudine aut ſanitate accepturus eſſet, quaſi ab his malis minus confli-ctetur, quàm ab illis, aut quaſi grauius ac difficilius ſit homini lienem tumentem, vel dentẽ putridum, ſeu corruptum patiẽter ferre, quàm animum inſipientem, & indoctum, & timidum, & andacem, & voluptatum ardore flagrantem, & illiberalem, & iracundum, & anxium, & vaſtum
C ac ſubdolum.

SIQVID EST ANIMVM] ſi quid animũ exeſt, abſumit, tabefacit, &c. ſic & verbo ἔδω, ſeu ἔδομαι vtuntur Græci. Hom. ἰλ. ω. τέκνον ἐμὸν, τέο μέχρις ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων Σὴν ἔδεαι κραδίην; id eſt, ô fili mi, quouſque lamentans & mœrẽs cor tuũ edes? M. Tull. lib. 3. Tuſc. quæſt. *Ipſe ſuum cor edens, hominum veſtigia vitans:* quem verſum cum illo ſuperiore, *Qui miſer in cãpis marens errabat Aleis*, vertit ex Homeri ἰλ. ζ. Ἤτοι ὁ καππεδίον τὸ ἀλήϊον οἶος ἀλᾶτο Ὃν θυμὸν κατέδων, πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων. Aliquot libri veteres habent *ſi quod:* quæ ſcriptura non eſt reijcienda. nam & probabilem ſententiã continet, neque tamen multum ab altera diffe-
D rentem. hoc enim ea ſignificatur, cur quæ lædunt oculos ſtudes & properas detrahere, ſi id, quod conſumit & corrumpit animum, curare ceſſas & cunctaris?

DIMID. FACTI, QVI COEPIT, &c.] Heſiod. Ἀρχὴ δέ τοι ἥμισυ παντός. id eſt, principium autem dimidiũ totius. Plato lib. de rep. ſecundo, οὐκοῦν οἶσθα ὅτι ἀρχὴ παντὸς ἔργου μέγιστον, ἄλλως τε καὶ νέῳ, καὶ ἁπαλῷ ὁτῳοῦν; id eſt, ſciſne igitur principium cuiuſque operis maximum quiddã eſſe, præſertim & iuueni, & cuiuis, qui tener ſit, & flexibilis? & Ariſtot. lib. 1. de morib. ad Nicom. δοκεῖ οὖν πλεῖον, ἢ τὸ ἥμισυ τοῦ παντὸς εἶναι ἡ ἀρχή. id eſt, videtur igitur principium plus eſſe, quàm dimidium totius. E

SAPERE AVDE] quaſi ad rem magnã & arduam excitans, dixit *aude*. Virgil. Æneid. 9. *Euryale audẽdum dextra*. epiſt. 3. infrà. *ipſe quid audes?*

RVSTICVS EXSPECT. DVM DEF.] nomen *ruſticus* cum verbo *exſpectat* coniungendum mihi eſſe videtur, hoc ſenſu, *Ruſticus exſpectat*, id eſt, ruſtico ſimilis eſt, qui exſpectet: vel eò ruſticus eſt, quòd exſpectet: ruſticè exſpectat: ruſticum ſe in eo eſſe oſtendit, qui exſpectet, dum defluat amnis, &c. quod genus annotauimus ſuprà ad Od. 8. lib. 3.

VOLVBILIS] ſic ſuprà Od. 1. lib. 4. *te per aquas, dure, volubileis:* repete verbum *ſequor*, ἀπὸ κοινοῦ.

BEATA] benè dotata, diues, & pecunioſa. ſic F ſæpè Horat. ſat. vlt. lib. 2. *Vt Naſidieni iuuit te cena beati?*

ET INCVLTÆ PAC. VOM. SILVÆ] ſic Virg. Georg. 2. *Aut vnde iratus ſiluam deuexit arator, Et nemora euertit multos ignaua per annos, Antiquáſque domos auium cum ſtirpibus imis Eruit: illæ altum nidis petiere relictis. At rudis enituit impulſo vomere campus.*

QVOD SATIS EST CVI CONTIGIT, HIC NIHIL] ſic legendum eſt, & ita ſcriptũ reperi in tribus libris antiquiſſ. omnes quidẽ habent *contigit*, non vt vulg. *contingit*.

NON DOM. AVT FVND. &c.] eandem ſententiam propemodum expreſſit ſuprà Od. 1. lib. 3. *Quòd ſi dolentem nec Phrygius lapis, Nec purpu-* G *rarum ſidere clarior Delenit vſus, &c.* & Lucretius lib. 2. *Nec calidæ citius decedunt corpore febres, Textilibus ſi in picturis, oſtróque rubenti Iacteris, quàm ſi plebeia in veſte cubãdum eſt. Quapropter quoniam nil noſtro in corpore gazæ Proficiunt, neque nobilitas, neque gloria regni, Quod ſupereſt, animo quoque nil prodeſſe putandum eſt.* Varro ἀνθρωπῳ. *Non ſit Theſauris, nõ auro pectu' ſolutum: Non demunt animi curas ac religiones Perſarũ mõtes, nõ atria diuiti' Craſſi.* Tibull. *Non opibus mentes homini, curæque leuantur, Nam fortuna ſua tempora lege regit.*

QVI CVPIT, AVT MET. &c.] Qui cupiditate (inqnit) aut metu, aut ceteris animi mor- H bis affectus eſt, is nihilo maiorem ex fortunæ bonis, & poſſeſſione diuitiarum, fructum percipit, quàm lippus ex tabulis pictis, &c. in lib. Iann. & Torn. & Nicot. Ruſſard. Cleric. Morell. ſcriptum eſt, *ſic domus & res*,

FOMENTA PODAGRAM] Sed nõnne fomenta ſiue calida, ſiue refrigerãtia, nempe pro ratione & natura podagræ, iuuãt podagram? iuuant quidem, ſed ita, vt dolorem leuent, & minuant ad tempus, non vt funditus & in perpetuum tollant. Fomenta enim admouentur ſummis corporis partibus, vt & malagmata, & cataplaſmata. at mali cauſa non eſt in ſummo corpore, ſed longius oritur, & altius inſedit. Quocirca non qui fomentis vtitur, iuuat verè podagram, ſed qui cauſam morbi funditus exſtirpat: vt qui

A Venere & vino ſeſe abſtinet,& tenuiter, frugaliter,continenter viuit. Vbi autem ſentiri cœpta eſt podagra, ſanguinis miſſio adhibita ſæpe annuam, nonnumquam perpetuam valetudinem præſtat: *quidam etiam cùm aſinino lacte poto ſe eluiſſent,in perpetuum hoc malum euaſerunt*,inquit Celſus lib.4.cap.24. *quidam*,vt idem ait ibidem,*cùm toto anno à vino,mulſo, Venere ſibi temperaſſent,ſecuritatem totius vitæ conſecuti ſunt,&c.*

SINCER. EST N. VAS, QVOD C.] ſic Lucret.lib.6.in princip.de Epicuro, *Intellexit ibi vitium vas efficere ipſum, Omniáque illius vitio corrumpier intus,Quæ collata foris, & commoda cumque venirent: Partim quòd fluxum,pertuſúmque eſſe videbat, Vt nulla poſſet ratione explerier vmquàm: Partim,quòd tetro quaſi conſpurcare ſapore Omnia cernebat,quæcumque receperat,intus,&c.*

SPERNE VOLVPT.] In quibus ſpernen-
B dis & repudiandis virtus vel maximè cernitur, inquit M.Tullius lib.1.de legibus, ſub extremũ, quibúſque ſæpe vincuntur qui alioqui viribus & ferro erant inexpugnabiles atque inuicti. Exemplo ſit Annibal,quem luxuria, & deliciæ Cãpanæ fregerunt,atque eneruarunt, bello inſuperabilem atq; indomitum. Itaque præclare dictũ eſt illud à quodam, μία τοῖς ἀσθενοῦσιν ὁδὸς, τὸ τῇ ἡδονῇ περιγίνεσθαι τῶν μειζόνων: id eſt, vna eſt infirmioribus,& imbecillioribus via,qua potentiores aduerſarios ſuperare poſſint, voluptas.
C Hoc cùm ſcirẽt prudẽtiſſimi illi viri M'. Curius, & T.Coruncanius cùm audiſſent,eſſe quemdam ſapientem,qui diceret,omnia,quæ faceremus,ad voluptatem eſſe referenda, meritò optabant,vt id Samnitibus,& Pyrrho perſuaderetur, quo facilius vinci poſſent, cùm ſe voluptatibus dediſſent.

NOCET EMTA DOLORE VOL.] atqui omnis voluptas corporis,emitur ſubſequẽte dolore,& cũ dolore ſubſequẽte cõiũcta eſt,ſeu dolorẽ comitẽ & quaſi cõnexũ habet. omnis igitur corporis voluptas nocet.ſubſequẽte autẽ idcirco dixi,quia ſi voluptatem anteiret labor, ea voluptas non eſſet aſpernanda,aut fugienda: immò, vt ſtabilis & ſolida, vehementer amplectenda,
D plurimíque facienda. Itaque qui ſapiũt,voluptati laborem anteponũt,vt laboribus ſuſceptis atque exantlatis, ſolida gaudia gaudeant. Contrà inſipientes voluptatem expetunt, laborẽ fugiũt: ex quo fit vt eorum vita ſit calamitoſa & miſera. Sed,vt ad inſtitutum redeam, ſcitè & feſtiuè in hanc ſententiam Plato in Phædone ait, mirabiliter affectum eſſe naturâ id,quod iucundum dicitur,ad id,quod ei contrarium videtur eſſe, moleſtum,ſeu dolorem: propterea quòd,inquit, ea ſimul homini adeſſe nolunt: ſi quis autem perſequatur alterum,& conſequatur,propemodũ cogitur etiam alterum paullo pòſt recipere,tanquã ambo ex vno capite,ſeu extremo apta atq; inter ſe cõnexa ſint. Ac mihi videtur (inquit) ſi ea animaduertiſſet Æſopus,fabulam huiuſmodi compoſiturus fuiſſe,Deum,cùm ea vellet inter ſe in E
gratiam reducere & reconciliare,bellum inter ſe gerentia,quoniam id conſequi non poſſet, eorũ extrema in vnum conduxiſſe & coniunxiſſe: atq; iccirco,ad quemcumque alterum eorum peruenerit,ad eũ ſubſequi etiam alterum. Verba Platonis Græca ſiquis requirat, petat ex Platonis Phædone non longè à principio, illo loco: Καὶ τρίβων ἅμα, ὡς ἄτοπον, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἔοικέ τι εἶναι τοῦτο, ὃ καλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ἡδύ. ὡς θαυμασίως πέφυκε πρὸς τὸ δοκοῦν ἐναντίον εἶναι τὸ λυπηρόν,&c. ſic & Plaut.Amphitr. *Satin parua res eſt voluptatum in vita, Atque in ætate agunda, Præquàm quod moleſtum eſt? Ita quoique comparatum eſt in ætate hominum, Ita diis placitum, voluptatem mæror vt comes conſequatur, Quin incommodi plus,malíque illico aſſit,boni ſi obtigit quid.* F

SEMPER AVAR. EG.] ſemper auaro aliquid deeſt.numquam enim expletur diuitiarum ſitis.quin etiam iis,quæ habet,eget. Nihil réfert vtrùm auarus habeat,an non habeat, cum ei deſint ea,quæ habet,id eſt,cùm iis rebus, quas vel ſuo labore peperit,vel beneficio fortunæ nactus eſt,vti frui non audeat. ſed hac de re plura dicemus ad illum locum obſcuriſſimum,& nondum à quoquam explicatum,qui eſt epiſt.2.lib.2. *ſed, quod non deſit,habentem,&c.*

CERT. VOTO PETE FIN.] cùm ſit immenſa, & infinita in hominibus auaris pecuniæ cupiditas,certum (inquit) diuitiarum finem expete: id eſt,cupiditatem,& ſtudium pecuniæ de- G
fini,ac termina: vel certam aliquam ac definitam pecuniæ ſummam opta & expete, quam vbi cõſecutus fueris,plura quærere deſine,boníſq; partis fruere,& viue.ſic ſat.1.lib.1. *Deniq; ſit finis quærendi,cúmq; habeas plus,Pauperiem metuas minus.* nõ eſt autem intelligẽdus hoc loco Horatius ſignificare,diuitias nobis tamquam finem, propoſitas eſſe oportere: ſed earum modum eſſe quendam conſtituendum,quo contenti eſſe debeamus.

INVIDVS ALT. MACR. REB.] ſic Lucret.lib.3. *Macerat inuidia ante oculos illum eſſe potentem, Illum aſpectari, claróque incendit honore: Ipſi ſe in tenebris volui,cœnóq; queruntur.* Horat. ſatyr.1. H
lib.1. *Quódq; aliena capella gerat diſtentius vber,Tabeſcat? &c.* Videtur autem quædam eſſe non inuenuſta in his duobus,*opimis macreſcit*,antitheſis.

INVID. SIC. NON INVEN.] Pindarus εἰδ.ια.πυθ. φθονεροὶ δ' ἀμύνονται ἄτᾳ, id eſt, inuidi autem damno plectuntur.& Plato lib.nono de legibus,inuidiam ait eſſe contubernalem grauem,ac moleſtam,maximè quidem ac primo loco ei,qui inuideat,ſecundo loco viris optimis,& clariſſimis ciuitatis. Appellat autẽ Horatius hoc loco inuidiam eam,quam M. Tull. ambigui nominis fugiendi cauſa, *inuidentiam* nominat lib. Tuſcul.3.& 4. Sentẽtia porro huius loci hæc eſt, quamuis Siciliæ tyranni grauiſſima tormenta ad cruciandos homines inuenerint, nullum tamen tormentorum illorum grauius inuidia fuiſſe.

A QVI NON MODER. IRÆ] id eſt, qui iræ moderationem non adhibebit, & veluti frenum inijciet. hæc enim vis eſt huius verbi cum dandi caſu coniuncti, vt M.Tull. Partit. *nam auditorum aures moderantur oratori prudenti, & prouido, quod reſpuunt, immutandum eſt.*

INFECT. VOL. ESSE, DOL. QVOD, &c.] id eſt, nolet id eſſe à ſe admiſſum, vel optabit ne id ſit à ſe admiſſum, quod dolore, & ira impulſus fecerit: pœnitebit eũ facti. epiſt. de arte poët. *Commiſiſſe cauet, quod mox mutare laboret.* infectum, id eſt, non factum. Plaut. Moſtell. *Egóne?* [ſomnio] *at quidem tu, qui iſtoc te ſperas modo Poteſſe diſsimulando infectum hoc reddere.* Sed cur dolorem & mentem concurrenteis facit in ira, & B in pœnis expetendis? De dolore, docet Ariſtoteles multis locis, iram cum dolore eſſe coniunctã: & tum dolore hominem iratum leuari, cum iniuriam acceptam retulerit. de mẽte, idem docet lib. 7. de morib. ad Nicomach. eum, qui iratus ſit, à ratione quodammodo perſuaderi, & induci, vt pœnas ab eo, qui iniuſtè læſerit, expetat. Vel eò reſpexit, quòd ex veteribus alij iracundiam definiebant feruorem mentis, alij cupiditatem puniendi doloris.

DVM POENAS ODIO, &c.] id eſt, dum odio prouectus pœnas de eo, qui læſiſſe videtur, ſumere feſtinat: vel ſic, dum iniuriæ, quam ipſe ſibi accepiſſe videtur, dolorem inultum, & iccirco grauem & moleſtũ, vlciſci properat, vt animum dolore leuet. Nam quamdiu is, qui ſe acce- C piſſe iniuriã exiſtimat, inultus eſt, tandiu graui quaſi onere premitur: vbi iracundiam ſuam expleuit, dolorémque ſuum punitus eſt, tum exoneratus eſt. verbum *feſtinat* coniunxit cum quarto caſu, vt Virgil. Æn. 4. *Feſtinare fugam, tortóſq. incidere funes.* idem de verbo *maturare* ſentiendum. Æneid. 1. *Maturate fugam.* Horat. epiſt. prox. ſeq. *Hoc opus, hoc ſtudium parui properemus, & ampli.* & Od. 7. lib. 2. *Deproperare apio coronas.* ſic Græci verbum σπεύδειν. Pindarus Πυθ. γ. μὴ φίλα ψυχὰ βίον ἀθάνατον σπεῦδε: τὰν δ' ἔμπρακτον ἄντλει μαχανάν: id eſt, ne care anime vitam immortalẽ feſtina: facilẽ autem hauri machinam. & Homerus ἰλ. ν. ταῦτα δ' ἅμα χρὴ Σπεύδειν, αἴκ' ὄφελός τι γενώμεθα καὶ δύ' D ἐόντε: id eſt, hæc autem vnà nos properare oportet, ſi poſſimus aliquid prodeſſe nos etiam duo.

IRA FVR. BR. EST] ſic Themiſtius in oratione de amicitia, ἐγὼ δὲ οἶμαι (inquit) τὴν ὀργὴν μανίαν ὀλιγοχρόνιον εἶναι. quod notat M. Anton. Muretus. M. Tull. Tuſcul. 4. *An eſt quicquam ſimilius inſaniæ, quàm ira? quam bene Ennius initium dixit inſaniæ.* Et Apollonius dicebat, Τῆς ὀξυθυμίας τὸ ἄνθος eſſe μανίαν. id eſt, iracundiæ florem eſſe inſaniam. Et Plutarchus in Romulo, ὀργῆς τάχος ἄβουλον, id eſt, iræ celeritatẽ inconſideratam, & conſultationis expertem. vide annot. ad Od. 16. libri primi.

ANIMVM] τὸν θυμὸν, vt Homer. ἰλιάδ. β. Θυμὸς δὲ μέγας ἐστὶ διοτρεφέων βασιλήων. Cæ- E cilius, *Nunc enim demũ mihi animus ardet, nunc meũ cor cumulatur ira.* Nam & apud Latinos animus interdum accipitur pro quauis libidine à ratione auerſa, vt Plaut. in Trinummo; *ſi animus hominem perculit, actum eſt, ſi animo ſeruiuit, non ſibi. ſi ipſe animum perculit: dum viuit, victor victorum cluet.*

HVNC FRENIS, &c.] tamquan equum ferocem & indomitum.

COMPESCE] comprime. ſup. ſat. 8. lib. 1. *qua pœnis compeſceret inferiorem.* Od. 16. lib. 1. *Compeſce mentem.*

FINGIT] format, inſtituit, docet, vt lib. de arte poëtica, *quamuis & voce paterna Fingeris ad rectum.*

TENERA] molli, & facili ad domandum. F

EQVVM TEN. DOCET. CARV.] equũ iuuenem, & idcircò ad domandum facilem.

MAGISTER] ἱπποδάμος, qui domat equos.

IRE VIAM] ſic loquebantur veteres. Cic. pro Murena, *Ite viam: Præſtò aderat ſapiens ille, qui ire viam doceret.* ſic enim legẽdum, non, vt vulgò, *inite viam*, neque *inire viam*.

VENATICVS] vtitur hoc nomine Plautus in Mil. glorioſo, *ſi ita non repperio, ibo odorans, quaſi venaticus vſque, donec perſecutus volpem fuero.* & M. Tull. Verr. de ſignis, *quo poſtea, quam venerant, mirandum in modum canes venaticos diceres: ita odorabantur omnia, & peruestigabant, vt, vbi quicquid eſſet, aliqua ratione inuenirent.* G

CERVINAM PELL.] pellem cerui alga, aut centonibus refertam, quæ cerui ſimilitudinem gerit. MILITAT] ſeriò feras inſequitur, vel veros ceruos inſectatur. catulus, id eſt, canis, vt ſup. Od. 1. lib. 1. *Seu viſa eſt catulis cerua fidelibus.*

NVNC ADBIBE] vitioſa eſt eorum codicũ ſcriptura, qui habent *adhibe*. eſt enim legendum *adbibe:* quo verbo & Terent. vtitur in Heautont. *Vbi mihi adbibit plus paullo, ſua quæ narrat facinora!* tralatio eſt ab animantibus ſitientibus, & ſitim explentibus. adbibe enim, hoc eſt, attende, audi, & celeriter percipe: quemadmodum ferè ſuprà locutus eſt Oda 13. lib. 2. *pugnas & exactos tyrãnos* H *Denſum humeris bibit aure vulgus.* vel dic adbibe, id eſt, animo imbibe, vt dicuntur lanæ colorem, & candorem bibere. & vt Dido apud Virg. lib. 1. Æneid. *longum bibebat amorem.*

PVRO PECTORE] nondum vitiis inquinato, Lucret. lib. 5. procem. *At bene non poterat ſine puro pectore viui.*

PVER] vult nos ſtatim à pueris philoſophiæ, & recte honeſtéque viuendi ſcientiæ operã dare, ne ſimus ὀψιμαθεῖς. i. ſeri ſtudiorum, vt loquitur epiſt. 19. huius lib. ſed παιδομαθεῖς, id eſt, à pueritia inſtituti & eruditi. Plurimum autẽ intereſt vtrùm aliquid diſcas puer, an iam ætate grandis: quamquam præſtat ſerò diſcere, quàm numquam, vt dicebat Socrates.

QVO SEMEL EST IMB. R. S. OD.] ſic Pla-

A ſic Plato lib. 4. de rep. ſeu de iuſto, ait, tinctores, ſeu infectores, vbi lanã purpura inficere volunt, primùm lanam ſumere candidiſſimam, deinde eam accurate præparare, vt florẽ purpuræ quàm maximè imbibere poſſit: & tum denique purpureo colore lanam illam tingere: quo facto purpuram lanæ inſitam atque inditam nulla ratione nullo nitro, nullóue lomento, aut ſapone abſtergeri, neque deleri poſſe, &c. verba Platonis poſita ſunt 5. ferè pagina libri, ibi, οὐκοῦν οἶσθα ἦν δ' ἐγώ, ὅτι οἱ βαφεῖς ἐπειδὰν βουληθῶσι βάψαι ἔρια, ὥστ' εἶναι ἁλουργά, πρῶτον μὲν, &c.

NVNC TE MELIORIB. OFF.] nunc (inquit) dum tenera eſt ætas, dum mollis & tractabilis, & cerea, dede, ſeu præbe te honeſtis & ſalutaribus diſciplinis erudiendum, boníſque & rectis opinionibus imbuendum, malis artibus & prauis opinionibus reiectis.

B NEC TARD. OPP. NEC PRÆC.] nec eos exſpecto, qui ſunt ignauiores: nec eos vrgeo, qui antecedunt: id eſt, non excito, neque impello, cum ſua ſponte ſatis properent, meâq; cohortatione non egeant. Vel, quod mihi magis placet, non inſto præcedẽtibus, vt eos anteuertam: non conor eos anteuertere: vt ſat. 1. lib. 1. *Inſtat equis auriga ſuos vincentibus.* eſt enim tralatio perpetua ducta à curſoribus, ſeu quadrigis. falluntur autẽ qui *inſto* interpretantur *obſto*, id eſt, *impedio*.

C 3. AD IVLIVM FLORVM.

IVLI Flore, quibus terrarũ militet oris
Claudius Auguſti priuignus, ſcire laboro.
Thracáne vos, Hebrúſque niuali compede vinctus,
An freta vicinas inter currentia turreis,
An pingues Aſiæ campi, colléſq; morantur?
Quid ſtudioſa cohors operum ſtruit? hæc quoque curo.
Quis ſibi res geſtas Auguſti ſcribere ſumit?
D *Bella quis, & paces longũ diffundit in æuũ?*
Quid Titius, Romana breui venturus in ora?
Pindarici fontis qui non expalluit hauſtus,
Faſtidire lacus, & riuos auſus apertos:
Vt valet? vt meminit noſtri? fidibúſne Latinis
Thebanos aptare modos ſtudet auſpice Muſa?
An tragica deſæuit, & ampullatur in arte?
Quid mihi Celſus agit? monitus, multúmque monendus,
Priuatas vt quærat opes, & tangere vitet
Scripta, Palatinus quæcumq; recepit Apollo: E
Ne, ſi forte ſuas repetitum venerit olim
Grex auiũ plumas, moueat cornicula riſum
Furtiuis nudata coloribus. ipſe quid audes?
Quæ circumuolitas agilis thyma? non tibi paruum
Ingenium eſt: non incultum, nec turpiter hirtum.
Seu linguam cauſis acuis, ſeu ciuica iura
Reſpõdere paras, ſeu condis amabile carmẽ:
Prima feres ederæ victricis præmia. quòd ſi
Frigida curarum fomenta relinquere poſſes: F
Quò te cæleſtis ſapientia duceret, ires.
Hoc opus, hoc ſtudium parui properemus, & ampli:
Si patriæ volumus, ſi nobis viuere cari.
Debes hoc etiam reſcribere, ſi tibi curæ,
Quantæ conueniat Munatius. an male ſarta
Gratia nequicquam coit, & reſcinditur? at vos
Seu calidus ſanguis, ſeu rerũ inſcitia vexat,
Indomita ceruice feros: vbicumque locorum G
Viuitis, indigni fraternum rumpere fœdus,
Paſcitur in veſtrũ reditum votiua iuuenca.

IVLI FLORE] ad hunc eundem ſcripſit & epiſtolam 2. lib. 2. *Flore bone, &c.*

CLAVD. AVG. PRIVIGN.] Tib. Claudius Nero Cæſar, cuius matrem Liuiam Druſillam vxorẽ duxerat Octauianus Auguſtus Scribonia dimiſſa. Sueton. in Aug.

SCIRE LABORO] ſcire ſtudeo, ſeu, vt ſæpe loquitur, quæro.

THRACA] θρᾴκη. vt epiſt. ad Quinctium. H *vt nec Frigidior Thracam, nec purior ambiat Hebrus.* vide annot. ad Od. 16. lib. 2.

HEBRVSQVE] idem Oda 25. lib. 3. *Hebrum proſpiciens, & niue candidam Thracen.*

NIVALI COMPEDE VINCTVS] ſic loquitur Virg. Georg. 4. *Et cùm triſtis hiems etiam tunc frigore ſaxa Rumperet, & glacie curſus frenaret aquarum.*

AN FR. VICIN. INTER CVRR. TVRR.] turreis, πύργους: nempe Seſtum & Abydum. *vicinas inter curr. turr.* pro inter vicinas turreis currentia, more vſitatiſſimo dixit, vt annotauimus ſuprà ad Od. 7. lib. 2. tale eſt illud, *Inter fuſa nitẽteis Vites æquora Cycladas*, Od. 14. lib. 1.

MORANTVR?] detinent? vt ſuprà annot. ad Od. 7. lib. 2.

A DSCRIBERE SVMIT?] ſumit vt ſcribat, vel ſcribendas ſuſcipit?

LONGVM DIFF. IN ÆVVM?] prodit memoriæ? mandat litteris ad memoriam poſteritatis ſempiternam?

VENTVRVS IN ORA?] qui honorifico omnium ciuium Rom. ſermone celebrabitur? aliàs *venire in ora*, ad vitium, ac vituperationē pertinet: vt apud Catull. ad Rauidum, *An'ne vt peruenias in ora vulgi?* ſic Liuius lib. 2. *timorem inieceit, ne in ora hominum pro ludibrio abiret*. in laude ponit & Propertius ad Mæcen. *Crede mihi, magnos æquabunt iſta Camillos Iudicia, & venies tu quoque in ora virûm*. his ſimilia ſunt illa M. Tull. Tuſcul. 1.
B *Harmodius in ore & Ariſtogiton*. & Ennianum illud, *Nemo me lacrymis décoret, nec funera fletu Faxit: cur? Volito viuu' per ora virûm*. & Virg. Æneid. 12. *Ille quidem ad ſuperos, quorum ſe deuouet aris, Succedet fama, viuúſq; per ora feretur*. Idem Georg. 3. *tentanda via eſt, qua me quoque poßim Tollere humo, victórque virum volitare per ora*. Iterum M. Tull. Philipp. 10. de Bruto, *erat enim in deſiderio ciuitatis, in ore, in ſermone omnium*. T. Liuius lib. 9. *Poſtumius in ore erat: eum laudibus ad cælum ferebant*. contrà ad probrum pertinet illud Cicer. Verr. 3. de Verre, *Iſtius nequitiam tum in ore vulgi, & in communibus prouerbiis verſatam eſſe*. 14

PIND. FONTIS QVI NON, &c.] qui non dubitauit Pindarum proponere ſibi ad imitandum. *non expalluit hauſtus Pind. font*. id eſt, non extimuit haurire è fonte Pindari: vt Od. 27. lib. 3.
C *mediáſque fraudes Palluit audax*. allegoria eſt & in hoc, & in proximo verſu. hoc enim ſignificat, qui auſus eſt Pindarum Latinis verſibus imitari, atque exprimere?

FIDIBVSNE LATINIS THEB. &c.] id eſt, ſtudétne ad exemplum Pindari verſus Latinos Lyricos ſcribere, poëtica facultate fretus?

THEBANOS] id eſt, Pindaricos. Od. 2. lib. 4. *Multa Dircæum leuat aura cycnum*.

DESÆVIT] deſæuire, eſt valde ſæuire. *de* enim in compoſitione interdum auget: vt *deſanire, deamare, deuitare, deperire, delitigare*, &c. Iam ſæuire, eſt χαλεπαίνειν, vt & ſæpe admonuimus, & docent exempla probatorū ſcriptorum. ſolent autem pleraque omnia in tragœdiis eſſe ſæua, du
D ra, difficilia, atrocia, immitia, iracunda, horribilia, δεινά, χαλεπά. iccircò hoc verbum ad tragœdiarum ſcriptorem accommodauit. vide ſup. annot. ad Od. 33. lib. 1.

AMPVLLATVR] turget, inflatus, atque elatus eſt. Quas ληκύθους Græci, eas ampullas appellant Latini. Quēadmodū igitur illi ληκύθους vſurpant pro orationis ornamentis, iiſq; omnibus dicendi figuris, quibus altior, grandior, amplior denique fit oratio: ita & ampullas Latini. Horat. in lib. de arte poëtica, *Proiicit ampullas & ſeſquipedalia verba*. M. Tull. ad Attic. lib. 1. *Quid multa? totum hunc locum, quem in Ariſtocratia ego variè in meis orationibus, quarum tu Ariſtarchus es, ſoleo pingere, de flamma, de ferro (noſti illas ληκύθους)* E
valde grauiter pertexuit. auctor ſcholiorum in Hephæſtionem, cauſam afferens cur dimetrum trochaicum catalecticum, Euripidéum, aut lecythium dicatur, ſcribit hæc, quæ deinceps ſequuntur, ληκύθιον δὲ φασιν αὐτὸ, ἢ δι' ἀριστοφάνην σκώπτοντα τὸ μέτρον τὸ ἐφθημιμερὲς Εὐριπίδου, τὸ Θοαῖσιν ἵπποισιν Αἰ. ληκύθιον ἀπώλεσεν. ἢ διὰ τὸν βόμβον τὸν τραγικόν. βόμβος γὰρ γίνεται περὶ τὸ ληκύθιον, ἐκ τοῦ ἐμπεριεχομένου αὐτῷ ἀέρος κινουμένου, ἢ ὑπὸ πνεύματος ἀνδρὸς. ἢ ὑπ' ἄλλου. διὸ καὶ καλλίμαχος μοῦσαν ληκυθίαν τὴν τραγῳδίαν λέγει. id eſt, lecythiū autem id dicunt, aut propterea quòd Ariſtophanes iocosè reprehendit metrum illud epthemimeres Euripidis, θοαῖσιν, &c. hoc modo, ληκύθιον ἀπώλεσεν, id eſt, ampullam perdidit: vel F
propter bombum, ſeu ſonitum tragicum. bombus enim editur circa ampullam ex eo, quòd aër, qui in ea continetur, mouetur ſiue ab hominis habitu, ſiue ab aliqua alia re. Quapropter etiam Callimachus muſam lecythiam, tragœdiam appellat. ab ampulla autem verbum *ampullari* deductum eſt, quod eſt ampullis verborum vti.

PRIVATAS] ſuas & proprias, non alienas, & publicas.

SCRIPTA] quæ ſunt iam publica, quia in lucem edita, & vulgata.

PALATINVS APOLLO.] bibliotheca Græca, & Latina templo Apollinis, quod Auguſtus exſtruxerat, & conſecrarat, adiuncta, vt ſup. G
diximus ad Od. 31. lib. 1. *Quid dedicatum poſcit Apollinem Vates, &c.*

OLIM] poſthac. vt ſat. 5. lib. 2. *Magna, minórve foro ſi res certabitur olim*. & Od. 10. lib. 2 *non ſi male nunc, & olim Sic erit*.

GRSX AVIVM PLVMAS] quattuor ſenariis hunc Æſopi apologum complexus eſt Gabrias, Ἀλλοτρίοις πτεροῖσιν ἠμφιεσμένος Ηὔχει κολοιὸς ὀρνέων ὑπερφέρειν· Πρῶτον δὲ δῶρον ἡ χελιδὼν ἥρπαξε· Μεθ' ἣν ἅπαντες· εἶτα γυμνὸς εὑρέθη. id eſt, *Plumis alienis olim amictus graculus Præſtare ſe iactabat aliis volucribus. Sed prima hirūdo, quod dederat, illi abſtulit: Quam omnes ſecuta: ſicq;* H
nudus reſtitit.

MOVEAT CORNICVLA RISVM] Celſus alienorum ſcriptorum fur, & compilator, ſit omnibus ridiculus.

QVÆ CIRCVM VOL. AGIL. THYMA?] id eſt, circum quæ thyma volitas? vt annot. ad Od. 7. lib. 2. circū thyma autē dixit, quia poëtæ cum apibus comparari ſolent, vt Oda 2. lib. 4. *ego apis Matinæ More, modóque Grata carpentis thyma, &c.*

HIRTVM] hirſutum, id eſt, rude & impolitum. verbum *eſt*, quod erat ſuo loco depulſum, repoſui poſt nomen *Ingenium*, ſecutus cod. Iann. Faërn. & duos Vatic.

FERES] accipies, auferes, vt ſup. Od. 8. lib. 4. *neque tu peßima munerum Ferres*: & ſæpe alibi.

A EDERÆ VICTRICIS] notat Seruius cõmentar. in Virgilij Melibœum, ad illum verſum, *Paſtores edera creſcentem ornate poetam*, edera poëtas coronari, vel quia Libero ſacri ſunt: ex quo etiam, vt Bacchas, inſanire: vel quia ſemper virẽt ederæ, quemadmodum carmina æternitatem & merentur, & aliis pariunt.

CVRARVM FOMENTA] vt ſuprà *amoris fomenta*. Od. 11. epod. & Lucret. *amoris pabula*. fomenta curarum, ſunt ambitio, pecuniæ cupiditas, & ſimilia.

HOC OPVS, HOC ST. P. PROP.] properandi verbum cum accuſandi caſu cõiunxit, vt ſup. *properare coronas*. vide Od. 7. lib. 2. hoc opus autem, nempe curarum fomẽta, & cogitationes anxias ex animo eijcere: & ſapientiæ ſtudium colere, atque amplecti.

B SI PATR. VOLVM.] aliquot libri vet. habent, *ſi patriæ cupimus, &c.* id eſt, ſi patriæ, ſi nobis vtiles eſſe volumus: ſi & patriæ, & nobis cõſulere volumus: ſi patriæ, ſi nobis iucũdi eſſe volumus. patriæ carus eſt, qui ita viuit, talémq; ciuẽ ſe præſtat, vt eius vita ſit patriæ cara, magníque facienda: ſibi carus eſt, qui habet rationem ſuæ valetudinis, animúmque interdum relaxat ac remittit, neque ſe curis inanibus perpetuò conficit ac macerat.

SI NOBIS VIVERE CARI] id eſt, ſi iucunde & hilariter viuere. nã qui perpetuò mæſtus eſt, ſibi ipſe odio eſt: qualis ille Terentianus
C Menedemus ſeipſum crucians. non diſſimile eſt illud epiſt. ad Loll. 2. hoc lib. *Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum*, id eſt, tibi carum, lætũ, hilarum. vel dic vt paullo antè diximus.

SI TIBI CVRÆ, &c.] *ſi* poſitum Græcorum more pro *an*, vt epiſt. ad Mæcen. 2. hoc lib. *Inſpice ſi poſſum donata reponere lætus*. & epiſt. 1. lib. 2. ad Aug. *Tentauit quoque, rem ſi dignè vertere poſſet*. & epiſt. ad Numicium. *chlamydes Lucullus (vt aiunt) ſi poſſet centum ſcenæ præbere, rogatus*. & Tibull. lib. 3. eleg. 1. *Illa mihi referat, ſi noſtri mutua cura eſt, An minor, an toto pectore deciderim*. T. Liu. lib. 33. *percunctatus ſi conſilium non vtile ſolùm, ſed*
D *etiam ſalutare, admittere auribus poſſet, &c.* nec iis aſſentior, qui hunc locum, quaſi mendoſum, corrigunt hoc modo, *Quàm te conueniat*. nam *conuenire* cum accuſandi caſu, quid ſit, ſciunt omnes. at quis ita loquitur Latinè de duobus, inter quos nata ſit offenſio, aut ſimultas? hic illum non conuenit. dicerem potius, huic cum illo non conuenit. Præterea cùm dicat, illum debere ſibi reſcribere, ſuperuacanea eſt hæc condicio, *ſi tibi curæ*. Quamobrem hunc locum ſic explico longe ſimplicius, &, niſi fallor, etiam verius: debes reſcribere vtrùm frater tuus Munatius tantæ tibi ſit curæ, quantæ fratrem fratri eſſe conueniat, necne. Neque verò reticebo, me in tribus libris calamo exaratis cùm in Italia eſſem, & totidem, cùm in Gallia, ita ſcriptum reperiſſe, *ſit tibi curæ*. quæ quidem ſcriptura mihi nõ diſplicebit, ſi ſubintelligetur *ne*. E

INDOM. CERVICE FER.] videtur trãſlatio ſumta à bobus indomitis, & durarum ceruicum: σκληραύχενας vocant Græci, & ζυγομάχους.

INDIGNI RVMP.] indigni, qui rumpatis, vel qui non debetis rumpere. ſic loquuntur Græci ἀνάξιοι ὄντες λύειν. Admonendus autem eſt adoleſcens, ſententiam vſque ad verſum vltimum pendẽre hoc modo, ſiuè vos feruor ſanguinis, ſiue inſcientia rerũ agitat, vbicumque locorũ viuitis vos, quos non decet fraternam neceſſitudinem diſſoluere, paſcitur in veſtrum, &c. ab iis enim diſſentio, qui ad nomen *indigni*, ſubintelligunt *eſtis*. F

FRATERN. FOEDVS.] quod longè firmius, ac ſanctius eſſe debet, quàm amicorum neceſſitudo: & vetat Heſiodus tantidem amicum, quanti fratrem facere. Μηδὲ κασιγνήτῳ ἶσον ποιεῖσθαι ἑταῖρον. Quanti autem fratres faciendi ſint, declarauit vxor Intaphernis apud Herodotũ cui cùm à Dario facta poteſtas eſſet ſeruandi, aut viri ſui, aut fratris, aut liberorũ, (quos omneis in vinculo Darius conici iuſſerat, & capitis damnarat,) maluit fratrẽ ſeruare. cuius rei cauſam cùm quæſiſſet Darius, reſpõdit, ὦ βασιλεῦ, ἀνὴρ μέν μοι ἄλλος γένοιτο, εἰ δαίμων ἐθέλοι, καὶ τέκνα ἄλλα, εἰ ταῦτα ἀποβάλλοιμι: πατρὸς δὲ καὶ μητρὸς οὐκέτι μευ ζώντων, ἀδελφεὸς ἂν ἄλλος G οὐδενὶ τρόπῳ γένοιτο. i. O rex, vir quidẽ mihi alius cõtingere poſſit, ſi ita deo viſum ſit, & alij liberi, ſi hos amiſerim: ſed cùm mihi pater & mater è vita deceſſerint, nulla ratione fieri poſſit, vt mihi frater alius naſcatur. Hæc Herodotus Thalia. A quo ſumſit illud Euripides, Μητρὸς τ' ἐν ᾅδου καὶ πατρὸς τετυχότων. Οὐκ ἔστ' ἀδελφὸς, ὅστις ἂν βλαστοῖ ποτέ. id eſt, Patre & matre mortuis, non poteſt mihi frater vllus, naſci. Exſtat libellus à Plutarcho ſcriptus, vtiliſſimus, περὶ φιλαδελφίας. id eſt, de amore fraterno.

4. AD ALBIVM Tibullum.

H

ALBI, *noſtrorum ſermonum candide iudex,*
Quid nunc te dicã facere in regione Pedana?
Scribere, quod CaſſI Parmenſis opuſcula vincat?
An tacitum ſiluas inter reptare ſalubreis,
Curantem quicquid dignum ſapiente, bonóque eſt?
Non tu corpus eras ſine pectore. dij tibi formam:
Dij tibi diuitias dederant, artémque fruẽdi.
Quid voueat dulci nutricula maius alumno,

Te

A *Quàm ſapere, & fari vt poßit, quæ ſentiat, vt'que*
Gratia, fama, valetudo contingat abunde,
Et mundus victus non deficiente crumena?
Inter ſpem, curámq; timores inter, & iras
Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremũ.
Grata ſuperueniet, quæ non ſperabitur, hora.
Me pinguem, & nitidum bene curata cute viſes:
Cùm ridere voles Epicuri de grege porcum.

ALBI, &c.] Albium Tibullum deſignat, elegorum ſcriptorem: in quo præcipua eſt elegantia Latini ſermonis, nulla propemodum admiſta fi-
B gura loquendi peregrina, aut tranſmarina.

CANDIDE IVDEX] qui de ſermonibus noſtris ſincerè, & ſine maleuolentia iudicas. ſermonum appellatione autem ſatyras, & epiſtolas ſignificari putamus. nam contrà odæ carmina appellantur.

CASSI PARMENSIS] de quo ſat. 10. lib. 1.

SILVAS INTER REPTARE SALVBREIS] reptare inter ſiluas ſalubreis, vt ſuprà annot. ad Od. 7. lib. 2. ſignificat autem, Tibullũ, Epicureum eſſe. Remouebant enim ſe Epicurei à reip. adminiſtratione, negotiiſque publicis, & in hortis, ac locis amœnis viuebant.

REPTARE] remiſſius, ac lentius ambulare.
C Vtitur hoc verbo Lucret. lib. 2. ſed ad pecudes refert. *Nam ſæpe in colle tondentes pabula læta Lanigeræ reptant pecudes.*

SAPIENTE, BONO'QVE] plerumq; hæc duo cõiuncta repeiiũtur. vt epiſt. ad Mæcenat. 2. *Vir bonus, & ſapiens dignis ait eſſe paratum* & epiſt. ad Quinctium. *Vir bonus & ſapiens audebit dicere, Pentheu rector Thebarum, &c.* & in eadem. *Néve putes alium ſapiente, bonóque beatũ.* & epiſt. de arte poët. *Vir bonus & prudens verſus reprendet inerteis.* & M. Tull. off. 3 oſtendit, hæc inter ſe ſeparari nõ oportere. *Hæc igitur eſt illa pernicies, quòd alios bonos, alios ſapienteis exiſtimant.* Quidam hæc referunt ad Epicuri decreta: qui ſapientis eſſe ſta-
D tuebat, iucundè viuere, & in locis amœnis ætatem degere potius, quàm rei familiari augendæ ſeruire, aut reip. adminiſtrandæ operam dare. quod congruit cũ ſuperiore illo, *ſiluas inter rept. ſalub.* Iam Epicurei ſe ſolos ſapienteis eſſe contendebant: vnúmque Epicurum verũ vidiſſe, & homines erroribus liberaſſe dicebant.

CORPVS SINE PECTORE] excors: ἄφρων. Nam pectus cogitationis, & mentis ſedẽ eſſe vulgò putant, ex quo ductum *expectorare.*

VOVEAT] optet, precetur, εὔχοιτο. ex quo vota pro optatis. ſuprà in reſponſ. Canidiæ epod. *Si tardiora fata te votis manent.* & ſat. 6. lib. 2. *Hoc erat in votis.* E

QVA'M SAP. ET FARI VT POSS. QVÆ SENT, VT'QVE] Cùm in omnibus libris vulgatis, & in pleriſque omnibus manuſcr. legeretur, *Quàm ſapere & fari:* quãuis pauci manuſcr. haberent particulam *vt*, ego ſic hunc locũ olim explicãdum putaueram, Quid nutrix alumno ſuo maius optare poſſit, quàm vt primùm ſapiat, & prudenter ſentiat, deinde ſuas cogitationes eloqui, & exprimere queat? ſic Pindarus Olymp. εἰ δ' ὑγίεντα δ' εἴτις ὄλβον ἄρδει ἐξαρκέων κτεάτεσσι, καὶ εὐλογίαν προστιθεὶς, μὴ ματεύσῃ θεὸς γενέσθαι, id eſt, ſi quis cum integra valetudine facultates, & eloquentiam habeat coniunctam, nõ eſt, quòd deus eſſe velit. Et cùm legeretur anteà in omnibus libris excuſis, *& cui,* ego ab vno codice manu ſcripto adiutus, & qua- F
ſi manu ductus, in quo ſcriptum erat, *vt cui*, repoſuerã in prima editione, *vtque*, niſi quis mallet, *vt & huic.* Iam qui ita legunt, *Quid voueat maius nutric. dulcis alumno, Cùm ſapere & fari poßit quæ ſentiat, & cùm Gratia, &c.* hac ſententia, Quid optet maius nutricula alumno ſuo, ſubintellige, quàm illa ſuperiora, formam, diuitias, artem fruendi: cùm præſertim ſapere & fari, &c. balbutiunt, neque argumentis opus eſt ad hanc explicationem refellẽdam, cùm præſertim nulli libri habeant, *Cum ſapere*, aut *Quum ſapere*, cúmq; non aptè hæc inter ſe cohæreant *cùm ſapere poßit, &c. & cui Gratia, &c.* legendum enim eſſet, *& cùm* G
Gratia, &c. Nunc igitur iterum conſultis libris veteribus, in quorum vno reperi, *Qui ſapere:* in altero, *Quin ſapere*, qui ambo ſunt Ruſſardi, legendum ſic cenſeo, *Qui ſapere, & fari poßit quæ ſentiat, & cui Gratia, fama, &c.* vt ſit hæc verborum ſententia: Alumno, qui ſapere & fari poſſit quæ ſentiat, & cui Gratia, fama, valetudo, cõtingat abũdè, & mũdus victus, &c. quid nutricula optet maius? proinde ac ſi dicat, nihil maius optare queat alumno ſuo nutricula, quàm hæc, ſapientiam, eloquentiam, ſeu facundiam, gratiam, famã, valetudinem, mundum victum nunquam deficiente crumena. *Fari* autem dixit, propriè. Nam non loquuntur pueri, ſed fantur. lege Varronem lib. 5. de lingua Lat. H

GRATIA] vt gratia valeat apud principes, & potenteis viros.

ET MVNDVS VICTVS] id eſt victus elegans, & intra modum ſumtuoſus & copioſus: victus liberali & magnifico homine dignus: victus neque ſordidus, neque rurſum nimis amplus & opiparus. ſat. 2. lib. 2. *Mundus erit, qui non offendet ſordibus, atque In neutram partẽ cultus miſer.* ex quo munditia. Plautus in Pœnulo, *mulieres ſunt admodum inſulſæ, atque inuenuſtæ, ſine mũditia & ſumtu.* M. Tull. de finib. lib. 3. *mundos, elegãteis, optimis cocis piſtoribus. piſcatu, aucupio, venatione. his omnibus exquiſitis vitanteis cruditatem.* Idem ad Qu. Fratrẽ ep. lib. 2. *Domũ tuam in Carinis mundi habitatores Lamia conduxerunt.* tranſlatè dixit Hor. epiſt. ad Auguſt.

A Auguſt. *& graue virus Munditiæ pepulêre.* nó diſſimulabo tamen, in nonnullis libris manu ſcriptis legi, *Et modus, & victus non defecrum.*

INTER SPEM, CVRA'MQVE, TIM. INTER ET IRAS.] id eſt, inter animorum perturbationes, quibus aſſiduè ſollicita & infeſta eſt hominum vita, quemcumque vitæ diem tibi dij largiuntur, eum poſtremum eſſe putato. ita fiet, vt tranquillius, & iucundius viuas, caſúsque humanos, & fortunæ iniurias moderatius feras: neque te ſpe, curis, timoribus, iris, angoribus, & ceteris vitæ venenis maceres, & cóficias.

OMNEM CREDE DIEM, &c] exiſtima quotidie te moriturum. hoc ſi animo eris, quicquid tibi temporis ad vitam accedet, id tibi deputabis eſſe in lucro: nec perpetuò quærendæ & augendæ pecuniæ ſeruies, ſed bonis quæſitis, aut
B à patre relictis fruêris. hæc enim ſentétia ſignificatur per ſubſequenté verſum, *Grata ſuperueniet, &c.* cuius rei exemplum capere licet ex ceteris rebus ſecundis. finge, aliquem ſperare, & exſpectare ampliſſimam hereditatem, eíque id, quod ſperauit, tandem euenire: longè minor eſt huius voluptas, quàm ſi non ſperanti veniſſet. Ita longè maior eſt eius hominis vitæ iucunditas, qui in diem viuit, qui diem craſtinú ad ſe pertinere nó exiſtimat, qui diei præſentis vſura contentus eſt, ſi ad diem craſtinum vitá produxerit, quàm eius, qui vitæ ſpem in multos annos profert, ac pro-
C ducit. Gratiſſima enim erit eius diei vita, ad qué quis ſe peruenturum eſſe nó ſperabat. Sic igitur viue, & ita bonis tuis frúere, vt hodie moriturus. quantumcumque tibi dierum ad vitam præteritam accedet, id erit tibi multo iucundiſſimum. præclare igitur Anacr. Τὸ σήμερον μέλει μοι· Τὸ δ' αὔριον τίς οἶδεν; id eſt, *Hodierna curo tantùm. Cui craſtina hora nota eſt?* ſic Hor. ſup. Od. 7. lib. 4. *Quis ſcit, an adjiciant hodierna tempora ſumma Craſtina Dij ſuperi?* & epiſt. 2. lib. 2. *Vtar, & ex modico, quantum res poſcet, acerno Tollã, &c.* ſequitur mox, *Diſtat enim ſpargas tua prodigus, an neq; ſumtum Inuitus facias, neque plura parare labores. &c.*

SVPREMVM] vltimum. vt epiſt. proxima,
D *Supremo te ſole domi Torquate manebo.* & ſat. 1. lib. 1. *ad vſque Supremum tempus, ne ſe pænuria victus Deficeret, metuebat.* & Od. 13. lib. 1. *Quos irrupta tenet copula, nec malus Diuulſus querimonijs Suprema citius ſoluet amor die.* & Od. 17. lib. 2. *ſupremũ Carpere iter comites parati.* & epiſt. ad Auguſt. *Comperit inuidiã ſupremo fine domari.* & epiſtol. 2. lib. 2. *Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc ſorte ſuprema Permutet dominos.*

NITIDVM] corpore nitido, & ſolido: carne læui, & polita, non horrida, neque ſquallida. tráſlatè fruges nitidas dixit Lucret. lib. 1. pro opimis, pinguibus, amplis, & tamquam geminis. *At nitidæ ſurgunt fruges, ramíque vireſcunt.* Virgil. lib. 3. Æneid. *ſuperóque nitentem Cælicolûm regi mactabam in littore taurum.* nitentem, id eſt, opimum.

EPICVRI DE GREGE PORCVM] hominem in voluptate abdominis, & gutturis ſummum bonum ponentem. eadem ratione dixit illud M. Tullius in L. Piſonem, *Confer nunc Epicure noſter ex hara producte, non ex ſchola, confer, ſi audes, abſentiam tuam cum mea.* Quamuis enim Epicurus videretur interdũ in quadam animi voluptate ſummum bonum conſtituere, hanc de eo opinionem tamen ipſius refellit oratio. eius enim verba ſunt, quæ retulit Athen. lib. 2. οὐ γὰρ ἔγωγε δύναμαι νοῆσαι τἀγαθὸν, ἀφαιρῶν μὲν τὰς διὰ τῶν χυλῶν ἡδονὰς, ἀφαιρῶν δὲ τὰς διὰ τῶν ἀφροδισίων, ἀφαιρῶν δὲ τὰς δι' ἀκροαμάτων, ἀφαιρῶν δὲ καὶ τὰς διὰ μορφῆς κατ' ὄψιν ἡδείας κινήσεις. quæ ſic interpretatur M. Tullius lib. 2. de finib. *non enim intelligo quid ſit, aut vbi ſit ſummum bonum præter illud, quod cibo, aut potione, & aurium delectatione, & obſcena voluptate capiatur.*

E F

5. AD TORQVATVM.

SI potes archäicis cõuiua recumbere lectis,
Nec modica cenare times olus omne patella:
Supremo te ſole domi, Torquate, manebo.
Vina bibes iterum Tauro diffuſa, paluſtreis G
Inter Minturnas, Sinueſſanumq; Petrinum.
Sin melius quid habes, arceſſe, vel imperium fer.
Iamdudum ſplendet focus, & tibi munda ſupellex.
Mitte leueis ſpes, & certamina diuitiarum,
Et Moſchi cauſam. cras nato Cæſare feſtus
Dat veniam, ſomnumq; dies impune licebit
Æſtiuam ſermone benigno tendere noctem.
Quò mihi fortunas, ſi non conceditur vti?
Parcus ob heredis curam, nimiumq; ſeuerus
Aſſidet inſano, potare, & ſpargere flores H
Incipiam: patiárque vel inconſultus haberi.
Quid non ebrietas deſignat? operta recludit:
Spes iubet eſſe ratas: in prælia trudit inermẽ:
Sollicitis animis onus eximit: addocet arteis.
Fæcundi calices quem non fecere diſertum?
Contracta quem non in paupertate ſolutum?
Hæc ego procurare & idoneus imperor, & non
Inuitus: ne turpe toral, ne ſordida mappa
Corruget nareis: ne nõ & cãtharus, & lanx
Oſtendat tibi te: ne fidos inter amicos

A *Sit, qui dicta foras eliminet: vt coëat par,*
Iungatúrq; pari. Brutum tibi, Septimiúmq;,
Et niſi cena prior, potiórque puella Sabinum
Detinet, aſſumam. locus eſt & pluribus
vmbris:
Sed nimis arcta premũt olidæ cõuiuia capræ.
Tu, quotus eſſe velis, reſcribe: & rebus
omiſſis,
Atria ſeruantem, poſtico falle clientem.

SI POTES ARCHAÏCIS] hæc eſt vera, & germana ſcriptura: quã ego in duobus codicib. manuſcr. reperi, in vno in ipſo contextu: in altero, ſuprà *Archiacis* poſitam, vt meliorem, &
B veram. ſunt autem Græco nomine archaïci lecti, Latino antiqui, id eſt, antiquo modo, & more fabricati. vtitur hoc nomine Dionyſ. Halicarn. βιβ.ϛ. ἀρχαιολ. Ρωμ. ἐγὼ γοῦν ἐθεασάμην ἐν ἱεραῖς οἰκίαις δεῖπνα προκείμενα θεοῖς ἐν τραπέζαις ξυλίναις ἀρχαϊκαῖς. i. ego igitur ſpectaui in ſacris ædibus cenas diis propoſitas in menſis ligneis, archaïcis. quo modo autem menſæ archaïcæ, eodem modò, & lecti archaïci ſunt appellati: ſúntq; intelligendi lecti imperitè, durè, & parum elegãter, & quaſi antiquè facti. nos Galli dicimus, *à la vieille mode*. Horat. ep. 2. lib. 2. *Si quædam nimis antiqua, ſi pleraque durè, &c.* Qui autem legunt *Archiacis*, ſecuri codices non emẽdatos, & explicant, ab Archia artifice factis, diui-
C nant, & προσεργοῦσι.

RECVMBERE] accumbere. vide quæ ſuprà notaui ad Od. 27. lib. 1.

TIMES] fugis, abhorres, φυλάττῃ. vt alibi docuimus.

MODICA] mihi ſatis magna, mediocri. contrà ſat. 2. lib. 2. *Porrectum magno magnum ſpectare catino Vellem ait, &c.* ibid. *grandes rhombi, patinæq;.* & Perſius ſat. 2. *ſed patina grandes, tuccetáque craſſa.* Erat & patella, in quam conijciebant quod diis libabãt. Varro apud Nonium, *Quocirca oportet bonum ciuem legib. parêre, deos colere, in patellam dare* μικρὸν κρέας. Cic. lib. 2. de finibus, *ita non religioſos, vt edant de patella.*

D OLVS OMNE] primùm tenuem apparatum fore oſtendit, deinde paucũ, & minime variũ, ita vt olus omne comedendum ſit ei, qui famem ſedare velit, cũ præter olus nihil admodum aliud appoſitũ ſit. olera autẽ, apparatũ & victum fuiſſe tenuiorum cùm alibi docuimus, tum ad illum locum, *lachanique catinum*, ſat. 6. lib. 1.

SVPREMO SOLE] ſub veſperã. hora diei XI. aut duodecima. Varro lib. 5. de lingua Lat. *ſupremũ, & ſummũ diei. i. ſuperrimũ. Hoc tempus XII. tabula dicunt occaſum eſſe ſolis.* Obſeruet autẽ hoc loco politus humanitate lector, in hac epiſtola, in qua Horatius Torquatum ad cenam inuitat, ea ferè omnia ſeruari, quæ Varro diſputat & præcipit in ſatyra quadam de apto cõuiuarum numero, dèq; ipſius conuiuij habitu, cultúq;: *Dicit autem, conuiuarum, numerum* (vt teſtatur A. Gell. lib. 13. cap. 11.) *incipere oportere à Gratiarum numero, & progredi ad muſarum: id eſt, proficiſci à tribus, & conſiſtere in nouem: vt, cùm pauciſſimi conuiuæ ſunt, non pauciores ſint, quàm tres: cùm plurimi, nõ plures quàm nouem. Nam multos, inquit Varro, eſſe non conuenit, quòd turba plerumque eſt turbulenta, vt Romæ quidẽ conſtat, ſed & Athenis: nuſquam autẽ* (inquit Gellius) *plures cubabant. Ipſum deinde conuiuium cõſtat, inquit Varro, ex rebus quattuor: & tum deniq; omnibus ſuis numeris abſolutum eſt. ſi belli homunculi collecti ſunt: ſi lectus locus: ſi tempus lectum: ſi apparatus nõ neglectus. Nec loquaceis autem* (inquit) *conuiuas, nec mutos legere oportet, quia eloquentia quidem, in foro & apud ſubſellia: ſilentium verò, non in conuiuio, ſed in cubiculo debet eſſe. Sermones igitur* (inquit Gellius) *id temporis habendos cenſet non ſuper rebus anxiis, aut tortuoſis, ſed iucundos atque inuitabileis, & cum quadam illecebra & voluptate vtileis: ex quibus ingenium noſtrum venuſtius fiat & amœnius. Quod profectò* (inquit Varro) *eueniet, ſi de id genus rebus ad communem vitæ vſum pertinẽtibus confabulemur, de quibus in foro, atque in negotiis loqui non eſt otium. Dominum autem* (inquit) *conuiuij eſſe oportet nõ tam lautum, quàm ſine ſordibus: & in conuiuio legi non omnia debẽt, ſed ea potiſſimũ, quæ ſimul ſunt* βιωφελῆ, G
& delectent. Neque non de ſecundis quoque mẽſis, &c. Hæc Gellius ex Varr. Primùm igitur quattuor cõuiuæ futuri ſunt, iiſq; apti, & cõmodi, bellíque homines, Torquatus, Brutus, Septimius, Sabinus, quibus quintus accedet Horatius, dominus. Et tamẽ Torquato permittit quot conuiuas intereſſe velit: modò ne nimiùm multi ſint: ibi, *Tu quotus eſſe velis, &c.* & ibi, *locus eſt & pluribus vmbris: Sed nimis arcta, &c.* Ad tempus cenæ & locum pertinent illa *Supremo te ſole domi Torquate manebo*: Ad apparatũ illa: *Hæc ego procurare & idoneus imperor & non Inuitus, ne turpe toral, &c.* Ad ſermones, illa: *Æſtiuam ſermone benigno, &c.* Cetera, quæ congruunt cum præceptis Varronis, conſiderabit in hac epiſtola lector eruditus.

MANEBO] exſpectabo, vt ſuprà diximus ad Od. 28. lib. 1. H

ITERVM TAVRO DIFF.] diffuſa iterũ COS. T. Statilio Tauro. ſic notabatur ætas, & bonitas vini, conſulum (inquam) nominibus, vt notauimus ad Od. 3. lib. 2. ibi, *Interiore nota Falerni.* vnde nota Opimiana, & Aniciana apud M. Tull. lib. de claris orat. fuit autem T. Statilius Taurus iterũ cõſul anno ab vrbe cõdita DCCXXVIII. Cæſaris Auguſti collega. conſul primùm fuerat anno ab vrbe cond. DCCXVII. ſubſtitutus in locum L. Caninij Galli, qui abdicauerat ſe magiſtratu: collega autem M. Vipſanij Agrippæ. Itaq; hæc vina non admodum erant vetera, nempe ſuperioribus annis proximis diffuſa.

DIFFVSA] è torculari, vel lacu, vel dolio in ampho-

A amphoras fuſa. Solebant enim veteres è doliis vinum in cados, teſtas, & ſimilia vaſa diffundere in multos annos. vtitur eodem verbo ſat. 2. lib. 2. ſed paullo aliter, *Et niſi mutatum parcit diffundere vinum.* vtitur & M. Tull. lib. 2. de finib. *quibus vinum diffuſum è pleno ſit œnophoro:* niſi quis & apud M. Tull. putet legendum *defuſum*, & apud Hor. *defundere*. Quid ſit autem vinum diffundere, ex Iuriſc. intelligere licet. Proc. de tritico, vino, & oleo legatis. *Illud verum eſſe puto, cui vinum cum vaſis legatum erit, ei amphoras & cados, in quibus vina diffuſa ſeruamus, legata eſſe. Vinũ enim in amphoras & cados hac mente diffundimus, vt in his ſit donec vſus cauſa comprobetur, & ſcilicet cũ his amphoris, & cadis id vendimus. In dolia autem alia mente conycimus, ſcilicet vt ex his poſtea vel in amphoras & cados diffundamus, vel ſine ipſis doliis veneat.* B Idem, *Qui vinum Surrentinum in vrnalibus habebat diffuſum, is tibi vinũ legauerat in amphoris. Omne illud quoque vinum, quod in vrnalibus fuiſſet, legatũ eſſe Labeo, & Trebatius reſponderunt.* Pomponius, *vino legato ea demum vaſa ſequũtur, in qua vina ita diffuſa ſunt, vt non ad perpetuum vſum reſeruentur, veluti amphora & cadi.* Iterum Proculus, *Cui vinum heres dare damnatus eſt: quod in amphoris & cadis diffuſum eſt, dari debet, etiam ſi vaſorum mentio facta non eſt.* Africanus in titulo de legatis & fideicomm. 3. *Nam & ſi vina diffudiſſet habiturus vſui ipſe & heres eius, tamen in penu omne exiſtimari.* In C amphoris autem & cadis, & ſimilibus vinum in multos annos ſeruari ſolitum eſſe à veteribus illis, non in doliis, declarat etiã locus ille M. Tull. in Bruto, *Vt ſi quis Falerno vino delectetur. ſed eo nec ita nouo, vt proximis conſulibus natum velit, nec rurſus ita vetere, vt Opimiũ, aut Anicium conſulẽ quærat: Atqui ea nota ſunt optima, credo: ſed nimia vetuſtas nec habet eam, quam quærimus ſuauitatem, nec eſt iam ſanè tolerabilis. Num igitur qui hoc ſentiat, ſi is potare velit, de dolio ſibi hauriendum putet? minime: ſed quandam ſequatur ætatem, &c.*

INTER MINTVRNAS] ſignificat, vinũ hoc non eſſe admodum magni pretij, neque admodum generoſum, vt pote in paludibus natũ. D Minturnæ oppidum Liri fluuio, & Sinueſſæ oppido propinquum, in Campaniæ finibus.

SIN MELIVS] quidã libri veteres habent, *Si melius.*

ARCESSE, VEL IMPER. FER.] id eſt, vel arceſſe vinum, quod habes, melius meo, id eſt, iube tecum afferri ad me: vel pátere tibi meũ miniſtrari, id eſt, vtere eo vino, quod tibi apponam. verbo arceſſendi ſic vtitur M. Tull. lib. 6. epiſt. ad Attic. epiſt. cuius initium eſt, *Nonis accepi, &c. Ego autem & eius librum arceſſiui, & ad Athenodorum Caluum ſcripſi, vt ad me τὰ κεφάλαια mitteret.* & epiſt. ad M. Fab. Gallum lib. 7. *ſed tamen, ſi iſta mihi ſunt habenda, certiorem velim me facias, vbi ſint, quando arceſſantur, quo genere vectura.* Alij hunc locũ ſic explicant, ſin mel. q. h. arc. vel imp. fer. ſin quod vinum melius habes, aut ſi quid aliud melius habes in cenam, quàm quæ habeo, E arceſſe me, id eſt, voca me domum tuam, vel domi meæ contentus eſto iis, quæ tibi apponentur, ac miniſtrabuntur. arceſſendi verbum Priſcianus docet lib. 1. ab arcio deflexum eſſe: *arcio* autẽ dici pro *accio*, ſeu *adcio*. *ar* enim dicebant veteres pro *ad*, in verbis compoſitis, vt *arferre, aruenire, arcèdere, &c.* pro adferre, aduenire, accedere. Turpil. *Qui verba mea venatur peſtis? arcedat, & ſermonem hinc ſublegat.* & in XII. *arduito*, pro addito. & ſexcenta alia. Quòd autem verbo *accerſere*, pro *arceſſere* vulgus vtitur, errat. nam vitioſa ſcriptura eſt, & vbicumque *accerſere* ſcriptum eſt, *arceſſere* reſtituendum. Denique hoc loco omnia antiqua F exemplaria habent *arceſſe*.

CERTAMINA DIVITIARVM] id eſt, nimium ſtudium, nimiámque contentionem in diuitiis comparandis.

ET MOSCHI CAVSAM] clientis tui, cuius tu patronus es: cuius cauſam recepiſti.

CRAS NATO CÆSARE FESTVS] dies natalis Cæſaris.

SOMNV'MQVE] vt tibi non ſit neceſſe manè ſurgere.

SERMONE BENIGNO] ſermone multo, & liberali, & largo. vt ſuprà ad Od. 17. lib. 1. annotauimus. *tendere* autem poſitum pro extẽdere, id eſt, producere, extrahere.

QVO MIHI FORTVNAS, SI NON G CONC.] ita legendum eſſe indicauit Muretus, & vt ita legatur, conſuetudo Latini ſermonis, & ratio poſtulant. ſubaudiẽdum enim verbum expetam, vel optem, & ſimilia. omiſſum autem eſt à librariis s. nominis *fortunas*, propter s. vocis ſequentis: vt in multis aliis ſimilibus accidit. P. Victorius porrò aliter legit: à quo diſſentio. Ex libris manu ſcr. autem alij habent, *fortuna*, alij *fortunam*, alij *fortuna eſt*. Omnino *fortunas* legendum cenſeo, quamuis reclamẽt licet corniculæ quædã alienis plumis onuſtæ.

PARCVS OB HEREDIS CVRAM] ſic ſuprà Od. 7. lib. 4. *Cũcta manus auidas, &c.* & ſat. vlt. lib. 1. *nec metuam, quid de me iudicet heres.*

SEVERVS] rebus ſeriis nimis deditus, triſtis.

ASSIDET INSANO] proximus eſt inſa- H no, id eſt, ſimilis, παραπλήσιος.

ET SPARGERE FLORES] Od. 19. lib. 3. *Parcentes ego dexteras Odi: ſparge roſas.*

PATIARQVE VEL INCONSVLTVS HABERI] Græcorum more locutus eſt, vt ſup. Od. 2. lib. 1. *patiens vocari Cæſaris vltor.* nam Latinè diceremus, patiárque me vel inconſultum haberi.

QVID NON EBR. DESIGN.] innouat, efficit? tralatio eſt, vt Terent. adelph. *modò quid deſignauit?* nam deſignare eſt inuſitatum, & nouũ quiddam efficere.

OPERTA RECLVDIT, &c.] huc pertinent ea, quæ collegimus ad Oden 18. lib. 1. ibi, *Arcanique fides prodiga perlucidior vitro.* & ſat. 4.

A lib.1.ibi, *Condita cùm verax aperit præcordia Liber.* Sic & Homer. ἰλ. ξ. ait hominem etiam valdè prudentem ac ſapientem à vino impelli, vt & cantet, & molliter rideat, & ſaltet, & nõnulla loquatur, quę taceri pręſtitiſſet. Homeri verba ſunt hæc, οἶνος γὰρ ἀνώγει ἠλεός, ὅς τ' ἐφέηκε πολύφρονά περ μάλ', ἀεῖσαι, Καί θ' ἁπαλὸν γελάσαι, καί τ' ὀρχήσασθαι ἀνῆκεν. Καί τι ἔπος προέηκεν, ὅπερ τ' ἄρρητον ἄμεινον.

SPES IVBET ESSE RATAS] ſic ſup. Od.21.lib.3. *Tu ſpem reducis mentibus anxiis.* Ariſt. ἠθικ. Νικομ. γ εὐέλπιδες γὰρ γίνονται οἱ μεθυσκόμενοι. id eſt, bona ſpe freti ſunt qui ebrij facti ſunt. Idem problem. de atra bile, ὅτι πάντας ὁ οἶνος εὐέλπιδας ποιεῖ. id eſt, quia vinum omneis bona ſpe complet. huc pertinent ea, quæ ſunt apud Platon. lib.1. de legib. extrem. de vino, ἢ καὶ τοὐναντίον ἔχει τοῦτο τῷ νῦν δὴ λεγομένῳ. πιόντα τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν αὑτοῦ ποιεῖ πρῶτον ἵλεων εὐθὺς μᾶλλον ἢ πρότερον: καὶ ὁπόσῳ ἂν πλέον αὐτοῦ γεύηται, τοσούτῳ πλειόνων ἐλπίδων ἀγαθῶν πληροῦται καὶ δυνάμεως εἰς δόξαν, &c. i. an etiam hoc cõtrà ſe habet quàm id, B quod nunc dicebatur, vt vinum hominem, qui ex eo biberit, ipſum ſeipſo ſtatim placidiorem reddat, quàm erat antea? & quanto plus de eo guſtarit, tanto maiore, & meliore ſpe compleatur, & facultate ad bonam de ſe exiſtimationem? & ad extremum omni orationis licentia, proinde ac ſi ſapiens ſit, inſtruatur, & libertate, & audacia, ita vt ſine dubitatione ac metu quiduis loquatur, & item agat? quæ cùm ſuprà eſſe à me prolata ad odam illam 21. lib.3. ſerò animaduertiſſem, delere C hîc mihi integrum non fuit.

HÆC EGO PROC. ET IDON. IMP.] id eſt, hæ ſunt meæ partes: hęc procurare iubeor, ego, qui ad hanc procurationem idoneus ſum, & non inuitus ad hanc procurationem vocor. Seruius ad illũ Virgilij locũ, Æneid.10. *& ſocij eſſerũt æquore iuſſo*, notat *iuſſus* participiũ eſſe à verbo iubeor, quod tamen nõ ſit in vſu: in quo fallitur. Nam & Virg. lib.7. dixit, *More iubebatur*: & alij boni ſcriptores, *Iuberi, iubemur, iubeare, iubebare* vſurparunt. Idem paucis pòſt addit, ſic à Virgilio vſurpatum eſſe *iuſſus* particip. vt ab Horatio verbum *imperor*, nimis licenter. Sed hac de re plura ſuprà ad Odam 11. epod. ibi, *Iuſſus abire domum.*

D NE TVRPE TORAL] ne illotum, immũdum toral. aliàs turpe, ad animum refertur, vt Od.5. lib.3. *Turpis maritus.* toral autem, ſeu torale, veſtis ſtragula, quæ toro imponitur, vt ſat.4. lib.2. *Et Tyrias dare circũ illota toralia veſteis.* Profert hunc locum Seruius ad illum Virgilij lib.1. Æneid. *tonſiſq; ferunt mantilia villis*: & notat, quod hîc toral legatur, eſſe apocopen. integrum enim eſſe *torale.*

MAPPA] mappam dictam eſſe volunt, quòd è manibus penderet. fiebant autem mappæ ex lino, iiſque manus tergebantur à conuiuis. lintea appellat Catullus epigr. In Aſinium. differebant autem à mãtilibus: quæ à manibus antè lotis eſſe E dicta vult Seruius ad illum locũ Virg. lib.1. Æn. *tonſiſq; ferunt mantilia villis.* idem ad illud Virgil. Æn.2. *Raptatus bigis*: ait bigas, quadrigas, mappas numero multitudinis tantùm efferri debere ex præceptis artis, ſed artem plerumque ab auctoritate corrũpi ac negligi, vt ab Horatio, inquit, *ne ſordida mappa.*

CORRVGET NAREIS] offendat. ſolent enim qui odore aliquo offenduntur, nareis contrahere. *corrugare nareis* autem, quamuis hîc de re, quæ offendit nareis, dicatur: ad perſonã quoque tamen, quæ odore aliquo offenditur, referri poteſt. ſic ſuprà *frontẽ explicare* dixit, de iis rebus, quæ hilaritatem afferunt: Od.29. lib.3. *Mundæque paruo ſub Lare pauperum Cena ſine aulæis, & oſtro Sollicitam explicuere frontem.* Plautus in Caſina, *ru-* F *gare* vſurpauit abſolute. *vide palliolum vt rugat* id eſt, *rugoſum eſt.*

OSTENDAT TIBI TE] ſplendeat inſtar ſpeculi, tibique intuẽti tui reddat imaginẽ: quod fit aëre repercuſſo, atque in oculos regeſto. De ſpeculis vide Lucret. lib.4. & Plin. lib. 33. & Platon. in Timæo. Quidam legi volunt *Oſtendant.*

FORAS ELIMINET] foras efferat, diuulget. propriè eſt extra limen eijcere. Accius Meleagro. *Tum eliminor clamore, ſimulac nota vox ad aureis accidit.* Ennius vſus eſt hoc verbo, ſignificatione abſoluta, *Quid ſic extra ædeis exanimata eliminat?* elegans eſt epigrãma lib. 2. epigramm. G Græc. quod declarat, quàm ſit horribile ac fugiẽdum id hominum genus, quod, quæ dicuntur liberius in conuiuio libero, perfidiſſimè enuntiat, ac diuulgat. Οὔ μοι πληϊάδων φοβερὰ δύσις, οὐδὲ θαλάσσης Ὀρνύμενον στυφελῷ κῦμα περὶ σκοπέλῳ, Οὐδ', ὅταν ἀστράπτῃ μέγας οὐρανός, ὡς κακὸν ἄνδρα Ταρβῶ, καὶ μύθων μνήμονας ὑδροπότας. id eſt, non ita mihi Virgiliarum horribilis eſt occaſus, neque maris fluctus, qui attollitur circum durum ſcopulum, neque magnum cæli fulgur, vt improbum hominem extimeſco, & ſermonum memores aquæ potores.

VT COËAT PAR, IVNGATVRQVE PARI] hæc quoque pendent ab illis ſuperioribus, *Hac ego procurare, &c.* neque ſunt coniungẽ- H da cum iis, quæ ſequũtur, *Brutum tibi, Septimiumque, &c.* ſignificat enim Horatius, boni conuiuatoris eſſe operam dare, vt conuiuæ ſint pares, aut certè nõ admodum diſpares. Coïre pro eo, quod eſt coniungi, & cõgregari, vſurpauit etiã in principio libri de arte poët. *Sed non vt placidis coëant immitia.*

BRVT. TIBI, SEPTIM. QVE, &c.] hæc ab iis, quæ antecedunt, ſeparanda ſunt interpunctionis nota. neque verò aſſentior iis, qui legi volunt *Brutam tibi, Septimiámque*, quaſi ſignificet Horat. ſe puellas aliquas in conuiuio adhibiturum. Nam primùm Bruta, & Septimia nomina ſunt ingenuarum fœminarum. At neq; ingenuæ in conuiuiis intererant, niſi cum viris ſuis,

neque

A neque ſcorta nominibus ingenuarum mulierum
appellabantur,niſi fortè eſſent libertæ:ſed,vt fe-
rè erãt ſeruæ,ſic & nominibus ſeruilibus & ple-
rumque peregrinis afficiebantur. Deinde verſus
qui ſequitur,*Et niſi cena prior,&c.* vincit,legẽdum
eſſe *Brutum,Septimiũ,Sabinum.* aſſumam (inquit)
tibi Brutum,Septimium,Sabinum,niſi hic Sabi-
nus à conuiuio lautiore,& à formoſiore puella
detinebitur.Quòd ſi quis mihi dicat in hac cena
etiam puellas interfuiſſe,fateor id quidem: ſed
nego eas hîc nominari.

LOC. EST ET PLVRIB. VMBR.]
vmbræ dicuntur conuiuæ, qui ad conuiuiũ eunt
à conuiuatore quidem non vocati,ſed à vocatis
ducti,illos videlicet ſequentes,vt vmbra corpus.
vide Plutarchum *συμποσ.ζητημ.* lib.7. Horat.
ſat.8.lib.2. *quos Mecenas adduxerat vmbras.*

SED NÏM. ARCTA PREM. OL-
B CON.] caper,aut capra,fœtor ſub ala, vt ſuprà
diximus ad Od. 12.epod.vbi hircum nominat.li-
cet (inquit) plureis tecum comites adducas: ſed
hoc eſt metuendum,ne è multitudine conuiua-
rum arctè ſedẽtium exſiſtat alarum odor grauis,
& tæter.Gelaſinus ille Plautinus in Sticho, neq;
hoc metuit,neque quicquam aliud:quin dicit ſe
vel inter cuneos ferreos accubare poſſe. *Tantillũ
loci* (inquit) *vbi catellus cubet,id mihi ſat eſt loci.* Sed
quidam tamen hîc per capras, ſcorta ſignificari
putant.

C QVOTVS ESSE VELIS] quot velis
vocari.

REBVS OMISSIS] *rebus relictis*: Terent.
Lucretius,Plautus.

ATRIA SERVANTEM] in atrio domus
te exſpectantem.

POSTICO] oſtio poſteriore, ψευδόθυρον, id
eſt,falſa porta,vt Græci nominant.anticũ,& po-
ſticum opponuntur inter ſe.Seruius ad illũ Vir-
gilij verſum,lib.2.Æneid. *Limen erat,cacaq́; fores,
&c.* hæc annotat, poſticum dicit, quod generis
eſt neutrius:vt apud Horat.Flacc *Atria ſeru. po-
ſtico falle cl.* nam antica, poſtica generis fœmini-
ni auguralia ſunt.

FALLE] late, λάθϑαρε. lege annot.ad Od.
D 10.lib.1.

CLIENTEM] Moſchum,vel quemuis alium.
patronus & cliens ex iis ſunt,quæ ad aliquid re-
feruntur. Quemadmodum autem patroni erat,
cliẽtem in iudicio,ſiue priuato,ſiue publico, de-
fendere,eius curam habere,vt liberorũ:ita clien-
tis officium erat,patronum, tanquam parentem
quendam colere,eum,aut eius filios ab hoſtibus
captos redimere,eius filiabus collocandis dotem
præbere,ſi patronus eſſet tenui,& anguſta re fa-
miliari.erántque clientes plebeij ordinis: patro-
ni ſenatorij:quod initio à Romulo fuerat inſtitu-
tum,vt inter patres & plebem concordia coſer-
uaretur.ex eo natum,vt inferiores homines viros
claros,& ſplẽdidos,patronos vocarent,vt epiſt
7.lib.1. *pol me miſerum patrone vocares,ſi velles (in-
quit) verum mihi ponere nomen.* & eadem epiſt.Me-
na ille cliens appellatur. eadem ratione orator, E
qui alterius caput & fortunas defendit,patron⁹:
& qui defenditur,cliens dici ſolet,vt hoc loco:&
Vatinius epiſt.ad Cic.lib.5. *ſi tuam conſuetudinem
in patrociniis tuendis ſeruas, P. Vatinius cliens ad te
venit,qui pro ſe cauſam dicier vult.*

6. AD NVMICIVM.

*NIL admirari, propè res eſt vna,Nu-
mici,
Soláq;,quæ poſſit facere,& ſeruare beatum.
Hunc ſolem,& ſtellas:& decedentia certis* F
*Tempora momẽtis,ſunt qui formidine nulla
Imbuti ſpectent.quid cenſes munera terræ?
Quid maris extremos Arabas ditantis,&
Indos?
(ritis?
Ludicra quid,plauſus, & amici dona Qui-
Quo ſpectãda modo,quo ſenſu credis,& ore?
Qui timet his aduerſa,ferè miratur eodem,
Quo cupiens, pacto. pauor eſt vtrobique
moleſtus.
Improuiſa ſimul ſpecies exterret vtrumque.* G
*Gaudeat, an doleat: cupiat,metuátne:quid
ad rem,
Si, quicquid vidit melius.peiúsve ſua ſpe,
Defixis oculis, animóque,& corpore torpet?
Inſani ſapiens nomen ferat,æquus iniqui:
Vltrà,quàm ſatis eſt,virtutẽ ſi petat ipſam.
I nunc: argentum, & marmor vetus,æráque,
que, & arteis
Suſpice:cum gemmis Tyrios mirare colores:
Gaude,quòd ſpectant oculi te mille loquentẽ:* H
*Nauus manè forum, & veſpertinus pete
tectum:
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mucius,indignum, quòd ſit peioribus ortus,
Hic tibi ſit potius,quàm tu mirabilis illi.
Quicquid ſub terra eſt, in apricum profe-
ret ætas:
Defodiet,condétq; nitentia.cùm benè notum
Porticus Agrippæ, & via te cõſpexit Appi:
Ire tamen reſtat, Numa quò deuênit, &
Ancus.*

A *Si latus,aut renes morbo tentantur acuto:*
Quære fugā morbi.vis rectè viuere?quis nō?
Si virtus hoc vna poteſt dare:fortis omiſſis
Hoc age deliciis.virtutem verba putas,vt
Lucum ligna?caue ne portus occupet alter:
Ne Cibyratica,ne Bithyna negotia perdas.
Mille talenta rotundentur: totidem altera:
porrò & (uum.
Tertia ſuccedāt,& quæ pars quadret acer-
Scilicet vxorem cū dote,fidemq́,& amicos,
B *Et genus,& formam regina pecunia donat:*
Ac benè nūmatū decorat Suadela,Venusq́.
Mancipiis locuples eget æris Cappadocū rex.
Ne fueris hic tu. chlamydes Lucullus, vt
aiunt,
Si poſſet centum ſcenæ præbere,rogatus,
Qui poſſum tot? ait:tamen & quæram: &
quot habebo
Mittam.pòſt paullo ſcribit,ſibi millia quinq́
Eſſe domi chlamydum:partem, vel tolleret
omneis. (ſunt:
Exilis domus eſt, vbi non & multa ſuper-
C *Et dominū fallunt,& proſunt furibus.ergo*
Si res ſola poteſt facere,& ſeruare beatū:
Hoc primus repetas opus: hoc poſtremus
omittas.
Si fortunatum ſpecies,& gratia præſtat:
Mercemur ſeruū,qui dictet nomina:læuum
Qui fodiat latus: & cogat trans pondera
dextram
Porrigere. hic multum in Fabia valet: ille
Velina:
Cuilibet hic faſceis dabit:eripiétque curule
D *Cui volet,importunᵘ ebur.frater.pater adde:*
Vt cuiq́ eſt ætas,ita quemq́ facetus adopta.
Si benè qui cenat,benè viuit:lucet: eamus,
Quò ducet gula:piſcemur:venemur: vt olim
Gargilius,qui manè plagas,venabula,ſeruos,
Differtū tranſire forū,populumq́ iubebat:
Vnus vt è multis populo ſpectante referret
Emtum mulus aprum. crudi, tumidíque
lauemur,
Quid deceat,quid non,obliti:Cerite cera
Digni,remigiū vitioſum Ithacenſis Vlyſſei. E
Cui potior patria fuit interdicta voluptas.
Si,Mimnermus vti cenſet,ſine amore,iocíſq́
Nil eſt iucundum:viuas in amore,iocíſque:
Viue: vale.ſi quid nouiſti rectius iſtis:
Candidus imperti:ſi non,his vtere mecum.

NIL ADMIR. PROPE RES EST, &c.] videntur hæc magnopere pugnare cum iis, quæ ſunt apud Platonē ἐν Θεαιτήτῳ, his verbis, μάλα γὰρ φιλοσόφου τοῦτο τὸ πάθος τὸ θαυμάζειν. οὐ γὰρ ἄλλη ἀρχὴ φιλοσοφίας, ἢ αὕτη. id eſt, maximè enim videtur eſſe philoſophi hic F affectus,nempe admirari.Non enim aliud philoſophiæ principium eſt, quàm id ipſum.& ita Ariſtot.lib.1. τῶν μετὰ τὰ φυσ. ſed Horatius hoc loco vult,cupiditatem,& metum,lætitiam & dolorem ex earum rerum,quas cupimus, & metuimus,propter quas dolemus, lætitiáq; afficimur, admiratione naſci. denique ſi diuitias, & honores,& voluptates: ſi paupertatem, morbum, exſulium,mortem contemneremus, ac pro nihilo putaremus,ab omni cupiditate,metu,ceteriſque animi morbis ſoluti,ac vacui eſſemus.Sic Plutarchus lib. περὶ ἀκούειν teſtatur, dicere ſolitū eſſe Pythagoram, ſibi hoc ex philoſophia partū eſſe, τὸ μηδὲν θαυμάζειν: id eſt, nihil mirari. verba Plutarchi ſunt hæc: Ἐκεῖνος ἐκ φιλοσοφίας ἔφησεν αὐτῷ περιγεγονέναι τὸ μηδὲν θαυμάζειν &c. G ſequitur mox, ὁ γὰρ φιλοσοφικὸς λόγος τὸ μὲν ἐξ ἀπορίας, καὶ ἀγνοίας θαῦμα καὶ θάμβος ἐξαίρει γνώσει καὶ ἱστορίᾳ τῆς περὶ ἕκαστον αἰτίας· τὸ δὲ εὔκολον καὶ μέγα, καὶ φιλάνθρωπον οὐκ ἀπόλλυσιν: id eſt,Nam philoſophica ratio miraculum quidem & pauorem ex hæſitatione & ignoratione naſcentem eximit cognitione & ſcientia cauſarum vniuſcuiuſque: facilitatem autem, & magnitudinem, & humanitatem non perdit. Idem etiam placebat Epicuro. Mirantur enim qui rerum cauſas ignorāt. Contrà omnium rerum cauſa cognita, leuamur ſuperſtitione, inquit, liberamur mortis metu, non conturbamur ignora- H tione rerum: è qua ipſa exſiſtunt ſæpe formidines.Lucret.lib.5. *Si tamen interea mirantur, qua ratione Quaque geri poſſint, præſertim rebus in illis, Quæ ſupera caput ætheriis cernuntur in oris, &c.* Eodem pertinent illa M.Tullij ex lib.3.quæſtionū Tuſc. *Et nimirum hæc eſt illa præſtans & diuina ſapientia, perceptas penitus & pertractatas res habere, nihil admirari cùm acciderit:nihil,antequàm euenerit,non euenire poſſe arbitrari.* Idē lib.4. *Quid enim videatur ei* [beato] *magnum in rebus humanis, cui æternitas omnis,totiuſque mundi nota ſit magnitudo? nam quid aut in ſtudiis humanis, aut in tam exigua vita breuitate magnum ſapienti videri poteſt, qui ſemper animo ſic excubat, vt ei nihil improuiſum accidere poſſit, nihil inopinatum,nihil nouum? &c.*

NVMICI.] in vno & altero codice manu ſcr.

A reperi *Numati:* vnde quidam amicus meus legen-
dum ſuſpicatur & hîc Munati, & in inſcriptio-
ne, Ad Munatium: vt intelligamus, Horatiũ ſcri-
bere ad L. Munatium Plancum, ad quem ſcripta
eſt Oda 6. lib. 1.

SERVARE BEATVM] ſic locutus eſt ſa-
tyra 1. lib. 1. *retinere velis, ſeruaréque amicos*

QVID MARIS] munera, ἀπὸ κοινοῦ. ma-
re Arabicum & Indicum deſcribit.

AMICI DONA QVIRITIS] Mæcena-
tis, & potentioris amici. alij, honores, qui deferũ-
tur à populo Romano, intelligunt.

QVO SPECT. MODO, &c.] vtrùm cũ ali-
qua cupiditate, nécne? vel vtrùm cum aliqua ad-
miratione, ex qua cupiditas oritur, nécne?

QVI TIMET HIS ADV. &c.] vt, qui
cupit, admiratur: ita & qui timet: ſed non pror-
ſus eodem modo. Nam qui cupit, ita admiratur,
B vt id, quod admiratur, expetendũ eſſe exiſtimet:
qui metuit verò, vt fugiendum eſſe. ille admira-
tur bona fortunæ, & res ſecundas, eásq; expetit:
hic fugit contrarias. *mirari* vſurpauit ſuprà in re,
quæ videtur bona, Od. 9. lib. 4. *Non ſola comtos ar-
ſit adulteri Crineis, & aurum veſtibus illitum Mira-
ta, regaleisq; cultus, &c.* & Od. 29. lib. 3. *Omitte mi-
rari beata Fumum & opes, ſtrepitúmque Romæ.* &
Virg. in Sileno, *Tum canit Heſperidum miratã mâla
puellam.* His aduerſa autem intellige paupertatẽ,
ignominiam, ſibilos, & ſimil.

C PAVOR] τὸ θάμβος. Pauor, vt definiri à
Stoicis ſcribit M. Tull. lib. 4. quæſt. Tuſc. *eſt metus
mentem loco mouens.*

VTROBIQVE] non potui 10. librorum ma
nu ſcriptorum, trium Vatic. Faër. Iannoct. Torn.
Ruſſard. Nicot. Morell. mei, qui ita babent, con-
ſenſum negligere: tametſi vulgata *vtrique* ſit to-
lerabilis. *vtrobique* autem interpretor in cupien-
do, & metuendo.

IMPROVISA SIMVL SPECIES
EXT.] fuit hæc opinio Cyrenaïcorum, nõ omni
malo ægritudinem effici, ſed inſperato, & nec o-
pinato, vt refert M. Tull. lib. 3. Tuſcul. qua de re
plura lege apud eũdem, eo, quem indicaui, loco.
Eſt tamen viri fortioris, & melioris à malis re-
D pentinis & improuiſis non exterreri, quàm im-
prouiſis & præmeditatis. Nam (vt ait Ariſtote-
les lib. 3. de morib. ad Nicom.) quæ multo antè
prouiſa & proſpecta ſunt, in iis quauis animi agi-
tatione & ratione conſilium ceperit: at in repen-
tinis, babitu.

GAVDEAT, AN DOLEAT: CVP. ME-
TVA'TNE] hæ ſunt quattuor animi perturba-
tiones, quæ ceteras omneis eiuſdem generis con-
tinent. qua de re vide M. Tullium Tuſcul. lib. 4.
quo loco ſcribit Stoicos docere duas naſci ex
duobus opinatis bonis, nempe lætitiam, & libi-
dinem, vt lætitia ſit præſentium bonorum, libi-
do futurorum: duas ex duobus malis opinatis,
metum, & ægritudinem, metum quidem futuris,
ægritudinem verò præſentibus. legẽdum autem
eſt apud Horatium *cupiat, metuátne*, non vt vulgò E
legitur, *metuátve.*

DEFIXIS OCVLIS] τοὺς ὀφθαλμοὺς πε-
πηγὼς, vel ἀτενὲς ὁρῶν, quo acerrima, attentiſ-
ſimáque ſignificatur cogitatio, vt alibi dicemus.

INSANI SAP. NOM. FERAT, &c.]
Sic M. Tull. Tuſcul. lib. 4. *Itaque primùm in ipſa
cupiditate, cùm id ſolum agitur, vt ea tollatur, non eſt
quærendum bonum illud, néene ſit, quod libidinem mo-
neat: ſed libido ipſa tollenda eſt: vt ſiue, quod honeſtum
eſt, id ſit ſummum bonum, ſiue voluptas, ſiue horum v-
trumque coniunctum, ſiue illa tria genera bonorum, ta-
men, etiam ſi virtutis ipſius vehementior appetitus ſit,
eadem ſit omnibus ad deterrendum adhibenda oratio.*

I NVNC, ARGENTVM, &c.] conceſſio
eſt, diſſimulationis, & irriſionis plena, qua vtun-
tur Latini cùm vel à re quapiam deterrent, vel F
aliquid improbant, vel fieri non poſſe ſignificãt,
vt Catull. in Memmium, quamuis omiſerit ver-
bum i, *peto nobileis amicos.* Virg. Æneid. 7. *I nunc,
ingratis offer te irriſe periclis: Tyrrhenas i, ſterne acies,
tege pace Latinos.* Et Horat. epiſt. ad Iul. Flor. lib. 2.
I nunc, & verſus tecum meditare canoros. Propert.
lib. 3. *I nunc, tolle animos, & tecum finge triumphos.*
Ouid. lib. 2. de arte amandi, *I nunc, claude fores cu-
ſtos odioſe puellæ, Et centum duris poſtibus adde ſeras.*
ibid. *Paruit imperio dominæ Tyrinthius heros: I nunc,
& dubita ferre, quod ipſe tulit.*

ÆRA'QVE] ſtatuas æreas, vel vaſa ærea anti-
qui artificij.

TYRIOS COLORES] purpureos colores, G
veſteis purpureas.

GAVDE, QVÒD SPECT. OCVLI] cõ-
ueniunt hæc in homines eloquentiæ laude cla-
ros, qui corona, & frequentia delectantur: immò
verò, qui ſi à corona relicti ſint, non queant di-
cere, vt reſpõdet Brutus apud M. Tull. in Bruto.

ET VESPERTINVS] id eſt, veſperi, vt do
cuimus ſuprà ad Od. 16. epod. ſic ſat. 6. lib. 1. *Fal-
lacem Circum, veſpertinúſque pererro Sæpe forum.* vbi
tamen alij legunt, *veſpertinum forum*, non malè.

NE PLVS FRVM. DOT. EM. AGR.]
pendet hic verſus à ſuperiore, hoc modo, Tu na-
uus à prima luce cõfer te in forum, veſperi do- H
mum redito, id eſt, totum diem in ſtudio rei fa-
ciendæ conſumito, ne Mucius, qui humiliore lo-
co, & deterioribus parẽtibus natus eſt, quàm tu,
plus frumenti percipiat ex agris, quos ab vxore
in dotem accepit, quàm tu ex tuis auitis: quaſi in-
dignum ſit, Muciũ, humilioribus parentibus na-
tum, eſſe te locupletiorem. Sed Simeo Boſius
Lemouix, amicus meus, primùm legit, *Me plus fru
menti dot. em. ag. Mucius?* aitq; ſe ita ſcriptum repe-
riſſe in ſuo codice manu ſcr. Deinde quæ ſequun
tur, ſic explicat, *indignum*, id eſt, indignum ſit, Mu
cium eſſe me ditiorem, & plus frumenti ex agris
dotalibus, quàm me ex meis percipere. atq; hac-
tenus vult eſſe illius nauiter rem facientis verba.
hæc autẽ, quæ deinceps ſequũtur, iam putat eſſe
Horatij. ſi hic Mucius ſit te ditior, futurum eſt,

A vt is tibi ſit mirabilis, non tu illi, quia ſit ex humilioribus parentibus natus. de qua explicatione iudicet lector.

DOTALIBVS EMETAT AGRIS] id eſt, è dotalibus agris metat: vt annotatum eſt ſuprà ad Od.7.lib.2. dotaleis agros intellige, quos in dotem accepit ab vxore.

INDIGNVM, QVÒD SIT, &c.] hæc dicuntur ex eius ſenſu, & ſententia, qui ſtudium omne ſuum in augenda re familiari ponit, & collocat, quaſi in pecunia, & copiis ſita ſit beata vita: ſuntque vultuosè pronuntianda, hoc modo, Indignum eſt Mucium, hominem inferiore loco natum, quàm tu es, te ditiorem eſſe. in tribus Vatic. Faern. Torn. ſcriptum eſt, *Mutus, vt indignum.*

B HIC TIBI SIT POTIVS] hic verſus aut legendus cū interrogatione eſt, hoc modo, túne patieris, vt tibi huius diuitiæ ſint mirabiles potius, quàm illi tuæ? vel intelligendus eſt pendêre ab illis, qui antecedūt, *Nauus mancſorum, &c.* &, *Ne plus frumenti, &c.* vt ſit hæc ſententia: rei faciendæ operā naua, ne Mucius plus frumēti metat ex agris dotalibus, q̄ tu, & ne tibi ſit mirabilis potius ob diuitias, q̄ tu illi. & ita ſubintelligemus *ne*, vel repetemus ἀπὸ κοινοῦ. Quòd ſi legamus, *Hic tibi ſi potius*, vt habent quædam vulgata exempla, pendebit à ſuperiore verſu, hoc modo, Indignum fuerit, quia Mucius natus ſit obſcuriore loco, quàm tu, ſi tibi ſit potius mirabilis, quàm illi tu. & ita ſubintelligendum erit *ſit*. iudicet lector.

C QVICQVID SVB TERRA EST, IN APRICVM] ſic Sophocles in Aiace, Ἅπανθ᾽ ὁ μακρὸς, κἀναρίθμητος χρόνος Φύει τ᾽ ἄδηλα, καὶ φανέντα κρύπτεται. i. Quicquid hodie occultum, & obſcurum eſt, tempore prodibit in lucem, & in promtu erit: quæ nunc ſunt in promtu, & quæ ſunt omniū oculis expoſita, ea de medio tollet vetuſtas, & tenebris obſcurabit ſempiternis.

IRE TAMEN RESTAT, NVMA QVÒ] moriendum eſt. ſic Lucret. lib.3. *Lumina ſis oculis etiam bonus Ancu' reliquit.* lege annot. ad Od.28. lib.1.

SI LATVS, AVT RENES] ſi laboras morbo lateris, quem Græci πλευρῖτιδα nominant, aut renum dolore, quem νεφρῖτιν. &c.

D MORBO TENTANTVR ACVTO] ſuprà ſat.3.lib.2. *Quòd latus, aut renes morbo tentantur acuto.*

SI VIRT. HOC VNA POT. DARE] ſic reperi ſcriptum in libris manuſcriptis, & ita ſcriptum eſſe in codice Bernard. Lauredani, teſtantur viri docti, quam ſcripturam comprobant & nonnulli libri typis excuſi. *hoc* autem, intellige, rectè viuere. Itaque hic verſus nō eſt ita à ſuperiore ſeparandus, quaſi nouæ ſententiæ principium ſit: ſed cum eo ita coniungendus, quaſi pendeat ſententia. Vulgati habent *hac.*

HOC AGE] huic vni rei ſtude, in hac vna cogitatione, curáque verſare: in hoc vno tuus animus ſit occupatus. ſic epiſt. ad Loll.2. huius libri, E
Hoc age, ne mutata retrorſum te ferat aura.

VIRTVT. VER. PVT. VT LVC. LIGNA?] hîc ſcribenda eſt interrogationis nota, vt ſit hic ſenſus Horatij, ſi virtutem verba putas, neque eam quicquam ad beatam vitam valere exiſtimas: totum ſtudium, totámque operam tuā ad quæſtum, & pecuniam congerendam confer. Dion lib.47. narrat, Brutum clade accepta in illo vltimo cum Octauiano, & M. Antonio, prœlio dixiſſe, ὦ τλῆμον ἀρετὴ· λόγος ἄρ᾽ ἦσθ᾽· ἐγὼ δέ σε Ὡς ἔργον ἤσκουν· σὺ δ᾽ ἐδούλευες τύχῃ, id eſt, ô miſera virtus, eras igitur fabula, ſeu verba: At ego te, vt rem, colebam, & exercebam: tu autem fortunæ ſeruiebas. Sunt autē verſus duo ſenarij ex neſcio quo poëta. F

NE CIBYRATICA, NE BITH. NEG.] à negotio, & negotiando, negotiatores ſunt appellati, quales ſunt publicani, aratores, pecuarij. mercatores autem longè ab his differunt, vt ſuprà oſtendimus. Cibyratica porrò negotia à Cibyris vrbe Ciliciæ.

ROTVNDENTVR] totundādi verbo vtitur & M. Tull. in Timæo, *cùmque ſimilem vniuerſitatis natura mundum efficere vellet, ad volubilitatē rotundauit.* videtur autē ab Horatio pro eo, quod eſt, aceruum, aut ſummam complere, poſitū eſſe: proinde ac ſi dixiſſet, mille talenta congerantur, coaceruentur, cumulentur.

TOTID. ALTERA] id eſt, mille. ſic Virg. Palæm. *cras altera mittam.* G

PORRO ET TERTIA SVCCEDANT] tertia mille poſteà accedant. ſic autem, vt edendum curaui, reperi ſcriptum in omnibus libris veteribus.

ET QVÆ PARS QVADRET] & pars, quæ aceruum in quadrum redigat: nempe quarta mille, quæ quattuor millia efficiant. *quadrare* enim per tralationem quandam perficere eſt. M. Tull. orat. perf. *delectationis aucupium, & quadrandæ orationis induſtria.* nonnumquam abſolutū eſt, vt Virg. Georg.2. *Arboribus poſitis ſecto via limite quadret.* H

SCILICET VXOREM CVM DOTE, &c.] reginam pecuniam dixit, tanquam in rebus humanis dominantem, regnúmque obtinentem. ſic ſat.3.lib.2. *Virtus, fama, decus, diuina, humanáque pulchris Diuitiis párēt, quas, &c.* Heſiodus paucioribus verbis, quantū momenti habeat, quantúmque valeat pecunia, ſatis declarat hoc verſu, Χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι, id eſt, pecunia enim mortalibus anima eſt.

AC BENE NVMMATVM] M. Tull. orat.2. de lege Agr. *nō minus bene nummatus, quàm bene capillatus.*

SVADELA] eloquentia, dicendi facultas. Priſc. deducit à verbo ſuadeo, vt à candeo cādela, lib.4. cùm à nomine *ſuada* oriri videatur, quod nomen ab Ennio videtur factum ad exemplum

Græci

A Græci nominis πειθώ. id enim ſignificare videtur M. Tull. in Bruto, bis verbis, *πειθώ, quam vocant Græci, cuius effector eſt orator, hanc ſuadam appellauit Ennius.* hãc candem hominum reginam appellat Euripides in Hecuba, quærens quamobrẽ homines ceteras quidem diſciplinas magno ſtudio perdiſcant: in eloquentia autem non aſſiduè elaborent, neque eius magiſtris magnam mercedem perſoluant, vt poſſint alteri perſuadere, quę velint, ab eóque obtinere. verba Eurip. ſunt hæc, τί δῆτα θνητοὶ τἄλλα μὲν μαθήματα Μοχθοῦμεν, ὡς χρὴ πάντα, καὶ μαστεύομεν; Πειθὼ δὲ τὴν τύραννον ἀνθρώποις μόνην Οὐδέν τι μᾶλλον ἐς τέλος σπουδάζομεν, Μισθοὺς διδόντες μανθάνειν, ἵν᾽ ἦ ποτε Πείθειν, ἅ τις βούλοιτο, τυγχάνειν θ᾽ ἅμα; Themiſtoclea apud Herodot. lib. 8. Πειθὼ καὶ ἀνάγκην, id eſt, ſuadelam, & neceſſitatem, magnos deos eſſe dicit, iiſq; fretos Athenienſeis

B ab Andriis pecuniam depoſcere. Nõ temerè autem Suada cum Venere ab Horatio copulata eſt, poſteaquàm de re vxoria facta mentio eſt. Nam & Plutarchus inter deos nuptialeis etiam Venerem, & Suadam numerat in Ῥωμαϊκοῖς. Sic enim ille, non longè à principio, vbi cauſas affert, quare quinque faces ſponſis præferantur, ἢ ὅτι πέντε δεῖσθαι θεῶν τοὺς γαμοῦντας οἴονται, Διὸς τελείου, καὶ Ἥρας τελείας, καὶ Ἀφροδίτης, καὶ Πειθοῦς, ἐπὶ πᾶσι δ᾽ Ἀρτέμιδος: id eſt, an quòd quinq; deis egere putant eos, qui matrimonio coniunguntur, Ioue perfecto, Iunone perfecta, Venere,

C Suada, Diana?

MANC. LOCVPLES EGAT, &c.] hunc verſum ſic explico, rex Cappadocum mancipiis locuples, id eſt, mango, ſeu venalitiarius, ſeu multorum ſeruorum dominus, & mancipiis abundans, eget ære. Cappadoces enim barbari, ſeruiq; ſunt vel natura, vel lege, ſeruiúntque ſuo regi, vt ſerui domino. Prætereà è Cappadocia ſerui venales Romam adducebãtur. M. Tull. in orat. quã habuit ad ſenatum, poſt redit. *Cum hoc homine, an cum Æthiope, ſi in foro conſtitiſſes, nihil crederes intereſſe. ſine ſenſu, ſine ſapore, elinguem, tardum, inhumanum, neglectum, Cappadocem modò abreptum de grege venalium diceres.* Perſius, *Cappadoces rigida pin-*

D *gueis paniſſe cataſta.* quidã ſic interpretantur, Locuples, id eſt, is, qui pecunia abundat, ſeu pecunioſus, eget mancipiis: rex Cappadocum, id eſt, mango, & venalitiarius, qui cõplureis ſeruos habet, pecunia eget. à quibus diſſentio. ſignificat enim Horatius, ſeruorum multitudinem, ceterarúmq; rerum copiam, ſine pecunia mancam, ac debilem haberi. *locupletes* (inquit Feſtus) *multorũ loculorum domini.*

NE FVERIS HIC TV] ne talis fueris, qualis Cappadocum rex, aut mango aliquis mancipiis abundans, pecunia egens, ſi ſummum bonum poſitũ eſſe putas in diuitiis, & pecuniæ magnitudine: ſed eſto potius talis, qualis Lucullus, qui non ſolùm nulla re egebat: ſed etiam multo plura poſſidebat, quàm ſe poſſidere putaret. pronocabulum *hic* refertur ad id, quod antecedit, nõ E ad id, quod ſequitur, vt epiſt. ad Vallam, *Nimirũ hic ego ſum.* & ſatyra 2. lib. 1. *Huic ſi mutonis verbis, &c.* & ſat. 4. eiuſdem lib. *Hic tibi comis, & vrbanus, &c.*

CHLAMYDES LVCVLLVS, &c.] Plutarchus hanc hiſtoriam in Lucullo extremo narrat, atque etiam Horatium Flaccum nominat, his verbis, στρατηγοῦ δή ποτε φιλοτιμουμένου περὶ θέας, καὶ χορῷ τινὶ κόσμον αἰτουμένου πορφυρᾶς χλαμύδας, ἀπεκρίνατο σκεψάμενος, ἂν ἔχῃ, δώσειν. εἶτα μεθ᾽ ἡμέραν ἠρώτησεν αὐτὸν, ὁπόσων δέοιτο: τοῦ δὲ ἑκατὸν ἀρκέσειν φήσαντος, ἐκέλευσε λαβεῖν δὶς τοσαύτας. εἰς ὃ καὶ Φλάκκος ὁ ποιητὴς ἐπιπεφώνηκεν, ὡς οὐ νομίζει πλοῦτον, οὗ μὴ τὰ παρορώμενα, καὶ λανθάνοντα πλείονα τῶν φαινομένων ἐστίν, id eſt, *Cùm prætor quidam Rom. qui* F *ludos magnificentiſsimos facere, & ſpectaculum apparatiſsimum populo præbere cogitabat, petiuiſſet ab eo ad ornatum chori chlamydes aliquot purpureas: reſpondit ſe viſurum, haberet, nécne: & ſi haberet, daturum. poſtridie quæſiuit ab illo, quot chlamydibus ei opus eſſet: cùm ille reſpondiſſet, centum ſatis ſibi futuras, Lucullus iuſsit eum bis tantum ſumere. Ad quod acclamãs Flaccus poëta, dixit, illas nõ videri eſſe diuitias, vbi ea, quæ negliguntur, & quæ ignorantur, plura non ſunt iis, quæ ſunt in promptu, quæq́ apparent.*

PRÆBERE] πορίζειν, ſuppeditare: intellige tamen, commodatò dare.

MILLIA QVINQVE] diſcrepat ab Horatio Plutarchus, qui Lucullum ducẽtas chlamy- G des duntaxat domi reperiſſe ſcribit: hoc eſt duplo plureis, quàm ab ipſo eſſent petitæ. Sed licet reſpondere, Plutarchum, vt hiſtoricum, primam hiſtoriæ legem ſeruaſſe: quæ eſt, ne quid falſi dicat: Horatium autem, vt poëtam, rei quidem veritatem eò vſque ſecutum, quoad inſtituto eius opus fuerit: rem ipſam autẽ pro ſuo iure ornaſſe, & auxiſſe verbis.

AT QVOT HABEBO] ſic habent cod. Iann. Faët. & duo Vatic. Ruſſard. Nicot. Cleric. non (vt quidam vulgati) *quod habebo.*

TOLLERET] ſumeret, vt ſat. 4. lib. 1. *erat, quod tollere velles.*

EXILIS DOMVS EST] acclamatio eſt: H & ita Plutarchus, ἐπιπεφώνηκεν. exilis eſt autẽ. i. anguſta, vel inanis, non referta bonis, ſed inops, ſup. Od. 4. lib. 1. *Et domus exilis Plutonia.*

VBI NON ET MVLTA SVPERS.] narrat Plutarchus, Scopam Theſſalũ, copioſum hominem, & opulentũ, cùm ab eo poſceret quidam, quæ ei ſupereſſent, quæque ſuperuacanea viderentur, ita reſpondiſſe: at his ſuperuacuis, & quæ ſuperant, fortunati, & beati ſumus.

ET DOMINVM FALLVNT] dominum latent, à domino ignorantur.

AT PROSVNT FVRIB.] Plautus in Aulul. *Nam hîc apud nos nihil eſt aliud quæſti furibus Ita inaniis ſunt oppleta, atque araneis.* & Tibull. lib. 4. *Et domino ſatis, & nimium furique, lupóque.*

A Sɪ ʀᴇs sᴏʟᴀ,&c.] ſi pecunia,ſola,&c. ſi ſolæ diuitiæ, & copiæ rei familiaris: ὐσία, τὰ ὑπάρχοντα, bona,facultates.epiſt.1.lib.1. *Iſne tibi melius ſuadet,qui vt rem facias, rem Si poßis rectè, &c.*& ſat.5.lib.2. *Et genus & virtus niſi cum re,vilior alga eſt.*& Od.8.lib.4. *non tibi taliũ Res eſt,aut animus deliciarum egens.*

ᴇᴛ sᴇʀᴠᴀʀᴇ ʙᴇᴀᴛᴠᴍ:] ſic loquitur ſat. 3. lib. 1. *Hac res & iungit, iunctos & ſeruat amicos.*

Hᴏᴄ ᴘʀɪᴍ. ʀᴇᴘ. ᴏᴘ. ʜᴏᴄ ᴘᴏsᴛʀ.] hoc eſt,quod paullo antè dixit, *Nauus manè forũ, & veſpertinus pete tectum.*

Sɪ ғᴏʀᴛᴠɴ. sᴘᴇᴄ. ᴇᴛ ɢʀ.] *ſi ſpecies*, id eſt,decus externum, & forenſe:cultus & B ornatus corporis ex honoribus,& magiſtratibus quæſitus,vt prætexta, ſella curulis, latus clauus, calcei lunati,adde his,ſi voles faſceis,lictores,comitatum,&c.*& gratia præſt. fort.*i.& ſi populi & potentium virorũ fauor beatum præſtat : ſi ambitioſus es:ſi in honore ſummum bonũ poſitũ eſſe exiſtimas,&c.M. Tull.in Piſon.*Magnum nomẽ eſt, magna ſpecies,magna dignitas,magna maieſtas conſulis.*ibid. *in quibus ſi moderatio illa,qua in noſtris ſolet eſſe conſulibus,non fuit:at fuit pompa,fuit ſpecies, fuit inceſſus ſaltem Seplaſia dignus.* Idem epiſt. ad Lentul.lib.1. *qui ſplendorem, & ſpeciem huius vitæ intuentur,ſollicitudinem autem, & laborem perſpicere non poſſunt.*

Mᴇʀᴄᴇᴍ. sᴇʀᴠ.] Mercemur ſeruũ nomenclatorem. habebant Romani illi veteres, C magiſtratum petituri, ſeruos nomenclatores, à quibus docebantur, ac monebantur quo quiſq; ciuis, qui in ſuffragiis aliquid valeret, nomine appellaretur, vt candidati à ſeruo nomenclatore admoniti vnumquemque nominatim ſalutare poſſent : quod declarant verba illa M. Tull. in orat.pro Murena : quibus Catonem alloquitur, *Quid,quòd habes nomenclatorem?in eo quidem fallis, ac decipis. nam ſi nomine appellari abs te cineis tuos honeſtum eſt,turpe eſt eos notiores eſſe ſeruo tuo,quàm tibi : ſi,etiam ſi noris,tamen per monitorem appellandi ſunt,cur antè appellas,quàm inſuſurrauit? aut quid, cũ admoneris,tamen,quaſi tute noris,ita ſalutas?quid, poſteaquàm es deſignatus, multo ſalutas negligentius?* ita autem legendum eſt apud M. Tullium, non, D vt habent codices vulgati:quæ emendatio, mea eſt.Sed quæret aliquis,quamobrẽ ambitioſi homines, & candidati nominatim ciueis ſuos appellare vellent,atque ad eam rem nomenclatores adhiberẽt.dicam. Cùm ſtuderent illi ciuium beneuolentiam ſibi conciliare, primum erat cauere,ne eorum voluntates à ſe alienarent, néve eorum animos offenderent:Secũdum omnia experiri quibus hominum beneuolentia allicitur, & comparatur. At obliuio nominũ, iram iis cõmouet,quorum nomina obliti ſumus. Videmur enim de iis parũ laborare, quos ita negligimus, vt ne eorũ quidem nomina memoria teneamus: quod docuit Ariſtot.lib.2.rhetoric. Contrà ſalutate homines nominatim, ſignificat noſtrum in E eos ſtudium,curam, & diligentiam. Itaque non eſt mirum,ſi candidati,& honoris cupidi, taleis ſalutationes adhibebant, vt vnum quiddam ad hominum beneuolentiam colligendam accommodatiſſimum,atque vtiliſſimum. Et Nicias ille Athenienſis, infelix illud prœlium nauale commiſſurus apud Syracuſas, Trierarchos nominatim,& patriis & tribuũ nominibus appellãs hortatur vt fortiter pugnẽt,vt ſcribit Thucyd.lib.7. αὖθις τῶν τριηράρχων ἕνα ἕκαστον ἀνεκάλει, πατρόθεν τε ὀνομάζων, καὶ αὐτοὺς ὀνομαστὶ, καὶ φυλὴν, &c. id eſt,rurſus trierarcharum vnumquemque patrio nomine appellabat & ipſos, & eorum tribum nominatum commemorans, &c. Id vidit Homerus,apud quem ἰλ.κ. Agamemnon fratri F Menelao præcipit, vt ſuo quemque Græcorum, nomine appellet : ipſos honorificè ſalutet, de ſe modicè & ſummiſſè loquatur & ſentiat, his verſib. φθέγγεο δ' ᾗ κεν ἴῃσθα, καὶ ἐγρήγορθαι ἄνωχθι, Πατρόθεν ἐκ γενεῆς ὀνομάζων ἄνδρα ἕκαστον Πάντας κυδαίνων, μηδὲ μεγαλίζεο θυμῷ. Et Themiſtocles ille Athenienſis (vt refert M. Tull.in Catone maiore) omnium ſuorum ciuiũ nomina perceperat.viuebat enim ille in ciuitate libera:in qua populus plurimum, atque adeò omnia poterat. Nam & à populo illo petebantur honores, & populus honores ſuo arbitratu mandabat.Sic igitur & Romæ, vbi ferè è populi ſuffragiis tota comitiorum ratio pendebat, non temerè candidati operam dabant, vt à nomencla- G toribus moniti ciueis gratioſos nominatim ſalutarent.

Qᴠɪ ᴅɪᴄᴛᴇᴛ ɴᴏᴍɪɴᴀ] qui moneat quo quiſque ciuis nomine appelletur:qui nomina ciuium inſuſurret, vt eos nominatim ſalutemus,rogemúsq;,vt nobis petentibus ſtudeant,ac ſuffragentur ad honorem obtinendum.

ʟæᴠᴠᴍ Qᴠɪ ғᴏᴅɪᴀᴛ ʟᴀᴛᴠs] ita legendum eſſe equidem dudũ iudicaueram, non *ſanum*. nunc autem in hac ſententia eo libentius perſeuero,quod video & in aliquot cod.antiquis ita legi,& doctiſſ.viris idem videri.hæc verba autem,*qui læuum fodiat latus*,hoc ſignificant: qui a- H ſtans domino à parte min⁹ honorata,læuo ipſius latere foſſo,id eſt, extrema manu pulſo, admoneat,vt illum & illum ſalutet, & prenſet. fodere latus autem conſueuiſſe eos, qui admonere vellent,declarat illud Terent.in Hecyra. Lach. *Dic iuſſiſſe te.*Phidipp.*Noli fodere : iuſſi.*Neq; verò fuit quòd quidam in hoc loco,ſatis alioquin aperto, explicando nuper nouam operam ſumerent,cùm & ſex ab hinc annos ita nos eũ explicauerimus, & illi nihil de ſuo addiderint, nihilque melius attulerint.Sed hoc idem feciſſe in aliis ſexcentis reperientur, quaſi verò nihil eſſet ſatis terſum atque purgatum,quod non orationis ſuæ cœno inquinaſſent. Virg.armos fodere dixit de equite, equo calcaria admouente,lib.6.Æn.*Seu ſpumantis equi foderet calcaribus armos.* At Plautus Aulul.

latus

A *Latus fodere* poſuit pro latus cultro aperire. ſic Congrio coquus apud Plaut. *iſtuc male factum arbitror, quia non latus fodi.*

ET COGAT TRANS PONDERA, &c.] cogat herum trans ſaxa, aut trabeis magni ponderis, quæ vel machiois attolluorur, vel plauſtris vehuntur in viis, dextram porrigere ad aliquē cinem apud tribuleis ſuos gratioſum, in via ſaxis impedita laborantem, ſubleuandum. ſic Propertius lib. 3. ſaxa pyramidum, & ſumtuoſorum ſepulcrorum, *pondera* appellat, *Aut illis flamma, aut imber ſubducet honores, Annorū aut ictu pondera victa ruent.* Officioſum autē eſt in anguſtiis, & turba, manus alteri ſubiicere, & laborantem manibus ſubleuare. Tibull. lib. 1. eleg. 5. *Pauper in anguſto fidus comes agmine turbæ, Subiiciétque manus, efficiétque viam.* Quòd ſiquis malet ita accipere

B hæc verba, *dextram porrigere*, vt pertineant ad geſtum prenſantis candidati, & gratioſo alicui in via ſupplicantis, ac blandientis, non magnopere repugnabo. ſolebant enim candidati ſingulorum manus eorum, quibus ſupplicabant, apprehendere: immò verò ex ſingulis tribubus gratioſiſſimos quoſque ſibi adiungere, eóſque etiam in campum ſecum producere, vt ab iis vniuerſo populo magis commendarentur, cùm ille ſuo nomine quodammodo peteret. Et ita fortaſſe intelligenda ſunt ea verba, quæ ſtatim ſequuntur, *Hic multum in Fab. valet, ille Velina*. licet & dextram

C porrigere, accipere pro δεξιώσασθαι, id eſt, dextra porrecta ſalutare atque amplecti, vt intelligamus, nomenclatorem mooere caodidatum, vt dextram porrigat gratioſo apud tribum aliquam ciui, ad eum officioſè, blandéque ſalutandum & complectendum. ſic enim vſurpat προτείνειν χεῖρα Plutarchus libro, εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον, his verbis: οὐ γὰρ ὡς Τιβέριος ὁ Καῖσαρ ἔλεγε τὸ τὴν χεῖρα τῷ ἰατρῷ προτείνειν ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη γεγονότας, αἰσχρόν ἐστιν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ τὴν χεῖρα τῷ δήμῳ προτείνειν, ψῆφον αἰτοῦντας, ἢ φωνὴν ἀρχαιρεσιάζουσαν, &c. id eſt, Non enim, vt Tiberius Cæſar dicebat, manū medico porrigere homines amplius ſexaginta

D annos natos, turpe eſt: ſed potius manum populo porrigere, ſuffragium petenteis, aut vocem ad honorem obtinendum accommodatā atque opportunam.

HIC MVLT. IN FAB. VAL. ILLE VEL.] verba ſunt oomenclatoris hortantis dominum, vt gratioſis apud ſuas tribus hominibus, blandiatur, eóſque ſalutet comiter. hic (inquit) multū valet gratia, & auctoritate in tribu Fabia, ille in Velina. quare da operam, vt eum tibi adinngas, & concilies, ſi magiſtratum, quem petis, obtinere vis. Velina autem tribus fortaſſe à lacu Velioo dicta eſt: Fabia à Fabiis.

CVILIBET HIC, &c.] etiam hæc ſunt nomenclatoris verba. hic tantùm valet in ſua tribu, vt, cui ſuffragatus fuerit, is ſit conſulatum adepturus: eique, cui voluerit, ſellam curulem, id eſt, ædilitatem maiorem erepturus. E

IMPORTVNVS] in eo, quod ſibi propoſuerit, obfirmatus, & perſeuerans: neque quieſcens ipſe, neque alios quieſcere ſineos: vt ſup. aonor. ad Odam 16. lib. 3. ſic ſatyra 5. lib. 2. *Importunus amat laudari?*

EBVR CVRVLE.] ſellam curulem eburneam, id eſt, ædilitatem maiorem, &c.

FRATER, PATER ADDE] gratioſos in ſuffragiis pro ſua cuiuſq; ætate, fratres, patres appellato, & quàm blandiſſimè queas, ſalutato.

FACETVS] vrbanus, comis, blandus, id eſt, facetè & comiter.

ADOPTA] tibi adiunge. *adoptare* propriè valet eligere, vt alibi admonuimus. F

SI, BENE QVI CEN. BENE VIV. &c.] ſi in epulis, & cenis ſumtuoſis beata vita poſita eſt, ſtatim vt diluxit, obſooia lautiſſima, & cariſſima cooquiramus.

QVO DVCET] ſic babent libri veteres longè plures. alij *ducit*.

VT OLIM GARGILEVS] quaſi aliud agens Gargilium quendam notat, qui ſtulta quadam, & inani gloriæ cupiditate ductus id venando cepiſſe videri volebat, quod pretio compararat. Itaq; etiam in epiſtolis Horatius, ſatyricè, id eſt, comiter, & vrbanè hominum mores vellicat.

PLAGAS] Virg. Æneid. 4. *Retia rara, plagæ, lato venabula ferro.* G

DIFFERTVM TRANSIRE FORVM] frequentiſſimum forum. ſic ſat. 5. lib. 1. *inde forum Appi Differtum nautis, &c.*

EMTVM] non à ſe venante captum, ſed pretio ſoluto paratum. longè huic diſſimilis eſt venator ille, & qui cum eo comparatur, amator matronarum, ſat. 2. lib. 1. *leporem venator vt alta In niue ſectatur: poſitum ſic tangere nolit: Cantat & apponit. meus eſt amor huic ſimilis. nam Tranſuolat in medio poſita, & fugientia captat.* mendosè autem habent quidam libri vet. *captum*.

TVMIDIQVE] cibo & potiooe onerati, & conferti.

QVID DECEAT, QVID NON, OBLITI] quid honeſtum ſit, quid turpe: quid decôrū, quid indecorum, oblîti. H

CERITE CERA] tali tabula, qualis erat ea, qua Cerites, ignominia affecti fuerunt: cùm videlicet eis ſuffragiorum ius non dedit populus Rom. vt ceteris municipibus. Gellius lib. 16. cap. 13. *Primos municipes ſine ſuffragij iure Cerites eſſe factos, accepimus, conceſſúmque illis, vt ciuitatis Romanæ honorem quidem caperent, ſed negotiis tamen, atque honoribus vacarent, pro ſacris bello Gallico receptis, cuſtoditiſque. hinc tabulæ Cerites appellatæ verſa vice in quas referri iubebant, quos notæ cauſa ſuffragiis priuabant.* Hæc ille. M. Tullius orat. in Vatinium, cùm eum ſuffragio dignum eſſe negat, eò fortaſſe ſpectauit. Referebantur autem in tabulas Ceritū à Cenſoribus plebeij ignominia notati, ærariíq;

A fiebant:quod eò valebat, vt nullã aliam ad rem
ciues eſſent, quàm vt pro ſuo capite tributi no-
mine æra penderent, vt ait Aſcon.

REMIG. VITIOS. ITHAC.] remiges &
ſocij Vlyſſis, homines intẽperantes, & volupta-
rij, qui malunt ſuis cupiditatibus, & libidinibus
obſequi, quàm in patriam reuerti. Præmonuerat
Vlyſſem Tireſias, cùm veniſſet ille ad inferos, vt
diligenter caueret, ſi ſaluus in patriam redire vel-
let, ne in Sicilia boues ſolis attingeret, vt eſt
ὀδυσ. λ. Ὁππότε δὴ πρῶτον πελάσῃς εὐερ-
γέα νῆα Θρινακίῃ νήσῳ, προφυγὼν ἰοειδέα πόν-
τον, Βοσκομένας δ' εὕρητε βόας τε καὶ ἴφια μῆλα
Ἠελίου, ὃς πάντ' ἐφορᾷ, καὶ πάντ' ἐπακούει. Τὰς
εἰ μέν κ' ἀσινέας ἐάας, νόστου τε μέδηαι, Καί κεν
ἔτ' εἰς Ἰθάκην, κακά περ πάσχοντες ἵκοισθε. Εἰ δέ
κε σίνηαι, τότε τοι τεκμαίρομ' ὄλεθρον. id eſt, vbi
autem primùm nauem tuam ad inſulam Siciliã
B appuleris, & maris pericula effugeris, Boues autẽ
Solis, qui omnia cernit, & omnia audit, paſcẽteis
& pingueis oueis offenderitis: eas ſi intactas, &
ab omni detrimento integras eſſe ſiuetis, redi-
túmq; dumtaxat attendas: vos in patriam tãdem
quamuis multa perpeſſi peruenire poſſitis: Sin
eas leſeritis, tum tibi perniciem & interitum im-
minere prçuideo. cuius monitionis memor Vlyſ-
ſes, ὀδυσ. μ. ſocios orat, vt, præſertim cùm rebus
omnibus abundent ad victum neceſſariis, ab ar-
mentis, & gregibus Solis abſtineant manus. ver-
ba Vlyſſis apud Hom. ſunt hæc, Ὦ φίλοι, ἐν γὰρ
νηῒ θοῇ βρῶσίς τε, πόσις τε ἔστιν, τῶν δὲ βοῶν
ἀπεχώμεθα, μή τι πάθωμεν. Δεινοῦ γὰρ θεοῦ
αἵδε βόες, καὶ ἴφια μῆλα, Ἠελίου. i. ô amici, In
C naui cibus eſt & potus. Quapropter ab his bo-
bus manus abſtineamus, ne quid nobis ex eo de-
trimenti eueniat. horrendi enim dei hæ ſunt bo-
ues, & pingues oues. Illi autem tandem cùm ci-
bariis deficientibus, vinóque conſumto, tùm ab
Eurylocho impulſi, quæ ex bobus Solis erãt prç-
ſtantiſſimæ, eas Vlyſſe dormiente abegerunt, &
mactauerunt: quo facto Sol vehemẽter offenſus,
queſtus eſt apud deos immortaleis facinoris il-
lius atrocitatem: minatus eſt denique ſe cælo re-
licto ad inferos deſcenſurum, lumẽnoue ſuum à
Diis, & hominibus ad Plutonem, & manes trauſ-
laturum, ſi tam inſignem in ſe iniuriam, atque im
pietatem inultam relinquerent. qua re audita, Iu
D piter pollicetur ei ſe naueis Vlyſſis fulmine con-
ſumturum.

CVI POT. PATR. FVIT INTERD.]
id eſt, qui Vlyſſis remiges, & ſocij maluerũt pro-
poſito naufragij periculo, boues Solis violare, q̃
in patriam incolumes reuerti. ſic apud Hom. lo-
quitur Eurylocbus ὀδυσ. μ. Εἰ δὲ χολωσάμενος
τι βοῶν ὀρθοκραιράων Νῆ' ἐθέλῃ ὀλέσαι, ἐπὶ δ'
ἕσπωνται θεοὶ ἄλλοι, Βούλομ' ἅπαξ πρὸς κῦμα
χανὼν ἀπὸ θυμὸν ὀλέσσαι, Ἢ δηθὰ στρεύγεσθαι
ἐὼν ἐν νήσῳ ἐρήμῃ. id eſt, Quòd ſi Sol iratus pro-
pter boues nauem noſtram obruere fluctibus vo-
luerit, cúmque alij Dij ſecuti fuerint, ſemel mori
malo fluctu demerſus, quàm diu in deſerta inſu- E
la morans languere, ac tabeſcere.

SI MIMNERMVS VTI CENSET]
Mimuermus legendum: non, vt in nonnullis co-
dicib. Mimermnus. Μίμνερμος enim ſemper a-
pud Athenæum ſcribitur & lib. 14. & 15. & 16.
Eius tota ferè poëſis fuit amatoria. cuius exſtant
bi verſus apud Plutarch. περὶ ἠθικ. ἀρετῆς, Τίς
δὲ χάρις, τί δὲ τερπνὸν, ἄτερ χρυσῆς Ἀφροδίτης.
Τεθναίην, ὅτε μοι μηκέτι ταῦτα μέλοι, id eſt,
quis lepos, quid iucundum eſt ſine aurea Venere?
Moriar tum, cùm hæc deſinent mihi eſſe curæ.
Propertius lib. 1. *Plus in amore valet Mimnermi ver*
ſus Homero: Carmina mãſuetus leuia quærit amor. Ho
rat. infr. epiſt. ad Iul. Flor. lib. 2. ſignificat, eũ Cal-
limacho fuiſſe à veteribus antepoſitum. *Diſcedo*
Alcæus puncto illius: ille meo quis? Quis niſi Callima- F
chus? ſi plus apposcere viſus, Fit Mimnermus, & opti-
uo cognomine creſcit. ſi igitur (inquit Horat.) Mim-
nermi ſententiam ſecutus vitam beatã & iucun-
dam in amore, & iocis eſſe locatam exiſtimas,
totam ætatem in amore, & iocis exige.

7. AD C. MÆCENATEM Ciluium. 2.

QVINQVE dies tibi pollicitus me G
rure futurum,
Sextilem totum mendax deſideror. atqui,
Si me viuere vis ſanum, rectéque valentem:
Quam mihi das ægro, dabis ægrotare timẽti,
Mæcenas, veniã: dum ficus prima, calórque
Deſignatorem décorat lictoribus atris:
Dũ pueris omnis pater, & matercula pallet:
Officioſáque ſedulitas, & opella forenſis
Adducit febreis, & teſtamenta reſignat.
Quòd ſi bruma niueis Albanus illinet agris:
Ad mare deſcẽdet vates tuus: & ſibi parcet: H
Contractúſque leget, te, dulcis amice, reuiſet
Cum Zephyris, ſi concedes, & hirundine
prima.
Non, quo more piris veſci Calaber iubet
hoſpes,
Tu me feciſti locupletem. veſcere ſodes.
Iam ſatis eſt. at tu quantũuis tolle, benignè.
Non inuiſa feres pueris munuſcula paruis.
Tam teneor dono, quàm ſi dimittar onuſtus.
Vt libet: hæc porcis hodie comedenda relin-
ques.

A Prodigus, & ſtultus donat, quæ ſpernit, & odit.
Hæc ſeges ingratos tulit, & feret omnibus (annis.
Vir bonus, & ſapiens dignis ait eſſe paratũ:
Nec tamen ignorat, quid diſtent æra lupinis.
Dignũ præſtabo me etiã pro laude merentis.
Quòd ſi me noles vſquam diſcedere: reddes
Forte latus, nigros anguſta fronte capillos:
Reddes dulce loqui: reddes ridere decorũ, &
Inter vina fugam Cynaræ mœrere proteruæ.
Fortè per anguſtam tenuis vulpecula rimam
Repſerat in cumerã frumenti: paſtáq; rurſus
B Ire foras pleno tendebat corpore fruſtrà.
Cui muſtela procul, ſi vis, ait, effugere iſtinc:
Macra cauum repetes arctum, quem macra ſubiſti
Hac ego ſi compellor imagine, cuncta reſigno:
Nec ſomnũ plebis laudo ſatur altilium: nec
Otia diuitiis Arabum liberrima muto.
Sæpe verecundũ laudaſti: réxque, patérque
Audiſti corãm, nec verbo parcius abſens:
C Inſpice, ſi poſſum donata reponere lætus.
Haud male Telemachus proles patientis Vlyſſei:
Non eſt aptus equis Ithacæ locus, vt neque planis
Porrectus ſpatiis, neq; multæ prodigus herbæ:
Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.
Paruum parua decent: mihi iam non regia Roma,
Sed vacuũ Tibur placet, aut imbelle Tarẽtũ.
D Strenuus, & fortis, cauſiſq; Philippus agẽdis
Clarus, ab officiis octauam circiter horam
Dũ redit: atque foro nimiùm diſtare Carinas
Iam grãdis natu queritur: cõſpexit, vt aiunt,
Adraſum quẽdã vacua tonſoris in vmbra;
Cultello proprios purgãtem leniter vngueis.
Demetri (puer hic non læuè iuſſa Philippi
Accipiebat) abi. quære, & refer, vnde domo, quis,
Cuius fortunæ, quo ſit patre, quóve patrono.
It: redit: & narrat, Vulteiũ nomine Menã,
Præconem, tenui cenſu, ſine crimine notum,
Et properare loco, & ceſſare, & quærere, & vti, E
Gaudentẽ paruíſq; ſodalibus, & Lare certo,
Et ludis, & poſt deciſa negotia, campo.
Scitari libet ex ipſo, quæcumque refers. dic
Ad cenam veniat. non ſanè credere Mena:
Mirari ſecum tacitus. quid multa? benignè
Reſpondet. negat ille mihi? negat improbus, & te
Negligit, aut horret. Vulteiũ manè Philippus F
Vilia vendentem tunicato ſcruta popello,
Occupat: & ſaluere iubet prior. ille Philippo
Excuſare laborem, & mercenaria vincla,
Quòd non manè domum veniſſet: denique quòd non
Prouidiſſet eum. ſic ignouiſſe putato
Me tibi, ſi cenas hodie mecũ. vt libet. ergo
Poſt nonã venies. nunc i: rem ſtrenuus auge.
Vt ventum ad cenã eſt: dicẽda, tacenda locutus,
Tandem dormitum dimittitur. hîc vbi ſæpe
Occultum viſus decurrere piſcis ad hamũ: G
Manè cliens, & iam certus conuiua: iubetur
Rura ſuburbana indictis comes ire Latinis.
Impoſitus mannis, aruum, cælumq; Sabinum
Nõ ceſſat laudare. videt, ridétque Philippus:
Et ſibi dum requiẽ, dũ riſus vndique quærit,
Dum ſeptem donat ſeſtertia: mutua ſeptem
Promittit: perſuadet vti mercetur agellum.
Mercatur. ne te longis ambagibus vltrà,
Quàm ſatis eſt, morer, ex nitido fit ruſticus: atque
Sulcos, & vineta crepat mera: præparat vlmos: H
Immoritur ſtudiis: & amore ſeneſcit habẽdi.
Verùm vbi oues furto, morbo perire capellæ: I
Spem mentita ſeges: bos eſt enectus arando:
Offenſus damnis, media de nocte caballum
Arripit: iratúſque Philippi tendit ad ædeis.
Quem ſimul aſpexit ſcabrum, intonſúmque Philippus:
Durus, ait, Vultei nimis, attentúſque videris
Eſſe mihi. pol me miſerum patrone vocares:
Si velles, inquit, verum mihi ponere nomen.

A *Quod te per Genium, dextrámque, deóſque Penateis,*
Obſecro, & obteſtor, vitæ me redde priori.
Qui ſimul aſpexit, quantùm dimiſſa petitis
Præſtent: maturè redeat, repetátque relicta.
Metiri ſe quemque ſuo modulo, ac pede, verum eſt.

DESIDEROR] abſum. deſideramus enim, quæ abſunt.

SI ME VIV. V. S.] in duobus cod. Vat. Iannoct. Turneſiano, Clericano, & vno Nicotiano, & aliis duobus ité manu ſcr. Ruſſard. & vno meo, ſcriptum eſt, *Si me viuere vis rectéq; videre valentem.* quam ſcripturam probo, neque tamen B receptam damno. hoc tantum dico, mihi videri alteram potiorem, & probabiliorem.

SANVM] perſpicuè hæc vox hoc loco, ad corporis ſanitatem refertur, vt ſuprà diximus, ſi hæc germana eſt huius loci ſcriptura: & ita Plautus in Trucul. *ægrotare malim, quàm eſſe tua ſalute ſanior.* & infrà epiſt. ad Quinct. *Neu ſi te populus ſanum, rectéque valentem Dictitet, &c.* Propert. lib. 3. *Nam quocumque die ſanum te fata remittent, Pendebit collo Galla pudica tuo.*

DVM FIC. PR. CALÓRQVE DESIGN. &c.] totis his quattuor, qui deinceps ſequuntur, verſibus, anni tempus deſcribit graue corporibus, difficile, periculoſum, & ad morbũ præceps, ac lubricum. huius loci igitur hæc ſen- C tentia eſt: tantiſper dum multis hominibus propter anni tempus immoderato calore feruidum morientibus, deſignatores, qui funera, ludóſque funebreis procurant, lictoribus atratis ſtipati incedunt, &c. quod fit plerumq; méſe ſextili, & ſeptembri, id eſt, ineunte auctunno: vt ſat. 6. lib. 2. *Auctunnúſq; grauis Libitinæ quæſtus acerbæ.* Quoniam autem menſe ſextili ficus primùm matureſcunt, & ex arboribus ſuis decerpuntur, iccircò ficum primam dixit, vt per ficum primam, & calorem, tempus anni ſignificari intelligamus.

DESIGNATOREM] eum, qui præeſt ludis funebribus, deſignátque quid, & quo modo, & quo ordine quicque ſit agendum, quæque ornamenta ſint adhibenda, docet ac præſcribit.

D LICTORIBVS ATRIS] miniſtris libitinariis atratis.

DVM PVERIS OMNIS PATER] ſatis declarat hic verſiculus deſcribi ab Horatio tempus anni morbis opportunum, & (vt Plautino verbo vtar) planè Acheruntícum.

PALLET] timet pueris, id eſt, liberis ſuis, ne ſcilicet & tali anni tempore in morbũ incidant, & moriantur. puerum vſurpare ſolet pro filio, vt indicauimus ad Odam 12. lib. 1. ibi, *puerósq; Ledæ.* pallere auté poſuit pro timere, propterea quòd timorem ſequitur pallor. propriè poſitum eſt epiſt. 19. huius lib. *quòd ſi Pallerem caſu, biberent exſangue cuminum.* E

OFFICIOSÁQVE SEDVLITAS, &c.] & dum ij, qui nimiùm diligentes ſunt in officio retinendo, ac præſtando, & qui ſtudioſius in foro verſantur, operam dantes ſuis clientibus, in febrem incidunt, & mortem cum vita cõmutant.

OPELLA] ὑποκοριστικὸν, id eſt, deminutũ ab opera.

ADDVCIT FEBREIS] ſic Lucretius lib. 5. dixit, morbos apportare. *cur anni tempora morbos Apportant? quare mors immatura vagatur?*

TESTAMENTA RESIGNAT] per teſtamentorum reſignationem, mortem ſignificat. nã mortuo teſtatore, teſtamentum reſignatur, id eſt, aperitur.

QVÒD SI BRVMA NIVEIS, &c.] id F eſt, cùm autem bruma aduenerit. Nam particula *ſi*, hoc loco tempus ſignificat, non condicionem, vt apud Virgil. lib. 5. Æneid. *Prætereà ſi nona diem mortalibus almum Aurora extulerit, radiíſque retexerit orbem, &c.* Terent. Phorm. *Non, ſi rediſſet pater, ei veniam daret?* quod annotat Don. ad illum locum. & Catull. ad C. Licinium Caluum, *Nam, ſi luxerit, ad librariorum Curram ſcrinia, Caſios, Aquinos, &c.* & ita fortaſſe locus ille explicandus eſt Od. 27. lib. 3. *Rumpat & ſerpens iter inſtitutũ, Si per obliquum ſimilis ſagitta Terruit mannos.* & ſat. 3. lib. 2. *Si vacuum tepido cepiſſet villula tecto.* M. Tull. G lib. accuſationum 2. in princip. *putabam tum denique rectè iudicari poſſe, ſi non modò reus improbus adduceretur, ſed etiam diligens, & firmus accuſator ad iudicium veniret.* & 4. *Verùm hac tum queremur, ſi quid de rebus per eum ordinem agetur, &c.*

ALBANIS] Latinis, Romæ propinquis, à monte Albano, qui eſt in Latio.

ILLINET AGRIS] hoc verbo aliter vtitur ſat. 5. lib. 1. *Hîc oculis ego nigra meis collyria lippus Illinere.* Eſt autem hîc tralatio.

AD MARE] fortaſſe ad ſinum Tarentinum.

DESCENDET] accommodato, & proprio verbo vſus eſt. oræ enim maritimæ ſunt aliis inferiores, vt potè ad quas fluuij decurrant.

VATES TVVS] Horatius. ego Horatius ad mare deſcendam. H

SIBI PARCET] ſuæ valetudini conſulet, ac ſeruiet: remiſſius viuet.

ET HIRVNDINE PRIMA] vere ineunte. Ariſtoph. in equitib. Σκέψασθε παῖδες, οὐχ ὁρᾶθ᾽; ὥρα, νέα χελιδών. id eſt, conſiderate pueri, non videtis? tempus eſt: noua hirundo. Ariſt. Ἠθικ. α. μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ: id eſt, vna hirundo ver non efficit.

NON, QVO MORE PIRIS VESCI] non quemadmodum Calaber pira comedenda dat effuſè ſuis hoſpitibus, nẽpe propterea quòd iis abundat, eáque nihili æſtimat, ita ea mihi munera dediſti, quæ parui faceres, & me nõ merentem locupletauiſti.

VESCERE SODES] verba Calabri ad hoſpitem,

A ſpitem,veſcere piris,ſodés. *ſodes* blandienris vox, ſeu blandè hortantis: pro ſi audes, vt ſcribit M. Tullius in Oratore perf. Horat. ſup. ſat. 9. *Téne relinquam,an rem. me ſodes.*

AT TV, QVANTVM VIS TOLLE B.] verba ſunt Calabri hoſpitis, Tolle (inquit) pirorum quantum vis. deinde ſubijcitur viatoris reſponſio, *benigne*, quem Calaber piris vult onerare, boc modo, *benignè*, id eſt, hui, liberaliter mecũ agis: verùm habeo ribi gratiam: tua liberalitate non vtor. alij legunt, *tolle benignè*, coniunctim, & volunt boc totum eſſe Calabri ſermonem, vt ſit hic verborum ſeoſus, tolle liberaliter, & largiter, & quantumuis. quos non refello quidem, veruntameo placet mihi magis prior explicatio. *benignè* enim qui reſpondet, honeſtè & pudenter reijcit, atque aſperoatur. quòd autem quidam ſic expli-
B cant, *benignè* eſt blãde recuſantis. eſt enim perinde ac ſi diceret, excuſatum me habeas: oon ſatis eleganter loquuntur, aut dicunt quod ſentiunt. debuerunt potius ſic dicere. benigne eſt modeſte & pudenter reijcientis: perinde ac ſi quis ita dicat, ignoſcas mihi velim, ſi nõ vtor tua liberalitate, &c. ſuprà autem admonuimus, *benignus*, & *benignè* idem valere, quod liberalis, ſeu largus: & liberaliter, ſeu largè. *tolle* autem, id eſt, ſume, vel auſer.

TAM TEN. D. Q. S I] reſpondet viator hoſpes Calabri, tam delector tuis piris, quæ mihi
C donas, quàm ſi dimittar & diſcedam abs te eis ooeratus.

VT LIBET: HÆC PORC.] Vt libet, (inquit Calaber) id eſt, facito vt voles: vel tollito, vel relinquito. Si tolles, leuabis me pirorum, quæ mihi oneri ſunt, quæque pro nihilo duco, multitudine: ſin relinques, comedentur à porcis.

PRODIGVS, ET STVLTVS] Prodigus (inquit) ea donat, quæ contemnit, ac pro nihilo putat: alioqui non profunderet, neque daret indignis. At vir bonus, & liberalis, quamuis pecuniam non admodum magni æſtimet, (vt ait Ariſtoteles) ſcit tamen quid interſit inter æs, & lupinum. id eſt, quid interſit inter veros nummos,
D & nummos ex lupinis factos, comicos, ſpeciem duntaxat nummorum habenteis. Atque hic cùm ita ſit animatus, ampla, & pretioſiora munera dignis reſeruat. Ariſt. lib. 4. de moribus ad Nichomachum, ſcribit, hominẽ liberalem ſuos fructus, ſuámque rem familiarem ooo oeglecturum, vt poſſit de ſuo, viris bonis opitulari, & res neceſſarias ſuppeditare. Quemadmodum autẽ hîc Horatius ait prodigũ ea donare, quæ parui æſtimat: ſic & Plautus in Truculẽto, amatorem bona ſua pro ſtercore habere dicit.

HÆC SEGES] id eſt, hi deprauati hominũ huius ætatis mores, & bæc inepta, ſtultáque liberalitas, &c. ſententia totius huius loci mihi hæc videtur eſſe: multi exoriuntur prodigi, & ſtulti, qui ſua profundunt, & largiuntur indignis: qui denique bona ſua pro ſtercore babent (vt loquitur Plautus: ita fit, vt multi quoque reperiantur E
homines ingrati, & immemores beneficij. Vir bonus autem, & verè liberalis: &, qui cum dilectu, ac ſapientia de rebus, & hominibus indicat, qualis tu es, ſua bona plurimi æſtimat: & ex eis benignè facit viris bonis: & quibus plurimũ debetur, in eos beneficij confert plurimum: &, quẽadmodum tu me iudicio, & dilectu locupletauiſti, atque ornaſti: ita me gratum erga te præſtabo. vel hoc modo explica, & facilius. Prodigi & ſtulti homines, ſua bona profundunt, nullum dilectum in donando adhibent, viros bonos mendicare, & eſurire ſinunt, improbos, facinoroſos, impuros homines collocupletant: hæc cauſa eſt, F
quamobrem tam multi exoriantur ingrati: neq; enim mirum eſt, ſi lenones, aleatores, impudici, beneficij accepti ſint immemores. mirum eſſet, ſi boni viri, beneficiis affecti à potẽtiore aliquo, ſeſe ingratos in eum præberent. nam neque vir bonus, ingratus, neque ingratus, vir bonus eſſe poteſt. hũc igitur verſum, *Hæc ſeges ingratos, &c.* ſic interpretabere, Peruerſa, & præpoſtera largitio, cauſa eſt, quamobrem tot ingrati homines reperiantur. atque hanc poſteriorem explicationem, à priore non admodum differentem, magis probabant Paullus Manutius, & M. Muretus. Vtrocumque modo dicamus, tralationem in nomine *ſeges* ineſſe intelligere debemus. Quamquam Seruius hunc locum proferens ad illũ Vir- G
gilij locum Æn. 3. *& victum ſeges ægra negabat*, ſegetem videtur velle hoc loco terram ſignificare proprie & ſine vlla tranſlatione. quod non ita eſt. nam hoc tantum admonet, ſegetem hîc terrã ſignificare: neque iccirco negat ineſſe tralationẽ &, per ſegetem, ſeu terram ſignificari cauſam efficientem, & gignẽtem ingratos: nempe peruerſam & ioconſideratam largitionem.

INGRATOS TVLIT] rectè *tulit*. nam vt terra fruges ferre dicitur: ſic hæc ſtulta largitio, prodigos gignere.

VIR BONVS ET SAP.] Virum bonũ & ſapientem opponit ſtulto & prodigo: & oſtẽdit, quemadmodũ ſtultus & prodigus dat indignis, & ea dat, quæ pro nihilo ducit: ſic virum bonum & ſapiẽtẽ, nõ ignorãtẽ quid diſtet veri & probi H
nummi à falſis, & improbis: veros illos nummos reſeruare dignis hominibus, & ſui ſimilibus.

NEC TAMEN IGN. QVID DIST. ÆRA LVP.] id eſt, nec tamẽ ignorat quid interſit inter bonos & malos nũmos: & ita Acron, ſi modò Acroois verba ſunt. Natum à conſuetudine comicorum, qui in ſcena lupinis, ſeu nummis ex lupino factis, vtebantur pro veris, & aureis, ſeu æreis. Iccirco Plautus lupinos, aurũ comicum appellat. Quin etiam hodie pueri in Italia ex lupinis nummos imitari ſolent. Verùm ne quid diſſimulem, M. Antonius Muretus cùm hîc Lutetiæ, quattuor ab hinc annos nobiſcum eſſet, veram huius loci explicationẽ mihi & Turnebo indicauit.

A DIGN. PRÆST. ME ETIAM] hic verſus opponitur illi ſuperiori, *Hac ſeges ingratos tulit, &c.*

QVOD SI ME NOLES VSQVAM] vide quàm cautè, & quàm modeſtè, & quàm liberè tamen pro ſe dicat Horatius. Primo loco Mæcenatis erga ſe beneficia cõmemorat, & verbis amplificat: deinde gratum ſe in eum, & beneficiorum memorem futurum pollicetur: hæc ſunt modeſtiæ, & pudoris: poſtremò liberè ſimul, & vrbanè, quæ à ſe Mæcenas acceperit, id eſt, quæ ipſe habuerit tum, cùm ſe ad eius amicitiam contulit, exponit, nempe corporis vireis, & firmitatem, formam, iuuẽtam, ætatem aptam ad ſuauitatem, blanditiámque ſermonis, ad riſus, ad amores: quæ omnia (inquit Horatius) ſi me, vt mancipium quoddam vinctum, & conſtrictum apud te retinere voles, neque vſquam animi cau-
B ſa diſcedere ſines, mihi redde: redde meliores annos, quos tecum conſumſi. Quidam libri habent *vnquam diſcedere, &c.*

NIGROS ANG. FRONTE CAP.] iuuẽtam. in ſenectute enim & frons caluitio dilatatur, & capillus canitie albeſcit.

INTER VINA FVGAM, &c.] id eſt, vno verbo, reddes ætatem ad leuitates amatorias aptam. Nam ſi quem decet puellæ, aut mulieris alicuius impudicæ diſceſſum, & fugam inter vina iniquo animo ferre, & mærere: decet iuuenem, non virum: & multo minus ſenem.

TENVIS] inani ventre.

REPSERAT] contrahens, & demittens ſe introiuerat.

C PASTA] iam ſatura.

RVRSVS IRE] id eſt, redite, πάλιν ἰέναι.

TENDEBAT] conabatur, contendebat.

CVMERAM FRVMENTI] vas vimineum, ſeu, vt alij malunt, fictile, in quo frumentũ à ruſticis, & plebeiis hominibus condebatur, ſat. 1. lib. 1. *Cur tua plus laudes cumeris granaria noſtris?* χυψέλη nominatur à Græcis. capiebat autem medimnos ſex.

QVEM MAC. SVBISTI] quem tum ingreſſa es, cùm macra, & gracilis eſſes. cauus, quiuis locus excauatus. ſat. 6. lib. 2. *me ſilua, cauúsque Tutus ab inſidiis tenui ſolabitur eruo.*

HAC EGO SI COMPELLOR IMA-
D GINE] non recuſo, exemplo vulpis ſaturæ, omnia tibi reddere, ſi me nuſquam abs te diſcedere velis, & ſi iubeas me etiã valetudinis incommodo ſemper apud te hærere. Omnes ferè libri manu ſcr. ſic habent, *ſi compellor*: vulgati plerique *ſi compellar*. non prorſus malè. alij *ſi compeller*, mendosè, opinor. nam *compellor* à verbo compello is, accipiendum eſſe videtur, non à compello as.

RESIGNO] reſtituo. vt ſupr. Od. 29. lib. 3. de fortuna, *Laudo manentem. ſi celeres quatit Pennas, reſigno, quæ dedit.*

NEC SOMN. PL. LAVDO SATVR, &c.] nec animi tranquillitatem, & ſecutam (vt Virg. appellat) quietem plebeiorum hominum, ideò E laudo, quòd epularum exquiſitarum, & lautarũ ceperit me ſatietas, & quòd lautus ſim iam, & copioſus, aliter ſenſurus, ſi egerem, & ſi amicitias principum expertus non eſſem: immò verò, etſi non eſſem huiuſmodi dapibus, & cenis expletus, animi ſecuritatem, & ſomnum quietum, ac facilem, nihilominus optabilem, atque expetendum putarem: nec libertatem otioſam cum ampliſſimis diuitiis commutare vellem.

ALTILIVM] animalium, quæ eo conſilio aluntur, vt ſaginentur, & ſaginata edantur: epularum exquiſitarum, & ſumtuoſarum.

ARABVM] ſup. Od. 28. lib. 1. *Icci, beatis nunc Arabum inuides Gazis.*

SÆPE VEREC. LAVDASTI] ſæpe pudorem meum laudaſti, ex quo me minimè cupi- F dum, & paucis contentum eſſe cognouiſti.

REXQVE, PATERQVE AVDISTI CORAM] audiſti rex, id eſt, appellatus & ſalutatus es rex. ſic enim & Græci, & Latini loquuntur. Theocr. εἰδ. ις. quod inſcribitur Χάριτες, Ὄφρα κε κ' εἰν Ἀΐδαο κεκρυμμένος ἐσθλὸς ἀκούσῃς. id eſt, vt etiam apud inferos, & in domo Plutonis cõditus, bonus audias. & Sophocles in OEdipode Colon. Ἀλλ' οὐ γὰρ οὔτ' ἐν τοῖσδ' ἁλώσομαι κακὸς Γάμοισιν, οὔθ', οὓς αἰὲν ἐμφέρεις σύ μοι Φόνους πατρῴους ἐξονειδίζων πικρῶς. id eſt, at neque in his nuptiis malus audiam, neque in G cædibus paternis, quas tu mihi ſemper maledicti loco amarè obijcis. Demoſthenes περὶ στεφ. ἀντὶ γὰρ φίλων καὶ ξένων, ἃ τότε ὠνομάζοντο, ἡνίκα ἐδωροδόκουν, νῦν κόλακες καὶ θεοῖς ἐχθροί, καὶ τ' ἄλλα, ἃ προσήκει, πάντ' ἀκούουσι. nam pro amicis & hoſpitibus, quibus tunc nominibus appellabantur, cum munera capiebant, nunc aſſentatores & diis inimici homines, & ſimilia, quæ eis conueniunt, nomina audiunt. Iterum Horat. epiſt. ad Quinctium hoc libro, *Tu rectè viuis, ſi curas eſſe, quod audis.* & ſat. 7. lib. 2. *Subtilis veterum iudex, & callidus audis.* ex quo illa nata ſunt apud M. Tull. & ceteros bonos ſcriptores vſitatiſſima, *benè, & malè audire.* rex autem hoc loco ſuperiorem amicum ſignificat, qui alit inferiorem, & tenuiorem, vt ſup. annotaui ad Od. 36. lib. 1. H

NEC VERBO PARC. ABS.] appellatus es à me rex & coràm, & nihilominus abſens.

INSPICE SI POSSVM] id eſt, cum animo tuo conſidera, vtrùm libenter, ac iucũdè ea, quæ mihi donaſti, tibi ſim redditurus, nécne.

HAVD MALE TELEM. PROL. PAT.] non malè Telemachus Vlyſſis filius Menelao reſpondit, equos ei pollicenti, & donare volenti.

PATIENTIS] expreſſit epitheta Homeri. ſic enim paſſim nominatur in Iliade, & Odyſſ. ταλασίφρων, πολύτλας: & ab aliis πολυτλήμων.

NON EST APTVS EQVIS] locus eſt ὀδ. δ. vbi ſic Telemachus, Ἐν δ' Ἰθάκῃ οὔτ' ἂρ δρόμοι εὐρέες, οὔτε τι λειμών· Αἰγίβοτος, καὶ μᾶλλον

A μᾶλλον ἐπήρατος ἱπποβότοιο. Οὐ γάρ τις νήσων ἱππήλατος, οὐδ' εὐλείμων, Αἵ θ' ἁλὶ κεκλίαται, Ἰθάκη δέ τε καὶ περὶ πασάων. id eſt, in Ithaca autem neque apta ſunt ad curſum ſpatia, neque prata. Quin aſpera eſt, & à capris depaſta, & tamen gratior, quàm ſi equos paſceret. Nulla enim inſularum eſt, quæ in mari iacent, planis ſpatiis porrecta, & equis agitandis apta, neque pratis abundans, & herboſa: Ithaca autē omniū minimè. ſic Ariſtoteles lib. I. de arte dicendi, τὰ ἁρμόττοντα, id eſt, quę nobis accōmodata ſunt, bona eſſe dicit. contraria ergo mala.

PORRECTVS SPATIIS] loca porrecta à Iulio Cæſare dicuntur lib. 2. de bello Gallico, neque montibus interſepta, neque ſiluis impedita. ſic enim loquitur ille, *Cum ſe illi identidem in ſiluas ad ſuos reciperent, ac rurſus è ſilua in noſtros impetum facerent, neque noſtri longius, quàm, quem ad* B *finem porrecta, atque aperta loca pertinebant, &c.*

PRODIGVS HERBÆ] largè herbam efferens: herba abundans, herbæ ferax. ſuprà *Arcaniq; fides prodiga.* Od. 18. lib. I.

REGIA ROMA] vt epiſt. ad Bullatiū, *Craſi Regia Sardis.* Oda 3. lib. 4. *Roma principis vrbiū*, &c.

IMBELLE TARENTVM] otioſum, quietum, à bello vacuū, & voluptarium: quod declarat M. Tull. ep. ad Trebatium, *Indicauit mihi Pāſa meus Epicureum te eſſe factum. O caſtra praclara. quid feciſſes, ſi te Tarentum, & nō Samarobrinam miſiſſem?* Tum Athenæus lib. 4. ſic ſcribit de Tarentinis,
C λέγουσι καὶ τοῦτόν τινα λόγον οἱ Ταραντῖνοι, τοὺς μὲν ἄλλους ἀνθρώπους διὰ τὸ φιλοπονεῖν, καὶ περὶ τὰς ἐργασίας διατρίβειν, παρασκευάζεσθαι ζῆν· αὐτοὺς δὲ διὰ τὰς συνουσίας, καὶ τὰς ἡδονὰς, οὐ μέλλειν, ἀλλ' ἤδη βιοῦν. id eſt, Dicunt & hoc Tarentini, alios quidem homines, propterea quòd induſtrij & laborioſi ſunt, & in opere faciundo aſſiduè verſantur, parare ſe ad viuendum: ſe autem propter molleis concubitus, & voluptates, non conſtituere in futurū, ſed iam viuere.

PHILIPPVS] *L. Philippus eloquentia, grauitate, florentiſſimus ciuitatis*, vt ait Cic. orat. pro Quinctio. de eodem ſic in Bruto, *Duobus igitur ſummis, Craſſo, & Antonio, L. Philippus proximus accedebat,*
D *&c.* hic dicebat, ſe tum, cùm brachium concaleciſſet, ſolere pugnare, vt ſcribit M. Tullius 2. de Oratore.

HORAM] diei. dies enim in duodecim horas inæqualeis diuidebatur. ſat. 5. lib. I. *quarta vix demum exponimur hora.*

CARINAS] hac in vrbis regione Philippi domus erat. ibidem etiam Ciceronis: ibidem & Pompeij Magni. notus iocus Sex. Pompeij in M. Antonium, qui domum Pompeij occuparat. quē referunt cùm alij, tùm Plutarch. in Anton. & Paterculus. Paterculi verba ſunt hæc, *haud abſurdè Sex. Pompeius, cùm in naui Cæſarem, & Antonium cena exciperet, dixit, in Carinis ſuis ſe cenam dare.* Carinas, lautas appellat Virg. lib. 8. Æneid. ibi, *paſſimq; armenta videbant, Romanoq; foro, & lautis mugire Carinis:* vel propter ædificiorum elegantiam E (inquit Seruius) vel propter Auguſtū, qui à Curiis veteribus natus eſt, & in Carinis nutritus ac ſublatus. dictæ autem Carinæ à carinarum nauis ſimilitudine.

ADRASVM QVENDAM] ex libris veterib. alij habent *Arraſum*, alij *Adraſum*, alij *Abraſum*.

TONSORIS IN A] in officina, VMBRA in pergula, in vmbraculo. Sed cur vacua? quia ad tonſorum officinas ſolent cōuenire loquaces homines & otioſi. lege annot. ad verſum illum ſat. 7. lib. I. *Omnibus & lippis notum & tonſorib. &c.*

DEMETRI] inquit Philippus Demetrij dominus.

PVER HIC] Demetrius, ſeruus Philippi. F Ode 38. lib. I. *Perſicos odi, puer, apparatus.* ſat. 6. lib. I. *Cùm Tiburte via pratorem quinque ſequuntur Te pueri laſanum portantes.* Oda 19. lib. 3. *Da noctis mediæ, da puer auguris Murenæ.* epiſt. 2. lib. 2. verſ. 2. *Si quis fortè velit puerum tibi vendere, &c.* ſat. vlt. lib. I. verſu vlt. *I puer, atque meo citus hæc ſubſcribe libello* ſat. 7. lib. 2. *an hic peccat, ſub noctem qui puer vua Furtiuam mutat ſtrigilem, &c.*

CVLTELLO PROPRIOS PVRG.] quidam libri veteres habēt *Cultello proprio:* in his Nicotianus vnus. præterea nonnulli alij habent *reſecantem* pro *purgantem.* ſed hoc *reſecantem*, tamquam ex annotatione natum, reſeco, ac teijcio. G *proprio*, probo, vt cohæreat cum voce *cultello.*

NON LÆVE] non ſtultè, οὐ σκαιῶς. Virg. in Tityro, *Si mens non læua fuiſſet.* Catull. in Cæſarem, *an hæc ſiniſtra liberalitas, Parum expatrauit?* Horat. in epiſt. ad Piſon. *ô ego lęuus, Qui purgo bilem ſub verni temporis horam*, & læuū tempus pro inopportuno, ſat. 4. lib. 2. *cum te ſic tempore læuo Impellarim.*

ABI, QVÆRE, ET REFER] *& refer*, ad me ſcilicet, id eſt, mihi renuntia. mira breuitas, vt tertio abhinc verſu, *It, redit, & narrat.*

VNDE DOMO, QVIS?] ſic loquitur Virg. Æneid. 7. *Qui genus? vnde domo? pacémne huc fertis, an arma?* Propert. lib. 2. *Qualis, & vnde genus: qui* H *ſint mihi, Tulle, Penates.*

CVIVS FORTVNÆ] diues, an pauper. M. Tull. epiſt. ad Q. Valerium Q. F. lib. 13. *Grauiſſimum autem eſt, cùm ſuperior factus ſit ordine, inferiorem eſſe fortuna.*

PRÆCONEM] præconis munus erat in comitiis tribus citare: qui magiſtratus eſſent creati, renuntiare: leges, quæ ſuadebantur, pronuntiare: in iudiciis, iudices, teſteis, reos citare: in auctionibus, rerum pretia declarare.

TENVI CENSV] tenui re familiari, tenuī fortuna. cenſus eſt, quantum quis ex omnibus ſuis bonis auctione facta vēditis, reficere poteſt.

ET CESSARE] & feriari interdū: non ſemper eſſe occupatum in re quærenda, & negotio gerendo, χολάζειν.

A ET QVÆRERE, ET VTI] quærit rem auarus, ſed non vtitur: vt ſat.3.lib.2. *Qui nummos, aurúmque recondit neſcius vti Compoſitis, metuénsque velut contingere ſacrum.* & epiſt. de arte poët. *Quærit, & inuentis miſer abſtinet, ac timet vti.* hic Mena autem rem quærebat, & rebus quæſitis, ac partis vtebatur.

GAVD. PARVÍSQVE SODAL.] in quibuſdã codicibus diſtinctionis nota ponitur poſt particip. *Gaudentem.* ea autem tollenda eſt. ſat.5. lib.2. *Gaudentem nummo.*

ET LARE CERTO] domicilio certo, ac ſtabili, non vita vaga.

ET POST DECISA NEGOTIA] & B negociis ſuis tranſactis, & confectis.

CAMPO] Martio. in quo complura ludorũ genera exercebantur. Horat. epiſt. de arte poët. *Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis.* homines otioſos, & feriatos in campo Martio frequẽteis eſſe conſueuiſſe, declarat M. Tullius in oratione pro P. Quinctio, *Vixit enim ſemper incultè, atque horridè. natura triſti, ac recondita fuit: non ad ſolarium, non in campo, non in conuiuiis verſatus eſt.*

SCITARI LIBET EX IPSO] non eſt mihi ſatis ex te audire: volo ex ipſo Mena quærere. verba Philippi.

QVODCVMQVE REFERS] quidam libri vet. habent *quæcumque refers.*

BENIGNE, RESPONDET] id eſt, ſi cõiuncte legamus, liberaliter reſpondet, vt loquitur Cæſar lib.4. de bello Gall. *quibus pacem, atq; ami-* C *citiam petentibus, liberaliter reſpõdet.* Salluſt. de bello Iugurth. *Ad ea Iugurtha, tametſi regem ficta locutum intelligebat, tamen pro tempore benigne reſpondet.* Terent. Phorm. *benignè dicis.* M. Tull. ad Attic. lib.7. epiſt. ad Pomp. *cum pacis conditiones ad te afferri, à téque ad ea honorificè, & largè reſponderi viderem.* Idem ad Q. frat. lib.1. *Pompeius perbenignè mihi reſpondit.* Muretus putat etiam hoc loco, aduerbium *benignè*, ſeorſum legendum, cui aſſentior. Qui autem reſpondet, *benigne*, honeſtè recuſat: quo modo etiam nos noſtro ſermone loquimur, *Ie vous remercie*, cùm aliquid ab altero delatum, aut oblatum recuſamus. ſic ſæpe Terẽtius, *rectè* vſurpat, pro negationis particula: fortaſſe ominis cauſa. nam Romani mali ominis vi- D tandi cauſa non temere negabát. ſic etiam Græci, vt apud Ariſtoph. κάλλιστ', ἐπαινῶ: id eſt, rectiſſime, laudo. quibus tamen verbis ſe recuſare, atque aſpernari ſignificat.

NEGAT ILLE MIHI?] Verba Philippi. Itáne eſt? negat ille mihi ſe venturum?

NEGAT IMPR.] reſpõdet Demetrius. negat improbè, & pertinaciter. in eo ſe improbum præbet, quòd negat: & vel tuam voluntatem nõ curat, vel te fugit, ac reformidat.

TVNICATO] qui tunicis, non togis, propter egeſtatem, vtebatur.

SCRVTA] vetera, & fracta ferramenta, pannos veteres, vaſa dimidiata, & ſimilia. Lucillius apud Gell. lib.3. *Quid ni? & ſcruta quidem vt ven-* E *dat ſcrutariu' laudat. Præfractam ſtrigilem, ſoleam improbu' dimidiatam.* χύτη, & χυτάρια nominant Græci, vnde χυτροπώλης, qui vaſa fracta, & ſimilia vendit.

OCCVPAT] appellat eum improuiſò, opprimit imparatum, & necopinãtem: vel anteuertit, & ſalutat prior, vt ſubiungit.

MERCENARREA VINCLA] occupationes mercenarias, & præconias. erat enim præco: & mercede conductus, interdum merceis venaleis prædicabat.

PROVISISSET] mendosè in nonnullis libris legitur *præuidiſſet*, cùm ſit legẽdum *prouiſiſſet*: id eſt, præuiſiſſet, ſeu anteuiſiſſet: quo verbo vti- F tur Terent. Andria, *Prouiſo quid agat Pamphilus.* idem Adelph. *Hera, ego hinc ad hos prouiſam, quàm mox virginem arceſſant.* *prouiſo* autem duo ſignificat, (inquit Don.) procedo, & cùm proceſſi, video. Plaut. in Sticho, *more hoc fit, atque eſt ita, mea ſententia, ſi quem hominem exſpectant, eum ſolent prouiſere.*

POST NONAM] tribus horis ante ſolis occaſum.

DICENDA, TACENDA] ῥητὰ, καὶ ἄῤῥητα: vt fit in libero conuiuio, & apud eum, qui nobis ſuſpectus non eſt, & cuius fide & amicitia ita cõfidimus, vt non vereamur, ne, quæ liberius locuti fuerimus, foras efferantur.

SÆPE OCCVLTVM] ad hamum ſæpè occultatum, quo Mena, tamquam piſcis, caperetur. G

VISVS] ſubaud. eſt, vt ſæpè aliàs. *decurrere* autem, eſt è loco ſuperiore currere. quamquã piſcatores aiunt, piſceis ad hamum venire aduerſo flumine.

ET IAM CERT. CONV.] ſic habẽt omnes libri manu ſcripti, vbi vulg. *etiam*, vna voce, minus rectè: quamquam *etiam* ferri poteſt.

INDICTIS] feriis Latinis, quæ à Cõſule indicebantur, ſeu imperabantur. harum feriarũ (vt ſcribit Dionyſ. lib.4.) participes erant vrbes Latinæ quadraginta ſeptem: vel, vt alij volunt, ſexaginta ſeptem: quibus diebus taurus communiter ab omnibus immolabatur, eiúsque tauri ſingulæ H ciuitates partem ratam capiebant. fiebat porrò hoc ſacrificium in monte Albano Ioui Latiali. ſacrificium ipſum Latiar appellabatur, à Tarquinio Superbo inſtitutum. Quoniam autem Latij principatum populus Romanus obtinebat, iccircò taurum illum mactabant ſacerdotes, & põtifices Romani. Appellantur à Macrobio lib.1. Saturn. cap.16. hæ feriæ etiam conceptiuæ, quia à magiſtratu, videlicet conſule, in dies certos cõcipiebantur. Varro lib.5. de lingua Latina, *Similiter Latinæ feriæ, dies conceptiuus, dictus à Latinis populis, quibus in Albano monte ex ſacris carnem petere fuit ius cum populo Ro. à quibus Latinæ feriæ dictæ ſunt.*

IMPOSITVS MANNIS] vectus equis puſillis, ſeu ſublatus in equos puſillos. ſic loquitur

Virg.

A Virg.Georg.3. *Frena Pelethronij Lapithæ, gyróſque dedere, Impoſiti dorſo, atque equitem docuere ſub armis Inſultare ſolo, &c.* & Cæſar lib.1.de bello Gall. *omnibus equis Gallis equitibus detractis, in eos legionarios milites legionis decimæ imponere*. de mannis ſupra ad Od.23.lib.3.

DVM SEPT. DONAT SEST.] id eſt, ſeptem millia ſeſtertiûm nummûm, quæ centum & ſeptuaginta quinque aureos noſtros efficiunt. Sed quoniam quidam viri docti ſcripſerunt, ſeſtertia, & ſeſtertios idem valere, minuẽda eſt hæc opinio, & hic error eripiendus eſt hominibus: Budæus denique noſter, quem illi reprehenderunt, defendendus. primùm autem conſtituẽdum eſt, quid ſit ſeſtertius. Valet igitur idem ſeſtertius, quod nummus, & ſeſtertius nummus: id eſt, duo aſſes, & ſemis: ſeu duæ libræ, & dimidia. nam as libram valebat. iccircò ita notabatur ſeſtertius B ab antiquis, ŁŁS. vel ſic LLS. poſterius tamen notari cœptus eſt hoc modo IIS. quæ nota ſignificat, nummum illũ ſic ſignatũ valere duos aſſeis & ſemiſſem. Atque hac nota ſignatum ſeſtertiũ nummũ æreũ inſpiciẽdum dedit mihi Clemens Teueninus, & alterũ argenteũ. Idem duos alios nummos argenteos oſtendit, quorum alter ſic erat notatus, V. quæ nota ſignificat valere quinque aſſeis, ſeu duos ſeſtertios, id eſt, dimidiã partem denarij: alter ſic, X: quæ ſignificat valere denariũ, id eſt, decem aſſeis, ſeu quattuor ſeſter-C tios. dictus autem ſeſtertius, *quaſi ſemis tertius* (inquit Varro lib.5. de lingua Lat.) *dupondius enim, & ſemis, antiquus ſeſtertius eſt.* eſtque quarta pars denarij. Nam denarius quattuor ſeſtertios continet. quòd ſi ſeſtertius ad rationem monetæ noſtræ Gallicæ redigatur, quinquaginta circiter ſeſtertij, aureum hodiernum ſcutatum conſtituent: denarius autem erit ferè duodecima pars noſtri aurei. Atque hæc de ſeſtertio, & denario perſpicua eſſe poterunt exemplis. M.Tull. frumentar. *Quid ergo à me tibi nummorum dari poteſt, cùm ſenatus tibi quaternos nummos dederit? quid poſcat, attendite. & vos quæſo ſimul iudices, æquitatem prætoris attendite. Quaternos ŁŁS, quos mihi ſenatus decreuit, & ex ærario dedit, ego habebo, & in ciſtam transferam ex fiſco. Quid poſteà? quid? pro ſingulis modiis,* D *quos tibi impero, mihi octonos ŁŁS dato. qua ratione? quid quæris rationem? non tantam rationem res habet, quantam vtilitatem, atque prædam. Dic (inquit ille) planius. Senatus te voluit mihi nũmos dare, me tibi frumentum metiri: tu eos nummos, quos mihi ſenatus dare voluit, ipſe habebis? à me, cui ſingulos denarios dari oportuit, binos auferes? &c.* Ex hoc loco intelligi poteſt, quattuor ſeſtertios vni denario pares eſſe, ſi conferas illa verba, *pro ſingulis modiis, quos tibi impero, tu mihi octonos ŁŁS dato*, cum his, *à me cui ſingulos denarios dari oportuit, binos auferes?* Denique ſeſtertius ferè duos aſſeis cũ dimidio valebat. aſſem autẽ conſtat tertiam partẽ ſolidi Gallici, ſeu ſolidum Venetum valuiſſe. Suetonius ſcribit C. Iulium populo Ro. hortos circa Tiberim publicè, & viritim trecenos ſeſtertios legauiſſe. quæ E ſumma æſtimatione æqualis ferè eſt ſex aureis Gallicis ſcutatis hodiernis. at ſi ciuibus Ro. ſingulis trecena ſeſtertia legata eſſent, ſena circiter millia aureorum ſcutatorum noſtratiũ eis legata fuiſſe intelligerentur: quam ſummam neque populo Ro. viritim legatam eſſe, neq; ſi legata fuiſſet, ex bonis C.Iulij Cæſaris redigi potuiſſe credibile eſt. Seſtertium igitur dicimus mille ſeſtertios nummos valuiſſe. id planum fiet exemplis, quorum id primũ ſit, quod nobis hic locus ſuppeditat. Quæ'nam fuiſſet hæc Philippi in Menã liberalitas, ſi ſeptem ſeſtertios nummos, id eſt, vix octodecim ſolidos, ſeu marketos Veneros, aut ſex Gallicos ei donaſſet, totidémque mutuos dediſſet? Idem Horat. epiſt. ad Iul. Florum, lib.2. epiſt. de quodam Luculli milite, qui caſtellum F Mithridatis munitiſſimum ceperat, *Clarus ob id factum, donis ornatur honeſtis, Accipit & bis dena ſuper ſeſtertia nũmûm.* nónne ridicula fuiſſet Luculli in militem illum ſiue Valerianus fuerit, ſiue quis alius, munificẽtia, ſi viginti ſeſtertios, id eſt, xx. Carolinos noſtros, ei donatos intelligeremus? quòd ſi quis quærat quid ſibi velit vox *nũmûm*, dico bis dena ſeſtertia nummûm poſitum eſſe, pro eo, quod eſt, bis dena, ſeu xx. millia ſeſtertiûm nummûm. atq; ita locutus eſt M. Tull. Verr. de iure dicundo. *Redeunt illi Rhegio Siracuſas: queri cum multis, ita vt fit, incipiunt, ſeſe ŁŁS LXXX. nummûm fruſtrà dediſſe.* id eſt, octoginta millia ſeſtertiûm nummûm. Idem Horat. ſat.3. G lib.1. *decies centena dediſſes Huic paruo paucis contento: quinque diebus Nil erat in loculis.* decies centena ſeſtertia, ſeu decies cẽtena ſeſtertiûm millia, noſtra ratione valent circiter XXV. aureorum hodiernorum millia. Oſtendamus etiam ex M.Tullio, ſeſtertium valere mille ſeſtertios. Verr. de iure dicundo, *Dicebant quantũ cuique eius iuſſu nummorum eſſet datum: gemebant Syracuſani: ſed tamen patiebantur: repentè recitatur vno nomine ŁŁS CCL. millia iuſſu prætoris data.* ſequitur mox aliis verbis eadem ſententia. *numerãtur illa ŁŁS ducẽta quinquaginta Siracuſanis. ea quemadmodum ad iſtum poſteà per pſeudothyrum reuertantur, tabulis vobis & teſtibus iudices planum faciam.* Idem epiſt.lib.5. ad H Rufum, *Reliquum eſt de ſeſtertiûm centum millibus, de quibus memini mihi à te Myrina litteras eſſe allatas, non mei errati, ſed tui, in quo peccatum videbatur eſſe, ſi modò erat, fratris tui, & Tullij.* eadem epiſtola mox eandem ſummam iterat aliis verbis. *Quòd ſi mihi expenſa iſta ſeſtertia centum tuliſſes, tamen, quæ tua eſt ſuauitas, quíque in me amor, nolles à me hoc tẽpore æſtimationẽ accipere.* En, quæ ſuprà ſeſterriûm centum millia dixit, hîc ſeſtertia centum appellat. Idem Paradox. vlt. de Craſſo, *capit ille ex ſuis prædiis ſexcenta ſeſtertia, ego centena ex meis.* nónne exploderetur, ſi quis diceret Craſſum ex ſuorum prædiorum fructibus ſexcentos ſeſtertios duntaxat, M.Tull. ex ſuis centũ refeciſſe? Idem ad Attic.lib.2. *de Terentia autem (mitto cetera, quæ ſunt in-*

A *numerabilia) quid ad hoc addi poteſt? ſcripſeras, vt* ĿĿS x I I. *permutaret: tantum eſſe reliquum de argẽto. miſit illa* CCIƆƆ. *(id eſt,* decem millia) *mihi, & aſcripſit tantum eſſe reliquum. Cùm hoc tam paruum de paruo detraxerit, perſpicis quid in maxima refecerit?* Queritur his verbis M. Tull. de Terentia, quòd, cnm ab ea exſpectaret x I I. millia ſeſtertiûm, decem millia duntaxat miſetit, & de tam parua ſumma, videlicet, duodecim millibus ſeſtertiûm, duo millia detraxerit, id eſt, ex trecentis aureis noſtris, quinquaginta. quis erit tam excors, qui hoc loco ſeſtertia duodecim idem eſſe dicat, quod ſeſtertios duodecim, cum ex ſeſtertiis nummis x I I. nullo modo duo ſeſtertiûm millia
B detrabi poſſint? Accedant ſuperioribus exemplis alia ex Catullo, Salluſtio, Martiali. Catullus igitur ad Furium, *Furi, cui neque ſeruus eſt, neque arca, Nec cimex, &c. Hac tu cõmoda tam beata, Furi, Noli ſpernere, nec putare parui: Et ſeſtertia, quæ ſoles precari Centum, deſine: nam ſat es beatus.* Non eſt profectò veriſimile, hunc Furium à Diis immortalibus centum ſeſterrios, id eſt, vix duos aureos hodiernos optare in animum vnquàm induxiſſe. Quid? in eo epigrammate, quod ſcripſir idem poëta ad Silonem lenonem, *Aut ſodes, mihi redde decem ſeſtertia Silo, &c.* decem ſeſtertia, decem ſeſtertios nummos interpretabimur, vt dicamus Catullum vix quintam partem aurei noſtri huic lenoni dediſſe ea lege, vt puellam ab eo acciperet, deinde ab illo deluſum, tantillam pecuniam repopoſciſſe? Salluſtius de coniurat. Catil. ſcribit, ſi quis
C quid indicaſſet de coniurationo, quæ contra remp. facta erat, præmium ſeruo libertatem, & ſeſtertia centum: libero, impunitatem eius rei, & ſeſtertiorum ducenta millia ſenatum decreuiſſe. quid minus credibile, quàm ſeſtertios cẽtum, pecuniam viliſſimam, cum libertate, re omnium cariſſima, ſenatum coniunxiſſe? Martialis (vt eſt in epigrammare quodã lib. 6.) ſex ſeſtertia à Pæto petiuerat: ille non negauerat quidem, ſed longo poſt tempore tradiderat: Martialis in eum ſic ſcribit, *Sex ſeſtertia ſi ſtatim dediſſes, Cùm dixti mihi, ſume, tolle, dono: Deberem tibi, Pæte, pro ducẽtis. At nunc cùm dederis, diu moratus, Poſt ſeptem, puto, vel nouem kalendas, Vis dicam tibi veriora veris? Sex ſeſtertia, Pæte, perdidiſti.* non ſit profectò audiẽdus, qui
D dicat, Martialem ſex ſeſtertios à Pæto vmquàm petiuiſſe, vix nonam aurei noſtri partẽ: aut, cùm eam pecuniolam accepiſſet, tanti eam feciſſe, vt Pæto ſcriberet, eam iccircò illi periiſſe, quòd ſerò liberalis fuiſſet.

EX NITIDO FIT RVSTICVS] *ex nitido*, id eſt, vrbano, & bene habito, *fit rusticus*, id eſt, impolitus, ſcaber, horridus & obſoletus. Vrbani enim homines magnam partem cultiores, comtiores, mundiores, ac nitidiores ruſticis ſolẽt eſſe. ruſtici contrà horridi, ſcabri, inculti, ſtrigoſi, & illoti. ſup. epiſt. 3. *Me pinguem & nitidum bene curata cute viſes Cùm ridere voles, &c.* Nitidus autem non eum tantum ſignificat, qui in victu mnndus, & minimè ſordidus eſt, verùm etiã qui E
in ſumtu faciẽdo elegans, & minimè parcus eſt. Plaut. Aulul. *Tamen e meo quidem animo, aliquanto facias rectius, Si nitidior fies in filia nuptiis.*

SVLCOS ET VIN. CREP. MERA] nihil aliud loquitur, nihilque aliud habet in ore, q̃ ſulcos, & vinera. M. Tull. ad Attic. lib. 9. *Dolabella ſuis litteris Idibus Martij datis merum bellum loquitur.* vide quæ notaui ad Od. 18. lib. 1. de verbo *crepandi*. Vinera autẽ, loca ſunt vitibus cõſita. ſup. epiſt. ad Auguſt. *Vt vineta egomet cadam mea.*

VLMOS] quibus maritantur vites, alioqni viduis. vide ſuprà annotationem ad illum locum, *Altas maritat populos.* Od 2. epod.

SENESCIT] maceratur, tabeſcit, conficitur. F
Cicero pro Sextio, *otio, & tranquillitate reip. conſeneſcebat.* ita ſenium pro re odioſiſſima, tædiiſque pleniſſima vſurpatur. Cæcilius, *Tibi ego Antipho has ſero. Senium eſt, cùm audio.* Plautus in Sticho, *Hæ res vitæ me ſoror ſaturant: hæ mihi diuidiæ, & ſenio ſunt.* Horat. epiſt. ad Loll. 2. *inhumanæ ſenium depone camœnæ.*

VERV̀M, VBI OV. F. M. P. CAP.] nõ diſſimile eſt exemplum illud apud Xenophontem Κύρȣ παιδ. lib. 8. vbi Pheraulas, qui ex paupere diues à Cyro factus erat, deſiderio tandem priſtinæ tranquillitatis, & quietis affectus, & curarum, ac moleſtiarum, qnas ſibi diuirias importaſſe querebatur, multitudine offenſus, omnium bonorum ſuorum poſſeſſionem in Sacam transferr, hoc ſibi tantùm excipiẽs, vr ab eo, tamquam G
hoſpes, atque etiam parcius, minúsq; eleganter, ac ſumtuoſè, quàm hoſpes, alatur. Inter cerera autem diuitiarum incommoda, hoc quoque cõmemorat, quòd neceſſe ſit homini diuiti ſæpe ab aliquo aur afferri oueis aliqnot à lupo iugulatas, vel bouem è prærupto, & præcipiti loco delapſum: aur nuntiari, iumenta in morbum incidiſſe. verba Xenophontis, quæ ad hunc locum pertinent, ſunt hæc, ἥκει δέ τις ἢ τῶν προβάτων λελυκωμένα φέρων, ἢ τῶν βοῶν κατακεκρημνισμένας, ἢ νόσον φάσκων ἐμπεπτωκέναι τοῖς κτήνεσιν. ὥστε μοι δοκῶ, ἔφη ὁ Φεραῦλας, νῦν διὰ τὸ πολλὰ ἔχειν, πλείω λυπεῖσθαι, ἢ πρόσθεν διὰ τὸ ὀ- H
λίγα. id eſt, venit autem aur oueis eas, quæ à lupo morſæ, vel iugulatæ ſunt afferens; ant boues, quæ præcipites è ſaxo deciderũt, aut nuntians in pecora morbum aliquem inuaſiſſe. Itaque mihi videor, ô Pheraula, pluribus nunc moleſtiis affici propterea quia multa poſſideam, quàm antea, quia pauca haberem.

SPEM MENT. SEG.] id eſt, minus reddidit, quàm ſperauerat agricola, ſpem fefellit. vt ſuprà Od. 1. lib. 3. *Fundúsq; mendax arbore nunc aquas Culpante, nunc torrentia agros Sidera.*

BOS EST ENECTVS] bos arator: βοῦς ἀροτήρ. Priſc. lib. 9. docens, necatum ferro, nectum verò alia vi peremtum intelligi, hunc locũ teſtem producit. ſic Liuius, *fame, frigore, illuuie, ſqualore enecti.* M. Tull. Tuſc. 1. *ſiti enectus Tãtalus.*

MEDIA

A MEDIA DE NOCTE] ſic loquitur ſuprà epiſt.2.*ſurgunt de nocte latrones*.& ſat.3.lib.2. *Vnde vxor media currat de nocte vocata*. & ſat.vlt.eiuſd. lib. *De medio potare die*.& epiſt.14.quæ eſt ad Villic. *Quem bibulũ liquidi media de luce Falerni, &c.* de media nocte autem, de medio die, de meridie, id eſt, aliquanto poſt mediam noctem, medium diem, meridiem. ſic M.Tull.pro Murena, *Vigilas tu de nocte, vt conſultoribus tuis reſpondeas.*

SIMVL] ſimulatque, vt ſæpe alibi.

SCABRVM] hortidum, ſquallidum, incomtum, impexũ: qui antea erat nitidus, pexus, mundus, comtus.

INTONSVM] capillus intõſus, præterquàm in pueris, mæroris, & luctus, & vitæ triſtioris erat argumentum. Suet.in Aug. *Adeò namque conſternatum ferunt, vt per continuos menſes, barba, capilloque ſummiſſo, caput interdum foribus illideret.* vi-
B de quæ notaui ad illum locum ſat.3. lib.2. *ſapientem paſcere barbam.* Sed Ariſtoteles rhet.1. ſcribit pulchrum eſſe Lacedæmone, comã alere, ac producere. libertatis enim ſignum eſſe, quia non ſit facile ei, qui ſit capillatus, quicquam illiberale, aut mercenarium facere: ἐν Λακεδαίμονι κομᾶν καλόν. ἐλευθερίας γὰρ σημεῖον. οὐ γάρ ἐστι κομῶντα ῥᾴδιον οὐδὲν ποιεῖν ἔργον θητικόν.

DVRVS] durus dicitur hoc loco nimis in negotio gerendo occupatus, nullum à labore vacuum tempus intermittens, ab omnibus voluptatibus, & animi oblectationibus abſtinens, homo
C ferreus, & pæne dicam, inhumanus, doloris ſenſu carens. ſic epiſt.ad Quinctium hoc eodem libro, *ſine paſcat durus, arétq́.* aliter ſat.2.lib.1. *Sub patribus duris tironum.*

VVLTEI] *Vultei* diſyllabum eſt. notat Priſc. lib.7.& producit teſtẽ hunc verſum. Sic & *Pompei*, à recto Pompeius. Od.7.lib.1. *Pompei meorum prime ſodalium.*

VERVM MIHI PONERE NOM.] ſic habent omnes ferè libri veteres, cùm vulgati habeant *dicere nomen*. ponere autem, id eſt, imponere. ſic ſat.4.lib.2. *Ponere ſigna nouis præceptis.*

QVOD TE] id eſt, propter quod te obſecro, vt me reddas vitæ priori. ſic Virg.lib.6.Æn. *Quod*
D *te per cœli iucundum lumen, & auras, Per genitorem oro, per ſpem ſurgentis Iuli, Eripe me his inuicte malis.*

DEOSQVE PENATEIS] Cicero libro de natura Deorũ 2. *Penates à penu dicti ſunt. eſt enim omne, quo veſcuntur homines, penu: aut ab eo, quod penitus inſident.* Habebat autem ſuos quiſque deos Penateis domi ſuæ. Idem pro domo ſua. *Quid eſt ſanctius, quid omni religione munitius, quàm domus vniuſcuiuſque ciuium? hîc aræ ſunt, hîc foci, hîc Dij penates, hîc ſacra, religiones, cæremoniæ cõtinentur, &c.* ijdem Lares familiares dicebantur. Hor.ſat.5.lib.2. *dulcia poma, Et quoſcunque feret cultus tibi fundus honores, Ante Larem guſtet venerabilior Lare diues.* Iterũ M.Tull.in orat.pro P. Quinctio. quos appellauerat paullo antè deos Penateis, eoſdem paullo pòſt Lares familiareis dicit his verbis. *At* hic quidem iam de fundo expulſus, iam à ſuis Diis Pe- E *natibus eiectus eſſet.* idem infrà. *illud dico, dominum expulſum eſſe de prædio, domino à familia ſua manus allatas eſſe ante ſuos Lares familiareis.*

QVI SIMVL ASPEXIT, Q. D.] ſic habent omnes libri manu ſcr. & item vulgati. Nonnulli tamen legi volũt, *Qui ſemel aſpexit, &c.* & ita hunc locum explicant: qui ſemel aſpexit, quantum d.p. Diſtent, is mature redeat. Ego nihil mutandum cenſeo, & hæc verba ſic declaro: Qui, Philippus, ſimulatque aſpexit, id eſt, cognouit, ſeu conſiderauit, quantùm dimiſſa, id eſt, relicta, diſtent à petitis: ſubintell. dixit ea, quæ ſequuntur, *maturè redeat Vulteius*, ad prius vitæ genus ſcilicet, ſeu ad priſtinum vitæ inſtitutum, ſiue in vrbem: repetátq; ea, quæ reliquit. Hæc autem ita dicuntur à Philippo, vt imperante alicui F ſuorum, det operam, vt redeat Vulteius: videat eius rationes, & accipiat: agátque cum eo liberaliter, vt ille primo quoque tempore omni negotio & moleſtia, & cura vitæ ruſticæ ſolutus ad vitam priorem reuerti poſſit. Non erat enim cõſentaneum L. Philippum, clariſſimum virum, & in rep. occupatiſſimum, cum Vulteio rationem inire & σμικρολογεῖν. Itaq; dat alicui è ſuis negotium, vt eum quàm primùm diſſoluat.

MATVRE' REDEAT] inquit Philippus. redeat quàm primùm in vrbẽ: & quàm primùm repetat ea, quæ reliquit.

MET. SE QV. SVO M. AC P. V. EST] G verum eſt, id eſt, par eſt. vt ſat.3.lib.2. *An, quodcumque facit Mæcenas, te quoque verum eſt, Tanto diſſimilem & tanto certare minorem?* monet autem prouerbium, vt id vitæ genus vnuſquiſq; ſequatur, quod ſibi aptum ſit.

8. AD CELSVM ALbinouanum.

CELSO gaudere, & bene rem gerere Albinouano
Muſa rogata refer, comiti ſcribæq́; Neronis. H
Si quæret, quid agam: dic multa, & pulchra minantem,
Viuere nec rectè, nec ſuauiter: haud quia grando
Cõtuderit viteis, oleamq́; momorderit æſtus:
Nec quia longinquis armentum ægrotet in agris:
Sed quia mente minus validus, quàm corpore toto,
Nil audire velim, nil diſcere, quod leuet ægrum:

A *Fidis offendar medicis: iraſcar amicis,*
Cur me funeſto properent arcere veterno:
Quæ nocuere ſequar: fugiam, quæ profore credam:
Romæ Tibur amem ventoſus: Tibure Romã.
Poſt hæc, vt valeat: quo pacto rem gerat, & ſe:
Vt placeat iuueni, percontare, vtq́; cohorti.
Si dicet rectè: primùm gaudere: ſubinde
Præceptũ auriculis hoc inſtillare memento:
B *Vt tu fortunam, ſic nos te, Celſe, feremus.*

CELSO GAVD. ET BENÈ REM GER. &c.] Græcorum more locutus eſt, κέλσῳ χαίρειν, καὶ εὖ πράττειν, &c. ordo eſt, ô muſa à me rogata refer, id eſt, renuntia ſalutem Celſo, qui me prior ſaluere iuſſit. Plato in Charmide improbat hanc Græcorum ſalutationem, χαῖρε, id eſt, gaude: aitque multo præſtare ita ſalutare, σωφρόνει, quod idem valere dicit, atque γνῶθι σεαυτὸν, id eſt, noſce teipſum.

COMITI, SCRIBÆQVE] notandũ, inferiorem amicum, comitem nominari. ſcribã autem eum accipio, qui ſcribendis litteris ab amico potentiore præpoſitus eſt.

MINANTEM] præ me ferentem, promittẽtem, iactantẽ. ſic loquitur ſat.3. lib.2. *Atqui vultus eras pulchra, & præclara minantis*, id eſt, de te
C promittentis. atque eadem eſt interdum verbi ἀπειλεῖν apud Græcos ſignificatio. Hom. ὀδυσσ. θ. Ἦ μὲν ἀπείλησας βητάρμονας εἶναι ἀρίστους. id eſt, profectò minatus es ſaltatores eſſe optimos. iungit item hoc verbũ cum accuſandi caſu Od. 28. lib.1. *Sic, quodcumque minabitur Eurus Fluctibus Heſperiis, &c.*

NON QVIA GR. CONTVDERIT VITEIS] nomen Græcum χαλαζοκοπίαν videtur expreſſiſſe. tranſlatè dictũ illud ſat.7. lib.2. *poſtquàm illi iuſta podagra Contudit articulos, &c.*

MOMORDERIT] affecerit, læſerit. alibi ad frigus trãſtulit, vt ſat.6. lib.2. *Matutina minus cautos iam frigora mordent.* epiſtol. 16. tranſlatè dixit,
D *Mordear opprobriis falſis, mutémque colores?*

ÆGROTET IN AGRIS] ſic eſt ſcriptum in duob. cod. Vatic. & Iann. Fæẽrn. Torn. Rain. Card. Ruſſ. Nicot. Cleric. ceteris. vulgati autem habent, *in aruis.*

MENTE MINVS VALIDVS] animo æger potius, quàm corpore. Hippocr. aphoriſ. γνώμῃ νοσέων.

CVR ME FVNESTO, &c.] hæc ita ſunt accipienda, quaſi pronuntientur ab Horatio offenſo, atque irato: vel *cur* hoc loco valet, propterea quòd, cuius rei exẽpla ſunt rariora. M. Tull. ad Attic. lib.3. *Quòd me accuſas, cur hunc meum caſum tam grauiter feram, debes ignoſcere.* frequentiora ſunt illa M. Tull. ad Cœliũ lib.2. *Quid ergo decidit, cur conſilium mutarem? nónne omnia potius, cur in* E
ſententia permanerem? & lib.2. accuſ. *tamen digna cauſa eſſet, cur inimicitias hominis improbiſſimi ſuſciperem.* & pro Sextio. *male dicito Sabino, homini Reatino, cur tam temerè exclamarit occiſum.* Idem lib. 5. de finibus, ſub extrem. *non pugnem cum homine cur tantum habeat in natura boni: illud vrgeam, &c.* T. Liuius lib.41. *Fecerit aliquid Philippus, cur aduerſus eum armatum, & bellum gerentem hoc decerneremus.* dixit autem *me arcere veterno* pro eo, quod eſt à me veternum arcere, per hypallagen: vt epiſt. de arte poët. *claſſeis Aquilonibus arcet.*

VETERNO] lethargo: vnde, qui veternoſi à Latinis, lethargici à Græcis appellantur, qui veterno laborant. Horat. ſat.2. lib.2. *Vt lethargicus* F
hic, cùm ſit pugil. vtitur hoc nomine Cic. epiſt. ad Cœlium lib.2. *erat in eadem epiſtola veternus ciuitatis.* & Cœl ad Cic.8. *niſi ego cum tabernariis, & aquariis pugnarem, veternus ciuitatẽ occupaſſet.* Virg. Georg.1. *Nec torpere graui paſſus ſua regna veterno.* funeſtum appellat hoc loco Horatius: ſtolidum Catullus in carmine ad Coloniam, *Si pote ſtolidum repente excitare veternum.* Eſt autem propriè veternus morbus, quo quis ſomni neceſſitate (vt ita dicam) adamantina vrgetur, omnium propemodum rerum oblitus.

QVÆ NOC. SEQVAR: FVGIAM, &c.] ea ſequar, quæ ſcio eſſe damnoſa: fugiam autem, quæ mihi vtilia futura exploratum habeã. quod eſt incontinentis, ſeu impotentis, id eſt, eius, quẽ G
Ariſtoteles ἀκρατῆ nominat. dictus autem ex eo eſt, quòd in illo partem animi meliorem, videlicet rationem, vincat deterior, nempe cupiditas, & libido. vide Ariſt. lib.7. de morib. ad Nicom.

ROMÆ TIB. AM. VENTOS.] mobilis ſim, & inconſtans. ſimile illud eſt ſat.7. lib.2. *Romæ rus optas, abſentem ruſticus vrbẽ Tollis ad aſtra leuis.* infrà epiſt. ad Mæcen.3 *plebem, ventoſam* nominat. Sic apud Eurip. Hippoly. coron. nutrix ait Phædram offendi præſentibus, amare, quæ abſunt, his verbis Οὐδέ σ' ἀρέσκει τὸ παρὸν· τὸ δ' ἀπὸν φίλτερον ἡγῇ.

ET RE] gerat. Cic. ad Matium lib. 2. epiſt. H
Quónam modo me gererem aduerſus Cæſarem, vſus tuo conſilio ſum.

IVVENI] Tiberio Claudio Neroni.

VTQVE COHORTI] & quomodo cohorti placeat. ſic autem habent libri veteres, pro quo vulgati, *atque cohorti*, minus rectè.

SVBINDE] deinde, vt ſat.5. lib.2. *Sparge ſubinde.*

INSTILLARE] tralatio eſt à rebus liquidis, quæ inſtillantur: vt ſat.2. lib.2. *Cuius odorem olei nequeas perferre, &c. Caulibus inſtillat.*

VT TV FORTVNAM.] ſuprà Od.27. lib. 3. *bene ferre magnam Diſce fortunam.* quaſi dicat: ſi ſecundam fortunam inſolenter, & immoderatè feres, nec nos inſolentiam tuam feremus.

9. AD

A ## 9. AD CLAVDIVM Neronem.

SEPTIMIVS, Claudi, nimirum intelligit vnus,
Quanti me facias. nam, cùm rogat, & prece cogit
Scilicet, vt tibi ſe laudare, & tradere coner,
Dignum mente, domóque legentis honeſta Neronis:
Munere cùm fungi propioris cenſet amici:
Quid poßim videt, ac nouit me valdius ipſo.
B *Multa quidem dixi, cur excuſatus abirem:*
Sed timui, mea ne finxiſſe minora putarer,
Dißimulator opis propriæ: mihi cõmodus vni.
Sic ego maioris fugiens opprobria culpæ,
Frontis ad vrbanæ deſcendi præmia. quòd ſi
Depoſitum laudas ob amici iuſſa pudorem:
Scribe tui gregis hunc: & fortem crede, bonúmque.

C

SEPTIMIVS] hic ille eſt Septimius, ad quẽ ſcripta eſt Oda 6. lib. 2. *Septimi Gadeis aditure mecum, &c.*

NAM, CVM ROGAT] ſecutus ſum hoc loco & teſtimoniũ P. Vict. qui lib. Var. lect. xx. teſtatur ita ſcriptum eſſe in antiq. cod. & meam ipſius conſcientiam, qui hanc ſcripturam offendi expreſſam in tribus cod. Vatic. & Iannoct. Faër. Torneſ. & Clericano, Nicotiano, Ruſſard. meo. neque verò quemquam commouere debet alterum, *cùm*, quod ſequitur quarto abhinc verſu. eſt enim locutio ἀσύνδετος, hoc modo, cùm rogat, cùm cenſet me propioris, id eſt, interioris, ſeu in-
D timi amici munere fungi, *Quid poßim videt, &c.*

ET PRECE COGIT SCILICET] legẽda ſunt hæc continenti, & non intermiſſo ſpiritu. ſignificat autem, amicorum, & virorum bonorum precès vim cogendi quandam obtinere apud nos: hoc modo, cùm rogat, & ſcilicet rogãdo cogit, &c. *quid poßim videt.*

LAVDARE, ET TRADERE] id eſt, commendare, vt eum in fidem, & amicitiã tuam recipias. ſic loquitur epiſt. ad Loll. 2. hoc libro, *Fallimur & quondam non dignum tradimus.* & ſat. 9. lib. 1. *haberes Magnũ adiutorem, poſſet qui ferre ſecundas: Hunc hominem velles ſi tradere.* M. Tull. epiſtola ad Cæſ. lib. 7. *totum denique hominem tibi trado de manu (vt aiunt) in manum tuam iſtam, & victoria, & fide praſtantem.* & ad Trebat. eod. lib. *ſic ei te commendaui, & tradidi, vt grauißimè, diligẽtißiméq; potui.* Salluſt. coniur. Catil. ex epiſt. Catilinæ, *Nunc Oreſtillam tibi commendo, tuaque fidei trado.* E

DIGNVM M. D. QVE L. H.] vel tamquã dignum mente, & domo Neronis, &c. vel reuera dignum Neronis mente, id eſt, animo, & domo, id eſt, familia, ſeu contubernio & conuictu, legẽtis honeſta, id eſt, res honeſtas, & honeſtos viros eligentis, atque in ſuam amicitiam recipientis.

MVNERE CVM FVNGI PROPIORIS] id eſt, cùm cenſet me vti munere, & fungi officio interioris amici, quid apud te poſſim, videt, &c. nemo enim quemquam opulento alicui, & potenti viro commendat, niſi qui apud eum gratia valeat, ſitq; ei pæne intimus. F

NOVIT ME VALIDIVS IPSO] proinde ac ſi diceret, non arbitror me tantùm apud te valere, vt quemquam tibi commendare, & tradere conari debeam: ſed ille tamen me rogat, vt id faciam, ſibíq; ita perſuaſit, me abs te impetraturum. *valdius* autem valet idem, quod magis, vt in epiſt. ad Piſones, *Valdius oblectant populum dimiſſa per aurem, &c.*

MVLTA QVIDEM DIXI, CVR] multas quidem cauſas attuli, quibus hoc commendandi munus mihi ab eo impoſitum deprecarer.

SED TIMVI, MEA NE, &c.] id eſt, ſed timui, ne ei vireis meas, meámq; apud te gratiã nimis extenuare, & diſſimulare viderer. talis deſcribitur εἴρων ab Ariſtotele lib. 4. de morib. ad G
Nicomach. his verbis, ὁ δ' εἴρων δοκεῖ ἀρνεῖσθαι τὰ ὑπάρχοντα, ἢ ἐλάττω ποιεῖν, id eſt, diſſimulator autem ea negare videtur, quæ in ſe inſunt, aut minora fingere. ſed hoc intereſt, quod εἴρων laudatur: diſſimulator opis propriæ, vituperabilis eſt, ſi ſuam opem diſſimulat, ne alteri proſit. ſic ſat. 10. lib. 1. *Defendente vicem modò rhetoris, atque poëta, Interdum vrbani parcentis viribus, atque Extenuantis eas conſultò.*

MAIORIS CVLPÆ] diſſimulationis, & animi in officio tribuendo reſtricti, ac maligni. Eſt enim maior culpa, grauiúsque peccatũ nolle cõmendare aliquem virum bonum, & dignum amicitia potentium virorum, apud virum potentem, diſſimulando ſuam gratiam, & extenuando
ſuas vireis, quàm talem virum commendando, H
ſubimpudentem, & ſubaudacem ab illo potente viro exiſtimari.

FRONTIS AD VRB. DESC. PRÆM.] ad impudentiam. vrbani enim perfrictioris oris eſſe ſolent, quàm ruſtici: atque hanc impudentiam, quam frontis vrbanæ præmium dicit, proximo verſiculo *depoſitum pudorem* nominat.

SCRIBE TVI GREGIS HVNC] hunc aſcribe in amicorum tuorum numerum.

ET FORTEM CR. BON.] *fortem*, vel laborum perferentem, & patientem, miniméque mollem & leuem: vel propriè ἀνδρεῖον, id eſt, ad omnia pericula ſubeunda promtum ac paratum. bonum autem, ἀγαθὸν, ἐσθλὸν, virum bonum.

A

10. AD FVSCVM Ariſtium.

VRBIS amatorem Fuſcum ſaluere iubemus
Ruris amatores:hac in re ſcilicet vna
Multùm diſſimiles,ad cetera pæne gemelli:
Fraternis animis: quicquid negat alter, & alter:
Annuimus pariter,vetuli,notíque columbi.
Tu nidum ſeruas:ego laudo ruris amœni
Riuos,& muſco circumlita ſaxa,nemúsq́.
B *Quid quæris? viuo, & regno:ſimul iſta reliqui,*
Quæ vos ad cælum effertis rumore ſecundo.
Vtq́ ſacerdotis fugitiuus,liba recuſo:
Pane egeo iam mellitis potiore placentis.
Viuere naturæ ſi conuenienter oportet:
Ponendæq́ domo quærenda eſt area primùm:
Nouiſtine locum potiorem rure beato?
Eſt vbi plus tepeant hiemes? vbi gratior aura
Leniat & rabiẽ Canis,& momenta Leonis,
C *Cum ſemel accepit ſolem furibũdus acutũ?*
Eſt vbi depellat ſomnos minus inuida cura?
Deterius Libycis olet,aut nitet herba lapillis?
Purior in vicis aqua tẽdit rumpere plumbũ,
Quàm,quæ per pronum trepidat cum murmure riuum?
Nempe inter varias nutritur ſilua colũnas:
Laudatúrq́ domus,lõgos quæ proſpicit agros.
Naturam expelles furca: tamen vſque recurret:
Et mala perrumpet furtim faſtidia victrix.
D *Non,qui Sidonio contendere callidus oſtro*
Neſcit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnũ,propiúsve medullis:
Quàm, qui non poterit vero diſtinguere falſum.
Quem res plus nimio delectauere ſecundæ:
Mutatæ quatient.ſiquid mirabere,pones
Inuitus,fuge magna:licet ſub paupere tecto
Reges,& regum vita præcurrere amicos.
Ceruus equum pugna melior communibus herbis E
Pellebat:donec minor in certamine longo
Implorauit opes hominis,frenúmque recepit.
Sed poſtquàm victor violẽs diſceſſit ab hoſte:
Non equitem dorſo,non frenum depulit ore:
Sic,qui pauperiem veritus,potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus: atque
Seruiet æternum,quia paruo neſciat vti.
Cui non conueniet ſua res,vt calceus olim,
Si pede maior erit,ſubuertet:ſi minor, vret. F
Lætus ſorte tua viues ſapienter Ariſti:
Nec me dimittes incaſtigatum,vbi plura
Cogere,quàm ſatis eſt,ac non ceſſare videbor.
Imperat,aut ſeruit collecta pecunia cuique,
Tortũ digna ſequi potius,quàm ducere funẽ.
Hæc tibi dictabã poſt fanum putre Vacunæ,
Excepto,quòd non ſimul eſſes,cetera lætus.

VRBIS AM. FVSC.] Nos ruris amatores Fuſcum vrbis amatorem ſalutamus. G

AD CETERA PÆNE GEMELLI] id eſt,pares maximè & ſimiles.ductum à geminorũ ſimilitudine, ad diſtinguendum, atque internoſcendum perdifficili. & ita loquuntur boni ſcriptores.M.Tull.partit. *memoria,quæ eſt gemina litteratura quodammodo, & in diſsimili genere perſimilis.* ſic enim in eo loco legendum, non vt voluit Budæus noſter,aſioqui optimarũ artium, & bonarum litterarũ laude clariſſimus,*germana.* Idem pro Roſc.comœdo. *ſimillima, & maximè gemina ſocietas hereditatis eſt.* Idem frumentaria ex epiſt. Timarchidis. *Volo mihi fraterculo tuo credas.* ad ea verba ſic Cicero.*conſorts quidem in lucris,atque furtis:gemino,& ſimillimo nequitia, improbitate, audacia.*Idem in Piſon.*Illud verò geminum conſiliis Catilinæ & Lentuli.* Catull.in Mamurram & Cæſarem. *Morboſi pariter, gemelli vtrique: Vno in ludulo erudituli ambo.*Pacuuius. *par fortitudo, gemina confidentia.* Horat. ſat.3. lib.2.*Quinti progenies Arri, par nobile fratrum,Nequitia & nugis, prauorum & amore gemellũ.*breuiter, quod Græci ἀδελφὸν nominant pro ſimillimo, Latini geminum dicunt, non germanũ, vt etiam hodie quidam docti viri putant,Budæum ſecuti. H

QVICQVID NEGAT] quidam libri vet. habent,*ſiquid negat,&c.*

VETVLI, NOTÍQVE COLVMBI] id eſt,tanquam vetuli,& noti columbi,quorũ mutuus amor notus eſt. ſic omnes quidem habent libri manu ſcrip.ſed videtur legendum, *Annuimus pa-*

A *mus pariter vetulis,notiſque columbis*,non vt vulgò, *vetuli,notique columbi.* dictum autem Græcorum more, *pariter vetulis, &c.* ἴσως,ſeu ὁμοίως ταῖς περιστεραῖς. ſic Homerus ἰλ. ν. ὁ δὲ μιν τίεν ἶσα τέκεσσι: id eſt, hic autem eum colebat pariter liberis. & Lucretius lib. 6. *ſic fulgorem quoque cernimus antè, Quàm tonitrum accipimus, pariter qui mittitur igni.* à columborum mutuis oſculis *columbatim* fecit Matius, in his verſib. *Sinúque amicam recipio frigidam caldo, Columbatímque labra cõſerens labris.* Omnino,vt ad meã diuinationẽ redeã,lectiovulgata mihi videtur ferri non poſſe, *Annuimus pariter vetuli, n. q. col.* id eſt, vt vulgò explicant, conſentimus, & concordamus inter nos, tanquam vetuli, & noti columbi. Nam hoc *tamquam* addũt de ſuo:quod videtur nõ fuiſſe omiſſurus Horatius,aut vocem aliquam ſimilem.

B NIDVM] domicilium vrbanum. *Tu nidum ſeruas* igitur,id eſt,tu domi manes:& ita Porphir.ſi modò Porphirionis verba ſunt.ductũ ab auibus: vt annotauimus ſuprà ad Od.4.lib.3.

MVSCO CIRCVMLITA] muſcoſa, lanugine illa viridi obducta. Virgil.Georg.3. *& plena ſecundum Flumina,muſcus vbi, & viridiſsima gramine ripa.* Idem in Melib. *Muſcoſi fontes, & ſomno mollior herba.* Catull. *Riuus muſcoſo proſilit è lapide.*

QVID QVÆRIS?] ſic loquuntur boni ſcriptores,cùm paucis rem expedire volũt.M.Tull. epiſt.ad Cornific. *Quid quæris? magna ſpes eſt in eo.*
C Idem ad Attic.lib.2. *Quid quæris? conturbaui Græcam nationem.* ibidem, *Quid quæris? præter quercum Dodonæam,nihil deſideramus.* idem ad Qu.Fr.lib.1. *quid quæris? nihil feſtiuius.*

VIVO ET REGNO] beatiſſimè viuo:quouis rege beatiorem vitã viuo. verè enim regnat, qui nulli cupiditati ſeruit, & qui re ſua, quãtumuis anguſta, contentus eſt. Tùm *licet ſub paupere tecto Reges, & regum vita præcurrere amicos: Et virtus vni regnum, & diadema tutum defert,* *Quiſquis ingentes oculo irretorto Spectat aceruos.* Prætereà *ſapiens vno minor eſt Ioue, Diues, honoratus, pulcher, Rex denique regum:* Et *pueri ludentes rex eris, aiunt, Si rectè facies:* Et *rectius occupat Nomẽ beati, qui Deo-*
D *rum Muneribus ſapienter vti, Durámq; callet pauperiem pati, Peiúsque letho flagitium timet.* Et paſtor ille Virgilianus patrios fineis, *Pauperis & tuguri cõgeſtum ceſpite culmen,* ſua *regna* nominat. Poſtremò,vt regnat,& rex eſt quiſque domi ſuæ, ita ſeruus eſt,& ſeruitutem duriſſimam ſeruit,qui diuitum, & potentium iſtorum amicitiam colit, qui in purpuratorum, & principum, & regum marmoreis,atque auratis ædibus ætatem agit, & cõſeneſcit.

SIMVL] ſimulac. millies diximus: & millies vſurpatum eſt ab Horatio.

AD CÆLVM EFFERTIS] maximo opere laudatis:vt ſup. *educit in aſtra*, Od.2.lib.4. & ſat.7.lib.2. *vrbem Tollis ad aſtra leuis.* Quidam libri veteres habent *fertis.*

RVMORE SECVNDO] id eſt, ex opinione, & conſenſu vulgi:approbante populo. Virg. E
Æneid.8. *Ergo iter inceptum celerant rumore ſecũdo.* quamquam hunc locum aliter explicat Seruius. M.Tull.Tuſcul.libro 2. *multitudini ſuſpecta, & inuiſa philoſophia eſt, vt vel, ſi quis vniuerſam velit vituperare, ſecundo id populo facere poſsit, vel, &c.* Idẽ cõtra Rull. *ſecũda contione.* Idem lib.2.ep.ad Qu. Fratr. *cum tamquam reum accuſaui multis, & ſecundis admurmurationibus cuncti ſenatus.* Caſſius ep.ad M.Tullium,cuius princ. *Nõ me hercule.* lib.15. *Panſam noſtrum ſecunda voluntate hominum paludatum ex vrbe exiſſe gaudeo, &c.* ſic Liuius dixit lib.6. *ſecundis auribus.* & lib.27. *ſecunda fama.*

VTQVE SACERDOTIS FVGITIVVS] id eſt,& vt ſacerdotis ſeruus. ſic enim ſeruum vocant Latini, cùm ſeruum improbum & F
nequam ſignificare volũt. Alioqui fugitiuus ſeruus,propriè is eſt, qui dominum reliquit, quíve ab eo fugit,conſilio non reuertendi: qui conſiliũ cepit fugiendi,& numquam ad dominum reuertendi. herifugam appellat Catull. in Galliambo de Atti.

LIBA] placentas ex farina, & melle cõfectas. conſtant autem placentæ ferè ex farina, & melle,vt ſubindicat interpres Theocriti ad eius verſum illum εἰδ.ιε. Ὅσσα τ᾽ ἀπὸ γλυκερῶ μέλιτος, τά τ᾽ ἐν ὑγρῷ ἐλαίῳ. id eſt,& quæcumq; cõficiuntur è dulci melle,& quæ ex liquido oleo. Athenæus autem lib.3. ſignificat,libum ex lacte, G
& ſumine,& melle componi,his verbis, ἑξῆς δ᾽ ἐπεισηνέχθη πλακῦς ἐκ γάλακτος ἠρίου τε, καὶ μέλιτος, ὃν ῥωμαῖοι λίβον καλοῦσι. Deniq; Horatius ipſe ſatis declarat proximo verſiculo, libum eſſe placentam mellitam. Varro lib. 4. de ling.Latina,libum eò appellatũ eſſe ſcribit,quòd libaretur priuſquàm eſſet coctum.

PANE EGEO] δέομαι ἄρτου. deſidero panem,vt de arte poët. *Si plauſoris eges aulæa manentis.*

VIVERE NATVRÆ SI CONVEN.] Hæc eſt Polemonis,& veterum Academicorum ſententia,quam probant & Peripatetici. dicebãt enim finem bonorum eſſe ſecũdum naturam viuere,id eſt,virtute adhibita, frui primis à natura
datis:quod Stoici poſteà dixerunt viuere naturæ conuenienter. vide M.Tull.lib.2. & 4. de Finib. H
Idem Tuſcul. 5. *Stoicorum quidem facilis concluſio eſt,qui,cùm finem bonorum eſſe ſenſerint, congruenter naturæ,cõuenientérque viuere,* &c. Idem de Finib.3. *Hunc ipſum Zenonis aiunt finem eſſe,declarãtem illud, quod à te dictum eſt,cõuenienter naturæ viuere.* ibidẽ, *relinquitur, vt ſummum bonum ſit viuere ſcientiam adhibentem earum rerum,quæ natura eueniant, ſeligentem,quæ ſecundum naturam: & ſi quæ etiam cõtra naturam ſunt,reijcientem,id eſt,conuenienter,cõgruentérque naturæ viuere.*

PONENDÆQVE DOMO] & ſi ponendæ domo,id eſt,ad domum ædificandã,primùm quærendum ſolum eſt, &c. Heſiod. Οἶκον μὲν πρώτιστα, &c.

A BEATO?]opulento, omni rerum copia af-
fluente.
EST VBI PLVS, &c.] Eſt'ne locus vllus,
vbi hiemes ſint tepidiores?
PLVS TEPEANT] minus ſint frigidæ.
RABIEM CANIS] immoderatum Canis
calorem.vide ad Od.13. lib.3. *Te flagrantis atrox*
hora Canicula Neſcit tangere.
ET MOMENTA LEONIS] circiter Idus
Quinctileis.ſuprà Od.29.lib.3. *iam Procyon furit,*
Et ſtella veſani Leonis Sole dies referente ſiccos.
FVRIBVNDVS] veſanũ appellat Oda illa
29.lib.3.
EST VBI DEPELLAT] *diuellat* habent
libri vulgati:ſed *depellat* ſcriptũ eſt in duob.cod.
Vatic.& Rain.Card.Iann. Faër. Torn. & Cleri-
can.Nicotiano; vno Ruſſardino,meo.quos ſecu-
tus ſum, quãuis videatur recepta ſcriptura pro-
B babilis.Nam ſic ferè Virg.locutus eſt Georgic.3.
nec ſomnos abrumpit cura ſalubreis.Horat. autẽ ita,
vt hîc,Od.11.lib.2.*Pellente laſciuos amores Canitie,*
facilémque ſomnum. Omnino *depellat* magis pro-
bo,quàm *diuellat*.itáque edendum curaui.
INVIDA CVRA] quæ hominibus omnẽ
animi tranquillitatem,& oblectationem, ſomnũ
denique liberum ac ſolutum videtur inuidere.
Eſt autẽ hæc cura vitioſa,& ab ægro animo pro-
fecta.alia eſt laudabilis, quæ induſtriã acuit, ſol-
lertiámque excitat,qualis eſt hominum ſtrenuo-
rum,induſtriorum,nauorũ,ac fortium, ſine qua
nihil præclarum, nihil cum officio coniunctum
geri poteſt.
DETERIVS LIBYC. OL. &c.] dete-
C riúſne olet,id eſt,minus gratum odorẽ naribus
afflat,aut minus nitida eſt herba,quàm marmora
ex Africa auecta?
LIBYCIS LAPILLIS] marmoribus Nu-
midicis,ex quibus fiunt pauimenta.
PVRIOR IN VICIS AQ. T. &c.] id
eſt,puriórne ea eſt aqua,quæ in vicis vrbis, è tu-
bis plumbeis erumpit, quàm, quę ſine tubulis
per decliuem riuum trepidè manat?vicus ex do-
mibus cõſtat(inquit Varro)vicus Cyprius, vicus
Africus,vicus ſceleratus,&c. Vici Romę fuiſſe di
cuntur quadraginta.Horat.ſat.9.lib.1.*cùm quidli-*
bet ille Garriret, vicos, vrbem laudaret. epiſt. ad lib.
Hoc quoque te manet, vt pueros elementa docentẽ Occu-
D *pet extremis in vicis balba ſenectus.* & ad Auguſtũ,
Deferar in vicum vendentẽ thus, & odores. & ſat.3.
lib.2. *Tuſci turba impia vici.*
TENDIT RVMP. PLVMB.] tanta cele-
ritáte,& copia fertur, vt tubulos plumbeos ru-
ptura videatur.
TREP. CVM MVRM.] cum ſonitu cele-
riter labitur,ſeu properè manat? κελαρύζει·
NEMPE INTER VARIAS,&c.] ea(in-
quit)quæ natura ſponte ſua præbet, & procreat,
iis,quæ ab arte proficiſcuntur,eſſe potiora argu-
mento eſt,quòd inter columnas marmoreas, &
ædificia ſumtuoſa,inſtituuntur à diuitibus horti
multis & proceris arboribus conſiti:& laudatur E
domus,quæ habet longos, & latos agros adiun-
ctos,& continenteis.vel dic hoc modo, Nempe
vt planè perſpicias,optabilius,ac ſuauius eſſe ru-
re,quàm in vrbibus viuere:diuites iſti, & poten-
tes in ſuis ædificiis magnificis, & inter columnas
marmoreas,hortos,&,pæne dicam,ſiluas habere
volunt.ita cogit eos ipſa natura fateri, vitam ru-
ſticam vrbanæ eſſe anteponendam.varias autem
columnas intellige verſicoloreis,vel ex marmo-
re verſicolori.quidam legũt *Parias*, quemadmo-
dum & ibi, *Ten' lapides varios lutulenta radere pal-*
ma? ſat. 4. lib. 2. nonnulli cenſent legendum
Parios.
NATVRAM EXP. FVRCA] verſus
ſunt vulgatiſſimi.ſignificant autem,vim tantam
eſſe naturæ,vt quamuis faſtidioſus hominũ ani- F
mus,moroſa ſatietas,nouatum denique rerũ cu-
piditas vim illi quodammodo afferãt, multáque
ſuperuacanea ab arte facta conquirant,atque ar-
ceſſant,nulla tamen alia in re tandem, quàm in
pulchritudine,copiáque naturali acquieſcant.*ex-*
pelles autem habent cod.Iann. Faër. duo Vatic.
Torneſ.Ruſſard. Nicot. Cleric. alij,quos ſecutus
ſum.*Iã expellere furca*,prouerbiũ eſt, quod valet,
aſperè, & ignominioſè expellere:ſumtum ab iis,
qui aliquem furca expellunt. ſic M.Tull.lib.16.
epiſt.ad Atticum,epiſt.11.*Sed quoniam furcilla ex-*
trudimur,Brundiſium cogito. & Catull. *Mentula co-* G
natur Pimpléum Scandere mõtem: Muſæ furcillis præ-
cipitem eiiciunt. Sic Ariſtophanes Εἰρήνῃ. τήνδε μὲ
Δικροῖς ἐώθουν τὴν θεὸν κεκράγμασι. id eſt,
hanc deam (pacem) expellebant furcis.
ET MALA PERR. F.] Et vincet vitioſam
iſtam diuitum iſtorũ, & ſuperuacaneam,& ſum-
tuoſam,rerúmq; vſitatarum,ac parabilium faſti-
dioſam luxuriem.
NON, QVI SIDON. &c.] id eſt,is,in quo
non ineſt ea calliditas,aut ſollertia, vt ſciat, eas
lanas,quæ ſucco Aquinati infectæ ſunt, cũ pur-
pura Tyria,ſeu Sidonia certare,hoc eſt,ad eã ita
propè accedere,vt difficile ſit internoſcere: non
maiore damno afficietur, neque certiore, quàm,
qui nõ poterit verum à falſo diſcernere. Vel ſic,
is,qui neſcit callidè contendere,id eſt, compara- H
re & conferre,lanas fuco Aquinati tinctas, cum
purpura Tyria, non certiore detrimento afficie-
tur,quàm,& cet.vt ſuprà. Atq; ita Simeo Boſius
Lemouix vir doctiſſ.hunc locum explicabat.Ego
tamen priorem explicationem malo. Nam non
videtur eſſe magnæ ſollertiæ, magnæ've callidi-
tatis comparare purpuram ſimulatam,& falſam,
cũ germana & vera.ſed alteram ab altera diſcer-
nere, hoc opus, hic labor eſt. Nam ſiquis dicat,
nihilo maioris prudẽtiæ eſſe internoſcere falſam
à vera, cùm inter ſe componũtur,& contendun-
tur,quod & ab Iſocrate in oratione quadã poſi-
tum eſt, negabo, quòd ſimulata & falſa interdũ
ita ſunt natiuis & veris propinqua ac ſimilia,itá-
que obſcuræ eorum notæ, vt difficillimè inter-

A noſci queant. Verumtamen Boſij ſententiam non damno.

SIDONIO] id eſt, Tyrio, Puniceo.

PROPIVS'VE MED.] quidam libri vet. habent, *propiúſque.* *propius medulus* autem, id eſt, quod te propius attingat, quod magis ad te perueniat. tralatio eſt à corpore.

FVCVM] colorem, vt Od. 5. lib. 3. *nec amiſſos colores Lana refert medicata fuco.*

QVA'M QVI NON POT. V. D.] quod tamen omnium rerum difficillimum eſt. Obſcuræ enim ſunt veri & falſi, boni & mali, recti & praui notæ. Adde quòd vnumquodque bonorũ humanorum videtur eſſe periculo proximũ, nullúmque à contrario purum ac ſincerum. Quare ſcitum eſt illud poëtæ cuiuſdam, nullum eſſe bonum, quod in hac vita, tanquam arbor, ex vna ra-

B dice naſcatur: ſed cõtrà ei aliquod etiam malum agnaſci. Atque hoc ipſum eſt, quo vulgus hominum funditus interit, quòd nõ facile poſſint meliora à deterioribus diſcernere, ac ſecernere.

QVEM RES PLVS NIM. &c.] id eſt, qui rebus ſecundis nimiùm inſolens fuit, conuerſa, & mutata fortuna magnopere commouebitur. eiuſdem eſt enim indolis, & ingenij, nimia hilaritate, & lætitia efferri in rebus ſecundis, & contrahi, conſternaríque contrariis. *plus nimio*, id eſt, plus multo, vt Oda 33. lib. 1. *plus nimio memor Immitis Glyceræ.*

C QVATIENT] id eſt, commouebunt. ſuprà Od. 3. lib. 3. *Iuſtum & tenacem propoſiti virum Non ciuium ardor praua iubentium, Non vultus inſtantis tyranni, Mente quatit ſolida, &c.* & Od. 18. lib. 1. *non ego te candide Baſſareu, Inuitum quatiam.* & inf. epiſt. 2. lib. 2. *ſtatua taciturnius exit Plerumque & riſu populum quatit.*

SI QVID MIRAB. PON. INVIT.] id eſt, ſi quid magni facies, vel ſi quid erit tibi egregiè carum, amittes inuitus.

PONES] depones, amittes, ἀποβαλεῖς, ἀφήσεις: ſic ſæpe aliàs, vt epiſt. 16. *Pone, meum eſt, inquit, &c.*

REGVM AMICOS] gratioſos homines a-

D pud reges.

PRÆCVRRERE] anteire. tralatio eſt, vt ſat. 2. lib. 1. *adeò ſermonis amari, Siſennas, Barros vt equis præcurreret albis.* Quidam libri veteres habent *præcedere.*

CERVVS EQV. PVGNA MEL. &c.] Ariſtoteles ῥητορικ. β. eo in loco, in quo de exemplis & apologis loquitur, hanc fabulam aſcribit Steſichoro, his verbis, Στησίχορος μὲν γὰρ ἑλομένων στρατηγὸν αὐτοκράτορα τῶν ἱμεραίων Φάλαριν, καὶ μελλόντων φυλακὴν διδόναι τοῦ σώματος, τἄλλα διαλεχθεὶς εἶπεν αὐτοῖς λόγον, ὡς ἵππος κατεῖχε λειμῶνα μόνος. ἐλθόντος δ' ἐλάφου καὶ διαφθείραντος τὴν νομὴν, βουλόμενος τιμωρήσασθαι τὸν ἔλαφον, ἠρώτα τὸν ἄνθρωπον, εἰ δύναιτο μετ' αὐτοῦ κολάσαι τὸν ἔλαφον. ὁ δὲ φησιν, ἐὰν λάβῃ χαλινὸν, καὶ αὐτὸς ἀ-

E ναβῇ ἐπ' αὐτὸν, ἔχων ἀκόντια. συνομολογήσαντος δὲ, καὶ ἀναβάντος, ἀντὶ τοῦ τιμωρήσασθαι, αὐτὸς ἐδούλευσεν ἤδη τῷ ἀνθρώπῳ. &c. id eſt, *Steſichorus, cùm Himeræi Phalarim ducem exercitus, ſummo cùm imperio creaſſent, præſidiúmque, & cuſtodiam corporis daturi viderentur: alia quædam locutus, hunc poſteà ſermonem habuit. Olim equus pratũ obtinebat ſolus. Cum autem eò veniſſet ceruus, & eius paſcua corrupiſſet, equus ceruum vlciſci volens, ex homine quæſiuit, poſſétne cum eo ceruum coërcere. Homo reſpondit, poſſe, ſi modò ille frenum recipiat, & ipſe in eũ aſcendat, iaculis inſtructus. Cùm aſſenſus eſſet equus, & aſcendiſſet homo, pro eo vt ceruum vlciſceretur, ipſe iam homini ſeruiit.*

F

PVGNA MELIOR] id eſt, ſuperior, potentior, κρείττων. vt alibi docuimus.

MINOR] ἥττων, id eſt, inferior, imbecillior, minus potens, nempe equus.

VICTOR VIOLENS DISCESSIT] ſi coniunctè legas, *victor diſceßit*, idem valebit, quod, diſceſſit ſuperior, vt loquitur M. Tullius: ſin hoc modo, *diſceßit ab hoſte*, ſententia erit aperta. quod magis probo. *violens* autem, id eſt, violentus. quo nomine vſus eſt & Oda 30. lib. 3. *quà violens obſtrepit Aufidus.* Qui autem legi hîc volunt, *Sed poſtquàm victor violento abſceßit ab hoſte*, falluntur.

IMPROBVS] id eſt, aſſiduè, perpetuò, vt Virg. Georg. 1. *Labor omnia vincit Improbus, & du-*

G *ris vrgens in rebus egeſtas.* Horat. ſat. 6. lib. 2. *improbus vrget Iratis precibus.* vel dic *improbus*, id eſt, cupidus, & ideò miſer: vel dic compendiò & rectà improbus, id eſt, miſer, & laborioſus, πόνηρος.

QVIA PARVO NESCIAT VTI] ſic habent aliquot libri manu ſcr. nonnulli *neſciet*, quos non ſequor: malim legi *neſcit*. Paſſeratius nolebat ita legi, *Seruiet æternũ qui paruo neſciit vti.*

NON CONVENIET] vel amplior erit, vel anguſtior, quàm ſatis eſt.

VT CALC. OL. SI PEDE] tale eſt illud Epicteti, μέτρον κτήσεως τὸ σῶμα ἑκάστῳ, ὡς ὁ ποὺς ὑποδήματος. ἐὰν μὲν οὖν ἐπὶ τούτου στῇς, ἕξεις τὸ μέτρον, καὶ τὴν ἐπιβάτραν. ἐὰν δ' ὑπερβῇς, ἀφῆκας, ὡς κατὰ κρημνοῦ σεαυτόν. οὕτω γί-

H νεται κατάχρυσον ὑπόδημα. εἶτα πορφυροῦν, εἶτα κεντητόν. ὑπερέβη γὰρ τὴν χρείαν τοῦ ποδός. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῆς κτήσεως· ἐὰν ὑπερβῇ σῶμα, ὅρος οὐδεὶς ἐστι. id eſt, *modulus poſſeßionis vnicuique corpus eſt, quemadmodum pes calcei. Si igitur in hoc conſiſtas, habes modulum, & ſcalam: ſin vltra modum prodeas, teipſum præcipitem agis. Ita fit auratus calceus, deinde purpureus, deinde punctis diſtinctus. nam pedis vſum ſuperauit. idem & de poſſeßione ſentiendum. Si extra corporis modum prodeat, infinita eſt.* Non diſſimile eſt illud Dionis Chryſoſtomi oratione περὶ πλεονεξίας: id eſt, de cupiditate immenſarum diuitiarum, & aliarum rerum fortuitarum, καὶ ἐσθῆτα μὲν οὐδεὶς βούλεται μείζω τοῦ σώματος ἔχειν, ὡς δύσχρηστον ὄν· οὐσίαν δὲ τῷ παντὶ μείζω τῆς χρείας ἐπιθυμοῦσιν ἅπαντες

A ἔχειν, οὐκ εἰδότες. ὅτι τοῦτο ἐκείνου χαλεπώτερον: id eſt, Et veſtem quidem nemo vult habere corpore maiorem, tanquam incommodum quiddam. rem familiarem autem omni ex parte maiorem, quàm vſus poſtulet, cupiunt omnes habere, non intelligentes, hoc eſſe longè illo incommodius, ac moleſtius.

SI MINOR, VRET.] ſi minor, pedē lædet, & dolore afficiet.

OLIM] ποτὲ, aliquando, vel tunc. vt Plaut. in Milite glor. *Curate, vt ſplendor meo ſit clypeo clarior, Quàm ſolis radij eſſe olim, cùm ſudum eſt, ſolent.* Idem Trinummo, *Primum omnium olim terra cùm proſcinditur, in quinto quoque ſulco moriuntur boues.* Horat. ſat. 1. lib. 1. *vt pueris olim dant cruſtula blandi Doctores.* Lucret. lib. 6. *Vt calidis candens ferrum è fornacibus olim Stridit, vbi in gelidum properè demerſimus imbrem.* Virgil. Æneid. 3. *Sed tamen iidem olim*
B *curru ſuccedere ſueti Quadrupedes.*

LÆTVS SORTE TVA, &c.] ſors ab Horatio plerumque vſurpatur pro eo, quod cuique vel caſu aliquo, & beneficio fortunæ, vel natura, vel ratione obtigit: cuiuſmodi ſunt facultates, nobilitas, potentia, res ſecundæ, quæuis denique facultas, & condicio viuendi: idq; per tralationem quandam, vt Od. 16. lib. 3. *Pura riuus aqua, ſiluáque iugerum Paucorum, &c. Fulgentem imperio fertilis Africa Fallit ſorte beatior.* Od. 11. lib. 4. *Telephum, quem tu petis, occupauit Non tuæ ſortis iuuenem puella.* Od. 14. epod. *quòd ſi non pulchrior ignis Accendit obſeſſam Ilion, Gaude ſorte tua.* Od. 24. lib. 3. *Defunctúmque laboribus Æquali recreat ſorte vicarius.* epiſt. ad villic. hoc lib. *Cui placet alterius, ſua nimirū*
C *eſt odio ſors.* & ſat. 1. lib. 1. *Qui fit Mæcenas, vt nemo, quam ſibi ſortem, Seu ratio dederit, ſeu ſors obiecerit, illa Contentus viuat?* Virg. Æneid. 6. *Multa putans, ſortémque animo miſeratus iniquam.* eod. lib. *Inualidus vireis vltra, ſortémque ſenectæ.* Idem Æneid. 5. *Hectorei ſocij, Troia quos ſorte ſuprema Delegi comites.* Lucret. lib. 4. *Inde Venus varias producit ſorte figuras, Maiorúmque refert vultus, vocésq; comáſque.* ſors autem longè aliud eſt, vt annotauimus ad ſat. 1. libri primi.

NEC ME DIM. INCAST.] id eſt, & me acriter caſtigabis, me acerbè reprehendes, & accuſabis, &c. *incaſtigatum*, ἀνεπιτίμητον.

COGERE] congerere, coaceruare, quærere.

D IMPERAT, AVT SERV.] id eſt, alij bonis quæſitis & partis libenter vtuntur: alij parcunt, vt ſacris: neque audent quicquam de aceruo, aut ſumma demere. Epiſt. 1. huius lib. *Et mihi res, non me rebus ſubiungere conor.*

TORTVM DIGNA SEQ. POT. &c.] id eſt, quæ tamen debet potius trahi, quàm trahere: hoc eſt, ſeruire potius, quàm imperare. videtur tralatio, aut allegoria ducta ab iis, qui reſtim ductant, vel, vt alij volunt, à machinationibus. præſultoris autem erat funem, ſeu reſtim ductare: eorum, qui vnà ſaltabant, reſtem manu apprehenſam ſequi. Terent. Adelph. *Tu inter eas reſtim ductans ſaltabis.* Iam nomen *tortus*, funis eſt epithetum etiam aliis ſcriptoribus vſitatū, vt Virgil. 4. Æneid. *tortos incidere funeis.* Catull. in carm. de nuptiis Pelei, *Candidáque intorti ſuſtollant vela rudentes.* E

TIBI DICTABAM] puero meo dictabam, vt ab eo excepta, & ſcripta ad te mitterē. ſic M. Tull. ad Q. fr. lib. 2. *Non occupatione, qua eram ſanè impeditus: ſed paruula lippitudine adductus ſum, vt dictarem hanc epiſtolam.* & alibi ad eund. *hæc inter cenandum dictaui Tironi.* vide ſup. ad epiſt. 1. *hæc recinunt iuuenes dictata, ſenéſque.*

POST FANVM PVTRE VACVNÆ] ponè fanum Vacunæ Deæ, vetuſtate cōſumtum. Vacuna dea à vacando dicta, quæ vacantibus & otioſis præerat. hæc in agro Reatino nobilia habebat nemora. de quibus lege Plin. lib. 3. cap. 12. F Erat etiam eorum, qui à crimine, aut calumnia, aut cōtumelia & maledicto liberati ac ſoluti, & quaſi vacui erant, dea: quod ex Auſonio intelligere licet, *Totam trado tibi ſimul Vacunam, Nec iam pòſt metues vbique dictum.*

EXCEPTO, QVÒD NON SIM. ESS. &c.] id eſt, moleſtè ferēs, quòd vnà mecum non eſſes: ceteroqui lætus. vel ſic, eo excepto, quòd mecum non eſſes, ceteris rebus lætus. *cetera* dictū Græcorum more, τἄλλα, id eſt, κατὰ τ᾽ἄλλα. & ita ſuprà locutus eſt Od. 2. lib. 4. *Quà notam duxit, niueus videri: Cetera fuluus.* ſic Virg. Georg. 3. *Cetera, nec fatura habilis, nec fortis aratris.* G T. Liuius lib. 22. Annalium, *Hæc eſt pugna Cannenſis clade nobilitata, par cetera Allienſi.*

XI. AD BVLLATIVM.

QVID tibi viſa Chios, Bullati, notáque Lesbos?
Quid concinna Samos: quid Crœſi regia Sardis?
Smyrna quid, & Colophon? maiora, minorá-ne fama?
Cunctáne præ campo, & Tiberino flumine ſordent? H
An venit in votum Attalicis ex vrbibus vna?
An Lebedum laudas odio maris, atque viarum?
Scis, Lebedus quàm ſit Gabiis deſertior, atque
Fidenis vicus: tamen illic viuere vellem:
Oblitúſque meorum, obliuiſcendus & illis
Neptunum procul è terra ſpectare furētem.

sed

A *Sed neque, qui Capua Romam petit imbre, lutóque*
Aſperſus, volet in caupona viuere: nec, qui
Frigus collegit, furnos, & balnea laudat,
Vt fortunatam plenè præſtantia vitam.
Nec, ſi te validus iactauerit Auſter in alto:
Iccircò nauem trans Ægæum mare vendas.
Incolumi Rhodos, & Mitylene pulchra facit, quod
Penula ſolſtitio, campeſtre niualibus auris,
Per brumã Tiberis, ſextili menſe caminus.
Dũ licet, & vultũ ſeruat fortuna benignũ:
Romæ laudetur Samos, & Chios, & Rho-
B *dos abſens.*
Tu, quamcumque Deus tibi fortunauerit horam,
Grata ſume manu: nec dulcia differ in annũ:
Vt, quocumque loco fueris, vixiſſe libenter
Te dicas. nam ſi ratio, & prudentia curas,
Non locus effuſi latè maris arbiter aufert:
Cælum, non animum mutant, qui trans ma-
C *re currunt.*
Strenua nos exercet inertia: nauibus, atque
Quadrigis petimus benè viuere. quod petis, hîc eſt:
Eſt Vlubris, animus ſi te non deficit æquus.

CHIOS] inſula eſt in mari Ionio, ſeu Icario: quæ nomen etiam hodie retinet.

LESBOS] inſula eſt non longe à Troade, in qua eſt Mitylene.

CONCINNA] lepida, feſtiua, amœna, pulchris ædificiis deſcripta.

D SAMOS] Homerus παιπαλόεσσαν nominat ὀδ.δ. id eſt, editam, aut aſperam. Inſula eſt in mari Ionio, non admodum longe diſtans à Chio inſula.

CROESI REGIA SARDIS] in qua Crœſus rex Lydiæ commorabatur, & cõſidebat, vt in vrbe totius Lydiæ principe, & reliquarum omnium munitiſſima: quæ à Cyro expugnata, & capta eſt decimoquarto poſt oppugnationẽ die, vt narrat Herod. Clione. Sic Virg. lib. 7. Æn. de domo Pici, *Tectum auguſtum, ingens, centum ſublime columnis Vrbe fuit ſumma, Laurentis regia Pici.* Idem lib. 8. de Caci ſpecu. *At ſpecus, & Caci detecta apparuit ingẽt Regia.* ſic Horat. epiſt. 7. ad Mæcen. 2. *mihi iam non regia Roma, Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum.*

SMYRNA] vrbs in Ionia, Hermo fl. & Mimanti monti propinqua. E

COLOPHON] vrbs in Ionia, nõ longè à Sardibus, cõtinentem verſus: ab altera parte, Lebedo vicina, & ad vnum quoddam promuntorium ſinus Ionij poſita.

CAMPO] Martio. epiſt. 7. ad Mæcen. 2. *& poſt decisa negotia, campo.*

SORDENT?] nihili ſunt? tibi vilia ſunt? vt epiſt. ad Loll. 2. *pretium ætas altera ſordet.* Virg. in Alex. *quoniam ſordent tibi munera noſtra.*

AN VENIT IN VOTVM ATTAL.] id eſt, an vna aliqua ex vrbibus Aſiaticis, quæ ſub imperiò Attali fuerunt, tibi optabilis eſt?

AN LEBED. LAVD. ODIO MARIS, &c.] an iccircò Lebedum laudas Ioniæ oppidũ deſertum, atque infrequens, quòd te longæ naui- F gationis, longíque itineris pigeat? fuit tamen olim Lebedus Apollinis Clarij fanum nõ ignobile, neque incelebre, aut deſertum.

SCIS, LEBEDVS QVAM SIT, &c.] vrbanorum, & pudentium hominum more primò eius conſilium, factúmq; approbat, qui Roma abſit, quouis loco contentus: oſtẽdens, ſe etiã Lebedi æquo animo, libentérque ætatem acturũ, quamuis vicus ſit deſertiſſimus, etiam ea lege, vt & ſuorum obliuiſcatur, & è ſuorum memoria effluat: verumtamen (inquit) quemadmodum, qui Capua Romam venit, ſi fortè via lutulenta, imbribúſque corrupta iter fecerit, non iccircò in G deuerſorio totam ætatem cõmorabitur: ſed vbi veſteis ſuas imbre, lutóq; madidas exſiccauerit, atque aliquot horas quieuerit, iter inſtitutum repetet: ſic tu itineris longinquitate, aut difficultate deterreri non debes, quominus in vrbem redeas, tuóſque reuiſas, &c. Gabij oppidum fuit in via Prænestina, citra Præneſte, Roma diſtans circiter centum ſtadia. Fidenæ quoque non admodum Roma aberant, quippe quæ eſſent in agro Ro. ſitæ.

VELLEM] non recuſarem, non nollem. aliàs velle, optare eſt.

OBLIVISCENDVS ET ILLIS] *obliuiſcendus* dixit παθητικῶς. participium eſt futurum H ab obliuiſcor.

NEPTVN. PROCVL È TERRA, &c.] ſic Lucret. lib. 2. *Suaue mari magno turbãtibus æquora ventis, E terra magnum alterius ſpectare laborem.* & Menander in Thraſyleonte, Ω ἡδὺ τὴν θάλατταν ἀπὸ γῆς ὁρᾶν, Ω μῆτερ ἐστι, μὴ πλέοντα μηδαμοῦ. id eſt. *Quàm dulce, mater, improbum è terra mare, Nullas in oras nauigantem cernere eſt?* & Oppianus lib. 1. ἁλιευτ. ἀλλ᾽ ὦ θάλασσα Χαῖρέ μοι ἐκ γαίης, ἑκαθεν δέ μοι ἤπιος εἴης. id eſt, At mare ſalue mihi ex terra: longè autem mihi propitia ſis. & M. Tull. ad Att. lib. 2. *nũc verò cùm cogar exire de naui, non abiectis, ſed ereptis gubernaculis, cupio iſtorum naufragia ex terra intueri: cupio, vt ait tuus amicus Sophocles,* κἂν ὑπὸ στέγῃ, Πυκνῆς ἀκοῦσαι ψεκάδος εὑδούσῃ φρενί. Xenocrates autẽ

A in Ἀξιόχῳ ſic loquitur, ὡς ἐξ ἀπόπτου θεώμενος, id eſt,tanquàm è ſpecula proſpiciens.

SED NEQVE, QVI CAP. ROM. PET. &c.]ſed quemadmodum qui Capua Romam venit brumali tempore, ſi aſſiduo imbre madidus,lutóque conſperſus in cauponam aliquam deuerterit, non tamen in ea perpetuò viuere volet:neque,qui frigus contraxit,focum, & balnea ita laudat,quaſi in eis poſita ſit vita beata:ſic neque tu,quòd aliquando incommodè nauigaris,atq; aduerſa tempeſtate vſus ſis, propterea loca iſta tranſmarina patriæ anteferre debes.

NEC QVI FRIG. COLL.] id eſt, nec qui frigus contraxit.

B NEC SI TE VAL. IACT.] nec ſi te auſter validus,i.acer,vehemẽs,& ſæuus, ζαχρηεὶς, in mari diſiecerit,&c.

ÆGÆVM MARE] Ægæum mare dictum vel ἀπὸ τῶν αἰγῶν, quæ eſt inſula iuxta Eubœã, vel quòd in eo mari ſcopuli ſic vocantur à ſimilitudine caprarum. & ita Varro lib.6.de lingua Lat.vide annot.ad illum locum,*in patenti Prenſus Ægæo*,Od.16.lib.2.

VENDAS] vendere debeas:aut vẽditurus ſis.

INCOLVMI RHODOS, ET MYTIL. &c.] Poterat ita reſpondere Bullatius,ſe Rhodi, & Mytilenis, & in aliis nobilibus vrbibus, beatius,quàm in patria victurum.cui orationi ſtatim occurrit Horatius hoc modo, Si quis animo valet,æquè ſuperuacanea eſt ei peregrinatio, vt *penula ſolſtitio,campeſtra niualibus auris, &c.* Penulæ
C autem ad imbrem arcendum comparatæ ſunt: campeſtria ad tegendas eas corporis parteis,quę deformem eſſent aſpectum habituræ,in certaminibus gymnicis,& campo Martio.ea enim nemo adhibebat ad propulſandum frigus. decurſio itẽ Tiberina æſtiuo tempore fiebat. camini denique, & foci nullus eſt menſe ſextili, aut certè paruus vſus.

INCOLVMI] ſano,& valẽti: animo ſcilicet.

PENVLA SOLSTITIO, CAMP.] *penula veſtis, quam ſupra tunicam accipimus*, inquit Feſtus.Varro Virgula diuina, *Non quærenda eſt homini,qui habet virtutem,penula in imbri.*

CAMPESTRE] campeſtre, ſubligaculum, quo vtebantur ij,qui in campo Martio certabãt,
D & ſeſe exercebant.

NIVALIBVS AVRIS] menſibus hibernis;ventis frigidis,& niuem gignentibus.

CAMINVS] caminus,& focus nõ eo tantùm differunt,quòd alterum Græcum eſt,alterũ Latinum:ſed quòd caminus fornacem ſignificat : focus vas,aut locum,vbi ignis excitari ex materia ſolet.talibus autem fumi ſpiraculis non eſſe veteres vſos,qualia hodie ſunt nobis in vſu è tectorum faſtigiis prolata,figura vel quadrata, vel rotunda,conſtat inter doctiores.voce *camini* vtitur & M.Tull.epiſt.ad Trebat.lib.7. *valdè metuò ne frigeas in hibernis.quamobrem camino luculento vtendum cenſeo.*

DVM LIC. ET VVLTVM SERVAT, E
&c.] declarat id, quod proximis ſuperioribus verſibus dixerat, *Incolumi Rhodos, &c.* Dum licet (inquit) & dum tu incolumis es, dúmq; tibi per fortunæ liberalitatem licet, Romæ laudato Samum,& Chium,& Rhodum,id eſt, ne te Roma commoueto,neque peregrinator: Samum quidẽ & Chium, & Rhodum laudato Romæ & domi, longè diſtanteis, ſed ne in inſulas illas peregrè proficiſcitor. ſic loquitur Virg.Georg.4. *laudato ingentia rura, Exiguum colito.* ſic Heſiodus ἔργ. καὶ ἡμερ. Νῆ' ὀλίγην αἰνεῖν, μεγάλῃ δ' ἐνὶ φόρτια θέσθαι. id eſt,nauem exiguam laudato, in magnã verò onera imponito.

NEC DVLCIA DIFFER IN ANN.] F
ſic ſup.Od.8.lib.3. *Dona præſentis cape lætus horæ.* vide annotata ad illum locum, *Lætus in præſens animus, quod vltrà eſt, Oderit curare*, Od.16. lib.2. Quidam libri vet.habent,*neu dulcia.*

NON LOC. EFF. LATE MAR. ARB.] id eſt,non locus mari propinquus.

CÆLVM, NON ANIM. MVTANT, &c.] ſic Æſchines in Cteſiph. τόπον, οὐ τρόπον μετέβαλε. id eſt,locum, non mores mutauit. & M.Tull.pro Quinctio, *fit magna mutatio loci, non ingenij.*

STRENVA NOS EXERCET INERTIA] ſimilia ſunt illa, *ſæuitia facilis, inſaniens ſapientia,* quæ notauimus ad Od.34.lib.1.

NAVIB. ATQ. QVADR. PET. B. VIV.] id eſt,nos maria,& terras peragramus, vt G
benè,beatéque viuamus, quaſi in locis externis, atque à patria remotiſſimis trãquillius,beatiúsq; victuri, quàm domi: ſed vehementer erramus. non enim ex loco, ſed ex animo noſtro: non foris, ſed intrinſecus benè viuendi rationem petere debemus.

HÎC EST] domi,in patria, non in externis locis.

EST VLVBRIS] quouis in loco,quantumuis obſcuro, & ignobili. Vlubras commemorat M.Tull.epiſt.quadam ad Trebat. lib.7. *Nã Vlubris honoris mei cauſa vim maximam ranunculorum ſe commoſſe conſtabat.* H

ANIMVS SI TE NON DEF. ÆQ.] id eſt,ſi animus eſt tibi nulla cupiditate, nullâq; ægritudine concitatus, aut perturbatus: animus tranquillus,ac ſedatus. εὐθυμίαν Græci nominãt. epiſt.ad Loll.2.hoc lib. *Det vitam,det opes, æquum mi animum ipſe parabo.* ſic Plaut.in Aulular. *Pol ſi eſt animus æquus tibi,ſatis habes qui benè vitam colas.* vide ſuprà ad Od.3.lib.2. *Æquam memento rebus in arduis, &c.*

12. AD ICCIVM.

FRVCTIBVS *Agrippæ Siculis, quos colligis,Icci,*

Si rectè

A *Si rectè frueris:non eſt,vt copia maior*
Ab Ioue donari poßit tibi.tolle querelas.
Pauper enim non eſt,cui rerũ ſuppetit vſus.
Si ventri benè,ſi lateri eſt,pedibúsq́; tuis:nil
Diuitiæ poterunt regales addere maius.
Si fortè in medio poſitorũ abſtemius,herbis
Viuis,& vrtica:ſic viues protinus,vt te
Confeſtim liquidus fortunæ riuus inauret:
Vel quia naturam mutare pecunia neſcit:
Vel quia cuncta putas vna virtute minora.
Miramur,ſi Democriti pecus edit agellos,
Cultáque,dum peregre eſt animus ſine corpore velox:
B *Cùm tu inter ſcabiem tantam, & contagia lucri*
Nil paruũ ſapias:& adhuc ſublimia cures?
Quæ mare compeſcant cauſæ: quid temperet annum:
Stellæ ſponte ſua,iuſſæne vagẽtur, & errẽt:
Quid premat obſcurum Lunæ, quid proferat orbem:
C *Quid velit,& poßit rerũ concordia diſcors?*
Empedocles,an Stertinium deliret acumen?
Verùm ſeu piſceis, ſeu porrum, & cepe trucidas:
Vtere Pompeio Groſpho: &, ſi quid petet, vltrò
Defer.nil Groſphus,niſi verum,orabit, & æquum.
Vilis amicorũ eſt annona,bonis vbi quid deeſt.
Ne tamen ignores quo ſit Romana loco res:
D *Cantaber,Agrippæ:Claudi virtute Neronis*
Armenius cécidit.ius,imperiúmq́; Phraates
Cæſaris accepit genibus minor. aurea fruges
Italiæ pleno defudit copia cornu.

NON EST, VT COP. M. AB IOVE DON. POSS. TIBI] id eſt,nulla ratione fieri poteſt, vt copia maior, &c. & ita loquuntur Græci, οὐκ ἔστιν ὅπως: quod ſuprà admonuimus ad Od.1.lib.3. *Eſt,vt viro vir latius ordinet Arbuſta ſulcis.* Atque hoc loquẽdi genus crebrò vſurpat Lucret.verbi cauſa lib.2. *quare non eſt, vt credere poßis Eſſe infinitis diſtantia ſemina formis.* eodẽ lib. *Quin etiam,quanto in parteis res quaque minutas Diſtrahitur magis,hoc magis eſt,vt cernere poßis Euaneſcere paulatim, ſtinguíque colorem.* & lib.3. *quòd ſi linquuntur,& inſunt:Haud erit,vt meritò immortalis poßit haberi.* & lib.4. *Hic odor ipſe igitur, nareis quicumque laceßit,Eſt aliò vt poßis permitti longius alter.* E

TOLLE QVERELAS] deſine conqueri, omitte querelas.

SI VENTRI BENÈ, SI LATERI EST,&c.] fortaſſe hæc ſunt ex Theognide expreſſa: cuius exſtant hi verſus, Ἶσον τοι πλουτοῦσιν, ὅτῳ πολὺς ἄργυρός ἐστι, Καὶ χρυσὸς, καὶ γῆς πυροφόρου πεδία, Ἵπποι θ', ἡμίονοί τε, καὶ ᾧ τὰ δέοντα πάρεστι, Γαστρί τε, καὶ πλευραῖς, καὶ ποσὶν ἁβρὰ παθεῖν. id eſt, Æquè diuites ſunt & is, cui multũ argẽtũ ſuppetit,& aurũ,& agri triticũ ferẽtis campi, & equi, & muli: & is,cui ea,quæ oportet,adſunt,neque venter, neque latera,neq; F pedes dolẽt. ſed credibilius eſt Horatiũ Metrodori,aut etiã Epicuri ſentẽtiã reſpexiſſe:quã pluribus locis exponit M. Tull. Ac de Epicurò quidem,res in promtu eſt.De Metrodoro autem ita ſcribit off.3. *Nam ſi non modò vtilitas,ſed vita omnis beata,corporis firma conſtitutione (vt à Metrodoro ſcriptum eſt) continetur,certè hæc vtilitas,& quidem ſumma (ſic enim cenſent) cum honeſtate pugnabit.* Idẽ lib.2.Tuſcul. *Metrodorus quidem eum perfectè putat beatum,cui corpus benè conſtitutum ſit, & exploratũ ita ſemper fore.* Idem Tuſc. lib. 5. *Tu verò Metrodore,qui omne bonum in viſceribus, medullísque condideris,& definieris,ſummum bonum firma corporis affectione,exploratáque ſpe contineri:fortunæ aditus interclusiſti? quo modo? iſto enim bono iam exſpoliari potes.* G verba Metrodori ſunt hæc, τέλος ἀγαθῶν τὸ σαρκὸς εὐσταθὲς καταστήμα, καὶ τὸ περὶ τούτου πιστὸν ἔλπισμα. finis bonorum carnis cõſtitutio ſtabilis,& ſpes certa atque explorata ita ſemper fore. Athenæus lib.15. ex eius epiſtola ad Timocratem hæc citat, ὦ φυσιολόγε Τιμόκρατες, περὶ γαστέρα ὁ κατὰ φύσιν βαδίζων λόγος ἅπασαν ἔχει σπουδήν. id eſt, ô, qui de natura diſputare ſoles, Timocrates,ea,quæ naturam ducem ſequitur ratio,omnem operam, omnéque ſtudium in ventrem confert. Plutarchus autem in lib. ὅτι οὐδὲ ζῆν ἔστιν ἡδέως κατ' Ἐπίκουρον, ita diſputat aduerſus Metrodorum, κατάστημα μὲν γὰρ εὐσταθὲς σαρκὸς γίνεται πολλάκις· ἔλπισμα δὲ πιστὸν ὑπὲρ σαρκὸς, καὶ βέβαιον, οὐκ ἔστιν ἐν ψυχῇ νοῦν ἐχούσῃ γενέσθαι· ἀλλ' ὥσπερ ἐν θαλάσσῃ κατ' Αἰσχύλον, Ὠδῖνα τίκτει νὺξ κυβερνήτῃ σοφῷ. Καὶ ἐν γαλήνῃ· οὕτω ψυχὴν ἐν σώματι εὐσταθοῦντι, καὶ ταῖς περὶ σώματος ἐλπίσι τἀγαθὸν θεμένην, οὐκ ἔστιν ἄφοβον, καὶ ἀκύμονα διεξαγαγεῖν. οὐ γὰρ ἔξωθεν μόνον, ὥσπερ ἡ θάλασσα, χειμῶνας ἴσχει καὶ καταιγισμοὺς τὸ σῶμα· πλείονας δὲ ταραχὰς ἐξ ἑαυτοῦ, καὶ μείζονας ἀναδίδωσι. εὐδίαν δὲ χειμερινὴν μᾶλλον ἄν τις, ἢ σαρκὸς ἀβλάβειαν ἐλπίσειεν αὐτῷ παραμένειν βεβαίως,&c. id eſt, *ſtabilis enim & firma carnis affectio,ſeu (vt ita dicam) conſtitutio ſæpe contingit:ſpes autem de ea,explorata,& certa in animo mentis compote & ſano,non poteſt exſiſtere:ſed quemadmodum* H

A *ex ſententia Æſchyli, Etiam mari tranquillo nox curam grauem, Acrémque gubernatori ſapiēti parit: Ita fieri non poteſt, vt animus, qui in corpore benè affecto, benéque conſtituto, eiúſque affectionis ſpe ſummum bonum collocat, timoris & perturbationis expers permaneat. Non enim extrinſecus duntaxat, vt mare, fluctibus, & procellis agitatur, & conturbatur, ſed multo plureis, ac maiores ex ſeipſo motus gignit.* Metrodori ſententiam videtur propemodū expreſſiſſe Lucr. lib. 2. in princip. *nónne videre, Nil aliud ſibi naturā latrare, niſi vt, cum Corpore ſeiunctus dolor abſit: mente fruatur Iucundo ſenſu cura ſemotu' metúque?*

SI FORTE IN MED. POS. ABSTEM.] *abſtemius poſitorum*, Horatianum. abſtemius autē B propriè is dicitur, qui à vino abſtinet: ſed hîc latiorem quandam vim habet. ſignificat enim eū, qui quibuſlibet bonis ante ſe poſitis ſua voluntate non vtitur.

SIC VIVES PROTINVS, VT TE, &c.] putabam hunc locū ſic explicari poſſe. tam parco & tenui victu, cultúque aſſiduè, ſeu deinceps vtêris, vt ſtatim ditiſſimus fias. Sed fortaſſe rectius hoc modo: & probat Muretus. æquè parco, & tenui victu deinceps, ſeu poſteà, ſeu aſſiduè, & ſine intermiſſione vtêre, atque anteà cōſueuiſti, quamuis ſtatim locupletiſſimus fias. protinus, ſeu potius protenus (vt quidam malunt) idē ferè valet, quod porrò tenus, continuè, deinceps. pro quo veteres protinam, & protinis dixerūt, vt ſcribit Varro lib. 6. de ling. Lat. & Non. Marcell. & ita Virg. videtur vſurpaſſe lib. 7. Æn. C *Mos erat Heſperio in Latio, quem protinus vrbes Albana coluêre ſacrum.* & 3. *Diſsiluiſſe ferunt, cùm protinus vtraque Tellus vna foret.* & Georg. 4. *Protinus aerij mellis cæleſtia dona Exſequar.* & M. Tull. lib. 1. de diuinat. *deum reſpondiſſe vaſtitatem eſſe Italiæ, præcepiſſéque, vt pergeret protinus: quid retrò, atq; à tergo fieret, ne laboraret.* & Cæſ. lib. 2. de bell. Gall. *Hoſtes protinus ex eo loco ad flumen Axonam contenderunt.* Idem lib. 2. de bello ciuili. *ac nonnulli protinus eodem curſu in oppidum contenderunt.* Sic & Hor. alibi, vt Od. 3. lib. 3. *Noſtriſque ductum ſeditionibus Bellum reſedit: protinus & graueis Iras, & inuiſum nepotem, Troïca, &c. Marti redonabo.* ep. 18. huius lib. *Protinus vt moneam, ſi quid monitoris eges tu, &c.* & ſat. 5. lib. 2. *tu protinus, vnde Diui-* D *tias, æriſque ruam, dic augur, acernos.*

LIQVIDVS FORT. RIV.] alludit ad fluuios illos, qui micis, & ramentis aureis nobilitati ſunt, de quibus ad illum verſum Odæ 15. epod. *Tibíque Pactolus fluat.*

INAVRET] locupletet, ditet. M. Tull. ad Trebat. *moriar niſi (quæ tua gloria eſt) puto te malle à Cæſare conſuli, quàm inaurari.*

VEL, QVIA NATVRAM, &c.] duas rationes ſubijcit: priorem ſeriò, & ex animi ſui ſententia: alteram εἰρωνευόμενος, id eſt, diſſimulatione quadam vtens, & iocans, hoc modo: tu (inquit) ita tenuiter & reſtrictè ſumtum facies, vt prope diem ingenti pecunia ſis abundaturus, vel quia hominis auari ingenium pecuniæ acceſ- E ſione nihilo fit liberalius: vel, quia tanti virtutem facis, vt minimo apparatu contentus ſis, neque putes quicquam ad vitam beatam victus elegātiam, munditiámque habere momēti: & ita verſus poſterior erit ἐπιθεράπευσις prioris. Quòd ſi quis poſteriorem explicationem ſequerut, hæc erit ſententia, reliquo tempore ætatis viues parcè, & ſordide, quamuis totus inaureris: vel quia hominis auari ingenium à pecunia nō mutatur: vel quia, &c. vt ſuprà.

MIR. SI DEM. PEC. EDIT.] miramur, ſi pecus êdit agellos Democriti, &c. id eſt, miramur'ne, ſi Democritus propter philoſophiæ ſtudium, rem familiarem neglexit, cùm tu F vno tempore, & in lucri ſtudio, & in rebus philoſophicis occupatus ſis? longè enim facilius eſt in vno elaborare, neglecto altero, quàm ſimul in vtroq;. De Democrito ſic M. Tull. de finib. 5. *dicitur oculis ſe priuaſſe: certè, vt quàm minimè animus à cogitationibus abduceretur. patrimonium neglexit: agros deſeruit incultos, quid quærens aliud niſi beatam vitam?* idem de eodem lib. 5. Tuſc. quæſt. *Democritus luminibus amiſsis alba ſcilicet & atra diſcernere non poterat: at verò bona, mala: æqua, iniqua: honeſta, turpia: vtilia, inutilia: magna, parua poterat: & ſine varietate oculorum licebat ei viuere beatè, ſine notione rerum non licebat, &c.* De eodem Athen. lib. 4. καὶ Δημόκριτον δ' ἐπίμησαν Ἀβδηρῖται δημοσίᾳ κρίνοντες ὡς κατέφθαρε τὰ πατρῷα· ὃς ἐπεὶ ἀναγνοὺς αὐτοῖς τὸν μέγαν Διάκοσμον, G καὶ τὰ περὶ τῶν ἐν ᾅδου, εἶπε εἰς ταῦτα ἀνηλωκέναι, ἀφείθη, id eſt, & Democritū verò multatunt Abderitæ publicè in ius vocatum, quòd patrimonium ſuum cōſumſiſſet: qui recitato ſuo illo libro, quem μέγαν Διάκοσμον inſcripſerat, & altero de rebus inferorum, dixit ſe rem familiarem in hæc inſumſiſſe, & ita abſolutus eſt. agros autē à pecudibus depaſtos & incultos Græci μηλοβότους, & ἀργοὺς appellāt. Simeo Boſius putat, Horatium memoria vacillaſſe ac titubaſſe, propterea quòd hoc idem de Anaxagora litteris proditum ſit. Sic enim Plutarchus lib. περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι, de eo ſcribit, Ἀναξαγόρας H δὲ τὴν χώραν κατέλιπε μηλόβοτον: id eſt, Anaxagoras autem agros ſuos reliquit incultos, & pecudibus depaſcendos. De eodem ſcriptum illud eſſe puto à Varrone in, Longè fugit qui ſuos fugit: *Ager derelinqueretur ac periret ſquale, ſcabréq; illuuie & vaſtitudine.*

DVM PEREGRE EST ANIMVS, &c.] id eſt, dum peregrinatur animus, in rerū magnarum contemplatione occupatus, & omni earum rerum, quæ ad corpus pertinēt, cura ſolutus. Plato in Theæteto ſolū philoſophi corpus ait ἐν τῇ πόλει κεῖσθαι, καὶ ἐπιδημεῖν, id eſt, in vrbe aut ciuitate habitare: animū autem peregrinari. Idē in Phædro ſcribit non immeritò philoſophi mentem ſolam alis eſſe præditam. Illis enim ſemper affixa eius memoria eſt quàm maximè fieri poteſt,

A reſt, in quibus Deus occupatus, diuinus eſt. verba Platonis ſunt hæc, διὸ δὴ δικαίως μόνη πτεροῦται ἡ τοῦ φιλοσόφου διάνοια. πρὸς γὰρ ἐκείνοις ἀεὶ ἐστὶ μνήμῃ κατὰ δύναμιν, πρὸς οἷς περ ὁ θεὸς ὢν, θεῖός ἐστι.

SINE CORPORE VELOX.] à corpore ſemotus, ac ſeiunctus, aſſiduéq; in rebus diuinis ac cæleſtibus contemplandis defixus.

CVM TV INTER SCAB. TANTAM, &c.] pecuniæ & lucri ſtudiũ duobus lectiſſimis, & aptiſſimè rem ſignificantibus nominibus appellauit: ſcabiem quidem, quia, quemadmodum ſcabies corpus aſſiduè mordet, & vrit, perpetuáque ſcabendi cupiditate afficit: ita lucri ſtudium animum peremni pluta habendi cupiditate incendit: contagium autem, quia ſerpit hoc animi malum, & funditur in dies latius, atque ad alios etiam dimanat. Videtur hunc verſum reſpexiſſe **B** Auſonius in epiſt. ad Symmachum, cuius initiũ eſt, *Latebat inter nugas, &c.* non longè à princip. *Hunc locum de ternario numero ilico noſtra illa poëtica ſcabies cœpit exſculpere: cuius morbi quoniam facile contagium eſt, vtinam ad te quoque prurigo cõmigret.*

SVBLIMIA] μετέωρα: ardua quædam.

QVÆ MARE COMP. CAVS. &c.] Quibus cauſis mare compreſſum non effundatur latius, neque terras obruat. Hanc quæſtionem tractat Lucret. lib. 6. & Ariſtot. μετεωρολ. βιβλ. β. κεφ. β. ex cuius philoſophi ſententia, ſi quis hoc ex me quærat, reſpondeam, locum, quem mare **C** occupauit, non eſſe maris locum, ſed aquæ. Cùm igitur hoc ita ſit, elementa autem locũ nacta ſint ſuæ naturæ proprium, vnde non niſi per vim depellãtur, & quò ſua natura ferãtur: neque eſt mirum, in maria fluuios omneis influere, neque tot aquis in mare decurrẽtibus, id tamẽ non creſcere, neq; terras obruere. Hæc Virg. Georg. 2. ſcire cupit, *Me verò primùm dulces ante omnia Muſæ, Quarum ſacra fero ingenti perculſus amore, Accipiant, cælique vias, & ſidera monſtrent, Defectus ſolis varios, lunaq; labores, Vnde tremor terris, qua vi maria alta tumeſcant.*

QVID TEMPER. ANN.] quæ res efficiat viciſſitudines dierum ac noctium, commutationésque temporum quadripertitas, ad tempera- **D** tionem corporum & ad maturitatem frugum aptas: quæ vis terras vere ad concipiendas fruges relaxet, æſtate ad maturandas partim mitiget, partim torreat: hieme ad continendum calorem comprimat, auctunno ad effundendã patefaciat. Si quis hoc quærat, audiat Virg. Georg. 1. princip. *vos ô clariſſima mundi Lumina, labentem cælo quæ ducitis annum, Liber & alma Ceres.* Liber autem & Ceres, ſunt ſol & luna.

SPONTE SVA, IVSSÆ'NE] vtrùm ſua vi, & per ſe, an verò dei alicuius iuſſu, & imperio, & moderatione.

QVID PREMAT] quæ res, aut quæ cauſa condat lunam.

CONCORDIA DISCORS] quæ appâret cùm in quattuor elementis, tùm ceteris in rebus **E** contrariis illis quidem inter ſe, & pugnantibus: ſed tamen proportione quadam cõſentientibus. de quo cõſenſu præclarè Oppianus lib. 1. ἁλιευ. Οἵη σὺ φιλότητι διακρίνας ἐκέδασας Αἰθέρα τ' αἰγλήεντα, καὶ ἠέρα καὶ χυτὸν ὕδωρ, Καὶ χθόνα παμμήτειραν, ἀπ' ἀλλήλων δὲ ἕκαστα Πάντα δ' ἐν ἀλλήλοισιν ὁμοφροσύνης ὑπὸ δεσμῷ Ἀῤῥήκτῳ συνέδησας ἀναγκαίῃ δ' ἐπέρεισας Ἀστεμφεῖ πάγκοινον ὑπὸ ζυγόν· οὔτε γὰρ αἰθὴρ Ἠέρος, οὔτ' ἀὴρ ἄτερ ὕδατος, οὐδὲ μὲν ὕδωρ Γαίης νόσφι τέτυκται· ἐν ἀλλήλοις δὲ φύονται· Πάντα δ' ὁδὸν μίαν εἶσι, μίαν τ' ἀνελίσσετ' ἀμοιβὴν, &c. id eſt, Quali cum amicitia diſcreuiſti, & diſſipauiſti æthera lucidum, & aërem, & liquidam aquam, & terram omnium matrem, ſingula verò inter ſe ſeparata ſunt: omnia autem inter ſe con- **F** cordiæ vinculo irrupto colligaſti, neceſſitati autem immotæ affixiſti ſub communi iugo. neque enim æther ſeparatim ab aëre, neq; aër ab aqua, neque aqua à terra facta eſt, ſed inter ſe naſcuntur, & omnia vnam viam eunt, vnáque viciſſitudine conuertuntur, &c. Ouid. lib. 1. Metamorph. *Quippe vbi temperiem ſumſere humórque, calórque, Concipiunt, & ab his oriuntur cuncta duobus: Cúmq; ſit ignis aqua pugnax, vapor humidus omneis Res creat, & diſcors concordia, fœtibus apta eſt.*

EMPEDOCLES] qui ignem, aëra, aquam, terram, principia rerum ſtatuebat: quibus addebar amicitiam, qua illa contrahãtur: & litem, qua diſſipentur. Eum reprehendit Ariſtoteles cùm in **G** primo, & 6. lib. de principiis, tùm maximè primo τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ, his verbis, εἰ γάρ τις ἀκολουθοίη, καὶ λαμβάνοι πρὸς τὴν διάνοιαν, καὶ μὴ πρὸς ἃ ψελλίζεται λέγων Ἐμπεδοκλῆς, εὑρήσει τὴν μὲν φιλίαν εἶναι τῶν ἀγαθῶν· τὸ δὲ νεῖκος τῶν κακῶν. ὥστ' εἴ τις φαίη οὕτως, τρόπον τινὰ, καὶ λέγειν, καὶ πρῶτον λέγειν τὸ κακὸν, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἀρχὰς Ἐμπεδοκλέα. τάχ' ἂν λέγοι καλῶς. εἴπερ τὸ τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων αἴτιον. αὐτὸ τὸ ἀγαθόν ἐστι, καὶ τῶν κακῶν τὸ κακόν: id eſt, *ſi quis enim rationem ſequatur, & comprehendat, atque ad cogitationem, non ad ea, quæ balbutit Empedocles, aſpectum referat, reperiet, amicitiam quidem eſſe bonorum: litem autem malorum. Quapropter ſi quis di-* **H** *cat, Empedoclem quoque quodam modo ita dicere, & primum malum, primúmque bonum principia dicere, fortaſſe rectè dicat, ſi quidem cauſa bonorum omnium eſt ipſum bonum, & malorum omnium ipſum malum.* Empedòclis verſus ad hanc rem pertinentes, qui producuntur à Simplicio, hi ſunt, Ἄλλοτε μὲν φιλότητι συνερχόμεν' εἰς ἓν ἅπαντα, Ἄλλοτε δ' αὖ δίχα πάντα φορεύμενα νείκεος ἔχθει. quorũ hæc ſententia eſt, *Interdum omnia ab amicitia in vnũ contrahuntur: interdum autẽ ſingula à lite diſtrahuntur* Iterũ Ariſt. eod. lib. 1. τῶν μετὰ τὰ φυσ. de eod. πολλαχοῦ γοῦν αὐτῷ ἡ μὲν φιλία διακρίνει· τὸ δὲ νεῖκος συγκρίνει, id eſt, multis locis ei amicitia quidem diſſipat, lis autem cõtrahit. Atque hanc Empedoclis opinionẽ attingit his verbis M. Tull. in Lælio, *Agrigentinum quidẽ doctum*

A *quendam virum carminibus Gracis vaticinatum ferunt,qua in rerum natura,totóque mundo conſtarent, quaq́ mouerentur,ea contrahere amicitiam, diſsipare diſcordiam.* Hũc philoſophum pluribus verſibus laudat Lucretius lib.1.quos,quia & pulchertimi ſunt,& huic loco mihi videntur conuenire, non me pigebit aſcribere. *Quorum Acragantinus cum primus Empedocles eſt, Inſula quem Triquetris terrarũ geſsit in oris, Quam fluitans circum magnis anfractibus aquor Ionium glaucis aſpergit virus ab vndis, Italia terrarum oras à finibus eius.* ſequitur deinceps paucis verſibus interpoſitis, *Qua cùm magna modis multis miranda videtur Gentibus humanis regio, viſendáque fertur Rebus opima bonis, multa munita*
B *virûm vi: Nil tamen hoc habuiſſe viro praclarius in ſe, Nec ſanctum magis, & mirum, carúmque videtur. Carmina quin etiam diuini pectoris eius Vociferantur, & exponũt praclara reperta, Vt vix humana videatur ſtirpe creatus.* Iam de quattuor elementis,igni, aëre,aqua,terra:quæ Empedocles principia rerũ eſſe voluit,materiæ locum obtinentia,exſtant hi verſus: Τέσσαρα δὴ πάντων ῥιζώματα πρῶτον ἄκουε· Ζεὺς ἀργὴς, ἥρη τε φερέσβιος, ἠδ᾽ ἀϊδωνεὺς Νῆστίς θ᾽, ἣ δακρύοις τέγγει πηγὰς, * * * * id eſt, Quattuor ſunt omnium rerũ fundamenta,ſeu radices,Iupiter candidus,aut liquidus,aut celer:Iunóq; ſalutaris, & Pluto,&c.

AN STERTINIVM DEL. ACVM.] Stertinium, ſeu Stertinij acumen, id eſt, Stertinius, vt annotauimus ſuprà ad Od. 5. lib. 3. de Stertinio ſat.3. lib.2. *Si quid Stertinius veri crepat.*
C in trib.cod.Vatic. & Iann. Torneſ. Rain. Card. vno Ruſſard. Nicot. Cleric. ſcriptum eſt, *Stertinium acumen.* vt non dubitem, quin hæc ſit vera, & incorrupta lectio. ſic locutus eſt ſup. Od. 12. lib.4. *Sulpiciis accubat horreis.*

VERVM SEV PISC. SEV PORR. ET CEPE] id eſt, ſiue ſumtuoſè,& opipare:ſiue tenuiter,& parcè,frugalitérque viuis,&c. piſceis enim poſuit pro obſonio cariſſimo:porrum & cepe pro cibo viliſſimo.nã terra nata ferè omnia tenuiorum hominum, & plebis ſunt epulæ. M.Tull.epiſt.ad Gallum lib.7. *Nam,dum volunt iſti lauti terra nata, qua lege excepta ſunt, in honorẽ adducere,fungos,heluellas,herbas omneis ita condiunt, vt nihil poſsit eſſe ſuauius.in eas cùm incidiſſem in ce-*
D *na augurali apud Lentulum,tanta me* διάῤῥοια *arripuit, vt hodie primùm videar cœpiſſe cõſiſtere.Ita ego, qui me oſtreis & murænis facile abſtinebam, à beta & malua deceptus ſum.* ex quibus verbis intelligere licet,lege ſumtuaria à C.Cæſare lata, piſcibus,& ceteris obſoniis modum eſſe cõſtitutum, ne in eis comparandis,& apponẽdis ſumtus fieret nimius:terra nata autẽ eadem lege fuiſſe excepta.Hom.quidẽ ἰλ λ. facit Hecamedã Neſtoris ancillã bello caprã,nihil aliud ipſi Neſtori, & Machaoni apponẽtẽ præter cepe, mel,& farinã, ſeu panẽ, his verbis, Ἡ σφῶϊν πρῶτον μὲν ἐπιπροΐηλε τράπεζαν Καλὴν, κυανόπεζαν, ἐΰξοον· αὐτὰρ ἐπ᾽ αὐτῇ Χάλκειον κάνεον, ἐπὶ
E δὲ κρόμυον ποτῷ ὄψον, Ἠδὲ μέλι χλωρὸν, παρὰ δ᾽ ἀλφίτου ἱεροῦ ἀκτήν. i. Quæ eis primùm quidẽ propius admouit menſam pulchram,cæruleis pedibus,politam:deinde appoſuit in caniſtro cepe, obſonium ad potum prouocans, & mel flauum, & panem. Sed hæc erat illorum temporum frugalitas.

SEV PORR. ET CEPE TRVCID.] id eſt,ſeu tibi nihil apponitur animatum, nihílque aliud occîdis in cenam,niſi porrum & cepe:quæ ſine dubio cùm ſint inanima,occidi non dicũtur, niſi impropriè,aut εἰρωνικῶς. quomodo mihi videtur Horatius hoc loco poſuiſſe, ſignificãs eum tenuiter viuere, nihílque omnino trucidare, qui porro,& cepa veſcatur. Nam cenam ſine ſangui-
F ne veteres appellabant, tenuem, & ſine magno admodum apparatu, ſine piſcibus, & reliquis obſoniis: Plautus terreſtrẽ cenam, Captiuis. Sic enim ille, *Æ. terreſtris cena: E. ſus, terreſtris beſtia eſt. Æ. multis oleribus. E. curato ægrotos domi.* verbo igitur cõmuni vſus eſt ad res diſſimileis, piſceis, porrum,cepe. ſic locutus eſt quodam loco Lucillius, *fragmenta interfic' panis.*

VLTRÒ] id eſt,non rogatus:vt ſat.5.lib.2. *caue te roget, vltrò Penelopen facilis potiori trade.* Itaq; verba ſuperiora, *ſiquid petet*, ſic interpretor, ſi qua re egebit: vel ſi quid tacitus petet. Nam reuera qui eget,tacitus petit. ſic epiſt. 14. *Tu mediaſtinus tacita prece rura petebas.* Alioqui ei,qui petat, non poſſumus dici vltrò deferre.

VILIS AMICOR. EST ANN. BON. G
VBI, &c.] hunc locum ſic explico: paruo conſtant amici, cùm viris bonis aliquid deeſt. nam vox *bonis*, cum verbo deeſt eſt coniungenda. Atque huius rei è vita communi ſumamus exemplum. finge aliquem eſſe virum bonũ,eundémq; non admodum copioſum, neque rebus ad victũ, cultúmque neceſſariis inſtructum: continuò hic talis ab homine locuplete, & copioſo, beneficio deuinciendus, & quodammodo emendus eſt, vt eius amicitiam ſibi comparet, & promereatur. nam quantumuis ſeſe in eum præbuerit liberalẽ, & munificum, & benignum opulentus ille, talẽ amicum tamen, vt pote rem omnium cariſſimã, H
haud carè videbitur emiſſe. ſic loquitur Plautus in Mil.glorioſo. *Si hoc parauiſſent, homines eſſent minus multi mali, & minus audacter ſcelesta facerẽt facta:* & poſtea, *Qui homines probi eſſent, eſſet his annona vilior.* Io.Paſſeratius putabat hunc locum eſſe corruptum,& ita legendum, *vbi quid des:* vt ſit hæc ſententia,paruo conſtant amici, vbi quid viris bonis largiaris:quia paruo beneficio eorum amicitiam tibi comparas.ego nihil muto. verumtamen iudicet lector. hoc tantùm lectori teſtabor,in pleriſque libris vet.ſcriptum eſſe *de'ſt*, pro *deeſt*.

CANTABER AGRIPPÆ] ἀπὸ κοινοῦ, *virtute.* ſuprà Od.8.lib.3. *Cantaber ſera domitus catena.* & Od.14.lib.4. *Te Cantaber non antè domabilis, Medúſque, & Indus, te profugus Scythes Miratur.*

CLAV-

A Clavdi virt. Ner.] Id eſt, Armenij Tiberij Claudij Neronis, Auguſti priuigni virtute ſubacti ſunt. de hoc ſup. epiſt. 3. *Iuli Flore, quibus terrarū militet oris Claudius Auguſti priu. &c.*

Ivs, imp. qve Phr. Cæs. &c.] Phraates Rex Parthorum, & Perſarū: de quo ſic Strabo lib. 6. *ὥστ᾽ οὐ μόνον τὰ τρόπαια ἔπεμψαν εἰς Ῥώμην, ἃ κατὰ Ῥωμαίων ἀνέστησάν ποτε, ἀλλὰ καὶ παῖδας ἐπίστευσε Φραάτης τῷ Σεβαστῷ Καίσαρι*, id eſt, itaque non ſolùm tropæa Romam miſerunt Parthi, quæ aduerſus Romanos quondam erexerant, verùm etiam liberos ſuos Cæſari Auguſto credidit Phraates. accepit ius & imperiū, id eſt, populi Ro. legibus, & imperio parêre ſe velle
B dixit, ſiue Auguſti fama commotus, ſiue metu coactus.

genibvs minor] ſupplex. eſt enim ſupplicantis & genua ſua inflectere, & eius, cui ſupplicat, genua tangere. Eurip. in Hippol. *Καὶ σῶν γε γονάτων οὐ μεθήσομαί ποτε.* id eſt, & tua genua numqnam omittam.

defvdit] ſic habēt tres cod. Vatic. & item Iannoct. Torneſ. & vnus Ruſſard. quam ſcripturam probo, reiecta altera *diffudit*: quamquam ferri poteſt. *defudit* autem poſitū pro *fudit de*, κατ᾽ ἀναστροφήν. vt *circumgemit, emetiris, perſonat*, & ſimilia.

avrea copia] aurea, id eſt, optabiliſſima, & ſummopere expetenda, *τιμιωτάτη, εὐδαιμονικωτάτη*, id eſt, maximi pretij, & ad beatam
C vitam magnopere pertinens. ſuprà beatam dixit in carm. ſæculari ad Deos, *apparétque beata pleno Copia cornu.* & mediocritatē auream Od. 10. lib. 2. *Aureā quiſquis mediocritatē Diligit, &c.* & Od. 5. lib. 1. *Qui nunc te fruitur credulus aurea.*

13. AD VINNIVM Aſellam.

VT proficiſcentem docui te ſæpe, diuq́;,
Auguſto reddes ſignata volumina
D *Vinni:*
Si validus, ſi lætus erit, ſi deniquè poſcet:
Ne ſtudio noſtri pecces, odiúmque libellis
Sedulus importes operâ vehemēte miniſter.
Si te forte meæ grauis vret ſarcina chartæ:
Abijcito potius, quàm quò perferre iuberis,
Clitellas ferus impingas: Aſinæq́; paternum
Cognomen vertas in riſum, & fabula fias.
Viribus vteris per cliuos, flumina, lamas.
Victor propoſiti ſimulac perueneris illuc:
Sic poſitum ſeruabis onus, ne forte ſub ala
Faſciculū portes librorum, vt ruſticus agnū:
Vt vinoſa glomos furtiuæ Pyrrhia lanæ: E
Vt cum pileolo ſoleas conuiua tribulis:
Ne vulgò narres te ſudaiſſe ferendo
Carmina, quæ poſſint oculos, aureiſq́; morari
Cæſaris. oratus multa prece nitere porrò.
Vade, vale, caue ne titubes, mandatáque
frangas.

Vt poficiscentem, &c.] quemadmodum tibi hinc diſcedenti ſæpe & diu præcepi: ſeu quemadmodum te abeuntem ſæpe & diu monui, &c. F

signata] obſignata, ne à quoquam legantur prius, quàm ab Auguſto.

Si validvs] ſi firmus erit, ſi valebit. contrà malè validum poſuit pro infirmo ſat. 5. lib. 2. *Si cui præterea validus male filius, &c.*

stvdio nostri] nimio in nos ſtudio: dum ſtudes nobis gratum facere.

odivmqve libellis Sedvl.] id eſt, ne immoderato tuo erga nos officio, & ſedulitate noſtros libellos odioſos, & inuiſos Auguſto reddas. ſedulum appellant Latini, qui diligentiam adbibet in re aliqua interdum nimiam, aut minus opportunam, minúsque vtilem: ſed tamē bona fide, & ſine dolo. quod quidem exemplis perſpicere licet. Terent. in Andr. *parum ſucceſſit, quod ago: at facio ſedulò.* Idem Adelph. *Ego iſtos vobis vſque à pueris curaui ambos ſedulò.* Idē Hecyra, *ergo propterea te ſedulò Et moneo, & hortor, ne cuiuſquam miſereat.* Idē Heaut. *pro ſe quiſq; ſedulò Faciebat, quo illā mihi Leuirēt miſeriam.* Ibid. *Neſcio alias: me ſcio quidē feciſſe ſedulò, vt ex illius commodo meum compararem commodum.* M. Tull. pro Arch. poëta de Sylla. *Qui ſedulitatem mali poëtæ duxerit aliquo tamen præmio dignam: huius ingenium, & virtutem in ſcribendo, & copiam non expetiſſet?* Idem in Rullum in ſenatu. *finem feci offerendi mei, ne forte mea ſedulitas aut inſidioſa, aut impudens videretur.* Hor. epiſt. ad Aug. lib. 2. *Sedulitas autem, ſtultè quem diligit, vrget.* & ſuprà epiſt. ad Mæcen. 2. *Officioſáq; ſedulitas, & opella forenſis Adducit febres.* Idem H ſat. 5. lib. 1. *vbi ſedulus hoſpes Pæne arſit macros dum turdos verſat in igne.*

Si te forte meæ gravis] ſi tu forte meorum librorum onus ægrè ſuſtinere poteris, abijcito potius in itinere, quàm in eo loco, quò te perferre iuſſi, defatigatus, ac defeſſus oneri ſuccumbas. *clitellas impingas* autem dixit tralatione ducta ab aſinis onere oppreſſis, alludēs ad eius cognomen *Aſellam*, ſeu *Aſinam*: quod quidam malunt.

ferus impingas] tanquam aſinus onere oppreſſus clitellas in terram ſtolidè impingas. Priſcian. lib. 18. ait *impingas* poſitum eſſe pro *impingito*, hoc modo, abijcito potius, quàm clitellas impingito.

A ASINÆQVE PATERNVM COGN.] id eſt,& cognomen paternum *Aſina*, ſeu *Aſella:* (dicebatur enim nomine Vinnius,cognomẽto Aſella) *vertas in riſum*:id eſt , ridiculũ reddas, ſeu ridendum præbeas,ac propines.dicent enim homines ruſticitate tua audita , te nihil feciſſe ab aſini natura alienũ,impingendo clitellas ſtolidè in eo ipſo loco,quò te libros meos perferre iuſſi,id eſt,alieno tempore,& intempeſtiuè , aut ſtultè,& ruſticè,libros Auguſto tradendo:vel in ipſis Auguſti ædibus,atque in eius oculis cùm ei libros trades,inepte aliquid aut faciendo, aut loquendo. Aſinorum tarditas & ſtoliditas etiam prouerbiis notata eſt.vide annot.ad illum locũ, *vt ſiquis aſellum In campo doceat*, &c. ſat.1. lib.1. & ad illum, *vt iniquæ mentis aſellus* , &c. ſat. 9. lib.eiuſdem.

ET FABVLA FIAS] ſermonis anſam
B hominibus præbeas : in ora hominum pro ludibrio venias.ſup.Od.xi.epod.*Fabula quanta fui?*

VIRIB. VTÊRIS PER CLIV. &c.] omnibus tuis viribus contendes per cliuos, flumina,lacunas iter faciens,vt,quò vis, peruenias, librôſque perferas. *vtêris* autem , futurum indicatiui,pro futuro imperatiui *vtitor* , poſitum eſt, vt ibidem docet Priſc.idem de illo,*reddes*, quod eſt in ſecundo verſu,ſentiendum.idem enim valet,quod *reddito*.

VICTOR PROPOSITI] id eſt, victis, atque expugnatis difficultatibus omnibus : vel compos propoſiti.ſic enim Græci ἐγκρατὴς τοῦ σκόπου, ἢ ἐπιθυμίας.

SIC POS. SERVAB. ON.] *ſic* accipe
C δεικτικῶς. libros hoc modo , vel certo quodam loco cònditos ſeruabis,quoad Auguſto poſcenti reddas:neque oſtentabis,aut palàm habebis.

NE FORTE SVB ALA,&c.] hoc eo dico,ne forte ſub ala , & in óculis omnium libros meos feras:ne ſubſarcinatus eas,quaſi ruſticus agnam ſub ala portans,aut conuiua tribulis ſoleas cum pileolo,aut Pyrrhia glomos lanæ furtiuæ. tria proponit exempla perridicula ; quibus Vinnium monet,vt libros occultè ferat,aut domi ſeruet potius , donec reddendi maturum tempus aduenerit.

GLOMOS] ſic legendum,& ita habent omnes ferè libri calamo exarati , & quos Romæ inſpexi,& quos hîc in Gallia. Glomus autẽ & glo-
D mer (nam vtrumque vſu receptum eſt pro eadẽ re) globus eſt lanæ, & fili. Lucr. in nomine glomere producit primam ſyllabam lib. 1. *Nam ſi tantumdem eſt in lana glomere , quantum Corporum in plumbo eſt*, &c. glomerare tamẽ verbum in eadem ſyllaba ſemper corripitur.

MORARI] tenere,delectare: vt epiſtol. ad Piſon. *Valdius oblectat populum,meliúſque moratur.*

ORATVS MVLTA PRECE] ſic loquitur & Cæſar lib. 6. de bello Gall. *flentes omnibus precibus orabãt*. & M.Tull.ep.ad Att.lib.9.ep.ad Cæſarem. *Quamobrem à te peto, vel potius precibus omnibus oro, & obteſtor, vt in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic quoque cogitationi* E ſed quidam hæc ſic diſtingui volunt, *Cæſaris , oratus multa prece. niteré porrò*, &c.

VADE, VALE, quidam libri veteres habẽt, *Viue, vale:* quos non ſequor.

NE TITVBES] ne offendas,ne pecces.tralatio eſt.

EP. 14. AD VILLICVM ſuum.

VILLICE ſiluarum , & mihi me reddentis agelli,
Quem tu faſtidis,habitatũ quinq; focis, & F
Quinque bonos ſolitum Variam dimittere patres :
Certemus,ſpinas animóne ego fortius,an tu
Euellas agro:& melior ſit Horatius,an res.
Me quãuis Lamiæ pietas,& cura moretur
Fratrem mærentis,rapto de fratre dolentis
Inſolabiliter:tamen iſtuc mens,animúſque
Fert: & amat ſpatiis obſtantia rumpere clauſtra. G
Rure ego viuentem,tu dicis in vrbe beatũ.
Cui placet alterius,ſua nimirũ eſt odio ſors.
Stultus vterque locum immeritum cauſatur iniquè.
In culpa eſt animus,qui ſe nõ effugit vnquã.
Tu mediaſtinus tacita prece rura petebas:
Nunc vrbem,& ludos , & balnea villicus optas.
Me conſtare mihi ſcis,& diſcedere triſtem,
Quandocunq; trahũt inuiſa negotia Romã. H
Non eadem miramur:eò diſconuenit inter
Méque , & te.nam , quæ deſerta,& inhoſpita teſqua
Credis,amœna vocat, mecum qui ſentit : & odit ,
Quæ tu pulchra putas,fornix tibi,& vncta popina
Incutiunt vrbis deſiderium,video : & quòd
Angulus iſte feret piper,& tus ocyus vua:
Nec vicina ſubeſt,vinum præbere taberna
Quæ poſſit tibi:nec meretrix tibicina,cuius

Ad ſtre-

A *Ad ſtrepitũ ſalias terræ grauis. & tamen vrges*
Iampridem nõ tacta ligonibus arua: bouẽmq;
Deiunctũ curas, & ſtrictis frõdibus exples.
Addit opus pigro riuus, ſi décidit imber,
Multa mole docendus aprico parcere prato.
Nunc age, quid noſtrum concentum diuidat, audi.
Quem tenues decuere togæ, nitidíque capilli:
Quẽ ſcis immunẽ Cynaræ placuiſſe rapaci:
B *Quem bibulũ liquidi media de luce Falerni:*
Cena breuis iuuat, & prope riuum ſomnus in herba.
Nec luſiſſe pudet: ſed non incídere ludum.
Non iſtic obliquo oculo mea cõmoda quiſquã
Limat: non odio obſcuro, morſúque venenat.
Rident vicini, glebas, & ſaxa mouentem.
Cum ſeruis vrbana diaria rodere mauis.
Horũ tu in numerũ voto ruis. inuidet uſum
Lignorum, & pecoris tibi calo argutus, & horti:
C *Optat ephippia bos piger: optat arare caball⁹.*
Quam ſcit vterque, libens, cenſebo, exerceat artem.

MIHI ME REDDENTIS AG.] id eſt, cuius amœnitate, & ſalubritate me officiis, negotiiſq; vrbanis defatigatum, reficio, ac recreo. ſic Catull. carm. ad Fundum, à cena illa Sextiana ſe vſque eò grauedine frigida, & frequenti tuſſi quaſſatum eſſe dicit, donec in ſinum fundi ſui Tiburtis confugerit, ibíque ſe ocymo, & vrtica recurauerit.

D QVINQVE FOCIS] quinque familiis ſeparatis, ac diſtinctis.

ET QVINQVE BONOS SOLITVM, &c.] intellige, ex hoc agro Horatiano, in quo quinque foci eſſent, quinque homines grandeis natu in oppidum Sabinorum Bariam conuenire ſolitos, tamquam ſenatores, qui conſultarent, & ſententiam dicerent de re Sabinorum communi, & publica. nonnulli arbitrantur eò euocari ſolitos eſſe, vt ibi gererent magiſtratum. alij annotant, Bariam locum eſſe in Sabinis, ad quem ſoliti eſſent tranſire ad cauſas agendas. Ego de Baria nihil habeo dicere, præterquàm quòd aiunt omnes fuiſſe oppidum in Sabinis aliquando frequentiſſimum, ac celeberrimum. Hoc etiam lectori teſtificabor, in omnibus ferè libris manu ſcriptis & Vaticanis, & aliis, legi *Variam*, non *Bariam*. Varia autẽ, cui Appula cognomen eſt, longè admodum diſtat à Sabinis. E

SPINAS] elegãter ſpinas ad agrum, animũq; retulit: ſed agri ſpinæ, propriè dicuntur: animi ſpinæ, pro curis, & angoribus, tranſlatè. Catullus curas, *ſpinoſas* appellauit in carmine de nuptiis Pelei, & Thetidis, *Spinoſas Erycina ſerens in pectore curas.* & Horat. epiſt. 2. lib. 2. *Quid te exemta iuuat ſpinis de pluribus vna?*

AN RES] id eſt, an bona. ſic ſæpe alibi: vt ſat. 5. lib. 2. *Et genus & virtus, niſi cum re, vilior alga eſt.*

ET CVRA MORETVR,] quidam libri veteres habent, *moratur.* F

RAPTO] ſibi à Parcis erepto, id eſt, immaturè mortuo. ſic Catullus ad Manl. *ô miſero frater ademte mihi.*

INSOLABILITER] ita acerbè, vt nullus conſolationi locus ſit relictus.

MENS, ANIMVSQVE] video, hæc ſæpe coniunctè poni à ſcriptoribus. Terent. Andria, *mala mens, malus animus.* Lucr. lib. 3. *Primùm animum dico, mentem quam ſæpe vocamus.* Idem ita vtrumque coniunxit, vt alterum in patrio caſu efferret, hoc modo, *mens animi*, vt lib. 4. *Nec ratione alia, cùm ſomnus membra profundit, Mẽs animi vigilat, niſi quòd ſimulacra laceſſunt Hæc eadem noſtros animos.* Idem lib. 5. *Tenuis enim natura Deûm, longéque remota Senſibus à noſtris animi vix mente videtur.* Idem lib. 6. *Perturbata animi mens in mærore, metúque.* Catull. ad Ortalum, *Nec potis eſt dulceis Muſarum expromere fœtus Mens animi.* Plautus in Ciſtell. *Nullam mentem animi habeo: vbi ſum, ibi nõ ſum: vbi non ſum, ibi eſt animus.* Ariſtoteles autem huiuſmodi *ἀναλογίας*. id eſt, comparationem, ſeu proportionem proponit, tùm in lib. 1. de morib. ad Nicomach. tùm Topicorum primo, *ὡς ἐν σώματι ὄψις, οὕτω νοῦς ἐν ψυχῇ*, id eſt, vt in corpore aſpectus, ſic mens in animo. G

ET AMAT SPAT. OBST. RVMP.] id eſt, & cupit impedimenta omnia, moráſque præcidere: & quodammodo è carceribus euolare. *amat rumpere*, id eſt, libẽter & cupidè rumpit: ſeu cupit rumpere.

CLAVSTRA] repagula, carceres. ſat. 6. lib. 2. *tu pulſes omne quod obſtat, Ad Mæcenatem memori ſi mente recurras.* H

SVA NIM. EST OD. SORS] quidam libri veteres habent *ſ. n. eſt od. res:* quos non ſum ſecutus, quamuis non damnem.

STVLT. VTERQVE LOC. IMMER. CAVS.] culpam confert in locũ, cùm ea in ipſo hæreat, vt ſtatim ſubijcit, *In culpa eſt animus, &c.* *cauſatur*, more Græcorum, *αἰτιᾶται* id eſt, accuſat, criminatur, cauſam ſui angoris, ſuæq; ægritudinis eſſe dicit. Qui ex animo laborat, id eſt, cuius animus non eſt ab omni perturbatione liber, ac ſolutus, is, cùm perpetuò excrucietur, & æſtuet, exiſtimat ſe loco cõmutando curam, & moleſtiam ex animo depulſurũ: ſed magnopere fal-

A litur. nam morbi cauſa,& principium ægritudinis ineſt in animo,non in loco.vide ſuprà annot. ad illum locũ Od.16.lib.2.*patria quis exſul, &c.*

QVI SE NON EFFVGIT VMQVAM.] ſic ſup.Oda illa 16.lib.2. *patria quis exſul Se quoque fugit?*

TV MEDIASTINVS]ſic hanc vocem ſcriptam reperi in omnibus codicib.antiq.non,vt in vulgatis,*mediaſtynus*. Eſt autem vox mera Latina ex duobus nominibus Latinis compoſita, *medio* & *ſtando*, non à Græco ἄςυ, vt nonnulli vaticinantur. Ac mediaſtini ſerui omnium propemodum ſunt laborioſiſſimi, quippe qui ad omnia ferè miniſteria parati,& tamquam in medio poſiti eſſe debeãt.Nonnulli per mediaſtinum,ſeruum balneatoris ſignificari putant.Cato,*ille imperator: tu illi,ac ceteris mediaſtinus*. Nonius, *Mediaſtinos, non ſolùm balnearum,ſed adium quoque miniſtros,&*
B *curatores legimus*. Lucili.17. *Villicum Ariſtocratem mediaſtinum atque bubulcum,Commanducatus corrupit, ad incita adegit*. Quidam eoſdem eſſe putant atque atrienſeis,quos Græci μεσαυλίους, & περιςώους appellant.

TACITA PR. RVRA PET.] rura tacitus expetebas,& exoptabas.

CONSTARE MIHI] in ſententia manere: ſemper commotationem, & vitam ruſticam vrbanæ anteponere.

DSCONVENIT INTER ME'QVE,ET TE] eo inter nos diſſidemus,ac diſcrepamus.*diſconuenit*,id eſt,non cõuenit. nam imperſonale eſt hoc loco,vt loquũtur Grammatici. ſuprà epiſt.1. perſonale eſt, *Æſtuat, & vita diſconuenit ordine*
C *toto*.

INHOSPITA] ἄξενα. Virg. Æneid.5.*tot inhoſpita ſaxa*.

TESCA] agreſtia, difficilia, inculta, horrida, deſerta loca.Attius in Philoctete,*Quis tu es mortalis,qui in deſerta Lemnia,Et teſca te apportes loca?* ex Varrone & Feſto: apud quos tamen non eodem modo ſcribitur hoc nomen: ſed apud alterum *teſqua*,apud alterum *teſca*.libri ſcripti pleriq; habent *teſqua*.ego tamen malim ſcribi *teſca*,vt ſcriptum eſt âpud Varron. qui deducit à tuendo, vt ſint quaſi *tueſca*. At Scaliger F. mauult à Græco deflectere, vt dicta ſint *teſca*, quaſi δάσκια: id eſt,vmbroſa,ſeu nemoroſa.

D AMOENA VOCAT] vocat amabilia,& ad ſe amanda allicientia:ſic Feſtus.

MECVM QVI SENTIT] is, qui amat ſolitudinem,ſiluas,locáque ab arbitris remota.

PVLCH. PVTAS] ſic habent cod.duo Vatic.Iannoct.Fäët.Raïn.Card.Torn.Ruſſard.Nicot.Cleric.meus:alij vocas,vt vulg. mendoſè, opinor.

FORNIX] proſtibulum,ganeum. ſat.2.lib.1. *Quidam notus homo,cum exiret fornice, macte Virtute,&c.* ead.ſat.verſu ſuperiore, *niſi olenti in fornice ſtantem*.

VNCTA POPINA] in qua coquuntur omnis generis obſonia.vnde popino,popinonis. E
ſat.4.lib.2. *Quacumque immundis feruent allata popinis*.Lucil. *Infamem, immundam, turpémque odiſſe popinam*.

INCVTIVNT VRBIS DESID.] iniiciunt tibi vrbis cupiditatem, vel afficiunt te vrbis deſiderio. & eſt tralatio, vt dicimus *incutere timorem,dolorem*. Idem Horat.epiſt.ad Loll.2.hoc lib. *ne mox Incutiant aliena tibi peccata pudorem*.*incutere amorem* Lucret. lib. 1. *Et ſimul incuſſit ſuauem mi in pectus amorem Muſarum*. *incutere tremorem* idem lib.6.*Et fera vis venti per crebra foramina terra Diſpertitur,vt horror, & incutit inde tremorem*.*morbos* idem ibidem,*Multa cibos, quæ ſunt vitalia,multáque morbos Incutere, & mortem quæ poſſint accelerare*. Horatius *incutere bellum* ſat.1.lib.2. *ſeu quòd Lucania bellum Incuteret violenta*. idem F
ibid. *incutere negotium*. *ne fortè negoti Incutiat tibi quid ſanctarum inſcitia legum*. M. Tull. lib.2. de orat.ad Q.frat. *Item timor incutitur,aut ex ipſorum periculis, aut ex communibus*. T. Liuius lib. 2. *poſtẽ iam tenenti Conſuli fædum inter precationem Deum nuntium incutiunt,mortuum eius filium eſſe*.

ET QVÒD ANGVLVS ISTE] id eſt,& hoc alterum tibi vrbis deſiderium commouet, quòd ager iſte, cui colendo te præpoſui, neque vuam effert, neque cauponam propinquam habet,nec tibicinam,cuius ad cantum ſaltes.angulum Latinè per tralationem ponimus, pro longinquo,remoto,abdito,infrequenti loco,vt ſup. G
Od 6.lib. 2. *Ille terrarum mihi præter omneis Angulus ridet*.M. Tull.in Catil.2. *nemo non modò Romæ,ſed nec vllo in angulo totius Italiæ oppreſſus ære alieno fuit, quem non ad hoc incredibile ſceleris fædus aſciuerit*. angulũ à Græco nomine ἄγκυλον dictũ eſſe veriſimilius eſt,quàm ab aduerbio ἔγγυς.

FERET PIP. ET TH. OCY. V.] id eſt, numquam feret vuam,cũ thus, & piper in Arabia naſcantur.

PRÆBERE] πορίζειν, ſuppeditare, vt Virg. Georg.1. *Arbuta ſufficere, & fluuios præbere ſalubreis*. lege annotation.ad Od.13.lib.3.

CVIVS AD STREPITVM] ad ſtrepitũ tibicinæ tibia canentis,id eſt,ad ſtrepitum tibiæ, qua canit tibicina. ſup. epiſt. 2. *Ad ſtrepitum cithara ceſſatum ducere curam*. Od.3. lib. 4. *Dulcem* H
quæ ſtrepitum Pieri temperas:ad quem locũ plura.

SALIAS] ſaltes non admodum ſcienter,neque numeroſè. ſaliunt enim veriùs, quàm ſaltãt ruſtici.idem de arte poët. *ſaliet,tundet pede terrã*.

TERRÆ GRAVIS] tu grauis terræ. hoc dixit ad exprimendam villici ſaltantis vel inſcitiam,vel contentionem,cuius grauitatem,& pódus terra ſentire videatur:vt ſuprà Od.18. lib.3. *Gaudet inuiſam pepuliſſe foſſor Ter pede terrã*. annot. ad Od.4.lib.1.Boſius tamen,*terræ grauis*,ſic accipit:tú terræ grauis ſalias, vt terram onere leues: tu tanquam terræ grauis,ſalias,vt eam exoneres.

ET TAMEN VRGES IAMPRIDEM, &c.] hæc ſunt referenda ad ea, quæ ſunt ſuprà.

nam

A *nam, quæ deſerta, & inhoſpita teſqua.* vel ad principium epiſtol x, *Quem tu faſtidis habitatū, &c.* hoc modo, quamuis agrum meum faſtidias, vel quāuis locum iſtum ſterilem, deſertum, & incultum eſſe dicas, tu tamen arua, quæ iampridem non fuerunt culta, aut foſſa, ſtudioſè, & aſſiduè fodis, ſubigis, & colis.

BOVEM DEIVNCTVM] bouem ſeiunctum, ac ſeparatum ab altero: vel iam diſſolutū: quod fit veſperi. ideóque βουλυτὸν nominant Græci tempus veſpertinum. annotatū ſuprà ad Od. 6. lib. 3. ibi, *& iuga demeret Bobus fatigatis.* deiunctum autem excudendum curaui, quattuor libros manu ſcriptos ſecutus.

B ET STRICTIS] id eſt, ſtringendo ſuccisis. ſic Virg. in Mœride, *hic, vbi denſas Agricolæ ſtringunt frondeis.* Idem Georg. 2. *tunc ſtringe comas, tunc brachia tonde.* Idem primo, *Sed tamen & quernas glandeis tunc ſtringere tempus.* eodem libro, *cùm flauis meſſorem induceret aruis Agricola, & fragili iam ſtringeret hordea culmo.*

EXPLES] ſaturas, paſcis. Virgil. Georg. 2. *hic piſcibus atram Improbus ingluuiem, ranisque loquacibus explet.* Idem lib. 3. Æneid. *Nam ſimul expletus dapibus, &c.*

ADDIT OPVS] negotiū tibi exhibet præter ea, quæ quotidiana ſunt, & vſitata: non ſinit te ceſſare: te exercet.

MVLTA MOLE DOCENDVS] multis C molibus oppoſitis, in aliam partem auertendus, ne prato noceat. verbū *docendi* attribuit rei inanimæ, cùm animata ſola doceantur. ſic in epiſt. ad Piſones. *Seu curſum mutauit iniquum frugibus amnis Doctus iter melius.*

QVID NOSTR. CONC. DIV.] quid cauſæ ſit, quamobrem diſſentiamus, alioqui maximè concordes. *concentum*, pro conſenſione, & concordia poſuit translatè. propriè enim συμφωνίαν ſignificat. quæ conſtat ex pluribus diſſimilibus, & diſparibus ſonis, proportione cōiunctis, æqualibus, & cōcordibus. diſſoluitur autem & corrumpitur, vbi proportio, & ſimilitudo rationum tollitur, & tum eſt *ſymphonia diſcors*, quā D commemorat epiſt. ad Piſon. non longè ab extr. Ex diſparibus autem ſonis debet concentus, ſeu ſymphonia conſtare, nō paribus, aut iiſdem. tum enim etiam corrumperetur, & fieret ὁμοφωνία, id eſt, vnius vocis ſonus, vt docet Ariſtoteles lib. 2. polit. vbi diſputā aduerſus Platonem, ſeu Socratem, qui communionem vxorum & liberorū & poſſeſſionum in ſuis libris de rep. introduxit eo conſilio, vt ciuitas maximè fiat vna, probat, nihilo magis oportere ciuitatem maximè vnam fieri, quàm ſymphoniam fieri ὁμοφωνίαν. id eſt, vnum ſonum, aut rythmum, pedem vnū. eò enim progrederetur illa, vt ita dicam, vnitas, vt deſineret eſſe ciuitas, &c.

DIVIDAT] diſſoluat, vel diſcordē efficiat.

QVEM TENVES] me, quem tenues, &c. ſequitur infrà verbum *iuuat.*

NITIDÍQVE CAPILLI] λιπαροὶ, vnguento delibuti. vt ſuprà Od. 7. lib. 2. *nitentes Malobathro Syrio capillos.* E

IMMVNEM] gratis, ſine muneribus, vt ſup. Od. 12. lib. 4. *non ego te meis Immunem meditor tingere poculis.*

CYNARÆ] amicæ, de qua ſuprà Od. 13. lib. 3. *ſed Cynaræ breueis Annos fata dederunt.*

RAPACI] qualia ſunt ſcorta. Catull. ad Thallum, puerum impudicum, *Idémque Thalle turbida rapacior procella.*

BIBVLVM] bibacē, vt infrà ep. ad Loll. 2. *Potores bibuli media de nocte Falerni.* ita per tralationem bibulam arenam dixit Lucret. lib. 2. *Littoris incurui bibulam lauit æquor arenam.* F

MEDIA DE LVCE] ſat. 8. lib. 2. *dictus here illic De medio potare die.* atque hoc tempore diem frangere dicebantur homines inertes, voluptarij, luxurioſi, in cute curanda occupati: conuiuiáque ad multam noctem nonnumquam producebant. ego igitur (inquit) qui cenis à meridie vſq; ad multam noctem productis olim delectabar, nunc breuibus delector magis.

NEC LVSISSE PVDET, &c.] neq; verò me pudet olim cenis longis, ac ſumtuoſis, deliciiſque, ac voluptatibus ſeruiſſe, atque indulſiſſe, cùm ætas ferret: ſed non conſtituere modum huiuſmodi vitę, intemperatæ, & libidinoſæ. nam hic dies aliam vitam affert, alios mores poſtulat. G *ludere* interdū valet, amori operā dare, vt epiſt. 2. lib. 2. *Luſiſti ſatis, ediſti ſatis, atque bibiſti.* & Od. 13. lib. 4. *Ludiſque, & bibis impudēs.* Liuius Andron. *Affatim edi, bibi, luſi.*

SED NON INCID. LVD.] ſed non facere finem ludi.

NON ISTIC OBLIQ. OCVLO, &c.] Non temere (inquit) vitæ ruſticæ cupiditate afficior. Nam nemo iſtic, id eſt, rure, mea commoda oculo obliquo limat: hoc eſt nemo meis cōmodis inuidet: nemo aſpectu maligno, & inuido mea commoda faſcinat, & minuit. Nam ſiquam inuidiam mihi conflarent res ſecundæ meæ, riſus vicinorum eam diſcuteret, atque obrueret.

LIMAT] limare puto eſſe à lima ductum, nō H à limis oculis, vt nonnulli volunt, vt ſit detere, attenuare, imminuere. Itaque ſic mihi videtur hic locus eſſe explicandus. Nemo iſtîc obliquo, id eſt, inuido, aut maleuolo oculo mea commoda atterit, aut minuit. putabant enim veteres, aſpectum inimicum, atque infeſtum alteri nocere. ſic Virg. in Palæmone, *Neſcio quis teneros oculus mihi faſcinat agnos.* βασκαίνειν appellant Græci. & βάσκανον τὸν οἰονεὶ φάεσιν, id eſt, ὀφθαλμοῖς κτείνοντα, καὶ φθείροντα τὸ ὑπ' αὐτοῦ ὁρώμενον. id eſt, qui oculis interficit, & corrumpit quod ab ipſo cernitur, vt ſcribit Theocr. interpres. Quo modo autē fiat faſcinatio, vel quamobrem faſcinentur pueri maximè, declarat Alex. Aphrod. probl. 53. lib. 2. & Plutarch. lib. 5. συμποσιακ. περὶ τῶν καταβασκαίνειν λεγομένων diſputat. Eſt & limare

A interdũ copulare, vt ait Nonius Marcellus: quod ad hunc locum non quadrat. vtitur Plautus in Pœnulo. *at vide ſis. cum illa numquam limaui caput.* poſtremò limare ſignificat etiam limo conſpurcare. Plaut. ibidem, *M. curram igitur aliquò ad piſcinam, aut lacum, limum petam.* A G. *quid eo opus ſit?* M. *ego dicam: vt tibi & illi limen caput.*

RID. VIC. GLEB. ET SAXA MOV.] vicini, inquit, rident me dum glebas & ſaxa moueo, ſimiliáque opera ruſtica facio. ita inuidia in me, & mea commoda nihil valet: neque mihi, meiſve nocere poteſt. Ridicula, & riſum inuidiã ac faſcinum depellere atque auertere diximus ſuprà ad illum locum, *Inuidiam placare paras, &c.* ſat. 3. lib. 2.

VENENAT] corrumpit. tranſlatio eſt. vtitur & Lucret. lib. 6. *Vt ſpatium cæli quadam de parte venenet.*

B CVM SERVIS VRB. DIAR.] tu contrà ruſticus in vrbe viuere mauis. diarium, victus eſt diurnus. Cic. ad Attic. lib. 8. *es modo antẽ ambulat Cæſar, & iis diariis militũ celeritatẽ incitat, vt timeã, ne citius, quàm opus ſit, ad Brundiſiũ acceſſerit.*

RODERE] τρώγειν. ſignificat victum aridũ, & ſollicitum. itaque verbo vſus eſt muribus conuenienti potius, quàm hominibus. Notat hic Porphirio, *non cum ſeruis mauis, ſed cum ſeruis rodere mauis.*

HORVM TV IN NVMER.] in numerũ ſeruorum vrbanorum.

CALO] qui lignum domi non habet: qui it lignatum foras. *Calones* (inquit Feſtus) *militum ſerui dicti, quia ligneas clauas gerebãt, quas Græci κᾶλα* C *vocant. Cala* (inquit Seruius in 6. Æneid.) *dicebãt maiores noſtri, fuſteis, quos portabant ſerui ſequentes dominos ad prælium.* M. Tull. lib. 3. de nat. Deor. *Eos* [Tyndaridas] *tu canteriis albis, nullis calonibus obuiam Vatieno veniſſe exiſtimas.*

ARGVTVS] aſtutus, ſollers, callidus, vafer.

OPTAT EPHIPP. BOS PIG. OPT. AR.] *Ephippium* (inquit Nonius) *tegmen equi ad mollem vecturam paratum.* Acron notat, aliis ephippia eſſe ſagmata, id eſt, onera, aliis ea, quæ propè iugum equis curulibus imponuntur. prouerbiũ conuenit in eos, qui muneris functionem, & condicionem ſibi accommodatam, faſtidiunt: alienã, & ad quam inepti ſunt, expetunt. M. Tull. ad At-

D tic. lib. 5. *Clitellæ boui ſunt impoſitæ. planè non eſt noſtrum onus. ſed feremus. modò ſi me amas, ſim annuus.* Cum his congruit illud Pindari, quod refert Plutarch. ἐν τῷ περὶ εὐθυμίας. ὑφ' ἅρμασιν ἵππος, ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς· παρὰ ναῦν ἰθύει τάχιστα δελφίς· κάπρῳ δὲ βουλεύοντα φόνον κύνα δεῖ θλάθυμον ἐξευρεῖν. id eſt, equus currui aptus eſt, bos aratro: Delphinus præter nauẽ celerrimè, & concitatiſſimè rapitur: ei autem, qni apro necem meditetur, canis reperiendus eſt generoſus, & laborioſus, qui aprum adoriri audeat. Ephippium porrò equi tergo imponitur, vt in eo inſidens commodius vehatur eques. *at ipſa boum terga* (vt ſcribit M. Tull. lib. de nat. Deorum ſecundo) *declarant non eſſe ſe ad onus accipiendum figurata: ceruices autem nata ad iugum: tum vires humerorum & latitudines ad aratra extrahenda.* E

Eodem pertinet illud Maximi Tyrij, λόγῳ λβ. φέρε, εἴ τις ἐπιχειρεῖ τὸν βοῦν ἀπολύσας τῶν ἀρότρων καὶ τὸν ἵππον τῶν ἁρμάτων ὑπαλλάξας ἑκατέρου τὴν ἐργασίαν, ὑπαγαγεῖν τὸν μὲν βοῦν τῷ ἅρματι, τὸν δὲ ἵππον τῷ ἀρότρῳ, ἆρ' οὐκ ἂν ἦν πρὸς μὲν τὴν φύσιν παράνομος, πρὸς δὲ τὰ ζῷα αὐτὰ ὑβριστής, πρὸς δὲ τὰς τέχνας ἀμαθής, πρὸς δὲ τὴν χρείαν ἀκερδής, πρὸς δὲ τὴν ὑπηρεσίαν καταγέλαστος; id eſt, Age, ſiquis conaretur boue diiuncto ab aratris, & equo à curribus, commutata vtriuſque opera, ſubiungere bouem currui, equum aratro, nónne eſſet in naturam quidẽ exlex atque iniuſtus, in ipſa animalia autem contumelioſus, ad arteis autẽ rudis atque indoctus, F ad vſum verò atque vtilitatem quæſtus faciendi ignarus, ad miniſterium autem ridiculus?

BOS PIGER,] qui ad arandum natus eſt, nõ ad vehendum, neque ad curſum, vt equus. Itaque appellatur à Græcis ἀροτήρ, id eſt, arator. Heſiod. ἔργ. καὶ ἡμ. Οἶκον μὲν πρώτιστα, γυναῖκά τε, βοῦν τ' ἀροτῆρα. id eſt, domum primùm, & mulierem, & bouem aratorem. & Aratus, πρῶτοι δὲ βοῶν ἐπάσαντ' ἀροτήρων: id eſt, primi autem guſtarunt boues aratores.

QVAM SCIT VTERQVE, LIBENS] prouerbium eſt vulgatiſſimum: *Quam quiſque didicit, eam artem exerceat.* Ariſtophanes in Veſpis, G Ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. apud Athen. lib. 8. in illo Stratonici, hominis ſalſiſſimi reſponſo ad harmonicum illum, qui anteà hortorum cuſtos fuerat, cum eo de harmoniis diſputantem, ſcriptum eſt, ᾄδοι τις, non ἔρδοι τις, leui immutatione facta, propter eius, in quẽ dicebatur, perſonam. vtitur & M. Tull. epiſt. ad Attic. eod. lib. quem proximè citaui, *O rem minimè aptã meis moribus, ô illum verum, ἔρδοι τις.*

15. AD C. NVMONIUM VALAM.

QVÆ ſit hiems Veliæ, quod cælum Vala Salerni: H
Quorum hominũ regio, & qualis via: (nam mihi Baias
Muſa ſuperuacuas Antonius: & tamen illis
Me facit inuiſum, gelida cum perluor vnda
Per medium frigus. ſanè myrteta relinqui,
Dictáque ceſſantem neruis elidere morbum
Sulfura cõtemni, vicus gemit, inuidus ægris,
Qui caput, & ſtomachum ſupponere fontibus audent

Cluſinis

A *Cluſinis:Gabióſque petunt,& frigida rura.*
Mutandus locus eſt:& deuerſoria nota
Præter agendus equus. quò tendis? non mihi Cumas
Eſt iter,aut Baias,læua ſtomachoſus habena
Dicet eques,ſed equi frenato eſt auris in ore)
Maior vtrum populũ frumenti copia paſcat:
Collectóſne bibant imbreis, puteóſne peremneis
Dulcis aquæ:nam vina nihil moror illius oræ.
Rure meo poſſum quiduis perferre,patíque:
Ad mare cùm veni, generoſum, & lene requiro: (mânet
B *Quod curas abigat, quod cum ſpe diuite*
In venas, animúmque meum: quod verba miniſtret:
Quod me Lucanæ iuuenẽ cõmendet amicæ.
Tractꝰ vter plures lépores,vter éducet apros:
Vtra magis piſceis, & echinos æquora celet:
Pinguis vt inde domum poſſim, Phæáxque reuerti:
C *Scribere te nobis,tibi nos accredere par eſt.*
Mænius,vt rebus maternis,atque paternis
Fortiter abſumtis,vrbanus cœpit haberi,
Scurra vagus,nõ qui certũ præſepe teneret:
Impranſus non qui ciuem dignoſceret hoſte:
Quælibet in quẽuis opprobria fingere ſæuus:
Pernicies,& tempeſtas,barathrúmque macelli,
Quicquid quæſierat,ventri donabat auaro.
Hic,vbi nequitiæ fautoribus,& timidis nil,
D *Aut paullum abſtulerat, patinas cenabat omaſi,*
Vilis & agninæ,tribus vrſis quod ſatis eſſet.
Scilicet vt ventres lamna candente nepotum
Diceret vrendos correctus.Mænius idem
Quicquid erat nactus prædæ maioris, vbi omne (cule miror,
Verterat in fumum, & cinerem: non her-
Aiebat,ſi qui comedunt bona,cum ſit obeſo
Nil melius turdo:nil vulua pulchrius ampla.
Nimirum hic ego ſum.nam tuta,& paruula laudo,
Cum res deficiunt:ſatis inter vilia fortis. E
Verùm,vbi quid melius contingit, & vnctius, idem
Vos ſapere,& ſolos aio benè viuere,quorum
Conſpicitur nitidis fundata pecunia villis.

AD C. NVMON.] Primùm hanc inſcriptionem præ ſe ferunt omnes ferè codices manu ſcr.& quos in Italia, & quos in Gallia mea vidi. Deinde Fuluius Vrſinus,homo & humaniſſimus, & Græcarum litterarum cognitione præſtantiſſimus mihi oſtendit domi ſuæ argenteum nummũ hac ipſa inſcriptione, C. NVMONIVS VAALLA gemino A A. ſimilémq;,& planè geminum domi ſuæ mihi oſtendit Clemens Teuenínus,quem ſuprà cõmemoraui. ego tamen *Valam* F excudendum curaui,vnico A.in ceteris,nummorum illorum inſcriptionem ſecutus ſum.

QVÆ SIT HIEMS VELIÆ, QVOD, &c.] hæc referẽda ſunt ad verſum, qui eſt infrà, *Scribere te nobis,&c.* ea autem,quæ ſtatim ſequuntur, *nam mihi Baias Muſa, &c.* vſque ad verſum, *Maior vtrum populum,&c.* includenda ſunt interpoſitionis nota. Horatius ab Antonio Muſa clariſſimo,ac præſtantiſſimo medico edoctus,Baias, Campaniæ oppidum amœniſſimum, ad cuius aquas, & ceteras delicias concurrebant homines voluptatij,ad eaſdémque ægri, quòd eſſent ſaluberrimæ,confugiebant,edoctus igitur, Baias minimè ſibi eſſe neceſſarias, nec ad valetudinẽ vtileis,cogitat Veliam,& Salernum proficiſci,ibíq; hiemare.Iccircò petit à Vala,vt ſcribat ad ſe,quæ G ſit illis in locis hiems,quod cælum,&c.

NAM MIHI BAIAS, &c.] nam ſi quæras,cur Veliæ,& Salerni hiemare cogitem,& nõ Baiis, Antonius Muſa ait, aquas calidas Baiarum mihi eſſe ſuperuacuas: id eſt, ad voluptatem gignendam duntaxat valere: ad bonam valetudinem autem inutileis eſſe. M.Tullius pro Cœlio, *ſi fas eſt eum à me hominem defendi,qui nullum conuiuium renuerit, qui vnguenta ſumſerit, qui Baias viderit.* H

ET TAMEN ILLIS ME FACIT] &, tametſi de Antonij Muſæ ſententia Baiarum aquas contemnam,& relinquam:mihi tamẽ Baiæ quodammodo ſunt iratæ, & me oderunt, quòd frigidis aquis vtar per medium frigus.Suetonius in Auguſto,ſcribit Auguſtũ, quia calida fomẽta non proderant,frigidis curari coactum eſſe.

QVI CAP. ET STOM. SVPP.] hæc vix intelligi poſſunt,niſi ab iis,qui experti ſunt, tametſi Horatius non obſcurè rem ipſam elocutus eſt. ſed memini ego, cùm vir clariſſ.Franc.Turnonius E.R.Card.ad aquas Lucẽſeis de medicorum conſilio veniſſet duos ab hinc annos,videre me in iis locis ægros complureis,ex quibus alij de aquis illis bibebant, alij lauabantur, alij parteis corporis affectas,vt caput,ventriculum, re-

A nes ſtillicidiis ſupponebant, è quibus aqua in eas parteis demanabat. Eos horam vnã eodem, quo cœperant, ſitu manere neceſſe erat. dies quindecim, aut viginti id factitabant. fontes Cluſini autem ſunt in Etruria, à Cluſio Etruriæ oppido nominati.

MYRTETA] loca myrtis conſita, quæ ſunt Baiis. liber Iannocti, & nonnulli alij habent *murteta*, quod idem valet. à murto Murtia Venus

CESS. NERVIS ELID. M.] elidere, id eſt, depellere è neruis. ceſſantem autem morbum intellige, vel longum, & aduerſus remedia contumacem, & difficilẽ curatu: vel ab effectu, quia tarder, & ceſſare cogat. Articulorũ dolores, qui B manus, aut pedes infeſtos habent, ſignificat.

SVLF. CONT. VICVS GEMIT] Baiæ moleſtè ferũt, ſulfura, id eſt, aquas ſulfuratas, quæ dicuntur valere ad morbum articulorum leuandum, contemni, ac pro nihilo putari.

MVTANDVS LOCVS EST] alius locus mihi petẽdus eſt, quàm Baianus: vel alia via mihi iter faciendum eſt.

DEVERSORIA NOTA] deuerſoria Baiana, ſeu potius, quæ ſunt in via, quæ Baias ducit, vel mihi, vel ipſi equo nota.

PRÆTERAGENDVS] equus eſt agendus, id eſt, ducendus præter deuerſoria nota.

QVÒ TENDIS?] verba Horatij, aut cuiuſuis alius equitis, nota, & ſolita diuerſoria præterire volentis, aut certè ſe velle ſimulantis, equũmque ſponte ſua eò ſe conferentem, ac tendentem re- C uocantis.

SED EQVI FRENATO EST, &c.] ſed equus equitis voluntati obtemperat, non quòd eius vocem audiat, aut intelligat, ſed quòd freno doceatur quorſum iter facere debeat. equus enim non aure, ſed ore, in quo ineſt frenũ quò ſit eundum, ſentit. fruſtrà igitur eques vocem adhibet, fruſtráq; ſtomachatur, cùm freno ſolo quouis equum impellere queat. & fortaſſe obſcurè ſignificat, equitem, quamuis ſciat ſibi frigidis aquis lauari expedire, calidas tamen perſequi, & voluptatem vtilitati, bonæque valetudini anteferre: quod ſi quis probet, intelligere nos oportebit, hunc equitẽ, quamuis verbo neget ſe Baias proficiſci in animo habere, re tamen, id eſt, con- D ſilio, & freno viam Baianam equo præmõſtrare.

MAIOR VTRVM POPVLVM] Veliẽſeis, an Salernateis. & repete eũ, quem dixi, verſum, *Scribere te nobis, &c.*

PVTEO'SNE PEREMNEIS] vox *peremnis* ab amni originem ducit: idcirco cum m. & n. ſcribenda eſt, *peremnis*. Vnde *peremnia*, in auſpiciis M. Tull. lib. 2. de nat. deor. *Nulla peremnia ſeruantur. nulla ex acuminibus*. Feſtus, *Peremne dicitur auſpicari qui amnem, aut aquam, quæ ex ſacro oritur, auſpicatò tranſit*. Idem *Petronia amnis eſt in Tiberim profluens, quam magiſtratus auſpicatò tranſeunt cùm in campo quid agere volunt. quod genus auſpicij peremne vocatur. amnẽ autẽ fœminine antiqui enuntiabant.*

DVLCIS AQVÆ] ſic ſcriptum reperi in E duob⁹ codicib. manuſcriptis, vno Vatic. & Iann. atque hanc puto rectam, ac germanam ſcripturam: non *Iugis*, vt eſt in vulgatis, & aliis calamo exaratis. nam cùm peremneis puteos dixerit, ſuperuacaneum ſit addere, *Iugis aqua*: quandoquidem *iugis*, & *peremnis* idem valent. neq; verò eſt, quòd quiſquam mihi dicat, aquam ἄχυμον, id eſt, ſaporis expertẽ eſſe oportere, vt ſcribit Ariſtot. lib. περὶ αἰσθήσ. καὶ αἰσθητῶν· nõ igitur dulcem. primùm enim dulcem aquam appellant Latini, & γλυκὺ ὕδωρ Græci, quæ non eſt ſalſa, à marina ſcilicet diſtinguentes. vt M. Tull. Verr. de ſignis. *In hac inſula extrema eſt fons aquæ dulcis, cui nomen Arethuſa eſt, incredibili magnitudine, plenißimus piſcium*. idem de natura Deorum lib. 3. F *Ali autem ſolem, lunam, reliqua aſtra aquis alia dulcibus, alia marinis, &c.* Hirtius de bello Alexandr. *Nam puteis foßis aquam dulcem reperiri poſſe affirmabat: omnia enim littora naturaliter aquæ dulcis venas habere*. Lucret. lib. 6. *Quod genus endo mari ſpirat fons dulcis aquai: Qui ſcatit, & ſalſas circum ſe dimouet vndas*. Virg. Æn. 1. *Intus aquæ dulces, viuóque ſedilia ſaxo*. Vitruu. lib. 8. cap. 3. *Supra ſe autem feruidum emittit in ſuperiora loca vaporem, & ita ſi qui in his locis, qui ſunt ſuprà, fontes dulcis aquæ naſcuntur, offenſi eo vapore efferueſcunt inter venas, & ita profluũt incorrupto ſapore*. Galen. βιβ. θεραπ. μεθ. ιβ. οἶνος ὑδατώδης πινόμενος ἁπάσας κινεῖ τὰς ἐκκρίσεις, καὶ λουτρὸν εὔκρατον ἐκ γλυκέος ὕδατος. εἰ δὲ καὶ μὴ προσκέοιτο ποτὲ κατὰ τὴν λέξιν τὸ γλυκὺ, προσυπακούειν G χρή. id eſt, *vinum, ſi bibatur multa aqua dilutũ, & balneum temperatum ex aqua dulci, omneis excretiones, quas appellant, ciet*. Deinde dulcis aqua non eſt ſemper accipiẽda, quæ ſit reuera dulcis, & amaræ contraria: ſed, quæ guſtatu ſit iucunda, quemadmodum ex Hippocrate cognoſcere libet lib. περὶ ἀέρ. ὑδάτ. τοπ. ὄμβρια ὕδατα κουφότατα, καὶ γλυκύτατα, καὶ λαμπρότατα, καὶ λεπτότατα, id eſt, *aquæ pluuiæ leuißimæ ſunt, & dulcißimæ, & clarißimæ, & tenuißimæ*. Poſtremò Aldus Pius vir doctiſſ. qui olim Venetiis Græcarum litterarum naufragij reliquias collegit, nobíſque tradidit: H quiq; Paullum Manutium, hominem eloquẽtiſſimum ſuæ probitatis, atque humanitatis effigiẽ nobis reliquit, iam pridem teſtatus eſt, ita ſcriptum eſſe in antiquo exemplari, quod habebat domi ſuæ: & præter eam rationem, quã initio de eius ſententia propoſui, exemplum profert è Virgilio Daphn. *Dulcis aquæ ſaliente ſitim reſtinguere riuo.*

NAM VINA NIHIL MOROR] vina, quæ illic naſcuntur, nõ magni facio: non deſidero. ſic Plaut. in Trucul. *ſatis eſt mihi tua ſalutis: nihil moror, non ſalueo*. Virg. Æneid. 5. *nec dona moror.*

RVRE MEO POSSVM, &c.] huius loci hæc ſententia eſt, Cùm rure ſum, & in villa mea, tenuiſſimo apparatu contentus ſum, & quouis cibo, ac potione æquo animo vtor: ſed, ad mare cùm

A cùm vêni,exempli cauſa, in Campaniam,aut Lucaniam:vinũ generoſum & lene,victúmq; mundiorem,atque elegantiorem,ſequor,ac deſidero. Itaque verſus proximus *Ad mare cùm veni,nõ eſt*, (vt fit vulgò) ab hoc diuellendus, ſed cũ eo coniungendus. Non diſſimulabo autem in nonnullis libris vet.ſcriptum eſſe *quiduis ſufferre p.q.*

MÂNET] diffundatur, dimânet, didatur in corpus,& animum.ſed quomodo vinum in animum manare poteſt? re vera non poteſt. ſed ex contagione corporis vini potu concalefacti excitantur animorum motus.

MINISTRET] ſuppeditet: præbeat. ſed ſi vina illius oræ nihil moratur Horatius, quî poteſt in illis locis vinum generoſum requirere? pugnant enim nihil morari, & requirere. Intellige meliora vina ex aliis locis eò ſupportari,quemadmodum fieri ſolet.

B ECHINOS] de echinis ſup. notauimus quædam ad Od.5.epod.& alibi.

PHÆAXQVE] corpore benè curato, & nitida cute, quales erant Phæaces,homines voluptarij,conuiuiis,citharis,choreis, & ceteris deliciis,ac luxuriæ dediti.vide Hom.ὀδυσ.ϑ.& ſup. ann. ad epiſt. 2. ACCREDERE] vtitur hoc verbo & Lucr.lib.3.*facile hoc accredere poſſis, Semina ſæpe in eodẽ,vt nũc ſunt,ordine poſta*.& Plaut.

MÆNIVS, VT REBVS,&c.]quidam hæc, quæ ſequuntur,à ſuperiore epiſtola ſeparant:ſed

C minus rectè.vna eſt enim epiſtola vſque ad eam, quæ eſt ad Quinctium. cohærẽt autem hæc cum verſiculo illo, *Pinguis vt inde domum poſſim, &c.* Ac proponit exemplum luxurioſi cuiuſdam hominis,nomine Mænij,cognomine Pantolabi,cui ſe in eo ſimilem eſſe dicit,quòd quemadmodum ille,cùm habebat,vnde ſumtum faceret,ſumtuoſiſſimè,& luxurioſiſſimè epulabatur:cùm res deerat,parſimoniam victus, & frugalitatem colebat:ita ipſe,cùm deſunt facultates, victu tenui, & modico cõtentus eſt:cùm abũdat autẽ,&cùm aliquid amplius,& lautius nactus eſt, diuitũ fortunas ait ſe laudare, & in pecunia, & fundorum fructibus benè, beateq; viuendi facultatem collocare. Porrò huius Menij nobilitatã eſt multo-

D rum ſcriptorum litteris luxuria:ab eóq; Meniana dicta eſſe putantur.M.Tull.Acad.2.*Vt enim ij,qui niſi ſub nube ſolem non ferunt, item ille* (Antiochus) *cùm æſtuaret,veterum, vt Menianorum,ſic Academicorum vmbram ſecutus eſt*.Sextus Pompeius,*Meniana ædificia à Menio ſunt appellata. Is enim primus vltra columnas extendit tigna, quo ampliarentur ſuperiora*. Hinc columna Menia, ſeu Meniana, ad quam Triumuiri capitales de eorum maleficiis, qui ciues Romani non erant,cognoſcebant: quã ſolam Menius ampliſſimo patrimonio conſumto,& domo vẽdita exceperat,vnde ſpectaret gladiatores. M.Tullius columnam nominat ſimpliciter in Cluentiana, *Manilium plerique noratis.non ille honorem à pueritia,non ſtudia virtutis, non vllum exiſtimationis bona fructum vmquam cogitarat: ſed ex petulanti,atque improbo ſcurra, in diſcordiis ciuitatis ad eam columnam, ad quam multorum ſæpe conuiciis perductus erat,tum ſuffragiis populi peruenerat*. E

Idem de accuſatore in Verr.conſtit. Meniam columnam dicit: *vobis autem tanta inopia reorum eſt, vt mihi cauſam præripere conemini potius, quàm aliquos à Columna Menia veſtri ordinis reos reperiatis?* ad quem locum Aſconius. *Menius cùm domum ſuã venderet Catoni & Flacco cenſoribus, vt ibi Baſilica ædificaretur; ſibi exceperat ius vnius columnæ, ſuper quam tectum proijceret ex prouolãtibus tabulatis,vnde ipſe & poſteri eius ſpectare munus gladiatorium poſſent,quod etiam tùm in foro dabatur. Ex illo igitur columna Menia vocata eſt*. Alij Menianam columnam, & Meniana ædificia à C.Menio P. F. qui cenſor fuit cum L.Papirio Craſſo ann. cccexxxv. cui propterea quòd de Antiatibus, aliíſque priſcis Latinis triumphauit, columna data eſt, dicta F eſſe volunt. qua de re lege Plin.lib.34. Vtrùm autem Menius ſine diphthongo,an Mẹnius cum diphthongo ſcribendum ſit, viderint docti. in marmoribus quidem antiquis Mænius cum diphthongo æ. inciſum ſæpe lêgi.

FORTITER] ſtrenuè,impigrè,non timidè, neque ignauè. Sed videtur impropriè dictum. Nam, vt docet Ariſtoteles lib. 4. de morib. ad Nicomach.Fortitudo verſatur in rebus & terribilibus, & fiduciam afferentibus: non in pecunia.itaque dicimus propriè aliquem fortiter periculum adire pro patria:non fortiter pecuniam largiri, aut profundere. hoc enim eſt liberalitatis, & profuſionis. Nam liberalitas in pecuniæ G donatione,atq; acceptione verſatur. Idem lib.2. de rep.diſputans contra Platonem, diſertè dicit non licere,ſeu non eſſe pote,leniter, aut fortiter vti patrimonio ſuo,aut re ſua familiari:moderatè autem,& liberaliter, licere. Itaque neceſſariũ eſt hos duos vſus tantùm in re familiari, & pecunia verſari, nempe moderatum, ſeu temperatum, & liberalem, quorum tamen vtriuſque contrarij intelligendi ſunt in eadem re locũ habere,nempe fieri poſſe,vt quis dicatur & largiri pecuniam profuſe,& dare parce atque illiberaliter:& item immoderate,ſeu intemperâter pecu- H niam profundere,& contrà,&c.Verba Ariſt.hæc ſunt lib.2. Politic. Ἐπεὶ μόναι γ' εἰσὶν ἕξεις αἱρεταὶ περὶ τὴν τῆς οὐσίας χρῆσιν αὗται, οἷον οὐσίᾳ πράως, ἢ ἀνδρείως χρῆσθαι οὐκ ἔστι, σωφρόνως δὲ καὶ ἐλευθερίως ἔστιν. ὥστε καὶ τὰς χρήσεις ἀναγκαῖον περὶ αὐτὴν εἶναι ταύτας: id eſt, Nã ſoli hi habitus [frugalitas & liberalitas] in vſu bonorũ,ſunt laudabiles & expetendi.Verbi gratia,non eſt,ſeu non licet leniter, aut fortiter bonis ac facultatibus ſuis vti, frugaliter verò & liberaliter licet.Quare & hos vſus neceſſarium eſt in bonis,& pecuniis verſari. Quid igitur dicendum? vel *fortiter* Horat. poſuit improprie pro effuſè,ſeu profuſè:vel eò ſpectauit, quòd qui rẽ ſuam diſſipat & perdit,ſe ipſum perdit, & interimit, quia vita ſine re tolerari nõ poteſt.quem-

A admodum igitur dicitur quis morte fortiter oppetere, qui ſe offert in diſcrimen vitæ, pugnans pro patria: ita & qui rem ſuam effuſè diſſipat, dicitur hîc ab Horatio fortiter patrimoniũ ſuũ abſumere, quia hoc facto moriatur neceſſe eſt. propriè dixit ſat.3. *nil verbi, pereas quin fortiter, addã.* VRBANVS] εὐτράπελος, vt riſu mouẽdo ſibi ad diuitum menſas aditum compararet.

COEPIT HABERI] cœptus eſt haberi. ſic enim antiquiores loquebantur.

SCVRRA] βωμολόχος, alienarum menſarũ inſidiator: qui riſum mouebat diuitibus, paſtus cauſa. ſat. 7. lib.2. *Scurra Volanerius.* quamquam ſcurræ nomen etiam vrbanis hominibus, & facetis tribuebatur. Plautus Trinummo. *neque perſurius, Quàm vrbani aſſidui ciues, quos ſcurras vocãt.* Idem Moſtell. *Tu vrbanus verò ſcurra, deliciæ populi, Rus mihi obiectas?* Idem Epidico. T. *Scurra es. E ſcio te eſſe equidem hominem militarem.* M.Tullius pro Quinctio. *Nam neque parum facetus ſcurra Sextus Nęuius, neque inhumanus præco eſt vmquam exiſtimatus.* VAGVS] modò hanc, modò illam menſam conſectans: vt ſtatim interpretatur.

B

NON QVI CERT. PRÆSEPE TEN.] declarat vocem, quæ antecedit *vagus.* non enim domi ſuæ cibum capiebat, ſed menſas alienas ſectabatur: neque ſemper eaſdem, ſed alias, atque alias. & eſt tralatio ab equis, per quam ſignificat, homines gutturis vitio, & abdomini deditos, beſtiarum eſſe ſimileis.

IMPR. NON QVI CIVEM, &c.] id eſt, C qui ſiccus, & impranſus ita ferus erat, & inhumanus, vt ciuem ab hoſte non diſtingueret, ſed cuius petulantiſſimè malediceret: atque hæc tam libera, atque impunita petulantia, ac maledicentia, facilem ei ad diuitum menſas aditum patefaciebat, nequod in ſe crimen cõfingeret, metuẽtium. exſtat epigramma Græcum lib.2. hac ſentẽtia, nos veſperi, cum bibimus, homines eſſe: manè autem, dum ſicci ſumus, feras inter nos eſſe.

Ἄνθρωποι δείλης, ὅτε πίνομεν· ἢν δὲ γίνηται
Ὄρθρος, ἐπ' ἀλλήλους θῆρες ἐγειρόμεθα.

FINGERE SÆVVS] ſæuus in confingẽdis in quemuis criminibus, & congerendis maledictis: atque iccirco diuitibus horribilis.

BARATHRVMQVE MACELLI] id eſt, D qui, quæcumque è macello obſonia petuntur, deuoraret, & in ventrem, tanquam in barathrum quoddam, conijceret, atque abderet. fuit autem barathrum locus in terram altiſſimè depreſſus Athenis, in quem præcipites detrudebantur malefici, & ſcelerati. Cõmemorat Pauſanias in Arcad. barathra quædam ad Phœneum vrbem, quæ χειροποίητα appellat, id eſt, manufacta, eo conſilio ab Hercule inſtituta, vt aquam ex propinquis montibus defluentem, agróſque Phœneenſium obruentem exciperent. Barathrum (inquit Sex. Pompeius Feſtus) appellãt Græci, locũ præcipitem, vnde emergi non poſſit, dictum ab eo, quod eſt βαθύς.

QVICQVID QVÆSIERAT] quicquid E lucri fecerat, quicquid labore, aut opera ſua pepererat.

HIC V. NEQV. FAVT.] Hic Mænius cùm diuitibus, qui plerumque nequiſſimis hominibus veluti lenonibus, ſcurris, aleatoribus, ganeonibus fauent, ac benignè faciunt potius, quàm viris bonis. &c.

TIMIDIS] ſic reperi ſcriptum in duobus cod. Vatic. & Iann. Faërn. Torneſ. non, vt alij librorum arrogantiſſimi corruptores, repoſuerãt, *tumidis.* ac teſtatur quoque P. Victorius, quẽ ſemper honoris cauſa nominatum volo, ita ſcriptum eſſe in vno, atque altero codice antiquo: idémq; hunc locum hoc modo explicar, intelligere opor F tere ſcurras eoſdem fuiſſe, & ſycophantas: quos diuites, propterea quod ſibi ab eis metuerẽt, ſtudioſè, & crebrò ad cenam vocabant, & liberaliter, prolixéque accipiebant.

PATINAS CENABAT OMASI VILIS, &c.] tanta erat huius ſcurræ edacitas, vt cùm epulæ lautiores, carioréſque eum deficerẽt, maximam ſibi viliſſimorum, & plebeiorum ciborum copiam apponendam curaret. agninum omaſum dixit, vt diſtingueret à bubulo: de quo Plin. lib.8. cap.45. Horat. ſat.5. lib.2. *Seu pingui tẽtus omaſo Furius hibernas cana niue cõſpuet alpes. Patinas omaſi cenare* dixit, vt epiſt. ad Scæuam, *ſi pranderet olus.* & epiſt.2. lib.2. *Emtum cenat olus.* & ſat. vlt. lib.2. *Nos (inquam) cenamus aueis.* Sed non eſt diſſimulandum, in aliquot libris manu ſcriptis, G ita legi, *patinas cenabat omaſi, Vilis & agnina, &c.* quæ ſcriptura fortaſſe recta eſt: in voce *agnina* autem ſubintelligendum, *carnis.* de omaſo ſuprà ad ſat.5. lib.2. Præterea quidam legunt *tabulas,* pro *patinas:* quo nomine ſcilicet maior ſignificaretur edacitas. Græci πίνακας dicunt.

TRIBVS VRSIS QVOD SATIS ESSET] edacitatem hominis declarat loquendi genere hyperbolico.

SCILICET VT VENTRES] ita ſcilicet, vt nepotum luxuriem ſupplicio acerrimo coërcendam eſſe diceret, inopia & egeſtate correctus, id eſt, vt Græci dicunt, σωφρονισθείς. vel po- H
tius correctior, vt mox dicemus. cõiunge *ventres,* cum patrio caſu *nepotum.*

LAMNA CANDENTE] lamina cãdente. genus cruciatus fuiſſe appãret vel ex illis verbis Ciceronis lib.5. accuſ. *quid, cum ignes, candentéſque laminæ, ceteríque cruciatus admouebantur?* quamquã eo loco Ciceronis quidã libri habẽt, *ardentéſque.* quam ſcripturam non probo. lamina enim candens dicitur, non ardens. Erant autem laminæ, cruſtæ ferreæ, quæ igni candefactæ, admouebantur nocentium corporibus.

CORRECTVS] hunc locum in omnibus libris vulgatis & manu ſcriptis, in quibus legitur partim *correctus,* partim *correptus,* deprauatum eſſe puto, & emendandum, *correctior,* vt ſit ironia, hoc modo. vbi nihil abſtulerat à diuitibus, & profuſis

A profuſis hominibus, & nihil habebat opipari, quod eſſet, nepotes & luxurioſos dicebat eſſe caſtigandos, & grauibus ſuppliciis afficiendos, vt corrector quidam, & magiſter morum. ſic Terẽt. Adelph. *ſi illud, quod eſt maximè opus, iactu non cadit, illud, quod cecidit forte, id arte vt corrigas.* Dem. *Corrector. nempe tua arte, &c.* Nuper quidẽ paullo ante hanc ſecundam editionem, ita ſcriptum vidi in vno antiquiſſimo codice manu ſcripto.

MÆNIVS IDEM] quidam libri vteres habent, *Beſtius idem.* nonnulli ſic, *diceret vrendos correptus,* al. *correctus Beſtius. idem, &c.*

VERTERAT IN FVM. ET CIN.] cõſecerat, conſumſerat. κατασποδᾶν dicunt Græci, vt mihi nuper indicauit Scaliger F. Æſchylus κατεσποδημένους pro mortuis, & ſepultis vſurpauit. ſic ille de fratribus Thebanis, οὐκ ἀναμφιλέκτως μὲν κατεσποδημένοι: id eſt, ἀφανι-
B σθέντες, ſeu de medio ſublati. Sed fortaſſe vertere in fumum & cinerem bona ſua dicũtur planè decoctores. Præterea quid ſi dicamus, Horatium ſpectauiſſe illud ſacrificij genus, quod fiebat Herculi propter viam, in quo id, quod ex epulis ſuperabat, igni conſumebatur?

SI QVI COMEDVNT BONA] omnes codices manu ſcripti, quos quidem viderim, hanc ſcripturam tuentur, ac retinent: omnes viri docti probant: nonnulli tamen indoctiſſimi homines corrupta vera ſcriptura, *comedunt benè,* ſuppoſuerant. Eſt autem vſitatiſſimum loquendi genus bo-
C nis ſcriptoribus *bona comeſſe.* M. Tull. pro Flacco, *Quid attinuit hanc vrbem relinquere, libertate tam præclara carere? adire periculũ nauigandi? quaſi bona comeſſe Romæ non liceret.* idem epiſt. ad Pap. Pætũ, lib. 9. *ſed cura ſi me amas, vt valeas, ne ego te iacente bona tua comedim.* ſic enim legit Non. Marcellus. Catull. in Cæſ. *Vt iſta veſtra diffututa mentula Ducenties comeſſet, aut trecenties?* Iterum M. Tullius in Sextiana, *vtrùm ego tibi patrimonium eripui Gelli, an tu comediſti?* Nouius, *Ædepol qui paternã comeſt pecuniã, &c.* Græci dicũt καταφαγεῖν τὴν οὐσίαν, & κατέδειν τὰ πατρῷα. Itaque comedum, & comedonem, bona ſua conſumentem veteres dixerunt, vt ait Feſtus.

D CVM SIT OBESO NIL MEL. TVRDO] turdum & vuluam exempli cauſa poſuit, vt eſcas & gratiſſimas, & lautiſſimas. de turdo dicere nihil eſt neceſſe. vuluam ſuillam autem apud Athenæũ laudat Archeſtratus ὀψοδαίδαλος, id eſt, obſoniorum optimus artifex, eámq; μητρὰν ὑὸς nominat. Γαστέρα καὶ μήτραν ἐρεμνὴν ὑὸς ἔν τε κυμίνῳ, ἔν τ' ὄξει δριμεῖ. id eſt, ventrem, & vuluam profundã ſuis, in cumino & aceto. obeſo autem, id eſt, pingui: quáuis aliter vſurparit Næuius apud Gell. lib. 19. cap. 7. *Corpore, pectoreq́ vndique obeſo, Ac mente exſenſa, tardigemulo ſenio oppreſſum.*

NIMIR. HIC EGO SVM] nimirum (inquit Horatius) huic Mænio ſimillimus ſum. admonuimus alibi prouocabulum *hic* apud hunc poëtam, referri ſemper ad id, quod antecedit. E

SATIS INTER VILIA FORTIS] ſatis fortiter, ſatis forti animo, ſatis patienter vilibus cibis famem explens.

VNCTIVS] delicatius, ſumtuoſius, apparatius. ſic Catullus per vncta patrimonia, ampla & opima ſignificat, in Cæſarem. *Quid hunc (malum) fouetis? aut quid hic poteſt, Niſi vncta deuorare patrimonia?* Horat. in epiſt. de arte poet. *Si verò eſt, vnctum rectè qui ponere poßit.* vnctum interdum vnguento delibutum: vt epiſt. ad Scæuam hoc lib. *accedes ſiccus ad vnctum.* tranſlatè dixit M. Tullius in Bruto. *Iam enim erat vnctior quædam, ſplendidiórque loquendi conſuetudo.*

VOS SAPERE] quaſi vera ſapientia, & vera virtus ſit, diuitem eſſe, & habere vnde tibi bene facere poſſis. F

BENE VIVERE] benè viuere hoc loco valet, beatè viuere, non, vt apud M. Tull. lib. 2. de finib. *Hos ego asôtos benè quidem viuere, at beatè nũquam dixerim.* Idem tamen eod. lib. paullo poſt illum locum, oſtendit ex Lucillij ſententia numquam benè cenaſſe Gallonium, hominem luxurioſum, quia *quod benè* (inquit) *id rectè, frugaliter, honeſtè: ille porrò malè, prauè, nequiter, turpiter cenabat.* Plato item in Critone vult hoc ſolidum, ac fixũ eſſe τὸ εὖ ζῆν, τῷ καλῶς καὶ δικαίως ζῆν ταὐτὸν εἶναι id eſt, benè viuere idem eſſe, atque honeſtè & iuſtè viuere. Item apud Ariſtotelem εὖ ζῆν valet beatè viuere.

QVORVM CONSPICITVR NITID. FVND.] id eſt, quorum pecunia ab incerto aliquo quæſtu non pendet, ſed in prædiorum, ac fundorum fructibus poſita eſt. nitidas autẽ villas appellat, refertas, vberes, opimas, & fructuoſas. G

16. AD QVINCTIVM.

NE perconteris, fundus meus, optime Quincti,
Aruo paſcat herum: an bacis opulẽtet oliuæ: H
Pomiſne, & pratis, an amicta vitibus vlmo:
Scribetur tibi forma loquaciter, & ſitꝰ agri.
Continui montes, niſi diſſocientur opaca
Valle: ſed vt veniens dextrum latus aſpiciat ſol:
Læuum diſcedens curru fugiente vaporet.
Temperie laudes. quid, ſi rubicunda benignè
Corna vepres, & pruna ferant? ſi quercus, & ilex,
Multa fruge pecus, multa dominum iuuet vmbra?

A *Dicas adductum propius frondere Tarentũ.*
Fons etiam riuo dare nomen idoneus, vt nec
Frigidior Thracã, nec purior ambiat Hebrꝰ,
Infirmo capiti fluit vtilis, vtilis aluo:
Hæ latebræ dulces, etiam (ſi credis) amœnæ
Incolumem tibi me præſtant Septembribus horis.
Tu rectè viuis, ſi curas eſſe, quod audis.
Iactamus iampridem omnis te Roma beatũ.
Sed vereor ne cui de te plus, quàm tibi, credas:
B *Néve putes alium ſapiente, bonóque beatũ:*
Neu, ſi te populus ſanum, rectéque valentem
Dictitet, occultam febrẽ ſub tempus edendi
Diſſimules, donec manibus tremor incidat vnctis.
Stultorũ incurata pudor malus vlcera celat.
Si quis bella tibi terra pugnata, maríque
Dicat: & his verbis vacuas permulceat aureis:
Téne magis ſaluum populus velit, an populum tu:
Seruet in ambiguo, qui conſulit, & tibi, & vrbi,
C *Iupiter: Auguſti laudes agnoſcere poſſis.*
Cùm pateris ſapiens, emẽdatúſque vocari:
Reſpondéſne tuo, dic ſodes, nomine? nempe
Vir bonus, & prudẽs dici delector ego, ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras, ſi volet, auferet: vt ſi
Detulerit faſceis indigno, detrahet idem.
Pone: meum eſt, inquit: pono: triſtíſque recedo.
D *Idem ſi clamet furem, neget eſſe pudicum:*
Contendat laqueo collum preſſiſſe paternum:
Mordear opprobriis falſis, mutémq; colores?
Falſus honor iuuat, & mẽdax infamia terret
Quem, niſi mendoſum, & mendacem? vir bonus eſt quis?
Qui conſulta patrũ, qui leges, iuráq; ſeruat:
Quo multæ, magnæq; ſecantur iudice lites:
Quo reſponſore, & quo cauſæ teſte tenẽtur.
Sed videt hũc omnis domus, & vicinia tota
Introrſum turpem, ſpecioſum pelle decora.

Nec ſurtum feci, nec fugi, ſi mihi dicat E
Seruus: habes pretium: loris non vreris, aio.
Nõ hominẽ occîdi non paſces in cruce coruos.
Sum bonus, & frugi. renuit, negat atque Sabellus.
Cautus enim metuit foueã lupus: accipitérq;
Suſpectos laqueos: & opertũ miluius hamũ.
Oderunt peccare boni virtutis amore.
Tu nihil admittes in te formidine pœnæ.
Sit ſpes fallendi: miſcebis ſacra profanis.
Nã de mille fabæ modiis, cùm ſurripis vnũ: F
Eſt damnũ leuius mihi, nõ facinus tamẽ: eſto.
Vir bonus, omne forum quẽ ſpectat, & omne tribunal,
Quandocumque deos vel porco, vel boue placat:
Iane pater, clarè: clarè cum dixit, Apollo:
Labra mouet metuens audiri: pulchra Lauerna
Da mihi fallere: da iuſtũ, ſanctúmq; videri:
Noctem peccatis, & fraudibus obijce nubem.
Quî melior ſeruo, quî liberior ſit auarus, G
In triuiis fixum cùm ſe demittit ob aſſem,
Non video. nam, qui cupiet, metuet quoque: porrò,
Qui metuẽs viuet, liber mihi nõ erit vnquã.
Perdidit arma: locum virtutis deſeruit, qui
Semper in augenda feſtinat, & obruitur re.
Vendere cùm poſſis captiuum, occidere noli.
Seruiet vtiliter. ſine paſcat durus, arétque:
Nauiget: ac mediis hiemet mercator in vndis: H
Annonæ proſit: portet frumenta, penúſque
Vir bonus, & ſapiens audebit dicere, Pentheu
Rector Thebarum, quid me perferre, patíq;
Indignum coges? adimam bona. nempe pecus, rem,
Lectos, argentum. tollas licet. in manicis, &
Compedibus ſæuo te ſub cuſtode tenebo.
Ipſe deus, ſimulatq; volã, me ſoluet, opinor.
Hoc ſentit, moriar. mors vltima linea rerum eſt.

A OPVLENTET] ditet, locupletet. opulenti (inquit Feſtus) dicuntur rebus terreſtribus copioſi.

AN AMICTA VITIBVS VLMO.] quã vitium maritam oominat Catull. vide annot. ad illa verba, *Altas maritat populos*, Od.2.epod.

CONTINVI MONTES, NISI DISSO C.] continui ſunt montes, coniuncti & contineotes, niſi quòd vallis eſt ioteriecta, qua ſeparantur. ſed quid opus fuit hac exceptione, cùm ſine valle moos ne intelligi quidem poſſit? continui quidem hi mootes ſua quiſque valle alius ab alio diſtinguebaotur, ſed erat hæc vallis, in qua ſitus erat fundus Horarianus, ceteris maior, explicatior, longior, ac latior, per quam montes illi alioqui continui, diſparabantur.

SED VT VENIENS, &c.] ſed ita eſt hæc vallis opaca, vt eam ſol & exoriens aſpiciat, & B occidens vaporet. dextrũ igitur fundi latus ſpectabat ſolem orientem: ſioiſtrum, occidentem.

CVRRV FVGIENTE] de curru ſolis, vide quæ notaui ſuprà ad Od.6.lib.3.ibi, *abeunte curru*. ſignificat autem per currum ſolis fugientem, ſolem occidentem.

VAPORET] tepefaciat, calefaciat. vapor enim calorem ſignificat, vt Lucr.lib.1. *Diſſiliúntq; fero feruentia ſaxa vapore*. ibid. *Æſtifer ignu vis lumen iacit, atque vaporem*. & lib.2. *At vapor is, quem ſol mittit, luménque ſerenũ, Non per inane meat vacuum*. & lib.5. *Multa videmus enim cæleſtibus in-* C *cita flammis Fulgere, cùm cæli donauit plãga vapores*. Idem Lucretius vaporandi verbum, facit abſolutum. lib.6. *Inuidia quoniam, ceu fulmine, ſumma vaporant Plerumque, & quæ ſunt aliis magis edita cumque*. vide adn.ad Od.3.epod.

TEMPERIEM LAVDES] cæli & loci temperiem meritò laudaueris.

QVID, SI RVBICVNDA BENIGNE, &c.] ſententia huius loci hæc eſt, quid dicas, ſi & frutices corna ferant, & quercus, ceteræque id genus arbores, partim glandem affatim pecori ſuppeditent, partim vmbram domino præbeãt? tum profectò dicere poſſis, fundum meũ amœnitare, & fertilitate cum Tarento cõparari poſſe, D atque adeò Tarentum ipſum in fundum meum tranſlatum eſſe. in duobus cod. Vat. & Iaonoct. Faërn. Torn. ſcriptum eſt, *Quòd ſi, &c.* ſine interrogationis nota.

BENIGNE] largè, copioſè, vt alibi diximus.

MVLTA FRVGE] glandem. ſed cur glandẽ frugem appellauit, cùm glans, & fruges quodam modo videantur inter ſe oppoſi? ſic enim M. Tullius in perf. oratore, *Quæ eſt autem in hominibus tanta peruerſitas, vt inuentis frugibus glande veſcantur?* Idẽ acc.lib.4. *nam & natas eſſe has in locis deas, & fruges in ea terra primùm repertas arbitrãtur*. adde prouerb. ἄλις δρυός, id eſt, ſatis quercus.

TARENTVM] vrbem & amœnam, & admodum pacatam: quam ſæpe laudat Horat. vt Od.6.lib.2. *Dulce pellitis ouibus Galeſi Flumen, & regnata petam Laconi Rura Phalantho*. & epiſt.ad E Mæcen.2.lib.1. *mihi iam non regia Roma, Sed vacuũ Tibur placet, aut imbelle Tarentum*.

FONS ETIAM RIVO DARE NOMEN IDONEVS] fons tam ſalubris, purus, gelidus, & vber, vt dignus ſit, cuius riuus ab eo nominetur. Digẽtiam ſignificat, de quo 18.epiſt.ad Lollium 2.

THRACAM] Θρῄκην, vt ſuprà ad Iul.Florum, *Thracéne vos, Ebrúsque niuali compede vinctus, &c.*

SEPTEMBRIB. HORIS] illo anni tempore: vt epiſtola de arte poët. *ſub verni temporis horam*. ſeptembre tempus autem dixit, vt fundi ſui amœnitatem, & ſalubritatem demonſtret ac declaret, qui tempore anni maximè inſalubri, Horatium ſaluum & rectè valentẽ præſtet amicis. F

QVOD AVDIS] quod diceris, vt ſuprà, *rexq; paterq; Audiſti coram*, epiſt.ad Mæcen.2.

SED VEREOR, NE CVI DE TE, &c.] id eſt, vereor ne te aliorũ ſermone de te, magis, quàm tua conſcientia metiaris, ita vt ſi illi te virum bonum, aut beatum prædicent, tu illis credas, etiam ſi aliter eſſe ſcias: ſin contrà te improbum, & miſerum dicant, eorum verbis commoueaǹs. huic loco ſimilis eſt locus ille Ariſtotelis lib.1.de morib.ad Nicom. ἔτι δ' ἐοίκασι τὴν τιμὴν διώκειν ἵνα πιστεύωσιν ἑαυτοὺς ἀγαθοὺς εἶναι. quem ſic vertimus, *Præterea verò eo videntur honorem perſequi, vt ſeipſos bonos eſſe credant*. Atque hãc Ariſtotelis ſententiam ſuo loco explanauimus. G ſic M.Tull.de Fioib.lib.2.in Epicureos, *Ita, quod certiſſimum eſt, pro vera, certáque iuſtitia ſimulationẽ nobis iuſtitia traditis, præcipitisque quodammodo, vt noſtram ſtabilem conſcientiam contemnamus, aliorum errantem opinionem aucupemur*. Præclara igitur laus illa Amphiarai apud Æſchyl. Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει, Βαθεῖαν αὔλακα διὰ φρενὸς καρπούμενος· Ἀφ' ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα. id eſt, Non enim videri vir optimus, ſed eſſe vult, ex profunda mentis gleba fructus percipiens: Ex qua conſiderata pullulant conſilia.

ALIVM SAPIENTE, &c.] id eſt, alium à H ſapiente: inſipientem, ſapienti diſſimilem, vt epiſt.1.lib.2. *Edicto vetuit, ne quis ſe præter Apellem Pingeret, aut alius Lyſippo duceret æra, &c.* vide quæ notata ſunt ad illum locum ſat.3.lib.2. *Qui ſpecies alias veris, &c.* Qui autem dicunt hic eſſe ἐναλλαγὴν, & beatum poſitum pro *beatiorem*, deſipiũt.

SVB TEMPVS] paullo ante tempus, vel circiter tempus.

PVDOR MALVS] pudor vitioſus: δυσωπίας Græci vocant: de quo ſcribit Plutarchus libellum vtiliſſimum. ſat.3.lib.2. *pudor (inquit) te malus vrget, Inſanos qui inter vereare inſanus haberi*. ob hunc vitioſum pudorẽ, dij immortales, quàm multa peccamus? quàm multa virtutis officia prætermittimus, dum populi ſermonem reformidamus, ſi ab eo vitã, factisque diſſentiamus? de quo

A venuſtiſſimè, vt omnia, ſcripſit Io. Caſa Florentinns, antiſtes eccleſiæ Beneuentanæ, vir cum primis eruditus: qui non ita dudum Romæ eſt mortuus, his verbis, *Debueram dudum crinem ſecuiſſe decorum: Hoc eſt, argentum, comites, & ſtragula, cenas, Luſúsque, & muſas miſſas feciſſe loquaceis, Intrepidus nuper corrupta mentis, & acer Corrector. ſed enim prauus populi pudor obſtat. Hunc propter panidi phaleris amicimur ineptis. Nec ſicci madidam audemus vertis benè potum Cõninã vulgus, collo demſiſſe coronã, &c.*

BELLA TIBI PVGNATA] id eſt, bella abs te geſta, ſeu prœlia commiſſa. pugnare pugnam etiam M. Tull. dixit, vt annotauimus ſup. ad Od. 6. lib. 2. ibi, *& regnata petam Laconi Rura Phalantho.*

B VACVAS] inaneis, ſtultas, aſſentationi patenteis, vt ſuprà Od. 18. lib. 1. *vacuum verticem* dixit.

TE'NE MAGIS SALVVM, &c.] hæc oratio neque ad Quinctium aptè cõuenit, neque omnino ad quemquam alium, quàm ad Auguſtum. éſtq; veriſimile verſum eſſe alicuius poëtæ illins temporis, Auguſto aſſentantis. Si quis igitut (inquit) tecum ita loquatut, Vtrùm tu cupidior ſis populi ſalutis, an tuæ populus, dubiũ eſt, atque incertum: faxítq; Deus, ne huius rei periculum fiat, id eſt, vt quàm diutiſſimè viuas, ne te mortuo, ex deſiderio tui, populíq; mærore intelligatur quàm ſis carus populo: ſi quis igitur huiuſmodi orationem tecum habeat, facilè intelligere poſſis, taleis laudes ad te non quadrare, ſed ad Auguſtum: itaque continuò eas reſpueris.

C SERVET IN AMBIGVO] ita legendum, non *Seruat*, vt habent quidam libri corrupti. eſt enim benè precantis oratio.

AVG. LAVD. AGNOSC. POSS.] hæc ſunt legenda enuntiando, & ſine interrogationis nota.

CV'M PATERIS SAPIENS, &c.] Latinorum more dixiſſet, cùm pateris te ſapienté, emendatúmq; vocari. nunc autem Gręcorum exemplo locutus eſt, vt annot. ſup. Od. 2. lib. 1. *patiẽs vocari Cæſaris vltor.*

RESP. NE TVO, DIC SOD. NOM.] cùm te aliquis ſapientem, atque ab omni vitio integrum appellat, tibíne hæc nomina conuenire exiſtimas? itáne reſpondes, quaſi nominatim D ſis appellatus?

NEMPE VIR BONVS, &c.] reſpondet ipſe Horatius per conceſſionem quandam. nempe, nemo eſt, qui non delectetur viri boni, & ſapientis appellatione: ſed, cùm hæc appellatio, atque laudatio pendeat ab arbitrio, & libidine populi: atque idem poſſit cras eam adimere, qui hodie dedit: non eſt, cur ea tantopere delectemur. oſtendit, famam popularem, incertiſſimum & leuiſſimum quiddam eſſe, neque viri boni exiſtimationem ex opinione vulgi, ſed ex virtute, & recta conſcientia pendêre.

VT SI DETVLERIT P.] vt ſi populus Ro. detulerit conſulatum indigno, idem adimet. honor enim (vt ſcribit Ariſtot. lib. 1. de moribus E ad Nicom.) videtur in iis eſſe, qui honorem deferunt, non in eo, qui honorem cõſequitur, id eſt, in illorum poteſtate ſitus eſſe, non in huius. δοκεῖ γὰρ ἐν τοῖς τιμῶσι μᾶλλον εἶναι. ἢ ἐν τῷ τιμωμένῳ ἡ τιμή.

FASCEIS] honorem, puta præturam, vel cõſulatum, &c. ſic Virg. Georg. 2. *Illum non populi faſces, non purpura regum Flexit.* ſic idem Horatius Oda 2. lib. 3. ſecureis pro honoribus populi vſurpauit, ibi, *Nec ſumit; aut ponit ſecureis Arbitrio popularis auræ.* & ab eodem Od. 16. lib. 2. *conſularis lictor* pro conſulatu ponitur: quamquam ibi venuſtè, & luculentè dixit, lictorem conſularem non ſummouere tumultus mentis & curas, quia lictoris quidem erat turbam ſummouere: ſed non F habebat poteſtatem tamen ſummouendarum curarum, & ægritudinum animi, ceterarúmq; animi perturbationũ, vt ad illum locum admonuimus. & ſat. 6. lib. 1. *onuſtos,* [al. *honeſtos*] *Faſcibus, & ſellis nolim mihi ſumere.*

PONE] depone magiſtratum, (inquit populus, qui eum mandauit.) quod idem dicere non poteſt virtuti, aut viro virtute prædito, quia *Virtus repulſæ neſcia ſordidæ in-Contaminatis fulget honoribus, Nec ſumit, aut ponit ſecureis Arbitrio popularis auræ.*

IDEM SI CLAMET, &c.] ſignificat, neque noſtram bonam exiſtimationem ex oratione, aut iudicio vulgi pendêre, neque eam pertimeſcendam eſſe infamiam, quæ ex leuitate, aut maleuolentia populi, nõ ex culpa noſtra nata ſit. G Quemadmodum igitur (inquit) ſi quis me virũ fortem, ſapientem, iuſtum, temperantem eſſe dicat: ſi ab his virtutibus longè abſim, non debeam falſam illam de me prædicationem, falſúmq; teſtimonium agnoſcere, neque probare: ſic ſi quis me furem, paricidam, impudicum eſſe criminetùr, cauſa non ſit, quare hoc maledicto commouear.

PVDICVM] pudicus eſt, qui alienam libidinem non eſt perpeſſus, qui muliebria nõ eſt paſſus. impudicus cõtrà, qui alienæ libidini obtemperauit, & gratificatus eſt, ſiue mas ſit, ſiue fæmina. H notum eſt maledictum illud in neſcio quem, *auerſus, & aduerſus impudicus es.* quo arguebatur ille, τῷ πρώκτῳ, καὶ τῷ στόματι: id eſt, & parte poſtica, & ea, quæ totius corporis ſanctiſſima eſt, alterius libidinem pertuliſſe. eſſe autẽ hanc *pudici, & impudici* apud Latinos ſcriptores ſignificationem, teſtimonio mihi erunt Plaut. Catull. M. Tull. Plautus in Amphitr. *ego tibi iſtam hodie, ſceleſte, comprimam linguam. A. haud poteſ. benè, pudicéque cuſtoditur.* ineſt autẽ ambiguum in illis verbis, *comprimam linguam*, vt comprimere linguam alterius, ſit vel eius loquacitatem comprimere, vel in os eius meiere. Idem Trinummo, *nam pudicum neminem eſſe oportet, qui abs terra, ad calũ peruenerit.* Idem Captiuis, *Nam is mecum à puero puer benè, pudicéque educatus eſt vſque ad adoleſcentiam.* Catull.

A Catull. ad Aurelium. *veniam pete pudentem, Vt, ſi quicquam animo tuo cupiſti, Quod caſtum expeteres, & integellum, Conſerues puerũ mihi pudicè.* ad eundem, *Quare deſine, dum licet pudico, Ne finem facias, ſed irrumatus.* in Cæſarem, *Quis hoc poteſt videre, quis poteſt pati, Niſi impudicus, & vorax, & aleo?* Ibid. *Cinæde Romule, hæc videbis, & feres? Es impudicus, & vorax, & aleo.* Ibid. *Aut facere ingenuæ eſt, aut non promiſſe, pudicæ, Aufilena, fuit.* M. Tull. pro C. Rabirio, *Nam quid ego ad id longam orationem comparem, quòd eſt in eadem multa irrogatione perſcriptum, hunc nec ſuæ, nec alienæ pudicitiæ pepercisse?* Idem pro Milone, *Pudicitiam cum eriperet militi tribunus militaris in exercitu C. Marij, propinquus eius imperatoris, interfectus ab eo eſt, cui vim afferebat.* Idem pro Cœlio, *parcat iuuentus pudicitiæ ſuæ, ne ſpoliet alienam.* Horat. ſat. 5. lib. 1. *quid multa? pudicum, Qui primus virtutis honos, ſeruauit ab* B *omni Non ſolùm facto, verùm opprobrio quoque turpi.* Mart. lib. 10. *Nec triſtis toruus, attamen pudicus.* & in Priapeiis, *Prædictum tibi, ne negare poßis: Si fur veneris, impudicus ibis.*

CONTENDAT LAQVEO COLL. PR. P.] ſi contendat obfirmatè, & pertinaciter dicat, me patrem ſtrangulaſſe, &c. ſic ferè ſup. Od. 3. epod. *Parentis olim ſiquis impia manu Senile guttur Fregerit.* gulam digitis oblidere dixit M. Tullius in oratione pro Scauro: quæ non exſtat.

MORDEAR OPPROBRIIS FAL- C SIS?] mordeárne his falſis criminationibus, & maledictis? proinde quaſi dicar, non mordear. morderi maledicto eſt offendi, commoueri, pungi. ſic Terent. loquitur in Eunuch. *Tu par pari referte, quod eam mordeat.* Idem Adelph. *Principiò ſi id te mordet, ſumtum filij quem faciunt, &c.* & M. Tull. ad Att. lib. XI. *Quod rogas, vt in bonam partẽ accipiam, ſi qua ſint in tuis litteris, quæ me mordeant, ego verò in optimam.* Idem lib. 4. quæſt. Tuſcul. *Impunitas enim peccatorũ data videtur eis, qui & ignominiam, & infamiam ferunt ſine dolore. morderi eſt melius conſcientia.* Græci dicunt δάκνεσθαι, quod tantundem valet. Xenoph. Oeconomico, ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ δηχθεῖσάν γε αὐτὴν οἶδα, καὶ ἐρυθριάσασαν σφόδρα, ὅτι τῶν εἰσε- D νεχθέντων αἰτήσαντος ἐμοῦ, οὐκ εἶχέ μοι δοῦναι. Mehercule (inquit Iſchomachus) & memini eã valde morderi, & erubeſcere, ſi quid eorum, quæ domum illata erant, cùm ego poſcerem, nõ poſſet mihi dare. Ariſtoph. in Nubibus, Ἀλλ' οὐ δύναμαι δείλαιος εὕδειν δακνόμενος ὑπὸ τῆς δαπάνης. id eſt, At non poſſum infelix dormire à ſumtu morſus. dicunt & κνίζεσθαι, vt Theocritus ὁδοιπόροις, εἰδ. ε. Κἠγὼ μὲν κνίσδω, Μόρσων, τινά, καὶ σὺ δὲ λεύσεις. Atq; ego quidem, ô Morſo, aliquem pungo, ſeu vellico. Eodem pertinet verbũ κερτομεῖν. quod eſt ſalsè dicto aliquẽ pungere, aut mordere, aut carpere: ad verbum autẽ, cor aut animum ſcindere. vſitatum eſt Latinis & verbum *pungendi* ferè pro eodem illo, de quo agimus, *mordere:* vt Cic. ad Treb. lib. 7. *moleſtè ferebam anteà te inuitum iſtic eſſe: pungit me rurſus, quòd ſcribis te eſſe iſtic libenter.* Idem ad Cœl. E lib. 2. *extrema pagella pupugit me tuo chirographo.*

MVTEMQVE COLORES?] expalleſcam? minime ſcilicet.

FALSVS HONOR IVVAT, &c.] quẽadmodum, qui falſo honore delectatur, leuis eſt, vanus, & mendax: ita & qui falſa infamia commouetur, & exterretur. Plutarchus in procemio Agidis & Cleomenis eleganter, & grauiter oſtẽdit infamiæ metum Tib. & C. Gracchos ſummo loco natos, & optimè educatos, & rectiſſimo ſibi fine propoſito, ad remp. adminiſtrandam ingreſſos, perculiſſe ac perdidiſſe. Τραχὺς ἀπώλεσεν ἀδοξίας φόβος, inquit ille. Sed non celabo lectorem, me in nonnullis libris manuſcriptis reperiſſe ſcriptum. *Quem niſi mendoſum & medicandum?* quam ſcripturam probat Simeo Boſius, & F interpretatur *medicandum*, inſanum, & medicamentis egentem.

VIR BONVS EST QVIS?] quis eſt vir bonus opinione vulgi? nam verſus duo, qui ſubſequuntur, *Sed videt hunc omnis, &c.* declarant, hunc talem non eſſe reuera virum bonum.

CONSVLTA PATRVM] ſenatusconſulta. nam ſenatores patres appellabantur.

SECANTVR] tranſiguntur, dirimuntur, deciduntur. ſic idem ſat. X. lib. I. *ridiculum acri Fortius, & melius magnas plerumque ſecat res.*

QVO RESP. ET Q. C. T. TEN.] id eſt, quo iuriſconſulto conſilium dante, & quo teſte, G cauſæ obtinentur.

SED VID. HVNC OMNIS, &c.] ſignificat, multos haberi viros bonos, caſtos, integros, incorruptos, religioſos, qui ſi explorentur, penitúsque inſpiciantur, ac ſpectentur, reperiantur improbi, corrupti, ſcelerati, periuri, perfidi.

INTRORE. TVRP. SPEC.] ſic diſputat Glauco apud Platon. lib. 2. de rep. atque ita colligit, *Quandoquidem exiſtimatio, & opinio vim affert veritati, & penes eam eſt vita beatæ principatus, omnino ſtudium noſtrum eò conferendum eſt, vt viri boni, & iuſti videamur: veſtibula, & vmbracula quædam, & ſpecies, & adumbrata virtutis deſcriptio, nobis eſt comparanda, & circundanda. vulpes autem* H *Archilochi varia, atque aſtuta, poſt illa inuolucra, & ponè illius generis vmbracula, attrahenda.* verba Platonis ſunt hæc, οὐκοῦν ἐπειδὴ τὸ δοκεῖν, ὡς δηλοῦσί μοι οἱ σοφοί, καὶ τὰν ἀλήθειαν βιᾶται, καὶ κύριον ἐστὶν εὐδαιμονίας, ἐπὶ τοῦτο δὴ τρεπτέον ὅλως· πρόθυρα μὲν καὶ σχῆμα κύκλῳ περὶ ἐμαυτὸν, σκιαγραφίαν ἀρετῆς περιγραπτέον, τὴν δὲ τοῦ σοφωτάτου Ἀρχιλόχου ἀλώπεκα ἑλκτέον ἐξόπισθεν κερδαλέαν, καὶ ποικίλην.

NEC FVRT. FECI, NEC FVGI] oſtendit, magnam partem hominum ſeſe à maleficio, ac peccato abſtinere metu legum, & pœnæ. boni autem viri appellationem ei ſoli conuenire, qui ſua ſponte, & virtutis ſtudio, non metu coactus, rectè faciat. ídque declarat ſimilitudine

A ſeruorum,qui pleruṁque in officio continentur verberibus,& plagis.

VRERIS] cæderis.vrit enim verberum dolor.ſic ſup.Od.4.epod.*Ibericis peruſte funibus latus.* & ſat. 7. lib.2. *Quid refert vri virgis,ferróque necari Auctoratus eas?*

NON PASCES IN CRVCE] non tollêris in crucem,aliόve ſupplicio afficieris.

SVM BON. ET FR.] quia hominem non occîdi:aut quia non ſum furatus.

REN. NEG. ATQVE SABELL.] ego Horatius Sabellus renuo ac nego , te ideò bonũ eſſe dicendum,quòd hominem nō occîderis, aut furatus nō ſis.nam pœnæ metu abſtinuiſti à maleficio,non amore recti. Sabellus antem idem va B let,quod Venuſinns:quia pulſis Sabellis, in loca vacua coloni Venuſini deducti ſunt à Romanis. ſat.1.lib.2. *Nam Venuſinus arat finem ſub vtrumque colonus,Miſſus ad hoc,pulſis,vetus eſt vt fama Sabellis,&c.*

METVIT] vitat,φυλάττεται. annotat. ad Od.2.lib.2.

OPERTVM] occultũ , vt ſup.epiſt.7.ad Mæcen. 2. *hic vbi ſæpe Occultum viſus decurrere piſcis ad hamum.*

ODERVNT PECC. BONI VIRT.] boni à peccando abſtinent ſua ſponte, propterea quòd in animum induxerũt,virtutem vitio præſtare,ſine ita ſint comparati natura,ſiue hoc à recta inſtitutione ſint conſecuti , ſiue ex vtroque. Atq; hi pârent legibus ſua voluntate, non metu C pœnæ.quin nec legibus eis opus eſt, vt rectè faciant,cùm ſine legibns,& ſuapte natura iuſtè,& temperanter viuant,iniuſtitiam autem & intemperantiam fugiant.

TV NIHIL ADMITTES IN TE] tu autē à peccato te abſtinebis,metu pœnæ. nō igitur reuera bonus es.ita ſi ſperes fore clàm,ad ingenium redibis,vt ait Terentius. Atqui qui pœnæ metu à furando,& ſimilibus,ſe continet,non quòd rem ipſam oderit,& cōdemnet,nihilo minus fur eſt,qnàm qui furâtur,inquit Dion Chryſoſtomus,niſi forte eũ,qui interdin quidem non furatur,ſed noctis præſidio fretus,furari non dicemus interdiu , ſed iuſtum eſſe. Verba Dionis ſunt hæc oratione περὶ ἀρετῆς,id eſt,de virtute: D Καί τοι οὐδὲν ἧττον ὁ φόβῳ κολάσεως τοῦ κλέπτειν ἀπέχεσθαι δοκῶν,ἀλλὰ μὴ μισῶν τὸ πρᾶγμα, καὶ καταγινώσκων, κλέπτης τῶν ὑφαιρουμένων ἐστίν: εἰ μὴ καὶ τὸν ἡμέρας οὐ κλέπτοντα, ἀλλὰ νυκτὸς γενομένης, κλέπτειν οὐ φήσομεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ἀλλὰ δίκαιον εἶναι.

SIT SPES FALLENDI] ſi ſit ſpes occultādi facinoris:ſi ſperes fore clàm maleficiũ, aut peccatum tuum:ſi ſperes fore vt lateas,&c. *fallere* hoc loco valet λανθάνειν.i.latêre,vt annotauimus ad Oden 10.lib.1. Plato lib.ſecundo de rep. ſimilia quædam de vulgari hominnm iuſtitia diſputat,oſtendens,eam parùm admodum ab iniuſtitia diſcrepare,his verbis , ὡς δὲ καὶ οἱ ἐπιτηδεύοντες τὸ δίκαιον , ἀδυναμίᾳ τοῦ ἀδικεῖν, ἄκοντες αὐτὸ ἐπιτηδεύουσι, μάλιστ' ἂν αἰσθοίμεθα, εἰ τοιόνδε ποιήσαιμεν, τῇ διανοίᾳ δόντες ἐξουσίαν ἑκατέρῳ ποιεῖν ὅ, τι ἂν βούληται, τῷ τε δικαίῳ, καὶ τῷ ἀδίκῳ, εἶτ' ἐπακολουθήσαιμεν θεώμενοι ποῖ ἡ ἐπιθυμία ἑκάτερον ἄξει. ἐπ' αὐτοφόρῳ οὖν λάβοιμεν ἂν τὸν δίκαιον τῷ ἀδίκῳ εἰς ταὐτὸν ἰόντα διὰ τὴν πλεονεξίαν. ἣν πᾶσα φύσις διώκειν πέφυκεν, ὡς ἀγαθὸν, νόμῳ δὲ καὶ βίᾳ παράγεται ἐπὶ τὴν τοῦ ἴσου τιμήν. id eſt, *eos autem,qui iuſtitiam colere ſe profitentur,propterea, quòd iniuriam facere non poßint, inuitos eam colere, facilè intelligere poßimus,ſi tale quiddam faciamus, primùm vt cogitatione noſtra vtrique, tùm iuſto, tùm iniuſto quidlibet agendi poteſtatem permittamus : deinde eos ſequamur , ſpectantes quónam vtrumque cupiditas* F *impellat.Manifeſtò igitur deprehendamus, iuſtum cōdem,quo iniuſtum ire,propter immoderatas, & præcipuas opes,quas omnis natura, tamquam bonum, perſequi ſolet:ſed lege,& vi ad æqualitatis,ſeu ad æquitatis cultum ,ſtudiúmque reuocatur.* hactenus Plato. eodem loco deinceps affert fabulam illam Gygis omnibus notiſſimam, quam & M.Tull.poſuit in tertio libro de Officiis: cuius quidem exēpli hæc vis eſt, vt oſtendat, diuitiarum, potentiæ, dominationis,libidinis cauſa, nihil iniuſtè eſſe faciendum,etiam ſi Diis, hominibúſque ſemper ignotum ſit futurum. Idem M. Tull.lib.1.de legibus, *Quòd ſi pœna*,(inquit) *ſi metus ſupplicij,non ipſa turpitudo deterret ab iniurioſa,facinoroſáque vita, nemo eſt iniuſtus: & incauti potius habendi ſunt, quàm improbi.Tum autem,qui non ipſo honeſto mouemur,vt boni viri ſimus ,ſed vtilitate aliqua,atque fructu, callidi ſumus,non boni . Nam quid faciet is homo in tenebris,* G *qui nihil timet,niſi teſtem,vel iudicem? quid in deſerto loco,nactus,quem multo auro ſpoliare poßit, imbecillum,atque ſolum?* ad eandem ſententiam pertinēt, quæ ſcribit lib.2.de Finibus,his verbis, *Iam ſi modeſtia,ſi pudicitia,ſi vno verbo,temperantia,pœna,aut infamia metu coërcebuntur, non ſanctitate ſua ſe tuebuntur:quod adulteriũ, quod ſtuprum non ſe proripiet, ac proiciet aut occultatione propoſita , aut impunitate,ac licentia?*

MISCEBIS SACRA PROFANIS] id H eſt,ſacra,& profana libidine , & cupiditate tua exæquabis:ſacrorum,& profanorum dilectũ, atque diſcrimen vtilitate tolles.

EST DAMN. LEVIVS: SED NON FACIN. TAM. ESTO:] ſic reperi hũc verſum productum ab antiquo,& nobili ſcriptore, AccurſioFlorēt.Et verò cōſuetudo Latini ſermonis poſtulat , vt ita loquamur, *leue damnum* , *leue facinus*, non *lene*.

ESTO] conceſſio eſt, vt ſat.1.lib.2. *eſto , ſi quis mala.* & ſat.2.lib.2. *hac magis illa,Imparibus formis deceptum te patet : eſto.Vnde datum ſentis,&c.*& ſat. 3.eiuſdem. *Integer eſt mentis Damaſippi creditor? eſto.*ſat.6.lib.1. *Namque eſto : populus Leuino mallet honorem , Quàm Decio mandare nouo.* epiſt. 1. lib.1. *verùm Eſto aliis alios rebus ſtudiiſq; teneri.* & epiſt. proxima,

A proxima, infrà, *Sedit, qui timuit, ne non ſuccederet: eſto.* ſic M. Tull. Diuinat. in Verr. *Eſto: ipſe nihil eſt, nihil poteſt. at venit paratus cum ſubſcriptoribus exercitatis, & diſertis.* Idem Verr. 4. *Verùm eſto: alio loco de aratorum animo, & iniuriis videro:* Verr. 5. *Verùm eſto: reperietur aliquis fortis, & experiens arator.* Idem de Finib. 2. *Eſto: fecerit, ſi ita vis, Torquatus propter ſuas vtilitates.* Lucret. lib. 2. *Sed tamen eſto iam poſſe hæc æterna manere.* ſic & Plato cùm multis in locis, tùm in Sophiſta: & ceteri Græci, ἔστω. vtũtur & voce εἶεν, pro eodẽ, Eurip. Medea, Εἶεν· καὶ δὴ τεθνᾶσι· τίς με δέξεται πόλις;

VIR BONVS] opinione vulgi.

DEOS VEL PORCO] vt Tellurem, epiſt. ad Aug. *Tellurem porco, Siluanum lacte piabant.* & Genium, vt Od. 17. lib. 3. in extr. *cras Genium mero Curabis, & porco bimeſtri, &c.*

IANE PATER, CLARE: CLARE, B &c.] poſtaquàm (inquit Horatius) hæc pronuntiauit clarè, *ô Iane pater*, vel ſi Apollinem precetur, *ô Apollo*, reliqua, quæ petit à Diis, ſummiſſa voce, & lingua compreſſa, perſequitur, ne à quoquam exaudiatur. ſic infrà ſat. 6. *Matutine pater, ſeu Iane libentius audis.* Sed cur Ianum, patrem appellat? fortaſſe propter eius antiquiſſima, & maxima in populum Ro. beneficia, vt à quo Itali feritate poſita, humanitatem & manſuetudinem acceperunt. Idem primus coronas, quas in vino adhibebant, rateis, & nauigia, & nummos æreos C invenit, vt teſtatur Athen. lib. vltimo, his verbis, Ἰανὸς ὁ παρ᾽ ἡμῖν θεὸς, ὃν πατέρα προσαγορεύομεν, πρῶτος εὗρε στέφανον, &c. paucis pòſt Ἰανὸν δὲ λόγος ἔχει διπρόσωπον γεγονέναι, τὸ μὲν ὀπίσω, τὸ δ᾽ ἔμπροσθεν ἔχοντα πρόσωπον. ἀπὸ τούτου καὶ τὸν Ἰανὸν ποταμὸν, καὶ τὸ ὄρος Ἰανὸν ὀνομάζεσθαι κατοικήσαντος αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους: πρῶτον δὲ καὶ στέφανον εὑρεῖν καὶ σχεδίας, καὶ πλοῖα καὶ νόμισμα χαλκοῦν πρῶτον χαράξαι. διὸ καὶ τῶν κατὰ τὴν ἑλλάδα πολλὰς πόλεις, καὶ κατὰ τὴν ἰταλίαν, καὶ σικελίας ἐπὶ τοῦ νομίσματος ἐγχαράττειν πρόσωπον δικέφαλον, καὶ ἐκ θατέρου μέρους ἢ σχεδίαν, ἢ στέφανον, ἢ πλοῖον. id eſt, Ianus, qui apud nos deus eſt, quem patrem appellamus, primus coronã reperit, &c. Ianum autem dicũt duas facies habuiſſe, D vnam pòſt, alteram antè. ex hoc & Ianum fluuiũ, & montem Ianum nominari, quòd is in eo monte habitarit. Primum autem etiam coronam repeiſſe, & rateis, & nauigia, & nummũ æreum ſculpſiſſe. Quapropter multas & Græciæ ciuitates, & Italiæ, & Siciliæ in nummo faciem incidere bicipitem, aut bifrontem, & in eius altera parte aut ratem, aut coronam, aut nauigium.

LABRA MOVET MET. AVD.] labra mouet tantùm: vocem autem nõ attollit, nolens audiri. hunc locum æmulatus eſt Perſius ſatyr. 2. *Haud cuiuis promtum eſt, murmúrque, humileſque ſuſurros Tollere de templis, & aperto viuere voto.* volebant autem Pythagorei, clara voce diis immortalibus ſupplicari: eiúſque rei rationem afferens Clemens Alexandr. στρωμ δ. non quòd (inquit) E exiſtimarent, eos à Deo non exaudiri, qui ſummiſsè loquerentur, ſed quòd preces, iuſtas eſſe volebant: qualeis certè neminem pudeat multis audientibus, & conſciis nuncupare. Clementis verba ſunt hæc, τί τοίνυν οἱ Πυθαγόρειοι βουλόμενοι μετὰ φωνῆς εὔχεσθαι κελεύουσι; ἐμοὶ δοκεῖ, οὐχ ὅτι τὸ θεῖον ᾤοντο μὴ δύνασθαι τῶν ἡσυχῆ φθεγγομένων ἐπαΐειν, ἀλλ᾽ ὅτι δικαίας ἐβούλοντο εἶναι τὰς εὐχὰς, ἃς οὐκ ἄν τις αἰδεσθείη ποιεῖσθαι πολλῶν συνειδότων. hæc notauit P. Victorius Flor. Var. lect. lib. Quibus adde illa Platonis ex Alcibiade ſecundo, gratiorem eſſe deo εὐφημίας, id eſt, bona dicta, ſeu bona verba, hoc eſt, vt Plato interpretatur, iuſtas & ritè nuncupatas preces, quàm omneis omnium Græcorum victimas cum blaſphemia, id eſt, maledicentia cõiunctas. F Vtinam nos Chriſtiani hæc audiremus, & aliquando intelligeremus, bona verba, id eſt, preces ritè cõceptas, quales ſunt eæ, quæ ex ſacris litteris ſumtæ, quæque intellectæ, & pura mente elatæ ſunt, deo gratas eſſe, non blaſphemiam, id eſt, preces arbitratu noſtro, & ex libidine noſtra compoſitas, iniuſtas ſcilicet, & planè impias, &, quod ridiculum eſt, plerumque neque ab iis, qui eas lingua nuncupant, neque ab iis, qui audiunt, intellectas.

LAVERNA] hanc furum, & eorum, qui ſua conſilia, factáque occultari volunt, deam eſſe dicunt. à qua lauerniones, fures, antiqui dixerunt, (inquit Feſtus) quia ſub eius tutela eſſent. & No G nius: *Lauerna*, dea, cui fures ſupplicant.

FALLERE] id eſt, latêre: da vt latêre poſſim: da vt mea iniuſtè facta, ſint ignota, atque occulta.

DA IVSTVM, SANCT. Q. V.] ſic legendum videtur, & ita habent omnes noſtri libri veteres, duob. exceptis, in quibus eſt *da iuſto, ſanctóq; videri.* quam ſcripturam tamen etiam probo. repetitur enim ἀπὸ κοινοῦ *mihi:* vt ſit, *da mihi iuſto, &c.*

QVÎ MELIOR, &c.] id eſt, qua re melior: quaſi dicat, nihilo melior. *Quî melior ſeruo, quî liberior, &c.* habent tres cod. Vatic. & Iannoct. H Faërn. Torn. & quattuor alij, quos hîc in Gallia cõſului, Clericanus, Nicotianus, Ruſſardini duo, vt non dubitem, quin ita legendum ſit, non *Quo.*

NAM, QVI CVP. MET. QVOQVE] eiuſdẽ enim eſt ingenij cupere, quod non habeas, bonum, & metuere, quod habere nolis, malum.

LOCVM VIRT. DESER.] ἔλιπε τὴν τάξιν, locum non tenuit. eſt autem tranſlatio ducta à re militari. Sic Demoſth. in orat. περὶ στεφάνου, tranſlatè dixit, ſe ſolum duris reipub. temporibus beneuolentiæ erga populum Ath. ordinem non deſeruiſſe, μόνος τῶν πολιτευομένων τὴν τῆς εὐνοίας τάξιν ἐν τοῖς δεινοῖς οὐκ ἔλιπον. λιποτάκτας, appellant Græci, loci, ſeu ordinis deſertores. & λειποταξίας, crimen eius, qui locum non tenuit in acie, & λειποτακτεῖν, locum, ſeu ordi-

A nem ſuum relinquere,ac deſerere:quod eſt flagitioſiſſimum in re militari.

FESTINAT] ſemper ſtudet augendæ rei: occupatus eſt in amplificanda re familiari. Feſtinat qui ita properat,vt nihil agat.

ET OBRVITVR RE] & obruitur pecunia,tanquam fluctu.

VEND. CVM POSS. CAPT. &c.] hominem auarum, & nimio lucri ſtudio deditum, cum ſeruo comparat hoc modo, Quemadmodũ (inquit)captiuum occidere nõ ſolemus, ſed ſeruamus,vt nobis vſui ſit:ſic hominẽ auarum, nihil à captiuo differentem,vtpote qui ſe pecuniæ tradiderit conſtringendum, neque à ſuo ſtudio B abducere, neque occidere debemus, ſed ei permittere,vt paſcat,aret,nauiget,& ceteris ſeruilibus muneribus per omnem vitam fungatur. Plato quidẽ lib.2.de rep. mercatores διακόνους πόλεως, id eſt,ſeruos ciuitatis,appellat.

OCCIDERE NOLI] id eſt, ſerua. ſerui enim à ſeruando dicti ſunt.

SINE PASCAT] ſine vt paſcat oueis, boues,capras,&c.

DVRVS] laborioſus,laboris perferens,labori non ſuccumbens. ſuprà epiſt. 7.lib.1. *Durus, ait, Vultei nimis,attentúſque videris.*

ANNONÆ PROSIT] annonam efficiat viliorem, tritico, vino, ceteriſque rebus aliunde ſupportandis.

PENV'SQVE] hoc penus, oris dicimus, & hæc penus,us. M.Tull.lib.de nat. deorum.2. *Pe-* C *nates, ſiue à penu ducto nomine, (eſt enim omne,quo veſcuntur homines,penus) ſiue ab eo, quòd penitus inſideant.*

VIR BONVS, ET SAPIENS] nunc de eo,qui reuera ſit vir bonus,& ſapiens, loquitur.

AVDEBIT DICERE] nullo metu deterritus dicet.

PENTHEV, RECTOR THEB.] hæc, quæ deinceps ſequuntur, ab Euripide paulùm immutata mutuatus eſt Horatius. conatus eſt autem his verſibus hic poëta viri boni, veréque ſapientis libertatem,animíque magnitudinem, & conſtantiam ante oculos ponere: quibus ille virtutibus ſeptus,ac munitus, omneis res humanas D vna virtute inferiores eſſe ducit: paupertatem, morbum,exſulium,vincula,cruciatum corporis, mortem denique contemnit,ſummum bonũ in honeſto,& virtute locat:turpitudinem, & vitiũ, ſummum malum eſſe exiſtimat. verſus Euripidis ſunt hi in Bacchis, Διον. Εἴφ' ὅ,τι παθεῖν δεῖ· τί με τὸ δεινὸν ἐργάσῃ; Πενθ. Πρῶτον μὲν ἁβρὸν βόστρυχον τεμῶ σέθεν. Διον. Ἱερὸς ὁ πλόκαμος. τῷ θεῷ δ' αὐτὸν τρέφω. Πενθ. Ἔπειτα θύρσον τόνδε παράδος ἐκ χεροῖν. Διον. Αὐτός μ' ἀφαιροῦ. τὸν δὲ Διονύσου φορῶ. Πεν. Εἱρκταῖσί τ' ἔνδον σῶμα σὸν φυλάξομεν. Διον. Λύσει μ' ὁ δαίμων αὐτὸς, ὅταν ἐγὼ θέλω. qui fuerant iam antè à Mureto ad hunc locum annotati. animaduertat autem ſtudioſus vtriuſque linguæ adoleſcens, primum Euripidis verſum ſic eſſe ab Horatio redditum, *quid me perferre,patíque Indignum coges?* E Secundo autẽ Euripidis verſu prętermiſſo, in quo minatur Pentheus Baccho, ſe ei comtos capillos ſecturum,& tertio,quo Bacchus reſpondet,eos Deo conſecratos eſſe: quarto verſu Græco reſpondere hæc Latina aliquantum à Græcis diſſidentia, *adimam bona.* illa autem, quæ deinceps ſequuntur, *nempe pecus,rem, Lectos, argentum,* ab Horatio eſſe de ſuo addita: Græcis illis Αὐτός μ' ἀφαιροῦ, paria propemodum eſſe hæc Latina, *tollas licet.* reliquam Græci verſus partẽ à Latino poëta eſſe prætermiſſam. ſextum verſum ab Horatio ſic eſſe redditum, *in manicis, & Compedibus ſæuo, &c.* ſeptimum ſic; *Ipſe deus, ſimulatque volam,me ſoluet.* F

NEMPE PECVS, REM, &c.] hæc intelligenda ſunt à ſapiente reſponderi, hoc modo, tu minaris te mihi bona ademturũ. quæ bona? nempe bona fortunæ, quæ ego bona non appello. Errant autem qui putant hæc etiam eſſe verba Penthei. neque eos mouere debet vox *nempe*, reſponſioni ſeruiens. ſic enim Terent. Andr. *nempe vt curentur recte hæc.* huc pertinent illa, quæ ſunt parad.1. *Nec ego vnquam illum bona perdidiſſe dicam,ſiqui pecus,aut ſupellectilem amiſerit, &c.*

IN MANICIS] manicæ,vincula, quibus manus vinciuntur. Virg. Æn.2. *manicas,atque arcta leuari Vincla iubet Priamus.* Plaut. Capt. *Injice huic actutum manicas maſtigiæ.*

OPINOR, HOC SENTIT] opinor(inquit Horatius) hoc ſentit vir bonus, & ſapiens: G hócque ſignificat his verbis, *ipſe deus me ſoluet,* ſe moriturum. Gulielmus Sirletus paullo ante hanc ſecundam editionem propter ſingularẽ doctrinam ac virtutem factus eccleſiæ Ro. cardinalis, dicebat ſibi videri Euripidis ſententiam ab Horatio non eſſe intellectam. nam verbis illis, λύσει μ' ὁ δαίμων αὐτὸς, id eſt, ſoluet me deus ipſe, nõ ſignificat Bacchus apud Euripidem (inquit ille) ſe moriturum, ſed ſe vinculis & carcere liberatũ iri. Sed reſpondere licet, Horatium tum ſuperiores Euripidis verſus, tum poſtremum aptiſſimè in rem ſuam vertiſſe, atque ad ſententiam ſuam H feliciſſimè accõmodaſſe. Nam cùm corpus animi ſit tanquam carcer, vt plerique philoſophi dixerũt, & mortuos dicamus corporis vinculis eſſe ſolutos: quemadmodum, qui carcere, & vinculis liberati ſunt, rectè ſolutos dicimus: ita quos deus vitam cum morte commutare voluerit, cùm moriendo omnibus miſeriis humanis defungantur, non ineptè ſolui dici poſſunt.

MORS VLT. LIN. RER. EST] vltima linea, id eſt, πέρας, finis, ſeu extremum, vt M. Tull. ad Toranium, *cùm omnium rerum mors ſit extremum.* & Demoſth. περὶ στεφάνου. πέρας μὲν γάρ ἐστιν ἅπασι ἀνθρώποις τοῦ βίου θάνατος. & Ariſt. lib.3. de morib. ad Nicom. hanc rationem affert, quare mors ſit omnium rerum res horribiliſſima, quia eſt extremum, nihilque reliquum eſt mortuo,

A mortuo,neque quod bonum , neque quod malú ſit.Videtur autem in his verbis *vltima linea*, tralatio eſſe ducta vel à figuris mathematicis, quæ lineis terminantur , vel à pictura. Sciendum eſt autem veteribus illis,tum philoſophis, tum pleriſque aliis nihil minus,quàm philoſophis, mortem non fuiſſe habitam in malis, immò illos ad eam,tanquam ad certiſſimum miſeriarum ſuarú portum, confugere eſſe ſolitos. referti ſunt libri M.Tullij hac ſententia,nihil mali eſſe in morte: in qua ſi reſideat ſenſus,immortalitas illa potius, quàm mors ducenda ſit:ſin ſit amiſſus , nulla videri miſeria debeat,quæ non ſentiatur. Veruntamen Pythagoras vetabat,imperatoris,id eſt , dei
B iniuſſu,de vitæ præſidio decedere:& Plutarchus in libro ὅτι οὐδὲ ζῆν ἐστὶν ἡδέως κατ᾽ Ἐπίκ. grauiſſimè contra eos diſputat, qui in rebus aduerſis mortem ſibi conciſcere licere putant:& Ariſtoteles lib.4.de morib.ad Nicom.negat eſſe magnanimi in rebus aduerſis ſibi manus afferre. idē ait lib.5.eum,qui ſe ſua manu exanimet, iniuriá facere,ſi non ſibi,certè ciuitatj.

17. AD SCÆVAM.

QVAMVIS, Scæua,ſatis per te tibi conſulis: & ſcis,
Quo tandem pacto deceat maioribus vti:
C *Diſce docendus adhuc, quæ cenſet amiculus: vt ſi*
Cæcus iter monſtrare velit: tamen aſpice, ſi quid
Et nos,quod cures propriū feciſſe,loquamur.
Si te grata quies,& primā ſomnus in horam
Delectat:ſi te puluis,ſtrepitúsque rotarum,
Si lædit caupona: Ferentinum ire iubebo.
Nam neque diuitibus cōtingunt gaudia ſolis:
Nec vixit malè,qui natus, moriénsq; fefellit.
D *Si prodeſſe tuis,paullóque benignius ipſum*
Te tractare voles:accedes ſiccus ad vnctum.
Si pranderet olus patienter: regibus vti
Nollet Ariſtippus. ſi ſciret regibus vti:
Faſtidiret olus,qui me notat. vtrius horum
Verba probes,& facta,doce: vel iunior audi,
Cur ſit Ariſtippi potior ſententia namque
Mordacem Cynicum ſic eludebat,(vt aiunt)
Scurror ego ipſe mihi: populo tu. rectius hoc, &
Splendidius multo eſt, equus vt me portet: alat rex.
Officium facio.tu poſcis vilia rerum, E
Dante minor: quamuis fers te nullius egētē.
Omnis Ariſtippum decuit color, & ſtatus, & res,
Tentātem maiora,ferè præſentibus æquum.
Contrà,quem duplici panno patientia velat:
Mirabor,vitæ via ſi conuerſa decebit.
Alter purpureū non exſpectabit amictum:
Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet: F
Perſonámq; feret nō inconcinnus vtramque.
Alter Mileti textam cane peius,& angue
Vitabit chlamydem:morietur frigore, ſi non
Rettuleris pannum. refer: & ſine viuat ineptus.
Res gerere,& captos oſtēdere ciuib⁹ hoſteis:
Attingit ſolium Iouis,& cæleſtia tentat.
Principibus placuiſſe viris,nō vltima laus eſt.
Non cuiuis homini contingit adire Corinthū.
Sedit qui timuit,ne non ſuccederet:eſto.
Quid?qui peruēnit,fecítne viriliter?atqui G
Hic eſt, aut nuſquam, quod quærimus. hic onus horret,
Vt paruis animis,& paruo corpore maius:
Hic ſubit: & perfert. aut virtus nomen inane eſt:
Aut decus,& pretiū rectè petit experiēs vir.
Coram rege ſuo de paupertate tacentes
Plus poſcēte ferēt. diſtat, ſumáſne pudēter:
An rapias. atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
Indotata mihi ſoror eſt,paupercula mater, H
Et fundus nec vēdibilis,nec paſcere firmus,
Qui dicit:clamat,victum date.ſuccinit alter:
Et mihi diuiduo findetur munere quadra.
Sed tacitus paſci ſi poſſet coruus:haberet
Plus dapis,& rixæ multo minus,inuidiæq;.
Brundiſium comes, aut Surrentum ductus amœnum,
Qui queritur ſalebras,& acerbum frigus, & imbreis:
Aut ciſtam effractam, aut ſubducta viatica plorat:

A *Nota refert meretricis acumina, ſæpe catellã*
Sæpe periſcelidem raptam ſibi flētis: vti mox
Nulla fides damnis, veriſq; doloribus adſit.
Nec ſemel irriſus triuiis attollere curat
Fracto crure plãnũ: licet illi plurima mãnet
Lacryma: per ſanctum iuratus dicat Oſirim:
Credite, non ludo, crudeles tollite claudum.
Quære peregrinum, vicinia rauca reclamat.

PER TE] id eſt, ſine alterius præcepto, aut conſilio. Sapientiſſimus autem ille eſt, qui per ſe ſibi conſulit: ſecundum ſapientiæ gradum tenet qui alteri bene ſuadenti obtemperat: deterrimus qui neque per ſe ſapit, neque bene mouenti pāret. Heſiod. Οὗτος μὲν πανάριστος, &c. Optimus
B ille quidem eſt, &c. notiſſimi ſunt verſus. lege Ariſtot. lib. 1. de morib. ad Nicomach. non longè à princip.

MAIORIBVS VTI] id eſt, aduerſus maiores ſe gerere: quo pacto maiores & potentiores tractandi ſint. etiam ſat. 1. lib. 2. potentiores amicos, maiores vocat. *maiorum ne quis amicus Frigore te feriat.* Quòd autem ad loquendi genus attinet, *maioribus vti*: ſic loquuntur Græci χρῆσθαι. Epicharmus, γνῶθι πῶς ἄλλῳ κέχρηται, id eſt, cognoſcito quo pacto ſe aduerſus alium geſſerit. Xenoph. ἀπομνημ. α. ἀλλὰ Κρίτων τε Σωκράτους ἦν ὁμιλητής, καὶ Χαιρεφῶν, καὶ Χαιρεκράτης, &c. οὐχ ἵνα δημηγορικοὶ ἢ δικανικοὶ γένοιντο, ἀλλ' ἵνα καλοί τε, κἀγαθοὶ γενόμενοι καὶ
C οἴκῳ, καὶ οἰκέταις, καὶ οἰκείοις, καὶ φίλοις, καὶ πόλει, καὶ πολίταις δύναιντο καλῶς χρῆσθαι. id eſt, & Crito Socratis erat familiaris, & Chærephon, & Chærecrates, &c. nō vt ad contionandum, aut iudicandum parati, atque inſtructi eſſent, ſed vt viri boni atque honeſti effecti & ſua domo, & ſeruis, & propinquis, & amicis, & ciuitate, & ciuibus bene vti poſſent.

VT SI CÆCVS ITER MONSTRARE VELIT] hoc dicit εἰρωνευόμενος: quod eſt Horatio vſitatum. nam neque ducem vix cæcū quiſquam adhibet impunè, neque ſtulti cōſilium ſequitur. notum illud τυφλὸς ὁδηγός. id eſt, cæcus viæ dux.

D SI QVID] id eſt, an aliquid: vt Græci εἴ τι: vt alibi admonuimus.

PROPRIVM FECISSE] in rem tuam vertere, tibi aſciſcere, vendicare, σφετερίζειν.

SI TE GR. QVIES] ſi te otioſa vita delectat, &c.

PRIMAM SOMNVS IN HORAM] ſomnus vſque ad ſolis ortum. ſi te delectat (inquit) vita quieta, trāquilla, ſecura: ſequitur deinceps, *ſi te puluis, ſtrepituſque rot.* id eſt, ab omni ſtrepitu vrbano remota, &c.

SI TE PVLVIS, STREP. QVE ROTAR. &c] quæ ſunt in vrbe Roma propter crebra, quæ in ea ſunt, vehicula. E

SI LÆDIT CAVP.] quidam libri manu ſcr. habent, *ſi lædet, &c.*

FERENTINVM] oppidū Hernicorum infrequens, & incelebre.

NAM NEQVE DIVIT. CONT. G. S.] immo plerique diuites ærumnoſiſſimè ac miſerrimè viuunt. Quis autem in diuitiis vitam beatā vnquam poſitam eſſe dixit, niſi aut qui numquā guſtauerit veriſſimas & ſinceriſſimas voluptates: aut qui nihil aliud habeat, quo delectetur, quàm bona externa: aut qui ſit egentiſſimus, careatque rebus omnibus ad victum neceſſariis, & victum mendicare cogatur? nam talem hominem nō ſit mirum in diuitiis ſummum bonum collocare.

NEC VIX. MA. QVI NA. MOR. FEF.] Græcè locutus eſt Latino ſermone. ſic enim illi loquerentur, ὃς ἔλαθε γενόμενός τε θανών· qui F natus & mortuus latuit, id eſt, cuius ortus, & interitus fuit hominibus incognitus atque obſcurus: vel quem neque natū, neque mortuum eſſe quiſquam mortaliū ſciuit. ſic enim loquitur M. Tull. epiſt. ad Pap. Pætum lib. 9. cuius princ. *Duabus tuis, &c. quos ego non modò Reges appellatos, ſed omnino natos neſciebam.* Reſpexit autem illud Epicuri λάθε βιώσας: quod improbat, & refellit Plutarchus in libello, εἰ καλῶς εἴρηται τὸ λάθε βιώσας. eodem pertinet Horatianum illud in epiſt. ad Loll. 2. inf. *fallentis ſemita vitæ.* ſic Eurip. Iphig. in Aulide, ζηλῶ δ' ἀνδρῶν, ὃς ἀκίνδυνον βίον ἐξεπέρασ' ἀγνὼς ἀκλεής· τοὺς δ' ἐν τιμαῖς ἧσσον ζηλῶ. quorum verſuum hæc ferè ſententia eſt. fortunatum autem eum iudico, qui ignotus, inhonoratus, inglorius curſum vitæ confecit: eos verò, qui honores adepti ſunt, minus fortunatos puto. Sententia cōtraria in Medea, Εἴη δ' ἔμοιγε μήτε χρυσὸς ἐν δόμοις, Μήτ' Ὀρφέως τι κάλλιον ὑμνῆσαι μέλος Εἰ μὴ 'πίσημος ἡ τύχη γένοιτό μοι, id eſt, *Verùm neque auro mi domus refulgeat, Neque Orpheo cantare dulcius ſciam, Niſi honore, gloriâque magnus claream.* G

BENIGNIVS] liberalius, largius, lautius: vt alibi docuimus. huic loco ſimilis eſt ille ſat. 2. lib. 2. *& tractari mollius ætas Imbecilla volet.*

ACCEDES SICCVS AD VNCTVM] H tu pauper, & tenuis te ad amicitiam copioſi & diuitis applicabis. vnctum, id eſt, vnguento delibutum, & ita diuitem. Terent. in Phorm. *Tene aſymbolum venire vnctum, atque lautum è balneis, &c.* vel dic eſſe ἀλληγορίαν.

SI PRANDERET OLVS PATIENTER, &c.] Diogenes Laërtius hoc Diogenis in Ariſtippum dictum, & Ariſtippi reſponſum ſic refert in Ariſtippo, & Diogene, παριόντα ποτὲ αὐτὸν λάχανα πλύνων Διογένης ἔσκωψε, καὶ φησίν· εἰ ταῦτα ἔμαθες προσφέρεσθαι, οὐκ ἂν τυράννων αὐλὰς ἐθεράπευες. ὁ δὲ, καὶ σὺ εἴπερ, εἴπερ ᾔδεις ἀνθρώποις ὁμιλεῖν, οὐκ ἂν λάχανα ἔπλυνες, id eſt, *prætereuntem quondam cum olera lauans Diogenes cauillatus eſt, his verbis: ſi hæc in*

A *cibum adhibere didiciſſes, tyrannorum aulas non coleres: ille autem, at tu (inquit) ſi hominum conſuetudine & congreſſu uti ſcires, olera non lauares*. Fuit porrò Ariſtippus Socratis diſcipulus, & ab eo fluxit Cyrenaïca diſciplina. vixit enim molliter, ſumtuoſè, voluptariè, omni vnguentorum, veſtium, mulierum luxuria conquiſita, vitam beatam in vna voluptate locans, eáque præſente, ſimiliter, atque asôti, neque memoriam præteritarum voluptatum, neque ſpem futurarum quicquã exiſtimans ad ſe pertinere. M.Tull.lib.3.de orat.ad Qu.Fr. *tum ab Ariſtippo, quem illæ magis voluptariæ diſputationes delectarant, Cyrenaïca philoſophia manauit.*

FASTIDIRET] aſpernaretur, reſpueret. epiſt.ad Iul.Flor.hoc lib. *Faſtidire lacus, & riuos au-*
B *ſus apertos.*

QVI ME NOTAT] Diogenes, qui mihi turpem notam inurit.

MORDACEM CYNICVM] rectè & aptè *mordacem* dixit, cùm de Cynico, id eſt, quaſi cane loqueretur. Nam & Plautus mordacem canem dixit quodã loco, & Laërtius in Cynici vita ſcribit, cum interrogatum, quid faciat, quamobrem canis nominetur, reſpondiſſe, ſe iis, qui largiantur, adulari: non largienteis allatrare: improbos mordere. ſic ille, τοὺς μὲν διδόντας σαίνων, τοὺς δὲ μὴ διδόντας ὑλακτῶν, τοὺς δὲ πονηροὺς δάκνων. Idem Horatius *mordaces ſollicitudines* dixit Oda 18.libri 1. & *mordax ferrum* Oda 6.lib.4. & *mordacem* pro eo, quem Græci φιλεπιτιμητὴν,
C & φιλόψογον, & κακήγορον, & κέρτομον, id eſt, reprehendendi, & vituperandi cupidum, & cor ſcindentem, & maledicum, appellant, ſat.4.lib.1. *Liuidus & mordax videor tibi.*

ELVDEBAT] riſu & ioco refellebat. ſumtum à gladiatoribus. Sic M.Tull. principio actionis primæ in Verr. *magnas accuſatoris minas, magnámq; exſpectationem iudicij, ad noſtrum arbitrium, libidinémque eludemus.*

SCVRROR EGO IPSE MIHI] riſum moueo diuitibus, vt mihi proſim, & iucundè viuam. tu ſcurrando ludum, & voluptatem populo præbes, nihilque tibi ex ea re quæritur.

D EQV. VT ME PORT. ALAT REX] prouerbium eſt Græcum ἵππος με φέρει, βασιλεὺς τρέφει. regem autẽ appellant Latini etiam eum, qui paraſitos, atq; adeò viros honeſtos alit. Terent.in Phorm. *immo enim nemo ſatis pro merito gratiam regi refert. Téne aſymbolum venire vnctum, atque lautum è balneis, otioſum ab animo: cùm ille & cura & ſumtu abſumitur, dum tibi ſit, quod placeat? &c.* lege ann.ad illud Od.36.lib.1. *non alio rege.*

TV POSCIS VILIA RERVM] hunc locum reſtitui, ſecutus auctoritatem trium librorum Vatic.& Iann.Torn.Raïn.Card. & eorum, quos poſtea in Gallia vidi, Cleric. Nicotianorũ, Ruſſardinorum. dictum eſt autem *vilia rerum, vt vana rerum, amara curarum, anguſta viarum*, & ſimila, quæ notauimus ad Od.12.lib.4.

DANTE MINOR] tu inferior eo, qui tibi dat. QVAMVIS FERS TE NVLL.] id eſt, quamuis ita te iactes, atque oſtẽtes, quaſi nulla re egere videaris. E

COLOR] vel veſtitus, vel vitę genus. ſic Laërt. ἦν δὲ ἱκανὸς ἁρμόσασθαι καὶ τόπῳ, καὶ χρόνῳ, καὶ προσώπῳ, καὶ πᾶσαν περίστασιν ἁρμονίως ὑποκρίνασθαι, id eſt, *poterat autem Ariſtippus ſe & ad locum, & ad tempus, & ad perſonam accommodare, atque omnem vitæ ſtatum conuenienter, aptéque ſimulare.* ſat.1.lib.2. *Quiſquis erit, ſcribam, vitæ color.*

TENT. MAIORA, FERÈ PRÆS. ÆQVVM] id eſt, quærentem quidem maiora, ſeu meliora: præſentibus autem ferè contẽtum: præſentia æquo animo ferentem. ſic Iſocr. ad Dem. F
ſτέργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτει δὲ τὰ βελτίω. id eſt, ama quidem præſentia, ſeu æquum animum præſta in præſentibus, ſed quære meliora.

CONTRÀ, QVEM DVPLICI PANNO, &c.] Diogenem Cynicum, qui patienter panno duplici veſtitur, ac velatur. duplicẽ pannum διπλοΐδα interpretantur nõnulli. Inſtituit autem primus Diogenes Cynicus pallium duplicare, vt refert Laërt. his verbis: πόρον ἐξεῦρεν τῆς περιστάσεως τρίβωνα διπλώσας πρῶτος. Seruius ad illum locum Virg. Æneid.5. *duplicem ex humeris reiecit amictum*: profert hunc locum.

MIRABOR, &c.] id eſt, mirum mihi erit, ſi noua viuendi ratio eum decebit: quaſi dicat, vix adduci poſſum, vt credam, futurum, vt conuerſa, & commutata vitæ ratio eum deceat. G

VITÆ VIA] vitæ inſtitutum, vitæ genus, &, vt loquitur ipſe, *vita color.*

ALTER] Ariſtippus non *exſpectabit*, dum habeat amictum purpureum, ſed qualibet veſte amictus, per medium forum ambulabit. Itaque refert Diog. Laërt. ei dixiſſe Platonem, vel (vt alij) Stratonem, σοὶ μόνῳ δέδοται καὶ χλαμύδα φορεῖν, καὶ ῥάκος. id eſt, tibi ſoli datum eſt & chlamydem geſtare, & pãnum lacerum. lib.Iannoct. habet *euitabit.*

NON INCONCINNVS] non inconcinnè, non inuenuſtè, non indecorè: vel non inconcinnus, id eſt, nõn indecoram ſpeciem prę ſe ferens, οὐκ ἀσχήμων, non deformi ſpecie.

VTRAMQVE] nunc cultu ornatiore, nunc ſordido, humilique veſtitu vtetur. *perſonam ferre* etiam Liuius dixit lib.3. *Ille finis Appio alienæ perſonæ ferendæ fuit: ſuo iam inde viuere ingenio cœpit.* H

ALTER] Diogenes Mileſiam veſtem reijciet ex optima lana. Virg.Georg.3. *quamuis Mileſia magno Vellera mutentur.* Eſt autẽ Miletus vrbs Aſiæ, in qua optimæ lanæ naſcebantur & tingebãtur. Sic fere inter ſe comparat Diogenẽ Cynicũ, & Ariſtippum Tyrius Max. λόγῳ λζ. οὐδὲν γὰρ ζήλου ἄξιον, τὸ τοῦ Διογένους θυλάκιον καὶ ἡ βακτηρία: ἀλλ' ἔξεστί που καὶ ταῦτα περιβεβλημένον, Σαρδαναπάλου εἶναι κακοδαιμονέστερον. ὁ Ἀρίστιππος ἐκεῖνος πορφυρίδι ἀμπεχόμενος, καὶ μύροις χριόμενος, οὐχ ἧττον τοῦ Διογένους ἐσωφρόνει, &c. id eſt, Nihil enim habet æmulatio-

A ne, aut admiratione dignum Diogenis ſaccus, & baculum: ſed licet etiam his amictum, Sardanapalo eſſe inſeriorem. Ariſtippus ille veſtem purpuream gerens, & vnguentis delibutus, nihilo Diogene ſapientior ac temperantior erat, &c.

CANE PEIVS, ET ANG. VITAB.] vitabit acertimè. prouerbialiter dictum. Plautus Mercat. *nempe vxor rnri eſt tua, quam dudum dixeras te odiſſe aquè, atque anguem.* Theophr. libro, qui inſcribitur, ἤθη. χαρακτῆρες. cap. περὶ εἰρωνείας, τὰ δὴ τῶν ἠθῶν μὴ ἁπλᾶ, ἀλλ' ἐπίβουλα φυλάττεσθαι μᾶλλον δεῖ, ἢ τοὺς ἔχεις. id eſt, mores igitur nõ ſimpliceis, ſed inſidioſos, vitare magis oportet, quàm viperas.

INEPTVS] ineptus ad omnem fortunæ habitum, vel ad vtramque perſonam, vel ineptus ſimpliciter.

RES GER. ET CAPT. OSTEND. &c.]

B Qui in rep. gerẽda verſantur, & qui res magnas, & laudabileis gerũt ſiue domi, ſiue belli, diuinis propemodum honoribus afficiuntur, & proximè ad Deos accedunt. ſic Pindarus εἰδ. α. ἰσθμ. ait ex certaminibus, aut re militari laudem, & gloriam maximam comparari: ex ceteris autem ſtudiis, atque artibus eam dumtaxat quemque mercedẽ ferre, quæ ad ventrem explendũ, famémque propulſandam valeat. Pindari verba ſunt hæc, μισθὸς γὰρ ἄλλοις ἐφ' ἔργμασιν ἀνθρώποις γλυκὺς, μηλοβότᾳ τ', ἀρότᾳ τ', ὀρνιλόχῳ τε, καὶ ὃν πόντος τρέφει. Γαστρὶ δὲ πᾶς τις ἀμύνων λιμὸν αἰανῆ τέταται. ὃς δ' ἀμφ' ἀέθλοις, ἢ πολεμίζων ἄρηται κῦδος ἁβρὸν εὖ ἀγορηθεὶς, κέρδος ὕψιστον δέχεται, πολιτᾶν καὶ ξένων γλώσσας

C ἄωτον. id eſt, merces enim aliis alia dulcis ob ſua facta hominibus quæritur, ouium paſtori, & aratori, & aucupi, & mercatori per mare currenti, & ex mari victum paranti. Sed vnuſquiſque eò ſpectat, eóque ſuos omneis conatus confert, vt famem horribilem à ventre propulſet. Qui verò vel in certaminibus circẽſibus, vel in bello & in acie gloriam inſignem conſecutus fuerit, ab omnibus laudatus, maximum lucrum facit, nempe ciuiũ & peregrinorũ linguę florem accipit. hoc igitur ſignificat Horatius: res gerere bellicas, aut vrbanas propemodum ad deorum immortalium laudes aſcenſum parat: éſtq; hoc omnium rerum humanarum primum, & præcipuum quiddam:

D ſecundum eſt à principibus, & clariſſimis io rep. ciuibus diligi, atque in eorum amicis numerari.

ATTINGIT SOL. IOV.] eſt proximum ſedi Iouis: proximè accedit ad diuinitatem.

NON CVIVIS HOM. CONTING. &c.] ſic Græci efferunt, Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Κόρινθόν ἐσθ' ὁ πλοῦς. huic prouerbio locus eſt, cùm ſignificare volumus, eſſe difficile, & operoſum ad rem aliquam peruenire valde optabilem, & expetendam. natum eſt autem (vt vult Strabo) à Corinthiorum deliciis, illecebris, ac luxuria. vide, quæ notat ſcholiaſtes Ariſtophanis in Pluto de ſcortis Corinthiis: & quæ Euſtath. ad lib. ſecund. Iliad. & quæ Aulus Gellius lib. 1. cap. 8. de Laïde E meretrice, & Demoſthene rhetore. Eodem pertinent & ea, quæ Dion Chryſoſtomus ait, oratione, Διογένης ἢ περὶ ἀρετῆς non longè à principio, ἑώρα γὰρ [Διογένης] ὅτι πλεῖστοι ἄνθρωποι ἐκεῖ συνίασι διὰ τοὺς λιμένας, καὶ τὰς ἑταίρας: id eſt, videbat enim Diogenes plurimos homioes eò cõuenire propter port⁹ & meretrices.

SEDIT, QVI TIM. NE NON SVCC.] qui rimuit, ne ex potentioris amicitia nullũ fructum perciperet, quieuit, neque periculum facere voluit.

QVID? QVI PERVENIT, FECIT-NE?] id eſt, quid? qui, quod voluit, conſecutus eſt, fecítne fortiter, an nõ? *viriliter*, ἀνδρείως, fortiter.

ATQVI HIC EST, AVT NVSQVAM, &c.] atqui, aut in hoc, aut nuſquam poſitum eſt id, de quo quæritur. F

HIC ONVS HORRET] qui ad principũ amicitiam aſpirare non audet, non putat ſe tanto oneri parem eſſe, veretúrque ne opprimatur, id eſt, veretur, ne non ſuccedat conatus.

HIC SVBIT] alter ſubit hoc onus, & ad extremum perſeuerat.

AVT VIRTVS NOMEN INANE EST] id eſt, aut dicendum eſt virtutem eſſe mera verba, λόγους, ſeu λόγον, & ὄνομα, & inania philoſophorum Stoicorum commenta, & ita nihil ad vitam beatam pertinere: aut, ſi quid in ea ponderis ineſt ad vitam beatam, conſentaneum eſt, virum bonum, & experientem, honorem & vtilitatem, tanquam ſuæ virtutis præmia, expetiturũ. G Vide quæ annotata ſunt ſuprà ad illum locum, *virtutem verba putas*, epiſtol. 6. quibus adde exempla ex Terẽtio & Plauto. Terẽtius Phormione. Phæd. *Faneratum tibi pulchrè dices.* Dor. *logi.* Plaut. quodã loco, *non vende loges.* Sic autem Græci loquuntur, λόγον εἶναι, nomen, ſeu verba eſſe, pro nullius bonæ frugi eſſe, ſeu inutilẽ eſſe, vt ad illam epiſtolam 6. notauimus.

AVT DECVS] aut honorem, & ornamentum, non, vt alij *honeſtũ*. ſup. Od. 1. lib. 1. *O & præſidium & dulce decus meum.*

ET PRETIVM.] i. præmium, ſeu mercedẽ. Caro oratione ad equites: *maiores ſeorſum, atque diuerſum pretium parauere bonis atque ſtrenuis, &c.* H

RECTE PETIT] rectè, id eſt, iure & meritò: καλῶς ποιῶν. Sed Paſſeratius noſter putabat eſſe legendum *recti*: quod quia nuſquam reperi, vulgatam ſcripturam retineo. Cum his Horatianis congruuot illa Ciceronis ex libro. 3. de rep. *Vult planè virtus honorem, nec eſt virtutis vlla alia merces: quam tamen illa facilè accipit: exigit non acerbè. ſed ſi aut ingrati vniuerſi, aut inuidi multi, aut inimici potentes ſuis virtutem præmiis ſpoliant: ne illa ſe tamen multis ſolatiis oblectat, maximéque ſuo decore ſe ipſa ſuſtentat.* Contrà lib. 1. de legibus. *Ergo item iuſtitia nihil expetit præmij, nihil pretij: per ſe igitur expetitur: eadémque omnium virtutum cauſa, atque ſententia eſt.*

EXPE-

A EXPERIENS] id eſt, prudés, & vſu peritus. ſic vtitur eadem voce M. Tull. lib. 4. Accuſationis. *Promti hominis, & experientis & in primis gratioſi.*

REGE SVO] amico magno, amico potétiore. ſic ſup. epiſt. 7. ad Mæcenat. 2. *réxq́, patérque Audiſti coram.* Inſtituit amicum inferioré, eíque præcepta dat, quo pacto ſeſe aduerſus potentiorem gerere debeat: oſtendens, modeſtiam, pudorem, patientiam tenuiori amico fructuoſiorem eſſe, quàm impudentiam, feſtinationem, procacitatem in petendo: cuiuſmodi quædam reprehendit M. Tull. in Trebatio lib. 7. *Nam primorũ menſium litteris tuis vehementer commouebar, quòd* B *mihi interdum (pace tua dixerim) leuis in vrbis, vrbanitatiſque deſiderio, interdum piger, interdum timidus in labore militari, ſæpe autem (quod à te alieniſſimum eſt) ſubimpudens videbare. tanquam enim ſyngrapham ad imperatorem, non epiſtolam attuliſſes, ſic pecunia ablata domum redire properabas, &c.*

PLVS POSC. PER.] id eſt, plus accipient à potentiore amico, quàm is, qui poſcit.

DISTAT SVM.] differt, intereſt, vtrùm cum pudore ſumas, an, &c.

AN RAPIAS] an impudenter petendo extorqueas.

ATQVI RERVM CAPVT] id eſt, atqui hæc erat totius rei pars maxima, & præcipua, hæc origo, nempe rem ſuam benè gerere, locupletari, & ditari.

C INDOTATA MIHI SOROR EST, &c.] Sunt quidam alij, qui apertè quidem non flagitant, ſed ſuam tenuitatem, inopiámque crebrò coram rege ſuo commemorant, idque clara voce, & eiuſdem fortis, & contubernij hominibus audientibus. in eo (inquit) bis peccant, primùm, quòd tenuitatem ſuam diuiti, aut potenti amico exponere, poſcere eſt: deinde quòd dum collegam teſtem adhibent in regis ſui erga ſe liberalitate, & munificentia, munus auferunt non integrum, ſed diuiſum, dimidiatum, & cum altero communicatum. Vtilius igitur erat nullo teſte, aut conſcio beneficium à potentiore amico accipere, vt omittam quòd ſibi ex eo inuidiam D conflant, vt docet exemplo corui.

NEC PASCERE FIRMVS] ὐχ ἱκανὸς τρέφειν, non ita fructuoſus, vt ſumtus ad victum neceſſarios ſuppeditare poſſit. *paſcere firmus*, genus loquendi Græcum.

CLAMAT, VICTVM DATE] qui ſuperiora illa dicit, clamare videtur, *victum date*, etiã ſi hoc non dicat. quod genus loquendi vſurpatur interdũ etiã in rebus inanimis. M. Tull. Verr. 4. *Litteræ ſunt in medio, quæ ſe corruptas, atque interlitas eſſe clamant.* Demoſth. orat. περὶ παραπρεσβ. ταῦθ' ὐχὶ βοᾷ. καὶ λέγει, ὅτι χρήματα εἴληφεν Αἰσχίνης; id eſt, hæc nonne clamant & loquũtur pecunias accepiſſe Aſchinem? & Catull. ad Flauium. *Nam te non viduas iacêre noctes Nequicquam tacitum cubile clamat.*

SVCCINIT ALTER] alter (inquit Horatius) huius collega, ſeu (vt ita dicam) conſeruus, audiens illum coram rege ſuo querentem, ipſe quoque ſe egentem eſſe ſucclamat, orátque diuitem, vt munus, quod vni illi daturus erat, duobus diuidat, ſibi videlicet, & illi. *ſuccinit* auté valet, ſub illius prioris orationem, vocémque queribũdam, hæc loquitur, quæ deinceps ſequũtur. E

ET MIHI DIVIDVO FINDATVR] id eſt, mihi quoque portio, quam huic daturus eras ſolidam, atque integram, ſit cum eo cõmunis, vel inter nos communicetur. quadra eſt vel quarta pars cuiuſlibet rei, exempli cauſa, circuli: vel figura quadrata. per quadram hoc loco ſigni- F ficatur quarta pars panis, ſeu fruſtũ panis, quod datur mendico. hoc igitur dicit, findatur pars, quam ei deſtinaras, *munere diuiduo*, id eſt, munere diuiſo: vel, quod diuiſionem recipit. in libro Donati ſcriptum eſt *quadrans*, non *quadra*.

SED TAC. PASCI SI POSS. CORV.] videtur tamen hoc omnium fere auium cõmune, vt pabulum nactę, lætitiam ſuam cantu, aut voce ſignificent: atque ita ceteras aueis eiuſdem generis ad cibi ſocietatem vocent.

ET RIXÆ MVLTO MINVS, INVIDIÆQVE] minus cũ eo ceteræ rixarentur aues, id eſt, minus cõtenderent: minúsq; ei inuiderét.

BRVNDISIVM COMES, &c.] aliud exponit inferioris amici peccatum, quo is cum ſu- G periore amico vnà iter faciens, vel queritur difficultatem itineris, viæque aſperitatem, & frigoris acrimoniam, & pluuiam: vel ſimulat ſe iacturam feciſſe in itinere, nempe ciſtam ſuam eſſe effractam, & viatica ſibi eſſe furtim ademta, &c.

SVRRENTVM] oppidum in Campania: Brundiſium autem in Calabria eſt.

ET SVBDVCTA VIATICA] id eſt, aut plorat ſibi furtim eſſe ablata viatica, quæ nõ ſunt ablata.

NOTA REFERT MERETR. ACVM.] imitatur illius meretricis aſtutias, & calliditates, quæ confingebat nunc ſibi catellam eſſe ereptá, nunc periſcelidem, id eſt, cruris ornamentum. ſimile exemplum eſt apud Plautum in Truc. *aut petit aurum, quòd conſciſſa pallula eſt, aut emta ancil-* H *la, aut aliquod vaſum argẽteum, Aut vaſum aneum aliquod, aut lectus dapſilis, aut armariola Græca, aut aliquid ſemper, quod pereat, debet amans ſcorto ſuo.* & Ouid. lib. 1. de arte. *Quid, cùm mendaci damno mæſtiſſima plorat? Elapſúsq́; caua fingitur aure lapis?*

CATELLAM] paruulam catenam. T. Liuius lib. 39. *Quinctius alter prætor ſuos equites catellis, ac fibulis donauit.*

SÆPE PERISC.] periſcelis, ornamentum cruris. vox mera Græca eſt.

VTI MOX NVLLA FIDES DAMNIS] ita ſæpe mentiens Inferior amicus, hoc aſſequitur, vt, cùm vera dicat, ei nõ credatur. *nulla fides adſit*, id eſt, nulla fides habeatur, fides derogetur veris damnis, & veris doloribus. Nam hæc

A damna erant ſimulata ac & falſa,& ploratus falſi,atque conficti.

VERÍSQVE DOLORIBVS] Od.37.lib.1. *Mentémque lymphatam Mareotico Redegit in veros timores.*

NEC SEMEL IRRIS. TRIV.] necis, qui ſemel irriſus fuit ab eo,qui in triuio ſibi crus fractum eſſe,cum fletu,& lacrymis mẽtiebatur, orans,vt ſe quaſi claudum attolleret, fidẽ ei iterum habet.

PLANVM] planus vox eſt Græca, qua & M. Tull.vtitur in Cluentiana. ſignificat autem fallacem, & qui in fraudem alterũ inducit. ſic Cic. de Staleno iudice. *hic ille plănus improbiſſimus, quæſtu iudiciario paſtus,contrahit frontem.* Theocr. ἐν ἁλιεῦσιν, ἐδωδὴν, id eſt,eſcam, qua ineſcãtur piſces, πλάνον appellat. idẽ ἔρωτι δραπέτ. δῶρα πλάνα. Athen.lib.14. duos nobileis plănos com
B memorat Cephiſidôrum,& Pantaleontem:ac de poſteriore hæc à Chryſippo lib.5. περὶ τοῦ καλοῦ καὶ ἡδονῆς ſcripta eſſe tradit. ὁ δὲ πλάνος Πανταλέων τελευτᾶν μέλλων ἑκάτερον τῶν υἱῶν κατ' ἰδίαν ἐξηπάτησεν, φήσας μόνῳ αὐτῷ λέγειν, ὅπου κατορωρύχοι τὸ χρυσίον· ὥστε μάτην ὕστερον κοινῇ σκάπτοντας αἰσθέσθαι ἐξηπατημένους. id eſt,*Plănus autem Pantaleon, cùm iam iam eſſet moriturus, vtrumque filium ſeorſum decepit, cùm vni diceret ſe ei ſoli aperire, vbi aurum condidiſſet, ac defodiſſet: ita vt illi ambo poſtea vnà fodientes, ſe à patre deceptos eſſe ſenſerint.*

LICET ILLI PLVRIMA] licet planus ille vbertim lacrymetur: licet per Oſirim Ægyptiorum Deũ iuret. Herodotus in Euterpa, Oſi-
C rim ſcribit eundem eſſe,atq; Dionyſum. Idémq; ſentit Tibull.lib.1.eleg.7. *Primus aratra manu ſollerti fecit Oſiris, &c.* De Oſiride multa Plutarchus in lib.de Iſide & Oſiride.

TOLLITE] attollite,erigite,vt epiſt.ad Piſonem, *non ſit, qui tollere curet.* vel tollite equo, aut vehiculo, vt ſat. 6. lib. 2. *quem tollere rheda Vellet iter faciẽs.* quod minus placet: quamuis ita loquatur & M.Tull.ep. ad Q.Fr.lib.2. *ſed mea factũ eſt inuiſa verecundia, vt te proficiſcens nõ tollerem.* Idem off.3. *optauit, vt in curru patris tolleretur.* T.Liuius lib.23.ann. *ſaucios vehiculis tolli,portarique iubet.*

QVÆRE PEREGRINVM, VICINIA] id eſt,vicini quàm maxima voce poſſunt, reclamant illi plano, cuius fallacias habent cognitas:
D quære peregrinum aliquem, nempe qui te non norit,vt ei fucum facias. nam nos quidem, qui te nouimus,inducere,ſeu fallere amplius nõ potes.

18. AD LOLLIVM. 2.

SI bene te noui,metues liberrime Lolli,
Scurrantis ſpeciem præbere, profeſſus amicum.
Vt matrona meretrici diſpar erit,atque
Diſcolor: infido ſcurræ diſtabit amicus. E
Eſt huic diuerſum vitio vitium, & propè maius,
Aſperitas agreſtis,& inconcinna,grauiſque:
Quæ ſe cõmendat tonſa cute,dentibus atris,
Dum vult libertas mera dici,veráq; virtus.
Virtus eſt medium vitiorum, & vtrinque reductum.
Alter in obſequiũ plus æquo pronus,& imi
Deriſor lecti,ſic nutum diuitis horret:
Sic iterat voces,& verba cadentia tollit,
Vt puerum ſæuo credas dictata magiſtro
Reddere: vel parteis mimũ tractare ſecũdas. F
Alter rixatur de lana ſæpe caprina.
Propugnat nugis,armatus: ſcilicet vt non
Sit mihi prima fides: &, verè quod placet, vt non
Acriter elatrẽ: pretium ætas altera ſordet.
Ambigitur quid enim? Caſtor ſciat, an Docilis plus. (Appl.
Brundiſium Numici melius via ducat, an G
Quem damnoſa Venus, quem præceps alea nudat:
Gloria quẽ ſupra vireis & veſtit, & vngit:
Quẽ tenet argenti ſitis importuna, faméſque:
Quẽ paupertatis pudor, & fuga: diues amic⁹
Sæpe decẽ vitiis inſtructior odit, & horret.
Aut,ſi non odit,regit: ac,veluti pia mater,
Plus, quàm ſe, ſapere, & virtutibus eſſe priorem
Vult: & ait propè vera: mihi cõtendere noli:
Stultitiam patiũtur opes. tibi paruula res eſt. H
Arcta decet ſanũ comitẽ toga. deſine mecum
Certare. Eutrapel⁹,cuicumq; nocere volebat,
Veſtimenta dabat pretioſa. beatus enim iam
Cum pulchris tunicis, ſumet noua conſilia, & ſpes:
Dormiet in lucem: ſcorto poſtponet honeſtũ
Officium: nummos alienos paſcet: ad imum
Thrax erit: aut olitoris aget mercede caballũ.
Arcanum neq; tu ſcrutaberis vllius vnquã:
Cõmiſſúmque teges & vino tortus, & ira.
Nec tua laudabis ſtudia, aut aliena reprẽdes:

Nec,

A Nec, cùm venari volet ille, poëmata panges.
Gratia ſic fratrum geminorum Amphionis, atque
Zethi diſsiluit: donec ſuſpecta ſeuero
Conticuit lyra. fraternis ceſsiſſe putatur
Moribus Amphion. tu cede potentis amici
Lenibus imperiis: quotiéſque educet in agros
Ætôlis onerata plagis iumenta, canéſque:
Surge: & inhumanæ ſeniũ depone camœnæ:
Cenes vt pariter pulmenta laboribus emta:
Romanis ſollenne viris opus, vtile famæ,
Vitæq́, & mẽbris: præſertim cùm valeas, &
Vel curſu ſuperare canem, vel viribus aprũ
B Poſsis. adde, virilia quòd ſpecioſius arma
Non eſt, qui tractet. ſcis quo clamore coronæ
Prælia ſuſtineas campeſtria. denique ſæuam
Militiam puer, & Cantabrica bella tuliſti
Sub duce, qui templis Parthorum ſigna refixit:
Et nũc, ſi quid abeſt, Italis adiudicat armis.
Ac, ne te retrahas, & inexcuſabilis abſis:
C (Quamuis nil extra numerum feciſſe, modúmque
Curas) interdum nugaris rure paterno.
Partitur lintreis exercitus: Actia pugna
Te duce per pueros hoſtili more refertur.
Aduerſarius eſt frater. lacus, Adria: donec
Alterutrum velox victoria fronde coronet.
Conſentire ſuis ſtudiis qui crediderit te,
Fautor vtroque tuũ laudabit pollice ludum.
Protinus vt moneam (ſi quid monitoris eges tu:)
D Quid de quoque viro, & cui dicas, ſæpe videto.
Percunctatorẽ fugito. nam garrulus idẽ eſt:
Nec retinent patulæ cõmiſſa fideliter aures:
Et ſemel emiſſum volat irreuocabile verbũ.
Non ancilla tuũ iecur vlceret vlla, puérve
Intra marmoreum venerandi limen amici:
Ne dominus pueri pulchri, caræve puellæ
Munere te paruo beet: aut incõmodus angat.
Qualem commẽdes, etiam, atque etiam aſpice: ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur: & quondam non dignum tradimus. ergo E
Quem ſua culpa premet, deceptus omitte tueri:
Vt penitus notum ſi tentent crimina, ſerues,
Tuteríſque tuo fidentem præſidio: qui,
Dente Theonino cùm circumroditur: ecquid
Ad te pòſt paullo ventura pericula ſentis?
Nam tua res agitur, paries cùm proximus ardet:
Et neglecta ſolent incendia ſumere vireis.
Dulcis inexpertis cultura potentis amici: F
Expertus metuit. tu, dũ tua nauis in alto eſt:
Hoc age: ne mutata retrorſum te ferat aura.
Oderunt hilarem triſtes, triſtémque iocoſi:
Sedatũ celeres: agilem, nauúmque remiſsi:
Potores bibuli media de nocte Falerni
Oderũt porrecta negantem pocula: quamuis
Nocturnos iures te formidare vapores.
Deme ſupercilio nubem. plerumq́ modeſtus
Occupat obſcuri ſpeciem, taciturnus acerbi.
Inter cuncta leges, & percunctabere doctos, G
Qua ratione queas traducere leniter æuum:
Ne te ſemper inops agitet, vexétque cupido:
Ne pauor, & rerũ mediocriter vtilũ ſpes:
Virtutem doctrina paret, naturáne donet:
Quid minuat curas: quid te tibi reddat amicum:
Quid purè tranquillet: honos, an dulce lucellum,
An ſecretũ iter, & fallentis ſemita vitæ.
Me quoties reficit gelidus Digentia riuus:
Quem Mandela bibit, rugoſus frigore pagus: H
Quid ſentire putas? quid credis amice precari?
Sit mihi quod nunc eſt, etiam minus: & mihi viuam,
Quod ſupereſt æui, ſi quid ſupereſſe volunt dij:
Sit bona librorum, & prouiſæ frugis in annum
Copia, ne fluitem dubiæ ſpe pendulus horæ.
Sed ſatis eſt orare Iouẽ, qui donat, & aufert,
Det vitam, det opes: æquum mi animum ipſe parabo.

A METVES] id eſt, vitabis, nolles, cauebis. millies admonuimus. lege annotation. ad Odam 2. libri 2. ibi, *Illum aget penna metuente ſolui.*

SCVRR. SPEC. PRÆB.] ſpeciem præ te ferre hominis pabuli cauſa aſſentantis. ſic loquitur Brutus ad Ciceron. in epiſtolis ad Brutum, in ea, cuius initium eſt, *Particulam litterarum. quî potes intueri, quæ geſſeris, ſimul & iſta vel probare, vel ita demiſſe, ac facilè pati, vt probâtis ſpeciem prabeas?* quamquã vulgò legitur *habeas?* & Iul. Cæſar lib. 3. de bello Gallico, *ſpeciem, atque opinionem pugnantium praberent.* & T. Liuius lib. 3. Annalium, *Romam prima luce venientes procul ſpeciem hoſtium prabuere.* ſcurra eſt, vt ſup. diximus, qui pabuli cauſa B potentiori alicui aſſentatur, & riſum mouet. βωμολόχον, & παράσιτον vocant Græci. neque verò multùm intereſt inter ſcurram, & aſſentatorẽ, quem illi κόλακα nominant: aut, ſi quid intereſt, Horatius tamen hoc loco ſcurram pro aſſentatore accipit. Quemadmodum autẽ hic poëta ſcurram, id eſt, aſſentatorem, ab amico diſtinguit, ac ſeparat, ita M. Tull. ſcurram ab oratore faceto, & vrbano lib. 2. de oratore ad Qu. fratr. his verbis, *Temporis igitur ratio, & ipſius dicacitatis moderatio, & temperantia, & raritas dictorum diſtinguit oratorem à ſcurra.* Iam verò quid interſit inter aſſentatorem & amicum, & quomodo alter ab altero diſcerni poſſit, ſcripſerunt Plutarchus, & Maximus Tyrius, oratione 4. & Themiſtius iunior, oratione 3. Poſtremò aſſentatoris mores pulcherrimè deſcripſit Theophraſtus in libello, qui in- C ſcribitur, ἠθικοὶ χαρακτῆρες.

VT MATRONA MERETRICI DISP.] epiſt. ad Piſon. *Effutire leueis indigna tragœdia verſus, Vt feſtis matrona moueri iuſſa diebus, Intererit Satyris paullum pudibunda proteruis.*

DISCOLOR] vel diſſimili veſtitu, vel diſſimilis ſimpliciter. ego tamen illo modo malo. matronæ enim alio genere veſtis vtuntur, aliúmque etiam in veſtitu colorẽ fortaſſis vſurpant, quàm meretrices.

INFIDO SCVRRÆ] deeſt *ſic.* eſt enim hîc ἀνταπόδοσις, ſeu redditio ſimilitudinis. *infido* autem, id eſt, ἀπίστῳ, ſeu cui non eſt credendum, neque fidendum.

EST HVIC DIVERSVM VITIO] ſic D Ariſtot. lib. 2. de morib. ad Nicomach. φίλον, id eſt, amicum, ſeu affabilem, medium conſtituit inter eum, qui omnia loquitur ad voluptatẽ, numquámque alterius orationem improbat, aut refellit, quem ἄρεσκον: id eſt, blandum, ſeu placendi ſtudioſum appellat: & eum, qui in omni ſermone & congreſſu acerbum, atque inſuauem ſe prebet, quẽ δύσεριν, & δύσκολον nominat. *& propè* autem repoſui, ſecutus libros veteres.

INCONCINNA] inuenuſta, illepida, inſuauis, à ſocietate, & conuictu hominum aliena.

QVÆ SE COMMENDAT TONSA CVTE] quæ ex corporis horrore, aſperitate, ſqualore, illuuie, immunditia, laudẽ aucupatur. Quia, quæ tondentur, hirſuta, & piloſa ſint neceſſe eſt, E iccirco per tonſam cutem, totius corporis horridam quãdam, & hirſutam aſperitatem ſignificat. M. Anton. Muretus dicebat, icciro per tõſam cutem immũditiam, & ſquallorem ſignificari, quia eo tempore Romani neq; barbam, neque capillũ tondebant, præter immundos, & ſordidos homines: quod puto eſſe falſum. nam contrarium eſt verum, vt perſpicuum eſt, cùm ex multis aliis locis, tùm ex his verſibus Horat. epiſtol. ad Piſon. *Nanciſcetur enim pretium, noménque poëtæ, Si tribus Anticyris caput inſanabile numquã Tonſori Licino cõmiſerit:* & iis, qui ſunt ſat. 3. lib. 2. *dij te, Damaſippe, deæq; Verum ob conſilium donent tonſore.* Qui autẽ putant hoc loco legendũ, *tonſa haud cute,* falluntur.

VIRTVS EST MEDIVM VIT.] ſic A- F riſtot. virtutes omneis dicit eſſe μεσότητας, id eſt, mediocritates, & (vt ita dicam) medietates.

ET VTRIMQVE REDVCTVM] ab vtroque extremo remotum.

ALTER IN OBSEQVIVM PLVS ÆQVO] alter ille, ſiue aſſentator, ſiue ſcurra, plus æquo officioſus, ita vt facilè appareat, arceſſitam, & de induſtria quæſitam, & ſimulatam eſſe blanditiam.

IMI LECTI] in quo ipſe accûbit. eſt enim imus lectus vel infima pars lecti, vel lectus infimus, minúſque honorificus, in quo videlicet diſcumbunt inferiores amici. quod declarat locus Sueton. in Auguſto, *Neque cenauit vmquam, niſi in imo lecto aſſiderent.* Plautus in Sticho, *ſcis tu me dudum eſſe imi ſubſellij virũ.* ibid. *Ergo oratores populi,* G *ſummates viri, ſummi accûbent, ego infimatis infimus.* imi igitur lecti deriſorem ſic accipio, qui ſe, & eiuſdem loci, ordiníſque homines derideat. ſolent enim aſſentatores, & ſcurræ de ſe, quàm maximè fieri poteſt, detrahere, ſuáque omnia extenuare, ſeipſos denique deridere: diuiti autem parcere: ei omnia tribuere: eum ſuſpicere, & admirari: vt ſatyra 4. lib. 1. *Sæpe tribus lectis videas cenare quaternos: E quibus vnus auet quauis aſpergere cunctos, Præter eum, qui præbet aquam, &c.* Iam quòd ad ſummos & imos lectos attinet, lege quæ annotata ſunt ad illum verſum, *Languidus in cubitum ſeſe* H *conuiua reponet:* ſat. 4. lib. 2. & illum, *Summus ego, & prope me Viſcus, &c.* cum duobus deinceps ſequentibus, ſat. vlt. eiuſd. lib. Huc pertinet verſus ex eadem ſat. *Inuertunt Aliſanis vinaria tota Vibidius, Balatróque, ſecutis omnibus imis:* imus autem valet idem ferè, quod infimus, aut extremus. lege annot. ad epiſtol. 2. lib. 2. *talos à vertice pulcher ad imos.*

VOCES] diuitis voces iterat, quaſi admirans.

VERBA CADENTIA TOLLIT] verba diuitis excipit, vel quaſi de terra tollit. ſat. 4. li. 1. *Cùm flueret lutulentus, erat quod tollere velles.*

DICTATA M. REDDERE] propriè dixit *dictata reddere.* ſic M. Tull. de nat. deorũ lib. 1. *Iſta enim à vobis, quaſi dictata, redduntur.* aliud *reddere voces.* Horat. epiſt. ad Piſones, *Reddere qui voces*

ces

A *ces iam ſcit puer.*

VEL PARTEIS MIMVM TRACTARE] duabus aptiſſimis ſimilitudinibus aſſentatoris ingenium, & mores expreſſit. Quemadmodum (inquit) puer, magiſtri docẽtis, ac prælegẽtis vocem ſubſequitur, & excipit: quæ ab eo dictata ſunt, colligit, repetit, ac pronuntiat: ſic aſſentator orationem potentioris amici blandiſſimè excipit, atque iterat, vt eũ quàm maximè admirari, probaréq; videatur. altera ſimilitudo ducta eſt ab hiſtrionibus, & actoribus comœdiarũ, ſciendum eſt autẽ, hiſtriones alios fuiſſe primarum partium, alios ſecundarum, & ſic deinceps, vſque ad eum numerum perſonarum, quæ intercedebant in comœdia. Eum igitur, qui primas partes agebat, ceteris omnibus voce, & geſtu præſtare oportebat, adeò vt ſi fortè is, cui ſecundæ partes obtigerant, poſſet aliquanto clarius, B quàm ipſe primarum, dicere, minus cõtenderet, quàm poſſet: ne ſeſe principi illi exæquaret, aut ne etiam eum ſuperaret. Quod declarat M. Tull. diuinatione in Verrem, his verbis, *vt in actoribus Græcis fieri videmus, ſæpe illum, qui eſt ſecundarũ partium, cùm poßit aliquanto clarius dicere, quàm ipſe primarum, multum ſummittere, vt ille princeps quàm maximè excellat: ſic faciet Allienus, &c.* talis igitur eſt aſſentator, aut ſcurra, qualis actor ſecundarũ, aut tertiarum partium, in eo, quòd vireis, & facultatem ſuã quàm maximè extenuat, atque eleuat. C Nam ſi ſit ei, exempli cauſa, ſermo aliquis cũ diuite indoctiſſimo, & infantiſſimo inſtitutus, cùm ſit ipſe diſertus, eruditus, & eloquens, is ſuam eloquentiam, quàm maximè poterit, extenuabit, & occultabit, atque vltrò hæſitabit, ac balbutiet, vt diues ille quàm diſertiſſimus, ac facundiſſimus eſſe videatur.

MIMVM] hiſtrionem. aliàs mimus fabula eſt paullo obſcœnior, ac licentior, quàm comœdia, quales erãt Laberij mimi, ἀπὸ τοῦ μιμεῖσθαι appellata: quia ea imitatur & ſermones obſcœnos, & facta indecora, ac turpia.

ALTER] agreſtis ille, & inconcinnus.

RIXATVR] nonnulli legi volunt, *rixator*, & delent comma poſt vocem *caprina*: à quibus D diſſentio.

DE LANA CAPRINA] de re nihili. notũ prouerbium eſt.

PROPVGNAT NVGIS] .i. pugnat pro nugis, quod eſt, nugas defendit, armatus proinde ac ſi pro aris, ac focis pugnandũ ſit. caue ita coniungas, *armatus nugis*, quod vulgò faciunt. neque eſt, quòd quiſquam hoc loquendi genus improbet, *propugnare nugis*. nam apud veteres in verbis compoſitis non ſolebat præpoſitio repeti, vt *adigere iuſiurandum*, & *adigere arbitrum* dicebant, non ad arbitrum. & ita M. Tull. 3. de Offic. *arbitrũ illum adegit, quicquid ſibi ea de re facere oporteret ex fide bona*. & in Topic. *aqua pluuia arcenda adigere arbitrum non poßis*. & pro Roſcio Com. *Quæ cum ita ſint: cur non arbitrum pro ſocio adegeris Roſcium, quaro.* id eſt, ad arbitrum, ſeu ad prætorem adegeris. E Virgil. Æneid. 9. *Quis deus Italiam, quæ vos dementia adegit?* Horat. de arte poët. *neu quid medios intercinat actus*. ita propugnare nugis valet pugnare pro nugis. vel, ſi quis malit, propugnare pro nugis.

SCIL. VT NON SIT M. PR. FID. ET VERE, &c.] Totius huius loci hæc ſentẽtia eſt, Scilicet, ait agreſtis ille, (eſt enim μίμησις) ſi quis mihi alteram ætatem, id eſt, vel adoleſcentiam, vel alteram vitam, ſeu ætatem longiorem, quàm natura, & fata ferant, mercedis, & pretij loco promittat, vt ne liberè dicam, acritérque defendam, & obtineam, quod mihi reuera placet: ego reijciam, ac reſpuam. vſitatius diceremus, nolim merere alteram ætatem, vt non liceat mihi, quod verè placet, defendere, & vt non mihi in F primis fides habeatur. ſic enim loquitur Plautus in Menæchmis, *Neque hodie, vt te perdam, meream deûm diuitias mihi*. Idẽ Moſtell. *quid merear, quamobrem mentiar?* id eſt, quid eſt, quod tanti faciam, vt eo accepto mentiri velim? ſic & M. Tullius orat. de ſignis, *Quid arbitramini Rheginos, qui iã ciues Ro. ſunt, mereri velle, vt ab iis marmorea Venus illa auferatur?* Idem lib. 2. de Finib. *quid merearis igitur, vt te dicas in eo magiſtratu omnia voluptatis cauſa facturum eſſe?* Iterum Plautus Bacchid. *quadringentis Philippis filius me, & Chryſalus circumduxerunt: quem quidem ego vt non excruciem, alterum tantum auri non meream.* Tibullus autem propius G acceſſit ad hoc genus Horatianum eleg. 9. lib. 1. *Tum mihi iurabas nullo te diuitis auri Pondere, non gemmis vẽdere velle fidem: Non, tibi ſi pretium Campania terra daretur: Non, tibi ſi Bacchi cura, Falernus ager.* Iam quòd Horatius alteram ætatem poſuit, pro grandi, & amplo pretio, videtur in eo Homerum eſſe imitatus, apud quem ἰλ. ι. Phœnix negat Achilli ſe vlla condicione paſſurum, vt ab eo diſtrahatur: non, ſi deus ipſe ſibi promittat ſenectute abſterſa, atque ablata, adoleſcentiam, & pubertatem. Sic Homer. Ὣς ἂν ἔπειτ' ἀπὸ σεῖο, φίλον τέκος, οὐκ ἐθέλοιμι λείπεσθ', οὐδ' εἴ κεν μοι ὑποσταίη θεὸς αὐτὸς γῆρας ἀποξύσας, θήσειν νέον ἡβώοντα. fortaſſe verò hæc ſunt referẽ- H da ad illam de Phaone fabulam, qui, cùm Venerem ex Chio traiecisſet, hanc mercedem operæ, officiíq; tulit, quòd ex rugoſo, arido, imbecillo, ac debili ſene, nitidus, & firmus, & integra ætate iuuenis effectus eſt. Iolaus item, cùm apud inferos, & iam mortuus, cognouiſſet, Euryſteum ab Athenienſibus Heraclidas ad ſupplicium depoſcere, optauit à Diis inferis, vt ſibi liceret reuiuiſcere, tantiſper dum illum interficeret. quo impetrato, Euryſteóq; interfecto, ad inferos bis mortuus reuerſus eſt. alij dicunt non mortuum reuixiſſe, ſed ætate iam cõfecta, & corpore victo, iterum pubuiſſe, deinde Euryſteo interfecto, iterũ ſenem factum eſſe. Huc quoq; aſcribere licet notiſſimam de Pelia fabulam, quẽ promiſerat Medea ſe è ſene, iuuenem puberem, ac florentẽ ef-

A fecturam: de quo vide ad ſatyr.5.lib.2. Præterea Pherecydes, & Simonides ſcripſiſſe dicuntur, Iaſonem à Medea recoctum, iuniorémque, quàm erat anteà, eſſe factum. Idémq; de Æſone eius patre Græcus quidam poëta ſcribit, his verſibus: Αὐτίκα δ' Αἴσονα θῆκε φίλον κόρον ἡβώοντα, Γήρας ἀποξύσασ' εἰδυίῃσι πραπίδεσσι, Φάρμακα πόλλ' ἕψουσ' ἐπὶ χρυσείοισι λέβησι. id eſt, ſtatim autem Æſonem puerũ reddidit pubeſcentem, ſenectute abſterſa atque abraſa, ingenio ſollerti & mente docta, cùm medicamenta multa coxiſſet in aureis lebetibus. qui verſus exſtant in argumento Medeæ Eurip.

SORDAT] nihili fit à me, nihili penditur. ſuprà epiſt.11. *Cunctáne præ campo & Tiberino flumi*-
B *ne ſordent?*

AMBIGITVR QVID ENIM?] τί γὰρ ἀμφισβητεῖται; qua enim de re cõtrouerſia eſt? nempe de nugis, de rebus minimi ponderis.

CASTOR SCIAT, AN DOCILIS PLVS] Caſtor & Docilis par gladiatorum. alij, hiſtriones fuiſſe volunt.

NVM. MEL. V. &c.] Numicia via, an Appia. De via Numicia (ſic enim legitur in vulgatis cod.) nihil comperi. neque hanc viam Publius Victor, qui ſcripſit de regionibus, & locis vrbis Romæ, vſquam commemorat, cùm ceteras vias enumeret. in codice quidem Torneſiano ſine vlla litura ſcriptum eſt *Minuci*, nõ *Numici*: & item in Ruſſardino, & Nicotianis, & aliis quibuſdam. de Minucia via autem meminit M. Tull. lib.9.
C epiſt. ad Attic. epiſt. cuius principium eſt, *Natali die tuo, &c. cohorteisque ſex, quæ Albæ fuiſſent, ad Curtium Minucia tranſiiſſe, &c.* vt mihi fiat veriſimile legendum hîc eſſe *Minuci via*. niſi cui fortè ſecunda ſyllaba nominis *Minuci* videbitur eſſe longa. quod ratio poſtulat. ſed fortaſſe aut ijdem erant Minucij, qui Minicij: & dici poteſt, hanc viam, *Miniciam* eſſe nominatam à Minicio, & legẽdum apud Cicer. *Minicia via*. nam apud Publ. Victorem quidem ſuſpicor in nomine *Ciminia*, litteras eſſe præpoſtero, confuſóque ordine locatas, & pro *Ciminia* totidem litteris legendum eſſe *Minicia*. veruntamen iudicet lector. Nam doctis quibuſdam video nõ eſſe dubium ex hoc loco reponendum eſſe apud Ciceronem. *Numicia*,
D quomodo me teſtor ſcriptum reperiſſe in duobus codicibus Memmianis. Sed ne iis aſſentiar facit codex Torneſianus earundem epiſt. in quo eſt litteris plenis ſcriptum Minucia.

DAMNOSA VENVS] infrà epiſt. ad Aug. lib.2. *damnoſa libido.*

PRÆCEPS ALEA] epithetum aptiſſimũ ad aleæ iactum.

NVDAT] pauperat, vt loquitur Plautus, & item noſter Horat. ſat.5. lib.2. *Contemtũ caſſa nuce pauperet, &c.*

GLOR. QVEM SVP. VIREIS, &c.] eum, qui oſtẽtationis, & gloriæ cauſa, veſtitu vtitur ſumtuoſiore, vnguentóque largiore, aut cariore, quàm facultates ferant. E

QVEM TAN. ARG. SITIS] quẽ conſtrictũ tenet argẽti, ſeu pecuniæ cupiditas, & appetentia. *ſitis* & *fames* tralatio.

IMPORTVNA] quæ deſiderantem cõquieſcere non ſinit, quæque à portu quodammodo prohibet: vt ſuprà Od. 16. lib.3. *Importuna tamen pauperies abeſt.*

PAVPERTATIS PVDOR] parſimoniæ, vel paupertatis pudorem ait eſſe peſſimum M. Porcius Cato apud Liuium lib.34. annalium. Sic ex vulgi opinione dixit Horat. Od.24. lib.3. *Magnum pauperies opprobrium iubet Quiduis & facere & pati.* eodem pertinet illud epiſt.1. lib.1. *vides, quæ maxima credis Eſſe mala, exiguum cenſum, turpémque repulſam Quanto deuites animi, capitíſque* F
labore.

DIVES AMICVS] ordo verborũ hic eſt, diues amicus ſæpe multis partibus vitioſior inferiore amico, quamuis hic amicus inferior, talis ſit, qualem eum deſcripſit, nempe Veneri deditus, aleator, oſtentator, & glorioſũs, pecuniæ cupidiſſimus, &c. eum odit, ab eóque abhorret, ac réfugit: aut, ſi non odit, &c.

PIA MATER] pia, id eſt, cui debetur pietas, vel quæ magis diligit filium, quàm à filio diligitur, cuius eſt pie & colere parenteis.

AC VIRTVTIB. ESSE PRIOREM VVLT.] vult eum eſſe meliorẽ, quàm ſe. ſic multi ſunt hodie, qui ſuos familiareis ac miniſtros volunt eſſe temperãteis, modeſtos, ac frugi, cùm ſint ipſi diſſolutiſſimi, ac nequiſſimi: in quos cõ- G
uenit illud Varronis, quod refert Gellius lib. 15. cap.19. *Si quantum operæ ſumſiſti, vt tuus piſtor bonum faceret panem, eius duodecimam philoſophiæ dediſſes: ipſe bonus iampridem eſſes factus. Nunc, illum qui norunt, volunt emere millibus centum: te qui nouit, nemo centuſſi.* Sunt & qui amicos quidem bonos viros, & virtute præſtanteis eſſe volunt, ipſi autem ſunt nequiſſimi: quos reprehẽdit M. Tullius in Lælio, his verbis. *Sed plerique perversè, ne dicam impudenter, amicum habere talem volunt, quales ipſi eſſe non poſſunt: quæq́ ipſi non tribuunt amicis, hæc ab iis deſiderant.* H

MIHI CONTEND. NOLI, &c.] hæc loquitur potentior amicus. ſignificat autem Horatius, diuites exiſtimare ſibi aut omnia licere, aut certè plura, quàm tenuibus. Itaque Ariſtoteles ſcribit Rhetor.2. ὅτι ἀνόητον ὁ πλοῦτός ἐστι, id eſt, ſtultas eſſe diuitias. & Iſocrates Areopagitico, συντέτακται, καὶ συνακολουθεῖ τοῖς πλουσίοις, καὶ ταῖς δυναστείαις ἄνοια, καὶ μετὰ ταύτης ἀκολασία. id eſt, vno ordine incedũt, & vnà ambulant cũ diuitibus & potentibus amentia, & cumea intemperantia. & Plautus in Sticho, *Secundas fortunas decent ſuperbiæ.* Iam totum hunc locum, ſecutus veteres libros & Vaticanos, & alios, reſtitui, cùm anteà legeretur, *mecu contendere noli Stulte. p.o.* Eſt autem Horatianum, *mihi contendere*, pro eo, quod eſt, *mecũ contendere.* ſic Virg. Daphn.

Monti-

A *Montibus in noſtris ſolus tibi certet Amyntas.* plura collegimus exempla ad Odam 6.lib.2.ibi, *viridíque certat Baca Venafro.*

ARCTA DEC. SAN. COM. TOGA] vtebantur laxioribus,& amplioribus togis diuites,quàm tenues homines,vt ſuprà Od.4. epod. *Vidésne ſacram metiente te viam, Cum bis ter vlnarũ toga, Vt ora vertat huc, & huc euntium Liberrima indignatio?* hoc igitur dicit, veſtitus parui pretij, nõ ſumtuoſus, decet amicum inferiorem, qui modò ſit ſanæ mentis.

EVTRAPEL. CVICVMQ.] ſtulto diuiti, &improbo,orationem affingit ſapientem,& veram,vt tanto apertius demõſtret, diuitias homini, præſertim prauo,& inſipienti,nocere potius, quàm prodeſſe. ſed illud prætereà,& quidẽ præcipuè docet,non eadem licere inferiori amico, quæ ſuperiori. Arbitror autẽ, hîc deſignari Vo-

B lumnium illum Eutrapelũ,ad quẽ exſtant epiſt. M.Tull.lib.7.duæ poſtremæ: quem commemorat & epiſtola quadam ad Papir.Pætum,lib.9. & Philippica 13.qui fuit Antonij intimus.

BEATVS ENIM IAM] diues factus,benè nummatus:vel qui ſua opinione ſit beatus.

SVMET NOVA CONSILIA] ſuſcipiet per ſe,& nemine conſulto, noua conſilia. aliud fortaſſe eſt capere conſilium.

ET SPES] repete ἀπὸ κοινοῦ ſumet: noua ſperabit.

C DORMIET IN LVCEM] dormire in lucem eſt inertium hominum,aut certè orioſorum, ſecurorum,& ſolutorum,vt ſuprà epiſt. ad Scæuam, *Si te grata quies, & primam ſomnus in horam Delectat.* & ſat.6. lib.1. *Deinde eo dormitum non ſollicitus, mihi quòd cras Surgendum ſit manè.*

NVMMOS ALIENOS PASCET] pecuniam alienam accipiet grandi fænore.nam ita fit,vt numini alieni paſcantur,& creſcant,pecuniáque pecuniam pariat, ex quo τόκος à Græcis eſt appellatus.tranſlatum videtur à pecudibus, quæ paſcuntur.

AD IMVM] ad extremum,tandem.

THRAX ERIT] gladiator erit.vel ſeſe auctorari patietur, vt depugnet in ludo.M.Tull.

D oratione de prouinciis conſular. *Cuius iter in prouinciam fuit eiuſmodi, vt rex Ariobarzanes conſulem veſtrum ad cædem faciendam, tanquam aliquem Thracem, conduceret.* Horat.ſat.6. lib. 2. *Thrax, an Gallina Syro par?* In quibuſd. libris reperi ſcriptũ. *Trex erit:* in nonnullis *Threx erit.*

COMMISSV'MQVE TEGES] ſic ſat. 4. lib.1. *commiſſa tacere Qui nequit, hic niger eſt.* ſat.3. eiuſd. *quid faciam, ſi furtum fecerit, aut ſi Prodiderit commiſſa fide?* & commiſſa ſimpliciter intelliguntur arcana, & conſilia alterius fidei commiſſa, vt hîc,& inf. ead. epiſt. *Nec retinent patulæ commiſſa fideliter aures.* & in epiſt.de arte poët. *Ille tegat cõmiſſa.* Iſocrates appellat λόγων παρακαταθήκας, ad Demonicum,his verbis, μᾶλλον τήρει τὰς τῶν λόγων, ἢ τὰς τῶν χρημάτων παρακαταθήκας.

M.Tull. Tuſcul.2. *an celi iuſtitia poterit ab homine propter vim doloris enuntiante commiſſa, prodente conſcios?* E

ET VINO TORTVS, ET IRA] torquẽtur enim homines quodammodo vino,& ira, id eſt, vino & ira explorantur,& ſpectantur, καὶ βασανίζονται, ſint'ne fidi.nam poti, & irati arcana ſibi commiſſa interdum enuntiant.Iam hominũ ingenia vino explorari conſtat: vt Od.21.lib.3. *Tu lene tormentum ingenio admoues Plerumque duro.* & de arte poët. *Reges dicuntur multis vrgere culullis, Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborant, An ſit amicitia dignus.* hoc ergo dicit: neque potus, neque iratus occulta tuæ fidei credita, aperies.

NEC, CV'M VENARI VOLET ILLE, &c.] inferior amicus totum ſe ad nutum, & voluntatem potentioris inflectere, & torquere debet. Itaque danda ei opera eſt, vt illius ſtudia omnia amare, ac probare videatur. nam quemadmodum morum,& animorum, ita & ſtudiorum ſimilitudo amicitiam conglutinat: diſſimilitudo, inimicitias cõcitat: idq; declarat exemplo geminorum fratrum Amphionis,& Zethi. F

POËMATA PANGES] ſcribes verſus, cùm,&c. *pangere* propriè figere eſt. itaque dicuntur ruſtici pangere plantas,& terminos, niſi quis dicat non minus propriè dici pangere verſus & carmina, quàm plantas, quia veteres, qui in cera ſcribebant, verſus in cera figere non immeritò dici poterant. ſic Lucret.lib.1. *Te ſociam ſtudeo ſcribundis verſibus eſſe, Quos ego de rerum natura pangere conor.* Idem ibid. *Deinde quòd obſcura de re tam lucida pango Carmina.* Horat.epiſt.ad Piſones, *Nunc ſatis eſt dixiſſe, ego mira poëmata pango.* G

GRATIA SIC FRATRVM, &c.] Zethus,& Amphion gemini fratres, ingenio, & inſtituta ratione vitæ, & ſtudio, multùm inter ſe diſſimiles fuiſſe dicuntur. hic enim fuit philoſophus, idémq; muſicus: ille paſtor à Muſis,& philoſophia alieniſſimus: hic comis, ſuauis, commodus: ille agreſtis, ſeuerus, inſuauis, & inhumanus. qua ex diſſimilitudine factum eſt, vt amicitia, caritáſque illa fraterna facilè inter eos diſſolueretur. Zethum à muſica admodum alienum fuiſſe H declarat Stratonici hominis faceriſſimi iocus in muſicum quendam Zethum nomine, vt ſcribit Athen.lib.7. ζήθου δὲ τοῦ κιθαριστοῦ διεξιόντος περὶ μουσικῆς, μόνῳ σοι, ἔφη, οὐ προσήκει περὶ μουσικῆς λαλεῖν, ὅς γε τὸ ἀμουσότατον τῶν ὀνομάτων εἵλου, εἰ σεαυτὸν ἀντ' ἀμφίονος ζῆθον καλεῖς. id eſt, cùm Zethus cithariſta de muſica diſſereret, tibi ſoli (inquit) minimè omniũ cõuenit de muſica verba facere, qui quidem nomen tibi aſciueris à muſis alieniſſimũ, ſi teipſum pro Amphione Zethum nominas. Ex Platone quoq; facilè intelligere licet magna ſæpe fuiſſe inter fratres illos iurgia. apud quem Callicles moleſtè ferens ſe à Socrate conuinci, ea vſurpat in Socratem, quæ Zethus in Amphionẽ apud Euripidẽ, paullùm immutata. ſic enim ille in Gorgia ex Eu-

A ripidis tragœdia quadam, quæ non exſtat. κινδυνεύω οὖν πεπονθέναι νῦν, ὅπερ ὁ Ζῆθος πρὸς τὸν Ἀμφίονα Εὐριπίδου, οὗπερ ἐμνήσθην. καὶ γὰρ ἐμοὶ ἄττα τοιαῦτα ἐπέρχεται πρὸς σὲ λέγειν, οἷάπερ ἐκεῖνος πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ὅτι ἀμελεῖς ὦ Σώκρατες, ὧν δεῖ σε ἐπιμελεῖσθαι. Καὶ φύσιν ψυχῆς ὧδε γενναίαν ἔχων, μειρακιώδει τινὶ διαπρέπεις μορφώματι: καὶ οὔτ' ἂν δίκης βουλαῖσι προσθεῖ' ἂν ὀρθῶς λόγον, οὔτ' εἰκὸς καὶ πιθανὸν ἂν λάβοις, οὔθ' ὑπὲρ ἄλλων νεανικὸν βούλευμα βουλεύσαιο. Καί τοι ὦ φίλε Σώκρατες (καί μοι μηδὲν ἀχθεσθῇς: εὐνοίᾳ γὰρ ἐρῶ, &c.) ἀλλ' ὠγαθὲ ἐμοὶ πείθου: παῦσαι δ' ἐλέγχων: πραγμάτων δ' εὐμουσίαν ἄσκει, καὶ ἄσκει ὁπόθεν δόξεις φρονεῖν, ἄλλοις τὰ κομψὰ ταῦτ' ἀφεὶς εἴ-
B τε ληρήματα χρὴ φάναι εἶναι, εἴτε φλυαρίας, ἐξ ὧν κενοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις, ζηλῶν οὐκ ἐλέγχοντας ἄνδρας τὰ μικρὰ ταῦτα, ἀλλ' οἷς ἐστι καὶ βίος, καὶ δόξα, καὶ ἄλλα πολλὰ ἀγαθά. id eſt, *Vereor igitur ne ego ita ſim in te affectus nunc, vt Zethus in Amphionem Euripidis. Nam mihi quoque talia quædam tibi dicere in mentem venit, qualia ille fratri: te negligere, O Socrates, quæ te maximè curare oportet. Et cùm ingenio, animóq; ita generoſo præditus ſis, iuuenili quodam corporis geſtu & figuratione ornamentum tibi comparas, neque ratione erecta atque excitata veris atque iuſtis conſiliis vis obtemperare, neque vt quicquam probabile, & rationi conſentaneum in tuis negotiis ſequare, neque vt quicquam fortiter, & ſtrenuè in alienis conſulas animum inducere potes. Atqui, ô care Socrates (ne te autem offenſiorem in me prębeto. beneuolentia enim in te adductus dicã,)*
C *&c. At vir bone mihi crede, & deſine me & alios coarguere:* rerum autem, non fidium, & neruorũ, muſicam ſuauem exerce: eáque exerce, quibus ſapere videberis, aliis glorioſas iſtas ſiue nugas, ſiue tricas dicere oportet, relinquens: quibus deditus, in domo inani habitabis, æmulans viros, non eos, qui in iſtis rebus leuibus & paruis refellendis & conuincendis occupati ſunt, ſed eos, quibus res eſt parta, & bona exiſtimatio, & multa alia bona. Zethum à philoſophia abhorruiſſe etiã ex M. Tullio intelligere licet lib. 2. de orat. *quos tu cùm haberes auctores, Antoni, miror cur philoſophiæ, ſicut Zethus ille Pacuuianus, propè bellum indixeris.* Licet & ex Dione Chryſoſtomo orat. περὶ
D σχήματος, & quidem multo apertius. Sic enim ille in extr. Πολὺ γὰρ ἂν εἴην τοῦ Ζήθου φαυλότερος, τοιαῦτα ἐπιτιμῶν. ὡς ἐκεῖνος ἐνουθέτει τὸν ἀδελφὸν, οὐκ ἀξιῶν φιλοσοφεῖν αὐτὸν, οὐδὲ περὶ μουσικὴν διατρίβειν, ἐάσαντα τὴν τῶν ἰδίων ἐπιμέλειαν. ἔφη δὲ αὐτὸν ἄτοπόν τινα, καὶ ἀσύμφορον μοῦσαν εἰσάγειν, &c. id eſt, multo enim eſſem Zetho deterior, talia tibi vitio vertens. Nam ille fratrem monebat, & à philoſophia, & muſica deterrebat, ne has arteis coleret, rei familiaris cura abiecta: & dicebat, eum abſurdam quandam, & inutilem muſam int roducere, &c.

DISSILVIT.] diſſoluta, & diuulſa, & diſiũcta eſt. tralatio eſt.

DONEC SVSP. SEVERO, &c.] donec lyra Amphionis, citharœdi, & muſici clariſſimi E ſuſpecta, & inuiſa Zetho à muſica abhorrenti, conticuit, & deſiit ſonare. Accedat his Properr. lib. 3. de Antiopa. *Et durum Zethum, & lacrymis Amphiona mollem Experta eſt ſtabulis mater abacta ſuis.*

POTENTIS AMICI] amici ſuperioris. Oda 18. lib. 2. *nec potentem amicum Largiora flagito.* amicum magnum vocat M'. Curius lib. 7. ad familiareis, epiſt. 29. *Sed amice magne, noli hanc epiſtolam Attico oſtendere.*

ÆTOLIS ONERATA PLAGIS] plagas Ætolas poſuit pro optimis, & præſtãtiſſimis, & ad apros capiendos aptiſſimis, vel ad venandum natura factis: ídque propter Meleagrum, qui aprum Calydoniũ cepit. Sic Martialis aprũ F neſcio quem, ei ſimilem, ac parem, qui cuſpide Ætola captus eſt, dixit, ſignificans aprum ingentem, lib. 13. *Qui Diomedéis metuendus ſetiger agris Ætola cécidit cuſpide, talis erat.* Erat autem Calydon in Ætolia.

SENIVM] id eſt, odium, inſuauitatem ſenilem: vel quia ſenilia fere omnia moleſta, & iniucunda ſunt: itaq; ſenectus mala ætas appellabatur à veteribus: vel quia moleſtiæ ſenectutẽ ante tempus accelerant. vide quæ annot. ſup. ad epiſt. 7. ibi, *& amore ſeneſcit habendi.* M. Tull. pro Milone. *mæret equeſter ordo, tota ciuitas confecta ſenio eſt.* Plaut. in Trucul. *malè quod mulier incepit, niſi efficere perpetrat, id illi morbo, id illi ſenio eſt.* vide & Nonium Marc.

PVLMENTA] pulmẽtaria ex pulpis, & lum- G bis leporinis & pulte confecta. dicta ſunt enim à pulte pulmẽta, & pulmentaria: neque eo minus pulmenta dicuntur, ſi quid aliud præter pultem ſit, vt docet Iſidorus. Pulpamẽtum autem à pulpa dictum eſt. Terent. Eun. *Tute lepus eſt, & pulpamentum quæris.*

ROMANIS SOLLENNE VIRIS OPVS] Venari eſt opus ſolenne, id eſt, ſtatum, & vſitatum Romanis. contrà ludus trochi, & diſci, Græcis vſitatus. Oda 24. lib. 3. *neſcit equo rudis Hærere ingenuus puer: Venaríque timet ludere doctior, Seu Græco iubeas trocho, Seu malis vetita legibus alea.* & ſat. 2. lib. 2. *léporem ſectatus, equóque Laſſus ab in-* H *domito, vel ſi Romana fatigat Militia aſſuetum Græcari, ſeu pila velox, &c.*

SPECIOSIVS] venuſtius, εὐσχημονέστερον, decentius, aptius.

QVO CLAMORE CORONÆ] quo aſſenſu, qua approbatione circunſtantis multitudinis, quo applauſu, qua acclamatione.

PROEL. CAMP.] certamina ludicra, quæ committuntur in campo Martio. in lib. de arte poët. *Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis.*

SVSTINEAS] ineas, perferas, ſubeas.

SÆVAM] χαλεπὴν, aſperam, laborioſam, difficilem.

CANTABRICA BELLA] ſup. Od. 8. lib. 3. *Seruit Hiſpanæ vetus hoſtis oræ Cantaber ſera domitus*

A *tus catena*. & epiſt. 12. huius lib. *Cantaber Auguſti: Claudi virtute Neronis Armenius cecidit.*

SVB DVCE] Auguſto: vt ſup. Od. 15. lib. 4. *Et ſigna noſtro reſtituit Ioui Derepta Parthorũ ſuperbis Poſtibus.*

REFIXIT] quinque libri veteres, & manu ſcripti, quibus Romæ vſus ſum, & totidem, quibus in Gallia, ſic habent *ſigna refigit Nunc: &c., ſi quid, &c.*

ADIVDICAT ARMIS] acquirit populo Rom. idque exercitu populi Rom.

AC, NE TE RETRAHAS, &c.] id eſt, atque, vt ne te nimis longè abducas ab exercitationibus tuis, & certaminibus campi Martij, &
B ne ita abſis ab vrbe, vt probabilem abſentiæ excuſationem afferre nõ poſſis, interdum quædam belli ſimulacra exerces in agro paterno: interdũ ludis rure, quamuis nil niſi ſapienter, & prudenter facias.

(QVAMVIS NIL EXTRA NVM. F. M. Q. CVRAS] hæc ſunt includenda interpoſitionis nota. eſt enim ἐπιθεράπευσις verbi *nugaris*. *extra numerum* autem valet ineptè, inſipienter, inconſideratè, temerè, tralatione ducta à ſaltatoribus, quorum motus & ſaltatio certis legibus, ac numeris conſtabat. ex quo moueri dicuntur in numerum, qui numeroſè, aptè, & compoſitè mouentur. Lucret. lib. 4. *Quid porrò, in numerũ procedere cùm ſimulacra Cernimus in ſomnis, & mollia membra mouere, Mollia mobiliter? &c.* & lib. 2. *in*
C *numerúmque exſultant ſanguine pleti.* Iterum lib. 4. *Quod ſupereſt, non eſt mirum ſimulacra moueri, Brachiáque in numerum iactare, & cetera membra.* Virg. Georg. 4. de Cyclop. *Illi inter ſeſe magna vi brachia tollunt In numerum, verſantq; tenaci forcipe ferrum.* Idem in Sileno, *Tũ verò in numerũ Faunóſq; feráſque videres Ludere.* cuius contrarium eſt extra numerũ. Lucr. lib. 5. *Atque extra numerũ procedere membra mouenteis Duriter, & duro terram pede pellere matrem.* M. Tull. parad. ὅτι ἴσα τὰ ἁμαρτ. *hiſtrio ſi paullo ſe mouit extra numerum, aut ſi verſus pronuntiatus eſt ſyllaba vna breuior, aut longior, exſibilatur, & exploditur.* ſimiliter *extra modum* valet ſine modo, non ſeruato modo. Cic. de orat. ad Q.
D Fratr. *vox extra modum abſona.* numerus autem ad ῥυθμὸν, ſeu metrum refertur, modus ad cantum: vt epiſt. de arte poët. *Acceſſit numeriſque, modiſq; licentia maior.* & in modum valet modulatè, non, numeroſè, ſeu εὐρύθμως. quãuis ita Muretus explicet apud Catull. in carmine in nupt. Iuliæ & Manlij.

PARTITVR LINTREIS] id eſt, diuidit nauiculas inter ſe, vt duæ ſint aduerſariæ claſſes, vna, quæ ſimilitudinẽ claſſis Cæſarianæ præbeat, altera, quæ Antonianæ. fuit autem hæc pugna naualis feriò commiſſa ad Actium promuntorium Epiri.

ACTIA PVGNA TE DVCE PER PVEROS, &c.] hæc ſcilicet fiebant quidem à Lollio, eo conſilio, vt Auguſto gratum faceret, cùm Actiacæ victoriæ memoriam puerorum pu- E
gna ludicra renouaret: ſed tamen fortaſſe ad hiſtoriam referenda ſunt. Narrat enim Dion lib. 50. pueros, qui Romæ erant, Antonio cladem pugnæ Actiacæ præſignificaſſe. Nam diuiſi inter ſe, nemine iubente, cùm ſe altera pars Cæſarianos, altera Antonianos dicerent, inter ſe conflixerunt ad duos dies. ad extremum autem victi ſunt, qui Antoniani appellabãtur. Verba Dionis Græca non aſcribã. ſatis eſt mihi locũ indicaſſe.

REFERTVR] ſimulatur, repræſentatur.

VELOX VICTORIA] Vel hoc ad hiſtoriam referendum eſt: Nam tradunt Plutarchus, Florus, alij, victoriam illam Actiacam fuiſſe ce- F
lerrimam: vel ad victoriæ naturam, quæ ferè velox eſt. ſic ſat. 1. *quid enim? concurritur. aut cita mors venit, aut victoria læta.*

LACVS] lacus, qui eſt in fundo paterno. *lacus* (inquit Varro) *lacuna magna, vbi aqua contineri poteſt.* ſat. 4. *omneis Geſtiet à furno redeunteis ſcire, lacú que.*

QVI CREDIDERIT] Auguſtus, potentior amicus.

VTROQVE POLLICE] vtroque pollice compreſſo. nam premere pollicem, geſtus erat fauentis, Plin. lib. 27. cap. 2. vel ſequamur Porphyr. qui vtroque pollice vult dictum eſſe συνεκδοχικῶς pro, vtraque manu. *laudabit* igitur *vtroque pollice*, id eſt, ſummopere comprobabit. G

PROTINVS VT MONEAM, &c.] Protinus, continuitatem ſignificat, inquit Varro. hoc igitur dicit. Continuato ſermone, vt te moneam, videto & quid, & de quo, & cum quo loquare. Si legemus *Protenus*, facilior erit lectio. nam *protenus* valet porrotenus, deinceps, conſequenter.

(SI QVID MON. EG. TV)] hæc ſunt includenda interpoſitionis nota.

PATVLÆ AVRES] percontatoris videlicet, qui ea ab aliis ſciſcitatur, & exquirit, quæ ad alios continuò perferat, & renunciet.

COMMISSA] arcana & occulta fidei commiſſa, vt ſuprà.

VOLAT] Iccircò Homerus verba ferè ſemper pennigera, aut (vt ita dicam) pẽnata, ſeu alata nominat. Nam paſſim apud eum occurrit hoc, H
ἔπεα πτερόεντα προσηύδα: id eſt verba volatilia locutus eſt.

NON ANCILLA TVVM IEC. VLC. &c.] id eſt, vide, ne vllius puellæ, puerive amore capiaris in ædibus potentioris amici. ſup. ad Od. 1. lib. 4. admonuimus, iecur ſedem libidinis eſſe.

MARMOREVM] ex limine & veſtibulo ædium marmoreo, ædium magnificẽtiam, & ornatum intellige.

NE DOMINVS PV. PVLCH. CARÆVE, &c.] ne tibi eueniat alterum è duobus malis, vel vt impetres, quod amas, tibíque illud ipſum magni beneficij loco numeretur, vel repulſam feras, & ita potẽtiorem amicum illiberalem ſe erga te præbuiſſe queraris.

A AVT INCOMM. ANG.] aut te angat, ſi ſe incommodum erga te, dum tibi, quod amas, atque expetis, denegat, præbeat. *incommodus*, vel nomen eſt verbum adiuuās: cuiuſmodi exempla ſunt apud hunc poëtam innumerabilia: vel dic *incommodus*, id eſt, quia ſe in te præbeat incómodum & illiberalem, denegando tibi munus paruum, puellam, ſcilicet, aut puerum, cuius amore captus ſis. & ita ſubintelligetur ὤν: quòd ſit.

QVALEM COMMENDES, &c.] vtiliſſimum præceptum, diligentiſſiméque retinendū. cui non diſſimile eſt illud Theognidis, Μήποτ' ἐπαινήσῃς, πρὶν ἂν εἰδῇς ἄνδρα σαφηνῶς, Ὀργὴν, ϗ ῥυθμὸν, ϗ τρόπον ὅστις ἂν ᾖ id eſt, ne vmquam quemquam prius laudaueris, quàm plane noueris affectus, ingenium, mores.

NE MOX INCVTIANT ALIENA, &c.] verbum *incutiendi* grauiorem quendā perturbationis ictum animo illatū ſignificat, per tralationē ſermonis. nam incutere propriè eſt, quatiendo, & commouendo inferre: vt *incutere plagam*. ex quo *incutere dolorem, timorem, tremorem, deſiderium, amorem*, vt ſuprà diximus in epiſt. ad Villicum. B

FALLIMVR] dum commendamus indignū, qui à nobis commēdetur, vt pote qui ſit improbus.

ET QVONDAM] nonnumquam, aliquando, interdum.

TRADIMVS] commendamus alteri, vt ſuprà epiſt. ad Claud. Ner. *ve tibi ſic laudare, & tradere coner.*

ERGO, QVEM SVA CVLPA PREMET, &c.] ergo ſi acciderit, vt is, qui fuerat abs te commēdatus, tanquam vir bonus, & integer, cùm eum talem eſſe putares, ſua culpa in periculum adducatur, tum tu tua ſpe falſus, deſine eum tueri. C

VT PENITVS NOTVM, &c.] ratio eſt ſuperioris verſus. deſine (inquit) illum, qui tuam ſpem fefellit, tueri, vt amicum hominē tibi perſpectum, & cognitum, falſis criminibus circunuentum, atque oppreſſum, omni ſtudio, & acerrima contentione ſubleues, tegas, ac defendas.

QVI, DENTE THEONINO, &c.] qui, cùm maledictis configitur, cùm maledico dente carpitur, non intelligis communem eſſe metum, commune periculum? non vides tibi idem periculum, imminere? non vides periculum, quod in illum intenditur, ad te paullo pòſt eſſe peruenturum? Húc Theonem tradunt poëtam petulantiſſimum, ac maledicentiſſimum fuiſſe. Aptiſſimè autem dentem cum verbo rodendi coniunxit. nam & dente maledico carpere dixit M. Tullius orat. pro Corn. Balbo. & rodere pro eo, quod eſt obſcurè, & diſſimulanter maledictis inſectari, in eadem. *more hominū inuident: in conuiuiis rodunt.* & Hor. ſat. 4. lib. 1. *abſentem qui rodit amicum.* & ſat. 6. *Quē rodunt omnes libertino patre natū.* D

NAM TVA RES AGITVR,] in periculo verſatur. ſic dicimus *agitur caput, fama, exiſtimatio, fides, officium, fortuna mea.* numquam autem *agitur de capite, &c.* nam agere de aliqua re, eſt verba facere: ſermonem, aut conſilium habere: vt M. Tull. epiſt. ad M. Cœlium lib. 5. *Non potuit accuratius agi, neque prudentius, quàm actum eſt à te cum Curione de ſupplicatione.* In Lælio autem locus ille corruptus eſt, *& ſi qua fortuna acciderit, vt minus iuſta amicorum voluntates ſint adiuuāda, in quibus eorum aut de capite agatur, aut fama, &c.* legendúmque eſt, vt ſcriptum reperi in cod. antiq. *aut caput agatur.* & ita Aul. Gell. lib. 1. cap. 3. Tum in oratione pro Quinctio, vbi legitur *ſi de prædiis tuis ageretur*, legēdū ita, vt emendauit Budæus, *ſi dupondium tuum ageretur.* cum hoc loco congruit illud Liuianum lib. 7. *quamquam pugnauimus verbo pro Sidicinis, re pro nobis, cum videremus finitimum populum nefario latrocinio Samnitium peti, &c. vbi conflagraſſent Sidicini, ad nos traiecturum illud incendium eſſe.* E F

ET NEGLECTA SOLENT INCENDIA, &c.] ſic Pind. ὠδ. γ. Pyth. πολλὰν τ' ἐν ὄρει πῦρ ἐξ ἑνὸς σπέρματος ἐνθορὸν ἀΐστωσεν ὕλαν. id eſt, multam, ſeu magnam in monte ignis ex vna ſcintilla excitatus abſumſit ſiluam. Et Eurip. quodam loco, μικροῦ δ' ἐκ λαμπτῆρος Ἴδαιον σέλας πρήσειεν ἄν τις. id eſt, ex parua autē ſcintilla magnum fulgorem quis excitare poſſit.

DVLCIS INEXPERTIS CVLTVRA] non diſſimile eſt hoc prouerbium Græcorū, vſurpatum à Pindaro, γλυκὺς πόλεμος ἀπείροις. id eſt, dulce bellum inexpertis. ſequitur mox apud Pindar. πεπειραμένων δέ τις ταρβεῖ προσιόντα: quod videtur expreſſiſſe Horatius proximi verſus principio, *expertus metuit.* ad verbum ſic vertere poſſis, At eorum, qui experti ſunt, aliquis timet aduenients, ſeu vbi iam aduenit, nempe bellum. culturam autem pro cultu poſuit. G

EXPERTVS] ὁ διὰ πείρας ἰὼν ὁ πεπειραμένος: qui periculū fecit. hoc ex Pindaro expreſſum, vt paullo antè dixi.

DVM TVA NAVIS IN ALTO EST] id eſt, dum in curſu es. tralatio eſt.

HOC AGE] in hanc curam incumbe. *hoc agere* loquendi genus Latinis vſitatum eſt, quod valet negotium ſuſceptum accuratè adminiſtrare: attentum eſſe in re aliqua, aut in ſermone, qui habetur: totum ſuum ſtudium, & cogitationē in vna re ponere. Terent. in Andr. *hoccine agis, an non? D. ego verò iſtuc.* ibid. *ipſum adeò præſto video cum Dauo. hoc agā.* in Eunucho. Chr. *alias res agis.* P. *iſtuc ego quidē.* ſic Xenophon. Ἑλληνικ. δ. οὐδὲ γὰρ ἐκράτει αὐτοῦ ἡ τῶν τοῦ σώματος ἡδονή· ἀλλ' ἀεί, πρὸς ᾧ εἴη ἔργῳ, τοῦτ' ἔπραττε. id eſt, neq; enim vincebant eū corporis voluptates: ſed ſemper quodcumque negotium ſuſcepiſſet, hoc agebat. Horat. ſat. 3. lib. 2. *ve vinas igitur, vigila: hoc age.* Plautus Mil. glorioſ. *hanc age rem. res ſubitaria eſt.* Plutarch. in Coriolano ſcribit, cùm magiſtratus, aut pontifices ſacrificabant, præconē magna voce clamare ſolitū eſſe, *hoc age.* quibus verbis H

A bis iubebat animum ad ſacra attendere, nullúmque omnino opus alienum interponere. verba Plutarchi ſunt hæc, ὅταν γὰρ ἄρχοντες, ἢ ἱερεῖς πράττωσι τι τῶν θείων· ὁ κῆρυξ πρόεισι, μεγάλῃ φωνῇ βοῶν, ὅκ ἄγε. σημαίνει δὲ ἡ φωνὴ, τοῦτο πράττε, προσέχειν κελεύουσα τοῖς ἱεροῖς, καὶ μηδὲν ἔργον ἐμβαλεῖν μεταξύ. id eſt, *cùm enim magiſtratus, aut ſacerdotes aliquam rem diuinam faciũt, prodit præco magna voce clamans, hoc age. ſignificat autem vox,* τοῦτο πράττε, *iubens attẽdere ad ſacra, & nullum opus intermiſcere.*

AGILEM, NAVV'MQVE] hominem ad agendum promtum, ac paratum. ad res agendas aptum, δραστήριον, πρακτικόν: vt ſup. epiſt. 1. *Nunc* B *agilis fio.*

REMISSI] ignaui, deſides, ἀνειμένοι, inertes.

POTORES BIBVLI] *bibuli* cohæret cum nomine *potores:* eſtq́; numeri multitudinis.

VAPORES] quidam libri veteres habent *tepores.*

DEME SVPERCILIO NVBEM] aufer è vultu triſtitiam, atque immoderatam ſeueritatem, quæ contracto, ac ſublato ſupercilio ſignificatur: quod Græci τὸ τῶν ὀφρύων νέφος, id eſt, ſuperciliorum nubem, appellant. & ita Euripid. in Hippol. coron. ex quo ὀφρυόεντες, id eſt, ſuperciliosi, à Græcis appellantur ſeueri, triſtes, ſuperbi: & πρόσωπον συνωφρυωμένον Eurip. in Alceſtid. C dixit vultum ſuperciliosum, ſeu ſupercilio obductum. & αἴρειν τὰς ὀφρῦς, id eſt, tollere ſupercilia, prouerbij locum obtinet tùm apud Græcos, tùm apud Latinos, pro eo, quod eſt, vultu triſtitiam quandam præ ſe ferre. Diphilus comicus apud Athen. lib. 2. Τὸν τὰς ὀφρῦς αἴροντα, συμπείσεις γελᾷν, Τόν τ' ἀσθενῆ τολμᾷν τι, τὸν δειλὸν, θρασύν. id eſt, eum, qui ſupercilia tollit, adducis vt rideat: imbecillum, vt aliquid audeat: timidum, audacem reddis. & ita Catull. Ad Ianuã mulieris impudicæ. *Præterea addebat quendam, quẽ dicere nolo Nomine, ne tollat rubra ſupercilia,* id eſt, ne ſublato ſupercilio ſignificet, ſe mihi iratũ eſſe, ne grauiter, & iniquo animo ferat. συννεφὴς etiã D appellatur à Græcis is, qui ſupercilij nube, id eſt, contractione, triſtitiam quandam præ ſe fert, ex quo verbum συννεφόω, & συννεφοῦν ὄμματα apud Euripidem in Electra. & Sophocles in Antigone diſertè νεφέλην ὀφρύων nominat, aſpectũ mæſtum, ac triſtẽ. ſic Sophocl. νεφέλη δ' ὀφρύων ὕπερ αἱματόεν Ῥέθος αἰσχύνει τέγγουσ' εὐῶπα παρειάν. id eſt, nubes autem ſuperciliorũ ſuper cruentam faciem deformat, irrigãs lacrymis formoſam genam. ſic Cicero in orat. in Piſon. ὑπερβολικῶς quidem illud, ſed tamen vrbanè, ac facetè, Piſonem interrogatũ quid ſentiret de ſuo cõſulatu, ait reſpondiſſe *altero ad frontem ſublato, altero ad mentum depreſſo ſupercilio, crudelitatem ſibi nõ placere,* ſignificans, ac deſcribens eius ineptam, atque importunam ſeueritatem, quam in eadem oratione *frontis nubeculam* appellat. Idem de eodem in orat. pro Sextio, *Tanta erat grauitas in oculo: tanta frontis contractio, vt illo ſupercilio, tanquam Atlante cælum, annus ille niti videretur.* Demoſthenes in orat. περὶ παραπρ. ἀνασπᾷν τὰς ὀφρῦς, videtur accipere pro eo, quod eſt, plus æquo ſibi arrogare, & gerere ſe inſolenter. ſic ille τότε μὲν μέτριον παρεῖχεν ἑαυτόν· ἐπειδὴ δὲ μέγιστα εἴργασται κακὰ, τὰς ὀφρῦς ἀνέσπακε. id eſt, tunc quidem modeſtũ ſeipſum præbebat: poſteaquàm autem maxima mala effecit, ſupercilia ſurſum extulit. & συνάγειν τὰς ὀφρῦς, id eſt, contrahere ſeu conducere ſupercilia, apud Ariſtoph. in Pluto, triſtitiam & mæſtitiam ſignificat. Quemadmodum autem ſublatum, & contractum ſupercilium triſtitiam, & ſeueritatem ſignificat, ſic re- F miſſum & laxum, hilaritatẽ. Pindarus εἰδ. θ. Πυθ. ἀγανᾷ χλιαρὸν γελάσσαις ὀφρύϊ. id eſt, hilaro tepidum ridens ſupercilio. & Euripid. Iphigen. in Aulide remittere ſuperciliũ. Μέθες νῦν ὀφρύν, ὄμμα τ' ἔκτεινον φίλον. id eſt, remitte nunc ſupercilium, & oculum carum extendito. Idem in Cyclope. Silenus. Ὡς ἐκπιεῖν ἂν κύλικα βουλοίμην μίαν, Πάντων κυκλώπων ἀντιδοὺς βοσκήματα, Ῥίψαι τ' ἐς ἅλμην Λευκάδος πέτρας ἄπο, Ἅπαξ μεθυσθεὶς, καταβαλών τε τὰς ὀφρῦς. Ὡς, ὅς γε πίνων μὴ γέγηθε, μαίνεται. i. Nã calicẽ vnũ exhaurire velim, pro eo omnium Cyclopũ datis pecudibus, méque ipſum ex rupe Leucade in mare præcipitem agere, ſemel ebrius factus, ſuperciliíſque demiſſis, ac deiectis. Hom. G ἰλ. ο. de Iunone, ἡ δ' ἐγέλασσε Χείλεσιν, οὐδὲ μέτωπον ἐπ' ὀφρύσι κυανέῃσιν Ἰάνθη. id eſt, Illa autem riſit labris, neque frons ſuper ſupercilia nigra hilarata eſt. Præterea ſupercilio tũ innuimus, tum annuimus. innuimus, vt Homer. ὀδ. π. Ἡ δ' ἄρ' ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε· νόησε δὲ δῖος Ὀδυσσεύς. Illa autem ſuperciliis innuit: intellexit verò Vlyſſes. & ὀδ. φ. Ἦ, καὶ ἐπ' ὀφρύσι νεῦσεν, ὁ δ' ἀμφέθετο ξίφος ὀξύ. id eſt, dixit, & ſuperciliis innuit: ille autem gladium acutũ accinxit. annuendi exemplum eſt apud eundem, Ἦ, καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων. id eſt, dixit, & nigris ſuperciliis annuit Iupiter. Libet autem mihi hoc loco colligere alia affectuum animi indicia, quæ ducuntur ex partibus corporis, ſiue illæ ſua ſponte, & nobis inuitis moueantur, atque immutentur, H vt cùm metu palleſcimus, horremus, obmuteſcimus: ſiue noſtra voluntate, vt cùm in dolore frõtem ferimus, aut femur. Vt igitur à capite ordiamur, *caput percutere* mærorem ſignificat. Hom. ἰλ. χ. Ὤιμωξεν δ' ὁ γέρων, κεφαλὴν δ' ὅγε κόψατο χερσί. id eſt, miſerum ſe clamauit ſenex: caput autem manibus percuſſit. Herod. Thal. ὁ δὲ Ψαμμήνιτος ὡς εἶδεν, ἀνακλαύσας μέγα, καὶ καλέσας ὀνομαστὶ τὸν ἑταῖρον, ἐπλήξατο τὴν κεφαλήν: id eſt, Pſammenitus autem magno ploratu edito, & amico ſuo nominatim appellato, caput percuſſit. ob eandem cauſam *capillus vellitur.* ὀδ. χ. Ἑζόμενοι δὲ κατ' αὖθι γόων, τίλλοντό τε χαίτας. id eſt, ſedentes autem illic gemebãt, & comas vellebant. ſic Attius de Agam. *ſcindens*

A *dolore identidem intonſam comam*. eodem pertinet,
caput puluere conſpergere. ὀδυσσ. ω. de Laërte.
Ἀμφοτέρῃσι δὲ χερσὶν ἑλὼν κόνιν αἰθαλόεσσαν
Χεύατο κακκεφαλῆς πολιῆς ἀδινὸν στεναχίζων.
id eſt, ambabus autem manibus ſumto cinere fu
liginoſo, infudit in caput canum, crebrò ingemi-
ſcens. ἰλ. σ. de Achille. Ἀμφοτέρῃσι δὲ χερσὶν ἑ-
λὼν κόνιν αἰθαλόεσσαν Χεύατο κακκεφαλῆς,
χαρίεν δ' ᾔσχυνε πρόσωπον. id eſt, ambabus au-
tem manibus nigrum cinerem cùm ſumſiſſet, in-
fudit in caput, pulchram autem faciem inqui-
nauit. ibid. φίλῃσι δὲ χερσὶ κόμην ᾔσχυνε δαΐ-
ζων. id eſt, caris autẽ manibus comam inquina-
uit lacerans. ſic Catullus carm. de nupt. Pelei, &
Thet. *Canitiem terra, atque infuſo puluere fœdans.*
Capitis motus geſtus minantis. ſic Neptunus Vlyſ-
ſem ſecundo curſu nauigantem, patriæque iam
appropinquantẽ proſpiciens, ὀδυσσ. ε. ὁ δ' ἐχώ-
B σατο κηρόθι μᾶλλον· Κινήσας δὲ κάρη προτὶ ὃν
μυθήσατο θυμόν· Ω πόποι, &c. id eſt, ille autẽ
iratus eſt ex animo magis. Caput autem mouens
apud ſe locut⁹ eſt, O dij immortales, &c. & Vlyſ-
ſes ab Antinoo pulſatus, ὀδυσσ. ρ. Ἀλλ' ἀκέων
κίνησε κάρη κακὰ βυσσοδομεύων. id eſt. At taci-
tus mouit caput, mala in alto mentis receſſu mo-
liẽs. Horat. ſat. 5. lib. 1. *caput & mouet.* Virg. lib. 7.
Æneid. *Tum quaſſans caput hac effudit pectore dicta.*
Innuimus, cùm alteri nutu ſignificamus, vt ali-
quid fiat, vt ὀδυσσ. π. Νεύσω μέν τοι ἐγὼ κε-
φαλῇ, σὺ δ' ἔπειτα νοήσας, &c. id eſt, innuam
tibi quidem capite: Tu autem deinde cùm intel-
lexeris, &c. & Εἰ δ' ἄγε τοι κεφαλῇ ἐπινεύσο-
μαι. id eſt, Si verò, age, tum ego tibi innuã. Ter.
C Adelph. *ne mora ſit, ſi innuerim, quin pugnus conti-*
nuò in mala hereat. M. Tull. pro Quinctio. *nõ mo-*
dò enim pollicitus erat in Gallia, ſed Romæ quotidiè, ſi-
mulatque ſibi hic innuiſſet, numeraturũ ſe eſſe dicebat.
vbi corruptè, & mendosè legitur in lib. vul-
gatis, *annuiſſet*. annuere enim eſt eius, qui ſe aſ-
ſentiri alteri, & quippiam approbare ſignificat.
Exporrigere frontem, animi remiſſionem, atque hi-
laritatẽ ſignificat. Terent. Adelp. *mitte iam iſtæc:*
da te hodie mihi: Exporge frontem. Plaut. Caſina. *pri-*
mùm ego te porrectiore fronte volo mecum loqui. Ex-
plicare frontem idem valet. ſed ab Horat. ponitur
pro eo, quod eſt hilaritatis, & lętitię cauſam præ-
bere. Od. 29. lib. 3. *Mundæque paruo ſub Lare pau-*
perum Cenæ ſine aulæis & oſtro Sollicitam explicue-
D *re frontem.* idem ſat. 2. lib. 2. *Æt venerata Ceres, vt*
culmo ſurgeret alto Explicuit vino contractæ ſeria frõ-
tis. contrà *frontem contrahere.* M. Tull. in Cluentia-
na. *Hic ille planus improbiſſimus quæſtu iudiciario pa-*
ſtus contrahit frontem. Et *conſulcare frontem*, quo
vtitur Plaut. in Prol. Bacch. Item *caperare frons* di-
citur ei, cui frons contrahitur. Plaut. in Epid. *quid*
illuc eſt, quòd illi caperat frons ſeueritudine? Frontem
ferire geſtus hominis quippiam ægrè ferentis, &
indignantis. Cic. ad Att. lib. 1. *puto te in hoc aut ri-*
ſiſſe, aut ingemuiſſe, vt frontem ferias. Idem in Bruto.
nulla perturbatio animi, nulla corporis: frons non per-
cuſſa, non femur. Dionyſ. Halicarn. lib. 10. ἀρχαιο- E
λογ. ῥωμ. παίοντες τὰ μέτωπα, καὶ κατηφεῖς
τὰς ὄψεις ποιήσαντες ferientes fronteis, & aſpe-
ctus triſteis præſe ferentes. *Frontem, vel os perfri-*
cuiſſe dicimus eum, quem ſignificare volumus ni-
hil pudere. Cic. Tuſc. 3. *quam tu idem, cùm os perfri-*
cuiſti, ſoles dicere? ex quo hominem ferrei, & duri
oris dicere ſolemus, id eſt, impudẽtem. Idem pro
Quinct. *homini pro amicitia familiariùs dixi. mihi*
videri ore duriſſimo eſſe, qui præſente eo geſtũ agere co-
naretur. Idem de orat. lib. 2. *quoniam ſoleo ſæpe mi-*
rari eorum impudẽtiam, qui agunt in ſcena geſtũ præ-
ſente Roſcio. Idem in Piſonem, *ſi os tuum ferreum*
ſenatus conuicio verberari noluiſti. Catull. in quan-
dam. *Quòd ſi non aliud pote eſt, ruborem Ferreo canis*
exprimamus ore. Ter. in Eunuch. *os durum.* Iterum
M. Tull. lib. acc. 4. *noſtis os hominis, noſtis audaciã.* F
Idem lib. 9. epiſt. ad Varr. *Miſi autẽ ad te quattuor*
admonitores non nimis verecundos. noſti enim profectò
os huius adoleſcentioris Academiæ. Idem epiſt. 5. lib.
12. epiſt. ad Attic. princip. *O ſtultitiam, niſi mea*
maior eſſet, ſingularem. Quod autem es, in hanc rem
ἔρανον abs te? Ita enim legendũ eſſe oſtendimus
in notis Ciceronianis: quod & Turnebo venit
eodem tempore in mentem, cùm ei librũ epiſt.
ad Attic. manuſcriptum, vtendum dediſſem. eo-
dem referendũ eſt illud Aſinij Galli in M. Pom-
ponium Marcellum, grammaticum veterẽ, quẽ
commemorat Suetonius in libello de illuſtr. grã-
maticis. *Qui caput ad læuam didicit. gloſſemata nobis* G
Præcipit. os nullum, vel potius pugilis. ſignificabat
autem Aſinius irridens, hunc grammaticum eſſe
impudentem, qui cùm pugil fuiſſet, grammaticã
profiteretur: vel potius hoc tantùm, pugilẽ fuiſ-
ſe. Nam pugiles cum aduerſario pugnantes, ca-
put ad læuam partem flectebant, ne aurem læuã
plagis apertam & expoſitã haberent. ἀμφιλογία
autem eſt in illis *os nullum*, & *es pugilis*. nam pri-
mùm ore nullo eſſe dicuntur, qui nullo ſunt pu-
dore, & pugilibus ita interdum os verberabatur
cæſtibus, vt informi ore eſſe viderẽtur: deinde os
pugilis ſignificat etiam os durum, quale credibi-
le eſt eſſe eius, cui os pugnis & cæſtibus tundi-
tur. *Oculorum nictus*, & crebra agitatio, admonen-
tis geſtus. Hom. ὀδυσσ. σ. Οὐκ ἀΐεις, ὅτι δή μοι H
ἐπιλλίζουσιν ἅπαντες, id eſt, non intelligis mihi
oculis innuere omneis? Idẽ ἰλ. ι. Τοῖσι δὲ πόλλ'
ἐπέτελλε γέρων ἱππότα Νέστωρ, Δενδίλλων
ἐς ἕκαστον, &c. id eſt, νεύων ὀφθαλμοῖς, quod va-
let, oculis innuens. Horat. ſat. 9. lib. 1. *Diſtorquens*
oculos, vt me eriperet. Oculi nimis arguti (vt ſcribit
M. Tull. lib. 1. de legib.) *quemadmodum animo affe-*
cti ſimus, loquuntur. Ardor oculorum iram ſignifi-
cat. M. Tull. lib. 5. accuſ. *ipſe inflammatus ſcelere,*
& furore in forum venit: ardebant oculi: toto ex ore
crudelitas eminebat. & lib. 4. de Theomnaſto quo-
dam. *Nam cùm ſpumas ageret in ore, arderent oculi,*
voce maxima vim me ſibi afferre clamaret. Hom.
ἰλ. α. de Achille. μένεος δὲ μέγα φρένες ἀμφὶ
μέλαιναι Πίμπλαντ', ὄσσε δέ οἱ πυρὶ λαμπε-

A τόωντι ἐίσκειν. id eſt, ſpiritu autem mens nigra valde implebatur: oculi autẽ ei igni ardenti, ſeu lucenti ſimiles erãt. Oculos etiam aiunt eſſe pudoris ſedem. ex quo Socrates in Phædro, ἐγκαλυψάμενος, id eſt, operta facie de amore diſputat. Præterea ſcribit Ariſtot. ῥητορ. β. prouerbiũ eſſe, ἐν ὀφθαλμοῖς εἶναι αἰδῶ, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ἀεὶ παρεσομένους μᾶλλον αἰσχύνονται, καὶ τοὺς προσέχοντας αὐτοῖς, &c. id eſt, in oculis eſſe pudorem, & propter hanc cauſam ſolẽt eos, qui ſemper affuturi ſunt magis vereri, & eos, qui ad ipſos animũ ſunt aduerſuri. huc pertinet reſponſum illud Sapphonis: quæ, cùm ei Alcæus dixiſſet, ſe aliquid ei dicere velle, ſed pudore B prohiberi, Αἴτ' εἶχες ἐσθλῶν ἵμερον, ἢ καλῶν, Καὶ μή τι εἰπεῖν γλῶσσ' ἐκύκα κακόν, Αἰδώς κέν σε οὐκ εἶχεν ὄμματ', ἀλλ' ἔλεγες περὶ τῶ δικαίω, id eſt, *ſi te rerum bonarum, aut honeſtarum deſiderium teneret, neque lingua quicquam turpe proloqui conaretur: non tibi pudor oculos obſideret, ſed de re iuſta verba faceres.* Oculi defixi ſignificant attentiſſimam in re aliqua cogitationem: idque vel ſine vlla animi moleſtia, vt ἰλ. γ. de Vlyſſe. Στάσκεν· ὑπαὶ δὲ ἴδεσκε κατὰ χθονὸς ὄμματα πήξας. id eſt, ſtabat: ſubtus autem aſpiciebat, defixis in terram oculis. Theocr. εἰδ. β. Καί μ' ἐσιδὼν ὤστοργος ἐπὶ χθονὸς ὄμματα πήξας Ἕζετ' ἐπὶ κλιντῆρος. Et cùm me aſpexiſſet ferreus ille, & omni affectu humano carens, defixis in terrã oculis ſedebat in ſella, ſeu in lecto. & Apoll. C ἀργοναυτ. lib. 3. Η, καὶ ἐπ' οὖδος ἄγε ποδῶν πάρος ὄμματ' ἔπηξαν, Ἄνδιχα πορφύρουσαι ἐνὶ σφίσι: id eſt, dixit, & in ſolum, ſeu terram illæ ante pedes oculos defixerunt, in duas parteis cogitatione diſtractæ. vel cum aliqua moleſtia; vt apud Eurip. Med. οὔτ' ὄμμ' ἐπαίρουσ', οὔτ' ἀπαλλάσσουσα γῆς πρόσωπον. i. neq; oculũ attollens, neq; à terra os remouẽs. Interdum admirationem quandam, & ſtuporem ſignificant. vt Virgil. Æneid. 1. *Dum ſtupet, obtutúque hæret defixus in vno.* Idem lib. 7. *Talibus Ilionei dictis defixa Latinus Obtutu tenet ora.* Horat. epiſt. ad Numicium, *Defixis oculis, animóque & corpore torpet.* T. Liuius lib. 21. *vtraq; ſimul obiecta res oculis, ani-* D *mu immobileis parumper eos defixit.* Idem lib. 5. *Gallos quoq; velut obſtupefactos miraculum victoriæ tam repentinæ tenuit, & ipſi pauore defixi primùm ſteterunt, velut ignari, quid accidiſſet: deinde, &c.* Interdum animum in aliqua re obfirmatum, & perſeuerantem: vt, cùm Hom. ὀδυσσ. τ. oculos Vlyſſis cum cornibus, aut ferro comparat, qui Penelopa virum ſuum præſentem quidem, ſed nondum agnitum deflente, ac multis cum lacrymis deſiderante, ne tantillũ quidem ingemuerit, aut illacrymarit. Ὀφθαλμοὶ δ' ὡσεὶ κέρα ἕστασαν, ἠὲ σίδηρος Ἀτρέμας ἐν βλεφάροισι δόλῳ δ' ὅγε δάκρυα κεῦθε. id eſt, oculi autem vt cornua ſtabant, aut vt ferrum, immobiles in palpebris, ille autem dolo lachrymas occultabat. Horar. Od. 5. lib. 3. *& virilem Toruus humi poſuiſſe vultũ.* *Lacrymas* tum gaudium, tum dolor, & luctus exprimit. gaudium, vt ὀδυσσ. π. Ὣς ἄρα φωνήσας E υἱὸν κύσε, κὰδ δὲ παρειῶν Δάκρυον ἧκε χαμᾶζε. id eſt, ſic igitur locutus filium oſculatus eſt, ex genis autem lacrymam miſit in terram. & ὀδυσσ. ψ. Penelopa Vlyſſem agnoſcens. Δακρύσασα δ' ἔπειτ' ἰθὺς δράμεν, ἀμφὶ δὲ χεῖρας Δειρῇ βάλλ' ὀδυσῆι. id eſt, illacrymata autem poſtea rectâ ad eum cucurrit, manus autẽ collo implicuit Vlyſſis. ibid. de Vlyſſe. Ὣς φάτο· τῷ δ' ἔτι μᾶλλον ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο. Κλαῖε δ' ἔχων ἄλοχον θυμαρέα κεδνὰ ἰδυῖαν. id eſt, ſic locutus eſt. ei autem tanto magis deſiderium flendi iniecit. Ille autem plorabat habens vxorem ea ſcientem, quæ viro eſſent grata, & iucunda. Terent. F Heautont. *vbi diximus rediſſe te, & rogare vti veniret ad te, mulier telam deſerit continuò, & lacrymis opplet os totum ſibi: vt facile ſcires, deſiderio id fieri tui.* Idem Adelph. Dem. *oh, lacrumo gaudio.* Virg. lib. 6. Æn. *alacris palmas vtraſque tetendit, Effuſaque geni. lacryma.* Liuius lib. 5. ann. *Certatim patribus, plebíque manare gaudio lacrymæ.* tales fortaſſe ſunt nouarum nuptarum lacrymæ, aut certe fictæ. Catull. in carmin. nupt. *At lubet innuptis ficto te carpere queſtu.* Idem de coma Berenices. *Eſt ne nouis nuptis odio Venus? anne parentũ Fruſtrantur falſis gaudia lacrymulis?* exemplum lacrymarũ ab ægritudine, aut dolore corporis expreſſarum exſtat apud Hom. ἰλ. β. vbi de Therſite loquitur ab Vlyſſe percuſſo. ὁ δ' ἰδνώθη, θαλερὸν δέ G οἱ ἔκπεσε δάκρυ. id eſt, ille autem incuruatus eſt, tenera autẽ ei excidit lacryma. & ὀδυσσ. δ. Οὐδ' ἄρα Νέστορος υἱὸς ἀδακρύτω ἔχεν ὄσσε. Μνήσατο γὰρ κατὰ θυμὸν ἀμύμονος Ἀντιλόχοιο. Τόν ῥ' Ἠοῦς ἔκτεινε φαεινῆς ἀγλαὸς υἱός. id eſt, neque verò Neſtoris filius lacrymarum experteis oculos habebat. Recordatus eſt enim Antilochi ſui ab omni ignominia & dedecore vacui, ſeu vigilãtis & ſtrenui, Quem auroræ lucidæ clarus filius interfecit. Terent. Heaut. *lacrymas excuſſit mihi.* Cæſ. lib. 1. de bell. Gall. *Diuitiacus multis cũ lacrymis Cæſarem complexus obſecrare cœpit ne quid grauius in fratrem ſtatueret.* Menelaus apud Eurip. in Helena, ait dici, eſſe viri generoſi lacrymas in rebus aduerſis fundere. Καί τοι λέγουσιν, ὡς πρὸς ἀνδρὸς εὐγενοῦς, Ἐν ξυμφοραῖσι δάκρυ' ἀπ' ὀ- H φθαλμῶν βαλεῖν. id eſt, Atqui aiunt eſſe viri generoſi in calamitatibus lacrymas ex oculis emittere. *Sudor obortus* ſine fatigatione, aut labore corporis, animi ægritudinem, aut moleſtiam ſignificat. Homer. ὀδυσσ. υ. Ἴδιον, ὡς ἐνόησα· δεδάκρυνται δέ μοι ὄσσε. id eſt, ſudabam, vbi aſpexi: oculi autem mihi lacrymis oppleti fuerũt. Apollon. lib. α. ἀργοναυτ. Ὣς φάτο· τῷ δ' ἀίοντι κατὰ κροτάφων ἅλις ἱδρὼς Κήκιεν. id eſt, Sic locutus eſt: ei autem audienti ex temporibus affatim ſudor manabat. Hor. ſat. 9. lib. 1. *cùm ſudor ad imos Manaret talos.* M. Tull. epiſt. ad Appiũ Pulch. lib. 3. *Vides ſudare me, iandudũ laborãtẽ, quomodo ea tuear, quæ mihi tuenda ſunt, & te non offendam.* Idem lib. 3. Acc. ex epiſtola Timarch. *fac ſciãt improbitatem aratorum, ipſi ſudabunt, ſi Dij volent.* Pallor nõ na-

A turalis, & repentinus ſignificat aliquam animi perturbationem, & maxime metum. Sappho. χλωρὴ ὑπαὶ δέους. id eſt, pallida præ metu, ſeu ob metum. Homer. ὀδυσ. χ. Ὡς φάτο· τοὺς δ' ἄρα πάντας ὑπὸ χλωρὸν δέος εἷλεν. i. ſic locutus eſt: eos autem omneis metus pallidus occupauit. & ὀδυσ. φ. Μνηστῆρσιν δ' ἄρ' ἄχος γένετο μέγα, πᾶσι δ' ἄρα χρὼς Ἐτράπετο. id eſt, procis autem dolor magnus accidit: omnibus autem color immutatus eſt. Cic. lib. 1. Acc. *Iſti color immutatus eſt: vultus, oratio, mens denique éxcidit.* Idem in Cluentiana. *timor eius, perturbatio, ſuſpenſus, incertúsque vultus, crebra coloris mutatio, quæ erant antea ſuſpicioſa, hæc aperta, ac manifeſta faciebant.* Hom. ἰλ. ν. Ἔνθ' ὅ γε δειλὸς ἀνήρ, ὅς τ' ἄλκιμος, ἐξεφαάνθη. Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλῃ, &c. id eſt, hîc & homo ignauus, & vir fortis apparuit. Nam ignaui

B quidem color identidem immutatur. Hor. epiſt. 1. huius lib. *Nil conſcire ſibi, nulla paleſcere culpa.* Idē epiſt. 3. eiuſd. *Pindarici fontis qui non expalluit hauſtus*, id eſt, qui non extimuit. *Capilli arrecti* etiam metum ſignificant. ἰλ. ω. Ὀρθαὶ δὲ τρίχες ἔσταν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσι. id eſt, arrecti autem pili ſteterunt in mēbris flexibilibus. Virgil. Æneid. 2. & 3. *Obſtupui, ſteterúntque comæ, & vox faucibus hæſit.* Plato in Iône, ὀρθαὶ αἱ τρίχες ἵστανται ὑπὸ τοῦ φόβου. id eſt, recti autem pili ſtant ob metum, ſeu præ metu. *Manum ad os apponere* ſignificat aliquid dici, quod is, qui dicat, ab aliis exaudiri nolit. Cœl. ad Cic. lib. 8. *At Domitius, cùm manus ad os appoſuit.* *Cordis latratus* ſignificat iram efferueſcentem. ὀδυσ. υ. de Vlyſſe iamiam inte-

C ritum procis meditante. κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει. id eſt, cor autem ei intus latrabat. Nam cor iræ ſedes eſt, vt alibi annotauimus. *Femoris percuſſio*, index doloris. Hom. ἰλ. π. αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς Μηρὼ πληξάμενος Πατροκλῆα προσέειπεν. id eſt, At Achilles femoribus percuſſis Patroclum allocutus eſt. & ὀδυσ. ν. Ὤιμωξεν δ' ἄρ' ἔπειτα, καὶ ὣ πεπλήγετο μηρὼ Χερσὶ καταπρηνέσσι. id eſt, miſerum ſe exclamauit, & ſua femora percuſſit manibus pronis. & ἰλ. μ. Δή ῥα τότ' ᾤμωξέν τε, καὶ ὣ πεπλήγετο μηρὼ Ἄσιος Ὑρτακίδης. id eſt, Tunc ſe miſerum clamauit, & ſua femora percuſſit Æſius Hyrtacides. Plutarch. lib. εἰ αὐτάρκης ἡ κακία πρὸς κακοδαιμονίαν. θυμὸν δ' οὐκ ἂν πείσειας δυσφο-

D ροῦντα μετανοίᾳ, μὴ βοῆσαι, μὴ δὲ τῶν τριχῶν λαβέσθαι, ἢ τὸν μηρὸν κρούσαι: οὕτω καὶ πυρός ἐστιν ἡ κακία καὶ σιδήρου βιαιοτέρα: id eſt, iræ autem efferueſcenti, & ægrè aliquid ferenti propter aliquod factum, quod infectum nolit, numquam perſuaſeris, vt non clamet, & non capillos laceret, aut femur percutiat: ita & igne & ferro violentior vitioſitas eſt. Plaut. in Milite glor. *digitis rationē computat, feriens femur dexterum.* Idem in Trucul. *hoc vide: dentibus frendit: icit femur.* licet huc etiam aſcribere illud M. Tull. in Bruto, quod ſuprà produximus, *frons non percuſſa, non femur.* Idem Tuſcul. 3. *muliebres lacerationes genarum, pectoris, feminum, capitis percuſſio.* *Inflare buccas*, quod

E Græci dicunt τὰς γνάθους φυσᾶν, eſt iraſcentis. Hor. ſat. 1. lib. 1. *Quid cauſa eſt, meritò quin illis Iupiter ambas Iratus buccas inflet?* videtur eſſe & inſoleſcentis, vt apud Demoſth. γνάθους φυσῶν. *Mordere labra*, minātis. Hom. ὀδυσ. α. & υ. οἱ δ' ἄρα πάντες ὀδὰξ ἐν χείλεσι φύντες. id eſt, illi autē omnes dentibus labra mordentes, ſeu mordicus labra tenentes. idem ſignificat interdum *caput mouere*, vt ſuprà diximus. *Ridere labris* ſignificat riſum ſimulatū, vt ἰλ. ο. ἡ δ' ἐγέλασσε χείλεσι. id eſt, illa autem riſit libris. Tale eſt illud de Vlyſſe. ὀδυσ. υ. μείδησε δὲ θυμῷ Σαρδόνιον μάλα τοῖον. id eſt, ſubriſit autem animo Sardonium quendam riſum. & ὀδυσ. σ. de Penelopa. Ἀχρεῖον δ' ἐγέλασσεν, ἔπος τ' ἔφατο. id eſt, fruſtra & ſine cauſa, vel non ex animo riſit, & locu-

F ta eſt. Non diſſimile illud eſt, ridere mâlis alienis. Homer. ὀδυσ. υ. de procis, οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελώων ἀλλοτρίοισιν: id eſt, illi autē mâlis iam ridebant alienis. Horat. ſat. 3. lib. 2. *Cum rapies in ius malis ridentem alienis.* Dentium crepitu, & ſtridore metus arguitur. Hom. ἰλ. ν. πάταγος δέ τε γίνετ' ὀδόντων. i. crepitus autem dentiū fiebat. M. Tull. Tuſcul. 4. *ex quo fit, vt terrorem pallor, & tremor, & dentium crepitus conſequatur.* *Manus tollere* geſtus vel admirantium, vel lætantium, vel precātium. M. Tull. in Lucullo. *Hortenſius autem vehementer admirans, quod quidē perpetuò Lucullo loquente fecerat, vt etiam manus ſæpe*

G *tolleret, &c.* Idem epiſt. ad Cæſ. lib. 7. *ſuſtulimus manus ego & Balbus: tanta fuit opportunitas, vt illud neſcio quid, non fortuitum, ſed diuinum videretur.* Catull. de quodam, & Caluo. *Admirans ait hæc, manúſque tollens, Dij magni, ſalicippium diſertum.* T. Liuius lib. 24. *Ad quam vocem cùm clamor ingenti alacritate ſublatus eſſet, ac nunc complexi inter ſe, gratulantéſque, nunc manus ad cælum tollentes, bona omnia populo Rom. Graecbóque ipſi precarentur, &c.* Hor. ſat. 5. lib. 1. *Importunus amat laudari, donec, ohe iam, Ad cælum manibus ſublatis, dixerit.* Hom. ὀδυσ. σ. Χεῖρας ἀνασχόμενοι γέλῳ ἔκθανον. id eſt, manibus ſublatis riſu emoriebantur. *Pectoris percuſſio* ſeipſum reprimētis geſtus eſt. Hom. ὀδυσ. υ. Στῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ.

H id eſt, pectore autem percuſſo cor ſuum ſermone increpuit. eſt & dolentis, ægréque aliquid ferentis. Hom. ἰλ. σ. de ancillis Achillis, audito de nece Patrocli nuntio, exanimatis, ἐκ δὲ θύραζε Ἔδραμον ἀμφ' Ἀχιλῆα δαΐφρονα, χερσὶ δὲ πᾶσαι Στήθεα πεπλήγοντο. id eſt, foras autem cucurrerunt ad Achillem bellicoſum: manibus autem pectora percuſſerunt. Plaut. in Mil. glor. *cogitās pectus digitis pultat, cor, credo, euocaturus foras.* *Soluta genua* pauorem, & perturbationem animi ſignificant. ὀδυσ. δ. Ὡς φάτο, τῆς δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα, καὶ φίλον ἦτορ. Δὴν δέ μιν ἀμφασίη ἐπέων λάβε, τὼ δέ οἱ ὄσσε Δακρυόφιν πλῆσθεν, θαλερὴ δέ οἱ ἔσχετο φωνή. id eſt, Sic locutus eſt: eius autem ibi ſoluta ſunt genua, & carus animus: diu porrò ſilentium, & impotentia lo-

quendi

A quendi eam cepit:oculi autem ei lacrymis com-
pleti fuerunt,& tenuis vox ei excidit.in hoc exé-
plo multa concurrunt externati animi indicia,
genua ſoluta,linguæ ſtupor,& ſilentium, oculi la
crymis oppleti,vox interclufa. & ὀδυσ. ω. Ὣς
φάτο, τοῦ δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα, καὶ φίλον ἦτορ,
Σήματ' ἀναγνόντος, τά οἱ ἔμπεδα πέφραδ' ὀ-
δυσσεύς.id eſt,Sic locutus eſt:eius autem ibidem
ſoluta ſunt genua,& carus animus, cùm ſigna a-
gnouiſſet,quæ ei certa dixiſſet Vlyſſes. omitto ꝙ
ſcriptores per genuum firmitatem, aut viridita-
tem,ætatem integram, & corporis vireis ſignifi-
cant, vt annot.ad Od.13.epod. Supplices tange-
bant eorum genua,quibus ſupplicabát. ὀδυσ. ν.
vbi Vlyſſes Palladi paſtoris ſimilitudinem præ ſe
B ferenti ſupplicat. σοὶ γὰρ ἔγωγε Εὔχομαι, ὥστε
θεῷ, καί σευ φίλα γούναθ' ἱκάνω.id eſt,Te enim
precibus maximis obſecro,vt deũ, & ad tua cara
genua accedo.& Eurip.Hecuba, Ἀγάμεμνον, ἱ-
κετεύω σε τῶνδε γονάτων, καὶ σοῦ γενείου, δε-
ξιᾶς τ' εὐδαίμονος: id eſt, Agamemnon, ſup-
plex ad tua genua áccido, & per tuum mentum
te oro, & per tuam dexteram beatam. & ἰλ. α.
de Thetide, Καί ῥα πάροιθ' αὐτοῖο καθέζετο, καὶ
λάβε γούνων Σκαιῇ, δεξιτερῇ δ' ἄρ' ὑπ' ἀνθε-
ρεῶνος ἑλοῦσα. id eſt, & ante eum ſedebat, & ge-
nua eius læua prehendit:dextera autem mentum
tetigit. ὀδυσ. δ. Τοὔνεκα νῦν τὰ σὰ γούναθ' ἱ-
κάνομαι, αἴ κ' ἐθέλῃσθα.id eſt,Quare nunc ad tua
genua accedo,ſi fortè velis,&c.& ἰλ. ω. ἀγχι δ'
C ἄρα στὰς Χερσὶν Ἀχιλλῆος λάβε γούνατα, καὶ
κύσε χεῖρας. id eſt,propè autem cùm ſtaret,ma-
nibus Achillis genua prehendit, & oſculatus eſt
manus. T.Liuius lib.45. *Summittentémque ſe ad pe
des ſuſtulit, nec attingere genua paſſus*. ex quo γου-
νάζεσθαι, quod idem ferè valet, quod ſupplicare.
ibid. Καὶ τότε δὴ παρὰ θῖνα θαλάσσης εὐρυ-
πόροιο Ἤϊα πολλὰ θεοὺς γουνούμενος.id eſt, Et tũc
præter littus maris latè meantis ibam precibus
deos fatigans,& genua flectens. Oſculabãtur au-
tem etiam veteres os,& manus,& ſuperiores in-
feriorum, & inferiores ſuperiorum, tum in ſalu-
tationibus, tũ in gratulationibus. ὀδυσσ. ω. Vlyſ-
ſes Laërtem patrem oſculatur, Κύσε δέ μιν περι-
D φὺς ἐπιάλμενος. id eſt,Oſculatus autẽ eſt eum
circum hærens,aſſiliens. ibid. Vlyſſes Dolij ſerui
dexteram oſculatur. Ὣς ἄρ' ἔφη, Δόλιος δ' ἰθὺς
κίε χεῖρε πετάσσας Ἀμφοτέρας· ὀδυσεὺς δὲ
λαβὼν κύσε χεῖρ' ἐπὶ καρπῷ. id eſt,Sic locutus
eſt: Dolius autem rectà ibat manibus ambabus
expanſis. At Vlyſſes oſculatus eſt ei iuncturã ma-
nus. Plutarch.in Caton.Vtic. ὑποτιθέντων τὰ
ἱμάτια τοῖς ποσὶν ᾗ βαδίζοι, καὶ καταφιλούν-
των τὰς χεῖρας. id eſt,cùm ſubijcerent veſtimen
ta pedibus,quà ingrederetur,& manus oſcularẽ-
tur. Corn.Tacitus de Nerone, *ad genua ipſius ad-
uolui, & dexteram oſculis fatigare*. Vlyſſes Tele-
machum filium oſculatur, ὀδ. π. Ὣς ἄρα φωνή-
σας υἱὸν κύσε. id eſt,ſic locutus filium oſculatus
eſt. Eumeneus & Dolius Vlyſſis ſerui, caput &
humeros domini oſculantur:& item Vlyſſes illo-
rum. ὀδ. φ. καὶ κύνεον ἀγαπαζόμενοι κεφαλήν E
τε καὶ ὤμους. Ὣς δ' αὔτως ὀδυσεὺς κεφαλάς,
καὶ χεῖρας ἔκυσσε.id eſt,& oſculabantur ample-
ctentes caput & humeros. eodem modo autem
Vlyſſes eorũ capita & manus oſculabatur.Etiam
manus tangebant.Patercul.*ſalutationis noua qua-
dam exſultatio, & manũ contingendi cupiditas*.Virg.
Æneid.lib.7. *Pars mihi pacis erit, dextram tetigiſſe
tyranni*. Pedibus terram percutere, vim doloris
ſignificat. ὀδ. σ. de Iro, σὺν δ' ἤλασ' ὀδόντας
Λακτίζων ποσὶ γαῖαν. id eſt, compreſſit autem
denteis pede terram calcitrando pulſans. Idem
ferè pedem ſupplodere, niſi fortè geſtus eſt indi
gnantis,& grauiter ferentis. Cic.Bruto, *nulla pe-* F
dum ſupploſio.Idem lib.1.de orat.ad Q.fratr. *Quid
multa? pedem nemo illo in iudicio ſupploſit*. *Trahere pe-
dibus*,eſt indignis modis accipere,& cõtumelioſè
tractare.Homer.ἰλ. α. Ῥῖψε ποδὸς τεταγὼν ἀπὸ
βηλοῦ θεσπεσίοιο.id eſt, deiecit eum pede porre-
ctum à pauimento diuino. & ὀδ. σ. Εἷλκε δ' ἐκ
προθύροιο λαβὼν ποδός, ὄφρ' ἵκετ' αὐλήν, Αἰθού-
σης τε θύρας.id eſt,trahebat autem eum ex veſti-
bulo pede prehẽſum,donec peruenit ad aulam,
& porticus foreis. & ὀδ. π. Vlyſſes Telemacho
præcipit,ne,etiam ſi ſe proci pedibus trahant, e-
ius rei pœnas repetat, eóve facto commoueatur,
ſed potius tacitus ferat. Εἰ δέ μ' ἀτιμήσουσι δό-
μον κάτα, σὸν δὲ φίλον κῆρ Τετλάτω ἐν στή-
θεσσι κακῶς πάσχοντος ἐμοῖο, Ἤν περ καὶ διὰ
δῶμα ποδῶν ἕλκωσι θύραζε. id eſt, ſi autem me G
ignominia & contumelia afficient in domo:tuus
animus in pectore ferat dum in me mala à pro-
cis ingeruntur,quamuis me per domum pedibus
foras trahant. Et qui cadunt in acie apud Home
rum,trahuntur pedibus vel à ſuis, vt ſepeliãtur,
vel ab aduerſariis,vt ſpolientur,& obijciantur fe
ris:à ſuis,vt ἰλιάδ. λ. ἤτοι ὁ ἰφιδάμαντα κασί-
γνητον καὶ ὄπατριν Ἕλκε ποδὸς μεμαώς.&c. ab
aduerſariis, vt ἰλιάδ. ν. Ὣς εἰπὼν ποδὸς εἷλκε
κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην Ἥρως ἰδομενεύς id eſt,ſic
locutus pede eum traxit in prœlio heros Ido-
meneus. & ὀδ. σ. Εἷλκε γέρον προθύρου, μὴ δὴ
τάχα καὶ ποδὸς ἕλκῃ. ſic Virgil.de Caco lib.8.
Æneid. *Pedibúsq; informe cadauer Protrahitur*.Cic.
ad Attic.lib.4.*fratrem meum, & te ſi habebo,per me* H
iſta pedibus trahãtur. vobis ἐμφιλοσοφῆσαι *poſſum*.
Idem ad Volumn.lib.7.epiſt.*Nã de iudiciis quòd
quereris,multo laboro minus: trahãtur per me pedibus
omnes rei*. T.Liuius lib.34. *hanc vocem Dionyſius ſo-
lebat vſurpare,non equo inſidentem,ſed pedibus tractũ
tyrannum debere relinquere tyrannidem. Tremor cor-
poris* metum, & ignauiam ſignificat. ὀδ. σ. de Iro
cum Vlyſſe certamen ineunte, σάρκες δὲ περι-
τρομέοντο μέλεσσιν. id eſt,carnes autẽ circa mẽ-
bra contremiſcebant. ibid.de eodem, Τῷ δ' ἔτι
μᾶλλον ὑπὸ τρόμος ἤλυθε γυῖα, id eſt, ei autẽ
etiam magis ac magis tremor in membra pene-
trauit. Horat.Ode 23.lib.1.*Et corde, & genibus tre-
mit*.Hom.ἰλ. ν. Ἔνθ' ὅ γε δειλὸς ἀνήρ.&c.vt ſup.
pag.288.verſu 15.ſed hæc fuerit,(vt ait Thucyd.)
ἐκβολὴ λόγου, nũc ad pẽſum noſtrũ reuertamur.

A OCCVPAT OBSCVRI SPECIEM] obtinet, & præ ſe fert ſpeciem hominis ſuam ſententriam, ſuáque conſilia nimiùm occultantis, hominis tecti, quem χρυψίνουν appellant Græci.

TACIT. AC.] taciturnus præ ſe fert ſpeciẽ hominis acerbi, hoc eſt, immitis, & inhnmani.

LEGES, ET PERC. D.] diſces ex libris doctorum, qui ſcripſerunt, & quæres ex doctis, qui adhuc viuunt.

TRAD. LENIT. ÆV.] placidè, quietè, trãquillè ætatem agere. nonnulli libri manu ſcr. habent, *tranſducere.*

NE TE SEMPER INOPS] magna eſt hîc librorum inter ſe diſſenſio. Nam alij habent, vt vulgati ferè omnes, *Ne te ſemper, &c.* & prox. verſu, *Ne pauor, &c.* quomodo edendum curauimus: alij, *Non te ſemper, &c.* & itẽ proximo verſu, *Nõ pauor, &c.* alij, *Num te ſemper, &c.* & prox.
B verſu, *Num pauor, &c.* quam poſtremam ſcripturam reijcio.

INOPS CVP.] cupiditas, quæ numquam expletur: quæ ſemper deſiderat, ſemper eget. ſuprà Od. 16. lib. 3. *Magnas inter opes inops.*

MEDIOCRITER VTILIVM] qnalia ſunt bona fortunæ: quæ (vt ait Terent. Heaut.) *perinde ſunt, vt illius animus, qui ea poſſidet: Qui vti ſcit, ei bona: illi, qui non vtitur rectè, mala.*

VIRTVT. DOCTR. P. NAT. NE DONET] quæſtio eſt à veteribus ſæpe, & multùm agitata, verùm virtus ſit διδακτὸν, id eſt, doctrina conſtet, nécne. Plato in Menone, ἀλλ' ἔγωγε ἐκεῖνο ἂν ἥδιστα, ὅπερ ἠρόμην τὸ πρῶτον, καὶ σκεψαίμην
C καὶ ἀκούσαιμι, πότερον ὡς διδακτῷ ὄντι αὐτῷ δεῖ ἐπιχειρεῖν, ἢ ὡς φύσει, ἢ ὡς τινί ποτε τρόπῳ παραγιγνομένης τοῖς ἀνθρώποις τῆς ἀρετῆς. id eſt, At equidem illud libentiſſimè, quod rogabam primùm, & conſiderarim, & audierim, vtrũ ad virtutem aggredi oporteat, vt ſub doctrinam cadentem, an vt natura, an vt aliquo alio modo hominibns contingentem. vbi videtur ad extremnm probare, eam neque à natura inſeri, neque doctrina queri, ſed diuinitus hominibus euenire: idémque diſputat in Protagora. Xenopbon verò contrà ἀπομνημ. videtur ſentire, virtutem vſu & exercitatione comparari, his verbis, ὁρῶ γὰρ ὥσπερ τὰ τοῦ σώματος ἔργα τοὺς μὴ τὰ σώματα ἀσκοῦντας, οὐ δυναμένους ποιεῖν· οὕτω καὶ
D τῆς ψυχῆς ἔργα τοὺς μὴ τὴν ψυχὴν ἀσκοῦντας, οὐ δυναμένους, &c. id eſt, video enim, quẽadmodũ muneribus corporis fungi non poſſunt, qui corpora non exercent: ita neque animi munera eos obire poſſe, qui animum non excolunt. Iſocrates in oratione κατὰ σοφιστῶν diſertè negat, iuſtitiam, ceteráſque virtutes doctrina contineri, his verbis, καὶ μηδεὶς οἰέσθω με λέγειν, ὡς ἐστὶ δικαιοσύνη διδακτόν. ὅλως μὲν γὰρ οὐδεμίαν ἡγοῦμαι τέχνην τοιαύτην εἶναι, ἥτις τοῖς κακῶς πεφυκόσι πρὸς ἀρετὴν, σωφροσύνην ἢ δικαιοσύνην ἂν ἐμποιήσειεν. id eſt, Et nemo putet me dicere iuſtitiam doctrina aliqua cõtineri. Omnino enim nullam tantam artem eſſe arbitror, quæ E
in eis, qui ad virtutem non ſnnt apti natura, temperantiam aut iuſtitiã ingenerare queat. & Theognis ait, procreare hominem, & alere, longè facilius eſſe, quàm prudentiam, & bonos mores inſerere: neqne quemquam adhuc rationem excogitare potuiſſe, qua ratione eũ, qui ſit imprudẽs, atque improbus, prudentem, & probum efficere queat: denique morbos omneis animi, inſanabileis eſſe. Quòd ſi medicis hãc vim dediſſet deus, vt vitio animi mederi, & duras, ſeu vitioſas hominum menteis ſanare poſſent: multas & magnas mercedes laturos eſſe. Theognidis verſus ſunt hi, Φῦσαι, καὶ θρέψαι ῥᾷον βροτὸν, ἢ φρένας ἐσθλὰς Ἐνθέμεν, οὐδείς πω τοῦτο γ' ἐπεφράσατο, Ὅτῳ πως σώφρον' ἔθηκε τὸν ἄφρονα, καὶ κακὸν ἐσθλόν. Εἰ δ' ἀσκληπιάδαις τοῦτό γ' ἔδωκε θεὸς, Ἰᾶσθαι
F κακότητα, καὶ ἀτηρὰς φρένας ἀνδρῶν. Πολλοὺς ἂν μισθοὺς, καὶ μεγάλους ἔφερον. Idem tamen alibi videtur contrarium probare, vt notat Plato in Menone, quem ſuprà cõmemorauimus, his verſib. Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλὰ διδάξεαι, ἂν δὲ κακοῖσι Συμμιγῇς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον. id eſt, Nam bona condiſces ex fortibus atq; bonis, ſed Cum prauis pereat, nata etiã bona mens. M. Tull. epiſt. quadam ad Att. lib. 10. videtur ſentire virtutem doctrina, & ratione parãri, his verbis, quamquam locus eſt aliquantum corruptus. *Quòd ſi adhuc nullũ eſt, eſſe tamen poteſt, aut* ἀρετὴ *non eſt* διδακτὸν, *quod mihi perſuaderi* G
non poteſt. Idem in Partit. orator. hanc quæſtionẽ trimembrem facit, cùm ab Horatio fiat bimembris. ſic enim M. Tull. *quónam pacto virtus pariatur, naturáne, an ratione, an vſu.* Idem pro Archia poëta ait *ſæpius ad laudem, atque virtutem, naturam ſine doctrina, quàm ſine natura valuiſſe doctrinam.* Ariſtoteles in lib. de moribus ad Nicom. vult virtutes eas, quæ ad mores pertinent, à doctrina, & vſu perfici, à natura ineboatas. Pindarus naturam, & id, quod natura valet, arti, ac doctrinæ, virtutibúſque doctrina partis ſemper anteponit. non longè abiero. Olymp. carm. nono, Τὸ δὲ φυᾷ (inquit) κράτιστον ἅπαν. πολλοὶ δὲ διδακταῖς ἀνθρώπων ἀρεταῖς κλέος ὤρουσαν ἑλέσθαι. id eſt, id, quod natura valet, & viget, H
omne eſt optimum. Multi autem homines virtutibns doctrina partis laudem conſequi studuerunt. Idem vndecimo ait, id, qnod natura nobis eſt inſitum, nihilo facilius cõmutari poſſe, qnàm leonis, aut vulpis ingeniũ mutari ſolet. ſic Pind. τὸ γὰρ ἐμφυὲς, οὔτ' αἴθων ἀλώπηξ, οὔτ' ἐρίβρομοι λέοντες διαλλάξαντο ἦθος. Idem Nem. tertio carm. demonſtrat, eum, qni arte, ac doctrina ſola nitatur, in vtramque partem vacillare, ac titubare: eum verò, qui naturæ bono fretus ſit, rectéque ſentiat natura, certo ſemper in loco conſiſtere. συγγενεῖ δέ τις εὐδοξίᾳ μέγα βρίθει. ὃς δὲ διδάκτ' ἔχει, ψεφηνὸς ἀνὴρ, ἄλλοτ' ἄλλα πνέων οὔποτ' ἀτρεκεῖ κατέβα ποδί· μυρίαν δ' ἀρετᾶν ἀτελεῖ νόῳ γεύεται.

QAID

A QVID MINVAT CVRAS] quibus animum fodicantibus, tranquille, & beate viui non poteſt. *minuat* autem poſuit pro tollat, atq; euellat, vt ſit λιτότης, ſeu ἐλάττωσις.

QVID TE TIBI REDD. AMIC.] ſibi amicum eum intellige, non, qui ſit φίλαυτος (eſt enim hoc nomen odioſum, & in vitio locum habet, niſi ita accipias, vt eleganter explicat Ariſtoteles lib. nono de moribus ad Nicom. pro eo, qui optimam ſui partem, id eſt, mẽtem colit) ſed qui ſuauiter, & iucundè viuat, qui ſibi faciat benè, qui denique nõ imitetur ſenem illum Terentianum ſeipſum excruciantem: qualis eſt auarus: vtpote qui bonis quæſitis vti frui non audeat, ſed iis parcat, tanquã ſacris. ſic ſat. 2. lib. 1. *hic vix credere poſſis, Quam ſibi non ſit amicus.* Sic igitur hæc explico, *quid te tibi redd. am.* id eſt, quæ res tibi animum tranquillet, vt ſtatim ipſe interpretatur

B Horat. κατὰ ἐπεξήγησιν.

QVID P. TRANQVILLET] Videtur eſſe ἐπεξήγησις, ſeu ἑρμηνεία, id eſt, interpretatio eorum, quæ proximè dixit, *quid te tibi r. am.* vt dixi. *tranquillet* autem, id eſt, tranquillum efficiat: quo verbo vtitur M. Tull. lib. 1. de Finibus, *quæ* [iuſtitia] *non modò numquam nocet cuiquam, ſed contrà ſemper alit aliquid tùm vi ſua, atque natura, quod tranquillet animos, tùm ſpe nihil earum rerum defuturũ, quas natura deprauata deſideret, &c.* idem Topic. *perorationis effectus hic debet eſſe, vt aut perturbentur animi, aut tranquillentur.* Corn. Nepos in

C vita Attici, *Tranquillatis autem rebus Ro. remigrauit Romam, &c.* Plautus Captiuis, *Ille demum antiquis eſt adoleſcens moribus, Qui numquam vultum tranquillauit gratiis.*

HONOS, AN DVLCE LVCELL.] imperia, & magiſtratus, an amplificatio rei familiaris, negotiatio, mercatura. de honore, & honoris ſtudio audi Xenophontem in Hierone. καὶ γάρ μοι δοκεῖ, ὦ ἱέρων, τοῦτο διαφέρειν ἄνθρωπος τῶν ἄλλων ζώων τῷ τιμῆς ὀρέγεσθαι. ἐπεὶ σιτίοις τε, καὶ ποτοῖς, καὶ ὕπνοις, καὶ ἀφροδισίοις πάντα ὁμοίως ἥδεσθαι ἔοικε τὰ ζῶα· ἡ δὲ φιλοτιμία οὔτ' ἐν τοῖς ἀλόγοις ζώοις ἐμφύεται, οὔτ' ἐν ἅπασιν ἀνθρώποις. Οἷς δ' ἂν ἐμφυῇ τιμῆς τε,

D καὶ ἐπαίνου ἔρως, οὗτοι εἰσὶν ἤδη οἱ πλεῖστον τῶν βοσκημάτων διαφέροντες. ἄνδρες δὲ, καὶ οὐκέτι ἄνθρωποι μόνον νομιζόμενοι. ὥστε ἐμοὶ μὲν εἰκότως δοκεῖτε ταῦτα πάντα ὑπομένειν, ἃ φέρετε ἐν τυραννίδι, ἐπείπερ τιμᾶσθε διαφερόντως τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. καὶ γὰρ οὐδεμία ἀνθρωπίνη ἡδονὴ τοῦ θείου ἐγγυτέρω δοκεῖ εἶναι, ἢ ἡ περὶ τὰς τιμὰς εὐφροσύνη. id eſt, *Nam mihi videtur homo, ô Hiero, reliquis animantibus eo praſtare, quòd honorem experit. quandoquidem cibo, & potione, & ſomno, & rebus Venereis omnes animantes videntur æquè delectari. Honoris autem cupiditas neque in animalibus rationis expertibus innaſcitur, neque in omnibus hominibus. In quibus verò honoris, & laudis amor fuerit innatus, hi iam plurimùm à pecudibus differunt, viriq, & non iam homines habendi ſunt. Quare hæc omnia, quæ in tyrannide ſuſtinetis, ac toleratis, meritò mihi perferre videmini. Etenim nulla voluptas humana ad mentem diuinam propius accedit, quàm ea, quæ in honore verſatur, iucũditas.* E De lucro multa quidẽ dici poſſunt, quamobrẽ probabile ſit, dulce ab Horatio dictum eſſe. ſed hominis ſit otio lectorũ abutentis longum eſſe in re aperta. hoc tantùm dicam, lucrum à Græcis κέρδος appellatum, quaſi κέαρ ἦδον, id eſt, cor delectans. notum illud, *lucri bonus odor ex re qualibet.* Grauiter autem, & præclarè Ægio ille apud Plaut. Capt. *Non ego lucrum omne eſſe vtile homini exiſtimo. Scio ego: multos iam lucrum luculẽtos* [al. *lutulentos*] *homines reddidit. Eſt etiam vbi profectò damnũ praſtet facere, quàm lucrũ.* cui conſentaneum eſt illud Menandri: βέλτιστον οὐ τὸ κέρδος ἐν πᾶσι σκοπεῖν: id eſt, optimum eſt non in omnibus lucrum ſpectare. & illud κέρδη F πονηρὰ ζημίας ἀεὶ φέρει. id eſt, mala lucra ſemper ſunt damnoſa. nefariũ illud Τοῦ μὲν δικαίου τὴν δόκησιν ἄρνυσο· Τὰ δ' ἔργα τοῦ πᾶν δρῶντος, ἔνθα κερδανεῖς, id eſt, *viri quidẽ iuſti opinionem comparato: facta autem hominis omnia facientis, vbi quæſtum facies.* cui conſentaneum illud Sophoclis, Τὸ κέρδος ἡδὺ, κἂν ἀπὸ ψευδῶν ᾖ, id eſt, *dulce lucrum eſt, etiam ſi ex mendacio proficiſcatur.* lucellum igitur fortaſſis appellauit dulce, quia lucro omnes ferè capiũtur, vt teſtatur idem his verbis, Ὡς οὐδὲν ἀπεχθῶς ὑγιές ἐστιν οὐδενός, Ἀλλ' εἰσὶ τοῦ κέρδους ἅπαντες ἥττονες. Nam nihil reuera quicquam incorruptum eſt ſed omnes lucro ſunt infirmiores. G

AN SECR. ITER] tralatio eſt, vt & in hoc proximo, quod ſequitur, *& fall. ſem. vitæ.* nã per ſecretum iter, vitæ genus à luce forenſi, & ſtrepitu populi, & aulis principum remotum ſignificat.

FALLENTIS SEMITA VITÆ] vita ab aulis principum, à forenſi ſtrepitu, ab aura populari remota: vitæ degendæ ratio obſcura. vita fallens, idem, quod vita latens, obſcura, incognita, ignorata. notum illud λάθε βιώσας. ſup. annot. ad epiſt. ad Scæuam. *ſemita vitæ* autem tralatio eſt, vt dixi. ſic ſup. epiſt. prox. *Mirabor vitæ via ſi conuerſa decebit.*

ME QVOTIES REF. GEL. DIG.] H Quoties (inquit) me recreat Digentia, fluuius nõ ita magnus, miniméq; nauigabilis, vt riuo, quàm fluuio, ſimilior ſit, id eſt, quoties ſum in meo fundo Sabino: (cuius ſitus & forma ſuprà deſcripti ſunt epiſt. 16.) quid me cogitare, quid me à diis immortalibus precari credis?

QVEM MAND. BIBIT] Mandelam, vicum, ſeu pagum fuiſſe in Sabinis appáret ex ipſius Horatij verbis: per quem, ſeu iuxta quẽ Digentia fluebat. de quo in epiſt. illa 16. *Fons etiam riuo dare nomen idoneus, vt non Frigidior, &c.*

RVGOSVS FR.] frigore contractus.

SENTIRE] cogitare, ſeu iudicare potius, vel exiſtimare.

PRECARI] εὔχεσθαι, optare. ſic Catull. ad

A Furium. *Et ſeſtertia, quæ ſoles precari Centum, deſine, nam ſat es beatus.* Nam εὐχαὶ apud Græcos & preces, & optata ſignificant: & εὐχῆς ἄξια res, quæ optari potius, quàm ſperari poſſunt: & εὐχαῖς ὅμοια, apud Platonē, id eſt optatis ſimilia.

VT MIHI VIVAM] non potentioribus, id eſt, vt meo modo, meóque arbitratu viuam, non potentiorum.

SIQVID SVPERESSE VOL. D.] pulchra ἐπιθεράπευσις, ſeu ἐπανόρθωσις. Nam *Quis ſcit, an adiiciant hodiernæ tempora ſummæ* [al. *vitæ*] *Craſtina dij ſuperi?* Oda 7. lib. 4.

PROVISÆ FRVG. IN ANN.] prouiſæ in annum, non in multos annos. dixit enim ſuprà Od. 11. lib. 1. *& ſpatio breui Spem longam reſeces*. ſic
B autem loquitur Cæſ. lib. 1. de bello ciuili, *Multum erat frumentum prouiſum, & conuectum ſuperioribus temporibus.* & Horat. de arte poët. *Verbáque prouiſam rem non inuita ſequentur.*

NE FL. DVB. SPE PEND. H.] id eſt, vt ne pendeam à bonis incertis, ac ſperatis, ſed potius fruar præſentibus, ac paratis: vel ne ſemper incertus ſim, pendens à futuris, ſed potius præſenti vitæ iucunditate fruar, ac potiar.

SED SATIS EST, &c.] diſſentiunt hîc libri veteres inter ſe. alij enim habent, *Sed ſatis eſt orare, &c.* alij. *Hæc ſatis eſt*, &c. vtraq; lectio probabilis eſt.

QVI DONAT, ET AVFERT] Græci poëtæ Deos appellant δωτῆρας ἐάων: id eſt, largitores bonorum.

C ÆQVVM ANIM.] animum æquabilē, moderatum, & præſentibus cōtentum, animi æquitatem. vide annotata ad Od. 3. lib. 2. quibus adde aliud exemplum ex M. Tull. pro M. Marcello, *hic tu modum tuæ vitæ non ſalute Reip. ſed æquitate animi definies?* Sic autem hic locus intelligendus, & interpretandus eſt, non, vt ludimagiſter quidam nuper, homo ad riſum mouendum, quàm ad docendum, aptior, multis audientibus aſſeuerabat, *virtutem, & iuſtitiam mihi ipſe comparabo*, quaſi ſignificet Horatius, bona externa, & fortuita à diis eſſe petenda, atq; optanda: iuſtitiam verò & ceteras virtutes, à nobis ſumendas: vt eſt apud M. Tullium lib. 3. de nat. deorum. *Num quis quòd bonus vir eſſet, gratias diis egit vmquam? at quòd diues,*
D *quòd honoratus, quòd incolumis: Iouémque optimū maximum ob eam rem appellant; nō quòd nos iuſtos, temperanteis, ſapiētes efficiat. ſed quòd ſaluos, incolumeis, opulentos, copioſos.* Non igitur eadem omni ex parte loquuntur Cicero & Horatius: ſed ille quidē bona fortuita à diis petenda, virtutem à nobis: Horatius autem quòd ad primum quidem illud attinet, idem, quod Cicero dicit, bona externa à diis eſſe precibus flagitanda: quòd ad alterum, & ſecundum, non idem loquitur, ſed æquitatem animi, ſiue (vt ita dicam) æquanimitatem, & εὐθυμίαν eſſe à nobis promendam, & ſumendam ſignificat.

19. AD C. CILNIVM Mæcenatem. 3. E

PRISCO ſi credis, Mæcenas docte, Cratino:
Nulla placere diu, nec viuere carmina poſſunt,
Quæ ſcribuntur aquæ potoribus. vt malè ſanos,
Adſcripſit Liber Satyris, Fauniſq; poëtas.
Vina ferè dulces oliierunt manè camœnæ:
Laudibus arguitur vini vinoſus Homerus.
Ennius ipſe pater numquam, niſi potus, ad arma F
Proſiluit dicenda. forum, puteálque Libonis
Mandabo ſiccis: adimam cantare ſeueris.
Hoc ſimul edixit, non ceſſauere poëtæ
Nocturno certare mero: putere diurno.
Quid? ſiquis vultu toruo ferus, & pede nudo,
Exiguæq; togæ ſimulet textore Catonem:
Virtutémne repræſentet, moréſque Catonis?
Rupit Hyarbitā Timagenis æmula lingua:
Dū ſtudet vrbanus, tenditq; diſertus haberi.
Decipit exemplar vitiis imitabile. quòd ſi G
Pallerem caſu, biberent exſangue cuminum.
O imitatores, ſeruum pecus: vt mihi ſæpe
Bilem, ſæpe iocum veſtri mouere tumultus.
Libera per vacuum poſui veſtigia princeps:
Non aliena meo preſſi pede. qui ſibi fidet
Dux, reget examen. Parios ego primus Iambos
Oſtendi Latio, numeros, animóſque ſecutus
Archilochi, non res, & agentia verba Lycamben. H
Ac ne me foliis ideò breuioribus ornes,
Quòd timui mutare modos, & carminis artem:
Temperat Archilochi Muſam pede maſcula Sappho:
Temperat Alcæus: ſed rebus, & ordine diſpar
Nec ſocerum quærit, quem verſibus oblinat atris:
Nec ſponſæ laqueum famoſo carmine nectit.
Hunc ego non alio dictum prius ore, Latinus vulga-

A *Vulgaui fidicen.iuuat immemorata ferẽtem*
Ingenuis oculisque legi,manibúsque teneri.
Scire velis,mea cur ingratus opuſcula lector
Laudet,amétque domi: premat extra limen iniquus:
Non ego ventoſæ plebis ſuffragia venor
Impenſis cenarum,& tritæ munere veſtis.
Non ego,nobiliũ ſcriptorũ auditor,& vltor,
Grammaticas ambire tribus,& pulpita dignor.
Hinc illæ lacrymæ.ſpiſsis indigna theatris
Scripta pudet recitare, & nugis addere pondus,
B *Si dixi: rides, ait: & Iouis auribus iſta*
Seruas.fidis enim manare poëtica mella
Te ſolũ,tibi pulcher.ad hæc ego naribus vti
Formido:&,luctantis acuto ne ſecer vngui,
Diſplicet ille locus,clamo:& diludia poſco.
Ludus enim genuit trepidum certamen,& iram:
Ira truceis inimicitias,& funebre bellum.

C

CRATINO] poëtæ comico, de quo ſat.4. lib.1. *Eupolis, atque Cratinus,Ariſtophanéſque poëtæ, &c.*

NEC VIVERE] nec diu viuere, id eſt, nec diu in manibus hominũ verſari.tralatio eſt.Quidam nolunt repeti ἀπὸ κοινοῦ diu, à quibus diſſentio.Eſt inquã,tralatio.ſic Mart. *Victurus Geniũ debet habere liber.*

QVÆ SCRIB. AQVÆ POT.] id eſt, quæ ſcribũtur ab aquæ potoribus: vt Oda 6.lib. 1. *Scribêris Vario fortis,&c.*

AQVÆ POTORIBVS] ὑδροπόταις, qui ſe vino abſtinent, ὕδωρ πίνουσι: ſiccis,aquam bibentribus.

D VT MALE' SANOS] tanquàm inſanos, aut parum ſanos. Non celabo lectoré tamen, veteres interpretes, *vt* hoc loco accipere pro *poſtquam*,quod probat Simeo Boſius: vt ſit hæc ſententia.Poſtquàm Liber retulit in numerũ Satyrorum,& Faunorum poëtas Græcos ac Latinos, Vina fere dulceis,&c.Vult enim,treis verſus,qui deinceps ſequuntur, pendêre ab illis verbis, *vt male ſanos Aſcripſit Lib.Sat.F.que p.*quod mihi vix probari poteſt.

ASCRIPSIT LIBER SATYRIS, &c.] retulit in numerum Satyrorum, & Faunorum,qui vtrique vinoſi ſunt,poëtas, vt diuinos, & furioſos. *aſcripſit* autem habent duo cod. Vatic. Iann. Faër. Torn. & alij manuſcr. quinque, quos hîc nuper in Gallia inſpexi, duo Ruſſ. Cleric. Nicot. vnus meus. quos ſecutus ſum. Poſtremò ita legit Seruius in commẽtar in Melibæum E Virg. ibi, *Paſtores hedera creſc.orn.p.*vulgati *Aſcribit.*Satyrorum autem nomen referendum eſt ad poëtas Græcos: Faunorum ad Latinos, vt rectè putat Boſius.Itaque Homerum, poëtam Græcũ, & eum quidem principem,primo loco poſuit:& ſic reſpondet Satyris: Ennium, poëtarum Latinorum patrem, ſecundo: atque hic reſpondet Faunis.

LAVDIBVS ARGVITVR VINI, &c.] id eſt,crebræ apud Homerum vini laudes, eum fuiſſe vinoſum indicant. *arguitur vinoſus*, id eſt, declaratur fuiſſe vinoſus: *laudibus vini*,id eſt, eò quòd crebrò vinũ laudet. vinũ laudat Homerus ſub perſona Hecubæ, ἰλ.ζ. Ανδρὶ δὲ κεκμηῶτι F μένος μέγα οἶνος ἀέξει. id eſt, Viro autem defatigato magnas vireis vinum amplificat. mox ſub Hectoris perſona vituperat. Μή μοι οἶνον ἄειρε μελίφρονα πότνια μῆτερ, Μή μ' ἀπογυιώσῃς, μένεος δ', ἀλκῆς τε λάθωμαι. id eſt, Ne mihi vinum alioqui ſuaue affer, ò veneranda mater, ne me debilites,& ita virium & roboris ſim immemor.Quamquam reſponderi poteſt ab Hectore vinum vituperari non ſimpliciter,ſed eo tempore,cùm hoſtis à mœnibus arcẽdus eſt.Poëta quidem ipſe quandocumque aliena perſona poſita, ex ſua loquitur,vinũ ſemper laudat, nunc εὐήνορα. id eſt,fortem efficiens,nũc μελίφρονα, id eſt, dulce,ſeu iucundum,nũc μενοεικέα, i.viribus cõueniens,nunc αἴθοπα nominans. G

ENNIVS IPSE PATER] cur pater? an quia primus poëta Latinus? vt Lucr. lib.1. *Ennius vt noſter cecinit,qui primus amœno Detulit ex Helicone peremni fronde coronã Per gẽteis Italas.* an propter antiquitatem, & ita cómmune omniũ poëtarum veterum nomen eſt?

PROSILVIT] quidam libri manuſcr. habent *proſiliit.*

FORVM, PVTEA'LQVE LIB.&c.] ſiccis hôminibus ſuadebo, vt ſeſe ad cauſas agendas conferant: vt in foro, tribunalibúſque verſentur. Sed animaduertat lector quod mihi indicauit Boſius,hîc eſſe formulam quandam edictorum prætoris.Ita enim prætores edicere ſolebãt. H verbi cauſa. *Pacta conuenta, quæ neque dolo malo, neque aduerſus leges,plebiſcita,ſenatus conſulta, edicta,decreta principum: neque quo fraus cuique eorum fiat,facta erunt,ſeruabo*, & alibi. *Argentario, ei ve, qui iterum poſtulauerit, cauſa cognita edi iubebo.* & alibi.*Quæ dolo malo facta eſſe dicentur, ſi de his rebus alia actio non erit,& iuſta cauſa eſſe videbitur, iudicium dabo*, & alibi.*Quod cum minore,quàm* XXV. *annorum natu geſtum eſſe dicetur, vti quæque ea res erit,animaduertam.* Quæritur iam cuius hæc verba ſint,Liberíne,an Ennij,an Cratini,à cuius nomine & ſententia hanc epiſtolam ordirur.Simeo Boſius putat eſſe Liberi, ſeu Bacchi: veteres interpretes,Ennij:ego olim putaui, Cratini:neque

A video quid melius dici poſſit.verumtamen nõ ſatis liquet.

PVTEAL LIBONIS]locum,vbi ius dicebat prætor in foro Romano.vide annotata ad illum locum ſat.6.lib. 2. *ante ſecundam Roſcius orabat ſibi adeſſes ad puteal cras.*

MANDABO] frequẽtandum dabo, committam.Significat iocans,homines ſiccos, ad poëticam ineptos eſſe:ad res forenſeis,iudiciáq; prætoria aptiores. *mandabo forum* autem ſic dictum, vt *mandare parteis*.in lib.de arte poët. *ne forte ſeniles Mandentur iuueni partes*.ibid.*malè ſi mandata loquêris.*

ADIMAM CANT. SEV.] adimam cantandi facultatem triſtibus,& ſiccis,& ſobriis, &
B res ſerias aſſiduè meditantibus, ac tractantibus. dixit autem adimam cantare Græcorum exemplo, ἀφαιρήσομαι τὸ ᾄδειν.

HOC SIMVL EDIXIT] ſimul vt hoc edixit ſiue Liber, ſiue Ennius, ſiue, vt probabilius eſt,Cratinus.nam,vt ingenuè fatear,à quo potiſſimùm horum trium, hoc edictum eſſe dicam, ſtatuere nequeo: &, quod multis aliis in rebus euenire ſolet,multo facilius poſſum quod alij dicunt,refellere,quàm quod,mihi probabile videtur,confirmare.Simeo Boſius putat, Liberũ hæc edixiſſe. Vult enim, hæc verba, *forum putealque Libonis,&c.* quæ ſimilitudinem & formulam edictorum prætoris præ ſe ferunt, eſſe declaratione͂ & explicationem ſuperiorum illorum, *vt male ſanos Aſcripſit Liber ſatyris, &c.* proinde quaſi
C Liber ita edicendo, *forum putealque Libonis Mandabo ſiccis, adimam cant. ſeuer.* aſcripſerit poëtas Græcos Satyris, Latinos Faunis. quod mihi perſuaderi non poteſt. Nam primùm longè aliud eſt dicere, Liber poëtas Satyris & Faunis aſcripſit,quod ſignificat, Bacchum quaſi cooptaſſe in collegium Satyrorum, & Faunorũ poëtas: aliud mandare forum,& puteal Libonis ſiccis, &c. id eſt,reijcere ſiccos & ſobrios,& aquæ potores,ad forum,& tribunalia prætorum: adimere cantus & carmina hominibus ſtudia ſeria & ſeuerà colentibus. Deinde cur ſit tam abruptè mutatio perſonarum? *Liber aſcripſit, &c forum mandabo, &c.* Quod autem alij Ennium edixiſſe volunt: multo mihi incredibilius eſt.Nam cur Ennius po-
D tius, quàm Homerus? aut ſi Ennius hæc edixit, cur nihil Homerus? Maneo igitur in ſententia, donec aliquid reperiam probabilius, vt putem, Cratinum hæc edixiſſe, cum ipſum,à quo initiũ huius epiſtolæ naſcitur,à quóque huius diſputationis auctoritas ſumitur.Nam Bacchus, Muſæ, Homerus,Ennius videntur foris aſſumi ad probandam Cratini ſententiam,*nulla carmina nec diu placere,nec viuere poſſe,quæ ſcribũtur ab aqua potoribus*,id eſt ſiccis & abſtemiis: proinde ac ſi dicat, hoc ita eſſe,licet hinc intelligere,quòd Muſæ ab ipſo tempore matutino, vinum olent: Bacchus poëtas cooptauit,vel aſcripſit in ordinem ac numerum Satyrorum ac Faunorum, comitum & ſectatorum ſuorum, qui vinoſi ſunt. Homerus E
vinoſus fuit,vt declarant crebræ apud eum vini laudes: Ennius ipſe, pater poëtarum Latinorum,numquam ad arma canenda ſe contulit,niſi madidus, & vuidus. rectè igitur illud Cratinus, & verè:cui conſentaneum eſt nunc eius edictũ, *forum,putealque Libonis,&c.*ab Horatio relatum. Hæc erat mea de hoc loco diuinatio potius, quàm ſententia.Nam nihil mihi in eis,quæ dixi, ſatis firmum, aut certum videtur. Quòd ſi legeremus *edixi*,quemadmodum ſcriptum eſt in vno codice Ruſſardino,(erat enim in verbo *edixit*, t. vltima littera,deleta) facilior eſſet iam,huius loci explicatio.Intelligeretur enim illud ab Horatio edictum:*forum putealque Libonis,&c.*& ſequeretur aptè,*Hoc ſimul edixi*, &c. Non eſt autem ſi- F
lentio prætereundum quod à Suida traditũ eſt, Cratinum,poëtam comicum, fuiſſe φιλοπότην, hoc eſt bibacem,ſeu bibulum, & potandi cupidum.*edicere* autem eſt clarè, & ſuo iure, & non ſine auctoritate dicere.ſic ſat.3.lib.2.*Hic ſimul accepit patrimonI mille talenta, Edicit piſcator vti, pomarius,auceps,&c.*Idem epiſt.ad Aug. lib.2. *Edicto vetuit,ne quis ſe præter Apellem Pingeret.*

NON CESSAV. POËTÆ] ſtultum in hominibus imitandi ſtudium notat,qui præſtãtium virorum vitia,non virtutes imitantur:vt,qui ſeſe optimos poëtas futuros arbitrantur, ſi,quia Homerum,& Ennium vinoſos fuiſſe traditũ eſt, vinolenti ſe ad ſcribendum conferant: aut ſi, quia poëtas animi quodam impetu concitatos eſſe oportere aiunt nonnulli philoſophi,idcircò quàm G
maximè furorem, inſaniámque ſimulent. qua de re dicemus in epiſt.de arte poët.ad illum locum, *Ingenium miſera quia fortunatius arte Credit, & excludit ſanos Helicone poëtas Democritus,bona pars nõ vngueis ponere curat,Non barbam: ſecreta petit loca, balnea vitat,&c.*M.Tull.in perfecto oratore,*Ego autem* (inquit) *illos ipſos laudo,idque meritò,quorum ſe iſti imitatores eſſe dicunt:etſi in eis aliquid deſidero: hos verò minimè,qui nihil illorũ,niſi vitium,ſequuntur,cùm à bonis abſint longiſſimè.*

NOCT. CERT. MERO.] totam noctem cum æqualibus certatim potare. H

PVTERE DIVRNO.] repete,*mero*.Sed cur nõ dixit *putère diurnũ*,vt dixit ſuprà *oluerũt vina?*

ET PEDE NVDO] Plutarchus in Catone Vticenſi, πολλάκις δὲ ἀνυπόδητος, καὶ ἀχίτων εἰς τὸ δημόσιον προῄει μετ᾽ ἄριστον, id eſt, ſæpe autem ſine calceis, & ſine tunica in publicũ prodibat à prandio.

EXIGVÆQVE TOGÆ TEXTORE] id eſt,exigua toga, vt ſit μετωνυμία quemadmodum ſuprà epiſt.1. per capillos ab inæquali tonſore decurtatos, capillos inæqualiter tonſos ſignificat.quidam viri docti affirmant,ſcriptũ eſſe in quodam cod.antiquo *teſquore*. ego eã ſcripturam nuſquam reperi.

CATONEM] Vticenſem,vt appâret ex Plutarcho.

A REPRÆSENTET] repræſentare propriè
locum habet in pecunia in diem debita, die præ-
ſenti ſoluēda. & diem promiſſi repræſentare, eſt
promiſſum, antè quàm dies aduenerit, vel certè
cùm aduenerit, exſoluere. ex quo *repræſentandi*
verbo vtimur pro eo, quod eſt, rem, quæ abeſt,
præſentem conſtituere, vt M. Tull. pro Sextio,
erat eo tempore ſenatus in æde concordiæ, quod ipſum
templū repræſentabat memoriam conſulatus mei. Cæ-
ſar lib. I. de bell. Gall. *Itaque ſe, quod in longiorem*
diem collaturus fuiſſet, repræſentaturum eſſe.

RVPIT HYARBIT, &c.] id eſt, dū Hy-
arbita Timagenis eloquentiam conatur imitari,
dirupit ſeſe, ſcilicet nimiùm cōtendendo, & cla-
B mando. ſic M. Tull. epiſt. ad Marium lib. 7. *His ego*
tamen diebus, ludis ſcenicis, ne forte videar tibi nō mo-
dò beatus, ſed nec liber omnino fuiſſe, dirupi pæne me in
iudicio Galli Caninij familiaris tui. ex quo *dirupti* ap
pellantur. ordo verborum eſt, lingua Hyarbitæ,
æmula Timagenis, rupit Hyarbitam. cōuenit au-
tem interdum hoc verbū in ſtultos, & indoctos
imitatores, cùm ſignificare volumus, eos numquā
eorum, quos ineptè imitantur, præſtantiam aſſe-
cutos: vt hîc, & ſat. 3. lib. 2. ad extremum, *cùm*
magis, atque ſe magis inflaret, nō ſi te ruperis (inquit)
Par eris. vide quę ad eum locum annotaui. Tima-
genem commemorat Suidas, aitque rhetorē fuiſ-
ſet Alexandrinum, vel, vt alij volunt, Ægyptium,
à Gabinio captiuum Romam abductum: à Fau-
ſto Syllæ filio redemtum: Romæ rhetoricam do-
C cuiſſe, & ſophiſticam feciſſe, vſque ad Auguſti
tempora vixiſſe: ad extremum interdictū ei eſſe
docendi munere propter nimiam orationis li-
bertatem, & maledicētiam, & ita reliquam æta-
tem in agro quodam Tuſculano egiſſe, & vome-
re conantem à cena, interiiſſe. De Hyarbita ni-
hil vmquam me legere memini.

TENDITQVE] & dum contendit, vt ſuprà
Od. 29. lib. 1. *Socraticam & domum Mutare loricis*
Iberis Pollicitus meliora tendis.

DECIPIT EXEMPLAR, &c.] id eſt, ex-
emplar, in quo aliqua inſunt vitia cum virtuti-
bus coniuncta, imitatorem plerumque inducit,
D vt virtutibus omiſſis, vitia imitetur.

QVOD SI PALLEREM CASV, &c.]
ſat. 3. *aut argenti pallet amore*. & epiſt. I. lib. I. *nulla*
palleſcere culpa.

BIBERENT EXSANGVE CVM.] pal-
lorem meum imitari ſtudētes. Cuminum exſan-
gue appellat, quia pallidum reddit, id eſt, veluti
exſanguem. Dioſcor. lib. 3. de cumino, τρέπει δὲ
καὶ χρῶτα ἐπὶ τὸ ὠχρότερον πινόμενόν τε, καὶ
συγχριόμενον, id eſt, *cuminum immutat colorem, pal*
lidioremque efficit, ſiue bibatur, ſiue illinatur. Vſque-
adeò autem hoc verum eſt, vt ſiqua mulier pur-
pureum colorem faciei ceruſſa, aut alio aliquō
fuco appinxerit, granis cumini manſis ruborem
illum continuò amittat, & natiuum pallorem re-
cipiat. κυμινοπρίστην vocant Græci, id eſt, *cumi-*
ni ſectorem, hominem illiberalem, ac præparcum,
ὑπερβολικῶς, quòd, cùm granum cumini ſit mi- E
nutiſſimum, inſignem parſimoniam præ ſe ferat,
ac declaret is, qui rem tantillā integram impēn-
dere, aut dare nolit, ſed diuidat. Theocrit. εἰδ. I.
quod inſcribitur ἐργατίναι Κάλλιον ὦ ’πιμελητὰ
φιλάργυρε τὼς φακὸς ἕψειν Μὴ ’πιτάμῃς τὰν
χεῖρα καταπρίων τὸ κύμινον. id eſt, Honeſtius
eſt ô procurator auare, lenteis coquere ne manū
incidas cuminum ſecans. vbi interpres εἰώθαμεν
τοὺς ἄγαν φειδωλοὺς, κυμινοπρίστας καλεῖν. id
eſt, ſolemus præparcos homines cumini ſectores
appellare. vtitur hoc nomine Ariſtoteles lib. 4.
de moribus ad Nicom.

O IMITAT. SERV. PEC. &c.] non im- F
probat Horatius imitationem, neque ſimpliciter
reprehendit imitatores. Nam M. Tullius Demo-
ſthenem, & Iſocratem imitatus eſt: Virgilius Ho-
merum, Theocritum, Heſiodum: ipſe Horatius
Alcæum, Pindarum, Sapphonem, Archilocum,
Simonidem, Steſichorum, Anacreōtem, ceteros.
ſed eos imitatores inſectatur, atque exagitat, qui
nimis ſeruiunt imitationi, nec quicquam audent
ab eo, quem ſibi propoſuerunt imitādum, diſce-
dere, &, quod deterrimum eſt, vitioſiſſima quæq;
æmulantur. duo ſunt igitur peccata ſtultorū imi-
tatorum, quæ his duobus nominibus, *ſeruum pe-*
cus, vt opinor, ſignificantur: vnum, quòd nimis
religioſè, &, pæne dicam, ſeruiliter imitantur: al-
terum, quòd ita tardi ſunt, & hebetes, & peruer- G
ſi, vt eorum, quorum ſimiles eſſe, aut haberi vo-
lunt, vitia pro virtutibus imitentur: in quo pecu-
dum ſimiles eſſe, id eſt, communi ſenſu, & iudi-
cio carere videntur. quos itē notat M. Tull. lib. 2.
de orat. his verbis, *Tum accedat exercitatio, qua il-*
lum, quem anteà delegerit, imitando effingat, atque ita
exprimat, non vt multos imitatores ſæpe cognoui, qui
aut ea, quæ facilia ſunt, aut etiam illa, quæ inſignia ac
pæne vitioſa, conſectantur imitando.

VT] quàm. ſic ſuprà Od. 25. lib. 3. *vt mihi deuio*
Ripas, & vacuum nemus Mirari libet!

IOCVM] riſum. ſat. 5. lib. 2. *Ne quid tu perdas,*
neu ſis iocus.

VESTRI TVMVLTVS] veſtri timores
exanimes, veſtrę cōturbationes, & trepidationes.
tumultus enim eſt timor multus, vt ait M. Tull. H
Philipp. 8. *Quid enim eſt aliud tumultus, niſi pertur-*
batio tanta, vt maior timor oriatur? unde etiam nomen
ductum eſt tumultus.

LIBERA PER VACVVM, &c.] vacuū
dicitur, quod à neminę occupatum eſt. libera au
tem veſtigia reſpondent illi, *ſeruum pecus*. gloria-
tur igitur Horatius, ſe veſtigia in vacuo poſuiſſe,
& quidē libera: id eſt, ſe ſcriptionis genus à ne-
mine adhuc occupatum, aut vſurpatum, liberè,
& ſuo arbitratu ſecutum eſſe. ſic Propert. lib. 3.
Primus ego ingredior puro de fonte ſacerdos Itala per
Graios Orgia ferre choros. ſic item Lucret. lib. 4.
Auia Pieridum peragro loca nullius antè Trita ſolo,
iuuat integros accedere fonteis, Atque haurire: iuuátq;
nouos decerpere flores, Inſignémq; meo capiti petere inde

A *coronam, Vnde prius nulli velarunt tempora Muſæ.*

PRINCEPS] primus, vt ſæpe aliàs. annot. ad Od. 16. lib. 1. *principi limo.*

REGET EXAMEN] tralatio ab apibus. qui ſuæ virtuti (inquit) ſuóque ingenio cõfidet, non dubitabit aliis præeſſe, ſeu præire: audebit ſe aliorum ducem profiteri. *fidet*, *reget* in tempore futuro excudendum curaui, octo codicibus veteribus fretus.

PARIOS EGO PRIM. IAMB. &c.] en, cur ſe paullo antè dixerit principem, id eſt, primum veſtigia in vacuo poſuiſſe. non enim negauerit Horatius ſe Græcos imitatum eſſe: ſed ſuo iure gloriari poteſt, ſe primum è Latinis verſus lyricos ſcripſiſſe, quamuis eorum Græci fuerint inuentores. ſic Ode vltima lib. 3. *dicar ex humili potens Princeps Æolium carmen ad Italos Deduxiſſe modos.*

B PARIOS] Archilochios. Archilochus enim Parius fuit. Iambis autem maximè vſus eſt in epod.

NVMEROS] ῥυθμὸν, vel metrum. translatè dixit epiſt. 2. lib. 2. *Sed veræ numeróſque, modóſque ediſcere vitæ.*

ANIMÓSQVE] vim, & acrimoniam: ſpiritus, φρόνημα.

NON RES, ET AGENTIA] id eſt, non materiem, & verba iis ſimilia, quæ Lycamben ad laqueum adegerunt. De Lycambe diximus in epod.

AC NE ME FOLIIS] id eſt, ac ne mihi ideircò minorem laudem tribuas, quòd numeros Archilochi, & legem carminis immutare nõ ſum
C auſus, ego iambos Archilochi, quamuis nulla ex parte à me immutatos, carmine Sapphico tamẽ, & Alcaïco temperaui, nempe in libris carminũ. nonnulli aiunt, Sapphonem quoque, & Alcæum ſcripſiſſe iambicos verſus, ſed Archilochi verſibus moderatiores.

TEMP. ARCH. MVS. PEDE MASC. SAPPHO, &c.] id eſt, Sapphica carmina, quæ ſcripſi in libris carminum, ſeu odarum, ad exemplum Sapphonis: & Alcaïca, quæ ad Alcæi, temperant Archilochi iambos nimis acreis, & contumelioſos, quibus vſus ſum in lib. epod.

MASCVLA] vel quòd ita puellas amaret, vt ſolent viri, quódq; cum eis tanquam mas, rem haberet: vel, quòd ingenio maſculo fuerit in eo, ꝙ
D venuſtiſſimos & politiſſimos verſus ſcripſerit, neque in lanificio aliarum mulierum more ætatem conſumſerit, aut operam poſuerit: vel quòd animo forti ac virili fuerit in eo, quòd ſe è petra Leucade præcipitẽ in mare deijcere auſa ſit: quod magis placet Turnebo: mihi non item. Puto enim maſculam dici ob id potius, quòd virilia, & viris digna, non muliebria ſtudia coluerit ac tractarit.

SED REB. ET ORD. DISP. NEC SOC. Q.] ordo eſt. ſed Archilochus apud me rebus, & ordine diſſimilis Archilocho illi, qui ſocerum illum ad ſuſpendium adegit, non quærit E ſocerum, &c.

NEC SOCERVM QVÆRIT, &c.] de Archilocho ſup. ad Od. 6. epod. Pindarus πύθ. β. πυθ. Archilochum ſuam maledicentiam nocuiſſe oſtendit his verbis, ἐμὲ δὲ χρεὼν φεύγειν δάκος ἀδινὸν κακαγοριᾶν. εἶδον γὰρ ἑκὰς ἐὼν τὰ πόλλ' ἐν ἀμαχανίᾳ ψογερὸν Ἀρχίλοχον. id eſt, me autem oportet fugere morſum iniuſtũ, maledicentiam. Vidi enim, cùm longè abeſſem, ſæpe cõſilij, & facultatum inopem maledicum Archilochum. Interpunctio vitioſa hunc locum obſcurabat: quam ego ſuſtuli: & nomen *diſpar* ad Archilochum refero, vt ſit hæc ſententia, Archilochus, quem ego meis verſibus exprimo, diſſimilis illi Archilocho, cuius verſus acerbiſſimi, & atrociſſimi ſunt, neque ſocerum quærit, &c. Lycamben ſignificat. F

OBLINAT] dedécoret, infamẽ reddat, ignominia afficiat. verſibus atris autem, id eſt, verſibus contumelioſis, criminoſis, triſtibus, moleſtis, iniucundis, acerbis.

HVNC] Archilochum: non, vt alij, Alcæum.

NON ALIO] non ab alio Latino Latinè expreſſum.

FIDICEN] ego poëta Lyricus Latinus. vt Od. 3. lib. 4. *Quòd monſtror digito prætereuntium Romanæ fidicen Lyræ.* *Latinus* autem habent omnes cod. antiqui.

IVVAT IMMEM. FER.] iuuat me, dum immemorata profero, legi oculis ingenuis, id eſt, hominum ingenuorum, & manibus teneri. cùm in vulgaris omnibus legeretur *ingenijs*, ego auctoritatem duorum lib. Vat. & Iann. Faërn. Torn. & aliquot aliorum ſecutus, *ingenuis* excudendum curaui. G

INGRATVS] qui cùm meorum librorum lectione domi delectetur ac iuuetur, gratiam mihi non referat, ſed foris & publicè non laudet.

PREMAT EXTRA LIMEN] foris vituperet, vel diſſimulet ſe eorum lectione delectari: laudes meas taceat.

INIQVVS] inimicus, infenſus, maleuolus.

NON EGO VENT. PLEBIS, &c.] Solebant indocti poëtæ, & ijdem locupletes, cenis ſumtuoſis, muneribus, fideiuſſionibus, promiſſis, imperitæ multitudinis aſſenſum, atque approbationem emere, vt Horat. & hîc, & in epiſt. ad Piſones oſtendit his verbis. *Si verò eſt, vnctum qui rectè ponere poſſit, Et ſpondere leui pro paupere, &c.* Allegoria eſt à comitiis, aut petitione magiſtratuum. H

VENTOSÆ] mobilis. T. Linius lib. 42. *quoſdam ventoſum ingenium præcipites ad omnia nouanda agebat.* ſup. epiſt. ad Celſum. *Romæ Tibur amem ventoſus, Tibure Romam.*

VENOR] capto, colligo, aucupor. alia eſt metaphora.

IMPENSIS CENARVM] cenis ſumtuoſis, & opiparis.

A ET TRITÆ MVNERE VESTIS] ſic Perſ. ſat.1. *ſcis comitem horridulum trita donare lacerna.* tritam veſtem intellige,non nouam.

NOBILIVM SCRIPT. AVD.] criticus, qui audio ſcripta nobilium poëtarum.

ET VLTOR] & qui eis viciſſim mea recito. ſic enim eos vlciſcor:vel qui caſtigo, & corrigo. vtraque explicatio probabilis eſt. nonnulli legi volunt, *& actor.* & ita ſe dicunt reperiſſe ſcriptũ in vno libro manu ſcr. Ego primùm volgatam & receptam lectionem retineo, teſtificans me cùm libros manu ſcriptos, antiquiſſimos, numero 14. inſpexerim, & conſuluerim, in eorum nullo reperiſſe *& actor:* deinde, ſiquis quærat ex me B ecquid probem, hoc *& actor,* reſpondeo nõ me æquè probare. neque tamen, ſiquis à me diſſentiat, iccircò aut eum reprehendo, aut eius iudicio meum antepono.

GRAMMATICAS AMBIRE TRIBVS] prenſare Grammaticos, vt mihi ſuffragentur, ſeu potius, vt meos libros ſuis diſcipulis ediſcendos proponant. Etiam hîc tralatio, ſeu allegoria eſt, ducta à comitiorum ratione. Nam qui honorem petebant, tribus ambibant, & eos, qui in ſua tribu gratia valebant, prenſabant. *Tribus* autem *grammaticas* poſuit pro tribus grammaticorum: & *tribus*, pro turba, & multitudine.

PVLPITA] vnde grammatici poëtarum recentiorum ſcripta recitabant, vel ab auctoribus C recitata audiebant, & vel probabant, vel improbabant.

HINC ILLÆ LACRYMÆ] prouerbiũ notiſſimum ex Andria Terent. vtitur M. Tull. in orat. pro Cœlio. *hinc illa lacryma nimirum, & hæc cauſa eſt horum omnium ſcelerum, atque criminum.*

SPISSIS INDIGNA TH. &c.] ſi dixi (inquit) ſcripta mea videri mihi frequenti hominum conuentu, & corona non eſſe digna, ideóq; me pudore ingenuo, ne ea recitem, nugáſq; magni æſtimem, deterreri, rides Horati, ait aliquis. *ſpiſſis*, id eſt, frequentibus, crebris.

NVGIS ADD. POND.] nugas vẽditare, & oſtentare. in lib. de arte poët. *nugæq́ canoræ.*

D RIDES.] εἰρωνεύῃ: diſſimulatione vteris. vel derides.

IOVIS] Auguſti. iſta vni Auguſto vis recitare: tua ſcripta vis ab vno Auguſto legi, atque audiri.

FIDIS ENIM MANARE] cõfidis te verſus edere quouis melle dulciores. *manare mella*, genus loquendi rariuſculum: vſitatius illud de arte poët. *Omne ſuperuacuum pleno de pectore manat.* ſimile huic illud. ibid. *ſtillabit amicis Ex oculis rorem.*

TIBI PVLCHER] tuo iudicio bonus poëta: vel te vnum delectare, tibiq; vni placere ſtudens, de aliis non laborans.

AD HÆC] ad ea, quæ mihi ab illo dicta ſunt.

NARIBVS VTI FORMIDO] ego non audeo inflexis naribus ea, quæ ille mecum loquitur, irridere. *narium inflexio* irridentium geſtus E eſt, vt ſat. 6. lib. 1. *naſo ſuſpendis adunco Ignotos.* & ſat. 8. lib. 2. *Balatro ſuſpendens omnia naſo.* Perſ. *nimis vncis Naribus indulges:* μυκτηρίζειν dicunt Græci. acutæ nares autem, ſagaces, & ad odoradũ celeres intelliguntur: & qui acutis naribus ſunt, ingenioſiores habentur: vt contrà qui obtuſis, pingues & hebetes.

ET LVCTANTIS ACVTO, &c.] & ne ille, qui mecum pugnat, me vnguibus laceret, clamo, locum illum mihi diſplicere, videlicet theatrum.

ACVTO NE SECER VNGVI.] Licinius Caluus, *Vaga candida nympha quod ſecet vngui.* Ca- F riſius lib. 1. gramm. inſtit.

ET DILVDIA POSCO] Porphirio, ſeu Acro, docet his ipſis ferè verbis, id temporis ſpatiũ, quod tribui ſolebat gladiatoribus ad digladiandi intermiſſionem, intra dies munerum gladiatoriorum, quibus pugnare debebant, *diludia* appellari.

LVDVS ENIM GEN. TR. CERT.] gradatio, ſeu climax.

TREPIDVM] in quo trepidant ij, qui certamen ineunt. eiuſdem generis eſt illud, *Pallida mors*, & ſimilia.

IRA TRVCEIS, &c.] vt ſup. Od. 16. lib. 1. *Ira Thyeſten exitio graui Strauere, & altis vrbibus vltima Stetere cauſa, cur perirent Funditus, &c.* tru- G ceis inimicitias autẽ dicit, hoc eſt, triſteis & horribileis, vel quòd inimici truci & ſæuo in eos quibus inimici ſunt, aſpectu, ac vultu ſolent eſſe.

ET FVNEB. B.] lugubre dixit Od. 1. lib. 2. *quod mare lugubris Ignara belli?*

20. AD LIBRVM SVVM.

VERTVNNVM, Ianúmque, liber
ſpectare videris:
Scilicet vt proſtes Soſiorum pumice mũdus:
Odiſti claueis, & grata ſigilla pudico:
Paucis oſtendi gemis: & communia laudas, H
Non ita nutritus. fuge, quò diſcedere geſtis.
Non erit emiſſo reditus tibi. quid miſer egi?
Quid volui? dices, vbi quis te læſerit. & ſcis
In breue te cogi, cùm plenus languet amator.
Quòd ſi non odio peccantis deſipit augur:
Carus eris Romæ, donec te deſerat ætas.
Contrectatus vbi manibus ſordeſcere vulgi
Cœperis: aut tineas paſces taciturnus inerteis:
Aut fugies Vticam: aut vinctus mittêris
Ilerdam.
Ridebit monitor non exauditus: vt ille,

A *Qui malè parentē in rupeis protruſit aſellum*
Iratus.quis enim inuitū ſeruare laboret?
Hoc quoque te manet, vt pueros elementa docentem
Occupet extremis in vicis balba ſenectus.
Cùm tibi ſol tepidꝰ plureis admouerit aureis:
Me libertino natum patre, & in tenui re
Maiores pennas nido extendiſſe loquêris:
Vt, quantū generi demas, virtutibus addas.
Me primis vrbis belli placuiſſe, domíque:
Corporis exigui, præcanum, ſolibus aptum,
Iraſci celerem, tamen vt placabilis eſſem.
Fortè meum ſiquis te percontabitur æuum:
B *Me quater vndenos ſciat impleuiſſe decembreis,*
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

VERTVNNVM] Deū, qui præeſt rebus cō-trahēdis, ac vertendis, id eſt, permutandis: vel ab amne verſo dictum, vel ab eo, quòd anni verteotia poma percipiat. de quo Propert. lib. 4. *Quid mirare meas tot in vno corpore formas? Accipe Vertumni ſigna paterna Dei. Tuſcus ego, Tuſcis orior: nec pœnitet inter Prælia Volſcinos deſeruiſſe focos: Nec me turba iuuat, nec templo lætor eburno. Romanum ſatis eſt poſſe videre forum.* cetera lege apud Propert.
C Propterea autē, quòd hic Deus ad omneis figuras, ac formas opportunus erat, credebatur etiā meoteis hominū & cogitationes io rebus emendis, ac vendeodis vertere, immotare, ac variè afficere. itaque mobili ingenio, & inconſtanteis homines *iratis Vertunnis natos* dicebant, vt Horat. ſat. 7. lib. 2. *Vertunnis, quotquot ſunt, natus iniquis.*

IANVMQVE] Iani templum, vel Iani ſtatuam, cui proximæ erant librariorum columnæ: vel forum Romanum.

PROSTES] venalis exponaris: à quo verbo *proſtibulum*, locus, in quo proſtant mulieres impudicæ, & ſcorta: & mulier *proſtibula.*

SOSIORVM PVM. MVND.] id eſt, li-
D brariorum pumice expolitus. Soſij, librarij & bibliopolæ ſcriptores fuerunt, de quibus & lib. de arte poët. *Hic meret æra liber Soſiis.* ſolebāt enim & veteres illi libros pellibus tegere, & pelleis pumice expolire, atque exæquare. Catull. ad Varum, *charta regia, noui libri, Noui vmbilici, lora rubra, membrana Deſecta, plumbo, & pumice omnia æquata.* idem in primo carm. ad Corn. Nepotem, *Quoi dono lepidum, nouum libellum Arida modò pumice expolitum?* Tibull. lib. 3. eleg. 1. *Lutea ſed niueū inuoluat membrana libellum, Pumex & canas tōdeat arte comas.* ex quo pumicare: quod valet pumice defricare, atque expolire. Catullus in Egnatium, *hoc ſibi ſolet manè Dentem, atq; ruſam pumicare gingiuam.* ſic enim legitur hic verſus apud Apuleiū, vt admonet Adr. Turnebus noſter. E

ODISTI CLAVEIS, ET GRATA, &c.] cupis prodire in publicum: non vis domi contineri: odiſti cuſtodiam. claues ad claudendū comparatæ ſuot: atque iccircò fortaſſe à claudendo dictæ, vt κλεῖδες ἀπὸ τὸ κλείειν.

PAVCIS OST. GEMIS] ægre fers, ſeu lamentaris, te à paucis legi, neque omnium oculis patêre.

GESTIS] cupis. in epiſt. de arte. *geſtit paribus colludere.*

EMISSO] edito. ibid. *Et ſemel emiſſum volat irreuocabile verbum.* hoc dicit, vbi ſemel emiſſus à me fueris, & diuulgatus, non licebit tibi ad me reuerti.

NON ITA NVTRITVS] non ita educatus, id eſt, non eo conſilio à me conſcriptus, vt in manus hominum peruenires. eſt enim perpetua allegoria. F

DISCEDERE] lib. vnus Vatic. & Torneſ. & Clericanus, Nicotianus, Ruſſardinus, meus, habent *deſcendere.*

ET SCIS IN BR. TE COGI, CVM, &c.] & ſcis te complicari, & cōtrahi, cùm lector paullo aotè tui cupidus, legendo defeſſus eſt: vel ſcis, te non totum legi, ſcis multa à languido lectore præteriri, vt alij volūt. ego tamen priorem explicationem puto eſſe probabiliorē. T. Liuius G lib 39. loquens de commentario quodam, quem à Philippo patre acceperat Demetrius, *Erant autem* (inquit) *de rebus ſingulis in breue coacta cauſa.*

PLENVS] vel legendo defeſſus, & ſatietate legēdi affectus: vel, vt alij volūt, cibo ſatur: quod minus probo.

QVOD SI NON ODIO, &c.] .i. Quòd ſi non odio tui, qui me inuito, & repugnāte exire cupis, vaticinor, ac deſipio, tantiſper placebis Romæ, dum nouus eris. noua enim vulgò placere ſolent: vetera non item. licet autem hæc referre ad verſus ipſos, ſeu potius ad chartas, & membranas, quæ poſteaquàm legētium manibus tractatæ, ſordeis contraxerunt, negliguntur, & vel à tineis, & blaptis exeduntur, vel ſalſamentariis, H & pharmacopôlis ad ſuas merceis inuoluēdas, & integendas vſui ſunt, vel ex eis fiunt opiſtographa epiſtolarum.

DONEC TE DESERAT ÆTAS] donec conſenueris. *ætas*, id eſt, iuuenta.

AVT FVGIES VTIC.] aut exſulabis, & ex Italico ſolo pellêris. tralatio ab animatis, & ratione vtentibus ad rem inanimam. fortaſſe ſignificat hîc volūtariam fugam, poſteriore verſu neceſſariam propter verbum *vinctus*: & hæc refereoda ſunt ad bellorum ciuilium calamitatem: vt prædicat Horatius, eos caſus ſuo libro imminere, quos complures nobiles & noti Romani propter bella ciuilia ſubierunt, ac pertulerunt. Eſt autē Vtica vrbs in Aphrica, in qua Cato minor

A nor mortem ſibi conciuit:vnde dictus Vticenſis.

AVT VINCT. MITT. ILERD.] ſolebant veteres,epiſtolas in tabulis , ſeu chartis cõſcribere,eáſque alia charta,quæ plerumque erat intus exarata, operire:deinde lino obligare: poſtremò obſignare.ex autem chartæ,quibus litteræ integebantur , appellabantur opiſtographa, quia à tergo inſcriptæ declarabant ad quẽ mitterentur. Significat igitur,homines ex libro ſuo integumenta litterarum facturos.ſciendũ eſt autem,libros veterum vna tantùm ex parte fuiſſe exaratos:iccircóque volumina dicebantur , quia in vnum conuoluebantur. itaq; ex eis opiſtographa facere licebat,quod nõ item ex noſtris licet.

RIDEBIT MON. NON EXAVD.] ego,qui te toties fruſtrà præmonuerim , vt ne in publicum prodires , ridebo. vtitur hoc nomine ſuprà epiſt.ad Loll.2. *Protinus vt moneã,ſi quid monitoris eges tu*.

B & de arte poët. *monitoribus aſper*.

MALE PARENTEM,&c.] non parentẽ. prouerbij ſimilitudinem gerit . conuenit autẽ in eum,qui neque per ſe ſapit,neq; alteri benè conſulenti,benéq; præcipienti obtemperat. notũ eſt illud Heſiodi, οὗτος μὲν πανάριστος,ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει Φρασσάμενος, τά τ' ἔπειτα καὶ ἐς τέλος ᾖσιν ἀμείνω, &c. id eſt, *Optimus ille quidẽ eſt, qui per ſe mente,animóque Omnia perluſtrat, quæ ſint meliora futura Poſtea ad exacta vſque nouiſſima tempora vitæ,&c.* quod citat Ariſtot.lib.1.de morib. ad Nicomach. T.Liuius vſurpat libro 32.vt aliàs

C annotauimus. *protruſit* autem excudẽdum curaui duorum lib.Vatic.Rain. Card. Ianoct. Faër. Torn.Clericanorum,Nicotian.Ruſſard.auctoritatem ſecutus.

QVIS ENIM INVIT. SERV. LAB.] nam *Inuitum qui ſeruat, idem facit occidenti*: epiſt. de arte poët. Terent.tamen Heaut. *Atque hunc difficilem,inuitum ſeruaret ſenem*.

TE MANET] tibi impendet, tibi euenturũ eſt:vt Od.28.lib.1.

CVM TIBI SOL TEPIDVS, &c.] id eſt,cùm hora diei tertia,aut quarta, quo tempore ſolis calor inualeſcit, plureis habueris auditores.Lucret.lib.4. *vt omne Humanum genus eſt auidum nimis auricularum*.

D ME LIBERTINO NATVM PATRE &c.] dices me patre libertino natum eſſe.vt ſat. 6.lib.1. *Nunc ad me redeo libertino patre natum*.

ET IN TENVI RE MAIORES PENNAS, &c.] id eſt, dices me in anguſta, & parua re familiari natum,virtute tamen & ingenij præſtantia tenuitatem,& humilitatem generis mei illuſtraſſe,atq; extuliſſe. tractum ab auium pullis, qui paulatim plumis naſcentibus nidos ſuos ſuperant.

ME PRIMIS VRBIS, &c.] ſic ſat.1.lib. 2. *tamen me Cum magnis vixiſſe inuita fatebitur vſque Inuidia*. quos hic primos vrbis dicit, *primores populi* appellauit ſat.illa 1.lib.2.

BELLI, DOMIQVE] aduerbia ſunt. ſic epiſt.ad Auguſt.in extr. *belli ſpectata, domiq; Virtus*. E

M.Tull.in Bruto,*omiſſis illis diuinis conſiliis, quibus ſæpe conſtituta eſt Imperatorum ſapientia ſalus ciuitatis aut belli,aut domi*.

CORPORIS EXIGVI] ſat.3.lib.2. *longos imitaris,ab imo Ad ſummum totus moduli bipedalis*.

PRÆCANVM] canum ante tẽpus. ſolet autem præmatura canities accidere & iracundis natura,& calamitoſis, diuturnóque animi mœrore affectis,quod confirmat Pind. εἰδ. δ'. φύονται δὲ καὶ νέοις ἐν ἀνδράσι πολιαὶ θαμὰ καὶ παρὰ τὸν ἁλικίας ἐοικότα χρόνον, id eſt, naſcuntur autem etiam iuuenibus cani crebrò præter ætatis conueniens tempus.Traditum eſt ab antiquis ſiquis mœrore affectus,& luctu graui oppreſſus non lacrymetur,præſertim ætate media, fore vt ſtatim F

caneſcat:ſin lacrymari poſſit, canitiẽ illam præmaturam vitaturum.

SOLIBVS APTVM] locis apricis gaudentem.

IRASCI CELEREM] ὀξύθυμον, ὀξύχολον,ὀργίλον, irritabilem, iracundum. iraſci celerem autem Græcum loquendi genus.

TAMEN VT PLACAB. ESSEM] & facilè placantur, & citò deſinunt iraſci homines iracundi,quod quidem eſt in eis optimum, vt ſcribit Ariſtot.lib.4. de morib.ad Nicom. παύονται δὲ ταχέως, ὃ καὶ βέλτιστον ἔχουσι. & M. Tullius ait lib.1.epiſt.ad Att. *irritabiles animos eſſe optimorum ſæpe virorum,& eoſdem placabiles:& eſſe hanc* G

agilitatem , mollitiémque naturæ plerumque bonitati, Idem epiſt.ad Qu.Fratr.lib.1. paullo aliter,*Si implacabiles* (inquit) *ſunt iracundiæ,ſumma eſt acerbitas:ſin autem exorabiles,ſumma leuitas: quæ tamẽ (vt in malis) acerbitati anteponenda eſt*. Hom.ἰλ.ν. Ἀλλ' ἀκεσώμεθα θᾶσσον, ἀκεσταί τοι φρένες ἐσθλῶν. id eſt,ſed placemur citius:placabiles autem ſunt bonorum mentes . Eurip.Medea, Γυνὴ γὰρ ὀξύθυμος, ὡς δ' αὔτως ἀνήρ, Ῥάων φυλάσσειν, ἢ σιωπηλὸς σοφός: quibus verſibus ſignificat , viros & mulieres iracũdos facilius caueri poſſe, quàm tectos,atque obſcuros.

ME QVATER VND.SC.IMPL.DEC.] H

ſciat me quadraginta quattuor annos compleuiſſe.

COLLEGAM LEPID. QVO D. &c.] id eſt, anno ab vrbe cõndita IↃCCXXXIII. cùm igitur natus ſit Horatius L. Mãlio Torquato,& L.Aurelio Cotta COSS. vt ſuprà cognouimus Od.13.epod. *Tu vina Torquato moue conſule preſſa meo*: hi autem cõſules fuerint anno ab vrbe condita IↃCXXCVII.relinquitur,vt Hor.Qu. Æmilio Lepido,M.Lollio cõſulibus, annos quadraginta quattuor expleuerit.

DVXIT] coniunctum habuit. neque huius verbi vis ad ſorteis eſt referẽda, vt vult Porphyrio,non enim ſortibus,ſed ſuffragiis fiebãt COSS.

AD AVGVSTVM.

CVM tot ſuſtineas,& tanta negotia ſolus:
Res Italas armis tuteris: moribus ornes:
Legibus emendes: in publica commoda peccem,
Si longo ſermone morer tua tempora, Cæſar.
Romulus,& Liber pater,& cum Caſtore Pollux,
B Poſt ingentia facta, deorum in templa recepti, F
Dum terras, hominúmque colunt genus: aſpera bella
Componunt: agros aſsignant: oppida condunt:
Plorauere ſuis non reſpondere fauorem
Speratum meritis. diram qui contudit hydram:
Notáque fatali portenta labore ſubegit:
Comperit inuidiam ſupremo fine domari.
Vrit enim fulgore ſuo, qui prægrauat arteis
Infra ſe poſitas: exſtinctus amabitur idem.
Præſenti tibi maturos largimur honores:
Iurandásque tuum per nomē ponimus aras,
Nil oriturum aliàs, nil ortum tale fatentes.
C Sed tuus hic populus ſapiens, & iuſtus in
vno,
Te noſtris ducibus, te Graiis anteferendo,
Cetera nequaquam ſimili ratione, modóque
Æſtimat: &, niſi quæ terris ſemota, ſuíſque
Temporib⁹ defuncta videt: faſtidit, & odit:
Sic fautor veterum, vt tabulas peccare vetanteis, (regum,
Quas bis quinque viri ſanxerunt, fœdera
Vel Gabiis, vel cum rigidis æquata Sabinis,
D Pontificum libros, annoſa volumina vatum,
Dictitet Albano Muſas in monte locutas.
Si, quia Græcorum ſunt antiquiſsima quæq;
Scripta, vel optima: Romani penſantur eadē
Scriptores trutina: non eſt quòd multa loquamur:
Nil intra eſt oleā, nil extrà eſt in nuce duri.
Venimus ad ſummū fortunæ. pingimus, atq;
Pſallimus, & luctamur Achiuis doctius
vnctis.
Si meliora dies, vt vina, poëmata reddit:
Scire velim, pretium chartis quotus arroget
annus.
Scriptor ab hinc annos centum qui décidit,
inter
Perfectos, veterésque referri debet, an inter G
Vileis, atque nouos? excludat iurgia finis.
Eſt vetus, atque probus, centum qui perficit annos.
Quid? qui deperiit minor vno mēſe, vel anno:
Inter quos referēdus erit? veterésne poëtas:
An, quos & præſens, & poſtera reſpuet
ætas?
Iſte quidem veteres inter ponetur honeſtè,
Qui vel mēſe breui, vel toto eſt iunior anno. H
Vtor permiſſo, caudæq; pilos vt equinæ
Paulatim vello: & demo vnū: demo etiam
vnum:
Dum cadat eluſus ratione ruentis acerui,
Qui redit ad faſtos, & virtutē æſtimat annis:
Miraturq; nihil, niſi quod Libitina ſacrauit.
Ennius & ſapiens, & fortis, & alter Homerus,
Vt critici dicunt, leuiter curare videtur,
Quò promiſſa cadāt, & ſomnia Pythagoréa.
Næuius in manibus nō eſt: & mentibus hæret

Pene

A *Pæne recens: adeò ſanctum eſt vetus omne*
poëma.
Ambigitur quoties vter vtro ſit prior: aufert
Pacuuius docti famam ſenis: Attius alti:
Dicitur AfranI toga conueniſſe Menandro:
Plautus ad exemplar Siculi properare Epi-
charmi:
Vincere Cæcilius grauitate: Terentius arte.
Hos ediſcit: & hos arcto ſtipata theatro
Spectat Roma potens: habet hos, numerát-
que poëtas
Ad noſtrum tempus LiuI ſcriptoris ab æuo.
Interdum vulgus rectũ videt: eſt vbi peccat.
B *Si veteres ita miratur, laudátque poëtas,*
Vt nihil anteferat, nihil illis cómparet: errat.
Si quædam nimis antiquè, ſi pleraque durè
Dicere credit eos, ignauè multa fatetur:
Et ſapit, & mecum facit, & Ioue iudicat
æquo. (LiuI
Non equidem inſector: delendáque carmina
Eſſe reor: memini quæ plagoſum mihi paruo
C *Orbilium dictare: ſed emendata videri,*
Pulchráqu e, & exactis minimùm diſtan-
tia, miror.
Inter quæ verbũ emicuit ſi fortè decorũ, &
Si verſus paullo concinnior vnus, & alter:
Iniuſtè totum ducit, venditque poëma.
Indignor quicquã reprehendi, non quia craſſè
Compoſitum, illepidéve putetur: ſed quia
nuper: (mia poſci.
Nec veniam antiquis, ſed honorem, & præ-
Rectè, nécne crocũ, florésq; perambulet Attæ
D *Fabula, ſi dubitem: clament periiſſe pudorẽ*
Cũcti pæne patres, ea cùm reprehẽdere coner,
Quæ grauis Æſopus, quæ doctus Roſcius
egit:
Vel quia nil rectum, niſi, quod placuit ſibi,
ducunt: (quæ
Vel quia turpe putant parêre minoribus: &,
Imberbes didicere, ſenes perdenda fateri.
Iam, Saliare Numæ carmen qui laudat, &
illud,
Quod mecũ ignorat, ſolus vult ſcire videri:
Ingeniis non ille fauet. plauditque ſepultis: E
Noſtra ſed impugnat: nos, noſtráque liuidus
odit.
Quòd ſi tam Græcis nouitas inuiſa fuiſſet,
Quàm nobis: quid nunc eſſet vetus? aut
quid haberet, (vſus?
Quod legeret, tereréque viritim publicus
Vt primùm poſitis nugari Græcia bellis
Cæpit, & in vitium fortuna labier æqua:
Nunc athletarũ ſtudiis, nunc arſit equorum:
Marmoris, aut eboris fabros, aut æris amauit:
Suſpendit picta vultum, mentémque tabella: F
Nunc tibicinibus, nunc eſt gauiſa tragœdis:
Sub nutrice puella velut ſi luderet infans:
Quod cupidè petiit, maturè plena reliquit.
Quid placet, aut odio eſt, quod non mutabile
credas?
Hoc paces habuere bonæ, ventique ſecundi.
Romæ dulce diu fuit, & ſollenne recluſa
Manè domo vigilare, clienti promere iura,
Cautos nominibus certis expẽdere nummos,
Maiores audire, minori dicere. per quæ G
Creſcere res poſſet, minui damnoſa libido.
Mutauit mentem populus leuis: & calet vno
Scribendi ſtudio. pueri, patrésque ſeueri
Fronde comas vincti cenant, & carmina di-
ctant. (ſus:
Ipſe ego, qui nullos me affirmo ſcribere ver-
Inuenior Parthis mendacior: & prius orto
Sole, vigil calamum, & chartas, & ſcrinia
poſco.
Nauem agere ignarus nauis timet. abroto- H
num ægro
Non audet, niſi qui didicit, dare. quod medi-
corum eſt,
Promittunt medici: tractant fabrilia fabri.
Scribimus indocti, doctique poëmata paſſim.
Hic error tantẽ, & leuis hæc inſania quãtas
Virtutes habeat, ſic collige. vatis auarus
Non temere eſt animus: verſus amat: hoc
ſtudet vnum;
Detrimenta, fugas ſeruorum, incendia ridet:
Non fraudem ſocio, puerόue incogitat vllam

A Pupillo: viuit ſiliquis, & pane ſecundo:
Militiæ quamquam piger, & malus: vtilis
 vrbi.
Si das hoc, paruis quoq; rebus magna iuuari:
Os tenerum pueri, balbumq; poëta figurat:
Torquet ab obſcœnis iam nunc ſermonibus
 aurem:
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Aſperitatis, & inuidiæ corrector, & iræ.
Rectè facta refert: orientia tempora notis
B Inſtruit exemplis: inopem ſolatur, & ægrũ.
Caſtis cum pueris ignara puella mariti
Diſceret vnde preces, vatẽ ni muſa dediſſet?
Poſcit opem chorus, & præſentia numina
 ſentit:
Cæleſteis implorat aquas docta prece blãdus:
Auertit morbos: metuenda pericula pellit:
Impetrat & pacem, & locupletem frugibus
 annum.
Carmine dij ſuperi placãtur, carmine Manes.
Agricolæ priſci, fortes, paruóque beati,
Condita poſt frumenta leuantes tempore feſto
C Corpus, & ipſum animum ſpe finis dura fe-
 rentem,
Cum ſociis operum, & pueris, & cõiuge fida
Tellurem porco, Siluanum lacte piabant,
Floribꝰ, & vino Geniũ memorẽ breuis æui.
Feſcenina per hunc inuenta licentia morem
Verſibus alternis opprobria ruſtica fudit:
Libertásque recurrenteis accepta per annos
Luſit amabiliter, donec iam ſæuus apertam
In rabiem verti cœpit iocus, & per honeſtas
D Ire minax impunè domos. doluere cruento
Dente laceſſiti. fuit intactis quoque cura
Conditione ſuper communi. quin etiam lex,
Pœnaq; lata, malo quæ nollet carmine quẽquã
Deſcribi. vertêre modum, formidine fuſtis
Ad benedicendum, delectandúmque redacti.
Græcia capta ferũ victorem cepit: & arteis
Intulit agreſti Latio. ſic horridus ille
Defluxit numerus Saturnius, & graue vi-
 rus (æuum
Munditiæ pepulere. ſed in longum tamen
Manſerunt, hodiéque manent veſtigia ruris.
Serꝰ enim Græcis admouit acumina chartis: E
Et poſt Punica bella quietus, quærere cœpit,
Quid Sophocles, & Theſpis, & Æſchylus
 vtile ferrent.
Tentauit quoque, rem ſi dignè vertere poſſet:
Et placuit ſibi natura ſublimis, & acer.
Nam ſpirat tragicũ ſatis: & feliciter audet:
Sed turpẽ putat in ſcriptis, metuitq; lituram.
Creditur, ex medio quia res arceſſit, habere
Sudoris minimùm: ſed habet comœdia tanto
Plus oneris, quãto veniæ minus. aſpice, Plautꝰ F
Quo pacto parteis tutetur amantis ephebi:
Vt patris attenti, lenonis vt inſidioſi:
Quantus ſit Dorſennus edacibus in paraſitis:
Quàm non aſtricto percurrat pulpita ſocco.
Geſtit enim nummum in loculos dimittere,
 poſt hoc
Securus cadat, an recto ſtet fabula talo.
Quem tulit ad ſcenam ventoſo gloria curru,
Exanimat lentus ſpectator: ſedulus inflat.
Sic leue: ſic paruum eſt, animum quod lau-
 dis auarum G
Subruit, aut reficit. valeat res ludicra, ſi me
Palma negata, macrũ: donata reducit opimũ.
Sæpe etiã audacem fugat hoc, terrétq; poëtã,
Quòd numero plures, virtute, & honore mi-
 nores,
Indocti, ſtolidíque, & depugnare parati,
Si diſcordet eques, media inter carmina po-
 ſcunt (gaudet.
Aut vrſum, aut pugiles. his nam plebecula H
Verùm equitis quoque iam migrauit ab au-
 re voluptas
Omnis ad incertos oculos, & gaudia vana.
Quattuor, aut plureis aulæa premuntur in
 horas, (cateruæ.
Dum fugiunt equitum turmæ, peditúmque
Mox trahitur manibꝰ regũ fortuna retortis.
Eſſeda feſtinant, pilenta, petorrita, naues:
Captiuum portatur ebur, captiua Corinthus.
Si foret in terris, rideret Democritus, ſeu
Diuerſum confuſa genus panthera camelo,

A Siue elephas albus vulgi conuerteret ora:
Spectaret populum ludis attentius ipſis,
Vt ſibi præbentem mimo ſpectacula plura.
Scriptores autem narrare putaret aſello
Fabellam ſurdo. nam quæ peruincere voces
Eualuere ſonũ, referũt quẽ noſtra theatra?
Garganum mugire putes nemus, aut mare Tuſcum:
Tanto cum ſtrepitu ludi ſpectãtur, & artes,
Diuitiæq́ peregrinæ: quibus óblitus actor
Cùm ſtetit in ſcena, concurrit dextera læuæ.
Dixit adhuc aliquid? nil ſanè. quid placet ergo?
Lana Tarẽtino violas imitata veneno.
B Ac ne fortè putes, me, quæ fácere ipſe recuſem,
Cùm rectè tractent alij, laudare malignè:
Ille per extentum funem mihi poſſe videtur
Ire poëta, meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falſis terroribus implet,
Vt magus: & modò me Thebis, modò ponit Athenis.
C Verùm age, & his, qui ſe lectori credere malunt,
Quàm ſpectatoris faſtidia ferre ſuperbi:
Curã redde breuẽ: ſi munus Apolline dignũ
Vis complere libris, & vatib⁹ addere calcar:
Vt ſtudio maiore petant Helicona virentem.
Multa quidẽ nobis facimus mala ſæpe poëtæ:
(Vt vineta egomet cædam mea) cùm tibi librum
Sollicito damus, aut feſſo: cùm lædimur, vnũ
Si quis amicorũ eſt auſus reprẽdere verſum:
Cùm loca iam recitata reuoluimus irreuocati:
D Cùm lamentamur, non apparere labores
Noſtros, & tenui deducta poëmata filo:
Cùm ſperamus, eò rem venturam, vt, ſimulatque
Carmina reſcieris nos fingere, cõmodus vltrò
Arceſſas, & egere vetes, & ſcribere cogas.
Sed tamẽ eſt operæpretiũ cognoſcere, qualeis
Ædituos habeat belli ſpectata, domíque
Virtus, indigno non committenda poëtæ.
Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
Cherilus, incultis qui verſibus, & malè natis
Rettulit acceptos, regale nomiſma, philippos. E
Sed veluti tractata notam, labémq́ remittũt
Atramenta, ferè ſcriptores carmine fœdo
Splendida facta linunt. idem rex ille, poëma
Qui tam ridiculum, tam carè prodigus emit:
Edicto vetuit, ne quis ſe, præter Apellem,
Pingeret: aut alius Lyſippo duceret æra,
Fortis Alexandri vultũ ſimulantia. quòd ſi
Iudicium ſubtile videndis artibus illud
Ad libros, & ad hæc Muſarum dona vocares:
Bœotum in craſſo iurares aëre natum. F
At neque dedecorant tua de ſe iudicia, atq́
Munera, quæ multa dantis cum laude tulerunt
Dilecti tibi Virgilius, Variúſquẽ poëtæ:
Nec magis expreßi vultus per aënea ſigna,
Quàm per vatis opus mores, animiq́ virorũ
Clarorũ apparent. nec ſermones ego mallem
Repenteis per humum, quàm res componere geſtas:
G Terrarúmq́ ſitus, & flumina dicere, & arceis
Montibus impoſitas, & barbara regna, tuiſq́
Auſpiciis totum confecta duella per orbem,
Clauſtráq́ cuſtodem pacis cohibentia Ianum,
Et formidatam Parthis, te principe, Romã:
Si, quantum cuperem, poſſem quoque: ſed neque paruum
Carmen maieſtas recipit tua: nec meus audet
Rem tẽtare pudor, quã vires ferre recuſent.
Sedulitas autem, ſtultè quem diligit, vrget: H
Præcipuè cùm ſe numeris cõmẽdat, & arte.
Diſcit enim citius, meminitq́ libentius illud,
Quod quis deridet, quàm, quod probat, & veneratur.
Nil moror officium, quod me grauat: ac neque ficto
In peius vultu proponi cereus vſquam,
Nec prauè factis decorari verſibus opto,
Ne rubeã pingui donatus munere: & vnà
Cum ſcriptore meo capſa porrectus aperta,
Deferar in vicũ vendentem tus, & odores,
Et piper, & quicquid chartis amicitur ineptis.

A SVSTINEAS] ſuſtinere negotium, dictum, vt *ſuſtinere onus*. Salluſt.coniur.Catil. *fortè libuit attendere,quæ res maximè tanta negotia ſuſtinuiſſet.*

RES ITALAS ARM. TVTERIS] libri aliquot veteres habent,*tuearis*.

MORIBVS ORNES] bona & recta inſtitutione,& diſciplina,ſeu bonis inſtitutis ornes.

LEGIB. EM.] leges enim ex malis moribus natæ ſunt,atque ad emendationem peccatorum voluntariorum & non voluntariorum comparatæ ſunt. Oda 24.lib.3. *Quid triſtes querimoniæ, Si nõ ſupplicio culpa reciditur? Quid leges ſine moribus Vanæ proficiunt?*

ROMVL. ET LIB. P.] Auguſtũ cum Libero,Caſtore,& Polluce,Hercule, Romulo com-
B parat,oſtenditque melius actum eſſe cum Auguſto,quàm cum illis,propterea quòd illi poſt mortem denique diuinos honores ab hominibus ſint conſecuti,cùm eis viuis de humano genere optimè meritis nõ ſatis magnam gratiam retuliſſent: Auguſtus autem viuus, vidénsque diuinis honoribus à populo Ro.afficiatur: qua in re cùm populi Ro.ſapiẽtiam, ac iuſtitiam magnopere probet, tùm negat eum ceteris in rebus eandem iudicandi prudentiam adhibere,quippe qui vetera nouis omnibus anteponat, nihilq; magni admodum æſtimet, niſi auctoritatem, & dignitatem quandam ætate compararit.

LIBER PATER] Cur Dionyſus, ſeu Bacchus,Liber pater à Romanis appellatur? an quòd libertatis parens & effector ſit iis, qui bibunt?
C Nam vulgò homines libertate dicendi, & audacia cõplentur in poculis,& in ebrietate. an quòd libamina præbuit? an à Dionyſo Eleutherеo eo, qui Eleutheris Bœotia vrbe colebatur? hæc ex Plutarcho. Ῥωμαϊκοῖς.

ET CVM CASTORE POLL.] Oda 3. lib.3. *Hac arte Pollux,& vagus Hercules Innixus arces attigit igneas,&c.*

POST INGENTIA FACTA] poſteaquã maxima,& memorabilia facinora ediderũt: poſt res fortiſſimè & præclariſſimè geſtas.

DEORVM IN TEMPL.] M. Tull.lib.3. de nat.deorum, *Iam verò in Græcia multos habent ex hominibus deos, Alabandum Alabandij, Tenedij Tenem: Leucotheam,quæ fuit Ino,& eius filium Pala-*
D *monem: cuncta Græcia Herculem, Æſculapium, Tyndaridas: Romulũ noſtri,alióſque complureis,quos,quaſi nouos,& aſcriptitios ciueis,in cælum receptos putant.*

DVM TERR. HOMINVMQVE COL. GEN.] dum viuunt, & verſantur cum hominibus.

PLORAVERE] queſti ſunt, ingemuerunt, ᾤμωξαν. ſic ſæpe aliàs: & pluribus locis iam admonuimus: ſup.epiſt.ad lib. *Paucis oſtendi gemis.*

NON RESPOND. FAVO. &c.] id eſt, eũ fauorem,quem à populo ſperabant,non eſſe ſuis in eũ meritis parem. ſic loquitur ſat.8.lib.2. *eóque Reſponſura tuo numquam eſt par fama labori.*

DIRAM QVI CONTVDIT HYDRAM] Hercules,vt ſup.Od.4.lib.4. *Non hydra ſecto corpore firmior Vinci dolentem creuit in Herculẽ.* E

NOTAQVE FATALI PORT.LAB.S.] labores Herculis commemorat Lucret. procemio lib.5.

COMPERIT INVID. SVPR.&c.] nãcius,qui inuidia laborat,interitu,exſtinguitur inuidia, vt Od.24.lib.3. *Virtutem incolumem odimus, Sublatam ex oculis quærimus inuidi*. Propert.lib.3. eleg.1. *Omnia poſt obitum fingit maiora vetuſtas, Maius ab exſequiis nomen in ora venit*. Sic Demoſth. περὶ ςεφάνȣ, Τίς γὰρ οὐκ οἶδε τῶν πάντων, ὅτι τοῖς μὲν ζῶσι πᾶσιν ὕπεστί τις ἢ πλείων ἢ ἐλάττων φθόνος· τοὺς τεθνεῶτας δὲ οὐδὲ τῶν ἐχθρῶν οὐδεὶς ἔτι μισεῖ; id eſt, *quis enim neſcit, eos omneis, qui viuunt, inuidia magis, aut minus laborare: mortuos* F *autem ne inimicorum quidem cuiquam odio eſſe?*

VRIT ENIM FVLG. SVO, QVI,&c.] id eſt, qui virtute, aut arte aliqua ceteris omnibus,qui eandem artem, ac virtutem colunt, antecellit, illis acerbum dolorem commouet, ſibi odium & inuidiam conflat. ignauis enim,inertibus,miſeris inuidet nemo: ſed viris fortibus,ſtrenuis,induſtriis, ac fortunatis: vt ſat.3.lib.2. *Inuidiam placare paras virtute relicta.* nimio aurẽ ſplendore oculos præſtingui, annotatum eſt ad Od.2. lib.2.

QVI PRÆGR. ARTEIS] qui artifices ſe inferiores ſua præſtantia quodammodo onerat, atque opprimit.

EXSTINCTVS] id eſt,mortuus. nam,vt lux G pro vita,ſic nox, & tenebræ pro morte vſurpantur à ſcriptoribus. Eurip.Hippol.cor. οὐ γὰρ οἶδ' ἀνεῳγμένας πύλας Ἅιδȣ, φάος δὲ λοίσθιον βλέπων τόδε. id eſt,neſcio enim mihi apertas eſſe Orci portas,lucem autem me hanc vltimam videre. M.Tull.Tuſcul.2. *tamen obijciebatur interdum animo metus quidam,& dolor, cogitanti, fore aliquando finem huius lucis*. Horat.Od.28.lib.1. *ſed omneis vna manet nox.* iam exſtinctus compoſitum eſt ab *ex*, & *ſtinguo*, quo verbo vtitur Lucret.lib.2. *ſtinguiq; colorem*. ab eodẽ ſunt hæc, *diſtinguo, reſtinguo, præſtinguo*, quod poſtremum in omnibus libris impreſſis corruptum eſt. Nam, vbicumque legitur H *perſtringere*, ſeu *præſtringere oculos*, ſeu *aciem oculorũ* apud M.Tull. Plautum,& ceteros, legẽdum *præſtinguere*: vt hoc dicam ἐν παρόδῳ.

AMABITVR IDEM] Nam (vt inquit Plautus Captiuis.) *Tum denique omnes noſtra intelligimus bona, Quom, quæ in poteſtate habuimus, ea amiſimus.*

PRÆSENTI TIBI] ſic ſuprà Od 5.lib. 3. *præſens Diuus habebitur Auguſtus, adiectis Britannis Imperio, grauibúsque Perſis.* Seruius ad illum Virg. locum Tityro, *Namque erit ille mihi ſemper deus*, notat, *ſemper, idque & poſt mortem & dum viuit. Alij enim imperatores poſt mortem demum in numerum deorum referũtur: Auguſtus autem templa viuus meruit. Horatius, Præſenti tibi maturos,&c.*

MATVROS] non exſpectata morte delatos: tempe-

A tempeſtinos. Plato lib. 7. de rep. ſcribit, non eſſe tutum vinos carminibus, laudationibus, encomiis afficere, his verbis, τούς γε μὴν ἔτι ζῶντας ἐγκωμίοις τε, καὶ ὕμνοις τιμᾷν οὐκ ἀσφαλὲς πρὶν ἂν ἅπαντά τις τὸν βίον διαδραμὼν τέλος ἐπιστήσηται καλόν.

IVRANDAS] quibus delatum erat iuſiurādum, ij ad aram iurabant. M. Tull. pro Flacco. *ergo is, qui ſi aram tenens iuraret, crederet nemo: per epiſtolam, quod volet, iniuratus probabit?* Iurandas igitur per nomen tuum, id eſt, ad quas per nomē tuum iuraturi ſumus.

SED TVVS HIC POP.] populus Rom. (inquit) in eo eſt prudens exiſtimator, & æquus rerū æſtimator, quòd te diuinis honoribus afficit, & quòd te ſuperioribus omnibus ducibus tùm Græcis, tùm Latinis anteponit: in ceteris non perinde rectè ſentire reperitur.

B TERRIS SEMOTA] ſublata ex hominum conſpectu, &, pæne dicam, mortua, id eſt, quorū auctores multis antè ſæculis mortui ſint.

SVÍSQVE TEMP. DEF.] idem dicit: hoc eſt, quæ peruetera facta ſint: vel quorū tempora abierunt, defluxerunt, ac præterierunt.

FASTIDIT] aſpernatur, ac reſpuit. ſuprà epiſt. 3. lib. 1. *Faſtidire lacus, & riuos, &c.*

SIC FAVTOR VET. VT TAB. &c.] id eſt, qui ita fauet veteribus, & antiquitati, vt leges XII. tabularum, quas decemuiri cōſcripſerunt, Solonis leges imitati: & fœdera regum Ro-
C manorum cū Gabiis, aut Sabinis icta: & ius Pontificium, & annaleis à pontificibus conſcriptos, & Vatum prædicta, dictitet à Muſarum ore fluxiſſe. Sic M. Tull. primo lib. de legibus eos irridet, imperitóſq;, ac tardos eſſe exiſtimat, qui cū Egeria Numam eſſe collocutū, & ab aquila Tarquinio apicem impoſitum putent.

ANNOSA VOLVM. VAT.] vatum carmina: in quibus fuit Cn. Marcius, quem commemorat T. Liuius lib. 5. annal. eiúſq; duo vaticinia profert: vnum, quo prædicebatur pugnæ Cannēſis euentus: alterum, quo iubebantur Romani ludos Apollinareis inſtituere, ſi victores eſſe vellent. *Priore carmine* (inquit Liuius) *Cannenſis prædicta clades in hæc fermè verba erat.* fermè additum
D eſt à Liuio, quia verba Marcij, quòd erant antiquiora, paullum ſunt immutata. Ego poſt Alciatum & Ranconetum, & Memmium, his verbis conſcriptum carmen fuiſſe exiſtimabam: *Amnē Troiugena Cannam Romane fuge, Ne te alienigenæ in campo cogant Diomedis Conſeruiſſe manus pugnantem: ſed neque credes Ante mihi donecum compleris ſanguine campum, Multáque millia caſa tuorum deferat amnis In pontum magnum de terra frugiferente, Piſcibu', pinnigeriſq;, feriſq; colentibu' terras Vt fuat eſca caro tua. nam m' ita Iupiter iuſit.* Alterum carmen ſic putabat contextum fuiſſe Ioſ. Scaliger, niſi quòd in paucis quibuſdam ab eo diſſenſi, *Romulidæ ſi perduelleis expellere voltis, Et vomicam, gentū quæ longè alienigenarum Venit: Apollineri voueatis cenſeo ludos: Qui Deo Apollineri fiunto come quotānis, Quo-* E
miam poplicitus popolos dederit ſtipi' partem, Conferiunto priuatim pro ſe q. ſuiſq. Prætor ibus ludis faciundis ollu' praeſto, Qui ſummum popolo, plebeique endo vrbe dabit ius. At bis quinque viri Græco ſacra ritu obeunto. Hæc ſi faxitis rectè gaudebiti' ſemper: Atque adeò fiet melior res poplica voſtra. Nam is Diuus voſtros perduelleis ſtinguet ad vnum, Qui voſtros campos placidè nunc, ruráque paſcunt.

FOEDERA REG. VEL GAB.] fœdera cum Gabiis icta ſunt à Tarquinio Superbo: de quibus ſic Dionyſius Halicarnaſ. Ῥωμαϊκ. ἀρχαιολ. δ. τούτων ἐστὶ τῶν ὁρκίων μνημεῖον ἐν ῥώμῃ κείμενον ἐν ἱερῷ διὸς πιστίου, ὃν Ῥωμαῖοι σάγκτον καλοῦσιν, ἀσπὶς ξυλίνη βύρσῃ βοείᾳ περίτονος τοῦ σφαγιασθέντος ἐπὶ τῶν ὁρκίων τότε βοὸς, γράμ- F
μασιν ἀρχαϊκοῖς ἐπιγεγραμμένη τὰς γενομένας αὐτοῖς ὁμολογίας, id eſt, *horum fœderum monumentū Romæ exſtat in templo Iouis Fidij: quē Romani ſanctum appellant, ſcutum ligneū pelle bubula intectum eius bouis, qui tum in fœdere faciendo fuit immolatus, literis antiquus inſcriptas condiciones, & pactiones continens.*

SI, QVIA GRÆC. SVNT ANTIQ. &c.] id eſt, ſi, quia ſcripta Græcorum antiquiſſima quæque, ſunt etiam optima, icciteò Romani ſcriptores, quo antiquiores erunt, eo meliores habebuntur, maxima erit noſtri iudicij peruerſitas. nam eadē ratione reperiemur Græcis meliores.

Non ſemper autem quæ ſunt antiquiſſima, vi- G
dentur etiam optima: quemadmodum ex oraculo illo, quod Apollo conſultus ab Athenienſib. quam potiſſimùm religionem colerent, ac tenerent, edidit, intelligere licet. Nam cùm reſpondiſſet, antiquiſſimam, & more maiorum comprobatam: iterum conſultus, quæ eſſet antiquiſſima, quia mos maiorum ſæpe mutatus eſſet, reſpōdit, quæ optima.

EADEM PENS. TRVT.] eadem ratione, & æquitate æſtimantur. al. *penſentur.*

NIL INTRA EST OLEAM, NIL, &c.] prouerbium cónuenit in eos, qui aut, quæ perſpicuè vera ſunt, negant: aut, quæ perſpicuè falſa, aiunt. quid enim certius, quid apertius eſt, H
quàm & intra oleam, os eſſe, & extra nucem, putamen, ac duritiem?

VENIMVS AD SVMMVM, &c.] reperientur enim pictores, cantores, palæſtritæ in Italia, quàm in Græcia, meliores: quod eſt falſum.

PSALLIMVS] citharæ canimus. nam ψάλλειν (vt docet Suidas) eſt τῷ ἄκρῳ τῶν δακτύλων τῶν χορδῶν ἅπτεσθαι: id eſt, ſummis digitis chordas tangere.

VNCTIS] vngebantur enim palæſtritæ, vt alibi diximus. Ariſtoteles lib. 8. de republica, quattuor arteis enumerat, quas in Græcia diſcere ſolebant. γραμματικὴν, γυμναστικὴν, μουσικὴν, γραφικὴν. hoc eſt, grammaticam, artem corporum exercendorum, muſicam, picturam.

SI MELIORA DIES] ſi poëmata, vt vi-

A na, fiunt vetuſtate meliora: ſcite velim (inquit) quoto anno, aut etiam quoto die poëma ſit vetus habendum.

VT VINA] vinum vetus etiam Pindarus laudat: ſed negat itá laudari carmen oportere. nam recentiſſimum quodq; ait eſſe laudabile Olymp. carm. nono, *αἴνει δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ' ὕμνων νεωτέρων.* id eſt, lauda vinum quidem vetus, flores autem hymnorum recentiorum.

QVOTVS ARROGET, &c.] quotus annus acquirat, vel pro ſuo iure vendicet chartis pretium: id eſt, quoto denique anno ſcripta auctoritatem, & pondus ſibi comparent.

SCRIPTOR] hîc eſt quæſtio. quærit autem B vtrùm is, qui centũ compleuit annos, vetus ſit habendus, an recens.

QVI DE'CENIT] qui mortuus eſt, qui depetiit.

VILEIS] contemtos, parui pretij. nam & paullo antè nomine *pretij* vſus eſt, vt ſuprà verbo *Æſtimat*.

EXCL. IVRG. F. EST VET.] hîc eſt reſponſio.

QVID? QVI DEPERIIT, &c.] dicis (inquit) eum eſſe veterem habendum, qui centum compleuit annos: quid ſi deſit menſis, vel annus vnus? inter quos referẽdus erit? veterésne, an nouos, & malos?

ISTE QVIDEM VET.] altera reſponſio ad ſecundum interrogatum.

C VTOR PERMISSO] vtor eo, quod mihi das, (inquit Horatius) eum etiam habendum in veteribus, qui centum ab hinc annos exceſſerit è vita, vno menſe, vel vno anno minus.

CAVDÆQVE PILOS VT EQV.] de hac cauda equina ſic Plutarchus in Sertorio, *ἵππους εἰσήγαγε δύο, τὸν μὲν ἀσθενῆ τελέως, καὶ πρεσβύτερον ἤδη, τὸν δ' ἕτερον εὐμεγέθη μὲν αὐτὸν, καὶ ἰσχυρὸν, θαυμαστὴν δὲ πυκνότητι, καὶ κάλλει τριχῶν οὐρὰν ἔχοντα. παρειστήκει δὲ τῷ μὲν ἀσθενεῖ, μέγας ἀνὴρ, καὶ ῥωμαλέος· τῷ δ' ἑτέρῳ, μικρὸς ἕτερος, καὶ τὴν ὄψιν εὐκαταφρόνητος. σημείου δὲ δοθέντος αὐτοῖς, ὁ μὲν ἰσχυρὸς ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ τοῦ ἵππου ἀσθενοῦς τὴν κέρκον, ὡς ἀπορρήξων, εἷλκε βίᾳ πρὸς αὐτὸν· ὁ δὲ* D *ἀσθενὴς τοῦ ἰσχυροῦ κατὰ μίαν τῶν τριχῶν ἐξέτιλλεν. ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν οὐκ ὀλίγα πράγματα μάτην ἑαυτῷ, καὶ πολὺν γέλωτα τοῖς θεωμένοις παρασχὼν ἀπεῖπεν: ὁ δ' ἀσθενὴς ἀχαρεῖ, καὶ σὺν οὐδενὶ πόνῳ, ψιλὴν τριχῶν ἀπέδειξε τὴν οὐρὰν, ἀναστὰς ὁ Σερτώριος, ὁρᾶτε, εἶπεν, ἄνδρες σύμμαχοι, τὴν ἐπιμονὴν ἀνυσιμωτέραν τῆς βίας οὖσαν, καὶ πολλὰ τῶν ἀθρόως ἀλήπτων, ἐνδιδόντα τῷ κατὰ μικρόν:* id eſt, *equos introduxit duos, alterũ quidem planè infirmum, & iam veterem: alterum autem tùm procerum ipſum, & robuſtum, tùm caudam mira pilorum crebritate, & pulchritudine habentem. Aſtabat autem infirmo quidem equo vir magnus, & validus: alteri verò equo alter homo paruus, & aſpectu ipſo contemnendus. ſigno autẽ eis dato, robuſtus quidem ille vtraque manu caudam equi infirmi, tanquam* E *perrupturus, totis viribus ad ſe trahebat: homo infirmus verò ex equi robuſti cauda pilos ſingillatim euellebat. Poſteaquam autem ille non mediocri labore fruſtra ſuſcepto, multóque riſu ſpectatoribus excitato defatigatus fuit: infirmus verò, breui tempore, & ſine vllo labore caudam à pilis vacuam, nudámq; reddidit: ſurrexit Sertorius, & videtis (inquit) ô ſocij, perſeuerantiam viribus efficaciorem eſſe, & multa, quæ ſemel, & vno impetu capi non poſſunt, paullatim vinci, & capi poſſe.*

ET DEMO VNVM, DEMO ETIAM VNVM] id eſt, detraho vnum, &c. non dicit, adimo: ſed demo. demit enim qui de toto aufert: adimit qui totum tollit. Vtitur autem hoc genere argumentationis M. Tull. Frumentaria. *Deinde iudices videtis, quàm infinitam ſitis hominibus licentiam pecuniarum eripiendarum daturi. Si, ternos* F *denarios qui coëgit, erit abſolutus: quaternos, denos denique, aut vicenos coget alius: quæ erit reprehenſio? in quo primùm iniuria gradu reſiſtere incipiet ſeueritas iudicis? quotus erit iſte denarius, qui nõ ſit ferendus? & in quo primùm æſtimationis iniquitas, atque improbitas reprehendetur?*

DVM CAD. ELVS. RATIONE, &c.] id eſt, dum is, qui poëmatum bonitatem vetuſtate, & annis metitur, vnà cum ſuo aceruo paulatim collapſo, ipſe quoque concidat. *σωρίτην*, id eſt, acerualem, argumentationẽ, quæ interrogatione conſtat, appellant Stoici, cùm aliquid minutatim, & gradatim additur ei, quod ab aduerſario conceſſum eſt, vel detrahitur. de quo M. G Tull. Acad. lib. 2. *Soritas hos vocant, qui aceruum efficiunt vno addito grano: vitioſum ſanè & captioſum genus.* ibid. *tùm paucis additis venit ad ſoritas, lubricum ſanè, & periculoſum locum: quod tu modò dicebas eſſe vitioſum interrogandi genus.* Idem de diuinat. lib. 2. *aut quemadmodum ſoriti reſiſtas? quem ſi neceſſe ſit, Latino verbo liceat acerualem appellare.*

AD FASTOS] id eſt, ad annos. in faſtis enim cõſulum ſingulorum annorum, ceterorúmque maiorum magiſtratuum nomina perſcribebantur. Tùm appellatione conſulum anni notabantur.

H MIRATVRQVE NIHIL] & nihil magni æſtimat: nihil admiratione dignum ducit.

NISI, QVOD LIBIT. SACR.] niſi, quod ſepultum, & mortuum eſt. de Libitina diximus ſup. ad Od. 30. lib. 3. *multáque pars mei Vitabit Libitinam.*

VT CRITICI DICVNT] critici ſunt, grammatici, qui de ſcriptoribus, & ſcriptis iudicãt, *παρὰ τὸ κρίνειν*, quod valet iudicare: è quibus erat Mecius Tarpa. Talis fuit Ariſtarchus inter Græcos.

LEVITER CVRARE VIDETVR, &c.] .i. ita negligẽter ſcribit, vt videatur oblîtus eſſe, quid de ſe promiſerit, ac ſomniarit. dicebat autẽ ſe ſomniaſſe eſſe mortuum, & ex Pythagoræ ſententia, animam Homeri in corpus ſuum immigraſſe:

A graſſe:ex quo ſe optimum poëtam exſtitiſſe,ver-
ſúsque Homericis ſimileis cõſcribere. Quòd au-
tem Lucretius ait lib. 1. non Homeri animam in
Ennij mortui corpus domicilium ſuum tranſtu-
liſſe,ſed ſpeciem quandam ex Acherũte in ſom-
nis viuo,& dormienti Ennio obiectam eſſe, his
verbis, *Et ſi præterea tamen eſſe Acheruſia templa
Ennius æternis exponit verſibus edens, Quò neque per-
mânent animæ,neque corpora noſtra, Sed quædam ſi-
mulacra modis pallentia miris,Vnde ſibi exortam ſem-
per florentis Homeri Commemorat ſpeciem, lacrymas
effundere ſalſas Cœpiſſe,& rerum naturam expande-
re dictis:* pertinet hoc ad aliud ſomnium, nempe
in quo Homerus Ennio naturam rerum explica-
bat:quò referendum eſt illud:*Viſus Homerus adeſ-*
B *ſe poëta.*hîc autem Homerus,Ennio in ſomnis di-
cebat,ſe factum aliquãdo eſſe pauonem,ſeu ani-
mam ſuam commigraſſe in pauonem: deinde ex
pauone in corpus Ennij tranſiſſe.Ex quo illud ip-
ſius Ennij. *Nam videbar ſomniare med ego eſſe mor-
tuum.* & illud Perſij. *Cor iubet hoc Enni, poſtquàm
deſtertuit eſſe Mæonides, quintus pauone ex Pythago-
ræo.* Eodem referendum illud M.Tull.ex lib.6.de
rep. *Hîc mihi,(credo quidem ex hoc, quod eramus lo-
cuti:fit enim ſæpe ferè, vt cogitationes,ſermonésque no-
ſtri pariant aliquid in ſomno tale, quale de Homero
ſcribit Ennius:de quo videlicet ſæpiſſime vigilans ſo-
lebat cogitare & loqui) &c.* De ſe porrò gloriosè
prædicabat Ennius, verſus veterum reprehen-
dens. *Quos* (inquit) *olim Fauni,vatésque canebant,*
C *Cùm neque Muſarum ſcopulos quiſquam ſuperarat,
Nec dicti ſtudioſus erat Ante hunc. Ait ipſe de ſe*
(inquit)M.Tull. in Bruto.*nec mentitur in gloriãdo.*

NÆV. IN MANIB. NON EST] Næ-
uij ſcripta nõ teruntur manibus hominum. nam
eum memoria tenent,neque egent adiumẽto lit-
terarum.hæret in omnium animis perinde, ac ſi
ſit recens. *adeo ſanctum eſt, &c.* fuit autem Ennio
Næuius antiquior, vt declarant hæc verba M.
Tull.in Bruto,quibus Ennium affatur. *Nec verò
tibi aliter videri debet,qui à Næuio vel ſumpſiſti mul-
ta,ſi fateris: vel,ſi negas, ſurripuiſti.* A Næuio ſunt
illa, quæ M. Tull. producit epiſt.ad L. Luceium
lib.5. *Placet enim Hector ille mihi Næuianus,qui non*
D *tantùm laudari ſe lætatur,ſed addit etiam, à lauda-
to viro.*

AMBIGITVR QVOTIES] quoties in-
ter homines doctos controuerſia eſt vter vtri, &
quis cui ſit anteponendus, vel quis cui præſter,
&c.ſup.epiſt.18. *Amgibitur quid enim?*

AVFERT PAC. DOCTI FAM. SEN.]
id eſt,Pacuuius conſequitur, & obtinet laudem,
atque exiſtimationem docti:exiſtimatur ab om-
nibus doctus.M.Tull.lib.3. de oratore. *Atque id
primùm in poëtis cerni licet, quàm ſint inter ſeſe En-
nius,Pacuuius,Attius diſſimiles.* idem citat hæc ex
Pacuuio. lib.5. de finibus. *Quin etiam feræ (inquit
Pacuuius) quibus abeſt ad præcauendum intelligendi
aſtutia,ſibi iniecto terrore mortis horreſcũt.* Idem lib.
2.de orat.ad Qu.Fr. *nec quiſquam eſt eorum, qui, ſi
iam ſit ediſcendum ſibi aliquid, non Teucrum Pacuuij* E
*malit, quàm Manlianas venalium vendendorum le-
ges ediſcere.*

ATTIVS ALTI] Attius refert nomen &
exiſtimationem alti & elati poëtæ. Attius dice-
batur plus habere magnitudinis, & grandilo-
quentiæ, vt ita dicam: Pacuuius plus doctrinæ.
erat autem Attius multis annis Pacuuio minor.
M. Tull. in Bruto. *Attius iiſdem ædilibus ait ſe,
& Pacuuium docuiſſe fabulam,cùm ille octoginta,ipſe
triginta annos natus eſſet.* idem M. Tull.in oratio-
ne pro P. Sextio, multos Attij verſus profert,
eúmque diſertiſſimum poëtam appellat.

DICITVR AFRANI TOGA] dicitur F
Afranius poëta Romanus,ſeu Latinus cum Me-
nandro comparandus:ſeu ad Menandri ſcriben-
di genus propè accedere. Afranius togatas ſcri-
pſit comœdias. eadem autem ratione appellan-
tur à toga togatæ,qua à pallio palliatæ. de Afra-
nio M.Tull.in Bruto. *C.Titium, cuius orationes tã-
tùm argutiarum,tantum exemplorum, tantum vrba-
nitatis habẽt,vt penè Attico ſtilo ſcripta eſſe videan-
tur,ſtudebat imitari L.Afranius poëta,homo perargu-
tus,in fabulis quidem etiam diſertus.*

PROPERARE] cur properare?an quòd ne-
gligẽter & minus accuratè ſcripti ſunt eius ver-
ſus?ſic enim infrà ead.epiſt. *aſpice,Plautus Quo pa-
cto parteis,&c. Quàm non adſtricto percurrat pulpita
ſocco. Geſtit enim nummum in loculos dimittere, poſt* G
hoc,&c. An hoc referẽdum eſt ad verſuum om-
nium rationem & naturam,qui pedibus cõſtant,
& iccirco currere dicuntur,ſat.10. princip? *Nem-
pe incompoſito dixi pede currere curſus Lucili, &c.*

SICVLI EPICHARMI] Epicharmum
poëtam comicum Siculum ſæpe commemorat
M.Tull.eiúsque verſus ſæpe vſurpat, vt lib.1. ad
Attic. *vt crebrò mihi vafer ille Siculus inſuſurret
Epicharmus cantilenã illam ſuam.* νῆφε, καὶ μέμνασο
ἀπιστεῖν· ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν. quæ ver-
ba ſic reddit Latinè Qu. Fr. de petit. conſulatus
ad Marcum. *Quamobrem* Ἐπιχαρμεῖον *illud tene-
to,neruos,atque artus eſſe ſapientiæ, non temerè crede-
re.* & epiſtol. ad Qu.Fr.lib.3. γνῶθι πῶς ἄλλῳ
κέχρηνται, id eſt,fac ſcias, quo pacto ſe aduerſus
alium geſſerit. & Tuſc.1. *ſed tu mihi videris Epi-* H
*charmi non inſulſi hominis,vt Siculi,ſentẽtiam, ſequi.
Quam? non enim noui. Dicam ſi potero Latinè, &c.
Emori nolo:ſed me eſſe mortuum nihili æſtimo.*

CÆCILIVS] hunc ſcribit M. Tull.lib.7. ad
Att. malum eſſe auctorẽ Latinitatis. idem alibi,
Nam illorum (Scipionis & Lælij) *æquales Cæciliũ,
& Pacuuium malè locutos videmus.* fuit autem hic
natione Gallus.

LIVI SCRIPTORIS AB ÆVO] Li-
uius Andronicus poëta à M. Liuio Salinatore,
cuius filias erudierat, fuit libertate donatus, vt
ſcribit Euſeb.in chron.primus hic C.Clodio Cæ-
ci filio,& M. Tuditano coſs.fabulam docuit an-
no ipſo antequàm natus eſt Ennius, poſt Romã
conditã anno CCCCX. vt ſcribit M.Tull.Tuſc.

A lib.1. & in Bruto. Idem ibidem ait Liuianas fabulas non ſatis eſſe dignas,quæ iterum legantur. De hoc Liuio vide T. Liuium lib. 7. annal. ad princip.

INTERDVM VVLG. RECT. VIDET] rectè iudicat,& prudenter ſentit.rectum peccato oppoſuit,quod eſt prauum.

EST VBI]id eſt,alicubi, ἔστιν ὅπου: ſeu potius aliquando, vt accipiamus *eſt vbi* pro *eſt quando*, ἔστιν ὅτε, id eſt, ἐνίοτε.

NIM. ANTIQVE'] ἀρχαϊκῶς, id eſt,impolitè,illepidè.ſic ſup. epiſt. ad Torq. lectos *archaicos* dixit. vbi tamen alij legunt *Archiacos*, ab Archia.

CREDIT] ſic habēt 3.lib.Vat.& Iann. Faërn. Torn. Cleric. Nicotian.Ruſſard. alij.& quidem ipſa veritas ita legendum eſſe clamat.

IGNAVE' MVLTA FATETVR] tollenda eſt diſtinctionis nota poſt nomen *multa*, B vt ſit hæc ſententia.Si eos credit quædam dicere nimis antiquè,ſi pleraque durè:ſi fatetur eoſdem multa ignauè,id eſt,oſcitanter, & minimè accuratè dicere,ſapit:& mecum ſentit.

ET IOVE IVDICAT ÆQVO] id eſt, verè iudicat.Iupiter enim æquus,id eſt,propitius eſt iis, iudiciáque eorum approbat, qui verè iudicāt:iratus eſt iis, iudiciáque eorum improbat, qui ſecus:vel dic hoc modo, quia Diis probantibus,& fauētibus omnia rectè fiunt:iratis, ſecus.

QVÆ] Liuij carmina.

PLAGOSVM] qui plagas multas, & graueis diſcipulis ſuis infligere ſolebat.

ORBILIVM] magiſtrum,ſeu doctorē meū, C de quo Sueton. de claris Grammaticis. *Fuit* (inquit) *natura acerba non modò in antiſophiſtas(quos omni ſermone lacerauit) ſed etiā in diſcipulos, vt Horatius ſignificat,plagoſum eum appellās, & Domitius Marſus ſcribens,Si quos Orbilius ferula,ſcuticáque cecīdit*.floruit ætate Ciceronis: vixit propè ad centeſimum ætatis annum, amiſſa iam pridem memoria, vt ex Bibaculi verſu intelligere licet, *Orbilius vbínam eſt,litterarum obliuio?*

ET EXACTIS MINIM. DIST.] id eſt, perfectis,& perpolitis proxima:quod valet exacta,perfecta,exquiſita,limata, ἀκριβῆ.exigere dicimus ad perpēdiculū,vt Verr.3.de anteactis. *Tu Verres hîc quod moliare, nihil habes: niſi forte vis ad* D *perpēdiculū columnas exigere.* Cœlius ad Cic.lib.8. ep. *Nunc ſi ad illam ſummā ſeueritatē legitimum ius exegeris,&c.*& T.Liuius lib. 30. annalium. *Nolite ad veſtras leges,atque inſtituta exigere ea, quæ Lacedæmone fiunt.* & exigere ad vnguem dicebantur marmorarij, cùm marmorū commiſſuras vngue explorabant. ex quo exacta dicuntur à Latinis, quæ ſunt probata,perfecta,accurata,ſummo ſtudio,ſummóq; artificio elaborata, διηκριβωμένα: & rurſus *ad vnguem factum*,perfectum,& perpolitum: vt ſat.5.lib.1.*ad vnguem factus homo*.& lib. de arte poë. *carmen non caſtigauit ad vnguē.* Virg. Georg.2.*Nec ſecius omnis ad vnguem Arboribus poſitis ſecto via limite quadret*.vbi Seruius notat, trāſ- E lationem eſſe à marmorariis, qui iuncturas vnguibus probant.δι᾽ ὄνυχος nominant Græci, quod Latini *ad vnguem factum*.

EMICVIT] excelluit,eminuit.

CONCINNIOR] venuſtior,elegantior, cultior.

DVCIT] producit,oſtētat,iactat, πομπεύει, id eſt,quaſi in pompa producit.

VENDÍTQVE] *vendit* poſuit, pro *venditat*. venditare autem, eſt velle vendere. At qui vendere vult mercem aliquam, eam laudat. Horat. infrà epiſt.prox.*vbi plenius æquo Laudat venaleis qui vult extrudere merceis.*

INDIGN. QVICQ. REPR. &c.] id eſt, indignè fero, aliquid reprehendi, non quia pingui Minerua, & ſine lepôre, aut venere factum F habeatur,ſed quia nouum,& recens.

NEC VENIAM ANTIQVIS, &c.] id eſt, & indignor non veniam erratorum ſuorum antiquis dari, quam ſi impetrarent, benè ſecum actum exiſtimare deberēt:ſed præmium peti, vt ſcriptoribus optimis,ac perfectiſſimis.ſic M.Tullius in orat.perfecto veteres inſectatur, his verbis, *Ergo Ennio licuit veteres contemnenti dicere Verſibus,quos olim Fauni,vatéſque canebant: mihi de antiquis eodem modo non licebit, præſertim cùm dicturus non ſim Ante hunc,vt ille,nec quæ ſequūtur,Nos auſi reſerare, &c.* idē ibid. *non eſt eis ſatis non contemni, laudari etiam volunt.* G

RECTE', NE'CNE CROCVM, &c.] id eſt,ſi dubitarem,vtrùm iure, & meritò Attæ fabulæ in ſcena recitentur,atque à populo ſpectentur,nécne:ſenes omnes clamarent me impudentem eſſe,&c. hæc verba *perambulet crocū & flores*, hoc ſignificant, agatur ab hiſtrionibus in ſcena ambulantibus: quæ croco,& floribus, & aliis odoribus conſpergi ſolebat.quod declarat & verſus ille Lucr.lib.2.*Et cùm ſcena croco Cilici perfuſa recens eſt:*& Ouid.lib.1.de arte.*Nec fuerant liquido pulpita rubra croco*.Sed verbū *perambulet* venuſtè poſuit propter poëtam Attam, vt mox dicemus.

PEAMBVLET ATTÆ FABVLA,] Quintius Atta,poëta togatarum, ſic cognomento dictus, quòd atta, id eſt, vitioſis pedibus, aut H cruribus eſſet, aut quòd plantis extremis ambulando inſiſteret, & terrā magis attingeret,quàm ambularet. quod mihi indicauit Err.Memmius v.c. & admonuit Feſtus: qui docet,attas eſſe appellatos,eos, qui propter vitium crurum aut pedum plantis inſiſtunt,& terram attingūt magis, quàm ambulant: *quod cognomen Quintio poëtæ adhæſit*, inquit ille. Hunc Attam commemorat M. Tullius in Sextiana,*Nihil ſanè Attæ iuuabāt.anagnoſtæ, libelli etiam pro vino oppignerabantur.* ſic enim habent cod.veteres: & ita iam pridē docuit eſſe legendum P.Victorius: nos denique ita edēdum curauimus: vbi tamen alij legunt, *nihil ſanè chartæ adiuuabant:* alij,*nihil ſanè arte adiuuabatur:* alij,*nihil ſanè te adiuuabant anagnoſtæ,&c.*

ÆSO-

A Æsopvs] tragœdiarum actor: de quo M. Tull. in Sextiana, & lib. 1. de orat. ad Qu. Fratr. & Plin. lib. 10. & 35. & iterũ M. Tull. ep. ad Qu. Fr. lib. 1. *Prætereà Æſopi tragœdi noſtri familiaris Licinius ſeruus aufugit.*

Doctvs Rosciвs] de Roſcio hæc M. Tull. in Quinctiana, *Etenim cùm artifex eiuſmodi ſit, vt ſolus dignus videatur eſſe, qui in ſcena ſpectetur, tùm vir eiuſmodi eſt, vt ſolus dignus videatur, qui eò nõ accedat.* exſtat & oratio pro eo ipſo, vbi hæc de eodem M. Tullius: *Roſcius ſocium fraudauit? poteſt hoc homini huic hærere peccatũ? qui medius fidius (audaciter dico) plus fidei, quàm artis: plus veritatis, quàm diſciplinæ poſſidet in ſe? quem populus Ro. meliorem virum, quàm hiſtrionem eſſe arbitratur: qui ita digniſſi-* B *mus eſt ſcena propter artificium, vt digniſſimus ſit curia propter abſtinentiam?* & de orat. ad Qu. Fratr. lib. 1. *Itaque vt ad hanc ſimilitudinem huius hiſtrionis, oratoriam laudem dirigamus, videtíſne quàm nihil ab eo, niſi perfectè, nihil niſi cum ſumma venuſtate fiat: niſi ita, vt deceat, & vti omneis moueat ac delectet? Itaque hoc iamdiu eſt conſecutus, vt in quo quiſque artificio excelleret, is in ſuo genere Roſcius diceretur.* & lib. 1. de diuinat. *Quid amores, ac deliciæ tuæ Roſcius? num aut ipſe, aut pro eo Lanuuium totũ mentiebatur? qui cùm eſſet in cunabulis, educaretúrque in Selonio, qui eſt campus agri Lanuuini, noctu lumine appoſito experrecta nutrix animaduertit puerũ dormientem circumplicatum ſerpentis amplexu: quo aſpectu exterrita clamorem ſuſtulit. pater autem Roſcij ad haru-* C *ſpices retulit: qui reſponderunt nihil illo puero clarius, nihil nobilius fore.* & orat. pro Arch. poëta, *Quis animo tam agreſti, ac duro fuit, vt Roſcij morte nuper non commoueretur? qui cùm ſenex eſſet mortuus, tamen propter excellentem artem, ac venuſtatem, videbatur omnino mori non debuiſſe.*

Egit] recitauit, in ſcena: vnde dicuntur actores comœdi & tragœdi.

Saliare] quod à Saliis, Martis ſacerdotibus, ſaliendo canebatur, à Numa Pompilio inſtitutum, & factum, vt indicat M. Tull. lib. 3. de oratore. & Varro lib. 6. de ling. Latina. Dionyſ. Halicarn. lib. 2. de Saliis, ὑπὸ δὲ Ῥωμαίων ἀπὸ τῆς συντόνου κινήσεως ὠνομασμένοι. τὸ γὰρ ἐξάλλε- D σθαι, καὶ πηδᾶν σαλῖρε ὑπ' αὐτῶν λέγεται. ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς αἰτίας, καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ὀρχηστὰς. ἐπεὶ κἀν τούτοις πολὺ τὸ χόρευμα, καὶ σκίρτημα ἔνεστι, παράγοντες ἀπὸ τῶν σαλίων τοὔνομα, σαλίτωρας καλοῦσι. κινοῦνται γὰρ πρὸς αὐλὸν ἐν ῥυθμῷ τὰς ἐνοπλίους κινήσεις ποτὲ μὲν ὁμοῦ, ποτὲ δὲ παραλλάξ, καὶ πατρίους τινὰς ὕμνους ᾄδουσιν ἅμα ταῖς χορείαις. id eſt, à Romanis autem ex contento motu nominati. Nam ἐξάλλεσθαι & πηδᾶν ſalire ab iis dicitur. Iam verò ab eadem cauſa etiam alios omneis ſaltatores, quoniam etiam in his multa eſt choreæ exercitatio, & tripudiatio, deriuato à Saliis nomine, ſalitores appellant. Mouentur enim ad tibiam numeroſè motus quoſdam armis accommodatos nunc ſimul, nunc viciſſim, & alternis, & patrios quoſdam hymnos canunt vna cum choreis. E

Et illvd, Qvod mec.] Varro eo, quem modo dixi, libro multis verbis oſtẽdit, carmina Saliaria, quamuis à C. Ælio fuerint interpretata, tamen multis etiam locis eſſe obſcura.

Ingeniis non ille favet, &c.] id eſt, non fauet eorum ingeniis, qui iam mortui ſunt, neque eò facit, quòd veteribus faueat, ſed quòd nobis aduerſari, noſtráq; ſcripta oppugnare ſtudeat, & nobis inuideat.

Qvòd si tam Græcis, &c.] ſi apud Græcos tanto odio fuiſſent noui, ſeu recentes ſcriptores, quanto ſunt apud Romanos, nullos nunc veteres haberẽt, quos publicè manibus F tererent, oculíſque lectitarent.

Novitas] aliter vſurpatur à M. Tullio nouitas, epiſt. 7. lib. 1. *nouitati eſſe inuiſum meæ.*

Viritim] liber Card. Raïn. habet *Quiritim.* ceteri omnes conſentiũt cum vulgatis. Omnino hæc recepta recta eſt.

Vt primv'm pos. nvg.] oſtendit, ex otio, & fortuna ſecunda nata eſſe in Græcia variarum artium ſtudia.

Positis] ſedaris, compoſitis.

Nvgari] rebus ludicris, & leuibus artibus operam dare.

Et in vitivm fort. lab.] ſic ſunt homines: in rebus duris, & aduerſis virtutẽ colunt, & forteis ſe præbent, &, vt monet ſat. 2. G lib. 2. *Fortia aduerſis opponunt pectora rebus:* in ſecundis inertiæ & nequitiæ ſe tradunt, & luxu ac deliciis eneruantur, ac molliuntur: ita vt difficilius eſſe videatur ſecundam fortunam, quàm aduerſam ferre. lege quæ annotauimus ad Od. 27. lib. 3. ibi, *bene ferre magnam, &c.*

Fortvna æqva] fortuna ſecũda, propitia, amica.

Svspendit picta vvltvm] tabulas pictas attentiſſimè ſpectauit, in eáſq; ſtudium & cogitationem ſuam contulit. tralatio eſt. Obſeruandum eſt autem hîc, verbum *ſuſpendit*, quod propriè, aut certè aptè quadrat ad *vultum*, etiam ad mentẽ tamen pertinere, cùm aliud verbum ſit nullum.

Nvnc tibicinib. nvnc est] id H eſt, nunc comœdiis delectata eſt, nũc tragœdiis. in comœdiis enim adhibebãtur tibicines. lib. de arte poët. *Tibia non, vt nunc, orichalco vincta, tubæq; Æmula, &c.* & ibid. *Sic priſcæ motúmque, & luxuriam addidit arti Tibicen, traxítque vagus per pulpita veſtem.* ſimpliciter tibicinibus ſignificantur ij, qui tibia canunt.

Svb nvtr. pvella, &c.] εἰκὼν, ſiue imago, ſiue ſimilitudo illuſtris & luculenta, qua declarat, Græcorum ſtudia bellis compoſitis ac ſopitis fuiſſe leuia, nugatoria, & pæne dicã pueriliа. veluti (inquit) ſi puella infans ſub nutrice luderet.

Matvrè] citò. ſed vtrùm maturè reliquit, poſteaquàm ſatiata eſt, an maturè & citò ſatiata,

A reliquit? videtur hoc probabilius, vt ſignificet, quod Græci dicunt, τὸ ἀψίκορον, id eſt, celere & propinquum rerum amatarum faſtidium, celerémque ſatietatem: quo vitio laborant iuuenes. epiſt. de arte poët. *& amata relinquere pernix.* Iam verò quin maturè interdũ citò ſignificet, nemo, qui Cariſium legerit, & eius auctoritate moueatur, dubitabit.

PLENA] ſatiata. epiſt. ad librum. *cùm plenus languet amator.* lege igitur cõiunctè *maturè plena.* nam, vt ſcribit M. Tull. lib. 3. de orat. ad Qu. Fr. *omnibus in rebus, voluptatibus maximus faſtidium finitimum eſt.* Neque tamen reclamabo, ſiquis illo potius modo coniungere malet, *maturè reliquit.*

QVID PLACET, AVT ODIO EST, &c.] nihil perpetuò placet, nihil ſemper diſplicet. HOC PACES HAB. BONÆ, VENTÍQVE] id eſt, ex pace igitur, & rebus ſecundis B nata eſt hæc in Græcia artium varietas, ſtudiorũ mutatio, & inconſtantia. Alij ſic, bonæ paces, & venti ſecundi hoc habuere, vt ſint mutabiles, neque perpetuò aut placeant, aut diſpliceant.

ROMÆ DVLCE DIV FVIT] Nunc docet, poëticæ ſtudium non multis antè ſæculis Romæ coli cœptum eſſe, Romanósq; illos veteres, in ſtudiis & grauioribus, & vtilioribus, quàm in ſcribendo, fuiſſe occupatos.

SOLLENNE] vſitatum: vt annot. ſuprà ad epiſt. 1. lib. 1. ibi, *Inſanire putas ſollennia me, &c.*

RECLVSA] aperta. vt epiſt. ad Torq. *& operta recludit.*

MANÈ] vt ſat. 1. lib. 1. *Sub galli cantum conſultor vbi oſtia pulſat.* & M. Tull. orat. pro Mur. *Vigi-* C *las tu de nocte, vt conſultoribus tuis reſpondeas: ille vt quò intendit, maturè cum exercitu perueniat. te gallorum, illum buccinarum cantus exſuſcitat.*

CLIENTI PROMERE IVRA] reſpondere ius. M. Tull. lib. 1. de legib. oſtẽdit, patrij moris fuiſſe conſultoribus reſpõdere, his verbis, *ego verò ætatis vacationi potius confidebam, cùm præſertim non recuſarem, quo minus more patrio ſedens in ſolio conſulentibus reſponderem.* Idem lib. 1. de orat. ad Qu. Frat. multis verbis oſtendit, *domum iuriſconſulti totius oraculum eſſe ciuitatis, neque vllum honeſtius eſſe ſenectuti celebranda, atque ornanda perfugiũ, quàm iuris interpretationem:* deinde ſubijcit hæc ſub perſona Craſſi: *Equidem mihi hoc ſubſidium iam* D *inde ab adoleſcentia comparaui, non ſolum ad cauſarũ vſum forenſem, ſed etiam ad decus, atque ornamentum ſenectutis, vt, cum me vires (quod ferè iam tempus aduentat) deficere cœpiſſent, ita ab ſolitudine domum meã vindicarem.* Idem lib. 3. *M. verò Manilium tranſuerſo foro ambulare ſolitum, quod erat inſigne eum, qui id faceret, facere ciuibus omnibus conſilij ſui copiam. ad quos olim ſic adibatur, nõ ſolùm, vt de iure ciuili ad eos referretur, verùm etiam de filia collocanda, de fundo emendo, de agro colẽdo, de omni denique officio, &c.* Erat porrò inſcriptum in iuriſconſultorum foribus, *licet conſulere:* quod docet & M. Tull. in orat. pro Murena, his verbis, *Itaque non modò beneficij collocandi ſpem, ſed etiam illud, quod aliquando fuit, licet conſulere, iam perdidiſti.* E

CAVT. NOM. CERTIS EXPEND.] id eſt, pecuniam collocare apud debitores locupleteis nominibus factis, & in codice argẽtarij perſcriptis. Cùm hoc loco viderem veteres mẽbranas inter ſe diſcrepare (aliæ enim conſentientes cum libris vulgatis habent, *certis nominibus:* aliæ diſſentientes, *rectis nominibus*) diu, multúmq; dubitaui, vtras potiſſimùm ſequerer. mouebat me Porphir. qui videtur legiſſe, *rectis nominibus:* &, quamquam hoc loco corruptus eſt, ita interpretari, *idoneis, ac legitimis nominibus.* mouebat altera ex parte locus Ciceronis in Quinctiana, his verbis, *moritur P. Quinctius, qui tibi, vt ais, certis nominibus grandem pecuniam debebat.* accedebat Feſtus in voce *nuncupata, Nuncupata* (inquit) *pecunia eſt (vt ait Cincius in lib. ſecundo de officio iuriſconſulti)* F *nominata, certa, proprijs nominibus pronuntiata.* Tandem re quæſita, cùm à veteribus iuriſconſultis nullam rectorum nominum fieri mentionẽ comperiſſem, tutius eſſe exiſtimaui ſcripturam receptam, & vulgatam retinere: rem integram ſeruare: arbitrio lectoris, vtram lectionem malit, permittere. Hoc tantum teſtatum relinquam multo plureis codices veteres habere *rectis,* quàm *certis:* vt peccaturus non ſit, qui *rectis* legendum putet.

EXPENDERE] expenſos ferre, occupare, ne ſint ſteriles, & vt perpetuos ſumtus ſuppeditare poſſint. certum videtur eſſe nomen cùm debitor G eſt ſoluendo, & cùm ei per ſyngrapham creditũ eſt: certius autem ſi pignore accepto, & cum ſatiſdatione. nam verbum cauendi hoc quoque ſignificat: vt cauere ſibi prędibus, & prædiis: cauere ſibi per ſponſorẽ, cauere ſibi pignoribus, quod eſt ita pecuniam credere, vt prædes accipias, vt ſponſorem, & pignora. quòd ſi quis malet legi *rectis nominibus,* rectum nomen interpretabimur legitimum.

MAIORES AVDIRE] maioribus obtemperare: maiorum, & prudentiũ conſilium ſequi.

MINORI DICERE] minori conſiliũ dare, quo & rem ſuam familiarem honeſtis rationibus augere, & cupiditatem immoderatam comprimere, ac refrenare poſſit. H

CRESCERE RES] augeri bona, & facultates rei familiaris.

DAMNOSA LIBIDO] vt ſuprà epiſt. ad Loll. 2. *Quẽ damnoſa Venus, quẽ præceps alea nudat.*

MVTAVIT MENTEM P. L.] mutauit conſilium illud priſtinum, & priorem illam vitæ conſuetudinem: omne autem ſtudium ſuum ad ſcribendum contulit. *populus leuis,* populus Ro. mobilis, & mutabilis.

ET CALET VNO SCRIB.] & flagrat vno ſcribendi ſtudio. ſic dictum, *Feruet auaritia, &c.* epiſt. 1. lib. 1.

FRONDE COMAS VINCTI] *comas vincti,* helleniſmus eſt. Græci autẽ in his generibus ſubintelligũt κατὰ. Latinè diceremus *vinctis comis.* Iã verò *frõde,* id eſt,

A id eſt, edera, vt ſuprà epiſt. ad Iul. Florum, *ſeu condis amabile carmẽ, Prima feres edera victricis præmia.*

DICTANT] dictant ſeruis ſcribendi peritis: vt ſuprà epiſt. ad Fuſcum Ariſt. *Hac tibi dictabam poſt fanum putre Vacunæ.*

IPSE EGO, QVI NVLLOS, &c.] ne ſibi quidem parcit Horatius, & ſe quoque in iis numerat, qui non ſatis exploratis ſuis viribus, & fortaſſe ad eam rem inepti natura, immoderata tamen ſcribendorũ verſuum cupiditate tenentur.

INVEN. PARTHIS MENDAC.] in eo ſunt Parthi mendaces, quòd fugientes, & tergo verſo ſimulant ſe pugnare nolle, cùm tamen fugiendo maximè pugnent, vt diximus ſuprà ad illum locum, *Et verſis animoſum equis Parthũ dicere,*
B Od. 19. lib. 1. ad quæ accedãt hi Ouid. verſus lib. 1. de arte. *Teláque Parthorum, Romanáque pectora dicam: Teláque, ab auerſo quæ iacit hoſtis equo.* Alij Parthos omnium mortalium eſſe mendaciſſimos dicunt. ei rei argumento eſſe, quòd apud eos mendaciũ acerrimis pœnis vindicatur, vt narrat Herodotus lib. 1. Et quidem ita Muretus hunc locũ explicabat: à quo diſſentio. quemadmodum igitur illi ſunt fallaces, ac mendaces, ſic & ego: qui, cùm affirmem me nullos verſus ſcribere, ante lucem tamen lumen, calamum, chartam poſcam.

CALAMVM, ET CH. ET SCR. POSCO] ſic ſat. 3. lib. 3. *Sic raro ſcribis, vt toto non quater anno Membranam poſcas.* & epiſt. 2. lib. 1. *Si non poſces ante diem librum cum lumine, &c.*

C NAVEM AGERE, &c.] ceteras (inquit) arteis nemo ſe ſcire profitetur, nemóq; exercet, niſi qui eas habet cognitas. nemo nauim gubernare conatur, niſi gubernator: nemo ægro medicamentum adhibet, qui non ſit medicus. at ſcribũt poëmata ſine diſcrimine tùm docti, tùm indocti. Io eos, qui aliud agunt, quàm, quod didicerunt, conuenit verſus Euripidis, τέκτων γὰρ ὢν ἔπραττες οὐ ξυλουργικά: id eſt, cùm faber eſſes, agebas, quæ non ſunt fabri lignarij. Cũ hoc loco congruit ille in epiſt. ad Piſon. *Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis: Indoctúsque pilæ, diſcíve, trochíve quieſcit, Ne ſpiſſa riſum tollant impune corona. Qui neſcit, verſus tamen audet ſcribere.*

D ABROTONVM] herbam amaram. Lucret. lib. 4. *Præterea quæcumque ſuo de corpore odorẽ Expirant acrem, panaces, abſynthia tetra, Abrotonique graues, & triſtia centaurea.* Abrotoonum autẽ excudendum curaui, veterum librorum Horat. & Plinianorum, & Græcorum auctoritate fretus.

SCRIBIMVS INDOCTI D. Q.] non dixit, *Scribunt indocti, &c.* ſed *ſcribimus*, vt vitaret inuidiam, & arrogantiæ crimen.

HIC ERROR] error animi. inf. epiſt. prox. *Et demtus per vim mentis gratiſſimus error.* errorem appellat immoderatum ſcribendorum verſuum ſtudium cum amore ſui coniunctum, qualis eſt Suffeni illius apud Catull. & illius non nominati epiſt. de arte poët. *Hic dum ſublimeis verſus ructatur, & errat.* al. *ſublimis.*

SIC COLLIGE.] οὕτω συλλογίζου: ſic ratiocinare. ſat. 1. lib. 2. *vtque Imperet hoc natura potens, ſic collige mecum.* E

NON TEMERE] non ſine magna aliqua cauſa. epiſt. ad Loll. proxima. *non temerè à me Quinis ferret idem.*

HOC STVDET VNVM] ſic loquitur M. Tull. Phil. ſexta, *vnum ſentitis omnes, vnum ſtudetis, M. Antonij conatum auertere à rep.*

RIDET] pro nihilo putat, non fert moleſtè.

INCOGITAT] machinatur, molitur. verbum Græcum expreſſit ἐπινοεῖ, ſeu ἐπιβουλεύει. ſed ne quis miretur hanc ſcripturam, vt nouam, *puerόve incogitat*, ego eam ſine vlla litura reperi in omnibus libris manuſcriptis. neq; F dubitandum eſt, quin ſit vera, & recta: vulgata autem, *pueto non cogitat*, corrupta.

SILIQVIS] ſiliqua fructus eſt arboris, quam κεράτιον Græci vocant, de quo Plin. lib. 15. cap. 24. Idem lib. 23. cap. 8. ſcribit, ſiliquas recenteis ſtomacho eſſe inutileis.

SECVNDO] id eſt, ſecundario: qui magnam partem ex furfure conſtat, & non ita multo polline.

MALVS] κακός, inutilis, nullius bonæ frugi, nequam, ἀχρεῖος.

SI DAS HOC] enumerat commoda, quæ hominibus proficiſcuntur à poëtis.

FIGVRAT] conformat, fingit, vt rectè, & emendatè loquatur. G

TORQVET] detorquet, auocat.

OBSC. SERMON] αἰσχρολογίας vno verbo dicunt Græci.

PECTVS] animum, φρένας πραπίδας. ſic ſup. ſat. 6. lib. 1 *ſed vita & pectore puro.* infrà ead. epiſt. *meum qui pectus inaniter angit.*

PRÆCEPTIS] documentis, ὑποθήκαις. in epiſt. ad Piſon. *Et vita monſtrata via eſt.*

AMICIS] id eſt, vtilibus, honeſtis, ac iucundis. hæc enim inſunt omnia in vera amicitia: & qui verus amicus eſt, prodeſt, delectat, ornat.

FORMAT] inſtituit. tranſlatio eſt, vt ſat. 4. lib. 1. *ſic me Formabat puerum dictis.* vide annot. ad Od. 10. lib. 1.

ASPERITATIS] ſæuitiæ, χαλεπότητος. ſuprà epiſt. ad Loll. 2. *Aſperitas agreſtis, & inconcinna, &c.* H

RECTE FACTA REFERT] narrat, & mandat litteris, quæ ex virtute facta ſunt.

ORIENTIA TEMP. NOTIS INSTRVIT EXEMPLIS] id eſt, exempla petit ab antiquitate, quæ vel ſequantur, vel fugiant præſentis, & hodiernæ ætatis homines. vel ſic, præſentia & naſcentia tempora exemplis rerum prætetitarum ornat atque inſtruit: vel ſic, homines & qui hodie viuunt, & qui pòſt naſcentur, exemplis ab antiquitate repetitis inſtruit.

IGNARA MARITI] innupta, nondum virũ experta, ἄγαμος, ἀνύμφευτος. cõtrà ſup. Od. 14. lib. 3. *vos ô pueri, & puellæ iam virum expertæ.*

PRÆSENTIA NVMINA SENTIT]

A præſenteis deos,id eſt,ptæſens deorum auxilium
experitur.

DOCTA PRECE BLANDVS] id eſt,
carmine aliquo à docto poëta cōſcripto diis im-
mortalibus blandiens,ſeu blandè ſupplicans.

AVERTIT MORBOS] carminibus mor-
bos impendenteis propulſat. ex quo carmen
ἀποτροπαῖον dictū:& dij ἀποτρόπαιοι,qui mala
impendentia auertunt.

LOCVPLETEM FRVGIBVS] abundan-
tem.ſic dixit epiſt.6.lib.1. *Mancipiis locuples*.annū
autem frugibus abundantem appellant Græci
εὐετηρίαν.

AGRICOLÆ PRISCI, &c.] Ariſt.lib.8.
de moribus ad Nicom. oſtendit, antiqua ſacrifi-
cia,& conuiuia hilariora,fuiſſe inſtituta maximè
collectis iam,& cónditis frugibus, bis verbis, αἱ
γὰρ ἀρχαῖαι θυσίαι, καὶ σύνοδοι φαίνονται γίνε-
B σθαι μετὰ τὰς τῶν καρπῶν συγκομιδὰς, οἷον
ἀπαρχαί. μάλιστα γὰρ ἐν τούτοις ἐσχόλαζον τοῖς
καιροῖς. id eſt,nam priſca ſacrificia, cœtúſque &
conuentus,qui ſacrificiorum cauſa habebantur,
collectis iam frugibus, vt primitias quaſdā,fuiſſe
inſtituta. his enim temporibus maxime otiaban-
tur, & ab opere ceſſabant. tale eſt illud Virgil.
Georg.1. *Frigoribus parto agricolæ plerumque fruun-
tur, Mutuáque inter ſe læti conuiuia curant. Inuitat
genialis hiems,curáſque reſoluit: Ceu,preſſa cùm iam
portum tetigere carinæ,Puppibus & læti nautæ impo-
ſuere coronas.* Ceteri item primitias dabant, eám-
que venerantes epulabantur, & conuiuia agita-
bant inter ſe. quod declarat locus Theocriti in
θαλυσ. ἦ γὰρ ἑταῖροι Ἀνέρες εὐπέπλῳ Δαμά-
C τερι δαῖτα τελεῦντι Ὄλβω ἀπαρχόμενοι· μά-
λα γάρ σφίσι πίονι μέτρῳ Ἁ δαίμων εὔκριθον
ἀνεπλήρωσεν ἀλωάν. id eſt, Profectò enim ho-
mines cari,atque amici Ceteri bene cultæ conui-
uium parant,primitias ſuarū diuitiarum ei dan-
tes.Dea enim eis valde diuite mēſura aream fer-
tilem impleuit. BEATI] ſuo contenti.

TELLVREM PORCO, &c.] vel genus
poſitum eſt pro genere: & dictū *porco*, pro *porca*:
quemadmodum contrà apud Virg.lib.8. Æneid.
porca,pro *porco*, ibi,*& caſa iungebant fœdera porca*:
vt notat Seruius ad illū locū.vel legendū *porca* li-
bris omnibus inuitis,nō *porco*. Telluri enim prop-
ter eius fœcūditatē,& fertilitatē porca femina,
D eáque grauida & fœta immolabatur,vt declarant
hæc verba Arnobij lib.7.aduerſ.gent. *Telluri (in-
quiunt) matri ſcrofa ingens immolatur fœta: at Miner
uæ virgini virgo cæditur vitula,nullus vmquam ſtimu
lis,nullius operis excitata conatu*. Præterea, ſiquid
hoc etiam ad rem pertinet, Telluri porcam præ-
cidaneam immolabat heres, ſi is, cuius heres eſ-
ſet,humatus non eſſet. alioqui familia pura non
erat. Varro lib.3.de vita pop.Ro.apud Nonium.
Ne hoc quidem alienum eſt, Seruiū notare apud
Virgilium lib.8.ad illum locū, *tibi maxima Iuno*,
theologos dicere Iunonem eſſe matrem deorum,
quæ Terra dicitur: ex quo etiam ei porca ſacrifi-
cari. Poſtremò non eſt dubium, quin diligenter E
obſeruarint veteres illi, quibus hoſtiis cuiq; deo
immolandum eſſet, cui maioribus, cui lactenti-
bus:cui maribus,cui fœminis,vt teſtatur M.Tull.
lib.2.de legib.Conſtátque, vt opinor, diis mari-
bus maſculas victimas immolari ſolitas.cùm igi-
tur Tellus,dea fœmina ſit, conſentaneum eſt, ei
porcam immolari debuiſſe.

PIABANT] placabant.ex quo piaculum,ſa-
crificium,quo dij offenſi placantur: & peccatū,
quod tale ſacrificium deſiderat.

FLORIBVS ET VINO GEN.] idque
maximè die natali.Perſius, *Funde merum Genio*.le
ge annot.ad illum locum,*Scit Genius, natale comes
qui temperat aſtrum, &c*.epiſt.2.huius lib.

MEMOREM] ſic habent omnes libri ſcripti.
quam ſcripturam ſi probamus, memorem intel-
ligemus, qui obliuiſci non ſinat. quidam legunt F
memores,nullo libro auctore. Omnino *memorem*
rectum eſt. memorem enim appellabant Geniū,
quia homines moneat,vt viuant,dum licet, bre-
uitatis vitæ,& condicionis humanæ memores.

FESCENNINA PER HVNC, &c.] id eſt,
Feſcenini verſus,qui maxima verborum licentia
conſtabant, inuenti per hunc morem,&c. habe-
bant autem locum tùm in ſponſos,tùm in quoſ-
libet alios.Catull.in carmine, quod ſcriptum eſt
in nupt.Iuliæ,*Neu diu taceat procax Feſcennina locu-
tio*. T.Liuius Feſceninum verſum commemorat
lib.7.annal. G

LVSIT AMABILITER] iocata eſt ſine
petulantia,& ſine cuiuſquā offenſione: ſine con-
tumelia verborum:comiter,& facetè.

LIBERTA'SQVE, &c.] & libertas quotan-
nis vſurpata:anniuerſaria.

RECVRRENTES ANNOS] περιπλομένους dicit Homerus.

DONEC IAM SÆVVS, &c.] hinc nata
eſt vetus comœdia, quæ ne honeſtis quidem fa-
miliis pepercit. κωμῳδεῖν enim eſt σκώπτειν, io-
candóque maledicere.

AP. IN RAB.] in apertā maledicentiam.

DOLVERE CR. DENTE LACESS.]
qui fuerant maledictis appetiti,& contumelia af
fecti,grauiter tulerunt. H

FVIT INTACTIS QVOQVE CVRA]
non ſolùm, qui læſi fuerunt, iniquo animo tule-
runt illam maledicendi licentiam: verùm etiā ij,
quos non attigerat, periculo communi proſpe-
xerunt.ſimile eſt illud ſat.1.lib.2. *Dum ſibi quiſque
timet,quamquam eſt intactus*.

QVINETIAM LEX, POENA'QVE
LATA] lex lata eſt, & pœna lege conſtituta in
eos,qui quempiam maledico carmine deſcribe-
rent.ſic in epiſt.de arte poët. *ſed in vitium libertas
excidit, & vim Dignam lege regi.lex eſt accepta, cho-
rúſque Turpiter obticuit,ſublato iure nocendi*. Legem
autem XII. tabularum ſignificat: de qua ſat.1.
lib.2. *Si mala condiderit in quem quis carmina, ius
eſt,Iudiciúmque*.

VER-

A VERTÊRE MODVM P.] mutauerunt rationem ſcribendi metu fuſtuarij.

FORMIDINE FVSTIS] metu fuſtuarij: quæ pœna erat lege XII.tab.conſtituta.

AD BENEDICENDVM] benedicere hoc loco contrariũ eſt verbo *maledicendi.* ſic Terent. prologo Phorm. *benè dictis ſi certaſſet, audiſſet benè.*

GRÆCIA CAPTA FER. VICT. CEPIT] hunc locum non ſatis rectè explicant ij, qui in hunc poëtam cõmentarios ediderũt. eſt tamen eius ſententia non obſcura, & ab ipſo Horatio aliis verbis declarata. Græcia (inquit) à Romanis capta, & bello ſubacta, cepit viciſſim victores ipſos. quomodo cepit? id eſt, artes, & diſciplinæ Græcorum, Romanis placuerunt: à Romanis expetitæ, & cultæ ſunt: Romanos delectarũt. Ineſt autem ambiguum non inelegans in verbo *cepit.* capit enim & is, qui vincit, & is, qui dele-
B ctat. M. Tull. epiſt. ad Luceium Q. fil. lib. 5. *Genus enim ſcriptorũ tuorũ, etſi erat à me vehemẽter exſpectatum, tamen vicit opinionẽ meã, méq; ita vel cepit, vel incendit, &c.* & off. 3. *ob eam, credo, cauſam, quòd inſit in his aliquid probi, quod capiat ignaros.* tale eſt illud T. Liuij lib. 34. *& iam in Græciam, Aſiámque tranſcendimus, omnibus libidinum illecebris repletas: & regias etiam attrectamus gazas: eo plus horreo, ne illæ magis res nos ceperint, quàm nos illas. Infeſta, mihi credite, ſigna ab Siracuſis illata ſunt huic vrbi, &c.*

FERVM] indoctum, nondum litteris, & humanitate expolitũ. ἡ παιδεία γὰρ ἡμέρους ποιεῖ.
C id eſt, doctrina enim cicures efficit.

ET ARTEIS INTVLIT] Romani bellum Græciæ intulerunt: Græcia arteis Italiæ intulit. Romani Græciam bello ceperunt: Græcia Italiam artibus cepit. poſteaquam enim Romani Græcorum imperium euerterũt, totámque Græciam in prouinciam redegerunt, tum demũ arteis, & diſciplinas Græcorum adamarunt.

AGRESTI] nullis litteris, nullíſque diſciplinis polito: fero: inculto.

SIC HORRIDVS ILLE, &c.] id eſt, hoc modo numerus ille poëticus, inconditus, & impolit⁹, qui ætate Saturni, vel à Saturno viguerat, ac floruerat, id eſt, antiquiſſimus, obſoleuit, & in vſu eſſe deſiit. Feſtus in voce *Saturno,* &c. *Verſus*
D *quoque* (inquit) *antiquiſsimi, quibus Faunus fata cecinisse hominibus videtur, Saturnij appellantur, quibus & à Nævio bellum Punicum ſcriptum eſt, & à multis aliis plura compoſita ſunt.* Taleis verſus ſignificat Ennius, lib. 1. de bello Punico ſecundo. *ſcripſere alij rem Verſibu', quos olim Fauni; vateſque canebant.* Erant autẽ verſus illi ferè omnes Iambici hypercatalecti, vt *Dabunt malum Metelli Nævio poëtæ:* dicti Saturnij, quia iam vſque à Saturno talibus verſibus Latini vſi eſſe putarentur.

ET GRAVE VIRVS MVND. PEP.] id eſt, inquinatam loquendi rationem: inelegantem, atque inuenuſtum faciẽdorũ verſuũ modũ, nitor, & elegantia Græcarũ artium expulerunt.

RVRIS] ſermonis inconcinni, inuenuſti, illepidi, inornati: ruſticitatis. Catull. in Annaleis Volus. *Pleni ruris, & infacetiarum,* [ſeu *inficetiarum*] *Annales Voluſi cacata charta.* Idem ad Varrũ, *Idem infaceto eſt infacetior* [ſeu *inficeto eſt inficetior*] *rure.* E
Plaut. in Trucul. *rus merũ hic quidem eſt pudendũ.*

SERVS ENIM] id eſt, ſerò enim ſtudium, animúmque ſuum contulit ad ſcripta Græcorũ. ſerus, pro ſerò, frequẽs apud poëtas. Virg. Georg. 3. *Nocte natat cæca ſerus freta.* ſic ſuprà Od. 12. lib. 1. *Serus in cælum redeas.* & ſat. 7. lib. 2. *iuſſerit ad ſe Mæcenas ſerum ſub lumina prima venire?* eiuſdẽ generis ſunt illa, Virg. lib. 3. Georg. *nocturnus obambulat.* Horat. ſat. 4. lib. 2. *Si veſpertinus ſubitò te oppreſſerit hoſpes.*

ADMOVIT ACVMINA] ingenij ſui vim contulit ad lectionem librorum Græcorum.

QVIETVS] εἰρήνην ἄγων, bellis compoſitis, bellis defunctus, pace potiens. F

QVID SOPH. QVID THESP. ET ÆSCH.] hi fuerũt poëtæ tragici, ex quibus Theſpis totus periit. de eo meminit in epiſt. de arte poët. *Ignotum tragicæ genus inueniſſe camœnæ Dicitur, & plauſtris vexiſſe poëmata Theſpis, &c.* Æſchyli tragœdiæ aliquot exſtant, ne illæ quidem admodum integræ, niſi quibus in locis à Franciſco Porto, & Errico Stephano ſunt emendatæ.

TENTAVIT QVOQVE, REM, &c.] periculum etiam fecit, poſſẽtne Græca in Latinũ ſermonem conuenienter, & aptè vertere. *ſi* pro *an,* vt ſæpè aliàs.

ET PLACVIT SIBI, &c.] id eſt, placuit G
ſibi Romanus ſcriptor in eo, quòd eſſet natura ſublimis: vel ſic: Romanus ſua ſcripta de Græcis verſa, ſeu ad exemplũ Græcorum compoſita adamauit, ac probauit, cùm eſſet ſublimis, ac vehemens natura: & ita ad tragœdias ſcribendas natura factus.

SPIRAT TRAGICVM] id eſt, ſpiritus habet tragicos. eſt autem genus loquẽdi Græcum, πνεῖ τραγικόν, vt Ἄρη πνέων, id eſt, Martẽ ſpirans, & πῦρ πνέων, ignem ſpirãs. & Theocrit. ἐν διοσκούρ. φόνον ἀλλήλοισι πνέοντες. Virgil. Georg. 2. *tauri ſpirantes naribus ignem.* & apud Eurip. μέγα πνεῖν. magnum ſpirare. ſic enim in H
Bacchis, κἂν πνέων ἔλθῃ μέγα. Propert. lib. 1. *mollem ſpirare quietem.*

SED TVRP. PVT. IN SCRIPT. &c.] id eſt, ſed turpe eſſe putat ſua ſcripta emendare, & deletis verſibus non ſatis cultis, aut vocabulis non ſatis lectis, atque ornatis, alios verſus cultiores, aliáque vocabula ſignificantiora, ac lectiora ſubſtituere. *metuit lituram* dictum pro eo, quod eſt, abhorret à litura, non poteſt ferre, vt ſua ſcripta lituris notentur. ſic in epiſt. de arte poët. *Nec virtute foret, clariſve potentius armis, Quàm lingua, Latium, ſi non offenderet vnum-Quemque poëtarum limæ labor, & mora, &c. metuit,* φυλάττεται, odit, vt annotauimus ſuprà ad Od. 2. lib. 2. ſed non reticebo, in codice Torneſ. & in vno Vat. & in Ruſſardino, & vno Nicotiano, ſcriptum eſſe, *ſed tur-*

A *pem putat inſcitè,metuítque lituram.*de qua ſcriptura iudicet lector.

EX MEDIO QVIA RES ARCESSIT] hunc locum corruptũ in omnibus veteribus exemplaribus, quibus vſus eram Romæ, ego partim coniectura ductus, partim à codice Torneſiano, quem Lugduni nactus ſum, & vno Nicotiano,& Ruſſardino,quibus Lutetiæ, adiutus reſtitui. quæ quidem mea reſtitutio ita non ſolùm probabilis, verùm etiam recta, & aperta eſt,vt putem,eam improbaturum neminem. nam quis vmquam Latinorum ita locutus eſt, *res acceßit de medio*, pro, *res petita,aut ſumta eſt de medio?* dico igitur nomen *res* eſſe numeri multitudinis,quarti caſus. *arceſſere* autem *res è medio* ita dixit, vt dicere ſolemus,*arceſſere à capite.* M. Tull.Top.*Cùm autem à genere ducitur argumentum, non erit neceſſe id vſque à capite arceſſere.ſæpè etiam citrà licet, &c.* Iam verò notiſſimum eſt, argumenta comœdiarum eſſe humilia, & plebeia, & familiaria: tragœdiarum autem ſublimia,grandia,regia,heroica.itaque harum perſonæ ſunt inſignes, illuſtres, amplæ,publicæ:illarum humiles, populares, obſcuræ,priuatæ.Hoc igitur dicit Horatius. Quia comœdia res,id eſt,argumentum, & materiam è medio arceſſit,ſeu,è medio ſumit,non ex longinquo aliquo,aut grandi,aut Heroico vitæ genere, icircò creditur eſſe minimùm operoſa, minimúmque laborioſa:ſed nõ eſt ita,&c. Corruptus in eodem verbo locus eſt in epiſtola Aſinij Pollionis ad M. Tull.cuius principium *Balbus Quæ-*
C *ſtor*,lib.10.epiſt.ad familiareis, *Treis legiones firmas habeo: quarum vnam viceſimam octauam cùm ad ſe initio belli acceßiſſet Antonius hac pollicitatione, &c.* legendum enim *arceßiſſet,&c.*

B (margin)

HABERE SVD. MIN.] minimum laboris ac difficultatis.putant homines facillimũ, & minimè laborioſum eſſe comœdiam ſcribere, quia res ſumit de medio.

SED HABET, &c.] ſed eo grauius onus ſuſtinet,quanto minus ei ignoſcitur, qui in ea ſcribenda aliquid titubarit,aut peccarit.

ASPICE, PLAVTVS QVO PACTO] Hic locus nõ vno modo explicatur.alij enim putant,Plautum reprehẽdi ab Horatio, hoc modo. vide,quàm negligens ſit Plautus in ſeruando cu-
D iuſque perſonæ decóro,& in tuendis ſenũ, amatorum,lenonum,&c.partibus:vide quàm parum ſit accuratus.atque ita, *quo pacto* interpretantur, quàm malè, quàm non accuratè. Sic Plautũ carpit in lib.de arte poët. *At veſtri proaui Plautinos & numeros, & Laudauere ſales, nimium patienter vtrumque,Ne dicam ſtultè mirati.* alij Plautum ab Horatio laudari putant hoc modo,Aſpice quàm accuratè Plautus ſingularũ perſonarum parteis tueatur,&c.quorum vtri rectius ſentiant,pronũtiare mihi omnino difficile eſt. Videtur enim probabile eſſe Plautum ab Horatio non reprehẽdi in eo,in quo maximè poëtæ virtus, & præſtantia cõſiſtit.Nam ſi neque ſales Plautini,neq; numeri ſunt laudandi,vt ſentit Horatius: neque Plautus curat ſuæ cuiuſque perſonæ decórũ tueri,ac ſeruare,cuius etiam peccati aiunt iſti Plautum ab Horatio inſimulari, quid eſt, cur vllus Plauto inter poëtas comicos relinquatur locus? Rurſum mouet me quòd Horatio Plautus non admodum placebat, vt appáret ex iis verſibus, quos ſuprà poſui. præterea ſeries ipſa ſermonis & verborum ſignificatio videntur hanc ſententiam poſtulare, vt dicat, Plautum minus rectè tutari parteis ephebi, ſenis,lenonis, paraſiti. hæc enim eſt ſeries orationis:vide *Quo pacto* (Plautus) *parteis tutetur amantis ephebi, Quàtus ſit Dorſennus, &c.* id eſt,quàm magnus ſit Dorſennus inter paraſitos. ſignificat fortaſſe Plautum eſſe putidum, & vſque ad faſtidium diligentem in deſcribendo iuuene amante,ſene auaro, lenone inſidioſo, paraſito edaci: cetera, quæ deſiderantur in bono ſcripto,negligere: quaſi verò is, qui in comœdia aliqua paraſitum aliquem edacem introduxerit, eiúſque edacitatem illuſtribus coloribus depinxerit,nihil præterea admodum curarit, præclarã laudem mereatur. E F

QVANTVS SIT DORSENN.] huius verſus explicatio pendet à ſuperiorum explicatione. Qui exiſtimant Plautum ab Horatio reprehendi,aiunt Dorſennum nomen fuiſſe cuiuſdam paraſiti in aliqua Plautina comœdia,quę nõ exſtet:qui autẽ aliter ſentiunt,dicunt hunc Dorſenum poëtam fuiſſe comicum, aut Atellanarũ ſcriptorem:quod ſi verum eſt, ſic erit hic verſus intelligendus,vt dicat Horat.hunc ſcriptorẽ nimium ſtudium poſuiſſe in deſcribendis paraſitis: in reliquis perſonis fuiſſe negligentem. in duob.Vatic.& Torneſ.ſcriptum eſt *Doſſennus.* G

QVA'M NON ASTR. PERC. PVLP.] quàm laxo, ac diſſoluto ſocco fabulam peragat, id eſt,quàm negligenter,ac diſſolutè fabulas ſcribat. ſoccus enim comœdiæ eſt, cothurnus tragœdiæ.

GESTIT ENIM NVMM.] id eſt, ſtudet rem facere duntaxat,loculóſque nummis implere:ſed quis?Plautus ſcilicet:vel, vt alij, Dorſennus,comœdiarum,ſeu Atellanarum ſcriptor.

POST HOC SEC. CAD. AN R. STET, H &c.] parùm ſollicitus poſthoc vtrùm exſibiletur,atque explodatur comœdia,an probetur, attentíſque animis audiatur,ac ſpectetur, *recto talo* dixit per tralationem, quia qui ſtant, recto ſunt talo: qui cadunt, contrà. ſic Callim. εἰς Ἄρτεμιν. τῶν δ' οὐδὲν ἐπὶ σφυρὸν ὀρθὸν ἀνέστη. id eſt, nihil horum ſtat. non diſſimile eſt illud Euripid. Androm. ὀρθῷ βῆναι ποδί: id eſt, recto ingredi pede:neque illud Pindari, ψεφηνὸς ἀνὴρ ἄλλοτε ἄλλο πνέων οὔποτ' ἀτρεκεῖ κατέβα ποδί: id eſt, timidus atque ignauus homo aliàs aliud ſpirans, numquam vero,id eſt,recto, ſeu certo deſcendit pede.præterea in ludo talario, dicunt talum rectum aſſiſtere,& cadere rectum.M.Tull.de Finibus lib.3.*ſi hoc fingamus eſſe quaſi finẽ,& vltimum,*

ita

A ita idcere talum, vt rectè aſsiſtat: qui talus ita erit iactus, vt cadat rectus, propoſitum quiddam habebit ad finem. Iam verò dicebant *ſtare fabulam*, quæ attentè audiretur, & quæ placeret: *cadere & excidere hiſtriones*, qui explodebantur, quíve exigebantur. Græci ἐκπίπτειν quoque dicunt, vt alibi annotauimus. Terent. in prologo Hecyræ, *In his, quas primum Cæcili didici nouas, Partim ſum earum exactus, partim vix ſteti*. & in prologo Phorm. *Quòd ſi intelligeret, cùm ſtetit olim noua, Actoris opera magis ſtetiſſe, quàm ſua, &c.* ibid. *Cùm per tumultum noster grex motus loco eſt.* & in prolog. Heaut. *date poteſtatem, mihi ſtatariam agere vt liceat per ſilentium:* id eſt, vt ſtare liceat. Nam *ſtatariam agere* translatè poſuit.

QVEM TVLIT AD SCENAM, &c.] id eſt, qui laudis, & gloriæ ſtudio adductus, ad ſcribendas fabulas ſe contulit, ſpectatorum attentione, atque alacritate excitatur, & extollitur: languore, & ſomno animum deſpondet. currũ gloriæ tribuit, vt & ſup. ſat. 6. lib. 1. *Sed fulgente trahit constrictos gloria curru, &c.* ad quem locum lege quæ ſunt annotata.

B

EXANIMAT] ὑπερβολικῶς dictum, pro eo, quod eſt, valdè contriſtat, mærore affligit. annot. ad Od. 17. lib. 2. *Cur me querelis examinas tuis?*

LENTVS] id eſt, languidus, faſtidioſos. in arte poët. *malè ſi mãdata loquêris, Aut dormitabo, aut ridebo.* aliter dixit *lentos igneis* Od. 13. lib. 1. & *lentũ amorem* Oda 19. lib. 3. & *lentum duellum* infrà epiſtola 2.

C

SEDVLVS] alacer, ſtudioſus, & ad audiendum promtus, ac paratus, qui nõ dormitat. paulo aliter epiſt. 13. lib. 1. *Sedulus importes.*

LAVDIS AVARVM] laudis cupidum, vt in epiſt. de arte poët. *præter laudem, nullius auaris.*

SVBRVIT] percellit, ſubuertit, mærore afficit, atque affligit: &, vt ſuprà locutus eſt, exanimat. ſed hîc tralatio eſt ab oppugnatione vrbiũ, quarum muri ſubruũtur cuniculis. Oda 16. lib. 3. *ſubruit æmulos Reges muneribus.*

REFICIT] recreat, excitat, erigit.

VALEAT] vox eſt contemnẽtis, vt ſat. 6. *haud mihi vitæ Eſt opus hac, ait: & valeat.* ſic enim legẽdũ, nõ *valeas*. Terẽt. in Heaut. *valeãt, qui inter nos diſſidiũ volũt.* M. Tull. ad Attic. lib. 4. *ſed valeãt recta, vera, honeſta conſilia.* & lib. 1. de nat. Deorũ in extremo, *Deinde ſi maximè talis eſt deus, vt nulla gratia, nulla hominum caritate teneatur, valeat.* & ita loquũtur Græci. Theocritus χαίρει ἡ ἱέρ ἐχαιρέτω ὅστις τοῖος. id eſt, valeat quiſquis talis eſt. Ariſtoteles μετὰ τὰ φυσικά. χαιρέτωσαν ἰδέαι. id eſt, valeant ideæ. & M. Tull. ad Att. lib. 8. *At ille tibi* πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ *dicens, pergit Brundiſiũ.* Plato in Theæteto, ἐατέον πολλὰ τὴν ἄλλων δοξάσματα χαίρειν. id eſt, ſinere oportet aliorum opiniones valere. Eurip. Hippolyt. coron. τὰς δ' ὑπὲρ κάρα φοιτῶντας ὄρνις, πολλ' ἐγὼ χαίρειν λέγω. id eſt, eas autem aueis, quæ ſupra caput volare ſolent, multum valere iubeo.

D

RES LVDICRA] comica, & tragica. E

PALMA NEG. MACR. DON. RED. OPIM.] macrum oppoſuit opimo. ſic epiſtol. 2. lib. 1. *Inuidus alterius rebus macreſcit opimis.* Valeat (inquit) ſtudium poëticum, quod in comœdiis & tragœdiis ſcribendis ponitur, ſi victus dolore contabeſcam, victor contrà, & bene habito corpore futurus ſum.

SÆPE ETIAM AVDACEM, &c.] id eſt, ſæpe hoc poëtam quantumuis audacem, à ſtudio ſcribendi deterret, quòd vulgus, & multitudo imperita in mediis fabulis, vrſum poſcit, aut pugiles, aut gladiatores, aut funambulum, & cet.

ET DEPVGN. PARATI, SI DISC.] & ita pertinaces, vt, ſi equites ab iis diſſentiant, parati ſint armis decertare. Quidam reſtantur ſe ſcriptum vidiſſe in vno cod. peruetuſto *decertare*, pro *depugnare*. nihil refert. F

HIS NAM PLEBECVLA GAVDET.] talem calamitatẽ interueniſſe, cùm ageretur Hecyra, dicit prologus Terentianus his verbis, *Hecyram ad vos refero, quam mihi per ſilentium Numquam agere licitum eſt: ita eam oppreſsit calamitas. Eam calamitatem veſtra intelligentia Sedabit, ſi erit adiutrix noſtra induſtria. Cùm primum eam agere cœpi, pugilum gloria, Funambuli eodem acceſsit exſpectatio, Comitum conuentus, ſtrepitus, clamor mulierum Fecere, vt ante tempus exirem foras. Vetere, in noua cœpi vti conſuetudine, In experiundo vt eſſem: refero denuò: Primo actu placeo: cùm intereà rumor venit Datum iri gladiatores, populus conuolat. Tumultuãtur, clamant, pugnant de loco. Ego intereà meum non potui tutari locum.* non celabo lectorem, in cod. Torneſiano, & in vno Vatic. & in tribus præterea, quos poſtea in Gallia conſului, Clericano, Nicotiano, Ruſſard. legi, *his nam plebecula plaudet*, vt quiſpiam dicere poſſit, ſcriptum eſſe ab Horatio *plebecula plaudit*. ego iudicium meum in hac re non interpono. G

VERVM EQVITIS QVOQVE, &c.] Sed iam non ſolùm vulgus (inquit) humileſque, atque indocti homines, verùm etiam equites, & honeſti viri ab aurium voluptate, quam erant ex ingenio, artificióque poëtæ percepturi, toti ſeſe ad oculorum oblectationem contulerunt. H

AD INCERTOS OCVLOS] incertos appellat oculos, quia ſæpe & fallunt, & falluntur: vt apparet in infracto remo ſub aqua, in columbæ collo, in duabus ex lucerna flammis, cũ oculum torſeris. quod tamen negat Epicurus oculorum eſſe medacium, ſed opinionũ. Lucret. lib. 4. *Qua violare fidem quaſi ſenſibus omnia quærunt, Nequicquam, quoniam pars horũ maxima fallit Propter opinatus animi, quos addimus ipſi, Pro viſis vt ſint, quæ non ſunt ſenſibu' viſa.*

QVATTVOR, AVT PLVREIS AVLÆA, &c.] aulæis obtendebatur, ac prætexebatur ſcena, vt obſtarent populo, dum fabularum actus commutarentur. aulæis etiam, & velis integebantur theatra ad arcendum ſolem. Lucret. lib. 4. *Et vulgò faciunt id lutea, ruſſáque vela. Et fer-*

A *rugina cùm magnis intenta theatris Per malos vulga-*
ta,trabeísque tremẽtia pendent,&c.& Horat. epiſt.
ad Piſon.de arte poët. *Tu quid ego, & populus me-*
cum deſideret,audi : Si plauſoris eges aulæa manentis,
& vſque Seſſuri , donec cantor , vos plaudite , dicat.
Aulæa igitur (inquit) remouentur è ſcena, con-
trahuntur , & complicantur in quattuor horas,
aut plureis,dum pugnæ ſimulacrũ aliquod edi-
tur,dúmque fuga equitum , ac peditum repræ-
ſentatur,dum vincti reges per triumphum ducũ-
tur.admonẽdus eſt autẽ lector minus exercitatus
in litteris,corruptè ſcriptũ eſſe in quibuſdam co-
dicibus *haud plureis*, cũ legendum ſit *aut plureis*.

DVM FVGIVNT,&c.] dum imago fugiẽ-
B tium hoſtium ſubijcitur oculis ſpectatorum. alij
per equites,equeſtris ordinis homines,& per pe-
dites,plebem ſignificari volunt:à quibus diſſen-
tio,malóque fugam hoſtium ſimulatam intelli-
gi,tùm propter verbum *fugiunt*, tùm propter al-
terum illud,quod ſequitur, *peditum*. niſi quis re-
ferat ad equitum , peditúmque cẽturias, in quas
diuiſus erat populus Romanus. ſic epiſt. de arte
poët. *Romani tollent equites,peditéſque cachinnum.*

MOX TRAH. MANIB. REG. FOR.]
id eſt,mox reges opulenti,ac potentes, manibus
à tergo reuinctis , per triumphum ducuntur.
Virgil. 2. Æneid. *Ecce manus iuuenem interea poſt*
terga reuinctum,&c.

ESSEDA FESTINANT] eſſeda, vehicula
ſunt Gallica. Cic. ad Treb. *eſſedum aliquod ſuadeo*
rapias,& ad nos quãprimùm recurras. Virg.Georg.
C 2. *Belgica vel molli melius feret eſſeda collo.* vteban-
tur eo & Britanni.Cæſar lib.4.de bello Gall.*At*
barbari conſilio Romanorum cognito , præmiſſo equita-
tu,& eſſedariis (quo plerumque genere in prælijs vti
conſueuerunt) reliquis copiis ſubſecuti,noſtros nauibus
egredi prohibebant. ibid. *reliquos incertis ordinibus*
perturbauerant:ſimul equitatu , atque eſſedis circun-
dederant.

PILENTA] pilentũ,vehiculũ,quo matronæ
vehebãtur.Feſtus.vtitur T.Liuius lib.5.Annâliũ.

PETORRITA] petorritum,nomen , & ve-
hiculum Gallicum. ſcribitur autem duob. *rr.* in
omnibus libris antiquis.

CAPTIVVM EBVR] vel ſigna ex ebore,
vel elephanti.

D CAPTIVA CORINTHVS] id eſt,ſimu-
lacrum Corinthi,quã L.Mummius cepit , ac de-
leuit.portabantur enim oppidorum captorũ ſi-
mulacra in triumphis.M.Tull.in Piſonem. *vertes*
te ad alteram ſcholam: diſſeres de triumpho. Quid tan-
dem habet iſte currus?quid vincti ante currum duces?
quid ſimulacra oppidorum? Tibull.lib.2. *Vt Meſſalli-*
num celebrem,cùm præmia belli Ante ſuos currus op-
pida victa feret. T.Liuius lib.37. *Tulit in triumpho*
ſigna militaria CCXXXIIII.oppidorũ ſimulacra
CXXXIIII. Alij per captiuã Corinthũ vaſa
Corinthia ſignificare malũt. quos non refello.

RIDERET DEMOCRITVS] homo ad
ridendas vulgi ineptias,& curas inaneis maximè
propenſus:quem commemorat & M.Tullius de E
riſu verba facturus lib.2.de orat.ad Q.frat. *At-*
que illud primùm,quid ſit ipſe riſus,quo pacto concite-
tur,vbi ſit,quomodo exſiſtat,atque ita repẽtè erumpat,
vt eum cupiẽtes tenere nequeamus,& quo modo ſimul
latera,os,vultum,oculos occupet,viderit Democritus.
Significat autem Horatius,inſulſo,& inepto mo
re,nimium apparatum adhiberi in fabulis , pro-
ptereà quòd in eo ſpectãdo populus occupatus,
minus attentum,minuſque alacrem ſe præbeat
hiſtrionibus auditorem.eũdem morem oſtendit
M.Tull.ſua iam ætate increbruiſſe, eumque val-
dè videtur improbare epiſt.ad Mariũ,lib.7. his
verbis, *Noſti reliquos ludos,qui ne id quidem lepôris*
habuerũt,quod ſolent mediocres ludi. Apparatus enim
ſpectatio tollebat omnem hilaritatem : quo quidem ap- F
paratu nõ dubito,quin animo æquiſſimo carueris. quid
enim delectationis habent ſexcenti muli in Clytemne-
ſtra?aut in equo Troiano craterarum tria millia : aut
armatura varia peditatus,& equitatus,vt in aliqua
pugna? quæ popularem admirationem habuerunt , de-
lectationem tibi nullam attuliſſent.

SEV DIVERS. CONF. GEN.&c.] id
eſt , ſiue animalis genus ex camelo , & panthera
concretum ſpectaret populus , ſiue elephantum
album. pantheram cõfuſam camelo camelopar-
dalim appellãt.Varro lib.4.de ling.Lat. *vt Ale-*
xandria camelopardalis nuper adducta [ſeu *aduecta*]
quòd erat figura,vt camelus:maculis,vt panthera.

SIVE ELEPHAS ALBVS, &c.] Etiam
ſua ætate exhiberi ſolitos eſſe populo elephantos
oſtẽdit M.Tullius in ea epiſtola ad Marium, quã G
paullo antè commemorauimus, his verbis, *Ele-*
phantorũ extremus dies fuit : in quo admiratio magna
vulgi,atque turbæ:delectatio nulla exſtitit: quin etiam
miſericordia quædam conſecuta eſt, atque opinio eiuſ-
modi, eſſe quandam illi belluæ cum genere humano ſo-
cietatem.

MIMO] hiſtrione , vt epiſt.ad Loll.ſup.lib.1.
aut parteis mimum tractare ſecundas.

SCRIPTORES] poëtas. nam appellatione
ſcriptorũ omnes,qui quiduis ſcripſerunt,intelli-
guntur.epiſt.ad Piſones, *Aut famam ſequere, aut*
ſibi conuenientia finge Scriptor. honoratum ſi forte re-
ponis Achillem, &c. idem epiſt.prox. *Scriptorum* H
chorus omnis amat nemus.

ASELLO FABELL. SVRDO] poëtas exi
ſtimaret inanem operam ſumere , quia populus
non attendit.prouerb. *ſurdo narrare fabulam.* hoc
eſt, cum eo loqui,qui non audiat,qui non atten-
dat,qui ſermonem negligat,aut reſpuat.Terent.
in Heautont.*næ ille haud ſcit, quàm mihi nunc ſurdo*
narret fabulam. Virg.in Gallo, *Non canimus ſurdis,*
reſpondent omnia ſiluæ. Lucret.lib.5. *Nec ratione do-*
cere vlla,ſuaderéq; ſurdis, Quid ſit opus facto . ſed ob-
ſeruatione dignum eſt,Horatium duo prouerbia
iunxiſſe.de vno diximus.eſt & alterum,*aſino fabu-*
lam narrare,quod à Græcis ſic effertur, ὄνῳ τις ἔ-
λεγε μῦθον· ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει. id eſt, *aſino qui-*
dam fabulam narrabat:ille autem aureis mouebat.

NAM

A NAM QVÆ PERVINC. VOC. &c.] id eſt, quis hiſtrio tantùm vocem contendat, vt populi ſtrepitum, & clamorem ſuperare poſſit? ſic in epiſt. de arte poët. de iambo, *& populareis Vincentem ſtrepitus.*

GARGAN. MVGIRE PVTES, &c.] populi ſtrepitum cum ſonitu, & quaſi mugitu, quē ſiluæ Gargani montis edunt ventis agitatæ, & cum murmure maris concitati, comparat. Eſt autem Garganus mons Apuliæ. ſup. Od 9. lib. 2. *aut Aquilonibus Querceta Gargani laborant, &c.*

AVT MARE TVSCVM] aut mare Tyrrhenum.

QVIBVS OBLITVS ACTOR, &c.] ſignificat, hoc tam exquiſito apparatu non ornari actorem, neque commendari, ſed commaculari. Nam hoc valet verbū *oblini.* non enim dixit, *quibus actor ornatus,* ſed *quibus óblitus.*

B CONCVRR. DEXT. LÆVÆ] plauſus à populo datur, nō propter actoris orationē, quippe qui nihil dum dixerit, ſed propter eius veſtitum, atque ornatum ſuperuacaneum, & nimis elegantem, & luxurioſum. eſt autem hîc tralatio. paullo aliter dixit ſat. 1. lib. 1. *quid enim? cōcurritur: horæ Momento aut cita mors, &c.*

LANA TARENTINO, &c.] quid igitur placet ſpectatoribus? veſtitus ianthinus, id eſt, violacei coloris.

QVÆ FACERE IPSE RECVS.] quia comœdias ſcribere nolim.

C MALIGNE] parcè, exiguè. hæc enim vis eſt huius vocis. Catull. de Vari ſcorto. *Non (inquam) mihi tam fuit malignè, &c.* id eſt, anguſtè. non ita fuit mihi res anguſta. nam & Seruius ſcribit malignum idem eſſe, quod anguſtum, ad illum locū Virg. lib. 6. Æneid. *Quale per incertam Lunam ſub luce maligna.* Plautus Bacch. *Iuſtus, iniuſtus: malignus, largus: commodus, incommodus.* Virg. Georg. 2. *Difficiles primùm terræ, collésque maligni,* id eſt, ſteriles. Horat. ſat. 5. lib. 1. *Differtum nautis, cauponibus atque malignis.* T. Liuius lib. 34. annal. *Sed in purpura, quæ teritur, abſumitur, iniuſtam quidem, ſed aliquam tamen cauſam tenacitatis video: in auro verò, in quo præter manus pretium, nihil intertrimenti fit, quæ malignitas eſt?* Idē lib. 39. D *& malignè omnia præbentibus ſuis, meretriculæ munificentia ſuſtinebatur.*

ILLE PER EXTENT. FVN. &c.] id eſt, videtur mihi rem omnium factu difficillimā præſtare poſſe. ille mihi videtur idem efficere poſſe, quod funambuli, qui per funem extentum ambulant: & iccircò magnam hominum admirationem excitant.

MEVM QVI PECT. INAN.] id eſt, qui meum animum commouere, & inani metu perterrere: qui me ſine cauſa ira concitare, vel contrà ad lenitatem inflectere, ceteríſque animi motibus afficere poteſt. pectus pro animo poſuit, vt ſup. ead. epiſt. *Mox etiam pectus præceptis format amicis.* & Od. 3. lib. 1. *Illi robur, & æs triplex Circa pectus erat.*

IRRITAT] ὀργίζει· ad iram impellit. epiſt. E ad Piſon. *innat, aut impellit ad iram.* verbum irritandi qui ſcribendum eſſe vno *r* arbitrātur quaſi ab ira deducatur, fallūtur. lege annotata ad Od. 28. lib. 3.

MVLCET] delectat, &, vt illo loco epiſt. ad Piſon. *iuuat.*

VT MAGVS] vult Horatius, poëtam, vim habere permouendorum animorum, & quaſi faſcinandorum oculorum, inſtar magorū, qui carminibus, & venenis, & arte magica portenta faciunt. M. Tull. de nat. Deor. lib. 1. *Cum his coniungere licet portenta magorum, Ægyptiorúmque in eodē genere dementiam.* Hor. ſup. Od. 27. lib. 1. *Quæ ſaga, quis te ſoluere Theſſalis Magus venenis, quis poterit Deus?* Erant autem magi ſapientes Perſarum. F M. Tull. de diuin. lib. 1. *Cyro magos dixiſſe (quod genus ſapientum, & doctorum habebatur in Perſis) ex triplici appetitione ſolis, XXX. annos Cyrum regnaturum eſſe, portendi.* magicas arteis cōmemorat Virg. Æneid. 4. *Teſtor cara Deos, & te germana, tuúmque Dulce caput, magicas inuitam accingier arteis.* artis magicæ vanitatem compluribus locis exagitat Plinius.

ET MODO ME THEBIS, &c.] vſque adeò aptè, & accommodatè res geſtas deſcribit, vt, qui audiunt, in iis locis, vbi geſtæ ſunt, intereſſe, & præſtò eſſe videantur: vt ſup. Od. 1. lib. 2. *Audire magnos iam videor duces, Non indecoro puluere ſordidos.* & ibid. *Iam nunc minaci murmure* G *cornuum Perſtringis aureis, iam litui ſtrepūt.* idem in epiſt. de arte poët. *Non ſatis eſt pulchra eſſe poëmata, dulcia ſunto, Et, quocumque volent, animum auditoris agunto.* ſic Ariſt. περὶ ποιητικῆς. Δεῖ δὲ τοὺς μύθους συνιστάναι, καὶ τῇ λέξει συναπεργάζεσθαι ὅτι μάλιστα πρὸ ὀμμάτων τιθέμενον. οὕτω γὰρ ἐναργέστατα ὁρῶν, ὥσπερ παρ᾽ αὐτοῖς γιγνόμενος τοῖς πραττομένοις, εὑρίσκοι τὸ πρέπον, καὶ ἥκιστα ἂν λανθάνοι αὐτὸν τὰ ὑπεναντία, id eſt, *oportet autem fabulas componere, & conficere etiā verbis, quàm maximè oculis res ſubijcientem. Sic enim perſpicuè cernens, tanquam interſit in rebus ipſis agendis, reperiet decôrum, miniméque eum latebunt ea, quæ aliquantum repugnant.* H

VERVM AGE, ET HIS, QVI] Variè explicatur hic locus: vno modo ſic: Verùm age (inquit) Auguſte, etiam poëtas, qui fabulas ſcribere nolunt: neque ſpectatorum faſtidium, ac ſuperbiam ferre poſſunt, ſed ſeſe lectori committere malunt, cura libera, aut certè eorum curam minue. Nam, quamuis ſit eis res cum lectore, nō cum ſpectatore, non tamen iccirco ſine magno ſui nominis, ſuæque exiſtimationis periculo ſcribunt. Præterea varia ſunt hominum iudicia: neq; idem ſcribendi genus probant omnes. Excitandi igitur tibi ſunt poëtarum animi, magníſque præmiis inuitandi, vt vel neglectis, vel ſuperatis tot difficultatibus, ſeſe totos ad ſcribendum conferant. atque in hac explicatione, *reddere breuem,* eſt efficere breuem. Alio modo ſic: diligētius atten-

A de, & conſidera, qui poëtæ probandi ſint, qui non: nonnihil cogitationis, & curæ confer in hãc rem, vt attendas, & iudices, qui poëtæ tanto nomine digni ſint, qui cõtrà indigni: quam quidem explicationem videtur ſequi Porphyr. ego autem non probo. nam hoc *reddere curam breuem* tale potius videtur eſſe, quale illud apud T. Liuium lib. 27. *breuem illi lætitiam, qua exſultet, facturum.* Poſtremò ſic: Verùm age, Auguſte, etiam iis poëtis, qui ſe lectori committere, quàm ſpectatoris faſtidium ferre malunt, redde aliquantum curæ: id eſt hos poëtas, qui legi ſua ſcripta, quàm audiri, & ſpectari malunt, redde aliquanto magis ſollicitos, & diligenteis, & timidos, quàm ſunt. Nam
B nunc quidem nimis ſecuri, negligẽtes, atque audaces ſunt: neque ſatis magnam curam ad ſcribendum conferunt, &c. atque hęc explicatio mibi magis placet. verùm tamen iudicet lector.

QVAM SPECT. FAST. F. S.] quàm ſpectatorem faſtidioſè, & ſuperbè audientem ferre: vel quàm ſpectatorem ſuperbum ac faſtidioſum ferre. Quemadmodum dixit Horatius *faſtidia ſuperbi ſpectatoris*, ſic Virg. Alex. *ſuperba faſtidia.*

SI MVNVS APOLL. DIGN. VIS COMPL. LIB.] ſi bibliothecam, quam ædificandam curaſti in aditu templi, quod abs te conſecratum eſt Apollini, vis bonis libris complere. ſup. epiſtola ad Iuliũ Flor. I. *& tangere vitet Scripta, Palatinus quæcumque recepit Apollo.*

ET VATIBVS ADD. CALC. VT STVD. M.] id eſt, & ſi vis poëtas excitare, vt
C maiore ſtudio in artem poëticam incumbãt: vel vt maiorem curã, maiorémq; diligentiam in ſcribendo adhibeant.

HELICÔNA VIRENTEM] Bœotiæ mõtem, Muſis conſecratum: in quo Heſiodus, poëta factus eſt. in lib. de arte poët. *& excludit ſanos Helicône poëtas.* lege annot. ad Od. 12. lib. 1. ibi *Aut in vmbroſis Helicônis oris.*

(VT VINETA EGOM. CAED. MEA)] hæc ſunt includenda interpoſitionis nota: id eſt, vt meipſum omnium primum reprehendam: vt mihi ipſe detraham omnium primo. ductum fortaſſe ab iis, qui cùm cẽſuiſſent vineta omnia ſuccidenda, propter mala, & incommoda, quæ à vino in homines proficiſcuntur, à ſuis vinetis cæ-
D dendi initium facere voluerunt: vel ſimpliciter ab iis, qui ſua ipſi lædunt, minuunt, & oppugnãt.

CVM TIBI LIBR. SOLL. DAM.] primum, & vſitatum poëtarum peccatum, libros ſuos principibus, & claris viris intempeſtiuè obtrudere, verbi gratia, occupatis, & maiore aliqua cogitatione, & cura ſuſpenſis: quod in ſua re vetat Horat. ſup. epiſt. ad Vinnium Aſell. *Auguſto reddes ſignata volumina Vinni, Si validus, ſi lætus erit, ſi deniquè poſcet.*

CVM LÆDIM. VN. SI QVIS, &c] alterum peccatum, cùm offendimur, & moleſtè ferimus, ſi quis amicorum noſtrorum vnum aliquem è verſibus noſtris audeat improbare.

CVM LOCA IAM RECIT. REV. IRR.] tertium, cùm ea, quæ iam recitauimus, repetimus non reuocati ab eo, qui audit, neque lectionem repetere iuſsi: quia ſcilicet ea nobis venuſta ſtultè videantur. E

CVM LAMENTAMVR, &c.] quartum, cùm querimur, noſtra ſcripta ab hominibus non cognoſci, atque ita, præmia eis merita non perſolui.

ET TENVI DED. POEM. F.] id eſt, poëmata ſummo ſtudio, acerrimóque ingenio elaborata. *tenui* igitur, id eſt, ſubtili. tralatio enim eſt à lino, ſeu lana, quæ carpitur, & digitis trahitur, ac deducitur, licet reclament quidam. Adiuuat me Catullus, & quidem pulcherrimis verſibus (vt ſolet cetera) hanc lanæ ducendæ ratio- F
nem deſcribens. *Dextera tum leniter deducens fila ſupinis Formabat digitis: tum prono pollice torquens Libratum tereti verſabat turbine fuſum: Atque ita decerpens æquabat ſemper opus dens. &c.* Idem eod. carm. *Currite ducentes ſubtemina, currite fuſi.* Adiuuat & Varro lib. 6. de ling. Lat. his verbis. *In Menæchmis Plauti: Inter ancillas ſedere iubeas: lanã carpere, Idem eſt hoc verbum, &c. Carpere à carendo, quòd eam tum purgant, ac deducunt, vt careat ſpurcitia. ex quo tum carminari dicitur lana, cum caret eo, quod eſt nequam.* Poſtremo mecum facit & Macrob. lib. 6. qui ad hunc locum Virg. in Sileno, *deductum dicere carmen*, notat, *Deductum pro tenui, & ſubtili eleganter poſitum eſt. ſic autem & Afran. in Virgine: verbis pauculis reſpondit, triſtis, voce deducta: mallèque ſe non quieuiſſe dixit. Itẽ apud Cornific.* G
Deducta mihi voce garrienti. Pomponius in Atellana. *Vocem deducas oportet, vt mulieris videantur verba.* ſic Horat. ſat. 1. lib. 2. *ſimiléiſque meorũ Mille die verſus deduci poſſe.*

CVM SPERAM. EO REM VENT.] quintum, cùm tantum nobis arrogamus, tantíq; noſtra ſcripta facimus, vt ſperemus, te ſtatim vt audieris, nos verſus ſcribere, vltro iuſſurũ, vt ad te accedamus, atque ab egeſtate nos vindicaturum. *Arceſſas* autem legendum, non *Accerſas.* & ita habent omnes cod. manuſcripti.

COMMODVS] de hac voce vide annot. ad Od. 8. lib. 4. *arceſſas cõmodus*, id eſt, arceſſas eo ani- H
mo, vt nobis cõmodes: vel arceſſas nos, te in nos commodum & liberalem præbens.

SED TAMEN EST OPERÆ PRET. COGN.] id eſt, Sed tamẽ opera in hoc benè collocatur, vt cognoſcamus, qualeis cuſtodes, ac tutores habeat virtus. æditui ſunt templi cuſtodes. hoc loco ponitur hoc nomẽ tranſlatè pro iis, qui virtutem clarorum virorum ſuis ſcriptis ab obliuione hominum, iniuriáque temporis vindicandam ſuſcipiunt, quales ſunt poëtæ.

QVALEIS ÆDITVOS] id eſt, qualeis ſcriptores: qualeis ſui nominis præcones, ac prædicatores habeat. tralatio eſt ab æerituis illis, quorum eſt ædeis ſacras tueri. *Æditimus*, (inquit Cariſius) *dicitur qui ædem ſeruat quaſi ædis intimus.*

A *timus. æditnus ab æde tuenda.*
BELLI SPECT. DOMIQVE] epiſtola
vlt. lib. 1. *Me primis vrbis belli placuiſſe, domíque.*
CHERILVS] malus poëta: de quo in lib. de
arte poët. *Sic mihi, qui multùm ceſſat, fit Cherilus
ille, Quem bis, térque bonum cum riſu miror.* ſignificat
Hor. ſæpe malos poëtas à regibus, & clariſsimis
viris bonos haberi, magníſque præmiis ornari. ſi-
mile quiddã ſcribit M. Tull. in orat. pro Archia
poëta, de Syllæ in quendam ignobilem, & indo-
ctum poëtam liberalitate, his verbis, *Syllam nos in
contione vidimus, cùm ei libellum malus poëta de popu-
lo ſubieciſſet, quòd epigramma in eum feciſſet tantum-
modo alternis verſibus longiuſculis, ſtatim ex iis rebus,*
B *quas tunc vendebat, iubere ei præmium tribui ſub ea
condicione, ne quid poſteà ſcriberet.* Nomen *Cherilus*
apud Ariſtol. in exemplis Aldinis ſcribitur per
diphth. αι. ſic enim Topic. η. Εἰς δὲ σαφήνειαν
παράδειγμα οἰστέον. παραδείγματα δὲ οἰκεῖα,
ἐξ ὧν ἴσμεν· οἷα Ὅμηρος· μὴ οἷα Χαίριλος, id
eſt, *ad claritatem porrò exempla ſunt afferenda. exem-
pla autem propria, & ad rem accommodata, ex iis,
quæ ſcimus, ducta: qualia Homerus, non qualia Cheri-
lus.* huius Cherili vulgatiſsimus extat verſiculus
ille, Πέτρας κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείῃ,
id eſt, (vt Lucr. interpretatur lib. 1.) *Stillicidi ca-
ſus lapidẽ cauat,* (vel vt idẽ lib. 4. extr.) *Nonne vi-
des etiam guttas in ſaxa cadenteis Humoris, longo in
ſpatio pertundere ſaxa?* proferuntur etiam hi Che-
rili, ſeu Chœrili verſus ab Euſebio lib. 9. præp.
C euang. Τῶν δ' ὄπιθεν διέβαινε γένος θαυμαστὸν
ἰδέσθαι Γλῶσσαν μὲν φοίνισσαν ἀπὸ στομάτων
ἀφιέντες. Ὤκουν δ' ἐν Σολύμοις ὄρεσι πλατέῃ
παρὰ λίμνῃ Αὐχμαλέοι κεφαλὰς, τροχοκου-
ράδες. αὐτὰρ ὕπερθεν Ἵππων δαρτὰ πρόσωπ'
ἐφόρουν ἐσκληκότα καπνῷ: quorum verſuum
hæc fere ſententia eſt. A tergo autẽ eorum tranſ-
ibat genus hominum viſu mirabile. Qui vocem
Phœniſſam mittebant: habitabant autem Soly-
mis in montibus apud latam paludem, Capitibus
ſquallidi, in orbem tonſi: At ſuperne equinorum
capitum oſſa nuda & ſine pelle geſtabant, fumo
exſiccata.
MALE NATIS] non dixit malè factis, ſed
D malè natis, vt oſtendat, inuita (vt dicitur) Miner-
ua, id eſt, repugnante natura eſſe factos. Nam (vt
ſcribit M. Tull.) *ſic à ſummis hominibus, eruditiſsi-
miſque accepimus, ceterarum rerum ſtudia & doctri-
na, & præceptis, & arte conſtare: poëtam natura ipſa
valere, & mentis viribus excitari.* qua de re alibi
plura.
RETTVLIT ACCEPTOS.] referre acce-
ptum alicui, eſt fateri, ſe ab eo accepiſſe: ídque in
codicem accepti referre: denique eſt quaſi debi-
torem ſe profiteri. ſignificat etiam interdum fa-
teri, ſibi pecuniam à ſe creditam, à debitore eſſe
ſolutam. M. Tull. pro Cecinna. *ſe habere ait argen-
tarij tabulas, in quibus ſibi expenſa pecunia lata ſit,
acceptáque relata.* vnde acceptilatio. per tranſla-
tionẽ autem dicimus, *acceptum referre* alicui bo-
num pro eo, quod eſt, ingenuè fateri, ac prædica- E
re ſibi illius opera, ac beneficio id boni eueniſſe:
vt M. Tull. ad Attic. lib. 1. *orn.tiſsiméque de meo
conſulatu locutus eſt, vt ita diceret, ſe, quòd eſſet ſena-
tor, quòd ciuis, quòd liber, quòd viueret, mihi acceptũ
referre.* & referre illi malum acceptum, eſt illum
mali auctorẽ, & cauſam prædicare, vel mali cau-
ſam in eum conferre: vt idem M. Tull. Philipp.
2. *omnia denique, quæ vidimus (quid autem mali non
vidimus?) ſi rectè ratiocinabimur, vni accepta refere-
mus Antonio.* eadem autem ratione dicimus *re-
fero acceptum huic, vel illi rei,* qua ratione, *refero ac-
ceptum perſonæ,* vt idem pro Deiotaro. *verùm om-
nem tranquillitatem, & quietem ſenectutis acceptam* F
refert clementia tuæ. idem Philipp. 2. *ego enim am-
plius HS ducenties acceptum hereditatibus retuli.*
Atque ita hoc loco loquitur Hor. verſibus incul-
tis rettulit acceptos Philippos, id eſt, gloriatus
eſt, vel gloriari ei licuit, ſe ab Alexandro Philip-
pos, quod erat regale nomiſma, opera, vel bene-
ficio verſuum ſuorum abſtuliſſe. *verſibus incultis*
enim dãdi caſus eſt, nõ ſeptimi, vt alij exiſtimãt.
PHILIPPOS] genus erat nũmi aurei à Phi-
lippo Macedonum Rege ſic appellatũ. Plautus
Bacchid. *me miſit miles ad eam Cleomachus vel vt
ducentos philippos reddat aureos, vel vt hinc in El..
tiam hodie eat ſecum ſimul.* ibid. *Da mihi ducentos
nummos philippos, te obſecro.*
NOMISMA] νόμισμα nomen Græcum eſt, G
ἀπὸ τοῦ νόμου, id eſt, à lege dictum. lege enim va
let nummus. Ariſtot. lib. 5. de morib. ad Nicom.
TRACTATA] cõtrectata manibus: vt epiſt.
ad lib. ſuum. *Contrectatus vbi manibus ſordeſcere
vulgi Cœperis.*
REMITTVNT] reddunt: vt epiſt. de arte
poët. *Poſcentíque grauem perſæpe remittit acutum.*
FERÈ SCRIPTORES, &c.] ſubintelli-
ge *ſic*: vt ſit integra redditio, ſeu ἀνταπόδοσις, ſic
fere ſcriptores, &c.
SPLENDIDA FACTA LINVNT] res
præclarè geſtas, & laudabileis inquinant, & con-
taminãt. ſic Plautus Moſtell. *vna opera ebur atra-
mento candefacere poſtules.* huic loco non admo-
dum diſſimilis ille eſt Od. 6. lib. 1. *Laudes egregij
Cæſaris, & tuas Culpa deterere ingenI.* H
POËMA TAM RIDICVLVM] Cherili
mali poëtæ.
TAM CARÈ] tam caro pretio. Itaque qui-
dam hîc *tam caro* legendum putant: aiúntque ita
olim Latinos eſſe locutos.
EDICTO VETVIT, NE QVIS SE,
PRÆTER AP.] hac de re ſic M. Tull. in ep.
ad L. Lucceium Qu. Filium lib. 5. *Neq; enim Ale-
xander ille gratia cauſa ab Apelle potiſsimùm pingi,
& à Lyſippo fingi volebat: ſed quòd illorum artẽ cum
ipſis, tum etiã ſibi gloria fore putabat, &c.* Et Plut.
in Alexandro. τὴν μὲν οὖν ἰδέαν τοῦ σώματος οἱ
Λυσίππειοι μάλιστα τῶν ἀνδριάντων ἐμφαίνουσιν
ὑφ' οὗ μόνου καὶ αὐτὸς ἠξίου πλάττεσθαι, id eſt,
corporis ſpeciem ſtatua à Lyſippo ficta omnium ſtatua-

A *rum optimè exprimunt, atque oſtendunt: à quo vno etiam ipſe Alexander ſe effingi volebat.* Idem ſic de vtroque lib. περὶ τῆς Ἀλεξάνδ. τύχης. Ἦν δὲ καὶ Ἀπελλῆς ὁ ζωγράφος, καὶ Λύσιππος ὁ πλάστης κατ' Ἀλέξανδρον· ὧν ὁ μὲν ἔγραψε τὸν κεραυνοφόρον οὕτως ἐναργῶς, καὶ κεκραμένως, ὥστε λέγειν, ὅτι δυοῖν Ἀλεξάνδροιν ὁ μὲν φιλίππου γέγονεν ἀνίκητος, ὁ δὲ ἀπελλοῦ ἀμίμητος. id eſt, *Erat autem & Apelles pictor, & Lyſippus ſtatuarum fictor ætate Alexandri: quorum alter pinxit Alexandrum* κεραυνοφόρον, *id eſt, fulmen ferentẽ, ita expreſſè, atque (vt ita dicam) euidenter, & temperatè, vt diceret duorum Alexandrorum eum, qui natus eſſet ex Philippo, eſſe inuictum: eum autẽ, qui ab Apelle fictus, non imitabilem.* ibid. paullo pòſt de Lyſippo, Διὸ καὶ μόνον Ἀλέξανδρος ἐκέλευε Λύσιππον εἰκόνας αὐτοῦ δημιουργεῖν. Μόνος γὰρ οὗτος, ὡς ἔοικε, κατεμήνυε τῷ χαλκῷ τὸ ἦθος αὐτοῦ, καὶ συνεξέφερε τῇ μορφῇ τὴν ἀρετήν, &c. id eſt, *Quapropter &* B *Lyſippum ſolum iubebat Alexander ſui imagines fabricari. hic enim ſolus, (vt apparet) mores ipſius ære indicabat, & vnà cùm forma virtutem exprimebat.* Ageſilaus autem, vt loco ſuprà producto ſcribit M. Tull. *neque pictam, neque fictam ſui imaginem paſſus eſt eſſe.* ſed de hoc mox ſuo loco dicemus.

ALIVS LYSIPPO] id eſt, alius à Lyſippo, vel quàm Lyſippus, vt ſup. epiſt. ad Quinct. *Néve putes alium ſapiente, bonóque beatum.* alius Lyſippi autem dici non poteſt, quod quidam tamen arbitrantur.

DVCERET ÆRA FORTIS ALEX.] id eſt, ſtatuas æreas efficeret, quibus Alexandri fa- C cies, & figura corporis exprimeretur. *æs ducere,* valet ἐλαύνειν, id eſt, malleis extendere: ex quo ductile. Verùm cùm ex ære, aut ex vllo alio metallo ducto ſtatuæ fingi nõ poſſint, ſed ex fuſo potius fiant, videtur hic locus non carere difficultate. mihi quidem ſemper fuit ſuſpectus. adde quòd conſtat, Lyſippum æs fudiſſe, & ex ære fuſo ſigna feciſſe. Quid igitur dicendum? è duobus alterũ: vel tranſlationem eſſe ab iis, qui malleis tundũt, ad eos, qui fundũt: vel legendum *funderet æra:* vt loquitur ſat. 3. lib. 2. *Quid ſculptum infabrè, quid fuſum durius eſſet.* Quoniam autem inter has ſcripturas *funderet,* & *duceret,* nimiùm intereſt, ita vt non ſit veriſimile, librarios illos, qui manu libros deſcribebant, ſimilitudine vocum, aut litte- D rarum peccaſſe, afferam verbum totidem litteris, quæ ſi tranſponantur, erit alteri idem, nempe *cuderet.* Si coniecturæ igitur locus eſt, putauerim ab Horatio ſcriptum eſſe *cuderet æra,* tranſpoſitíſque poſteà litteris ex recta ſcriptura *cuderet,* factã eſſe hanc vulgatam, *duceret.* Illam autem hac eſſe meliorem, Virgilij auctoritate, & teſtimonio probabo, qui ita loquitur Æneid. 6. *Excudent alij ſpirantia mollius æra.*

QVÒD SI IVD. SVBT. VID. &c.] id eſt, quòd ſi iudicium Alexandri acerrimũ in cognoſcenda, ac perſpicienda artis pingẽdi, & fingendi præſtantia, ad verſus, & poëticam transferres, liquidò iurare poſſes, eum pinguem eſſe, tardum, atque hebetem. Sed ex iis, quæ ſcribit Ælianus Variæ hiſtor. lib. 2. appâret neque Alexandrum ſatis acri iudicio in pictura fuiſſe, neque Apellem eius iudicio multum tribuiſſe. Nam, cùm Alexander (vt tradit ille) ſui quandam imaginem vidiſſet ab Apelle pictam, neque eam merita laude affeciſſet: equus eius autem ad equum in ea tabula pictum adhinniiſſet, tamquam ad equum verum: fertur Apelles dixiſſe, at, ô Alexander, videtur equus tuus eſſe in arte pingendi te multò intelligentior. E

AD HÆC MVSARVM] id eſt, ad poëmata, & ad verſus.

BOEOTVM IN CRASSO, &c.] M. Tull. lib. de fato oſtendens quantum inter locorum na- F turas interſit, ita ſcribit, *Inter locorũ naturas quantum interſit, videmus: alios eſſe ſalubreis, alios peſtilenteis: in aliis eſſe pituitoſos, & quaſi redundanteis: in aliis exſiccatos, atque aridos: multáq; ſunt alia, quæ inter locum & locum plurimùm differunt: Athenis tenue cælum: ex quo acutiores etiam putantur Attici: Craſſum Thebis: itaque pingues Thebani, & valentes, &c.* Quo ex loco intelligere licet, Bœotios, qui craſſo cælo vterentur (Thebæ enim in Bœotia fuerunt) pingueis, craſſos, atque hebetes fuiſſe. Pindarus quidem Olymp. ᾠδ. ϛ. prouerbium vetus maledicti loco in Bœotios fatetur eſſe iactatum, *ſuem Bœotiam,* iubétq; Æneam quendã chori G magiſtrum ſocios cohortari, dent operam, vt intelligant auditores, ac ſpectatores, hoc prouerbiũ in Bœotios non conuenire, neque ſe ſues eſſe, ſed Muſarum alũnos. Pindari verba ſunt hæc, πρῶτον μὲν ἥραν παρθενίαν κελαδῆσαι, γνῶναί τ' ἔπειτ' ἀρχαῖον ὄνειδος ἀλαθέσι λόγοις εἰ φεύγομεν Βοιωτίαν ὗν, &c. Huc pertinet illud Antagoræ in eoſdem: ὃς ἐπεὶ ἀνεγίνωσκε παρὰ Βοιωτοῖς τὸ τῆς Θηβαΐδος σύγγραμμα, καὶ οὐδεὶς ὑπεσημαίνετο, κλείσας τὸ βιβλίον, δικαίως, εἶπε, καλεῖσθε Βοιωτοί. βοῶν γὰρ ὦτα ἔχετε: id eſt, Cùm Antagoras apud Bœotos librum de rebus Thebanis conſcriptum recitaret, neque quiſquam ſignificaret ſe lectione illa delectari, & opus approbare, ille libro clauſo, meritò (inquit) Bœoti H vocamini. Boum enim aureis habetis. lepos ineſt in voce *Bœotus,* ſeu βοιωτός, quæ poteſt dici facta ex his duabus βοῦς, & ὦτα: bos, & aures. *Bœotum* autem accipio in accuſandi caſu, vt referatur ad Alexandrum, hoc modo: iurares Alexandrũ eſſe Bœotium in aëre craſſo natum, non vt alij, Bœotûm, pro Bœotorum. Nam Bœotum dixit vt Græci Βοιωτόν.

AT NEQV. DEDEC. T. DE SE IVD. ATQ.] non dedécorant tua de ſe iudicia, quia qualeis eos eſſe iudicaſti, taleis eos eſſe conſuetudo vitæ, & dies, & eorum ſcripta comprobarunt: neque iidem munera, quæ abs te acceperunt, dedécorant, quia apud dignos ſunt collocata.

MVLTA DANTIS CVM LAVDE]

A multa tua cum laude. munificentia enim & beneficentia bene collocata, id eſt, apud dignos, honorifica, & glorioſa eſt largitori.

TVLERVNT] acceperunt, conſecuti ſunt, vt ſup. Od. 8. lib. 4. *neque tu peſſima munerũ Ferres.*

DILECTI TIBI] dilecti abs te: tibi cari.

VARIVSQVE] de quo ſuprà Od. 6. lib. 1. *Scribêris vario.* & ſat. vlt. lib. 1. *Plotius, & Varius.*

NEC MAGIS EXPR. VVLT. &c.] ſic M. Tull. in orat. pro Archia poëta: *An eùm ſtatuas, & imagines non animorum ſimulacra, ſed corporum ſtudioſe multi ſummi homines reliquerint: conſiliorum relinquere, ac virtutum noſtrarum effigiem nõ multo malle debemus, ſummis ingeniis expreſſam, &*
B *politam?* & Horat. ſup. Od. 8. lib. 4. *Non inciſa notis marmora publicis, Per quæ ſpiritus, & vita redit bonis Poſt mortem ducibus, &c. Eius, qui domita nomen ab Africa Lucratus rediit, clarius indicant Laudes, quàm Calabræ Pierides.* Iccircò Ageſilaus ille (vt ſcribit Xenophon in eius vita) ne qua ſui corporis imago exſtaret, magnopere cauit: animi autem monumenta conſtituere numquam deſinebat. ſic Xenoph. καὶ τοῦ μὲν σώματος εἰκόνα στήσασθαι ἀπέσχετο, πολλῶν αὐτῷ τοῦτο δωρεῖσθαι θελόντων· τῆς δὲ ψυχῆς οὐδέ ποτε ἐπαύετο μνημεῖα διαπονούμενος. quod retulit M. Tull. in epiſt. ad L. Luccium Qu. Filium, his verbis, *Neque minus enim eſt Spartiates Ageſilaus ille perhibendus, qui neque pictam, neque fictam imaginem ſui paſſus eſt eſſe, quàm, qui in eo genere elaborarunt. Vnus enim Xe-*
C *nophontis libellus in eo Rege laudando facilè omneis omniũ imagines, ſtatuáſq; ſuperauit.* Idẽ fuiſſe M. Catonis Cenſorij de ſtatuis iudicium narrat Plutarch. his verbis, Καί τοι πρότερον αὐτὸς κατεγέλα τῶν ἀγαπώντων τὰ τοιαῦτα, καὶ λανθάνειν αὐτοὺς ἔλεγεν ἐπὶ χαλκέων, καὶ ζωγράφων ἔργοις μέγα φρονοῦντας: αὐτοῦ δὲ καλλίστας εἰκόνας ἐν ταῖς ψυχαῖς περιφέρειν τοὺς πολίτας. πρὸς δὲ τοὺς θαυμάζοντας, ὅτι πολλῶν ἀδόξων ἀνδριάντας ἐχόντων, ἐκεῖνος οὐκ ἔχει, μᾶλλον γὰρ, ἔφη, βούλομαι ζητεῖσθαι διὰ τί μου ἀνδριὰς οὐ κεῖται, ἢ διὰ τί κεῖται, id eſt, *Atqui prius ipſe deridebat eos, qui huiuſmodi rerum (nempe ſtatuarum) cupiditate afficiuntur: & dicebat eos ignorare ſe operi-*
D *bus fabrorum, & pictorum gloriari: ſui autẽ pulcherrimas imagines ciueis ſuos in animis ferre. iis autẽ, qui mirabantur, illum, cùm plerique ignobiles, atque inglorij ſtatuas haberent, nullã habere, dicebat ſe malle quæri quamobrem nulla ſibi ſtatua eſſet poſita, quàm cur eſſet poſita.*

REPENTEIS PER HVMVM] id eſt, humileis, & veluti humi repenteis, & orationi ſolutæ ſimillimos, quales ſunt epiſt. & ſatyræ. Pindarus appellat λόγους χαμαιπετεῖς. ſat. 6. lib. 2. *Quid prius illuſtrem ſatyris, muſáque pedeſtri?* alij per humileis ſermones putãt humilia, & plebeia argumenta ſignificari, vt epiſtolarum, ac ſatyrarum: quibuſcum non pugnabo. nam propemodum mecum faciunt.

ET ARCEIS MONTIB. IMPOS.] & arceis in mõtibus exſtructas. quod fuit veteribus vſitatum. E CONFECTA DVELLA] bella debellata, id eſt, tranſacta ac finita.

CLAVSTRAQVE CVSTODEM, &c.] portas Iani clauſas: quod pacis tempore tantùm fiebat. ſic ſup. Od. 15. lib. 4. *& vacuum duellis Fanum Quirini clauſit.*

ET FORMID. PARTHIS TE P. R.] nam Parthi ſigna Craſſis adempta, ad Cæſarẽ Auguſtum vltrò remiſerunt. Od. quam modò commemoraui, *tua Cæſar ætas Fruges, & agris rettulit vberes, Et ſigna noſtro reſtituit Ioui, Derepta Parthorum ſuperbis Poſtibus.*

SI, QVANT. CVP. POSS. QVOQVE] id eſt, ſi voluntati par eſſet ingenium, & F facultas. ſic ſat. 1. lib. 2. *cupidum pater optime vires Deficiunt. neque enim quiuis horrentia pilis Agmina, nec fracta pereunteis cuſpide Gallos, Aut labentis equo deſcribet vulnera Parthi.*

RECIPIT] capit, δέχεται. tralatio à vaſis. non recipit, id eſt, reſpuit. In his autem, paruum carmen maieſtas, ineſt ἀντίθεσις.

TENTARE] conari, aggredi, experiri.

RECVSENT] id eſt, nõ poſſint. ſic in epiſt. de arte poët. *quid ferre recuſent, Quid valeãt humeri.*

SEDVLITAS AVTEM, STVLTE QVEM D.] ordo eſt, ſedulitas eum vrget, quẽ ſtulte diligit. id eſt, qui ſtulta ſedulitate, ſtudióq; G inepto, atq; intempeſtiuo officium, operámque ſuam alicui pollicentur, atque obtrudunt, moleſti ei ſunt potius, quàm grati: vel hoc modo, qui ſtultè, & ineptè quantumuis ſedulò alterum diligunt, moleſtiam ei exhibent potius, quàm placent: ſed ij maximè, qui ſuos verſus, ſuúmque artificium venditant. meritò igitur malè precatur Phædra nutrici apud Eurip. in Hippol. his verbis, ὄλοιο καὶ σὺ, χ' ὅστις ἄκοντας φίλους Πρόθυμός ἐστι μὴ καλῶς εὐεργετεῖν, id eſt. *Dij te perdant, & quiſquis de amicis inuitis ſtudet non honeſtè benè mereri.*

VRGET] nonnulli libri habent *vrguet.*

DISC. ENIM CITIVS, MEM. QVE L. ILL. &c.] ſententia hæc latiſſimè patet. ſed ſi quis eam contrahere, & ad poëtas accõmodare H velit, ſic poterit explicari. finge, aliquem poëtam eſſe multis nominibus laudabilem, ac præſtantẽ, in quo quamplurimæ virtutes inſint poëticæ: qui denique poëma ſcribat magna ex parte politũ, ac perfectum: ſed ſint in eodem nonnulla reprehendenda, aut ridenda: eueniet, vt homines notent, & meminerint magis, quæ reprehenſione, aut riſu digna videãtur, quàm, quæ admirati ſint, ac probarint. Cum hac ſententia congruit illa Ciceronis oratione pro Murena: *cui placet, obliuiſcitur: cui dolet, meminit.*

NIL MOROR OFF.] nihili facio, cõtemno, ac pro nihilo puto, vt ſup. epiſt. ad Valam. *nam vina nihil moror illius oræ.* hæc eò pertinent, vt oſtendat, indoctorum poëmata nõ admodum eſſe claris, & laudatis viris expetẽda, quippe quæ

A dedecori ſint potius, quàm ornamento.

AC NEQVE FICTO IN PEIVS VVLTV, &c.] id eſt, quemadmodũ nolim imaginem mei ex ære, aut cera fingi, atque in publico proponi, quæ me ore deformiore referat, quàm ſim natura: ſic neque ab indocto poëta laudari velim. *vultu in peius ficto*, id eſt facie ita ficta, vt deformior ſit imago, quàm vera figura.

PROPONI CER.] in publico poni ex cera fictus.

NEC PR. FACT. D.] quia mali *ſcriptores carmine fœdo ſplendida facta linunt*, vt dixit ſuprà ead. epiſt.

RVBEAM] erubeã, pudore afficiar, ἐρυθριῶμαι.

PINGVI MVNERE] verſibus indoctis, & ineptis, & inertibus. pingue per tranſlationẽ poni ſolet pro eo, quod arte, & ingenio caret. ex quo pinguis Minerua, pingue ingenium, pingue

B argumentum. ſup. ſat. 6. lib. 2. *Pingue pecus domino facias, & cetera præter Ingenium.*

PORRECTVS] proiectus, ſeu extẽtus, quaſi cadauer: vt Od. 10. epod. extr.

APERTA] ex eo, quòd capſa ſit aperta, vult intelligi, chartas, quæ in ea inſunt, contemtiſſimas eſſe.

IN VICVM, &c.] in quo ex inutilibus, atq; ineptis chartis fiunt turis, piperis, & ſimilium rerũ inuolucra. tale eſt illud Catulli. *Et laxas ſcombris ſæpe dabit tunicas.* & Perſius. *nec ſcombros metuentia carmina, nec tus.* ſolitos autem eſſe etiam Græcos, mala carmina turi deſtinare, ex Athenæo perſpicuum eſſe poteſt, qui narrat lib. 9. δειπνοσ. Anaxandridem comicum ita moroſum, at-

C que amarũ in ſenectute fuiſſe, vt comœdias omneis ſuas, quæ populo non placuiſſent, quamuis alioqui eſſent elegantes, & politæ, turi mãdarit.

TVS] tus ſine aſpirationis nota ſcribi iuſſi, veteres grammaticos ſecutus, qui à tundendo ductum volunt, quamuis Modeſtus, vt teſtatur Cariſius, à Græco verbo θύειν, quod eſt immolare, & mactare, tractum eſſe dicat.

AMICITVR] epiſt. 16. lib. 1. *an amicta vitibus vlmo.*

AD IVLIVM FLORVM. 2.

D *FLORE, bono, claróque fidelis amice Neroni,*
Si quis forte velit puerum tibi vendere, natũ
Tibure, vel Gabiis: & tecum ſic agat: hic &
Candidus, & talos à vertice pulcher ad imos:
Fiet, eritque tuus nummorum millibus octo,
Verna miniſteriis ad nutus aptus herileis,
Litterulis Græcis imbutus, idoneus arti
Cuilibet: argilla quiduis imitaberis vda.
Quinetiam canet indoctum, ſed dulce bibẽti.
Multa fidẽ promiſſa leuant, vbi plenius æquo E
Laudat, venaleis qui vult extrudere merceis.
Res vrget me nulla: meo ſum pauper in ære.
Nemo hoc mangonum faceret tibi, non temere à me
Quiuis ferret idem. ſemel hic ceſſauit: &, vt (ſit,
In ſcalis latuit metuens pendentis habenæ.
Des nummos, excepta nihil te ſi fuga lædat.
Ille ferat pretium, pœnæ ſecurus, opinor.
Prudens emiſti vitioſum: dicta tibi eſt lex.
Inſéqueris tamẽ hũc, & lite moraris iniqua.
Dixi me pigrum proficiſcenti tibi: dixi
Talibus officiis propè mãcum: ne mea ſæuus F
Iurgares ad te quòd epiſtola nulla veniret.
Quid tum profeci, mecum facientia iura
Si tamẽ attentas? quereris ſuper hoc etiam, quòd
Exſpectata tibi non mittam carmina mẽdax.
Luculli miles collecta viatica multis
Ærumnis, laſſus dũ noctu ſtertit, ad aſſem
Perdiderat: poſt hoc vehemens lupus: & ſibi, & hoſti G
Iratus pariter, ieiunis dentibus acer.
Præſidium regale loco deiecit, vt aiunt,
Summè munito, & multarum diuite rerũ.
Clarus ob id factum, donis ornatur honeſtis:
Accipit & bis dena ſuper, ſeſtertia nũmũm.
Forte ſub hoc temp⁹ caſtellũ euertere prætor
Neſcio quod cupiens, hortari cœpit eundem
Verbis, quæ timido quoque poſſent addere mentem.
I bone, quò virtus tua te vocat: i pede fauſto, H
Grãdia laturus meritorũ præmia. quid ſtas?
Poſt hæc ille catus, quantumuis ruſticus, ibit,
Ibit eò, quò vis, qui zonam perdidit, inquit.
Romæ nutriri mihi contigit, atque doceri,
Iratus Graiis quantùm nocuiſſet Achilles.
Adiecere bonæ paullo plus artis Athenæ:
Scilicet vt poſſem curuo dignoſcere rectum:
Atque inter ſiluas Academi quærere verũ.
Dura ſed emouere loco me tempora grato:
Ciuiliſq; rudem belli tulit æſtus in arma,
Cæſaris Auguſti non reſponſura lacertis.

A *Vnde ſimul primùm me dimiſere Philippi,*
Deciſis humilem pennis,inopémque paterni
Et Laris, & fundi : paupertas impulit
audax, *(bentem,*
Vt verſus facerem. ſed , quod non deſit,ha-
Quæ poterũt vnquã ſatis expurgare ſicuiæ,
Ni melius dormire putem , quàm ſcribere
verſus?
Singula de nobis anni prædantur euntes:
Eripuere iocos,Venerem,conuiuia,ludum:
B *Tendunt extorquere poëmata.quid faciã vis?*
Denique non omnes eadẽ mirantur, amántq;
Carmine tu gaudes:hic delectatur iambis.
Ille Bioneis ſermonibus,& ſale nigro.
Tres mihi conuiuæ propè diſſentire vidẽtur,
Poſcentes vario multùm diuerſa palato.
Quid dem?quid non dem?renuis tu,quod iu-
bet alter. *(duobus.*
Quod petis,id ſanè eſt inuiſum , acidúmque
Præter cetera,me Romæ'ne poëmata cenſes
Scribere poſſe,inter tot curas,tótq; labores?
C *Hic ſpõſum vocat:hic auditũ ſcripta , relictis*
Omnibus officiis:cubat hic in colle Quirini:
Hic extremo in Auentino.viſendus vterq;.
Interualla vides humanè commoda.verùm
Puræ ſunt plateæ,nihil vt meditãtibꝰ obſtet.
Feſtinat calidus mulis,gerulisque redemtor.
Torquet nunc lapidem,nunc ingens machina
tignum:
Triſtia robuſtis luctantur funera plauſtris:
Hàc rabioſa fugit canis : hàc lutulenta ruit
D *I nũc,& verſus tecũ meditare canoros (ſus.*
Scriptorum chorus omnis amat nemus : &
fugit vrbeis *(bra.*
Ritè cliens Bacchi ſomno gaudentis,& vm-
Tu me inter ſtrepitus nocturnos,atq; diurnos
Vis canere,& cõtracta ſequi veſtigia vatum?
Ingenium,ſibi quod vacuas deſumſit Athe-
Et ſtudiis annos ſeptẽ dedit,inſenuitq; (nas:
Libris,& curis:ſtatua taciturnius exit
Plerumque:& riſu populum quatit. hîc ego
rerum
Fluctibus in mediis,& tempeſtatibus vrbis
Verba lyræ motura ſonum cõnectere digner? E
Frater erat Romæ conſulti rhetor:vt alter
Alterius ſermone meros audiret honores:
Gracchus vt hic illi foret:huic vt Muciꝰ ille.
Quî minus argutos vexat furor iſte poëtas?
Carmina compono:hic elegos:mirabile viſu,
Cælatúmq; nouẽ Muſis opus.aſpice primùm,
Quãto cum faſtu,quanto molimine circum-
Spectemus vacuam Romanis vatibus ædem.
Mox etiam,ſi fortè vacas,ſequere , & pro- F
cul audi,
Quid ferat:& quare ſibi nectat vterque co-
ronam.
Cædimur : & totidem plagis conſumimus
hoſtem,
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Diſcedo Alcæus puncto illius:ille meo quis?
Quis,niſi Callimachus?ſi plꝰ apposcere viſus:
Fit Mimnermus , & optiuo cognomine cre-
ſcit.
Multa fero,vt plâcem genus irritabile vatũ, G
Cùm ſcribo , & ſupplex populi ſuffragia
capto.
Idem finitis ſtudiis,& mente recepta,
Obturem patulas impune legentibus aureis.
Ridentur , mala qui componunt carmina:
verùm
Gaudent ſcribentes , & ſe venerantur, &
vltro,
Si taceas,laudant,quicquid ſcripſere,beati.
At,qui legitimum cupiet feciſſe poëma ,
Cum tabulis animũ cenſoris ſumet honeſti: H
Audebit , quæcumque parum ſplendoris
habebunt, *(rentur*
Et ſine pondere erunt,& honore indigna fe-
Verba,mouere loco,quamuis inuitâ recêdant:
Et verſentur adhuc intra penetralia Veſtæ.
Obſcurata diu populo,bonus eruet:atque
Proferet in lucem ſpecioſa vocabula rerum:
Quæ priſcis memorata Catonibus, atque Ce-
thegis, *(tuſtas.*
Nunc ſitus informis premit,& deſerta ve-
Aſciſcet noua,quæ genitor produxerit vſus

A *Vehemens,& liquidus, puróque ſimillimus amni:*
Fundet opes:Latiúmq; beabit diuite lingua:
Luxuriantia compeſcet:nimis aſpera ſano
Læuabit cultu:virtute carentia tollet:
Ludentis ſpeciem dabit,& torquebitur: vt, qui (uetur.
Nunc ſatyrum,nunc agreſtem Cyclopa mo-
Prætulerim ſcriptor delirus,inérsq; videri,
Dum mea delectent mala me, vel denique fallant, (Argis,
Quàm ſapere, & ringi. fuit haud ignobilis
Qui ſe credebat miros audire tragœdos,
B *In vacuo lætus ſeſſor,plauſórque theatro:*
Cetera qui vitæ ſeruaret munia recto
More,bonus ſanè vicinus,amabilis hoſpes,
Comis in vxorē,poſſet qui ignoſcere ſeruis,
Et ſigno læſo non inſanire lagenæ:
Poſſet qui rupem, & puteū vitare patentē.
Hic,vbi cognatorū opibus,curiſq; refectus,
Expulit elleboro morbum, bilemq; meraco,
Et redit ad ſeſe:pol me occidiſtis amici,
Non ſeruaſtis,ait:cui ſic extorta voluptas:
Et demtus per vim mētis gratiſſimus error.
Nimirum ſapere eſt abiectis vtile nugis,
Et tempeſtiuum pueris concedere ludum:
Ac nō verba ſequi fidibꝰ modulāda Latinis:
Sed veræ numeróſq;,modóſq; ediſcere vitæ.
Quocircà mecum loquor hæc,tacitúſque recordor:
Si tibi nulla ſitim finiret copia lymphæ:
Narrares medicis.quòd,quanto plura paraſti,
Tanto plura cupis,nulline faterier audes?
D *Si vulnus tibi,monſtrata radice,vel herba*
Non fieret leuius:fugeres radice,vel herba
Proficiente nihil curarier.audieras,cui
Rem dij donarent,illi decedere prauam
Stultitiā:&,cùm ſis nihilo ſapiētior, ex quo
Plenior es: tamē vtêris monitoribus iiſdem?
At,ſi diuitiæ prudentem reddere poſſent:
Si cupidum, timidúmque minus te: nempe ruberes,
Viueret in terris,te ſi quis auarior vno.

Si proprium eſt, quod quis libra mercatus, & ære eſt: E
Quædam(ſi credis conſultis)mancipat vſus:
Qui te paſcit ager,tuus eſt:& villicus OrbI,
Cùm ſegetes occat, tibi mox frumenta daturus,
Te dominū ſentit.dat nummos, accipis vuā,
Pullos,oua,cadum temēti:nempe modo iſto
Paulatim mercaris agrum, fortaſſe trecētis,
Aut etiā ſuprà,nummorū millibus emtum.
Quid rêfert,viuas numerato nuper,an olim?
Emtor Aricini quondam,Veientis & arui,
Emtum cenat olus, quamuis aliter putat: emtis F
Sub noctem gelidam lignis calefactat ahēnū.
Sed vocat vſq; ſuū,quà pópulus aſsita certis
Limitibus vicina refúgit iurgia:tanquam
Sit proprium quicquam, puncto quod mobilis horæ,
Nunc prece,nunc pretio,nunc vi,nunc ſorte ſuprema,
Permutet dominos:& cedat in altera iura. G
Sic quia perpetuꝰ nulli datur vſus, & heres
Heredem alterius, velut vnda ſuperuenit vndam: (bris
Quid vici proſunt, aut horrea? quídve Cala-
Saltibus adiecti Lucani,ſi metit Orcus
Grandia cùm paruis,non exorabilis auro?
Gemmas, marmor, ebur,Tyrrhena ſigilla, tabellas,
Argentum,veſteis Getulo murice tinctas,
Sunt,qui non habeant:eſt,qui non curet habere. (vngui H
Cur alter fratrum ceſſare, & ludere, &
Præferat Herodis palmetis pinguibus:alter
Diues,& importunus, ad vmbram lucis ab ortu,
Silueſtrem flammis, & ferro mitiget agrū,
Scit GenIꝰ,natale comes qui temperat aſtrū,
Naturæ deus humanæ,mortalis in vnum-
Quodque caput,vultu mutabilis, albus, & ater.
Vtar:& ex modico,quātū res poſcet, aceruo

Tollam

A *Tollā:nec metuā,quid de me iudicet heres,*
Quòd nō plura datis inuenerit. & tamen idē
Scire volam, quantùm ſimplex, hilariſque nepoti (ro.
Diſcrepet:& quātùm diſcordet parcus aua-
Diſtat enim ſpargas tua prodigus: an neque ſumtum
Inuitus facias,neque plura parare labores:
Ac potius,puer vt feſtis quinquatribus, olim
Exiguo,gratóque fruaris tempore raptim.
Pauperies immūda domus procul abſit. ego, vtrùm (idem.
Naue ferar magna,an parua,ferar vnus,&
B *Non agimur tumidis velis Aquilone ſecūdo:*
Non tamē aduerſis ætatē ducimus Auſtris.
Viribus,ingenio,ſpecie,virtute,loco,re,
Extremi primorū,extremis vſque priores.
Non es auarus:abi.quid?cetera iam ſimul iſto
Cum vitio fugêre?caret tibi pectus inani
Ambitione?caret mortis formidine,& ira?
Somnia,terrores magicos,miracula,ſagas,
C *Nocturnos lemures, portentáque Theſſala rides?*
Nataleis gratè numeras?ignoſcis amicis?
Lenior,& melior fis accedente ſenecta?
Quid te exemta iuuat ſpinis de pluribus vna?
Viuere ſe rectè neſcis,decede peritis.
Luſiſti ſatis: ediſti ſatis,atque bibiſti:
Tempus abire tibi eſt:ne potum largius æquo
Rideat,& pulſet laſciua decentius ætas.

FLORE] hic Iulius Florus, comes erat Tib. Claudij Neronis.exſtat ad eundem epiſtola in libro I.eius libri 3. *Iuli Flore, quibus terrarū militet oris Claudius,&c.*
D

NERONI] Tib.Claudio Neroni, Druſi fratri,Liuiæ Druſillæ filio:qui ſucceſſit Auguſto.

GABIIS] de Gabiis lege annotat.ad illum locum,*quàm ſit Gabiis,&c.* epiſt.II. lib.I.

TECVM SIC AGAT] tecum ſic loquatur. nam, qui loquitur,agit. notauimus ſup.ad illum locum,*agit vbi ſecum,eat,an non,&c.* ſat.3.lib.I.

HIC ET CANDIDVS, &c.] verba ſunt venditoris, vſque ad illū verſum, *Ille ferat pretiū.*

IMOS] extremos, vt lib.de arte poët. *ſeruetur ad imum, Qualis ab incœpto proceſſerit.* ibid. *Primo ne medium,medio ne diſcrepet imum.* & epiſt.I.lib.I. *hac Ianus ſummus ab imo Prodocet.*

FIET, ERÍTQVE TVVS NVMM. M.] E
fiet tuus (inquit) octo nummorum millibus,numeratis ſcilicet,id eſt,ſoluto pretio.nā lege XII. tabularum rei venditæ mancipium,ſeu, vt vulgò loquimur,dominium,non transferebatur in emtorem niſi ſoluto pretio. annotatū infrà, ibi, *Des nummos.*

VERNA MINISTERIIS AD NVT. APT.] ſeruus ex ancilla mea natus, aptus miniſteriis ad nutus domini, id eſt, qui cùm ex nutu domini voluntatem intelligat, tum omnia miniſteria vſitata aptè & concinne obire poſſit.

LITTERVLIS GRÆCIS IMBVT.] grammaticam enim,& ſimileis artes, docebātur pueri etiam ſerui,& venales,vt catiùs venderentur,& vt dominis eſſent vtiliores. Terent. Eunucho, *fac periculum in litteris,fac in palaeſtra, in muſicis:ſollertem dabo.* F
Nam loquitur ibi de Chærea, vt de ſeruo. Quòd autem Ariſtoteles lib.8.de rep. tradit,grammaticam,muſicam,picturā, gymnaſticam ſolitos eſſe diſcere in Græcia pueros, nihil ad hunc locum pertinet, cùm de ingenuis loquatur:& ſuo loco ſuprà annotauimus.neque verò hæc pugnant cum iis,quæ ſuprà ad illū locum ſat.7.lib.I. *Dum quæ Criſpini docuit me Ianitor, edo,* notauimus.

ARG. QVIDVIS IMITABERIS VDA] ſic reperi ſcriptum in vno cod. Vatic. & in Torneſ. & nuper in hac ſecunda editione, in Clericano, & Nicotiano:ceteris manuſct.vulgatam lectionem tuentibus: ſed tamen ita ſine dubio legendum eſt. G
hoc enim ſignificat, ætatem puerilem,& teneram ad quamlibet artem flecti, ac torqueri poſſe,quemadmodū ex argilla molli, & vda quæuis figura conformari,ac fingi poteſt. Vulgata autem lectio, *quiduis imitabitur*, planè mendoſa eſt: quam ita interpretantur, vt dicat mango,hunc puerū ad artem fingēdi aptum eſſe natura. quæ ſententia mihi videtur & inepta, & abſurda. Nam cùm paullo antè dixerit, eum primùm eſſe Græcis litteris imbutum, deinde ad quamlibet artem idoneum: & mox dicturus ſit, eundem indoctè quidem, ſed accommodatè ad delectationem domini accumbētis canere,quorſum pertinet hanc laudē interponere,eum quidlibet ex luto ſimulare, atque exprimere poſſe? H
Nunc autem hæc,quam probamus, ſcriptura,rationem continet eius,quod antecedit,hoc modo. idoneus eſt arti cuilibet, quippe qui ſit puer, ingenióque molli,& cereo.nam ex argilla,& ſimili materia molli, tenera, & flexibili, quiduis fingi poteſt, &c. ætas enim puerilis vdæ argillæ in eo ſimilis eſt,quod eſt mollis,tenera,& ſequax.

CANET INDOCTVM] id eſt,canet indoctè:vel ſubaudiendum *quiddam*,vt ſit,canet indoctum quiddam, ᾄσει ἀπαίδευτόν τι.

MVLTA FIDEM PROMISSA LEVANT, &c.] qui nimis multa de ſuis mercibus promittit,eáſque immoderatè laudat,nomine vanitatis, & mendacii ſuſpectus eſſe ſolet emtori,

A minúſque ei creditur ab emtore: emtor venditori illi nimis effusè ſuas merceis laudanti, minorem fidem habet.

QVI VVLT EXTRVDERE.] id eſt, qui emtorem quærit, in quẽ merceis ſuas à ſe transferat. qui vult quamprimùm pretium mercibus venditis, & in emtorem tranſlatis accipere: qui vult quamprimùm merceis vendere. mendoſè habent quidam libri, etiam manuſcripti, *excludere*.

RES VRGET ME NVLLA.] nullum me æs alienum, nulla egeſtas, nulla vendendi neceſſitas premit, quidam libri habent, *vrguet*.

MEO SVM PAVPER IN ÆRE] id eſt, quamuis pauper ſim, nullo tamẽ ære alieno premor. nihil cuiquam debeo. ſic loquitur ferè M. B Tull. Verr. de ſignis, *Video, hominem non modò in ære alieno nullo, ſed in ſuis nummis multis eſſe, ac ſemper fuiſſe*. Idem pro Roſc. comœdo, *Egebat? immo locuples erat. debebat? immo in ſuis nũmis verſabatur.*

MANGONVM] mangones ſunt propriè, qui homines vendunt, à manu, & agendo nominati.

FERRET] conſequeretur, obtineret, vt ſæpe aliàs.

HIC] puer, de quo ſuprà locutus eſt. nam ferè ſemper hoc pronomen apud hunc poëtam demonſtrat eum, de quo ſuprà proximè verba facta ſunt.

IN SCALIS LAT. MET. PEND. HAB.] P. Victorius admonet hunc eſſe horum verborũ ordinem, hic puer latuit metuens habenæ in ſcalis pendentis. habenæ enim, id eſt, lora, quibus C ſerui vinciebantur, & vincti ac pẽdentes flagris à dominis verberarentur, in ſcalis pendebant. ſciendum eſt autem, ſeruos fugitiuos, &, qui delitescere ſolent, & morboſos, & furaceis, vitioſos denique, ab aliquo venditos, redhiberi iure ciuili, vel damnum præſtari ædilitio edicto. M. Tullius Offic. 3. *qui enim ſcire debuit de ſanitate, de fuga, de furtis, præſtat edicto ædilium.* idem ibidem, *in mancipio vendendo dicendáne vitia? non ea, quæ niſi dixeris, redhibeatur mancipiũ iure ciuili, ſed hæc, mendacem eſſe, aleatorem, furacem, ebrioſum, alteri, nempe Antipatro, dicenda videntur, Diogeni non videntur.* verba ædilitij edicti hæc ſunt, vt refert Paullus iuriſconſ. *Aiunt ædiles, Qui mancipia vendunt, certiorem faciunto emtorem, quid morbi, vitiíve cuique ſit:* D *quis fugitiuus, erróve ſit: eáque omnia, cùm ea mancipia veneunt, palàm, ac rectè pronuntianto. quòd ſi mancipium aduerſus ea veniſſet. ſiue aduerſus, quàm dictũ, promiſſúmve fuit, cùm veniret, fuerit: quod eius præſtari oportere dicetur emtori, omnibúsque, ad quos ea res pertinet, iudicium dabimus, vt id mancipium redhibeatur.*

DES NVMMOS] emas, & pretiũ ſoluas, videlicet octo nummorum millia. Nam non niſi pretio ſoluto res vẽdita fit emtoris. M. Varro lib. 2. de re ruſt. cap. 2. *Grex venditus dominum non mutauit, niſi ſit æs adnumeratum.*

ASXCEPTA NIHIL TE SI F. LÆD.] ſi non offendaris ſerui fuga, quam ego tibi aperui, ac pronuntiaui, & ideo præſtare nolo, ſi fortè te E domino fugerit. Excepta igitur, id eſt, quam ego excepi, ne eam præſtem, ſi fortè fugerit. hunc ſeruum enim affirmaui tibi omni vitio, & morbo carere, præterquam quòd ſemel fugit.

ILLE FERAT PRETIVM] mango ille pretium accipiat.

POENÆ SECVRVS] id eſt, non metuens, ne ſibi ſit pœna præſtanda ex ædilium edicto, etiam ſi ſeruus aufugerit. ſic loquitur Virgil. lib. 1. Æneid. *ſecurus amorum Germana.*

PRVDENS EMISTI VITIOSVM] ſciẽs emiſti ſeruum, quem fugiſſe tibi dixi. Verba ſunt Horatij ad emtorem, per quem, Florũ ſignificat, ac deſcribit. ſe autem cum ſeruo vitioſo ea lege vendito comparat.

DICTA TIBI EST LEX] id eſt, ea lege F tibi ſeruus venditus eſt, eo pacto, ea condicione. lex venditionis, id eſt, pactum & condicio venditionis. verbum *eſt*, abeſt à duobus cod. Vatic. Raïnur. Card. Torneſ. Clericano. & veriſimile eſt fuiſſe à librariis adiectum.

INSEQVERIS] vẽditorem perſequeris iudicio: cum venditore litigas.

DIXI ME] nunc totum illum ſuperiorẽ ſermonem ad ſe, & ad Florum accommodat.

PIGRVM] pigrum in ſcribendo: ceſſatorem.

MANCVM] inutilem, atque ineptum ad talia officia, ſcribendi videlicet. eſt autem tralatio ab iis, qui manibus carent. ſic Ariſtotel. lib. 1. de morib. ad Nicom. πεπηρωμένους πρὸς ἀρετήν, id eſt, vt ita dicam, mãcos ad virtutem, appellat, G homines ad virtutem prorſus ineptos, atque inutileis. M. Tull. offic. 1. *contemplatio naturæ manca ſine actione.* NE MEA SÆVVS, &c.] ne tu ſæuus mecum iurgares, id eſt, ne me acriter obiurgares, quod nihil tibi reſcriberem. In duobus codicibus Vatic. & Raïn. Card. Iannoct. Torneſ. vno Nicotiano ſcriptum eſt *nulla rediret*: non, vt in vulgatis, & aliis manu ſcriptis, *nulla veniret*. *rediret* autem, ſi cui fortè magis probabitur hæc ſcriptura, id eſt, remitteretur. dicitur enim remittere litteras, qui reſpondet alterius litteris. hæc altera porrò, quamuis videatur probabilis, poteſt refelli tamen. quid erat enim, cur Lollius de Ho- H ratio quereretur, quòd non mitteret ad ſe litteras, ſi nullas ipſe ad eum miſerat? nunc autẽ cùm prior ſcripſerit, & Horatius nihil reſcripſerit, meritò eum accuſat. Verumtamen mouit me plurium librorum auctoritas, cum vulgatis conſentientium, vt receptam *veniret*, retinerem, non improbaturus, ſi quis *rediret* ſcribat.

SÆVVS] aſper, iratus, χαλεπός, vt ſuprà ad Od. 33. lib. 1. annot. eſt.

MECVM FACIENTIA] quæ me adiuuãt, quæ meæ defenſioni ſuffragantur. ſuprà epiſtola prox. *& mecum facit, & Ioue iudicat æquo.*

ATTENTAS] oppugnare, & labefactare conaris.

SVPER HOC] de hoc. ſic Virgil. Æneid. 1.

Multa

A *Multa ſuper Priamo rogitans.* Horatius Od.8.lib.3. *Mitte ciuileis ſuper vrbe curas.*

NON M. C. MENDAX] in eo ſim médax, quòd non mittam carmina, quæ tu exſpectas, vt à me promiſſa: nõ mittam tibi carmina, quæ tu exſpectas, atque in eo ſim mendax.

LVCVLLI MILES, &c.] nunc ſe cũ quodam Luculli milite comparat, ſignificans, ſe paupertate, atque inopia rei familiaris coactum verſus olim facere cœpiſſe, nẽpe victis Bruto & Caſſio: nunc autem mediocreis facultates conſecutum, videri ſibi parum ſanum futurum, niſi ſatius eſſe putet dormire, quàm verſus ſcribere.

COLLECTA] paulatim parta, & cõparata: vel ſimpliciter congeſta, & coaceruata.

AD ASSEM] vſque ad aſſem, id eſt, ita vt vix ei as vnus reſtiterit. ſeſtertius duos aſſeis, & ſemiſſem: as quattuor denariolos Gallicos, ſeu vnũ B marketum Venetum valet, vt alibi diximus.

VEHEMENS LVPVS] id eſt, acer aduerſarius. metaphora eſt.

PRÆSIDIVM REGALE] Mithridatis milites aliquot in præſidio collocatos loco depulit, eóq; loco potitus eſt. ſic loquitur M. Tull. Philipp.8. *Non eſt hoſtis is, cuius præſidium Claterna deiecit Hirtius.* Et Hirtius, *Deieci præſidium: Claterna potitus ſum.* & T. Liuius lib.34. *& præſidium Hiſpanorum, quod in caſtello erat, vi deiectum.* & Cæſar libro 3. de bello ciuili, *& noctu militibus expoſitis, præſidium equitum deiecit.* eſt etiam interdum præ- C ſidium locus ipſe, vbi præſidiarij milites collocati ſunt. vt apud Lucret. lib.5. *Condere cœperunt vrbeis, arcémque locare Præſidium Reges ipſi ſibi, perfugiúmque.* & apud M. Tull. Tuſcul.3. *nec, qui propter metum præſidium reliquit, quod eſt ignauia.*

MVLT. DIVITE RER.] multis rebus referto. ſic & Od.8. lib.4. nomen *diues* cum patrio caſu iunxit. *diuite me ſcilicet artium, Quas aut Parrhaſius protulit, aut Scopas.* cum ſexto, ſat.2. lib.1. *Diues agris, diues poſitis in fœnore nummis.*

DONIS ORN. HON.] donis ornatur, quæ honorifica ſint potius, quàm vtilia, aut fructuoſa: quales ſunt coronæ murales, obſidionales, vallares, ciuicæ, etiam ſi argenteæ, aut aureæ ſint. quidam libri tamen habent, *opimis.*

D BIS DENA SESTERTIA] viginti millia ſeſtertiûm nummûm. vide annot. ad epiſt.6. lib.1. de ſeſtertio.

SVPER] præteréà. præter illa dona: vel ſi mauis, hoc modo: accipit bis dena ſeſtertia, & amplius.

SVB HOC TEMPVS] paullo pòſt hoc tẽpus, breui pòſt tempore.

ADDERE MENTEM] addere animum: eum exacuere, & excitare.

LATVRVS] conſecuturus, accepturus, vt ſæpe aliàs.

ILLE CATVS] prudens, ſollers, acutus: vt ſup. Od.10. lib.1. *Qui feros cultus hominum recẽtum Voce formaſti catus.*

QVI ZONAM PERDIDIT] prouerbiũ E cõuenit in hominẽ pecuniæ inanem, & exhauſtum: natúmque eſt à veteri militũ cõſuetudine, qui nummos in zona portabant. Gracchus apud Gell. lib.15. *Cùm Roma profectus ſum, zonas, quas plenas argẽti extuli: eas ex prouincia inaneis retuli.* quod item his verbis Plutarchus in Gracchis, *μόνος δὲ τῶν ϛρατευσα μθὼν πλήρες τὸ βαλάντιον εἰσενηνοχὼς, κενὸν ἐξενηνοχέναι.* Vnde ſector zonarius apud Plautum vt *βαλαντιοτόμος*, id eſt, crumenæ ſector.

ATQVE DOCERI, IRATVS GRAIIS QV.] id eſt, Iliadem Homeri Romæ didici: in qua nihil aliud docet Homerus, niſi quantum Achillis ira Græcis nocuerit.

ADIECERE BONÆ PAVLLO PLAR.] Athenis paullo plus mihi acceſſit doctri- F næ. Illic enim philoſophiæ operam dedi, quæ docet verum à falſo, honeſtúmque à turpi diſtinguere.

SCILICET VT POSSEM] hæc quidam ad geometriæ ſtudium referunt, quæ curuarum, & rectarum linearum doctrinam continet: ego tranſlatè curuum pro prauo accipio, & totum hunc locum ad philoſophiæ ſtudium referẽdum puto. Veriſimilius eſt enim Horatiũ geometriã, & mathematicas arteis Romæ didiciſſe, vt pote arteis puerileis, & ſine quibus ad philoſophiam accedere non oportet.

ATQVE INTER SILV. ACAD.] ſcribit M. Tull. Academic. lib.1. Academicos philo- G ſophos, qui erant cum Ariſtotele, Peripateticos eſſe dictos, quia diſputabant inambulantes in Lycio: eos autem, qui Platonis inſtituto in Academia, quod eſt alterum gymnaſium, cœtus erãt, & ſermones habere ſoliti, ex loci vocabulo nomen habuiſſe. Academicorum nouorum eſt de omni quæſtione propoſita diſputare in vtramq; partem, nulli rei aſſentiri, & cohibere aſſenſum, quod illi appellant *ἐπέχειν*. fuit enim & vetus Academia: cuius princeps Plato (nam inter veteres Academicos, & Peripateticos nihil ferè intereſt) & noua: cuius auctor Arceſilas. vide M. Tull. libros Acad.

DVRA SED EMOVERE] dura tempo- H ra, difficilia, turbulenta, bella ciuilia me Athenis extruſerunt, atque expulerunt. *emouere* autem habent duo Vat. cod. Iann. Torn. Ruſſard. quæ ſcriptura recta eſt.

ÆSTVS] motus ciuilis. tralatio eſt à mari. eſt enim æſtus, maris feruor, & incrementum. vide ſup. annot. ad Od.7. lib.2. *fretis æſtuoſis.*

CÆSARIS AVGVSTI NON RESP. LAC.] motus ciuilis me abſtulit ad parteis Brutinas, & Caſſianas, quæ viribus, & copiis Auguſti non erant futuræ pares. Fuit enim Horatius tribunus militum ſub Bruto, vt dicit ipſe Od. 7. lib.2. *O ſæpe mecum tempus in vltimũ Deducte Bruto militiæ duce, &c.*

SIMVL] ſtatim vt: ſimulatq;. alibi notatũ eſt.

A Philippi] vrbs in Tbracia à Philippo cō-
dita,apud quam C.Octauianus Cæſar,& M.An-
tonius aduerſus Brutum, & Caſſium pugnaue-
runt,ſup.Od.7. lib.2. *Tecum Philippos, & celerem*
fugam Senſi,relicta nō benè parmula. & Od.4. lib.3.
Non me Philippis verſa acies retro, Deuota non ex-
ſtinxit arbos.

Decisis hvmil. pennis] bonis
amiſſis demiſſum,triſtem,atque abiectum. *deciſis*
pennis tralatio eſt ab auibus.ſic M.Tull.ad Attic.
lib.4. *Qui mihi pennas inciderunt,nolunt eaſdem re-*
naſci. Nonnulli libri vet.habent *pinnis.*

pavpartas impvlit avd.] au-
dacem paupertatem appellauit aptiſſimo,& ve-
B riſſimo epitheto.nulla enim res eſt, quæ magis
impellat homines ad facinus,iniuriámque alteri
inferendam,quàm paupertas.Itaque, quo modo
non facile reperitur in diuite,& potente tempe-
rantia: ſic haud temere in homine egente, aut
paupere iuſtitiam inuenire poſſis. Non male igi-
tur Plato lib. 8. de rep. perſpicuum eſt (inquit)
qua in ciuitate mendicos videris, in ea ciuitate
fures, crumenarum ſectores, ſacrilegos, & om-
nium huiuſmodi malorum opifices latitare. ver-
ba Platonis ſunt hæc, Δῆλον ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, ἐν
πόλει, οὗ ἂν ἴδῃς πτωχούς, ὅτι εἰσί που ἐν τούτῳ
τόπῳ ἀποκεκρυμμένοι κλέπται τε, καὶ βαλαντ-
ιοτόμοι, καὶ ἱερόσυλοι, καὶ πάντων τῶν τοιούτων
κακῶν δημιουργοί. Et apud eundem lib. 1. ſenex
ille Cephalus,eò ſibi magnas opes profuiſſe di-
cit, quòd, cùm hominem ſenem ferè pœnarum
C earum,quæ hominibus iniuſtis apud inferos di-
cuntur impendêre,cogitatio,metúſque maximè
terrere ſoleat,ſæpe cum animo ſuo de inferis co-
gitantem, & dubitantem vtrùm illa, quæ olim,
vt fabuloſa,irridebat,vera ſint,nécne: ipſe num-
quam quemquam egeſtare coactus, iniuſtè læſe-
rit,neminem fefellerit,nec fraudarit, omnia de-
niq;,quæ debuerit tùm diis immortalibus, tùm
hominibus,perſoluerit, rei familiaris copiis fre-
tus:ita fieri, vt dulciſſima ſpe futurorū erectus,
conſcientiáque iuſtè,& innocenter actæ vitæ ſu-
ſtentatus,trāquillam ſenectutē traducat.Theog-
nis item fatetur,ſeſe,velit,nolit,multa flagitioſa,
ac turpia à paupertate doceri, ſi modò de ſe lo-
D quitur,ac non de quouis, qui hoc onere prema-
tur,his verbis, Ἆ δειλὴ πενίη, τί ἐμοῖσι καθη-
μένη ὤμοις Σῶμα καταισχύνεις, καὶ νόον ἡμέ-
τερον; Αἰσχρὰ δέ μ' οὐκ ἐθέλοντα βίῃ, καὶ πολ-
λὰ διδάσκεις, Ἐσθλὰ παρ' ἀνθρώπων, καὶ καλ'
ἐπιστάμενον. id eſt,ò miſera paupertas,quid meis
humeris inſidens,corpus & mentem dedecoras?
Turpia autem me non volētem & inuitū multa
doces,ea,quæ apud homines honeſta ſunt, ſciē-
tem?Verùm quemadmodum negari non poteſt,
paupertatē improbos,& ignauos homines natu-
ra,ad facinus, ac maleficium ſtimulare:quod &
Heſiodus cōfirmat his verſibus, ἔργ. καὶ ἡμ. Πολ-
λὰ δ' ἀεργὸς ἀνὴρ κενεὴν ἐπὶ ἐλπίδα μίμνων,
Χρηΐζων βιότοιο κακὰ προσελέξατο θυμῷ. id
eſt multa autē mala homo ignauus inanem ſpem E
fouens,egens victu,in animo ſuo agitare ſolet:ſic
dubium non eſt,quin eadem bonorum virorum
animos exſuſcitet,induſtriā acuat, arteis eliciat,
atque exciret.nota ſunt illa Theocriti ἐν ἁλιεῦσιν
εἰδ. κα. Ἁ πενία, Διόφαντε, μόνα τὰς τέχνας ἐ-
γείρει· Αὐτὰ τῶ μόχθοιο διδάσκαλος· οὐδὲ γὰρ
εὕδειν Ἀνδράσιν ἐργατίναισι κακαὶ παρέχοντι
μέριμναι. id eſt,Paupertas,ô Diophante, ſola ar-
teis excitat: ipſa laboris magiſtra eſt. Neq; enim
dormiendi facultatem hominibus operariis præ-
bent improbæ curæ. Itaque hoc loco Horatius
ſe à paupertate impulſum eſſe ait, vt verſibus
ſcribendis operam daret. Cum his cōgruunt illa
Perſiana: *Quis expediuit pſittaco ſuum* χαῖρε, *Picáſ-*
que docuit noſtra verba conari? Magiſter artis,ingeni- F
que largitor Venter,negatas artifex ſequi voces.

sed, qvod non des. hab. qvæ
poter.&c.] Hunc locum à nemine video ſa-
tis explicatum.dicitur ergo is habere,quod deſit,
qui ſuis bonis ita abſtinet,quíq; ita eis parcit, vt
ei deeſſe videantur:&, qui nō explet cupiditates
naturaleis,ac neceſſarias. cōtrà, habere quod nō
deſit,is,qui non inuitus,quíq; liberaliter,& iucū-
dè vtitur iis, quæ habet, cùm opus ſit, & cùm
res poſtulet: qui non défodit ea, quæ quæſierit.
Vulgò enim dici ſolet,auaris tam id,quod habēt,
deeſſe,quàm,quod non habent, propterea ſcili-
cet,quòd iis,quæ habent,nō audent vti. ad hunc
locum pertinent illa Od.16.lib.3. *Magnas inter o-*
pes inops. & Od.17.epod. *Egens benigna Tantalus*
ſemper dapis. & epiſt.2.lib.1. *Semper auarus eget.* G
& ſat.3.lib.2. *Pauper Opimius argēti poſiti intus, &*
auri. Præterea proponatur mihi aliquis quātum-
uis diues,& copioſus:ſi is ſumtus faciat ſuis fru-
ctibus maiores,huic etiam res ſuæ deerunt.luxu-
rioſo enim,& profuſo homini,quantumuis locu-
pleti,deſunt omnia.quod elegantiſſimo carmine
declarat Catullus in quendam,quem Mentulam
nominat, *Firmano ſaltu non falsò Mētula diues Fer-*
tur,qui tot res in ſe habet egregias: Aucupium omne ge
nus,piſcein,prata,arua,feráſque. Nequicquam:fructus
fructibus exſuperat. Quare cōcedo,ſit diues,dum omnia
deſint: Saltum laudemus,dum tamen ipſe egeat. Quòd
ſi cui hæc huius loci explanatio non probetur, af- H
feram alteram, non admodum tamē diſſimilem:
vt intelligamus,nos habere, quod non deſit, vbi
certum, & annuum vectigal habemus, quod ex
fructibus fundi,aut villæ alicuius ad nos quotan-
nis redeat, quemadmodum Horatius fundi ſui
Sabini fructibus ſumtus ad victum,cultúmq; ne-
ceſſarios ſufferebat. Itaque,quod nō deſit, ſic in-
terpretabimur,quod ad me quotannis redeat, &
quod perpetuò ſuppeditet mihi ſumtus neceſſa-
rios. ſed hæc explicatio ad priorem reuoluitur.
Nam ſi,qui fructus habeat annuos,id eſt,è fundo
aliquo fertili, & fideli quotannis naſcenteis, is
vel eis non vtetur liberaliter,& libéret:vel ſum-
tus faciet fructibus illis maiores: egebit. Iaque
non habebit,quod non deſit. Recipienda igitur
prior

A prior explicatio eſt, vt intelligamus vno verbo, cum babere, quod nõ deſit, qui ſumtus faciat moderatos, & fructibus, aut vectigalibus ſuis æqualeis. Itaque ſi dixiſſet hoc modo Horatius: nunc autem cùm abundem rebus ad victum, cultúmq; neceſſariis: non eſſem ſanus, ſi verſus ſcriberem: dubitare poſſet aliquis, vtrùm quòd Horatius copiis rei familiaris auctus ſit, iccircò copioſior, & locupletior, beatior denique ſit habẽdus, nécne, cùm plerumque videamus euenire, vt ditiſſimus, & copioſiſſimus quiſque, vel idem ſit illiberaliſſimus, parciſſimus, ac, pæne dicam, egentiſſimus: vel omnia ſua profundat, ac perdat. Huic igitur dubitationi ſtatim occurrens, cùm habeam (inquit) ea bona, non quæ tangere, aut minuere verear, ſed quibus libenter vtar: neque curſus, quæ ſumtibus immoderatis exhauriam: ſed quibus neceſſarias, aut etiam naturaleis cupiditates ex-
B pleam: quæ me cucurbitulæ ſatis expurgare poſſent, niſi dormire, quàm verſus ſcribere, mallem? Od. 1. epod. ſic loquitur de ſe, *haud parauero Quod aut auarus vt Chremes, terra premam: Diſcinctus aut perdam vt nepos.*

QVÆ POT. VMQV. SAT. EXPVRG. SICVTÆ] ſcio in omnibus libris excuſis legi *cicuta:* Acronémque, & ceteros cicutam accipere pro elleboro. quod ita abſurdum eſt, vt mirer, & illis venire vmquam in mẽtem potuiſſe, & à tot viris doctis, qui Acronem vſque ad hæc tempo-
C ra ſecuti ſunt, approbatum eſſe. Nam primùm cicuta, quam Græci *κώνειον* vocãt, immoderato frigore enecat: vt ſat. 1. lib. 2. *Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta:* & Od. 3. epod. *Edit cicutis allium nocentius:* ita vt ſit medicamentum peſtiferũ, non ſalutare. elleborus autem atram bilem exhaurit. Deinde cicuta non adhibetur à medicis ad purgandum, neque vim babet vllam purgandi: elleborus & habet vim purgandi maximam, & quotidie ad hunc vſum ſolet adhiberi. Quare neque hæc ſcriptura vllo modo ferenda eſt, neque hoc nomen huic loco conuenire poteſt, meo quidem iudicio. Quid igitur dicẽdum? alterum, opinor, è duobus, vel cicutas hoc loco ſignificare cucurbitulas, quæ corporibus admouentur ad vitioſum
D ſanguinem eliciẽdum: quod mihi veriſimile non ſit, cùm à nemine Latino hæc vox ad hanc rem ſignificandam ſit vſurpata: vel legendum *ſicuia*, ſiue *ſicyia:* quæ vox Græca eſt, Galeno, & ceteris medicis Græcis admodum vſitata: quas Latini cucurbitulas, ſeu cucurbitas appellant. Corn. Celſus lib. 3. cap. 27. *ſed ieiuno, cùm benè iam concoxerit, cucurbitulæ quoq; ſæpe dolenti parti admouendæ ſunt.* de voce autem σικύα, exſtant exempla apud Plutarch. Galen. Hippocr. Plutarch. περὶ πολυπραγ. ὥσπερ αἱ σικύαι τὸ χείριστον ἐκ τῆς σαρκὸς ἕλκουσιν, οὕτω τὰ τῶν πολυπραγμόνων ὦτα τοὺς φαυλοτάτους λόγους ἐπισπᾶται, id eſt, *quemadmodum cucurbitæ peſſimum quicque ex carne, ſeu ex corpore ducunt: ita curioſorum aures peſſimos quoſque ſermones attrahũt.* Galenus libro de cucurb. σικύα

E δύναται τὴν ὕλην κενῶσαι, ὀδύνην λῦσαι, φλεγμονὴν μειῶσαι, ἐμπνευμάτωσιν διαφορῆσαι, ὀρέξεις ἀνακλήσασθαι, &c. id eſt, *cucurbita poteſt materiam exinanire, dolorem ſedare, inflammationem minuere, inflationem digerere, appetitiones recuperare, &c.* idẽ ibid. πρὸς τὸ ἐκτὸς ἐπισπάσασθαι. Hippocr. de antiq. medicina, δύναται ἡ σικύα ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἕλκειν, καὶ ἐπισπᾶσθαι, id eſt, *cucurbita vim habet eliciendi, & extrahendi ex carne.* Nicander θηριακοῖς in extrem. Καὶ μὴν καὶ σικύην χαλκήρεα λοιγέϊ τύψει Προσμάξας, ἰόν τε καὶ ἀθρόον αἷμα κενώσεις: id eſt, Et verò cucurbita ærea, ſeu ferrea, graui vulneri admota, venenum, & denſum ſanguinem exinanies, ſeu exhauries. Neque eſt quòd quemquam moueat, quod ſecũda ſyllaba huius vocis apud Nicãdrũ corripitur, F
cùm apud Horatium neceſſario hæc ſyllaba debeat eſſe longa. nam cùm Græci dicunt & σίκυα, per υ in ſecunda ſyllaba, & σικύα, per diphthõgum impropriam, licet eam ſyllabã in verſu vel corripere, vel producere. Solet autem Horatius non ſolùm Græcis loquendi generibus vti, qualia ſunt, *ventis debes ludibrium, patiens vocari Cæſaris vltor, deſine mollium querelarum, decipitur laborẽ, Celſe gaudere, &c.* ſed etiam nominibus Græcis: qualia ſunt hæc, *diota, amyſtis, balanus, ciborêum, acinaces,* (quamquam hoc eſt Perſicum potius) *apotheca, cardiacus, lethargicus, lethargus, colyrium, melos, epos, elleborus, onyx, pyga, pyrgus, ſymphonia, periſcelis, laebannm, archaïci lecti, nomiſma,* & pleraque alia. Quo fit, vt facilius adducar ad creden- G
dum, eum hîc quoque Græco nomine σικύας vſum eſſe, quod ſignificat cucurbitam, ſeu cucurbitulam. Hæc igitur erit huius loci ſentẽtia. quibus cucurbitis ſatis expurgari potero: quę cucurbitæ ſanguinem vitioſum ex vniuerſo meo corpore exhaurire poterunt, niſi melius eſſe putem dormire, quàm verſus ſcribere? eſt autem tralatio perpetua à corpore non ſano, & corrupto, ad animi (vt ita dicam) inſanitatem, qua ſignificat, ſe parum ſanæ mentis meritò viſum iri, ſi nũc, cùm ei bona ſuppetant, quibus vti & velit, & poſſit, verſus ſcribat potius, quàm dormiat. Cùm hæc iam pridem ſcripſiſſem, aliquot annis pòſt vir do- H
ctiſſimus Adr. Turneb⁹, collega meus, nuper immatura morte nobis & ſuis omnib⁹ ereptus, lib. 21. cap. 8. Aduerſar. ſcripſit, Horatium aut poſuiſſe hîc cicutas pro herbis medicatis, & purgantibus: in quibus omnibus viroſus quidam ſuccus ineſt, & malo medicamento proximus, aut reſpicientem ad ferulaceos, & cicutis ſimileis ellebori cauleis, cicutas dixiſſe, vt intelligamus ex cauliũ ellebori cicutis, elleborum cicutam ab eo eſſe appellatum: aut ſermone ſatyrico, & iocoſo vſum, elleborum cicutam ad medicamentorum infamiã vocaſſe, aut venenatam medicamẽti ſpeciẽ pro ſalutari ilocaliter poſuiſſe. Sed ignoſcãt mihi Turnebi manes. nihil eorum, quæ ille hæſitãs, & dubitans affert, probari, aut ferri poteſt. & miror hæc ei tam abſurda, & frigida in mẽtem vm-

A quam venire potuiſſe. Nã neque cicutæ pro herbis medicatis & purgantibus vſurpatæ ſunt vmquam à quoquam Latinorum, neque cicuta pro elleboro, neque ſpecies pro contraria ſpecie poni poteſt. Quòd autem Scaliger F. putat hoc ita dictum eſſe ab Horatio, non quòd voluerit morbum ſuum cicuta expurgari poſſe, aut non poſſe, ſed augẽdæ rei cauſa, vt cùm dicimus, *Totus Oceanus te non abluerit:* quemadmodum Perſius dixit, *maſcula bilis Intumuit, quam nõ exſtinxerit vrna cicutæ.* nemo enim ſanius (inquit ille) dixerit bilẽ cicuta deijci poſſe, ſed & Horatius & Perſius cicutæ nomẽ propter illius violẽtiã vſurparũt: pace Scaligeri, iuuenis pereruditi, & mihi amiciſſimi, dixerim, nihil pertinent verba Perſij ad hũc B Horatij locum. Perſius enim cùm bilis magnitudinem ſignificare vellet, cicutam propter eius frigus acerrimum, & violentiſſimum ſumſit, neque ſolùm ita dixit, tantam eſſe bilem, vt eam cicuta exſtinguere non poſſit, ſed vt eã vrna cicutæ exſtinguere non poſſit. Hîc autem Horatius neque de bile agit, neque vtitur verbo exſtinguẽdi: ſed primùm de ſcribẽdi ſcabie, aut prurigine loquitur: deinde vtitur verbo purgandi, nõ exſtinguẽdi. At cicuta exſtinguere fortaſſe bilem poteſt: purgare autem nullo modo. at ſi cicuta ne exſtinguere quidem bilem poteſt, dictum eſt tamẽ venuſtè ὑπερβολικῶς *bilem vrna cicuta non exſtinxerit*, ad ſignificãdam bilis magnitudinem: quod ad hunc Horatij locum quadrare non poteſt. Quidam alius item doctus putabat per cicu- C tas, calamos, & cannas ſignificari, in quibus veteres non letalia ſolùm, verùm etiam ſalutaria condere ſolebant, & ex eis ſumere medicamentum, & deuorare, ſeu exſorbere, quemadmodũ aiunt Demoſthenem venenũ ex calamo hauſiſſe. Equidem nõ negarim, cicutam pro calamis vſurpari, vt apud Virgil. Alexid. *Eſt mihi diſparibus ſeptem compacta cicutis Fiſtula.* Sed puto veteres ſolitos eſſe venenum ſeruare in calamis in rebus dubiis & aduerſis, vt ſua voluntate potius, quàm cũ cruciatu morerentur, aut in aduerſariorum poteſtatem venirent: eos autem, qui incolumi eſſent fortuna, quíque ſuis rebus non diffiderent, non puto venenum ſalutare in cannis ſeruare, neque ex cannis ſorbere conſueuiſſe.

D PRÆDANTVR] quaſi prædando carpunt, ſeu rapiunt potius.

TENDVNT] contendunt, conantur: vt ſæpe aliàs.

EXTORQVERE] tribus verbis lectiſſimis idem pænè ſignificantibus vſus eſt *prædari, eripere, extorquere*. ſignificat tamen hoc poſtremo, ſe poëmata adhuc retinere, neque ea facilè ſibi adimi poſſe, quamuis ætas cetera abſtulerit.

QVID FACIAM VIS?] quid vis faciam? quid mihi faciendum cenſes?

O DENIQVE NON OMNES EADEM M.] ſententia eſt triſtiſſima, quã & Pindarus expreſſit εἰδ. ι. πυθ. χαὶ γὰρ ἑτέροισιν ἑτέρων ἔρως ἔχυιξε φρένας, id eſt, namque alij aliis rebus delectantur. Virgilius in Alex. *trahit ſua quemque voluptas.* E

CARMINE] heroico, quod epos appellat ſat. 10. lib. 1. *forte epos acer, Vt nemo, Varius ducit.* ex quo epici poëtæ nominantur, qualis Homerus, Antimachus, Apollonius, Ennius, Virgilius. & infrà eadem epiſt. *Carmina compono, hic elegos.* aliàs pro quouis carmine, vt Od. 14. epod. *Inceptos olim promiſſum carmen iambos.*

BIONEIS SERMONIBVS] comœdiis, comicis verſibus, à Bione Ariſtophanis patre.

ET SALE NIGRO] & ſalibus amaris, ac mordacibus, quales ſunt veteris comœdiæ. ſatyra 10. lib. 1. de Lucillio, *at idem quòd ſale multo Vrbem defricuit, charta laudatur eadem.* F

TRES MIHI CONVIVÆ, &c.] pulcherrima ſimilitudine à conuiuis ducta, qui palato & guſtandi ſenſu plurimùm ſæpe inter ſe diſſidere ſolent, iudicij hominum de poëtis diſſimilitudinem, ac varietatem oſtendit.

ACIDVM] acidum, ab acore, aut à verbo aceſco ductum eſt.

PRÆTER CETERA ME] πρὸς τοῖς ἄλλοις. alia ratio, propter quam ſcribendis verſibus modum conſtituere debeat, nempe occupationes, & curæ rerum alienarum. hunc verſum autem, qui turbato ordine verborũ anteà inconcinnè ita legebatur, *Præter cetera Romæ mene, &c.* ego & veterum lib. auctoritatẽ ſecutus, & à Gabriele Faërno admonitus, in ſuam priſtinam concinnitatem reſtitui. *Præter cetera me Romæ ne, &c.* G

SPONSVM] fideiuſſum, vt ſat. 3. lib. 2. *Prodideris commiſſa fide, ſponſum ve negaris.* & ſponſor, fideiuſſor. ſat. 6. lib. 2. *Romæ ſponſorem me rapis.* & epiſt. de arte poët. *Et ſpondere leui pro paupere.* eſt autem ſpondere, iubere ſua fide alteri pecuniam credere.

HIC AVDITVM SCRIPTA] criticus enim erat Horatius. epiſt. de arte poët. *ſi quid tamen olim Scripſeris, in Mecî deſcẽdat iudicis aureis, Et patris, & noſtras.*

CVBAT HIC IN COLLE QVIRINI] amplificatio à locorum diſtantia. nam inter collem Quirinalem, & Auentinum intercedunt H forum Rom. templum Iouis Feretrij, Capitoliũ, Palatium. Quirinalis autem dictus à Curetibus, vel à Quirino.

EXTREMO IN AVENTINO] in extrema parte montis Auentini. Auentinum collem alij ab auibus: alij ab rege Auentino Albano, quòd ibi ſit ſepultus: alij ab aduentu hominum: Varro ab aduectu, quia olim paludibus ab reliquis erat diſcluſus, dictum putat. Iam quòd addit *extremo*, id non temerè. Auentinus enim omnium colliũ eſt longiſſimus: à ceteris ſeparatus: duobus verticibus ſurſum erectus.

INTERVAL. VID. HVM. COMM.] vides interuàlla humano more commoda, hoc eſt non admodum commoda, vt ſunt res humanæ,

A næ, quæ ferè ſunt incommodæ potius, quàm commodæ.

VERVM PVRÆ SVNT] ſic habent tres cod. Vatic. & Iannoct. Torneſ. & vulgati Aldini & Nicot. & Cleric. & Ruſſ. quam ſcripturã quidam corruperant, & *plures* ſuppoſuerant. ſic igitur hunc locũ explico. Verùm dicet aliquis? Romæ vias eſſe puras, id eſt, non impeditas, ſed patenteis, & latè explicatas, & vacuas: per quas iter facere meo cõmodo poſſim, ita vt nihil mihi impedimento ſit, aut obſtet, quo minus meditari, & facere verſus queam. ſic vtitur hoc nomine T. Liuius lib. 24. *poſtero die ſignis collatis dimicaturum puro, ac patenti campo: vbi ſine vllo inſidiarum metu vera virtute geri res poſſet.* & Varro lib. 4. de lin- B gua Lat. loca pura appellat, non ædificata. ſic ille *locus in vrbe pura, area.* Virg. lib. 12. Æn. *sed ſtirpem Teucri nullo diſcrimine ſacrum Suſtulerant, puro vt poſſent concurrere campo.* Et iuriſcõſulti locum purum appellant, qui neque ſacer, neque ſanctus, neque religioſus eſt.

FESTINAT CALIDVS, &c.] reſpondet ſuperiori illi obiectioni, negátque ita eſſe.

CALIDVS] auidus: vel laborioſus. & in perferendo labore pertinax: vel ſtudio incenſus. ex quo nata ſunt hæc loquendi genera calere & flagrare ſtudio rei alicuius. epiſt. ſuperiore: *& calet vno ſcribendi ſtudio*: & *res calet*, *& calefacere aliquem.* M. Tull. ad Att. lib. 4. *itaque iudicia calent.* & Verr. 3. de anteact. *poſteaquam ſatis calere res* C *Rubrio viſa eſt.* Idem pro Plancio. *illud verò crimen de nummis, quos in circo Flaminio deprehenſos eſſe dixiſti, caluit re recenti.* Idem ad Qu. Frat. lib. 3. *eodem die Gabinium ad populum luculentè calefecerat Memmius. ſic vt Calidio verbum facere pro eo non licuerit.* Sueton. in Auguſto. *forúmque aleatorium calfecimus.* Cœl. ad Cicer. lib. 8. epiſt. *ſi Parthi vos calfaciunt, nos hic frigore frigeſcimus.* Idem ad eundem. *Quòd tibi ſuprà ſcripſi, Curionem frigere: iam calet.*

REDEMTOR] qui opus faciẽdum conduxit: ἐργολάβον vocant Græci. Od. 1. lib. 3. *hue frequens Cæmenta demittit redemtor Cum famulis operum ſolutis.*

D TORQVET] torquendo attollit, vel ad eũ locum, quò opus eſt, admouet. Nam machinis & ſaxa ad murorum ſtructuram, & tigna ad tectorum, faſtigiorúmque contignationem attolluntur. Lucret. lib. 4. *Quippe etenim ventus ſubtili corpore tenuis Trudit agens magnã magno molimine nauim: Et manus vna regit quantouis impete euntẽ, Atque gubernaclum contorquet quodlibet vnum: Multáque per trochleas, & tympana pondere magno Commouet, atq; leui ſuſtollit machina niſu.* M. Tull. Verr. 3. *omnes illæ columnæ, quas dealbatas videtis, machina appoſita, nulla impenſa, deiectæ, eiſdémque lapidibus repoſitæ ſunt.* & illud apud Græcos, θεὸς ἀπὸ μηχανῆς.

TRISTIA ROBVSTIS, &c.] id eſt, in plateis exſiſtunt præterea aliæ turbæ, clamores, & anguſtiæ propter concurſum funerũ, & plau- E ſtrorum, cùm hâc funus procedit, illâc plauſtra, & vehicula trahuntur. ſimile illud eſt ſat. 6. lib. 1. *at hic ſi plauſtra ducenta, Concurrántque foro tria funera, &c.*

LVCTANTVR] tralatio eſt, vt Od. 1. lib. 1. *Luctantem Icariis fluctibus Africum, &c.* propriè illud epiſt. ad Aug. *Pſallimus, & luctamur Achiuis doctius vnctis.*

RABIOSA CANIS] hoc animal omnium ferè eſt rabie infeſtiſſimum. Itaque rabiem aiunt morbum eſſe caninum. Virg. Georg. lib. 3. *Hinc canibus blãdis rabies venit.* idem Æneid. 7. *Hic ſubitam canibus rabiem Cocytia virgo Obijcit, & noto* F *nareis contingit odore.*

LVTVLENTA] ſup. epiſt. 2. lib. 1. vel *amica luto ſus.* Idem de Lucillio ſat. 4. lib. 1. vtitur eodẽ nomine, *Cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles.*

I NVNC] ironia eſt, vt ſup. epiſt. ad Numicium lib. 1. *I nunc, argentũ, & marmor vetus, æraq́; & arteis ſuſpice.* ſignificat enim his verbis ſe planè aliud ſentire, quàm quod loquitur: proinde ac ſi ita diceret. fieri omnino non poteſt, vt in tanta turba, tantóque ſtrepitu quiſquam verſus meditari poſſit.

SCRIPTORVM CHORVS OMNIS, &c.] poëtæ ſolitudinẽ, & loca ab arbitris remota quærunt: vrbeis, & celebritatem fugiunt, ſic G epiſt. de arte poët. *ſecreta petit loca, balnea vitat.*

CONTRACTA] non admodum latis viis impreſſa, in anguſtiis poſita, anguſta, obſcura, quæ vix appârent, quæ difficile eſt perſequi. notant tamen veteres interpretes aliàs legi *contacta*: quam ſcripturam ego quoque reperi in ſex libris manuſcriptis.

INGENIVM, SIBI QVOD VACVAS, &c.] huius loci hæc ſententia eſt: ſi, qui Athenis in vrbe tranquilliſſima, & quietiſſima ſeptẽ annos in ſtudio litterarum, & philoſophiæ verſati ſunt, ſeniúmque propemodum ex aſſidua lectione, & cura contraxerũt, ita plerumque hebetes, atque infantes euadunt, vt populo riſum moueant: quî fieri poteſt, vt ego in vrbe negotioſiſſima, tot occupationibus, & curis diſtrictus, ver- H ſus lyricos ſcribam? argumentum eſt à minori, hoc modo: ex vrbe quietiſſima & otioſiſſima exſiſtunt homines muti, qui tamen inſenuerunt libris, neque ſtrepitu, aut turba, aut occupationibus impediti fuerunt, quo minus ſcriberẽt: quáto magis ex vrbe Roma? vel quanto difficilius eſt in vrbe Roma verſus ſcribere? Vrbanè autem & ſatyricè ſignificat, interdum immoderatũ ſtudium, & immodicam librorum lectionem efficere homines ridiculos atque hebetes.

INSENVÍTQVE LIBRIS, ET CVRIS] ſic epiſt. ad Mæcen. 2. lib. 1. *Immoritur ſtudiis, & amore ſeneſcit habendi. Inſenuit libris* autẽ, id eſt, ex librorum lectione ſenium contraxit.

STATVA TACITVRNIVS EXIT] ſi-

A gnificat ἐν παρόδῳ, immoderato, & intempeſtiuo ſtudio ingeniũ obtundi potius, quàm acui.

RISV POPVLVM QVATIT] omnibus riſum excitat maximum. riſum συγκρούσιον vocant Græci, qui ita multus erumpit, vt totũ corpus concutiat.

DIGNER?] dignum eſſe putem connectere verba ſonum lyræ motura, id eſt, carmina ad lyram canenda?

CONSVLTI] iuriſconſulti. lib. de arte poët. *conſultus iuris, & actor Cauſarum mediocris.* Od. 34. lib. 1. *Inſanientis dum ſapientia Conſultus erro.*

GRACCHVS VT HIC ILLI FORET, &c.] id eſt, vt iuriſconſultus fratrem ſuum oratorem, Gracchum appellaret: orator iuriſconſultum, Mucium Scæuulam ſalutaret. De Mucio ſic M. Tull. de claris orat. *Mucius autem augur, quod pro ſe opus erat, ipſe dicebat, vt de pecuniis repetundis* B *contra T. Albucium. is oratorum in numero non fuit: iuris ciuilis intelligentia, atque omni prudentia genere præſtitit.* ibidem de Ti. Graccho, *Vtinam in Ti. Graccho, Caióque Carbone talis mens ad Remp. benè gerendam fuiſſet, quale ingenium ad benè dicendũ fuit. profectò nemo his viris gloria præſtitiſſet.* Hi igitur fratres (vt innuit Horat.) mutuò teſtimonium dabant.

CARMINA COMPONO] ἔπη. loquitur autem Horatius non de ſe: ſed de ſtultis, & nimiùm ſua mirantibus poëtis, ſub ſua tamen perſona, vt minore inuidia alios reprehendat, cùm C ne ſibi quidẽ parcere videatur: vt epiſt. ad Aug. *Multa quidem nobis facimus mala ſæpe poëtæ.*

CÆLATV'MQVE NOV. MVS. OP.] ὑπερβολικῶς, & εὐφωνικῶς dictum: quaſi à nouem Muſis excultum, atque elaboratum.

QVANTO' MOLIM.] quanto apparatu, quàm operoſè. moliuntur enim, qui quippiã magno labore conantur: vt lib. de arte poët. *Oppida cœperunt moliri.* & Od. 1. lib. 3. *Cur inuidendis poſtibus, & nouo Sublime ritu moliar atrium?* ſententia huius loci hæc eſt, Primùm hoc vide, quàm ſuperbè, quãto cum apparatu circunſpiciamus bibliothecam ab Auguſto propter ædem Apollinis exſtructam, nobis videlicet aſſentantes, & ita perſuaſum habentes, niſi noſtri libri in eam deferantur, à poëtis Latinis vacuam futuram.

ÆDEM] ædem Apollinis, & bibliothecam ei D adiunctam, Muſis conſecratã ab Auguſto, in qua recitabantur noua poëmata Latina, vt ſat. 10. lib. 1. *hæc ego ludo, Quæ nec in æde ſonent certantia iudice Tarpa, &c.*

VACAS] ita legendum, & ita ſcriptum eſt in cod. Iann. Faërni, omnibus Vatic. & Torn. Cleric. Nicot. Ruſſard. *ſi fortè vacas* autem valet, ſi fortè vacuus es, ſi nihil habes, quod agas.

ET PROCVL AVDI, QVID FERAT, &c.] & audi è loco lõginquo, quid hi poëtæ, qui ſua poëmata in bibliotheca Appollinis, & æde Muſarum recitari, & locari volunt, noui proferãt: & quamobrẽ coronã ſibi laureã depoſcant. *procul* dixit, quia Lollius lõgè ab eo aberat. E

CÆDIMVR, ET TOTID. PLAG, &c.] id eſt, aureis noſtras præbemus ſcriptis alienis audiẽdis: nos viciſſim alienas aureis noſtris poëmatis recitandis obtundimus, atque enecamus. ducta eſt ſimilitudo à Samnitibus, id eſt, gladiatoribus ſic appellatis à Samnitibus illis, qui diu ancipiti Marte cum Romanis bella geſſerunt, vt teſtatur T. Liuius ſub finem lib. 9. *Et Romani quidem ad honorem Deûm inſignibus armis hoſtium vſi ſunt: Campani ab ſuperbia, & odio Samnitium, gladiatores, quod ſpectaculum inter epulas erat, eo ornatu armarunt, Samnitiúmque nomine appellarunt.* Alij à Samnitium armatura dictos putant. Erant porro hi gladiatores, leuti, & componebantur cũ prouocatoribus. Quemadmodũ igitur gladiatores, cùm interdum totum diem digladiati fuerint, F diſcedunt ad extremum incolumes, atque integri: ſic cùm ego illius ſcripta audierim, & laudarim, vel leuiter, & dicis cauſa reprehènderim: & ille viciſſim mea: recitatione vſque ad veſperam producta, atque extracta, diſcedimus vterq;, alter alterius iudicio, ac ſuffragio, magni, ac præſtantes poëtæ declarati. Samnites autem gladiatorum genus fuiſſe, etiam ex M. Tull. intelligere licet, lib. Tuſcul. 2. *Quis mediocris gladiator ingemuit? quis vultum mutauit vmquam? quis non modo ſtetit, verùm etiam decubuit turpiter? quis, cùm decubuiſſet, ferrum recipere iuſſus, collum contraxit? tantùm exercitatio, meditatio, conſuetudo valet. Ergo hoc* G *poterit Samnis ſpurcus homo, vita illa dignus, locóque? &c.* & de orat. lib. 2. *Atq; eiuſmodi illa proluſio debet eſſe, non vt Samnitium, qui vibrant haſtas ante pugnam, quibus in pugnando nihil vtuntur, ſed vt ipſis ſententiis, quibus proluſerũt, vel pugnare poßint,* & 3. ex Lucillio, *quamuis bonus ipſe Samnis in ludo, ac rudibus cuiuis ſatis aſper.*

SVB LVMINA PRIMA] ad veſperam, vt ſat. 6. lib. 2. *iuſſerit ad ſe Mæcenas ſerum ſub lumina prima venire.* lumina igitur hoc loco intellige, lucernarum, vt Od. 6. lib. 3. *Cui donet impermiſſa raptim Gaudia luminibus remotis.* ſic Lucret. lib. 3. *Quin etiam nocturna tibi, terreſtria quæ ſunt, Lumina pendentes lychni, &c.* Idẽ lib. 6. numero ſingulari, *Nocturnúmq; recens exſtinctum lumen.* ſic & Hor. H epiſt. 1. lib. 1. *ſi non Poſces ante diem librũ cũ lumine.*

DISCEDO ALCÆVS PVNCTO, &c.] ita diſcedimus, vt ego illius ſuffragio par Alcæo: ille meo, cum Callimacho conferendus eſſe dicatur: quòd ſi Callimachi nomine contentus non eſt, fit Mimnermus, id eſt, appellatur, & ſalutatur à me Mimnermus. de Mimnermo vide ſuprà annot. ad epiſt. 6. lib. 1.

OPTIVO] quod ipſe optauerit, atq; elegerit.

CRESCIT] fit maior, ornatior, & clarior.

MVLTA FERO, VT PLACEM, &c.] Cum ſcribo (inquit Horat.) & cùm verſus meos neceſſe habeo recitare, populíque beneuolentiam, ac ſuffragium aucupari, multas moleſtias exſorbeo, multáſque poëtarũ ineptias

deuoro,

A deuoro,ne eos irritem,atque offendam:idem cũ ad me redij,cúmque inſanire,hoc eſt,verſus ſcribere deſij , liberum eſt mihi meas aureis poëtis ſua ſcripta recitantibus obturare.

IRRITABILE] iracũdum, ὀξύθυμον, quod facilè ad iram impellitur.

MENTE, RECEPTA] cùm reſipui,cùm ad ſanitatem reuerſus ſum.

OBTVREM] ſine interrogationis nota legẽdum.obturem igitur,hoc eſt, obturare auſim, liceat mihi obturare impunè.

SE VENERANTVR] ſe ipſi ita magni faciunt,vt ſibi diuini poëtæ videantur.

VLTRÒ] non exſpectantes dum ab aliis laudentur.

B QVICQVID SCRIPSERE, BEATI] id eſt,ſuis omnibus ſcriptis , qualiacumque ſint, ſibi ſatisfacientes,ſibíque placentes, στέργοντες, vt cùm ita loquimur, *ſorte ſua beatus*. & epiſtola ad Loll.2.lib.1. *beatus enim iam Cùm pulchris tunicis ſumet noua conſilia,& ſpes*. Catull.de Suffeno. *neque idem vmquam Æquè eſt beatus,ac poëma cùm ſcribit*. & epiſt.ad Auguſt. *Agricolæ priſci fortes,paruóque beati*.

ANIMVM CENSORIS SVMET HONESTI] id eſt,ipſe ſeſe in ſua ſcripta cenſorem præbebit,ſuáque eſſe obliuiſcetur:ſua ſcripta notabit tamquam cenſor.

AVDEBIT] id eſt,inducet animum:non dubitabit: quaſi magnum quiddam & arduum ſit,
C hoc facere,inquit Porph. quale illud Virgilij eſt, *Aude hoſpes contemnere opes*.

QVÆCVMQVE PAR. SPLEND. HABEB. &c.] verba humilia,ſeu ſordida, atque inquinata: ſeu parum ſplendida,parúmue illuſtria.

SINE POND.] id eſt,leuia. epiſtol. de arte poët. *Fabula nullius Veneris,ſine pondere,& arte*.

QVAMVIS INVITA REC.] id eſt, quámuis ei ita placeant,& cara ſint,vt ea ægrè, grauatéque ſuo loco moueat.

ET VERS. ADH. INTRA PEN. V.] id eſt,& quamuis ſint adhuc domi,penitus abdita,neque dum in lucem prolata, neque diuulgata. Solent enim nobis mirum in modum noſtra,
D & domeſtica placere:malumúsque aliena reprehendere, & corrigere, quàm domi noſtræ nata. In templo Veſtæ, quam ἑστίαν nominant Græci, ſeruabatur ignis æternus Romæ.Iam,cùm Veſta præſit focis,&,cùm ſuum quæque domus focum habeat, ſequitur, vt ſuam quiſque domi ſuæ Veſtam habeat , id eſt , Larem. notum Græcorum prouerbiũ eſt, ἀφ' ἑστίας ἄρχεσθαι, id eſt, à Veſta,ſeu à Lare incipere: quod ſignificat à ſe, & à ſuis initium facere. Vtitur & Plato in Euryphrone,his verbis, ἀτεχνῶς γάρ μοι δοκεῖ ἀφ' ἑστίας ἄρχεσθαι κακουργεῖν τὴν πόλιν, ἐπιχειρῶν ἀδικεῖν σε· id eſt, *planè videtur mihi à Veſta,ſeu à Lare lædendæ ciuitatis initium capere, qui tibi iniuriam facere conetur*. Turnebus ſic explicat: & quamuis non debeant attingi,nec loco moueri, quaſi ſanctitate loci tuta,munita, ac defenſa. Nam è tem- E
plo & penetrali Veſtæ non licebat quemquã extrahere.adde quòd ſupplices,qui ad Veſtam ſupplicabant, locum ſupplicandi ſanctiſſimum, repellere ac reijcere nefas erat.

OBSCVRATA DIV POPVLO] id eſt, priſca,antiqua,& idcircò inuſitata, atque ab vſu quotidiani ſermonis iandiu intermiſſa , *quæ* (vt ait M.Tull.lib.3.de orat.ad Q.fr.) *poëtarum licẽtiæ ſunt liberiora,quàm noſtra*.

BONVS ERVET] *bonus*,id eſt,benignus,& liberalis:benignitate ductus. eſt enim benigni, ac liberalis hominis , quæ ſunt ignota , ac penitus abdita,in lucem proferre,& cum omnibus F
communicare. *eruet* autem , id eſt, è tenebris & ſitu efferet,atque extrahet.

PROFERET] ſic de arte poët. *& noua rerũ Nomina protulerit*.

ASCISCET] id eſt, noua verba cudet,& finget.in epiſt.de arte poët. *ſi fortè neceſſe eſt Indiciis monſtrare recentibus abdita rerum: Fingere cinctutis non exaudita Cethegis Continget,&c.*

QVÆ GENITOR PRODVX.] quæ genuerit vſus, *Quem penes arbitriũ eſt,& ius, & norma loquendi*. idcirco genitorem dixit:id eſt, quaſi parentem,& procreatorẽ vocabulorum. Fruſtra enim noua verba cuduntur , niſi vſus comprobarit.

VEHEMENS] anapæſtum poſuit pro ſpondéo,aut dactylo. ſic Virg.Georg.1. *Fluuiorum rex Eridanus*.& Lucret.lib.2. *Nam tibi vehementer noua res molitur ad aureis Accidere*. & Homer. ἰλ.ι. Βορέης, καὶ ζέφυρος, τώτε Θρήκηθεν ἄητον. & ἰλ.ψ. Στὰς ἀπάνευθε πυρῆς δοιοῖς ἠρᾶτ' ἀνέμοισι Βορέῃ καὶ ζεφύρῳ. vel legendum *vemens*, vt alij malunt, quemadmodum prendo, reprendo. vehementem vſum dixit , quia magnopere valet ad auctoritatem verbis , & ſermoni comparandam : epiſt. ad Piſon. *Quem penes , &c.* vt ſuprà.

BEABIT] ditabit, augebit : ex quo beati dicuntur diuites.

LVXVRIANTIA COMPESCET] quæ redundant,amputabit,limabit, circumcidet,coërcebit.idem de arte poët. *ambitioſa recidet Ornamenta*. H

SANO LÆV. CVLTV] ita poliet,& læuia reddet,quæ ſunt nimis aſpera, vt tamen hic cultus, cáve perpolitio non detrahat eis neruos, & ſanitatem.nam,vt idem ait epiſt.ad Piſon.princ. *ſectantem leuia nerui Deficiunt*. Eſt autem tralatio perpetua à corpore animato, ad carmen , ſeu poëma.

LVDENTIS SPECIEM DABIT, &c.] ſpeciẽ(inquit Horat.) præ ſe feret hominis parũ laborioſè ſcribẽtis, ita vt, qui legat,ſperet ſe eodem modo ſcripturum:verumtamen & ille multum in ſcribendo ſtudij, atque operæ ponet , & quiſquis eũ æmulabitur , cùm experiri cœperit, inanẽ operam ſumet. Non admodum ab his diſ-

A crepant illa, quæ ſunt iu epiſt. de arte poët. *Ex noto fictum carmen ſequar, vt ſibi quiuis Speret idem, ſudet multum, fruſtráque laboret.* ſic propemodum M. Tullius ſcribit de eo oratore, quem ſummiſſum appellat. *ſummiſſus eſt, & humilis, conſuetudinem imitans, ab indiſertis re plus, quàm opinione differens. Itaque, eum qui audiunt, quamuis ipſi infantes ſint, tamen illo modo confidunt ſe poſſe dicere. Nam ſubtilitas imitabilis quidem illa videtur eſſe exiſtimanti: ſed nihil eſt experienti minus.* ſic Iſocr. in Panath. ἡγοῦμαι τοῖς ἤδη πολιὰς ἔχουσιν ἁρμόττειν οὐκ ἐκεῖνον τὸν τρόπον λέγειν, ἀλλ', ὡς ἅπαντες μὲν ἂν ἐλπίσειαν, ἢ βουληθεῖεν, οὐδεὶς δ' ἂν δυνηθείη ῥᾳδίως, πλὴν τῶν πονεῖν ἐθελόντων, καὶ σφόδρα προσεχόντων τὸν νοῦν. id eſt, *exiſtimo, iis, qui iam caneſcere cœperunt, conuenire non illo modo dicere, ſed ita, vt omnes quidem ſperauerint, aut voluerint, nemo autem facilè poßit, præter eos, qui laborem ſuſcipere vo* B *lunt, quique vehementer animum ad eam rem attendunt.*

ET TORQVEBITVR] id eſt, & quamuis ludere, & iocari, & alias res agere videatur, multam diligentiam tamen in ſcribendo adhibebit, multúmque laboris inſumet.

NVNC SATYR. NVNC AGR. CYCL. M.] ſaltare ſatyrum, ſaltare Cyclopa dicimus Latinè. ſic ſat. 5. lib. 1. *Paſtorem ſaltaret vti Cyclopa, rogabat.* quia autem qui ſaltant, mouentur, eadem ratione moueri Cyclopa dixit. Quòd autem alij quidam notarunt tale eſſe, quale illud Græcorũ, κινεῖσθαι κίνησιν: id eſt, moueri motum: & moue- C ri Cyclopa, dictum volunt, quaſi moueri Cyclopis motum: & ſaltare Cyclopa, pro eo quod eſt ſaltare Cyclopis ſaltationem, non placet. Saltantem Cyclopa inducit Euripides, ſeu Ariſtius, quẽ ceteri ſunt imitati. Theocrit. θαλυσίοις. Ἆρά γε πᾶ τῆνον τὸν ποιμένα τὸν ποτ' Ἀνάπῳ, Τὸν κράτερον Πολύφημον, ὃς ὤρεσι λᾶας ἔβαλλε, Τοῖον νέκταρ ἔπεισε κατ' αὔλια ποσσὶ χορεῦσαι;

PRÆTVL. SCRIPTOR DELIR. &c.] dicuntur hæc ex perſona poëtarũ ſibi plus æquo tribuentium, ſuáque ſcripta ſupra modum amántium, ac laudantium, qualis eſt ille apud Catull. Suffenus. Prætulerim igitur (inquit Horat.) id eſt, malim eſſe poëta ineptus, & indoctus, modò mihi mea ſcripta placeant, quàm, cùm ſim optimus, ac præſtantiſſimus, de meis ſcriptis moroſè, D ac faſtidioſè iudicare, eáque planè improbare.

FALLANT] lateant, ignota ſint: quod annotauimus ſuprà.

QVÀM SAPERE, ET RINGI] ringi dicuntur canes, cùm irritati rictum diducunt, quaſi latraturi, aut morſuri. transfertur ad eos, qui taciti ſtomachantur, & qui vultu hilaritatem ſimulant, cùm animo, & intimis ſenſibus angantur, ſibíque ipſi magnopere diſpliceant. Plaut. Capt. *Ne canem quidem irritatam voluit quiſquam imitarier: Saltem ſi non arriderent, dentes vt reſtringerent.* M. Tull. epiſt. ad Attic. lib. 4. *& ij ſubringentur, qui villã me moleſtè ferunt habere, quæ Catuli fuerat.* Terent. Phorm. *Ille ringitur, tu rideas.* hæc verba E igitur, *Quàm ſapere & ringi*, hoc valent, Quàm optimus quidem poëta eſſe, ſed tamen mihi ipſe diſplicere.

FVIT HAVD IGNOB. ARG. QVI SE CR.] immò hic fuit Abydi, vt tradit Ariſtoteles in cõmentario de rebus admirabilibus, ſi modò auctor eius eſt Ariſtoteles. Veruntamen quiſquis auctor ſit, eius hæc verba ſunt, Λέγεταί δέ τινα ἐν Ἀβύδῳ παρακόψαντα τῇ διανοίᾳ, καὶ εἰς τὸ θέατρον ἐρχόμενον, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας θεωρεῖν, ὡς ὑποκρινομένων τινῶν, καὶ ἐπισημαίνεσθαι. καὶ ὡς κατέστη παρακοπῆς, ἔφησεν ἐκεῖνον αὐτῷ χρόνον ἥδιστα βεβιῶσθαι. id eſt, *aiunt quendam Abydi mente captum fuiſſe, & in theatrum euntem multos dies ſpectare, tamquam aliqui in eo actores eſſent, & applaudere ſolitum eſſe: qui poſteaquàm reſipuit. dixit, totum illud tempus, quo mentis non erat* F *ſuæ, iucundißimè traductum eſſe.* Lucianus autem in libello, πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν, Abderitis huiuſmodi ferè morbum quondam accidiſſe ſcribit. & Athenæus lib. 12. narrat, Thraſylaum quẽdam Axoneum ab atra bili ita fuiſſe affectum, vt exiſtimaret, naueis omneis, quæ in Pyræeum appellerentur, ſuas eſſe, quamdiúq; eo morbo laborarit, iucundiſſimè vixiſſe: poſteaquàm autem opera medici ſanus factus fuerit, dixiſſe numquã ſibi in tota vita melius fuiſſe, quàm cùm inſanus eſſet. Ita Horatius ſignificat, errorem mentis nobis iucundum eſſe. G

BONVS SANÈ VICINVS] notum illud Heſiodi Πῆμα κακὸς γείτων, ὅσσον γ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ. id eſt, malum eſt malus vicinus, vt bonus, magna vtilitas. Idem poëta vicinos ait ad opportunitates, & vtilitates noſtras propinquis eſſe paratiores. Γείτονες ἄζωστοι ἔκιον, ζώσαντο δὲ πηοί. id eſt, Vicini diſcincti venerũt: propinqui autem ſe accinxerunt. Pindarus item Νεμ. εἰδ. ζ. docet, maximam vtilitatem afferre vicinum, ſi ſit idẽ & amicus, his verbis, εἰ δὲ δύναται ἀνδρὸς ἀνήρ, τί φαῖμέν κε γείτον' ἔμμεν νόῳ φιλήσαντ' ἀτενεῖ γείτονι; χάρμα πάντων ἐπάξιον. id eſt, ſi autem vir viro eget: quid dicamus vicinum eſſe vicino, qui attento animo diligat? gaudium cum aliis omnibus conferendum. contrà, ſi ſit idem inimicus, & malus. Plautus in Mer- H cat. *Nunc ego verum illud verbum eſſe experior vetus, Aliquid mali eſſe propter vicinum malum.*

POSSET QVI IGNOSCERE SERVIS] id eſt, qui non eſſet nimiùm ſæuus in ſeruos: qualis ille eſt, quem deſcribit ſat. 3. lib. 1. *Si quis eum ſeruum, patinam qui tollere iuſſus, Semeſos piſceis, tepidúmque ligurrierit ius, In cruce ſuffigat: Labeone inſanior inter Sanos dicatur.* aut qualis ille ſat. 2. lib. 2. *hic neque ſeruis Albuci ſenis exẽplo dum munia didit, Sæuus erit, &c.*

ET SIGNO LÆSO NON INSANIRE] id eſt, & qui ferẽter nõ iraſceretur, cùm lagenam à ſe obſignatam, comperiſſet à ſeruis eſſe reſignatam. ſolebant autem veteres, lagenas ple-

nas

A nas obſignare,nc à ſeruis furtim exhaurirentur. At marer Ciceronum(vt ſcribit Q.Frater ad Tironem) *etiam inaneis obſignabat, ne dicerentur inanes aliqua fuiſſe,qua furtim eſſent exſiccata.*

INSANIRE] vſque ad inſaniam iraſci. Terent.Adelph. *dic mihi,non clamas?non inſanis?*

POSSET QVI RVPEM, ET PVT.] ſat.3.lib.2. *Hic foſſa eſt ingens,hic rupes maxima.*

RESPECTVS] recreatus,recuratus.

BILE'MQVE] atram videlicet,ex qua, cùm redundat,naſcitur inſania.ad purgandam autem atram bilem adhibetur elleborus, quem veratrũ nominant Latini,vt ſat.3.lib.2. *Danda eſt ellebori multo pars maxima auaris.*

B ET DEMT. PER VIM MENT. O.E]. ſic Sophocl.in Aiace, Ἐν τῷ φρονεῖν γὰρ μηδὲν ἥδιστος βίος. Τὸ μὴ φρονεῖν γὰρ χάρτ' ἀνώδυνον κακόν. id eſt,in nihil ſapiendo iucundiſſima vira eſt.Nam non admodum ſapere,malum eſt,doloris expers. ita autem coniuncta inrer ſe,& finitima ſunt nimia alacriras, & mentis error, vt ille neſcio quis apud Trabeã (vt ſcribit M. Tullius) voluptatem animi nimiam,ſummum errorẽ eſſe arbitretur. menris errorem dixit M. Tull. epiſt. ad Attic.lib.3. *Nam quòd ſcribis te audire,me etiam mentis errore ex dolore affici,&c.*

NIMIR. SAPERE EST ABIECT. &c.] concludit nunc totum hunc locum: & colligit, toram poëticam,totámque in verſibus ſcribendis operam poſiram, numeros denique, & can-

C tus lyricos,nugas eſſe, atque icirco pueris eſſe relinquendas:ſibi verò ætate iam proucta, numeros vitæ benè inſtituendæ eſſe ediſcendos, memoriæque mandandos.ſic Diogenes Cynicus muſicos mirabatur operam dare, vt chordas in lyra concordeis haberẽt,mores autem in animo vt ſint concordes, & compoſiti, non laborare. Laërtius Græcè melius, καὶ μὴν καὶ τοὺς μουσικοὺς τὰς μὲν ἐν τῇ λύρᾳ χορδὰς ἁρμόττεσθαι θαυμάζειν, ἀνάρμοστα δ' ἔχειν τῆς ψυχῆς τὰ ἤθη.

ET TEMPESTIVVM PVERIS CONCED. LVD.] Oda.1.lib.4. *Tempeſtiuius in domo Paulli purpureis ales oloribus Comiſſabere Maximi.*

D Ad ſententiã huius loci pertinet illud infrà ead. epiſt.in ext. *& pulſet laſciua decentius atas.*

SI TIBI NVLLA SITIM,&c.] duabus ſimilitudinibus docer,nimium pecuniæ ſtudium eò eſſe fugiendum, quia aucta pecunia, non minuatur eius cupiditas,ſed propagetur potius, & amplificetur.harum autem ſimilitudinũ ambarum auctor eſt Ariſtippus,exſtántque apud Plutarchũ in libello περὶ φιλοπλουτίας, his verbis, Ἀρίστιππος γὰρ εἰώθει λέγειν, ὅτι πολλὰ μὲν τις ἐσθίων, πολλὰ δὲ πίνων, πληρούμενος δὲ μηδέποτε, πρὸς τοὺς ἰατροὺς βαδίζει,καὶ πυνθάνεται τί τὸ πάθος, καὶ τίς ἡ διάθεσις, καὶ πῶς ἂν ἀπαλλαγείη· εἰ δέ τις ἔχων πέντε κλίνας, δέκα ζητεῖ· καὶ κεκτημένος δύο τραπέζας,ἑτέρας συνωνεῖται τοσαύτας, καὶ χωρίων πολλῶν

παρόντων, καὶ ἀργυρίου, οὐ γίνεται μεστὸς, ἀλλὰ E ἐπ' ἄλλα συντέταται, καὶ ἀγρυπνεῖ,καὶ ἀπλήρωτός ἐστι πάντων, οὗτος οὐκ οἴεται δεῖσθαι τοῦ θεραπεύσοντος καὶ δείξοντος ἀφ' ἧς αἰτίας τοῦτο πέπονθεν i. *Dicere ſolebat Ariſtippus,eũ,qui,cùm multis comedat,multúmq́ bibat, nũquam expletur tamen, medicos adire,& quis morbus ſit,quiſque affectus corporis,& quónam pacto eo leuari,ac liberari poßit, cõſulere:Si quis autem,qui lectos quinque habet , decem quærat:&,qui menſas decem poßidet , totidem alteras cõparet,&,cui multum agri,multúmq́ argenti ſuppetit,non ſatietur,ſed ad alia plura contendat,& noctes inſomneis traducat,& nullis bonis expleatur:hic non putat ſe medico egere,à quo curetur , & à quo doceatur, vnde hic morbus natus ſit.* F

QVO'D, QVANTO PLVRA PARASTI]ſic ſup. Od.16.lib.3. *Creſcentem ſequitur cura pecuniam,Maiorúmque fames.*

MONITORIBVS IISDEM?] nihil muto non tamen celabo lectorem,in cod.Rain. Card. & Torneſ. legi *rationibus iiſdem?*

AT SI DIVITIÆ PRVDENTEM R. P.] ſi in diuiriis(inquit)hæc vis ineſſet,vt,qui eas adeptus ſit,prudentior,melior,ſapiẽrior,ab omnibus denique animi perturbarionibus ſolutior, ac liberior eſſet , nempe in pecuniæ quærendæ ſtudio omnibus eſſet elaborandum.

NEMPE RVBERES, VIVERET] id eſt, turpe tibi eſſe putares, quemquã viuere te auariorem. G

SI PROPRIVM EST,&c.] horum verſuum hæc ſententia eſt,Si proprium eſt id, quod quis emit à domino adhibitis iis,quæ iuris ciuilis ratio poſtulat:& ſi,quod longa poſſeſſione vſucepimus,noſtrum eſt:certè is ager , cuius fructibus quotidie viram toleras,quamuis eum agrum non ſemel,neque vno tempore , ſed ſingillatim emas,tuus eſt:& cõtrà, qui quadraginta ab hinc annos agrum emit:ea olera,id vinum , id triticũ, id oleum , & cetera , quæ ex hoc agro percipit, quibúsque alitur , emit, eáque emta ſunt , non propria.

QVOD QVIS LIBRA MERCATVS, ET ÆRE EST] olim in rebus emẽdis, ac vẽdendis intercedebãt emtor,venditor , libripens, H qui æs pendebat. appendebatur enim pretium, non numerabatur.qua ex forma natum eſt genus illud teſtamenti veteribus vſitatum, quod fiebat per æs,& libram,& per venditionem adumbratum , ac ſimulatam. qua de re vide Inſtitutiones iuris ciuilis lib.2.tit. *de teſtamentis ordinandis.* ſecutus ſum autem hoc loco 2.cod.Vatic.& Rain. Card.Iann. Torn. Nicot. Ruſſ. nam vulgati habent,*mercatur,& ære.*

QVÆDAM SI CREDIS CONSVLTIS MANCIP.] huius verſus ſtructura, & iunctura cum ſuperiore,& ſequentibus non ſatis aperta eſt.debuerat enim ita dicere, *ſi quadam, vt credis conſultis, manc. vſus.*

MANCIPAT] ita propria efficit, quaſi ſint

A manu capta:ex quo *vſucapere* dicimur, quod vſu
noſtrum fecimus:& *vſucapta* à iuriſconſultis ap-
pellantur,vſu quæſita.hinc *vſucapionis* nomen.

OCCAT] M.Tull.in Catone,quid ſit occatio,
declarat his verbis,*Terra cùm,gremio mollito,ac ſub
acto,ſemẽ ſparſum excepit, primùm id occæcatum cohi-
bet,ex quo occatio,qua hoc efficit,nominata eſt*.Feſtus,
*Occare,& occatorem Verrius putat dictum ab occædẽ-
do,quòd cædat grandeis glebas terræ:cùm Cicero venu-
ſtiſſimè dicat,ab obcæcando fruges ſatas, eſſe appellatũ*.
Plaut.Capt. *Nam ſemper occant prius,quàm ſarriũt,
ruſtici*.

TRECENTIS NVMM. MILLIB.] ſex co-
ronatorum noſtratium millibus : vel, vt alij, ſe-
ptingeotis millibus,& quiogentis.

QVAMVIS ALITER PVTAT] putat
enim,ſe ſuis fructibus ali,non emtis.Nam quam-
uis,quæ emimus,noſtra ſint,ſic tamen diſtingue-
B re ſolemus,hi fructus mei ſunt,illi ſunt emti : &
Horat. Od.2.epod.dapes inemtas appellat, qúæ
domi noſtræ,& in noſtro fundo natæ ſuot , noo
aliunde petitæ.

SEO VOCAT VSQVE SVVM] id eſt;
ſed id ſuum appellat,quod vſque eò pertinet, ac
patet,quà populus applantata,id eſt,viti marita-
ta , certis limitibus agrum vicini diſtinxit à ſuo,
ipſúmque omni ſollicitudioe, ac periculo litium
liberauit.ſic Catullus per arbores aſſitas,populos
& ſimileis arbores,quæ vitibus maritantur,ſigni-
ficat in Manlij & Iuliæ epithalã. *Lenta quin velut
C aſſitas Vitis implicat arbores, Implicabitur in tuum
Complexum*. quæ ſuot obſeruata à Turnebo. huc
pertinet illud ex Oda 2. epod. *Altas maritat po-
pulos*.

REFVGIT] libri aliquot manu ſcr.habent,
refigit.

TANQVAM SST PROPRIVM] refel-
lit hoc Horatius à definitione , hoc modo. Pro-
prium eſt id, quod nunquam nobis etipi poteſt,
& quod perpetuò retinere licet.ſed fundi,& poſ
ſeſſiooes pũcto temporis à nobis abalienãtur:nõ
igitur poſſuot eæ res verè propriæ cuiuſquã dici.
Proprium autem,idem valere plerumque, quod
perpetuum,aut certè diuturnũ , ex probatis lio-
guæ Latinæ auctoribus intelligere licet. Terent.
Aodr. *ego vitam Deorum propterea ſempiternam eſſe
arbitror, Quòd voluptates eorũ propriæ ſunt*. ibidem
D ſuprà , *Nihilne eſſe proprium cuiquam?* idem in
Phorm.*abduxi mulierem:curaui,propria ea Phadria
vt poteretur:nam emiſſa eſt manu*. Plaut.Moſtell.*ſi
tibi acceptum eſt,illum fore vnicum tibi ſempiternũ,
Atque illum amatorem tibi proprium futurum in vi-
ta:ſoli gerundum cenſeo morem*. Idem Mercat.*ſatin'
eſt , vt quicquid agere occepi , Proprium nequit mihi
euenire,quod cupio?ita mihi mala res aliqua obijcitur,
bonúmque meum conſilium opprimit*. M.Tull. pro
Roſc. Amer. *tria prædia vel nobiliſſima Capitoni
propria traduntur*. Idem poſt redit.in ſenatu,*quod
verè dixerat,ſi illud de duobus conſulibus , quod antè
in repub.non fuerat,perenne,ac proprium manere po-
tuiſſet*. Virg.in Melibœo,*ſi proprium hoc fuerit,læ-* E
*ui de marmore tota Puniceo ſtabis ſuras euincta co-
thurno*. Attius Armor.iudicio, *Nam non facilè,ſine
deûm opera,propria humana ſunt bona*.Lucil.lib.17.
ſat. *Cetera contemnit , & in vſura omnia ponit Non
magna:proprium verò nil neminem habere*.Virg.lib.
6.Æneid. *propria hæc ſi dona fuiſſent*. Horat. ſat.2.
lib.2. *Nunc ager Vmbreni ſub nomine , nuper Ofelli
Dictus,erit nulli proprius*. Idẽ ſat.6. lib.2. *nihil am-
plius opto,Maia nate,niſi vt propria hæc mihi munera
faxis*.& Od.2.lib.2. *regnum , & diadema tutũ De-
ferens vni ,propriámque laurum*. *quicquam* autem,
non *cuiquam* legendum eſt:& ita ſcriptum eſt in
omnibus ferè lib.manuſcriptis.

PVNCTO QVOD MOBILIS HORÆ]
noo dixit puncto tempotis,ſed puncto horæ , vt
ſummam temporis breuitatem ſignificet.ſic Lu- F
cret. dixit punctum diei,lib.4. *hæc puncto cernun-
tur lapſa diei Per totum cæli ſpatium diffundere ſeſe*.

NVNC PRECE, NVNC PRETIO,&c.]
quattuor alienatiooum genera hoc loco enume-
rat.Prece autem mutari dominium (liceat mihi
hoc verbo vti) intellige, nõ ſi quis precariò poſ-
ſideat. ea enim poſſeſſio dominium non trans-
fert:ſed ſi quis aliquid ab altero precibus impe-
tratit:quod geous donatio appellatur:quamquã,
quod precibus emtum eſt,catiſſimè conſtare di-
ci ſolet.alterum genus eſt emtio. ſequitur dein-
ceps vis.quæ quamuis à iure plurimum abſit,ne-
que dominium in eũ , qui vim adhibuetit,ab eo, G
cui vis illata ſit, transferat , tantiſper dum leges
valent:tamen , cùm ab aliquo potẽtiore oppreſ-
ſa libertas eſt,neque æquo iure inter cineis viui-
tur,difficile eſt poſſeſſiones iniuſtas, legibus , &
iure coërcere,veróſque dominos vi ſpoliatos, ac
de ſua poſſeſſione deiectos in integrum reſtitue-
re. Iam verò ſi ea vis ab hoſte ſit illata, non du-
bium eſt,quin,quemadmodũ capita libera , quæ
in hoſtium poteſtatem veoerint,libertatẽ amit-
tũt:ita & res à prioribus dominis bello ſubactis,
ac ſuperatis, ad victores transferantur. quartum
genus eſt vltima voluntas , per quam dominium
heredi,aut legatatio quætitur.ad huoc locũ per-
tinẽt ea , quæ ſunt ſat.2.lib.2.*Nam propria telluris
herum natura neq; illum , Nec me, nec quemquam ſta-* H
*tuit.nos expulit ille:Illum aut nequities , aut vafri in-
ſitia iuris:Poſtremò expellet certè viuacior heres*. ex-
ſtat epigramma in lib. epigr. Græcorum , quod
hanc dominiorum commutationem , rerúmque
poſſeſſarum mobilitatem , ac volubilitatem ele-
gãtiſſimè exptimit:quod ſi aſcripſero , oihil for-
taſſe videbor à meo munere alieoum feciſſe.
Ἀγρὸς Ἀχαιμενίδου γενόμην ποτὲ, νῦν δὲ Με-
νίππου. Καὶ πάλιν ἐξ ἑτέρου βήσομαι εἰς ἕτερον.
Καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἔχειν μέ ποτ' ᾤετο, καὶ πάλιν
οὗτος Οἴεται· εἰμὶ δ' ὅλως οὐδενὸς, ἀλλὰ τύ-
χης. quos verſus ſic verti, *Fundus Achemenida
fueram olim,núncque Menippi: Ex alióq; alium trãſ-
ferar in dominum. Hic proprium nunc me eſſe putat:
quondam ille putabat. Sed ſum fortuna denique , non
hominum*.

A *hominum.* Ad hunc locum pertinet, quod eſt in orat.pro Cornel.Balbo, *Prædiorum nullam eſſe gentem: emtionibus ea ſolere ſæpe ad alienos homines, ſæpe ad infimos, non legibus, tanquam tutelas, peruenire.* ſic Euripid. Phœniſſ. Οὔτοι τὰ χρήματ' ἴδια κέκτηνται βροτοί. Τὰ τῶν θεῶν δ' ἔχοντες ἐπιμελούμεθα· Ὅταν χρήζωσ', αὐτὰ ἀφαιροῦνται πάλιν· Ὁ δ' ὄλβος, οὐ βέβαιος, ἀλλ' ἐφήμερος. id eſt, Nequaquã proprias pecunias poſſidẽt mortales: Sed bona deorũ habentes, ea procuramus, & adminiſtramus: Et cùm opus habent, ea repetunt, & adimunt. Diuitiæ porrò non ſunt ſtabiles, ſed diurnæ.

ET HERES HEREDEM ALT. VEL. VNDA S. V.] id eſt, & heres alterius heredi ſuccedit, vt vnda vndæ. heres heredem alterius ſtatim excipit, vt fluctus fluctum.

QVIO VICI PROEVNT,] Gul.Canterus, vir doctus, putat legendum, *Quid vites pro-* B *ſunt, &c.* Sed reclamãt codices omnes. quod tamen non me admodum moueret, niſi viderẽ lectionem receptã ferri poſſe. M.Tull.epiſt.lib.15. *Quòd ad me mea Terentia ſcribis, te vicũ vẽdituram: quid, obſecro te, me miſerum, quid futurum eſt?*

SALTIBVS] ſaltus hoc loco campi eſt ſpatium, muro ſeptum. Virg.Georg.3. *Saltibus in vacuis paſcunt, & plena ſecundum Flumina.*

SI METIT ORCVS, &c.] id eſt, ſi claris & ignobilibus, ſi magnis & humilibus moriẽdũ eſt? *metit*, aufert, delet, perimit: tralatio eſt. ſic fe- C rè Euripides Phœniſſis locutus eſt, τὴν δ' ἀναγκαίως ἔχει Βίον θερίζειν, ὥστε κάρπιμον στάχυν: quem locũ ſic vertit Cic.Tuſcul.quæſt.lib.3. *tum vita omnibus Metenda, vt fruges: ſic iubet neceßitas.* Iraque Græci poëtæ θάνατον appellant ὁμοίιον, id eſt, ad omneis, & omnia ſimiliter euntem.

NON EXORABILIS AVRO] ſic ſuprà Od.18.lib.2. *nec ſatelles Orci Callidũ Promethea Reuexit auro captus.* & Od.3.eiuſd.lib. *Victima nil miſerantis Orci.* Virgil.Georg.4. *Neſciáq; humanis precibus manſueſcere corda.* Orcum autem ab antiquis Vrgum eſſe appellatum, quòd is Deus nos maximè vrgueat, dicebat Verrius, vt refert Feſtus. Eundem etiam Summanum dicebant, quaſi manium deum ſub terra regnãtem: qui quia omnia D metit, & rapit, icircò Plautus in Curculione verbum ſummanare à ſe factum vſurpauit pro auidè rapere, & tollere. Sic Plautus, *Quia veſtimenta vbi obdormiuit ebrius, ſummano, ob eã rem me omnes ſummanum vocant.*

TYRRHENA SIGILLA] patua ſigna ex Etruria.

GETVLO MVRICE] Pomp.Mela, *Nigritarũ, Getulorúmque paßim vagantium ne littora quidem infæcunda ſunt purpura, & murice efficacißimis ad tingendum: & vbique, quæ tinxere, clarißima.* Horatius ſup. Od.12. epod. *Muricibus Tyriis iterata vellera lanæ Cui properabantur?*

CVR ALTER FRATRVM, &c.] Primùm indicat, ita diſſimilia eſſe hominum ingenia, vt ex duobus geminis fratribus alter ſit ignauus, iners, ſumtuoſus, & voluptarius: alter ad rẽ E attentus, parcus, induſtrius, & in labore perferẽdo aſſiduus, ac pertinax: deinde huius varietatis cauſam Genio aſſignat: vel certè ſe non admodũ laborare vt ſciat, ſignificat. ſic autẽ verbo *ceſſandi* vſus eſt epiſt.ad Mæcen.2.lib.1. *Et properare loco, & ceſſare, & quærere, & vti.*

VNGVI] id eſt, vngi. ſic autem reperi ſcriptũ in x 1.cod.antiquis. ſcribebant enim ſic ferè hoc verbum veteres. Lucret.lib. 4. *poſteáque ſuperbos Vnguit amaracino.* Cic.ad Attic.lib.9. *Nam vt tibi ambulandum, vnguendum, ſic mihi dormiendum.*

PALMETIS PINGVIBVS] palmetum, locus palmis conſitus, quemadmodum myrtetũ, myrtis: quercetum, quercubus: ſalictum, ſeu ſalicetum, ſalicibus, &c. fuit autem hic Herodes rex F Syriæ, vbi magna palmarum copia eſt. ſententia huius loci hæc eſt: ſcit Genius quid ſit, quamobrem alter ex fratribus malit ceſſare, id eſt, nihil agere, & feriari, animo obſequi, & vnguentis nitẽte, quàm omnia Syriæ palmeta poſſidere.

ALTER DIVES] Herodes, ceſſatoris illius, & luxurioſi frater.

IMPORTVNVS] qui numquã conquieſcit: qui nullum intermittit tempus, quin rei augẽdæ ſtudeat: in ſuo negotio gerendo pertinax.

SILVESTREM FLAMMIS, ET FERRO. M. AGR.] agrum incultum, ac ſterilem, fruticibus, & arboribus infelicibus partim ſucciſis, partim incenſis, fertilem reddat. Virg. quoque igneis ad agrorũ culturã pertinere docet Georgic.1. *Sæpe etiã ſterileis incendere profuit agros, Atq; leuẽ ſtipulã crepitantibus vrere flammis.* Idẽ, ſeu quis alius auctor Ætnæ. *Torquẽtur flamma terra, ferróq; domantur.* Nonnulli libri veteres habent *aruum.* G

ET FERRO] ſecuri, qua ſuccidantur arbores, ſeu potius vomere, quo ager ſubigatur, atque aretur.

MITIGET] domet, mitem efficiat, qui erat ferus, & ſilueſtris.

GENIVS] Feſtus Pompeius ſcribit *Genium appellatum eſſe Deum, qui vim rerum genendarum, ſeu gignendarum obtineret:* (ſic enim cenſeo legendum apud Feſt.) Aufuſtius item (vt ille refert) H ait *Genium deorum eſſe filium, hominum parentẽ, nempe ex quo homines gignuntur.* Pindarus Olympiad. εἰδ. ιγ. videtur eum δαίμονα γενέθλιον appellare, quem Latini Genium nominant: qui quidem Socratis, ac Platonis ſententia ſimul cum homine naſcitur, atque òccidit. Iam verò quis tam in litteris hoſpes eſt, vt de Socratis dæmonio non audierit: quod eum ad agendũ impelleret numquam: ab eo autem, quod agere cogitabat, ſæpe reuocaret? Soſipater lib. 1. ſic definit Genium, *Genius,* ἡ τύχη ἑκάστου: id eſt, fortuna cuiuſque. Poſtremò Menander ait ſuum cuique naſcenti Genium agnaſci, eundémque homini vſque ad extremum ſpiritum apparere, ac præſtò eſſe.

NATALE COMES Q. T. A.] qui comes

nobis adiunctus aſtrum,quod nos naſcēteis aſpicit,regit ac moderatur.Iccirco natali die colebatur,& Deus natalis appellabatur. Perſius. *Funde merum Genio.* Tibull. *At tu natalis quoniam deus omnia ſentis, Annue.*

NATVRÆ DEVS HVMANÆ] ſic appellatur Genius. Quin etiam ſimpliciter *natura deus*, nō addita voce *humanæ*. Plautus Mænechm. *Nunc ipſe natura deo,mihi reſponde, Adoleſcens.* dicitur & generis noſtri parēs à Laberio, vt refert Nonius in voce Genius.

MORTALIS IN VNVM QVODQVE CAPVT] qui vnoquoque noſtrûm mortuo, moritur.

VVLTV MVTABILIS] varius, ac multiplex.videtur innuere,tantam in ſingulorum hominum moribus,& fortuna varietatem, ac mobilitatē ab ipſius Genij mutabilitate gigni.Plato
B quidem hominem vocat ζῶον εὐμετάβολον. vel hoc tantum dicit,ſuum cuique eſſe Genium aliis diſſimilem.

ALBVS, ET ATER] bonus,& malus: benignus,ac malignus: commodus, & incommodus. Catull. in Cæſ. *Nec ſcire vtrùm ſis albus, an ater homo.* Talis erat Genius ille Bruti,cui ſeſe cōſpiciendum obtulit paullo antequàm ſigna conferrentur, & infelix illud prœlium committeretur ad Philippos.Narrat enim Plutarchus, & itē alij,cùm Brutus in attentiſſima cogitatione defixus eſſet, viſum ei eſſe ſpeciem quandam horribilis & inuſitati corporis,cubiculum, in quo cu-
C bat ille,ingredi: quæ cùm tacita ei aſtaret,Brutū quidem ex ea quæreret auſum, quis eſſet homo, aut quis deus: quid veniſſet, & quid ſibi vellet: illam verò reſpondiſſe,ego ſum,Brute, tuus malus Genius: me autem hodie videbis ad Philippos:Brutum autem non perturbatum ei retuliſſe, videbo. Ita ſuum quiſque honum habet Genium, & malum.

VTAR, ET EX M.] ſemper vſum bonorū partorum commendat Horat.nimiam autē parſimoniā reprehēdit, exagitat,ac deteſtatur. ſat.3. lib.2. *Si quis emat citharas,emtas comportet in vnum Nec ſtudio citharæ,nec Muſæ deditus vlli, &c.* adde verſus aliquot,qui deinceps ſequuntur.

TOLLAM] ſumam,vt ſat.1.lib.1. *at ſuaue eſt ex magno tollere aceruo:* & item ſæpe alibi.

D QVID DE ME IVD. HER.] epiſt. ad Torq.lib.1. *Parcus ob heredis curam,nimiùmque ſeuerus Aſſidet inſano.*

QVÒD NON PLVRA D. INV.] id eſt, quòd rem acceptam nō auxerim:vel,vt alij,quòd plura non ſit conſecutus heres ex hereditate, q̄ in me viuum contulerit, dum me muneribus captat:à quibus diſſentio: malimq; intelligere data,ea,quæ dedit Mæcenas,& alij amici potentiores,ſiqui alij fuerant. Neque verò abſurdum fortaſſe fuerit, ſi eundem Mæcenatem, Horatij heredem intelligamus, vt augeretur Horatius ſe ante Mæcenatem moriturum, atque hoc pacto Mæcenatem ſibi heredem futurum, à quo quic- E
quid habeat, acceperit.Nā fundum & larem paternum amiſerat propterea quòd partes Brutinas ſecutus erat:vt ait ſuprà hac epiſt. *Deciſis humilem pennis, inopémque paterni, Et laris & fundi.* A Mæcenate autē locupletem ſe eſſe factum teſtatur ipſe ac declarat multis locis.vt epiſt.7.lib.1. *Non quo more piris veſci Calaber iubet hoſpes, Tu me feciſti locupletem.* & Od.1.epod. *Satis ſupérque me benignitas tua Ditauit, &c.* eodem fortaſſe pertinet illud epiſt.6.lib.1. *& amici dona Quiritis.*

ET TAMEN IDEM SCIRE VOL.] & tamen ego idem, qui parſimoniam nimiam tantopere inſector, & vſum ſuadeo, quæram quid interſit inter eum,qui hilariter,& iucundè viuat, & eum,qui ſua bona diſſipet,ac profundat:quid item interſit inter parcum, & auarum. ſic ſat.2. F
lib.2. *Sordidus à tenui victu diſtabit,Ofello iudice. nā fruſtrà vitium vitaueris illud, Si te aliò prauum detorſeris.* & ſat.1.lib.1. *non ego,auarū Cùm veto te fieri, vappam iubeo,ac nebulonem. Eſt inter Tanaim quiddam, ſocerúmque Viſelli.*

DISTAT ENIM,&c.] id eſt, intereſt vtrùm tua perdas,ac profundas luxurioſorum,ac nepotum in morem,an libenter ſumtum facias,neque te quærendi ſtudio excrucies,ſed potius, dum licet,iucundè viuas.

AC POTIVS, PVER,&c.] pendent hæc è ſuperioribus. ſignificat autem Horatius à ſimili, quemadmodum pueri diebus feſtis toto eo tem- G
pore,quod eis datur ad animorum remiſſionem, & oblectationem,raptim fruuntur, ſcientes,diebus profeſtis ſibi ad penſum priſtinū, vſitatúmq; ſtudium,ac laborem eſſe reuertendum:ita & homines debere,dum per ætatem licet,& dum vita ſuppetit,quæ breuiſſimis terminis continetur,animi tranquillitati, & hilaritati operam dare. ſic ſup. Od.9.lib.1. *Donec virēti canities abeſt Moroſa.*

FESTIS QVINQVATRIBVS] Quinquatrus dies erant quinque feſti Mineruæ: qualia apud Græcos παναθήναια. Appellabantur autem Quinquatrus,non Quinquatria.M.Tull.M. Cœlio lib. 2. epiſt. *ſollicitus equidem eram de rebus vrbanis:ita tumultuoſa contiones, ita moleſta Quinquatrus afferebantur.* H

OLIM] interdum, ποτὲ, vt ſæpe aliàs.

EXIGVO, GRATÓQVE FR.] ſic Lucr. lib.3. *breuis eſt hic fructus homillis: Iam fuerit, neque poſt vmquam reuocare licebit.*

RAPTIM] ſic ſuprà Od.13. lib.epod. *rapiamus amici Occaſionem de die.* raptim valet celeriter, & quaſi rapiēdo. vtitur Lucretius nō ſemel,lib.3. *& raptim plaui petit æquora campi.*

PAVPERIES IMM. DOM.] alij ſic interpretantur:pauperies domus,immunda,id eſt, paupertas domus inelegans, ac ſordida longè abſit à me: vt *domus* ſit patrij caſus: alij legunt ἀσυνδέτως, *pauperies, immūda domus,* vt domus ſit recti caſus:alij legunt *domu,* & coniunctim legūt, *Pauperies immunda.* quod poſtrêmum non probo.

A EGO VTRVM NAVE FERAR, &c.] id eſt, ſiue magna, ſiue parua naue ferat, &c. Nam hoc loco *vtrùm, & an* non interrogant: quod eſt admodùm rarum, ac nouum, niſi quis hoc modo malit hunc verſum explicare, *ego vtrùm Naue ferar magna, an parua* (ſubintellige, nihil réfert) *ferar vnus, & idem.*

NON AGIM. TVM. VELIS AQV. S. &c.] ἀλληγορία eſt: cuius hæc eſt ſententia: non ſumus admodum fortunati, nec opulenti: non tamen valde inopes, aut pauperes, aut miſeri ſumus.

SPECIE] σχήματι, id eſt, perſona, & décore quodã externo, vt epiſt. ad Numic. lib. 1. *Si fortunatum ſpecies, & gratia praſtat. &c.* M. Tull. lib. 1. epiſt. ad Qu. Fratr. *tamen ſpecies ipſa tam gratioſi liberti, aut ſerui, dignitatem habere nullam poteſt.* vide, quæ annotauimus ad illum locum, *Si fortunatum ſpecies, &c.*

B LOCO, RE] gradu, & pecunia, ſeu copijs rei familiaris.

NON ES AVARVS] innuit, eũ, qui beatè viuere cupiat, ab omni animi perturbatione vacuum, ac liberum eſſe oportere: neque ſatis eſſe, ſi vno vitio careat: ſed ei operam dandam eſſe, ſi ſanus viuere velit, vt omneis animi morbos radicitus euellat.

QVIN? CETERA IAM SIMVL] ſic habent libri omnes veteres, longè (opinor) concinnius, & venuſtius, quàm vulgati, *num ſimul* C *iſto, &c.*

CARET TIBI PECTVS] id eſt, tibíne animus ambitione vacuus & ſolutus eſt? pectus pro animo poſuit, quia pectus animi ſedes eſt, vt alibi notauimus. ſic ſuprà epiſt. ad Auguſt. *Mox etiam pectus præceptis format amicis.*

INANI AMBITIONE] ſat. 6. lib. 1. *Vita ſolutorum miſera ambitione, grauique.* ſat. 3. lib. 2. *quiſquis Ambitione mala, aut argenti pallet amore, &c.*

SAGAS] ſagæ mulieres, à ſagiendo, quod eſt acutè ſentire, ſunt appellatæ, inquit M. Tull. vt annotauimus ſuprà ad Od. 27. lib. 1. *Quæ ſaga, quis te ſoluere Theſſalis Magus venenis, quis poterit Deus?*

NOCTVRNOS LEMVRES] nocturnas animarum ſpecies falſas. *Lemures, laruæ nocturnæ,* D *& terrificationes imaginum & beſtiarum.* Varro de vita pop. Ro. *Quibus temporibus in ſacris fabam iactant noctu, ac dicunt ſe lemures domo extra ianuam ejcere.* ex Nonio. Soſipater autem lib. 1. Lemures (inquit) νυκτερινοὶ δαίμονες, id eſt, nocturni dæmones.

PORTENTAQVE THESSALA] τέρατα, θαύματα, miracula rerũ, quæ edunt Theſſali carminibus, & venenis. E

NATALEIS GRATE NVMERAS?] id eſt, tui generis auctores, & incunabula tua libenter commemoras? multos enim ſuorum parentum, & ſui generis pudet, ac pœnitet. alij per nataleis, annos, & ætatem duntaxat ſignificari volunt. Iam quia annorum multitudo propinquitatem mortis denuntiat, pleroſque pudet de annis ſuis confiteri. *nataleis* autem ſubintellige *dies.* Vel dic, *nataleis* integrũ eſſe, vt vult Seruius: qui ita ſcribit ad illum Virgilij verſum, Palæm. *Phyllida mitte mihi, meus eſt natalis, Iola: Sanè cùm apud maiores natalis plenum fuerit, poſteritas natalis dies dicere cœpit. Nam cùm Horatius dixerit,* Nataleis gratè numeras: Iuuenalis ait, *Natali, Coruine, dic mihi dulcior hæc lux.* F

SPINIS DE PLVRIBVS] per ſpinas, ægritudines, angores, vitia denique animorũ ſignificantur, vt ſup. epiſt. ad Villicum lib. 1. *Certemus ſpinas animóne ego fortius, an tu Euellas agro.*

DECEDE P.] decede de loco, & de via, ſeu de ſtatione vitæ: da locum melioribus. ſup. Od. 6. lib. 2. *vbi non Hymetto Mella decedunt.* ſuccedere, & decedere inter ſe opponuntur. dicimus enim, decedere de prouincia, de vita.

TEMPVS ABIRE TIBI EST, NE P. L.] ſic Lucret. lib. 3. *Nunc aliena tua tamẽ ætate omnia mitte, Æquo animóque, agedum, iam aliis concede: neceſſe eſt.* Sed pauci ſunt, qui tanquã conuiuæ ſaturi, decedant de vita, vt ait ſat. 1. lib. 1. in G extrem. atqui nihil eſt tam ſecundum naturam, quàm homini ſeni, emori.

LVSISTI SATIS] diu operam rebus amatoriis & venereis dediſti, ἱκανῶς ἠφροδισίασας. hæc enim vis eſt huius verbi interdum, vt ſuprà diximus ad illum locum, *Nec luſiſſe pudet, ſed non incidere ludum.* Sæpenumero autem hæc tria cõiungi ſolent, eſſe, bibere, ludere. Liuius Andron. *Adſatim edi, bibi, luſi.* Epigramma Sardanapali apud Athen. lib. 12. ἐγὼ δ' ἐβασίλευσα, χὼ ἄχρις ἑώρων τοῦ ἡλίου φῶς, ἔπιον, ἔφαγον. ἠφροδίσιασα, id eſt, ego regnaui, & quandiu ſolis lumẽ aſpexi, edi, bibi, rebus venereis vſus ſum, &c. Plautus Milite glor. *Es, bibe, atque animo obſequere* H *mecum, atque onera te hilaritudine.* Idem Pſeudolo. *qui ſe, ſuámque ætatem bene curant: Edunt, bibunt ſcortantur.*

LASCIVA DECENTIVS ÆTAS] adoleſcentia, vel iuuenta, quam magis decet delicias facere, & voluptatibus indulgere.

A quam venire potuiſſe. Nã neque cicutæ pro herbis medicatis & purgantibus vſurpatæ ſunt vmquam à quoquam Latinorum, neque cicuta pro elleboro, neque ſpecies pro contraria ſpecie poni poteſt. Quòd autem Scaliger F. putat hoc ita dictum eſſe ab Horatio, non quòd voluerit morbum ſuum cicuta expurgari poſſe, aut non poſſe, ſed augẽdæ rei cauſa, vt cùm dicimus, *Totus Oceanus te non abluerit:* quemadmodum Perſius dixit, *maſcula bilis Intumuit, quam nõ exſtinxerit vrna cicutæ.* nemo enim ſatius (inquit ille) dixerit bilẽ cicuta deijci poſſe, ſed & Horatius & Perſius cicutæ nomẽ propter illius violẽtiã vſurpatũt: pace Scaligeri, iuuenis pereruditi, & mihi amiciſſimi, dixerim, nihil pertinent verba Perſij ad hũc B Horatij locum. Perſius enim cùm bilis magnitudinem ſignificare vellet, cicutam propter eius frigus acerrimum, & violentiſſimum ſumſit, neque ſolùm ita dixit, tantam eſſe bilem, vt eam cicuta exſtinguere non poſſit, ſed vt eã vrna cicutæ exſtinguere non poſſit. Hîc autem Horatius neque de bile agit, neque vtitur verbo exſtinguẽdi: ſed primùm de ſcribẽdi ſcabie, aut prurigine loquitur: deinde vtitur verbo purgandi, nõ exſtinguẽdi. At cicuta exſtinguere fortaſſe bilem poteſt: purgare autem nullo modo. at ſi cicuta ne exſtinguere quidem bilem poteſt, dictum eſt tamẽ venuſtè ὑπερβολικῶς *bilem vrna cicuta non exſtinxerit*, ad ſignificãdam bilis magnitudinem: quod ad hunc Horatij locum quadrare non poteſt. Quidam alius item doctus putabat per cicu-C tas, calamos, & cannas ſignificari, in quibus veteres non letalia ſolùm, verùm etiam ſalutaria condere ſolebant, & ex eis ſumere medicamentum, & deuorare, ſeu exſorbere, quemadmodũ aiunt Demoſthenem venenũ ex calamo hauſiſſe. Equidem nõ negarim, cicutam pro calamis vſurpari, vt apud Virgil. Alexid. *Eſt mihi diſparibus ſeptem compacta cicutis Fiſtula.* Sed puto veteres ſolitos eſſe venenum ſeruare in calamis in rebus dubiis & aduerſis, vt ſua voluntate potius, quàm cũ cruciatu morerentur, aut in aduerſariorum poteſtatem venirent: eos autem, qui incolumi eſſent fortuna, quique ſuis rebus non diffiderent, non puro venenum ſalutare in cannis ſeruare, neque ex cannis ſorbere conſueuiſſe.

D PRÆDANTVR] quaſi prædando carpunt, ſeu rapiunt potius.

TENDVNT] contendunt, conantur: vt ſæpe aliàs.

EXTORQVERE] tribus verbis lectiſſimis idem pænè ſignificantibus vſus eſt *prædari, eripere, extorquere.* ſignificat tamen hoc poſtremo, ſe poëmata adhuc retinere, neque ea facilè ſibi adimi poſſe, quamuis ætas cetera abſtulerit.

QVID FACIAM VIS?] quid vis faciam? quid mihi faciendum cenſes?

O DENIQVE NON OMNES EADEM M.] ſententia eſt tritiſſima, quã & Pindarus expreſſit ὠδ. 1. πυθ. καὶ γὰρ ἑτέροισιν ἑτέραν ἔρως ἄνιξε φρένας, id eſt, namque alij aliis rebus delectantur. Virgilius in Alex. *trahit ſua quemque voluptas.* E

CARMINE] heroico, quod epos appellat ſat. 10. lib. 1. *forte epos acer, Vt nemo, Varius ducit.* ex quo epici poëtæ nominantur, qualis Homerus, Antimachus, Apollonius, Ennius, Virgilius. & infrà eadem epiſt. *Carmina compono, hic elegos.* aliàs pro quouis carmine, vt Od. 14. epod. *Inceptos olim promiſſum carmen iambos.*

BIONEIS SERMONIBVS] comœdiis, comicis verſibus, à Bione Ariſtophanis patre.

ET SALE NIGRO] & ſalibus amaris, ac mordacibus, quales ſunt veteris comœdiæ. ſatyra 10. lib. 1. de Lucillio, *at idem quòd ſale multo Vrbem defricuit, charta laudatur eadem.* F

TRES MIHI CONVIVÆ, &c.] pulcherrima ſimilitudine à conuiuis ducta, qui palato & guſtandi ſenſu plurimùm ſæpe inter ſe diſſidere ſolent, iudicij hominum de poëtis diſſimilitudinem, ac varietatem oſtendit.

ACIDVM] acidum, ab acore, aut à verbo aceſco ductum eſt.

PRÆTER CETERA ME] πρὸς τοῖς ἄλλοις. alia ratio, propter quam ſcribendis verſibus modum conſtituere debeat, nempe occupationes, & curæ rerum alienarum. hunc verſum autem, qui turbato ordine verborũ anteà inconcinnè ita legebatur, *Præter cetera Romæ mène, &c.* ego & veterum lib. auctoritatẽ ſecutus, & à Gabriele Faërno admonitus, in ſuam priſtinam concinnitatem reſtitui. *Præter cetera me Romǽne, &c.* G

SPONSVM] fideiuſſum, vt ſat. 3. lib. 2. *Prodiderit commiſſa fide, ſponſumve negarit.* & ſponſor, fideiuſſor. ſat. 6. lib. 2. *Romæ ſponſorem me rapis.* & epiſt. de arte poët. *Et ſpondere leui pro paupere.* eſt autem ſpondere, iubere ſua fide alteri pecuniam credere.

HIC AVDITVM SCRIPTA] criticus enim erat Horatius. epiſt. de arte poët. *ſi quid tamen olim Scripſeris, in Meci deſcẽdat iudicis aureis, Et patris, & noſtras.*

CVBAT HIC IN COLLE QVIRINI] amplificatio à locorum diſtantia. nam inter collem Quirinalem, & Auentinum intercedunt H forum Rom. templum Iouis Feretrij, Capitoliũ, Palatium. Quirinalis autem dictus à Curetibus, vel à Quirino.

EXTREMO IN AVENTINO] in extrema parte montis Auentini. Auentinum collem alij ab auibus: alij ab rege Auentino Albano, quòd ibi ſit ſepultus: alij ab aduentu hominum: Varro ab aduectu, quia olim paludibus ab reliquis erat diſcluſus, dictum putat. Iam quòd addit *extremo*, id non temerè. Auentinus enim omnium colliũ eſt longiſſimus: à ceteris ſeparatus: duobus verticibus ſurſum erectus.

INTERVAL. VID. HVM. COMM.] vides interualla humano more commoda, hoc eſt non admodum commoda, vt ſunt res humanæ,

A næ, quæ ferè ſunt incommodæ potius, quàm commodæ.

VERVM PVRÆ SVNT] ſic habent tres cod. Vatic. & Iannoct. Torneſ. & vulgati Aldini & Nicot. & Cleric. & Ruſſ. quam ſcripturā quidam corruperant, & *plures* ſuppoſuerant. ſic igitur hunc locū explico. Verùm dicet aliquis? Romæ vias eſſe puras, id eſt, non impeditas, ſed patenteis, & latè explicatas, & vacuas: per quas iter facere meo cōmodo poſſim, ita vt nihil mihi impedimento ſit, aut obſtet, quo minus meditari, & facere verſus queam. ſic vtitur hoc nomine T. Liuius lib. 24. *poſtero die ſignis collatis dimicaturum puro, ac patenti campo: vbi ſine vllo inſidiarum metu vera virtute geri res poſſet.* & Varro lib. 4. de lin-
B gua Lat. loca pura appellat, non ædificata. ſic ille *loca in vrbe pura, area.* Virg. lib. 12. Æn. *Sed ſtirpem Teucri nullo diſcrimine ſacrum Suſtulerant, puro vt poſſent concurrere campo.* Et iuriſcōſulti locum purum appellant, qui neque ſacer, neque ſanctus, neque religioſus eſt.

FESTINAT CALIDVS, &c.] reſpondet ſuperiori illi obiectioni, negátque ita eſſe.

CALIDVS] auidus: vel laborioſus. & in perferendo labore pertinax: vel ſtudio incenſus. ex quo nata ſunt hæc loquendi genera calere & flagrare ſtudio rei alicuius. epiſt. ſuperiore: *& calet vno ſcribendi ſtudio:* & res calet, & calefacere aliquem. M. Tull. ad Att. lib. 4. *itaque iudicia calēt.* & Verr. 3. de anteact. *poſteaquam ſatis calere res*
C *Rubrio viſa eſt.* Idem pro Plancio. *illud verò crimen de nummis, quos in circo Flaminio deprehenſos eſſe dixiſti, caluit re recenti.* Idem ad Qu. Frat. lib. 3. *eodem die Gabinium ad populum luculentè calefecerat Memmius. ſic vt Calidio verbum facere pro eo non licuerit.* Sueton. in Auguſto. *forúmque aleatorium calfecimus.* Cœl. ad Cicer. lib. 8. epiſt. *ſi Parthi vos calfaciunt, nos hîc frigore frigeſcimus.* Idem ad eundem. *Quòd tibi ſuprà ſcripſi, Curionem frigere: iam calet.*

REDEMTOR] qui opus faciēdum conduxit: ἐργολάβοι vocant Græci. Od. 1. lib. 3. *huc frequens Cæmenta demittit redemtor Cum famulis operum ſolutis.*

D TORQVET] torquendo attollit, vel ad eū locum, quò opus eſt, admouet. Nam machinis & ſaxa ad murorum ſtructuram, & tigna ad tectorum, faſtigiorúmque contignationem attolluntur. Lucret. lib. 4. *Quippe etenim ventus ſubtili corpore tenuis Trudit agens magnā magno molimine nauim: Et manus vna regit quantouis impete euntē, Atque gubernaclum contorquet quodlibet vnum: Multáque per trochleas, & tympana pondere magno Commouet, atq. leui ſuſtollit machina niſu.* M. Tull. Verr. 3. *omnes illæ columnæ, quas dealbatas videtis, machina appoſita, nulla impenſa, deiectæ, eiſdémque lapidibus repoſitæ ſunt.* & illud apud Græcos, θεὸς ἀπὸ μηχανῆς.

TRISTIA ROBVSTIS, &c.] id eſt, in plateis exſiſtunt præterea aliæ turbæ, clamores, & anguſtiæ propter concurſum funerū, & plau- E
ſtrorum, cùm hâc funus procedit, illâc plauſtra, & vehicula trahuntur. ſimile illud eſt ſat. 6. lib. 1. *at hic ſi plauſtra ducenta, Concurrántque foro tria funera, &c.*

LVCTANTVR] tralatio eſt, vt Od. 1. lib. 1. *Luctantem Icariis fluctibus Africum, &c.* propriè illud epiſt. ad Aug. *Pſallimus, & luctamur Achiuis doctius vnctis.*

RABIOSA CANIS] hoc animal omnium ferè eſt rabie infeſtiſſimum. Itaque rabiem aiunt morbum eſſe caninum. Virg. Georg. lib. 3. *Hinc canibus blādis rabies venit.* idem Æneid. 7. *Hîc ſubitam canibus rabiem Cocytia virgo Obiicit, & noto* F
nareis contingit odore.

LVTVLENTA] ſup. epiſt. 2. lib. 1. vel *amica luto ſus.* Idem de Lucillio ſat. 4. lib. 1. vtitur eodē nomine, *Cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles.*

I NVNC] ironia eſt, vt ſup. epiſt. ad Numicium lib. 1. *I nunc, argentū, & marmor vetus, æraq., & arteis ſuſpice.* ſignificat enim his verbis ſe planè aliud ſentire, quàm quod loquitur: proinde ac ſi ita diceret. fieri omnino non poteſt, vt in tanta turba, tantóque ſtrepitu quiſquam verſus meditari poſſit.

SCRIPTORVM CHORVS OMNIS, &c.] poëtæ ſolitudinē, & loca ab arbitris remota quærunt: vrbeis, & celebritatem fugiunt, ſic G
epiſt. de arte poët. *ſecreta petit loca, balnea vitat.*

CONTRACTA] non admodum latis viis impreſſa, in anguſtiis poſita, anguſta, obſcura, quæ vix appârent, quæ difficile eſt perſequi. notant tamen veteres interpretes aliàs legi *contacta:* quam ſcripturam ego quoque reperi in ſex libris manuſcriptis.

INGENIVM, SIBI QVOD VACVAS, &c.] huius loci hæc ſententia eſt: ſi, qui Athenis in vrbe tranquilliſſima, & quietiſſima ſeptē annos in ſtudio litterarum, & philoſophiæ verſati ſunt, ſeniúmque propemodum ex aſſidua lectione, & cura contraxerūt, ita plerumque hebetes, atque infantes euadunt, vt populo riſum moueant: quî fieri poteſt, vt ego in vrbe negotioſiſſima, tot occupationibus, & curis diſtrictus, ver- H
ſus lyricos ſcribam? argumentum eſt à minori, hoc modo: ex vrbe quietiſſima & otioſiſſima exſiſtunt homines muti, qui tamen inſenuerunt libris, neque ſtrepitu, aut turba, aut occupationibus impediti fuerunt, quo minus ſcriberēt: quáto magis ex vrbe Roma? vel quanto difficilius eſt in vrbe Roma verſus ſcribere? Vrbanè autem & ſatyricè ſignificat, interdum immoderatū ſtudium, & immodicam librorum lectionem efficere homines ridiculos atque hebetes.

INSENVÍTQVE LIBRIS, ET CVRIS] ſic epiſt. ad Mæcen. 2. lib. 1. *Immoritur ſtudiis, & amore ſeneſcit habendi. Inſenuit libris* autē, id eſt, ex librorum lectione ſenium contraxit.

STATVA TACITVRNIVS EXIT] ſi-

A gnificat ἐν παρόδῳ, immoderato, & intempeſtiuo ſtudio ingeniũ obtundi potius, quàm acui.

RISV POPVLVM QVATIT] omnibus riſum excitat maximum. riſum συγκρούσιον vocant Græci, qui ita multus erumpit, vt totũ corpus concutiat.

DIGNER?] dignum eſſe putem connectere verba ſonum lyræ motura, id eſt, carmina ad lyram canenda?

CONSVLTI] iuriſconſulti. lib. de arte poët. *conſultus iuris, & actor Cauſarum mediocris.* Od. 34. lib. 1. *Inſanientis dum ſapientia Conſultus erro.*

GRACCHVS VT HIC ILLI FORET, &c.] id eſt, vt iuriſconſultus fratrem ſuum oratorem, Gracchum appellaret: orator iuriſconſultum, Mucium Scæuulam ſalutaret. De Mucio ſic M. Tull. de claris orat. *Mucius autem augur, quod pro ſe opus erat, ipſe dicebat, vt de pecuniis repetundis* B *contra T. Albucium. is oratorum in numero non fuit: iuris ciuilis intelligentia, atque omni prudentiæ genere præſtitit.* ibidem de Ti. Graccho, *Vtinam in Ti. Graccho, Caióque Carbone talis mens ad Remp. benè gerendam fuiſſet, quale ingenium ad benè dicendũ fuit. profectò nemo his viris gloria præſtitiſſet.* Hi igitur fratres (vt innuit Horat.) mutuò teſtimonium dabant.

CARMINA COMPONO] ἔπη. loquitur autem Horatius non de ſe: ſed de ſtultis, & nimiùm ſua mirantibus poëtis, ſub ſua tamen perſona, vt minore inuidia alios reprehendat, cùm C ne ſibi quidẽ parcere videatur: vt epiſt. ad Aug. *Multa quidem nobis facimus mala ſæpe poëtæ.*

CÆLATVMQVE NOV. MVS. OP.] ὑπερβολικῶς, & εἰρωνικῶς dictum: quaſi à nouem Muſis excultum, atque elaboratum.

QVANTO MOLIM.] quanto apparatu, quàm operoſè. moliuntur enim, qui quippiá magno labore conantur: vt lib. de arte poët. *Oppida cœperunt moliri.* & Od. 1. lib. 3. *Cur inuidendis poſtibus, & nouo Sublime ritu moliar atrium?* ſententia huius loci hæc eſt, Primùm hoc vide, quàm ſuperbè, quáto cum apparatu circunſpiciamus bibliothecam ab Auguſto propter ædem Apollinis exſtructam, nobis videlicet aſſentantes, & ita perſuaſum habentes, niſi noſtri libri in eam deferãtur, à poëtis Latinis vacuam futuram.

ÆDEM] ædem Apollinis, & bibliothecam ei D adiunctam, Muſis conſecratã ab Auguſto, in qua recitabantur noua poëmata Latina, vt ſat. 10. lib. 1. *hæc ego ludo, Quæ nec in æde ſonent certantia iudice Tarpa, &c.*

VACAS] ita legendum, & ita ſcriptum eſt in cod. Iann. Faërni, omnibus Vatic. & Torn. Cleric. Nicot. Ruſſard. *ſi fortè vacas* autem valet, ſi fortè vacuus es, ſi nihil habes, quod agas.

ET PROCVL AVDI, QVID FERAT, &c.] & audi è loco lõginquo, quid hi poëtæ, qui ſua poëmata in bibliotheca Appollinis, & æde Muſarum recitari, & locari volunt, noui proferãt: & quamobrẽ coronã ſibi laureã depoſcant. *procul* dixit, quia Lollius lõgè ab eo aberat. E

CÆDIMVR, ET TOTID. PLAG, &c.] id eſt, aureis noſtras præbemus ſcriptis alienis audiẽdis: nos viciſſim alienas aureis noſtris poëmatis recitandis obtundimus, atque enecamus. ducta eſt ſimilitudo à Samnitibus, id eſt, gladiatoribus ſic appellatis à Samnitibus illis, qui diu ancipiti Marte cum Romanis bella geſſerunt, vt teſtatur T. Liuius ſub finem lib. 9. *Et Romani quidem ad honorem Deûm inſignibus armis hoſtium vſi ſunt: Campani ab ſuperbia, & odio Samnitium, gladiatores, quod ſpectaculum inter epulas erat, eo ornatu armarunt, Samnitiúmque nomine appellarunt.* Alij à Samnitium armatura dictos putant. Erant porro hi gladiatores, lenti, & componebantur cũ prouocatoribus. Quemadmodũ igitur gladiatores, cùm interdum totum diem digladiati fuerint, F diſcedunt ad extremum incolumes, atque integri: ſic cùm ego illius ſcripta audierim, & laudarim, vel leuiter, & dicis cauſa reprehènderim: & ille viciſſim mea: recitatione vſque ad veſperam producta, atque extracta, diſcedimus vterq; , alter alterius iudicio, ac ſuffragio, magni, ac præſtantes poëtæ declarati. Samnites autem gladiatorum genus fuiſſe, etiam ex M. Tull. intelligere licet, lib. Tuſcul. 2. *Quis mediocris gladiator ingemuit? quis vultum mutauit vnquam? quis non modo ſtetit, verùm etiam decubuit turpiter? quis, cùm decubuiſſet, ferrum recipere iuſſus, collum contraxit? tantùm exercitatio, meditatio, conſuetudo valet. Ergo hoc* G *poterit Samnis ſpurcus homo, vita illa dignus, locóque? &c.* & de orat. lib. 2. *Atq; eiuſmodi illa proluſio debet eſſe, non vt Samnitium, qui vibrant haſtas ante pugnam, quibus in pugnando nihil vtuntur, ſed vt ipſis ſententiis, quibus proluſerũt, vel pugnare poſſint,* & 3. ex Lucillio, *quamuis bonus ipſe Samnis in ludo, ac rudibus cuiuis ſatis aſper.*

SVB LVMINA PRIMA] ad veſperam, vt ſat. 6. lib. 2. *iuſſerit ad ſe Mæcenas ſerum ſub lumina prima venire.* lumina igitur hoc loco intellige, lucernarum, vt Od. 6. lib. 3. *Cui donet impermiſſa raptim Gaudia luminibus remotis.* ſic Lucret. lib. 3. *Quin etiam nocturna tibi, terreſtria quæ ſunt, Lumina pendentes lychni, &c.* Idẽ lib. 6. numero ſingulari, *Nocturnúmq; recens exſtinctum lumen.* ſic & Hor. H epiſt. 1. lib. 1. *ſi non Poſces ante diem librũ cũ lumine.*

DISCEDO ALCÆVS PVNCTO, &c.] ita diſcedimus, vt ego illius ſuffragio par Alcæo: ille meo, cum Callimacho conferendus eſſe dicatur: quòd ſi Callimachi nomine contentus non eſt, fit Mimnermus, id eſt, appellatur, & ſalutatur à me Mimnermus. de Mimnermo vide ſuprà annot. ad epiſt. 6. lib. 1.

OPTIVO] quod ipſe optauerit, atq; elegerit.

CRESCIT] fit maior, ornatior, & clarior.

MVLTA FERO, VT PLACEM, &c.] Cum ſcribo (inquit Horat.) & cùm verſus meos neceſſe habeo recitare, populíque beneuolentiam, ac ſuffragium aucupari, multas moleſtias exſorbeo, multáſque poëtarũ ineptias

deuoro,

A deuoro,ne eos irritem,atque offendam:idem cũ ad me redij,cúmque inſanire,hoc eſt,verſus ſcribere deſij, liberum eſt mihi meas aureis poëtis ſua ſcripta recitantibus obturare.

IRRITABILE] iracũdum,ὀξύθυμον, quod facilè ad iram impellitur.

MENTE, RECEPTA] cùm reſipui,cùm ad ſanitatem reuerſus ſum.

OBTVREM] ſine interrogationis nota legẽdum.obturem igitur,hoc eſt, obturare auſim, liceat mihi obturare impunè.

AE VENERANTVR] ſe ipſi ita magni faciunt,vt ſibi diuini poëtæ videantur.

VLTRO] non exſpectantes dum ab aliis laudentur.

B QVICQVID SCRIPSERE, BEATI] id eſt,ſuis omnibus ſcriptis, qualiacumque ſint, ſibi ſatisfacientes,ſibíque placentes,χαίροντες,vt cùm ita loquimur, *forte ſua beatus*. & epiſtola ad Loll.2.lib.1.*beatus enim iam Cum pulchris tunicis ſumet noua conſilia,& ſpes.* Catull.de Suffeno. *neque idem vmquam Æquè eſt beatus,ac poëma cùm ſcribit.* & epiſt.ad Auguſt.*Agricolæ priſci fortes,paruóque beati.*

ANIMVM CENSORIS SVMET HONESTI] id eſt,ipſe ſeſe in ſua ſcripta cenſorem præbebit,ſuáque eſſe obliuiſcetur:ſua ſcripta notabit tamquam cenſor.

AVDEBIT] id eſt,induect animum:non dubitabit: quaſi magnum quiddam & arduum ſit, C hoc facere,inquit Porph. quale illud Virgilij eſt, *Aude hoſpes contemnere opes.*

QVÆCVMQVE PAR. SPLEND. HABEB. &c.] verba humilia,ſeu ſordida, atque inquinata: ſeu parum ſplendida,parúmue illuſtria.

SINE POND.] id eſt,leuia. epiſtol. de arte poët. *Fabula nullius Veneris,ſine pondere,& arte.*

QVAMVIS INVITA REC.] id eſt, quáuis ei ita placeant,& cara ſint,vt ea ægrè, grauatéque ſuo loco moueat.

ET VERS. ADH. INTRA PEN. V.] id eſt,& quamuis ſint adhuc domi, penitus abdita,neque dum in lucem prolata, neque diuulgata. Solent enim nobis mirum in modum noſtra, D & domeſtica placere:malumúsque aliena reprehendere, & corrigere, quàm domi noſtræ nata. In templo Veſtæ, quam ἑςίαν nominant Græci, ſeruabatur ignis æternus Romæ.Iam,cùm Veſta præſit focis,&,cùm ſuum quæque domus focum habeat, ſequitur, vt ſuam quiſque domi ſuæ Veſtam habeat, id eſt, Larem. notum Græcorum prouerbiũ eſt, ἀφ' ἑςίας ἄρχεσθαι, id eſt, à Veſta,ſeu à Lare incipere: quod ſignificat à ſe, & à ſuis initium facere. Vtitur & Plato in Euthyphrone,his verbis, ἀτεχνῶς γάρ μοι δοκεῖ ἀφ' ἑςίας ἄρχεσθαι κακουργεῖν τὴν πόλιν, ἐπιχειρῶν ἀδικεῖν σε id eſt,*planè videtur mihi à Veſta,ſeu à Lare lædenda ciuitatis initium capere, qui tibi iniuriam facere conetur.* Turnebus ſic explicat: & quamuis non debeant attingi,nec loco moueri, quaſi ſanctitate loci tuta,munita, ac defenſa. Nam è tem- E plo & penetrali Veſtæ non licebat quemquã extrahere.adde quòd ſupplices,qui ad Veſtam ſupplicabant, locum ſupplicandi ſanctiſſimum, repellere ac reijcere nefas erat.

OBSCVRATA DIV POPVLO] id eſt, priſca,antiqua,& iccircò inuſitata, atque ab vſu quotidiani ſermonis iandiu intermiſſa, *quæ* (vt ait M.Tull.lib.3.de orat.ad Q.fr.) *poëtarum licẽtia ſunt liberiora,quàm noſtra.*

BONVS ERVET] *bonus*,id eſt,benignus,& liberalis:benignitate ductus. eſt enim benigni, ac liberalis hominis, quæ ſunt ignota, ac penitus abdita,in lucem proferre,& cum omnibus F communicare. *eruet* autem, id eſt, è tenebris & ſitu efferet,atque extrahet.

PROFERET] ſic de arte poët. *& noua rerũ Nomina protulerit.*

ASCISCET] id eſt, noua verba cudet,& finget.in epiſt.de arte poët. *ſi fortè neceſſe eſt Indiciis monſtrare recentibus abdita rerum: Fingere cinctutis non exaudita Cethegis Continget,&c.*

QVÆ GENITOR PRODVX.] quæ genuerit vſus, *Quem penes arbitriũ eſt,& ius, & norma loquendi.* idcirco genitorem dixit:id eſt, quaſi parentem,& procreatorẽ vocabulorum. Fruſtra enim noua verba cuduntur, niſi vſus comprobarit.

VEHEMENS] anapæſtum poſuit pro ſpondêo,aut dactylo. ſic Virg.Georg.1. *Fluuiorum rex* G *Eridanus.*& Lucret.lib.2. *Nam tibi vehementer noua res molitur ad aureis Accidere.* & Homer. ἰλ.ι. Βορέης, καὶ ζέφυρος, τώτε Θρήκηθεν ἄητον. & ἰλ.ψ. Στὰς ἀπάνευθε πυρῆς δοιοῖς ἠρᾶτ' ἀνέμοισι Βορέῃ καὶ ζεφύρῳ. vel legendum *vemens*, vt alij malunt, quemadmodum prendo, reprendo. vehementem vſum dixit, quia magnopere valet ad auctoritatem verbis, & ſermoni comparandam : epiſt. ad Piſon. *Quem penes, &c.* vt ſuprà.

BEABIT] ditabit, augebit : ex quo beati dicuntur diuites.

LVXVRIANTIA COMPESCET] quæ redundant,amputabit,limabit, circumcidet,coërcebit.idem de arte poët. *ambitioſa recidet Orna-* H *menta.*

SANO LÆV. CVLTV] ita poliet,& læuia reddet,quæ ſunt nimis aſpera, vt tamen hic cultus, ea've perpolitio non detrahat eis neruos, & ſanitatem.nam,vt idem ait epiſt.ad Piſon. princ. *ſectantem læuia nerui Deficiunt.* Eſt autem tralatio perpetua à corpore animato, ad carmen, ſeu poëma.

LVDENTIS SPECIEM DABIT, &c.] ſpeciẽ(inquit Horat.) præ ſe feret hominis parũ laborioſè ſcribẽtis, ita vt, qui legat,ſperet ſe eodem modo ſcripturum:verumtamen & ille multum in ſcribendo ſtudij, atque operæ ponet, & quiſquis eũ æmulabitur, cùm experiri cœperit, inanẽ operam ſumet. Non admodum ab his diſ-

A crepant illa, quæ ſunt in epiſt. de arte poët. *Ex noto fictum carmen ſequar, vt ſibi quiuis Speret idem, ſudet multum, fruſtráque laboret.* ſic propemodum M. Tullius ſcribit de eo oratore, quem ſummiſſum appellat. *ſummiſſus eſt, & humilis, conſuetudinem imitans, ab indiſertis re plus, quàm opinione differens. Itaque, eum qui audiunt, quamuis ipſi infantes ſint, tamen illo modo confidunt ſe poſſe dicere. Nam ſubtilitas imitabilis quidem illa videtur eſſe exiſtimanti: ſed nihil eſt experienti minus.* ſic Iſocr. in Panath. ἡγοῦμαι τοῖς ἤδη πολιὰς ἔχουσιν ἁρμόττειν οὐκ ἐκεῖνον τὸν τρόπον λέγειν, ἀλλ', ὡς ἅπαντες μὲν ἂν ἐλπίσειαν, ἢ βουληθεῖεν, οὐδεὶς δ' ἂν δυνηθείη ῥᾳδίως, πλὴν τῶν πονεῖν ἐθελόντων, καὶ σφόδρα προσεχόντων τὸν νοῦν. id eſt, *exiſtimo, iis, qui iam caneſcere cœperunt, conuenire non illo modo dicere, ſed ita, vt omnes quidem ſperauerint, aut voluerint, nemo autem facilè poßit, præter eos, qui laborem ſuſcipere* B *volunt, quique vehementer animum ad eam rem attendunt.*

ET TORQVEBITVR] id eſt, & quamuis ludere, & iocari, & alias res agere videatur, multam diligenriam tamen in ſcribendo adhibebit, multúmque laboris inſumet.

NVNC SATYR. NVNC AGR. CYCL. M.] ſaltare ſatyrum, ſaltare Cyclopa dicimus Latinè. ſic ſat. 5. lib. 1. *Paſtorem ſaltaret vti Cyclopa, rogabat.* quia autem qui ſaltant, mouentur, eadem ratione moueri Cyclopa dixit. Quòd autem alij quidam notarunt tale eſſe, quale illud Græcorũ, κινεῖσθαι κίνησιν: id eſt, moueri motum: & moue- C ri Cyclopa, dictum volunt, quaſi moueri Cyclopis motum: & ſaltare Cyclopa, pro eo quod eſt ſaltare Cyclopis ſaltationem, non placet. Saltantem Cyclopa inducit Euripides, ſeu Ariſtius, quẽ ceteri ſunt imitati. Theocrit. θαλυσίοις. Ἆρά γε πᾶ τῆνον τὸν ποιμένα τόν ποτ' Ἀνάπῳ, Τὸν κράτερον Πολύφημον, ὃς ὤρεσι λᾶας ἔβαλλε, Τοῖον νέκταρ ἔπεισε κατ' αὔλια ποσσὶ χορεῦσαι;

PRÆTVL. SCRIPTOR DELIR. &c.] dicuntur hæc ex perſona poëtarũ ſibi plus æquo tribuentium, ſuáque ſcripta ſupra modum amãtium, ac laudantium, qualis eſt ille apud Catull. Suffenus. Prætulerim igitur (inquit Horat.) id eſt, malim eſſe poëta ineptus, & indoctus, modò mihi mea ſcripta placeant, quàm, cùm ſim optimus, ac præſtantiſſimus, de meis ſcripris moroſè, D ac faſtidioſè iudicare, eáque planè improbare.

FALLANT] lateant, ignota ſint: quod annotauimus ſuprà.

QVAM SAPERE, ET RINGI] ringi dicuntur canes, cùm irritati rictum diducunt, quaſi latraturi, aut morſuri. transfertur ad eos, qui tacitè ſtomachantur, & qui vultu hilaritatem ſimulant, cùm animo, & intimis ſenſibus angantur, ſibíque ipſi magnopere diſpliceant. Plaut. Capt. *Ne canem quidem irritatam voluit quiſquam imitarier: ſaltem ſi non arriderent, dentes vt reſtringerent.* M. Tull. epiſt. ad Attic. lib. 4. *& ij ſubringentur, qui villã me moleſtè ferunt habere, quæ Catuli fuerat.* Terent. Phorm. *Ille ringitur, tu rideas.* hæc verba E igitur, *Quàm ſapere & ringi*, hoc valent, Quàm optimus quidem poëta eſſe, ſed tamen mihi ipſe diſplicere.

FVIT HAVD IGNOB. ARG. QVI SE CR.] immò hic fuit Abydi, vt tradit Ariſtoteles in cõmentario de rebus admirabilibus, ſi modò auctor eius eſt Ariſtoteles. Veruntamen quiſquis auctor ſit, eius hæc verba ſunt, Λέγεται δέ τινα ἐν Ἀβύδῳ παρακόψαντα τῇ διανοίᾳ, καὶ εἰς τὸ θέατρον ἐρχόμενον, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας θεωρεῖν, ὡς ὑποκρινομένων τινῶν, καὶ ἐπισημαίνεσθαι. καὶ ὡς κατέστη παρακοπῆς, ἔφησεν ἐκεῖνον αὐτῷ χρόνον ἥδιστα βεβιῶσθαι. id eſt, *aiunt quendam Abydi mente captum fuiſſe, & in theatrum euntem multos dies ſpectare, tamquam aliqui in eo actores eſſent, & applaudere ſolitum eſſe: qui poſteaquàm reſipuit, dixit, totum illud tempus, quo mentis non erat* F *ſua, iucundißimè traductum eſſe.* Lucianus autem in libello, πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν, Abderitis huiuſmodi ferè morbum quondam accidiſſe ſcribit. & Athenæus lib. 12. narrat, Thraſylaum quẽdam Axoneum ab atra bili ita fuiſſe affectum, vt exiſtimaret, naueis omneis, quæ in Pyræeum appellerentur, ſuas eſſe, quamdiúq; eo morbo laborarit, iucundiſſimè vixiſſe: poſteaquàm autem opera medici ſanus factus fuerit, dixiſſe numquã ſibi in tota vita melius fuiſſe, quàm cùm inſanus eſſet. Ita Horatius ſignificat, errorem mentis nobis iucundum eſſe. G

BONVS SANÈ VICINVS] notum illud Heſiodi Πῆμα κακὸς γείτων, ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ. id eſt, malum eſt malus vicinus, vt bonus, magna vtilitas. Idem poëta vicinos ait ad opportunitates, & vtilitates noſtras propinquis eſſe paratiores. Γείτονες ἄζωστοι ἔκιον, ζώσαντο δὲ πηοί. id eſt, Vicini diſcincti venerũt: propinqui autem ſe accinxerunt. Pindarus item Νεμ. εἰδ. ζ. docet, maximam vtilitatem afferre vicinum, ſi ſit idẽ & amicus, his verbis, εἰ δὲ δεῖταί τι ἀνδρὸς ἀνήρ, τί φαῖμέν κε γείτον' ἔμμεν νόῳ φιλήσαντ' ἀτενεῖ γείτονι; χάρμα πάντων ἐπάξιον. id eſt, ſi autem vir viro eget: quid dicamus vicinum eſſe vicino, qui attento animo diligat? gaudium cum aliis omnibus conferendum. contrà, ſi ſit idem inimicus, & malus. Plautus in Mer H cat. *Nunc ego verum illud verbum eſſe experior vetus, Aliquid mali eſſe propter vicinum malum.*

POSSET QVI IGNOSCERE SERVIS] id eſt, qui non eſſet nimiùm ſæuus in ſeruos: qualis ille eſt, quem deſcribit ſat. 3. lib. 1. *Si quis eum ſeruum, patinam qui tollere iuſſus, Semeſos piſceis, tepidúmque ligurrierit ius, In cruce ſuffigat: Labeone inſanior inter Sanos dicatur.* aut qualis ille ſat. 2. lib. 2. *hic neque ſeruis Albuci ſenis exẽplo dum munia didit, Sæuus erit, &c.*

ET SIGNO LÆSO NON INSANIRE] id eſt, & qui furẽter nõ iraſceretur, cùm lagenam à ſe obſignatam, comperiſſet à ſeruis eſſe reſignatam. ſolebant autem veteres, lagenas plenas

A nas obſignare, ne à ſeruis furtim exhaurirentur. At mater Ciceronum (vt ſcribit Q. Frater ad Tironem) *etiam inaneis obſignabat, ne dicerentur inanes aliqua fuiſſe, quæ furtim eſſent exſiccata.*

INSANIRE] vſque ad inſaniam iraſci. Terent. Adelph. *dic mihi, non clamas? non inſanis?*

POSSET QVI RVPEM, ET PVT.] ſat. 3. lib. 2. *Hîc foſſa eſt ingens, hîc rupes maxima.*

REFECTVS] recreatus, recuratus.

BILE'MQVE] atram videlicet, ex qua, cùm redundat, naſcitur inſania. ad purgandam autem atram bilem adhibetur elleborus, quem veratrũ nominant Latini, vt ſat. 3. lib. 2. *Danda eſt ellebori multo pars maxima auaris.*

B ET NEMT. PER VIM MENT. O. E]. ſic Sophocl. in Aiace, Ἐν τῷ φρονεῖν γὰρ μηδὲν ἥδιστος βίος. Τὸ μὴ φρονεῖν γὰρ κάρτ' ἀνώδυνον κακόν. id eſt, in nihil ſapiendo iucundiſſima vita eſt. Nam non admodum ſapere, malum eſt, doloris expers. ita autem coniuncta inter ſe, & finitima ſunt nimia alacritas, & mentis error, vt ille neſcio quis apud Trabeã (vt ſcribit M. Tullius) voluptatem animi nimiam, ſummum errorẽ eſſe arbitretur. mentis errorem dixit M. Tull. epiſt. ad Attic. lib. 3. *Nam quòd ſcribis te audire, me etiam mentis errore ex dolore affici, &c.*

NIMIR. SAPERE EST ABIECT. &c.] concludit nunc totum hunc locum: & colligit, totam poëticam, totámque in verſibus ſcribendis operam poſitam, numeros denique, & can-

C tus lyricos, nugas eſſe, atque iccircò pueris eſſe relinquendas: ſibi verò ætate iam prouecta, numeros vitæ benè inſtituendæ eſſe ediſcendos, memoriæque mandandos. ſic Diogenes Cynicus muſicos mirabatur operam dare, vt chordas in lyra concordeis haberẽt, mores autem in animo vt ſint concordes, & compoſiti, non laborare. Laërtius Græcè melius, καὶ μὴν καὶ τοὺς μουσικοὺς τὰς μὲν ἐν τῇ λύρᾳ χορδὰς ἁρμόττεσθαι ἐθαύμαζεν, ἀνάρμοστα δ' ἔχειν τῆς ψυχῆς τὰ ἤθη.

ET TEMPESTIVVM PVERIS CONCED. LVD.] Oda. 1. lib. 4. *Tempeſtiuius in domo Paulli purpureis ales oloribus Comiſſabere Maximi.*

D Ad ſententiã huius loci pertinet illud infrà ead. epiſt. in ext. *& pulſet laſciua decentius ætas.*

SI TIBI NVLLA SITIM, &c.] duabus ſimilitudinibus docet, nimium pecuniæ ſtudium eò eſſe fugiendum, quia aucta pecunia, non minuatur eius cupiditas, ſed propagetur potius, & amplificetur. harum autem ſimilitudinũ ambarum auctor eſt Ariſtippus, exſtántque apud Plutarchũ in libello περὶ φιλοπλουτίας, his verbis, Ἀρίστιππος γὰρ εἰώθει λέγειν, ὅτι πολλὰ μέν τις ἐσθίων, πολλὰ δὲ πίνων, πληρούμενος δὲ μηδέποτε, πρὸς τοὺς ἰατροὺς βαδίζει, καὶ πυνθάνεται τί τὸ πάθος, καὶ τίς ἡ διάθεσις, καὶ πῶς ἂν ἀπαλλαγείη· εἰ δέ τις ἔχων πέντε κλίνας, δέκα ζητεῖ· καὶ κεκτημένος δύο τραπέζας, ἑτέρας συνωνεῖται τοσαύτας, καὶ χωρίων πολλῶν παρόντων, καὶ ἀργυρίου, οὐ γίνεται μεστός, ἀλλὰ E ἐπ' ἄλλα συντέταται, καὶ ἀγρυπνεῖ, καὶ ἀπλήρωτός ἐστι πάντων, οὗτος οὐκ οἴεται δεῖσθαι τοῦ θεραπεύσοντος καὶ δείξοντος ὑφ' ἧς αἰτίας τοῦτο πέπονθεν. i. *Dicere ſolebat Ariſtippus, eũ, qui, cùm multũ comedat, multúmque bibat, nũquam expletur tamen, medicos adire, & quis morbus ſit, quiſque affectus corporis, & quónam pacto eo leuari, ac liberari poßit, cõſulere: Si quis autem, qui lectos quinque habet, decem quærat: &, qui menſas decem poßidet, totidem alteras cómparet, &, cui multum agri, multúmque argenti ſuppetit, non ſatietur, ſed ad alia plura contendat, & nocteis inſomneis traducat, & nullis bonis expleatur: hic non putat ſe medico egere, à quo curetur, & à quo doceatur, vnde hic morbus natus ſit.* F

QVO'D, QVANTO PLVRA PARASTI] ſic ſup. Od. 16. lib. 3. *Creſcentem ſequitur cura pecuniam, Maiorúmque fames.*

MONITORIBVS IISDEM?] nihil muto. non tamen celabo lectorem, in cod. Rain. Card. & Torneſ. legi *rationibus iiſdem?*

AT SI DIVITIÆ PRVDENTEM R. P.] ſi in diuitiis (inquit) hæc vis ineſſet, vt, qui eas adeptus ſit, prudentior, melior, ſapiẽrior, ab omnibus denique animi perturbationibus ſolutior, ac liberior eſſet, nempe in pecuniæ quærendæ ſtudio omnibus eſſet elaborandum.

NEMPE RVBERES, VIVERET] id eſt, turpe tibi eſſe putares, quemquã viuere te auariorem. G

SI PROPRIVM EST, &c.] horum verſuum hæc ſententia eſt, Si proprium eſt id, quod quis emit à domino adhibitis iis, quæ iuris ciuilis ratio poſtulat: & ſi, quod longa poſſeſſione vſucepimus, noſtrum eſt: certè is ager, cuius fructibus quotidie vitam toleras, quamuis eum agrum non ſemel, neque vno tempore, ſed ſingillatim emas, tuus eſt: & cõtrà, qui quadraginta ab hinc annos agrum emit: ea olera, id vinum, id triticũ, id oleum, & cetera, quæ ex hoc agro percipit, quibúſque alitur, emit, eáque emta ſunt, non propria.

QVOD QVIS LIBRA MERCATVS, ET ÆRE EST] olim in rebus emẽdis, ac vẽdendis intercedebãt emtor, venditor, libripens, H qui æs pendebat. appendebatur enim pretium, non numerabatur. qua ex forma natum eſt genus illud teſtamenti veteribus vſitatum, quod fiebat per æs, & libram, & per venditionem adumbratam, ac ſimulatam. qua de re vide Inſtitutiones iuris ciuilis lib. 2. tit. *de teſtamentis ordinandis.* ſecutus ſum autem hoc loco 2. cod. Vatic. & Rain. Card. Iann. Torn. Nicot. Ruſſ. nam vulgati habent, *mercatur, & ære.*

QVÆDAM SI CREDIS CONSVLTIS MANCIP.] huius verſus ſtructura, & iunctura cum ſuperiore, & ſequentibus non ſatis aperta eſt. debuerat enim ita dicere, *ſi quædam, vt credis conſultis, manc. vſus.*

MANCIPAT] ita propria efficit, quaſi ſint

A manu capta:ex quo *vſucapere* dicimur, quod vſu
noſtrum fecimus:& *vſucapta* à iuriſconſultis ap-
pellantur,vſu quæſita.hinc *vſucapionis* nomen.
OCCAT] M.Tull.in Catone,quid ſit occatio,
declarat his verbis,*Terra cùm,gremio mollito,ac ſub
acto,ſemẽ ſparſum excepit, primùm id occacatum cohi-
bet,ex quo occatio,quæ hoc efficit,nominata eſt.*Feſtus,
*Occare,& occatorem Verrius putat dictum ab occadẽ-
do,quòd cadat grandeis glebas terra:cùm Cicero venu-
ſtiſſimè dicat,ab obcæcando fruges ſatas, eſſe appellatũ.*
Plaut.Capt. *Nam ſemper occant prius,quàm ſarriũt,
ruſtici.*
TRECENTIS NVMM. MILLIB.]ſex co-
ronatorum noſtratium millibus: vel, vt alij, ſe-
ptingentis millibus,& quingentis.
QVAMVIS ALITER PVTAT] putat
enim,ſe ſnis fructibus ali,non emtis.Nam quam-
uis,quæ emimus,noſtra ſint,ſic tamen diſtingue-
B re ſolemus,hi fructus mei ſunt,illi ſunt emti: &
Horat. Od.2.epod.dapes inemtas appellat, qúæ
domi noſtræ,& in noſtro fundo natæ ſunt, non
aliunde petitæ.
SEN VOCAT VSQVE SVVM] id eſt;
ſed id ſuum appellat,quod vſque eò pertinet, ac
patet,quà populus applantata,id eſt,viti marita-
ta, certis limitibus agrum vicini diſtinxit à ſuo,
ipſúmque omni ſollicitudine, ac periculo litium
liberauit.ſic Catullus per arbores aſſitas,populos
& ſimileis arbores,quæ vitibus maritantur,ſigni-
ficat in Manlij & Iuliæ epithalã. *Lenta quin velut
C aſſitas Vitis implicat arbores, Implicabitur in tuum
Complexum.* quæ ſunt obſeruata à Turnebo. huc
pertinet illud ex Oda 2. epod. *Altas maritat po-
pulos.*
REFVGIT] libri aliquot manu ſcr.habent,
refigit.
TANQVAM SIT PROPRIVM] refel-
lit hoc Horatius à definitione, hoc modo. Pro-
prium eſt id, quod nunquam nobis eripi poteſt,
& quod perpetuò retinere licet.ſed fundi,& poſ
ſeſſiones pũcto temporis à nobis abalienãtur:nõ
igitur poſſunt eæ res verè propriæ cuiuſquã dici.
Proprium autem,idem valere plerumque, quod
perpetuum,aut certè diuturnũ, ex probatis lin-
guæ Latinæ auctoribus intelligere licet. Terent.
Andr. *ego vitam Deorum propterea ſempiternam eſſe
arbitror, Quòd voluptates eorũ propria ſunt.* ibidem
D ſuprà, *Nihilne eſſe proprium cuiquam?* idem in
Phorm.*abduxi mulierem:curaui,propria ea Phadria
vt poteretur:nam emiſſa eſt manu.* Plaut.Moſtell.*ſi
tibi acceptum eſt,illum fore vnicum tibi ſempiternũ,
Atque illum amatorem tibi proprium futurum in vi-
ta:ſoli gerundum cenſeo morem.* Idem Mercat.*ſatiu'
eſt, vt quicquid agere occepi, Proprium nequit mihi
euenire,quod cupio,ita mihi mala res aliqua obijcitur,
bonúmque meum conſilium opprimit.* M. Tull. pro
Roſc. Amer. *tria prædia vel nobiliſſima Capitoni
propria traduntur.* Idem poſt redit.in ſenatu,*quod
verè dixerat,ſi illud de duobus conſulibus, quod antè
in repub.non fuerat,perenne,ac proprium manere po-
tuiſſet.* Virg.in Melibœo,*ſi proprium hoc fuerit,le-* E
*ui de marmore tota Puniceo ſtabis ſuras euincta co-
thurno.* Attius Armor.iudicio, *Nam non facilè,ſine
deûm opera,propria humana ſunt bona.* Lucil.lib.17.
ſat. *Cetera contemnit, & in vſura omnia ponit Non
magna:proprium verò nil neminem habere.* Virg.lib.
6.Æneid. *propria hæc ſi dona fuiſſent.* Horat. ſat.2.
lib.2. *Nunc ager Vmbreni ſub nomine, nuper Ofelli
Dictus,erit nulli proprius.* Idẽ ſat.6. lib.2. *nihil am-
plius opto,Maia nate,niſi vt propria hæc mihi munera
faxis.*& Od.2.lib.2. *regnum, & diadema tutũ De-
ferens vni, propriámque laurum.* *quicquam* autem,
non *cuiquam* legendum eſt:& ita ſcriptum eſt in
omnibus ferè lib.manuſcriptis.
PVNCTO QVOD MOBILIS HORÆ]
non dixit puncto temporis,ſed puncto horæ, vt
ſummam temporis breuitatem ſignificet.ſic Lu- F
cret. dixit punctum diei,lib.4. *hæc puncto cernun-
tur lapſa diei Per totum cæli ſpatium diffundere ſeſe.*
NVNC PRECE, NVNC PRETIO,&c.]
quattuor alienationum genera hoc loco enume-
rat.Prece autem mutari dominium (liceat mihi
hoc verbo vti) intellige, nõ ſi quis precariò poſ-
ſideat. ea enim poſſeſſio dominium non trans-
fert:ſed ſi quis aliquid ab altero precibus impe-
trarit:quod genus donatio appellatur:quamquã,
quod precibus emtum eſt,cariſſimè conſtare di-
ci ſolet.alterum genus eſt emtio. ſequitur dein-
ceps vis.quæ quamuis à iure plurimum abſit,ne-
que dominium in eũ, qui vim adhibuerit,ab eo, G
cui vis illata ſit, transferat, tantiſper dum leges
valent:tamen, cùm ab aliquo potẽtiore oppreſ-
ſa libertas eſt,neque æquo iure inter ciueis viui-
tur,difficile eſt poſſeſſiones iniuſtas, legibus, &
iure coërcere,veróſque dominos vi ſpoliatos, ac
de ſua poſſeſſione deiectos in integrum reſtitue-
re. Iam verò ſi ea vis ab hoſte ſit illata, non du-
bium eſt,quin,quemadmodũ capita libera, quæ
in hoſtium poteſtatem venerint,libertatẽ amit-
tũt:ita & res à prioribus dominis bello ſubactis,
ac ſuperatis, ad victores transferantur. quartum
genus eſt vltima voluntas, per quam dominium
heredi,aut legatario quæritur.ad hunc locũ per-
tinẽt ea, quæ ſunt ſat.2.lib.2.*Nam propria telluris
herum natura neq; illum, Nec me, nec quemquam ſta-* H
*tuit.nos expulit ille:Illum aut nequities, aut vafri in-
ſcitia iuris:Poſtremò expellet certè viuacior heres.* ex-
ſtat epigramma in lib. epigr. Græcorum, quod
hanc dominiorum commutationem, rerúmque
poſſeſſarum mobilitatem, ac volubilitatem ele-
gãtiſſimè exprimit:quod ſi aſcripſero, nihil for-
taſſe videbor à meo munere alienum feciſſe.
Ἀγρὸς Ἀχαιμενίδου γενόμην ποτὲ, νῦν δὲ Με-
νίππου, Καὶ πάλιν ἐξ ἑτέρου βήσομαι εἰς ἕτερον.
Καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἔχειν μέ ποτ᾽ ᾤετο, καὶ πάλιν
οὗτος Οἴεται, εἰμὶ δ᾽ ὅλως οὐδενὸς, ἀλλὰ τύ-
χης. quos verſus ſic verti, *Fundus Achæmenidæ
fueram olim,núncque Menippi:Ex alióq; alium trã-
ferar in dominum. Hic proprium nunc me eſſe putat,
quondam ille putabat. Sed ſum fortunæ denique, non
hominum.*

A *hominum*. Ad hunc locum pertinet, quod eſt in orat. pro Cornel. Balbo, *Prædiorum nullam eſſe gentem: emtionibus ea ſolere ſæpe ad alienos homines, ſæpe ad infimos, non legibus, tanquam tutelas, peruenire.* ſic Euripid. Phœniſſ. Οὔτοι τὰ χρήματ᾽ ἴδια κέκτηνται βροτοί. Τὰ τῶν θεῶν δ᾽ ἔχοντες ἐπιμελούμεθα. Ὅταν χρῄζωσ᾽, αὐτὰ ἀφαιροῦνται πάλιν. Ὁ δ᾽ ὄλβος, οὐ βέβαιος, ἀλλ᾽ ἐφήμερος. id eſt, Nequaquã proprias pecunias poſſidẽt mortales: Sed bona deorũ habentes, ea procuramus, & adminiſtramus: Et cùm opus habent, ea repetunt, & adimunt. Diuitiæ porrò non ſunt ſtabiles, ſed diurnæ.

ET HERES HEREDEM ALT. VEL. VNDA S. V.] id eſt, & heres alterius heredi ſuccedit, vt vnda vndæ. heres heredem alterius ſtatim excipit, vt fluctus fluctum.

QVID VICI PROSVNT,] Gul. Canterus, vir doctus, putat legendum, *Quid vites pro-* B *ſunt, &c.* Sed reclamãt codices omnes. quod tamen non me admodum moueret, niſi viderẽ lectionem receptã ferri poſſe. M. Tull. epiſt. lib. 15. *Quòd ad me mea Terentia ſcribis, te vicũ vẽdituram: quid, obſecro te, me miſerum, quid futurum eſt?*

SALTIBVS] ſaltus hoc loco campi eſt ſpatium, muro ſeptum. Virg. Georg. 3. *Saltibus in vacuis paſcunt, & plena ſecundum Flumina.*

SI METIT ORCVS, &c.] id eſt, ſi claris & ignobilibus, ſi magnis & humilibus moriẽdũ eſt? *metit*, aufert, delet, perimit: tralatio eſt. ſic fe- C rè Euripides Phœniſſis locutus eſt, τὴν δ᾽ ἀναγκαίως ἔχει Βίον θερίζειν, ὥστε κάρπιμον στάχυν: quem locũ ſic vertit Cic. Tuſcul. quæſt. lib. 3. *tum vita omnibus Metenda, vt fruges: ſic iubet neceſſitas.* Itaque Græci poëtæ θάνατον appellant ὁμοῖον, id eſt, ad omneis, & omnia ſimiliter euntem.

NON EXORABILIS AVRO] ſic ſuprà Od. 18. lib. 2. *nec ſatelles Orci Callidũ Promethea Reuexit auro captus.* & Od. 3. eiuſd. lib. *Victima nil miſerantis Orci.* Virgil. Georg. 4. *Neſciáq; humanis precibus manſueſcere corda.* Orcum autem ab antiquis Vrgum eſſe appellatum, quòd is Deus nos maximè vrgueat, dicebat Verrius, vt refert Feſtus. Eundem etiam Summanum dicebant, quaſi manium deum ſub terra regnãtem: qui quia omnia D metit, & rapit, iccircò Plautus in Curculione verbum ſummanare à ſe factum vſurpauit pro auidè rapere, & tollere. Sic Plautus, *Quia veſtimenta vbi obdormiuit ebrius, ſummano, ob eã rem me omnes ſummanum vocant.*

TYRRHENA SIGILLA] parua ſigna ex Etruria.

GETVLO MVRICE] Pomp. Mela, *Nigritarũ, Getulorúmque paſſim vagantium ne littora quidem infæcunda ſunt purpura, & murice efficaciſſimis ad tingendum: & vbique, quæ tinxere, clariſſima.* Horatius ſup. Od. 12. epod. *Muricibus Tyriis iterata vellera lanæ Cui properabantur?*

CVR ALTER FRATRVM, &c.] Primùm indicat, ita diſſimilia eſſe hominum ingenia, vt ex duobus geminis fratribus alter ſit ignauus, iners, ſumtuoſus, & voluptarius: alter ad rẽ E attentus, parcus, induſtrius, & in labore perferẽdo aſſiduus, ac pertinax: deinde huius varietatis cauſam Genio aſſignat: vel certè ſe non admodũ laborare vt ſciat, ſignificat. ſic autẽ verbo *ceſſandi* vſus eſt epiſt. ad Mæcen. 2. lib. 1. *Et properare loco, & ceſſare, & quærere, & vti.*

VNGVI] id eſt, vngi. ſic autem reperi ſcriptũ in XI. cod. antiquis. ſcribebant enim ſic ferè hoc verbum veteres. Lucret. lib. 4. *poſteáſque ſuperbos Vnguit amaracino.* Cic. ad Attic. lib. 9. *Nam vt tibi ambulandum, vnguendum: ſic mihi dormiendum.*

PALMETIS PINGVIBVS] palmetum, locus palmis conſitus, quemadmodum myrtetũ, myrtis: querceetum, quercubus: ſalictum, ſeu ſalicetum, ſalicibus, &c. fuit autem hic Herodes rex F Syriæ, vbi magna palmarum copia eſt. ſententia huius loci hæc eſt: ſcit Genius quid ſit, quamobrem alter ex fratribus malit ceſſare, id eſt, nihil agere, & feriari, animo obſequi, & vnguentis nitêre, quàm omnia Syriæ palmeta poſſidere.

ALTER DIVES] Herodes, ceſſatoris illius, & luxurioſi frater.

IMPORTVNVS] qui numquã conquieſcit: qui nullum intermittit tempus, quin rei augẽdæ ſtudeat: in ſuo negotio gerendo pertinax.

SILVESTREM FLAMMIS, ET FERRO M. AGR.] agrum incultum, ac ſterilem, fruticibus, & arboribus infelicibus partim ſucciſis, partim incenſis, fertilem reddat. Virg. quoque G igneis ad agrorũ culturã pertinere docet Georgic. 1. *Sæpe etiã ſterileis incendere profuit agros, Atq; leuẽ ſtipulã crepitantibus vrere flammis.* Idẽ, ſeu quis alius auctor Ætnæ. *Torquẽtur flamma terræ, ferróq; domantur.* Nonnulli libri veteres habent *aruum.*

ET FERRO] ſecuri, qua ſuccidantur arbores, ſeu potius vomere, quo ager ſubigatur, atque aretur.

MITIGET] domet, mitem efficiat, qui erat ferus, & ſiluestris.

GENIVS] Feſtus Pompeius ſcribit *Genium appellatum eſſe Deum, qui vim rerum genendarum, ſeu gignendarum obtineret:* (ſic enim cenſeo legendum apud Feſt.) Aufuſtius item (vt ille refert) H ait *Genium deorum eſſe filium, hominum parentẽ, nempe ex quo homines gignuntur.* Pindarus Olympiad. εἴδ. ιγ. videtur eum δαίμονα γενέθλιον appellare, quem Latini Genium nominant: qui quidem Socratis, ac Platonis ſententia ſimul cum homine naſcitur, atque òccidit. Iam verò quis tam in litteris hoſpes eſt, vt de Socratis dæmonio non audierit: quod eum ad agendũ impelleret numquam: ab eo autem, quod agere cogitabat, ſæpe reuocaret? Soſipater lib. 1. ſic definit Genium, *Genius*, ἡ τύχη ἑκάστου: id eſt, fortuna cuiuſque. Poſtremò Menander ait ſuum cuique naſcenti Genium agnaſci, eundémque homini vſque ad extremum ſpiritum apparere, ac præſtò eſſe.

NATALE COMES Q. T. A.] qui comes

A nobis adiunctus aſtrum, quod nos naſcēteis aſpicit, regit ac moderatur. Iccirco natali die colebatur, & Deus natalis appellabatur. Perſius. *Funde merum Genio.* Tibull. *At tu natalis quoniam deus omnia ſentis, Annue.*

NATVRÆ DEVS HVMANÆ] ſic appellatur Genius. Quin etiam ſimpliciter *naturæ deus*, nō addita voce *humana*. Plautus Mænechm. *Nunc ipſo natura deo, mihi reſponde, Adoleſcens.* dicitur & generis noſtri parēs à Laberio, vt refert Nonius in voce Genius.

MORTALIS IN VNVM QVODQVE CAPVT] qui vnoquoque noſtrûm mortuo, moritur.

VVLTV MVTABILIS] varius, ac multiplex. videtur innuere, tantam in ſingulorum hominum moribus, & fortuna varietatem, ac mobilitatē ab ipſius Genij mutabilitate gigni. Plato

B quidem hominem vocat ζῶον εὐμετάβολον. vel hoc tantum dicit, ſuum cuique eſſe Genium aliis diſſimilem.

ALBVS, ET ATER] bonus, & malus: benignus, ac malignus: commodus, & incommodus. Catull. in Cæſ. *Nec ſcire vtrùm ſis albus, an ater homo.* Talis erat Genius ille Bruti, cui ſeſe cōſpiciendum obtulit paullo antequàm ſigna conferrentur, & infelix illud prœlium committeretur ad Philippos. Narrat enim Plutarchus, & itē alij, cùm Brutus in attentiſſima cogitatione defixus eſſet, viſum ei eſſe ſpeciem quandam horribilis & inuſitati corporis, cubiculum, in quo cu-

C bat ille, ingredi: quæ cùm tacita ei aſtaret, Brutū quidem ex ea quærere auſum, quis eſſet homo, aut quis deus: quid veniſſet, & quid ſibi vellet: illam verò reſpondiſſe, ego ſum, Brute, tuus malus Genius: me autem hodie videbis ad Philippos: Brutum autem non perturbatum ei retuliſſe, videbo. Ita ſuum quiſque bonum habet Genium, & malum.

VTAR, ET EX M.] ſemper vſum bonorū partorum commendat Horat. nimiam autē parſimoniā reprehēdit, exagitat, ac deteſtatur. ſat. 3. lib. 2. *Si quis emat citharas, emtas comportet in vnum Nec ſtudio citharæ, nec Muſæ deditus vlli, &c.* adde verſus aliquot, qui deinceps ſequuntur.

TOLLAM] ſumam, vt ſat. 1. lib. 1. *at ſuaue eſt ex magno tollere aceruo:* & item ſæpe alibi.

D QVID DE ME IVD. HER.] epiſt. ad Torq. lib. 1. *Parcus ob heredis curam, nimiùmque ſeuerus Aſſidet inſano.*

QVÒD NON PLVRA D. INV.] id eſt, quòd rem acceptam nō auxerim: vel, vt alij, quòd plura non ſit conſecutus heres ex hereditate, q̄ in me viuum contulerit, dum me muneribus captat: à quibus diſſentio: malímq; intelligere data, ea, quæ dedit Mæcenas, & alij amici potentiores, ſiqui alij fuerant. Neque verò abſurdum fortaſſe fuerit, ſi eundem Mæcenatem, Horatij heredem intelligamus, vt auguretur Horatius ſe ante Mæcenatem moriturum, atque hoc pacto Mæcenatem ſibi heredem futurum, à quo quicquid habeat, acceperit. Nā fundum & larem paternum amiſerat propterea quòd parteis Brutinas ſecutus erat: vt ait ſuprà hac epiſt. *Deciſis humilem pennis, inopémque paterni, Et laris & fundi.* E

A Mæcenate autē locupletem ſe eſſe factum teſtatur ipſe ac declarat multis locis. vt epiſt. 7. lib. 1. *Non quo more piris veſci Calaber iubet hoſpes, Tu me feciſti locupletem.* & Od. 1. epod. *Satis ſupérque me benignitas tua Ditauit, &c.* eodem fortaſſe pertinet illud epiſt. 6. lib. 1. *& amici dona Quiritis.*

ET TAMEN IDEM SCIRE VOL.] & tamen ego idem, qui parſimoniam nimiam tantopere inſector, & vſum ſuadeo, quæram quid interſit inter eum, qui hilariter, & iucundè viuat, & eum, qui ſua bona diſſipet, ac profundat: quid item interſit inter parcum, & auarum. ſic ſat. 2. F

lib. 2. *Sordidus à tenui victu diſtabit, Ofello iudice. nā fruſtrà vitium vitaueris illud, Si te aliò prauum detorſeris.* & ſat. 1. lib. 1. *non ego, auarū Cùm veto te fieri, vappam iubeo, ac nebulonem. Eſt inter Tanaim quiddam, ſocerúmque Viſelli.*

DISTAT ENIM, &c.] id eſt, intereſt vtrùm tua perdas, ac profundas luxurioſorum, ac nepotum in morem, an libenter ſumtum facias, neque te quærendi ſtudio excrucies, ſed potius, dum licet, iucundè viuas.

AC POTIVS, PVER, &c.] pendent hæc è ſuperioribus. ſignificat autem Horatius à ſimili, quemadmodum pueri diebus feſtis toto eo tempore, quod eis datur ad animorum remiſſionem, G

& oblectationem, raptim fruuntur, ſcientes, diebus profeſtis ſibi ad penſum priſtinū, vſitatúmq; ſtudium, ac laborem eſſe reuertendum: ita & homines debere, dum per ætatem licet, & dum vita ſuppetit, quæ breuiſſimis terminis continetur, animi tranquillitati, & hilaritati operam dare. ſic ſup. Od. 9. lib. 1. *Donec virēti canities abeſt Moroſa.*

FESTIS QVINQVATRIBVS] Quinquatrus dies erant quinque feſti Mineruæ: qualia apud Græcos παναθήναια. Appellabantur autem Quinquatrus, non Quinquatria. M. Tull. M. Cœlio lib. 2. epiſt. *ſollicitus equidem eram de rebus vrbanis: ita tumultuoſæ contiones, ita moleſta Quinquatrus afferebantur.* H

OLIM] interdum, ποτὲ, vt ſæpe aliàs.

EXIGVO, GRATÓQVE FR.] ſic Lucr. lib. 3. *breuis eſt hic fructus homillis: Iam fuerit, neque pòſt vmquam reuocare licebit.*

RAPTIM] ſic ſuprà Od. 13. lib. epod. *rapiamus amici Occaſionem de die.* raptim valet celeriter, & quaſi rapiēdo. vtitur Lucretius nō ſemel, lib. 3. *& raptim plani petit æquora campi.*

PAVPERIES IMM. DOM.] alij ſic interpretantur: pauperies domus, immunda, id eſt, paupertas domus inelegans, ac ſordida longè abſit à me: vt *domus* ſit patrij caſus: alij legunt ἀσυνδέτως, *pauperies, immūda domus*, vt domus ſit recti caſus: alij legunt *domiu*, & coniunctim legūt, *Pauperies immunda*. quod poſtrèmum non probo.

EGO

A EGO VTRVM NAVE FERAR, &c.] id eſt, ſiue magna, ſiue parua naue ferat, &c. Nam hoc loco *vtrùm, & an* non interrogant: quod eſt admodùm rarum, ac nouum, niſi quis hoc modo malit hunc verſum explicare, *ego vtrùm Naue ferar magna, an parua* (ſubintellige, nihil réfert) *ferar vnus, & idem.*

NON AGIM. TVM. VELIS AQV. S. &c.] ἀλληγορία eſt: cuius hæc eſt ſententia: non ſumus admodum fortunati, nec opulenti: non tamen valde inopes, aut pauperes, aut miſeri ſumus.

SPECIE] σχήματι, id eſt, perſona, & décore quodã externo, vt epiſt. ad Numic. lib. 1. *Si fortunatum ſpecies, & gratia praeſtat. &c.* M. Tull. lib. 1. epiſt. ad Qu. Fratr. *tamen ſpecies ipſa tam gratioſi liberti, aut ſerui, dignitatem habere nullam poteſt.* vide, quæ annotauimus ad illum locum, *Si fortunatum ſpecies, &c.*

B LOCO, RE] gradu, & pecunia, ſeu copiis rei familiaris.

NON ES AVARVS] innuit, eũ, qui beatè viuere cupiat, ab omni animi perturbatione vacuum, ac liberum eſſe oportere: neque ſatis eſſe, ſi vno vitio careat: ſed ei operam dandam eſſe, ſi ſanus viuere velit, vt omneis animi morbos radicitus euellat.

QVID? CETERA IAM SIMVL] ſic habent libri omnes veteres, longè (opinor) concinnius, & venuſtius, quàm vulgati, *num ſimul*

C *iſto, &c.*

CARET TIBI PECTVS] id eſt, tibíne animus ambitione vacuus & ſolutus eſt? pectus pro animo poſuit, quia pectus animi ſedes eſt, vt alibi notauimus. ſic ſuprà epiſt. ad Auguſt. *Mox etiam pectus praeceptis format amicis.*

INANI AMBITIONE] ſat. 6. lib. 1. *Vita ſolutorum miſera ambitione, grauique.* ſat. 3. lib. 2. *quiſquis Ambitione mala, aut argenti pallet amore, &c.*

SAGAS] ſagæ mulieres, à ſagiendo, quod eſt acutè ſentire, ſunt appellatæ, inquit M. Tull. vt annotauimus ſuprà ad Od. 27. lib. 1. *Quæ ſaga, quis te ſoluere Theſſalis Magus venenis, quis poterit Deus?*

NOCTVRNOS LEMVRES] nocturnas animarum ſpecies falſas. *Lemures, laruæ nocturnæ,*

D *& terrificationes imaginum & beſtiarum.* Varro de vita pop. Ro. *Quibus temporibus in ſacris fabam iactant noctu, ac dicunt ſe lemures domo extra ianuam ejicere.* ex Nonio. Soſipater autem lib. 1. Lemures (inquit) νυκτερινοὶ δαίμονες, id eſt, nocturni dæmones.

PORTENTAQVE THESSALA] τέρατα, θαύματα, miracula rerũ, quæ edunt Theſſali carminibus, & venenis. E

NATALEIS GRATE NVMERAS?] id eſt, tui generis auctores, & incunabula tua libenter commemoras? multos enim ſuorum parentum, & ſui generis pudet, ac pœnitet. alij per nataleis, annos, & ætatem duntaxat ſignificari volunt. Iam quia annorum multitudo propinquitatem mortis denuntiat, pleroſque pudet de annis ſuis confiteri. *nataleis* autem ſubintellige *dies.* Vel dic, *nataleis* integrũ eſſe, vt vult Seruius: qui ita ſcribit ad illum Virgilij verſum, Palæm. *Phyllida mitte mihi, meus eſt natalis, Iola: Sanè cùm apud maiores natalis plenum fuerit, poſteritas natalis dies dicere cœpit. Nam cùm Horatius dixerit*, Nataleis gratè numeras: Iuuenalis ait, *Natali, Coruine, die mihi dulcior haec lux.* F

SPINIS DE PLVRIBVS] per ſpinas, ægritudines, angores, vitia denique animorũ ſignificantur, vt ſup. epiſt. ad Villicum lib. 1. *Certemus ſpinas animóne ego fortius, an tu Euellas agro.*

DECEDE P.] decede de loco, & de via, ſeu de ſtatione vitæ: da locum melioribus. ſup. Od. 6. lib. 2. *vbi non Hymetto Mella decedunt.* ſuccedere, & decedere inter ſe opponuntur. dicimus enim, decedere de prouincia, de vita.

TEMPVS ABIRE TIBI EST, NE P. L.] ſic Lucret. lib. 3. *Nunc aliena tua tamẽ ætate omnia mitte, Æquo animóque, agedum, iam aliis concede: neceſſe eſt.* Sed pauci ſunt, qui tanquã conuiuæ ſaturi, decedant de vita, vt ait ſat. 1. lib. 1. in G extrem. atqui nihil eſt tam ſecundum naturam, quàm homini ſeni, emori.

LVSISTI SATIS] diu operam rebus amatoriis & venereis dediſti, ἱκανῶς ἠφροδισίασας. hæc enim vis eſt huius verbi interdum, vt ſuprà diximus ad illum locum, *Nec luſiſſe pudet, ſed non incidere ludum.* Sæpenumero autem hæc tria cõiungi ſolent, eſſe, bibere, ludere. Liuius Andron. *Adfatim edi, bibi, luſi.* Epigramma Sardanapali apud Athen. lib. 12. ἐγὼ δ' ἐβασίλευσα, καὶ ἄχρις ἑώρων τοῦ ἡλίου φῶς, ἔπιον, ἔφαγον, ἠφροδισίασα, id eſt, ego regnaui, & quandiu ſolis lumẽ aſpexi, edi, bibi, rebus venereis vſus ſum, &c. Plautus Milite glor. *Es, bibe, atque animo obſequere* H *mecum, atque onera te hilaritudine.* Idem Pſeudolo. *qui ſe, ſuámque ætatem bene curant: Edunt, bibunt ſcortantur.*

LASCIVA DECENTIVS ÆTAS] adoleſcentia, vel iuuenta, quam magis decet delicias facere, & voluptatibus indulgere.

A

Lambinus lectori.

E

Scio, viros huiuſce ætatis doctiſſimos & ſcripſiſſe, & edidiſſe in hunc librum commentarios: quæ
res me ſanè deterrere debebat, ne quid meorum ſcriptorum hûc admiſcerem. Verùm, cùm initiò to-
tum hunc poëtam explicare conſtituiſſem, atque in eam curam aliquot iam annos incubuiſſem, cu-
ius mei conſilij participes eſſent, & conſcij homines mihi amiciſſimi, ijdémque eruditiſſimi: non exi-
ſtimaui, mihi hanc laboris à me ſuſcepti partem, etiam ſi ab aliis eſſet occupata, prætermittere, aut
deprecari licere, veritus ne nonnulli, ſi huius nominis ſolutionem aliis delegarem, neque totũ hoc æs
alienum egomet meis nummis diſſoluerem: hoc quicquid eſt, acerbius à me exigerent, mecúmque
ſummo iure experirentur, & ex ſyngrapha agerent. Verumtamen eam moderationẽ in hac mei pen-
ſi parte perſoluenda adhibere inſtitui, vt vno tempore & iis ſatisfacerem, qui integram à me huius
æris alieni diſſolutionem flagitarent, & eos non offenderem, qui hoc reliquum à locupletioribus exi-
gere mallent: ſtatuíque mihi ingenuos, & candidos opifices imitandos eſſe, qui, poſteaquam ad par- F
B tem aliquam operis à ſe conducti, ac ſuſcepti difficilem peruenerunt, quam intelligant neque ſe ſatis
cumulatè abſoluere poſſe, & alios ornatius, ac politius, quàm ſe, perſecturos eſſe, ad operis locatorem
vltro accedunt: denuntiant, atque ingenuè fatentur ſe in hac operis parte minus ei ſatisfacere poſſe:
docent, alios eſſe præſtantiores, non ſolùm omnibus notos, verùm etiam nobileis, & claros, qui eam
ſummo artificio elaborare, politiſſimáque arte perficere poſſint: demonſtrant, eorum copiam eſſe
paratam, atque in medio poſitam: ſuadent, vt iiſdem condicionibus, eadémque mercede, & impen-
ſa, illorum opera vtatur potius, quàm ſua. Horum igitur exemplo humaniſſimos, optimóſque lecto-
res, quibus me totum hoc penſum Horatianum debere non nego, oro, atque obſecro, vt me hanc de
arte poëtica ad Piſones epiſtolam ſtrictim attingere ſinant: hortor, vt integram, plenam, vberem, ac
perpolitam eius explanationem à Franciſco Luiſino, Iacobo Griſolio, Achille Statio Luſitano, quem
Romæ cognoui, aliiſque doctiſſimis viris, petant: ab illorum fontibus ſe quantumuis magnam ſitim
expleturos eſſe confidant: meos riuulos vel prætereant, vel ita leuiter deguſtent, vt intelligant, eos nõ
ſitientibus faucibus proluendis, ſed primoribus labris modicè duntaxat irrigandis eſſe comparatos.
De inſcriptione autem huius libri, ſeu epiſtolæ ad Piſon. de arte poët. paucis tibi, lector, ſententiam
quorũdam doctorum noſtræ ætatis virorum, & meam aperiam. Illi igitur eam inter epiſtolas referẽ- G
dam, & ita inſcribẽdam cenſent, *ad Piſones*: nihil præterea: à quibus diſſentire difficile eſt. Nam, quin
C ad Piſones ſcripta ſit, quemadmodum aliæ ad Mæcenatem, aliæ ad Iulium Florum: vna, ad Auguſtũ:
aliæ, ad alios, negari id quidem non poteſt. Neque eſt, quòd quemquam vel longitudo, vel argumen-
tum moueat. De longitudine facilis reſponſio eſt. Epiſtola ad Auguſtum, epiſtola ad Iulium Florum
lib. 2. longæ ſunt. Platonis, & M. Tull. epiſtolæ quædam ſunt longiſſimæ, quæ tamen non iccircò epi-
ſtolarum nomen amittunt. De argumento, ſuo quæque epiſtola conſtat argumento: neque debét eſſe
inanes epiſtolæ. Exempli cauſa, in prima epiſtola lib. 1. hortatur ad ſtudium philoſophiæ, eius vtilita-
tem demonſtrat, vulgi opinionem ſequi vetat. in ſecunda, arrepta ex Homero occaſione, philoſophiã
quoque commendat: errare homines, qui multo maiorem corporis, & rerum externarum curam ha-
beant, quàm animi: fruſtra enim quæri cetera bona, corúmque poſſeſſionẽ inutilem eſſe, niſi animus
ſit omni perturbatione, & motu à ratione auerſo, tanquam morbo, vacuus, & purgatus. eam, quæ eſt
D ad Numiciũ, licet ita inſcribere, *De finibus bonorum*. epiſtola ad Fuſcũ Ariſtium ita inſcribi poteſt, *De
comparatione vita ruſtica, & tranquilla cum vita vrbana, & turbulenta*. epiſtola ad Auguſtum tota eſt
de veteribus, & nouis poëtis. in ſecunda lib. 2. ad Iul. Florum primùm exponit, quamobrem olim
ſeſe ad verſus ſcribendos contulerit: deinde ad extremum concludit ſatius eſſe omiſſo ſtudio poëti-
co, & relictis verſibus, ac nugis rectè viuendi diſciplinam colere, & perſequi. Poſſem eodem modo H
ſingulas epiſtolas percurrere, & quódnam ſit cuiuſque argumentum indicare, niſi vererer, ne alieno
loco hæc videar inculcare. Sic igitur Horatius in hac ad Piſones epiſtola, cùm de omni poëſeos gene-
re diſputat, tùm maxime de comœdia, & tragœdia vtiliſſima præcepta dat, non vt philoſophus, ſed
vt poëta. Hæc me ratio adduxit, vt putem cum multis doctis, primùm hanc eſſe epiſtolam, deinde
ſimpliciter ita eſſe inſcribendam *epiſtola ad Piſones*. Quòd ſi quis volet hæc addi, *de arte poëtica*, non
reclamabo, modò idem facere licere in omnibus epiſtolis, fateatur. Ego interea tamen receptã con-
ſuetudinem, vulgíque opinionem in eo ſecutus ſum, quòd hunc titulum *de arte poëtica* retinui: in alte-
ro, quòd epiſtolam appellaui, doctorum ſententiam approbaui.

A EPISTOLA DE ARTE Poëtica ad Piſones.

HVMANO capiti ceruicem pictor equinam
Iungere ſi velit, & varias inducere plumas,
Vndique collectis membris, vt turpiter atrũ
Deſinat in piſcem mulier formoſa supernè:
Spectatum admiſſi riſum teneatis amici?
Credite Piſones, iſti tabulæ fore librum •
B Perſimilem, cuius, velut ægri ſomnia, vanæ
Fingentur ſpecies, vt nec pes, nec caput vni
Reddatur formæ. pictoribus, atque poëtis
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas. (que viciſſim.
Scimus, & hanc veniã petimúſque, damúſ-
Sed non, vt placidis coëant immitia: non vt
Serpentes auibus geminentur, tigribus agni.
Inceptis grauibus plerumque, & magna profeſſis
Purpureus, latè qui ſplendeat, vnus, & alter
C Aſſuitur pannus, cùm lucus, & ara Dianæ,
Et properantis aquæ per amœnos ambitus agros, (bitur arcus.
Aut flumen Rhenum, aut pluuius deſcri-
Sed nunc non erat his locus: & fortaſſe cupreſſum
Scis ſimulare. quid hoc, ſi fractis enatat exſpes
Nauibus, ære dato qui pingitur? amphora cœpit
Inſtitui: currente rota cur vrceus exit?
D Denique ſit quod vis, ſimplex duntaxat, & vnum.
Maxima pars vatum, pater, & iuuenes patre digni,
Decipimur ſpecie recti. breuis eſſe laboro?
Obſcurus fio. ſectantem læuia, nerui
Deficiũt, animíque: profeſſus grãdia, turget:
Serpit humi tutus nimiùm, timidúſque procellæ.
Qui variare cupit rem prodigialiter vnam:
Delphinum ſiluis appingit, fluctibus aprum.
In vitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte.
Æmiliũ circa ludũ faber imus & vngueis E
Exprimet, & molleis imitabitur ære capillos:
Infelix operis ſumma, quia ponere totum
Neſciet. hũc ego me, ſi quid componere curẽ,
Non magis eſſe velim, quàm naſo viuere prauo,
Spectandum nigris oculis, nigróque capillo.
Sumite materiam veſtris, qui ſcribitis, æquã
Viribus. & verſate diu, quid ferre recuſent, F
Quid valeant humeri. cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deſeret hũc, nec lucidus ordo.
Ordinis hæc virtus erit, & Venus, aut ego fallor,
Vt iam nunc dicat iam nunc debentia dici:
Pleraq; differat, & præſens in tempus omittat. (ctor.
Hoc amet, hoc ſpernat promiſſi carminis au-
In verbis etiam tenuis, cautúſque ſerendis,
Dixeris egregie, notum ſi callida verbum G
Reddiderit iunctura nouũ. ſi forte neceſſe eſt
Indiciis monſtrare recẽtibus abdita rerũ, &
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis:
Continget, dabitúrq; licentia ſumta pudẽter.
Et noua, fictáq; nuper habebũt verba fidẽ, ſi
Græco fonte cadent, parcè detorta. quid autẽ
Cæcilio, Plautóque dabit Romanus, ademtũ
Virgilio, Varióque? ego cur acquirere pauca,
Si poſſum, inuideor? cùm lingua Catonis, & Enni
Sermonẽ patrium ditauerit, & noua rerum H
Nomina protulerit? licuit, ſemperq; licebit,
Signatum præſente nota producere nomen.
Vt ſiluæ foliis pronos mutantur in annos:
Prima cadunt: ita verborum vetus interit ætas:
Et iuuenũ ritu florent modò nata, vigéntque.
Debemur morti nos, noſtraq;: ſiue receptus
Terra Neptunus claſſeis Aquilonibus arcet,
Regis opus: ſterilíſve diu palus, aptáq; remis
Vicinas vrbeis alit, & graue ſentit aratrũ:
Seu curſum mutauit iniquũ frugib⁹ amnis,

A *Doctus iter melius: mortalia facta peribunt:*
Nedũ ſermonũ ſtet honos, & gratia viuax.
Multa renaſcentur, quæ iam cecidere: cadéntque, (*vſus:*
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet
Quem penes arbitrium eſt, & ius, & norma loquendi.
Res geſtæ, regumq́; ducumq́; & triſtia bella
Quo ſcribi poſſent numero, monſtrauit Homerus. (*mũm,*
B *Verſibus impariter iunctis querimonia pri-*
Pòſt etiam incluſa eſt voti ſententia compos.
Quis tamen exiguos elegos emiſerit auctor,
Grammatici certant: & adhuc ſub iudice lis eſt.
Archilochũ proprio rabies armauit iambo.
Hunc ſocci cepere pedẽ, grãdésque cothurni,
Alternis aptum ſermonibus, & populareis
Vincentẽ ſtrepitus, & natum rebus agendis.
Muſa dedit fidibus diuos, puerósque deorũ,
Et pugilem victorem, & equum certamine
C *primum,*
Et iuuenum curas, & libera vina referre.
Deſcriptas ſeruare vices, operumq́; colores,
Cur ego, ſi nequeo, ignoróque, poëta ſalutor?
Cur neſcire pudẽs prauè, quàm diſcere malo?
Verſibus exponi tragicis res comica nõ vult:
Indignatur item priuatis, ac propè ſocco
Dignis carminibus narrari cœna Thyeſtæ.
Singula quæque locũ teneant ſortita decẽter.
Interdum tamen & vocem comœdia tollit:
D *Iratúsque Chremes tumido delitigat ore.*
Et tragicus plerumq́; dolet ſermone pedeſtri.
Telephus, & Peleus, cùm pauper, & exſul vterque,
Proijcit ampullas, & ſeſquipedalia verba,
Si curat cor ſpectantis tetigiſſe querela.
Non ſatis eſt pulchra eſſe poëmata: dulcia ſunto: (*agunto.*
Et quocumque volent, animum auditoris
Vt ridentibus arrident: ita flentibus aſſunt
Humani vultus. ſi vis me flere: dolendum eſt
Primùm ipſi tibi: tũc tua me infortunia lædẽt,
Telephe, vel Peleu. malè ſi mãdata loquêris, E
Aut dormitabo, aut ridebo. triſtia mæſtum
Vultum verba decent: iratũ, plena minarum:
Ludentem, laſciua: ſeuerum, ſeria dictu.
Format enim natura prius nos intus ad omnẽ
Fortunarum habitum: iuuat, aut impellit ad iram: (*angit:*
Aut ad humum mærore graui deducit, &
Pòſt effert animi motus interprete lingua.
Si dicentis erunt fortunis abſona dicta: F
Romani tollent equites, peditésque cachinnũ.
Intererit multùm Dauúſne loquatur, Erósne:
Maturúſne ſenex, an adhuc florente iuuenta
Feruidꝰ, an matrona potẽs, an ſedula nutrix:
Mercatórne vagus, cultórne virentis agelli:
Colchus, an Aſſyrius: Thebis nutritus, an Argis. (*finge*
Aut famam ſequere: aut ſibi conuenientia
Scriptor. honoratũ ſi forte reponis Achillem:
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
Iura neget ſibi nata: nihil non arroget armis. G
Sit Medéa ferox, inuictáque: flebilis Ino:
Perfidus Ixion: Io vaga: triſtis Oreſtes.
Si quid inexpertum ſcenæ committis, & audes
Perſonam formare nouã: ſeruetur ad imum,
Qualis ab incepto proceſſerit: & ſibi conſtet.
Difficile eſt propriè communia dicere: túque
Rectius Iliacum carmen deducis in actus,
Quàm ſi proferres ignota, indictáque primꝰ.
Publica materies priuati iuris erit, ſi
Nec circa vilẽ patulúmq́; moraberis orbem: H
Nec verbum verbo curabis reddere fidus
Interpres: nec deſilies imitator in arctum,
Vnde pedem refferre pudor vetet, aut operis lex:
Nec ſic incipies, vt ſcriptor cyclicus olim,
Fortunam Priami cantabo, & nobile bellũ.
Quid dignũ tanto feret hic promiſſor hiatu?
Parturient montes: naſcetur ridiculus mus.
Quanto rectius hic, qui nil molitur ineptè?
Dic mihi Muſa virum, captæ poſt tempora Troiæ,

Qui mores

A Qui mores hominum multorum vidit, & vrbeis. (lucem
Non fumum ex fulgore, ſed ex fumo dare
Cogitat, vt ſpecioſa dehinc miracula promat,
Antiphatem, Scyllámque, & cum Cyclope Charybdin.
Nec reditũ Diomedis ab interitu Meleagri,
Nec gemino bellũ Troianũ orditur ab ouo.
Semper ad euentũ feſtinat: & in medias res
Non ſecus, ac notas, auditorẽ rapit: & , quæ
B Deſperat tractata niteſcere poſſe, relinquit.
Atque ita mentitur: ſic veris falſa remiſcet,
Primo ne mediũ, medio ne diſcrepet imum.
Tu quid ego, & populus mecum deſideret, audi.
Si plauſoris eges aulæa manentis, & vſque
Seſſuri, donec cantor, vos plaudite, dicat:
Ætatis cuiuſque notandi ſunt tibi mores:
Mobilibúsq; decor naturis dandus, & annis.
Reddere qui voces iã ſcit puer, & pede certo
Signat humũ: geſtit paribꝰ colludere, & irã
Colligit, ac ponit temerè: & mutatur ĩ horas.
C Imberbis iuuenis tandem cuſtode remoto,
Gaudet equis, canibúsque, & aprici gramine campi:
Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper,
Vtilium tardus prouiſor, prodigus æris,
Sublimis, cupidúsque, & amata relinquere pernix.
Conuerſis ſtudiis, ætas, animúsque virilis
Quærit opes, & amicitias: inſeruit honori:
Commiſiſſe cauet, quod mox mutare laboret.
D Multa ſenem circumueniunt incommoda: vel quòd (vti:
Quærit, & inuentis miſer abſtinet, ac timet
Vel quòd res omneis timidè, gelidéq; miniſtrat,
Dilator, ſpe longus, iners, auidúsque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero: cenſor, caſtigatórque minorum.
Multa ferunt anni venientes cõmoda ſecum:
Multa recedentes adimunt: ne fortè ſeniles
Mandentur iuueni partes, pueróque viriles:
Semper in adiunctis, æuóq; morabimur aptis.

Aut agitur res in ſcenis, aut acta refertur. E
Segnius irritant animos dimiſſa per aurem,
Quàm, quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus: & , quæ
Ipſe ſibi tradit ſpectator. non tamen intus
Digna geri, promes in ſcenã: multáque tolles
Ex oculis, quæ mox narret facũdia præſens.
Nec pueros coram populo Medéa trucidet:
Aut humana palàm coquat exta nefarius Atreus: (anguem.
Aut in auem Procne vertatur: Cadmus in
Quodcumq; oſtendis mihi ſic, incredulus odi. F
Néve minor, neu ſit quinto productior actu
Fabula, quæ poſci vult, & ſpectata reponi.
Nec deus interſit, niſi dignus vindice nodus
Inciderit: nec quarta loqui perſona laboret.
Actoris parteis chorus, officiúmque virile
Defendat: neu quid medios intercinat actus,
Quod non propoſito cõducat, & hæreat aptè.
Ille bonis faueátque, & conſilietur amicè:
Et regat iratos: & amet peccare timenteis.
Ille dapes laudet menſæ breuis: ille ſalubrem
Iuſtitiam, legéſque, & apertis otia portis. G
Ille tegat commiſſa: deóſq; precetur, & oret,
Vt redeat miſeris, abeat fortuna ſuperbis.
Tibia non, vt nunc, orichalco iuncta, tubæq;
Æmula: ſed tenuis, ſimpléxque foramine pauco
Aſpirare, & adeſſe choris erat vtilis, atque
Nondum ſpiſſa nimis complere ſedilia flatu:
Quò ſanè populꝰ numerabilis, vtpote paruus,
Et frugi, caſtúsque verecundúsque coibat. H
Poſtquàm cœpit agros extendere victor, & vrbem
Latior amplecti murus, vinóque diurno
Placari Genius feſtis impune diebus:
Acceſſit numeríſque, modíſq; licentia maior.
Indoctus quid enim ſaperet, libérque laborũ,
Ruſticus vrbano confuſus, turpis honeſto?
Sic priſcæ motúmq;, & luxuriã addidit arti
Tibìcen: traxítque vagus per pulpita veſtẽ.
Sic etiam fidibus voces creuere ſeueris:
Et tulit eloquiũ inſolitum facundia præceps:

A *Vtiliúmque ſagax rerum,& diuina futuri*
Sortilegis non diſcrepuit ſententia Delphis.
Carmine qui tragico vilem certauit ob hircũ,
Mox etiam agreſteis ſatyros nudauit, & aſper
Incolumi grauitate iocum tentauit,eò quòd
Illecebris erat,& grata nouitate morandus
Spectator,functúſque ſacris, & potus, & exlex.
Verùm ita riſores,ita commendare dicaceis
B *Conueniet ſatyros:ita vertere ſeria ludo:*
Ne,quicumque deus,quicumque adhibebitur heros,
Regali conſpectus in auro nuper,& oſtro,
Migret in obſcuras humili ſermone tabernas:
Aut, dum vitat humum, nubeis, & inania captet.
Effutire leueis indigna tragœdia verſus:
Vt feſtis matrona moueri iuſſa diebus:
Intererit ſatyris paulùm pudibũda proteruis.
Non ego inornata, & dominantia nomina ſolùm,
C *Verbáq;,Piſones,ſatyrorum ſcriptor amabo:*
Nec ſic enitar tragico differre colori,
Vt nihil interſit Dauúſne loquatur,& audax
Pythias,emuncto lucrata Simone talentum:
An cuſtos,famulúſque dei Silenus alumni.
Ex noto fictum carmen ſequar,vt ſibi quiuis
Speret idem:ſudet multũ,fruſtráq; laboret,
Auſus idẽ: tantum ſeries,iuncturáq; pollet:
Tantùm de medio ſumtis accedit honoris.
Siluis deducti caueant,me iudice,Fauni,
D *Ne,velut innati triuiis,ac pæne forenſes,*
Aut nimiùm teneris iuuenentur verſibus vnquam:
Aut immunda crepent, ignominioſáq; dicta.
Offenduntur enim,quibus eſt equus, & pater, & res:
Nec,ſi quid fricti ciceris probat, & nucis emtor,
Æquis accipiunt animis,donántve corona.
Syllaba lõga breui ſubiecta,vocatur Iambus,
Pes citus: vnde etiam trimetris accreſcere iuſſit
Nomen Iambẽis,cùm ſenos redderet ictus: E
Primus ad extremũ ſimilis ſibi. non ita pridem,
Tardior vt paullo,grauiórque veniret ad aureis,
Spondéos ſtabileis in iura paterna recepit
Commodus,& patiens:nõ vt de ſede ſecũda
Cederet,aut quarta ſocialiter.hic & in AttI
Nobilibꝰ trimetris appáret rarus, & EnnI.
In ſcenam miſſos magno cum põdere verſus,
Aut operæ celeris nimiùm,curáq; carentis,
Aut ignoratæ premit artis crimine turpi.
Non quiuis videt immodulata poëmata iudex: F
Et data Romanis venia eſt indigna poëtis.
Iccircóne vager,ſcribámq; licẽter:an omneis
Viſuros peccata putem mea tutus,& extra
Spem veniæ cautus?vitaui denique culpam:
Non laudem merui.vos exemplaria Græca
Nocturna verſate manu,verſate diurna.
At veſtri proaui Plautinos & numeros, &
Laudauere ſales, nimiùm patiẽter vtrumq;,
Ne dicam ſtultè,mirati:ſi modò ego,& vos
Scimus inurbanum lepido ſeponere dicto: G
Legitimúmque ſonum digitis callemus, & aure.
Ignotum tragicæ genus inueniſſe camœnæ
Dicitur, & plauſtris vexiſſe poëmata Theſpis:
Quæ canerent, agerẽntque peruncti fæcibus ora.
Poſt hunc perſonæ,pallæq; repertor honeſtæ
Æſchylus & modicis inſtrauit pulpita tignis: H
Et docuit magnumq; loqui,nitiq; cothurno.
Succeſſit vetus his comœdia,non ſine multa
Laude:ſed in vitiũ libertas éxcidit, & vim
Dignam lege regi.lex eſt accepta, chorúſque
Turpiter obticuit,ſublato iure nocendi.
Nil intentatum noſtri liquere poëtæ:
Nec minimũ meruere decus,veſtigia Græca
Auſi deſerere,& celebrare domeſtica facta:
Vel,qui prætextas,vel qui docuere togatas.
Nec virtute foret,claríſve potentius armis,
Quàm lingua,Latiũ,ſi nõ offenderet vnum-

Quemque

A *Quemque poëtarum limæ labor, & mora.*
vos ô (non
Pompilius ſanguis, carmen reprehēdite, quod
Multa dies, & multa litura coërcuit: atque
Præſectum, decies nō caſtigauit, ad vnguem.
Ingenium miſera quia fortunatius arte
Credit, & excludit ſanos Helicone poëtas
Democritus: bona pars non vngueis ponere
curat,
Non barbā: ſecreta petit loca: balnea vitat.
B *Nanciſcetur enim pretiū, nomēmque poëtæ,*
Si tribus Anticyris caput inſanabile nūquam
Tonſori Licino commiſerit. O ego læuus,
Qui purgo bilem ſub verni temporis horam.
Non alius faceret meliora poëmata. verùm
Nil tanti eſt. ergo fungar vice cotis, acutum
Reddere quæ ferrū valet, exſors ipſa ſecādi.
Munus, & officiū, nil ſcribens ipſe, docebo:
Vnde parētur opes: quid alat, formétque poë-
tam: (error.
Quid deceat, quid non: quò virtus, quò ferat
Scribendi rectè, ſapere eſt & principium, &
C *fons.*
Rem tibi Socraticæ poterūt oſtēdere chartæ:
Verbáque prouiſam rē non inuita ſequentur.
Qui didicit, patriæ quid debeat, & quid
amicis: (& hoſpes:
Quo ſit amore parens, quo frater amandus,
Quod ſit conſcripti, quod iudicis officiū: quæ
Partes in bellum miſſi ducis: ille profectò
Reddere perſonæ ſcit conuenientia cuique.
Reſpicere exemplar vitæ, morúmque iubebo
D *Doctum imitatorem: & veras hinc ducere*
voces.
Interdum ſpecioſa locis, moratáque rectè
Fabula, nullius Veneris, ſine pōdere, & arte,
Valdius oblectat populum, meliúsq; moratur,
Quàm verſus inopes rerū, nugæq; canoræ.
Graijs ingenium, Graijs dedit ore rotundo
Muſa loqui, præter laudem, nullius auaris.
Romani pueri longis rationibus aſſem
Diſcunt in parteis centum diducere. dicat
Filius Albini, ſi de quinquunce remota eſt
Vncia: quid ſuperat? poteras dixiſſe triens: E
eu, (ſit?
Rem poteris ſeruare tuam. redit vncia: quid
Semis. at hæc animos ærugo, & cura peculI
Cùm ſemel imbuerit, ſperamꝰ carmina fingi
Poſſe linenda cedro, & læui ſeruanda cu-
preſſo?
Aut prodeſſe volunt, aut delectare poëtæ:
Aut ſimul & iucūda, & idonea dicere vitæ.
Quicquid præcipies, eſto breuis: vt citò dicta
Percipiant animi dociles, teneántque fideles.
Omne ſuperuacuum pleno de pectore manat. F
Ficta voluptatis cauſa, ſint proxima veris.
Nec, quodcumque volet, poſcat ſibi fabula
credi: (hat aluo.
Neu pranſæ Lamiæ viuum puerum extra-
Centuriæ ſeniorum agitant expertia frugis:
Celſi prætereunt auſtera poëmata Rhamnes.
Omne tulit punctū, qui miſcuit vtile dulci,
Lectorem delectando, paritérque monendo.
Hic meret æra liber Soſiis: hic & mare
tranſit,
Et longum noto ſcriptori prorogat æuum. G
Sunt delicta tamē, quibus ignouiſſe velimus:
Nam neq; chorda ſonum reddit, quem vult
manus, & mens:
Poſcentíque grauem perſæpe remittit acutū:
Nec ſemper feriet, quodcumque minabitur,
arcus.
Verùm, vbi plura nitent in carmine, non ego
paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit: H
Aut humana parùm cauit natura. quid ergo?
Vt ſcriptor ſi peccat idem librarius vſque,
Quamuis eſt monitus, venia caret: & ci-
tharœdus
Ridetur, chorda qui ſemper oberrat eadem:
Sic mihi, qui multum ceſſat, fit Cherilus ille,
Quē bis, térq; bonum, cū riſu miror: & idem
Indignor, quādoq; bonus dormitat Homerus.
Verùm opere in lōgo fas eſt obrepere ſomnū.
Vt pictura, poëſis. erit, quæ ſi propius ſtes,
Te capiat magis: & quædā, ſi longius abſtes.

A *Hæc amat obſcurum: volet hæc ſub luce videri:*
Iudicis argutum quæ non formidat acumen.
Hæc placuit ſemel: hæc decies repetita placebit.
O maior iuuenum, quamuis & voce paterna
Fingeris ad rectum, & per te ſapis: hoc tibi dictum (rebus
Tolle memor: certis medium, & tolerabile
Rectè concedi. conſultus iuris, & actor
Cauſarum mediocris abeſt virtute diſerti
Meſſallæ: neſcit quantum Caſcellius Aulus:
Sed tamẽ in pretio eſt. mediocribus eſſe poëtis
B *Non dI, non homines, non cõceſſere columnæ.*
Vt gratas inter menſas ſymphonia diſcors,
Et craſſum vnguentum, & Sardo cũ melle papauer,
Offendunt, poterat duci quia cena ſine iſtis:
Sic animis natum, inuẽtúmq; poëma iuuãdis,
Si paulũ à ſummo diſceſſit, vergit ad imum.
Ludere qui neſcit, cãpeſtribꝰ abſtinet armis:
C *Indoctúsque pilæ, diſcíve, trochive quieſcit:*
Ne ſpiſſæ riſum tollant impune coronæ.
Qui neſcit, verſꝰ tamẽ audet fingere. quid ni?
Liber, & ingenuus, præſertim cenſus equeſtrem (omni.
Summam nummorum, vitióque remotus ab
Tu nihil inuita dices, faciésve Minerua:
Id tibi iudiciũ eſt: ea mens. ſi quid tamen olim
Scripſeris, in MecI deſcendat iudicis aureis,
Et patris, & noſtras: nonúmque prematur in annum.
Membranis intus poſitis delere licebit,
D *Quod non edideris: neſcit vox miſſa reuerti.*
Silueſtreis homines ſacer, interpreſque deorũ
Cædibus, & victu fœdo deterruit Orpheus,
Dictus ob hoc lenire tigreis, rabidóſq; leones.
Dictus & Amphion Thebanæ cõditor arcis
Saxa mouere ſono teſtudinis, & prece blãda
Ducere, quò vellet. fuit hæc ſapiẽtia quondã:
Publica priuatis ſecernere, ſacra profanis:
Concubitu prohibere vago: dare iura maritis:
Oppida moliri: leges incidere ligno.

Sic honor, & nomen diuinis vatibus, atque E
Carminibus venit. poſt hos inſignis Homerus,
Tyrtæúſque mares animos in Martia bella
Verſibus exacuit. dictæ per carmina ſortes:
Et vitæ monſtrata via eſt: & gratia regum
Pieriis tentata modis: ludúſque repertus,
Et longorum operum finis: ne forte pudori
Sit tibi Muſa lyræ ſollers, & cantor Apollo.
Natura fieret laudabile carmen, an arte,
Quæſitũ eſt. ego nec ſtudiũ ſine diuite vena,
Nec rude quid proſit, video, ingenium: alterius ſic
Altera poſcit opem res, & coniurat amicè. F
Qui ſtudet optatam curſu cõtingere metam,
Multa tulit, fecitque puer: ſudauit, & alſit:
Abſtinuit Venere, & vino. qui Pythia cantat
Tibicen, didicit prius, extimuítq; magiſtrũ.
Nũc ſatis eſt dixiſſe, ego mira poëmata pãgo.
Occupet extremum ſcabies. mihi turpe relinqui eſt:
Et, quod non didici, ſanè neſcire fateri.
Vt præco, ad merceis turbãqui cogit emẽdas, G
Aſſentatores iubet ad lucrum ire poëta,
Diues agris, diues poſitis in fœnore nummis.
Si verò eſt, vnctum qui rectè ponere poſſit:
Et ſpõdere leui pro paupere, & eripere atris
Litibus implicitum: mirabor, ſi ſciet inter-
Noſcere mendacẽ, verúmq; beatus amicum.
Tu ſeu donaris, ſeu quid donare voles cui:
Nolito ad verſus tibi factos ducere plenum
Lætitiæ. clamabit enim pulchrè, benè, rectè:
Palleſcet ſuper his: etiam ſtillabit amicis H
Ex oculis rorem: ſaliet: tundet pede terram.
Vt, qui conducti plorant in funere, dicunt,
Et faciunt propè plura dolentibus ex animo: ſic
Deriſor vero plus laudatore mouetur.
Reges dicuntur multis vrgere culullis,
Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborant,
An ſit amicitia dignus. ſi carmina condes:
Nunquam te fallãt animi ſub vulpe latẽtes.
Quinctilio ſi quid recitares: corrige, ſodes,

Hoc

A *Hoc,aiebat,& hoc.melius te poſſe negares,*
Bis ,térq; expertum fruſtra:delere iubebat:
Et male tornatos incudi reddere verſus.
Si defendere delictũ,quàm vertere, malles:
Nullum vltrà verbum,aut operam inſumebat inanem,
Quin ſine riuali téque,& tua ſolus amares.
Vir bonus , & prudens verſus reprehendet inerteis:
Culpabit duros:incomtis allinet atrum
Tranſuerſo calamo ſignũ : ambitioſa recĩdet
Ornamenta:parum claris lucem dare coget:
Arguet ambiguè dictum: mutanda notabit:
Fiet Ariſtarchus:nec dicet,cur ego amicum
B *Offendam in nugis?hæ nugæ ſeria ducent*
In mala deriſum ſemel,exceptúmq; ſiniſtrè.
Vt,mala quẽ ſcabies,aut morb⁹ regius vrget,
Aut fanaticus error,& iracunda Diana:
Veſanum tetigiſſe timent,fugiúntq; poëtam,
Qui ſapiunt:agitãt pueri,incautiq; ſequũtur.
Hic,dũ ſublimeis verſus ructatur,& errat:
Si veluti merulis intentus décidit auceps
C *In puteum,foueámve:licet,ſuccurrite , lõgũ*
Clamet,io,ciues:non ſit,qui tollere curet.
Si curet quis opẽ ferre , & demittere funẽ:
Quî ſcis,an prudens huc ſe deiecerit?atque
Seruari nolit?dicam,Siculique poëtæ
Narrabo interitum.deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles:ardentem frigidus Ætnam
Inſiluit.ſit ius,liceatq; perire poëtis.
Inuitum qui ſeruat,idem facit occidenti.
D *Nec ſemel hoc fecit:nec,ſi retractus erit , iã*
Fiet homo,& ponet famoſæ mortis amorẽ.
Nec ſatis appáret,cur verſus factitet:vtrùm
Minxerit in patrios cineres:an triſte bidẽtal
Mouerit inceſtus.certè furit:ac velut vrſus,
Obiectos caueæ valuit ſi frangere clatros,
Indoctum,doctúmq; fugat recitator acerbus.
Quem verò arripuit, tenet, occíditque legendo,
Non miſſura cutem, niſi plena cruoris hirudo.

HVMANO CAPITI CERVICEM] poëma,quod non conſtat ex conuenientibus, aptis,propriis,accommodatis partibus:ſed diſconuenientibus,alienis,diſparis formæ:æquè ridiculum eſt, vt hoc monſtrum, quod hîc ab Horatio deſcribitur. ſit igitur opus, quod inſtituis, vnum quoddam corpus,ſimplex,vnius formæ,ſibi conſtans,& conueniens,& ſui ſimile:non multiplex, non diſpar,non inæquale,non diſcõueniens.hoc præceptum pertinet ad argumentũ operis,quod *μῦθον* appellat Ariſtot. E

VNDIQVE COLLATIS MEMBRIS] omnium animalium membris collatis, & corrogatis ad hoc monſtrum conſtituendum.

ATRVM] nigrum,deformem,horribilem.talia enim ferè nobis videntur quæ nigra ſunt. vt Oda 3.lib.2. *& ſororum Fila trium patiantur atra.* F
& Oda 13.eiuſd.lib. *Demittit atras bellua centiceps Aureis.*

SVPERNE'] à ſuperiore parte. ſat.7. lib. 2. *peccátve ſupernè.* & Od.20.lib.2. *& album mutor in alitem Supernè.*

VELVT ÆGRI SOMNIA] ſic habent omnes noſtri libri veteres:neque aliter vulgati.nã *ægris ſomnia*,quod quibuſdã placere videtur, mihi nullo modo probatur,neque ferri poteſt.

VT NEC PES, NEC CAPVT VNI R.] id eſt, vt nullum corporis membrum ad vnã aliquam totius corporis formã referri poſſit: vel, vt nullum corporis mẽbrum vni formæ proportione reſpondeat. G

PICTORIBVS, ATQVE POËTIS] opponet aliquis,idẽ licere poëtis, quod pictoribus.

ÆQVA] æqualis . Plato tamen lib.4.de rep. negat poëtis eſſe permittendum,vt dicant,quicquid ſibi videatur, his verbis: οὐ δεῖ ἐπιτρέπειν τοῖς ποιηταῖς λέγειν ὅ,τι φίλον.

SCIMVS] reſpondet Horatius.

COËANT] coniungantur.epiſt.ad Torqu. *vt coëat par,Iungatúrque pari.*

SERPENTES AVIBVS GEMIN. TIGR. AG.] fiant monſtroſa quædam animalia biformia,non ſpecie ſolùm,verùm etiam cogitatione horribilia:vt animal ex aue & ſerpente conflatum,& prætereà alterum ex tigre,& agno. H

INCEPTIS GRAVIBVS,&c.] docet, ea,quæ adhiberi ſolent ornãdi cauſa, nihil ad id, quod agitur,pertinentia, vt longas degreſſiones à propoſito,& deſcriptiones ineptas,& quę Græci vocant ἐπεισόδια à re admodum aliena, eſſe fugienda.

CV'M LVCVS ET ARA D.] omnis lucus,Dianæ ſacer eſt, etiamſi quis lucus ſingularis aliis interdum diis conſecretur.

FLVMEN RHENVM] ſic habent omnes ferè libri manu ſcr.& item vulgati : niſi quòd in vno atque altero reperi *Rheni*, ſic locutus eſt ſup. Od.4.lib.4. *Metaurum flumen.*

FORTASSE CVPRESSVM SCIS SIMVLARE] fortaſſe (inquit Horatius) ſcis cu-

A preſſum bellè admodum penicillo exprimere, id eſt, ornamenta inania, nihilque ad opus inſtitutū pertinētia, quæ *πάρεργα* appellant Græci, vt deſcriptiones fluuiorū, ſiluarū, aliorúmque locorū: quæ tam aliena ſunt à poëmate incepto, & ſuſcepto, quàm cupreſſus à naufragio, quē pictor aliquis depingēdū ſuſcepit. quid tū, ſi tibi naufragiū pingendum locatum eſt: aut ſiquid aliud pingēdum ſuſcepiſti? quid cupreſſui cum naufragio? Aiunt prouerbiū in eos conuenire, qui id, quod vnum ſciunt, fortaſſe non valdè magnum, quouis loco ineptè, atque intempeſtiuè inculcant, ab illo imperito pictore natum, qui à naufrago conductus, vt in tabula naufragium eius depingeret, quærebat ab eo, num cupreſſum appingi vellet. Sed videtur in eos potius quadrare, qui artis caput ignorant, leuia & minuta quædam, & rudimenta dumtaxat ſciunt: natum à rudi quodam pi-
B ctore, qui vt in tabula naufragi imaginem pingeret, conductus, nihil præter cupreſſum & ſimilia, quæ ab iis qui primùm artem pingendi diſcunt, pingi conſueuerunt, pingere potuit.

SI FRACT. ENAT. EXP. NAVIB. &c.] id eſt, ſi is, à quo mercedem accepiſti, vt abs te pingeretur, naufragus eſt?

EXSPES] ſine ſpe, naufragio videlicet facto omnium fortunarum ſuarum. Attius Medea: *exſul inter hoſteis, exſpes, deſertus, vagus.*

AMPHORA COEPIT INSTITVI] vſitatius eſt bonis ſcriptoribus ita loqui *Amphora cœpta eſt inſtitui.* Accius, *Nam neque pretio, neque am-*
C *citia, neque vi impelli, neque prece quitus ſum.* Ex M. Tullio innumera exempla colligere licet. vtitur tamen & M. Tull. hoc genere lib. 14. epiſt. ad Terent. *ſi qua vis, aut ſi qua rapina fieri cœperint:* & iterum Horat. epiſt. ad Valam lib. 1. *urbanus cœpit haberi.* amphora vas grande, & amplum, & quadratum, quod capit ſextarioa octo, & quadraginta: vrceus verò longè minor, longéque alia forma, nempe rotunda. rotam autem intellige figularem. Plaut. in Epidico, *Verſutior es, quàm rota figularis.* Tib. lib. 1. eleg. 3. *At tibi læta trahant Samia conuiuia teſtæ, Fictaque Cumana lubrica terra rota.* Horat. ſup. Od. 10. lib. 3. *Ne currente retro funis eat rota.*

CVRRENTE ROTA CVR VRC.] ſententia huius loci hæc eſt. poëma amplū, & gran-
D de inſtituiſti, ſeu incepiſti: cur progrediente operis ſcriptione, extrema non reſpondent primis, ſed ſunt multo humiliora, & minutiora?

EXIT] id eſt, quaſi ex materia prodit, ſeu exſiſtit, ſeu exoritur? forma enim videtur in materia deliteſcere: quæ manu artificis aperitur, elicitur, depromitur, & in lucē profertur, cùm opus ab artifice ex materia perficitur atq; abſoluitur.

DENIQVE SIT, QVOD VIS, SIMPLEX, &c.] Deniq; opus, ſeu poëma, quod inſtituis, non ſit multiplex, neque ex partibus diſſimiliū formarū compoſitum: ſed ſimplex, & vnū corpus. nō admodum diſſimile eſt, quod ſcribit Ariſt. in libello περὶ ποιητ. ἀνάγκη ἄρα τὸν καλῶς ἔχοντα μῦθον, ἁπλοῦν εἶναι μᾶλλον. ἢ διπλοῦν. id eſt, neceſſe eſt fabulam benè habētem, ſimplicem eſſe potius, quàm duplicem. E

MAX. PARS VATVM, &c.] hæc nō eò pertinēt, vt aliquid propriè de breuitate præcipiat, vt quidam exiſtimant, neque vt περὶ λέξεως, aut de verborum delectu, vt alij volunt: ſed vniuersè docet, ſcriptorem acerrimi, ac limatiſſimi iudicij eſſe oportere, vt recta à prauis diſcernere queat, ne vitia in ſcribēdo pro virtutibus ſequatur. obſcuræ enim ſunt, & tenues veri, & falſi notæ, vt non niſi oculatiſſimi eas internoſcere poſſint.

SPECIE RECTI] falſa, id eſt, quæ imitatur rectum, cùm à recto abſit plurimùm.

BREVIS ESSE LABORO, OBSCVRVS FIO] ſine dubio breuitatem orationis in re, & ſententia longa adhibere, obſcuritatem parit. videndum eſt igitur, vt orationis magnitudo ſententiæ ſubiectæ ſit æqualis, id eſt, vt tantùm ſit verborum, quantum neceſſe eſt, quemadmodum ſcribit M. Tull. lib. de orat. ad Qu. Fratr. 2. quod præſtare difficile eſt. Verùm enim verò, vt ait Pindarus Pyth. εἰδ. θ. *magnæ virtutes, longam orationem deſiderant. ei autē, qui de re magna, & longa pauca verba facere velit, ſapiens auditor optandus, & quærendus eſt. ſed orationis opportunitas,* id eſt, ea oratio, quæ & breuis ſit, cum breuitate opus eſt, & longa, cum res, & tempus verborum multitudinem deſiderant, *proinde vt omnium rerum, præcipuam laudem meretur.* verba Pindari ſunt hęc, quibus tota de breuitate orationis quæſtio terminari, ac tranſigi poteſt. Ἀρεταὶ δ᾽ αἰεὶ μεγάλαι πολύμυθοι. βαιὰ δ᾽ ἐν μακροῖσι ποικίλλειν, ἀκοὰ σοφοῖς. ὁ δὲ καιρὸς ὁμοίως παντὸς ἔχει κορυφάν. G

SECTANTEM LÆVIA NERVI DEFICIVNT] id eſt, qui nimis politum, concinnum, cultum, & comtum orationis ſectatur genus, mollem, eneruatam, & (vt loquitur ille) elumbatam orationem efficit. læuia contraria ſunt aſperis, vt apud Græcos λεῖα τοῖς τραχέσι.

DEFICIVNT] deſtituunt, deſerunt. hæc enim vis eſt huius verbi cum acc. caſu coniuncti. M. Tull. ad Seruium Sulp. lib. 4. *quòd ea me ſolatia deficiunt, quæ cæteris ſimili in fortuna non defuerunt.* H pro Cœlio, *dies iam me deficiet, ſi, quæ dici in eā ſententiam poſſunt, coner expromere.* Lucret. lib. 5. *Poſt, vbi equum valida vires ætate ſenecta, Membraq; deficiunt fugienti languida vita.* Horat. ſat. 1. lib. 2. *cupidum pater optime, vires Deficiunt.* & ſat. 1. lib. 1. *ne ſe penuria victus Deficeret, metuebat.* & Tibull. ad Meſſallam, *meritas ſi carmina laudes Deficiant.*

PROFESSVS GRANDIA TVRGET] qui (vt ita dicam) grandiloquus videri vult, is nimis elatus, turgidus, atque inflatus euadit.

SERPIT HVMI] nimis humilis eſt. ſic ſupra ep. 1. lib. 2. dixit, *ſermones repenteis per humum.*

QVI VARI. CVP. REM PRODIG.] qui narrationibus, & fabulis non veriſimilibus, & incredibilibus, id eſt, ἀπιθάνοις, opus, quod habet

A habet in manibus, ornate ſtudet, &c. variare eſt, quod Græci ποικίλλειν dicunt.

PRODIGIALITER] ſupra omnium hominum fidem.

DELPH. SILV. APP. FL. AP.] hoc quidem abhorret à natura. nam delphini in vndis: apri in ſiluis viuunt. Eleganter igitur, & concinnè, vt multa Archilochus (quemadmodum refert Stobæus) oſtendens, nihil eſſe in hac vita tam incredibile, & præter ſpem, quod nō ſit credibile, & ſperandum, ſic ait, Ἐκ δὲ τοῦ, οὐκ ἄπιστα πάντα, κἀνεπίελπτα γίγνεται Ἀνδράσι. μηδεὶς ἔτι ὑμῶν εἰσορῶν θαυμαζέτω, Μηδ' ἵνα δελφῖσι θῆρες ἀνταμείψωνται νομὸν Ἐνάλιον, καί σφι θαλάσσης ἠχήεντα κύματα φίλτερ' B ἠπείρου γένηται, τοῖσι δ' ἡδὺ ἦ ὄρος, id eſt, *ex hoc autem appâret, non omnia eſſe hominibus incredibilia, nec deſperanda. Nemo igitur veſtrûm poſthac, ſi quid nouum viderit, miretur, neque cùm feræ cum delphinorum paſcuis ſua commutarint, & illis marini fluctus terra continente fuerint gratiores: his montes, & ſiluæ placuerint.*

ÆMILIVM CIRCA LVDVM] gladiatorium, à L. Æmilio Lepido nominatum.

FABER IMVS] faber quidam, cuius taberna eſt omnium infima, & poſtrema. ſic loquitur ſup. epiſt. ad Loll. 2. lib. 1. *& imi Deriſor lecti.* eadē ratione dixit *Ianus ſummus ab imo* epiſt. 1. lib. 1. & ſat. 2. lib. 2. *poſtquàm omnis res mea Ianum Ad medium fracta eſt.* hic igitur faber particulas quaſdā corporis ſatis ſcitè exprimere poterat: totum cor C pus verò inſcitè, atque infeliciter fabricabatur. Cum hoc confert eos ſcriptores, qui alicuius operis σύςασιν, id eſt, cōſtitutionem, & ſummam conflare, aut abſoluere nequeunt, cùm in partibus minutiſſimis deſcribendis, atque ornādis ſint tolerabiles.

INFELIX OP. SVMMA] infelix in vniuerſo opere componendo.

PONERE] id eſt, facere, πλάττειν. ſic ſup. Od. 8. lib. 4. *Sollers nunc hominem ponere, nunc deum.*

HVNC] talem me ſcriptorem eſſe, ſi quod opus ſcribere in animo haberem, nihilo magis cupiam, quàm bellis oculis, & pulchro capillo præditum eſſe, ſed naſo diſtorto ac deformi. nigri oculi, & nigri capilli olim formam cōmendabant, D vt ſuprà Ode 32. lib. 1. *Et Lycum nigris oculis, nigróque Crine decorum.*

ÆQVAM] non grauiorē, quàm, vt vires ferre poſſint: parem viribus. monet ſcriptorem, vt vireis ſuas diligenter exploret, ne quid ſcribēdum ſuſcipiat, quod cumulatè explere non poſſit.

VERSATE] humeris, & toto corpore. ἀλληγορία eſt, Nam iubet animo verſare, & cogitare, quid ſuſtinere ingenio poſſimus.

CVI LECTA POTENTER ERIT RES] id eſt, qui rem ſumſerit non maiorem ſuis viribus, ſed quam ingenio, & doctrina ſuſtinere poſſit, ei neque facūdia, neque diſpoſitio deerit. potenter, id eſt, κατὰ δύναμιν: quantam rem ferre ac ſuſtinere poſſit. E

VIRTVS] ἀρετή, præſtantia, vt M. Tull. *narrationis virtus.* Ariſt. λέξεως ἀρετή. ſed hæc alibi notauimus.

VENVS] venuſtas, lepos. infrà eod. lib. *Fabula nullius Veneris.*

VT IAM NVNC DICAT IAM NVNC] id eſt, hæc erit ordinis vis, & pulchritudo (niſi ego fallor) vt ea, quæ nunc dici debent, iam nūc dicat. in hoc conſiſtit ordinis vis, & pulchritudo, vt, &c.

ET PRÆSENS IN TEMPVS OMITTAT] id eſt, vt quidam explicāt, vſque eò omittat, donec dicēdi tempus adſit: ſuo loco, & tempori ſeruet. Ego *præſens in tempus* poſitum puto pro in præſenti tempore, vt ſit, differat in futurū tempus, & in præſentia omittat: atque ita locutus eſt M. Tull. epiſt. ad Brutum. *vt & in præſens* F *ſceleratos ciueis timore ab impugnanda patria deterrerem, & in poſterum documentum ſtatuerem, ne quis talem amentiam vellet imitari.* & orat. 1. in Catil. *quāta tempeſtas inuidiæ nobis, ſi minus in præſens tempus recenti memoria ſcelerum tuorum, at in poſteritatē impēdeat.* & T. Liuius lib. 2. *nec in præſens modò, ſed in venientem etiam annum, &c.* & ipſe Horat. Od. 16. lib. 3. *Lætus in præſens animus, quod vltra eſt, Oderit curare.*

HOC AMET, HOC SPERNAT] aliud probet, aliud improbet, ac reijciat. eſt enim boni poëtæ iudicare, quid ſit dicendum, quid nō: quid priore loco, quid poſteriore collocandū: vel quid probandum, quid improbandum: quid laudandum, quid vituperandum. Profert hunc verſum G Seruius ad illum Virgilij locum Georg. 2. *Me verò primùm dulces ante omnia Muſæ, &c.*

PROMISSI CARM. AVCTOR] i. is, qui ſe poëtam profeſſus eſt: is, qui carmen, quod ſe ſcripturum pollicitus eſt, condit. vel dic promiſſi, id eſt, magni. Nam qui de ſe aliquid promittit, magnum aliquid vult à ſe exſpectari. infrà. *Quid tanto dignum afferet hic promiſſor hiatu?* & epiſt. ſuperiore. *Multa fidē promiſſa leuant:* vel promiſſi, id eſt, editi, vt alij quidam volunt.

IN VERBIS] monet vt verba, parcè admodum, & timidè nouemus, aut fabricemur. H

CAVTVS] prudens, religioſus, εὐλαβής.

TENVIS] parcus, reſtrictus, anguſtus. φειδωλός, λιτός.

SERENDIS] faciendis, nouandis. tranſlatio eſt ab arboribus. ita ſtatim verba cū foliis comparat.

DIXERIS EGREGIÈ NOTVM SI, &c.] egregia erit tua elocutio, ſi ſcita, & artificioſa verborum adiunctio, ſeu compoſitio verbum alioqui nouum, & nuper factum, reddiderit notum, inſigne, ac luculentum: qualia ſunt veliuolum, ſaxifragum, & ſimilia. hæc eſt huius loci ſententia, quicquid alij ſomniēt de verbis tranſlatis: quam tamen teſtimonio, & auctoritate M. Tull. confirmabimus. Ille igitur lib. 3. de oratore,

A ſcribit *tria eſſe in verbo ſimplici, qua orator afferat ad illuſtrandam, atque exornandam orationem: aut inuſitatum verbum, aut nouatum, aut tranſlatum: Nouari autem verba, qua ab eo, qui dicit, ipſo gignuntur, ac fiunt vel coniungendis verbis, vel ſine coniunctione. cõiungendis verbis nouantur, vt hac. Tum pauor ſapientiam mihi omnem ex animo expectorat. An non vis huius me verſutiloquas malitias?* videtis (inquit) *verſutiloquas, & expectorat, ex cõiunctione facta eſſe verba, non nata.* ex hoc loco appâret, coniuncta, ſeu iuncta verba à M. Tullio nominari, quæ vulgò compoſita appellamus. Idem in oratore perf. *Ego autem etiam ſi quorundam grandis, & ornata vox eſt poetarum, tamen in ea cùm licentiam ſtatuo maiorem eſſe, quàm in nobis, faciendorum, iungendorúmque verborum, tùm etiam hominum voluptati vocibus magis, quàm rebus ſeruiunt.* Idem ibid. *Quid? in verbis iunctis, quàm ſcitè inſipientem, non inſapientem? iniquum,* B *non inæquum? tricipitem, non tricapitem? conciſum, nõ concaſum?* perſpicuè his locis verba iuncta dixit, quæ grammatici compoſita nominant. ibidem. *Itaq; tranſlata, aut facta, aut iuncta verba facile ſunt cognita.* tranſlata quæ ſint, notum eſt: facta autẽ verba ſunt, quæ ſine cõiunctione ſunt nouata ab eo, qui dicit: iuncta, quæ nouata ſunt ex coniunctione, &, vt loquitur Horatius, ex iunctura. Idẽ Topicis. *Scæuola autem P. filius postliminium iunctum putat eſſe verbũ, vt ſit in eo & poſt, & limen.* Idem Partit. ait nouari verba cum aliis modis, tum adiunctione verborũ. Priſc. lib. 18. hunc verſum teſtẽ producit: & ita explicat, C *Dixeris, id eſt, poteris dicere:* hoc tantum.

SI FORTE NECESSE EST, &c.] Totius huius loci hæc ſententia eſt, ſi ſcripturam veterem ſequamur. Si forte neceſſe eſt res abditas, & occultas nouis vocabulis declarare, & nomina fingere veteribus inaudita: licebit hoc facere, dabitúrque licẽtia, pudenter & modeſtè ſumta. Sic explicandus hic locus eſt, ſi ponatur copula poſt vocem *rerum:* vt ponenda eſt, ſi libros veteres ſequi volumus. ſi verò ſine copula legamus, ita explicandus erit. Si forte neceſſe eſt res abditas nouis vocabulis exprimere: licebit nomina veteribus inauditata fabricari, dabitúrque fabricãdorum vocabulorum licentia, modò pudenter ſumatur.

INDICIIS MONSTRARE RECEN- D TIBVS] id eſt, nouis vocabulis. nam vocabula ſunt indicia, ſeu notæ rerũ: σύμβολα, & σημεῖα appellat Ariſtoteles: & verba eò cõparata ſunt, vt cogitationes, & affectus noſtros indicent, ac ſignificent. apertè Horatius hîc loquitur de verbis nouatis, non de tranſlatis.

ABDITA RERVM,] id eſt, res abditas, & occultas. *abdita rerum* autem ſic dictum, vt ſat. 2. lib. 2. *Corruptus vanis rerũ:* & ſat. 8. eiuſd. *ridetur fictis rerũ.* vide quæ notauimus ſup. ad Od. 12. lib. 4. *amaráque Curarum eluere efficax.*

ET FINGERE CINCTVTIS, &c.] ſic habent omnes libri manu ſcripti, quos vidi. nã vulgati non habent copulationem *&*, poſt vocem E *rerum.*

CINCTVTIS] cinctis, militaribus, armatis. cingebantur enim in militiam ituri. ex quo cingulum militare, & cingi pro eo, quod eſt ad militiam, & ad pugnam ornari. Plaut. in Amphitr. *Cingitur: certè expedit ſe.* & accingi. Lucret. lib. 2. *& ſi tibi vera videtur, Dede manus: aut, ſi falſa eſt, accingere cõtrà.* quæ vis ineſt etiam in verbo Græco ζώννυσθαι. Hom. ὀδυσ. ω ζώννυνταί γε νέοι, καὶ ἐπεντύνονται ἄεθλα. id eſt, cinguntur iuuenes, & armantur ad certamina. & ἰλιάδ. ψ. ζωσαμένω δ' ἄρα τώ γε βάτην ἐς μέσσον ἀγῶνα. id eſt, illi autem cincti deſcenderunt in medium certamen. Terent. Phorm. *ad te ſumma ſolum Phormio rerum redit. tu te hoc intriſti: tibi omne eſt exedendum. accingere.* Virg. Æneid. 2. de Priamo, *& inutile ferrum Cingitur.* ibid. *qua mens tam dira miſerrime coniux Impulit his cingi telis?* vel dic cincturis, F vt Porphir. qui cinctu, ſeu cincto vtebantur loco tunicæ. erat autem cinctus, ſeu cinctum veſtis infra pectus corpus complectens, & à pectore ad pedes tegens. Virg. 7. Æneid. *Ipſe Quirinali trabea, cinctúque Gabino Inſignis.* ζῶμα & ζώσμα appellant Græci. quidam per cincutos, priſcos, ſeu vetuſtos ſignificari volunt, quod non improbo.

NON EXAVDITA CETHEGIS] id eſt, inaudita veteribus.

CONTINGET] ἐνδέξεται: licebit, non improbabitur, ferri poterit. G

LICENTIA SVMTA PVDENTER] licentia verecunda. pudenter, αἰδημόνως, cum pudore: verecundè.

FICTÁQVE NVPER] non ita pridem facta, & nouata.

HABEBVNT FIDEM] id eſt, obtinebunt fidem, atque auctoritatem: & ita etiam M. Tull. loquitur epiſt. ad A. Cecinam lib. 6. *Quare, quando, vt augures, & aſtrologi ſolent, ego quoque augur publicus ex meis ſuperioribus prædictis conſtitui apud te auctoritatem augurij, & diuinationis meæ, debet habere fidem noſtra prædictio.* Idem Acad. quæſt. lib. 2. *quaſi verò non ſpecie viſa iudicentur: quæ fidem nullã habebunt, ſublata veri, & falſi nota.* idẽ pro Flacco, *ſed fuerint incorrupta litteræ domi: nunc verò quam* H *habere auctoritatem, aut quam fidem poſſunt?* alioqui fidem habere dicimur ei, cui credimus, vt idem Acad. *num videtur minorem habere viſis, quàm vigilantes, fidem?*

SI GRÆCO FONTE CADENT P. D.] id eſt, ſi erunt è Græca lingua in vſum Latini ſermonis deflexa: qualia ſunt *ephippium, acratophorũ* apud M. Tull. lib. 3. de Finibus: & ibidem, *proëgmena, & apoproëgmena.* & hæc vulgatiſſima, *grammatica, poetica, rhetorica, dialectica, muſica, triclinium, aër, æther.* iterum apud M. Tull. *panchreſtum medicamentum, peripetaſmata, hemicyclus, pſeudothyrũ, ſymphonia, atomi, apotheca, epitaphium, epitoma, ſophiſma, ſorites, ephemeris, theſis, toreuma, &c.* apud Horat. ea, quæ ſuprà commemoraui *diota, amyſtis,*

A *ſtis, balanus, &c.* vel intellige ea, quæ ad exemplũ Græcorum in lingua Latina nouata ſunt, vt *medietas*, quemadmodum illi μεσότητα dicũt: *intermundia*, vt illi μεταχόσμια: *qualitas*, quæ ab illis ποιότης nominatur: *rectè facta*, quæ κατορθώματα: *producta*, ſeu *propoſita*, quæ προηγμένα, *reiecta*, quæ ἀποπροηγμένα: *viſio*, quæ φαντασία: *notio*, quæ ἔννοια: *indifferens*, quod ἀδιάφορον: *ſuada*, quæ πειθώ: *centimanus*, qui ἑκατόγχειρ: *tyrãnicida*, qui τυραννοκτόνος: *triceps*, qui τρικέφαλος: *tauriformis*, qui ταυρόμορφος, & alia ſexcenta. nouãtur enim verba aut ſimilitudinė, aut imitatione, aut inflexione, aut adiunctione verborũ, inquit M. Tull. Partit. Nonnulli libri vet. habent *cadant*.

PARCÈ DETORTA] id eſt, parcè deflexa, ſeu deriuata, ſeu deducta à Græca lingua.

CÆCILIO] Statio Cæcilio, poëtæ comico, de quo ſuprà.

B DABIT] ſic habent omnes ferè libri veteres cum vulgatis conſentientes: pauci *dedit*, quod itẽ ſe in vno reperiſſe teſtatur homo pereruditus, Canterus.

VARIÓQVE] ſic legendum libris omnibus inuitis, non *Varo*: vt Od. 6. lib. 1. *optimus olim Virgilius, poſt hunc Varius dixere quid eſſem*. & ſat. 10. lib. 1. *fortè epos acer, Vt nemo, Varius ducit*. & Od. 6. lib. 1. *Scriberis Vario fortis, &c.*

INVIDEOR] inuideor, παθητικὸν, à verbo inuideo, rariuſculum eſt: in vſu tamen ſunt *inuiſus*, & *inuidendus*. ſuprà Od. 10. lib. 2. *caret inuiden-*
C *da Sobrius aula*. & Od. 1. lib. 3. *Cur inuidendis poſtibus, & nouo Sublime ritu moliar atrium?* Idem ſat. 3. lib. 2. *& haret Inuiſis foribus*. verbum inuidendi certè cum quarto caſu coniungi ſolet, vt apud M. Tull. Tuſcul. 3. *vt nobis optimam naturam inuidiſſe videantur, qui nihil melius homini populari gloria iudicauerunt*. vide annot. ad ſat. 6. lib. 2. hæc igitur verba, *cur inuideor acquirere*, valent, cur vetor acquirere? ſic Græci φθονοῦμαι, & φθονῶ. Eurip. Med. μὴ φθόνει φράσαι, id eſt, ne inuide dicere. ibid. Καὶ νῦν τὸ μὲν σὸν οὐ φθονῶ καλῶς ἔχειν, id eſt, non inuideo res tuas benè habere.

CV̀M LINGVA CATONIS, ET EN.] nam tantumdem nobis licere debet noſtra æta-
D te, quantum Ennio, & Catoni licuit ſua.

SIGNATVM PRÆSENTE NOTA PROD.] libri vulgati habent *producere*, quibuſcum conſentiunt aliquot antiqui, id eſt, proferre in lucem, ſeu protrahere in medium (vt loquitur Lucretius.) *nomen* aurẽ *præſente nota ſignatum*, hoc eſt, quod vſus præſens comprobet: nomen, quod cum eorum hominum, qui tunc ſunt, cùm producitur, loquendi conſuetudine conſentiat: nomen, quod eam formam, & notam impreſſam contineat, quæ ſit in vſu. ego tamen *procudere* malim, vt habent libri aliquot calamo exarati, vt tralatio ſit à nummis. Nam & Themiſtius iunior in oratione quarta de nomine, ſeu vocabulo *ſophiſta* loquens, ſimilitudine nummi vtitur, his verbis, ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦ ὀνόματος, ὥσπερ νομίσματος, E
μετέπεσεν ἡ δύναμις κατὰ τοὺς ὕστερον χρόνους, &c. id eſt, ſed quoniã huius nominis [ſophiſtæ] vis, ſeu poteſtas, mutata eſt, poſterioribus temporibus, &c.

VT SILVÆ FOLIIS] oſtendit à ſimili, etiam verborum ſuam eſſe ætatem. iccircò vtendũ eſſe verbis præſentibus, & noua verba cudere licere. videtur autem hanc ſimilitudinem ab Homero ſumſiſſe ἰλ. ζ. qua cum foliorũ ortu, ac natura hominum ætatem cõparat. Οἵη περ φύλλων γενεὴ, τοίη καὶ ἀνθρώπων. id eſt, Qualis foliorum ortus, talis & hominum. idem φ. εἰ δὴ σοί γε βροτῶν ἕνεκα πτολεμίζω Δειλῶν, οἳ φύλλοισιν ἐοικότες ἄλλοτε μέν τε Ζαφλεγέες τελέθουσιν ἀρούρης καρπὸν ἔδοντες· Ἄλλοτε δ' αὖ φθινύθουσιν ἀκήριοι. id eſt, ſi tecum miſerorum mor- F
talium cauſa pugnem: qui foliis ſimiles, interdũ feruidi, & fortes ſunt terræ fructum comedẽtes: interdum intereunt imbecilli, & exanimes. & Mimnermus, Ἡμεῖς δ', οἷά τε φύλλα φύει πολυάνθεμος ὥρη Ἔαρος, ὅτ' αἶψ' αὐγῇ αὔξεται ἠελίου, ex Stobæo. id eſt, Nos autem tales ſumus, qualeis frõdeis producit tempus Vernum multis floribus abundans, cùm primùm lux ſolis augetur. ſic & Muſæus, Ὡς δ' αὔτως καὶ φύλλα φύει ζείδωρος ἄρουρα, Ἄλλα μὲν ἐν μελίῃσιν ἀποφθίνει, ἄλλα δὲ θάλλει: Ὣς δὲ καὶ ἀνθρώπων γενεὴ καὶ φῦλον ἑλίσσει: id eſt, ſimiliter autem & frondeis producit terra, victum ſuppeditans, ſeu rerum ad victum neceſſariarum largitrix: alię G
quidem in fraxinis pereunt, aliæ virent: ſic & hominum ortus & genus viciſſim naſcitur, & occidit. Cum his Horatianis congruũt, & concinunt illi Lucretiani verſus lib. 1. *Sic volnenda ætas commutat tempora rerum. Quod fuit in pretio, fit nullo denique honore: Porrò aliud ſuccedit, & è contemtibus exit: Inq́; dies magis appetitur, floreſq; repertum Laudibus, & miro eſt mortaleis inter honore*. Idem lib. 3. extr. *Cedit enim à rerum nouitate extruſa vetuſtas*. & M. Tull. Philipp. 12. in extr. *Nihil enim ſemper floret: ætas ſuccedit ætati.*

PRONOS] celeriter labenteis.

DEBEMVR MORTI NOS] ſic Ode 3. lib. 2. *Omnes eòdem cogimur: omnium Verſatur vrna*. H
Profert hunc locum Seruius ad illum Virg. lib. 9. Æneid. *Mortaline manu facta immortale carinæ Fas habeant?* ſed Priſcianus legit *Debemus*. quod notauit Achill. Statius Luſitanus.

SIVE RECEPTVS TERRA NEPT.] id eſt, ſiue portus Iulius, immiſſo in Lucrinum, & Auernum lacum mari refectus, nauibus tutam ſtationem præbeat: (quod ab Auguſto effectum eſt:) ſiue Pomtina palus ſiccata, vomere ſubigatur nunc, & frugibus vicinas vrbeis alat: (quod à Iulio Cæſare fuerat cogitatum:) ſiue Tiberis à priore ſuo alueo in aliam partem auerſus deſierit agris, & vrbi nocere.

CLASSEIS AQVILONIBVS ARCET] id eſt, Aquilones à claſſibus arcet: hypal-

A lage: claſſibus tutus, ac munitus portus eſt.

STERILISQVE DIV PALVS] Seruius ad illum Virg. locum Æneid. 6. *& tenebroſa palus Acherunte refuſa*: notat, poſteriorem ſyllabam huius nominis eſſe longam: ab Horatio tamen eſſe correptam: atque hunc locum profert.

APTAQVE REMIS] nauigabilis.

VICINAS VRBEIS ALIT] ſiccata, & fertilis reddita, vicinis vrbibus alimenta præbet: quod Iul. Cæſar efficere conſtituerat. M. Tullius Philipp. 5. *Ille paludes ſiccare voluit*. perfecit poſteà Cethegus neſcio quis.

INIQVVM FRVGIBVS] inimicum, & infeſtum frugibus, propter crebras eluuiones.

B DOCTVS ITER MELIVS] tranſlatio eſt, vt epiſt. ad Villicum ſup. lib. 1. *Multa mole docendus aprico parcere campo.*

NEDVM SERMONVM STAT HONOS] nimis pingues ſunt ij, qui hîc cenſent addendam negationem, & legendum, *nedum haud ſermonum*. nam hæc vox ſuaptè vi, ac natura negat, vt apud M. Tull. lib. epiſt. 9. ad Pap. Pætum, in vltima libri epiſt. *Me verò nihil iſtorum, ne iuuenem quidem mouit vnquam, nedum ſenem*. Idem ad Tiron. lib. 16. *vix in ipſis tectis, & oppidis frigus infirma valetudine vitatur: nedum in mari, & via ſit facile abeſſe ab iniuria temporis*. T. Liuius lib. 6. *& ægre inermem tantam multitudinem, nedum armatam ſuſtinere poſſe*. Eſt autem argumentum à minori hoc modo, Si, quæ diuturniora videbantur eſſe C debere, neque à vetuſtate facilè conſumi poſſe, ea tamen extinguit vetuſtas: quanto magis verba? poteſt & eſſe à maiori, hoc modo, opera regum non ſunt ſempiterna: quanto minus verba?

GRATIA] χάρις, lepos, venuſtas. vel gratiã accipe, vt ſit tranſlatum ab hominum gratia.

QVEM PENES] in cuius poteſtate eſt. M. Tull. in orat. perf. *vſum loquendi populo conceſſi, ſcientiam mihi reſeruaui*. *ius* autem legendum ex auctoritate omnium veterum cod. non *vis*.

RES GESTÆ, &c.] res geſtæ deſcribuntur verſibus heroïcis: quod genus epos appellant: ex quo poëtæ epici nominantur, vt ſuprà diximus ad epiſt. 2. lib. 2.

D QVO SCRIBI P. NVMERO] id eſt, quo metro, quo carminis genere, quibus pedibus, vt hac epiſt. inf. *At veſtri proaui Plautinos & numeros, & Laudauere ſales.*

HOMERVS] à quo Mæonium carmen dicitur. ſuprà Od. 6. lib. 1. *Mæonij carminis alite*: ſeu, vt quidam malunt, *aliti*, vt referatur ad Varium.

VERSIBVS IMPARITER IVNCTIS] elegis, vt tertio ab hinc verſu appellat. profert hunc locum Soſipater lib. 1. grammatic. inſtit. & refert, Scaurum grammaticum commentariis in artem poëticam ad hunc locum notaſſe, *aduerbium figurauit*.

QVERIMONIA PRIMVM] Ode 33. lib. 1. *Albi ne doleas plus nimio memor Immitis Glyceræ, neu miſerabiles Decantes elegos, quòd tibi iunior Læſa præniteat fide.* E

VOTI SENTENTIA COMPOS] res lætæ, optatæ, & ſecundæ. nam, quæ nobis ex animi ſententia eueniunt, læta ſunt, ac iucunda.

ARCHILOCHVM PROPRIO] id eſt, Archilochus carminis Iambici inuentor, & princeps, iambos ſuos ad maledicentiam contulit, vel iambis ſuis armatus ſcripſit in Lycamben ſocerum, & eius filiam: vt ſuprà Od. 6. epod. C. Vell. Patere. *neque quemquam alium, cuius operis primus auctor fuerit, in eo perfectiſſimum, præter Homerum, & Archilochum, reperiemus.*

HVNC PEDEM] iambum. Turnebus tamẽ lib. 9. Aduerſ. pedem interpretatur verſum Iam- F béum.

SOCCI] comœdiæ. infrà, *propè ſocco Dignis carminibus.*

GRANDESQVE COTHVRNI] tragœdiæ. ſup. Od. 1. lib. 2. *grande munus Cecropio repetes cothurno*. & infrà, *Et docuit magnúmque loqui, nitíque cothurno.*

ALTERNIS APTVM SERMONIBVS] dialogis, & ſermonibus mutuis. ſic Ariſtot. περὶ ποιητικῆς. μάλιστα γὰρ λεκτικὸν τῶν μέτρων τὸ ἰαμβεῖόν ἐστι. σημεῖον δὲ τούτου. πλεῖστα γὰρ ἰαμβεῖα λέγομεν ἐν τῇ διαλέκτῳ πρὸς ἀλλήλους. i. maximè autem omnium metrorum, ad locutionem, ſeu ad ſermonem aptum eſt, carmen iambéum: cuius rei argumentum eſt, quòd plurimos verſus G iambéos vſurpamus, in ſermone quotidiano. Alternos ſermones autem intellige: qui alternatim habentur, hoc eſt, non ſemper neque cõtinenter ab vno, ſed nunc ab hoc, nunc ab illo: ſeu nunc ab vno, nunc ab altero viciſſim. hoc enim ſignificat *alternum*, nempe quod non eſt continuũ, ſed aliqua aut perſona, aut re interpoſita interruptũ: vt alterna mors Caſtoris & Pollucis, alternis tẽporibus, alternis annis, & ſimil.

AT POPVL. VINC. STR.] quia ſpectatores vociferari, & ſtrepere deſinunt, verſibus iambicis delectati.

NATVM REBVS AGENDIS] id eſt, fabulis, quæ appellãtur δράματα: vel quia iambus vim habet excitandi ad actionẽ. Ariſt. πρακτικὸν appellat. H

FIDIBVS] verſibus lyricis.

EQVVM CERTAMINE PRIMVM] qui curſu vicit. vt dixit *pugilem victorem*: ita *equum certamine primum.*

ET IVVENVM CVRAS] amores, comiſſationes, conuiuia, iocos.

DISCRIPTAS SERVARE VICES, &c.] qui ſuas cuiuſque poëmatis parteis, & munera ab ipſa natura attributa ſeruare neſcit, &, qui ad operum formas, quæ ſunt variæ, & multiplices, verſus accommodare pro cuiuſque dignitate, ac natura non poteſt, indignus eſt nomine poëtæ. poteſt & illud *vices* intelligi de cuiuſque perſonæ officio, & munere, & decôro. cuius rei exemplum ſubijcitur ibi, *Telephus, & Peleus, &c.*

diſcri-

A diſcriptas autem, id eſt, διατεταγμένας. diſtin-
ctas, diſtributas, diuiſas. ſic Od.3.lib.1. *ſedéſque
diſcriptas piorum, &c.*

OPERV'MQVE COLORES] operũ ſpe-
cies, & formas, & varietates. ſic vitæ colorem di-
xit ſat.1.lib.2. *Quiſquis erit vita, ſcribam, color.* &
epiſt.17.lib.1. *Omnis Ariſtippum decuit color, &
ſtatus, & res.*

PVDENS PRAVE'] pudor eius eſt vitio-
ſus, ac reprehendendus, quem diſcere pudet po-
tius, quàm neſcire.

CENA THYESTÆ] argumentum tragicũ,
de quo alibi.

SINGVLA, &c.] ſuus cuiq; carmini locus
detur: ſuo quæque materia carmine, & proprio
tractetur.

NON VVLT] non debet, οὐ βούλεται.

INTERDVM TAMEN ET VOCEM,
&c.] vt ſat.4.lib.1. *at pater ardens Sæuit, quòd me-*
B *retrice nepos inſanit amica Filius, &c.* quem locum
cum hoc conferre non erit inutile.

DELITIGAT] acriter litigat, vt ſuprà *deſa-
uit*, pro valdè ſæuit, epiſt.ad Iul. Florum 1.lib.1.
& ſat.3.lib.2. *denarrat.*

SERMONE PEDESTRI] humili, & co-
mico, πεζῷ λόγῳ.

TELEPHVS, ET PELEVS, CV'M P.]
ſubaudiendum verbum *eſt*, & legendum *cùm*, nõ
cur. probat autem exemplo perſonarum tragica-
rum Telephi & Pelei, nonnumquam in tragœ-
C diis ſermonem comicum, & humilem adhiberi.
eſt autem hæc horum verborum ſententia, Tele-
phus, & Peleus, quo tempore vterque in exſulio,
atque in egeſtate verſatur, verborum ampullas,
& verba productiora, ac longiora, quàm quibus
vulgus vtitur, omittit, ac remouet, ſi vult ſpecta-
toribus miſericordiam voce, & lacrymis com-
mouere. P. Victorius hunc locum aliter explicat
Variar.lectionum lib.14. ſed valde ab eo diſſen-
tio, neque mihi vllo pacto probari poteſt illa ex-
plicatio, *proijcere ampullas*, magna loqui. quid e-
nim aliud eſt proijcere, quàm procul à ſe reijce-
re, amittere, ac repellere? quod Græci προΐενται
dicunt. Catull.de nupt.Pelei, *Ipſe ſuum Theſeus pro
caris corpus Athenis Proijcere optauit potius, &c.*
D Idem ad Cameriũ, *Fructus proijcies amoris omneis.*
Virg.Æneid 6. *qui ſibi lethum Inſontes peperere ma-
nu, lucémque peroſi Proiecere animas.* M.Tull.pro C.
Rab. *neque ego, cui omnium ciuium libertas cariſſima
fuiſſet, meam proieciſſem.* Lucret.lib.5. *Tũ porrò puer,
vt ſæuis proiectus ab vndis Nauita, nudus humi ia-
cet.* Horat. ſat. 3. lib. 2. *qui ſeruos proijcere aurum
In media iuſſit Lybia.* & ſat. 7. lib.2. *Tu cùm proie-
ctis inſignibus, &c.* De Telepho autem pauca quę-
dam ſuprà leuiter attigi Od.17.epod. ſed, quod
ad hunc locum attinet, Telephi mendicitatẽ no-
bilitarunt tragœdiæ. Timocles in Iambicis, ὁ
γὰρ μὲν πένης Πτωχότερον αὐτοῦ καταμαθὼν
τὸν Τήλεφον Γενόμενον, τὴν πενίαν ῥᾷον φέρει.
id eſt, nam qui pauper eſt, poſteaquam intellexit
Telephum factum eſſe ſe pauperiorem, pauper- E
tatem fert facilius. Ariſtoph. νεφέλ. σὺ δὲ γ' εὖ
πράττεις. Καί τοι πρότερόν γ' ἐπτώχευες Τή-
λεφος εἶναι Μυσὸς φάσκων. id eſt, Tu autem rem
tuam bene geris. atqui antea mendicabas, cùm te
Telephum miſerum eſſe diceres. de eodem vide,
quæ protulimus ex Pindaro, & eius interprete
Od.7.lib.1. ad illum locum, *Narrat pane datum Pe
lea Tartaro.* quibus libet nunc addere ex eodem
poëta, quæ exſtant εὐδ.γ.πυθ. vbi ille oſtendens,
nullam eſſe ſtabilem felicitatem in rebus huma-
nis, ait ne Pelea quidem, & Cadmum, quorũ res
fuerant aliquando admodum ſecũdæ, curſum vi-
tæ perpetuum ſine offenſione, & calamitate con
ficere potuiſſe. nam, cùm Cadmus Harmoniam,
Peleus Therida vxores duxiſſent, & vtriuſque nu
ptiis etiam Dij immortales interfuiſſent, illum F
trium filiarum, Semelæ, Agauæ, Inônis miſerabi-
les caſus ita grauiter perculerunt, atque afflixe-
runt, vt in anguem verſus ſit: hic amiſſo filio A-
chille, in Co inſula vitam inopem, & miſerã tra-
duxit, mortémque cum ſummo animi dolore, &
cruciatu oppetiit. Verba Pindari non aſcribam.
petat, qui volet, ex ipſo fonte.

PROIICIT AMPVLLAS ET SES-
QVIP.] id eſt, lõgè à ſe reijcit, & omittit verba
tumida, grandia, ampla atque inflata, magnifica,
iactantiæ & venti plena: ſeu nimis ornata, & ab
vſu communi remota: vel quòd ampullæ amplæ
ſunt, vnde fortaſſe nomen traxerunt: vel propter
ſonitum, quem aqua ex ampulla effluens mittit. G
lege hac de re plura ad illum verſum, *An tragica
deſæuit, & ampullatur in arte, &c.* epiſt.3.lib.1: ſeſ-
quipedalia verba autem, intellige nimium pro-
ducta, & lõga: qualia ſunt ſeſquipedalia: alij præ-
tumida, & inflata interpretantur.

SI CVRAT C. SP. TETIGISSE] ſi ſtu-
det animum ſpectatoris affeciſſe, commouiſſe.
Cic.ad Attic.lib.2. *mina, quæ mihi proponuntur, mo
dice me tangunt.*

DVLCIA SVNTO] aliud eſt pulchrum, a-
liud dulce. licet hoc ex ſimilitudine formæ mu-
liebris intelligere. ſunt enim quædam mulieres
formoſæ illæ quidem, ſed inſuaues, & iniucundę,
ſine lepôre, & illecebra: aliæ minus formoſæ, ſed H
ſuauitate, & lepôre, atq; illecebra cõmendatæ.

VOLENT,] quidam libri vet. habent, *volunt.*

AGVNTO] impellunto, aut ducunto. epiſt.
ad Auguſtũ, *Ille per extentum funem mihi poſſe vi-
detur Ire poëta, &c.*

SI VIS ME FLERE] ſic M.Tull.de Orat.
ad Qu.frat.lib.2: *neque fieri poteſt, vt doleat is, qui
audit, vt oderit, vt inuideat, vt pertimeſcat aliquid,
vt ad fletum, miſericordiámque deducatur, niſi omnes ij
motus, quos orator adhibere volet iudici, in ipſo oratore
impreſſi eſſe, atque inuſti videbuntur, &c.* quæ dein-
ceps ſequuntur. nam ad hunc locum valdè per-
tinent. ſic Ariſt.lib.3.de arte dicendi. συνομοιο-
παθεῖ ἀεὶ ὁ ἀκούων τῷ παθητικῶς λέγοντι. id eſt,
ſimiliter ſemper afficitur is, qui audit, atq; is, qui

A affectus commouet dicendo. Sic & Plato in eo dialogo, qui inſcribitur Ion, ἢ περὶ ἰλιάδος, vbi multis verbis oſtendit & poëtas afflatu diuino concitatos ſua poëmata edere, tanquam deorum interpretes, & recitatores poëmatum, ſeu actores, quos rhapſodos appellant Græci, eſſe interpretum interpretes, quia cùm recitant aliquem locũ iracundiæ, aut miſericordiæ, aut ſimilis alicuius affectus plenum, & ipſi ſimiliter afficiuntur, & in animis auditorum ſimilem affectũ gignunt. ſic Plato: ἐγὼ γὰρ (inquit Ion) ὅταν ἐλεεινόν τι λέγω δακρύων, ἐμπίπλανταί μου ὀφθαλμοί: ὅταν τι φοβερὸν ἢ δεινόν, ὀρθαὶ αἱ τρίχες ἵστανται ὑπὸ τοῦ φόβου, καὶ ἡ καρδία πηδᾷ:
B Cùm enim ego aliquid miſerabile loquor lacrymis mibi complentur oculi: cùm aliquid formidoloſum, aut horribile, pili metu arriguntur, & cor palpitat. Cetera legat qui volet apud Platonem. Valde enim ad hunc locum pertinent.

TVNC TVA ME INFORT. LÆD. TEL. VEL P.] hîc eſt locanda interpunctionis nota, boc modo, Tunc, id eſt, cũ ipſe primus dolebis, ô Telephe, vel Peleu, tua infortunia mihi lacrymas excutient: tunc me moleſtia afficiẽt. ſequitur deinceps, *malè ſi m. l.* Quidam libri habent, *ladant*.

MALE' SI MANDATA LOQ.] ſin autem parteis tibi à fortuna datas ages indecenter, & ineptè: ſi & verbis vtêris à perſona, quam ſuſtines, atque à fortuna tua alienis, & vultu hilaro
C procedes in ſcenam, cùm ſis calamitoſus, exſul, mendicus: denique ſi neque verba, neque geſtus ei perſonæ, quam ſuſtines, & quam repræſentare iuſſus es, reſpondebunt: tunc aut me tibi minus attentum præbebo, aut te irridebo. oratio igitur & actio debent perſonæ, & fortunæ congruere, & conuenire. quidam exiſtimant, hunc eſſe ordinem verborum, *ſi loquêris, malè mandata*: id eſt, ſi ea loquêris, quæ ſunt à tua fortuna aliena, tui auctoris culpa, qui eam orationem tibi attribuerit: aut dormitabo, aut ridebo: à quibus diſſentio.

TRIST. MÆST. VVLTVM VERBA D. &c.] *Aliud vocis genus* (inquit) Cicero lib. 3. de oratore) *iracundia ſibi ſumit: acutum, incitatum,*
D *crebrò incidens, &c. Aliud miſeratio ac mæror: flexibile, plenum, &c. Aliud metus, demiſſum, & haſitãs, & abiectum, &c.* Cùm igitur alius motus aliam vocem deſideret: ergo & alia verba deſiderat. Hæc enim debent eſſe inter ſe conſentanea, motus, vox, verba. Iam qualis motus, talis vultus eſt: qualis fortuna, talis motus, vt ſtatim dicet. Format enim natura prius, &c. Cum his congruunt illa Ciceronis ex eodẽ libro paullùm ſupra. *Omnis enim motus animi ſuum quendam à natura habet vultum, & ſonum, & geſtum: totúmque corpus hominis, & eius omnis vultus, omnéſque voces, vt nerui in fidibus, ita ſonant, vt à quoque animi motu ſunt pulſa, &c.*

FORMAT ENIM NATVRA] ſic Homer. ὀδ. σ. Οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο
E Πάντων, ὅσσα τε γαῖαν ἔπι πνείει τε, καὶ ἕρπει. Οὐ μὲν γάρ ποτέ φησι κακὸν πείσεσθαι ὀπίσσω, Ὄφρ' ἀρετὴν παρέχωσι θεοί, καὶ γούνατ' ὀρώρῃ· Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ λυγρὰ θεοὶ μάκαρες τελέσωσι· Καὶ τὰ φέρει ἀεκαζόμενος, τετληότι θυμῷ. Τοῖος γὰρ νόος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων, Οἷον ἐπ' ἦμαρ ἄγῃσι πατὴρ ἀνδρῶν τε, θεῶν τε. id eſt, nihil imbecillius alit terra homine ex omnib⁹, quæ ſuper terram ſpirant ac ſerpunt. Affirmat enim numquam fore, vt malum aliquod ſibi in poſterum eueniat, donec virtutem præbeãt dij, & genua erigi poſſint. verùm vbi dij immortales aduerſi aliquid importarint: tum etiam inuitus, id fert patienter. Talis enim mens eſt terreſtrium F
hominum, qualem diem inuexerit deorũ & hominum pater. Eadem fere ſententia eſt vulgati buius verſiculi, Πρὸς γὰρ τύχας τὰς φρένας κεκλήμεθα: id eſt, ad fortunas enim accommodatam mentem habemus. & Terent. in Hecyra, *Omnibus nobis vt res dant ſeſe, ita magni, atque bumiles ſumus.* hoc igitur ſignificat Horatius, nos aptos eſſe natura ad omnem fortunarum habitum, id eſt, ad omnem fortunæ varietatem, vultu, & fronte, atque adeò animo declarandam, & exprimendam, vt, ſi fortuna ſit ſecunda, læti, atque hilares ſimus: ſin aduerſa, fracti, humiles, ac demiſſi: ſequitur deinde oratio, quæ taleis animorum motus, atque habitus interpretetur.

AVT AD HVMVM DED.] pluribus verbis dixit, quod vno dicere licet, *affligit*. G

SI DICENTIS ERVNT] hic verſus P. Victorij ſententiam in explicãdis verbis illis, *Proijcit ampullas*, &c. refellit. ſi loquẽtis oratio (inquit Horatius) erit ab eius fortuna aliena, ridebunt equites, & réliqui ſpectatores. Itaq;, ſi Telephus, & Peleus regno pulſi, & exſules, ampullas loquẽtur, id eſt, verbis vtentur elarioribus, grandioribus, amplioribus, quàm taleis perſonas deceat, nõ modò miſericordiam auditoribus non commouebunt, verùm etiam riſum monebunt.

INTERERIT MVLT. DAVVS'NE] variis modis mutatus, & corruptus eſt hic verſus. nã cùm in omnib⁹ ferè libris manuſcripris legatur vel *an Eros*, vel *Heróſne*, alij repoſuerũt, *Dauus, an Heros*: alij *diues, an Irus*: alij *Dauus, herúſne*: alij H
Diuus, an Heros. quarum lectionum nullam probo, & eas omneis puto eſſe corruptas. Nam primùm Dauus, & Heros perſonæ ſunt ita diſſimiles, ac diſpares, vt ea res admonitione non egeat. quis enim ita hebes, & tardus eſt, vt neſciat intereſſe, vtrùm Dauum loquẽtem faciat, an Agamemnonem? Prætereà Dauus propriũ ſerui nomen eſt, quamuis à natione impoſitum: at heros nomen omnium herourn commune. neque verò me mouet quòd quidam vir doctus mihi in ſermone dixit, ferri hanc lectionem poſſe, *Dauus an heros*: quia (inquit ille) *heros* poſitus eſt pro ſene. ſenex autem in comœdiis ponitur pro hero. Ita igitur hîc heros, id eſt, ſenex, quaſi Chremes, Dauo opponitur. proferebat autem ille Virgilij

verſum

A verſum ex Moreto, vbi *heros* videtur poſitum pro
ſenex. Ergo aliã molitur opem ſibi prouidus heros. ſed,
pace illius dixerim, neque heros apud Virgiliũ,
ſenem ſignificat, neque, ſi ita eſſet, probanda ma-
gis eſſet hęc lectio, quàm aliæ. Nam fingamus ita
ſcriptum eſſe ab Horatio, *Dauúsne loquatur, an ſe-
nex*: inepta eſſet hæc oppoſitio, cùm Dauus nomẽ
ſit ſerui proprium, ſenex nomen ætatis appella-
tiuum. Iam verò apud Virg. *heros* non ſenem ſi-
gnificat, ſed hominem antiquorum morum, ſeu
heroum illorũ ſimplicitatis & probitatis æmu-
lum, ſeu heroibus illis probitate & fortitudine
animi ſimilem. ſic ipſe Horat. vſurpauit ſat. a. lib.
a. *hos vtinam inter Heroas natum tellus me prima tu-
liſſet.* Deinde lectio *diuésne, an Irus* nõ placet eadẽ
B ratione: quia Irus proprium nomen eſt mendici
illius Homerici, diues omnium diuitum cõmu-
ne. idẽmque de lectione *Dauúsne, herúsne* ſentiẽ-
dum, vt omittam quòd ſuperuacaneum etiã fuit
Horatio, nos de domini, & ſerui loquentis dif-
ferentia admonere. Reſtat quarta, *Diuúsne loqua-
tur, an Heros*, quam audio quibuſdam viris doctis
omnium optimam videri. Sed ne hæc quidem
mihi probatur. Nam diui in comœdiis quidem
nunquam introducuntur loquentes: in tragœdiis
autem raro admodum, tum ſcilicet, cùm dignus
aliqnis vindice nodus inciderit, vt ait Horatius
in hac epiſtola, idque ad explicãdas, & expediẽ-
das turbas ortas in tragœdia, quæ humano con-
ſilio non videbantur expediri poſſe. Quòd ſi ali-
quando Diuus aliquis intercedit nulla turba ex-
C orta, vt Pallas apud Sophocl. in Aiace: id fit pro-
pter aliam neceſſariam cauſam, quemadmodum
in ea, quã dixi, Sophoclis tragœdia. Iccirco enim
Pallas prologi parteis agit, quia abſurdum erat
futurum, Aiacem, ſuum ipſius facinus proloqui,
ac proferre: neque quiſquam alius erat, qui ſci-
ret, eum mente captum pecudes iugulaſſe: quip-
pe qui & noctu, & occultè rem illam perfeciſſet.
Prætereà cùm ſit neceſſe Deos humano more lo-
qui: alioquin à nobis ne intelligantur quidẽ: nul-
lus autem excogitari poſſit hominũ ſermo gran-
dior, aut elatior, quàm heroicus: non video, quid
ſit, quamobrem Horatius, aut quiſquam alius di-
cat intereſſe, vtrùm deus loquatur, an Heros. to-
lerabilius erat, ſi dixiſſet intereſſe, vtrùm loqua-
D tur Apollo, an Menelaus: Venus, an Helena. ſed
quid fruſtrà lectorem moror, cum agatur hîc de
perſonis comicis? ego igitur hunc verſum ita le-
gendum eſſe dico, *Intererit multum Dauúsne lo-
quatur, Erósne*: vt ſignificet intereſſe vtrùm lo-
quatur ſeruus callidus, verſutus, fallax, impro-
bus, & nequam, an ſimplex, apertus, veritatis a-
micus, fidelis, & frugi. Perſpicuum eſt enim Ho-
ratium hoc loco docere, quemadmodum differt
ſeruus à ſeruo, ætas ab ætate, fæmina nobilis &
potens, à plebeia, & humili, genus & inſtitutum
vitæ ab alio, natio à natione, locus à loco: ita in-
ter orationes intereſſe oportere. Eſſet autem ab-
ſurdum, atque ineptum, cùm his verſibus loqua-
tur de perſonis comicis, infrà autem deinceps de E
tragicis ab illo verſu, *Scriptor honoratũ ſi fortè, &c.*
inculcare hîc alieno loco deos, & heroas. De E-
rote porrò, videor mihi legẽdo obſeruaſſe, ſeruos
eos, qui hoc nomine appellãtur, magna ex parte
eſſe benè moratos, fideleis, & caros, vtileiſq; do-
minis. Meminerũt omnes, ſeruũ illum Ciceronis
Erotem, eſſe à domino libertate donatum, quòd
cauſam, quã dicturus erat Cicero, cùm ad eã nõ-
dum ſatis paratus eſſet, in poſterũ diem dilatam
nuntiaſſet: Dauos verò ſubdolos, mendaceis, fal-
laceis, dominóque ſuſpectos. Iam verò non eſt id
omittendum, quod ad meæ coniecturæ rationem
confirmandam vehementer pertinet. Cùm ab-
hinc duodecim circiter annos eſſem Toloſæ, in-
cidi in quoddam exemplar pandectarum iuris ci
uilis, manu exaratum. in eo animaduerti nomen F
ſerui *Eros* paſſim ſcriptum cũ aſpiratione *Heros*.
ex ea ſcriptura, ab illo iam tempore orta mihi ſu-
ſpicio eſt, in exemplaribus Horatianis manu ſcri-
ptis antiquiſſimis, & non ita corruptis, ſic hunc
verſum, in quo verſamur, ſcriptum fuiſſe, *Intererit
multum Dauúsne loquatur, Herósne*. ſecutos eſſe
poſteà aliquos homines ſemidoctos, qui cùm re-
periſſent hoc nomen ſcriptum cum aſpirationis
nota, eóque nomine eum ſignificari putarẽt, qui
inter diuinam, & humanam naturam interiectus
eſt: ſcirent autem priorem eius ſyllabam eſſe lon
gam, atque iccircò numerum, ac menſuram con-
ſtare non poſſe, verſum commutare auſi ſunt, &
in locum prioris ſcripturæ *Herósne: an Heros* ſub-
ſtituerunt. atque hanc primam fuiſſe puto huius G
loci maculam, ac labem. ex hac ſtirpe (vt ſolent
amplificari, ac dilatari mala) cetera huius verſus
errata, mendáque nata ſunt, dum ſuum quiſque
iudicium ſecutus, ſuóque ingenio confiſus, dele-
tis germanæ ſcripturæ veſtigiis, nouam lectionẽ
confingit, & comminiſcitur. meam coniecturam
adiuuant & codices nonnulli Horatiani, in qui-
bus ineſt hæc ſcriptura, *Herósne*.

MATVRV'SNE SENEX] Virg. lib. 5. Æn.
maturus Aceſtes. paullo aliter item Horat. dixit
maturos partus, carm. ſæculari.

FLORENTE IVVENTA] ἀκμαζούσης ἡ-
λικίας. quod alio loco docuimus. H

FERVIDVS] M. Tull. in Catone maiore, *e-
pulabar igitur cum ſodalibus omninò modicè: ſed erat
quidam feruor ætatis, qua progrediente omnia fiunt e-
tiam in dies mitiora.* Itaque iuuenes αἰζηοὺς appel
lant Græci, quaſi ἀεὶ ζέοντας, id eſt, ſemper fer-
uenteis.

MERCATÓRNE VAGVS, CVLTÓR-
NE VIR. AG.] Vides vt opponat inter ſe mer
catorem vagum, & cultorem agelli: id eſt, olitorẽ
aliquẽ, ſeu potius eũ, qui domo ſe continet, qua-
lis eſt ſenex ille Veronenſis, quẽ deſcribit Clau-
dianus, *Felix qui patriis æuum trãſegit in aruis, Ipſa
domus puerum quem videt, ipſa ſenem: Qui baculo ni-
tens, in qua reptauit arena, Vnius numerat ſæcula lon-
ga caſæ, &c.* aut qualis ille beatus Horatianus:

A *Beatus ille, qui procul negotiis, &c.* Oda 2. epod.

SIBI CONVENIENTIA] ſibi conſtantia, & in quibus extrema coueniant cum primis, vtraque cum mediis.

SCRIPTOR] hîc eſt apponenda ioterpunctionis nota.

HONORATVM] cur honotatum? quia Iupiter à Thetide exoratus, eum à Græcis tum houorandum curauit, cùm Troianos, qui Achille pugnante extra ſua præſidia prodite, & prœliũ inire non audebãt, rurſum Achille irato, ea fiducia, audaciáq; compleuit, vt auſi ſint belli fortunam experiri, Græcosque magnis cladibus affecerint, ita vt Agamemnooem, qui Achilli Briſeïda eripuerat, magnopere ſui facti pœnituerit, vltróque Briſeïda cum aliis puellis formoſiſſimis bello captis, ampliſſimiſq; muneribus ad eum remiſerit. Sic autem Thetis apud Hom. ἰλ. α. Iouem orat.

B Ἀλλὰ σύ πέρ μιν τῖσον ὀλύμπιε μητίετα ζεῦ· Τόφρα δ' ἐπὶ τρώεσσι τίθει κράτος, ὄφρ' ἂν Ἀχαιοὶ Υἱὸν ἐμὸν τίσωσιν, ὀφέλλωσί τέ ἑ τιμῇ. id eſt, At tu eum honotato ô Iupiter Olympie, conſilij largitor. Tandiu autem Troianis potentiam, & robur adijcito, quoad Achiui filium meũ honotauerint, & cum honore mactarint.

IMPIGER, IRACVNDVS, INEXORABILIS, &c.] quia talem deſcribit Homerus. atque iracundiam quidem ex primo iliados perſpicere licet. ingenio autẽ ioexorabili eũ fuiſſe, declarat liber nonus, vbi ab Aiace σχέτλιος,

C ſæuus, durus, indomitus: & νηλὴς, id eſt, immiſericors & immitis appellatur. & eodẽ libro cùm Phœnix longa oratione eum ad lenitatem deducere ſtuduiſſet, Meleagri exemplum adhibuiſſet, muoera cõmemoraſſet, quæ ſe Græci vltrò promittebant daturos, ſi ſe exorari ſineret, cetera deoique collegiſſet, quæ ad animum iratum placandum, ac mitigãdum valere debueraot: his omnibus ne tantillum quidem commotus eſt, vt Græcis laboraotibus ſuccurreret, auxiliúmque ferret. Magna ſanè vis eſt ad miſericordiam cómouendam in iis verſibus, quibus exponit Phœnix, illũ ſibi à Peleo puerum eſſe traditum, & commendatum, abs ſeſe magno ſtudio, magnáq; cura educatum ea ſpe ducto, fore, vt, cùm ipſe liberos ex ſe oon ſuſcepiſſet, eſſet ille ſibi filij loco. Iam verò alij, qui deinceps ſequuntur, vel ſaxum flecte-

D re poterant, quos non me pigebit aſcribere, vt inſignis Achillis acerbitas, & inexorabilis animus magis appareat, qui de ſententia à tali viro, talíque oratione noo potuerit demoueri. hæc igitur Phœoix, Ἀλλ' Ἀχιλεῦ, δάμασον θυμὸν μέγαν· οὐδέ τί σε χρὴ Νηλεὲς ἦτορ ἔχειν· στρεπτοὶ δέ τε, καὶ θεοὶ αὐτοί, Τῶν περ καὶ μείζων ἀρετὴ, τιμή τε, βίη τε. Καὶ μὲν τοὺς θυέεσσι, καὶ εὐχωλῇς ἀγανῇσι, Λοιβῇ τε, κνίσῃ τε παρατρωπῶσ' ἄνθρωποι. Λισσόμενοι, ὅτε κέν τις ὑπερβήῃ, καὶ ἁμάρτῃ. id eſt, At Achilles, magnum animum tuum domato, neque verò te oporter immiſericordem mentem habere. flexibiles ſunt etiam dij ipſi, quotum & maior eſt virtus, & honos, & vis. E

Verumtamen eos ſuffimẽtis ac ſacrificiis, & blandis precibus, & libaminibus, & nidore flectunt homines precantes, vbi quis iniuſtũ aliquid commiſerit, & peccarit. reliquos verſus petat, qui volet, ex Homero. Patroclus item ἰλ. π. ait, pattem ei non eſſe Pelea, neque matrem Thetidem, ſed eum è mari, ſaxiſque præruptis eſſe natum. ſic Patroclus, Νηλεές· οὐκ ἄρα σοίγε πατὴρ ἦν ἱππότα Πηλεὺς, Οὐδὲ Θέτις μήτηρ, γλαυκὴ δέ σε τίκτε θάλασσα, Πέτραι τ' ἠλίβατοι. Poſtremò Apollo in ea oratiõe, qua ſuadet ceteris Diis, vt Hectoris corpus parentibus permittant, vt honore ſepulturæ ab eis afficiatur, potius, quàm Achilli gratificentur, ait Achillẽ neque animo eſſe ad æquitatem propenſo, neque flexibili voluntare, ſed immanitate, & feritate quadam leooina præditum, omnémque humanitatem, ac miſeri- F cordiam exuiſſe. ſic Apollo, Ἀλλ' ὀλοῷ Ἀχιλῆϊ θεοὶ βούλεσθ' ἐπαρήγειν, Ὧ οὔτ' ἂρ φρένες εἰσὶν ἐναίσιμοι. οὔτε νόημα Γναμπτὸν ἐνὶ στήθεσσι· λέων δ' ὣς, ἄγρια οἶδεν, &c. impigrum autem, fortẽ, & ſtrenuum accipio, ἀγαθὸν, ἀνδρεῖον. talem enim facit Homerus, quod & Ariſtot. teſtatur in lib. περὶ ποιητ. Seruius hunc verſum, & eum, qui proximè ſequitur, profert ad illum Virgilij locũ, *hîc ſæuus tendebat Achilles*. vbi notat ille *ſæuum* propter Hectorem ab equis diſtractum. quod nõ placet. ſæuus enim dictus à Virgilio eſt, eadem ratione, qua ab Horatio iracundus, aut certè qua G ab Homero σχέτλιος. Appellatur præterea ab Horatio peruicax, Oda 17. epod. & cedere neſcius Oda 6. lib. 1.

ACER] *ſit*, ſubintelligendum.

IVRA NEGET SIBI NATA] ἰλιάδ. α. Ἄλλοισιν δὴ ταῦτ' ἐπιτέλλεο, μὴ γὰρ ἔμοιγε Σήμαιν'· οὐ γὰρ ἔγωγ' ἔτι σοὶ πείσεσθαι οἴω. id eſt, aliis iſta manda, non mihi impera. nõ enim puto me tibi morem geſturum.

NIHIL NON ARROGET ARMIS] ἰλ. χ. & φ. & alibi.

FEROX] animoſa, vehemens, elata. ζαμενῆ vocat Pindarus ὠδ. δ. πυθ. licet autem hoc ex Medea Euripidis cognoſcere. Sed longè diuerſa ab iis, quæ poëtæ tragici, & ceteri ſcriptores de H Medeæ ferocitate, acrimonia, & impotentia, de fratre Abſyrro obtruncato, de filiis eius ſua manu necatis, litteris prodiderunt, longè (inquam) alia, ac oooa de ea oarrat Pauſaoias in Corinthiacis, oempe eam Iaſoni nuptam, Corinthíque reginam, filios, qui ſibi quotannis naſcerentur, in templo Iunonis occultare eſſe ſolitam, immortaleis eos futuros ſperantem: verùm cùm hæc ſpes eam fefelliſſet, & cùm ſe erraſſe tandem cognouiſſet, eodémque tempore ab Iaſone deprehenſa eſſet: illum ei multùm oranti ignoſcere noluiſſe, & ita Iolcum, ea relicta, nauigaſſe: Medeam autẽ regoo Corinthi Siſypho commẽdato, ac tradito, illum ſecutam eſſe. Sed quòd ad hunc locũ pertinet, vide Eurip. Medeam.

INVI-

A INVICTA'QVE] Euripid.in Medea, Δεινὴ γάρ· οὔτοι ῥᾳδίως γε συμβαλὼν Ἐχθράν τις αὐτῇ καλλίνικον ᾄσεται. id eſt, horribilis enim eſt. non facile quiſquam inimicitiis cum ea ſuſceptis victoriæ carmen canet. ibidem ſic Medea loquitur, Ἕρπ' εἰς τὸ δεινόν. νῦν ἀγὼν εὐψυχίας. id eſt, *aggredere ad rem terroris plenam. nunc certatur de animi magnitudine, & præſtantia.*

FLEBILIS INO] Athamantis, & Inonis duo filij, Learchus, & Melicerta fuiſſe dicuntur. Ac Learchum quidem Athamas furore præceps interfecit, & in lebetem aquæ feruentis plenum coniecit: mater autem Ino ipſa quoque amentia & furore affecta, vel (vt alij volunt) metu perterrita, cum Melicerta aufugit, & in mare deſiliit: B quæ poſteà Dea facta, & Leucothea dicta eſt, eiúſque filius Melicerta, Palæmon appellatus. vide Homerum ὀδυσσ. ε. & interpretes ad illũ locum, Τὴν δ' εἶδεν Κάδμου θυγάτηρ καλλίσφυρος Ἰνὼ Λευκοθέη. & Pindari interpr. ὀλυμπ. ᾠδ. β. ibi, λέγοντι δ' ἐν καὶ θαλάσσᾳ Μετὰ κόραισι Νηρῆος ἁλίαις βίοτον ἄφθιτον Ἰνοῖ τετάχθαι τὸν ὅλον ἀμφὶ χρόνον. id eſt, dicunt etiam in mari inter Nerei filias marinas vitam immortalem Inoni conſtitutam eſſe in perpetuum. & Euripidẽ in Medea, vbi chorus ait, Inonem duobus filiis necem attuliſſe.

PERFIDVS IXION] cur Ixion dicatur perfidus, cùm ex aliis ſcriptoribus, tùm ex Pindari interprete πυθ. ᾠδ. β. cognoſcere licet: cuius hæc verba ſunt, à nobis ſic Latinè reddita. Ixion C ſiue Antiônis, ſiue Piſionis, ſiue Martis, ſiue Phlegyæ filius (nam diſſentiunt inter ſe auctores) Diam Deionei filiam duxit vxorẽ. Erat autem in more poſitum apud veteres, ſponſarũ patribus munera quædam dare, vt & Homerus indicat, Πρῶθ' ἑκατὸν βοῦς δῶκεν, ἔπειτα δὲ χίλι' ὑπέστη Αἶγας ὁμοῦ καὶ ὄϊς. id eſt, Primùm centũ boues dedit, deinde mille capras pollicitus eſt, & totidem oues. Deioneus igitur Ixionem, vt mos erat, filiæ ſuæ virum munera poſcebat. Ixion verò cùm ab illo crebrò appellaretur, atque adeò vrgeretur, foſſam faciendam curauit, eámq; materia, quæ ignem facile, & ſubitò concipere poſſet, impleuit. quo facto, ſocerum quaſi ad epulas opiparas, & ſumtuoſas inuitauit. Ille autem inſi- D diarum, & fraudis ignarus, cùm ad eum locũ, vbi foſſa ſuberat, perueniſſet: in eã iam inflammatã incidit, & ita flammis conſumtus eſt. Iam verò cùm Ixionem tanto ſcelere contaminatum nemo expiare vellet, cúmque eum omnes deteſtarentur, & contagionem aſpectus fugerent: cùm ipſi Dij denique illum aſpernarentur, ab illóque abhorrerent: ſolus Iupiter eius miſertus, maculã ex illo ſcelere conceptam deleuit, eum vltro in cælum ſuſtulit, ſibi contubernalem fecit. At Ixion neque prioris beneficij, neq; poſterioris memor, ecce tibi nouum animo cõcipit facinus, nouúmque flagitium aggreditur, & Iunonis amore incenſus, rem cum ea habere meditatur. Iupiter autem hoc cognito, nubem, vt Iunoni ſimilis eſſet, E ſpecie quadam falſa conformauit: qua viſa exarſit ille, & corpus cum ea commiſcuit: ex qua immanem quendam, & monſtroſum virum procreauit, nomine Centaurum. Iupiter porrò manus, & pedes Ixionis rotæ arctiſſimis vinculis aſtrinxit: quam in perpetuum volubilem effecit, eíque rotæ Ixion alligatus clamat, *benemeritis gratiam eſſe referendam.*

IO VAGA] ideò vaga, quia Argo, à Mercurio, interfecto, cui fuerat, poſteaquàm à Ioue in vaccam verſa eſt, à Iunone cuſtodienda tradita, vſque eò vagata eſt, donec in Ægyptum peruẽnit, œſtro à Iunone immiſſo, qui aſſiduè eam inſectaretur.

TRISTIS ORESTES] nihil notius, nihil clarius Oreſtis furore. de quo vide Euripidis no- F biliſſimam tragœdiam. Plato in Cratylo ſcribit Oreſtem nomine ipſo τὸ θηριῶδες τῆς φύσεως, καὶ τὸ ἄγριον· καὶ τὸ ὀρεινόν, id eſt, feritatem, immanitatem, & montanam quandam naturam, declarare. vide annor. ad ſat. 3. lib. 2.

SI QVID INEXPERTVM SC. COMM.] ſi quam tragœdiam ſcribere cogitas, in qua perſonæ ſint nouæ, neque dum ab vllo poëta tractatæ, vide, vt tales ſint vſque ad extremum, quales ſtatim ab initio abs te productæ ſunt. Seruius profert hunc locum ad illũ Virg. verſum Æn. 6. *Præcipuè pius Æneas, &c.* inexpertum, valet non expertum παθητικῶς, non tractatum, non ſpectatum. nam & M. Tull. *expertam* virtutem dixit patiendi ſignificatione, orat. pro Corn. Balbo, his G verbis. *cuius igitur audita virtus dubitationi locum non daret, huius præſens, experta, atque perſpecta, obtrectatorum voce lædetur?*

DIFF. EST PROPR. COMM. DIC.] communia hoc loco appellat Horatius argumẽta fabularum à nullo adhuc tractata: & ita, quæ cuiuis expoſita ſunt, & in medio quodammodo poſita, quaſi vacua, & à nemine occupata. talia igitur argumenta difficile eſt abs te nũc primùm occupata, & ſuſcepta, ita tractare, vt propriè tua iure dici poſſint.

ILIACVM CARMEN] quod commune non eſt, ſed Homeri proprium: eſt tamen publi- H cum, vt mox dicemus.

DEDVCIS IN ACTVS] in ſcenam producis, in tragœdiam confers: ex Iliade perſonas tragicas ſumis, & tragœdiã componis. Plato lib. 10. de Rep. Homerum τραγῳδίας ἡγεμόνα, καὶ διδάσκαλον, id eſt, tragœdiæ ducem, & magiſtrum nominat.

PVBLICA MAT. PRIV.] antequàm hũc locum explicemus, quid interſit inter publicum, & commune, vidẽdum. falluntur enim, qui hæc nihil inter ſe differre exiſtimãt. Publicum igitur dictum eſt, quaſi populicum, ſeu poplicũ. & verò nonnulli libri veteres hîc habẽt, *Poplica materies, &c.* vbi vulgati, *Publica materies, &c.* ita publicũ eſt, quod eſt totius populi, vt campus Martius,

A publicus eſt populi Rom. ager Campanus lege agraria lata, publicatus eſt : Regnum Cypri legē Clodia populi Romani publicum factū eſt : Flumina omnia & portus, publica ſunt : riparum quoq; vſus publicus eſt,ſicut ipſius fluminis: Littorum quoque vſus publicus eſt , ſicut & ipſius maris.prætor,cōſul;& ceteri magiſtratus,& Reges,ſunt publicæ perſonæ.nā totius populi perſonam ſuſtinent.Publico opponitur priuanim,vt cùm dicimus, *ius publicum , ius priuatum : publica perſona,priuata perſona:iudicium publicum,iudicium priuatum:Rex,priuatus*.Horat.ſat.3.lib.1.*Priuatúſque magis viuam te Rege beatus*. & infrà.*fuit hæc ſapientia quondam Publica priuatis ſecernere*. Cicero pro Murena.*Odit populus Rom.priuatam luxuriam: publicam magnificentiam diligit*. Idem in Rull. ad pop.*Si eſt priuatus ager Recentoricus, quid eum excipis? ſin autem publicus , quæ eſt iſta æquitas?* Cōmu-
B ne duobus modis accipitur : vno modo commune appellamus , quod eſt duorum, aut plurium, *vt paries communis,communis domus, ager communis, epiſtola communis*:atque harum rerum cōmunium cauſa,competit actio cōmuni diuidundo : à quarum ſimilitudine dicimos *Martem cōmunem , mortem communem , vitam communem*. & ita illud M. Tullij pro Roſc. Amer. *quid tam commune , quàm ſpiritus viuis,terra mortuis,mare fluctuantibus, littus eiectis?* Altero modo communia dicimus, quæ à nemine ſuot occupata,oeque poſſeſſa,& poſſunt fieri occupaoiis,vt *aqua profluens,aër, littus maris,*
C *lapilli & gemmæ in littore maris,theatrum :* quarum rerum cauſa noo datur actio communi diuidundo apud iuriſconſ. Opponitur autem commune proprio,vt Cic.pro Sylla.*Tempus agendi fuit mihi magis proprium,quàm ceteris:doloris verò & periculi fuit illa cauſa communis*. idem epiſt. ad Dol.lib.9. *Quòd me amas,id tibi commune eſt cum multis:quòd tu ipſe tam amandus es,támque dulcis,támque in omni genere iucundus,id eſt propriè tuum.* Accipienda porrò hoc loco communia,quæ à nemine ſunt occupata,id eſt,quæ nondum ſuot à quoquam tractata,vt diximus.His igitur expoſitis, hūc locum ſic explicamus, publica materies eſt,exempli cauſa, Ilias Homeri. eſt enim opus publicum, & totius populi factum , quamuis ab Homero inoentum, ſcriptum,& editum . Hæc igitur materia,tui iuris,tuique mancipI fieri poterit,ſi oon hærebis io
D circulo omnibus patente , & contemto,id eſt, ſi tuum auctorem,quem tibi propoſuiſti ad imitandum,non ſequêris ita religioſè, vt nihil addas de tuo,nihil iouenias,nihil immutes:trita quædam, & vulgata, & omnibus expoſita , & facilia , & ἐγκύκλια perſequaris . *Non circa* autem ſcriptū offendi in omoibus libris manu ſcriptis . Quidā publicam materiam dicunt eſſe argumentum aliis poëtis intactum:quòd (ioquiunt) priuati iuris erit,ſi quis ita tractet, vt poſtea nemo vel idē ſcribere auſit,vel melius poſſit: quod cooſequetut ſi ſententias adhibebit ooo vulgareis, neque de medio ſumptas. Ego quòd publicā materiam, argumentum aliis intactum vult eſſe,non probo: E cetera nihil ferè ab iis,quæ ſcripſi,diſcrepant.

Nec verbum verbo,&c.] id eſt, & ſi non ſtudebis verbum è verbo exprimere,vt religioſus,& fidus interpres:ſi non te præbebis ita ſedulum,ac fidem interpretem , vt ne paululum quidem à tuo auctore diſcedere audeas. monet igitur hoc loco Horatius,ne eos,quos nobis propoſoimus imitandos, aut è qoibus argumentum ſcribendi petimus,ita ſequamur , vt interpretes, ſed potius vt è fontibos eorum,iudicio, arbitrióque noſtro, quantum , quóque modo videbitur, hauriamus.hoc enim ſe conſilio vſum eſſe ſcribit M.Tull.& quidē iis ipſis verbis,quæ modo vſurpaui,in Stoicis imitandis,& in quæſtione de officiis. quod item ſe feciſſe ſcribit in orationibus inter ſe contrariis Æſchinis,Demoſthenisq; coo- F uertendis. *nec conuerti* (inquit) *vt interpres,ſed vt orator,ſententiis iiſdem,& earum formis,tanquam figuris,verbis ad noſtram conſuetudinem aptis: in quibus non verbum pro verbo neceſſe habui reddere,ſed genus omnium verborum , vimque ſeruaui. non enim ea me annumerare lectori putaui oportere , ſed tanquā appendere*. hoc autem præceptum ad elocutionē referendum eſt.

Nec desilies imit. in arct.] id eſt,& ſi te non conijcies in eas anguſtias , videlicet nimiùm longè ab eo , quem tibi propoſuiſti ad imitandum,diſcedendo , vnde te explicare honeſtè non poſſis : vnde egredi vel turpe G ſit futurum,vel operis natura,ac ratio non ferat. nam hæc cuiuſcumque operis lex eſt,ne quid inchoatum relinquatur.

Refferre] ſic legendum : & ita habeot duo omniom emendatiſſimi codices.geminatum autem eſt ſ.vt prima ſyllaba producatur : qualia ſunt illa,*rettulit,ſubbigit,repperit,&c.* Ita autē loqui ſolemus referre pedem ex aliquo loco , non proferre. Cæſar lib. 1. de bello Gallico. *tandem vulneribus defeſſi*, & *pedem referre* , & *quòd mons ſuberat mille paſſuum , eò ſe recipere cœperunt*. & lib.10.epiſt.M.Tull.ad familiareis,Ser.Galba. *Cornu ſiniſterius,quod erat infirmius , vbi Martiæ legionis duæ cohortes erant , & cohors prætoria , pedem referre cœperunt.* H

Scriptor cyclicus] poëta neſcio quis epicus , circumforaneus, circulator , rhapſodus, qui ſolebat ſuū carmen in corona recitare. nonnulli Antimachum ſignificari putant: de quo M. Tull.in Bruto, *Nec enim poſſet idem Demoſthenes dicere,quod dixiſſe Antimachum,Clarium poëtā,ferūt: qui,cùm conuocatis auditoribus legeret eis magnum illud,quod nouiſtis, volumen ſuum , & eum legentem omnes,præter Platonem,reliquiſſent,legam (inquit) nihilominus . Plato enim mihi vnus inſtar eſt omnium*. oonoulli, & ij quidem docti, poëtam quemdam alium , qui ſcripſit κυκλικά, ſæpe ab interpretibus Græcis commemoratum, ſignificari voluot, in quibus eſt M.A.Muretus.de hoc poëmate Philopoous in librum primum ἀναλυτικ. (vt vulgò citant)

A citant) ἔστι δὲ καὶ ἄλλο τι κύκλος ἰδίως ὀνομαζόμενον· ὃ ποίημα τινὲς μὲν εἰς ἑτέρους, τινὲς δὲ εἰς ὅμηρον ἀναφέρουσιν, &c. id eſt, Eſt enim aliud quiddam, quod propriè nominatur cyclus: quod poëma alij aliis, nonnulli Homero aſcribũt. Ego auctores quoſdam κυκλικοὺς ab Homeri ſcholiaſte video citari ἰλ. γ. ἡ ἱστορία παρὰ τοῖς πολεμωνίοις, ἢ τοῖ κυκλικοῖς. id eſt, hiſtoria eſt apud Polemonios, aut cyclicos.

FORTVNAM PRIAMI] Antimachum noo ſignificari ab Horatio ex eo maximè intelligere licet, quòd Antimachus bellũ Thebanum ſcripſit: quod multis anois ante Troianũ geſtum eſt: hic autem, quem reprehendit Horat. bellum Troianum: vt omittam, quòd priocipiũ poëmatis Aotimachi hoc fuiſſe teſtãtur Græci interpretes, Ἐννέπετε κρονίδαο διὸς μεγάλοιο θύγατρες. id eſt, Dicite Saturnij Iouis magni filiæ. cuius verſus longè alia ſententia eſt, quàm huius, quẽ hoc B loco de Græco expreſſum profert Horat. Simeon Boſius putabat, ſignificari primum verſum eiuſdem Homeri ex parua Iliad. Ἴλιον ἀείδω, καὶ Δαρδανίην εὔπωλον, ſequitur ἧς πέρι πολλὰ πάθον Δαναοὶ, θεράποντες Ἄρηος. i. Iliũ cano, & Dardaniam equis aptã, vel pulchris equis abuodantem, Pro qua multa pertuleruot Græci, miniſtri Martis. ex qua ioterpretatione, propè ad verbũ expreſſa, cuiuis qui linguam Græcam nõ didicerit, licet intelligere, quamobrem aliter ſentiam.

QVID TANTO DIGN. F. H. PR. H.] tanto hiatu, nempe oris. ductum à tragœdis, qui C ioterdum cùm Agamemnonis, aut Atrei, & ſimilium perſonarum parteis agereot, vt grandiloquenniores (ſi hoc nomine vti licet) viderẽtur, quàm maxime hiabãt, cùm ſæpe exilem vocem, miniméque tanto hiatu dignam, mitterent. ſic apud Lucianũ ſæpe vſurpatur illud μέγα κεχηνότες de tragœdis, id eſt, magnum hiantes. Præterea magnitudo & granditas verborũ, ſeu grandiloquentia, videtur oris hiatum poſtulare. Itaq; E per oris hiatum, grandiloquẽtiam intelligimus, quæ conſtat ferè ex ampullis verborum.

PARTVR. MONT. NASC. &c.] prouerbium in glorioſos oſtentatores, & eos, qui magna de ſe exſpectatione concitata, nihil ea dignũ ad extremum afferunt. Athenæus lib. 14. ſcribit, Tacham regem Ægyptiorũ, cùm Ageſilaum Lacedæmoniorum regem, breuis ſtaturę hominem, qui idcircò venerat, vt cùm eo belli ſocietatẽ iniret, eíque auxilium ferret, hoc intempeſtiuo ioco laceſſiſſet, ὤδινεν ὄρος· ζεὺς δ' ἐφοβεῖτο· τὸ δ' ἔτεκεν μῦν, id eſt, parturiebat mons: at Iupiter metuebat, ille autem murem peperit: regno ſuo eſſe ſpoliatum, priuatúmque eſſe factum, alienato à ſe Ageſilao, ſocietatéq; diremta, ac diſſoluta.

DIC MIHI MVSA VIRVM] principiũ F Odyſſ. Ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα πολύτροπον, &c. Libet mihi hoc loco occaſionem & anſam nacto ex P. Rooſſardi, viri clariſſ. poëtæ Regij, Frãciade, poëmate Gallico, planè cũ Iliade Homerica, & Æocïde Virgiliana comparando, verſus aliquot Gallicos decerpere, eóſq; ab Io. Aurato viro ſingulari doctrina ornato, poëta Regio, Larinos factos, cõmẽtariorũ meorũ lectoribus legẽdos exponere, vt intelligant exteræ nationes quæ & qualia ingenia efferat noſtra Gallia, & quanropere apud nos floreãt bonæ litteræ, liberaléſq; doctrinæ. Primùm autem ex principio primi libri paucos verſus proferam, deinde Caſſandræ vaticinium, quod conſtat nonaginta circiter verſibus, ex eodem libro ſubijciam, vt omnes mor- G tales litteris exculti maiore in dies huius diuini poëmatis legendi deſiderio afficiantur, eiúſque editionẽ vel à Rege noſtro Carolo nono, vel ab ipſo Ronſardo precibus & votis omnibus flagitent. Sic igitur poëma ſuum orditur poëta noſter Ronſardus:

Muſa tenens ſummas Parnaßi in vertice ſedes,
Nunc adſis, orique fauens illabere noſtro,
Dum memoro prima ductos ab origine reges
Franconis: qui Troiugena ſatus Hectore quondam
Aſtyanax, patrio ſed dictus ab amne Camandrus.
Huius Troiugena tu dic mihi Muſa labores,
D *Præliáque: inuita quoties Iunone, & iniquo*
Neptuno terra, pelagóque pericula vicit,
Antè Pariſiaca quam mœnia conderet vrbis:
At tu Rex animos, dignáſque in carmina vireis
CAROLE da: in veſtros opus hoc mihi ſurgit honores,
Argumentum ingens, mea ne mergatur in alto
Cymba, caue: tantas qua nunc vaga fertur in vndas.

Muſe qui tiens les ſommets de Parnaſſe, 1
Entre en ma bouche, & me chante la race
Des Roys François yſſus de Francion,
Eofant d'Hector Troyen de nation,
Qu'on appeloit en ſa ieuneſſe tendre
Aſtyanax, & du nom de Scamandre. H
De ce Troyen conte moy les aſſaulx,
Guerres, diſcours, & combien ſur les eaux
Il a de foys eo deſpit de Neptuoe,
Et de Iunon, ſurmonté la fortune,
Et ſur la terre eſchappé de perils,
Ains que baſtir les grans murs de Paris.
Vous Charles Roy eoflez moy le courage:
En voſtre honneur i'entreptens ceſt ouurage
De long labeur, & gardez d'abiſmer
Ma nef qui flotte en ſi profunde mer.

A CASSANDRÆ VATICINIUM DE FRANCONIS CAſIBUS, EX PRIMO LIBRO FRANCIADOS PETRI RONſARDI, IO. AURATO, POËTA REGIO INTERPRETE.

Troiugena, auſpiciis cuius felicibus olim
Clara futurorum video tot nomina regum,
Magnanimûmque ducum, populis armiſque potētum:
Diſce memor, me vate, ſacer quam concitat error,
B *Qui te cumque manent venturo tempore caſus,*
Quò dem vſque finit: veniet qua cetera dicet
Ordine nympha tibi, vacua cùm nudus arena
Æger, inops rerum, confractus membra iacebis,
Naufragum vt in gelido proiectum littore corpus.
Qualis ab arboreo ſuccreſcit ſtirpe ſub auras
Surculus, incumbens operi, quam carpſit acuto
Frondator ferro, & trunco ſuccidit ab imo,
Vnde grauis malus, temo aut fabricetur aratri
Menſibus hibernis, nimbus cùm & ſparſa pruinis,
Grandinéque horret humus, latet in radice reciſa
Abdita, nec libro ſuboles caput exſerit vdo,
Donec vere ſui nemoris renouante ſenectam,
Vna locum ſupplet vacuum generoſa propago,
Frondoſiſque comis proauitas ſuſcitat vmbras
Luxurians, latúmque caput ſub nubila tollens.
C *Tu quoque bis capta felicia germina Troia*
Vberibus renouas foliis, rediuináque fundens
Brachia Troianum tolles ad ſidera nomen,
Regum progenitor, per quos ſubuerſa reſurgent
Pergama, & Argolicas ſpernent viuacia flammas,
Poſtquàm olim victrix, armiſque & legibus aquis
Gens tua perdomitum ſua ſub iuga miſerit orbem.
Tu tempeſtates ſauas & prælia mille
Dura feres, caput obiectans: ſed Gallica tandem
Clara manent populis victorem ſceptra ſubactis.
Regia deinde tua naſcetur origine proles:
Cui par ſub magno ſurget non altera cælo,
Vis Pharamondorum, Clouiorum, Childericorum,
Lodoicique pij, Claudi, fortéſque Pepini,
D *Clari omnes armis reges, victricia quorum*
Agmina Idumaas geſtabunt vertice palmas.
Sed tamen ante omneis ſurget Rex maximus vnus,
Diuorum genus & magni ætheris incrementum,
Filius Henrici, bello inſuperabilis olim,
Et Catharina tuus: cuius ſub pectore cuncta
Virtutes ponent facto velut agmine ſedem.
Carolus huic magnum fama per ſacula nomen:
Nomine ſed maior geſtarum gloria rerum,
Annis pæne puer, genitoris & orbus ademti
Ante diem: cui fida tamen cuſtodia matris
Ritè regens tenerum, monitiſque ſalubribus augens,
Et felix vigor ingenij maturior æuo
Turbatas odiis pacabunt triſtibus vrbeis,
Et populos furiis in ſe diſcordibus actos.
At ſimul hunc matura virum firmauerit ætas,

LA PROPHETIE DE Caſſandre des fortunes de Francus, priſe du premier liure de la Franciade de P. de Ronſard. E

Prince Troien, de qui dés meinte année
I'ay bien preueu la belle deſtinée,
Tige de Ducs, de Roys, & d'Empereurs,
Grands aux combats, des peuples coaquereurs:
Entends de moy d'eſprit toute rauie,
La plus grand part des geſtes de ta vie.
Dieu me deffend de te chanter le tout: F
Tu en ſçauras commencement & bout
Par vne nymphe, apres que le naufrage
T'aura iecté tout nud ſur le riuage,
Froiſſé, caſſé, ſans ayde, & ſans ſupport,
Comme vn corps froid eſtendu ſur le bord.
Or tout ainſi qu'en parfaict accroiſſance
Le reiecton de l'arbre prend naiſſance,
Qu'vn bucheron à l'ouurage panché,
A fleur de champ, de ſon fer a tranché,
Pour faire vn mas, ou bien vne charrüe
Au mois d'hyuer, quand la terre eſt chenue,
Blanche de neige, & de greſle qui poingt:
Le reiecton ſe cache & ne ſort point:
Mais au printemps renouuelant ſon eſtre
Seul prend la place au lieu de ſon anceſtre, G
Et fait reuiure en ſon bois ſes ayeux,
Leuant ſon chef fueillu iuſques aux cieux:
Ainſi tu es de Troie ſaccagée
Le reiecton, à la cyme chargée
De fueille & fruict, qui doibs par ton moyen
Iuſques au Ciel pouſſer le nom Troien,
Pere des Roys, qui en deſpit des flames
Des Grecs veincqueurs, referont noz Pergames,
Ayant par force & iuſtice domté
Le monde entier d'vn & d'autre coſté.
Tu paſſeras meinte dure tempeſte,
Et meint combat, ennemy de ta teſte.
Mais à la fin par bataille tu doibs
Vaincre ſoubs toy tout le peuple Gauloys.
De toy doibt naiſtre vne race Royalle,
Qui ſoubs le ciel n'aura point ſon egalle, H
Des Pharamonds, Cilderics & Clouis,
Princes guerriers, dont les belles armées
Auront au chef les palmes Idumées.
Vn Roy viendra des cieux le fauory,
Fils d'vn grand prince, inuincible Henry,
Et d'vne Roine accorte Catherine:
Roine qui doibt loger en ſa poitrine
Toute vertu. CHARLES ſera ſon nom:
Dont les hauts faicts paſſeront le renom,
Bien ieune d'aage, orphelin de ſon pere,
Eſtant conduict des conſeils de ſa mere,
Et d'vn aduis heureuſement bien né
Appaiſera ſon peuple mutiné,
Qui furieux, par les villes Françoiſes
Bouillonnera de ſectes & de noiſes.

Mais

Et latus armatum validus præcinxerit enſis,
A *Fortibus inque humeris thoracis ſtridor aheni*
Horruerit ſtrepitans pro vita & honore ſuorum.
Florenteis tangens annos, magis ille pudore,
Quàm ſtipante metu tutus, leget agmine terras
Belligero, & dux alba nigros defiget ad Indos
Signa, ſuum Oceano claudens vtrinque laborem.
Iam mihi quadrupedans ſonus exauditur equorum,
Pulſantum ære ſolum, iam regia ſigna ferenteis
Armigeras acies, iuuenilis robora pubis,
Ordine proſpicio longo: fulgentibus armis
Terra riget, haſtiſq; manus, latera enſibus horrent:
Sæuus ineſt furor his, & ſæua minacibus ira
Vultibus, & ſola ſub pedibus concuſſa tremiſcunt,
Compoſitis gradibus præeuntia ſigna ſequentum,
B *Qualis ad imperium venti procedit in alto*
Vndarum legio, curſúque ferente ſecundo
Poſt alios alij voluuntur in ordine fluctus,
Donec agens tandem validi vis incita flatus
Depulit impulſos extremam ad littoris oram.
Non illi audebit regi ſe opponere quiſquam
Bellanti, ſiue ipſe pedes peditum ante maniplos
Ibit ouans longi criſpans vibrantia conti
Robora, ſeu campum pedibus pulſabit equinis,
Calce rigente premens armos pernicis Iberi,
Puluere fœdatus vultus, aptánsque lacerto
Multa cæde rubro gladij ſplendentis acumen,
Non ſecus ac quondam ſegetis per plana feracis,
Denſi falce cadunt matura meſſis aceruis:
Atque aliis alij ſuper agglomerantur, ab æſtu
Torrida cùm portant ſub tectum farra coloni:
C *Sic reuoluta ruent ſub lato corpora ferro*
Multa ſimul cumulata ſolo: pauor vndique & horror
Illum & dextram, & ferrum ferale ſequentur.
Vt tamen eius erit metuenda rebellibus ira
Gentibus, horrenda quas fulmine proteret haſta:
Sic victis clemens populis victoria parcet,
Temperet vt vireis leni pietate ſeuerus.
Carolus hic claros cæli ſtellantis ad axeis
Facta ſua, & Troas proauos, Phœbo auſpice, mittet.
Pòſt vbi longæua venient iam tædia vitæ,
Alter vt in magno ſol effulgebit Olympo.
Ergo age nunc alacri, Franco, loca mente relinquens,
Ne tua tot claros ignauia lenta nepotes
Obruat, æternis, æuo veniente, tenebris,
D *Perge celer, quò fata vocant, ſuperique ſecundi.*

Mais auſſi toſt que la viue vertu E
Armera ce Roy du fort glaiue pointu,
Et qu'on voirra pour l'honneur de ſes Gaules
Le corſelet craquer ſur ſes eſpaules,
Ayant la fleur de la ieuneſſe attaint,
De ſes ſubiects plus honoré que craint:
Ira counrir le monde de gendarmes,
Et plantera iuſqu'aux Indes ſes armes,
De l'Ocean limitant ſes trauaux.
I'enten deſia le pié de ſes cheuaux
Fraper la terre, & deſſoubs ſes banieres,
Aller de rang les Ieuneſſes guerrieres,
Ayant le dos heriſsé de harnois,
Le flanc deſpée, & la main de long bois.
Eux menaſſant d'vns effroyable face
Les ennemis, feront trembler la place
Deſſoubs leurs pieds, en ordre ſe ſuiuants, F
Comme les flots marchent deſſoubs les vents
L'vn apres lautre, & de ſuite eſbranſlée
Sen vont roulants par la pleine ſalée
Iuſques à tant que le venteux effort
Les ait pouſſez contre le front du bord.
Nul n'oſera ſe trouuer en bataille
Contre ce Roy, ſoit que pieton il aille
Deuant les ſiens, d'alegreſſe tout plein,
Creſpant les plis d'vne picque en la main:
Soit qu'a cheual il frape la campaigne,
Piquant les flans d'vn beau genet d'Eſpaigne,
Couuert de poudre, ayant pendu au bras
Vermeil de ſang, le tranchant coutelas:
Ainſi qu'on voit tomber ſoubs la faucille
Meinte Iauelle en la pleine fertille G
Lune ſur lautre, alors que la ſaiſon
Fait emporter les bleds en la maiſon,
Ainſi tombra deſſoubs ſa large eſpee
Meint corps, meint bras, meinte teſte coupée,
Roulante a terre: vn horreur, vn effroy
Suiuront le glaiue & la main de ce Roy.
Mais tout ainſi qu'aux rebelles courages
Fera ſentir l'effort de ſes orages,
Il ſera doux au peuple ſurmonté,
Ayant la force enſemble & la bonté.
Ce Charles Roy iuſqu'aux flammes celeſtes
Fera voller noſtre race & ſes geſtes:
Puis eſtant ſoul de ce monde ennuieux, H
Comme vn Soleil reluira dans les cieux.
Pource Francus alaigrement deſplace:
N'eſtouffe point vne ſi belle race
Par ton ſeiour, & marche ſans effroy,
Ayant les cieulx ſi dextrement pour toy.

** *Repone hunc verſum omiſſum, ita notatum * pagina ſuperiore poſt verſum, cuius initium eſt,* Des Pharamonds.
Remets ce vers ainſi marqué * en la page precedente apres le vers, qui ce commence, Des Pharamonds.

*Des Claudions, des Pepins, des Louis.

ANTIPHATEM] Antiphates, rex Læſtrygonum, à quibus Vlyſſes, eiúſque ſocij ad vnum diſcerpti eſſent, niſi funibus anchorarum præciſis quamprimùm è portu ſoluiſſent, ſeſéque in altum recepiſſent: quo ex periculo tamen non omnes naues ſeruatæ ſunt, ſed aliquot cum vectoribus perierunt. narrantur hæc ab Vlyſſe ὀδ. κ. Δὴ τότ᾽ ἐγὼν ἑτάρους προΐειν πεύθεσθαι ἰόντας, &c. id eſt, Tum ego ſocios præmiſi, vt exquirerent, & explorarent, &c.

SCYLLAMQVE] Scylla (vt ſcribit interpres Hom. ὀδυσ. μ.) Phorcynis, & Hecatæ filia: cuius latera catulis latrantibus ſuccincta fuiſſe dicuntur. re vera Scylla vortex aquarũ fuit, cui ſaxa volubilia, vagáque ſuberant. alij rupem, ſeu ſcopulum eſſe dicunt. Homerus autem libro Odyſſ. ſuprà commemorato, eam deſcribens, ait, vocem

A mittere voci catuli nuper admodum nati ſimillimam: ipſam monſtrum eſſe ingens, & immane, & vel Deo immortali formidoloſum, pedes habere duodecim, omneis ad ingreſſum ineptos: ſiquò autem ire velit, eò pennis volare, non pedibus ambulare: ſex ei colla eſſe longa, & in vnoquoque eorum caput ineſſe horribili aſpectu, in ore triplicem dentium ordinem crebrorum, & cruentorũ. cetera ex Homero pete: cuius hi ſunt verſus, Ἔνθα δ' ἐνὶ σκύλλη ναίει, δεινὸν λελακυῖα. Τῆς ἤτοι φωνὴ μὲν ὅση σκύλακος νεογιλλῆς, Γίνεται, αὐτὴ δ' αὖτε πέλωρ κακὸς, οὐδέ κε τίς μιν Γηθήσειεν ἰδὼν, οὐδ' εἰ θεὸς ἀντιάσειεν, &c. M. Tull. orat. de Haruſp. reſpõſis, *Quam Scyllam tam eminentibus canibus, tám q; ieiunis poeta fingendo exprimere potuerunt, quàm quibus iſtum videtis Gellius, Clodius, Titius roſtra ipſa mandentem?* Idem Verr. de ſuppliciis, *Hoc infeſtior nautis Verres, quàm* B *Scylla, quòd multo ſe pluribus, & maioribus canibus ſuccinxerat.* De Scylla lege Apolloniũ lib. 4. Argonaut. & interpretem.

CVM CYCLÔPE] ὀδυσ. ι. Polyphemi, & Cyclopum fabula narratur. Homer. Ἔνθα δ' ἀνὴρ ἐνίαυε πελώριος, ὃς ῥά τε μῆλα Οἶος ποιμαίνεσκεν ἀποπρόθεν, οὐδὲ μετ' ἄλλους Πωλεῖτ', ἀλλ' ἀπάνευθεν ἐὼν ἀθεμίστια ᾔδη. Καὶ γὰρ θαῦμ' ἐτέτυκτο πελώριον, οὐδὲ ἐῴκει Ἀνδρί γε σιτοφάγῳ, &c.

NEC REDITVM DIOM. AB INTERITV] id eſt, nec reditum Diomedis à bello Troiano, aut aliam narrationem, nimis longè C repetit. Antimachum obſcurè reprehendit, qui poëma ſuum de Diomedis caſibus conſcriptum, ab interitu Meleagri patrui orſus eſt. Meleager Tydei frater fuit, OEnei filius: qui, cùm aprum Calydonium interfeciſſet, eiúſque pellem, & caput, Atalantæ amicæ ſuæ donauiſſet, Theſtiadæ eius auunculi vtrumque illi ademerunt, & Meleagro inſidias comparaturi. Qua re cognita ille eos interfecit. propter quam cauſam Pleuronij Calydoniis bellum intulerunt. Althæa Meleagri mater ob fratrum ſuorum cædem filio irata, eum exſecrata eſt, eíque interitum exoptauit. Cùm Calydon poſtea à Curetibus oppugnaretur, neque iam Calydonij impetum hoſtium ſuſtinerent, Meleager neque patris, neque matris iam placatæ rogatu opem ferre patriæ voluit. flexus tandem, & victus Cleopatræ vxoris D precibus, hoſteis à mœnibus Calydonis propulſauit, ac profligauit, periculóque patriam liberauit. Althæa autem odio in filium priſtino renouato, facẽ ei à Parcis donatam, qua eius vita definiebatur, inflammauit, & conſumſit. quo facto ille interiit. vide Homer. & Euſtat. ἰλιάδ. ι.

NEC GEMINO] Iupiter Ledæ amore captus, ſub cycni ſpecie rem cum ea habuit. ex hoc concubitu Leda ouum peperit, ídque in capſam quandam condidit, ex quo poſtea Pollux, & Helena nati ſunt. Caſtor autem, & Clytemneſtra ex altero, quod illa à Tyndaro compreſſa ediderat, exſtiterunt. Quamuis igitur Helenæ raptus Græ- E cis belli Troiani cauſam præbuerit, non tamen Homerus ab ouo illo, ex quo excluſa Helena eſt, id eſt, non tam ex alto, rem repetit, neque vſque à capite arceſſit, ſed ab ira Achillis egregiũ illud, & immortale poëma orditur. Iraſci autem cœpit Achilles paullo ante vrbis Troiæ exſcidium.

ET IN MEDIAS RES, &c.] in medias res ita rapit auditorem, vt is earum principium non deſideret. nã quæ anteceſſerunt vrbis Troiæ expugnationem, & iram Achillis, ea miro poëtæ artificio, ſeu ingenio, ſeu vtroque in libris deinceps ſequentibus occaſione arrepta narrantur. nonnulla etiam, quæ in Iliade locum habere nõ videbantur, in Odyſſéa referuntur.

MENTITVR] veriſimiliter. nam docuit alios Homerus ita falſa dicere, & mentiri, quemad- F modum oportet, inquit Ariſtot. lib. de poët.

QVÆ DESPERAT TRACTATA] id eſt, quæ videt nullum orationis nitorem, neque ornatũ capere, ſi à ſe tractentur, ea prætermittit.

SI PLAVS. EGES AVL. MANENTIS] id eſt, ſi ſpectatorem cupis tibi contingere, qui tãtiſper ſpectet, donec aulæa (quibus obtenditur, ornatúrq; ſcena, ſeu theatrum potius) remoueantur: qui nõ diſcedat è cauea antequàm aulæa ſublata ſint, &c. plauſorẽ appellat, ſpectatorem plauſu fauẽtem. vide ſup. in epiſt. ad Aug. lib. 2. ad illum locum, *Quattuor, aut plureis aulæa premuntur in horas.* G

ET VSQVE SESSVRI] ab hoc verbo *ſeſſorẽ* nominauit ſpectatorẽ, ep. ad Iul. Flor. lib. 2. *In vacuo lætus ſeſſor, plauſórque theatro:* & ſedilia, ſedes, vnde ſpectabant. hoc libro infrà, *Nondum ſpiſſa nimis complere ſedilia flatu.*

DONEC CANTOR, VOS PLAVD. DICAT] id eſt, donec peracta ab hiſtrione ſit fabula. M. Tullius vſurpauit translatè in Catone. *neque enim hiſtrioni, vt placeat, peragenda eſt fabula. modò in quocumque fuerit actu, probetur: neque ſapienti, vſque ad plaudite veniendum: breue enim tempus ætatis ſatis eſt longum ad bene, honeſtéque viuendum.* cãtorẽ autẽ pro actore, ſeu hiſtrione poſuit.

DECOR] id eſt, τὸ πρέπον, decôrum.

MOBILIBVS] non leuibus, aut inconſtan- H tibus, vt quidam putat, ſed quæ variatis ætatibus immutantur.

REDDERE QVI VOCES] puer, qui ſcit iam ad interrogata, & ad ea, quæ audiuit, reſpondere. ſic loquitur Virg. Æneid. 1. *cur dextræ iungere dextram Non datur, ac veras audire, & reddere voces?* & Catull. de Thet. & Pelei nupt. *Nec miſſas audire queunt, nec reddere voces.*

IRAM COLLIG. AC PONIT TEM.] temerè iraſcitur, & temerè placatur. Ter. in Hecyra. *Pueri inter ſeſe quàm pro leuibus noxis iras gerunt? Quapropter? quia enim, qui eos gubernat, animus, infirmum gerunt.*

CVSTODES] pædagogo. idem ſat. 4. lib. 1. *Dum cuſtodis eges.* & ſat. 6. *Ipſe mihi cuſtos incorruptiſſimus*

A *mus omneis Circum doctores aderat.* & infrà. *An cuſtos, famulúſque dei Silenus alumni.*

ET APRICI GR. C.] & campo aprico, Apricus locus, à ſole apertus, à Græco vocabulo φρίκη, quod horroré ſignificat, appellatur, quaſi ἄφρικος, id eſt, ſine horrore, videlicet frigoris. Hæc fere Feſtus.

CEREVS IN VITIVM FLECTI] cereus flecti, ex eorum genere eſt, quæ annotauimus ſuprà ad Od. 8. lib. 4. ſignificat autem hoc loco mollem, & flexibilem. Itaque *cereus in vitiū flecti*, id eſt, flexibilis ad vitium. nihil enim mollius cera: nihil, quod facilius ſequatur, quocumque ducas: nihil, quod magis arbitrio noſtro fingatur. Itaque Platonis lib. 9. de repub. cùm apud eū Socrates, Glauconē, feram quandam animo depingere iuſſiſſet, variā, & multorū, ac diſſimilium capitū, ex quibus alia cicuribus beſtiis, alia feris conueniant, ita reſpondet Glauco, δεινοῦ

B πλάστου τὸ ἔργον· ὅμως δὲ ἐπειδὴ εὐπλαστότερον κηροῦ, καὶ τῶν τοιούτων, ὁ λόγος, πεπλάσθω, id eſt, *miri cuiuſdam, & ſollertis artificis opus: Veruntamen quoniam oratio facilius, quàm cera, & cetera id genus, in quaſlibet formas fingi, & flecti poteſt, eſto tibi ficta.* quem Platonis locum videtur M. Tullius lib. 3. de oratore expreſſiſſe, his verbis, *Nihil eſt enim tam tenerum, neque tam flexibile, neque quod tam facile ſequatur, quocumque ducas, quàm oratio.* Idem eod. lib. *ſed verba nos cùm iacentia ſuſtulimus, ſicut molliſſimam ceram ad noſtrum arbitrium formamus, & fingimus.*

C VTILIVM TARD. PROV.] ſic Ariſtot. ῥητορ. β. φιλοχρήματοι δὲ ἥκιστα, διὰ τὸ μήπω ἐνδείας πεπειρᾶσθαι, id eſt, *nimiùm pecunia amantes, aut cupidi ſunt iuuenes, propterea quòd nondum egeſtatis incommodum experti ſunt.*

SVBLIMIS] elatus, & ferox. ſic Ariſtot. ibidem, καὶ φιλότιμοι μέν εἰσι, μᾶλλον δὲ φιλόνικοι. ὑπεροχῆς γὰρ ἐπιθυμεῖ ἡ νεότης. ἡ δὲ νίκη ὑπεροχή τις, id eſt, *& ambitioſi quidem ſunt, ſed magis vincendi cupidi. præſtantiam enim, excellentiámque expetit ætas florens: at victoria, excellentia quædam eſt.*

ET AM. RELINQ. PERN.] ſic Ariſtot. eodem lib. εὐμετάβολοι δὲ, καὶ ἁψίκοροι πρὸς τὰς ἐπιθυμίας· καὶ σφόδρα μὲν ἐπιθυμοῦσι. ταχὺ δὲ παύονται, id eſt, mutabiles autem ſunt, &

D in cupiditatibus ſatietate, ac faſtidio citò afficiuntur, & cùm vehementer concupiſcunt, tùm celeriter concupiſcere deſinunt.

CONVERSIS STVD.] cū ætate conuertūtur ſtudia, & naturæ. icireò mobileis naturas ſuprà appellauit, vt dixi.

ÆTAS VIRILIS] quæ media, & conſtans appellatur.

QVÆRIT OPES] quærit opes, id eſt, quærit diuitias tum ad vſus vitæ neceſſarios, tum ad perfruendas voluptates: quòd ſi maiore paullo ſit animo, in eo pecuniæ cupiditas ſpectat ad opes, & ad gratificandi facultatem, & ad magnificos apparatus, vitæq́; cultum cū elegantia & copia, vt ſcribit M. Tull. de offic. lib. 1. E

ET AMICITIAS] ſunt enim amici optima & pulcherrima vitæ ſupellex, vt ait idem M. Tull. in Lælio.

INSERVIT HONORI] ſtudet ambitioni: in ſtudio honorum occupatus eſt. Ariſt. φιλοτιμεῖται πρὸς ἄλλους. ſic autem loquitur M. Tull. procemio lib. 2. de off. *poſtea quàm honoribus inſeruire cœpi, méque totum reip. tradidi, &c.*

QVOD MOX MVT. LAB.] cuius mox eū pœniteat. Terent. Andr. *Haud muto factum.*

VEL QVÒD QV. ET INV. &c.] magnum hoc in primis, & graue ſenectutis incommodum, & ad quærendum omni ſtudio incumbere, & ab vtendo abhorrere.

INVENTIS] quæſitis, partis. Terent. Heaut. F *inueniendus eſt Aliquis, labore inuenta mea cui dem bona.*

AC TIMET VTI] ſic Ariſtot. ibid. ἀνελεύθεροι. ἓν γάρ τι τῶν ἀναγκαίων ἡ οὐσία. ἅμα δὲ καὶ διὰ τὴν ἐμπειρίαν ἴσασιν ὡς χαλεπὸν τὸ κτήσασθαι, καὶ ῥᾴδιον τὸ ἀποβαλεῖν, id eſt, *auari ſunt ſenes, atque illiberales. facultates enim in rebus ad victum, cultúmque neceſſariis numerantur: ſimúlque vſu didicerunt, quàm difficile ſit inuenire, quàm facile rurſus amittere.*

VEL QVÒD RES OMN. TIM. G.] Ariſtotel. ibid. κατεψυγμένοι γάρ εἰσιν· οἱ δὲ νέοι θερμοί. ὥστε προωδοποίηκε τὸ γῆρας τῇ δειλίᾳ. καὶ γὰρ ὁ φόβος κατάψυξίς τις ἐστι, id eſt, *frigent enim ſenes: iuuenes autem calent. itaque ad timiditatem ſenectus quodammodo viam muniit. Nam & metus ipſe refrigeratio quædam eſt.* G

MINISTRAT] adminiſtrat, gerit.

SPE LONGVS] longinqua ſperans, exempli cauſa, conſilia capiens, quæ in longum tempus conferantur, cùm breue admodum ei vitæ ſpatium ſit reliquum. nemo enim tam ſenex eſt, vt ſe annum non putet poſſe viuere. ita ſuprà *ſpem longam* dixit, ad Sextium Od. 4. lib. 1. *Vitæ ſumma breuis ſpem nos vetat inchoare longam.* & ad Leuconoēn, Od. 11. eiuſd. *ſpatio breui Spem longam reſeces.* Ariſt. tamen ibid. ita de ſenib. ζῶσι τῇ μνήμῃ μᾶλλον, ἢ τῇ ἐλπίδι, id eſt, viuunt memoria H potius, quàm ſpe.

INERS] ſegnis, & ad agendum ineptus, ætatis vitio. Ariſt. ib. οὐ πρακτικοὶ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας, ἀλλὰ κατὰ τὸ κέρδος. nō ſunt ad agendum apti ob cupiditates, ſed ob lucrū. vel ſic, ad agendum non impellit eum cupiditas: ſed lucrum.

AVIDVSQVE FVTVRI] Ariſtot. ibid. καὶ φιλόζωοι, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ, διὰ τὸ τοῦ ἀπόντος εἶναι ἐπιθυμίαν· καὶ, οὗ δὲ ἐνδεεῖς, τοῦτο μάλιστα ἐπιθυμοῦσι, id eſt, & vitæ ſunt cupidi, idque maximè decurſo propemodum vitæ curriculo, propterea quòd eius rei, quæ abeſt, cupiditas eſt. Itaq;, quo egent, id maximè concupiſcunt.

DIFFICILIS] δύσκολος, moroſus. M. Tull.

A in Catone. *at ſunt moroſi, & iracundi, & difficiles ſenes.*

QVERVLVS] μεμψίμοιρος. Ariſtoteles ſenes ὀδυρτικοὺς appellat, quod idem valet.

LAVDATOR TEMPORIS ACTI SE PVERO] Ariſtot. ibid. διατελοῦσι γὰρ τὰ γενόμενα λέγοντες. ἀναμιμνησκόμενοι γὰρ ἥδονται, id eſt, *res prateritas numquam narrare intermittunt. Latantur enim, cùm eas memoria repetunt.*

CENSOR, CASTIG.] nonnulli libri veteres habent conuerſo ordine *caſtigator, cenſorque.*

MVLTA FERVNT ANNI VENIENTES, &c.] *anni venientes* appellãtur ab Horatio, B vſque ab incunabulis ad corroboratam, & mediam ætatem: *recedentes* autem vſque à media ætate ad rogum. commoda porrò accipio, florem ætatis, velocitatẽ, vireis corporis, pulchritudinẽ, hilaritatem, bonam valetudiñẽ, ſenſus integros, ac vegetos: quæ omnia ferè adimit hominibus ſenectus, atque in eorum locum reponit rugas, & canitiem, pedum tarditatem, infirmitatem, ac debilitatem, deformitatem, triſtitiam, morbos, cæcitatem, ſurditatem, obliuionem, ſtuporem, & cetera mala. quod item elegantiſſimè exponit Xenocr. in Axiocho, his verbis, εἶτα λαθὸν ὑπεισῆλθε τὸ γῆρας· εἰς ὃ πᾶν συρρεῖ τὸ τῆς φύσεως ἐπίκηρον, καὶ δυσαλθές. κἂν μή τις θᾶττον, ὡς χρέος, ἀποδιδῷ τὸ ζῆν, ὡς ὀβολοστάτις ἡ φύσις ἐπιστᾶσα ἐνεχυράζει τῷ μὲν ὄψιν, τῷ δ' ἀκοήν, C πολλάκις δὲ ἄμφω· κἂν ἐπιμένῃ τις, παρέλυσεν, ἐλωβήσατο, παρήρθρωσεν. id eſt, deinde furtim ſubit ſenectus, in quam, quicquid habet natura Acheruntìcum, debile, ſanatu difficile, ac deſperatum, cõfluit. Quòd niſi quis ſat citò vitam, vt æs alienum, reddat: inſtans, vt fæneratrix, natura pigoeratur ab hoc vidẽdi ſenſum, ab illo auditũ, ſæpenumero vtrumque. Quòd ſi quis diutius manſerit in vita, eneruat, mutilat, membra luxat, ac debilitat. ſic Diphilus apud Stobæum Ἅπαντα τ' ἐργαζόμενος ἀσθενέστερα πολιὸς τεχνίτης ἐστὶν ὁ χρόνος, ὦ ξένε· Χαίρει μεταπλάττων πάντας ἐπὶ τὰ χείρονα. id eſt, Omnia efficiens infirmiora canus artifex tempus eſt, o hoD ſpes. Gaudet conuertiſſe omneis homines in deterius. Cũ his congruunt illa, quæ ſunt apud Herod. Thal. νῦν γὰρ ἄρτι καὶ ἀποδέξαιο ἔργον, ἕως νέος ἦς ἡλικίην· αὐξανομένῳ γὰρ τῷ σώματι συναύξονται καὶ αἱ φρένες· γηράσκοντι συγγηράσκουσι, καὶ ἐς τὰ πράγματα πάντα ἀπαμβλύνονται: id eſt, Nunc enim aliquod facinus edere poſſis, dum iuuenis es. Nam vnà cum creſcente corpore creſcit etiam mens: & cum ſeneſcente, ſeneſcit, & ad res omneis obtunditur. Aliter autem dixit ſup. epiſt. ad Auguſt. *annos recurrenteis.* ſignificatur enim illo loco annorum, & aliorum temporum natura, quæ vbi occiderunt, renaſcuntur: quemadmodum declarat Oda illa 7. lib. 4. *Diffugêre niues, redeunt iã gramina campis, &c. Immortalia ne ſperes, monet annus, & almum Qua rapit hora diem: Frigora miteſcunt Zephyris: ver proterit æſtus, Interitura, ſimul Pomifer auctunnus fruges effuderit: & mox Bruma recurrit iners. Damna tamen, &c.* E Atque hæc annorũ, & menſiũ, & dierũ morientium, ac renaſcentium ratio declarat illud ænigma: Εἷς ὁ πατήρ, παῖδες δὲ δυώδεκα. τῶν δὲ ἑκάστῳ Παῖδες τριήκοντα διάνδιχα εἶδος ἔχουσαι. Αἱ μὲν λευκαὶ ἔασιν ἰδεῖν, αἱ δ' αὖτε μέλαιναι. Ἀθάνατοι δέ τε οὖσαι, ἀποφθινύθουσιν ἅπασαι. id eſt, (vt ad verbũ interpreter) *vnus pater eſt: filij autem duodecim. horum autem vnicuiq; filia ſunt triginta, formis diſsimiles, alia quidem aſpectu candida, alia verò nigra. Cùm ſint autem immortales, moriuntur omnes.* Si quis autem totidem verſus Latinos Græcis reſpondenteis poſtulabit, age, F mos ei à nobis geratur. *Bis ſex ſunt nati patris vnius: & decies tres Forma diſsimiles illorum à ſtirpe profecti, Nigri alij, albi contrà alij. cùm autem Libitina Exſortes omnes ſint, intereunt tamen omnes.* ſignificatur autem annus, qui conſtat duodecim menſibus: quorũ vniuſcuiuſq; dies ſunt triginta, &c.

ADIVNCTIS] appoſitis, & accommodatis ætati.

AVT AGITVR RES IN SCENIS, AVT] quædam ſunt agenda in ſcenis: éſtque id, quod dicit Ariſt. διὰ τῆς ὄψεως, id eſt, rebus in conſpectu poſitis: quædam propterea quòd ſint nimis atrocia, aut horribilia, aut viſu fœda, aut incredibilia, non ſunt coram agenda, ſed ea ſatis eſt ab hiſtrione, quaſi intus acta ſint, renunG tiari: & hoc modo miſericordiam commouent, aut terrorem animis inferunt ἐκ συστάσεως τῶν πραγμάτων.

SEGNIVS IRRIT. ANIMOS] minus afficiunt animos, quæ ſunt audita, quàm, quæ ſunt viſa, aut ſpectata. Lucianus in Herodoto, ex Herod. vt proximè planũ fiet, τὰ δὲ ὀμμάτων φαινόμενα, πιστότερα εἶναι τῶν ὤτων δοκεῖ. id eſt, quæ oculis cernuntur, certiora vidẽtur eſſe, quàm quę audiuntur. licet hunc verſum Horatianum etiam ad hanc ſententiam accommodare, ea, quæ oculis cernuntur, magis nos afficere, quàm quæ audiuntur. ſic M. Tull. epiſtola 1. lib. 6. ad Torqu. *Nam & ſi, quocumque in loco quiſque eſt, idem eſt ei ſenſus, & eadem acerbitas ex interitu rerum & publicarum, & ſuarum, tamen oculi augent dolorem, qui ea, quæ ce* H *teri audiunt, intueri coguntur, nec auertere à miſeriis cogitationem ſinunt.* Idem epiſtola 4. ad eundem eod. lib. *Equidem nos quòd Romæ ſumus, miſerrimum eſſe duco, non eò ſolùm, quòd in omnibus malis acerbius eſt videre, quàm audire, ſed etiam, &c.* Sic tragicus ille: τῶν πραχθέντων τὰ μὲν ἄλγιστ' ἄπεστιν. ἡ γὰρ ὄψις οὐ πάρα. id eſt, eorum, quæ acta ſunt, triſtiſſima & luctuoſiſſima abſunt. aſpectus enim non adeſt. Puto tamen hanc eſſe Horatij ſententiam, incertiora eſſe, & difficilius credi, quæ audiuntur, quàm quæ oculis cernuntur. & contrà, certiora eſſe, & facilius credi, quæ oculis cernuntur, quàm quæ auditu ſentiuntur. Atque, vt hæc vera ſunt, ita & illud eſt veriſſimum, oculis difficilius fidem fieri, quàm auribus: hoc eſt, oculos

minus

A minus eſſe facileis ad credendum, quàm aureis, & maioré efficacitatem, quàm audiendi ſenſum, deſiderare. Nam aſpectus quidem vnà cum iis, quæ oculis ſubijciuntur, concurrit, & conſpirat: auditú verò facile eſt verbis artificioſis, & numeroſis attollere, ſuſpéſúmq; tenere, & falſis rationibus capere, ac fallere. Verbi gratia Homerus contentionem deſcribens ita magnam facit, vt caput cælo tangat, & tamen humi vno tempore pedes ponat: atque hæc credit auditor Homerú legens: quod fictor, aut pictor conſequi non poſſit, quia tantam imaginem, aut ſtatuá oculis ſpectatorum ſubijcere non poſſit. Hæc Dionis Chryſoſtomi ſunt ferè, oratione Olympica. locum indicabo, καὶ δὴ τὸ λεγόμενον ὡς ἐστὶν ἀκοῆς πιστότερα ὄμματα, ἀληθὲς ἴσως· πολύγε μὴν δυσπειθέστερα, καὶ πλείονος δεόμενα ἐνεργείας. ἡ μὲν γὰρ ὄψις αὐτοῖς ὁρωμένοις ξυμβάλλει. τὴν δ᾽ ἀκοὴν οὐκ ἀδύνατον, ἀναπτερῶσαι, &c.

B FIDELIBVS] oculos iccirco fideleis appellat, quia quæ cernuntur magis valent ad fidem faciendam, quàm quæ audiuntur, vt ſcribit Herodotus in Cliône, ὦτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισιν ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν, id eſt, aures enim hominibus minus ſunt fideles, quàm oculi. quibus hoc ſignificatur, minus credi ab hominibus ea, quæ audiuntur, quàm quæ cernuntur, vt paullo antè diximus. *Incertos* alia ratione appellauit epiſt.1.lib.2.

NON PROMES IN SCENAM] nó produces in ſcenam: non conſtitues ante oculos ſpe-
C ctatorum.

QVÆ MOX NARRET FAC. P.] quæ mox referat perſona aliqua in ſcenam producta. præſens, id eſt, extrà, & coram ſpectatoribus. nomen *præſens* oppoſuit illi aduerbio *intus*.

NEC PVEROS CORAM, &c.] de Medea ſuprà diximus.

AVT HVMANA PALAM] de Atreo, & Thyeſta & ſuprà diximus nonnulla ad Oden 16. lib.1. & res ita nota eſt, vt, qui hæc inculcare velit, lectorum opera, & otio abuti velle videatur. Iam hæc *promi in ſcenam, extrà, coràm, palàm, à præſente narrari*, idem valent: quibus reſpondent è contrario, *intus narrari, tolli ex oculis*.

NEFARIVS] nefarij dicti à farre, quod ado-
D reum eſt, vt vult Varro lib.1. de vita populi Ro. quòd eo ſcelerati vti non debeant. hoc quoque idem adſignificat, quòd qui indigni ſunt qui viuant, nefarij vocantur, inquit Nonius.

PROCNE] de Procne ſup. ad Od.12.lib.4.

CADMVS IN ANG.] vide, quæ ſuprà de Peleo, & Cadmo coniunctè, leuiter attigimus.

INCREDVLVS ODI] quia ἀπίθανα, ἄλογα, μοχθηρὰ, ἀδύνατα, id eſt, non probabilia, ratione carentia, improba, & nefaria, & quæ fieri nullo modo poſſunt. lege Ariſt. περὶ ποιητικῆς.

NEVE MINOR QVINTO, NEV SIT PR.] Non eſt dubium, quin actus, partes fabulæ fuerint: quot actus in fabula fuerint, incertum atque obſcurum. actum auté ab actu diſtinguere, id verò non parum difficile eſt, ſi Donato credimus: neque deſunt viri docti, qui quamuis perſpicuè aliter ſentiat Horatius, quattuor actibus tantùm conſtare fabulam poſſe dicant, modò hi quattuor actus iuſtam fabulæ magnitudinem expleant. ego video à M. Tull. & ceteris bonis ſcriptoribus, tertium, quartum, & extremum fabulæ actum commemorari: quintum non reperi. idem ſcribens ad Qu. Fratrem lib.1. tertium actum, extremum facere videtur his verbis: *Illud te ad extremum oro, & hortor, vt tamquam poetæ boni, & actores induſtrij ſolent, ſic tu in extrema parte, & concluſione muneris, ac negotij tui diligẽtiſſimus ſis, vt hic tertius annus, tamquam tertius actus, perfectiſſimus, atque ornatiſſimus fuiſſe videatur*. Ego Horatio, & Donato aſſentior, vt putem tragœdiá, & comœ-
E
F diam quinque actibus conſtare debere.

REPONI] iterum doceri, vt ſat.10.lib.1. *Nec redeant iterum, atque iterum ſpectanda theatris*. quidá legi volunt, *repoſci*. aliter ſup. *honoratum ſi forte reponis Achillem*.

NEC DEVS INTERSIT, &c.] Ariſtot. lib. περὶ ποιητ. ſcribit, vtendum eſſe machina, ſeu machinatione: id eſt, deum eſſe adhibendum à machina, ad ea, quæ ſunt extra fabulam, expedienda: quæ vel anteà facta ſunt, neque hominẽ ſcire fas eſt, vel poſteà futura ſunt, & prædictionem, ac nunriationem deſiderant. Omniũ enim rerum vidẽdarum facultatem Diis attribuimus.
G verba Ariſtot. ſunt hæc, φανερὸν οὖν ὅτι καὶ τὰς λύσεις τῶν μύθων ἐξ αὐτοῦ δεῖ τοῦ μύθου συμβαίνειν. καὶ μὴ, ὥσπερ ἐν τῇ Μηδείᾳ, ἀπὸ μηχανῆς, καὶ ἐν τῇ Ἰλιάδι τὰ περὶ ἀπόπλουν· ἀλλὰ μηχανῇ χρηστέον ἐπὶ τὰ ἔξω τοῦ δράματος, ἢ ὅσα πρὸ τοῦ γέγονεν, ἃ οὐχ οἷόν τε ἄνθρωπον εἰδέναι, ἢ ὅσα ὕστερον, ἃ δεῖται προαγορεύσεως, καὶ ἀγγελίας. ἅπαντα γὰρ ἀποδίδομεν τοῖς θεοῖς ὁρᾶν. Cum Ariſtotele conſentit hoc loco Horatius, qui vetat Deum ex machina adhibere, niſi nodus difficilis, & Deo dignus inciderit, id eſt, niſi talis difficultas exſtiterit, vt ſine machina exitus fabulæ nó poſſit explicari. Exſtát multa apud probatos auctores huius moris exempla, ac teſti-
H monia. Plato in Cratylo, εἰ μὴ ἄρα δὴ, ὥσπερ οἱ τραγῳδοποιοὶ, ἐπειδάν τι ἀπορῶσιν, ἐπὶ τὰς μηχανὰς ἀποφεύγουσι, θεοὺς αἴροντες, καὶ ἡμεῖς οὕτως εἰπόντες ἀπαλλαγῶμεν, ὅτι τὰ πρῶτα ὀνόματα οἱ θεοὶ ἔθεσαν, καὶ διὰ ταῦτα ὀρθῶς ἔχει. id eſt, *niſi vtique, quemadmodum tragædiarum ſcriptores, poſteaquam nodus aliquis inciderit, ad machinas confugiunt, deos attollentes: nos quoque, vbi dixerimus deos prima nomina rebus impoſuiſſe, atque iccircò ita rectè ſe habere, quaſi noſtro munere defuncti, diſcedamus*. M. Tull. lib.1. de nat. Deorum, *Quod quia quemadmodum natura efficere ſine aliqua mente poſſit, non videtis, vt tragici poetæ, cum explicare argumenti exitũ nó poteſtis, confugitis ad Deum*. Ariſtot.1. τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ, Ἀναξαγόρας τε γὰρ μηχανῇ χρῆται τῷ νῷ πρὸς τὴν κοσμοποιίαν. ὅ-

A ταν γὰρ ἀπορήσῃ διὰ τίνα αἰτίαν ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ, τότε ἕλκει αὐτόν· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πάντα μᾶλλον αἰτιᾶται τῶν γινομένων, ἢ νοῦν. id eſt, *Anaxagoras enim veluti machina quadã, mente vtitur ad mundi fabricam. Cum enim heſitat quam ob cauſam neceſſariò ſit, tunc eam aduocat: in ceteris, cuiuis rei potius, quàm menti, cauſam earum rerum, quæ oriuntur, aſcribit.* Seruius ad illum Virgilij locum Æn. 1. *Muſa mihi cauſas memora, &c.* hũc Horatij verſum pro teſtimonio profert, oſtendens, hoc obſeruãdum eſſe in omnibus carminibus, ne numen aliquod inuocetur, niſi quid vltra vireis humanas, facultatémque hominis propriam requiramus.

B VINDICE DIGNVS] vindex propriè dicebatur, qui debitorem nexu obligatũ, & iamiam à creditore ducendum, vel numerando, vel pro eo ſpondendo liberabat.

NEC QVARTA LOQ. PERS. LAB.] nec plures perſonæ vno, eodémque tempore in ſcenam prodeant locuturæ, quàm tres. quòd ſi quando quarta intercedat: vel tacita audiat, vel ſecum, non cum aliis loquatur, vel cum vna duntaxat ſermonem conferat. huius præcepti exempla videre licet apud Terentiũ: vt in Andria actu tertio, Myſis, Simo, Dauus, Leſbia, Glycerium quinque perſonæ eodem tempore in ſcenã producũtur: ſed Myſis cum Leſbia duntaxat ſermonem habet: Glycerium autem domi ſuæ eſt, non foris. ibidem actu 4. quattuor perſonæ, Myſis, C Pamphilus, Charinus, Dauus, vno tempore in ſcena ſpectantur, ſed Myſis aliunde interuenit, & cum Charino non loquitur. Apud Plautũ autem & quattuor, & quinque perſonæ communiter inter ſe loquentes introducuntur, quod item fit in tragœdiis. At Horatius præcepta dat ſuæ ætatis hominibus, nõ veteribus, quorum ſcripta fortaſſe nondum ei vſquequaque perfecta videbantur. Quidam hunc locum ad numerum hiſtrionum referri volunt, dicúntque, hoc ab Horatio ſignificari, non plureis in comœdia, aut tragœdia hiſtriones, quàm treis, eſſe oportere, quorum quiſque plureis perſonas ſuſtineat. Nitũtur autẽ verbis Ariſtotelis in libello περὶ ποιητικῆς, D vbi ſcribit, Sophoclem, cùm duo ante eum duntaxat hiſtriones in tragœdia intercederent, treis adhibuiſſe: Æſchylum verò eo ſuperiorem, primum omnium multitudinem hiſtrionum ex vno ad duos deduxiſſe. verba Ariſtotelis ſunt hæc, καὶ τό, τε τῶν ὑποκριτῶν πλῆθος ἐξ ἑνὸς εἰς δύο πρῶτος Αἰσχύλος ἤγαγε, καὶ τὰ τοῦ χόρου ἠλάττωσε, καὶ τὸν λόγον πρωταγωνιστὴν παρεσκεύασε· τρεῖς δὲ, καὶ σκηνογραφίαν Σοφοκλῆς· ἔτι δὲ τὸ μέγεθος, &c. Idem lib. 3. ῥητορ. ait hiſtrionũ actionem (quam ὑπόκρισιν Græci nominant) in tragœdiam, & rapſodiam ſerò admodum introductam eſſe, quia poëtæ ipſi tragœdias initiò recitabant. verùm ego ab illis magnopere diſſentio, neque puto hoc ſentire Horatium.

ACTORIS PARTEIS CHORVS] docet quamobrem adhibeatur chorus, (quę pars eſt fabulæ κατὰ τὸ ποσόν) & quibus in rebus eum E operam ſumere, quid loqui, & canere oporteat. perſonæ porrò, ex quibus conſtabat chorus, & cantabant, & loquebantur: quamquam, quod ad locutionem pertinet, vna perſona fortaſſe pro omnibus loquebatur, reliquis aſtantibus, & ſilẽtibus, ſiue viri eſſent, ſiue mulieres, maximè ſi cũ altero, qui non eſſet è choro, ſermo haberetur. Si vulgatam igitur ſcripturam probabimus, *Auctoris parteis*, quæ reperitur in cod. Iann. & Faërn. hæc erit eius ſententia, Chorus agat parteis, & fungatur munere auctoris, id eſt, ſuaſoris, & monitoris. nemo enim quicquam alteri ſuadet, aut F præcipit, niſi, qui auctoritate valet. ex quo natũ eſt hoc loquendi genus, *ſibi auctor ſum, vt illud facias*: & hoc, *te auctore feci. defendere parteis* autẽ poſitum eſt pro eo, quod eſt, agere, & ſuſtinere, & tutari parteis, id eſt, fungi munere, vt ſat. 10. lib. 1. *Et ſermone opus eſt modò triſti, ſæpe iocoſo, Defendente vicem modò rhetoris, atque poëtæ.* Quòd autem quidam ſic explicant, de officio poëtæ diſſerat chorus, & dicat, poëtam officio pro ſua parte nõ defuiſſe, elegantẽ fabulã & lepidam dediſſe: nihil dicũt: & miror tam ineptam ſentẽtiã eis in mẽtẽ venire potuiſſe. Alij igitur, iique doctiſſimi viri, quibus aſſentior, legunt *Actoris*. & ita ſcriptum eſt in tribus libris Vat. & in Torneſ. Cleric. Nicot. Ruſſardino: cuius ſcripturę mihi videtur hęc G eſſe ſentẽtia, Chorus tutetur, & agat parteis actoris, id eſt, chorus habeatur vnius actoris loco, vni⁹ munere fungatur, & officium virile obeat, id eſt, vnius perſonæ locũ obtineat. dicimus enim Latinè *pars virilis*, & *pro mea parte virili*. eſt autem pars virilis, pars vniuſcuiuſq;. M. Tull. pro Sext. Roſc. *Hæc qui pro virili parte defendunt, optimates ſunt.* Idem in Verr. orat. de ſignis, *Eſt aliqua mea pars virilis, quòd eius ciuitatis ſum, quam ille amplã, illuſtrem, clarámque reddidit.* Idem frumẽt. *qui præſertim plus etiam, quàm pars virilis poſtulat, pro voluntate populi Ro. oneris, ac muneris ſuſcipere debeam.* T. Liuius lib. 6. annal. *illius gloria pars virilis apud omneis milites ſit, qui ſimul vicerint.* atq; hãc explicationẽ adiuuat, & confirmat id, quod ſequitur, *officiúmque virile*. neque eſt, quòd quiſquam mihi H dicat, chorum etiam mulierum cœtum interdũ fuiſſe: ergo officium virile ad chorum, qui ex mulieribus conſtet, pertinere non poſſe. reſpondeo enim, vel virile officium dici ſpectata voce, *chorus*, quę eſt maſcula, & virilis: vel propterea quòd maſculinum genus concipere, & complecti ſolet fœmininum. Poſtremò ſic hunc locum eſſe legendum, atque explicandum intelligere licet ex his paucis Ariſtot. verbis lib. de arte poëtica, καὶ τὸν χορὸν δὲ ἕνα δεῖ ὑπολαβεῖν τῶν ὑποκριτῶν. id eſt, *chorum autẽ accipere, ſeu exiſtimare oportet tanquam vnum actorem.*

NE QVID MEDIOS INTERCINAT ACTVS] ne quid inter medios actus canat. intercinat, pro canat inter, qualia ſunt illa, *ſiluas interreptare*

terreptare

A *terreptare ſalubreis: circumgemit vrſus ouile: tanto emetiris aceruo*:& ſexcēta alia, quæ collegi ad Od. 7.lib.2.canere igitur choro inter actum, & actū licebit:inter medios actus, ſeu in mediis actibus non licebit. loqui autem quouis loco,nempe in diuerbiis,cum alia perſona licebit.

CONSILIETVR AMICE] hæc eſt ſcriptura decem librorum manuſcriptorum: à qua diſcedere nefas mihi eſſe puraui.cōſiliari autem, verbum eſt à conſilio deductum,quo vſus eſt ſuprà Oda 3.lib.3.*Gratum elocuta conſiliantibus Iunone diuis* . quo quidem loco idem videtur valere, quod conſulrare:hîc autem, ſi recta, & emendata ſcriptura eſt, idē erit, quòd cōſiliū dare: quod alibi nō memini me legere in hāc ſignificationē.
B quattuor alij libri manu ſcripti,habent, *& conſilietur amicis*,vt omnes ferè vulgati,niſi quòd nōnulli habent *concilietur*. quæ ſcriptura non eſt reijcienda. placet autem mihi mirum in modum, quòd à duobus codicibus abeſt copulatio *que* poſt verbum *faueat*.

ILLE DAPES LAVDET MENS. BR.] laudet parſimoniam,frugalitatem,continentiam in victu.

SALVBREM] vtilem, ſalutarem. tranſlatio eſt.nam ſalubre de iis rebus dicitur, quæ ad corporis valetudinem ſunt vtiles.epiſt.ad Alb. Tib. *An tacitum ſiluas inter reptare ſalubreis?* & ſat.7. lib.1. *ſtelláſque ſalubreis Appellat comites.* & ſat.4. lib.2. *ille ſalubreis Æſtates peraget, qui nigris prandia moris Finiet, &c.* tranſlatè etiam M.Tull. ad
C Att.lib.8. *vt non ſolùm glorioſis conſiliis vtamur, ſed etiam paullo ſalubrioribus*.

APERTIS OTIA PORTIS] id eſt,pacē. aperiuntur enim vrbium portæ pacis tempore, vel ſublato hoſtium metu: bello tempore clauduntur ex quo *Panda* pacis dea dicta. Od.5. lib.3. *vidi ego ciuium Retorta tergo brachia libero,Portáſque non clauſas*.

COMMISSA]arcana fidei commiſſa,vt ſuprà epiſt.ad Loll.lib.1. *Prodiderit commiſſa fide*,

REDEAT MISERIS, ABEAT F.] vt fortuna eos,quibus aduerſata eſt, quóſque deſeriuit,placata reuiſat,& complectatur:inſolenteis, ac ſuperbos deſerat.vide annotationē ad Od.29. lib.3. vbi diximus, per fortunam præſentem, &
D manentem,ſignificari ſecundam:per abeuntem, aduerſam.

TIBIA] tibiæ adhibentur ad cantum chori adiuuandum. pertinet autem hic locus ad *μελοποιΐας*.

ORICALCHO IVNCTA] ita reperi ſcriptum in tribus cod. Vatic.& in Card.Rainut. & Torneſ. Cleric.Nicot.Ruſſ.quæ ſcriptura eò fortaſſe probari poteſt, quia cùm tibiam veterū renuem, ac ſimplicem fuiſſe dicat, nouam autem duobus contrariis nominibus ſignificare velit eſſe illi diſſimilem:*tuba æmula*, tenui opponitur: *orichalco iuncta*, ſimplici.quòd ſi *vincta* legamus, non æquè contrarium contrario reſpondeat.

FORAMINE PAVCO ASPIRARE] E ad eam rem erat vtilis,vt paucis,id eſt, quattuor foraminibus ſonitum redderet, & choros adiuuaret,& theatra ſonitu compleret. *vtilis aſpirare, adeſſe, complere*, genus loquendi Græcum eſt, vt ſæpe admonuimus. in quibuſdam libris ſcriptū reperi *foramine paruo*.

NONDVM SPISSA NIMIS] non admodum frequentia: nō nimis celebria,aut referta. epiſt.ad Mæcen.3.lib.1. *ſpiſſis indigna theatris*. & infrà *ſpiſſa caterua*.

SEDILIA] in quibus ſedebant ſpectatores, nondum theatro ædificato.

QVò] in quem locum,in quæ ſedilia:non (vt alij) quo flatu.

SANE POPVLVS NVMERABILIS] explicatio eſt verborum illorum,*Nondum ſpiſſa nimis*. *numerabilis* autem idem valet, quod paucus. F
& ita loquuntur Græci.Theocr. εἰδ.ις΄.quod inſcribitur χάριτες. φίλων μόρον ἀγγελέοντας Τέκνοις, ἠδ᾽ ἀλόχοισιν, ἀριθματοὺς ἀπὸ πολλῶν. id eſt, amicorum mortem nuntiaturos liberis & vxoribus,numerabileis ex multis

COIBAT] conueniebat,congregabatur.

VINOQVE DIVRNO PLACARI GENIVS] ſic ſuprà epiſt.ad Auguſt. *Siluanum lacte piabant: Floribus, & vino Genium,memorem breuis æui*.

IMPVNE] nam rebus Romanis anguſtis, nondúmque conſtitutis & conſtabilitis,ac pacatis,non licebat de die conuiuari,& potare.

NVMERIS] pedibus, vel rythmis. numeroſum eſt enim id in omnibus ſonis, atq; vocibus, G
quod habet quaſdam impreſſiones, & quod metiri poſſumus interuallis æqualibus.

MODÍSQVE] cantui, ἁρμονίᾳ, vel, vt quidam, μέλει. videtur tamen μέλος latius patēre. Plato lib.3.de rep. τὸ μέλος ἐκ τριῶν ἐστὶ συγκείμενον, λόγου τε, καὶ ἁρμονίας, καὶ ῥυθμοῦ. id eſt,melos ex tribus conſtar,ratione, & harmonia,& numero.

INDOCTVS QVID ENIM, &c.] horū verborum hanc ſententiam eſſe puto.Neque verò mirum eſt,hanc licentiam & luxuriem, quæ ab antiquorum ſeueritate tam longè abeſſet, & H
ab arte comica tantopere diſcreparet, fuiſſe à populo probatam,ac receptam. Quæ enim ſapientia eſſet in ruſticis, & indoctis, & labore ſolutis, & turpibus hominibus cum populo vrbano confuſis? alij ſic. neque verò mirum eſt hanc numerorum & modorum licētiam à ruſticis eſſe probatam,aut verò toleratam.quid enim ſaperet ruſticus,indoctus,ab opere ſolutus,cum vrbano, turpis cum honeſto permiſtus? id eſt, quid enim proficeret ſi plus ſapere videri vellet, quàm vrbanus & honeſtus?vel quid ſaperet,id eſt, quantum ſaperet? quaſi dicat, vt inſipientes eijcerentur ruſtici,ſi vrbanorum luxuriem,ac licentiā improbarent,& cōdemnarent.vel quid,id eſt, propter quid,ſeu quamobrem ſapere vellet,&c.

A LIBE'RQVE LABORVM] laboribus de-
functus, laboribus ſolutus. ſic ſup. dixit Od.17.
lib.3. *Cum famulis operum ſolutis.*

MOTV'MQVE] vel quia mouebatur, & ſal-
tabat tibicen, vel quia geſtum agebat.

ET LVXVRIAM ADD.] hoc dicit vel
proptereà quòd aucta ſint foramina, vel propte-
rea quòd numeri & modi fuerint licentiores, vel
propter ipſius artificis ornatum nimis elegantē,
ac ſumtuoſum: & propter orichalcum tibiæ ad-
ditum, vel propter hæc omnia. affert exemplum
Lucianus in lib. πρὸς ἀπαίδευτον πολλὰ βιβλ.
ὠνούμ. valde ad hunc locum accommodatū, de
citharœdo quodam Tarentino, cui Euenio nomē
erat, his verbis, ἧκεν οὖν εἰς Δελφοὺς τά τ' ἄλ-
λα λαμπρὸς, καὶ δὴ καὶ ἐσθῆτα χρυσόπαστον ποιη-
σάμενος, καὶ στέφανον δάφνης χρυσῆς κάλλιστον ὡς
ἀντὶ καρποῦ τῆς δάφνης σμαράγδους εἶναι ἰσο-
B μεγέθεις τῷ καρπῷ· τὴν μὲν κιθάραν αὐτὴν ὑ-
περφυές τι χρῆμα εἰς κάλλος καὶ πολυτέλειαν, &c.
id eſt, Venit igitur Delphos cùm ceteris rebus
ſplendidus & clarus, tum veſte facta, auro in-
ſperſa, ac diſtincta, corona ex lauro aurea pul-
cherrima, ita vt pro fructu laurus ſmaragdi eſſent
fructui magnitudine pares atque æquales, cithara
ipſa, re, quòd ad pulchritudinem, & ſumtum
attinet, naturam rerum ſuperante, &c. nam ſatis
eſt mihi locum indicaſſe.

TRAXÍTQVE VAG.] per verbum *traxit*
ſignificat, eum veſte vſum eſſe longa, & ad talos
C demiſſa, quam σύρμα nominant Græci. vagū au-
tem dixit, innuens non vno in loco cōſtitiſſe, ſed
huc, & illuc ſe circumtuliſſe, ac circumegiſſe. a-
liud eſt caudā trahere, vt diximus ad ſat.3.lib.2.
ibi, *caudam trahat.*

PER PVLPITA] per ſcenam. infr. *& modi-
cis inſtrauit pulpita tignis.*

SIC ETIAM FIDIBVS VOCES] quē-
admodum (inquit) tibicen tibias ſibi parauit am
pliores, eáſque inflauit vehementius, ita & cithar-
ris ſoni acceſſerunt molliores. fortaſſe ſignificat,
citharæ chordas additas eſſe. non enim vnus ſem
per chordarum citharæ fuit numerus: ſed cùm
initiò quattuor tantùm fuiſſent, Mercurius treis
addidiſſe dicitur. Strabo, & alij nōnulli Terpan-
drum Methymnæum lyra ſeptem chordarū pri-
mum vſum eſſe tradunt. Itaque & Timotheum
D apud Lacedæmonios accuſatum eſſe memoriæ
proditum eſt, quòd pluribus, quàm opus eſſet,
chordis vteretur, & quòd antiquam muſicam
corrumperet. Ille autem cùm iamiam quidā chor
das ſuperuacuas præcidere pararet, fertur ſigillū
Apollinis illis oſtēdiſſe in eorum vrbis quodam
loco poſitum, lyram manu tenens, quæ totidem
chordis conſtaret, & ita dimiſſus, atque abſolu-
tus eſſe. Plutarchus item ſcribit in apophthegm.
Emerepen in Phrynidis cantoris organo, quod
nouem fidibus conſtabat, duas inciſiſſe, his ver-
bis increpantem, μὴ κακούργει τὴν μουσικήν:
id eſt, *ne corrumpe, aut ne lede muſicam.*

ET TVLIT ELOQVIVM INSOLI- E
TVM FAC.] & facundia celeriter fluens: vel,
vt alij volunt, breui tempore comparata, genus
locutionis, ſeu eloquentiæ protulit inauditū, at-
que inuſitatum.

VTILIV'MQVE SAGAX RERVM,
&c.] .i. & perſonarum, ex quibus chorus cōſta-
bat, prudens, & rerum futurarū prouida oratio,
parum ab oraculo Apollinis diſtitit: vel hoc mo-
do: cœpit chorus in comœdiis non minus εὐστό-
χως, neque minus acutè, neque minus verè res
futuras ad vitam vtileis, prædicere, quàm Apol-
lo Delphicus: vel ſic, ſententiæ, quibus chorus in
comœdiis vti cœpit, quædam vitæ præcepta con-
tinentes, & ad rerum futurarum prouiſionē per-
tinentes, ſermonis ambiguitate, & verborum
inuolucris, Apollinis oraculo non diſſimiles fue- F
runt. Eurip. Μάντις δ' ἄριστος, ὅστις εἰκάζει κα-
λῶς. M.Tull.lib.2.de finib. *ineſt in animo coniectu-
ra conſequentium non multùm à diuinatione differens.*

SORTILEGIS] id eſt, vnde oracula perun-
tur. nam ſortes καταχρηστικῶς pro oraculo vſur-
pantur. notat Seruius ad illū verſ. Virgil. Æneid.
7. *Non patrio ex adyto ſortes, &c.* & Horat. infrà,
dicta per carmina ſortes.

CARMINE QVI TRAGICO VILEM,
&c.] Eos ſequitur hîc Horatius, qui tragœdiam
eò eſſe appellatam exiſtimant, quòd tragœdiarū
ſcriptoribus hircus præmij loco daretur. in qui-
bus eſt & Seruius ad illū Virgilij locum Palæm. G
tu poſt carecta latebas: vbi & hunc verſum profert.
τράγος enim Græcorum lingua hircum valet. idē
infrà videtur innuere, tragœdiæ appellationem
inde eſſe natam, quòd primi illi tragœdiarū au-
ctores è plauſtris tragœdias agerēt, ore fæce per-
uncto. ſic Horat. infrà, *Ignotum Tragicæ genus inue-
niſſe camœnæ Dicitur, & plauſtris vexiſſe poemata
Theſpis.* Athenæus autem libro 2. de comœdiæ &
tragœdiæ inuentione ſic ſcribit, Ἀπὸ μέθης καὶ ἡ
τῆς κωμῳδίας καὶ ἡ τῆς τραγῳδίας εὕρεσις. ἐν Ἰκα-
ρίῳ δὲ τῆς Ἀττικῆς εὑρέθη καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τῆς
τρύγης καιρὸν, ἀφ' οὗ καὶ τρυγῳδία τὸ πρῶτον
ἐκλήθη. quæ verba ſignificant, poſt ebrietatē co-
mœdiæ & tragœdiæ inuentionem extitiſſe. In
Icario autem Atticæ loco tragœdiam vindemiæ H
tempore inuentā eſſe. τρύγη enim vindemia eſt
Græcis. ad hunc locum pertinent illa Virgiliana
Georg.2. *Non aliam ob cauſam Baccho caper omni-
bus aris Cæditur, & veteres ineunt proſcenia ludi,
Præmiáque ingēteis pagos, & compita circum Theſidæ
poſuere.* At Ariſtot. περὶ ποιητ. ſcribit eſſe ortam
ab iis, qui Dithyrambum exercebant.

AGRESTEIS SATYROS NVDA-
VIT] Satyricæ fabulæ à Græcis inuētæ, ab Atel-
lanis, quæ ſunt Latinorum, parum admodum diſ-
crepant. nam quemadmodum in illis Satyri nu-
di, Fauni, Sileni inducuntur, verbis, & motibus
obſcænis riſum mouētes: ita & in Atellanis per-
ſonæ turpes intercedunt, quę dictis liberioribus,
& geſtib⁹ improbis, ac proteruis auditorū curas,
& ſe-

A & ſeueritatẽ mirigent, ac relaxẽt.*ſatyros nudauit*, id eſt, ſatyros nudos introduxit inter actus tragœdiarũ, vel ſtatim poſt tragœdias recitatas, & peractas.de Satyris vide annor.ad Od.19.lib.2.

MORANDVS] detinendus, delectandus, vt infrà, *Valdius oblectat populum,meliúsque moratur.*

INCOLVMI GRAVITATE] ſalua grauitate tragœdiæ.

EXLEX.] ſolutus legibus. exlex,qui ſine lege viuit,inqnit Nonius.M.Tull.in Cluent.*Non quòd illi aut exlegem eſſe Syllam,aut cauſam pecuniæ publicæ contemtam atque abiectam putarent,&c.*

ADHIBEBITVR] in ſatyrica. Deus, verbi gratia,Faunus,Silenus, Bacchus.heros, vt Agamemnon,Neſtor,Achilles.

B NVPER] paullò antè:nempe in tragœdia.

MIGRET IN OBSCVRAS HVMILI S.] ita humili,& abiecto ſermone vtatur, vt tabernariorum, & opificum orationẽ imitari videatur.Notum eſt autem, & vulgatum, togatas tabernarias à tabernis eſſe nominatas, quæ comœdiis,quaſi ex altera parte reſpondent.

AVT, DVM VITAT HVMVM, &c.] id eſt, aut dum nimiùm ſe attollit, dúmque nimis elaro, & grandi oratione vtitur, in aëre verſari videatur: de aëre, & nubibus, & cælo,& rebus ſuperis loquitur.inania, pro eo ſpatio, quod intercedit inter cælum, & terras poſuit ex Democriti,& Epicuri ſentẽtia,vt Virg.in Sileno.*Namque canebat,vti magnũ per inane coacta Semina, terrarúmque,animæq́,marisque fuiſſent:Et liquidi ſimul*

C *ignis.* Lucret. lib.1. *Nec tamen vndique corporea ſtipata tenentur Omnia natura:namq; eſt in rebus inane.* Idem ibid. *Omnis,vt eſt igitur per ſe natura,duabus Conſiſtit rebus. nam corpora ſunt, & inane, Hae in quo ſita ſunt, & quà diuerſa mouentur.* ibid. *Nam diſpulſa ſuo de cœtu materiai Copia ferretur magnum per inane ſoluta.*

EFFVTIRE LEVEIS INDIGNA T. V.] tragœdia,quæ indigna eſt, in qua verſus leues,& ſine pondere effundantur, intererit, &c. *indigna effutire* dictum,vt ſuprà epiſt.ad Iul. Flor. lib.1. *indigni fraternum rumpere fœdus.*

MOVERI] ſaltare,moueri numeroſè,moueri in numerum. ſuprà epiſt.ad Florum lib.2. *Nunc ſatyrum,nunc agreſtem Cyclôpa mouetur.*

D INTERERIT] differet aliquantulum à ſatyris. Verbo *intereſt*,pro *differt*, vtitur & M.Tullius Acad.lib.2.*qui illa viſa, è quibus omnia decreta ſunt nata,negant quicquã à falſis intereſſe.* & epiſt.lib.5. ad Attic. *ſed planè gaudeo,quoniam τὸ νεμεσᾷν intereſt τῦ φθονεῖν.*

NON EGO INORNATA, ET DOM.] id eſt,non eſt ſatis in ſatyricis fabulis nullum verborum ornatum adhiberi, nullum nomen tranſlatum poni,omniáque propriè,& ſimpliciter dici:ſed alia ſunt præſtanda.*dominantia nomina* accipe τὰ κύρια, id eſt,propria, quibus res quãrumuis licet ſint obſcænæ,propriè appellantur,& ſignificantur,qualia ſunt *mentula, cunnus*, actionis Venereæ verbum,& alia ſimilia, quæ me pudor E enumerare vetat. nam mentulæ nomen in membro illo corporis virilis ſignificando,dominatur: cetera, quibus interdum vtuntur poëtæ pudore adducti,*neruus,penis,trabs,ficula,columna, cauda ſalax,pyramis,palus,faſcinũ*,ſunt tranſlata. ſolebant autẽ ſatyri illi in ſatyricis fabulis ſuo quamque rem,ſuo nomine, verbóq; appellare:neq; eius rei,quam ſignificare vellent, turpitudinem, verborum tralatione, aut circuitione regere: exempli cauſa,cùm eam operam,quæ datur liberis procreandis innuebant,non alienis eã operâ,ſed ſuis,& propriis appellabãt:quod quidẽ eò magis erat illis ignoſcendum,quòd extiterunt nonnulli philoſophi: ſed qui philoſophi?ij,qui in virtute ſummum bonum,& beatitudinem locant, voluptatis inimici,omnium vitiorum correctores, & F caſtigatores,Stoici,inquam, ſtatuerũt ſuo quamque rem nomine appellare licere. Itaque ex illorũ ſcola manauit hoc σοφὸς ἂν εὐθυῤῥήμων ἔσῃ, vt teſtatur M. Tull. epiſt. quadam ad Papirium Pætum.

NEC SIC ENITAR TRAGICO DIFF.] id eſt, nec ſic ſtudebo à grauitate, & granditate verborum,quibus vtuntur tragici poëtæ,atque à tragica magniloquentia differre, vt nihil interſit vtrùm loquatur Dauus,& ceteræ perſonę comicæ, & ſeruiles, an Silenus Bacchi ſeruus. *differre colori*,pro eo,quod eſt,differre à colore, Horatianum.lege annot.ad Od.2.lib.2.

DAVVSNE LOQVATVR, ET AVDAX] ita reperi ſcriptum in duobus codicibus G manu ſcriptis,non, *an audax:* & vt ita ſcribatur, ratio poſtulat.nõ enim ſignificat intereſſe vtrùm Dauus loquatur,an Pythias, ſed vtrùm ſerui comici,qualeis ſunt Dauus ſeruus,& Pythias ancilla,an Silenus.

PYTHIAS] ancilla apud Lucillium, ſeu aliquem veterem comicum.

SILENVS] perſona Satyrica. ſunt autem ſileni,Bacchi miniſtri,& nutricij.Nicander Alexipharm.princip. Ὡς δ' ὁπότ' ἀγριόεσσαν ὑποθλίψαντες ὀπώρην Σιληνοὶ κεραοῖο Διωνύσοιο τιθῆνοι, Πρῶτον ἐπ' ἀφρίζοντι ποτῷ φρένα θωρηχθέντες, &c. id eſt, Quemadmodum autẽ Sileni H Bacchi cornuti nutricij agreſtibus vuis calcatis, primùm potu ſpumante mentem armati, quod valet,ebrij facti, &c.

EX NOTO FICTVM] è re nota effictum, atque expreſſum,non è re aliqua recondita, atq; abſtruſa.

VT SIBI QVIVIS SPERET IDEM, &c.] in epiſtola ad Florum lib.2. ſuprà ad illum locum, *Ludentis ſpeciem dabit, &c.* diximus nonnulla,quæ ab hoc non ſunt aliena.

SVDET MVLTVM] multùm laboris ſumat.

AVSVS IDEM] expertus idem, conatus idem.

DE MEDIO SVMTIS] non è longinquo

A arceſſitis,ſed è medio ſumtis.

IVNCTVRA] compoſirio,ſtructnra.

SILVIS DEDVCTI] ſiluestres Fauni in ſcenam è ſuis tabernaculis ſiluestribus,& nemoroſis producti:perſonæ ſatyricæ.

VELVT INNATI TRIVIIS] velut nati in locis celeberrimis,& pænè dicam,in medio foro.

TENERIS] delicaris,mollibus,cultis , venuſtis,concinnis,comris.

IVVENENTVR] verbum Græcum fortaſſe exptimere voluit, *νεανιεύεσθαι*. quod valet, ré aliquam præclaram quidem illam,& laudabilem gerere,ſed maiore animo , quàm conſilio : quod iuuenes ſolent. Vetat igitur Horatius,ne in fabulis ſatyricis Fauni nimiùm politis,& cultis verſibus iuueniliter exſultent , néve verba nimis obſcæna,& flagitioſa loquantur.

B CREPENT] loquātur,vt docuimus ad Oden 18.lib.1.

QVIBVS EST EQVVS, ET PATER, ET RES] id eſt,equites,& nobiles,ſeu patricij, & locupletes.

NEC, SI QVID FRICTI,&c.] nec , ſi quid probat aliquis de plebe, pauper , & egens, qui veſcitur cicere,& nucibus,&c.per emtorem ciceris fricti,plebeios,& vulgares homines ſignificat. ſic enim legendum eſt,non *fracti*,vt quidam corruperunt. emebat autem frictum cicer plebecula,vt eo intereà dum agebātur fabulæ,& quouis alio tempore ſolaretur , ac leuarer famem. C Plaut. Bacch. *Tam frictum ego illum reddam , quàm frictum eſt cicer*.& item alibi. Adr. Turnebus cùm aliquot annis poſt horum commentariorum primam editionem libros aduerſariorum effudiſſet verins , quàm edidiſſet , ſcripſit quodam loco ſe non dubitaturum affirmare hîc eſſe legendū *fricti* , quaſi verò à me non eſſet ita emendatum ex auctoritate duorum librorum manu ſcriptorum. ſic perſæpe vir ille doctiſſimus,quaſi propinquá mortem ſentiens , ita properauit aduerſaria illa édere,vt quamplurimos antiquorum ſcriptorum locos ſe emendare profeſſus ſit , qui erant multo ante à P. Victorio,à Paullò Manutio,à nobis , ab aliis emendati.

ÆQVIS ACCIPIVNT ANIMIS] patienter audiunt, & probant.aſſume è ſuperioribus negationem, *nec*.

D PES CITVS] Od.19. lib.1. *& in celeres iambos Miſit furentem*.

VNDE ETIAM TRIMETRIS ACCR.] id eſt,iambus ex eo,quòd ita citus eſt , iuſſit iambeos verſus ſenarios, trimetros quoq; nominari. ſat. 10.lib.1. *Pollio Regum Facta canit pede ter percuſſo*.

PRIMVS AD EXTREMVM SIMILIS SIBI] qualis ille iambicus ſenarius apud Eurip. in Phœniſſis, Ἐγὼ γὰρ οὔποτ᾽ εἰς τόδ᾽ εἶμι συμφορᾶς. & ille Hippol. Μηθῶσ᾽ ἐστ᾽ ἄλλον εἶμι βελτίω λόγον. qui toti ex iābis cōſtāt.

IN IVRA PATERNA] in ſua iura recepit,vt ſpondeis locus eſſet in verſibus iambicis. E

COMMODVS.] facilis, ſeſe accommodans, vt Od.8.lib. 4. *Donarem pateras , gratáque commodus,&c.* cōtra *incommodus*. epiſt.18. *Munere te paruo beet,aut incommodus angat*.

NON VT DE SEDE SECVNDA CEDERET, A. Q.] iambus (inquir) recepit ſpōdeos in iura paterna , ſed non vt è ſecunda , aut quarta ſede depelli ſe facile pateretur : quales ſunt trimetri Horatiani epod. *Quando repoſtum Cæcubum ad feſtas dapes*. & *Pecti nihil me ſicut anteà iuuat,&c.*

HIC ET IN ATTI, &c.] quemadmodū & in Terentianis ,& in Plautinis. mirū eſt enim quantam ſibi poëtæ Latini in trimetris, & tetrametris licentiam permiſerint,ſat habentes , ſi in F vltima ſede iambum ponant:in ceteris locis anapæſtum,ſpondēum, dactylum , tribrachum promiſcuè adhibentes.

NOBILIBVS] Petr. Victorius annot. in Cic. epiſt.2.lib.5.mauult hoc loco legi *Mobilibus*, propterea quòd Ariſtoteles περὶ ποιητικῆς, ſcribit τὸ ἰαμβικὸν, καὶ τετράμετρον, κινητικά. Atqui nomen κινητικά non ſignificat mobilia, ſed vim mouendi habentia. Adiuuaret P. Victorium Ariſtoteles,ſi dixiſſet κινητά,id eſt,mobilia. κινητικά autem, & mobilia multum inter ſe diſcrepant. præterea cùm in trimetris Attij, & Ennij dicat Horatius raros iambos adhiberi, ſtabiles potius, G quàm mobiles erant appellandi. pace igitur dixerim P. Victorij, ego vulgatam, & receptam ſcripturam cenſeo diligēter nobis eſſe retinendam, præſertim ab omnibus veterib. libris comprobatam. cur autem nobileis dixerit Attij, & Ennij trimetros,dicerem, niſi rem eſſe ſua ſpōte notiſſimam,atque apertiſſimam putarē. ſic ſuprà Panætij libros *nobileis* dixit Od.29.lib.1.

IN SCENAM MISSOS, &c.] triū verſuum deinceps ſequentiū hæc ſententia eſt, Verſus iambicos in ſcenam productos , nimis tardos ſpondeorum interuentu, iambus raró adhibitus indicat,atque arguit,poëtam vel nimiùm celeriter,& parum accuratè ſcripſiſſe, vel artem ignorare. H

MAGNO CVM PONDERE] multis, & pluribus,quàm par ſit, ſpondeis tardatos: vel (vt alij malunt) graueis quidē illos,& dignitatis plenos,ſed qui ſuos numeros non habent.

PREMIT] ἀπὸ κοινοῦ iambus. Verſus igitur iambici trimetri tardiores,id eſt, qui in ſecunda, & quarta ſede iambos non habent,reprehenduntur vel tamquam celeriter, & negligētet ſcripti, vel tamquam ab indocto,& inſcio facti.

NON QVIVIS VIDET IMMOD. POËT.] duo ſunt,propter quæ poëtæ negligenter ſcribant,& verſus iambéos faciant nimis tardos,& diſſolutos:primùm , quòd confidant non omneis ſua errata cognituros : alterū quia etiam ſi virtutes , & errata poëtarum nemo non facile cognitu-

A cogniturus eſt, ſperant tamen fore, vt ſibi ignoſcatur. ſed non icirco (inquit Horat.) negligenter, & mendoſè, & licenter ſcribere debemus: immò potius nihil peccare in ſcribendo, & exiſtimare omneis errata noſtra, ſi qua ſint in ſcriptis noſtris, animaduerſuros: (& ita demùm tuti erimus:) neq; ſperare, nos impune peccaturos: & ita cauti erimus, cùm ipſi ſpem omnẽ veniæ nobis præciderimus.

ET DATA ROM.] & data eſt venia poëtis Romanis, qui trimetris, & tetrametris raros iambos interpoſuerunt, multáque alia peccarũt: ſed immeritò data.

INDIGNA] qua indigni ſunt: quam non meruerunt.

ICCIRCO'NE VAGER.] id eſt, iccircóne ſcribendi licentia abutar, quia nõ quiuis ita acutus eſt, & perſpicax, vt errata animaduertat? iccircóne ſine arte, & minus accuratè ſcribere de-B beo? M. Tull. in oratore perſ. loquẽs de ſummiſſo genere dicendi, *Sunt enim quidam, vt ſcis, oratorij numeri, de quibus mox dicemus, obſeruandi ratione quadam, ſed alio in genere: in hoc omnino relinquendi: ſolutum quiddam ſit, nec vagum tamen, vt ingredi liberè, non vt licenter videatur errare.*

AN OMNEIS] id eſt, an potius putare debeo, omneis mea peccata perſpecturos? (hoc opponitur illi: *Nõ quiuis videt immodulata poëmata iudex.*) quod ſi faciã, tutus ero: & item cautus ero omni ſpe veniæ mihi ademta, ac præciſa. hæc autẽ, *extra ſpem ven.* reſpõdent illis, *Et data Romanis,* C *&c.* Qui ſperat vel ſua peccata occulta, & incognita futura, vel ſe eorum veniam impetraturũ, audacius peccat: contrà, qui neutrum ſperat, cauet ſibi, ne quid peccet. at qui non peccat, ita demum tutus & cautus eſt. mendoſè in omnibus libris, legebatur *intra ſpem veniæ cautus.* quæ ſcriptura mirè torſit eos omneis, qui in hanc epiſtolam commentarios ſcripſerunt. ego autem coniectura ductus, & ab ipſius veritatis voce admonitus, locum corruptum emendaui.

ET EXTRA SPEM VENIÆ CAVTVS] ſic legendum, quicquid obſtrepant ſemidocti, ſeu potius indocti quidam. Nam quid peruerſius lectione vulgata? Nemo enim cautus dicendus eſt, qui ſpe veniæ peccat. contrà, qui ſibi D omnem veniæ ſpem præcidit, & ita non peccat, cautus eſt. Od. 10 lib. 2. *neque dum procellas Cautus horreſcis, nimiùm premendo Littus iniquum.* & epiſt. 16. *Cautus enim metuit foueã lupus, &c.* epiſt. 1. lib. 1. *Olim quod vulpes ægroto canta leoni Reſpondit, referã.* παθητικῶς dixit cautum Od. 13. lib. 1. *Quod quiſque vitet, numquam homini ſatis Cautum eſt in horas.*

VITAVI DENIQVE CVLPAM] denique (inquit) non ſatis eſt non peccare, vt laudem, & præmium mereamur: ſed oportet rectè facere. tria enim ſunt, peccare, non peccare, rectè facere. qui peccat, pœnam meretur: qui non peccat, neque pœnam, neq; præmium meretur: qui rectè facit, is ſolus præmio dignus eſt. huic loco ſimile eſt illud Plautinum in Trinummo. *Si quid* E *amicum erga benè feci, aut conſului fideliter, Non videor meruiſſe laudem, culpa caruiſſe arbitror.*

AT VESTRI PROAVI] ita reperi ſcriptum in omnibus libris calamo exaratis, & in aliquot impreſſis, & ita legendum eſſe probat P. Victorius hoc argumento, quòd Horatius proauos liberos, aut ingenuos habere non potuerit, quippe qui ex patre libertino natus eſſet.

NIMIVM PATIENTER VTRVMQVE] nimiùm patienter, ac, pæne dicam, ſtultè vtrumque mirati ſunt in Plauto, numeros, & ſales: quia neque eius verſus ſatis numeroſè ſcripti ſunt, & ſales nonnulli ſunt ſcurriles, alij leues, & frigidi, alij obſcæni.

SI MODO' EGO, ET VOS SCIM. INVRB.] hoc ad ſales pertinet. ſignificat autẽ, F ſales Plautinos inurbanos, & illepidos eſſe. ſic quidam putant ſuprà epiſt. ad Auguſtum, Plautum reprehendi. *Aſpice, Plautus Quo pacto parteis tutetur amantis ephebi, &c.*

LEGITIMV'MQVE SONVM DIGITIS C.] hoc ad verſus referendum, quos non ſatis accuratè factos, neque ſuis ac legitimis numeris aſtrictos, ſed diſſolutos eſſe iudicat.

DIGITIS.] ſolemus enim digitis verſuũ ſyllabas, & numeros metiri: quamquam, qui ſunt in hoc genere exercitati, digitos adhibere ad cognitionem, iudiciũmq; huius rei neceſſe non habẽt, cùm aures doctæ, & tritæ hoc facilè per ſe præſtare poſſint. Nam *vt Seruius ille Papirij Pæti fra-* G *ter facile dicere poterat, hic verſus Plauti nõ eſt, hic eſt, quòd tritas haberet aureis notandis generibus poëtarũ* (inquit M. Tull. epiſt. quadam ad Papirium Pætum) ita & aures callidæ ſtatim ſentiunt ſine opera digitorum, quis verſus ſuis numeris conſtet, quis non. Itaque idem M. Tull. mali poëtæ eſſe putat verſuum peccata digitis dimetiri: ſignificans, hominem exercitatum ea ſolis auribus explorare poſſe.

THESPIS] Theſpin alij primum tragœdiæ inuentorem fuiſſe narrant, quod probat hîc Horatius, alij ab Epigene ſecundum, alij decimum ſextum tragicum numerant. vide Suidam. Solon (vt refert Diog. Laërtius in Solone,) vetuit The- H ſpin tragœdias recitare, quòd exiſtimaret mendacium eſſe inutile.

PLAVSTRIS VEXISSE] antequàm ſcena eſſet inuenta, Theſpis in plauſtris tragœdias docebat, idémq; agebat. quod teſtatur Ariſtoteles lib. 3. de arte dicendi, ὑπεκρίνοντο γὰρ αὐτοὶ τὰς τραγῳδίας οἱ ποιηταὶ τὸ πρῶτον. & Plutarchus in vita Solonis his verbis, ἐθεάσατο τὸν Θέσπιν αὐτὸν ὑποκρινόμενον, ὥσπερ ἔθος ἦν τοῖς παλαιοῖς. id eſt, ſpectauit Theſpin ipſum agentem, quemadmodum conſuetudo erat apud veteres. confirmat ipſe Horatius verſu proximo.

QVÆ CANERENT, AGERE'NTQVE] canebant igitur, & agebãt ipſi poëtæ ſua poëmata, nullis aliis adhibitis hiſtrionibus, ſeu actori-

A bus. Iam, quòd ait eos fæce perunctos egiſſe, ex eo tragœdiæ nomen impoſitū eſſe plerique tradiderunt: quamquam alij ab hirco ductum eſſe malunt. quod videtur probare Horatius illo verſu ſuprà, *Carmine qui tragico vilem certauit ab hircum, &c.*

PERVNCTI FÆCIBVS ORA.] ex quo τρυγοδαίμονας appellat poëtas Ariſtophanes Νεφελ. quoniam (inquam) fæce peruncti, ne agnoſcerentur, ſua poëmata è plauſtris canebant. vnde prouerbium *è plauſtro loqui,* quod eſt liberè, effrenatè, atque impudenter maledicere. hoc autem faciebant poëtæ comici.

POST HVNC] Ariſtoteles in lib. περὶ ποιη-
B τικῆς, (quem locum ſuprà attigimus) ſcribit Æſchylum hiſtriones duos inſtituiſſe, cùm anteà vnus eſſet dumtaxat: chori perſonarum numerum minuiſſe: actorem primarum partium introduxiſſe. Idem ibidem paullo pòſt negat ſciri, quis perſonas, aut prologos, aut multitudinem actorum, & quæ ſunt huius generis, inuenerit. quæ videntur inter ſe pugnare: verba Ariſtotelis ſunt hæc, τίς δὲ πρόσωπα ἀπέδωκεν, ἢ προλόγους, ἢ πλήθη ὑποκριτῶν, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἠγνόηται. ſed fortaſſe πρόσωπα nominat Ariſtoteles, quæ alio nomine προσωπεῖα dicuntur: quas hîc Horatius perſonas appellat: id eſt, vultus fictos, & ſimulatos: quibus vera hiſtrionum facies tegitur: quibus qui putant non eſſe vſos veteres, falluntur. Demoſthen. περὶ παραπρεσβ. παρεστηκότος
C τοῦ καταράτου Κηρυβίωνος, ὃς ἐν ταῖς πομπαῖς ἄνευ τοῦ προσωπείου κωμάζει. id eſt, cùm ei aſtitiſſet ſceleratus Cerybrio: qui in pompis ſine perſona comiſſatur.

ET MODICIS INSTRAVIT PVLP.] pulpitum, pars eſt ſcenæ. itaque per pulpitum totam ſcenam ſignificari puto. ſcenam (inquit) modicam deſcripſit.

SVCCESSIT VETVS HIS COM.] ſignificat, etiam veterem comœdiā tragœdia eſſe poſteriorem. De vetere comœdia loquitur etiam ſat. 10. lib. 1. *Illi, ſcripta quibus comœdia priſca viris eſt.* & ſat. 4. eiuſd. *Eupolis, atque Cratinus, Ariſtophanéſque poëtæ, Atque alij, quorum comœdia priſca*
D *virorum eſt.*

SED IN VITIVM] dicendi libertas modum ſuperauit, & extra fineis ſuos egreſſa in maledicentiam non ferendā erupit. ſic epiſt. ad Auguſt. *donec iam ſæuus apertam In rabiem verti cœpit iocus, & per honeſtas Ire domos impune minax: doluere cruento Dente laceſſiti, &c.*

LEX EST ACCEPTA] --le eſt illud loco ſuprà commemorato. *quin etiam lex, Pœnáque lata, malo quæ nollet carmine quemquam Deſcribi.*

PRÆTEXTAS] in quibus inducuntur perſonæ Romanæ publicæ, nobiles, graues, honoratæ, conſulares, prætoriæ, & ſimiles.

DOCVERE] ſic loquūtur Græci, quos poſtea ſecuti ſunt Latini: M. Tull. in Bruto. *Atque hic Liuius, qui primus fabulam C. Clodio, & M. Tuditano Coſſ. docuit.* Idem in Catone maiore. *Vidi etiam ſe-* E *nem Liuium, qui cùm ſeptem annis antè, quàm ego natus ſum, fabulam docuiſſet, &c.*

TOGATAS] tabernarias, in quibus humiles, & plebeiæ, & priuatæ perſonæ ciuium Romanorum, inducuntur: & ita cum comœdiis comparantur, eíſque altera ex parte reſpondent. per togatas, tabernarias ſignificat, cum tamen prætextæ æquè, vt tabernariæ, ſint togatæ, quia in vtriſque perſonæ Romanæ intercedunt.

SI NON OFFENDERET] id eſt, niſi vnuſquiſque poëtarum ſua ſcripta grauatè limaret, eorúmque editionem in aliud tempus differret. ſic epiſt. ad Auguſt. *Sed turpem putat in ſcri-* F *ptis, metuítque lituram.*

ET MORA.] ſic infrà. *nonúmque prematur in annum.*

POMPILIVS SANGVIS] vos Piſones, qui à Numa Pompilio originem ducitis. Fuluius Vrſinus, vir tùm in Latinis, tùm in Græcis litteris admodū exercitatus, cùm eſſem Romæ, nummum argenteum mihi oſtendit: cuius in antica parte Numæ nomen erat expreſſum: in poſtica, Cn. Piſonis pro quæſtore, & nomen, & caput. quod ideò notandum duxi, vt quaſi oculis cernat lector quamobrem Piſones Pompilius ſanguis à Flacco dicantur.

ATQVE PRÆSECT. DECIES NON CASTIG.] id eſt, & non perfectiſſimè, accurati- G ſſiméq; poliuit. vel à marmorariis opificibus ducta tralatio eſt, vt ſup. annotauimus epiſt. ad Auguſt. vel à fictoribus, qui primùm manu opus rudius informant, deinde vngue perpoliunt atque abſoluunt. *Præſectum* autem legendum, non *perfectum:* & ita ſcriptum ſe reperiſſe in libro quodā manu ſcripto Venetiis aſſeuerauit mihi Muretus: quam ſcripturā vnus liber Vaticanus poſtea comprobauit. præſecare vngueis autem propriè dicimus. ex quo *præſegmina.* Plaut. Aulul. *Quin ipſi pridem tonſor vngues demſerat: Collegit omnia, & abſtulit præſegmina.*

INGENIVM MISERA QVIA FORT.] deridet eos, qui, quòd poëtas natura, non arte valere, furoréque quodam excitari putet Democritus, iccircò immunditia, illuuie, ſqualore feritatem H quandam, & inhumanitatem præ ſe ferunt, ſolitudinem ſequuntur, celebritatem fugiunt. & fortaſſe ſignificat, Romanos, dū ingenio ſuo confiſi ſtudium diſcendi, & artem, & philoſophiam rectè ſcribendi fontē, contemnunt, inſanire. Idē, quod Horatius, de Democrito ſcribit M. Tullius lib. 1. de diuinatione, his verbis, *negat enim ſine furore Democritus quemquam poëtam magnum eſſe poſſe.* & lib. 2. de orat. ad Qu. Fratr. *Sæpe audiui, poëtam bonum neminem (id quod à Democrito & Platone in ſcriptis relictum eſſe dicunt) ſine inflammatione animorum exſiſtere poſſe, & ſine quodam afflatu quaſi furoris.* Plato in Ione, πάντες οἵ τε τῶν ἐπῶν ποιηταὶ οἱ ἀγαθοὶ οὐκ ἐκ τέχνης, ἀλλ' ἔνθεοι ὄντες, καὶ κατεχόμενοι, πάντα ταῦτα τὰ καλὰ λέγουσι ποιήματα,

A ποιήματα, καὶ οἱ μελοποιοὶ οἱ ἀγαθοὶ ὡσαύτως, ὥσπερ οἱ κορυβαντιῶντες, οὐκ ἔμφρονες ὄντες τὰ καλὰ μέλη ταῦτα ποιοῦσιν, ἀλλ᾽ ἐπειδὰν ἐμβῶσιν εἰς τὴν ἁρμονίαν, καὶ εἰς τὸν ῥυθμόν, βακχεύουσι. id eſt, omnes & poëtæ epici boni non arte valentes, ſe diuinitus afflati, & furore concitati hæc omnia præclara poëmata pronuntiant, & carminum lyricorum effectores boni ſimiliter, quemadmodum corybantes cùm ſanæ mentis non ſunt, hos egregios cantus edunt. Et cùm in harmoniam & numerũ intrarint, tùm maximè furunt. Idem in Phædro Socratem ſic facit loquentem, ὃς δ᾽ ἂν ἄνευ μανίας μουσῶν ἐπὶ ποιητικὰς θύρας ἀφίκηται. &c. nam hunc locum produximus ſuprà Od. 4. lib. 3. ibi, *an me ludit amabilis Inſania?* id eſt, *qui autem ſine Muſarum furore ad fores poëticas acceſſerit, perſuaſum habens fore, vt arte idoneus poëta euadat: & ipſe imperfectus erit, & eius poëſis ſani hominis, ab inſanis, & furioſis ſta-*
B *tim obſcurabitur.* Idem lib. 4. de legibus ait poëtã in Muſæ tripode ſedentẽ mentis compotem non eſſe. Atque hanc quæſtionem vtrùm poëta natura, an arte valeat, mox expediet Horatius. Pindarus autem naturam doctrinæ ſemper anteponit, & naturam ſine doctrina, prẹſertim in poëta, plurimum, atque adeò omnia poſſe dicit, his verbis, σοφὸς ὁ πολλὰ εἰδὼς φυᾷ· μαθόντες δὲ λάβροι παγγλωσσίᾳ κόρακες ὥς, γαρύετον Διὸς πρὸς ὄρνιχα θεῖον. id eſt, *ſapiens eſt is, qui multa ſcit natura: qui didicerunt autem, tamquam corui linguæ volubilitate, & inani ſtrepitu cum Iouis aui voce con-*
C *tendunt.*

ET EXCL. SANOS HELICÔNE] id eſt, ſanos negat, bonos poëtas eſſe poſſe.

BALNEA VITAT.] non lauat. immundus illuuie eſt. alij ad celebritatem loci referũt. à quibus diſſentio.

PRETIVM] γέρας. epiſt. ad Scæuam lib. 1. *aut virtus nomen inane eſt, Aut decus, & pretium rectè petit experiens vir.* vbi quidam legit *recti.*

SI TRIBVS ANTICYRIS, &c.] ſi caput nulla quantumuis multa ellebori copia ſanabile, numquam tondendum curauerit, vt capillo ſupra modum producto, truculentiore ſit aſpectu, inſaníque ſpeciem præ ſe ferat. in Anticyra inſula naſcitur elleborus. ſatyr. 3. lib. 2. *Neſcio an*
D *Anticyram ratio illis deſtinet omnem.*

LÆVVS] ſtultus, σκαιός. de quo diximus ſup. ad epiſt. ad Mæcen. 2. lib. 1.

QVI PVRGO BILEM] ſecutus ſum eam ſcripturam, quæ reperitur in quibuſdam codicib. manu ſcriptis: quámq; Romulus Amaſæus confirmauit mihi aliquando ſe in vno & altero libro manu ſcripto expreſſam reperiſſe, cùm diceret, alteram *Qui purgor bilem*, ſibi videri corruptam. Et certè neque Græcum, neque Latinum eſt hoc loquendi genus. Nam ita quidem loquuntur Græci καθαίρομαι τὸ σῶμα, τὴν κεφαλήν, τὴν ψυχήν, id eſt, purgor corpus, caput, animum: ſed καθαίρομαι τὴν νόσον, ἢ τὴν χολὴν non dicunt, ſed potius καθαίρομαι τοῦ νόσου, ἢ τοῦ χολῆς, id eſt, E purgor morbi, aut bilis: quo modo & Horat. ſupra locutus eſt ſat. 3. lib. 2. *Et morbi miror purgatũ te illius.* vſitatius tamẽ dicimus Latinè *purgor morbo, vitio, atra bile*, & ſimil. Itaque putaui aliquando hoc loco legendum, *Qui purgor bili*, ſeu *bilis, &c.* eámque ſcripturam repoſuiſſem, niſi temeritatis, aut arrogantiæ crimen reformidaſſem, ſi ſine librorum veterum auctoritate lectionẽ vulgatam immutaſſem, quam tamen meam coniecturam velim conſideret lector. Nunc huius lectionis, quam ſecutus ſum, rationẽ, non eſt, quòd pluribus verbis explicem. ſic enim Græci loquũtur καθαίρειν χολήν, vt Paullus Æginета lib. 7. σκαμμωνία παραπλησίως ἐλλεβόρῳ καθαίρει, καὶ μᾶλλον τὴν ξανθὴν χολήν. Galen. libello τίνας δεῖ καθαίρειν. οὕτω δὲ καὶ γυναῖκά τινα, F &c. ἰασάμην ἰσχυρῶς κενώσας διὰ φαρμάκου καθαίροντος μέλαιναν χολήν, id eſt, *Ita autem & mulierem quandam, &c. ſanaui, cùm eam acriter exinaniſſem pharmaco atram bilem purgante.*

NIL TANTI EST] id eſt, nihil tanti æſtimo, vt eius obtinendi ſtudio, & cupiditate incenſus, inſanire velim: nedum tãti poëmata faciam. ſic loquũtur boni ſcriptores. M. Tull. lib. 3. epiſt. ad Attic. *Quare, mihi crede, φιλοσοφώτερον iuratus tibi poſſum dicere, nihil eſſe tanti.* Idem offic. 2. *eſt ergo vlla res tanti, aut commodum vllum tam expetendum, vt viri boni & ſplendorem, & nomen amittas?* Idem pro Q. Roſc. comœdo. *ſed tamen cur ipſe* HS IↃↃↃ. *tam vehemẽter concupierit, quaro. nam* G *tibi M. Perperna, C. Piſo certè tanti non fuiſſent, vt ſocium fraudaretis.* Tibull. lib. 2. eleg. 3. *Haud impune licet formoſas triſtibus agris Abdere: non tanti ſunt tua muſta pater.* huius contrarium eſt illud æquè vſitatum, *eſt tanti*, id eſt, tanti facio, non minoris æſtimo. M. Tull. de ſignis, *Tum iſte ab equite R. ſplendido & gratioſo, Cn. Calidio, cuius filium ſciebat ſenatorem populi R. & iudicem eſſe, equuleos argenteos nobiles, qui Q. Maximi fuerũt, aufert. Imprudens huc incidi. emit enim, non abſtulit. nollem dixiſſe: iactabit ſe, & in his equitabit equuleis. emi, pecuniã ſolui. credo etiam tabulæ proferentur. eſt tanti: cedò tabulas.* cuius loci hæc ſententia eſt: dixi Verrem equuleos illos argenteos à C. Calidio abſtuliſſe. negat Verres, H aitque ſe emiſſe, pecuniam ſoluiſſe, tabulas prolaturum. *eſt tanti*, id eſt, tanti facio, crimen hoc abs te diſſolui, & dilui, quanti facerem in te maximi valere, dummodo tabulas proferas. tã multa enim, & grauia me ex tuis tabulis, ſi proferantur, crimina aduerſus te tracturum eſſe confido, vt facilè patiar, hoc crimen abs te dilui, & vt mihi ſit optabile huius criminis Calidiani facere iacturam. & 1. Catilinaria. *ſed eſt tanti, dummodo iſta tua priuata ſit calamitas, & à reip. periculis ſeiungatur.* quem locum ex vetuſtis codicibus emendauit M. Ant. Muretus, cùm vulgò legeretur *ſed non eſt mihi tanti*, eúmque eruditiſſimè explicauit.

ERGO FVNGAR VICE COTIS] ego igitur locum cotis obtinebo: ego cotis munus

A obibo,quæ ferrum acuere poteſt,cùm vim ſecãdi ipſa non habeat. hoc idem de ſe dicere ſolebat Iſocrates:& aliquando interrogatus cur cùm alios artem dicendi doceret,ipſe taceret,reſpondir, *καὶ αἱ ἀκόναι αὐταὶ μὲν τέμνειν οὐ δύνανται, τὸν δὲ σίδηρον ὀξέα, καὶ τμητικὸν ποιοῦσι.* id eſt, etiam cotes ipſæ quidem ſecare non poſſunt:ſed ferrum acutum,& ad ſecandum aptũ efficiunt.

OPES] opes poëticæ, id eſt, res, & facultas poërica.

FORMET] erudiat,expoliat, informet. lege annot. ad Od. 10. lib.1. ad illum locnm, *Voce formaſti.*

ERROR] errorem videtur hîc pro errato, ſeu B peccato vſurpare, quod *ἁμάρτημα* nominant Græci, cùm erroris nomine tamen longè aliud ſignificetur. *error* enim imprudenris, & ignorantis eſt ferè, aut certè falſa opinione ducti, ſine culpa:erratum autem & ſcientis eſt, & culpa nõ caret.exemplis hoc fiet clarius.Cic. pro Murena. *non patiar te in tanto errore verſari.* Idem lib. 2. de orat. *natura enim noſter nos delectat error.* Idem pro Cæcina, *Nonnumqnam honeſto, ac probabili nomine bono viro indici error obijci ſolet.* Idem epiſtola ad Ser. Sulpiciũ, lib.4. ep. *certe ſimilis in vtroque noſtrûm,cum optimè ſentiremus,error fnit.* Idem ad Q. Metellum Q.F.lib.5. epiſt. *Hoc in ſermone, cum à* C *me exponeretnr, qua mea exſpectatio fuiſſet orationis tua,qnantóque in errore verſatus eſſem,viſa eſt oratio mea non iniucunda,&c.* Horat. epiſt.ad Iul. Florũ lib.2. *Et demtus per vim mẽtis gratiſſimus error.* Ego igitur exiſtimauerim hoc loco errorem, non erratum,ſed diſceſſum quendam,& declinationẽ à virture,& officio ſignificare,quæ ex imprudẽtia, aut incuria nata ſit.quo modo ſi accipiamus,ſeruabitur huius vocis ſignificatio vſitata.

SOCRATICÆ CHARTÆ] per chartas Socraticas non ſignificat lihros à Socrate ſcriptos, cùm ille nihil ſcripſerit, ſed à Platone, Æſchine, Xenophonte, & ceteris eius auditoribus,ac diſcipulis,& qui ab eis orti ſunt.

VERBAQVE PROVISAM REM] quidam libri vulgati habent *prauiſam* mendoſè. D veteres quidẽ omnes *prouiſam.* Sic locutus eſt epiſt. ad Loll.2. *Sit bona librorum,& prouiſa frugis in annum Copia.* Quòd autem ad huius loci ſententiã attinet, ſimilia ſunt ea, quæ ſcribit Cicero lib.3. de orat.his verbis, *Rerum enim copia,verborum copiam gignit:&,ſi eſt honeſtas in rebus ipſis,exſiſtit ex rerum natura quidam ſplendor in verbis.*

EXEMPLAR VITÆ, MORVMQVE] veram,& perfectam ſpeciem vitæ humanæ, morúmque intueri, quam imitando exprimere, & ſimulare conetur.

IMITATOREM] poëtam, *μιμητήν.* nihil enim aliud eſt poëſis,quàm *μίμησις,* id eſt, imitatio:quod Plato, & Ariſtot. tradiderũt, vt mox dicemus. Atque eò maximè admirabilis eſt Homerus,quòd nihil eſt in huius vitæ conſuetudine,moribúſque communibus poſitum, quod nõ aptiſſimè,ac pæne dicam,diuinè expreſſerit. E

ET VERAS HINC D. V.] & hinc,id eſt, ex vita cõmuni, & moribus hominum veras voces elicere.quidam libri habẽt, *& viuas hinc,&c.*

INTERDVM SPECIOSA LOCIS] id eſt, interdum fabula, quæ aſperſa,& ornata eſt ſententiis è philoſophia petitis, & locis communibus, & quæ habet ἦθος, (ſic enim loquitur Ariſtot.lib. περὶ ποιητ.) id eſt, quæ ſcitè mores exprimit(mores autem perſonarum benè exprimit,quæ conſilium,& voluntatem cuiuſque aperit,ac declarat) talis igitur fabula magis delectat populum,etiam ſi nõ ſit admodum venuſta, nec polita,nec grauis,nec artificioſa, quàm politiſſimi,& cultiſſimi verſus nulla ſententia ſubiecta, F neque perſonarum decoro ſeruato, neque hominum moribns expreſſis. *locis* autem legendũ potius,quàm *iocis,* hanc ſcripturam confirmantibus vetuſtis codicibus omnibus,Porphyrionéque, & Acrone comprohanribus. Quid ſint porrò loci communes,ex M. Tullio intelligere licet, cuius hæc ſunt verba in Bruto. *ſcriptáſq; fuiſſe, & paratas à Protagora rerũ illuſtriũ diſputationes, qua nunc cõmunes appellantur loci.* Idẽ In orat.perf. *Nec verò dialecticis modò ſit inſtructus, ſed habeat omneis Philoſophia notos,& tractatos locos. Nihil enim de religione,nihil de morte,nihil de pietate,nihil de caritate patria,nihil de bonis rebus,aut malis,nihil de virtutibus, aut vitiis,nihil de officio,&c.ſine ea,quam dixi,ſcien-* G *tia grauiter, amplè, copiosè dici,& explicari poteſt.* Idem ibid. *Quàm enim indecorum eſt, de ſtillicidiis, cùm apud vnum iudicem dicas,ampliſſimis verbis,& locis vti cõmunibus:de maieſtate verò populi Ro. ſummiſſè, & ſubtiliter?* Iam quòd Ariſtoteles in lib. περὶ ποιητ. eam fabulæ partem, quam ἦθος, id eſt,mores appellat,ait minus valere ad delectandum, quàm περιπετείας, & ἀναγνωρίσεως, non pugnant illa cum his, neque ad hoc inſtitutum pertinent.

NVLLIVS VEN.] nullius venuſtatis, nulliúſque elegantiæ. ſuprà. *Ordinis hac virtus erit, & Venus.*

SINE PONDERE] verborum.

QVAM VERS. INOP. RER.] id eſt, quàm verſus inanes, & ſententiarum expertes, H etiam ſi ſint cultiſſimi,& politiſſimi. Vir quidam doctus exiſtimabat hunc verſum ita legendum, *Quàm verſus inopes morum, nugaq; canora.* id eſt, quàm verſus lepidiſſimi, & cultiſſimi, nullis locis communibus illuſtrati,& inanes.

NVGÆQVE CANORÆ] verſus leues,quãtumuis modulati,& nnmeroſi.

ORE ROTVNDO] id eſt,rotundè, preſsè, enucleatè, eleganter, ſuauiter: non putidè,non ineptè,non obſcurè,non hiulcè,non aſperè.vide annot.ad illum locum ſat.7.lib.2. *totus teres, atq; rotundus.*

ROMANI PVERI] Romanos cum Græcis conferens ait,hos nulli rei ſtudere, præterquàm laudi: illos autem omne ſtudium ſuum ſtatim à

puerili

A pucrili ætate in quæſtu, & re augenda collocare: quod cùm ita ſit, non eſſe mirum, ſi poëtæ præſtantes non euadant.

ASSEM DISCVNT IN PARTEIS DIDVCERE] mittuntur in ludum numerandi & ratiocinandi, vbi diſcunt arteis ad quæſtum comparatas. ſup. ſat. 6. lib. 1. *qui macro pauper agello Noluit in ludum Flaui me mittere, magni Quò pueri magnus ex centurionibus orti, &c.* de aſſe, & eius partibus lege Varr. libro 4. de lingua Lat. & Budæum noſtrum.

EV] ita legendum, non *heu*, neque *hem*, neque *oe*, vt habent mendoſi codices: neque *heus*, vt olim putaui. *eu* autem Græcum eſt εὖ bene, præclarè, euge.

ÆRVGO] æruginem appellat per tranſlationem, immodicum pecuniæ, & lucri ſtudiũ, proptereà quòd eo, tanquam ærugine quadam, ingenia præclara, & ad res maiores nata, corrumpun-
B tur, ac deprauantur. at ſat. 4. lib. 1. per æruginem, inſidioſam quandam, & ſimulatione officij inuolutam maleuolentiam ſignificat. *hic* (inquit) *nigræ ſuccus lolliginis, hæc eſt Ærugo mera:* quoniam videlicet talis animi affectio non aliter, quàm ærugo, amicitiæ vitium, peſtis, ac venenum eſt. Vitruuius lib. 7. cap. 12. & lib. 8. cap. 3. docet quomodo fiat ærugo.

LINENDA CEDRO] digna, quæ ſeruétur diutiſſimè incorrupta: digna, quæ numquam conſumat vetuſtas, & quæ perpetuò viuát. nam, quæ ſucco, aut oleo cedrino linuntur, non putreſcũt.
C lege Plin. lib. 16. cap. 39. & Dioſcor. lib. 1. cap. 89. vbi ille dicit, eam vim in cedro ineſſe, vt corpora mortua conſeruet, viua corrumpat: atque icircò τῶν νεκρῶν ζωὴν, id eſt, mortuorum vitam appellari. Huc pertinet illud Auſonij ad libellum, de quodam Proculo poëta: *Huius in arbitrio eſt ſeu te iuueneſcere cedro, Seu iubeat duris vermibus eſſe cibũ.*

LÆVI CVPRESSO] inuolucro expolito, aut capſa ex cupreſſo. de qua eadem ferè dicuntur, quæ de cedro. vide annotata ad Od. 14. lib. 2.

AVT PRODESSE VOLVNT] poëmata (inquit) alia vtilia ſunt dumtaxat, alia iucunda: alia & vtilia, & iucunda.

AVT SIMVL ET IVCVNDA, &c.] profert hũc verſum Seruius ad illũ Virgilij Æneid. 6.
D *Hic manus ob patriam pugnando vulnera paſſi.*

QVICQVID PRÆCIPIES] hoc pertinet ad ea poëmata, quæ proſunt tantùm.

BREVIS] ita tamen, vt tantum ſit verborũ, quantum ſit neceſſe: vt ſuprà. *breuis eſſe laboro? Obſcurus fio.*

PERCIPIANT A. D. T. Q. FID.] aptè verba ſuis nominibus iunxit. docileis ſe præbeãt in percipiendo: fideleis in tenendo. aduerbium *cito* autem, coniungendum cum verbo *percipiant*, non cum voce *dicta*.

OMNE SVPERVACVVM] tranſlatum à vaſe pleno: ex quo, quicquid ſuperat, effluere ſolet.

FICTA VOLVPTATIS C. S. P.] hoc E
ad eos, qui delectare ſtudent tantùm. ſic Ariſtoteles lib. περὶ ποιητικῆς, poëtam ſequi probabilia, quæ nec eſſe, nec fieri poſſint, ait oportere potius, quàm improbabilia, quæ fieri poſſint. verba Ariſt. ſunt hæc, πρός τε γὰρ τὴν ποίησιν αἱρετώτερον πιθανὸν ἀδύνατον, ἢ ἀπίθανον δυνατόν.

NEC QVODC. VOLET, &c.] nec quodcumque volet, etiam incredibile, & à fide abhorrens, nihilque veri ſimile præ ſe ferẽs, poſcat, ſeu poſtulet ſibi credi, id eſt, audeat ſpectatorũ oculis, atque auribus ſubijcere. quidam libri veteres habent, *Nec quodcumque velit, &c.*

NEV PRANSÆ LAMIÆ] néve fingat poëta, ex aluo Lamiæ, quæ puerum deuorarit, eũdem puerum viuum extrahi. Præter ea, quæ vulgò traduntur, & narrantur de Lamiis, Ariſtote- F
les lib. 7. de morib. ad Nicom. ſcribit mulierem quandam fuiſſe in Ponto, quæ mulierum grauidarum aluos aperiret, & perſecaret, puerósque inde tractos deuoraret. Sed de Lamia vide Diodor. Sicul. lib. 20. & Ariſtophanis interpretem in Veſp.

CENTVRIÆ SENIORVM] ætate grandes, & ſenes poëmata inutilia, & ad ſolam voluptatem comparata, aſpernantur, ac reſpuunt. alludit autem ad centurias, in quas ſingulæ tribus erant diuiſæ.

CELSI RHAMNES] id eſt, equites contrà, vel iuuenes feroces, atq; elati non admodum attentè, nec libenter poëmata audiunt, quæ nulla G
voluptate ſunt temperata: *celſi*, id eſt, iuuenes excelſo animo, quod non diſplicet. T. Liuius lib. 7. *ſignum poſcunt ingenti clamore, celſiq; & ſpe haud dubia feroces in prælium vadunt.* malo tamen per celſos, equites intelligi, qui merent adhuc equo publico. Nam & Feſtus celſum ex Græco κέλης, equitem dictum eſſe putat. Rhamnes àlij à Romulo appellatos: alij Rhamnes, & Luceres vocabula eſſe Tuſca volunt, vt refert Varro lib. 4. de ling. Latina. Hæc Turnebus ita probauit, vt in Aduerſaria ſua retulerit.

OMNE TVLIT, &c.] hic verſus cum tribus reliquis deinceps ſequentibus, pendet è ſuperioribus, hoc modo: Omnibus igitur omnium H
ſuffragiis præſtantiſſimus poëta iudicandus eſt, qui vtilitatem cum voluptate coniunxit. pertinét autem hæc ad illud membrũ tertium, *Aut ſimul & iucunda, & idon. dic. v.*

HIC MERET ÆRA L.] hic liber pretium meretur: hic multos reperit emtores: hic librarios locupletat.

SOSIIS] bibliopolis, ſeu ſcriptoribus librariis. ſuprà epiſt. ad librum, *Scilicet vt proſtes Soſiorum pumice mundus.* Veriſimile autem eſt, Soſios, ſcriptores fuiſſe librarios: quibus vtebantur veteres ad libros manu deſcribendos. in quorum locum ſucceſſerũt noſtri typographi, qui typis, ſeu formis plũbeis libros imprimunt. Sed enim ſcriptorum illorum facta à me mentio admonet me

A hoc loco, vt commemorem accuratiſſimum, & politiſſimum noſtræ ætatis ſcriptorẽ, Camillum Spannochium, ciuem Senenſem, olim domi nobilem, & copioſum: nunc poſt res Senenſium afflictas, ex rege noſtro pẽdentem, eiúſque liberalitate, & munificentia ſe tolerantem. Hic igitur cùm cenarem apud humaniſs. & optimum virũ, Iulianum Medicem, epiſcop. Biterenſem a.d. ſeptimum Kalendas Iunias anno ſuperiore, (ſcribebam antè hæc anno CIↃ IↃ LXVII. idibus Ianuariis) oſtẽdit mihi præſentibus aliquot nobilibus Florentinis, in his, Baptiſta Alemano tum epiſcopo Matiſconẽſi, nunc cœnobiarcha: *** & Nicolao Alemano, & Alfonſo Gondio, &

B Thoma Bonſio, & Frãciſco Corſinio, Alemanorũ ſororis filio, iuuene erudito, & probo, P. Virgilij Maronis opera, Bucolica, Georgica, Æneidẽ, in membrana, litteris ita minutis & tenuibus à ſe deſcripta, vt XXVI. columnis, quarũ vnaquæque 540. circiter verſus contineret, comprehenderentur, cùm tota membrana longitudine digitos XIX, altitudine XIIII. non ſuperaret.

REMITTIT] reddit, vt priore verſu: & epiſt. ad Aug. *Sed veluti tractata notam, labémque remittunt Atramenta.* ſat. vlt. lib. 2. *Vt melius maria, quã teſta marina remittit.*

NEC SEMPER FERIST] nec ſemper

C ſignum ſibi propoſitum, quod intuetur, & quò oculum dirigit, ſagittarius attingit.

QVODCVMQVE MINABITVR] ſubintelligendum *ferire*. Quidam legunt *quæcumque*.

VERVM VBI PLVRA] id eſt, verùm vbi plures virtutes, pluráque ornamenta inſunt in poëmate, quàm maculæ, & errata, quæ vel imprudenti, & aliud agenti, vel humanitus exciderint, ignoſcere debemus.

AVT HVM. PAR. CAV. N.] cùm ea ſit hominis natura, vt non poſſit vſquequaque peccatum effugere, quantumuis magnam diligentiam adhibeat.

QVID ERGO?] nonnulli lib. habent, *quid ergo eſt?* ego nihil muto.

D VT SCRIPTOR SI P. I. L.] hæc duo coniungenda ſunt, *ſcriptor librarius*, id eſt, is, qui libros deſcribit manu, hoc modo: ſi librarius idẽ perpetuò peccat, id eſt, ſi in idem erratum perpetuo incurrit, etiam ſi fuerit monitus, indignus eſt, cui ignoſcatur: ſic & poëta, &c. *idem peccat* vſitatè, & propriè dictum. M. Tull. de nat. deor. lib. 1. *Atque etiam Xenophon paucioribus verbis eadem ferè peccat.* & pro Murena. *non multa peccas.* eadem ratione dixit Catullus. *Nimirum idem omnes fallimur.* & Hor. ſat. 3. lib. 1. *Nec vincet ratio tantundem vt peccet, idémque, Qui teneros caules, &c.*

ET CITHAROEDVS] quidam libri vet. habent, *vt citharœdus, &c.*

FIT CHERILVS ILLE] poëta malus, de quo ſup. epiſt. ad Auguſt. *Gratus Alexãdro Magno regi fuit ille Cherilus.* Alij ſcribunt *Chœrilus*, & Græcè χοίριλος.

QVEM BIS, TERQVE BONVM C. R. E M.] id eſt, qui ſi duobus, aut tribus locis rectè, & emendatè, & laudabiliter ſcribat, mirari ſoleo, ita eſt malus ſcriptor, & ita vſitatum ei eſt mendosè, & ineptè ſcribere. huic igitur Cherilo ſimiles ſunt ij poëtæ, in quorum ſcriptis plura ſunt mendoſa, quàm recta.

ET IDEM INO. QVANO. BON.] id eſt, & ego idem indignè fero, quandocumq; præſtantiſſimus omnium poëtarum Homerus incuria quadam labitur, & peccat, quod eſt in eo admodum rarum. ſcio hunc verſum aliter ab aliis explicari, ſed vehementer errant. nam verbũ *indignor* non eſt referendum ad ſuperiora, quod illi F faciunt, ſed cum iis, quæ ſequuntur, coniungendum, vt alibi admonui, & multo antè docuit P. Victorius. *quandoque* autem idẽ valet, quod *quandocumque*, vt ſuprà Od. 1. lib. 4. *quandoque potentior Largis muneribus riſerit æmuli.*

VERVM OPERE IN] cod. vnus Vatican. Faërn. Torn. Ruſſardini duo, Clericanus, Nicot. vnus, habent, *Verùm operi longo.*

VT PICTVRA, POESIS.] Plato lib. 10. de rep. poëtas pictorib⁹ ait eſſe ſimileis: docétq;, vtroſque in animantibus, & rebus inanimis imitandis, atque exprimendis eſſe occupatos. Idem ſcribit pluribus verbis Ariſtot. in lib. περὶ ποιητικῆς. adde illa Plutarchi lib. πῶς δεῖ τὸν νέον, &c. ἀκούειν. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπιστήσωμεν αὐτὸν ἅμα G τῷ προσάγειν τοῖς ποιήμασιν ὑπογράφοντες τὴν ποιητικὴν, ὅτι μιμητικὴ τέχνη, καὶ δύναμίς ἐστιν ἀντίστροφος τῇ ζωγραφίᾳ, καὶ μὴ μόνον ἐκεῖνο τὸ θρυλλούμενον ἀκηκοὼς ἔστω, ζωγραφίαν μὲν εἶναι φθεγγομένην τὴν ποίησιν· ποίησιν δὲ σιγῶσαν τὴν ζωγραφίαν. &c. id eſt, *Præterea admoneamus eum eo ipſo temporis puncto, quo ad poemata audienda admouemus, deſcriptione quadam facta, poëticam altera ex parte picturæ reſpondere: neque illud ſolùm omnium ſermone vſurpatum audiuerit, picturã eſſe poëſim loquentem: poëſim autem tacitam picturam: ſed, &c.* M. Tull. Tuſc. 5. *Traditum eſt etiam Homerum, cæcum fuiſſe: at eius picturam, nõ poëſim videmus.* Scribenda autem eſt interpunctionis nota poſt vocem *poeſis*, & ſubintelligendum verbum *eſt*.

ERIT, QVÆ SI PROPIVS STES, TE H C. M. ET Q. S. L. A.] ſic eſt diſtinguendus hic locus, *Vt pictura poëſis. erit, quæ, ſi propius ſtes, &c.* id eſt, alia reperietur (inquit) pictura, quæ primis, ac rudibus lineamentis tantum conſtet: pictura adumbrata, non expreſſa: quam Græci σκιαγραφίαν appellant. hæc procul ſpectata, laudari poteſt: alia, quæ ſuis coloribus expreſſa, & exquiſitis, accuratiſque pigmentis illuſtrata ſit. hæc propius ſpectari debet. Idem de poëſi ſentiendum. alia eſt enim, quæ quaſdam vmbras, & receſſus habet tantùm, neque admodum illuſtribus coloribus veſtita eſt: alia eſt accurata, & exquiſito artificio elaborata. Vidẽtur mihi ad hunc locum pertinere ea, quæ ſcribit Ariſtoteles lib. 3. de arte dicendi, vbi docet, dictionem (quam ille λέξιν

A λέξιν nominat,id eſt,dicendi rationem) aliã eſſe ſcriptioni accommodatam,& tamquam pictam: aliam concertatoriam,& forẽſem, & geſtu actoris egentem. paullo pòſt ſcribit ille, contionale dicendi genus adũbratæ picturæ ſimile eſſe,propterea quòd, quanto maior ſit multitudo , tanto longius ſpectari videtur orationis figura. Quapropter ſubtilitas, & limata (vt ita dicã) tenuitas,ſuperuacanea eſt,& deterior videtur in vtroque.Iudicium autem ſubtiliorem dictionem deſiderat, multóque magis, ſi apud vnum iudicem cauſa agatur.ineſt enim minimum in actione, & geſtu. Nam facilius ſpectari poteſt id, quod rei proprium eſt. omne autem alienum, & contentionis ſtudium abeſt. verba Ariſtotelis ſunt hæc, ἡ μὲν οὖν δημηγορικὴ λέξις. καὶ παντελῶς ἔοικε τῇ σκιαγραφίᾳ. ὅσῳ γὰρ ἂν πλείων ᾖ ὁ ὄχλος. πορρώτερον ἡ θέα. διὸ τὰ ἀκριβῆ περίεργα καὶ χείρω φαίνεται ἐν ἀμφοτέροις. ἡ δὲ δίκη, ἀκρι-
B βέστερον. ἔτι δὲ μᾶλλον ἡ ἐν ἑνὶ κριτῇ. ἐλάχιστον γάρ ἐστιν ἐν ὑποκρίσει. εὐσύνοπτον γὰρ μᾶλλον τὸ οἰκεῖον τοῦ πράγματος, καὶ τὸ ἀλλότριον, καὶ ὁ ἀγὼν ἄπεστι.

TE CAPIAT]ſic legẽdũ potius,quàm *capiet.*

HÆC AMAT OBSC. VOLET HÆC SVB] alia picturæ diſſimilitudo. amat porrò ea pictura locum obſcurum,quæ deterior eſt:altera autem,quæ in luce ſpectari non recuſat,longè ſcilicet melior eſt. REPETITA]iterum , atque iterum,& ſæpius ſpectata.

FINGERIS] conformaris, inſtitueris: vt ſu-
C prà epiſt.2.lib.1. *Fingit equum.* & Od.6.lib.3.*fingitur artibus.*

TOLLE] ſume, vt epiſt.6.lib.1. *partem, vel tolleret omneis.*

CERTIS MEDIVM, ET TOLERAB.] id eſt, certas res eſſe , in quibus medium locum obtinere conceditur,& in quibuſdam rebus mediocritatem eſſe laudabilem, & ferri poſſe: ſed mediocritatem in poëta neque eſſe laudabilem, neque condonari ſolere:quod ſimile eſt,ac ſi diceret,poëtam vel excellere,vel ab eo ſtudio deſiſtere, noménque poëtæ æquo animo amittere oportere.Videtur aliter ſentire M.Tullius in orat. perfecto, bis verbis: *Nam in poetis non Homero ſoli locus eſt (vt de Græcis loquar) aut Archilocho,aut So-*
D *phocli,aut Pindaro,ſed horum vel ſecundis, vel etiam infra ſecundos.*

TOLERABILE] id eſt, (vt ita dicam) tolerabilitatem.

CONSVLTVS IVRIS, ET ACTOR CAVS. M. A.] redde ſuum cuique,hoc modo: iuriſconſultus aliquis neſcit,quantum Aulus Caſcelius:actor cauſarum quiſpiã abeſt ab eloquentia Meſſallæ Coruini:vterque tamẽ in pretio eſt, etiamſi non ſit ſummus.

NESCIT] quidam libri vet.habent, *nec ſcit.*

NON DII, NON HOM.] alij libri habẽt, *Non homines, non dij.*

COLVMNÆ] ad quas proſtant libri,vt ſat.4. lib.1. *Nulla taberna meos habeat, neque pila libellos.* E
neſcit autem legendum.vt habent o.lv.

VT GRATAS INTER MENSAS, &c.] probat id , quod modò dixit, tribus ſimilibus.Nam hi verſus cohærent cum ſuperioribus. Quo modo (inquit) ſi quis in conuiuio ſymphoniam aliquam incõditam, immodulatam, ineptam,diſcordẽ adhibeat:ſi vnguẽtũ ingrati odoris , nulliúſq; pretij:ſi papauer cum amaro,& deterrimo melle : offendat cõuiuas , quia bis poterant carere,neque hæc magnopere requirebant: ſic poëma,cùm ſit ad delectationem comparatũ maximè , ſecundo loco ad vtilitatem,ſi paullum modò abſit à perfecto,deterrimum eſt.

SYMPHONIA DISCORS]συμφωνία , ὁμολογία τις, (inquit Plato ,) ὁμολογίαν δὲ ἐκ διαφερομένων, ἕως ἂν διαφέρωνται, ἀδύνατον F
εἶναι. id eſt,ſymphonia,ſeu concentus , conſenſus eſt quidam. vt ſit autem conſenſus , ex rebus diſcordibus,quandiu diſcordant,fieri non poteſt.

SI PAVLLVM A SVMMO DISCESSIT] duo cod.Vat.& Torn.habent *deceſſit*. nonnulli alij *diſcedit*.aliquot nõ habẽt prepoſitionẽ *à*.

DVCI] traduci:vel produci,extrahi.

LVDERE Q. N.] ludendi verbo hæc omnia ſubijciuntur, luctari, haſtam iácere , currere, ſalire,& ſimilia,quæ exercebãtur in campo Martio. In ceteris artibus (inquit) & certaminibus nemo ſe ſcire profitetur,quod ignorat, ne ſit ridiculus:in poëtica volũt omnes videri aliquid eſſe.

NESCIVE]de diſco vide annot.ad Od.8.lib.1 G

TROCHI VE] ſup. Od. 24. lib. 3. trochum, Græcum nominat. quem putant nonnulli βέμβηκα vocari à Græcis : ſed non ita eſt. βέμβιξ enim,turbo appellatur à Latinis. trochus Græca vox eſt,quæ rotam Latino nomine valet : qua ſe exercebant pueri in Græcia.

NE SPISSÆ R. T. I. C.] ne ſpectatores frequentes,qui circũm ſtant , irrideant ludendi imperitum,idque impune.

TOLLANT RISVM] cachinnentur: vt ſuprà,*Romani tollent equites,peditéſque cachinnum.*

QVI NESCIT, VERS. T. A. F.] ſimile eſt illud epiſt. ad Auguſt. *Nauem agere ignarus nauis timet: abrotonum ægro Non audet,niſi qui didi-* H
cit,dare:quod medicorum eſt,Promittunt medici , tractant fabrilia fabri : Scribimus indocti , doctique poëmata paſſim.

CENSVS EQVESTREM S.] cenſus,participium vocis,& ſignificationis patiẽtis. cenſus igitur ſummam equeſtrem intelligendus , qui dũ cenſetur , repertus eſt habere in bonis quadringẽta millia æris,qui cenſus erat equeſtris,vt ſciũt omnes.eodem participio vtitur & M. Tull. pro Arch.poëta. *cenſus tantummodò indicat eum , qui ſit cenſus,ita ſe iam tum geſſiſſe pro ciue :* & Verr.3.*ſanxit in poſterum , qui poſt eos Cenſores cenſus eſſet , ne quis heredem virginem,néve mulierem faceret.* Aiunt Laberium mimographum,his verbis deſcribi,ac notari.

A TV NIHIL INVITA DICES, F.] Minerua artibus omnibus præeſſe exiſtimatur, vt ſuprà annot. ad Od.13. lib.3. *inuita Minerua* prouerbium eſt: quod explicat M. Tull.off. lib.1. his verbis. *ex quo magis emergit, quale ſit decôrum illud, ideò quia nihil decet inuita (vt aiunt) Minerua, id eſt, aduerſante, & repugnante natura.* ſed huius loci hæc ſententia eſt. Non dubito equidem, quin tu nihil ſis dicturus, aut facturus inuita Minerua: id eſt, ego te quidem ſcio omnia aptè, decorè, venuſtè, doctè, ſapienter dicturum, ac facturum. noui enim iudicium tuum, noui mentem, & prudentiam tuam. verùm tamen, ſi quid olim ſcripſeris, caue iudicio tuo tantopere confidas, vt Mecij, &
B patris tui, & meam ſententiam non exquiras, aut nobis de tuis ſcriptis iudicandi poteſtatem non permittas. legendum autem *faciésve*: & ita habent lib. manuſcripti.

MECI] Sp. Mecij Tarpæ, critici: de quo ſat.10. lib.1. *Quæ nec in æde ſonent certantia iudice Tarpa.* & M. Tull. epiſt. ad Marium lib.7. *Nobis autem erant perpetienda, quæ Sp. Mecius probauiſſet.*

NONV'MQVE PREMATVR] ſupprimatur, domi contineatur nouẽ annos: ne foras emânet, néve exeat ante nonum annum. ſic Catullus de Smyrna Cinnæ. *Smyrna mei Cinnæ nonam poſt denique meſſem, Quàm cœpta eſt, nonámque edita poſt hiemem.*

EDIDERIS] emiſeris: vt epiſt. ad Libr. lib.1. *Non erit emiſſo reditus tibi.*

C SILVESTREIS HOMINES] nondũ humanitate politos, neque excultos: feros.

CÆDIBVS] mutuis, vt ſat.3. lib.1. *Quos Venerem incertam rapientes more ferarum Viribus editior cædebat, vt in grege taurus.*

VICTV FOEDO] victu, & cultu ferino, atq; inhumano. de quo pulchrè Lucret. lib.5. *Multáque per cælum ſolis voluentia luſtra Vulgiuago vitam tractabant more ferarum.*

ORPHEVS] de quo multa ſup. ad Od.12. lib.1 ad quæ hunc adde Virgilij verſum ex Palæm. *Orpheáque in medio poſuit, ſiluáſque ſequenteis.* Quòd autem Horatius hoc loco humaniorem vitæ cul-
D tum, iuris deſcriptionem, legum inuentionẽ, domiciliorum coniunctiones, quas vrbeis appellamus, poëtis & muſicis aſcribit, non pugnat cum iis, quæ diſputantur à M. Tull. in orat. pro Sextio: vbi hæc tanta, ac tam præclara munera prudentibus, ac ſapientibus viris accepta referri ait oportere. Erant enim iidem & ſapientes, & poëtæ, ſeu muſici. in Ode autem 10. lib.1. Mercurium ait primos illos, & recenteis homines oratione, & palæſtra expoliuiſſe. Cum his Horatianis congruunt illa Ariſtophanis βατράχ. ὡς ὠφέλιμοι τῶν ποιητῶν οἱ γενναῖοι γεγένηνται. Ὀρφεὺς μὲν γὰρ τελετάς θ' ἡμῖν κατέδειξε, φόνων τ' ἀπέχεσθαι: Μουσαῖος δ' ἐξακέσεις τε νόσων, καὶ χρησμούς: ἡσίοδος δὲ τῆς ἐργασίας, καρπῶν ὥρας, ἀρότους. ὁ δὲ θεῖος ὅμηρος, &c. id eſt, Quàm fuerunt vtiles poëtarum ij, qui generoſi, & clari ſunt? Orpheus enim myſteria nobis demonſtra- E
uit, ſimúlque cædibus abſtinere docuit: Muſæus autem morborũ remedia, & vaticinia: Heſiodus porro terræ culturam, fructuũ tempora, & arationes: At diuinus Homerus, &c. Contrà Diog. Laërtius in prooemio lib. de vitis philoſoph. eo loco, vbi negat philoſophiam à barbaris inuentam eſſe, Græcíſque adiudicat, ita de Orpheo ſcribit. οἱ δὲ τὴν εὕρεσιν διδόντες ἐκείνοις, παράγουσι καὶ ὀρφέα τὸν θρᾷκα, λέγοντες φιλόσοφον γεγονέναι, καὶ εἶναι ἀρχαιότατον. ἐγὼ δὲ εἰ τὸν περὶ θεῶν ἐξαγορεύσαντα τοιαῦτα, χρὴ φιλόσοφον καλεῖν, οὐκ οἶδα τίνα δεῖ προσαγορεύειν τὸν πᾶν τὸ ἀνθρώπειον πάθος ἀφειδοῦντα τοῖς θεοῖς προστρί- F
ψαι, καὶ τὰ σπανίως, &c. id eſt, Qui autem philoſophiæ inuentionem barbaris aſcribunt, producunt etiam Orpheum Thracem, dicentes eum philoſophum fuiſſe, & eſſe antiquiſſimum. Ego verò, ſi eum, qui de diis talia enuntiauit, philoſophum decet appellare, neſcio quo nomine ſit is appellandus, qui omneis humanos affectus non ſit veritus diis attribuere, & ea flagitia, quæ rarò ab hominibus admittuntur, vocis inſtrumento exprimere atque exponere.

RAPIDO'SQVE] *rapidos* quidẽ habent libri vulg. ſed rabidos duo cod. Vatic. & Vat. & Iann. & Torn. Cleric. Ruſſard. Nicot. ceteri. ſic ſup. leonẽ, inſanum dixit Ode 16. lib.1. *& inſani leonis Vim ſtomacho appoſuiſſe noſtro.* Deniq; ſic legit Ser- G
uius, qui ad illum Virg. verſum lib.6. Æn. *Nec nõ Threïcius lõga cum veſte ſacerdos*: totum hũc locum profert ab illo verſu, *ſilueſtreis homines, &c.*

DICTVS ET AMPHION] Zethus & Amphion, Iouis & Antiopæ filij fuiſſe dicuntur: ſed Pauſanias Corinth. profert treis verſus cuiuſdam Agidis, qui ſignificant, Antiopam à Ioue, & ab Epopeo, grauidam eſſe factam. verſus ſunt hi, Ἀντιόπη δ' ἔτεκε Ζῆθον, κ' Ἀμφίονα δῖον, Ἀσωποῦ κούρη ποταμοῦ βαθυδινήεντος, Ζηνί τε κυσαμένη, καὶ Ἐπωπεῖ ποιμένι λαῶν. Cùm Thebani vrbem incolere ſine mœnibus, ac propugnaculis non auderẽt, propterea quòd à Phlegæis, finitimis populis ſæpe, & acriter oppugnabãtur, atque ideò vrbem relinquere in animo haberẽt: Zethus & Amphion eis, vt manerent, perſuaſe- H
runt, vrbémque turribus, & mœnibus firmiſſimis, & foſſis altiſſimis cinxerunt. hinc nata fabula eſt, Amphionem, qui præſtãtiſſimus eſſet muſicus, citharæ cantu ſaxa ita permulſiſſe, vt illa ſua ſponte, & ſine fabrorum opera ad vrbis munitionem, & murorum ſtructuram conuenirent. Homerus ὀδ.μ. Zethum, & Amphionem murorum, & propugnaculorum Thebanorum auctores, & ſtructores fuiſſe narrat ſimpliciter: hãc de Amphione fabulam non addit. verba Homeri ſunt hæc, eo, quem dixi, libro ſub Vlyſſis perſona. Τὴν δὲ μετ' Ἀντιόπην ἴδον Ἀσωποῖο θύγατρα, Ἣ δὴ καὶ διὸς εὔχετ' ἐν ἀγκοίνῃσιν ἰαῦσαι. Καί ῥ' ἔτεκεν δύο παῖδ' Ἀμφίονά τε, Ζῆθόν τε, Οἳ πρῶτοι θήβης ἕδος ἔκτισαν ἑπταπύλοιο, Πύργωσάν

γαυσάν τ'. ἐπεὶ οὐ μὴν ἀπύργωτον γ' ἐδύναντο
A Ναιέμεν εὐρύχορον θήβην, κρατερώ περ ἐόντε. id eſt, Poſt hanc autem, Antiopam vidi Aſopi filiam: Quæ gloriabatur ſe in complexu Iouis dormiiſſe. Et verò duos filios ſuſcepit, Amphionem & Zethum: Qui primi ſedem Thebarum ſeptem portis præditarum condiderunt, & turribus munierunt, quoniam non poterant amplius Thebas ſine turribus & munimentis habitare: quamuis eſſent robuſti & validi. Euripides eam fabulam tangit in Phœniſſ. φόρμιγγί τε τείχεα Θήβας Τᾶς Ἀμφιονίας τε λύρας ὕπο, πύργος ἀνέστα, Διδύμων ποταμῶν πόρον ἀμφὶ μέσον Δίρκας χλοεροτρόφον. i. Thebarum muri, & turres cithara, & lyra Amphionia excitati ſunt circa mediũ
B riuum geminorum fluuiorum Dircæ, herboſum. Philoſtratus in Imaginibus hanc fabuloſam, & mirabilem arcis Thebanæ ſtructuram his verbis depingit, τὰ δὲ τῶν λίθων πῶς ἔχει; πάντες ἐπὶ τὴν ᾠδὴν συνθέουσι. καὶ ἀκούουσι, καὶ γίνονται τεῖχος. καὶ τὸ μὲν ἐξῳκοδόμηται, τὸ δ' ἀναβαίνει, τὸ δ' ἄρτι κατείληφε. φιλότιμοι, καὶ ἡδεῖς λίθοι, καὶ θητεύοντες τῇ μουσικῇ. τὸ δὲ τεῖχος ἑπτάπυλον, ὅσοι τῆς λύρας οἱ τόνοι, id eſt, ſaxorum autem ratio cuiuſmodi eſt? concurrunt ad cantũ omnia, & eum audiunt, & fiũt mœnia: atque eorum pars alia ædificata eſt, alia in altum ſenſim attollitur, alia ſuo loco modò poſita eſt: certántque inter ſe lapides laudis ſtudio, & ſe erga muſicam faciles, ac ſuaueis præbent, eíque operam dant mercenariam. mœnia porrò ſeptem portis conſtant, nempe totidem, quot in lyra chordæ ſunt
C intentæ. vide Od. 11. lib. 3. *Mouit Amphion lapides canendo.* Propert. lib. 3. *Saxa Cithæronis Thebas agitata per artem Sponte ſua ad muri membra coiſſe ferunt.*

THEB. COND. ARCIS] quidam libri vet. habent *urbis*, pro *arcis*.

FVIT HÆC SAPIENTIA QVONDAM] erant igitur iidem & muſici, & ſapienteis, & eloquenteis. vide Lucret. lib. 5. de primis hominibus, corúmque victu, & cultu.

PVBLICA PRIVATIS SECERN.] publica à priuatis ſeparare. Nam antequàm eloquẽtes, & ſapiẽtes viri feros homines & agreſteis ad
D humanum, ciuilémque vitæ cultum traduxiſſent, nihil inter publicum & priuatũ intererat, nihil inter commune & proprium, immò verò omnia erant publica & communia. Vide hac de re quæ annorata ſunt ad illum locum *de hinc abſiſtere bello*, ſat. 3. lib. 1. Non diſſimulabo, in aliquot libris manuſcr. eſſe ſcriptum *Puplica*: in nonnullis, *Poplica*.

DARE IVRA MARITIS] quidam ſic hunc locum explicant, dare iura maritis, Id eſt, multa largiri, & condonare viris, & fœminis, qui matrimonio conglutinentur, quæ non obtineant cælibes: ego ſic: dare leges maritis, quibus cogantur matrimonij caſtitatẽ inuiolatam ſeruare. videtur enim hæc vis eſſe horum verborum apud probatos ſcriptores. Virg. de Didone lib. 1. Æn. E
Iura dabat, legéſque viris. Idem 3. *Iura, domóſque dabam.* idem lib. 5. *Indicítque forum, & patribus dat iura vocatis.* T. Liuius lib. 30. *Roma, an Karthago iura gentibus daret, ante craſtinam noctem ſcituros.* Horat. Od. 3. lib. 3. *triumphatiſque poſſit Roma ferox dare iura Medis.*

MARITIS] tùm viris, tùm fœminis. nam fœminam, maritam, vt virum maritum, dicimus. ſuprà Od. 8. epod. *Nec ſit marita, quæ rotundioribus Onuſta baccis ambulet.*

LIGNO] ligneis tabulis. nondum enim æreas habebant. ſolebant autem leges in tabulis æreis inciſas populo cognoſcendas, in foro proponere: ex quo *figere, & refigere leges*, Virg. Æneid. 6.

TYRTÆVSQVE MARES ANIMOS] his F
cõſentanea ſunt, quæ Athenæus lib. 14. de Tyrtæo ſcribit his verbis, πολεμικοὶ δ' εἰσὶν οἱ Λάκωνες· ὧν καὶ υἱοὶ τὰ ἐμβατήρια μέλη ἀναλαμβάνουσιν, ἅπερ καὶ ἐνόπλια καλεῖται. καὶ αὐτοὶ δ' οἱ Λάκωνες τὰ Τυρταίου ποιήματα ἀπομνημονεύοντες ἔρρυθμον κίνησιν ποιοῦνται. Φιλόχορος δέ φησι κρατήσαντας Λακεδαιμονίους Μεσσηνίων διὰ τὴν Τυρταίου στρατηγίαν, ἐν ταῖς στρατείαις ἔθος ποιήσασθαι, ὅτ' ἂν δειπνοποιήσωνται, καὶ παιανίσωσιν, ᾄδειν καθ' ἕνα τὰ Τυρταίου· κρίνειν δὲ τὸν πολέμαρχον, καὶ ἆθλον διδόναι τῷ νικῶντι, κρέας, id eſt, *bellicoſi autem ſunt Lacônes: quorum etiam filij modos ad inceſſum numeroſum accommodatos, qui & armati nominantur, vſurpare, ſtudioſéque retinere conſueuerunt. Atque ipſi Lacônes Tyrtæi poëmata commemorantes, nume* G
rosè mouentur. Philochorus autem ait Lacedæmonios, Meſſeniis Tyrtæo militia duce deuictis, hoc inſtituiſſe, atque hanc conſuetudinem induxiſſe in militiis, vt cùm cenati eſſent, & victoria carmen cecinissent, Tyrtæi carmina ſinguli cantarẽt: iudicaret autẽ imperator, & victori carnẽ præmij loco daret. Plato lib. 1. de rep. verſus aliquot Tyrtæi profert aliquantum immutatos, & decurtatos, qui hãc ſententiam cõtinent: Neque meminiſſe velim, neq; vllam eius rationẽ ducere, etiam ſi omniũ mortaliũ ſit abundantiſſimus, & ditiſſimus, omniáq; ei bona, quæ homini contingere poſſunt, ſuppetant, qui nõ virtute bellica ſit præſtantiſſimus. H
verba Platonis ſunt hæc, προστησώμεθα γοῦν Τύρταιον τὸν φύσει μὲν Ἀθηναῖον, τῶνδε δὲ πολίτην γενόμενον, ὃς δὴ μάλιστα ἀνθρώπων περὶ ταῦτ' ἐσπούδακεν εἰπών, ὅτι οὔτ' ἂν μνησαίμην, οὔτ' ἐν λόγῳ ἄνδρα τιθείμην, Οὔτ' εἴ τις πλουσιώτατος ἀνθρώπων εἴη, φησίν, οὔτ' εἰ πολλὰ ἀγαθὰ κεκτημένος (εἰπὼν σχεδὸν ἅπαντα) ὃς μὴ περὶ τὸν πόλεμον ἄριστος γίγνοιτ' ἀεί. ταῦτα γὰρ ἀκήκοάς που καὶ σὺ τὰ ποιήματα. id eſt, producamus igitur Tyrtæum, Athenienſem quidem natura, à Lacedæmoniis autem ciuitate donatum, qui omnium mortalium plurimùm ſtudij in his poſuit, &c. quæ ſequuntur. nam ea interpretati ſumus: quæ ſunt Tyrtæi. Strabo lib. 6. Iuſtinus tertio, & Pauſanias in Meſſenicis, quædã alia de

A Tyrtæo tradiderunt, quæ longum eſſet referre. Plutarchus autem eum ſermonem, vbi diſputat vtra animalia ſint prudétiora: terreſtria, an aquatilia, ſic orditur: τὸν Τυρταῖον ὁ Λεωνίδας ἐρωτηθεὶς ποῖόν τινα νομίζοι, ἀγαθὸν ποιητὴν, ἔφη, νέων ψυχὰς καλλωόειν, ὡς τοῖς νέοις διὰ τῶν ἐπῶν ὁρμὴν ἐμποιοῦντα μετὰ θυμοῦ, καὶ φιλοτιμίας ἐν ταῖς μάχαις ἀφειδοῦσαν αὐτῶν, id eſt, *Leonidas interrogatus qualem poëtam exiſtimaret Tyrtaum: reſpondit, vtilem ad iuuenum animos efficiendos pulchriores, tamquam impetum quemdam in eorum animis ingenerantem, vt animo praſtantes, & ſtudio gloria elati in prœliis mortem fortiter oppetant.*

EXACVIT] excitauit. Cic. de orat. ad Qu. Fratrem, *ad vos exacuendos accommodaui orationem meam.*

DICTÆ PER CARMINA SORTES] edita oracula: data reſponſa ab Apolline. Virgil. B Æneid. 4. *Italiam Lycia iuſſere capeſſere ſortes.* ſuprà eadem epiſt. *Sortilegis non diſcrepuit ſententia Delphis.* M. Tull. lib. 2. de diuin. *Auſpicia reſtant, & ſortes ea, qua ducuntur, non illa, qua vaticinatione funduntur: qua oracula verius dicimus, &c.* Idem ibid. *Nam cùm ſors illa edita eſt opulentiſſimo regi Aſia, Crœſus Halym penetrãs magnam peruertet opum vim: hoſtium vim ſeſe peruerſurum putauit, peruertit autem ſuam.*

PIER. TENT. MODIS] id eſt, etiam homines experti ſunt, ac tentarunt, poſſéntne regũ gratiam, ac beneuolentiam colligere verſibus, & C cantibus. *tentare gratiam regum* pro eo, quod eſt, aſpirare, & aggredi ad gratiam regum promerẽdam, mirè, & planè Horatianè dictum. Vſitatius dicunt Latini *tentare fortunam, tentare rem.* vt idẽ ſup. epiſt. ad Auguſt. lib. 2. *nec meus audet Rem tentare pudor, quam vires ferre recuſent.*

LVDVSQVE REPERTVS] remiſſio, & oblectatio animorũ, comœdiæ, tragœdiæ, mimi. epiſt. ad Auguſt. *valeat res ludicra, ſi me Palma negata macrum, donata reducit opimum.*

MVSA LYRÆ SOLLERS] ſollers coniunctum cum patrio caſu, notandum, vt nouum, & Horatianum. idem iunxit cũ infinitiuo Od. 8. lib. 4. *Sollers nunc hominẽ ponere, nunc Deum.* ſic ſup. Od. 6. lib. 1. *Imbelliſque Lyra Muſa potens.* dictum autem *muſa Lyra ſollers*, pro muſa Lyrica, vel Lyricorum modorum petita.

D NATVRA FIERET LAVD. CARM.] hac de re ſatis multis verbis diximus ad illum locum, *Ingenium miſera quia fort. &c.*

SINE DIVITE VENA] ſine naturæ bonitate, quam εὐφυΐαν Græci appellant. tralatio ducta à venis metallicis.

RVDE] non expolitum doctrina. alia tralatio.

QVID PROSIT] aliquot libri veteres habent *quid poſſit.*

QVI STVDET OPTATAM C. CONT. M.] totius huius loci hæc ſententia eſt. curſores, & tibicines omne ſtudium ſuum in eam artem, in qua præſtare volunt, cõferunt: ſummos labores perferunt: bellum indicunt voluptatibus omnibus: cõtinentiſſimè, ac temperantiſſimè viuũt. E At Romani homines nullo ſtudio adhibito, nulláque opera inſumta præſtanteis ſe poëtas eſſe arbitrantur, ídque ſe ſcire profitentur, quod nũquam didicerunt.

PVER] cùm puer eſſet: παῖς ὢν, vt epiſt. ad Loll. 2. lib. 2. *denique ſanam Militiam puer, & Cantabrica bella tuliſti.* & ſat. 2. lib. 2. *puer hunc ego paruus Ofellũ Integris opibus noui non latius vſum, Quàm nunc acciſis.*

ABSTINVIT VENERE ET VINO] quidam teſtantur ſcriptum eſſe in nonnullis lib. vet. *Ven. & Baccho.* quod placet.

QVI PYTHIA CANTAT, TIBICEN] tibicen, qui adhibetur ad canẽdas laudes Apollinis ludis Appollinaribus, (πυθαύλην appellãt F Græci: Varro περὶ ἀρετῆς *Prius quàm in orcheſtra pithaules inflet tibias, domi ſua ramices rumpit.*) hic igitur tibicen didicit, & magiſtrũ extimuit. Pythiorum certamẽ ob draconem ab Apolline interfectum, inſtitutum eſt, Pythiáque vel à loco, & vrbe, cui Pythoni, ſeu Πυθοῖ nomẽ erat, ſunt appellata, vel ex eo, quòd, qui ad oraculũ Apollinis proficiſcebantur, ἐπυνθάνοντο, id eſt, quærebant, vel quòd draco interfectus, ibi putruerit. nam πύθεσθαι valet σήπεσθαι, vt alibi diximus.

OCCVPET EXTREMVM SCABIES] natum eſſe dicunt ex luſu quodam puerorum, in quo ſe mutuò ad currendum cohortáreis, ei ſca- G biem exoptant, qui tardiſſimè omnium cucurrerit, quíque vltimus ad calcem peruenerit.

VT PRÆCO AD MERCEIS] diuitem poëtam cum præcone comparat, merceis cõmendante, & turbam ad emendum inuitante. Nam, vt ille voce, & præconio emtores: ſic poëta locuples diuitiis ſuis mutis, ac tacitis aſſentatores vocat.

COGIT] congregat, conuocat, allicit, atque adeò inuitos trahit.

DIVES AGRIS, DIVES P.] hic verſus reperitur ſat. 2. lib. 1.

SI VERO EST, VNCTVM] modò dixerat, aſſentatores vltro, & nõ vocatos ad poëtarum diuitum carmina laudanda concurrere, & H conuolare ſolere: nunc dicit, eoſdem conuiuiis, & beneficiis prouocatos, aut beneficiorum ſpe adductos, multo cupidius poëmata vel indoctiſſima laudatum ituros. tales igitur, iudices nõ ſunt integri, neq; incorrupti, neque, vt Græcè dicam, ἀδέκαστοι.

VNCTVM QVI RECTE] ſi verò eſt, qui conuiuium lautum, ac ſumtuoſum adornare, cenámque opiparam dare poſſit, &c. mirum erit, ſi blandum, ac falſum amicum à vero ſecernere, atque internoſcere queat. *vnctum* videlicet obſonium, vt Catull. *vncta patrimonia*, id eſt, lauta, opipara.

LEVI] qui quouis impellitur emolumẽti ſpe.

BEATVS] vel diues, vel, qui reuera beatus eſſet,

eſſet,ſi blandum amicũ à vero internoſcere poſ-
A ſet.ſed illud malo.neque tamen alteram explica-
tionem damno.

SEV QVID NON. VOL. CVI] id eſt,
ſeu quid eris alicui donaturus, &c. quidam lib.
vet. habent *velis cui.*

TIBI] abs te: vt locis innumerabilibus: nota-
uimúſque alibi.

FACTOS] quidam libri habent *fictos.*

PLENVM LÆTITIÆ] lætitia affectũ vel
ob munera abs te accepta, vel ob ſpem vtilitatis.
Significat, eos, qui à poëta emolumẽtum aliquod
vel ſperant, vel iam conſecuti ſunt, non eſſe illius
poëmatum iudices incorruptos, neque vmquàm
caſtè, integréque iudicaturos. Nobis ergo ij ſunt
B adhibendi noſtrorum ſcriptorum auditores, ac
cenſores, qui liberè, & ἀδωροδοκήτως, ſeu incor
ruptè, hoc eſt, nullis promiſſis, nulla ſpe, nullis
beneficiis obſtricti, quod ſentiunt, pronuntient.

PVLCHRE, BENE, RECTE] voces
fictè approbantium aſſentatorum. M. Tull. lib. 2.
de orat. *Quare benè, & præclarè quamuis ſæpe nobis
dicatur: bellè, & feſtiuè, nimium ſæpe nolo.* Perſ. ſat. 1.
*Sed recti finémque, extremúmque eſſe recuſo Euge tuum
& belle, &c.*

SVPER HIS] ἐπὶ τούτοις· ad hæc.

STILLABIT AMICIS EX OCVLIS
R.] illacrymabit, gaudere ſe ſimulans. ſtillare cũ
accuſandi caſu: vt illud epiſt. ad Mæcen. 3. lib. 1.
ſidus enim manare poëtica mella.

TVNDET PEDE TERRAM] præ lætitia
C ſaltabit. non eſt autẽ ſupploſio pedis intelligen-
da, cùm ſit geſtus indignantis, & dolentis: vt di-
ximus.

VT, QVI CONDVCTI PL.] vt præficæ
mulieres, quę mercede conducuntur, vt mortuos
lugeant, & collaudent. Plaut. in Truculento, *ſine
virtute argutum ciuem mihi habeam pro præfica. Quæ
alios collaudat, eapſe ſe verò non poteſt.* Lucillius,
*Mercede quæ conducta flent alieno in funere præficæ,
Multo & capillos ſcindunt, & clamant magis.* Næ-
uius, *Hæc quidem mehercule præfica eſt, quæ ſic mor-
tuum collaudat.* conſule & Nonium.

MVLTIS VRGERE CVLVLLIS] ani-
morum enim, & ingeniorum lene tormẽtum eſt
D vinum, eóque variæ hominum naturæ, quantum-
uis tectæ, ac reconditæ, explorantur, atque aperi-
untur: qua de re vide, quę annotauimus ad illum
locum, *Tu lene tormẽtum ingenio admoues Plerumque
duro,* qui eſt Od. 21. lib. 3. ſunt autem cululli pate-
ræ, ſeu calices. Od. 31. lib. 1. *diues & aureis Merca-
tor exſiccet culullis Vina Syra reparata merce.* in qui-
buſdam lib. antiq. ſcriptum eſt *vrguere.* culullis vr
gere antẽ, ſiue vrguere: id eſt, poculis torquere,
& explorare.

LABORENT] ſtudeant. quidam lib. habent,
laborant.

FALLANT] lateant. numquã tibi ſint igno-
ti, vt ſup. annot. Od. 10. lib. 1.

ANIMI SVB VVLPE LATENTES]
animi fallaces, doloſi, duplices, tecti, inſidioſi. E

QVINCTILIO] Quinctilio Varo. hic erat
auditor, & iudex ſcriptorum alienorum liber, &
incorruptus. ad quem ſcripta eſt Od. 18. lib. 1. cu-
iúſque mortem triſtiſsim. carmine deflet Oda
24. eiuſdem lib.

CORRIGE, SODES] aiebat Varus, corrige
hoc, & hoc, ſi audes.

MALE TORNATOS] non ſatis tereteis,
neque (vt ita dicam) rotundos. tralatio à torno.
κακῶς τετορνευμένα ἔπη.

INCVDI REDDERE] recudere, id eſt, e-
mendare. alia tralatio à priore differẽs, & tamen
continens.

INSVMEBAT] ſic habent duo cod. Vatic.
Faërn. Iannoct. Torn. & aliquot alij. quæ ſcriptu-
ra mihi viſa eſt concinnior. alij *ſumebat.* F

QVIN SINE RIVALI, &c.] is amator a-
mat ſine riuali, qui deformem aliquam amat.
neminem enim habet æmulum, neminem riua-
lem. transfertur ad eos, qui ea magni faciunt, aut
magnopere expetunt, quæ nemo alius magni ad-
modum æſtimet. vtitur M. Tullius epiſt. quadam
ad Qu. Fratr. lib. 3. *Hirrus auctor fore videtur. ô Dij,
quàm ineptus, quàm ſe ipſe amans ſine riuali!*

INERTEIS] arte carẽteis, vel nõ ſatis accu-
ratè factos, ſine arte: vt ſup. *ſine pondere, & arte.*

ALLINET ATRVM TRANS. CAL.
S.] tranſuerſo calamo notabit, ac delebit. quod
ὀβελίζειν dicunt Græci. M. Tull. epiſt. ad Dola-
bellam lib. 9. *Profert alter (vt opinor) duobus verſi-
culis expẽſum Niciæ: alter Ariſtarchus hos ὀβελίζει.* G

AMBITIOSA RECIDET ORN.] am-
putabit, & circũcidet nimis florida. ſic ſup. epiſt.
ad Aug. *luxuriantia compeſcet.*

FIET ARISTARCHVS] id eſt, caſtiga-
tor, & iudex ſeuerus alienorum ſcriptorum. Fuit
autẽ Ariſtarchus Grammaticus clariſſimus, qui
ad aliquot Homeri verſus, quos non probabat,
notam appoſuit, iudicans eos non eſſe τοῦ ποιητοῦ,
ſed παρεμβεβλημένους. M. Tull. ad Attic. lib. 1.
*Quid multa? totum hunc locum, quem in Ariſtocratia
ego variè meis orationibus, quarum tu Ariſtarchus
es, ſoleo pingere, de flamma, de ferro, &c. valde graui-
ter pertexuit.* Idem in orat. in L. Piſonem, *Verun-* H
*tamen, quoniam non Ariſtarchum te, ſed Phalarim
grammaticum habemus, qui nõ notam apponas ad ma-
lum verſum, ſed poëtam armis perſequare: ſcire cupio,
quid tandẽ iſto in verſu reprehendas.* Idem ad App.
lib. 3. epiſt. *vt enim Ariſtarchus Homeri verſum eſſe
negat, quem non probat: ſic tu (libet enim mihi iocari)
quod diſertum non erit, ne putaris meum.*

HÆ NVGÆ S.] verba ſunt Horatij, quorũ
hæc ſententia eſt. quas nugas eſſe ducis, hæ poë-
tam ſemel ab aſſentatore deriſum, ab eóque ma-
lè acceptum, ac deceptum, in mala ſeria dedu-
cent, aut præcipitem agent. quoniam aſſentato-
rum oratione vana inductus, optimũ ſe poëtam
eſſe ſibi perſuadebit, & ita magno, turpique in
errore verſabitur.

A MALA QVEM SCABIES] mala, epithetum perpetuũ. omnis enim ſcabies mala eſt, quamuis alia ſit alia deterior: vt ea, quàm ψώραν ἀγρίαν, id eſt, ſcabiem fetam nominant.

MORBVS REGIVS] quo qui affectus eſt, arquatus appellatur. Lucret. lib.4. *Lurida praetereà fiunt, quaecumque tuentur Arquati: quia luroris de corpore eorum Semina multa fluunt ſimulacris obuia rerum.* hunc morbum, ἴκτερον appellant Graeci, ab aue galbula, eiuſdem coloris: Celſus auriginem.

FANATICVS ERROR] ex quo fanatici appellantur, eò quòd in fanis maximè furant, capita iactantes, oculos diſtorquentes, ſingulas denique corporis parteis, atque interdum totũ corpus preter conſuetudinẽ mouentes. vide Vlpian. titulo de aedil. edicto.

ET IRACVNDA DIANA] quae lymphatos efficit, ex quo σεληνόληπτοι dicuntur. B ſignificat obſcurè, & diſſimulanter Horatius, falli eos, qui furore quodam, & afflatu diuino poëtam excitari, non ſtudio, & doctrina cum ingenio cõiuncta fieri exiſtimant.

SVBLIMEIS VERSVS] vel μετεώρους, & neque caelum, neq; terram tangenteis, ſublatos, à communi ſenſu abhorrenteis, de nubibus, & rebus ſupernis, vt ſuprà eod. lib. *Aut dum vitat humum, nubeis, & inania captet:* vel ſublimeis intellige, ex alto, & intimo animi receſſu depromtos, vt Od.15. lib.1. *ſublimi anhelitu.* & Virg. Æn.1. C *alta mente repoſtum.* vel lege *ſublimis* numero ſingul. vt hoc ſignificet Horatius, *Hic dum ſublimis,* id eſt, plurimum ſibi tribuẽs, & magnifice ſe circumſpiciens, & ſe plus nimio amans, *verſus ructatur, &c.* vel ſublimis, id eſt, μετέωρος, id eſt, attentiſſima cogitatione ſuſpenſus.

RVCTATVR] impetu, nõ ratione effundit: furore quodam mentis concitatus iactat, & euomit: vel dic *verſus ructatur,* id eſt, putidos, ineptos & non ferendos verſus facit: ructus edit, non verſus.

DECIDIT] quidam libri vet. habent *decidat:* ego nihil mutandum puto: *déidit* autẽ ſic accipio, vt ſit praeteriti temporis.

ERRAT] & animo, & corpore, ex quo error mentis: epiſt.2. lib.2. *mentis gratiſſimus error.*

LICET SVCCVRR. LONG.] id eſt, licet D clamet, iô, ciues ſuccurrite, ſuccurrite, eúmq; clamorem longè producat, nemo erit, qui curet attollere. vocem *longum* quidam coniunctè legunt cum verbo *ſuccurrite,* id eſt, *valdè & multum productum,* vt ſit nomen, quod mihi non diſplicet. alij coniungunt haec duo, *longum clamet:* quibuſcum facit Cariſius lib.2. vbi hunc locum profert. & ita *longum* erit pro *longè* poſitum. & ita Hom. ἰλ. γ. Αὐτὰρ ὁ μακρὸν ἄϋσεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων: id eſt, at Agamemnon rex virorũ longum clamauit.

SIQVIS CVRET OPEM] nonnulli libri vet. habent, *ſi curet quis opem, &c.*

TOLLERE] attollere. ſic epiſtola ad Scaeuam E lib.1. *crudeles tollite claudum.*

PRVDENS] ſciens, de induſtria. vt epiſt.2. lib.2. *Prudens emiſi vitioſum.*

DEIECERIT?] quidam libri habent *proiecerit?*

SICVLIQVE POETAE] Empedoclis Agrigentini: de quo vide, quae annotauimus ſuprà ad epiſt. ad Iccium.

DEVS IMMORT. HAB. DVM CVP. EMP.] Exſtat hoc in hanc de Empedoclis morte opinionẽ Laërtij epigramma lib.3. epig. quod ad hunc locum mihi videtur pertinere, Καὶ σύ ποτ' Ἐμπεδόκλεις διερῇ φλογὶ σῶμα καθήρας, Πῦρ ἀπὸ κρητήρων ἔκπιες ἀθανάτων. Οὐκ ἐρέω δ' ὅτι σαυτὸν ἑκὼν βάλες ἐς ῥόον Αἴτνης, Ἀλλὰ λαθεῖν ἐθέλων ἔμπεσες οὐκ ἐθέλων. id eſt, Et F tu quondam Empedocles acri flamma corpore expurgato, ignem ex crateribus Ætnae immortalibus ebibiſti. Non dicam autẽ te tua ſponte inſiliiſſe in Ætnae flammas: ſed cùm te ex hominum conſpectu ſubducere velles, in eas inuitus incidiſti. Huius autem mortis genus memoriae prodidiſſe Hippobotum ſcribit idem Laërt. his verbis, Ἱππόβοτος δέ φησιν ἐξαναστάντα αὐτὸν ὡδευκέναι ὡς ἐπὶ τὴν Αἴτνην. εἶτα παραγενόμενον, ἐπὶ τοὺς κρατῆρας τοῦ πυρὸς ἐναλέσθαι, καὶ ἀφανισθῆναι, βουλόμενον τὴν περὶ αὐτοῦ φήμην βεβαιῶσαι, ὅτι ἐγεγόνει θεός· ὕστερον δὲ γνωσθῆναι ἀναρριπισθείσης αὐτοῦ μιᾶς τῶν κρηπίδων. G χαλκᾶς γὰρ εἴθιστο ὑποδεῖσθαι. id eſt, *Hippobotus autem ait illum quondã ſe domo in montem Ætnam contuliſſe: deinde, cùm eò perueniſſet, in crateras illos deſiliiſſe, atque ex oculis hominum ſublatum eſſe, volentem hanc de ſe famam confirmare, ſe deum eſſe factum: poſterius autem rem patefactam eſſe, cùm vna ex eius crepidis à flamma in altum ſubleuata, & eiecta eſſet. aereis enim crepidis vti ſolebat.* Sed hãc opinionem refellens Timaeus ait, Empedoclem in Peloponneſo de vita deceſſiſſe. commemorantur & aliae de huius viri morte à Laërtio opiniones, quas referre longum eſſet.

FRIGIDVS] atra bile affectus, μελαγχολῶν. atra bilis enim frigidiſſima eſt.

INVITVM QVI SERV.] ſup. epiſt. ad H libr. *quis enim inuitum ſeruare laboret?*

IDEM FACIT OCCIDENTI] Graecum loquendi genus, τ' αὐτὸ ποιεῖ τῷ κτείνοντι. ſic Lucret. lib.2. de primis corporibus. *Quî poterunt igitur rerum primordia dici, Et lethi vitare vias, animalia cùm ſint, Atque animalibu' ſint mortalibus vna, eadémque?* id eſt, ταὐτὰ τοῖς ζώοις. Idem lib.3. *quorum vnus Homerus Sceptra potitus eadem aliis ſopitu' quiete eſt.* Idem lib.4. *Nempe eadem facit, & ſcimus facere omnia turpi.*

NEC SI, &c. FIET HOMO,] huc admouenda atque accommodanda negatio eſt, vt ſit, *Nec fiet homo,* id eſt, *nec ſanus erit, & ponet, &c.* inſanus enim, homo non eſt. & ita intelligẽdus locus ille Ciceronis epiſt. ad Q. frat. lib.2. *ſed cùm*

A *veneris, virum te putabo, ſi Salluſtij Empedoclea legeris: hominem non putabo.* id eſt, patientem, & fortem te putabo, ſi legeris: ſed parum intelligentẽ, & parum ſanum, & propemodum inhumanum.

ET PONET FAMOSÆ M. A.] repetenda eſt negatio ἀπὸ κοινοῦ: vt ſit, nec ponet fam. m. am. vel ſic locus explicãdus, nec fiet homo, vt factus homo deponat mortis fam. amorẽ. famoſam mortem intellige nobilem, & omnium ſermone celebratam, non ad laudem tamen, ſed ad notam & vituperationem. Quidam *formoſa* legendum cenſent: à quibus diſſentio.

NEC SATIS APPÂRET, CVR VERSVS F.] id eſt, nec ſatis appâret vtrius facinoris admiſſi cauſa tam grauiter ſibi deos ha-
B beat iratos. non ſatis perſpicuum eſt, vtrius ſceleris pœnam luat, dum verſus factitat, ſepulchríne violati, an ſublati, & loco mori bidentalis. ſignificat autem cùm poëtas omneis inſanos eſſe, & miſeros: tùm eos maximè, qui verſibus incultis, & malis faciendis, ſibi placent, vt bonis.

VTRVM MINXERIT IN P. C.] vtrùm minxerit in ſepulcrum patrium. locus omnis illato in eum mortuo ab eo, cui ius erat inferre, religioſus efficitur. Cùm porrò neque in loco ſacro, neque in religioſo cuiquam meiere fas eſſet, tum multo habebatur ſceleratiſſimum, filium in patrium ſepulcrum immeiere: eúmque, qui id feciſſet, exiſtimabant furiarum tædis ardentibus, vt patricidas, perterreri, atque agitari.

BIDENTAL] locum, in quem fulmen déci-
C dit, qui cæſis bidentibus, & ara exſtructa expiabatur. *Bidental* (inquit Feſtus) *dicebant templum quoddam, quod in eo bidentibus hoſtiis ſacrificaretur.*

CLATROS] *clatros* legendum, non *clauſtros*. Plaut. in Mil. glorioſo. *Nam certè neque ſolarium apud nos eſt, neque hortus vllus, neque feneſtra, niſi clatrata.*

TENET, OCCÎDITQVE LEGENDO] tale eſt illud ſat. 3. lib. 1. *amaras Porrecto iugulo hiſtorias, captiuus vt, audit.*

NON MISSVRA CVTEM, NISI PL.] poëtam ineptum, & ſibi nimiùm placentẽ, ſuóſque verſus odioſè recitantem, cũ hirudine com-
D
patat. Nam, quemadmodũ illa tandiu hæret cor- E
pori affixa, donec ſanguine completa exciderit: ita & moleſtus recitator auditorem non dimittit, donec ipſe & recitando defeſſus, & ſuorum verſuum laudibus ſatiatus ſit. ſic Theocritus in Pharmaceutr. amorem cũ hirudine confert, quia videlicet amor inſtar hirudinis corpora vigiliis, & curis maceret, ſanguinémque exſugat, Αἶ, αἶ ἔρως ἀνιηρέ, τί μευ μέλαν ἐκ χροὸς αἷμα Ἐμφὺς, ὡς λιμνᾶτις ἅπαν ἐκ βδέλλα πέπωκας; id eſt, hei, hei, amor moleſte, cur atrum ex corpore ſanguinem totum inhærens, vt paluſtris hirudo, ebibiſti? Plaut. Epid. *Iam ego me vertam in hirudinem, atque horum exſugebo ſanguinem, ſenati qui columen cluent.* hirudines autẽ partibus corporis ictu aut veneno liuentibus, & ſanguine corrupto ma-
lè affectis admoueri ſolitas eſſe, ad venenum, aut F
ſanguinem exſugendum declarat & Nicander θηριακοῖς in extr. ibi, Δήποτε καὶ βδέλλας κορέσεις ἐπὶ σώμασι βόσκων: id eſt, Aliquando etiã hirudines locis à venenoſa beſtia morſis admotas ſanguine paſcens ſatiabis. Oppianus lib. 2. vbi loquitur de delphini, & amiatum pugna, ſimilitudine vtitur ab hirudinibus ducta. Ὡς δ' ὅταν ἰητὴρ πολυμήχανος ἕλκος ἀφύσσων Οἰδαλέον, τῷ πολλὸν ἀνάρσιον ἔνδοθεν αἷμα Ἐνέμεται, διερὰς δὲ γονὰς κυανόχροα λίμνης Ἑρπετὰ τειρομένοιο κατὰ χροὸς ἐστήριξε Δαίνυσθαι μέλαν αἷμα, τὰ δ' αὐτίκα γυρωθέντα Κυρτοῦται, καὶ λύθρον ἐφέλκεται, οὐδ' ἀνίησιν. Εἰσόκεν αἱμοβαφῆ ζωρὸν ποτὸν αὖ ἐρύσαντα Ἐκ χροὸς αὐτοκύλιστα πέσῃ, μεθύουσιν ὁμοῖα· Ὡς ἀμίαις,
&c. i. quemadmodum autẽ cùm medicus mul- G
tùm ſollers & ingenioſus vlcus hauriens tumidum, in quo multus impurus ſanguis paſcitur, humida paludis genera, nigro corpore, reptilia, corpori male affecto affixit, vt peredát nigrum ſanguinem: illa autem ſtatim in orbem circumacta incuruantur, & ſaniem attrahunt, neque dimittunt donec ſanguine grauata, exſucto calido ſanguine ex corpore, ſua ſponte deuoluta deciderint ebriis ſimilia: Ita amiis, &c.

H

FINIS.

A *OMISSA, SVO QVÆque loco reponenda. verſus, ſeu lineæ numerandæ ſunt à littera ad oram aſcripta.*

Pag. 8. G. lin.13. poſt, repugnans. adde, licet & hoc modo hanc repugnantiæ ſpeciem conciliare. In oda.1.lib.1. ſuo quiſque ſtudio delectatur, quia ſua quiſque actione, & ſua arte gaudet, quẽadmodum ſuum quiſque artifex opus vehementer amat: hîc offenduntur homines δυσπραξίᾳ, id eſt, infelici actione, ſeu mala negotiorum ſuorum geſtione, & aduerſa fortuna in rebus ſuis gerendis. huc pertinent illa ex epiſt. ad Auguſt. lib.2. *Nauem agere ignarus nauis timet: abrotonum ægro Non audet, niſi qui didicit, dare: quod medicorum*
B *eſt, Promittunt medici, tractant fabrilia fabri.*

Pag.15. D. 2. poſt, aſinus anis. adde & prouerbium illud, ὄνος κέλης, id eſt, aſinus equus ad equitem vehendum aptus: quod vſurpauit M. Tullius in epiſt.15.lib.10.epiſt.ad Atticũ, vt quidem legendum cenſet Simeo Boſius. Nam, vbi vulgò quidem legitur Scytha ὄνον, ego autẽ, obſcura quędam, & cæca ſcripturæ veteris veſtigia ſecutus, repoſueram ἡμίλατον νωθῶ, ille partim coniectura ductus, partim à veſtigiis ſcripturæ veteris non longè recedens, legendũ cenſet, habes κέλητα ὄνον, id eſt, habes equum, quo veharis, tardũ, tanquam aſinum: vel habes aſinũ, quo
C vehi poſſis, & qui tibi ſit equi ephippiati loco. quibus verbis ſignificat fortaſſe, Atticũ tardum eſſe ad diſceſſum: vel lẽtè de diſceſſu deliberare: vel tardè eſſe diſceſſurum: vel moras omneis, quibus tardetur ei⁹ diſceſſ⁹, nectere atq; excogitare.

Pag.21. E. 13. poſt ſat.4. huius lib. adde, Seneca epiſt.1.lib.13. profert hũc dimidium verſum: ſed legiſſe videtur Ruccillus. ſic enim ille. Deſcripturus infamem, & nimiis notabilem deliciis Horatius Flaccus quid ait? Paſtillos Ruccillus olet. Dares nunc Ruccillum.

Pag. 31. E. 12. poſt *incedo regina, &c.* adde HABEBAT SÆPE DVCENTOS, &c.) totum hunc locum profert Seneca epiſt.1.lib.22. ſub extr. vbi de hominum inconſtantia diſſerit.

Pag. 49. B.4. poſt afficiatur. adde, Sed non ce-
D labo lectorem me in aliquot libris manuſcr. ſcriptum reperiſſe. *Candida cum verax aperit præc. lib.* quam ſcripturam videtur confirmare illud ex Od.18.lib.1. *non ego te candide Baſſareu, Inuitum quatiam.* Verũtamen ego receptam magis probo.

Pag.52. E 7. poſt ſatyras. adde, ludibundus.

Pag. 93. H. 9. poſt & mordax. adde, AVT CRVCIET QVÒD] nonnulli libri veteres habent, *aut cruciet quòd*, quod ſiquis probabit, ſubintelligendum erit, *me*, vt ſit cruciet me, id eſt, doleat mihi. Omninò ſcriptura recepta mihi probatur magis.

P.103.H.15. poſt veterũ. adde, Sed non eſt diſſimulandum ſcriptum eſſe in aliquot libris manu E
ſcr. *abnormi.* quod ſiquis probabit (mihi quidem non diſplicet) hic erit ordo verborum, Ruſticus ſapiens, abnormi, craſſáque Minerua: vt *abnormi* cohæreat cum voce *Minerua.*

Pag.111. H.9. poſt *hora vexit.* Nam vulgati habent, *adduxerit.*

Pag.112. H.12. poſt ſubleuandas. adde, vbi tamen quidam legendum cenſent *indigerum.*

P. 124. B.8. poſt dictum eſſe, adde Nam *Mercuriale nomen* poſitum pro Mercurij nomen.

P. 125. D. 9. poſt, deuouerint. adde, & Xenophon in Sympoſio, de Philippo ſcurra loquens, qui cùm dictis iam aliquot ridiculis riſum nõ mouiſſet, Idque grauiter ferret, capite opertó finem cœnandi in media cœna fecit, & proiectus in lecto recubuit. verba Xenophontis ſunt hęc, ὡς δὲ οὐ- F
δὲ τότε ἐγέλασαν ἐπ' αὐτῷ, ἐν τῷ μεταξὺ παυσάμενος τοῦ δείπνου, συγκαλυψάμενος κατέκειτο. καὶ ὁ Καλλίας, τί τοῦτ', ἔφη ὦ Φίλιππε; ἄρα ἡ ὀδύνη σε εἴληφε; καὶ ὃς ἀναστενάξας, &c. id eſt, poſteaquàm autem ne tunc quidem vt riderent, eius verbis ridiculis adducti ſunt, intermiſſa cœna capite operto decũbebat. At Callias, Quid iſtuc eſt, inquit, Philippe? Téne dolor àliquis ſubitò corripuit? Tum ille, cum grauiter ingemuiſſet, Corripuit verò, & quidem maximus, cùm videá res & rationes meas funditus euerſas eſſe, ſiquidem riſus ex hominum vita extinctus eſt.

P.143.E.5. poſt ſtultos, ſcribe, ſignificari putãt. G

P.153.E.2. poſt *ninem.* adde, Sed Cariſius Soſipater videtur velle ſcribi *allex* lib.1. inſtitut. grãmat. Sic enim ille, *hoc allex*, ἄλλεξ ἰχθὺς ταριχευμένος, id eſt, allex piſcis ſale maceratus & conditus.

P.154.C.12. poſt *potiore cenis*, adde vbi

P.181. A. 6. poſt eſſe comparatos. adde, Quòd autem hîc *annellis*, & *annulus*, &c. duobus nn. impreſſum eſt, in eo conſuetudinem vulgi ſecutus ſum. Nam ſi libros veteres ſequi, & rationẽ audire volumus, *anulus*, & *anellus* ſcribi debet vno n. anus, ani, enim, ex quo anellus, dicebant veteres pro annus, ni.r.

P.ead.D.13. poſt dicitur & fritillus. adde, Sed non celabo lectorem, me reperiſſe ſcriptum in H
aliquot libris manu ſcr. partim, *mitteret in fimum:* partim, *mitteret in phimum.* Eſt autem phimus vox Græca φιμὸς, quá vſurpauit Æſchines in oratione κατὰ τιμάρχου, octaua ferè pagina orationis, cùm ea oratio in exemplo meo Aldino viginti quattuor paginas compleat. Ex quo loco licet intelligere, φιμὸν, vas luſorium fuiſſe, in quod aleatores cubos conijciebant. Verba Æſchinis ſubijciam, vt huius vocis ſignificatio fiat planior, μεθυσθέντες γάρ ποτε καὶ αὐτοὶ, καὶ τῶν συγκυβευτῶν τινὲς, καὶ ἄλλοι, ὧν οὐ βούλομαι τὰ ὀνόματα λέγειν, εἰσπηδήσαντες νύκτωρ εἰς τὴν οἰκίαν, οὗ ᾤκει ὁ Πιτταλακὸς, πρῶτον μὲν συνέτριβον τὰ σκευάρια καὶ διερρίπτουν εἰς τὴν ὁδὸν ἀστραγάλους τέ τινας διασείστους, καὶ φιμοὺς, καὶ κυβευτικὰ ἕτερα ὄργανα.

ἔργατα, &c. id eſt, ebrij enim facti aliquando etiam ipſi, & nonnulli ex colluſoribus, & alij, quorum nominibus parco, noctu in ædeis, in quibus Pittalacus habitabat, impetu facto, primùm quidem vaſcula contriuerunt, & talos quoſdam ſonoros, & phimos, & alia inſtrumenta aleatoria in viam diſiecerunt. Ex quibus verbis licet intelligere, phimum alueolum fuiſſe, in quem cubos, ſeu talos potius, conijcere ſolebãt: quem alio nomine etiam camum nominant Græci, vt teſtantur Heſychius, & Suidas, & Harpocration. Nunc ſiquis ex me quærat, vtram ſcripturã magis probem, dubitanter & timidè reſpondeam, fortaſſe *phimum* verum & rectum eſſe: loco autẽ eſſe motum in quibuſdã libris, ab iis, qui eius vocis vim non intellexerint, & in eius locum pyrgum eſſe ſubſtitutum. verumtamen iudicent doctiores.

P.188.B.15. poſt, *illiſiſque.* adde, Nam per illiſos pedes nihil aliud ſignificari poſſit, quàm pedes, qui offenderunt, vel offenſi ſunt in quippiam durum: quod ſolet ferè iis accidere, qui in tenebris ambulant, etiam ſiccis, aut certè non ebriis. at qui nimio cibo, & immoderato vini potu vtũtur, etiamſi pedes non illiſerint rei vlli ſolidæ: etiamſi luce claro iter facere velint, à pedibus nihil iuuantur, quia totum corpus intemperato & immodico victu debilitatum ac vitiatum pedes quoq; ipſos, qui ſunt veluti corporis columnæ ac baſes, debilitat & corrumpit. Ventriculus enim cibo & vino obrutus nihil concoquit. ita alimentum crudum, neque à calore interno confectum & cõmutatum, didi nõ poteſt in ſingulas parteis corporis. Fraudantur igitur ac deſtituuntur & manus & pedes & ceteræ corporis partes eo, quo egẽt, aliméto, hoc eſt, quod Horatius per tranſlationem dixit, illudũtur. Contrà illiſi pedes, & ex offenſione aliqua ſaucij ac debiles, corpus ferre non poſſunt, etiam integerrimũ, & valentiſſimum. At hîc corpus vitiatũ & corruptũ, epulis & vino ſcilicet, pedes, ad quos vitiati corporis contagio peruênit, ferre non poſſunt. Atq; vt hoc totum planius intelligatur, Senecæ verba in epiſt.1.lib.15. adſcribam. *Medicina quondam paucarum fuit ſcientia herbarum, quibus ſiſteretur fluens ſanguis, vulnera coirent paullatim. Deinde in hãc peruênit tam multiplicem varietatem. Nec eſt mirum tum illam minus negotij habuiſſe firmis adhuc, ſolidiſque corporibus, & facili cibo, neque per artem voluptatemque corrupto. Qui poſtquàm cœpit non ad tollendam, ſed ad irritandam famem, quæri, & inuentæ ſunt mille conditturæ, quibus auiditas excitaretur: quæ deſiderantibus alimenta erant, onera ſunt plenis. Inde pallor, & neruorum vino madentium tremor, & miſerabilior ex cruditatibus, quàm ex fame, macies. Inde incerti labantium pedes, & ſemper qualis in ipſa ebrietate, titubatio. Inde in totam cutem humor admiſſus, diſtentúsque venter dum male aſſueſcit plus capere, quàm poterat. Inde ſuffuſio luridæ bilis & decolor vultus, tabéſque in ſe putreſcentium, & retorti digiti articulis obrigeſcentibus, neruorum ſine ſenſu iacentium torpor, palpitatio membrorum ſine intermiſſione vibrantium, &c.* Iam quòd ad verbum illudo attinet, nunc quaſi abſolutum cum dandi caſu iungitur, vt Orat. pro Roſc. Amer. *Finge aliquid ſaltem commodè, vt ne planè videaris id facere, quod apertè facis, huius miſeri fortunis & horum virorum talium dignitati illudere.* & Virg. Æn.2. *certántque illudere capto.* & Horat. ſat.4. lib.1. *Illudo chartis.* nunc eſt ἐνεργητικὸν, & iungitur cum quarto caſu, vt Terent. Andr. *Dum ſtudeo obſequi tibi, pæne illuſi vitam filiæ.* Idẽ Heautont. *dignam me putas, quam illudas?* Idem Phorn. *ſatin' ſuperbe illuditis me?* & M. Tull. lib.1. de orat. ad Q.fr. *Cùm & illud nimium acumen illuderes, & admirarere ingenium Scæuulæ, &c.* idem ibid. *Rhetorũ præcepta ſolebat illudere Carneades.* Virg. Æn. IX. i. *verbis virtutem illude ſuperbis.* Ex quo participium *illuſus.* M. Tull. pro Quintio, *multis vadimoniis deſertis: ſæpe illuſi ac deſtituti.* Iterũ Horat. ſat.5. lib.2. *Illuſúsque dabit riſus Naſica Corano.* Sic igitur hæc interpretor. Illuſi pedes, id eſt, fraudati & deſtituti neceſſario alimento propter incontinentiam in victu ſcilicet, & edacitatẽ & temulentiam, vitioſum corpus, id eſt, corruptum & morboſum, ferre non poſſunt. Omninò, vt ſæpius eadem iterem, illuſi pedes cónuenit: illiſi pedes, quod valet impacti aut offenſi pedes in aliquod durum ac ſolidum, non cónuenit. Atque hanc meam interpretationem tres viri doctiſſimi, quorum iudicium pluris facio, quã omnium μελαμπύγων, συκοφαντῶν, καὶ βασκάνων æruginem, pus ac venenum, vno ore conſentientes comprobarunt.

P.191.A.1. poſt Plin. lib.19. adde, Soſipater autẽ lib.1. inſtit. grammat. *Siſer*, inquit, ἄγριον σέλινον, id eſt, agreſte apium.

P.192.D.11. ſcribe, in ſecundo, ſeu medio Mæc.

P.200.C.15. poſt adminiſtrare remp. adde, Quidam hîc legi volunt, *Virtutis verè cuſtos.* Non deſunt qui hoc modo, *Virtutis verus cuſtos.*

P.203.A.13. poſt *iucundiſsimus?* adde, *quia nihil eſt victoria dulcius.*

P.205.A.12. poſt carum caput. adde, aſtutam appellat Sat.3.lib.2. *Aſtuta ingenuum vulpes imitata leonem.*

P.211.A.9. poſt procorum, adde, Penelopes.

P.217.C.3. poſt quartuor ſeſtertios continet. adde, Quod & Soſipater confirmat lib.1. inſtit. gramm. his verbis. *Seſtertius autem vnde appelletur, ſolet quæri: quod manifeſtum erit, ſi ſciamus, apud antiquos denarium decem aſſeis habuiſſe. Ideóque in rationibus faciendis denarium decuſſi. X. inductũ notamus. Cuius quarta pars dipondius ſemis, ſeſtertius dicitur, quod de tribus aſſibus ſemis deficiat. Denique & nota nihil aliud, quàm dipondium & ſemiſſem oſtẽdit* HS.

P.225.E.13. poſt oratio. adde, Atqui negat Ariſtoteles, virtutis nimium eſſe poſſe, cùm ſit mediocritas, quia ſit quodammodo ſummũ, inquit.

P.226.F.2. poſt, ex neſcio quo poëta. adde, Sic epiſt.17. huius libri, *aut virtus nomen inane eſt, Aut decus & pretium rectè petit experiens vir.*

P.237.H.8. ſcribe, *quique tuus in me amor,*

P.238.H.5. poſt *videor*,ſcribe *inquit Pheraul*a.

P.243.B.9.poſt è lapide.adde , Soſipater lib.1. inſtit.gramm.*hic muſcus herba,quæ in parietibus, vel corticibus arborum* naſcitur,vel *hæret*.

P.267.B.5. ſcribe,ſi contendat, id eſt, ſi obfirmatè,&c.

P.289.E.9. poſt *tyranni*. adde,Lucret. lib.1. *tum portas propter ahena Signa manus dextras oſtendũt attenuari Sæpe ſalutantum tactu præterque meantũ*.nam etiam ſignorum ad portas vrbium poſitorũ manus tangebant,& oſculabãtur & qui ex vrbe exibant,& qui peregre in vrbem redibant.

P.291.G.1. poſt infirmiores. adde , Itaque Bias Prienenſis interrogatus qua re facienda delectetur homo, lucro faciendo, inquit, Ἐρωτηθεὶς τί ποιῶν ἄνθρωπος τέρπεται, κερδαίνων, ἔφη.

Pag.306.F.2.poſt *odio eſſe*.adde,Idem oratione περὶ παραπρεσβ. καὶ μὴν τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἐν μέτεστι τοῖς τεθνεῶσιν· οἱ δὲ ἔπι τοῖς καλοῖς παραχθεῖσιν ἔπαινοι, τῶν οὕτω τετελευτηκότων ἴδιον κτῆμα εἰσίν· οὐδὲ γὰρ ὁ φθόνος αὐτοῖς ἔτι τηνικαῦτα ἐναντιοῦται.id eſt, Atqui aliorum quidem bonorum nullius mortui ſunt participes.Laudes verò ob actiones honeſtas ac præclaras tributæ, eorum,qui ita mortui ſunt,propria poſſeſſio eſt. Nam neque inuidia tum eis amplius aduerſatur.

P.322.C.9.poſt AMICITVR] adde,id eſt,inuoluitur,induitur.

P.332.A.2. poſtquàm acui.adde,prouerbij ſpeciem gerit. Itaque ſuprà ſat.5. lib.2. *Infanteis ſtatuas* dixit.

P.338.E.10.poſt *dona Quiritis*.adde,Quòd igitur dicit Horatius,*plura datis*,eo ſignificat,ea omnia, quæ habeat,ſibi eſſe data,non à patre relicta:nõ quòd à patre nihil acceperit, ſed quòd à patre accepta, belli ciuilis calamitate ,Bruto & Caſſio deuictis,quos ſecutus erat , amiſerit. *datis* autem ſubintellige, à Mæcenate. *datis* enim dixit,vt intelligamus contrarium ab eo negari , nempe his verbis,*non à patre relictis*.nam niſi paternum fundum amiſiſſet,dixiſſet , *quòd non plura relictis inuenerit*,aut tale quiddam , quemadmodum ſcilicet lex carminis tuliſſet.

Errata operarum ſic corrigito. prior numerus paginam,poſterior verſum,ſeu lineam paginæ à littera aſcripta numerandam , indicat.

6. *B*. 8. amittit in
ead. *F*. 2. ſeruaréque am.
8. *G*. 12. *diſcrepans,neque r*.
10. *G*. 17. οἷός τε ἦς κ.
13. *C*. 2. *pirus, m*.
ead. *G*. 10. *Tantalus,q.vel Tantalu', q. hic ibidem ſcribe G.pro C*.
14. *D*. 1. ἀποτρίψαι, *al*. ἀποτρίψαι.
16. *H*. 7. *cum diuitioribus?*
18. *B*. 1. negabat.
20. *E*. 11. *vnius codicis Vatic*.
24. *H*. 3. *ſint ornata, magn*.
26. *H*. 6. *edidiſſem quattuor abb*.
28. *A*. 5. poſt paullum. *hîc ſcribe litteram A omiſſam, è regione primi verſus*.
ead. *p*. *B*. 11. αὐτὴν. ὦ Σώκρατες,
ead. *p*. *C*. 2. ὦ γύναι,
34. *E*. 6. καλέοντι τύ π.
35. *C*. 2. caulive bibetur.
36. *F*. 6. *ſeu bilancis partes:*
40. *B*. 3. *& parricidas*.
41. *G*. 2. *Stoicum alloquitur hîc ſcribe G.pro C*.
44. *F*. 11. tolle.benigne.
47. *H*. 11. *& inanes homines l*.
48. *D*. 12. bibitur vſque eò,dum
50. *H*. 6. quaſi pueris,qui
53. *A*. inſetis.ohe,
ead. *p*. *D*. 6. Murena præb. *& ita ſemper ſcribe ſine diphth*.
56. *A*. 8. *ad lippitudinẽ depellendã*
58. *E*. 12. *Cyclopa imitari*
59. *A*. 15. *omnes ferè lib.vet*.
ead. *G*. 7. *oppidum eſt in finib*.
63. *G*. 1. quas tibi Tulli,
69. *A*. 14. quid multa?
72. *C*. 5. *pro Murena,& ita ſemper ſcribe*.
81. *B*. 11. *ſeu* χάλυπτρον , *ſeu* χάλυπτρα.
ead. *D*. 2. num quid vis?
82. *A*. 1. ferre ſecundas,
89. *D*. 15. QVOD SALE N.
90. *E*. 13. *Pedius Poplicola*,
93. *B*, 9 *ac ſi dicat,demus*,
96. *C*. 14. *ad aliarum odarũ libros*.
97. *B*. 14. ταυτὰ γὰρ π.
103. *B*. 4. Das aliquid famæ,quę
109. *E*. 10. τῦ δειπνίζοντος
111. *B*. 9. in contionẽ attuliſſes:
ead.*p*. *F*. 3. *ſed de eo,& ex eo f*.
114. *C*. 3. *qui peccat,poculo m*.
ead. *H*. 15. *aut bello,vt qui victoria potiti ſunt*,
116. *G*. 8. Auerſus mercaturis:
123. *B*. 8. καὶ αἱ Σειρῆνες δὲ
125. *H*. 1. *Citieus Stoica diſc*.
129. *B*. 9. πλείονα δ' εἰδείης
131. *H*. 3. *peſſimũ denique,à Veient*.
134. *C*. 13. *curaui ſeptem codicum*
ead.*p*. *E*. 12. *aliquem,ſeu plebeium, & Ag. hîc ſcribe litterã E. ad primum verſum*.
ead. *p*. *H*. 1. ἐχθίω φρυγῶν, *& cet*. 1. *M*.
ead. *p*. *ead*. *litt*. 14. *Latinus eſt*.
135. *F*. 10. conueſtire mihi corp. *ſeq.verſu*. lacrymæ
ead.*p*. *H*. 3. πριάμοιό τε π.
136. *A*, 14. *oraculum quoddam pr*.
ead.*p*. *E*. 10. Αἴανθ' οἶδ' ἀτ.
ead. *P*. *G*. 10. *Electra inſcrib*.
137. *C*. 10. Ἰλίου πύργους, *& ſeq.verſu* Κάλχας λέγ.
ead. *F*. 9. aliud vero,
138. *D*. 4. *ac Cicerone vixerint,de*
ead. *F*. 12. ὃς ἀσύφηλον
140. *B*. 7. *infrà epiſt.ad Mæcen*.
ead. *H*. 15. τοὺς ἄλλους,
141. *D*. 10. plexum amicam ſi videas,agn.
143. *E*. 5. *ſignificari putant.alij ſt*.
152. *E*. 10. *lati gutturis ô Cyclops, aperi l*.
154. *C*. 11. *Feſtus.Horat.ſeq.verſu*, cenis,*vbi ſuperbum nos Porph*.
156. *B*. 8. Tempore,quo iuu.
ead.*p*. *ead*.*litt*. 11. *Magnus erit*,
160. *C*. 1. Sicut fulça leuis,
162. *H*. 10. *qui è nimis prop*.
163. *H*. 10. *conduci poteſt:*
167. *C*. 9. Maia nate, niſi
168. *A*. 6. tene me,
171. *C*. 1. *nere,& auct*.

177. *F. 4. qui rus iuerat, dom.*
182. *A. 2. pleroſque bene ſent.*
183. *F. 2. vt problem.*
ead. p. ead. litt. 8. autem ſalacem intell.
185. *C. 1. conijcias.* doctus *autem, periculo ſcil.*
186. *G. 6. Aetionis tabula te ſt.*
187. *H. 1. homo nihili audio.*
189. *C. 9.* expers.
190. *B. 9* dúmq; Ridetur fict.
192. *B. 7. qui cum habeat Fal.*
ead. C. 5. CVM SEVILIO B.
ead. D. 11. in ſecũdo, ſeu medio Mecenatem m.
193. *F. 12. quod de murana tr.*
194. *E. 3.* GRAVEIS AVLÆA
208. *H. 8.* ἅμ' αὐτῇ Δώσομεν
209. *C. 1. pellabat, nomine tranſl.*
211. *A. 9. Procorum autẽ Penelopes vin.*
ead. D. 6. Alcinoï *autẽ patrij caſ.*
212. *B. 7.* neminẽ ſibi aureis admouiſſe, animúmue attẽdiſſe, neq; ſe ſan. tradidiſſe, ne ſi &c.
ead. C. 11. ἀνθρώπων ἀλεείνων.
217. *F. vincula Darius conijci*
218. *D. 3.* ſiluas interreptare ſal.
ead. F. 5. & cui Gratia, fama, val.
210. *E. 4. conniuarum numerum*
ead. G. 3. iiq; apti, & comm.
217. *F. 10. quæ ſunt in promtu,*
230. *B. 7. eas leſerit, tum t.*
ead. F. 7. 11. C. MÆCENATEM *Cilnium.*
231. *H. 4.* morbo petiere cap.
233. *D. 3. & pretioſa munera d.*
235. *A. 10.* TONSORIS IN VMBRA] *in officina, in pergula,*
237. *H. 8.* quíq; tuus in me amor,
238. *H. 5. videor, inquit Pheraula,*
241. *G. 4. quòd eſſem*
245. *G. 8. volebat ita legi,*
ead. H. 3. ὑπερίβη γὰρ
247. *H. 12. mihi propitium ſis.*
248. *H. 4.* εὐθυμίαν *Græci*
250. *A. 12.* ſemora, metúq;.
251. *D. 5. ad effundendum patef.*
254. *H. 6.* Quæ tu pulcra putas.
260. *C. 6. ineſt ſtrenuum, quò*
ead. G. 7. licet lib.
261. *A. 4.* Ad mare cùm veni, *non eſt,*
267. *B. 5. ſi contendat, id eſt, ſi obfirmate, & pert.*
268. *E. 6.* ἐπ' αὐτοφώρῳ *& ſeq. verſu.* εἰς ταυτὸν ἰόντα
270. *D. 7.* ἱερὸς ὁ πλόκαμος.
274. *A. 3. eſſe miſeriorem. Ar.*
276. *A. 1. ſimulata ac falſa,*
280. *C. 14. dubium, quin ex hoc loco reponendum ſit ap.*
290. *B. 14.* καὶ σκαψαίμην,
292. *G. 4.* mouere tumultus.
293. *D. 7.* Vina fere dulces
302. *A. 5.* balbúmq; p.
306. *D. 8.* τῶν ἀθρόως
315. *D. 7.* ἰδέαι,
319. *C. 6.* ἵππων δ' ἀγλαὰ τρέφουσι *& verſu ſuperiore,* Αὐχμαλέοι
329. *F. 3. enim Græci dicant, &*
333. *A. 1. cùm idem ad me redij,*
337. *A. 7.* Ὅταν δὲ χειμ-
338. *B. 11. viſam ei eſſe ſpeciẽ, & c. paullo poſt, cubabat ille,*
344. *B. 9.* iuſſa diebus,
348. *A. 6. naufrago, quem:* vel, *naufragio, quod*
349. *C. 13. bellis quidem oculis*
351. *F. 10.* ζείδωρος ἄρουρα,
353. *E. 6. Telephum Myſum*
358. *E. 1. intactũ volunt eſſe, & paullo pòſt, fidum interpr.*
363. *H. 7. non impellit eos cup.*
364. *B. 14.* χειρὸς, ἀπόδ.
369. *F. 4. ſchola manauit & paucis verſib. pòſt, quales ſunt Dauus ſeruus,*
375. *G. 7. ex Græco* χέλης,
378. *D. 14.* Μουσαῖος δ'
379. *F. 9.* δειπνοποιήσον-ται,
381. *E. 5. triſtiſſimo carm.*
384. *C. 10. Paſtillos Rufe.*
ead. H. 16. καὶ φιμοὺς, καὶ

LYON

INDEX RERVM, ET VERBORVM OBſeruatione digniorum, quæ his commentariis continentur: cuius numerus paginam, littera,ſeu litteræ columnam,& verſum indicãt,à littera, ad oram libri adſcripta numerandum. ſed numeros aliquot paginarum prius, quàm quicquã quæras, corrigito.

A

ab ouo vſque ad mala. 31.B
Abderitarum morbus. 334.F
abdita rerum,& ſimil. 350.D
abnormis. 103.H
abrotonum. 311.D
abſtemius poſitorum. 250.A.B
Abydi,aliàs Argis inſanus quidã fuit,qui,&c. 334.E
Academiæ veteris princeps Plato, ſeu Socrates. 327.G
Academici philoſophi, qui cũ Ariſtotele erant, dicti Peripatetici. 327.G
Academicorum nouorum, de omni quæſtione diſputare in vtramque partem. 327.G
Academicorum veterum ſententia de fine bonorum. 243.G.H
acceptum referre:acceptilatio. 319.D
accipere hoſpitio. 54.D
acclinis. 104.B
accumbebant veteres inter cenandũ. 150.D
acerualis. 306.F.G
acetum Italum. 76.D
aceto dilutas bacas Caligula deuorauit. 140.C
Achilles,cur dicatur ab Horatio honoratus. 356.A
Achilles,qualis deſcribatur ab Homero. 356.B.C
Achillis acerbitas. 356.D
acipenſer. 107.F.G
acroama iucundiſſimum. 112.C
Actiaca pugna. 283.D.E
actus fabulæ quot ſint, quótque eſſe debeant. 365.D.E
ad vnguem factus. 56.B
ad Veſtæ & ſimil. 84.D
ad agnatos. 139.A
adbibere. 214.G
addicti. 200.A
ἀδελφόν. 242.H
adducere febreis. 232.E
adiutor, συμπράκτωρ, συνεργός. 85.A
admirari.nil admirari. 224.F
admirari. qui cupit, & qui timet admirantur,&c. 225.B
adoptare. 229.F
ador. 176.F
aduerſæ res virtutem afferũt. 309.C
adulterorum deprehenſorum pœna. 22.E.F
aduocati ab actorib.& patronis differunt. 172.A
ædiles.de ædilibus. 134.B
ædilitium edictum. 326.C.D
æditimus. 318.H
æditui. 318.H
Ægæum mare. 248.B
ænigma,de anno. 364.E
æquus. 139.H
æquus præſentibus. 273.F
æquus animus. 292.C
æquo Ioue iudicare. 308.B
ærugo mera. 49.F
ærugo. 375.A.B
æs pulſatum lemures fugat. 80.E
æs qui primi conflarint,ex eóque ſtatuas fecerint. 123.H
Æſchylus hiſtriones duos inſtituit. 372.B
Æſchyli tragœdia. 313.F
Æſculapius Epidauri colitur. 32.F
Æſon à Medéa recoctus. 161.F
Æſon Iaſonis pater ex ſene iuuenis à Medéa factus. 280.A
Æſopus. 309.A
Æſopi tragœdi filius. 140.B
Æſopi hiſtrionis luxuria. 140.D
Æſopi apolog. de duab.manticis. 144.C.D
æſtuare. 206.F
æſtus. 327.H
ætas altera. 279.G
ætas ferrea. 38.B
ætas media. 363.D
Ætolæ plaga. 282.F
affectuum animi indicia ex partibus corporis ducta. 285. H. *& quattuor paginis ſequentib.*
affligere. 14.H.110.F.G
afore. 49.G
Afranius cum Menandro comparatus. 307.F
Africa,frumenti ferax. 128.E
Agamemnon è bello Troiano reuerſus, & vix dum domum ingreſſis,ab Ægiſto, & vxore interfectus eſt. 15.H.16.A
Agamemnon filiam ſuam immolare inſtituit. 136.F.137.A.B
agere.qui loquitur,agit. 86.A
agere.qui loquitur,agit. 141.G. 325.D
agere de aliqua re. 284.E
Ageſilaus noluit vllam ſui corporis imaginem exſtare. 321.B
Ageſilaus, rex Lacedæmoniorum. 359.E
agilis. 200.B
agitur res tua,&c. 284.D.E
agnati propius attingũt teſtatorem, quàm gentiles. 158.C
agri à pecudibus depaſti, μηλόβοτοι 250.G
agros ſuos,vendere. 108.C
ἀγύρται. 19.H
Aiax vno Achille inferior, &c. 135.C
Aiax putreſcit. 135.F
Aiax ab Vlyſſe victus in iudicio armorum,& inde furore correptus. 136.C
Aiacis facinora fortia. 135 G
αἴρειν τὰς ὀφρῦς. 285.C
αἰτεῖν μείζους. 193.B
αἰθριοκοιτεῖν. 199.H
αἰζηοί, *iuuenes.* 355.H
ἀκόλαστος. 181.H
ἀκονιτί. 203.A
ἀκούω ἐσθλός. 224.F
ἀκρατής. 181.H
alba oſſa. 79.A
Albanus mons. 232.G
albati conuiuia inibant veteres. 108.F
albati cenabant veteres. 154.E
Albius Tibullus. 218.B
albus. 105.G
albis quadrigis. 74.C
Albucius Gratidiæ,ſeu Canidiæ pater. 109.D
albumen oui. 151.F.G
Alcinous rex Phæacum. 211.C.D
alea,aleatores. 161.B.C

alec

alce. 191.A
Alexander magnus non ſatis intelligens iudex de arte pingendi. 320.E
Alexandri magni edictum. 319.H
Alfenus Cremonenſ. 81.C
alienationũ quattuor genera. 336.F
alienus vero,à vere,veri. 138.B
ἅλις δρυός. 265.D
alius ſapiente,&c. 265.H
aliud vero,ſeu à vero,&c. 137.F.G.H
allegoria à dente res molles perſtringente,duris cedente. 100.H
allegoria ducta ab agricolis. 199.F.G
altè cinctus. 191.A
altera ætas. 279.G
alternus. 352.G
Althæa Meleagri mater. 362.C
altilia. 234.E
amantium cæcitas, aut diſsimulatio in amicarũ ſuarũ vitiis. 34.A.B
amare ſine riuali. 381.F
amari ſermonis homo. 74.B
amator, corporis : amicus, animi. 201.G
ambigitur, ἀμφισβητεῖται 280.B
ambit, mala. 170.B.C
ambo,pro ambos. 133.H
Ambubaia. 19.E.F
amicitia quomodo incolumis conſeruetur. 35.A
amicitia tot eſſe genera,quot ſunt amabilia. 175.D
amicitia vtilitatis, aut recti cauſa colendæ ſunt. 175.D
amicus,iucundus. 57.A
amicus inferior inſtituitur. 275.A
amicus magnus,potens. 282.B
amicus ſibi. 291.A
amici liberi vtilitas. 51.F
amici,optima vitæ ſupellex. 363 E
amici paruo conſtant,cùm viri boni egent. 252.G
amicorum preces vim cogendi obtinent. 241.D
amicis afferre voluptatem. 136 A
amicis diuiſis ac diſtinctis vtuntur diuites & potẽtes homines. 172.G
amicos blandos & ſalſos numquam verum dicere. 51.F
amicos habere volumus nobis meliores. 280.G amica mater. 126.E
amica. ἑταίρα. 200.F
amittere vitam. 12.E
amœna. 256.D
amor & odium ſimul. 142.B
amor,cæcus. 34.E
amor cum hirundine comparatur. 383.E
Amphion & Zethus Thebas condiderunt. 378.G.H.379.A.B
amphora. 348.C
ampulla. 216.D
ampulla. 353.F.G
ampullari. 210.D
ἀνασπᾶν τὰς ὀφρῦς. 285.B
ἀναστόμωσις. 252.D
Anaxagoras vtitur machina in explicanda mundi natura, & fabrica. 365.H.& 366.A
ἀναζωπυροῦν. 201.G
angulus per tralationem. 156.F.G
anguſticlauij. 66.B
anguſtus clauus. 66.A.B
Aricia. 54.D
ἀνδρεῖοι. 104.D
animus æquus. 248.H
animus diuinæ auræ particula. 111.D
animus hominũ talis eſt, qualis fortuna. 354.E.F.
animi bona,omnibus bonis præſtabiliora. 175.C.D
animi morbi nulla medicina depelli poſſunt. 201.H
animo laborans. 255.H
animorum morbi. 211.G
animos eſſe immortaleis. F.G
anima humana, ἀπόσπασμα τῆς τοῦ παντὸς ψυχῆς. 111.F
anima dicta à voce Græca ἄνεμος. 176.F
animæ homines. 56.H
animalia ſuis ſe quæque armis tuẽtur. 98.F.G
annus rediens. 111.G
anni venientes,& recedentes. 394.B
anni recurrentes. 364.D
anni, menſes, dies renaſcuntur, vbi occiderunt. 364.D
annona amicorũ quãdo vilis. 252.G
annuere. 286.C
annulus equeſtris. 183.H
annuli initio ferrei fuerunt. 181.A
annuli vtra manu geſtari ſoliti,& in quibus digitis. 180.H
ἀνταποπέρδειν. 86.F
antecedens.vox vna,aut plures inter antecedens & pronomen relatiuũ interpoſita. 60.H
Antenoris conſilium. 208.H
anteſtari. 87.B
Anticyra. 128.C
Anticyra, inſula, in qua naſcitur elleborus. 373.C
Antimachus. 358 H
Antimachus bellum Thebanũ ſcripſit. 359.A
Antimachus reprehenſus. 362.C
Antimachi poëma. 362.C
Antinous. 211.D
Antiphates. 361.D
antiquè, ἀρχαϊκῶς. 308.A
antiqui artificij pocula. 153.H
antiqui mores. 181.F
antiquiſsima, non ſemper optima. 305.F
antiquum officium,&c. 181.F
Antonius Muſa. 259.F
Anxur. 55.H
ἀπειλεῖν, interdum valet promittere. 240.C
Apella Iudæus. 61.D.E
appellare,& appellare tacitum, aut legentem. 35.G
Apelles.ab Apelle ſolo ſe pingi volebat Alexander. 319.H
ἀποψωλητιῶν. 86.G
aper Calydonius. 362.C
Apollo deus ἀλεξίκακος, & ἀποτρόπαιος. 87.E
Apollo Palatinus. 216.G
Apollinis ædes,& bibliotheca muſis conſecrata. 332.D
applaudere. 13.A
apportare morbos. 232.E
apotheca. 157.F.G
ἀποτρόπαιον carmen. 312.A
apricus locus. 363.A
ἀψίκορον. 310.A
aqua ἄχυμος, id eſt, ſaporis expers. 260.E
aqua dulcis. 152.H.260.E.F.G
aqua, viliſsima. 260.E
aqua Lucenſes. 259.H
Aquarius. 11.D
aquila. 32.E
Aquilo cur dicatur ab Horat.terras radere. 170.H.171.A
ar pro ad. 221.E
ara.ad aram iurare. 305.A
arbitrio boni viri. 166.H
Arbuſcula. 23.B
Arbuſcula, mima & meretrix. 93.H
arbuſtum. 75.G
arceſſo. 221.D.E
arceſſere res de medio. 314.A.B.C
archaici lecti. 220 A.B
ἀρχὴ ἥμισυ παντός. 212.D
Archeſtratus ὀψοδαίδαλος. 263.D
Archilochus,Parius. 296.B
Archilochus carminis Iambici inuentor. 352.E
Archilochi vulpes. 267.H
Archilocho ſua maledicentia nocuit. 296.E
arcio. 221.E

arena. 199.A
ἄρεσκος. 278.D
ἀρετὴ λέξεως. 349.E
Ariſtarchus. 381.G
Ariſtides iuſtitia nomine inuidioſus. 120.G
Ariſtippus pecuniam in mare deiecit. 229.D
Ariſtippus Cyrenaica diſciplina author. 200.D.273.A
Ariſtippus Socratis diſcip. à quo Cyrenaici dicti. 273.A
Ariſtippus res ſibi ſubiungebat, non ſe rebus. 200.D
arma cuique animanti data à natura, quibus iniuriam ſibi illatã repellant, & ſalutem ſuam tueantur. 98.F G
τὰ ἁρμόττοντα. quæ nobis accommodata ſunt, bona nobis ſunt. 225.A
arquatus. 382.A
arrepere ad ſpem, ad amicitiã. 161.A
ars omnis, incerta & in coniectura poſita eſt. 159.A
artem, quam non didiceris, non eſſe tentandam, neque exercendam. 311.C.
ἀρθρῖτις. 181.C
articulorum dolores. 260.B
arx Tarpeia. 66.F.G
as, nummus libralis. 132.D
as quid valeat. 327.B.127.A.B
aſellum docere currere in cãpo. 15.D
aſinus auis. 15.D.384.B
aſino fabulam narrare. 316.H
aſinorum ingenium. 83.E
aſinorum tarditas. 254.A
aſpectus inimicus, faſcinat. 257.H
aſpergere. 48.E
aſſentator & amicus quid inter ſe differant. 278.A
aſſentatoris, χαρακτὴρ. 165.D
aſſueſcere. 113.D
ἀσύνδετος locutio. 241.C.D
ἀσύνδετον. 37.C.66.F.74.C
Atabulus. 59.E
Atellana. 368.H
Athamas furioſus. 357.A
atque pro atqui. 186.H.187.A
atra Eſquilia cur? 171.G.H
atra omnia, quæ ad mortem, & inferos pertinent. 99.D
atta. vitioſus pedibus, &c. 308.H
Atta. Quintius Atta, poeta togatarum. 308.H
Attius. al. Accius. 307.E
auaritia, & profuſio, duo vitia inter ſe maximè contraria. 16.D
auarus ſemper quærit. 11.E
auarus quærit ſemper, vtitur nunquam. 226.A
auarus cum ſeruo comparatur. 270.A.B
auaro ſemper aliquid deeſt. 213.F
auarorum optata. 169.F
auaris tam deſunt ea, quæ non habent, quàm quæ habent. 328.F
auariſsimi, omnium, qui morbo laborant, inſaniſsimi. 128.C
auctoratus. 184.B
audiſti rex. 234.F
audire bene & male. 224.G.H
audire. 265.F
auditum facile eſt verbis artificioſis ſuſpenſum tenere, & fallere. 364.A
audita minus afficiunt, quàm viſa. 364.G.H
Auentinus collis. 330.H
aues pabulum nacta, lætitiam ſuam cantu ſignificant. 275.F
Aufidus. 12.D
Auguſtales. 142.F
Auguſto imperium obtinenti Parthi ſigna victoria iure ablata remiſerunt. 162.D
Auidienus, canis dictus. 108,H
aulæa. 194.E
aulas. 315.H.& 216.A
aurea mediocritas, aurea copia. 253.C
aures. auditores. 299.C
aures minus ſunt fideles hominibus, quàm oculi. 365.B
aurum comicum. 233.H
auſpicia. 205.G
Auſter inſalubris, cur plumbeus, cur δυσώδης. 170.C
Auſtro leniter flante carnes efficiuntur teneriores. 190.H
Auſtri, venti inſalubres. 107.C
αὐτεπάγγελτος. 163.B
αὐτόματα. αὐτοχόωντα. 185.H
autumare. 125.H
ἄξιος λόγου. 120.D

B

baca. 140.C
Bacchus veritatis amator. 49.A
Bacchus cur Liber pater dictus. 304.B.C
Baiæ vrbs Campaniæ. 205.E
Baiæ & Baiarum aqua. 259.G.
βαλαντιοτόμος. 327.E
balatrones. 19.H
barathrum. 133.D.262.D
barba longior indicium luctus. 125.A
barbaria. 208.G
Baria al. Varia. 255.D.E
Barium. 61.D
Barrus. 50.D.66.E
βασκαίνειν. 257.H
batillum. 56.F
beatus. 190.F
beatus. 333.B
beatè viuere non eſt in terris longinquis procul à patria, ſed domi, & in patria. 248.G
Bellerophon. 74.H
Bellona Martis ſoror. 139.C
βίμβιξ. 377.G
benedicere. 313.A
bene eſt. 113.G
bene & male audire. 214.G.H
bene viuere. 263.G
Beneuentum. 59.C
benignus vini, & ſomni. 120.C
benignè. 233.A
benignè reſpondere pro honeſtè, & pudenter recuſare. 228.C
benignè reſpõdere, pro liberaliter reſpondere. 226.C.233.A.B.
βὴξ τύψις. 84.C
bibulus. 257.E.F.
bidental. 383.C
bilinguis. 90.F
bilis atra. 131.F.335.A
Bionei ſermones. 330.E
Bithus, & Bacchius. 75.C
blatta. 130.B
blaterare. 182.E.F
Bœoti, ſeu Bœotij, pingues & craſsi. 320.F.
Bollanus. 83.A
βωμολόχος. 46.A.262.A 278 B
bona exiſtimatio. 112.D
bona exiſtimatio non pendet ex oratione, aut iudicio vulgi. 266.F.G
bonus, frugi. 183.C
bonus & ſapiens. 218.C
bonus vicinus. 334.G
boni viri rectè faciunt ſua ſponte, & amore virtutis, non metu pœnæ. 268.B.C
bonum quid. 175.F
bonum virum omni ex parte eſſe neminem. 36.D
Bonum, quo fruimur, ſeu bonum præſens contemnimus. 155.A.B
bonum humanum, malo & periculo proximum. 245.A.B
bona & mala eſſe naturâ. 39.G
bona ſua comedere. 188.C
bona comeſſe. 263.C
bona fortunæ non adimunt morbos, neque curas. 212.G
bona opinata duo. 225.D

bona externa, non ſunt verè bona. 270.F
bona verba. 269.F
bos arator, βοῦς ἀροτήρ. 228.H
bos deiunctus. 257.A
bos piger. bos arator. 258.F
boum terga ad onus accipiẽdum non ſunt figurata. 258.D.E
βουλυτόν. 257.A
breuitas. quædam hîc de breuitate. 349.F
Bruti. 76.D
buccas inflare. 288.E

C

cadere. 315.A
C. Numonius Vala. 259.E
Cæcilius, malus auctor Latinitatis. 307.H
cæcus, dux viæ. 272.C
Cæſaris facilitas. 109.E
Calaber hoſpes. 232.H
calceus maior, minor pede. 245.H
calceum pede maiorem geſtare, ruſticitatis argumentum. 33.C.D
calere. 128.B
calere. calidus. 331.B.C
calices. 55.B
calices maiores poſcit. 193.B
Caligula pretioſiſſimas margaritas aceto liquefactos obſorbuit. 140.C
caliendrum. 81.B
calones. 258.C
Calydon à Curetibus oppugnatur. 362.C.
camelopardalis. 316.F
camera. 141.H
cameræ non facile puluerẽ colligunt. 194.F
cameratis tricliniis nõ erat opus aulæis. 194.F
Camillus Spannochius Senenſis. 376.A
caminus. 248.D
Campana ſuppellex. 71.H
Campanus morbus. 58.D.E
campeſtria. 248.C.D
campus Martius. 226.B
candens veſtis coccina. 177.A
candidati ciueis Ro. in ſuis tribubus gratioſos nominatim ſalutabant. 228.C.D
candidati ſolebant eorum, quibus ſupplicabant, manus prehendere. 229.B.C
candidus. a. um. 56.H
candidi dies. 87.A
canephoræ virgines. 191.C
Canidia mutato nomine Gratidia eſt. 80.H
Canis, Canicula. 75.D
canis latrans lemures fugat. 80.E
canis, animal immundum. 108.H
canis, animal rabie infeſtum. 331.E
canes, & ſerpentes Hecatæ comites. 80.D
Canicula rubra. 160.A
Canicula. 244.A
canities præmatura. 299.E
Cantabri. 252.H
Cantabrica bella. 282.H
cantare in balneis. 47.H
cantor. 362.G
cantiones, ἐπῳδαί. 201.B.C.D
Canuſini bilingues. 90.F
Canuſium à Diomede cõditũ. 60.G
caper, capra. 223.B
capere. 313.B
capere bonum conſilium non eſt cuiuſlibet. 51.H
capillus intonſus, mœroris & luctus indicium. 229.A.B
capillum vellere. 285.H
capilli arrecti. 288.B
capilli nigri. 349.C.D
capitalis ira. 74.G
Cappadoces, barbari & ſerui vel natura, vel lege. 227.C
Cappadocum rex. 227.C
caprea. 150.H
captator cum piſcatore comparatus. 160.D
captator inſtituitur, & docetur. 159.C
captatores. 205.B.C
caput mouere, minantis geſtus. 58.B
caput mouere 286.A.B
caput Rheni. 91.A
caput operire, ſeu velare. 125.D
caput percutere. 285.H
caput puluere aut cinere conſpergere. 286.A
caput ſcabere. 33.E
capite velato ſe pro republ. deuouere. 125.D
cardiacus. 124.D
carendo magis, quàm fruendo, rerum voluptatem intelligimus. 155.B
Carinæ. locus Romæ. 225.D
carmen nõ licitum eſſe fieri in alterius iniuriam. 101.C
carmen nouũ vetere melius. 306.A
carmen, propriè Heroicum intelligitur. 330.E. & 331.B
carmina & cantiones. 201.B.C.D
carmina mala iuri deſtinabantur. 322.B.C
carnes duræ quo modo teneræ fiant. 148.F
carpere iter, &c. 61.B
carpere lanam. 318.F
carus patriæ, carus ſibi. 217.B
carum caput. 165.C.D
carius oculis. 159.E
caſſa nux. caſſus. a. um. 159.F
Caſſius Etruſcus: & eius verſus aliquot. 92.H & 93.A
Caſſius Nomentanus. 16.A.78.C.133.E.192.F.
Caſtor & Docilis, par gladiatorum. 280.B
Caſtor & Clytemneſtra: Pollux & Helena ex ouis nati. 362.D
caſus ſextus nominum neutrorum 3. declination. in e. 191.A.B
catella, 245.H
catillo. i. lupus. 106.F
Catius, Philoſophus Epicureus. 147.E
Cato Cenſorius nullam ſui ſtatuam eſſe voluit. 321.C
Catulli locus emendatus. 176.E
catus. 228.D
cauda equina. 306.C
cauda ſalax. 21.H
caudam trahere. 126.B.C
caue poſtrema ſyllaba correpta. 163.B
cauere. 310.F.G
caupones perfidi, maligni. 11.A.54.F
cautus & tutus ille eſt, qui omni ſpe non veniæ ſibi præciſa, non peccat, & qui non putat ſua peccata fore occulta, ſi peccet. 371.B.C
cautus n n eſt dicendus, qui ſpe veniæ peccat. 371.C.D
cauus. 177.H.234.C
cedro linenda carmina. 375.B.G
celſus à Græco κέλης. 375.G
Celſi Rhamnes. 375.G
cenabant albati veteres, non purpurati. 154.E
cenare omaſi patinas, &c. 262.F.G
cena dubia. 110.D
cena ſine ſanguine. 252.F
cena terreſtris. 252.F
cena veterum noctu agitabantur. 144.F
cenacula. 206.B
cenſus. 225.H
cenſus participium. 377.H
Cephalus apud Platonem. 133.F
cera, mollis & ad fingendum facilis. 363.B
ceratæ tabulæ. 161.D.E
cerebroſus. 55.E
Cereris ἔτυμον. 114.F
Cereri primitias dabant. 312.B.C
cereus flecti. 363.A
Cerites. Cerites tabulæ. 229.H

certa nomina.al.recta nomina.310.E
certabitur res paſſiuè. 159.B
Cerritus. 142.D.E
cerui & equi pugna, & fabula,ſeu ἀπόλογος. 245.D
ceruix equi ardua. 25.C.D
cetera de genere hæc, 10.B
cetera, τἄλλα. 246.F.G
χαιρέτω, χαιρέτωσαν ἰδέαι. 315.D
χαίρειν καὶ εὖ πράττειν. 240.B
χαλαζοκοπία. 240.C
χαμαιευνάδες σύες. 210.F
χηνοβοσκοί. 195.G
Cherilus. 319.A B
chiragra & podagra morbi articulorum. 181.C
Chios. 247.C
Chius adiect.prima ſyllaba producta. 191.F
Chium vinum maris expers. 191.F
chorus, vnius perſona partes agit. 366.E.F.G
chori perſonarum numerum minuit Æſchylus. 372.B
choro inter actum, & actum canere licet,in medio actu non licet. 367.A
χρήματα, non eſſe χρήματα ei, qui vti neſciat. 129.G
χρῆσθαι. 272.B
χρηστός, χρήσιμος. 183 C
Chryſippus fulcire putatur porticum Stoicorum. 208.D. ibidem multa de Chryſippo.
cibi copia nimia. 110.E
cicadam ala comprehendiſti. 98.E
cicer frictum. 370.B
cicuta. 329.C
cimex. 93.H
cinctus alcè. 191.A
cincluti,cincti. 350.E.F
cingi, pro armari, inſtrui, ornari. 350.E
cinifiones. 26.C
Circe. multa hic de Circe. 209.H
Circe voluptatem ſignificat. 210.B
circuli exteriores,interiores. 158.E
circuli interiores,ſunt breuiores,ſeu minores. 171.A
circuli,quos ſol cæli motu quotidie efficit, ſint ne hieme breuiores,quàm æſtate. 171.B.C
Circus fallax cur dicatur ab Horatio. 70.F
cithara chordarum non vnus ſemper fuit numerus. 368.C
citharœdus quidam Tarẽtinus. 368.A.B
Citheris. 33.A.B
clamat. 275.D
clamare longum. 382.D
clatri. 383.C
Claudiani ſenex. 355.H
clauus latus,anguſtus. 181.A
Clazomena. 34.A
Clemens Teueninus. 49.C
cliens & patronus. 223.D
clitellæ boui ſunt impoſitæ. 258.D
cliſellas impingere. 353.H
Clodius Æſopus Æſopi tragœdi fil. nepos luxurioſus. 140.B
clunes generis fœmin. 25.C
Clytemneſtra ab Electra filia accuſata quòd virũ interfecerit.156.G
Clytemneſtrã quid impulerit ad virum necandum. 166.G.H
Cn. Aufidius cæcus. 56.C
coactores. 69.C
Coa veſtes.al.Cea. 26.D
coccum. 177.A
cochlearum genera. 152.A
cælum,non animum mutare. 248.F
cœpit fieri,vel cœptũ eſt fieri. 348.C
cœpta eſt inſtitui amphora, &c. 348.C
cognitor quid à procuratore differat. 159.H
cognominibus ſalutare, aut appellare,familiarius. 159.D
coire. 222.H
Colophon. 247.E
color vitæ. 99.E
color. 273.E
colores operum,color vitæ. 353.A
colum lineum vinarium. 151.E
columborum amor,oſcula. 243.A
columnæ.ad columnas libri erãt venales. 47.F
columnæ. 377.E
colyria. 56.A
comam alere,Lacedæmoniis pulchrũ. 229.B
comam ſcindere. 285.H.& 286.A
comedere,ſeu conſeſſe bona. 263.B.C
comedus i.& comedo nis. 263.C
comes,amicus inferior. 240.B
comiſ.orum. 91.E
comis. 49.C.91.C
comis, εὐτράπελος. 195.C
comica oratio merus eſt ſermo. 46.G
comica perſona,quales. 314.B
committi,& comparari. 75.C
commiſſa. 48.B.281.D
commodus. 370.E
commoda. quæ commoda adimat ſenectus,afferat iuuenta. 364.B
commune duobus modis dicitur. 358.B
commune,& proprium,opponuntur. 358.C
commune ſepulcrum. 78.B.C
comœdia vetus. 44.A.372.C
comœdia ſitne poema. 45.F
comœdiæ veteris poëtæ notabant etiã viros bonos & integros:ne populo quidem parcebant. 44.A.B
comœdiarum argumenta, humilia, & plebeia,&c. 314.B
comœdiarum calamitas. 315.F
comparare ſe cum inferioribus, aut infelicioribus,ad animi tranquillitatem confert. 9.D
compilo.as. 14.E
Compitalia. 142.G
compono. 130.A
compoſitus. 83.H
componere. 16.B
componi gladiatores. 75.C
concedere. 52.C
concentus debet ex diſparibus ſonis proportione coniunctis & concordibus conſtare. 257.C
conceptiuæ feriæ. 226.H
concha. 149.C
conchylia cur lubrica dicta ſint ab Horatio. 149.D.E
concinnus. 34.H
concordia diſcors. 251.D.E
condolere. 14.G
conducere publica. 205.A.B
conducti nummi. 20.E
congruenter,ſeu conuenienter naturæ viuere. 243.G.H
conſiliari. 367.A
conſilium bonum capere non eſt cuiuſlibet. 51.H
conſtare. 257.C.D
conſtanter pro pertinaciter. 180.E
conſuetudo mala. 33.E
conſuetudo peccandi. 33.F
conſulere. 135.C
conſultor. 10.A
contagium lucri. 251.A.B
contendere oculos, 200.G
contendere cum dandi caſu. 280.H
continentia in victu quid efficiat. 110.A
continentia in victu commoda. 109.H
continui montes. 265.A
contionale dicendi genus adumbratæ picturæ ſimile. 377.A
contriſto as. 11.D
contumelia nobis iram commouent. 112.D
conuiuæ pares. 222.H
conuiuarum ſitus in lectis. 150.D
conuiuarum diſcumbentium ordo. 192.D.E.F
conuiuarum numerus aptus,& con-

niuij ipſius cultus. 220.E
conuiuas nec loquaceis eſſe oportere, nec mutos. 220.E
conuiuator balneum calfaciebat. 47.F.G
conuiuatorum quorundam inſcitia. 195.A
conuiuium ex rebus quattuor conſtare debet. 220.E
conuiuij dominus qualis eſſe debeat. 220.F
conuiuiorum ſermones quales, & quibus de rebus haberi debeant. 220.F
copia cornu plenior. 12.D
copia nimia merſat. 107.D
copia & luxuria vireis naturaleis opprimunt. 110.A
copia aurea. 253.C
cor pro mente. 210.E
cor iræ ſedes eſt. 288.C
cordis latratus. 288.C
Coranus, Naſicæ ſocer. 162.D
Corinthiorum deliciæ, & luxus. 274.D
cornu bilibre. 108.D
cornua tauris rectè & prouidè à natura in capite poſita. 99.A.B
corona. 141.D
coronæ murales, &c. 327.C.D
coronari Olympia. 202.H
corpus ſine pectore. 218.D
corpus, animi carcer. 270.H
corporis firma conſtitutione vitam beatam contineri ex Metrodori ſententia. 249.F.G.H
corporis tremor. 289.H
corrugare nareis. 222.E
Corycus, corycæi. 153.A
cothurni. 352.F
cotis vice fungi. 373.H.374.A
Crantor Academicus. 208.E
Craſſus fœnum habere in cornu dictus. 45.H
craſſa Minerua, pingui Minerua. 104.A
Craterus, & eius ſeruus. 132.G
Cratinus. 43.H
Cratinus, poëta φιλοπότης. 294.F
credere aliis de ſe, magis, quàm ſibi. 265.F.G
Criſpinus. 17.D
critici. 306.H
crocum & flores perambulat fabula. 308.G
Crœſus, Lydiæ rex. 247.D
crudi. 57.E
cruentare, eſt inquinare. 60.F
cruentus. 158.D
cruentum, impurum. 60.F
cruſta genere fœminino quid à cruſto differat genere neutro. 10.F
cruſtula. 10.E.151.C
cruſtati piſces. 151.H
cubital, ſeu cubitale. 141.C
cuculli. 76.B
cucurbita. 329.D
cui placet, obliuiſcitur: cui dolet, meminit. 321.H
cultus, us. 109.B
cultus vitæ politus & humanus, poëtis fertur acceptus. 378.D
cumera. 12.B
cumera frumenti. 234.C
cuminum. 295.D
Cunina dea. 122.D
cupiditates heluonum & luxurioſorum non eſſe naturaleis. 106.G
cupiditas inanis quæ. 27.D
cupiditates neceſſariæ. 14.D
cupiditates non neceſſariæ. 27.E
cupiditatum partitio ex Epicuri ſententia. 14.D
cupiditatum modus. 27.D
Cupido. 12.F
cupido inops. 290.B
cuppa magiſtra potare. 114.A
cupreſſus. 375.C
cur. 240.D.E
cura depellit ſomnum, al. diuellit. 244.A.B
cura laudabilis, cura vituperabilis. 244.B
curas & moleſtias huius vitæ obliuiſci. 174.A.B
curare pelliculam. 159.H
curator datur puberibus & minoribus viginti quinque annis, & furioſis: ſed diſsimili modo. 138.H
curioſi homines. 127.E
currere pro nauigare. 11.A
currere, curſus ad nauigationem pertinent. 200.C
currus gloriæ. 65.E.F.315.A
currus ſolis. 265.B
curtatus capillos. 206.D
curti Iudæi. 86.F.G
curuum pro prauo, & malo. 327.F
cuſtos. 50.E.362.H
cuſtodes puerorum. 68.H
cyclicus ſcriptor. 358.H
Cyclopes. 362.B
Cyrenaicæ diſciplinæ auctor. 200.D
Cyrenaicorum opinio de ægritudine. 225.C.D

D

da, pro dic. 190.G
dare verba. 32.A
dare iura. 379.D.E
dandi caſus pro ablatiuo cum præpoſitione. 71.C
δαίμων γενέθλιος. 337.H
δάκνεσθαι. 267.C.D
Dama, nomen ſeruile. 166.F
Damaſippus. 120.A
Dauus comicus. 164.G
Dauus nomē ſeruile à patria. 354.H
Daui, ſerui nequam. 355.E
de, auget vim verbi interdum. 145.B
de in compoſitione interdum auget. 10.C.216.C
de media nocte, de medio die, &c. 229.A
decedere. 339.F
decipio. 33.H
decurrere. 226.G
decurrere aliò. 97.F
deducere lunam. 318.F
deductum pro tenui. 318.F.G
deeſſe ſibi. 52.B.C.85.F
deficio cum accuſandi caſu. 348.H
defixis oculis. 225.F
defodere, defoſſus. a. um. 11.F
defundere. 108.C
deijcere è ſaxo. 66.F.G
deijcere præſidium. 327.B
ὁ δ' εὖνα. 182.G
δεισιδαιμονία. 143.D. & 144.A
delitigare. 353.B
delphini Libero appingebãtur. 191.H
delphini in undis. 349.A
Demadis de Draconis legibus dictũ. 40.B
demiſſus. a. um. 35.D
demitto auriculas. 83.D
demo, adimo quid inter ſe differant. 306.E
deme ſupercilio nubem. 285.B
Democritus. 316.D.E
Democritus putat, natura, non arte poëtas valere. 372.H.373.A
Democriti agelli à pecudibus depaſti. 250.E.F
demouere. 11.E
denarius. 227.C
denarrare. 145.B
denormare. 169.F
dentium crepitus, & ſtridor. 288.F
depelli ſomnum cura. 244.A.B
depygis. 25.G
δέρκεσθαι. 32.F
deſæuire. 216.C
deſerere locum. 269.H
deſignare. 221.H
deſignatores. 232.C.D
deſpuere ter in ſinum. 122.D
deſurgere. 110.D
deus non debet intereſſe in tragœdiis,

niſi nodus vindice dignus incide-rit. 365.F.G
Dy bene fecerunt. 45.A
dy omnes. 173.F.G
Dy penates. 229.D
Dy ex hominibus. 304.C.D
Diis conſecrabant inſigne ſuorũ præteritorum malorum, qui eis erant defuncti. 58.G
diis inimicus. 130.C
diis maribus maſculæ victima immolabantur, fœminis fœmina. 312.E
Deos non natura, ſed hominum inſtitutis eſſe introductos. 39.B
deos ſecurum agere æuum. 61.F G
Deos non curare res humanas. 61.F.G
Diis iratis. 120.F
diui in comœdiis non introducuntur loquentes: rarò in tragœdiis. 355.E
diuini, diuinatores. 70.G
diuinos ambigua loqui. 162.A
δεξιώσασθαι. 229.C
dexter. 125.E
dextro tempore. 96.H
Diana iracunda. 382.B
diarium. 258.B
διαῤῥαγῆναι. 141.D
dicenda, tacenda. 226.F
dictare. 246.E. *creditoris eſt.* 128.B
dictata. 203D.278.H
dido.is.it. 109.F
dies in xij horas inæquales diuidebatur à Ro. 123.D
dies apud Rom. in duodecim horas inæquales diuidebãtur. 84.E.235.D
dies ater, nefaſtus, inauſpicatus. 86.H
diem vitæ, quem nobis largiũtur dy, poſtremum eſſe habendum. 219.A.B
differre colori. 369.F
differtus.a.um. 54.E.F
diffindere. 101.A.B
diffuſa vina Tauro iterum conſule. 220.H. & 221.A.B.C
Digentia. 265.E.291.H
digitis metiri verſus. 371.F.G
dignus ſermone. 120.D
digna dictu prælia. 220.D.E
diludia. 297.F
dimidium facti qui cœpit, habet. 212.D
Diogenes mordax. 273.B
Diog. Cynicus inſtituit primus pallium duplicare. 273.F
Diogenis Cynici dictum. 139.E
Diogenis Cyn. & Ariſtippi, διαλογισμός. 272.H
Diomedis reditus. 362.C
δίονυχον. 308.E
Dionyſius in mare mergendus. 191.H
dirumpi. 145.D
dirupi me. dirumpi. 295.B
diſceſsit ſuperior. 245.F
diſcinctus.a.um. 28.H.100.F.G
diſcincta veſtis, diſcinctus animus. 28.H
diſcribere. 352.H.353.A
diſploſa veſica, nubes. 80.H
diſsimilia eſſe hominum ingenia. 337.E
diſsimulator opis propriæ. 241.G
diues, vt metiatur nummos. 15.F
diues cum patrio caſu iunctũ. 327.C
diuites non ſemper, neq; omnes beati. 272.E
diuites exiſtimant ſibi omnia licere. 280.H
diuitiæ ad quas res conferendæ ſint. 112.H
diuitiæ honeſtis rationibus partæ. 169.C.D
diuitiæ ad vſum corporis comparatæ. 175.C.D
diuitiæ ſtultæ ſunt. 280.H
diuitiarum vſus 112.H
diuitiarum incommoda. 228.G
diuitias, & pecuniam pluris fieri, q̃ virtutem. 129.B
diuitias à dijs immortalibus donari, itémque paupertatem, & cætera incommoda. 269.E
diuiſſe. 133.D
docere fabulam. 372.D
docendi verbum attributũ rei inanimæ. 257.D
dolo.as.at. 55.E
dominantia nomina. 369.D
dominium trãſferri quattuor modis. 336.F.G
dominiorum, ſeu dominorum commutatio. 326.H
dominus quattuor rebus mutatur. 115.A
dominis in ſeruos vitæ, necisq; fuit poteſtas. 180.A
domus potentium quibus malis ſint opportunæ, & expoſitæ. 85.C.D
donare volentes, interdum venditionem ſimulabant. 367.A
donec. 100.C
dormire in lucem. 281.C
dormire ventre ſupino ſoli homini licere. 60.E
Dorſennus. al. Doſſenuus. 314.F
dotem amittebant maritæ, ſeu nuptæ mulieres deprehenſæ in adulterio. 328.G
Draconis leges. 40.A
dracones, ſerpentes, oculatiſs. 32.F
dubia res, dubia tempora. 113.C
ducere epos. 91.H
ducere ilia. 199.C
ducere æs. 320.C
duellum. 208.G. *ibid. duis.bis.*
dulce bellum inexpertis. 284.G
ducere obliuia vitæ. 174.A.B
duo. pro duos, 74.G.
duonum. bonum. 208.G
duplex pannus. 273F
durare. 50.E.F,G
durus. 229.B.C.270.B
durus homo. 74.A.B
δυσεpις, δύσκολος. 278.D
δύστροπος. δυσάρεστος. 164.E

E

Ebrietatis effecta. 221. H. & 222.A.B
ebriis cur omnia gemina videantur. 97.B
echinus. 71.E.F
echinus piſcis. 194.D
echini. Echinorum quot genera. 149.F.G
ecloga. 8.B
edera cur poëtæ coronentur. 217.A
edere, ſeu eſſe, bibere, ludere. 339.G
edicere 139.D.294.F
edictorum prætoris formula. 293.H
efferre. 164.C
efferre ad cælum. 243.D
Egnatia, Gnatia. 61.D
εὐ γένοιτο, *optantis.* 169.F
εἴρων. 241.F.G
εἷς πολλῶν. al. εἷς τῶν πολλῶν. 86.H
ἐκφέρεσθαι. 164.C
ἐκπίπτειν. 315.A
ἐλαύνειν. 320.C
ἐλαύνεσθαι. 92.A
Electra, Agamemnonis filia. 136.G
elegi, verſus impariter iuncti. ibidem miſerabiles. 352.D
elephas albus. 316.G
elidere. 260.A
eliminare. 222.F.G
elleborus. 329.C
ἔλλοψ. 271.G
eloquentes gaudent corona. 225.G
eludere. 273.C
ἐμβρόντητος. 139.C
Empedoclis ſententia de principiis rerum. 251.G
Empedoclis mors. 382.E.F
Empedoclẽ laudat Lucretius. 252.A
emuncta naris. 44.D

Ennia-

Ennianus verſus. 47.C.D
Ennius cur pater? 293.G
Ennij ſomnia. 306.H.307.A.B
enuntiare quæ dicantur liberè in cõuiuio libero. 222.G
ἐπέχειν. 327.G
ἐπεισόδια. 347.H
ephippium. 258.C.D
ἐπιβουλεύειν. 311.E
Epicharmus. 307.G
epici poeta. 91.G
Epicurus de Diis immortalib. non valde pugnat. 62.A
Epicuri de grege porcus. 219.E
Epicurei à reip. administratione ſe removebant, &c. 218.B
ἐπιπολάζειν, ἐπιπολῆς. 180.F.G
ἐπιπόλαια. 180.G
epiſtola ad Piſones. 339.G
Epiſtola à lyricis verſibus, & ſatyris ſeiuncta. 7.E.F
epiſtolæ omnes Horatij, quotidiano ſermone conſcripta ſunt. 8.A
epiſtola, ſatyra. quid interſit inter ſatyras & epiſtolas Hor. 8.B.C
epiſtolæ & ſatyræ ſunt ſermones. 46.B
epiſtolæ in tabulis, ſeu chartis conſcribebantur, aliáque charta integebatur, &c. 299.A
epiſtolæ quædam veterum, longiſſimæ. 339.G
epithetum perpetuum. 79.A.99.C.D.125.G
ἐπῳδαὶ *cantiones.* 201.B.C.D
epos. 91.F.G
Equotutium. 60.F
equus non aure, ſed freno audit. 260.C
equus pulcher quomodo deſcribatur. 25.C
equum opertum inſpicere vtile eſt ei qui emere cogitat. 25.B
equi. in equis emendis pedum præcipua cura eſſe debet. 24.G.H
equis albis præcurrere. 74.C
ἐργολάβος. 331.C
Ερμαῖον. *lucrum inſperatum.* 124.A
Eros ſcriptum cum aſpiratione in libris antiquis, mendosè. 355.F
Eros. ſeruus frugi. 355.E
errant omnes, qui à recta & vera via aberant. 125.H
error animi: mentis. 311.D.335.B
error, erratum differunt. 374.B
eruum, hordei genus. 177.H
ἐσχάρα *muliebris.* 22.C
Eſquiliæ. in Eſquiliis quinam & quales homines humarẽtur. 78.A
eſſeda. 316.B.C
eſt tanti. 373.G.H
eſt. abſumit, conſumit. 212.D
eſto. 268.H
eſt vbi. 308.A. *eſt vt.* 249.D
eſſe ab edo es, eſt. 176.E
eſſe in ſuo ære, ſeu in ſuis nummis. 326.A.B
en, euge. εὖ. 375.A
Euander. 37.E
εὐχαί, εὐχαῖς ὅμοια. 292.A
εὔχεσθαι. 169.D
εὐδοξία. 112.D
euerriculum. 140.A.B
εὐετηρία. 312.A
Eupolis. 43.A
εὐφημία. 269.E.F
εὐσέβεια *pietas.* 144.A
Eutrapelus. 281.A
εὔζωνος. 191.A
εὔζωνοι. 54.G
exacta, dicuntur à Latinis, quæ ſunt probata, & ſpectata. 308.D
examen. 36.F
examinare. 51.D.315.B
exanimem diei mortuum, exanimatum, perturbatum. 117.F
excidere hiſtriones dicebantur. 315.A
excipio. 52.B
excipere. 182.E
excipere, & exceptare. 205.C
exemplum non debet eſſe dubium. 129.E.F
exercitationis genera quattuor ab Horat. enumerata. 104.E
exigere ad perpendiculum, &c. 308.C.D
exilis domus, quæ. 227.H
exiſtimari, ſeu haberi. 267.G
exiſtimationem viri boni ex virtute, & ex recta conſcientia pendẽre, non ex opinione vulgi. 266.D
exlex. 369.A
ἐξονειρωγμός. 60.A.B
expellere furca. 244.F
expendere. 310.F.G
experiens vir. 275.A
experta virtus. 357.F.G
èxplere. 257.B
explicare frontem. 286.C.D
exponere liberos. 160.G
exponi è naui. 55.F
exporrigere frontem. 286.C
exſibilare. 12.H
exſtructa menſa, exſtructa caniſtra. 177.A
extra numerum. 283.B.C
extundere. 105.A

F

faba Pythagoræ cognata cur ab Horatio dicatur. 174.C.D
faba in vaſculo æreo ſeruata, certo temporis ſpatio in ſanguinẽ vertitur. 174.E
fabam nec tangere, nec nominare flamini Diali licuiſſe. 174.D
Fabia tribus. 229.D
Fabius, loquax. 10.C
fabula fias. 254.B
facere cum. 326.H
facies. 25.B
facti verſus. 92.F
fæce peruncti poëtæ tragici, &c. 372.A
fallere. 268.D
fallens vita. 291.G
fama popularis. 266.D
familia eorum, quorum idem nomen ſit. 158.C
familia multæ vnius gẽtis. 158.B.C
familia eiuſdem qui ſunt, eiuſdem ſunt nominis. 199.H
familiæ philoſophorum cur appellatæ. 199.H
famoſus. 44.B.C
famoſa mors. 383.A
faustici. 382.A
Fannius. 45.B.C
fartor. 139.G
Faſces. 69.G.266.E
faſciarum vſus mollitiem declarat, aut morbum, aut infirmitatem. 141.B.C.
faſcinare. 257.H
faſcinatio quomodo fiat. 257.H
faſciolæ. 141.A
Faſti. 39.G.306.G
faſtidium voluptatibus maximis finitimum eſt. 310.A
Fauſta Fauſti Syllæ filia, Milonis vxor. 23.E
Felix cerebri. 83.A.B
felices. 83.H
feminis, ſeu femoris percuſſio. 288.C
Ferentinum. 272.E
Feronia. 55.F.G
ferre ſecundas. 85.A
ferre, auferre. 216.H
ferre perſonam. 273.H
feruidi iuuenes. 355.H
ferus. 313.B.C
Feſcenini verſus. 312.F
feſtinare, & properare. 17.A
feſtinare. 205.F.270.A
feſtinare, cum accuſandi caſu. 214.C
ſi, & ſite in imperatiuo. 159.H. & 160.A

ficulnus homo. 77.C
ficulna ſententia. 77.D
ficulnum auxilium. 77.C
ficus,lignum inutile. 77.C
ficus duplex. 114.A
ficus prima. 232.C
fide pro fidei. 37.F
Fidena. 247.G
fimus,al.phimus. 384.H
fingere. 214.E
finis bonorum ex ſententia veterum Acad. 243.G.H
firma corporis conſtitutio. 249.G.H
flagrare rumore malo,infamia, &c. 51.C
flere debet qui alterum vult flere. 353.H
fodere latus. 228.H.229.A
fodere armos. 228.H
fœdera cum Gabiis icta. 305.E
fomenta curarum. 217.A
fontes Cluſini. 260 A
foris,is. 23.G.H
fores foras aperiebantur apud Romanos. 23.H
forma in materia deliteſcere videtur 348.D
formare. 50.G
formare, pro erudire & expolire. 374.A
Formia. 56.F
formica. 11.B
formula verborum,quibus teſtatores ſignificabant, ſe certum loci ſpatium,&c. 78.D
fornix. 21.H.256.D
fors. 8.H
forſit. 67.D
fortioris viri eſt mala improuiſa forti animo ferre,q̃ prouiſa. 225.D
fortitudo verſatur in rebus terribilibus,non in pecunia. 261.F.G
*fortuna abiens,fortuna rediens.*267.C.D
fortuna bona. 290.B
fortuna filius. 173.E
forum veſpertinum. 70.F
Franciae Ronſardi,Poëma Gallicum. 359.F
fraternum fœdus, fraterna amicitia. 217.F
fricti ciceris emtor. 370.B
frigida quartana. 143.F
frigus. 14.G
frigus.frigida mors. 99.H.& 100.A
frontis contractio. 114.G
frontem exporrigere, explicare. 286.C.D
frontem contrahere. 286.D
frontem ferire. 286.D
frugi. 179.H
frumentum etiam pendere ſolitos veteres. 59.C
Fuſius,tragœdiarum actor. 126.F
fugitiuus. 158.D.& E.243.F
fumus lacrymoſus. 59.G
Fundi vrbs in Appia via. 56.C
*fungi munere proprioris amici.*241.E
furca expellere, ſeu extrudere. 244.F
furciferi ſerui. 184.H
Furiarum tædis ardentibus impios perterreri. 131.B
furibus proſunt copiæ. 227.H
furioſus non eſt dominus rerum ſuarum ex xij.tab. 138.H
Furius Bibaculus, & quidam eius verſus. 160.B.C

G

Gabij. 247.G.325.D
Gabij.fœdera cũ Gabiis icta. 305.E
Gallonius. 107.E
γάλεος. 107.F
Gallus,Gallina,gladiator. 112.H
gallorum cantus. 10.A
Garganus,mons. 317.A
Gargilius. 229.F
garum ex ſcombris laudatiſsimum. 193.H
Gaudeat Priamus. 135.H
gemellum. 140.D
gemelli. 242.G
geminorum fratrum diuerſa ſtudia. 97.D
Genius, vnde ſit dictus,& multa alia de Genio. 337.G
Genius die natali colebatur,idem dicebatur natura deus. 338.A
Genius Bruti. 338.B
Genius bonus,& malus. 338.C
Genium floribus & vino placabant. 312.E
gens & familia quid inter ſe differant. 158.B
gens,& gentiles. 158.B
gens quorum fuerit. 358.C
genua ſoluta 288.H
*genuũ firmitas & viriditas.*289.A
genua tangere. 289.A.B
genibus minor. 253.B
genus Valerij,id eſt,filius. 64.G
Getulica purpura. 337.D
gladiatores quo membrorum ſitu depugnent. 187.D.
gladiatores liberati rude donabãtur. 198.F.G
gladiatorium pactum. 184.A
glans, primorum hominum victus. 38.A
glandem, cur frugem appellarit Horatius,quæritur. 265.D
Glaucus,Lycius cur dicatur. 74.H
Glauci & Diomedis permutatio. 75.A
Glauco pugil. 201.A
glomus lana. 254.D
gloria curruum. 65.E.F
Gnatia,& Egnatia. 61.D
γνῶθι σεαυτὸν, & σωφρόνει *idem valent.* 240.B
γουνᾶσθαι. 289.C
Gracchus. 332.B
Græcari. 104.F.G
Græciæ pueri liberi quas arteis diſcerent. 325.F
Græci ludi. 104.G
Græcorum mos ſalutandi, 240.B
grammaticam, & ſimileis arteis diſcebant etiam ſerui, vt cariores eſſent. 325.E.F
graſſari. 164.H.165.A
gratia, χάρις. 352.C
grauis terra. 256.H
Grundules Romæ publicè conſtituti. 133.C
χύτρη, & χυτροπώλης. 226.E
gulam digitis oblidere. 267.B
Gygis fabula, 268.F

H

Habena,quibus ſerui verberabãtur. 326.C
habere quod deſit, & contrà, habere quod non deſit. 328.F
habere fidem. 350.G
hamus præroſus,vel voratus. 158.H
Harpyia. 107.A
Hecatæ comitatus. 80.D
Hecate. 80.B
Hector, & Achilles inter ſe inimici. 74.E
Helena. 28.H
Helicon. 318.C
helleniſmus. 206.D
ἡρῷον βαδίζειν. 31.E
Hercules rem familiarem eorum fortunabat, qui bonorũ ſuorũ decimas ad eum detuliſſent. 169.G
Hercules theſauris præeſt. 169.H
here,heri. 190.F
heredis fletus, ſub perſona riſus eſt. 166.G
heredibus diuites,non ſibi. 130.C
herodes,rex Syriæ. 337.F
*heros,pro ſene,falſum.*354.H.355.A
heros.id eſt,homo antiquus,ſeu antiquorum morum. 355 A
Heroes in caſtris, & in bello ter die cibum

cibum capiebant. 72.G
heroës. 312.A
heatus eris. 359.C
hircus. 223.B
hirtum ingenium. 216.H
hirundo prima. 232.H
hirudo. 383.C.D.F
hiſtoria lex prima. 227.G
hiſtriones primarum partium, ſecundarum, &c. 279.A
hiſtriones duo ab Æſchylo instituti. 372.B
hiſtrionum numerus. 366.C.D
Hoc monum. hered. nō ſequitur. 78.D
hoc age. 122.A.226.D.284.G.H
Homerus interdum dormitat. 92.E
Homerus arguitur vinoſus fuiſſe ex crebris vini laudibus. 293.E.F
Homerus, tragœdiæ dux, & magiſter. 357.H
Homerus qua in re maxime ſit admirabilis. 374.D.E
homo, ſolus ſupinus dormit. 60.E
homo, vir. 382.H
hominum ortus cum foliorū ortu cōparatus. 351.E
honeſtus. a um. 65.E
honeſta alia naturâ, alia lege valere. 79.B
honor in iis eſt, qui honorem deferūt. 266.E
honoris ſtudium. 291.C
honore falſo delectari. 267.E
Horatius. 71.A.B
Horatius primus Latinorum, verſus lyricos ſcripſit. 7.D.296.A
Horatius iam natu grandis ſcripſit epiſtolas. 198.B
Horatius, tribunus mil. fuit ſub Bruto. 327.H
Horatius à Mæcenate dives factus. 338.E
Horatius patrimonio ſpoliatus eſt propterea quòd partes Brutianas ſecutus fuerat. 338.E
horti C. Cæſaris. 83.C
hornus a um. 176.D
hoſpites, qui crebrò nos inuiſunt, minus grati ſunt. 113.F.G
humana natura non poteſt vſquequaque effugere peccatum. 376.C
humi repentes ſermones. 321.D
hybrida. 73.E.F
Hypſæa cæcior. 25.F

I.

I nunc. 225.F.391.F
iacere crimen. 48.A
iambus, ſermonibus alternis aptus. 352.F
iambus, iambei verſus. 370.D.E
ianua. 28.E
Ianus, bifrons, diei dominus. 170.E
Ianus ſummus, medius, imus. 123.D
Ianus, cur pater dicatur. 269.B.C.D.
Iani duo, al. tres. 123.D
Iani porta clauſa. 321.E
Iaſon à Medéa recoctus. 280.A
idem facit occidenti, & ſimil. 382.H
idibus vſura exigebantur. 68.F
iecur vrebat bilis. 86.C
iecur anſeris. 195.G
iecur anſeris quomodo augeatur. 195.G.H
ieiunium. 143.G
ientaculum. 72.G
ignara puellæ mariti. 311.H
ignis à naſcendo dictus. 100.A
ignem gladio ſcrutari. 142.C
ignorare ſe, aut aliquem aliū. 31.H
ἴκτερος. 382.A
Ilias Homeri, publica materies. 358.C
Iliona. 126.H
ille, ὁ δεῖνα. 182.F
illotis manibus Ioui libare vetat Heſiodus. 142.G
imagines. 65.B
imagines laneæ, cretaceæ, cereæ. 79.H
imagines corporis relinquere. 321.A
imagines animorū potius, quàm corporū, relinquendæ ſunt. 321.A.B
imitandi ſtudium ſtultum in quibuſdam. 294.F.G
imitatio. præcepta de imitatione. 358.E.F
imitatores ſtulti. 295.F. *eorum duo peccata: ibidem.*
immerſabilis. 209.D
immunis. 257.E
impellere. 36.A
imperatoris ingeniū res aduerſæ aperiunt, ſecundæ celant. 195.B
importunus. 166.A.229.E
importuna argenti ſitis. 280.E
importuna anus. 78.A
impoſitus equis, mannis. 226.H
impranſus. 104.C
improbus. 245.G
impudicus. 266.G.H.& 267.A
imus lectus. 278.F
in aurem dicere. 82.H
in morſus refici. 152.C
in numerum. 283.B
in præſens tempus. 349.E
inane. 369.B.C
inanes homines. 47.H
inaurare. 250.D
incendia neglecta ſolent ſumere vireis. 284.F
inceruiculum. 153.E
incogitare. 311.E
incontinens. 240.G
increbreſco. 165.B
incruſtare vaſa. 35.C
incutere deſideriū alicuius rei, timorem, dolorem, pudorem, amorem, &c. 256.E
incutere pudorem. 284.B
indicta Latina. 226.H
ineptus. 34.G
infamia ex populi lenitate naſcens, non eſt pertimeſcenda. 266.G
infamia falſa metus. 267.E
infinitiuus, pro imperfecto. 81.A
inflare buccas. 10.D
ingenium pingue. 170.A
ingenuus. 64.F
ingrata ingluuies. 20.D
ingrati quamobrem tam multi exſiſtant. 233.E
inimici ne gaudeant, cauendum. 136.A.B
inimicis eſſe ridiculū, intolerabile eſt, 113.B
inimicis voluptatem ne afferamus, operam dare debemus. 135.H
innuere. 286.B.C
Ino. 357.A
inſcitia pro inſcientia. 101.C.115.C
inſcriptio epiſtolæ ad Piſones de arte poetica. 339.G
inſeuit mihi pater. 49.H
inſtillare. 240.H
inſtita. 21.F
inſueuit, verbum abſol. 49.H
Intaphernis vxor. 217.F
intercepta littera. 147.H
intererit, differet. 369.D
interpellare. 72.E.F
inteſtabilis. 133.H.134.A
intus. domi, ἔνδον. 23.H
inuertere vinaria, cados, &c. 193.D
inuideo cum patrio caſu Græcorum exemplo. 176.A.B
inuidere, pro denegare. 176.C
inuideor, inuideo, inuidendus. 351.C
inuidia, eius, qui inuidia laborat, morte extinguitur. 304.E
inuidia locū habet in rebus alterius ſecundis, & fortuitis, digni. 67.D
inuidia locum habet ſæpius in fortunæ bonis, quàm in animi. 121.G
inuidia miſeratione melior. 121.H
inuidia quot & quibus modis placari poßit. 122.B
inuidia, grauißimum tormentū. multa de inuidia. 213.H

inuidiam conſtant res ſecunda. 121.F
inuidia laborant viri præſtantes & excellentes. 121.G
inuidus rebus alterius ſecundis macreſcit. 213.G.H
inuita Mineruæ. 378.A
inula. 107.E
io, vox lætitiam animi ſignificans. &c. 31.C
Io, vaga. 357.E
Io. Auratus, poeta regius. 359.F
Io. Caſa Florent. 256.A
Iolaus. 279.H
Iphigenia, à Diana liberata, &c. 137.D
Iphigeniam cur Agamemnon immolarit. 136.F.G.H.137.A
ira in auribus hominum habitat. 112.D
ira cum dolore coniuncta eſt. 214.B
ira, furor breuis. 214.D
iracundi homines facile placantur. 299.F.G
iratus tandiu dolere afficitur, dum inultus eſt. 214.C
iratu diis. 120.F
ire viam. 214.F
irrideri ab inimicis intolerabile eſt. 113.B
irritare, geminato r. ſcribendũ. 317.E
Irus mendicus Homericus. 355.B
ἰσχνοφωνία, & ἰσχνόφωνοι. 67.G
ἰσχοφωνία & ἰσχόφωνοι. 67.G
ἱστασθαι χαλκοῦν. 134.D
ἰσορροπία. 36.F
ita, Dau. ita Cato: & ſim. 179.F.G
Iudæus apella, ſeu Apella. 61.D.E
Iudæorum ſacrificia. 61.E
iudex omnis corruptus male verum examinat. 104.C
iudiciale dicendi genus ſubtiliorem locutionem, ſeu dictionem deſiderat, quàm conſionale. 377.A
iugum. 36.F
Iulius Florus. 325.D
Iulius Cæſar paludes ſiccare voluit. 357.A
iuncta verba. 349.H.350.A.B
Iunonii ſacra ferre. 31.E
Iuno mater deorum, quæ Terra dicitur: cui porcà ſacrificabatur. 312.D
Iupiter Anxurus. 55.H
iurare in verba. 200.B
iurandi formula. 173.F
iurare ad aram. 305.A
ius vafrum, callidum, verſutum. 115.A
ius ſtirpis & familiæ, iure gentis, & gentilitatis interim & melius eſt. 158.C
ius anceps, varium, controuerſum. 159.E
ius ex oleo Venafr. garo, &c. 193.G
iuris genera duo. 152.FG.
iuris conſultus mediocris, non itẽ poëta, probatur. 377.D
iura nata eſſe ex vtilitate. 39.A.B
iura valere natura. 39.E
iuſſus participium à verbo iubeor. 222.C
iuſtitia vulgaris. 268.D.E.F
iuſtitia non facile in egẽte reperitur. 328.B
iuſtitiam, virginem eſſe, Iouis fil. 39.F.G
iuſtum, ſeu ius nullum eſſe natura. 37.H
iuſta chiragra. 181.C
iuſtiſſimum id eſſe, quod quis vi obtinuerit, quódque potentiori ſit vtile. 39.C.D
iuuenari. 370.A
iuuenes, feruidi, αἴζηοί. 355.H
iuuenes, minimè auari. 363.C
Ixion, perfidus. 357.B.C
Ixion rota alligatus. 357.E

K

κειροφυλακτεῖν. 85.G
Kalendis pecunia collocabatur in quæſtu. 37.D
kalendis pecunia ponebatur. 68.F
καλλίπυγοι. 25.G
καλῶς ποιῶν. 274.H
κανήφοροι. 31.E
καραδοκεῖν. 85.G
καρδίαν veteres ſtomachum appellabant. 124.D
καρίδες. 151.H
καθαίρειν χολῆς. 373.E
καθαίρομαι τὸ σῶμα. 373.D
καθαίρομαι τῆς νόσου. 373.E
καθάρματα. 201.F
καταφαγεῖν τὴν οὐσίαν. 263.C
καταπέρδειν. 86.F
κατασποδεῖν. 263.A.B
κατέδειν τὰ πατρῷα. 263.C
κέλης ἵππος. 83.E
κενόδοξοι. 47.H
κερτομεῖν. 267.D
κνίζεσθαι. 267.D
κόγχαι vnde dictæ. 149.C
κοιμίζειν φροντίδας. 211.F
κῶμαι. 91.E
κωμῳδεῖν. 91.D.312.G
κονιορτός. 45.F
κονίσαλος. 45.F
κώνωπες. 55.B
κρυψίνους. 290.A
κυκλικά. 358.H
κύκλος, poëma quoddam. 359.A
κυμινοπρίστης. 295.D
κυψέλη, cumera. 134.C
κυψέλαι. 12.B
κόρυζα. 207.C

L

Laberius, mimorum ſcriptor. 89.F
labor, nihil ſine labore. 85.G
labor cibum antecedat. 104.D
labor & exercitatio quemuis cibum & potum faciunt ſuauẽ. 105.B.C
labore aliquo aut periculo defuncti diis conſecrabant ſuorum malorũ præteritorum inſigne. 58.G
labore nobis vendunt bona dij. 85.G
laborare ſuo vitio, aut vitio rerum. 24.B.C
labra mordere. 288.E
labris ridere. 288.E
λάβραξ. 106.E
lacerna. 184.A
Lachanum. 71.A
lacrymas tum dolor, tum gaudiũ exprimit. 287.D.E.F.G
lacrymoſus a. um. 59.G
lactuca poſt epulas & largiorẽ potum ſtomacho innatat. 152.B
lacus. 46.B.C.205.F.283.F
Lauinius. 65.A
læuus. 125.E
læuus, ſtultus, σκαιός. 373.D
læuo tempore. 96.H
læuè, læuus. 225.G
lagenas obſignabant veteres. 334.H
lagois. 105.H
Lamia. 375.F
lamina candens. 262.H
lances. 36.G
Lapathus. 149.D
λαπάζειν. 149.D
lapides varij. 154.B
lar. i. familia. 199.G
Lares, Grundules dicebantur. 133.C
Lares ab Auguſto poſiti. 142.F.G.
Lares & Penates. 158.A
Lares familiares. 229.D.E
Laruæ dictæ à Laribus. 133.B
laſanum. 70.C
laterum dolor. 84.B
λάθε βιώσας. 272.F. & 291.G
Latinæ feriæ. 226.H
latrare, poſcere. 105.E
latuit natus, & moriens. 272.G
latus apertum oſtendere, latus tegere. 35.E
latus clauus. 65.H
laticlauij. 66.B

Laudari,

laudari, iucundiſsimum. 112.D
laudare abſentem. 162.G
laudare præſentem, aſſentatori magis conuenit. 162.G
laudare, præſentem nõ debet, qui verum amicũ parare ſtudet, ſed abſentem potius. 162.H
laudare, pro aliis relinquere, & ſibi non ſumere. 248.E
Laus, hamus ad capiendum amicum, & beneuolentiã conciliandam efficaciſsimus. 162.G.H
laudem corruperunt aſſentatores. 162.G.H
Laudem meretur, qui rectè facit, non qui non peccat. 371.D
laude modicè vtendum, vt vino. 162.H
Lauerna, Lauerniones. 269.F.G
Laurentum. 150.H
Lebedus. 247.F
lectus Genialis. 205.H
lecti diſcubitorij. 48.D.150.D
lecti diſcubitorij, & in quib. dormiebãt, ſtragulis veſtibus textilib. aut purpureis insternebantur. 154.E.F
lecti tres in triclinio. 192.D
Leda à Ioue compreſſa. 362.D
λείπειν τάξιν. 269.H
λειποτάκτης. 269.H
λειποτακτεῖν. 269.H
λειποταξία. 269.H
ληκύθια μοῦσα. 216.F
λήκυθοι. 216.D
Lemures. 339.D
lenones, periuri & impij. 139.F
lentus ſpectator: lęti ignes, &c. 315.B
lentiſsima brachia. 86.B
leonis et vulpis diſsimilitudo. 134.D
leonis aſtrum. 244.A
lepus cur fecundus dicatur. 151.B
leporis armi. 151.B
Lesbos. 247.C
lethargicus. 124.D
λήθαργος. 124.F
lethargus, lethargici. 240.F
lex venditionis. 326.F
lex xij. tabularum, ne liceret maledico carmine quenquam lædere. 372.D
lege xij. tab. pœna conſtituta eſt in eũ qui quempiã maledico crmine læſiſſet. 312.H
Lege xij. tabularum rei venditæ dominium nõ transfertur in emtorẽ, niſi ſoluto pretio. 325.E. & 326.D
leges xij. tab. à decemuiris conſcriptæ. 305.B.C
Leges bonæ ex malis moribus natæ ſunt. 304.A
leges ex vtilitate natæ. 78.G
lex Iulia de adulteriis. 184.F
lex ſumtuaria. 252.D
lex venditionis. 326.F
legum metu pleroſque à maleficio ſe abſtinere. 267.H
λέξις, duplex. 377.A
Liber, Caſtor, Pollux, cæteri ſimiles poſt mortem denique ab hominibus honorati ſunt. 304.A
liber amicus. 51.F
liberalis ſuam rem familiarem non negligit. 233.D
liberalis ſua bona plurimi æſtimat, nihilo minus tamen ea dat dignis. 233.E
libertini. 143.C. à libertis differunt. 64.F
Libitina, dea funerum. 170.D
libitinarij. ibidem.
Libonis tribunal. 172.B
libræ partes. 36.F
libripens. 335.H
libum. 243.F.G.
liceo. 64.H
licet conſulere, iuriſconſultorum foribus inſcriptum. 310.D
ligurire. 37.A
limare vnde ductum. 257.H
limare caput. 258.A
limare obliquo oculo. 257.G.H
limare, limo conſpurcare. 258.A
linea vltima. 271.A
lippi & tonſores, loquaces. 73.F.H
lippis & tonſoribus notum. 73.F
littera, ſigna rerum. 147.G
Liuius Andronicus. 307.H
Liuianæ fabulæ, non ſatis dignæ, quæ iterum legantur. 308.A
locupletes. 227.D
locus Ariſtot. reſtitutus. 38.C
locus Ariſtotel. reſtit. problem. 67.H
locus Catulli reſtitutus. 9.A
locus Catulli reſtit. 54.F
locus Catulli reſtitutus. 56.F
locus Catulli emendatus. 176.E
locus Ciceronis reſtitutus. 142.E.F
locus Ciceronis reſtit. in epiſt. ad famil. 40.F
locus in libr. epiſtolarum ad famil. reſtitutus. 314.C
locus Ciceronis epiſt. ad Attic. emẽdatus. 70.H
locus Ciceron. Lælio. 40.F
locus Ciceron. reſtitutus pro lege Manilia. 65.D
locus Ciceron. pro M. Marcello. 40.H
locus Ciceronis reſtit. lib. 3. de nat. deor. 50.C
locus Ciceronis emendatus or. pro Plancio. 100.E
locus Ennij reſtitutus. 9.B
locus Epicharmi reſtitutus apud Xenophont. 86.A
Locus Liuij reſtitutus. 9.B
Locus Platonis reſtitutus. 38.C
locus Salluſtij reſtitutus. 9.B
locus Tibulli emendatus. 77.G
locus Virgilij reſtitutus. 9.A
loci commutatio nõ tollit animi morbum. 255.H
locum mutauit, non ingeniũ. 248.F
loci communes. 374.E.F
locorum differentia inter ſe. 320.F
locorum inter ſe ſpecie pugnantium conciliatio. 8.D.E.F
λόγον εἶναι. 274.G
λόγοι. 274.F.G
lolliginis ſuccus. 49.B
Longarenus. 23.F.G
loquacis deſcriptio. 82.D.E
Lucenſes aquæ. 259.H
Lucilius ſatyræ inuentor. 7.D.E.
Lucilius. 44.C (8.C.92.B
Lucilius Græca verba Latinis admiſcebat. 90.A
Lucilius ex familia equeſtri. 100.A
Lucilij verſus incompoſiti. 89.A
Lucilij verſus emendati. 90.C
L. Sylla viribus & dolis vſus. 134.E
L. Philippus orator. 225.C
Lucretij locus. 200.H
lucrum cur dulce dictum ſit 291.E.F
Lucullus multo plura poſsidebat, quàm ſe poſsidere putabat. 227.D
Luculli clamydes. 227.G
lucus omnis, Dianæ ſacer. 347.H
ludere, luctari, haſtam iacere, & ſim. 377.F
ludere. 257.F.G.339.G
lumina lucernarum. 332.G
luna cur vaga dicatur. 79.B
Luna ad incantationes σύνεργος. 79.B
lupini. ex lupino nummi fiebant. 233.H
lupus. 106.E
lupus Tiberinus. 106.F
lupus, animal edaciſſ. ac voraciſſ. 108.H
lupi magni & proceri ſunt. 106.G
luſtra, luſtrari. 68.B
luti tenacitas. 182.B
lux pro vita. 304.G
luxurioſorum cupiditates, non eſſe naturaleis. 106.C
Lycium. 327.G
Lydi. 64.B

lymphis iratis. 61.D
Lynceus. 25.D.201.A
Lyſippus. à Lyſippo ſolo ſe fingi voluit Alexander magnus. 319.H

M

M, non eliſum ante vocalem. 106.D
Macellum. 139.G.H
macte virtute. 21.H
mactus. macto. as. 21.H
machina torquet tignum. 331.D
Mæcenas. 8.H
Mæcenas equeſtri dignitate contẽtus vixit. 69.H
Mæcenas ab Etruria regibus oriundus. 64.D
Mæniana ædificia, & Mæniana columna. 261.D
Mænius. al. Menius. 31.H
Mænius Pantolabus. 261.C.D.E
magiſter conuiuij. 175.A
magiſter, ἰστιοδόμος. 214.F
magiſtra cuppa potare. al. culpa. {114.B
magus. 317.E.F
maior, minor, Sagana. 79.D
μαχαιρίτης. 83.H
mala nomina fugiebãt Romani ominis cauſa. 59.C
mala nec opinata. 225.C.D
mala opinata duo. ibidem.
mala repẽtina & improuiſa. 225.D
mala ſtultitia. 125.G
malorum hominũ duo genera. 181.H
malis alienis ridere. 127.G.288.F
malè. 33.B.C
μαλακόστρακα. 151.H
malignè. 317.C
maligni caupones. 54.F
μάλθη. 21.C
Malthinus. 21.B.C
Mamurra. 56.G
mancipare. 335.H
mancus. 186.E
maneur officio. 326.F
mandare honorem. 65.D
manè fera, veſperi homines. 262.C
Manes, animæ à corporibus ſeiunctæ. 29.H
Manes quibus rebus eliciantur. 99.E
mangones. 326.B
Mania Larum mater. 133.B
manica. 270.F
mantica. 70.A.B
manus lauabant oraturi. 142.G
manus tollere. 288.F
manus tangere. 289.E
manum ad os apponere. 288.B.C
manibus dimiſsis fugiendos eſſe loquaces. 82.G
mappa. 222.D
M. Antiſtius Labeo. 37.C
M. Cato Cenſorius. 151.A
M. Cato Cenſorius nullum ſui ſimulacrum eſſe paſſus eſt. 321.C
Marcij carmina, ſeu vaticinia. 305.C
Marcellorum & Claudiorum cõtrouerſia. 158.C
mare quibus cauſis compreſſum non fundatur latius, neque creſcat tot fluuiis in id influentibus. 251.B
mares Curij. 204.C.D
maritima. ora maritima aliis ſunt inferiores. 232.G
maritus, marita. 379.E
marita vitium, vlmus. 265.A
Marius cuiuſmodi tela excogitarit. 96.D
marmora varij coloris. 154.B
Marſyas, & Marſyæ ſtatua. 71.H
matricida. 131.B
matrimonium. qui matrimonio iunguntur, quinque diis egent. 227.B
matrimonij incommoda. 205.H
matrona, quæ. 24.A
matronæ, albatæ incedebant. 22.C
maturare cũ accuſandi caſu. 214.C
maturè. 309.H
maturus ſenex. 355.G
Matutinus, Ianus. 170.E
mazonomus. 195.G
μὴ γένεσθαι τῶν μελαιούρων. 48.B
Mecius Tarpa. 91.B
Medéa habuit ſuas ἐπῳδάς. 201.E
Medéa, qualis deſcribatur. 356.G.H
Medéa. de Medéa quæ ſcribat Pauſanias. 356.H
Medéam non fuiſſe veneficam. 161.F.G
mediaſtinus. 256.A
medicorum pharmaca nemo ſibi comparat, niſi ægrotet. 211.H
mediocritas inter profuſionẽ, & auaritiam, ſeu immunditiam. 16.E
Megarenſes nullo numero. 210.G
μέγαρον. 177.G
meiere. 183.G
meiere in patrios cineres. 383.B
μελάμπυγος. 48.C
Meleager, Tydei frater, &c. 362.C
μέλος. 367.G
μηλόβοτοι agri. 250.G
Memno, & Hemathio, fratres. 91.A
memoria adiuuatur imaginibus. 147.G
Menander 121.D
Menedemus Terentianus. 21.B
Menenius. 143.D
Menius. al. Mænius. 16.A
mens & animus. 255.F
mens animi. 255.F
mens vna cum corpore creſcit, & cũ eodem ſeneſcit ac decreſcit. 364.D
menſor. 169.A
mentula, à mente dicta. 60.A
mercator. ἔμπορος. 202.C
mercatores, πόλεως διάκονοι, id eſt, ciuitatis ſerui. 270.B
mercatores à negotiatoribus differũt. 226.F
Mercurius treis chordas cithara addidit. 368.C
Mercurius Vlyſſem monet, & docet quomodo ſocios ſuos à Circe recuperet, 210.D
Mercurius lucris præeſt. 124.A. 169.B
Mercurius Maiæ natus. 169.A.B
Mercurij ex quo ligno fierẽt. 123.H.
merenda. 72.G
merere nolim alterã ætatem. 279.F
meretrices breuioribus veſtibus vtebantur. 26.B
meretrices nobiles ætate. Ciceronis tres. 23.A.B
meretrices tres nobiles, vno tempore Romæ fuerunt. 93.H
meretrices nominibus ingenuarũ puellarum, ſeu mulierum non appellabantur. 223.A
meretricum omnium commune, ſua mala & vitia celare amatores ſuos. 24.F
meretricius amor. 210.E
meridies. à meridie potare. 257.F
μεσαύλιοι. 256.B
metatus ager. 115.E
metiri nummos. 15.F
Metrodorus. 249.F.G
metuere, φυλάττεσθαι. 162.E
metuit lituram. 313.H
metu legum plerique ſe à maleficio abſtinent. 267.H
metu pœnæ à peccando abſtinens, nihilominus malus & improbus eſt. 268.C
Mileſia veſtes. 273.H
Miletus. 273.H
milites, qui flagitium aliquod militate admiſerant, diſcincti ſub iugo tranſire cogebantur. 28.A
mille pedes in fronte. 78.D
mille ouium, mille hominum, &c. 136.B.C
mimarum amores. 23.C.D
Mimnermus. 230.E
mimus, hiſtrio, & fabula obſcæna. 279.C

minari,

minari,promittere. 240.C
Minerua artibus omnib.præeſt. 378.A
Mineruæ vitula nondum taurũ experta,immolabatur.
minor Ioue,& ſimilia. 207.A
Minturnæ. 221.D
mirari.miramur bona. 225.B
Mirmillo. 172.H
Miſenum. 149.G
miſerè. 82.G
miſsilia. 134.C
mitulus. 149.A
mituli non ſunt ijdem, atque muſculi. 149.G
modus agri. 108.H
modus ad cantum ,numerus ad metrum pertinet. 283.D
modi. 367.G
μοιχάγρια. 22.E
moleſti,qui. 74.D
moliri. 332.C
monere,admonere. 72.D
monumenta marmorea. 78.D
monumenta,vnde dicta. 78.H
morari. 254.D
mora principio prandij & cenæ apponenda. 148.G
moris nigris prandium claudere. 148.G
morbus animi. 58.D.E.66.D.E.124.C
morbus Campanus. 58.D.E
morbus acutus. 132.H
morbus animi non tollitur loci commutatione. 255.H.256.A
morbus regius. 382.A
mordax Cynicus. 283.B
mordere. 240.D
morderi maledicto ,&c. 267.C
moriemur inulti. 193.A
moriendum æque omnibus. 226.C.176.G.H
moror,nihil moror. 44.H
moror.nihil moror vina illius oræ. 260.H.
moroſus, δύσ-ϛροπος. 164.E
*mors vltima linea rerum eſt, mors omnium rerum extremum.*270.H
morti alæ affictæ ab Hor. 99.D
mortem ſibi conciſcere non eſt viri fortis. 125.F
mortem ſibi cõciſcere in rebus aduerſis non licet. 271.B
*mortẽ ſupra modũ horrere.*142.A.B
mortem,non eſſe malum. 271.A
mortui,corporis vinculis ſoluti. 270.H
moueri in numerum. 383.B
moueri.moueri numeroſè. 359.C.D
Mucius Scæuula. 332.A.B
mulier quantũ mali afferat. 205.H
mulierẽ deprehẽſam in adulterio, viro eius interficere non licebat, patri licebat. 38.H
mulieres aliæ,præter Helenam , belli cauſa. 38.H
mulieres ingenuæ non intererant in conuiuiis,niſi cũ viris ſuis. 222.H
mulieres omneis , muneribus capi. 164.B
mulſum ex Falerno vino. 148.G
mulli trilibres. 106.G
multum vidit:plus vidit. 128.G
mundus. 109.A
mundus victus. 218.H
munda mulier. 28.B
mundi fuiſſe originem. 112.B
munere amici proprioris fungi. 241.E
muranam cum ſerpente commiſceri. 193.E
Murtia Venus. 260.A
muria ex Thynno Byzantio. 153.A
murus aheneus. 203.H
muſa pedeſtris. 170.B
mutare. 45.E
mutare ſtrigilem vna. 188.D
mutilus. 58.C
mutũ,id eſt. ἄλογον. 38.A.139.A
muſcus,muſcoſus. 243.B
muſices chordæ in lyra vt ſint concordes,curant:vt mores habeant compoſitos,& concordeis, nõ laborant. 335.C
μυκτηρίζειν. 64.E.297.E
μύλλειν. 22.B
myrteta,ſeu murteta. 260.A

N

Nænia. 204.B
*Næuius homo ineptè ſumtuoſus.*109.D
Næuij ſcripta. 307.C
nares acutæ.nares obeſæ. 32.G. *obtuſæ.* 297.E
narium inflexio. 297.E
narrare fabulam ſurdo. 316 H
Naſica Corani ſocer. 162.D
Naſidienus.eques,Ro. 190.E
naſus nimium longus in fœmina. 25.H
natales. 339.E
natare,tranſlatè. 180.F.G
Natta. 72.B C
naturáne ſit ius. 39.A.B.C.D
natura præſtat arti ex ſentẽtia Pind. 290.G.H
*naturæ conuenięter viuere.*243.G.H
naturam ſemper anteponit doctrinæ Pindarus. 373.B
naturâ iura valere. 39.E
naturalia artificialibus anteponenda. 244.D.E
naufragium rei familiaris. 122.C.D
ne,coniunctio,neque dubitans, neque interrogans. 90.D
ne, ornatus cauſa additum. 113.C 129.D
ne , abundat interdum , & ornatus cauſa ponitur. 144.A.B.145.C
ne, vt non. 202.F
νεανιεύεσθαι. 370.A
neceſſaria cupiditates. 14.D
nectus,necatus. 228.H
nedum. 352.B
nefarij. 365.D
negare.non temere negabant Rom. ne male ominarentur. 226.D
negotiator. 202.D
negotiatores. 226.F
negotiorum multitudo illuſtri ſubiectione expreſſa. 171.H
neminem ſine vitiis naſci. 36.D
νεφίλη ὀφρύων. 285.D
nepos. 46.H
nequam homines. 140.D
nequam homo. 179.H
nequities. 115.A
nequitia. 140.C
Neſtoris verba apud Hom. 209.B
νευροσπάσται. 185.H. 186.A
νευρόσπαστον. 185.H
Nicias Athenienſis. 228.E
nidus. 243.B
niger. 48.B
nigra debẽt eſſe, quæ ad Deos maneis adhibentur. 79.D
nihil peccare, deorum eſt. 36.D
nihil.nil. nihili homo. 187.F
nihil eſſe tam inſperatum, quod non poſsit euenire. 349.A
nil admirari. 224.F.G
nil tanti eſt. 373.F.G
nitidus. 219.D
nitidus ex ruſtico. 228.D
nitidi capilli. 257.E
nitida villa. 263.G
nitor corporis. 114.H.
nitor domus,nitor corporis. 158.A
nobiles trimetri. 370.E.F.G
nomen verbi ſignificationem adiuuans. 48.A
nomen adiect.verbi ſignificationem, vimque adiuuans. 65.B
nomen adiectiuum cõgruens cum eo, quod intelligitur, nõ cum eo,quod dicitur. 100.F
*nomẽ adiect. verbũ adiuuãs.*327.A

nomen verbum adiuuans. 124.A 284.A
nomen adiect. ad vim verbi augendam. 202.D
nomen adiect. pro aduerb. temporis. 148.E
nomina & verba conſilióne rebus ſint impoſita, an caſu. 38.B.C
nomina ad perſonam pertinentia, pro aduerbiis loci. 72.G
nomina duo aſyndétωs poſita. 74.C
nomina dierum feſtorum. 86.D
nomina facere. 20.H
nomina, rerum nota. 147.F
nomina è Græca lingua deflexa. 350.H
nomina quot modis nouentur. 351 A
nomina Græca, à Latinis vſu capta. 350.H. 351.A
nomina Latina ad exemplum Græcorum facta. 351.A
nomina propria, dominantia. 369. D.E
nomenclatores. 228.C
Nomentanus. 16.B
nomiſma. 319.G
non, mali ominis. 226.D
non eſt vt. 249.D
non cuiuis homini contingit adire Corinthum. 274.D
non omnibus eadẽ placent. 330.D E
nota Opimiana, Aniciana. 220.H
nouata verba. 350.B
noui homines. 65.D
nox pro morte. 304.G
nubes ſuperciliorum. 285.B
nullo numero eſſe. 210.G
numerabilis. 367.F
numerus. 210.F.H
numerus frumenti, vini, & ſimil. 15.G
numerus, modus. 283.D
numeri, ῥυθμὸς. metrum. 296.B
numeroſum, quid. 367.G
nummus argenteus, in quo ſignata erat figura Iouis Capitolini. 49.D
nummi comici, nummi ex lupino facti. 233.D.H
Νότος σήπει. 190.H

O

ὀβελίζειν. 381.F.G
oblimare. 23.D
obliuiſci. cui placet, obliuiſcitur: cui dolet, meminit. 321.H
obſcœnum vnde dictum. 58.A
obſtipo capite. 164.H
occare. 336 A
occaſus ſolis. 220.D
occupare. 226.E
ocluſſis. 132.C
oculi nimis arguti. 286.H
oculi, pudoris ſedes. 287.A
oculi in terram defixi. 287.B.C
oculi incerti. 315.H
oculi nigri. 349.C.D
oculi: quæ oculis cernuntur, certiora videntur eſſe, quàm quæ audiuntur. 364.G.H
oculi, fideles. 365.B
oculorum ardor. 286.H. *nictus ibid.*
oculos nimio ſplendore præſtingui. 304.F
oculus carior. 159.E
oculiſſimum. 159.E
odium. 74.B
odorari. 44.D
odoratus a. um. odore imbutus. 184.A
Odyſſéa vita humanæ ſpeculũ. 209.B
οἰμώζειν. 94.E.162.F
oleris nomine tenuem victum ſignificari. 71.A.B
oleum lucernarium. 72.B
oleum pingue. 152.G
oleum Venafranum. 153.B.193.G.H
olim. 175.G.H.69.B.246.A
olim, pro poſthac. 159.B
olinum dulce. 152.H
olus apparatus tenuiorum hominũ. 220.D
oluſculus tenuis apparatus ſignificatur. 174.F
Olympicorum certaminum victoria Græcis glorioſior, quàm Romanis triumphus. 202.H
Olympionica. 202.H
omaſum. 262.F
omaſum bubulum. 160.C.D
omnis, pro totus. 199.F
ὁμοῖιος θάνατος. 337.C
ὁμοφωνία. 257.D
ὀνοματοθέτης. 38.B.C
ὀνοματουργός. 38.B.C
ὄνος χέλης. 384.B
onuſtus. a. um. 69.E
opera pretium. 22.C.D
operari. 211.D
opes ſollicita. 175.G
opiſtographa. 299.A
ὀφρυόεντες. 285.B
oppedere. 86 F
oppida vnde dicta. 38.F
ὀψιμαθεῖς. 90.C.& 214.H
optata, εὐχαί. 169.D
opulenti. 265.A
Orbilius. 308.C
Orca. 153.A
Orcus, inexorabilis. ibid. Orcus, ab antiquis Vrgus dictus, & Summanus. 337.C
ordinarius ſeruus. 185.F.G
ordiri à media oratione. 157.A
Oreſtes matrem Clytemneſtram occidit. 130.H
Oreſtes. de Oreſte quadam recondita. 131.A
Oreſtes triſtis. 357.F
ὀργᾶν. 183.F
Origo, mima. 23.A
oro te hac prece, multis precib. 170. A
orare multis precibus. 254.D
oratio præciſa in comminationib. conqueſtionib. obiurgationib. &c. 166.F
oratio & actio, & geſtus debẽt perſonæ, & fortunæ congruere. 354.C
oraturi manus lauabant. 142.G
Orpheus. 378.C.D.E
os durum, os ferreum. os perfricare. 286.E.F
os, manus, caput oſculabantur veteres & inferiorum ſuperiores, & ſuperiorum inferiores. 289.C.D
ore rotundo loqui. 374.H
Oſci populi Campan. 58.A
oſculari os, manus, caput. 289.C.D
o ſi, optantis, & ſimil. 169.F
Oſiris. 276.C
oſtrea vbi, & quo tempore optima. 105.H
oua. apponebant veteres oua in prima menſa: etiam in ſecunda. 31.B
oua longa, oua rotunda. 148.B
Οὐκ ἔστιν ὅπως. 249.D
οὐτιδανός. 187.F
ὀξεῖα νόσος. 132.H
ὀξύχολος, ὀξύθυμος. 53.E
ὀξυδερκεῖς. 32.E

P

Pacis tẽpore aperiũtur portæ. 367.C
Pacuuius. 307.D
pati. 34.F
παιδομαθεῖς. 90.C. & 214.H
παιδοτροφία. 108.F
palatum quibus ſapiebat, non cor, eos in conſuetudinem victus recipere nolebat Cato. 151.A
παλιγκάπηλοι. 139.F
palla. 26.C.D
pallere pro timere. 232.D
pallor non naturalis & repentinus. 287.H. & 288.A
palma. 154.B
palma natura. 203.B
palmetum, & ſimilia. 337.E.F
paludem Pontinã ſiccare voluit Iul. Cæſar. 352.A

παραθεω-

παναθήναια. 338.G
Panda, pacis dea. 367.C
pangere verſus. 281.F
panis & ſal pauperum obſonium. 31.F
panis ſecundus. 311.F
Pantolabus. 78.C
par gladiatorum. 75.B
pariter vetulis columbis. 243.A
παρέχειν ὕδωρ, cet. 48.G.H
parentibus licebat liberos vel tollere, vel exponere, atque adeo necare. 160.H
πάρεργα. 348.A
parietes cerati. 120.F
Paris quid reſponderit Antenori. 209.A
parochus. 48.H.57.B.C.193.C
pars virilis obſcena, quibus nominibus tranſlate appelletur. 369.E
Parthi ex equis pugnabant. 96.C
Parthi Auguſto imperium obtinēte, ſigna remiſerunt. 162.D
Parthi ſigna Craſſis erepta, ad Cæſarem Auguſt. vltro remiſerunt. 321.E
Parthis mendacior. 311.A
paſcere nummos alienos. 281.C
paſſer piſcis. 192.H
paſſo capillo, paſſis manib. 79.C
paſtilli. 21.D
patella. 220.C
patera. 71.G
pateris ſapiens vocari. 266.C
patinarij piſces. 150.C
patronus & cliens. 223.D
patruus. 112.D
paucorum hominum. 84.H
pauimenta marmorea. 154.C
pauimenta Pœnica. 154.C
Pauonis penna. 106.B
pauperare. 159.G
pauperes habitabant in cenaculis. 206.B.C
pauperies, ſeu paupertas non eſt vitio vertenda, quæ culpa noſtra nobis non accidat. 128.H
paupertas audax. 328 B
paupertas bonorum virorum animos exſuſcitat: eadem artiū magiſtra, &c. 328.E
paupertatis pudor. 280.E
paupertatem eſſe fugiendā. 202.D
Pauſias. 186.G
peccat idem, peccat tantumdem. 40.A
peccare idem. 376.D
peccare, non peccare, rectè facere. 371.D
peccata non eſſe paria. 39.H
Pectines piſces. 199.G.H
pectines cur patuli dicti. 149.H
pectus. 33.D mentis ſedes. 218.D
pectus pro animo. 311.G.317.D
pectus animi ſedes, iccirco pro animo ponitur. 339.C
pectoris percuſſio. 288.H
pecunia, regina. 226.G
pecunia debet ſeruire, &c. 246.D
pecuniæ cupiditas infinita. 213.F
pecuniæ & lucri ſtudiū, ſcabies & contagium. 251.A
pecuniæ nimium ſtudium, fugiendū. 335.D
pedeſtris muſa. 170.B
Pediatia. 80.F
πειθώ. 227.A
Peleus. 353.B.C
Pelias à Medéa recoctus, & huius fabulæ interpretatio ex Diog. Cyn. 161.F.G.
Pelias, fabula de Pelia. 279.H.&(280.A
Peloris Lucrina. 149.E
Penates. 229.D
pendebant argentum veteres 155.A
Penelopa, & eius proci. 211.A
Penelopæ pudicitia. 163.C
Penelopæ tela. 120.C
Penelopam Vlyſſe ex Troia reuerſo filium peperiſſe nomine Ptoliporthum, & ab Vlyſſe domo eiectam, vt impudicam. 163.E
Pentheum diripuerūt Thebanæ mulieres. 144.E
penula. penula. 248.C
penus oris: & penus. us. 270.C
πεπηρωμένοι πρὸς ἀρετὴν. 326.G
percellere & affligere quid inter ſe differant. 111.C
perdepſuit. 22.B
perduci, perductores. 163.B.C
peremnis, peremnia. 260.D
peremne auſpicari. 260.D
perfricare os. 286.E
Pericles dictus à Cratino κεφαληγερέτης. 43.H
Peripateticorum diſciplina. 200.B
periphraſis. 22.A.100.E
περιπλόμενος ἐνιαυτός. 111.G
periſcelis. 275.H
periurare. 130.F
permolere. 22.B
perſona comica. 355.E
perſonæ quot debeant vno tempore in ſcenam prodire. 366.B
perſonas actorum, & prologos quis inuenerit, incertum. 372.B
perſonis, ad tegēdam faciem vſi ſunt & veteres. 372.B.C
perſonare. 199.B
pertinaces, qui. 74.D
perturbationes animi quattuor. 225.D
peruidere. 32.C
pes calcei modulus. 245.H
pedem ſupplodere. 289.E.F
pedibus trahere. 289.F
pedibus terram percutere. 289.F
Petillius Capitolinus. 49.C
petorritum. 316.C
petorrita. 70.A
Pet. Ronſardi poëma Gall. Francias. 359.F
pexati. 206.E
pexum trito opponitur. 206.E. pexæ veſtes ibidem.
πεζὸς λόγος. 170.B
Phaax. 261.B
Phaon, fabula de Phaone. 279.H
pharmacopola. 19.G
Pheraulas à Cyro diues ex paupere factus. 228.F.G
φίλαυτος. 291.A
φίλη μήτηρ. 126.E
philippi, nummi aurei. 319.F
Philippi, vrbs Thraciæ. 328.A
Philodamus ſeu Philodemus. 27.H
philoſophia, animi cultura. 201.H
philoſophiæ ſtudium, ſacrum eſt. 201.G
philoſophi, barba magna & longo capillo vtebantur 125.A
philoſophi corpus ſolum in vrbe ſitū eſſe, animum peregrinari. 150.H
philoſophi mens alis prædita. 250.H
philoſophorum familia. 199.G
phimus, al fimus. 384.H
Phineus. 107.A
Phœnicis oratio ad Achillem 356.C
Phraates, rex Parthorum. 253.A
φθονῶ σοι τῆς εὐτυχίας. 176.A.B
φθονῶ, φθονοῦμαι. 351.C
φυσᾶν γνάθους. 10.D
piare. piaculum. 312.E
picturæ duo genera. 376.H
πικρός. 74.B
pilam reddere bona paterna. 20.B.C
pilentum. 316.C
pingue. 322.A
pinguitudo in vino, vitiū eſt. 152.G
Pinna, piſcis. 151.H
pinnæ, & paruæ ſquillæ ſocietas. 151.H
pinnarum cuſtodes. 151.H
πιννοφύλαξ. 152.A
piper aliud album, aliud nigrum. 153.E
piſces carnibus lautiores. 113.H
piſces, pro obſonio ſumtuoſi. 252.C

Piſones à Pompiliis orti. 372.F
pituita. 207.B
placenta. 243.F.G
plănus. 276.A
plauſor. 362.F
Plautus cum Epicharmo comparatus. 307.F
Plautus ab Horatio laudatus. 314.D
Plautus ab Horatio reprehenſus. 314.D.E
Plauti locus reſtitutus. 127.B
Plauti locus emend. 191.B
Plautini ſales. 371.F
plebs vrbana. 100.D
plectuntur, luunt pœnas. 209.B
pleuriticus. 124.D
πλευρῖτις. 84.B.C
plorare. 94.E.162.F
plures ſumus. 52.F
πνεῖ τραγικόν & ſimil. 313.G
pocula antiqui artificij. 153.H
podagra nodoſa. 201.A
podagra tarda. 84.C
podagram vtrúmne iuuent fomenta. 212.H
podagram quæ leuare, aut tollere poſſint. 212.H.213.A
ποδήρεις ἐσθῆτες, ποδηνεκεῖς. 21.D
poema debet conſtare ex conuenientibus, aptis, propriis, accommodatis partib. 347.E
pœnitet. 69.D
poeſis, vt pictura. 376.F.G.H
poeta naturâ ipſa valet. 46.F
poeta debet ſuas vireis explorare. 96.C
poëta rem aliquam geſtam, aut præteritam narrans, eam vel amplificat, vel minuit verbis. 227.G
poeta debet fugere ἀπίθανα, & incredibilia. ſequi veriſimilia. 375.E
poeta imitator. 374.D
poeta non recipit mediocritatem. 377.C
poëta ſuorum verſuum recitator moleſtus cum hirudine comparatur. 383.E
poëta cum Iudæis conferuntur. 52.F
poeta rem aliquam magnam narraturi muſas inuocant. 57.F.G
poeta veteru comœdia. 89.H
poeta ſub Mercur. tutela ſũt. 170.A
poeta à Baccho in ordinem Satyrorũ & Faunorũ aſcripti ſunt. 294.C
poëta indocti, cenis, & fideinßionibus. & muneribus aſſenſum vulgi emebant. 296.H
poeta, deorum interpretes. 354.A
poeta negligenter ſcribunt propter duas cauſas. 370.H.371.A
poeta tragici canebant, & agebant ipſi ſuas tragœdias. 371.H
poeta natura, nõ arte valent. 372.H
poeta nõ ſunt mentis cõpotes. 373.A
poetarum peccata. 318.D.E F.G
poetis non omnia ſunt permittenda. 347.G
poetis aſcripta legum inuentio & ciuitatum origo, &c. 378.D
poetas non eſſe offendẽdos. 98.A.B.C
ποικίλλειν. 349.A
Polemo. 140.H
politicos eſſe πολυπράγμονας & φιλοπράγμονας. 123.F
Pollio. 91.F
Polycrates annulũ, quo maximè delectabatur in mare abiecit. 122.D
Polycratis Samij annulum quis fecerit. 123.H
Polydorus à Polymneſtore interfectus. 126.G
Polyphemi & Cyclopum fabula. 362.B
πομπεύειν. 308.E
Pompilij. 372.F
Pomponius Siluanus. 161.H
Pomtina palus. 351.H
pondera. 229.A
ponere. 26.F.245.C
ponere. facere, τιθέναι. 349.C
ponere leges. 38.G
poſito capite. 194.G
pons Fabricius. 125.D
popina popino, nonis. 256.D.E
popinones popina. 183.A
populus tributus. 100.D
popul°, bellua multorũ capitũ. multa alia de populo hîc ibidem. 205.A
porcus ab inſanis immolabatur. 133.A.B
porcus cur potißimum Laribus immolaretur. 133.C
porca præcidanea. 312 D
porrigo. ginis. 130 D
porrigere dextram. 229.A.B.C
porrectus. 130.A.B.176.D
porrecta loca. 225.A
porrum, & cepe pro tenui & vili apparatu. 252.C
porta vrbium pacis tempore patent. 367.C
portus Iulius. 351.H
poſcit calices maiores. 193.B
poſſeßionis modulus, corpus eſt. 245.H
poſticum. 223.C
poſtis. templum. 198.G.H
poſtes. 47.D
potentium & diuitum amici inter ſe æmulantes. 85.B.C
prabere aquam, &c. 48.F.G
prabere ſpeciem ſcurrantis, &c. 278.A
pracanus. 299.E
praceptum vtilißimum, vide qualẽ commendes. 284.A
pracisa locutio. 154.A.B
pracincti altius. 54.G
praconis munus. 225.H
pracurrere. 245.D
pradia ſua vendere, corúmque pretium in cenas ſumtuoſas inſumere. 188.C
praſica. 381.C
pralucere. 205.F
pranomen, nomẽ, cognomen. 159.C.D
pranomina ſunt ingenuorum. 159.D
prapoſitione in verbis compoſitis non repetebant veteres. 279.D
praſectus vnguis, & praſegmina vnguium. 372.G
praſens deus. 304.H
praſidium deijcere. 327.B
praſidium. 327.C
praſtinguo. 304.G H
praſultoris erat ſinuem, ſeu reſtim ducere. 246.D
praſumere. 111.H
præteriti temporis verba vna ſyllaba media minuta promiſſe, ſurrexe, erepſemus, &c. 59.E.F
pratexta. 56.E
pratexta. 372.D
Pratoris erat furioſis curatores dare, ſi deeſſent agnati. 206.H
prauerti. 33.G
prandia Romana. 72.F
precari alteri, quæ ſint illi optatißima. 135.B
precari, optare, εὔχεσθαι. 169.D 291.H & 292.A
precari volebant Pythagorei voce clara. 269.D.E
preces cum condicione concipi ſolebant. 169.C
preces amicorum & virorum bonorum cogendi vim habent. 241.D
preces, iuſtas eſſe oportere. 269.E
prehendere crinem. 166.A
pretium, pro pramio 274.H
pretium. non niſi pretio ſoluto res vẽdita ſit emtoris. 326.D
Priapus, Dionyſi, & Naidis Nympha fil. 77.E.F
Priapus cur hortis praſit. 77.G
Priapi fingebantur olim fere ex ficu. 77.D. *etiam ex quercu & populo.* F.G
Priapi tela. 77.H
prima cera, ſecunda cera, &c. 161.D

prima-

primarum partium actor, ſeu hiſtrio. 279.A.B
primi heredes ſcribebantur in prima cera. 161.C
primi homines more ferarum viuẽtes quomodo ad ciuilem, & manſuetum vitæ cultum traducti ſint. 38.D
primi homines, antiqui. 112.A
principium, dimidium totius. 212.D
priuatum & publicum opponũtur. 358.A
primus a.um. 157.H.& 206.C
pre in compoſitione. 11.D.75.D
procaces. 174.G
proci Penelopæ pecora Vlyßis abſumſerunt. 157.G
Proci Penelopæ parũ liberales. 163.F
Procorum prandia, cena, & compotationes. 163.H.164.A
prodigus herba. 225.B
prodigus & ſtultus. 233.C
prodigos & nepotes ficubus in loco edito natis eſſe ſimileis. 139.E
prodocere. 203.D
productores. 163.C
profeſtus dies. 112.E
profuſio ſeminis nocturna. 60.E
profuſionis propria quæ ſunt, ea non admodum vna cohærere poſſe. 112.F
prognati. 68.G
proijcere. 353.C.D
proluo.is.it: & prolutus.a.um. 55.C
promittere, pro minari. 121.B
promittere barbam & capillũ. 125.B.C
pronus. 105.D
proprium quid. 336.C
propter viam. 262.B
propugnare vngis, et ſimilia. 279.D
Proſerpina. 167.B
προσοπεῖα. προσωπεῖα. 372.B
proſtibulũ, proſtibula mulier. 298.C
προτείνειν χεῖρα. 229.C
Proteus. 127.F.206.A
protinus, & protenus. 250.C
protinus, continuitatem ſignificat. 283.G
prouerbium. ab ouo vſque ad m. 31.B
prouerb. ad vnguem factus. 56.B
prouerb. ad vnguem præſectum caſtigare. 372.G
prouerb. ἅλις δρυός. 38.A
prouerb. amare ſine riuali. 381.F
prouerbiũ, ἀφ᾽ ἑστίας ἄρχεσθαι. 333.D
prouerb. aſinum male parentem in rupeis protrudendum. 299.B
prouerb. auxilium ficulnum. 77.C
prouerb. cane peius & angue odiſſe. 274.A
prouerb. craſſa Minerua. 104.A
prouerb. fœnum habet in cornu. 45.G
prouerb. è plauſtro loqui. 372.A
prouerbium Græcum ἐγγύα, πάρα δ᾽ ἄτα. 170.G
prouerb. equis albis præcurrere. 74.C
prouerbium equus me portat, &c. 273.D
prouerb. ἔρδοι τις. 258.G
prouerb. Glauci & Diomedis permutatio. 75.A
prouerb. γλυκὺς πόλεμος ἀπείροις. 284.G
prouerb. hac vrget lupus, hac canis. 108.H
prouerb. hinc illæ lacrymæ. 297.C
prouerb. in oculis eſſe pudorem. 287.A
prouerb. inuita Minerua. 378.A
prouerb. τὰ καλὰ τῷ ὄντι χαλεπά. 85.A
prouerb. χέλης, ὄνος. 83.E
prouerb. lippis & tonſoribus notũ. 73.F
prouerbiũ, μαθοῦσα κύων σκυτοτραγεῖν: id eſt, canis quæ didicerit corium rodere. 164.B.C
prouerb. metiri ſe quemque ſuo modulo ac pede verum eſt. 229.G
prouerbiũ, nare ſine cortice. 50.H
prouerb. naſo ſuſpendere adunco. 64.E, 297.E
prouerb. nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri. 305.G
prouerbium, nõ ignorat quid diſtẽt æra lupinis. 333.H
prouerb. non cuiuis homini contingit, &c. 274.D
prouerb. oleum adde camino. 145.E.F
prouerb. optat ephippia bos piger, &c. 258.C
prouerb. parturiunt montes. 359.E
prouerb. per ignem, ſeu per igneis. 202.E
prouerb. plures ſumus. 52.F
prouerb. ſimulare cupreſſũ. 347.H
prouerb. ſine puluere. 203.A
prouerb. ſub cultro liquit: in acie nouacula. 87.B
prouerb. vellere barbam. 41.D
prouerbium, zonã perdere. 327.F
prouiſa frugis copia. 292.B
prouiſere. 226.F
prudẽtis eſſe rebus & rationibus ſuis conſulere. 123.G
ψάλλειν, pſallere. 305.H
ψευδόθυρον. 223.C
ψῶρα ἀγρία. 382.A
ptiſana, & ptiſanarium. 132.B.C
publicani. 205.A
publicum, & commune differunt. 357.H.358.A.B
publico priuatum opponitur. 358.A
P. Decius Mus. 65.D
pudicus. 266.G.H.267.A
pudor malus, pudor vitioſus. 265.H
puer, filius. 232.D (& 266.A
puer, pro famulo, & miniſtro. 235.F
pueri, ſerui. 55.A
pueri mente captos ſectantur. 41.E
pueri quare maximè faſcinentur. 257.H
puerorum luſus. 140.E.F
pueros alliciendos vt diſcere velint. 10.F
puerilis ætas ad quamlibet artẽ apta eſt. 325.G
puerilis ætas cum vda argilla comparata. 325.H
pugnare, pugnam, bellum. 266.A
pulchrum, dulce differunt. 353.G
pulmentum. 105.G
pulpamenta. 282.G
pulpamentum. ibidem.
pulpitum. 372.C
puls. 105.G
pumicare. 298.D
pumice expoliebantur pelles, quibus libri integebantur. 298.D
pungere. 267.D
pupus, pupulus, pupillus. 138.G
puræ manus. 47.E
pura via, pura loca. 331.A.B
purgare cum patrio caſu. 124.C
purgor corpus, & ſimil. 373.D
purgor morbo, bile, & ſimil. 373.E
purgata auris. 199.A
purpuram veram cum falſa & ſimulata comparare. 244.H
pus, ac venenum. 73.E
Puteal. 172.A.B.F
Puticuli. 78.B
putida. 181.F
putreſcit Aiax. 135.F
pyga. 25.H.28.H
πυγή. 28.H
pyrgus. al. fimus. 181.D
Pythagoras quid ſuos diſcipulos facere iuberet veſperi. 52.A
Pythagoras cur à fabis abſtineret. 174.C
Pythagoras ſibi hoc ex philoſophia quæſitum eſſe dicebat, nil admirari. 224.F.G
Pythagoras vetabat imperatoris, id eſt, dei iniuſſu de vita præſidio de-

cedere. 271.B
Pythagorei volebant diis immortalibus clara voce ſupplicari, & vota fieri. 269.D.E
Pythagoricum ſymbolum. 48.B
πυθαύλης. 380.F
Pythia vnde dicta. 380.F

Q

Quadra. 275.E.F
quadrare, abſol. & actiuum. 226.G
quadrante lauari. 41.F
qua tua virtus, & ſimil. 85.F
quærit auarus, ſed non vtitur. 226.A
quærendi tempus, vtendi tempus. 15.D
quandoque pro quandocunq. 376.F
quartanæ depellendæ ratio. 143.F.G
quatinus. 151.G
quatio. is. it. 245.C
quattuor elementorum concordia diſcors. 251.D.E
quid diſtent æra lupinis. 233.H
quid enim? 9.F
quid multa? 68.H
quid quæris? 243.B.C
Quinctilius Varus. 381.E
Quinquatrus. 338.G
quinque diis egent qui matrimonio copulantur. 227.B
Quintius Atta, poëta togatarum. 308.H
Q. Catulus dilexit Roſcium comœdum. 34.D.E
quoad, vnius ſyllaba. 128.H
quod, propter quod. 229.D

R

rabioſa canis. 331.E
rapacia ſcorta. 257.E
rapere in ius. 87.D.128.A
ῥαφανίδωσις. 22.F
raptim. 338.H
recitator moleſtus ſuorum verſuum cum hirundine comparatur. 383.E
recitatores alienorum poëmatũ, ſunt interpretum interpretes. 354.A
recoctus. 161.E.F.G.H
rectè pro non, ſeu nihil. 226.D
rectum, τὸ ὀρθόν. 16.G
rectum animi. 137.B
recto talo ſtare. 314.H
recta nomina. 310.E
reddere. 195.E
reddere curam breuem poetis. 317.H
reddere dictata. 278.H
reddere voces. 362.H
reddens me mihi ager. 255.C
redemtor. 334.C
redhibere. 326.C
rediens annus. 111.G
redire dicuntur litteræ, vbi quis reſcribit. 326.H
referre acceptum. 319.D.E
referre pedem. 358.G
refici in morſus. 152.C
regia Roma. 225.B
Regiæ perſonæ deſcriptio. 135.A
regnum offerũt pueri ludentes ei, qui rectè luſerit. 204.B.C
regno. viuo & regno. 243.C
remiges & ſocij Vlyſsis. 230.A
remittere ſupercilium. 285.F
repere. 55.H
repotia. 108.E
repræſentare. 295.A
reptare. 218.C
repulſa turpis. 202.B
repulſi qui verè dicantur. 202.B
res, reus. 84.B
res aduerſæ miſericordiam commouent. 121.F
res ſecundæ inuidiam conflant. 121.F
res ſuas agere, & alienas non curare, iuſtitia eſt. 123.E
res: οὐσία. 228.A
reſcribere. 127.E
reſignare accepta. 234.D
reſpondere ius. 310.C
reſponſare. 148.E
reſtim ductare. 246.D
retexere ſcripta ſua. 120.C
reticulum. 12.A
retinere amicos. 15.C
rex. 273.D
rex ſum, rex eris. 203.H.204.B
rex, potens amicus. 275.A
reges ob ſpeciem gloriæ multa quotidie peccare. 134.F
Regum mos in equis emendis. 24.G
regum voluptates priuatorum voluptatibus minores. 111.G
Rhamnes. 375.G
ῥητὰ, καὶ ἄῤῥητα. 226.F
ridiculum acri fortius. 10.E.84.G
ridiculo faſcinum, & inuidia auertitur. 122.C
ridicula inuidiam & faſcinum depellunt. 258.A
ringi dicuntur canes. 334.D
riſus συγκρούσιας. 332.A
rodere. 48.B.67.C.255.B.284.D
Romani ſeruos nomenclatores habebant. 228.C
Romanorum tres appellationes, prænomen, nomen, cognomen. 159.C.D
Roſcius. 309.A
Roſcium comœdum dilexit Catulus. 34.E
rota figularis. 348.C
rotunda figura. 186.C
rotundare. 226.F
Rubi. 61.B.
ructatur verſus. 382.C
rugare, abſolutum. 222.F
rumore ſecundo. 243.E
rumpi. 145.D
Rupilius, cognomento Rex 73.D
rus. ruris pleni annales. 313.E
Rutilius lupus. 100.C

S

Sabbata triceſima. 86.D
ſacrabantur artis inſtrumenta deo eius artis præſidi. 198.G
ſacra Cereris. 191.C
ſacra omnia debent tractari à puris. 201.G
ſacrificia & conuiuia hilariora antiqua, inſtituta collectis & conditis iam frugibus. 312.A.B
ſæuire. 46.H
ſæuus, χαλεπός. 326.H
ſæuus dominus. 109.H
ſagæ mulieres. 339.C
ſal cur purus ab Horatio dicatur. 31.F
ſal, pro vrbanitate. 89.E
ſal. pauperum condimentum. 105.D
ſalis puri concha. 31.F
ſales Italici. 76.D
Salij. 309.C.D
Saliare carmen. 309.C
Saliaria carmina multis locis obſcura. 309.E
ſalinum. 31.F
ſaltare Cyclopa. 58.E.F
ſaltare ſatyrum. 334.B
ſaltus. 337.B
ſalubris. 367.B
ſalutare homines nominatim valet ad beneuolentiam conciliandam. 228.D.E.
ſalutatio Græcorum. 240.B
Samnites. 332.E.F.G
Samos. 247.D
ſanctæ leges cur dicantur. 101.C.D
ſanus ad corpus, & animũ. 207.B
ſanus, ad corpus pertinens. 232.B
ſapiens, cui palatum ſapit. 151.A
ſapiens, cui palatũ ſapit, &c. 194.G
ſapiens. 185.D
ſapiens & bonus. 218.C
ſapiens ſemper diues, ſemper liber &c. 207.E

ſapientis deſcriptio ex opin. Stoic. 41.B
ſapientis eſſe in rebus ſecūdis aduerſas timere. 113.D
ſapientum octauus. 144.B
ſapientiſſimus, qui per ſe ſibi conſulit, ſecundum gradum ſapiētia obtinet, qui bene ſuadenti obtemperat, &c. 271.A.B
Sappho cur maſcula dicta ab Horatio 296.D
Sardis Crœſi regia. 247.D
ſatietas plureis perdidit, quàm fames. 110.A
Satureia. 67.A
Saturnij verſus. 313.D
Saturnalia. 180.C
ſatyra veteris comœdiæ locum occupauit. 8 C
ſatyra tota eſt Latinorum. 8.C
ſatyra tota Latinorū eſt, Græcis intacta. 93.C.D
ſatyra lex. 95 G
ſatyráne epiſtolis, an epiſtolæ ſatyris præponi debeant. 7.B.C.D
ſatyræ alio orationis filo contextæ, q̃ epiſtolæ. 7.F
ſatyræ, & epiſtolæ ſermones ſunt. 46.E
ſatyra. in ſatyris dū ridet Horatius, res ſerias agit. 199.D
ſatyræ in numero ſcriptorum ludicrorum numerandǽ ne ſint. 199.D
ſatyrarum locutio, ſermo merus eſt. 199.D
ſatyra. in ſatyricis fabulis ſuo quamque rem nomine appellabant. 360.E
ſatyricæ fabulæ. 368.H
ſcabies. 211.A
ſcabies mala. 382.A
ſcalpra. 129.H
ſcarus. 105.H
Scauri. 34.F
ſcelus eadem ſemper aliquam, aut impietatē continet, ac declarat. 138.E
ſcena. à ſcena ſe remouere. 100.E
ſcena. quædam ſunt agenda in ſcena, quædam ſunt ex oculis ſpectatorū remouenda. 364.F.G
χίτλιος. 74.B
Scipiades. 100.E
ſcobs. 153.H. & 154.A
ſcombrus. 193.H
Scopas Theſſalus. 227.H
ſcribere dicebatur debitor, qui pecuniam mutuam accipiebat. 127.E
ſcriba. 240.B
ſcribarum munus. 172.C
ſcriptor quidam Senenſis, mirabilis. 376.A
ſcriptores. 316.G
ſcruta. 236.D
ſcurrá quid ab vrbano differat. 46.A
ſcurra. 262.A.B.278.A.B
ſcurra, βωμολόχοι. 139.G
ſcurræ, erant etiam interdum ſycophantæ. 262.F
ſcutica. 40.C
Scylla. 361.H. & 362.A
ſecare. 267.F
ſecum pugnare. 205.D
ſecundo Balatrone. 195.F
ſecundo rumore. 243.E
ſecundus heres. 161.B
ſecundi heredes ſcribebantur in ſecunda cera. 161.C
ſecundæ res, inerteis efficiunt. 309.G
ſecundis rebus inſoleſcere atque efferri, contrahi aduerſis. 245.B
ſecures. 266.E
ſecurus pœna, & ſimil. 326.E
ſed tamen. 10.H
ſedere. nō ſediſſe veteres inter cenandum. 150.D
ſedulitas eum, quem ſtultè diligis, vrget. 321.G
ſedulus, ſedulitas. 253.F
ſeges. 233.D.E.F.G
ſelecti indices. 51.A
σιλλογράφοι. 382.B
ſeminis eruptio nocturna. 60.A.B
ſemina malorū in camerā expreſſa. 141.H.142.A
Sempronius Rufus. 107.H
ſenectus, mala ætas. 282.F
ſenectutis incommodum maximum, 363.E
ſenectutis mala. 364.B
ſenes illiberales, & auari. 363.F
ſenes memoria viuunt potius, quàm ſpe. 363.G.H
ſenes vitæ cupidi. 363.H
ſenium. 282.F
ſeneſcere. ſenium. 228.F
ſenſus fallaces. 315.H
Sicilia Triquetra dicta. 173.G
ſeptem ſapientes. 144.B
ſepulcrorum alia familiaria, alia hereditaria. 78.G
ſerere verba. 349.H
ſeri ſtudiorum, ὀψιμαθεῖς. 90.C
ſermonis nomen, generale eſt. 7.H
ſermones conuiuiorum quales eſſe debeant. 175.B.C
ſermones humi repentes. 321.D
ſermonum appellatione epiſtolas & ſatyras contineri. 218.B
ſerpens Epidaurius. 32.F
ſerpentes. à ſerpētibus afflata. 196.E
ſeruare amicos. 15.C
ſeruus à ſeruo differt. 355.D
ſerui diſcebant grammaticā & muſicam, & ſimiles arteis, vt carius venderentur. 325.F
ſeruis non licebat diſcere ingenuas arteis. 183.D
ſerui dominis meliores. 280.G
ſerui morboſi & vitioſi redhibebantur. 326.C
ſerui nomenclatores. 228.C
ſerui ordinarij, vicarij. 185.F
ſerui prænominibus carebant. 159 D
ſeruorum libertas Saturnalibus. 180.D
ſeruos accipere ſolitos quaternos frumenti modios in ſingulos menſes, 59.B
ſeſquipedalia verba. 353.G
ſeſſor. 362.G
ſeſtertius. 132.D
ſeſtertius & ſeſtertium. quid inter hæc duo interſit: & quomodo ſeſtertium notarint veteres. 227.A.B.C.D.E.F. & 228.A.B.C
ſeſtertius duos aſſeis, & ſemiſſem continebat. 327.A
Seſtus & Abydus. 215.H
Sex. Pompeij iocus in M. Anton. 225.D
ſex ſeptem. 203.E.F
ſi male dixeris, peius audies. 144.B.C
ſi pro an. 217.C
ſi pro cùm. 232.F
ſibilare. 12.H
ſic, bene precantis. 144.D
ſic, δεικτικῶς poſitum. 145.C
ſicci ad poeticam inepti: ad res forenſeis aptiores. 294.A
ſicua, vel ſicuia. 329.B.C.D.E.F
Silenus, Sileni. 369.G
ſiliqua. 311.F
ſimile ab agris. 51.D
ſimile ab equis ad mulieres. 24.G
ſimile ab expugnatione oppidorum. 163.A
ſimile & diſſimile à formica. 11.B
ſimile ab oculis. 200.C
ſimile à pueris. 338.C
ſimile à regibus. 24.G.H
ſimile à torrente hiberno. 75.E.F
ſimile à venatore. 26.G
ſimilitudo faſtidium parit. 176.D
ſimilitudo ducta ab amantib. ab iis, qui operas ſuas locant, &c. 200 E
ſimilia à muſica incōdita, ab vnguēto ingrati odoris, à melle amaro. 377.E
ſimilitudo ab hirudinibus. 383.F

ſumtum facere bonis parem, optimũ eſſe. 16.C.D
ſimius. 89 H
ſimplex. 54.H
ſimulacra vrbium captarum portabantur in triumphis. 316.D
ſimulare cupreſſum. 348.A
ſine vitiis neminem naſci. 36.D
ſingultim loqui. 67.G
Siren, deſidia. 122.E
Sirenes. multa de Sirenib. 209.D
Sirenum cantibus, diſcendi ſtudium ſignificari ab Homero. 122.E.F
Sirenum cantus ad eorum, qui nauigarent, ingenium fuiſſe accommodatos. 122.G
Sirenum cantus, qualis, & quid ſignificet. 209.F.G
ſiſer. 190.H
Siſyphus abortiuus. 34.F
Siſyphi machinæ. 123.G
ſiue non geminatum. 157.H
σκιαγραφία. 376.H
σκληραύχενες *boues.* 217.E
Smyrna. 247.E
Smyrna Cinnæ poëma. 378.B
ſocci comœdiæ. 352.F
Socrates continentiſſ. 170.D
Socratici libri. 374.C
ſodes. 84.G
ſodes. ſi audes. 233.A
ſol niger. 86.H
Solis boues. 230.A.B.C
ſoles candidi. 87.A
ſoleis vtebantur in triclinio veteres, non calceis, neque ſoccis: & morbo affecti, & minus firmi. 195.C
ſoleas ponebant conuiuæ accubituri. 195.D
ſollennis.e. 206.F.G
ſollenne, vſitatum, fixum. 310.B
ſollers cum gignendi caſu. 380.C
ſollicitæ opes. 175.G
ſollicitare. 107.E
ſomniamus quæ magnopere optamus. 166.C.D
ſomnia cogitationibus & curis diurnis eſſe conſentanea. 60.C.D
ſomnia, quo tempore ſint vera. 90.G
ſomnus, animi eſt vacatio ab opere, quâ ratione bonus dicitur, & malus. 60.C
ſomnus à labore, cibo, vinóque dulciſſimus. 95.H
ſomnus altus. 96.A
ſonabit magna, ſonare pingue, &c. 67.A
σωφρονεῖν *vult vſurpari Plato pro* χαῖρε. 240.B
ſordere. 247.E
ſorites. 306.F.G
ſors. 8.H.246.B
ſors effectus fortunæ. 67.F
ſortes. 368.F
ſortes, vaticinia, ſeu oracula. 380.B
ſortiri, λαγχάνειν. 67.F
Soſij. 375.H
ſpecies. 228.B.339.A
ſpecies aliæ à veris. 137.E.F
ſpectatus. 198.F
ſpeculi ſplendor. 222.F
ſpem veniæ ſibi præcidere in peccatis, tutum, & cautum eſt. 371.B.C.
σπεύδειν *cum quarto caſu.* 214.C.D
σφαῖραι ποιῆσαι τὴν οὐσίαν. 20.B
σφετερίζειν. 272.D
ſpinæ. 339.F
ſpinæ agri, & animi. 255.E
ſpirat tragicum & ſimil. 313.G
ſpondere pro altero, onus graue. 170.G
ſpondere. ſponſor. 330.G
ſponſio ſponſori damnoſa. 171.D
Sp. Mecius Tarpa. 378.B
ſquillæ. 151.H
ſtans pede in vno. 44.E.F
ſtant hiſtriones. 315.A
ſtare. 89.H
ſtare fabulam quid ſit. 315.A
ſtatua taciturnior. 331.H
ſtatuæ vnde fierent, antequàm ex ære fieri cœptæ eſſent. 123.H
ſtatuarum fictores ex ære primi, qui. ibidem.
στεφανοῦσθαι ὀλύμπια. 201.H
στερρός. 74.B
ſtertere. 55.D
Stertinius, philoſophus Stoicus. 124.H
Stertinius, & Stertinium acumen. 252.C
Steſichorus apologi de ceruo & equo auctor. 245.D
ſtillare cum accuſandi caſu. 38.B
ſtinguo, & eius compoſita. 304.G
Stoici à ſtoa. i. porticu. 125.G.H
Stoici. diſputatio aduerſus Stoicos. 37.F.G.H
Stoici virtutis veræ cuſtodes. 200.C
Stoicorum parad. 37.G
Stoicorum ſententia de fine bonorum 243.G.H
ſtola. 26.C
ſtola, & palla. 21.F
ſtolas habere ſolis matronis licebat. 24.A.B
ſtrepitus tibiæ, citharæ. 256.H
ſtringere. 20.C.D
ſtringere frondeis, &c. 257.B
στρομβώδη. 152.A
ſtultitiæ duo genera. 126.D
ſtultorum infinita genera. 126.A
ſuada, & ſuadela. 226.H. & 227.A
Suada & neceſſitas, magni dij. 227.A.B
Suada cur cum Venere coniungatur ab Horatio. 227.B
ſuaue è terra alterius laborẽ in mari ſpectare. 247.H
ſubiicere alteri manus. 229.A
ſubiungere. 200.D
ſublatis manibus. 166.B
ſubſtringere aurem alicui. 165.E
ſubtilis index, tralatio à filo. 187.E
ſubuertere. 315.C
ſuccinere. 275.E
ſuccinctus a.um. 177.B.C
ſuccincta. 79.B
ſudandum prius quàm comedendũ. 105.F
ſudor ad imos talos manans. 82.H
ſudor obortus ſine fatigatione corporis. 287.H
ſuetæ triſyllabum. 79.B
ſulfura. aquæ ſulfuratæ. 260.B
Summanus, ſummanare. 337.C
ſuperat. 112.G.H
ſupercilio tum innuimus, tum annuimus. 285.G
ſupernè peccare. 184.G.H
ſuperuacaneis rebus fortunati & beati ſunt, diuites. 227.H
ſupinor naſum. 182.H
ſupplicantis eſt genua inflectere, & genua eius, cui ſupplicat, tangere. 253.B
ſupponere femur viro. 28.D
ſupremus. vltimus. 219.D
ſurdo narrare fabulam. 316.H
Surrentum, ſeu Surentum. 275.G
ſus amica luto. 210.F
ſus Bœotia. 320.G
ſuſpendere naſo. 194.H
ſuſtinere negotium. 304.A
ſyllaba breuis à duabus conſonantibus excepta, nihilominus breuis manens. 21.G
ſyllaba verſus vltima ad ſequentem pertinens. 70.A
σύμβολα, σημεῖα, *verba.* 350.D
συμφωνία, *ſeu concentus.* 257.C
ſymphonia. 377.F
ſynæreſis duarum vocalium. 140.D
συνάγειν τὰς ὀφρῦς. 285.E
συνεφής. 285.D
συνωφρυωμένον πρόσωπον. 285.B.C
σύρμα. 368.C

Tabu-

T

tabulam diis conſecrabant ſuorum malorum teſtem & iudicem, qui eis erant defuncti ac liberati. 58.G
tabulæ ceratæ. 161.D
Tachas, rex Ægyptiorum. 359.E
tater morbus. 22.A.B
talus rectus. 314.H
Tantalus, & eius pœna. 13.A.B
Tantali fabula in auaros quadrat. 13.H
tanti quemque eſſe, quantum habeat. 12.F
Tarentini voluptarij. 225.C
Tarentum. 265.D
Tarentum imbelle, &c. 225.B
Tarpa criticus. 378.B
taurus immolabatur ab vrbibus Latinis xlvij. feriis Latinis indictis. 236.H
Teanum Sidicinum. 204.A
τεῖχη σιδηρᾶ. 204.A
tela à Mario excogitata. 96.D
Telemachus equos ſibi ab Agamemnone oblatos recuſat. 224.H
Telephus, & Peleus. 353.B.C
Telephi mendicitas. 353.D.E. hîc ſcribe Myſum, vbi eſt miſerum. erratum eſt operarum.
Telluri porca immolabatur. 312.C.D
temperare. 162.G
temperantia non facile in diuite reperitur. 328.B
tempeſtas. 61.B.C
templum veſtæ. 333.D
tempus quærendi, tempus vtendi. 15.D
tempus omnia reddit infirmiora. 364.C.D
temporis anni inſalubris deſcriptio. 232.B.C
tempore quæ occulta ſunt, aperiũtur, & aperta obſcurantur. 226.C
tempora in verſibus. 47.C
tempora quæram. 85.G
temporum anni commutationes quadripertita. 251.D
tendere, ſeu intendere. 95.G
tentari morbo. 14.G
tentigo. 27.E
ter. τρίς. 201.G
teres, rotundus. 186.B.C
Terpandrus primus lyræ ſeptẽ chordarum vſus eſſe dicitur. 368.C
terra nata. 252.C.D
Terracina. 55.H
teſca al. teſqua. 256.C
teſtamentũ per as & libram. 335.H
teſtamentorum reſignatio. 232.E
teſtator voluit, ſeu iuſſit. 128.F
teſtatores permittunt quædam arbitrio heredis, &c. 166.H
θάνατος ὁμοῖιος. 337.C
Themiſtocles omnium Atheniẽſium nomina perceperat. 228.E
Themiſtoclis dictum. 112.C
Theon. 284.D
Theopompus, vir clarus Athenienſ. laudabat cenas Platonicas. 110.D.E
θηρίον πολυκέφαλον. 205.A
theſaurus quid. 169.H
Theſpis, primus tragœdiæ inuentor. 371.G
Thraca. 215.H. 265.E
Thraſylaus atra bile affectus. 334.F
Thrax, gladiator. 172.H. 173.A
thynnus. 160.D.E
Tib. Claudius Nero. 215.G
Tib. & C. Gracchi. 267.E
tibia, ad quam rem adhiberentur. 367.D
tibicen, πυθαύλης. 380.F
tibicines adhibebantur in comœdiis. 309.H
Tigellius Hermogenes. 19.E. & H. & 20.A
Timagenes. 295.A.B.C
Timo miſanthropus. 12.H
Timotheus apud Lacedæmonios accuſatus, quòd pluribus chordis in lyra, quàm par eſſet, vteretur. 368.D
Tireſias ab Vlyſſe conſulitur apud inferos quib⁹ modis diteſcat. 156.H
Tireſias numquam labitur, nunquã errat. 157.B
Tireſias nulli vnq̃ mentitus. 157.F
Tiſiphone. 80.D
titillet vorgloria. 133.H
T. Statilius Taurus. 220.H
toga pura, virilis. 56.E
togis laxioribus & amplioribus vtebantur diuites, quàm pauperes. 281.A
togata. 23.D.E
togata taberṇaria. 369.B
togata tabernaria. 372.E
tollere. 44.F. 276.C
tollere, pro ſumere. 12.B
tollere relinquere, oppon. 92.D
tollere in rhedam. 172.G.H
tollere ad aſtra. 182.C
tolli pueri quando dicantur, & quomodo intelligantur. 160.F.G
tonitru. 139.C
tonſor inæqualis. 206.D
tonſores, loquaces. 73.G
tonſorum officinæ. 235.E
τόπον, οὐ τρόπον μετέβαλε. 248.F
toral. pro torale. 222.D
torquers vino, & ira. 281.E
torrentis ſimilitudo. 75.E.F
tradere. 241.D
tragicæ perſonæ, quales. 314.B
tragœdia vnde dicta. 368.G
tragœdiarum argumenta. 314.B
τράγος, hircus. 368.G
trahere veſtem. 368.B.C
tralatio ab expugnatione oppidorũ. 163.A
tralatio perpetua. 182.B
tralatio perpetua in princip. epiſtolæ primæ. 198.B.C
tralatio ab iis, qui reſtim ductant, &c. 246.D
tralatio perpetua à nauigantibus ducta. 200.B. 339.A
tranſlationes duæ inter ſe non reſpondentes. 201.H
tranquillare. 291.B
tranquillitas animi. quid plurimum ad animi tranquillitatem valeat. 9.D 9.D
tranſuerſo calamo confodere. 381.F
Trebatius, clarus iuriſconſ. 95.A
tremor corporis. 289.H
tria, quæ vniuſcuiuſque noſtrûm vitia minuere aut corrigere poſſunt. 51.E.F
tria in verbo ſimplici, quæ exornant orationem. 350.A
tria ſunt, peccare, non peccare, rectè facere. 371.D
tribrachus pro dactylo. 83.F
tribus vrbana. 100.D
triclinia camerata. 194.F
trimetri. 370.D
trochus. 377.G
Troiani Achille pugnãte extra ſua præſidia prodire non audebant. 356.A
truces inimicitiæ. 297.G
trucidare porrum & cepe. 252.E
trulla. 131.H
trutina. 36.F
τρυγοδαίμονες. 372.A
τρυτάνη. 36.F
Tullius Pompeianus. 65.G
tumidum. 138.F
tumultus. 295.H
tunica palmata. 66.C
tunicæ demiſſæ. 21.D
tunicatus popellus. 226.D
turbo, qui ſcutica impellitur. 185.G
turdus. 263.D
turgens cauda. 183.F
turi mala carmina deſtinabantur. 322.B.C
turricula. 181.D

tus ſine aſpirationis nota ſcribēdum. 322.C
Tuſci vici turba impia. 139.F
tuſsis. βήξ. 84.C
tuſsis periculoſa. 166.A
tutor datur pupillis. 138.H
tutus à. 98.A
tutus ab inſidiis. 177.H
Tyndarida. 15.H
Tyndaridarum fortiſsima. 15.H
τυφλὸς ὁδηγός. 272.C
tyrannorum & regum voluptates priuatorum voluptatibus minores. 111.G
Tyrrhenus. 64.C
Tyrrheni, ſeu Tuſci. 64.B.C
Tyrtæus, poeta. 379.F.G

V

Vacuna dea. 246.E.F
vacuus operum. 113.G
vadari. 84.E
vades. 10.A.B.84.E.F
valdius. 241.F
valeat. vox contemnentis. 315.D
valere iubemus ea, quæ nō probam⁹, & ſpernimus. 177.G
Valerius Leon. 109.D.E
valua vnde dicta. 177.E
vana rerum, & ſimil. 106.A
vapor. is. 265.B
vaporo. as. 265.B.C
vappa. 16.E.F.55.D
varia columna. 244.E
varietas ciborum, morboſa. 110.B
Varro Atacinus. 92.B
vates & diuinos ambigua loqui. 162.A
vaticinari mentis compotem neminem. 162.A
vecors. 163.A
Velabrum. 139.G
Velina tribus. 229.D
vellere barbam. 41.D
venari ſollenne Romanis. 282.G.H
venditare, quid. 308.E
venditor mancipij in vendendo, vitia, quæ ſcire debuit, &c. dicere debet. 143.B
venerari, pro precari, & orare. 114. D.E
venire in ora. 216.A
ventre ſupino non eſſe dormiendum. 60.D.E
ventre nihil eſſe impudētius. 190.G
Venus Libitina. 170.E
Veneris genus. 183.F
Venuſinus. 97.G
vepallidus. 28.E.F
verba. 274.F
verba compoſita, ſeu iuncta. 349.H
verba volatilia, pennigera. 283.G
verba cum foliis comparantur. 351.E
verba ſuam habent ætatem. 351.E
vereor ne. 40.D.E
vereor vt, non vereor vt. 40.C.D.E
verna. 174.G
vernaliter, ſeu verniliter. 177.C
vertere ſtilum. 93.E.F
vertere in fumum & cinerem. 263. A.B
vertebantur cadi. 193.D
verſus ſyllaba vltima ad ſequentem verſ. pertinens. 70.A
verſus alieni Horatio attributi. 89. A.B.C
verſus cur ire dicantur. 92.F
verſus male nati. 319.D
verſum ſex pedibus claudere. 46.D
verſum facere puris verbis non eſt ſatis vt ſis poeta. 47.A
Vertumnus. 298.B.C
Vertumnus cuipiam iratus. 181.B
Vertunno irato natus. 181.B
verum eſt. verum pro iuſto. 144.H 220.G
veri & falſi nota, obſcura. 245.A 348.E
Veris ſacri voto obligati. 125.D
veſperna. 72.G
Veſta templum. 333.D
veſtis demiſſa & talaris, fœminarū honeſtarum propria. 26.B
veteris comœdiæ poëta. 89.H
veteres non cœnabant purpurati. 154.E
veternus, & veternoſus. 124.F.G 240.F
via Numicia. al. Minucia. al. Minicia. 280.C
via ſacra. 82.E
vicarius ſeruus. 185.F.G
vices deſcriptæ, ſeu diſcriptæ. 352.H
vicinus bonus vicinus. 334.G
viciſsitudines dierum & noctium, &c. 251.D
victoria dulcis. 203.A
victoria, velox cur dicatur. 283.E.F
victus tenuis commoda. 109.H
victus intemperantia. 188.B
vicus. 244.C.337.B
videri, ſeu exiſtimari. 267.G
vigilans certum, ὕπαρ. 166.C.D
vilia rerum. 273.D
vincam, illo, vel illo indice. 29.A
vindex. 366.B
vindicta. 185.E.F
vineta. 228.E
vineta ſua cadere. 318.G
vinum Albanum. 191.H
vinum Cæcubum. 191.A
vinum conſilia retegit. 222.A
vinum dulce, vinum pingue. 152.G
vinum Falernum auſterum. 90.D. 146.A
vinum Falernum aliquanto auſterius, melle admiſto leniebatur. 105. C.D
vinum ingeniorum & animorum lene tormentum eſt. 381.D
vinum pingue. 152.G.H
vinum quomodo in animum manare poſsit. 261.A
vinum Veientanum. 131.H
vinum vetus, carmen nouū. 306.A
vino ingeniū cuiuſque indicari & declarari. 49.A.B
vino ingenia hominum explorari. 281.E
vina. aquam marinam in vina infundere ſolebant veteres. 191.F.G
vina craſsiora cælo nocturno ſupponenda. 151.D
vina Græca. 191.G
vina Maſsica. 151.C.D
vina Surrentina. 151.F
violens. 245.F
vir bonus & ſapiens ſtulto & prodigo opponitur. 233.G.H
viri boni deſcriptio. 186.E
virilis ætas, media. 363.D
Virgilij poemata, tenera ac faceta. 92.A
Virgilij opera omnia vna membrana non ita magna, deſcripta. 376.A
virgines canephoræ. 191.C
virgines ſacra ferentes. 31.E
virtus aut nomen inane eſt, aut rectè pretium aliquod petit. 274.F
virtus eſt vitium fugere. 201.H
virtus colenda poſt rem quæſitam, ſeu paratam. 203.B.C
virtus, verba. 226.E.F
Virtus honorem petit pro mercede. 274.H
virtus vtrùm ſit διδακτὸν, nécne 290.B.C.D.E
virtus ordinis. 349.E
virtutis definitio. 202.A
virtutes omnes, ſunt mediocritates. 278.F
Viſcus. 83.F
vita humana cum conuiuio comparata. 17.D
vita fallens. 291.G
vitam beatam in virtute eſſe poſitā ex ſententia Zenonis. 175.C
vitalis. 99.F.G.H

vitellus

vitellus columbinus. 151.F
vitia aliena acriter obſeruare, ſua negligere. 32.B
vitia duo maxime inter ſe cõtraria. 16.B
vitrea fama. 139.B
vinaria. 205.C
vino & regno. 243.C
viue vt hodie moriturus. 219.A.C
viuere in diem. 219.B
viuere naturæ conuenienter. 243, G.H
viuos laudare, & encomiis ornare, honoribúsque afficere nõ eſſe tutũ. 305.A
vlmus, vitium marita. 265.A
vlmi. 228.E
vltro. 159.C.163.B.252.F
vlua. 150.H
Vlubræ. 248.G
Vlyſſes ne Sirenum cantibus caperetur, vinciri ſe iuſſit. 122.G
Vlyſſes, patriam ſuã vt videret, immortalitatem ſprenit, ac repudiauit. 157.F
Vlyſſes quomodo ſibi à cantu Sirenũ cauerit. 209.E
Vlyſſes Circæ pocula bibit ſine fraude, ſeu impune. 210.E
Vlyſſes patiens. 224.H
Vlyſſis ad inferos deſcenſus. 157.A
Vlyſſis damnorum grauiſſimum. 157.C
Vlyſſis doli. 157.C.D
Vlyſſis ſocij à Circa virga percuſſi, & in beſtias verſi. 210.A
Vlyſſis remiges. 230.A
umbra tonſoris. 235.E
umbra. 192.C.223.A
vnctius. vnctum. 263.E
vnctum ponere. 380.A
vnctam aquam conuiuis præbere. 109.D
vnde, à quo. 64.H
vnde domo? 225.H
vngebantur paleſtritæ. 305.H
vnguere, al. vngere. 337.E
vnguis præſectus. 372.G
vngueis rodere. 93.E
vnguentum pro oleo infuſum. 109.E
vnus multorum. 86.H
vna hirundo ver non efficit. 232.H
vocabula, indicia, ſeu notæ ſunt rerum. 350.D
vocalis breuis ſequentib. conſonantibus duabus aut tribus nihilo minus manens breuis. 41.G. & 56.E
vocalis longa non eliſa, & correpta. 84.E
Volumnius Eutrapelus. 281.B
voluptas vna infirmioribus via, qua potentiores ſuperare queant. 213.B
voluptas omnis corporis dolore ſubſequente emitur. 213.C
voluptas & dolor colligata, & connexa. 213.D
voluptatis comes mæror. 213.E
voluptatis labor anteponẽdus. 213.D
voluptates aliæ turpes, aliæ honeſtæ. 122.G
voluptatibus maximis faſtidium finitimum eſt. 310.A
voluptates eſſe ſpernendas. 213.B
Voranus fur. 80.G
votiua tabula. 97.F
vox vna, aut plures inter antecedẽs & relatiuum interiecta. 60.H
vox debet affectibus cõgruere. 354.D
urbanus. 262.A
urbani, perfrictioris oris ſunt, quàm ruſtici. 241.H
urbani homines, ruſticis fere nitidiores. 228.D
urbium ſimulacra portabantur in triumphis. 316.D
urceus. 348.C
uri. 268.A
urna diuina. 84.B
vſucapere. 336.A
vſura ſemiſſes, &c. 20.F
vſus bonorum partorum. 14.B
vſus diuitiarum in quo conſiſtat. 129.H
vſum diuitiarũ ſemper requirit Horatius. 129.H
vſum bonorum partorum ſemper commendat Horatius. 338 C
vſus verborum arbiter. 352.C
vſus vocabulorum genitor. 333.F
vt melius. 194. C. D. *vt ſuauius.* (193. H
vt ne. 158.F
vti maioribus, &c. 272.B
Vtica, vrbs in Africa. 298.H
vtilitatem eſſe originem iuris. 37.H
vtroque pollice. 283.F
Vulteij, Pompeij diſſyllaba. 229.C
vna Venuncula. 123.C
vulpes bis laqueo non capitur. 185.C
vulpes Archilochi. 267.H
vultu inuito ridere. 127.G
vulua ſuilla. 263.D
vxor pudica, & commoda, & cõtrà impudica, & peruicax. 205.A
vxoris vitium ferendum, aut tollendum. 206.A

X

Xenocrates. 141.E
Xerxes Darij filius. 26.F

Y

ὕδωρ γλυκύ. 152.H
ὕδωρ γλυκὺ. 260.E.F.G
ὑγρόν. 12.B
ὕπαρ. 166.D
ὕπνος νήδυμος. 96.A

Z

Zeno Stoicæ diſcipl. auctor, Polemonis auditor. 37.G
Zeno Citieus. 125.H
Zethus & Amphion, gemini fratres. 287.G.H. & 282.A.B.C.D
Zethus & Amphion muros Thebanos exſtruxerunt. 378.H.379.A.B
ζώννυσθαι. 350.E
ζώσης φωνῆς μείζω ἐνέργειαν εἶναι. 155.A

F I N I S.

LYON

Digitized by Google